15.

UVA. BHSC. LyR_227

2293

227

UVA. BHSC. IyR_227

227

UVA. BHSC. IyR_227

UVA. BHSC. IyR_227

15 ~~6-39~~
~~326~~

Ermones prestãtissimi viri Roberti de litio: ordinis minorũ sacre theologie professoris: pontificis aquinatis.

De aduentu.
De quadragesima: de penitentia.
De timore iudiciorum dei.
De diuina charitate.
De immortalitate anime rationalis.
De beatitudine sanctorum.
De precipuis festis beate Marie.
Et quibusdam alijs videlicet de sancto Joseph. de bona spe: de virginitate: de patiẽtia: de predestinatione: de iudicio pestilẽtie: de morte: ⁊ de catenis pctõrũ.

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSIDAD VALLADOLID

UVA. BHSC. IyR_227

Tabula sermonū Roberti de litio de aduē
tu dñi. natiuitate aliisq; festis subsequentib⁹
circūcisione ⁊ epbia.

Dñica. j. aduent⁹. de lapsu hominis. ⁊ de co
gnitione ei⁹: qua cognouit xp̄m esse incarnā
dū pro salute generis humani: que aliter hēri
nō poterat: nisi xp̄s incarnaret. Ser. j.

Feria. ij. eiusdē dñice. de ardēti desiderio sā
ctorū patrū veteris testamēti auide cupienti
um xp̄m incarnari. Sermo. ij

Feria. iij. de reuelationib⁹ factis mentib⁹
ppbar⁹ de incarnatōis mysteriis. ⁊ qualiter
ppbe predixerunt multipliciter christum fo
re venturum. Sermo. iij.

Feria. iiij. de electione virginis. btē in ma
trem xp̄i ex qua sola nasci voluit: que magis
grata deo fuit q̄ quecunq; alie sancte mulie
res. Sermo. iiij.

Feria. v. de perpetua virginitate sctē ma
rie virginis: que fuit vera mater dñi nostri ie
su christi. Sermo. v.

Feria. vj. de annūciatōe dñi nostri iesu xp̄i:
facta per āgelū gloriose virgini marie: de stu
pendis mysteriis huius annūciatōis. ⁊ preco
nijs dignissimis v̄ginis bñdicte. Ser. vj.

Sabbato de mirabili ꝯceptiōe filij dei iesu
⁊ qualiter virgo gloriosa tp̄m cōcepit in vtero
suo verū deum ⁊ verum hominē. ⁊ de his que
occurrunt circa hanc conceptionem confide
randa. Sermo. vij.

Dñica. ij. aduentus de diuinitate iesu xp̄i:
qui sicut fuit verus ⁊ perfectus homo: ita fuit
verus ⁊ perfectus deus. qō si quis non crede
ret: absq; dubio periret: qz ita debem⁹ credere
xp̄m deum vt etiam non negemus hoiem. et
ita tp̄m hominē tenemur cōfiteri vt etiā deū
esse nō dubitemus. Sermo viij.

Feria. ij. dñice. ij. de gr̄ia ⁊ sublimitate ver
bi incarnati: cōtra hereticos qui xp̄m dei fili
um ita confessi sunt. vt eum inferiorem patre
ac minorem dixerint. Ser. ix.

Feria. iij. de humanitate xp̄i: cōtra hereti
cos qui dicūt xp̄m nō fuisse hoiem. Ser. x.

Feria. iiij. q̄ solus filius dei carnē assum
psit: ⁊ nō alie psone trinitatis. Ser. xj.

Feria. v. contra iudeos qui dicunt xp̄m esse
venturum. Ser. xij.

Feria. vj. de fide firma qua debemus xp̄m
cognoscere. Ser. xiij.

Sabbato de sequela xp̄i: ⁊ tra falsos xp̄ia
nos: qui dicūt se in xp̄m credere: quē tamen i
operibus virtutū nolūt imitari: vnde in xpo
merito scandalizant. Ser. xiij.

Dñica. iij. aduentus. de predicatione iohis
baptiste: qua christum dei filium publice pre
dicauit. Sermo. xv.

Feria. ij. dñice. iij. aduentus de satisfactōe.
p̄ xp̄m facta Sermo. xvj.

Feria. iij. de penalitatib⁹ ⁊ defectibus as
sumptis a xpo. Sermo. xvij.

Feria. iiij. de moribus iesu xp̄i: et qualiter
anima suam benedictā cum passionibus re
gulauit. Ser. xviij.

Feria. v. de gratia capitis nostri. qualiter
iesus gr̄a est caput oim nostrum. Ser. xix.

Feria. vj. de scia iesu xp̄i. Sermo. xx.

Sabbato de potētia xp̄i. Sermo. xxj.

Dñica. iiij. aduentus. de clamore iohannis
qualr̄ ꝺgruo tpe xp̄m clamitat. Ser. xxij.

In natiuitate dñi nr̄i iesu xp̄i. de possibili
tate qualitate ⁊ iocunditate icarnationis ver
bi dei. Sermo xxiij.

In festo sancti stephani protho martyr
de eodem. Sermo xxiij.

In festo sci iohis euāg. de eo. Ser. xxv.

In festo innocētū de eisdē. Sermo. xxvj.

In festo sci filiusti. de eodē. Ser. xxvij.

In fes. circūcisiōis dñi de eo. Ser. xxviij.

In festo epbie dñi. de eadē. Ser. xxix.

Alia tabula predicationū de aduentu xp̄i.
eiusdē magistri Roberti ⁊ trinēs ꝓpositiones
p̄ncipales circa qs̄ ꝟsank oīs sermones.

Jesus ab Adam cognitus.	Fructus. j.
Jesus desideratus	Fructus. ij.
Jesus ppbis cognitus.	Fructus. iij.
Jesu Maria mater.	Fructus. iiij.
Jesu matris virginitas.	Fructus. v.
Jesus annunciatus.	Fructus vj.
Jesus utero clauditur.	Fructus vij.
Jesus est filius dei.	Fructus. viij.
Jesus magnificatus	Fructus. ix.
Jesus homo perficitur	Fructus x.
Jesus in mundū mittit.	Fructus xj.
Jesus venisse visus est.	Fructus xij.
Jesus fide cognoscitur	Fructus xiij.
Jesus est imitandus.	Fructus xiiij.
Jesum iohānes p̄dicat	Fructus xv.
Jesus satisfactor	Fructus xvj.
Jesus defectus sustinens	Fructus xvij.
Jesus rectus moribus	Fructus xviij.
Jesus caput ꝓponitur	Fructus xix.
Jesus est sciens oīa.	Fructus. xx.
Jesus potenter operās.	Fructus xxj.
Jesum iohānes clamitat	Fructus xxij.
Jesus letanter nascitur	Fructus xxiij.
Jesum stephan⁹ videt	Fructus xxiij.
Jesus Jobem diligit	Fructus xxv.
Innocētes p xpo occidunt	Fructus xxvj.
Jesus sacerdotes appellat.	Fructus xxvij
Jesus est circūcisus	Fructus. xxviij
Jesum adorāt reges.	Fructus. xxix.

UVA. BHSC. IyR_227

Roberti de litio ex ordine minorũ in theologia peritissimi verbi dei in hac etate oratoris eloquẽtissimi. predicatiões a prima dñica de aduentu quottidie inclusiue vsq; ad quartã ⁊ de festinitatibus a natiuitate dñi vsq; ad epiphaniã feliciter incipiunt.

Dñica prima aduẽtus. de lapsu hominis ⁊ de cognitiõe Ade. qua cognouit xp̃m esse incarnãdũ. ꝓ salute gñis humani: q̃ aliter haberi nõ poterat nisi xp̃s incarnaret. Ser. I

Jesus ab Adã cognit⁹. Eruct⁹. I

Ox precessit. dies aũt appropinquauit. Verba sunt doctoris gẽtiũ ad Ro. xiij. et in epl'a hodierna. Nihil vnicuiq; tã cõueniens esse põt ad seip̃z incitandũ ad dilectionẽ summi dei q̃ frequens cogitatio suorum beneficiorum q̃ ex munere liberalitatis sue cõcedere voluit rationali creature. Inter que illud vnũ ꝓfecto stupendum ac memoria esse dignum cẽseo. ꝙ seip̃m vestire forma mortalitatis nr̃e voluit. Stupendũ quippe est in carne visibili apparuisse deũ pro redẽptione ⁊ salute hoim. Quapropter statuit sancta mater ecclesia hoc tẽpe aduentus huiusmodi mysteria colendissima deuotissime celebrare: vt fideles cuncti vigiles fiant ne q̃ppiã velint: desiderent amẽtq; preter dilectuz Jesum oim saluatorẽ. Ob quod in sequẽtib⁹ sermonibus equũ esse arbitratus sum aliquid dicere de aduentu dñi nostri Jesu xp̃i in carnẽ Hodierna vero die mẽtem reuocabo ad incarnationis noticiam: quã intelligimus sub vna tm̃ ꝓpositione que est: Jesus ab Adã cognit⁹ In ipso em̃ patre gñis hũani initiũ cepit oim perditio: qd̃ nox precessit: ⁊ tamẽ ꝑ xp̃m inuẽta est salus: ⁊ sibi ⁊ oibus electis qui ciues esse debent in celesti hierusalẽ. Qd̃ Paulus declarat: cã dicit. dies aũt scz lumẽ gratie. ⁊ gaudium resurrectionis appropinquauit. Ad qd̃ melius intelligẽdum in p̃nti sermone tres cõclusiones erunt declarande.

Prima d̃r veritatis.
Scd̃a d̃r qualitatis.
Tertia d̃r remissibilitatis.

Qualiter verum est ꝙ deus nõ cõdidit hominem in his penalitatibus ⁊ miseriis: quas videmus: sed ꝓpter peccatum in illas cecidit sic exigente diuina iusticia.

Capl'm I

Prima cõclusio d̃r veritatis. In qua philosophãtiũ quorũdam impugnãdus est error. Inter quos etsi pleriq; varia dixerũt: vel de mũdi eternitate vt Aristoles. viij. phisicoꝝ. vel de infinitate vt Anasarcus ⁊ Democritus q̃: ꝓut valerius. li. viij. cõmemorat de cupiditate gl'ie: infinitos mũdos fore dixerũt: vel de mundi nouitate vt q̃dam alij: fuere tamẽ nonnulli qui ꝓfessi sunt ex tp̃e a deo mundũ factum fuisse: homines vero nequaq̃ per pctm̃ cecidisse: sed eos a principio generationis fuisse eiusdem cõditionis. cuius sunt in hoc tẽpe calamitatis ⁊ luctus. Quod si verum esset: facillime sequeret ꝙ ob nullã culpã necessariũ erat ex parte hominis incarnari filiũ dei. Dicũt ergo omẽs doctores catholici humanã naturã lapsam ab illo statu in quo fuit ab opifice summo condita. Qd̃ ꝓbatur quadruplici rõne.

Primo rõne diuine clemẽtie.
Scd̃o rõne diuine sapiẽtie.
Tertio rõne diuine iusticie.
Quarto rõne diuine cõdecentie.

Prima ratio dicit diuine clementie. Nam nihil ꝓcedere debet a summa clemẽtia ⁊ bonitate. qd̃ nõ sit magis inclinabile ad iusticiam ⁊ veritatẽ q̃ ad maliciã: ⁊ magis propinquũ ad bonũ q̃ ad malũ. Sed sensus ⁊ cogitationes hoim proni sunt ad malũ ad adolescẽtia ꝓut scribit Gen. viij. ⁊ notat. xij. q. j. in cap. om̃is etas. Ergo in illa corruptiõe iniqua nõ fuit humana natura a summa bonitate producta. Insup. Nihil ꝓcedit a summa bonitate dignũ maledictiõe. Sed multe sunt in nobis passiões maledictione digne. sicut patz i Job iij. c. ⁊ in lege maledicabãt steriles mulieres. Nõ apparet itaq; humanã naturã in hoc statu fuisse cõditã. sed in alio a quo cecidit ꝑ peccatũ. Secunda ratio dicit diuine sapientie. Ubicũq; em̃ est summa sapientia. ibi est summa pulchritudo. sicut Augu. exponit in lib. de trini. Sed a summa pulchritudine nihil procedit fedũ aut turpe: nihil qd̃ rõnalem offendat intellectũ. Sed in homie rõne vtente sunt defectus naturales: de q̃nib⁹ natural'r erubescit: ⁊ multa de testabilia s̃m rationẽ. ergo talia nõ fuerũt condita in humana natura. Relinquit itaq; ꝙ est lapsa. Tertia ratio dicitur diuine iusticie. Nam nullus affligitur pena nisi precedat culpa. Sed passio inuoluntaria in rõnali creatura est pena. ergo nullo modo talis passio fuisset in homine anteq̃ p̃cessisset culpa. Quarta ratio dicitur diuine cõ

UVA. BHSC. IyR_227

descētie. Dicit em̄ Ansel. in lib. Cur deus hō. c.ix. Deo aūt nequaq̄ estimat̄ conuenire: vt creaturā quā fecit iustā ad beatitudinez: sine peccato miserā esse cogat. Hominē aūt inuitū mori miserū est. Si ergo deus exigit: mortē ab homine, sub statu sub quo est ergo ē sub culpa. Sed cōtra has rōnes arguūt philosophi, p̄mo sic. Omne cōpositū ex cōtrarijs est dissolubile. Dicit em̄ Auicē. Cōtraria semper appetūt ire in regiōes diuersas. Sed corpus Ade in statu prime cōditōis fuit compositum ex cōtrarijs. ergo per naturā fuit dissolubile ⁊ corruptibile. Sed tale est modo corpus humanū, ergo ꝑ corruptibilitatē nō ꝓbatur status naturale lapse. Itē. Omne cōtinuū est diuisibile. Corpus ade in p̄ma cōditiōe erat cōtinuum: ergo erat diuisibile. Secūdo arguunt ꝙ corpus illud erat sanctificatū, ergo erat sensitiuū doloris qꝛ sic dicit Aug. dolor ē sensus diuisiōis impatiēs. Nō ergo sensus doloris ⁊ pene ꝓbat statū nature lapse. Tertio arguunt. qꝛ dicit Aug. sup Gen̄. ad litterā. Adā nō manducauit de pomo. eo ꝙ crederet esse deuz sed ne suas delitias: cōtristaret scilicet vxorē. sicut Salomon adorauit idola. iij. Regū. xj. ne cōtristaret vxores suas. Ex his ptz ꝙ Eua erat tristabilis in statu p̄me cōditōis. Sz tristitia est passio affligens animam. Relinquitur ergo ꝙ status prime conditionis est stat⁹ passibilitatis anime ⁊ corporis. Quarto arguūt: quia sicut dicit Johan. Damas. concedit deus iustos incidere in calamitates, propter multas causas. Una est vt eam que in ipso iusto latet virtutem alijs manifestam faciat, vt Job. j. Alia est vt non ex recta conscientia eleuetur per superbiam. vt in Paulo. ij. ad Cori. xij. Alia propter eruditionem aliorum: vt alij erudiant̄, vt in Lazaro Luce. xvj. Alia ꝓpter gloriā dei: nō ꝓpter ꝓpriū aut parentū pctm̄ vt in ceco a natiuitate Johannis. ix. Alia propter zeluz alterius vite: vt in martyribus. ad Hebre. xj. Ergo nō esset inconueniēs etiam si homo nō peccasset habere penalitates que eū ordinarēt ad maiorē gloriam, ad mai⁹ meritū ⁊ ad maiorē coronā. Verū hec omnia friuola sunt si cōsideremus illud qd̄ Hugo de sācto victore dicit in lib. de sacr̄is: vbi distinguit tres status humane nature.

Primus est nature a deo cōdite.
Scd̄s est nature lapse.
Tertius est nature beate.

In prio statu hūit hō posse peccare ⁊ posse nō peccare; ⁊ in eodē statu hūit posse mori et posse nō mori sic posse peccare ⁊ posse nō peccare: qm̄ in hoc statu nō est peccādi ⁊ moriēdi necessitas. Et h̄ fuit prima hūani corpis imortalitas. In scd̄o statu hz posse mori ⁊ nō posse ñ mori: sic posse peccare ⁊ nō posse ñ peccare: qm̄ in hoc statu est peccādi ⁊ moriēdi necessitas. In tertio v̄o statu hēbit posse nō mori: ⁊ nō posse mori: sicut posse nō peccare: ⁊ nō posse peccare qm̄ ad hūc statū ꝑtinet moriēdi ⁊ peccādi impossibilitas. Ad p̄mū g̃ obiectū dicendū est s̄m Hugo. prefatū ꝙ homo ante peccatū natura mortalis ⁊ passibilis fuit: que tñ ex beneficio creatiōis p̄cedēte: ⁊ ꝓprio studio subsequēte facere potuisset vt nō mo[illegible] adeo ꝙ in Adā erat passibilitas ad dissolutionē ⁊ corruptionē, tamē cū potentiā euitandi omne deectū. In statu vero moderno est possibilitas cū necessitate ineuitabili. Hoc idē dicit Aug. in li. de questionibus noui ⁊ veteris testamēti. Deus inq̄t hominē fecit q̄ q̄diu nō peccaret immortalitate vigeret vt ipe sibi auctor esset aut ad vitam aut ad mortē. Et idez de baptismo paruuloꝝ ait. Fiebat ordo iusticie: vt sicut aīa dño suo ita corpus ei obediret Et iteꝝ. xiij. li. de ciui. dei. c. iij. dicit. Fatenduz est quidem p̄mos homines ita fuisse institutos vt si nō peccassent nullū genus mortis experirent̄. Sed eosdē primos peccatores ita fuisse mulctatos vt etiā quicq̄d ex eoꝝ stirpe esset exortū: eadē pena teneret̄ obnoxiū. Nō em̄ aliud ex eis q̄ quod ipsi fuerāt nasceret̄. Pro magnitudine q̄ppe culpe illius naturam dānatio mutauit in penis ⁊ qd̄ penaliter precessit in peccātibus hoib⁹ p̄mis etiā naturaliter sequeret̄ in nascentibus ceteris. Et idē in hyponosticon. Uide mortē nō a deo auctore sed errore vite venisse homībus in paradiso delitiarum positis. Idipsuz cōfirmat auctoritas sacre scripture. Unde Sap̄. p̄mo dicitur. De⁹ mortē nō fecit: sed impij manibus ⁊ verbis accersierūt illā. Et in. ij. c. Gen̄. clara est snīa cōminantis dei. Quacūq̄z die comederis ex eo morte morieris. i. morti obligatus eris: vel moriendi necessitatē incurres s̄m Augu. sup Gen̄. ad litterā. Et idē. xiiij. li. de ci. dei. cap̄. xxvj. Uiuebat itaq̄z homo i paradiso sicut volebat q̄diu hoc volebat quod deus iusserat. Bonus viuebat fruens deo ex quo bono bonus erat. Uiuebat sine vlla egestate: ita semper viuere habēs in potestate Cibus adherat ne esuriret: potus ne sitiret. lignum vite ne illum senecta dissolueret. Nihil corruptionis in corpore: vel ex corpore vllas molestias vllis

UVA. BHSC. IyR_227

ctus sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morb⁹. nullus ictus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas tota in animo tranq̃litas, hec ille. Nec̃ hanc impassibilitatem innocentie dicimus vnã t eandẽ impassibilitati gl'iose. q: ẽm Sco. in. iij. dist. xix. q. vna. illa impassibilitas gloriosa priuat actũ t potẽtiã patiendi. Dec vero tm actũ t nõ potentiam. Dec magister in scõo. Nec̃ insup credere debemus in eo statu impassibilẽ hominez oino fuisse: q: vt scẽus Tho. declarat prima parte. q. xcvij. ar. ij. duplex est passio. Una cõiter dicta ẽm quãcũc̃ imutationẽ etiã si pertineat ad pfectionẽ nature cõdite: t ẽm hanc passibili erat homo t ẽm animã t ẽm corpus. Secunda est passio ꝓprie dicta. Et sic pati dicit qõ a sua naturali dispositione remouek. Passio em est effectus actionis. In reb⁹ aũt naturalibus otraria agunt t patiunk adinuicem: quoz vnuz remouet alterũ a sua naturali dispositõe. t de hac passione dicit Damascenus ꝙ passio est motus ꝓter naturam. Hoc modo in statu innocẽtie impassibilis fuit. Qõ etsi videk impossibile tñ oñdere possumus ex multis sanctoz exemplis qui dispensatiue t etiã speciali priuilegio hoc impassibilitatis donũ diuinit⁹ acceperũt. Quidnã fuit illud stupendũ prodigiũ de tribus pueris in ardentem fornacem missis: quos tamẽ flãma nedũ nõ cõbusit. sed cũ fornax esset accẽsa nimis: nec in minimo lesi plaudebant deũ in medio flammaz positi benedicentes. Daniel. iij. Quid de Jona dicem⁹: q̃ in vẽtre ceti diebus tribus t noctibus habitauit. tandẽ post triduũ illesus exiuit. Jone. ij. c. Quid de moyse qui. xl. dieb⁹ et xl. noctib⁹ habitauit in mõte sine cibo: vt legẽ mererek accipe. vt Exo. xxxiij. hk. Quid de Johãne euãgelista q̃ in dolio feruentis olei missus nocumentũ villũ nec sensit: t venenũ fortissimũ bibens quo duo ante ipm bibẽtes interẽpti fuerũt sine detrimẽto est inuent⁹. Dis t aliis taz veteris ꝙ noui testamẽti ducimur vt credam⁹ nõ esse impossibile: quod de natura instituta in scripturis narratur. Fuit ergo primus homo creat⁹ in statu impassibilitatis sicut visum est prius: qui p peccatũ se t omnes mortales fecit t morti subiugauit. Dis visis t declaratis exeat in campum primus humani generis pater. ipec̃ lamẽtabiliter dicat O filij generis humani. o mortales cuncti passibiles: miseri: ignorãtes: plem luctu: calamitatibus: laborib⁹: angustijs: amaritudinibus: infirmitatibus: modestijs. curis. perturbationibus: varijs feditatibus. t erubescentia. quis vos mecum ad tot mala dãnauit? Quid nam experimini in hac vita erũnosa ꝓeter gemit⁹ t suspiria? Unde tot incõmoda venerunt vobis? O deus benigne: o creator admirabilis. talia non pertractasses nobiscum nisi me peccatorẽ cũ omni posteritate mea iusticia tua punire voluisses. Heu me. Ego sum ille peccator magnus. Ego sum ille diuine maiestatis cõtemptor. Ego qui tantã ruinã super omnes iduxi gñationes mũdi. Eram a deo mire conditus. sapiẽtia naturali illustratus collocat⁹ in paradiso delitiarũ. dñs alialiq̃ pisciũ t volatiliũ. liber absc̃ omni seruitute: ad deum cõtẽplandũ habilis: t idoneus ad ꝓcreandũ filios benedictos. Et ego quia deuz meũ deserui de padiso electus sum in hac valle lachrymarũ. vt cũ sudore vescar pane meo ego t omnes q̃ a me descẽsuri sunt. Quibus omnibus sicut et mihi clausa est porta celi: t nõ possumus aliq̃ merito nostro videre facie filij dei. Cecidit ergo dignitas nostra: t natura bñ istituta corrupta est. nõ tm penak: sed etiam culpaliter: qõ omnes indubitanter credere tenenk de necessitate saluris.

De qualitate pcti primoz par entum: t qõ principale peccatuz hois est ꝙ lapsus fuit in omnibus lz alia pcta cõcurrerit. Capm. II.

Secunda pclusio dicit qualitatis. Nã solet quozũdã anim⁹ nõ fine ratione mirari quale fuit illud primoz parẽ tũ peccatũ. ob qõ tam seue crudeliter deus humanũ gen⁹ puniuit: de quo quattuor opiniones inueniunk a doctoribus sacre theologie assignate t denotate.

Prima est ꝙ fuit superbia.
Scõa est ꝙ fuit auaricia:
Tertia est ꝙ fuit gula.
Quarta est ꝙ fuit inobediẽtia.

Prima opinio q̃ est ꝙ fuit superbia ꝑ firmak Ecclesiastici. x. Initiũ omnis pcti est superbia. t iterũ Eccl. xxv. A muliere initium factum est pcti. ergo mulier ꝓpetrauit peccatũ superbie. Jtẽ Aug. in li. de vginitate. Diabolus inquit in celo voluit esse sicut de⁹. cadens autẽ psua sit homini sibi similitudinẽ suevoluntatis. Jtẽ Aug. ad Orosiũ. Elat⁹ Adã suasioni serpentis obediens preceptuz ꝓtempsit. Et idem super Gen. In fuit menti Ade amor quidaz ꝓprie potestatis. t quedã de se supba ꝑsumptio.

Scõa opinio ꝙ aut. Primo per text. Gen. iij. Eritis sicut dij rc. Hoc primo cecidit in mentem mulieris. s. appetere multitudinẽ scientie

UVA. BHSC. IyR_227

plusq̃ oportet qđ est pctm̃ auaricie ꝺm Bre/go. Ergo illud fuit pctm̃ auaricie. Tertia opinio ꝓfirmat: qz vt dicit tex. Beñ. iij. c. Ui/dit mulier lignũ q̃ esset pulchrũ visu ⁊ ad ve/scendũ suaue, ⁊. xxxv. di. in. c. Sexto die scribi/tur. Sula a paradiso regnãte expulit, ⁊ Hie/ronym⁹ ꝺtra Jouinianũ. Sollicite prouiden/dum est: vt quos saturitas a paradiso expulit esuries reducat. Quarta opinio habetur ex eo qđ dicit Pau. ad Ro. v. Qvnius hominis inobedien/tia peccatores cõstituti sunt multi. ⁊ Aug. in li. de vera religione. Adam ꝓpter trãgressionẽ obedientie de paradiso efectus ẽ ⁊ sup Beñ. ad litterã iterũ dicit. Non potuit melius ⁊ diligẽtiꝰ cõmendari q̃tum malũ sit inobedientia, cũ ideo reus iniq̃tatis factus/est homo qz eã rem tetigit ꝺtra ꝓhibitionẽ quã si nõ ꝓhibitus tetigisset nõ vtiq̃ peccasset.

Has opiniones veras ꝓcedat dñs Boñ. in. xxij. di. scõi li. ar. ſ. q. ſ. vbi oñdit q̃ ꝑncipa/le pctm̃ hois per qđ lapsus est fuit inobedien/tia Ade, ⁊ ad hanc conatus est diabolus ad/ducere hoiem. Sed qm̃ nemo operaꝝ ad malũ aſpiciens nec appetit malũ: nisi ſub ſpecie bo/ni. ideo clare deꝑhendens diabolus q̃ nõ ꝓpo/ſet mulierẽ ꝺcipitare nisi apponeret aliquod appetibile: illa temptando ꝓposuit ad q̃ omnis homo naturaliter inclinaꝝ. Naturaliter enim omnis hõ inclinaꝝ ad beatitudinẽ: que est bo/nũ glorioſuz: delitioſum ⁊ copioſuz. Unde ho/mo naturaliter appetit excellentiã: ſufficiẽtiã ⁊ letitiã. Et inordinato appetitu taliꝰ ꝓfiſtit iuſtitia: in inordinato vero culpa. Sula enim est inordinatus appetitus cibi ſuauiter refici/entis. Auaricia est inordinatus appetitꝰ ſuffi/cientie. Superbia est inordinatus amor excel/lentie. Diabolus ergo ꝑmo ꝑmiſit mulieri di/gnitatis excellẽtiã: cum dixit. Eritis ſicut dij. Secũdo ſubiunxit cognitiõis abundantiã: ſcie/tes bonũ ⁊ malũ. Poſtremo ꝓtendit ſuauitaꝫ experientiã, cũ oſtendit lignũ pulchrũ viſu: et ad veſcendũ ſuaue. Quia ergo mulier diabolo conſenſit in appetendo ꝑimo eſſe ſicut deus fuit ſuperba. Deinde appetendo ſcire bonũ ⁊ malũ. fuit auara. Poſtremo experiẽdo ſuauita/tem ligni vetiti: fuit guloſa. Et in hoc fuit trãſgreſſiõis reaꝝ inobedientie culpa inuolu/ta. Nec eſt incõuenies plura genera petõrum ꝺm ꝓgreſſum cõcurrere ad vnũ flagitium ꝑpetrandũ. hec Boñ. Comedit itaq̃ Adam de lignovetito ꝺtra imperium diuine maieſtatis Paruipẽdit ꝓceptũ altiſſimi deiꝫ ei mãda/uerat vt ei obediret: ⁊ cognoſceret ipm̃ regez celoꝝ ⁊ oim̃ creaturaꝝ. Qđ equidẽ nõ mini/mũ nõ paruũ: nõ deniq̃ leue crimẽ putandũ eſt. Unde Aug. xiij. de ciui. dei. c. xij. ait. Nõ debet exiſtimare quiſq̃ leue ac paruũ fuiſſe il lud cõmiſſum: qz in eſca factũ ẽ: nõ quidẽ ma la nec noxia: niſi quia ꝓhibita. Neq̃ enim quic q̃ mali deus in illa: tante facilitatis ꝓadiſo creareꝝ: atq̃ plãtaret. Sed obedietia cõmen/data eſt in ꝓcepto: que virtus in creatura rõ/nali mater eſt oim̃ cuſtoſq̃ virtutũ. Et infra: Hoc itaq̃ de vno cibi gñe nõ edẽdo vbi alioꝝ tanta copia ſubiacebat, tã leue ꝑceptuz ad ob ſeruandũ tam breue ad memoria retinendus vbi preſertim nondũ volũtati cupiditas reſ/ſtebat: qđ de pena tranſgreſſiõis poſtea ſubſe cutũ eſt tanto maiori iniuſticia violatũ eſt: q̃ to faciliori poſſet obſeruantia cuſtodiri. hec il le. Cur itaq̃ miramur ſi indignatus eſt deus qui magnꝰ: timẽſus: glorioſus: ſapiẽtiſſimus oñipotẽs, colẽdus, adorãdus, ⁊ timendꝰ; tot beneficia indulſerat ꝓthoplaſto ſi ab ipo cõ temptus eſt. O reꝓbanda humana ſuꝑbia quid fuit contemnere deũ? O temeraria ꝓ/ſumptio humane mẽtis qđ. qđ. quid eſt calca/re ꝓceptũ atq̃ mandatũ regis et erni? Nonne lex ipa nature clamat. q̃ diuinozũ mandato/rũ ꝑuaricatores digni ſũt morte? Preuarica tus eſt Adam ⁊ ꝓter inobedientiã ad mortẽ eſt condemnatus.

Qualiter deꝰ remittere voluit petã hois: ⁊ nonangeli. ⁊ qualiter myſterium incarnatio/nis fuit Ade reuelatũ. Capl'm. III.

Tertia concluſio dicitur remiſſibilitaꝫ. t Licet em̃ tam enorme fuerit illud de lictũ, vt per illud diuina iuſticia dã/nauerit totũ genus humanũ, veruntamẽ no/luit clementiſſimus deꝰ in tra cõtinere miſeri cordias ſuas. quoniã decreuit ac liberauit ho mini ꝑdito ⁊ ꝑnitẽti, ꝑ filij ſui incarnationẽ ſuccurrere. Super quo dubiꝰ ſolet eſſe anim⁹ cur magis humanũ genus ſaluũ factum eſt, ⁊ remiſſionẽ accepit. q̃ angelica natura ꝑua/ricatrix. Quod rationabile eſſe demonſtrant doctores dicẽtes. pctm̃ homis fuiſſe remiſſi/bile. angeli vero oino irremiſſibile. Qđ ꝑbat quattuor cõuenientijs.

Prima eſt ꝓpietas liberi arbitrij.
Secũda cõditio nature.
Tertia ordo diuine iuſticie.
Quarta ꝙgruitas mie.

Prima cõuenientia dicit libertas arbitrij. In libero arbitrio ꝺm magiſtrũ. xxiij. di. ſcõi eſt facultas volũtatis ⁊ rõnis tam in homi/

UVA. BHSC. IyR_227

ne q̄ in angelo, tamē differēter. Nam quātū ad voluntatē differt homo ⁊ angelus: qz libertū arbitriū hois añ electionē volūtatis ⁊ post electionē se habet mutabiliter. Angeli ño etsi ante electionē se habet mutabiliter post electionē tñ se habet immutabiliter. Et hac ratiōe in summo gradu est liberū arbitrium in deo. in infimo aūt gradu est in hoīe. Si ergo est liberū arbitriū in angelo necesse est vt sit medio modo se habens: ⁊ ita dicit liberū arbitriū in eo mutabiliter se habere ad bonū ante electionē: ⁊ imutabiliter post. Pōt em eligere ⁊ non eligere, sed q̄cquid illud sit siue bonū siue malum: nō potest illud detestari post q̄ elegerit. Ex quo patet q̄ nō pōt penitere siue p penitētiam culpā delere q̄ est detestatio mali. Et ita relinquit q̄ culpa eius nō potest deleri sicut culpa hois. Itē quātū ad pprietatē ratōis patet qz in libero arbitrio est iudiciū de bono sed differenter in hoīe ⁊ angelo: qz sicut dicit Dionisius. intellect⁹ angeli deiformis est. et hoc est qz supra tempus, ⁊ ita accipit totuz simul ⁊ nō post hoc illud, vel illud ex illo. Et iō dicitur angelus intellectualis substātia. Sed intellectus hois est in tempore. ⁊ ideo cōferēdo accipit. Unde nō accipit totū simul. sed vnum post aliud ⁊ vnū ex alio. sicut ex pmissis accipit cōclusionē. Et ideo homo dicitur rōnalis substantia. qz ratio est virt⁹ collectiua vni⁹ ex alio. Qualis ergo cōparatio est simplicis ad cōpositū: ⁊ puncti ad lineā in essendo: talis cōparatio est intellectus angelici ad intellectum hois in intelligēdo ⁊ iudicando. Cū ergo iudiciū fiat ab intellectu. patet q̄ angelus ēm statū sue cōditiōis iudicat de re nō in tempore: sz de re tota simul: ⁊ in iudicando de ipa videt eā totā simul: ergo rectissime iudicat. Si ergo in iudicādo peccat: ps q̄ peccat ex certissima malicia. Ex quo nlō modo pōt excusari. Nō aūt sic est de hoīe qui cū totā rez simul nō videat potest decipi in suo iudicio. Et ideo cū peccō eius aliquo modo possit excusari nō est irremediabile. Unde Bēn. vſ. Nō pmanebit spūs meus. ideſt indignatio mea in homīe in eternū qz caro est. Secūda cōuenientia est cōditio nature: quam tangit Anſelmus in. ij. li. cur deus homo. Homo p aliū hominē q̄ nō esset sui generis nō debuit reparari. Et cū nō sint oēs angeli eiusdē gñis. patet q̄ non fuit possibilis hec reparatio in angelo sicut in homine. Insup ex cōditiōe pcti tā hois q̄ angeli variat pcm: ⁊ q̄tum ad genus. ⁊ q̄tū ad circūstantiā, ⁊ quātū ad occasiones, Quantuz ad genus tam homo q̄ angelus peccauit per superbiā, ſ differēter qz superbia hois fuit in appetitu oīm sciētie dei: superbia angeli in appetitu oīm potētie. Oīm potētiā aūt suā nūq̄ voluit de⁹ cōicare alicui creature. ideo angelus appetijt illud ad qō nullo modo erat ordinatus. Oīm sciētiā aūt suaz voluit deus cōicare creature. ad illā em est hō ordinat⁹ in gl̄ia iō pctm̄ hois est remissibile. pctm̄ vero angli nō. Quātū ño ad circūstātiā pcti est differentia qz in Adā fuit aliqua ignorantia. quia pctm̄ qō erat mortale credidit esse veniale ēm Augu. ⁊ habuit ppositū penitēdi ⁊ petēdi veniā de illo pctō. Angeli ño nō. Quātū ad occasiōnē peccati est differentia qz angelus p se peccauit. Adā ño alio suggerēte. Tertia cōuenientia dicit cōgruitas diuine iusticie. Nam in homine vno erat tota species humana multiplicanda. Sed in angelo peccāte nō erat tota natura angelica. Et ppter hoc diuine iusticie cōgruū fuit hoīem expiare ⁊ nō angelum.

Quarta cōuenientia est ex pte diuine miseri cordie cui nō erat cōdecens vt nihil beatificaretur in humana natura ad btitudinē ordinatū. Datū ergo est tempus ex dei liberalissima misericordia homini lapso petēdi veniā de pctō ⁊ de eo agendi pniaz. Puto em q̄ post expulsionē de paradiso Adā pater noster conuertit se ad lamēta pnie: ⁊ xp̄m venturū summa deuotiōe excoluit: quē incarnādū cognoscebat. Nam eccl̄ia scta ponit eū in numero sctōz: qō esse nō posset sine fide mediatoris: qō Augu. in li. de corrēptiōe ⁊ gr̄a testat dicēs. Illa fides sana est qua credim⁹ nullū hoīem siue maiozis siue parue etatis liberari a cōtagiōe mortis ⁊ obligatōe pcti: nisi p vnū mediatorē dei ⁊ hominum iesum xp̄m. Scōm aūt doctrinā sancti Tho. scda scde. q. ij. via hominib⁹ venēdi ad btitudinē est mysteriū xp̄i incarnatiōis qō ante statū pcti homo cognouit sed q̄ explicite ēm ordinabat ad cōsummationē glorie: nō aūt ēm q̄ ordinabat ad liberationē a peccato p passionē ⁊ resurrectionē: qz homo non fuit prescius pcti futuri. Videt aūt incarnationis xp̄i prescī⁹ fuisse ex eo qō dixit. Propter hoc relinquet hō patrē suū ⁊ matrē suā et adherebit vxori sue. Bēn. ij. Et hoc ab apl̄o patulo ad ephe. v. c. dicit sacm magnū eē in xp̄o ⁊ eccl̄ia. Qō quidē sacm nō est credibile pmuz hominē ignorasse. Post pctm̄ ño explicite illud mysteriū cognouisse, nulli dubiū esse debet: ēz q̄ ordinabat ad salutē hois p passiōez ⁊ resurrectionē. Ūñ ⁊ habuit Adam cognitio

UVA. BHSC. IyR_227

nē salutis sue in iesum nascelturū de carne sua Quisnā explicet quāta deuotiōe omīt tpe vite sue adā cū lachrymis ⁊ suspiriis deū incarnari expostulauerit? O Adā cōis pr̄ q̄d feciſti? Eur peccaſti? Eur offendiſti legē dei? Heu me inq̄t peccauiterraui. Sed dei filius bonitate sua reſtituet vobis incarnatione sua būdicta quicq̄d ego perdidi in p̄sumptiōe mea. O peccatores nō paueatis. Habem⁹ reparationem Nō cōqueram⁹ amplius de adā imo cātem⁹ cū Grego. O felix culpa q̄ talē ac tm̄ meruit habere redēptorē. Fuim⁹ in tenebris p pctm̄ ⁊ tā sum⁹ in luce gr̄e p xp̄m incarnatū. Cuius beneficio p̄sequi valeam⁹ splēdorē glie: i qua xp̄s viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

Feria scōa post dn̄icā. j. aduentus de ardēti desiderio sctōꝝ patrū veteris teſtamēti aut de cupientiū xp̄m incarnari. Sermo II

Jesus desideratus. Fructus II

Oxpreceſſit. Jteruz

n vbi. ā. Cogimur ad cor nostrum inflāmandū in amorē būdicti Jesu xp̄i in celo sedētis ad dexterā p̄ris: et vehemēti desiderio illo q̄ sancti p̄res veteris teſtamēti p mīta curricula annoꝝ succeſſi ardētiſſimis suspiriis depeabāt ipſs icarnādū. Nō deuot⁹ Bern̄. p̄sideras 9mone. ij. sup cātica ait. Ardorē desideriꝝ patrū suspirātiū xp̄i in carne p̄sentiā frequētiſſime cogitans: cōpāgor ⁊ confundor in memetipo ⁊ vix cōtineo lachrymas ita pudet torporis miſerabiliū temporū horū. Cui n̄ aḡ n̄r̄m tm̄ ingerat gaudiū gratie hui⁹ exhibitio: q̄tū sctis veteriḃ⁹ accēderit desideriū p̄miſſoꝝ. hec ille. Idcirco nr̄a incitatione p̄sequi volēres incarnatiōis beneficiū in presenti sermone de ipſa dicturi sumus sub vno fructu q̄ eſt Jesus desideratꝰ. Pro cui⁹ declaratōe tres ꝺcluſiōes occurrr̄ut ꝓponēde.

Prima ꝺ occaſiōis.
Scōa retardationis.
Tertia meritatiōis.

Qualiter xp̄s voluit icarnari ⁊ ſi nō peccaſſet homo an fuiſſet incarnatus. Capl̄m. I.

Prima ꝺcluſio ꝺ occaſionis. In qua p videdū eſt ſi pctm̄ ſolū fuit incarnationis occaſio ⁊ ꝓpua ratio: vel ſi ad hoc hō nō peccaſſet: aliqua alia cauſa dei filiꝰ incarnaſſet. Et circa hoc tres ſunt opiniones.

Prima ꝺ ſuſtentabilis.
Scōa ꝓbabilis.
Tertia cōmendabilis.

Prima opinio ꝺ ſuſtentabilis. que eſt quorundā magiſtroꝝ dicentiū q̄ de incarnatiōe eſt loq̄ dupliciter. Eſt em̄ incarnatio carnis aſſumptio. Pōt ergo eſſe ſermo de carne aſſumpta. Aut q̄tū ad ſubſtātiā: aut q̄tū ad defectū paſſibilitatis ⁊ mortalitatis. Si loq̄mur de incarnatiōe q̄tū ad defectū paſſibilitatis ⁊ mortalitatis. dicūt q̄ ſi homo nō peccaſſet xp̄s carnē mortalē nō aſſumpſiſſet. Sed ſi loquamur de incarnatiōe 9m q̄ dicit aſſumptiōne humane nature ſimpliciter: etiā ſi hō nō peccaſſet xp̄s incarnatus eēt. Nā incarnatio facit ad p̄fectionē toti⁹ vniuerſi i ꝺ cōpleti onē dat humano generi quātū ad tria.

Primo q̄tū ad illud q̄ reſpicit naturā.
Scōo q̄tū ad illud q̄ reſpicit gr̄am.
Tertio q̄tū ad illud q̄ reſpicit gl̄iam.

Quātū ad p̄mū i incarnatōe eſt ꝓſummatō modoꝝ educēdi hoīes in eſſe. Quadrupleꝫ nā q̄ eſt modus educēdi hoīem in eſſe.

Nec de viro nec de muliere. vt Adam.
De viro ſine muliere. vt Eua.
De viro ⁊ muliere. vt ceteri hoīes.
De muliere ſine viro. vt xp̄s.

Ergo ſi homo ſtetiſſet: fuiſſet incarnatio: q̄ ſi nō eſſet filiꝰ dei incarnatio: tūc vnus modus ꝓductiōis deficeret. ⁊ ſic vniūſus eēt in p̄fectus. Vñ dicit Aug. in li. de li. ar. q̄ vniuerſus hꝫ tantā p̄fectionē q̄ nemo pōt rōnabiliter aliquā imp̄fectionē inuenire in eo. Scōo incarnatio facit ad p̄fectionē hominis q̄tuꝫ ad illud q̄ reſpicit gr̄am. Nam xp̄s eſt caput eccl̄ie nō ſolū 9m diuinā naturā: ſ etiā 9m humanā. vt oſtēdit Aug. ſup Joh. Sed ſi hō nō peccaſſet adhuc xp̄us eſſet caput eccl̄ie. ergo aut filiꝰ dei ſe incarnaſſet: aut eccl̄ia remāſiſſet acephala. Inſup ſi homo lapſus nō eſſet nihilominus fuiſſet ſacr̄m matrimonij. Si igitur ſacr̄m matrimonij in cōiunctione ſegum ſignificat cōiūctionē xp̄i ⁊ eccl̄ie q̄tū ad naturaꝝ vnionē ꝓpter inſeparabilitatē. vt ꝺ ad Eph̄. v. Ergo ſi hō ſtetiſſet. aut ſacr̄m matrimonij eſſet falſum ſignū. vel filiꝰ dei fuiſſet incarnatus. Tertio incarnatio facit ad cōpletū hoīs q̄tum ad illud q̄ reſpicit gloriaz. Nā 9m Aug. de ſpū ⁊ aīa. totū hoīem aſſumpſit xp̄s vt totū beatificaret. Sed ſi hō nō eſſet lapſus: erat totꝰ beatificabilis. ergo xp̄us fuiſſet incarnatus. Iſtis rōnib⁹ adherētes dicūt quidā indubitāter q̄ ſtāte adhuc natura in terminis ſue ꝺditiōis: etſi nunq̄ fuiſſet lapſa: q̄ dei filius fuiſſet incarnat⁹: nō vt redēptor. ſed vt glouficator. Secūda opinio ꝺ ꝓbabilis; que primā opinionē negat. Dicit enim.

UVA. BHSC. IyR_227

q̄ si hō nō peccasset nūq̄ xp̄s carnē sumpsis-
set. qz hec ma gis ꝓcordat pietati fidei. Nā p̄-
cedēs opio q̄ dic̄ q̄ deū conueniebat incarnari
ꝓpter pfectionē vniuersi. deū inter pfectionē
vniuersi ꝯcludit qō inconuenientissimū est. qa
incarnatiōis mysteriū est sup oēm vniuersi-
tatē ad naturā. siue q̄tū ad gr̄iam. Dicit
nāq̄ philosophꝰ in .xi. p̄me p̄ble. Deus super
oēm vniuersi ordinē ponēdus est. Et ad il-
lud qō adducit̄ de modo educēdi hoiem dice-
re possumus. q̄ quartꝰ ille modus q̄ eductus
est xp̄s nō est de pfectiōe vniuersi. nec ex hoc
sequit̄ q̄ si talis modus nō fuisset q̄ vniuer-
sum sua pfectiōe careret. Sicut em̄ nō pōt ar-
gui impfectio vniuersi q̄tū ad suscitationem
mortui q̄ deꝰ nō feciss̄et si hō nō peccasset. Pos-
set etiā dici q̄ de illo mō p̄ductiōis nō argui-
tur veritas incarnatiōis. qz deꝰ potuisset pro-
ducere hoiem de muliere absq̄ viro. q̄ tamen
nō esset deꝰ. Ad illud qō dicebat̄ q̄ incar-
natio facit ad pfectionē hois q̄tum ad illud
qō respicit gr̄am. qz xp̄s est caput eccl̄ie. dice-
re possumꝰ q̄ duplex est capitis proprietas.
Una q̄ attēdit̄ s̄m ꝓformitatē ad membra.
Alia q̄ attēdit̄ s̄m donoꝝ gratuitoꝝ influ en
tiā. Rōne p̄me p̄prietatis xp̄us est caput ec
clesie inquātū deꝰ. ⁊ rōne huiꝰ p̄incipaliter
tenet rōnē capitis. Et ideo dato q̄ incarna-
tus nō esset. eccl̄ia hoim capite non careret.
Habuisset em̄ tūc caput deū. sicut nūc eccl̄ia
angelorū. De alio ꝯo quod adducebatur
de matrimonio rn̄dere possumus q̄ mr̄imo-
niū duplicē habet significationē. Significat
em̄ coiūctionē deī ad eccl̄iam s̄m charitatem
⁊ significat cōiunctionē s̄m vnionē in perso-
ne vnitate. Utraq̄ barū significationū habz
s̄m statū lapsum. Alterā vero habuisset si ho
mo stetisset. Et ideo nō esset falsuꝝ signū. Si
cut em̄ mr̄imoniū nūc est in officiū ⁊ in reme
diū. tūc aūt solū in officiū: sic habet duplex si
gnificatū nūc. tūc aūt vnū. De eo vero qō
vltimo dicebaꝫ. s. de gl̄ia qz totū assumpsit.
dicūt isti qui tenēt hāc opinionē secūdā. q̄ il
la nō est ratio s̄cipua. sed annexa p̄incipali.
p̄o eo q̄ si nunq̄ deus incarnatus esset hō
glorificationē corporis sui ex visiōe dei perfe
cte ⁊ totaliter habuisset. Visio em̄ xp̄i corpo-
ralis spectat nō ad essentialē cōpletionē bea-
titudinis: sed ad quoddā accidēt̄ale gaudiū.
Et hoc patet qz alij sensus beatificant̄. vtpote
⁊ tū obiecta sibi correspōdētia nō habebūt. si
cut tactus gustus. ⁊c. Gloria nāq̄ sensuum
exteriorū erit p redūdantiā delectationis ve-

niētis ex parte superioris a visione dei. cuiꝰ vi-
sio adeo reficit. vt nihil vltra necessarium sit
aīe ad eius bēatitudinē. Unde multū derogare
videt summo bono q̄ dicit xp̄m non sufficere
absq̄ bono creato sibi adiūcto ad hoiem pfe-
cte beatificādū. ¶Nec Boñ. i. di. tertij li. ar. ij.
q. ij. Tertia opinio dicit cōmēdabilis. q̄ di
cit xp̄m natū fuisse. vt hoiem perditū redime
ret. nec curat inuestigare ea q̄ potuissent eueni
re hoie stāte. Sed gr̄as dat deo q̄ tā benigne
voluit. p̄uidere homini p̄dito. Dicit nāq̄ Au
guſt. in li. de ꝓbis dñi. Uenit filius hois que
rere ⁊ saluū facere qō perierat. Si hō nō pec
casset. filiꝰ hois nō venisset. Et idē sup Job.
Nulla causa fuit veniēdi xp̄o dño. nisi pctō-
res saluos facere. Tolle morbos. tolle vulne
ra. ⁊ nulla est causa medicine. Et idē sup illo
ꝓbo Matthei p̄mo. Ipse em̄ saluū faciet po
pulū ⁊c. Si ergo hō nō peccasset. ꝯgo nō pe-
perisset. Et idē sup illud Joh̄ā. xi. Dñe ecce
quē amas infirmat. Si pctōres dñs nō ama
ret. ad terrā de celo nō descēdisset. Et idē sup
psalmos: sup illo ꝓbo. Infixus sum in limo
p̄fundi dixit. Utinā maneret hō in eo qō deꝰ
fecit. Si em̄ maneret in eo qō deꝰ fecit. nō in
limo infixus esset quē deꝰ genuit. Et leo pa-
pa in s̄mōe. Si homo ad imaginē ⁊ similitudi-
nē dei factus in suo honore mās̄isset. creator
mūdi creatura nō fieret. necq̄ sempiternꝰ tem
poralitatē subiret. aut eq̄lis deo p̄ri dei filiꝰ
formā serui assumeret. Et Paulꝰ. i. ad Timo
the. i. Xp̄s iesus venit in mundū pctōres sal
uos facere. Ista nobis cordi esse debēt q̄ dā-
nato hūano gn̄e ꝓpter pctm̄ voluit dei filiꝰ
incarnari vt ipsuꝝ redimeret. O imensa am-
plitudo diuine charitatis. O p̄funda boni-
tas summi dei. Peccauimus nos oēs eccidi-
musq̄ in captiuitatē inferni. ⁊ ipe vt nos re-
dimeret misit nō angelū. nō archangelū. non
denicq̄ aliā creatura. sed vnigenitū filiū suuꝝ
Audiat ẽra intelligat celū. imo audiat. Job.
ij. nouū io cūdū. nouū felicissimū. nouū amo-
rosissimū. Sic deus dilexit mundū. vt filium
suū vnigenitū daret. vt oīs q̄ credit in illū nō
pereat. sed habeat vitā eternā. Et ad ephe. ij.
Propter nimiā suā charitatē: inq̄t apl̄s. qua
dilexit nos deus: misit filiū suū in mundū. vt
saluef mūdus p ipm. O Greg. consideras
admirādo cātabat. O inestimabilis dilectio
charitatis vt suū redimeres filiū tradidisti.
Quid suauius. q̄d dulcius pōt audiri? O pec
catores ingrati diligite xp̄s quos tā redemit
quem patres antiqui illū redempturū expe-

UVA. BHSC. IyR_227

tantes toto corde dilexerūt

Qualiter xp̄s cōuenienter tpe incarnat⁹ est. ⁊ q̄ rōnabiliʳ tm̄ distulit incarnari. Cap̄.II

S Ecūda ꝓclusio dicit retardatōis. Incarnari equidē volēs dei filius, nō id fecit illico post pctm̄ nec paulopost. sz post sextum millenarū in sexta etate mundi. Abrām certe quare hoc largū donū nō accelerauerit. Verūtamē non sine rōe credendū est factū esse q̄ vt scribit Ecclīastes.iij. Omnia tempus hnt. Possunt aūt huius tarditatis rationes tres assignari.

Prima rō fuit ꝓpter pcti punitionē.

Secūda ꝓpter mozbi curationē.

Tertia ꝓpter xp̄i incarnādi cōmendatiōez.

Prima rō tc̄. Nā in hoc manifestat diuine vltionis seueritas ⁊tra pctm̄. q̄ clamozes ⁊ luctus hoīm tanto tpe sustinuit. anteq̄ vellet descēdere. Fecit aūt hoc q̄ diuina iustitia nihil inultū relinquit. Secūda ratio fuit pp mozbi curationē. Nā p̄mū pctm̄ q̄ hō cōmiserat ex supia ꝓuenerat. ideo p humilitatem liberandus erat. Q̄ fieri debuit vt homo se infirmū agnosceret: ⁊ liberatoze indigere. Vñ glo. sup ep̄lam ad Gal.iij.c. dicit. Magno ꝑsilio factū est. vt post hois casum nō ilico dei filiꝰ mitteref. Relict enī deus hominem ꝓius in libertate arbitrij in lege nāli vt sic vires suas cognosceret: vbi cū deficeret legē accepit. Qua data ualuit mozbus: non legis s nature vitio: vt ita cognita infirmitate sua clamaret ad medicū. ⁊ gr̄e quereret auxiliū. Tertia ratio fuit ꝓpter xp̄i incarnādi cōmendationē. Debebat nāq̄ illud bñficiuz cōmendari q̄ necessariū erat. debebat cōmendari p multos pnūciatozes. Ob q̄ debebāt p̄cedere figure ꝓphetie ⁊ alia que in veteri testamēto relata digna sunt: de q̄bus in sequētibus diffusius dicem⁹. Quib⁹ impletis misit deus filium suum. sm illud apl̄i ad Gal.iij. At vbi venit plenitudo tpis misit de⁹ filiū suum. Et nō imerito tēpus incarnatiōis dicit tēpus plenitudinis: qm̄ in incarnatiōe est facta plena ꝓticipatio diuinitatis. Vñ ad Col. ij. In ipso habitat oīs plenitudo diuinitatis In incarnatiōe reparata est angelozū ruina. In incarnatione hō plene a culpa liberat ad Col.i. In ipso cōplacuit oēm plenitudinez in habitare ⁊ p eū recōciliari. In incarnatione facta est plena ꝓticipatio boni necessarij. boni veritatis q̄tū ad intellectū: ⁊ boni gratie q̄tuz ad affectū. Iobā.i. De plenitudine eius oēs accepimus. O q̄ felix ⁊ btā dici pōt hec etas nr̄a. O vere aureū seculū in quo experimur dulcedinē incarnati v̄bi filij dei. quam p multa annoz milia expectātes petierūt adaz pater nr̄e gentis. Noe vir iustus. Abrāā per obedientiā placēs deo. Isaac mansuetus. Jacob cōtemplatoz. Moyses rectus ⁊ dilectus deo. Dauid sm coz dñi electus. Esaias serra secatus: Daniel in lacum leonū missus aliiq̄z amici dei ꝓphete. Reges in ꝓpho dei diuinitus ꝑfecti: aliiq̄z q̄ plurimi illozum tpe. Hinc est q̄ saluator dicebat loquēs discipulis suis. Luce.x. Brī oculi qui vidēt q̄ vos videtis. Dico em̄ vobis q̄ multi ꝓphete et reges voluerūt videre ⁊ nō viderūt q̄ vos videtis. ⁊ audire q̄ vos auditis et non audierunt Sed heu inquā q̄ est somnolenta mens humana ad talia cōtemplādū. Pauci equidē reperiunt q̄ cogitare velint copiosuz fructū quē suscēperūt suscipiūt ⁊ suscipere possent ex bñficio incarnati iesu. O mens dura. o creatura rōnalis. o negligens aia. o aia somnolenta o aia dormiēs. o aia pigra. expgiscere queso ⁊ ꝓtemplare q̄ adam virit annis nongētis ⁊ triginta. vt scribitur Gen̄.v. ⁊ semp in sacrificijs. in oratiōnibus: in diuino cultu clamabat Veni iesu. ⁊ nō potuit ip̄m videre. quinimmo mozīēs ad loca tenebrarū descendit. Idipsuz fecit Seth filius ei⁹ viuēs annis nongentis xij. in eadez fide ⁊ desiderio mediatozis. Hoc oīes alij iusti ab Adam vsq̄ Noe clamauerūt ⁊ nō potuerūt obtinere. Interficit Abel innocens. ⁊ clamauit ei⁹ sanguis ad viuentē deuz ⁊ tamē celū cōscendere nō voluit. ⁊ detrusus est in limbo. Indignat⁹ est de⁹ ꝓtra iniquitatē mūdi tpe Noe ob quā oēs diluuio pdidit: ⁊ tm̄ Noe cū suis ob iusticiā mūdiciā ⁊ puritatē in arca saluatus est. Et cū oībus diebus vite sue xp̄m desiderasset videre mon potuit. et nonagētesimo ac quinquagesimo āno etatis sue mozīēs Gen̄.ix. luce diuina ꝓuatus est Abrāā vt deo ꝓpt⁹ obediat filiū ꝓpriū i molare satagit. xp̄s icarnādū sēp desideras ⁊ q̄ voluit nō obtinuit. ⁊ cētesimo septuagesimoquinto anno moziens in senectute bona. Gen̄.xxv. descēdit ad inferos. Ibi Isaac. ibi Jacob. ibiq̄z oēs illoz tpoz. vsq̄ ad mortem xp̄i. O infelix peccatoz vis cognoscere sereni tatē: trāquillitatē ⁊ gratiā tpis nr̄i: vide finē eoz q̄ xp̄o volūt adherere. Lapidatur stephanus ⁊ clamat. video celos apros. Comburit Laurētius. ⁊ igne mozit. ⁊ statim volat ad celum. Longuz ꝓfecto satis esset apl̄oz omniū martyrū cōfessoz atq̄z virginū similia narra

UVA. BHSC. IyR_227

re. Sed illud vnū pretereundū nō est: qđ oēs ad imitationē deuotionēq; gratiosissimi Jesu xp̄i inducere pōt. Crucifigit latro q̄ multa flagitia perpetrauerat: ⁊ xp̄o se cōmendās eadē die in paradiso recipit. Currite peccatores ad fontē gratie iesum xp̄m: q̄ clamabat in tēplo Johā. vij. Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat. Non obest nobis precedēs tarditas rōnalis incarnationis iesu xp̄i.

De immēsitate bn̄ficij incarnatiōis: ⁊ qualiter se habent ad illud merita sanctorum patrum. Capl'm III

t Ertia cōclusio d'r meritatiōis. In q̄ pie videre possumus an xp̄i incarnatio fuit ex mera gr̄a. ⁊ an illa īpetrauerūt sanctoꝝ patrū ⁊ eccl'ie merita. Nā Paulus dicit ad Titum. iij. Apparuit benignitas ⁊ humanitas saluatoris nostri dei. nō ex operibus iusticie que fecimus nos. Veruntamen dicere possumus ꝟm doctrinā Bon̄. in. iij. dis. iiij. ar. ij. q. j. de beneficio incarnationis tripliciter respondendo.

Primo q̄tū ad circūstantiā.

Scđo q̄tū ad efficaciā.

Tertio q̄tū ad substātiā vel essentiā.

Primo si loquamur q̄tū ad circūstantiam tp̄is: pōt ꝯcedi absq; calūnia ꝙ cadat sub merito p̄cedētis eccl'ie. Sctī em̄ p̄res flagrātissimis desiderijs meruerūt incarnatiōis accelerationē. Scđo si loq̄mur de bn̄ficio incarnatiōis q̄tū ad efficaciā: sic cū eius efficatia eēt duplex ꝟm ꝙ ordinabat ad liberationē a seruitute diaboli: ⁊ a reatu carentie visionis dei ⁊ ad ereptionem de statu culpe: quodā modo cadit sub merito. quodā mō nō. Quātū ad liberationē a reatu carētie diuine visiōis ⁊ captiuationis diaboli. hoc meruerunt scti p̄res ⁊ cadit sub merito. Quātū v̄o ad ereptionem de statu culpe nō cadit sub merito nisi q̄s large sumat meritū ꝯgrui ⁊ nō cōdigni. Tertio si loquamur de illo bn̄ficio q̄tū ad substātiā vel essentiā. est dicēdū ꝙ cadat supra sctōrū patrū merita. Propter qđ nō est iuste retributiōis ꝫ dignatiōis eminētissime. Nā si congreget in vnū hūilitas o īm sctōꝝ nunq̄ poterit in minimo cōparari illi hūilitati qua dei filius apparere voluit in forma serui ⁊ habitu inuētus vt homo. Si colligant om̄ia suspiria om̄s lachryme: oēs pene: oēs cruciatus: om̄s pn̄ie. oīa gn̄a mortis etiā quecūq; passi sunt scti ꝓpter xp̄m: ⁊ collocent ex vna p̄te ex altero vero latere ponatur vna lachryma xp̄i vel nascētis vel fugientis per egypti nemora. vel orātis: vel patiētis: vel moriētis: plus illa lachryma vna valet ex fornaceo illo corde ꝓueniens q̄ oīa illa bona q̄ diximus et cogitare possum⁹ in q̄busdā sanct̄ ⁊ electis et amicis dei. Hinc Hiero. ad Damasum papā de filio ꝓdigo ait. Que maior pōt esse clemētia q̄ vt dei filius: filius hoīs putaret nouē mensium fastidia sustineret: ꝑtus expectaret aduentū: ꝑ singulas adoleret etates: ⁊ post ꝯtumelias vocū. alapas. flagella: ⁊ crucis ꝓ nobis fieret maledictū: vt nos a maledicto leg̃ absolueret. hec ille. Juste ergo ⁊ rōnabil'r aīa nr̄a sitire debet ad iesum in gl'ia coronatū. quem scti p̄res in nocte legis desiderauerūt incarnādū quia dies gr̄e nobis appropinq̄uit: qua mediante facilis est nobis accessus ad beatā eternamq; vitā. in qua xp̄s saluator seculi viuit et regnat in eternū. Amen.

Feria tertia post p̄mā dn̄icam aduētus de reuelationibus factis mētibus ꝓphetarū de incarnationis mysterijs. ⁊ qualiter ꝓphete predixerūt multipliter xp̄m fore venturum. Sermo III

Jesus ꝓphetis cognitus. Fructus. III

n Ox precessit ⁊c. Placuit quondā altissimo deo celi īcarnatiōis mysteria ꝓphetarū mētibus reuelare: vt ꝑ ip̄oꝝ voces instrueret humanū gen⁹ de veritate incarnati v̄bi. Null⁹ equidē excusare se pōt: si iesuꝫ nō credat. si eū nō colat. si illū toto corde nō amplexat. Cui⁹ aduētū p̄cesserūt tot ꝓph̄arū oracula ⁊ testimonia. Firmat em̄ vniuscuiusq; mēs in fundamēto v̄itat̄ cū senserit de xp̄o vēturo ꝓphetas clamare ac p̄dicare. Quapropt̄ in p̄ sentiser. de īcarnatōe v̄bi loq̄volētes ꝯsiderabim⁹ illas sup̄nas reuelatōes q̄s hūerūt ꝓph̄e colligemusq; ea q̄ dicturi sum⁹ sub vno fructu. q̄ est iesus ꝓph̄is cognit⁹. Ad cui⁹ declaratiōeꝫ tres ꝯcl'ones occurrūt declarāde. quarum

Prima vocat diffinitio.

Scđa vocatur multiplicatio.

Tertia vocat testificatio.

De ꝓphetia q̄d est. ⁊ qual'r nō pōt eē nāliter ꝯtra opinionē illoꝝ q̄ dixerūt ꝙ homo posset natural'r ꝓphetare: qđ si veruꝫ eēt ꝓpheticuꝫ testimoniū nō esset ꝯueniēs. Capl'm I

p Rima ꝯclusio vocat diffinitio. In q̄ ꝯueniēs est scire q̄d est ꝓphetia. q̄a nisi hoc clare intelligeret. nō sat̄ eēt incarnationeꝫ xp̄i magnificare: ex quo fuit a ꝓphetis ꝓnūciata. Scđm ergo Cassiodorū

UVA. BHSC. IyR_227

pphetia est diuina inspiratio: rerūq; euentus mobili veritati demōstrās. Et qua diffinitione habem⁹: q illa cognitio quā habuerūt pphete est supnaturalis ⁊ diuinitus inspirata Unde. ij. Petri. j. Nō em̄ voluntate hūana allata est aliq̄n pphetia, sed spūsctō inspirati locuti sunt sācti dei hoies. Et in hoc interimit error iſoz q̄ dixerūt pphetiaz esse a natura. Nā vt Aug. dicit. ij. sup Gen. ad litterā quidā voluerūt dicere q hūana natura haberet quandā vim diuinatōis in seipa. Et hoc videtur esse ſm opinionē Platonis qui posuit: q aie hūt oim rerū cognitionē per ptcipationē idearū. Sed ista cognitio obumbrat in eis p ꝺiunctionē corporis in quibusdā plus tm quibusdam vero minus ſm corpis puritatē diuersam. Et ſm hoc dicūt q corpa hūtia aias nō multū obtenebratas et corpoz vnione posse sunt futura pcognoscere ſm primā scientiam

Sed ⁊tra hoc objcit Aug. q nō semp pōt vim diuinatōis habere aia cū semp velit. Sz quia verius videt q aia ex sensibus cognitionē acqrat. Omnis em̄ cognitio oztum habet a sensu ſm Aristotelē. Ideo melius est dicendū q pcognitionē futuroz hoies non habent: si acqrere possunt p viā experimētalē in qua iuuantur p naturalē dispositionē. ſm quā in homine inuenit perfectio virtutis imaginatiue ⁊ claritatis intellectiue. Et tñ hmōi pcognitio futuroz differt a pma q̄ habet ex reuelatione dīna. Pzio quidē q⁹ pma pōt esse quozū cūq; euentū. hec aūt pcognitio que naturaliter haberi pōt est circa quosdā effectus ad q̄s se pōt extendere hūana experiētia. Scōo q⁹ pma pphetia est circa imobilē veritatē: non aūt scōa. si pōt subesse falsū. Hinc est q dicit Nico. de lira supp̄ ös. in pncipio. q prophetia ſmonis iterpōtatōe dicit q̄si procul fans: quia denūciat ea q̄ sunt procul seu remota a natura li cognitōe hūana. Ysidoz⁹ vo libro. x. etymo. dicit q pphete in veteri testamēto vocabant videntes: quia videbāt ea que absc̄dita erāt Et gentilitas appellabat eos vates a vi mentis. Scōm vo Nico. de lira triplex est gradꝰ eoz que excedūt cognitionē nostram.

Primus ppter rei cognoscēde cōditionē.

Scōs ppter cognoscētis ꝺitionē.

Tertius ppter modū cognoscēdi.

Primꝰ gradus eoz que sunt remota a naturali cognitōe est ppter rei cognoscende cōditionē. qui erīā in triplici gradu subdistinguitur. Primus gradus est ppter rei cognoscende supeminētiam. cuiusmodi sunt diuina maxime circa psonarū ppria. Ideo de talib⁹ facte sunt reuelatōes pphetice Esaie p seraphin sanctꝰ clamātia: ⁊ clarius in nouo testō ſ. Joh. v. Tres sunt qui testimoniū dāt in celo. pater verbū ⁊ spūsctūs. Scōs gradꝰ est ppter rei cognoscēde latētia: cuiusmodi sunt cozdiū secreta soli deo cognita. Unde ⁊ cognitio Simonis magi p reuelationē fuit cognita petro. Act. viij. c. Ideo dixit ei petrus. In felle amaritudinis ⁊ obligatione iniqtatis video te esse. Cogitabat nāq; gram spūssancti vēdere. Tertius gradus est ppter rei cognoscende distantiam. Que distantia vno modo accipit ex parte loci. ⁊ sic Heliseus p spiritū pphetiā distās p magnū spaciū: vidit giezi munera accipientē a Naaman. vt habet. iiij. Reg. v. Alio modo accipit distantia ex parte pteriti tpis vel futuri. Presens em̄ nō distat a nobis. De distātibus aūt ſm pteritū facta fuit reuelatio moysi de creatiōe mūdi. vt dic̄ Greg. sup Ezechielē. De distātibus ſm futurum fuerūt alie reuelatiōes pphetice. Scōs gradus eoz q̄ sunt a naturali nra cognitōne remota est. ppter conditionē cognoscend⁹. Et ppter hoc aliq̄n cognoscētis defect⁹ supplet p spm̄ pphēticum. Et hoc modo Abias solonites cognouit vxoz Hieroboam domū suā ingredientē q̄uis esset cecus. iij. Regū. xiiij.

Tertius gradus eoz q̄ sunt remota a conditione humana est ppter cognoscēdi modū sicut Salomō habuit cognitionē aialiū ⁊ piscium. Ut habet. iij. Regū. iiij. nō p exercitiū studij sed p inspirationē spūssci. Fuerunt ꝑ pphetarū reuelationes nō ex naturali ingenio: sed diuinitus inspirate. Dō facile ē inuestigare: quia vt inqt Seotus in plogo ꝑmi li. sen. q. ij. vbi dicit q in nō euidētibus ex terminis nec pncipia sic evidentia ex terminis habentibus: non consonarent firmiter ⁊ infallibiliter diuersimode dispositi: nisi a cā supiori ipsoz intellectus ducerēt ad assensum. Sz pphete vario modo dispositi existētes in diuersis tpibus in talibus nō euidētibus oīno cōsonabant. Danc etiā materiam pertractat Aug. xviij. de ciu. dei. c. xlj. vbi ait. Scriptores nostri pauci esse debuerūt: ne multitudine vilescerēt. Nec ita sunt pauci: vt eozū non fit mirāda cōscensio. Neq; enim in multitudine pboz quis inueniſ: inter quos cūcta que senserunt cōueniant. Nam resurrectionē carnis nullus pbare posset ex terminoz evidentia. et tñ pphete in diuersis locis et in diuersis tempibus eā pfessi sunt vno cōsensu sicut et

UVA. BHSC. IyR_227

de alijs fidei nre mysterijs dicere, possumus Nō nunq̄ esset nisi vn⁹ spūs fuisset in oibus. Nō etiā Lact. firmian⁹ in. i. li. diuinarum institutionū aduersus gentes. c. i. ait. Omissis terrene huiusce philosophie auctoribus nihil certi asserentibus: aggrediamur viam rectam. Quos eḡdē si putare satis idoneos ad bn vi uēdū duces ee: t ipse sequerer. t alios vt seq̄rent hortarer. Sed cū magna inter se concertatiōe dissideāt: secū q̄ ipsi plerūq̄ discordēt: apparet eos iter nequaq̄ esse directū. Siquidē sibi quisq̄ vt est libitū pprias vias impressērūt cōfusionēq̄ magnā querētib⁹ veritatez reliquerūt. Nobis aūt q̄ sacrm̄ re religionis accepimus: cū sit veritas reuelata diuinitus: oēs sine vllo discrimine ad celeste pabulū cōuocam⁹ hec ille. Mira ergo demētia est prophetarū testimonia vilipendere: q̄ nihil locuti sunt de xp̄o: nisi qō celitus acceperūt. O pfida iudeox neḡtia, qui xp̄o credere noluerunt O stulta gentilitū scia. q̄ xp̄m impugnant. O reprobāda xp̄ianox malitia q̄ xp̄m nō imitātur, de quo vt patebit nihil legim⁹: neq̄ audiuimus, nihilq̄ fitemur nisi qō puderūt prophete.

Qō futura possunt multipliciter p̄nūciari t quō sit vera pphetia accipienda: t de pphetie veritate. Capl̄m. II

Ecūda ꝯclusio dicitur multiplicatio potest nāq̄ multiplex prophetia intelligi t accipi.

Prima ōr apparens.

Scōa ōr impropria,

Tertia ōr vera.

Prima dicit apparēs: q̄ est in p̄cognitiōe futurox: que p̄nt ex suis causis p̄cognosci: sicut medicus p̄cognoscit sanitatē aut mortem futurā: qz ordo est ad tales effect⁹ in cognoscēdo in aliquibus causis. Scōa est pphetia improprie dicta: qñ alicui cōicat aliq̄d ad prophetiā ptinēs absq̄ tñ tali intelligentia. Qz ꝑm q̄ habet Danielis. x. c. intelligētia opus est in visiōe. Hoc ipm tenet Hiero. sup Esa. in principio. Cōtingit aūt illud fieri triplicit. Uno mō in visiōe. sicut vidit Pharao spicas Genē. xli. t Balthasar manū scribētē in pariete. Dame. v. ille dormiēs, iste vigilās. Neuter tñ eox fuit prophet⁹: sed Daniel t Joseph qui visiōes intellexerūt. Secūdo contingit in locutione, sicut Caiphas Joh̄ā. xi. dixit quid pphetic̄ū. iurēdens solū dare ꝯsiliū de morte xp̄i q̄ esset expediens q̄uis esset iniroces: ne occasiōe ipsi⁹ veniret romani t tolleret locuz t gentē. Sed a spūsctō factū est q̄ hoc ꝯsiliū sic ptulit qz moz xp̄i futura pro salute foret spūali toti⁹ mūdi: ipo Caipha hoc ignorāte. Et propter hoc non fuit pphet⁹ pprie loquēdo, sicut nec asina Balaā fuit rōnale animal, q̄uis p linguā eius fuerit platū verbuz rōnale: angelo linguā eius mouēte: absq̄ tñ cognitiōe asine. Tertio ꝯtingit hoc in opatione qñ. s. spūs sanct⁹ impellit aliquē ad aliq̄d agendū: qō habeat pspez uentū: q̄uis hō sic motus hoc ignoret. Sicut Judic. xi. dicit de Jepte q̄ irruit spūs dñi sup ipm. s. ad pugnandū ꝯtra filios Amon. tñ non fuit sibi revelata victoria futura. Et talis motus vocatur spūsscti instinctus. q̄ est casus pphetie p doctores. i. aliq̄d deficiēs a rōne pphetie. Et talis motus filijs est motui bn fortunati: qui mouēt ad aliq̄d bene agendū: sine tñ rōne et cognitiōe p̄uia, vt habet in li. de bona fortuna, Differt tñ. qz motus bene fortunati est a causa nāli. s. ab influētia orbis. vel intelligētia motoris. vt dicūt alij. vel ab vtraq̄ simul vt dicūt alij. Motus aūt Jepte t cōsimilium est a causa supnaturali. s. ex motiōe spūs diuini. Iste; tñ instinctus magis appropinquat ad rationē pphetie. q̄ alij duo modi predicti

Tertia est pphetia vera t propria dicta. in qua pphetizās intelligit qō pphetizat. Que etiā in multiplici gradu reperit. quoz ille altero est excellētior vbi ceteris paribus est intelligētia clarior. Primus istius pphetie gradus est qñ cū visione alicui cōicata dat visionis intelligētia. Sicut Hieremias vidit ollā succesaz t facie eius a facie aq̄lonis. Viderat, t intellexit p hoc significari exercitum regis babylonis venturū ad hurēdū ciuitatē hierusalē. Secūdus gradus est qñ nō fit talis visio seu apparitio sed auditur vox instruens de aliq̄ supnāli. i. Reg. iij. Samuel audiuit vocem dñi loquentis, nec tñ vidit aliquā effigiē sibi apparentē. Qō ptz ex hoc q̄ credidit esse vocē Heli ipm vocātis. vt habetur ibidē. Et iste gradus pphetie est excellentior pdicto. qz voces sunt signa magis expressiua rēi atis q̄ figure. Tertius gradus est qñ nō audif solū vox instruēs. ſ etiā cū hoc apparent psona aliqua loquēs. Propter qō iste gradus est excellētior duob⁹ pmis. Variatur tñ triplicit. Quia psona sic instruēs: vel apparens in effigie aliqua aliq̄n est hō sctūs. ſicut. ij. Machab. viij. c. hr̄. q̄ Onias iam defunctus apparuit Jude Machabeo. d. et, de Hiere, pphet⁹ sibi apparēte. Dic est q̄ multū

UVA. BHSC. IyR_227

orat pro pplo & vniuersa ciuitate Hieru-salem. Aliqñ persona apparens est angelus. Et sic coiter legunt facte reuelatiões noui & veteris testamẽti. Aliqñ est effigies repsen-tãs ipm deũ. sicut Esa. vi. dr. Vidi dñm sedẽ tem sup solũ excelsuz. &. Et iste tertiꝰ gradꝰ est excellẽtior scdo. & scds pmo. sicut deus est excellẽtior angelo. & angelus hoie. Notan-dũ aũt q̃ oẽs isti gradus variant dupliciter. Qr tales apparitiões aliqñ fiunt p somnium & vocant reuelatiões p somnia. Aliqñ in vi-gilia. & tũc ppie vocant visiões. Et iste secũ dus modꝰ qui vocat visio est excellẽtior alte-ro: qr maior illustratio mentis reqrit ad hoc q̃ ipsa distracta p operationẽ sensuũ exterio-rũ in vigilia capiat intelligibilem veritatẽ de supnaturalibus: q̃ in somno in quo sensibus exteriozib⁹ quietatis. aĩa magis disponitur ad capiendũ hmõi veritatẽ. Ecõtrario est in cognitiõe accepta via nãli. q̃ accipit p viam sensus memorie & experimenti. vt dr. i. meta-phisi. Et ideo talis cognitio nõ põt accipi in somno. Ad illũ aũt modũ ppbetie q̃ fit in sõ-no reducit ille q̃ fit in raptu. vel in extasi. quia ptũc nõ est vsus sensuũ exteriozũ sicut nec in somno. Quartus gradus prophetie est qñ sine apparitiõe alicuius figure vel figni sensi-bilis veritas intelligibilis de occultis p diui-nã reuelationẽ manifestat. Et hoc modo fa-cte sunt reuelatiões ipsi Dauid vt bñ in prin cipio glo. sup pss. Et iste gradus est excellen tior pdictis. Sicut enĩ ille diceret meliozis ingenij & clariozis qui caperet veritatẽ cõclu-sionũ geometricaliũ sine descriptiõe figuraꝝ sensibiliũ. q̃ ille q̃ capere non posset sine tali descriptiõe. Sic etiã in cognitiõe ppbetica il la mens dr excellentius diuinitus illustrata. q̃ veritatẽ intelligibilẽ capit absq; sensibilib⁹ signis. que sunt figure & voces supdicte. q̃ il la q̃ capit sub talibus signis. Dec Nico. de li-ra in plogo sup psalmistã. Nos aũt gradus voluim⁹ hic interserere. vt intelligam⁹ q̃ grã de fit ppbetie donũ. qõ deꝰ sapientissimꝰ tam multiplicis cõicat rõnali creature vt sic mẽs hnmana edocta nullo modo de prophetaruz dictis dubitare queat.

De his que per xpm incarnatũ gesta sunt & quakr ppbete illa pdixerũt. Cap. III

Ertia conclusio dicit testificatio. Nihil enĩ legim⁹ de ẋbo incarnato in nouo testamẽto. qõ testimõijs ppbetaruz nõ fuerit pnunciatũ. Tria enĩ sunt illa q̃ cõ prehendunt totã vitã benedicti Iesu.

Primũ est incarnatio.

Scõm est cõuersatio.

Tertiũ est cõsummatio.

Primuz est eius incarnatio. in qua multa cõcurrũt. que distinguẽdo videam⁹. Legim⁹ enĩ Matthei. i. xpm ex gñe Abrae & ex semi-ne Dauid nasciturũ. Qõ predictũ fuit Gen. xxij. In semine tuo bñdicenť oẽs gentes. Et Dauid in pss. Iurauit dñs Dauid veritatez & nõ frustrabit eũ. de fructu vẽtris tui ponam sup sedẽ tuã. Legimus xpm de virgine na tũ. Luce. ij. c. Qõ pdixit Esa. vij. c. Ecce ẏgo cõcipiet & pariet filiũ. Et Hiere. xxxi. c. Crea-uit dñs nouũ. i. incarnatiõis mysteriũ ẏ Ni-co. de lira. Et loquit de futuro p modũ pteri ti ppter certitudinẽ prophetie. Fcia circũda-bit virũ. qz beata virgo xpm virũ pfectũ san ctis ẏtutibus ab instanti incarnatiõis in vte-ro suo circũdedit. Legimus de xpo q̃ fit in bethleẽ natus. Luc. ij. c. Hoc pnũciatuz est a Michea. v. c. Tu bethleẽ effrata. alio nomie sic notata. Gen. xxxvij. Paruulus es. s. loc⁹ in milibus Juda. i. respectu ppli tui in digni-tate & multitudine. qz inde fuit tribus regia Jnde enĩ fuit natus dauid. pmi Reg. xvi. Et qz nobilitas ciuitatis magis cõstitit in pplo q̃ in spatio. Matthei. ij. c. allegat istã auctori tatem sic. Et tu bethleẽ terra Juda nequaq̃ minima es in principibus Juda. Ex te enĩ exi et dux q̃ regat pplm meũ israel. Legimus de xpo q̃ brã ẏgo reclinauit puerum iesuz in psepio. Luce. ij. c. Qõ pdixit Esa. i. c. Cognoui bos possessozẽ suũ. & asinus psepe dñi sui.

Legimus de xpo q̃ fuit adorat⁹ a magis. Matthei. ij. c. Et hoc pnũciatũ est p ppbetã pss. lxxi. Adorabũt eũ oẽs reges terre omnes gẽtes seruient ei. & pss. lxxxv. Oẽs gentes quascũq; feciſti venient & adorabũt coram te do mine. Legim⁹ de xpo q̃ fugerit ptecutio-nẽ Herodis in egyptũ. Quod ppbetatũ erat Esa. xix. Ascendet dñs sup nubẽ leuẽ. s. assu-mẽdo sibi carnẽ humanã ẏm Nico. de lira. q̃ dicit nubes. qz formata fuit spũsscti virtute. sicut nubes surſuz generat in aere virtute so lis. Et leuis qz non fuit aggranata pondere ptis originalis. Subdit. Ut ſgredieť egyptũ & mouebuntur simulacra egypti a facie eius. Quia ipso ingredieťe egyptũ. simulacra coꝝ ruerũt. vt scribit i hystoria scholastica. Le gimus de xpo qz. xij. anno etatis sedit in me dio doctoꝝ in templo. Hoc prosequẽdit ppbe ta. pss. lxxi. Deus stetit in synagoga deoruz in medio aũt deos dijudicat. Scõm qõ cõ

UVA. BHSC. IyR_227

tinek in vita xpi est ei⁹ ꝓuersatio: de q̄ multa dicunt ab euāgelistis de qua tñ ꝓphete ꝓ-
dixerunt. Q̄ō aūt dicit Matthei. iij. c. de
cētatione Jesu: pnūciatū est a zacharia. iiij. c.
Vidi Jesum sacerdotē magnū. Et sequit Sa
thanas stabat aduersus eū vt aduersaret ei.

Q̄ō dicit de xp̄o q̄. s. discipulos pauper cō
gregauit. hoc ōr ab Esa. lxj. c. Spūs dñi sup
me euangelizare pauplbus misit me. i. aplis.

Q̄ō scribit de xp̄o q̄ multa miranda fecit
hꝫ ab Esa. xxxv. Deus ipe veniet ⁊ saluabit
nos. Tunc aperient oculi cecoꝝ. ⁊ aures sur-
doꝝ patebūt. Q̄ō inuenit de xp̄o de eius p
secutōibus: pdixerunt ꝓphete. Vñ Dauid in
ps. ij. Astiterūt reges terre ⁊ ꝓncipes ꝓuene-
rūt in vnū. adū. do. ⁊ adū. xp̄m eius. De pditi
one ei⁹ pdixit ꝓpheta ps. xl. Qui edebat pa
nes meos magnificauit sup me supplantati
onē. Tertiū q̄ō inuenitur in vita xp̄i ē eius
ꝓsummatio. Jp̄i⁹ nāq̄ morte vituperosaꝝ pre
dixit. Esa. liij. ⁊ Daniel. ix. Jpsius descensum
ad limbū pdixit Zacha. ix. Eu quoq̄ in san
guine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu.
Et vt breuiter concludā ipsius resurrectionē
ascensionē in celū: ⁊ missionē spūssanctī: alia
q̄ gesta p ꝓphetas veteris testamēti predicta
fuere. Ex quo nescio cur ita hebetat quoꝝ
daꝫ aīm⁹ vt in xp̄m incarnatū credere nolint
Quidnāueri⁹ esse pōt q̄ q̄ō a deo reuelatū est
ipis ꝓphetis: ⁊ a ꝓphetis pdicatū est nobis?
Non fuerunt certe vane voces eorum. Jncar
natus est dei filius vt oīs saluet: oēs iuitat
ad paradisi delitias. sed non oēs ad ipm aspi
cere volūt. Quimmo q̄ hūano generi tam lar
ga contulit bñficia: cōtēnit. vilipēdit. ac blas
phēat. O mūde ne q̄: o mūde puerse. o mūde
pessime. q̄s explicare posset q̄ grandis est nu
merus inimicoꝝ xp̄i? Jnimici eius sunt oīs
idolatre. heretici. pagani. infideles. iudei. etiā
tot falsi xp̄iani. Tamē velint nolint xp̄s ipe
q̄ incarnatus est inimicos suos crudeliter pu
niet amicos vero q̄ in eū crediderunt corde et
opere illi seruiendo. merito sue incarnationis
adducet in vitā eternā ⁊ lucē future glie. in q̄
viuit ⁊ regnat p infinita scla scl̄oꝝ. Amen.

Feria. iiij. post ꝓmā dñicā aduētus de ele
ctione ꝙginis bre in matrē xp̄i. ex qua sola na
sci voluit. q̄ magis grata deo fuit: q̄ quecūq̄
alie sancte mulieres. Sermo. IIII

Jesu Maria mat Fruct⁹. IIII

Q̄ꝓpreceſſit ⁊ cetera

vbi, s. Excelsus cōditor ozbis: qui mundū ineffabili sapiētia sua disposuit ⁊ oꝛ-
dinauit: voluit incarnatiōez sui filij dilecti in
oibus ozdinataz esse: vt in tam mirabili ope
nihil reprehensibile: nihil irrōnabile: nihilq̄ cō
fusibile inueniret. Si em̄ quispiā aures ani-
mi strinxerit ⁊ intelligere voluerit tanti my-
sterij. pfunditatē: inueniet pfecto vnde meri-
to admirari possit. Jdcirco in ꝑsenti sermone
incarnationē xp̄i volentes magnificare: que
in oibus ornatissima fuit: dicemus de ipsius
ordine quantū ad matrē ꝓcipientem: que est
gl̄iosa virgo Maria. Firmabim⁹ aūt oia q̄e
dicturi sumus in vno fructu qui est. Jesu ma
ria mr̄. Ad quod melius intelligendum tres
conclusiones ponemus.

Prima ꝓclusio ōr confozmitatis.
Secūda ōr congruitatis.
Tertia ōr singularitatis.

Qualiter xp̄us assumpsit carnē de massa
nr̄e pditionis ⁊ de gñe adam: ⁊ qualr̄ noluit
illā aliūde fozmatā suscipe. Cap. I

Prima cōclusio ōr cōfozmitatis. Jn
p qua ꝑm doc. catholicos confitemur
xp̄m assumpsisse humanā naturā de
massa nobis cōfozmi: siue de genere adam et
non alterius gñis vel qualitat̄. ꝑm illud apl̄i
ad Heb ij. Qui em̄ sanctificat ⁊ q̄ sanctificāt
ex vno oēs. Sumit aūt quemētia hui⁹ assum
ptionis ex triplici rōne ꝑm Boñ. di. xij. tertij
libri sententiarū. ar. j. q. j.

Prima rō ōr iustificationis.
Secūda dicit ostensionis.
Tertia dicit ordinationis.

Prima rō ōr iustificatōis. Nā q̄uis dei fi-
lius potuisset carnē aliūde q̄ de massa ade as
sumere. voluit tñ illā assumere de adā ad q̄ā
dā rectitudinē iusticie. vt videlicz eiusdē gñis
esset satisfactor ⁊ q̄uaricator. Nā si alteri⁹ ge-
neris esset ꝑm Anselmū nō attribueret eidez
generi satisfactio: cui et offensio. ac ꝓ hoc non
recte seruaret iusticie rectitudo: q̄ ab illo gñe
requirit emendā in quo repperitur offensam
ꝓcedentē. Jnsup deus cōdidit humanā nām
in tanta altitudine: vt nulli alij creature esset
obnoxia. si ergo nō modicū est obnoxia redē-
ptori. Decēs ergo fuit vt redemptor aut solū
eēt deus aut si haberet in se gen⁹ natare crea-
te hoc eēt de genere illi⁹ masse. q̄ oꝛtū habet
de lumbis ade. Si aūt diceret q̄ imꝓperiū
parentum redūdat in ꝓlem. ⁊ xp̄us debuit
esse mūdus ab omni imꝓperio. ergo nō de-
buit esse de genere seruili. Respōdere possu-
mus q̄ est verum. q̄ādo filius est imitator

UVA. BHSC. IyR_227

paterni sceleris. Cū aūt ē ptrar⁹ q̄ ad mozes nō debet in eū pīs imprōperiū iuste redun⁊ dare: nisi ipse filⁱ⁹ mera sua benignitate poz tare velit ꝛ sustinere. vt ponit. lvi. di. c. vnde⁊ cūq; .c. nūq̄. c. nasci. ꝛ. c. spōsus. Cū xp̄us nō ex merito vel ex necessitate sustinuit imprō⁊ periū Ade, ſ ex mera sua benignitate, vt duꝛ ipe sustineret p alio qō ex se nō meruit: aliⁱ liberaref ab imprōpio: qō ipe pmeruit. Hoc est qō Hiero. in omel. sup Matthei dicit.

Notandū in genealogia saluatoꝛis nullā san ctarum assumi mulierū: sed eas quas scriptu ra reprehendit, vt q̄ propter pctōres venerat de peccatricibus nascēs omnū pctā deleret.

Scōa rō quare fuit cōueniēs xp̄m assume re carnem dicit ostentiōis: vt ostenderef nob dulcedinē miſicoꝛdie dei: vt videlicet ipe deⁱ⁹ q̄ ab hoīe cōtemptus fuerat tanq̄ ab aduersa rio ꝛ inimico: ipse idē generi hūano vnireſ in xp̄o in vnitate psone. In quo manifestaſ mi ra diuine pietatis cōdescēsio in hoc q̄ ipsum genus hūanū sibi inimicū sibi ꝛ fugere voluit per indissolubile vinculū. Si aūt obijciaſ: q̄ alterius nature ꝛ qualitatis est moꝛbus ꝛ medicina. ergo si xp̄us rōne assumpte nature fuit hūani gn̄is medicina: videt q̄ eius caro nō debuit formari de massa coꝛrupta. Dicere possum⁹ q̄ verū est qū medicina sentit coꝛru ptionē moꝛbi: qō nullo mō fuit in xp̄o: qꝛ nō erat infectus coꝛruptione scupiſcētie: ſ erat repletus plenitudine gr̄e. Unde ꝛ Paulus, i. ad Coꝛ. xv. c. ait. Factus est p̄mus hō Adam in aiam viuentē: nouiſſimⁱ⁹ aūt Adaz in spm̄ viuificantē. Et infra. Primus homo de terra terrenus, scōs homo de celo celestis. Qō in telligiſ nō q̄tuz ad diuersitatē natur e: sed p pter differentiā q̄tū ad qualitatē virtutis et vitij culpe ꝛ gr̄e. Tertia aūt rō vocaſ ordi natiōis. Ordinauit em̄ deus vt genus huma nū totū multiplicareſ ex vno: ppter repreſen tationes illius vniuerſalis principij qō deus est: nec ppter pctm̄ infringi debuit. Et ideo xp̄s mediator dei ꝛ hoīm homo verⁱ⁹ nō aliū de: sed de massa humani gn̄is debuit foꝛma ri. Ita tamē debemus sentire de carne xp̄i q̄ fuerit de massa nr̄i gn̄is: vt semp sentiamus carnē illā b̄ndictā ab oīi coꝛruptiōe ꝛ fedit a te cōcupiſcētie alienaz per virtutē ſ̄uſſecti: vt pleni⁹ in ſequntibus declarabiſ. hec Boñ.

Qualiter xp̄s noluit assumere adā in vni one psone: qꝛ nō ꝛueniebat sibi: nec adaz erat ad hoc dignus: nec humano generi erat expe diens. Capitulū. II

Ecūda conclusio dicit cōgruitatis s Appetit em̄ mens intelligere. cur ip se adā nō est assumptus a ꝛbo. Qō declarant doc. Alex. in. iij. q. ij. mē. ix. ꝛ Boñ. pzefata .xij. di. ar. ſ. q. ij. nō fuisse congruū tri plici ratione.

Prima respicit deum.

Secunda Adam.

Tertia humanū genus.

Primo respicit deū. Nō em̄ cōpetebat ereꝛ oꝛi oim̄ vt psona dei hoīem pctōrē assume ret: cū ipe in forma assumpta debuit pctōres ceteros iudicare, ꝛ de pctō nullo mō deberet argui: sicut em̄ sm̄ naturā assumētē: sic sm̄ nāz assumptā. sm̄ quarū vtrāq; sibi competebat ptās iuciaria, sicut pz Joh. vij. ꝛ Mat. xxv. Ideo pharisei loquēdo xp̄o Joh. viij. dice bat. Quis ex vobis arguet me de pctō: quaſi dicat nullus. Secūa rō respicit ipm̄ Adam. Nō em̄ ꝛueniebat vt ille q̄ tantū se delecerat p culpā: tm̄ exaltaref vt esset deus. Sufficie bat em̄ sibi vt tm̄ deo recōciliaref. Tertia rō respicit humanū gen⁹. Non enim expediebat humano generi adā assumi: qꝛ cū esset ille hō pene debitoꝛ: vt pote q̄ reus erat oim̄ aiaruz nr̄aruⁱ: nō esset eiⁱ⁹ passio a deo grata: sicut si oino eēt innocēs. ꝛ vix etiam sufficeret ad sa tisfaciendū p se. nedū q̄ posset suā satisfactio nem alijs cōunicare.

Qō christus voluit vir de muliere naſci: vt ostenderet muliebzem sexum foze saluandu⁊ se verum hominē ac redderet vniuerſum per fectum. Capl'm III

Ertia cōclusio dicit singularitatis. Cū t em̄ xp̄s carnē assumere deberet: vo luit illa nō incōueniēter de muliere tm̄ accipe. Cur nā xp̄m credim⁹ sic facere vo luisse: Certe nō sine rōnabili cā. Nā vt dicit sctūs Tho. in. iij. pte. q. xxxj. arti. iiij. in corpe questionis. ꝛ in solu. tertij ar. xp̄s b̄ndict⁹ vo luit tm̄ de femina naſci trib⁹ rōnibus.

Prima ppt̄ muliebzē sexū cōmēdandum.

Scōa ppter veritatē astruendā.

Tertia ppter vniuerſalitatem gn̄ationis implendam.

Prima rō est ppter muliebzē sexū cōmen dandū. quā tāgit Aug⁹. in li. lxxxiij. qstionuz d. q̄ hoiselliberatio in vtroq; sexu debuit ap parere. Nā quia sexus masculin⁹ est nobilio ꝛ q̄ femininⁱ⁹. ideo humanā naturā in sexu ma sculino assumpſit. Quia vo sexus femininus liberādus erat: hinc apparet q̄ vir ille de fe mina natus est. Et idem Aug⁹. lib. de agon

UVA. BHSC. IyR_227

xpiano. Nolite inquit vos ipos contēnere viri filius dei virū suscepit. Nolite vos ipas contē nere femine: qm̄ ex vobis: filiūs dei natus est hec ille. Nec indigenē mulieres: si sentiant se non esse tante dignitatis quante est vir: quia vt dicit Boñ. in. iij. di. xij. ar. iij. q. j. Virilis sexus excedit muliebrē in tribus.

Primo p̄tū ad dignitatē in p̄ncipiādo.

Scōo p̄tū ad virtutē in agendo.

Tertio p̄tū ad auctoritatē in p̄fidendo.

Primo ergo p̄tū ad dignitatē in p̄ncipiā do: quia oīs tam viri q̄ mulieres ex vno viro fuerūt. In quo expressa repsentatio appa ret egressus rerū ab illo vnico principio t sū mo. Scōo excedit p̄tū ad virtutē in agen do: quia viri est agere t mulieris est pati. Ēt plus habet de virtute actiua sexus virilis pro pter qō philosophus in li. de aialibus dicit, q femia est vir occasionatus. i. imperfectus.

Tertio p̄cedit sexus virilis p̄tū ad auctori tatē in p̄fidendo. Nā p̄m ordinē rectū nō mu lier viro: ß vir mulieri p̄ficit sicut caput cor pori. Ēt apls. j. Cor. xj. Caput autem muli eris est vir. Cuz hec ita sint: simpliciter loq̄n do nobilioris ꝺditōis est vir q̄ mulier. Ēt p pter hoc nō auferē ab ipis mulieribus in esse suo nobilitatis ppie conditio. Est em̄ mulie bris sexus valde honorabilis. cuz ex feia nat⁹ est xps. Scōa ratio quare xps voluit de fe mina nasci est ꝓpter veritatē astruendam: vt videlicet veritas incarnatōis ostenderetur. Quam tangit Aug. in epla ad volusianū di. Si oīpotēs deus hoiem vtcūq̄ formatum nō ex materno vtero crearet: t repentinū in ferret aspectibus: nōne opinionē cōfirmaret errozis: vt hoiem verū nullo mō suscepisse cre deret: t dū oia mirabilit facit. auferret quod misericorditer fecit? Nūc autē ita inter deū et hoiem mediator apparuit: vt in vnitate p̄so ne copulans vtrāq̄ nām t solita sublimaret i solitis: t isolita solis tēperaret. Ħ ille. Tertia ró q̄re xps voluit de feia nasci ꝺz ꝓpter vnū sitatē gnatiōis adiplendā. vt impleat q̄rtus modus educēdi hoiem in esse. De quo dictum est in sermone. ij. ꝺfidaratōe. ij. t prima opini one. Quid igitur dicere sufficiem⁹ de illa laudibus q̄ electa est vt de ea filius dei naceret? Deficit sensus p̄sternit animus: t intellectus obnubilatur. Quis nā colliget vllis verbis et enarrabit quāta fuit illius virginis singula ris excellentia: q̄ placuit deo magis q̄ oīs alia creatura? Multe ei fuerūt i b mūdo mu lieres digne; sancte; virtutib⁹ adornate, t sem piternis seculis gliose. Omitto eas quas pa gani laudāt t de eis dico quas scriptura sa cra cōmendat. Nōne magna fuit fides mulie ris sareptane credētis ybis Helie prophete. iij. Reg. xvij. q̄ p̄suasit ei multiplicationē fa rine in hydria t olei in lechito tpe quo clausū est celum t penuria terrā invasit. Quid di cemus de p̄udētia Sare: q̄ intellexit ludum inter Isaac t Ismaelē nō esse bonū nec ꝑ ꝺm̄ volūtatē. dixitq̄ Abrae. Ejice ancillam et filiū eius: nō em̄ erit heres fili⁹ ancille cum fi lio meo Isaac. Gen. xxj. Quid de Rebecca sollicita ad ꝓcurandū quō Jacob benedictio nem a p̄e q̄ debebat primogenito obtineret Gen. xxvij. Quid de auctoritate delbore: que dei populū iudicauit. docuitq̄ filiū barach q̄ liter populū dei de manu sysare liberarer? Ju dicū. iij. Quid de Bersabee matris Salomo nis p̄udētia que ad regē Dauid senescentes nimis tam pulchra oratione expetiuit, vt fili us eius Salomon regnaret post ipm. iij. Re gum. j. Quid de Sare filie Raguelis devoti one, que tam devote dñm orauit vt eam libe raret de improperio q̄d audierat ab ancilla di cens. Ad te dñe faciē meā conuerto, ad te ocu los meos erigo. Peto dñe vt de vinculo ipro perij huius absolnas me: aut certe de sup ter ram eripias me. Tobie. iij. Quid de Judith q̄ populum confortauit. t Holofernē tyrannū iterfecit? Quid de Hester regine cautela. q̄ re gem placauit eo tēpore quo illum senserat so re letum in cōuiuio. Quid de Abigail ingenio sue industria, que cum vidisset virum suum Nabal dure rñdisse nūcijs Dauid, festinauit t tulit diuersa extenia, t Dauid iratum placa uit. j. Regū. xxv. Multe nempe fuerunt mu lieres p̄estātes fide, p̄udentia, sollicitudine, auctoritate, p̄uidētia, devotōe, ꝺstātia, cau tela, ingenio, pietate, benignitate, liberalitate humanitate, pudicitia, sobrietate, contīnētia mansuetudine, hospitalitate, charitate t reli gione. q̄s scriptura cōmemorat tam veteris q̄ noui testamēti. t tamē nulla eligit vt xp̄m cōciperet nisi sola Maria. O igit ego in eter nū benedicta. O gloriosa dña b̄ndicta excelsa sup sydera, tibi cōuenit illud. Prouerbiorum vltimo. Multe filie cōgregauerunt diuitias: tu supgressa es vniuersas. q̄ in te incarnatus est saluator mūdi. q̄ sit benedictus per infinita secula seculoz. Amen.

Feria quinta post p̄mā dñicā aduentus. De ꝑpetua virginitate sctē marie virginis. q̄ fuit vera mater dñi nr̄i Jesu xp̄i. Sermo V.

UVA. BHSC. IyR_227

Jesu mātris virginitas. Fructus V.

Ox precessit dies aūt

in appropinquauit. Iterū vbi.ō. Admirabile incarnatōis mysterium ex oīm pte cōuertit animū in stupozem. ⁊ potissimū cū nobis occurrit xp̄m dei filiū esse de virgine natū. Quis audiuit vn̄q̄ tale. aut quis vidit vn̄q̄ huic simile? Certū em̄ est q̄ natura tales effectū p̄ducere nō potuit. nec potest. Deus ip̄e illud fecit potentia sua iestimabili. Et q̄m matris p̄uilegia in filij honorē deuenīunt. idcirco in p̄senti sermone de icarnatione loqui volētes. ſtilū dirigemus ad eam que digna fuit. vt ex ip̄a dei filius nasceretur. Dicemusq̄ de ip̄i⁹ virginitate p̄petua subyno fructu q̄ est Jesu matris v̄ginitas. P̄o cuius dēclaratōe tres ꝯclones p̄ponim⁹ declarandas

Prima ōr pbatōis.

Scōa ōr rationis.

Tertia ōr decorationis.

Qr ex testimonio ꝓphetico: angelico ⁊ ecclesiastico apparet matrē xp̄i fuisse virginem ⁊ qualiter cōfundunt̄ iudei ⁊ heretici contrarium sentientes. Capitulū I

Prima ꝯclusio dicit pbationis. In q̄ p fundamētaliter pbādū est Jesu xp̄i matrē fuisse virginē. Ō quidem triplex auctoritas manifestat.

Prima ē auctoritas ꝓphetica.

Scōa est angelica.

Tertia est catholica.

Prima auctoritas v̄ginitatē marie manifestans dicit ꝓphetica. Dicit nanq̄ Esaie. vij. Ecce virgo cōcipiet ⁊ pariet filium. Sed hanc auctoritatē iudei dicūt nō posse itelligi de xp̄o Dicunt enim. P̄imo q̄ ibi dicitur. Dabit dominus vobis signū. ſ. libertatis Achaz: ⁊ populi sui a duobus regibus regnū eius destrue revolētib⁹. Jesus aūt nazarenꝰ natus est post tēpus Achaz p quingētos annos ⁊ amplius. ergo cōceptio vel natiuitas Jesu nazareni nullo modo fuit signū dicte liberationis. Secūdo arguūt. q̄ in hebreo dicit. Ecce halma: qō nomē nō significat virginē: ſ adolescētulā ⁊ indifferenter sumit p̄o virgine ⁊ corrupta.

Tertio arguunt: quia in dicta ꝓphetia ponitur. Et vocabitur nomē eius emanuel. ⁊ in hebreo habetur: ⁊ vocabit ip̄a. ſ. halma nomē eius emanuel. Jesus aūt nō fuit vocatꝰ a matre sua emanuel. ſ Jesus. vt p̄z in euāgelio. ergo hoc ſm lkam nō p̄t intelligi de christo.

Quarto arguunt. ex hoc q̄ subdit in Esa. vij. Ante q̄ sciat puer vocare patrē ⁊ matrē. Ex quo p̄z q̄ in puero de quo hic ē sermo fuit ignorantia: qō xp̄iani negant de Jesu nazareno: in quo fuit plenitudo scientie ab instāti sue cōceptionis. Ideo dicunt iudei q̄ hec scriptura exponit̄ de Ezechia filio regis Achaz: q̄ post dictum ꝓphete natus est. Sed hoc dictū impugnat rabbi Salomon per hoc q̄ Ezechias erat. xxv. ānox quādo cepit regere post Achaz patrem suuꝫ immediate. vt habet. iij. Regū. xviij. Achaz regnauit tm̄. xvj. annis vt h̄. iij. Reg. xvj. ergo in p̄ncipio regni Achaz ante q̄ diceret ꝓphetia. Ezechias erat natꝰ ⁊ erat. ix. annox. Et p̄opter hoc dicit rabbi Salomon q̄ hec ꝓphetia intelligenda est de filio Esaie. Acceperat em̄ Esaias in vxorem quendā iuuenculā: ⁊ iam conceperat de eo. Et q̄ de puero existente in matris vtero nescit̄ fi fit masculus vel femina. ideo qñ certitudinaliter predicit signū est credibile q̄ illud quod p̄mittitur ad tale signuꝫ sit futurū. Est ergo sensus Pariet filiū: ⁊ qñ in natiuitate eius videbis verbum meū verificatum: scias te a duobus regib⁹ te iuuadere disponētibus cito liberandū. Et ita fuit: q̄ post ad petitionē Achaz rex assyriox venit in Damascū p̄tra Rasim regez syrie ⁊ eū interfecit. ⁊ pplm eius transtulit in cyrenē. vt h̄. iiij. Reg. xvj. Et eodez anno vt ibidem ōr. Osee filius hela coniurauit contra phacee filiū Romelie regem israel: ⁊ eū interfecit. Sed ista expositio nō p̄t stare: q̄ in p̄tacto. c. viij. ōr de puero nato. Et erit extēsio alarū ei⁹. ſ. regis assyriox. iplens latitudines terre tue o emanuel. Et loquit ibi de terra regni iudee: cuius nūq̄ dñs fuit Esaias nec filius ei⁹. Et sic emanuel de quo fit sermo: nō fuit filius Esaie. Jusup eodez. c. viij. ōr. Ante q̄ sciat puer vocare patrē ⁊ matrē auferet̄ fortitudo damasci: ⁊ spolia samarie coram rege assyriox. Sed ante nonum annū regis Osee nō fuit capta Samaria a Salmanasar rege assyriox. vt h̄. iiij. Reg. xviij. c. licet Osee aīn fuerit tributarij⁹ regis assyriox. Et sic a natiuitate pueri de quo hic est sermo. ſi fuit filius Esaie vſq̄ ad captionē Samarie fluxerūt anni. xvij. ſ. viij. de regno Achaz ⁊. ix. ō Osee qz puer fuit natus. iij. anno Achaz. Ante vero xvij. annos puer scit vocare patrē ⁊ matrem.

Et p̄pterea nos confitemur q̄ hec scriptura loquit̄ de dño nr̄o Iesu xp̄o. vt p̄z Matth. ſ. ⁊ exponitur a docto. catholicis. Ecce virgo cipiet ⁊ pariet filiū. ſ. beata v̄go. Et vocabit nomē eius emanuel, q̄ est interpretatū nobi

UVA. BHSC. IyR_227

ſcū deus: Ad ꝓmū aūt qō iudei opponebāt dicendū eſt ꝺm Nico. de lira. ꝙ in ſacra ſcriptura ponit duplex ſignificatū reſpectu alicuius euentus. Unū ꝓnoſticū quod eſt indicatiuū effectus futuri. vt patet Judicū. vj. ca. vbi datū fuit ſignum Gedeoni in vellere qō indicatiuū ſue victorie future fuit. Aliud eſt ſignū rememoratiuū effectus ꝓteriti. ſicut Exodi. iij. dixit dñs Moyſi. Hoc hēbis ſignū ꝙ miſerim te. Cū tu eduxeris ꝓplm meū de egypto immolabis deo ſup mōtē iſtū. Iſtud ſignum qō eſt rememoratiuū reſpicit ꝓteritū in magna diſtātia ſicut in parua. vt etiā ſignū ꝓnoſticū reſpectu futuri. Dicendū ergo ꝙ liberatio regni iudee a ꝓſecutiōibus fuit ſignum ſaluationis mūdi fiende ꝑ xp̄m. Et q: Achaz erat incredulus verbo ꝓphetie cōueniens fuit vt ſibi daretur ſignum rememoratiuū futuri in longinquū. vt ipe in ꝑſona noīs nō videret ſicut in mēte nō credebat. Illud tamen qui deſcēderūt ab eo viderūt. vt Maria ⁊ Joſeph. Et ideo ſignanꝫ ꝓphetia nō dixerit ꝓbū ad Achaz. d. audi Achaz. ſ. ad domum Dauid d. audite ergo domus Dauid. de qua domo fuit Joſeph ⁊ Maria: nō tñ ad eos refertur. qō ibi dicit. Nunq̄d parum vobis eſt tē. ſ. quod ſubdit dabit dñs ipſe vobis ſignū. Ad ſecūdū dicēdū ꝙ halma in hebreo ſignificat abſcōſionē ⁊ inde halma dicitur abſconſa. que ſignificat ius ecclā aſpectibus hominū abſconditā. ita ꝙ de eius pudicitia ⁊ integritate nō dubitaꝫ. maxime qñ ponitur littera h. ⁊ tunc ſonat ſicut haalma. Et ſic nō inueniunꝫ in tota ſcriptura ſcripte. niſi tm̄ tres. ſcz Rebecca. Gen. xxiiij. vbi dicitur de ea. Puella decora nimis virgoq̄ pulcherrima tē. ⁊ ſequit. Puella aūt ꝺo q egrediēt. In hebreo habeꝫ ha alma que egrediēt. Scā fuit Maria ſoror Moyſi. de qua Exodi. ij. dicitur. Juit puella. In hebreo dicit Juit haalma. Et iſte dne fuerunt due virgines puriſſime qm̄ fuerūt ſic nominate. Tertia fuit btā virgo Maria in hac ꝓphetia Eſaie. Ad tertiū dicendū. ꝙ duplex eſt nomē alicuius. ſ. impoſitiōis ⁊ nature. ſicut petr⁹ eſt nomē alicui⁹. ſ. impoſitōis: homo aūt vel hic hō eſt nomē nāe. Jeſus ergo fuit nomē impoſitū ipi xp̄o. vt ꝓz Lu. ij. Emanuel aūt eſt nomē nature ſeu ꝓprietatis. ſignificat eū nobiſcū de⁹. vt dictū eſt ſupra. Et hoc eſt ꝓpriū xp̄i in quo diuina natura ⁊ humana ſunt cōiuncte in eodē ſuppoſito. Et ꝺ modo vocatus eſt pluribus alijs noībus ꝓprietates naturā ſignificātib⁹; ſicut vocat⁹ eſt lapis Danielis. ij. Ad quartū dicēdū ꝙ ly in xp̄o nō fuit aliqua ignorātia. fuit tñ hō in tēpore. ⁊ ſic habuit ſciētiā infuſam in tēpore et ante q̄ illā haberet liberatio ꝑſi ꝓmiſſa per Eſaiā cōpleta fuit. Scōa auctoritas manifeſtās virginitatē marie ōr angelica Naz Luce. ij. cū beata virgo dixiſſet. quō fiet iſtō tē. angelus rñdit. Spūſſanct⁹ ſupueniet in te. ⁊ virtus altiſſimi obūbrabit tibi. ideoq̄ ⁊ qō naſcēſ ex te ſcīm̄ vocabit fili⁹ dei. Sed cōtra iſtā veritatē inſurgūt heretici dicētes beatam virginē nō fuiſſe virginē. Et arguunt ꝓmo qz Deutro. vij. cap. dicitur. Non erit apud te ſterilis vtriuſq̄ ſexus tā in hoibus q̄ in gregibus tuis. Sz beata virgo nihil debuit facere qō eſſet ꝛriū legi: ergo btā virgo virginitatē nō debuit acceptare. Scōo arguūt. q: Matt. j. ōr Joſeph. Non cognouit eā donec peperit filium ſuum primogenitū. ergo poſt cognouit eam. Tertio arguunt. q: Joh̄. ij. dicit de xp̄o ꝙ deſcendit in capharnaū ipſe ⁊ mat ei⁹ ⁊ fratres eius ⁊ diſcipuli ei⁹. ergo habuit fratres carnales. q: aliter non poneretur copula inter fratres ⁊ diſcipulos. Quarto arguūt quia luce. ij. dicitur. Dixit mater eius ad illum. Ecce pater tuus ⁊ ego dolentes querebamus te. ergo Joſeph fuit pater xp̄i. Iſta dogma tzauit Heluidius heretic⁹ peſſimus: quē valiſſime deiecit Hieronymus in quodā libello quē edidit ꝺ eū. Ueruntū nē nos ꝑ multa vagemur. rñdemus ad ꝓma obiecta ꝺm doctrinā magiſtri ſuarum di. xxx. quarti lib. ꝙ btā ꝛgo maria ex inſtinctu ſpūſſcti ꝓpoſuit ſe ſeruatura virginitatē ſi deo placeret. Cū aūt vo lūtatē dei cognouit votū exp̄ſſit. hoc cōfirmat xxvij. q. ij. c. Sufficiat. ⁊ c. Beata Maria. Ad ſecūdū dicēdū ꝺm Ric. in. iiij. di. xxx. ꝙ in illa auctoritate Mat. donec accipit ſicut in ps ſede a dextris meis donec tē. quod nō intelligitur ꝙ poſtea non ſedeat. ſed ꝙ vſq̄ tunc et poſtea. Nam ſicut dicit Nico. de lira ſup mat thēum donec ſignificat aliq̄ tempus determinatū quo trāſacto fit aliquid. Aliquando ponit ꝑ ſemp. Et ſic accipit hic. ⁊ in auctoritate pſalmiſte ꝓallegata. Primogenit⁹ erat am in ſcriptura nō ſolum ōr poſt quē alij: ſed etiā ante quē nullus etiā ſi null⁹ ali⁹ ſequatur

Ad tertiū dicēdū ꝙ fratres nō ſolū dicuntur q̄ eiſdē parentib⁹ naſcuntur: ſed etiā conſanguinei germani. Unde Paulus ad Gal. j. dicit. Aliū apl̄oꝝ vidi neminē: niſi Jacobus fratrē dñi. Erat em̄ Jacobus cōſanguineus Jeſu xp̄i fili⁹ ſoꝛoꝛis btē Marie: ſic ⁊ alij. vt

UVA. BHSC. IyR_227

Johannes ⁊ Simon cananeus de quibus loco suo dicemus. Ad quartū dicendū est ꝙ Joseph ibi intelligit pater xpi putatiue. Unō Piero. sup Matt. in illo verbo, Genuit Joseph virū Marie. Cū virū inquit audieris suspitio tibi nō subeat nuptiarū sed recordare consuetudinis scriptura rum: qz sponsi viri et spōse vocant vxores. Voluit nanqꝫ xps suam mrem ꝯginē fuisse desponsatā. Tū vt ei⁹ genealogia cōsueto mō texeret ꝑ virū vt Ambrosi⁹ dicit sup Lucā. Tum vt puer natus a Joseph nutriret. Tum vt virgo liberaret ab infamia ⁊ sic ne tanꝯ adultera lapidaret: tum etiā vt dicit Amb. sup lucā. vt ab ipso Joseph testimonium haberemus de sua sponsa vxore virgine pregnante. Ut em̄ dicit Matth. post ꝯ vidit Joseph virginē filiū dei in vtero tenentē vole bat dimittere eā. non ꝙ aliquid mali de ea suspicaret ꝑm Chrysō. sed qz ignorabat mysteriū. Et eo sic cogitāte. angelus dñi apparuit sibi in somnis. d. Joseph fili dauid noli timere accipere Mariam coniugē tuā scz ad habitationē tecū. quod em̄ in ea natū est: de spūsancto est. ⁊c. Patet ergo ex testimōto angeli tā virgini ꝙ Joseph apparētis. ipsam virginem gloriosaz intactā oino pmāsisse. Tertia auctoritas dicit catholica. In simbolo. fides eccl dē immaculata dixit xp̄m conceptū de spiritusctō. natū ex Maria virgine. Et ecclesia cantat. Sctā virgo virginū. ora pro nobis.

Quenies fuit xpi matrē virginē eē ꝓpter cōseruationē paterne dignitatis ⁊ puritatis filij ac ꝓpter finē incarnatiōis. Capm. II.

Ecūda cōclusio ꝺr rōnis. In qua vi
s dere debemus quare xps debuit virginez matrē habere. Ad qō adducimus tres rōnes quas allegat sanct⁹ Tho. in iij. parte. q. xxvij. ar. j.

Prima est ꝓpter dignitatē patris.

Scōa est ꝓpter puritatē filij.

Tertia est ꝓpter incarnatōis finem.

Prima rō est ꝓpter dignitatē p̄ris. s. cōseruandā. Cū em̄ xps sit verus deus. nō debuit habere aliū patrē ꝙ deum. Nam filius alicuius nobilissimi patris: nō debet attribui alteri patri ignobili ⁊ indigno. Cū ergo xps esset eterni patris dei verus naturalis ⁊ cōsubstātialis filius. nō fuit cōueniēs aliū patrē habere. Scōa ratio est ꝓpter puritatē filij. Naz videmus ꝙ flos a radice oritur sine radicis corruptione. ⁊ splendor a luce vel sole sine lucis vel solis lesiōe. ⁊ ꝟbū a corde vt mēte absqꝫ mētis cōtagione. Cū ergo xps sit flos a radice patris descēdēs ⁊ candor lucis eterne et dei patris verbū. cōsequēs fuit ꝙ sine corruptōe matris cōciperet. Nam cōceptio si verbi nri. quod est impsectū corruptionē nō patit multomagis ꝺceptio verbi pfecti. Qz igitur caro sic fuit a verbo dei assumpta. vt esset caro verbi dei. cōueniens fuit ꝙ ipsa caro sine corruptione matris cōciperet. Tertia ratō est ꝓpter incarnatōis finē. Nā ad hoc facta fuit incarnatio. vt hoies renascerent in filios dei. vt ꝺr Joh. p̄mo. Dedit eis p̄tātem filios dei fieri his qui crēdūt in noīe eius: qui non ex sanguinibus neqꝫ ex volūtate carnis neqꝫ ex volūtate viri sed ex deo nati sūt. Per carnē ꝑm Nico. de lira. intell genda est hic mulier. Beñ. ij. Hoc nunc os ex ossibus meis ⁊ caro de carne mea assumpta est. Filij ergo dei non debebāt nasci voluntate carnis ⁊ viri. s. cōiunctione maris ⁊ femine. Ob quā causam xps debebat nasci de virgine. Unde Aug. li. de virginitate ait. Oportebat caput nostrū in signū miraculoz ꝑm corpus nasci de virgine. vt significaret sua mēbra ꝑm spm̄ deviꝛgine ecclesia nascitura. Sed cur vitamus ista predicare de virginitate Marie. quā Ezech. xliij. preuidit in porta clausa. de qua dicit. Porta hec clausa erit ⁊ nō aperiet⁹ vir nō trāsibit ꝑ eā. qm̄ dñs deus israel ingressus est per eam. Qd exponēs Aug. in quodam sermone dicit. Quid est porta in domo dñi clausa. nisi ꝙ virgo maria semp erit intacta? Et quid est homo nō trāsibit ꝑ eam. nisi ꝙ Joseph nō cognouit eā? Et qd est dñs solus intrat ⁊ egreditur per eā. nisi ꝙ spūssanctus impregnauit eā? ⁊ dom⁹ angeloz nascit ꝑ eam? Et qd est clausa erit in eternū. nisi ꝙ Maria virgo est ante ꝑtum ⁊ virgo post partum.

Qz sola virgo maria fuit mater ⁊ virgo. et qualiter fuit vera ⁊ ꝓpria mater. vt patet ex dictis sacre scripture. ⁊ rationibus doctoꝛum

Capm III

Ertia ꝯclusio ꝺr decoratiōis. Fuit nā
t ꝙ beata virgo in sua virginitate decorata ꝓuilegio quodā singulari vt esset ꝯgo simul ⁊ mr. Qd aūt ipsa vera fuerit mr iesu xp̄i atqꝫ realis declaraꝫ tripliciter.

Primo auctoritate.

Scōo ratione.

Tertio inuocatiōe.

Primo declaraꝫ ꝙ beata virgo fuerit vera mr Jesu xp̄i auctoritate. Nā Luc. p̄mo dixit ei angelus. Paries filiū. Et iterū ibidē beata ꝯgo audiuit btām Elisabeth dicētē. Un̄ hoc

UVA. BHSC. IyR_227

mihi vt veniat mater dñi mei ad me. ⁊ Luc.ij. Peperit filiū suū primogenitū. Et eodem.c. Dixit mater eius ad illū. ⁊ Matth.ij. Et intrātes domū inuenerūt puerū cū Maria mre eius. Et eodem.c. Angelus apparēs Joseph dixit ei. Surge ⁊ accipe puerū ⁊ matrē eius. ⁊ Joh.ij. Nuptie facte sunt in chana galilee: ⁊ erat mater iesu ibi. ⁊ Joh.xix. Stabant autē iuxta crucem Jesu mater eius ⁊ soror matris eius ⁊c. Scdo pbatur rone q beata virgo fuerit vera mr iesu xpi. Nā vt colligit ex dictis sancti Tho. in.iij.pte.q.xxxij.ar.iij. ⁊ pte.j.q.xxvij.ar.ij. ad hoc q aliqs sit pr. vel aliq sit mr. vel aliqs sit filius: quatuor requirunt scz vite generatio: substantie collatio, materie pparate administratio: ⁊ nature specifice assimilatio. Primo em requiritur vite generatio. Nā nō ex quacunq generatione sequitur pnitas vel maternitas vel filiatio, si ex generatione viuentiū. Et ideo si aliqua inanata ex aliqua materia fiant: nō propter hoc sequitur in eis ratio pnitatis: vel maternitatis: vel filiationis. Sicut si ex ligno fiat scannū: nō propter hoc lignū dicit pater scāni. Similiter nō dicitur q ignis gñatus ex igne sit filius ignis generantis. Scdo requiritur collatio substātie, Naz si aliqs facit aliquid non conferendo de sua substantia: nō dr pater vel mater. Sicut artifex q facit scānū nō dicitur pater scāni nec scannū filius eius. Tertio requirit materie pparate administratio. Nō em simpliciter pbere mām ad gñationē alicui⁹: facit pfes vel matrē: si pbere mām sic pparatā. Sicut terra nō dr pprie marer hoīs. nec hō pf vermis vel formak. Quarto requirit mām specifice assimilatio. Nā si genitū nō assimilet generāti i nā specifica, generās nō dr pater nec genitū dr filius. Sicut capillus q ab hoīe generat nō dr filius. Cū ergo he ōtuor cōditōes fuerint in beata vgine, ptz q fuit vera mater xpi. Primo nanq genuit xpm vtū. Vñ Damascen⁹ li.iij. Filius dei dixit ex castissimis ⁊ purissimis sanguinibus virginis marie carnem animatā aia rōnali. Scdo beata virgo xpo de sua substantia pbuit. Navt dic̄ sctus Tho. in.iij.di.iij. btā virgo in gñatōe xpi vtulit q̄d alia mater pferre debet ad gñationē filij. Si ergo alie mulieres vere dñi matres ⁊ btā vgo vo poterit dici mr. Tertio btā vgo nō solū mām pbuit ad pceptionē xpi. sed materiam sic pparatā. Quarto pduxit sibi simile i specie suū. s. speciosissimū filiū. Tertio pro bat q btā virgo fuerit vera mater xpi inuocatione. Nā eccl̄ia sctā dicit ipam reginā mihi cordie esse matrē xpi cū eā iuocat, vt ibi. Aue maris stella dei mater alma, ⁊ Alma redēptoris mater. Et pfecto est valde gratissimum ꝺ vgo mater virgini gliose cū sibi dicit: q̄ in hoc exprimit oīs sua pfectio: laus ⁊ gloria. Unde est q Eccl̄i.xxiij. de seipa dicit. Ego mr scz singulari mō: mater vgo: mater intacta: mater inuiolata: mater pulchre dilectiōis ⁊ monis: magnitudinis ⁊ sctē spei. Jn me gra oīs vie ⁊ veritatis. Jn me oīs spes vite ⁊ virtutis. Transite ad me oēs qui cōcupiscitis me: ⁊ a gñationib⁹ meis iplemini. Spūs em meus sup mel dulcis: ⁊ hereditas mea super mel ⁊ fauū. Q̄ dulce vocabulū ad dicendus mater xpi: o q̄ fructuosus p oīb⁹ ad allegā dū. Jdeo in aduersitatib⁹ ⁊ angustijs: in periculis. ⁊ oīi tribulatōe ad virginē tam decorā recurramus: q hr̄e meruit in vtero suo regem celorū ⁊ dñm. a quo vt a filio impetrat nobis gram quā nobis ꝺcedat ipe Jesus xpus pijssimus: qui est benedict⁹ ⁊ laudabilis per infinita scla scl̄oz. Amen.

Feria sexta post primā dñicā aduentus de annūciatōe dñi nostri iesu xpi facta p angelū glorioso vgini Marie: de stupēdis mysterijs hui⁹ annūciatōis ⁊ pconijs dignissimis virginis benedicte. Sermo VI

Jesus annūciatus. Fructus. VI

Ex precessit dies aūt

n appozopinquauit. Jrerū vbi.s. Sacramentum ineffabile incarnatōis filij dei ita solenniter celebrat ū est: vt oīs angeli chozi ꝺuerterent ad letitiā ⁊ exultationē: eo scz tēpoze quo per sanctā trinitatē facto cōsilio angelicus nūcius est deputatus: vt mitter⁹ ad virginē ad annūciandū sibi despōsationem eterni regis ex qua seq debebat pax humani gñis: ⁊ salus totius mundi. Et qm tale mysterium ē satis efficacissimū cozda dura mollire ac liquefacere in amoꝛē dilecti Jesu: idcir co in pnti sermone de ipius annuciatione dicemus sub vno fructu qui est Jesus annunciat⁹ Pro cuius declaratione tres ꝺclusiones erūt notande.

Prima ꝺcko dr ꝺgruitatis.

Scda ꝺcko dr qualitat.

Tertia ꝺcko dr virtuositat.

Dō angelus debuit annūciare vgini cōceptionē filij dei: vt ex hoc seruaret ordo ex pte dei ⁊ formitas reparatōis cum lapsu: ⁊ vgo purissima ardenti⁹ se dis̄ponere ad xpm suo

UVA. BHSC. IyR_227

vterō recipiendū. Capitulū I

Prima ꝛcl'o dr ꝓgruitaꝫ. Jn qua vi-
p debimus qualr angel⁹ ꝓgrueter ad
virginē missus est ad ānūciandū dei
filij cōceptū triplici rōne.

Prima rō sumit ex pte dei: vt ſuarez ordo
quē ipe statuit: ꝙ mediatibus angelis diuina
boibus nunciant. Et hec est regula Dionysij.
li. de ange. hierar. vbi ait. Dnicū benignitatis
mysterū angeli pmo edocti sunt. postea p ip-
sos ad nos cognitōis gratia tranſiuit. Si
aūt obijcerez ꝙ btā virgo ſuperior erat angelis
ergo nō debebat sibi tale mysterū ab angelo
reuelari, qz vt dicit Diony. ſuprēmis angelis
fit reuelatio immediate a deo. Ad hoc tñ
dere possumus ꝑm Tho. i. ſñ. parte. q. xxx. ar.
ij. ad. ſ. ar. ꝙ beata virgo ſuperior erat ange-
lis ꝙtum ad dignitatez ad quā diuinitus eli
gebatur: ꝑ ꝙtū ad statū pfitis vite erat inferi
or: qz t ipe xpus rōne passibilis vite modico
ab angelis minorat⁹ est. vt dr ad Heb. ij. c. t
notat in pmo sniaꝫ. di. xvſ. Verūtamē quia
xp̄s fuit simul viator t cōprehēſor. ꝙtū ad co
gnitionē dīnor: non indigebat ab angelis in-
strui, Sed mr dei nō erat in statu cōprehenso
rū. ideo de diuino ꝓceptu per angelos instruē
da erat. Et ſi adhuc obijciaf ꝙ btā ꝙ ex lu
mine fidei cognoſcebat dei filium incarnāduz
qz tanta copia gr̄e inhabitabat i aīa ei⁹. ergo
videf ꝙ nō debebat instrui de eo qō iam scie-
bat. Ego dico ꝙ lz fidē de mediatore habue
rit añ annūciationē tñ ex hūilitate cordis sui
nūꝯ cognouit seipam fore in matrē eligendā
tāti filij. Et ex ꝑ angel⁹ debuit sibi annūciare
ꝙ fil⁹ dei erat in suo vtero vēt ur⁹: t ſuſceptu
rus carnē ex puriſſimis ſanguib⁹ ſuis p opa
tionē ſpūſcti qō t fecit. ſi patet Luce pmo.

Scōa rō sumit ex pte angeli. vt. ſ. ſeruaret ordo in reparatione qui ſuatus fuerat in la-
psu. Ceciderat nanqz hō angelo malo. Euaz tē
ptāte: releuari aūt debebat angelo bono ma
rie, nūciāte. Et hoc inquit Beda in omel. Ap
tū hūane restauratōis pncipiū. vt angelus a
deo mitteret ad virginē ptu ꝓsecrandā diui-
no: qz pma pditionis hūane causa fuit cū ſer
pens a diabolo mittebat ad mulierez ſuppbie
ſpū decipiendā. Tertia rō sumit ex pte vir
gis. Et pmo vt ex tali nūcio mēs ei⁹ releuaret
in deū: vt ſic ardēti charitate flammeſceret: vt
pz⁹ xp̄s ꝓcipet p amorē mēte ꝙ corpore. Nā
vt Aug. li. de ꝙgitate alt. Materna ꝓpinqui
tas nihil marie pfuiſſet niſi felici⁹ tpm corde
ꝙ carne gestaſſet. Scōo: vt ei⁹ puritas oñde-
retur. Hinc vtero. ad Pau. t Euſto. Bene an
gelus ad ꝙginē mittit: qz est semp ag̃elis co
gnata virginitas. Tertio vt eſſet certior teſtis
hui⁹ ſacri qñ ſup ꝑ dinitus eſſet iſtructa. Sic
iraqz ordinatū fuit vt angel⁹ ad virginē mit-
teret. Quis excogitare poſſet. ꝙta tūc fuerit
leticia in celesti hierarchia. quātum gaudiū: ꝙ
ta exultatio: cū ordinabat legatio taz ſolēnis
t grata fīēda p angelū. Fluxerūt tot annoz̄
milia ꝙb⁹nō ſolū hoies: ꝑ etiā ipi angeli expe
ctauerāt videre dīē illū. O benignitas: o pie-
tas t magna dulcedo ſummi dei. ecce apta ē
vena mie tue. Angelus vocaf a rota trinitate
ambaſiata sibi iponit. Vade inqt pater vade
ad virginē illā Mariā t dic ei, qz illā in meā
ſpōſaz vnicā eligo: ipaz diligo ſuper oñs crea
turas: ipius amore vulneratū est cor meum.
Vade ait filius: t dic ei: qz ego ipam i matrē
eligo: t paſſibilē carnē de ipa ſuſcipiā. eroqz ei
amoroſus filius ipaqz dulciſſima mea mater
Spūſcti⁹ ſubijt. Vade t dic ei. qz ego ſe-
cū ero: t oratione mea ꝙgo ꝓcipiet. ꝙgo par-
turiet. t ꝙgo in eternū manebit. Q quāta fu
ere tūc cātica. O quot laudes: quod ve tripu-
dia in regno celoz̄. Multa pōt hūana mens
de ipis pieqtēplarit̄q nos breuitatis cauſa dī
mittim⁹. Dixim⁹ tñ iſta vt intelligerem⁹ ꝙ cō
gruū fuerit ꝙ angelus xp̄m incarnandū vir-
gini annūciaret.

Qz angelus annūciās ꝙgini ꝓceptū filij fu
it de ordine archāgeloz̄. Gabriel vocat⁹ ꝙ vir
gini appuit viſiōe corꝑali. Capm III

Ecūda ꝛcl'o dr qualitatis. Jn qua vi-
s dere debem⁹ qualitatē angeli nūciā-
tis: tetſi nō in oīb⁹ ſalte ꝙtuz ad
tria, videlicet

Primo ꝙtū ad ordinē.
Scōo quātum ad nomē.
Tertio ꝙtū ad apparitionē.

Primo inquā ꝑiderem⁹ cui⁹ ꝓditōis fue-
rit angel⁹ q nūciauit icarnationē xp̄i. Et col-
ligif ex dictis ſcti Tho. iij. di. tertij li. q. iij. ar.
ij. q. ij. t in. iij. pte ſū. q. iij. ar. ij. ad. iiij. ar. alle
angel⁹ fuit de medio ordine in ſime hierarchie
q est ordo archāgeloz̄. Scō ꝓueniēs vt eſſe et
vez: vt ſaluaret ꝓpetas ordinū: qz ad ag̃elos
pertinet dirigere act⁹ alicui⁹ hoīs qui ad ipm
tñ ptinet. vñ dicunf myſteria nūciare. Ad ar
chāgelos ꝛo ptinet dirigere act⁹ hoīs q in to
tā multitudinē redūdāt. vñ t medij. ſ. archan

UVA. BHSC. IyR_227

geli dicunt quasi p̄ncipes angeli. Qr ergo cō sensus btē v̄ginis: q̄ p angelū requirebat erat actus singularis psone redūdans in vtilitatē multitudinis: imo totius humani gn̄is. ideo angelus ille debuit esse de ordine archangelorū. Et credibile est ꝙ fuerit sūmus in illo ordine. Aliq̄ v̄o alij dicūt illū fuisse de sūmo ordine supreme hierarchie. qr proprietas illorū est in dei amore ardere. Et qr in incarnatione succēdēda erat amoris flāma i tota ecclesia et singulariter in aīa virginis: iō angelus ille debebat esse de ordine seraphin. Nec ꝓpter hoc puertit ordo. qr sicut singulare erat opus incarnatiōis cōplendū in virgine. nullo mō possibile s̄m ordinē create nature. ita singularis debebat esse nūcius ille q̄ mittebat ad talia nūciandū. Quicq̄d autez sit satis est nobis ꝙ de summis celorū angel⁹ missus est. siue fuerit de scd̄o: siue de supremo ordine p̄me celestis hierarchie. Scd̄o cōsideremus cuius ꝯditiōis fuerit angelus q̄tū ad nomē: qr vocat Gabriel. Qd̄ suo officio cōgruit. Nā s̄m Grego. Gabriel fortitudo dei interp̄tat. Ad oñdēdū ꝙ incarnatiōis mysteriū esset p dei fortitudinē nunciandū. Et silr ad oñdēdū ꝙ dominus virtutū veniebat ad debellādū aereas ptātes Ita ꝙ Gabriel annūciauit virgini: ꝙ fortis deus veniebat ad fortē mulierē. De qua dicit puer. vlt. Mulierē fortē q̄s inueniet. Tertio cōsiderem⁹ in angelo nunciante cuius conditionis fuerit q̄tum ad visionē ⁊ apparitionē. Et ad hoc dicit Chryso. sup Matt. ꝙ angelus apparuit virgini visiōe corporali. quod ꝯueniens fuit triplici ratione.

Primo rōne similitudinis.
Scd̄o rōne celsitudinis.
Tertio rōne certitudinis.

Prima rō fuit silitudinis: qr illud qd̄ annūciabat erat incarnatio inuisibilis dei. Vñ conueniens fuit vt ad hmōi rei declarationē inuisibilis creatura formā assumeret in qua visibilr apperet. Scd̄a rō d̄r celsitudinis. Conuēiebat em̄ mr̄i dei q̄ nō solū i mēte: s̄ ēt i corporeo vētre erat filiū dei receptura vt angelū corporalr videret. Sz si aliquis obijceret ꝙ magis faceret ad dignitatē virginis. si angelus appuisset ei visiōe intellectuali. qr vt Augu. d. xij. sup Gen̄. ad lr̄am. dignior est intellectualis visio q̄ corpalis. qr visiōe intellectuali videt in sui substātia visiōe v̄o corpali vr̄ in assumpta figura. ergo digni⁹ fuisset apperevisiōe intellectuali. Rn̄dere possumus ꝙ intellectualis visio est potior q̄ sit imaginaria vel coipalis si sit sola. Sz ipse Augu. dicit ꝙ excellentior ē ꝓpb̄ia q̄ hēt itellectualē ⁊ imaginariā visionē. q̄ illa q̄ hz alteraz tm̄. Ideo btā virgo nō solū pcepit visionē corporalē in angeli appitiōe. sed etiā intellectualem illuminationē. Unde apparitio nobilior fuit. Fuisset tamē nobilior si ipsum angelū intellectuali visiōe in ꝓpria specie vidisset siue in sui substātia. Sed hoc nō patitur status viatoris vt angelū p essentiā videat. Tertia rō quare angelus appuit corpali visiōe. dicit certitudinis. Ea em̄ que sunt oculis subiecta certi⁹ cōprehēdimus q̄ ea q̄ imaginamur. Propter hec om̄ia Aug⁹. in quodā sermone virginē introducēs loquētem ait. Venit ad me quidaz magnus paranymphus xp̄i. nō patriarcha p̄mus aut ꝓpb̄a egregius. sed Gabriel archangelus facie rutilans: veste coruscās. gressu mirabilis: ⁊ aspectu terribilis. qui visitauit ⁊ pturbauit me. Vec ille. Felix illa apparitio et iocunda nimis in qua nūciabat ab angelo nouū letissimū. nouū gratissimū: nouum ꝓpinquissimum. de salute humani generis. Quid audisti o puella formosa? O mulier sancta. o virgo virtuosa. Quid audisti quid angelus tibi retulit? Certe nulla vnq̄ creatura fuitque habuerit talē reuelationē. qualē tu habuisti. Tibi d̄r Aue. i. sine ve. Tibi d̄r plena gr̄a. Tibi bn̄dictio dat in mulierib⁹. Tibi prenunciat angelus ex tuo vtero in mūdū dei filiū egressurū. O beata femina longū esset narrare cūcta que angelus dixit. Que virgo rn̄dit illa de q̄bus plene suo loco dicemus. Nunc autez veniamus ad tertiū quod erat videndum in tertia cōclusione preposita.

Qr gloriosa virgo etsi nō merito cōdigni. tamē merito cōgrui ⁊ digni meruit esse mater filij dei Capl̄m III

Tertia ꝯcl̄o d̄r virtuositatis. In qua contēplari libet si ex v̄tutib⁹ meruit virgo ꝯcipere xp̄m. Et ne p multa vagemur dicim⁹ ad hoc s̄m doctrinā dn̄i Bon̄. in. iij. dist. iiij. ar. ij. q. ij. ꝙ triplex est merituz.

Primū d̄r cōdigni.
Scd̄m d̄r congrui.
Tertiū d̄r digni.

Primū est meritum cōdigni. quo quis ex tanta charitate meretur tantam gloriam. Et hoc merito virgo non potuit mereri concipere filium dei. pro eo ꝙ hoc excedit omne meritū. Et qr erat ipsi⁹ meriti gloriose virginis fūdamentū. Siue em̄ dicamus deum fieri hominem. siue dicamus mulierem fieri matrem

UVA. BHSC. IyR_227

dei vtrancz est supra statū q debeā creature. Et tō tā hoc ꝯ illō fuit benignitatis ⁊ gratie

Scōm est meritū cōgrui. q pctōr ōr gratiā sibi mereri cū ad gratiā se disponit. Et btā virgo meruit ante incarnationē cōcipere filium dei: qm̄ pre nimia sua puritate benignitate et humilitate idonea erat vt efficerek mater dei.

Tertiū est meritū digni: quo. s. vir iustus orat pro alio vt mereak exaudiri. Et hoc merito meruit btā ꝟgo cōcipere xp̄m post annunciationē. qr spūsanctus in eā copiosissime descēdit nō indispositā. Si em̄ bene ꝓsideremus q̄d cōtineak in ꝟbis illis que ꝟgo sacratissima ꝓcludēdo ageli dixit. ecce ācilla dn̄i. certe eā dignā iudicabim⁹ cōceptiōe filij dei. Nā cū dixit. Ecce pr̄optitudinē obedientie ostēdit q tanta fuit ꝙ nunc̄ deo gratior acceptiorcz i aliqua alia creatura siue homine siue angelo inueniri poterit. Cum subiūxit ancila dn̄i: ꝙ fundū hūilitatis sue ondit siue manifestauit Nō em̄ potuit ea que eligebak vt esset mater dei efficatius fibi ꝓsi vilescere. deūcz magnificare. ꝯ se ancillā dn̄i nūcupādo. Cū dixit. Fiat mihi. fidē suam declarauit. Cuius lumine adeo fuit illustrata: vt nihil de xp̄o incarnando sentiret diminutū. Cū tādē dixit: ꝑm ꝟbū tuū: charitatē suā aperuit. qua ad deū dilect̄ dū ita cū illo ardēter cōiūcta fuit. vt creatura nō sufficiat illud cogitare. Nunc̄ in hac vita inuentus est nec inuenietk qui tanto feruore amoris cor suum dederit deo: ꝯtū tribuit tūc ipsa virgo beata. Nullus etem̄ eorū qui dilexerūt deū fuit in eo excessu dilectionis: in quo ipsa feruebat. adeo ꝙ illis verbis platis merito digni meruit esse mater dei. ☉ armarius diuine gratie. o armarium diuine misericordie. o fons pietatis o fons castitatis. o puteus humilitatis. o plenitudo prudētie. o plenitudo gr̄e q tm̄ meruisti. Propter que ꝑtra nobis gr̄az filij tui: vt valeam⁹ illū amore recolere qō ipe ꝙ nobis dignat⁹ est facere: q est bn̄dict⁹ ⁊ laudabilis ꝑ infinita scla sclorū. Amē.

Sabbo post p̄mā dn̄icā aduētus de mirabili ꝓceptiōe filij dei Jesu xp̄i. ⁊ qualiter ꝟgo gl̄iosa ip̄m ꝓcepit in vtero suo verū deū ⁊ verū hoiem: ⁊ de his q occurrūt circa hāc cōceptiōnē cōsiderāda. Sermo VII

Jesus vtero claudit. Fructus VII

Or precessit dies aūti

ꝙ appropinquabit. Iterū vbi. s. Letak anima supra modūm in cognitione veritatis eius potissimū que ingenij ꝓpij vires ac facultatem excedit: nec haberi pōt nisi ali quo lumine diuinē gratie intercedente siue illud fit lumē apparitiōis siue visionis. siue fi dei. Et quia nec nobis veritas p̄dicatur monstraturcz fidei ratio. s. ꝙ xp̄s filius dei conceptus fuerit de spūsctō in vētre ꝟginali. Idcir co in pñti ꝑmone ꝙ tāte veritatis claritate intelligēda ac deuotiōe dicemus de cōceptione mirifica ac stupenda. d. n. Iesu xp̄i. Et more solito ꝓponimus fructū suauissimū ⁊ dulcissimū huius sermonis q̄ est. Jesus vtero claudi tur. In quo tres cōclusiōes principales declarabimus. videlicet.

Prima ꝯclusio ōr spūsctī supuētio.

Scōa ꝯclusio ōr xp̄i cōceptio.

Tertia cōclusio ōr corpis cōditio.

Qr ꝟgo sacratissima ꝓcepit xp̄m supueniē te in ea spūsctō. ⁊ quare talis cōceptio attribuik spūsancto cui⁹ filius nullo mō dicit⁹ ē xp̄s atcz quō exponik illō angelicū dictū. spūsanctus supueniet in te. Capl'm I

Prima cōclusio ōr spūsctī supuētio

p Qr em̄ ꝑm angelicū ꝓmissum i xp̄i cōceptioe spūsctūs supuenit in virgine videk attribui spūsancto spāliter corpis xp̄i cōceptio. Qō cōueniēs ostēdit. s. Tho. di. iij. tertij li. q. j. ar. j. q. iij. ⁊. iij. ꝓte sum. q. xxxij ar. j. triplici ratione.

Primo rōne charitatis.

Scōo rōne liberalitatis.

Tertio rōne sanctitatis.

Primo cōueniēter attribuik spūsctō tal cōceptio rōne charitatis. Spūs em̄ sanct⁹ ē charitas vel amor dei p̄ris ⁊ filij. Ex maximo autē amore dei puenit vt filius dei fibi carnē assumeret in vtero virginali. vt ōr Joh. iij. Sic cūdo ꝯueniēter ōr xp̄s cōcept⁹ de spūsctō rōne liberalitatis. Ut ei dictū est. s. fructu. ij. et cōclusiōe. iij. nō alicūbus meritis ꝙ sola liberalitate gr̄a dei filij carnē assumpsit Jō spūsancto q est ipa gr̄a ꝓceptio xp̄i attribuit vt dicit Aug. in enchiridiō. Tertio ꝓceptio xp̄i attribuit spūsctō rōne sctitatis. Qr em̄ spūsctūs est spūs sctificatōis. vt ōr Ro. j. iō sicut alij ꝑ spūsctm̄ sctificank spūal⁹ vt sint filij dei adoptiui. ita xp̄s ꝑ spūsctm̄ est in sctitate cōcept⁹ vt eēt filij⁹ dei naturalis. Et pp̄ hoc angelus dixit btē virgini. Jō ⁊ qō nascēt ex te sanctuz vocabit filij⁹ dei. Necz tm̄ xp̄s qr de spūsancto cōcept⁹ ōr. filius est spūsancti putādus qr vt inquit Aug. in ench. Natus est de spūsctō xp̄s non sicut filius. ⁊ de Maria virgine sicut filius. Doctor autem seraphicus dominus Bon.

UVA. BHSC. IyR_227

in.iij.di.iij.ar.i.q.ij.dicit ꝯ hec locutio xp̃s est filius spūssancti,nullo mō est admittēda.Tū ꝓpter vitandū errorē circa gñationē tempo-ralē.Tū circa generationē eťnā. Circa ge-nerationē tēporalē debet vitari error,qz cum ꝑm illā si diceref xp̃s cōceptus de virgine et spūsco.ac si spūssanctus eius esset pater:t vir go eius mater:iam videretur ex hoc ꝙ xp̃us natus esset de maria t spūsancto,sicut nascit͡ proles de viro t muliere:quod falsum est. qz proles parte accipit a patre:t parte accipit a matre:in qua assimilat͡ patri t matri in eadē forma t natura.Quod nullo modo est repe-rire in xp̃o:qui soli matri assimilat͡ in natura assumpta. Circa generationē eťnā vitādus est error ne fiat cōfusio eternarū relationū et proprietatū,Unde cū proprīū sit persone pa tris generare respectu persone filij.nullaten⁹ admittit͡ xp̃m esse filiū spūssancti.In quo nō est alia ꝑsona vl hypostasis:ꝯ illa quā pater ab eterno genuit.Hinc Augū. vt dicit magr in.iij.di.iij.alt.Quis dicere audebit xp̃z esse filiū spūssctī:cū hoc ita sit absurdū vt nulle fi delīū aures valeāt sustinere.Jdeo catholice i ferenda est auctoritas illa angeli, videlicet. Spūssctūs supueniet in te.Nō em̄ supueniet in virginē spūssctūs vt esset pater xp̃i,sed vt dicit Tho.in.iij.sen.dist.iij.hec supuētio pōt multipliciter intelligi.Primo spūssctūs sup-ueniet in te.i.sup possibilitatē t cursum na-ture veniet in te:dādo fecūditatē t ꝓseruādo virginitatē.Scōo spūssctūs supueniet in te. i,supza illud qō habes de plenitudine eius in te.Qz sicut olim implevit mentē:nūc ꝓsen tia filij sui implebit ventrē:operando filij dei cōceptionē.Tertio exponit͡ spūssctūs supue-niet in te.i.desup celis veniet in te.Qz omne datū optimū:t omne donū pfectū desursuz est Jac.pmo.Quarto exponit͡ spūssctūs supue-niet in te.i.supza merita tua:t supza merita oim creaturaruz.Quinto exponit͡ spūssctūs supueniet in te.i.sup omnes q̄ ante te fuerunt t erunt vt sis eius tabernaculū,templū,t sa crariū. Ex his cū audimus spūssctū supue-nisse statim operis magnitudinē admiremur veneremurqz in virgine fecunda amplissimū mun⁹ plenitudinis gre sibi ꝓesse:que tanta fuit,vt sola esset illius mater in terris.q̄ solū habet patrē in celis.

Qō xp̃i ꝓceptio fuit admirabilis valde.tū ꝓpter tēpus quia facta est in instāti,tum ꝓ-pter virginē in qua est facta,tum ꝓpter gra-ziā xp̃i. Explm. II

Ecūda ꝓclusio dicit ꝓceptiōis.Fuit q̄ dem xp̃i conceptio admirabilis valde triplici ratione.

Prima ratio ex parte xp̃is.

Scōa rō ex parte virginis.

Tertia rō ex gre.

Primo fuit admirabilis cōceptio xp̃i rōne tēporis,qz fuit subitanea t in instāti.nā aūt est successiua t in tpe.vt dicit Jobes.Dama. Qō sic fuerit talis cōceptio declarat sanctus Tho.i.iij.sen.di.iij.q.ij.t i.ij.pte sū.q.xxiij. ar.i.tali rōne.Cōceptio xp̃i facta fuit virtute diuina,Virtus aūt diuina cū sit infinita esse ctū suū subito t in instāti ꝓducere pōt.Jdeo in ꝓceptione xp̃i ꝯttuor eodē instāti fuerunt.

Primo.s.conuersio sanguis purissimi be-ate ỽginis in carnē t alis ptes corpis xp̃i.

Scōo formatio mēbroz organicoz.

Tertio aiatio corpis organici.

Quarto assumptio corpis aiati in vnita-tē diuine ꝑsone.

Jn nobis aūt ꝓpter ỽtutē finitā.t defectū agentis t ꝓpter dispositionē patientis hec suc cessiue cōtingunt,Jta ꝙ maris ꝓceptio nō p ficit nisi vsqz ad certā diē.vt ꝑbs dicit.ix. de aialibus.t filr femine,Jn xp̃i aūt cōceptione materia quā virgo ministrauit,statim formā t figurā hūani corpis accepit. Scōo xp̃i ꝓceptio fuit mirabilis rōe virginis. Magnū nanqz aliquod miraculū cōtingit esse duob⁹ modis.Uno modo qñ agens nec est nāle.nec materia est naturalit͡ proportionata ad talē formā.vt formatio hois de limo terre que est miraculosa tā ex parte agētis q̄ ex parte ma terie patientis.Alio mō contingit miraculuz qñ materia est naturalis.agens aūt est sup naturale. sicut qñ aliqs a febre sanat. Quia ergo materia quā ỽgo administrauit ad for mari onē corpis xp̃i fuit naturalis.ex qua corp⁹ hois naturaliter formari pōt.t ꝓpter hanc materiā naturalē quā virgo ꝓparauit ad cōceptionē corpis xp̃i,xp̃us dicit natu ralis filius virginis.sed virtus formās fuit diuina.s.virtus spūssancti.Et quia vnūqōqz magis iudicat͡ ꝑm formā q̄ ꝑm materiā.ma gis ꝑm agens q̄ ꝑm patiens,inde est ꝙ con ceptio corpis xp̃i debet dici simpliciter mi raculosa t supnaturalis,Scōm quid ỽo scz ex parte materie quā ỽgo ꝓparauit pōt di ci naturalis. Sed forte aliquis arguet ꝙ cōceptio xp̃i etiā ex parte virtutis actiue fuit nālis tali rōne.Jn illuminatiōe ceci ꝯnis po-tētia visiua miraculose dek,tū post acceptam

UVA. BHSC. IyR_227

potētiam cecus naturaliter videt. Sed spūs sctūs virgini potentiā generatiuā dedit. Ergo postea nāliter generauit. Ad hoc rndet sanctus Tho. in. iij. di. iij. q. ij. ar. ij. q. i. ad. iij. ar. duobus modis. Primo q nō est sile. exēplū. eo q ceco illuminato datur potētia visiua fine oīi dispositione contrariū visioni. Et ideo operatio seu visio sequēs est naturalis. Sed potētia generandi data est virgini manēte virginitate. que est dispositio ōnia ad cōceptū. Alio mō pōt dici q exemplū non est simile. eo q ceco illuminato datur potētia passiua cuius operatio est ꝑpter hoc q mouet ab agente naturali scilicet colore. et ideo illa visio est naturalis. Sed ẏgini dat potentia generādi p̄ q mota est eius potentia passiua ad generandū ab agente supnāli. tō conceptio corpis xp̄i est miraculosa. Vnde anselmus ait li. de ꝯceptu virginali, Spūssanctus ẏtus altissimi virū virginē de muliere virgine mirabiliter ꝓpagauit. Tertio xp̄i cōceptio fuit mirabilis rōne gr̄e. q. vt dicit Alex. in. iij. q. xij. mē. iij. xp̄s ab instāti sue ꝯceptionis fuit ita plenus gr̄a. q ei⁹ gr̄a augeri non potuit. Nā augmentū nō ꝑtit rei b̄s q res est in termino. sed b̄m q est in vna ad terminū. q. b̄m q res est in termino. tota potētialitas capacitatis eius. est impleta ex fine imꝑfecte. et ideo non habet vlterius quo crescat. Et q. aīa xp̄i ab initio cōceptiōis fuit vltimo est vnita. nō solū per fruitionē vt esset perfectus ꝓprehensor. sed etiā per ẏbi vniones. tō gr̄a eius augeri nō potuit.

Q̄ō corpus dñi nr̄i Iesu xp̄i fuit in instāti formatū et assumptū. et q̄re illud nō fuit p̄dū ctū in pfecta quātitate. Capl̄m. III

Ertia ꝯclo dicit corpis ꝺditio. Fuit enī corp⁹ dñi nr̄i Iesu xp̄i vteroviríginis clausum in ꝯceptiōe triplici cō ditiōe sociatū. videlicet.

Prima ōr formatio.

Scōa ōr animatio.

Tertia ōr assumptio.

Prima ꝺditio dicit formatio. quia corp⁹ xp̄i in instāti conceptionis fuit pfecte formatum. q̄tum ad perfectā organizationē et dispositionē membroꝝ. Quod probat p Aug. li. de fide ad Petrū dicentē. Firmissime tene et nullatenus dubites non carnem xp̄i fine diuinitate in vtero virginis fuisse conceptaꝫ pariq̄ susceperet a verbo. Ex hoc dicim⁹ b̄m magistrū in. iij. q ẏbū nō suscepit nisi carnē formatā. Dñs aūt Ioh. supra ꝓhātā di. iij. p te. ij. ar. iij. q. ij. dic b̄ fuisse ꝯuēiēs triplici rō

Primo ex pte ẏbi assumētis.

Scōo ex pte ẏutis operātis.

Tertio ex pte ẏginis cōcipiētis.

Prima rō sumit ex pte ẏbi assumētis. q. nō debebat verbū assumere partē hūane nature. vt esset homo b̄m quid. sed b̄m totā hūanā naturā. et ita carnē et aīam. maxime cū aīa det carni cōuenientiā. vt vnitaꝫ cū diuina natura. Et q̄m aīa nō est nata vniri nisi carni formate et organizate. ideo in ꝓmo instāti ꝯceptiōis necesse fuit corpus xp̄i ad pfectam organizationē adduci. Vnde Aug⁹ li. de tri. Nō in vtero virginis ꝓius caro cōcepta est. et postea diuinitas venit in carne. sed mox vt dei verbū in vterū venit factū est caro. seruata ꝓprietate nature. et pfectus homo et in veritate carnis et aīe natus est. Scōa rō sumit ex pte virtutis operātis. quia virtus diuina operat mirabiliter. Hoc aūt est miraculū miraculoꝝ. q femina ꝯcipiat deū. ideo ad sue mirabilis potentie oīfionē subito formauit illud corpus. qō formare nā non poterat nisi successiue. Tertia rō sumit ex parte virginis cōcipiētis. que statim vt ꝓsensit. repleta fuit spūscō et mater dei effecta. Et q̄m mater dei non erat. nisi deus vnitus esset carni quā cōceperat. et caro nec deo nec aīe deberet vniri. nisi haberet membroꝝ distinctionē cōuenientē. Vnde est q ab instanti cōceptionis in membroꝝ distinctione corporis xp̄i debuit esse pfectū. Sed tamē b̄ remanet mens dubia. cur corpus illud pfectū q̄tum ad organizationē non fuit productū siue formatū in perfectiōe q̄tum ad quātitatē. Non enim fuit corpus Ade nobiliozis ꝺditiōis q̄ corp⁹ xp̄i. et tamen illud in instanti creationis fuit pfecte a deo formatū q̄tū ad quātitatē molis. Et hoc dicit dñs Ioh. vbi. s. q. i. Rndeō q pfectio quātitatis illius corpis fuit operatiōe nāe. cuius est operari b̄m tpis successionem. Et licet deus aliter de illo corpore facere potuisset. voluit tñ sic esse triplici rōne.

Primo ꝓp legis vniuersitatis ꝓseruatōes

Scōo ꝓp fidei cōfirmationē.

Tertio ꝓp hūilitatis xp̄i cōmēdationem.

Prima g rō fuit ꝓpter legē vniuersitatis ꝓseruationē. Nā deus vniuersiq̄ nāe ꝓcessit p ꝓpriā operationē. necvtiq̄ miraculo vbi nā per se pōt sufficiēter opari. Et q. nā in xp̄o satis sufficiēter poterat corp⁹ xp̄i ad pfectā q̄titatē deducere ita q in nullo derogabat ei⁹ dignitati, voluit de⁹ xp̄s anticipare tā q̄ tust⁹

UVA. BHSC. IyR_227

ynuersitatꝫ administratoꝝ. vt vnūqꝺqꝫ iuxta ꝓtutē sibi ꝺuenietē operari sineret. Et hoc q̄ dem ꝺuenisebat. qz nām nolebat perimere ſ reparare. Scꝺa rō fuit ꝓpter fideiꝝ confirmationem. Jn hoc em̄ veritas fidei confirmaſ ad firmiter credendū q̄ xp̄s non fantasticā. ſed verā carnē assumpſit. Tertia rō fuit ꝓpter humilitatis xp̄i cōmendationem. Cōmendaſ nāqꝫ sua hūilitas: qñ nō solū dei filius factus est hō. ſed natus est paruul⁹ma terno lacte nutritus in cuna vagiēs intra matris brachia gestatus. ⁊ officia quecꝫ suscipiens ꝗbus infantuli indigere solent. Scꝺa ꝺditio corꝓris xp̄i dicit aiatio. Fuit nempe illud corꝓus ꝓter morē aliorū. vt dictū est in instanti aiarū. De qua aiatiōe diffusi⁹ dicturi sumus in sequētib⁹. Tertia ꝺditio illius corꝓris fuit assumptio qz in eodē etiā instāti fuit a ꝙbo assūptū. Jñ Greg. xvij. li. moral. Angelo annūciāte ⁊ spūsctō adueniente. mox ꝙbū in vtero: ⁊ mox itra vterū verbū caro. Quib⁹ diligēter ꝑsideratis. ſi xp̄m inſpicere voluerimus in vtero ꝙginis reclusuꝫ deducemur ad ingētes grās ei ꝓsolnēdas. q̄ ꝓ nobis pctōribus. ꝓ nobis miseris ⁊ vilisſimis vermiculis ꝓ nobis inimicis eterni patris. ſt. mēſibus hitare voluit su thalamo virginali. Sed q̄d dicem⁹ de virgine illa gratioſſima que talē filiū tenebat in vētre? O res digna miratu: O stupendū ꝓdigiū: O ineſfabile sacrm: Stat in sua cellula ꝙgo deuota ⁊ in ventre suo baiulat quē celi ⁊ terra capere nō p̄nt. Sciebat se virginē esse. Ex perieba tur se iā ꝛcepisse. Certissima erat ex angelica instructiōe de nouitate tanti miraculi: qz conceperat filiū dei. hūani gñis redemptorem. Multa erat in eius corde suauitatis repletio. multa in mente dulcedo ⁊ copia iocūditatis. Leue pondus letiꝫ sustinebat. O quot lachrymę fluebant ex oculis illi⁹ virginis humilis in tali gestiōe tāti filij iubilātis? O q̄d dicebat: Quid loquebaſ? Quid cogitabat? Certe hūana mens secreta hmōi plene excogitare nō valet. Possum⁹ tñ pie credere puellam illā deo dilectaꝫ die noctuꝫ in semetipa dixisse. Filiū dei in ventre habeo. Jpm teneo quē ꝓphete ꝑdixerūt. quē p̄triarche ꝓnūciauerūt. quē sancti pfes desideraverūt. qui mūdū saluare debet: qui infernū expoliabit. qui paradisuꝫ aperiet. qui āgelos letificabit. Jpe est dei filius. Jpse est meus filius. O fili mi pijſſime. quez corde credo: corꝓre teneo. quā do te oculis ꝓpijs aspiciam? Quādo te ifantulum natū lacte depascam? Unde hoc mihi vt tu me in tuā matrē elegeris? Gratias tibi ago deus meus qui fis in eternuꝫ bñdictus. Nec ⁊ similia poterat virgo mēte revoluere. Nos aūt debiles ⁊ infirmi eam p̄emur hūmilibus precibus. vt ꝓ nobis itercedere velit apud suū dilectū filiū regnantē in celis: quez ipsa tenuit in vtero incarnatū in terris: q̄ est benedictus ⁊c. Amen.

Dñica secūda aduētus. de diuinitate Jesu xp̄i: qui sicut fuit verus ⁊ pfectus homo: ita fuit verus ⁊ pfectus deus: qō si quis nō crederet absq; dubio periret: quia ita debem⁹ credere xp̄m deū: vt etiā nō negemus ꝺoiem: et ita ipm hominē tenemur cōfiteri vt etiā deū esse nō dubitemus. Sermo VIII

Jesus est filius dei. Fructus VIII

Eatus qui nō fuerit

ꝺ scādalizatus in me. Verba sunt redemptoris nr̄i originaliter Mat. xj. ⁊ in euāgelio p̄ntis dñice. Conaſ antiqu⁹ hostis quātū potest mentē euertere a luce veritatis: vt erroꝛe disseminato in animā sibi credentē: eam facile decipiat: atq; deducat ꝑ semitā vitiorū. Et inter cetera conaſ suggerere his qui curiosi vel inertes fuerint. opiniones varias falsas ⁊ impias circa incarnatōis sacratissime mysteria. De ꝗbus qui male sentit de xp̄o redēptoꝛe vere scadalizatur, et a ſna salute ꝓcnlꝺubio efficiſ alienus. Jdcirco redemptoꝛ noster discipulos Johannis instruxit dicens eos foꝛe beatos qui non scandalizantur in ipo. i. qui bene sapiūt de diuinitate et humanitate. Et quoniā xp̄istum incarnatum ita cōfiteri debem⁹ hominē vt non negemus deum. ideo in p̄senti sermone de Jesu xp̄i diuinitate dicturi sumus. De qua null⁹ in xp̄o scādalizari debet: quia oñs ipm credere tenemur verum ꝺoiem ⁊ verum deuz. Ad qō plenius intelligendū veritatem hanc curabimus declarare sub vno fructu. scilicz. Jesus est filius dei. Pro quo notabimus tres cōclusiones p̄incipales.

Prima conclusio ꝺ testificationis.
Scꝺa conclusio ꝺ attributionis.
Tertia conclusio ꝺ operationis.

Qō xp̄s deus sit. qz hoc habeſ ex testimonio humano āgelico ⁊ dīno. ita q̄ tā scripture iudeoꝝ q̄ gentiliū siue etiā xp̄istianoꝝ damant xp̄istum esse verum deum.

Capitulum I

UVA. BHSC. IyR_227

cunctꝫ martyrū gesta doctorꝫ ⁊ sctōrꝫ exempla xp̄m deū esse declarant. De q̄bus als dicturi diffusius erim⁹ donāte deo oīpotēte in tractatu de doctrina xp̄ana.

Dō xp̄s deus fit: q: sibi attribuunt in scriptura diuina q̄ soli deo conueniunt, s. sctificatio animarū: remissio pctōrū: p̄ductio mundi.

Capitulum. II

Ecūda ꝺcō ꝺr attributiōis. Attribuūtur nāꝫ in scriptura dño iesu xp̄o q̄dam que soli deo cōueniunt.

Primū ꝺr aiarum sctificatio.

Scōm ꝺr pctōrꝫ remissio.

Tertiū ꝺr mūdi p̄ductio.

Primū q̄ deo conuenit ꝺr aiaꝝ scificatio ꝓpt̄ꝫ Leuit. xxi. c. vbi ꝺr. Ego dñs qui sanctifico vos. et hoc ꝺr ad Heb. ij. Qui sanctificat ⁊ qui sctificant ex vno oēs. ⁊c. et ad Heb. vi. Jesus vt sctificaret p suū sanguinē populū extra portā passus est. Scōm q̄ deo conuenit dicit pctōrꝫ remissio. Unde esa. xliij. Ego sum q̄ deleo iniquitates vestras. Unde Matth. i. angelus dixit Joseph. Jp̄e saluū faciet populū suū a peccatis eorꝫ. et Matth. ix. cum quidā ex scribis intra se murmurarent. qz xp̄s dixit paralytico. Confide fili remittunt tibi peccata tua. xp̄s dixit. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere remittunt tibi pctā tua: an dicere surge ⁊ ambula? Ut aūt sciatis quia filiꝰ hois habet potestatē in terra dimittēdi peccata. tūc ait paralytico. Surge tolle lectū tuum. ⁊ vade in domū tuā. Tertiū quod deo cōuenit est mundi p̄ductio. iuxta illud esa. xlviij. Egoip̄e primus ⁊ ego nouissimꝰ. Manus quoꝫ mea fūdauit terrā. ⁊ dextera mea mensa est celos. et hoc attribuitur xp̄o Joh. i. cū dicit. In principio erat v̄bū. ⁊c. Omnia p ip̄m facta sunt. ⁊ infra. Mūdus per ip̄m factus est. Dō de filio dei dño iesu xp̄o dicit. sicut postea dicit in cōclusione. Et v̄bū caro factum est. ⁊ habitauit in nobis. ⁊c.

Dō xp̄s sit deus. q: fecit mirabilia. q̄ fuerūt sufficiēs testimoniū diuinitatis sue ꝓpter speciē operū. ꝓpter modum. ⁊ ꝓpter documētum.

Capitulū. III

Ertia ꝺcō ꝺr operatiōis. Dōstrant r xp̄m esse deū opa miraculosa p ip̄m facta. De q̄bus dicebat Joh. v. c. Opa que ego facio in noīe p̄ris mei. ipa testimoniū phibent de me. Miracula quoꝫ xp̄i ꝺm Tho. iij. p̄te. q. xliij. ar. iij. fuerunt testimonium diuinitatis sue maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter speciē operū.

Scōo ꝓpter modū.

Tertio ꝓpter documentū.

Primo ꝓpter speciē operū, qz trāscēdebāt oēm ptātē create nāe ꝓpterea fieri nō poterāt nisi diuina virtute. Unde cecꝰ dicebat. A seculo nō est auditū. q̄ aperuit q̄s oculos ceci nati. Nisi esset hic homo a deo. nō posset facere q̄q̄. Joh. ix. c. Scōo ꝓpter modū. qz xp̄s faciebat miracula p̄pria virtute ⁊ auctoritate. Un Luc. vi. scriptū est. Virtus de illo exibat ⁊ sanabat oēs. ⁊ Matth. viij. c. Jmpauit vētis ⁊ mari ⁊ facta est trāq̄llitas magna. et Luc. viij. c. resuscitās adolescētulū dixit. Adolescens tibi dico surge. et Joh. xi. c. in resurrectione Lazari dixit. Lazare veni foras. et sic de aliis miraculis eius. Alij ꝺo qui miracula fecerūt. fecerūt ipa nō ꝺtute p̄pria ſ virtute diuina vel virtute ipius xp̄i incarnati. Un Petrꝰ vt scribit in actibꝰ apl̄oꝝm. Act. iij. c. dixit ei qui. xl. annis p seipm nō poterat ambulare. ⁊ sedebat ad portā tēpli. Jn noīe iesu xp̄i nazareni surge et ambula. Et si dicaꝝ q̄ in resurrectione Lazari xp̄us egerit gras deo patri. Rūdeꝫ aliud est gras referre et aliud est gras impetrare. P̄imū nō p̄supponit scōm. sed bene ecōuerso. Jnsup quare xp̄us gras egerit. habeꝫ ibi Joh. xi. ego enim sciebā q̄ semp me audis. sed ꝓpter ppl̄m qui circunstat dixi. vt credat qz tu me misisti. et si dicaꝝ q̄ deus ozauit. dicit Beda q̄ nō ozauit ad perendū suffragiū: sed ad dandū exemplū

Tertio miracula eius fuerūt testimonium sufficiēs diuinitatis sue ꝓpter documentum qz se filiū dei p̄dicabat. q̄ nisi verū fuisset. nequaq̄ ei astitisset diuina virtus in miraculoꝝ operatiōe. Nā impossibile est tam scelesto mēdacio q̄tum est illud si nō esset verū. ip̄m deū ferre testimoniū p opa infinite virtutis que sunt miracula vera. et ꝓpter hoc cōueniens fuit xp̄i rūsto. quā fecit his q̄ a Jobe icarcerato fuerūt missi. q̄s Jobes misit ad xp̄z vt interrogarēt eū. Tu es q̄ v̄turus es. an aliū expectamus. Qō ꝺm Grego. Jobes fecit non dubitās ip̄m esse mūdi saluatorē. ſ ignorās an ad infernū eēt in p̄pria p̄sona descēsurus. Sciebat em̄ q̄ v̄tus passiōis extēdenda erat vsq̄ ad eos q̄ in limbo erāt. Vel ꝺm Ambro. sup Lucā q̄ nō fuit ex ignorātia. sed ex quadā pietate. Vel sic Chrysos. voluit vt satisfaceret in hac q̄stiōe discipulis suis. q̄bꝰ durū videbaꝝ melius de xp̄o credere q̄ de Jobe. Jdeo xp̄us se deū cōtestās eūtes inquit renūciate

UVA. BHSC. IyR_227

Johānī que audistis et vidistis. Ceci vident. claudi ambulāt: lepꝛosi mūdant: surdi audiunt: mortui resurgūt: pauperes euāgelizant In quibus oībus se deū declarabat. Nō dedi gnēr ergo gentilis nec idolatra nec infidelis quisq; xp̄o se subdere: qꝛ videt eū vel vagientē in cuna: vel lachrymātē in brachijs mr̄is: vel fascia pīnctū. vel fameſcentē: vel sudantē vel contumelias patiētem: vel in cruce pendē tem: vel morientem in medio latronū: qꝛ hec oīa in ipso fuerūt ꝑm assumptā naturā: ser uata tn̄ in eodē suppoſito ꝓpꝛietate nature diuine. O mūdi ſuphia deteſtāda. o temeraria mentis humane curioſitas. Certe ille qui eū hoibus visus est: videbitur in gl̄ia mateſta tis sue: qm̄ ꝙgregabunt ante eū oīes gētes. Et qui eū deriſerūt: t qui ei nō crediderūt. et qui eū nō adozauerūt ꝑdēnabunt in ignē eter nū. Qui aūt amici ei? esse voluerūt accipient bn̄dictionē seu bn̄titudinē eternā ꝓmiſſam: ad quā nos ꝓducat qui est bn̄dictus in ſecula ſe culoꝝ. Amen.

Feria ſcā poſt dn̄icam ſcām aduentus. de gl̄oria t ſublimitate xp̄i incarnati: contra hereticos q̄ xp̄m dei filiū ita ꝓfeſſi ſunt vt eoz inferiozē p̄e ac minozē diꝛerint Ser. IX

Jeſus magnificatus. Fructus. IX

Eatus qui non fue-

b rit. tē. Jnſurrexerūt quidā ſpū ma ligno inflati q̄ verbi incarnati gl̄iaz t honozē paruiſacere ſtuduerūt. Nā cū audi erūt xp̄m dei filiū noīari per varias errozum opiniones hāc in xp̄o filiationē ꝓtemꝑſerunt Ob qō in xp̄o ſcādalizati ſunt. ita vt cū talibus errozibus nullo pacto potuerint incarna tionis bn̄ficiū ꝓticipare. Cōtra quos dirige mus ſtilum: t dicemus de magnitudine incarnatiōis ieſu xp̄i: que tanta est vt nihil ſibi maius accōmodari poſſit. Jdē em̄ filiū dei eē deū verū t dn̄m oīm creaturarū oīdemus: t idcirco fructū noſtrū cōponem⁹: qui est Jbs magnificatus. Pro cui⁹ declaratiōe tres con cluſiones occurrunt declarande.

Prima ꝓclo ōz ſingularitatis.

Scōa ꝓclo ōz eternitatis.

Tertia ꝓclo ōz equalitatis.

Oō xp̄s filiꝰ dei fuit ver? t nālis ꝑ opiniō nē Eherinti: Fotinit Ebiōis: Pauli ſamoteni: q̄ diꝛeꝛt xp̄z eē filiū dei p adoptiōez. Ca. I

Prima ꝓclo ōz ſingularitat. Jn q̄ ma

p gnificam⁹ dn̄m nr̄m xp̄m: qꝛ ipm cō fitemur ver? t nālem dei filiū. Cōtra quā opinionē venīt heretici vz Eherinthus Ebion. Paulus ſamotanus. Fotin⁹ t alij ꝑm Tho. in. iiij. ſum. ꝑ gētiles. c. iiij. qui diꝛerūt xp̄m nō eē verū filiū dei. Oō ꝓbat tripl'r.

Primo rōne adoptionis.

Scōo rōne inhabitationis.

Tertio rōne deprecationis.

Prima rō ōz adoptiouis. Nā qui per ado ptionē filij sunt. dicunt filij nō vere ſi nūcupa tiue. Si ergo de xp̄o inueniꝝ q̄vocet filiꝰ dei. hoc debet intelligi ꝓ adoptionem vel nūcupa tionē ſicut in ſcriptura de hoibus ſanctis hr̄. Nā Joh. j. ſcribit. Dedit eis ptātem filios dei fieri: his qui credūt in noīe eius. t. j. Joh. iij. Videte qualē charitatē dedit nobis pater. vt filij dei noīemur t ſimus. Et idē eodem loco. Dis qui nat⁹ est ex deo pctm̄ nō facit. t Joh. t. Illos dixit deos ad quos ꝑmo dei fact⁹ est et ad Rom̄. viij. Jp̄e em̄ ſpūs teſtimoniū red dit ſpiritui noſtro q̄ ſumus filij dei. t Jac. j. Voluntarie em̄ genuit nos verbo veritatis. Ecce q̄ in his auctibus nos filij dei nūcupa mur. non quidē ꝓ naturā ſed ꝓ adoptionez. Sic etiā de xp̄o inferꝝ: ita q̄ nō ſit natura lis dei filius. Sed hoc falciſſimū t hereticum esse conſtat. Jnq̄t em̄ Aug. lib. de eccl̄aſticis dogmatibus. Natus est ꝑm veritatē nature et deo dei filius: ꝑm veritatez nature et hoie hois filius. et nō adoptione nō appellatione ſed natura in vtraq; natiuitate naſcendo: vt filij nomē haberet. Et quo dicit dn̄s Boī. q̄ hec locutio. ſ. xp̄m esse filiū dei ꝓ adoptionez non admittit⁹ fiue ꝓferaꝝ cū determinatōe: vt pote ſi addaꝝ inquantū fiue non: quia filiatio reſpicit perſonā: adoptio aūt ꝓſupponit quandā extraneitatē. Hec Boī. t. diſt. tertij ar. ij. q. j. Sanctus aūt Tho. vbi. ꝙ. impugnat fundamentū per hereticos introductuz: quia aliter loquiꝝ ſcriptura de filio dei xp̄o: t aliꝝ de nobis. De ipſo em̄ dicit q̄ deſcēdit de celo Joh. iij. et. vj. ergo erat anteq̄ de celo deſcen diſſet. Dixit etiā eum miſſum. vt per eum ado ptionez filioꝝ reciperemus. ad Gal. iiij. Dicit etiā eum vnigenitū Joh. j. Dicit etiā eū equa lem patri Paulus apoſtolus ad Phil'. ij. ca. Jnſuper eum diuina ſcriptura xp̄z dei filium et angelos dei filios noīat. ramen alia et alia ratione. Unde apoſtolus ad Heb̄. j. Cui aliquando angelorum dixit. Filius meus es tu ego hodie genui te. Jtez inter ceteros qui dei gratiam habuerunt. Moyſes habuit eam co pioſe. de quo Exod. xxxiij. c. dicit q̄ loquebatur ei dom̄in⁹ facie ad faciem. ſicut loqui ſo

UVA. BHSC. IyR_227

let homo ad amicū suū. Si ergo xp̃s iesus nō diceret dei filius nisi p gr̃am adoptiōis sicut ⁊ alij sancti: eadē rōne Moyses filius dei et xp̃s diceret: lz etiā abūdātiori mō gr̃a xp̃us fuerit dotatus. Nā⁊ inter alios sanctos vnus alio maiori gratia replet. ⁊ tamē eadē ratiōe oēs filij dicunt: Moyses aūt nō eadē ratiōe dicit filius qua xp̃s. qz distinguit apostolus xp̃m a Moyse sicut filiū a seruo. Unde dicit ad Heb. iij. Moyses quidē fidelis erat in tota domo eius tanq̄ famulus in testimoniuꝫ eoꝝ que dicenda erant. Xp̃s vero tanq̄ filius in domo sua. Unde dictū hereticoꝝ ex scripturis cōuincitur nullā habere firmitatē. Secūdo arguunt heretici rōne inhabitatōis, dicūt em̄ q̄ aīa humana ⁊ corp⁹ humanū nāli vniōe quenerūt in xp̃o ad ꝓstitutionē vnius hoīs eiusdē speciei ⁊ nature cū alijs hoīb⁹ ⁊ q̄ in hoc hoīe deus inhabitauit sicut in templo suo. s. p gr̃am sicut in alijs sctis hoīb⁹. Unde dicit apl's ad Col. ij. In ipso cōplacuit inhabitare oēm plenitudinē diuinitatis. Et ex ꝟ cōsecuta est vlterius quedā affectualis vnio iter hoīem ⁊ deū: dū ⁊ homo ille bona sua voluntate inhesit: ⁊ de⁹ suā volūtatē acceptauit. ꝟm illud Job. viij. Qui me misit mecum est: ⁊ nō reliq̄t me solū. qz ego que placita sunt ei facio semp. vt sic intelligāt talis vnio esse hoīs illius ad deū: qualis est vnio. de qua apl's p̄me Coꝝ. vj. dicit. Qui adheret deo vn⁹ spūs est cū eo. Sed si q̄s diligēter ꝓsideret p̄dicta positio ꝟitatē incarnatōis excludit. Nā vt dicit sanctus Tho. in. iij. sūme ꝑ gētiles. c. xxxiij. ꝟm p̄dictā positionē nō fuit verbū dei hoī illi vnitū: nisi ꝟm inhabitationē p gr̃am ex q̄ ꝓcedit vnio volūtatū. Inhabitatio aūt ꝟbi dei in hoīe nō est ꝟbū dei incarnari. habitauit em̄ ꝟbū dei ⁊ de⁹ ipe i sctis suis a cōstitutiōe mūdi. Que tñ inhabitatio icarnatō dici nō p̄t. altoq̄n ab initio mūdi de⁹ incarnat⁹ fuisset. ꝓpter inhabitatōnē ꝟbi diuini in sctis hoīb⁹. Cōsuenit itaq̄ sacra scriptura his mōis significare talē inhabitationē dei in hoīb⁹ sctis. Locut⁹ est dñs ad Moysen. Dixit dñs ad moysen fcm̄ est verbū dñi ad. hiere. vel ad alios ꝓphas. Nunq̄ tñ legit q̄ verbū dñi factū sit moyses vel hiereꝫ mias vel aliq̄s alius. Et tñ de xp̃o singulariter hoc mō vnionē verbi dei ad carnē eius designat euāgelista dicēs. Verbū caro factū ē.

Insup. ꝓtoia demōstratiua ad ꝓsonā referunt vel hypostasiꝫ. vel suppositū. Nemo em̄ diceret. ego curro alio currēte: nisi figuratiue vtpote qz ali⁹ loco ei⁹ curreret. Sed ille hō qui dicit iesus dicit de se. Anteq̄ Abraam fieret ego sum. Job. viij. et Job. x. Ego ⁊ pr̃vnū sumus ⁊ plura alia q̄ maxime ad diuinitatē pti nent. ergo manifestū est q̄ ꝓsona illius hoīs loquētis est ꝓsona filij dei. Tertio arguūt heretici rōne dep̄catōis: qz xp̃s orans ad p̄em Job. xvij. dicebat. Ego claritatē quā tu dedisti mihi dedi eis vt sint vnū: sicut ⁊ nos vnuꝫ sumus. sicut ergo pater ⁊ filius vnū sunt: ita discipulos vnuꝫ esse volebat. Sed si volebat eos esse vnū cū patre. ergo qualis e st vnio discipuloꝝ ⁊ alioꝝ sctoꝝ ad ip̃m patrem. talis fuit vnio ipsius filij. ergo xp̃s dic⁹ est filius per quandā vnionez et amicitiā cū deo. Ad hoc r̃ndet sctus Tho. vbi. s. ꝓtra gētiles. ca. viij. in fine. q̄ argumentū nō concludit: quia esse vnum potest intelligi dupl'r. Aut in essentia: aut in amore. Cū em̄ xp̃s dicebat: vt sint vnū sicut ⁊ nos vnū sumus: loq̄bat de vnione amoris. quia vt p̄s in textu p̄cedēti sancti euā gelij. xv. c. ml'tiplicatis vicib⁹ cōmendauerat xp̃s discipulis suis amorem et charitatē. Remanet igit̄ catholicum documētū q̄ xp̃s singulariter est dei filius verus vt p̄s. ꝓfectus eiusdē nature cum patre.

Oō xp̃s est dei filius nō ex tēpe ꝟ ab eterno a patre genitus. Copl'm II.

Ecūda ꝓclusio ōz eternitatē. Apparet s q̄dē q̄ magn⁹ sit filij⁹ deit q̄ nō ex tpe sed ab eterno a patre genitus est. Un Augu. li. de trini. ⁊ ponit a magro. ix. di. p̄mi libri. Si post erat deus ⁊ postea pr̃ fuit vtiq̄ generatōis accessione mutat⁹ est. Auertat deus hāc dementiā. ⁊ Hilarius. Inter gignere et gigni nullū est medium. s. durationis. Unde si patri est ꝓpriū semp genni esse: filio ꝓpriū est semp fuisse genitū. Sed eunomius hereticus aliter male sentit. s. q̄ filius ante in carnationis mysteriū extiterit: ⁊ etiā aīa mundi constitutionē. Ponebat nā q̄ ꝟm dicta platonicoꝝ summū deū p̄em creatoꝝ omnium rerū. A quo p̄mitus effluxisse dicebāt quādā mentē: in qua essent oīa rerū forme supioꝝ oībus alijs rebus: quā paternuꝫ intellectum noiabāt. Et post hanc dicebāt esse aīam mūdi nō locā'r sed intelligibil'r et tēsam a cētro terre vsq̄ ad summa celi. vt testatur Greg. Nisenus li. de natura hoīs. ⁊ de hac dicebat Macrobius sup somnium Scipi. Aia mūdi nihil post auctoꝝ deū potest esse perfectius. Deinde ponebāt alias creaturas. Oō aūt in scripturis sacris de filio dei ōz. hoc de mente p̄dicta eunomius volebat intelligi. Et prę-

UVA. BHSC. IyR_227

ripue qz sacra scriptura dei filiū dei sapiētiam noiat ⁊ verbū dei. Cui opioni ꝓsonat positio Auicēne: q̄ supra aiam primi celi ponit intelligentiā primā mouentē primū celum sup̄ quā vlteri⁹ deū in summo ponebat. Quos oēs catholica fides ꝓsternit: quia nō intellexerunt illi⁹ gñationis ineffabilis sacrim: qō Jobes ꝓdicauit in euāgelio suo. In ꝓncipio erat verbū ⁊ v̄bū erat apud deū ⁊ de⁹ erat v̄bū. Hoc erat in ꝓncipio apō deū. Ubi coeternitas patris ⁊ filij declarat. Nā vt dicit Nico. de lira super h̄ passu, tripl̄r contingit vt ꝓcedēs sit posterius durationē eo a quo ꝓcedit.

Primo rōne liberationis potētie.

Scōo rōne modi ꝓducēdi.

Tertio rōne libertat̄.

Primo rōne liberationis potētie: qñ ꝓdu-
cens nō h̄z a ꝑncipio sue durationis potētiā ꝓductiuā ꝑfectā. sicut hō a ꝑncipio puericie nō h̄z potentiā generandi ꝑfectā. ⁊ ideo eius filius necessario posterior est durationē. Secūdo ꝓtingit ꝓter modū ꝓducendi: quia qñ aliquid ꝓducit ꝑ modū: qui⁹ motus est in tpe opz q̄ ꝓductū sit posteri⁹ ꝓducente durationē qz ꝓductū h̄z primo esse in illo instanti i quo terminat motus. Tertio ꝓtingit ratione libertat̄: qñ aliq̄d ꝓducit libere ⁊ nō de necessitate nature. qz tale agens pōt expectare ad ꝑducendū suū effectū. sicut creare: h̄z ꝓcedat a deo cui⁹ potētia ē perfectissima: ⁊ sine transmutatione ⁊ motu: tñ creatura nō est sibi coeterna: qz fl ab eterno potuit ꝓducere creaturam. tñ noluit. Nullo aūt istorū modorū pōt poni in diuinis q̄ filius siue verbū sit posterior patre. qz in diuinis nulla potest eē potētia ꝑductiua imꝑfecta. vt de se ꝑz. nec verbū in diuinis ꝓcedit ꝑ mutationē ⁊ motū: qz in diuinis nō h̄z locū. ꝑm illud Jac. j. Apud quem nō est transmutatio. Et filius ꝓcedit a patre de necessitate nature: qz de⁹ necessario intelligit se. Sic ergo relinquit̄ q̄ filius sit equalis patri in duratione. Et hoc exꝓressit Johannes. hoc scz v̄bū erat apud deū a ꝑncio eternitat̄. Ad ꝓcordat his Scot⁹ ⁊ Bon⁹. ⁊ Tho. di. ix. ꝑmi libri sniarum.

Qz filius est equalis ꝑri ꝯ hereticos q̄ dicunt xp̄m ꝑse esse minorē. Capm. III

Tertia ꝓclusio oz equalitat̄. Ex dictis eternū in prima ⁊ secunda conclusiōe deducimur filium dei magnificare: qz est equalis patri. Hoc tamē quidam hereticī negant dicentes xp̄m ꝑse esse minorē. Ad ducūt aūt ē fulcimentū erroris sui primo illud dictū Job. xliij. Pr̄ maior me est. Et illō j. ad Cor. xv. Cū oia subiecta illi fuerint: tunc ⁊ ipe filius subiect⁹ illi erit. s. ꝑri. Scōo dicūt q̄ natura ꝑris nō patit indigentiā nec defectū nec ignorantiā. Sed in filio hec reperiūtur: qz a ꝑre recipit. iuxta illud Mat. xj. Oīa mihi tradita sunt a ꝑre meo. Et non pōt ea que pōt pr̄ iuxta illud Mat. xx. Sedere a dextris meā vel ad finistrā nō est meū dare vobis ⁊c. Unde nō est eiusdē nature cum patre. Unde nec equalis patri. Tertio arguūt. q̄ ꝓceptū recipere: obedire: ⁊ mitti. inferioris esse videtur. De obedientia xp̄i oz Job. xliij. Sicut mandatum dedit mihi pater: sic facio. ⁊ ad Phil. ij. Factus ē obediēs ⁊c. De oꝓne habef Joh. xiiij. Ego rogabo ꝑem. De missione ad Gal. iiij. Jgit filius minor ē patre ⁊ ei subiect⁹. Et ad hoc rñdet Athanasi⁹ dicens. Equalis ꝑri ꝑm diuinitatē: minor ꝑre ꝑm h̄umanitatē. Sic em xp̄s quantū ad humanitatē passus est: mortuus est: rosurrexit ⁊ alia fecit: fuit obediēs. ⁊ fl ꝑmilia. Uñ de seipo loq̄ns dñs iesus xp̄s Joh. x. dicebat. Oues mee vocē meā audiūt: ⁊ vitā eternā do eis. Ubi ostendit se equalē auctoritatē h̄re cū ipo ꝑre. Hoc idē exꝓressit per hoc Philippe qui videt me: videt ⁊ ꝑrem meum. Creditis in deū: ⁊ in me credite. Joh. xiiij. vñ ꝑm orthodoxe fidei documēta ecclia scā catholica cōfitef xp̄m verū ⁊ naturalē dei filiū eternū: equalē ꝑri ⁊ verū deū eiusdē essentie ⁊ nature cū ꝑre: nec factū nec creatū. sed genitū

Adirum est certe quanta sit in quoruūdam mentibus pertinacia. quanta duricies: quanta malicia: qui potius volunt cuz ꝓprio sensu ꝑire: ꝙm se sapientioribus credere ꝑ lumē nosam veritat̄ vīa ambulare. Optimū saluberrimūq̄ ē vnicuiq̄ remediū vt semꝑ que magna q̄ alta sunt ita sapiat. sicut sapientes tradunt. Hoc est quod scribit ex de cōsti. c. j. scz canonū ⁊. c. ne innitaris. ⁊. viij. q. j. c. sciendum. ⁊. iij. q. vj. c. pura. Ne innitaris ꝓudentie tue. Prudētie sue innititur: qui ea que sibi agenda vel dicenda videntur. patrū decretis ꝓponit. Inquit etiam Salomō Prouer. xxviij. Qui ꝑsidit in corde suo. stultus ē. Nō debem⁹ ergo cōfidere in nobis. ꝑ vocib⁹ credere. ꝓphetarum. ꝓdicationes audire apl̄orum saluberrimāq̄ doctrinā intelligere multoꝝ sanctoꝝ. qui oēs vna voce. ꝓclamāt. xp̄m dei filiū. magnū. excelsum gloriosum. qui licet ꝑm diuinā naturā eēt impassibilis ⁊ imortalis ⁊ infinit⁹. voluit tñ in assumpta natura infirm⁹ mortalis ⁊ subditus apparere. vt nos redimeret quos deiece-

UVA. BHSC. IyR_227

rat ⁊ captiuauerat primoꝝ parentū superbia
Idcirco nullus scādalizet in xpo: qui est bene.
dictus in eternū. Amen.

Feria tertia post scām dnicaꝝ aduentus.
de humanitate xpi ꝓtra hereticos qui dicunt
xpm nō fuisse hoiem. Sermo X

Jesus homo pficit. Fructus. X

Eatus vir qui non

b fuerit ⁊c. vbi. ꝯ. Exaltata ē magnopere dignitas humani generis in incarnatione filij dei: qñ ille qui imperat ventis ⁊ mari: ⁊ germinare facit terram: solis ac lune gressus disponit: syderūq; cursum miro ordine ordinat: dignatus est hoiem assumere in vnionē persone verbi. Sz cōtra hoc amplissimū munus insurgūt maledicti quidē asserentes de xpi hūanitate quedā nō sana: nō vera: nō deniq; ad credēdū vtilia. Contra quos in psenti ꝓmone dicturi sum⁹ de xpi hūanitate: explicabimusq; rem istam in vno fructu q̄ est Jesus homo pficit. Pro cui⁹ declaratōe tres ꝓclusiones erūt notande.

Prima ꝓclusio ōr corpis veri assūptio.

Scōa ꝓclusio ōr aiatio.

Tertia ꝓclusio ōr ꝓpetas nature ꝓpriatio.

Qz xps assūpsit verā carnē ⁊ fuit verus hō ꝓtra manicheos ⁊ valētinianos. Capm. I

Prima ꝓclusio ōr corpis veri assumptio. Jn qua notādū est ꝙm catholicā veritatez q̄ dns nr iesus christus assūpsit hoiem cū vero corpe ⁊ cuz vera carne Uerūtn circa hoc ꝓtingit triplr sentire.

Primo ꝙm manicheos.

Scōo ꝙm valētinianos.

Tertio ꝙm catholicos.

Primo nāq; fuere manichei q̄ dixerūt xps assumpsisse corp⁹ fantasticū ⁊ apparēs: et ea q̄ ꝙm hoiem gessit. s. q̄ nat⁹ est: q̄ comedit q̄ mortu⁹ est: in ꝛitate nō fuerūt: sz in quadā apparentia. Et hec opio bestialis et irrōnabilis totū incarnatōis mysteriū ad quādā fictionē deduxit. Jō būc errorē sacre scripture euacuant auctes. Nā Joh. j. ōr. Uerbū caro factū ē Et nō dicit ꝙm appentiā. sz ꝙm existentiā. Et iterū Luc. vl. dixit xps apparens discipulis. Palpate ⁊ videte q: spūs carnē ⁊ ossa non hz sicut me videtis hre. Nō em carnis similitudo caro est: necz ambulatōis similitudo ambulatio ē. Ergo si xps nō ābulauit: nō comedit: nō passus est: nō vere redemit nos ꝛ illud Apoc. j. Dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis nris i sanguie suo. ⁊ Apoc. v. Redemisti nos deo in sanguie tuo. ⁊. s. Det. s. Nō corruptibilibꝰ auro vel argēto redēpti estis: sz pciosō sanguie quasi agni imaculati et incōraminati dñi nri iesu xpi. ⁊ ad Roma. iij. Justificati in sanguie ipius. Seqref em q̄ xps nō vere resurrexerit ⁊ q̄ oīs apli ⁊ euangeliste fuerunt mendaces testes. q̄ virtute magna reddebant testi monīū resurrectōis iesu xpi. vt scribitur Act. iij. Seqref etiā q̄ xps fuerit deceptor ⁊ seductor eox qui ei regratiant de tot laboꝝ⁹ q̄s dignatus est sustinere: ⁊ sic nihil esset nra redēptio. Sed hereticī seipos roborāt p illō qō Paū. ait ad Ro. viij. Adhuc deus filiū suū in filitudīne carnis pcti. ⁊ iterū ad Phil. ij. Jn filitudīne hoim fact⁹. ergo videt q̄ xps nō fuit hō: sz in filitudīne ꝙm appentiā. Ad hꝝ ndet. s. Tho. in. iij. sū. ꝯ gētiles. xxij. q̄ ꝓtum spectat ad ꝓpositū q̄dā ē filitudo appentie vt q̄n aliq̄d appet ee aliq̄d qō nō ē. q̄dā est filitudo specifica. nē oēs hoies sikes spē dicūt Et hꝝ mō sumit hꝝ filitudo i auctatib⁹ allegatis Nā vt dic Hylari⁹. ⁊ ponit ex de ꝛ. fi. c. itelligentia. Jntelligētia dictoꝝ. i. ꝛboꝝ ex causis ē assumēda dicēdi. Paul⁹ loqbat de xpo hoie ꝙm ꝛitatē. Quod ps: qz subiūxit q̄ fuit fact⁹ obediēs vsq; ad mortē crucis. Scōa opio fuit valētinianoꝝ: q̄ dixerūt ⁊ male. q̄ xps. habuit corp⁹ ꝛee nō tñ terrenū. qz portauit illud de celo. ⁊ nihil de mre ꝛgine accepit. ⁊ p eā q̄ si p aq̄ductū transfluit. Occasionē sui erroris accipiebāt ex q̄busdā ꝛbis sacre scripture male itellect. Nā scribit Joh. iij. Nemo ascendit in celū nisi q̄ descēdit de celo: filius hoīs q̄ ē in celo. ⁊ Joh. vj. Descēdi de celo. ⁊. s. ad Cor. xv. Primus hō de terra terren⁹. scōs hō de celo celestis. Hec oīa sic volebāt itelligi. vt xps de celo ꝙm corp⁹ descendisse etiā crederet. Sz talis ꝛitatē carnis excludit a xpo: qz caro vera non formaf ex celesti materia. sz ex clementis Jnsup apls dicit ad Ro. j. Factus est ex semine dauid ꝙm carnē. ⁊ Matth. j. scribit ei⁹ genealogia. ⁊ beata virgo ōr ei⁹ mater: quia ex ipa natus est. vt in supioribus diximus. Auctoritates ergo intellegēde sunt q: xpm de celo descendisse nō intelligif ꝙm carnē aut aiam: sz ꝙm q̄ de⁹. ⁊ hꝝ ex his ꝛbis intelligi pōt quia dixit. filius hoīs q̄ est in celo oīdens ita se descendisse de celo: q̄ tñ in celo esse nō desierit. Ad ppositū diminitas est vt ita in terris sit q̄ celus repleat Dicre. xxiij. Celū ⁊ terrā ego implebo Nec etiā filio dei inquantū deus est descēdere de celo cōpetit ꝙm modū localē. Nā q̄ localr mouetur sic ad vnum locum accedit q̄ ab alio

UVA. BHSC. IyR_227

tero recedit. Ideo filius dei dr descendisse ꝑm hoc q̄ terrenam substantiā sibi copulauit. Sicut t apls eū exinanitum dicit inq̄rū formaꝫ serui accepit ita tñ q̄ diuinitatis naturā nō ꝑdidit. Tertia est positio catholicoꝝ q̄ dicunt q̄ xp̄s naturā carnis habuit cōsimilē nr̄e nature. Nō enī decebat in ipsa veritate inuentri deceptionē t oculoꝝ ludificationē: q̄ veritas nō nouit fallere. Nec decebat in pfectissimo dei filio inuentri impfectionē: q̄ pfectissimꝰ nō nouit deficere. Et iō sic̄ appebat, sic vexatoꝝ pus t pfectū de nostro gñe. t de vtero beate virginis assumpsit verissime.

Qt xp̄s fuit verus homo ꝑm aiam ꝓ Arriꝫ ꝑm t Apolinarez. Capl'm II

Ecūda cōclusio dr aiatio. Voluit nā s q̄ xp̄s aiam rōnalē assumere. vt eēt verus hō. ꝑm illud Mat. xxvj. Tristis aia mea vsq̄ ad mortē. Circa quā cōclusionē occurrit triplex modus dicendi,

Primus ꝑm Arrium.

Scūs ꝑm apolinarē.

Tertius ꝑm doctrinā ecclesie.

Primꝰ modus dicēdi fuit ꝑm Arriū: q̄ dixit q̄ in xp̄o nō fuit aia: sed loco aie fuit eius diuinitas. Sed hec positio firmitatē nō habz qñ deus forma corpis esse nō pōt manifestū est. nr̄ aiam ꝑncipaliter de ratione hominis esse cū sit eius forma. Si ergo xp̄s aiam non habuit verꝫ hō nō fuit. cū tñ eū apls hominē esse asserat. j. ad Timo. ij. Unus est mediator dei t hoim hō xp̄s iesus. Adhuc amplꝰ. Tristitia ira t hmōi passiones sunt anie sensitiue. vt ptz ꝑ pbm. ij. de aia. Doc at in xp̄o fuisse eaꝫ gelius approbat, Oportet ergo in xp̄o fuisse aiam sensitiuā: de qua planuz est q̄ differt a natura diuina filij dei. Nec Tho. xv. disti. ij. i sniarū. Uerūtamē qui hāc opinionē hereti cā sustinere volūt. arguūt ꝓtra veritatē eo q̄ scribit Job. j. Verbū caro factū est. Ubi Iobes sufficiēter exprimit mysteriū incarnationis: et tñ nihil dicit de aia. Itē vnio dine nature ad hūanā dr incarnatio. Sed denoiatio semp de bet fieri a digniori. Et cū aia sit digniox q̄ caro t incarnatio nō dicaf aiatio. vr q̄ aia non sit assumpta a verbo. Itē nā nō facit ꝑ plura que pōt facere ꝑ pauciora. sed in xp̄o ꝑsona diuina potēs erat in actū intelligēdi t amādi et viuificandi: cū ipse filꝰ dei nō careat volūtate nec intelligētia nec vita. ergo vr q̄ rōnalē aiam xp̄s nō hūit. Ad pmū rndet dz Boñ. di. ij. iij. li. ar. ij. q. ij. q̄ dictū Iobis ē ꝑ figuram dochē t accipit ibi caro ꝑ tota natura, Usus est aūt Jobs tali locutōe: q̄ natura assumpta nobiox est nob ex pte substātie corpalis q̄ spūalis: et cognitio nr̄a incipit ab his q̄ sunt magis nota t ēt in assumptiōe carnis includit assumptio anie rōnalis. q̄ si assumpsit carnē multo magis t aiam. Ad scūm rndet q̄ denoiatio dz fieri a digniori: nisi alia rō interueniat. Et q̄ rōnabiliter dat nobis noticia per ea q̄ sunt nobis magis nota. ideo potꝰ dicitꝰ incarnatione q̄ aiatione. Ad tertiū rndetur: q̄ ꝑsona verbi viuificat ꝑ modū efficiētis nō tñ cōuenit sibi viuificare ꝑ modū ꝑficiētis forme. Et hoc rōne summe pfectiōis q̄ est in deo ꝓpter quā nō pōt esse alicuꝰ pars cōstitutiua. Se cūdus modus dicendi fuit Apolinaris q̄ dixit q̄ xp̄s hūit aiam sensitiuā. tñ sine mēte intellectu ita q̄ verbum dei fuit ille anime intellectus t mētis. Sed hoc nō sufficit. nec verus est q̄ homo spēm sortit hūanā ex hoc q̄ mēte humanā t rōnē hēt. Si ergo xp̄s hoc modo habuit verus hō nō fuit nec eiusdē spēi nobiscuz q̄ aia rōne carēs ad aliā spēm ptinet q̄ animā rōnē hns. Scūm em̄ ꝑbm. viij. metaꝑ. in diffinitiōib⁹ t spēbus q̄libet differentia essentialis addita vel subtracta variat spēm. sicut in numeris vnitas. Rōnale aūt est differētia specifica. Si ergo in xp̄o fuit aia sensitiua sine rōne. nō fuit eiusdē spēi cū aia nr̄a: que est rōnē hns. hec Tho. Tertius modus dicēdi ē ꝑm doctrinā ecclesie: q̄ xp̄s assumpsit animā rationalē de nouo creatā. Unde Athanasius Perfectus deus perfectus homo, ex anima rationali t humana carne subsistens.

Qt in xp̄o seruata est ꝓprietas vtriusq̄ nature contra hereticū Apolinarem contrariuz asserentem. Capl'm III

Ertia cōclusio dr conseruatiōis. Nā t ita xp̄m deū t hominem cōfitemur vnā tm̄ ꝑsonā. vt nullo modo cōfundaf ꝓprietas vtriusq̄ nature. Dō leo papa testificaf in sermone de natiuitate dñi. Jnq̄t enim. Uerbum dei deus filius dei: qui in ꝑncipio erat apud deum per quē oīa facta sunt: t sine quo factum est nihil ꝓpter liberandū ab eterna morte hominē factus est homo ita se ad susceptionē humanitatis nostre sine mutatione sue maiestatis inclinans vt manens quod erat assumēsq̄ quod nō erat. veram formam serui forme in qua deo patri equalis est vnitez tanto federe naturam vtramq̄ assumeret. vt nec inferiorem consumeret glorificatio. nec superiorem minueret assumptio.

Salua igitur ꝓpzietate vtriusq̄ substātie

UVA. BHSC. IyR_227

te in vnā coeūte ꝑsonā suscipitur a maiestate humilitas.a virtute infirmitas.ab eternitate mortalitas.⁊ ad deponēdū nostre cōditionis debitū.natura inuiolabilis nature est infusa passibili.hec ille. Sed appolinaris male contra hanc veritatē locutus est.dicens ipm̄ verbum in carnē cōuersum.sicut cū d̄r Johā.ij.c. Ut gustauit architriclinus aquā vinū factum Quod ea rōne d̄r,quia est cōuersa in vinum Sed hic error impossibilitatē habz ꝟm doctrinā sancti Tho.in.iiij.summe contra gentiles c.xxvij.triplici rōne.

Primo rōne immutabilitatis.

Scd̄o rōne simplicitatis.

Tertio rōne incōicabilitatis.

Primo rōne immutabilitatis. Nā deus est immutabilis.Omne qd̄ in aliud cōuertitur. mutat̄.Cum ergo verbū dei sit verus de⁹.impossibile est ꝙ verbū dei fuerit in carnē mutatum. Scd̄o rōne simplicitatis.Cum em̄ verbū dei sit deus,simplex est⁊ nulla in ipso compositio esse pōt.Si ergo aliq̄d verbi sit cōuersum in carnē.oz totū verbū esse cōuersuz.Qd̄ aūt in aliud cōuertit̄:desinit esse illud qd̄ pri⁹ fuit sicut aqua cōuersa in vinū iam nō est aq̄ sed vinū.ḡ post incarnationē:ꝟm rationem p̄dictā verbū dei penitus nō erit:qd̄ falsissimū est.tum ex hoc ꝙ verbū dei in eternū sit. tum qꝛ post incarnationē xp̄s verbū dei d̄r.ꝟm illud Apoca.xix.Uestit⁹ erat veste aspersa sanguine ⁊ vocabitur nomen eius verbum dei.

Tertio rōne incōicabilitatis. Eoꝝ em̄ que nō cōueniūt in materia ⁊ in genere vno:impossibile est fieri cōuersionē ⁊ vniri inuicē.vt ex linea nō fit albedo:qꝛ sunt diuersorum generū neqꝫ corpus elementale potest cōuerti in aliquod corpus celeste.vel in aliquā incorporeaz subam:vel ecōuerso.qꝛ nō cōueniūt in materia. Uerbū aūt dei cū sit deus: nō cōuenit nec in materia nec in genere cū quocunqꝫ alio eo ꝙ deus nec in genere est nec materiam hz impossibile igit̄ est verbū in carnē fuisse cōuersū vel in quodcunqꝫ aliud. Diximus q̄d de xp̄o sentimus ꝟm traditiōes patrū.⁊ expugnauimus a rōibus manifestis hereticoꝝ oīm obiecta nephāda.Satis ergo est clara xp̄i noticia Ideo null⁹ ꝑ ignorātiā volūtariā ⁊ affectatā si ei nō credit excusare potest se.Tñ q̄buslibet doctrina suscipiāda est.vt de verbo incarnato fide credat̄:qd̄ verbū explicare nō pōt. Hoc dicit elegātissime Leo papa in sermone de natiuitate dn̄i.Excedit q̄dē dilectissimi. multūqꝫ supeminet humani eloquij facultatē diuini operis magnitudo,⁊ inde orit̄ difficultas fandi.vnde adest rō nō tacēdi. Quia in iesu xp̄o filio dei nō solū ad diuinā essentiam.ꝟ etiam ad humanā spectat naturā.qd̄ dictū est ꝑ ꝓphetam.Generationem eius q̄s enarrabit? Utranqꝫ em̄ substātiā in vnā cōuenisse ꝑsonā nisi fides credat ꝟmo nō explicat. Et iō nūq̄ materia deficit laudis,qꝛ nunq̄ sufficit copia laudatoris.Gaudeamus igit̄ ꝙ ad loquēdū tāte mīe sacr̄m impares sum⁹ ⁊ cū salutis nostre altitudinē vincere nō valem⁹.sentiamus nobis bonū esse ꝙ vincimur.Nemo em̄ ad cognitionē ꝟitatis magis ꝓpinquat.q̄ q̄ intelligit in rebus diuinis etiā si multū ꝓficiat sꝑ sibi supesse qd̄ querat.Nā q̄ se ad qd̄ tēdit ꝑuenisse p̄sumit.nō q̄sita repit ꝟ in inq̄sitōe deficit.Ne aūt infirmitatis nr̄e ꝑturbemur āgustijs,euāgelice nos ⁊ ꝓphetice adiuuāt voces hec ille.Inherentes igit̄ nos dictis sanctorū xp̄m deū ⁊ hominē adorem⁹. q̄ viuit⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

Feria quarta post secūdā dn̄icā aduentus ꝙ solus filius dei carnē assumpsit:⁊ non alie ꝑsone trinitatis. Sermo XI

Jesus in mundū mittit̄. Fructus XI

Eatus qui non ⁊c.

b vbi.s. Cupiētes quidā mysterium incarnatiōis incōsiderate inuestigare cōfundunt̄ in mēte:qm̄ credunt totā trinitatem fore incarnatā nesciētes distinguere diuinarū ꝑsonarū pluralitatē.Et quia hoc tenere falsum est ⁊ impiū.idcirco in presenti sermone videbimus qualiter sola persona verbi carnē assumpsit.Colligemusqꝫ ea que dicturi sumus sub vno fructu scz Jesus in mundū mittit̄.Pro cuius declaratione tres cōclusiones erunt notande.

Prima cōclusio d̄r expressiōis.

Scd̄a cōclusio d̄r terminatōis.

Tertia cōclusio d̄r expressiōis.

Q̄ persona incarnationis nominatur verbum. Capl̄m I

Prima cōclusio dicitur expressionis.

p Nam ꝑsona incarnata exprimitur⁊ nominat̄ noīe verbi. Job.j. Ideo vt aliqualiter huius verbi habeamus noticiam. tria sunt notanda.

Primū qualiter verbū inuenit̄ in nobis.

Scd̄m qual̄r verbū in deo ponit̄.

Tertiū qual̄r ꝓprietas filiationis in verbo diuino reperitur.

Primū vidēdū ē q̄l̄r ꝟbū inuenit̄ in nobis

UVA. BHSC. IyR_227

Circa hoc dicit Nico. de lira sup Jobez q̄ vox significatiua ꝺ verbū: ſ hoc tm̄o large ꝛ de noiatiue inquantū significat interiorē mentē cōceptū sicut vrina ꝺ sana inquantū est sanitatis indicatiua. Et ideo sicut illud ꝓprie dicitur sanitas qō per vrinā designat ita illud ꝓprie ꝺ verbū qō per vocē significat, scz interiorē mētis ꝺceptū ꝫm qō dicit pbs. ſ. periarmenias. Voces sunt note. i. signa earū que sunt in aia passionū. Et ideo cōceptus mentis interior etiā anteq̄ per vocē designet ꝓprie verbū ꝺ. Et hoc ē qō dicit Aug. xv. de trini. c. x. Quisq̄s pōt intelligere verbū nō solū anteq̄ sonet: verūetiā anteq̄ sonoꝝ ei⁹ imagines cogitatiōe voluank: pōt videre aliquā illius verbi similitudinē. de quo dictū est. In ꝓncipio erat verbū. Verūtū duplex ē in nob interior mētis cōcept⁹, Un⁹ imꝑfect⁹ ꝛ informis. Alius formatus ꝛ perfect⁹. Cui⁹ rō est: qz cognitio nostra ꝓcedit de imperfecto ad perfectū. Et iō de re ꝓmo habem⁹ conceptū confusum ꝛ imperfectū. vt ꝺ. ſ. phisicoꝝ. Et talis conceptus nō ꝺ ꝓprie verbū: sed cogitatio. Procedēdo aūt peruenimus ad habendū cōceptū rei determinatū q̄ a pbis vocat diffinitio: ꝛ a sanctis vocat verbū. Secundū videndū est q̄liter verbū ponit in deo. Circa qō est considerādum q̄ deus ē intellectualis nature: vt ab oībus tam sanctis q̄ pbis supponit manifestū. Ideo in ipo ponit verbū nō tn̄ ad similitudinē verbi large dicti: qō est ipa vox significatiua vel ꝺceptꝰ rei imperfect⁹: quia in deo nihil est sensibile: nec est aliquid imperfectū. Et ꝓpter hoc vox significatiua que est sensibilis: et ipa cogitatio que licet sit intellectualis: tamē importat imperfectionē nō hz ibi locū: sed ibi ponitur verbū inquantū importat conceptuz rei perfectū: quia deus vnico actu intelligendi seipm ꝛ alia oia cōcipit perfecte. Et quo patz differentia verbi nri ad verbū diuinū: qz ꝟbū nostruz in mente multiplicat. Quot em̄ sunt ibi ꝺcept⁹ iperfectiuel formati: tot sunt ibi verba. Jn deo aūt vnicū est verbū: qz nō pōt esse ibi nisi vnic⁹ ꝺcept⁹ pfectissim⁹. Itē verbū in nobis est accidēs ꝛ q̄d trāsiēs. qz nō sēp actu intelligim⁹. Sz in deo est quedā suba diuina que nō patit admixtionē alicui⁹ accidētis seu cuiuscūq̄z extranee nature. ꝛ est verbū qō sēp actu pmanet ꝛ eternū. Tertiū videndū est q̄liter ꝓprias filiatōis in verbo diuino reperiat. Ad qō sciendū est de rōne filiationis ꝓprie dicte est q̄ sit ibi ꝓcessus viuentis a viuente ꝫm rōnē filiatudinis in idētitate nature sal⁹tem specifica: vel in aliquo ꝓpinquo gn̄e. vt declaratū est fructu. v. c. iij. ꝑsentis opis. Et qz ꝟbū in diuinis ponit distictū psonal⁹ a ꝑncipio a quo ꝓcedit: ꝓpter opz dicere q̄ in ipo ꝓfecte inueniatur rō filiatōis: qz necessario ꝓcedit sicut viuens a viuēte: ꝛ in idētitate nature nō soluz specifica: ſ etiā numerali. ꝛ ꝓcedit etiā ꝫm rōnem filitudis: qz de rōne verbi est q̄ sit ꝓfecta filitudo illi⁹ cui⁹ est verbū. ꝛ ideo verbū in diuinis ꝛ fili⁹ idē sūt ꝓ omnē modū. Ideo Aug. in. vij. lib. de trini. ait. Verbū sol⁹ fili⁹ accipit. ꝛ in eo loco ꝺ verbuz quo filius. De quo ꝟbo idē dicit Aug. xij. li. de trini. q̄ ipsa ꝓprietas filij ꝑsonalis diuersis noibus significat ad exprimendā diuersimode pfectionē ei⁹. Vt em̄ ostendat pri⁹ naturalis. ꝺ filij⁹ Vt oñdat pri⁹ ꝓ oia filis: ꝺ splendoz. Vt ostēdatur imaterialr genit⁹: ꝺ verbū, Naz verbū est secunda ꝑsona in sanctissima trinitate.

Qz incarnatio terminatur ad solam personam verbi. Capm. II

Ecūda ꝺclusio ꝺ terminatio. Incarnatio nāq̄z terminat ad solam personaz verbi: qz persona verbi ad incarnationē iter ceteras psonas diuinas fuit magis idonea. siue loquamur de ipa incarnatōe in se. siue ꝓut ꝺdiata est ad humani gn̄is redemptionē. Si em̄ loquamur de ipa incarnatione in se: magis congruū fuit personā filij i carnari ex triplici cōuenientia.

Primo inquātū est imago.

Scōo inquantū est verbū.

Tertio inquātū est filius.

Primo quenies fuit vt sola persona ꝟbi incarnaref inquātū est imago. qz hō assūptibilis erat ratione dignitat⁹ imagis. Et quia filius est imago pris: magꝭ quenies erat psonā filij assumere creaturā. Scōo fuit magis cōuenies inquātū est ꝟbū. Nā qz fili⁹ dei est verbū pris: sic ꝓcedit ab ipovt pr̄ se manifestet ꝑ ipm. Et iō sic ad intētōis manifestationē verbū intellectuale copulat vocī sensibili: sic ad diuinitat⁹ revelationē ꝟbū pris ꝺgruū fuit vnir carni. Tertio fuit quenies: quia fili⁹. Naz fili⁹ sol⁹ est genit⁹ ab eterno. Et sic ꝺgruebat eū carnē assumere vt eēt de gn̄e hoiz ꝛ ita fili⁹ hois. Jō decebat ipm magꝭ incarnari q̄ pr̄em vel spm̄sctm̄. Et hoc est qō dicit Aug. lib. de trini. quē allegat magr̄ sen. di. ſ. li. iij. Dei fili⁹ nō q̄fluit nisi mrem in terris. qz tam habebat pr̄em in celis. Jnsup si loquamur de incarnatione ꝑ cōpationē ad hūani gn̄is redēptionē magꝭ quenies fuit filiū incarnari q̄ pr̄em

UVA. BHSC. IyR_227

ꝛ ſpm̃ſcm̃. Et hoc apparet ſi ꝓſideremus hominis lapſum: reparandi modū ꝛ reparatōis fructū. Primo ſi ꝓſideremus hois lapſum videmus ꝙ lapſus fuit appetendo dei ſimilitudinē ꝛ equalitatē: q̃ ꝓprio filio attribuit nō quaſi directe ꝰ filiū peccauit. Doc eſt quod dicit Anſelm⁹ li. Cur deus homo. Homo ꝓ q̃ erat oratur⁹ ꝛ diabol⁹ quē erat expugnatur⁹ ambo falſam dei ſimilitudinē preſumpſerunt Vñ ſpecialius aduerſus filium peccauerunt.

Scdo ꝛ ꝓſiderem⁹ modū reparationis filio icarnari ꝓueniēs fuit. Reparati em̃ ſumus p mediatoris obedientiā ꝛ ſupplicationē: quod magis filio q̃ alij cōpetit. Unde Anſelm⁹ li. Cur deus homo. Cōuenientius ſonat filium ſupplicare patri q̃ aliā perſonā. Tertio ſi cōſiderem⁹ reparationis fructū incarnatio ad hoc facta eſt vt nos dei filij. Stergo poſteri us p illud habet reduci q̃ eſt ꝓtius in eodem genere: cōgruū fuit vt filij efficeremur per illū qui eſt filius naturalis. vnde Aug. iij. li. de trin. ait. Et hō ex deo naſceretur. ꝓmo ex ipo natus eſt deus. Oportuit em̃ vt p ꝛcuz efficeremur filij dei adoptiui: q̃ eſt filius naturalis. hō Boñ. di. j. tertij libri ar. ij. q. iij. Alex. in. iij. q. ij mē. v. ar. j. ꝛ Tho. i. iij. ꝓte ſūme. q. iiij. ar. viij.

Q nulla ꝑſona incarnari potuit niſi perſona filij. Capm III

t Ertia ꝓclusio dicit extēſiōis. In qua nō imerito querūt doctores ſi alia ꝑſona a filio. ſ. ꝑtis vel ſpūſcti potuit ſe extēdere ad poſſibilitatē icarnatōis. Et ad hoc ſm doctrinā Boñ. di. i. tertij libri. ar. j. q. iiij. dixerūt quidā ꝙ nulla ꝑſona icarnari potuit niſi ꝑſona verbi. Hō ꝓbant triplici rōne

Pria rō eſt pp ꝑſonaꝝ ordinationē.

Scda rō ē pp ꝑſonaꝝ additionē.

Tertia rō ē pp oppoſitoꝝ diſtinctionē.

Prima rō ē pp ꝑſonaꝝ ordinationes. Ita em̃ ordinate ſunt ꝑſone diuine. vt nulla in eis fit admixta ꝓfuſio. Sz ſi alia ꝑſona incarnaretur: naſceret quedā ꝓfuſio trinitatis: q̃ plures filij in trinitate dicerent. Scda ratio ē eſt ꝓpter ꝑſonaꝝ diuinaꝝ cōditionē: que talis eſt: vt vna ꝑſona ſit alteri ſimilis ꝛ equalis. Si ergo incarnaret vel pater vel ſpūſanctus, naſceret ſcilicet quedā equalitatis diminutio: dum duo filij eſſent in diuinitate: quoꝝ vnus haberet excellentiorē naturitatē altero.

Tertia rō eſt ꝓpter oppoſitoꝝ diſtinctionē. Debent nanq̃ oppoſita eſſe diſtincta. Si autē alia perſona a filio incarnaretur: naſceretur quedā oppoſitoꝝ indiſtinctio: quia tūc ibi eſſent due perſone: quarum quelibet genita ꝛ filius diceretur vel vnus ꝛ idem filius genitus ꝛ ingenitus diceret. ſi pater incarnaretur Et ideo quidam volunt hāc poſitionē tenere dixerunt ꝙ nulla alia ꝑſona niſi filij poterat icarnari: nō ꝓpter defectū ſed ꝓpter dignitatē potētie: que nō admittit aliq̃ indecens circa opus ſuū. Sed dñs Boñ. dicit ꝙ pr ꝛ ſpūſ ſanctus potuiſſent incarnari abſq̃ aliqua repugnantia. Potuiſſent em̃ formare corp⁹ q̃ ſibi vnirent de genere humano non per viam generationis: ſicut formauit corpus Eue: que nō dicitur eſſe filia Ade. Preterea dato ꝙ alia perſona aſſumpſiſſet carnē de virgine ſicut aſſumpſit verbum adhuc ſibi nō eſſet cōfuſio nec equalitatis diminutio ſm rez quia ex hoc nulla fieret tranſmutatio circa prrſonas diuinas. Nulla em̃ eſt cōfuſio quando nos credimus ꝙ vnus ꝛ idem eſt temporalis ꝛ eternus: imortalis ꝛ mortuus. Nullū etiā eſt incōueniens cum dicimus filiū eſſe equalē patri ꝛ minorem patre ſm naturarū dualitatē. Sufficit at itaq̃ nobis ꝙ filius eſt incarnat⁹ nō ipſe cre nō diminute: quinimo cū oibus requiſitis ad ſalutem ꝛ redēptionē noſtrā. Ipſum ergo audiam⁹: ipm imitemur qui ꝓ nobis in mūdū venire dignatus ē. q̃ ſemꝫ paratū ſe offert ad nos ſaluandum qui eſt benedictus et cetera. Amen.

Feria quinta poſt ſcōam dñicā aduentus ꝓtra iudeos: q̃ dicūt xp̃m eſſe venturū.

Sermo XII

Jeſus veniſſe viſus eſt. Fructus XII.

Catus quinō fuerit

b tc̃. vbi. ē. Generatio peruerſa iudeoꝝ hodierna die per totum orbem terrarū diſperſa ꝛ diſſeminata in xp̃o ſcandalizatur. q̃ per ipos de xp̃o dulciſſimo: ꝛ ieſu noſtro negaꝫ quod p nos p̃dicatur. Dicunt q̃ eū venturū: quē veniſſe oīno clarū eſt. Quib⁹ tanto fortius viriliter eſt reſiſtendū: q̃to ip̃is fides maior exhiberi poſſet: q̃ ad eos de xp̃o facta eſt reuelatio. Habent em̃ xp̃i pphetaruꝫ documēta ꝛ ſcōꝝ patrū exempla in ſcripturis veteris teſtamēti: q̃rū ſenſuꝫ peruertētes facile ignorātibus ꝑſuadēt q̃ volūt. Jdcirco in p̃ſti ſmone ꝓtra iudeos dicturi ſumus de xp̃i aduētu i mūdū ſiue in carnē. cui⁹ xp̃s p̃te ritū eſt ꝛ non futuꝝ. Dicemuſq̃ p hac ꝓpitate ſubyno fructu. ſ. Jeſus veniſſe viſus eſt. Ad cuius declarationem tres cōcluſiones erunt pertractande.

UVA. BHSC. IyR_227

Prima cōclusio dicitur iudeorum dispersio siue captiuitas.

Scōa cōclusio ōr ecclesie stabilitas.

Tertia cōclusio ōr miraculorum claritas.

Qz iudeoꝝ dispersione seu captiuitate prōbatur xpm venisse. Capl'm I

Prima cōclusio dicit iudeoꝝ dispsio seu captiuitas. Nā mille ꝛ quadringentis, ꝛ. xxiiij. annis iudei dispersi vagant ꝑ oēs nationes mūdi. Non habet ciuitatē: non templū: nō regnū. nec aliquaꝫ amplius dignitatē. Certe si eos interrogare volumus cur tanto tempore fuit ira dei contra eos: nesciūt respondere. nisi quia xpm in lege promissum suscipere noluerunt: ymmo psecuti sunt eum vsqꝫ ad cōdēnationē mortis. Sz ꝑ phetia patriarche iacob Gen. xlix. satis autētice manifestat xpm venire contestans tūc nasciturꝫ eum: quando iudeis regale sceptrū deficeret. Ait em. Non auferꝫ sceptrum de iuda: ꝛ dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est ꝛ ipse erit expectatio gentium. Ueruntamen aliqui iudei dicunt ꝙ hec auctoritas non intelligit de xpo: sed de nabuchodonosor: rege babylonis. qui missus est ordinatione diuina contra hierlm ꝓpter pcā populi: vt habet. iiij. Reg. xxv. Et ex tunc defecit regnum iudeorum: quia nabuchodonosor cepit Sedechiam regem ꝛ filios suos coram eo occidit: ꝛ oculos ipsius effodit: vinxitqꝫ eum catenis, ꝛ adduxit in babylonem, nec postea aliquis de eius stirpe regnauit. Quibus respondet Nico. de lira ꝙ hoc est falsum. qz post captiuitatē babylonicaꝫ iudei habuerunt duces ꝛ ꝓncipes sicut ꝑs de zorobabel. Esdre. iij. Et de Neemia Esdre ꝑ totum. ꝛ de Machabeis vt habet in libris Machabeoꝝ. Habuerunt etiā reges, quia iohānes hircanus filius Simonis machabei imposuit sibi diadema regni. Et extunc regnauerunt filij vsqꝫ ad Herodem. Augustinus aūt. xviij. li. de ci. dei. c. xlv. dicit ꝙ ꝓmus post babylonicā captiuitatem rex fuit Aristobolus. Primus apud iudeos aristobolus assumpto diademate ꝛ rex ꝛ pontifex factꝰ est. Nam antea nō reges sed ꝓncipes ꝛ duces hūerūt. Huic aristobolo successit alex. et ipe rex ꝛ pōtifex. Post hūc vxor Alex. regis iudeoꝝ fuit cuī tpe mala sunt eos secuta grauiora. Nam filij huius alexādri Aristobolus ꝛ hircanus inter se de imperio dimicātes vires aduersus israeliticam gentē ꝓduxerunt romanas. Hircanus nāqꝫ a romanis contra fratrem popōscit auxilium. Veniteꝫ Pōpeius preclarissimus ꝓnceps: qui iudeaꝝ cuꝫ exercitu ingressus. ciuitatem cepit tēpluꝫ reseruit nō deuotione supplicis sed iurevictoris. Et ad sancta sanctorum: quo nisi sacerdotem summum intrare licebat. non vt venerator: sed vt ꝓphanator accessit. Confirmato qꝫ Hyrcani pontificatu: ꝛ subiugata gente ipposito custode antipatre victum secum Aristobolum ducit. Et extunc iudei tributarij romanorum esse ceperunt. Hoc idez dicit Ebrysostomus ꝛ Eutropiꝰ libro sexto. Deinde post paucos annos herodem alienigenam habuerunt. quo regnante natus est christus De quo herode dicit Eusebius primo libro ecclesiastice hystorie. ꝛ Josephus. xxvij. antiquitatum libro ꝙ ex idumeorum gente paternum genꝰ arabum vero materni sanguinis originez duxit: qui a romanis iudeorum regnum sibi concedi fecit. In quo cum esset subleuatus mox superbiam erupit: ac iudeis plurima mala intulit. Nam ꝛ pontifices non iam ꝑm generis ordinem constituebat: sed ignobilibus quibusdam permittebat sacerdotia sacratam etiam vestē summi pontificis obclusam signaculo tenuit. non permisso alteriꝰ potestati vsu eius Cum etiam videret ꝙ generis iudeorum nobilium iudicia si permanerent offuscatiōis si bi plurimū inferrent. quare ignobilitatis sue conscientia exagitatus omnes libros in quibꝰ constructio generis habebatur iussit incendi: estimans se nobilem videri posse si nouitius esse ꝛ aduena israelitici generis nullis conscriptionum fastibus vigeretur. Ueruꝫ fuere tūc pauci diligentes et studiosi viri. qui vel descriptos ex parte aliqua huiusmodi libros habebant domi: vel etiam memorie habite ordinez prosapie retinerent. Ecce iam ꝙ iudei confiteri coguntur ꝑm prophēticam promissionez christum iam aduenisse qui dum fuerint interrogati. vbi sunt illi sanctissimi patres israelitici populi protectores ꝛ defensores christum venisse confiteri coguntur. Ubi ergo o iudei Moyses qui populum captiuum dei virtute: ex egypto de manu Pharaonis eduxit et liberauit. Exodi. xij. capitulo. Ubi Josue sub quo illa tria magna miracula ostendit deus. Primum quando iordanis fluuius aquis inundatus liberum populum dei non sorbuit. Josue tertio cap'o. Scōm quando clangentibus sacerdotibus hierico corruit. Josue. vj. capitulo. Tertium quando Josue contra hostes pugnante sol vnius diei spacio stetit. Josue decimo capitulo. Ubi iudices illi fo-

UVA. BHSC. IyR_227

tissimi bellatores: qui populum dei de inimicis suis viriliter defenderūt: Vbi Othoniel q̄ populū dei liberauit de manu regis syrie: Judicū. iij. Vbi aioth qui moabitas circiter decē milia oēs robustos ⁊ fortes peussit. Eglō eorū rege in suo cenaculo interfecto. Judicū. eo. c. vbi. Sāgar filius anath. q̄ peussit de philistijs sexcētos viros ⁊ Jsrl defendit. eodē. cap. Vbi Delbora ⁊ Barach q̄ barach credit vir ei⁹ fuisse, ipsa tñ Delbora isrl liauit de manu Jabin regis asor. Judicū. iiij. Vbi Gedeon qui israel liberauit de manu Madian terrore lāpadus ⁊ tubarū hostibus subito pturbatis alijs mutua cede cadētib⁹. q̄busdā vero in fugā conuersis: Judicū. vij. c. Vbi Abimelech filius Hieroboal de cōcubina nat⁹ qui septuaginta fratres suos de patris vxorib⁹oēs preter vnum Joathā q̄ minim⁹ abscōdit⁹ erat occidit ⁊ dñi um ppli violēter arripuit. Judicū. ix. ca. Vbi Tholadi Sathar. vbi Tolā Jahir Galaadites: Vbi Jepte filius cuiusdā meretricis qui spuri⁹a fratrib⁹ fuit electus. tādē necessitate vrgēte ad p̄cipatū vocat⁹ est: ⁊ exvoto filiā immolauit: stultus in vouēdo: crudelis in soluēdo Judicū. xj. Vbi Abessan q̄ septē annis israel iudicauit: Vbi abbialon zabulonites. Vbi abdon filius Hellel Pharatonites: q̄ hūit. xl. filios de q̄bus Judicū. xij. Vbi Sanson fortis q̄ leonē interfecit: philisteos occidit ⁊ tot ⁊ tāta fecit ⁊ traheos Judicū. xv. ⁊. xvj. ca. Vbi Deli et Samuel ⁊ ceteri victoriosi duces pp oli indeorū. Vbi reges illi potētissimi q̄s prefecit eis deus. Vbi Saul q̄ p̄mus regnauit in isrl ⁊ eruo lūtate dei vnct⁹ est in rege a Samuele sacerdote. j. Reg. xv. Vbi david q̄ scōus regnauit q̄ p̄missiōe dei interfecit gigātē goliath: ⁊ demū ad paucos dies effectus est rex sup populū israel. j. Reg. xvj. Vbi Salomon filius eius qui regnauit post david patrē suū. iij. Reg. iij et dedit eis dñs sapientiā ⁊ prudentiā multā nimis ⁊ latitudinē cordis quasi arenā que est in littore maris ⁊ erat sapientior cūctis hominibus: possidebatq̄ oia regna a flumine terre philistijm vsq̄ ad terminū egypti. iij. Regum iij. Et edificauit domū dñi: ⁊ glorioſe regnauit in vita sua. Vbi roboam: vbi Abias: Vbi Assa: vbi Josaphat: vbi Jozam: vbi Ochozias: vbi Joas: vbi Amasias: vbi Ozias: vbi Joathā: vbi Achaz: vbi Ezechias: vbi Manasses: vbi Amō: vbi ⁊ reliqui indeox reges: q̄ vt in libris regū diffusius notat⁹ successiue regnauerūt cū virtute multa ⁊ victoria inimicorum populi dei. Quid fecistis o iudei. Quod scelus cōmisistis: cur dati estis in opprobrium gentium: ⁊ abiectionē cunctis gentibus: Vbi Esaias, vbi Hieremias, Ezechiel. Daniel, Osee as, Johel. Amos. Abdias. Jonas. Micheas. Naum. Abachuc. Sophonias. Aggeus. Zacharias. Malachias. Certe nullus est qui ali quid pphetizet de aduentu messie quia iam venit. Ipsi aut̄ iudei clauserunt cor suum: et tam manifestissimis exemplis apertissimisq̄ experimentis credere nolunt.

Qꝛ ecclesie stabilitate probatur christum iam venisse,

Capꝫm II

Ecunda conclusio dicitur ecclesie stabilitas. Nam a tempore xp̄i stabilis ⁊ firma permansit nec vlle vnq̄ tempestates: nō dico solūmodo hereticoꝝ. sed etiaꝫ potentissimoꝝ tyrannoꝝ potuerunt illā sub mergere. Quod vtiq̄ fieri non posset nisi celitus defenderetur. Nec deus ita sibi assisteret si mendaciter predicaret xp̄m venisse. Quisnā explicet quod fuerunt imperatores Romani q̄ xp̄ianū nomen delere conati sunt ⁊ ecclesiā dei durissimis cruciatibus ⁊ omni crudelitate vexarunt. Nonnulli fuerūt qui dixerūt decē tantū persecutiones ecclam passam. Una vero nouissimā ⁊ futurā esse dicūt ab antixpo: quos tamen Augustinus improbat. li. xviij. de ciui. dei. lij. c. vbi ait. Proinde nec illā quidē temere puto esse dicendum siue credendum: qd̄ nōnullis visum est vel videt nou am plius ecclesiam passuram persecutione vsq̄ ad tempus antixp̄i q̄q̄ iam passa est. id est decem ⁊ vndecima eademq̄ sit nouissima ab antixpo. Primam quippe computant a Nerone. Secundam a Domitiano. Tertiā a Traiano. Quartam ab Antonio. Quintam a Seuero. Sextam a Maximino. Septimā a Decio. Octauam a Valeriano. Nonam ab Aureliano. Decimam a diocletiano ⁊ Maximiano. Plagas enim egyptiorum quoniam decē fuerunt: anteq̄ inde exire inciperet populus dei putant ad hunc intellectum esse referēdas vt nouissimas antixp̄i persecutio similis videatur vndecime plage egypti: qua dum hostiliter persequerentur hebreos in mari rubro populo dei per siccū trāseūte perierunt. Sed ego illa re gesta in egypto istas persecutiones prophetice significatas non esse arbitror quāuis ab eis qui hoc putant exquisite et ingenioſe illa singula his singulis comparata videantur: non pphetico spiritu. sed conjectura mentis humane. qua aliquādo ad ve

UVA. BHSC. IyR_227

rum peruenit. aliquādo fallit. Quid enim q̄ hoc sentiūt dicturi sunt de ꝑsecutiōe. quia ipe dominus crucifixus est. In quo eam sunt numero posituri. Si autem hac excepta estimant computandum tanq̄ ille numerande sint: que ad corpus ꝑtinent: non qua ipsuz caput est appetitū ⁊ occisum. Quid agēt de illa que postea q̄ xp̄s ascendit in celū hierosolymis facta est. vbi beatus stephan⁹ lapidat⁹ est? vbi iacobus frater iohis gladio trucidatus est? vbi apostolus petrus vt occideret inclusus est: ⁊ ꝑ angelū liberatus? vbi fugati et dispersi de hierosolymis fratres? vbi Saul⁹ q̄ postea paulus apostolus factus est vastabat eccl̄iam: vbi ipe quoq̄ iam fidez quā ꝑsequebatur euangelizās: qualia faciebat est passus siue per iudeam siue ꝑ alias gētes quascunq̄ xp̄m fruentissime p̄dicabat? Cur ergo eis a nerone videt ordiendū: cum ad neronis tempora inter atrocissimas ꝑsecutiones, de q̄bus nimis longum est cuncta dicere eccl̄ia crescēdo ꝑuenerit. Hec Aug. qui in p̄missis verbis docet eccl̄iam dei nō nisi inter turbines ⁊ conquassatiōes varias floruisse. Et illud ꝓfecto mirabile vnicuiq̄ esse debet q̄ imꝑatores romani: quibus mūd⁹ olim resistere nō potuit ⁊ totum terraruz sue orbem iurisdictioni subiecerunt: non valuerūt cultū dei delere de t̄ra quem nullus defendit armis: nec pecunia: nō den iq̄ humanis fauoribus: q̄nimmo cuz importuna ꝑsecutione victores esse deberēt: ipi ita victi sunt vt in vrbe collocaret sedes ecclesie sancte dei. O admirabilis virtus iesu xp̄i crucifixi. O incogitabilis potentia xp̄i: q̄ moriens resurgere voluit tertia die: vt stabiliret eccl̄iam eamq̄ firmaret sicut ꝓmiserat petro Mat. xvi. Super hanc petrā, scz me christuz edificabo eccl̄iam meā: ⁊ porte inferi nō preualebunt aduersus eam. Ipse est de q̄ daniel exposuit visionez nabuchodonosor: q̄ debeat subijcere regnum romanoꝝ. Nā nabuchodonosor vt d̄r Dañ. ij. dixit. Uidi statuā magnā cuius caput ex optimo auro erat: pect⁹ ⁊ brachia ex argento: venter ⁊ femora ex ere: tibie ferree. Et post sequit q̄ abscisus est lapis de monte sine manibus: ⁊ ꝑcussit statuam in pedibus ei⁹: ⁊ cōminuit eos. Per statuam designant quattuor regna. Primum est regnum chaldeorum: quod designat ꝑ caput aureum sicut ipe daniel exponit. Secundū est regnuz persarum quod designat per argētum: quod subiecit sibi regnuz chaldeorum. Designatur autē per argentum, vt dicit Nicolaus de lira quia in illo regno multum vacabant sapientie ⁊ eloquētie: que significant per claritatez argenti ⁊ eius sonoritatem: Et quia regnuz medorū ⁊ persarum p̄mo fuerunt duo regna ⁊ in vno regnabat Darius: ⁊ in alio Cyrus: ideo signata fuerūt per illa duo brachia. Uerūtamēn quia fuerunt cōiuncta simul tempe Cyri: mortuo Dario: illa duo brachia erāt cōiuncta in pectore vno. Tertium est regnum grecorum. quod subiecit sibi regnū persarum tempore Alexandri magni. Designat autem per es propter sonoritatem grece eloquentie qui es inter alia metalla est magis sonorum Quartum est regnum romanorū: quod designatur per ferrum: quia subiecit sibi regnum grecorum ⁊ omnia regna mūdi: sicut ferrum domat omnia alia metalla. Per lapidez aūt abscisum sine manibus designatur christus: quia est natus de virgine sine manibus complectentium: que virgo designat per montez propter excellentiā vite. Cui xp̄o subijciendū erat reguum romanoꝝ. Quod impletuz fuit tempore Constantini: quia beato Siluestro baptizatus romanum imperium christo subiecit. Ex quibus omnibus conuincuntur iudei: vt velint nolint dicant christum venisse, quem tamen impie negant absq̄ vlla rationabili causa ⁊c.

Qd̄ christum venisse probatur claritate miraculorum. Capl̄m. III

Tertia conclusio dicitur miraculoruz claritas. Constat nāq̄ venisse xp̄m quia ante aduentum eius multa miracula facta sunt in veteri lege. Nunc v̄ro illa fieri tantum videntur in christiana religione v̄tute domini nostri iesu christi. Quāta enim fuerint illa signa olim exhibita. patet in scripturis veteris testamenti. Ibi quidem vt Augustinus testat libro. x. de ciui. dei. cap̄. viij. reperiemus qualiter abrae ex sterili vxore datus est filius: etiam ipa senescente. Gen̄. xxi. Ibi vxor Loth in statuam salis conuertitur: quia supernum p̄ceptum cōtempsit. Genes. xix. Ibi ī liberatiōe populi de egypto: colūna ignis per noctem. ⁊ nubis per idem iter p̄bebat israelitico populo. Exodi. xiij. Ibi aꝑtum mare rubrum ostendit: ⁊ filij israel ꝑ siccum transeūtes. egytij vero in medijs fluctibus inuoluunt. Exo. xiiij. Ibi marath fluuius amarissimus immissio ligno dulcificatur. Exodi. xv. Ibi manna paratur patribus in deserto. Exo. xvi. Sed quid omnia numerare tentamus: cum breuis sermo illa explicare neq̄at.

UVA. BHSC. IyR_227

Non negant ipſi iudei que dicimus, ſi ꝛ̄ndere nolunt cur tot ſigna ꝝ̄tutes defecerunt. Negant aūt ꝙ in noſtra fide nūc tales ꝝ̄tutes ꝛ multo maiores inueniant. Nos aūt qui ꝛ̄pia ni ſumus de dño ieſu ꝛ̄po autētice legimus: ꝙ miracula multa fecit curādo infirmos, ob ſeſſos a demonibus liberando: illuminando cecos, mūdando leproſos, et quod maius eſt mortuos reſuſcitādo, vt dicrū eſt fructu. viij p̄ntis operis. Et nō ſolum in creaturis rōna bilib⁹ videnf hec ſigna, ſed etiā in inſenſibili⁹ bus elementis. Hinc eſt ꝙ Grego. in omelia epiphanie ait. Omnia elementa auctorē ſuū veniſſe teſtata ſunt. Ut em̄ de his quaſi q̄dā vſu humano loquar, deū hunc celi eſſe cognouerunt, quia ꝑmus ſtellaꝫ miſerunt. Mare cognouit, quia ſub eius plantis ſe calcabile p̄buit. Terra cognouit, quia eo morīte cōtremuit. Sol cognouit, quia lucis ſue radios abſcondit. Saxa ꝛ parietes cognouerunt, quia tempe mortis eius ſciſſa ſunt. Infern⁹ cagnouit, q̄a hos quos tenebat mortuos reddidit. Et tamen hunc quē deuꝫ omnia elementa in ſenſibilia aſſerūt, adhuc infideliuꝫ iudeoꝝ corda deum minime eſſe cognoſcūt ꝛ duriora ſaxis ad pniam ſcindi nolūt: eumq̄ cōfiteri ab negant. Quez elemēta vt diximus aut ſignis aut ſciſſionibus deū clamāt hec ille. Nec ipſe ꝛ̄ps tñ iſta miracula fecit, ſed in eius ꝝ̄tute ꝛ nomine in eccl̄ia vſq̄ in hodiernum diem multiplr̄ fiunt, ſicut pz in apl̄is in martyrib⁹ in ꝝ̄ginibus ꝛ in cōfeſſoribus. De q̄bus oīb⁹ tāta dici poſſunt ꝙ vix aliquis illa queat aut legere aut audire. Veruntamen illud vnum eſt miraculū miraculoꝝ oīm clariſſimū ac mirabiliſſimū ꝙ mūdus tot⁹ p apl̄os in chriſtū crediderit. Nec fuerunt ruſtici ſimpliciter vulgares rudiote q̄ in ꝛ̄pm crediderūt. ſi virtutes rarti. docti. periti. pl̄i. oratores. p̄ncipes: reges, ꝛ impatores. Unde Auguſtinus, xxj. li. de ciui. dei. c. v. dicit. Jam ergo tria ſunt i credibilia que tñ facta ſunt. Jncredibile eſt ꝛ̄pm reſurrexiſſe in carne ꝛ in celum aſcēdiſſe cuꝫ carne. Jncredibile eſt mundū rem tam incredibilem credidiſſe. Et incredibile eſt homines ignobiles infimos pauciſſimos impitos rez tam incredibilē taꝫ efficaciter mūdo, ꝛ in illo etiam doctis ꝑſuadere potuiſſe. Horū trium incredibiliū p̄mū nolunt iſti cū q̄bus agim⁹ credere. Scōm cognſ ꝛ cernere qō tamē nō inueniūt. vnde fit factū ſi non credūt tertiuꝫ Certe reſurrectio ꝛ̄pi ꝛ in celum cū carne euꝫ qua reſurrexit aſcenſio toto mūdo iā p̄dicat ꝛ credit. Si credibilis non eſt. vñ toto terrarum orbe iam credita eſt. Sed multi nobiles ſublimes ꝛ docti etiā ſe vidiſſe dixerunt. ꝛ qō viderunt diffamare curarūt: eis mundū credidiſſe non mirū eſt. Sed iſtos adhuc credere nolle perdurū eſt. Si aūt vt veruꝫ eſt pauc obſcuris mimis ꝛ indoctis ea ſe vidiſſe dicentibus ꝛ ſcribētibus credidit mūd⁹. cur pauci obſtinatiſſimi qui remanſerūt ipſi mundo iā credēti adhucuſq̄ nō credūt? Qui propterea numero exigno ignobiliū infimoꝝ impitoꝝ hoim credidit. quia in tam cōtemptibilib⁹ teſtibus multo mirabilius diuinitas ſeipa perſuaſit. Eloquia nāq̄ perſuadentiū q̄ dicebāt mira fuerūt facta nō verba. Qui em̄ ꝛ̄pm in carne reſurrexiſſe, ꝛ cum illa ad celū aſcēdiſſe non viderant. id ſe vidiſſe narrantibus non loquētibus tantū. ſed etiam mirifica facientibus ſigna credebāt. Homines quippe quos vnius vel vt multum duarū linguaruꝫ fuiſſe nouerant. repente linguis omniū gentiuꝫ loquentes mirabil̄r audiebāt. Claudū ab vtero matris. ad eoꝝ verbuꝫ pro ꝛ̄pi noie poſt quadraginta annos incolumē cōſtitiſſe. Sudaria de corpibus eoꝝ ablata ſanandis languentibus ꝑfuiſſe. in via qua fuerant tranſituri poſitos in ordine innumerabiles morbis varijs laborātes vt ambulantiū ſup eos vmbra tranſiret cōtinuo ſalutem ſolere recipere ꝛ alia multa ſtupēda in ꝛ̄pi nomine p eos facta ſunt ſigna. Poſtremo etiā mortuos reſurrexiſſe cernebant. Que ſi vt leguñ geſta eſſe cōcedaut ecce tot incredibilia tribus illis incredibilibus addimus. Et vt credaf vnū incredibile: q̄ de carnis reſurrectōe atq̄ in celum aſcēſione dicit multoꝝ incredibilium teſtimonia tanta cōgerimus ꝛ nōdū ad credendū ab horrenda duritia incredulos flectim⁹. Sicho per apoſtolos ꝛ̄pi: vt eis crederef reſurrectionem atq̄ aſcenſionem predicantibus chriſti etiam iſta miracula facta eſſe non credunt. hoc nobis vnum grande miraculum ſufficit: quod iam terrarū orbis ſine vllis miraculis credidit. Hec Auguſtinus. Confundātur ergo iudei duri qui chriſtianā fidē impugnant qui chriſtum veniſſe negant. quem vt predixim⁹ tot quotidiana miracula declarant et manifeſtant. O iudei olim a deo predilecti. modo dati in opprobriū gentium reuertimini reuertimini, deponite veſtram duritiem. Currite ad chriſtum deſideratum, qui iam venit manſuetus. qui eſt benedictus in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

UVA. BHSC. IyR_227

Feria sexta post secundā dñicā aduent⁹.de fide firma.q̄ debem⁹ xp̄z cog̃scere.Ser.XIII Jesus fide cognoscitur. Fructus.XIII.

b Eatus qui non fuerit ꝛc̄.vbi.s̄.Magna est multitudo ꝛ numer⁹ pene incredibilis eorū qui eterno bono priuant̄.qm̄ in xp̄z credere nolunt,cū tñ vt apl's docet ad Heb.xi.sine fide impossibile est placere deo.Jp̄a nāq̄ est que intellectū illuminat.menti veritatē reserat.ꝛ aīam ducit ad noticiā eoꝝ que necessario sunt cognoscenda ꝑ obtinenda salute.Et qm̄ qui sine fide viuit vel in aliquo articulo fidei dubitat.vt notat̄ ex̄ de herēticis.c.i.ifidelis simpl'r est.Jdcirco in presenti sermone dicturi sum⁹ contra eos que fide integra carēt ꝛ in xp̄o scandalizant̄.Pro quib⁹ ponemus fructū qui est.Jesus fide cognoscit̄.Ad quod plene intelligēdū tres ꝯcl'ones erūt notande

Prima ꝯcl'o d̄r ꝑuitas.
Scd̄a ꝯcl'o d̄r sublimitas.
Tertia ꝯcl'o d̄r supioritas.

Qd̄ proprio ingenio xp̄m cognoscere non possumus. Capl'm. I

p Rima conclusio dicit̄ paruitas.In qua scire debem⁹ ꝙ xp̄m per fidē cognoscere possumus.ingenio autē ꝑprio nequaq̄ qꝛ intellect⁹ rōnalis creature ꝑ semetip̄m ad talē noticiā extendere se minime valet.Nisi dicerem⁹ ꝟm eos qui fatui sūt ꝙ intellect⁹ noster intelligit oīa.qd̄ est falsuz Et falsitas ista hr̄i pōt si cōsideret̄ ꝙ triplex est intellectus.

Prim⁹ est intellect⁹ diuin⁹.
Scd̄s est intellect⁹ angelic⁹.
Terti⁹ est intellect⁹ human⁹.

Primus intellectus est diuinus.de quo dicit Scotus dist.ij.primi li.ꝙ est infinitus et cognoscit quodcūq̄ ītelligibile perfectissime quantū est intelligibile in se,ꝛ vnico actu intelligendi intelligit semetip̄m ꝛ oīa.Qd̄ etiaz late declarat sanct⁹ Thomas libro primo cōtra gētiles.c.xxiiij.Et quia esse dei est infinitū.ipse solus se infinite intelligit. Secūdus intellellect⁹ est angelic⁹ de quo dicit Diony. in libro de diuinis noībus:ꝙ est deiformis. Quod ideo dicitur ꝟm Boñ.in.ij.dist.iij.ꝑte ij.ar.ij.q.ij.ad primū arg.non quia habet deiformitatē quā habet intellectus gloriosus ꝑ assimiliationē que est in statu perfecto,ꝟ q̄a sine susceptione specierum per illud quod hz in se actu cognoscit,Et ob hoc angelus, naturali cognitōe diuinam essentiam videre non potuit in claritate sua.Tum qꝛ hec cognitio est primū premium:quo habito mens creata quiescit tanq̄ beata ꝛ perfecta.ꝟm illd̄ Job. xvij Hec est vita eterna vt cognoscāt te soluz deum verum.Angelus aūt nō erat ꝑ naturā beatus.ideo hoc p̄mium non obtinuisset nisi gratuita dei influētia.Tum quia diuina lux ꝓpter sui eminentiā est inaccessibilis viribus oīs create nature,ꝛ ideo ꝑ quādā benignitatē cōdescensionē facit se cognosci:ita ꝙ in illa cognitione cognoscēs multo plus agat̄ q̄ agat Jlla aūt cōdescensio bonitatis q̄d gratuitum dicit:sed cōstat ꝙ nō dicit diuine essentie humiliationē.quia nō pōt minorari.ꝟ dicit alicuius radij gratuitā immissionē.ꝓpter quaz anima clare cognoscit cū est immissio abūdātia sicut est in gloria.Tum etiā nō vidit angelus naturali cognitione diuinā essentiā:quia proximior est deo anima habens gr̄am q̄ sit angelus habens sola naturalia.Anima vero exuta cū gr̄a nō potest aspicere lucē summaz nisi adiuuet̄ per gl'iam.sicut patet de his qui fuerunt in limbo ꝛ de alijs qui sunt in purgatorio. A fortiori ergo nec angelus hz cognitionem de diuina essentia ꝑ naturā:ꝟ cognouit deum tunc in puris naturalib⁹ cōstitutus per speculum clarum et per vestigiū.Hec Bona.in.ij. Ubi ostendit̄ limitatio intellectus angelici.quia nō extendit se ad intelligēdum essentiā diuinam eo modo quo intelligit ītellectus diuinus.Jnsuper etiā in gloria vn⁹ angelus magis intelligit q̄ alius.quia vt vult Diony.libro de ange.hierar.diuine reuelationes fiunt a deo immediate ip̄i seraphin.illas v̄o cōmunicat cherubin.ꝛ sic ꝟm ordinē superiores inferioribus reuelāt. Tertius intellect⁹ d̄r hūan⁹ qui longe inferior ē ītellectu nagelico.quia cognoscit res in tempore ꝛ cum discursu ratiocinādo,qui tamē non est equalis in omnibus rōne vtentibus.quia qd̄ vn⁹ scit alter ignorat.nec etiam aliquis ita est doct⁹ quin possit fieri doctior ꝟm illud Prouer. j. Audiens sapiens sapientior erit.Vñ refert Hiero.de Themistide pb̄o scribēs ad Nepotianū:ꝙ cum expletis.cxxvij.annis ad mortem appropinquaret:amare flebat,dicens se tunc e vita migrare:cum aliquid scire inciperet Quo exemplo monemur ꝙ nō nisi fatue existimant quidā se omnia scire,ꝛ illa putāt esse que ipsi intelligūt:ꝛ que non intelligūt:omnino non esse.Jsti sunt qui spiritu superbie et presumptionis decepti a veritate fiunt alie-

UVA. BHSC. IyR_227

ni.qz vt dicit Berñ.sup cantica. Supbo oculo veritas non videf.t Aug.vij. confessionū semetipm de tali errore redarguit dicēdo. Tu moze meo separabar a te:t nimis inflata faciez claudebat oculos meos. Cum itaqz oim intellectus non sint equales:oportet vt omnes fide inuentur.

Qz ea que de xp̄o cognoscunf sunt ita sublimia q̄ excedūt capacitatē humanā.ideo necesse est ipm fide cognoscere. Capl'm II

Secunda cōclusio ōz sublimitas. Ne-
s cesse est em̄ iesum fide cognoscere:qz ea que de xp̄o dicunf adeo sunt sublimia.vt hois naturalē capacitatem excedant Qō cōueniēs esse ostendit sanctus Tho.in p̄mo cōtra gentiles.c.v.triplici rōne.

Primo rōne ordinatiōis.

Scō rōne vere cognitiōis.

Tertio rōne delectatiōis.

Primo equidē decens fuit hoibus p̄poni fide tenenda ea que supza naturales animi vires suut rōne ordinatiōis. Ordinamur enim ad altiꝰ bonū q̄ experiri in presenti vita possumus. Ideo oportuit mente euocari in aliq̄d altiꝰ q̄ rō nra pertingere in presenti possit vt sic discamus aliq̄d desiderare t in illud studio tendere quod totū statū presentis vite excedit t hoc p̄cipue xp̄iane religiōi cōpetit.q̄ singulariter bona spiritualia t eterna p̄mittit.

Scō hoc cōueniēs fuit rōne vere cognitionis ad dei scz veritatē cognitione habendam Cūc em̄ solū deū in presenti vere cognoscim⁹ q̄n ipm esse credim⁹ supza oē illud qō de deo cogitari pōt ab hoie eo q̄ naturalē hois cognitionē diuina suba excedit. Tertio illud fuit cōueniēs rōne delectationis. Noticia nā qz diuinoz est valde delectabilis. Vñ Arist.t. ethicoz.c.vij.cōtra Simonidez pbm dicit. q̄ hō ad diuina t immortalia tendere dz q̄tum pōt. Dic Simonides dimittendam hoi dicebat superioz cognitionē:t humanis rebꝰ inge niū applicandū. inquiens humana sapere hominē t mortalem mortalia. Et.xj.de animalibus Aristo. dicit q̄ cuis parū sit qō de substātijs supioribꝰ pcipim⁹ :illud tñ modicū est magis amatū t desideratū oi cognitiōe. quā hēmus de substātijs inferioribꝰ. Et in.ij.de celo t mūdo ait. q̄ cū de corpibus celestibꝰ que stiones solui possunt parua t topica solutiōe ꝺtingit auditoꝛ.vt vehemens sit gaudiū eius oīdens q̄ de rebꝰ nobilissimis q̄tucūqz imperfecta cognitio maxima p̄fectione t delectatione aie ꝓfert. Adulto magis ergo cognitio diuinoz secretoz que fide haberi potest.

Qō ꝓfirmādo p̄dicta fidei sacra superare altitudinē humani intellectus. Cap'. III

Tertia cōclusio ōz supioritas. Et dicē
t in p̄ma t scōa cōclusione cōstare pōt q̄ fidei sacra supant altitudinez humani intellectꝰ:ideo rōne demonstratiua cognosci nō p̄nt. Opz ḡ vt simplici fide et non sophistica interrogatōe suscipiant. Ideo scribit ex̄ de sum.trini.et fide ca.c.j. vbi glo.ait. Ubi rō deficit supplet fides. Et hoc Hilariꝰ iij.li.de trini.ait. Necq celestium per se sciam humana imbecillitas ꝓsequef:neq intuibilū intelligentiā ipe sibi coꝛpalū sensus assumet Non em̄ subeūt ingenia nra in celestez sciam neq incomphēsibilē veritatē sensu aliq̄ infirmitas nra cōcipiet. Neq ꝓpter hoc irrōnabiliter mouenf qui sic credūt ea q̄ hūanā rōnez supant. quia vt inq̄t Hugo de sancto Victo. libro.j.parte.iij.c.xxiij. Circa credēda q̄daz sunt extra rōnem vt necria. q̄dā sm rationez vt ꝓbabilia. q̄dā ꝺ rōnē vt incredibilia. q̄daz supza rōnē vt mirabilia t dīna. Si ꝺ dicaf q̄ in fide ꝓponif aliq̄d qō etiā humana rōne inuestigari possit vt deū esse. t tñ credendum nobis ꝓponif. tradere ergo saltem ista tanq̄ credēda videf esse supfluū. Ad ꝺ rñdet scūs Tho.ij.ij.q.ij.ar.iiij.q̄ necessariū est homini accipe p modū fidei etiā quedā que naturali rōne ꝓbari possunt triplici rōne.

Primo ꝓpter generalitatem.

Scō ꝓpter velocitatem.

Tertio ꝓpter securitatem.

Primo ꝓpter ḡalitatem: qz noticia fidei potest esse generalioz et cōioz. Si enim veritas diuina solūmodo rōni inquirēda relinq̄ref:paucis hoibus inesset noticia dei. Scōm em̄ Tho.j.ꝓtra gētiles.c.iij.a fructu studiose inq̄sitionis q̄ est inuētio veritatis plurimi impediunf tribus de causis. Quidā siquidez ꝓpter cōplexionis indispositionē. ex q̄ multi sunt naturaliꝰ indispositi ad sciendū. Unde nullo studio ad hoc ptingere possent vt summū gradū humane cognitionis attingerēt:q̄ in cognoscēdo deū cōsistit. Quidā ꝺ impediunf necessitate rei familiaris. Opz em̄ inf hoies eē aliq̄s qui tpalibus administrandis insistāt:hm̄ tantū tp̄s in ocio contemplatiue inq̄sitionis nō possent expēdere: vt ad summū fastigiū humane inq̄sitionis pertingere ppsent.s.dei cognitionē. Quidā aūt impediūtur pigritia. Ad cognitionē em̄ eoꝝ q̄ de deo ratio inuestigari potestꝫ multa precogno-

UVA. BHSC. IyR_227

scere. cum fere totius philosophie ꝯsideratio ad dei cognitionē ordinet. Propter quod metaphisica que circa diuina versat. inter philosophie partes vltima remanet addiscenda.

Scda rō est ꝓpter velocitatē. Uelotiꝰ enim fide q̄ ratione cognoscit deus ⁊ citius. Nam qui ad predicte veritatis cognitionē ratione vellet ꝑuenire. vix post longū tēpus id posset attingere. Tū ꝓpter multa que exigūt. vt dictū est tum etiā quia tempe iuuentutis diuersis passionū motibus anima fluctuās nō est apta ad tā alte veritatis cognitionē: sed in q̄escendo fit prudens ⁊ sciens vt habet. vij. phisicoꝝ. Tertia ratio est propter securitatem qꝛ noticia fidei est securior inuestigatione rationis. Plerūq; em̄ tali inuestigatiōi falsitas admiscet propter debilitatē intellectꝰ nr̄i in iudicando: ⁊ fantasmatū permixtionē. Et iō oportuit: vt per viam fidei veritas elucescat Hinc aplus ad Epb. iiij. Non amplius ambuletis sicut ⁊ gentes ambulāt in vanitate sensus sui: tenebris obscuratū habentes intellectū. Igit humiliet vnusq̄sq; mentē suā: deponat om̄es curiositates animi sui: abijciat q̄libet presumptionē a se: ⁊ cū d̄ xp̄o senserit fide videāt propter ratiōis debilitatē. Sed nescio quid dicā de multis qui nullo argumēto flecti possunt ad credendū que credere obligant Nisi forte dixerim eos excecatos: vel supbia. vel auaritia: vel luxuria: a quibꝰ cū abstinere nolit id credūt quod volūt: Hoc nanq; solum esse videtur maloꝝ refugiū. Quapropter nos veram fidem habeamus: vt deū in celo videre possimus: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Sabbato post scdam dn̄icam aduētus de sequela xp̄i. cōtra falsos xp̄ianos: qui dicunt se in xp̄m credere: quē tn̄ in opibus virtutuꝫ nolunt imitari: vnde in ip̄o merito scandalizātur. Sermo. XIIII

Jesus est imitandus. Fructus. XIIII

b Eatus qui non fuerit scādalizatꝰ i me vbi. s. Ondūt q̄dā se i hac vita xp̄ꝫ diligere: ⁊ in ipsum credere verba proferendo: sed operibus ipsi contrariant: quoniā vitiosius viuūt vitaq; eorum est reprehensibilis valde: atq; i his que dei sunt facillime fatigantur: adeo vt nec in minimo laborare velint pro adipiscenda gloria sanctoꝝ. Pro quibꝰ in presenti sermone dicturi sumus de sequela iesu xp̄i. quia vt Jac. ait. ij. c. fides sine operibus mortua est. Non enim prodest nobis xp̄m commendare. xp̄m laudare: xp̄m magnificare: xp̄m nominare: nisi xp̄m fuerimꝰ imitati. Erit itaq; huius sermonis fructus. Jesus est imitandus. Nam qui ip̄m sequitur in illo non scandalizatur. Pro cuiꝰ declaratione circa xp̄i sequelam tres ꝯclusiones notabimus.

Prima ꝯcl'o d̄r determinatio.

Scda ꝯcl'o d̄r ratio.

Tertio ꝯcl'o d̄r retardatio.

Qd̄ debemus imitari xp̄m: non tn̄ in om̄ibus sed ex necessitate in obseruātia humili diuinorū consiliorū ⁊ operibus perfectionum.

Capitulum. I

p Rima ꝯclusio dicit determinatio. In qua expedit scire in quo debemꝰ xp̄m sequi. De quo Petrꝰ ait. i. Pe. ij. Xp̄s passus est pro nobis vobis relinquens exemplū: vt sequamini vestigia eiꝰ. Et Job. prima canonica. ij. c. Qui dicit se in xp̄m credere. debet sicut ille ambulauit ambulare. Et Lactā. vij. li. diuinaꝝ institutionū ait. Pater em̄ noster ac dn̄s qui ꝯdidit firmauitq; celū qui libratā magnitudinē sua terram vallauit mōtibus mari circūdedit ānibusq; distīxit: ⁊ q̄cquid est in hoc opere mūdi mirabile cōflauit atq; perfecit ex nihilo: perspectis erroribꝰ hominū ducē misit qui nobis iustitie viā panderet. Hunc sequamur om̄s: hūc audiamꝰ: huic deuotissime pareamus. qm̄ solus: vt ait Lucretius. Ucridicis hominū purgauit pectora dictis. Et finē statuit torpedinis atq; timoris. Exposuitq; bonū summū quo tendimus oēs Quid foret atq; viam mōstrauit limite ꝑuo. Quo possemus ad id recto conscēdere cursu. Nec tantū ondit. sed precessit ne q̄s difficultatis gratia iter veritatis horreret. Et Greg. d. Qui xp̄i vestigia dedignant sequi: qua temeritate sperant ad eius claritatis gaudia consequenda peruenire? Et in euāgelio ipse saluator ait. Joā. viij. Ego sum lux mūdi: qui sequit me nō ambulat in tenebris. Et Joā. xiij Exemplū em̄ dedi vobis vt quēadmodū ego feci vobis ita ⁊ vos faciatis. Ex his remanet dubius animus: in quo debeamus xp̄m sequi: cum xp̄us ieiunauerit quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus: nihil comedēs vel bibēs: in desertū locum ad orandū accesserit. aīam suā ꝑsecutoribus obtulerit: fueritq; multipliciter illusus: flagellatus. cōtumelijs affectus. in medio duorum latronū crucifixꝰ ⁊ tandem pro nobis cum amaro dolore mortuus. Si ergo debemus xp̄m sequi, nunquid

UVA. BHSC. IyR_227

ꝛ talia pati obligati sum⁹. ita vt aliter nō possimus saluari? Ad quod est notandū illud qđ dicit dn̄s Boñ, in quodā libello suo: qui intitulat̄ apologia pauperū: ꝙ in xp̄o ꝯtingit tres actus reperire.

Primi respiciūt dignitatē excellētie.

Secundi condescensionem misericordie.

Tertij informationē ꝑfecte vite.

Primi actus in xp̄o respiciūt dignitatē excellentie. vt illi in q̄bus apparet sua potentia sicut opera miraculosa: vel sapiētia sicut reuelatio secretoꝝ cordis: vel seueritas iudicij: sicut eijcere vendentes ꝛ ementes de templo ꝛ dura increpatiōe ferire pōtifices: vel auctoritas officij: sicut sacr̄m cōficere: ꝛ man⁹ imponere: ꝛ relaxare peccata. Que om̄ia xp̄o cōueniūt: quia ipse erat deus op̄s, erat homo, ꝛ ex gratia vnionis om̄ia sciēs erat iudex, et erat sacerdos. Scd̄i actus in xp̄o respiciūt condescensionē misericordie. Nā xp̄s nuptijs int̄fuit. Comedit cū phariseo Luc. vij. In domo Marthe ꝛ Magdalene mlt̄oriēs hospitabatur. ibiq̄ comededat apposita sibi cibaria Cōedit cuꝫ publicanis ꝛ peccatoribus. vt patet Matth̄. ix. Et qn̄ comedit in domo Matthei pharisei murmurabāt dicētes quare cū publicanis ꝛ pctōribus māducat magister vester Habebat tunicā incōsutilē nō rudem nec hispidam, Cōuersabat̄ inter hoīes, ꝛ tandē cuꝫ pctōribus loquebat̄. Que oīa ipse fecit nō tā q̄ imperfect⁹ sed ꝑfectissimus. Et hmōi opera in ipso imperfecta nequaq̄ fuerūt. qꝛ sicut bonū dicit̄ tripliciter. ita ꝛ malū tripliciter, ꝛ sicut perfectū tripliciter: ita ꝛ imꝑfectū dicit̄ tripliciter. Est em̄ bonū ex genere, vt actus trāsiens sup̄ debitā materiā. vt ire ad eccl̄iaꝫ dare elemosynā. ieiunare ꝛ sil̄ia. Est etiaꝫ bonū ex circūstantia: sicut actus circūstātijs debitis informatus. vt occidere hoīem propter iustitiā. quia lex ita iubet. Est etiā bonū ꝟꝫ se quod nullo mō potest fieri male. vt est diligere deū est opus virtutis ex radice charitatis procedens. Similiter malū aliquid est ex genere. vt actus trāsiens sup̄ materiā indebitā sicut occidere hoīem. Est malū ex circūstātia. sicut dare elemosynā diuiti, pauperib⁹ fame perire permissis. ꝛ ieiunare ꝓpter inanez gloriam. Et est malū ꝟm se, ꝛ est illud qđ nullo modo potest fieri bene sicut odire deum. ꝛ de facto peccare mortaliter. Perfectuꝫ etiam quoddam est ex genere. vt est actus difficilis ꝛ excellens, vt omnia relinquere ꝛ religionez intrare. Quoddam est perfectuꝫ ex circūstantia. vt est actus debitis circūstantijs ꝛ perfectionibus informatus, sicut fugere mortem non ex infirmitate ꝛ timore. sed pro meliori bono, vel qnātū ad deum vel quātū ad proximū. Tertiū est perfectum ꝟm se, sicut est act⁹ difficilis a virtutis sublimitate procedēs. vt est motus feruide ꝛ calide dilectionis in deū

Imperfectū etiā dicitur tripliciter. Quoddam est imperfectum ex genere. vt est actus facilis ad quez humana infirmitas ꝛ fragilitas communiter inclinatur. vt possidere pecuniā habere vxorē ꝛ similia. Quoddā est ex circūstantia. vt dimittere vestem propter fugam maioris iniurie. Tertiū est imperfectuꝫ ꝟm se. quod nullo modo potest stare cū euangelica perfectione. vt fugere paupertatem. Ex his om̄ibus apparet ꝙ bonum ꝟm se nūq̄ potest esse malum ꝛ econuerso. Sed bene bonum ex genere potest esse malum ex circūstantia, sicut qui iret ad ecclesiam vt placeret hominibus ꝛ non deo. Et malū ex genere potest esse bonuꝫ ex circumstantia. sicut si iudices maleficiorum ꝟm iura aliquem occiderēt In quo casu non male faciunt. sed bene faciunt. vt patet. xxiij. q. v. c. lex eterna. c. cum minister. ꝛ. c. qui malos. Perfectum etiaꝫ ex genere potest esse imperfectum ex circumstantia, sicut intrare religionez causa alicuius cōmodi temporalis. Ita etiaꝫ imperfectum ex genere posset perfectum esse ex circumstātia sicut facere aliquod opus ad debitum finem charitatis ordinatū procedens ex radice intime charitatis. Hoc modo christus benedictus omnia perfectissime fecit, quia cum comedit vel bibit. vel conuersatus est cum hominibus, vel cuꝫ nuptijs interfuit. ꝛ similia nō hoc fecit vt satisfaceret alicui suo irrationabili appetitui, qui in ipso non erat. sed vt infirmos confortaret, ne crederent si christus talia opera non fecisset se nullo modo posse saluari si ab eis operibus imperfectionis omnino non abstinerent, Unde similiter dicimus ꝙ in christo maioris perfectionis fuit familiare colloquium cum peccatoribus. q̄ dura increpatio facta per Joannem baptistā ipsis phariseis. Maioris perfectionis fuit in christo conuersatio cum hominibus q̄ solitudo Joannis in heremo. qm̄ hec ꝛ sil̄ia procedebant a xp̄o ex ardētissima charitate. Nam sicut hūanā assumendo naturā in nostris quidez factus est hūilis, sed in ꝓprijs remāsit excelsus, sic ꝛ sūme charitas dignatio ad act⁹

UVA. BHSC. IyR_227

quosdaz nostre imbecillitatis ⁊ impfectionis conformes deprimit: ⁊ a summe perfectionis rectitudine nō curuat. Et ideo talia opera pfecta in ipo fuerūt. Neqz acceptāda est sententia falsa illorum qui minus bene intelligētes dicunt ꝙ perfectio ⁊ impfectio differūt. sicut duo contraria: sicut iusticia ⁊ peccatū: gl'ia et ignominia. vita ⁊ mors. Sed bene verum est ꝙ dr̄nt sic magis bonū ⁊ min⁹ bonū magꝭ meritoriū ⁊ min⁹ meritoriū. Itē non valet ꝯn̄tia Unus facit opus pfectionis. ergo bene facit. Alter facit opus ipfectionis. ergo male facit. Ideo. Amb. li. de officijs. ait. Officium omne aut bonum aut pfectum est. Quod cū scripturarum auc̄te possumus pbare. Habemus em̄ in euangelio dixisse deuz. Matth. xix. Si vis ad vitam ingredi ꝑua mandata. Non homicidiuz facias. Non adulterabis. Hec media sūt officia quibus aliquid deest. Ideo sequitur. Matth. xix. Si vis pfectus esse vade ⁊ vende om̄ia q̄ habes ⁊ da pau. ⁊ veni seq̄re me. Hoc est ergo pfectū officiū quod greci cathorcū vocant. quo corrigunt om̄ia que aliquos potuerunt lapsus habere. hec ille. Et idem Ambro. sup epl'am ad Cor. ait. Alicitis tempare vult fideles: vt nō solū innocētes sed gloriosi videamur. Concessa em̄ p̄terire ꝟtutis est maxie Et Aug. in li. de bono cōiugali inquit. Bonuz erat qd̄ martha faciebat occupata circa ministeriū sanctoꝝ: sed melius qd̄ maria soror ei⁹ Bonum Susanne in cōiugali castitate laudamus: sed tamen ei bonū vidue Anne: ac multo magis Marie virginis anteponimus. Bonum erat quod faciebant qui de substātia sua xp̄o ⁊ eius discipulis ministrabant: sed melius quod faciebant qui omnem substantiā suā dimiserant: vt xp̄m expeditius sequerentur. Et Hieronymus ad Demetriadē inquit. Prohibentur mala: p̄ciptunt bona: cōcedūtur media. suadent perfecta. In duobus primis omne peccatuz ꝯcludit. Reliqua vero posita sūt in nostra potestate: vt aut vtamur concessis ac licitis. aut ob maius premium ea que nobis permissa sunt respuamus. Quibus omnibus apparet ꝙ perfectū non differt ad imperfecto sicut virtuosum a vitioso: sed sicut maius bonum a minori bono. Tertij actus in xp̄o respiciunt informationē perfecte vite. sicut offerre se morti: virginitatem ⁊ paupertatem obseruare. ⁊ huiusmodi. Cum ergo q̄ritur in quo debemus sequi xp̄m. Respondeo ꝙ in obseruantia diuinorum mandatorum: vt apparet ex premissis. In operibus autem perfectionis non tenemur ipsum sequi: nisi inquātuz volumus. sicut si nos astringerem⁹ ad obseruandū diuina consilia. vel in casu ꝙ extrema necessitas expostularet. sicut si aliter vnus non posset se defendere: vt si non negaret xp̄m moreret: in quo casu tenet de necessitate salutis magis eligere mortem. Idcirco multi iudices sunt qui ex operibus perfectionis. vel in xp̄o consideratis vel in sanctis suis eos lacerant in quibus talia opera non relucent. Quis ignorat ꝙ etiā in operibus perfectionis: et gradus et varietas inueniatur. Opus nanqz perfectionis est pro christo cōburi: lapidari: crucifigi: capite truncari: sagittari: vel decolari. Opus perfectionis est. mūdo dimisso in solitudine deo seruire. Opus pfectionis est habitum religionis assumere: et inter homines stando verba vite predicare. Que fatuitas est ergo dicere. Paulus p̄mus heremita stetit in heremo: et bene fecit. Stephanus fuit lapidatus et non stetit in heremo. ergo male fecit. Sanctus Franciscus nō fuit sacerdos. ⁊ noluit esse ꝓpter humilitatez. et bene fecit. ergo sanctus Antonius qui fuit sacerdos male fecit. O rudis intellect⁹ est ista cogitare. O rudia ingenia. O mentes insipide atqz bestiales. Certe absqz vlla ratione volunt plerique de quibus loquimur: om̄es ad opera perfectionis fore obligatos. damnant cōiugia. damnāt reges. duces. barones. milites. mercatores. artifices. ⁊ quoscūqz in secl'o constitutos. Quibus ego dico ꝙ hi qui in seculo sunt in quolibet gradu: et seruant mandata dei. salus eterna eis non denegat. Asserunt etiam hi eos qui perfectionis viam ingressi sunt ad omnia et singula perfectionis opera teneri. Quod falsuz est vt ostendimus exemplis preallegatis. Sequamur ergo christum bono animo. quia ad nihil impossibile nos cogit.

Qd̄ tribus rationibus inducimur sequi christum quem multi fugiunt.

Capitulum II

Secunda conclusio dicitur ratio vel inductio. Inducimur nāqz christuz sequi. quem multi fugiunt triplici ratione.

Primo rōne nominationis.
Scd̄o rōne honorationis.
Tertio rōne remunerationis.

Primo inducimur sequi xp̄m rōe nomiationis. Noiamur em̄ xp̄iani. qd̄ nomen p̄mo ab apl'is ⁊ discipl'is fuit itroductū. Nā vt scri

UVA. BHSC. IyR_227

bitur in .ij. libro ecclīastice hīstorie. Cū passim ꝙ gentiliū pplos diuina effunderetur dignatio: primū Cornelius apud Cesaream palestine vrbē maximā cū oi domo sua ad fidez xpi Petro ministrante perducitur. Jamqꝫ indies ꝙ plurimi ⁊ alij ex gentibus apud Antiochiā ad fidem venerunt. Ob qō ibidem florentissima congregatur ecclīa in qua oibus pariter ⁊ in gra dei ⁊ vnanimiter de gētibꝰ: ibi primū discipuli perenni fonte sumpto mutato vocabulo appellati sunt xpiani. Quia vero xpianꝰ a xpo dicit. oz vt ꝙ illud nomē habent xpm se quanf. qz nomē debet esse cōsonans rei. Dicut. pbaf. xxj. dj. c. cleros ⁊ extra de ōben. ⁊ dignī. c. cū ꝑm aplm. ⁊ insti. de dona. §. est ⁊ alud. Vnde est ꝙ scribit extra de sacravnctione c. cū venisset. A xpo xpiani dicunf tanꝙ vncti deriuenf abvncto. vt omnes currant in odorem vnguētoꝝ illius cuius nomen vt oleum est effusum. ⁊ Aug. in libro de doctrina xpiana de hoc sic loquitur. Ex sacramēto vncto⁊ nis xpianoꝝ omniū vocabulum descēdit. Oō nomen ille fruſtra sortitur: qui xpm minime imitatur. Secundo inducimur ad sequēdū xpm rōne honorabilis: qz honorat xpus se sequētes tāto honore. vt maioz excogitari non possit. Jdeo dixit discipulis suis xpus Johan. xv. Jam non dicam vos seruos. sed amicos. ⁊ in ps. cxxxvij. Nimis honorificati sunt amici tui deus. Quod verum eē ꝓspicimus. cum videmus tam celebri veneratione coli memoriā sanctoꝝ. Et magis aperte videbitur cum in fine secūli imitatores xpi magis honorabunf ꝙ purpurati reges. ꝙ insaciati diuites. ꝙ delicati iuuenes: ꝙ hi qui voluptatibꝰ ⁊ blandi⁊ tijs seculi vacauerūt. Tunc vt scribit Sap. v. Stabūt iusti in magna cōstantia aduersus eos tē. vsqꝫ illoꝝ est. Erit tunc maioz gloria ⁊ honoꝝ piscatoris amici dei: ꝙ fuerit gloria exhibita quibuscūqꝫ imperatoribus romanoꝝ. Nulla erit tunc illoꝝ romanoꝝ gloria: ꝙ post multos labores ⁊ sudores ⁊ angustias. ⁊ effusiones sanguinis: ⁊ diraꝝ vulnera superatis hostibus in vrbe maxima triumphabant. Erat nanqꝫ triumphus ille honor maximꝰ qui dari poterat a romanis. Et dicitur a tris qō est tres: ⁊ phonos quod est sonus. quasi triplex sonus ꝓ benemerito ciue. Fiebat aūt triplex cōsultatio ꝓ triumpho. Nam primo consulebatur exercitus. Secōo senatus. Tertio populus. Quibus concordantibꝰ triūphabat victoriosus dux. Vel dicit triumphus quasi triamuos: eo ꝙ triplex fuit leticia triumphātis. Prima ꝙ cū ad vrbem triumphalis ciuis rediret: ei cū infusa leticia occurrebat ppls vniuersus. Secōa erat leticia quādo triumphanꝫ currum ꝓcedebant captiui omnes manibus post tergum ligatis. Tertia leticia quia triūphans seruū post se habebat gestantē anulum similē suo: ⁊ a tergo triumphanꝫ coronā auream deferentē. Ipse vō triūphans indutus veste aurea ascēdebat super currum aureum tractū a quattuor equis albis. vt scribit Lucius florus libro primo. Et sic pompatic⁹ dux eūte senatu in capitolio albos mactabat tauros ⁊ sacrificabat ioui. Et ob temperamentū huius effuse leticie: licebat impune omnibꝰ iocose aduersum triumphantē dicere quecunqꝫ cōuitia. Et ideo moti romani ad tantā gliaz sine ruboze postulabāt sibi decerni triumphales titulos ob quecūqꝫ leuia. Quibꝰ vt occurreret teste valerio libro. ij. sub rubrica de iure triumphandi: lege cautum est ne ꝗs triūpharet nisi ꝗnqꝫ milia hostium in vna acie cecidisset. Et ne lex cupiditate lauree fraudaref: adiutorio alterius legis suffulta est: quā Lucius Marius et. M. Cato tribuni plebis tulerunt. Minabat eīm pena impatoribus qui falsuz numerū aut occisoꝝ hostiū aut amissorum ciuiū senatui suis lris nūciassent. Jubebat etiam vt ꝓmo vbem intrassent: apud questores vbanos iurarent de vtroqꝫ numero vere ab his senatui scriptū esse. Erat etiā sanctū vt pro aucto impio nō ꝓ recuperatis romani populi triumphus decerneretur. Ob quā legē vt scribit Valerius: supioz africanꝰ ob recuperatas hispanias nullum triumphum habuit. Nec. M. Marcellus ob recuperatas siracusas. Fiebāt aūt i his triūphis solatiosi ludi ⁊ festiui ioci in honorē triumphanꝫ. Ad̄ maxime mouebantur ipsi romani ad vtiliter agendū ⁊ aggrediendū quecūqꝫ ardua ⁊ difficilia sibi commissa. Sic triumphauit Lucius posthumus megetellus ꝑm Titū Liuiū. lib. j. ab vrbe cōdita: qui Samnites vicit ⁊ Vriā superauit. Triumphauit Lucius Emilius. Paulus filius Lucij emilij: qui apud Camenos occisus est ꝑm Plinij de viris illustribus eo ꝙ Ligures vicit ⁊ Perſem regē macedonie supauit. Triūphauit Papirius. qui Lucius papirius cursor dict⁹ est. qui Samnitum duritiē fregit. ⁊ adeo clare cūcta gessit: ꝙ romani ꝑm eutropiū ⁊ Orosiū. huic Alexandro maximo duci parē esse ꝓtolabant. Triūphauit Quit⁹ Cecili⁹ Metellus dict⁹ macedonic⁹ ꝑm eutropiū li. iiij. a domita macedonia. qu

UVA. BHSC. IyR_227

philippū regē de macedonia deuictum eduxit Triumphauit metellus filius eius ꝑm Orosium Creticus dictus: quia Cretā romano populo subiugauit. Triumphauit Pōpeius magnus post supatos duos reges ꝑm Orosius trahētib⁹ currū elephantis: preferēs añ se filios mithridaꝫ ⁊ Trigās. ⁊ aristobolū ꝓncipē iudeoꝝ. Triumphauit Cesar ānquies vt Suetonius scribit ⁊ Florus: propter ea que gesserat in gallia ⁊ britānia ⁊ egypto ⁊ africa. Triumphauit Probus impator: qui ꝑm Eutropium. ix. li. ⁊ Rufinū in annalibus romanoꝝ vicit alemāos: germāos: gothos exarmatos: ⁊ dieb⁹. v. sic gloriose triūphans iter alia spectacula totū circū in spēm filue fecit ꝙseri arbores: ac per diuersos adit⁹. mille apros: mille ceruos: mille leones: cēcūꝫ lupicos immisit ad opardos: ⁊ quasc unqꝫ alias feras habere potuit vuas ⁊ oīa cōcessit dripienda populo. Adultiꝫ fuerūt alij: qui in huiusmodi triumphis nō parū sibi honorē vendicauerūt. Sz vere fumus fuit ⁊ vanitas talis honor. Labo rauerūt sollicitudine ꝓ re instabili ⁊ momentanea. Non sic aūt erit de honore amicoꝝ dei qui honorē perpetuū ⁊ indeficientē acquirent Non dicet imperatorib⁹ olim triumphantibus tuncvero flentibus: si his qui xp̄m sunt imitati. Adath. xxv. c. Venite bñdicti patris mei. O ergo mūdana pigritia, o vituperabilis negligentia. Si illi ciues terrene ciuitatis tātū laborarūt ꝓ illo modico honore accipiendo cur oēs nō inuigilant ad imitandū xp̄m ꝓ honore: qui promittit oībus beatis in regno celoꝝ. Tertio inducimur ad imitādū xp̄m rōe remuneratōis. Dat nāqꝫ se sequētibus remuneratiōe liberalissimā: ꝓ seruitio tēporali: vitā eternā: ꝓ breui labore bonus qō nunqꝫ deficiet. Hinc est ꝙ Hier. in qstionibus ad Eli bidiā ait. O qta beatitudo ꝓ paruis magna recipere: eterna ꝓ breuibus: ꝓ morituris semp viuentia. ⁊ habere deū debitorem.

Quia multi sine rōne ꝓpter tria retrahuntur a xp̄i sequela. Capm III

Tertia ꝯclusio ōr retardatio. Retardātur eqdē ⁊ retrahunt multi a sequela xp̄i irrōnabiliter maxie ꝓpter tria

Primo ꝓpter fidem dubiā.

Scōo ꝓpter hūanāverecūdiā.

Tertio ꝓpter spem falsam.

Prima retardatio ōr esse ꝓpter fidē dubiā quia nolunt firmiter credere: existimantes nihil aliud esse nisi quod in presenti vita inuenitur atqꝫ videtur. Quos Brego, in quarto dialogoꝝ quodā exemplo valde digno conuincit vbi ait. ꝙ si casu vna mulier in fouea aliq̄ terre obscura ⁊ angusta pariat filiū: ibiqꝫ eū educat vsqꝫ ad annos discretionis: postmodum ei dicat qualiter est supra ipos celū: terra: sol: luna: stelle: plante, homines: edificia: fontes: maria ⁊ huiusmodi: fatuus eēt ille filius si nō crederet dicenti, ista nō p̄nt esse quia ea nō vidi. Pariformiter stultus est homo qui non credit sancte matri ecclesie: non credit predicatoribus ⁊ confitentibus de futura vita regni celoꝝ. Scōa retardatio ōr esse ꝓpter hūanāverecundiā. Timent em̄ maloꝝ hominū latratus ⁊ morsus: qui deridēt sepenūmero eos qui benefacere student. ꝑm illud Prouer. xiij. Detestant stulti eos qui fugiūt mala. ⁊ Prouer. xiij. Ambulās recto itinere ⁊ timens deū despicitur ab eo qui infami graditur via. Et Job. iij. Oīis qui male agit odit lucem. Cōtra quos Hiero. dicit ad Pāmachiū. Prima virtus monachi est ꝓtemnere oīa iudicia. ⁊ recordari apostoli dicentis, Si adhuc hominibus placerem xp̄i seruus non essem. Adagisqꝫ deridendi sunt qui imitant diabolus ꝙ qui sequunt xp̄m. Tertia retardatio dicitur eē ꝓpter spem falsam: qz sperant diu viuere: quod vnicuiqꝫ dubiū esse debet. Sz euenire solet qō Hiero. scribit ad Gerūtiā. Neo inqt em̄ ē tā fragil virib⁹ ac tam decrepite senectutis: vt nō se putet vnū adhuc annū superuicturus esse, Unde subrepit obliuio conditionis sue vt terrenū animal iamqꝫ soluendū erigat in supbiā. ⁊ animo celū teneat. hec ille. Coexcitētur itaqꝫ omniū mentes: aperiantur oculi, cognoscamus seculi vanitatē: labilitatem. falsitatē. instabilitatem. calamitatez. breuitatē. ⁊ finē. Conemur itaqꝫ imitari xp̄m iesum qui nos inuitat ac ad nos clamat, Venite ad cenā paratam. ⁊ ad beatitudinē impetrabilem que parata est omnibus post me venire volētibus quā nobis concedat iesus xp̄s. Amen.

Dñica tertia aduentus de predicatione Johannis baptiste. qua dei filiū publice predicauit. Sermo. XV

Jesum Johānes predicat. Fruct⁹. XV.

Edius autem vestrū

m sterit quē vos nescitis, Joh. j. c. ⁊ in euangelio presentis dominice. Precursor domini nostri iesu christi Johānes baptista ex dispositione spiritus sancti christū dei filium publice predicauit. cuius altitudinē singulariter indicare volunt his qui fuerant ab

UVA. BHSC. IyR_227

hierosolymis ad eum missi, qui tamen cum ceteris phariseis ac iudeis perfidis nullo modo acquieuerunt Johānis testimonio veracissimo. Noluerunt que de xpo audierant a iohanne humili mente suscipere. Et quia meuangelio hodierno fit specialis mentio de iohannis predicatione: q xpm dei filiū firmiter fortiter: veraciterq asserebat: idcirco pro euangelij declaratione fructū ponim⁹ elucidanduz qui est. Jesum iohannes predicat. Ad cui⁹ ex positione tres ꝓcones occurrūt ānotande.

Prima ꝓcō ōr missionis.

Scōa ꝓcō ōr interrogatōis.

Tertia ꝓcō ōr magnificatōis.

Qui missi fūt ad iohānem sacerdotes ⁊ leuite interrogātes an esset xps. Capl'm. I

Prima ꝓclusio ōr missionis. Que notatur in prima pte euangelij: vbi dicitur q miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes ⁊ leuitas vt interrogarent eū Tu quis es: Ubi non imerito querim⁹ quare iudei pot⁹ opinabant de iohāne q esset xps q̄ de dño nro iesu xpo. Naz ꝑm Origenē xps aduētus xpi ppl'm recreabat: ⁊ quodāmodo iam presens existens legispitis ex sacris scripturis speratū colligētib⁹. ꝓpter quod Theodas nō modicā multitudinē quasi xps congregauit: ⁊ post illū Judas galileus in diebus pfessionis. Cū ergo ferueti⁹ expectaret xpi aduent⁹. iudei transmittūt ad iohannē cōmunit scire volentes si ipe se xpm fateret: ꝓpter tria

Primo ꝓp̄ baptismi nouitatē.

Scōo ꝓp̄ ꝓdicatōis claritatē.

Tertio ꝓp̄ vite austeritatē.

Primo iudei habuerunt de iohanne talem opinionē ꝓpter baptismi nouitatē. quia vt dicitur in fine euāgelij. Jobes erat in bethania trans iordanē baptizans. Nec Bethania ꝑm glo. alia fuit ab illa que non longe erat ab hierusalem: vbi fuerat lazarus mortu⁹ suscitat⁹. De qua etiā dicit Origenes q alio nomine vocabatur bechabora. Et q⁹ nullus ꝓphetarum ante Johannes acceptauerat baptizare: ideo baptismus eius quandā nouitatē pretendere videbatur. que non imerito superiores iudeorū mouere poterat: vt de iohanne suspicarent⁹ q esset christus. De quo baptismo quattuor veritates tenende sunt catholice. Prima veritas ꝑm Ricḃ. in. iiij. dist. ij. ar. ij. q. j. q̄ si extendamus nomen sacramenti ad omne signū rei sacrantis suscipientē: sic baptism⁹ iohannis erat sacramentū: q⁹ expresse representabat xpi baptismū: qui est res sacrans suscipiētē. Si autē restringam⁹ nomē sacri ad illō q̄ est sacre rei signū ⁊ cā. sic nō erat sacrm. q⁹ nō ꝓferebat gr̄am ex vi sacri vt declarabimus Unde respectu sacri baptismi xpi dz dici fuisse sacramētale: q⁹ fuit quedā dispositio ⁊ ꝓparatio ad illi⁹ baptismi susceptionē: vt dicit magister in sniarum in lra. di. ij. quarti libri. Secunda veritas. q baptism⁹ iohānis vt dicit p̄latus doctor vbi. ꝫ. q. ij. fuit institut⁹ aucte dīuina. Nō ꝓbat per illō q̄ ōr a iohanne baptista. Joh. j. Qui misit me baptizare in aqua ille mihi dixit, Super quē videris spiritū descendētē ⁊ manentē supra eum: ipe est qui baptizat in spiritu sancto. Hoc ipm patet. iquis Mat. xxj. xpo querenti de baptismo iohānis vtrū esset ex celo an ex hoibus nō fuerunt ausi dicere q ex hoibus. Et dicitur ille baptism⁹ iohannis teo q ipe solus fuit minister prima rie institutionis ⁊ executionis illius baptismi

Tertia veritas. q baptismus iohannis ꝑm glo. super illud Luce. iij. predicans baptismū penie: non dabat seu conferebat gratiam: quia vt dicit ibi, Jobes dare nō potuit baptismū q̄ peccata soluerentur. Nam vt dicit Boñ. ij. di. quarti li. ar. ij. q. ij. talis baptismus fuit institutus ꝓp̄ quandā ꝓpationē ⁊ assuefactionez ad baptismū xpi. de ꝑse. di. iiij. c. nō regenerabant. vñ glo. Mat. iij. super illo ꝛbo. Ego baptizo. ait. Tm̄ corpa lauo. q⁹ peccata soluere nequeo. vt ficut nascendo ⁊ predicando ꝑcurro. sic baptizando ad xpi baptismū dirigam.

Quarta veritas est q baptizati baptismo Johannis: iterum debuerunt rebaptizari. sicut patet per Aug. sup Joh. ⁊ ponit de ꝑse. di stin. iiij. c. aliud. vbi dicit. Si quos baptizauit Judas: non sunt iterum baptizādi. ⁊ quos baptizauit Johannes: iterum sunt baptizandi. Et idem libro scō de baptismo contra donatistas: ait. Dñs iesus xps tali baptismo mundat ecclam quo accepto nullū alterum reꝙratur. Johānes autem tali baptismo prestigebat: quo accepto esset etiā baptismū dñicus necessariū. Et hoc habeḃ expresse Aceḳ. xix. qñ baptizatos baptismo iohannis paulus baptizauit baptismo xpi. Tm̄ dns Boñ. dicit vbi. ꝫ. q. iij. q̄ quorundam opinio fuit q baptizati baptismo iohannis si non habebant fidem trinitatis rebaptizandi erant. Si autē habebāt fidē trinitatis qua interius in figniebank tam q̄ charactere: hēbant spiritū sanctū per impositionē manuū: ⁊ iō nō erāt rebaptizādi. Scotus aūt in. ij. di. sui quarti. ꝑte. ij. q. vnica inq̄t q⁹ dupliciter pōt intelligi baptismus iohānis

UVA. BHSC. IyR_227

Uno mō in forma baptismi xp̄i quam potuit didicisse a discipulis xp̄i: vel ab alijs audientibus eos baptisare. Et tunc nō d̄r ꝓprie baptismus iohānis: sicut nō d̄r baptismus Petri vel pauli. Et planuz est ꝙ tales sic baptizati non erāt baptizandi. Alio modo pōt intelligi baptismus iohis nō in forma baptismi xp̄i: s̄ in aliqua alia forma ꝓp̄a. s. in noīe venturi vt d̄r Actuū. xix. vl' absq̄ aliqua forma. Et sic de baptizato satis videt̄ necessariū ꝙ erat baptizandus baptismo xp̄i. Tum ꝓpter p̄ceptum generale obligans oēs qd̄ nō implebāt sic baptizati a iohanne. Tum quia medicina preparatiua suscepta, congruū est recipere medicinā curatiuā. Baptismus aūt iohannis vt dixi paulo supius erat sicut dispositio ⁊ medicina p̄paratiua ad baptismū xp̄i. Ideo nō tenetur opinio magistri a doctoribus in hoc passu qr nō videt̄ habere rōnes cōuenientes. Secundo iudei magis opinabāt̄ ꝙ iohānes eēt xp̄s q̄ de domino nostro iesu xp̄o ꝓpter doctrine claritatem. Adeo nanq̄ doctrina ei⁹ erat grata: vt magna populorum frequentia conueniret ad ip̄m audiendū. Unde Mat. iij. d̄r. Exibat ad eum hierosolyma ⁊ omnis iudea ⁊ omnis regio circa iordanem. Et si dicatur ꝙ populi stulte faciebant: cum non constabat eis de auctoritate iohānis. qui etiam nulla miracula faciebat. vt d̄r Johan. x. c. Dicit̄ ꝙ fama miraculose cōceptionis iohannis de sterili. et sene: ⁊ annūciatio eius facta patri in loco ⁊ festo solenni: ⁊ ablatio vsus lingue ⁊ eius restitutio nota plebi: ⁊ p̄clara vita parentū. ⁊ eius ab infantia ꝑmansio in desertis. ⁊ sanctitas: ⁊ stupenda efficacia sp̄ūs in loquendo dabāt apertissimū testimoniū Johāni ꝙ esset vox illa clamantis in deserto. De qua di. Esa. xl. Jō exitus populorum non erat temeritas: sed potius motio sp̄ūs dei ⁊ rationis ⁊ voluntatis eorum sibi consentientis. Tertio iudei de iohanne opinabant̄ ꝙ esset xp̄s propter vite austeritatem vel singularitatem. Nam christ⁹ ferebat vestes cōmunes. Johannes autem de pilis camelorum confectas. Christus panem et vinum comedebat cum peccatoribus. Johannes autem habebat durissimū victum: et euitabat consortia peccatorum. Christus de fabro progenitus esse credebatur. Johannes vero a summo sacerdote. Ueruntamen nō excusantur iudei quibus iste de quo tantaz opinionē habebant xp̄m ostendit. vt patebit i sequentibus. Ex hoc vt prediximus in precedēti fructu, cōuincunt̄ illi qui homies ex exterioribus iudicare volunt.

Qui destinatis ad iohannē ip̄e ad tria veraciter respondit. Capl'm II

Secunda cōclusio dicitur interrogationis. Nam hi qui fuerunt ad iohannem destinati: ipsum sagaciter ⁊ studiose interrogauerunt: proponentes sibi simpliciter tria. ad que ipse veraciter voluit respōdere.

Primū quis es tu.
Scd̄m helias es tu.
Tertiū ꝓpheta es tu.

De primo dicit textus. Et cōfessus est ⁊ nō negauit. Et confessus est, quia non sum ego xp̄us. Ubi respondet s̄m Chrysostomū intentioni eorum quia ad hoc querebant. Tu quis es: vt respōderet eis si esset xp̄us vel nō. Dicit Chrysostomus. Sic fide dignum existimauerūt esse iohannē: vt ei de seipso dicenti crederent. Ad scd̄m sibi ꝓpositū dicit. Nō sum Quod contrariari videt̄ sententie saluatoris qui dixit Mat. xj. de iohanne baptista. Ipse est Helias. Et ad hoc s̄m Origenem dixerūt quidam ꝙ iohannes erat helias tamen ignorabat se esse heliam. Et hoc nimirum tenent qui asserunt iterare incorporationis vnionez tanq̄ anima multa posset induere corpora. Unde iudei per leuitas et sacerdotes querūt an esset helias arbitrantes helie animam in iohanne esse. Qui dixit. Non sum, nesciēs primeuam vitam propriam. Sed hunc errorem interemit origenes dicens. Qualiter autem videtur rationabile si tanq̄ propheta a spiritu illuminatus. ⁊ de eo vnigenito tanta narrauit ignorasse de seipso an vnq̄ eius anima fuerit in helia. Ideo Gregorius in omelia hunc passum declarat dicens. Ex his verbis questio nobis valde mplexa generatur. Alio quippe loco inquisitus a discipulis dominus de helie aduentu respondit. Helias venit et non cognouerūt eum. Sed si vultis scire Johannes ipse est helias. Requisitus autem Johannes dixit. Non sum Helias. Quid est hoc fratres charissimi. quia quod veritas affirmat hoc propheta veritatis negat. Ualde enim inter se diuersa sunt. Ipse est ⁊ nō sum. Quomodo ergo p̄ropheta veritatis est: si eiusdem veritatis sermonibus cōcors non est. Sed si subtiliter veritas ipsa requirat̄: hoc quod inter se contrarium sonuit: quomodo cōtrariuz non sit inuenitur. Ad zachariam nanq̄ angelus de iohanne dixit. Ipse precedet ante illum in spiritu ⁊ virtute helie. Quia sicut He-

UVA. BHSC. IyR_227

lias scōm dñi aduentū ꝓuenietita iohannes ꝓuenit ꝑmū. Nam sicut ille ꝓcursor vēturꝰ est iudicis.ita iste ꝓcursor factus est redēptoris.Johānes ergo in spū Helias erat: in ꝑsona helias non erat. Ꝺ ergo xꝑs fatetur de spū:hoc iohānes denegat de persona. Quia et iustū erat:vt discipulis dñs spūalem de iohāne sniaꝫ diceret:Et iobes idē tutbis carnalibꝰnō de suo spiritu sed de corpore respōderet hec ille.Ad tertiam interrogationē respondit Johannes se nō esse ꝓphetam. Ꝺ si alicui dubium hec responsio faceret:cum dominus eum prophetam dicat ꝛ plus q̄ ꝓphetaꝫ nos respondere possumus q̄ hic prophetatriplici ter potest capi,videlicet.

Primo modo generaliter.
Scōo modo specialiter.
Tertio modo singulariter.

Primo modo accipit generalr ꝑ quolibet ꝓpha.Et sic Jobes nō erat ꝓpha:ꝫ plꝰ q̄ ꝑ pha.Et Aug.ait.Johānes maior erat q̄ propheta.quia quem ꝓphete longe ante pnūcia uerūt Johānes ꝓsentē demōstrabat. Se cūdo modo accipit ꝓpheta specialr.Et sic ꝑm Nico.de lira sup hunc passuꝫ.famosa erat opinio tunc temꝑis apud antiquos iudeos q̄ antexꝑm veniret vnus magnus prophetaeo q̄ scriptū est Deu.f.xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suoꝝ.Que q̄dē auctoritas ꝑm veritatē intelligēda ē ad lram de xꝑo licet iudei intelligerent eam de alio ꝓpheta. Et ideo interrogauerūt eū si esset ille ꝓpheta Et rndit nō.Nō em negauit se esse ꝓphetā absolute.scz ꝓphetā missum ante xꝑm. quia negasset.veritatem:ꝫ negauit seipm esse ꝓphetam de quo loquit scriptura ꝓallegata,q̄ ad lram intelligenda erat de xꝑo.vt dictum est.

Tertio modo accipit ꝓpheta singulariter Et sic ꝑm glo.accipit ꝑ Heliseo:in quo recepit duplex spūs ꝓpheta rū.iiij.Regū,ij.Jdeo iohānes dixit, Non sum,scz Heliseus. Mira certe humilitas iohānis q̄am possidebat:qui in tanta estimatiōe sui noluit iactāter dicere quod nō erat. Potuisset respōdere se esse christū vl ꝓphaꝫ:ꝛ noluit. Recusauit sibi vsurpare honorē alienū ꝛ veritatem rei petentibꝰ manifestauit. Sed ve mūdo a scandalis. Pro tali honore ꝛꝛ quoties veritas offuscaf? Quot mēdacia ꝓferunf: quot flagitia ꝓpetrantur? Certe vix illa explicare possemus. Non sic faciebat Johannes qui nobis sue humilitatis p̄ berevoluit exemplum. Et hec sufficiant ꝓ secunda conclusione.

Q̄ iohannes sua predicatiōe christum manificauit. Caplm III

Tertia conclusio dicitur magnificatiot onis. Magnificauit enim Johannes christum illum predicando: declarans his qui interrogabant eum specialiter de tribus.

Primo de maiestate,
Scōo de priozitate.
Tertio de sublimitate.

Primo de maiestate magnificauit xꝑm q̄ illis petētibus quis es vt responsum demus his qui miserunt nos:quid dicis de teipo: respōdit.Ego vox clamantis in deserto dirigite viam dñi,vbi xꝑm dñm predicat.ꝑm q̄ Esa. xl.ꝓdixerat.Johānes em demōstrat se clamare in deserto iudee,vt oēs se ꝑparēt in aduentu xꝑi in mundū.Et bene designat iohannes in ꝓpietate vocis,quia erat annūciator v̄bi diuini hoc est xꝑi qui est verbū patris. Unde Greg.in omel.ait.Scitis aūt q̄ vnigenitus filius verbū patris vocaf,iohāne attestāte ꝙ ait.Jn ꝓncipio erat v̄bum ꝛc. Et subdit, Ex ipa aūt nostra locutione cognoscimus q̄ prꝰ vox sonat vt verbū possit audiri. Jobes ergo vocē se esse asserit.quia verbū precedit. Aduē tum itaq̄ dominicū ꝑcurrens vox dicit quia p eius mysterium patris v̄bum ab hoibus auditur. Theophilus aūt dicit q̄ iohannes vox est.q̄ veritatē manifeste annūciat. Omnes em qui in lege erāt obscure loquebanf. Sed posset queri quare iohānes appellat se vocem Respondet triplici rōne. Prima rō est.quia verbū est in corde ꝫ manifestatur per vocē docentis ꝛ ponit in corpe audiētis, ꝛ sic nihilominus v̄bū adhuc remanet in corde dicētis ꝛ audientis.ꝛ vox trāsit. Sic etiā xꝑus qui est verbū in corde patris ad nos venit ꝛ iohannes ꝑm manifestauit.Sic xꝑs ꝛ remanet in corde patris per eternā generationē ꝛ in cordibꝰ nostris ꝑ fidem ꝛ iohānes trāsiuit p mortē, Johā.iij. Ade opꝰ minui illum autez crescere. Scōa rō est q̄ sicut verbū ꝑus est q̄ vox.ꝛ tñ vox ꝓcit verbū.sic xꝑus fuit ante iohānē.Et ideo ipe dixit Johan.ꝑmo.ꝓtor me erat. Et tñ iohānes ꝑcessit xꝑm Lu.j. Ipe ꝑcedet āte illū in spū ꝛc. Tertia rō est:q̄ sic vox ē ꝑiūcta v̄bo nec tñ est v̄bū:sic iohānes multa scītate cōiūctus fuit xꝑo:nec tñ fuit xꝑs. Nam xꝑus fuit spūs.iobes v̄o amicꝰ spōsi. Scōo magnificauit xꝑm de ꝓzitate. Nam sequif eū gelitū. Et qui missi fuerāt erant ex phariseis, Et interrogauerūt eū ꝛ dixerūt ei, Quid ergo

UVA. BHSC. IyR_227

baptizas si tu nō es xp̄s. neq; helias: neq; p̄
pheta? Rndit eis iohānes dicens. Ego bapti
zo i aq̄a: medi? aut̄ vestrū stetit quē vos ne
scitis. Qō sic intelligit ꝟm Greg. q̄ per car
nē dñs apparēs t visibilis extitit corpe t iu
fibilis maiestate. Vel ꝟm Chrysō. q̄n decens
erat xp̄m p̄mixtū esse pplo vt vnū multoꝝ se
vbiq; humilē esse docentem. vel ꝟm Theophi
lum. Melius erat pharisęoꝝ dñs: si ignora
bant eū. q̄ ipi scripturas se scire putabāt. Et
inquātū in illis p̄nūciabatur: dñs medius
eoꝝ erat. s. in cordibus eoꝝ. Sed nesciebāt eū
eo q̄ scripturas nō intelligebant. Ipe est qui
post me venit q̄ ante me fact? est. Ws quō ve
rū est hoc dictū: cū xp̄s ꝟm diuinitatē sit ge
nitus t nō factus? Scōm humanitatē vero
post cōceptū p̄cursoris in vtero virginis sit
incarnat?: vt patet Luc. s. Ad quod respōdet
Greg. in omel. dicens. Sic nanq; dicit ante
me fact? est ac si dicatur antepositus est mihi
Post me ergo venit: quia posterioꝝ natus.
Ante me fact? est. quia mihi p̄latus. Ter
tio magnificauit xp̄m de sublimitate: cū dixit
Cuius nō sum dign? vt soluā corrigiā calcia
mēntoꝝ ei?. Circa q̄ dubiū occurrit. si xp̄s
calciamēta portauit. t ꝟm hanc sniam videt
q̄ sic. Cū ex altera parte habet Luc. x. q̄ xp̄s
aplis suis calciamēta portare inhibuit. Et ip
se fecit q̄ docuit. Act. s. Et Hiero. ad Eusto.
inquit. Discipuli absq; calciamentorum onere
t vinculis pellium ad predicationē non euan
gelij destinant. t milites vestimentis ielu sor
te diuisis caligas nō inuenerūt quas tollerēt
ideo ꝟm Nicolaū de lira dicendū est q̄ Joha
nes methaphorice locutus est dicens se nō eē
dignum exhibere xp̄o etiā minimū seruitiuꝫ
sicut solent hoies aliquādo loqui ad ostendē
dū suā paruitatē vel alicui? alterius excellen
tiā. vel ꝟm Greg. dicere possum? q̄ per corri
gia calciamēti: incarnatois mysteriū intelligi
tur. Ait enī. Incarnat? dñs venies quasi calci
atus apparuit: qui in diuinitate sua mortici
na nostre corruptionis assumpsit. Corrigia
ergo calciamēti est ligatura mysterij. Johan
nes ergo soluere corrigiā calciamēti eius non
valet: q̄ incarnatōis mysteriū nec ipe inue
stigare sufficit. Ac si patēter dicat. Quid mi
rū si nihil ille p̄latꝰ ē quē post me quidē na
tū p̄fidero: si natiuitatis eius mysteriū nō cō
p̄hēdo. hec Greg. Quis itaq; iudeos p̄tina
ciſſimos t formidolosos nō iudicet: qui post
q̄ iohannis testimoniū audierunt: christum
quērere neglexerunt. imo ip̄m inuentū susci
pere noluerūt? Sed non minus: immo multo
magis iniqui existimandi sunt falsi xp̄iani: q̄
xp̄m expellunt de cordib? suis. Audiūt. pp̄as
patriarchas: apl̄os: martyres: p̄fessores: vir
gines: doctores t p̄dicatores clamātes xp̄m
esse saluatoꝝ mundi: t eū fugiūt t malis ope
ribus ip̄m persequunt. O quot scelera: quot
ipietates: quot facinora mala falsi xp̄iani cō
mittūt: rursum crucifigentes filium dei. vt di
cit apl̄s. Aperiam? ergo corda nostra. munde
mus illa ab oī inquinamento et suscipiamus
dñm iesum xp̄m: qui seip̄m tam benigne nob̄
cōmunicare voluit apparens in medio hoim
vt oēs eū cognoscerent: atq; ab ipo quererēt
munus eterne salutis: quod nobis concedat:
ip̄e qui est bñdict? in scla scloꝝ. Amen.

Feria secūda post tertiā dñicā aduentus. de
satisfactōe p xp̄m facta. Sermo XVI

Jesus satisfactor. Fructus XVI

Edius autem vestrū

m tē. vbi. s. Propter grauitatē peccā
torum humani generis suscepit xp̄s
innocens carnē: eterno patri cū sua pnia pro
oīb̄us assumpta plene satisfactur?, Non em̄
pro seipo xp̄s venit in mundū: t passus est
sudores: labores: opprobria. vulnera. t durā
mortē. sed vt paternā iusticiā contra hominū
peccata ex condecenti placaret. Nam ita con
tra peccata mortalia indignatur deus: vt nul
lus posset per se sufficere nō solū pro peccato
primoꝝ parentū: sed p quocunq; peccato p
pio ipsius furorem mitigare. Cum tracq; fru
ctum tam yberrimum omnes gustam? sc̄s q̄
iram dei vincere possumus ex beneficio incar
nati iesu: idcirco in p̄senti sermone de satis
factione per christum facta dicturi sumus sub
vno fructu. qui est. Jesus est satisfactor. Jn q̄
contemplabimur christum satisfactorē. Pro
cuius declaratione tres conclusiones erunt
notande.

Prima ōr ꝟgruitatis.
Scōa ōr possibilitatis.
Tertia ōr copiositatis.

Qꝛ humanū gen? reparari p satisfactionē
congruum fuit. Capm I

Prima ōclusio dicitur congruitatis.
p Jn qua videndum est q̄ magis con
gruum fuit humanum genus repa
rari per satisfactionem xp̄i q̄ per alium modum
Et hoc ꝟm dominum Bonauenturam in ter
tio. distin. xx. articulo. s. q. ij. maxime propter
tres rationes.

UVA. BHSC. IyR_227

Primo rõne diuine iustitie.
Scõo rõne diuine sapiẽtie.
Tertio rõne diuine, honorificẽtie.

Primo rõne diuine iustitie. qz illa via magis cõueniẽs fuit ad reparationẽ humani generis: in qua ꝑuaf ordo diuine iustitie. Magꝭ autẽ seruaf ordo diuine iustitie cum malum punif: qꝫ cũ malũ relinquif impunitũ. Sz cũ pctõr reparaf p satiffactionẽ malũ punif: cũ fine satiffactione malũ relinq̃tur impunitũ. Ergo magis seruaf ordo diuine iustitie in reparatione p satiffactionẽ qꝫ fine satiffactione Hanc rõnem tangit Anselmus in li. Cur deꝰ homo vbi ait. Si pecatũ impunitũ dimittitur fil'r si habet deus peccãti ꝛ nõ peccãti. Secũdo magis ꝺgruũ fuit reparationẽ ꝑdictaz esse p satiffactionẽ rõne diuine sapiẽtie. Nam illa via magis cõgruit reparationi hũani generis in q̃ magis seruaf ordo diuine sapiẽtie. Sed sic est ꝟm Aug. qꝫ ordinatio peccãtiũ in supplicijs siue pctĩ in pena: manifestat decorẽ dine sapie: q nõ patif vniuersum ex aliq̃ sui pte deturpari. Sed cũ pctõr relenaf p satiffactionẽ: pena sequif ad culpã: cũ ꝺo fine satiffactione: culpa nõ ordinaf per penã. Ergo reparatio humani generis potius ꝑuenit diuie sapiẽtie p satiffactione qꝫ fine satiffactione.

Tertio diuine honorificẽtie magis ꝺgruũ fuit ꝛc. Nam illa via magis ꝑuenit repationi humani generis. in q̃ magis seruaf honorificẽtia dine maiestatis. Sed pctõr cũ peccat p ꝑuaricationẽ deũ inhonorat. Si ergo pctm dimittif fine satiffactõe: pctm relinquif abq̃ honoris ablati recõpẽsatõe. cũ autẽ satiffactio reddif: honor recõpensaf. Ergo in modo reparãdi hoies p satiffactionẽ magis ꝑuatur honorificẽtia diuine maiestatis: qꝫ per aliud modũ. Sed instare possum⁹ multipliciter. ꝛ ꝑmo sic. Magis decet deũ facere quod magꝭ facit ad ostẽtionẽ sue benignitatis ꝛ mie. Sz dimittere pctã oia absq̃ aliq̃ satiffactõe pene est maioris mie qꝫ exigere ab illis penã. Sed deus est misericordissim⁹ ꝛ benignissim⁹ adeo vt benignior cogitari nõ possit. Ergo videtur qꝫ modus ille reparãdi q̃ est absq̃ satiffactõe magis sibi cõuenit. Scõo possum⁹ instare qꝫ ille modus magis ꝑuenit repationi humani generis: q̃ magis est oñiu⁹ diuine iustitie Sed si sic deꝰ humanũ genus reparet qꝫ nulla satiffactionẽ req̃reret magꝭ sufficies appeꝛet. Oñderef esi rũc qꝫ emẽdaz nrãrũ ꝛ bonorũ nostroz nõ indiger. Ergo modꝰ reparãdi absq̃ satiffactione magis esset conueniens.

Tertio possum⁹ obijcere qꝫ ille modꝰ magꝭ ꝑuenit reparationi humane nature: q̃ magis est oñiu⁹ dine potẽtie: p eo qꝫ repatio ẽ q̃dã recreatio. Sz si deꝰ absq̃ oñi satiffactione reparasset genus hũanũ solo ꝟbo: sicut fabricauit mundũ, maioꝛ ibi esset diuine ꝟtuf oñio q̃ ꝛc. Quarto possum⁹ arguere qꝫ ille modꝰ magis ꝑueuit repationi humani generis: in quo hõ magis astringif ad laudãdũ ꝛ amandũ deũ. Sz si deus culpã habẽtẽ reliq̃sset abq̃ oñi satiffactõe pene: esset magis laudãdꝰ ꝛ amãdus ab hoie: qz ab ipo plura ꝓcepisset ergo ꝛc. Quinto possum⁹ arguere. qz ille modus magis ꝑuenit reparationi humani gñis in quo magis erudif hõ ad executionẽ diuini mandati ꝛ imitatõez ꝺi. Sed hõ debet remittere ꝛ cõdonare alijs culpã ꝛ penã. ergo si deus homini debuit dare exemplũ perfectionis videf qꝫ magis decuit repare gen⁹ humanũ: totũ relaxãdo qꝫ satiffactionẽ aliquã exigẽdo

Rñdef ad obiecta ꝟm dñm Boñ. vbi. ꝛ. Ad primũ qꝫ vniuerse vie dñi mia ꝛ veritas Cũ igif ipe sit summe iustus ꝛ misericors, ideo in reparatione generis humani: quę est excellentissima viarũ dei, congruũ est vt simul curarat mia cũ iusticia. Et ideo decens fuit vt deꝰ ab homie: satiffactionẽ exigeret p iniuria sibi facta. ꝛ si homo nõ posset. tunc misericordia diuina subueniret dando ei mediatorẽ qui ꝓ eo satiffaceret. Ad scõm dicendũ qꝫ sicut deꝰ exigit a nobis mandatoꝛ suoꝛ obseruantiaz: nõ ꝓpter suã indigentiã sed ꝓpter ordinationẽ nrã: quia debemus ei tanq̃ dño obedire sic ꝛ ꝓ pctõ exigit emendaz: nõ ꝓpter hoc qꝫ indigeat: sed vt reducat nos ad ordinationez debitam. Ad tertiũ dicimus qꝫ si non oñi opere dei ostendaf diuina potentia: in opere tamen reparationis magis manifestaf benignitas ꝛ misericordia. ꝛ per consequens ipsa iusticia cum misericordia annexa. Et ideo cuz posset vno verbo genus humanum reparare maluit tamen reparare cum difficultate ꝛ penalitate. quia magis opporꝛunũ erat ibi misericordiam ostendere q̃ potentiam. Ad quartum dicitur qꝫ plus nos stringit ad honorem ꝛ laudem dei hoc qꝫ dedit vnigenitus filium suum q̃ si non dedisset. Ad quintũ dicimus qꝫ si debeamus christum imitari in aliquib⁹: nõ tamen necessariuz est ipsum imitari in omnibus. ad deum spectat querere vindictam. ꝟm qꝫ dicitur ad Romanos. xij. cap. Mihi vindictam ꝛ ego retribuam. Et tamẽ nobis vindicta ꝓhibita est. Vnde doctoꝛes

UVA. BHSC. IyR_227

omnes cōcludunt ꝙ nullo modo iusticia dei potuisset efficatius mitigari q̄ per viam satisfactionis. Et sic ptz prima cōclusio.

Q̄ nulla creatura preter xp̄m potuisset ꝑ homine satisfacere. Capl'm II

Secūda cōclusio d̄r possibilitatis. In qua cōsiderare licet possibilitatem satisfactionis fiende ꝑ peccato tripl'r.

Primo ex ꝑte angeli.
Scd̄o ex ꝑte hoīs.
Tertio ex parte xp̄i.

Primo ex ꝑte angeli. Alex. in. iij. q. j. mē. vj. ar. j. dicit ꝙ nullus angelus nec oēs simul potuerūt hanc satisfactionē reddere. Sed ꝯtra hoc possumus arguere: qꝛ homo q̄ cecidit ꝑ aliū impellētē debet reuelari ꝑ illū eūdē Sed homo ꝑ angelū cecidit. Ergo ꝑ angeluz debuit fieri satisfactio. Ad hoc dicit Alexan. vbi. s̄. ꝙ satisfactio ꝑ angelū nō est cōueniēs neqꝫ possibilis multiplici rōne.

Primo rōne diuine iusticie.
Scd̄o rōne sequele peccati.
Tertio rōne restitutionis.

Primo rōne diuine iusticie q̄ requirit vt q̄ peccauit satisfaciat. Sed homo peccauit. ergo homo debet satisfacere. Scd̄o rōne seq̄le peccati. Nā reatus pcti originalis obligat totā humanā naturā ⁊ oēs illius gn̄is seu nature ad dānationē eternā. Sed nullus angel⁹ pōt se equare toti humane nature. Et sicut dicit Anselmus. Illud ꝑ quod debet fieri satisfactio dz esse maius q̄ cōmissum. Oportet autē ꝙ ille qui habet satisfacere de pctō originali sit tantus ꝙ possit equari toti humane nature: ⁊ ꝙ etiā plus valeat. Tertio rōne restitutionis. Nā si homo reparet̄: oportet ꝙ restituat̄ ad dignitatē illā q̄ habiturus erat ante peccatū. Qd̄ aūt si repararet̄ ꝑ angelum: non posset restitui ad aliam dignitatē patet qm̄ si nō peccasset esset equalis angelis dei in celis. Et idē nobis ꝓmittit̄ post reparationē ⁊ resurrectionem Luce. xx. ⁊ Matt. xxij. Erunt sicut angeli dei in celo. Si aūt repararet̄ ꝑ angelum: angelus ꝑ consequens esset hominis dn̄s. quia vt dicit Anselmus. Quecūqꝫ alia ꝑsona hominē a morte redimeret: eius ꝟuus idem homo recte iudicaret̄. Ad argumentū rn̄detur ꝙ idē ordo seruatus est in lapsu ⁊ in reparatione humani gn̄is. quia sicut ibi fuerat cōsensus mulieris. malo angelo eidez suggerente: ita causa reparationis hominis fuit cōsensu mulieris: bono angelo eidē nūciante.

Secundo licet cōsiderare huius satisfactionis possibilitatem respectu hominis. Sicut em̄ angeli nō poeuerunt satisfacere de peccato ita ⁊ homines siue aliqua alia creatura. Et si dicatur ꝙ Aug⁹. dicit ꝙ iusticia diuina non plus exigit in pena q̄ cōmissum fuit in culpa Si ergo cōmissa est culpa a pura creatura. ergo pura creatura debuit satisfacere. Respondet Alex. in. iij. vbi. s̄. ar. ij. ꝙ q̄titas pcti ade debet attendi penes tria videlicet.

Quātū ad peccatū.
Quātū ad inordinationē peccati.
Quātū ad illū in quē peccat̄.

Et ꝙ quantitas talis peccati debeat sic cōsiderari patet. quoniā si quis offenderet regem ⁊ militem plus offenderet offendendo regem q̄ militem. Ita diuina iusticia attendit quantitatem peccati Ade. cuius peccatum licet rōe peccātis fuerit solius creature: tn̄ peccauit in bonū infinitū. s. in deū. Insuꝑ deordinauit et ream fecit totam humanā naturam. ergo ꝟm istos duos respectus est Ade peccatum infinitū ⁊ transcēdens oēm humanā creaturā. Secundo debet cōsiderari in pena quantū commissum est in culpa. culpa autem fuit infinita ⁊ peccatū propter deū offensum. ex quo pz ꝙ debet exigere penā infinitam in peccato Ade aut si admittat satisfactionē: debet fieri satisfactio a tali ꝑsona in qua sit infinitū bonuz: ⁊ a qua sit ordinario totius humane nature. Sz nulla pura creatura est talis. Ergo propter h̄ de iusticia nō fuit: vt per purā creaturā fieret satisfactio. Tertio licet cōsiderare possibilitatem huius satisfactionis ex parte xp̄i. Nam cū satisfactio fieri nō posset per aliquā creaturā vt dictū est cōueniēs est vt satisfaciat xp̄us deus ⁊ homo: quia vt ait Anselmus: sic satisfacit de⁹ qui potest ⁊ homo qui debet vt mēs humana cuiuslibet curiosis inquisitionibus dimissis satisfactori xp̄o gratias agat: ⁊ infirmitatem propriam cognoscens ad ipsum medicum humiliter curat.

Q̄ xp̄i satisfactio q̄tum ad culpas penas ⁊ angustias fuit copiosa. Capl'm III

Tertia cōclusio d̄r copiositatis. Si em̄ cōsideremus satisfactionē ꝑ xp̄m factam inueniemus, eā copiosam ⁊ abūdantē valde. ꝟm illud p̄s. cxxix. Copiosa apd̄ eū redemptio. Ad qd̄ plene intelligendū ītueri licet. ꝙ huius satisfactio singulariter se exdit ad tria videlicet.

Primo ad culpas.
Scd̄o ad penas.
Tertio ad angustias.

UVA. BHSC. IyR_227

Primo inquā xp̄s satisfecit pro nostris culpis sufficientissime: ꝑ quibus inimici dei eramus propter primorum parētum pecccatnz, ⁊ quottidie dei inimicitiā incurrimus ꝓpter debita propria. Unde Aug⁹. xij. li. de ciui. dei iij. c. ait. Dicunt̄ in scripturis inimici dei q̄ nō natura sed vitijs eius aduersant̄ imperio: nihil ei nocere valentes sed sibi. Cū itaq̄ nullorum hominū vires sufficiant ad amicitiam reconciliandā ⁊ iniuriam abolēdā xp̄s bn̄dictus meritū passionis sue sanctissime eterno patri obtulit cuius virtute vniuersalis pax dei ⁊ hominum est consecuta. Et cum quisq̄ post facinora ⁊ commissa vere penitens ad deum redire voluerit: non potest ipse magnus deus ⁊ excelsus dicere. Offendisti me infinitum bonuz culpa tua infinita. nō sufficit penitentia tua: vt meā obtineas amicitiā. Quinimmo obligatus est benigne ⁊ gratiose redeuntē peccatorem ad amorē suū ducere ⁊ amplecti. Et iō peccator potest dicere. Etsi merita mea sint insufficentia. vt te deū meū quē iniq̄ offendi: et turpiter dereliqui pacificū videā nō est tamē insufficiens meritū dilecti filij tui qui pro me tibi ⁊ pro om̄ibus peccatoribus plenissime satisfecit. Securus ergo ad te clamore requiro vt mihi indulgeas. vt ignoscas. vt veniam p̄beas. Multa sunt flagella mea. de quib⁹ me dolenter accuso. Et quia dolor meus nō sufficit illorum maculā delere: suscipe dolorem filij tui. qui pro me passus est: pro me sanguinē fudit pro me mori dignatus est. O incogitabilis virtus verbi incarnati. O mira suauitas anime penitentis. Nulla est tam grandis culpa: pro qua xp̄s nō satisfecerit. Ideo Apoca. j. dicitur lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et Augusti. ait. Fuso sanguine sine culpa omniū culparū chirographa deleta sunt Dicitur aūt chirographū ꝑm Bon̄. disti. xix tertij libri ar. j. q. ij. metaphorice a chiros qd̄ est manus ⁊ graphos qd̄ est scriptura. quasi scriptura manu facta. Sicut em̄ qn̄ aliq̄s obligat se alteri facit ei chirographū: ita homines peccantes obligant se vt diuina iusticia habeat eos punire: diabolica malicia possit eos accusare: conscientiaq̄ propria remordere. Omnia chirographa per christum deleta sunt

Et si dicatur hoc nō esse verū: quia multa sunt peccata per que diabolus detinet homines hic ⁊ in futuro ad luenda supplicia. ergo videt̄ ꝙ nō omnes culpe sint delete. Rn̄dere possumus ꝙ meritū xp̄i pōt dupl'r cōsiderari

Primo q̄tum ad sufficientiam.

Scd̄o q̄tum ad efficaciam.

Primo si cōsideremus meritū xp̄i q̄tū ad sufficientiā sic se extēdit ad omnes homīes et ad oēs culpas: qz oēs homies merita xp̄i possunt saluari. Si autē cōsideremus q̄tum ad efficaciam: sic se extendit tm̄ ad eos qui faciūt quod debent. Et qz multi in hoc deficiunt: iō nō experiunt̄ effectū meriti iesu christi. Qui tāto nequiores sunt q̄to ꝑ eis xp̄s sicut et ꝑ alijs copiosissime satisfecit. Scd̄o christus satisfecit ꝑ nr̄a pena. Un̄. j. Pe. ij. Peccata nostra ipse ꝑtulit in corpore suo sup̄ lignū. Que v̄ba exponēs magister sn̄iaꝝ su ꝑ di. xix. tertij libri. c. iiij. ait. Portare peccata nr̄a est portare penā nostroꝝ peccatorū. Et de hoc Esa. liij. ait. Uere lāguores nostros ipse tulit. ⁊ dolores nostros ipse portauit. Nā vt dicit Bon̄. vbi supra. q. j. virtute passiōis dimittit̄ nobis pena eterna ⁊ pena satisfactoria: sicut hz fieri in sacr̄o baptismi ⁊ in relaxatiōibus quas fac̄ ecclesia ⁊c̄. Tertio satisfecit christus pro nostris angustijs virtute passionis ⁊ resurrectionis. sicut dicit Bon̄. in. iij. di. xix. vbi. s̄. in fine qm̄ qui amici dei erunt: accipient donum impassibilitatis ⁊ erunt immunes ab om̄i amaritudine: quā gustamus in presenti vita. Non dormiāt igit̄ mortales miseri: sed festinanter currant ad xp̄m. Ipse nanq̄ est q̄ peccatores venit saluare. Ip̄e pro eis sanguinis proprij preciū exposuit. Ipse ad eos clamitat. Matt. xj. Uenite ad me om̄es q̄ laboratis ⁊ onerati estis. Uenite. s. vos pecccatrices anime aggrauate pondere peccatorū vestroꝝ: ad me dilectorem vestrū: ad me amatorem vestrum. Et ego ex charitate mea ⁊ amore intimo: quo vos diligo reficiam vos. gratiā restituendo: exonerando vos ab oī pena quā deberetis ꝑsoluere. O reprehensibilis multoꝝ pigritia: q̄ proprie salute consulere negligunt Aperta est vena clementie christi iesu ⁊ peccatores non curant. Heu inquā. Heu multa milia animarum descendunt ad infernū: que si vellent merito xp̄i possent saluari. Nihil deest ex ꝑte ipsius: ipsarū tamē tarditas est manifesta. Nolunt currere ad fontem aque viue: qui vt prediximus plenissime pro omnibus satisfecit: offerens redeuntibus a peccato in presenti gratiam ⁊ in futuro gloriam: quā nobis ille concedat qui est benedictus in secula. Amen.

Feria tertia post tertiam dominicam aduētus de penalitatibus ⁊ defectibus assumptis a christo. Sermo XVII

Iesus defectus sustinēs Fructus. XVII

UVA. BHSC. IyR_227

Edius autez vestrū
m stetit quē vos nescitis, vbi.s. Oēs
cōditiones assumpte nature in do-
mino Iesu xpo pdicant suā ardētissimā chari
tatem. Admirandū pfecto est eum suscepisse
naturā nostrā cū penalitatibus t angustijs,
quibus ppter pctā subijcit hoīm debilis vita
Passus est nāq xpus famē: sitim: labores t
erūmas, sicut t ceteri hoīes. Oō nos confide
rantes, animi vires debemus restringere ad
cogitandū q̄ vehemēs fuit charitas filij dei
Ob quod in pñti sermone de penalitatibus
t defectibus assumptis a xpo dicturi sumus
sub vno fructu qui est. Jesus defect⁹ sustinēs
Pro cuius declaratione tres cōclusiones no
tande erunt.

Prima ōr qualitatis.

Scōa ōr equitatis.

Tertia causalitatis.

Oō christus illos defect⁹ assumpsit quos
assumere debuit. Capl'm. I

Prima cōclusio ōr qualitatis. Jn q̄
p videre debem⁹ quales defect⁹ sustī-
nuit seu assumpsit. Ad qō dicit ma-
gister sñiarū. di. xv. c. i. t. ij. tertij li. q̄ illos ō
fectus assumpsit quos illū assumere decuit. t
nobis expediēs fuit. Oō declarat dñs. Boñ.
in eadē di. ar. i. q. i. t Alex. in. iij. summe dicit
q̄ quidā sunt defect⁹ ex culpa t ad culpam: si
cut pnitas ad malū t difficultas ad bonum
Et tales nō decuit xp̄m assumere. qz fuit ma
gister iustitie. oīno segregat⁹ a pctō. Quidaz
ño sunt defectus ex culpa. sed nō ad culpam:
quorū quidā sunt pſonales: quidā vero sunt
naturales. Naturales sunt illi qui respiciunt
totaz humanā naturā. sicut famescere. sitire,
egere t hmōi. Personales ño defect⁹ sūt illi
qui respiciunt alīqs pſonas special'r. sicut di
uerse egritudinū spēs. Qm̄ ergo xp̄s venerat
naturā humanā redimere cōiter sine pſonaz
distinctione. ideo defectus penales tantum
habuit. t nō vitiosos. t defectus naturales t
nō defectus pſonales. Naturales defect⁹ño
luit assumere: quia in assumptione defectuz
apparet humiliatio. Sed si arguit̄ contra qz
ſm Bern̄, descendit q̄tū descendere potuit.
Si ergo maioz est humiliatio in assumptiōe
plurīū defectuuz q̄ paucoz videt q̄ assume
re debuit omnes defectus. Respondet Boñ.
q̄ omnis humiliatio bona t laudabilis oītū
habet ex discretione rōnis. Non em̄ debet p
cedere ex impetu: sed ex causa rōnabili. Et qz
de aliq̄bus defectib⁹ rōnabile nō erat vt xp̄s
se p eozum assumtionē humiliaret. quia po
tius ex illa humiliatione se inutilem q̄ vtilez
reddidisset, sicut si fuisset cecus vel gibbosus
t huiusmodi. ideo tales defect⁹ nullo modo
voluit assumere.

Oō equū fuit defectus penalitatis in xp̄o
reperiri. Capl'm. II

Ecunda concluſio dicitur equitatis
s Equū etem̄ t rōnabile fuit: supradi
ctos defectus t penalitates ſin xp̄o
reperiri ppter tria.

Primo ppter pcūnostre salutis.

Scōo ppter exemplum virtutis.

Tertio ppter fulcimētū nr̄e fragilitatis.

Primo ppter pcuz nostre salutis, quia p
posuerat nos nō corruptibilib⁹ auro t argē
to redimere. sed pctoso sanguīe suo. vt ōr. s.
Pet. i. t alaz suā ponere p animab⁹ nostris
Ad hoc aūt nō fuisset idoneus nisi naturam
deficientē t passibilē assumpſisset. Et si con
tra hoc obijcitur. Sicut summe iusticie repu
gnat defectus culpe. sic summe potētie repu
gnat defectus fragilitatis t impotētie. Sed
deū summe iustū nō decuit habere defectum
culpe nec in se nec in natura assumpta. Ergo
pari rōne nec defectū penalitatis t impoten
tie. Respōdere possumus ſm Boñ. vbi. s. q.
i. ad. i. ar. q̄ hec filitudo tenet si comparet̄ in
firmitas t culpa ad naturā diuinā. Jn natu
ra em̄ diuina sicut nulla potest esse iniusticia
sic nulla potest esse impotētia. Si aūt compa
renf ad naturā assumptā. sic nō hz veritatez
p eo q̄ ipa infirmitas potest esse materia ex
ercende xp̄utis. Virtus em̄ fortitudinis exer
cetur potissime in ppessione terribiliū. eoz
maxime que morte inducunt. Culpa vero et
iniq̄tas oīno aduersanf iniusticie. t vitupa
bile reddit subiectū i quo est. Jnfirmitas ño
reddit magis laudabile. quando est cōiuncta
interiori xp̄uti animi ſm meriti statum. Se
cundo fuit rationabile xp̄m p̄fatos defe
ctus assumere ppter exemplum virtutis spe
cialiter humilitatis t patiētie quibus mediā
tibus peruenif ad celuz t in quibus christus
nos ipm voluit imitari, vt dicit, xciij. distin.
capło. domin⁹ noster Iesus xp̄s. Tertio fuit
conueniēs propter fulcimētū nostre fragili
tatis. vt sez fragilitati nostre succurreret ma
nifestando nobis veritatē assumpte nature.
Hanc rōnem tangit magister sententiarum
i n littera. Sed contra ipsam possumus ar
guere, quia in resurrectione glorioſa nō erit

UVA. BHSC. IyR_227

hmōi defectus:ergo ꝑ hos defectus nō ꝓbat veritas hūane nature. Ad hoc rñdet.Alex. in tertio.qꝛ vt scribit.i.Cor.xv.c. Seminat corpus aīale surget corpus spūale.ꝛ prius ē qđ aīale:deīde qđ spūale. Ideo aliud est oñdere ꝟitatē corpis vt est spūale:aliđ vt est aīale Nā vt corpꝰ ē aīale indiget alimēto vt spūale non.Silr aliud est oñdere ꝟitatē aīe:vt ē vnita corpi aīali:aliud vt est vnita corpori spūali

Qđ isti defectus ex alia causa sūt in nobis ꝛ ex alia in xp̄o. Capl'm. III

Tertia ꝯclusio đr causalitatis. Nā vt dicit magr̄ sniaꝝ in.iij.dist.xv.c.iij. ex alia causa sunt isti defectꝰ in nob. et ex alia in christo. In nobis enim sunt ex necessitate ꝯcti:sed in xp̄o sunt ex voluntate assumpti. Ait em̄ tex.sic. Ex sola volūtate miserationis de nostro in se trastuit verā infirmitatē:sicut accepit verā carnē. Qđ declarat dominus Boñ in.iij.di.xv.ar.i.q.iij.d. ꝙ nos defectꝰ a parentibus trahimꝰ ꝓpter legē propagationis ꝛ legē cōcupiscētie.que militat in istis mēbris. Nā passibilis generat passibilē ꝛ habens legē cōcupiscētie in mēbris generat filiū subiectū cōcupiscentie.ꝛ ex reatu illiꝰ cōcupiscētie insunt proli om̄es penalitates. Et ꝓpterea dicunt om̄s iste penalitates in nob cōtracte quasi ex cōcursu duoꝝ tracte.s. ꝓpagatoris nature ꝛ corruptoris ꝯcupiscētie. In xp̄o aūt secus. Ipse em̄ neutro modo fuit propagatus:nec ꝟm propagationē legis naturalis:nec ꝟm corruptionē libidinis:sed spūssanctus adueniens in ipsa virgine ꝛ ipsam fecundans:carnē eius ab om̄i feditate corruptiōis purificauit: passibilitatē aūt reliquit. Ex illa aūt carne ipse filius dei edificauit sibi corpus immaculatū:ꝛ illud corpꝰ vniuit ꝛ sibi ꝛ anime rōnali.que quidē īmunitatē habuit a culpa:ꝛ in se ꝛ in carne:cōiuncta. Et sicut īmunitatē habuit a reatu culpe:sic ꝟm ordinē diuine iusticie īmunitatē habere debuisset a passibilitate miserie. Qđ ergo in carne illa remansit penalitas:hoc fuit ex dispensatiōe ipsius assumentis:cōcurrēte simul acceptiōe illius aīe rōnalis:que in primo instanti sue creationis habuit vsuꝫ cognitiōis:ꝛ placuit sibi tali corpori vniri propter salutē generis humani Et sic patet ꝙ tales defectꝰ in xp̄o fuerūt nō necessitate gñatiōis ꝑ volūtate dispēsatiōis volūtate inq̄ dīna p̄ueniente:sed voluntate creata comitāte. Dicimꝰ aūt fuisse a volūtate dīna nō tāq̄ infligē te de nouo.sed tāq̄ a relinquēte in acceptatiōe aīe xp̄i:cū in eiꝰ arbitrio eēt ꝛ ptāte defectꝰ illos excludere. hec Bona. in .iij.dist.xv.ar.i.q.iij. Cōsiderem⁹ ergo nos q̄ saluti cupimus:qualr aīa eiꝰ bñdicta ab instanti sue creatiōis p̄uidit oēs labores quos ipse passurꝰ erat in.xxxiij.annis in huius vite ꝑegrinatōe. Preuidit ꝙ in p̄sepio frigore ꝛ pauꝑtate cruciari debebat:ꝙ in desertis egypti cū mr̄e pauꝑcl'a esset ꝑegrinꝰ futurus ꝙ in terra aliena penuriā sustineret ꝙ in ieiunijs orōnibus.ꝛ vigilijs:ꝛ sui corpis vulneribꝰ a iudeis illatis esset fatigandus. Et tñ prompte benigne ꝛ liberaliter dixit. Magꝭ contētor naturā humanā assumere cū penalitatibus vt saluet mūdus q̄ sine penalitatibꝰ vt damnet mūdus. O pelagus amoris iesu xp̄i. O fornax succensa minis illius aīe benedicte. Quō poterimus nos vermiculi condignas ꝛ debitas gratias ꝓsoluere tanto redēptori:qui non nisi ex amore tā stupenda facere dignatus est in assumpta carne. Amor fecit eū lachrymari. Amor fecit eū peregrinari. Amor fecit eū vulnerari. Amor fecit eū verberari. Amor fecit eū in cruce mori O anima insignita imagine dei dilige xp̄m. Dilige īquā illum qui est totus legitimus sponsus:quē vides amore tuo:nūc vagientē in p̄sepio: nunc fatigatum in itinere:nūc orantē in solitudine nūc flentē in cruce:vt te ducat ad regnū eterne btitudinis:in quo ip̄e xp̄s regnat. Amen

Feria q̄rta post tertiā dñicā aduentus de moribꝰ iesu xp̄i:ꝛ qualr aīam suā bñdictā cū passiōibus regulauit. Sermo.XV III

Jesus rectus moribꝰ. Fructꝰ. XVIII

Edius autem. ꝛc.

m vbi.s̄: Qm̄ in p̄cedēti fructu de defectibꝰ a xp̄o assumptis aliqua diximus in gñali:cōueniēs est vt in p̄nti ꝟmōe aliq̄d dicamus in speciali de ip̄is defectus. ꝟm ꝙ respiciūt aīam rōnalē.qꝛ ipse dei filius ꝛ verbū caro factꝰ tam ex ꝑte corpis q̄ ex ꝑte aīe ordinatissimus adeo fuit vt nihil suꝑfluū aut diminutū in assumptione nostre nature valeat in ipso reperiri. Et quoniam in anima est potentia irascibilis idcirco videbimꝰ quēadmodū christus q̄tum ad ista tria animaꝫ suam benedictam cuꝫ passionibus regulauit Erit autem fructus huius sermonis. Jesus rectus moribus. Pro cuius declaratiōe tres ꝯclusiones sunt notande.

Prima đr excōclusiōis.
Scđa ꝯtristatiōis.
Tertia đr ꝯturbatiōis.

UVA. BHSC. IyR_227

Q⁹ xp̃s nō habuit defect⁹ ignozātie. Cap̃. I.

Rima cōclusio ōr exclusionis. Nam p dñs noster Iesus xp̃s quantū ad potentiā rōnalem voluit a se excludere defectū ignozātie. vt docet magister sniarum di. xv. c. ij. tertij libri. Et rō est ꝑm Boñ. di. prędicta ar. ij. q. j. q⁹ nec x̃pm decebat nec nob̃ expediebat. X̃pm nō decebat. q⁹ aia ei⁹ debuit esse deiformis ac ꝑ hoc repleta luce sapiētie ⁊ rectitudine iusticie. Ignozātia aūt ꝓuatio ē sciētie. ⁊ pōt esse via in errorē ⁊ obliquationē a rectitudine iusticie: ac ꝑ hoc x̃po nō competebat. Nobis etiā nō expediebat quos venerat redimere dirigere ⁊ docere. Q̄ō facere non potuisset si habuisset defectū ignozātie. Vnde est q⁹ Anselm⁹ ait in libro Cur de⁹ hō. Illa assumptio in vnitatē ꝑsone filij dei nō nisi sapiēter a summa sapientia fiet. ⁊ ideo non assumet in homine q̄ō nullo mō est vtile. Et iterū idez Quō tot ⁊ tanta faceret opa fine imēsa sapia Et iterū. Quō illi crederent hoīes si illū scirēt nescirē? Si aūt nesciret ad quid erit vtilis ei ignozātia. Sed circa hoc cōtingit dubitare primo q⁹ Johēs damasce⁹ loquens de verbo incarnato ait. Oportet scire q⁹ seruilem et ignozantē naturā xp̃us assumpsit. Secundo q⁹ Leo papa in sermone de epīa ait. Adoraverūt infantē in nullo ab alioꝝ generalitate discretū. Sz gr̃aliter alij infantes sunt ignozātes. ergo ⁊ xp̃s in sua infantia habuit ignorantiā. Tertio arguit⁹ q⁹ scia inflat. Sz xp̃us summe se humiliauit ⁊ defect⁹ nostros assumpsit: qui faciūt ad humilitatē. ergo debuit habere defectū scie. Ad hoc rñdetur: ⁊ primo q̄ tum ad primū ꝑm dñm Boñ. q̄ Damascenus non attribuit ignozātiam ⁊ seruilitatē nature assumpte ratione istius singularis nature q̄ fuit verbo copulata in vnitatē ꝑsone. ꝑ quātum ad alias naturas cōsimiles in specie qua si diceret. Assumpsit naturam nostrā que est ignozās nō in x̃po sed in nobis. Aliud dictuz Leonis pape est. Ad q̄ō rñdetur q̄ loquit⁹ de x̃po quantū ad ea que exteri⁹ apparebāt. Ad tertiū ōr q̄ dupl̃r est loqui de scia. Aut ꝓout abscz charitate, aut ꝑut est charitati ꝓiuncta Si loquamur de ipa ꝑut est a charitate diuisa sic dicit apl̃s q̄ inflat. Si aūt accipiāt ꝑut est a charitati ꝓiuncta. sic nō est via ad inflationē: sed potiꝰ ad rectitudinē ⁊ edificationē. Et hoc modo fuit in x̃po. Decuius scientia in sequentibus plenius loco suo dicemus. Nūc autem quantū ad ꝓsens ꝓpositū nobis sufficiat intelligere q̄ xp̃s ignozātiā nullo modo secū habere voluit. Ex quo colligim⁹ q̄ gr̃a uiter erāt q̄ ignozantiā studēt magnificare, quasi in ea aliq̄d ꝓfectionis inuenīāt. Quoꝝ q̄d aliud dixerim q̄ bestiales ⁊ brutales. Nā vt scribit. xxviij. di. c. ignozātia. Ignozātia ē mī cunctoꝝ ⁊ erroꝝ. Et de qua Aug. in lib̃. de verbis apl̃i dicit. Pessime mīs ignozantie: pessime inde filie due sūt falsitas ⁊ dubietas Illa miseriozi: ista miserabiliozi: illa pernitiozi: ista molestiozi. Quare xp̃s in exemplū ōz esse oibus vt ignozantiā fugiant.

Q̄ō xp̃s habuit potentiā concupiscibilem Capitulum II

Secunda ꝓclusio ōr contristationis.

Voluit nāq; deus quātū ad potētiā cōcupiscibilem contristari. ꝑm illud Matth̃. xxvj. Tristis ē aīa mea vsq; ad mortem Et iterū ibidem. Et cepit ꝓtristari et mestus esse. Doc idem patet: quia fleuit super hierusalem. vt scribit Lu. xix. Et rō est ꝑm Ric. di. xv. tertij. libri. ar. iij. q. j. quia sicut ex cōtione rei amate cum apprehensione eiusdem causat⁹ i appetitu passio delectatōis. sic ex cōiunctione rei odite cuz apprehensione eiusdē causat⁹ i appetitu passio tristitie. Et quia res de ꝓximo et certitudinaliter futura cōsideratur quasi iam ꝓsens: ꝓpter instantez ꝓpinquitatem ⁊ infallibilitatem: ideo nō solum respectu rei odite cum est ꝑns: sed etiam respectu rei odite infallibiliter ⁊ de ꝓximo future est passio tristitie. Vnde ꝑm ꝑbm i. ij. rhetozice. illi qui iam decapitandi non timent videntes sibi necessitatem imminere: sed tristant. Et ideo quia sensualitas animę christi mortem recusabat cum apprehendit ipsam vt de ꝓximo ⁊ infallibiliter venturam: fuit in eius appetitu sensitiuo passio tristitie. Sed contra hoc arguere possumus. quia vt dicit ꝑbs. iij. ethicoꝝ. Eadem magis eligenda sūt sine tristicia q̄ cū tristicia. Sed xp̃us optime sciuit eligere. ergo magis debuit redimere genus humanū sine tristicia q̄ cum tristicia. vt patet Esa. xlij. vbi de x̃po ōr. Non erit tristis neq; turbulētus, ⁊ Prouer. xij. Non cōtristabit iustum quicq̄d ei acciderit. ⁊ Seneca ꝓbat multiplici rōne q̄ tristicia nō cadit in sapientem. Et fundamentū sue rōnis est: q⁹ ȳtutez nihil ledere potest: sicut nihil pōt eā auferre. Ergo si xp̃s vere sapiēs fuit: ⁊ ȳtutē inconcussam habuit: passionem tristicie nō sensit. Amplius. Nullus tristat⁹ ni si de eo quod fit cōtra voluntatē suā. Sed ꝺ voluntatē xp̃i nihil fieri potuit. ergo nō videt⁹ q⁹ i se tristiciā

UVA. BHSC. IyR_227

habuerit. ℜndetur ad hoc ꝑm dñm Boñ. dist.xv.ar.ij.q.i.iij.libri.t ℜcḃ.ibidē ꝙ pōt. esse triplex tristicia.

Prima est ꝓter rōnis imperiū.

Scōa est ꝫ rōnis iudiciū.

Tertia est subiecta rōnis impio.

Prima tristicia est que ꝺsurgit ex quadaꝫ necessitate t surreptiōe.sicut motꝰ primi. Et hec quidē cōis est sapiētibꝰ t insipientibꝰ: bonis t malis. Scōa tristicia ē in q̄ rō subiꝫcitur sensualitati,nec tm̄ turbat:ꝫ etiā ꝓturꝫbatur. Tertia tristicia est q̄ quis tristatur rōne dictante t suadente ipm̄ tantū t taliter sup aliquo debere tristari. Et isto tertio mo fuit vere in xpo. Duobꝰ aūt primis modis nō fuit in eo tristicia. Et ꝑm hoc soluunt auctes in ꝫriū adducte. Ad illud vero q̄ vltimo ad ducebat:ꝙ nihil ꝺtra volūtatē xpi euenit di cendū ꝙ hoc est verū devolūtate rōnis absoluta.nō aūt est verū de volūtate sensualitat vel devolūtate ꝺditionata. Contristatꝰ est ergo xps cū videret suos labores t hoim ingratitudinē.ac multorū pctā t dānationē. Et q̄ oia tam ꝓterita ꝙ ꝑsentia ꝙ etiā futura clare videbat ab instanti sue ꝺceptionis:idcirco sepi⁹ cōtristabat t afficiebat meroze:adeovt de ipo legaf in quadā epla ꝙ visus est flere. ridere aūt nūq̄. ℴ ꝙ pie mens humana moueri ꝺs cū xp̄o m̄ dei filiū.xxxiij.annis semp in amaritudine cōtemplaf. Vide quō.vide quaꝫ so o aia mea t inspice diligēter qualit̄ bñdictꝰ Iesus semp tristaf fine fit puerulꝰ in cuna vagiens.siue fit in maternis brachijs semp gestatus,siue fit in medio doctoꝝ.siue fit in conuiuijs.siue cōuersef cū discipulis.siue doceat in templo.siue miranda operef. Interroga ipꝫ t dicei. O leticia angeloꝝ. O gaudiū aiarum sanctarū. Cur nō letaris int̄ honoꝛes? Et statim dicet tibi. O aia mea.ego ꝺtristoꝛ ꝓpter te. Ego ꝺtristoꝛ ꝓpter pctā tua. ꝓpter q̄ ego nō nisi dolere debeo. Ego contristoꝛ q̄ video quot angustijs.quot cruciatibꝰ.quot laboꝛibus.te aia mea exquiro. Et tū ob ingratitudinē t ignoꝛātiā de me nō curant, me fugiūt me spernūt.t diabolū sequētes me abominatur. Contristabat ergo xps ob multas hmōi causas.t quāto plura videbat t cognoscebat voluntati sue cōtrariari.tanto vehementioꝛ in eo erat tristicia.

Oꝺ xps potētiā irascibilē habuit. Ca. III.

Ertia cōclusio dicif cōturbationis.

Scōm em̄ catholicā veritatē in xpo fuit cō turbatio t ira quantū ad potentiam irascibilez.sicut patet Joh.ij.quādo eiecit vendentes t ementes de templo. Sed contra hoc obijcif ꝓmo ꝑm Aug:de ciui.dei. Perturbatio passionum a sapietibꝰ et bonis ita regif:vt malint eam non habere ꝙ vincere. Sed dicit Greg.li.v.moral.ꝙ ira ꝓ zelus sapientes turbat.ergo cum xps fuerit sapientissimus t optimus:malint eam non habere ꝙ vincere. Item sup illud Job.v. Virū stultū interficit iracundia. Gregoꝛ⁹ dicit. Ira sicut per vitium oculum mentis excecat:ita ꝓ zelū turbat. Sed oculos mentis in christo nec excecare potuit nec turbare:cum ipse eēt in cōtinuo vsu cōtemplationis. ergo non videtur ꝙ aliqua affectio ire in eo fuerit. ℜndetur ad hoc ꝑm ℜcḃ.in.iij.dist.xij. ar.iij.q.iij.ꝙ ira tripliciter potest accipi. Uno modo ꝓ subperabūdātia que ꝑm phm.iij. ethicoꝝ. xij.c. dicit iracundia.t sic ira non fuit in xpo. Alio modo accipif ira ꝓ voluntate iudicandi aliquod male factum.t sic ira e st in appetitu intellectiuo.t hoc modo fuit in christo. Tertio modo accipif ira ꝓ quadam passione appetitus sensitiui insurgente ex apprehensione illate iniurie:vt possibilis vindicari ꝙuis cū difficultate, Si enim apprehendatur iniuria vt non possibilis vindicari non insurgit nisi passio tristitie. Si ꝺo apprehendaf vt possibilis vindicare absq̄ omni difficultate. tunc non insurgit passio ire: quia tunc talis vindicta non apprehendif sub ratione ardui. Hoc tertio modo fuit passio ire in appetitu sensitiuo anime christi. ex hoc ꝙ apprehendebat inferri deo iniuriam a peccatoꝛibus quātum in eis erat.que iniuria possibilis erat vindicari cum difficultate:tamen non ex parte dei:ſ ex parte pctoꝝ rebellium et difficilium ad penitētie suſceptionē t ex parte nature humane ſi suis naturalibus relinqueref. Hec tamē passio in xpo non fuit contra imperiū rōnis nec ꝓter imperiū:nec de necessitate:ſ ad imperium volūtatis.t ꝑm rectū ordinez rōnis.

Ad ꝓmū ergo dicit ℜic. ꝙ q̄uis ira ꝓ zelum turbet hoies sapiētes alios a xpo,tamen xp̄m nunq̄ turbauit,quia sicut dispensatiue factū fuit ꝙ glia anime xp̄i in coꝛpꝰ t sensualitatem nō redūdaret:ita dispēsatiue factum fuit vt passio partis sensitiue in nullo rōnem turbaret. Ad scōm dicif ꝙ ira ꝓ zelum in alijs hominibus turbat in aliquo rationez ad tempus ꝓpter debilitatē intellectus eoꝝ. In xpo autem fuit semper intellectus foꝛtissimꝰ t clarissimꝰ.ideo nullo modo turbarī po

UVA. BHSC. IyR_227

fuit. Quare si recte sapere voluerim⁹ atq; sen
tire, dicem⁹ q̄ xp̄us passionē ire in se suscepit
cōtra duricie peccatoꝝ impenitētiū. non so
lum eoꝝ qui tunc erant, sed oīm quoꝝcunq;
tam presentiū q̄ futuroꝝ ex quo mens eius
iusticie zelo succensa cōmouebat contra pec
catores obstinatos ⁊ duros. Non em̄ sine cā
allocutus est blande peccatricē penitētē dep
hensam in adulterio. latronē pendentē i cru
ce. ⁊ reliquos de quibus legitur in euāgelijs
Pharisēos vero dura increpatiōe asperrimis
verbis ⁊ facie tremebunda reprehendit ⁊ in
crepauit, quoniā sicut ex rōne mitis esse debe
bat ⁊ pius peccatoribus penitētibus, ita eō
uerso seuerū ⁊ durū debebat se ostendere im
penitentibus ⁊ obstinatis. sicut etiā in die iu
dicij manifestabit quando cōgregabunt an
te ipm oēs gentes. Tunc videbūt q̄ duri sunt
qui conuerti nolunt: qui pniam negligunt q̄
grauis erit ira filij dei: qñ sine vlla cōpassione
pferet furibundā ⁊ tremebundaz sniam. Jte
maledicti in igne eternū ⁊c. O q̄ iracunda
erit tunc reprobis facies sua. O q̄ terribilis
erit tūc eius aspectus. Non est p̄sentis disp
tatiōis in talib⁹ dilatari. Sed hec pauca di
ximus ad ostendendū q̄ rōnabiliter ira fuit i
xp̄o. qui est bn̄dict⁹ in secula. Amen.

Feria quinta post tertiā dn̄icam aduent⁹
de gratia capitis nostri qualiter iesus gratia
est caput oīm nostrum. Sermo. XIX

Jesus caput p̄ponitur. Fructus. XIX.

Eius aūt. Jterū

m ybi. s. Cōgregauit in vnū electos
suos dn̄s iesus xp̄s. quib⁹ eandez
dedit regulā charitatis: qua fit vt ꝑm sniam
ap̄li multa mēbra vnū corp⁹ cōstituant. vnā
q̄ faciant eccl̄iam in spūsancto adunatā ex q̄
ordinat⁹ ⁊ colligit exercit⁹ celestiū ciuiū in su
perna hierl̄m. Et qm̄ non expedit sine capite
esse corp⁹. p cōsolatione oīm dilectoꝝ iesus
christus dei filius ipsoꝝ caput meruit esse
cui omnes quantuz possumus inherere debe
mus. Jdcirco p̄o nostra instructione in pre
senti sermone dicemus de gratia capitis nr̄i.
⁊ de his qui sunt membra ei⁹ sub vno fructu
qui est, Jesus caput p̄ponitur. P̄o cui⁹ de
claratione tres ꝺ̄ciones erūt notāde.

Prima ꝺ̄ quenientie.
Scōa ꝺ̄ depēdentie.
Tertia ꝺ̄ influētie.
Qō xp̄o cōuenit esse caput.

Capm. I

Rima cōclusio ꝺ̄ quenientie. Jn q̄
p scire debem⁹ q̄ xp̄o quenit eē caput
eccl̄ie ꝑ̄ut testat ap̄s ad Eph̄. i. dī.
Jp̄m dedit caput supra oēm eccl̄iaz q̄ est cor
pus ip̄i⁹. Et ad Col̄. i. Jpse est caput corp̄is
eccl̄ie. Qō sic esse intelligēdū declarat Alexā.
in. iij. q. xij. memb. ij. ar. i. §. i. vt methaphoriz
ce intelligatur esse caput, quod de xp̄o dicit
quadruplici ratione.

Primo rōne supioritatis.
Scō rōe dignitatis.
Tertio rōne ꝑuidētie.
Quarto rōne gr̄e.

Primo dicit esse caput rōne superioritatis
Quia sicut rex ꝺ̄ eē caput regnitco q̄ p suū
imperiū mouet regnū: ita xp̄s qz ꝺ̄z q̄ hō est
rex regū: ⁊ hz regnū supra oēm creaturā. ꝑm
q̄ habet A poc. xix. Et erat scriptū i femore
suo. Rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiū. Scō dicit
esse caput rōne dignitatis: qz meli⁹ ⁊ digni⁹
in quolibet genere: caput dicit esse in illo ge
nere sicut leo dicitur esse caput aliaz. qz est
dign⁹ ⁊ nobilissimū oīm aliaū. ita xp̄s qz di
gnissimus ⁊ nobilissim⁹ est caput oīm creatu
rarū rōnabiliū. Tertio dicitur esse caput
rōne ꝑuidentie. Na pfamilias dicit esse ca
put sue familie. qz oib⁹ ꝑuidet. Cū ergo xp̄s
se habeat per hunc modum ad eccl̄iam. qz pa
stor est ⁊ eps aiarū ⁊ ꝑuidet ⁊ regit eccl̄iam
Vñ. i. Pet. ij. Eratis em̄ sicut oues errantes
sed cōuersi estis nunc ad pastorē ⁊ epm aiaz
vestrarū. ideo merito dicit caput. Quarto
dicitur esse caput rōne gr̄e, nā ipm caput ita
ab aia perficit ꝙ sensum q̄ in capite sunt oēs
sensus, nō aūt a corpe. Jta xp̄s a spūscō acci
pit oēs modos gr̄e sicut caput ab aia. Nos
aūt sicut mēbra qz nos oēs sensus gr̄e ab ipo
recipimus. Et hoc est qō dicit Aug. ad Dar
danū. Jn capite quod est xp̄s sunt oēs sen
sus gratie. in alijs vero est solus tactus. qui
bus datus est spiritus sanctus ad mensuram.
Dicitur ergo xp̄s caput ꝑm has ꝓpetates
quia est velut rex: ⁊ quia est dignissimus ra
tionabiliū creaturaz: ⁊ qz est in rōne proui
dentie: ⁊ qz habet plenitudinem gratie quā
tum ad oēm sensum gratie. Et iz sic dicat eē
caput metaphorice. tñ proprie dicitur caput
ex influentia. vt sicut caput influit sensus ⁊ mo
tus ꝑm diuersas partes eius. qz ab anteriori
parte capitis fluunt nerui per quos fluūt sen
sus ad membra. a posteriori ꝯo parte fluūt
nerui per quos fluit motus ad omnia ad sin
gula membra. Simil⁹ xp̄s in eccl̄ia influit

UVA. BHSC. IyR_227

fensum ⁊ motum spualiter. Sensum influit p fidem. motum vero per amorez. Uerūt amen est aduertendus ꝙ caput ecclesie dicit duplr sc̄z cōmuniter ⁊ ꝓprie. Cōmuniter tota trinitas est caput ecclesie. Tota em̄ mouet ⁊ regit ecclam. ⁊ infundit ei gr̄az. q̄ sentiat p fidem ⁊ moueat p charitatē. Unde in rōne regētis ⁊ influētis se habet ad ipam. Proprie vero dr caput christus homo siue deus homo p̄m hūanitatem. quia hoc modo se habet ad ecclesiam p̄m rationem conformitatis ad ipsam per gratiam ⁊ naturam.

Dō multi habent dependentiam a christo capite.

Capm. II.

Ecūda pclusio dr dependentie. Jn q̄ videre debemus q̄ sunt illi qui tāq̄ membra a xp̄o capite habent dependentiam: siue illi inhereāt et vnianf. ⁊ spalr quātū ad quatuor.

Primo q̄tū ad angelos.
Scdo q̄tū ad electos.
Tertio q̄tum ad reprobos.
Quarto quantū ad vtrūq; cōpositū.

Primo cōsideremus q̄tum ad angelos si ipor est caput xp̄s. Ad quod dicendū videf ꝙ nō: quia vnius nature sunt caput ⁊ corp⁹ Sed xp̄us inq̄tum homo ⁊ angeli. non sunt eiusdē nature. ergo xp̄us p̄m ꝙ homo nō est caput agelor. Sad contrariū dr ab apl̄o ad Eol. ij. vbi loquif de xp̄o cū ait. Qui ē caput omnis p̄incipatus ⁊ potestatis. Jnsuper omnia subiecit deus sub pedibus eius. vt dr ad Hēd. ij. auctoritate psalmiste. Ubi loquif glo. Sicut pes est infima pars corporis. sic i xp̄o infima pars est humanitas quaz angeli adorant. Ex quo relinquif ꝙ angeli sunt subiecti ipsi humanitati xp̄i. Unde si xp̄us dicif caput ecclie: vt dicebaf paulo āte: eo ꝙ regit ecclam sibi subiectaz: simlr debet dici caput angelorz: eo ꝙ imperat ipsis sibi subiectis. Ex quo rndere possum⁹ ad illud quod adducebaf in contrariū. ꝙ si dicaf caput p metaphoram qua rex dr caput regni vt mouēs et imperās ipsi sic ipse xp̄s inq̄tū hō est caput angelorz: q̄ est rex cōstitutus sup eos. Si autem dicaf caput p̄m conformitatē nature. sic xp̄s inq̄tum homo nō est caput angelorum simplr. sed p̄m quid: quia non est conformis āgelis in natura simplr: si p̄m quod dr ꝙ aīa rōnalis quātuz ad partē superiorē intellectu nam habet cōformitatē cū angelis. Est ergo caput ipsis inq̄tuz cōformaf ipsis in natura p partē rōnis intellectiuā: holz adit est caput simplicit: quia habet plenam conformitatem cum illis. Secūdo cōsideremus q̄tū ad electos: si omniū elector vel aliquor christus ē caput. Et ꝙ non sit omniū caput ꝓbaf. Nam xp̄s ꝓprie est caput p̄m ꝙ homo. Sz nō fuit homo ante incarnationē. Ergo nō fuit caput sanctor patrū. Ad hoc rndet glo. sup ca. i. ad Eol. querens. Cum ecclesia ab Abel ceperit: quomodo xp̄s caput eor est: qui tunc fuerūt Et dicit ꝙ xp̄s dr caput p̄m diuinitatē ⁊ p̄m humanitatē. Scōm diuinitatē fuit p̄incipiuz et fundamētū eccl̄ie: quia oēs instos q̄ ab Abel vsq; ad vltimū iustū fuerf ⁊ futuri sūt gr̄a liter ꝑtute diuinitaf illuminauit. Scōm hūanitatē pōt dici caput vel p̄incipiū ecclie: qr sunt p fidē hūanitaf ei⁹ fundata est. Ex q̄ exp̄sse relinq̄tur ꝙ si eccl̄ia fuit fundata sup fidē humanitaf sue ante incarnationē. ⁊ ex eo dicif caput quo est fides de sua humanitate. ergo est caput eor qui fuerūt ante incarnationem fideliū sicut eor qui sunt post incarnationez Nam si diceref caput solū: quia habet humanitatem: tunc esset caput fideliū ⁊ infidelium equalr: cum p̄m humanitatē equalr q̄eniat cū hoibus fidelibus: ⁊ infidelibus: quod maximū esset incōueniens: Jdeo caput dr nō q̄a est homo in re: sed quia est homo in fide ⁊ credibus est esse homo ab oibus electis: licet tpe variato: quia pres antiqui fidē habuerunt de ipo iam vēturo: ⁊ nos fidē habemus: qr iam venit. Unde oim elector est caput. Et de hoc Aug. ponit exemplū i li. de cathezizādis rudibus qō habef Gen. xxxviij. c. de filijs iude ⁊ Thamar videz in quor natiuitate zarā por eduxit manum. in qua obstetrix ligauit coccinum dicens. Jste egredietur prior. Ille vero retrahēte manū: egressus est alter. Dic dicit Aug. ꝙ sicut zaram duz nasceret p̄us emisit manū, postmodū caput secutuz est, ꝺeinde cetera membra. Sed tñ caput dignitate et potestate p̄cessit: lz tpe sequeret Jta xp̄s mediator dei ⁊ hominū in patriarchis ⁊ prophetis premisit manum anteq̄ appareret in carne: vinculis legis superbū populū astringentem siue compmentē. tpe aūt nascēdi secutum est caput corpis ecclie cui adheserunt omnes fideles credēdo Tertio cōsideremus q̄tum ad reprobos q̄ sunt in fide ⁊ charitate: nō tñ pseuerantes. vtrū xp̄us sit caput ipor. Et videtur ꝙ nō: quia corp⁹ xp̄i verū quod traxit de v̄gine est figura ⁊ sacramentuz corporis mystici quod ē ecclesia; quia sicut corpus xp̄i

UVA. BHSC. IyR_227

cõpactũ est ex purissimis sanguinib⁹ ꝛ̃ginis ꝛ ptinẽtibus ad gloriã resurrectionis ita a filii corp⁹ mysticũ qõ est i eccl̃ia cõpaginatũ debet esse ex purissimis ꝛ fidelissimis aiabus pertinẽtibus ad gloriã resurrectõnis. ergo nõ sunt mẽbra ecclesie nisi ptinẽtes ad gloriã resurrectiõis. Sed reprobi in fide existentes et charitate: q̃ tamen nõ pseuerabunt: ꝛ in fideles: nõ pertinẽt ad gloriã resurrectiõis. licet ptineãt ad resurrectionẽ. ergo nullus reprob⁹ est mẽbrum ecclesie. Et sic x̃ps nõ est caput reprobo rum etiã existẽtiũ in charitate. Ad hoc rñ det Alex. vbi. ẽ. ℌ. iij. ꝙ esse mẽbra x̃pi vel ecclesie nõ ponit nisi sensum gr̃e p fidẽ ꝛ motũ per amorem ꝛ charitatẽ ꝛ cõformitatem cum x̃po in natura. Et q̃ ista sunt in reprobis existẽtibus in fide ꝛ in charitate: licet nõ cũ pseuerentia. ideo q̃diu sunt ista in illis ꝓceden dũ est ꝙ sunt mẽbra x̃pi ꝛ ecclesie: ꝛ cõparantur ad x̃pm tanq̃ ad caput, q̃tum ad pñtem statũ in quo sunt in fide ꝛ in charitate. Quãdo aũt postea discedẽt ab istis tunc erunt mẽbra abscisa a corpe eccl̃e. Ad rõnẽ in cõtrarium est dicendũ ꝙ corpus x̃pi verũ figura est ꝛ sacr̃m corpis mystici q̃tum ad pñtem statũ sed nõ q̃tum ad futurũ. Ratio aũt ꝓcedit: ac si respiceret statũ futurum: cum obuicit pertinentibus ad gloriã resurrectiõis. Et q̃ de reprobis diximus qui tamẽ sunt in fide ꝛ charitate: de malis intelligere debem⁹: licet aduniõnẽ corpis mystici siue ecclesie nunq̃ ꝓprie pti neant existẽtes in peccato mortali. Hẽrunta mẽ differt dicere vnitatẽ ecclesie ꝛ corpis ecclesie. Jn vnitate nanq̃ eccl̃ie sunt boni ꝛ mali dũmodo hẽant fidẽ rectã. Et hoc est qõ habek Mat. xiij. ꝙ ipsi tritico adiuncta est zizania. Vbi dicit Aug. ꝙ eccl̃a est ager in quo radicanf triticum, i. boni ꝛ zizania hoc est mali Et tamẽ in fine separabunf. Unitas vero corpis ecclesie nõ est nisi per fidẽ formatã charitate sicut dicit Hugo. li. de sacramẽtis. Jdo mali nõ sunt de corpe eccl̃ie. q̃uis sint de ecclesia. Quarto cõsiderem⁹ q̃tum ad vtrũq̃ cõpositum, s. corpus ꝛ aiam: si x̃ps est caput aiarum tm̃: aut corpoꝛ ꝛ aiarum simul. Ad quod rñdek ꝑm glo. j. ad Cor. vj. Nescitis q̃a corpora vestra membra sunt x̃pi. ꝙ caput est non solũ animarũ. sed etiã corpoꝛ que in gloriosa resurrectione suã perfectionẽ habebunt. Tunc nanq̃ electi omnes erunt cum principe x̃po: quẽ dilexerũt: in cui⁹ aspectu placido hilari ꝛ iocundo letabuntur ꝛ reficientur interi⁹ ꝛ exterius. Sed qui nunc nolũt esse membra illius non poterunt tunc regnare cum illo. O infelix mundanoꝝ conditio. Uolũt homines membra potius fieri diaboli q̃ christi. Illum sequunf a x̃po fugiunt: virtutes spernũtam plectunf vitia: ꝛ de futuro nihil ꝑmeditãtur. Nunc nũc tempus est in eccl̃ia militanti x̃pz patronũ accipere: ꝛ vt in ecclesia triumphanti valeamus cum x̃po gloriari. O q̃ btã gens o, q̃ beatus populus cuius pius iesus x̃pus dominus et caput est. O q̃ miserabilis ꝛ lachrymosa societas cui diabolus ꝓest: nõ in ordine sed in errore: non in gaudio sed in meroze. nõ in bono: sed in omni malo. Studeamus itaq̃ quãtũ possumus vt x̃pi mẽbra et nõ diaboli inueniamur.

Qõ influentiam gratie a x̃po capite accipimus. Caplm III

Ertia q̃ℓo õr influẽtie. Jn q̃ pscrutari debemus de influẽtia gr̃e a x̃po capite: ex eo q̃ Joh. j. õr. De plenitudine ei⁹ oẽs accepim⁹ gr̃am. Pro cui⁹ rõne ratiõe occurrũt q̃ttuoꝛ dubia apienda.

Primũ vtrum possit esse influentia a x̃po hoie in corpus ecclesie.

Scõm vtrũ possit eẽ influẽtia in angelis.

Tertiũ vtrũ maioꝛ fuerit influentia hois post incarnationẽ q̃ ante, vel equalis.

Quartum vtrum vnio capitis ad corpus sit vnio simpliciter.

Circa primũ est sciẽdũ ꝙ x̃ps homo influit gr̃am corpi eccl̃ie ꝛ mẽbris ei⁹ trib⁹ modis.

Primo per modum meriti.

Scõo per modũ exemplaris.

Tertio per modum capitis.

Primo modo nobis est gr̃a a x̃po hoie p modũ meriti: q̃ ipse est q̃ nobis meruit gr̃am p quã remittunf pcta nr̃a, ꝛ gr̃am p quam cognoscerem⁹ ꝛ diligeremus ipm. ꝛ omnib⁹ credẽtibus in ipm ꝛ diligẽtibus hoc meruit. Un̄ ad Ro. v. õr. Sicut p vnius hois inobedientiã pctores constituti sunt multi: ita per vni⁹ hois obediẽtiã iusti ꝓstituuntur multi.

Scõo modo influit nobis gr̃am p modus exẽplaris. Sicut em̃ videm⁹ ꝙ sic se hz exemplar ad exemplus ꝙ quodãmodo exemplum educiꝫ ab exemplari. ita in ipso x̃po hoie est exemplar ꝓpositum gr̃e cui debem⁹ coaptare nos ꝛ cõformare. Nã ipe est liber vite iuxta quẽ scribi debẽt libri nostri. i. conscientie que sunt libri. vt habek Apoca. xx. c. Unc et apostolus. j. ad Cor. xv. c. ait. Primus homo de terra terren⁹: secũdus homo de celo celestis. Qualis terren⁹ tales et terreni: q̃lis celestis

UVA. BHSC. IyR_227

tales ⁊ celestes. Ergo sicut portauimus imaginē terreni portemus ⁊ imaginem celestis.

Tertio modo influit xps nobis gratiā per modū capitis. Est em quidā amor capitis ad membra. vt ipm caput quodā naturali amore diligat membra. Unde spūs animales qui sunt in capite ex hoc amore decurrūt a capite in mēbris. Unde si aliquod membrū ledit cōcurtunt spiritus a capite ad partē illam dolentem, ⁊ ibi colligunt. Influentia ergo capitis ad membra vt sensificentur ⁊ moueantur est per naturalē amorē. Et hūc appetitū implet spiritus a talis influens a capite ad membra. Scōm hoc ergo dicendū q̄ spiri⁹ increatus per quē ē nobis cōmunio totius trinitatis. s. spūssanc⁹ abundat in nostro capite. scz i xpo ⁊ ipius christi ⁊ sue beate anime est desideriū vt participemus suum spiritū. Ipe vero spiritus explet desideriuz quod habet christus ad nos ex suo ardentissimo amore.

Circa secundū dubiū est notandū q̄ a capite christo homine recipiunt angeli singulariter tria.

Primo cognitionē veritatis.

Scōo honorem.

Tertio dulcedinē siue iocūditatē.

Primo cognitionē veritatis quia eruditur ab ipō. imo etiā per ecclesiam que est corp⁹ eius innotuit eis mysteriū incarnationis. Nec erubescūt eruditi per ipam. Unde apostol⁹ ad Eph. iij. c. Mihi em omniū sanctorū minimo data est gratia hec in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias christi. illuminare omnes. que sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in deo. qui oīa creauit. vt innotescat principibus ⁊ potestatibus in celestib⁹ per ecclesiam multiformis sapientia dei, scm prefinitionem seculorum. quā fecit in xpo iesu domino nostro. Super que verba dicit Nicolaus de lira, q̄ redemptio xpi dispensabilis tam gentibus q̄ etiam iudeis nō fuit ante revelata nisi paucis ⁊ obscure. Et mysteriū xpi devocatione gentilium nō solum hominibus fuit absconditus. sed etiam angelis. Qui etiā predicantibus apostolis banc notitiā intuitiuam habuerunt per ecclesiam. id est per apostolorū predicationes. videntes actu cōuersionem gentiliū ad fidem. Quod factuz fuit scm prefinitionem seculorum. i. eternā dispositionez tpe plenitudis adipletā. quā fecit in xpo iesu adipleri. Cui dicto accordat Dion. d. angelicas dignitates supra mēoratū mysteriuz xpi ad plenū non intellexisse: donec completa est passio xpi: ⁊ apostolorum p̄dicatio per gentes dilatata. Aug. etiā. vij. sup Gen. ad lram ait. sic fuit mysteriuz incarnationis xpi a seculis absconditū in deo: vt tamen innotesceret principibus ⁊ potestatibus in celestibus. vbi dicit sanctus Thomas in p̄ma parte. q. lvij. ar. v. ad. ij ar. q̄ de mysterio incarnationis xpi cōtingit loqui dupliciter. Uno modo in generali. Et sic omnibus reuelatum est a principio sue beatitudinis. Cuius ratio est: quia hoc est quōdam generale principium ad quod omnia eoz officia ordinant. Omnes em sunt administratorij spūs. Hebre. j. In ministeriuz missi ppter eos qui hereditatē capiūt salutis. Quō igit fit p incarnationis mysteriū. Unde oportuit de hoc mysterio omnes a principio cōmunit edoceri. Alio modo possumus loqui quātum ad speciales conditiones. Et sic non omnes angeli a principio de oībus sūt edocti: imo quidam etiaz superiores angeli postmodum didicerūt. sicut dicit Dion. vij. c. cele. hierar.

Secūdo accipiunt honorē: qui attenditur quantū ad reparationē siue restaurationem ruine angelice. Non em parū erat eis detractum honoris ex ruina apostatarū angelorū. Sed p incarnationē ⁊ passionē fit restauratio ruine angelice p hoies: implētes numerū ipsoz angeloz. Unde in ps. cix. dz. Judicabit in nationibus implebit ruinas. ⁊ gl. ad Eph. p̄mo dicit. Proposuit restaurare. i. ad p̄mum statum reducere omnia per peccatū destructa angelos ⁊ hoies: quia p hois restaurationez ruina angelorū reparatur. Tertio recipiūt dulcedinem ⁊ iocunditatem ab ipsa humanitate xpi. Nam magnam recipiūt dulcedinem et cōtemplationem diuinitatis. Sed cum vident diuinitatē in humanitate: est eis alius modus dulcedinis. Propter quod Petrus. j. Pe. j. ait. In quem desiderāt angeli pspicere Et Joel. iij. dz. Colles fluent lac ⁊ mel. Colles em angeli sunt qui ante incarnationē fluebant mel in dulcedine contemplationis diuinitatis in se. Sed ex eius incarnatiōe fluunt dulcedinem cōtemplationis diuinitatis ⁊ humanitatis: que humanitas significat p lac.

Et si dicaf q̄ angeli erant beati ante icarnationem xpi. Sed beatitudo est status omnium bonoz aggregatione pfectus. ergo ipsi erant in statu omniū bonorum ꝯgregatione pfecto: ergo nihil deficiebat eis de aliquo bono. Respōdet Alexan. in. iij. q̄ quis in bono essentiali essent perfecti ex visione dei: tamen eis accrescere potuit bonum ⁊ gaudiū accid ē

UVA. BHSC. IyR_227

tale. Circa tertiū dubiū est dicendū ꝙ ecclia post incarnationē ⁊ passionē christi maiorem recepit gram ꝙ ante. Quod ptz qz ante incarnatione per fidē xpi erat remissio peccatoꝝ quantū ad culpā ⁊ nō quantū ad omnē penā quia remanebat pena carentie visionis dei. Post incarnationē vero est remissio peccatoꝝ quantū ad culpā ⁊ oēm penā. Vñ ly fides ecclie āte incarnationē ⁊ post fit equalis. virtuosioz tñ est post ꝙ ante: quia hz meritū passionis xpi sibi coniunctū, hec habenf ab Alexandro. Circa quartū dubiuz dicendū ꝑm Hugonē de scō victore: ꝙ vnū dr multiplicit. Prio mō est vnū in natura. Et hoc modo pater filius ⁊ spūssanct⁹ sunt vnū. Scdo modo est vnū in persona. Et sic humanitas ⁊ diuinitas sunt vnū in persona filij. Tertio modo est vnū per iusticiā ꝓsentē ⁊ futurā gloriā. Et illud est vnū qđ attendit in cōformitate voluntatis. Et sic dicimus ꝙ est vnio membroꝝ cū capite in corpore ecclesie, ⁊ est vera vnio in qua beati sunt quivniunf: et miseri qui ab ea separanf, qm̄ omne bonū felicitans aīam in xpo est. in ipo sunt thesauri incōpabiles: ⁊ in estimabiles diuitie dei. Ergo ipm queramus vt ab ipo recipiamus gram. quam nobis ipse concedat ꝛc̄. Amen.

Feria sexta post tertiā dñicam aduētus de scientia iesu xpi. Sermo. XX

Jesus est sciens omnia. Fructꝰ. XX

Edius autem vestrū

Jterū vbi. s. Doctores iudeoꝝ audiebant xpm̄ sepenumero scripturas p phetarū predicantem ⁊ mirabanf quomodo litteras sciret. cū eas nō didicisset. Nec solum eo perfectionis tpe: q̄ maturū ingeniū litterarū pinguedine solet esse deliburū hoc viderūt verūetiā in infantili etate anno videlz. xij. in medio eoꝝ sedentē sapientissime audientez et interrogātē illum conspexerūt. Quo spectaculo potuissent si voluissent cognoscere ipm esse filiū dei: in quo relucebat splendor tante scientie ⁊ sapientie. Sed voluntate sua puersa in eū credere noluerunt. spreuerūt scientiā eius ⁊ ipm̄ pſecuti sunt vsqz ad mortē. Et quoniā singulare est hoc primitegiū in dño iesu xpo q̄ sz ꝑm assumptā naturā omī scientia erat decoratus: ideo in presenti sermone de scientia aie xpi dicturi sum⁹. De qua fructū vnū ꝓponimus cōtemplandū, qui est. Jesus est sciens omnia. Pro cuius declaratione tres conclusiones erunt notande.

Prima dr multiplicatōis.
Scda dr acquisitōis.
Tertia dr ꝺditōis.

Qz multiplex fuit scia in xpo. Caplm I

Prima cōclusio dr multiplicationis.

p In qua scire debem⁹ ꝙ ꝑm multiplicationē naturarū in xpo multiplicabatur eius scia: put declarāt magister sñiarū in tertio ⁊ catholici doctores. Cui⁹ rōnem assignat Alexand⁹. in. iij. sum. q. xiij. mē. j. dicēs. vt dicit Jobes damas. Quoꝝ sunt diuerse nature eoꝝ sunt diuerse operationes. Quatio nibus aūt ꝙ portionaf habit⁹. ergo cū in ipo sint diuerse opationes ꝓpter diuersas naturas. erūt in ipo diuersi habit⁹. Et cū scia dicat habitū ꝑm diuinā naturā ⁊ humanā: in ipso xpo erūt diuerse scie. Insup put dicit Boet⁹ in libro de diuersis naturis ⁊ vna ꝓsona, xps accepit aliquid a triplici statu hūani generis siue ade. Vn⁹ stat⁹ fuit qui debebat ei si stetisset status sz btitudinis in premiū. Alius fuit status in quo erat. s. stat⁹ innocētie. Et tertiꝰ status fuit post lapsum. Vñ xpm̄ triplicē ꝑm hos status cognitionē decuit hre, videlz.

Primo cognitionē glie.
Scdo cognitionē nature integre.
Tertio cognitionē penalis exp̄ientie.

Et hoc ꝓpter pfectionē aie xpi: que nō tm̄ dz esse pfecta ꝑm suptoꝝ portionē: verūetiaz ꝑm inferioꝝ. etiā ꝑm partē sensualē. nō tātū quantū ad statū patrie, ꝫ etiā quantū ad statū vie. Addit dñs Boñ. di. xliij. tertij libri. 3ar. iij. q. j. ꝙ qz pfecta fuit aia xpi quantū ad cognitionē nō solū respectu cognoscibilium. sed etiā respectu modoꝝ cognoscēdi. ꝛō cū res triplr sint cognoscibiles ꝑm ꝙ triplr habēt esse. Habēt em̄ esse in verbo in intellectu creato. ⁊ in ꝓpio gñe. Ad hoc ꝙ intellect⁹ aie xpi plena de rebus hret cognitionē: tres cognouit ista triplici cognitōe. Et sic pz ꝙ xpi aia non tm̄ habuit cognitionē rez in verbo, ꝫ etiā rerū a verbo. Cognitionē in qua nō tm̄ simplicꝫ notitie: ꝫ etiam exp̄ientie. Possumus tamen contra hoc arguere sic. Unius persone vna est perfectio, christus est vna persona: et scientia est perfectio. ergo ipsius est vna scientia. Secundo sic xps est sciens scientia increata. ⁊ hec est certissima perfectissima ⁊ nobilissima. ergo supfluū est ponere in ipo alias scietiā. quia frustra fit per plura quod potest fieri per pauciora. Tertio sic. scientia xpi que est per gratiā vnionis est ꝑm maius lumen ꝙ sint alie tres sequentes de quibus dictum est

E

UVA. BHSC. IyR_227

Sed sicut est in lumine corporali ꝙ maius lumen absorbet minus. ergo similiter est in lumine spūali. ꝗ nō manēt in xp̄o alij modi sciēdi nisi duo, s. vnus qui est sciētie increate: aliꝰ qui est per lumē gratie vnionis. Ad primā horū argumentoꝝ rn̄det ꝟm voluntatem dn̄i Bon̄. di. xiij. tertij li. ⁊ Alex. in. iij. ꝙ habitus nō diuersificat ꝟm personā ꝫ ꝟm naturā. vn̄ dicit Job. Damas. ꝙ in xp̄o sunt diuerse volūtates ꝓpter diuersas naturas: ⁊ similiter debent esse diuerse scientie. Ad secūdū dicendū ꝙ q̄uis xp̄s sit vna ꝑsona cum filio dei: ⁊ per ꝑsonalē vnionē ꝟm hoc est sciens scientia increata: sicut filius dei, vn̄ ratione ꝑsone nō indiget alia scientia: tn̄ rōne persone in humana natura indiget alia scientia. s. creata. Non em̄ debet esse humana natura ī xp̄o imꝑfecta quod sequeret si careret scientia creata. Sꝫ ꝑfectior debet esse in ip̄o natura oībus alijs. Ideo om̄i gn̄e sciendi scientia creata oportet ꝙ sit ꝑfecta illa anima. Ad tertiū dicendū est ꝙ in corporalibus minus lumē offuscatur ⁊ absorbet a maiori. Et ratio huiꝰ est: quoniā omnia lumina corꝑalia sunt ad vnū actum. s. manifestationis: qui quidē actus per se ⁊ perfectissime est a lumine maiori. Sed in spiritualibus nō est sic. Nō em̄ omnia lumina spiritualia sunt ad vnū actū. Distinguendū tamen est ꝟm statū cōprehensoris ⁊ viatoris. Nam viatoris nō est vnus actus sed plures. Unde lumina plura virtutum seu donorum in viatore non sunt ad vnum actum. Cōprehensoris vero non est nisi vnus actus qui determinat ꝟm sūmū luminis ⁊ totalitatem virtutis eiꝰ lumen. s. diuine visionis in gloria. xp̄s autem erat in statu simul viatoris ⁊ comprehēsoris ꝟm partes anime differentes supiorē ⁊ inferiorem: ⁊ ideo scientia comprehensoris non absorbebat alias scientias.

Q scientia xp̄i nō fuit per successionē temporis acquisita. Capl'm. II

Secunda cōclusio dicitur acquisitōis

s In qua notare debemus ꝙ scientia xp̄i nō fuit per successionē temporis acquisita: sed ab initio sue conceptionis sibi īdita. Quod sentire videtur Alex. in. iij. vbi. s. mē. ij. Et ad hoc facit illud Greg. sup illo ꝟbo Luc. ij. proficiebat etate ⁊ sapia. Proficiebat nō ꝙ ipe sapiētior fieret ex ꝑte: ꝫ paulatim demōstrabat sapiam. Sed circa hoc notandū est ꝟm Alex. in. iij. vbi. s. ꝙ in xp̄o fuit multiplex modus sciēdi. Primus fuit ꝟm diuinam naturā. Et ibi sciētia idē est qd̄ id ip̄ꝫ. Et iste modus fuit in filio dei ab eterno. Secundus est ꝟm gratiā vnionis, qui modus distinguit ab om̄i alio sciente incōicabilis cuicunqꝫ alteri creature. Tertius est ꝟm gratiā cōprehēsoris. in quo cōicant angeli ⁊ aīe sancte. Quartus ꝟm naturā integrā anime ꝟm ꝙ habuit Adam scientiā in statu innocentie. Quintus ꝟm penalē naturā assumptā. Sextus est quedā gratia data xp̄o ad cognoscēdū res ꝟm numerū ⁊ per ꝓgressum tp̄is. Quantū ad primū sciendi modū similiter se habet xp̄s ante incarnationē ⁊ post. Secūdꝰ vero modus nō fuit ab eterno. Et ꝟm istū habuit cognitionez omniū eorum que pertinebāt ad mysteriū incarnationis: passionis: ⁊ redēptionis. Scd̄m vero tertium modum habuit cognitionē omnium eorum que pertinebant ad gloriam suā ⁊ suoꝝ. id est eorum que ordinantur ad illam Scd̄m vero quartū modū habuit notitiaꝫ eorum que cognouit Adam in statu nature integre. Scd̄m quintū modum didicit multas penalitates ꝟm experientiā in affectiua quas tamen cognouit ꝟm aliuꝫ modum scilicet ꝟm gratiam cognitionis, que data est sibi ꝑ gratiam vnionis. Unde presciuit illas per istam gratiam. Sextus modꝰ cognitionis est ad cognoscendū per experiētiā: nō vt prior qui fuit affectiue sed cognitiue ex sensu. Secunduꝫ notandū est ꝙ cognitio in sensu per experientiam est duplex. Una cū res est in sensu ꝟm similitudinē. Alia cum res est in sensu ꝟm formam. Aliter enim est similitudo coloris ī oculo: aliter dolor. Ita duplex est cognitio in xp̄o ꝟm experientiam. Prima quantū ad naturaꝫ penalem. Secunda quantum ad specialē gratiam cognoscendi res ꝟm naturaꝫ per processum temporis.

Q aīa xp̄i eq̄ erat sapiēs vt deꝰ. Ca. III

t Ertia ꝯclusio dicit conditionis. Fuit nāqꝫ scientia xp̄i magna ⁊ admirabilis. Circa quā cōtingit dubitare, si fuit equalis scientie dei ex eo ꝙ Hugo de sācto Uic. ait. Anima xp̄i eque sapiens est vt deus Ad qd̄ dicit Alex. in. iij. vbi. s. mē. vij. ꝙ ē cōsiderare diuinā sciam ꝟm ꝙ dicitur respectu sui. Et sic scia illa est virtutis infinite. Et ꝟm hūc modū nihil ē ei eq̄bile. Scd̄o ē ꝯsiderare dīnā sciam respectu creatoꝝ. ⁊ hoc tripliciter.

Primo respectu ad illud qd̄ scit.

Scd̄o respectu ad mediū ꝑ qd̄ scit.

Tertio respectu ad modū quo scit.

Et ad hoc ꝙ aliquid dicat equale scientie dei oportet ꝙ equetur ꝟm hec tria: quod non

UVA. BHSC. IyR_227

est possibile creature aliquo modo. Dicendus ergo q̄ comparatio scientie anime christi habita ad diuinā sciam ꝑm illud quod scit est dicere aiam christi eque scire sicut deus. q: scit oia q̄ scit de⁹. Comparatiõe ꝯo habita q̄tus ad mediū p q̄ scit vel q̄tum ad modum quo scit: non erit dicere equalitatē: quia deus scit oia p seipm sicut causa omniū. Anima ꝯo xpi nō p seipm causam: immo p cām deum. Ecce inequalitas q̄tū ad mediū. Luculentior ē eti am cognitio dei q̄ cognitio anime xpi de rebus oibus: quia deus ipse oēs res videt vt in se anima ꝯo xpi nō vt i se sed vt in deo, et quo pz equalitas q̄tū ad modum. Non est ergo absurdū dicere dñm nostrū iesum xpm noticiam habuisse ex lumine scie sue pñtiū ꝓteritoꝝ t futuroꝝ. qua scia t cognitione fiebat: vt dolor ineſtimabilis semp cruciaret aiam illius. Et vllo vnq̄ tempe inueniri nō potuit sine meroꝛe q̄ nunq̄ caruit clarissima cognitõe Cogita anima mea quēadmodū ante oculos xpi semp erāt pcā totius mūdi. Videbat ipe quoscūq; deū offendentes: qui fuerūt a ꝓncipio mūdi: t sunt atq; erūt vsq; ad finē seculi. Videbat ipe pctā omnia offendere deū sūmū bonū t infinitū. Videbat ipse multitudinem eoꝝ qui ingrati erāt sibi de beneficio incarnationis. Videbat numerū damnandoꝝ. Videbat singulas penas: qnas sustinuerūt q̄libet sancti confessoꝛes t martyres: t ceteri quiq; ob suū amoꝛē. Videbat quecūq; toꝛmēta passionis sue tempe p ipm sustinēda. Q̄ ꝛ suspiria ex foꝛnaceo illo coꝛde sepissime ꝓrūpebant O quot lacꝛymę mitis iesu faciē rigabāt q̄ hec oia simul contemplans in semetipo dicebat. Ego carnē assumpsi vt pctm̄ destruerem t ecce tot pctā multiplicant. Ergo carnē assūpsi vt spoliarē infernū. t ecce grandis est numerus illoꝝ qui in illū sunt adiudicādi. Ecce carnem assumpsi vt ad paradisum oīes reducerē cruciatibus meis. Passurus sum nanq; oppꝛobꝛia, infamiā, flagella, liuoꝛes, vulnera t mortem amaram. Et ecce quot a regno celoꝝ expellient, O ingratissimi hominesꝛo in fideles de vobis doleo: q: ad paradisum nōve nistis. O tudet ꝓvobis affligoꝛ: quos infern⁹ suscipiet, O xpani falsi ꝓ vobis contristoꝛ quos ignis gehēne indefinēter exuret. O mēs mea in ꝓfundo amaritudinis posita. O mēs mea angustijs vndiq; vexata. Si inimicos meos cōsidero, p illis affligoꝛ. Si amicos inspicio, t illis ex pietate compatioꝛ. O stephane in amoꝛe meo eris lapidat⁹, Et tu laurenti amoꝛe meo eris combustus. Et tu Sebastiane eris sagittatus. Et sic de alijs dicere poterat: quos in sua mēte lucida colligebat. Com patere ergo anima domino nostro iesu xpo: quem cum audis in assumpta natura omnia sciēre, scias etiam q̄ crebꝛo dolentem: merētem: lugentem, suspirantem t lacꝛymantez, Infige cordi tuo illius lacꝛymas t suspiria: vt sic valeas ab ipso suscipere gꝛam: qui est benedictus in secula. Amen.

Sabbato post dñicam tertiā aduentus de potentia xpi. Sermo XXI

Jesus potenter operans. Fructus XXI

Edius aūt ꝛc. Jte

m rum vbi, ꝯ. Domini nostri iesu xpi maiestatem diuinitatis declarant nobis opa illa miraculosa: que non nisi supernaturali potētia fieri potuerūt vt dictū est in precedētibus. Et q̄m possunt mōnulli eam potentiam xpo tribuere in assumpta natura: q̄ erroneū est dicere. Idcirco in pñti sermone de potētia xpi dicturi sum⁹ vt ita credam⁹ de ipo mirabilia facta: q̄ semp ꝺditiões t ꝓprietates seruemus vtriusq; nature. Nam certissimum est q̄ sicut scia in xpo fuit admirabilis: ita t potētia. Verū scia fuit in eo ꝑm humanitatē t diuinitatē: vt dixim⁹ in anteriozi sermone potentia vero in ipo est ꝑm diuinitatez Ad quod plenius intelligendum ꝓponem⁹ in medio fructum qui est Jesus potenter operans. Pro cuius intelligentia tres conclusiones erunt notande.

Prima ꝺ determinationis.
Scōa ꝺ negationis.
Tertia ꝺ impꝛessionis.

Q̄ aia xpi nō est opꝰ. Capm I

Prima cōclusio ꝺ determinationis.

d Jn qua scire debemus de potentia xpi ꝑm doctoꝛes catholicos q̄ ania xpi nō est opꝰ: sicut notat in. iij. senten. disti. xiij. Et rō huius est ꝑm Ric. ibidē art. v. q. j. qz oipotētia includit actiuā potentiam infinitam intensiue: qz cum vnūquodq; agat ꝑm q̄ est in actu: t patiat q̄tum est in potētia: q̄tum res hz de actiua potētia: tantū habet de actualitate. ergo potētia actiua infinita includit actualitatē infinitā in habente illā potentiam. Actualitas aūt infinita in nulla creatura esse potest: quia omnis actualitas creature cum possibilitate ꝓmixta est. Tuz ois potētia actiua q̄ anie xpi data patuit sibi data est. Dñs autem Bon. dist. xiij. ꝛtij. art. iij. q. iij.

UVA. BHSC. IyR_227

sit q̄ oīs potētia cōicari nō potuit alicui creature: quia oīs creatura eo ipso q̄ ex nihilo ē deficit a summa stabilitate. Vñ q̄ nō existit per seipsam deficit a summa simplicitate vnō q̄ nō agit per se totā deficit a summa maiestate, vnde distare potest in ipsa virtus a substātia. Et q̄m p se nō subsistit: nec ī se nisi substentur a diuina potentia: q̄ non pōt seipsam sustentare. ideo impossibile est ipsam esse oīs potētem. Rursus q̄m ex seipsa tota nō agit: nō pōt in totā rei substantiā: & ideo nō pōt eē ops: cū nō possit totū p̄ducere. Postremo q̄ virtus eius distat a substantia tātum pōt elōgari q̄ deficiet oino. vnde nō potest in omnia. Sicut igit soli deo cōuenit summa stabilitas summa simplicitas. summa immēsitas: sic etiam oīpotētia: que necessario requirit ista tria Vnde nec aie xp̄i: nec alicui creature pōt oīpotentia cōicari: nisi dixerimus de aīa xp̄i q̄ ei oīpotentia cōicat eo modo: quo cōicat ei no mē excellentie diuinitatis: hoc est p cōlocationem idiomatū: que oztū habet ex psonali vnione. Sicut etiam possumus dicere q̄ homo est oīs. Sed contra hoc obijcit: q̄ dicit Mat. vlt. Data est mihi oīs potestas in celo & in terra. Ubi glo. inquit. Non de coeterna patris diuinitate: sed de assumpta humanitate dicit. Et ite rū glo. sup illud Lu. j. hic erit magnus. dicit. Non q̄ añ virginis partū magn⁹ nō fuerit sed q̄ potētiā quam dei filius naturaliter habet hō ex tempore erat accepturus. Ad hoc dicit Ric. q̄ iste glose intelligunt̄ sm illū modū loquēdi quo idiomata cōicant. Unde post ībā glo. scdo allegate statim subiūgit. vt vna sit p sona hō & deus: in quo satis dat intelligi q̄ ille homo ideo dr ops q̄ est deus.

Q̄ in xp̄o nō est potētia peccādi. Ca. II.

Ecūda cōclusio dr negatiōis. Nā negamus in xp̄o potētiā peccādi, sicut vult Anselmus li. cur de⁹ hō et oīs doc. in. iij. dist. xij. Oō declarans Ric. ar. ij. q. j. ait q̄ xp̄s peccare nō potuit: nec inquātū de⁹: vt p se patet. nec inquātū homo q̄ erat cōpreheīsor. Et sicut angeli boni peccare nequeunt ita etiā nec ipse. Nō potuit etiā peccare inquātū homo viator. q̄ q̄n natura est sub aliq̄ forma cuius actualitas equat & implet totam capacitatē & possibilitatē totius materie. non est possibilis ad cōtrariā p̄uationē. vt patz in materia cuiuscūq̄ corporis celestis: sed xp̄us etiā inquātū viator tātā hūit gr̄e plenitudinē q̄ equabat & implebat totā capacitatē aie sue. Et ideo nō fuit possibilis ad cōtrariam p̄uationē q̄ est p peccatū sicut p simile est declarat̄. Sed notādū sm Boñ. vbi. s. ar. ij. q. ij. & Alex. in. iij. q. xiiij. mē. j. q̄ potētia peccādi dr dupliciter. Uno modo potētia qua peccatur. Et sic notat ipm liberū arbitriū creatū: q̄ dem pōt in bonū adiutū gratia. Et q̄ p sui naturā est defectiuū. hinc est q̄ illa potētia siue facultas dici potest potētia bñfaciendi & potētia peccādi. Nullus em̄ peccat nisi p illā. Alio modo potentia peccādi dr potentia ordinata ad peccādū vt illa potētia notat medium inter subst̄ātiā & pcti actū p q̄ dr substātia illa possit exire in ptccati ppetrationē. Primo modo potētia peccādi fuit in xp̄o: q̄ vt dicit Damascenus: oia q̄ in nra sūt natura plātauit de⁹: assūpsit dei verbū. Si vo potētia peccādi dicit potētia ordinata ad pctm̄ ppetrandū: sic non est ꝯcedēdū q̄ xp̄s habuerit potentia peccādi p ea q̄ peccare nō potuit. Talis em̄ ordinatio: imo deordinatio diminuit de plenitudie libertatis. Quod vt clarius vno vbo intelligam⁹ dicimus q̄ xp̄s habuit potētiā peccādi ex eo q̄ habuit liberū arbitriū q̄ tñ ꝓpter plenitudinē gr̄e nō poterat a bono deficere & ita nec peccare. Et si dicat q̄ si xp̄us nō pōt peccare ex necessitate cōseruat iusticiā: ergo nō est laudandus de iusticia: q̄ vt inq̄t Lactā. vj. diuinaꝝ institutionū aduersus gētes. Nulla laus ē nō facere q̄ facere ñ possis. Ad q̄ rñdet alex. vbi. s. ad. iij. ar. q̄ ē q̄dā necessitas coactiōis et phibitiōis. Et cū aliquod bonū fit ex huiusmodi necessitate nō debet laus faciēti illō q̄ ista tolit volūtate. Et est necessitas immutabilitatis. Et ista nō tollit volūtatē nec laudem. sed ponit immutabilitatē volūtatis ī bono: & mō dr deus ex necessitate esse bonus & bona q̄q̄ facere sicut scribit Hiero. ad Paulinū dicēs. Bon⁹ est de⁹ & oia quecūq̄ facit bona sint necesseest. Tali ergo necessitate secūdo modo dicta xp̄s seruauit iusticiam. De q̄ dicit Ansel. q̄ impropzie dr necessitas eo q̄ nō est ibi coactio nec phibitio. Et sic p̄s q̄ sicut deus maxie laudādus est de bonis q̄ hz & fuat: ita & dñs Jesus xp̄s: q̄ peccare nō potuit.

Q̄ aīa xp̄i dīna ꝓtute poterat in istis inferiozib⁹ vltra opa nature. Capm III

Ertia ꝺcō dr impressiōis. In qua ple t riq̄ querere solēt si aīa xp̄i posset facere mediāte ope nature in p̄ssiones que p naturā fiūt in istis inferiozib⁹: q̄ ex q̄busdā sanctoꝝ dictis & rationibus videt q̄ sic. Nam dicit Job. Dama. lib. iij. c. xv. loquens de xp̄o Supra hominē que hominū sunt agebat. Et

UVA. BHSC. IyR_227

ponit exemplū de ambulatione sup aquas. er
go videf q̄ hoc fecerit p naturā humanā sup
naturaliter sublimatā. Ergo pari rōne anima
xpi posset facere nō mediāte natura ipressio
nes q̄s fecit natura. Ad hāc q̄stionem dixe
rūt alīq̄: q̄ q̄uis aia humana p suā naturalē
virtutē nō posset facere tales impssiones: tñ
aia beata ⁊ maxime aia xpi ꝓpter excellentiā
sue beatitudinis ⁊ ꝓpter excellentiā sue actu
alis existentie posset facere tales impssiones
nō mediāte opere nature. Ad tñ isti plene conce
dūt q̄ ipa posset hāc materiā trāsmutare ad
formā substātialē ⁊ accidētalē modo sublimi
ori q̄ trāsmutetur ope nature. Sz ⁊ravidef
posse argui p euangeliū ⁊ per sctōs: q̄ p mira
cula que faciebat xps ondit se deū esse. Que p
batio nō fuit efficax: si illa fieri potuissent cre
ata virtute q̄uis aūt p beatitudinē aie xpi ⁊
suā existētiā i verbo sit in ea supnaturalis vir
tus: tñ nō trancēdit terminos virtutis crea
te. Ideo dicendū q̄ q̄uis xps: q̄ est de⁹ ⁊ ho
mo: posslt rōne diuine potētie ꝑdictas impssi
ones facere nō mediāte opere nature: ⁊ que
cunq̄ alia que ꝑdictionē nō icludūt: tñ ei⁹ ani
ma hoc nō pōt. Ad tñ Ric. ſ. li. de trini. ait. Illa
signa ⁊ prodigia q̄ facta fuerūt ad cōfirmati
onē fidei nostre: nō nisi diuina virtute fieri po
tuerūt. Unde intelligendū est verbū Damasce
ni: quia i illo vult dicere q̄ xps q̄uis esset ho
mo faciebat per diuinā virtutē opera exceden
tia virtutē humanā. Et q̄ iste fuerit intellect⁹
eius patet: quia post illa verba: paucis inter
positis sic dicit. Nō em̄ homo erat sed de⁹ ho
mo. Ista ergo que supradicta sunt de poten
tia xpi catholice tenere debemus. quē cū deū
verū ⁊ hoiem pfiteamur, nō irrationabiliter
dicimus q̄ potestatē habet saluandi ⁊ dam
nandi: mortificare ⁊ vinificare. deducere ad i
feros ⁊ reducere. Cui oīs debemus gloriaz
⁊ honorē p infinita sclā sclōz. Amen.

Dñica quarta aduentus de clamore Jobis
qual⁹ ogruo tpe xpm clamitat. Ser. XXII
Jesum Jobes clamitat. Fruct⁹. XXII.

Actum est verbum

f domini super Johannē zacharie filī
um in deserto. Scribuntur hec verba
Luce. iij. ⁊ in euangelio presentis dominice.
Exiuit precursor dñi dilectus Johannes ba
ptista in solitudinē deserti a teneris annis. ibi
q̄z ꝓfect⁹ est usq̄z ad etatē maturā. Quare fa
ctum est vt xpm quē in utero matris existens
exultando salutauerat: toto illo tpe nunq̄ vi
derit, sicut patere potest ex illo ꝙd Joh. ſ. Et
ego nesciebā eū. Spiritus sctō in eum veniente
xpm publice diuulgare cepit: ipm predicabat
⁊ demonstrabat saluatorē seculi: prout testa
tur lectio euangelica hodierna: que nō imme
rito a nobis diligēter est ponderāda ⁊ exami
nanda. Pro cuius declaratōe occurrit nobis
cōsuetus fructus qui est. Jesum Johānes cla
mitat. Pro quo tres ꝛcliones ponemus.

Prima ōr tpis opportunitas.
Scōa ōr pſone dignitas.
Tertia ōr clamoris qualitas.

Q tpe in quo Jobes xpm clamitabat fuit
opportunū. Capkm I

Prima cōclusio dicit tempis opportu
p nitas. Notat em̄ in prima pte euan
gelij opportunitas tpis in quo xps
in mundū veniens a Johanne baptista est p.
dicatus. Dicit nanq̄ euangeliū. Anno. xv. im
perij Tiberij cesaris: procurante pontio pila
to indeā. tetrarcha aūt galilee Herode. In q̄
bus ꝙbis tria tpa designant.

Primū vnionis romani iperij.
Scōm partitōis regni iudaici.
Tertiū diuisionis sacerdotij.

Primū tpe quod hic designat dicit vnio
nis romani imperij. Nam vt colligit ex dictis
Tuij Orosij Eutropij ⁊ alioz qui romane rei
publice gesta cōscripsere: romani orbis dñiuz
appetētes vsq̄z ad Octauiani tempora bellis
prouincias varias edomādo: regimē in vbe
pro reipu. statu sepenumero mutauerunt. Nā
primo regnauerūt ibi reges videlicet Romu
lus. deinde Numa Pompilius: qui leges ro
manis instituit: post hunc Tullus Hostilius
qui albanos vicit: veientes ⁊ fidenates: cui
successit Ancus martius: q̄ dimicauit cōtra la
tinos ⁊ montē ianiculū ciuitati adiecit. post
ipm Tarquin⁹ Priscus: qui ludos romanis i
stituit. vicit sabinos: primusq̄z triumphans ro
mam intrauit. Post cuius obitum secutus est
Seruius Tullus. Tandē fuit Lucius Tarqui
nus superbus: qui primus excogitauit vinicu
la carceres ⁊ fasces: ⁊ ꝓpter stuprū Lucretie
vxoris collatini. xxxv. anno regni sui cū vxore
⁊ liberis expulsus ē. Et per hos reges regna
tum fuit annis. ccclij. cum adhuc Roma vix
vsq̄ ad. xvij. miliarius posslderet. Post reges
ꝙsules regnare ceperūt: duo hac de causa crea
ti, vt si vnus: malus esse voluisset: alter habēs
potestatē potuisset eū ꝓhibere. Et placuit ne
imperiū longius q̄ p annū haberēt: ne ꝓpter
diuturnā ptātē insolētiores redderent: ⁊ an

UVA. BHSC. IyR_227

nales semp essent. qui se post annū scirent eē
puandos. Habuerūt ergo romani primo āno
Lucīū Junium Brutum ⁊ Tarquinū collati⁹
num consules. Et cum ammoueretur tarqui
nus collatinus, eodē anno factus est consul
Lucius Valerius publicola. Et vsq; ad annū
trecēteſimū ⁊ vltra ab vrbe condita durauit
imperiū cōsulare. Post quod p duobus cōsu
libus facti sunt decem. qui sniam ⁊ prātēz ha
berēt. A quibus secūdo āno hec potestas sub
lata est: ex eo q Appius Claudius vnus ex
decem filiam cuiusdā ꝟginem voluit corrum
pere. Restitutū est igit imperiū consulare. et
vsq; ad ambo bella inter Cesarē ⁊ Pompeiū
gesta nullus vnq̄ fuit, qui nec vrbi nec orbi p
se imparet. Sed Julio cesare interfecto. octa
uianus imperiū sumpsit. quia vt dicit Sene
ca in p̄mo li. de questionibus naturalibus, et
Plutarch⁹ de vita ⁊ obitu Ciceronis: nepos
erat Julij cesaris: eiusq; filius adoptiu⁹: quez
cesar heredem in testamēto reliq̄t. Dic Octa
uianus, vt dicit Suetonius regnauit annis,
lvj. Duodecim cum marco Antonio. ⁊. xliij.
p se. Qui sedatis omnibus bellis, orbem totū
suo subiecit imperio, cūctis inimicis ⁊ turbati
onibus romanoꝝ deuictis. Huic successit in i
perio Tiberius: cuius tempe romanorum im
perium solidū erat ⁊ vnitum, cuius anno, xv.
imperij Johannes christuz incepit predicare.
Quod quidem tēpus merito hic assignat, vt
notaret q̄ gētiles erant ad fidē xp̄i reuocādi
Unde Greg. in omel. ait. Redēptoris pcur⁹
soꝝ qui tempe ꝟbuz pdicatōis accepit memo
rato romane reipublice p̄ncipe, ⁊ iudee regib⁹
defignat. cum dr anno, xv. tc̄. Quia enim illū
p̄dicare venerat: qui ex iudeis quosdā ⁊ mul
tos ex gentibus redempturus erat per reges
gentium: ⁊ p̄incipes iudeoꝝ predicationis
eius tempa designant. Q̄ta autem gentili
tas colligēde erat: ꝛ iudea p̄o culpa pfidie di
spergēda, ipa q̄z descriptio terreni p̄ncipatus
oñdit: qm̄ ⁊ in romana repu. vnus pfuisse de
scribit: ⁊ in iudee regno p quartā partē pluri
mi p̄ncipabant. Ad h̄ etiā inq̄t Origenes. In
pphetico quidē ſmōe solis iudeis pdicato so
luz iudeoꝝ regnū describit. Visio inquit esaie
in diebus Ozie Joathan Achaz ⁊ Ezechie re
gū iuda. Et in euangelio q̄ erat p̄dicandū in
vniuerso mūdo dñium describit Tiberij cesa
ris: qui totius orbis dñs videbatur, hec Ori
genes. Scōm tēpus quod hic designatur dici
tur partitionis regni iudeoꝝ, cum sequitur in
euangelio, Procurante pontio pilato iudeam
tē. Ubi Beda ait, Pilatus equidem. xij. an
no Tiberij cesaris in iudeam missus p̄curati
onem gentis iudaice suscepit: atq; ibi per de
cem annos cōtinue vsq; ad ip̄m pene finē. Ti
berij perdurauit. Herodes autē et philippus
⁊ Lisanias filij sunt herodis illi⁹ sub quo do
minus natus est. Inter quos ⁊ ip̄m herodem
Archelaus frater eoꝝ decem annis regnauit.
Quia vero a iudeis apud augustū criminat⁹
est: apud Viennam exilio periit. Regnū autē
iudee quo minus validum fieret. idē. Augu
stus per tetrarchas diuidere curauit. Hec Be
da. Verūtamē de Lisania dicunt aliqui ip̄m
nō fuisse filiū herodis: sed magis pholomei q̄
sub monte libano habitabat, ⁊ alexandre filie
Aristoboli qui de machabeis descenderat. Te
trarcha autem idem est quod p̄inceps quar
te partis. Nam regnum ip̄oꝝ iudeozum in q̄t
tuoꝝ partes erat diuisuz: scz iudee: galilee: itu
ree: ⁊ abiline. Quibus p̄fuerunt quattuor. s.
Pilatus tenens locum imperatoris super iu
deam. ⁊ herodes qui erat tetrarcha. i. p̄in
ceps galilee. ⁊ philipp⁹ qui erat tetrarcha itu
ree ⁊ traconitidis regionis. ⁊ Lisanias qui te
trarcha abiline. Abilina est nomē regionis.
Nō autē sine causa factū est q̄ tot p̄incipes i
perarent iudeis eo tempore quo christ⁹ venit
in mundum. Dit nanq; Gregorius in omel.
Quia em̄ iudea erat p culpa perfidie dispergē
da in iudee regno per quartā partem plurimi
p̄ncipabant, ꝺm illud. Omne regnū in seip̄z
diuisum desolabitur tc̄. Tertium tempus
quod hic designatur dicitur diuisionis sacer
dotij. cum subditur, Sub p̄incipibus sacerdo
tum Anna ⁊ Caipha. Super quo verbo ait.
Beda. Ambo incipiente predicatione Joban
nis id est. Anna ⁊ Caiphas p̄incipes fuerūt
sacerdotum, sed Anna illum annuz Caiphas
vero eum quo dominus ascendit crucem ad
ministrabat; tribus aliis in medio pontifica
tu perfunctis. Verum hi maxime qui ad do
mini passionem pertinent ab euangelista cō
memorantur. Legalibus nanq; tunc p̄ecep
tis vi ⁊ ambitione cessantibus: nulli pontifi
catus honoꝝ vite vel generis merito reddeba
tur: sed romana potestate summa sacerdotij
p̄stabatur. Dec Beda. Quare autem tale tē
pus in euangelio notatur rationem assignat
Gregorius in omelia dicens. Et quia Johan
nes illum p̄dicauit qui simul rex ⁊ sacerdos
extitit: Lucas euangelista p̄dicatiōis eius
tempora non solum per regnum, ſ etiam per
sacerdotium designauit.

UVA. BHSC. IyR_227

Qz ꝓsona'ioꝫ.erat dignissima Ca.II.
Ecunda conclusio dicitur persone di
s gnitas. Que notatur in verbis euan
gelij: cū dicitur. Factū est verbū dñi
super iohānē zacharie filiū in deserto. Jn qui
bus tria notari possunt.
Primū est diuina inspiratio.
Scōm est iohānis cōmēdatio.
Tertiū est loci deputatio.
Primum est diuina inspiratio. qz factū est
verbū dñi. Nam iohannes baptista non cepit
predicationis officiū presumptuose: sed a spi
ritusancto celit⁹ inspirat⁹. Unde Chrysos. sup
hoc passu ait. Verbū dei hic mādatū dicit qa
nō a se venit zacharie filius: sed deo ipm mo
nente. Scōm qō notat hic ōz iohannis cō
mendatio: qz dicit. Sup iohannē zacharie fi
liū. Ubi nobilitas designat: qz erat ex genere
sacerdotali ꝛc. Tertiū qō hic notat est loci
deputatio. qz subūngit. Jn deserto. Ubi Theo
philus ait. Per totū tps preterituꝫ occult⁹ fu
it iohannes in deserto: vt nulla suspitio nasca
tur in hominibus ꝙ gratia affinitatis ad xp̄m
vel conuersationis a teneris annis diuina de
xp̄o testaretur. Ex quibus verbis nos mozali
ter instruimur: ꝙ si verbū dñi. i. inspiratio
nem diuinā super nos fieri volumus. tria de
bemus habere. Primo humilitatē cū qua ha
bitat gratia. iux ta illud Jaco. v. Superbis de
us resistit: humilibus aūt dat gratiā. Nā Jo
hānes interpretatur vas gratie. i. ille in q̄ est
gratia. Secundo debemus habere memozie
viuacitatē, Zacharias nanq̄ memozās dñm
interpretatur. Tertio debemus habere pnē ri
giditatem: vt sc̄z simus in deserto pnē. Nam
Matt. iij. ꝛ. iiij. dicit. Pniam agite: appzopi
quabit em̄ regnū celoz. Non equidē erat iohā
nes in voluptatibus seculi: non in delicijs mū
di. non in gaudijs huius tpis: sed in solitudi
ne deserti. Nam quanto quisq̄ magis se elon
gat a delectatione sensuū exteriōz tanto plus
attingit ad intelligentiā ꝛ lumē secretoz dei
Non miremur inquam non miremur: si falsi
cpiani de deo non bene sentiant: quia mebria
uit eos fallax gra tpalium bonozum: quibus
nō sapiūt ea que dei sunt.

Qz iohannes venit predicare in omnem re
gionem iozdanis. Capm III
Ertia conclusio ōz clamozis qualitas.
t Jn qua notare debemus ꝙm euāge
lij ferē ꝙ iohānes venit in omnē re
gionē iozdanis, vt dicit Nico. de lira. Exiuit i
deserto vbi pauci habitabant: ꝛ venit ad loca
magis habitata. vt plures possent ad eius p̄
dicationē venire ꝛ ab eo baptizari. Jbiq̄ da
mando tria singulariter predicabat.
Primo baptismi efficaciam.
Scōo vie mūdiciā.
Tertio salutis noticiā.
Primo predicabat baptismi efficaciā. Dici
tur enim in textu euangelij. Predicans b aptis
mum penitentie in remissionem peccatozum.
Que verba ꝙm ꝙ Nicolaus de lira super. c. j.
Luce videtur dicere: possunt dupliciter intelli
gi. Uno modo pro baptismo Johannis quo
licet non dimitterentur peccata, tamen susce
ptio illius baptismi erat quedam protestatio
agendi veram penitentiam: per quaz ip̄sa pec
cata dimittuntur. Alio modo potest intelligi
de baptismo christi cuius virtute peccata di
mittuntur. Et quia tale baptisma Johannes
dare non poterat: ideo predicabat dandū per
christum in proximo venturum. Scōo predi
cabat vie mundiciam dicens. Scriptum est in
libro sermonum. Esaie prophete. Uox clamā
tis in deserto. Parate viam domini. rectas fa
cite semitas eius. Omnis vallis implebitur
et omnis mons ꝛ collis humiliabitur: ꝛ erūt
prava in directa ꝛ aspera in vias planas. Hec
autem habētur Esaye. xl. capitulo que ad lit
teram christo predicanti conueniunt. Nam
Amb. dicit. Bene vox dicitur iohannes verbi
nuncius: ex eo ꝙ ip̄e manifestauit verbum in
carnatum. cui dicebat viam esse parandam.
Nam si bene cōsideremus. ipse erat orbis con
ditor totiusq̄ vniuersi gubernator et rector
quem suscipere omnes debent cū diligenti p̄
paratione. Hinc est ꝙ Amb. in sermone tertie
dñice de aduentu dicit. Oportet nos esse om
ni sanctitate puros. mundos pudicitia, nitī
dos honestate. Et Origenes super his verbis
ait. Jn corde nostro via paranda est domino.
Magnum enim est cor hominis ꝛ spaciosum
si tamen fuerit mundū. Nec in cozporis quan
titate. sed in virtute sensuū magnitudinē eius
intellige que tm̄ scientia capitat veritatis. Pre
para ergo in corde tuo viam domino per con
uersationem bonam. ꝛ egregijs vel perfectis
operibus dirige semitas vt in te sermo dei abs
q̄ offensa perambulet. hec ille. Et certe quod
iohannes predicabat populis circa iozdanem
ecclesia hoc tempore sacratissimo fidelibus su
is commemozat vt omnes se preparent pro
futura solennitatate domini nostri iesu chri
sti. Cui grati sunt illi qui sibi nascenti seipsos
presentant penitentia candidatos. decoza

UVA. BHSC. IyR_227

tos virtutibus: ⁊ deuotione feruentes. O temeraria xp̄ianoꝝ corruptela. o reprehēsibilis consuetudo. o detestabiles mores. Tunc nanq̄ magis offenditur xp̄s cū magis est honorandus. In sequenti em̄ festiuitate multiplicātur vanitates, pompe. sol acia. inepte leticie. ioculationes. lenocinia: comessationes: ebrietates vaniloquia. vsure. periuria. mendacia. prohibiti ludi. ⁊ quod horrendum est impudēter. inuerecunde. publice impia blasphemia dei audiūtur in nocte natiuitatis domini. Nā pastores erunt laudantes ⁊ glorificantes deū sed tot ⁊ tanti viri mulieres iuuenes ⁊ senes: deū celi erunt maledicentes. O celi quomodo non absconditis faciē vestram a nobis? O sol quomodo non abscondis lumen tuū? O planete quō non retrahitis lumen vestrū? O terra quomodo non contremiscis? O homines iusti ⁊ pij quomodo nō fletis in tam execranda iniuria creatoris? Nascitur xp̄s paruulus humilis pauper, lugens in presepio pro salute hoim: ⁊ ecce blasphematur. Non est hec via vt eius gratia nos dignos reddamus. Inquit em̄ apl̄s ad Roma. xiij. Abijciamus opa tenebrarū. ⁊ induamur arma lucis. vt in die honeste ambulemus. Nō in comessationib⁹ ⁊ ebrietatibus: non in cubilibus ⁊ impudicicijs: non in contentione ⁊ emulatione: sed induimini dominuz nostrū iesum xp̄m. Uidemus nāq̄ in xp̄o factū esse quod in ꝓphetia per Johannē allegata continebat. Humiles em̄ q̄ ꝑ valles intelligunt̄ impleti sunt donis spūalibus Montes q̄ sunt superbi tyrāni, sicut fuit Herodes: Nero: Domician⁹: Diocletianus: ⁊ alij xp̄z ꝑsequētes humiliati sūt. Corda praua directa sūt: sicut fuit in Maria magdalena peccatrice. in Mattheo publicano: ⁊ ceteris ad xp̄m conuersis. Corda aspera ⁊ contra xp̄m indurata mollificata sunt ⁊ deducta in vias planas, sicut patet in Paulo. Si ergo xp̄s est qui gr̄am donat. rebelles reprimit: peccata dimittit: ⁊ duros sua pietate mollificat ip̄z amare: ip̄m timere tenemur: ⁊ dignū sibi habitaculum in nostra mēte preparare. Tertio predicabat Johannes salutis noticiā qn̄ dicebat Uidebit omnis caro salutare dei. Ubi Chrysosto. ait. Ostenditur hic qm̄ ad fines mundi diffundetur euangelij virtus atq̄ cognitio. Grego. in omel̄. ait. Omnis caro. i. omnis homo salutare dei. i. xp̄m in hac vita videre non potuit. Propheta ergo oculū ad extremū iudicij diem tendit: quando hunc omnes ⁊ electi ⁊ reprobi pariter videbūt, hec Greg. Nos itaq̄ qui xp̄m per fidē videmus conemur ita seruire vt mereamur ip̄m aspicere gloriosum cū plenitudine omniū nostroꝝ desideriorū in felici illo regno: in quo ipse viuit ꝑ infinita secula seculorum. Amen.

In natiuitate dn̄i nostri iesu xp̄i: de possibilitate qualitate ⁊ iocūditate incarnationis verbi dei. Sermo XXIII

Jesus letanter nascitur. Fructus. XXIII.

Uangelizo vobis

e gaudiū magnū quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie saluator mundi: qui est christus dominus in ciuitate dauid. Scribunt̄ hec verba Luce. ij. ⁊ in euāgelio prime misse huius sacratissime solennitatis. Dies hic celeberrim⁹ dilectissimi in xp̄o iesu summa cū deuotōe est excolendus in qua sancta mater ecclesia recolit mysteria iocundissima natiuitatis saluatoris nostri iesu xp̄i. Quid nanq̄ dulci⁹ pōt audiri: q̄d suauius: quid ve mirabilius q̄ ꝙ iesus xp̄s filius dei in bethleē nascitur? Currite gentes ⁊ venite oēs cū pastoribus ad videndū dei filiū pro nobis peccatoribus in p̄sepe natū. Hoc sit nobis hodierna die studiū ⁊ magnificētia vt natiuitatem iesu xp̄i pie ardenter atq̄ affectuose cōtemplari velimus. Inuigilent sensus nostri ⁊ puerulū xp̄m iesum suscipiamus reuerēter. De quo in presenti sermone dicere volentes fructū proponimus. qui est. Jesus letāter nascitur. Quod angelus testificatus ē in verbis ꝓpositis in themate: in quibus nascentis xp̄i gaudiū exprimitur. Ubi ⁊ nos tria mysteria contemplabimur.

Primū d̄r incarnatiōis possibilitas.
Scd̄m d̄r natiuitatis qualitas
Tertiū d̄r natiuitatis iocūditas
Q̄ incarnatio xp̄i est possibilis. Cap̄. I.

p Rimum mysteriū d̄r incarnationis possibilitas. In quo explicem⁹ cōtra nōnullos impie sentientes ꝙ deuz incarnari fuit impossibile. Qd̄ aūt hoc sit falsum pz qr suū oppositū est verū. Et hoc tangitur a doctoribus. videlz sctō Tho. ⁊ btō Bona. i. iij. sniaꝝ di. j. ar. j. q. j. ⁊ ꝓbat̄ ip̄m possibile esse incarnari tribus rōnibus.

Primo rōne oīpotentie.
Scd̄o rōne excellētie.
Tertio rōne cōueniētie.

Primo ꝓbāt rōne oīpotētie. Nam de⁹ cum sit op̄s: pōt om̄e illud qd̄ nec ꝯdictionē includit nec aliquem defectū in deo ponit, s̄m illud

UVA. BHSC. IyR_227

Luce,i. Non erit impossibile apud deum oīe ꝟbum. Sed deū humanā naturaz assumere nec includit ꝺictionē nec in deo aliquē defectum ponit. Naz diuinā naturā vniri humane in vnitate psone nō est aliud q̄ diuinā psonaz que ab eterno fuit hypostasis respectu diuine nature, esse hypostasiz respectu humane nature in tpe. Hoc aūt nō dicit aliquā imꝑfectionē, ꝫ potius dignitatē ⁊ nobilitatem. Sicut em̄ cuz deus sit ens ab eterno in nullo fit de rogatio bonitati sue, dum est causa bonitatis creature create in tpe. Quis bonitas creata lōge fit inferioꝛ bonitate increata. Sic etiā psona filij dei cū sit hypostasis intellectualis et spūalis et increata ab eterno, in nullo derogat si sit hypostasis rōnalis nature create in tempe. Et quēadmodū deus de nō creāte fit creās in actu absq; aliqua sui mutatiōe vel innouatiōe, sed solū facta mutatione ex pte nature create, sic persona filij dei que non erat hypostasis hūane nature in actu, ꝟz esse eiꝰ hypostasis absq; aliq̄ sui mutabilitate solū facta mutatiōe ex pte nature assumpte. Et quēadmodū deus est in creatura p essentiā ⁊ p pñtiā ⁊ p potētiā ⁊ in nullo depēdet ab illa ꝫ potiꝰ depēdet creatura ab ipo tāq̄ a causa ꝺuata ⁊ sustētante, sic ⁊ deus cū est in creatura rōnali p vnionē nō depēdet ab ipa. ꝫ potius ecouerso. q̄z ꝟz sustentari in illo, sic natura ꝟz substantificari in psona. Scōa rō ꝺr excellētie. Nam vt ait Hilariꝰ. Plus pōt deꝰ facere q̄ homo dicere vel intelligere. Sed hō pōt dicere vel intelligere rōnabiliꝛ deū hūanā naturā assumere, ergo mꝛto magis deꝰ pōt ꝺ facere. Intelligat nāq; hō congruū fuisse deū incarnari Cum ꝓpter sue potētie sapie ⁊ bonitatis eminentē manifestationē, que quidez facta est in humani generis susceptiōe. Cum ꝓpter operū diuinoꝛ excellētē ꝟsummationē que est facta cum vltimum cōiunctū est pmo Cū ꝓpter hūilē pcti solutionē ad liberatiōez hoīs captiui. q̄z sola psona diuina erat q̄ preꝑderabat toti hūano generi. Tertia rō ꝺr cōuenientie. Nam eoꝛ est facilis vnio. que ad inuicē si militudinē habēt. Sed hō est creatꝰ ad silitudinē ⁊ imaginē dei. vt ꝺr Beñ. pmo ergo humana natura diuine aliquo modo est vnibilis in psona. Et si ꝺr q̄ nulla pōt esse vnio inter illa inter q̄ nulla est ꝓportio: sed dei qui est infinitus ad creaturā q̄ est finita nulla est ꝓportio ergo nulla pōt esse vnio. Ad hoc dicendū q̄ duplex est ꝓportio. Una q̄ attendit in cōmensuratione quātitatis. Cum ergo ꝺr q̄ omne vnibile est ꝓportionabile ⁊c. dicendus q̄ verū est si intelligat de ꝓportione q̄ attenditur in cōuenientia ordinis. Si aūt intelligatur de ꝓportione que est in cōmensuratione quātitatis, nō habet veritatē p eo q̄ si aqua maris infinita esset adhuc posset spongia immergi, sicut nūc immergeref. Et ideo sufficit ad vnionē ꝓportio q̄ cōsurgit ex cōuenientia ordinis. Et talis est cōuenientia que est inter creaturā rōnalem ⁊ deum. pro eo q̄ creatura rationalis eo ipso q̄ est imago dei nata est ordinari in ipsa. Diximus qualiter doctores theologici possibilitatem incarnationis ostendunt. quod a nobis non est curiose inuestigāndum: sed mente potius affectuose recolendū.

Quo tpe ⁊ loco ⁊ qua paupertate xp̄s natus fit. Capl'm. II

Secundū mysteriū ꝺr natiuitatis q̄litas. In quo considerare debem⁹ q̄liter xp̄s natus describit ab euangelista Et cuius consideratione tres cōditiones xp̄i nascentis colligimus.

Prima ꝺr tpalitas.

Scōa ꝺr localitas.

Tertia ꝺr pauptas.

Prima conditio ꝺr tempalitas. Designat nāq; in euāgelio q̄ xp̄s natus est Octauiani impatoris tpe. Qui vt scribit Sueto nius et Eutropius natꝰ est in veletrano oppido, viij. kal. septēbris ex pre Octauiano senatore et matre Accia nepte Julij cesaris genita ex Julia sozore: q̄ nupserat. L. Balbo. De q̄ refert Plinius in. ij. histozie naturalis, q̄ cū vrbem intraret apparuerūt stelle circa solē in modū corone posite. Hic sedatis oībus bellis ozbez totū suo subiecit imꝑio. cūctis inimicis et turbationibus romanoꝛ deuictis. Regnauit nāq; annis. lvi. duodecim cum. M. Antonio. ⁊ M. Lepido. ⁊. klinj. p se. Et vt ꝺicit Solinus de mirabilibus mundi xp̄s Augustus solum repertum est quo plurimum arma cessauerunt ⁊ ingenia floꝛuerunt. Fuerunt em̄ tunc Horatius flaccus, Virgilius. Ouidꝰ. Macer. Catullus veronensis: Terētius. Varro. M. T. C. Appollodozus. Valerius Messala. Valerius maximus. ⁊ q̄plures alij. Ut aūt ꝺicit Ozosius, Octauianus victoꝛ rediens ab oriēte cum triplici triumpho vrbez ingressus: tūc primus quia rempublicam auxerat, Augustꝰ est salutatꝰ. Et cum pacificū possideret imperium edictū fecit vt describeref vniuersus oꝛb vt sciret q̄t, prouincie; q̄t hoīes cēnt in toto oꝛbe

UVA. BHSC. IyR_227

Et dicebaf descriptio, qꝫ numer⁹ eoꝝ qui censum ferebant redigebaf in scriptis, vt refert magister in hystoria scholastica. Dicebaf etiã pfessio: qꝫ q̃libet offerẽs denariũ suũ psidi ponebat illã sup caput suũ. ⁊ ꝓpꝛio ore pfitebaf se esse subditũ romano impio. Regnante hoc impatoꝛe pissimo xp̃s dei filius nasci voluit. Vñ Beda ait. Nascitur⁹ in carne dei filius sicut de virgine nat⁹ virginitatis sibi dec⁹ ostẽdit esse gratissimuꝫ: sic pacatissimo seculi tpe pcreatur: qꝫ pacẽ querere docuit: ⁊ pacis seꝛatoꝛes inuisere dignaf. Nullum aũt maius potuit esse pacis indiciũ: q̃ totũ oꝛbẽ vna descriptiõe cõcludi. cũ Octauian⁹ augustus ranta. xij. annis circa xp̃s dñice natiuitatis pace regnauit. Theophil⁹ vero ait. Cõueniẽs erat vt ꝓ xp̃m cult⁹ multoꝝ deoꝝ deficeret: ⁊ vn⁹ deus coleref: vñ vn⁹ rex oꝛbi impasse describi tur: Nec existimare debem⁹ regez regũ iesum xp̃m sub descriptiõe mũdi natũ absq; mystica ⁊ rõnabili cã. Dicit Origenes. Diligenti⁹ aũt intuenti sacr̃m quoddã videf significari. quia in toti⁹ oꝛbis pfessione describi oportuit xp̃s vt cũ oĩbus scriptis sctificaret oẽs. Gregꝫ. in omel. inquit. Mystice aũt nascituro dño mũdus describif: qꝫ ille appebat i carne q̃ electos suos ascriberet in eternitate. Scõa ꝑditio ꝺꝛ xp̃i nascentis localitas. Nasci em̃ voluit in bethleẽ inde: ad quã iuerat ioseph̃ cũ maria: eo ꝙ esset de domo ⁊ familia dauid ꝟm Nico. de lira. qꝫ inde oꝛiũd⁹ fuit. vt hr̃. i. Reg. xvij. ⁊ ioseph̃ erat de gñe dauid. sicut ꝺꝛ Matth. i. Et non est alienũ a ppositoꝝ: iesus xp̃s natus est in tã humili loco: ⁊ nõ in hierl̃m nec i maxima roma: qꝫ in oĩb⁹ suis actib⁹ se humilem exhibere voluit. Vñ bethleẽ elegit sue natiuitati: hierl̃m sue passioni: vt per hoc gl̃iam hoim cõfutaret. q̃ in ciuitate ignobili nascẽs: in ciuitate nobili est passus opꝓbriũ. Et vt ꝺicitur in quodam sermone epheſini concilij: Si maxima romã elegisset ciuitatez: ꝓpter potentiã ciuiũ mutationẽ oꝛbis terrarũ putarent: si filius fuisset impatoꝛis potestatis aut ciꝛcitatẽ impatoꝛi ascriberent. Sed vt humilitas xp̃i ostenderetur: ⁊ diuinitas cognoscere tur oꝛbem terrarũ transformasse: pauperculã elegit matrẽ: paupioꝛẽ ⁊ ignobilioꝛẽ patriam tñ in signũ perfecte victorie ⁊ vt suã potestatẽ ostenderet in ipa roma q̃ caput erat oꝛbis statuit caput ecclesie sue. ꝟm illud Esa. xxvj. Ciuitatẽ sublimẽ humiliabit: ⁊ cõculcabit eaz pes pauperis. i. christi. gressus egenoꝝ. i. petri ⁊ pauli apostoloꝝ eius. Tertia conditio ꝺicitur christi nascentis paupertas. De qua ait Lucas. ij. c. Impleti sunt dies marie vt pareret: ⁊ peperit filium suum primogenitum: ⁊ pannis eum inuoluit: ⁊ reclinauit eum in pꝛesepio: quia non erat ei locus in diuersoꝛio. Diuersoꝛium nanq; ꝟm magistrum in hystoria scholastica ꝺicitur operimentum quod est inter duas domos: sub quo ciues ad colloquendum: vel ꝓpter aeris intemperiem diuertebant. vbi Joseph̃ boui ⁊ asino pꝛesepe fecerat. Mirare modo anima mea quã extrema fuit paupertas regis celoꝝ et omniuz creaturarum nascentis. Audi Hieronymum ad marcellam de vrbe secedenda dicentem. Quo sermone: qua voce speluncam tibi saluatoꝛis exponaz? Et illud persepe in quo infantulus vagit: silentio magis q̃ in simo sermone honorandum est. Vbi sunt late porticus? Vbi aurea ata laquearia? Vbi domus miseroꝝ penis ⁊ damnatoꝝ laboꝛe vestite? Vbi ad instar palacij priuatoꝝ extructe basilice: vt vile coꝛpusculum hominis pꝛecioſius inambulet ⁊ quasi mundo quicq̃ non posset esse oꝛnatꝰ tecta sua magis velit aspicere q̃ celum? Bethleem. Ecce in hoc paruo terre foꝛamine celoꝝ cõditoꝛ natus est: hic inuolutus pannis hic visus a pastoꝛibus: hic demonstratus a stella: hic adoꝛatus a magis hec ille. Et idem ad Eustochium. Ille cuius pugillo mundus concluditur: pꝛesepis continetur angustia. Quid eraꝛ videre filium dei inuolutum pannis vagientem: lachrymantem. pꝛe frigoꝛe tabescentem? Eamus omnes queso cum pastoꝛibus ⁊ dicamus sibi. O angelozum rex dignissime. qui pꝛo nobis ad hanc necessitatem venisti: vt ex paupercula matre in tugurioꝛiolo vilissimo non habens vbi caput reclines: quid vis a nobis? Quid tibi persoluere possumus? Vis aurum? vis argentum? Placent tibi vel gemme vel localia vel pꝛecioſa queqz diuerrilia? Et si forte ista spꝛeueris que faciunt tantum ad oꝛnatum pꝛo tua necessitate domum acciperes ad habitanduz: ligna ⁊ pannos ad calefaciendum. Et moꝛ infantulus iste clamabit ardenter. O rationales creature nolo mũdi diuitias: nolo delicias: nolo magnificẽtias Ecce vestrã carnem assumpsi. Puerulus sum ⁊ pꝛo vobis triginta tribus ãnis laboꝛabo indesinenter in fame ⁊ siti. in vigilijs ⁊ peregrinationibus. in angustijs ⁊ persecutioibus. in plagis ⁊ vulneribus. in sanguinis effusione vsq; ad moꝛtem. Si mihi placere cupitis qui vos ita diligo. peccata vestꝛa mihi dona-

UVA. BHSC. IyR_227

te. Illa super humeros meos ponite dolentes corde vestro de quibuscūq; cōmissis. ⁊ ego pro vobis satisfaciā. Ego oīm penitētiam portabo. O humani cordis duritia cur nō mollitur cur nō flectitur: cur nō mouetur ad vocē omniū saluatoris? Sunt nempe humane mētes gelate ⁊ ferro duriores. qm̄ xp̄m paruulū clamātē ⁊ dicentē. pctā deponite pctā deponite. quia ꝓpter peccata incipio pereginari ad mortē nō audiunt. Sed quid tu faciebas o virgo pijssima. quādo videbas in assumpta carne factorem omniū tam infimo loco natuz? Flebāt oculi tui. Que tanto magis eras pietate deuicta quanto certior eras de altitudine secreti. Nempe humanus intellectus excogitare non posset qualiter virgo sacratissima puella ⁊ plena gratia. sui filij ardentissimam paupertatē defleuit.

Q oēs creature in xp̄i natiuitate signū iocūditatis ostēderunt. Capl'm III

Tertiū mysterium dicit̄ natiuitatis iocunditas. Nam natiuitas presens letissima debet esse animis quibuscunq; bene dispositis. De qua ⁊ nos triplicem iocūditatem inferemus.

Prima d̄r supnaturalis.

Scd̄a d̄r virginalis.

Tertia d̄r generalis.

Prima dicit̄ supnaturalis: que facta fuit ī angelicis choris. Et quidē angelus vnus let⁹ ad pastores descēdit. qui vigilias noctis custodiebant super gregem suum. annuncians eis ꝙ natus esset. Jesus. cū quo facta est multitudo magna celestis exercitus cantantium gloria in altissimis deo ⁊c̄. Et vt inquit Beda in omel'. nunq̄ in tota veteris testamēti serie reperiemus angelos. qui tam sedulo apparuerunt patrib⁹. ꝙ cū luce apparuerint. Sed hoc priuilegiū recte huic tp̄i est reseruatū. quādo exortū est in tenebris lumen: ⁊ rectis corde leticia: hec ille. Scd̄a iocūditas dicitur virginalis. Suscepit equidē virgo gloriosa inestimabile gaudiū. cum vidit se peperisse sine corruptione. ⁊ sine dolore. Nec vt quidē fatue arbitrantur iacens peperit filium suum nec obstetricum habuit adiutoriū. Unde Hieronymus aduersus Heluidiuz. Nulla ibi obstetrix fuit. nulla muliercularū sedulitas intercessit. Ipsa pannis inuoluit infantē. ipsa ⁊ mater et virgo. Puto em̄ ꝙ appropinquante hora partus sensit virgo purissima tantam intellectus leticiā quantā non senserat vnq̄ om̄ibus diebus vite sue. ⁊ omnes sensus eius spirituales et corporales quadā inenarrabili suauitate replebant̄. Et eleuata sup humanas vires in abyssum diuine ꝯtemplationis: ita cū immēso dulcore peperit filium suum. Quē vt vidit natū: mox adorauit vt verū deū. ⁊ deinde illū ad se suscipiens suo pectori strinxit: ⁊ pannis inuoluēdo lacte suo purissimo pascebat. Audiuit ⁊ angelos cātantes: vidit pastores cum admiratione veniētes ad inquirendū de saluatore nato: quem ip̄a parturierat: ip̄a tenebat: ip̄a tractabat. O gaudiū vere incognoscibile: cū virgo gl'iosa videbat oculis corp̄eis: quē sancti p̄res ceterique electi desiderauerūt inspicere: nec solū filiū suū sentiebat: s̄ suij p̄i⁹ et etiā dei filiū eē intelligebat. Tertia iocūditas d̄r generalis. Nam dn̄o nascente om̄s quodāmodo creature vise sunt suo modo letari. Creatura nāq; pure corporea letata est: q̄a vt testat̄ Innocētius terti⁹. Tempe illo quo rome longo tempe pax fuit: romani templuz pacis pulcherrimū cōstruxerunt. ⁊ ibi statuā romuli posuerūt. Cōsulentes vero Apollinē quātū duraret acceperūt rn̄sum quousq; v̄go pareret. Qd̄ ipsi audiētes dixerūt. in eternuz durabit: q̄r v̄go nunq̄ pariet. Un̄ ⁊ in forib⁹ templi titulū hūc scripserūt. Templū pacis ī eternū. Sed in ip̄a nocte q̄ v̄go pep̄it tēpluz fundit⁹ corruit. Ubi modo est eccl'ia: q̄ sancte marie noue d̄r. Scd̄o letata ē creatura corporea ⁊ lucida vt p̄dictus Innoc̄. papa. dicit. In ipsa em̄ nocte natiuitat̄ obscuritas aeris in claritatē diei versa est. ⁊ in die natiuitatis dn̄i tres soles in oriēte apparuerūt. qui paulatim in vnū corpus solare redacti sunt. licz in hystorijs scolasticis dicat̄ ꝙ hoc nō fuit ī die natiuitatis. sed an̄ p aliqd̄ tp̄s. s. post mortē Julij cesaris. qd̄ etiā eusebius ī chronica asserit. Orosius v̄o dicit verba hec. Hora circit̄ tertia tp̄e liq̄do ac puro ⁊ sereno. circulus ad spēm celestis arcus orbē solis ambiuit. quasi vēturus esset qui ip̄m solē solus mundumq; totū effecisset ⁊ regeret. Addit ⁊ Innoc̄. rem dignā miratu ꝙ Octauian⁹ imp̄ator intātū senatui placuit. vt ip̄m pro deo colere vellēt. Qui se mortalē intelligēs. immortalitat̄ sibi nomē noluit vsurpare. Ad illoꝝ v̄o importunā instantiā Sibyllā ꝓphetissam aduocat scire volens p eius oracula. si in mūdo aliqn̄ eo maior nasceretur. Et cum in die natiuitatis domini concilium super hac re conuocasset. et Sybilla in camera imperatoris oraculis insisteret. in die media circul⁹ nitēs apparuit circa solem. et in medio circuli virgo pul

UVA. BHSC. IyR_227

cherrima filiū gestans in gremio. Tūc Sibyl la hoc cesari oñdit. Cū autē imperator ad predictā visionē plurimū admiraret audiuit vocem dicentē. Hec est ara celi. Dixitq; ei Sibyl la. Hic puer maior te est: ip̄m adora. Et in camera in qua hec celebrata sunt: in honore sctē Marie dedicata est ecclesia: queusq; hodie dicitur ara celi. Octauianus ꝟo puero sibi monstrato myrrhā dedit. ⁊ deus de cetero vocari recusauit. Tertio letati sunt pastores inueniētes sicut dixerat eis angelus. Unde ⁊ nos om̄s letari debem⁹ ⁊ spūaliter iocūdari: qr ait Leo papa in ꝑmōe. Saluator noster hodie dilectissimi natus est: gaudeamus. Neq; enim locū fas est esse tristicie: vbi natalis est vite: q̄ cōsumpto mortalitatis timore ingerit nobis de promissa eternitate leticiā. Nemo ab hui⁹ alacritatis ꝑticipatione secernit. Una cūctis leticie cōmunis est ratio: qr dñs noster mortis peccatiq; destructor: sicut nullum a reatu liberū reppit: ita liberādis om̄ibus venit. Exultet sanctus: qr appropinquat ad palmam. Gaudeat peccator: qr inuitat ad veniā. Animetur gētilis: qr vocat ad vitā. hec ille. Igit leti facti sunt celi ⁊ ciues celoꝝ. ⁊c. Sic ⁊ nos gaudētes referam⁹ gr̄as deo. qui seip̄m dedit paruulū: vt nos magnos faceret in regno celorum: in quo viuit ⁊ regnat per infinita secula seculorū. Amen.

In festo sancti Stephani prothomartyris de eodem. Sermo XXIIII

Stephan⁹ Jesū vidēs. Fruct⁹. XXIIII

Ideo celos apertos

v ⁊ Jesum stantē a dextris virtutis d̄i Act. vij. In tribulatione positis ac laborātib⁹ dilectissimi in xp̄o Jesu pro diuino amore nō deest auxiliū sue gr̄e: qua fit vt quecunq; ardua ⁊ difficillima nō solū moleste: ꝫ iocūde: ⁊ equo animo ferant. Nihil enim morte terribilius. Hāc tñ amici dei cuꝫ opus fuit passi sunt pro xp̄o gaudētes. Et ne multoruꝫ exempla referamus: proponit exemplum de prothomartyre: qui in etate floridissima lapidationis martyrium patientissime tolerauit. Cui cū ex debito cogamur honorem deuotuꝫ exhibere: vt possimus suffragio ip̄ius sue sāctissime vite esse imitatores: de ip̄o in presenti sermone dicturi sumus sub vno fructu: qui est Stephanus iesuꝫ vidēs: sicut dicitur in themate. Uideo celos apertos ⁊c. In quibus sanctissimis verbis tria principalia priuilegia beati Stephani notabimus.

Primū dicit gratie.
Scd̄m victorie.
Tertium glorie
Qd̄ in Stephano fuit gr̄a Capl̄m I

p Rimū p̄uilegiū d̄r gr̄e. de q̄ d̄r Act. vj. Stephan⁹ aūt plen⁹ gr̄a ⁊ fortitudine faciebat signa ⁊ ꝓdigia magna in ppl̄o. Nā cū tria sint pctā p̄ma ad q̄ cetera reducunt. vꝫ. supbia: auaricia: luxuria. Pro quibus d̄r: j. Job. ij. Om̄e quod est in mundo ꝯcupiscētia carnis est: ⁊ ꝯcupiscētia oculorū: et supbia vite: necessariū est vnicuiq; laborare vt ab his nō superetur: q̄nimmo vincendo ꝯrias sequat ꝟtutes Qd̄ esse nullo modo pōt sine dīna gr̄a. sicut docet Aug. in li. de correptione ⁊ gr̄a. ⁊ in li. de p̄destinatione sanctoꝝ ⁊ in enchiridion. Deus aūt bñdictus vnicuiq; laborare volēti ⁊ facere qd̄ in se est. hāc gr̄aꝫ libere largit: adeo vt nullus de ꝓpria negligentia cōqueri possit. Unde Cyp̄anus ī epl̄a ad dñm ait. Perfluēs largit spūs: nullis finibus premit: nullis metarū spacijs frenat. Manna iugiter exuberat affluēter. Nostruꝫ pectus tm̄ sitiat ⁊ pateat. Quantū illud fidei capax offerimus: tantū inūdantis gr̄e hauri mus. hec ille. Qd̄ clare ꝑcipimus in btō stephano xp̄i ꝓthomartyre dilectissimo. qui gr̄a diuina supauit prefata pctā. ⁊ obtinuit in se tres solēnes virtutes. videlꝫ.

Prima est virtus humilitatis.
Scd̄a est virtus pauꝑtatis.
Tertia est virtus castitatis.

Primā virtutē quā obtinuit btūs stephanus d̄r humilitatis in honore sibi ab ecclesia exhibito. Ut em̄ docet scriptura Act. vj. ipse nō fuit vltim⁹, imo p̄mus ex septē diaconib⁹ ab apl̄is ordinatis in misterio. Cum em̄ esset maxima multitudo credentiū q̄ indies crescebat. xij. apl̄i decreuerūt eligere septē qui possent p̄esse ministrationi tempali. vt ipsi possent liberius vacare verbi diuini predicatōi. Et elegerūt stephanū plenū fide ⁊ spūsancto, et Philippū. ⁊ Prochoꝝ. ⁊ Nicanorē. ⁊ Thimonē. ⁊ Parmenā. ⁊ Nicolaū aduenā antiochenū. In quo honore nulla elatione stephanus intumuit. sed in cūctis se humilem exhibuit. Secūda virtus d̄r pauꝑtatis. Naꝫ de eo dicit Act. vj. ꝙ fuit plen⁹ fide. Unde Aug. ait. Qui de deo verā fidē habēt nō cupiūt in his miserijs diuites fieri. Et sic pꝫ quantum ad scd̄am virtutem. Tertia dicitur castitatis. Nam de eo dicit ꝙ fuit boni testimonij: et mundissime fame. Et quia plerique sua vo-

UVA. BHSC. IyR_227

lūtate in petis cōmotātes excusationē fusci piunt dicētes nō posse ꝟtuose viuere, qz ipse dūs suam grām denegat. nos intelligere debemus q̄ ex fonte illo inūdantissimo diuine bonitatis vnusquisq̄ gustare pōt si velit. Et qz q̄ mali sunt nolūt qō i se est facere: iō grāz diuinā participare nō possunt. Jnq̄t em̄. Euchidi⁹ in lib. de causis q̄ p̄ma causa in est omnib⁹ reb⁹ ꝑm dispositionē vnā: nō tñ omnes equaliter accipiūt: ꝫ tñ ꝑm dispositionē suā. Quo fit vt aliq̄ recipiāt de grā q̄tū eis sufficiat ad salutē. vt sunt illi q̄ in charitate obseruāt diuia mādata: alij ꝯo animo feruētiores pfectionis opa aggredientes ample ⁊ copiose grām diuinā impetrāt. Non em̄ potuissent p seuerare in debto antoni⁹ magnus hilarion. Paulus p̄mus heremita: ⁊ alij de q̄bus ꝺr in vitispatrū. nec etiā martyres tam immanes ferre cruciatus durasq̄ penas si gratia de illis nō succurrisset. Nō potuissent in etate sua tam florentissima supportare ⁊ calcare mūdi superbiā spernere mūdi diuitias: paruipēdere vanas delitias. ⁊ humilr ac caste seq̄ xp̄m in paupate. si nō fuissent adiuti grā dei. Et si obijcit q̄ grā nō pōt esse maior in vno q̄ i alio pōt ad hoc rñderi ꝑ Aug. dictū ad Dardanū. Jn quibus habitat deus nō equaliter habitat. Et idem ad Bonifaciū. Tripl⁹ gratia mereꝭ augeri. Que verba exponēs Alex. in. iij. q. lxix. mē. iiij. ar. ij. dicit q̄ maius ⁊ minus in formis spūalib⁹ nō ꝺr sicut in formis corpalibus. quia ꝑm Aug. de quātitate aie i formis materialibus ꝺr maius ⁊ minus ꝑm quātitatē dimēsiuā: in formis aūt spūalibus ꝑm quātitatem ꝟtualem. Redeūtes ergo ad nostrū ꝓpositū dicimus q̄ nō est inconueniēs bonitati diuine quibusdā copiosum donum grē concedere ⁊ cū ⁊ deus nulli deneget. vt dictum est qō est ad salutē necessariū. Si enim omnes iudei heretici infideles ⁊ mali xp̄iani in hoc seculo existentes vellent gratiam dei. facile possent eam obtinere. Habuit eam stephanus ⁊ estimauit ac magnifice preciuꝫ illius appreciauit.

Qō in stephano fuit victoria. Cap. II

Secundū p̄uilegiū in quo relucet diuinū aditoriū beati stephani dicit victorie. Modos em̄ malor est bonis pfecutionē inferre. quia ꝑm pbor sniam: contraria simul stare non possunt. sed mutuo se expellunt. ꝑm q̄ Arist. ⁊. meta. docet ⁊ in p̄dicamētis sine fuerint cōtraria p̄uatiue siue positiue sicut calidū nō st at cum frigido. nec album cuꝫ nigro. nec tenebra cū lumine. Uñ quia boni malis ꝺtrarij sunt. eos cedūt ⁊ molestant. ⁊ importune psequunt. Unde. xxiij. q. iiij. c. Qui ꝑm carnē. ait Hieronym. Qui ꝑm carnē natus est psequebat spūalē. s. Jsmael Jsaac. Nunq̄ aūt spūalis carnalē pseq̄tur Qō pz etiā p beatū Hiero. in epitaphio sctē Paule. Semp ꝟtutes pseq̄t inuidia feruntq̄ summos fulgura mōtes. Etem̄ sancti oēs emulos habuerūt. Jn paradiso quoq̄ serpens fuit. cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum. Et vt de oībus taceaꝫ. dūs noster iesus xp̄s phariseoꝝ inuidia est crucifixus. Et ne multoꝝ exempla. q̄ sunt innumerabilia replicemus. ecce in ꝓposito est stephanus leuita. contra qē insurrexerūt viri inimicj querentes sibi mortem inferre. triplici bello interueniente.

Primū ꝺr disputatiōis.
Scōm ꝺr accusatiōis:
Tertiū ꝺr cōminatiōis.

Primū plū fuit disputationis. qz insurrexerunt quidā de synagoga. que appellabatur libertinoꝝ a regione sic nominatoꝝ ꝑm Nicolaū de lira. ⁊ cyrenēsium a cyrene ciuitate. ⁊ alexādrinoꝝ ab alexandria metropoli egypti. ⁊ eoꝝ qui erāt a cilicia ⁊ asia: que sunt regiones ꝓpinque iudee. Jn quo plio dar⁹ est sibi spūssanctus. qui sibi facundia ministrauit ꝺz xp̄i. pmissuꝫ. Luc. xxi. Ego dabo vobis os ⁊ sapiam. cui nō poterūt resistere ⁊ ꝺtradicere omnes aduersarij vestri. Jdeo aduersarij stephani nō poterant resistere sapie ⁊ spūi q̄ loquebat. Scōm plium ꝺr accusationis. quia videtes iudei q̄ p p̄mū modū eum non superassent. callide submiserunt duos falsos testes. qui eū in iudicio accusarent. Et venerūt ⁊ accusauerūt eum dicetes stephanū blasphemasse deū ⁊ moysen ⁊ templū ⁊ legē. Jn quo plio affuit sibi diuinū auxiliū. quia intuētes in eū omnes qui erant in cōsilio. faciem eius viderūt tanq̄ faciē angeli. Ubi est subsecuta victoria: quia de oīb⁹ sibi obiectis ipe se clarissime purgauit magnificādo deū. ⁊ moysen ⁊ legez ⁊ templū. De deo dicit eū q̄ locutus ē patribus ⁊ ꝓphetis deū fuisse gloriosum. De Moyse. q̄ amicus dei fuerat. De lege q̄ fuerat a deo data. De tēplo. q̄ fuerat ex p̄cepto dei cōstructū. Tertiū plū ꝺr cōminatiōis Nam cum stephanus fuisset multa rōnabiliter locutus: emuli sui non valebant respondere ⁊ audientes que dicebanꝫ dissecabanꝫ cordibus suis: ⁊ stridebāt dētibus in eū. Ecce aūt

UVA. BHSC. IyR_227

statim brachium domini auxilium suggerēs stephano. qui in tali prelio ꝓspiciebat sibi imminere periculū mortis. Nā intēdēs in celuz vidit gl'iam dei: ⁊ ait. Ecce video celos apertos, ⁊ iesum stantē a dexteris ꝟtutis dei. De ista aparitione dicūt sancti doctores. ꝙ stephanus aut vidit oculo corporali aut mentali. Si corpali tria mirabilia sunt subsecuta. Primū est ꝙ vidit celos aptos. Qd̄ ꝟm Nicolauz de lira est intelligendum nō ꝙ celi fuerunt aperti ⁊ diuisi: cū sint incorruptibiles. ꝫ quia sic clare vidit: ac si nullū fuisset obstaculum intermediū. Scd̄m mirabile est. qꝛ vidit iesum in gloria patris: cū ꝟm naturā impossibile sit vt corpus glorificatū ab oculo corpali nō glorificato in sua gl'ia possit videri. Tertium mirabile est. cū corp⁹ xp̄i sit in celo empyreo: videndo ip̄m vidit vltra celū aereum sydereū ⁊ crystallinū. Impossibile est aūt ꝟm naturā. vt oculus corpalis in tāta distantia possit videre. Si aūt vidi oculo mētali. tūc factū est vt mens eius esset adeo illuminata ad noticiā glorie dei: ⁊ dn̄i nostri iesu xp̄i filij sui: vt nihil aliud posset vel velle vel desiderare: nec mortē quā omnes fugiūt velut sibi nocivum timere. Qd̄ ostendit. Iudei em̄ cū audissent eum talia dicentē: cōtinuerunt aures suas. ꝟm glo. ne audirent blasphemiā. ⁊ sic ex malitia sua estimātes eum blasphemū. lz nō esset. eduxerūt eū extra ciuitatē ⁊ lapidabāt ⁊ testes deposuerūt vestimēta sua. vt celeri⁹ interficerēt eum ad pedes adolescētis q̄ vocabatur Saulus. qui postea Paulus fuit. Ipse ꝟo lapidatus vulneratus: cruore perfusus nō dicebat. Heu me dolentē, nō heu me iuuenem. nō dicebat heu me. qꝛ maior sine causa nō dicebat heu me. qꝛ relinquo mundū. Heu me qꝛ relinquo amicos morte ꝑcussus. Sed quid dicebat? Domine iesu accipe spirituz meum. et ne statuas illis hoc peccatum. Quo dicto obdormiuit in domino. Ubi glosa ait. Pulchre dictum est: obdormiuit in domino. et non mortuus est. quia obtulit sacrificium dilectionis. et obdormiuit in spe resurrectionis.

Qd̄ in Stephano fuit gloria.

Capitulum. III

Tertiū priuilegiū beati stephani. in quo relucet diuinū adiutoriuz dicit glorie. Nam vt ait p̄s. Preciosa in cōspectu dn̄i mors sanctorum eius. Qd̄ in Stephano verificatum est. qui triplicem gloriam adeptus est.

Prima d̄r specialis honoratiōis.
Scd̄a d̄r miraculoꝝ opatiōis.
Tertia d̄r plene beatificatiōis.

Prima gloria quā cōsecutus est beat⁹ stephanus d̄r specialis honorificatiōis. Est em̄ in ecclesia dei inter martyres primus, ⁊ eius festum post natiuitatez domini celebrat. Et nota ꝙ de beato stephano fit duplex officiuz vel festum scz inuentionis. ⁊ passionis. Inuentio eius anno domini quadringentesimo septimo ⁊ anno sexto Honorij principis narratur fuisse. Cuidam enim presbytero Luciano in territorio hierosolymitano feria sexta in stratu suo quiescenti. cum pene vigilaret. q̄dam senex statura procerus. vultu decorus prolixa barba. pallio candido amictus. in cuius summitatibus erant tanq̄ auree cruces contexe. calciatus caligis in superficie deauratis apparuit. qui virgam auream manu tenens tetigit euz dicens. Patefacito diligent̄ tumulos nostros quia indecēter reconditi sumus. et despecto valde loco. ⁊ resera hoc ep̄o hierosolymitano Johanni. Cui Lucianus dixit. Domine quis es? Et ille. Ego suz gamaliel qui Paulū apostolū enutriui: eumq̄ docui legē. Qui aūt mecū iacent est sanctus stephanus. quez lapidatū in meo tumulo nouo collocaui. Alius est Nicodemus nepos meus Et alius Abibas fili⁹ me⁹. Quo dicto sctūs Gamaliel disparuit. Cuz aūt p̄fatus Lucianus iussa eius differret implere. iteruz apparuit ei. Dixitq̄ Gamaliel. Quare neglexisti q̄ tibi dixeram. Qui dixit. Pater non neglexi. sed oraui si hoc a deo esset. mihi secūdo appareret feria sexta sequentis hebdomade. Post hoc autem Lucianus abijt ad episcopuz. narrauitq̄ ei cuncta per ordinem. Pergunt igit̄ cum alijs ep̄is ad locum Luciano ostensum inuenteq̄ sunt sanctorū reliquie ⁊ in ecclesia mōtis syon sunt reuerēter collocate. De hac inuentione loquit̄ Beda in chronica sua. Corpus vero sancti stephani est delatū constantinopolim. Qd̄ tandez tempe Theodosij imperatoris rome est delatum. et in sepulcro in quo iacet sanctus Laurētius fuit etiā cōditū Inuentio aūt fuit eadem die qua passio eius celebrat. Festiuitas autez mutata est post natiuitatem dn̄i. quia solēni⁹ agebat festum de eius inuentione q̄ de passione. Ideo festum de passione post natiuitatē domini ab eccl'ia celebratur. ⁊ ꝓpter reuerentiā natiuitatis domini. ⁊ quia passio eius maior ⁊ dignior ē q̄ eius inuentio. Secunda gloria quam as-

UVA. BHSC. IyR_227

secutus est beat⁹ stephan⁹ dicit miraculoꝝ opatiōis. Dicit em̄ Aug. xxij. de ciu. dei. c. vij beatū stephanū inumeris miraculis cozuscas se: t mortuos ex suis meritis suscitasse multosq; a varijs languoꝝb⁹ liberasse. de quibus diffusius loquit ibi Aug. Tertia glia quā beatus stephan⁹ assecut⁹ est: dicit plene beatificationis. Danc hꝫ in regno celoꝝ deū clare videndo tenendo atq; fruendo. Ibi fact⁹ est i pace loc⁹ ei⁹. Ibi possessionē hꝫ opulētā: t plenā quibuslibet bonis. Ibi possidet aureol am que daꝫ martyribus: doctoꝝib⁹: t virginib⁹: Sic itaq; auduim⁹ stephanū laborātē: intellexim⁹ eū xp̄m adiuuantē. ip̄m vero vincentem: eumq; nunc gliosum colim⁹ in regno celoꝝ in quo xp̄us ipe bñdict⁹ viuit t regnat cū oib⁹ sctis suis p infinita secula seculoꝝ. Amē

In die sancti Johannis euangeliste. de eodem. Sermo. XXV.

Jesus Johannem diligit. Fructus. XXV.

Jlectus meus mi-

dbi t ego illi. Cant. ij. In collegio sanctoꝝ celi magnū gliam possidet Johannes euāgelistā cui⁹ laudes vix lingua exprimere sufficit: quonīā ex oi parte vir tutū suarū preconia superabundant. Verūtn quia hodierna die eccl̄ie ipsi⁹ festuꝝ celebrat. nos deuotione qua poterim⁹ de ip̄o verba facturi sumus. dicemusq; p̄ dilect⁹ atq; charus fuit dño nostro iesu xp̄o sub vno fructu, quilē Jesus iohannē diligit. Quod in ppositis verbis exprimit. cum de ip̄o xp̄us dicit. Dilect⁹ me⁹ ꝛc. Jn quib⁹ verbis tria mysteria huius ordentissime dilectiōis erūt nob cōtēplanda

Primū ōz rōnis:
Secūm ōz ostētiōis.
Tertiū ōz ꝯclonis.

Quō rōnib⁹ ꝓbat Johānē a xp̄o singulariter fuisse dilectū. Capm. I

Primum mysteriū ōz rōnis. In quo p cōtēplari libet cur xp̄s fili⁹ dei iohannē euāgelistā ita dilexit. Rnde tur vt de ipso singularit dicit q fuerit dilect⁹ discipul⁹ iesu. Nā Joh. xiij. habet. Erat recūbens vn⁹ ex discipulis ei⁹ in sinu iesu: quē diligebat iesus. Et Joh. xx. Venit ad simonē petruꝫ. t ad illū discipulū quē diligebat iesus t xxi. c. Cōuersus petr⁹ vidit illū discipulū quē diligebat iesus sequentē. Augustin⁹ sup hoc verbo ait. Seip̄m dicit discipulū quē diligebat iesus. qz ip̄m pre ceteris familiari⁹ diligebat. De hoc etiā cantat ecclia t sumit ex dicti venerabilis Bede. Dic est iohannes qui p̄ui legio amoris p̄cipui ceteris alūnus a dño meruit honozari. Et dicimus q triplici rōe xp̄s ita diligebat iohannē.

Primo rōne fraternitatis.
Secundo rōne etatis.
Tertio rōne virginitatis.

Primo eū diligebat rōne fraternitatis: qz erat sibi frater ex eadē stirpe natus. Nam vt colligit ex dictis sanctoꝝ patruꝫ. Anna tres filias habuit. s. mariā m̄sem dñi. et mariam iacobi. t mariam salome. De maria Jacobi genitisunt Jacobus minoꝝ: Simon chananeus: Judas Thadeus: qui fueruut apostoli: et Joseph qui cognominatus est iustus. De maria Salome natus est Jacobus maioꝝ, et Johannes euangelista. Unde ꝑm Franciscū de maronis: colligit hec ꝓtas: q iohānes euāgelista habuit triplicem germanitatē ad xp̄m p̄o eo q mater dñi habebat tātam germanitatem sola ad filium suū. quantā habēt pater t mater in alijs. eo q corporalem substantiam totā filio suo dedit. In qua germanitas radicatur. eo q de substantia virginis christ⁹ fuit totaliter formatus. Et ideo tantuꝫ fuit ei germanus beatus iohānes ex parte soli⁹ matris: quantū si xp̄s fuisset ex vtroq; parente.

Est dicaꝫ non est verum q xp̄s magis dilexerit iohannē q̄ alios apostolos. quia Joh. vj. xp̄s, dixit petro. Simon iohannis diligis me: Et ipse. Tu scis domine: quia amo te. Et xp̄s magis diligit eos qui eū magis diligūt. Ergo magis dilexit petrū q̄ iohannem. Q̄ etiā ex textu apparet: quia petro cōmisit ecclesiam gubernandā. Ad hoc dicere possum⁹ ꝑm Aug. sup Jo. q est dilectio in signo exteriori. t est dilectio in effectu interiori. Sic loq̄mur de dilectione p̄mo modo magis diligebat iesus iohannē: quia maiorē ei exhibebat familiaritatē. Si aūt q̄tū ad effectū interiorē qui est effectus gratie: sic diligebat Petrum: quia maius mun⁹ gratie ei exhibebat. Et hec est ratio quare per iohannez et petrū duplex vita significatur. Per petruꝫ vita actiua que tranſit. per iohannem vita cōtemplatiua que permanet. Unde petro dictum est. Sequere me. De Johanne vero dicitur. Sic eum volo manere. Et quia actiua est laboriosioꝝ et fructuosioꝝ. contemplatiua vero purioꝝ et iocundioꝝ, ad significandum huius vite duplicem differentiam familiarius se dominus exhibebat Johanni q̄ Petro. Ex hoc dicit Augustinus q Petrus erat melioꝝ, sed Johānes erat

UVA. BHSC. IyR_227

feliciorꝫ. Berñ. autē aliter rñdet dicens. ꝙ Petrus dilexit ferueniꝰ. ⁊ ideo diligebaꝭ fortiꝰ. Johannes vero dilexit dulciꝰ. ⁊ ideo diligebatur familiariꝰ. Alij autē dixerūt ꝙ Petrꝰ magis dilexit deū in ꝓmo ꝙ iohannes. Johannes ꝯo magis dilexit deū in se ꝙ Petrꝰ. Uñ petrus recepit curā regiminis: ⁊ ex hoc habuit maiorē gr̄iam ad laborē actōis. Johannes aūt habuit efficaciorē gr̄am ad quietē contēplationis. Fuit ergo vterq; dilectus a xp̄o: cū de iohanne modis predictis dicatur ꝙ a xp̄o singulariter diligebaꝭ. Sed aliqs dicere posset. Uidetur mihi ꝙ petrꝰ apls fuerit christo amplius amicus: ⁊ ꝙ magis xp̄s ipsum dilexit. Et hoc probo tali rōne. Quando aliquis homo habet facere aliquod magnū iter. si est bene sapiens ipe cōmittit rem sibi magis charā maiozi ⁊ meliozi amico quē habeat in mūdo. Sed ille qui est fons sapientie verbū dei i excelsis. s. dñs iesus quando iuit in celum ipse cōmisit rem sibi magis charā quaz in mundo haberet. scz sanctā matrē ecclesiā. pro qua de celis descendit ⁊ mozi voluit: petro quādo dixit ei. Tu es Petrus. ⁊ super hanc petrā edificabo ecclam meā. Mat. xvi. Et quodcunq; ligaueris super terrā erit ligatū ⁊ in celis. Et tibi dabo claues regni celozū. Ergo videtur ꝙ beatus petrus fuerit melioz amicus quē xp̄s habuerit. Ad istā rōnem ego rñdeo ⁊ dico ꝙ dñs noster iesus xp̄s cōmendauit ecclesiaz suā meliozi modo beato iohanni ꝙ petro. Et ratio est ista. Uos scitis ꝙ nihil aliud est ecclesia ꝙ cōgregatio fideliū oim christianoꝝ. sed tpe passionis xp̄i tota fides xp̄iana defecit in omnibus ⁊ remansit solū in virgine gloriosa Unde ipa sola fuit tunc sancta mater ecclesia Et ista commendata fuit beato iohāni. ergo maioz tē. Itē videtur fuisse maioz alia rōne. In euangelio fit comparatio inter statū viꝝitatis ⁊ matrimonij. Et dicit euangelista ꝙ est tanta differentia quanta est inter centū ⁊ triginta. Beatus petrus habuit vxorem ⁊ filiam: beatus autē iohannes fuit virgo purissimus. Et ideo tanta differentia videtur esse inter eos quāta est inter centū ⁊ triginta. Sed diceret aliquis. Est ne maior iohanne baptista? Johannes baptista fuit virgo purissimus fuit germanus xp̄i. fuit sanctificatus. fuit ꝓpheta ⁊ plus ꝙ ꝓpheta. fuit martyr. Ipe est de quo saluatoꝛ ait. Inter natos mulierū nō surrexit maior iohanne baptista. Quid dices ad istas magnas prerogatiuas? Respondeo ⁊ dico ꝙ iohannes euangelist a habuit ex excellenter oēs istas ꝓrogatiuas. Si vis dicere ꝙ iohānes baptista fuit virgo. ⁊ iste euāgelista iohānes fuit virgo mente ⁊ corpe. ideo dñs vocauit eum de nuptijs. ⁊ ꝓpter excellentē virginitatē xp̄s in cruce positus ipsi matrem commendauit. Et in signum huius maxime virginitatis dñs nō ꝑmisit corpꝰ eiꝰ in feretis olei dolio destrui nec corrumpi: nec post mortē eius vermibus ⁊ terra putrefieri. Si vis dicere. baptista fuit germanus xp̄i. Dico ꝙ iohānes euangelista excessit eū in vno gradu. qz iohannes euāgelista fuit filius sorozis beate virginis marie. sed beatus iohānes baptista fuit filius Elizabeth cognate eius. Si vis dicere ꝙ iohānes baptista fuerit sanctificatus in vtero. Dico ꝙ lz iohānes euāgelista non fuerit sanctificatus in vtero. tamē ibi iohannes baptista recepit semel spiritūsanctū. sed beatus iohannes euangelista recepit terciam alijs apostolis. Si vis dicere ꝙ iohannes baptista fuerit ꝓpheta ⁊ plus ꝙ ꝓpheta Dico ꝙ Johannes euāgelista fuit ꝓpheta sicut apparet in apocalypsi: quādo ꝓpheauit multa que ventura erant septem ecclesijs que sunt in asia. ⁊ multa alia sunt ventura. Fuit etiā plꝰ ꝙ ꝓpheta: quia habuit nobilius officium ꝙ si esset ꝓpheta. Si vis dicere ꝙ iohānes baptista fuit martyr. Dico etiā ꝙ iohannes euangelista fuit martyr. Ita dicit beatꝰ Augustinus in quodam sermone beati iohānis euangeliste: qui incipit. Postulat autem mater filiorum zebedei cum erroze mulieb. Intelligens christus preces eius ex filiorum desendere voluntate ait. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum. Per calicem in scripturis diuinis passionem intelligimus vt est illud. Pater si possibile ē trāseat a me calix iste. Et in ps. Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam. Statimq; infert. ꝙs est iste calix? Preciosa in cōspectu domini moꝛs sanctorum eius. Possum? respōderunt illi. Quibus christus. Calicem quidem meuz biberis: sedere autem ad dexteram tē. Augustinus.

Querif quomodo calicez martyrū filij zebedei. videlz Jacobus ⁊ Johannes biberūt. cuz scriptura tamen narrat apl̄m Jacobum ab Herode capite trūcatum: Johannem autem ꝑ̄a morte finisse? Sed si legim? historias ecclesiasticas in quibus refert ꝙ ipe propter martyrū fuit missus in feretis olei dolio et pro suscipiēda corona christi athleta preceslerit. statimq; relegatus in pathmos insulam

UVA. BHSC. IyR_227

fit: ⁊ venenū biberit: vidēbimus martyrū ani
mū nō defuisse: ⁊ bibisse Johānē calicē ꝓfessi
onis: licet perlector nō effuderit sanguinem
hec Aug. Demū ille gladius passionis xp̄i qui
pertransiuit animā Marie: pertransiuit alias
Johānis euangeliste: vt dicūt aliqui scti. Sz
quid dices ad verbū xp̄i quādo ipe dixit. inter
natos mulierū ⁊c. Rūdeo ⁊ dico p̄m ꝙ dicit
quedā glo. ꝙ in hoc nō ꝓferf pharisis ⁊ ꝓ
phetis. ⁊ cūctis hoībus. sed equalis ceteris sā
ctis ostendit. Vel aliter dicendū est ꝙ xp̄s fe
cit comparationē ad sanctos qui p̄cesserunt
⁊ ideo dixit: nō surrexit. i. null⁹ maior p̄cesſ
fit. sed non negauit quin equalis. Vel etiam
dicitur ꝙ nō fecit comparationez ad sanctos
qui sequi debebant. ⁊ ideo nō dixit. nō surget
maior. quia Johānes euāgelista debebat sur
gere equalis. Quis istoꝝ duorū sit maior vel
minor. nō debem⁹ curare sicut patet ꝓ quod
dam miraculū. quod inuita beati Johānis ba
ptiste legit. Vbi habef ꝙ erant duo doctores
theologi quoꝝ vnus Johannem baptistam.
alter euangelistā ꝓferebat. Tandē sup hoc
disputatione ꝓpositā quilibet valde sollicit⁹
erat auctoritates ⁊ efficaces rationes inueni
re. quib⁹ suū Johannē posset ꝓferre. Adue
niente autē disputatōis die quilibet sanctoꝝ
emulatori suo apparuit. eiq; dixit. Bene con
cordes sumus in celis. de nobis nō disputetis
in terris. Cūc illi sibi adinuicē hoc in ꝑplo
publicauerūt. ⁊ deū benedixerūt. Dicamus er
go Johānez euangelistā singulariter ter alt
os fuisse dilectum. Secūdo diligebat xp̄s
Johannē ratione etatis. quia in etate tenera
mūdo spreto secutus est xp̄m. Erat quippe a
dolescēs. ⁊ a xp̄o fuit vocatus ad sui imitan
da vestigia. De cuius vocatōe dicit Nico. de li
ra in ꝓlogo in Johānez. ꝙ triplr Jobes fuit
vocatus. Primo ad xp̄i aliqualē notitiā. Nā
vt habef a Johanne. j. c. quando andree petē
ti. rabbi vbi habitas. rndit iesus. veni ⁊ vide
erat cū ipo Johānes euangelista. Qui sequē
tes xp̄m venerūt ⁊ viderūt vbi maneret sicut
hospes. ⁊ manserūt apud illuz illo die. Scōo
fuit vocatus ad xp̄i familiaritatez. Et de hac
vocatione dicit Iero. in ꝓlogo sup Johan
nē. Hic est Johānes euāgelista vnus ex disci
pulis dn̄i: qui virgo a deo est electus. quez de
nuptijs volentem nubere vocauit deus. Ter
cio fuit vocatus ad apostolatū. quādo relictis
retibus ⁊ ꝑe cum fratre suo secutus est xp̄m.
Matthei. iiij. Ambulās iesus iuxta mare ⁊c.

Tertio diligebat xp̄us Johannem ratione
sue virginitatis. Placent enim domino nr̄o
iesu xp̄o qui in matrimonio regulate viuunt
sed multo magis placent ei qui continentiam
seruant. Super omnes tamē grati sunt illi q̄
mente ⁊ corpore virginitatem amplectuntur
Quod videtur nostram ꝓpriā naturam ex
cellere ⁊ superare: quia inquit Hiero. ad sa
cras virgines de continētia virginali. Grā
de est ⁊ immortale: ⁊ pene vltra nostram cor
poream naturam superare luxuriam: ⁊ cōcu
piscentie flammā adolescentie facibus estuan
tez animi virtute restringere: nostri gemitus
oblectationes excludere: viuereq; contra hu
mani generis legem: despicere coniugū sola
cia: dulcedinem contemnere liberoꝝ ⁊ quecū
q; ꝑsentis vite commoda sunt ꝓ nihilo spe
future beatitudinis computare. hec ille. Cuz
itaq; Johannes adolescens xp̄m fuerit secut⁹
⁊ virgo afficiebatur ei xp̄s: qui puritatem di
ligit. Quo exemplo inducimur: vt ⁊ nos q̄ ei
tus possumus: xp̄m velimus sequi. Quid dor
mimus? Quid sumus inertes? cum audimus
Johānē a xp̄o dilectum? Curramus vt diliga
mus ab illo: quia nisi dilexerit nos: nihil no
bis proderit quodcunq; temporale bonum.
In dilectione quoq; sua consummat omnis
felicitas. Ille etenī sapiens est: ille magnus il
le denīq; gloriosus: qui ita viuit: vt a christi a
more nō excludatur.

Q̄ xp̄s oñdit dilectionē: quam habebat er
ga Johānē. Capm II

Secundum mysterium cōtemplandū
s dicitur ostēsionis. Voluit nanq; do
minus noster iesus xp̄s ostendere
dilectionē erga Johannē in hac vita maxime
q̄tum ad tria. videlicet

Primo q̄tū ad ꝓfessionē.
Scōo q̄tū ad cōuersationē.
Tertio q̄tū ad cōmendationē.

Primo ostendit xp̄s iesus dilectionē suaz
erga Johannem. q̄tum ad professionez. quia
sublimauit eum ad gradus multiplices eccle
siastice dignitatis. Nam vt inquit apostolus
ad Ephe. iiij. dedit christus quosdam quidem
apostolos: quosdam autem prophetas: alios
vero euangelistas alios autem pastores ⁊ do
ctores. Sed Johannes fuit apostolus vt patz
Matthei. x. Fuit prophēta sicut notaf Apo
ca. c. j. sicut ipe ait. Beatus qui legit ⁊ audit
verba prophetie huius: ⁊ seruat ea que in ea
scripta sunt. Fuit euangelista sicut apparet in
euangelij descriptione. Fuit etiam doctor pre
dicando ⁊ discurrendo per asiam: ⁊ demū scri

f

UVA. BHSC. IyR_227

bendo epistolas suas canonicas. Secūdo ostendit christus dilectionem erga Johannez in conuersatione. Hic nancz fuit ꝙ cū Petro ⁊ Jacobo christum vidit transfiguratū Matt. xvij. Secūdo fuit hic in puelle resuscitatione. Ita legitur Marci. v. ꝙ princeps accessit ad eum ⁊ adorabat eum dicens. Domine filia mea modo defuncta est. sed venit impone manum super eam ⁊ viuet. Respondit ei ihesus dicens. noli timere. Et cum venisset ad domum principis sumpsit Petrum Jacobum ⁊ Johānem: ⁊ patrem ⁊ matrez puelle: ⁊ ait illi. Surge. Et cōfestim surrexit ⁊ ambulauit. Tertio hic fuit etiam in sua acerbissima passione Matthei. xxvj. Assumpto Petro ⁊ duobus filijs zebedei: cepit contristari ⁊ mestus esse dicens. Tristis est anima mea vsqz ad mortem. Hic etiam fuit qui tempore cene recubuit in sinu ihesu: ibicz obdormiuit. In qua dormitione reuelata sunt ei secreta celestia: de quibus postea ipe dicebat ꝓma sua canonica. c. ꝓmo Quod fuit ab initio: quod audiuimus quod vidimus oculis nostris: quod perspeximus: ⁊ manus nostre contrectauerunt de verbo vite Ubi ꝑm quosdam habemus dicere: ꝙ Johānes vidit deum per essentiam in hac mortali vita. Quod confirmatur primo quia ei fuit reuelatus mysterium generationis eterne: quā nullus cognoscere potest. ⁊ cetera. Secundo quia fuit ei reuelatum mysterium incarnationis: quo ad verbi proprietatem. ⁊ ita a diuinitate sua propria ratione. Quod expressit Johannes in canonica. j. Joh. iij. dicēs. Nos vidimus ⁊ testificamur: quoniam pater misit filium suum saluatorem mundi. Et Johan. j. Vidimus gloriam eius. Sed actus beatific⁹ non potest cognosci: nisi cognoscatur illud in quo est: sicut Stephan⁹ nō potuit videre xp̄z esse ad dexteram dei. nisi videret deum. Tertio ostendit christus erga Johannem dilectionem suam quantuz ad commendationē. quā do moziens in cruce: ⁊ audiens suam matrez flentem ⁊ lachrymantem commendauit eam suo dilecto Johanni dicens. Ecce mater tua. O ꝙ dignum fuit hoc priuilegium Johanni concessum. Nam si bene consideremus: videbat christus virginem matrem suam pauperculam desolatam ⁊ meroze confectam. Nam clamabat querula voce ad filium dicens. O fili mi dulcissime. O fili mi amantissime. O fili mi dilectissime. Video te in cruce deficientē ⁊ ego obdata tanto filio quo ibo: Ad quem cōfugiam: Quis mihi auxilium dabit: ⁊ consilium in tam inestimabili pena: O fili mi domū non habeo: pecunias non possideo: diuitias non reneo. Tu mihi thesaurus eras: ⁊ ecce in cruce mozeris. Amici tui omes dereliquerūt te. Quis mihi mitigabit dolorem meum: Cui me dimittis: O fili sapientissime respōde mihi: Ego mater tua. Ego te in vtero meo porta ui. Ego te paui lacte meo. Ego te tenui brachijs meis. ⁊ nunc factus es mihi alienus. latroni locutus es: ⁊ mihi quid dicis: Loquere fili loquere afflicte matri tue marie. Audi O Johannes: quid de te loquitur christus. Mulier inquit ecce filius tuus. Et tu Johannes vide matrem tuam. Tibi eam commēdo. Tu illam adinua: ei assiste in tribulationibus suis Non habebat christus in mundo quem ꝙ charioꝛem sua matre: ⁊ eam vt dixim⁹ Johanni benignissime cōmendauit.

Qꝛ Johannis amoꝛ a christo feliciter est cōclusus.

Capm. III

Ertuz mysterium principale dicitur conclusionis. Amoꝛ quidem ad Johannē euangelistam feliciter est conclusus. Quem christus voluit triplici priuilegio decozare in hac mortali vita dum viueret

Primum dicitur miraculozum cozuscatiōnis.

Secundum dicitur admirande consummationis.

Tertiū ꝛ supne glificationis.

Primū priuilegium dicitur miraculozum cozuscationis. Ipe enim multa miracula operatus est. A Domitiano nancz crudelissimo ad vbem vocatus: in qua in feruētis olei dolio missus. inde illesus exiuit. a quo fuit in exilium relegatus. Hic Domitianus vt de ipo dicimus ꝑm Suetoniū Eutropiū Oꝛosiuz ⁊ Judam libꝛo de temporibus: fuit Vespasiani filius ⁊ frater iunioꝛ Titi. Qui mortuo Tito in imperiū sublimatus est. ⁊ in principio ostēdit se moderatuz valde. dissimulans diligere studia poetarum. ⁊ reficiens bibliothecas. Et ita videbat horrere cedes. vt nec boues imolari mādauerit. Sed in fine seuerus apparuit. Nam senatoꝛes nobilissimos ⁊ multos cōsulares suos occidit. ⁊ ꝑm Eusebiū li. iij. eccliastice historie pſecutus est xp̄ianos ⁊ iudeos. Et ꝑm Oꝛosium se deum ⁊ dominū permisit appellari. ⁊ in cūctis suarū primoꝛdijs litterarum dicebatur. Deus ⁊ dns noster Domitianus. Qui ꝓpter odium tandem a cubicularijs suis occisus est vulneribus anno etatis sue

UVA. BHSC. IyR_227

quadragesimoquinto. Quo mortuo sanctus Johánes ephesum remeauit. Ubi Drusianaz suā deuotam suscitauit. Ubi Cratonē philosophū ⁊ duos iuuenes qui mundū contēpserāt ad fidem xp̄i reduxit propter gēmarū fractarū integritatē. Ubi iuuenē qui mortuus efferebat̄. ad vitam redire impetrauit. Et nō solū in epheso: verumetiā per totam asiam multa miracula est operatus virtute diuina: sicut diffusius patet in sua legenda. Scd̄m priuilegiū dicit̄ admirande cōsummatiōis. Mirabiliter em̄ cursum suū ꝯsummauit. Nam cū eēt lxxxviij. annoꝝ apparuit ei dn̄s dicēs. Ueni dilecte mi. Qui die dn̄ico predicauit vsq̄ ad magnā partem diei. demūq̄ in foueā descendit: super quā tanta lux emicuit. ꝙ nullus ibi respicere poterat. Recedente v̄bo lumine: fouea impleta mā̄na inuēta est. Ubi difficultas orit̄ apud plurimos: si Joh̄es fuit mortuus. Et dixerūt aliq̄ ꝙ nō est mortuus: sed dormiuit in sepulcro: hoc accipientes in signū: ꝙ in sepulcro suo videt̄ quedā scaturicies manne per modū ebullitionis surgere. Et dicūt ꝙ hoc causat̄ ex anhelitu eius. Sed Augu. hoc improbat: quia hoc nō esset Johannis priuilegium sed magis detrimētū si tamdiu a diuina fruitione retardaret̄ alijs apostolis in gloria existētibus. Alij v̄bo dixerūt: ꝙ Johannes non est mortuus, sed cum Enoch ⁊ Helia trāslatus est in paradisum. Hoc aūtē videtur esse falsum: quia scribitur ad Heb. ix. c. Statutuz est hominibus semel mori. Nec virgini gloriose est concessum non mori. Quidam autem dicunt: ꝙ est mortuus: tamen sine dolore: sicut fuit sine corruptione carnis. Quod videt̄ sentire Hierony. in prologo in Johannem. et in Apocalypsim. vbi ait. Hic est Johannes q̄ sciens superuenisse diem recessus sui: conuocatis discipulis in Epheso: post multa signoruz experimenta in defossum descendens sepulture sue locū oratione facta reddidit spiritum tā extraneus a dolore sue mortis: ꝙ a corruptione carnis fuit alienus. Et si dicatur ꝙ xp̄s dixit Petro de Johanne. Sic eum volo manere. vnde exijt sermo inter fratres ꝙ discipul⁹ ille non moritur. Scd̄m Aug. est dicenduz ꝙ xp̄s respondit ad verba. Petri petentis habere Johannem socium in passione ⁊ martyrio dicens. Sic eum volo manere donec veniam non ad iudicium in fine. sed ad vocandum eū in gloriam celestem ab huius mundi statu.

Tertium priuilegium dicitur superne glorificatiōis. In celesti nāq̄ curia copiosam esse Johannis gloriam omnes cognoscere possūt: qui sciunt gloriam esse meritis correspondentem. Et ne multa dicamus. Johannes euangelista non in infimo ordine ⁊ gradu est sanctorum collocatus: verumetiam ipse est q̄ propter amorem inter seraphin ardentes habitare creditur. Si ergo felix ⁊ beata dilectio est: que iohannem ad gloriam ac dulcedinē vsq̄ perduxit: ipsius exemplo vt xp̄s nos diligat studeamus: qui est benedictus ⁊ laudabilis ꝑ infinita secula seculorum. Amen.

In festo innocētū ꝑ eisdē. Ser. XXVI.
Innocētes ꝑ xp̄o occidunt̄. Fruct⁹. XXVI

Accipe puerū et matrem eius ⁊ fuge in egyptum. Angeli ad Joseph loquētis v̄ba sunt

a

ista Matthei. ij. c. Iniquitas herodis impij ⁊ crudelis: xp̄m iesum in cuna vagientem persequi: vt occideretur curauit. Quod se implere credens ne deciperetur non solum super xp̄m vt ipse interficeret̄ effudit iram suam: sed etiā super alios paruulos innocentes: quorum solenuitas celebrata est in ecclesia. Ubi mens deuota intueri debet quanta sit obligatio rationalis creature ad filium virginis diligendum: qui in qualibet etate sua pati pro nobis dign̄atus est. Quamobrem in presenti sermone recensere debemus ea que de fugatione: et eius peregrinatione in egyptum ⁊ puerorum occisione euangelica historia testatur sub vno fructu: qui est. Innocentes pro christo occidūtur. De quo tria principaliter occurrunt contemplanda.

Primum est innocētis iesu elōgatio ex angelica monitione.

Scd̄m est Herodis nequitia ex paruulorū necatione.

Tertiū est occisorū merita ex remuneratōe.

Q̄ monit⁹ Joseph ꝑ angelū cū iesu ⁊ Maria fugit in egyptū. Capl̄m I.

Primū mysteriū cōtemplandū d̄r innocētis iesu elongatio ex euangelica ammonitiōe. De q̄ in textu euāgelij scribit̄. Angelus dn̄i apparuit in somnis Joseph ⁊c̄. Ubi tria dubia pn̄t occurrere.

Primū est an aliq̄s angelus deputatus fuerit ad custodiā xp̄i.

Scd̄m est q̄re xp̄s illo tp̄e mori recusauit.

Tertiū ē cur i sua fuga egyptū peter̄ voluit

Ad primū dubiū videt̄ a quibusdā dicēduz ꝙ xp̄s ad sui custodiā angelū habuit. Multa enim in scripturis inueniuntur ex quibus fa-

UVA. BHSC. IyR_227

esse hoc colligi potest. Nam Luce.ij. habetur q̄ angelus nunciauit christi nativitatem: qui potuit esse angelus ad sui custodiam deputatus. Et ibidem, xxij. Ecce apparuit ei angel⁹ domini confortans eū. Ubi Beda ait. In testimoniū virtutis nature angelum eum confortasse. & angelum ei ministrasse describitur. Je sus christus p̄m humanam naturam & passibilitatis statu: fuit paulomin⁹ ab angelis minoratus: vt declarat magister in. j. sniarū dis. xvj. Unde p̄tū ad h̄ angelico videbatur indigere presidio, Angelicam custodiam de⁹ fecit ad anime dignitatem p̄m h̄ieronymum sup Matt, xviij. qui dicit. Magna quippe est dignitas animarum: vt vnaquaq; ab ortu nativitatis sue habeat angelum ad sui custodiam deputatum. Anima aūt christi cū sit nobilissima nō debet tanta dignitate priuari. Que tamen omnia: & si videntur concludere veritatē tamen falsa sunt. quia non habuit christus angelum ad sui custodiam deputatum p̄m doctores in. ij. dis. xj, vbi ar, j. q. iij. beatus Bonauentura rationem assignat. Quia nec demones eum poterant opprimere per violentiam corporis diuinitati vniti: nec poterant allicere affectum per blanditias: plenitudine gratie confirmatum. Jdeo christus non indigebat angelo bono: nec p̄tum ad defensionem corporis. nec p̄tum ad eruditionem rationis nec p̄tum ad excitationem affectionis. Non solum autem xp̄s non indigebat. sed nec ei etiam competebat. Custodia enim in custodiente respectu custoditi dicit presidentiam quandam. Et quia angeli xp̄o domino subijciebantur: ideo nullum officium presidentie ipsius ieiu christi eis admitti debebat. Quicquid autē de scripturis allegatum est: de angelis administrantibus: & custodientibus & seruientib⁹ ipsi christo: non de presidentibus est intelligēdum. Nunc̄ enim ita minoratus est christus ab angelis: vt aliquis angelus auderet ei p̄sidere: cum ita bene sit adorandus christus in cruce & in sua infirmitate sicut in sua virtute Cum vero dicebatur q̄ angelica custodia facit ad hominis dignitatē: dicendum q̄ custodiri ab angelis ita dicit dignitatem in anima respectu aliarū creaturarum que nō committuntur angelice custodie: vt tamen dicat imperfectionem respectu beatorū: qui aliena custodia nunc̄ egent. Et anima xp̄i ab instāti sue conceptionis erat perfecte beata q̄ angelum custodientē non debebat habere sed bene ministrantem. Quod non in vno tantum sed in pluribus locis manifestum est. sicut p̄z Mat thei. iij. vbi dicitur q̄ ministrabant ei angeli. Jn obsequium ergo christi angelus apparuit in somnijs Joseph. Sed adhuc versatur in dubium animus. Quia apparuit angelus zacharie: apparuit virgini gloriose: apparuit pastoribus dum vigilarent. cur Joseph apparuit in somnis. Ad hoc respōdet Chrysostomus in omelia dicens. Non apparuit manifeste sicut pastoribus: quia valde fidelis erat, pastores indigebant quasi rudes: ꝝ indiguit quasi ab angelis instruenda. similiter zacharias indiguit ante conceptionē p̄olis miraculi visione. hec ille. De hoc remigius assignat rationē mozalem & dicit, Per hoc q̄ angelus apparuisse in somnis dicitur. mystice designatur quia illi qui a curis terrenis & secularibus negocijs requieuerunt: perfrui angelica visione merentur. hec ille. Jn hac apparitione notanda sunt verba angeli qui dixit. Surge & accipe puerum et matrem eius: & fuge in egyptū. Quia vt dicit Chrysostomus super Matthe um. nō propter matrem puer natus est: ꝝ propter puerum mater separata est. Et p̄m Hilarium. cum euangelista desponsatam eam iusto significabat cōiugem nuncupauit: sed post partum mater tantum iesu ostenditur vt quē admodum iusto Joseph deputaretur Marie in virginitate coniugium. ita venerabilis ostēderetur eius in iesu matris virginitas. Ad secundum dubium respondet Augustinus in questionibus noui & veteris testamenti. vbi ait. Omnia propriis locis & temporibus gesta saluator. Cum ergo christus mori disponeret pro hominibus. differre voluit vsq; ad tri gesimū tertium annum etatis sue. Tum vt illo tempore intermedio verbo pariter & exemplo instrueret: tum vt veritatem vtriusq; nature insinuaret omnibus. tum vt dilectionē suā ardēter ostenderet: quia vitam suam pro nobis dedit. quando erat in perfectissimo statu.

Ad tertium dubium respondet euangelista cū dicit. q̄ in egypto xp̄s mansit vt ipleretur quod dictum est. per prophetam. Ex egypto vocaui filium meum. Augustinus i quodam sermone de epiphania dicit. Moyses aliquando in egypto clauserat diem illuc christ⁹ aduenies sedentibus in tenebris reddidit clarissimam lucem. Quod vtiq; verum esse ostendit magister in hystoria scholastica. Nocte enim illa christus cuz matre intrauit egyptum: qua precepto suo exiuerant filij israel: vt sicut non fuit domus: in qua primogeni-

UVA. BHSC. IyR_227

tus non iaceret mortuus angelo percutiente sic ipo ingrediente non fuit templum:in quo idolum non corruerit. Quod Esaias predixerat.xix.capitulo. Ecce dominus ascendet sup nubem leuem.t ingredietur egyptum t mouebuntur simulacra egypti a facie eius. Hanc prouinciam commendat Isidorus quarto decimo etymologiarū dicens,eam esse que primo aerea dicebatur. Deinde egyptus vocata ab egypto Danai fratre ibi regnante. Hec ab oriente Sirie t rubro mari coniuncta,ab occasu Libyam habet a septētrione mare magnum regio celi imbribus insueta.t pluuiarū ignara. Nilus solus circumfluens eam irrigat.t inundatione sua fecundat.vnde multarum terrarum partem frumento alit. Ceterorū quoq negociorum adeo copiosa,vt impleat mercibus suis orbem terrarum. Hanc xp̄s sibi elegit forte etiam vt ibi se esse monstraret futurum. In egypto enim plus religio viguit ꝯ a tibi. Si quis nūc ad egypti veniat solitudines paradiso. offit illam videret heremū dignioꝛē Et sic egyptus anachoritis,veluti astris celū fuit adornata.hec ille. Multa declaramus de christi fuga in egyptum. Sed pia mēs nostra debet considerare ꝯ doleꝛet audiuit mater ioseph sibi dicentem. O virgo dulcissima fugiamus repente quia Herodes filium tuum perdere querit. O quantus timoꝛ virgineam mētem inuasit:quantas ve doloꝛ coꝛ benignissimum penetrauit! Puto enim ꝯ fine moꝛa filium in brachijs suscipiens lachrymantibus oculis.cum Joseph sene puella cum paruulo desertum iter arripuerunt. Contemplare nūc anima mea quot noctes duxerunt insomnes quot vicibus fitis estuauerunt ardoꝛe,quotiens t absq; cibo nocte inuigilauerunt in heremo. Compatere nunc anima dura creatori tuo ꝓ te peregrinanti. Compatere t Joseph qui sollicitus erat ad inquirendum per heremum.vt matris t filij necessitatibus occurreret prouisibus.t non valebat. Compatere ergo virgini sacratissime que nunc terretur. nunc pauet.nunc filium inter vbera stringit. nunc faciem eius lachrymis rigat.nunc adoꝛat.nunc etiam eius deflet penalitates. O si possibile esset excogitare,que supza hoc mysterio facta sunt.t multa alia que fiebant. Pro fecto si excogitarentur vix oculi a lachrymis contineri valerent.

Q̄ maxima t crudelis fuit nequitia Herodis contra xp̄m.

Capm. II

Secundum mysterium contemplandum dicitur Herodis astuta nequitia ex puerorū necatione. De quo ho die tria consideranda sunt.

Primū oꝛ differētia.

Scōm oꝛ sufferentia.

Tertiū oꝛ malicia.

Primū considerandum dicitur differentia Scōm enim historiarum doctrinam tres fuerunt Herodes.

Primus dictus Herodes Ascalonita:sub quo dñs natus:t a quo pueri occisi sunt.

Scōs dictus est Herodes antipas:qui Johannem decollauit.

Tertius dictus est Herodes agrippa.qui Jacobū occidit.t Petrū incarcerauit.

Secundum considerandum dicitur sufferētia. Non enim Herodes eo ipo quo delusus ē a magis:pueros occidi mandauit.sed post aliquod tempus. Quia vt dicit Nicolaus de lira:cum vellet omnes pueros de Bethleem interficere.ne puer sibi incognitus euaderet impeditus est ab executione huius facti. eo ꝯ a cesare Augusto per epistolam est citatus Romam filiozum accusationibus responsurus. Eundo autem romam t remanendo in curia t reuertendo ad iudeam apposuit annum: et plus. Et ideo post fere duos annos ad regnū suum reuersus:t in regno confirmatus est:qñ sententiam pro se contra filios habuit. Et tūc perfecit necem puerozum prius in mente conceptam. Tertium considerandum dicitur malicia. Quisnam explicet quanto doloꝛe animus Herodis fuerit repletus. Qui vt christū perderet:non soluz ipsum:sed omnes pueros qui erant in Bethleem:t in omnibus finibus eius a bimatu t infra id est ab infantibus duozum annozum vsq; ad puerosvnius diei.vel ꝑm alios vsq; ad pueros quinq; annozuz mādauit occidi. Cui assertioni vere fidem facit ꝯ quedam ossa innocentum adeo grandia sunt ꝯ puerozum duos annos habentium esse nō possunt:nisi disterimus coꝛpoza tunc maioris quantitatis fuisse. Quare autez Herodes ita mandauit:cum christus esset duozum annozum:t non vnius anni tantum t vnius mensis:necvnius diei.cuius etatis pueri interfecti sunt ꝑm primam opinionem:nec trium annozum ꝑm opinionem secundaz. Respondet Augustinus in sermone de innocentibus: qz timebat ne puero cui sydera famulabant paulo supza etatem vel infra species mutata esset t sic tempus occultaret. Ideo videtur pueros

UVA. BHSC. IyR_227

a bimatu vsq; ad pueros vnius diei interfe-
cisse. Tunc adimpletum est quod dictum est
per Hieremiaz prophetā. Vox in rama audi-
ta est. ploratus et vlulatus multus Rachel
plorans filios suos. Ubi Hieronymus ait.
Quando dicitur in rama. non putemus no-
men loci esse qui est iuxta gabaa. Sed rama
excelsum interpretatur vt sit sensus. vox in ra
ma audita est. id est lōge lateq; dispersa. Cui
dicto cōcordat dictū Chrysostomi super Ma
theum ꝙ ploratus fletus paruulorum osten-
dit. vlulatus autez matruz significat lamen-
tum. Et quod dicitur in euangelio. Rachel
plorans filios suos. ſm ꝙ dicit Nicolaus de
lira interpretatur metaphorice. quasi merens
sit Bethleem ratione sue sepulture. quia ibi ī
sepulcro est. vt habetur Genesis. xxxv. Et hoc
dicit Hieronymus super Mattheuz. Ubi ait
Queritur quomodo Rachel filios alteri⁹ tri
bus id est Bethleem quasi suos ploret. Re-
spondebimus breuiter. quia sepulta sit iuxta
Bethleem in effrata ⁊ materni corpusculi ho
spicium nomen matris accepit siue quoniam
Juda et Beniamin due tribus iuncte erant.
Et Herodes preceperat non solum in Beth-
leem interfici pueros: sed etiaz in omnibus fi-
nibus eius. Unde per occisionem Bethleem
intelligimus multos etiam de Beniamin fu-
isse occisos. Hec Hieronym⁹. O quale edictū
irrationabile ⁊ crudele. O ꝙ̄ lugubris ⁊ flebi
lis executio. O ꝙ̄ iiusta ⁊ iniqua occisio. Ra
piebantur paruuli quidā a pectoribus matrū
quidam in cunis iacentes: quidam blande pa
rentibus alludentes: quidam vrbane in domi
bus perambulantes: ⁊ sine vlla pietate. vel ꝓ
ijciebantur ad muros: vel gladio vel strictis ī
gutture manibus suffocabātur. Uidisses tūc
in terra iacere cadauera puerorum. Uidisses
tunc terram coopertaz ⁊ madefactam sangui
ne puerorum paruulorum innocentum. Ui-
disses matres in qualibet domo sparcis crini
bus propter tam horrendum flagitium sin-
gultibus lachrymis ⁊ vlulatibus acclaman-
tes. O quanta compassio animū audientiuz
mouere debet in spectaculum adeo funestum
⁊ lugubre ⁊c̄.

Q̄ innocētes merito passionis christi sunt
remunerati. Capl̄m III

Tertium mysteriū contemplandū di-
citur occisorum remuneratio. De pre
mio aūt istoꝝ sctōꝝ, apud nonnullos
extiterunt varie sententie: quas om̄s ad tres
sentētias reducemus.

Prima d̄r sn̄ia falsa.
Scd̄a d̄r sn̄ia debilis.
Tertia d̄r sn̄ia vera.

Prima sententia falsa est eorum qui dicūt
paruulos hos occisos nihil meruisse: eo ꝙ in
eis nondū erat expedit⁹ rationis vsus. nec vo
luntarie pro christo patiebantur. Contra q̄s
est auctoritas ecclesie vniuersalis: que hos co
lit pro sanctis: ⁊ in sanctorum numero confi-
tetur. Unde Augustinus in sermone innocen
tum. Hodie fratres charissimi natalē illoruz
infantium colimus. quos ab Herode crudelis
simo rege interfectos esse euangelij text⁹ elo-
quitur. Et ideo cum summa exultatione gau-
deat terra nostra celestium militum ⁊ tanta-
ruz parens fecunda virtutum. Ecce propha-
nus hostis nunq̄ beatis paruulis tantum ꝓ
desse potuisset obsequio: quantū profuit odio
Nam sicut presentis diei festa manifestāt q̄
tum cōtra beatos paruulos iniquitas abun-
dauit. tantū in eis gratia diuine benedictōis
effulsit. Hec Augustin⁹. qui in hoc etiā ſmo
ne multa prosequitur de gloria istorū sancto-
rum. Ideo istorū falsa est opinio. Secunda
sententia est debilis. Naz vt inquit Tho. secū
da scd̄e. questi. cxxiiij. ar. j. ad. j. ar. fuerunt q̄-
dam qui dixerunt ꝙ in innocentibus accelera
tus est vsus miracl̄ose liberi arbitrij. ita ꝙ vo
luntarie etiam passi sunt. Quod dictum nulli
bi reperitur autenticū. ideo vbilibet tanq̄ de
bile acceptatur. quia vt inquit Hieronymus
ad Paulinum. Quod de scripturis auctori-
tatem non habet eadem facilitate contemnit̄
qua probatur. Tertia sententia est vera. De
qua loquitur sanct⁹ Tho. vbi supra ꝙ marty
rij gl̄iam quā in alijs prop̄a voluntas meret̄
illi paruuli occisi dei gratia sunt assecuti. Naz
effusio sanguinis ꝓper christū vicem gerit ba
ptismi. Unde sicut in pueris baptizatis ꝑ gra
tiam baptismalem meritum christi operatur
ad gloriam: sic in istis operatū est ad palmaz
martyrij obtinēdā. Et hoc est quod dicit Au
gustinus in quodā sermone de epiphania q̄si
alloquens ad innocentes sic inquiens. Ille de
vestra corona dubitabit in passione ꝓ xp̄o: q̄
etiam paruulis baptismū ꝓdesse non estimat
christi. Non habebatis etatez in qua ī passurū
christum crederetis: ſ habebatis carnē ī qua
ꝓ xp̄o passuro passionē sustineretis. Hec ille
Cum itaq; viderimus hos paruulos felicissi-
mos celicolas esse factos: qui propter christū
passi sunt: eos veneremur: vt etiam pro dn̄o
iesu christo simul cum eis pati non timeam⁹

UVA. BHSC. IyR_227

qui profecto laborantes exaltat in fine: ⁊ beatos facit in glorioso regno celorum: in quo viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

De sancto Siluestro, de dignitate sacerdotali. Sermo XXVII

Ibs sacerdotes approbās, Fructꝰ. XXVII

Ece sacerdos magnus qui in diebꝰ suis placuit deo Eccl'i. xliiij. Uerba hec sumit ecclesia in cōmendatione beati siluestri confessoris in hodierna epistola recitata. Qui mundum ineffabili sapientia multiplici varietate rerū creauit: ipse ecclesie sue sancte status diuersos mire disposuit: in quibus contemplari possumus candorem sapientie sue, ⁊ proficere ad salutem, cum ad illos vocati iuste ac sancte operari conamur. Est tamen inter ecclesiasticos gradus laude dignus ⁊ vere cōmendādus sacerdotalis ordo: qui vsq; ad pontificalē potest ascendere celsitudinez. In qua qui normā debitā obseruare studet: deo placet: ⁊ gratus efficit. Fecit hoc modo beatus Siluester qui a iesu xp̄o in sancto cōtubernio est gloriose deputatus. Ad cuius cōmendationē in presenti sermone de ipso loqui volentes fructum nostrū ꝓponimus consuetū. qui est Jesus sacerdotes approbans. Ubi tria pulchra notari possunt de beato Siluestro a christo probato. que quidē hec sunt videlicet.

Primū d̄r sacerdotalis dignitas.
Scd̄m d̄r sacerdotalis sublimitas.
Tertiū d̄r sacerdotalis sanctitas.

Q̄ sacerdotalis dignitas excellentior est quacūq; tp̄ali dignitate. Capl'm I

Primū priuilegium dicitur sacerdotalis dignitas: quia de ipso dicit, Ecce sacerdos. Est enim sacerdotalis dignitas excellētior quacūq; dignitate temporali. Quod ꝓbare possumus tripliciter.

Primo ratione.
Scd̄o auctoritate.
Tertio exemplo.

Primo probare possumus ratiōe excellentiam sacerdotalis dignitatis. Que triplex potest esse, videlicet

Prima d̄r significatiōis.
Scd̄a d̄r institutionis.
Tertia d̄r cōditiōis.

Prima ratio dicit significatiōis. Nā sacerdos ꝟm Isidorū. vij. etymologiarū idē est qd̄ sacer dux. vel sacra dās. Rō aūt istiꝰ duplicis interp̄tatiōis ꝟm Tho. in. iiij. di. xxiiij. q. j. ar. iij. q. iij. est. quia per misteriū sacerdotale sacerdos est medius inter deū ⁊ ppl'm. Nam ip̄e diuina nūciat ⁊ ministrat populo. ⁊ vota populi offert deo. Dicit etiam sacerdos: quasi sacra dans. Sacra aūt quis dare pōt duobꝰ modis: vel auxiliando: vel sacramēta dispensando. Primo modo quilibet iustus inq̄tuz sacra sua merita dat vel cōicat alijs auxiliando interpretat sacerdos. Scd̄o modo nomen sacerdotis est institutū ad significādū eū qui sacra dat. i. sacramentorum dispensationē. Et sic ille qui est in gradu ordinis constitutꝰ dicitur sacerdos. Secunda ratio dicit institutionis. Nam sacerdotium precessit legem scriptā: quia in testamēto veteri primꝰ sacerdos q̄ iubente domino victimas obtulit fuit Melchisedech. sicut patet Gen̄. xiiij. Demum ꝑ sacerdotium iubente dn̄o regalis potestas ē ordinata. Unde. j. Reg. viij. dixit dn̄s ad samuelem sacerdotē. Audi vocē eorum. i. filiorū israel petentium habere superiorem: ⁊ cōstitues sup̄ eos regem. Inde est ꝙ spiritualis auctoritas terrenā ptātē habet instituere vt sit ⁊ iudicare si bona non sit. Qd̄ ꝓbatur ꝑ apostolū Paulū. d. j. Cor. vj. c. Nescitis quoniā angelos iudicabimus: q̄to magis secularia? Qd̄ etiā notat. c. ꝑ venerabilē. extra q̄ fi. sunt legi. ⁊. ix. q. iij. ca. nemo. ⁊ in. c. alioꝝ. Tertia ratio dicit cōditiōis. Est em̄ sacerdotalis dignitas spūalis. Et ideo q̄to spūs nobilior est corpe tanto sacerdotalis dignitas ē nobilior quacūq; dignitate tēporali. sicut patet extra de translatione ep̄i ⁊ electi. in. c. inter corporalia. Et hoc est qd̄ notat. xcvj. dis. c. Duo sunt q̄ppe. vbi sic habet. Aurū non tam preciosius plumbo q̄ regia potestate sit ordo sacerdotalis altior. ⁊ eadē dis. in. c. quis dubitet. sic dicitur. Quis dubitet sacerdotes xp̄i regū ⁊ p̄ncipū oīmq; fideliū patres ⁊ magistros senseri.

Secūdo possumus probare excellentiā dignitatis sacerdotalis auctoritate. Nam Petrus. ij. sue prime epl'e, sacerdotibus ait. Uos estis genus electum: regale sacerdotiū: gens sancta: populus acquisitionis. Et ecclesiastici vij. c. dicit. Honora deum: ⁊ honorifica sacerdotes. Et Esaie. lxj. c. scribitur, sic de sacerdotibꝰ. Uos sacerdotes domini vocabimini ministri dei nostri dicetur vobis. Et. xj. questione. iij. in capi. absit. Antherius papa ait. Absit vt quicq̄ sinistrum de his arbitremur qui apostolico gradu succedentes christi corpus sacro ore conficunt: per quos nos christiani sumus. qui claues regni celorum habentes

UVA. BHSC. IyR_227

ante iudiciij diem iudicant. In veteri quidem lege habetur. Quicunq; sacerdotibus nō obtemperasset: aut extra castra positus lapidabat a populo: aut gladio ceruice subiecta contemptū expiabat cruore. ⁊ Hiero. ad rusticuz monachum sic de sacerdotibus scribit. Nō est humilitatis mee. neq; mensure iudicare de ceteris: neq; de ministris ecclesiarū sinistrū q̄ppiaz dicere. Et. vj. q. j. c. sacerdotes. Telesphorus papa ait. Sacerdotes qui proprio ore corpus dn̄i cōficiūt, ab omnibus sunt obediendi ⁊ timendi: non dilacerandi: aut detrahendi. Et. xj. q. ij. c. Sacerdotibus. Gregorius Mauricio imperatori sic scribit. Sacerdotibus non ex terrena potestate domin⁹ rex noster citius indignetur. sed excellenti consideratione propter eum: cuius sunt serui ita eis dn̄etur vt etiam debitam reuerentiā impendat. Nam in diuinis eloquijs sacerdotes aliquando dij: aliquando angeli nuncupant. Naz ad Moysen de eo qui ad iuramētū deducendus est dicitur Applica istū ad deos videlicet ad sacerdotes. Et rursum scriptū est. Dijs non detrahes. scz sacerdotibus. Et ꝓpheta ait. Labia sacerdotis custodiunt scientiā. i. iusticiā ⁊ legem req̄runt ex ore eius: quia angelus domini exercituū est. Quid igitur mirū si pietas vestra dignetur eos honorare: q̄bus in suo eloquio honorem tribuēs eos aut angelos aut deos etiam ipse appellat deus? hec ille. Tertio possumus ꝓbare excellētiā sacerdotalis dignitatis exēplo. Legim⁹ nanq; multos xp̄ianissimos imperatores fuisse nō dedignatos subijcere se sacerdotibus. In quoꝝ numero fuit ille pijssimus Theodosi⁹. de quo scribitur in historia tripartita. Hic aūt cum audisset apud thesalonicā ciuitatē quosdā iudices fuisse lapidatos indignatus om̄es pariter iussit interimi vbi. vij. milia sunt occisi nullo precedēte iudicio. Cum vero Mediolanū venisset: ⁊ solenniter in sacrū voluisset intrare templū. occurrit ei Ambrosius ep̄us foris ad ianuas: ⁊ sic ingredientē his sermonibus a sacris liminib⁹ ꝓhibuit incessum. Nescis miser impator ꝑpetrare a te nescis quanta sit magnitudo? Neq; post cām tanti furoris mens tua molem presumptiōis agnoscit? Sed forte recognitionez peccati ꝓhibet potestas imperij? Decet tn̄ vt vincat ratio potestatem. Quibus igit̄ oculis aspicies cōis dn̄i templū? Quib⁹ calcabis pedibus sanctū illius pauimētū? Quō man⁹ extēdes: de quib⁹ adhuc sanguis stillat innoxi⁹. Recede recede. ne secundo peccato priorez nequitiā augere cōtendas. Audiens hos sermones imperator gemens ⁊ flens ad regalia remeauit. Cūq; octo menses transissent: propiquauit natiuitatis domini festiuitas. Imperator aūt satis angustiabatur. Quem videns Rufinus tunc magister militum ⁊ imperatoris familiarissimus. causam sue tristicie quesiuit. Qua cognita Rufinus ad Ambrosium perrexit. Quem cum Ambrosius vidisset mox ait. Impudentiam canum imitatus es o Rufine. Ego dico tibi quoniā imperatorē ingredi limina sacra prohibebo. Que mox Rufin⁹ imperatori rettulit. At imperator. i media iā platea pergo inquit ⁊ iustas in facie suspiciaz contumelias. Et veniens ad antistitem supplicabat vt vincula eius solueret. Cui Ambrosius. Quā penitentiā ostendisti post tātas iniquitates? Cui Theodosius. Tuum est docere: meum aūt est suscipere. Cui Ambrosius iniūxit vt legem conderet ne quis sententiā mort̄ posset dare animo irato: sed transacto dierum numero. xxx. Quod ⁊ fecit sicq; lachrymosus ⁊ dolens cum humilitate ad ecclesiam est introductus: seruans in om̄ibus reuerentiā antistiti. Ambrosio. Quid de cōstantino imperatore dicemus: qui post susceptū baptisma sacerdotes honorare studuit? Nam de ip̄o scribitur. xcvj. disti. c. in scripturis. In scripturis narratur Constantinus imperator dixisse. Vere si proprijs oculis vidissem sacerdotem dei: aut aliquē eoꝝ qui monastico habitu circumcinti sunt pecc antē chlamydē meā explicarem ⁊ cooperirē eū: ne ab aliquo videretur. Et. xj. q. j. in. c. sacerdotibus. sic habetur. Ecclīastica quoq; testatur historia: quia cū pie memorie Constantino principi scripto oblate accusationes cōtra episcopos fuissent libellos quidem accusationis accepit: ⁊ eosdē qui accusati fuerant episcopos conuocans in eoꝝ conspectu libellos quos acceperat incendit: dicēs. Ite et inter vos cās vr̄as disponite: qz dignū nō est vt nos iudicemus deos. In q̄ sn̄ia sibi magis ex humilitate q̄ illis aliq̄d p̄stitit ex reuerentia impensa. Ante eū q̄ppe pagani in republica principes fuerūt: q̄ verū deū nesciētes deos ligneos ⁊ lapideos colebant: ⁊ tn̄ eorū sacerdotibus magnū honorē tribuebant. hec ibi. Et ne multa dicamus: efficacissimū est exemplū xp̄i. de quo Cyprian⁹ carthaginēsis. xciij. di. c. dn̄s ait sic. Dn̄s nr̄ iesus xp̄s rex ⁊ iudex vsq; ad passiōis horā seruauit honorē pōtificib⁹ ⁊ sacerdotib⁹. Nā cū leprosum mūdasset: dixit ei. Vade on̄de te sacerdotibus: sacerdotē

UVA. BHSC. IyR_227

adhuc appellans quē sciebat esse sacrilegum. Item cum subditus passioni alapā accepisset ⁊ ei diceret. sic respondes pontifici. nihil contumeliose locutus est in ꝑsonaꝫ pōtificis. Ex quib⁹ oībus clare deprehendit̄ p̄amplissimaꝫ esse sacerdotalē dignitatē. Cui nō debēt xp̄iani esse infesti. quoniā vt dicit̄ ij. q. i. c. Nulli. Dn̄m crucifigūt qui eum in suis sacerdotib⁹ persequuntur. Sic faciebāt antiqui tyrāni ⁊ inimici christi. quos tn̄ diuina manus impunes nō permisit abire.

De sacerdotali sublimitate. cui⁹ triplex est gradus. Capl'm. II

Secundū priuilegiū beati siluestri dicitur sacerdotalis sublimitas. qꝛ ip̄e nō tm̄ fuit sacerdos. ꝫ etiam magn⁹ Nam mortuo Melchiade episcopo vrbis rome. Siluester ab omni plebe in summū pōtificē est electus. Ubi sciendū est ꝙ in nouo testamento christus instituit triplicem graduꝫ sacerdotum.

Primus est inferiorum.
Secūdus est episcoporū.
Tertius est pōtificū maximorū.

Prim⁹ gradus sacerdotū cōstitut⁹ a xp̄o ē gradus sacerdotū inferiorū. Nā habuit dn̄s septuagintaduos discipulos. quib⁹ succedūt presbyteri. qui sunt minores ī auxiliū operis vt notat̄. xcv. dis. Olim. Secūdus gradus est ep̄orum qui sacerdotes maiores respectu aliorū inferiorū dici possunt Hi locū duodecim apostoloꝝ tenēt in ecclesia sicut pꝫ. lxviij di. in. c. quorū vices. ⁊. xij. q. j. in. c. videntes.

Terti⁹ gradus est pontificū maximorum. Naꝫ dn̄s super alios elegit Petrū in summū sacerdotē. Sicut notat̄ dis. xix. in. c. Ita dn̄s noster. Et. xxi. dis. in ca. In nouo testamento Et habetur in eadē dis. ca. Cleros. Ubi eti ā dicitur ꝙ talis gradus seruat⁹ est in veteri lege. Ubi Aaron summ⁹ sacerdos fuisse tradit̄ ⁊ filij eius sacerdotes minores fuerūt. Talis etiam discretio a gentilibus maxime introducta est. qꝛ suos sacerdotes flamines a filo qd̄ portabāt in capite: alios simpliciter flamines alios archiflamines appellabant. Quante autem preminentie sic maximi pontificatus gradus ostendit Agathon papa. xix. dis. in. c. Sic oēs: vbi sic dicit. Sic om̄es apl'ice sedis sanctiōes accipiēde sunt tāq̄ ipsi⁹ diuina voce petri formate. Quisquis eniꝫ catholice ad papalē celsitudineꝫ sublimatur. ipse est Petri successor. ipse vicari⁹ christi. ipse est cui totus mundus deuote est subiectus. Et licet sit magna potestas imperialis. longe tamē nobilior est facultas pontificalis. Et ideo scribitur extra de maioritate ⁊ obediētia in. c. solite. §. preterea. Fecit deus duo magna lumīatia in firmamento celi. luminare maius vt preesset diei. ⁊ luminare minus vt p̄esset nocti. Utrūq̄ magnū ꝫ alterū maius. Ad firmamētum igit̄ celi. hoc est vniuersalis ecclesie. fecit deus duo magna lumīaria. i. duas instituit dignitates. q̄ sunt pōtificalis dignitas al's auctoritas ⁊ regalis potestas. Sed illa q̄ p̄est dieb⁹ i. spūalib⁹ maior est. q̄ ꝟo carnalib⁹ minor. vt quāta ē inter solē ⁊ lunā. tanta esse inter pōtifices et reges differētia cognoscatur. hec ibi. Multa adduci possent ad ꝓbanduꝫ ea q̄ dicimus q̄ cā breuitatis omittim⁹ ꝯcludētes summū pōtificeꝫ excellere dignitate ac auctoritate quoscūq̄ siue in tꝑali siue ī spirituali statu exaltatos ⁊ honoratos.

De sacerdotali sctitate ⁊ q̄d pōtifex agere debeat vt placeat deo. Capl'm. III

Tertiū p̄uilegiū beati siluesteri d̄r sacerdotal' sctitas: qꝛ in dieb⁹ suis placuit deo. Tota em̄ vita sctōꝝ ē dies Un̄. i. Tessal'. v. apl's ait. Oēs vos filij lucis estis. Tria nāq̄ duꝫ esset pōtifex vt placeret deo exercere voluit beatus Siluester.

Primo pascere populum exemplo.
Scd̄o pascere populū verbo.
Tertio pascere populū tꝑali subsidio.

Primo voluit pascere populum exemplo Nam adeo fide ⁊ morib⁹ resplendebat. vt nō solum a christianis. verum etiam a paganis miro diligeret̄ affectu. Secundo voluit pascere populū verbo. quia sepius vultu angelico christū filium dei predicabat. christianosq̄ confortabat. vt in fide stabiles permanerent ⁊ constantinum de fidei sacramētis plene docuit ⁊ instruxit. Ut enim dicitur in eius legēda persequēte ipso Constantino christianos exiuit Siluester de vrbe. ac in quodam monte cum suis clericis mansit. Cum vero Constantinus in mirabilem lepram incidisset. ad consilium pontificum idolorum adducta erāt tria milia puerorum. vt eos occidi faceret. et se in eorum sanguine recenti et calido balnearet. Egrediente autem eo ad locuꝫ vbi balneū preꝑari debebat. matres puerorum obuiauerunt ei. miserabiliterq̄ vlulabant. Constantinus ergo iussit stare currum. ⁊ erigens se dixit. Audite me omnes qui hic statis. Dignitas imperij romani de fonte nascitur pietatis que hanc etiam legem dedit. vt capitali sen-

UVA. BHSC. IyR_227

tentie subderet quicunq; in bello aliquem occidisset infantem. Quanta ergo erit crudelitas vt hoc nostris faciamus filijs: quod nos ꝓhibuim⁹ alienis? Meli⁹ est ergo mori salua vita innocentū: q̄ per eorū interitū vitam recuperare crudelez. Jussit ergo vt matribus suis pueri et dona plurima preberentur. Sequenti ꝟo nocte Petrus ⁊ Paulus apparuerunt ei dicentes. Qm̄ exhorruisti sanguinis effusionē: misit nos dn̄s iesus xp̄us dare tibi recuperāde sanitatis cōsiliuz. Siluestrū ergo episcopū qui apud montē siraptim latitat accersi. Hic tibi piscinā ostendet: in qua immersus ter ab omni curaberis lepre morbo. Euigilans statim Cōstantin⁹ misit milites ad siluestrum quos vidēs ad palmā martyrij credidit se vocari. Presentat⁹ tandē Constantino: audiuit ꝑ ordinē sui somnij visionē. Percunctanti aūt Constantino qui essent qui sibi apparuerāt duo dij. respondit Siluester eos esset xp̄i apl̄os ⁊ non deos. Quorū imagines afferri fecit Siluester. ⁊ imperator tales esse qui sibi apparuerāt exclamauit Siluester autem eum cathecuminū fecit: ⁊ vni⁹ hebdomade ieiuniū indixit sibi: ⁊ carceres aperiri monuit. Cūq; in aquam descendisset baptismatis. ibi admirabilis splēdor emicuit. sicq; mūdus exiuit ⁊ christum vidisse se asseruit. Ipsa autē die sui baptismatis multa ad ampliationem cultus xp̄i statuit ⁊ ordinauit. Tertio voluit btūs Siluester pascere populū temporali subsidio. Scribit nāq; in sua legenda, ꝙ omniū orphanorū, viduarū. ⁊ pauperū nomina in scriptis habebat ⁊ omnib⁹ necessaria ꝓuidebat. Fecit etiaz multa signa viuens. Qui mundū spreuerat cum omnib⁹ suis concupiscentijs. Unde et in fine obdormiuit in dn̄o. Cuius exēplo animent sacerdotes: vt sicut illi conformes sunt in dignitate, ita eū studeāt sequi in vite sanctitate. Nā tanto magis omnes obligant deo ad rōnē reddendā. quanto ab ipso plura dona suscipiūt. Qui ideo plura eis contulit beneficia. vt ei seruientes magis exaltentur in regno celorū in quo viuit et regnat. Amen.

In circūcisiōe dn̄i. de eadē. Ser. XXVIII
Jesus est circūcisus. Fructus. XXVIII

Postq̄ cōsummati sunt dies octo vt circuncideretur puer. Scribūtur hec ꝟba Lu. ij. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Ardēs amor iesu xp̄i ipsi⁹ mentez pulsare cepit in etate tenella ⁊ infantili: vt humano generi passionis sue bn̄ficia inciperet dispensare. Octaua nāq; die sanguinem suū fudit in circūcisione apparens velut peccator. circūcisionis legi subiectus. cum tamē mūdus fuerit ab omni sorde. Et qr piū est contemplari qualiter puerulus ille lachrymans circuncidebat. idcirco in p̄senti sermone de ipsis circūcisione dicturi sumus ꝓponētes fructuū. Jesus est circūcisus. Ad cui⁹ explanationē tres cōclusiones notabimus.

Prima d̄r institutiōis.
Scd̄a d̄r obseruatiōis.
Tertia d̄r cessationis.

Qd̄ sacramentū circūcisionis cōuenienter fuit institutū. Capl̄m. I

Prima cōclusio dicit institutiōis. In qua dicimus circūcisiōis sacramētū cōueniēter fuisse institutū. qr de⁹ illud instituit. sicut patet Gen̄. xvij. vbi sic habetur. Circūcidet ex vobis omne masculinuz ⁊ circuncidetis carnē prepucij vestri. vt sit in signum federis inter me et vos. Infans octo dierum circūcidet in vobis. Hui⁹ aūt institutionis cōueniētia triplex assignat a Rich. in iiij. dist. i. ar. vi. q. i.

Prima est rōne morbi.
Scd̄a est rōne tp̄is.
Tertia est rōne ꝑsone.

Prima conueniētia est ratiōe morbi. contra quē circūcisio fuit instituta. qui erat pctm̄ originale. Qd̄ expresse representabat circūcisio. ⁊ q̄tum ad causam ⁊ q̄tum ad ꝓcessum: ⁊ q̄tum ad effectū. Contrahit em̄ pctm̄ originale per ꝓpagationē libidinosaz. quā causaz circūcisio representabat rōne membri in quo fiebat. qd̄ deseruit ꝟtuti generatiue. Processus aūt fuit circularis. qr vt dicit Anselmus. p̄mo persona corrūpit naturā deinde natura personā. quē ꝓcessum rep̄sentabat circūcisio per circularē pellicule incisionē. Effect⁹ vero est super abūdantia cōcupiscentie. quē representabat superfluitas pellis que ab ipso membro separabat. Ideo non tm̄ causa ⁊ ꝓcessus ⁊ effectus originalis pcti. sed etiam deletio ꝑ circūcisionē significabat. Secūda cōueniētia fuit ratiōe temporis in quo instituta fuit circūcisio. Erat em̄ quedā dispositio ad suscipiendū legē: ⁊ ad distinguendū populum cui danda erat lex ab alijs ppl̄is. Et ideo anteq̄ lex daret debuit institui. Fuit etiaz instituta circūcisio ad significandū ppl̄m qui esset deo peculiaris: ⁊ suo cultui mācipandus. Tertia cōueniētia dicit rōne ꝑsone: cui data fuit

UVA. BHSC. IyR_227

qui fuit abraam de quo dicit Gen.xvij. Tulit aūt Abraam hismael filiū suū: ⁊ oēs vernaculos domus sue: vniuersosq; quos emerat: cūctos mares ex oībus viris dom⁹ sue: ⁊ circūcidit carnem prepucij sui. Et hismael filius eius, xiij. annos impleuerat tempore circūcisionis sue. Eadē die circūcisus est Abraam et hismael fili⁹ eius, ⁊ oēs viri domus illi⁹ tam vernaculi q̄ empticij: ⁊ alienigene pariter circuncisi sunt. Ip̄e equidem abraā post diluuiū specialius se diuino cultui mancipauit. Unde exiuit de terra sua. ⁊ de cognatione sua, vt se ab infidelib⁹ separaret vt habet Gen.xij.c.a quo erat descensurus ppl's qui legē scriptam erat suscepturus: ⁊ de cui⁹ genere nasciturus erat sanct⁹ sanctoꝝ. Et hoc est qd̄ dicit apl's Ro.iiij. Signū accepit circūcisionis signaculum iusticie fidei: que est in prepucio, vt sit pater oīum credētiū. Huic dixerat de⁹ Gen.xij. ca. Faciā te in gentē magnaz ⁊ benedicā tibi, ⁊ magnificabo nomē tuuz erisq; benedictus Benedicā benedicētib⁹ tibi, ⁊ maledicā maledicentib⁹ tibi, atq; benedicent in te vniuerse cognationes terre. De cui⁹ promissiōib⁹ a deo sibi factis pleni⁹ suo loco dicemus. nūc vero hoc tm̄ cōcludere sufficiat ꝙ circūcisiōis mādatum Abrae deus dedit, qꝛ erat fidelissim⁹: amicissim⁹ ⁊ obedientissim⁹, sicut ptz legētib⁹ sacram scripturā.

Qd̄ obseruat⁹ est debitus ordo in instrumēto circūcisionis. Capl'm. II

Ecūda conclusio dicit obseruatiōis

8 Obseruat⁹ etenim est debit⁹ ordo in hui⁹ sacramēti dispēsatiōe, qꝛ fiebat cum debito instrumēto. s. cū cultello petrino. Unde Josue. v. c. dn̄s ait. Fac tibi cultros lapideos ⁊ circūcide filios israel. Ubi dic̄ Ric. vbi supra, q. ij. ꝙ hoc non erat necessariū nisi in casu spāli. Et s̄m Hugo. li. i. de sacramētis patre, xij. c. ij. cultell⁹ de petra fact⁹ significat xp̄m: de quo dicit apl's, i. Coꝝ. x. Petra autē erat xp̄s ꝑ quē ab electis omnis erat abscindenda corruptio. Fiebat insuꝑ circūcisio octaua die. vt patet ex dictis in prima conclusiōe.

Et si dicat. Hoc non est verū. quia habet Josue. v. Populus qui nat⁹ est in deserto per quadraginta annos in itinere latissime solitudinis incircūcisus fuit. ⁊ postea circūcisi sunt a Josue in galgala. ⁊ ista dilatio circūcisionis non fuit s̄m legem eis imputata in peccatuz Respondet Ric. ex glo. Augusti. ꝙ cum illis fuit dispensatum inspiratione diuina duplici de causa, vt non tenerent circuncidi in deserto. Nam vt habet Num̄. ix. quādo nubes eleuabat de tabernaculo debebāt ꝓficisci. Et q̄a non p̄sciebant futurā eleuationē nubis: non potuissent sine nimio grauamīe proficisci: qn̄ de nouo essent circūcisi. Ideo dispensatū fuit cum eis: vt nō tenerent circūcidi in deserto. Et etiā quia dum erant in deserto: in quo nō alij habitabant cum eis erant sufficienter distincti ab alijs populis.

Quare aūt circūcisio fiebat octaua die: triplex ratio assignari potest.

Prima rō est s̄m intellectū tropologicuz.

Scd̄a rō est s̄m intellectū analogicum.

Tertia rō est s̄m intellectū historicum.

Prima rō est s̄m intellectū tropologicū: ⁊ est ista. Ut octo dies accipiant ꝓ octo q̄ teq̄runt ad circūcisionem spūalem.

Primū est peccati cognitio.

Secundū est ꝓpositum deserendi maluz ⁊ faciendi bonum.

Tertium est pudor de peccato.

Quartū est timor de futuro iudicio.

Quintum est contritio.

Sextum est confessio.

Septimū est spes venie.

Octauum est satisfactio.

In quib⁹ oībus velut in octo dieb⁹ pctōr iustificat. Scd̄a rō est s̄m intellectū analogicū: quā tangit Hugo li. j. de sacramētis. c. ij. dicēs. Octonarius in sacra scriptura aliquādo tempus resurrectionis significat: qd̄ post p̄ntem vitā septē diebus currit. Sequit autē tempus gratie: in quo quasi post sabbatū legis et'na bō a deo seruiētib⁹ ꝓmittunt. Merito ergo circūcisio iussa est fieri octaua die: vt ostenderet ꝙ in tempe gratie corda circūcidenda erant per emendationem iniq̄tatis, ⁊ in tempore resurrectionis corpora ꝑ depositionē corruptionis. Tertia ratio est s̄m intellectum historicum: seu litteralem. Nam sicut dicit rabbi Moyses maxim⁹ philosophus ⁊ theologus iudeus, puer in septez diebus tante teneritudinis est. quāte est adhuc in vtero matris. In octaua autez die fortificatur et solidatur. Et ideo noluit de⁹ ante octauum diem circūcidi, ne ob nimiā teneritudinem nimiū lederet. Et ne parētes quoꝝ amor per ꝓcessum temporis crescit ad filios subtraherent filios a circuncisione. noluit ꝙ vltra octauum diem differret. Sed circa h̄ contingit dubitare, quia vt dicit Hugo de sacramentis vbi. s̄. Ille qui an̄ diē octauū decedebāt saluabant in fide parentū, qui an̄ octa

UVA. BHSC. IyR_227

uam diem nō debebant circuncidi. Et magi/ ster sententiarū cōtrariū videtur sentire. di. j. quarti. vbi dicit ꝙ necessitate mortis ante o/ctauaꝫ diem circuncidebāt. Ad quoꝫ ꝓcordiā dicit Rich. vbi supra in expositione circa litte ram. ꝙ si circūcisio fiebat ex necessitate mor/ ante octauam diem suū habebat effectū: ꝛ tñ si nō fiebat ꝓpter timorē ne accelerarek mors pueri puer saluabaf in fide parētū. Unde dicit Ric. ꝙ non est consentiendū magistro: ꝙ ta/les peribant sicut parvuli qui modo moriun/tur ante baptismū. Noluit em̄ deus puerum obligari ad circuncisionē ante octauā diē. Si aūt queraf quare mulieres non circuncidebā/ tur: assignari possunt plures rationes. Pri/ma ratio est Alexandri de hales in quarto vo lumine sūme sue. ꝛ Ric. in declaratione litte/re scz qz corruptio nature per quā pctm̄ origi nale contrahit principali⁹ fuit a viro ꝙ a mu liere. Nam si Adam nō peccasset post ꝙ Eua peccauerat, peccatū originale ꝓles eius nō cōtraxisset. Secūda ratio est eorundem: quia mulieris mēbrum virtuti generatiue deseruit ens non est aptum circūcisioni sicut virile mē brum. Tertia ratio est �means eosdem: ꝙ circun cisio data fuit in signum distinctiuū. Et quia vir est caput mulieris, vt dicit. j. Corinth. xj. ꝛ Eph. v. ideo sufficiebat ad populi fidelis di/ stinctionē signaculū datum viris. Hugo vero de sacramētis libro. j. parte. xij. alias assignat rōnē dicēs ꝙ in sacra scriptura per masculi/ num sexum anima: per muliebrem vero caro significari solet: vt ostenderek ꝙ illa exterior circūcisio animab⁹ sanctificationē cōtulit sed carni nō abstulit corruptionē.

Qꝛ ꝓuenīēter multis rōnibus cessare debu it circūcisio. Capm III

Ertia cōclusio dicit cessationis. Ubi de cessatione circūcisionis inquiri de bent: ꝛ ꝓsiderari per maxime tria.

Primū rōnis euidētia.

Scōm tpis circūstantia.

Tertiū digna obseruātia.

Primū cōsiderandū dicit rationis eviden tia. scz qua rōne circūcisio debuit cessare �means illud apostoli ad Gal. v. Si circuncidaminit xp̄s vob̄ nihil ꝓderit. Et ad hoc respondet Alexan. de hales in. iiij. volumine summe. et Ric. q. vij. mē. ij. q. iiij. vbi supra. qz sicut di/ cit apostolus. j. Corinth. xij. Cuz venerit qđ perfectū est: euacuabit quod ex parte est. Sed baptism⁹ est perfectior medicina ꝙ circūcisio ꝙtū ad significationē. ꝛ ꝙtū ad gratie colla/ tionē: et etiā quantū ad ampliorē sui extēsio nē. Significat em̄ sanationē morbi exp̄ssius et cōfert gr̄am abūdātius. Et etiam quia est sacr̄m cōmune: qz sibi nō appropat nec sexuz nec gētē, vñ ad Gal. iij. ap̄s ait, Quicūqz in xp̄o baptizati estis: xp̄m induistis. Nō est iu deus neqz grecus: nō est ꝯuus neqz liber: nō est masculus neqz femina. oēs em̄ vos ynum estis in xp̄o iesu. Ideo nō ē ampli⁹ circūcisio cōueniēs nec necessaria. Scōm consideran dū ōz tempis circūstantia. Nāvt dicit Rich. legalia habuerūt virtutē suā ꝛ seruari debue runt vsqz ad passionē xp̄i: sed in passione xp̄i vim suā amiserūt. Cui atteſtaf quod dicit sal uator Joh. xix. Cōsummatū est. Tñ post pas sionē ante tps divulgati euāgelij licitus fuit illis qui de iudeis ꝓertebant ad fidē ꝯuare legalia, nō spem ponēdo in eis: ſi ad euitādū scandalū, ꝛ vt lex deduceref ad tumulū cum honore: ne ac si semp mala fuisset videref re/ pudiari. Post tps xp̄o divulgati euāgelij nul li fuit licitū ꝯuare illa legalia. Hinc est ꝙ pau lus vt habef Act. xvj. circūcidit Timotheum qz nōdum erat divulgatū euangelium: ꝛ ne iu/ deos scādalizaret, qz Timotheus erat de ma tre iudea. Titū xp̄o quia simpl'r erat gentilis circūcidere noluit. vt in circūcisiōe Timothei ostēderet sacramēta legalia nō debere dāna ri: ꝛ in hoc. quia Titū circūcidere noluit ostē dere ea nō esse necessaria. Tertiū consider randū dicit digna obseruātia. Voluit enim dn̄s noster iesus xp̄us dignam circūcisionis legem obseruare. Quod cōueniēter factum ostendit Alexander in. iiij. vbi. ś. membro. x. ꝓpter sex causas. Prima causa est: vt ostē deret se esse filium Abrae cui data est circūci/ sio. ꝛ cui predictum erat Gene. xxij. Benedi centur in semine tuo omnes gentes. Semen aūt istud est christus. vt dicit ad Gal. iij. ca. Unde cum tota posteritas Abrae circūcidere tur: non crederef christus esse filius Abrae: nec ille in quo implende erant promissiones, nisi fuisset circūcisus. Secūda causa fuit. vt per subiectionem suam nos a seruitute legis absolueret. Tertia causa fuit. quia noluit soluere legem: sed adimplere et terminare.

Quarta causa fuit vt se ostēderet ꝓncipiū et causam sanctificationis que fiebat ꝑ tria remedia contra pctm̄, scz per sacrificia a tem poze Abel vsqz ad Abraam per circūcisiones ab Abraam vsqz ad xp̄m, a christo per baptis mum in nono testamento. Unde decuit chri/ stum esse baptizatū ꝛ circūcisum et oblatum,

UVA. BHSC. IyR_227

Quinta causa fuit. vt esset frater iudeorū vt ostēderet se esse illū de quo Moyses dixit Prophetā suscitabit vobis deꝰ de fratribꝰ vestris. ipsuz audite. Deutero. xviij. Sexta cā fuit. ne iudei occasionē haberēt ipsum nō recipiendi nisi eēt circūcisus. Uide ergo o rōnalis creatura quāta fuit hodie humilitas incarnati filij dei. Intuere quanta sit charitas eiꝰ qui nō ꝓpter se sed ꝓpter te voluit circūcidi. Cōtemplare qualiter hodie innocentē sanguinē cepit effundere. Inspice quādo accipit ex manibus matris. vt ducat ad circūcisionē Audi matrē dicentē Joseph: qui forte eū portabat. Sit tibi cōmissus filiꝰ meus paruulus vt q̄ leuiꝰ fieri possit circūcidat. O v̄go sanctissima ⁊ de filio tuo tenera: quid facies qn̄ filium tuū videbis a planta pedis vsq̄ ad caput totaliter vulneratū: sanguineq̄ irrigatū? Remanet in tuguriolo mater expectās filiū circūcisum. O anima fidelis cōpatere dilecto tuo. Quādo enim circūcidebat: plorabat: flebat. lachrymabat: clamabat dicēs. a. a. a. quasi diceret. Anima mea ꝓpter tua pctā hāc penam sustineo: ꝓpter tua pctā sanguinē fundo o anima. Sed multo maiora ꝓ te facere sum paratus: quia amore tuo langueo. amore tuo vulnerari ⁊ crucifigi cōcupisco. sed tp̄s expecto conueniens ⁊ idoneū. Reportat filiꝰ matri quē plangentē pre dolore ipsa stringit ad pectus. consolat eum blanditijs virgo pijssima. ⁊ lacte pascit virgineo: ei tamē dicere poterat ⁊ nō sine lachrymis. O sacratissime fili in quo nullū repit pctm̄: hodie propter pctōres tāq̄ pctōr es vulneratꝰ. Hodie de tuo corpore cū dolore sanguis effluxit. Hodie violentā penā ꝓ hoībꝰ subire cepisti. O fili mi delicate. Et hmōi verbis dilectū iesum osculando alloquebat. Nos vero matrem cū filio veneremur. ipsamq̄ matrem deprecemur humiliter vt dignet filium suū nobis ꝓpitiū facere per meritum sue circūcisionis. qui est benedictus in secula. Amen.

In sesto epiphanie de eadē. Ser. XXIX.
Jesum adorant reges. Fructus. XXIX

Idimus stellā eius in oriente: ⁊ venimꝰ adorare eum. Scribūt hec v̄ba Math. ij. c. ⁊ in euangelio presentis solēnitatis. Ne putarent homines christū nō esse deū cuius natiuitas a pastoribus tanq̄ a simplicibꝰ fuerat reuelata. aduocati sunt reges ⁊ sapientes. premoniti miraculo nouo stelle apparentis. qui christum natū in hierusalem querūt adorare. ipsumq̄ ibi nō inuenientes non destiterūt a cepto ꝓposito. ⁊ exeuntes hierosolymam stelle ducatū secuti sūt. que illos ad presepiū duxit. Ubi christū videntes pānorū vilium paupertate conclusum. tanq̄ deuz pro hominū salute incarnatū sunt venerati. Hoc nobis sacramentū pie cōtemplādum preponit hodie sancta mater eccl̄ia. Ubi ⁊ nos studia nostra debemus apponere. vt simul cum his regibus christū inueniamꝰ dicentes cū ipsis. Uidimꝰ stellam eius in oriente. i. spūs sancti gratiam qua illustrati sumus per patriarcharū oracula. per ꝓphetarū testimonia. ac per sanctorū omniū documenta. vt cognoscamus christuz filiū dei affectuosa mente a nobis fore colendum. Et venimꝰ adorare eum. In quibꝰ verbis fructus occurrit declarandus. qui est. Jesum adorant reges.

Pro cuius intelligētia de his regibus tria mysteria cōsiderabimus.

Primū d̄r illuminatio.
Scd̄m d̄r affectio.
Tertiū d̄r deuotio.

Quod magi illuminati fuerunt apparitione stelle. Capl'm I

Primū mysteriū cōtemplādum dicit illuminatio. de quo fit mētio in euāgelio vbi dicit q̄ magi isti fuerūt illuminati vt crederēt in xp̄m apparēte eis stella miraculi. Ubi tres cōclusiones sunt notāde.

Prima d̄r nominatiōis.
Scd̄a d̄r apparitiōis.
Tertio d̄r cōditiōis.

Prima cōclusio dicitur nominatiōis. Isti em̄ reges nomiantur magi. i. malefeci. Unde Exo. viij. malefeci Pharaonis dicunt magi Dicit enim Chryso. istos fuisse maleficos. sed postea cōuersos. quibꝰ dn̄s voluit natiuitatē suā reuelare. Uel dicūt magi q̄si illusores. qr Herodē illuserūt. Rabanus vero dicit Magi sunt qui de singulis rebus philosophantur Unde magus idē est quod sapiēs. Nam per se magus. hebraice scriba. grece philosophus latine vero sapiens dicit. Unde ⁊ magi quasi sapientia magni. De his sic dicit Remigius. Sciendū est autem q̄ varia est de magis opinio. Quidā enim dicunt eos fuisse chaldeos. Et chaldei pro deo stellam colebant. ⁊ idcirco dixerunt. q̄ nūcupatiuus eorū deus ostenderet verum deū natuz. Alij dicūt persas eos fuisse. Nōnulli dicunt illos de vltimis finibꝰ terre fuisse. Alij vero asserunt eos fuisse nepo

UVA. BHSC. IyR_227

tes Balaam. quod magis est credendū Balaam em̄ inter cetera que ꝓphetauit dixit Numeri. xiiij. Orietur stella ex Jacob ⁊ exurget homo de israel. Illi vero habētes hāc prophetiā. mox vt viderūt stellaꝫ nouā intellexerunt regeꝫ natuꝫ. ⁊ venerūt adorare eum. Hec Remigius. Secūda cōclusio dicit̄ apparitionis. Scdm em̄ ꝙ dicit Chryso. sup Matth. quidā secretoꝝ inspectores de genere Balaaꝫ elegerunt de seipsis duodecim. Et si quis moriebat̄ filius ei⁹ aut aliquis ꝓpinquoꝝ in ei⁹ loco substituebat̄. ⁊ ꝑ singulos ānos certo tēpore super montē victorialē ascendebāt. vbi tribus dieb⁹ orabant deū vt eis stellam quaꝫ Balaam predixerat ostēderet. Quadā autem vice dū sic ibi manerent tres reges. stella quedam ad eos super montē venit. que habebat formā pulcherimi pueri. sup cui⁹ caput crux splēdebat. que magos allocuta est dicēs. Ite velocius in terrā iuda ⁊ regem queꝫ queritis natum inuenietis. Tertia conclusio dicitur cōditioni s. Fuere nanqꝫ ꝟm Remigiū multi q̄ dixerūt stellā illā spm̄ sanctū fuisse qui sicut discipulis in flāma ignis apparuit. ita et his regibus in specie stelle. Alij autem dixerūt fuisse angelū. Sed vera doctoruꝫ opinio est. ꝙ fuit stella realiter de nouo creata. Unde glo. super illo verbo. Uidimus stellam eius dicit. Propriā. quia hanc deus creauit ad ostensionē. Dicūt tamē sancti ꝙ hec stella ab alijs differebat in multis. Prima differentia erat: qꝛ ꝟm glo. super Matth. differebat in origine: quia alie facte sunt in mūdi principio. hec ꝟo de nouo creata est. Secūda differētia erat: qꝛ differebat in officio: qꝛ alie stelle facte sunt vt sint in signa ⁊ tpa: hec autem vt magis viam preberet. Tertia differentia erat. quia differebat in duratiōe: quia alie stelle sunt perpetue hec autem cōpleto officio suo redijt in preiacentē materiā. Quarta differentia erat: quia ꝟm Fulgentiū differebat in situ: quia nō erat localiter sita in firmamento: sed pendebat in meditullio aeris ꝓxima terre. Quinta differētia erat: qꝛ differebat in fulgore: qꝛ ceteris erat splendidior: ⁊ in meridie splendidissima apparebat: nec splendorem eius splendor solis poterat occultare. Sexta differentia erat: quia differebat in motu: quia precedebat magos motu viatoris. Non enim mouebat̄ motu circulari: sed quasi motu progressiuo. Septima differētia erat: qꝛ differebat ꝟm Chry. in occultatione ⁊ apparitiōe: quia aliquando apparebat: aliquādo occultabat̄. Cū enim intrauerūt hierosolymā occultauit seipsam. Deinde vbi Herodem reliquerūt seipsam monstrauit. Unde concludit Chryso. Uidetur hec stella virtutis inuisibilis fuisse in talem apparentiam formata. Sed dubium in mentes venit ꝓpterea que dicta sunt: quō isti christū deum natū in stelle apparitione intellexerūt Et dicit Leo papa in sermone de epiphania. Preter illaꝫ stelle speciē: que corporeū incitauit obturū: fulgentior veritatis radius eoruꝫ corda perdocuit. Augu. ꝟo in li. de questionibus noui ⁊ veteris testamenti concordare videtur cum sententia Chryso. superius allegata. Ait enim sic. Judeorū natum regem intellexerunt cuꝫ stella indice tēporalis rex soleat designari. Hi enim magi chaldei non maliuolentia astroruꝫ cursum: sed rerum curiositate speculabant̄. In ꝟmōe vero de epiphania ait Dicturus es. A quib⁹ audierunt ꝙ talis stella christum natum significaret? Profecto ab angelis aliqua admonitiōe reuelatiōis: Queris fortasse an ab angelis bonis: an a malis. Christū quidē ⁊ angeli mali hoc est demones filium dei esse confessi sunt. Sed cur ⁊ a bonis non audierūt: quando in christo adorando salus eorum inquirebat̄: non iniquitas dānabatur? Potuerunt ergo illis angeli dicere. Stella quā vidistis christi est. Ite adorate illum vbi natus sit. hec Augu. Colligimus tamē ex oībus mentem illorum regū siue apparente illis angelo: siue loquente: siue puerulo in medio stelle: fuisse illuminatā intrinsec⁹ virtute spiritus sancti. vt omnes simul intelligerent natū esse filiū dei.

Qd̄ grandis erat affectio magorum erga christū natū. Capl'm. II

Secundū mysteriū contemplandū dicitur affectio. Tanta eteniꝫ affectione ad xp̄m natū magi postq̄ euꝫ cognouerūt sunt moti: vt nō terrerent̄ viarum asperitate: quin ad christum querendū omni sollicitudine se precingerent. Nam ab oriente venerunt hierosolymam. Ubi tria occurrunt consideranda.

Primū est velocitas.

Secundū est localitas.

Tertiū est iniquitas.

Primū considerandū dicit̄ esse velocitas. Quia vt cōmuniter tenēt doctores: cū tredecim dierū esset xp̄us: magi ad euꝫ stella duce venerunt. Quod si admirari nos cogat: ꝙ in tam ꝑuo tp̄e per tanta terrarū spacia venire potuerūt scꝫ ab oriēte in hierusalē: que in me

UVA. BHSC. IyR_227

dio mūdi dicit esse sita. pōt dici ꝟm Remigiū ꝙ puer ad quē ipsi properabant eos perducere potuit. Uel ꝟm Hieronymū: ꝙ sup dromedarios venerunt: qui sunt aīalia velocissima, que tantū currunt in vna die quātū equus in tribus. Secūdum cōsiderandū dicit localitas. Ubi doctores querūt: cur isti magi specialiter venerūt hierusalē potiꝰ ꝙ ad aliā ciuitatē mundi. Et rñdet remigius dicens ꝙ hierusalē regia ciuitas erat. Et crediderūt ꝙ talis non nisi in vrbe regia nasci debuisset. Siue venerūt vt locū natiuitatis certius discere possent. Siue vt adimpleret quod dictū est: de syon exibit lex, ⁊ verbū dñi de hierusalez quia ibi primo annūciatus est christus. Siue vt studio magorū dānaret pigritia iudeorum. Hec Remigius. Quanta vero fuerit tunc iudeoꝝ negligentia per se patet. qui cum per scripturas inuenerūt christi aduentū esse propinquū viderūtq; reges a finibus terre venisse ad illū adorandum: quibus ⁊ ipsi locū natiuitatis reuelant: nō curarunt ad eundem locū ipsis profecto vicinum properare. Unde Augustinus in sermone de epiphania ait. Cū multi nati atq; defuncti essent reges iudeorū: nūq̄ quē q̄ illorū adorandū magi quesierūt. qr neq; quē q̄ eorū celo loquente didicerūt. Non itaq; regi iudeorū quales esse illic solebant. hūc tam magnū honorem longinqui alienigene ab eodē regno prorsus extranei a se deberi arbitrātur. Sed talem natū didicerūt in quo adorando se salutē que ꝟm deū est consecuturos minime dubitarent. Nec em̄ etas erat saltem cui adulatio humana seruiret. non in membris purpura. nec in capite diadema fulgebat. nō pompa famulantiū: non terror exercitus non gloriosa fama preliorū: hos ad eum viros ex remotis terris cum tanto voto supplicatiōis attraxerat. Jacebat in presepio puer ortu recens. exiguus corpore: contemptibilis paupertate. Sed magnum aliquid latebat in paruulo: quod quidē illi homines primitie omnium gentiū non terra portante sed celo narrāte didicerāt. hec ille. Ubi ostendit q̄ grande argumētū iudei potuerūt habere ex aduentu ⁊ reuelatione magorū. Tertiū considerandū dr iniquitas. que Herodis regis mētē inuasit: qr audiens aduentū magoꝝ turbatꝰ est ⁊ oīs hierosolyma cū illo. timens ꝟm Chrys. ne a iudeis de regno expelleretur. ⁊ ne etiam a romanis culpari posset: si aliquis rex ibi vocaretur: quē Augustꝰ non constituisset. Et no anda sunt verba ista. ⁊ omnis Hierosolyma cum illo. scilicet maiores ciuitatis: qui fauebant Herodi. Et colloquio habito Herodes cum sacerdotibus ⁊ scribis de loco natiuitatis Christi clam vocatis magis. Quia non confidebat de iudeis. ⁊ ideo voluit suum consilium eos latere. Diligenter didicit ab eis tēpus stelle que apparuerat eis. Et mittens illos in Bethleem dixit. Ite ⁊ interrogate diligenter de puero. ⁊ cum inueneritis renūciate mihi: vt ⁊ ego veniens adorē eum. O malignitas herodis superbi. O venenosa et dolosa locutio. O iniqua astutia serpentina: ꝓ qua sicut inquit Gregorius in omel. adorare velle se simulat vt hunc si inuenire posset: extinguat. Hec ille.

Qd multa fuit deuotio magorum erga christum natum.

Capitulum III

Tertium mysterium contemplandū dicitur deuotio. Exeuntes nāq; reges isti hierosolymam: viderunt stellam antecedētem eos: vsq; dum veniens staret supra vbi erat puer. O quanta fuit tunc in eorum cordibus consolatio: quando intrātes domum inuenerunt puerum cum maria matre eius. Aberat autem ꝟm Rabanum diuino nutu ioseph. Et magi tria deuotionis ⁊ humilitatis sue signa in christo paruulo demonstrant.

Primū signū fuit adorationis.
Scdm signum fuit oblationis.
Tertium signū fuit cōgratulationis.

Primum signum fuit adorationis: quia procidentes adorauerunt eum. Ubi sic exclamat deuotus Bernardus. Quid facitis o magi? Lactantem puerum adoratis in tugurio lo vili: in vilibus pannis? Nonne deus iste et rex est? Et vbi aula regia? vbi thronꝰ? vbi curie regalis frequentia? Nunquid ministri ioseph ⁊ Maria? Isti insipientes facti sunt: vt fierent sapientes. Secūdum signum fuit oblationis. Quia apertis thesauris suis obtulerunt ei munera aurum thus et myrrhā. Erat em̄ traditio antiquoꝝ ꝟm Remigium vt nullus ad regem vacuus introiret. Perse autem ⁊ chaldei talia munera consueuerunt offerre ꝟm Augustinū in sermone de epiphania. Aurū ascribit ei sicut regi magno. Thus immolat vt deo. Myrrha prebet tanq̄ pro salute oīm morituro. Tertiū signum fuit cōgratulationis. Pie nāq; credere possumꝰ ꝙ benedictus dei filius quem isti reges tāto labore quesierūt: quē colebāt. quē tanto ve-

UVA. BHSC. IyR_227

nerabant affectu. eos absq; leticia abire non permiserit. Idcirco consideremus qualiter in brachijs matris existēs aspiciebat magos hi lari facie. ipsisq; gestu ⁊ nutu dulciter blandiebatur. Non exprimebat verba. sed signis quibus poterat de illorum visitatiōe ostendebat seletum fore. Et virgo illa mater intacta. que hūanissima erat ⁊ mitis atq; mansueta. post quam viderat in his regibus tantam fidē tāq; deuotionē. multa eis verecundo sermone de filio suo est locuta. enarrando qualiter angelus annunciauerat. ipsaq; conceperat et parturierat: angelis cantantibus atq; annūciantib⁹ pastoribus eius natiuitatē ⁊ quomodo ipse dīs incarnatus fuerat. vt saluū faceret genus hūanū. Cōmēdabat ex hoc magos prudētiam sollicitudinē benignitatem: qui ad ipsum videndum tam citius pperauerāt. ⁊ dicebat eis. Pro vestra remuneratione sciatis. quia quē adoratis deus est. cui munera obtulistis rex est. Ipsumq; in brachijs suscipite: qz hōmo est: itaq; filiū suuz liberalissime vnicuiq; eorū amplexādum porrigebat. O virginis cōsueta pietas. o filij dei profunda humilitas o gratia superexcessiua oriētalium regū: qui a virgine matre filiū dei incarnatū inter sua pectora stringēdum suscipiunt. Conemur etiam nos mētem nostrā disponere: ea nec nobis negabit de filius dei. Magi vero admoniti in somnis ne redirēt ad Herodem. per aliā viam reuersi sunt in regionē suā. De quo dicit Ehrysostomus. super Matth. Cum reuersi fuissent predicantes multos erudierūt. Et deniq; cuz Thomas esset in prouincia illa baptizati sūt ⁊ facti adiutores predicatiōis illius. Quorū corpora post felicem mortem primo per Helenaz Constantini matrē reperta. ⁊ in Cōstātinopolim trāslata secūdo per sanctū Eustorgium mediolanensem archiepiscopuz mediolanū perducta. vltimo per Federicum imperatorem colonian theutonie sunt delata. Anime vero eorum viuunt in eterna glia. Amē.

UVA. BHSC. IyR_227

Sermones quadragesimales de penitentia.

UVA. BHSC. IyR_227

Tabula.

Tabula omniū sermonum in hoc volumine contentorum.

Dñica in septuagesima. de facilitate bonorum operum. Sermo.j.
Feria secūda. de qualitate cōditionibus seu regula bonor operum. Sermo.ij.
Feria tertia. de his q̄ mouere habēt pctōres ad obediendū deo. Sermo.iij.
Feria quarta. de infinita mia dei. Ser.iiij.
Feria quinta. de complacētia dei qñ pctōres conuertunt ad pniam. Sermo.v.
Feria sexta. de inflāmato r ardētissimo amore dei erga pctōres. Sermo.vj.
Sabbō do.in. lx. de dilatōne pnie. Ser.vij.

Dñica in sexagesima. de fructuoso r vili verbo dei. Sermo.viij.
Feria secunda. de verbo dei r eius auditione. Sermo.ix.
Feria ctia. de seueritate dine iusticie. Ser.x.
Feria quarta. de seueritate diuine iusticie cōtra oziginistas. Sermo.xj.
Feria quinta. de grauitate pene damnatorz. Sermo.xij.
Feria sexta. de grauitate pene damnatozum. Sermo.xiij.
Sabbato do.in.l. de grauitate pene damnatozum. Sermo.xiiij.

Dñica in quinquagesima. de potentia dei. Sermo.xv.
Feria secunda. de timore dei. Sermo.xvj.
Feria tertia. de ieiunio. Sermo.xvij.
Feria q̄rta cinerus. de ieiunio. Sermo.xviij.
Feria quinta. de vsu r laudibus sanctissime ozationis. Sermo.xix.
Feria sexta. de conditionibus que requirunt in ozatione. Sermo.xx.
Sabbato.j. do.in.xl. de impedimentis ozationis. Sermo.xxj.

Dñica pma in q̄dragesima i mane. de tpe bene dispensando. Sermo.xxij.
Post prandiū. de vita hois. Sermo.xxiij.
Feria secunda. de veritate tremendi iudicij. Sermo.xxiiij.
Feria tertia. de horrnidabilib⁹ iudicij signis Sermo.xxv.
Feria quarta. de ordine r conditionibus iudicij. Sermo.xxvj.
Feria quinta. de cecessitate sanctissime cōfessionis. Sermo.xxvij.
Feria sexta. de sanctissima confessione. Sermo.xxviij.
Sabbato do.ij.in.xl. de fructuosa r vtili confessione. Sermo.xxix.

Dñica.ij.in.xl. in mane. de fetidissimo luxurie vitio. Sermo.xxx.
Post prandium. de execrando adulterij vitio Sermo.xxxj.
Feria scōa. de fuga peccati. Sermo.xxxij.
Feria tertia. de supbie vitio. Sermo.xxxiij.
Feria quarta. de periculoso ambitiōis vitio. Sermo.xxxiiij.
Feria quita. de vitio vane glozie. Ser.xxxv.
Feria sexta. de inobedientia. Sermo.xxxvj.
Sabbato.iij.do.in.xl. de vitio contentionis. Sermo.xxxvij.

Dominica.iij.in.xl. in mane. de ira dei. Sermo.xxxviij.
Post prādiū. de discordie vitio. sermo.xxxix.
Feria secūda. de diuitijs. Sermo.xl.
Feria tertia. de execrando symonie vitio. Sermo.xlj.
Feria quarta. de cogitationibus malis vitandis. Sermo.xlij.
Feria quinta. de religiosa votorum emissione. Sermo.xliij.
Feria sexta. de mīsericordia pximis exhibēda Sermo.xliiij.
Sabbato.iiij.do.in.xl. de simulato adulationis vitio. Sermo.xlv.

Dñica.iiij.i.xl. in mane. de sacro cultu dierum festorum. sermo.xlvj.
Post prandium. de pietate defunctis exhibēda. Sermo.xlvij.
Feria secunda. de purgatorio et atrocissimis eius penis. Sermo.xlviij.
Feria tertia. de iudicio curioso r temerario. Sermo.xlix
Feria quarta. de sacratissimis ecclesie indulgentijs. Sermo.l.
Feria quinta. de viduitate seruanda: et eius laudibus. Sermo.lj.
Feria sexta. de diuinitate domini nostri ihesu christi. Sermo.lij.
Sabbato do.in passione. de aduentu antixpi Sermo.liij.

Dñica in passione in mane. de honore parentum. Sermo.liiij.
Post prandiū. de maledictionib⁹ diuersarus

UVA. BHSC. IyR_227

creaturarum.Sermo.lv.
Feria secunda.de inuidie vitio.sermo.lvj.
Feria tertia.de detractõis vitio.sermo.lvij.
Feria quarta de periury vitio.sermo.lviij.
Feria quinta. de Maria magdalena.Sermo.lix.
Feria sexta.de horrendo homicidij vitio. Sermo.lx.
Sabbato do.palmarum .de sacratissima communione.Sermo.lxj.
Dominica palmarum.de contemptu mũdi.Sermo.lxij.
Feria secunda. de mysterijs sacramenti eucharistie.sermo.lxiij.
Feria tertia.de veritate sacramenti eucharistie.Sermo.lxiiij
Feria quarta. de sacramento eucharistie. Sermo.lxv.
Feria quinta in cena dñi. de exemplis a xpo nobis exhibitis.Sermo.lxvj.
Feria quinta in cena domini.de missa.Sermo.lxvij
Feria quinta in cena domini.de baptismo. Sermo.lxviij.
Feria sexta in parasceue.de passione dñi nri iesu xpi:et eius doloribus.Sermo.lxix.
Sabbato sancto.de morte dñi nri Jesu xpi Sermo.lxx.

Dñica resurrectionis. de ipa resurrectõne dñi nostri iesu xpi.Sermo.lxxj.
Feria secũda.de resurrectõis dñi tempalita te qualitate tc.Sermo.lxxij.
Feria tertia.de resurrectione generali oium defunctoz.Sermo.lxxiij.
De ascensione saluatoris.Sermo.lxxiiij.
De spũsancto.Sermo.lxxv.
De trinitate.Sermo.lxxvj.
De sacramento eucharistie.Sermo.lxxvij.

Finis ptesentis tabule.

UVA. BHSC. IyR_227

UVA. BHSC. IyR_227

Sacre theologie magistri necnon sacri eloquij p̄conis celeberrimi fratris Roberti de lictio epi Alquiñ, ordinis minor̄ pfessoris: op⁹ quadragesimale q̄ vtilissimū: q̄ō de penitentia dictū est: feliciter incipit.

Dñica in septuagesima de facilitate bonor̄ operū: seu bñ operādi p̄pter quā p̄cones ad pniam redire debēt. Sermo I

Alti sunt vocati: pauci vo electi. Habenk hec verba Matth. xx. c. et in euāgelio hodierno, Propter nimiā charitatē suaz qua diligit deus rōnalem creaturā: nō definit vocitare miseros pctores post lapsuz atq; ruinā pctiv̄t ad eū redeāt p pniam. Monet eos & expectat: blande multi phariā mltisq; modis attrahit: & allicit illos vt nō desperēt: sed currāt cōfidēter ad fontē clemētie sue. Plericz vo negligunt renuūtq; obedire voci eius suauissime: existimātes opa bona in q̄bus penitētes exerceri opz non solū difficilia et dura: sed oīno impossibilia. Quo errore firmato in eoz mēte licētiā i malo pseuerādi suscipiūt. in diesq; deteriores: fiunt: q̄ propter existimauit rē fructuosissimam facere si aquero p̄ta sit ad bñ opandū recteq; viuēdū facilitas & suauitas. Ihs in b̄ p̄mone ad excitāda corda dura pctor̄ q̄s deus vocat vt p̄ pniam elector̄ nūero ascribank de facilitate bonor̄ operū ero hic exba factur⁹: q̄m fapientissim⁹ mūdi redēptor in tpemate iā p̄posito explicat manifeste tarditatē penitētiū q̄bus salus eē nō pōt: asserēs multos fore vocatos: paucos vo electos: q̄ pauci sūt fortes ad vtutū opa aggrediēda: q̄b⁹ facilitates ocuū vtuosor̄ oīdēdā duxi maxie p̄pter tria.

Primo p̄pter cām originalē.
Scdo p̄pter adiutoriū diuinale.
Tertio p̄pter premiū eternale.

Qō facile est vnicuiq; opari bonuz p̄pter causam originalē que est hois volūtas libera que non cogit. Capitulum I

Primo oīdo facile esse vnicuiq; opari bonū p̄pter cām originalē. Nā si recte cōsideremus vnde est q̄ aliqui boni: aliq; mali sint, nōnulli recte. nōnulli vo pniciosissime viuāt. inueniem⁹ p̄fecto id puenire ab vniuscuiusq; libero arbitrio & spōtanea volūtate. Ih asserūt oēs sapiētes: siue phi siue sancti. Ihū Arist. ij. ethi. c. vij. ait, Justus opari omie volūtariuz est. Et in. iij. ethi. c. iij. Virtus volūtariū est. Et nthilomin⁹ & malicia volūtariū est. Et ibidē, Btūs inq̄t nullus nolēs est. Et Señ. li. de morib⁹ ait, Qē pctm̄ actio est volūtaria. & idē ad Lucillū. Valentior oī fortuna anim⁹ est: & in vtraq; ptē ipe res suas ducit: bteq; ac misere vite sibi cā est & Salu. in iugurtino. Dux atq; impator vite mortalīū anim⁹ est. Hinc Aug. li. v. de ci. dei x. c. dicit. Sūt nre volūtates in nobis: & ipse facit q̄cq̄d volēdo facim⁹ siue bonū siue malz. In lib. vero. de li. arbi. pctm̄ asserit vsq; adeo fore volūtariū q̄ si nō eēt volūtarium nullū eēt pctm̄. Qō dictū etiā sacri canones sepe p̄fitent. sicut p̄. xlv. di. c. de iudeis. & xv. q. j. merito. et. c. illa. & c. nō est. & xxij. q. v. c. sicut em̄. & xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosor. vbi ō. Qasis ire nunq̄ deus redderet interitū si nō spōtaneū inueniret hō bñe pctm̄. Et idez habef extra de sen. exc. c. cū volūtate. l. dis. c. si q̄ femina. c. si q̄s. c. q̄tū. c. hi q̄. c. sepe cōtingit. & C. ad. l. cornē. de siccariis. l. j. & ff. de furtis. l. q̄ in iure. in p̄n. & hoc retulit Tulli⁹ in ij. rhetor. noue inquies. Volūtatē in oib⁹ rebus spectare cōuenit. Et Señ. ad Lucillum. Actio ait recta nō erit nisi recta fuerit volūtas. Et hoc etiā auctor Gratian⁹ insup p̄mat q̄ō dicim⁹ de pe. di. ij. c. si em̄. §. liberi arbitrij. Nec ad virtutē nec ad vitia necessitate trahimur ꝑ volūtate. Hiero. aūt in q̄nib⁹ ad Delbidiā sic pulchre loquit. Voles suo arbitrio derelicti sunt: necz em̄ bonuz necessitate facit̄: ꝑ volūtate: vt credētes cozonā accipiant: increduli supplicijs mācipenk. Et iteruz ibidē ait. De⁹ eqli cūctos sorte gñauit & dedit arbitrij libertatē vt faciat vnusq̄sq; q̄ vult siue bonū siue malū. Intātū aūt dedit hoib⁹ libertatē vt vox ipia disputet ꝺ creatorē suū & cās volūtat illi⁹ pscrutek. Ih ille. q̄ oia sapies breui snia collegit. Ecci. xv. vbi ait. Deus ab initio cōstituit hoies & reliq̄t illū in manu cōsilij sui. & paulopost subdit. Appolui tibi aquā & ignē. Ad q̄ volueris porrige manuz Qō aūt hō liberi sit arbitrij: pbat sctus thomas. p̄te sū. q. lxxxiij. ar. j. q̄m nisi sic eēt frustra eent cōsilia exhortatōes & p̄cepta phibitōes p̄mia & pene. Insup idē ꝺ colligit a sufficiēti agētiū diuisiōe. Quedā em̄ sūt q̄ agūt absq; iudicio: sicut lapis mouet deorsum absq; cognitiōe. Quedā agūt in iudicio: ꝑ nō libero: sicut aialia bruta. Iudicat quidē ouis videns lupū eū eē fugiēdū naturali iudicio & nō liberō, q̄z nō ex collectōe: ꝑ ex naturali instinctu.

UVA. BHSC. IyR_227

Et sil'r est de quolibet bruto⁊ aliū. Sed hō agit iudicio. q⁊ p vim cognoscitiuam iudicat aliq̄d eē fugiēdū vel psequēdū. Et q⁊ iudiciū illud nō est ex naturali instinctu in pticulari opabili: sz ex collectōe rōnis. tō agit libero iudicio porēs in diuersa ferri. Rō q̄ppe circa cō tingētia hȝ viā ad oppositā. vt pz in dialectic̄ syllogismis ⁊ rhetoricis psuasionib⁹. Partic̄ularia aūt opabilia sūt q̄dā ⁊tigētia: ⁊ tō circa ea iudiciū rōis ad diūsa se hz ⁊ nō ē dek̄minare ad vnū. Et p tāto est necesse q̄ hō sit liberi arbitrij eo ipso q̄ ē rōnalis. ℔ Tho. Que ȳo sit dīa inf libe⁊ arbitriū hois aut āgelo⁊ vel btō⁊: siue ipi⁹ sūmi dei. nō est ppositi nr̄i cū intēdā trā clare patefacere cūct̄: qō ꝓbatū est p iā dicta: videl⁊ q̄ q̄ volūt bñ opari ⁊ boni eē id facile pñt. q⁊ ex eo⁊ volūtate id depēdet. Qui ȳo mali sūt ⁊ mala facere nō fozmidāt. tō sic faciūt q⁊ sic volunt. ⁊ ex ꝓ̄ti si ppē pctā dānāt mali. ⁊ pp iusticie opa saluāt boni nulli⁹ dānat neq⁊ saluat inuit⁹. Sz nō immerito ppea q̄ dicta sunt circa tria dubitare ȝtigit primo circa liberi arbitrij violētia. scdo circa liberi arbitrij excellētia. ⁊tio circa li. arbi pnia⁊ Pmo dubitat circa li. arbi. violētia vt⁊ s. libe⁊ arbitriū cogi possit aut violētari. ⁊ q̄ busdam vr̄ q̄ sic. p̄mo a ꝓa nā. scdo ab alia creatura. ⁊tio a creatrice dīna essentia. Pmo vr̄ q̄busdā nō bñ itelligētib⁹ q̄ libe⁊ arbitriū in q̄busdā cogi possit ⁊ violētari ab eo⁊ ꝓa nā pp vehemētes q̄sdā passiones ⁊ nālem ꝓcupiaz. q̄b⁹ q̄si videt ipelli ad malicia inuolūtar. ij. sic pz de q̄busdā q̄ nulla disciplia. nlla cor rectōe nlla monitōe. tioze. pnitiōe. castigatio neq⁊ emēdāt. Quare videt talib⁹ adeo anne xa vitia ⁊ pctā vt etiā si velit abstinē nō possint. Ego ȳo dico cū giraldo odonis sup. ij. ethi. q̄ nulla nālis ꝓcupia q̄tucunq⁊ intēsa p natitatē vl̄ p etatē necessitatvl̄ cogit hoiez ad eē malū ⁊ vitiosū inuolūtarie. eo q̄ p rōnez vnusq̄sq⁊ supare pt q̄scūq⁊ passiones etiā potē tissimas icliīatas ad malū. Et ꝟ ostat nō solū ex scripture sacre testionys sz etiā ex dictatq⁊ exp̄l moralū ꝟo⁊. Sūt Sen. ȳba ad lucil lū. d. Erras em̄ si existias nobiscū vitia nasci. supueneruīt. igesta sūt. nulli nos vitio nā ꝓciliat. nos illa ītegros ac liꝟos gēuit. ſ ille. q̄si⁊ aūt hi q̄ malicioſissimi vident eē sīvolūt boni fieri pñt. oñdit Vale. maxim⁹ li. vi. ru. de mutatōe mo⁊ ⁊ fortūe. Ybi ei de lucio sylla sic lo q̄t Luci⁹ sylla vsq⁊ ad q̄sture sue comitia vitā libidie. vio ludicre ar⁊ amoze inq̄natā pdu xit Quapp. C. mariū ꝓsulē molestē tulisse tradit q̄ sibi aspr̄imū i africa bellū gerēti tā deli cat⁹ q̄sto⁊ sorte obuēiss. Eiusdē vr̄ q̄si ꝓupt ⁊ dissect neḡcie qua obsidebat clausiris. catenas ingurte iniecit manibus. Attridatē cō, pescuit. sociales belli luct⁹ repssit. Cine dīati onē fregit. eūq⁊ i africa q̄ se q̄sto⁊ fastidierat ipaz illa puincia pscriptū ⁊ exulē coegit petē Ybidē narrat de themistocle pbo q̄ adolescēs tāta fuit pollut⁹ ifamia q⁊ se ab eo pr̄ abdicauit ⁊ mr̄ pp filij turpitudinē laqo se suspēdit. Euasit deiū robustioze etate pbs clarissim⁹ ⁊ athenaz pnceps. Appet g⁊ clar⁊ est ab hoie volēte supari posse oēs malā idiatoez puaq⁊ ꝓuetudinē. Scdo vr̄ alijs nō recte sapiēt⁹ q̄ lib⁹ ⁊ arbitriū cogi possit atq⁊ ꝓpelli ab alia creata vtputa ab isuētia celestiū coz poz siue a malicia demoniū. Sz de coz pib⁹ celestib⁹ quē admodū nihil possint sup̄ libe⁊ arbitriū ad illud cogēdū diffusū suo loco dicā. nunc au dire sufficiat q̄d de diabolo sit tenēdū. Posz nāq⁊ q̄s dieē q̄ q̄ncūq⁊ aliq̄s potēs ⁊ sapiēs p̄liat cū debili ⁊ infirmi. q⁊ de necessitate vicit ⁊ supat illū ⁊ p ꝓ̄s cogit ⁊ violētat eū. iuꝛ dictū ꝑh. ix. etb. Qui habiles sūt ingenio nālit sūt dñi. q̄ ȳo lubrici coz pe nālit sūt sui. ſ diabol⁹ potentioz ⁊ sapiētioz hoie ipoztune tēptat il lūyt mala faciat. g̃ seq̄q⁊ de necessitate hoiez vicat ⁊ supet. eiq⁊ supato atq⁊ deuicto viz inferat ac violētiā. De sapia fiq̄dē sine astutia hostis antiq̄. Aug. loq̄t i li. de nā demoniū. d. diabolū hr̄e mille nocēdi mōs. Q̄ō etiā nota taf in decret. xxvi. q. iij. ī. c. scīedū. De ptāte etiā ei⁹ loq̄t Job. xli. c. d. Nō ē ptās sup terrā q̄ cōpek ei. qō Job. Apoc. xij. declarauit cum dixit. Ve terre ⁊ mari. q⁊ descēdit adyos diabolus hñs irā magnā. i. ptātē. Q̄ō ipoztuna aūt ⁊ freq̄ns sit ꝫ nos ei⁹ pugna petr⁹ apl⁹ oz pnceps. j. epl'a. c. v. clamans. audiat. Sobrij estote ⁊ vigilate. q⁊ aduersari⁹ vester diabol⁹ tanq̄ leo rugiēs circuit querēs quē deuozet. Ergo vr̄ q̄ null⁹ etiā volēs cauere sibi possit a malo ⁊ opari bonū. cū diabol⁹ idisticte oēs oppugnet bis ita rndeo q̄ diabol⁹ nō tēptat hoiez q̄tū pōt q̄tū scit ⁊ q̄tū vult. ſ q̄tum a deo nobis benigno pmittit. At vt gentil⁹ doctoz Paul⁹. j. Co. x. c. meminit. Fidelis de⁹ ē q̄ nō patit vos tēptari sup̄ id qō pot. sq̄. ſ faciet etiā cū tēptatiōe. quētū vt possit sustinē. Propea debilis est hostis ⁊ nō vincit nisi volentē. Tertio instāt aliq̄ q̄ libe⁊ arbitriū cogi possit ab ipa creatrice diuina essentia ex eo q̄ Job. vj. scribit. Nemo pōt venire ad me nisi pr̄ q̄ miss̄ me traxerit eū. ſ tract⁹ ē mot⁹ vo

UVA. BHSC. IyR_227

lentus: vt dicit pbs, ergo liberū arbitriū violē
tat. Et Prou. xx. habet. Sicut diuisiones aq
rūnta cor regis in manu dñi est: q̃cūq; volue
rit immutabit illō: ait's iclinabit. Sz talis im
mutatio est qnedā coactio. ergo de⁹ cogit libe
rū arbitriū. Preterea. De⁹ p̄t oia facere: q̄ ē
ops: ḡ pōt ⁊ cogere ac violētare liberū arbi
triū. Propter h̄ declarāda notāda sunt tria
ꝑm dñm Boē. in. ij. di. xxv. p. ij. q. iiij. Primo
notādū q̄ de li, arbi. possum⁹ loqui dupl'r. s.
q̃tū ad actū exteriorē ⁊ q̃tū ad actū interio
rem. Si loquamur prio mō respectu tal' act⁹
pōt interuenire coactio, p̄t em̄ q̄s compelli vt
ipo nolēte genua cora ydolo flectat. Si aūt lo
quamur q̃tū ad actū interiorē qui. s. est velle
eligere ⁊ ꝓsentire, sic nullo mō pōt cogi necab
agēte creato: nec a deo creatore. Scdo notā
dū q̄ cū dr lib, arbi, a deo nō posse cogi. du
pl'r pōt intelligi. Aut ita q̄ deus nō possit au
ferre libertatē ⁊ supinducere coactionē. ⁊ hoc
falsum est q̄z ꝑ immēsitate potētie sue nō so
lū pōt ꝙditoz mutare nature: sz naturā ipaz
creatā in nihilū etiā ⁊tere. Allio mō pōt itel
ligi q̄ deus nō posset liberū arbitriuz cogere
salua ꝓprietate libertatis ⁊ eius natura: ⁊ h̄
modo vez est q̄ ipossibile est deū liberū arbi
triū violētare posse: ꝑ eo q̄ implicat ī se duo
ꝙdictoꝛie opposita ex. h̄ eni q̄ liberū est si ali
quis vult libere vult: ⁊ ex hoc q̄ volūtartū est
si aliq̄d vult volūtarie vult ⁊ ſeipo mouente
vult. qz ꝑm Arist. iij. ethi. c. iij. Volūtarū vti
q̄z videt esse: cui⁹ ꝓncipium in ipo est. Ex hoc
aūt q̄ lib, ar, cogit si q̃d vult seruil'r vult: ⁊ si
q̃d vult inuite vult ⁊ si q̃d vult ab alio vult:
qz iuxta illud Arist. iij. Ethi. c. j. Violētū est
cui⁹ ꝓncipiū ē extra nil ꝓferēte vim passo: ta
le exns ī q̄ nihil cōfert opās vl' patiēs. Ergo
libez arbitriū a deo cogi: nō est aliō q̄ actum
eius simul ⁊ semel esse liberū ⁊ seruilem. eēvo
luntariū ⁊ nō voluntariū: esse a se ⁊ non a se.
Si ḡ est hoc impossibile q̃ dicit in se vtrā
q̄z partē ꝙdictionis: nō tm̄ est ipossibile crea
ture sz ipi optimo deo, qz illō posse nō ē posse
⁊ sic rn̄dendum est ad tertiū obiectū. Tertio
notādū q̄ differt dicere volūtatē induci, vo
lūtatē mutari: ⁊ volūtatē cogi. Tūc em̄ indu
ci dr q̃n aliq̃ psuasio ei fit q̃ disponit vt ad ali
q̃ appetibile inclinet: q̃ si valde intēsa ē no
mē coactionis dr. sic q̃ nis nō fit vera coactio
Tūc aūt volūtas mutat' q̃n ipa nolēte vnuz
potētie ⁊ tute affectio imittit ei in ꝓsūt de no
lēte fit volēs, ⁊ q̄ vna affectio expellit a ꝙia
inducit: sicut cū de⁹ amatoꝛē tpaliū facit tpa
liū cōtēptoꝛē: ⁊ de h̄ dr, dō in ps. Vec mutat
in dextere excelsi: ⁊ h̄ dr esse q̃dā cōpulsio et
tractio dīna. Tūc ꝙ volūtas dr cogi q̃n itel
ligit ipaz iuitā aliq̃d velle: ⁊ repugnāte actu
volūtatis deliberatiuo a liena ꝙtute mouēte ⁊
repugnātia manēte ad aliq̃d inclinari n olen
do. Volūtas ḡ indnci pōt ab agente creato:
mutari ꝙ ab alio nō pōt nisi ab agēte increa
to. ⁊ ꝑ hac mutatiōe sum' tractio illa de qua
dictū est opponēdo. cogi aūt volūtas a nullo
pōt. ⁊ hoc Bern̄. tenuit in li. de lib, ar, cū dixit
Volūtas ꝑ ingenita sui nobilitate nīl'a cogit
necessitate. Scdo dubitat' circa lib, arbitrij.
excellētiā: q̄m h̄ q̄ dr hoi cōcessum ē ab optifice
summo ad decorē ⁊ glozia: quidā ꝓbare nitū
tur ei cedere ad dānū dedec⁹ ⁊ detrimētū. Ar
guūt quippe sic. Optimuz est optima quecz
facere. vt ait Dio. in li. de diui. no. si de⁹ ē opti
mus ḡ debuit hominē optimū facere: si in ꝙti
bilitate arbitrij nō fecit eū optimū: q̄n meli⁹
eēt hoi peccare nō posse q̄ peccādi facultatez
hr̄e. ḡ de⁹ rectū mīme ꝙdidit hoiem. Vis ergo
rn̄deo ꝑm Alex. de hal'. ij. ꝑte sū. ⁊ d. Boē. di.
xxiij. scdi li. ar. j. q. j. ad. j. ar. q̄ optimū dupl'r
dr. s. simplicit ⁊ in ordine de⁹ oia q̃ fecerat vi
dit ⁊ erāt valde bona, i. optima. Bē. s. Non
simpl'r si in ordine ⁊ in cōparatōe ad totūvni
uersum in quo nihil est superfluū nihil diminu
tū nihilq; ꝙordinatū. Formica optima est: nō
simpl'r ⁊ in se: qz leo melioz est illa atq; nobili
oz in genere animalīū bruto. ⁊ irrōnabiliū: si in
cōparatiōe ꝑm ordinē vniuersi sicut leo optim⁹
est: quo tm̄ dignioz est angelus in sua natura.
oia tm̄ ista ⁊ cūcta q̄ fecit de⁹ ꝑm ordinē ꝓside
rata optima sunt: ⁊ optima eē dicunt. Scdm
hunc igit ordinē de⁹ ꝙdidit hominē optimū
q̃n ei libertatē dedit arbitrij: eo q̄ finis hois
est ipa britudo. ad britudinē ho ꝓsequēda vo
luit de hoiez disꝑsitū fore aliquo suo merito
inꝛueniēte vt sic hō britificabilis ap̄lioze gl'ia
refulgeret ⁊ dei liberalissimi iusticie satisfie
ret. Accedit itaq; li, arbi, ꝙditio ad dei vniēq̄
ꝑconiū: q̄ iuste saluat bīfacientes ⁊ deliq̄ntes
eternal'r punit. Facit ⁊ ad hois laudē q̄ potuit
mala facere ⁊ nō fecit ex q̄ Lact. in. vj. lib. di.
insti. ait. Nulla laus ē nō facere qđ facere nō
possis. Hiero. ꝙ diffusi? ꝙprobat er q̄ dicit
epistola ad demetriadam virginem quam sic
alloquitur. Jam ꝓuidendum est ne forte il
lud remordeat te in quo temere impetum vul
gus offendit vt ideo nō vere bonum factum
hominē putes: eo q̄ his facere malū pōt. nec
ipa nā astringat ad imutabilis boni necessi

UVA. BHSC. IyR_227

tatē.nā si diligēter rem tractes ⁊ ad subtilio rē intellectū animū cogas:hic tibi melior ac supbior hois status appebit.vñ putaſ inferi or. In hoc em̄ gemini itineris discrimine in hac vtriusq; libertatis parte rōnalis aie decus positū est.hic inquā totus nature nostre honor ꝓsistit.ℏ dignitas: ℏ pmiū: hic deniq; optimi q̄q; laudē merent:nec esset hois vlla virt⁹ in bono pseuerātis si his ad ima trāsire nō posset.hec ille. Tertio dubitaſ circa liberi arbitrij pniaz.vtrū.ſ. pctōres hoēs q̄ diu in statu sunt vie ad pniam possint redire ⁊ qō si nō faciāt an suo libero arbitrio ⁊ voluntati male sit imputādū. Et rñdeo ℘ veritatem rei affirmatiue q̄ sic. Ad qō iduco Aug.doc. egregij sniam inuincibilē q̄ in li.de li.ar.exēpla affert in medio pharaonis ⁊ nabuchō.d. Nabuchodonosor pniam meruit fructuosaz nōne post innumeras impietates flagellat⁹ rex iste vere penituit ⁊ regnū quod ꝓdiderat rursus accepit. Pharao aūt ipis flagellis durior est effectus ⁊ perijt. ℣Hic mihi rōnē redat q̄ diuinū ꝓsiliū nimiū alto ⁊ sapiēti corde diiudicat.cur medicamētū vni⁹ medici manu confectū:alij ad iteritū:alij ad vitā valuerit ⁊ salutem. nisi qz xp̄i bonus odor alijs est odor vite in vitā:alijs odor mortis in mortē Quātū ad naturā ābo hoies erāt: q̄tū ad dignitatē ābo reges:q̄tū ad cām ābo captiuuz dei pp̄l'm possidebāt:q̄tū ad penā ambo flagellis clemēt admoniti. Quid ergo fines eorū fecit eē diuersos:nisi q̄ vn⁹ manū dei sup se sentiēs recordatōe ꝓprie iūſtatis igemuit. alter ℣o libero ℣ dei mīsericordissimā veritatē pugnauit arbitrio.hec ille. Et notaſ.c.supl⁹ alle. Nabucℏ.xxiij.q.iiij.in q̄b⁹ ℣bis innuit Aug.q̄ pharao a deo pcussus.x.plagis hūiliare se nolnit.⁊ suo arbitrio pniam spuit. Nabuchodonosor ℣o vt ōr. Dañ.iiij.post septēnē sui castigatiōez q̄ fuit mutat⁹ q̄st in bestiā leuauit oculos ad celū⁊ se deo hūiliās ⁊ ꝓ suis iniq̄tatib⁹ingemiscēs pctōr veniā.℘ Nico. de lira.⁊ regni fastigiū simul adept⁹ ē. Neq; alia cā potuit assignari quare ad deū puertit cor suū nisi qz voluit volēs Nabuch.⁊ nō inuit⁹ post pctm̄ salutē ē assecut⁹.volēs pharao mētē indurauit ⁊ perijt. Sūt filia exēpla discipuloz xp̄i. Petri negātis ⁊ pditoris iude. quoz alter p⁹ pctm̄ flēdo ⁊ lachrymando xp̄i pniam inuenit in aplatū restitutus factus est aplōz ꝓceps regni celoz clauiger: ⁊ in empyreo celo dignus assistere ihesu xp̄o filio dei alter aūt.ſ.iudas desperatione victꝰ laqueo se suspēdit. Quis eū ad desperationē ad suspēdiū ⁊ suimet crudelē occisionē induxit nisi ei⁹ ꝓ pria volūtas. Sed penituit inq̄es iudas: vt ps in euāgelio. Mat.xxvij. vbi ōr q̄ pnia ductus retulit.xxx. argēteos principib⁹ sacerdotum⁊ seniorib⁹ di. Peccaui tradēs sanguinē iustū:q̄ vidēt q̄ dānari nō debuit. ℣z Jo.os aureū de pe.dist.iij.in ca. Judas rñdes dicit. Judas penituit ſz male:qz laqō se suspendit. ōr etiā in.c.nemo.ij.de pe.di.ſ. Nemo potest bene agere pniam:nisi spauerit indulgētiam Vnde leo papa i sermone quodā iudā sic allo quit. Sceleratior oibus o iuda ⁊ infelicior exististi quē nō pnia reuocauit ad dñm:ſz desperatio traxit ad laqueū. Fuit itaq; falsa pnia iude quā cōsecuta est desperatio.nec dubiū ē q̄ si ad pedes dñi curcurrisset inuenisset eq; eū si ue in medio derisor⁊ pcutientiū decorem faciem eius ac caput angelicis spiritibus tremebundū siue columne inherētē ⁊ in ea dure ligatū acppter flagella terrā suo sanguine madefacientē:siue inter duos latrones pendētez in cruce nudatū vulneratū ⁊ totū cōfusum:⁊ humili corde indulgentiā postulasset: nunq̄ ei fuisset negata. Paratissim⁹ erat xp̄s q̄ pro pctōrib⁹ patiebat:ꝓ pctōribus sanguinē suū fundebat:ꝓ pctōribus moriebaſ in cruce. iudam si pniam verā agere voluisset ad se pio amore susciꝑe ⁊ indulgere gratiāq; ꝑtiri. Est de hoc dictū Gratiani de pe.di.ſ.c.his potestatis.vbi ait.Arbitror q̄ etiā iudas potuisset tāta miseratiōe dñi non excludi a venia si pniam nō solū apud iudeos:ſz apud xp̄m gessisset: q̄re volūtati ei⁹ ascribēda est desperatio illa q̄ sup oia pctā displicet misericordissimo deo. Quid petri animū mouit vt post tā grande pctm̄ ab eo cōmissum nō desperaret:ſz confideret in bonitate incarnati dei dulcissimi sui magri. Certe gra eius fuit quā ipe petrus volens acceptauit.volēs nō recusauit. Egressus inquit euāgelista: foras fleuit amare. Luce xxij. Quid flebat:q̄d dicebat:q̄d cogitabat in corde:q̄d sonabat in ore: Video aia mea ⁊ cōfidera petrū flētē ⁊ lachrymātē:qz negauerat christum humano timore deuictus. dicebat forte. O quāta ē iniq̄tas mea.o q̄ graue peccatū negaui me scire iesum quē vidi quē amauitq̄ me dilexit. vidi eū sup aquas ambulare mortuos suscitare:cecos illuminare.⁊ mūdare lepr̄osos: ⁊ iureiurādo dixi me eū non nouisse. Deus me magister mi dulcissime negaui nosse te quē aspexi oculis ꝓprijs trāsfiguratū in mōte:⁊ capt⁹ pulchritudine ⁊ splēdore cla

UVA. BHSC. IyR_227

ritaſ tue dixi. Faciã⁹ ꝺ tria tabnacla. O pijſſime ſaluator mũdi, o fons indeficiẽs omnis manſuetudis: tu me ad tuã ſocietatẽ vocaſti: tu mihi reuelaſti ſecreta tua: tu mihi familiarem te ⁊ affabilẽ exhibuiſti. tu lauiſti hũiliter pedes meos exemplũ hũilitatis me docens. tu innumera mihi bñficia ꝓtuliſti ⁊ ego negaui te. O bone ieſu peccaui: iniquegi: tu vero miſericors indulge pctis meis: ⁊ nõ me deſpicias penitentẽ. O q̃ libẽter pepcit ei xp̃s cui tñ nulla intulit violẽtiã. Sume ⁊ tu peccatrix aĩa exemplũ: ⁊ ſi volueris cũ Petro gratioſus tibi ꝓpiciũꝫ dñs ieſus xp̃s habebis. Si ꝺo pctã tua dimittere volueris. tuũ dãna tuã ac cuſa duriſſimã voluntatẽ. Intellexit ꝺ Aug. poſtq̃ ad lucẽ gr̃e dei venerat: q̃ in libro ꝓfeſ. dicebat ad eũ. Vocaſti me ⁊ nõ erat q̃ riideret tibi dicenti mihi. Surge q̃ dormis ⁊ exurge a mortuis. ligat⁹ em̃ erã nõ alieno ferro: ſ mea ferrea volũtate. O q̃tus eſt numer⁹ pctõꝝ q̃ catena diaboli trahunt ad inferna volentes. O miſeri. o negligẽtes. o vobiſipis crudeliſſime belue: ſurgite a mortuis: ſoluite vincula vi ciorũ veſtrorũ. ⁊ ad deũ reuertamini: nec vos terreant opa bona que facile eſt exercere dũ modo adſit ipa voluntas.

Q̃ facile eſt operari bonũ ꝓpter auxilium diuine gratie que adiuuat omnes illam volẽtes. licet neminẽ cogat. Cap. II

Ecũdo oñdo facile eẽ vnicuiꝫ opari bonũ ꝓpr̃ adiutoriũ ꝺinale. Patet⁹ equidẽ de⁹ ẽ adiuuare gr̃a ſua oẽs volẽtes ⁊ cupiẽtes facere bñ. Verũtamẽ ſolent pleriꝫ de ipa gr̃a bñdicta dubitare ho minẽ adiuuante. maxime circa tria.

Primo circa neceſſitatem.

Secundo circa liberalitatem,

Tertio circa impeccabilitatem.

Prio dubitant aliqui de gr̃a ipa circa neceſſitatẽ. vtrũ ſit neceſſaria hõi ad bñ opãdũ ita q̃ abſq̃illa nõ poſſit opari bonũ. Ex pyna pte ſtat ſnia theologoꝝ q̃ in ſcõo ſniaꝝ attribuũt oẽm motũ volũtatis ⁊ liberi arbitrij ad bñfaciendũ gr̃e: dãnantꝫ pelagianos hereticos q̃ dixerũt liberũ arbitriũ ſolũ ⁊ p ſe ſufficere hõi ad opa bona. Hinc ⁊ magr̃ ſniarum. xxviij. di ij. li. iducit Aug. li. ſ. retractionũ di. Hereticꝫ pelagiani ſic liberuꝫ aſſerũt volũtaſ arbitriũ: vt gr̃e dei nõ relinquant locũ quam ſm merita nr̃a dari aſſerũt. At ⁊ pfat⁹ Aug. in pleriſꝫ locis pelagianos vtiliter expugnat oñdens gr̃e neceſſitatẽ. Vñ ad Bonifaciũ papã ꝺi, Nõ põt hõ aliq̃ boni velle niſi iuuetur ab eo q̃ malũ nõ põt velle. Et in liõ. de pꝺeſtinatiõe ſctoꝝ. Primus inq̃t eſt cogitare bonũ q̃ credere. ⁊ ipm cogitare bonũ ex deo ẽ. Et idẽ in li. de correctõe ⁊ gr̃a. Sine gr̃a dei nullum pr̃ſus fiue volendo fiue agẽdo faciũt homies bonũ. Et idẽ advalẽtinũ. Cogitare vel agere ſm deũ nulla rõne fine gr̃a dei poſſum⁹. Et idẽ in Enchi. Gr̃a ꝑuenit vt velimus bonum Et idẽ in liõ. de eccliaſtiq̃ dog. Monet ad q̃rendũ ſaluteꝫ libertas arbitrij: ſ mouẽte pr̃ deo. Et idẽ in ſoliloquijs ad deũ loquẽs. Vel le etiam qõ bonũ eſt nõ poſſum niſi tu velis. Hoc idẽ dicit Berñ. in li. de libe. arbi. cũ ait. Tria in nob opat de⁹: cogitare. ſ. bonũ velle: ⁊ pficere. Primũ fine nobis. ſecundũ nobiſcũ tertiũ p nos. Ad idẽ ⁊ illud Iſidori in li. dr̃e. Gratia eſt diuine mie donuꝫ per quod bone voluntatis eſt exit⁹. Et de hoc magr̃ i textu ſic ſcribit. Bona voluntas comitat gr̃am: nõ gr̃a volũtatẽ. Et doctor gẽtiũ Paul⁹. ij. Cor. iij. eandẽ ſniam appꝛobãs inq̃t. Nõ ſum⁹ ſufficientes cogitare aliq̃d a nobis q̃ſi ex nobis Ex q̃ꝺ⁹ oib⁹ colligim⁹ vſq̃ adeo gr̃aꝫ fore neceſſariã ad explenda ꝟtutis opa: vt etiã ſine illa nec cogitare necvelle ea q̃s poſſit. Ex pte altera ꝟriũ oſtendi põt ⁊ rõne ⁊ exprimento. Rõne ſic. Magis ſe hꝫ vnũquodq̃ ad illud ad qõ naturaliꝫ eſt ordinatũ q̃ ad illud ad qõ naturaliꝫ nõ eſt ordinatũ. ſ hõ naliꝫ ad bonũ ordinat⁹ eſt: nõ aũt naturaliꝫ ad maluꝫ. ergo magis ſe hꝫ hõ ad bonũ q̃ ad maluꝫ. ſi itaq̃ põt facere malũ per ſe: poterit etiã facere bonũ p ſe. q̃ gr̃a nõ eſt neceſſaria ad hoc q̃ operatur bonũ. Inſup oĩs creata natura põt in ſuũ actũ ⁊ illũ educere abſq̃ adminiculo gr̃e. ſicut ignis lucet ⁊ calefacit: canis latrat: celũ mouetur: aq̃ fluit: ⁊ cetera hmõi in q̃ꝺ⁹ gr̃a nõ eſt q̃ aut hõ poterit abſq̃ gr̃a p naturã in ſuum actũ ⁊ illũ educere: aut peiozis ꝺitõis erit q̃ cetere creature: ſ hoc eſt falſum. q̃ p naturã põt hõ ſuũ actũ educere: ſ act⁹ ei⁹ eſt viuere ſm rõnẽ rectã ⁊ opari bonũ. vt ptz ex primo ethi. q̃ videt q̃ gr̃a nõ ſit ei neceſſaria. Expimẽto ꝺ adhuc clariſſimũ ẽ. qñq̃ꝺ inuẽti ſũt tor gẽtiles idolatre ⁊ infideles q̃ ꝟtutis opa miro modo ſunt ꝓſecuti. Quis neget bonam fuiſſe iuſticiã bruti: fidelitatem marci reguli: conſtantiã Mucij: paupertatẽ valerij publicole: ꝓtinẽtiã Scipiõis: ⁊ pbo⁹ moꝛales act⁹ Nõ op⁹ nũc ẽ eoꝝ recẽſere geſta. de q̃ꝺ⁹ tñ in hiſtoriis multa legim⁹ laudabilia ⁊ memoratu digna. Qpari ſunt q̃ illi opa bona pficiũt. ⁊ tñ in eis nulla erat gr̃a. Pro huius diffi.cul

UVA. BHSC. IyR_227

taꝫ solutiõe afferã in mediũ resp̃onsionẽ dñi Bonauẽ. q̃ in scõ sniaꝫ di. xxviij. ar. ij. q. iij. distingunt triplex bonũ qꝫ hõ põt opari. pri/mũ moralis ꝛditiõis, secũdũ dispositiõis ter/tiũ ordiatiõis. Primũ bonũ est cũ act9 trãsit sup materiã debitã. nõ tñ ordinat ad finem vltimũ ad summuꝫ bonũ ad beatitudinẽ siue ad ipm deũ. sicut cũ qs nõ ꝑpt̃ deũ nec vt p/ceptis ei9 obediat. ꝟ tñ qr rõ dictat subuenit miseꝛo ⁊ indigẽti, fidelr ꝟnata restituit. iusti/ciã inferioꝛib9 admistrat. ⁊ hmõi. vt testatur pbs in li. pol. di. q hõ est aĩal polliticũ. qr in diget diuſaꝝ opationũ. iõ natura ꝓmisit nos simul hĩtare vt alt̃ alteri subueniret. ⁊ iõ dic pbs. Solitari9 hõ aut de9 aut bestia ẽt talia bona põt libeꝛ arbitriũ absq; gꝛa exire coo/perante sibi deo sicut coopat alijs creaturis, nã sine ꝓmo agente nullũ agens põt agere Secũdũ bonũ ꝺr dispositiõis. ⁊ est illꝺ qꝺ fit ꝑ amoꝛe dei. Iz extra charitatẽ. qꝺ q̃dẽ de cõ gruo disponit ad finẽ vltimũ. vt dicẽt in seq̃n ti ꝟmone. Jn tale bonũ nõ põt liber arbitriũ absq; munere gꝛe gratis date ꝑ qꝺ illuminet dirigat ⁊ excitetur vt velit aliq̃d facere qꝺ sit deo placitũ. Tertiũ bonũ ꝺr ordinatiõis. qꝺ seq ordinat in finẽ ⁊ fit in charitate. ⁊ in hoc nõ põt liberuꝫ arbitriũ lapsum absq; auxilio gꝛe gratũ faciẽtis. Ex hac ğ distinctione rñ deo ad obiecta i ꝓriũ q̃ Iz hõ possit opari bo/num morale: sicut fecerũt gẽtiles ⁊ pbi absq; gꝛa dei: nõ tñ bonũ meritoziũ siue fit merito/riũ merito ꝺgrui siue merito ꝺdigni ⁊ sic etiã soluũt rões oppositẽ q̃ ꝺcludũt de bono mo rali nõ meritozio. Scõ nõnulli dubitãt de gꝛa ipa circa liberalitatẽ: vtrũ. ſ. de9 det gꝛaꝫ ipaꝫ facienti qꝺ est in se ex necessitate aut ex liberalitate. Et q̃ ex necessitate arguẽdo põt oñdi sic. Pro qꝺ Aug. sup illꝺ. ij. ad Tim. ij. Negare seipm nõ põt. ait. Cũ fit iust9 nõ põt negare suã iustitiã. ğ cũ fit bon9 ⁊ misericoꝛs nõ põt negare suã bonitatẽ ⁊ miam. qꝺ pni/oꝛ est ad largiẽdũ de mia ⁊ bonitate q̃ ad pu niendũ de iustitia. ſi ergo nõ põt suã iustitiaꝫ negare facientib9 malũ: multo magꝭ nec suã miam illis q̃ requirũt eaꝫ. ꝟ qui facit qꝺ in se est requirit bonitatẽ ei9 ⁊ miam. ğ de necessi tate dat illi, Scõ qꝺ Aug. sup illꝺ Ro. v. Justificati ex fide pacẽ habeam9. ait. De9 re/cipit cõfugientes ad se talit̃ in eo esset iniqui tas ğ ipossibile est q̃ nõ recipiat fugientes ad se: qꝺ ipossibile ẽ q̃ in eo sit iniq̃tas. ꝟ faciens qꝺ in se est ꝺfugit ad ipm. ğ necesse ẽ q̃ ipm recipiat. ꝟ ipm recipe ẽ ꝑ infusionẽ gꝛe ğ ⁊c.

Tertio ipossibile ẽ sũmã ẋitatẽ mẽtiri: ꝟ ne/cesse hꝫ iplere illꝺ qꝺ dic: ꝟ dic q̃ ꝺuertẽti ad ipm ꝺuerter se. Zach. j. Cõuẽtimi ad me ⁊ ego ꝺũtar ad vos. ğ cũ facies qꝺ in se ẽ ꝺũtaꝭ ad ipam ẋitatẽ ꝑmã. necesse ẽ q̃ de9 ꝺũtaꝭ ad il lũ. ꝟ ꝺ nõ est nisi ꝑ gꝛam. ğ ⁊c. Soluit ꝺ qꝺ ꝟm Alex. i. iij. volumie sũ. trac. de. gꝛa. q. ixix. mẽ. v. ar. iij. q̃ deus dat gꝛaꝫ suã sola libera litate. Et cũ ꝺcludit ex his q̃ dicta sunt q̃ dat illã de necessitate distiguẽda ẽ duplex necessi tas. Pria vocaꝭ coactois ⁊ phibitois: q̃ aliq̃ res cogit vel phibet eẽ vel nõ eẽ. ⁊ hec nullo mõ cadit i deo. Scõa necessitas ꝺr imutabi/litaſ: q̃ deo ꝺuenit. ⁊ sic dicim9 necesse est deũ eẽ imortalẽ. nõ q̃ aliq̃ vis cogat eũ eẽ imoꝛ talẽ. ⁊ necesse ẽ nõ eẽ iniustũ nõ q̃ aliq̃ vis ꝑ hibeat eũ esse iniustũ: ꝟ qm̃ nulla res põt facẽ vt nõ sit imortal seu vt sit iniust9. nõ dat igit de9 gꝛaꝫ de necessitate coactiois ⁊ phibitois qꝫ de9 nõ ꝑt cogi: ꝟ bñ de necessitate imutabi litaſ. qꝫ imutabil9 se hꝫ dina bonitas ad do/nũ gꝛe oi volẽti recipe faciẽdo qꝺ in se est fic sol imutabil9 dat lumẽ suũ oi volẽti suscipe. ſ. disposito ad ꝺ ⁊ se hñti in recta dispõne ad so lẽ. q̃ oĩa reducunt ad illã affluẽtissimã libera litatẽ dei q̃ ꝑtũ ex se ẽ creature rõali coopat vt bona sit vt bñ opet vt deniq; salua fiat. O indeficies pelag9 charitaſ dine: q̃ tãta est vt oib9 se offerat: neminẽ abijciat nisi eã nolẽtẽ ⁊ respuentẽ. Vnde Cyprian9 in epla ad Dona tũ sic suauissime loq̃t. Prosluẽs largit̃ spũs nullis finib9 ꝓmit: nec vllis cohercẽtib9 clau stris intra certa metarũ spacia refrenat: ma nat iugit̃: exuberat affluẽt̃: nũm tm̃ pect9 siti/at ⁊ pateat. q̃ꝑtũ illic fidei capaq̃ afferim9: tm̃ inde gꝛe inũdãt̃ haurim9. hec ille. Quã ergo excusationẽ hãe poterũt q̃ bñ opari nolũt. qm̃ deũ sciũt ad se adituadũ paratũ. Qꝺ negari non potest cũ in promptu sint tot sctoꝝ exẽ/pla q̃ carnẽ suã crucifixerũt cũ vicijs ⁊ ꝺcupiscẽ tijs. ieiunãdo. oãdo. vigilãdo. oberrãdo i so litudinibus ⁊ ferocissimos cruciat9 ẽt vsq; ad mortẽ ferẽdo. Hoies fuerũt martyres: hoies ꝓfessoꝛes: hoies ẽt ⁊ delicate ꝛgies q̃ seipas mũdũ ac tyranos oẽs ⁊ dira toꝛmẽta supare potuerũt. Etiasdẽ nature erant eui9 nos sum9 tm̃ qr obtulerunt coꝛda sua dño: inuenerũt ad tutoziuꝫ abundantis gꝛe ei9: qua mediante ⁊ assistente illis reliquerunt posteris tot virtu tum exẽpla Ꝺ vere damnabilis multoꝝm malicia qui suam fragilitatẽ accusant: ex qua recusant operari bonũ: superaddentes q̃ de9 saluat quos vult sine aliqua eoꝝ dispositiõe

UVA. BHSC. IyR_227

sine cōsensu. Sz audiāt Aug. in lib. de li. ar. d. Qui fecit te sine te nō saluabit te sine te. Nec ꝟia sunt eiusdē verba q̄ i eodē li. scribit cū asserit. Virtutē de⁹ i nobis sine nobis opat. qz ꝟm Alex. de halis. Vn⁹ idēq; sensus ꝟtinet in oīb⁹. nā cū Aug. d. De⁹ opat ꝟtutē tc. notat duo ad salutē hois ꝓurrētia. Cām effectiuā q̄ est ipa gra dei: t cāz susceptiuā seu di spositiuā: q̄ ē ipa volūtas ꝓsentiēs t nō repugnās. Vñ ꝟba Aug. sic exponunt. Virtutē deus i nobis ꝓsentiētrib⁹ opat sine nobis efficiē trib⁹. Zdiꝫ cōplectit primū dictū: qō sic exponit. Qui fecit te sine te efficiēte nō saluabit te sine te cōsentiēte. Tertio alij dubitāt circa impeccabilitatē vtrū ex pūtia gre possit hō in hac vita eē sine pctō. Et ꝟm Aug. i li. ō pfectione iusticie. heretici q̄dā arguebāt. d. Aut de⁹ vult nos esse sine pctō aut cū pctō. nō vult q̄ simus cū pctō. qz hoc incōueniēs est. g̃ vult q̄ simus sine pctō in pūti vita g̃ aut possum⁹ eē sine pctō. aut de⁹ vellet aliq̄d qō nō posset eē qō est icōueniēs magnū. Et p⁹mlta recitata ꝓfat⁹ doctor Aug. firmiter. d. q̄ null⁹ in hac vita pōt esse sine pctō veniali de cōi lege. t ꝟ ppt fomitē pcti q̄ est inclinās ad malū: auertēs a bono ppt qō exclamat apls Ro. vij. dicēs. Qō nolo malū hoc ago. t itez. Video aliam legē in mēbris meis repugnātē legi mētis mee. Ad dictū ꝟo hereticoꝝ ndet idē Aug. q̄ hō pōt eē sine pctō mortali in vita ista p graz pōt etiā eē sine pctō in gl'ia. Quātū vero ad pūtē statū: ꝫ posset ḡs vitare pctā venialia in ꝓticulari: t p aliquo interuallo tpis: nō tn in vniuersali nec oi tpe. ꝛō Job. j. cano. c. j. inq̄t. Si dixerimus qm̄ pctm̄ nō hēmus ipi nos seducimus. t ꝟitas in nob nō est. Et sapiēs p uerb. xx. Quis pōt dicere: mūdū est cor meū. purus suz a pctō. quasi dicat nullus. Et Ro. nij. Est aut deus verax ois aūt hō mādax. Et Grego. in pastorali. Nemo ē qui ita viuat vt aliqten⁹ nō delinq̄t. Et in aut. de monac. §. triennij. col. j. Vana nā labit ad delicta. Sz ꝓpterea nō ē diffidēdum de bonitate dei. qz venialia pctā charitatē nō excludūt. t graz ab aīa nō ejicūt: neq; tanuā claudūt regni celoꝝ. De quoꝝ qualitate t cōditiōe in tractatu de peccatis plenius erimus dicturi: nūc ꝟo satis esse debet q̄ deus benedictus tantā gram nobis cōfert q̄ta sufficit ad pctā mortalia deponēdū t euitandū: quantaq; necessaria est ad virtuosos actus exercēdos: ideo salubre ē cō filium vtileq; remediū t documētum vt per sepe inuocemus deū: eiq; mentes offeramus intentione recta.

Qz facile dz cēuniciq; opāti bonū ꝓpt deficiens ꝓmium eterne vite quod datur, benescientibus. Capitulū. III

Tertio ostēdo facile esse vniciq; opāti bonū ꝓpter ꝓmium eternale. Ꝓmittit em̄ oibus bñ opantib⁹ ꝓmiū eterne vite: ō q̄ qñq; in trib⁹ accidit dubitare.

Primo in cōdignitate.

Secundo in difficultate.

Tertio in superioritate.

Primo solet dubitari incō dignitate. Utz s. aliq̄s posset de cōdigno mereri vitā eternā. Et videt ꝓmo q̄ nō qz apls Ro. viij. ait. Nō sunt cōdigne passiōes huius tpis ad futuraz gloriā que reuelabit in nobis. t idē ad Titū iij. c. Nō ex opibus iusticie q̄ fecimus nos: ꝫ ꝟm suā miam saluos nos fecit ꝓ lauacrum regenerationis t renouatiōis spūssancti quā effundit in nobis abūde per Iesum xp̃m salutem nostrū vt iustificati gratia ipius heredes simus vite eterne. Secūdo arguit̄ p dictū glo. Ro. vj. sup illo ꝟbo gra dei vita eterna: q̄ sic inq̄t. Posset recte dicere. Stipendius iusticie vita eterna: ꝫ maluit dicere gra dei vita eterna. vt intelligeremus deū in eternā vitā ꝓ sua miseratiōe nos ꝓducere nō meritis nostris. Ex his ꝟbis appet q̄ hō nō mereat ex condigno vitam eternā: qz illud qō ex condigno quis meretur non ē ex miseratiōe dei.

Tertio obiicit qz illō meritū nō videt eē cō dignū qō nō equat mercedē: ꝫ null⁹ pūtis vite actus pt equari vite eterne q̄ cognitiōez t desideriū nr̄m excedit. Excedit etiā charitatē vel dilectionē vite ergo non pt hō mereri vitā eternā de ꝺdigno. Jn oppositū adhuc posset obiici. qz illō qō reddit ꝟm iustū iudicium videt esse merces condigna: ꝫ vita eterna redditur a deo ꝟm iustū iudiciū iuxta illud apostoli. ij. Timo. iiij. Jn reliquo reposita ē mihi corona iusticie: quam reddet mihi dñs in illa die iustus iudex. Ergo videt q̄ homo mereatur vitā eternā ex condigno. Rndeo ad istā qōnem ꝟm Tho. j. ij. q. vlti. q̄ opus meritorium hois dupl'r considerari pōt. Uno mō ꝟm q̄ pcedit ex libero arbitrio. Alio mō ꝟm q̄ ꝓcedit ex gra spūssancti. Si ꝓsideret ꝟm substātiā opis t ꝟm q̄ pcedit ex libero arbitrio sic non pt esse cōdignitas ꝓpter maximā inequalitatē: ꝫ est ibi congruitas ꝓpter quādam equalitatē ꝓportionis. Videt enim congruū vt homini operanti ꝟm suam virtutem deus recompenset ꝟm excellentiam bonitatis sue.

UVA. BHSC. IyR_227

Si aũt loquamur de ope meritorio ꝺm ꝙ p cedit ex gra spũssancti: sic est meritoriuz vite eterne ex ꝺdignoꝛ: qz tũc valoꝛ meriti attẽdit ꝺm virtutẽ spũssancti mouentis nos in vitaz eternã. ꝺm illo Joh. iiij. Fiet in eo fons aque salientis in vitã eternã. Attendit etiã preciũ operis ꝺm dignitatẽ gre p quã hõ cõsoꝛe factus diuine nature adoptat in filiũ dei cui debet hereditas ex ipso iure adoptionis. ꝺm illud apli Ro. viij. Si filij t heredes. Ad primã ergo auctoritatẽ apli dicẽdũ ꝙ loquitur de passionibus sctõꝝ ꝺm eoꝝ substantiã. Ad auctoritatẽ t ad dictũ glo. rñdeo ꝙ intelligũtur ꝙtũ ad primã cãm peruentẽdi ad vitam eternã q̃ est miseratio dei. Meritũ aũt nostꝝ est cã subsequẽs. Ad tertiũ dicendum ꝙ gra spũssancti quam in pñti habemus: etsi nõ sit eq̃lis glie in actu: est tñ eq̃lis in virtute: sicut est semẽ arboꝛ in quo est ꝛtus ad totũ arboꝛẽ. Similiter p graz inhabitat hoiez spũssanctus q̃ est sufficies cã vite eterne. vnde dicit pignus hereditatis nre. ij. Coꝛ. j. Sco ꝺo solet dubitari de premiovite eterne in difficultate Utrũ qui cũ maioꝛi difficultate operaꝝ bonũ magis mereaꝝ t amplioꝛe dono glorie remuneret a deo. Et omissis obiectionibus que p vtraq; pte fieri possent dico cũ doc. seraphico Boñ. in libello quodã qui apologia pauperũ aduersus calũniatoꝛẽ intitulaꝝ ab ipso ꝙ triplex est difficultas. Prima ex genere operis ficut difficilius est oia vendere t pauperibus erogare ꝙ minimũ aut minutũ de suis bonis erogare paupibus. Et difficili? est pati moꝛtẽ p xpo ꝙ absq; ipsa q̃cũq; alios laboꝛes. Talis difficultas simpliciter auget meritum qz magis mereꝝ q̃ maius opaꝝ bonuz. Et de hac dicit Hiero. ad Exuperantium hec verba Nudũ xpm nudus seqre durũ grãde difficile sed magna sunt premia. Scꝺa difficultas ad bene opandũ est circũstantia extrinseca ozigi nẽ trahẽs. sicut difficili? est abstinere a cibis t ieiunare vbi multi sunt cõuiuantes t comedẽtes ꝙ in solitudine. Et hec difficultas p accidens auget meritũ: qñ. s. quis tales occasiones ab abstinẽtia retrahẽtes euitare non põt Sed si quis ḥmõi tẽptatiões declinare nollet nõ ꝓpter ea: qz difficilius opaꝝ bonũ: magis mereret. Hinc Hiero. aduersus Vigilantiuz q̃ ei dicebat: cur pg̃ ad heremũ: rñdit vt te nõ videã: vt te nõ audiã: vt tuo furoze nõ moueaꝛ: vt tua bella nõ patiaꝛ: ne me capiat oculꝰ meretricis t pulcherria ad illicitos deducat amplexus, Rñdebis hoc nõ est pugnare: ꝟ fugere. Sta in acie, aduersarijs armat? obsiste fateoꝛ: imbecillitatez meã: nolo spe pugnare victoꝛie: ne pdã aliq̃ victoziã si fugero glaꝺiũ euitaui. Tertia est difficultas ex vitio pssone agẽtis puenies. sicut difficili? est seruare castitatẽ ei q̃ diu libidini deseruiũt ꝙ illi q̃ cõtinẽter vixit. t talis difficultas meritũ nõ auget: qꝺ Hiero. exꝑsse testaꝝ in epla ad Eustochiũ ad quã sic scribit. Sozoꝛ tua Blesilla etate maioꝛ: ꝟ ꝓposito minoꝛ. septimo mẽse post acceptũ maritũ viduata est. O infelix humana cõditio t futuri nescia. nã ꝰgnitatis cozonã t nuptiaꝝ pdidit voluptatem. t ꝙ ꝙ scõm pudicitie gradũ teneas quas illã existimas p momẽta sustinere cruces spectantem quotidie in sozoze qꝺ in se videt amissse: t cũ difficili? expta careat voluptate: minoꝛẽ tñ ptietie hre mercedẽ. hec ille. Tertio dubitari solet circa bonũ eterne vite in suplozitate: an supi? fit copiosius t affluenti? bonũ quibuslibet tpali? bonis, Et qz de illo diffusius tractaturi erim? loco suo: p pñti sufficiat audire sic dicẽtẽ Bzego. in omel. Si ꝺ fideremꝰ frẽs charissimi q̃ t ꝙta sunt q̃ noꝭ ꝓmittit in celis: videlicet aio oia q̃ habent in terris. Terrena nãq; suba supne felicitati compata põdus est nõ subfidiũ tpalis vita eterne vite cõpata moꝛs est poti? dicẽda ꝙ vita. Ipe enim quotidian? defect? corruptionis q̃d est aliud ꝙ q̃dã plitas moꝛtis. Que aũt lingua dicere vel q̃s intellect? cape sufficit illa supne ciuitatis ꝙta sint gaudia angeloꝝ chozis interesse cũ btissimis spiritibus glie ꝺditozis assistere pñtẽ dei vultũ cernere: incircũscriptũ lumen videre: nullo moꝛtis metu affici: incoꝛruptiõis ppetue munere letari. hec ille. O vere bonuz ꝺesiderabile: bonũ amabile: bonũ quietũ: bonũ pfectũ: bonuz ab oi malo sepatũ qꝺ deus pijssim? paꝛat laboꝛãtib? p suo amoꝛe. O bonũ indeficiẽs: bonũ excedẽs q̃cunq; tpalia cõmoda, t q̃libet hui? seculi blandimẽta: qꝺ ne gligẽtes pctoꝛes t mibi p momẽtanea hui? tpis bzeuissima psperitate amittãt. Quid dici põt magꝭ ingratũ ꝙ dei iugum refugere ad qꝺ sequit tã copiosa merces. O surdi o stulti t tardi coꝛde ad credẽdũ nõ sit vobis difficile operari bonũ: nõ vos terreat actus virtutuz Estote foꝛtes: estote constantes ad benefaciendum t audite voꝛẽ benigni iesu clamantis in euangelio. Mat. v. c. Merces vestra copiosa est in celis. Ad quã nos ꝓducat ipse filius dei: qui cum patre t spiritusancto viuit t regnat per eterna seculoꝝ secula. Amen.

UVA. BHSC. IyR_227

Feria secunda post dominicā in septuagesima de qualitate conditionis: seu regula bonorum operum quibus peccatores scientes quid eos oporteat facere ad penitentiam animantur. Sermo II

Multi sūt vocati pauci vero electi. Ihesus vbi supra. Existimandum est necessariū esse his q̄ volūt beneficere scire quale hēant in bonis opibus regulari: qm̄ dubia & pplexitates q̄ sup id possent oriri: faciūt q̄dā ignorātes via dñi & salutis pprie ta cepto ppōsito bono deficere. Quare in pñti ꝫmone de cōditiōib⁹ bonoꝝ opeꝝ dicere statui vt sic null⁹ excusare se possit di. nescire q̄d sibi eēt agēdū. Declarabim⁹ itaq̄ q̄ operari bñ volētib⁹ expediat noscere: vt ex hoc magis excitet vnusq̄sq; ad opa virtutū amplectēda. qm̄ ad illa vocat de⁹ pctōres: q̄ nisi n ouerint illoꝝ ozd inē de electoꝝ nūero eē mīme possunt. Idcirco ad tria ꝓsiderāda de bonorū operū nc̄itate & q̄litate ꝫmo ē extēdēdus.

Primū ōr extrinseca operatio.

Scōm exemplaris imitatio.

Tertium charitatiua informatio.

Ad bene operādum cuꝝ facultas adest necessarius est actus extrinsecus nec sufficit intentio sola. Capl'm I

Primo cōsiderādū circa regulam necessariā bonoꝝ opeꝝ ōr extrinseca operatio. Pro cui⁹ declaratiōe queritur. Utrū ad bñ operādū necessari⁹ sit act⁹ extrinsec⁹. Et videt q̄ nō. & q̄ sola intētio bñ operā di sufficit ad salutē. Probat p scōm dicta. Inquit em̄ Greg. in omel. Nunq̄ vacua ē manus a munere cū archa cordis repleta fuerit bona volūtate. Et Bern̄. de b̄ ait Intētio sufficit ad meritū: bona actio reqrit ad exēpluꝝ Et glo. sup illō ps. Dixi ꝓfitebor adūsuꝝ me, votū p opatiōe iudicat. Et Aug. xiij. q. v. c. si q̄d. De⁹ inrogat cor ū manū. Et Jo. Chry. xxij. q. v. c. q̄ piurare. De⁹ nō ex oplō⁹ iudicat ſ ex cogitatiōib⁹ & ex corde & ex pr̄. di. j. c. si cui §. seq. Volūtas remūerat nō op⁹. Et. xv. q. vj. c. si a sacerdotib⁹. Magis ispector cordis est de⁹ q̄ opis. Et volūtas p facto reputat: sic̄ pz i. c. homicidioꝝ. i. c. ois. i. c. nūq̄d. c. no li. i. c. homidiū, & i. c. si ppēa, & pr̄. di. j. vbi super filiabus auctatibus quidā inherētes dicūt nō esse hoi expediēs vt laboret in actib⁹ extrinsecis bonoꝝ operū. ſ sufficit hīe cor bonū & mētē bñ dispositā. Sz in Ninium induci possunt alia dicta sctōꝝ. Ait em̄ Ja. ij. Fides sine operib⁹ mortua est. Et Amb. i li. de officijs. Nō satis est bñ velle nisi studeat etiaz bñ facere: nec satis est iterū bñfacere nisi id ex fonte bono ꝓcedat, ſ est ex bona volūtate ꝓficiscat. q̄ ꝛba notant. xxxvj. di. in. c. nō satis. Et paulus ad Gal. vj. Dū tps habem⁹ opemur bonū. Et Apo. xxij. inducit de⁹ iudex oim. d. Ecce venio cito & merces mea mecū est reddere vnicuiq; ꝫm opa sua. Et Apo. xiiij. ōr de bonis. Opa em̄ illoꝝ sequūt illos. & Mat. xvj. Reddet vnicuiq; ꝫm opa ei⁹. Ex quib⁹ oibus colligit q̄ astringunt oēs salutē volētes acq̄rere nō solū ad bñ volēdū intrinsec⁹: ſ etiam ad bñ operādū extrinsec⁹. Insup pñs euāgeliū explicat manifeste q̄ oparijs tm̄ dominꝰ mercedē tribuēda designat. Pro hui⁹ q̄stionis solutōe notāda est suia do. Boñ. di. xj. ar. j. q. iij. scōi. vbi ait q̄ volēs opari bonū autōp teſt in actū extrinsecū: ant nō pōt. Si nō pōt volūtas reputat ꝓ facto & intētio bona sufficit ad ei⁹ meritū. q̄ vt ōr. ff. de re. iu. l. impossibiliū. Ad impossibile nemo tenet. & b̄ attestat Bz eg. in omel. ſ. Mar. Estimationē regnū dei nō hz tm̄ valet q̄tū hēs q̄tū potes. Si veroꝝ dicit se velle opari bonū & potēs illud nō opat credēs ꝓficere decipit seipz: qz talis volūtas semiplena est & pigra nec rōnē ſtutis hz nisi ducat ad opus. Q̄t sunt tali errore deluſi q̄ cū admonenſ vt bñ faciāt rīdere solent: sufficit nobis intētio nra sicut dicit vsurar⁹ volēs vsuras restituere: & nō restituens sufficit mihi itētio mea: scio q̄ bona hēo volūtatem: & tamē illā nō exequit in re. Sic faciūt adulteri. sic fornicatores. sic & alij pctōres q̄ plurimi. O miserabilem errorem quo fit vt insensati & stupidi suas infirmitates sanare non curant.

Multi volētes bñ opari debēt seq̄ xp̄z i gnali ſ. quo ad obtuātiā dinoꝝ ꝓceptoꝝ ex debito & consiliozū de consilio. Capl'm II

Secūdō ꝓsiderādū circa reglaz necessariā & q̄litatē bonozū operū ōr exēplaris imitatio. Ubi dubiū nō immerito declarādū occurrit. Utrū. ſ. necessariū sit volēti bñfacere seq̄ xp̄m in opibus bonis ea faciendo q̄ ipe fecit. Et p vna pte pbo q̄ sic p dicta sctōꝝ. Inq̄t em̄ petrus. j. cano. ij. c. xp̄s passus est p nobis: vob relinquēs exēplū vt seq̄mini vestigia ei⁹. Et Job. j. can. xj. ca. Qui dicīse i xp̄o manere dz quō ille ābulauit & ipe ambulare. Et Aug. i li. de doct. xp̄i. Ex sacro vnctiōis xp̄ianoꝝ oiz vocabulū descēdit: no mē qō nomē ille frustra sortiſ q̄ xp̄m mīme

UVA. BHSC. IyR_227

imitat. Et Greg. in omel. Qui vestigia xpi dedignant sequi qua temeritate spant ad eius claritatē gaudia cōtenda peruenire. Et in. c. cū venisset. extra de sacra vnctōe. A xpo xpiani dicūt, tanq̄ vncti deriuent ab vnctoyt oēs currāt in odorē vnguēti illi⁹ cuius nomen oleum est effusum. ⁊ Joh. viij. Xps ipe dicebat. Ego sum lux mūdi: qui sequit me non ambulat in tenebris: ſ habebit lumē vite. Et Joh. xiij. Exemplū em̄ dedi vobis yt quēadmodū ego feci ita ⁊ vos faciatis. Ergo p auctoritates p̄dictas cōcludere possumus hoies de necessitate teneri ad suanda opa xpi. ⁊ sic cum xps fuerit paup: ⁊ multi sint diuites: xps virginitatē seruauerit: multi sint ꝓiugati: xps p noctes orauerit: multi in suis lectulis dormiant, xps sine calciamētis incesserit: multi calciamenta deferāt: xps passus fuerit ⁊ mortuus in cruce violenta morte atq̄ terribili ab oibus derelictus: multi moriant morte naturali inter manus ⁊ amplexus charoꝝ. Ergo tales ⁊ oēs alij qui vitā suā aliter ducūt q̄ xps salui esse nō p̄nt. Et ex p̄ñti sequerē q̄ dānabīt totus mūdus: ⁊ q̄ nec sancti essent in paradiso: q: nec ipi fecerūt q̄ fecit xps. Nō fuit ad columnā flagellatus Paul⁹ vt xps. Nō spinis cozonatus Petr⁹. Nō clauis cōfixꝰ Paulus p̄mus heremita, Non nudus s pendens in cruce inter duos latrones magnus Anthonius. Nō felle ⁊ aceto potatus Hieronym⁹. Nō derisus a trāseūtibus Aug. Jgit cū ipi ⁊ alij aliū modū in suis operibus aliāq̄ regulā tenuerint q̄ xps: nō sūt beatitudinē assecuti si auctoritates in hāc partē inducte aliter sanus non exponaūt ⁊ intelligant. ꝓo altera p̄te arguere possumus q̄ nō fit necessariū ad salutē sequi xp̄m ieſuꝫ. nec teneamur opa ei⁹ facere. ⁊ arguo sic. Unusquisq̄ tantū operari bonū meritorū pōt q̄tum cōicat ei gratia: ſ nulli cōicat tata gr̄a q̄ta cōicata fuit anime xp̄i. ergo null⁹ tenet imitari xp̄m: q: illō impossibile esset. Ad solutionē hui⁹ difficultat̄ induco dñm Boñ. d. in apologia pauperū. q̄ in xpo cōtingit reperire triplices actus. Primi respiciūt dignitatē excellentie. Scōi condescensionē misericordie. Tertij informationē vite perfecte. Primi actus respiciūt dignitatem excellentie: vt illi in quib⁹ apparet sua potētia: sicut opera miraculosa, vel sapiētia sicut reuelatio secretoꝝ cordis: vel seueritas iudicij: sicut ejicere vendētes ⁊ emētes de templo dura increpation e arguere pontifices, vel auctoritas officij: sicut sacrm ꝓficere; et manus imponere: ac relaxare peccata. que oia xpo cōueniūt. q: ipe erat de⁹ oipotēs. erat hō. ⁊ exemplar oīm oia scīes. erat index ⁊ erat sacerdos Jn hmōi opibus velle seq̄ xp̄m fatuū esset ⁊ temeritatis: nisi ab ipo q̄s vl ab aliquo a xpo auctoritatē habēte ad talia exequēda fozet deputatus. Jn̄ si q̄s diceret: volo miracula facere: q: si xps fecit: p̄sumptuosus cēsendus esset: nisi ab ipo iesu xpo potestatē hāc accepisset sicut apli de q̄bus dr. Mdat. x. Cōuocatis iesus duodecim discipulis suis dedit illis ptātem spirituū imūdoꝝ vt ejicerēt eos: ⁊ vt curarēt oēm languoꝛē ⁊ oēm infirmitatē. Silr nō licēret alicui reuelare secreta cordiū ⁊ fut̄a cōtingentia q̄ nesciret: q: etsi xps id egit sciebat illa. Nec recte faceret si q̄s conficere vellet sacramētū: q: ⁊ xps id egit: nisi ad hoc ordiat⁹ esset vel a xpo sicut apli: vel ab alijs q̄s xps designauit ⁊ deputauit. Jn̄ verbreuit dicā xpi nō est sequēdus in opibus excellētie ⁊ dignitatis nisi ꝓut est tactū. Secūdi actus i xpo respiciūt cōdescensionem misericordie: vt nup̄tijs interesset: inter hoies familiariter cōuersari in domo pharisei Mdagdalene ⁊ Mdar the Mdatthei publicani: ⁊ zachei publicanoꝝ ꝓncipis: comedere ⁊ bibere cibaria ⁊ pocula cōia q̄ sibi dabant. tunicā incōsutilē nō hisp̄i dā rudēq̄ deferre: ⁊ hmōi. q̄ oia facere voluit nō vt sensualit ati pareret. cui⁹ in eo nulla ꝫdictio inueniebat: nō yt volnptati deseruiret: corpusq̄ suū nutriret in delitijs q̄ ꝓ nobis oibus pativenerat: sed vt in talibus exēplis cōdescēderet imp̄fectis. Jn̄ si oēs act⁹ eius q̄tuꝫ ad apparētiā extitissēt pfecti facile potuissēt hereticī asserere passim ⁊ indistincte ad pfectionis opa oēs teneri ficq̄ dānassent. riq̄ dānassent ciuilē vitā: dānassent tpales dignitates. dānassent artificū officia, dānassēt posfidētes diuitias. dānassent denicq̄ oēs q̄ pfectionis vitā nō, obseruarent. Ueruntamē aduertēdū est q̄ lz actus pfectōis q̄ fuere i xpo viderent imp̄fecti q̄tū ad apparētiā: erāt tñ pfecti pfectōis actus q̄tū ad existentiaꝫ: qm̄ sicut bonū dicit̄ tripliciter: ⁊ malū triplicit ⁊ pfectum tripliciter: ita ⁊ imp̄fectū dr tripliciter. Primo bonū dr tripliciter: q: est bonuꝫ ex gñe. sicut act⁹ trāsiēs sup debitā materiā vt ire ad ecclīam: dicitur ire: orare: ⁊ filia. Et bonū ex circūstātia: sicut act⁹ circunstātijs debitis informatus. vt occidere hoiem: q: lex ita iubet. Est ⁊ bonū ſm se. q̄ nullo mō pōt fieri male fit diligere deū ex charitate. Scōo mañ dicit triplicit. Primo ē aliq̄d malū ex gñe

UVA. BHSC. IyR_227

vt actus trāsiēs sup materiā indebitā: vt occidere hoiem. Est ꝛ malū ex circūstātia: sicut dare elemosynā diuiti: paupibus fame pire ymissis: ꝛ ieiunare ꝓpter inanem gliam. Est etiā malū �means: qō nullo modo pōt fieri bñ: sic obedire deū ꝛ de facto moztalit peccare.

Tertio pfectū ōz tripl'. Est eñ quoddā pfectū ex genere: vt actꝰ difficilis ꝛ excellens: sicut oīa relinquere ꝛ religionē intrare. Est quoddā pfectū ex circūstantia sicut est actus debitis circūstātijs pfectōis informatꝰ sicut fugere moztē nō ex infirmitate ꝛ timoze: ꝑ melioꝛi bono siue q̄tū ad deū siue quātū ad ꝓximū. Est quoddā pfectū means se: sicut inter blāditias ꝛ vana ꝓmissa acerbitatēq; penaꝝ fozti ꝛ leto aīo moztez subire ꝓ xp̄o. Quarto impfectū ōz tripl'. Est quoddā impfectuz ex genere: vt est actꝰ facilis ad quē humana ifirmitas cōiter inclinat: vt possidere pecuniam habere vxoꝛē means suū statū. vti vestibꝰ delicatis ꝛ silia. Est quoddā ipfectū ex circūstātia sic dimittere vestē illā violēter accipiēti ppē fugā maioꝛis iiurie. Est ꝛ quoddā impfectū means se: qō nullo modo pōt stare cū euāgelica pfectiōe sic fugere pauptatē. Bonū ergo means se nullo modo pōt esse malū ꝛ ecōuerso. neq; pfectū means se pōt eē impfectū ꝛ ecōuerso. Sz bene bonū ex genere pōt eē malū ex circūstātia: sicut si aliquis iret ad eccliam vel faceret elemosynā vt placeret hoibus et nō deo. Et malū ex genere potest eē bonū ex circūstātia sicut si iudex maleficos iuxta legū sanctiōes occideret. Jta etiam perfectum ex genere ꝓtest esse imperfectuz ex circūstātia. sicut itraꝛe religionē causa alicuiꝰ cōmodi tpalis consequēdi. Impfectū adhuc ex genere pōt perfectum fieri ex circūstātia sicut facere aliquod opus ad debitū finē charitaꝭ ordinatū ex radice intime charitaꝭ ꝓcedens: sicut declinare moztē nō ꝓpter timoze: ꝑ ꝓpter maiꝰ bonum ꝛ magis necessariū: quēadmodū Paulꝰ fecit q̄n euitauit etiā fugiēs furoꝛē iudeoꝝ: et a fratribus ꝑ murū submissus fuit in sporta. Hoc modo xp̄s bñdictꝰ oīa pfectissime fecit ꝛ oēs actꝰ illiꝰ in q̄bus appet aliq̄ impfectio pfectissimi erant ex circūstantia charitaꝭ sue. Quoꝛsit vt maioꝛis pfectōis fuerit in ꝓpo cibus ꝛ potus q̄ in ioh̄e baptista illoꝝ abstinētia maioꝛis pfectiōis in eo conuersatio cum hoibus q̄ solitudo iobis in heremo: q̄m hec ꝛ silia puēiebāt ex fonte sue ardētissime charitatis. Nā sicut humana assumēdo naturā in nris quidē factꝰ est ḥ̄illis: ꝑ in ꝓpꝛijs remansit excelsus: sic ex summe charitaꝭ dignatione ad actus quosdā nr̄e imbecillitati ꝛ impfectioni ꝓformes deꝑmit ꝛ a summe pfectionis rectitudine nō curuat. ꝛ iō talia opera in ipo pfecta fuerūt. neq; acceptāda est sniꝫ falsa illoꝝ qui dicūt q̄ pfectio et imperfectio differt sicut duo ẓria: vt rectitudo ꝛ distoꝛsio iustitia ꝛ pctꝫ: gl̄ia ꝛ ignomia: vita ꝛ moꝛs Sed bene verū est q̄ magis differūt sic magis bonū ꝛ miꝰ bonū magis meritoꝛium et miꝰ meritoꝛiū. ideo nullo modo valet cōsequētia. ꝙginitas est cōmendabilis. ergo matrimoniū est vitupabile. ꝙginitas est bona. ꝙ matrimoniū est malum. q̄ hec duo non differunt sicut bonū ꝛ malū: ꝑ sicut bonū ꝛ meliꝰ Jdeo Aug. in libzo de bono cōiugali ait. Bonum erat quod Martha faciebat occupata circa ministeriū sanctoꝝ. ꝙ melius q̄ maria eius sozoꝛ. Bonū Susanne in cōiugali castitate laudamus: ꝑ tñ ei bonum vidue anne ac multo magis Marie ꝙginis ante ponimus Bonū erat quod faciebāt qui de substātia sua xp̄o ꝛ eiꝰ discipulis ministrabāt: ꝑ melius q̄ faciebant qui oēm substantiā dimiserunt vt xp̄m expeditius sequerenꝭ. hec ille. Tertij actus in xp̄o respiciūt informatione vite perfecte: sicut ꝙginitatem ꝛ pauptatem extremaꝝ suare ꝛ similia. Jn his operibus nō tenemur xp̄m sequi: nisi vel inquātū volumus: sicut si voto nos astringeremꝰ ad obseruātiā dīnoꝝ consilioꝝ: vel in casu quo extrema necessitas expostularet: velut si aliquis moztē patereꝭ: vt nō negaret xp̄m: idcirco maliꝰ iudices sunt qui ex opibꝰ pfectionis in xp̄o aut sanctis eiꝰ consideratis: eos lacerant in q̄bus talia opa nō reluc̄et. Si eñ vident sacerdotez aut clerici cum vestes sibi ꝓuenientes ferentem: ꝓtinus susurrātes illū redarguūt ꝛ dicūt. nō sic fecit xp̄s. Si vident platō means sui gradꝰ dignitatē honozata familia associatū: ꝓtinus asserunt nō fecit sic xp̄s nec petrus. Si videt religio ꝙsum appoſita sibi cibaria: lz q̄nq̄ delicata: nec ꝺ sue regule aut statutoꝝ suoꝝ phibitionem comedētē seu vestimēta sibi cōcessa habentez aut eāntē inꝺueniēte legitima cā: statī clamant. Non sic fecit Dñicus. nō bñdictus. nō deniq; ipe Fr̄ancisc̄us. Reputāt ex his malos ꝛ dānādos platos clericos religiosos temporales dños ciues nobiles ꝛ artifices oīs q̄ nō faciūt q̄ xp̄us fecit ꝛ sancti O rudes ītellectus. o arida ingenia. o temerariū dānabileq; iudiciū q̄ diui Hieronymi ḥbis cōfundit. Jnquit eñ ipe ad demet. scribens. Pro-

UVA. BHSC. IyR_227

hibenf mala: ꝑeipiunf bona: ꝓcedunf media suadenf ꝑfecta. ℑn duob⁹ ꝑmis oē pctm̄ concludif. reliq̄ ꝯo i nr̄a ꝓsita sūt ptāte. vt aut vtamur ꝓcessis ac licitis, aut ob mal⁹ ꝑmiū ea q̄ nobis ꝑmissa sunt respuam⁹. ℏ ille. Dicendū igit᷑ ꝙ tenemur sequi xp̄m in generali nō in ꝑticulari, i. vt bñ faciam⁹ ꝑuātes mādata dei qō ipe docuit qñ adolescētulo eū interrogāti t dicēti, magr̄ bone q̄d boni faciā vt habeā vitā eternā. Rndit. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Jō in q̄libet statu volētes seruare dei mādata poterūt obtinere vitaz eternā. Hoc dico de regib⁹, hoc de ꝑncipibus: hoc de militib⁹: hoc de mercatorib⁹: hoc de religiosis hoc de secularib⁹: hoc de ꝛginib⁹: hoc de ꝓiugatis, hoc de oibus denicz mūdi hoibus.

Qz semp homo debet bñfacere etiam si sit extra charitatē t de vtilitatibus bonoꝝ que fiunt in pctō mortali. Capm̄. III.

Ertiū cōsiderandū circa regulaz necessariū t q̄litatē bonoꝝ operū dicit charitatiua informatio. Solēt enim quidā trepidare t in scrupls nō cōfidētes: q̄a facules se cognoscūt ad ruendū in pctā: ne bñ faciēdo laborē t tps amittāt. Pro q̄b⁹ in hac vltima ꝓte disputandū est. Utrū bona fcā in mortali pctō sit alicui⁹ valoris. Et arguit ꝓ sit nō. Primo ex ꝛbo Greg. in omel. Nec hz aliq̄d viriditaf ram⁹ boni operis si nō mānet in radice charitaf. Scōo quia apl's ait. ſ. Cor. xiij. Si linguis hoim loquar t āgelor: charitatē aūt nō habeā fact⁹ sum velut es sonās aut cymbalū tinniēs. Et si habuero ꝓphetiā t nouerim misteria oia t oēm sciam: et si habuero oēm fidē itaꝝ mōtes trāsferā: charitatē aūt nō habuero nihil sum. Et si distribuero i cibos pauperū oēs facultates meas: t si tradidero corp⁹ meū ita vt ardeā: charitatem aūt nō habuero nihil mihi ꝓdest. Et ad idē est tex. ſ. q. ſ. c. vide. t in. c. teneam⁹. et est tritū vsitatūq̄ dictū. Opa in pctō mortali facta ad nihilū eē ꝑtinua. Sz in oppositū est auctas Aug. in li. de li. ar. di. Nullū malū impunitū: nullū bonū irremuneratū. Pro hui⁹ dubij declaratōe tria sūt videda. Primū q̄diu dz q̄s extra charitatē eē t in statu pcti Scōm q̄d est bonū in charitate factū esse meritoriū vite eterne. Tertiū an illi q̄ sūt in statu pcti adhortādi sint vt bñ faciāt. Primū videndū q̄diu dicaf q̄s eē in statu pctī t extra charitatē. Et in hoc nō pauci solent grauiter errare tenētes ꝙ post pctm̄ mortale cōmissū vsq̄ ad ꝓfessionē sequentē semp̄ hō pctō⁹ sit extra charitatē. Sed ego dico ꝙ post peccatū mortale vsq̄ ad ꝛtritionē sequētē homo ē in statu pcti. ita ꝙ si vn⁹ nunc peccet: et hinc ad vnā hozā: vel ad vnā diē: vel ad vnū annū: vl ad plures nō ꝛterak: q̄diu nō conterit semp est extra gr̄am t charitatē: t bona p eū facta in pctō fieri dicunf. Si q̄s ꝯo post mortale cōmissum statim aut paululū post eēt cōtrit⁹ et a ꝛtritione vsq̄ ad ꝓfessionē sequentē vel vsq̄ ad aliq̄ō aliud pctm̄ mortale p eū nouit ꝑpetratū bona aliqua faceret: illa essent fcā in charitate. Qualr aūt p ꝛtritionez anima iustificef: t quare ꝓfessio vltra illā sit necaria pleni⁹ dicef in sequētibus. Scōm videndū est q̄d est bonū in charitate factū esse meritoriū eterne vite. Et dico ꝙ cuz in beatitudine sanctoꝝ def gradus: q̄ nō oes equalr illam pcipiūt q̄to plura q̄s in charitate opaf bōa tāto plures illi⁹ beatitudinis grad⁹ meretur: vrputa si aliq̄s operaf decē i bona charitate possibile est ipm in btitudine sublimari ad eq̄litatē angeloꝝ. Si idē supadderet alia decez bona: posset equari gl'ie archangeloꝝ. t q̄to magis in bono ꝑficeret t bonis bona addoret. tanto alti⁹ cōscenderet ad altiozē beatitudinis statuz. De illo ergo qui in pctō mortali opaf bonū: dico ꝙ nihil meref de cōdigno q̄ tuz ad meritū vite eterne. Unde posito ꝙ aliquis in statu peccati operatus esset tot bona quot oēs sancti simul. si ad pniam rediens ꝑpter illa moriaf in statu salut̄: nihilomin⁹ ex opib⁹ illis nullū gradū beatitudis obtinebit t hz in statu pcti fecerit illa bona que fecerūt illi qui meruerūt esse cū angelis: aut illi q̄ meruerūt esse cū archangelis: aut illi qui meruerunt esse cuz virtutib⁹: dnationib⁹: ꝓncipatibus: potestatibus: throno⁹: cherubin et seraphin: tamen ꝓpter illa talis non merebitur esse etiā in infimo angelorum loco et ordine. Et hoc modo bonum in pctō mortali factuz dicif nihil esse nihilq̄ ꝑdesse. ſ. quoad meritū eterne vite. Tertium videndū est an illi q̄ sūt in statu peccati mortalis monendi sint et ad hortandi vt bñ operf t bñ faciāt. Et dico ꝙ fic dūmō operf bono aīo t intētione honorādi deū. eiq̄ ac ei⁹ eccl'ie obediēdi. q̄ talia bona semp vtilia sunt sempq̄ fructuosa. nec patif de⁹ liberalissim⁹ inane esse laborē quozūcūq̄ opantiū bñ. q̄n imo vt p̄z in ꝑmone ꝑcedenti c. ij. ipe est q̄ obstinatos t duros sua gr̄a gratis data monet vt velint t operf bonū. Ꝺ deo est a deo o peccatores nequissimi. Si q̄n vob firmātib⁹ meritē in aliquo yko delictoꝝ de quo

UVA. BHSC. IyR_227

emendari nō vultis: veniat in corde vt faciatis aliqō bonū. vt teiunetis: vt ozetis: vt visitetis ecclias. vel elemosynas paupib⁹ erogetis ⁊ filia. Audite vocem dei ⁊ facite qō imittit i sio vro, nō laborabitis etiā i pctō bñfaciēdo absq; mercede. Et vt id clari⁹ videat oīb⁹ assignabo nouē vtilitates q̄ puenīūt ex bono facto in mortali pctō q̄ ponūt ab Alexā. de al'. in. iiij. volumie summe. q. lxxxv. mē. iij. ar. f. ij ⁊. iij. Pria ōr delectatōis. scōa satisfactionis tertia diminutionis. qrta augmētatōis. qnta liberatōis. sexta dispositōis. septima ꝺtinuationis. octaua alleuiatōis. nona glificatōis.

Pria vtilitas q̄ puenit ex bono facto i pctō mortali ōr delectatōis. Valz nāq; tale bonū ad delectationē ⁊ iocūditatē mētis. Hic pbōsit in. iij. etb. Nullus est q̄ nō gaudeat bonis opatōib⁹. Et in. ij. rheto. Bñfacere ⁊ bñ pati delectabilissimū est ꝑm naturā. Et. ix. ethico. Boni opatio studiosa delectabil' ē ꝑm se ipaz Et Tull⁹ in lib. de senectute. Cōscia bñ acte vite multozūq; bñfactoꝝ recordatio iocūdissima ē. Scōa vtilitas ꝓuenīēs ex bono qō fit in pctō mortali ōr satisfactio. Per illud q̄dez satisfit ꝓcepti dei ⁊ eccliē: ⁊ inobedie pctm vitak. nā si q̄s i pctō mortali exīs tenet officiū diuinū dicere: si illud omittit mortal⁹ peccat si ho illud psoluit: satisfacit ꝓcepto. Sicut ēt si laic⁹ obligat dieb⁹ festiuis audire missaz: iz i pctō mortali sit: si illā exōtēptu omittat aliō pctm mortale icurrit. si vero audiat: ꝓceptuz ipleuit Tertia vtilitas ōr diminutio. Valet bonū in pctō mortali factū ad diminutionez tpalis pene. Merent siquidez pctōres q̄nq; nō solū puniri eternal'r: ꝙ tpal'r flagellari. Sz ppt bona que faciūt: de⁹ tpalis pene mitigat seueritatē. Quot putam⁹ esse sodomitas: vsurarios: ⁊ sacrilegos: homicidas: puiros: blasphemos: ⁊ sceleratissimos homies quos nisi seruarēt bona que faciūt: exterminaret terra potētissim⁹ de⁹. Sz eos suffert: eos tolerat: eisq; que mala in ꝑsenti vita merent suspendit. ideo ꝙ to magis quis voluntatē suā sentit ad pniam min⁹ dispositā: tanto magis conat⁹ ōr facere aliqō bonū. vt sic saltē vitare possit terribilia iudicia dei. Quarta vtilitas ōr augmētatiōis. Adauget siquidē de⁹ his qui in peccato mortali aliqua sua ꝓcepta seruare cōtēdūt tpalia bona: quibus dat salubrē aerē: fertiles agros: arméta fecūda. vberes fructꝰ: letā familiā: amicoꝝ coptā: sanitatē letitiā: honozis excellētiā. ⁊ alia similia. Propterea dicit de⁹ peccatozibus oīb⁹ illud Esa. j. Si voluerit is scz adhuc in pctō exīstentes bñfacere ⁊ audire ritis me bona terre comedetis. Quinta vtilitas dicit liberationis Liberat ꝑfecto bonū a pctozib⁹ operatū a ptāte diabolica. ꝙto enī quis magis abundat pctis: tanto maiozem auctozitatē sumit diabol⁹ ꝺtra eū. ⁊ ꝑm multitudinē pctoꝝ ita iusto dei iudicio ꝓmittit vexare ⁊ molestare malos aiaz ⁊ cozp⁹ simul qñq; ledendo: sed cū inter tot pctā interserit aliqō opus bonū: pñsim⁹ de⁹ restringit audaciā ei⁹ Tāq; magna est opis boni vis etiā in pctozib⁹ vt nō solū diabolo resistere. sz etiā illū vincere valeat ⁊ expugnare. Est de h ēxē plū. Greg. in dial'. li. iij. c. vij. de iudeo illo nō baptizato q̄ nocturno tpe exīstens sub q̄dam antiquo tecto: ⁊ in heremo sito idolis ꝓsecrato: signo crucis tm̄ cōmunit⁹ demones oēs q̄ ibidē ꝓuenerāt terruit atq; fugauit. cui demones ipsi ꝓpt signū crucis tm̄ nullā molestiā inferre potuerūt. Sexta vtilitas ōr dispositio. Valet adhuc bonū factū a pctozib⁹ vt magis dispositi sint ad suscipiendā gram dei vocantis ⁊ eos illustrantis ad pniam. vñ de eo qui nō est paratus pctā dimittere. Greg. ait de pe. di. v. in. c. falsas. Nec tm̄ desperet et interim quicq̄d poterit boni facere hortamur vt faciat: vt ops de⁹ coz illi⁹ illustret ad penitentiā. Hic Alex. in. iiij. volumine summe. q. lxx. mē. i. ar. iiij. ꝙsulit his q̄ nō sunt pati sua pctā relinq̄re vt semel in anno ꝑm eccliē statutū sacerdoti se repzesentēt: eiq; dicāt oza ꝓme ad deum pater: qz tale pctm̄ habeo quod dimittere nō ꝓpono. Et hoc inquit ipe possibile esset vt qui credebat ꝓposituz malum mutare nō posset: tantā a deo assequatur gratiā vt mutetur in alterū virū: ⁊ de non cōtrito fiat contritus. Sic ⁊ Rich. in. iiij. dist. xx. ar. iiij. q. j. cuz querit an valeant existentibus in mortali indulgētie sacre ⁊ relaxatōnes q̄s facit ecclesia. Rñdit q ꝙis non possit fieri remissio pene manente culpa: ⁊ et consequēti existentes in mortali indulgentiā non consequantur. tm̄ si faciunt illud quod continetur in forma indulgentie ꝓdēter faciunt. quia bona facta in mortali pctō pctōꝝ de cōgruo disponūt ad pniaz: ⁊ illa mediāte ad suscepti onē gre ⁊ remissionis pctoꝝ ꝓ diuinā miam Hec Rich. Et qō ipse doctissime loquit marie egyptiace peccatricis exemplum roborat ⁊ cōfirmat: que ex alexandria vbi. xvij. annis libidini publice debuierat discessit vt iret hierosolymā cū his qui ibant ad adozandū crucem xp̄i non eo ꝓposito vt a turpitudine sua

UVA. BHSC. IyR_227

desisteret: ꝙ tm̃ vt modicū illud bonū ipa cū aliis oparet. In itinere nauigādo naue suus corpus pstituit: cū tandē hierosolymā aduenisset tercio tētans ingredi templū t tāq̃ me retrix repulsam passa a dño tacta se cōuertit ad lachrymas: pctā deflere cepit: que iam cognoscebat illa abhorrebat: illa detestabat: illa ampli⁹ nō psequi pfirmabat: clamabat ad dñm. Adhere mihi: q̃ peccaui nimis. Clamabat ad ꝯginē matrē. Succurre t tu mihi clemētissima genitrix dei. Ecce iā tertio ingredi volui ecclīam vt adorarē crucē filij tui in qua pependit p me peccatrice t viliter vt mereor electa sum. Succurre tu mihi o fons pietatis o mie speculū. Et audiuit vocē de celo dicētē sibi. Si trāsieris iordanē salua eris. Qua voce cōfortata iterū ad ecclīam accessit ac eam libere intrauit absq̃ ꝺictōe: t cū lachrymis t compūctiōe cordis deosculata crucē: foras pdijt affuitq̃ illi psona quedam venerabilis tot nūmos illi afferēs q̃t ad tres panes emēdos sufficere potuere. Quib⁹ empt̄ trans iordanem petijt. ibi. xvij. ānos oroni ꝓplatiōi t deuotioni insistēs. tres tm̃ illos panes consumpsit. Multiplicabant fidē ex miraculo dei: ita q̃ toto illo tpe illā cibarunt. Ibi etiaz xvij. alijs ānis supuixit sine cibo t potu: gra dei t cibo celesti recreata. Ibi abbatē zosimaz defta pcurrentē spū pphetico nouit. noie p prio eū vocauit: bñdictionē ab eo petijt: t vitā suā illi reuelauit postulauitq̃ vt sancto dñice resurrectiōis die ad ripā iordanis sctissimuz sacramētū dñi ferret ibiq̃ illū expectaret. Di stabat locus ille a iordanis flumine p dietas xxx. Recessit zosimas fecitq̃ q̃ maria hūilit petierat t ipa die pasce stās in ripa iordanis vidit eam venientez t facto crucis signo supaquā siccis pedibus ambulantē. Et cum pueniss et ad eū reuerendissime cōsone suscepta p eandē viā redijt ad locū vñ recesserat. Eadez eni die p angelos deportata fuit p oē spaciū illud quo distabat locus ad quem redijt a iordane. Sequēti ꝺño anno ad locū illū zosimas puenit viditq̃ in terra mariā iacentē corpusq̃ ei⁹ examine ad caput ꝺño scripturā quādā dicentē. Sepeli zosima marie corpusculum q̃ die pasce qua a te sacm venerabile suscepit migrauit ad dñm. intellexitq̃ q̃ nō nisi angeli portauerāt eā qñ p. xxx. dietas vna die iter pfecit. Et cum de sepultura ei⁹ sollicitus zosimas cogitaret. nec haberet modū effodiendi terrā vidit leonē ferocissimū ad se gradientē qui fortiter cepit fodere sepulturaq̃ locū cōuenientissime pparauit in qua recōdito corpe ancte leo viā suā tenuit t zosimas ad suā cellā redyt in dño ꝓsolatus. O admirabilis bonitas patris nostri dei qui nō respicit peccata hoim cū redeūt ad pniam: nō negligit etiā pctōres ad pniaz illustrare si t ipi bonis operibus se adiuuare voluerint. Septima vtilitas ꝺ ꝓtinuatio. Valet bonū in mortali pctō factū ad ꝓtinuandū t pseuerādū in bona vita. facili⁹ eni pōt pseuerare in bono q̃ bñ facere pseuenit q̃ q̃ bñfacere nūq̃ didicit sicut diffusius dixi in tractatu de ꝓtutib⁹ 6mone j.c. ij. Dinc sapiēs. Eccli. xij. ait. Non est ei bene q̃ assidu⁹ est in malis. Octaua vtilitas dicitur alleuiatio. Posito eni q̃ qs i pctō mortali faciēs bonū ꝓpter suā ipniam esset dānat⁹ ꝓtute illi⁹ bonu penā fortius sustineret: leuior ei fieret. Unde Aug. in ench. ait. Tale bonū facit vt tolerabilior fiat dānatio. Nona vtilitas ꝺ glorificatio. Nam si pctōr per penitētiā moriaf in statu salutis t p illum obtineat vnum gradū beatitudinis: in eo gradu erit cū ampliori gaudio accidētali ppt bonū q̃ ō in pctō mortali fecit q̃ si illud omisisset. Animemt ergo oēs t iusti t pctōres ad bona opera ppter que pijssim⁹ deus puocaf t ipse etiā pctores eq̃nimiter ferre eisq̃ sua beneficia innumera imptiri largiēs hic gratiā t in futuro gloriā in qua viuit t regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Feria tertia post dñicā. in. lxx. de his q̃ moueri habent penitentes ad obediendū deo: t qualiter oēs hoies studere debēt ad ꝺuandū precepta altissimi. Sermo III

Alti sunt vocati pau

m ci ꝺo electi. Iterum vbi. s. Data est ab oñipotēti deo suo digito ꝺcepta lex mādatoꝝ ad q̃ obꝺuāda oēs hoies cōuocauit: ꝙ pauccissimi repiunf q̃t decet tā excelso t gl'iosissimo dño obedire velint: nec recte excusare sepūt dñoꝝ ꝺceptoꝝ trāsgressores: qs oēs voces scripturaꝝ excitāt t inuitant ad obedientiā dei. Et q̃ vt ꝓmissum ei 6mone ꝓcedēt: merces et ne vite nō daf nisi ꝺuantibus dei mādata. id circo in 6mone de his q̃ merito inducūt nos ad ferendū iugū obedientie dine ero dictur⁹: ve ꝺficihi q̃ ad pniam redire disponūt magis animemt ad exequenda opa bona t esse valeāt de numero illoꝝ paucorum q̃ electi erūt. Notabimus ergo tria eē illa que nos ad dei obedientiā precipuet pncipaliter ꝺbent ꝺmmare.

UVA. BHSC. IyR_227

Primum est legis excellentia.
Secundum dei reuerentia.
Tertium obedientie efficacia.

De excellētia mosayce legis: t q̄re nō suak a nob nisi quo ad p̄cepta mozalia. Capi. I.

Rimū qō nos aiare t ꝺducere ꝺz ad obedientiā dei ꝺz legis excellētia Mādak quidē nobis t iniūgit seruare legē excellētissimā ꝓtinētē p̄cepta virtutū: vt dicit Alex. de hal. in. iij. volumine sūme Sed ꝓ clariori itelligentia huius partis tria erunt dubia declaranda.

Primū vtrum lex diuinozū p̄ceptozuz sit a bono deo data.

Secundū vtrū lex moysi sit a nobis cōuenienter obseruata.

Tertiū vtrū in p̄ceptis decalogi sit regula salutis sufficienter assignata.

Primū dubiū declarandū vtrū lex diuinoz p̄ceptozū sit a bono deo data. qz lex illa est ea quā moyses dux ppli hebreoz tulit t promulgauit. Et statim offerunt se heretici asserētes illā legē esse nō a deo. ꝫ a principe tenebrarū Et arguebāt ꝺm q̄ Aug. ꝺicē in li. ꝺ aduersariū legis t ppbaz ꝺicētes. Dei pfecta sūt opera ꝫ lex moysi erat ipfecta ꝙDeu. vij. Nihil ad pfectū adducit lex. ꝫ nō erat op⁹ dei. Sz sctus Tho. s. ij. q. xcviij. ar. ij. ad. s. ar. rñdit q̄ lex illa p illo tpe bona erat t optima: lz ipfecta sit respectu tpis euāgelij t legis gre. Ꝺō aūt fuerit a bono deo: ꝓbat tripliꝝ. Primo ex moysi sctitate. Scꝺo ex xpi auctē. Tertio ex legis bonitate. Primo ꝓbat ex moysi sctitate. Ipe equidē legislatoꝛ sciētiaꝝ t amic⁹ dei fuit amatoꝛ virtutiꝝ t iustitie: sanctioꝛ numa põpilio q̄ ꝺm Isido. vj. ethymol. leges ꝺedit romanis t phoroneo q̄ greci t mercurio thrimegisto q̄ egyptijs. t ipso lycurgo q̄ leges tulit Lacedemonijs ꝺe q̄b⁹ oib⁹ ē. c. moyses. ꝺi. viij. ꝺecretoꝛū. De sctitate vero moysi loquit sapiens Eccli. xlv. cū ꝺe eo ꝺicit. Dilect⁹ deo t hoib⁹ moyses cuius memoria in bñdictione est. Sibi sem illum fecit in gloria scoꝝ. t magnificauit eū in timore inimicoꝝ. t in verbis suis monstra placauit. Glificauit illū in cōspectu regū. t vnxit illū coꝛā ppl'o suo t oñdit illi gloriaꝫ suā. Ipe in fide t lenitate ipius sctm fecit illū. t elegit eū ex oi carne. Audiuit eū t vocē ihūs. t induxit illū in nubē. t dedit illi coꝛ ad p̄cepta t legem vite t ꝺiscipline. Et Nūeri. xij. ꝺe eo ꝺz. Erat moyses vir mitissimus sup omnes hoies qui morabant in terra. Et Exodi. xxxiij. recitat hystoria quā fr moyses ieiunādo quadraginta ꝺies t quadraginta noctes legē accepit a dño. Et Act. vij. Stephanus leuita accusanti bus eū quasi male sensisset ō lege t ꝺe moyse rñdebat ꝺi. Moyses fuit grat⁹ deo. t erudit⁹ oi sapiētia egyptioꝝ. t erat potēs in verbo t in opib⁹ suis. t infra. Hic est moyses de quo ꝺixit de⁹ filijs isrl. Prophaz vobis suscitabit de⁹ de fratrib⁹ vris tanq̄ me ipz audietis. Et infra. Accepistis legē in ꝺispositiōe angeloꝝ Et Gal. iij. apls inqt. Lex data est p angelos in manu mediatoris. Scꝺo ꝓbat q̄ lex moysi a bono deo fuerit data ex xpi auctē. natura Matth. v. ꝺixit. Nō veni soluere legē ꝫ ad implere. Si igit fuisset lex a principe tenebrarū non impleuisset, eā. Et Luc. ij. ꝺz postq̄ impleti sunt ꝺies purgatiōis marie. ꝺm legem moysi: tulerūt illū i hierlm vt sisteret eū dño sicut scriptū est in lege dñi. Et Luce. xvj. Habent moysen t pphetas audiāt illos. Et Luce vltimo. Necesse est impleri oia que scripta sunt in lege moysi t pphetis t psalmis ō me Et apli scientes volūtatem xpi de lege moysi eis predicata illā cōmendarunt. Unde Paulus ad Rom. vij. ait. Lex quidē sancta t mādatū sanctū ē. Et. s. Thim. j. Scimus autē qz bona est lex si quis ea legitime vtat. Tertio ꝓbat q̄ lex fuerit bona ex legis bōitate: qz lex illa homines ordinabat ad bonum illud precipiendo t malum p ꝛohibendo. non enim ꝺyabolus legem tulisset per quam homines fierent boni t ꝺyabolus ipse esset cōfundendus. Secundum ꝺubium ꝺeclarandum erat vtrum lex moysi sit a nobis conuenienter obseruata. Et videtur q̄ non. quia nos illius legis sumus manifestissimi violatoꝛes, nam in lege illa multa ꝺantur p̄cepta q̄ nō obseruantur a nobis. vtputa p̄ceptum ꝺe sanctificatione sabbati. Exodi. xx. ꝺe celebratiōe scenophegie pasche: pēthecostes, ꝺe esu agni paschalis. ꝺe lapidatiōe fili mobedientis, mulieris adultere et violantis sabbatum. ac ꝺe alijs omnibus ꝺe quib⁹ habetur in libro Leuitici. Numeroꝛum. t Exodi in pluribus capitulis. Sillex illa bona erat. t christus illam impleuit ea faciens que t iudei faciunt perseueranter. quomodo possunt christiani ea ꝺimittere absq̄ peccato? Ad hanc ꝺifficultatez ego respondeo ꝺm Alexandrum ꝺe halis in tertio volumine summe questione. xxviij. mēbro secundo. articulo primo. §. j. Et Thomā in secunda secunde. questione. xcix. articulo quarto q̄ in lege moysi tria erant genera preceptoꝛum. Judicialiū cerimonialiū. mozaliū.

UVA. BHSC. IyR_227

Primo in lege illa erāt p̄cepta iudicialia q̄b⁹ plectebant delinquētes ⁊ punieb̄ant rei. Sz seueritas taliū p̄ceptoꝝ finē habuit i ad uētu ihesu xp̄i redēptoris p quē facta est pax inf deū ⁊ hoies pctōres. Ex hoc inq̄t Hiero. ad Damasum papā de filio pdigo. Lex q̄ppe iusticie tenax clementiā nō hebat: ꝑ quicūq; adulter: fraudator: homicida: et vt breuiꝰ dicā mortali crimine detinebat nulla venia peniteūtie laxabat a crimine. oculū p oculo. dēte p dente. aiam p aīa iubebat exoluere. Sed misit de⁹ filiū suū natū ex muliere factuz sub lege q̄ austeritatē legis euāgelij gra tēpauit. Unde apl's ecclesijs scribēs. Sra inq̄t vobis et pax a deo pr̄e ⁊ dño ihesu xp̄o. Sra que non ex merito retributa est: ꝑ ex donante cōcessa. Pax ḡo qua deo reconciliati sumus habentes ppiciatorē dñm nr̄m ihesum xp̄um: et ipse est ppiciatio p pctis nr̄is. hec ille. Ideo dicēdū q̄ p xp̄m dñm liberati sumus ab onere iudicialiū p̄ceptoꝝ ⁊ a timore penarū legi q̄ non obligabant quātū ad hoc nisi vsq; xp̄s veniſſet q̄ adultere dixit. Job. viij. c. Nec ego te cōdemnabo. vade et iā amplꝰ noli peccare.

Scōo in lege erāt p̄cepta cerimonialia. de q̄bus scribit Exod. xviij. Esto tu pplo in his que ad deū sunt: ostēdasq; ei cerimonias ⁊ ritū colendi deū. Hec p̄cepta cōtinebant oīa ad dei cultū ptinentia: de quibus in tractatu de legib⁹ deo dāte tractabo distincte. Jō nūc sufficit declarare quare illa obseruare p̄eter mittimus. Et dico q̄ id facimus rōnabiliter ⁊ absq; pctō: q̄m oēs cerimonie veteris legis vmbra erāt ⁊ figura eoꝝ que p xp̄m erāt gerenda. Ideo aduenīēte veritate cessāt figura. vñ apl's ad Heb. x. dicebat. Umbrā hñs lex futuroꝝ bonoꝝ nō ipam imaginem rerum. Umbra siquidē mīn⁹ est q̄ imago: tā q̄ imago ptineat ad nouā legē. vmbra ad veterem. Et iterum Col. ij. Nemo vos iudicet in cibo nec in potu: aut in parte diei festi: aut neomenie aut sabbatoꝝ q̄ sunt vmbra futurorū. Et Aug. in. vij. li. de ciui. dei. c. xxxij. de hac re sic pulchre loquit. Oēs em̄ nō solū pphetie que in verbis sunt: nec tm̄ p̄cepta vite que mores ho im pietatē q̄ꝫ formant: atq; illis lr̄is continent: verūetiā sacra sacerdotia tabernaculū siue templū cerimonie ⁊ dies festi: et q̄cq̄d aliud ad ea seruitutē ptinet que deo debēt: et grece pprie latria ōnea significarūt ⁊ prōnunciarūt que ppter eternā vitā fidelitū iplenda cōfidimus: hec ille. Sed cōtrā arguere possum⁹: q: cerimonie veteris legis nō cessauerūt in xp̄i aduētu. Primo q: Baruch. iiij. dicit. Hic est liber mādatoꝝ dei: ⁊ lex que est in eternū: sed ad legē ptinēbāt cerimonie: ergo durature erāt in eternū. Scōo obijcit: q̄a oblatio leprosi mūdati ad legis cerimonia p tinet. sed etiā in euāgelio p̄cipit leproso mūdato: vt hmōi oblatioes offerat. ꝗ cerimonie legis veteris non cessauerunt xp̄o veniente. Tertio obijcit ex eo q̄ circūcisio erat institūta in signū fidei abrae. obſuatio aūt sabbati ad recolendū bñficiū creatiōis. ⁊ alie solēnitates legis ad recolendū alia dei bñficia: sed fides abrae est semp imitāda etiā a nobis: ⁊ beneficiū creatōis ⁊ alia dei beneficia semp̄er sunt recolēda. ergo ad minus circūcisio⁊ solēnitates legis cessare nō debuerūt. Rñdeo ad hec oīa ꝑm Tho. ſ. ij. q. ciij. arti. iij ad. ar. Ad p̄mū q̄ lex vetus ōr esse in eternū ꝑm moralia quidē simpl'r ⁊ absolute: ꝑm cerimonialia ḡo quātū ad veritatē p ea figuratā. Ad scōs dicendū q̄ mysteriū redēptionis humani generis cōpletū fuit in passione xp̄i. vnde tunc dñs dixit. Cōsummatū est. Joh. xix. ideo tūc total'r debuere cessare legalia tā veritate eoꝝ consummata. In cuius signū in passione xp̄i velū templi scissum est. Mat. xxvij. ⁊ ideo añ passionē xp̄o p̄dicante ⁊ miracula faciente currebat lex ⁊ euangeliū: quia iaz mysterium xp̄i erat inchoatū: ꝑ nōdū cōsummatū. ⁊ ppt̄ hoc mandauit dñs ante passionē suā leprosō vt legales cerimonias obseruaret. Post passionē vero xp̄i vsq; ad tp̄s euāgelij diuulgati legalia cū euāgelio currebāt nō de necessitate sed ex q̄dā cōgruitate ne scādalizarent iudei Ideo Paulus circuncidit Timotheū: qui ex mr̄e iudea erat. Titū vero quia simpl'r erat gentilis circūcidere noluit: vt in circūcisione Timothei ostēderet sacramēta legalia nō debere dānari. ⁊ in b̄ q̄ titū circūcidere noluit ostēderet ea nō esse necessaria. post diuulgatum aūt euangeliū sunt oīa p̄hibita ⁊ mortifera. Concordat his Alex. in. iiij. volumine summe. q. vj. mē. v. ar. iij. et. iiij. ⁊ Ric. i. iiij. di. ſ. ar. vſ. q. iiij. ad. ij. ar. Ad tertiū obiectū sic rñdit Tho. vbi. s. q̄ fides abrae fuit cōmēdata in hoc q̄ credidit diuine p̄missioni de futuro semine in q̄ bñdicerent oēs gētes. ⁊ ideo q̄dū hoc erat futurū oportebat ꝓtestari fidē abrae in circūcisione. sed post q̄ iam hoc est pfectū opz alio signo declarari. ſ. baptismo q̄ in hoc circūcisiōi succedit. ꝑm illud apl's Col. c. ij. Circūcisi estis circūcisiōe ñ manufctā: ꝑ

UVA. BHSC. IyR_227

in circūsione xp̄i cōsepulti ei in baptismo in q̄ t resurrexistis p fidez opationis dei.hec ille. De sabbato aūt qō significabat p̄mā creati onē dicim⁹:qz mntatū est in die dñicum in q̄ cōmemorak noua creatura inchoata in resurrectōe xp̄i. Simlr alijs solēnitatibus veteris legis noue solēnitates succedūt.qz beneficia illi ppl'o exhibita significāt bñficia nobis per xp̄m concessa. Unde festo pasche succedit festū passionis xp̄i t resurrectionis. Festo pen thecostes in quo data fuit vet⁹ lex successit festū pēthecostes in quo data fuit lex spūs vite Festo neomenie succedit festū beate virginis in qua p̄mo appuit illuminatio solis.i.xp̄i per copiā gr̄e. Festo tubaz succedūt festa aplorum Festo expiatōis succedūt festa martyz t confessoz. Festo tabernaculoz succedit festū consecrationis ecclie. Tertio in lege moysi erant p̄cepta mozalia de q̄b⁹ dz Eccli .xvij. Addidit illis disciplinā:t legē vite hr̄ditauit illis Ubi glo.ait.Disciplina est eruditio moz. Talia ergo p̄cepta mozalia a nobis obseruari debēt.que Exo.xx.cōmemorank. Et hec duratura erunt vsq; ad completū numez electorum

Tertiū dubiū declarādū erat vtz in precept decalogi sit regula salutis sufficiēter assignata. Nā ex .xx.c. Exo.colligunk trīa decē māda ta:videlz P̄imū. Non hēbis deos alienos. Secundū. Nō assumes nomē dei tui in vanū Tertiū. Memēto vt diez sabbati sanctifices. Quartū honora patrē tuū t mr̄em tuā vt sis longeuus sup terram.Quintū. Non occides. Sextū. Non mechaberis. Septimū non furtū facies. Octauū. Non loqueris contra p̄ximum tuū falsum testimoniū. Nonū. Non concupisces domū p̄ximi tui.Decimū. Non desiderabis vxorē eius. In quib⁹ preceptis plene ōtinenk oia p que possit hō eternā salutē accipe. Qm vt inqt Boē.in.lij.di. .xxxvij. Qis lex mandat iusticiā: que cōiter dicta nil aliud est nisi vt hō sit ad deū t ad p̄ximū ordinat⁹. Un Luc.x.t Matth̄.xxij .christus dixit. Diliges dñm deū tuū t p̄ximū tuū sicut teipsum In his duob⁹ precept tota lex pendet t ppbe Et hoc moysi date fuerūt due tabule lapidee in quarū p̄ma ōtinenk mādata ad deū nos ordinātia.in scda mādata nos ad p̄ximū ordinātia. Sufficiētia vero mandatoz prime tabule sumi pōt tripl'r ex parte obiecti ex parte subiecti. t ex pte actus medij. Primo sumitur ex parte obiecti sic. Nam cum in deo sint tres persone:t tria appropriata:t triplex genus cause p̄m q̄ compatur ad creaturam :triplex est p̄ceptū hz q̄ creatura rōnalis ordinari hz ad deū. Nā p̄m rōnē manifestatis que appropriak p̄ri t conuenit deo p̄m q̄ est cā efficiēs creature ordinak p illud p̄ceptū. Nō habebis deos alienos. Scdz rationē veritat⁹ que appropriak filio t conuenit deo. p̄m q̄ ē cā formalis et exemplaris creature ordinatur p illud. Non assumes nomen dei tui in vanum Scdm rationē bonitatis que appropriak spiritui sancto:t cōuenit deo p̄m q̄ est causa finalis ordinak hō p illō p̄ceptū. Memento vt diem sabbati sctifices. Ita vt p hec tria subiacat summe maiestati:credat summe veritati t adhereat summe bonitati. Scdo sumit⁹ sufficientia ex parte subiecti ordinabilis : qō est aia rationalis in qua est triplex vis motiua p̄m quā hz in deū ordinari:videlz rationalis cōcupiscibil⁹:t irascibilis. Mādatū de adoratione respicit ipam irascibilē. mādatū ho secundum ipam rationalē t mādatū tertiū de sanctificatione sabbati respicit ipam concupiscibilē. Tertio sumit⁹ sufficientia ex pte actus medij. Triplex em̄ est act⁹ p̄m quē hz hō i deū ordinari.videlz cordis:oris:et opis . Penes actū operis attendit p̄mū mandatū de adoratione. Penes actū oris attendit⁹ secundus mandatū quo p̄hibet falsa invocatio nois dei uini. Scdm actū cordis attendit⁹ tertiū mandatū in quo p̄cipit⁹ sanctificatio mētis.t sic mādata ad deū nos dirigētia sufficiētissime tradita esse ostat. Sufficiētia aūt mādatorū scde tabule hr̄i potest ex pte act⁹ medij. Nam ad p̄mū ordinari hēmus p̄m bñficētiā t hz nocētiā.i.vt ei bñfaciam⁹:t illi nō noceamus q̄ sunt duo p̄cepta iuris nature.de q̄b⁹ dz di,ſ. decretoz.c.ſ. Jus naturale est qō in lege t in euāgelio ōtinet quo q̄sq; iubet alij facere qō sibi vult fieri : t p̄hibet alij inferre qō sibi nō vult fieri,vñ xp̄s in euāgelio. Oia q̄cūq; vultis vt faciāt vob hoies: t vos facite illis.h ē em̄ lex t ppbe. Scdm bñficētiā igit ordinat homo ad p̄mū p illud p̄ceptum. Honora p̄em tuū t matrē tuā. Scdm innocētiā no necesse est triplicē ordinē obseruare.ſ.operis: oris cordis.i.vt p̄imo nō noceam⁹ nō ope: nō ore:non corde. Nocere aūt q̄s pōt p̄imo suo tripl'r ope. Aut in p̄sona ppria.t hoc p̄hibet p illud p̄ceptū, Non occides. Aut in p̄sona cōiuncta. t p hoc est illud p̄ceptū. Non mechaberis. Aut in possessione terrena t pro hoc est aliud p̄ceptū. Nō furtū facies. Secūdo pōt p̄imo nocumētū inferri ore. t ad id reprimendū daf illud p̄ceptū, Non loqueris

b

UVA. BHSC. IyR_227

cõtra primũ ꝛc. Tertio sm actũ cordis primꝰ ledi põt. Aut ꝯcupiscẽdo eius vxorẽ, ꝛ sic est illud ꝓceptum. Non cõcupisces vxorem eius. Aut inordinate desiderando eius bona tẽporalia. ꝛ de hoc dak vltimũ ꝓceptũ. Non cõcupisces rem primi tui, ꝛ sic ptz sufficiẽtia mãdatoꝝ. Sꝫ statim est q̃ objiciat ꝛ dicat. ꝙ cũ septẽ sint capitalia pcta ꝛ non nisi de duobus fiat phibitio, ſ. luxuria. ꝛ auaricia: nihil ꝙ dicak de superbia: de accidia: de gula de inuidia: ꝛ de iracũdia. Aut ergo ista nõ sunt pecata: aut regula ꝓceptoꝝ deficiet: qz illa nõ phibet. Rñdet dñs Boñ. in. iij. di. xxxvij. ar. ij. q. ſ. ad. iij. ar. ꝫ. ꝙ oia hec pcta phibenk in ꝓcepꝭ decalogi implicite. Nã supbia phibet ur in adoratiõe dei. Inuidia ꝛ ira in fuga homicidij. Accidia in sanctificatione sabbati. ꝛ gula in detestatiõe luxurie. Luxuria aũt ꝛ auaricia phibenk explicite ꝑpter maiorẽ pnita tẽ quã ad illã oẽs vniuersaliter habẽt. Et ꝓpter dicta asserit Boñ. ꝙ in oibus ꝓceptis qñ deꝰ explicite aliq̃d prohibꝫ: implicite precipit: eius cõtrariũ, ꝛ qñ aliquid explicite precipit explicite phibet eius contrariũ. Est igitur ꝓceptoꝝ decalogi regula cõpendiosa breuis ꝛ suauissima continensq̃ omia ad salutẽ spectãtia. Ab eius obligatiõe nullus excipik sed omnes illã seruare tenenk. Heruntñ dolẽdum ꝫ puto de ꝝpianoꝝ ignauia ignorãtiaq̃ multoꝝ qui nõ solum ꝓcepta dei trãsgrediunk ꝫ verum etiã illa scire nõ curãt. Di sunt q̃ si interrogantur q̃ ꝛ quot legis ꝓcepta: respondere minime scient. ☞ vere detestabilis cecitas. o reprehensibile malũ. o dãnabilis denigꝝ negligẽtia Verificak certe in talibus illõ Osee. iij. dicẽs Audite verbũ dñi filij isra el. quia iudiciuꝫ domini cũ habitatoribus terre. Non est eñ veritas nõ est misericordia: ꝛ nõ est scientia dei in terra. Maledictũ eñ ꝛ mẽdaciũ homicidium ꝛ furtũ: ꝛ adulterium inundauerũt: sanguis sanguinẽ tetigit. Propter hec lugebit terra ꝛ infirmabik omnis qui habitat in ea. hec ille. Que eñ confusio que verecũdia inesse debet ignorantibus salutis sue regulã: cũ sciant tot cantilenas vanas. tot inutilia ꝛ curiosa. ꝛ illud quod dei seruitum respicit dei honorẽ dei ꝙ obedientiã addiscere nolunt.

Q̃ oẽs debent ꝓmpto aĩo seruare ꝑcepta dei ad reuerẽtiã diuine maiestatis: ꝛ quare deus hoiem obligauit ad illa. Caplm II

8 Ecũdum qõ nos animat ꝛ induc it ad obediẽtiã dei ꝺz dei reuerẽtia. Dictat equidem ipsa natura reuerẽtiam exhibendã foze summo impatori celi terre angelorum ꝛ hoĩm: oĩmq̃ creaturarũ. Hoc aũt maxime fit cũ eius mãdata seruanf: ad que ipse hoĩes obligauit rõnabiliter maxie ꝓpter tria.

Primo ꝓpter auxiliationẽ.
Scõo ꝓpter iustificationẽ.
Tertio ꝑpter humiliationẽ.

Primo deꝰ rationabiliter obligauit hoĩes ad obseruatiã mãdatoꝝ ꝓpter auxiliationẽ vt sic auxiliũ haberet libeꝝ arbitriũ qõ poterat a bono deficere: ꝛ in malũ declinare. Cñ vt ꝯquit hero. ad Demet. Utrũq̃ nos posse voluit optimus creatoꝛ sed facere tm̃ qõ impauit Et si objicerek ꝙ obligatio repugnat libertati. vt ꝛ Aug. dicit. ſ. Heñ. ad lfaꝝ. Adeliozes iudicauit hoĩes q̃ ei liberaliter deseruirẽt. Si ergo a ꝓncipio deꝰ reliq̃t hominẽ in manuꝯ filij sui: dãdo ei libertatẽ arbitrij. videk ꝙ nullo mõ deuerit addere obligatoẽs ꝓcepti. Respõderi põt sm Boñ. vbi. ſ. ar. ſ. q. ſ. ad. iij. ar. ꝙ obligatio ad bonũ nõ repugnat libertati simplr. si repugnat libertati peccãdi. Quãto autẽ q̃ magis inheret ꝓtutibus ꝛ euitat peccata tãto libertoꝛ esse censek. quod plene ostẽdik in sermone primo de ꝓtutibus. Et hoc ex ꝓsse asserit Tulli⁹ in paradoxis. Dictũ inquit est ab eruditissimus neminẽ nisi sapiẽtẽ liberũ eẽ. Nã cũ seruitus sit obediẽtiã fracti animi atq̃ abiecti ꝛ arbitrio suo carẽtis: q̃s neget oẽs leues: oẽs cupidos oẽs denigꝝ ipsos esse ꝺnos hec ille. Scõo deꝰ rõnabiliꝫ obligauit hoĩes ad obseruatiã ꝓceptoꝝ ꝑpter iustificationẽ. Decẽs nãq̃ est iustũ iudicẽ sm merita retribuere: si meritũ ꝛ demeritũ nõ habet locũ vbi nulla cadit obligatio legis: quare cõuenies fuit vt deus hominẽ cui contulerat libeꝝ arbitriũ sm iustitiã remuneraret, Q̃ si objicerek ꝙ maioris liberalitatis est dare aliquid sine merito q̃ cũ merito: ꝛ deꝰ ẽ liberalissimus: ergo videk ꝙ debuit hoi dare beatitudinẽ sine merito ꝛ ꝑ oĩs sine mãdato obligatione. Dici põt q̃ licet hoc verũ sit ex pte dei dantis beatitudinẽ sine merito: nõ tñ est tãte glorie ꝛ excellẽtie ex pte suscipientis. Et qñ dñs in cõferendo ꝓmium nõ tm̃ attẽdit sue liberalitaſ manifestatiões imo etiã ꝛ glie nre ꝓmotiões hinc est ꝙ maluit nob dare eternã btitudinẽ ꝙ iplectionẽ mãdatoꝝ ꝛ meritũ obedientie: q̃ nullo merito ꝓcedẽte: neq̃ ꝓptera merita nra derogãt diuie liberalitati: qz deꝰ remũerat vltra ꝺdignũ. Ob qõ Hiero. ꝛ qõnĩbꝰ ad helbidiã exclamat. ꝺ. O q̃ta beatitudo ꝓ quis magꝫ recipe, eterna ꝓ brzuibus ꝓ

UVA. BHSC. IyR_227

morituris semp viuētia. ⁊ habere deū debito rem. Et idem ad Celan. tā inqt. Quid tam ingratum. qđ tam supbū videri pōt. ꝙ adūsus eius viuere volūtatē qui. ideo aliquid impat vt causas habeat remunerādi. N eqz eñ obsequū nostri dē indiget. ſ nos illi indigemus impio. hec ille. Tertio rōnabl'r dē obligauit hoies ad obſuanda mandata ꝓpter humiliationē. Decēs nanqz erat vt hō deū cognosceret suptoze ⁊ dñm suū. se aūt suū ⁊ inferiorē Et ſi ad eī famulatū cūcta mouenť eiqz obediūt. vt insensibilia elementa. terra. aq. aer et ignis. planete. herbe. arbores. ⁊ pecora cāpi fontes. flumina. maria. volucres celi. pisces maris. sol. luna. stelle ⁊ celestia corpa. quanto magis homo sui creatoris impio parere debet. Sed heu heu qz in ordie creaturaz nulla ē tam ptinax tam pſumptuosa tamqz temeraria ad ꝓtemnendū deū ꝙ ingētissim' homo Quia vt ait Aug. ad heremitas. Ad nutū dei sol a sua via nō deuiat. nō luna. nō stelle. Cāpi decorant floribus. frōdibus crispat filua. i nemore citharicat auicula. Insensibilia ⁊ irrōnabilia obediūt deo. solus hō dei volūtate resistit. ℌ ille. Expgiscimī itaqz o pctōres ⁊ audite loquētē deū. Deut. xiij. dicentēqz. Custodite mādata dñi dei vestri q̄ ego pcipio vob ⁊ de hoc xp̄s dē nr̄. Joh. xiij. dicebat. Si diligitis me mandata mea seruate.

Q deo est obediendū. qz per obedientiā assequitur homo bona temporalia spualia ⁊ eterna. Capitulū. III

Ertiū qō nos inducere dz ad obedi
t endum deo est obedētie efficacia.
Est eñ obedētia efficacissima ad ipetrandū maxime tria bona.

Primum temporale.

Secundum spirituale

Tertium eternale.

Primo obedētia est efficax ad ipetrandū bonū tpale. ſ. pſperitatē ⁊ rerū tēporaliū abundantiā. Dō mortalis deus. Leuit. xxvi. sic declarauit di. Si in pceptis meis ambulueritis ⁊ mādata mea custodieritis ⁊ feceritis ea. dabo vobis pluuias tempoꝛib' suis. Terra gignet germen suū ⁊ pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium tritura vindemiam. ⁊ vindemia occupabit sementē. ⁊ cōedetis panez vestruz in saturitate. ⁊ absqz pauore habitabit in terra vra. Dabo pacē in finibus vris. dormietis ⁊ nō erit qui exterreat. Auferam malas bestias ⁊ gladius nō. transibit termios vestros. Persequemini inimicos vestros ⁊ corruēt cora vobis. Persequentur q̄nqz de vestris centū alienos. ⁊ centū de vob decem milia. Cadent inimici vestri gladio in cōspectu vestro. Respiciā vos ⁊ crescere faciam ⁊ multiplicabimini. ⁊ firmabo pactū meū vobiscum. Comedetis vetustissima veterum. ⁊ vetera nouis supueniētib' pꝛoijcietis. Ponam tabernaculū meuz in medio vestri. ⁊ nō abijciet vos aia mea. Ambulabo inter vos. ⁊ ero deus vr̄. vosqz eritis ppl's meus. hec ibi. Ve sunt. p missiōes q̄s audiuim' a deo factas in q̄bus tpalia bona offerunť possidēda obſuātibus dei mādata. Sed ecō tra inobediētibus in dicto. c. sic deus omps cōminať di. Si spreueritis leges meas ⁊ iudicia mea ꝓtēpserītis. vt nō faciaſ ea q̄ a me ꝓstituta sunt ⁊ ad irritū pducaſ pactū meū. ego quoqz hec faciā vobis. Visitabo vos velocit in egestate ⁊ ardoze q̄ cōficiat oculos vestros ⁊ cōsumat aias vras. frustra seretis sementē. q̄ ab hostib' deuozabit. Ponā faciē meā ꝓtra vos ⁊ corruetis cora hostib' vr̄is. ⁊ subijciemini his q̄ oderūt vos. fugietis nemine pſequēte. Si nautē nec sic obedieritis mihi addā ad corruptiōes vestras septuplū ꝓpter pctā vra. ⁊ conteram superbiā duritie vr̄e. daboqz vobis celū desuper sicut ferrū ⁊ terrā eneā. Cōsumet in cassum labor vr̄. nō pferet terra germē suū. nec arbores poma pbebūt. Si ābulaueritis ex aduerso mihi. nec volueritis audire me addam ad plagas vestras vsqz in septuplū ꝓpter pctā vra. Emittāqz in vobis bestias agri q̄ pſumāt vos ⁊ pecora vra ⁊ ad paucitatē cūcta redigāt. de serteqz fiāt vie vr̄e. Q̄d si nec sic volueritis recipe disciplinā. ſ ābulaueritis ex adūso mihi. ego q̄z ꝺ vos adūsus incedā. ⁊ pcutiā vos septies ꝓpter pctā vra. inducāqz sup vos gladiuz vltoꝛē federis mei. Cumqz ꝺfugeritis in vrbes mittā pestilētiaz in medio vr̄i. tē. ibi. Sēdo obediētia est efficax ad ipetrādū bonū spuale dei. ſ. gr̄az. amicitiā. ⁊ beniuolētiā. Nec fuit illa decora ꝟtus. ꝓpter quā abzaā meruit audire angelū sibi di. Per memetipm iurauī dicit dñs. qz fecisti rem hanc ⁊ nō pepcisti filio tuo vnigenito. ꝓpter me. benedicā tibi ⁊ multiplicabo semē tuum sicut stellas celi. ⁊ velut arenā q̄ est in littoꝛe maris. Possidebit semē tuū portas inimicoꝝ suoꝝ. ⁊ bñdicent in semine tuo oēs gētes tre. qz obedisti voci mee Grāde admirandūqz obsequiū deo prestitit abzaā vt ei obediret. ſ maioza ꝺsecutus ē diuine liberalitatis beneficia. Tētauit siquidē deus illum sicut scribit Gene. xxij. id est expe

UVA. BHSC. IyR_227

rientiã fecit ꝑm Nico. de li. non ꝓpter se: sed ꝓpter alioꝝ exemplũ vt filiũ suũ dilectum et vnigenitũ immolaret in monte. Ꝺ vtiqꝫ ꝯ nissimũ erat impium. Primo qꝫ imũgebatur ei vt re fibi charissima se ꝑaret. Secꝺo ꝙ filium suum occidit mori violẽta morte pateret Tertio qꝫ ad hoc exequẽdũ t cõmittendum suis ꝓpꝛijs manib⁹ astringebat. Quarto qꝫ filiꝰ illeꝛ vnigenit⁹ erat neqꝫ aliũ ex libera vxore filiũ habebat. Quito qꝫ miracꝛ ose illũ genue rat senex iam centũ annoꝝ cũ vxore vetula t sterili. Sexto qꝫ magna ꝓmissio facta erat abꝛae de ipo. Septimo qꝫ ipe isaac solatium erat matri sue t bacul⁹ senectut⁹ ꝑris. Octauo qꝫ debebat eũ nõ solũ occidere: ſ etiam in igne vrere. Nono qꝫ noluit deus eum statim audito ꝓcepto illud ꝑficere: ſ triduo ꝑseuera re quouscꝫ veniret ad montẽ ad quẽ potuiſ sent citius ꝓperare. Sꝫ ideo deo volente vscꝫ in tertiũ die ibidẽ nõ ꝓuenerunt vt sic magis luceſceret firmitas volũtatis Abꝛae ꝑm Ni co. de lira. Unde t glo. Beñ. xxij. ait. Nõ est iussus abꝛaã statim occidere filiũ: ſ ꝓ triduũ ducere ad immolationis locuꝫ: vt lõgitudine tꝑis tẽtatio augeret: t creſcẽtibus curis pa na viscera cruciarenꝫ. Accepto itaqꝫ ꝓcepto tam difficili abꝛaã nõ se excusauit: nec ꝓcepi cãm interrogauit: neqꝫ in ei⁹ executione filij blãdiẽtis dulci pñtia mutaꝝ est a ꝓpoſi to. Ibant simul erantqꝫ cum eis duo famuli domus q̃ ligna inciderat ꝓ holocausto t die tertio remanẽtibus illis cũ asino. tulit abꝛaã ligna t imposuit sup isaac filiũ suũ: q̃ ꝑm Jo sephũ agebat tũc annũ. xxv. Ipe ꝯ abꝛaam ꝑtabat in manibus suis ignẽ t gladiuꝫ. Ꝺ qꝫ reuerẽter cũ ꝓgerẽt duo simul dicebat Isa ac patri suo. ecce ignis t ligna vbi est victima holocaustꝰ? Ꝺ qꝫ ardenter rñdebat ei pater se ipm supans seipm vincens. Dñs ꝓuidebit fi bi victimã holocaustꝰ fili mi: volũtate sensua litatis forte secuꝫ tacite colloquẽte atqꝫ dicẽ te. Tu es victima quẽ ego ꝓpꝛijs manib⁹ imꝫ ficiã: quẽ adurã sup altare vt satisfaciam deo nostro. Ꝺ quale spectaculũ. o quale ꝯtus exꝫ emplũ: mente inspicere illos postqꝫ venerunt in montẽ: postqꝫ ibi ꝓstrꝛuerũt altare: postqꝫ denicꝫ sup illud ligna cõposuere. Inquit em Josephus in ꝑmo antiqtatũ. li. ꝙ abꝛaã ante qꝫ filiũ ligasset aduocauit illũ ad se: dixitqꝫ il li. Ꝺ puer qua innumeris votis optaui a deo mihi conferri: t dũ ꝓuenisses ad vitã mihil ẽ quod ꝓ alimẽto tuo nõ feci: neqꝫ me felicioꝛe magis arbitrabar qꝫ cũ te ad hanc videre eta tem succeſſoꝛẽ mei ꝑncipatus relinquere. Cõ gaudebã: qꝛ dei volũtate tu⁹ pater sum factꝰ d: nuo ꝑm ei⁹ placitũ te reponã. Hãc fortiter porta dicaconẽ. deo nãqꝫ te cedo q̃ mihi per oia placidus fuit t suffragatoꝛ. Nat⁹ q̃ moꝛe re: nõ cõi modo hac vita egrediens: ſ a patre ꝑpo oblatus cunctoꝝ ob legitimũ sacrificiuꝫ iReoꝛ em quia te dignũ iudicaverit nõ egri tudine nec bello: nec q̃libet alia passione q̃ so let hoibus accidere: hac vita liberare: sed cum igni t sacrificijs tuaꝝ aiam suscipe t apud se retinere. Eritqꝫ de cetero mei curã hñs sene ctutẽ regẽs qua gra te maxime nutriebã. Au ditis hijs isaac humili voce ꝑi rñdit. Ꝺ pat mi colẽdissime rẽ audio grandẽ ac durã. Asse ris te ꝑem meũ velle me ꝓpꝛijs manib⁹ imꝫ ficere t igne adurere vt obedias deo. Doleo nempe gratissime iuuẽtus mee florẽ amitte re. doleo ꝑis mei me diligentis experiri i me gladiũ seuiẽtis. Doleo insup tali modo deſe rere dilectam mꝛem t te ꝑem meũ cui para ueram in hac senectute sua in oibus subuent re. O chare genitoꝛ. o pater amãtissime cre debã me esse baculũ senectutis tue: t ecce mi hi dicis vt fortiter ferã mortẽ ꝙ te mihi inſe rendã. O inaudita res. Ꝺ admirãdũ nouum quo viscera mea cõmouenꝫ: anima turbaꝝ: t coꝛ vndiqꝫ veraꝝ angustia. Verũtñ pater mi dulcissime qꝛ sic placet deo ita fiat. Et ſi nũq̃ hoc fieri ille mãdasset t tu tñ tuberes: adhuc ꝓmptissimꝰ obedirẽ. nõ fugiã a tua ꝓsen tia: nõ me defendã. Et hmõi ꝟbis ꝓstrauit se in terra: patrẽqꝫ adhuc alloquebatur di. Habes me filiũ tuũ ad vota ꝑ. stringe manꝰ meas t pedes meos funibus interfice me/ si cut tibi t deo nostro placet. O quid erat vide revenerandũ senẽ illũ mirãdo feruoꝛe ligare manꝰ t pedes filij eleuantẽqꝫ euaginatũ gla diumvt illum ꝑimeret. Ꝺ inaudita obedientia ꝑis t filij. Ꝺ virtuiscꝫ ardẽtissima voluntas ad obsequẽdnz deo. Ꝺ denicꝫ imensa diuine largitatis bñficia eisdẽ collata. Ꝺ multo q̃dez ſusceperunt ambo ampliora dona a liberaliſ simo deo q̃ fuerit illoꝝ ad obediendũ con mẽdabilis feruoꝛ volũtatis. Tertio obedi tia est efficax ad impetrãdũ bonum eternale Dixitmus enim in precedẽtibus sermonibus quemadmoduꝫ deus benedictus largif etne vite ꝑmiũ omnibus seruãtibus eius manda ta: sed tanta est humana nequitia q̃ magis homines diabolo obedire volunt q̃ deo. Cla mat deus. Non habebis deos alienos. Et di abolus dicit, Sint tibi diij tui tempalia bona

UVA. BHSC. IyR_227

que magꝫ ꝑ deū diligas. Noli scripturis credere. Noli debita vota cōplere. suppstitōes: incantatōes: ⁊ diuinatōes sectare. Cultum dei negligas ⁊ cōtemnas. Sacris locis atqꝫ psonis reuerentiā nullā exhibeas. Ecclesiasticas leges atqꝫ censuras despicias: vocisqꝫ mee obediās: vt deū minime colas. Clamat de⁹. Nō assumes nomen dei tui in vanū. Et diabol⁹ dicit. Sis periurus. blasphema septus: male dic nomen sanctū dei: ⁊ omnibꝫ sanctoꝝ suoꝝ ac matris eius: nomenqꝫ meū in oībus tuis operibus frequētius cōmemora: ⁊ dei nomē in turpibus cantilenis admisce. Clamat de⁹ Sabbata sanctifices. Et diabolus dicit. Diebus festiuis nulla sit i te memoria dei: nulla recordatio saluꝫ ꝓprie ⁊ eternoꝝ bonoꝝ. Ecclesias fugias ⁊ ꝑdicatōes enāgelij: ad quas si accesseris nullaꝫ modestiā serues. Vano aspectu mulieres ⁊ viros circūspice. vestibus honestis illis diebus vtere: ludo: choreis: atqꝫ tripudijs tēpus expendas. ⁊ ꝑ lucro tpali si qd operis facere poteris facias. Clamat deus. Honora patrē ⁊c. Et diabol⁹ dicit. Patrēbus tuis infestus sis. disciplinā eoꝝ ⁊ correctionē fuge. ꝓtata tē. reuerentiā. ⁊ obedientiam eis denega. cōtumelijs illos affice. ⁊ si potes verbis ꝟbera adde. atqꝫ de domo illos expelle. Clamat deus. Nō occides. Et diabolus dicit. Iniuriā noli sufferre. sume de mimicis vindictā. da locū ire. ꝑcute. interfice. ⁊ que nō potes manu. persequere corde. Clamat deus Nō mechaberis. Et diabolus dicit. Nullum sit ꝓtatum qō nō pertrāseat luxuria tua. Nō erubescas adulterari. foznicari. incestū. molliciem: sacrilegiū: sodomiam nefandissimaꝫ: et innominabilē perpetrare. Clamat deus. Nō furtū facies. Et diabolus dicit. Rape: depzedare. furare q̄tū potes. Nulla sit tibi ꝓscientia ꝓpꝫ lucrū de piurijs: de mēdacijs: de fraude: de simulatōib⁹. de iniusticia: de vsuris: de extoztōib⁹ de malis cōtractibus: ⁊ de excōmunicationib⁹. Clamat deus. Non dices falsum testimoniū cōtra ꝓximū tuum. Et diabolus ait. Loquere sine mensura in dedecus alioz detrahe vicinis. extraneis. sacerdotibus. religiosis. ꝓlatis. dñis. virginibus. viduis. ⁊ cōiugatis. Clamat deus. Non cōcupisces vxozē ꝓximi tui. Et diabolus dicit. Omnis mulieres quas vides cōcupisce. ⁊ voluptuosa mente desidera. Clamat deus. Nō ꝯcupisces rem ꝓximi tui. Et diabolus dicit. Appone coz tuū ad aliozū bona. desidera mozte ꝓpinquoꝝ tuoꝝ. vt eoꝝ bona ad manus tuas ꝓueniant. Et tamen sine cōparatione magis audisi vox diaboli q̄ dei. O extrema dementia. O stultitia pernicioſissima fuire diabolo ꝓ eternis incendijs. ⁊ relinquere deū liberalē ⁊ munificentissimū. qui suis ⁊ amicis suis pollicet gaudia paradisi ad q̄ nos ꝓducat xp̄s dei filius. q̄ viuit ⁊ regnat ꝑ infinita secula. Amen.

Feria quarta post dñicā in septuagesima de infinita misericordia dei q̄ ipe pater pīsimus dulcissime vocat aiam ad penitētiā. oēs etiam pessimos peccatozes. ꝓmittēs eis libe raliter indulgentiā ⁊ remissionē.

Sermo IIII

Vox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi sozor mea spōsa. Anime peccatricis ad pēitētiā redire dispōsite ꝟba sunt ista originaliter. Cāti. v. Pīssimus oīm pater deus offert peccatozibus vt occasionē habeant ad eū reuertendi vberrimū fontem. ⁊ indeficientem ⁊ inhauribilē misericordie sue. Nec vnq̄ tam grandis pctō inuentus est qui ad eum ꝓfugere volēs non fuerit benigne misericordissimeqꝫ susceptus. Vec est illa misericordia q̄ fiduciaꝫ ꝓstare dz cunctis pctoꝝibus ne vnq̄ desperent. Vec est illa decora ⁊ formosa regina q̄ semꝑ astat a dextris dei i vestitu deaurato circūdata varietate. Vec est q̄ blāda voce humili sermone delinquētes admonet. vt ad fontez aq̄ viue deū ꝓpitiū atqꝫ benignū currāt sitiētes. Et qm̄ multoꝝ corda molliri nolunt. ⁊ duriora saxis in dies obstinant i malo. statui in b̄ sermōe ꝟba facere de tocūdissima voce misericordie dei qua ipse dilectus animarū sponsus illas in peccatis errātes liberalissime advocat. vt de erratis cōpūcte veniā ⁊ indulgētiā suscipiāt. Qō bū sensit aia peccatrix dispōsita iā ꝓterita mala corrigere ⁊ de cetero a futuris cauere. d. in ꝟbis notaꝫ i themate. Vox dilecti mei q̄ creaut me. q̄ me fecit. q̄ me redemit. q̄ mihi pollicet gaudia paradisi pulsans ꝑ intrinsecas inspiratōes. ꝑ extrinsecas monitiones. per spūales illuminatōes. ꝑ sacroꝝ dispositōem. Aperi mihi. s. coz tuū o sozor mea o aia mea ad meā imaginē ⁊ silitudinē facta. O spōsa mea quā despōsaui mihi in fide cuz sacrū suscepisti baptisma. ⁊ ego tibi meā grāz sum largit⁹. Aperi inquā mihi vt audias me exhortātē te q̄tenꝰ pniaz agas. ⁊ pctoꝝ tuoꝝ venīā indulgētiāqꝫ a mia mea abūde suscipias.

In q̄bus ꝟbis de voce misericordie dei aiaz vocanꝫ tria mysteria ꝓponim⁹ ꝓtemplanda

UVA. BHSC. IyR_227

Primum dicitur reuelationis.
Secundū ampliationis.
Tertium accelerationis.

De preconijs ⁊ laudib⁹ misericordie dei que pcōrib⁹ us demonstrauit in scripturis figuris ⁊ exemplis. Cap. I

Rimū mysteriū pcēplandū ōr reuelatiōis in quo exārere|ꝛ q̄r dei miaq̄ pcōres allicit reuelata ⁊ pconissata est. Et ad hoc dico ꝙ mia ipa maxie manifestatur in tribus.

Primo in scripturis.
Scōo in enigmatibus ⁊ figuris,
Tertio in exemplis.

Primo manifestat ⁊ reuelat pconiū mie dei i scripturis q̄vident eē ife q̄si q̄dā familiares ⁊ doestice ex cācellaria celi ad mīsos peccatores ex pte viuētis dei misse ac destinate Jō reuerēter atq; iocūde illaꝛ lectio a cūctis audiēda. Dicāt igī ppbe ⁊ scti q̄d ferē ō mia dei. Moyses ad deū loqns Exo.xxxiij.inqt sic. Dñator dñe de⁹ misericors ⁊ clemēs patiēs ⁊ multe miatōis. Et Deut.iij. Reuteris ad dñs deū tuū ⁊ audies vocē ei⁹. q̄ de⁹ misericors dñs de⁹ tu⁹. Et sap. Eccl.ij. Pius ⁊ misericors ē de⁹ ⁊ remittit in die tribulatiōis pctā. ⁊. c. xvij. Quā magna mia dñi ⁊ ppiciatio illi⁹ cōuerrētib⁹ ad se. ⁊. c. xviij. Quis adyciet enarrare miaz ei⁹. ⁊. li. c. Letet aia yra i miaz ei⁹. ⁊ sap. xi. Misereris oīz q̄m oia potes. ⁊. xv. Tu aūt dñe suauis ⁊ ver⁹es patiēs ⁊ i mia disponēs oīa. Et p Esa. lv. dñs ait. Derelinq̄t impi⁹ vīa suā. ⁊ vir iniqu⁹ co. s. ⁊ re. ad. d. ⁊ mi. e. et ad. d. n. q. m. est ad ignoscēdū. ⁊. lviij. Jnuocabis ⁊ dñs exaudiet: clamabis ⁊ dicet. Ecce adsum. qz misericors sum dñs de⁹ tu⁹. ⁊. liij. Jn misericordia sempit|na misericors tuꝛ tuit dic redēptor tu⁹ dñs. Et Joel. ij. Conuertimini ad dñz deū vr̄m: qz benign⁹ ⁊ misericors est patiēs ⁊ multe misericordie ⁊ prestabilis super malicia ppli. Et Jonas. iiij. Scio inqt q⁹ tu de⁹ clemēs ⁊ misericors es patiēs ⁊ multe miseratiōis. Et dauid, ps. xciij. Laudate nomē ei⁹ q̄m suauis est dñs: in cui⁹ misericordia ei⁹ Et. ps. lvi. Magnificata ē vsq; ad celos misericordia tua. Et. ps. lxxxv. Tu domine suauis ⁊ mitis: ⁊ multe misericordie oībus inuocātibus te. Et. ps. l. Miserere mei de⁹ ꝛm magnā miam tuā. Et. ps. cxix. idē hēc. Et Petrus. j. epla. j. c. Bñdict⁹ de⁹ ⁊ pater dñi nr̄i ihesu xpi qui ꝛm magnā misericordiā suā regenerauit nos in spem viuā. ⁊ Pau. Eph. ij. c. Deus diues est in misericordia, ⁊. ij. Cor. j. Bñdictus deus ⁊ pater dñi nr̄i ihesu xpi pater m. ⁊ d. t. cō, qui cō. n. in. o. tri. nr̄a. ⁊ cithariste spūssancti virgo glosiosissima. Luc. ij. Et mia eius a pgenie in pge. timē. eum. ⁊ Luc. vi. Estote misericordes sicut ⁊ pater vester celestis misericors ē. ⁊ Piero. de pe. di. j. c. Quia diuinitatis natura ait. Diuinitatis natura clemēs ⁊ pia, magisq; ad indulgēdū q̄ advindictā pna: quia nō vult mortē pctōris sed vt magis cōuertat ⁊ viuat. Et idē Piero. in. c. vide. de pe. di. j. Vide benignū dñs misericordiā cū severitate miscentē. ⁊ Ambro. lib. de pe. Deus miam suā oībus pmisit. ⁊ relaxā dilicentiā sacerdotib⁹ suis sine vlla exceptiōe concessit. ⁊. xxvi. q. vi. c. his qui. Misericordie dei nec mensuras possumus ponere: nec tempora diffinire. Ex quibus oībus apphēdimus deum nostrū benignū esse: misericordē ⁊ piū. Secūdo manifestat ⁊ reuelat pconiū misericordie dei in enigmatibus ⁊ figuris. Jocabat sepe dñs iesus in pabolis ꝛm morē palestinoꝛ: vt dicit Nicolaus de lira. Qm̄ sic clarius potuit ꝛ̄itas elucescere maxime idiotis ⁊ rudib⁹. put testat Dio. in. c. cele. hierar. ⁊ ideo ad suā ⁊ patris eius misericordiā notificandā vsus est triplici enigmate seu metha|phoza in pabola q̄ eū dicta. Prima fuit de egroto patiēte. de q̄ Matth. ix. vbi audiens murmuratōes phariseoꝛ qui ei detrahebant qz cū publicanis ⁊ pctōrib⁹ manducaret ait. Non est opus valentib⁹ medicus: ſ male habētibus. Euntes aūt discite |qd est misericordiam volo ⁊ nō sacrificiū. Non em̄ veni vocare iustos: ſ pctores. Secunda parabola est de pastore perditā ouē requirente. de quo Luc. xv. scribit ꝙ dimissis nonagintanouē alijs oībus in deserto sollicitus pastoꝛ oberrantez vnam ouē. i. deus peccatricē aīam pquisiuit diligenter: inuentāq; custodiuit intactā ipo|suitq; super humeros suos gaudēs remittendo. ſ. sibi penitēti potētia sua omia peccata atq; delicta. Tertia parabola est de filio|pdigo ad patrem post ꝙ omnia dissipauerat reuertente per quē vt Piero. inquit ad Damasum papā de filio pdigo, peccatoꝛ homo vere penitens intelligit: que|cū vidisset a longe pater misericordia motus occurrit illi: cadēsq; supza collū illius osculatus est eū. nihil illi iproperauit. nō tristē vultū aut turbulētā faciē ondit: nō aspis ꝛbis ⁊ tristauit: ſ ꝙ letāt i domū eū itroduxit. afferri fecit vestimēta ⁊ anulū. ⁊ uiuiū solēne ppauit. chorea|sq; cāret sonoꝛ melodiaq; i domo eē iussit; qz recupaue

UVA. BHSC. 1yR_227

rat filiū mozt̄uū ꝛ ꝑdit̄ū: ꝑ quē intelligimus pct̄ozē cōpūctū cui dē ſe ꝓtioſiſſimū exhibet.

Tertio manifeſtat ꝛ reuelat ꝓcoiuium mie dei in exēplis. Quot̄ꝗt em̄ inuēti'ſūt pct̄ozes qui ab illo venīā poſtularūt oēs fuerūt exaudīti. ſicut ꝓs in veteri ꝛ nouo teſtamento. Dō equidē ꝑ pniam adulterij ſimul ꝛ homicidiū a miſericozde deoveniā impetrauit. De cui⁹ pnīa Hieronymus ad Sabinianū diaconū lapſuꝫ ita ſcribit. Totam pniam oſtendit pſalm⁹. l. quando ingreſſus eſt dauid ad vxozē Vrie ꝛ a Nathan ꝓpheta cozrept⁹ reſpondit dicens Peccaui ſtatimꝫ meruit audire: ꝛ dominus abſtulit pct̄m tuū a te. Adulterio em̄ inxerat homicidiuꝫ. ꝛ inde converſus ad lachzymas. Adibere mel'ait de⁹ ꝺm magnā miam tuam Magnū em̄ pct̄m magna indigebat mia. vñ ſubiungit ꝛ dicit. Multū laua me ab iniquita te mea ꝛ a pct̄o meo mūda me. Em̄ iniquita tē meā ego cognoſco ꝛ delict̄ū meū ꝑ me eſt ſemp. tibi ſoli pe ccaui. Rex em̄ alīū non time bat. ꝛ malū cozam te feci vt iuſtificeris in ſermonibus tuis ꝛ vincas cū iudicaris, Concluſit deus oīa ſub pct̄o: vt oībus miſereat. tātū ꝫ ꝓfecit vt dudum pct̄oꝛ ꝛ penitēs trāſierit in magiſtruꝫ vt dicat. Docebo iniquos vias tuas. hec ille. Et idem ad occeanū de dauidlo quēs inquit. Dauid ſancti ꝛ māſuetiſſimi viri homicidiū pariter ꝛ adulteriū ſeptem dierum emendauit: fames. Jacebat in terra volutaba tur in cinere: ꝛ oblitus regie maieſtatis lumē querebat in tenebris illūꝫ tantuꝫ reſp'ciens quē offenderat lachzymabili voce dicebat Tibi ſoli peccaui ꝛ malū cozā te feci: ꝛ redde mihi leticiā ſalutaris tui: ꝛ ſpū principali cōfirma me. Atꝫ ita factū eſt vt qui me docuerat virtutibus ſuis quomodo ſtans nō caderē docet ꝑ pniam quomodo cadēs reſurgerē. hec ille. Que oīa notanf. ij. Reg. xij. Eſt ꝛ de ni/uitis exēplū de q̄bus habef lib. Jone per to tū. et de pe. diſt. j. in. c. Sicut ach̄ab. §. Nimiu te. vbi' ꝺr. Nimiute quos dñs in euāgelio cō/mendat: pniam egerunt in predicatione Jone ꝛ ex mia domini idulgētia cōſecuti ſubuer ſionis interitū ſubter fugere meruerūt. ꝺ ibi. Et vt breuiter ꝑſtringā exempla adduco illō dictum Bern̄. ſup cantica ꝺmone. xx. ad ieſus de ſua mia loquentis vbi ait. Omnino pro/pter māſuetudinē que de te predicaf: curremus poſt te dñe ieſu audiētes q̄ panperē nō ſpernas: pct̄oꝛē nō hozreas: nō hozuiſti cōfi tentē latronē: nō lachzymātē peccatricem: nō chananeā ſupplicantem: non ꝺ prehenſam in adulterio: nō ſedentē in theloneo: nō ſuppl'cā tem publicanū: nō negantez ſ diſcipulū: nō p/ſecutoꝛē diſcipuloꝝ nō ipos crucifixores tuos hec ille. Expgiſcimini igit̄ o peccatrices; ani/me. Audiuiſtis o peccatores vocem dei q̄ mi ſericozdiā ſuā infinitā vobis declarauit. No/lite obdurare cozda vr̄a: ꝛ deponite peccata at q̄ delicta. Accedite ad eū ꝛ veniā obtinet: q̄ ipe eſt de⁹ miarū qui ꝑ Ezechielē ꝓphetam c. xviij. inquit. Si aūt impius egerit penitentiam ab oībus pct̄is ſuis que operatus eſt: et cuſtodierit oīa p̄cepta mea: ꝛ fecerit iudiciū et iuſticiā vita viuet ꝛ nō moriet. Omnium iniquitatū eius quas opatus eſt nō recozda/boꝛ. In iuſticia ſua quam opatus eſt viuet. Numquid volūtatis mee eſt moꝛs impij: qua ſi dicat non, ꝛ infra. Nolo moꝛtem moꝛientis ſcilicet pct̄oꝛis: ſed vt conuertat̄ et viuat. Reuertimini et viuetis.

De amplitudine ꝛ magnificentia mie q̄ re mittit oīa pct̄a grauia replicata ꝛ antiq̄ta pec catoꝛibus penit̄ētibus. Capl'm II

Secundum myſteriū contemplandus circa miam dei peccatoꝛes vocantis ad pniam ꝺr ampliatio. in quo pateſa ciendum eſſe duxi quō ampla lata ꝓfunda ac copioſa ſit ipa mia dei bn̄dicti, que ls in ſe ſit infinita: quia ſic nihil aliud q̄ ipe deus ē ꝺm illud Aug. de fide ad Petrum. Quicquid ē in deo eſt ipe deus tamē etiam in ſuo effectu cō ſiderata tā grandis inuenif q̄ omnia noſtra ſuperat pct̄a atq̄ vincit. Tria em̄ ſunt in pec catis hozenda ꝛ timenda valde: que tamen a miſericozdia dei ſuperantur.

Primū grauitatis conditio.
Scdm frequens iteratio.
Tertium diuturna detentio:

Primū q̄ in pct̄is conſideraf hozrēdū ꝺr grauitatis ꝺditio. q̄ſ. pct̄m ex ſua conditiōe ꝛ ex ſuo genere graue eſt ꝛ nephandū. Veru tn̄ tanta eſt mia dei q̄ nullum eſt pct̄m adeo execrādum de quo ſi q̄s pniam egerit indul/gentiā non recipiat. Quinimmo clemētiſſim⁹ deus mia tua illud penitenti plene remittit. Hinc Chzyſo. de pe. di. ij. in. c. Talis. ait. Talis mihi crede talis eſt erga homines dei pie/tas q̄ nunq̄ ſpernit pniam ſi ei ſincere ꝛ ſim pliciter offeraf. etiam ſi ad ſummū q̄s pueni at malozꝛ inde tamē reuertī velit. ſuſcipit em̄ deus illum libenter ꝛ amplectitur. Et hoc eſt quod dicif. de pe. diſt. iij. c. in actione. Coꝛ cō tritū ꝛ humiliatum deus nō deſpiciet. Sed circa hoc dubitatur de peccato in ſpiritum

UVA. BHSC. IyR_227

sanctū vtrū deus misericors remittat illō pe nitētibus. Et videt q̄ nō q̄ pctm̄ in spm̄sctm̄ est irremissibile. Vñ Aug. in li. de fide ad Petrū ait, Di q̄ peccāt in spm̄sctm̄: neq; hic neq; in futuro remissionē peccatorū accipiunt. Et idē in libro de sermone dñi in monte. Peccare i spm̄sctm̄ est p malitiā t inuidiā fraternā impugnare charitatē post acceptam spūssancti gratiā. quod pctm̄ neq; hic neq; in futuro remitti dicim⁹. Hoc ipm magr̄ sniarum confirmat. xliij. di. ij. li. ergo vī q̄ dei mia nō supat oīe peccatū. Rñdet ad hoc Alex. de hal. i ij. q. cxliij. mē. vj. t i iij. sū. q. j. mē. ij. art. ij. vbi tractat de irremissibilitate pctī. Adde q̄ peccatū dr tripl'r irremissibile. s. negatiue: privatiue ꝫ. ie. Negatiue dr irremissibile quod nullomodo pōt remitti: sicut pctm̄ luciferi, aliorūq; dānatorū. Privatiue dr irremissibile peccatum quod nō habet aliq̄d dignū vt remittatur. t sic oīe pctm̄ est irremissibile quia nullum peccatus mortale hz p aliq̄d quod sit remissione digni. Contrarie ꝯo dr irremissibile: qz hz contrariā dispositionē ad gr̄am sine q̄ pctm̄ nullo modo pōt remitti. t sic est irremissibile peccatū in spm̄sanctus. qz directe est ꝑtra effectū spūssancti qui q̄dem dr gratia penitentialis.

Sūt aūt hui⁹ pcti sex species vt pz p Aug. in Ench. t de fide ad petrū. t de ꝫmone dñi i monte. t de baptismo puulorū. s. desperatio p̄sumptio enidētia fraterne gr̄e obstinatio: finalis impenitentia: t impugnatio veritatis agnite quar̄ sp̄ēs numer⁹. ꝫm Boē. in distī. xliij. ij. li. ar. iij. q. j. sic assignāt. Omne pctm̄ i spm̄sanctū est ꝑtra pnialem gr̄am. tūc e aut est cōtra ipam rōne sui aut rōne antecedentium: aut rone subsequētiū. Si ratione antecedētiū cū ad pniam antecedāt tanꝯ due mole spes t timor: ꝫ timor̄ est p̄sumptio: ꝫ spem est desperatio. Si ratiōe ꝯsequētiū cū ad pniaz cōsequat emēdatio q̄ ꝓsistit in duobus videlz in vera cōfessiōe t bona satisfactiōe. sic sumūtur due spēs. quar̄ vna est impugnatio vēritatis agnite. altera detestatio bōi. Si ratiōe sui sic est obstinatio que comp̄hendit etiam finalē impniam. Dicit ergo peccatū in spm̄sanctū irremissibile magis q̄ alia peccator̄ genera: qz ꝫm magr̄m vix aut raro aut difficulter remittitur p eo q̄ non tātum repugnat gr̄e ſ etiā dispositiōi ad veniam t gr̄am suscipiēdā. Remissibile ꝯo est ꝫm Boē. vbi. s. ar. ij. q. ij. tū ratione dimne potētie remittentis. tū qz hō potest de illo penitere excepto finalis i penitētie: q̄ etiā dupl'r sumit. Uno modo p̄o ꝓposito nō penitēdi. Alio modo p ꝓtinua p manētia in malo. Impenitētia p̄mo modo sumpta est pctm̄ irremissibile ꝓtrarie non negatiue. eo q̄ claudit viā ad gr̄az t impedit ingressū spūssancti. tū possibile ē vt de illa hō penitear t remissibil fiat. Impnia scdo modo dicta nullo modo pōt remitti. Nec aūt nemini est attribuēda vsq; ad illud instans in quo dicī ō aliquo posset q̄ finalr̄ sit ipenitēs. Hinc Leo papa de pe. di. vij. c. Nemo ait. Nemo despandus est dū in hoc corpe ꝓstitut⁹ est. Idem dr xxxij. q. ij. c. t Ancillā. xxiiij. q. iij. c. Eorripiāt. Patet ergo oīe pctm̄ p pniam liquefieri ad cōspectū mie dei: q̄ nihil tm̄ abominabit q̄tū impniam t desperationē. Hinc Piero. ad fusticū monachum ait. Nihil sic offendit deum sicut cor impenitēs. Solū desperationis crimē est qō venia ꝓseqū nō potest. Scōm qō i pctis ꝓsiderat hor̄edū t periculosum est peccator̄ frequens iteratio. qñ. s. frequētius iteranf, tm tanta est mia dei q̄ si qs inciperēt peccare a p̄ma hora diei: t pacto pctō statiz pniam ageret: t pnia facta subito laberet: et post lapsus iterū surgeret t post surrectionē iterū caderet t post casum denuo contritionē haberet. sem p deū imobilr̄ ppitium. inueniret ad remittē dū. Hinc Aug. de pe. di. iij. in. c. adhuc pfidi instant. i fine ait. Quonia quotidiana ē offensio opz q̄tidiana sit remissio. Cur docuit nos dñs orantes dicere dimitte nobis debita nostra, nisi ipe pro nobis misericors pseverare t qui nos ab hac petitione non vult deficere? Et Leo papa de pe. di. ſ. Multiplex mia dei. inq̄t. Multiplex mia dei ita lapsib⁹ hūani s subuenit vt non sulū p baptismi gratiam ſ etiā p pnie medicinā spes vite repet eterne vt qui regenerationis dona violassent ꝓpria se lucidio ꝺdemnātes ad remissionē criminuz pueinrēt. Et Zacar. in li. di. instī. ad g. sic loquit, Nemo potest ee tā circūspectus tā pudens qui non aliq̄n labaf. Idcirco de⁹ imbecillitatē nostrā sciens appuit hoi poztum salutis: vt huic necessitati cui fragilitas nra subiecta est medicina penitētie snbueniat. Et Piero. ad Rusticū monachū. de pe. di. iij. Septies ait, Septies in die cadit instus t resurgit. Si cadit qūo iustus: si instus quomodo cadit Sed iusti vocabulū non amittit qui p pniam semp resurgit. Et non solū septies: ſ etiam septuagies septies delinquēti si cōuertatur ad pniam peccata donātur. Hoc christus petrū docuit. Mat. xviij. Sed nonnulli heretici temere asseuerunt duo falsa t merito re

UVA. BHSC. IyR_227

p̄ obanda ꝓmū ꝙ ſi hō cadat a pnīa ꝙ nō ꝯpenituit. Cōtra qđ dictū Alex. de halis in iiij volumie ſumme. q. lxiij. mē. j. ij. t. iij. addu cit diſtinctionē de ꝟitate pnīe: dicēs ꝙ dupl'r pōt ſumi. Uno mō vt pnīa vera dicat q̄ verū hz ꝟtutis actū q̄ eſt deteſtari malū cōmiſſuz t ꝓ illo tpe nullū cōmittere t ꝓponere nō cō mittere de futuro in quo ſtatu ſi q̄s decederet ſalu⁹ eſſet. Et ab hac pōt hō cadere t in pctā labi. Alio mō vt dicaf pnīa vera q̄ pduci in finē vt finalis t ꝓrinnata: t ab hac nō eſt ca dere. Sed adhuc hereticī ad ſui errozis robur auctes t dicta ſctoꝝ adducunt. Et ꝓmo illud Ambꝝ. in ꝟmone q̄dragefime di. Pnīa eſt ma la p̄terita plangē: t plangēda iterū nō cōmi tere. ḡ q̄ iterū peccat verā pnīam nō fecit. Se cūdo ad idē allegāt Greg. ſic di. Qui ita alia pctā deplozat vt itez alia cōmittat: adhuc pe nitentiam agere aut ignozat aut diſſimulat. Inſup ad hoc ꝓpoſitū habēt Iſidoꝝ in lib. de ſummo bono ſic loq̄ntē. Irriſoz ē nō penitēs q̄ adhuc agit qđ penitet: nec videf deū poſce re ſubdit? ſ ſubſannare ſupb⁹. Et his cōcoꝛ dat Aug. in li. ſoliloquioꝝ qñ dicit. Inanis ē pnīa quā ſequēs culpa inq̄nat. Que auctes t alie file's hñtur in decretis de pe. di. iij. De qb⁹ ꝓ ſolutōe Gratian⁹ ibidē. c. Incaſſuz. ſ. ſ ꝟba ait. Qō illa ꝟba auctoꝛitatū nō ad di uerſa tpa: ſ ad idē tp̄s referunf. vt ſcz eo tpe quo q̄s deflet mala q̄ cōmiſit t pniaz facit nō peccet t ſcelera nō cōmittat. Qđ aūt in diuer ſis tp̄ib⁹ poſſit q̄s facere pnīam verā: t poſt illā itez poſſit peccare. pbaf rōne eo ꝙ pnīa hz eſſe in libero arbitrio ſm ſtatū vie. qđ ver tibile eſt: t pōt a bono in malum: t a malo in bonū ſepi⁹ exire. Hoc etiā appet euidenti exē plo. Nā ninuite ꝓpt verā pnīam gr̄am ꝓſe cuti fūr: ſ poſt ad vomitū redeūtes deū ꝓuo carūt ad iracundiā: t eoꝝ ciuitas vt Herodo tus ſcribit a rege medoꝝ ſubuerſa eſt. apd Ie breos regnante Joſia. Eſt t de ꝟexēplū con ueniens peccantis dauid: qui pnīa quā fecit de pctō mortis Urie deū ſibi placabile fecit. t tñ poſt peccauit iterūn numerādo populū ꝓut habeē. ij. Reg. vlti. Quare ſileant hereti ci t confundanf. Secundū falſum qđ ipſi p̄ dicant eſt ꝙ deus non niſi ſemel pctā dimit tit. Quib⁹ etſi obſiſtent auctoꝛitates allegare in principio huj⁹ ſecunde pticule: tñ ipi curio ſe ſuū errozē cōfirmare conanf. Dicūtq̄ ꝙ ſi baptiſmus nō iterat: ḡ nec pnīa. Ad qđ dñs Boñ. m. iij. diſt. xvij. pte. ij. ar. ſ. q. ij. ſic rñdet dicens ꝙ pnīa pōt iterari: baptiſm⁹ aūt non ꝓ:io qz in baptiſmo, ſp̄ūmif character q̄ eſt indelebilis: in pnīa nō. Scō qz baptiſm⁹ eſt cōtra mozbū nō iterabilē: qualis eſt mozbus pctī oꝛiginalis. ſ pnīa ꝯtra mozbū iterabilez qualis eſt mozb⁹ pctī actualis, t medicina dz aptari mozbo. Et iō baptiſm⁹ nō iterat: pnīa ꝟo iterat ſm ꝙ volūtas nr̄a ꝓuertit t reuer tit. Concludim⁹ ḡ ꝙ de⁹ būdict⁹ miſericoꝛdit ſubuenit nr̄e fragilitati. Quiſnā nō niſi impie de illo ꝓquerif. Q pctōꝝ negligēs: o pctōꝝ ob duratiſſime diſrūpe vincla colligatiōis: a gno ſce blandiente tibi dñm, q̄ nō tñ ſemel ſ mil lies milliū t totiēs quotiens poſtulaueris in dulgentiā tibi cōfert indefeſſe. Tertiū qđ an pctis ꝓfideraf hoꝛrendū oꝛ diuturna detētio qñ pctā diu retenta ſunt: ita vt de illis pniaz q̄s differat yſq̄ ad decrepitā ſenectutē: extre mūq̄ tp̄s vite. t hz piculoſum ſit ſic differre: poſito tñ ꝙ aliq̄s excederet annos matuſa lem quos expendit i iniuriā dei: ꝓpoſuitq̄ in aio nunq̄ būfacere, cū aia tñ a coꝛpe egredif vere ingemiſcit t doler. tāta eſt dei mia ꝙ ei liberaliſſime parcit. Vnde Hiero. ad paulā de doꝛmitōe Blefille, Secura eſto o mi blefilla. Confidim⁹ ꝓbantes vera eſſe q̄ dicim⁹ nūq̄ eſt ſera ꝓuerſio. Uoꝛ hec ꝓmū in latrone de dicata eſt. Amē dico tibi: hodie mecuz eris in padiſo, Et idē ad Damaſum papā. t ponitur de pe. di. j. c. Impoꝛtuna. Xp̄s de cruce in pa diſū etiā latronē tulit t ne q̄s aliq̄n ſerā ꝓuer ſionē putaret: fecit homicidij penā martyꝛiū. Et Juli⁹ papa. xxvi. q. vj. c. Si p̄byter. Uera em̄ ꝓfeſſio in vltimo tpe pōt eſſe: qz dñs non ſolū tp̄s ſi etiā coꝛdis iſpector eſt. ſicut latro vn⁹ momēti pnīa meruit eē in padiſo in ho ra vltime ꝓfeſſionis. Et Celeſtin⁹ papa in. c. Agnouim⁹. eadē. cā t. q. ait. Perdidiſſet latro in cruce p̄miū ad xp̄i dexterā pēdēs ſi illū ho re vn⁹ pnīa nō iuuiſſet. Cū eſſet in pena peni tuit: t ꝓ vn⁹ ꝓfeſſione ſermonis habitaculū padiſi eo p̄mittēte p̄meruit. Uera ḡ ad deū ꝟerſio in vltimis poſitoꝝ mēte poti⁹ eſt eſti manda q̄ tpe: ꝓba hoc taliter aſſerēte. Cū ꝟerſus ingemueris: tūc ſalu⁹ eris. Et ad idē facit illō dictū Cypriani in epl'a. ij. ad Deme trianū. In iſto mūdo manēti pnīa nulla ſera eſt. Patet ad indulgentiā dei adit? t queren tib⁹ atq̄ intelligentib⁹ veritatē facilis eſt ac ceſſus. O ap̄liſſima mia dei. o largiſſima cha ritas ſummi creatoꝛis: que tanta eſt vt ſi da retur hō viatoꝛ ſecū ferens pctā oia q̄ alque dia boli cōmiſerūt t oēs hoīes qui in iudicio dā nabunt: imo quot ſunt in celo ſtelle: in mari

UVA. BHSC. IyR_227

aque gutte: in memoze frōdes. ⁊ in ꝓatis lilia vt de illis ꝓmiaz faceret ac hūili mēte deū exozaret ꝑ venia: semp audiref benigne

Mō deus remittit penitētib⁹ ꝓpter miaz suā pctā fine dilatione: ⁊ de iustificatione impij ac eius ꝺditionibus Capl'm. III.

Ertiū mysterij cōtemplandū circa r miam dei ōz acceleratiōis. Non em̄ differt deus remittere pctā penitentibus nō tps aliquod interponit. Videf quasi fictire saltē peccatoz quibus q̄ ꝓmum fuerit contriti vel cōpuncti: statim eis parcit illosq; iustificat. de ipsa vero peccatoris ⁊ impij iustificatione solet a doctoribus dubitari maxime circa tria.

Primo circa tpis circunstantiam,

Scō circa opis excellentiā,

Tertio circa miraculi relucentiā

Primo solet dubitari circa tpis circūstātiā vtrū scz impius iustificef in instāti. ⁊ ad h̄ intelligendū notāda sunt tria. Primū notāduz ꝺm Tho. i. ij. q. c. xiij. ar. vij. q̄ iustificatio est quidā mot⁹ quo aia mouef a deo a statu culpe i statū iusticie. Justicia aūt ōz tripl'r. Uno modo ꝓut iportat rectitudinē ordinātē actū hois in cōpatione ad aliū singularē hoiem. ⁊ sic est iusticia ꝑticularis ⁊ ꝯ ꝑticularis ⁊ ꝯ tus cardialis. Scō mō ōz ꝓut importat rectitudinē ordinātē actū hois in ꝓparatōe ad bonuz cōe multitudis: ⁊ sic ōz iusticia legalis Tertio mō ōz iusticia ꝺm q̄ iportat rectitudinē ordinātē actū hois in cōpatiōe ad bonū ꝓpriū cum hō subijcif deo ⁊ vires inferiores aie subdūf rōni. Et hāc iusticiā pbs. v. Etb. appellat metaphozicam. Ab hac igif iusticia tertio modo sumpta sumif iustificatio passiue accepta. s. ꝓ fieri iustū nō ꝑ facere iustum. Et hoc etiā nō ꝑ modū simplicis gnationis: qz sic posset cōpetere ei qui nō esset in peccato dū iusticiā accipet a deo. sicut adā in ꝓncipio accepit iusticiā originalē. cū adhuc nō haberet pctm̄. Ex sumif ꝓut hmōi iustificatio in hoie includit rōnem mot⁹ de ẋto in ẋtum scz de iniusticia ad iusticiā Scōm notandum q̄ ad iustificationē impij cōcurrit. quattuoz ꝑ ordinē. Primū est gf̄e infusio. Scōm metus liberi arbitrij ꝑ fidē formatā in deū. Tertiū mot⁹ liberi arbitrij in detestationem pcti Quartū est remissio culpe. Tertium notādū ꝺm Ric. in. iij. di. xvij. ar. iij. q. vi. q̄ iustificatio impij q̄tum ad ea q̄ sunt de eius essentia scz q̄tum ad remissionē peccatoz ⁊ gf̄e infusionē fit in instāti qz ꝺm glo. Act. ij. c. sup illo ẋbo. Factus est repēte de celo sonꝰ tanq̄ ad ueniētis spūs vehemētis. Nescit tarda molimina spūssancti gf̄a. Scōo cōtingit dubitare de iustificatione impij circa opis excellentiam: vtrū sit maximū opus dei. ⁊ videf q̄ sic. nam in ps. ōz. Mirabiliōes eius sup oia opa eius. Et eccl'ia cantat. Deus q̄ oipotentiā tuā parcendo maxime ⁊ miserando manifestas. Et Aug. exponēs illud Job. xliij. Maioza hoꝛuz facies. ait. Maius est vt ex impio iustus fiat q̄ creare celū ⁊ terrā. Sed in ꝺtrariū arguere possum⁹. Primo quia ꝑ iustificatōez impij consequif aliquis gf̄am vie. sed per glorificationem consequif aliquis gf̄am patrie q̄ maioꝛ est. ergo glorificatio angeloꝛ vel hominū est maius opus q̄ impij iustificatio. Secūdo arguimus quoniā iustificatio impij ordinaf ad bonū particulare vnius hois: sed bonum vniuersale scz vniuersi est maius q̄ bonū vnius hominis. vt patet in primo Ethi. g̃ maiꝰ opus est creatio celi ⁊ terre q̄ iustificatio impij. Videt sctus Tho. ꝑma. ij. vbi. ē. ar. ix. q̄ opus aliquod potest dici magnum dupliciter Uno modo ex parte modi agendi: ⁊ sic maximū est opus creatiōis in quo ex nihilo fit aliquid. Alio modo potest dici magnū aliq̄d ꝓpter eius magnitudinē quod fit. ⁊ ꝺm h̄ maius opus est iustificatio impij q̄ terminatur ad bonū eternū diuine participatōis q̄ creatio celi ⁊ terre que terminaf ad bonū nature mutabilis. Unde Aug. cuz dixisset q̄ maius est vt ex impio fiat iustus ⁊c, subiunxit, Celū em̄ ⁊ terra trāsibit. ꝑdestinatoꝛ aūt salus et iustificatio ꝑmanebit. Ad primum aūt argumentum quod infert q̄ glorificatio angeloꝛ et hominū est maius opus q̄ impij iustificatio, dicendum q̄ aliquid ōz magnū dupliciꝯ. Uno modo ꝺm quātitatē absolutā. ⁊ h̄ modo donū glie est maius q̄ donū gratie iustificantis impium. Et ꝺm hoc glorificatio iustoꝛuz est maius opus q̄ iustificatio impij. Alio modo ōz aliquid magnū quātitate ꝓportionis. sicut ōz mons paruus ⁊ milium magnū Et hoc modo donū gratie iustificātis impiū est maius q̄ donū glie beatificātis iustuz: qz plus excedit donū gf̄e dignitatē impij q̄ erat dignus pena q̄ donū glie dignitatez iusti: qz ex hoc ipo q̄ est iustificatus est dignus glia. Et ideo Aug. vbi. ē. dicit. Judicet qui potest virum maius sit iustos angelos creare q̄ impios iustificare. Certe si equalis est vtrunq; potentie. hoc maioris est misericordie. Ad secundum dicendū q̄ bonū vniuersi est maius

UVA. BHSC. IyR_227

ꝙ bonū part iclaris vnius si accipiat vtrūq; in eodem genere: sed bonus gratie vnius est maius ꝙ bonum nature totius et vniuersi. Tertio cōtingit dubitare de iustificatiōe peccatoris vtrū sit miraculosa. Et dicūt Rich. et Scho. vbi. ō. arti. ꝛ. ꝙ iustificatio impij etsi fiat p potentiā supnaturalis agētis. nō miraculosa nō est loquēdo ꝓprie de miraculo: eo ꝙ naturaliter aia est gre capax. Eo em ipso ꝙ facta est, ad imaginē dei: capax est dei per gram. vt Aug. dicit. xiij. de trini. Si ꝯo deus qnq; tā vehemēter aiam moueret vt statim quandā pfectionem iustitie asseqrēt: sicut fuit in conuersione pauli: adhibita etiam exteri⁹ admirabili visione ꝛ pstratōne alijsq; circūstantijs miraculosis. tūc talis iustificatio miraculosa diceret. Ideo cōuersio Pauli tanq̄ miraculosa in ecclia cōmemorat celebrat. Quare ꝯo deus nō cōcurrat semp ad iustificādos impios cū sil'ibus signis: nō interest nostra dijudicare. Nobis satis esse dz quia post facinora ꝛ delicta postq; iueterata mala qñcūq; voluerim⁹ gram eius ꝛ caritatem nobis cōciliare: semp ad vota illū inuenimus paratū nō differre aiam peccatricez si eā cōpunctā viderit iustā facere. Redite ḡ puarica tores ad cor. ꝛ cognoscite miseriam animarū vestrarū. Videte picula inferni que vobis iminent. cogitate clementiā. māsuetudinē pietatē miam oipotētis dei: ꝛ exuētes veterē hoiem reuertimini ad illū ꝛ agite penitētiā: vt sic obtineatis gram in psenti ꝛ in futuro eternā gloriam. Amen.

Feria ꝙnta post dñicā in septuagesima de complacētia quā habet deus qñ peccatores reuertunt ad pniam. Sermo V

Qdilecti pulsantis

Aperi mihi sozor mea sponsa. Itez ybi. ō. Excogitat creator nr deus semp hoies saluos facere: non solū iustos: sz etiam peccatores si coz malicia nō obsistat. Quos ꝛ si vocet cū mia vt dictum est in precedenti ꝟmone: excitat adhuc vt ad penitentiam reuertamur cū voce complacētie. Ostēdit em signis manifestissimis summā habere complacentiā de psuersione pctoz. nā non solū illis pctā remittit: sed adhuc copiosa bñficia illis clementissime tribuit. Quāobrē in pñti ꝟmone colligere volo qoi sint effect⁹ diuine complacētie que sequunt pniaz animes audiētis vocē dilecti sponsi. Et notabo tres ꝓncipales effectus.

Primus dicitur bonorum restitutio.
Secundus angelorum letificatio.
Tertius peccatorum exaltatio.

Qz deꝰ restituit pctoribus penitētibꝰ ꝓpter ꝓplacētiā quā hz de illoꝝ psuersione oia bona que fuerāt p pctm mortificata. Capm I

Primus effectꝰ q̄ cōsequit ad conuersionē pctoris in q̄ relucet cōplacentia dei ē bonoꝝ restitutio. Scōm em doctrinā theologoꝝ Rich. de media villa ar. viij. q. ij. dñi Boñ. ꝛ alioꝝ di. xliij. q̄rti li. pte. ar. ij. q. iij. Deus restituit penitēti opa p culpā mortificata q̄ ātea viua fuerāt. Ad qō clarī⁹ intelligēdū notāda sunt tria. Prio notādū ꝙ oia opa bona in charitate facta adueniente mortali culpa mortificanꝫ ꝛ depdūt ꝟm illud Ezech. xviij. Si auerterit se iustꝰ a iustitia sua ꝛ fecerit iniq̄tatē ꝟm oēs abominatōes q̄s opari solet impꝰ nunq̄d viuet? oēs iustitie eiꝰ q̄s fecerat nō recordabunt. Scōm notādū ꝙ cū dōr in scripturis deū nō recordari vt in pfata aucte aut nescire. vt Mat. xxv. Nescio vos sic est intelligēdū ꝙ nō recordet aut nesciat illos quos nō approbat vt remuneratione dignos. nā vt inq̄t dñs Boñ. in primo di. xxxix. ar. j. q. iij. c. Duplex ē scia in deo. Una ꝺ simplici noticie: qz q̄ hz rōnē cognoscendi a veritate q̄ est lux summa cui nihil pōt occultari. nec etiā tenebre obscurant ab ipa. Ideo ō necessitate cognoscit oia bona ꝛ mala in quē nulla cadit ignorātia. Alia vocatur scientia approbatiōis vt dicaf scire aliquid qñ illud approbat ꝛ nescire eū reprobat. Sic etiā non recordari dicit nō ꝙ obliuio cadat in eo sed qz nō recordaf malozꝝ que ḡs fecit ꝛ de illis penituit vt ea puniat. nec recordaf bonorum que ḡs fecit ꝛ p peccatuꝫ ab illis cecidit vt ea remuneret. Tertiū notādū ꝙ si ḡs ante peccatū ꝓpter bona p eū in charitate facta meruisset: esse de secundo aut de tertio vel de vltimo ordine angelorum: ꝛ postea peccato aduenīente tale meritum perdidisset ꝛ talis ad penitentiam reddiret: reminiscunt ei bona prete rita que fuerāt mortificata eo ꝙ in tali statu meriti est in quo erat anteq̄ caderet. vtputa si erat in merito perueniendi ad secundum ordinē beatoꝝ ad pniam veniens in tali merito se recipet. ꝛ sic de oībus gradibus beatitudinis. Quod expresse saluator noster inuit in parabola de filio prodigo. Luc. xv. Que cū vidisset pater seminudum vestes laceratas habētem ꝛ discalciatū. i. ꝓpter suam culpam priuatuꝫ merito precedentiū dixit ad seruos suos. Cito

UVA. BHSC. IyR_227

ꝓferte stolam primā: & induite illuz: & date annulū in manu eius: & calciamēta in pedes per que oia ꝓcedēs meritū deperditū ꝑ peccatū bonitate dei penitētibus restitutū verissime intelligit. Sed cōtra hoc nōnulli arguunt ꝙ quoddā Hugonis dictū. Nemo inquit in spe correctionis peccare debet: qz qō semel amittit ipm aplūm recuperat. Ad hoc rndet Boñ. di. xiij. grti li. vbi. s. ꝙ dictū Hugonis intelligit de illo ope bono qō homo potuisz facere vel feciſſet illo tpe quo peccauit: q̄ qdē nō recupabit: qz si alio tpe velit facere quod omisit pdit opus quod vberet facere ꝓ illo tempe. Et si adhuc instet ꝑ illud qō Hiero. ait in. c. quicūq. di. l. Reuerti in ꝑstinū gradū difficile est. Possum⁹ rndere ꝙ Hiero. loquit ibi de gradu tpalis dignitatis. aut spiritualis & ecclīastice. sicut pz in verbis eius: et in plerisq; capitulis ꝓcedētibus & cōsequētibus. Nos aūt loq̄mur de statu ēne salutis et merito triumphantis ecclesie.

Qz deus facit angelos letari in ꝟuersione peccatozum. et de augmento gaudij in angelis beatis. Capl'm II

Ecundus effectus qui consequitur s conuersionē peccatricis aīe in quo relucet cōplacentia dei ōr angelozū letificatio. Facit vtiq; deus angelos oēs iubilare & exultare cū pctōr ꝟuertit ad pniam Unde Lu. xv. ōr verbo xpi. Gaudiū est āgelis dei sup vno pctōre penitentiam agente. Ad quod intelligendū notandū ꝑm Boñ. di. xxj. scōi libri. ar. ij. q. ij. c. ꝙ gaudiū angelozū crescere potest intelligi dupl'r. Aut extensiue aut intēsiue. Extensiue ōr crescere q̄n q̄s de pluribus gaudet. Intēsiue vo q̄ādo affect⁹ eius de aliquo copiosius gaudet. Si ergo loquamur de cremēto gaudij ꝑm ꝑmū modus sic verū est. & doctozes cōiter sentiunt ꝙ ipis beatis angelis accrescit gaudiū ex salute peccatoz: quia de plurib⁹ gaudēt ꝑm ꝙ plures saluant. Si aūt loquamur de cremento gaudij ꝓtū ad intensionē. sic est distinguendum. nam gaudiū duplex est. Quoddā est gaudiū in quo consistit premiū subst̄ātiale, & illud ē gaudium de bono increato: qō angel⁹ habet de deo. & est in deo. Est iterū gaudiū quoddā accidētale. & illud est gaudiū quod angelus habet de bono creato siue ꝓprio siue alieno. De hui⁹ vo gaudij augmēto triplex fuit opinio. Prima eozum qui dixerunt ꝙ in angelis beatis accrescit vtrūq; gaudium intensiue: quia nōdum sunt ꝓfecte beati q̄ibus sint cōfirmati in gratia. Sed hec opinio falsa est. qm̄ ꝓfecta beatitudo in visione ꝑsistit diuine essentie. & Matth. xviij. ōr. Angeli eoz semp vident faciē patris mei q̄ in celis est. Secūda opinio fuit eoz qui dixerūt ꝙ neutrū gaudiū crescat in angelis intensiue: sed solū extēsiue: sicut charitas eoz non est maior q̄ fuit ab initio q̄ibus plures nunc diligant ꝙ tunc. Sed istud nō videt ꝓbabile: qz si angelis accrescit materia gaudij: accrescit & ipz gaudiū Tertia opinio catholica & secura est eoz qui tenent ꝙ in angelis nullo mō accrescit gaudiū in quo cōsistit ꝑmū essentiale. qz ꝙtū ad illud ꝓfecte sunt beati. Sed gaudiū in quo cōsistit ꝑmū accidentale: accrescere pōt nō solū extensiue: verū etiā intēsiue & rōne boni ꝑ ꝑz: & rōne boni cōiuncti. qz ministrādo alijs bona opera facīt in q̄bus ꝑmū accidentale merent: & qz etiā cōciues suos ad beatitudinē perducunt sup q̄bus cōgratulant. Q ꝙ vigiliter itaq; atq; sollicite debēt curare peccatozes miseri de suis peccatis ꝑniaz facere q̄s expectant oēs angelici chozi quos inuitāt angeli ad paradisi delitias. Uenite inquiūt peccatozes fetidi: venite ad possidendā ciuitatez omniū bonoz vbertate refertissimaz. Uenite per sanctā ꝑniaz ad cenam magni dei. Quid queritis male operādo cū tenebrarū ꝓncipe: quid cū cōmertio demonū quale ꝑmū de peccat & malis cōmissis expectare potestis. Stipēdia inqt apls peccati mors est. Ro. vi. Nostra sit vob grata societas vt simul ꝟuiam⁹ i felicissimo regno dei. Q pctōres durito peccatozes obstinati. vos expectamus vt agatis ꝑniaz: q̄ tm̄ placet deo nr̄o vt & nos velit etiā in vra ꝟuersiōe letissimos fieri atq; iocūdos

Qō deus etiā in ecclesia militanti exaltat & sublimat ad dignitates spūales pctōres si reuertant ad pniam. Capl'm. III.

Ertius effectus qui cōsequitur cō t uersionem peccatozis dicit peccatorum exaltatio Voluit quidem deus ostendere ꝙ gratū sibi est cum peccatozes ad penitentiā cōuertuntur eos mirū in modum sublimādo & exaltando in vtraq; eccl'ia militante. scz & triumphante. Et licet ꝑm rigozes discipline quandoq; factū sit vt ab ecclesiastis dignitatibus ꝓpter crimina nōnulli caderent ad quas etiā post pactam pniam nō liceret redire vt scribit. l. di. c. Uti ꝓstituere. & c. Si lapsis & c. Qui semel. & c. Presbyteꝝ. & c. Aldroz. & c. Clericū. & c. Clerico. & c. Si epūs Uerūtū hoc nō ōr ex desperatiōe indulgētie,

UVA. BHSC. IyR_227

Quinimo inuenti sunt q̄ plures qui post lapsum per pniam restituti sunt ad spūales ordines ⁊ eccl'iasticas dignitates. Fuit p̄nceps apl'oꝝ Petrus restitutus ꝑ pniam ad apl'atū ⁊ principatū apl'oꝝ nō obstante precedēti pctō. sicut scribit̄. l. dis. c. ponderet. ⁊. c. cōsiderandū. ⁊. c. fidelior. In. c. vero. si post ordinationē. §. ecōtra. alia pctōꝝ penitentiū inducūtur exempla. Dicit̄ enim ibi sic. Maria soror Aarō postq̄ lepra percussa est: qꝛ i. Moysen murmurauerat acta penitētia a peccato mūdata est. ⁊ pristinā gratiā ꝓphetandi recepit Aaron post cōflatum vitulū in summū sacerdotem cōsecratus est. Dauid post adulteriū ⁊ homicidiū ꝓphetie spūm recepit ⁊ in proprio gradu permāsit Achab quoq̄ post mortem. Naboth viri sanctissimi per pniam humiliatus in regia sede remansit. Et vt pretereamꝰ multa exēpla veteris testamenti. Petrus negauit xp̄m: ⁊ postea princeps apl'oꝝ factꝰ est Paulus Stephanuꝫ lapidauit: ⁊ tñ a deo in apl'm est electus. Multi quoq̄ ab heresi ad vnitatē fidei catholice reuertētes in suis ordinibus sunt recepti. Alij vero ad ep̄alem etiam gradū sunt ꝓmoti: vtpote Aug. ⁊ alij plurimi. hec ibi. Ueruntñ inter oēs peccatores ꝑ penitentiā restitutos ad precedentes gradus siue ad alios aliquos de nouo eis collatos efficaciorē nobis fiduciā ⁊ animuꝫ p̄stant tres illi nequissimi viri. Paulus sup̄bissimꝰ. Dauid luxuriosissimus. Matthe⁹ ꝟo cupidissimus ⁊ auarus. Voꝝ tamen voces magis q̄ alioꝝ voluit spiritussanctus in ecclesia resonare. Licet em̄ scripserint euangelia: Johannes Lucas ⁊ Marcus: tñ frequentius legit̄ euangeliū ꝟm Mattheū. Et licet inueniant̄ psal. alioꝝ multorum nō solum illi quos Dauid cecinit: tamen ecclesia p̄s Dauid sepius decātat. Licet etiā Petrus Jacobus ⁊ Johānes: ac Judas Thade⁹ suas ep̄las canonicas scripserint: tñ epistole Pauli mag̃ in diuinis officijs habent̄ in vsu. Quod ideo factuꝫ esse credēdū est vt omnes percipiāt q̄ chara deo sit cōuersio peccatoꝝ quos tam sublimiter ꝑ penitentiā in ecclesia sua dignatus est exaltare. Quanta autē erit talium in regno celoꝝ gloria a redemptore mūdi dictū ē Matthei. xxj. Meretrices inquit ⁊ publicani p̄cedent vos in regno celoꝝ. Et hoc exemplo monstratum est in Thayde meretrice pulcherrima et formosa que postq̄ multoꝝ animas illaqueauerat: ded issetq̄ multis occasionē seipsos interficiendi, accedente ad eam Panutio sanctissimo viro cōtritionem ⁊ cōpunctonē suorum scelerum habuit adustisq̄ omnibus vanitatibus in platea publica: vt daret exēpluꝫ his cum quibus peccauerat: in cellula quadā paruula se inclusit in qua ꝑ fenestrā paululū panis ⁊ aque quibus sustentaretur die qualibet accipiebat. Cū ergo tribus annis fuisset inclusa ꝓfectus Panuti⁹ ad abbatē Anthonium cui multa reuelabant̄ a deo vt ab eo inquireret si ei de⁹ sua peccata remisisset. Narrata causa sanctus Anthonius cōuocatis discipulis p̄cepit vt illa nocte orarent. statimq̄ abbas Paulus maior discipulus Anthonij vidit in celis lectū speciosis ac p̄ciosis vestib⁹ ornatum. quē tres virgines sacre: facie clara custodiebant. Cunq̄ Paulus diceret gloriā illam esse Anthonij: audiuit vocem dicentez sibi. Non est Anthonij sed Taydis meretriq̄. Quod cū mane audisset Panutius cum gaudio discessit. ⁊ cū illā eduxisset de cella: quindecim dies sup̄uixit: post quos meretrix penitens quieuit in dño. Audiuimus igitur ex tribus effectib⁹ enarratis q̄ summa est in deo complacentia vt peccatores reuertantur ad illum: ⁊ tamen cū ip̄e hac voce melliflua incitet oēs: nescio vnde fiat nisi ex humani cordis duritia vt nō audiatur. O infelix anima peccatrix. O seua immanis ⁊ crudelior omni belua. desine iam malefacere. impone finē delictis tuis: quere dñm deum tuum dum inueniri pōt: vt accipias ab eo gr̄am in presenti: ⁊ in futuro ꝑpetuā gloriā. Amen.

Feria sexta post dominicaꝫ in septuagesima de inflammato ⁊ ardētissimo amore dei quē ipse clementissimus pater peccatoribus exhibet ⁊ ostendit vt illos ad se trahat ac reuocet ⁊ inducat ad penitentiam.

Sermo VI

More langueo. Habent̄ hec verba in persona xp̄i: dei ⁊ hominis salutem peccatoꝝ sitiētis originaliter. Cant. v. c. Si cōgitarent excecati peccatores q̄ta dilectione complectit̄ illos pijssimus deus ꝓfecto omni studio ⁊ vigilantia deposita delictoꝝ sarcina ad diligentem se ꝓperarent. Neq̄ em̄ inueniri quispiaꝫ potest nō pater nō mater: non frater: non soror: nō filia: nō filius: nō deniq̄ domesticus quilibet amicus siue ꝓpinquus qui tantuꝫ diligat eos q̄tum amat ipse mitissimus pater celestis. Quod considerans Hugo in libro de arra sponse sic alloquitur animam peccatri-

UVA. BHSC. IyR_227

cem. Sponsum habes ⁊ nescis pulcherrimū omniū ⁊ faciē eius non vidisti. Ille te vidit: quia nisi te vidisset nō te diligeret. Noluit ad huc seipm tibi pſentare: sed munera misit, arram dedit pignus amoris. hec ille. Est vtiq; anime legitimus ⁊ immaculatus sponsus deus dei filius q̄ in cruce exaltatus clamat grādi ⁊ amorosa voce dicitq; anime ꝓpter pctā peunti ⁊ ad inferna curreti. illud Iere. ij. c. Tu autē fornicata es cum amatorib⁹ multis. tamē reuertere ad me: ⁊ ego suscipiaz te. Quidnā dulcius: quid suauius: quidue clemētius potest audiri? Ostendit nempe multis diuersisq; modis rex regū deus noster q̄ hominē diligit: eiusq; salutē etiā post peccata ⁊ nephāda facinora ardētissime sitit. Quapro ꝓpter vt euigilent somnolenti peccatores ⁊ expergiscant ad vocē beniuolētie summi dei in presenti ſmone de amore quē deus pctōribꝫ exhiber: nōnulla erūt videnda: vt verificef in corde oīm quod dictum est in themate in pſona illius: q̄ sez amore langueo. In quib⁹ verbis de amore illo tria mysteria principaliter proponimus declaranda.

Primum de ipsius veritate.
Scōm de eius voluntate.
Tertium de illius copiositate.

Qualiter deus ex amore malis ⁊ pctōribꝫ copiosissima beneficia sua largitur ⁊ quid est amor siue dilectio dei. Capm. I

Rimū mysteriū declarāq̄ de amore quo deus pctōres diligit ꝺr veritatis

p Nam possent non immerito aliqui dubitare. an verū sit q̄ deus pctōres diligat Cm̄ si diceret q̄ sic statim occurrerent dicta scripture sacre q̄bus insinuari videf Ihesum. Unde in pſona dei Prouer. viij. ꝺr Ego diligētes me diligo. Et Job. xliij. Xps dic. Qui diligit me diligef a patre meo ⁊ ego diligam eum: si pctōres nō diligūt deū: q̄ deus nō diligit illos. Et eccli. xij sapiēs inq̄t. Altissim⁹ odio habet pctōres. Et Judic. v. scribit. Deo pctōr odit iniq̄tatē. Et Aug. xij. de ci. dei. ca. iij. ita asserit Dicunt in scripturis inimici dei q̄ nō natura si vitijs: aduersant eī imperiorꝫ nihil eis nocere valētes: si sibi. Inimici em̄ sūt resistēdi volūtate: nō ptāte ledendi. ⁊ Aug. in li. de pnia refert. qō etiā ponit de pe. di. iij. in c. Sūt plures. Scio dñz inimicū oī crimino so. Et dauid in psalmo ad deum sic loquitur Odisti omnes obſuantes vanitates. i. pctē. Et Sapiētie. xiiij. c. similiter dicit. Sunt deo odio impius ⁊ impietates eī. Si itaq; inter deum ⁊ peccatores est inimicitia ⁊ odium. q̄ deest amor: quoniā simul ista stare nō possūt Sed contra est dictū sapiētis. Sap. xj. q̄ deo dicit. Diligis omnia que sunt: ⁊ nihil eoꝝ odisti que fecisti. Pro huius dubij declaratione notanda est sentētia dñi Boñ. di. xxij. tertij. li. q. ij. que talis est. q̄ deus nō dicitur creaturam diligere ratione affectionis animi: si rōne cōmunicationis alicuius boni. Ita q̄ dilectio dei dicit potius esse dilectio effectus: q̄ affectus. Cōmunicatio aūt bonitatis diuine si attendaf quantū ad effectū gratie nō se extendit ad pctōres. ideo ꝓpter huius boni subtractionē dicit illos odire. Et sic intelligūtur auctoritates supi⁹ allegate. Sz cōmunicatio aliorum beneficioꝝ ⁊ bonis ⁊ malis qadē est ob quod ⁊ malos etiam diligit non vt malos sed sua illis beneficia tribuens vt boni fiant. Sunt autem inter cetera tria beneficia pctōribus a deo collata.

Primum creationis.
Scōm gubernationis.
Tertium sociationis.

Primū beneficiū quod deꝰ peccatorib⁹ cōfert ex dilectione ⁊ amore dicitur creationis. Quilnā estimat q̄tū bonū ē esse in numero creaturaꝝ nō quarūcūq;: si rōnabiliū. Nullo q̄dem pcio emi posset vn⁹ ex oculis vel alijs mēbris nostris: multo magis nec aliqua potentia anime. Et q̄s est q̄ dedit animam cum potētijs: ⁊ corpus tā bonis q̄ malis nisi deꝰ Et cur dedit nisi ex mera charitate ⁊ liberalitate sua. Voc est qō Lactan. in. ij. li. di. instit. ait. Deus veri patris officio functus est: ipse corpus effinxit ipe aiam qua spiramus infudit. Illius est totuz quicq̄d sumus. Et Bern̄. in ſmone. Parū ne tibi videf o homo cogita qualē te fecit. Nempe ſm corpus egregiam creaturā. ſm animā magis imagine creatoris in signem: rōnis participem: beatitudinis eterne capacem. Pro ro ambo sibi coherere fecit artificio incomprehēsibili ⁊ sapiētia inuestigabili. Nec hoc ante pmerut qui ante nō fuit: nec spes retributionis fuit: qm̄ bonoruz nostroꝝ non eget. hec ille. Sed qui non recte de deo sentiunt de eius bñficijs ingratissimi cōqerunf. dicūt etem̄ q̄ lz magnum bonuz sit esse quod p creationē pctōres acceperūt a deo: tamen cū deus pscierit eos futuros malos atq; damnādos cur illos creauit. Quib⁹ sic rñdet Aug. ij. libro de ciuitate dei. c. xviij. Nec enim deus vllum non dico angelorum sed vel hominū crearet quem malū futurum

UVA. BHSC. IyR_227

esse prescisset: nisi pariter nosset q̄bus eos bo
norꝝ vsibus cōmodaret: atq; ita ordinē secu-
lorꝝ tanq̄ pulcherrimū carmē etiā ex q̄busdā
quasi antithetis honestaret. Antitheta enīz
que appellant̄ in ornamētis elocutiōis sunt
decentissima que latine appellant̄ opposita.
vel quod exp̄ssius dicit̄ contraposita. Non
em̄ est apud nos huius vocabuli cōsuetudo:
cū tn̄ eisdē ornamētis elocutiōis ēt ꝑmo lati
nus vtat̄, imo lingue oīm gētiū his antithe
tis. ⁊ Paulus apl̄s in scd̄a epl̄a ad Corinth̄.
illum locū suauit̄ explicat vbi di. Per arma iu
sticie a dextris ⁊ a sinistris. Per gloriam et
ignobilitatē. ꝑ infamiā ⁊ bonā famā: vt sedu
ctores ⁊ veraces: vt qui ignoramur ⁊ cogno
scimur. quasi moriētes ⁊ ecce viuimus: vt tē-
ptati ⁊ nō mortificati: vt tristes semꝑ autem
gaudētes. sicut egētes multos aūt locupletā
tes. tanq̄ nihil habētes ⁊ omnia possidētes.
Sicut ergo ista cōtraria cōtrarijs opposita.
ꝑmonis pulchritudinē reddūt. ita quadā nō
verborꝝ sed rerum eloquētia. ꝯriorum oppo-
sitione seculi pulchritudo componit̄. ꝑ Aug.
Et si adhuc arguerēt impij ⁊ maligni ꝙ ꝑm
Augustini verba videret̄ quasi necessarium
fore vt aliqui mali essent vt sic seculi pulchri
tudo perficeret̄. Ego dico ꝙ lz deꝰ ꝑm Aug.
in libro de li. arbi. nouerit ex quocunq; malo
bonū elicere: tn̄ si nullus vnq̄ peccasset siue
angelus siue homo: adhuc vniuersum perfe-
ctum esset: nihilq; quod ad eius ornatū spe-
ctaret siue decore inueniret̄ diminutū: neq;
ꝓpterea culpādus est sapiētissimus artifex
deus qui creauit illos qui damnari debebāt
qm̄ non ꝓpterea damnant̄ quia sunt creati: ꝑ
qm̄ post creationē sua volūtate facti sūt ma-
li. Quinimo in hoc maxime relucet immensa
bonitas dei ꝙ tam grande beneficiū cōferre
dignatus est etiam illis quos presciebat futu
ros ingratos ⁊ malos. Secundum benefici
um quod deus peccatoribꝰ cōfert ex dilectio
ne ⁊ a more dicit̄ gubernationis. Indiget eq̄
dem homo auxilio oīm creaturarū celi scz et
terre celestiū inferiorūq; corporꝝ sine quibus
viuere minime posset. Omnia tamen ista dei
sunt. de quo in. p̄s. dicitur. Dn̄i est terra ⁊ ple
nitudo eius orbis terrarū ⁊ vniuersi q̄ hitāt
in eo. Nihilominꝰ ex clemētia largiflua ⁊ afflu
entissima sua libere donat fructū horū oīum
etiam impijs ⁊ malis. Inde Hugo in libro de
arra sponse ait. Respice vniuersum munduz
istū ⁊ ꝯsidera si aliquid in eo sit qd̄ tibi nō ser
uiat. Qis natura ad hunc finē dirigit cursuz
suū vt obsequijs tuis famulet̄. ⁊ vtilitati deser
uiat. tuisq; oblectamētis parit̄ ⁊ necessitati-
bus ꝑm affluētiā indeficientē occurrat. Hoc
celum hoc terra hoc mare hoc aer. cuz his q̄
sūt in eis vniuersis explere nō cessant. ꝑ ille.
Et xp̄s in euāgelio Mat. v. ait. Pluit super
iustos ⁊ iniustos. ⁊ solē suū oriri facit suꝑ bo
nos ⁊ malos. Tertiū bn̄ficium qd̄ deus ero
gat ⁊ largitur ex dilectione ⁊ amore ip̄is pec
catoribus dicitur sociationis. magnū quippe
donū ē vt vnusquisq; habeat sociū angelum.
Hinc magr̄ sn̄iarum di. xi. secūdi libri allegat
Hiero. suꝑ Math. sic dic̄. Magna dignitas
animarꝝ vt vnaqueq; ab ortu natiuitatis sue in
sui profectū ⁊ custodiā habeat angelū specia
liter delegatū. Ex q̄ auc̄te ꝑm doctores theo-
logie colliguntur tria catholica documenta.
Primū documentū ꝑm Alex. de hal̄. in. ij. vo
lumine summe. ⁊ Archidia. canonistā super
ca. firmissime. de conse. dist. iiij. ꝙ duplex est
hoīs natiuitas, s. in vtero ⁊ ex vtero. Prima
est qn̄ aīa creat̄ simul ⁊ infunditur corpori.
Secunda vero qn̄ exit de ventre matris. An
gelus autē deputat̄ hōi a p̄ma natiuitate. s.
in vtero. Ratio aūt quare nō debeat ante in-
fusionē aīe angelꝰ deputari ad custodiā cor-
poris ꝑm Bon̄. in. ij. dist. xi. in declaratōe lr̄e
est. quia illa custodia principalius respicit spi
ritum q̄ corpus. Et ideo nō debet specialiter
angelū ad suā custodiā habere anteq̄ spiritꝰ
infundatur. Non debet etiā differri vltra aīe
infusionē. quia extūc defendere potest ⁊ adiu
uare. Utrū autē q̄diu paruulus caret rōnis
vsu aliquē occultū effectū habeat custodia an
geli quātū ad habitationē ⁊ directionē in bo
num: assignare est difficile. ꝑ negare non est
tutū. Secundū documentū est ꝙ angelꝰ bea
tus propter custodiā hominis non est homīe
inferior viatore neq; indignior cum id fiat ex
dulcedine summi dei. Tertiū documentum
est ꝙ angelus non deserit obstinatum in pec-
catis vsq; ad mortē. Ratio est ꝑm Bon̄. quia
ꝓnior est bonꝰ angelꝰ ad iuuandū q̄ malus
ad perdendū. Si ergo malus angelus nō de
relinquit vsq; ad mortē hominē etiam q̄tū-
cunq; sanctū. nec bonus hoīem quantūcunq;
sceleratū dimittit vsq; in finē. Sed cōtra hoc
instāt nōnulli. qm̄ glo. suꝑ illud Hiere. li. Cu
rauimus babylonē ⁊ nō est curata. derelinq̄
mus eam. ait. Medici sunt angeli quos a no
bis repellimus dū eorꝝ consilio nō acquiesci-
mꝰ. Itē Damascenꝰ dic̄ ꝙ ātixp̄s carebit an-
gelico presidio. Ex quibꝰ colligi posse videtur

UVA. BHSC. IyR_227

ꝙ angelus qñq; subtrahit ab homine ꝓpter
pctā custodie bñficiū. Ñndet ad hoc domin⁹
Boñ. vbi. ꝫ. ꝙ cōiter tenet a docto. sacre scri
pture ꝙ angelus nō oīno deserit obstinatos
q̄diu sunt viatores: nec tñ a deo diligēter cu
stodit sicut bonos aut mediocriť malos. Jō
cōiter dr ꝙ quodāmodo deserit ⁊ quodāmō
semp custodit. Explicatio aūt huius diuersi
mode pōt fieri. Nā aliquē custodiri ab āgelo
potest dupliť intelligi vel ꝑm habitus vel ꝑm
actū. Voluerūt ergo alicḳ dicere ꝙ angel⁹ ob
stinatū ꝑm actum custodiēdi relinq̄t ꝓ eo ꝙ
ipe custodiēti angelo nō obedit: imo contra
monita mentē obfirmauit. Quantū vero ad
habitū non deserit: quia semp ꝓptus est ei
subuenire si quō ipm ad viā veritatis vide
at inclinari. Sed hic modus dicēdi nō suffi
cit qz nullus est a deo mal⁹ ⁊ ꝛuersus quin
angelus bon⁹ possit ei aliqō bñficiū custodiē
do largiri. Ergo si semp est ei ꝓptus face
re bonū videt ꝙ nunq̄ subtrahat oēm actuꝫ
Et ideo est scōs mod⁹ dicēdi. ſ. ꝙ duplex est
custodie angelice actus. Unus respectu coz
porīs: alter respectu spūs. Unus consistit in
repulsione hostis ne oppmat corpa. alr arce
do ipm ne puertat aīas. Primi act⁹ efficacia
est in angelo. scōi ꝫo nō solū est in angelo: ſ
etiā in nobis. Quātū ad ꝑmū actū bon⁹ āge
lus hoiem vsq; ad mortē nō derelinq̄t: quia
non patiť ipm a demone oppmi vel occidi:
nisi quādo aliter exigit fieri sñia diuini iudi
cij. Quantū ꝫo ad scōz actū: qz illi⁹ efficacia
nō tñ est in angelo: sed etiā in nobis. subtra
hit custodie beneficiuꝫ ab his circa q̄s videt
se frustra exerceri. vt pote ab excecatis et ob
stinatis: qui nec recipiūt instructionē nec ex
hortationem. Sed cū custodia magis respici
at aīam q̄ corpus: adhuc nō videt oīno ꝓba
bile ꝙ angelus oēm actū custodie subtrahat
respectu aie. Et ideo adhuc est terti⁹ modus
dicēdi ꝓbabilioꝛ istis. ſ. ꝙ effectus āgelice cu
stodie est respectu boni ⁊ mali. respectu boni
ꝓseruandi vel acquirēdi vel augēdi. respectu
ꝫo mali discernēdi vel euitādi vel diminuē
di. Bonus ergo angelus obstinatos nō dese
rit quantū ad actū custodie qui respicit malū
quia semp retrahit hoies ne labant in peius
Quantū ꝫo ad actū qui respicit bonū obsti
natos deserit ⁊ antiq̄m non custodiet. Nec
Boñ. Considera nūc aīa peccatriꝛ q̄ta fecit
tibi de⁹ ⁊ cū admiratiōe dic ei illud Job. vij.
Quid est hō qz magnificas eū: aut ponis hoīs
quia reputas eū: ⁊ quare apponis erga eum
coꝛ tuū? Cur o magne deus creare voluisti ho
minē paulomin⁹ ab angelis minoꝛatū q̄bus
libet alijs a te creatis cōditisq; naturis excel
lētioꝛē imagine tua decoꝛatū: ꝓdotatumq;
insignib⁹ potētijs aīe rōnalis quē ꝓsciebas
tibi futuꝝ rebellē atq; cōtrariū? Cur tot bñfi
cia innumera creaturaꝝ tuoꝝ ꝓstas his q̄
te fugiunt: qui te despiciunt: qui te contēnūt
Grandis profecto numerus est eoꝝ qui te de
relinquerūt venā aquaꝝ viuentiū. Derelinq̄
rūt inquā te ⁊ auerterūt se a te q̄ es via recta
oēs infideles idolatre: iudei heretici: scismati
ci: ⁊ xpiani diabolicis opibus seruientes: ex
cōicati sacrilegi: ꝑditoꝛes seditiosi. iracundi
odiosi crudeles detractoꝛes. murmuratoꝛes.
bilingues. falsarij susurrones piuri: decepto
res: mēdaces: cupidi: raptoꝛes: furesꝫ vsurarij
sortilegi: maleficiti: incantatoꝛes: elati: superbi
hypocrite: ambitiosi. arrogantes manis glo
rie: cupidi: guloſi: blasphemi: lusoꝛes: fornica
toꝛes: adulteri: sodomite: ⁊ alijs scelerib⁹ ne
phandissimis inuoluti. Et tñ tu deus me⁹ im
perasti terre vt sustineret illos: ꝓduceretq;
fruct⁹ q̄bus sustentare se possent. Jussisti soli
⁊ lune ⁊ stellis vt suos motus exerceꝛēt ad il
loꝛ vtilitatē mādastiq; oībus q̄ in celis terris
q; reperiunť vt se cōicent prenoiatis inimicꝫ
tuis. Cur insup ⁊ angelos cū talibus cōiue
re etiā vsq; ad mortē ad illoꝛ custodiā dispo
suisti? Cur ita blāditus tu de⁹ iust⁹ ⁊ rect⁹ pec
catoꝛibus ⁊ iniq̄s? O pectoꝛa dura. o ferreas
mētes: o saxea ⁊ adamātina coꝛda eoꝝ quis in
telligere nolūt q̄ ardens sit amoꝛ dei etiam
ad peccatoꝛes quibus vt tactū est bñficia sua
gratiosiſſime impartiri: vt sic occasionem ha
beant confidenter ad illū redire.

Qualiter deus quantuꝫ de se est vellet om
nes peccatoꝛes esse saluos: ⁊ quare si sic vult
non oēs saluantur. Capm II

Ecūdū mysteriū declarādū de amoꝛe
quo deus pctoꝛes diligit dicit ei⁹ vo
luntate. Vellet em deus ex charitate
sua oēs hoies nō solū bonos: sed etiā malos
saluos fieri. ꝑm illud apli. ſ. Timoth. ij. Oēs
hoies vult saluos fieri ⁊ ad agnitionem veri
tatis venire. Verūm ex hoc apli dicto ꝓple
xa potest esse dubitacō mēs non multum re
cteq; intelligētiū. Nā si deus vult oēs homi
nes saluos fieri. ergo oēs hoies saluabunť.
Quia vt inquit ps. Oia quecūq; voluit dñs
fecit in celo ⁊ in terra: in mari ⁊ in omnibus
abyssis. sed nō oēs hoies saluabūtur. igit nō
vult deus oēs hoies saluos fieri. Soluit hec

UVA. BHSC. IyR_227

difficultas ꝑ doctores sacros q̄ apl'i auc̄tem triplicit̄ exponere solent. Prima expositio est Augustini quaꝫ inducit magr̄ in tex. di. xlvi. p̄mi libri: qd̄ dictū apl'i pōt intelligi vt in eo sit distributio accōmoda: sicut cū dicim⁹. oīs hō timet in mari. ꝟm cōem modū loquēdi intelligēdū est qui est in mari. Similit̄ si dicat̄ magr̄ iste docet oēs pueros hui⁹ ciuitatis, intelligit̄ ꝙ docet eos qui addiscunt. null⁹ em̄ docet̄ nisi ꝑ ip̄m. Sic in ꝓposito pōt esse sensus. ꝙ deus vult saluos fieri om̄s hoīes q̄ saluant̄. qꝛ nullus saluat̄ nisi velit de⁹. Scd̄a expositio est magistri in textu q̄ dicit ꝙ ibi est distributio ꝓ generib⁹ singuloꝝ ⁊ nō ꝓ singulis generꝝ. sicut cū d̄r. Om̄e aīal fuit ī arca noe. qꝛ de oībus generib⁹ aīaliū fuerūt ibi aliqua indiuidua. Et sic de⁹ de omni genere vult aliquos saluari. de grecis: de latinis: de iudeis: de p̄latis: de subditis: ⁊ de alijs. Tertia expositio est ꝟm Johēz damascenū dicētē ꝙ deus vult oēs hoīes saluos fieri volūtate antecedēte nō cōsequēte. Uolūtas autem antecedens ꝟm eundē reliquosq̄ theologos est qua q̄s vult aliquid absolute q̄tū in se est. Uoluntas vero ꝯsequēs est qua q̄s vult aliq̄d ꝯsideratis circunstantijs. Uoluntas ergo antecedēs ī deo est volūtas respectu ei⁹ ꝓpt̄ qd̄ de⁹ hoīem facit ⁊ est irrefragabiliter bonoꝝ. Uoluntas ꝯsequēs est qua vult aliqua ꝟm presciam meritoꝝ: nō que sequit̄ merita. Prīa scꝫ añcedens dicit̄ a magistris voluntas ꝯditionalis siue volūtas qua deus vult q̄tū ī se est. Secunda aūt. s. ꝯsequens dicit̄ absoluta. Differētia aūt inter hāc voluntatē ⁊ illam nō est ꝟm diuersitatē affectōis siue modi volendi qui sit in deo: ꝫ ꝟm rōnem cōnotandi ⁊ intelligendi. ꝓut em̄ deus dicit̄ velle oīm salutē q̄tū in se ē: ⁊ antecedēter cōnotat̄ in oīb⁹ hōibus ordinabilitas ad salutē. tum ex parte nature date. tuꝫ ex parte gratie oblate. Dedit em̄ deus naturam ꝟm quaꝫ possent homines cognoscere illum: ⁊ cognitum quererere: ⁊ q̄situꝫ inuenire: ac inuento inherere: ⁊ per hoc salutē obtinere. Gr̄am simil'r obtulit dū filiū misit: cuius meritū oīm saluti sufficit. Leges ⁊ mādata salutis tribuit ⁊ ostendit. Ip̄e etiā presto est oībus inquirentib⁹ ⁊ inuocantib⁹ eum Uelle ergo hoīem antecedēter saluare est ordinatū ad salutē facere ⁊ saluari volenti non deesse. Unde velle antecedēter saluare nō cōnotat salutē: ꝫ ordinabilitatē ad salutē. Uelle autē ꝯsequēter siue absolute saluare: est velle dare salutē ei quē prescit ad salutē peruenturum per suū auxiliū ⁊ gr̄am: ꝯnotat salutis euentū. Et sic nō est dicere ꝙ deus velit om̄s hoīes saluos fieri. Et hec tertia expositio magis efficax est ad clare intelligenda apl'i verba. Ex quib⁹ elicit̄ ꝙ amorosus deus nec in minimo deest ad succurrendū subueniendū fauendūq̄ peccatoribus vt saluentur. Qui si non saluantur ipsi soli sunt accusandi meritoq̄ reprehendendi qui bibere noluerunt aquā fontis indeficientis amoris diuini.

Qualiter deus oñdit amorē suū pctōribus illos supportando vocando ⁊ offerendo filiū suū vnigenitū ac sanguinē ei⁹. Cap̄. III.

Tertiū mysteriū ꝯtemplādū de amore quo deus peccatores diligit dicit̄ de ip̄ius copiositate. Nam preterea que dicta sunt in p̄mo ⁊ secūdo mysterijs precedētibus: inuenio adhuc precipue tria signa exprimētia copiosissimū amplissimūq̄ amorem diuinū erga pctōꝝ salutem.

Primū dicitur supportatio.
Secundum vocatio.
Tertium oblatio.

Primū signū dicit̄ supportatio. Supportat equidē deus ⁊ expectat patienter peccatores q̄ post ꝯmissa peccata iuste meritoq̄ puniri possent. Oīs em̄ qui peccatū facit ⁊ mortaliter peccat: meret̄ subito priuari quibuslibet beneficijs corꝑalibus tꝑalibus ⁊ spūalib⁹ Meretur adhuc descendere viuens infernum Et quid est ꝙ deus hunc rigorē iusticie ꝯtra pctōres nō exercet. q̄nimo differt vltionē nō solum per dies: sed per menses ⁊ annos. O quot reperiunt̄ in hac mortali vita qui ꝑ decē aut viginti aut triginta aut plures annos semper in peccatis dormierunt. ⁊ tñ illos nō extermīauit deus. An forte putam⁹ id factuꝫ esse qꝛ sibi peccata non displicent: vel qꝛ iniustus illa punire negligit: vel qꝛ ignorans illa non videt: aut impotēs factus illa vindicare non valet? Absit vt ista cogitemus de deo magno ⁊ īmortali qui optimus abominat̄ om̄e malū: iustusq̄ nullū relinquit impunitū: sapiens oīa videt: oīa noscit: oīa ꝑscrutat̄: cui⁹ potentie nulla creatura resistere possit. Cur ergo tādiu punire peccata dissimulat nisi qꝛ languet amore. Hinc est ꝙ Petrus. ij. epl'a. c. iij. ait. Dñs patienter agit nolens aliquos perire sed om̄s ad pñiaꝫ reuerti. Et Salomō. Sapientie. xi. dicit. Misereris oīm dñe quia oīa potes ⁊ dissimulas peccata hominū propter penitentiam. Secundum signum exprimens copiosissimum amorem diuinum dicitur vo-

UVA. BHSC. IyR_227

catio. Apparet vtiq; quātū velit deus pecca-
torum salutē quando non solū illos non pu-
nit ⁊ suffert: verū etiā multipliciter inuitat ⁊
vocat. Quidnā sunt tot dei beneficia peccato
ribus collata de quib⁹ paulo ante memoriam
fecimus: nisi voces blāde ipsos peccatores al
licientes? Quid sunt scripture sacre? quid san
ctorū exempla? quid doctoꝝ tā diffusa dicta?
quid promissiones? quid cōminatōes? quid
precepta legis? quid eccl'ie sacramēta? q̄d de-
niq; viue voces tot p̄dicatoꝝ ⁊ hmōi? Oīa si
quidē ista clamor quidā sunt ad pctōꝝ aures
fortiter sonās, ⁊ tandē ab alto crucis auditur
vox illa nō paruipenda pendentis in eo cru-
cifixi iesu. Sitio: sitio: sitio. Sitiebat enim vt
Bern̄. ⁊ Aug. exponūt nostraꝫ salutē. Unde
⁊ Bern̄. ait. Ascendit in altum crucis vt ab oī
bus videret. voce magna clamauit vt ab oī-
bus audiretur clamori lachrymas addidit vt
homo ei compateretur. Qui ad eius clamorē
non excitatur: ad vocē nō compungit: graui-
or est terra: durior petra: ⁊ fetidior sepulcro.

Tertiū signū in quo relucet erga nos amor
diuinus dicit oblatio. Pro salute nanq; pec-
catorū obtulit deus pater vnigenitū filiū suū
illūq; misit in mūdū. Unde Job. iij. Sic de⁹
dilexit mūdū vt filiū suū vnigenitū daret: vt
oīs qui credit in eū nō pereat: s̄ habeat vitaꝫ
eternam. Ipse vero dei filius incarnatus seip
sum obtulit in ligno crucis holocaustū ⁊ ho-
stiam sanguinē propriū fundens in remissio-
nem pctōꝝ, qui tante fuit efficacie vt suffice-
re posset ad salutē infinitoꝝ hoīm si tot darē
tur. Unde Apoc. j. dicit. Dilexit nos et lauit
nos a peccatis nostris in sanguine suo. San
guinē itaq; illū passim ⁊ indistincte offert oī
bus peccatoribus. Offert inquā de capite suo
spinis pungentib⁹ coronato. de facie sua deco
ra alapis dure percussa. de manibus ⁊ pedi-
bus clauis in cruce īfixis. de toto corpore ad
colūnam crudeliter flagellato. ⁊ de latere suo
lancea aperto ⁊ vulnerato. Propter que oīa
deuotus Bern̄. sermone. xxij. super Cant. ait
Ad cumulū pietatis tradidit in morte aīam
suā ⁊ de ꝓprio latere protulit preciū nr̄e satis
factōis. Unde ad se versiculū illū traxit. Qr
apud dn̄m mīa: ⁊ copiosa apud eum redem-
ptio. O amor vere incōpabilis. O amor in-
cogitabilis. Stat in cruce dei fili⁹ ⁊ pctōrb⁹
dicit. Si saluari cupitis si salutē q̄ritis: ⁊ ego
pro vobis vt saluemini patri meo sanguineꝫ
innocentēq; vitā offero. Sꝫ tanta est huma-
ni cordis duricia vt paucissimi inueniant q̄
velint sua peccata corrigere: deoq; summo bo
no firmiter inherere. Qui autē redire nō ne-
glexerint: saluabunt per misericordiam ⁊ cle
mentiaꝫ illius qui es benedictus in secula se
culorum. Amen.

Sabbato dn̄ice sexagesime de dilatōe pnīe
⁊ quare multi tardant seu differūt ad pnīam
redire audientes deū benignū sic misericordi
ter ip̄os vocantē. Sermo. VII.

Um tempus habe-
d mus operemur bonū. Doctoris gē-
tium verba sūt ista originaliter. Ga
la. vi. Cum audiunt peccatores q̄plurimi ea
que dicta sunt de benignitate beniuolētia ac
dilectione dei vocantis ⁊ inuitantis, illos ad
penitentiam: statuunt in animo suo omnino
ad illaꝫ redire. Sed diabolica fraude decepti
interponunt tempoꝝ spacia: asserentes se pe
nitentiam facturos non in presenti: sed in fu
turo cū vel infirmitas aliqua vel languor gra
uis aduenerit: vl' cū senecta iā seculi delicias
amplius nō gustabit. Talibus autē sic opinā
tibus videtur tutā ducere vitā esseq; in statu
salutis ⁊ gratie. Uerūtamē q̄ periculosissime
errent: in hoc sermone apire censui: in quo de
dilatione penitentie aliq̄ pulchra ⁊ vtilia deo
duce percurrā: quoniā nō est procrastināduꝫ
vt benefaciamus s̄m apl'i documētum qui di
cit in verbis ī themate nostro propositis. Dū
temp⁹ habemus. scilicet nūc et nō postea ho-
die ⁊ nō cras: operemur bonum ad deum per
penitentiā reuertentes. Ubi de dilatione pe
nitentie seu prolōgatione tria mysteria occur
runt declaranda.

Primū dicitur causalitatis.
Secūdum fatuitatis.
Tertium iniquitatis.

Qr multi differūt penitere seducti a dia-
bolo: aut per timorē: aut propter pudorē: aut
propter spem: aut desperationē. Cap. I

p Rimū mysteriū dicitur causalitatis
In quo exquirere licet que est causa
cū peccatores efficaciā ⁊ necessitatē
pnīe cognoscētes illā differre volunt. Et pos-
sūt assignari principaliter quattuor cause po
tissime ac principales quib⁹ homīes peccatis
inuoluti ꝓcrastināt penitere.

Prima dicitur timor.
Secūda pudor.
Tertia spes.
Quarta desperatio.

Prima causa d̄r timor. Timent em̄ multi ad

UVA. BHSC. IyR_227

pniam redire. qz cogitāt laboriosum esse de suis culpis atqz pctis satisfacere. Sz his tria remedia ad timorē repellendū dari possunt. Primū est ꝺsideratio pñtis pene facilitatis. Scōm ꝺsideratio pñē pene modicitatis. Tertium ꝺsideratio pñē pene brevitatis. Primū remediū ē ꝺsideratio facilitatis ꝛ possibilitatis pene qnā exigit satisfactio de qua tria dicomotāda ꝑm tho. in. iiij. xv. di. q. ſ. ar. ij. q. ſ. Primū notādū q lz pnia infructuosa fiat sine satisfactiōe. tñ aliō ē facere equalēs aliō possibile Deꝰ nō exigit a pctōrib⁹ equalēs vel eqle: qa ꝑ est ipossibile. Nā ꝑm pbm. ix. etb. in his horib⁹ q sē ad deū ꝛ a ꝺpentes nō tenēt hō ad equalles ſi ad possibile. iō tenēt hō satisfacere ꝑm possibilitatē suā. Vñ apls ad Tit. iij. Nō ex operibus iusticie q fecimus nos. Secūdū notādū q ꝯuis hō totus posse suū ꝺeat deo: nō tñ exigit de necessitate vt totū qō possit facia. qz hoc est impossibile ꝑm statū pñtis vite: cū oporteat hoiem circa multa sollicitū eē.

Tertiū notādū q facere aliqd acceptū deo pōt intelligi dupliciter. Aut ẏtute ꝓpria. ꝛ sic nullus pōt satisfacere de pctis i deū cōmissis aut ẏtute alterius. ꝛ sic ynusquisqz merito xpi potest satisfacere qō est infinitū. Et si obijceret q xp̄s liberauit nos a pena debita ꝓ pctis nostris. iuxta illō. ſ. Pet. ij. c. Pctā nra ipe ptulit in corpe suo sup lignū. Qz exponēs magister sntarū. in. iij. diſ. xix. ait. Pctā portare est penā illoꝛ exoluere. ꝛ ad hoc est dictū Esa. liij Vere lāgores nros ipse tulit. ꝛ dolores nros ipse portauit. Ergo nulla satisfactio penalis erit necessaria vel si erit necessaria non plene xp̄s satiſfecit ꝓ nobis. Rñderi potest ꝑm Boñ. in. iij. diſ. xix. ar. ſ. q. iij. ad. iij. ar. q passio xp̄i liberat nos a pena pnie ẏtū est de se qz ꝑm q dicit magr in lra. in baptismo ois pena q ꝓ pctō debeꝫ penitus relaxaſ. Sed cum hō peccata iterat reddit se indignū tanto bñficio. Et ꝓ passionē nō remittit ei tota pena: ſ minoraſ ꝑm q dicit magister in lra ẏtū decet ꝛ expedit salua diuia iusticia. Est ergo possibilis facilisqz pena satisfactoria. quonia m vt scribit. ff. de reg. iur. l. impossibilium. ad i possibile nemo tenet. Et vt Aug. dicit i sermone. Deus seruū pigrū non dampnaret si ea que nullo modo fieri poterant imperaret. Secundum remedium contra timorez satisfactionis est cōsideratio modificātis ipsius pene. Omnis etem pena tpalis modicū est. quaſi nichil respectu future pene. nō solum inferni: ſi etiā purgatorij: de cuius gravitate suo loco dispu tabitur. Tertiū remediū ꝫ timorem pretactū est consideratio brevitatis pene satisfactorie Nā sicut brevis est vita: ita brevis est pnia ꝓ qua salui esse valemus. Quare nullo timore pnia est differenda. Secūda cā quare plerisqz differūt pniaz agere ꝺz pudor siue verecūdia. Erubescūt em ꝛ verecūdant bñfacere. qm̄ solet vt plurimū hoies mali quoꝛ multꝰ est nūerus volētes bñfacere suāqz malā vitā emēdare in derisum hñt. Sz ad ꝺfutationē erroris huius triplicē pudorē notare debemꝰ videlz.

Primus ꝺz cōmēdabilis.
Scōs vituperabilis.
Tertius abominabilis.

Primus pudor seu verecūdia ꝺz cōmendabilis. cū. ſ. qs erubescit male facere. Talꝫ ꝑm Job. Dama. Verecūdia est timor alicuius turpitudinis. Sō Aristo. explicauit in. iij. ethi. Qui timet deū ꝛ verecundus est: qui autez nō timet inverecundus. Et de verecundia loquit Valerius li. iij. dicens. Verecundia ē pa rens omnis honesti cōsilij: tutela solennū officioꝝ: magistra innocentie: chara ꝓximis: accepta alienis: omni loco: omni tempore: fauorabilem pre se ferēs vultuz. Et sapiens Eccli. xxxij. ait. Ante grādinē ꝑibit chorusca tio: et ante verecūdiā ꝑibit gratia. Hec verecundia refrenat sensus: moderaſ gestus: libraſ verba: ponderat sermones: ornat senes: decorat iuuenes: magnificat reges: sublenat subditos extollit ꝓlatos ꝛ mores deaurat: quoniā q erubescitiui sunt hac erubescentia ꝛ ruboꝛe declinat mala. Sed ve mundo a scandalis. quoniam rarissima est hec erubescentia inter homines deprauatos. nam non erubescunt publice blasphemare: ludere: rapere fenerari: peiorare lasciua verba ꝛ scurrilia non solum dicere: sed etiam cantare: inhoneſta vestimēta deferre. ꝛ precipue mulieres pectus colla: brachia q nudantes. ꝛ ornatu meretricio coram hominibus exeuntes. ꝛ turpissima scelera adulteriū: fornicationis: stupri ꝛ sodomie ꝛ sacrilegij ꝑ petrare. Secundus pudoꝛ dicitur vituperabilis. cum. ſ. quis omittit virtuosos actus etiam ad salutem necessarios ne mali irrideant eum. certum em̄ est q displicet malis vita bonoꝝ. Vñ Sapiens ꝓuerb. xxj. ait. Ani ma ipij ꝺeſiderat malū. xxix. c. idē ait. Abominant iustū impij eos qui in recta sunt via. Et. xiij. c. Ambulās in ꝺct recto itinere ꝛ timēs deū despicit ab eo q infami gdit via. ꝛ. xiij. c. Detestant stulti eos qui fugiunt mala. Et hoc ideo ē qa vt dicit. Job. iij. Omis qui male agit odit lucē

UVA. BHSC. IyR_227

Oō verbū ponit. xviij. q. ij. in. c. pniciosum. Uerūtñ fatui sunt ⁊ abominabiles qui ne ītri deant a malis maloꝝ socij effici patiunt. Uñ em̄ mali irredēt eos q̄ boni sunt idē ē ac si ceci irriderēt eos qui vidēt: aut claudi eos q̄ rectē ambulāt: aut laceratas vestes habētes illos q̄ regio habitu sunt amicti. Tertius ōr pudor abominabilis, ſ. quis ad pniam redire recusat eo q̄ sua pctā turpiter cōmissa confiteri cōfundit. De isto vero pudore latius dicam in tractatu de cfessione. Tertia causa quare multi penitētiā in longum ptrahunt dicitur spes hec autē tripiex est.

Prima diu viuendi.
Scōa tpalia degustādi.
Tertia miam consequendi.

Primaest spes diu viuēdi de q̄ innumerabiles decipiunt pmittētes sibi p̄ lōgitudinē diez. Nam vt inq̄t Cicero in li. de senectute. Nemo est em̄ tā senex q̄ se nō putet annuz viuete. Et viero. ad Berūtiam: Nemo est taz fractis viribꝰ ⁊ tā decrepite senectutis, vt non se putet adhuc' annū posse supuiuere. Uñ subrepit, obliuio ꝺditionis sue vt terrenū aial iaz iamq̄ soluēdū erigat in supbiā ⁊ aio celū teneat. Ueruntñ fic cptūq̄ excogitare quis velit diuturna vita semp hzeuis erit. Uñ ⁊ Jacobus. iiij. e. ait. Que est vita vra. Uapor: est ad modicū parēs: ⁊ deinceps exterminabitur De vite aūt bzeuitate plene scribā i sermone de vita hois ⁊ ptēptu mundi, ⁊ in sermone de tpe. et in tractatu de ꝟtutibus. Secunda spes ē tpalia degustādi. Sperāt ei diligētes mundū mūdanis bonis p libito posse diuti' iocūdari. Et tñ experientia docet q̄cūcta huius seculi falsa ⁊ defiderata bona caduca sūt ⁊ vana nulla in se stabilitatē firmitatēq̄ retinētia. Hic Señ. ad Lucillū ait. Noli huic trā q̄litati ꝟfidere. Ademēto mare euertit vt eo dē die vbi luxerūt nauigia sozbent. Propter ea a dño iesu xpo ppulchra dicta ē parabola quā Lucas scribit. xij. c. Dois m̄ cuiusdā diuitis vberes fructus ager attulit. ⁊ cogitabat intra se di. Quid faciā. qz nō habeo quo ꝺgregē fructus meos. Et dixit hoc faciā. Destruā hozrea mea ⁊ maioza faciā: ⁊ illuc ꝺ congregabo oīa q̄ nata sunt mihi. ⁊ dicā aie mee. Aia mea hēs multa bona posita in ānos plurios Requiesce: comede: bibe: ⁊ epulare. Dixit aūt illi deus. Stulte hac nocte aiam tuā repetent a te. Que aūt parasti cui us erunt. Sic est q̄ sibi thesaurisat ⁊ nō est in deum diues. Tertia ē spes misericozdiā consequendi, naz pleriq̄ de liberā omne suū tps in iniuriā creatozis sui exponere: ⁊ tandē ab eo misericozdiā impetrare. Hanc spem refrenat sapiēs: cū dicit Eccli. v. Ne ditteris. peccaui. ⁊ q̄d mihi accidit triste. Altissimus est patiēs redditoꝛ. De ppicia tu pctōꝝ noli esse sine metu: neq̄ adiicias peccatū sup pctm̄. Et ne dicas. Miratio dñi magna ē. multitudinis pctōꝝ meoꝝ miserebitur mia em̄ ⁊ ira ab illo cito ꝓximat. ⁊ in pctōres respicit ira illius. Non tardes conuerti a dominū: ⁊ ne differas de die in die. Subito em̄ venit ira illi? ⁊ in oī tpe vidict e dispdet te.

Quarta cā ārē pctōres pniam redardant ōr delspatio: ad quā inducūt ppt tria. videlz

Primo ppt pctōꝝ magnitudinē.
Scōo ꝓpter pctōꝝ multitudinē.
Tertio ppter pctōꝝ vicissitudinē.

Sed p̄ pcedētia, q̄ dicta sunt in sermone de misericozdia dei oīa ista dissoluunt. Non sūt ita q̄ ptacte cause sufficiētes ⁊ necessarie ad retinēdum pctōres ne conuertantur ad deum.

Qz fatue agūt q̄ differūt pniam ppt impedimēta q̄ p̄nt differēdo ꝓuenire ppt q̄ exponūt se piculo maximo. Capm II

Ecūdū mysteriū declarādū de dilatione pnie dicit fatuitas. Qui em̄ sic differūt q̄druplici fatuitate laboꝛant.

Prima ōr periclitationis.
Scōa abbzeuiationis.
Tertia ruinationis.
Quarta cessationis.

Prima fatuitas dicit periclitatōis. qz illi q̄ pniam nō facīūt cū p̄nt reponunt se periculo nō facere illā posse cū credūt. Hinc Hiero. ad Saluinā de nebzidio viduitate sic ait. Ea nēdum est vulnus q̄ periculo ⁊ doloze curatur. Aliud est integra nauis saluis mercātijs poztū intrare salutis. aliud nudū herendo tabulis ⁊ crebzis curfibus fluctuum ad asperima saxa collidi. hec ille. Potest eq̄dē euenire vt post diuturnā pctōꝝ ꝺsuetudinē malus habitus nō ita de facili amoueat. ficq̄ pctōr impenitēs fiat. Uñ ⁊ Job. xx. c. de tali fic loq̄tur. Ossa ei? implebuntur vitijs adolescētie eius: ⁊ cum eo in puluere dozmient. Et sapiens ꝓuerb. xxij. ait. Adolescens ambulās iuxta viā suaz etiā cū senuerit nō recedat ab ea. Et Hiere. xiij. inquit. Si mutare potest ethiops pellem suā ⁊ pardus vertetates suas: sic vos poteritis bñfacere cū didiceritis maluz. Et hoc est q̄ peccatū ex consuetudine cōmissū morti Lazari cōparat. ꝓpter Job Aug. de pe. di. ij. c. sicut. ij. ait, Sicut tribus gradibus ad pec-

UVA. BHSC. IyR_227

eatū peruenitur suggestiōe: delectatiōe: psensu: ita ipius pctī tres sunt differētie. s. in corde. in facto ⁊ in cōsuetudine tanq̄ tres mortes. Una quasi in domo. i. cū in corde cōsentit libidini. Altera vero quasi iam prolata extra portā cū in factus ꝓcedit assensio. Tertia cūvi cōsuetudis male tanq̄ molle terrena premit animus quasi in sepulcro iam putrens: Que tria genera mortuorū dñm resuscitasse quisquis euāgeliuz legit agnoscit. hec ibi. In glosa vero ponūt hi versus sup verbo tanq̄. Mens mala mors int⁹ malus act⁹ mors foris vsus. Tumba puella puer lazarus ista notant. Hanc verbo hūc motu lachrymādo suscitat illū. Xps ⁊ i medico nascit eger homo In lazaro aūt resuscitādo quattuor erāt cōditōes. Prima q̄ fetebat. Secunda q̄ lapis erat ei⁹ sepulcro suppositꝰ. Tertia q̄ ligatos habebat pedes ⁊ manus. Quarta q̄ sudario velata erat facies ei⁹. Job. xj. Sic reperiūtur spūaliter ista q̄tuor in pctore q̄ longo spacio pctā retinuit. Primo fetet deo angelis ⁊ hominib⁹. Scōo ē ei lapis suppositꝰ. i. mala cōsuetudo. Unde glo. Job. xj. ait. Dñs fremuit ⁊ lachrymat⁹ est ⁊ clamauit voce magna. q̄ difficile surgit quē mola male consuetudinis premit. Doc est qō Juuenalis pulchre decantat satyra. vij. Cōsuetudo mali tenet insanabile vulnꝰ. Et Martialis coc⁹. Mens assueta malo firmi⁹ heret ei. Et Ouidi⁹ de arte amandi. Fac tibi ꝓuescat nil cōsuetudine maius. Nō est q̄ ꝑm Arist. li. de memo. ⁊ remini scē. Cōsuetudo est altera natura Et libro. vij. ethi. Cōsuetudo nature assimilatur. Et lib. j. rheto. Similis est consuetudo nature. ꝓpoē eñ qō sepe ei qō semp est. Est aūt natura eiqō semp ꝓsuetudo ei⁹ qō sepe. hec ille. Tertio hz manꝰ ⁊ pedes ligatos: quia impotens factus ē post pctm ad bñ opandū. Quarto peccator hz facie velatā sudario: q̄ ex quo in tenebris pctōr fuit: spūalē visum amisit. De talibus nāq̄ pctōrib⁹ inq̄t Sophonias. i. c. Ambulabūt vt ceci: q̄ dño peccauerūt. Et Sap. ij. c. sapies ait. Excecauit illos malicia eorū Quare piculosum est frequētare pctā ⁊ penitentiā plongare. Scōa fatuitas illoꝝ q̄ differūt ꝙuerti ad pniam ꝺr abbreuiatōis. quia cū tps breue sit nō curant sibi de salute necessaria puidere. Fatu⁹ nanq̄ nō imerito reputari posset si q̄s iter cepisset ad locū aliquē ad quē lōga esset via ⁊ vix ibi ambulās per totam diē vsq̄ ad noctē peruenire valeret. ⁊ tū post ceptuz iter stans quiesceret dicens hora vespertina vel hora completorij perficiā iter meū. Sic fatuus est qui ad regnū celoꝝ debet decedere horā tardā prestolans qua se ad penitentiā cōuertat. Tertia fatuitas eorū q̄ differūt penitētiā facere dicit ruinatōis. qm̄ pec cata nō deponēs facile ad alia trahit. Et ꝓto pctā magis multiplicant: magis grauāt aiam: ⁊ ex cōsequēti cum maiori difficultate resurgit. Jdeo legit i vitis patrū ꝙ venit vor ad beatum Arsenium dicens. Egredere ⁊ ostendam tibi opera bonuz. Et egressus vidit ethiopē nigrū cedentē ligna securi ⁊ facientē grandē sarcinā ⁊ tēptabat leuare eā: ꝑ magnitudine nō poterat. ⁊ iterū cedebat alia ligna ⁊ addebat sarcine: nitebaturq̄ adhuc leuare illā ⁊ minꝰ ꝙ pri⁹ poterat, Quā depone bat: ⁊ iterū cedēs alia ligna sarcine adiungebat: ⁊ fatigabat. sicut pri⁹ illaz leuare: ⁊ ppē maius maiorēq̄ grauitatē nequibat illā mouere. Fuit hec visio sibi exposita sic. Qō q̄ cedebat ligna ⁊ addebat sarcine homo peccator est q̄ pctis onerat⁹ sepius illa leuare nō sufficit: ꝑ supaddens ⁊ alia intra se dicit. Postq̄ cōgregauero multa peccata plura ꝓiozibus tūc illa leuabo ⁊ de illis pniam faciā. Quarta fatuitas ꝺr cessationis. Cessat equidē multoties ⁊ deficit illud qō fuerat homo premeditat⁹. Premeditate nāq̄ fuerant multi mori in senectute ⁊ mortui sūt in iuuētute: ⁊ mori in domo ⁊ mortui sūt extra domū. mori inter suos: ⁊ mortui sunt inter extraneos. mori loquētes: ⁊ mortui sūt linguevsu priuati. mori in diuitijs: ⁊ mortui suut in egestate. mori cū pnia. ⁊ mortui sunt obstinati. O vita fallax. o vita fragilis. ovita murabilis cuius exitū nullus prescire mortalū pōt. Unde sapiēs Eccls. ix. c. ait. Nesci⁹ homo finē suū. ꝑ ficut pisces capiunt hamo ⁊ aues laqueo cōprehēdunt. sic capient homies in tpe malo cuz eis exemplo superuenerit.

Qz iniqui sunt qui pniam tardāt ⁊ conuerti ad dñm. ⁊ agunt ꝓtra deū ⁊ angelos ⁊ ꝓtra seipos ⁊ ꝓtra oēm creaturā. Cap. III.

Ertiū mysteriū ꝺr ēplandū circa penitētie dilationē ꝺr iniquitas Pctōr nāq̄ q̄ pniam differt iniquꝰ est quadruplici iniquitate.

Prima est ꝓtra deum.
Secūda cōtra angelos.
Tertia cōtra seipm:
Quarta cōtra oēm creaturam.

Prima iniquitas est ꝓtra deū. cui apponit fel i escā. iuxta illud. ps. Dederūt in escā meā

UVA. BHSC. IyR_227

fel: ⁊ in siti mea potauerūt me aceto. Velut ei esca dñi est op⁹ bonū: q⁹ in eo dñs delectat tā q̄ inter flores. Hm illd Cant. ij. Pascit̄ inter lilia. i. inter mūda opa. Esce ḡ dñi fel apponit q̄ bonis op⁹ q̄ agit amaritudinē pctī admi scet pniamq; refugit. Talis etiā q̄ senectutez ad pniam agendā expectat deteriozē partem vite sue deo referuat ⁊ meliozē diabolo immo lat. Scōa iniq̄tas est in angelos. Impenitē tes vtiq; p suo modo q̄tuz de se est angelos affligere nō erubescūt. Nā ly angeli beati im passibiles sint ⁊ oī locāditate repleti: tñ vt di xim⁹ in p̄cedētibus de maloꝝ ꝟuersione gau diū aliq̄ accidentale suscipiūt. Hoc vero eis deesse necesse est cū pctōres non conuertunt.

Tertia iniquitas peccatricis gie impenitē tis est inscīpam. Nam dū pctōr differt ꝟuerti vult poti⁹ hre se malū q̄ bonū: infirmū q̄ sa nū: seruū q̄ liberū: in statu latronis q̄ in sta tu regis: nihil habentē q̄ oīm bonoꝝ ecclie pti cipē: inutilē q̄ multum valentē. Pctm̄ nēpe facit hoiem malū: infirmū: mozt uū: seruū: la tronē: q⁹ furat bona dei: pauperē ⁊ inutilem. Quarta iniq̄tas est in oēm creaturā. q⁹ ꝓpt duritiā hoiz pctoꝝ creature irrōnabiles quo dāmō puniunt. Obscurat⁹ est cīm sol ipe pas siōis ꝓpt iudeoꝝ crudelitatē. Perierūt in di luuio tot aialia ⁊ volucres celi ꝓpt pctā hoiz. Maledicta fuit terra ꝓpt pctā p̄moꝝ paren tū. Exp̄giscimini ḡ o pctōres tardi. ecce nunc t empus acceptabile inquit aplus. ij. Coꝛ. vj. Ecce nnnc dies salutis. Nemini dantes vllaz offensionē: nec deo nec angelis: nec vobismet ipis: nec etiā creaturis per tarditatē conuer sionis vre. ⁊ sic facientes accipietis hic a deo gratiam: ⁊ in futuro gloriam. Amen.

Dñica in sexagesima de fructuoso ⁊ vtili verbo dei quo mediante omnes gentes credi derūt in xp̄z saluatorē nr̄m, Sermo. VIII.

Emen est verbū dei

Scribunt hec ꝟba Luce. viij. ⁊ in euāgelio hodierno p̄ntis dñice. Ni hil tam efficax eē pōt ad ꝟuersionē cuiuslibet pctōris ⁊ cuiuslibet ꝟtuosi ꝓfectationes sicut deuota ⁊ frequens auditio ꝟbi dei. Scimus etem̄ p p̄dicatiōez euāgelij mūdū totū ab ido latrie erroꝛe reuocatū. Nā antea oēs gentes vna excepta ppli iudeoꝝ deos falsos cū dāna tissimis superstitionib⁹ excolebant. At vbi vox euāgelij audita est in oi terra oīs erroꝛ ab ei⁹ ꝓspectu fugat⁹ est tāq̄ si tenebre a luce radijs fuissent depulse. Ex hoc tnḡt Eusebi⁹ pāphi li. j. de euāgelica p̄paratōe. Nō em̄ p se q̄ xp̄m se cuti sunt mīes suas nephādis nuptijs cogno scūt. nō hūanis vescūt carnib⁹ scythe: qm̄ ad eos vsq; p̄dicatio xp̄i puenit: nec charissimos falsa religione impulsi filios iugulāt. Hec cer te ac talia pene infinita hoim q̄ndā vitā vexa bāt. Maffagete ac derbices tradunt ꝓpinq̄s atq; affines suos q̄ senectute ꝓficiebant mi serrimos putasse. ac iō imolatas carnes eoꝝ q̄s plimi fecerāt deuozabāt. Tbareni vivos senioꝛes suos p̄cipitāt. Hyrcani rapaq̄ gñis auib⁹ ac canib⁹ ꝓpcē solūti. Que q̄dē cūcta p⁹ religiosissime faciebāt: nūc ho sola euāgelica ꝟtute vndiq; truculētissima b̄ pestis expulsa est, hec ille. Etvt plen⁹ intelligat ab oīb⁹ q̄ta sit virtus diuini ꝟbi: in b̄ ꝑmone de ipo ꝟuenīter tractabim⁹: eo q̄ saluator oīm in ꝟbis allegatis in themate dixit verbuz dei foze se men scz spūaliū charismatū ⁊ donoꝝ. In q̄b⁹ verbis tria mysteria sunt declaranda.

Primū est de ꝟbi dei p̄dicati dignitate.

Secundū de predicātis ꝟbā qualitate.

Tertium de auditionis eius vtilitate.

Hō q̄nq; sunt egregie ⁊ excellentissime di gnitates ꝟbi dei ⁊ officij p̄dicādi. Capl'm. I.

Primū mysteriū declarādū est de di p gnitate ꝟbi dei p̄dicati seu officij p̄ dicandi. Et ad hoc intelligendū sub notabim⁹ q̄nq; excellentias de dignitate ei⁹.

Prima dicitur xp̄i exercitatio.

Secunda apostolozum electio.

Tertia miraculozum coꝛuscatio

Quarta predicatozum defensio.

Quinta ecclesie sublimatio.

Prima excellentia verbi diuini ⁊ officij p̄ dicandi dr xp̄i exercitatio. Dñs quidem Iesus deus dei filius predicare voluit ⁊ predicatio nis officiū exercere. vñ Matth. iiij. dr. Cepit Iesus p̄dicare ⁊ dicere pniam agite. Et Luce viij. de ipo dr. Iter faciebat per ciuitates ⁊ ca stella predicās ⁊ euangelizans regnū dei. Et vt colligitur ex dictis euangelistaꝝ, precipue Joh. viij. ⁊ xviij. c. sepius docebat predicādo in templo ⁊ in synagoga. Verūtn̄ nō immeri to q̄rere q̄s pōt vtrū xp̄s debuit solū Iudeis ⁊ nō gentilib⁹ predicare. Ad q̄d rñdet Tho. iij. pte. q. xlij, ar. i. q̄ conuenies fuit p̄dicatiōē xp̄i tā per aplos q̄ p ipz a principio solis iu deis exhiberi triplici ratione.

Primo ratione impletionis.

Secundo ratione ordinationis

Tertio ratione triumphationis

Prīa rō dr ipletōis. p̄dicauit em̄ xp̄s iudeis

UVA. BHSC. IyR_227

ut ipleret pmissiões factas ātiqs pribꝰ, non aūt gētilibꝰ: qm̄ ppʾs ille indeox tm̄ viuebat sub veri dei cultu. Unde apls Roma. xv. ait Dico xpm̄ iesum fuisse ministrū circūcisiōis. i. pdicatiōis iudeox ꝓpter veritatē dei ad cō firmādas pmissiões patrū. Et ut ēt Hiero. dicit sup illud Mat. x. In viā gentiū ne abieritis. Oportebat pmū aduētū xpi nūciari iudeis: ne iustā haberent excusationē. dicentes ideo se dim̄ reiecisse qz ad gentes transierit. Verūtn̄ sicut nō debuit a pncipio indifferenk suā doctrinā gētibꝰ cōicare: ita etiā nō debuit gentiles oino repellere: ne spes salutis eis ꝑcluderek. Jdeo aliq̄ gētiliū pticularit sunt admissi. sic samaritana. Joh. iiij. t chananea Mat. xv. ꝓpter excellētiā fidei t deuotionis eaꝝ. Scōa rō quare xps tm̄ iudeis t non gētilibꝰ pdicauit ꝺr ordinatiōis. Exigebat nāqꝫ debitꝰ ordo vt iudeis q̄ erāt ppinquiores per fidē t cultū vni⁹ dei pius doctrinā xpi ꝓponerek t p eos trāsmitterek ad gētes. sicut i celesti hierchia p suptiores angelos ad inferiores diuie illūinatões pueniunt. Un̄ Hiero. super illud Mat. xv. c. Non sum missus nisi ad oues q̄ pierunt domꝰ israel. Non inquit hoc dicit quin ad gētes missus sit. ꝙ ꝓ primū ad israel missus est. Et de hoc pdixit. Esa. vi. ca. Mittā ex eis q̄ saluati fuerint. s. ex iudeis ad gētes in mare: in africā: in lydiā tenētes sagittā in italiā t grecīā ad insulam longe ad eos qui nō audierūt de me: t nō viderūt gloriam meā: t annūciabunt gloriam meaz gentibus. Tertia rō qre xps voluit iudeis t nō gētilibꝰ pdicare ꝺr triumphatiōis: vt ofenderet triumphū t victoriā crucis t passionis sue p quam meruit ptātem t dīnium iup gētes: ꝺm illud Mat. vi. Data est mihi oīs ptās in celo et in terra. Maioris fiḋē ptātis t virtutis ostendium fuit post passionem suā p apl̄os reducere gētes: ꝙm si ante passionē ipe pſonalr eis pdicasset. Scōa excellētia ꝑbi diuini t officij pdicandi ꝺr apl̄oꝝ electio. Ad hoc fiḋem illos elegit xps vt ad pdicādum illos mitteret Unde Jo. xv. dicebat eis. Egovos elegi ō mūdo vt etatis t fructū afferatis t fructꝰ vester maneat. Post possionē ꝝo suā t resurrectionē dixit eis illō. Mar. vi. Eūtes in mūdūm vniuersum predicate euangelium oi creature. Et illud Mat. vi. Eūtes docete oēs gentes. Ō t ipi pfecerunt de qb⁹ ꝺr in ps. In oēm terrā ex. so. eo. t in fi. ꝺr. ter. ꝝ. eo. Jpa ꝝo experientia docet ꝙ ex eoꝝ doctrina mūdus totus illuminatus est. Oz hic queri ab aliq̄ posset. Utrum apostoli ex diuine gre pſentia aut aliq̄ vi seu arte ꝓpria pdicando ppl̄oꝝ corda mentesqꝫ attraxerūt ad xpm̄. Et dico ꝙ nō potuissent tam cito euāgeliū oibus gētibus cū illoꝝ emē datione predicare nisi eis affuisset ꝑtus diuia t spūssancti gra ꝺm illud Mar. vi. pdicaverunt vbiqꝫ dño coopante t ꝺmonē cōfirmāte sequentibus signis. Nam tria sunt illa que p naturā vel artem hoīes inducere possunt ad aliquid credēdū vel opandum: q̄ tñ in apostolis xpm̄ pdicantibus nō sunt inuenta.

Primum est dialectica et logicalis argumentatio.

Scōm est rhetoricata persuasio.

Tertium est bonoꝝ tpalium ꝓmissio.

Primū est dialectica t logicalis argumentatio. Argumētū nāqꝫ vt logici tradunt ē rō rei dubie faciēs fidē. Dis argumētis cōmoti sunt plericqꝫ ad sequēdū platonē: alij Ari. alij Pythagoraꝝ: alij reliquos pbos t eoꝝ discipuli facti. Silibus insup argumētationibus Arrius Appolinaris Manicheꝰ Valentinus Cherintus Fotinus Nebion Paulus Samosatanus Carpocarches Appelles Marchion Hermogenes Nouatus Macedoniꝰ Florianus Tertulianus Pelagius Nestoriꝰ t ceteri alij suarū hereſium venena pestifera dissemināuerūt quib⁹ cōtaminati fuere t populi t nationes. Scōm quod pōt hoīes inducere ad aliquid credendum vel opandū ꝺr rhetoricata persuasio. Unḋe em̄ Sen. ad Lucillū. In credibile est ꝙ facille magnos virōs dulcedo oīonis abducat a vero. Et idem de cōsolatiōe ad Paulinū ait. Potest eloquētia que parua fuit approbare ꝓ magnis, rursum magna attenuare t ad ima deducere. Et Tullius libro scōo de oratore sic loquitur. Quid admirabilius q̄m res splēdore illustrata verboꝝ. Tantam vim habet illa q̄ recte a bono poeta dicta ē vox ac nimirū regina rerū oratio: vt non modo inclinantē erigereaut stārē inclinare: ſ etiā aduersantē atqꝫ repugnātē vt imperator bonus ac fortis capere possit. hec ille. Sunt ad hoc ꝓpositū exēpla. Nam recitat Valerius libro viij. c. ix. quāta fit vis eloquētie. Et Tullius in qōnibus tuscul⁹ ꝙ Egesias Cyrenacus pbus quidā cyrene ciuitatis egypti adeo copiose disserebat de bono mortis mala t vite plenissime demōstrando ꝙ multi auditis illis sibi inferebāt mortē q̄ꝓpter a rege Ptolomeo ꝓhibitus est illa ampliꝰ edocere. Refert ad hoc Valerius li. viij. c. x. de studio t industria ꝙ Cato censorinus tam eloquēs fuit ꝙ numꝙ

UVA. BHSC. IyR_227

abꝫ aliquo grauatus per aliū defendi voluissꝫ Et vt Plin⁹ dicit in lib. de viris illustrib⁹ q̄ dragesies quater accusatus p se solū cansam dixit optimecꝫ fuit absolutus. Et vt Tullius in l. qōnum tusculanꝫ scribit. Fuit in eo tanta eloquētia quāta illis rpibus dici potuisset. De Tullio insup sic ait Lactā. li. iij. di. instit. Tullius summ⁹ pbs secte achademice perfectus oꝛator. sua eloquētia cozda hoim in manib⁹ suis hūit: vt q̄q̄ vsq̄ eloquij p latinoꝫ alueos fluxit ad hoc fonte pꝛogressum ē. Quanta aūt vis dicēdi fuerit in eo aperte ponit Plutarcus vitā eius describens. dicit. Cum cicero venit Rhodū ad appollinū Milonis clarissimū oꝛatoꝛē: t possidonium pbm gkiosum: tradit Appolinū cū esset expers latine lingue rogasset Ciceronē vt grece aliquid declararet quod Cicero libens fecit. Ex illa declaratiōe omnes in stupoꝛe versi non poterāt saturari de laudibus Ciceronis. Sed t Appolonius venit in tātā admiratiōnē q̄ velut p extasim tractus nō intelligebat. t p multam moram tacitus sedit. dixit tandeꝫ. Te mempe Cicero laudo. t admiroꝛ. Sꝫ me foꝛtune grecozū miseret vt videā eruditionē t eloquētiā que sola bonoꝫ nobis relicta erat p te Romā accessisse. Subdit t idem Plutarcus de facundia Ciceronis: q̄ dum oꝛauit apud cesarem pro Quinto ligario q̄ ex aduersarijs cesaris erat tāta gꝛa admirabilis fuit vt cesar in plurios colozes vultum verterit: manifestumq̄ fuit q̄ animus cesaris mutabatur. Pharsalicaꝫ tamen pugnam cuꝫ oꝛator attingeret cesar velut amens cozpe ac mēte alienatus ē q̄sdā q̄ de manib⁹ suis fluxisse libellos dicūt. Qua re cesar dulci oꝛone vict⁹ eū crimine liberauit

Tertium quod pōt hoies inducere ad aliq̄d credēdū vel opandū dicitur tpalia bonoꝛum pmissio. Sic machomet demulsit aures oim eoꝝ q̄ ipm colūt t venerant. Pꝛomisit eis diuitias: cōcessit lasciuas: t ad oēm voluptatē libere laxauit habenas. Quid igit de apostolis pdicantibus euāgeliū tenēdum est? An ipsi dialectici aut rhetoꝛici vel foꝛte tempalia pꝛomittentes? Absit. De illis etem ait Aug. lib. xxij. de ciui. dei. c. v. In eruditos liberalibus disciplinis t omnino quātū ad eoꝝ doctrinas attinet impolitos: nō pitos grammatica nō armatos dialectica: nō rhetoꝛica inflatos. piscatoꝛes xpus cum retibus fidei ad mare hnius seculi pauciss̄imos misit: atq̄ ita ex omni genere tam multos pisces t tāto mirabiliozes quanto rariozes etiam pbos cepit hec ille. Neq̄ insup tpale aliquid pollebant. apostoli pdicādo: q̄q̄dem t ipi aspnabantur tpalia cūcta spnendaq̄ p eterna imortalitaq̄ vita clamabāt. Fuerūt igit ipi tube spūssancti supno munere dei ad officiū pdicationis deputati. Tertia excellētia ybi dei t officij p dicandi dicit miraculoꝝ coruscatio. Cū comitaf q̄ppe sepe nūero ybū dei claritas miraculoꝝ. Nā ꝑm Tho. scōa scōe. q. clxxviij. arti. ij. deus facit miracula maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter sanctitatis alicuius demonstrationem.

Sōo ꝓpter fidei approbationem.

Tertio ꝓpter veritatis predicate confirmationem.

Primo facit de⁹ miracla ad oñdēda scitatē alicuⁱ⁹ q̄ ꝑ merito vite vult ꝓponere alijs i exēplū virtutis. sicut fecit de magno Anthonio Macharτο t alijs. Scōo facit deus miracula vt fidē approbet. vñ glo. super illud ps. Vt det illis hereditatē gētiū. ait. Nec fuit ītētio miraculoꝝ vt crederet gētes. Tertio facit deus miracula ad confirmādā veritatem predicatam. Et sic facta sunt miracula t signa p dicātibus apostolis apostolicisq̄ viris. Quis nā explicet quot signis claruit confessoꝛ dñi gloziosus sancrus anthonius de ordine minoꝝ pdicatoꝛ egregius. Referā ex multis q̄ in eius legēda magna continef. Dum enim quadam die in ciuitate Bituricensi populo p dicaret. tam ingens multitudo ad eum audiē dum conuenit: q̄ nullus locus ciuitatis illaꝫ capere posset. Unde canonici ciuitatis pcessionaliter ciuitatem exeūtes cū populo ad q̄dam ꝓtatum latiss̄imum puenerūt. Dū autez beatus Anthonius pdicare cepisset: subito tēpus surtexit t tempestas valida: adeo q̄ omnes timere ceperūt tā de pluuia futura q̄ de coruscatoibus t tonitruis t sic ceperūt fugere t velle abire. Quod cernens beatus Anthonius dixit eis. Ego ꝑ patre dñi nostri iesu xp̄i vobis dico q̄ nullus vestrū aliq̄d mali habebit steris firmi t nō timeatis. Qui eius verbis fidentes immobiles ad audiēdū predicationem eius steterūt: Et cū grādo grossissima descēdisset super treram: circa audiētes nec grādo nec pluuia descēdit: cū tamē grādo ex nimietate ad altitudinē magnā oēm locū ambijsset. Quo viso miraculo cuncti gratias deo dederūt. Et hoc miraculum sculptum est in lapide in frontispicio ecclesie maioris Bituricensis. Quid dicā de sancto petro martyre. Quid de sctō patre nostro Frācisco? Quid

UVA. BHSC. IyR_227

de sancto Dñico. Quid deniq; de scto Bernardino. Longũ certe esset figillatim eoꝝ miracula pro ꝓfirmatione euangelij diuinitus facta enarrare. Quarta excellẽtia diuini verbi ⁊ officij predicandi dicit ꝓdicatoꝝ defensio. Defendit equidẽ illos deus ꝙ nomẽ eius predicant maxime a tribus.

Primo ab emulis
Secundo a diabolis
Tertio a periculis

Primo defendit deus ꝓdicatores ab emulis. Nã vt scribit. xi. q. iij. in. c. Quicũq; i. Quicũq; cõtristauerit doctorẽ veritatis peccat in xpm: ⁊ patrẽ oim exacerbat deũ: ꝓpter qõd vita carebit eterna. Hinc legit in vita beati Amandi epi ꝙ cũ ꝓdicaret: quidã ioculator irridebat eũ: qui arreptus a diabolo iniuriaꝝ factã scto ex ỽbis eius fatebat ⁊ se discerpẽs ⁊ lacerãs vnguibus ⁊ dẽtibus expirauit. Legit adhuc de btõ Francisco ꝙ dũ ꝓdicaret in castro Citerne: quedã mulier superueniẽs cũ cymbalo pulsabat: ⁊ eius ꝓdicationem irridebat: ⁊ a sancto Francisco premonita vt desisteret noluit obedire. Tandẽ sanctus Francisc⁹ dixit. Tolle tolle diabole qõ tuus est. Et statim capta est mulier misera ⁊ in aerẽ leuata ac deinceps amplius nõ visa. Scõo defendit deus ꝓdicatores ỽbi sui a diabolis. Legimus ei de btõ Anthonio de padua. ꝙ vltima quadragesima ante obitũ suũ vacans ꝓdicationibus ⁊ ꝓfessionibus audiendis: in principio ipsius quadragesime a diabolo tẽptatus est suffocari. Qui nomen virginis Marie deuote inuocans: ⁊ crucis signum fronti imprimens: totã cellam lumine diuino circũfusam cõspexit: ⁊ diabolus statim aufugit. Tertio defendit deus ꝓdicatores a periculis. Sicut ꝓ in Paulo qui de seipso dicit in epla hodierna ꝙ fuit in periculis fluminũ: periculis latronuꝝ periculis ex genere: periculis ex gẽtibus ⁊c.

Quinta excellẽtia verbi dei ⁊ officij ꝓdicãdi dicit ecclesie sublimatio. Sublimat em̃ ecclesia sancta officiũ predicandi tripliciter.

Primo mulierum exceptione.
Secundo laicoꝝ ꝓhibitione.
Tertio prelatoꝝ obligatione.

Primo eccl'ia excipit mulieres ab offõ ꝓdicandi. iuꝝ illud. i. Co. xiiij. Mulieres in eccl'ia taceãt. Et. i. Timo. ij. Docere mulieri nõ permitto. ⁊ de ꝑse. dis. xiij. c. mlier. Mulier quis docta ⁊ scta: viros in quẽtu docere vel baptisare aliqs nõ ꝓsumat. Ad idẽ fac. c. mulieres. xiij. qõ. v. ⁊c. mulier. xxiij. dis. Nõ aũt ꝙre mulierib⁹ inter dicit act⁹ ꝓdicãdi ꝺm Tho. ij. ij. q. clxxvij. ar. ij. ꝓt esse triplex. Prima ppter ꝺitionẽ sex⁹ feminei cui ppter pctm̃ quẽlibet subiici viro. Docẽ aũt publice nõ ptinet ad subditos: ꝙ magis ad platos. Scõa rõ est ne animi hoiꝝ alliciãt ad libidinẽ. qm̃ vt ait sapiẽs Eccli. ix. c. Colloquiũ mulieris q̃si ignis exardescit. Et spẽm ei⁹ admirati reprobi facti sũt Tertia rõ assignat: qz vt cõiter mulieres sũt infipientes ⁊ nõ sunt in sapientia ꝓfecte vt eis posset quenẽter publica doctrina cõmitti. Prius tñ ꝓbat mulieres docere q̃ sciũt. Scõo ecclia magnificat offm̃ ꝓdicandi laicoꝝ ꝓhibitiõe: qz ꝓhibet laicis oĩb⁹ publice ꝓdicare. Vñ Bze. ix. archiepo mediolanẽsi ait illõ qõ not. ex de here. c. sic in vno. Cũ nõnulli laici ꝓdicare ꝑsumãt: ⁊ verẽdũ nimis existat ne vitia sub specie ỽtutis subintret. Nos attẽdẽtes ꝙ doctoꝝ ordo est q̃si ꝓcipu⁹ in eccl'ia dei mãdamus q̃tenꝰ cũ alios dñs aplos dederit: alios ꝓphas: alios ỽo doctores: inhibemus laicis vniuersis cuiuscũq; ordinis cẽseant vsurpare offm̃ ꝓdicãdi. Ad hoc ꝓpositũ diffuse loquit. c. cũ ex iniũcto ex eo. Nõ aũt assignat ibi gl. sup d. c. cũ ex iniũcto. qz singula officia singlis debẽt esse cõmissa. sic etiã apte ptz. lxxxix. dis. c. singula. Et nõ solũ de ꝓdicatõe: ꝙ etiã de qui busliber alijs negocijs eccl'iasticis se intromittẽte laici nõ dñt: sic ꝑz ex de iudi. c. decernim⁹ ⁊ de reb⁹. c. nõ alie. c. cũ laicis. ⁊ de arbi. c. ꝓtingit. ⁊ decõsti. c. eccl'esia. ⁊ xcvi. di. c. bñ quidẽ

Tertio eccl'esia magnificat ỽbũ dei ⁊ sublimat illõ platoꝝ obligatiõe. Obligat em̃ plates vt de ꝓdicatiõe sollicitã curã habeãt. Vñ ex de offi. iudi. oꝛ. c. inter cetera. sic habet. Inter cetera q̃ ad salutẽ spectant populi xpiani: pabulũ ỽbũ dei ꝓmaxime sibi noscit esse necessariũ: qz sicut corpus mãli: sic aia spũali cibo nutrit. eo ꝙ nõ in solo pane viuit hõ: ꝙ i oi ỽbo qõ ꝓcedit de ore dei. Vñ cũ sepe ꝓtingat ꝙ epi ꝓpter suas occupatões multiplices vt inualitudies corpales: aut hostiles incursus seu occasiões aliãs. ne dicam⁹ defectũ scietie qõ in eis reprobãdũ est oĩno nec de cetero tolerandũ: ꝓ seipsos nõ sufficiũt mistrare ỽbũ dei pplo: maxie ꝑ amplas dioceses ⁊ diffusas generali ꝓstitutõe sancimus vt epi viros idoneos ad scte ꝓdicatõis offm̃ salubriter exeqñdũ assumãt potẽtes in ope ⁊ ỽnõe: q̃ plebes sibi cõmissas vice ipsoꝝ: cũ ꝑ se idẽ neqerit sollicite visitãtes eas ỽbo edificẽt ⁊ exẽplo: quibus ipsi cũ indiguerint cõgrue necessaria sub ministrent: ne ꝓ necessarioꝝ defectu compel-

UVA. BHSC. IyR_227

lanꝫ desistere ab incepto.hec ibi.In cle.vero dudum.de sepult.aplica aute ꝓdicatozib⁹ ꝛ minozib⁹ vt in eoꝝ ecclie locis ꝛ pla⁊ teis oib⁹ ppkor clero libere valeãt ꝑdicare:ea hora dūtaxat excepta q̄ ipi ordinarij locozuꝫ p se ꝑdicarēt:aut cozā se facerēt solēnit ꝑdi⁊ carit nisi ꝛuū ex eoꝝ volūtate manaret.Arbi⁊ tror aūt ꝛ ego dispone spūssancti actum esse vt ꝑfata licētia ꝑdicādi minozib⁹:ꝛ ꝑdicato⁊ ribus ipartirer:qm̄ nisi ipi ceteriq; mēdican⁊ tes excolerēt vineã dñi sabaoth vtriceyezes ꝛ spiue tam implerēt illam:cūcta q; errozibus mꝛtplicib⁹ ꝛ hereſib⁹:ceānt maculata.hi pau peres fratres desudāt studijs ikarū vt ꝑdica⁊ tionū suaꝝ fulgoze ozbē illuminēt.

Qz quinq; sūt ꝓditiones necessarie in vno q̄s quivult bene fructuose ꝛ vtiliter predicare verbum dei. Caplm. II

Eundū mysteriū declarandū est de qualitate seu ꝓditione predicātis ꝝ⁊ bum dei.Et notabim⁹ q̄nq; precipu⁊ as ꝓditiones quas habere debet qui officiuꝫ predicationis exercet.

Prima dicit scientia.
Secunda mūditia.
Tertia sapientia.
Quarta charitas.
Quinta patientia.

Prima ꝓditio q̄ in vnoquoq; ꝑdicāte inue⁊ niri dz dz scia.Ubi aduertendū est ꝑm Alex. de hal.in.iij.voluīe summe.q.lxviij.mē.iij. ar.ij.§.f.q̄ triplex est doctria.Prima simpli⁊ cis,exhortatōis.Scōa assumpte ꝓfessionis. Tertia ꝑdicatōis.Prima est doctrina simpli⁊ cis exhortatōis,qua potest vnusquiq; frater⁊ na admonitōe cozrigere ꝛ docere primū suū ꝛ hec cōis est oim ꝑm quā oīs scire tenentur symbolū:oronem dñicam:ꝓcepta decalogi: ꝓcā capitalia:ozpa mie:ꝛ ecclie sacramenta. Scōa doctrina dz assūpte ꝓfessionis.Et ꝑm hanc vnusquiq; scire debet ea q̄ pertinēt ad facultatē suā ad minus competēter. Sic me dici scire debent regulas medicine.ꝛ nō iuri⁊ ste,Juriste vero scire debēt sniasleguꝫ ꝛ non medicine.ꝛ sic de alijs.Tertia doctrina dicit ꝑdicatōis,cuius ministri.i.predicatozes scire tenenꝭ nō tm̄ credēda:ſ etiā expositōes ꝓce⁊ ptoꝝ.ita vt saltē cōpetēter docti possint alios instruere ꝛ docere,Un ex de here.c.cū ex iure cto dz.Scia valde nccria ē sacerdotib⁹ ad do ctrinā.qz iuxt ꝝbum ppheticū labia sacerdo⁊ custodiunt.i.custodire debēt sciam,ꝑm glo. Que ꝝba etiā notanꝭ.xliij. di. Sit rector. viij.q.ſ.c.Opz.Ubi sic habeꝭ.Opz eū qui do cet ꝛ instruit alias rudes eē talē vt ꝓ ingenio discētiū semetipm possit aptare.ꝛ ꝛbi ordinē ꝓ audiētiū capacitate dirigere.deberet g̃ ap⁊ pme esse erudit⁹ ꝛ doct⁹.Et.xvi.q.ſ.c.Sicvti ue.ꝛ.c.Si clericat⁹.dz.Also tpe dicebꝫ ꝛ post modum doceas,ꝛ.xxxviij.dist,c.Ignorantia Sacrū cōsiliū inqt.Ignorantia mat cun⁊ ctoꝝ erroꝝ maxime in sacerdotib⁹ vitāda ē:q̄ docendi officiū in ppko dei susceperūt.Sacer dotes em̄ admonenꝭ legere sāctas scripturaꝭ Paulo apko dicente ad Timotheū.Attende lectioni exhortatiōi ꝛ doctrine.Et ad hoc fa⁊ cit.c.Si i laicis.ꝛ.c.Nulli sacerdotū.ꝛ.c. Si iuxta.ꝛ.c.Qui ea ꝑfata dist.xxxviij.ꝛ. lix.di. c.Ordinatos.dz.Qui minime ikis operā de derit ꝓceptoꝝ esse nō potest ikarū. Et ||Hiero. ad Nepotianū ita scribit.Diuinas scripturas sepius lege.imo nunq; de manib⁹ tuis sacra lectio deponaf.Sermo sacerdotis scriptura rū sale conditus sit.Nolo te declamatozē esse ꝛ fabulum garrulūq;,ſ ministerij peritū ꝛ sa cramētoꝝ dei tui eruditissimū.Verba volue re ꝛ celeritate dicēdi apud impitū vulgus ad mitationē sui facere indoctoꝝ hoim est.Ex quib⁹ oibus colligiꝭ q̄ nullus ꝑdicare debet nisi sit doctus:ita vt saltē in eo sit mediocris sciētia:ꝛ ſ nō multū eminēs,vt habeꝭ extra de electio.c.Cum nobis.Sz vt ||Hiero. inquit ad Paulinū.Quod medicoꝝ est ꝓmittunt medici tractant fabri illa fabri,Sola scriptu⁊ rarum ars est quam sibi oīs passim vendi⁊ cant.Scribim⁹ indocti doctiq; poemata pas⁊ sim.Vanc garrula anus,hanc derisus senex hanc sophist.. verbosus:hanc vniuersi ꝓfite⁊ munt lacerant docent anteq̄ discant.Alij ad ducto supercilio grandia verba trutinantes i ter mulierculas de sacris litteris philosophā tur.hec ille.Sed nōnulli imperiti illiterati et idiote ꝓfessionis vento tumefacti:scien⁊ tiam damnāt:studia litteraꝝ sacrarum vitu perant.Laudāt vere ignorantiam ꝛ rustici⁊ tatem.Asserūt em̄ xp̃m humilimos piscato⁊ res scz apostolos ad predicandū misisse. Oō Pau.ſ.Corinth.ſ.approbat dicēs.Que stul⁊ ta sunt mundi elegit deus vt confundat sapiē⁊ tes.Si igitur apostoli omnino rudes ad pre⁊ dicationem euangelij sunt electi: nō videtur rationi consonū dicere scientiam esse predi⁊ cantibus necessariā. Talibus sic arguenti⁊ bꝰ respondet Hieronymus ad Paulinum. Sa⁊ cra quippe rusticitas solum sibi prodest: ꝛ q̄ tum edificat ex vite merito ecclesiam christ

UVA. BHSC. IyR_227

tantū nocet si destruētib⁹ nō resistat. Malachias ꝓphā: timo per Malachiā dñs interrogat sacerdotes legē. Intantū sacerdotis officiuꝫ est interrogatū rñdere de lege. Et in Deuteronomio. Interroga patrē tuū ⁊ annūciabit tibi: maiores tuos ⁊ dicēt tibi. In ꝑs quoꝫ exuij. Cantabiles mihi erant iustificationes tue, in loco peregrinatōis mee. Et in descriptione viri iusti cum eum arborī vite. Dauid q̄ est in padiso cōpararet inter cedras ꝯtutes: hoc etiā intulit. In lege dñi volūtas eius: ⁊ in lege eius meditabit die ac nocte. Daniel i fine sacratissime visionis iustos ait fulgere q̄si stellas ⁊ itelligētes, i. doctos quasi firmamētum. Vides ꝙtum inter se distant ista rusticitas ⁊ docta iusticia. Alij stellis: alij celo cōparant. Quāq̄ iuxta hebraicā veritatē vtrū q̄ de eruditis possit itelligi. Ita cū apō eos legim⁹. Qui aūt docti fuerint fulgebūt quasi splendor firmamēti: ⁊ qui ad iusticiā eruditunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Cur dicit Paulus apostolus vas electionis, Nempe q⁊ vas legis ⁊ scripturarū sāctarū armariū erat. Pharisei stupent in doctrina dñi. ⁊ miranf in Petro ⁊ Johāne quo modo legē sciāt cum nō didicerint lras. Quic quid em̄ alijs exercitatio ⁊ quotidiana in lege meditatio tribuere solet: hoc illis spūssanctus suggerebat ⁊ erant. iuxta qō scriptū est docibiles deo. hec ille. Ex cuius ꝟbis clare ꝺ ꝑhendimus ꝙ licet apli scientiā nō habuerit acquisitā. tū illā habuerūt infusam. Similiter ⁊ pater noster Fracisc⁹ et dono spūssancti tantā plenitudinē gre ⁊ sciētie accepit vt p̄dicans oēs in stupoꝛē cōuerteret audientes. Vñ dñs Bon. iij. pte legende maiorīs de eo sic ait. Erant eloquia eius nō inania. nec risu digna: sed ꝯtute spūssancti plena. erant mendullas cordis penetrantia: ita vt in vehementem stupoꝛē audiētes cōuerterent. Et in. xij. pte legēde inq̄t. Erat verbū eius velut ignis ardēs. penetrās intima cordis: oīmq̄ mentes admiratōe replebat: cū nō humane inuētionis ornatū ꝓtenderet: ꝫ diuine reuelationis afflatu redoleret. Secūda ꝓditio quam p̄dicator habere debet dicit mūdicia. Debet em̄ esse mūdus ⁊ imaculatus nō solum in se: sed etiā in ꝓximis exēplo bono illos edificās q⁊ vt inq̄t Brego. in omel. Cuius vita despicitur restat vt ei⁹ p̄dicatio ꝓtemnat. Et Hiero. ad Nepotianū ait. Nō cōfundāt opa tua sermonē tuū: nec cū in ecclesia loq̄ris: taciturnus q̄s rñdeat. Cur ergo que dicis ipse nō facis. Delicat⁹ magr est: qui vētre plēo de ieiunijs disputat. Et Job. Ch: xb. dis. xl. c. multi. ait. Si bene vixeris ⁊ bñ docueris: ppm̄ instruis. Si bñ docueris ⁊ male vixeris tui solius cōdemnator eris. Nā bene viuēdo ⁊ bñ docēdo ppm̄ instruis quō viuere debeat. Bene aūt docēdo ⁊ male viuēdo deū instruis quō te debeat cōdemnare. Ad hoc ꝓpositū etiā Zach. in. iij. li. di. insti. ait. Noies malūt exēpla ꝙ verba: qm̄ loqui facile ē ꝑstare difficile. Utinā quidē tam multi bñ facerēt ꝙ multi bene loquunf. Et idem in. iij. li. inq̄t. Qui docent tm̄ nec faciūt. ipsi ꝓceptis suis detrahūt pondus. hec ille. Nec sufficit extrinsecus exēplum bonū ꝑbere: nisi ⁊ mēs ipa p̄dicatoris intrinsecus fuerit mūda. q⁊ vt inq̄t Breg. sup Exech. Sermo dulcedinē nō habet: quem infra cōscientiā vita reprōba remordet. Tertia cōditio p̄dicatoris verbi dei dicit sapientia sit ue prudētia. Debet nāq̄ prudēter doctrinaꝫ cōicare: ita vt nō semp oia dicat: nec semper oia taceat. sed ꝓ loco ⁊ tempe ꝟm ꝙ viderit auditoꝛ vtilitati meli⁹ cōuenire. Hinc Breg. pastorali ait. illud qō ponif. xliij. dis. c. sit rector. Sit rector discretus in silentio: vtilis in verbo ne aut tacēda ꝓferat aut ꝓferēda reticescat. Nā sicut incauta locutio in errorē protrahit: ita indiscretū silentiū eos qui eruditi poterāt in erroꝛe derelinq̄t. Sepe nāq̄ recto res: improuidi hnmanā grām amittere foꝛmidātes loq̄ libere recta ptimescūt. hec ille. Et ls in quolibet officio publico exigaf̄ prudētia, ipa tū multū est nccia his qui p̄dicant verbū dei: ita vt locis psonis ⁊ tēpibus suos sciāt aptare ꝟmones. Nā ꝟm apl̄m. Sapiaꝫ loq̄mur inf̄ pfectos: puulis aūt lac dam⁹ in potū. Verūtū plepe ꝟtū fieri videm⁹ ab institib⁹. Predicauit q̄dā tpe meo coꝛā vetulis septē vel octo de ludo alearū. ⁊ hebdomada sequēti de vitio sodomie. Alter ꝺo in die spiritussancti coꝛā ingēti multitudine doctoꝛuꝫ viroꝛ. laudes narrauit sancti Bernardini, ⁊ filia multa omitto ne videar ꝓbos pfes velle coꝛrigere. Illud tū silētio nō est ꝓtereundus ꝙ quidā qui seruētes sed vere poti⁹ furētes vocari possunt gliaf̄ sub specie detestatōis viciꝛ ralis publice tanꝙ sordida ⁊ obscena spurcissimaq̄ ꝟba fanf̄. q̄lia min⁹ q̄ls histrio ioculator satyra: ⁊ fetidissim⁹ leno loq̄ erubescere. Et quoꝫ imprudēti doctrina ꝙplures nedum petā quedā que ignoꝛabāt didicerūt verumetiam et illa perpetrare conati sunt. O reprehēsibiles: o vitiosi; o demq̄ nephā

UVA. BHSC. IyR_227

di vitioꝝ corruptores. Audite beati Fr̃aciſci cõſiliũ in regula ſic dicit. Admoneo q̃s & exhorto fratres meos in dño ieſu xp̃o vt in p̃dicatione quã faciũt ſint examinata & caſta eorũ eloꝗa ad vtilitatẽ & edificationẽ pp̃li: ānũciãdo eis vitia & ꝟtutes penã & gl̃iam cũ breuitate ꝟmõis. Nõnulli gl̃iant pp̃m induxiſſe ad riſum & truffas. Cõtra q̃s Hiero. ad Nepotianũ ait. Vach ꝟme auditorũ laudes tue ſint, hec ille. Tales añt magis dicẽdi ſũt truffatores q̃ p̃dicatores: q̃ dbuſdã geſticulatõibus & truffis conant pp̃m in riſum vertere. Igit̃ q̃ p̃cudẽs eſt vitia hec reꝑhẽſibilia de q̃bus diximꝰ vitare curat. Quarta ꝓditio p̃dicãtiũ ẽ: patia. Euenire q̃pp̃: ſolet vt inter multos q̃ laudãt p̃dicatores inueniaũt non nulli detractores q̃ dina igit̃ diſpẽſatõe vt põdere detrahẽtiũ fumꝰ depꝛmat ianis gl̃ie q̃ oziri poſſet ex verbis blãdiẽtiũ. Vic Greg. vſ. q. f. c. ſunt plimi: inq̃t. Sũt plimi quiviṫ bonoꝝ fortaſſe ampliꝰ q̃ debẽt laudãt. et ne q̃ elatio de laude ſubrepat: pmittit oꝑs deus malos in obtrectatõeꝫ & obiurgatõeꝫ p̃ſupe vt ſi q̃ culpa ab ore laudantiũ in corde naſcit ab ope vitupantiũ ſuffocet. hec ille. Patienṫ itaq̃ & eq̃ aio ferẽdi ſunt rumuſculi plebis. nec curãdũ eſt de oiꝰ q̃ dicunt. niſi talia eẽnt ꝓpter q̃ ſi nõ ꝓfutarent. infamia notabilis i piudicijũ aiarũ oziri poſſet. Vñ Hiero. ad Nepo. ait. Caue ne hoium rumuſculo aucuperis & offenſam dei pp̃loꝝ laude cõmutes. Per infamiãꝫ bonã famã xp̃i miles g̃dit: nec laude extollit. nec vitupatõe frãgit. & leta ꝺtenit & triſtia. Per diẽ ſol nõ vrit eũ neq̃ luna per noctẽ, hec ille. Et vere niſi p̃dicator patiens extiterit multã ſentiet amaritudinẽ. q̃n q̃ vnꝰ laudat alt̃ vitupat. Laudãt docti ſubtilitates & pfunda dubia ſcripturarũ. vitupant iſta vulgares & ignorãtes. Extollũt ignorãtes & mulierculę vulgaria q̃dã exẽpla ſiue pabolas. & de illꝰ viri pitia q̃ nõ hñt deuotõeꝫ riſum ſuſcipiũt. & ſic p̃ varietate audientium varia eſt opinio. variuſq̃ appetitꝰ vnoquoq̃ ꝟm ſuũ modũ referẽte. Quinta cõditio p̃dicatoris euãgelij nũcupaṫ charitas. Hec facit p̃dicatores g̃rere nõ q̃ ſua ſunt. ſi q̃ ieſu xp̃i. 2. Cor. xij. & .x. caplis doctor gentiuꝫ ait. nõ q̃rẽs q̃ mihi vtile eſt. ſi q̃ multi vt ſalui fiãt. Querũt q̃ ſua ſũt q̃ p̃dicãt: aut cupiditate gl̃ie aut appetitu ãbitõis honoris & dignitatis. aut amore lucri & ſpe q̃ſtꝰ: aut dẽiq̃ reſpectu cuiuſlibet cõmodi tpalis. Non ſtant iſta cũ charitate q̃ deũ diligere facit. ꝓpt̃ ſe. & ꝓximum ꝓpter deum.

De q̃q̃ fructibꝰ & vtilitatibꝰ ꝟbi dei & q̃ vtile ẽ oibus illo audire libenk. Cap̃ III.

Ertiũ myſteriũ declarãdũ eſt de vtilitate audiẽtiũ ꝟbum dei. Et licꝫ multi ſint fructꝰ & vtilitatis deuote audiẽtiũ ꝟbũ dei: tñ nos impniarũ tm̃ q̃q̃ explicabimꝰ: q̃ten? his fructibꝰ excogitaṫ: vnuſq̃ſq̃ animeṫ ad libenter & deuote audiẽdũ illud.

Prima dicitur illuminatio.
Secunda confortatio.
Tertia fortificatio.
Quarta delectatio.
Quinta exemplatio.

Prima vtilitas ꝟbi dei ẽ illuminatio. Illuminet q̃ppe intellectũ hois ſic ſol illumiat mũdũ. Et ꝟ inq̃t dauid i ps. Declaratio ꝟmõ tuoꝝ illumiat: & intellectũ dat puulis. Et iteꝝ. Lucerna pedibꝰ meis ꝟbũ tuũ & lumen ſemitis meis. Illumiaṫ fiḋe mẽs attẽte audientiũ & cũ vtilitate. Prio reſpectu credẽdo rũ vt ſciãt fidei rudimẽta. Scõo reſpectu colẽdoꝝ: vt deũ colẽt creatorẽ. Tertio reſpectu abhorrẽdoꝝ: vt vitia abhorreãt & vitẽt. Quarto reſpectu acceptãdoꝝ: vt virtutes acceptẽt & inſequanṫ. Quinto reſpectu ſpnẽdoꝝ: vt mũdũ ſpnãt & eius bona. Sexto reſpectu agẽdoꝝ: vt opa agãt q̃ mãdanṫ i lege. Septimo reſpectu timẽdoꝝ: vt penas inferni timeant. Octauo reſpectu deſiderãdoꝝ vt beatitudinẽ eternã deſiderẽt. nã niſi hec ꝟmõi pp̃lis p̃dicarenṫ: oẽs velut ceci varijs inuoluerent errorib?. Scõa vtilitas quã ꝓſequunṫ verbum dei audientes ẽ cõfortatio. Nã licꝫ multi ſciãt bona q̃ opari tenenṫ & mala a q̃b? ſibi cauere debẽt tñ q̃q̃ nec bona faciũt nec mala fugiunt: deuicti quadã tepiditate vel potiꝰ ſenſualitate & delectatiõe hoꝝ tpaliũ. Alij etiam q̃uis ſciãt penas inferni ſore timendas deſidrãdumq̃ celũ pieq̃ xp̃i paſſionẽ de ſlendam: tñ cor habent inſipidũ ſine timore ſine deſiderio & ſine vlla pietate. Cũ vero tales audiũt verbũ dei frequẽter confortantur ad deponẽdam oẽm tepiditatẽ ad amplectandas virtutes: ad ſurgẽdũ a peccatis: ad cõpatiendum xp̃o paſſo: ad timẽdos gehenne cruciatus: et ad deſiderãdũ regnũ dei. Quia vt Hiero. ait ad Paulinũ. Habet neſcio q̃d latentis energie viue vocis actus: & in aures diſcipuli a doctoris ore tranſfuſa fortius ſonat. Unde et Eſchines cum Rhodi exularet et legeretur illa Demoſthenis oratio quam aduerſus eum habuerat: mirantibus cunctis: atq̃ laudi-

UVA. BHSC. IyR_227

dantibus suspiras ait, Quid si audisset ipam bestiā sua ꝟba resonantē. hec ille. Quāta aūt sit vis in ꝟbo dei ꝑdicato apparet vndiqꝫ ex mirādis exemplis tam apostoloꝝ ꝙ aliorum Petrus nāqꝫ post susceptū spūsanctum vna ꝑdicatione tria milia aiarū cōuertit ad xp̄m. Act. ij. Quid fecit Paulus vas electōnis: ꝺd reliqui oēs apostoli ⁊ discipuli xp̄i. Et dieb⁹ nostris vnde quasi renouata videtur religio xp̄i sustentata eccl̄ia ⁊ pctōres ad pniaz animati nisi ex auditu ꝑdicantiuz. O verbū dei benedictū. o ꝟbum salutiferū, o ꝑdicatio fecū dissima. o instrumentū salubre quo cōmoueri possunt mentes dure ad agendū pniam: et corda oīm ad virtutes sectādas. Tertia vtilitas audientiū ꝟbuz dei ꝺ fortificatio. Fortificat enī eos qui boni sunt vt in melio⁹ ꝓficiant ⁊ pseuerent: ita ꝙ ex ꝟbo dei q̄si ꝟbuanꝫ ⁊ nutriunꝫ, sicut plantula q̄ vt viriditatē seruet: rigat aq̄s. Ideo xp̄s ait Mat. iiij. Nō in solo pane viuit homo: ꝫ in omni ꝟbo qō ꝓcedit de ore dei. Quarta vtilitas ꝺ delectatio. delectat etenī ꝟbū dei ⁊ recreat spūaliter audientes nā oīs anima bona letāter audit magnalia summi impatoris celoꝝ: ⁊ q̄cunqꝫ aliquē diligit de ipo libēter loquit ⁊ libēter audit bene de illo loquētes. Sic q̄ deū amant ⁊ ex ipso sūt: ꝟba eius audiūt vt ꝺ Joh. viij. c. Et maria magdalene que dilexit multū. Lu. viij. saturari nō poterat audiēdo verba melliflua xp̄i iesu. Lu. x. Quinta vtilitas ꝺ exemplatio. Prebēt nāqꝫ audiētes ꝟbum dei exēplum bonū ꝓximis suis. nam sepe ꝓtingit vt hi qui infime sunt ꝺditionis videntes viros graues: vtputa religiosos: viros doctos: nobiles ⁊ honestos clues ad ꝑdicationē ꝓfluere animenf ⁊ ipsi ad eam audiendā diligenter. Ergo vt finē huic ꝑmoni faciā cū tā grandia tāqꝫ mirifica sint ꝑnlegia ꝟbi diuini: omnes aduoco: cūctos inuito: finguliſq; clamo. Venite⁊ audite, vt audiendo ꝟbuz dei acquirere possitis eī⁹ grām: ⁊ deinde puenire ad beatā gl̄iam in qua xp̄s bn̄dictus viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen

Feria scōa post dn̄icā in sexagesima de ꝟbo dei ⁊ eius auditione. Sermo. IX

A corde bono ⁊ optimo audiētes ꝟbum retinēt ⁊ fructum afferunt in patiētia. Verba

sunt xp̄i iesu saluatoris originalr Luce. viij. Quāuis multa dicta sint in suplozi ꝑmone de ꝓdicato, verbo dei: restāt tū adhuc de eiꝰ auditōe aliqua disserēda. Opꝰ em̄ est ꝙfutare illos q̄ vel audire respuūt: vel negligenter audiūt: aut audiētes nō custodiūt ꝟbū. ⁊ reuera satis supqꝫ est hec ꝙfabulatio vt inducāt hoies ad audiendū ꝟbū diuinū cum affectu ⁊ vtilitate salutis sue. Nam nō desunt diabolj tētatrēta ad remouēdas mētes ab auditu spūalis doctrine: cū ipa sit quasi sagitta vulnerās astutiā eius. Idcirco de auditione ꝟbi dei dicere volētes: notabim⁹ in hoc sermone ꝓncipaliter tria mysteria declaranda.

Primum dicitur inductio.
Scōm modificatio.
Tertium obligatio.

Qualiter oēs inducūt ad audiēdū ꝟbū dei a scriptura a natura ⁊ ab exēplis. Cap. I.

Primū mysteriū declarādū de auditiōe ꝟbi dei ꝺ inductio. Ad illō etenī audiendū inducimur ꝓpter tria.

Primo ꝓpter naturam.
Scōo ꝓpter scripturā.
Tertio ꝓpter exempla.

Primo inducimur vt libēter audiam⁹ ꝟbū dei ab ipa natura. Nā vt Señ. ad Lucillum. ait. Docibiles natura nos edidit. Et ꝑm Ciceronē in sua rhetorica. Is docibilis ē iq̄ vult attēte audire. Et vt idē. Cicero in qō. tuscul. ait. Ineſt mētibus nr̄is insatiabilis q̄dā cupiditas veri videndi. Qō in. j. de offi. confirmat di. Oēs trahimur ⁊ ducimur ad cognitōis ⁊ scie cupiditatē: in qua excellere pulchrū putamus. Et hoc ipm Aristo. explicauit in primo Methaꝝ. inq̄ens. Oēs hoies natura scire desiderāt. Et in. iij. ethi. ⁊ in. ix. ꝓte ꝓbleumatū asserēs. Addiscere q̄dē facile ⁊ delectabile natura oibus est. Cū g̃ quasi incredibilis sit numer⁹ ignorātiū viā dn̄i: ⁊ ꝑdicatores illā docēant: natura ipa mouere ꝺ oīm animos ad illos audiendū. Nec valet quorūdā de se supba ꝓsumptio: q̄ se ctedunt oia scire: qm̄ vt ait sapiēs. Prou. j. Audiēs sapiēs sapiētior erit Quūmmo null⁹ est a deo peritus qui peritior fieri nō possit. Hinc lactan. de ira dei. de Socrate ait, Socrates cum esset oīm pbor doctissimus: vt ceteroꝝ argueret inscitiam⁹ q̄ se aliq̄d tenere arbitrabāt. ait se nihil scire nisi vnū: qz nihil sciret. Et Mercuri⁹ trymegist⁹ pbus maxim⁹ dicebat. Maxima ps eoꝝ que scim⁹ est minima ps eoꝝ q̄ ignoram⁹. Jō notāda valde sunt Hiero. ꝟba q̄ ad palmachiū et occeanum ita scribit. Dum essem iuuenis nimio feruebā amoze discēdi: nec iuxta quozūdam ꝓsumptionē ipe me docui. Appolinarē

UVA. BHSC. IyR_227

audiui Antiochie frequēter ⁊ colui. ias canis spargebat caput: ⁊ magistrū poti⁹ q̄ discipulū docebat. Perrexi tn̄ Alexādriā: audiui Didimū in multis ei gr̄as ago, q; q̄ nescioi dicit: q̄ sciebā illo docēte nō pdidi. Putabāt me hoies finem feciſſe discendi. Veni rursus Hierosolymā ⁊ bethleē: quo labore quo pretio Baraniā nocturnū habui p̄ceptorē. Timebat eñ iudeos. ⁊ alterū mihi exhibebat Nicodemū. hec ille. Si itaq; tantus doctor luce scientie p̄dit⁹ audire: vt addiſceret nō erubescebat: q̄ p̄sumptio illa eſt eor; q; vel ignorantes vel pax docti ſunt: dicentiū ſe p̄dicatione nō velle audire q⁹ illa nó egēt. Propē tales vtiq; Deū. li. de trāq̄llitate animi ait. Puto mltos ad ſapietiā venire potuiſſe: ſi nō putaſſet ſe peruenisse. Scō inducimur vt pmpte audiamus verbū dei ab ipſa ſcriptura. Concordāt q̄ppe voces oīm ſcripturarū nedū diuinarū: verūetiā ⁊ moraliū pbor. q̄ vnuſquiſq; ſollicitus eē d⁹ ad diſcēdū Vñ Aris. ſ. ethi. ait Qui neq; ipſe intelligit: neq; aliū audiens inaīo ponit: h̄ inutilis natus eſt. Et Macrobi⁹. li. ij. ſaturnaliū. Sine doctrīa vita eſt q̄ſi mortis imago. Et Tullius li. ij. q. tuſ. Ut ager q̄ uis fertilis ſine cultura fructuoſus eſſe nō ꝓt ſic ſine doctrina anim⁹. Et idē li. ſ. de oratore Nō ignoro ea q̄ bona ſunt meliora fieri poſſe doctrina Et iuriſcōſultus. ff. de fideicōmiſ. li. l. apud iulianū. inḡt. Cupiditas diſcēdi eſt optima rō viuēdi. Vñ Julianus dixiſſe ferf. Et ſi alterū pedē in ſepulcro haberē: adhuc diſcere quid vellē. Hic eſt q̄ etiā ſapiēs Eccli. vſ. ait. Si inclinaueris aurē tuā excipies doctrinā: ⁊ ſi dilexeris audire ſapiēs eris. ⁊ ideo p uerb. xij. Qui diligit diſciplinā diligit ſcientiā ⁊ puer. xvij. Qui euitat diſcere incidet in mala. ⁊ puer b. xix. Suſcipe diſciplinā vt ſis ſapiens in nouiſſimis tuis. ⁊. xxij. ibidē. Inclina aurem tuā ⁊ audi verba ſapientū. Sūt ⁊ alie hmōi ſcripturarum voces q̄ſi innumerabiles hortantes hoies vt pmpto aīo audire velint ꝰba doctor⁹ ⁊ ſapietū. vt ⁊ ipſi p exercitiū diſcipline docti euadere poſſint. Tertio inducimur ad audiēdū eos q̄ docēt bñ bteq; viuere ab exemplis. Scribit eñ Valeri⁹ maxim⁹ li. viij. Rub. de ſtudio ⁊ induſtria, quod etiā refert Tullius li. de ſenectute, q̄ Solon pbs ſi ſignificauit ꝰ ſib⁹ ſe q̄tidie ſenescētē aliq̄d diſcē Supmo ꝺo die vite aſſiſtētibus amicis q̄dā q̄ inter ſe ꝓferētib⁹ ſalutā p̄ſſum caput erexit interrogatuſq; q̄ꝓpter id feciſſet. rñdit: vt cū iſtud quic̄d eſt de quo diſputatis ꝓcepo mo riar. At ⁊ Hiero. ad paulinū inducit multor; pbor; exēpla q̄ auiditate diſcēdi nullū timuerūt labore. Legim⁹ inḡt in veterib⁹ hiſtoriis q̄ſdā luſtraſſe puincias: nouos adiſſe pplos maria trāſiſſe. vt eos quos ex libris nouerāt coīa quoq; videret. Sic Pythagoras mēphiticos vates. ſic Plato egyptū. ⁊ Archytā tarētinū. eāq; oīa italie q̄ quondā magna grecia dicebaſ laborioſiſſime pagſuit. vt q̄ Athenis magiſter erat ⁊ potēs: cuiuſq; doctrinas Achademie gymnaſia pſonabāt: fieret peregrinus atq; diſcipulus: malēs aliena ꝛecūde diſcere: q̄ ſua impudēter ingerere. Deniq; cū ſras q̄ſi toto fugientes orbe pſequiſſ: captus a piratis ⁊ venūdatus tyrāno crudeliſſimo parruit ductus captiuus vinctus ⁊ ſeruus. tñ q; pbs maior emēte ſe fuit Ad Titū liuiū lacteo eloquētie fonte manātē de vltimis hiſpanie galliarūq; finibus quoſdā veniſſe nobiles legimus. ⁊ quos ad ſui ꝺcēplationē Roma nō traxerat: vnius hoīs fama pduxit. Habuit illa etas inauditū oibus ſeculis celebrandūq; miraculū: vt vbez tantā ingreſſi aliud extra vbē quererēt. Apollōius ſiue ille magnus vt vulgus loquiſ: ſiue pbs vt Pyrthagorici tradūt: intrauit perſas: pertrāſiuit caucaſum: albanos ſcythas maſſagetas: opulētiſſima indie regna penetrauit: ⁊ ad extremū latiſſimo Phiſon amne trāſmiſſo: puenit ad brachmanas. vt Iyarcham in throno ſedentē aureo ⁊ de tantali fonte potantē inter paucos diſcipulos. de natura. de moꝛib⁹ ac de curſu dierū ⁊ ſyderū audiret docentē. Inde p helamitas babyloios: chaldeos: medos: aſſyrios: pthos ſyros: phenices: arabes: paleſtinos: reuerſus ad alexandrinā prexit ad ethiopiā vt gymnoſophiſtas: ⁊ famoſiſſimā ſolis menſam videret in ſabulo. Inuenit vir ille vbiq; quid diſceret ⁊ ſemper p̄ficiens: ſemper ſe melior: fieret Scripſit ſuper hoc pleniſſime octo voluminibus Philoſtratus. hec ille. Et idez Hiero. ad Nepotianum cōmendans ſapientie ſtudium ait de demoſthene. Sapiēs vir ille grecie. De moſthenes cū expletis centū ſeptem annis ſe moꝛi cerneret: dixiſſe fertur ſe dolere q̄ tunc egrederer e vita cū ſapere cepiſſet. His igitur exemplis damnari pōt temeritas illor; qui ſe exiſtimāt: oīa ſcire: oīa ſapere: oīa deniq; intelligere. Quo fit vt p̄dicatores doctos non ſolū audire recuſent. verū etiā ⁊ peruipendāt ſepe ⁊ aſpernant. Ex dictis tamen clariſſime cōſtat nil vnicuiq; tantū ꝓuenire poſſe q̄tus audire diſciplinā ⁊ eruditionem. Naꝛ ex eius

UVA. BHSC. IyR_227

auditu fructum nō mediocrē suscipiūt viri et mulieres: senes ⁊ paruuli: boni ⁊ malti: docti pariter ⁊ indocti.

Q verbū dei est audiendū cū sollicitudine; deuotione ⁊ humilitate. Cap. II

Ecūdū mysteriuz ꝓtemplandū dicit
s modificatio: in quo aperire ly qual'r verbum dei sit ab omīb⁹ audiēdum vt in omīb⁹ seruet ordo debitus ⁊ mensura. Et ad hoc intelligēdū dico ꝙ verbū dei debet audiri tripliciter.

Primo sollicite.
Secūdo deuote.
Tertio humiliter.

Primo verbum dei est audiēdū sollicite vt q̄ fructū ei⁹ hre cupit: conet a principio interesse ꝓmoti. nā sūt nōnulli q̄ ad predicationem ꝓfluūt: ꝫ tñ ob pigritiam ⁊ somnolētiaz raro integrā illā audiūt. Alij ꝺo auaritia vicii: dieb⁹ festiualib⁹ nolūt p̄dicationes audire timētes amittere tps ⁊ lucra. Quib⁹ ego dico ꝙ nō bene faciūt. qm̄ si audirēt q̄nquagīta p̄dicatōes non expenderet in illis audiendis triū dierū spaciū. Et tñ mai⁹ esset lucruz aīe quod inde euenire posset: q̄ lucrū oim tēporaliū bonoz. Sz si aliqs tanta necessitate constringeret ꝙ nisi laborando victū acq̄rere nō posset, tūc illū ad audiēdū ꝟbū dei non cōpellerē. qm̄ vt ait Arist. iij. topicoz. Melius est philosophari q̄ ditari ꝫ non indigēti necessarijs. Scōo est audiēdū verbū dei deuote Et hoc dico aut ꝓpter eos q̄ in p̄dicatōe dormiūt: aut ꝓpter illos q̄ de ābulādo cū suo strepitu ⁊ irreuerētia p̄dicatorē ipm ⁊ audiētes turbāt: aut ꝓpter lasciuos ⁊ vanos iuuenes leuesq̄ mulierculas: q̄ dū p̄dicat mutuo sese iocādo: cōcupiscēdo ridēdoq̄ conspiciūt in quibus nulla est compūctio: nulla fides: nulla religio. Et pro his omībus facit illud dictū Augu. s. q. s. c. Interrogo sic dic̄, Vos fratres vel sorores dicite mihi: q̄d plus esse v ideꝝ vobis corpus xp̄i an verbū xp̄i? Si vere vultis rēdere hoc dicere debetis. ꝙ nō sit minus ꝟbū dei q̄ corp⁹ xp̄i. Et ideo quāta sollitudine obseruamus. qm̄ nobis corp⁹ xp̄i mistrat: vt nihil ex ipo de manib⁹ nris in terrā cadat: tanta sollicitudine obseruem⁹ ne verbū dñi quod nobis erogat dū aliud aut cogitam⁹ aut loq̄mur: de corde puro ꝑeat: qz nō min⁹ reus erit qui ꝟbū dei negligēter audierit q̄ ille q̄ corpus xp̄i sua negligētia in terram cadere permiserit, Archi. ꝺo sup hoc, c, dic̄ ꝙ cōparatio corpis xp̄i ⁊ verbi p̄dicati nō fit respectu dignitatis ⁊ excellētie: ꝫ respectu efficacie: qm̄ nō minorē efficaciā cōse q̄ nr̄ q̄ cū deuotione audit verbū dei: q̄ qui cum reuerētia suscipit corp⁹ xp̄i. Unde glo. sup dicto verbo di. Verbū. i. p̄dicatio q̄ plures cōuertit: ⁊ plus facit cōpungi hoiem ira vt oia pcta p ea tollantur Sed p corpus xp̄i tollunt venialia: vt de cōse. di. ij. iterat. Tertio est audiendū verbum dei humil'r. Consistit aūt humilitas in audiendo vt bene interpretet: ⁊ in bonā ptē suscipiat ea q̄ p̄dicant. Nā reperiuntur et quidem plurimi q̄ vellēt oia ꝫ appetitū suū dici. nec cogitāt ꝙ in p̄dicatione satisfaciendū est tot varietatib⁹ psonaz. Alij aūt si nō sentiūt eua gelij textū de verbo ad verbū explicari: statiz detrahūt murmurāt arguūt dī. xp̄m misisse apl̄os ad p̄dicandū euangelū. Et tñ quicq̄d reducit ad dei ⁊ ꝓximi charitatē: quicq̄d iuuat hoies ad deū colendū timendū ⁊ diligēdū quicq̄d deniq̄ ipos a vitijs retrahit ⁊ ad virtutes hortat: recte euangelū ꝺr. Aū Viero. in epla ad Gal. scribit illud quod ponit. s. q. s. c. Marchion, Marchion ⁊ Basilides ⁊ cetere hereticoz secte nō hūt dei euangelium: quia nō hūt spūm sctm̄ sine quo humanū sit euāgelium quod docet. Nec putemus in verbis scripturarū esse euangelium: sed in sensu nō in superficie: ꝫ in medulla. nō in ꝓmonū foliis: ꝫ in radice rōnis. hec ibi. Nōnulli isup egre ferūt si q̄nq̄z vitia reꝓhēdantur, eo ꝙ ⁊ ipsi vitiosi sunt nec de suis vitijs corrigi patiunt. Pro q̄ bus est illa Viero. snia ad Nepotianū. Neminē specialiter me⁹ ꝓmo pulsauit. Generalis de vitijs disputatio est. Qui mihi ꝑ us itaq̄ trasci voluerit: ipe de se ꝙ talis sit confitebit hec ille. Cōcludo igit dicēdo oībus illud Jac. j. In māsuetudine suscipite insitū verbum qđ potest saluare aias vestras.

Q obligant homines ꝓ loco ⁊ tempe audire verbum dei ⁊ memoriter retinere ac opere implere. Cap⁹m III

Ertiū mysteriū declarādū ꝺr obliga
t tio. Obligant fiqdē hoies circa audītionē verbi dei maxime ad tria,

Primo ad illud audiendum.
Secundo ad retinendum.
Tertio ad faciendum.

Primo obligant homines ad ꝟbuz dei audiendū. Quod accipi⁹ potest: tum quia vnusquisq̄ suā salutē desiderare debet: quam asse qui potest verbo dei mediante. tum quia ad hoc inducit scriptura vt superius visum est,

UVA. BHSC. IyR_227

Sed queri potest cur nō ꝓcepit ecclesia audiri diuinū verbū ita exꝑsse sicut ꝛ missas: cū tante vtilitatis sit audire ꝑdicatiōes. Et dicimus ꝙ hoc fit ꝓpter tria. Primo ꝓpter obligationē curatorū. Scōo ꝓpter paucitatem ꝑdicatoꝝ. Tertio ꝓpter incōmoditatē populoꝝ. Prima rō est ꝓpter obligationem curatoꝝ. Nā qui curā aiarū hꝫ: tenet suo populo ꝑdicare. sicut ꝑz in .c. supius allegato i ꝭmōe ꝓcedenti inter cetera, de officio iudicis ordi. ꝛ. xxx vſ. di. c. Qui ecclesiasticis. ℌ. ecce. ꝛ. xvſ. q. ſ. c. Admōemur. ℌ. ecce. Si ergo ꝓlati obligant suo ꝓpio ꝑdicare: ergo populi ꝓ loco et tempe ꝑdicationes debēt audire. Vñ de conse. di. ſ. c. Sacerdote. ōz. Sacerdote verbū in ecclia faciēte: ſi quis egressus fuerit de audᵗorio excōicet. Et i. c. oēs fideles dicit. Oēs fideles q̄ cōuenīūt i solēnitatib⁹ sacris ad ecclesiam, ꝛ scripturas apl̄oꝝ ꝛ euangeliuꝫ audiant. Scōo nō obligauit ecclia ad audiēdū verbū dei determinate sicut ad audiendū missas ꝓpter paucitatē ꝛ raritatē ꝑdicatorū: qa rari sunt qui ꝑdicent: ꝛ multi qui celebrant. missas. Tertia rō est ꝓpter incommoditatē populoꝝ. Nā multi sunt rurales ꝛ in montibus habitātes ꝛ in alijs locis q̄bus difficile esset sic audire predicationes sicut ꝛ missas. Non tñ excusant hmōi ꝓ loco ꝛ tpe addiscere ꝓ aliquā viā que sunt ꝭm statuꝫ suum eis necessaria ad salutē. Scōo obligant hoies ad verbū dei retinēdū. Debet nāq; vnuſq̄sq; facere quod in se est: vt ſ. nō oia que ꝑdicant saltē aliqua memoriter teneat. Ad qō multū ꝑdesse potest domestica cōfabulatio ꝛ communicatio cū yꝺore filijs aut amicis de his que ꝑdicata sūt. Tertio obligant hoies ad verbū dei faciendū. Nam vt ōz Lu. xj. Beati qui audiūt verbum dei ꝛ custodiunt illud. et Matth. vij. xp̄s intulit. Oīs qui audit ꝛba mea ꝛ facit ea assimilabit viro sapiēti q̄ edificauit domū suā supra firmā petrā. Et descēdit pluuia ꝛ venerūt flūina ꝛ flauerūt venti. et irruerūt in domū illā ꝛ nō cecidit. Fundata em̄ erat supra firmā petrā. Et oīs qui audit verba mea ꝛ nō facit ea: ſimilis est viro ſtulto qui edificat domū suā supra arenā. Et descendit pluuia ꝛ venerūt flumina: ꝛ flauerūt venti: ꝛ irruerūt in domū illā ꝛ cecidit ꝛ fuit ruina eius magna. Hinc etiā ꝛ Jacob⁹. ſ. c. ait. Estote factores verbi ꝛ nō auditores tātū fallentes vosmetipos: qr si quis auditor est verbi ꝛ nō factor: hic cōparabit viro ꝺfideranti vultum natiuitatis sue in speculo. Cōsiderauit em̄ se ꝛ abūt: ꝛ statim oblit⁹ est qualis fuerit. Ergo seruentur oia que tacta sunt de auditione verbi dei: vt fit semen cadens in bonā terrā non secus viā: nō supra petrā nec inter spinas: afferens fructū ꝓut saluator benign⁹ in lectione euangelica explicauit: quā ꝛ ꝓpo suit ꝓ ſimilitudinem loquēs: indeq; illā expo suit sicut ꝑz in textu, sapiēter ꝛcludēs. Qd̄ q̄ bono corde deuotaq; mente dei verbū audiūt fructū in ꝓsenti ſuſcipiūt gr̄a ꝛ in futuro ꝓ ennis gl̄ia: in qua xp̄s saluator oīm sedet ad dexterā ꝑris cū q̄ viuit ꝛ regn̄t i sc̄la sc̄loꝝ am̄.

Feria tertia post dñicā in sexagesima, de seueritate diuine iustitie que mouere debet peccatorem ad penitentiam. Sermo X

Eddet vnicuiq; ꝭm

r opa sua. Dñi nostri ihesu xp̄i verba sunt ista originaliter Matth. xvj. Tetanꝭ plurimi in malis suis: neq; de, illis penitentiā agere vllo pacto ꝓponunt ꝛ qm̄ non arbitrant deū pctoꝝ suoꝝ vltorē. Quinimo falso sibi blandiunt ꝛ persuadent: nullaꝫ post hanc vitā obstinatis pctōrib⁹ penā a iusto iudice fore paratā. Quo fit vt idies deteriores fiant: ꝛ ad vitia quelibet fine timore labant. Quapropt̄ in ꝑsenti ꝭmōe aliqua de diuine iustitie seueritate dicere statui: vt per ei⁹ ītremendā ꝺsideratiōē dura pctoꝝ corda molescant: quib⁹ ostendem⁹ q̄ seue fi se non coꝛrexerint punient a deo. qm̄ ipe vt verba ꝓpo sita dicūt: reddet vnicuiq; ꝭm opa sua. bonis sc̄s gaudia paradisi ꝛ malis ge henne cruciatum. In quibus verbis de diuine iustitie seueritate tria mysteria sunt consideranda

Primum dicitur punitio.
Secundum restrictio
Tertium permissio.

Qualiter deus punit malos post hāc vitā si se non coꝛrexerint contra eos qui dicunt nō esse aliud malum neq; bonū q̄ illud quod experimur in ꝓsenti. Capitulum. I.

Rimū mysteriū ꝺsiderandū de seue
p ritate diuine iustitie dicit punitio.

In quo declaranda est falſa ꝛ erronea ſnīa ꝛ opinio eoꝝ qui dicūt non expedire peccatorib⁹ ad pniam reuerti: qꝛ post hāc vitam nullū amplius sentiet malū. Contra tales ergo theologi sacri sic potētissime arguūt Ubicunq; est ſumma iustitia: ibi dz esse iusta meritorū retributio. ſ cū nō pūiat malos in hac vita: ergo puniet illos post hanc vitam. Maiꝛ ꝓpositio ꝺstat ex dictis Tulij in ſepla

UVA. BHSC. IyR_227

de casu reipubice. ꝺ. Justicia est cōstans et p petua volūtas ius suu3 vnicuiq3 tribuēs. Et hec est diffinitio iusticie que habet. ff. de isti. et iu. l. iusticia. ⁊ institutis de iusticia et iure. ℌ. iusticia. Probare etiā debemus tria q̄ con tinent in rone p̄tacta.

Primo iusticie diuine veritatē.

Scōo malo3 in hac vita impunitatē.

Tertio cōtra ipos rigidā asperitatē.

Primo ꝓbare debem⁹ diuine iusticie veritatē. Et ad hoc sūt scripture sacre copiosissime dicte. Ūñ dō in p̄s. x. ait. Justus dñs ⁊ iusticiā dilexit: eq̄tatē vidit vult⁹ eius, ⁊ p̄s. xviij. Justicie dñi recte le. cor. ⁊ p̄s. xxx. Jn iusticia tua libera me, ⁊ p̄s, xxxix. Annūciaui iusticiā tuā in eccl̄ia magna. et p̄s. lxx. Memorabo3 iusticie tue solius. Et p̄s, lxxxiij. Justicia añ eū ambulabit. Et p̄s. xlvij. Justicia plena est dextera tua. ⁊ p̄s. lxxxvij. Justicia ⁊ iudiciū p̄. se. t. Et p̄s. cx. Justicia ei⁹ manet in seculū seculi. et Esa. lj. dicit dñs, Justicia mea nō deficiet. et Esa. lix. Jndut⁹ est iusticia vt lozica. et Baruch. j. Dño deo nr̄o iusticia, et Hiere. xij. Justus quidē tu es dñe. Et. ij. Thīm iij. Jn reliquo reposita est mihi corona iusticie quā reddet mihi dñs in illa die iustus iudex. Sed aliq̄s posset arguere ꝙ in deo nulla sit iusticia. Primo q̄ ℈ pbm. v. Ethi. c. ij. Dñi ad seruū nō est iusticia: q̄ iusticia in quadaz equalitate ad alterū cōsistit. sed deus est dñs oīm. ergo in ipo nō est iusticia. Scōo arguit q̄ iusticia respicit debitū: deus añ nulli debitor est. ergo in ipo nō est iusticia. Vanc. q. soluit Rich. de media villa. xlvj. dis. iij. ar. j. q. j. dicit. ꝙ iusticia potest accipi ꝓ rectitudie volūtatis qua vult aliq̄s reddere vnicuiq3 in distribuēdo vel cōmutādo quod ei debet. Et ℈ hoc duplex est iusticia. j. distributiua qua aliq̄s vult oibus qui sunt de cōitate distribuere bona cōia ℈ debitā ꝓportionis equalitatem. Et cōmutatiua qua aliq̄s in cōmutādo vult seruare debitā equalitatē ℈ q̄titatem. Commutatiua iusticia ꝓprie loquēdo in deo nō est: q̄ nulli est debitor ex legis necessitate. ⁊ de bono retribuit vltra meritu3, ⁊ de malo citra dementū. Jnstitia vero distributiua in deo est. Oibus em̄ distribuit bona sua ℈ debitā ꝓportiōis eq̄litatē. Ad p̄mū ergo argumentū ꝙ lz dñi ad seruū nō sit iusticia cōmutatiua ℈ plenam rōnem eiusdē q̄ inter dñm ⁊ seruū non est equalitas: eo ꝙ oia que sunt serui sunt dñi. tñ dñi ad seruos potest esse iusticia distributiua q̄ nō requirit equalitatem q̄titatis, sed ꝓportionalitatis: que est equalitas duarū ꝓportionū q̄ cōsistit in hoc ꝙ huis ꝓportiōaliter retribuit ℈ merita sua. Ad secūdū dicendū ꝙ etsi deus nulli creature sit debitor ex recepto. tñ debitor ē ex p̄misso. Nulli em̄ est debitor nisi cui vult. Si autē queraf q̄re vult: non respōdebo nisi q̄ vult: q̄ voluntas sua est p̄ima causa, hec Ric. Ergo q̄uis deus nihil patiaf ex pctis cōmissis nihilq3 eius infinite bonitati adueniat ex bonis cōmissis: tñ malos punire: bonos p̄miare ex iusticia distributiua debet: q̄m sic ipse p̄misit. Dixit em̄ ꝓ ꝓphetā p̄s. xxxvj. Qui malignant exterminabunt. Et Apoca. xxij. Ecce venio citor merces mea mecuz est: reddere vnicuiq3 ℈ opera sua. Propter hoc dicit Sapiens puerb. v. Iniquitates sue capient impium. ⁊ funibus peccatoꝝ suoꝝ constringet. Et puerb. xj. Simplicitas iustoruz diriget eos: ⁊ supplantatio peruersoꝝ vastabit illos. Et puerb. xiij. c. Pctores persequet malū ⁊ iustis retribuent bona. Et puer. xiiij. Domus impioꝝ delebit: tabernacula iustorū germinabūt. Et Job. xxxiiij. Opus hois reddet ei de⁹: ⁊ iuxta vias singuloꝝ restituet eis. Et Paul⁹ gal. vi. ait. Que em̄ semiauerit hō hec ⁊ meret. ⁊. j. Co. iij. Unusq̄sq3 ꝓpriā mercedē accipiet ℈ suū laborē. ⁊ Epb. vj. Unusq̄sq3 q̄cūq3 fecerit bonū h̄ recipiet. Que auctoritates ⁊ sctōr dicta iusticiā distributiuā sūmi dei narrant. Scōo ꝓbare debem⁹ pctoꝝ impunitatē. s. ꝙ in hac vita nō oēs pctores de suis malis puniunt. Et ad hoc est auctas Job. xij. dicēs. Abūdāt tabernacula p̄donū. Et Hiere. c. xij. q̄ sic deū alloquit. Justus q̄dē tu es dñe si disputē tecū. Verunt̄ iusta loquar ad te. Quare via impioꝝ ꝓsperaf. bñ est oi b⁹ q̄ p̄uaricanf ⁊ iniq̄ agūt. Plātasti eos ⁊ radicē miserūt. ꝓficiūt ⁊ faciunt fructū. Prope es tu ori eoꝝ ⁊ lōge a renib⁹ eoꝝ. Et tu dñe nosti me audisti me ⁊ ꝓbasti cor meū tecū. Cōgrega eos q̄si gregē ad victimā: ⁊ sanctifica eos in die occisiōis. Et Abachuc idē. d. i. c. Quare nō respicis sup iniq̄ agētes ⁊ taces deuorāte ipio iustiorē se. Et facies hois q̄si pisces maris ⁊ quasi reptile nō h̄ns p̄ncipē. Et ne multa dicamus expientia oim rerū magistra: docet q̄liter multi iniqui in vita sua mala ꝓsperā tur. Tertio ꝓbare debemus cōtra illos sic ꝓsperātes ꝓparatā esse post hāc vitā rigidaz seueritatē penāq3 horribilē damnatiōis eterne. Et ad h̄ ꝓpositū sic di. Aug. xx. li. de ciui. dei. c. ij. Nūc autem ⁊ mala ferre equo animo

UVA. BHSC. IyR_227

discimus que patiunt & boni: & bona nō magnipēdere que adipiscunt & mali. Ac per hoc etiā in his rebus in quib⁹nō appet diuina iustitia salutaris est diuina doctrina. Nescim⁹ em quo iudicio dei bon⁹ ille sit paup: mal⁹ ille sit diues. iste gaudeat quē p suis pditis morib⁹ cruciari debuisse merozibus arbitramur: ꝯtristet ille quē vita laudabilis gaudere de⁊ buisse psuadet. exeat de iudicio nō solū mult⁹ vez etiā dānat⁹ innocēs: aut miḡtate iudicis pssus aut falsis obzutus testimonijs: Econtrario scelestus aduersari⁹ ei⁹ nō solum ipu⁊nitus: verūetiā vindicat⁹ insultet. Impius optime valeat: pi⁹ langoze tabescat. Latrocinēt suauissimi iuuenes: & q nec ꝛbo quēq; ledere potuerūt: dinersa mozboꝝ attrocitate affligā tur. infantes vtiles rebus hūanis immatura mozte rapiank. et q videnk necinasci debuisse diutissime insup viuāt. Plenus crimin⁹ sublimek honozib⁹ & boiem sine querela tenebze ignobilitatis abscondāt. & ceteros hmōi q quis colligit ds enumerat. Que si haberēt i ipsaue lut absurditate ꝓstantiā, vt in hac vita i qua homo: sicut sacer psalmus eloquitur. Vanitati silis fact⁹ est. & dies ei⁹ velut vmbza preteunt. nō nisi mali adipiscerentur transitozia ista bona atq; terrena: nec nisi boni talia paterenk mala. posset hoc referri ad iudiciū iustum dei: vel etiā benignū vt qui nō erāt asse cuturi bona ek̄na que faciūt beatos his tpalibus vel desperenk p malicia sua: vel p dei misericozdia cōsolarenk bonis: & qui nō erāt passuri eterna tozmenta: tpalib⁹ vel p suis q buscūq; vel quātuliscūq; peccatis affligerenk vel ppter iplēdas ꝝtures exercerenk malis. hec ille. Et idē in primo de ciui. dei. c. viij. ait. Placuit q̄ppe diuine puidētie ꝑparare i posterū bona iustis q̄bus nō fruenk iniusti: & mala impijs q̄bus nō excruciabunk boni. Jstauero tpalia bona & mala vtriscq; voluit esse communia. vt nec bona cupidius appetank. que mali quoq; habere cernunk. nec mala turpit euitenk q̄bus & boni plerūq; afficiunk. Jnter est autē plurimū qualis sit vsus vel eaꝝ rerū que pspere. vel earū que dicunk aduerse. Nā bonis tpalibus nec bonis extollit⁹, nec malis frangitur. Malus autē ideo huiuscemodi infelicitate punik. q̄ felicitate corrūpitur. Ōnia tñ deus sepe etiā in his distribuēdis eui⁊dētius operationē suā. Nam si nūc omne peccatū manifesta plecteret pena. nihil vltimo iudicio reseruari putaret. Jrsus si nullū peccatū nūc puniret apte diuinitas; nulla esse diuina puidentia crederet. Similiter in rebus secūdis si nō eas deus quibusdā petētib⁹ euidētissima largitate ꝓcederet: nō ad eū ista ꝓtinere dicerem⁹. Jtēq; si oibus eas petētib⁹ daret: nō nisi ꝓpter talia ꝑmia seruiendū illi esse arbitraremur. Nec pios nos faceret talis seruitus: si potius cupidos & auaros, ō ille. Nō letenk ergo pcōzes & inimici dei quibus blādus est mūdus: si ꝓspera viderint sibi cūcta succedere: qz nō est abbzeuiata man⁹ dñi qui pctā que nūc impunita relinq̄t: strictius puniēda reseruat post h̄ac vitā. O perfidi peccatozes advos clamo vobis q̄ dico. nolite cōfidere in iniquitate: nolite inebziari dulcedine bonoꝝ hui⁹ mūdi: qz oia tpalia cito deficient: & illoꝝ gaudiū quod in p̄ti gustatis vobis cōuertet in luctum. Non cōtristenk insuper hi qui deo seruiūt si in presenti aliqō patiantur laboziosuꝝ: qz post: laboze calamitates & erūnas subsequetur quies & pax: oīnq; bonoꝝ affluētia i repzomissa felici ac beata vita

Ex vno solo pcō moztali iustus deus damnat eternaliter aiam. nec sufficit pnia de oib⁹ alijs si vnū solū retineat. Capl'm. II

Secundū mysteriū declarandū de seueritate diuine iusticie ꝺ restricto.

Jn quo disputandū est cōtra nonnullos qui multa peccata relinquentes: aliqō tñ sibi in quo delectenk reseruauit. cōfidentes p talē penitētiā posse saluari. Queritur ergo vtrū tā restricta tamq; arta sit dei iusticia vt ꝓpter vnū solū pctm̄ moztale damnare velit eum qui de oibus alijs pniam egerit vno solo reseruato puniēs illū & p illo & p oib⁹ alijs Et rideo q̄ ficita q̄ si vnus mille pctā moztalia cōmisisset. & p illis oibus tandē vno dū taxat excepto longā feciss̄et pniam mozeretur cum illo pcō moztali: damnat⁹ vtiq; foret & puniret pro illo ac p alijs de quib⁹ penitentia egerat illo vno stante. Probatur autē hoc quod dicimus tripliciter.

Primo auctozitate.

Secundo ratione.

Tertio exemplis.

Primo aucte. Ubi sapiēs Eccs, ix. ait. Qui in vno peccauerit multa bōa pdet. Et Jac. ij. ꝺ illō q̄ ponit ex de re. iu. c. defleat. Qui tota legē seruauerit. offēdat aūt i vno fact⁹ ē oīs reus. Et de pe. dist. iij. c. Pniam q̄ppe agere. Greg. ait. Quid em̄ pdest si pctā luxurie ds deleat: & tñ adhuc auaritie estib⁹ anhelat. Et Aug. in lib. de penitētia inq̄t illud q̄ ponit de pe. di. iij. c. sunt plures. Sūt plures quos

UVA. BHSC. IyR_227

nitet peccasse: ꝙ nō omnino reseruātes sibi q̄
dā in quib⁹ delectenť: nō aīaduertātes dn̄m
mutū simul ⁊ surdū a demonio liberasse: per
hoc docēs nos nunq̄ nisi de oībus sanari. Si
em̄ vellet pctā ex pte resuari: habentē septē
demonia p̄ficere poterat sed expulsis. Ex-
pulit aūt septem vt oia crimina simul eijcien
da doceret. Legionem aūt ab alio eijciens ne
minē reliq̄t de oibus qui liberatū possiderent
oīdens ꝙ si etiā pctā sint mille oporteret de
oibus penitere. Scō ꝓbať rōne ꝙ de⁹ nec
pniam acceptat illoz⁹ qui sibi aliquod pctm̄
reseruāt: nec si eos dānat illoz penā remittit
Et est p̄ma rō dn̄i Boñ. ⁊ ℟ic. de media vi
la in. iiij. di. xv. ar. j. q. vj. Quia oē peccatum
mortale ℨriať gr̄e gratū facienti fine qua pec
cata remitti nō possunt. ⁊ q⁹ in aia nō pōt ee
sil' pctm̄ ⁊ gr̄a p̄dicta vno pctō mortali tantū
huic gratie ℨriante nō potest de alijs venia i-
petrari. ⁊ ōr rō ista ℨriationis. Secūda rō ōr
falcificatiōis quam tangit. Tho. in. iij. parte
q. lxxxvj. ar. iij. Nā de⁹ pctā nō dimittit sine pe
nitētia vera. Sed pnia que est in aia adhuc
vel actu vel volūtate peccāte mortal' est peni
tentia falsa, ergo deus ꝓ talem pniam falsaz
minime pctā dimittit. Ideo ait ℨfidorus de
pnia di. iij. c. Irrisoz. Irrisor est ⁊ nō penitēs
qui adhuc agit quod penitet nec videť deum
posse re snbditus sed subsamnare superbus et
pe. di. v. c. fratres nostros ōr. Falsam peniten
tiam esse cōstat cū sp̄etis pluribus de vno so
lo pnia agit. Tertia rō ℈m p̄fatos theolo-
gos ōr pfectionis: q⁹ de⁹ pfectissim⁹ nihil fa-
cit impfectū. Cum ergo iustificatio impij sit
opus dei debet esse opus perfectum. Aut er
go nihil dimittit ℈m ordinē sue iustic̄ie aut to
tū ℈m cōdesc̄ētionē sue infinite mie: Et h̄ dicť
Augustin⁹ i pallegato capło si plures. Que
dam impietas infidelitatis est ab eo qui iu-
stus ⁊ iusticia est dimidiam sperare veniam.
Nec ꝓpterea tñ desp̄andi sunt pctōres qui de
multis pniam agunt vno reseruato: cum fa
cilius ad gr̄am ⁊ veram pniam redire si mul
ta pctā vel aliqua licet nō omnia deponant.

Tertio ꝓbať ꝙ tam arta sit dei iusticia vt
ꝓpter vnū solū pctm̄ mortale dānet eū q̄ cuz
illo ex hac vita migrauerit manifestis exem-
plis. Narrat quidē Grego. in. iij. dial'li. ℣ fu
it in monasterio quodā monachus vnus qui
cum appareret vir probus ⁊ totus religiosus
exterius longe aliter ꝙ apparebat fuit. Nam
cum se ieiunare cum fratribus demonstraret
occulte mādūcare cōsueuerat. Cuz ꝓpe nite
tes superueniēte mololestia ad vite extrema ꝑdu
ctus est. Qui cū iam esset in fine fratres oēs
ad se q̄ erant in monasterio vocari fecit. At il-
li putabāt viro moriēte magnū qui ac delecta
bile se ab eo audire. Quibus ipse afflictus et
tremens compulsus est prodere cui hosti tra-
ditus cogebatur exire. Nam dixit quādo me
vobiscū ieiunare credebatis occulte comede-
bam. ⁊ ecce nunc ad denozādū draconi sū tra
ditus: qui cauda sua genua mea pedesq̄ colli
gauit: caput vero suū intra os meū mittens
spm̄ meū erbibens abstrahit. Quibus dictis
statim defunctus est atq̄ vt penitēdo libera-
ri potuisset a draconе quem viderat expecta-
tus nō est, quod nimirum constat q⁹ ad solā
vtilitatē audiēt̄ viderit. Ad idem est exem-
plum quod recitat Cyrillus scribens ad Au-
gustinum de transitu Hiero. Nepos inq̄t qui
dem meus Rufus nomine vtroq̄ p̄uatus
parente a teneris annis ad meas deuenit ma
nus qui vtinam ex vtero nō exisset ne illi qō
sustinet cōtigisset quam tāta diligentia enu-
triui vt a pluribus a me genitus putaretur:
Crescens itaq̄ infelix puer etate quidem non
sapientia ingenti pulchritudine corporis de
coratus: sed nō anime a cūctis dilectione sup
flua colebatur. Is nāq̄ xviij. etatis sue anno
imbecillis ⁊ miserrimus expiraui ⁊ de cuius
morte tantus ab oibus insonuit luct⁹ ꝙ vix ꝓ
mēsem potuit quietari. At ego nimie eius in-
cumbens dilectioni pluries rogaui gl'iosum
Hiero. vt mihi quid accidērat nepoti meo re-
uelaret. Oranti mihi die quadā hora. ix. tāt⁹
affuit fetor ꝙ nullaten⁹ potui sustinere. ⁊ dū
tacit⁹ mirarer vnde tantus fetor esset supra
meum verticem eleuatis oculis infelicē nepo
tem meū vidi terrib li visione. Itaq̄ ꝙ visuz
in eum impūmere nō audebam, nam catenis
igneis circūligatus flāmas fetidissimas erū-
pebat. Ad hanc terribilē visionē subito me tā
tus timor inuasit vt dum plurimū loq̄ vellem
formare vocē penitus nō valerē. Postremo
aliquātulū ad me rediēs si meus erat nepos
voce sepi pquirere tremebūda. Ad hec inquit
ille lulatibus ⁊ suspirijs. Vtinā nō essem ne
tam diris essem cruciatib⁹ deputatus. nā sci-
as me ꝓpetuis tpibus māsionibus tartareis
pmāsur⁹. Deu q̄d dicā? Dis dict tāt⁹ mihi do
lor affuit vt ꝓpluries fix mirat⁹ quō vita e ꝓ
tin⁹ nō decessi. Nō gis aūt expletis colloquijs
ab eo suscitat⁹ fui: cur ita diuinā miaz pdide-
rat cum tot virtutib⁹ videretur pollere. Pro
bulla inq̄t me scias cā foze dānatum nisi quia

UVA. BHSC. IyR_227

in ludis maxime delectabar. Atq; i morte vo luntarie postposui cōfiteri. Quib⁹ dicti dispa ruit ⁊ tātus fetor remāsit vt in locū illū ꝑ ma gnū spaciū nullus ausus sit introire. Hec Cy rillus. Ue igit̄ his q̄ cū talia vel legūt vel au diūt: nō timēt: nō mutātur: non ꝯuertunt̄ ad dominū deū suū. Nā si ꝓ vno pctō solūmodo hoīem dei iusticia eternal'r dānat: q̄d facit ꝓ multis. O somnolēti pctōres: o ꝑegrini velo cissimi ⁊ aduene i h̄ seculo ꝯsiderate q̄ ventu ra sunt: ⁊ cognoscite q̄ta vobis īpenitētibus ⁊ in pctis obstinatis diuina iusticia cōminat̄ mala nec sufficit aliq̄ pctā relinq̄re: vt ptz ex dictis nisi oīa pariter relinquantur.

Qualiter deus iusto iudicio permittit eos q̄ pniam differūt vsq; ad extremū vite impu gnari varijs impedimētis. Capl'm III.

Tertiū mysteriū comtēplandū de seue ritate diuine iusticie ꝯtra pctōres im penitētes d̄r ꝑmissio. Consueuerunt nāq; in pctis suis aliqui esse securi ꝓmittētes sibi in extremo vite pniam se facturos. Uerū tamen iusticia dei seuera q̄ frequneter ꝑmit tit tales maxime a tribus quibus eorū peni nitentia impeditur.

Primo a passionibus.
Secundo a demonibus.
Tertio a parentibus.

Primo ꝑmittit de⁹ vt tales pctōres impu gnari a passionib⁹. Nā vt inq̄t Scot⁹ i. iiij. di. xx. q. vna. solet euenire q̄ i extremo vite quā do pctōres īfirmant̄ i sensitiua ꝑte adest ma xim⁹ dolor ⁊ maxim⁹ timor. dolent relinque re mūdū quē cū suis bonis magis dilexerunt q̄ deū. Timēt mortē que priuat eos oī terre reno bono ⁊ vita tꝑali quā p̄posuerūt eterne. O quāt⁹ labor eoꝝ corda mentesq; occupat Alterat̄ ex hmōi passiōib⁹ rō. qr ſm Aug. pas siones tristabiles plus rōnem suffocāt q̄ de lectabiles. Inde fit vt ⁊ ipsi miseri q̄ ꝓposue rūt malefaciēdo in extremo vite ad pniam ve nire: nihil de deo cogitēt: nullāq; de ꝓpria sa lute memoriā habeāt: qr vt Aug. in ſmone d̄ innocētibus: ait. Percutit̄ hac aīaduersione pctōr vt moriēs obliuiscat̄ sui q̄ dum viueret oblit⁹ est dei. Sūt de hoc quotidie exēpla cla rissima. Nā ⁊ ego vidi quēdā in extremis labo rātē qui ditissim⁹ erat ⁊ diuitias nō sine pec catis cōgregauerat. Cūq; monerē eū vt iā ani me salutem q̄reret: male libenter audiebat hu iusmodi ꝟba: quinimo in lectulo in quo iace bat se voluēs suspirabat: gemebat: imo rugie bat dicēs. O quātū laboraui vt thesaurizarē ⁊ alij gaudebūt de thesauris meis. o diuitie mee: o pecunie mee: o iocalia mea. q̄s vos pos sidebit? ⁊ quib⁹ vos relinquā? Et in his ⁊ sili bus retinens cor ⁊ animū miserrim⁹ expira uit. In ciuitate etiā Spolletana puella quedā formosa fuit que vanitatibus semꝑ intēta nil de futura vita cogitabat. Hec infirmitate per cussa monitiones ⁊ hortamēta salutis abhor rebat: sicut mihi retulerūt q̄ viderūt ⁊ audie runt illā. Tandē inualescēte morbo cū cerne ret infelix inuencula de proximo sibi īminere mortē: rogauit instanter matrē vt eā vestiret p̄ciosis indumētis q̄ ferre ꝯsueuerat ornaret: polliretq; illā tanq̄ si ad nuptias esset acces sura. Annuit ei mater fecitq; qd̄ filia volebat O terribile iudiciū: o stupēdū ⁊ admirabile di ctum. Sic ornata: sic inducta suspirando cla mare cepit iuuencula vana. Heu quia moriar ego sic pulchra moriar. ego sic decora: moriar ego in tam tenera etate? Dicebāt illi circunstā tes. Cōmitte te deo filia: qr benign⁹ ⁊ clemēs est. At illa magis lamētabiliter respōdebat. Et quid mihi cū deo: veni tu diabole suscipe tu aīam meā. Inter que verba expirauit dā nata ⁊ desꝑata. Scd̄o ꝑmittit de⁹ impugna ri pctōres impenitētes in extremo vite a de monibus. Ipsi etem̄ spūs maligni etsi a circū stātibus nō videant̄: apparēt tn̄ his q̄ moriū tur aspectu horibillissimo: temptātq; infestāt ac conant̄ durissimo certamine: vt de mīa de sperēt. Unde Beda refert de gestis angloruz q̄ rex quidā anglie Adouerēdus noīe habuit militē in armis ꝓbū: sed corruptū in moribus Cū aūt īprouisa infirmitate feriret̄ a rege vi sitat̄ ⁊ monet̄ ad pniam: qui renuit dicēs q̄ videretur hoc facere ex timiditate cordis. Cū vero ad mortis deduceretur terminos: iterū rex visitauit eum confortans vt peniteret. At ille. O dn̄e mi rex tarda hora est cum iā iudi catus sim ⁊ dānattus. Naz paulo anteq̄ huc intrares ingressi sunt duo clarissimi iuuenes quoꝝ vnus sedit ad pedes lecti mei: alter ad caput: ⁊ dixerunt. Iste adiudicatus est morti videam⁹ si aliquod ius habemus in eo. ⁊ vn⁹ extraxit librū speciosissimū: sed valde ꝑuulū de sinu suo litteris aureis et fulgentibus cō scriptum: in quo legens vidi aliqua parua bo na que feceram in iuuētute mea anteq̄ mor talitater peccassem. Et cū miro modo exulta rē invisione hoꝝ: ecce duo teterrimi demones intrauerunt: ⁊ attullerūt vnū magnū librum litteris nigris scriptū in quo vidi omnia pec cata mea. Et dixerunt demones angelis qu

UVA. BHSC. IyR_227

ibi erant. Quid hic facitis cum in eo nullum
ius habeatis: & liber vester nihil valeat: si no
ster. Et responderūt angeli q̄ verum est & re
cesserūt. & hi duo demones cruciant me. Qui
bus dictis infelicissimus expirauit. Est ergo
molestus diabolus morientibus nō solum i
pijs atq; peruersis: sed etiā sanctis & amicis
dei. Scribit enī Cyrill⁹ ad Augustinū i trāsi
tu Hieronymi: q̄ eusebi⁹ vir sanctissim⁹ quon
dā Hieronymi gloriosissimi discipul⁹ cū esset
de hac vita migratur⁹ aduenīēte die qua se ex
hieronymi reuelatione migrare sciebat. die
tertio preunte laboze febrīū pcussus valde se
sup terrā magistri nō imemor: nudū dferri fe
cit a frat rib⁹ & a singulis osculum accipiens:
beni gna eos ꝓsolatione ꝓfortauit: vt in san
cto manerēt ꝓpposito. Deinde saccū quo opte
batur gloriosus Hieronym⁹ deferri & supra
se poni fecit: ordiauitq; ꝑm istar magistri sui
Hieronymi gliosi extra eccliam in qua iace
bat sancti Hieronymi corp⁹ sepeliri post hec
corpe sacratissimo dñi se muniens deo & btō
Hieronymo deuote se ꝯmendauit. & sic p tri
duū locutione corpali ac visione priuat⁹ circū
stantib⁹ fratrib⁹ psalteriū ad passionē dñi ac
alia sancta legēnibus. die vero quo moritur⁹
erat ante beate aīe exitū p duas horas vene
rabilis Eusebi⁹ cepit ita terribiles act⁹ page
re q̄ circūstantes monachi pauoze preterriti
velut amentes in terra iacebāt. Nā q̄nq; trās
uersis oculis manib⁹ stimul iunctis voce dira
faciecq; terribili clamabat. Non faciam: nō fa
ciam. Mentiris: mentiris. Post hec ad terrā
rediēs faciē in terra firmab at ꝓtum poterat
clamās. Adiuuate me fratres ne pereā. Ō
monachi vidētes lachrymantib⁹ oculis eum
interrogauerūt quid esset. Ad quos ille. En
nō videtis demonū agmina qui me deuozare
cupiūt. Et illi. Quid te facturū volebāt cū di
cebas. Nō faciā: mentiris. At ille. Conabant
nanq; vt nomē dei blasphemarem: & ego hoc
nolle facere acclamabā. Dicebant insup vt de
dei mia desperarē eo q̄ esses damnatus. Qui
bus ego respōdebā q̄ mentirent. Absconde
bam aūt faciē meā ne viderem eoz aspectum
qui tam terribilis est vt sustineri non possit.
Si b'ergo dei amic⁹ tam durū prelīū a demo
nibus sensit: q̄d facient peccatozes nephan
dissimi qui tam diu diabolo seruierunt? Ter
tio pmittit deus peccatozes impenitētes im
pugnari in extremo vite a parētib⁹: a dome
sticis & a propinquis. Ipsi equidem sunt qui
egrotātibus cōfessionē nominare nō audent
sacerdotes & religiosos nomīare volentes in
dignanter expellunt. notarios si comparue
rint vt testamenta conficiant turpiter ejici
unt. O amici carnales: o inimici animarum
charozū vestrozū: de vobis dicitur Matb. x.
Inimici hois domestici eius. Propterea sa
lubriter prouisum est per. c. Cū infirmitas. ex
de pe. & re. Dicit enī sic. Cū infirmitas corpa
lis nōnūq̄ ex peccato ꝓueniat dicente dño lā
guido quē sanauerat. Vade et amplius noli
peccare ne deterius tibi ꝓtingat. Presenti de
creto statuimus & districte precipimus medi
cis corpoz: vt cū eos ad infirmos vocari cō
tigerit: ipsos ante oīa moneāt & inducant: vt
medicos aduocēt aīaz. vt postq̄ infirmo fue
rit de spirituali salute prouisum: ad corpalis
medicine remediū salubrius procedatur. cuz
cessante causa cesset & effectus. hec ibi. Sed p
mittēte deo ad puniēdam negligentiā impe
nitentiū: nec ipsi medici statutū hoc saluberri
mū eccīe obseruāt. Timēdum igit est omni
bus peccatozibus ne seuiat in eos iustitia dei
Ideo in tempore opportuno fine dilatōe studē
ant ad pniam redire. vt illa mediāte faciant
se dignos gratia. & cōsequēti beata gloria in
qua viuit deus i secula seculozum. Amen.

Feria quarta post dñicā in sexagesima de
seueritate diuine iustitie cōtra origenistas q̄
dicūt in fine omnes diabolos ac homies fo
re saluandos. Sermo. XI.

Eddet vnicuiq; ſm
r opa sua. Sapiētissimi filij dei ver
ba sunt ista. Matb. xvi. originaliter
scripta. Offert se nobis ex omni parte magis
ac magis tremenda iustitia dei que nō respi
cit personas hominum. nō curat angelozum
dignitatem. sed omnibus peccantibus et de
peccato nō penitentibus cōminatur indiffe
renter damnationē eternam. Sunt tamē ozi
geniste quidam pertinaciter asserentes q̄ in
fine deus lapsis angelis & damnatis veniaz
dabit. q̄cz infideles omnes reuocabuntur ad
celū. & q̄ xpiani quilibet habitabunt in para
diso. ita q̄ dei mia supabit omnē rigiditatez
iustitie eius. Cōtra tales in presenti sermone
dicere statui ostendereq̄ q̄ fortis & aspera sit
diuina iustitia contra peccatozes quoscunq;.

Ad quod intelligendū considerādamq; illā
proponimus ex triplici parte.

Primo ex pte angelozum malozum.
Secūdo ex pte infidelium peccatozum.
Tertio ex pte xpianozum falsozum.

UVA. BHSC. IyR_227

Qualiter errauit Origenes circa saluatio
nem malox angelox ⁊ quō tantus erroꝛ per
sacras scripturas roboꝛat. Caplm. I

Rimo ꝓponim⁹ ꝓfiderādā dei iusti
p cīā terribilē ⁊ seuerā ex pte angelox
maloꝛ. Nā eos excellentissimos no
bilissimos pfectissimosq; i donis nature mul
tos ⁊ quasi inumerabiles ꝓpter vnum solum
pctm̄ supbie a paradiso seu celo empyreo eie
ctos eternal⁹ ꝺēnauit. Verū ꝓ clariori no ti
tia hui⁹ partis tria dubia emergūt disputāda.

Primū vtruꝫ Origenis opinio fuit q; ma
li angeli saluabuntur.

Secundū vtrū mali angeli sint in inferno.

Tertiū vtrum per scripturas ꝓbari possit.
q; angelox maloꝝ pena nunq; finietur.

Circa primū dubiū est triplex modus di
cendi. Primus est quoꝝdam q; origenē excu
sare volūt dicentes nūq; eū falsa aut repḥen
sione digna nō solū scripsisse. ſ. nec docere po
tuisse. ſ. iuidie quoꝝdā attribuūt oia q; de ori
gene erronea ⁊ heretica ꝓdicanť. Inuidi aūt
talia origeni vt illū criminarētur ꝓposuerūt.
Mouētur aūt isti defēsores origēis ad sic te
nendū. Tū ꝓpť ei⁹ scimoniā. tū ꝓpť ꝓfundā
sciam. tū ꝓpť feruētissimū zelū. Nā vt colligi
tur ex dictis Eusebij in hystoria ecclesiastica
⁊ Diero. i libro deviris illustrib⁹. Origenes
habuit patrē Leonidā xp̄ianū ⁊ martyrē. post
cui⁹ martyriū cū rebus ꝑtimo rīalib⁹ ob ꝑfes
sionē nois xp̄i esset ꝓuat⁹. cū mr̄e vidua ⁊ sex
fratrib⁹ paup derelict⁹ hīs annos circit. xvij.
etatis studio litterax intent⁹ se mr̄em ⁊ fra
tres de eo qō docēs lucrari poꝛat sustētabat
⁊ sept⁹ martyr migrasset ad dn̄z nisi mr̄ eius
pia fraude nocte vestes ei⁹ surripuisset. Con
secut⁹ tandē est a deo scie gr̄am. eratq; potē
tissim⁹ in grāmatica ⁊ oibus secularib⁹ litte
ris in oi quoq; ꝓbia ⁊ naturali eruditōe ꝓfe
ctus. ſ. istruct⁹ maxie in lectōe ⁊ doctrina di
uinoꝝ voluminū. Vñ ꝓ incredibili scie sue ꝓ
rogatiua doctoꝝ ecclie alexādrie a Demetrio
ꝑmus loci epō institut⁹ est cathedrāq; docto
ris post Pātherium ⁊ clemētē tertī⁹ obtinuit.
cui⁹. ſ. clemēt ⁊ ipe auditoꝝ extiterat. Vbi dū
verbū dn̄i doceret palā: tā viros q; femias in
struxit. Et vt ois maledicti turpis occasionē
infidelib⁹ tolleret. q̄ddā mīn⁹ ꝓfecti sensus. ſ
feruētis fidei castratis op⁹ exercuit. Nam il
lud euāgelicū attendens. Sūt eunuchi qui se
castrauerūt ꝓpter regnū celoꝝ. moꝝ illud i se
cōpleuit. Tūcq; nulla aduersarijs detrahēdi
occasiōe relicta vigilāter doctrine ⁊ ꝓdicatio
ni vacauit: in abstinētia plurima: in seiunijs:
⁊ invigilijs. Ex ei⁹ vero auditoꝝib⁹ multi mar
tyres sunt effecti. Et nunq; ꝑmisit ea q̄ in ec
clesijs differebat a notatoꝝib⁹ excipi nisi q̄n se
xagesimū xtatis sue annū agēs multo vsu ⁊
laboꝛe plurimū i ꝟbo dei fiducia accepat. Iſi
doꝛus aūt in. vi. ethimo. li. sic de ipo ait. Ori
genes m̄ scripturax laboꝛe tā grecos q; latī
nos opex suoꝝ magnitudine supauit. Denicq;
Dier. sex milia liboꝝ ei⁹ se legisse fatet. Pro
pter ꝟ oia g̃ nō videť q̄busdā vt dixim⁹ q; ori
genes tā g̃uiť potuerit errare. vt diceret etiā
dānatos angelos fore saluādos. Sz his ego
rīdeo q; null⁹ est tam scrūs: tā iust⁹: tā doct⁹
in lege dn̄i tāq; exercitat⁹ in via ei⁹ vt cade
re nō possit ꝑm cōez legē. Sapiētioꝝ certe mū
dioꝝq; ipo Origene erat in celo empyreo lu
cifer. ⁊ tñ ꝓpter pctā expulsus est inde. Quā
re aūt de⁹ ꝑmittat ruere eos qui diu in virtu
tib⁹ ꝑseuerauerť penit⁹ ignoꝛam⁹? q; iudicia
dei abyssus multa. Scōs modus dicendi de
origene est aliox q; tenent ipm errasse: ſ post
errorē ad pniam̄ yenisse. Ostendūt aūt plan
etum quendā qui ascribitur origeni. tū plan
etus ille inter apocriphas scripturas ānume
ratur. vt ps. xv. di. c. Sācta romana ecclesia.

Tertī⁹ mod⁹ dicēdi de origene est q; inveri
tate errauerit. Vñ Aug. xxi. li. de ciui. dei. c.
xvij. ait. Nūc tā cū misericoꝛdioꝛ profecto
fuit origenes: qui ⁊ ipm diabolum atq; ange
los eius post grauioꝛa ꝓ meritis ⁊ diuturnioꝛa
supplicia ex illis cruciatib⁹ eruendos at
q; sociandos sanctis angelis credidit. Sz is il
lū ⁊ ꝓpter hoc ⁊ ꝓpter alia nonnulla nō im
merito reꝓbauit ecclesia. hec ille. Et Diero.
ad Palmachiuz inquit. Si mihi creditis ori
genista nunq; fuit: ⁊ si nō creditis nūc esse ces
sauit. Male sentit de filio: patre de spiritusan
cto: animarū de celo ruinam impie ꝓtulit.
verā totius carnis resurrectionē negauit. Et
idem ad desiderīū ait. Origenes melioꝛ i bo
nis: peioꝛ in malis fuit: cuius hereses i libris
Periarchon quos ipse composuit: maxime i
uenire dicuntur. Et idem aduersus Vigilan
tiuz sic loquitur. Ope ris mei est ⁊ studij mul
tos legē vt ex plimis dn̄os flores. carpā nō

UVA. BHSC. IyR_227

tam ꝓbaturus oĩa ꝙ ꝙ bona ſint electurus. Aſſumo multos in manu meavt a multꝫ multa cognoſcã. Origenes hereticus ꝗd ad metꝗ illũ in plericꝫ hereticũ eſſe nõ dubito. Erravit ei de diaboli pnã. erravit t ꝺ aiarũ ſtatu t qõ his deterius eſt patrẽ t ſpũſanctũ i cõmẽtarijs eſaie ſeraphin eſſe teſtatus ẽ. Si erraſſe nõ dicerẽ: t hoc quotidie nõ anathematizaſſe eſſem t errozis illius ſocius. Necꝫ enĩz ita debemus illius bona ſuſcipe, vt mala quoꝫ ſuſcipe videamur. At idẽ in multis ſcripturis bñ interꝓtat? eſt: t ꝓphetarꝫ obſcura diſſeruit t tã noui ꝙ veteris teſtamẽti reuelauit maxima ſecreta hec ille. Wcõm dubiũ erat vtrum mali angeli ſint in inferno. Et ad hoc rñdet dñs Boñ. diſ. vj. ar. ij. q. j. ij. li. d. cũ alexãdro de halis in. ij. volumine ſumme. q. xcvj ꝙ locus demonũ poſt lapſum vſqꝫ ad diẽ iudicij nõ ẽ locus ſubterraneus quẽ vocamus infernum: ſꝫ aer caliginoſus in quo gñaliter demonũ habitat multitudo. Utrũ aũt aliqui de truſi ſint i ifernum: hoc ego neſcio nec iuenio determinatũ a ſanctis. hoc aũt bene credo ꝙ aliqui deſcẽdũt ad torquẽdas aĩas ſm ꝙ hñt inter ſe deputata maledictõis officia. Si etiam in iſto aere puniantur pena ignis diuerſi ſentiũt diuerſa. Quidã dicũt ꝙ ſic: lz minus intẽſe ꝙ poſt iudiciũ. Alij aũt dicũt ꝙ tal pena differt eis vſqꝫ ad iudiciũ: t interim grauem penã ſuſcipiũt: ex eo ꝙ ſunt in iſto aere caliginoſo: qz locus in quo cõditi ſunt erat celũ empyreũ qõ eſt luminoſum t eſt eis locus naturalis ad quem nõ ꝓnt amplius reuerti.

Tertiũ dubiũ ꝓpoſitũ ẽ vtrũ ꝙ ſcripturas ꝓbari poſſit ꝙ nunꝙ diaboli ſaluabunf. Et ad hoc Aug. xxj. li. de ci. dei. c xxiij. inducit duas auctoritates. Una eſt xpi qui Mdat. xxv. ait. Diſcedite a me maledicti in ignẽ eternũ ꝙ paratus eſt diabolo t angelis eius. Altera ẽ auctoritas Job. Apoc. xx. di. Diabolus ꝙ ſeducebat eos: miſſus eſt in ſtagnũ ignis t ſulphuris: quo t beſtia t pſeudo ꝓphẽ cruciabũtur die ac nocte i ſecla ſclorꝫ. Ex qbꝰ ſic Aug. di. Qõ ibi dictũ eſt eternũ ꝺ dictũ eſt in ſcla ſclorꝫ. Quibus verbis ſcriptura diuina nihil aliud ſignificare cõſueuit: niſi qõ finẽ nõ habet tpis. Jõ Aug. audacter i li. de fide ad Petrũ ſic loq̃tur. Firmiſſime crede diabolũ t angelos eiꝰ in ignẽ eternũ a xpo eſſe mittẽdos vbi nunꝙ carebũt pena qua eis ꝓparauit diuina iuſticia. Si igit deus tam dure puniuit angelos: qz peccauerũt t in malicia ſua obſtinati ꝓmanſerũt: quomodo ſecuti ſunt trãſgreſſores homines diuinoꝝ ꝓceptoꝝ. O reprobi offenſores maieſtatis diuine. o ꝓſumptuoſi t temerarij executores oĩm malarum affectionum: cur nõ timetis? cur nõ paueſcitis? cur denicꝫ nõ cõpungimini ad cõminãtẽ vocẽ ſummi dei. Ipſe ꝗdẽ vt in ſimone ꝓcedenti patet ad vos clamitat. Niſi quẽrſi fueritis ſicut angelis nõ pepci: nec vobis parcã. ſicut angelos a ſedibus celi eiecit ita t vos eijciã. ſicut illos ꝓpetuo cruciãdos dãnauit. ita t vos damnabo. O tremẽda iuſticia dei cui nullus reſiſtere põt: nõ hoies nõ angeli ſpũs potentiſſimi.

Qualiter iuſticia dei dãnabit oẽs infideles t ꝗd ſentiendũ eſt de paruulis: de phis t alijs infidelibus. Capitulum II

Secundo ponimus cõſideranda terribile iuſticiã dei ex ꝑte infidelitũ pctõrum: quos oẽs quotquot fuerunt q̃t ſunt vel erunt cum infidelitate morientes dã nationi perpetue deputauit. Sciendũz tamẽ ꝙ triplex eſt infidelitas.

Prima paruulorꝫ.
Secunda pbꝝ.
Tertia malicioſorꝫ.

Prima eſt infidelitas ꝓuulorꝫ. t hec ꝺr ſm purã negationẽ: ex hoc ſolo ꝙ puuli nõ hñt fidẽ. t hec ſm Tho. ij. ij. q. x. ar. j. nõ hz rõnem pctĩ: ſꝫ magis pene. qz talis ignoãtia diuinorũ ex pctõ primoꝝ pentũ ſecuta eſt. Ideo ꝗ cũ tali infidelitate moriunf damnanf ꝗdẽ nõ ꝓpter infidelitatis pctũ: ſꝫ ꝓpter originalẽ cui pã ab illis Sctã ita ꝙ oẽs puuli ſine baptiſmo morientes t in lege veteri ſine alijs remedijs ꝺ pctõ originale adhibitis erãt de nũero dãnatoꝝ. Verũtñ de illis dubitari ſolet vtrũ puniẽdi ſunt pena mãlis ignis. qm̃ Aug. de fide ad Petrũ ait. Firmiſſime tene puulos ꝗ ſine ſacõ baptiſmatis ꝺ hoc ſclo trãſeũt eternj ignis ſuppliciõ ſempiterno puniendos. Et idẽ in Ench. cõtrartũ videf dicere. Mitiſſima inq̃t ſane eoꝝ erit pena ꝗ ꝓter pctũ qõ originaliter ꝓtrxerut nullum inſup addiderũt. Sed ſi puniren pena ignis nõ eſſet mitiſſima. Jõ dic. ꝺ. Boñ. in. ij. di. xxxiij. ar. iij. q. j. ꝙ ꝗdã attẽdentes rigorẽ diuine iuſticie: ac inſam ꝗ de us hoiem ꝓ vno modico mortali in quo momẽtanea t ꝗſi nulla fuit delectatio cruciat eternaliter: dicũt ꝙ puuli cremabũtur igne mãli longe tñ min? ꝙ illi ꝗ peccauerũt pctõ actuali. Et hoc dicũt ſenſiſſe Aug. cũ dixit i Ench. penã puuloꝝ eſſe mitiſſimã. Et in lib. de fide ad Petrum ait. Paruuli cruciabũtur eterno ſuppliciõ, Mitiſſimam enim illam vocat nõ

UVA. BHSC. IyR_227

absolute:sed respectu alioꝝ Sed cū valde dū videaꝫ ꝙ deus taꝫ dure tā aspere agat cū paruulis sic decedētibus:ideo alia extat posi tio mitioꝫ que magis ꝓcordat pietati fidei et iudicio rōnis ꝙ qꝫ paruuli decedētes cū ozigi nali culpa carēt iusticia:ꝛ spūssancti gra q̄ est pignus hereditatis eterne:priuanf i eternuꝫ visiōe dei. Quia nō in carne fuit feditas: iō ponunf in loco vili:vt pote infernali. Sed qꝫ nō habuerūt in se actuale delectationē pcti: nec i spū nec in carne:iō nō sentiūt pene ignis acerbitatē. Et huic opinioni inheret magr in lra ꝛ in tex. Ad dictū ꝟo Aug. palle. in li. ō fi de ad Petrū dicere possumus. ꝙ ipse sic locu tus est nō intendēs dicere ꝙ paruuli sensibili ter crucienf:ſ portꝰ manifestare voluit penā eoꝝ ꝙtū ad carētiā visiōis dei ꝛ ꝙtū etiā ad vilitatē loci. Et hoc valde abūdanter exp̄mit plus dicens ꝛ minus volens intelligi. Nec si ne cā sic loquif. Facit em̄ h̄ ad extirpādā illā hereſim que dicebat paruulos nulla pena pu niri. Ad̄ sicut in moribus documentū ē:ꝙ q̄ vult ab vno extremoꝫ puenire ad mediū: dꝫ declinare ad aliud extremū sicut docet pb̄s. ij etb̄. c. ix. nō puniенf. ergo puuli pena sensus ꝛ mālis ignis: ſ pena dāni ꝛ carētia visiōis diuine. Utrū aūt in fit eis aliqs dolor interi oꝝ satis apud doctos dubiū est. Quidā em̄ vo luerūt dicere ꝙ carebūt cognitione ꝛ dolore. Cognitōe quidē exigēte dei iusticia:ꝛ dolore exigēte mia diuina. Justicia nanq̄ exigit vt nō def eis post hāc vitā donū aliqō cognitio nis qō in hac vita nō habuerūt. Ad̄ sicut ca ruerūt cognitōe fidei ꝛ oī genere cognitiōis intellectue illi q̄ mortui sunt ante vsuꝫ rōnis sic etiā carebūt post hāc vitā nec diuturnitate tpis addiscēt. Mia exigit vt nō habeāt penā actualis doloris cū nō habuerint maculam actualis culpe. ꝛ ideo iusto suo iudicio priuat eos deus omni eoꝝ cognitiōe q̄ pūt eis infer re dolorē. melius est em̄ talia ignorare ꝙ scire. Sꝫ qꝫ difficille est intelligere ꝙ aia separa ta nō habeat vsum rōnis ꝛ non cognoscat ea saltē quoꝝ cognitio est ei naturalr inserta cū ex pte corpis impedimētū nō habeat: iō alij aliter opinanf. ſ. ꝙ aie puuloꝝ habebunt co gnitionē:ꝛ habebūt dolorē. Sciēt em̄ ꝓpter q̄d facte sunt ꝛ sciēt se ab illo bono merito ozi ginalis culpe esse priuatos. ꝛ tñ nō habebunt dolorem q̄ mereaf dicivermis qꝫ nō habebūt remorſum ꝙ pdiderint illō bonū ꝓpf ꝓpriā negligētiā ꝛ contēptū. Et ꝓ tanto dolor eoꝝ erit multo mitior ꝙ dolor adultoꝝ. Sed opi nio ista bñ stare nō pōt:tū ꝓpf hoc ꝙ dolor ille est absq̄ patiētia ꝛ spe. ꝛ ita cū murmure ꝛ desperatione:tū etiā qꝫ dolor aie redundat in carnē. Et ſ talis dolor ex deliberatione ꝓce dit nō videf esse absq̄ actuali obligatōe. Ꝓo pterea est tertius modus dicēdi ꝓbabilioꝫ et cōmunioꝫ ꝙ aie puuloꝝ carebūt actuali dolo re ꝛ afflictione:nō tñ carebūt cognitione. Et hoc pōt satis rōnabiliter intelligi per hūc mo dū. Decedētes em̄ in solo oꝛiginali medium te nent inter hñtes gr̄am ꝛ culpam actualē. Et q̄m̄ status retributiōis dꝫ rīdere statui vite pñtis:ꝛ in tali statu debent aie puuloꝝ poni vt quasi in mediū teneāt inter beatos ꝛ eter nis ignibus cruciatos. Q̄m̄ ergo beati carēt malo pene sensibilis:ꝛ cū hoc habent de visio nem. dānati ecōtrario sunt in tenebris ꝛ punf unf pena sensibili. Paruuli ſm ordinē rectū diuine equitatis debent coicare in vno cū dā natis ꝛ in alio cū beatis. Sed nō pñt cōicare cum beatis in hñdo diuinam p̄sentiam:qa tunc in nullo cōicarent cū dānatis. Presen tia em̄ visionis dei nō stat cum pena sensibili Ideo cū beatis cōicant in hoc ꝙ careut omni afflictione exteriori ꝛ interiori. cū dānatis ve ro in hoc ꝙ priuanf visione dei ꝛ lucis coꝛ poralis. Paruuli igit fic diuino iudicio iter beatos ꝛ simpliciter miseros quasi in medio cōstituti hoc nouerūt. Et cum extrema parte cō sideratio generet desolatiōem:ex altera cōso latiōem: ita equa lāce diuino iudicio eoꝝm cognitio ꝛ affectio libranf: ꝛ i tali statu ppe tuātur:vt nec tristicia deijciat:nec leticia reſi ciat. Et in hoc mirabilis ostēditur ordo diuīe sapiētie q̄ cuncta nouit suis locis disponere ꝛ ad suā gloriā ordinare. Nam ſicut i beatis po tissime manifestat mia:ꝛ in dānatis iusticia ita i istis mia simul ꝛ iusticia. Et ex hoc pꝫ ꝙ nō facit deus aias frustra quas nouit de coꝛ pore ab̄ susceptōem baptismatis egressuras. Quia em̄ facit deus ad suā gloriā manifestā dā. Ad̄ ſi tu queras quid puuli faciāt vtrum addiscāt vel cōferant:vel aliquod opus exer ceāt:dzeuiter ego rīdeo ꝙ diuīe iusticie equi tas ꝛ inmutabilitas in eodē statu ꝙtū ad coꝛ poꝛa ꝛ ꝙtū ad aias siue ad cognitiuā:ꝛ quo ad effectiuā:ppetualiter eos ꝑsolidat vt nec p ficiāt nec deficiāt:nec letētur nec tristēf:ſ sp sic vnifoꝛmiter maneāt ꝛ sint materia laudā di diuinū iudiciū:quod sic equum ꝛ iustū ēvt nullū malum reliquat impunitum ꝛ nullū bo nū irremuneratū ꝛ pfectissime teneat mediū inter ſuꝑfluum ꝛ diminutum. hec Boñ, Ego

UVA. BHSC. IyR_227

autē dico q̄ difficile est assignare paruulorū dānatorū qualitatē ⁊ ꝺditionē. Nobis tamen sufficere debet q̄ ꝺi iustitia eos ꝑpetuo cōꝺēnabit. ⁊ in hoc redarguende sūt libidinose mīes fornicarie ⁊ adultere: immo filicide q̄ culpa fit sepenumero vt vl̄ in vtero vel extra vterū paruuli interficiant. O nep̄ꝺādissimū scelus, o detestādū malū: quo fit vt aīe simul ⁊ corpa pimant. Scōa infidelitas est mortalium pb̄orū q̄ ꝑm rōnis regulā vixerūt extollentes ỹtutes vitia ꝙ reprobātes: tm̄ fidem nō habuerūt nec implicitā nec explicitā. Qui ꝑfecto oēs ex diuina iustitia cum damnatis sunt deputati. Nec dur̄ videri ꝺz ista sentire de sapiētib⁹ huj⁹ seculi. Q̄m vt inq̄t Paulus ad Ro. j. Inexcusabiles sunt: qz cū cognouissent deū nō sicut deū glorificauerūt aut gras egerūt: ſ euanuerūt in cogitationibus suis ⁊ obscuratū est cor eoꝝ. dicētes em̄ se esse sapiētes stulti facti sunt. Tertia est infidelitas maliciosoꝝ: que ꝑm Tho. ij. q. x. ar. ij. est p ꝺuetatē ad fidē: qñ scz aliq̄s repugnat auditui fidei vel ipam cōtēnit: ⁊ in hoc ꝑprie perficit rō infidelitatis q̄ pctm̄ est mortale. Et in hoc implicati sunt iudei idolatre machometani: ⁊ alij ꝺicētes xp̄iane fidei. q̄rū proch dolor grandis est numerus: oēsq̄ ꝺei iustitia dānabit ad inferos etiā si alia pctā non haberent. Nec valz opinio illoꝝ q̄ ꝺicūt vnūquēq̄ in sua fide vel lege ex quo credit eam bonam posse saluari: qz vt scribit ex̄ de sum. tri. ⁊ fi. ca, vna est fidelitū vlis eccl̄ia extra quā null⁹ oīno saluat. Et de hac Cypan⁹. xxiij. q. j. ca. loquit. Hanc vnā eccl̄iam in cantico canticoꝝ spūssanct⁹ ex ꝑsona xp̄i dñi designauerat ꝺ. Una est colūba mea ꝑfecta mea. Hanc eccl̄ie vnitatē. ⁊ btūs Paulus docet ⁊ sacrm̄ vnitat̄ oñdit ꝺi. Unū corpus ⁊ vnus spūs: vna spes vocatiōis nostre. Unus dñs: vna fides: vnus baptisma. Ad idem est. c. qm̄ vetus. xxiij. q. j. z. c. aliud. de cōse. ꝺi. iiij.

Qualr iustitia dei dānabit oēs malos xp̄ianos sine pnia morientes. ⁊ quare pena eorum grauior erit alioꝝ. Capm. III.

Certio ꝓponimus ꝺiffinitiue dānabitatē ⁊ mā iustitiā dei ex pte xp̄ianoꝝ falsoꝝ quos cū diabolis ⁊ infidelibus si in pctō moriāf ꝺdēnabit. Et ad h̄ clari⁹ intelligendū de illoꝝ dānatōe notabim⁹ tria.

Primo verificationem.

Secundo rationem.

Tertio grauationem.

Primo notabimus verificationē. Unde scilz verificari pōt q̄ xp̄iani mali cū impenitētia morientes saluari nō possint. Ad hoc sufficiat audire Aug. li. de fi. ad Petrū ꝺi. Firmissime tene ⁊ nullat⁹ ꝺubites: nō oēs q̄ intra eccl̄iaz catholicā baptisanf accepturos esse vitā eternā: ſ eos q̄ ꝓcepto baptismate recte viuūt id est q̄ abstinuerūt se a vitijs ⁊ ꝓcupiscētijs carnis. Regnū em̄ celoꝝ sicut hereticis infidelles atq̄ scismatici non habebūt: sic catholici criminosi possidere nō poterūt. Et sic animo se locut⁹ est Aug. ꝑpf ỹba xp̄i ꝺi. Mat. vij. Non oīs q̄ ꝺicit mihi ꝺñe ꝺñe intrabit in regnū celoꝝ. Multi ꝺicent mihi in illa ꝺie ꝺñe ꝺñe nōne in noīe tuo ꝑphetauim⁹, ⁊ in noīe tuo ꝺemonia eiecimus: ⁊ in noīe tuo ỹtutes multas fecim⁹. Et tūc ꝑfitebor illis: qz nūq̄ noui vos. Discedite a me oēs q̄ opamini iniquitatē. Secōo notabim⁹ rōnē quare, scz baptisati xp̄iani dānabunf. cū Mar. vlti. ꝺicaf. Qui crediderit ⁊ baptisat⁹ fuerit saluus erit Et ad hoc rñdet Jac. ij. q̄ fides sine operib⁹ mortua est. Ideo notāda est illa Amb. snia q̄ pōit. xxij. q. v. c. Cauete fratres. Cauete mḡt frēs mendaciū: qz oēs q̄ amāt mendaciū filij sunt diaboli. Mendaciū nanq̄ est xp̄ianū se ꝺicere, ⁊ opa christi nō facere. Mēdaciū non solū in falsis ỹbis: ſ etiā in simulatis cōsistit opib⁹. Et vt Aug. ꝺicit in. iiij. de doc. xp̄iana Ex sacro vncōis xp̄ianoꝝ oīm vocabulū descendit ⁊ nomē: qꝺ nomē ille frustra soztit q̄ xp̄m minime imitat. Quid mirū igit̄ si contra malos xp̄ianos seuiet iustitia ꝺina qñ ⁊ ipsi criminosi flagitiosi vitiosissimi reptunf. Deus heu nō solū ꝺe infidelibus: ſ etiā ꝺe xp̄ianis ꝺici pōt illud ꝑphe. Corrupti sunt ⁊ abominabiles facti sunt in studijs suis: nō est q̄ faciat bonū. nam baptismate ꝺumtaxat excepto rē poribus istis deteriores sunt in malis moribus xp̄iani ꝙ iudei siue gētiles. Nō est in eis hoc est ꝑ maiozi pte in pluribus fides: nō religio: nō pietas: nō reuerentia: nō timoz: non amoz ꝺei: nō zel⁹: nō iusticia: non simplicitas nō rectitudo: nō veritas: nō innocentia: non compassio: nō liberalitas: nō humilitas: non mansuetudo: non modestia: non continētia: non sobrietas: non pudicitia: non castitas.

Quinimo vbiq̄ regnant vitia contraria: hereses superstitiones erronee: crudelitates: irreuerentia ad sacrāmēta: ꝑsumptio: amor seculi: tepiditas: iniusticia. ꝺuplicitas: fraudulentia: falsitas: nequitia: auaritia. simonia: superbia: inuidia: odiuz: incōtinentia: lasciuia in omni abominatione: blasphemie: sacrilegia.

UVA. BHSC. IyR_227

t hmōi. O xpiani tm̄ noīe t nō re. O xpiani omni dolo t malignitate pleni. quo itis. quo itis. quoue speratis ire cū tāta moleyitiox ve strox: certe vobis dico q̄ nisi redieritis ad ꝝ rutū sc̄mitā t ad pniam: habitabitis in infer no: qm̄ vt dictum est sic exigit diuina iustitia

Tertio notabim⁹ de damnatione xpianox falsox grauationē. Nā ceteris par⁹ graui⁹ in inferno punientur xpiani falsi q̄ infideles dānati. Hō cōstat exemplo Macharij alexā drini: in cuius vita legit q̄ quadā die dū ipse deambularet in heremo repperit caput cuiusdā defuncti: t dū oraret interrogauit cui⁹ ca put illud fuerit. t rndit se fuisse pagani cuiusdā. Dixit ei Mach⁹. vbi est aia tua. Rndit in inferno. Cūq; requireret si multū in pfundo esset. rndit q̄ tm̄ q̄tū distat celū a terra. Cui Machar⁹. Sūt ne aliqui pfundiores. Cui ille. Profundiores sunt oībus falsi xpiani q̄ xpi sanguine redēpti. t sacro baptismate mū dati tot bīficia pupendūt. Sollicite ergo cu remus oēs errata corrigere de peccat̄ q̄ com mittimus: dū facultas adest: dū tps daf verā agere pniam: vt sic euadamus mortē gehēne a qua nos liberet bn̄dictus deus dei fili⁹ xps Iesus: q̄ est bn̄dictus in secula seculox. Amen.

Feria quinta post dn̄icā in sexagesima de grauitate pene damnatox ꝓtra illos q̄ dicūt leui cruciatu terreri dānatos. Sermo. XII.

Ruciabūtur die ac

c nocte in secula seculox. Scribun tur hec verba Apoca. xx. c. Satis dura t insensibilia sunt corda illox qui nō pa uescunt: nō timent neq; mouent ad vocē ter ribilis iusticie dei: cui pfecto nulla virtus cre ature resistere: nec in minimo quidē pōt. Nā licz in supioribꝰ multa dicta sint de illa: tn̄ ad huc nōnulla occurrūt declaranda q̄bus mer to cōpungi dēs vniuscuiusq; pctōris mens ex cecata. Nō loquimur sommiū nō recitam⁹ fa bulas cū narramus seueritatē iustissimi t oī potētis dei q̄ oīm iniquitatū asperrim⁹ vltor est. Idcirco cū timore audiēda sunt eloquia di uinarū scripturarū q̄ p emēdatione nr̄a ma nifestant nobis q̄ grauis t dura erit damna tox pena de quibus dicit in themate. q̄ cruci abunt in penis atrocissimis p infinita secula

In q̄bus xbis de grauitate pene dānatox assignabimus triplicem rationem.

Prima dicitur localitatis.

Secunda horribilitatis.

Tertia eternitatis.

Quod grauissima erit dānatox pena ꝓpt horribiles conditiones inferni: t de inferni veritate t qualitate. Capitulum. I.

p Rima rō quare grauissima est dā natox pena dr localitatis. Nā pdu denf in loco satis inepto. s. in infer no. in q̄ tres sunt penales pditiōes videlicet.

Prima dicitur vilitatis.

Secunda tenebrositatis.

Tertia paupertatis

Prima penalis pditio inferni t loci dāna tox dr vilitatis. Est infern⁹ locus vilissimus in cētro terre velut carcer dānatox a deo sapi entissimo ordinat⁹. Neq; fictio est sicut tulli⁹ inuectiua in Catilinā. li. iiij. videf asserere. Ut inq̄t aliqua formido impīobis eēt posita apud inferos: antiq̄ supplicia impīox ꝓhibita esse voluerūt. In q̄bus xbis q̄si videf innue re q̄ ad terrorē impiox sapiētes ficte de infe ris sunt locuti. Sed talē errorem eliminant destruunt maxime tria q̄b⁹ pbaf inferni ve ritas merito cum timore excogitanda.

Primum est theologicalis ratio.

Secundum scripture confirmatio.

Tertium fidei confessio.

Primū qō oñdit inferni veritatē est theo logicalis rō. Nā vt colligit ex dict̄ sc̄ti Tho. Ric. de media villa. ar. ij. q. ij. in. iiij. di. xliij. Et. S. Bon. vbi. 3. q. ſ. Sicut se hz misericor dia dei ad electos: ita se hz eius iusticia ad re probos t malignos: ſ mia dei ꝓpauit electis locū delicioſū t amenū celū. s. empyreum in q̄ eternaliter pmanebūt. ergo iusticia ꝓparauit reprob⁹ t malignis locū vilissimū t horrēdū i q̄ eternaliter cruciabūf. Ista rō fundaf sup dict̄ Aug. q. xix. li. de ci. dei. c. xiij. ait. Ordo ē pariū disparium̄q; rex sua cuiq; loca tribuēs dispositio t li. v. ibidē. c. ix. d. Deꝰ nihil ignoratiū relinq̄t. Ergo vnicuiq; rei locū tribuit suo pōderi quenientē. Sz qō ē pōdus in corpib⁹ ē amor in spiritib⁹ t creaturis rōnalib⁹. Ān idē Aug. xſ. li. de ci. dei. c. xxviij. inq̄t. Ita corp⁹ pōdē si cut aius amore ferf. t. xij. li. pfes. Amor me pond⁹ meū eo feror q̄cūq; feror. Ergo fiē deꝰ ordiat corpa in suis loc ꝑm exigētiā suox nā liū pōderē: fic ordiat creaturas rōnales in lo cis ꝑm exigētiā amox. Ex q̄ fiē electi sūt in ce lo: qz celestia terrenis ꝓpositurēt i suo amore ita reprobi t erūt t sunt in loco inf.mo: qz in suo amore ī ima t terrena supioribꝰ t celesti bus ꝓposuerūt. Locus aūt oīs infim⁹ ē in cen tro terre. ō sub terra in cētro infern⁹ est. Ān Ysō. li. xiij. ethymo. Infern⁹ dr q̄si infernus.

UVA. BHSC. IyR_227

Et hanc rōnē secutus est zeno pb̄us de q̄ sic inq̄t Lact̄. in. vj. li. di. instī. Esse iferos zeno stoicus docuit: t sedes pioꝝ ab impijs esse di scretas: t illos quidē q̄etas ac delectabiles incolere regiones, hos vo penas luere i tene brosis locis atq; in cem voraginib⁹ horren dis. Et Señ. i tragedijs. Ingēs vorago fau cibus vastis ps. la tūq; pādit oib⁹ pplis iter.

Scōm qō oñdit inferni veritatē est scpture testificatio. Dis nāq; scriptura tam veteris q̄ noui testamēti: tā doctoꝝ sacroꝝ q̄ etiam gentiliū mozaliūq; pboꝝ infernū pdicat Vñ Señ. xxxvij. Jacob. d. Descēdā ad filiū meū lugens in infernū. Et Job. vij. Qui descēdit ad inferos nō ascēdet. t idē. xvij. c. Si susti nuero infern⁹ dom⁹ mea est. Et idez. xiij. ca. Quis mihi hoc tribuat vt in inferno pregas me. t idem. xxj. In pūcto ad inferna descen dunt. Et dō. in ps. vj. In inferno aūt qs con fitebit tibi. Et ps. ix. Cōuertantur pctōres in infernū. t ps. xv. Non derelinquas animā meā in inferno. t ps. xvij. Dolores iferni cir cūdederūt me. t ps. xxx. Erubescant impij et deducanē in infernū. t ps. xlviij. Sicut oues in iuferno positi sunt. t ps. lxxxvij. Vita mea in inferno appropinq̄uit. t ps. cxiij. Pericla inferni inuenerūt me. t sapiēs P rouerb̄. ix. In pfundis inferni cōuiue eius. t Eccl's. ix. Corda filioꝝ hoiz implenē malitia t pteptu in vita sua. t post hoc ad inferos deducenē. t Cant̄. viij. Dura sicut infernus emulatio. t Esa. xiiij. Infern⁹ subtus te turbatus est in occursum aduēt⁹ tui. Et ibidē. Ad infernū detraheris in pfundum laci. t Ezech̄. xxxij. Oēs interfecti gladioq; descēdūt ad infernū. t Apo. xx. Mozs t infern⁹ dede rūt mortuos suos. t Act̄. ij. Dūc de⁹ suscitauit solutis inferni dolozib⁹. t. ij. Pet̄. ij. De angelis peccātib⁹ nō pepcit: ß rudētib⁹ iferni detractos in tartarū tradidit cruciandos. et ad Phil. ij. In noie iesu oē ge. fle. ce. ter. t in fer. Et in gl. xiij. q. ij. c. tps. supvbo abditis. infern⁹ est sub terra t celū supra. t not. etiaz xxiij. q. iiij. c. Hec aūt vita. t Zu. xvj. Mozt⁹ est diues t sepult⁹ est in inferno. t Mat. xj. Et tu capharnaū vsq; ad infernū descēdes. Et Virg. in. vj. eneid. Facilis descēsus auerni. et Señ. in tragedijs. Nunq̄ stygias ferē ad vmbras inclyta virtus. Nec letheos seua per annes vos fata trahēt. Sūt t alie innu mere quasi auctes pbātes q̄ infern⁹ sit loc⁹ subterraneus deputat⁹ dānatis qs breuitaē causa dimittim⁹. Sed incredulī q̄dā statim subridēdo rīdent sanctos de inferno ita fuis se locutos vt hoies terrerēt: put pauloante memozauim⁹ q̄ audire debēt. Hiero. ad pal machiū t Occeanū sic scribentē. An putam⁹ ffes q̄ iocādo ppbe pdicēt. ridēdo loquanē apli. Xp̄us iudiciū infantiliē cōminet. ß ioci nō sūt vbi supplicia intercidūt ß iocādo passi sunt credanē t iocādo locuti Esaias serra fe caē. Daniel leonib⁹ deputaē. Paulus trucaē gladio. Petrus in cruce dñi exēplo suspēdiē. t hoc totū vt nos a pctis sua doctrina reuoca rēt. hec ille. O igit impiato puersa: o fraudu lēta. o deniq; diabolica cogitatio eoꝝ qui exī stimāt infernū nō esse: quib⁹ sufficere debēt t satisfacere tot clarissima testimonia. Tertiū quod oñdit inferni veritatē est fidei cōfessio. Nam in symbolo apl̄oꝝ dicit de xp̄o t scribit ex̄. c. j. de sum. tri. t fi. cs. Descēdit ad inferos

Scōa ꝺditio penalis inferni ꝺ tenebrosis tatis. Est em̄ infernus loc⁹ tenebrosus t tot⁹ obscur⁹. Unde Mat̄h. xxij. dicit rex de nō ha bente vestē nuptialē. Mittite eū in tenebras exteriozes. t Job. x. Dimitte me inq̄t vt plan gaz paululū do. me. an. va. t nō r. a. t. t. t op. m. c. t. m. t t. v. v. m. t n. oz. ß sempi. horroꝝ in habitat. Notādū ꝑm Ric. in. iiij. di. l. ar. j. q̄ lumē p se est delectabile. p accidens vero pōt esse tristabile mōtū aliq̄t oñdit qō displicet t qz infernus locus est omis tristabile. ideo sim plicit locus tenebrosus est in quo nō est ali quod purū lumē qōvisum delectet. Est tñ ibi aliquod lumē obscuritati p mixtū q̄ damna ti videre possint. vnde doleāt. t B inq̄t Greg. ix. li. moza. Ipsus finē. di. Ignis inferni q̄uis ad ꝺsolationē nō luceat. tñ vt magis torq̄at ad aliq̄d lucet. Nam sequaces quoscz suos se cū in tormēto reprobi flamma illustrante vi suri sunt. quozū amoze deliquerūt. Hoc ipm in sniā dicit Ysi. li. j. de summo bono. Ignez gehenne ad aliq̄d lumē habere. ad aliqnid vo nō habere. hoc est habere lumē ad damnatio nem vt videant impij vnde doleant. t nō ha bere ad cōsolationem ne videant vnde gau deant. Apta fuit comparatioide camino tri um pueroꝝ ad exemplū ignis gehēne. Nā si cut ignis ille nō arsit ad triū pueroꝝ supplici um. t arsit ad cōburēda ligamina vinculoꝝ ita ignis gehēne lucebit miseris ad augmen tum penarum vt videant vnde doleāt. t non lucebit ad consolationem ne videāt vnde gau deant. Inter huius vite t future infelicitatis miseram multa diseretio est. Illic enim mi seria est propter cruciationem dolozum.

UVA. BHSC. IyR_227

ꝛ tenebꝛe ꝓpter lucis auersionē: quoꝝ vnū in hac vita est .i. miseria. ꝛ aliud nō est. in inferno aūt vtrūq; est. hec ille. Simplicit ergo locus inferni tenebꝛosus erit ad quē sol non expandet lumē suū. nō luna nec stelle in quo nihil videbitur nisi qō hȝ incutere terꝛoꝛe. sicut Exo. x. dꝛ de tenebꝛis egypti. Facte sunt tenebꝛe hoꝛribiles in vniuersa terra egypti tribꝰ diebꝰ. nemo vidit fratrē suuȝ nec mouit se de loco in quo erat. Sup que verba dī. Nico. de lyra. ꝙ tenebꝛe ille ideo dicunt hoꝛribiles: quia inter illas videbāt egyptij visione imaginaria fantasmata quedā ꝛ figuras turpes q̄ nō paruū eis ingerebant timoꝛē. Ita ꝛ in inferno erūt hoꝛribiles tenebꝛe: qꝛ dāuati inter illas ꝛ vere videbūt se mutuo inter toꝛmētoꝝ angustias laboꝛantes. ꝛ visione imaginaria inspicięt malignos spūs qui dānaꝫ diuersis modis ꝛ figuris hoꝛrendissimis apparebunt. O q̄ dolenda erit hoꝛa illa qua miser pctoꝛ intrabit infernū nūq̄ visurꝰ? lucē ꝓ tot annoꝝ milia ꝛ post iudiciū ꝓ infinita secula. O q̄tus timoꝛ tūc coꝛ ei? inuadet cū videbit nocte sine die tā longissimā sibi factā. Nā si hoc in mundo viderent hoies noctē ꝓtrahi vsq; ad mensem vel annū: cucri clamarēt ad sydera miaȝ Inqt Virg. ꝓmo geoꝛgicoꝝ de obscurato sole post Cesaris mortē. Ille etiā extincto miserat? Cesare romā. Cū caput obscura nitidus ferrugine texit. Impiaq; eternā timuerūt secula noctē. Que igit mēs qualisue animꝰ fiet dānatis in tenebꝛis inferni vbi nō solum priuati erūt in eternum omni splēdoꝛe ꝛ luce delectabili: verū etiā vt dixim? q̄cq̄d videre poterunt accedet eis ad meroꝛem ꝛ luctū. Tertia penalis cōditio inferni dicit paupertatis. Oēs quidem ibi habitantes paupertate affligentur ꝛ egestate nimia. ꝛ qui in hoc mundo affluebant diuitijs: abundabāt ꝛpalibus bonis. possidebant thesauros ꝛ impabant alijs induebanꝫ purpura ꝛ byssō: doꝛmiebāt in lectis eburneis: nutriebant canes: ꝛ pascebant aues celi. gaudebant in somis: canticis: ꝛ choreis: ꝛ letos ducebant dies. Omnibus his in inferno penitus expoliati guttā aque concupiscent: ꝛ illā habere nō poterūt ꝓout expreſ se redemptoꝛ noster aperuit Luc. xvi. asserēs de diuite epulone ꝙ instāter rogabat abrahā quatenus mitteret lazaꝝ vt intinctū in aquā digitū non totū: sed extremā partē ad eū deferret oriq; eius imponeret: nec fuit exaudit? De quo Greg. in omel. dicit. Guttā aque petijt qui micas panis lazaro negauit. Ideo audietur flebilis voꝛ diuitū ꝛ potētum in inferno sic lamentantiū. vt dicit Sap. v. Errauimus a via veritatis: ꝛ iusticie lumen nō luxit nobis: ꝛ sol intelligentie non est oꝛtus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis ꝛ pditōis: ꝛ ambulauimus vias difficiles: viā autē dñi ignoꝛauimus. Quid nobis ꝓfuit superbia: aut diuitiarū iactantia quid ꝓtulit nobis? Transierūt oia illa tāq̄ vmbra ꝛ tanq̄ nūcius pꝛe currēs: ꝛ tanq̄ nauis que ptranſit fluctuātes aquā: cuius cū ꝓterierit nō est vestigium nec uenire necq; semitā carine illi? in fluctibus aut auis que trāsuolat in aere cuius nullum inuenitur argumētum itineris illius. ſ tm̄ sonitꝰ allarum verberās leue vētum: ꝛ scindēs per vim itineris aerem. cōmotis alis trāsuolauit ꝛ post hoc nullū signum inuenitur itineris illius. aut tanq̄ sagitta emissa in locū destinatum: diuisus aer continuo in se reclusus est vt ignoꝛetur transitus illius. Sic ꝛ nos nati cōtinuo defecimus esse. ꝛ virtutis quidē signuȝ nullum valuimus ostendere. In malignitate autem nostra cōsumpti sumus. hec ibi.

Dō grauissima erit damnatoꝝ pena ꝓpter lamēta ꝛ blasphemias que sunt in inferno: et ꝓpter societatem demonum. Caplm. II.

Ecūda ratio quare grauissima erit damnatoꝝ pena dicitur hoꝛribilitatis. Nā inter cetera quibꝰ miseri illi afficient doloꝛe tria erūt maxime hoꝛribilia.

Primum hoꝛribilis lamentatio.

Secundum hoꝛribilis blasphematio.

Tertium hoꝛribilis sociatio.

Primū hoꝛribile erit lamētatio. Ibi inqt dō. erit fletus ꝛ stridoꝛ dentiuȝ. Sedm̄ vero Rich. i. iij. dist. l. ar. v. q. j. ad. ij. ar. ad. ij. partem. Non erit ibi coꝛporalis fletus inquantū est quedā resolutio coꝛporaliū lachꝛymarum qꝛ talis resolutio tūc nō erit: ſ ptinet ad coꝛruptibilē statū. cū erit ibi maxim? doloꝛ interioꝛ q̄ significabit ꝓ signa in facie ꝛ oculis cū turbatione ꝛ motu capitis. ꝛ cum stridoꝛe dētiū vulcusq; tristicia. Quisnā explicet quātus meroꝛ erit in coꝛdibus damnatoꝝ inter illos strepitus vlulatus atq; querelas? O vtī qui nunc lugent. vt ait xpus Matth. v. q̄m ipi cōsolabuntur. Et Luc. vj. Ve vobis q̄ nūc ridetis. quia lugebitis ꝛ flebitis. Secūdū hoꝛribile erit blasphematio. Pꝛe desperatione vtiq; blasphemabunt dānati seipsos parētes suos. deum ꝛ angelos ꝛ omnes creaturā. Unde Apoc. xvi. Johannes ait. Blasphemauerunt deuȝ celi pꝛe doloꝛibus ꝛ vulneribus

UVA. BHSC. IyR_227

futs. Ad hoc est ekemplū quod legit in ſūma de septē donis. Cū q̄dā vſurarius infirmaret ad mortem: nec ſacerdos vellet ei ſacrāmēta conferre: niſi reſtitueret vel cautionē faceret: illeq; recuſaret: hortabant ad hoc filiū ne ad infernū deſcenderet moriēs. Ille vo rhidebat Neſcitis quid petatis. Si vellē mala ablata reſtituere: relinquerē vos paupes ⁊ egenos: meliuſq; est ſe cōmittere mie dei q̄ mie hoim ⁊ in hac ptinacia mori? est vſurarius ille ac in inferno ſepultus Ex filijs autē eius duob? dixit alter ad alterū Pater nr̄ damnatus est nō imitemur eū retinēdo vſuras p illū extor-tas: ſi reddamus creditoribus vt ſaluari poſ-ſimus. At ille rñdit. Ego meā partē retinebo nec illā reſtituere curo. Si pr̄ nr̄ vſuras fecit ⁊ nō reſtituit ipſe nō ego penā portet. Alter ergo portionē ſuā reſtituit ⁊ ſeculū deſerens dei obſequio ſe totū tradidit. Dum aūt qui in ſeculo remāſerat mūdanis ſe immergeret: in firmat? ad mortē: nec penitēs ſecut? est pr̄z Quod frater audiēs rogauit deū vt patris ⁊ fratris eius ſtatū ei dignaret oſtēdere. Una igit dierū cū ozaret vidit terrā apertā: ⁊ in in-ferno pr̄em in flāmis penitus ſepultū: ⁊ filiū eius fratrē ſuū iacentē ſup eū: maledicebatq; pater filiū dicēs. Maledicta ſit hora in qua te genui fili: ⁊ tu ſis maledictus q⁹ ꝓpter te feci vſuras nec volui reſtituere ne te paupertē relinquerem. ⁊ ꝓpter hoc cruciot in hac flam ma. Et filius reſpōdebat. Maledictus ſis tu pater ⁊ maledicta dies in qua me genuiſti: q⁹ exemplo tuo docuiſti me fenerari: vſuras ex tortas noluiſti reddere: ꝓpt q̄ crutior in in-ferno. Et poſt ambo pariter eiulantes blaſ-phemabāt cuncta creata ⁊ creatorē illorum. Quod cernēs ille ſuus dei grās deo egit qui eū liberauit de tanto malo. Tertiū horribile erit ſociatio. Erūt nāq; ſocij damnatorum: ne quiſſimi ſpūs ⁊ maligni diaboli. Quantū em̄ fit eor̄ ſocietas dira atq; moleſta pōt cogno-ſci p effectus peſtilētes quos exercēt in illis quos deo pmittente obſident in hac vita. Nā adeo illos turbāt ⁊ ſic grauiter vexāt: vt q̄ſq; ſic obſeſſi muti aut ſurdi fiāt: vt q̄ſq; manib? ꝓpijs ſeipſos lacerēt ⁊ diſcerpant quādoq; niſi catenis ꝓſtringerent etiā domeſticos et amicos conerent oppmere. Quid igit faciēt diaboli: cū illis quos in inferno volēte deo p libitu ſuo vexare poterūt: ſi talia agunt ḃ cuz his qui de eor̄ manibus ⁊ ptāte poſſunt pe-nitus liberari. Null? pfecto aut cogitare aut dicere poteſt q̄ impo ⁊tabilis erit damnatis miſeris ſocietas diabolorum.

Mō rōnabil'r punit deus damnatos pena eterna' ſeu infinita p durationē lz actus pcti ſm ſe ſit finitus ⁊ tpalis. Cap'm III

Ertia rō quare grauiſſima erit dam
c natoꝝ pena dr̄ eternitatis. Durati-
ua quippe in ſcripturis ſanctis poni
tur pena damnatoꝝ in eternū. vt pz ex dictis Beruſtīn vt Aug. dicit. xxi. li. de ciui. dei. ca. xl. Quidā iniuſtū putāt vt pctis quātūlibet ma gnis lz paruo tpe ꝑpetratis pena quiſq; dā-netur eterna: quaſi vllius id vnq̄ iuſticia leg attendat vt tanta moza tēpis quiſq; puniat quanta moza tempis vnde puniret admiſit. Octo genera penarum in legibus eſſe ſcribit Tullius. Damnū: vincula: verbera: taliones: ignominiā: exilium: mortē: ſeruitutem Quid horum est: quod in breue tempus p cuiuſq; peccati celeritate coapter vt tanta vindicent mozula: quāta deprehendit ꝑpetratū niſi fo-te talio. Id eniz agit vt hoc patiat quiſq; q̄ fecit. Unde illud est legis. Oculum pro oculo dentē p dente. Fieri em̄ poteſt vt tā breui tpe quiſq; amittat oculum ſeueritate vindicte q̄ tulit ipe alteri impr̄obitate pcti. Porro aute ſi aliene femine oſculū infixū rōnis ſit ꝯbere vindicare: nōne qui illud pūcto tēpis fecerit incomparabili horarū ſpacio ꝯberaꝝ ⁊ ſuaui tas voluptaꝝ exigue diuturno doloꝛe puniꝛ. Quid in vinculis? Nunq̄d ibi tādiu q̄ſq; iudi candus est eſſe debere: q̄diu fecit vñ meruit alligari. hec. Aug. Qui etiā de damno igno-minia exilio ⁊ ſuitute cōtendit q̄ plerūq; in fligunt p mometaneo quaſi delicto lōgo tpe duratura: que io etna ee nō pūt: q⁹ ꝓns vita nō pōt ee eterna. Quāto magis ergo apprō-banda est dei ſeuera iuſticia que petā punit eterna pena, lz in tpe ſint cōmiſſa. Beruſtīn vt tante veritati meliꝰ animus acq̄eſcat ex di-ctis ſctoꝝ tres pncipales rōnes aptiſſime p-ducunt q̄bus liq̄do cōſtat iuſte deū facere cū punit malos eterno ſupplicio.

Prima rō est ꝑpter voluntatem
Secunda ꝑpter obiectum.
Tertia ꝑpter contemptum.

Prima rō est ꝑpter voluntatē. Nam ſi cō ſiderem? in pctō voluntatē: iuſtū est vt pctr̄ dānatoꝝ etna pena puniaꝛ: q⁹ omne pctm̄ tm̄ graue est: quātū volūtas ad illud ardētius ſe inclinat. Et q⁹ volūtas maloꝝ quādiu in hac vita sunt: ita ſe inclinat ad pctm̄ q̄ ſemp̄ ve-lit peccare, ergo iuſt? iudex q̄ coꝝ aſpicit magꝫ q̄ opus dz eos pena in eternū duratura pu-

UVA. BHSC. IyR_227

nire. Quidnā est ꝙ tā multi se sentiūt mori/turos: ⁊ tñ peccare nō desinūt. Uenīt ad ia/nuas mortis ⁊ de pctis nō dolent: nisi ꝙ sēp peccare vellēt: quod vtiqꝫ ipe deus scrutator cordiū oculo sapiētie sue clarissime intuetur. Hanc rōnem tangit Greg. liij. li. 6. dialo. vbi petrus interrogat eū ⁊ dicit. Scire vellē quō iustū est vt culpa que cū fine ppetrat fine fi/ne puniat. Et greg. rñdet. Hoc recte petre di ceref si instus indet non corda hoim: ſ facta pensaret. Iniqui em̄ ideo cū fine deliquerunt quia cū fine vixerūt. Nam voluissent vt ꝫ si potuissent fine fine viuere: vt potuissent fine fine peccare. Ostēdūt em̄ qz in pctō sp viuere cupiūt qui nunꝯ desinūt peccare dū viuunt. ad magnā ergo iusticiā iudicantis ptinet vt nunꝯ careāt supplicio: q̄ in hac vita nūꝯ vo luerūt carere pctō. hec ille. Que ꝟba etiā ha/benſ de pe. di. ſ. c. voluissent. Et ad hoc facit illud quod scribit. xciij. di. c. Diaconi sunt. vbi sic habeſ. Moderatio dei ac pietas solū nr̄m reditum querit: ac nos cupit longa bonitate sua saluari. Si nō cōuertimur. ſi duri colli su/mus. ſi in pctis vsqꝫ ad mortē illicite pdura/mus assidue peccantiū nō miserek deus. Ad idē est. c. Legaſ. xxiij. q. ij. Aug. insup de pe. di. vij. c. vlt. in fine ait. Qui impenitēs moriſ oīno moriſ ⁊ eternaliꝫ cruciaſ. Qui aūt impe nitens finiſ: ſi semp viueret semp peccaret.

Scōa rō quare deus iuste eternaliꝫ dānat ⁊ punit iniquos est ppē obiectū. Quelibet em̄ offensa consideraſ non solū respectu actus: ſ respectu dignitatis illius q̄ offendiſ. Quāto etem̄ psona que offendiſ dignior est: tāto cul pa in illā cōmissa grauior. ⁊ p ꝑs pena debz esse durior. Sicut qui regē offendit grauius puniſ ꝙ qui offendit suū famulū vel aliquez rusticū. Qui ꝙ mortaliꝫ peccat: deū qui est in finitū bonū offendit: ⁊ charitatē p quā est so/cietas beatoꝝ: ergo tam visione dei ꝙ btoꝝ societate eternaliꝫ ꝑuari dz ⁊ eterna pena pu/niri. Berñ. aūt sup Cant. d. ꝙ qui mortaliter peccat vult nō esse deū. Quod sic ꝓbat. Qui vult deū aut impotentē aut iniustū aut insipi entē esse vult deū nō esse: ſ qui mortaliꝫ pec/cat vellet deū aut sua pctā nescire: aut vindi/care nō posse: aut vidicare nolle: ꝙ vellet deū nō esse deū: ⁊ qui vult deū nō esse deū: merito puniēd⁹ est eterno supplicio. Tertia rō quare iuste deus malos eternaliꝫ dānat est ppē ptemptū. Pctōres nāqꝫ ptēnunt infinitū bo nū ⁊ eternū gaudiū quod potuissent eligere ⁊ qz volūtarie eligerūt eternū malum iuste illis eterna supplicia cōdonauk. Unde Aug⁹. xxx. li. de ci. dei. c. xij. inqt. Factus est malo dign⁹ eterno q̄ in se ꝑmit bonū qō esse posset eter/nuꝫ. hec ille. Audiūt fiqđē pctōres scripturas clamātes ꝓmittēteſcę tā felicissima ⁊ copio/sa atqꝫ iocūda in regno celoꝝ amiq̄ dei: ⁊ ipſi de his nō curāt. Uocat eos deus ꝑ dicta san/ctoꝝ ꝑ hortamēta ꝓphetaꝝ: ꝑ instructiones doctoꝝ: ꝑ terrores cominationū: ꝑ suauitatē qꝫ beneficioꝝ. Uenite inqt ad cen ā magnam ad iocunda gaudia: ad paradiſi delitias: vbi bonum absqꝫ malo ⁊ leticia est absqꝫ meroꝛe Et tamen impij sic blandientē deū nolūt au/dire: q̄nimmo ipm q̄tum possiunt suis malis opib⁹ impugnāt ⁊ ꝓsequunk. O benedicti dei ordinata iusticia que malos eternis cruciati bus deputaſti: nullus ꝓfecto de te cōq̄ri pōt. O miserabilis damnatoꝝ conditio q̄ tantaꝫ experiſ seueritatē: vt finem illoꝝ pena nunq̄ ſusciꝑiat. Durū esset homini sano per diem ⁊ noctem assidere lecto: ⁊ in eius mollitie volu tari. Durū esset cuiqꝫ dissoluto iuueni ꝑ lōga ſpacia cum formosis iuuēculis puellisqꝫ oma tissimis chorizare. Durū esset mulierculę cui/cunqꝫ coꝛpis ornamenta nō deponere. Et vt expientia docet hec ⁊ huiusmodi que solatio/ſe ⁊ delectabiliter fieri ſolent faſtidiū inducūt assiduitate sui. Heu inq̄ heu cur dormiūt pec catores? cur nō euigilant? cur non corrigunt malam vitam? cur nō cōsiderāt ꝙ eis parati sunt in inferno cruciatus horrēdi. Et tamen semp ibi habitabūt post cētū annos: post mil le: post milia milliū: immo nunq̄ pena ipsoꝝ terminabiſ. O anima sterilis: o anima dura o aia insensata: o aia vitiosa. quid agis: quo/ue tendis iter: quare ad infernum ꝓperas: vt vbi in eternū infeliciter viuas. Reuertere ſ ad dñm deū tuū q̄ te liberet a ꝑiculis damna tionis: ⁊ tibi ꝓcedat gr̄am in ꝑsti ⁊ in futuro gl̄iam. in qua viuit ⁊ regnat deus ꝑ infinita secula seculorum. Amen.

Feria sexta post dñicam in sexagesima de grauitate pene dānatoꝝ ꝑ illos q̄ pl⁹ timent mala vite ꝑntis ꝙ future. Sermo. XIII.

Ruciabūtur die ac

c nocte i scla secloꝝ. Apo. xx. Ma/gna ꝓfecto detestabiliſcę ē crude litas eoꝝ q̄ cogscetes ꝓp sua pctā liminē sibi interitū dānatōis ek̄ne: nō timēt: ñ formidāt ñ corrigūt suā malā vitā. Quidnā magi vnuſ qſqꝫ ptimescere dz ꝙ cruciat⁹ acerbissimos: atrocesqꝫ pēas ac luct⁹ itolerabiles iferni. Ti

UVA. BHSC. IyR_227

ment plerīq; in hac vita exītes labores angustias. paupratē. egritudines: illatas ꝓtumelias: dāna: fuitutē: exilia: carceres: tēpestatē aeris: vehemētiā vētoꝝ: aliaq; picula quib⁹ vexari solet mortaliū gen⁹. Sed reuera si recte saperēt magis timere deberēt ad inferna descēdere: vbi labores: āgustie: tormēta: calamitas: luct⁹: gemitus: suspiria: clamores: lamēta: blasphemie: fames ⁊ sitis: ignominia. ⁊ ardor ignis ⁊c. q̄bus dānati molestabunt ⁊ nunq̄ deficiēt. Et q̄m nō parū ꝑdesse pōt vnicuiq; talia cogitāti ad ꝓritōez ⁊ deletōes pctōꝝ. idcireo adhuc in pñti ꝑmōe de ḡuitate pene dānatoꝝ aliq̄d ꝑsequmur. Et notabim⁹ tres rōnes ꝓpuas q̄b⁹ intelligere valeam⁹ dānatoꝝ penā fore grauissimā.

Prima ratio ex cognitōis.

Secunda contrariationis.

Tertia desperationis.

M grauissima est dānatoꝝ pēa eo q̄ nihil cognoscēt ꝑter illud quo cōristari possunt: et de illoꝝ sciētia. Caplm I

RIma rō ostendeus grauitatē pene
p dānatoꝝ ex cognitiōis: q̄ nihil cognoscunt aut cognoscere pñt nisi ea vñ dolere possint atq; ꝛristari. Ad q̄ plen⁹ intelligēdū tria dubia ꝓponim⁹ declarāda.

Primū est de damnatoꝝ scientia.

Secm de nostra distantia.

Tertium de beatoꝝ gloria.

Primū dubiū est de dānatoꝝ scia. vtrū scz damnati vtanꝫ scia in hoc mūdo acquisita. Et arguit q̄ nō. Primo q⁹ i vsu scie magna est delectatio. Ad vñ pbus. iiij. ethi. c. viij. videt inquit pbūs magnas delectatōes habere. Et Tactā. in. j. li. di. insti. Nullus est suauioz aie cibus q̄ cognitio veritatis. Sed dānati nullā hñt delectationē sicut nec beati tristitiaz. ergo nō vtanꝫ aliq; scia. Secdo arguit ex illa maxima pbi. Si de q̄ min⁹ videt inell⁹ ⁊ est ergo ⁊ de q̄ magis. ꝛ p aliqs pēas hui⁹ mūdi que mime sunt respectu penarū inferni ꝑdit vsus sciētie, ergo multo fortiꝰ deficiet ad penas inferni q̄ maxime ꝑdicanꝫ. Tertio arguit: q⁹ damnati magis possent cogitare de deo q̄ de quocūq; alio intelligibili: q⁹ ꝓportioz est intellectui eoꝝ, sed sicut dicit magr sniarū in. iiij. dist. l. dānati. post iudiciū in ꝓfundioz⁹ tenebris erūt vbi nullā lucem dei videbūt. ergo multo min⁹ de quocūq; alio intelligibili cogitabūt. Sed cōtra argui pōt. Primo quia Luce. xvj. habet q̄ abraā dixit diuiti damnato, fili recozdare quia recepisti bona in vita tua. quod sibi nō dixisset nisi ille vti potuisset scientia acquisita in hoc mūdo.

Secdo arguit. q⁹ dānati odiūt deū, sed nullus odit illud de quo nō cogitat. ergo dānati de deo cogitāt. ⁊ a filī possunt ō alijs cogitare Tertio arguit. q⁹ dānati hñt remorsum ꝓscie ⁊ vermē. ꝛ ꝓscia nō remordet nisi de peccatis q̄ cognoscūtur ergo in dānatis est vsus scientie. Rndent ad hāc qōnē Rich. de media villa ar. iij. q. j. ⁊ dns Bon. i. iij. di. l. pte. ſ ar. ij. q. ij. q̄ dānati vtanꝫ scia acq̄sita in hoc mūdo: maxime q̄tū ad aliqna. Considerant em̄ mala q̄ fecerūt ⁊ bona opa q̄ omiserūt. vt hic vsus scie sit ad maiorē eoꝝ afflictionez.

Ad ꝓmū ergo argumētum in oppositum est dicēdū q̄ q̄us vsus scie sit p se delectabilis: tñ p accidēs pōt esse tristabilis. Jn dānatis em̄ post iudiciū erit coꝝ natura ita plene cōꝑhēsa tristicia vt oino sint iudisposti ad aliq̄ delectationē. Et q⁹ sicut dicit pbus. ij. de aia. Actus actuoꝝ sunt in patiēte bene disposito. Jdeo vsus scie nullā in eis delectationez poterit generare. Notādū tamen q̄ demones ante iudiciū possunt habere ⁊ interdū habent aliquas modicas delectationes vanas ⁊ multum resperſas amaritudine. Anime aūt damnate nullā penitus vnq̄ habebunt delectationem. Ad scām argumentum dicēdū q̄ q̄us ille pene sint maiores q̄ iste: tñ non ita poterunt auferre dānatis vsum scientie sicut pñt alique pene hominibus in hoc mūdo q⁹ oꝛgana coꝛpoꝝ illoꝝ ex volūtate dei seruabuntur incoꝛuptibilia ad maioꝛem afflictionez. Que oꝛgana hic per vehementiam penarū aliquā do contingit coꝛrumpi. Damnati tamen nullo minus erunt apti ad vsum scientie nisi respectu eoꝝm quoꝝ conſideratio erit ad augmentum sue tristicie. Ad tertium argumētum dicēdū q̄ q̄us de⁹ sit ꝓpinquioꝛ intellectui eoꝝ ꝓ essentiā q̄ alia obiecta: non tñ sub rōne obiecti nisi inquātū est puniēs: ⁊ sic ō eo maxime cogitāt: non ex amoꝛe sed ex odioꝛe. in quātum aūt est dulcis ⁊ misericoꝛs minime de eo cogitāt. Secūdū dubiū est de nostra distantia, vtrum videlicet damnati distantes a nobis cognoscāt ea que circa nos fiunt. Et videtur q̄ sic. vt habetur Luce. xvj. Dixit ille dues damnatus ad abraam se quinq; fratres habere. ergo sciebat adhuc illos superuiuere.

Jn cōtrariū est auctoꝛitas Augustini in libro de cura ꝓ mortuis agēda. q̄ ponitur. xiij. q. ij. c. Fatēdū. vbi ait. Fatēdū est nescire quidem mortuos quid hic agaſ, Rndeꝫ ergo ꝑm

UVA. BHSC. IyR_227

Rich.in.iiij.dist.q dānatos cognoscere que circa nos fiūt pōt intelligi tripliciter. Per scientiā:p ꝯiecturā:p reuelationē. Primo modo nō cognoscūt ea que circa nos fiunt. qꝛ cognoscere sic nō possent nisi accipiēdo similitudines a rebus:ad quas accipiēdas requirit̄ ꝓportionata ꝓpinq̄tas intellectus ad ip̄am rem. Quāuis autē distantia nō impediat cognitionē intellectus respectu rei cuius iaꝫ hꝫ spēm:tn̄ ꝓportionata distātia qualis est int̄ aīas que sunt in inferno ⁊ ea que circa viuos fiunt in hoc mūdo impedit cognitionē intellectus:respectu rei cuius nō bꝫ spēm. qꝛ prohibet speciei acquisitionē. Scd̄o modo dānati cognoscūt multa que circa nos fiūt. Ex statu em̄ p̄terito in quo hoīes viderūt: postea cōiecturāt multa que accidūt circa eos. Et sic cognoscebat ille diues dānatus quinq̄ fratres suos adhuc viuere:quia secum in tormentis illos nō videbat:nec cū requiescētibus in sinu Abrae:tn̄ nō erat cognitio certa:quia mortui ex speciali priuilegio qn̄q̄ pniam faciūt in locis in quib⁹ peccauerūt. Tertio modo cognoscūt aliqua que circa nos fiunt:vel per reuelationē demonū:vel animaꝝ ad eos descendentium. Sed nunq̄ fit eis aliqua reuelatio nisi talis vnde tristent̄. Et sic ptꝫ solutio ad obiecta. Tertiū dubiū est de sanctoꝝ gloria. vtruꝫ scꝫ damnati videāt sanctoꝝ gloriā in celo. Et ad hoc rn̄det Ric.vbi.s̄.q damnati gloriam sanctoꝝ nō vidēt.qꝛ visio est cognitio intuitiua ⁊ clara ꝓprie loquēdo de visione. Sic em̄ nō posset videri gloria btōꝝ qui viderent̄ beati ⁊ ip̄e deus. Cuꝫ ergo gloria imperfecta eorum ꝯiunctione cū deo ꝯsistat.nō em̄ pōt videri īmediate ⁊ clare ꝯiunctio aliquoꝝ quin videant̄ ip̄a ꝯiuncta. In generali tn̄ ⁊ ꝑtim ī speciali cognoscūt gloriā btōꝝ quasi arguendo. Nullū em̄ vident damnatū qui tenuerit fidē ⁊ bonos mores. Unde cogitur intellectus eoꝝ assentire q vera est sacra scriptura. ⁊ ex ꝯn̄ti q boni habeant ea que ip̄is in sacra scriptura ꝓmittunt̄. Et qꝛ beatitudo ī sacra scriptura ꝓmittit̄ iustis:nō solum in generali.s̄ etiā partim in speciali:inq̄tū est bonū trāscēdēs oīa tp̄alia bona. Ideo dānati cognoscūt gl̄iam btōꝝ:nō tm̄ in generali: s̄ etiā partim in speciali. De hac ꝟo cognitōe dānati tristātur ꝓpter inuidiā felicitatis aliene:⁊ carētiā beatitudinis ꝓprie. Post iudiciū tn̄ damnati eo q ad ꝓprias penas quasi totaliter eoꝝ cognitio reflectet̄ cognitionē istā nō habebunt nisi forte in esse generalissimo.qꝛ per ꝯplemētum doloris intellectus eoꝝ p̄dicte argumentatōi nō vacabit. O q̄ta igit̄ erit in dānatis angustia: q̄ta amaritudo:q̄taue tristitia:qn̄ cognoscent distincte oīa pctā ꝑ illos cōmissa quātus dolor quādo cognoscent bona que facere potuerūt quādo cognoscent mala que patientur.qn̄ reuelabunt̄ eis ea que in hoc mūdo fiūt vt displicētiaꝫ habeant. qn̄ cōsiderabūt q boni ⁊ amici dei sunt in perēni gloria. Propter hec ⁊ hmōi omis eoꝝ cognitio erit eis dolorosa.

Qualiter grauissima erit dānatorū pena: eo q illoꝝ desideriuꝫ nunq̄ implebit̄.⁊ quid est quod ip̄i appetūt Capl̄m. II

Secūda ratio ostendēs grauitatē pene damnatoꝝ dicit̄ cōtrariationis. Fertur nanq̄ eoꝝ volūtas ad desiderādū ea quoꝝ ꝯrium semꝑ eueniet.

Primū est beatitudinis participatio
Secūdum peccati delectatio.
Tertium sui anihilatio.

Primū q dānati appetūt ē beatitudinis participatio. Nam s̄m Ric. in.iiij. dis.l.cum peccatum.vt Augustin⁹ dicit.xix.de ciuitate dei.c.xij.delere nō possit extrema natureuestigia.in damnatis remanet aliqua naturalis cognitio ⁊ appetitus naturalis. Cum ergo primus motus naturalis appetitus sit respectu finis in generali.qꝛ s̄m philosophum vij.ethicorum.c.xij. Finis est principiū in appetibilibus ⁊ agibilibus.sequitur q damnati naturaliter appetūt finem in generali. Sꝫ vltimus finis est beatitudo. Sequitur ergo q naturaliter appetunt beatitudinem in generali:q̄uis appetitu debili ⁊ exili. Sꝫ hic naturalis appetitus in his ex deliberatiua volūtate quo ad hoc ꝑuertit̄:qꝛ bonū quod naturaliter appetūt sub circūstātijs malis appetunt. Nec est iste appetitus ad eorum completionem:sed magis ad afflictionem. Naturaliter em̄ appetere quod appetens videt se nō ꝯsequi posse magna est afflictio appetentis. Secūdum autē Tho.ij.ij.q.xvij. In damnatis nulla est spes beatitudinis consequende. quoniā sicut de ratione beatitudinis est vt in ipsa quietetur voluntas taliter q beati sciāt certitudinaliter se nunq̄ beatitudinem amissuros. Ita de ratione damnatōis est vt in ipsa molestetur voluntas:sic vt damnati certitudinaliter sciant se nunq̄ beatitudinem adepturos. Secundū quod damnati appetūt est peccati delectatio. Uellent em̄ se non peccasse.⁊ illud est impossibile. Ueruntamē dicit

UVA. BHSC. IyR_227

dñs Bon. di. l. quarti lib. q mala volũtas dicitur duplicit, scz actus ꝛ habitus. Timoꝛ ꝙ seruilis damnatis nõ aufert habitũ malevoluntatis, sed aufert actũ. Iste em̃ nõ vult luxuriari, quia timet puniri de ipa em̃ voluntate habitũ nõ aufert, quia si separaret impunitas vtiq; vellet luxuriari. Sic est intelligendus in damnatis, q doloꝛ penalis aufert aboꝛ volũtate actũ volendi peccare, quia reuera damnati nõ appetũt luxuriari nec dñari propter penas quas ex illis actibus senserunt se incurrisse. Habẽt tñ habitum malevoluntatis per quẽ appeteret peccare si nõ crederent ex hoc puniri. Damnati ergo vellent se nõ peccasse. nõ propter hoc q peccatum eis displiceat, quia iustũ, ꝙ quia displicet eis pena iusta. Et ideo malã habẽt volũtatem hoc volẽdo, ꝛ ideo adhuc viuit in eis volũtas peccandi. Iz doloꝛe penaꝛ impediat ne exeat in actũ suũ. Tertiũ quod damnati appetunt ẽ sui annihilatio. Et circa h varie opinati sunt etiaz magni doctoꝛes, an scz damnati vellent nõ esse. Quidã nãq; dicũt q damnati nõ possunt velle nõ esse: quia hoc non est appetibile nec per accidens nec per se, ꝛ allegãt Augu. in libꝛo de libero arbitrio dicentẽ. Si quis dixerit nõ esse q̃ miserũ esse me mallem: rideo mentiris. Insup ꝛ Xrist. in. ij. de aĩa di. Oia appetunt esse: ꝛ illꝰ causa agũt quicq̃ agũt p̃m naturã. Et idẽ Aug. libꝛo de libero arbitrio. Considera quantũ bonũ est esse: quod et beati ꝛ miseri volunt. Et idẽ. xj. li. de ciui. dei c. xxvij. iqnit. Ita vero vi quadã naturali ipz esse iocũdũ est: vt nõ ob aliud ꝛ hi qui miseri sunt nolint iterire. Et paulo inferiꝰ ait. Quid aialia oĩa etiã irrationalia quibꝰ nõ est datũ ista cogitare: ab ĩmẽsis draconibꝰ vsq; ad exiguos vermiculos. Nõne se esse velle arq; ob hoc interitũ fugere oĩbus quibꝰ possunt motibus indicant? Est adhuc in promptu ratio talis q preelectio supponit electionem. Sed nõ esse nõ est eligibile: quia oĩe eligibile habet apparentiã boni, sed ipm nõ esse non hz apparẽtã boni, qz quod apparet bonum apparet eẽ. ergo tẽ. Alij aũt doctoꝛes vt doctoꝛ subtilis. Richardꝰ de media villa, ꝛ dominꝰ Bonauẽtura dist. li. quarti. dicũt q damnatiꝰ vellent nõ esse: nõ volũtate naturali: quoniam id velle nõ possunt, quia esse in pena melius est q̃ nihil esse: cũ in nihilitate nulla penitus sit bonitas. Et sicut dicit pbs. ij. de generatione. In omnibus in quibus est esse melius est desiderare naturã; loquẽdo de melioritate naturali. Volũt ergo damnati se non esse voluntate deliberatiua. nõ per se: sed per accidẽs. inquãtũ scz ad nõ esse sequit̃ carentia pene quã per se appetunt. Videnti em̃ ex suo esse q̃ nõ possint ꝓsequi delectationẽ nec vtilitatem: nec per suum esse videnti posse acquirere aliquod bonũ. ideo nõ est mirum si tali esse vellent carere vt malis que essendo patiuntur carerent. Nam nõ tm̃ bonũ est per se obiectũ voluntatis: sed etiã carentia mali q̃ uis nõ primo. Quapropter dicitur. v. ethico. c. vi. q in boni ratõe fit minus malum ad magnus malũ. quia minꝰ malũ magis ẽ eligibile maiori. Et ratiõe huius carẽtie mali nõ esse per esse apprehensum potest esse damnatevoluntatis obiectũ. Ex quibus colligimus hãc secũdã opinionẽ sequẽtes q tanta pena dãnati vexantur vt si possibile esset vellent non esse. Et hoc est quod Johãnes dixit Apocal. ix. In diebus illis querẽt homies mortem ꝛ nõ inueniẽt eam: desiderabunt mori ꝛ fugiet mors ab eis. Et Aug. libꝛo de miseria huius mũdi dicit. O mors q̃ dulcis es quibus tam amara fuisti. Te solam desiderant qui te vehementer oderunt. Et si queratur cur deꝰ damnatos esse nõ priuat ꝛ ad nihilũ redigit, respõdet Tho. j. secũde. q. lxxxvij. ar. iiij. i solutõe primi argumẽti q hoc est propter tres causas. Prima est: quia redigi in nihilum eũ qui peccat nõ quenit diuine iustitie: qz repugnat ppetuitati pene que est p̃m diuinã iustitiã. Secũda est: quia esse presupponitur ad meritum ꝛ demeritũ. Tertia ratio est. quia p inordinationẽ peccati esse nõ tollitur vel corrumpitur, ꝛ ideo priuatio esse: nõ potest esse pena debita alicuius culpe. Dicitur tamẽ metaphoꝛice in nihilum redigi. p̃m illud. pbs. Ad nihilum deductus est in cõspectu eius malignus. qz scz spiritualibꝰ bonis priuatur. Unde. ꝛ. j. Coꝛ. xiij. Si charitatem nõ habuero nihil sum.

Q grauissima erit pena damnatoꝝ eo q̃ erunt desperati: nec suffragia ecclie possunt eis pdesse aut cõcari. Caplm. III

Tertia ratio ostendens grauitatẽ pene damnatoꝝ dicitur desperatio. Nam inter tot asperrima mala hoc eis vnum supadditũ adauget ipoꝝ doloꝛem quia videlicet desperati sunt scientes ꝛ experientes nullo ecclesie suffragio eoꝝ penã posse mitigari. Naz si colligerẽt in vnuz omnes lachrymę: omnes oationes: omnia ieiunia: omniaq; pietatis opera quoꝝuncunq; iustoꝝum

UVA. BHSC. IyR_227

qui in hoc mūdo placuerunt deo ⁊ offerētur pro vno damnato: nihil ei prodessent. Et licz quidā canoniste dixerint ꝙ suffragia ecclesie licet nō prosint damnatis quantum ad liberationem a pena: prosunt tamen quātum ad aliquam mitigationem siue alleuiationem. Contra eos est sentētia theologorum, xlv. distin. quarti libri dicētium ꝙ suffragia ecclesie nullo modo prosunt damnatis eo ꝙ sunt extra charitatem: ⁊ cuz nō sint ad vitam ordinati: nec possint beatitudine participare non sūt ex charitate diligendi. Charitas autem ē que facit suffragiū acceptabile. Ob quod suffragia ipsis nihil prosūt. Hec Richardus. Ideo dicitur. xiij. q. ij. c. pro obeuntibus. Pro obeūtibus quippe consuluisse cognosceris si liceat pro eis oblationes offerri. Sancta sic tenet ecclesia vt quisqz pro mortuis vere christianis offerat oblationes: atqz presbyter memoriā eoruz faciat. Et q̄uis omnes peccatis subiaceamus: cōgruit vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat ⁊ intercedat. nō tamē pro impijs q̄uis christiani fuerint: tale quid agere licebit. Hec ibi. Et idem ponitur in. c. Cum marthe, ex̄ de cele, missa. Sz cōtra hanc opinionē inducūt aliqui exemplum Traiani, de quo legitur ī vita beati Gregorij ꝙ cum quodam die ip̄e festinaret ad bellum vidua quedam occurrit ei dicēs. Obsecro vt sanguinē filij mei īnocenter perempti vindicare digneris. Cūqz traianus ꝑ sanus reuertere tur dixisset se vindicare: vidua dixit. Et quis mihi hoc prestabit si tu in prelio mortuus fueris? Traianus respōdit. Ille qui post me imperabit. Cui vidua. Et quid tibi proderit si alter mihi iusticiā fecerit? Traianus dixit: vtiqz nihil. Et vidua. Nōne inquit melius est vt tu mihi iusticiā facias q̄ alteri hanc trāsmittas? Tūc traianus pie cōmotus de equo descēdit: ⁊ vidue iusticiam ministrauit. Fertur nanqz ꝙ dum filius traiani per vrbē equitādo nimis lasciue discurreret: filiuz vidue interemit. ⁊ Traianus filium suum qui hoc fecerat vidue loco filij sui defuncti tradidit, ⁊ magnifice ip̄am dotauit. Dum igitur quadaz vice defūcto traiano Gregorius per forū traiani trāsiret: et eius māsuetudinis recordatus fuisset ad sancti Petri basilicam peruenit et ibidem pro eius errore amarissime fleuit. Tunc sibi diuinitus respōsum est. Ecce petitionem tuam compleui: ⁊ traiano penam eternam peperci. De cetero aūt caue ne pro damnato aliquo preces fundas. Damascenus autem in quodam suo sermone dicit ꝙ Gregorius audiuit vocem eum diuinitus alloquētē Vocem tuam audiui ⁊ traiano veniam do. Patet ergo ex hoc exemplo ꝙ oratio Gregorij profuit traiano damnato. Sed super hoc diuersi diuersa sunt opinati. Aliqui enim dixerūt ꝙ traianus fuit reuocatus ad vitam vbi gratiam cōsecutus est, ⁊ veniam meruit: ⁊ sic gloriam obtinuit. Alij autem dixerūt ꝙ anima traiani nō fuit simplicit̄ a reatu pene eterne absoluta: sed eius pena vsqz ad tempus scz vsqz ad diem iudicij fuit suspensa. Alij autem inquiunt sicut est Johānes diaconus qui vitā beati Gregorij descripsit ꝙ nō legitur orasse sed fleuisse: ⁊ frequēter deus misertus concedit qd̄ homo q̄uis desiderās petere nō presumit. Ideo anima traiani nō fuit ab inferno liberata ⁊ in paradiso reposita. sed tātum ab inferni cruciatibus facta exempta. Potest eñ anima ⁊ in inferno existere. ⁊ inferni cruciatus per dei misericordiā nō sentire. Alioꝝ tamē opinio cōmunior est ⁊ verior. ꝙ traianus ⁊ a pena liberatus ⁊ ad gloriam sit assūptus oratione beati Gregorij. Quod nō est factum ꝑm cōmunem legem. sed ꝑm dispensationem diuine sapiētie. que preuidēs Gregorium oraturum pro traiano nō damnauit ip̄m per diffinitiuam sentētiam. Et ideo non est dicendum ex illo exemplo vno ⁊ singulari ꝙ damnatis per diffinitiuam sentētiaz ecclesie suffragia prosint cū nec in minimo possint fauere. Quinimmo audiendum est salubre documentum ⁊ obseruandum sapientis. Ecclesiastes. ix. Quodcūqz inquit potest manus tua facere, instāter operare. quia nec op⁹ nec ratio nec scientia nec sapientia erunt apd̄ inferos quo tu properas. O igitur dolenda damnatorum pena que mitigari ⁊ adiuuari nullo modo poterit. non proprijs viribus. nō lachrymis. non diuitijs. nō amicorum suffragijs. nō amicoruz potentia. nō deniqz aliqua omniū creaturarum industria. O timenda vindicta dei ad cuius conspectum velut cera ante faciem ignis peccatores eliquescent. O peccatores inebriati dulcedine bonorum huius seculi fugite iram dei. ⁊ nolite pugnare cū oīpotēti deo. qui dānatis vt dictū est tam tremenda cōminatur mala: a quib⁹ nos ip̄e per suā clemētiā liberet, cui est honor ⁊ oīs laus ⁊ gloria ꝑ infinita seculoꝝ secula. Amē.

Sabbato post dñicā in sexagesima de grauitate pene dānatorū ad terrorē incorrigibilium ⁊ obstinatorum. Sermo. XIIII

UVA. BHSC. IyR_227

Ruciabūtur die ac
e nocte in secula seculoꝝ. Apoc.xx.
Cum mente reuoluo quante erunt in inferno angustie reproboꝝ: admirari pluri mū cogor cur tādiu pctōres dissimulant age re pniam. Et certe si de his malis de q̄bus lo quimur: aut nunq̄: aut post longissima spa cia temporꝝ traherent: aliqualē de sua impe nitētia excusationē haberēt. Sed cū tā exqu um velocissimūq̄ sit huꝰ labilis vite tēpus post quod mali incorrigibiles descendunt ad tartara: nescio q̄d ipsi dicere possint. Repre hensibiles quidē sunt ꝓ sua tarditate merito redarguēdi. Et ꝛ in ꝓcedentibus explicaueri mus multa q̄ duras mētes domare sufficiūt tñ adhuc de granitate pene dānatorū nōnul la occurrūt ꝓsiderāda: quoꝝ cōsideratione di ligenti mollianf ptinaces mentes abstinato rum peccatoꝝ. Dicemus ergo q̄ grauissi ma est ꝛ satis acerba pena damnatoꝝ adhuc triplici ratione.

Prima dicif combustio.
Secūda dicif supatio.
Tertia ōr priuatio.

Qualiter dānati patiunf acerbissimā pe nā ꝓpter ignē inferni. ꝛ de illius ignis terri bilissimis coditionibus. Capm. I

Prima rō qua oñdif grauitas pene
p damnatoꝝ ōr cōbustio. Tradē nan q̄ dānati miseri eternis ignibꝰ cōbu rendi. Et hoc colligif ex scripturis sacris. Un de Job.xx.ōr. Deuorabit eos ignis q̄ ñ succē dif. Et Judith vlti. Dabit ignē et vermes in carnes eoꝝ. Et Ybac.ij. Laborabunt ppli in multo igne. Et Esa. vlti. Vermis eoꝝ nō mo riet: ꝛ ignis eoꝝ nō extinguef. Et Dauid in ps.x. Pluet super pctōres laqueos ignis. Et Ezech.xxij. In igne ire mee cōsumpsi eos. Et Apoca.xviij. In vna die venient plage eius mors: ꝛ luctus: ꝛ fames ꝛ igni comburef. Et Apo.xx. Qui nō est inuētus in libro vite scri ptus: missus est in stagnū ignis. ꝛ Mat.xij. Et ibūt angeli ꝛ sepabūt malos de medio iu storꝝ: ꝛ mittēt eos in caminū ignis. ꝛ Matt. vij. Omnis arbor q̄ nō facit fructū bonū exci defˢ: ꝛ in ignē mittef. ꝛ Mat.xviij. Bonū est tibi vnū oculū habētē in vitaꝫ itrare q̄ duos oculos habētē mitti in gehennam ignis. Et Matt.x. Cum timete q̄ hz ptātem aiam ꝛ cor pus pdere in gehennam. Et Matth.xxv. Ite maledicti in ignem eternum. Querūtur de hoc igne dubitatur circa tria.

Primo circa veritatē.
Scōo circa potestatem.
Tertio circa qualitatem

Prio ꝺtigit dubitare de inferni igne circa vitatē. An. ſ. sit ignis verus habēs formā et naturā ꝛ speciem ignis. Et videt Ric. in. liij. sniarum q̄ quoꝝdā opinio fuit q̄ ille ignis nō sit corporeus: ꝛ ß est quedā spūalis pena: q̄ ppter suū acumen metaphorice ōr ignis: ꝛ qa vt ipsi dicūt. Cū diuina potētia reprobos pos sit cruciare sufficiēter spūali pena: supfluum fuisset in inferno ponere corporeum ignem Et ad hoc adducunt illud. Luc.xvj. de diuite qui dicebat linguam suā cruciari in hac flam ma. Cum ēm constet aiam illius diuitis lin guā corporalem: nō habuisse videf q̄ sicut scri ptura ibi de lingua loquitur metaphorice ali quid spūale vocans linguā: ita aliquam penā spūalem metaphorice vocet ignem. Sed opt nio ista falsa est ꝛ contra scripturam que di stinguit inter ignem ꝛ damnatoꝝ penā spi ritualē: que vocaf nomine vermis. Uñ Eccli vij. Vindicta carnis impij ignis et vermis. Ideo cōter doctores omes concludūt. xliij. di. quarti. q̄ in inferno est ignis corporeus a principio mundi cū alijs creaturis productꝰ ꝛ ordinatus ad reprobos cruciandus. Et hoc asserit Augu. in lib. de mirabilibus sacre scri pture. Et idē in li. xxj. de ci. dei. ca. x. ait. Ge henna illa qō etiā stagnū ignis ꝛ sulphuris di ctū est corpeꝰ ignis erit. Cui ꝓsonat illō Ba. in. liij. dial. li. d. Ignē gehēne corpeū eē ñ ābi go. Et ꝑm theologos. ignis ille ꝓtū ad illud qō i eo ē ō essentia ignis est eiusd ē spēi cū ig ne elemētali: q̄ sicut ois aqua omni aq̄ est ea dē spē ꝑm pbm. i. To. ita ois ignis omi igni est idem specie. Diuersificaf tñ quo ad dispo sitionē ꝛ opationem: q̄ sibi cōpetit alicui actō que igni elemētali nō cōuenit. Nam ignis i aliena materia multū diuersificaf in opatio nibus suis ꝑm exigētiā dispositionis materie Quod apte patet in fulgure. vbi ignis respe ctū habet ad diuersas materias: ꝑm diuersi tatē celestis influētie in materia incorporate. Unde aliquādo nō ledit materiam mollem ꝛ dissoluit duram: ꝛ ecōuerso. quandoq̄ calefa cit ꝛ nō cōburit ꝛ ecōuerso. Aliqui tamē opi nanf q̄ in inferno sit ignis in materia pro pria. quāuis ibi non luceat nisi ad modicum ꝛ satis imperfecte. Ptz ergo q̄ in inferno ve rus est ignis ad maloꝝ cruciatū dispositꝰ ꝛ de putatus. Secūdo cōtingit dubitare de igne i ferni circa potestatem, Utrum scilicet possit

UVA. BHSC. IyR_227

incorporeos angelos ⁊ spūs separatos crucia re. Et ad istam qōnem multi multipliciter re sponderūt. Nam quidam dixerunt spūs sepa ratos igne nō affligi nisi per priuationē boni desiderati. Ex qua priuatione tanq̄ quodam malo presenti in eis vehemēs tristicia genera tur. Et hec fuit opīo Algazelis. vj. li. phisico rū. Sed cōtra hanc sunt dicta sctōꝝ di. spūs īcorporeos posse pena corpalis ignis ffligi: sicut apte di. Grego. in. iiij. li. dial'. Et Augu. xxj. li. de ci. dei. c. x. Ideo alij dicūt spūs sepa tos cruciari igne corporeo inq̄tū vident ipm p̄paratum ad hoc vt eo cruciētur in corpori bus suis. sicut latro suspēdēdus patibulo ipꝫ videndo cruciat' anteq̄ suspēdatur in eo. Et hec opinio nō sufficit: q̄a nullo modo potest ad angelos malos applicari: qui tamen illo igne in perpetuū cruciabuntur. Quidā autez alij dicūt q̄ cruciabuntur igne corporeo inq̄ tum eoꝝ intelectui imprimetur superexcellēs illius ignis similitudo. Sed hoc dictum defi cit: q̄a ꝟm pb̄m. iij. de anima. Non sic excellen tia intelligibilis ledit intellectum sicut excellē tia sensibilis ledit sensuꝫ: q̄a post excellēs sen sibile sensus impeditur in sentiēdo: sed intelle ctus post excellēs intelligibile nō minus itel ligit infima: sed magis: quia sensus app̄hen dit ꝑ organū corporeum: intellect⁹ autem nō Nōnulli insup tenēt q̄ spiritus sepati igne corporeo cruciētur uō inq̄tum ipsum appre hēdūt apprehensione simplici: sed cum firma estimatione q̄ est cōtrarius sue nature q̄uis estimatio falsa sit. Unde Auicen. ix. meth. lo quens de disposione animarum corporibus separatarū dicit sic. Anime male vidēt penaꝫ quā imaginauerūt in hoc mūdo ⁊ affligūtur in ea Forma enim imaginata nō est debilior sensibili sed est maior impressiōe ⁊ claritate: sicut videmus in somnijs. Fortasse em̄ som niarum maius est ꝑ modulo suo q̄ sensibile tūc q̄to magis illud qd̄ est in alio seculo est fortius q̄ quod est in somnijs ꝓpter paucita tē impediētiū ⁊ expeditiōem anime ⁊ clarita tē recipiētis. Sed hec opinio incōueniēs vide tur. q̄a ꝟm hoc spūs n̄ paterētur ab igne cor poreo: sed a sua falsa estimatiōe. Preterea nō videtur ꝓbabile q̄ demones qui subtilitate i genij vigēt. illum ignē estimarēt sue nature cōtrariū ⁊ lesium nisi ita esset in re. Alij ad huc dicūt q̄ spiritus patiūtur ab igne corpo reo nō per virtutem illius ignis absolute sed inq̄tum est istrumētum diuīe iusticie. Uide mus em̄ res multas habere actiōes in virtu te principalis agentis que eis nō compete rent absolute. Uerbi gratia. calor naturalis in virtute anime conuertit nutrimentum in carnem. Lumen solare a luna receptum ⁊ cū virtute lune ab eo diriuatum in virtute lune generat humiditatē. ⁊ fantasma in virtute lu minis intellect⁹ agētis monet itellectū possi bilē. Corpora celestia cum inanimata sint: ta mē in virtute intelligētiarum modicū gene rāt in his inferioribus vitā. vt ptꝫ in genera tis per putrefactionem. Securis in virtute motoris scīdit arborē. Tenēdo ergo q̄ ignis affligat spūs inq̄tum est instrumētū diuine iusticie adhuc ꝑquirendū est magis in specia li. perquē modū dicūt aliqui q̄ supernaturali ter imp̄ssa est igni infernali quedā specialis virtus per quā spūs affligit naturali virtute ignis ad hoc nō cooperante nec disponēte: qꝛ vt dicūt nō est possibile vt aliqua virtus na turalis cooperet' in supernaturali actiōe: cū per se ad eā nullo modo. nec complete nec in cōplete possit attingere. Pro tanto ergo ille ignis affligere dicit' spūs q̄a supernaturalis virtus exn̄s in eo sicut in subiecto illos affli git: sicut aliqua substātia supernaturaliter de albata posset dici visum disgregare. Sed hec opinio in tribus deficit. Unū est q̄ ꝟm eam ignis nō affligit illos spūs vt instr̄m qꝛ opꝫ q̄ i instr̄o sit aliq̄ naturalis aptitudo ad illaꝫ actionē ad quā applicat' a virtute motoris vt pꝫ in securi respectu actus scindēdi ⁊ i malleo respectu actus cōterendi. Aliō est qꝛ nō vide tur ꝓbabile virtutē spūalē esse immediate in re corporali sicut in subiecto. ita vt sit ibi ma nēs ⁊ nō in fieri sicut ponit opinio predicta. Tertiū est q̄ videmus naturale lumē rōnis per qd̄ solū intellectus nullo modo pōt attin gere ad visionē dei. cooperari cū lumīe glorie ad illam visionē. Uerūtn̄ q̄a in actione super naturali que a deo nō est mediante finita virtu te: sed tm̄modo īmediate: vt creare nō p̄t coo perari virtus supnaturalis. Idcirco di. Ric. q̄ ignis infernalis nō obstāte q̄ sit corpore⁹ spūs separatos affligit inq̄tum est diuine iu sticie instrumētum: eos affligit afflictione ad quā disponit naturalis virtus illi⁹ ignis nec tn̄ qualemcūqꝫ afflictionē pōt causare in illis spiritibus nisi in virtute īcreate iusticie prin cipaliter illos spūs puniētis: mouētis ⁊ diri gētis illū ignē ad illoꝝ spirituū cruciatū. In illo em̄ igne est nālis aptitudo vt eius spēs re cipiat' i itellectu spūs sepati. ꝟ q̄ per talē mo dū i illo itellectu imp̄mat' ⁊ vehemētia tal' q̄

UVA. BHSC. IyR_227

ita ad se reuocat seu conuertit intentionē ipius
spūs q̄ p hoc ita notabiliter impediat in illa lau-
rerū ꝓsideratione ꝺ̄ suā volūtatē t q̄ tale im-
pedimētuz sit sibi ꝑ graui onere: hoc est p vir-
tutē iusticie indite. In illo etiā igne est natu-
ralis aptitudo vt in ipo sit spūs separatus sicut
in loco diffinitiue, Sed q̄ spūs separatū deti
neat ꝑtra suā voluntatē hoc ē ꝓuenit in vir-
tute iusticie idite. Illa aūt inuoluntaria deten
tio ē ipi reprobo spiritui inexplicabilis crucia
tus q̄uis etiam ille ignis sua virtute natura
li tm̄ nō posset in spū separato causare dispo-
sitionē repugnātē illi dispositioni que conue-
nit esse spūs ꝺm debitū statū sue nature: tm̄ in
eius causatōe coopatur virtute idite iusticie.
In q̄tum est instrm̄ eius, Et appēsione aūt
ꝓdicte dispōnis que ꝺna est bono statui natu
re: generatur in ipo reprobo spiritu cruciatus
exprimētalis, Unde Greg. iij. dial. di. q̄ alia
nō solum videndo: sed etiā experiēdo incēdiū
patitur. Per petm̄ autē in spū est dispositio vt
igni infernali modo ꝓdicto in patiēdo subda
tur. Et sic ptz q̄ deo volēte poterit ignis affli
gere spūs separatos. Tertio ꝓtingit dubi-
tare de igne iferni circa qualitatē seu ꝓpetui
tatē. Utr̄ scz erit q̄ post generalē resurrectōz
corpa dānatoz in illo igne ꝓpetuo patiētur,
t nec ignis deficiet. nec corpa illa ꝓsumētur.
Et licz possint multa dici: tm̄ principalis rō ē
ordo diuine iusticie. Ut enī inq̄t Ric. ille or
do exigit illa corpa in eternis supplicijs fore
pmansura. t ideo assistētē influētia de gene
rali: ad hoc vt ignis ille infernalis illa corpa
fortiter calefaciat t affligat: nō adest tm̄ ad ꝺ
vt ꝓsumat. Sicut aūt creatura nō pōt mane
re in esse suo: nisi in suppposita influentia dei
gñali ꝺm q̄ dicit Aug. iij. sup Gen̄. ad lram
t ꝓmētatoz: sup ꝑma ꝓpositōe de causis: sic
dico q̄ actōez suā hr̄e nō pōt. nisi illa influētia
gñali assistēte: sicut patuit in passiōe ihu xp̄i
q̄n fuerūt tenebre supvniuersam terrā: nō su-
per terrā iudeoz tm̄ vt aliq̄ senserūt t male.
Eclypsis aūt solis per vniuersum orbem nō
potuisset esse p solā interpositōez lune. vn̄ cū
interpositōe lune fuit alia cā. s. qz influentia
gñalis cāe ꝑme tūc nō affuit soli ad irradian
dū. Et sicut hec influentia adesse pōt ad hoc vt
res sit t nō opet: ita aliq̄n adest ad hoc vt crea
tura habeat vnā sui actōez: t nō aliā. Et hec
est principalis rō q̄re ignis infernalis calefa-
ciat dānatoz corpa t affligat: nec tm̄ cōsumet
hec Ric. Aug. ho. xxj. li. de ciui. dei. oēs hmōi
opatōes ignis infernalis attribuit volūtati
t potētie dei a quo sunt de nihilo in esse cūcta
ꝓducta diuersiq̄z nature sue ꝓpriet atibus t
legib⁹ regulata. Un̄. c. ij. ciusdē li. ait. Osten-
dā vn̄ quincunq̄ incredituli posse humana corpa
aiata atq̄z viuētia nō soluz nūq̄ morte dissol
uiri in eternoz quoq̄ ignē durare tormētis
Nolūt em̄. hoc ad oiportētis nos referre potē
tiā: ꝙ aliq̄ exēplo ꝙsuaderi sibi flagitāt. Qui
bus si rndebimus esse aialia ꝓfecto corrupti
bilia qz mortalia: que tm̄ in medijs ignibus viu
uant. nō nullū etiā genus vermiū in calidarū
aquaz scaturigine reperiri. quarū feruorem ne
mo impune ꝓtractar. Illos autē nō soluz fine
ylla sui lesiōe ibi esse: ꝙ ex eē nō posse. aut no-
lūt credere si ostēdere nō valem⁹: aut si value
rimus suis oculis demōstrare res ipsas: siue
p testes idoneos edocere: nō satis hoc esse ad
exemplū rei de qua questio est. eadē infidelita
te ꝺt endēt. Quia hec animalia nec semper vi-
uunt: t in illis feruorib⁹ siue doloribus viuūt
sue quippe nature ꝓuenientibus vegetātur il-
lis: nō cruciātur elemētis quasi nō icredibili
us sit vegetari q̄ cruciari talibus rebus, Mi-
rabile est em̄ dolere in ignibus t tm̄ viuere. ꝙ
mirabilius viuere in ignib⁹ nec dolere. Si aūt
hoc credit. cur nō t illud. t. iiij. c. dicti li. idem
ait, Quid adhuc a nobis rerū poscunt exem-
pla quib⁹ doceamus nō esse icredibili ev hoim
corpora sempiterno supplicio punitorum t in
igne aiam nō amittāt. t sine detrimēto arde
ant: t sine interitu doleāt. Habebit em̄ tunc
ista carnis substātia q̄litatē suā ab illo inditā
qui tā miras t varias tot rebus indidit quas
videmus: vt eas qz multe sunt nō miremur.
Nā sicut scripserūt qui naturas aialium curi
osius indagarūt, Salamandra in ignibus viu-
uit. Et quida nobilissimi ficilie montes qui tā
ta tpis diuturnitate ac vetustate vsq̄z nunc
ac deinceps flammis estuant: atq̄z integri p-
seuerāt: satis idonei testes sunt nō omne q̄
ardet absumit: t omīno idicāt nō omne quod
dolere pōt posse etiam mori. Quis em̄ nisi de
us creator oiz dedit carni pauonis mortui ne
putresceret. Quod cū auditu incredibile vide-
ref: euenit vt apud carthaginem cocta nobis
apponeref hec auis. de cuius pectore pulpaz
q̄tum visum est decerptum seruari iussimus
Quod post dierū tantum spaciū q̄to alia ca-
ro quecūq̄ cocta putresceret. platum atq̄z ob-
latum nihil nostrū offendit olfactum. Iteq̄z
repositum est post dies amplius q̄ triginta:
idem quod erat inuētum est. Idemq̄z post an
num, nisi q̄ aliquātulum corpulētie siccio. in

UVA. BHSC. IyR_227

ꝛ cōtractionis fuit. Quis palee dedit vel tam frigidā vim vt obrutas niues seruet, vel tas feruidā vt poma immatura maturet? De ipō igne mira quis explicet? quo quecq; adusta ni gresciū cū ipe sit lucidus, ꝛ pene oia que ambit ꝛ lābit coloze pulcherrim⁹? decolozat, atq; ex pruna fulgida carbonem tererrimū reddit Necq; id quasi regulariter diffinitū est. Nā eō trario lapides igne candēte decocti ꝛ ipi fiūt candidi. ꝛ q̄uis magis ille rubeat illi albido coloze nitescant. cōgruit ħ illi luci quod album est sicut nigrū tenebris. Cū itaq; ignis i lignis ardeat vt lapides coquat, contrarios habet nō in ꝓtrarijs reb⁹ effect⁹. Et si eñ lapides ꝛ ligna diuersa sint ꝓtraria: tñ nō sunt sicut albū ꝛ nigrū: quoꝝ vnū in lapidib⁹ alterū facit in lignis, clarus illos clarificās: hec obscurans cū in illis deficeret nisi in istis vigueret. Quid i n carbonib⁹? Nōne mirāda res ē ꝛ tāta infirmitas vt ictu leuissimo frangantur: pressu facillimo cōteranf: ꝛ tanta firmitas vt nullo humore corrumpanf. nulla eta tevincanf: vsq; adeo vt eos substernere soleant q̄ limites figunt. ad cōuincendū litigatorez q̄squis post q̄libet tpa extiterit: fixūq; lepidē limitē nō esse ꝓtenderit? Quis eos in terra humida infossos vbi ligna putrescerēt. tādiu durare; incorruptibiliter posse: nisi rerū ille corruptor ignis ꝑficiat. Jntueamur etiā miraculū calcis: excepto eo de quo iam satis dixim⁹: q̄ igne candescat quo alia tetra redunf. etiā occultissime ab igne ignē concipit. eūq; tam gleba tangētib⁹ frigida sit igne tas latenter seruat vt nulli nostro sensui prorsus appareat. si ꝑpert⁹ experimēto etiam duz nō apparet sciaf esse sopit⁹ ꝓpter quod eam vinam calcē loq̄mur: velut ipe ignis latēs anima sit inuisibilis visibilis corpis. Jam ħo q̄ mirū est q̄ cū extinguif tūc accendif. Ut eñ occulto igne careat aq̄ ei infundif aqua ve ꝓfundif: ꝛ cū ante sit frigida, inde feruescit vnde feruētia cuncta frigescūt. Velut expirante ergo illa gleba discedēs ignis qui latebat apparet, ac deinde tanq̄ mortua sic frigida est: vt adiecta vnda nō sit arsura: ꝛ quam calcez vocabamus viuā vocemus extinctam. Quid est quod huic miraculo addi posse videatur? ꝛ tamē additur. Nam si non adhibeas aquā sed oleum, quod magis fomes est ignis: nulla ei⁹ perfusione vel infusione feruescit, Hoc miraculū si de aliquo iudico lapide legerem⁹ siue audiremus ꝛ in nostrū experimentum venire nō posset: ꝓfecto q̄ut mendacium putaremus, aut certe granditer mirarem⁹. Quarum vero rerum ante nostros oculos quotidiana documenta versantur: nō genere minus mirabili: si ipa assiduitate vilescunt. ita vt ex ipa india que remota est pene orbis a nobis desiderimus nōnulla mirari: que ad nos potuerunt miranda perduci. Adamantē lapidem multi apud nos habent: ꝛ maxime aurifices insignitoresq; gēmarū, qui lapis nec ferro nec igne nec alia vi illa perhibetur ꝓtereq̄ hirci no sanguine vinci. Sed qui eum habent atq; nouerūt nunquid ita mirantur vt hi quibus primum eius ostenditur potentia? Quibus aūt nō ostenditur fortasse non credunt. aut si credūt inexperta mirantur, ꝛ si ꝓrigerit experiri adhuc quidem mirantur insolita. Sz assiduitas experiendi paulatim subtrahit admirationis incitamentū. Magnetē lapidez nouimus; mirabile ferri esse raptorem, quod cū primū vidi vehementer inhorrui. Quippe cernebā a lapide ferreū anulū rapruz atq; suspensum. Deinde cū tanq̄ ferro qō rapuerat vim dedisset suā cōmunēq; fecisset, idē quoq; anulus amotus est alteri eūq; suspendit atq; vti ille prior lapidi sic alter anul⁹ prioti anulo coherebat. accessit illi eodēq; mō tertius, accessit ꝛ quartus. iāq; sibi ꝓmutua cōnexis circulis nō implicatoꝝ, intrinsecus. sed extrinsec⁹ adherentiū quasi catena pependerat anuloꝝ Quis istam vim lapidis nō stuperet que illi nō solum inerat. verūetiam per tot suspensa transibat ꝛ inuisibilibus ea vinculis subligabat. Sed multo est mirabilius quod a fratre ꝛ coepo meo Severo Alexandrino de isto lapide cognoui. Seꝑm nāq; vidisse narrauit, quēadmodū Bathanus quondā comes africe cū apud eū quiuaretur epūs eundē ptulerit lapidē. ꝛ tenuerit sub argento ferrūq; sup argentū posuerit, deinde sicut subter mouebat manū qua lapidē tenebat. ita ferr⁹ desup⁹ mouebatur. atq; argento medio nihilq; patiēte concitatissimo cursu ꝛ recursu infra lapis ab homine supra ferrū rapiebatur a lapide. Dixi quod ꝛ ipe ꝓspexi. dixi quod ab illo audiui cui tanq̄ ipe viderim credidi. Quid etiaz de isto magnete legerim dicaz. Quādo iuxta eū ponitur adamas nō rapit ferrum ꝛ si tam rapuerat, vt ei appropinquauerit, mox remittit. Jndia mittit hos lapides. Sed etsi eos iā cognitos nos desistim⁹ admirari q̄tomaq; illi a q̄b⁹ veniūt. Et c. v. idē ait Agrigētinūs ille salē phibēt cū fuerit admot⁹ igni velut i. qua fluescere, cū vero ipi aq̄ adiūgif velut i

UVA. BHSC. IyR_227

ſigne crepitare Apud garamātes q̄dam fonitē eſſe tam frigidū diebus vt nō bibatur tā feruidum noctibus vt nō tangat. In Epiro aliū fontē in quo faces vt in ceteris extinguuntur accenſe ſi nō vt in ceteris accendunt extincte. Al'beſton arcadie lapidē ꝓpterea ſic vocari q̄ accēſus ſemel iam nō poſſit extingui lignum cuiuſdā ficus egyptie non vt ligna cetera in aquis natare ſi mergi. t q̄ nō eſt mirabilius cū in imo aliquādiu fuerit. inde ad aque ſuperficiem rurſus emergere quādo madefactuz debuit humoris pondere ꝓgrauari. hec Auguſt. Que verba ob ſui plixitatē nō ſunt ītextual'r recitāda: ſ tm vulgariter. Ex q̄bus manudu cimur q̄ oīpotentia dei cui⁹ virtute facta ſūt oīa t mouenť. dānatos in inferno eťnis ignibus faciet cruciari. O q̄ vrēs. o q̄ ardens o dehicz q̄ laboriosa'eſt illa flāma in qua miſeri lugebūt: clamabūt: ſuſpirabūt. t nō exaudiēť O ſi poſſibile eſſet vt aures ad os ponere mus inferni: audiremus ꝓfecto diuite epulonem: immo ſecū oēs auaros omnes ſuppoſitōes luxuriosos. oēs deniqz pctōres clamoribus vocabus lamētates latqz dicētes. Heu heu q̄ ardēs eſt iſta flāma. Quis dabit nobis ad refrigeriū guttellā aque. Quis nos liberabit a cruciatibus gehēne. Quis nos ꝑſolabit in tot merorib⁹. Et vbi ſť amici vbi benſuoli vbi diuitie vbi ꝛtus vbi potētia. O vita nra plena oi dolore oiqz angustia ovita deſtituta oi auxilio oiqz ſolatio. Credite credite o incorrigibiles pctores. Non ꝑcet vobis iuſticia dei niſi pcta depoſueritis quāmo vos ꝑniciet igne eternum. O q̄d erit eſſe in igne illo quādo ad modicū ſuſtineri nō poteſt coctura candele. Et vt Eſa. xxxiij. dicit. Quis poterit habitare de vobis cū igne deuorāte: aut q̄s habitabit ex vobis cū ardoribus ſempiternis.

Qualr pena dānatoz ſupat oēm aliā penam ſeu purgatoriaz ſeu pñtem que in hac vita haberi poteſt. Caplm II

Ecūda ratio qua oſtēdit grauitas pene damnatorum dicitur ſuperatio. ſuperat enī oēm aliaz penam. Quod vt melius intelligatur triplex pena eſt diſtinguenda.

Prima eſt pena mūdi.
Scōa pena purgatorii.
Tertia eſt pena inferni.

Prima pena eſt mūdi q̄ in hac vita ſentit Et ſi multiplex ſit vt experientia docet. tamen terribilis ſunt illa quā ꝓpō ſcti ſuſtinuerūt de q̄bus ꝛr Deu. xj. Audibria t ybera exprti ſunt inſup t vincla t carceres. Lapidati ſūt ſecti ſunt: tētati ſunt: in occiſione gladij mortui ſunt. Circūierūt in melotis: t in pellib⁹ ca prinis: egētes: angustiati: afflicti. Quiſnā explicet q̄t tormētoz gña exp̄ſierūt tyrāni q̄b⁹ cruciari mādabant martyres ſanctos. Quis enarrare ſufficiat: quot diſciplinis: ieiunijs: t oīonibus: carnē ſuam amici dei crucifixerunt cū vitijs. Et tm oīa iſta mima ſunt t q̄ſi nihil in cōparatiōe pene dānatoz. Jō Greg. in. iij. moral'. li. ait. Ecce aūt dū beati Job vulnera cruciatuſq̄ cōſidero: repēte mentis oculos ad Jobem deduco: t nō ſine grauiſſima admiratiōe ppendo: q̄ ille ꝑpheticſpū intra matris vtez repletus atq̄ vt ita dixerim ante q̄ naſceref renat⁹. Ille amicus ſpōſi: ille q̄ inter natos mulierū maior nemo ſurrexit. Ille ſicut ꝑba t pluſq̄ ꝑba ab iniq̄s in carcere mittit t ꝑ puelle ſaltu capite trūcat: t vir tantei ſobrietatis ꝑ riſu turpiū moriť. Nunq̄d credimus aliq̄d fuiſſe in eī vitaliq̄ illa ſic deſpecta mors tegeret. Sed q̄ ille vl in cibo peccauit q̄ locuſtas ſol ūmodo t mel ſilueſtre comedit. Quid deo vl ō q̄litate ſui tegmis deliq̄t: q̄ carnelox pilis corpus opuit. Quid de cōuerſatione ſua offendere potuit q̄ de heremo nō receſſit. Quid illū loq̄citatis reatus polluit qui diſiūctus löge ab hoibus fuit. Q̄ illū vel filetū culpa attigit q̄ ad ſe veniētes tā vehemēť increpauit dicēs. Benimina viperarū q̄s docebit vos fugere ab vētura ira. Quid eſt ergo q̄ Job dei teſtimonio pferť: t tm plagis vſq̄ ſterq̄linū ſternit. Quid eſt q̄ Jobes dei voce laudaf: t tm ꝑ temulēt̄ yhis in ſaltatōis pcemiū moriť. Quid eſt q̄ oēs de⁹ ſic vehemēť in b ſcło deſpicit q̄s ſic ſublimiter añ ſcła eleg it niſi hoc q̄ pietati fidelitū patet: q̄m idcirco ſic eos p̄mit in infimis quos videt q̄ō remuneret in ſūmis. Hinc ergo vnuſquiſq̄ colligat q̄d illi paſſuri ſint: quos reprobat ſi hic ſic cruciat quos amat. Aut q̄ō ferienť qui iudicio arguēdi ſunt. ſi ſic eoz vita p̄mit qui ipo iudice teſte laudanť. hec ille. Et ad idē eſt illud Piero. ad Palmachiū t Occeanum. d. Job ſanctus in tētatione ad gliam ſuā deuotus ſic in ſuo dolore clamabat. Quid ꝑdeſt i tormento meo lux. Ut quid mihi iuncta ſunt genua: Ut quid vbera ſucci: Cur nō in vētre matris mortuus ſum t mox vt de vtero exiui nō ꝑtimus obij. Sic hoc dei amicus dicebat in lumine: quid ab inimicis eius dicēť in tenebris. Si ille dolet genua ſibi fuiſſe cōiuncta, cuius pedes in dei timore ſemp cucurre

UVA. BHSC. IyR_227

rūt ⁊ quid dicturus est cuius nunc̄ in ꝓfitate steterūt. Si ille lugemiscit quē febris, vrebat quid dicturus est quē gehēna ꝓsumet. Displicet ⁊ illi q̄ natus ex vtero vixit: qui bñ vixit: q̄ illū vermis moriturus edebat: quid faciēt quos ignis et̄nus ⁊ ꝓnis nunc̄ moriturus expectat. Scōa est pena purgatorij de q̄ suo loco dicemus. Tertia est pena inferni cui omnis alia pena tam mūdi q̄ purgatorij nō est comparabilis.

Q̄ grauis erit dānatoꝝ pena ꝓpter carentiā visiōis diuie ⁊ de differētia pene sensus ⁊ pene dāni. Capl'm III

Ertia rō qua ondit grauitas pene dā
t natoꝝ ōr ꝑtim ratio. Ꝑtim abūtur fidē dānati in eternū visione dei. Et vt dicit Ric. vl. di. xiij. li. Inter penas dāni carētia visionis dei est maxima: ⁊ tristitia causata ex illa carentia apprehensa vt ꝓuenies ex actuali malitia ꝓprie volūtatis est maxima inter penas sensus: q̄ cuis damnati nō appetant videre deū ꝓpter amorē sue bonitatis: tñ vehemētissime illud appetūt ꝓpter desiderium ꝓprie delectatiōis: eo q̄ credere firmiter cōpellūtur ex illa visiōe maximā delectatiōem i videte causari. Carētia em̄ visiōis illi⁹ apprehēsa vt ex actuali malitia ꝓprie volūtatis ꝓ nenies, maioꝝ est pena q̄ pena sensus. In pueritis tñ mitioꝝ est pena dāni: q̄ ipam apphēdūt nō esse in eis causatā ex actuali malitia sue ꝓprie volūtatis. Procurēt g̃ pctōres dū ꝛps ⁊ facultas daf ad verā redire pniam q̄m vt tactū est in p̄cedētibus irrepabilis erit inferni tactura in quo nō semel sufficit introisse Semel q̄ppe dānat malos de⁹, semel sniam irreuocabilē ꝓfert. Q̄ q̄ amara erit illa dies imo illa hora q̄n peccatrix aia frenū hoc coꝛpus ꝛeliquēs pītabif etiā inuita ⁊ nolēs coram maiestate summi dei: suscipietq̄ punitionem ⁊ penam delictoꝝ suoꝝ, Ideo dico q̄ nō est expectāda: sed potius timenda dies illa. Ergo cōuertimini pctōres ⁊ agite pniaꝝ vt deus misereaf vr̄i qui est bñdictus in secula seculoꝝ. Amen.

Dñica in q̄nquagesima de potētia dei ꝓp quam humiliatari debēt pctōres coꝛda vt ad penitentiam redeā. Sermo XV

Onis plebs vt vi
o dit dedit laudē deo. Habentur hec ꝓba Lu. xviij. ⁊ in euāgelio p̄ns dñice. Ex miraculo ceci illūinati p xp̄z ō quo Za. mem̄it in euāgelio hodierno cōmoti fuere vniuersi q̄ rem tam grādez viderūt magnificare oꝑorētem deū cuius solius virtute cecus ille potuit illūinari. Clamat inq̄t euāgelista. Jesu fili dō miſere mei. Et advocē xpi, d. sibi. Respice fides tua te saluū fecit: subito videndi bñficiū obtinuit ⁊ accepit. Necq̄ aliavis q̄ increata dīnalis talē potuisset effectū producere. Ideo admirātes illi q̄ ꝑ inspexerūt deum extollēdo laudabāt. Nos vero qui nō solum ꝑ vnū: ſ tot dei miracula ⁊ videm⁹ ⁊ audim⁹ magis ac magis laudib⁹ ei⁹ debem⁹ ifistere. Ad vtiq̄ plene exoluim⁹ cū ob ei⁹ reuerētiā timoꝛē ꝓter ⁊ amoꝛē pctā relinq̄mus ꝛtutib⁹ inhereādo. Et q̄n ad id faciendū satis efficax est ꝓsideratio altissime potētie dei. id circo in pūri ꝓmone de illa erim⁹ tractaturi: quaten⁹ illā cōemoꝛātes ad pniam reuertamur. ⁊ coꝛde cōpūcti cū plebe ꝓter collandemus imoꝛtalē deum. De cuius potentia tria mysteria p̄cipalia ponimus cōtemplēda.

Primum ōr vniuersalitas.

Secūdū qualitas.

Tertium claritas.

Q̄ deus possit nō solū oē possibile fieri etiā oñe impossibile agēti creato dūmodo illud nō dicat impfectionē. Capl'm. I

Rimū mysteriū ꝓpladū de potētia
p dei ōr vniuſalitas. In q̄ disputādū ē vtr̄ de⁹ sit oꝑs. Et ꝓ pte vera ⁊ affirmatiua est cōfessio fidei. Nā in vtroq̄ sym bolo patrū, ſ. ⁊ apſoꝝ deū oꝑotētē decatam⁹ ⁊ hoc colligit ex vtriusq̄ testi pagina. Unde Ben. xvij. dixit deus ad abraā, Ego dūs oꝑs ambula coꝛa me. Et Ben. xxxv. dixit xus ad iacob, Ego de⁹ oꝑs creſce ⁊ multiplicare. Et Ben. xlij. quia iacob remisit filios in egyptū ait. Deus meus oꝑs faciat eum vobis placabilem. Et Exo. xv. Omnipotēs nomen eius. Et Thobie. xiij. nō est alius deus omnipotēs ꝓter eum. Et Judith. xvj. Deus omnipotēs tradidit holofernē in manu femine ⁊ confudit eum, Et Job. xiij. ad oꝑotentem loquar ⁊ disputare cum deo cupio. Et. xxiij. Deus emolliuit coꝛ meū ⁊ omnipotens cōturbauit me. Et Hester. xiij. Mardocheus oꝛās dixit ad deū. Domine rex oꝑotēs in ditione tua cūcta sūt posita: ⁊ nō est qui tue possit resistere voluntati, ⁊ sapiens Eccli. primo. Unus est altissimus creatoꝛ oīm oꝑs ⁊ rex potēs metuēdus nimis. ⁊ Apo. j. Ego sum alpha ⁊ omega p̄incipium ⁊ finis, dicit dominus deus qui est ⁊ qui erat: ⁊ qui venturus est omnipotens. Et Apocalypsis, iiij. Clamabant quattuoꝛ ani

UVA. BHSC. IyR_227

malia. Sctūs sctūs sctūs dñs deꝰ omps. Et Apoc. xv. Magna ⁊ mirabilia sunt opa tua deꝰ omps, Et. xvj. Audiui alterū angelū dicē tem. Etiā dñe deꝰ omps vera ⁊ iusta sunt iudicia tua. Sꝫ ꝓ hāc ꝓitatē instari pōt tripl'r.

Primo qꝫ deus nō potest omne possibile.

Scō qꝫ non pōt quodlibet impossibile.

Tertio quia in deo nihil est defectibile.

Primo instaꝫ ꝙ deꝰ nō sit omps ex eo qꝫ nō pōt omne possibile. Nā multa sūt possibilia agenti creato: vt posse pati: posse currere: posse peccare: posse mori: posse mētiri: que tñ nullo mō pōt deꝰ. ergo nō est omps. Ad hoc rīdet sctūs Boñ. di. xlij. primi. ꝙ sm pbi sententiā quedā sunt que dicūt potentiā ꝓtum ad modū dicēdi: dicūt tñ impotētiā a ꝑte rei, vt posse mori: posse corrūpi. Nā si interrogarem aliquem quid magis eligeret: an potētiā ꝫ habere moziendi aut illa priuari: rīderet. primus magis velle potentia illa carere. Propter hoc intelligendū notandū est ꝙ quedaꝫ sunt que posse est potentia simplr ⁊ pfecte, vt posse intelligere: diligere ⁊ opari. Quedā sunt q̄ posse est potētie: tñ impfecte. vt currere ⁊ ambulare. Isti em̄ actus dicūt simul actonem et passionē siue defectū in agente. Quedā q̄ posse est impotētie simplr, vt priuatiões: vt posse peccare: posse mori: ⁊ hmōi. Scōm hoc intelligendū ꝙ cū potentia dei sit potētia perfectissima: illa pōt deꝰ per se ⁊ in se que sunt potētie simplr: vt intelligere ⁊ opari. Illa vero que sunt impfecte potentie pōt quidē non in se: ꝫ per se pōt. Ex hoc qō est ibi perfectionis in se nō pōt ꝓpter illud qō est ibi impotentie ⁊ impfectiois que in eo non cadūt. Illa autē que sunt simpliciter impotentie nec pōt in se nec p se. Per se non pōt: qꝫ nihil est a deo qō nō sit a deo p se ⁊ imediate. Nec aūt qō ē defectus nō pōt esse in deo nec a deo: qꝫ deꝰ nō deficit in essendo nec in agēdo. Ideo Aug. vt recitat magister in textu: remouet a deo quat tuoz. f. mozi: falli: miserū esse: ⁊ mentiri. quia ista dicūt defectū ipꝰ hois. Nā quadruplex ē actus ⁊ quadruplex est potentia. Prima est potentia viuificatiua: ⁊ huiꝰ actꝰ est viuere, ⁊ ꝑtra hunc est defectꝰ mozi. Secūda est cognitiua: cuiꝰ actus est noscere, ⁊ ꝑtra hūc est defectus falli. Tertia est potentia affectiua: ⁊ huius actus est velle siue amare ⁊ delectari ⁊ cōtra hunc est miserū esse. Quarta est potentia opatiua: ⁊ huiꝰ actꝰ est agere, ⁊ cōtra hūc est vinci ⁊ superari. Ex his aūt quattuor genera sctū remouentur a deo, scz corpales siue instrumentales vt currere ⁊ ambulare. actꝰ cuꝰpabiles vt peccare ⁊ mentiri, actus passiui vt vinci ⁊ superari. actus defectiui vt mori ⁊ falli Et tales actꝰ habent potentiā cōiunctā defectui. Et sic ꝑz solutio obiectōis ꝑme. Scō instaꝫ ⁊ obijcit ꝙ deus nō sit oms: qꝫ nō pōt omne impossibile. Nam impossibile dr tripl'r vel sm naturā vt de ceco fieri videtē. vel sm tps: vt te nō fuisse ex quo fuisti. vel sm disciplinā: vt idē esse nigrū ⁊ albū. qꝫ ois scientia supponit illud principiū ꝙ duo oppōsita nō possunt esse simul vera. Sꝫ deꝰ nō pōt impos sibile sm naturā, qꝫ vt dicit Aug. in libro de ꝫa innocentia. Deus ita est oms vt nunq̄ rōni sue instituta euellat. Et idem Aug. sup Gen. ad litterā. Tam nō pōt deꝰ facere cōtra naturā quā bonā instituit: ꝙ̄ non pōt facere ꝑtra voluntatē suā. Nō pōt etiā deus facere impossibile sm tps: qꝫ vt inqt Hiero. ad Eustochiū. Cū cetera possit deus non pōt de coꝛrupta facere virginē. Quod dictū non est intelligendū quin deus possit reparare claustra sed quia que coꝛrupta est impossibile est non fuisse coꝛruptā. Item non potest deus impossibile sm disciplinā scz vt duo oppōsita sint simul in eodē subiecto, vt ꝑz oibus sapientibꝰ. ergo sequitur ꝙ deus nō sit omnipotēs. Respondet sctūs Boñ. ꝙ nos iudicamus aliqd impossibile quadrupliciter. Uno modo per limitationē naturalis potentie, vt virginē parere. Alio modo per limitationē nature intellectiue: vt duo coꝛpa esse simul in eodem loco vel idē coꝛpus esse in diuersis. vel maius coꝛpus esse in minori loco. que nullo modo possum̄ capere: cū nostra imaginatio semp dicat oppositū. Unde etiā quando deus fit facit in sacramento altaris: necesse est vt ratio supra se eleuetur ⁊ credat. Tertio modo iudicamus aliquid impossibile ꝓpter ꝓportionē ois existentie sm oēm comparationē, scz principij medij ⁊ vltimi, vt preteritū non fuisse preteritū. Omnis em̄ potentia que intelligit aliquid facere respicit ens vel in rōne principij vel termini vel vtroq̄ modo. Unde deus potest facere de ente non ens: ⁊ de nihilo aliqd ⁊ de vno aliud. Sed non potest de vno ente facere non ens, quia hoc nullius est potentie Quarto modo iudicamus aliquid impossibile sm illustrationem veritatis eterne ⁊ ordinem diuine sapientie. Nā ꝙ duo oppōsita in sint eidē ⁊ sm idē: hoc ipsa veritas eterna eo ipso ꝙ veritas est indicat ⁊ illustrat vt iudicet impossibile: sicut duo ⁊ tria non esse ꝙnq̄

UVA. BHSC. IyR_227

Quādo ergo dr ꝙ deꝰ nō potest quodlibet impossibile: quia non potest impossibile ꝑ limitationē naturalis potētie. Rñdemus ꝙ hoc est falsum sicut expientia docet in operibꝰ miraculosis. Et ad illud quod obijcit ex dictis Aug. dicendū, ꝙ est duplex ordo nature. specialis ⁊ generalis. Ordo nature spālis transmutari potest ⁊ destrui: quia potest in alterā differentiaz res relabi. Sed generalis nō sic Specialis ordo attendit ꝑm potentiā nature spālis. Generalis ordo ꝑm potentiam obedientie que est generalis. Cōtra hūc ordinem non facit deus sed cōtra alium. Quia vt Augu. xix. lib. de ciuitate dei ait. Illud est vnicuqꝫ rei naturale: quod de ipsa facere disposuerit omnipotētis volūtas. Et de hoc diffusius dixi in ꝑmone de miraculis in qōne. Utrum potentia dei in miracula faciendo sit ꝯtraria nature. Ideo sufficit nūc cōcludere ꝙ deꝰ pōt omne impossibile ꝑm limitationez nature qꝛ potentia dei non est limitata ꝫ infinita. ⁊ iō supra naturam. Secundo pōt deus quodlibet impossibile ꝑ limitationē nostre intelligentie: quia potentia eius superat nostrā intelligētiam. Ideo Basilius dicit ⁊ Hilarius. Plura potest deꝰ facere ꝙ intellectus possit intelligere. Qd Paulus etiam ad Epheꝫ. iij. confirmat dicēs. Potens est omnia facere superabūdanter ꝙ petimus aut intelligimus. Impossibile ꝟo tertio modo nō potest deus. quia illud facere est nihil facere. Et ideo cum ꝑteritum nihil sit: deus nō potest facere preteritum nō fuisse preteritū. Impossibile etiaz quarto modo nō potest deus: quia illud esset posse inordinata contra ordinē sapientie sue. Et qm̄ deus sic est omnipotēs vt nihil possit nisi qd suam potentiā decet: ⁊ nō deordinat sapientiā. ideo hec impossibilia non potest.

Tertio instatur ꝙ deus nō sit omnipotēs quia in eo nihil est defectibile. Si potētia eēt in deo: tunc eēt aliquod impfectum: quia ꝑm Aristotelē. ix. Metꝫ. Qualibet potentia melior est eius actus. Naz forma melior est materia: ⁊ actio ꝙ potentia actiua. est em̄ finis eius. Sed nihil est melius eo quod est in deo ergo nulla potentia sibi erit attribuenda. Ad hoc respondet Thomas parte ꝑma. q. xxv. ꝙ duplex est potentia actiua scilicet et passiua. Prima est principium agendi in aliud. Secūda est principium patiēdi ab alio. vt patet. v. Metꝫ. Potentia passiua non est in deo: sed actiua tantū: eo ꝙ sibi maxime competit esse principiuz actiuum: ⁊ nullo modo pati. Ideo ad auctoritatē Arist. dicenduz est ꝙ quando actus aliud est a potētia oportet ꝙ actus sit nobilior potētia. Sed actio dei non est aliud a potentia eius: sed est vtrunqꝫ essentia diuina. quia ꝑm Augustinū libro de fide ad Petrum. quicquid est in deo est ipse deus. Cōuenit igit omnipotentia ipsi deo ꝑm fidei sancte ⁊ scripturarum sacrarum dogmata. Et instantie pretacte cum iam sint solute ei preiudicare non possunt.

Qualr oipotentia dei est incōicabilis ⁊ tm̄ ab illa depēdet oīs alia potētia: ⁊ ipsa nunqꝫ deficiet ꝫ durabit in eternū Capl'm. II.

Secundum mysterium declarandum de potentia dei dicitur qualitas. In quo notabunt tres eius qualitates seu conditiones.

Prima dr incōicabilitas.

Secunda principalitas.

Tertia dr durabilitas.

Prima qualitas seu conditio potentie dei dicitur incōmunicabilitas. Naz lz deus multa dederit tam angelis ꝙ hoībus tamē nūqꝫ cōmunicauit omnipotentiā suā. Nā vt dicit dñs Boñ. dist. xiiij. tertij libri. Omnipotētia cōmunicari nō potest alicui creature: qa omnis creatura eo ipso ꝙ ex nihilo est deficit a summa stabilitate. vñ qꝛ nō existi per seipaz deficit a summa simplicitate: vñ qꝛ non agit per se totam deficit a summa immēsitate. vñ distare potest in ipsa virtus a substātia. ⁊ qm̄ per se non subsistit nec in se nisi sustentetur a diuina potentia: quoniam non potest seipaz sustinere. ideo impossibile est ipsam esse omnipotentem. Rursus quoniam ex seipsa tota non agit: nō potest in totam rei substantiam et ideo non potest esse omnipotens cum non possit totum producere. Postremo quia virtus eius distat a substātia tm̄ potest elōgari ꝙ oīno deficiet. vnde nō potest in oīa. Sicut ergo soli deo cōuenit summa stabilitas sūma simplicitas summa immēsitas: sic etiā omnipotentia: que necessario reqrit hec tria. Sed dubiū est de aīa xp̄i. an ei cōicata fuerit oīpotentia: qm̄ videtur ꝙ sic ex ꝟbis eius. Mat. vltimo. Data est mihi inqt oīs potestas in celo ⁊ in terra. Ubi glo. hoc non de coeterna patris deitate: sed de assumpta dicitur humanitate. Et iterum glo. super illud Lu. j. Hic erit magnus. d. Non ꝙ ante partum ꝟginis magnus non fuerit. sed quia potentiā quam dei filius naturalr habet: homo ex tempore erat accepturus. Verūtamen Richardꝰ de media

UVA. BHSC. IyR_227

villa in.iij.dis.xiiij.cōcordans cum Boñ.cete risq; theologis dicit ꝙ anima xp̄i nō est omnipotēs.q; omnipotētia includit actiuā potētiam infinitam intēsiue. In anima aūt xp̄i cū sit creatura nō est nec esse potest actiua potētia infinita intēsiue.q̄a cnz vnūquodq; agat ꝑm quod est in actu: ⁊ patiatur inq̄tum est ī potētia: q̄tū res habet de actiua potentia tātum habet de actualitate. Ergo potentia actiua infinita includit actualitatē infinitam in habente illā potentiā. Actualis aūt infinita in nulla creatura esse potest. q̄a omnis actualis creature cū passibilitate ꝑmixta est. Possumus tñ dicere ꝙ anime xp̄i cōmunicata sit omipotentia. eo modo ꝙ cōmunicatur ei nomen ⁊ existentia deitatis hoc est ꝑ cōicationē idiomatū: q̄a ortū habet ex ꝑsonali vnione. Sicut em̄ possunus dicere ꝙ homo est deus. ita possumus dicere ꝙ homo est omnipotens. Et sic intelligunt̄ glose supius allegate. ꝑm scz illū modum loquendi quo idiomata cōmunicantur. Scd̄a conditio seu qualitas potentie dei dicitur principalitas. Ipsa ei vna sola principalis ⁊ simgularis est potētia que a nullo dependet. a qua sunt omnes alie. Unde xp̄s in euāgelio Joh.xix. dixit Pilato Non haberes in me potestatē nisi tibi datum esset desuper. Et Paulus Ro.xiij. Non est iquit potestas nisi a deo. Que verba ponunt̄ xxiij.q.j.c. Quid culpat̄. Ideo nihil pōt creatura nisi qd̄ deus iubet vel sinit. Et tam diu potuerūt homines ⁊ poterūt dominari q̄diu sibi placuerit. Tertia cōditio diuine potētie dicit̄ durabilitas. Ipsa quidē est q̄ semper durabit ⁊ nō deficiet. Unde Danielis.vij. Potestas eius potestas eterna que nō auferetur. et regnum eius quod non corrumpetur. Et reuera ita est quando oīa regna mūdi q̄ potentissima olim fuere ad nihilum deuenere de q̄bus latius dicemus cū tractabimus de cōtēptu mundi.

Q̄ potentia dei cognosci pōt per creatōez ⁊ cōseruationē rerum ac per punitionē omnium maloꝝ tam angeloꝝ q̄ hoīm.

Capitulū III

Tertiū mysteriū cōtemplandum de potentia dei dicitur claritas. Nam licet sit infinita: tñ magnitudo eius in triplici effectu nobis declarat̄.

Primus dicitur creationis.
Secundus cōseruationis
Tertius punitionis.

Primus effect⁹ in quo declarat̄ nobis potentie dei magnitudo d̄r creationis. Nā totū hunc mūdum constat eius virtute esse factū Ipse em̄ deus potentia sua cuncta creauit de nihilo in quo admirari cogimur ineffabilem potentiam eius. Nam si omnes philosophi: omnes viri docti: omnes huius seculi sapientes: omnes deniq; reges ⁊ p̄ncipes terre: q̄t quot fuerunt vsq; in hanc horā. ⁊ quot sunt etiam ⁊ quot erūt vsq; ad cōsummationem mūdi congregarent̄ insimul ⁊ deliberarēt siue cōtenderent de nouo in esse ꝓducere vnuz minimū flosculū campi: aut minimū vermiculū terre: aut pisciculū aque. aut auiculam celi ꝓfecto laborarent in vanū. Et q̄s est qui creauit oīa: qui fundauit terrā. qui mari eaz circūdedit. qui cōdidit celos: solem ⁊ lunaz ⁊ cūcta sydera que sunt in eis: qui angelos et hoīes fecit ad beatitudinē ordīatos. Nempe dei potētia. O magne deus tibi nō immerito loquit̄ dd̄ in p̄s dicēs. Potens es tu ⁊ veritas tua in circūitu tuo. Tu dñaris potestati maris: motū aūt fluctuū eius tu mitigas. Tui sunt celi ⁊ tua est terra orbē terre ⁊ plenitudinē ei⁹ tu fundasti: aq̄lonem ⁊ mare tu creasti. Scd̄us effectus in q̄ relucet potentia dei d̄r conseruatio. Nam vt inq̄t Greg. Cūcta in nihilū tenderēt nisi manus cōditoris ꝯseruaret. Que verba ponunt̄ in tex. a magistro di.xxxvij.ij.li. Et sicut creaturas in esse cōseruat. ita cū vult illarū ꝓprietates immutat. Ip̄a eq̄dē potētia dei diuisit mare rubꝝ in diuisiones. Exo.xiiij. Ip̄a fuit q̄ tot signa oñdit ppl̄o iudaico in deſto. vt pz exo. in capl̄is sequētib⁹. Ip̄a tempauit ignē vt nō vreret pueros positos in fornace babylōis. Daniel.iij. Ip̄a deniq; supna potētia dei q̄scūq; miraculosos effect⁹ supnaturalr̄ est opata.

Terti⁹ effect⁹ in quo declarat̄ nobis magnitudo diuine potentie dicit̄ punitio. Puniuit semper eq̄dem qñ voluit de⁹ omnes inimicos suos. ⁊ null⁹ vnq̄ inuent⁹ est q̄ valuerit se ab illo defendere. Non angeli: nō hoīes qui confidebant ⁊ gl̄iabant̄ in v̄tute sua. Et q̄s angelos malos de celo empyreo: ⁊ de illa delitiosa habitatione p̄uatos omni beatitudine exire fecit? Potentia dei. Quis a terrestri paradiso primos homines qui imperabāt auibus celi. piscib⁹ maris. ⁊ bestijs terre ad hanc vallem lachrymarū eieit? Potētia dei. Quis gygantes potentissimos ⁊ robustos submersit in aquis diluuij? Potentia dei? Quis tot reges ⁊ tyrannos: tot malos homines crudeles et impios. quot in mundo sepius fuere

UVA. BHSC. IyR_227

vt Senacherib. Pharao. Holofernes. Antiochꝰ. Nero. Domitianꝰ. Julianus. Anthoniꝰ Seuerus. Cesar. Pompeius. Hannibal. & reliqꝫ extermiauit de terra. Potētia dei. Quis oēs hoies mūdi stare coget ante tribunal iudicātis rōnē de suis opibꝰ redditurꝰ. Potētia dei ⁊ miseri mortales. o ꝛmiculi. o pfum ptuosi pctōres an pfiditis in viribus vestris. Ut ignoratis q̄ magna sit potētia dei nostri Et cur illū ptēnitis. Cur eius p̄ceptis nō obeditis: cur eius monitis nō acquiescitis. Cur a peccatis q̄ sibi displicēt nō abstinetis. Humiliamini inq̄t Pet. j. epla. v. c. sub potēti manu dei vt vos exaltet: qm̄ q̄ se humiliat exaltabit ⁊ q̄ se exaltat hūiliabit. Ergo vt finis sit huiꝰ sermonis id agere vnusq̄sq̄ debz: vt considerata potentia dei reuertat ad pniam: ⁊ cū plebe collaudet illū q̄ patus est penitētibus liberaliter indulgere: p̄cedēs hic gram: ⁊ in futuro gloriā. in qua viuit ⁊ regnat deus: per infinita secula seculoꝝ. Amen.

Feria scōa post dn̄icam in q̄nquagesima, de timore dei q̄ est efficacissima medicina ad puertēdū pctōres ad pniam. Sermo. XVI.

Onis plebs vt vi

o dit dedit laudem deo. Luc. xviij. h verba scribūtur. Que dicta sunt in p̄cedētibus mouere debēt oim hoim corda ad deū vt oipotētē vt illū timeant ⁊ vereant. Qm̄ aūt paucissimi sunt q̄ eius timorē hūc sanctū habeant: idcirco in hoc sermōe de ipso erim tractaturi. Ipse eteni deū optime laudat qui eū vt decet timet ac colit. Namybi timor est ibi ⁊ fuga mali siue peccati: qz vt dicit Aug. super. x. c. Job. Timor est fuga mali spiritualis ne perdat homo qō amat. Ut igitur plenam de ipso habeamus noticiā tria principalia mysteria ꝓponimus declaranda.

Primum dicitur ratio.
Secundum distinctio.
Tertium duratio.

Cur deus qui summe bonus est ac totus suauis ⁊ dulc̄ timeri debeat ⁊ possit a nobis

Capitulum. I.

Rimū mysterium declarandū dicit p ratio. In quo disputandū est cur deꝰ timeri debeat. Nā videt quibusdaꝫ id nullo pacto cōuenire: eo q̄ obiectū timoris est malum. Unde Aristo. ij. rhetо. Illa inquit timemus ex q̄bus nobis mala ꝓueniunt. Sz deus est summū bonū a quo nō egrediunt nisi bona ꝑm dionysium in li. de di. no. ergo ꝛ nō pōt esse timoris obiectum: ⁊ p cōsequens nō erit timendus. Sed in ꝛrū est omnis scriptura q̄ vt deū timeamus amplissime cōmendat ⁊ clamat Unde Deuk. iij. dei viuētis hec sunt verba ad Moysen. Congrega ad me populū vt audiant sermones meos: ⁊ discāt me timere omni tēpore. Et ibidē. vi. c. Dominuꝫ deū tuuꝫ timebis ⁊ illi soli seruies. Et Josue xxiiij. Timete deū ⁊ seruite illi corde perfecto Et. j. Reg. xij. Timete dn̄m ⁊ seruite ei soli in veritate. Et Tobie. iiij. Multa bona habebimus si timuerimus deū. Et Judith. xvj. Qui timent te magni erūt apud te per omnia. Et Dauid ps. ij. Seruite dño i timore. Et ps. v. Adorabo ad templū sanctū tuū in timore tuo. Et ps. cxviij. Confige timore tuo carnes meas. Et sapiēs. Eccl. j. Timor dn̄i gloria ⁊ gloriatio ⁊ leticia ⁊ corona exultationis. Et ibidem. Timenti deū bene erit in extremis: ⁊ in die defunctionis sue benedicet. Et iteruꝫ ibi. Initium sapiētie timor domini. Et. ij. c. Fili accedēs ad seruitutē dei sta in iusticia ⁊ timore. Et. c. x. Gloria diuitum honorator ⁊ pauperum timor dei est. Et. xix. Da locum timori altissimi: qz omnis sapientia timor dei. Et xxiij. Nihil melius q̄ timor dei. Et. xxv. Beatus homo cui donatū est habere timorem domini. Et puerb. xiiij. Timor dn̄i fōs vite vt declinet quis a ruina mortis. Et. xxiiij. Time deū fili mi ⁊ regem. Et Malachie. j. Si ego dn̄s vbi est timor me? Et Nee. v. Quare nō in timore dn̄i dei nostri ambulab. Et Hiere. x. Nō est similis tui dne. magnus es tu ⁊ magnum nomen tuū in fortitudine. quis non timebit te o rex gentiū. Et Michee. vj. Salus erit timentibus nomen eius. Et. ij. Sozin. v. Scientes timorē domini hominibus suademus. Et xp̄s Mat. x. Eum timete qui hz potestatē animā ⁊ corpus perdere in gehennā. Et ꝑpt hec omnia Job. Apoc. xiiij. ait. Vidi alterū angelū volantē per medū celū habētē euangeliū eternū vt euangelisaret sedentibꝰ super terrā ⁊ sup oēm gentē ⁊ tribū: ⁊ linguā ⁊ populuꝫ dicēs magna voce. Timete dn̄m ⁊ date illi honorē. Ex his auctoritatibus appareret q̄ deus est timēdus. Et p solutiōe obiectionis facte notandū est ꝑm Tho. ij. ij. q. xix. q̄ timor duplex obiectū habere pōt. Quoruꝫ vnū est ipsum malū qō homo refugit. Aliud autem est illud a quo malum ꝓuenire potest. Primo modo deus qui est ipsa bonitas obiectum timoris esse nō potest. Secūdo aūt modo pōt esse obiectum timoris inquantum ab

UVA. BHSC. IyR_227

ipo vel p cõparationẽ ad ipm nob põt aliqõ malũ imminere. Ab ipo qdem põt imminere malũ pene: quod nõ est simplr malũ sed ẽm quid. bonũ aũt simplr cũ bonũ dicaf in ordine ad finẽ. malũ aũt importat huius ordinis ꝓuationẽ. Illud aũt est malũ simplr quod excludit ordinẽ a fine vltimo: qõ est malũ culpe malũ aũt pene est qdem malũ inquantũ ꝓuat aliquod pticulariẽ. est tñ bonũ simplr inqtũ depẽdet ab ordine vltimi finis. p cõparatõez aũt ad deũ potest nobis malũ culpe puenire si ab eo separemur. Jdeo dicere possumus q triplici rõne deus merito sit timẽdus a nobis z ab omnibus hominibus.

Primo ratione separationis.

Secũdo ratione flagellationis

Tertio ratione damnationis.

Primo timẽdus est de9 rõne separatõis: qz ly ipe sit bon9: grãde tñ malũ est ipsi aĩe cũ ꝑpter suã culpã ab illo separaf. maius etem malũ est p culpã separi a deo q̃ fine illa oẽs atrocissimas penas sustiere. Unde Ansel. in li. de fillitudinibus ait, Si hic cernerẽ pcti puorẽ z ibi inferni horrorẽ z nccrio vni eorũ hem imergi: p9 me i ifernũ mergerẽ q̃ i me pctm dimitterẽ. mallẽ em purus z innocens gehennã intrare q̃ corde pollut9 z sorde indut9 celestia regna tenere. hec ille. Et nimirũ ita est q oẽ dãnũ incõparabile est sepationi ab ipo deo. Nõ cõsideras dõ post cõmissionem pcti dicebat. Fuerunt mihi lachrymemee panes die ac nocte duz õr mihi quotidie vbi est deus tu9. Cognoscebat se ꝓpe a deo sepatuz z dolebat: ꝓsiderabat damnũ z tristabaf z audiebat suã ꝓsciam sibi dicentẽ. Ubi est deus: Ubi fons ois boni: Ubi qui te creauit vt sui participẽ in eterna glia faceret. Et tũc amarissime flebat. heu me qz perdidi illũ: pdidi in quã qñ p pctm ab illo discessi z me spõte sua gra ꝓuaui. Nõ flendũ malũ. o dolendũ dãnuz pdidisse deum. Nõ peccatrix, o vana creatura cur peccare nõ times qñ certissima esse potes p pctm ꝓuari deo: Times pdere tpalia hec z caduca bona: cur non times pdere deum celi. Timẽd9 ẽ itaqz vt dictũ est de9 ne p pctm aia separef ab illo. Scõo timẽdus est de9 rõne flagellatõis ipe equidẽ est qui z sepe. z multi plr ꝑpter pcta pctores flagellat. multa inqt ps. flagella pctoris. Ab illis aũt nullus vt in supiori ẽmone tractatũ est se defendere ev alet Non valuit se defendere Sennacherib cũ cẽtũ. lxxxv. milib9 armatoz qñ vna nocte a gel9 dñi oẽs illos infemit, z filij ipi9 Senach erib iudicio dei pcusserũt eũ gladio z interfecerũt in templo. vt õr. iij. Regũ. xix. Non valuit se defendere Antiochus cũ omni potẽtatu suo: quẽ superbia repletũ ignẽ spirantẽ in iudeos manus dei horribili plaga pcussit z de curru cecidit. Jsqz qui sibi videbaf etiã fluctib9 maris impare supra humanum modũ supbia repletus: z montiũ altitudines in statera appẽdere humiliatus ad terrã in gestatorio portabaf manifestã dei ꝓutẽ in semetipo ꝓtestãs ita vt de corpe impij ẽmes scaturirent ac vluẽtes in doloribus carnes ei9 effluerent: odore etiã illius z fetore exercitus grauaref: z qui paulo ante fidera celi ꝓtingere se arbitrabaf eũ nemo poterat ꝑpter intolerantiã fetoris portare. In doloribus etiã suis dicebat. Justuz est subditũ esse deo: z mortalẽ non paria deo sentire. Jgif homicida z blasphem9 pessime pcussus: z vt ipe alios tractauerat, pegre in mõtibus miserabili obitu vita functus est vt habef. ij. Macb. ix. Non valuit se defendere ꝓra deũ herodes agrippa cũ suis delitijs. de quo refert Eusebius in. ij. Eccle. histore li. et Josephus. ix. li. antiqtatũ. q cũ regnasset tribus annis in impio iudeoz venit: Cesaream ciuitatẽ que prius Turris stratõis appellabaf: vbi in honorẽ Cesaris spectacula oibus edidit. Ad quã ciuitatẽ maxima nobiliũ ciuiumqz multitudo cõuenerat. Scõa ño spectaculoz die indut9 veste fulgẽti mirabil9 auro z argẽto cõtexta: incipiẽte die pcedit adithea trũ: vbi cũ pmos solis radios argẽtee vestis gremio suscepisset: repcussio splẽdoris duplicatã spectãtibus lucẽ fulgor metalliq̃ vibrãtis effudit: ita vt intuẽtibus pstringeret acie terroris aspectus z p hoc plus aliqd de eo q̃ hu mana natura est artifex arrogãtia mẽtiretur. Jlico ergo adulãtis vulgi cõcrepãt voces ho norẽ sonãtes hincatqz illinc deũ acclamant. Post paululũ ño mortiferã corde passionez suscipiens z vehemẽter vteri dolore pcussus cũ festinatõe a suis ad regalia portaf: qs ipe respiciẽs dicebat. Heu ego vester deus ducor ad mortẽ. Post qnqz ño dies nimio ventris dolore ꝓfectus vita priuat9 est. Quid dicã de herode ascalõita? Quid de diocletiano z maximiano? Quid de domitiano? Quid de hero de? Quid denicz de oibus psumptuosis z arrogãtibus peccatoribus quos dei manus humiliauit? Nõgũ certe esset singulorum exempla recensere. Jdcirco nullus in seipo ꝓfidere debet: nõ in delitijs: nõ in pulchritudine: nõ in fortitudine: nõ in dñio: nõ vtqz in quocunqz

UVA. BHSC. IyR_227

temp̃ oz̃ali p̃sidio. Ab oĩbus timendus est deꝰ qz̃ p̃t oẽs etiã tp̃aľ aspa discĩplia castigare

Tertia rõ quare timẽdus est deus ỏz dãnationis. Ipse nãq; vt distinus in supiozib⁹ dãnabit imãs etnis ignib⁹ cruciãdos. Et ly damnatio imquoz mala sit eis quos affligit verũtñ bona est inquantum puenit a iustitia dei ozdinata ad malos puniẽdos. Ideo vt rationes p̃tacte bene cõcludunt deus merito est a nobis timendus

De multiplici timoze ⁊ sufficientia eius et qualiter p̃t homo in timoze deficere aut p̃fi cere peccare vel mereri. Capitulum. II.

Ecundum mysteriũ declarãdum dicitur distinctio. Ut enim colligitur ex dictis magistri in. iij. dist. xxxiij. triplex timoz potest distingui.

Primus dicitur naturalis.

Secundus vitiosus.

Tertius dicitur virtuosus.

Primus timoz ỏz naturalis q̃ ozit ab ipa natura: quo quilibet timet naturaľr. quelibet p̃ria atq; nociua. q̃ timoz non est mer itozius nec demeritozius. Dic timoz fuit in x̃po de q̃ ỏz Mat̃h. xxvj. cepit ihesus pauere ⁊ tedere ⁊ mesti⁹ esse. Scõs timoz ỏz vitiosus: qui nascit a concupiscẽtia. ⁊ hoc dupliťr: qz aut a concupiscentia sui: aut a cõcupiscentia suoz. Si a cõcupiscẽtia sui ỏz timoz human⁹. Si a cõcupiscentia suoz vocaľ timoz mũdanus. Timoz humanus est cũ aliq̃s timet plus debito corpori suo. Vic phibeť Mat. x. ex verbo x̃pi di. Nolite timere eos qui occidũt corpus. Et Job. xij. Qui amat aiam suam pdet eam. Et sumiť ibi aia p vita. sicut etiam sumiť Mat. ij. Job. x. ⁊ in pleriscz scripture sacre locis.

Pro hoc timoze cohibendo d. Jo. Chrysos. xj. q. iij. c. Nolite timere. Nolite timere eos q̃ occidũt corp⁹: ne forte p̃pt timoze mozis non libere dicatis q̃ audistis. Ideo non excusantur qui veritatem quam p̃dicare tenenť tacent timoze denicti. Non excusať petrus qui tali timoze negauit dñm x̃pm. Non excusanť deni q̃ qui peccãt p̃pter timoze alicuius p̃sonalis nocumẽti: quia vt dicit Augustinus libzo de ciuitate dei. ⁊ ponit. xxxij. q. v. c. ita ne. Potiꝰ debet quis quelibet mala tolerare q̃ malo cõsentire. Et de hoc ỏz. xxxj. q. ij. ca. lotharius. Nec etiam occisozes corpozis sunt timẽdi cõtra iusticiam homines impellẽtes. Sũt de hꝫ exempla martyzũ ⁊ v̋ginũ aliozũq; amicozũ dei q̃ potius mozi elegerũt q̃ negare christũ aut facere contra bonos mozes. Sic susanna passa est potius falso crimine accusari ꝑdem nariq; ad mozte q̃ libidinosis senib⁹ in adulterio cõsentire. vt habeť Dañ. xiij. Sic sancta illa vidua tpe Antiochi p̃legit cũ septẽ filijs quos ipa ad martyziũ monuit ⁊ induxit crudelit er vitã finire q̃ contra legẽ carnes mali ducate pozcinas. sic Katherina: sic Lucia: sic Cecilia: sic Agnes: sic reliquetandẽ virgines magis elegerũt ad mozte tẽdere q̃ a suo spõso x̃po viuẽtes discedere. O nequã ⁊ subdola excusatio eoz q̃ moztaľr peccãt asserentes id facere ꝑpter humanũ timoze. Nunq̃d cum dei adiutozio nõ potest a volẽtibus superari. Eiusdẽ quippe nature cuius ⁊ nos sum⁹ fuerunt sancti ⁊ sancte in quibus human⁹ timoz locum nõ habuit. Est alius timoz qui ỏz mũdanus q̃ nascit a concupiscentia suoz. Et est q̃n aliquis nimis timet de rebus suis quo fit vt magis quis velit pdere deũ q̃ hec mũdialia bona. Iste timoz fuit in iudeis cum occiderũt x̃pm. Dicebãt enim vt scribit Job. xj. Si dimittim⁹ eũ sic oẽs credẽt in eũ ⁊ venient romani ⁊ tollent locũ nr̃m ⁊ gentẽ. Tertiꝰ timoz ỏz virtuosus qui nascit a gratia. Et si a gratia gratis data ỏz timoz seruil. Si a gratia inchoata dicitur timoz initialis. Si a gr̃a cõsummata dicit timoz filialis. Timoz seruilis est. vt ait Augustinus cum ꝑpter timoze gehenne homo abstinet a peccato. Et de hoc timoze dicit dñs Boñ. dist. xxxiij. tertij libri. q̃ est donum spũssancti. qz vt dicit Augustinus quem allegat magister in lr̃a. Bonus est timoz seruilis ⁊ vtilis per quem fit paulatim consuetudo iusticie. Insuper sicut donum dei est nosce siue credere penas futuras ꝑ eo q̃ est sibi quedam cordis illuminatio ⁊ directio sic donum dei est illas penas eternas refugere ⁊ timere ꝑo eo q̃ ex tali dono est quedam cordis illuminatio ⁊ fluxus cõcupiscentialis restrictio: ⁊ in hoc quedam rectificatio. Sed posset aliq̃s ỹ hoc obijcere sic. Omne donum spũssancti potest stare cum spiritusancto ⁊ qz spũssanctus non repugnat suis donis: ꝫ quãdo spũssanctus infundiť: tunc timoz seruilis expelliť. sicut dicit Augustin⁹ quem magister allegat in textu. Ergo timoz seruilis non est donum spũssancti. Respondet dñs Bona. q̃ dona spũssancti sunt in multiplici differẽtia. Quoddam nãq; donum est a spũsancto: ꝫ nõ cuz spũsancto: quia ꝑparat ad spm̃ salutis ⁊ tale donum est timoz seruilis. Quoddam donum est a spũsancto ⁊ cum spũsancto: quia ꝑ ipm̃ consecrať habitacz lum spũssancti, sicut

UVA. BHSC. IyR_227

est donū charitatis. Quoddā vero est donum qd̄ est a spūsancto. ⁊ aliqñ cū spūsancto: ⁊ aliqñ sine spiritusācto. sicut donū qd̄ est ad spiritussancti manifestationē, ⁊ est ordinatū nō solum ad ꝓpriā. ꝫ etiam ad alienam vtilitatē sicut donū ꝓphetie ⁊ donū scientie. que aliqñ in bonis, aliquādo in malis reperiri habent. Cum ergo dicitur ꝙ donum spiritussancti cōpatit̄ secum spm̄sanctū. d cēdū ꝙ istud habet instātiaꝫ in secūdo dono: quod ordinatur ad habitationē spūisancto p̄parandā. Est alius timor ꝓueniēs a gratia inchoata qui dicitur initialis: qui est cū perfecta charitate, quia ꝑ hunc timorē timet puniri aliquis: ⁊ timet a deo separari quē iam amat. sed timor separationis principalior est. Alius est timor filialis qui est cuꝫ charitate perfecta quo quis cauet offensam patris celestis: sic̄ bonus filius etiam si sciret ex illa offensa nihil mali sibi accidere. Sꝫ vtinam hoīes mūdano ⁊ humano timore postposito modicū de illo filiali timore tenerēt. Sed ve mūdo a scandalis: qꝛ non est timor dei ante oculos hominū, nō filialis nō initialis, nō vtiqꝫ seruilis. Perpetrāt q̄ppe mala letātes ⁊ gloriantes. ridētes. ⁊ paruipēdētes terribilia iudicia dei. Quis aiunt hodie ppl̄i peccatores poterit nos offendere. Quid nobis mali aut nocumēti pōt eueuire Et si qñ audiunt peccatores cōminantē iram ⁊ indignationē dei videt̄ eis audire in somnium aut fabulā. O fatuitas rep̄hēsibilis. o p̄sumptio detestabilis nō timere deū. Nā in diluuio periere gigātes eo ꝙ deū timere noluerūt. De vsu timoris q̄ est in patria. q̄ d̄r timor reuerētialis. Capl̄m. III

Tertiū nysteriū declarandū d̄r duratio. Uidēdū nāqꝫ est si in patria vbi sācti viuūt in perpetua pace: quiete securitate ⁊ letitia erit aliq̄s timor d̄i. Et h̄ ꝓpter v̄ba ꝓph̄e di. Timor dñi sctūs ꝑmanet i scl̄m seculi. Et omissis obiectōib⁹ audienda ē sētētia d. Boñ. q̄ p̄fata. xxiiij. di. iij. li. dic̄. ꝙ timoris est facere tria. videlicet.

Penam vt fugiat.

Offensionem vt ip̄am caueat.

Maiestatē summā vt illi subiaceat: exhibeat debitam reuerētiam.

Et ꝑm h̄ triplex ē doni timoris differētia. Unus timor ē q̄ p̄ncipal̄r respicit penā. ⁊ iste est ꝑuilis vt supius dictū ē. Alius vero qui vnū oculū hꝫ ad penā ꝫ tñ principaliorem hꝫ ad offensam vitādaꝫ. ⁊ hic est initialis. Tertius aūt qui vnū oculuꝫ hꝫ respectu offense vitāde: aliū respectu reuerētie exhibēde, ⁊ hic ē filialis. Cuius etiā vsus sit in refugiendo vt separet̄ a deo, excellētior tñ ⁊ magis p̄cipu⁹ vsus est in reuerēdo deū. ⁊ in resiliēdo a summa maiestate ꝑ ꝓpriā paruitatē. Et hic q̄dez vsus fuit in xp̄o de q̄ dicit̄ Esa. xj. Req̄escet super eū spūs timoris dñi. Et est in sanct̄ angelis, ⁊ erit in oībus beatis, qui etiā nominari potest timor reuerētialis. Et q̄tū ad istuꝫ oculū ⁊ vsum manet donū timoris in patria Quantū v̄ro ad alios inferiores tollit̄: q̄a isti competuut ei ꝑm statum inꝑfectionis. Quia v̄ro remanet ei vsus principalis. hic est ꝙ nō dicit̄ euacuari: sed magis perfici et saluari, hec Boñ. Ergo vt inquit p̄s. Beatus vir qui timet dñm: quia timor dñi expellit peccatuꝫ Eccl̄i. j. Et qui timēt dñm preparabūt corda sua: ⁊ in ꝯspectu illius sanctificabūt animas suas. Eccl̄i. ij. Et qui timet deū faciet bona. mccl̄i. xv. Et vt Hiero. iquit in epistolis. Tisaor virtutū custos est securitas ad lapsum Ecilis. Ergo ꝓcuret vnusquisqꝫ timere deuꝫ vt sic illum collaudet ⁊ benedicat q̄ timētib⁹ se largit̄ in p̄nti gr̄am: ⁊ in futuro gl̄iam: in qua omnes sancti exhibebunt ei cum gaudio timorem et reuerētiam per infinita secula seculorum. Amen.

Feria tertia post dominicam in quinquagesima de ieiunio: ad quod penitentes debēt animari. Sermo XVII

Conuertimini ad me in toto corde vestro: in ieiunio ⁊ fletu ⁊ planctu. Dei viuētis ad pctōres verba sunt ista original̄r Johel̄. ij. Prope iā est sancte quadragesime deuotissimū temp⁹ in quo sancta mater eccl̄ia cūctos fideles iducit ad pniaꝫ hortaturqꝫ maxime vt cōmissas culpas ieiunādo abluāt ⁊ expurgēt. Uerūtñ vt Hieronym⁹ dicit ad Palmachiū ⁊ Oceanum. Quorū deus venter est cultum nolunt amare ieiuniū. Sūt nōnulli qui ieiunia spernunt: ieiunare nolūt: irrident ieiunātes. ⁊ qd̄ his deterius est de ieiunio falsa predicant et loquunt̄. Aiunt em̄ ad nihil fore vtile ieiuniū neqꝫ deo gratum stomachum affligere fame abstinereqꝫ a cibis quos deus creauit ad vtēdum: neqꝫ sapiētis est: aut boni viri eē dicūt vt se fame macerando corpus velit perimere ante tempus. Quapropter in hoc sermone de ieiunij laudibus verba facere arbitratus sum perutile ac necessarium. Nam ad illud per os ꝓphete Johelis inuitat nos spi-

UVA. BHSC. IyR_227

ritussanctus: vt patet in verbis premissis in themate. In quib⁹ de ieiunio tria mysteria ꝓponimus cōtemplanda.

Primum dicit distinctio.

Secundū institutio.

Tertium cōmendatio.

De multiplici ieiunio: ⁊ q̄d est ieiuniū ꝓut est ꝑs pnie siue act⁹ satisfactōis. Cap̄ I

Primū mysteriū ꝯtēplandū de ieiunio d̄r distinctio. Ut em̄ pōt colligi ex dict̄ Alex. in. iiij. volumine sum. et Ric. in. iiij. di. xv. triplex est ieiuniū.

Primū dicit naturale.

Scd̄m generale.

Tertium speciale.

Primū est ieiuniū naturale cum quis non comedit in nocte nec mane cū statiz surgit de lecto: nec in loco aut tēpe quo edere non licet nisi vrgēte necessitate. Tale ieiuniū nō ē meritoriū: qꝛ in his q̄ insunt a natura nec laudamur nec vituꝑamur: vt pz ex. ij. ethi. Scd̄m est ieiuniū generale: qn̄ scz abstinem⁹ a pctis et ab offensione dei. Et de hoc inq̄t Aug. sup Joh. ⁊ ponit de cōse. di. v. c. Jeiuniū. Jeiuniū magnū ⁊ generale est abstinere ab iniq̄tatibus ⁊ ab illicitis voluptatib⁹ seculi. Et de h̄ loquit Pius papa. de conse. di. v. c. nihil. di. Nihil ꝓdest hoi ieiunare ⁊ orare et alia bona religionis agere: nisi mēs ab iniquitate ⁊ ab obtrectationib⁹ lingua cohibeat. Gl. v̄o sup dicto. c. in verbo ꝓdest. dicit ad vitā eternā. vt de pe. di. ij. c. vt cognouerūt. §. Opponit. et di. iij. c. Si q̄s aūt. Tn̄ ⁊ nos declarauim⁹ ad quid valent bona opa in peccato mortali facta. De ieiunio etiā isto generali Ambro. in omel. di. lxxxvj. c. quid ꝓdest. sic loijt. Quid ꝓdest ieiunare visceribꝰ ⁊ luxuriari venatib⁹ abstinere a cibis ⁊ errare pctis? An putatis illū ieiunare fratres qui p̄mo diluculo nō ad eccl'iam vigilat: nō beatoꝝ martyꝝ sctā loca ꝑquirit: sed surgēs cōuocat s̄uulos: dispōit retia. canes ꝓducit. saltus siluasq̄ perlustrat De hoc siquidē sic loquit Greg. in omel. q̄dragesime. In cassuz caro atterit si a prauis voluptatibus animus nō refrenat. Hiero. ēt de hoc sic scribit. Tūc p̄clara est apud deum abstinētia corpis cū anim⁹ ieiunat a vitijs. Tertium est ieiuniū speciale. Qd̄ sic Alexan. diffinit in. iiij. summe. Jeiuniū est abstinētia a cibo ⁊ potu s̄m formā eccl'ie intuitu satisfaciendi vel vitandi pctm̄: vel acquirēdi vitam eternam. Ex qua diffinitione habet ꝙ materiale in ieiunio est abstinere a cibo et potu: s̄m formā eccl'ie. formale vero vt id bono aīo ⁊ recta intētione fiat. Propterea ieiunātes cū intensiōe corrupta ⁊ viciosa ⁊ deprauata dānātur a xp̄o: qui ait Mat. vi. Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. extermināt em̄ facies suas vt appareāt hoibus ieiunātes. Amē dico vobis quia receperūt mercedē suam. Tu autē cū ieiunas vnge caput tuū ⁊ faciē tuā laua ne videaris hoibus ieiunās s̄ patri tuo qui est in abscōdito. ⁊ pater tuus qui videt in abscōdito reddet tibi. Jeiunium ergo hypocritarū infructuosum est qꝛ deficit in eo ratio formalis virtuosi ieiunij. Jeiunātes vero cū itētōe recta ad reprimenda vitia carnis: ⁊ ad satisfaciēdum deo virtuose facere comprobātur. qm̄ s̄m Tho. ij. ij. q. cxlvij. Abstinētia hoc modo cōsiderata est pars subiectiua temperātie: ⁊ hebet rationē timoris.

De institutōe ieiunij quadragesimalis ⁊ q̄t tuor tēpoꝝ. aliorūq̄ ieiunioꝝ. Cap̄. II

Secūdū mysteriū principale dicit istitutio. Possumus em̄ distiguere triplex ieiuniū ab eccl'ia institutum.

Primum dicitur quadragesimale.

Secundum temporale.

Tertium particulare.

Primū est ieiuniū quadragesimale. quod cōgrue institutū est adhuc triplici ratione.

Primo ratione temporis.

Secundo numeri.

Tertio termini.

Primo quidē rōne tp̄is quadragesimale ieiuniū est cōuenienter tp̄e veris istitutū. Primo rōne trāsgressiōis primoꝝ parētū q̄ peccauerūt in vere s̄m Alex. ij. volumine summe. Et si diceret vn̄ probari posset ꝙ tp̄s veris fuit illud ī quo peccauit Adam: ego rn̄deo ꝙ hoc colligi pōt ex quadā historia quā memini me legisse rome in q̄dā Jsidori etymol'. lib. viij. existēte ī bibliotheca de ara celi. Qd̄ ideo dico qꝛ in alijs libris eiusdē Jsidori hoc nō viderim. dicit ergo ibi ꝙ post ascentiōem dn̄i saluatoris apl'i occupati in p̄dicatione euāgelij nihil de obseruātia pasce: qua scz die celebrari deberet tradere potuerūt. Cū vero ipsi ex h̄ mundo transissent per vniuersum orbem diuersa introducta fuere ieiunia: ⁊ omis gallia vnū diē anni. i. octauo kal'. aprilis pasca tenebat. Oriētales vero sicut historia Eusebij cesariēsis narrat: quocūq̄ die mēsis martij luna. xiiij. venisset pasca celebrabāt. In italia aūt alijs plenos quadraginta dies ieiunabāt Alij viginti. Alij dicebāt octo dies in quibus

UVA. BHSC. IyR_227

mūdus ꝺcludit fibi fufficere ieiunare. Alij qꝛ ꝺñs quadragita dies ieiunaſſet, alij quadraginta hozas abſtinere deberēt. Cū he tales obſeruatōes p ſingulas puincias tenerenꝫ: rome meroz erat ſacerdotib⁹ vtvbi erat vna fides diſſonarēt ieiunia. Cūc papa victoz romane vrbis eps direxit vt daret auctozitatē ad Theophilū Ceſaree Paleſtine epm. qꝛ tunc in hierofolyma eccl'ia metropolis dicebaf. vt inde paſchalis ozdiatio ꝓueniret. vbi xps in carne fuiſſet ꝛſat⁹. Accepta itaqꝫ aucte Theophil⁹ tantū op⁹ fibi iiūctū ꝓſiderans nō ſolū ſue patrie. ſ. t alianꝫ puinciaruꝫ. q̄ plures eꝑos t viros ſapiētes ad cōſiliū conuocauit. Cūcꝫ grandis illa multitudo eruditiſſimoꝝ viroꝝ fuiſſet invnū collecta, ptulit Theophilus eps auctem ad ſe directā. t qꝺ erat fibi iunctū patefecit. Tunc pariter oēs illi viri dixerūt: Primū nobis dic q̄d a nobis petis. Theophil⁹ dixit eis. Quē diē primū creditis in mūdo creatū? Et ꝛozdarūt oīs de dñico. Theophil⁹ eps dixit. Quō hoc pbare poteſtis? Rñderūt illi. Ex auctozitate diuine ſcripture que ait. Factuꝫ eſt veſpere t mane dies primꝰ. deinde ſcōs. deinde tertꝰ. quartꝰ quintꝰ. ſextꝰ. t ſeptimꝰ. in quo quieuit ꝺe⁹ ab oi ope ſuo. quē diē ſabbatū appellauit. Cū ꝫ ſabbatū dies ſit nouiſſimꝰ q̄s pōt eſſe prior niſi dñicus? At theophil⁹ acceptauit. Sed iterꝝ interrogauit. de tpe q̄d vobis videf? Quattuoꝛ em tpa in anno accipiunf. Ver. eſtas. tauſtūnus. t hyems. qō ergo tpus creditis. primū factū? Epi rñderūt. Ver. Theophilus dixit. Probate qō dicitis. Et illi. Habem⁹ ſcripturā que ait. Germinet terra herbā viridē t afferentē ſemē ſm gen⁹ ſuū. lignūcꝫ pomiferū faciēs fructū. t hoc tpe veris videm⁹ fieri. Theophilus dixit. Verū eſt tñ q̄m tribus mēſib⁹ veris tps accipit: q̄ loco mūdus cepit eſſe: in principio medio vel in fine? Epi rñderunt. In eq̄noctio. i. octauo kal'. aprilis. Theophil⁹ dixit. pbate qō dicitis. At illi. Ex ſcriptura dicente. Fecit de⁹ lucez t vocauit diem: t fecit tenebꝛas t vocauit noctē: t diuiſit deus lucē a tenebꝛis. Theophil⁹ dixit. Ecce de die t tpe pbaſtis: de luna q̄d vobis videf? Quō dicitis fuiſſe creatā creſcētē. an plenā: an minuentē? Epi rñderūt. plenā dicēte ſcriptura. Fecit deus duo luminaria magna t poſuit ea i firmamēto celi vt lucerēt ſup terrā. Lumiare maius vt peſſet diei. t luminare minus vt peſſet nocti. Et cū tali inueſtigatōe in illo cōcilio ſtatuerūt paſcha nō debere celebꝛari āte xſ. kal'. aprilis. Adultaqꝫ alia ozdiauerūt ad paſche celebꝛitatē pertinētia. Quare clare pꝛ q̄ p̄mi parētes tpeveris in principio mūdi q̄ in padiſo terreſtri fuerāt collocati diuinū cōtēpſerūt p̄ceptū. Et ideo tali tpe xps mozt⁹ eſt t in carne cū hoib⁹ ꝓuerſat⁹. Scō tps veris ꝓueniēs fuit q̄dragefimali ieiunio: qꝛ tūc maxime inſurgūt t ſualeſcūt mot⁹ carnales. Tertia rō eſt ꝑpter memoziā ꝺnice paſſiōis que celebꝛat in vere. Nā vt inq̄t Aug. xviij. li. de ciui. dei. c. liij. mozt⁹ ē xps. viij. kal'. aprilis. Scō ieiuniū quadrageſimale eſt ꝓueniēter inſtitutū rone numeri dierū. Nā numero q̄dragenario iſtitutū eſt: qꝛ deo tenemur rede decimas. t decima ps diez anni ſūt. xxx vj. dies. t qꝛ tenemur ſatiſſacere p trāſgreſſione decalogi ſm inoꝛdiationē q̄ttuoꝛ affecti onū. ſupaddunf q̄ttuoꝛ dies ad deſignādū ieiuniū purgatiuū eſſe inoꝛdinatōis q̄ttuoꝛ affectionū. Et oia hec colliguntf ex dicō Greg. in. c. quadrageſima. de ꝺe. diſt. v. Propꝛea numer⁹ ille q̄dragenari⁹ ē penalitatis t afflictōis. Quadraginta em dieb⁹ t quadragita noctib⁹ pluit de⁹ aquas diluuij in penā mūdane coꝛruptōis, vt ꝓ Beñ. vij. Quadragita annis p deſertū vagauerūt filij iſrael vbi mali afflicti ſunt t moꝛtui: t alij p illā pegrinati onē meruerūt. vt ꝓ in lib. Numeroꝝ. Quadraginta dieb⁹ ieiunauit moyſes vt legē dñi mereref accipe ſic ſcribit. Exodi. xxiiij. Quadraginta dies dati ſunt niniuitis ad peniten dū. ſicut notaf Jone. iij. Quadraginta dieb⁹ helias pegrinat⁹ eſt vſq̄ ad montē dei oreb. iij. Reg. xix. Quadraginta dieb⁹ xps ieiunauit in deſerto. Matb. iiij. Quadraginta diebus ſtetit poſt reſurrectionē ātecꝫ celos aſcēderet. Act. j. Ideo ſm hūc nūerū q̄dragenarium dierū quadrageſimale' ieiuniū eſt inſtitutū. De quo ſic cantat eccl'ia. Lex t ꝓphe p̄mi tus hoc ptulerūt: poſtmodū xps ſacrauit oīs rex atqꝫ factoꝛ tēpoꝝ. Tertio ieiuniū q̄dragefimale fuit ꝓueniēter inſtitutū rone termini qꝛ interpolatim nō ꝓtinuū. determinatū ad tps nō ppetuū. Qō factū eſt ꝓꝛ Alex. in. xiij. tū ꝓpt hūane infirmitaf debilitatione. tū ꝓpter faſtidiū ꝓtinue afflictōis. tū ꝓpt ānihilationē deuotōis. Nā ꝓtinuū ieiuniū t ꝓpetuū debilitas hois ſuſtinere nō poſſet: ſi illū diſcreti mini diſponeret. Faſtidiū afflictōis nimis fatigaret t impatiētiā induceret: t deuotio ieiunādi pꝛet. Si aūt quereref quare d'e dñica nō ieiunam⁹. Rñdet Alex. q̄ hoc fit i memoziā letitie dñice reſurrectōis. Dicit em in

f

UVA. BHSC. IyR_227

decreto.c.Jeiunū.de.cōse.di.iij.Jeiunū dñi ce diei ⁊ quinte ferie nemo celebrare dz:vt in ter ieiunū xp̄ianor ⁊ gētilū:⁊ veracit credē tiū ⁊ infidelū atq; hereticor vera ⁊ nō falsa distretio habeaf.hec ibi.Tempore tamē qua dragesimali dieb⁹ ōnicis abstinemus a carni bus ⁊ lacticinijs vt ieiunū nostrū conformē sit ieiunio xp̄i quantū cōgruit. Secūdo p̄n aliter institutū fuit ieiuniū temporale scz quattuor tempor ab ecclesia.de quo sic dicit Calixt⁹ papa.lxxvj.dist.c.j. Jeiuniū qō ter i anno apud nos celebrare didicisti p̄uenieti⁹ nūc per quattuor tpa fieri decernim⁹, vt sic annus per quattuor voluit tempora:sic nos quaternū solēne agam⁹ieiunū per quattuor anni tempa.Assignaf vero a doctorib⁹ ratio quare in istis q̄ttuor tpib⁹ ieiunam⁹, videlz vt emendemus que in istis quattuor tpibus pcā ꝓmisimus. Et fiūt per tres dies vt satisfaciam⁹ in die.quod delinquim⁹ in mense.⁊ fiunt in feria quarta.qz tunc dñs a iuda traditus fuit.In sexta qz crucifix⁹. In sabbato: qz iacuit i sepulcro.⁊ tristes fuerūt apli de nece dñi. Tertio institutū est ab eccl'ia ieiunū pticulare.scz in vigilijs quarūdā festiuitatuz Nā vt scribit Jobes beleth. Mos fuit antiq tus vt in p̄cipuis festiuitatibus factor hoīmes cū vxorib⁹ ⁊ filiab⁹ ad eccl'iam ventrēt ⁊ ibi cuz luminarib⁹ pnoctarēt:sed quia multa adulteria in his vigilijs fiebant: statutuz fuit vt vigilie in ieiunia cōuerterentur. Nōmen tamen antiquū retentum est, quia nō ieiunia sed vigilie appellantur.

De laudib⁹ ieiunij: quod xp̄is ⁊ exemplis commendatur ab omnibus sanctis tam veteris ꝙ noui testamenti. Cap'm. III

Ertū mysteriū cōtemplandū de ieiunio dz cōmendatio. Nā ꝛ multa sint quibus ieiuniū ⁊ abstinentia cō mēdari posset.tñ laudes ei⁹ accipiem⁹ a trib⁹

Primo a gentibus ⁊ pb̄is.

Secūdo a patrib⁹ ⁊ pp̄his.

Tertio a doctoribus ⁊ sanctis.

Primo accipim⁹ laudes ieiunij ⁊ abstinētie a gētilib⁹ ⁊ pb̄is. Jp̄i etem suo modo abstinētiā magnificare studuerūt. Vñ Valeri⁹ maxim⁹ mendat mulieres romanas q̄ abstinebāt a vino. Jnq̄t em lib.ij. Fuit antiquorū illa simplicitas in cibo capiēdo humanitatis simul ⁊ cōtinentie index certissima. Naz maximis viris p̄randere ⁊ cenare in ppatulo nō erat verecūdie: qz nec illas epulas habebant quas oculis ppli subijcere erubescerent Vini vsus olim romanis feminis ignot⁹ fuit ne scz in aliq̄ō dedecus ꝓlaberenf, qz p̄im⁹ a libero p̄re intēperantie grad⁹ ad incōcessaz venerē eē ꝓsueuit. Dicearch⁹ vt ait Varro.cōtra Jouinianū in lib.antiquitatū laudat aurea secula saturni, qm̄ cū tūc oīs hum⁹ funderet null⁹ comedebat carnes: ⁊ vniuersi vinebant pomis ⁊ herbis q̄ terra spōte gignebat Xenocrates pb̄s de Triptolemi legibus tria tm̄ p̄cepta i t̄plo Eleusine rcfidē scribit. Venerādos deos.honorādos parētes:⁊ carnibus nō vtendū.Zulli⁹ in.q.tus.ꝓmouet ꝙ Lacedemonij mag̃ parsimonia delectantur. Hui⁹ rei Xenophon Theophrastus, ⁊ pene oēs greci scriptores testes sūt Eherimō historic⁹ vir eloquētissim⁹ narrat de vita antiq̄rum egypti sacerdotū q̄ oīb⁹ mūdi curis postpositis semp dū i t̄plo fuerūt ⁊ rez naturas causasq; ac rōnes syderū ꝓtemplati sunt: nūq̄ se mulierib⁹ miscuerūt: nūq̄ cognatos seu ꝓpinquos ac liberos quidē viderūt et eo tpe q̄ cepissent diuino cultui deseruire:⁊ carnibus: ⁊ vino semp abstinuerūt. Pane raro vescebā tur ne onerarēt stomachū. ⁊ si quādo come debant tonsum pariter hysopū sumebāt in cibo:vt escā ſuiorē illi⁹ caloze decoquerēt. Eubolus quoq; q̄ historiaz Mitridatis multis volumib⁹ explicauit:narrat apō ꝑsas tria cē magoz gña:quoz p̄mi q̄ sūt doctissimi ⁊ elo quētissimi excepta farina ⁊ holere nihil amplius in cibo sumebāt. Euripides in creta Iouis ppās nō solum carnib⁹; sed coctis cibis abstinuisse refert Barzafrines vir babylonicus in duo gña apud indos gymnosophistas didicit:quoz vnū appellat Brachmanas: alterū. Samaneos:q̄ tante cōtinētie sunt vt pomis arboz iux̄ gangē fluuiū alant. De brachmanis etiā scribit Didym⁹ in epla ad Alexādrū ꝙ pura ⁊ simplici vita viuūt. nullis rez copiunt illecebris.nihil appetūt ampli⁹ ꝙ natura rō flagitat. Nulla apud eos mozboz genera:nullus medicine vsus. qz ꝓsimonia e illis medicina. Si ergo tm̄ gētiles hoies abstinebāt vt mūdanā sapiam acq̄rerēt:q̄d nos agere debem⁹ vt in vera sapia ꝓficiam⁹. Audiuim⁹ em̄ quāti apud illos habita sit abstinentia. Scdo accipim⁹ laudes ieiunij a pb̄s ⁊ ꝓphetis veteris testamēti apud quos nō parū celebre est reputatuz. Vñ. ps. xxxiij. David ait. Humiliabam in ieiunio animā meā. Et Joel'.j. Sanctificate ieiuniuz: Et Thob. xij. Bona est oratio cum ieiunio. Et Judith. viij. dicitur de filijs israel quando timebant impe

UVA. BHSC. IyR_227

tum Holofernis. Humiliauerūt animas suas in ieiunijs ipsi & mulieres eoꝝ. Et de Judich. viij. c. ōz. Jeiunabat oibus diebus vite sue pter sabbata & Neomenias: & festa domꝰ ISrl. Et. j. Reg. vij. qñ filij Israel pītaturi erāt cū philisteis ieiunauerūt inq̄t scriptura i die illa & dixerūt. Tibi peccauimꝰ dñe. Tertio accipimus laudes ieiunij & abstinentie a doctoribꝰ & sanctis. Omnes nāq̄ doctores ecclesie abstinētiā & ieiuniū miris efferūt laudibus. quoꝝ dicta elegātissima adducenf in sequēti sermone cū dicef de fructibus ieiunij. Nūc vero trīs cōpleri sufficiat sctoꝝ exēpla q̄ ieiunādo & orādo carnē suā crucifixerūt cū vitijs & ꝑcupiscētijs. Refert Eusebiꝰ in. iij. li. eccl. histozie. q̄ inter sctos egyptios quos euāgelista Marcus instituit vinū aut carnes nemo gustat. trīs aqua est eis potus: & panis cū sale hysopo cibus. Jtē Diero. ad Eusebiū cū vitam cōmēdasset cenobitarū q̄ apō eos viuit pane leguminibus & holeribus: subiunxit. Ad tertiū genus venīā quos anachoritas vocāt. qui de cenobijs exeūtes: excepto pane & sale amplius ad deserta nihil ꝓferunt. Duius vite auctoꝛ Paulus: illustratoꝛ Anthonius: & vt ad supiora cōscēdā princeps Johannes baptista fuit. Et idem scribēs vitā Pauli primi heremite sic inq̄t de illo. Omnē i oīo nibus in solitudine duxit etatē. Cibū & vestimētū ei palma ꝓbebat. Q̄ ne cui ipossibile videaf. ieiun testoꝛ & sanctos angelos vidisse me monachos e quibꝰ vnus p triginta annos pane hozdeaceoꝝ & aqua lutulēta vixit. Quid dicemus de abstinētia omniū cōfessoꝝ xpi hilarionis. Agatonis. Amonis. Seraptionis. Basilij. Benedicti. Francisci. omniumq̄ aliorum. Nullus etēm inuentus est qui in delitijs seruierit deo. Jdeo patet per omnia exempla tā xpianoꝝ q̄ iudeoꝝ: siue etiam gentium q̄ abstinētia sublimāda est & nō spernēda. Habemus exēpla animū que fame & abstinētia amicabiles fiunt hominibus & familiares. Ergo ꝑm intentionem spiritussancti sanctam ecclesiam dirigentis dispōnamꝰ mētem & animum vt inchoemus hoc sacratissimum quadragesimale ieiunium: quo mediante obtinebimus hic gratiam: & in futuro gloriam: quam nobis largiatur clementissimus deus: cui est honoꝛ & gloria per infinita secula seculoꝝ. Amen.

Feria quarta cinerum: de ieiunio ad quod maxime tali die ecclesia conuocat & inuitat fideles. Sermo XVIII

Thesaurisate vobis

t thesauros in celo. Verba sunt salvatoris nostri oziginaliter Matt. vj. & in euāgelio hodierno. Ecce aduenerunt dies penitētie ad redimēda peccata: ad salutādas aīas. Hodie nāq̄ initiū est sacri quadragesimalis ieiunij de quo cantat ecclesia. Paradisi portas ieiunij xps nobis aꝑuit. Jdcirco cū oi sollicitudine & deuotione vigilare debemus ad ieiunia venerāda: qm̄ ꝑ ipsa acq̄rimus thesauros regni celoꝝ. Et qm̄ sapientissimus oīm magister in verbis allegatis in themate cōuocat nos: vt de futura vita nobis ꝓuideamus ideo i hoc ꝑmone fideles xpi ad ieiunij reuerētiā ꝑcipuā merito inducemus. Videbimus autez de ipso ieiunio adhuc tria mysteria principalia.

Primū oꝛ conditionis.
Scōm obligationis.
Tertiū fructificatiōis.

De cibis a q̄bus abstinēdū est in ieiunio: & de tpe siue hoza comedēdi diebus ieiuniozuꝫ & quare nō est determinata q̄titas cibi sicut vicissitudo comedēdi. Caplm I.

Primū mysteriū videdū de ieiunio oꝛ
p ꝺditio. Scōm em̄ ecclesie ozdinatiōez
triplex conditio ponitur de ieiunio.

Prima oꝛ qualitas.
Scōa rēpozalitas.
Tertia q̄titas.

Prima ꝺditio oꝛ q̄litas. q̄ in ieiunio ꝑm formā ecclie abstinēdū est ab aliq̄bus cibis: vt puta carnibꝰ: ouis: & lacticinijs. Qua ꝛō & lacticinia interdicunf ieiunātibꝰ inq̄tū sunt orta ab aialibꝰ carnes q̄ntibus. sicut patz di. iij. c. denicq̄. Notādū trīs q̄ in ieiunio quadragesime interdicūtur vniuersalr oīa supradicta sic̄ not. de ꝓse. di. iij. c. Nō oz. Piscū trīs esus vt sit infirmitaf solatiū nō vt luxurie ꝓiat incētiuū ꝓcedif. Et lz eēt a marinis belu is abstinēdū: trīs de ꝓsuetudine est tollerādū. qm̄ q̄ntmis emūgit elicit sanguinē. vt ptz in. d. c. denicq̄. Jn alijs vero ieiunijs abstinētia a carnibꝰ semp ꝑcipit. Ab ouis aūt & lactinijs non nisi ꝑm ꝓsuetudinē patrie. Nā dicit Diero. lxxvj. di. c. Vltimā. & extra de sepulturis. c. certificari. Unaq̄q; pria abūdat suo sensu. Cōcordat bis Ric. in. iij. & Tho. ij. ij. q. clvij. ar. viij. i trīio ne ad. iij. ar. Sed dubitari pōt cur ieiunioꝝ tpe nō ꝑcipit abstinētia abvsuvini cū de illo tot mala dicaf. Naꝛ sapiens ꝓuerb. xx. aīt Luxuriosa res vinum. Et Eccl. xxxj. Adul-

UVA. BHSC. IyR_227

tos exterminauit vinū. Et Paulus Ephe. v. Nolite inebriari vino in q̄ est luxuria, t Dicit ro. ad Eustoch. Hoc moneo hoc obtestor vt spōsa xp̄i vinū fugiat p veneno. Et idem ad furiā. O filia si apls castigauit corp⁹ suū t in seruitutē redegit: quo tu iuuēcula adhuc in fernore iuuētutis posita dapibus t vino plena poteris esse de castitate secura. Idem insuper inter ceteras sancte Paule laudes hanc ipse enumerat singularē: q̄a scz a vino abstinētissima fuit. Inq̄t em in descriptione eius vite. Sic referā quod exptus sum. Mēse iulio feruentissimis estibus incidit in ardorem febris t post desperationē cū dei mia respirasset: et medici suaderent ob refectionē corporis vino esse opus tenui t paruo ne aquam bibens in hydropem ꝓteret. t ego clam btm̄ Epiphanium papā rogare vt eam moneret immo compelleret vinū bibere. vt erat prudens t soler⁹ ingenij statim sensit insidias t subridēs inimicū esse quod ille diceret intimauit. Quid plura? Cum beatus pōtifex post multa hortamēta exhibuisset horas quereti mihi quid egisset. rīdit. Tantū pfeci vt seni homini pene psua seris ne bibat vinū. Silr ad laudē abstinentie multoꝝ sanctoꝝ vita inducitur q̄ vinū nō gustauerint. Ergo si tam celebris est illa abstinentia videret q̄ salubriter fuisset pceptū vt ieiunātes vinum nō biberent. Respōdet ad hoc Alex. in. iij. summe. t Ric. dis. xv. q̄rti q̄ eius carniū magis cōmouet cōcupiscētiaꝝ q̄ vini potus: q̄a cum ad incitationem cōcupiscētie cōcurrāt tria. s. abūdantiā caloris: t spirituū semis. Ex esu carniū multiplicat semē q̄a in eis est multū de nutrimēto. t ō ex earum esu maxie multiplicat supfluitas tertie digestionis que semis est materia. Ex esu vē toꝝ multiplicat abūdantia grossoꝝ spūum Ex potu vini abūdantia caloris. Et abūdātia semis magis est incētiua cōcupiscētie q̄ abūdātia caloris maxime causau ex potu vini: q̄a illa cito euanescit t calor in semine manet Licet ergo vinū ꝓuocatiuū sit ad libidinē nō tamē ficut carnes. Ideo eccla imūxit abstinētiā a carnibus t nō a vino. Et si adhuc q̄rat quare nō a vino. Dicit Alex. q̄ hoc factum est ꝓpter infirmoꝝ renuntionē. q̄a multi fuissent obediētie cōtēptores: cū tollerabilius sit a carnibus q̄ a vino abstinere. Etiam sic institutum est ꝓpter necessitatē digestionis. Adulti em̄ habent debilem stomachum q̄bus necessarius est vsus vini ꝓpter digestionē pficiendā. Scda q̄ditio ieiunij ōr tpalitas. Nam

ſm Tho. ij. ij. vbi. ꝫ. ieiunāt ib⁹ assignat tps comedēdi. s. hora nona. Cum em̄ ieiunū ordinet ad deletionē. t cohibitionē culpe: ops q̄ aliquid addat supra cōz cōsuetudinē. ita tñ q̄ ex hoc nō multū natura grauet. Est aūt ō bita t cōis consuetudo hoibus cōedēdi circa horā sextā. tum q̄a iam videt esse cōpleta digestio nocturno tpe naturali caloꝛe interius reuocato ꝓpter frigus noctis circūstās: tum etiā q̄a tūc nā corporis humani indiget iuuari. Ut ḡ ieiunātes aliquā afflictionē sentiant cōueniēter eis taxat hora nona: q̄ cōueniēs est mysterio passionis xp̄i q̄ cōpleta fuit hora nona qñ inclinato capite tradidit spm̄. hora aūt illa determinat ſm grossaz estimatiōnē. Si ꝯ dicerē q̄ status veteris testi est ꝓfectior q̄ noui. Dz in veteri testō ieiunabant a vespa diei pcedētis vsq̄ ad vespam diei sequētis. vt ꝓz Leuit. xxiij. Ergo sic dz fieri in nouo testō. Rndet Tho. q̄ stat⁹ veteris testi cōparat nocti. stat⁹ ꝯ noui cōparat diei. Dz illud Ro. xiij. Nox pcessit dies aūt appropiquauit. Ideo in veteri testō ieiunabant vsq̄ ad noctē: nō aūt in nouo. Notādū tñ ſm Alexā. q̄ hora nona nō ē in pcepto: vel si sit in pcepto: qz hz magnā latitudinē nō est determinata. ideo si q̄nq̄ ꝓueniat vl plōgef cā necessaria vl rōnabili nō ex hz ieiunās peccat mortaliter Vñ q̄nq̄ religiosi possent ita mane surgere t tm̄ fatigari añ horā sextā q̄ ex dispēsatione ordis possent ātcipare horā nonā. De ꝓlōgatōe aūt hore: qz ex cōestiōe p⁹ horā nonā nō auferat pena: ſ portꝰ augeat t ē magis superogare q̄ a debito deficere. Silr q̄ nulla hora cōedit ñ deficit. ſ magis superogat. ḃ alex.

Tertia q̄ditio ieiunij ōr q̄titas. Ordinauit em̄ ecclia q̄ semel cōedat in die nō aūt pluries t q̄lib⁹ vice paxq; nō potuit determinare i ieiunio quātitatē pōderis: cū vn⁹ ſm naturē sue qualitatē magis cibo indigeat q̄ alius ſ bñ quātitatē vicissitudinis. Excessus aūt in quātitate lz minuat meritū nō tñ soluit ieiunū: nisi esset nimi⁹ t imoderat⁹ vt si aliqs excederet i q̄titate cibi notabl⁹ mltiplicādo forcula comedēdo varia cibaria deuorādo vsq̄ ad sūmū vētris vt detineat tps ne affligatur Talis mquā soluit ieiunū t decipit seipsum Unde Augustinus in ſmone de quadragesima ait. Sunt quidā obseruatores quadragesime delitiosi porci q̄ religiosi qui vasa in quibus cocte sunt carnes tanq̄ īmūda horrētes deuitant. t in sua carne vētris aut gutturis luxuriam non formidant, Jeiunant autem

UVA. BHSC. IyR_227

nō vt solitā ieiunādo minuāt edacitatē. sed vt imoderate in differēdo augeāt auiditatē. Artificiosis ⁊ pegrinis ꝺdimētoꝝ diuersitatibus gulā irritāt: tātumq; capiūt māducādo ꝙtuꝫ digerere possūt nō ieiunādo. Et Hiero. ad Furiam ait. Nōnulli vitam pudicam appetētes in itinere medio corruūt dum carniū abstinētiā ieiuniū putāt. ⁊ stomachū legumiibus onerant. Ꝺia tamē intelligēda sūt cū discretione qꝛ vt scribitur. j. q. v. c. Presentiuꝫ Discretio mater est oim virtutū. Quod ideo dixerim quia mḱti indiscretas ieiunioꝝ regulas cōsiderantes qñq; nimis arta imo eis iꝛpossibilia sumūt ieiunia. Ꝓro quibus quieta ds stat sn̄ia illa Hiero. ad Rusticū mōachū ds. Balneozū fomenta nō queras qui calozē corporis ieiunioꝝ frigoze cupis extinguere. q̄ ⁊ ipa moderata sint ne nimia debilitāt stomachū ⁊ refectionē maiozē poscentia erūpāt incrūditatē que parens libidinū est. Et idem ad Nepotianū devita clericoꝝ ait. Tātū tibi ꝑpone ieiunioꝝ quantū ferre potes. Sint pura casta simplicia moderata ⁊ nō supsticiosa ieiunia. Et idē ad Demetriadē virginē mḱt. Neq; vero imoderata tibi impamus ieiunia ⁊ enormē ciboꝝ abstinētiā: quib⁹ statim corꝛpora delicata franguūt ⁊ ante egrotare icipiunt q̄ sancte cōuersatōis possint facere fundamēta. Ꝑboꝝ quoq; sn̄ia est moderatas eē ꝛtutes. Et idē ad Rusticū monachū ita scribit. Sunt qui humoze cellulaꝝ imoderatisq; ieiunijs tedio solitudis ac nimia lectione dū diebus ac noctib⁹ auribus suis personāt: verbunt in melancholiā vt Hypocraꝫ magis fomentis q̄ nostris indigeant monitis. Ꝺcirco seruanda est regula Fulgentij qui ita scribit ad Probū. Ieiunijs sic est adhibēda temperies vt corpus nr̄m neq; saturitas excitet: nec inedia imoderata debilitet. Saturitas facit vt in cassum ieiunemus. debilitas vero ne ieiunare possimus. hec ille.

Qꝛ obligant homies ad ieiuniū vel ꝓpter ꝓceptū ecclie vel ꝓpter impositā pniam vel ꝓpr̄ indictionē eꝓoꝝ. Capm. II

Secundū mysteriū videndū est de ieiunio ⁊ obligatio. Obligant siquidem hoīes ad ieiunia sub pena pcti maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter ecclie ꝓceptionem.

Scō ꝓpter pnie ac voti implētionem.

Tertio ꝓpter epalem indictionem.

Primo obligant ad ieiuniū ꝓpter ecclie pceptionē: qꝛ scz ecclia ꝓcipit vt aliqua ieiunia a fidelib⁹ obseruent. qꝛ vt scribit ur. Kilij. q. j. qſ. q̄s. Quisq; ꝓceptꝫ nō obtēperat: reꝰ ē ⁊ debitoz pene. Et parū post inferi⁹. Nō ꝓcipit: imꝑat: necesse est fieri. Et di. xij. c. ꝓceptꝫ. ⁊ Ꝓceptis aplicis nō dura supbia resistat. q̄ obedictiā q̄ a sctā romona ecclia ⁊ aplica auctē iussa sunt salutifere impleāt. Et eadē di. c. nō decz. Calixt⁹ papa ait. Sic dei filij⁹ venit facere volūtatē pr̄is. sic ⁊ vos i pletevolūtatē mr̄is vre que est ecclia. Ad idē est. c. sic oēs. xix. di. vbi sic ꝺr. Sic oēs aplice sedis sanctōes acciptēde sunt tanq̄ ipius diuina voce petri fozmate. Et idē hr̄ in. c. i me moziā. in. c. eñuero. ⁊ in. c. nulli fas: eadē di. Et hoc colligitur ex ꝟbo xpi di. Matḥ. xviij. Qui eccliam nō audierit sit ⁊ tibi sicut ethnic⁹ ⁊ publican⁹. Sctā ḡ mater eccl'ia instituit ieiunia quedā sub ꝓcepto fidelib⁹ obseruanda. Et ꝑmo istituit ieiuniū quadragesimale. de quo supius dixim⁹. Clericis aūt quibuscūq; iūcti ē est ieiuniū a q̄nq̄gesima. sicut ꝑz di. xiij. c. statuim⁹. ⁊ c. ꝺenicq; ꝟ ꝟlliū est: nō ꝓceptū ꝑm glo. Scꝺo ꝓcipit ieiuniū q̄tuoz tēpoꝝ sicut notaf. lxxvi. di. c. ieiuniū. j. c. cōstitutim⁹. ⁊ c. de ieiunio. Tertio ꝓcipit ieiuniū in oib⁹ vigiliis apkoꝝ Philippi ⁊ Jacobi. ⁊ Johis euāgeliste dūtaxat exceptis. vt apparet ex̄ de obseruatione ieiunioꝝ. c. cōfilij. Quarto ꝓcipitur ieiuniū in vigilia natiuitatis dñi. q̄ si venerit feria sexta. hi qui nec voto nec rḱa ad abstinētiā carniū astricti sunt. tali die carnib⁹ vti possunt ꝑm ꝓsuetudinē eccl'ie gñalē. nō tñ repꝛhendēdi sunt hi q̄ ab eis ob deuotionē voluerint abstinere. ex̄ de obserua. ieiu. c. explicari. Quinto ꝓcipit ieiuniū in vigilia pēthecostes lxxvi. di. c. nosse credo. Sexto ꝓcipit ieiuniū in vigilia assūptionis xp̄i marie. ex̄ de obs. ieiu. c. j. Septimo ꝓcipit ieiuniū in vigilia iohānis baptiste. ⁊ bti Laurētij. Et hoc de consuetudie approbata q̄ ligat ⁊ tenet. vt ꝑz di. j. c. cōsuetudo. Et di. xj. c. eccl'iarum. ⁊ c. in his. Nā ꝑm Asten. in summa sua. Si in aliq̄ regione vel dioceſi sit aliq̄ ieiuniū ꝓsuetū. q̄ tñ nō est ꝓceptū p ius scriptū. nihilomin⁹ ab ecclesiastentib⁹ ibidē est obseruādū. Nec hoc puto intelligēdū p illis tm̄ q̄ in locis illis domicliū hñt. ⁊ etiā p alijs forēſib⁹ ⁊ pegrinis q̄ eo tē poze ibi se repirēt. Vñ Aug. xij. dist. c. illi aūt ait. Mḁr mea mediolanū me secuta inuenit eccl'ias sabbato nō ieiunātē: ceperat fluctuari q̄d ageret. Tūc ego ꝟlliū de hac re btissime memozie ambrosiū epm. Et ille ait. Cū romā veniꝝ: sabbato ieiunio. cū mediolani sum: nō

UVA. BHSC. IyR_227

ieiuno. Sic ⁊ tu ad quācūq; fozte eccl'iam veneris eius mozē ꝑua, si cuiq; nō vis relinq;re ſcādalū nec quēq; tibi. b cū inſi renūciaſſez li bēter ꝯplexa ē. gl. ℞o. i. d. c. ſup ℞o venerīs. dicit: viatozes tenent ſeq; ꝓſuetudinē loci ad quēvenīt. Et b idē colligit videf ex. c. q ꝑ mores. di. viij. i tex. ⁊ i glo. ⁊ i. c. qſqs. xlj. di. Octauo ꝑcipit ieiuniū vigilia ſci Barthołomei q̄ ꝑuari dz ꝑm ꝓſuetudinē feſti. d. c. ꝓſilū. ex de obſ. ieiu. Ieiunia aūt trīū dieꝝ rogationū ãte aſceſſionē dīt q̄ ponūf de ꝓſe. di. iij. c. rogatões ꝑm glo. ibidē ſūt de ꝓſilio nō de ꝑcepto: niſi vbi eēt ℞iū de ꝓſuetudie approbata. Sicꝫ ieiuniū aduēt? ſi ēi ꝑtia de ꝓſuetudie ē ꝑceptū: alr nō dz. Vel, lz hoeſtū ſit q̄ ieiunēt cl'ici ⁊ maxīe ꝓbēri. In decreꝫ etiā iueīf q̄ ſit ieiunādū feria, iiij. vj. ⁊ ſabbo. de ꝓſe. di. iij. c. Ieiunia, ⁊. c. ſabbo. Tn illud ꝓſilū eſt nō ꝑceptum: niſi de ꝓſuetudie approbata. In diebꝫ tn ſabbaꝫ a carnib? abſtinēdū eē dīc. c. Quia dies. de ꝓſe. di. v. ⁊ hocvticq; ꝓſilium ē niſi adhuc ℞iū videref ꝑ ꝓſuetudinē. In oībus ℞o vigilijs feſtoꝝ q̄ ſecūda feria venīt ieiunandū eſt in ſabbato. vt pz in. c. ex ꝑte. ⁊. d. c. cōſtitū. ex de obſ. ꝯtōe ieiunioꝝ. Notādū tn q̄ a ꝑcepto ieiunij excuſanf ⁊ abſoluunf qui legitimā cām habēt ſiue neceſſitatē vt nō ieiunēt q: vt ſcribīf in ſepe allegato. c. ꝓſilū. Neceſſitas legi nō ſubiacet, ⁊ in. c. remiſſionē. Neceſſitas nō hz legē. ſ. q. ſ. Bz caueat vnuſq;q; ne decipiat ſeipm: qñ ſi q̄s poſſet ieiunare pro vno floꝛeno lucrando: poſſet etiā ieiunare vt mpleret eccleſie ꝑceptū. Pñt tn aliq; rōnabiliter excuſari a ieiunio. Et primo excuſanf pueri q̄ ꝑm Tho, ⁊ Ric. ꝓpter debilitatē nature idigēt frequēti cibo nō multo ſimul ſumpto. Indigēt multo nutrimēto ꝓpter ℞turē augmēti. Ideo vſq; in finē tertij ſeptēnij. id ē xxj. anni ieiunare non obliganf. Et p hīs eſt dictū illud Hiero. ad athletam. Ante annos robuſte etatis piculoſa eſt teneris abſtinētia ⁊ grauis. Tn quenīs eſtvt ante dictā etatez inducanf hoies ad ieiuniū: tn ꝓpter genera lē ꝛmonitionē ⁊ miſericordie dei ipetrationē ſicut dz Johel. ij. Coadunate ſenes ꝯgregate ꝑulos ⁊ ſugētes vbera. Tn etiā ꝓptervitioꝝ refrenationē: q: vt plūrimū ⁊ maxīe tēpozib? hīs iuuenes ſunt laſciui ⁊ diſſoluti. Egovero dico ⁊ teneo q̄ ꝓ ſiderata malicia que in multis ſupplet etatem ⁊ coꝛruptela deteſtabili nephandiſſimoꝝ facinoꝛuꝫ q̄ ꝓpetranf tā a maſculis q̄ a feminis. q̄ tales nō ſolū inducēdi ſunt ieiunare imo ſtringēdi ſūt quos valētes onus ferre ieiunij etiā ante vigeſimūꝑmū annū ad illud credo foꝛe obligatos ſub ℞ture ꝑcepti. S. ōo excuſanf a ꝑcepto ieiunij pauper q̄ nō hñt ad comedēdū in vna comeſtiōe ſufficiēter. Tertio excuſanf pegrinātes q̄, ꝓpter la bozē nimiū commode ieiunare nō valent. Nec obſtat ſi dicaf q̄ ꝑceptū ꝓſilio nō eſt poſtponēdū. Cū ergo ieiunare ſit in ꝑcepto: pegrinari ℞o ad indulgētias ē de ꝓſilio, ꝛ nō videf q̄ ꝓpf pegrinatiōnē ſint ſoluēda ieiunia: q: vt dicūt Ric. ⁊ Tho. intertio dātis ꝑcepta de ieiunijs excludere nō fuit alias pias ⁊ neceſſarias cās. Sec? tn ē de ꝑcepꝫ legis nāe. Quarto excuſanf ſenes ⁊ debiles. Quinto infirmi. Sexto meſe nobilū ſuitoꝛes de qb?. d. Ric. q̄ ſi ex cā neceſſaria pueniūt aliq̄tulū comedēdi hoꝛā ex toto vel modicū ꝑbībēdo ne ſeruēdo deficiāt. ⁊ b faciant tā poſitis mēſis vel modicū antezita q̄ ꝓpter tpis ꝛtinuationez vna meſa habeat deputari: nō peccāt. ſic non peccāt qui ſurgūt de mēſa vt ꝑ vino vadant. vel enxenia deferant: ⁊ ite ꝛ reuertētes ad mēſam ꝛtinuant. Septimo excuſanf laboꝛātes q̄ dieti mīuūt, nec pñt laboꝛare ſimul ⁊ ieiunare, Octauo excuſanf mulieres pgnātes. ⁊ q̄ lactāt filios. ⁊ gñaliter oēs q̄bus legitima adſunt ipedimēta. De diſpenſatōe tn ieiunij ꝑm Alex. notandū ē. q̄ ſi euidēs cā ſit pōſtatim hō ꝑ ſeipm ſtatuti obſuātiā ꝑterire ꝑ ſertim ſi nō poſſit de facili hre recurſum ad ſuperiozē. Si aūt cā ſit dubia dz hō ad ſuperiozē recurrere q̄ auctozitatē hz in talibus diſpenſare. Scōo obligant hoies ad ieiuniū ꝓpf pnie vel voti implētionē. qñ ſcz q̄s teneretur ieiunare cū ſibi fuiſſet iniūctū ꝑ pnia. aut voto ſe obligaſſet. Tertio obligant hoies ad ieiuniū ꝓpter epalē indictionē. qñ ſcz epūs i ſua dioceſi indiceret aliq̄ gñale ⁊ diſtrictū ieiuniū ꝑ pace. ꝑ ſerenitate aeris: ꝑ pluuia poſtulanda: ⁊ hmōi. tūc oēs eius cure ſubiecti obedire tenenturvt expōſſe pomf de ꝓſe. diſt. iij. c. pnunciandū. ⁊ diſt. v. c. ieiunia. vbi dicif. Ieiunia in eccleſia a ſacerdotibus ꝛſtituta ſine neceſſitate rōnabili nō ſoluantur. hec ille.

Q̄ ieiuniū fructuoſum eſt ⁊ vtile ad bona tēpozalia: ⁊ ad bona coꝛpalia ⁊ ad bona ſpiritualia. Capl'm III

Ertiū myſteriū videndū de ieiunio ⁊ ōz fructificatio. Poſſumus nāq; tripliciter eius fructū annotare. Primo ōz coꝛpalis. Scōs tpalis. Tertio ſpiritualis. Primꝫ ieiunij fructus ōz coꝛpoꝛalis. Ipſi etiā coꝛpori ꝑdeſt tripliciter,

UVA. BHSC. IyR_227

Primo refrenando.
Scõo sanando.
Tertio fortificando.

Primo ieiunij̃ pdest corpori ipm refrenã do. Nam nullũ remediũ est ita efficax ad rep̃ medũ carnis rebellionẽ ad spm̃ sicut macerare t affligere illam t potissimũ p ieiunij̃. Et ꝯs non indigeat tali medicina quando oñes pungũtur vexant t agitant stimulo carnis. Jõ Paul⁹.j. Cor. ix. dicebat. Castigo corp⁹ meũ t in seruitutẽ redigo. Et hoc Hiero. ad rusticũ monachũ iqt. Vas electiõis i cui⁹ pectore xps sonabat: macerat corpus suũ: t subijcit seruituti: t tñ cernit naturalẽ carnis ardore sue repugnare spiritui: vt quod nõ vult hoc agere cõpellat t quasi vis patiẽs vociferat. t. d. Miser ego hõ quis me liberabit de corpore mortis huius: t tu te arbitrgris abscꝫ lapsu t vulnere posse trãsire nisi oĩ custodia seruaueris cor tuũ. Et idẽ in epla ad Furiam de vidualitate suãda. Apostolus inqt macerat corpus suũ t aie subijcit impio⁹ne quod alijs p̃dicauit ipe nõ seruet. Et tu adolescẽtula seruãte cibis corpe de castitate secura es. q. d. non Et idẽ in epla ad Eustochiũ. t ponit in. c. Si paul⁹. xxxij. q. v. Si paul⁹ inqt apls vas electionis t pparatus in euangelio xpi ob carnis aculeos t incẽtiua viciorũ reprimit corpus suũ t seruituti subijcit: ne alijs p̃dicãs ipe reprobus efficiat. t tamẽ videt aliã legem in mẽbris suis repugnãtẽ legi mẽtis sue et captiuãtẽ se in lege peti. Si post nuditatem se iunia fames carceres flagella supplicia in semet reuersus exclamat. Jnfelix ego homo ꝯs me liberabit de corpore mortis huius: tute putas securam esse debere. Jn epistola vero ad Saluinianam de nebridio t viduitate idẽ Hiero. sic loqtur. Sicut trasci hoim est t iram nõ pficere xpiani. sic omnis caro cõcupiscit ꝯdꝫ ea que carnis sunt: quibus dam illecebris ad mortiferas animẽ voluptates trahit. Sꝫ no strũ est voluptaꝫ ardorem maiore xpi amore restringere t lasciuiens tumentum frenis inedie subigere vt nõ libidinẽ: sed cibos que rat ac desideret t sessorem spũsanctũ moderato atꝫ composito portet incessu. Quorsus ista? Et hominẽ te esse noueris: t nisi caueas passionibus humanis subiacere. De eodẽ cũcti facti sumus luto ijsdem cõpacti ex ordijs t in cerico t pãnis eadem libido dominatur. Nec regum purpuras timet nec mendicorum spernit squalorem: mei iusꝫ est stomachum te dolere ꝯ mentẽ imperare corpori ꝯ seruire gressu vacillare ꝯ pudicitia. Et in epla ad Demetriadẽ. virg. idẽ. d. Jgnita sunt diaboli iacula que simul vulnerãt t inflammant: t a rege babylonis tribus pueris preparant: sed quõ ibi quartus spẽm habẽs filij dei intẽsos mitigat ardores. sic in animo virginali rore celesti t ieiunioꝝ frigore puellaris calor extinguit t humano corpori angelorũ cõuersatio pparat. Jtem in epla ad Eustochiũ sic refert Sollicite puidẽdũ est ut quos saturitas a paradiso expulit esuries reducat: nõ ꝯ deus intestinoꝝ nostrorum delectet rugitus: ꝙ ꝯ alit pudicitia tuta eẽ nõ possit. Propterea t ipe Hiero. in seipo ostendit quod alijs p̃dicauit. Ei⁹ verba sunt ad Eustochiũ loquẽtis. Quotiẽs i heremo cõstitut⁹ t in illa vasta sollitudine q̃ exusta solis ardoribus horridum monachis prestat habitaculum putabã me romanis interesse delitijs sedebã solus: quia plen⁹ eram amaritudine. Horrebant sacco mẽbra deformi. t squalida cutis situs ethiopisse carnis obduxerat. Quottidie lachrymꝫ: quotti die gemitus: t si quãdo repugnantem somn⁹ imminens oppressisset: nuda humo vix ossa herentia collidebã. De cibis ho t potu taceo cum etiam languẽtes monachi aqua frigida vtanꝫ t coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego qui ob gehenne metũ tali me carceri damnauerã: scorpionum tm̃ socius t ferarum sepe chorus intererã puellarũ: pallebãt hora ieiunijs: t mẽs desiderijs estuabat t in frigido corpore: t sic ea iam carne p̃mor tuo: sola libidinũ incẽdia bulliebant. Jtaqꝫ oĩ auxilio destitutus ad iesu iacebam pedes rigabam lachrymis t crine tergebam: t repugnãtem carnẽ hebdomadarũ inedia subiugabam. Nõ erubesco confiteri infelicitatis mee miseriã q̃n potius plango nõ esse qõ fuerim Memini me clamantẽ diem crebro iunxisse cum nocte: nec pus a pectoris cessasse ũberibus ꝯ rediret dño imperãte trãquillitas. Jpaꝫ quoꝫ cellulã meã quasi cogitationũ mearuꝫ conscientiã pertimescebam. Et mihimet ipi⁹ t rigidus solus deserta penetrabam. Sicubi concaua vallium aspera montiũ rupium pe rupta cernebam: ibi mee orationis locus. Et vt mihi testis ẽ dñs post multas lachrymas post celo oculos inherentes nõnun ꝯ videbar mihi interesse agminibus angelorũ. hec Hieronymus. Sed quid de alijs oibus ſcis dicã Nonne p abstinẽtiã afflictionẽꝫ ieiuniorũ superauerũt luturiã. Ecce de alijs taceam dicam tantum quod de beato Francisco scribit

UVA. BHSC. IyR_227

in sua legēda. d. Boñ. Jnčt em̄ sic attēdēs illud apli. ꝯbū. Qui aūt sunt xpi carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ cōcupiscētijs. Ut crucis armaturā iugit suo ferret in corpe tāta discipline rigiditate sensuales appetitus arcebat vt vix necessaria sumeret sustētationi nature Difficille nāq; fore dicebat necessitati corpis satisfacere ⁊ pnitati sensuū ñ pere. Propter quod cocta cibaria sanitatis tpe vix admittebat ⁊ raro. Admissa ꝯo aut cōficiebat cinere aut cōdimēti saporē admixtione aque vt plurimū reddebat insipidū. De potu vini quid dicam cū de aqua duz sitis estuaret ardore vix ad sufficiētiā biberit. Patet ergo q̄ p ieiunium corpus anime inimicū maxime refrenatur. Scōo pdest ieiuniū corpori ipsum sanādo. Nam visum est per experiētiā q̄ magis pdest sanitati corpis abstinentia moderata ꝙ̄ nimius ⁊ excessiuus ciboꝝ vsus. Quinimo vt plurimū ex gula oēs egritudines euenire solent. Unde de ꝑse. di. v. c. Ne tales. dicitur. Morbi saturitate nimia concitant. Et Señ. ad Lucillum sic ait. Medicina quōdā pauca rum scia fuit herbarū quibus sisteret fluens sanguis vulnera coīret paulatim. Deinde in hanc puenit tam multiplicem varietatē. Nec est mirū tunc illam minus negocij habuisse: firmis adhuc solidisq; corpibus ⁊ facili cibo nec p artem voluptatēq; corrupto qui postq̄ cepit nō ad tollēdam: ꝫ ad irritandam famē. quare inuēte sunt mille ꝺditure quibus adhibitis excitaret. Que desiderantibus alimenta erant onera sunt plenis. Unde pallor ⁊ nervoꝝ vino marcentiū tremor ⁊ miserabilior ex cruciatibus ꝙ̄ ex fame macies. Unde incerti tabentiū pedes ⁊ semp quasi in ipa ebrietate titubatio. Unde ⁊ in totā cutez humor admissus distentusq; venter dum male assuescit plē cape ꝙ̄ poterat. ⁊ tandem concludit multos morbos multa fercula fecisse. Et Jobes os aureum de ꝑse. di. v. in. c. Nihil. hoc ipm confirmat di. Abūdātia morbū facit ⁊ molestias igerit ⁊ egritudines gñat. Jdeo Hiero. cōtra Jouinianū ait. Egrotanti tibi nō alit sanitas restituitur nisi tenui cibo victuq; castigato que dieta ōr. Et idem Hierony. in .c. Legim⁹ de ꝑse. di. v. Legim⁹ quoddā morbo articulari et podagre humorib⁹ laborātes: pscriptione bonoꝝ ad simplicē mensam ⁊ paupes cibos redactos cōualuisse. Caruerūt em̄ sollicitudine dispensande domus ⁊ puellarū als epularuz largitate que corpus frangūt ⁊ aiam. Tertio pdest ieiuniū corpori ipsum fortificando. Nam moderata ieiunia ex ꝓnti corpa magis sana ⁊ magis robusta reddūt. Et si dicaf hoc nō ee verū qm̄ p ieiunia debilitanf corporis vires. Sm illud ps. Benua mea infirmata sf a ieiunio. Rñdere possumus qō Paulus dicebat. ij. Cor. xij. Cum infirmor tunc fortior sum eo q̄ infirmitas ⁊ debilitas corpis reddebat eū fortem ⁊ pmptum ad dei obsequia.

Scōs ieiunij fructus ōr tempalis prodest em̄ adhuc triplr tempozaliter.

Primo placando.

Scōo liberando.

Tertio impetrando.

Primo pdest tpalr placādo deū: qñ irat⁹ ppter pcā populi tempali flagello eos pcutere cōminaf. sicut ptz Jone libro p totum de Niniuitis. de qbus ita ait Hiero. li. ij. contra Jouinianū. Niniue ciuitas magna iram dei ieiunioꝝ miseratione retrozsit. quā vticz Sodoma atcz gomorra placassent si penitentiaz agere lachrymascz pnie fundere ieiunio patrocināte deum cōciliare voluissent. Addisus liquidē fuit ad niniuitas ionas. ⁊ audierunt illi vocē ei⁹ ⁊ timuerūt deū ⁊ ieiunātes ⁊ ozātes irā ei⁹ placuef. Scōo pdest hoi ieiuniuz tpalr liberādo. ſ. a picuf ⁊ aduersitatib⁹ hui⁹ scli sicut pz de mulī q̄ ieiunātes ob reuerētiā ꝺ̄ginis ⁊ alioꝝ sctoꝝ liberati sf a mlī picuis celi fre ⁊ marū. Tertio pdest ieiunū tpalit ipetrādo. ſ. tpalia bñficia vt pluuiā tpe siccitatis: sanitatē tpe infirmitaf: serēitatē tpe ibrū pacē tpe guerraꝝ ⁊ fil'ia. Tertij fructꝰ ieiunij ōr spūalis. Prodest em̄ spūalr triplr.

Primo clarificando.

Scōo cibando.

Tertio glorificando.

Primo pdest clarificādo. nā ad pspicacitatē ⁊ puritatē oronis ⁊ ꝓplationis miro mō disponit. Nōne lectio oro pdicatio ieiuno sto macho melꝰ capiūf ⁊ exercef. Dic Hiero. Jouinianū ait. Dāiel atcz tres pueri iterpratōem sōnioꝝ ieiunio reuelant pasticz legumi bus pudētiozes ⁊ pulchriozes iueniūf. Ꝫ ille Jobi euāgeliste i ysula pathmos ieiunāti reuelata sunt secreta celestia. Apli ieiunātes spūsancti lūme sf illustrati. Act. ij. Scōo pdest ieiunū spūalr cibādo. Cū em̄ mēs fuerit illūnata ⁊ dine ꝓplationi intēta ex ꝓnti del ectatōe spūali mebriaf. Tertio pdest ieiunū spūalr glificādo: qz p illud introducimur i beatā vitā. sicut helias post ieiunū raptus est in celū ij. Reg. ij. Jn huius aūt mysterium post ieiunij quadragesimale statim resurrectionis ce

UVA. BHSC. IyR_227

lebratur gloria. Ergo anima feruẽti vnusq̃q; ꝑ suã facultatẽ suã hodie ieiunũ incipiat: vt sic in fine adipiscat eternã gloriã. Amen.

Feria quinta post diẽ cinerũ de vsu & laudibus sanctissime oronis. ℞ eos qui dicũt nõ esse orandum: neq; ꝑ bonis acquirẽdis: neq; ꝓ malis euitandis. Sermo. XIX.

Cessit ad eum Centurio rogans eũ.

Notanꝺ hec verba Matth. viij. c. & in euãgelio hodierno. Promptissimus deus semp est ad liberaliter exhibendũ nobis bñficia sua. q̃ ideo sepe nõ accipimus: qz negligẽtes sumus ad fiducialiter postulandũ. Nã qui petit accipit: & q̃rit inuenit: & pulsanti apiet. vt ỏz Lu. xj. Et vtiq; satis clarũ est in hystoria sancti euãgelij die hodierno recitati in q̃ cõmemorat sanitatis denũ a xpo collatũ puero Centurionis paralytico & male habẽti. ℞ vtiq; xps fecit cõmotus fidelibus ꝑcibus Centurionis humiliter eũ deꝓcãtis. Qm̃ aũt apud aliquos incredulos & indeuotos oronis vsus vilis & inutilis reputat: idcirco in pñti sermone de cõmendatiõe & laudibus oronis erimus tractaturi vt sic ois vere penitẽs audeat cũ Centurione clamare securius ad dñm iesum xpm. Notabimus ergo tria ꝑ que principaliter ostendem⁹ vsum orationis commẽdabilem esse, & in hac vita omnibus conuenire.

Primum dicitur ꝓtrarioꝝ debilitas.

Secundum dicitur sanctoꝝ dignitas.

Tertium dicitur omnium indigentia.

Cõfutatio debilitũ rõnum quas pleriq; ad ducere solent ad ostendendum ꝙ sit superfluum orare. Capitulum. I.

Primũ quo oñdit cõmẽdabilis vsus oronis ỏz ꝓrioꝝ debilitas. Nam qui dicũt nõ esse orandũ: neq; ꝑ bonis acquirẽdis: neq; ꝑ malis amouẽdis: assumunt ad defensionẽ errozis sui triplicẽ rõnẽ. videlz

Prima est diuine prouidentie.

Secunda diuine permanentie.

Tertia diuine clementie.

Prima rõ est diuine ꝓuidẽtie. Dicũt enim ꝙ facta nra & ista oia inferioza nõ regunt a ꝑuidẽtia dei. & ex pñti pspa & aduersa bona et mala ab ipo nõ ꝓuenire. Si aũt interrogent a q̃ ista gubnant: aliq; rndebũt ꝙ a fato alia q̃ ꝙ a fortuna. aliq; ꝙ a nulla ꝓuidẽtia: si venirent sic. Primi dicũt ꝙ oia ista q̃ in ℔ mundo fiũt: & q̃ hoiꝫ accidũt veniũt a fato: noie fati intelligendo influentiam celi & planetaꝝ ℈ quã asserũt oia regulari. Et huius opinionis fuit Ouidi⁹ q̃ in li. de tristi⁹ dixit. Rõ fatuꝫ vicere nulla valet. Idẽ ꝓfirmauit Sen. in tragedijs. d. Fac̃ agimur credite fac̃. q̃q; agit mortale genus venit ex alto. Et de ꝓsolatiõe ad Paulinũ di. Mutare fata non possumus stãt dura & inexozabilia. Et lucan⁹ li. vj. inq̃t Preceps agit oia fatuꝫ Nec medij dirimunt morbi vitãq; necẽq;. Et Iuuenal⁹ satyra. viij. Seruis regna dabũt captiuis fata triũphos Et Tullius li. j. de diuinatiõe. Fato oia fiunt Et ãntilianus in declamatiõibus. Fato viut mus languem⁹ qualescimus morimur. Medicina quid ꝓstat nisi vt vita nemo desperet. Inde est ꝙ quidã astrologi ingerũt se ad iudicandũ de futuris euẽtibus hoim: de vita et moꝛibus regũ. de pace & guerris populoꝝ. de diuitijs & pauꝑtate: de fecũditate & sterilitate vtozũ. de honozibus & dignitatibus acquirẽdis: & filibus. q̃si ista oia dependẽtiã habeãt sicut a causa necessaria: ab infl uẽtia planetarũ & celestiũ corꝑoꝝ. Et ex ℔ versum est in ꝓuerbijs inter vulgares: ꝙ nõ iuuat ozare deũ cũ iã diffinitũ sit: q̃d vnusquisq; aut boni habere aut mali pati habeat. Cõtra quos Aug. li. v. de ciui. dei. c. j. sic ait. Prozsus diuina ꝑ uidẽtia regna ꝓstituunt humana. q̃ si ꝓpea quisq; fato tribuit quia ipsam dei voluntatẽ vel potestatem fati noie appellat: sniam tenet: linguam corrigat. Cur enim nõ hoc primuꝫ dicat: qõ postea dicturus est: cũ ab illo quisq; quesierit q̃d dixerit fatũ. Naz id hoies qñ aiunt vsitata loquẽdi cõsuetudine nõ intelligunt nisi vim positiõis syderũ: qualis est qñ quis nascit siue ꝓcipitur. qõ aliqui a dei voluntate alienãt. aliq; etiã ex illa hec pendere cõfirmãt. Sed illi q̃ sine dei volũtate decernere opinãtur fidera. q̃d agamus vel quid bonoꝝ habeamus maloꝝ ve patiamur: ab auribus oim repellẽdi sunt. nõ solũ eoꝝ q̃ verã religionẽ tenent: ℈ qui deoꝝ qualitũcũq; ls falsoꝝ volũt eẽ cultozes. Hec enim opinio q̃d agit aliud nisi vt nullus oino colaꝛ aut rogetur de⁹. Et paulo inferi⁹ subdit. Quale deinde iudicium de hoim factis deo relinquit: q̃b⁹ celestis necessitas adhibetur cũ dñs ille sit & fidẽ & hoim: hec ille. Si q̃s vero obijceret ꝙ astrologi ꝓsepe ꝛa dicũt: audiat Aug. ꝓfati. li. c. vij. di. Nõ imerito credit cũ astrologi multa vera respondeãt & occulto instintu fieri spirituũ non bonoꝝ: quoꝝ cura est has falsas & noxias opiniones de astralibus fatis inserere humanis mẽtib⁹ atq; firmare. Ideo friuola est

UVA. BHSC. IyR_227

mathematicoꝝ ſnia q̄ nos noſtroſq; ſucceſſ⁹ aſtris ſubdere molliūf. Scōi aſſerūt oia ifra inferiora moueri ad imperiū foꝛtune ⁊ diſpo ni. Unde Plutarchus li. de remedio ire d. ⁊ in ducit Euripidē ſic loquentē. Deus magna re git. parua ꝺo in foꝛtune manib⁹ derelinquit Hanc foꝛtunam rudes hoies ⁊ idolatre gen tiles deam quādā eſſe putauerūt. Unde La ctan. li. iij. Crediderūt inquit populi foꝛtunā quandā deam eſſe res humanas varijs caſi bus illudentem: quia neſciebāt vnde ſibi aut bona aut mala venirēt. Hos tñ ſic opinātes Aug. li. iiij. de ci. dei. c. xviij. ſic deridet. Foꝛtu na dea puraſ ⁊ colif. Certe oēs deos vtriuſq; ſexus: ſi ⁊ ſexū habent: non niſi bonos exiſti mare debemus. Hoc plato dicit. hoc alij pbi hoc excellētes reipublice populoꝝq; rectoꝛes Quō ergo dea foꝛtuna aliquādo bona eſt: ali quando mala. An foꝛte qñ mala eſt dea non eſt: ſed in malignū demonē repente cōuertiſ. Sed Ariſt. li. ij. Phi. dicit foꝛtunā eē cauſaꝫ p accidēs in agētibus ſm ꝓpoſitum. Et tunc vt dicit Tho. in. ij. ſumme cōtra gētiles. ⁊. d. Boñ. di. xxxvij. ſecūdi li. Licet aliq̄d ſit cauſa le vel foꝛtuitū reſpectu agenꝭ particularis vt pote particularis nature ⁊ intellectus creati: nihil tñ eſt caſuale aut foꝛtuitū reſpectu pai dētie dei: a qua omnia ꝓuiſa ſunt ⁊ ꝓordina ta. Tertij cōtendūt ꝓuidentiā dei nullā eſſe circa iſta inferiora ⁊ hoim facta: ꝙ oia curre re ſic ſine vlla ꝓuidentia regulāte. Qui erroꝛ pniciioſiſſimus eſt ⁊ dānaf: tum rōne: tū auctoꝛitate. Et ly multe rones ad ꝺ poſſent in duci. ramē dicā eam quaꝫ Tho. ponit in. iij. ꝺ gentiles. c. lxiij. Ait em̄ ſic. Impoſſibile eſt ꝙ aliqua nō cognoſcētia finē operent ꝓ pꝛ finē ⁊ ordinate ꝓuentāt in ipm̄: niſi ſint mota ab aliquo habente finis cognitionē: ꝙ oia coꝛpo ra naturalia mouent ⁊ opant ꝓpter finem li cet illū nō cognoſcāt. Ergo opꝫ ꝙ tota opera tio nature ab aliqua cognitōe ordinef. Pre terea oia q̄ ſunt natura diſtincta in vnū ordi nē nō ꝓueniūt niſi ab vno ordināte colligāf in vnū. In vniuerſitate aūt reruꝫ ſunt res di ſtinctas ⁊ ꝺiuas naturas habentes que tamē in vnū ordinē cōueniunt. Ergo opꝫ ꝙ vn⁹ ſit vniuerſoꝝ ordinatoꝛ ⁊ gubernatoꝛ. Sunt ad hoc etiā ſcꝑture ſacre ⁊ auctes. Ait ei ſapiēs Sap. xiij. Tua aūt pꝛ ꝓuidētia cūcta guber nat. Et Eccl's. v. Ne dicas coꝛam angelo tuo nō eſt ꝓuidentia. Et Mat. vj. reprehendens ꝛps imoderatā ſollicitudinē coꝝ q̄ diffidunt gubernari poſſe a deo, oſtendit qualiter ipſe ꝓuidētia ſua decoꝛat terrā floꝛibus: paſcitꝫ aues ⁊ volucres celi. Ideo Zach. li. ſ. di. iuſti. ꝺ dei ꝓuidentiā negantes: ſic pulchꝛe loquiē Suſcepto igiſ illuſtrāde ꝛitatis officio: non putaui adeo neceſſariuꝫ ab illa qōne initium ſumere q̄ videf ꝑma eē natura ſit ne ꝓuiden tie q̄ rebus oib⁹ cōſulat an foꝛtuitu vel facta ſint oia vel gñanf. Cui⁹ ſnie auctoꝛ eſt demo critus confirmatoꝛ. Epicur⁹: q̄s tñ ceteri pbi ac maxime ſtoici acerrime retulerūt: docētes nec fieri mundū nec cōſtare niſi ſumma rone potuiſſe. Sꝫ ⁊ Marcus Tullius ꝙ achae demice diſcipline defenſoꝛ eſſet: de ꝓuidētia gubernatrice reruꝫ ⁊ mīra ⁊ ſepe diſſeruit: qō facit: tū in oibus pbie ſue libꝛis: tuꝫ maxime in his q̄ ſunt de natura deoꝝ. Nec difficile fa ne fuit paucoꝝ hoim ꝓtaua ſentientiū redaꝛ guere mendacia: ceteris pbis in hac vna re non diffidētibus. Nemo em̄ eſt etiā tā rudis tam ferꝛ moꝛibus q̄ oculos ſuos in celū tol lens: tāetſi neſciat cui⁹ ꝓuidētia dei regaf ꝺ omne qō cernif: non aliquā tñ eſſe intelligat ex ipaꝝ motu magnitudie pulchꝛitudine vti litate tempatōe nec fieri poſſe q̄n ſilud quod mirabili rone cōſtat conſilio aliq̄ maioꝛe fit inſtructū. hec ille. Dicim⁹ ergo ⁊ catholice te nem⁹ ꝙ oia reguntf ſm ꝓuidētiā dei q̄ bona vel mala hoiꝺ iuſte diſtribuit ſm ꝙ iudicat melius conuenire. Scōa rō quare dicunt aliqui nō eſſe ordandum eſt diuine ꝓmanentie Dicūt em̄ ꝙ ly oia fiant ſm diuinā ꝓuidētiā cum ipa nihil aliud ſit q̄ ipe deus: ⁊ deus ſit immutabilis. ſm illud Nume. xxiij. Non eſt deus quaſi homo vt mētiaf neq; vt filiꝰ hoꝺ minis vt mutef. Et Malach. iij. Ego dns et nō mutoꝛ. Et Jaco. j. Apud quē nō eſt tranſ mutatio. Et Aug. in lib. de natura boni. So lus deus imutabilis eſt. Ergo ſi diſpoſuit bn facere hoibus indigētibus abſq; ꝛone illoꝝ illud implebit. Et ſi deliberauit mala aliqua impartiri: nō ꝓpter ꝛones ceſſabit. Sꝫ ꝛtra iſtos eſt auctoꝛitas Piere. vbi deus ſic loquit tur. Repente loquar aduerſum gentem ⁊ ad uerſus regnū vt eradicē ⁊ deſtruam ⁊ diſper dam illud. Si pniam egerit gens illa a malo ſuo: quod locutus ſum aduerſum eā: agam et ego pniam ſup malo quod cogitaui vt face rem ei. Et ſubito loquar de gente ⁊ de regno vt edificem ⁊ plantē illud. Et iterum Ezech. xxxiij. deus. d. Si diſtero iuſto ꝙ vita viuet. ⁊ confiſus in iuſticia ſua fecerit iniquitatem: omnes iuſticie eius obliuioni tradentur: ⁊ in iniquitate ſua quaꝫ operatus eſt moꝛietf. Si

UVA. BHSC. IyR_227

aūt dixero ipso morte morieris: & egerit peni
tētiā a pcō suo vita viuet & nō morief. Et ꝺ
est qō ōz. xxij. q. iij. c. Unusqsq. Ipe ꝺns fre
quēter suā mutat sniam. & in. c. cō mutabilis
idē hr. & de pe. di. j. c. nouit. Nouit ꝺns muta
re sniam si tu noueris emēdare delictū. Ex q̄
bus ꝟbis pz q̄ ꝑm q̄ nos mentē nr̄am & vo
lūtaria opa siue in bonū siue in malū dirigi
mus ita & ipe sniaz suā aut reuocat & imutat
aut exequit sine sui imutatōe. Nāyt dicit pbs
viij. phi. & xj. metha. Deus est mouēs oia im
mobilis. Et Boeti⁹. Stabilisq; manēs das
cūcta moueri. Jō dicit sctūs Boē. di. viij. pri
mi lib. ar. ij. q. j. q̄ diuina essentia est imuta
bilis. Nā nō mutat locoz: q; vbiq; est. nō tpe:
q; eternitas simul est. nō fozma: quia pure e
act⁹. Ubi mutatione ꝑm fozmā tollit simplici
tas. ꝑm tps tollit eternitas. ꝑm locū tollit im
mēsitas & ideo i deo est sūma stabilitas. & ide
omis motus causalitas. Sine sui tacq; mu
tatione pduxit de⁹ in tpe mūdū. Sine sui mu
tatione carnē nr̄am assumpsit. Sine sui etiaz
mutatōe peētib⁹ & ozantib⁹ sua dona largit
Nāyt ināt Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. ij. ex diuina
puidētia nō solū disponit q̄ effect⁹ fiāt: sed
etiā ex quib⁹ causis & quo ordine pueniant.
Inter alias etēm cās sunt etiā quozūdā effe
ctuū cāe act⁹ hūani. Ubi opz hoies agere aliq̄
nō vt p suos act⁹ diuinā dispositione imutēt
ꝟyt p act⁹ suos impleāt quosdā effect⁹ ꝑm oz
dinē a deo dispositū. Et idē etiā est in natu
ralib⁹ causis. Nā neq; q̄ plātat est aliquid ne
q; q̄ rigat. ꝟ q̄ incremētū dat de⁹: vt ōz i. c. cū
nō fit in hoie. ex̄ de decimis. & tū si hō nō plā
tat aut nō semiat. de⁹ nō dat incremētū. Si
mile ē de ofone. Nō em̄ ꝓpt̄ hoc ozam⁹ vt di
uinā dispositionē imutem⁹. ꝟ vt illud ipetre
mus q̄ de⁹ disposuit mediātib⁹ ofonib⁹ nob
donare. vt Greg. dicit. j. diał. li. Tertia ratio
quā assumūt negātes & dānātes ofonis vsū
est diuine clemētie. Deus inquūt clemētissi
mus est & liberalissimus. ideo cū nosceat oia
quibus indigemus. nō opus est ofonibus ab
illo ea petere. q; vt inquit Seneca. Nulla res
charius emit⁹. q̄ que precib⁹ empta est. Ideo
summe liberalitati eius nō conuenit benefi
cia prestare rogatus. Ad hoc rndet Aug. ad
probū de ozando deū. q̄ de⁹ multa nobis ex
sua liberalitate prestat nō petita. Sz q̄ aliq̄
vult prestare nobis petentib⁹. hoc est ꝓpter
nostrā vtilitatē: vt scz fiduciā quādā accipia
mus recurrendi ad deū. & vt recognoscam⁹ eū
esse bonoz nostroz actoz. Et sic interimus
tur oēs obiectiōes suptadicte quibus ofonis
vsus impugnabat: q; debiles sunt & nullius
roboris aut nocumēti.

Qō vsus ofonis cōmendat auctoritate et
exemplo sanctoz veteris & noui testamēti et
ꝑcipue dn̄i nr̄i iesu xp̄i. Capl'm II

Secundū quo commēdabilis ofonis
vsus ōz est sanctoz dignitas. Oēs
etēm scti verbo pariē & exeplo ozare
nos docuerūt. Unde dō in ps. xxxvj. ofonez
cōmendās ait. Subditus esto dn̄o & oza eū.
et ps. v. Qm̄ ad te ozabo dn̄e: mane exaudi
es vocē meā. & ps. xxxiij. Exāstiui dn̄m & exa
audiuit me: & ex oībus tribulatōnibus meis
eripuit me. & sapiens Eccl'i. xxxv. Oratio hu
miliātis se nubes penetrabit. & Tho. xij. Bo
na ēoko cū iciunio. & Piere. xxxiij. Clama ad
me & ego exaudiā te dicit dn̄s. & j. Petri. iij.
Omnes vnanimes in ofone estote. et Jac.
v. Ozate pro inuicē vt saluemini. & doctor gē
tiū Paulus Rom̄. xij. Spe gaudentes: & tri
bulatione patientes: ofoni instātes. & j. Cor.
vij. Uacetis ofoni. & Phil'. iiij. Nihil solliciti
fitis. sed in omni ofone et obsecratione cum
gratiarū actiōe petitiones vestre innotescāt
apud deum. & Col'. iiij. Orationi instate vigi
lantes in ea. & j. Timoth. ij. Uolo viros oza
re in oī loco: leuantes puras manus. et. j.
Thessal. v. ltimo. Sine intermissione ozate. &
ꝟ in euāgelio Lu. xj. Petite & accipiet: q̄ri
te & inuenie: pulsate & aperiet vobis. & Lu.
xviij. Oportet semp ozare & non deficere. et
Luce. xxij. & Matth. xxvj. Uigilate et ozate
ne intretis in tētationē. & Marthei. xiiij. c.
Ozate vt nō fiat fuga vestra in hyeme vl sab
bato. & Marci. xiij. Uidete vigilate et ozate.
Et quod docuerūt sancti verbis: ope comple
uerūt: tacq; ozando amplissima dei munera
ꝑ petrauerūt. Unde Sēn. xxv. ysaac depcatus
est deū pro vxore sua Rebecca eo q̄ eēt ste
rilis qui exaudiuit eū: & dedit rebecce conce
ptuz. & Exo. viij. & x. et. x. c. Orauit moyses ꝑ
amotione plagarum ab egypto & exauditus
est. lz illi mali essent. & Exo. xvij. In bello qō
habuerūt filij israel cōtra Amalechitas plus
fecit Moyses ozando q̄ Josue pugnando.
et Exodi. xxxij. capl'o. Post adoratiōem vi
tuli quando videbatur dominus velle delere
popnlum: moyses per ozationis instantiam
obtinuit veniam. et Numeri. xj. capl'o. Per
ozationem Moysi absorptus est ignis qui de
uozabat castra murmurantium. et Numeri
xij. capl'o. Per ozationem Moysi curata est

UVA. BHSC. IyR_227

Maria a lepra. Et Nu.xxj.per orationē etiā moysi liberat⁹ē ppl's a serpētib⁹. Et.j.Reg. j.Anna que sterilis erat orauit dñm ⁊ cōcepit ⁊ peperit filiū ⁊ vocauit nomen eius Samuel:eo ꝙ a dño postulasset eū.⁊.j.Regum vij.Orante Samuele filij isrl' debellarūt philisteos.⁊ Thob.vj.Raphael angelus monuit thobiā iuniorē ne demones haberēt ptātez in eum vt oraret.Et Judich.iiij.Tempe ꝑsecutionis Holofernis filij israel orabāt deum vt visitaret ppl'm suum.et Judich.iij.Armis orōnis munita illa mulier vidua caput āputauit holoferni.⁊ Esa.xxxviij.Orantem cuz lachrymis ezechiā exaudiuit deus ⁊ addidit diebus eius annos q̄ndecim.Et Dañ.xiij.c. Susanna per orōnem liberata est a criminatione falsa ⁊ damnatiōe mortis.Et Jone.ij. De ventre piscis per orōnem ad littus maris adductus est ionas.et.j.Mach.xj.c.Uidens Jonathas ꝙ oēs exceptis paucis dereliq̄rūt eum pugnantē cōtra alienigenas:scidit vestimenta sua ⁊ rogauit dñm ⁊ postea miaz obtinuit ⁊ victoriā.Et.ij.Mach.iij.Onias sūmus pontifex oranit pro Heliodoro diuina virtute grauit' flagellato:eo ꝙ voluerat erarium expoliare.Deus autē illi vitaz donauit Quid referam de orōnibus apostoloꝝ: aliorumq̄ sanctoꝝ qui orando tot mira fecerūt. Sed omnibus dimissis breuitatis causa: ad xp̄um est deueniendū.De ip̄o siquidē dicitur Marci.j.Abijt in desertum locuz ibiq̄ orabat.et Lu.vj.Erat pernoctans in orōne del, et Lu.ix.Facta est dum oraret spēs vultus eius altera.⁊ Lu.xxiij.⁊ Matth.xxvj. legit' ad patrem orasse.⁊ ad Heb.v. de ipso dicit'. Cum clamore valido ⁊ lachrymis exauditus est pro sua reuerētia. Sed circa hoc nōnulli dubitant cur xp̄s orauit.cum Augnst. dicat lib.de correptione ⁊ gratia.Nemo querit ab alio quod ꝑ se potest.sed xp̄s oīa poterat per se,ergo nihil debebat ab alio petere nec orare.Ad hoc rñdet Boñ.di.xviij.tertij libri.ar. ij.q.j.ꝙ decens fuit ⁊ cōueniens orare xp̄m ꝓpter tria.Primo ꝓter meritū.Secundo ꝓpter exemplum.Tertio ꝓpter argumentū Primo ꝓpter meritum quia sua petitione et postulatione merebat' nobis qui minus idonei eramus ad susceptionem beneficioꝝ dei. Secundo orauit ꝓpter exemplum.scilz vt in seip̄o inuitaret nos ad orōnis studium.in cuius exercitio maxime superat' aduersarius. Tertio orauit ꝓpter argumentū.vt ostendedret se esse verum hominē ⁊ vere a deo missum.Petere ergo ⁊ orare competit christo ꝑm naturam assumptam.Et sic soluitur quod dicebatur in contrarium.Concludēda est ergo hec secunda pars principalis nostri sermonis in qua probatum est ꝑ exempla ⁊ auctoritates sanctorum ꝙ orationis exercitium apprime est cōmendabile.

Q̄ omnes indigent auxilio dei ad acquirēdam beatitudinem:ad vitanda pericula:⁊ad bona tempalia impetrāda. Capl'm III

Tertium quo ostendemus ad orationem omnes obligari debere dicitur indigentia.Omnes etem̄ cuiuscūq̄ status gradus ⁊ conditionis existant: egent a deo adiuuari maxime quantum ad tria.

Primo quantum ad beatitudinem acquirendam.

Secundo q̄tum ad pericula vitāda.

Tertio quantum ad temporalia bona impetranda.

Primo indigent omēs a deo adiuuari quātum ad beatitudinē acquirendam:eo ꝙ nullus illam viribus ꝓprijs aut virtute valet adipisci.Ideo vnusquisq̄ orare debet cū Petro dicente.Dñe salua nos.qr vt inquit p̄s.Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus.Secundo indigent omnes a deo adiuuari propter pericula euitanda:quibus fragilis nostra conditio subiecta est.Et de his sic eleganter loquitur Aug.xxij.li.de ci.dei.c.xxij.Sed preter pueriles penas sine quibus disci non potest quod maiores volūt:qui vix aliquid vtiliter volūt quot ⁊ quātis penis genus agitet' humanū que nō ad malicia m nequitiāq̄ iniquoꝝ. sed ad cognitionē pertinēt miseriāq̄ cōem:quis vllo sermone digerit?Quis vlla cogitatiōe cōprehendit quantus est metus:quāta calamitas ab orbitatibus atq̄ luctu a dānis ⁊ a dānationibus a deceptionibus ⁊ mēdacijs hominū:a suspitiōibus falsis:ab omnib⁹ violentijs facinoribus ⁊ sceleribus alienis. quādoquidē ab eis ⁊ dānatio ⁊ captiuitas ⁊ vincula ⁊ carceres:⁊ exilia ⁊ cruciatus ⁊ amputatio mēbroꝝ:⁊ priuatio sensuū ⁊ oppressio corporis ad obsceuā libidinē opprimētis explēdā ⁊ alia multa horrēda sepe cōtingūt?Quid ab innumeris casibus qui forinsecus copori formidant' estib⁹ ⁊ frigorib⁹:tempestatib⁹ imbribus illuuionibus: coruscatione tonitruo grandine:fulmine:motibus:hiatibusq̄ terrarū:oppressionib⁹ ruinarū:ab offensiōib⁹ ⁊ pauore.vel etiā malicia iumētoꝝ:a tot venenis fructuū:aquarū:aurarū,bestiarūq̄ ac ferarū

UVA. BHSC. IyR_227

vel tm̄mō molestijs: vel etiā mortiferis mor
sibus a rabie q̄ ꝯtingit a rabido cane vt etiaꝫ
a blanda ⁊ amica suo dn̄o bestia nōnunq̄ ve
hementius ⁊ amarius: q̄ leones: draconesq̄
metuat: faciatq̄ hoīeꝫ quē forte ꝯtaminaue
rit cōtagione pestifera: ita rabiosum vt a ꝑen
tibus filijs ⁊ ꝯiuge peius oī bestia formidet.
Que mala patiunt nauigantes Que terrena
itinera gradientes. Quis ambulat vbicunq̄
nō inopinatis subiacēs casibus. De foro qui
dā domū rediēs sanis pedibus suis cecidit pe
dē fregit: ⁊ ex illo vulnere finiuit hanc vitam
Quid videt sedente securius. De sella in qua
sedebat Hely sacerdos cecidit ⁊ mortuus est
Agricole imo vero oēs hoīes quot ⁊ q̄tos a
celo ⁊ terra: vel a ꝑniciosis aīalib⁹ casus me
tuunt agroꝝ fructibus. Solēt tn̄ de frumētis
tandē collectis ⁊ recōditis esse securi. Sed q̄
busdā qd̄ nouimus ꝓuentū optimū frumen
toꝝ fluuius improuisus fugientibus hoībus
de horreis eiecit atq̄ abstulit Cōtra millefor
mes demonū incursus q̄s in innocētia sua fi
dit. Qn̄ quidē ne q̄s fideret etiā paruulos ba
ptisatos q̄bus certe nihil est inocētius aliqn̄
sic vexāt vt in eis maxime deo ista finēte mō
stretur huius vite flenda calamitas: ⁊ alteri⁹
desiderāda felicitas. Iam v̄o de ip̄o corpore
tot exeunt morboꝝ mala: vt nec libris medi
coꝝ cuncta ꝯprehensa sint: in quoꝝ pluribus
ac pene oībus etiā ad iumenta ipsa ⁊ medica
mēta tormēta sunt: vt hoīes a penarū exitio
penali eruant auxilio. Et licet in p̄fata aucto
ritate multa dixerit Aug. ꝓpter que null⁹ vi
uere securus debet nisi q̄ cōfidit in deo. Nos
tn̄ diebus nr̄is tanta vidimus euenisse q̄ me
rito fatuus reputari posset q̄ ꝑ or̄ones ad dn̄i
auxiliū nō ꝯfugit. Tēpore nāq̄ iubilei anno
dn̄i. M.ccccl. regnāte Nicolao q̄nto pōtifice
maximo hora. xxiij. cū ingēs multitudo ppl̄i
euntis ⁊ redeūtis ꝯgregata esset apud pontē
sub castro sancti angeli: adeo intra sese existē
tes ibi cōpressi sunt vt illis excepti q̄ in flumi
ne cadētes submersi sunt ducētoꝝ ⁊ septē ho
minū suffocatoꝝ in pōte predicto corpa sunt
inuēta. Tpe Alfonsi regis arragonie ⁊ vtri
usq̄ sicilie ex nocturno ⁊ repētino terremotu
in ciuitate Neapolitana: alijsq̄ ciuitatib⁹ re
gni ⁊ terris ruētib⁹ ex improuiso domibus ⁊
edificijs multa milia hoīꝫ periere. Anno dn̄i
M.ccccl.xv. in dn̄ica de passione in ciuitate.
Venetiarū p̄ter morē in lacunis illis nauicu
le plurime submerse sunt: multisq̄ vtriusq̄ se
xus ꝑiter naufragiū passis. Noui ⁊ ego epm
Brixien̄. q̄ morsu caniculi sui quē ī camera de
tinebat: post quadraginta dies in rabiē v̄sus
extinctus est. Noui ego nō vnū sed plures q̄s
fulgur de celo veniens ex improuiso vita pri
uauit. Vidi tot ⁊ tanta ꝑicula q̄ si illa enu
merare vellē longissima ꝓfecto tēpoꝝ spacia
occuparē. O vita labilis. o vita innumerabi
libus periculis circūdata. o vita misera ⁊ la
boriosa in qua nullus securus esse pōt nō ꝑꝑ
diuitias: nō ꝓpt celsitudinē gradus: nō ꝓpt
amicoꝝ copiā: non ꝓpter acutā prudentiam
Ideo hoc vnū nobis dꝫ esse singulare refugiū
vt orātes recurramus ad deū. Tertio indi
gēt hoīes a deo adiuuari q̄tū ad bōa tꝑalia
impetrāda q̄ etsi tanq̄ p̄ncipalia petēda non
sint. vt Aug. inq̄t ad Probā. postulari tamen
pn̄t tanq̄ quedā admicula quibus adiuua
mur ad tendendū ad beatitudinē inq̄tū. s. ꝑ
ea vita corꝑalis sustentat: ⁊ inq̄tū nobis or
ganice deseruiūt ad actus virtutuꝫ. vt etiam
ph̄us dicit in. i. ethicoꝝ. Centurio etem̄ ora
uit ꝓ sanitate pueri ⁊ exauditus est. Acceda
mus ergo ⁊ nos cum ipso orantes deum om
nipotentē ⁊ or̄onibus insistentes: vt dignet
nobis salutem anime. deinde si ei placuerit et
corporis impartiri: concedens hic gratiā suā
⁊ in futuro gloriam. Amen.

Feria sexta post diem cinerum. de cōditio
nibus que requiruntur in orationibus vt de
bito modo fiant. Sermo. XX.

Rate. Verba sunt

o domini nostri iesu xp̄i in euāgelio ho
dierno. Matth. v. c. Puto multos ex
his qui audierunt considerauerunt q̄ diligen
ter ea que diximus in sermone precedenti iaꝫ
deliberasse de cetero feruentius solito oratio
ni vacare. Sed scire vellent qualiter orandū
est vt oratio ipsorum non sit inanis ⁊ infru
ctuosa. Ea ꝓpter hodierna die de modo ora
tionis aliqua: ⁊ quidem necessaria declarare
curabo. Nam audiuimus xp̄ꝫ saluatorem in
verbis in themate allegatis ad or̄onem nos
exhortantem. vt ergo voci eius promptiore
animo vnusquisq̄ parcat ⁊ obediat: triplicē
modum in oratione obseruandum ostende
mus.

Primus modus dicitur expressionis.
Secundus modus dicitur attentionis.
Tertius modus ordinationis.

Qualiter in or̄one necessaria est vocalis ex
pressio vt in pluribus: ⁊ quare nō sufficit ora
re tantum mentaliter. Capitulum. I.

UVA. BHSC. IyR_227

Primus modus qui seruādus est in orone dicit expssionis.qr debet orās exprimere voce qd gerit in corde.sm illd ps. Voce mea ad dnm clamaui voce mea ad dnm deprecat⁹ sum. Effundo in conspectu eius orone meā:⁊ tribulationē meā ante ipz pnuncio. Et Matth.vj. Xpus docuit orantes voce dicere. Pr nr ⁊c. Et ad inflāmandū fideliū corda que rerū varietate satis mouēt sctā eccl'ia vltra oronem dnicā hymnos.ps. ⁊ alias diuinas laudes in officijs in quibus oratur deus statuit decantari. Sed cōtra hoc argui pōt ꝙ oratio nō dz esse verbo aut voce expssa. Sunt ad h auctoritates sctōꝝ doctorū. Vn Amb.li.de sacris. Qn oras inqt noli vbis clamare. Et glo. Matth.vj. In fide interiori orat de⁹:nō strepitu labioꝝ:s deuotione vtutuz. Et Isidor⁹ li.de sūmo bono. Oro cordis est nō labioꝝ. Nō em verba depcātis de⁹ attēdit:sed orantis cor inspicit. Et Aug. in li.de sermone dni in monte. Vos aūt cum oratis introite in tabernacula vestra. q sunt ipsa corda. Et iterū ibidem ait. Claudendum est ostiū.i.corporali sensui resistenduz:vt oro spūalis dirigatur ad patrē que fit in hymnis cordis vbi pater orat in abscondito. Et iterū ibi. Agere debemus apud deū:nō verbis: sed rebus quas aio gerimus cū deuotione pura ⁊ simplici affectu. Et Aug.ad Probū. Multū loq in orādo est rē necessariā supfluis agere vbis. Et Grego. Veraciter orare est amares in cōpūctione gemitus nō cōposita vba resonare. Ergo sm tātoꝝ doctoꝝ documēta nō videt in oronevox fore necessaria. Rndēt ad hāc difficultatē tollendā. Alexā.de halis in.iiij.volumine sūme.q.xl.mē.ij.in diuersis ar.⁊ Ric.in.iiij.dist.xv.ar.iiij.q.v.⁊ Tho.ij.ij.q.lxxxiij.ar.xij.ꝙ duplex est oro. Prima est cōis q.s.fieri hz p ministros eccl'ie.in psona toti⁹ ppli q ad horas dicēdas obligantur vt in.c.psbyter ex de cele.mis. Et talis oro dz innotescere ppl'o p quo offert vt excitet ad deuotionē. Jō clerici q obligant ex statuto ecclesie⁊ religiosi q tenēt ex voto regule aut statutoꝝ vigore dicē horas:debēt illas voce expmere etsi qn cōtigat vt extra choꝝ p se illas psoluāt tā alte debēt vba pferre:vt ipi saltē intelligāt qd loquūt ⁊ vbi pus.c.dolētes.reprehēdūt illi q sincopisando ⁊ sine deuotiōe diuinū offm celebrāt. Scda est oro singularis.s.q offert ab hoie inqtum est singularis psona:siue oret p se:siue p alio. Et quis nō sit necessariū talē orationē esse sensibili voce; tn vox ei adiungitur triplici ratione.

Primo ratione deuotionis excitande.
Secundo ratione reuerentie exhibende.
Tertio ratione affectionis explicande.

Primo rōne deuotiōis excitande. vt scz p vocē ⁊ verboꝝ sonū cor excitet ad deuz magtimendū:colendū:diligendū:siue desiderādū Ex quadā em nāli vnione aie ad corpus motus corpis diuersimode aie affectōes excitāt ⁊ affectiones aie maxime si sint fortes diuersas mutatiōes faciunt in corpe. Jō cū qnqz ⁊ qsi sepius ꝯtingat ꝙ orare volētes: ⁊ ppter pōd⁹ carnis ⁊ ppt occcupatōes seculi:⁊ ppt diaboli tēptamenta:mentē habeant aridā insipidā debilē:⁊ de deo parū cogitātē: aut certe nihil adiūgēda est taliū oroni vox viua in qua nomiat magnus ⁊ excelsus bonus:pius clemēs:misicors:⁊ hmōi vt p talē plationē euigilent quasi sensus interiores. Jdē dico de genu flexionibus de pstratiōe ad terrā de tōsionibus pectoris.⁊ silibus. Nō indiget his q oim corda scrutat ⁊ videt:sed ideo fiunt vt p tales mot⁹ gestusqz corpis:torpor mentis excitet:⁊ mēs magi inflāmata efficacius per orationē vniat deo. Scdo adiungitur vox orationi rōne reuerētie exhibēde.vt.s.deo reuerentiā impendam⁹ nō tm corde:sed etiam lingua.qm vt ait.Joh.Dama.in.iiij.li.qr ex duplici natura cōpositi sum⁹intellectuali.s.⁊ sensuali duplicē honorē debem⁹ deo offerre: scz spūalē ⁊ corpalē. Si tn in casu adeo quis esset in ꝯtemplatiōe pfect⁹ ꝙ vocalis oratio remitteret interiorē feruorē:tunc nō esset vocaliter orādū oratione singulari. Tertio adiungit vox oroni rōne affectionis explicāde. Nam ex abūdātia cordis os loquit.vt dicit Matth.xij. Qnqz ita feruet interius anima itaqz inflāmatur in dei amore:aut humiliat in ei⁹ timore:aut obligat in ei⁹ recordatione beneficioꝝ:ꝙ quasi vim patiens in vba prūpere cogit. Sicut legit de btō Frācisco:quez semel audiuit btūs frater Leo eius socius et ꝯfessor p longū spaciū in oratione eleuatū a terra clamantē ⁊ dicētē. Quis es tu ⁊ q sum ergo. Et dū hec eadē verba sepius replicaret suspirabat lugebat:⁊ totus videbatur liqfactus amore. Nā vt ipse postea interrogāti eū fratri Leoni pdicto qui cū explorauerat retulit pdicta verba.ideo sic dixisse:quoniā in corde suo taz pfunda versabat sui cognitio sue scilicet paruitatis ⁊ dei magnitudinis a quo ipe paruulus et minimus tam copiosa beneficia susceperat;sperabatqz se vberiora susce-

UVA. BHSC. IyR_227

pturū ꝙ ex vehemētia animi cū admiratione deū compellebat laudare ⁊ bñdicere dicendo sibi. Quis es tu deus meus ꝙ nullo indiges i quo est oīe bonū. ⁊ ꝙ sum ego ꝙ nihil boni habeo nec hre possum nisi tu de⁹ me⁹ dederis ꝙ es tu ꝙ teipm etiaz mihi dare promitt⁹. Et multa alia bulliebāt in corde eius ꝑpter quæ ꝛba ꝓdicta ingeminabat. Sil'r dñs Ber. milles ⁊ doctor de assisio ꝙ fuit pmus quē sanct⁹ Frācisc⁹ traxit ad xpm anteq̄ mūdū reliquisset inuitasset⁹q; quod á sero in domo sua pauperē Franciscū. Cū in pma vigilia noctis obseruasset cū ꝙd faciebat. audiuit eū in oone positū cū suspiriis ⁊ lachrymis sepi⁹ replicāte. De⁹ meus ⁊ oia: de⁹ me⁹ ⁊ oia. Jn qb⁹ verbis vt ipe postea declarauit dño Ber. ꝑfudissime ꝓplabat excessum maiestat⁹ diuine ⁊ infinitā bonitatē summi dei.

Qui oone necaria ē attētio ꝑm vim pme intētois: ⁊ q̄liter b mō oro est fructuosa licz nō sit per oia attenta. Caplm II

Ecūdus mod⁹ ꝙ ꝑuādus ē in oone ꝛ attētionis. Debet nāq; oratio q̄ tum fieri pōt esse attēta. qm vt dicit Viero. ⁊ ponit de ꝑse. di. v. c. Non mediocrit Nō ꝛbis tm. ꝫ corde orandus est de⁹. Qua ꝓpter melior ē q̄dq; psalmor decāratio cū cordis puritate ac serenitate ⁊ spūali hylaritate q̄ psalterij modulatio cū anxietate cordis atq; tristitia. Et ad b facit. c. nūq̄. de ꝑse. di. v. ⁊. c. qñ. de ꝑse. di. ſ. Et ad idez sunt apl'i ꝛba. ſ. Cor. xiiij. dicētis. Nā si orem lingua spūs me⁹ orat: mēs aūt mea sine fructu ē. ꝙd ergo est. Orabo spū orabo ⁊ mēte. Bz satis durū hoc videt qñ etiā ⁊ sanctiviri orates mētis euagatione patiunt. ꝑm illū. ꝑs. Cor meum dereliquit me. Quō ꝙ ꝙ impfecti sūt potest orando semp esse attenti. Et si oratio sit ne attētione in fructuosa ē: qs poterit orādo mereri. Jdcirco ad hoc clare intelligēdū tria sunt notāda ꝑm Ric. q. vſ. Tho. ar. iij. ⁊ Alexā. ar. v. vbi s. Primo notādū ꝙ si adsit intentio debita ⁊ actualis in ꝓncipio oonis vocalis q̄uis postea nō ꝓcomitet. tū oro vocalis est meritoria ⁊ impetratiua p ꝛtutē pme intētionis. nisi interrūpat postea p intētionē ꝛriaz. sicut cū aliq̄s ex bona intentione icipit pegrinari vel elemosynā dare. tor⁹ actus sequēs meritor⁹ est ꝛtute pme intētionis. quā uis cesset sua intētio actualis. Scōz notādū ꝙ triplex est oonis effect⁹ pmus merēdi. ⁊ ad hūc effectū nō ex necitate reqrit ꝙ attentio adsit oroni p totū. ꝫ vis pme inteptionis sufficit vt dictū est. Scōs effect⁹ impetrādi. ⁊ ad hūc etiam sufficit intētio vt in pmo.

Tertius effect⁹ est spūalis delectādi in ꝙtū orans spūali delectat ꝓplatiōe dei ⁊ ad talem effectū necessaria est attētio. ⁊ q̄to maior est: tāto maior delectationem ⁊ spūalez gustū sentit ille q̄ orat. Si tñ aliq̄s hoc gustu bona intētione orās eo ꝙ nō esset attentus etiā contra voluntatē suā gauderet. non ꝓpterea tanq̄ infructuosam oronem relinqre debet: qm rarissimi sunt qui orādo semp possint mentē attentā hre. Jdeo dr in legēda sci Bern. ꝙ quadā vice cū ipe equitās in timere cuidā rustico obuiasset: materia fit se offerente de cordis istabilitate in oone. Bern. conq̄stus est. Q̄ rusticus audiēs mox eū desp̄exit ⁊ in oronb⁹ suis cor fixū ⁊ stabile dixit se hre volens aūt Bern. eū cōmcere ⁊ a sua temeritate coercere dixit. Sequestrare parūper a nobis ⁊ tota qua poteris attētione oronez dñicā inchoato: q̄ si fine aliqua cordis euagatione finiri poteris equū cui insideo. paulo dubio tibi dabo. Tu aūt mihi in fide tua spōdeas ꝙ si aliq̄d ibidem cogitaueris. hoc aliq̄tenus nō mihi celabis. Letat ille ⁊ tanq̄ se lucratū iam reputās audacter secedit. Et se ipsum recolligēs oronem oīcam dicere inchoauit. vix aūt oronis expleuit dimidiū: ⁊ ecce importuna cogitatio de sella cordi suo se ingerit vtrum habere eam debeat cū iumēto Q̄ ille aduertens concitus ad Bernardum rediit: ⁊ quid in ipa oone sollicite cogitauerit indicauit: ⁊ de se vt pus temere non ꝓsumpsit. Tertium notandū ꝙ triplex est attentio que oroni vocali potest adhiberi. Una quidem qua attēdit ad verba ne quis in eis erret. Secūda qua attendit ad sensum ꝛborum. Tertia qua attendit ad finem oronis ꝛz ad deū ⁊ ad rem ꝓpter quam orat⁹ que est maxime necessaria. ⁊ hanc habere possunt ēt idiote. Quicūq; ergo ad oronem accedit ea intentione vt honoret deū ꝛzq; orādo sibi subiiciat ⁊ cōmendet si dolēs ⁊ male ꝓtetus mēpatit vagationē nō pdit oronis fructū q̄tū ad affectū meriti impetratōis: licz priuet effectu delectatōis. Jdcirco deponendi sūt scrupuli ⁊ extremitates cōscientie quibus nōnulli diabolo instigāte deuicti ab oone desistūt existimātes eo ꝙ attēti nō sunt in vanū oration⁹ vacare.

De ordine in oone seruando: et qualiter possumus rogare sanctos tanq̄ intercessores et aduocatos nostros. Caplm III

UVA. BHSC. IyR_227

Tertius modus in oratione seruādus dicitur ordinationis. Debet oratio eē ordinata vt orans intendat impetrare a deo omne donum quod postulat. quia vt inquit p̄s. Gr̄am ⁊ gl'iam dabit dn̄s. Sanctis vero preces sunt porrigende tanq̄ intercessoribus ⁊ aduocatis nostris apud deū. Nā vt inquit. Boñ. di. xlv. quarti libri. Deꝰ instituit ⁊ voluit ꝙ sctōs rogaremꝰ triplici ex cā.

Prima propter nostram inopiam.
Secunda propter dei reuerentiam.
Tertia propter sanctorum gloriam.

Prima propter nostrā inopiā siue in contemplando siue in amando siue in merendo. Sumus inopes in contemplando summā lucem que ip̄e deus est. Sumꝰ inopes in amādo: qꝛ miser homo magis qn̄q̄ sentit se affectū ad vnū sanctū q̄ ad ip̄m deū. Sumꝰ inopes in merēdo: eo ꝙ exigua sunt ⁊ parua merita nostra. Ideo deus voluit nos rogare sanctos vt in ip̄is eū cōtemplemur. vt ꝑ ip̄os fiduciā habeamus: ⁊ ꝑ eoꝝ merita indigentiā nr̄am suppleamus. Secūda causa est ꝓpter dei reuerentiā. vt homo peccator ad deum quasi ꝓ reuerētia nō audens cōfugere imploret auxiliū amicoꝝ eiꝰ. Tertia causa est ꝓpter sctōꝝ gl'iam: vt ip̄e deꝰ glorificet̄ in sanctis suis: quoꝝ amore deuotis eoꝝ gratias: dona ⁊ bn̄ficia plurima dignat̄ cōferre. Neq̄ audiendi sunt illi qui dicūt superfluū esse ad sanctos per or̄ones confugere: qn̄ eccl'ia sanctis or̄ones porrigere ꝯsueuit Quinimo quotidie experimur quātū ꝓdest nobis deuotionem sanctis dei exhibere. de quibꝰ dicitur in p̄s. Leuaui oculos meos in mōtes: vnde veniet auxiliū mihi. Pijs nāq̄ sanctoꝝ precibꝰ ⁊ precipue virginis gl'iose liberati sunt multi a periculis maris. Alij ab vlceribꝰ ⁊ egritudinibus desperatissimis sanati. Alij a diaboli temptationibus penitus mūdati. Alij ab infamijs ⁊ criminibꝰ falsis plene purgati. Alij a varijs diuersisq̄ tribulationibꝰ ⁊ angustijs ad quietē ⁊ tranquillitatem perducti. Narrēt ista qui experti sunt. Dicant deuoti sancti Nicolai. sancti Frācisci. sancti Anthonij. sancti Bernardini. sancti Petri martyris ⁊ alioruꝫ sanctoꝝ quid acceperūt: quid obtinuerunt illos inuocando. Clament pijssime virginis fideles deuoti quot munera dei ad inuocationē nois marie abūdanter impetrauerunt. De qua Bern̄. ait. In ꝑiculis in angustijs mariā cogita mariā inuoca. Ergo simus prompti ⁊ fiducialiter orando inuocemꝰ sanctos: quoꝝ patrocinio obtinere poterimꝰ hic gr̄am et in futuro gl'iam in q̄ua viuit deꝰ trinus ⁊ vnus ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

Sabbato post diem cinerū de impedimentis contrarijs orationi: propter que orantes non exaudiunt̄. Sermo XXI

Erat enim vētus contrariꝰ eis. Scribunt̄ hec v̄ba Marci. vj. ⁊ in euāgelio hodierno. Conquerunt̄ plurimi ⁊ q̄dem absq̄ vlla ratiōe ꝙ in suis or̄onibus nō exaudiūt̄ a deo: nec impetrāt orādo qd̄ volūt. Sꝫ nō itelligūt ꝙ vt Aug. inq̄t. xvj. q. j. c. decime. Bn̄facere semꝑ deus paratꝰ est: sed hoim malitia prohibet̄. Cessante ergo ex parte hoim defectu: non est correpta ad dandū manꝰ oīpotētis dei liberalissima. Querit nanq̄ ip̄e vt sua beneficia eroget mētes nr̄as bn̄ dispositas. Unde naufragiū timētibus discipulis in nauicula constitutis: sicut in euāgelio hodierno legit̄ xp̄s dixit. Confidite. Nā ꝓpterea iminebat eis periculū ⁊ ꝯriebant̄ vēti: qꝛ erat cor eoꝝ obcecatū: nec vt decebat ꝯfidebāt in v̄tute magr̄i sui. Sic ⁊ orātibꝰ euenire solet ꝙ qn̄q̄ nō exaudiunt̄: qm̄ non orant cum ea spe et fiducia quam habere debēt in benignissimo deo. Verūtn̄ vt magis quietet̄ animꝰ eoꝝ qui dolēt ꝙ eoꝝ preces deus nō implet: in presenti sermone de impedimētis or̄onis erimꝰ tractaturi. videbimusq̄ qualia sint īpedimēta que cōtrariant̄ orātibꝰ ne exaudiant̄. sicut venti cōtrariebant̄ in mari discipulis. ⁊ notabimꝰ tria p̄ncipalia impedimēta.

Primū dicit̄ iniusticia.
Scd̄m dicit̄ iniquitas.
Tertium dicit̄ impatientia.

Qd̄ ꝓpter iniusticiā vel orātis vel or̄onis vel eorum ꝑ quibus orat̄ qn̄q̄ deus or̄ones non exaudit. Capl'm I

Primū impedimētū q̄re multotiēs deus nō exaudit orātes d̄r iniusticia. que triplex esse potest.

Prima est ex parte orātis.
Scd̄a ex parte orationis.
Tertia ex parte eius ꝑ quo orat̄.

Prima iniusticia est ex parte orātis: quādo orās adeo est iniustus vt exaudiri nō mereat̄. Sed pro clariori noticia querit̄ vtrum pctōres impetrēt aliquid a deo suis orationibus? Et arguit̄ ꝙ non ex verbis scripture. Scribit̄ nāq̄ Esaie. j. Cū extēderitis manꝰ vestras auertam oculos meos a vobis, ⁊ cū

UVA. BHSC. IyR_227

multiplicauerit oratione nō exaudiā. manꝰ eñ vestre sanguine plene sunt. Et Esa. lix. Ecce non est abbreuiata manꝰ dñi. vt saluare ne queat: nec aggrauata est auris eius vt nō exaudiat: sed iniquitates vre diuiserūt inter vos et deū vestrum: et pcta vra abscōderūt facie eius a vobis ne exaudiret. Manus eñ vre sāguine pollute sūt: et digiti vestri iniquitate. Labia vra locuta sunt mendaciū: et lingua vra iniquitatē fatur. Et Iere. Trenoz. iij. Nos inique egimus et ad iracundiā puocauimꝰ te: idcirco tu es inexorabilis. Et Dauid in. ps. Iniquitatē si aspexi in corde meo: nō exaudiet dñs. Et puer. xxviij. Qui declinat aures suas ne audiat legē: oratio eius erit execrabilis. et Job. ix. Sciāꝰ qz pctores deꝰ nō exaudit. et Chrysō. sup Mat. Qui orat et peccat: nō orat deū sed deludit. et puer. xv. Loge est dñs ab ipius et orones iustoꝝ exaudiet. Et ptra est auctoritas Chrysō. qui sic glosat dictū xpi Luc. xj. Omnis qui petit accipit: siue iustꝰ siue pctor Et ad idē Aug. sup Jobez ait. Si pctores nō exaudiret deus: frustra publicanus dixisset. Deus ppitius esto mihi peccatori. Rndeo p huius dubij solutōe sequēdo Alex. in. iij. volumine sūme vbi. s. q. xcj. mē. iij. q orātes homines in triplici varietate pñt inueniri. Naz aliq̄ sz valde pauci iusti sunt. i. fine pctō mortali. et oro eoꝝ potētissima ē vt oftēdemus in sermone de vsu orois in ipo Moyse. et iō Jaco. v. dz. Multū eñ valet deprcatio iusti assidua. Aliqui sunt pctores obstinati: q diutius in malo perseuerantes nō sevoluerunt corrigere: a deo vocati non se voluerūt emendare: obdurauerūt corda sua spernētes dei iudicia Vñ cum quādoq; ppter suā duritiē dei manū eos castigantē sentiāt. i. tribulatōe positi clamant. Dne dne. et dñs auertit faciē suā ab eis q̄bus dicit illud puer. j. Vocaui et renuistis. extendi manū meā et non fuit qui aspiceret. despexistis omne cōsiliū meū: et increpatiōes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vro ridebo: et subsannabo vos cū vobis q̄ timebatis aduenerit: cū irruerit repētina calamitas et interitus quasi tēpestas igruerit: q̄n venerit supvos tribulatio et angustia: tūc inuocabūt me: et nō exaudiā: mane cōsurgēt et nō inueniēt me. eo q exosam habuerint disciplinā

Aliqui orantes sunt pctores humiliati: qz licet q̄q; pecceñt: nō tñ semp retinēt ppositū male volūtatis: humiliant deo. timent illū: ob eiusq; reuerētiā aliqua bona opera faciunt. Vñ in suis necessitatibus orant deū suā ⁊ implorant clementiā. Cōfortandi sunt certe tales vt sperent in dño qui ex misericordia sua eos audit. nec in vanū orare pmittit. q̄n vt Aug. inquit in. c. adhuc instār. de pe. di. iij. Cur docuisset dñs orātes dicere. Dimitte nobis debita nostra: nisi ipe misericors persuaderet qui nos ab hac petitione nō vult deficere. hec ille. Peccatoz erat publicanꝰ. et humiliatus exaudit. est. Luc. xviij. Peccatoz Ezechias. et oronem eius ꝑpter humilitatē exaudiuit deus. Peccatores ninuite: et orantes et ieiunātes dei iudiciū euaserūt. Ideo qui peccatores sūt dūmodo nō sint obstinati et obdurati in malicia sua fiducialiter orent ad deū. Auctoritates autem in cōtrarium allegate intelligende sunt de peccatoribus obstinatis: aut de illis qui petunt aliquid a deo sin desiderio peccati. quos deus aliq̄n ex misericordia nō audit. q̄q; vero exvindicta exaudit per amittēs eos amplius ruere in pctā: quia vt dicit Aug. Deus quedā negat ppitius que cōcedit iratus. Secūda iniusticia est ex parte orois q̄n: sez oratio nō hz rationē virtutis. Nā vt dicit Bon. di. xvij. tertij lib. ar. ij. q. iij. In qualibet orone duo sunt ꝓsideranda materia. i. et forma. Materia orois respicit desideriū petētis. Forma vero respicit discretionē ꝓponētis q̄n sez ille qui orat cōmittit omnia volūtati diuine. sicut faciebat xps quādo orans dicebat ad patrē. Pater si possibile est transeat a me calix iste: verūtamē nō mea volūtas fiat: sed tua. Qui sic orat etsi nō semp impetret qd petit et desiderat: nūq̄ tñ orat sine merito: q̄n sic orando deū honorat. qui q̄q; denegat tpalia ista bona petentibus: qz videt illa ad̄e saluti esse cōtraria. Ex hoc legit inuicta sācte Petronille. quā sctūs Marcellꝰ sertā pstit. q cū ipa filia esset Petri apli et speciosa nimis: deo volēte febribus laborare cepit. Discipuli aūt Petri dixerūt ad eū. Cum oēs ante sanent. ifirmi. Cur Petronilla iacere pmittis. Quibꝰ Petrus rndit. Quia sic expedit et verūtñ ne puret impossibilitas sanitatis eius in nomine ihesu xpi illam sanabo. Dixitq; ei. Surge Petronilla velocius et ministra nobis. Que statim sanata surrexit et ministrauit eis Completo aut̄e ministerio: Petrus dixit ei. Petronilla redd ad lectū tuū. Que statim redijt et vt ꝓius febribꝰ laborare cepit. At vbi in dei amore cepit esse perfecta: eam perfecte sanauit. Simile est quod legit in vita sancti Thome cantuarien. Cum em quidā quē sanctꝰ Thomas dū viuebat valde dilexerat gra

UVA. BHSC. IyR_227

uiter infirmarek. fuit ad eius tumbā ⁊ pro sanitate rogauit ipe rkauitq; illā ad libitū. Sed dū sanat us rediret cogitare cepit q illa sanitas forsan anime sue nō expediret. Unde ite rū ad sepulcrū redies ozauit: vt si nō esset vtile anime sue ꝓtinuo ipa ifirmitas rediret: statimq; redijt sicut prius. Propterea dicimus q qui bene ozare volūt: oia tandē cōmittere debēt voluntati diuine. Tertia iniusticia ē ex pte eius p quo ozat. Fiunt em̄ q̄q; ozationes p aliq̄bus qui nō merenf beneficia q̄ postulanf p ipis. Ūñ de⁹ dixit ad Iere. de populo iudaico pessimo ⁊ idurato. Tu noli ozare pro populo hoc: nec assumes p eis laudē ⁊ ozationē vt nō obsistas mihi: q; ego nō exaudiā te. Iere. xj. c. Sz ad hoc facit exēplū sancti Bartholomei de quo in sua legenda sic hr Qō anno dñi. cccj. sarraceni Sicilia inuadentes, Liparitanā insulā vbi corpus sancti Bartholomei quiescebat vastauerūt: a ceius sepulcrū cōfringētes: ossa ipius dispserūt. Apparuit autē sanctus cuidā deuotissimo dicens. Surge collige ossa mea q̄ dispersa sūt. Cui ille. Qua rōne colligere aut aliquē tibi honorē exhibere debemus cū deleri ꝑmiserit. nec aut xiliū nobis ipēderis. Cui ille. Per multū tēpus meritis meis dñs huic populo pepercit: ꝛ eor peccatis nimiū inualescētibus ⁊ ad celū clamātibus iam p eis nō valui ventā ipetrare. Sed et his dubitari solet an pro omnibus in hac vita existētibus fit ozandū. Et rñdet. Tho. vbi. ꝛ. ar. vij. in rñsione ad tertiū argumentū. Qō p pctōribus ozādū est vt ꝙuertant: q; sicut nulli q̄diu hic viuit subtrahendū ē cozreptionis beneficiū: q; nō possum⁹ distinguere pdestinatos a reprobatis. vt Aug. dicit libro de cozreptōe ⁊ gra. ita etiā nulli est denegādū oronis suffragiū. Pro iustis etiaz est ozandū vt pseuerēt ⁊ pficiant. vt nō supbiat dū ꝓsiderāt se alior suffragijs indigere.

Qr sepe de⁹ nō exaudit ozātes: q; ipi venia petētibus dare nolūt: aut crudeles sūt paupribus: aut diffidētes de deo. Caplm. II

Ecundū impedimētū ꝓxium ozantibus ne exaudiant dicitur iniquitas quando inueniunt in eis potissime tres iniquitates videlicet.

Prima ōz irremissibilitas.
Scōa ōz crudelitas.
Tertia ōz infidelitas.

Prima dicit iniquitas irremissibilitas. q̄n ozantes nolūt primis suis qui eos leserūt venias perēt bus indulgere ⁊ offensas remitte re. Ideo dicit. Eccl. xxviij. Relinque ꝓximo tuo nocēti tibi ⁊ tūc deprecāti tibi peccata soluent. Xps autē in euāgelio Matb. v. ozari iussit p ꝓsequētibus ⁊ calūniantibus.

Sed circa hoc satis in dubio versatur animus. Primo q; in sacra scriptura inducunf. multe impcationes cōtra inimicos. Dicit em̄ in ps. Erubescant ⁊ cōturbentur oēs inimici mei. Et alibi. Erubescāt impij ⁊ deducanf in infernū. mutq; fiant labia dolosa. ⁊ alibi. Cōfundanf ⁊ reuereanf inimici mei ⁊c. Secūdo q; vindicari de inimicis in malū inimicorū cedit: si sanctis vindicta de inimicis petunt. sicut patet Apoca. vj. vbi martyres xpi induunt di. Usq; quo nō vindicas sanguinē nostrum de his qui habitāt in terra. Et Helias rogauit vt ignis descenderet de celo qui ꝓsumeret duos principes q̄nquagenarios. ⁊ exauditus est. iij. Reg. j. Tertio quia opatio hominis ⁊ eius ozatio nō deberēt esse cōtraria: sed homies q̄libet impugnant inimicos: alioquin oia bella essent illicita. ergo videtur q nō sit p inimicis ozandū. Respōdet Tho. vbi. ꝛ. eo modo quo tenemur diligere inimicos tenemur ⁊ pro eis ozare. Diligim⁹ em̄ in eis naturam nō culpā. Diligere etiam inimicos in generali est in ꝓcepto. nō aūt in speciali. vt sc̄z homo ꝑm ꝓparationē animi sit paratus etiam specialiter inimicum diligere ⁊ eū iuuare in necessitatis articulo vel si venia peteret. Sed in speciali inimicos diligere absolute ⁊ eos iuuare perfectionis est. Similiter ⁊ necessitatis est vt a cōmunibus nostris orationibus quas pro alijs facim⁹ inimicos nō excludamus. Quod autem specialiter ozem⁹ perfectionis est nō necessitatis nisi in aliquo casu speciali. Ad primum ergo dicendum q̄ imprecationes que in sacra scriptura ponuntur quadrupliciter possunt itelligi. Uno modo ꝑm q̄ pphete solent figura impcātis futura pdicere, vt Augustin⁹ dicit in li. de sermone domini in monte. Secūdo modo ꝓut quedam temporalia mala peccatoribus quādoq; a deo ad cozreptionē mittunf. Tertio modo intelligunf petere nō ꝓtra ipos hominesꝫ ꝓtra regnū peccati. vt. ꝛ. cozreptiōe hominū peccatū destruaf. Quarto mō cōformādo volūtatē suā diuine iusticie circa dānationem perseuerantiū in pctō. Ad secūdum dicendum q̄ sicut in eodem libro Aug. ait. Uindicta sanctor ēpter diuinā iusticiā qr vt inqt. ps. Letabitur iustus cū viderit vindictam. Ad tertium dicendū q̄ licitum est

UVA. BHSC. IyR_227

impugnare inimicos vt compescantur a peccatis eo ꝙ cedit in bonum eorum. Et sic etiā lz orando petere aliqua temporalia mala inimicorum vt corrigant. Et sic oratio ⁊ operatio non erunt cōtraria. Secūda iniquitas dicit crudelitatē quando orantes deum liberalem inuenire volunt. ⁊ ipsi proximis suis auari sunt ⁊ crudeles. Ideo Thobie. xij. dicitur. Bona est oratio cum ieiunio ⁊ elemosyna. Tertia iniquitas dicit infidelitatis. Orant multi sine fide: sumendo fidem ꝓ fiducia siue cōfidētia. Ideo dicitur Jacobi primo. Si q̄s indiget sapientia postulet a deo postulet autez in fide nihil hesitans. Nam vt inquit psalmista p̄s. xxxij. Oculi domini super metuentes eum ⁊ in eis qui sperant super misericordia eius. Et ꝓuer. xxx. Clypeus est dn̄s omnib⁹ sperātibus in se. Et Eccl̄i. ij. Respicite filij nationes hoim: ⁊ scitote quia nullus sperauit in domino ⁊ cōfusus est.

Q̄ deus q̄nq̄ nō exaudit orātes ꝓpter illorum impatiētiā: ⁊ qualiter orandum est ꝑseueranter. Capl̄m III

Tertiū impedimentum contrariū orātibus ne exaudiantur dicitur impatientia. Sunt em̄ multi qui si statim nō exaudiantur cum orant efficiunt impatientes murmurant de deo ⁊ ad deū amplius redire nolunt: deum esse durum tenacem ⁊ auarū di. Quib⁹ sonare debet vox euāgelica xp̄i di. Lu. xj. Quis vestrum habebit amicum ⁊ ibit ad illum media nocte dicens. Amice accōmoda mihi tres panes: q̄m amicus meus venit de via ad me ⁊ non habeo quod ponā ante illum. Et ille deintus respondens dicat. Noli mihi molestus esse. Jam clausum est ostium: ⁊ pueri mei mecū sunt in cubili nō possum surgere ⁊ dare tibi. Et ille ꝑseuerauerit pulsans Dico vobis. Et si nō dabit illi surgens eo ꝙ amicus eius sit ꝓpter importunitatē tamen eius surget: ⁊ dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis. Petite ⁊ dabit vobis. Ubi xp̄s docet nos ꝑseueranter orare: quia ꝑseuerantia continua in quolibet opere arduo satis ꝓdest. Ideo ait Ouidius libro secūdo de ponto. Percussu crebro saxa cauantur aquis. Et lib. iiij. dicit. Gutta cauat lapidem non vi sed sepe cadendo. Et lib. j. de arte amandi. Quid magis est duruz saxo quid mollius vnda? Dura tamen molli saxa cauantur aqua. Et Job. xiiij. Lapides excauent aq̄ ⁊ allunione paulatim terra consumit. Nec ꝓpterea quia replicatis vicibus de⁹ vult exorari: illiberalis ⁊ inurbanus est censendus: qui ideo quandoq̄ sua beneficia rogatus differt conferre vt nos humiliet: vt corda nostra magis inflammet ⁊ beneficia sua sapidiora reddat. Amoueantur ergo impedimenta predicta ⁊ erit tranquillitas in animo orantis. Cui christus hic dabit gratiam. ⁊ postea gloriam. Amen.

Dominica Inuocauit in mane de tp̄e bene dispensando. Sermo XXII

Ecce nunc tempus

e acceptabile. Doctoris gētiū verba sunt ista. ij. Cor. vj. capitulo. ⁊ in epistola presentis dominice. Pōderāda sunt verba apl̄i que de tempore dicit in lectiōe occurrētis epl̄e: q̄m nulla grauior ꝑiculosiorq̄ iactura q̄ ꝑditio tp̄is. Illud nāq̄ datū est nobis a deo vt possim⁹ mereri regnū eternum. Si tn̄ defecerit sine merito deficiet etiaz spes nostre salutis. Diximꝰ em̄ in p̄cedētibus sermonibus de iusticia dei qual'r hi qui in inferno sunt extra oēm statū oēq̄ temp⁹ merendi dolēt se esse positos. Solerter itaq̄ vnusq̄sq̄ studere debet vt temp⁹ sibi cōcessum fructuose dispenset: quod q̄a pleriq̄ negligunt idcirco in p̄senti sermone de tempe erimus locuturi de qno principaliter tria mysteria ꝓponimus contemplanda.

Primum d̄r conditio.
Scd̄m d̄r nominatio.
Tertium d̄r obseruatio.

De trib⁹ ꝯditionibus tp̄is. s. breuitate mobilitate ⁊ irreuocabilitate. Capl̄m I

Primum mysterium cōtemplandum de tp̄e d̄r conditio. In quo attente cōsiderare debemus quot sunt principales tp̄is conditiones. Et reducimus illas ad tres videlicet.

Prima d̄r breuitatis.
Scd̄a mobilitatis.
Tertia irreuocabilitatis.

Prima cōditio temp̄is d̄r breuitas: quia vt inq̄t Paul⁹. j. Cor. vij. Tempus breue est Et hoc tripliciter.

Primo respectu sui.
Secundo respectu dei.
Tertio respectu nostri.

Primo tp̄s ē breue respectu sui: q̄a incepit esse ⁊ desinet esse. Q̄ tp̄s incepit esse patet ꝑ dicta doctor. Unde cassiodorus sup p̄s. liiij. ait. Tempus tūc cepit quādo mūd⁹ sumpsit initium. Et origenes lib. primo super Gen.

UVA. BHSC. IyR_227

Tempus nō erat ante eē mūdus nō esset: sed esse cepit. Et Jsīdō. lib. j. de summo bono. Nulla ante principiū mūdi fuerūt tpa q: cū ipm fit creatura in principiū mūdi factū esse credē dū est. Et Aug. li. v. de tri. Tēpus nō cepit in tpe. Non em erat tps ante eē esset tps. Et si diceretur q omne qō cepit esse aut cepit esse in tpe aut in eternitate, Si g tps cepit eē: nō cepit esse in eternitate: ergo cepit eē i tpe. Rñdet. d. Boē. ij. di. scō li. in declaratōe lre. Qō ēm Aug. differt dicere aliqd fieri ex tpe t in tpe t cū tpe. Ex em iportat ordinē: in importat cōtinetiā: cū importat simultatē, t iō nihil factū est i tpe: nec ex tpe nisi qō excedit a tpe. Quia ergo tps t ea q in primordio tpis creata sunt a tpe nō exceduñ. ideo di. Aug. ea esse creata cū tpe: nō in tpe. nec ex tempore

Scōm aūt Bedā quē magr inducit in textu quattuor fuerūt a principio creata scz materia prima: angelica natura: celū empyreū: tps Dicit tñ. d. Boē. vbi. s. ar. ij. q. j. c. q tempus accipi cōsueuit i scripturis sctōr qdrupl'r. scz cōissime: cōiter: ppie t magis ppie. Communissime tps dicit mēsurā cuiuslibet durationis create. t sic accipit illud Beda Cōiter dicit mensurā cuiuscūq mutationis siue illius qne est de non esse in esse siue alterius: que est de yno esse in aliud esse. Et sic accipit Ric. de sancto Victore in glo. super. c. j. Beñ. vbi dicit. Omne quod cepit ex tempe cepit. Tertio modo accipit ppie. t sic dicit mēsuram variationis successiue: siue fit successiua successione regulari t cōtinua siue ñ. Et sic. d. Augu. ad Orosiū q affectiones varie angelorū mēsuranť tpe t oīs variatio rerū. Quarto modo accipit magis ppie: t sic dr mensura motus siue variatōis successiue cōtinue t regulate bz regulā motus octaue sphere. Et sic cōsueuit accipi ab Aristo. t cōmentatore. iiij. phificor. Et ista est coartata tēpis acceptio. Et sicut tps cepit esse ita definet esse. Unde Apo. x. Job. ait. Angel's quē vidi stantē supra mare t supra terrā leuauit manū suā ad celū t iurauit p viuentē in secula seculoz t q creauit celū t ea q in eo sunt. q tps amplius non erit. Quēadmodū aūt cessante motu celi cessabit etiā t tempus: plenius dicā in 9mone de cōtemptu mūdi. Scōo tps est breue respectu dei. nā deus est eternus sine tpe fine successionis mēsura. qm vt inquit Aristo. iij. Phificorum. Ea dicunť tpe mēsurari que principiū et finem habēt. Est aūt reperire principiū finem in omni eo quod mouet: quod ꝺo ē oīno immutabile: sicut nec successionē ita nec principiū nec finē habere pōt. Jdeo cū deus sit mutime immutabilis sibi maxime cōpetit vt sit eternus. qz deus est suū esse vniforme. Unde sicut est sua essentia ita est sua eternitas. Et hoc exp̄ssit Augu. d. ad Marcell. mū. Deus sol' est qui exordiū nō habet. Sed q soli deo non competat eternitas pbare posset aliqs p dicta scripture. Vñ Dañ. xij. dr. Qui ad iustitiā az eruditū multos fulgebūt q̄si stelle i ppetuas eternitates. Sz si sol' deus eēt eternus: eēnt plures eternitates. Et sō in ps. mōtes vocat eternos. Illuminās inq̄t tu mirabil'r a montibus eternis. Et Deut. xxxiij. colles vocanť eterni t Dat. xxv. Ignis inferni adhuc nomiatur eternus. Ergo nō est solus deus eternus. Rñdet Tho. parte. j. summe. q. x. ar. iij. q eternitas vere t ppie in solo deo est: eo q cōsequitur immutabilitatē vt dictū est. Solus aūt deus est oīno imutabilis. Scōm tñ q aliq ab ipo immutabilitatē recipiūt. ꝺm hoc aliqd eternitatis eius participant. Quedā ꝺo quantum ad hanc immutabilitatē sortiunť a deo: q̄a nunq̄ desinūt esse. Et sic dr Eccl's. j. Terra ꝺo in eternū stat. Quedā etiā eterna in scripturis dicunť ppter diuturnitatē durationis: l3 corruptibilia sint: sicut in ꝺbis allegatis dicunť eterni mōtes t colles. Quedā amplius participant dō rōne eternitatis inq̄tū hñt inträsmutabilitatē vel ꝺm esseyt ignis inferni. vel ꝺm suā operationem. sicut angeli t beati videtes deum in q̄bus nō erūt q̄tū ad visionē beatificā volubiles cogitationes vt docet Augu. xiij. de trini. Vñ dicunť hꝰe vitā eternā. ꝺm illud Jo. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū verum deū. Multe g eternitates sunt qz multi sunt participātes eternitatē ex ipa dei ꝓplatiōe. Dicimus g q sicut sol' deus est bonus p suā essentiam. vt dicit Boeti' in lib. de hebdomadibus oīa aūt alia sunt bona p participationē: ita solus deus est eternus p suā essentiā. alia vero dicunť eterna p participationē. Tertio tps est breue respectu nostri. Quid em de tpe dicam ad vitā p̄item nobis cōcesso. Audiamus sapientū sanctoz̄q voces. Inq̄t em Job. viij. Sicut vmbra sunt dies nostri sup terram. et xiij. Homo natus de muliere breui viuēs tpe repleť multis miseriis. Qui q̄si flos egre, t cōre, t fugit velut vmbra. Et. xiij. Breues dies hois sunt. Et Eze. xv. li. moral. Dis lōgitudo vite p̄sentis q̄ctus esse cognoscit cuz fine terminet. Et Jsīdō. li. j. soliloquiorum. Quotidie dies vltimus approp̄inquat, Quotidie ad

UVA. BHSC. IyR_227

Jdeo triplex eius obseruatio notari põt.
Prima dr naturalis.
Scõa superstitiosa.
Tertia virtuosa.

Prima ẽ obſuatio naturalis qñ ꝺs comedit bibit dormit ſuaq; negocia facit tpe debito. Sic agricole ſeruat tps frumẽta ſerendo tpe autumnali nõ eſtiuo. Nante ſuãt tps nauigãdo cũ vẽti adſunt ſecũdi. Medici ſuant tps egrotis medicinas tẽpe oportuno miniſtrãdo. ꝺa Eccliaſtes. iij. dr. Omia tps hñt. Et Quidius lib. ſ. de remedio amoris. Tempoibus medicina valz data tpe pſunt. Et data nõ apto tpe vina nocent. Scõa tpis obſeruatio dr ſuperſtitioſa, de qua loquit Augu. i Enchi. t ponit. xxvij. q. vij. c. Quis exiſtimaret. Quis exiſtimaret inꝺt ꝙ magnũ peccatũ ſit dies obſeruare, t mẽſes t annos t tpa. ſicut obſeruãt ꝺ certis diebus: ſiue mẽſibus: ſiue annis: volunt vel nolũt aliq̃ꝺ inchoare eo ꝙ ſm vanas doctrinas hoim fauſta vel infauſta exiſtimẽt tpa. Simlr reprehendit obſeruatio tẽpis ſuperſtitioſa eadem causa t. q. m. c. nõ licet. i. c. ſi ꝺs. t in. c. nõ obſeruetis. Quia iquit apls. ſiue mãducatis: ſiue bibitis: ſiue aliꝺ aliuꝺ facitis in noie dñi nri ieſu xpi facite, in quo viuimus mouemur t ſumus. Modo dermis vero tẽpoibus exaſperandi maxime ſunt aſtrologi ꝺdã ꝺ omnium hominũ facta ſm aſtrozum regulã iudicant eſſe regulanda Quos Aug⁹. li. v. de ciui. dei. c. vij. deridet ſic exclamando. O ſtulticiam ſingularem. Eligitur dies vt ducatur vxor. Credo ꝓpterea ꝺa põt in ꝺiẽ nõ bonũ niſi eligat incurri t infeliciter duci. Ubi eſt ergo ꝙ naſcenti iã fidera õ creuerũt. An põt homo qõ ei iam cõſtitutum eſt dei electione mutare. Et quod ipe in eligẽdo die cõſtituerit nõ poterit ab alia poteſtate mutari. Et paulo inferius ſeqtur Aug. Si autem ꝓpterea valent ad has res dies electi: qz terrenis oibus coꝛpibus ſiue aiantibus: ſiue nõ aiantibus: ſm diuerſitates tempaliũ motõꝛ t ſideruꝫ poſitio dñatur, cõſiderent ꝙ innumerabilia ſub vno tpis puncto vl̃ naſcanf vel oriantur. vel inchoentur. t tam diuerſos exitus habeant. vt iſtas obſeruatiões cuiuis puero ridendas eſſe perſuadeant. hec ille. Et reuera qui omnia inchoanda aut agẽda pſuadẽt ſm mathematicoꝛ dogmata nõ ſolu peccãt: verũ etiam t ſepius inuenunt ſe deluſos. Nã t ego ipſe noui aſtrologũ quẽdã in ciuitate Camerini: qui vix domũ exire volebat ꝺbq; annotatione cursus ſiderũ t planetarũ. Dicit a fidedignis in pfata ciuitate mihi relatũ eſt: obtatas ſibi vxores per plures annos reſpuiſſe: qm̃ ſm ſuam aſtrologiam nõ videbatur ſibi temp⁹ ſalubre: tandem vt ipſe ꝺcebat ſm aſtrozum fauoꝛe vnam accepit. illã ꝙ duxit: cui pdicabat diu ſecum in letitia victurũ. Sed vix p hebdomadã ſteterũt ſimul t ſtatim rixe: diſcoꝛdieq; peſtilentiſſime exoꝛte ſunt inter ipſum t vxoꝛẽ. t modico poſt tẽpe elapſo vxoꝛ in infirmitatẽ cecidit t moꝛtua ẽ. Aſtrologo vero mentita eſt vis fiderũ. Jdem etiam ſocietatẽ quandã cũ mercatoꝛibus quibuſdã fecit: t ſeptingentos florenos ad negociandũ ꝓ pte ſua deputauit. Emerũt aũt mercatoꝛes maximã q̃titatẽ croci. Quod cũ vellent venetias deſtinare nolunt aſtrolog⁹ mulos onerare: donec vidit ꝓ ſuã artez ſibi aſtra blandiri. Fatebaturq; copioſum lucruz ex croco illo fioꝛ ac ſocijs puenturz. Uerũtñ cum ex ancona nauis quedam crocoꝛ predicto alijſq; mercibus onuſta diſceſſiſſet flantibus cõtrarijs ventis: tẽpeſtateq; inualeſcẽte naufragium paſſa eſt. Quod cũ audiſſet aſtrolog⁹ nunq̃ ꝙ deinceps aſtris cedere voluit. Jdeo abſtinẽdum eſt a talibus obſeruãtijs: t in omni tempoꝛe noſtro diuinũ eſt implorandum auxiliũ t inuocãdũ nomẽ dñi noſtri ieſu xpi. qm̃ vt ꝺcit. xxvj. q. ij. Qui ſine ſaluatoꝛe ſalutem vult habere: t ſine vera pudẽtia exiſtimat ſe prudentez fieri poſſe: non ſanus ſed eger: nõ prudẽs ſed ſtultus: in egritudine aſſidua laboꝛabit: t in cecitatis noxia t dementia pmanebit.

Tertia obſeruantia tempoꝛis ꝺcit virtuoſa eoꝛ ſcz q̃ conſiderãtes ea que ꝺximus cognoſcunt temp⁹ viſitationis ſue. Di ſiq̃ꝺ dñ illud habent conantur operari bonum audiẽtes vocem dei. de qua Paulus in epla ꝺcit. Tẽpe accepto exaudiui te. t in die ſalutis auꝺiui te. Ecce nũc. ſ. i preſentivita tps acceptabile oꝛãdi: reiunandi: peregrinandi: plangẽdi t lachꝛymãdi ꝓ delictis: aliena reſtituẽdi. cõfitendi pcã: ſatiſfaciendi deo t pximo. vtutũ q; actus aggrediẽdi: ꝓpter q̃ cõſeq; valebim⁹ t in hoc ſeclo dei gram: t in futuro ei⁹ leticiã i q̃ cũ xpo regnabim⁹ ꝓ oia ſcla ſcloꝛ. Amen.

Dominica inuocauit infra diem de vita hominis ſm triplicis ſtatus cõſiderationem.

Sermo XXIII

Onin ſolo pane vi

nit homo. Verba ſunt redẽptoꝛis noſtri oꝛiginaliter Mꝰ. xiij. et in euãgelio hodierno. Naturale eſt aiantibus

UVA. BHSC. IyR_227

cunctis vt sup oia se vitāq; suā tueanf. Jaco Boet⁹ in. iij. de ꝓsolatiõe ait. Oīe nāq; aial tueri salutē laborat. morte pnitiēq; deuitat. Habef quippe vita ab hoibus rōnabilibus charioꝛ ac pciosioꝛ cūctis reb⁹. Pro illa etem cōseruāda nullū laborē refugiūt quelibet alia mala patienter tollerāt: t sollicitissime oia op portuna remedia ipam vitā adiuuātia excogi tant t inueniūt. Ueruntamen nullo ingenio nulla vi. nullaq; arte fieri pōt vt nō finiatur: t terminef. Eapropter elaborandum ēt illa acq̄ratur vita: q̄ in eternū erit duratura: qm vt dicit saluatoꝛ noster in verbis pmissis. Nō in solo pane viuit homo: ꝺa nō hec sola vita ē q̄ sustentaf materiali pane: ꝙ t alia lōge feli cioꝛ: longe melioꝛ: longeq; diuturnioꝛ q̄ refi cif beata visione dei. Cū ergo pauciss̄imi repe rianf q̄ ad illā desiderandā suā mētē inflam mēt: pptera in hoc pmone de vita hois eri mus ꝺba facturi. quā cōsiderandā pponim⁹ ꝑm triplicem statū videlicet.

Primo ꝑm statū nature cōdite.

Scōo ꝑm statū nature lapse.

Tertio ꝑm statū nature beate.

De vita hois ꝑm statū ei⁹añ pctm̄ q̄ erat si ne passione fine laboꝛe: t fine moꝛiendi necef sitate t obligatione. Capl'm I

Rio ꝙsiderāda pponif hois vita ꝑm p statū nature cōdite siue innocentie vl originalis iusticie añ. s. q̄ pmi paren tes peccassent. Et in tali statu repimus tripli cem cōditionē humane vite.

Prima cōditio ꝺr impassibilitatis.

Scōa tranquilitatis.

Tertia immortalitatis.

Prima illi⁹ vite ꝓditio ꝺr impassibilitatis. q; viuebat tūc homo sine passione. nullumq; contrariū eū ledere poterat. Unde Jsiō. in li. de trinita. quē magf. xix. dis. scōi libꝛi allegat sic inquit. Si homo in paradiso innocenter vi ueret nec ignis eū vꝛeret: nec aqua mergeret nec aeris absentia suffocaret: nec oia q̄ nocēt moꝛtalibus impedirent. Et Aug. xiiij. lib. de ciui. dei. c. xxvj. ait. Viuebat: itaq; homo in pa diso sicut volebat: q̄diu hoc volebat quod deꝰ iusserat: viuebat fruens deo ex quo bono ꝺbo nus erat. Viuebat sine vlla egestate. semp ita viuere hebēs in potestate. Cib⁹ aderat ne esu riet potus ne sitiret: lignū vite ne illum sene cta dissolueret. Nihil coꝛruptiōis in coꝛpe vel ex coꝛpe vllas molestias: vllis ei⁹ sensibus in gerebat. Nullus intrinsecus moꝛbus: nullus ictus metuebaf extrinsec⁹. Sāna in coꝛpoꝛe sanitas erat: in aia tota trāquillitas. ß Aug.

Sed ꝓra ista instare possumus t arguere multipl'r. Primo sic. Nulla ꝺos coꝛpi gl'iosi cōpetere poterat coꝛpi nō gl'ioso. sed coꝛpus pmoꝛ parentū nō erat gl'iosum: qa coꝛpus ef ficif gl'iosum p redundātiā aie beate. Et aia pꝛimoꝛ parentū nō erat beata. qa nō videbat essentiā dei. Ergo coꝛporibus illis nō potuit cōpetere aliq̄ ꝺos coꝛpis gl'iosi. Sed impassi bilitas vt docent theologi. xlix. di. quarti. ꝺos est glorificatoꝛis coꝛpoꝛ. ergo ꝺos talis in pꝛi mis parētibus esse n potuit. Scōo arguif. Quia sentire t intelligere est quoddā pati. ß in statu innocētie homo sentiebat t intelligē bat. ergo patiebaf. Tertio arguif: qa oē mol le naturaliꝛ passibile est a duro: ꝙ si coꝛpi hoꝛ minis pmi obiectū fuisset aliquod durum pa teref ab eo. t sic fuisset passibilis. Ad pmū argumētū rñdet Scot⁹ di. xix. scōi li. q. vna. q̄ impassibilitas sumif dupl'r. Quedā est q̄ p uat t potētiam t actū patiendi. Et hec ꝺos ē coꝛporum glorificatoꝛum que nec patiuntur nec pati possunt t hec non fuit in parentibus primis. Quedā vero est impassibilitas q̄ priꝛ uat actū t nō potentiā. t hec nō est ꝺos que fuit in hoibus ꝺcitis. qm̄ ls posset pati. tñ q̄ diu diuinū ꝙassent impium nunq̄ passi fuis sent. Ad scōm obiectū rñdet sanct⁹. Tho. p. ſ. q. xlvij. ar. ij. q̄ passio ꝺr dupl'r. Uno mō p pꝛie. t sic pati ꝺr qō a sua naturali dispositōe remouef. Passio em̄ est effectus actionis. In rebus aūt naturaliꝛ ꝛria agūt t patiunf. ad i uicē. quoꝝ vnū remouet alterū a sua natura li dispotiōe. Et sic. ꝺ. Dama. q̄ passio est mo tus pter naturā. Alio modo ꝺr passio cōiter ꝑm quācūq; immutatiōe etiam si ptineat ad pfectionē nature. t sic intelligere t sentire et hmōi q̄ ordinanf ad bonū nature largo mo ꝺo dicunf passiones. Cū aūt ꝺr q̄ erat hō im passibilis. intelligēdū est q̄ hō nō patiebatur passione ꝑmo modo dicta. Ad tertiū argumē tū rñdet pfa tus doctoꝛ: q̄ in illo statu pote rat homo pseruare coꝛpus ne patereꝛ ab ali quo duro: ptim q̄dem p ꝓpria rōnē p quā po terat vitare nociua: ptim etiā p diuinā puidē tiam que sic ipm tuebaf vt nihil ei occurreret ex impꝛouiso a quo lederef. Actus ergo cuiꝰ cunq; agētis ꝓtrariꝰ in coꝛpus hominis fuis set impeditus ne illud lederet a potentia dei. Ipsa equidem suspēdit vim ignis vt non of fenderet. non vꝛeret nec calefaceret tres pue ros missos in foꝛnacē succensaꝝ nimis iussu. Nabuchodonoſoꝛ. vt patet Danielis. iij. Si

UVA. BHSC. IyR_227

finē tendim⁹.quotidie ad mortē ꝓperamus. Et Jaco.iij. Que est vita vestra? Vapor est ad modicū parens.ꝛ deinceps exterminabit Et Seneca ad Lucillū. Punctū est oē qđ vivimus:ꝛ adhuc puncto min⁹.Et iterū ad eūdem.Quotidie morimur:quotidie demit ali qua pars vite:ꝛ tūc quoq; cū crescim⁹ vita decrescit.Et idē de ꝑsolatione ad Martiā Oia humana brevia ꝛ caduca sunt ꝛ infiniti tp̄is nullā partē occupantia. Et idē in tragedijs. Etate fruere mobili cursu fugit.Et idē i questionibus naturalibus.Fugit tp̄s ꝛ auidissimos suos deserit penūdo. Elegant lelio cuidā dicenti.sexaginta annos habeo Vos inq̄t sexaginta dicis quos nō habes.ꝛ Ouid⁹ lib. iij.de fastis. Tpa labunt tacitisq; senescimus annis.Et celer admissis labit annus equis.ꝛ in.x. methamō. Labit occulte fallitq; volatilis etas. Et nihil est annis velocius. Vinc sapienter phūs quidā q̄sdaz sibi q̄stiones ꝓposittas soluit. Interrogat⁹ eterū cū quib⁹ socijs ē hō rndit. Cū septē qui eū assidue molestant. Hi sunt fames sitis calor frig⁹ lassitudo infirmitas ꝛ mors. Interrogat⁹ vbi est homo.rndit.in bello multiplici ꝛ diverso. Intra se habet bellū mordētis ꝓscie. In ꝓpio corpe habet bellū q̄ttuor elemētor q̄ secū pugnāt ad invicē p̄ contrarias qualitates. Extra se habet bellū rerū cōcupiscibiliū ꝛ diabolice tēptationis. Interrogat⁹ tertio quō se hz hō:rndit.vt lucerna adventū que cito extinguit.vt scintilla in mari que cito abyndis absorbet.vt spuma gracilis que cito a procella dispergitur: vt fumus qui cito diffundit:Interrogat⁹ quarto cui filius est hō.rndit.aceruo niuis. q; acervus niuis modico calore cito in aquā de qua fuerat resolut. Sic hō genit⁹ de putredine modica infirmitate in eā reuertit. Silis est etiā hō rose matutine:que dū colligitur mane pulchra videt:in sero vero marcida invenit. Sic homo in iuuētute appareat floridus in senectute vero marcescit. Similis ē etiā pomo nouo:qō dū in arboze pendēs ad incrementum debitū puenire credit:modico tū verme interius exorto corroditur:ꝛ subito corruens efficitur inutile. Sic hō in puericia sua aut i adolescētia sepi⁹ subita infirmitate p̄uētus moritur ꝛ inutilis efficit. Interrogatus q̄nto q̄d est hō:rndit.mancipiū mortis:hospes loci:viator tranſiēs. Mancipiū dicit. quia manum mortis nequit euadere. Hospes loci:quia receptē cū gaudio.ſ cito oblioni tradit. Viator vero tranſiēs vocat:q; dormiēs aut vigilans:sedens aut ābula ns:vel q̄cquid aliud faciens semper ad mortē ꝓperat Absolvit ergo ꝑs optime dicta sua ostendēs vite humane dolendā brevitatē. Et quid ꝓdest esse in delitijs:possidere divitias:sedere in throno regni florere in iuuentute:letari pulchritudine:ꝛ q̄ buscunq; tēporalibus bonis pfrui: oñ tā cito vita cessabit? Aut quō nō erūt irrisione digni qui deū derelinquētes i illa ꝓfidūt? Vinc Augustin⁹ in lib.de miseria hui⁹ mūdi exclamāt aut.Ovita ꝑsens q̄ multos decipis:que dum cognoscēris nihil es:dū exaltaris fumus es. Sapientib⁹ amara es: insipientib⁹ dulcis es. Qui te querūt nō te cognoscūt:qui te cognoscunt ipi te fugiūt. Jdeo Paulus hanc brevitatē vite ꝓsiderans.j. Cor.vij.dicebat. Qui hñt vxores tanq̄ nō habētes sint:ꝛ qui flent tanq̄ nō flentes.ꝛ qui gaudēt tanq̄ nō gaudentes:ꝛ qui emunt tanq̄ nō possidētes. ꝛ q̄ vruntur hoc mūdo tanq̄ nō vtunt. Preterit em figura hui⁹ mūdi.Scda conditio rēporis ōr mobilitas. Semp em tēpus est mobile et nūq̄ quiescit. Sic ꝛ ꝓditio nostra mutabilis ē ꝛ movet semp cū tpe. Jō Job dicebat.xiij. c.loquēs de hoie. Nunq̄ in eodē statu permanet.ꝛ Ouidi.lib.xv.metha.inq̄t. Nec species cuiq̄ manet rerūq̄ novatrix. Et alijs alias repat natura figuras. Nil equidē ꝓstare diu sub imagie eadē.crediderim.ꝛ in auc.de non alie.ℌ.vt aūt ōr. Qnid est stabile inter homines ꝛ ita immobile vt nullā patiat imutatio nē:cū ois noster status sub ꝑpetuo motu ꝓstat.ꝛ.C.de vete.iure enucle.l.ij.ℌ. sed q; diē Humani iuris ꝓditio semp in infinitum decurrit:ꝛ nihil est in ea quod stare ꝑpetuo possit.et Cassiod⁹ lib.iij.epkarū. Humane res mutabilitatē patiunt. Jdeo Seneca ad Lucillū ꝑpulchre sic loquitur. Noli huic tranqllitati ꝓfidere. Memento mare euertit ꝛ eodem die vbi luserūt navigia sorbent. Videm⁹ oia ista quotidie p̄ experientiā deficere: experimurq; oia vanitati sore subiecta.ꝛ tū omnes operā adhibem⁹ ad hec tpalia bona assequēda. Pro celesti aūt mercede que in eternū est duratura:nec in minimo labore sum⁹ parati

Tertia ꝓditio tp̄is ōr irrevocabilitas. Perditum nanq; tp̄s adeo irrevocabil⁹ evolat vt amplius recuperi nō possit. Vñ Ouidi⁹ in tertio de arte amandi. Nec que preterijt hora redire potest. O q̄ preciosum est tp̄s cū quo lucrari possim⁹ eternitatē. Jō Seneca ad Lucillū dicebat.Oia mi Lucille aliena sunt tp̄s tm̄ nostrū est.Et hoc Hiero.sic scribit ad Eu

UVA. BHSC. IyR_227

stochiū. Omne tempus in quo te meliorem nō senseris existima perdidisse. Et Bernū. videns otiosorum incredibile numerū in libro de contemptu mundi sic loquitur. Heu heu nihil preciosius tempore: nihil hodie vili⁹ reputatur. Hec ille.

De triplici vocabulo expressiuo temporis scz nunc tunc ⁊ olim. Capm II

Secundū mysterium contemplandū de tpe dicit nominatio seu expressio

S Nā ꝑm Tho. in scripto sup. iij. et hi. ⁊ sup. v. philicoz. Tempus triplici vocabulo exprimi ⁊ nominari solet.

Primū vocabulū est nūc.

Secundum vocabulū est tuñc.

Tertium vocabulū est olim.

Primū vocabulū quo tp̄s exprimit dicitur nūc. in quo signat tp̄s p̄sens seu p̄sentis vite. qū possum⁹ dūtaxat opari bonū. Nā in inferno opatio bona nulla erit vbi aie sunt irreuocabiliter cōdemnate. Jn paradiso nulla erit opatio laboriosa necessaria: vbi aie sunt beatificate. Jn purgatorio etiā nulla pōt esse operatio meritoria: sed tm̄ pena satisfactoria Jdeo cū audiuim⁹ nūc euigilare debem⁹ ⁊ intelligere q̄ tm̄ p̄sens tēpus est opportunum ad agēdā pniam. Et qui futurū expectat mūdi allectus dulcedine grādi se exponit periculo. Jdeo dixit scūs Barlaā: q̄ q̄ delectatōes corporales desiderāt: ⁊ i p̄senti dissimulāt agere pniam ⁊ p̄uidere sibi de futura vita: similes sunt cuidā hōi qui dū a facie vnicornis ne ab eo deuorare⁊ velociꝰ fugeret: in quod ꝺam baratrū magnū cecidit. dū aūt caderet manibus arbusculā quandā apprehendit: et base quadā lubrica ⁊ instabili fixit pedes. Respiciens vero vidit duos mures. vnū albus et alū nigrū incessanter radicē arbuscule quam apprehenderat corrodētes: ⁊ tā ꝑpe erāt vt ipam abscinderent. Jn fundo aūt baratri vidit draconē terribilē spirantē ignē: ⁊ aperto ore ipm deuorare cupientē. Super basem vero vbi pedes tenebat vidit quattuor aspidus capita. inde prodeuntia. Eleuans aūt oculos vidit etiguū mellis in ramis illius arbuscule oblitusq̄ periculi in quo posit⁹ erat seipm totū ad mel comedēdū conuertit. Vnicornis mortis tenet figurā que hoiem semp persequit. Baratrū vero mund⁹ est omnibus periculis plenus. Arbuscula vniuscuiusq̄ est vita que per horas diei ⁊ noctis quasi per mures albū ⁊ nigrū incessanter cōsumitur. ⁊ incassoni ꝑpropinquat. Basis quattuor aspidus corpus est ex quattuor elemētis cōpositū: quibus inordinatis corporis cōpago dissoluitur. Draco terribilis est os inferni cunctos deuorare cupiēs. Dulcedo ramusculi delectatio falla⁊ mūdi qua multi decipiunt detinentur q̄ne i p̄senti dum tempus adest ⁊ facultas datur clamēt ad dñm ⁊ toto corde conuertantur ad illū. Secūdū vocabulū quo tempus exprimitur dicitur tūc. ⁊ significat illud quod ē remotū a p̄senti ⁊ p̄cipue futurū. Jn scripturis vero diuinis septē tunc nobis se ingerunt iugiter meditanda. Primū tunc est horribilis visionis: quādo scz damnati miseri iudicē omniū in sua maiestate videbunt. Et de hoc sic dicitur. Luce. xxj. Tunc videbunt filiuꝫ hominis venientem in nube cum potestate magna ⁊ maiestate. Secundū tunc est generalis lamētationis: quādo cōis erit ⁊ infructuosa lamentatio damnādoꝝ. Et de hoc dicitur Mat. xxiiij. Tunc plangent se omnes tribꝰ terre. Tertium tunc est iocunde associationis. de quo dicitur Sap. v. Tunc stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt. ⁊ qui abstulerūt labores eorū. Quartū tūc est timēde locutōis. de quo Dauid in. ps. ij. ait. Tunc loquet ad eos i ira sua. ⁊ in furore suo ꝺturbabit eos. Quintum tunc est dulcis vocatōis qñ vocabunt electi ad possidendū glorioſissimū regnū dei. Et de hoc Mat. xxv. Tunc dicet his qui a dextris eius erunt. Venite bñdicti patris mei possidete paratū vobis regnū a ꝺstitutōe mundi. Sextū tūc est eterne dāpnatōis. de quo Mat. xxv. Tūc dicet rex ⁊ his q̄ a sinistris erūt. Discedite a me maledicti in ignē eternū q̄ pat̄ē diabolo ⁊ āgel⁊ eⁱ⁹. Septimū tūc ē plene bti⁊ catōis de q̄ Esa. lx. Tūc videb⁹ ⁊ afflues ⁊ mirabit ⁊ dilatabit⁊ cor tuū. Si q̄s igit⁊ b̄ septez tūc septⁱ⁹ mēte reuolueret: huiꝰ mūdi fallacijs p̄fecto nō decipet. Tertiū vocabulū q̄ tp̄s exprimit dicit olim. quod p̄sertim preterita nobis habet denotare. Jnter omia aūt significare nobis debet beneficia dei que fuscepimus ex quibꝰ ad pniam inducimur in presenti. Jdeo x̄p̄us dicebat Mat. xj. Ve tibi corozaim ve tibi bethsaida. quia si in tyro ⁊ sidone facte essent virtutes que facte sūt in vobis olim in cinere ⁊ cilicio pniam egissent.

De triplici obseruatione tp̄is. scz naturali: supersticiosa: ⁊ virtuosa. Capm III

Ertiū mysteriū contemplandū de tē

t poze dicit obseruatio. Nam a multis diuersimode tempus obseruatur

UVA. BHSC. IyR_227

hystoria scholastica deus dixit illa verba añ ãnos.xx.q̃ cepisset arca fieri q̃ legit̃ facta in centũ annoꝝ spacio. Vel ꝟm Strabũ eo ãno dixit deus ꝟba illa quo cepit arca fieri. Sed quia in malicia ꝑseuerauerũt ante prefixum terminũ. s. ãno cẽtesimo deleti sunt. Qd̃ etiã post diluuiũ nõ vixerũt hoĩes supra centum et.xx. annos pz in scriptura. Ut eñ hr̃ Geñ. xj. Sem centũ annoꝝ erat qñ genuit Arphaxat biẽnio post diluuiũ: ⁊ post vixit annis q̃ngentis q̃nquagintaq̃ttuor. Thare vixit ãnis ducẽtis q̃nq̃. Et Geñ.xxv. habet̃. q̃ Abraã vixit annis centũ.lxxv. Isaac etiã vixit ãnis centũ octoginta. vt pz Geñ.xxv. ⁊ sic inuẽti sunt q̃plures alij qui post diluuiũ vixerunt vltra centũ viginti ãnos. Tertiũ inq̃rẽduz de vita hoĩs lapsi d̃r abbreuiatio. Nã omissis illorum temporꝝ que preterierunt conditionib⁹: cõsiderare debem⁹ q̃fragilis q̃debilis q̃ue breuis sit vita hoĩm tempis nostri. Vix vnus reperit̃ e mille qui centenarium immo octogenariũ aut sexagenariũ numerũ attingat annoꝝ. Deficit nempe vt in pluribus nimis repẽie vita. Quisnã nõ videat q̃t quotidie infantes: quot pueri: quot adolescentuli robustissimi iuuenes ⁊ decore puelle cũ luctu et lachrymis ducant̃ ad sepeliendũ. O vana spes. o deceptrix fiducia eoꝝ qui cõfidunt in iuuẽtute: in diuitijs in magnificẽtijs ⁊ similibus honoribus dñijs ⁊ solatijs. Pretereũt nãq̃ omnia ista velut vmbra. Omniuz vita breuissima est. Faciant hoĩes quicq̃d velint vt ad senectutẽ attingãt ⁊ in etate decrepita moriantur: adhuc satis angustuz satisq̃ breue videbitur sapientibus omne tempus vite huius.

De vita hoĩs in btitudine q̃ erit cuz plena satietate absq̃ admixtione cuiuscũq̃ ꝯtrarij et cũ ꝑpetuitate. Capl'm III

Tertio cõsideranda est vita hoĩs ꝟm statum nature beate: qm̃ tandẽ illa sola desiderãda est: illa amabilis: illa deniq̃ omni studio ꝑquirẽda. Pro illa sollicitatissime est cogitandũ que vere vita est. In qua potissime tres cõditiones excellentissime reperiuntur.

Prima dicit̃ satietas.

Secũda puritas.

Tertia eternitas.

Prima excellẽtissima ꝯditio vite beate d̃r satietas: qr in illa ex plena oĩm bonoꝝ participatione plene satiabit̃ anim⁹. ꝟm illud p̃s Satiabor cũ apparuerit gl'ia tua. Et de hac satietate copiosius disseremus in sermone de beatitudine in li. de ꝟtutibus. Scd̃a ꝯditio excellẽtissima vite beate d̃r puritas. quia pura erit ⁊ mũda ab oĩ malo siue ab oĩ ꝯrio. Unde Job. Apoc.xxj. de btis sic ait. Absterget de⁹ oẽm lachrymã ab oculis eorum ⁊ mors vltra non erit neq̃ luctus neq̃ clamor neq̃ dolor erit vltra. Et.vij.c. idez ait. Non esuriẽt neq̃ sitient ampli⁹ neq̃ cadet sup̃ illos sol neq̃ vllus estus. Tertia cõditio excellẽtissima vite beate d̃r eternitas. Vita nãq̃ illa durabit in eternũ ⁊ nõ deficiet. Propterea sic pulchre in scripturis sanctis nominat̃ eterna. Unde.ij. Macb.vij. Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in eterne vite resurrectõe suscitabit. ⁊ Sap.v. Justi autẽ in ꝑpetuũ viuent. ⁊ j. Petri.v. Deus omni gratie vocauit nos in eternã gl'iam suam. ⁊.ij.c.j. Abundãter ministrabit̃ vobis introitus in eternũ regnũ dñi ⁊ saluatoris nostri iesu xp̃i. Et ad gal'.vj. Qui seminat in spũ: de spũ metet vitã eternam. et Job.iij. xp̃s dicit. Sic deus dilexit mũdũ vt filiũ suũ vnigenitũ daret: vt oĩs q̃ credit ĩ euz nõ pereat: ꝟ habeat vitã eternã. ⁊.vj.c. Hec ẽ volũtas patris mei q̃ misit me: vt oĩs qui videt filiũ ⁊ credit in eũ nõ ꝑeat. ꝟ habeat vitã eternã. ⁊.x.c. Oues mee vocẽ meã audiunt: ⁊ ego cognosco eas ⁊ sequunt̃ me: ⁊ ego vitam eternã do eis. ⁊ Matth.xix. Oĩs qui reliquerit domũ vel fratres aut soroses: aut patrez: aut matrẽ. aut vxorem. aut filios: aut agros ꝓpter nomẽ meũ centuplũ accipiet ⁊ vitam eternam possidebit. ⁊ Mat.xxv. Ibunt hi in suppliciũ eternũ: iusti autẽ in vitam eternaz. Mirũ certe cur tanta sit multoꝝ vecordia ĩmo insipiẽtia: qui tam mira tam alta tamq̃ iocũda audiẽtes de beata vita ad eã ꝓperare nõ cogitãt. Nam si tanta faciũt ꝓ ꝯseruatione vite p̃ntis: cur etiã eadẽ ⁊ similia facere recusant ꝓ adeptione future vite. Hec vita laboriosa est illa delitiosa: hec inquieta: illa trãq̃lla hec instabilis: illa firma. hec ꝑiculosa: illa secura: hec dubia: illa certa. hec periculis plena illa pericula non formidans: hec cõmunis bonis ⁊ malis: illa propria tantum bonorum. Hec tandem breuissima momentanea ⁊ caduca. illa vero vt diximus perpetua ⁊ sempiterna. O igitur damnabilis rep̃hensibilisq̃ imprudentia hominũ huius seculi. qui tantũ procurant panem ⁊ viuant. viuant inquam ad modicũ: ⁊ quasi nihil. ⁊ nõ querũt ꝟtutes nõ penitẽtiã. non bona opera per que viuere possint vita illa beata ꝑenni. Inquit christ⁹

UVA. BHSC. IyR_227

Nō in solo pane viuit hō: qz nō hec sola vita est magnifaciēda cui panis est necessarius: ꝫ alia exḡrenda in qua deus pñtia sue claritatis pascit intuentiū oim tā angelox ꝙ hoiz desideria ⁊ appetitꝰ. vbi oēs pariter collaudabimꝰ ipm deū fonte bonox oim: qui sit benedictus p infinita secula seculox. Amen.

Feria secunda post Jnuocauit: de veritate tremendi iudicij contra eos qui de illo male sentiunt. Sermo. XXIIII.

Umvenerit filius ho

c minis i maiestate sua ⁊ oēs angeli eꝰ cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis sue ⁊ congregabunt ante euz omnes gentes. Saluatoris nostri verba sunt ista ozginalit Mattḃ. xxv. ⁊ in euāgelio hodierno. Dīe terribilē vltimi iudicij ꝓsiderātes sat̄ sup ḡz timere debemꝰ: ne simul cū dānatis ⁊ diabolis ꝓiciamur in ignē eternū. Sūt tñ multi qui letant̄ cū malefactiūt: ⁊ deū nō timēt ac hoies nō verent: qui credere nolūt ꝙ filiꝰ hominis ventur⁹ sit ad iudicandū oēs rōnemḡz ab oiḃ⁹ exigendā. Capzopt vt ait Aug. li. xx. de ciui. dei. c. j. De dievltimo iudicij dei qō ipe donauerit locuturi eumḡz asserturi aduersus impios ⁊ incredulos tā ꝙ in edificij fundamēto pzi⁹ ponere debemꝰ testionia diuina. Hec ille. Jn hoc itaḡz sermone de sudabimꝰ oi ingenio vincere curiosos: incredulosḡz ꝓfundere: quiḃ⁹ veritatē iudicij per sanctarū scripturax sacrozumḡz doctox dicta dilucida ostēdemꝰ. Et vt ozdinate veniamus in campū: notabimus in hoc sermone triplex testimoniuz quo ꝓbatur futurum vniuersale iudicium.

Primum est patrum ⁊ prophetarum.

Secundum christi ⁊ apostolozum.

Tertium ecclesie ⁊ doctox.

Dō oēs patres ac ꝓphe veteris testamenti diuinitꝰ inspirati ꝓdixerūt ꝙm esse venturū ad iudicādos viuos ⁊ mortuos. Capm. I.

Primū testimoniū quo ꝓbat futurus p iudicij vle ex patrū ⁊ ꝓphetaruz. Et ex Aug. v. c. ꝓcati lib. xx. de ciui. dei dicat pzi⁹ eligēda esse testimonia noui testamēti ꝙm veteris: qm̄ ꝙuis vetera prioza sint tpe noua tñ anteponēda sunt dignitate. Verū in hoc dicendi gñe mihi plus satisfacit vt a veteris testamēti pagina sumaz oziginem. Jō audiamus q̄d ibi pontt de iudicio Deī. xv. Deꝰ ad Abraam loquens ait. Ego iudicabo. Et Deut. xxxij. Judicabit dñs pplm̄ suū: ⁊ in seruis suis miserebit. Et Job. xix. Fugite a facie gladij: qm̄ vltor iniquitatū gladiꝰ est. ⁊ scito quod esse iudiciū. Et. j. Reg. ij. Dñs ascēdit in celos ⁊ intonuit ⁊ ipe iudicabit oꝛbez terraz ⁊ ꝑs. ix. Parauit in iudicio thzonū suū. ⁊ ꝑs. lxxxj. Judicabit paupes ppli ⁊c. ⁊ ꝑs cix. Judicabit in nationibus implebit ruinas ⁊c. Et Prouerb. xxij. Judicabit dñs. ⁊. xxix. A dño egrediet̄ iudiciū singulox. ⁊ Eccls. iij. Justuz ⁊ impiū iudicabit dñs: ⁊ tps ois rei tunc erit ⁊ Sap. iij. Fulgebunt iusti ⁊ tā ꝙ scintile ⁊c. ⁊ Judith. xvj. Ve genti insurgenti super genus meū. dñs eñ omps vindicabit in eis in die iudicij visitabit illos. ⁊ Esa. iij. Stat ad iudicandum dñs: ⁊ stat ad iudicādos populos. Dñs ad iudiciū veniet cū senioriḃ⁹ populi sui ⁊ principibus eius. ⁊. xl. c. Non ꝑ visionem oculorum iudicabit: neq; ꝑ auditū aurium arguet: ꝫ iudicabit in iustitia paupes: ⁊ arguet in equitate ꝓ māsuetis terre. ⁊ ꝑcutiet terrā virga oris sui. ⁊. c. xiij. Ecce dies dñi veniet crudelis ⁊ indignationis plenus: ⁊ ire furoꝛisq; ad ponendam terram in solitudinem ⁊ peccatores eius ꝑterendos de ea. ⁊. li. c. Brachia mea populos iudicabunt. ⁊ Ezechielis. vij. Judicabo te iuxta vias tuas. ⁊ Danielis. vij. Judicium sedit. ⁊ Johelis. ij. Conturbentur omnes habitatores terre: quia veniet dies domini. quia ꝓpe est dies tenebrarum ⁊ caliginis: dies nebule ⁊ turbinis. ⁊ Michee iij. Judicabit inter populos multos: ⁊ corripiet gentes fortes. ⁊ Sophonie. j. Juxta est dies dñi magnus iuxta ⁊ velox nimis. Dies ire dies illa dies tribulatōis ⁊ angustie: dies calamitatis ⁊ miserie: dies tenebraruz ⁊ caliginis: dies nebule ⁊ turbis: dies tube ⁊ clangoris super ciuitates munitas ⁊ super angulos excelsos: ⁊ tribulabo homines: ⁊ ambulabunt vt ceci: quia domino peccauerūt: ⁊ effundetur sanguis eox sicut humus ⁊ corpora eorum sicut stercora. Sed ⁊ argentū eox ⁊ aurū eox non poterit liberare eos in die ire dñi Jn igne celi eius deuozabit omnis terra: qz cōsummationē cū festinatione faciet cunctis habitantiḃ⁹ terrā. Scōm aūt Aug. ꝓpus iudicij aliquando dies. iudicij: aliquādo dies dñi nuncupatur Hunc vero vltimi iudicij diuini diem dicamꝰ nouissimū tps. Nā per quot dies hoc iudiciū tendat incertū est. Sz scripturarum moze dies solet poni pro tempoze. Si vero aliquis obiceret cōtra auctozitates ꝓdictas quiḃ⁹ iudiciū asseritur ꝙ aliter essent intelligende: eo ꝙ vt haberur. Non iudicabit deus bis in idipsum. Sed nunc deus iudicat

UVA. BHSC. IyR_227

militer sanctissima virgo Agnes flāmis iniecta nihil nocumēti passa est. Et iohānes euāgelista iussu Domitiani crudelissimi Rome in doliū feruentis olei missus: diuina se ꝓtegente gr̄a illesus exiuit. Quibus exemplis et sil̄ibus manuducimur vt vera esse indubitanter credamus ea que dicunt̄ de impassibilitate hoīs in statu innocētie. Secūda cōditio vite hoīs in statu nature cōdite dicit̄ trāquillitatis. Uiuebat equidē in trāquillitate in q̄ete absq; aliquo penali labore. Nō erat ei op⁹ fodere terrā. serere campos: colere agros: plātare vineas: ꝯstruere domos: peragrare ꝓuīcias: nauigare maria: texere linū aut lanam. vel alia facere: que cū sudore a nobis fiunt vt vita nostra misera sustētet̄. Habitabat in paradiso delitiarū vt inquit Damas. li. ij. Et Augus. xiiij. de ciui. dei. vbi aeris puritas ⁊ serenitas aderat vbi humus sponte suos fructus gignebat: vbi anīalia ⁊ volucres celi homini deo obediēti obediebāt. Et si diceretur quod Gen̄. ij. d̄r. ꝙ de⁹ posuit eū in ꝑadiso voluptatis vt oparet̄. ergo posset dici ꝙ posuit eū ad laborē. Rn̄det Aug. sup Gen̄. ꝙ opatio illa nō laboriosa: nō tediosa: sed solatiosa ⁊ delectabilis erat qualis nūc esse solet in his q̄ plātulas quasdam irrigant aut flores colligunt.

Tertia cōditio vite hominis in statu nature ꝯdite dicit̄ immortalitatis. erat em̄ absolutus homo ab obligatione mortis: quā ꝓpter peccatū inobedientie incurrit. Unde Aug⁹. in qōnibus noui ⁊ veteris testamēti inq̄t. Deus hoīem fecit qui q̄diu nō peccaret immortalitate vigeret ⁊ li. xiij. de ciui. dei. c. iij. ait. Fatēdū est primos hoīes ita fuisse institutos vt si nō peccassent nullū mort̄ expirent̄ gen⁹. Sed eosdem primos al's pctōres ita fuisse morte mulctatos: vt quicq̄d eoꝝ stirpe esset exortuz. eadē pena teneret̄ obnoxiū. Pro magnitudine q̄ppe culpe illius naturā damnatio mutauit in penis: vt qd̄ penaliter p̄cessit in peccantibus primis hoībus: naturaliter sequeret̄ in nascentibus ceteris. Si autem diceretur quō poterat corpus illud ex elementis ꝯrijs cōpositum indissolubile ꝑmanere cū compositū ex ꝯrijs naturaliter sit dissolubile. qꝛ vt dic̄ Auicenna. Cōtraria semꝑ appetūt ire in regiōes ꝯrias. Rn̄det Hugo li. de sacr̄is. di. ꝙ in paradiso celesti homo pōt nō peccare ⁊ non pōt peccare. pōt nō mori. ⁊ nō pōt mori: qꝛ ibi est peccādi ⁊ moriēdi oīmoda impossibilitas. Et in mūdo pōt hō peccare: ⁊ nō pōt nō peccare. pōt mori ⁊ nō pōt nō mori: qꝛ est ibi peccādi et moriendi necessitas. In paradiso vero terrestri homo potuit peccare ⁊ potuit nō peccare potuit mori ⁊ potuit non mori. ita ꝙ in eo fuit moriēdi ⁊ peccādi possibilitas sine necessitate. Sctūs aūt Tho. j. ꝑte. q. xcvij. art̄. j. dicit ꝙ aliq̄d pōt dici īcorruptibile tripl̄r. Uno mō ex ꝑte materie. eo scz ꝙ nō hz materiā sicut angelus: vel hz materiā q̄ nō est in potentia nisi ad vnam formā: sicut corpus celeste. ⁊ hoc dicit̄ incorruptibile ꝟm naturam. Alio modo d̄r aliq̄d incorruptibile ex parte forme qꝛ scz rei corruptibili īheret aliqua dispositio per quā totaliter a corruptione ꝓhibet̄ ⁊ hoc dicit̄ incorruptibile ꝟm gloriā. qꝛ vt dicit Augus. in epistola ad Dioscoꝝ. Tam potenti natura fecit deus animam: vt eius beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis ⁊ incorruptionis vigor. Tertio modo dicitur aliquid incorruptibile ex parte cause efficientis Et hoc modo in statu innocētie fuisset incorruptibilis homo ⁊ immortalis. qꝛ vt Aug. dicit in qōnibus noui ⁊ veteris testamenti. Immortalitas illa erat ꝟm vim q̄dam supernaturalē in anima residētē: nō autē per aliquā dispositionē corpori inherentē. ita ꝙ mors ⁊ corruptio homini nō nocuisset: qꝛ de⁹ ita statuerat. Ideo dicit adhuc Aug. in li. de baptismo ꝑuuloꝝ. Fiebat ordo iusticie vt sicut anima dn̄o suo. ita corpus ei obediret. O damnosa trāsgressio. o grauis inobediētia primorum parentum qua ⁊ ipsi ⁊ nos cuz eis illius status omnia iura perdidimus.

De vita hoīs ꝟm statū eius post lapsum et qualiter ꝓlongata fuit vita hominū ad multos annos. ⁊ ante ⁊ post diliuium ⁊ modo abbreuiatur. Capitulum II

Secundo cōsideranda ꝓponit̄ hoīs vita ꝟm statum nature lapse. Et q̄tum ad propositum spectat. tria de illa inquirere debemus.

Primum dicitur ꝓlongatio.
Secundum dubitatio.
Tertium abbreuiatio

Primū de vita hoīs inquirēdū d̄r ꝓlōgatio. Naz lz post pctm̄ data sit plena potestas horrēde morti vt cūctos hoīes vita priuaret: tn̄ de mult̄ legim⁹ ꝙ longissimis annis vixerūt. Un̄ Gen̄. v. hr̄ ꝙ Adā vixit annis nōgētis triginta. Et Seth nongentis duodecim ⁊ Enos nōgentis quinq;. ⁊ Caynan nōgentis decem. ⁊ Jareth nongētis sexaginta duobus. ⁊ Mathusalē nōgentis sexaginta nouē Sed de his ānis apud plerosq; satis dubita-

UVA. BHSC. IyR_227

tum est an tales fuissent quales ꝛ nunc sunt ãni nostri. Nã vt inquit Aug. li. xv. de. ci. dei Plinius secũdus cũ audisset homines ad tot annos pueniss̃e. hec omnia in sciẽtia tempoꝝ veniss̃e est arbitratus: inquiẽs quosdã termi nasse annũ estate: alios hyeme. Archades tri um mẽsiũ annos habuisse Egyptios quattu or. Lauinios tredecim. Acarnanas sex. Ex b̃ quidam dicere voluerũt ꝙ decem anni illius temporis accipiuntur pro vno anno nostro. volẽtes ꝙ nongenti anni ex illis essent ex no stris nonaginta. Ueruntũ falsum esse cõstat: qr vt ex codicibus hebraicis colligit icentum triginta annoꝝ erat. Adam quando tertium filiũ genuit: qui anni p̃m illos tredecim ex no stris essent. Et homo tredecim annoꝝ nõ po tuisset filios generare. Sed omittamus Adã qui forte fuisse etiã quando creatus est potuit. Quid de Seth qui p̃m hebreos erat centum quinq; annoꝝ quãdo genuit Enos. ac ꝙ hoc nõdum habebat vndecimum annum. Enos vero septuaginta annorũ erat quãdo genuit Malalehel. ꝛ sic erat septẽ annorum. Quis homo septennis generat: si tũc anni septua ginta nuncupantur ꝙ septem fuerunt. Et p pterea dicim⁹ cum prefato Aug. ꝙ tales erãt tunc anni quales ꝛ nunc. Quod probari po test via triplici. videlicet.

Primo auctoritate.

Secundo ratione.

Tertia experientia.

Primo ꝑbaf auctoritate. Nam. xiiij. p̃fati li. Aug. inducit sẽptuã dicentẽ Sexcẽtesimo anno vite Noe mẽse scõo die septimodecimo mensis: rupti sunt oẽs fontes abyssi magne. Et iterum Gen. viij. Requieuit arca mense septimo. xxvij. die mensis sup montes Arme nie. Et vero aque ibãt ꝛ decrescebant vsq; ad decimũ mẽsem. Et post subdit. Sexcẽtesimo primo anno vite Noe primo mẽse prima die mẽsis imminute sunt aque supra terrã. Ex q̃ bus verbis apte deducit ꝙ inter sexcẽtesimũ annũ ꝛ sexcẽtesimũ primũ vite Noe fluxerũt menses duodecim. Scõo ꝑbaf ꝙ anni illi tales erãt quales sunt nostri rõne. Josephus em̃ in primo antiq̃tatũ li. asserens Hieronymũ egyptiũ Berosiũ chaldeũ ꝛ Manetaz: in libris quos de antiq̃tate scripserũt de annis illis ocozdare nobiscũ. inducit rõnes quasdã persuadẽtes hoies antiquos potuisse tãdiu viuere. Et has rõnes assumpsit sibi Nicola⁹ de lira sup. v. Gen. Prima rõ sumit ex ꝺo ꝛitate cõplexionis primoꝝ parentũ q̃ fuerũt a deo immediate formati: ꝛ per ꝺñs optime cõplexionati: ꝛ sic ad longiorẽ vitã dispositi. Et illa bonitas cõplexionis magis venit ad hoies ꝑpinquos illius tpis: ꝙ ad remotos tpis moderni. Scõa rõ sumit ex modo tẽ perate viuẽdi. Ut em̃ diximus in sermone de ieiunio victus sobrius facit ad corpis sanita tẽ. ꝛ p ꝺñs ad ꝺseruationẽ ꝛ plõgationẽ lon giorũ vite. Tertia rõ sumit ex bonitate nu trimẽti: qr ante diluuiũ terre nascentia fuere meliora q̃ post qr inundatio diluuij fuit pro maiori pte ex aq̃s oceani salsis: q̃ inducit ste rilitatẽ terre. ꝙ p̃ds reddũt peiora ꝛre nasce tia ex q̃bus breuiat vita hoiũ. Quarta rõ sumit ex pfectiõe scie ãde. q̃ cognouit virtu tes fructuum herbarũ lapidũ ꝓtoso: ꝛ oim rerũ naturaliũ que faciũt ad ꝺseruandã sani tatẽ ꝛ vitã plõgãdã. Et de hoc docuit hoies illi⁹ tpis. Quinta rõ sumit ex bono aspectu siderũ sup regionẽ illã in qua manebant: qui aspectus multũ facit ad lõgitudinẽ vite. Sz p motũ celi cõtinuũ mutatus est tpe pceden te. Sexta ratio sumit ex dispositione diui na hoc ordinãte. vt p longã vitã hoim multi plicaret genus humanũ. Tertio ꝑbaf ꝙ illi anni tales erãt quales sunt nostri expien tia. Nã vt inquit Aug. viij. c. li. xv. de ciui. dei. nõ potuissent tot homines ex vno adhucviuẽ te per ordinata cõiugia ꝛ honesta matrimo nia multiplicari: nisi illius vita fuisset diutur na. Ut em̃ dicit magister hystoriarũ sup. x. c. Gen. Philo. in li. questionũ sup Gen. narrat ꝙ ex tribus filijs Noe adhuc eo viuente post diluuiũ nati sunt viginti ꝛ ctuor milia viroꝝ ꝛ centũ exceptis mulieribus ꝛ paruulis. Ut xit quippe Noe post diluuiũ annis trecentis ꝙnq; ginta. ꝛ fuere oẽs anni vite ei⁹ nõgẽti ꝙnquaginta: vt ps Gen. ix. c. Dicit etiã Aug. vbi. s. ꝙ ex vno abraã nõ multo amplius q̃ dringentis annis numerositas hebree gẽtis tãta ꝓcreata est: vt in exitu eiusdẽ populi ex egypto sexcenta milia hominũ fuisse referan tur bellice iuuentutis. Secũdũ inquirẽdus de vita hominis lapsi dicit dubitatio. Dubi tant nanq; quidã vtrũ post diluuiuz vixerũt hoies vltra centũ ꝛ viginti annos ꝓpter ver ba q̃ Gen. ix. dixit de⁹ ad Noe. Nõ ꝓmanebit inquit spũs me⁹ in hoie: qr caro est. Erunt q; dies illi⁹ cẽtũ viginti annoꝝ. Et rñdet Aug. c. xviij. li. de ciui. dei. supi⁹ allegati. ꝙ iste nõ fuit terminus humane vite post diluuiuz: sed terminus assignatus ad penitẽtiã his qui in diluuio erãt periturꝝ. Et vt testat magister in

UVA. BHSC. IyR_227

be singulis operib⁹ hoiz:cū cuilibet post mor
tem retribuat penā vel gl'iam,ergo iterū eos
nō iudicabit. Rñdet Ricb.xlvij.di.qrti.ar.j.
ad.ij.q̄ iudiciū quo nūc iudicat de⁹ cuiuslibet
psone singularis nec est oibus manifestū:nec
tribuit totū premiū nec totū suppliciū:qz pu
nit aias nō in corpozib⁹:z simil⁹ premiat ide
cōi lege. Illud aūt iudiciū quod futurū est erit
olim simul z oib⁹ manifestū:z reddet cuilibet
sui premij z sui supplicij cōplementū z cōposi
tū ex aia z corpe iudicabitur. Sic ergo pz q̄
nō iudicabit bis in idipm:qz penā quā aiab⁹
ante inflixerat iterū non infliget:si qō deerat
supaddet. Vnc Aug.li.xx.de ciui.dei.c.j.ait.
Iste dies iudicij ppzie vocat:eo q̄ nullus ibi
erit impte querele locus:cur iniust⁹ ille sit fe
lix:z cur ille iust⁹ infelix.olim nāqz tūc nō nisi
bonoz vera z plenissima felicitas.z olim nō
nisi malozum digna z summa infelicitas ap
parebit,hec ille.

Qō xp̄s z ei⁹ a pl̄i prediterūt apte vniuer
sale iudiciū esse futurū quo oēs boni z mali cō
gregabunt añ tribunal iudicis. Capl'm. II.

Secundū testimoniū quo pbat futu
s rū iudiciū est xp̄i z apl̄oz. Ipe nanqz
saluator cum obiurgaret ciuitates in
quib⁹ virtutes magnas fecerat neqz credide
rant. Matth.xj.ait. Ve tibi corozaim:ve tibi
bethsaida:qz si in tyro z sidone facte eent vir
tutes q̄ facte sunt olim in vobis in cilicio z ci
nere pniam egissent. Verūtn dico vobis.tyro
z sidoni remissius erit q̄ vobis in die iudicij.
Et Matth.xij. Viri niniuite surgent in iudi
cio cū gñatiōe ista z cōdēnabūt eā:qz pniam
egerūt in predicatione ione. Notādū tn̄ p in
intelligentia istoz verboz sm Ricb.in quar
to di.xlvij.ar.j.q.ij.q̄ extēdēdo nomē iudicā
di tāqz mōis pōt alicui ꝙuenire iudiciū. Pri
mo ex ordinaria potestate.z sic iudicabit tota
trinitas. Scō delegata ptāte.z sic iudicabit
filiꝰ.scz xp̄s inquantū hō. Job.v. Pater om
ne iudiciū dedit filio. Et Daniel.vij. Aspicie
bā donec throni positi sunt:z antiquus dies
sedit z infra. Aspiciebā in visione nocte:z ecce
cum nubibus celi quasi filius hois veniebat
z vsqz ad antiquū dierū peruenit z in conspe
ctu eius obtulerūt eū:z dedit ei potestatem z
honorē z regnū.z oēs trib⁹ ppli z lingue ipi
seruiēt.z potestas ei⁹ potestas eterna q̄ non
auferet.z regnū ei⁹ qō non corrūpet. Tertio
assessoria dignitate.z sic iudicabūt viri perfe
cti qui erunt p perfectione meritoz suoz assi
stentes iudici. Vnde de apl̄is Lu.xxj. xp̄s ipse
dixit. Ideo ipi iudices vri erunt. Et Matth
xix. apl̄is ipis rettulit. Amē dico vob q̄ vos
q̄ secuti estis tc. Quarto approbatiōe.z sic iu
dicabunt oēs electi. Oēs em̄ approbabūt iu
dicis sniam. Vnde Apoc.xix. Jobes ait. Au
diui quasi vocē turbarū multarū in celo dicen
tiū alleluya. Laus gloria z virtus deo nostro
est:qz vera z iusta sunt iudicia eius. Quinto
comparatione.qz minus mali iudicabūt ma
gis malos.z sic sumit iudiciuz in auctoritate
pzeallegata de niniuitis. Predicauit insuper
xp̄us futurū iudiciū. Matth.xiij. vbi post pa
rabolā de bono semine in agro seminato z zi
zanijs exortis tandē illā sic exposuit. Qui se
minat bonuz semen est filius hominis. Ager
aūt est mundus. Bonū vero semen hi sunt fi
lij regni.zizania aūt sunt filij nequā. Jnimi
cus aūt q̄ supseminauit ea est diabol⁹. messis
vero cōsummatio seculi est. messores angeli.
Sicut ergo colligūtur zizania z igni cōburū
tur:sic erit in consummatione seculi. Mittet
filius hominis angelos suos z colligēt de re
gno eius oia scandala z eos qui faciunt iniq
tatē.z mittēt eos in caminū ignis.ibi erit fle
tus z stridor dentiū. Tunc fulgebunt iusti si
cut sol in regno patris eoz. Qui habet aures
audiendi audiat. Ut aūt scribit Aug.vj.c.xx.
li.de ciui.dei.xp̄us in hac auctoritate iudiciū
quidē vel diē iudicij non nominauit:sed eum
multo clarius ipis rebus expressit:z in fine
seculi futurū esse predixit. Jn eodē etiaz loco
euangelij xp̄s iudiciū fatetur. quando sequit
Simile est regnum celoz sagene misse in ma
ri tc. vsqz ibi z stridor dentiū. Et vt breuius
hanc veritatē futuri iudicij per xp̄m predica
tam accipiamus:adest lectio sancti euangelij
hodierna in qua non solū de futuro iudicio:sē
z de modo de quo in sequentibus sermonib⁹
dicemus fit specialis mentio. Apl̄i insup hoc
iudiciū prenūciauere. Vñ Petr⁹.ij.epla ij.c.
ait. Venient in nouissimis dieb⁹ in deceptio
ne illusores iuxta propzias pscias ambulan
tes:dicentes. Ubi est promissio aut aduent⁹
eius. Ex quo em̄ patres dormierūt oia sic p
seuerant ab initio creature. Latet em̄ eos hoc
volentes q̄ celi erant prius z terra de aqua z
per aquam consistens dei verbo:per quē ille
nunc mūdus aqua inundatus perijt. Celi au
tem qui nunc sunt z terra eodem verbo repo
siti sunt igne seruati in die iudicij z perditio
nis impioz hoim. Unum vero hoc nō lateat
vos charissimi:qz vnus dies apud dñm sicut
mille anni:z mille anni sicut vnus dies, non

UVA. BHSC. IyR_227

tardat dominus ꝓmissionē suam. sicut q̃dam existimāt. Aug. aūt hanc auctem. xviij. c. xx. li. de ci. dei. exponēdo dicit. Celos istos aereos intelligimus: quoꝝ locū ac spacium aq̃a diluuij crescēdo supauit. ñ. aūt illos supmos vbi sol ⁊ luna ac sidera ꝓstituta sunt. Et Jac. v. ait. Patiētes estote fratres vsq̃ ad aduentum domini. Ecce agricola expectat ꝑciosum fructū terre: patienter ferens donec accipiat temporaneū ⁊ serotinum. Patiētes estote et vos ⁊ confirmate corda vestra qñ aduentus dñi appropinq̃bit. Et paul⁹. ij. Coꝛ. v. sic ait. Omnes em̃ nos manifestari opꝛ ante tribunal xpi vt referat vnusquisq̃ ꝓpria corporis put gessit: siue bonū siue malū. Quid dicent amplius increduli vbi tā validissima ⁊ fide digna de venturo iudicio audiuntur testimonia. O ptinaces pctōres o ꝯmiculi debilissimi credite credite. Non sunt locuti ppbe: nō apostoli: nō deniq̃ xps ꝓba mēdacij qui veritatē tantoꝛe dilexerūt: vt ꝑ illa etiam morti nō recusarēt. O somnolēti o pigri ⁊ carnales boies recoꝛdemini de ꝑmo aduentu iesu xpi filij dei. de q̃ p tot annoꝝ milia acclamatū est Veniet veniet ad redimēdū ꝑplm ⁊ ad saluā das gētes: ⁊ tandē venit: ⁊ q̃ ꝑdicta fuerāt de ipo in scripturis plene compleuit. De secūdo vero aduentu scriptura sacra ꝓclamat ois ⁊ loquit. Jdeo firmiter est tenendū ꝙ oīno veniet. Veniet inquā fortis ⁊ terribilis excelsus ⁊ gl̃iosus in matestate ⁊ gl̃ia ad hūiliandos superbos: ad reꝓbandū luxuriosos: ad arguēdum auaros: ad ꝓdemnādū tandem eternis cruciatibus cū coꝛpe ⁊ aia: quoscūq̃ miseros pctōres. O aia sterilis quid agis? Quid dormis? Cur venturum iudicem tam seue tibi cōminātē nō times. quare pcta tua nō coꝛrigis nō dimittis nō emēdas? Quomodo cū illis comparere coꝛā iudice audebis tam eqssimo. Propterea Job. Apoc. xiiij. audiuit angelus voce magna clamātē. Timete deū ⁊ date illi gl̃iam ⁊ honoꝛem: qꝛ venit hoꝛa iudicij ei⁹. O prelati ⁊ magni viri eccl̃ie. o imꝑatoꝛes. o reges: o ꝓncipes: o barones: o duces: o milites: o doctoꝛes: o iudices: o ꝓhi: o eloquētes oratoꝛes. O delicati iuuenes: o formose puelle: o annosi seneꝫ: o sollicti mercatoꝛes: o artifices: o iudei: o gentiles: o xp̃iani: o ỽgines: o vidue: o coniugati. Timete deū timete deum timete deum quia veniet ⁊ non tardabit.

Quod omnes doctoꝛes ecclesie sancte loquantur terribilia ⁊ tremenda valde de futuro iudicio generali Caplm III

Ertium testimonium quo probatur futurum iudiciuꝫ dicitur ecclesie ⁊ sanctoꝝ doctoꝝ. Ipsa nāq̃ ecclesia in vtroq̃ symbolo tam apostolorum ꝙ patrū venturum xp̃m ad iudicium cōfitetur. Et hic est septimus articulus fidei. vt dicit glo. ca. j. eꝛ de sum. tri. ⁊ fide catho. super verbo venturus. Jdeo Augu. c. j. xx. li. de ciuita. dei. ait Tenet omnis eccl̃ia dei veri xp̃m de celo esse venturum ad iudicandos viuos ⁊ mortuos. Jnsuper de hoc iudicio clare ⁊ sepius loquūt sacri doctoꝛes. Unde Bernardus in quadam epistola ait. Veniet dies illa q̃n plus valebūt pura coꝛda ꝙ assuta ỽba: cōscientia bona ꝙ marsupia plena: quotiēquidē iudex ille non flectetur donis nec falletur verbis. Et hiero. ad Sabinianum diaconū lapsum Parce q̃so anime tue ⁊ crede dei futurū iudiciuꝫ. ⁊ idem ad Asellam de fictis amicis. Ante tribunal christi stabimus. ibi patebit qua mente quis vixerit. Et idem ad Heliodoꝛū de contemptu mundi. Veniet dies illa qua coꝛruptiuus hoc ⁊ mortale induat incoꝛruptionem ⁊ immortalitatem. Beatus seruus quem inuenerit dominus vigilantem. Tunc ad vocem tube pauebit terra cum populis. Tunc gaudebis cuꝫ iudicaturo dño lugubris mundus immugiet ⁊ tribus ad tribum pectoꝛa ferēt. Potentissimi quondam reges nudo latere palpitabunt. Exhibebit cum prole sua venere tunc ignitus iupiter. Adducet ⁊ cū suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumenta nō ꝑderunt Tunc tu rusticanus ⁊ paup exultabis gaudebis ⁊ dices. Ecce crucifixus deus meus. Ecce iudex qui obuolutus pannis in ꝓsepio vagit. Dic est operarij ac questuarie filius. Dic matris gestat⁹ sinu boies de⁹ fugit in egyptū Dic vestitus coccino. Dic sentibus coꝛonat⁹. Dic magus demonium habens ⁊ samarites Cerne manus iudee quas fixeras. Cerne latus romane quod foderas. Videre coꝛpus an idem sit quod dicebatis clam nocte sustulisse discipulos. hec ille. Et idem ad Palmachium ⁊ Oceanum. Aderit illa dies in qua facta nostra quasi in quadam tabula depicta monstranda erunt. O quantis in die illa ꝛexpediret si ⁊ sensu coꝛporis ⁊ viscerum vigore caruissent: quanti pastoꝛes philosophis: quanti rustici oratoꝛibus. quanti hebetes et muti argutiꝭ ꝓferendi sunt Ciceronis. Et Gregorius omelia. xxxix. Presentis temporis si que est ita est agenda leticia: vt nunꝙ amaritudo sequentis iudicij recedat a me

UVA. BHSC. IyR_227

mozia, Quis cõtradicere põt q̃s audet q̃s dz tã pbatissime veritati. Ecce iã audiuim⁹ tam ꝑclarissimas voces que peccatozib⁹ terribile dei i udiciũ cõminant futurũ. Nõ letent nõ se curi viuant: si nõ puniunt in hac vita. Non st vane voces scripturarũ que de peccatozibus t malefaciẽtibus nunciãt. Ue ait sapiens Ecclĩ. ij. dissolutis corde. Et. xlj. Ue vobis viris pij q̃ dereliquistis legem dñi. Et Ysaie. j. Ue genti peccatrici: Et. iij. Ue impio in malis suis. Et. xlv. Ue qui contradicit factozi suo. Et Apoca. viij. Audiui vocẽ vnius aquile volãt per mediũ celi voce magna clamantis t dicẽtis, Ue ve ve habitantib⁹ in terra. id est iniq̃s peccatozib⁹ t malis hominib⁹. O humana ꝓsumptio. O destabilis t piculosa ꝓfidẽtia eorũ q̃ in sua malavita dei iudiciũ nõ formidãt O insensati pctozes cogitate diligenter quid acturi eritis vel q̃d rñsuri in extremo iudicij die, t dñ cognoscitis nullã esse in vobis aiuti am nullãq̃ virtutẽ quibus iudici eterno possitis obsistere: reuertimini ad pniam vt sic esse valeatis de numero electoꝝ qui percipiẽt regnum eternũ in quo deus cũ oibus sctis viuit t regnat in scla seculozum. Amen.

Feria tertia post Jnuocauit de formidabilibus iudicij signis. Sermo XXV

Jiciebat omnes vẽ

e dentes t emẽtes de tẽplo. Matt. xxj. t in euãgelio hodierno. q̃ terribilis appebit in iudicio xp̃s clare ostẽdit nobis sacra euãgelica lectio hodierna i qua narratur celebze ac famosum iudiciũ t signũ ꝓtestatis q̃ erat in xp̃o q̃ solus potuit flagello facto de funiculis grandẽ multitudinẽ foras tẽplum eijcere. Cõuenerãt q̃dẽ ibi vt solet fieri populi in magno nũero neq̃ inuẽt⁹ ẽ q̃sq̃ q̃ poterit⁹ resistere ꝓtuti q̃ erat in vno solo homine ihesu xp̃o ꝓpr̃ latentẽ et⁹ diuinitatẽ. Jp̃e g̃ vt potuit eijcere adhuc i nfa hũilitate ꝓfitẽs dẽs vẽdẽtes t emẽtes de tẽplo: vẽturus est i maiestate sua ad segregãdũ a ꝓsortio iustozũ cũctos pctozes ipenitẽtes. añ tñ aduẽtũ et⁹ precedẽt terribilia signa q̃ i b⁹ mone merito ꝓtẽplari debem⁹ vt p illoꝝ recordatiõez deũ timẽtes t ad pniam redeũtes nõ inueniam in numero illoꝝ q̃s xp̃s tã acriter a sua facie eiecit t eternal⁹ ꝓdẽnabit. De ipis g̃ signis iudicij tria mysteria ꝓncipalia erũt declarãda.

Primum dz conditio.
Scõm ratio.
Tertium conclusio.

Oõ iminẽte iudicij tpe multa signa fiẽt in sole luna stellis. in celo t in tra. in angelis t quasi in oibus alijs creaturis. Capitulum I

R Imũ mysteriũ ꝓtẽplãdũ ẽ signis p dz ꝓditio. In q̃ videre debemus q̃lia erũt t cui⁹ ꝓdizois signa iudicij. Ẽñ Ric. in. iij. xl viij. dt. ar. j. q. iij. inducit Hiero. q̃ in ãnalib⁹ iudeoꝝ scribit se legisse. xv. signa q̃ sunt hec. Prima die oĩa maria exaltabunt̃ xv. cubitis supra oẽs mõtes, Scõa die oĩa eãra ꝓsternent̃ in pfundũ: ita vt vix possint videri. Tertia die redigent̃ in statũ antiquũ Quarta oẽs belue q̃ mouent̃ in aq̃s ꝓgregabunt̃ t eleuabunt̃ sup aq̃s mugiẽtes. Quinta oĩa volatilia celi ꝓgregabunt̃ in cãpis t non gustabũt neq̃ bibẽt: ñ emittẽt voces quasdã q̃si flebiles. Sexta flamma surgẽt ab occasu solis iguea ꝓ faciẽ firmamẽti vsq̃ ad ozt̃um currẽtia. Septima oĩa sydera erratica t fixa spgẽt ex se igneas comas: sicut comete. Octaua magn⁹ tremor⁹ erit: ita vt oĩa alta edificia ꝓsternant̃. Nona oẽs lapides scindẽt̃ t vna petra colliḋet aliã. Decia oẽs plãte fluẽt sanguineũ rozẽ. Undecia oẽs mõtes t colles et edificia in puluerẽ redigent̃. Duodicia oĩa aialia vẽiẽt ad cãpos de siluis t mõtib⁹ rugientia t nihil gustãtia. Decia⁹tia oĩa sepl'cra ab ozt̃u sol vsq̃ ad occasum patebũt cadaueribus ad resurgẽdũ. Decia q̃rta hoies de hita cul' suis recedẽt discurrẽdo ad tonitr̃i velut amẽtes t nõ audentes loq̃. Decima q̃nta. oẽs hoies morient̃ t resurgẽt cũ mozt̃uis lõge añ defunct̃. Et q̃uis incertũ sit vtrũ talia signa sint ꝓcessura iudiciũ: cũ Hiero. ea nõ affirmet ñ tñ legisse se asserat tñ ex euãgelio textu tria signa infallibilit̃ t certitudinaliter colligunt̃.

Primũ dz corpoꝝ celestiũ immutatio.
Scõm angelicarũ virtutũ cõmotio.
Tertiũ signi redemptozis apparitio.

Primũ signũ hr̃ Mat. xxiiij. vbi dz. Sol obscurabit̃ t lũa nõ dabit lum̃ suũ t stelle cadẽt de celo. Et Lu. xxj. Erũt sig̃ i sole t lũa t stell' Et b̃ ꝓdixit Esa. xiij. Stelle celi t splẽdor eaꝝ nõ expãdẽt lumẽ suũ. obtenebrat⁹ ẽ sol i ozt̃u suo: t lũa nõ splẽdebit i luce suo. t Apoc. viij. Quart⁹ ãgel⁹ tuba cecinit t pcussa ẽ t'cia ps solis t tertia ps lũe t tertia ps stellaꝝ ita vt obscuraret tertia ps earũ. Circa obscuratiõnẽ solis notãdũ ẽ b̃m Alex. i. iij. ꝓte sũme. q. xxv. mẽ. j. ar. j. Ricb. q̃ sequũt mgr̃m. xlviij. dist. q̃rti lib. ar. j. q. v. q̃ solẽ t lunã obscurari põt intelligi vel in ipso aduentu iudicis, t sic dicunt̃ obscurari nõ sui luminis ꝓuatione

UVA. BHSC. IyR_227

sed superuenīēte maioris luminis claritate. Et hoc ꝓdixit esaias.xxiiij. Erubescet luna ⁊ ꝓfundet̄ sol cū regnauerit dñs exercituum in monte syon ⁊ in hierl'm.⁊ in ꝓspectu senum suoꝝ fuerit glificat⁹. Potest etiā intelligi solem ⁊ lunā obscurari ante iudicīs aduentū. et sic patienť eclypsim supnaturalr: qm̄ si paterent̄ p naturā nō oporteret hoc poni inť figuraꝫ cū multorīes hoc acciderit. Dz credēdū est q̄ cōtra naturā patienť stimť eclypsim ad terrorē hoim. Per naturā em̄ impossibile esset q̄ sil' paterenť eclypsim: qz naturaľ eclypsis solis causať p inť positionē lune inť aspectū nostrū solisq̄. Et nālis eclypsis lune p inter positionē terre diametraľ inter solē ⁊ lunā. De illa ergo eclypsi sic ꝓphauit Johel.ij. Sol cōuertet̄ in tenebras ⁊ luna in sanguinē: anteqū veniat dies dñi magnus ⁊ horribilis. De casu etiā stellarū ꝑm Augu.xx.de ciui. dei.c. xxiiij. credēdū est q̄ tropica sit illa locutio q̄ dr stellas cadere de celo: eo q̄ ꝓprie loquēdo verificari nō posset: qz corpa celestia nō sunt grauia nec corruptibilia. vt dicit Aristo. ſ. de celo ⁊ mūdo. Jdeo dicunť cadere de celo: ꝙa videbunť lumine suo ꝓuari superuenīēte clari tate maiori. Vel pōt intelligi q̄ stelle cadent de celo q̄tū ad apparitionē: qz inflāmati vapores in tāta multitudine descēdēt q̄ videbi tur aspiciēt⁹ q̄ sint stelle de celo cadentes

Scōm signū erit angelicarū ⁊tutū cōmotio. De quo Mat.xxiiij. Virtutes celoꝝ mouebunť. Et hoc ꝑm doc. ꝓfatos potest dupliciter intelligi. Aut p ordine ⁊tutū q̄ ꝑm Dio. li. de an. hierar. est medi⁹ in media hierarchia. aut p oībus celestib⁹ spiritib⁹. Primo modo p tāto ⁊tutes celoꝝ cōmouebunť: quia angeli illi⁹ ordis quoꝝ offm̄ est circa mūdū regimē gerere: faciēdo aliq̄ facta īsolida ad reuocandū mētes hoim in deū: p modicū tpus ante xpi aduētū factēt facta maioris admiratōis q̄ vnq̄ añ fecerint. Et in ipo xpi aduētu mouere cessabūt corpa celestia. Accipiendo ⁊tutes p oib⁹ āgelis bis dicunť moueri ꝑm magm̄ nō metu dānatiōis vel aliq̄ perturbatione pauoris: ſ q̄dā admiratōe eoꝝ q̄ videbūt. Et sic intelligiť illud Job.xxvj. Colūne celi pauēt ⁊ otremiscūt ad mutū ei⁹. Tertiū signū ēr signi redēptoris apparitio. de q̄ in euāgelio. Tūc appebit signū filij hoīs. Qō multiplr pt intelligi ꝺz Alexā in.iij. Vno mō signū illud pōt dici signū crucis. de q̄ cantat eccl'sia. Hoc signū crucis erit i celo cū dñs ad iudicādū veniet. Et Chrys. Crux appebit sole lucidior existēs. Scōo mō pōt dici signū passiōis in carne xpi. iuxť illō zach.xij. Videbūt in quē transfixerūt. Et Apo.ſ.c. Videbit eū ois oculus ⁊ q̄ eū pupugerūt. Tertio mō pt intelligi signū crucis impssum mētib⁹ fideliū Hec sunt signa q̄ colligūt ex euāgelio. Ēn vt Luca⁹ addit in terris erit pūra gentiū ꝓfusione sonit⁹ maris ⁊ fluctuū. vsq̄ vniuerso orbi. Jō nō est dubitandū q̄ ante diē iudicij videbunť terribilia signa: nō solum in sole lunaꝫ stellis: verū etiā in aere: in aquis: in terra: in arboribus: in maribus: in animalibus: in aḡis: in fluminibus: et in omnibus abyssis.

Oō signa ꝓdicta in ꝓcedēti capl'o fient ad significandū terribilitatē iudicis: ⁊ ad accusandū pctā vel quasi ad cōpatiendum suo mō miseris damnatis. Capl'm. II.

Secundū mysteriū ꝓtēplandum ēr rō.

s Jn quo ꝑsiderare debem⁹ quare prędicta signa fient ante diem iudicij. et dici potest q̄ propter tres rationes.

Prima dicitur ostensionis.

Secunda accusationis.

Tertia compassionis.

Prima rō ēr ōnsionis ad: oñendū q̄ terribilis erit aduēt⁹ filij dei iudicātis qñ creatura sue tm̄ terrorē incutiēt hoīb⁹. Jō Grego. in omel.o. Mlta debēt mala p̄currere vt malū valeāt fine fine nūciare. Nā si timēt hoies in solitā solis obscuratiōne: sicut Vir. ſ. Geor. Jlle etiā extincto mīsar⁹ cesare romā. Cū caput obscura nitidū ferrugine texit. Impiaq̄ eternā timuerūt secula noctē. Si timēt nō cōsuetas tenebras. sic egyptij de q̄b⁹ ēr. Exo.x. Facte sunt tenebre horribiles invniuersa terra egypti tribus diebus nemo vidit fratrē suū nec mouit se de loco in quo erat. Si timēt terremotū si ventoꝝ vehementiam si nocturnos strepitus si draconū aut serpētum sibilos leonūq̄ rugit⁹: ⁊ hmōi. Q̄to magis timebūt tremendā vocē seueriss'mi iudicis dānātis ⁊ exprobrātis malos. Scā rō illoꝝ signoꝝ ēr accusatiōis. Oēs em̄ fere creature immutabūť pate ad vindictā ꝑ pctores. iuxť illō Sap. v. Armabit creaturā ad vindictā inimicoꝝ suoꝝ. Nam cū deus oēs creaturas fecerit ad hois vtilitatē: ⁊ oēs deo obedierit hoi seruiendo. ipe vero hō rebellis ⁊ inobediēs creatori suo extiterit: ideo accusabūt eū quasi ingratū Clamabit nanq̄ suo mō celū. O dē⁹ oipotēs ego hoi ministrauī cū planetis meis influendo sup terrā ⁊ alia opando que iussisti. ipe vero te offendit. ergo vindica iustiss'me iudex

UVA. BHSC. IyR_227

Clamabūt sol ⁊ luna ⁊ stelle. O deus magne nos dedim⁹ peccatoꝛib⁹ lucē vt tuū psequere mur imperiū. illi vero in oibus te ꝓtempserūt Fac g̃ vindictā. Clamabit hoc modo aer. clamabit terra. clamabūt aque ⁊ oīa que in eis sunt. Ideo. Dugo de sācto victoꝛe ait. In die illa vltiōis nihil habebit qō rndere possit hō peccatoꝛ. vbi celū ⁊ terra. sol ⁊ luna dies ⁊ noctes ⁊ totus mūd⁹ habūt aduersum nos in testimoniū petōꝛ nostroꝛ. Tertia rō illoꝛ fignoꝛ ōꝛ ꝓpassionis. Mouebunt vtiq; quasi quodā affectu pietatis ⁊ ꝓpassionis oēs creature ad cōpatiendū dānatis miseris. Unde Chryso. sup Matth. ait. Patrefamilias morīente dom⁹ eius tnrbat. familia plāgit ⁊ nigris se vestibus induit. Sic humano genere circa finē ꝓstituto. celi ministeria lugent ⁊ cā doze deposito tenebris induunt. Plāget ergo sol dānationē hoim. planget luna. plāgēt stelle. plāgēt oīa elementa. ⁊ vniuersa que creata sūt. O ꝙ our⁹ es: o tu peccatoꝛ ꝙ ferꝛe ꝙ tibi ipi crudelis qui te damnandū conspicis ⁊ morti sempiterne ad iudicandum. ⁊ tñ nō plozas. Plange. q; sol te planget. plange: quia planget te luna. plāge q; plangēt te stelle. Sed melius plāge vt nō plangas. plange q; offendisti deū. vt tibi indulgeat. Plange p ꝓtritionē ⁊ postula venīā. plange p timoꝛez vt sic penam effugias. O saxeū pect⁹. O adamātinū coꝛ. o insensibilis mēs peccatricis aie que audīdo ea que dicimus nō cōmouetur. nō cōpungit. nō excitat. nō deponit peccata. nec reuertitur ad dñm deū suum.

Q terribilis erit voꝛ tube vocantis mortuos ad iudiciū. ⁊ ꝙ virtus diuina erit causa efficiens reformatōis coꝛpoꝛum ⁊ resurrect i onis mortuoꝝ. ⁊ voꝛ tube erit causa instrumentalis. Capm III

Ertiū mysteriū contemplandū de signis iudicij dicit ꝓclusio. Concludē tur nanq; oīa signa terroris in illo vno pauescendo. quod erit voꝛ tube. de q̃. Coꝛ. xv. Canet em̃ tuba ⁊ mortui resurgent incorrupti: et nos immutabimur. Sm autem Ric. di. xliij. quarti libri. ar. iij. q. iij. Voꝛ tube nō erit cā efficiēs reformatōis coꝛpoꝝ. ⁊ vnionis aiarū ad illa: sed virtus diuina. Erit tñ cā instrumentalis. Jō. s. Thessal. iiij. In tussu ⁊ in voce archāgeli ⁊ in tuba dei descēdet de celo. Ubi ponunt tria q̃ cōcurrent ad resurrectionem moꝛtuoꝝ.

Primū erit tussio.

Secundū reformatio.

Tertium sonatio.

Primū erit tussio: q; xp̃s iubebit puluerē seu ptes quascūq; coꝛpoꝛ moꝛtuoꝝ recolligi per ministeriū angelicū. ⁊ hoc notauit apls cū dixit. In tussu. Secūdū erit reformatio Precipiet etiā xp̃s et illis puluerib⁹ recollectis coꝛpa reformari ⁊ reformatis aias vnirī q̃ duo fient per virtutē diuinā. ⁊ istud notat ab apl̃o cū dicit. In tuba dei. Tertiū ōꝛ sonatio. Archāgeli em̃ q̃ fuerūt custodes puncta rū. in puncijs quas custodierūt clamabūt foꝛtiter ⁊ sensibiliter sono articulatoꝛ: mediāte aliq̃ sensibili creatura formata. clamabūt iq̃ ꝙ oēs coꝛā iudice ꝓeant diffinitiua sniam: ⁊ irreuocabilē audituri. ⁊ hoc notauit apl̃us cū dixit. In voce archāgeli. De hac aūt sonoꝛa tuba sic inq̃t Chryso. sup Matth. Uerevoꝛ magna voꝛ tube terribilis cui oīa obediūt elementa: q̃ petras scindit: inferos aprit poꝛtas tartareas frāgit: vincula moꝛtuoꝝ disrūpit: ⁊ de ꝓfundo abysi aias coꝛpibus suis assignat. Hec aūt oīa citi⁹ ꝓsument in ope ꝙ sagitta trāsit in aere dicēte apl̃o. In momēto i ictu oculi in nouissima tuba. Et Hiero. super Matth. sic loquit. Quotiēs die iudicij constat dero: toto coꝛpe ꝓtremisco. Siue em̃ comedā siue bibā siue aliq̃d aliud faciā. semper videt illa tuba terribilis insonare auribꝰ meis. Surgite moꝛtui venite ad iudiciū. Et idē ad Eromatiū ⁊ Heliodoꝛū. Ego in scelerū meoꝝ latens sepulcro ⁊ petōꝛ vinculis colligat⁹: quotidie dñicū illū clamoꝛē expecto Hiero. Uenī foꝛas. ego denisq; oīa tuta timeo. Quid audis pctō⁹? Quid Hiero. dicit. Et q̃s ipe erat? Nōne sctūs? nōne ꝓbus ⁊ virtuosus? nonne a cuꝛis terrenis penit⁹ absolut⁹? nōne pnīa macer atus? nōne in dei ope assidu⁹? Et tñ clamat ego timeo. Et cur nō times tu o amatoꝛ seculi? O negligens in via dñi. O pctō⁹ nequissime ꝓtremisce ⁊ ꝓcutiant viscera tua. depone fatuitatē mentis tue qua sit vt nō timeas: ⁊ sept⁹ mēte reuolue Hiero. ꝛba di. Ego timeo Ad hoc facit exēplū q̃ Barlaā dixit de Josaphat ꝙ rex quidā magn⁹ xp̃ian⁹ tñ ⁊ deuot⁹ vt plurimū mest⁹ oīb⁹ apparebat ⁊c. O amara voꝛ: o duraꝛ: o tediosa pctōꝛib⁹ oīb⁹ q̃n dicetur eis. Surgite ⁊ venite ad iudiciū. Ergo ꝓuideam⁹ vt dū tp̃us adest ⁊ facultas dat: per pniam recōciliemur deo q̃ offendim⁹ vt bonitate sua ipe absoluat nos apctis. annumeretq; societati sanctoꝝ. ꝓcedēs hic nobis gratiā ⁊ in futuro gl̃iam qui sit benedictus per i finita secula seculoꝝ. Amen.

UVA. BHSC. IyR_227

Feria.iiij.post Jnuocauit de ordie ⁊ cõdi-
tionib⁹ iudicij generalis. ⁊ de sentẽtia cõtra
damnatos ferenda:ac de suaui vocatioue ele
ctorum. Sermo. XXVI

Jri niniuite surgent

v in iudio. Verba sunt ista dñi nostri
iesu xpi Matth.xij. et in euangelio
hodierno. Cõmemorabat frequẽti⁹ saluator
noster dilectissimi die iudicij:qñ nihil terribi
lius pctõrib⁹ põt dici. Quisnã tam demẽs tã
stult⁹ tãcz obstinatissim⁹ esse põt vt cũ audit
se iudicandũ diuino iudicio referuari timere
nõ debeat. Judicabit de⁹ oẽs hoies oẽsc̃z an
gelos q̃ peccauerũt:⁊ ptra eos sniam pferet
irreuocabilẽ. Qñ tñ preter ea que dicta sũt
de futuro iudicio gñali:nõ parũ vtile ẽ medi-
tari ⁊ ꝓsiderare ea que i illo iudicio fiẽda sũt
Jdcirco in presenti sermone adhuc de ipo erí
mus aliqua tractaturi. De quo tria mysteria
adhuc ꝓponimus ꝓ templauda.

Primũ dicitur ordinatio.
Secundũ reuelatio.
Tertium premiatio.

De ordine iudicij ꝑm locũ q̃ modũ ⁊ qua
liter ab oibus siue bonis siue malis videbit
xps in maiestate sua. Capl'm. I

Rimũ mysteriũ contẽplandũ de iu
p dicio gñali ỏr ordiatio. Ordinabit
etem ꝑm doctores quantum ad tria

Primo quantũ ad locum.
Secũdo quantum ad modum.
Tertio quantum ad aspectum.

Primo ordinabit quantũ ad locũ. de quo
aliqui dicere voluerũt q̃ erit vallis iosaphat
ꝓpter verba Johel.iij.di. Adducã oẽs gẽtes
in vallẽ iosaphat ⁊ disceptabo cũ eis. Sz ma-
gister sniarũ.xlviij.di.quarti libri. quẽ etiaz
ceteri theologi subsequuntur reprehẽdit illos
q̃ dictũ illud ꝓpheticũ volũt intelligi ad litte
rã.qñ oẽs hoies ivalle illa ꝓzehẽdi nõ pos
sent. Et ꝓpterea est poti⁹ intelligẽdũ mysti-
ce ⁊ spiritualr:eo q̃ vallis iosaphat interꝓ
tatur vallis iudicij. Dicit ꝑ magister q̃ xpũs
descendet ad iudicandũ supra montẽ olueti:
de quo in celũ ascendit: ⁊ sedebit in aere in lo
co alto:⁊ forte circa locũ illũ in quo apli defi
erunt ipm corporaliter videre qñ ascẽdebat i
celũ. Homies autẽ cõgregabunt invalle iosa
phat cui preeminet mons olueti. Et quot in
illo poterunt capi.tot erũt ibi.alij circa vallẽ
quidam ꝓpinquius.quidã vero remotius.
electis vero existentibus ad dexterã iudicis
nõ in terra: ſ in aere. iuxta illud.ſ. Thessal.
iiij. Rapiemur cũ illis in nubibus obuiã xpo
in aera. Si em nõ raperemur i aera nisi post
iudiciũ quando cum iudice ibunt in celum nõ
diceremur rapi obuiã christo:sed post xpm.
Viri tamẽ perfecti magis eminentius ⁊ ꝓ
pe iudicem erunt. Magis tamẽ cõgruũ erit
q̃ xps veniat ad iudicandũ in aere supra mon
tem olueti q̃ super locũ in quo passus ẽt: qz
passus est in forma infirma ⁊ iudicabit i for
ma gloriosa sicut in gloriosa ascendit. Secũ
do ordinabit iudiciũ quantũ ad modum. De
summis hanc̃z celorũ descendet filius dei cũ
potestate magna ⁊ maiestate:cum omib⁹ an
gelis choris:⁊ sua gloriosissima matre. Defe
rent ante eum angeli passionis instrumẽta:
ex miraculo reformata. videlicet columnam:
coronam spineã:crucem:clauos:spongiam:⁊
lanceam. Et omnes electi reassumptis corpo
ribus procedent ei obuiam. Quorũ processio
nem ⁊ ordinem pie contemplari possumus
ꝑm q̃ Johes in Apoca. describit. Ait em.vij.
c. Audiui numerũ signatorum centũ quadra
ginta quattuor milia signati ex omni tribu fi
liorũ israel. Ex tribu iuda duodecim milia si-
gnati. Ex tribu ruben:duodecim milia signa-
ti. Ex tribu gad:duodeci milia signati. Ex tri
bu aser. duodecim milia signati. Ex tribu ñes
pthalim:duodeciz milia signati. Ex tribu ma
nasse:duodecim milia signati. Ex tribu syme
on:duodecim milia signati. Ex tribu leui duo
decim milia signati. Ex tribu ysachar: duo-
decim milia signati. Ex tribu zabulon: duo-
decim milia signati. Ex tribu ioseph:duodeci
milia signati. Ex tribu beniamin: duodecim
milia signi. Post hec vidi turbã magnã quaz
dinumerare nemo poterat ex oibus gẽtib⁹ et
tribub⁹ ⁊ pplis ⁊ linguis stãtes ante thronũ
in conspectu agni amicti stolis albis ⁊ palme
in manibus eoz:⁊ clamabãt voce magna di
centes. Salus deo nostro qui sedet sup thro-
num ⁊ agno. In qua visione ponit Johãnes
numerũ electorũ accipiendo more scripture.
numer determinatũ ꝓ indeterminato. de-
scribendo illũ ꝓ nota tribuũ filiorũ isrl ꝑ que
mystice designant status illoz q̃ erũt saluãdi
Primus ergo status ex tribu iuda:qui inter-
pretatur confessio comparebit in iudicio. ⁊ si
gnat oms peccatores omnesc̃z peccatrices q̃
post multa scelera ⁊ peccata comissa redierũt
ad pniam. de q̃bus xpũs dixit. Meretrices ⁊
publicani precedent in regno celorũ. Secun-
dus status comparebit ex tribu ruben, qui in

UVA. BHSC. IyR_227

terpretat filius visiōis, ⁊ signat om̄es viros doctos ⁊ illuminatos scīa qui deū i omnibus magnificauerūt. Tertius status comparebit ex tribu Gad. qui interp̄tatur accictus latrūculus. ⁊ signat quoslibet cōiugatos: q̄ in sctō matrimonio cū dei timore ⁊ obediētia vixerunt. Quartus status comparebit ex tribu Aser: qui interpretatur beat⁹ vel diuitias habens. ⁊ signat omnes sacerdotes diuites qui ministri sunt sacramentorum. Quint⁹ status comparebit ex tribu Neptalim: qui interp̄tat dilatatio mea. ⁊ signat oēs religiosos q̄ se dilatant non solum ꝓpter deum ad seruāda p̄cepta: sed etiam cōsilia. Sextus status apparebit ex tribu Manasse: qui interpretat obliuio. ⁊ signat omnes monachos ⁊ sollitarios qui obliti cuiuscūq; cure temp̄alis. etiā ⁊ actionis sp̄ūalis ꝑ cōtēplatiuā vitā deo placere studuerūt. Septimus status comparebit ex tribu Symeō q̄ interpretatur obediētia ⁊ signat om̄es filios qui mortui sunt sub cura parentū q̄bus in vita fuerūt obediētes. Octau⁹ status comparebit ex tribu Leui: q̄ interpretatur assumptus. ⁊ signat omnes prelatos ecclesie qui assumuntur ad regimē animarum. Nonus status comparebit ex tribu Jsachar. qui interpretatur vir mercedis: ⁊ signat mechanicos artifices oēs q̄ laborant ꝓ mercede Decimus status comparebit ex tribu Zabulon q̄ interpretat ꝓpugnaculum fortitudinis ⁊ signat om̄es imp̄atores reges principes ⁊ alios quoscūq; dn̄os q̄ ob rempublicā defendendā augendā tuendāq; habuerūt primatū Undecimus status comparebit ex tribu Joseph. qui interpretatur augmentum ⁊ signat omnes bonos mercatores q̄ sua industria sollicitudine ⁊ labore ciuitatū bona multiplicāt ⁊ augmentant. Duodecimus status comparebit ex tribu Beniamin: q̄ interpretatur continentia. ⁊ signat om̄es continentes qui vitia carnalia maxime sunt detestati. Post quos venient om̄es martyres confessores ⁊ apostoli ⁊ presentabūt se coram altissimo imp̄atore dn̄o iesu xp̄o laudātes ⁊ benedicētes cū letitia nomē sanctū eius. Ex alio vero latere dānati omnes reassumptis corp̄ibus suis vna cum diabolis comparebūt. Primi erūt om̄es desperati: quoꝝ capitanei erūt Cayn qui īterfecit fratrē: ⁊ iudas qui vendidit xp̄m. Secūdi erunt omnes viri docti qui fuerūt sapiētes vt facerent mala: bene autem facere nescierūt Jbi erunt inflati theologi. ibi erunt curiosi et vani ph̄i: ibi arrogantes iuriste: ibi ꝓcuratores ⁊ aduocati dolosi: ibi notarij falsi ibi oratores mēdaces: ⁊ adulationibus veritatē despiciētes. Tertij erunt omnes vxorati q̄ matrimonij federa violauerunt. ibi erunt qui cōtraxerunt in gradibus prohibitis aut cum ordinibus sacris aut post continentie vota: ibi erunt mulieres adultere que de bonis virorū nutrierunt filios alienos. Quarti erunt omnes mali sacerdotes qui curam animaruꝫ acceperunt cum essent insufficientes: qui nō dixerunt officium ad quod tenebantur qui celebrarunt in mortali peccato: qui tenuerunt secrete vel publice cōcubinas: ⁊ sacramenta ꝓ precio vendiderūt. Quinti erunt om̄es mali religiosi q̄ nō ꝯuauerūt regulas suas q̄s promiserūt deo obseruare q̄ peiores fuerunt in morib⁹ q̄ stipendiarij: superbi: p̄sumptuosi: hypocrite: inuidi: maliuoli: iniq̄ versipelles: dolosi detractores: susurrones: bilingues: mēdaces: sacrilegi. excōicati: ⁊ q̄daꝫ damnabiles heretici. Sexti erūt om̄es mali monachi ⁊ solitarij: ociosi. pigri. comedentes bene: parum loquētes cum deo ⁊ minus cū hominibus stātes in solitudine ꝓpter gloriam mundi: pleni fantasijs ⁊ cogitationibus etiam ⁊ factis turpissimis ⁊ pre verecūdia talia confiteri omittētes. Septimi erūt om̄es sup̄bi filij qui parētibus suis inobedientes eos spreuerunt afflixerūtq;: ⁊ molestauerūt cōtumelijs cōuicijs improperijs ⁊ quādoq; verberibus: nec debitā impēderūt reuerentiam. Octaui erūt omnes lupini prelati qui nō intrauerunt ꝑ ostiū in ouile neq; vocati fuere a deo sicut Aaron s̄ munere precio arte dolo importunitate temporaliq; fauore. ⁊ alijs indebitis modis ecclesiasticos rapuerunt honores ⁊ bona ecclesiarum nō pauperibus quorum sunt: sed propinquis ⁊ amicis: ⁊ qd̄ peius est lenonibus ⁊ meretricibus distribuerūt ⁊c̄. Noni erūt oēs mercatores fraudulēti: falsarij simulati. ꝑiuri. deceptores ⁊ vsurarij. Decimi erūt om̄es tyranni ⁊ mali dn̄i qui seipsos deificantes non timuerūt deum: ⁊ suos subditos grauauerūt iniuste. Undecimi erūt omnes artiste neq̄ q̄ suas artes cum iniusticia ⁊ aliorum damno exercuerunt. Duodecimi erunt omnes inconstantes ⁊ luxuriosi ⁊ omnes alij peccatores q̄ a parte sinistra p̄sentabunt coram iudice clamantes ac dicentes. Heu heu cur nati sumus O q̄ amara ē dies ista, o miseri nos quo trahimur. Ue nobis quia ꝑgimus ad rigorosum iudicium. Tertio ordinabit iudiciū quantum ad aspectū. Scd̄m em̄ Alex. in. iij. vbi. s̄. mē.

UVA. BHSC. IyR_227

iij.ar.j.q.ij. Ri, t Boñ. di. xlviij. grti. li. Boni t mali visuri sunt iudicē viuoz t mortuoz. Mali in forma qua filꝰ hois est: ſ tñ in claritate q̄ iudicabit nō i infirmitate q̄ iudicatꝰ est. Fiet em̄ ꝟture diuina ſpnaturalr vt videant formā gl'iosam corpis xpi ad amplioꝛē illoz ꝓfusionē: qa q̄liber eoz tristabit ac cōfundet videndo gl'iam eius quē vehementer odit. Dānati em̄ vehemēter odiūt deū nō sub rōne qua bonꝰ ē ſ sub rōne q̄ eos punit, Cognoscēt insup dānati dīnitatē xpi nō p claram visionē. ſ. p effectꝰ. Boni ꝟo videbūt gl'iam corpis xpi cū gaudio t letīcia oculo corpali t gl'iam anime oculo mētali. t etiā clare videbūt diuinitatem. Fietq; adhuc supnaturalr vt ita eū videāt t audiāt q̄ sunt a remotis sicut ꝓpinqui. Ūc ficut dicit ſctūs Chryſo, ſuper Matt. plangent iudei videtes viuentem t iudicātē quē quasi hoiem mortuū extimabāt: t cōuincētes ſe corpe vulnerato ſcelus suum negare nō poterūt. Plangēt t gētiles q̄ vanis disputatiōib⁹ decepti pboꝛ irrōnabile stultitiam putauerūt esse deum colere crucifixum. Plangēt ſe xpiani peccatores. qui magis dilexerūt mūdū q̄ xpm. Plangēt ſe hereticī q̄ purum hoiem crucifixum dixerūt cū videant ipm esse iudicem in quam iudei trāſſixerūt. hec ille. Ꝙ quāta erit etiam: in damnatis afflictio: quantusq; merꝰ cum videbunt multitudinē electoꝛ. Tūc vt scribit. Sap. v. ſtabunt iuſti in magna constantia aduersus eos q̄ ſe angustiauerūt t q̄ abstulerūt laboꝛes eoꝛ. Videtes turbabūtur timoꝛe hoꝛribili. t mirabunt in ſubitatione inſpate ſalutis. dicētes intra ſe penitētiā agentes t pre angustia ſpūs gementes. Di sunt quos aliquādo ha. i deri. t in ſi. impio. Nos inſen. vitam illoꝝ estimabamꝰ inſanīā. t fi. illoꝝ sine hoꝛ. Ec ce quomodo compu. sunt inter fi. dei t inter ſanctos ſoꝛs illoꝝ est.

Qualiter accuſabunt in die iudicij t nota ſient peccata oīm nec poterit q̄s defendere ſe aut excuſare. Capꝫm II

Ecundū myſterīū contemplandus de iudicio vocatur reuelatio. Reuelabūtur quippe omnia dānatoꝝ peccata: tam publica q̄ ſecreta. Circa quam reuelationem occurrent tria.

Primū dē accuſatio.

Scōm teſtificatio.

Tertiū artatio.

Primū accuſatio. Stabūt nāq; tres accuſatoꝛes ꝰ pctoꝛes. Primꝰ erit diabolꝰ q̄ dicet Equiſſime iudex iudica iſtū esſe meū q̄ noluit esſe tuus. Tuus erat p naturā: meus est factꝰ p malitiā. Tibi inobediēs: mihi obediēs. Iudica ergo iſtū esſe meū mecūq; damnandum Cognoſcēt em̄ tūc fatui pctoꝛes: q̄ grauiter errauerunt acq̄eſcere diabolicis ſuaſionibus quādo videbūt omnes demones cōtra illos clamātes. Scōs accuſatoꝛ erit ꝓpriū ſcelus. Nam vt inq̄t Ric. in. iij. di. xlij. ar. vij. q. j. in iudicio cognoſcet q̄libet homo pctā que fecit tam iuſti q̄ reꝓbi. Mali em̄ cognoſcent vt ex illa afflictiōe amplꝰ cruciēt. Boni ꝟo ꝙa ex cognitione remiſſionis t indulgentie amplꝰ ꝓſolabunt. t dīnam miam collaudabunt Nō ſolū aūt ipſimet: ſ figillatim vnicuiq; manifeſta erūt oīm bona t mala. Sed notitia illa t diuulgatio peccatoꝛ que fecerūt electi nō generabit eis penā nec ignominiam nec confuſionē: q̄nimmo ſedet ad eoꝝ gloriam pꝛo pter pniam quam fecerūt. Et hoc dicit Greg. in moral. ꝟſus finem. qui ait exponens illud ꝑs. Miſericoꝛdias domini in eternū cātabo. Quomodo miſericoꝛdias domini cātat i eternū: q̄ miſerum ſe ignoꝛat fuiſſe. Et ſi miſerie trāſacte nō meminit: vñ largitoꝛi mie laudes reddit. Manifeſtatio ergo pctoꝝ quātuꝫ ad reꝓbos non q̄tum ad iuſtos erit accuſatio

Tertius accuſatoꝛ erit totus mūdus. Unō Chryſo. ſup Matt. Jn illa die vltionis nihil est quod rndeamus vbi celū t terra aqua ſol t luna dies t noctes t totus mūdus ſtabunt aduerſum nos in teſtimoniū pctoꝝ noſtroꝝ.

Scōm quod occurret in reuelatiōe pctoꝝ erit teſtificatio. Tres em̄ teſtes habebit tunc cōtra ſe pctoꝛ. Unū ſupra ſe. ſ. deum. Scōm intra ſe. ſ. ꝓſciam ꝓpriam. Tertiū iuxta ſe ſcilicꝫ ꝓpriū angelū homini ad cuſtodiā deputatū: qui tanq̄ conſcius oīm que homo fecit cōtra eum teſtimoniū ꝓhibebit. Unde Job. xx. Reuelabunt celi id est angeli iniquitatem eius.

Tertium quod occurret in reuelatōe pctoꝝ erit artatio. Arte em̄ erūt tūc t ſtricteꝫie oīm pctoꝝ quādo nō poterūt negare: nō excuſare nō appellare: non fugere: nō impetrare veniā nō habere refugiū. Ꝙ q̄ flebilis erit tūc damnatoꝝ conditio. Non valebūt eis preces. non clamoꝛes. nō gemitus. nō parentes. nō amici nō deniq; quicq̄ aliud. Unde Chryſo. ſuper Matth. nō erit tunc reſiſtendi ſtus cōtra deum. nec fugiendi facultas ante faciem eiꝰ nec pnie locus. nec ſatiſfactionis tempꝰ. Et Gre. in omel. inquit. Ꝙ q̄ anguſte erunt tunc vie reꝓbozum, ſupius erit iudex iratus inferi?

UVA. BHSC. IyR_227

horrendū chaos. a dextris peccata accusātia a sinistris infinita demonia ad suppliciū tra hentia. intus ꝓscientia vrens: foris mundus ardēs: miser peccator ficꝫ prehēsus quo fugi et, latere erit ipossibile, apparere itollerabile. hec ille. Poterit tūc vnusquisqꝫ dicere illō ps Quo ibo a spū tuo? quo a facie tua fugiā. Si ascēdero in celū tu illic es. si descēdero ad ifernū adest. Si sum. pē. m. di. t ha. i extre. ma. Etem il. ma. tua dedu, me. t te. me. dex. tua.

Qualiter in iudicio xps alloquet electos blande atqꝫ benigne, malos vero aspere satis t dure, t quō impij separabunt a iustis.

Capitulum. III

Ertiū mysteriū cōtemplandū de iu
t dicio ōr pmiatio. Circa quod adhuc tria debem⁹ attētissime ꝓtemplari.

Primū ōr electoꝝ allocutio.

Scōm dānatoꝝ ꝓtristatio.

Tertium oim separatio.

Primū ōr electoꝝ allocutio. Loquet hāc xps electis suis tria suauissima ꝙba. Primū verbū erit dulcis vocationis, qñ facie leta t vultu hylari ad dexterā partē severtēs aspiciet suā dulcissimā matrē t ceteros electos t sanctos. poteritqꝫ dicere ly in euāgelio nō pona. O genitrix mea. o venerāda t dignissima regina celoꝝ. Ecce iam tps est vt cunctis hoibus qui fuerunt in mūdo innotescat glia tua. videatqꝫ oēs merita tua. Tu nempe es illa que humilitate, charitate, ceterisqꝫ ꝓtutibus ad tuū vterū me inclinasti. Tu me noue mēsib⁹ in ventris tui tabernaculo tenuisti. Tu me natū deū hoiem in psepio adorasti. in uoluisti pānis: t lacte tuo mellifluo me pauisti. Tu cū lachrymātē me cernebas lachrymabaris. Cū vigilare vigilabas cū patiēte patiebaris. Tu me i brachijs sepe portasti. t corde t ope semp mecū fuisti. Mdecū pre dolore cū crucifigebar i cruce, crucifigebaris in anima Et cū a toto mūdo essem derelict⁹. tu sola firma in mea fide manfisti. Junxistiqꝫ voluntatez tuā volūtati mee. Sācta: humilis: t deuota celestia semp desiderasti. En tā toto mūdo pariter ꝙgregato: t ego excelsaz gliam tuā quā tibi dare volui pateter mōstrabo. Post modum vero apostolis referet. Vos discipli mei filij t fratres dilecti: q reliquistis oia ppt me meū: t paupes t peregrini p terraꝝ orbē fideliter laborastis: t tādē patiēter morte sustinuistis. Et post martyribus dicet. O vos feruētes martyres q ꝙ meo amore tormēta t penas horribilissima ꝙsustinuistis: t mori potius ꝙ me negare elegistis. Deinde alloquitur virgines. O vos ỹgines mūdi q sanctaz illibatāqꝫ castitatē tātope amastis. Et vos o sancti ꝓfessores qui corpa vestra artissima penitētia macerastis. O vos oēs sancti religiosi q abnegastis ꝓpria volūtatē. O deniqꝫ vos q mie opa primis vestris exhibuistis. Esurii em t dedistis mihi māducare. Sitini t dedistis mihi bibere. Hospes eraz t collegistis me. Nud⁹ erā t cooperuistis me. Infirm⁹ eraz t visitastis me. Venite ad me vos diligentē Venite ad me fontē oim bonoꝝ. Ad me summū gaudiū. Ad me sūmā pulchritudinē. Ad me sūmi solatiū. Veni o chara genitrix. Vēite o oēs electi. O dulce venite, o vox dulcior sup mel t māna. Et qd faciēt tūc dānati qui nō vocabunt: audiēt tm xpm vocantē electos suos. Percutiēt pfecto pectora clamabūt t dicent. Ue nobis cur nati sumus. Ue qz vocati sunt illi: t nos nō vocamus. t nobis nihil ōr Quiuimo expectates sum⁹ audire sniam horribilis dānatois. Secūdū verbum suauissimū quod loquet xps electis suis ōr benedictionis. Nam post vocationez subiunget eis benedictionē suā. dicetqꝫ vt pie credo primo matri sue. Bñdicta sis tu. bñdicta sit aia tua bñdictū sit corp⁹ tuū. benedicti sint oēs labores tui. Deinde dicet t ceteris. Benedicti sitis vos oēs electi mei. O q̄ grata erit bñdictio illa oibus illis. O q̄ grauis ipis dānatis qui tūc intelligēt q̄tū pfuit bñfacere: amare deū t odire pcm. Tertiū verbū suauissimū qō loquet xps electis suis ōr remunerat oīs qñ subiunget. Possidete paratū vobis regnū a ꝓstitutione mūdi. Regnū in quo est ois locunditas: ois plenitudo bonoꝝ: ois suauitas ois trāq̄llitas: ois pax: ois ꝓcordia. ois letitia. ois quies: oēs diuitie: ois satietas: omne deniqꝫ bonū. Nullū incōmodū: nulla tristitia nullus dolor: nullus labor: nulla infirmitas: nullū fastidiū: nullus mer⁹: nulla discordia: nullū deniqꝫ malū. O pctōres insensati cur nō conamini. t vos regnū illud acquirere cui tot⁹ mūdus cū oibus bonis suis ꝓparari nō potest. Scōm ꝓtemplandū ōr dānatoꝝ ꝓtristatio. Nā post oia que supradicta sunt vehemēter pctōres ꝓtristabunt ꝓpter tria. Primo ꝓpter exprobratione. Acriter nanqꝫ xps exprobrabit illos dicēs. illud vel illud qō Chrysostomus per Mat. ait. Ego ꝓpter vos hō factus sum: alligatus t derisus. cesus t crucifixus. Ubi ē tantaz inuriarū meaz fruct⁹. Ecce precium sanguinis mei quē dedi ꝙ redēptōe animaꝝ

UVA. BHSC. IyR_227

vestras. Vbi est seruitus vestra quã mihi p̃cto sanguinis mei dedistis? Ego sup̃ gl̃iam meã vos habui, cũ essem deus apparens hõ. & viliorẽ me oĩbus rebus vestris fecistis. Nam oẽm rem vilissimã reputastis ampli⁹ dilexistis q̃ iusticiã meã & fidẽ. hec Chrys. O sceleratã & ingrati pctores. q̃d mali feci vobis? Quid p̃ vestra salute facere debui qõ nõ feci? Videte caput meũ splendidũ. hoc est illud qõ p̃ vobis spinis fuit coronatũ. Habui faciẽ meã nũc sole lucidiorẽ. fetidissimis sputis p̃ vobis deturpatã. Corp⁹ hoc gloriosũ qõ inspicitis p̃ vobis fuit dure flagellatũ & in cruce cõfixum. Ecce signa. aspicite loca clauorũ, aspicite manus. aspicite pedes. aspicite latus. Jnãt eñ Chrysa. Veniet xp̃s in iudicio nõ solũ vulnera, sed etiã exprobratissimã mortẽ ostendens Scõo p̃ristabunt pctores p̃pter p̃trariationẽ. Jn tantis eñ angustijs p̃stituti oes scõs p̃ios habebũt. Tertio p̃ristabunt p̃pter sententiationẽ. q̃n audiẽt tonitruũ illud grãdet formidabile vocẽ. s. Iesu xp̃i idignãter ip̃is dicẽtis. Jte maledicti in ignẽ eternũ q̃ patus ẽ diabolo & angelis eius. Tertiũ p̃templandũ ẽ oĩm separatio. O si vellemus p̃templari q̃n separabunt iniusti a p̃sortio iustor. & a visione dei, q̃ta erit illor lamentatio. q̃ flebiles voces prumperemus certe in lachrymas. Jbũt quidẽ ip̃i damnati eiulantes & querulãtes in ignẽ eternũ. iusti aũt in vitã eternam in qua regnabũt cum chr̃isto per infinita secula seculorum. Amen.

Feria quinta post inuocauit. de necessitate sanctissime cõfessione ẽ eos qui dicũt sup̃fluũ esse aut inane p̃fiteri peccata sua sacerdoti. Sermo. XXVII

Ecedẽtes discipuli

a eius rogabant eũ dicẽtes. Dimitte illam: q̃ clamat post nos. Matth. xv. & in euangelio hodierno. Ordiauit xp̃us sacerdotes suos mediatores esse futuros inter ip̃m & pctores penitentes: voluitq; vt absolutionis bñficiũ ip̃i sacerdotes per cõfessionem sacramẽtalẽ largirent. Qõ mystice inuitur in euangelica lectõe in qua narrat q̃ad modũ apostoli per quos significant sacerdotes supplicabant xpo p̃ chananee filia: sanitatẽ postulante per quã peccatrix aia denotatur. Qñ vero apud nonnullos curiosos extat opinio quedã falsa: qua asserũt nõ esse oportunũ: imo sup̃fluũ & inane sacerdotibus cõfiteri peccata. Jdcirco in p̃senti sermone de necessitate p̃fessionis tractare curabimus: quas necessariam esse cunctis penitẽtibus ostendemus triplici ratione.

Prima ratio p̃pter doctor & scripturaru testificationem.

Scõa p̃pter xp̃i institutionem.

Tertia p̃pter ecclesie p̃ceptionem

Qõ per dicta sctor doctor p̃bari põt qualiter p̃fessio peccator fit penitẽtibus ad salutez necessaria. Capl'm I

Prima rõ qua oĩdik q̃ p̃fessio sit necessaria ad salutẽ est p̃pter doctor & scripturar testificationẽ. Et anteq̃ iducank testimonia p̃mitẽda est de p̃fessione distinctio quedam quã ponit Alex. in. iij. volu. sume. q. lxxvj. mẽ. ij. ar. iij. §. ij. & Tho. ij. ij q. iij. ar. j. ad. j. ar. q̃ dicit q̃ triplex est p̃fessio Prima eorum q̃ sunt fidei & ista est propri⁹ actus fidei de qua Pau. Ro. x. ait. Ore aut ẽ confessio fit ad salutem. Secũda est confessio gratie actõis siue laudis. & est actus latrie: qr ordinat ad honorẽ deo exterius exhibendus De q̃ Dauid in ps. Cõfitemini dño qñ bon⁹. Tertia est p̃fessio sacrãti q̃ fit sacerdoti. Et de hac Ray. ait in sũma de pe. Cõfessio ẽ cora sacerdote legitima p̃por pctor declaratio Et de hac scti dicũt q̃ loco & tpe expediat ad salutẽ. Vñ de pe. di. j. c. nõ põt. i. iducit Ambi. de padiso sic loquẽs. Nõ põt q̃sq̃ a pctõ iustificari nisi pctm̃ fuerit ante p̃fessus. Et idẽ Amb. i sermone quadragesime mãt. Ecce nũc tps acceptabile in quo p̃fessio a morte aiam liberat. Confessio paradisum aperit. Cõfessio spem saluãdi tribuit. Vñ scriptura dicit. Dic tu iniq̃tates tuas vt iustificeris. Jtez Jobes os aureũ. eo. in. c. p̃fecta. Jn corde cõtritio, ore p̃fessio, in opere tota humilitas. hec ẽ fructifera pnia. Et idẽ de pe. di. j. c. nõ põt. ij. Nõ põt quis gr̃am vite celestis accipere: nisi purgatus fuerit ab oi sorde peccati p̃ pnie p̃fessionem. & Aug. li. de pnia. Agite pniam qualis agit in ecclesia: vt ozet p̃ vobis ecclesia. Nemo sibi blandiat & dicat. Occulte ago apud deum ago. Novit deus qui mihi ignoscit q̃ in corde ago. Ergo sine causa dictũ est. Que solueritis in terra erunt soluta & in celo. Ergo sine causa claues date sũt ecclesie dei. q̃si dicat nõ. Et idẽ in eodẽ li. Quẽ penitet oĩo penteat, dolorẽ lachrymis oñdat: p̃sentet vitã suam deo p̃ sacerdotẽ. p̃ueniat iudiciũ dei p̃ cõfessionẽ. ex Aug. in li. de pnia. Cõfessio ẽ salutaiaz. dissipatrix vitioz. oppugnatrix demoniũ. Quid pl'a? Obstruit os inferni et portas

UVA. BHSC. IyR_227

perit paradisi. Et de pe. dist. f. c. Multiplex mia dei. Leo papa inqt, Mediator dei ⁊ hominū xps iesus: hāc ppositis ecclesie tradidit ptātes vt ꝑfitētibus pnie satisfactionē darēt et eadē salubri satisfactiōe purgatos ad cōionem sacramētoꝝ p ianuā recōciliationis admitterēt. Et idem in ꝓmonib⁹. Non remanet in iudicio cōdēnāduꝫ quod fuerit confessione purgatū. Ex ꝺbus collgit ꝙ penitētes ad cōfessionē sunt obligati. Sed contra posset ꝺs arguere. Primo ꝺa nullus tenet manifestare inhoneſta corpis sui; ergo multo minus nec anime. Secundo ꝺa vt dicit Amb. sup Lucā. Petrus doluit ⁊ fleuit: quia erranti vt homo nō inuenio quid dixerit: scio ꝙ fleuerit. Lachrymas lego: satisfactionē nō lego. Et Chrysostomus ait. Lachryme lauant delictum quod voce pudor est cōfiteri. Tertio arguit ꝺa si eēt necessariū homines cōfiteri sacerdoti: nō videret esse nisi ad taxādā emendā pcti. Sed homo pōt sufficienter taxare emendam ꝓ peccato suo. ergo videt ꝙ confessio nō sit necessaria. Rēspōdet ad hec Ric. in. iiij. dist. xvij. ar. ij. q. j. dicens ad primū. Q̄ inhoneſta corpis expedit aliquādo manifestare medico ad sanitatem consequendam. iuxta illud Boetij. Si operam medicantis expectas oportet vt vulnus detegas. Sic etiam inhoneſta anime manifestēda sūt sacerdoti tanq̄ medico spirituali. Ad secundum vero dicit Ric. ꝙ multa facta sunt que scripta non sunt. Et quando dicitur ꝙ lachryme lauant delictum excluditur confessio publica: nō autem secreta que cum ipsis lachrymis intelligit. Ad tertium insup argumentum dicit Rich. ꝙ ille qui est nimis familiaris vni parti: iudex nō debet esse in illa causa vt notat extra de officio ⁊ potestate iudicis dele. c. insinuāte. Quia dicit glo. ibidē Familiaritatis affectio veritatem impedire solet. Homo autē nimis familiaris est carni sue. ⁊ ideo nō est rationabile ꝙ sit iudex in illa causa in qua agenduꝫ est de punitione carnis sue q̄uis illa punitio sit ad anime correctionē. Multi insuper si seipos iudicare debēret: de grauissimis peccatis sibi conscientiam nō faceret: reperiretur q̄ vsurarij q̄ vsuras nō ꝺdemnarent. raptores ⁊ fures qui restitutionem nō approbarent adulteri ⁊ fornicatores qui luxuriam excusarent. ⁊ hmōi modi. Quare opportune prouisum est: vt in foro consc⁹ientie alij. scilicet sacerdotes de peccatis nostris quando illa confitemur habeant iudicare.

Q̄ cōfessio est de necessitate salutis eo ꝙ tpe legis gr̄e fuit instituta a dño iesu xpo: et quō intelligit ꝙ sit de iure nature ⁊ qualr in lege scripta fuit figurata. Capm II

8 Ecūda rō qua ostendit ꝙ cōfessio sacramētalis sit ad salutem necessaria est ꝓpter xpi institutionem. Instituta quippe fuit cōfessio in lege gr̄e a dño iesu xpo ꝺm Ric. vbi. s. ar. j. q. j. implicite ⁊ explicite. Implicite in figura cum dicit leprosō mundato. Mat. viij. Vade ⁊ ostēde te sacerdoti. Et etiā explicite sine figura in hoc ꝙ non tātum potestatē iudicādi in foro exteriori dedit discipulis accipiendā ab alijs mediante petro cui eam ꝓmisit ante passionē cum sibi dixit illud quod scriptū est Mat. xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et dedit post resurrectionem cum dicit. Joh. xxj. Pasce oues meas. Sz et dedit eis potestatē iudicandi in foro ꝺscie nō tm̄ apostolis quoꝝ sunt epi successores. sed etiam alijs discipulis quoꝝ sunt successores inferiores sacerdotes. Et illam ptātem oīb⁹ immediate dedit p seipm̄ cū post resurrectionem dixit eis. Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis. Quib⁹ aūt daf potestas iudicādi de aliqua causa daf eis potestas cognoscēdi de illa. Nullus em̄ pōt iudicare ⁊ esse bon⁹ iudex de his q̄ ignorat. Sacerdos autē non pōt cognoscere sufficienter factapctōis ꝺscie nisi peccatoꝝ ei confessione cōscientiam aperiat Alex. aūt in. iij. summe. q. lxxvj. mē. iij. arti. ij. dicit ꝙ duo sunt in confessione. Unum formale ⁊ completiuū. ⁊ hoc est absolutio vel potestas absoluēdi vel medicandi. Et hoc dñs instituit q̄ ptātem clauium concessit. Et penes b̄ residet vīrtus. Aliō aūt est materiale: ⁊ b̄ est detectio pcti siue morbi. Et hoc dñs nō instituit: ſ̄ insinuauit: quia sufficit egroto exponere medicū ⁊ medicinā. Unde Aug. li. j. de penitentia. ⁊ ponit de pe. di. s. Quem peniter. Lazarum ait de monumento iam resuscitatū obtulit dñs discipulis soluendū. p hoc ostendens potestatem soluendi sacerdotibus fuisse cōcessam. Et hic queri potest, vtrum cōfessio instituta fuerit in lege nature ⁊ i lege scripture ficut in lege gratie. Et de lege nature dicere possumus ꝺm Boñ. in. iiij. di. xvij. parte. i. ar. j. q. j. ꝙ dupl'r sunt aliqua de dictamine iuris nature. s. aut in gñali aut in spāli. In spāli vt honorare parētes. In gñali ꝺo dicitat nā ea q̄ supaddit lex euāgelica. Intelligēdū est ꝙ est cōfessio de peccato mentalis ⁊ vocalis.

Mentalis cōfessio est recognitio peccati ⁊

UVA. BHSC. IyR_227

offense dei. ⁊ hoc est de dictamine nature in speciali. ꝺm ꝙ cognitio offense est de dictamine nature. Cognitio autem offense humane est de dictamine nature ꝓ se ꝺz ꝙ est rōnabilis. Sed cognitio diuine offense est de dictamine nature adiute aliquo modo per fidem. Quō aūt scit homo se offendisse deū quez nō videt. nisi ꝑ aliquē radiū fidei hoc cognoscat Cū ergo deū cognoscit hō se ꝑ ꝓuaricationē inhonozare. natura dictat ꝙ ab ipo mia est humilr petēda, ⁊ hoc nūꝯ est nisi recognoscaᷓ culpa. Vocalis ꝺo cōfessio est duplex scz que fit deo ⁊ que fit homini. Vocalr cōfiteri deo dictat natura nō simplr: sed in casu, vtputa qū deus exigit. sicut exegit ad Ādā ⁊ Cayn de qb⁹ scribit sic de pe. di. .c. voluisset, §. deni qꝫ. Deniqꝫ vt pspicue appareat neminē sine confessiōe a pcto mundari: ab ipsius humani generis pncipio sumamus exordium. Pec cato transgressionis pmi parentes corrupti a dño sunt reqsiti de culpa: vt pctm quod: trāsgrediendo commiserant cōfitendo delerent. Serpens aūt de culpa reqsitus non est: quia per cōfessionē nō reuocabatur ad veniā. Eayn quoqꝫ cū pme prezuaricationi fratricidiuz addidisset. simiłr a domino de culpa est reqsitus cum ei ꝺr. Vbi est Abel frater tuus. Sz qa supbus pctm suū cōfiteri noluit. poti⁹ mēdaciter negādo deū fallere conatus est dicēs Nunqd custos fratris mei sum ego indign⁹ venia iudicatus est. Vñ in desperationis pfundum mersus est dum ait. Maiozē iniquitas mea ꝙm vt veniam merear: ⁊ vagus ⁊ pfugus exist a facie dei. significās eos q̄ pctm suū cōfiteri dissimulāt: respectu dine miserationis indignos haberi. hec ibi. Vocaliter ꝺo confiteri homini nō dictat natura nisi in generali. Dictat em̄ oībus modis reconciliari opoz tere deo qbus ipse statuit. Jdeo natura dictat ꝙ si deus arbitrū cōstitueret inter se ⁊ petōrē: ꝙ ipi esset culpa reuelanda. ⁊ ita dictat in generali. De lege aūt scripture dicit Boñ. ꝙ duo pncipalr sunt in cōfessione ꝑpter q̄ opoz tuit ⁊ cōuenīes fuit ꝓfessionē instituī. Primū est ꝑpter declarationē pcti ⁊ manifestatiōez ⁊ ille est finis cōfessionis in se. Scōs finis ē ꝑprer reconciliationē faciēdā deo ⁊ eī⁹ ecclie. Primo ergo fit ꝑpter peccati detestationem Peccator em̄ dum mala agit odit lucē. ⁊ iō i reuersione ad iusticiaᷓ redargui infructuosa opera tenebrarū. Que aūt arguūtur a lumine manifestanᷓ. hoc aūt est ꝑ cōfessionē. Et ideo debuit in ea lege institui cōfessio. in q̄ est manifestatio ꝯitatis. Jn qua verbū caro factum ē. vt intelligibile fieret sensibile ⁊ manifestū. hec q̄dem lex est lex gratie. Jō ꝯtum ad pmū finem sibi competit cōfessionis institutio. Alī⁹ finis est ad reconciliationē faciēdā humano arbitrio mediante. Jdeo fit homini vt homo sit iudex ⁊ arbiter inter pctōrē ⁊ deū Arbiter aūt talis ꝺz esse qui possit apponere manū in vtrūqꝫ. Talis aūt nō potuit esse quo usqꝫ deus factus est homo. Et tūc homo deificatus datus est nobis mediator arbiꝝ xp̄s qui potuit arguere ⁊ manum ponere in vtrūqꝫ. Vnde reliquit in eccl'ia successores quos arbitros cōstituit ⁊ rectores eccl'ie: quibus commisit. auctem reconciliandi. Et quoniam ꝺ autoritas pmo fuit in xp̄o ⁊ in nullo potuit eē anteq̄ veniret. ideo tm̄ in lege noua debuit īstituit cōfessio. Confessio ergo ꝑt sacramentū nō fuit in lege scripta nisi in figura. Pcessit aūt in hoc ꝙ sacerdotib⁹ data erat prās et auctas discernēdi inter lepzā ⁊ nō lepzā sanctum ⁊ ꝓphanū. Sed hec quidē erāt corporalia ⁊ non spūalia.

Q̄ homines obligaᷓ de necessitate confiteri nō solum ꝑpter primam institutionem sed etiam ꝓpter ꝓceptum eccl'ie a quo nullus excipitur. nisi qui esset absq̄ peccato.

Capl'm. III

Tertia rō qua ostendit ꝙ cōfessio sit necessaria ad salutē est ꝑpter eccl'ie ꝓceptionē. Precepit nanqꝫ eccl'ia vt hoies cōfiterenᷓ. in .c. ois. extra de pe. ⁊ re. vbi ꝺr. Ois vtriusqꝫ sexus fidelis postq̄ ad annos discretionis puenerit oia sua solus pcā saltē semel in anno fideł cōfiteaᷓ ꝓpio sacerdoti ⁊ iniūctam sibi pniam studeat ꝑ viribus adimplere. Propter q̄ verba di. Boñ. ꝙ oēs siue boni siue mali obligaᷓ ad ꝓfessionē saltē semel in anno. Teneri q̄dē ad confessionē est duplr. Vel ex institutione prima: q̄a in stituta est sub ꝓcepto vt patuit. Vel institutione supaddita que est a generali cōcilio in .c. pzeall'. Rone mādati pme institutiōis qm̄ instituta est directe cōtra mortale pctm̄: tenebaᷓ oēs q̄ post baptismū peccauerunt mortaliter. Rone ꝺo sēde institutiōis tenentur oēs saltem ad semel in anno. Rō aūt huius institutiōis triplex est. Prima est vtilis indigētia. Omnes em̄ peccanerūt ⁊ oēs egerūt gra dei. ideo quilibet debet deum glorificare confitendo se pctōrē. Qui em̄ pctōrē se cōfitetur deum glorificat ostēdēs se deum offendisse ⁊ eius miseriꝯdia se indigere. Secunda ratio

UVA. BHSC. IyR_227

fuit sacre cōionis reuerentia: qz oēs tenenf in pasca cōicare tā pfecti q̄ impfecti. Et tūc qz agnus paschalis manducandus est cū solēnitate: vt mūdi essent manducantes z digni. oportuit premitti remediū purgationis z p bationis. z hoc est in pcti ꝓfessione. Tertia ratio fuit discretio gregis dn̄i: ne lupi abscōderentur in grege qui manducarent agnos. Ideo instituū est vt vultus cōscientiarū suarū sacerdotibus ostenderent: z ne heretici innocentiā palliarent: z sub pelle innocentie se absconderet. Unde si quis nullū haberet peccatū mortale: ꝓfiteri dz vēialia, nō q̄ hō obligetur illa cōfiteri de se vt declarabit inferius ꝑpter vinculū peccati: s̄ ꝑpter obligationem pcepti. Si aūt aliquis diceret q̄ non haberet remorsum peccati venialis. Dicit Boēt. q̄ impossibile est s̄m statū viatoris vt aliqs vnus die vel septimanā trāseat sine remorsu venialis. tñ q̄ totū annū transeat illud mag̃ est impossibile vt vix credaf q̄ fuerit b̄ donū in aliquo nisi in xp̄o z eius matre Et ideo vnusqsq; vel hz cōsciam de venialib⁹ vel dz habere. z ois hō petere dz. Dimitte nobis debita nra Vix enim est hō in vita ista sine venialī: tum ꝑpter ignorantiaz: quia in multis venialiter peccamus z ignoram⁹ z nō cōsideram⁹, tum ꝑpt adherentiā. qm̄ venialia ista magne sūt adherentie. Et ideo quantūcūq; aliqs sit perfect⁹ dz recognoscere z ope ꝓfiteri se pctōrez. Si tñ quis reperiref q̄ non haberet venialia pcta ꝑpter supabūdantē grām: talis nō tenetur ad illud mandatū: qz solis pctōrib⁹ z viatorib⁹ datū est. ipse vero iam habitat in celis q̄ venialiť nō peccauit. Hec Boēt. Addit his Richb. q̄ regulariter oēs tam fideles q̄ infideles tenenf ad cōfessionē faciendā sacerdoti xp̄iano: inquantū istud pceptū est pceptuz dei q̄ ptātem hz vniuersalr supoēs: z pceptū vniuersalr dedit. Si aūt non esset pceptum nisi ab eccl̄ia: ad ei⁹ obseruationē nō tenerēf nisi illi qui sacrm baptismi suscepерunt Quia vicario xp̄i non fuit concessa directe ptās sup illos qui sacrm baptismi nō susceperūt: q̄ est ianua qua intraf in eccl̄iam militantē. Et tā te obligatiōis est pceptū de ꝓfessione vt si qs nō pōt loqui: ꝓfiteri debeat nutu vel signo eo modo quo pōt, put notaf. xxvj. q. vj. c. q̄ recedunt. Istud etiā pceptū cū sit euangelicum quantū ad institutionē, quantū vero ad circūstantiā sit de iure positiuo: pōt a papa dispēsari quantū ad circunstantiā. Sed q̄ aliquis nullo mō teneaf ꝓfiteri: papa nō pōt: qz non pōt dispensare cōtra euangeliū. Un̄ Urban⁹ papa, xxv. q. j. c. sunt quidā. ait Sūt quidā dicentes romano pontifici semp licuisse nouas cōdere leges. q̄ō z nos nō solū nō negam⁹: s̄ etiā valde affirmam⁹. Sciēdū ꝙ summope est qm̄ z inde nouas leges ꝑdere pōt: vū euāgeliste aliquid z ꝑpbe nequaq̄ dixerūt. Ubi ꝙ apte dn̄s vel ei⁹ apli z eos sequentes sancti pfes sn̄aliter aliq̄d diffinierūt: ibi non nouaz legē roman⁹ pontifex dare: s̄ poti⁹ quod pdicatū est vsq; ad aiam z sanguinem confirmare dz. Si em̄ q̄ docuerūt apli z ꝑpbe destruere: q̄ abstinere nō sn̄iam dare: s̄ magis errare cōuincerek. hec ille. Jō vsq; nūc in hoc pcepto non est dispensatū: nec q̄tū ad institutionē: nec q̄tū ad circūstantiā. Ego autē dico q̄ in hoc pcepto: z male: tñ aliqs dispensauit. Nā vidim⁹ plerosq; stetisse p. x. xx. aut xxx. annos sine cōfessione. Et q̄s dispensauit cū istis? Nō de⁹, nō angel⁹, nō papa, nō legatus a latere, nō epūs. nō sacerdos, nec q̄sq̄ alius cleric⁹. Sed q̄s fuit ille dispēsator? Rūdeant ipi. Dic inquā mihi o infelix xp̄iane q̄ p tot annos sine ꝓfessione stetisti Quare nō es ꝓfessus: quis? dispēsauit tecū? Et statim dicet Ego nō ꝓfiteor ꝑpt luxuriā. Alter dicet, ego ꝑpter auariciā. Alter ꝑpter discordiā. Ergo cū his z silib⁹ dispēsat diabol⁹. Cū luxuriosis diabol⁹ luxurie, cum auaris diabol⁹ auaricie. cū ediosis diabol⁹ rixarū z discordie. O iniq̄ additio malorꝝ xp̄ianorꝝ. o pnacia dānabilissima. o venenata synagoga inferni. Cur tam diu o fatui vestrā salutē negligitis? Expgisci mini igit z ꝓfitemini pcta vestra: vt p cofessionē in presenti efficiamini digni dei gratia z in futuro eterna gloria. Amen.

Feria sexta post Jnuocauit de confessione sanctissima. Sermo XXVIII.

Espondit ei langui / r dus. Dn̄e hoiem nō habeo: vt cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinā Joh. v. z in euangelio hodierno. Egebat adhuc auxilio hois vt ponerek in piscinam infirmus z languid⁹. qui si ibi descēdisset nō hois s̄ dei vtute sanitatē fuisset ꝓsecut⁹. Ut mystice innuaf q̄ hz de⁹cā sit efficiens pctōz nrōz sanitatis: tñ opportunū est ad eā assequēdaz ministeriū sacerdotū. Jpsi equidē ex auctoritate sibi concessa peccatores penitentes p absolutionē adiuuant. v. saluentur. Quoniā autem in precedenti sermone multa diximus ꝑpter que nonnulli sua peccata confiteri dispo

UVA. BHSC. IyR_227

fuerunt: vt etiam feruentius animentur ad suum pro positum exequendum: idcirco hodi ernadie adhuc de confessione erimus dicturi De qua tria mysteria proponemus contemplanda videlicet.

Primum dicitur temporalitas.

Secundum qualitas.

Tertium integritas.

Qualiter excusantur aliqui si non confitentur semel in anno. ⁊ an post pctm necessarium sit confiteri Capitulum I

Primū mysteriū declarandum de confessione or tempalitas: in quo videre debem⁹ qñ fit cōfitendum. Circa hoc aūt triplex tps subdistinguemus.

Primum dicitur tempus assignatum.

Scom festinatum.

Tertium determinatum.

Primū tempus or assignatū. de q̄ fit mentio in. c. ois. ex de pe. ⁊ re. quando or. semel in anno. Ex quo colligit q̄ de iure cōi saltem semel in anno oēs homines confiteri teneant.

Notādū tm q̄ ab istius p̄cepti obligatione aliqui excusant: aut ppter infatuationez: aut ppter locutionē: aut ppter sacerdotis priuationem. Primi excusant ppter infatuationē cum essent fatui aut mente capti: q̄ in eo statu non possunt mereri nec demereri. Sz sunt in eo statu siue damnationis siue saluationis in quo repti sunt qñ pdiderunt sensum. vt or extra de baptismo ⁊ eius effectu. c. maiores. in fine. Obligant tamē tales ad cōfessionem quādo habent lucida intervalla. Secundi excusant ppter locutionez: q̄ sunt muti: aut ignorāt idioma patrie in qua morant. tales confiteant eo modo quo possunt scilz p signa aut per interpretē si potest inueniri: ⁊ tūc interpres ⁊ sacerdos p vna psona cōputantur Tamen dicit Ric. in. iiij. di. xvij. ⁊ videt aliquibus q̄ confiteri per interpretem nō est constitutum iure diuino nec positiuo: ⁊ cū confiteri sit multū difficile. non videt tutū plus artare confessionē q̄m artet per ius diuinū vel positiuum. Vt em or Prouerb. penul. ⁊ di. iiij. c. de nicq. Qui nimis emūgit elicit sanguinē. Tertij ppter priuationē seu absentiam sacerdotis excusant: quem tamē debent penitentes diligēter requirere: vt dicit magr in. iiij. di. xvij. c. nunc pus. Et illud dictum magistri videlz Si defuerit sacerdos prio vel socio faciendā est confessio: exponendum est de congruitate non de necessitate ꝛm Ric. Vtrū vero absente sacerdote penitēs debet ei per lras cōfiteri Dicit Ric. q̄ non: quia hoc non inuenit institutum. Et quia imminet periculz ne esset defectus in examinatione peccatorum: quam facere debet sacerdos vt possit salubria prebere remedia: ⁊ ne reuelarentur pctā alicuius: Littere em facilr possunt perdi: ⁊ p nuntium malitiose aperiri: aut p nūtij ignorantiā tradi illis quibus nō mittunt: qui eas aperirent ⁊ etiā quia alias malitiosus sacerdos posset contra penitentē agere ostendēdo scripturaz suam. Secundū tempus circa confessionē or festinatum. Pro quo dubitari solet. an peccator stati teneat ꝓfiteri pctā hita opportunitate sacerdotis. Et circa hoc sunt varie opiniones. Prima est Jnocentij super. c. omnis ex de pe. ⁊ re. ⁊ Archidiaconi super. c. ille rex. de pe. di. iij. qui vident dicere q̄ omnis q̄ cecidit in peccatū mortale: tenet q̄m citius potest ex debito necessitatis confiteri. Idez dicit Postie. in summa sua lib. v. titulo de pe. ⁊ re. ℣. quando confitentē. Cui opinioni quidam inherentes dicūt q̄. c. omnis. nō subuenit negligentibus vt nō obligent ad confessionem nisi semel in anno: sed potius punit negligentiam illoz qui sic saltem nō confitent Ratio aūt est: quia quādocūq̄ fit aliquod p̄cepti absq̄ determinatione tempis debet impleri q̄m citius cōmode fieri pōt. Cum ergo homo obliget ad ꝓfessionē post pctm mortale ex p̄cepto diuino: ergo q̄m citius confiteri tenetur Scdo addunt rōnem aliā. quia oēs deberent vitare periculum: sed differre confessionē est esse in periculo: ⁊ nō vitare piculum ppter iuxta dicta q̄ possunt euenire, ⁊ quia differre confiteri facit hoiem obliuisci pctoz suorum quod pōt esse nociuū. Scda est opinio Ric. q. xvij. di. quarti li. d. q̄ peccator non tenetur cōfiteri statiz habita opportunitate p̄ter q̄m in aliqbus casibus. Primus rōne sacramēti quādo scz aliquis vult celebrare seu cōicare. Secūdus est rōne periculi qñ aliquis esset in expresso periculo mortis vel ppter egritudinem vel aliā causam. Tertius est rōne ꝓscie quādo aliquis haberet conscientiā dictantez sibi q̄ statim teneat. Quart⁹ est rōne dubij quādo quis verisimilr dubitaret illo anno se non posse plus habere copiam sacerdotis.

Quintus casus est ratione statuti: qui cōpetit religiosis. Ipsi em ratione statutoruz suorum ⁊ sui status tenentur confiteri frequentius q̄m statuat concilij generale. Nec tamen ppter hoc sequitur q̄ statim teneantur confiteri habita opportunitate sacerdotis: nisi

UVA. BHSC. IyR_227

adsit dies quo ꝑm statutū religionis sue con
fiteri teneāt. Nō aūt pcō regulariter non
teneat statiz ꝓfiteri pz: qz ad hoc nō obligat
ex iure nature: qz ꝓfiteri sacerdoti non est de
iure nature absolute. nec ad hoc obligat diua
lege: qz si xps ꝓfiteri sacerdoti ꝑcepit iplicite
nō statim ī ꝑcepit hoc fieri: nec ad hoc obli
gat iure positiuo: sed tm̄ semel in āno. Ter
cia est opinio dn̄i Boñ, xvij. di, quarti, q̄ ait
ꝙ de ꝓfessione est loqui dupl̄r. vel q̄tum ad
ꝓpositū ī fieri. vel quātū ad verbū exterius
Si q̄tū ad ꝓpositū interi: sic cōiter cōcedit
q̄ pcō tenet ꝓponere cōfiteri: qñ̄ conteri.
Ad hoc aūt tenet qñ̄ recogitat culpam com
missam ꝛ dei offensam. vel qñ̄ tps se offert in
quo recogitare dz sicut in hora mortz vel pi
culo vel aliq̄ alio simili. Si aūt loq̄mur q̄tū
ad actū: dico ꝙ opportunitas loci temꝑis ꝛ
sacerdotis pōt se ante pascha offerre: aut ita
ꝙ timet ne vnq̄ se offerat: sicut est ī his qui
grauit infirmant. ꝛ tales tenent absq̄ dubi
tatione ad ꝓfessionē. aut ita ꝙ maior oppor
tunitas expectat vel q̄tū ad tps: vel q̄tuz
ad sacerdotē: ꝛ sic pōt fine aliq̄ pcō differri.
Quia ergo tps q̄dragesimale est tps pnie ꝛ
aptū ad deuotionē: possunt laici tps illud
rōnabilr expectare nec peccāt. dū tm̄ ꝑponāt
firmiter ꝓfiteri. hec Boñ. Alex. aūt in. iij. nō
de necessitate sed quadā congruitate laudat
illos qui statim ꝛ sepius cōfitent cū possunt
Asserit em̄ ꝓfessionē illā ad nouez vtilitates
valere. Prima est peccati cognitio. Secūda
satisfactio. Tertia mētis securatio. Quarta
pene diminutio. Quinta intercessor multi
plicatio. Sexta gratie augmētatio. Septia
culpe remissio. Octaua peccatorum euitatio.
Nona dei glorificatio. Prima vtilitas dicit
peccati cognitio. Nā sacerdos tenet ꝓfitentē
instruere: eiq̄ ostēdere q̄tū potest peccatorū
qualitatē. qñ̄ scz aliquod peccatum mortale
est, aut venale. Et sic est ex ꝓsequēti q̄ sepius
confitet clarius sua pcta cognoscit. Scōa
vtilitas est satisfactio. Verecundia nāq̄z cuz
qua quis peccata confitet sacerdoti est q̄a
si pallium ꝓciosum pctm̄ cooperiens. Unde
Aug. lib. de pnia. ꝛ ponit de pe. di. j. c. quem
penitet ait, Qui p vos peccastis: pvos erube
scatis. Erubescentia em̄ ipa partez habet re
missionis. Et iterū ibi. Dignus est inq̄t misе
ricordia qui spūali labore querit gr̄am. La
borat em̄ mens patiendo erubescentiam. Et
quoniā verecundia magna est pena: qui eru
bescit ꝓ christo fit dignus venia. Tertia
vtilitas est mentis securatio. Valet confessio
ad quandā mētis securitatem ex cogitatione
venie accepte. Unde pō. In voce exultatio. ps
ꝛ cōfessionis sonus epulantis. Quarta vti
litas est pene diminutio. Nam sacerdos ex vi
clauū pōt aliquid pene debite relaxare: ꝛ nō
oēm penā. Quinta vtilitas est intercessor
multiplicatio. Tenētur nanq̄z sacerdotes ora
re ꝓ eis qui sibi cōfitentur. Sexta vtilitas
est gratie augmentatio. Sepe em̄ in confessio
ne deuota dns augmentat gratiam collatam
in cōtritione. Septima vtilitas est culpe re
missio. Quandoq̄z em̄ nō cōteritur homo ante
confessionē ꝛ confitendo peccata fit contri
tus ꝛ remittunt̄r ei. Octaua vtilitas est pec
catoꝝ euitatio. Ꝓpter frequētē em̄ confes
sionem melius euitant̄r peccata. Nona vtili
tas est dei glorificatio. quia quotiēscūq̄ ꝗs
sua peccata in spe venie confitetur: deum cle
mentissimū ꝛ misericordem glorificat. Quare
laudabile est, vt qui frequenter peccant. non
tm̄ semel in anno s̄ frequēter etiam confitea
tur. Tertium tēpus quod notatur in cōfes
sione dicitur determinorum. In quo videndū
est qua etate determinate obligatur quis ad
confessionē. Et ad hoc dixerūt aliqui ꝙ i eta
te septē annoꝝ quia in glo. f. c. omnis super ver
bo discretiōis. dicitur. Anni discretionis dicū
tur cum ꝗs est doli capax. quia tunc pōt pec
care. Et idem habetur. C. si aduersus delictū
l. f. ꝛ. C. si mior se maiorē dixerit. l. iij. Et glo.
super verbo grādiusculis. extra de delictis pue
roꝝ. c. pueris grādiusculis. dicit. i. doli capaci
bus videlicet septem annoꝝ. Tales enim mē
tiri ꝛ verū dicere ꝛ fateri ꝛ negare nō possunt
vt dicit Augustinus in epistola ad Renatum
epm. vt habetur in glo. super. c. paruuli. de cō
se. di. iij. Hostiēn. vero in summa sua lib. v. de
pe. ꝛ re. Doli inquit capax est cum quis est ꝓ
ximus pubertati. ff. de actio. ꝛ obli. lib. f. Et
ꝑm eundē lib. iij. summe ti. de despon. impu.
Pubertas incipit in mulicre ī duodecimo an
no. In masculo vero in decimoquarto. Sz ad
dit Hostiēn, q̄ qñ̄ quis est doli capax in exte
riora vir bonus estimabit. Uñ extra de pēsum.
in. c. ex studijs. dicitur. Ex studijs suis cogno
scitur puer. Inuenitur nanq̄z in libro diaℓ. q̄
quidā puer quinq̄ annoꝝ iurans ꝛ blasphe
mans a diabolo raptus fuit. Sed in illo ꝑm
Hostiensem lib. v. de delictis puerorū. mali
cia supplebat etatē. Si ergo pueri nō sunt do
li capaces: non tenent̄r cōfiteri. Tales em̄ fu
riosis comparantur: quia eoꝝ etas quicquid

UVA. BHSC. IyR_227

videt ignorat.ff. de acquirē.post.l.j.§.furtoꝰ sus.Et.C.de falsa moneta.l.j.in fine.Nec tñ in pueris ante decimū vel q̄rtūdecimū ānuꝫ negandū est pctm̄ eo q̄ peccare non possunt carnalr: qꝛ p̄ter carnalia pctā reperiuntur et alia.Vñ in.c.j.de delic.pue.6.Pueris grandiusculis pctm̄ nolunt tribuere quidā nisi ab annis quattuordecim cū tam pubescere cepe rint quod merito crederemus si nulla essent pctā nisi que mēbris genitalibus cōmittunt Sed quis audeat affirmare furta mendacia et periuria non esse peccata. Ät his plena est puerilis etas: q̄uis nō ita in eis: vt in maioꝛibꝰ punienda esse videant, hec ibi. Sed heu pchdoloꝛ. quid referā. Tāta est hodie in pueris ꝛ puellis malicia: vt etiam in pctā carnis ante annos pubertatis libidinosissime marꝺescant. Quare solerti cura a parentibus ad confessionez sunt inducēdi.

Qualr sacerdos audiēs cōfessionē debet habere auctez: scientiā ꝛ bonitatē ꝛ q̄s dicaf ꝓpꝛius sacerdos. Caplm II

Ecundū mysteriū declarandū de cō
s fessione 6z qualitas. Jn quo notan
de sunt qualitates seu cōditiones q̄ requirunt in sacerdote cui pctōr confiteri 6z Et colligunt maxime tres.

Prima dicit potestas.

Secūda sanctitas.

Tertia claritas.

Prima cōditio cōfessionis 6z ptās. Nam ſm Durandū in sum.li.j.par. j.di.j.ad absoluendū in foꝛo pnie tria req̄runt.

Primū q̄ cōfessoꝛ habeat auctem clauiū.

Scōm q̄ habeat auctis executionē.

Tertiū q̄ executio sit libera nō ligata.

Et ꝓpter hoc dicit in.c.omnis.extra de pe.ꝛ re.q̄ vnusquisq; debet cōfiteri ꝓpꝛio sacerdoti: quia sibi inest hmōi potestas. Sz notādū ſm Rich.dist.xvij.quarti q̄ ꝓpꝛius sacerdos potest accipi multiplr. Uno modo est ꝓpꝛius sacerdos alicuius habens super ipm iurisdictionem ordinariā in foꝛo penitentie: modo tamē inferioꝛi. ꝛ sic est ꝓpꝛius sacerdos ille qui cōmuniter vocatur p̄sbyter parochialis

Secūdo modo dicit ꝓpꝛius sacerdos hñs iurisdictionē ordinariā modo p̄ncipali. et sic episcopus est ꝓpꝛius sacerdos omniū existētium in suo episcopatu. Nota tamē q̄ archiepiscopi non habent auctoꝛitatē absoluendi subditos suffraganeoꝛum suoꝛum excepto casu quando visitant prouinciam. extra de censibus.c.perpetuo.libꝛo.vj. Tertio moꝺo dicitur ꝓpꝛius sacerdos habēs iurisdictionem modo principalissimo.ꝛ sic papa est ꝓpꝛius sacerdos oim christianoꝛuꝫ. Quarto modo dicitur ꝓpꝛius sacerdos habens iurisdictionē delegatam ab aliquo istoꝛ vel a legato dñi pape. Quinto modo dicitur ꝓpꝛius sacerdos habens iurisdictionem ex communi cōcessione iuris. Et sic sunt ꝓpꝛij sacerdotes illi quos epi ꝛ abbates exempti sibi eligūt in cōfessoꝛes. Talibus em̄ permittit ex lege cōmuni eligere sibi discretū ꝛ quidum cōfessoꝛē extra de peni.ꝛ remiſ.c.ne pro dilatione. Sic etiam est ꝓpꝛius sacerdos illius quez quis audit constitutum in articulo necessitatis. in quo casu quilibet sacerdos potest hominem absoluere. sicut patet. xxvj.q.vj.c.ſi presbyter ꝛ.c.ſequenti. Et extra de furtis.c.fures. Hoc etiam modo est ꝓpꝛius sacerdos vagabunꝺoꝛum quicunq; presbyter parochialis: in cuius parochia voluerint cōfiteri: quia tales nū q̄ habent domicilium ꝓpꝛium. ff. ad municipa.l.labeo. Similiter dico de illis qui domicilio relicto nauigant: vel iter faciunt querētes quo se transferant. Nam ꝛ tales sine domicilio sūt. ff. ad municipales. l. eius. §. celsus. Et similiter ſm Jnno. super. c. omnis. Scholares possunt confiteri illi quem elegerint in loco in quo studeant si moꝛam ibidem contraxerint: vel contrahere intendant per vnum annum. Accipiendo ergo ꝓpꝛium sacerdotem pro sacerdote habente iurisdictionem aliquo predictoꝛ modoꝛ: qui sibi cōfitetur confiteri dicitur ꝓpꝛio sacerdoti. Sz hic oꝛitur dubiū. Utrum illi qui confitentur alicui habenti potestatem ꝛ auctoꝛitatem audiendi confessiones ab episcopo: teneantur illo eodem anno cōfiteri suo presbytero parochiali. Et aliquibus videtur q̄ fic: qꝛ vt ꝓbatur. xj.q.j.c. pervenit. Si sua vnicuiq; episcopo iurisdictio et potestas non seruatur: ecclesiasticus oꝛdo cōfunditur. ergo similiter si non seruatur presbytero parochiali. Jnsuper ſm Bern. lib. iij. de consideratione. c. xiij. Ecclesiastica hierarchia est ad exemplar angelice hierarchie. Sz in angelica hierarchia id quod cōuenit angelis alicuius oꝛdinis ex officio nunq̄ cōmittitur angelis alterius oꝛdinis. ergo similiter si eri debet in ecclesia. Respōdet Ric. vbi. ꝺ. q̄ episcopus habet oꝛdinariam iurisdictionē super subditos sacerdotum parochialium. Illud autem quod conuenit alicui ex oꝛdinaria iurisdictione: ipse potest committere alij habenti oꝛdinem conuenientem ad illud

UVA. BHSC. IyR_227

officium exequendū. extra de cōsecra. eccle. c. aqua. Illi ergo qui cōfitentur legitime habēti potestatez epi: ⁊ absoluunt ab eodem: vere sunt absoluti: nec cadez peccata in numero tenent suis presbyteris parochialibus ꝓfiteri. Unde eps cōcedens potestatē alicui audiēdi cōfessiones: nō aufert curato iurisdictionem sed sibi seruat dans ei coadiutorē. ⁊ sic soluit primū argumentū. Ad secundū vero de similitudine ecclesie ad angelicā hierarchiam: respondendū est ꝙ in hoc nō est simile. qz angelus sufficit plene ad exequendū actus cōuenientes officio suo. Nō sic autē vere potest dici de quolibet inferiore curato. Secunda cōditio cōfessoris dicit sanctitas. Ut enim dicit. Durandus in summa vbi. s. Tātā debet habere confessor habilitatem affectionis: vt sit dign⁹ xpi minister. Unde de penitē. dis. vj. c. qui vult cōfiteri. dicitur. Sacerdos itaqꝫ cui omnis offert peccator ante quē statuitur oīs languor in nullo eorum sit iudicandus que in alio iudicare est ꝓmptus. Judicans em aliū qui est iudicandus: condemnat seipsum. Cognoscat ergo se ⁊ purget in se: quod alios videt sibi afferre. Ex quib⁹ verbis sumit argumetnum ꝑm Durā. ꝙ existēs in mortali peccato: peccat mortaliter absoluēdo: nisi ꝓius penitеat. Nec solū debet esse sanctus cōfessor sed in sanctitate solidus ⁊ firmatus ꝓpter ea que audiunt in cōfessione. Jdeo Bern⁹ super cātica sermone. xviij. ait. Tu frater cui firma charitas. nōdum est: sed adeo tenera ⁊ arundinea: vt omni cedat flatui: qua fronte aliena vulnera curare: aut ambis aut acquiescis.

Noli esse nimis iustus. Sufficit tibi si diligis ꝓximū sicut teipm. Nō em salutē ꝓximi debes querere: in salutis ꝓprie detrimentū. hec ille. Caueant tm qui confiteri volunt ne fiant cōfessorum iudices curiosi: sed eis tm sufficiat nō cōspicere malam vitaz exp̄sse. Tertia ꝺditio confessoris dicit claritas. Debet vtiqꝫ habere claritatem cognitionis ⁊ scientie. vt dicit in. c. omnis. §. sacerdos. Et in glo. in dicto. c. sup verbo sacerdoti. Et in glo. super verbo puidum. in. c. ne ꝓ dilatiōe. extra de peni. ⁊ remiss. Jdeo ōz de pe. di. v. in. c. qui vult cōfiteri. Caueat spūalis iudex: vt sicut nō cōmittit crimē nequicie: ita nō careat munere scientie. Oportet em vt sciat cognoscere quicqd debet iudicare. Judiciaria nanqꝫ potestas exp̄stulat vt qd ōz iudicare discernat. Diligēter go inquisitor subtilis inuestigatoz sapienter ⁊ quasi astute interroget ꝙ pctōr qd forte ignorat vel verecūdia velit occultare. hec ibi. Oportet ergo vt cōfessores sciant discernere qd debeāt iudicare. sicut in veteri lege iudicabant de lepra ⁊ nō lepra. Leuit. xiij. Dicit ꝙ Greg. li. j. pastoralis. c. j. ait. Nulla ars docēri presumit: nisi ꝓius intenta meditatione discat. Ab imperitis ergo pastorale magisteriū qua temeritate assumit: cū sit ars artium regimē aiarū. Facit ad hoc. c. Cū sit. extra de etate ⁊ qualitate ordinandoꝝ. Cōfessor ergo ꝑm Durā. quotiens se ingerit ad cōfessiones audiēdas: totiens offert se ad rīndendū de peccatis mortalibus ⁊ ꝑceptis. de cōtractibus ⁊ vsuris. de restitutiōibus. Debet itaqꝫ habere scientiam saltē cōpetentē. Vocatur autē competēs q necessaria est ad executionē cuiuscūqꝫ ordinis. Unde inq̄tum sacerdos deputatus est ad diuinū officiū celebrandū: tenet tantuz scire de grāmatica ꝙ sciat verba ꝓferre: ⁊ ꝙ intelligat saltē ſ faliter ea que legit. Inq̄tum ꝺo est minister sacramentoꝝ: tenet scire q̄ sit debita materia vel forma cuiuslibet sacramēti ⁊ modū recte singula dispēsandi. Inq̄tum doctor est: tenetur scire saltē fidei rudimenta. Et inq̄tū est iudex in foro ꝓsciētie: tenet scire discernere inter lepram ⁊ nō lepram: saltē in his peccatis q̄ sunt oīb⁹ notoria. Jn alijs vero de q̄bus etiā sapientes dubitant sciat ꝺubitare: ⁊ q̄rere supioꝝ ꝓfiliū. Debet scire q̄ sunt mortalia: q̄ capitalia saltē in cōmuni: ⁊ que venialia in genere. Debet etiā scire canones pniales: nō tm ꝓpter hoc vt pnias imungere: cūz pnie hodie fint arbitrarie. vt dicetur in sequēti sermone sed vt p hoc sciat culparum pnias agnoscere. hec Durandus. Ego tamen credo ꝙ pōt quis dum nō est nimis peritus: in tribus casibus sine periculo cōfessiones audire. Primus est qñ periculuz mortis imminеret ꝓfitenti: nec alius posset haberi. Tūc quilibet potest ⁊ debet audire ꝓpter efficaciā sacramēti ne ea priuetur. Secundus est qñ confitens est peritus sufficienter ita ꝙ ipsuz ꝓfessorem docet. Tertius qñ ꝓfitentes sunt persone spiritualiter viuentes ⁊ crebro ꝓfitētes que nō consueuerunt habere nisi venialia.

Qualiter cōfessio debet esse integra vt penitens cōfiteatur omnia peccata mortalia et circūstantias trahentes ad aliud genus peccati ⁊ in casu venialia. Capm III

t Ertium mysterium del confessione de clarandum dicitur integritas. Nam vt dicit. c. omnis. sepius allegatum. De oībus peccatis cōfessio est facienda vni-

UVA. BHSC. IyR_227

sacerdoti vt integra sit ⁊ non diuisa. Sed in hoc solet dubitari quantum ad tria.

Primo ꝙtum ad pctōz differentiam

Scōo ꝙtum ad eoz circunstantiam.

Tertio ꝙtum ad pcta venialia.

Prio solz dubitari ꝙtū ad pctōz dñtiam Utrū necesse sit differentiā ois peccati mortalis, siue latentis, siue manifesti, siue sit cozdis, siue sit ozis cōfiteri. Et rñdet Boñ. dist. xvij. quarti ꝙ sic. Et de pctō manifesto dicit. ꝙ necessariū est vt dicat in cōfessione duplici ex causa. Una ex parte audientis: alia ex parte confitētis. Ex parte audiētis: qm̄ sicut est in iudicio fozensi ꝙ iudex aliq̄d nouit vt ꝓuata ꝑsona: quod tm̄ nō nouit vt iudex nec ꝓcedit ad sniam quousq; innotescat ei vt iudici. quia vt dz. iij. q. vij. c. iudicet. Judex debet iudicare ꝑm allegata. Sic est in iudicio pniali, quia pcta publica ꝙuis sint manifesta sacerdoti sicut hoi: non tm̄ sunt manifesta sicut dei vicario. ideo sunt ꝓfitenda. Scōa rō est ex parte cōfitētis: q: ꝑ suā humilē cōfessionē hz iustificari. Unde de pe. di. ſ. c. pozro illi. §. alij Dictu ꝑus inimicates tuas vt iustificeris. Dū ergo peccatoz confitek oia mortalia secreta ⁊ publica que fecit debet dicere sacerdoti: ⁊ si non recozdaref oim̄ ꝓcedente sufficiēti ꝓparatione. sufficit ei ꝙ in genere doleat ⁊ confiteaf se in multis offendisse quoz nō recozdatur: quia vt scribit in glo. sup. c. pozrecta. extra de cōfir. vti. vel inuti. Et. C. de veteri iure enucleādo. l. ij. §. si quid aūt. Omniū habere memoziam ⁊ in nullo penitus oberrare diuinitatis est potius ꝙ humanitatis Si autem pctōz recozdek ⁊ nolit dicere vl nō dat opam vt recozdef: ꝓfessio sua infructuosa est, vt colligi pōt ex dicī in. c. fratres nros. de pe. di. v.

Scōo solet dubitari ꝙtum ad pctōz circunstantias. vtrū circunstantie sint ꝓfitende Et dicit dñs Boñ. ꝑfata. xvij. disti. quarti ꝙ tria sunt circūstantiaz genera: quedam sunt alleuiātes: quedā aggrauātes: quedā ad aliud genꝰ trahētes. Prime circūstātie alleuiāt pctm̄: vt si quis peccasset cuz muliere ab ipsa tm̄ tētatus ⁊ ꝓuocatus ⁊ hmōi. Has circūstātias confiteri nō est bonū nisi ꝑpter b̄ vt satisfaciat aliene inquisitiōi: vel vt puideak ei scādalo ⁊ pturbationi: vtpote si timeret confessoz ex hoc accipe occasionē ⁊ exēplū malū vel si tm̄ circūstātia minuat pctm̄ vt sit in genere venialis aut nullū pctm̄: sicut comedere carnes in q̄dragesima ꝑpter infirmitatē. hoc excepto pctōz nō debet tales circūstātias referre: qz in ꝓfessione habet se accusare nō excusare. Scōe circūstātie dicunk aggrauātes q̄ aggrauāt pctm̄: nō tm̄ trahūt in aliud genꝰ. vel in alia spēm peccati. vt si quis iuisset ad taxillos multū libēter: ⁊ fuisset foznicatus cū multa delectatiōe: vel cōmisisset aliq̄ō pctm̄ ex ꝑpria malicia nulla tētatione ꝓcedente: et tales circūstātias nō est de necessitate confiteri: ſ de ꝙgruitate. Tertie circunstantie dicunk ad aliud genus trahentes: eo ꝙ trahūt in aliud genus vel in alia spēm peccati ⁊ has confiteri est necessariuz. Scōm vero dicta sctōz octo sunt tales circūstātie, Prīa ꝑsone. Scōa loci, Tertia modi, Quarta tpis, Quinta numeri, Sexta q̄litaſ, Septima inductionis, Octaua ꝙsequētie. Prima circūstātia dz ꝑsone. Notificāda nāq; est ꝑsona cū qua vel ꝙ quā pctm̄ est cōmissuz. Aliud em̄ ē peccare cū vna moniali: aliō cū vna seculari: aliud cū soluta: aliō cū ꝺiugata: aliō cū ꝓsāguinea: aliō cū extranea: aliud ꝑcutere laicū: aliud clericū vel sacerdotē ⁊ hmōi. Scōa circūstātia dz loci. Nā si pctm̄ cōmittaf in loco sacro iducit aliā spēm pcti quod dz sacrilegiū. sic no. glo. de pe. di. v. c. ꝓsideret. Tertia est modi. Posset em̄ ꝙs tali modo peccare ꝙ pctm̄ traheret in aliā spēm vt si ꝙs cū muliere peccaret ꝓtra naturā Quarta est tpis, qñ em̄ pctm̄ cōmittif in die festo inducit aliā spēz. ſ. trāsgressionē tertij ꝑcepti. vt dicit Nico. de lira sup. xx. c. Exodi. Jō pctā in festis cōmissa cum tēpis circūstantia sunt ꝓfitenda. Quinta dicitur numeri: qz quotiēs homo peccat totiens distincta ⁊ plura pctā cōmittit ꝑpterea opz dicere quotiēs pctm̄ est cōmissum. Et si ꝙs non recozdef dicat numerū quem poteſt estimare ꝑm ꝑbabilē opinionē. ⁊ si nō poteſt estimare numerū estimet quāto tēpe in peccato stetit

Sexta dz qualitatis. Opz em̄ confiteri qñ pctm̄ eēt publicū: qz induceret aliā spēm hoc est scandalū ꝓximi. Septima dz inductōis quādo aliquis nō solum ipe peccauit: ſ alios induxit ad peccandū. dans consiliū: auxiliuz. vel fauozem. Octaua dicitur consequentie. Debet peccatoz etiā dicere peccata que consequuntur ad alia peccata: vtputa quia in vno peccato occurrerent mendacia: periuria: adulationes: deceptiōes. ⁊ similia que in cōfessione non sunt omittēda: ſ ꝑpalanda. Tertio dubitari solet quātuz ad peccata venialia. an expediat illa confiteri. Et de hoc dicit Bona uen. vbi supza. q. ſ. ꝙ confiteri venialia non est ꝓceptum: eo ꝙ ꝙq; confessione multi-

UVA. BHSC. IyR_227

pliciter remittunt. Et ꝓmo p digna eucharistie sumptionē. de cōse. di. ij. c. cū oīe crimen et. c fi quotiēscūq;. Scōo per aque bñdictē aspersionē. vt pz de cōse. di. iij. c. aquam sale cōspersam. Tertio p ieiunia ⁊ p elemosynaꝝ largitionē. vt habet. lxxxij. dist. c. pbr. Et de pe. di. j. c. medicina. ⁊. c. ꝓbrem ⁊ dis. iij. c. sane cauendū. Quarto p dñicā oronez. vt de pe. dist. iij. c. de q̄tidianis. Quito p deuotam pectoris confessionē. de pe. di. j. c. tres sūt actiones. ⁊ di. ij. c. Si em̄ inq̄t. Sexto p generalē ꝓfessionē in eccl̄ia factā. vt de pe. di. iij. c. de q̄tidianis. Jn cāu tñ ꝓtingit q̄ homo teneaꝫ venialia ꝓfiteri. siue ꝓpter dubiū: siue ꝓpter ecclesiasticū statutū. Propter dubium vt q̄n q̄s ꝓbabiliter de aliquo peccato dubitat vtr̄ sit mortale vl̄ venialez q; pctōr si nō penitet de illo sicut de mortali: discrimini se expōit. Et ideo debet cōfiteri. Silr̄ ꝓpter statutum cōfitenda sunt venialia sicut dictū est supi⁹ de necessitate cōfitendi semel in anno: vel de religiosis. Q̄n̄ ꝯo multi hoc audiētes scrupulosi satis efficiunt dubitātes nescire cōfiteri sua pctā vt decz. Ego dico ⁊ teneo q̄ si quis cū volūtate se emēdādi ⁊ ꝓpōsito bono ad ꝓfessionē accedit: faciēs q̄ō in se est vt bñ ꝓfiteaꝫ ⁊ nullius pcti recordareꝫ: ⁊ nulla dicere circūstantiā: ⁊ multa omitteret que ad confessionē necessaria esse dicunt; considerata volūtate bona ⁊ pēsata humana infirmitate vel ignorātia: talis fructu confessionis minime pꝛiuareꝫ. Ergo cū bona ad deū fiducia disponāt se omnes pctōres put poterunt vt sciant pctā sua cōfiteri ⁊ a xpo sanitatem et salutem simul cū languido quē sanauit in euāgelio firmiter obtinebūt hic per gr̄am: et in futuro p gl̄iam: in qua viuit in ecnū deus qui est bñdictus. Amen.

Sabbato post Jnuocauit. de fructuosa et vtili cōfessione pctōr. Sermo. XXIX

Ꝯ Jc est filius meus dilectus in quo mihi bene compla cui ipsum audite. Matthei. xxvij. et in euangelio ꝯdierno. Seruāda sunt xpi pꝛcepta animo leto et libenti corde ⁊ quem verum deum credimus saluatorem nostrum. Testatur nanq; euangelium ꝯdiernū qualiter christus transfiguratus est in monte a deo patre et spiritusancto vestimentum diuinitatis accepit. Jpse ergo nobis viam salutis aperuit: penitentiamq; post commissa peccata illam esse pꝛedicauit. Jpse sacerdotibus claues ecclesie ꝓsignauit. quibus possent peccatoribus aperire ianuā regni celoꝝ. Jp se sanguinē suum offert omibus: quibus meꝛita ꝓpꝛia nō sufficiunt vt illius merito veniam assequant ⁊ reinissionē. Q̄m̄ vero homines saluare sic voluit per gratiā suā: vt etiam ipsi faciant quod in se est: ⁊ pꝛecipue peccata sua sacerdotibus cōfitendo. Jdcirco ynusq;q; illū audire debet. Vox em̄ eius ē Matth. iij. di. Penitentiā agite. Et q; hec penitētia cōfessionem includit: idcirco ꝑter ea que in pꝛecedētibus dicta sunt. adhuc i hoc ꝑmone tria mysteria ponemus ꝓtemplanda.

Pꝛimū ꝺz humiliationis.
Secundū occultationis.
Tertium iterationis.

Quō pctōr dz humiliter ꝓfiteri. Pꝛimo exanimādo ꝓscientiā. Scōo accusando peccata. Tertio suscipiendo iniunctaꝝ sibi pnām a sacerdote. Capm̄ I

p Pꝛimū mysteriū de cōfessione declarandū dicit humiliationis. Qui em̄ cōfitek ꝓfiteri debet cum humilitate, que ꝑcipue cōsistit in tribus.

Pꝛimo in diligenti examinatōe.
Scōo in pctōr accusatione.
Tertio in pnie susceptione.

Pꝛimo ꝓfistit humilitas penitentis in diligēti exaiatiōe. Naz qui humilis est ante cōfessionē in aliquo secreto loco exanimat seip̄z cogitans beneficia que a deo accepit. bona q̄ omisit. ⁊ mala que cōmisit. dicens illud Esa. xxxviij. Recogitabo tibi omnes ānos meos in amaritudine aīe mee. Sed multi sunt qui ad cōfessionē accedūt indenoti impmeditati sine vlla ꝓpunctōe. sine cogitatōe aliq̄ aut recordatione pctōr suoꝝ q̄bus ꝓfessores q̄n eos tales inuenīt. pꝛsuadere debent vt pꝛius se ꝑpꝛarēt. ⁊ postea redeāt ad penitēdū. q̄ monēdi sunt vt p decē ꝓsideratōes discurrendo conenk sua pctā colligere. Pꝛima ꝓsideratio est stat⁹ in q̄ pctōr est. ⁊ in quo fuit. puta ꝰgnitatis. vidualitatis. aut mꝛimonij. Scōa est etaꝫ in q̄ pctōr ē ⁊ in q̄ fuit. Tertia ē fortune ꝓsperevel aduerse. Quarta officij arꝫ seu exercitij. Quinta societaꝫ ꝰmeorādo socios vel socias cū quib⁹ hō ꝑuersatus est. Sexta ē loco ⁊ quib⁹ hō fuit. Septima tēpoꝝ puta pacis guerre aut solēnitatū aut dierū ferialium Octaua cordis speculādo subtilr q̄d ꝺ deū ⁊ pꝛimū ē corde ꝺmissus. Nona ē ꝓximoꝝ notāk i seipo q̄d i ꝓximis male loquēdo potuerit errare ꝓfideraō. Decia est factoꝝ ⁊ opeꝝ. Jtis mo

UVA. BHSC. IyR_227

dis: discurrendo potest homo multa peccata que fecit ad memoriã reuocare. ꝛ ꝑpt̃ que in sua cellula aut camera sic solus exñs pectus suũ pcutiẽdo dicere debz cũ publicano Luce xviij. Deus ꝑpicius esto mihi pctõri. Et cum filio pdigo Lu. xv. Pater peccaui in celum ꝛ coram te. Et cũ dauid. Miſere mei deꝰ ſm magnã miam tuã. Et quãtũ potest conef de testari peccatoꝝ suoꝝ magnitudinẽ turpitudinẽ ꝛ multitudinẽ depcans oĩpotentẽ deum vt dignef ꝑ vulnera sui filij indulgere sibi dilecta sua. ficꝫ cũ tali dispõne reuertaf ad sacerdotẽ. Sacerdos ꝙo vbi videt illũ deficere diligẽter adiuuet ꝛ examinet. Scõo cõsistit humilitas in peccatoꝝ accusatione. qñ pctõr lz cũ rubore: tñ libere ꝛ manifeste accusat pec cata sua. Naz vt õr de pe. di. j. c. Quis aliqñ §. taciturnitas. Taciturnitas pcti ex ſuphia nascit cordis. Jdeo eñ peccatũ suum quisq̃ celare desiderat: ne iniquitas sua alijs manifesta fiat: ne talis reputef apud hoies fortis qualem se iam dudũ exhibuit diuino conſpectui: quod ex fonte ſuphie nasci nulli dubiuz est. Species etenim ſuperbie est se velle iuſtum videri qui peccator est. Sed excusant se ꝛ maxime mulieres dicẽtes. Nolle confiteri pctã. nõ ꝓpter ſuperbiã: ſed ꝓpter verecũdiaz. pro quib⁹ Bern. ait. O inſania nimia hoiz. pudet ablui ꝛ nõ pudet inquinari. pudet sordes abstergere ꝛ nõ pudet cõtrahere. abſtergif cali ga: ꝛ cõtaminaf anima. Dropf istos etiam de pe. di. j. c. Quis aliqñ. §. Hic etiã ait Chryſo. Nũc aũt ſi recozderis peccatoꝝ tuoꝝ freq̃ẽter ea in cõſpectu dei ꝑnũcies: et pro eis clementiaz eiꝰ depceris: citiꝰ illa delebis. Si aũt nũc obliuiſcaris pctoꝝ tuoꝝ: tunc eozuz recozdaberis nolẽs qñ in toto mũdo publicabunf ꝛ in cõſpectu ꝓferenf oĩm tã amicoꝝ tuoꝝ q̃ inimicoꝝ ꝛ ſanctoꝝ angeloꝝ celeſtiũ q̃z ꝛ tutũ. hec ibi. Nulla ergo verecũdia mꝰto min⁹ nec ſuphia tacenda ſunt in confeſſione peccata: q̃nimmo illa hũiliter ꝛ dolenter ſacerdoti ſũt reuelãda ſine duplicitate: ſine mẽdacio ſine excuſatione. Nec eñ incipiendum est vt multi faciũt a ꝓpria laude aſſerentes. Ego ieiuno: do elemoſynas: adiuuo pauper non ſum blaſphemꝰ aut homicida: lz q̃nq̃z vt homo carnalꝰ peccem ꝛ hmõi. Non pura est nec deo accepta talis cõfeſſio. Dicẽda etiam ſunt peccata ꝓpria nõ aliena. vt dicit. c. ois. extra de pe. ꝛ re. Notandũ tñ ſm Ric. i. iiij. di. xxj. ar. v. q. ij. ꝙ exꝓſſio aliene perſone ſeu alieni peccati: aut est neceſſaria ad exꝓſſionẽ peccatoꝝ aut nõ. Si ſic tenef eam exꝓmere cõfeſſori. Unde mulieri cũ qua cõcubuit frater eius nõ ſufficit dicere ꝙ vnus vir concubuit cũ ea. ſed dz exꝓmere ꝙ ille est frater eius. Et ſi nõ habeat niſi vnum fratrẽ. tũc ſcit ſacerdos quis ẽ ille. Et ſi est religioſus dz exꝓmere ꝙ est religioſus. Et ſi est laicus ꝛ est cõiugatꝰ dz exꝓmere. ꝛ ſic de alijs. Si aũtẽ exꝓeſſio perſone nõ est neceſſaria ad exꝓeſſionẽ quãtitatis pcti. tũc diſtingue. Quia aut est vtilis ad correctionem illius. vel ꝓſeruationẽ a recidiuo aut nõ. Si ſic tũc credo ꝙ penitẽs bñ facit ſi extra confeſſionem hoc dicit alicui perſone. que illi peccatoꝝ poſſit ꝛ velit prodeſſe ꝛ nõ obeſſe. Sed ꝑ alia cauſa noiare ipm in cõfeſſione nõ expedit nec oportet qz per talem nominationẽ cõfeſſor nõ poſſet ꝑcedere ad correctionẽ illius. Si aũt nominatio illa nõ est vtilis ad illius correctionez tũc ſubdiſtinguif. Quia aut poteſt eſſe vtilis ad ꝓſeruãdum a recidiuo. aut non. Si ſic. tũc bonum est ꝛ expedit penitenti vt illam perſonã exꝓmat confeſſori. Poteſt enim contingere ꝙ confeſſor per cognitionem perſone ſciet iniungere penitenti penitentiam talem ꝛ talia dare documẽta ꝛ tales facere monitiones. ꝙ melius ꝛ ſecurius penitens poterit a recidiuo ꝓſeruari. Si aũt nominatio ꝓſone non est vtilis ad magnitudinis peccati exꝓeſſionẽ. nec ad alterius correctionẽ. nec ad ꝓſeruandũ a recidiuo penitentem. tunc credo ꝙ penitẽs teneaf ꝓſonã celare. Quilibet eñ tenef nõ generare malam opinionẽ de ꝓximo ſuo in corde alterius ſine rõnabili ꝛ vtili cauſa. Tertio conſiſtit humilitas a dhuc in humili ꝓnie ſuſceptione. Ut eñ dicit Chryſo. de pe ni. di. iij. c. perfecta. Perfecta ꝓnia cogit peccatorẽ omnia libenter ſufferre. Sed dubiũ est vtrũ penitẽs teneaf tẽtionẽ neceſſitatis accepte ꝛ exꝑlerre ꝓniam ſibi iniuncta a ſacerdote. Et ſñdet Ric. diſ. xviij. quarti ar. j. q. v. ꝙ ſacerdos aut iniũgit ꝓniam rõnalem ꝛ diſcretã aut nõ. Si ſcõo modo penitẽs nõ tenef eã recipe nec ꝓplere. ꝙa ſacerdos indiſcretas penitẽtias iniũgẽdo abutif claue ſcientie ꝛ poteſtate. Si ꝓmo ñ dico ꝙ teneꝰ tẽtiõe neceſſitatis eam recipere. ꝛ pro viribus adimplere. quia talem penitentiam iniungendo claues vtitur recte. Quilibet aũt tenef ſui iudicis iuſtam ſniam ſeruare. Unde ſi penitẽs talem penitentiam ſciẽter ꝛ ex deliberatione implere omiſerit. mortaliter peccat. cum facit abſq̃ legitima cã. Secũdũ eñ Doſti. in ſum

UVA. BHSC. IyR_227

ma,de pe.⁊ re.ꝓ quolibet pctō mortali regla
riter deberet pnia septēnis iponi,vt p3.xxxiij
q.iij,c,hoc ipm.⁊.§.sequēti,⁊.xxij.q.j.c.pze
dicandū.Et est rō vna:qz deus ꝓcepit mariā
sozozē aaron lepza ꝑcussaz poni extra castra
per septē dies.⁊ fic accipiť dies pro āno.Alia
rō est,vt sicut pctō: per pctm septifozmē spūs
sancti gram amisit.fic p septennem pniaz re
cuperet.Tū pōt sacerdos in penitētijs dispē
sare consideratis criminis quātitate ⁊ quali
tate:⁊ psone dignitate:ꝺditione:sexu:officio
pauptate:infirmitate:debilitate:consuetudi
ne:cōplexione:societate:causa:animo: volun
tate:⁊ fic ꝓ arbitrio pnias taxare ⁊ impone
re,vt ꝓbat plene ex.de pe.⁊ re.c.significauit
⁊.c.is q.⁊.c.ois.§.sacerdos.⁊ ex.de homici.
c.sicut dignum.⁊ ex.de eo qui co.cōsang. vxo
ris sue.c.trāsmisse.⁊.xj.q.iij.c.abfit.⁊.xv. q.
vj.c.Si a sacerdotib⁹.⁊.xxvj.q.vij.c.tempo
ra.⁊ de pe.di.j.c.mensurā.⁊ de ꝺse.di.iij.c.de
penitētibus. Ideo dicat penitenti sacerdos.
Charissime frater tu cōmisisti tot ⁊ talia pec
cata pro quib⁹ deberes ꝓ quolibet fic penite
re.Sed forte vita tua ad hoc agendū tantuz
nō extenderetur.Iniūgo tamē tibi talē peni
tentiam pro omibus:⁊ elemosynas quib⁹ pec
cata redimunť:⁊ omia alia bona que feceris
⁊ mala que ꝓ christo sustinueris:accepta lo
co penitētie.⁊ qꝫ prosint tibi in remissionem
peccatozū tuozū.Et si interim moriaris: au
ctozitate dei ⁊ beatoꝝ apostoloꝝ petri ⁊ pau
li:⁊ sancte ecclesie ⁊ nostra te absoluimus ab
omibus his que confessus es:⁊ ab alijs de q̄
bus non recozdaris inquantū possumus:⁊ de
bemus:⁊ si quid purgandū remāserit in pur
gatozio purgetur iuxta misericozdē domini
voluntatē.Caueant autē sacerdotes qꝫ fic ar
bitrenť nevilis fiat auctozitas ecclesie ⁊ po
testas clauiū contemnatur.Unde dist.l.c.ab
sit.dicit.Absit romana ecclesia rigozem suuz
tam prophana facilitate dimittere,⁊ neruos
severitatis fidei euersa maiestate dissoluere:
vt cum adhuc nō tantū faceant in peccatis:ſ
etiam cadant euersozū fratrū ruine:ꝓpera
ta nimis remedia cōmunicationū vticz non
ꝓfutura ꝓestenť.Ubi em̄ poterit peniten
tie medicina prodesse.etiā si ipe medicus in
tercepta penitētia indulget periculis hoc nō
est curare:si fiverū dicere volumus:occidere.
Et ex de vi.⁊ hone.cle.c. vt clericoꝝ. dicitur.
Facilitas venie tribuit incentiuū delinquen
di.Et ad hoc facit,c.est iiusta.xxiij.q.iij.⁊.c.
loci.xxxv.q.ix,⁊.c.quenit,xciij.di.⁊,c.si quis
ꝑpostera.di.l.Studeat etiā sacerdos vt pec
catoz penitēti semper in cōtrariū pniam im
ponat.vt superbo imūgat:humilē oationes
auaro elemosynarū largitionē.accidioso pe
grinationes.guloso ieiunium.luxurioso car
nis macerationē.maledico bñdictionē.⁊ hu
iusmōi.hec Posti.Addit Ric. vbi.s.qꝫ si pē
tens sentiat pniaz sibi nimis grauē ⁊ ad ob
seruādū piculosam sua infirmitate pēsata de
bet ad illū ꝺfessozē cui ꝺfessus est vel ad aliū
si illum habere nō potest recurrere:⁊ alleuia
tionē vel ꝺmutationē petere.Et confessoz de
bet concedere etiā si videat qꝫ pnia alleuiata
nō sufficiat plenarie ad emendā peccati. sed
post eam inexpletum adhuc remaneat aliq̄d
in purgatozio purgandū. Tuti⁹ em̄ est refer
uare purgatozio penitētem puniendū qꝫ ipm
exponere periculo cadēdi in mortale pctm ꝑ
pter pnie trāsgressionē iniūcte. hec Richar.

Qualiter cōfessio debet esse secreta respe
ctu circunstantium:respectu confessoris:⁊ re
spectu peccatozis. Caplm II

Secundū mysteriū declarandū de cō
fessione dicitur occultatio. Debet cō
fessio esse occulta atcz secreta tripli
ci occultatione.

Prima est quantum ad circunstantes.

Secūda quātū ad confessozes.

Tertia quātū ad confitētes.

Prima occultatio est quātū ad circūstan
tes vt ꝺfessio fiat in secreto:nō in publico nec
cozā alijs. Ratio aūt est ꝑm Boñ.di.xvij.q̄r
ti parte.iij.ar.j.q.iij. Prima qz in confessiōe
manifestantur peccata sacerdoti nō vt mani
festentur:sed vt deleantur ⁊ occultenť:qz cha
ritatis cōfessio operit multitudinē pctoꝝ

Scōa rō qz manifestanť sacerdoti vt deo
ad testimoniū ꝺscie interne. Et ideo vt hō to
tā ꝺsciam revelet hōi tanꝝ deo nō debet ali⁹
admitti:sed sacerdos qui teneat locum xpi.

Tertia ratio:qz publicare peccatū coram
alijs esset onerosum.⁊ ignominiosuz. vnde si
oporteret publice ꝺfiteri nemo auderet cōfi
teri peccata sua. Quarta ratio qz si ꝺfessio
fieret coram alijs infinita mala oirentur et
rixe:⁊ discordie:ac ifamie.hec Boñ.Sed ista
occultatio intelligēda est respectu persone nō
respectu loci. Nam ego nescio laudare illos
qui audiunt confessiones mulierum in locis
secretis.in cellulis:in cameris.in angulis la
tebrosis.in quibus etiam quandoqz ⁊ sepe q̄
boni ⁊ iusti credunturtad enormissima sacri
legia ⁊ vituperabiles dissolutiones labuntur

i

UVA. BHSC. IyR_227

Scõo debet cõfessio esse occulta quãtũ ad cõfessores, qvt ait Sreg. t habek in. uij. sen/tentiax. di. xxj. p nullo tcandalo estpfessio re uelãda. Et magister ibi dicit, Caueat sacer/dos ne pctã penitẽtiũ aliis pdat. alioqn de/ponak. Et de pe. di. vj. c. sacerdos. dicit de cõ fessore reuelante pctã q deponak. t oib9 die bus vite sue ignominiolus pegrinãdo pgat. Jn. c. hõ ois. ex de pe. t re. scribit sic. Qui pec catũ in pniali iudicio sibi detectũ pstmpserit reuelare. nõ solũ a sacerdotali officio deponẽ dũ decernim9. verũetiam ad agẽdã pniam i artũ monasteriũ detrudendũ. Jõ oes theolo gi in quarto. di, xxj. Quemũt. dicẽtes. q inul lo casu licet sacerdoti reuelare cõfessionẽ siue cõfitẽs peniteat siue nõ siue cõfiteak pctm in ope ppetratũ siue ppetrandũ siue sit peccatũ fide siue in mozib9. Dec rõ est. qz si licitum el set reuelare cõfessionẽ. primo pfessio vilis red deretur in pplo. Scõo pplus a re sibi necessa ria retraherek. Tertio via fraudib9 apiretur qz in multũ credak hõi in sua pfessiõe multi mali se in pfessione iustos ostenderẽt. vt a sa cerdote postea laudarenk. vt sic possent pmo ueri t honorari. Quarto reuelans mẽtiretur qz eadẽ psona sm naturã vere affirmare po test aliqd in psona alteri9 loquẽs. qõ vere ne gat loquẽs in psona ppria. Vñ angelus lo/quẽs moysi in psona dei vere dixit. Ego sum dñs de9 tu9 qui eduxt te de terra egypti. Exo di. xx. qõ vere negasset in psona ppria loqns Ergo a simili hõ repñtans dei psonã in foro pfessionis. vere aliqd põt affirmare qõ extra fozũ pfessionis qñ loquit vt i psonã ppriã ge rẽs vere negat. verum ergo dicit negando se audisse vel scire que ad notitiã ei9 nõ deuene/runt. nisi inquãtũ eis repñtabat psonaz dei. Ergo extra fozũ pfessionis dicẽdo se illa au/diuisse vel scire mẽtitur. Sz ptra hoc instatur multipliciter t arguit. Primo qz Berñ. in li bro de pcepto t dispẽsatõe. c. iiij. ait. Jmquũ pculdubio fozet si statuta p sola charitate cõ tra charitatẽ tenerẽtur. Cũ g celatio pfessio nis ifituta sit p sola charitate. si aliqñ eẽt vti le aie cõfitẽtis. vt eius pfessio reuelaretur. g imquũ eẽt si celarek. Rñdet ad hoc Rich. q etsi aliqñ eẽt vtile confitẽti vt succonfessio re uelaretur. tamẽ nunq potest eẽ vtile cõmuni vtilitati cuius bonũ principalius respicit cha ritas q psone singularis bonũ. iuxta dictuz vij. q. j. c. Scias. Plurimoz vtilitas vnius vti litati pferẽdã ẽ. Secundo arguitur. qz vnusquisq tenek obedire pape, Ergo si papa peiperet alicui q reuelaret pfessionẽ ille debe ret ei obedire. Rñdet Rich. q sacerdos nõ tm tenek celare pfessionẽ precepto ecclesie. ex iure nature t diuino. Papa aũt etsi sit supza omne ius positiuũ: nõ tamẽ est supza ius na turale vel diuinũ. Jdeo in tali casu pape non ẽ obediẽdum. Tertio arguitur q esset possi bile vt sacerdos haberet aliquod pctm morta le de quo nõ posset cõfiteri quin reuelaret illi cui pfiteretur cõfessionẽ sibi factam. Ergo in tali casu licet reuelare cõfessionẽ. Respõdet Rich. q nõ. t q tali casu durant e: sacerdos nõ debet illud peccatũ confiteri: si sufficit sibi de illo conteri cum voluntate, t propposito cõ fitẽdi quando hoc facere poterit sine reuela tione illius psone que sibi cõfessa est: sine quo cunqz preiudicio figilli pfessionis. fortiozi enim vinculo obligatur cõfessor ad celandum q pe nitẽs ad confitẽduz. Quarto arguitur po nendo casum q aliquis in confessione audi/at hereticum nolentẽ desistere ab hereli: tvo lẽtem cozrumpere alios: tunc videtur q ma gis sacerdos tenetur seruare fidez tpo q ipi heretico. ergo magis debet confessionem illi us detegere q permittat eum gregẽ dñi cor/rumpere. Rñdet Boñ. t Scotus q ppterea sacerdos nullo modo dz illius confessionẽ re uelare. põt tamẽ sine reuelatione cõfessionis superiori dicere. Vigila super gregẽ: quia lu pus querit inuadere. t tunc confitenti t deo seruatur fides. Ex hoc Scotus improbat ver siculi illi. Est heresis crimen quod nec cõfes sio celat. Quinto arguitur ponẽdo casum videlicet. Si duo eunres cuz suo sacerdote oz dinassent ipm occidere in nemore q quod es sent transitũ facturi, t parũ ante nemoris in troitum vnus penitẽtia ductus sacerdoti hoc in confessione reuelarer: tunc licitum videreK tali se subtrahere ab ingressu nemoris: qz ali ter cozpali morti se exponeret t daret alij op portunitatẽ crimẽ cõmittẽdi. Sed subtrahẽ do se crimẽ sibi confessum suo socio reuelaret, ergo in tali casu licet reuelare confessionem. Respõdet Rich. q in tali casu sacerdos pos/set renuere intrare nemus cum illis. scz pre/tendẽdo aliquã causam necessariam. Si ta mẽ poneretur casus q oporteret sacerdotem aut mortẽ subire aut reuelare confessionẽ: te/netur mortem subire ne confessionẽ reueleL

Sexto argu.tur ponẽdo casum alium: s. q aliqs pzioz de ordine monachoz cõfitetur abbati t q diu est i pziozatu habet occasionẽ trahẽtem ad peccatuz a quo nõ vult desistere

UVA. BHSC. IyR_227

Si prelatus ergo habet curā anime sue debz illum inde amouere: sed admonēdo innotescit ipsum peccasse, ergo videf q̄ ꝓfessio possit alt quo modo reuelari. Respōdet Bon, q̄ abbas debet psuadere tunc priori voluntariam cō fessionē t q̄ ipse petat absolui ab onere offi cij. Qđ si nō vult facere debet eum sustinere nisi fit talis religio in qua subditi trāsmutari t trāsferri possunt sine nota infamie. Se ptimo arguif ꝺa multotiēs posset esse q̄ pe nitēs licētiaret p sua vtilitate cōfessorē vt cō fessionē reuelet. ergo in tali casu nō eēt pctm Rndet Ric. t Bon. q̄ sacerdos de licētia cō fitētis pōt licite pctm sibi cōfessum alij reuela re qui sibi necessarius est vel vtilis ad pficien dum que requiruntur ad illud for. ꝺa q̄dm hoc pendet adhuc gerit personam vicarij dei Sed de licentia cōfitētis hoc reuelare alij p sone nō licet nisi ille q̄ cōfessus est hoc iterum diceret cōfessori extra cōfessionē. Sed q̄tum cunq; penitēs hanc licentiā det confessori, con fessor tñ valde debet vitare scādalū, s. ne fra ctio sigilli reputef, t ꝺa si dicat se licētiatū a penitēte q̄ de peccatis eius possit loqui: t pe nitēs negat: cōfessori incūbit ꝓbare q̄ prędi ctam licētiam a penitēte habuerit, qđ si pro bare nō posset tanq̄ reuelatorē cōfessionis pu niref. Ūñ vero cōfessor aliq̄d nouit extra con fessionē t postea illud audiuit in ꝓfessiōe po test illud reuelare alteri: ita tamē q̄ mod⁹ sci endi per confessionē semp maneat in occulto Quia tamen posset ex hoc scandalū generari maxime apd penitētē t apud alios: de bono t equo magis debet celare confessor. q̄ vnus alius. Et ideo ꝓpter vitandū scādalū penitē tis debet ei ꝓstari in cōfessione quō non de bet illud celare: nō ꝺa per illam ꝓstationez acq̄rat ius reuelādi: sed ꝺa primo auferf no ta scādali. Debet etiam confessor peccata illa reuelare ꝓpter necessitatē nō ꝓpter suā volū tatem. Et sic patet quāta est vis sigilli confes sionis. Addit etiam Ric. q̄ sub sigillo confes sionis cadit etiam ꝑsona cū qua penitēs con fitef se peccasse. Ratio est, ꝺa cum penitētia sit sacramētū: sacerdos tenef celare omne il lud quod necessarius est ad integritatem sa cramēti. Sed penitēs non posset sufficienter exprimere aliquādo peccatū suum nisi notifi cando personam cum qua peccauit. scz cū co gnouit filiam suā: t nunq̄ habuit nisi vnam t similia. Jnsuper tenef sacerdos celare om ne illud sibi dictum in cōfessione quo cōfitēs posset ꝓdi; vel mala suspitio de illo generari in cordibus aliox. Sed quandoq; detegendo ꝑsonā cū qua penitēs peccauit ꝓderef confi tens. ꝺa si detegeretur filiam cōcubuisse cum patre suo ꝓderef pater q̄ cōfessus ē cōcubuis se cū ea. Adhuc licitum nō est facere aliquid qđ sit occasio retrahendi hoies a re sibi ad sa lutem necessaria. Sed reuelatio ꝑsone cū qua penitēs confitetur se peccasse esset occasio re trahēdi homines a re necessaria, scz a confes sione, ꝺa non tantū ꝺs retrahitur a re aliqua ꝓpter timorē lesionis ꝓprie fame: sed etiam persone sibi cōiūcte vinculo amicitie. Quar ta ratio subsequit ꝺa dicens extra sorum cō fessionis se audisse crimē de persona sibi in cō fessione accusata quod nullo modo audiuit ex tra confessionem mētiretur. vt patet ex dict. Peccata ergo ipsius penitentis in relatione ad ipsum cadūt sub sigillo cōfessionis de ne cessitate t absolute: t primo t directe t expli cite t ex omnibus causis persona autem cum qua confitēs cōfitetur se peccasse cadit sub si gillo cōfessionis de necessitate t absolute non primo sed ex cōsequēti t indirecte t implicite nec ex omnib⁹ causis: sed ex aliquibus. Pec cata enī ipsius penitentis nō referēdo ea ad personā determinatā: sicut cum aliqs dicit. Ego audiui tale quid qđ tamē nō audiuit ni si in cōfessione: cadunt sub sigillo cōfessionis de necessitate, nō tñ absolute. sed sub cōditiōe sed si ex platione talium verborum p se vel p ac cidēs directe vel indirecte aliqua verecundia vel confusio vel suspitio mala: vel aliq̄ aliud nocumentū illi qui confusus est posset pueni re, Ea vero que penitens interserit in ꝓfessio ne que nō sunt peccata nec circunstantie pcti nec que deducūt in manifestationē ꝓfitentis: vtpote si interserat in cōfessiōe. Jn tali terra sunt blada t hmōi. nō cadūt sub sigillo cōfes sionis nisi de cōgruitate. Si in dicēdo illa nō dat intelligere confessori q̄ talia velit celare Ūñ ꝓfessor dicēs se talia audiuisse mēdax nō est ꝺa p comparationē ad ea non repsentauit personā dei: sed hominis. Similiter t si aliqs alius a ꝓfessore audiret aliquid ab aliquo dū cōfitef debet illud tenere secretū ex lege natū re q̄ dicit. Qđ tibi nō vis fieri: nō facias alijs

Tertio cōfessio debet eē occulta q̄tum ad cōfitētē vt nō reuelet ea q̄ sibi p sua salute in confessione vel dicta vel imposita sunt: ex q̄ rum reuelatione scandalū oriref. De pna au tē impsita dicit Ric. q̄ aut penitēs manife stando pniam sibi iniūctā a cōfessore faceret ꝓiudicium absq; vtilitate; aut ꝓprie fame

UVA. BHSC. IyR_227

aut cōfessori qui forte talem iniūxit pniam p qua si sciret incurreret alicuius vel aliquozuz maliuolētiā vtpote qz iniūxit mulieri vt absti neret a familiaritate alicui⁹ viri piculosa. Aut penitens manifestando suā penitentiā: nec fa me ꝓprie nec cōfessori nec alicui ꝑiudiciū ge neraret. Jn ꝑmo casu penitēs tenet pniaz su am celare. t in secūdo fiuiliter. Si em illud qō confessor sibi iniungit seu cōsulit bona fide p salute aie sue t secreto alij reuelaret in cōfes sozis ꝑiudicium crimen ꝑditionis incurreret t figilli secreti fractionem. Jn tertio casu non tenetur tacere nec dicere: sed de hoc irrepzehē sibiliter pōt facere quod illozum duozum sibi melius placuerit.

Qz cōfessio est reiterāda quādo qs male cō fessus fuisset ꝓpter suā negligentiam aut qñ fraudulēter diuisit ꝓfessionē: vel qñ ꝓfessus ē cū deliberatiōe peccādi. Capl'm III

Tertiū mysteriū cōtemplandum de cō fessione dicitur iteratio. Est em quan doqz necessarium reiterare confessio nem peccatozum alias factā: t dicere illa ea dem peccata in numero que quis fuisset cōfes sus maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter negligentē electionem.

Scōo ꝓpter cōfessionis diuisionē.

Tertio ꝓpter malitie cōtinuationē.

Primo est necessariū reiterare cōfessiones ꝓpter negligētē electionē. Qñ qs ē negligēs querere sacerdotē pitū t absoluēdi aucrez ha bētē: t cōfessus fuisset alicui q eū aut nescirit aut nō potest absoluere. Talis ꝓfecto ꝙ pri mū sibi cōstat de impitia t facultate sacerdo tis cui ꝓfessus ē: t de negligētia ꝓpria q ma gis sufficientes qrere noluit tenet eadē pctā i numero cōfiteri sacerdoti discreto t eum ab soluere valenti ꝓpterea ōz de pe.di.vj.c.cui aūt. Qui vult cōfiteri pctā sua vt iueniat gra tiam querat sacerdotē sciētē ligare t soluere ne cum negligēs circa se extiterit negligatur ab illo qui eū misericoziter monet t petit ne ambo in foueā cadāt. Scōo iterāda est con fessio ratione diuisionis. Qñ em quis fuisset cōfessus aut p malitiā aut p verecūdiā ptem pctōz vni sacerdoti t ptē alteri cū a nullo fit absolutus: nec talis cōfessio fuerit fructuosa debet si vere vult cōfiteri eadem pctā in nu mero vni tm sacerdoti se accusando narrare. Nam vt scribitur de pe.di.v.c.cōsideret. Ca⁹ tus fit penitens ne verecūdia ductus diuidat apud se confessionē: vt diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare. Quedam em vni celat que alij manifestanda reseruat. qō est se laudare t ad hypocrisim tendere t semp ve nia carere ad quā frustra putat totā peruen re. hec ibi. Sed dubitaf vtrum confitens ali cui sacerdoti omnia pctā sua de qbus est me moz si diu post acceptā remissionē recordet aliculus peccati mortalis de quo nō fuerit cō fessus quod ante suā cōfessionē cōmiserat: te neatur tētione necessitatis illud peccatum cō fiteri illi eidē sacerdoti. Rñdet Ric. dist. xvij. quarti. d. Adhibi distinguēdū videtur ꝙ aut tē poze confessionis penitēs adhibuit debitam diligentiam pu t de lege communi humana pmittit fragilitas. vt memoziā haberet oīm peccatoz suoz mortaliū. Aut fuit negligēs t ignozās ignozātia affectata vel crassa. Si scōo modo credo ꝙ recta rō exigit vt illō idē pctm confiteaf eidē sacerdoti: si illum cōmo de potest inuenire, t nō fit illi sacerdoti post ea interdicta absoluēdi potestas. aut ꝑdictum pctm t omnia alia peccata mortalia ꝓzori sa cerdoti cōfessa put pōt recolere cōfiteaf alij sacerdoti. Si ꝑmo modo nō credo ꝙ ꝓzoriss cerdoti teneaf tentione necessitatis illud pec catū ꝓfiteri tenetur tm illud pctm cōfiteri abs qz alioz cōfessione alij sacerdoti. Quāuis em de isto fuerit absolut⁹ ꝙtū ad iudiciū eccle tri umphātis t militātis. qa sacerdos absoluere pōt de cōfessis t ō ꝑdicto modo oblitis. tamē qa absolutio de oblitis debet itelligi sub hac cōditione vt. f. quādo reducta fuerint ad me moziā dicanf illi sacerdoti in cōfessione q ab illis pōt absoluere tenef illud cōfiteri p⁹ eius remotam oblitionem. Tertio necessarium est iterare cōfessionē ꝓpter malitie continuatio nem. qnando scz confessus est peccata sua se mel aut pluries tantum vt faceret quod eccle sia mādat. Cōtinuādo tamē ꝓpositum male volūtatis, qm nō erat dispositus ab aliq pctō se corrigere t emēdare. Talis etem ad veram pniam reuersus si debite vult cōfiteri oīa ea dē peccata que ꝓius fuerat ꝓfessus debet rei terare. Sunt tm aliq scrupulose di. q si quis in peccato mortali existens confiteatur sa cerdoti accusans malam voluntatem suam: t confitēs oīa alia peccata quoz recordatur ex quo paratus est t ꝓmptus adhuc peccare, fic cōfitēdo peccat mortaliter: quia ꝙtum in se est facit irreuerentiā sacramēto: t fine sa cramēto contemptu esse nō videtur. Sed cō tra istos est. ca. ꝙ quidam extra de pe. t re. vbi dicitur. Quod quidam ad cōfessionem de criminibus veniūt t ꝙnis cōfiteri velint

UVA. BHSC. IyR_227

se tñ asserũt abstiere no posse. ꝓsultationi tue taliter rñdem⁹ ꝙ eox ꝓfessionẽ recipe debes ⁊ eis de criminib⁹ ꝓsiliũ exhibere. qz ꝫ nõ sit vera illa pnia tadmittẽda ẽ tñ eox cõfessio ⁊ crebris ⁊ salubrib⁹ monitis est pnia indicenda, hec ibi. Dicit tñ Rieh. ꝙ tales absoluendi nõ sunt. Uñ si absolutionem nõ recipiant: nõ cõtemnit sacm nec a ꝓfessore nec a ꝓfesso. Si autẽ cõfitẽs in pctõ mortali attrit⁹ ẽ de pctõ suo: itaꝙ ꝓbabiliꝫ possit ꝓsumere se eẽ dispositũ: nõ peccat absolutionẽ recipiendo i mo frequẽter virtute clauiũ p susceptionẽ absolutionis formaꝫ sua attritio, hec Richar.

Dent igitur operã oẽs peccatores vt bene cõfiteant: qm̃ cõfitentib⁹ largit deus in hoc seculo gratiam ⁊ in futuro gl̃iam: in qua ipe vivit ⁊ regnat per eterna secula. Amen.

Dñica Reminiscere i mane: de fetidissimo ac pniciosissimo vitio luxurie quo quasi maxima para virozũ ac mulierum demergit in ihfernum. Sermo. XXX

Ecce est voluntas dei

ꝯ sanctificatio vestraꝫ abstineatis vos a fornicatione. Doctoris gẽtilis verba sunt ista. j. Thessal. iiij. ⁊ i epla pretacta dñice. Cogitãti mihi ꝙ multa milia miliũ hoim precipitantur in infernũ ob fetidissimũ luxurie vitiũ: statim venit in mentẽ aureũ illõ dictũ ⁊ notabile Aug. doctoris magni in lib. de agone xpiano. Inter oia xpianox certamina duriora sunt prelia castitatis vbi quoti diana pugna ⁊ rara victoria, hec ille. Maximũ aũt in eo pctõ periculũ est. qm̃ cũ grauissime ledat aiam nõ sentitur: q̃nimo vsqz adeo ꝙplures facti sunt ceci vt ipi turpissimi ⁊ abominabiles dicere nõ erubescãt aut nullũ aut satis leue peccatũ esse: illudqz deo aut nihil. aut satis modicũ displicere: ficqz cũ tali falsissima dãnatacqz opinione corrupti sunt ⁊ abominabiles facti i studijs suis. Quapropt adversus eos quãtũ poterim⁹ modeste ⁊ fine auditozũ offensione de ipa luxuria in generali verba faciemus, de qua loquit aplus in themate prealleꝫato monẽs oẽs vt illã euitent. De ipa ergo tria mysteria erũt ꝓtemplanda

Primũ dicit offensio.
Secundũ conditio.
Tertium punitio.

Confutatio errox illox qui dicunt luxuriã non esse peccatũ: quibus ꝓtrariũ per auctoritates rationes ⁊ exempla tam sanctorum ꝙ etiam philosophozũ ostendetur. Caplm I

Primũ mysteriũ ꝓtemplandũ delu
p turia dicitur offensio. In quo declarandũ est ꝙ graue peccatũ ꝙue pniciosum sit ipa luxuria qua de⁹ offendit ⁊ aia maculat. Ostendem⁹ aũt hoc triplicit videlicet

Primo auctoritate.
Secũdo ratione.
Tertio exemplis.

Primo ostendem⁹ luxuriã esse peccatũ graue aut mortale auctoritate. Inqt em̃ Seneca in pemio declamationũ. Nihil tam mortiferus ingenijs ꝙ luxuria. Et idẽ in tragedijs. Luxuria est pestis blanda. Et idem ad Lucillum Uanas fuge voluptates breues ⁊ penitẽdas Et idez lib. ij. declamationũ. Adolescẽs luxuriosus peccat: senex luxurio sus insanit. ⁊ Tullius ꝑmo de officijs. Luxuria cũ oi etati turpis sit: senibus tñ fetidissima est. Et idẽ ꝑmo de officijs. Si ꝓsiderare volum⁹ que sit in natura excellẽtia ⁊ dignitas: intelligem⁹ ꝙ sit turpe defluere luxuria: ⁊ delicate atqz mollit viuere: ꝙqz honestũ parce cõtinẽter seuere ⁊ sobrie, ⁊ Valer⁹ maxim⁹ lib. ix. Blandũ malum luxuria. Et Thob. iiij. Attẽde fili mi ab oi fornicatione. Et vt dr. xxxij. q. vij. c. nõ solũ Ois imũda pollutio fornicatio dr: Quis ꝺ ꝙ diuersa turpitudinis voluptate ꝓstituaꝫ ⁊ ad Heb. xiij. Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit de⁹. ⁊. j. Cor. vj. Nescitis q: iniqui regnũ dei nõ possidebũt. Nolite errare: neqz fornicarij: neqz idolis seruientes, neqz adulteri: neqz molles: neqz masculoꝝ concubitores regnuꝫ dei possidebũt. Et in eodẽ. c. Fugite fornicationẽ. Omne em̃ pctm̃ quodcũqz fecerit hõ extra corp⁹ est. ꝺ aũt fornicaf: in corp⁹ suũ peccat. An nescitis qm̃ mẽbra vestra tẽplus sũt spũssanti: ⁊ Ephe. v. Ois fornicator aut imũdus aut auar⁹ ⁊c. nõ hz hereditatẽ in regno xpi ⁊ dei. ⁊ Bal. v. Manifesta aũt sunt opa carnis: que sunt fornicatio imũdicia, impudicitia luxuria ⁊c. que predico vobis sicut predixi. qm̃ ꝺ talia agunt: regnũ dei nõ cõsequentur. Et Petrus ꝑma epla. c. i. Obsecro vos tanꝙ aduenas ⁊ pegrinos abstinere vos a carnalib⁹ desideriis que militãt aduersus animã. Et Apo. xxi. Timidis ⁊ incredulis et exectatis ⁊ homicidis ⁊ fornicatorib⁹ ⁊c. erit pars illox in stagno ardẽti igne ⁊ sulphure Et Aug. in libro de cõflictu vitiox. Oꝙ parua concubitus hora pro qua pditur eterna vita. Et Isidorus in prealleꝫato. c. non solum. xxxij. q. vij. Inter cetera septem vitia vitium fornicationis maximum scelus est: quia per

UVA. BHSC. IyR_227

carnis immundiciā dei tēplum violatur. Ex cuius verbis colligit̄ ꝙ luxuria vnū est de septē vitijs capitalibus. Qd̄ etiā pz.xxij.q.j.c. p̄dicādū. ⁊.xxv.di.c.vnū orariū.§.alias. Unde Claudianus ait. Luxuries predulce malū que dedita semp. Corporis arbitrijs hebetat caligine sensus. Et Hiero. ad Susannā. O q̄ acerbus est luxurie fructꝰ: amarior felle ⁊ crudelior gladio ⁊ Greg.xxxij.li.moral'. Diaboli ꝓprie corpus sunt qui suggestionum turpium blandimētis decepti ei per luxurie fluxuz succumbūt. ⁊ Hiero. ad Damasuz papam de filio prodigo. Luxuria inimica deo, inimica virtutibus: perdit oēm substantiā patris: ⁊ a patris voluntate delirans futuram paupertatem cogitare nō finit. Et idem ad matrez ⁊ filiā in gallijs cōmorantes. Qui luxuriatur viuens etiā mortuus est. Ferreas mentes libido domat. Quid ad tot dicta ⁊ moralium philosophoꝝ. ⁊ sctōꝝ dei carnales poterūt rn̄dere. Quō āplius suā luxuriā poterūt excusare. Sz vt fortius ꝯuincant̄: rōnes supaddāt̄

Scdo ostēdimus luxuriam esse peccatum mortale. rōne. Nā multi qn̄qz dicere solēt luxuriā nō esse peccatū: qꝛ actus eius est naturalis. ⁊ ad illū natura inclinat. Pro quibꝰ triplicē rōnem assignabimꝰ. quare luxuria peccatum est.

Prima d̄r contemptus.

Secūda excessus.

Tertia damni.

Prima ratio dicit̄ ꝯtemptꝰ. Ubi em̄ est cōtemptus ⁊ transgressio mandorū dei ibi est peccatū. vt dicemꝰ die sequenti. sed in luxuria est cōtemptus dei ⁊ transgressio mandatorū eius. ergo ibi est peccatuz. Mandauit nanqz deus homini dicēs. Exo.xx. Nō mechaberis Et vt d̄r ab Aug.xxxij.q.iiij.c. Meretrices. Profecto noīe mechie omnis illicitus cōcubitus atqz illoꝝ mēbrorū nō legitimꝰ vsus prohibitus debet intelligi. Secūda ratio dicit̄ excessus. Nam s̄m Tho.ij.ij.q.cliij. ideo luxuria peccatū est: qꝛ moduz rationis excedit circa venerea: in quibꝰ ordo rationis est: vt causa ꝓcreande ꝓlis ⁊ fornicationis euitāde vir habeat vxorem suā. vt dicit̄. j. Corinth. vij. ⁊ mulier habeat virū suum. Omnis ergo actꝰ qui nō est s̄m legē matrimonij circa venerea deficit a ratione. ideo est peccatum.

Tertia rō est quare luxuria est peccatū dāni. Ut em̄ inquit Ric.xxxiij.dist.quarti. Cōcubitus concubinarius seu fornicarius est cōtra legem naturalem. nō a natura generis: s̄ speciei. Naturalis em̄ ratio dictat carnalem cōcubitū nō debere fieri in p̄iudiciū ⁊ damnū boni ꝓlis. Sed cōcubitus concubinarius seu fornicarius est in notabile p̄iudicium ⁊ damnum boni ꝓlis. Sicut em̄ dicit Aug.ix.super Gen̄. Bonū ꝓlis est vt amanter suscipiatur: benigne nutriat̄: religiose edoceat̄. quo bono vt in pluribus caret ꝓles genita per cōcubitū cōcubinariū. Nam primo bono caret sepissime eo ꝙ nō suscipiatur. Quisnā explicet que fornicatores ⁊ adulterantes sacrilegi ⁊ īcestuosi ne detegat̄ eorū malicia ꝓli genite aut generāde inferāt mala. Audiamꝰ Hieronymū ad Eustochiū sic dicentē. Pudet dicere quot quotidie virgines ruant: quantas de suo gremio perdat mater ecclesia, super quot sidera superbus inimicus ponat thronum suū: quot petras excauet vt habitet coluber in foraminibus earū. Uideas plerasqz viduas anteq̄ nuptas ⁊ infelicem cōscientiā mentita tantum veste ꝓtegere quas nisi tumor vteri ⁊ infantiū ꝓdiderit vagitus erecta ceruice ⁊ ludentibus pedibus incedūt. Alie vero sterilitatē prebent. ⁊ nōdum nati hominis homicidiū faciunt. Nōnulle cum senserint cōcepisse de scelere abortiuo venena meditant̄: ⁊ frequēter etiam ip̄e cū mortue fuerint trium criminū ree ad inferos perducunt̄. xp̄i adultere. sui homicide. ⁊ nōduz nati filij paricide. Iste sunt que solent dicere omia mūda mūdis. Sufficit mihi cōsciētia mea. Cor mūdū desiderat deus. Cur me abstineam a cibis quos deus creauit ad vtendum. Et si quando limpide ⁊ festiue videri volunt ⁊ se vino ingurgitauerint ebrietati sacrilegiū copulātes, aiūt. Absit vt me a christi sanguine abstineā. Et si quaz viderint tristem atqz pallentem: miseram ⁊ manicheā vocant cōsequenter. Tali em̄ proposito ieiuniū heresis est. He sunt que per publicuz nuptialiter incedūt. ⁊ furtiuis oculorū nutibus adolescentiū gregem post se trahūt. que semper audiūt per ꝓphetam. facies meretricis facta est tibi. hec ille. Si honestas pateretur vt omnia possent dici. multa q̄ diebus meis euenerūt scandala aperirem. sed melius est silentio preterire? Quid referam quidue dicam de monasterijs. Quid de puellis in domo parētū. Quid de viduis vanis atqz lasciuis? quid de alijs que sanctū nomē ꝓfitent̄. ⁊ quotidie cum patribꝰ spiritualibus colloquuntur. Taceo que scio. Certe si ponerentur aures in latrinis. in fluminibus. in hortis. in foueis. et cauernis terre. audirent̄ voces ibi clamātiuz

UVA. BHSC. IyR_227

paruuloꝝ interemptoꝝ ⁊ occisoꝝ a crudelissimis matribus. O libidinose mulieres. o lasciue ⁊ incōtinentes belue. o impie matres domate carnem: refrenate libidinē. si nō vultis vt vterus intumescat. De sodomitis aūt quo sermone impietatē loquemur. O inimici humani generis. o abominabiles peccatores. o pessimi homines vbi sunt filij. vestri perierūt certe perierūt. Et cur perierunt. ve ac iterꝝ ve vobis: quia perierūt ꝓpter iniquitatē vestrā Similr ꝓles si nascatur aliūde q̄ de legitio thoro vt in pluribus negligenter nutrit. ⁊ ad ꝟtutes raro disciplinat. Et si quādo ꝯtrariū apparet illud est satis rarū. Et scribitur. ff. de leg. l. nam ad eā. Non solum ius scriptuz. sed etiam naturale adaptat potius ad ea que vt in pluribus q̄ ad ea que per raro eueniunt. Sūt ⁊ alia mala que incurrit ꝓles genita ex adulterio que causa breuitatis omitto. Nam vt scribit. lvj. di. c. vndecunq; dr. Undecunq; homines nascant si parentū vitia nō sectant honesti ⁊ salui erūt ⁊ ea. di. c. nunq̄. ait Chryso. Nunq̄ de vitijs erubescamus parentum. Ad idem est. c. nasci. ea. di. Tertio ostendim⁹ luxuriaz esse pctm̄ exemplo. Ob nullā nanq; causam sancti corpa sua duris flagellationibus castigarūt nisi vt luxuriā superarēt. Elegit siq̄dem Susanna falso criminari ⁊ accusari potius q̄ in peccato cōsentire. Dan. xiij. Et Joseph passus est criminari ab vxore Phutifar pricipis eunuchoꝝ Pharaonis q̄ peccare cum illa. Gen. xxix. Et Benedictus vt carnis tentationē suparet: inter pūgentes spinas ꝓiecit se nudum vt refert Grego. ij. dial. li. Et Hierony. i vita Pauli primi heremite recitat qualiter feruente persecutione Decij ⁊ Ualeriani: quidā iuuenis etate florens in amenissimos hortos est adductus tibiq; in lectulo iter cadentia lilia ⁊ rubentes rosas ligatis manibus est collocatus. Quo cum recedentibus cunctis meretrix speciosa venisset cepit delicatis stringere colla amplexibus. ⁊ quod dictu quoq; scelus est manibus contractare virilia vt corpore in libidinem excitato secum meretrix impudica superiaceret. Incipiebat voluptas iuuenem molestare. Tandem celitus inspiratus precisam mordens linguā in osculantis se faciem expuit ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superauit.

Qualiter luxuria infatuat hominem et obdurat cor eius ⁊ inducit scandala ac mala plurima.

Capitulum II

Secundum mysteriuz contēplandum de luxuria dr conditio. Est em̄ illius pctī pessimi triplex conditio mala per quam eius grauitas declarat.

Prima dr infatuatio.

Scda obduratio.

Tertia scandalizatio.

Prima mala conditio detestabilis luxurie dr infatuatio. Ex ipa etem̄ infatuatur anima vt nec deum timeat nec homines vereatur. Unde Hieronymus cōtra Jouinianuz inq̄t. Amor forme rationis obliuio est ⁊ insanie ꝓximus. Et Ouidius in epistolis. Quid deceat non videt vllus amans. Propterea apud antiquos impudicus amor cecus depingebatur. Et a Grego. xxxj. moral. Prima luxurie filia ponitur cecitas mētis. Et de hoc exemplum habemus Salomonis. de quo ait Gregorius. xxxij. q. iiij. c. Salomon. Salomō q̄ppe immoderato vsu atq; assiduitate mulierū ad hoc vsq; perductus est vt tēplū idolis fabricaret. ⁊ qui prius deo templum construxerat assiduitate libidinis ⁊ perfidie subtractus idolis construere templa nō timuit. Et de eo Hieronymus ad Eustochiū inquit. Rex em̄ erat Salomon. aliū nō timebat qui disputauit a cedris libani vsq; ad hysopum que exit per parietē a dn̄o tn̄ recessit: qr amator mulierum fuit. Nam vt habetur. iij. Regum. xj. c. Auerterunt mulieres cor eius. Cūq; iam essz senex deprauatum est ꝑ mulieres cor eius vt sequeret deos alienos: nec erat cor eius ꝑfectum cum domino deo suo: sicut dauid patris eius sed colebat Salomon Astharthem deaz sidoniorum: ⁊ Chamos deum morbitarum. ⁊ Moloch idoluz ammonitarum. Edificauitq; Salomon phanum Chamos deo ⁊ idolo Moab in monte qui est contra hierusalem: ⁊ Maloch idolo seruorum Amon ⁊c. ibi. Sed hic occurrit dubium quomodo Salomon dicatur senex quando deprauatus fuerat per mulieres: quia dicit Rabbi Salomō q̄ erat tantum duodecim annorum quando regnare cepit. Et in textu biblie in fine capli preallegati dicit q̄ regnauit quadraginta annis. Ipse autē deprauatus fuit ꝑ mulieres ante mortem suam ꝑ sex annos vel circiter: q̄a edificauit post deprauationem templa idoloruz in quorum edificatiōe fluxerunt plures anni. Et sic quando fuit deprauatū cor er⁹ non videt habuisse vltra. xlvj. annos vel circiter. Ex tali vero etate nullus dicitur ꝓprie senex. Ad hoc respōder magister in historijs dicens. q̄

UVA. BHSC. IyR_227

Salomon regnauit octuaginta annis. & allegat Josephū hoc dicētē. Scriptura tñ regni sui tacet ānos q̄dragīta. sicut ꝺr de Saule. j. Reg. xiij. q̄ duobus annis regnauit sup̄ isrl̄ scz bene & innocēter. & tacenk decē & octo anni in quibus male se habuit. Sed & dicto magistri hystoriarum parū est curandum qui cōtradicit sibi ꝑ & etiam scripture. dicit em̄ q̄ Salomon vndecim annoꝝ genuit Roboam. Et q̄ Roboam mortuo patre fuit. xlj. anni. Et. iij. Reg. xiij. c. dicit q̄. xlj. anni erat Roboam cū regnare cepisset. Et sic reuertit primum dictū. scz q̄ Salomon vixit tñ. lij. annis. Si autem diceret q̄ Roboam regnauit viuēte patre quadraginta annis: ita q̄ principiuz regni sui computak ab illo tēpore quo pat̄ suus incepit deprauari: sequitur q̄ mortuo patre fuit. lxxxj. anni. quod ē contra dictū magistri & etiam scripturam que. xij. c. iij. Regū dicit q̄ Hieroboā audita morte Salomonis reuersus est de egypto. & venit cū alijs in fichē vbi cōgregatus fuit populus ad cōstituendū Roboam regem. Ex quo videk q̄ nō regnauit viuēte patre. Insup dicit de Roboam q̄ derelicto cōsilio senum adhesit cōsilio iuuenum q̄nutriti erant cū eo. Ex quo ptz q̄ tunc Roboam erat adhuc iuuenis. qō no pōt dici de homine habente. lxxxj. annos. Ideo dicit Nicolaus de lira. q̄ Salomon postq̄ q̄dragintaannis regnauerat mortuus est. & successit ei in regnū filius eius Roboam habens. xlj. annos sicut dicit scriptura. Sed qñ Salomō incepit regnare scriptura nō exprimit: sed tātū exprimit annos regni sui. Habuit er go viginti vel plures annos in principio regni sui Et sic qñ mortuus fuit septuaginta annos habuit ad minus. Et sic ꝓuenien ter pōt dici q̄ post q̄nquagīta annos etatis sue deprauat⁹ fuit ꝑ mulieres. Et iam tūc poterat dici senex qz & leuite cōpleto anno q̄nquagesimo etatis sue suire cessabāt in tabernaculo tanq̄ senex vt habet Leuit. ix. c. sed rabbi Salomon arguit cōtra. q. iij. c. iij. Reg. Salomon dixit in principio regni sui. Ego sum puer parunlus ignorās exitum & introitū meum. Ergo tunc erat duodecim annoꝝ. Rādet Nico. q̄ verbū illud Salomonis intelligēdū est respectu tanti regiminis sibi impositi. Vñ Exo. xxxiij. ꝺr. Josue filius Nun puer nō recedebat de tabernaculo. Et tñ tūc erat q̄dragintaduoꝝ annoꝝ Preterea. ij. c. iij. Reg. dixit Dauid Salomoni. Vir sapiēs es. Vir aūt nō ꝺr. ꝓprie nisi habēs annos triginta vel circiter. Et si adhuc dicatur q̄ Hiero. in epistola ad vitalē ꝓbyterꝝ videat dicere q̄ Salomon vndecim annorū genuit Roboam. & q̄ duodecimo anno etatis sue accepit regnū. Dicēdū q̄ Hiero. nō loquitur ibi asserriue. vt ꝓz i fine eiusdē epl̄e. Hec de Salomone sufficiāt. Quid dicem⁹ ō alijs luxuriosis & carnalibus nōne ipsi insaniunt nūc chorizando: nūc cātādo: nūc cōponēdo vestes: nūc caput eleuando ad fanestras mulierū: nūc vanaꝝ ociosa loquendo. & hmōi. Que oia quid aliō ꝺixerim q̄ fatuitates & insanias falsas. Inuentus fiḡdem est aliqs nocturno tpe ꝑ lōgū spaciū sub quadā fenestra stetisse. ibiq̄ ꝓspexisse gattā q̄dam quē suam credebat amasiā loquebaf illi. & illa nō respōdebat. Suspirabat languebat: gemebat. & ardebaf. Tandē petrulam q̄dam ꝓiecit superius: qua perterritum aial mie mie clamās aufugit. O pditio tpis. o deprauatio sēsus: o ce citas fatue mēt̄. Quid dicā ō illis mulierib⁹ stultis quas poete siue gētiles extollūt. eo q̄ amore victe seipas interfecerūt. O fatua & li bidinosa Medea: cur tibiꝑ morē intulisti. Clamāt poete tui ꝓpter amorē Jasonis qui te rapuit: qui te eduxit a patria q̄ te decepit & dereliquit. O dānabilis amor qui ad tantaz dementiā te perduxit. vt vno momento corꝑpus simul & animā interimeres. Et tu o Cleopatra egypti regina quāta scelera perpetrasti ꝑ amore Marci Antonij tui. Scribit nāq̄ Plutarchus in vita eiusdem Marci Antonij q̄ sepius in alexandria Marcus Antonius noctu famulorꝝ vestibus indutus per vrbem ibat: domos popularīū obsidebat: illudebatq̄ homnes: & reportabat quādoq̄ verbera. sed & Cleopatra sequebaf deferēs ancillevestimēta. Et duz bellū nauale committeretur inter Marcum Antonium & Octovianū. Cleopatra affuit ibi in aurea puppi & purpureo velo. Et post multas fatuitates deuicto Antonio & a seipo peremptō gladio: ex meroze Cleopatra prolapsa est in febrim: & tandez depulsis omnibus ꝓeter duas sibi amicissimas mulieres ianuas claudi fecit: acceptoq̄ aspide nudum sibi brachium dedit: cui⁹ morsu atq̄ veneno mortua est. O q̄ libenter hec fatua exempla a fatuis amatoribus audiuntur. sed vere si cogitarent q̄ vana & transitoria: immo et periculosa atq̄ nociua sint anime ista: deum diligerēt super omnia sicut sapienter sanctissima illa Agnes dicebat quādo a filio ꝓfecti qui eam diligebat tēporalia pollicebant. Discede a me pabulum mortis: fomes peccati:

UVA. BHSC. IyR_227

nutrimentū facinoris: quia tā ab alio amato re preuenta sum qui longe nobilior est: ge nere ⁊ dignitate: cuius mater virgo est: cui⁹ pater feminā nescit: cui angeli seruiunt cuius pulchritudinē sol ⁊ luna mirantur: cui⁹ opes nūq̄ deficiūt. O si ꝑfiderarēt ista mulierculę leues non ita de facili crederēt ruffianis: nec ita cito tangerent in corde ad aspectū cuiuscunq̄ specioſissimi aut formoſissimi inuenis.

Secūda ꝓditio immūde luxurie ꝺr obdu ratio. Ex nullo siquidez ꝑctō ita obdurantur corda mꝛtoꝝ sicut ex maledicta luxuria. Pro pter illam fiunt incātationes veneficia ⁊ dia bolice artes. Vñ. xxxij. q. iij. c. in eo. ꝺr. Per vitia luxurie maxime demones coluñt. Pro pter illaz legunt libri in quibus blaſphemat ⁊ in vanū assumit sanctiſſimum dei nomen. Hoc aūt tempe in domibus nobiliū ⁊ dñoꝝ magnoꝝ ad instructionē ribaldā vt sic dicam ⁊ meretricalē nobiliū filiarum habent soneti Petrarche, ꝓpter luxuriā multi nō cōfitent, Alij ꝯo ficte confitent. ⁊ celebrāt aut cōcant cum pctō mortali. Et vt omittaz reliqua ꝓpt luxuriā multi heretici fiūt nō credētes ifernū negātes paradiſum ⁊ hmōi. Quūmmo ꝑ ma iorī parte oēs hereſes aut oꝛtū habēt ab ipſa luxuria aut terminant ad illaz sicut factū est diebus nostris in illis qui dicebant del Bari letto: ⁊ in illis anima ſimplici ⁊ in fraticellis de opinione quoꝝ peſſimi mores ⁊ nephāda opera honeſtius tacent q̄ referantur. In cle mentina etiā ad nostram de hereticis dicitur de begardis ⁊ beginis mulieribus que fuerūt in alemania. ⁊ poſt multas hereſes de qbus ibidē fit mentio. dicebāt carnalē actum nō eē peccatū. O vere deflendū malū quo vexatur humanū genus. Pauciſſimi etem sunt q̄ ani moſe velint luxurie vitiū expugnare. Tertia conditio execrande luxurie ꝺr scandalizatio. Sequunt quippe ex ipa scandala plurima et piculoſiſſima. Amon ꝓpter violentiaz Tha mar sororis sue ab Abſalone fratre in ꝺuiuio occiſus est. ſicut ꝑatet. ij. Regū. xiij. Sichem ⁊ Emor cū omni populo suo ꝓpter violētiaz Dine filie iacob a filijs iacob occiſi sunt ⁊ in captiuitatē ducti. Gene. xxxiiij. Semiramis regina poſt mortē viri in libidine exardeſcēs a ꝓprio filio cognita ꝓpter horroꝝ facinoris ab ipo tandem occiſa est. ꝓout recitat Paul⁹ Oroſius. Troia magna vt ſcribit Phrygi⁹ vates ꝓpter raptū Helene poſt belluz decen nale: in quo ex vtraq̄ parte tam troianorum q̄ grecorum multa milia hominū: gladio cor ruerūt: incendio perijt interfectis Priamo ⁊ Hecuba regina aliiſq̄ innumerabilib⁹ mu lieribꝰ atq̄ viris. Nos inſup videm⁹ q̄tidie odia rixas scādala diſſentiones ⁊ homicidia que non niſi ꝓpter luxuriā eueniunt.

Qualr de⁹ acriter puniuit luxuriā ꝑ aquas diluuij ⁊ ꝑ incendiuz ignis ⁊ punit quottidie ꝑ ꝑtalia flagella. Capm. III.

Ertium myſterium ꝓtemplandum de luxuria ꝺr punitio. Punit nanq̄ de⁹ ops acerrime luxuriaz in hominibus: ſicut patet in triplici punitione.

Prima generalis.
Secunda ſpecialis.
Tertia peſtilentialis.

Prima opinio gñalis fuit tpe diluuij: quā do excepto Noe et vxore sua. Sem Cham et Japhet cuz vxoribus ſuis qui ſaluati sunt in arca: cōſumpta est omnis caro que mouebat ſuper terrā: non tm̄ hoim: ſed etiam exceptis illis animalibus ⁊ volucrib⁹ que introierunt in arcā: omniū volucrum animantiū beſtiaꝝ omniūq̄ reptiliū que reptāt ſuper terrā: vni uerſi homines ⁊ cūcta in quibus ſpiraculum vite est in terra mortua sunt vt ꝺr Gene. vij. O terribile iudicium. o aſpera vindicta ⁊ cru delis que ſeuit in tam innumerabilē multitu dinem hoim ⁊ aīalium ac volucrū celi. Et di cit Nico. de lira. q̄ interfecta sunt animalia terre ⁊ aues celi: nō aūt piſces: ad deteſtandū pctā hominū q̄ facta fuerūt in terra ⁊ in aere non aūt in aquis. Que vero fuerint illa pec cata facile ex ſcripturis colligi ꝑt. Dicit nāq̄ Beñ. vj. Videntes filij dei filias hominuz q̄ eſſent pulchre acceperūt ſibi vxores ex oībus quas elegerāt ⁊c. que ponunt ibi. Que expo nendo Nico. de lira. d. q̄ quozūdā opinio fu it. vt ꝑ filios dei intelligerent demones incu bi qui dicunt filij dei ꝓpter naturā ſpūalem. iſti in ſpecie humana cōmiſcuerunt ſe cū mu lieribus. ⁊ inde nati sunt gigātes. Et ꝓpter indignatus de⁹ inundauit diluuiuz. Sed hec expoſitio non est rōnabilis: quia diluuiū non fuit in penam demonū: ſed hominū. Alij ꝯo dixerūt ſicut Rabbi Salomon q̄ filij dei acs cipiunt ꝑ filijs iudicū aut potentū: q̄ quādo videbāt filias ſubditoꝝ pulchre ornari: ⁊ qñ dabantur ad nuptias accedebāt ad ipas eas cognoſcēdo carnaliter anteq̄ mariti illas co gnoſcerent. Sed hic intellectus deficit: qz vt ꝺr in ſcriptura. Omnis caro corruperat viaz ſuaz ſup terrā. Propterea dicit Nico. de lira q̄ filij dei intelliguntur illi qui fuerūt orti de

UVA. BHSC. IyR_227

Seth ⁊ ab eo descenderūt: qui a patre suo fuerunt instructi in cultu diuino. Per filias hoiz intelligunt mulieres descendētes de Cayn: que erāt lubrice lasciue ⁊ dissolute. Et de illis ꝓceperat Seth de volūtate dei filius suis vt non ⁊traherēt cum eis. Et ipsi ꝓcedēte tempore fecerūt ẜ. Et postꝫ adeo hoies facti sunt dissoluti ꝙ ad pctā fornicationis ⁊ adulterij ac cōtra naturaz. vt dicit Nico. de lira ⁊ sanctus Methodius martyr. Aggrauabantur autē hec peccata: qz nō fiebāt ex passione tm: sed ex certa malitia ⁊ cū cōtinuatione ⁊ pseuerantia sine hoim verecūdia ⁊ absq; dei timore. Prooptea ōr ꝙ mlta malitia hominū erat sup terrā. ⁊ ꝙ cūcta cogitatio cordis intēta erat ad malū omni tempe. ⁊ ꝙ illi potētes erāt a seculo viri famosi. i. male fame qui gloriabantur in malitia sua. O inuincibilis manus omnipotentis dei: o potentissimū brachiū: o insuperabilis dextera. Post fabricatam arcam ⁊ prenunciatū diluuiū ꝑ centum annos cum illi pseuerarent in iniquitate sua submersi sunt in aqs. Vidisses tūc repēte mutari celū: obscurari aerē: sonare vētos: tonare fulgura: ⁊ nubes celi ⁊ cataractas aperiri. et aquas abundantissime fluere sup terram. Vidisses attonitos cunctos trementes atq; pallentes. Vidisses manducantes masticādo ruminare ⁊ non posse cibū ꝓicere aut deglutire. Vidisses chorizantes ⁊ luxuriātes omnes pauore ꝑterritos. Audisses ⁊ post cōmunem eiulatum ⁊ clamores virorū: mulierū ⁊ senum iuuenum: ⁊ paruulorū mortē expectantiū clamantiū ⁊ dicentiū. Ven heuve nobis. Ad qd deuenimus vt peam⁹ in aquis? O quid erat inspicere inde ad modicū illos ab aquis sublatos ⁊ ibi extinctos. In breui oēs pariter deleti sunt: ⁊ ꝓpter luxurias grauiter sic puniti

Secūda punitio fuit specialis: qñ indignatus deus Sodomā incēdio destruxit. Vt ẽm ōr Gen. xix. Pluit dñs super Sodomā ⁊ Gomoram sulphur ⁊ ignem de celo. ⁊ subuertit ciuitates ⁊ omnē circa regionem ⁊ vniuersos habitatores vrbium et cuncta virentia terre. Scōm vero magistrum historiarū spāliter etiam punitum fuit luxurie vitiū in sodomis in nocte natiuitatis xpi in qua omnes subita morte perierūt. Vnde Piero. sup illud Esa. it. Habitātibus in regione vmbre mortis luxoria est eis. ait. Luxilla oēs isto vitio laborātes extinxit: ne nā quā sumpserat tāta immūditia fedaret. Tertia ꝺditio ōr pestilētia lis. Vt ei colligit ex glo. in. c. flagitia. xxxij. q. vij. Et in auten. Vt nō luxurient contra naturā pctm luxurie ⁊ ꝑcipue sodomie tēpestates ⁊ pestilentias inducit. Et reuera ob nullā aliā causam credo tempibus istis tam crebro ita liā peste fore vexatā nisi ꝓpter luxuriā ⁊ maxime sodomitā. O horrendū factū⁹. o fetidissimum malū. o execrandū flagitiū quo pueri facti sunt meretricule: ⁊ vbi rōne etatis tenere inueniri debet puritas ⁊ innocētia: iam repreḥēdenda ⁊ obiurgāda se offert turpitudo ignominiosissime sodomie. Vt ergo deum habeamus benuolū nobisq; semp ꝓpitiū ⁊ mundicie ⁊ puritari vacemus: abhorreamusq; et euitemus damnatissima pctā luxurie. Sicq; merito obtinebimus in hac vita dei grām et in futuro sempiternā gloriam: in qua regnat xps dei filius cum patre ⁊ spiritusancto p̄ cūcta semper secula. Amen.

Dnica reminiscere post prandiū de execrādo pctō adulterij quo maculata est magna pars ⁊ multitudo ẜiugatoz. Sermo. XXXI

Ec enim est voluntas

ħ dei sanctificatio vestra vt abstineatis vos a fornicatione. Iterū vbi. s. Cō querebaf dolens dicē. c. xxiij. ⁊ dicebat. Cōtritū est coz meū in medio mei: ⁊ ptremuerūt oia ossa mea. Factus sum quasi vir ebrius et quasi homo madid⁹ a vino a facie dñi ⁊ a facie ẜboz sanctoz eius: qz adulteriis repleta est terra. Dō ꝓfecto verificari pōt tpe isto q̄ matrimonia quasi ꝓ maiori parte ab adulteriis siue viris siue mulieribus polluta sunt et fedata. Quapropter in hoc ꝑmone ẜ adulteros aliqua declarabimus: vt intelligant ipsi miserabilem statum ⁊ damnabilē ẜditionem in quibus sese reperiunt. De adulterio igitur tractaturi tria principalia mysteria per ordinem proponimus declaranda et annotanda videlicet.

Primum dicitur diffinitio.
Secundum abominatio.
Tertium punitio.

Quid sit adulterū ⁊ quō sumit multiplr ⁊ qualr multi credūt se in statu eē mīmonij q̄ sunt pot⁹ adulteri ꝙ ẜiugati. Capl'z. I.

Primum mysteriū de adulterio notandum ōr diffinitio. In quo qd est adulterium declaremus Et dominus Hostien. in summa sua li. v. ti. de adulteriis. ait. Adulteriū est alieni thori violatio vel ꝓpij deturpatio. Que verba sumi possunt ex his que dicuntur. xxxvj. q̄stione ꝑma. c. lex. in. ẜ.

UVA. BHSC. IyR_227

cū ergo. Pro quor verbor plenior intelligē
tia notandū ꝙ adulterū potest sumi triplici
ter. Et hoc triplici ratione.

Primo improprie.
Secūdo proprie.
Tertio propriſſime.

Primo sumit adulterū impropprie intervi
rum ⁊ vxorem.

Primo ratione ꝓtrariationis.
Secūdo ratione inordinationis.
Tertio ratione modificatōis.

Primo dicit adulterū inter virū ⁊ vxorez
rōne ꝓtrariatōis. qñ sunt inter eos impedi
mēta ꝟia ꝑpter q̄ mſrimoniū stare nō potest
Et primū ipedimētū est votū solēne, post qō
si qs ꝟheret esset excōicat⁹. qñ faceret illō sci
enter ⁊ mſrimoniū nullus esset. vt i de. eos. de
ꝓsan. ⁊ affi. Sec⁹ aūt de mſrimonio ꝟcto post
votū ꝓtinētie simplex. Nam vt dicit Rich. in
iiij. di. xxxviij. Qui ꝟbit post votū simplex cō
tinētie peccat mortaliꝛ ꝓtrahēdo ⁊ etiā ꝓsum
mando. tū mſrimoniū tenet. Quō autē solēni
zetur votū, ⁊ qō sit votū simplex aut solenne
specialiꝰ dicā in 9mone devotis. Secunduꝫ
impedimētū est ordo sacer. de quo nota ꝑm
Ric. vbi. s. ꝙ ordines miores nō impediunt
mſrimoniū ꝓtrahendū nec dirimūt cōtractū.
nec ipediūt vsum ipius mſrimonij nisi ꝟhen
tes essent religiosi ꝓfessi tacite vel expresse. ⁊
licꝫ ꝓtrahēs cū vnica ⁊ virgine clericꝰ in mi
noribus retineat ꝓuilegiū clericale si vestes ⁊
coronā deferat clericales. ex. de cleri. ꝓiu. li.
vj. c. f. Nō tū retinet bñficiū eccliasticū nec po
test recipe. Ordines autē maiores. s. subdia
conat⁹ diaconat⁹ ⁊ ꝓsbyterat⁹ siue sacerdotiū
ipediūt mſrimoniū ꝓtrahendū ⁊ dirimūt ꝓtra
ctū qz mſrimoniū nullū est. sicut ps. xxxij. dist.
c. si qs eoz. ⁊. c. erubescāt. Nō est. qz sic ordia
tus in sacris tenet seruare ꝓtinentiā: eo ꝙ or
do sacer. loquēdo de ordine maioꝛ hz implī
citū votū solēne ex ꝓstitutōe eccīe. Un Pe
trus de palude in. iiij. di. xxxvij. dicit q̄ etiā si
qs ante ānos discretōis ordiaret in sacris. ꝙ
talis obligat ad ꝓtinentiā ex statuto eccīe se
lz nō voto suo. Job. vero an. in nouella dicit
ꝙ greco cui licitū est vti ꝓtracto illicitum est
in sacris cōstituto cōtrahere. Un ista est dria
inter ꝓstitutos in sacris eccīe occidētalis et
eccīe orientalis. Nā ꝑmis nō licet vti ꝓtra
cto añ suscepti ordinē. secūdis vero licet. Et
q̄ ꝟbit in sacris est excōicat⁹ in de. eos. ex. de
ꝓsan. ⁊ affi. Sciendū tū ꝙ quis ordo sacer.
ꝑcedēs ꝓtractū mſrimoniū dirimat: illud. si tū
ordo sequit cōtractū mſrimoniū non dirimit
vt in extrauagāte Jo. xxij. Et si sciēte vxore
⁊ assentiēte ordinat⁹ est in sacris tenet ad cō
tinentiā vtercꝫ: ita ꝙ etiā post mortē viri nō
potest ꝟhere. Intelligit enī tacite cū viro con
fessa ꝓtinentiā. Si aūt ordinat⁹ est vxore in
uita vel sciēte factū: sed ius ignorāte ipso tū
sciente ius: debet cogi p iudicē ad ingressum
religionis si nōdū est ꝓsummatū. mſrimoniū
vt sic illa possit cuꝫ alio cōtrahere. Et si ad hoc
cogi nō pōt. vel ꝓsummatū est mſrimoniū dꝫ
exutus bñficio clericali restitui vxori etiam si
esset epūs: immo ⁊ papa. Et intelligit si vxor
eū petit. Ipse tū exigere nō pōt debitū: ꝛ red
dere tenet. Hec Tho. ⁊ Petrus de palude i
iiij. vbi. s. Tertiū impedimētū est machina
tio mortis qñ aliqs machinat in mortē viri
alicuiꝰ vt possit cū vxore eius contrahere: aut
aliqua machinaret in mortē vxoris alicuius
vt virū eius acciperet si moꝛs fuerit subsecuta.
vt si sic machinātes ꝟherint mſrimoniū nullū
est. Et tales sunt separādi: qz sunt in adulte
rio siue fornicatōne. vt not. xxxj. q. j. c. Si qs
viuēte marito. Et lz Rīb. teneat hoc eē verus
cū inter eos p̄cessit adulteriū dū ꝑmū cōsta
bat cōiugiū. Tū Jnno. ⁊ Host. tenent ꝙ sola
machinatio cū effectu dirimit tam ꝓtractuꝫ
q̄ ꝓtrahendū. Nō autē est ne adulteri ꝓpē
adulteraꝫ amoꝛe essent ꝓni ad inficiēdos
maritos earū vt eas haberēt vxores ⁊ econ
uerso. Tamē si adulter inficit virū adultere
nō hac intētione vt habeat ipam vxorez: sed
ex alia causa ⁊ occasione: ⁊ postea ꝓtrahit cū
ea mſrimoniū tenet. vt extra de cōuer. infi. in
c. laudabile. Et ex de eo qui du. in mſri. quam
pol. per adul. c. sup hoc. in glo. Uxor etiā pro
curans maritū inficī p infidelē cū quo adul
terata est qui post hoc p eius studiū ad fidez
conuertit: nō potest cum illo cōtrahere. Et si
postea cōtrahat dirimendū est matrimoniū.
quia vt dicit Rich. xxx v. di. q̄rti. tale damnū
tali lucro ecclesia recompēsare nō vult. extra
de cōuer. infi. c. laudabile. Sed quomodo di
cemus de dauid qui cōmisit adulterium cum
Bersabee. ⁊ postea machinatus est mortem
viro eius ⁊ duxit eā in vxorem. vt habet. ij.
Reg. xj. Ad qō rñdeo ꝑm illud qō scribitur
xxxj. q. j. c. si qua vidua. §. sed obijcit. ꝙ iu ve
teri testamēto multa ꝓmittebant ꝑpter ſfir
mitatē: q̄ in euāgelij ꝓfectione eliminata sūt

Quartū impedimētū est adulteriū. Et enī
dicit Ric. si adulter dat fidē adultere viuēte
marito de cōtrahendo cū ipa sciēs ipam ha

UVA. BHSC. IyR_227

bere maritū tpe quo cōtrahit cū ea vel dat si bi fidē de ꝯtrahendo post eiꝰ mortē: nō poterit eā ducere ī vxorē. Et si post mortē mariti eā de fcō duxerit sepandi sunt. sicut notatur xxxj.q.j.c.relatū. Et ex̄ de eo qui du. in matri. quā pol. per adul. c. si quis vxorē. Huius ratio est ne adulter vel adultera proni essent ad interficiēdū maritū adultere vt postea possēt matrimonialr̄ copulari. Si aūt adulter ignorat illā habere virū potest cū ipsa contrahere post mortē mariti. Sic est de muliere cōtrahente cum viro quem ignorabat vxorē habere. ex̄ de eo q̄ dux. in matri. quā pol. per adul. c. veniens. Tamē si vir dat mulieri fidē de cōtrahendo viuente illius marito quam nec ante nec post cognouit viuēte suo marito si post illius mortem duxerit illā in vxorē nō sunt separandi. ex̄ de eo qui dux. in ma. quā pol. per adul. c. si q̄s. Quintū impedimētū est aliꝺ matrimoniū. quādo scz q̄s haberet vxorem ⁊ sumeret aliā. Et nota diligēter ꝙ illa aut scit istum habere vxorē: aut nō. si bene contrahit cū ipso ⁊ scit illū habere vxorē nō potest stare matrimoniū: etiā si mortua prima vxore ꝺ nouo contrahat. Et idem iudiciū est si nesciuit qn̄ contraxit si postea ipsa prima vxore illius adhuc viuente sciuit: ⁊ ꝑmisit se cognosci ab eo cū quo de facto contraxerat. Si vero ab initio quādo cōtraxit nescinit illū habere vxorem ⁊ semꝑ stetit in ista nesciētia vsqꝫ ad mortem vxoris illius: sed post mortē eius scit: est in ptāte illius ignorātis matrimoniū ratificare. vl̄ diuortiū petere. Ita tamē ꝙ si postq̄ sciuit se ꝑmisit cognosci: non poterit diuortiū petere extra de eo qui dux. in ma. quā pol. per adul. c. j. ⁊ c. veniens. ⁊ de cōiugio seruorū. c. ꝓposuisti. ⁊ xxxiiij. q. ij. c. si virgo. Al̄s poterit petere si vult. Et quod dictum est de viro ducente secundā vxorē: idē intelligit̄ de muliere ducēte secūdū maritū. Si autē inde mortua prima vxore vir non cognoscat illam adulterā secūdā carnaliter que secū ignoranter contraxerat: sed ipse ducat tertiā: ꝟm Hostien̄. debet remanere cū tertia. q̄uis etiā postea cognoscat secūdā. quia prima viuente cōsensus habitus cū secūda nullus fuit. ⁊ sic nō impediuit consensum tertie. Quinetiam si pꝰ mortem prime cognouit carnaliter secundaꝫ que fuit ignorās istū habere vxorem ⁊ nunc etiā ignorās est. ⁊ ipse vir contrahat cum tertia: adhuc remanebit cū tertia. Dicitur autem mulier ꝟm Hostiensem inscia quando habet iustā causam ignorandi: vt quia vir de remotis veniens: asserebat se non habere vxorez: extra de spon. c. cū ad publicū. Iō autē inscia non cōmittit adulteriū: quia nō committitur sine dolo: vt ptz. xxxiiij. q. ij. c. cuꝫ in lectum.

Sextū impedimentū est affinitas. que ꝟm Ray. est ꝓximitas personarū ex carnali copula ꝓueniens omni carens parētela. Contrahit̄ aūt non solū ꝑ copulā cōiugalem. sed etiā per copulā fornicariā. vt notat̄. xxxv. q. iij. c. nec eam. Et extra de eo qui cogno. consanguineā vxoris sue. c. discrerionē. Hec affinitas operat̄ ꝙ oēs cōsanguinei vxoris petri sunt sibi affines in eodē gradu in quo sūt cōsanguinei vxoris. Sil̄r oēs consanguinei petri sunt affines vxoris sue in eodez gradu in quo sunt sibi cōsanguinei. Et quod dicit̄ de vxore idem intelligas de q̄cūqꝫ muliere carnaliter cognita. Sed consanguinei petri non sunt affines cōsanguinei vxoris sue: nec īter eos prohibetur matrimonium. extra de consang. ⁊ affi. super eo. Unde germani possunt cōtrahere cū duabus mulieribus germanis. Et pater ⁊ filius possunt cōtrahere cum mr̄e et filia. Et relicta viri qui fuit germanꝰ vxoris mee vxore mea mortua pōt eē vxor mea. Qui ergo contrahit scienter in aliquo gradu affinitatis vel ad quartū gradū est excōicatꝰ vt habet̄ extra de consang. ⁊ affi. in cle. eos.

Septimū impedimentū est cognatio siue naturalis que ꝺr consanguinitas siue spūalis que dicit̄ compaternitas. ⁊ legalis que ꝺr adoptio vel arrogatio. Quelibet horū impedit ⁊ dirimit mr̄imonium. Qualit̄ autem id fiat: quia longū esset hic ponere. ⁊ q̄ sint alia mr̄imonium impediētia. derelinquo ꝑticularit̄ explicāda audiētibus cōfessiones. q̄ si periti sunt vt decet: non debent talia ignorare.

Scꝺo sumit̄ adulteriū improp̄e rōne inordinationis. qn̄ scz int̄ virū ⁊ vxorē inordiatꝰ est amor ⁊ adulterinꝰ. de quo sic loquit̄ Hiero. xxvij. q. iiij. c. origo. di. Origo quidē amoris erat honesta: sed magnitudo deformis. vnde ⁊ Sextus pythagoricꝰ in sentētijs ait. Adulter est in suā vxorē amator ardentior. In aliena q̄ppe vxore oīs amator turpis est in sua nimiꝰ. Sapiēs debet iudicio amare cōiugē nō affectu. s. libidinis non regnet in eo voluptatis impetꝰ: nec p̄ceps ferat̄ ad coitū Nihil est fedius q̄ vxorē amare quasi adulteram. Hec ille. Potest aūt amor viri ad vxorem. ⁊ ecōtra turpis ⁊ adulterinꝰ vocari: aut ratione intētionis: aut rōne modi. Ratione intentionis fit turpis cum quis cognoscen-

UVA. BHSC. IyR_227

do vxorē suam mente ⁊ cogitatione exit terminos matrimonij aliam cogitando ⁊ appetēdo vel ita ꝙ vellet facere etiā si nō esset sua vxor. Vñ Boē. in. iiij. di. xxxj. dicit. ꝙ si qs cognoscit vxorē ꝓpter delectationē finales: aut mouet in delectationē tāto impetu vt cognoscat vxorē tāq̄ meretricē. hoc est si ita cognoscit ac si nō esset vxor: qz tūc ponit delectatio nem finē vltimū. secus autē si vult in ea delectari qz vxor: ita ꝙ nullo mō eā cognosceret si vxor nō esset: qz tūc nō est oīmoda inordinatio est petīm venialer: qz excusat ꝙ bonū matrimonij vt nō sit mortale. Concordat Ric. in. iiij. dis. xxxj. Rōne etiā modi amor ōr turpis qñ ꝓiuges modū ⁊ regulā honestat excedunt vel ꝓtermittūt. Quō pñt hec turpia absq̄ verēcūdia narrari. Quot inter plerosq̄ fiūt illiciti tactus: quot bestiales: quot solatia inhonesta: quot nefandissima scelera. Bonū est certe edificare domū ad habitādū: sed incōueniens videt vt in fundamēto ponat tectū ⁊ ecōuerso. O ꝓiuges adulteri. quot crimina: quot scelera ꝓpetrat. Nō expedit illa clare loqui. Jō Ambro. in. li. de patriarchis, ⁊ notat. xxxij. q. iiij. c. nemo. ait. Grauius est crimen vbi celebrati cōiugij iura temerant ⁊ vxoris pudor soluit. hec ibi. Tales autē adulterini amoris sunt signa cū vir plus ꝙ debet ad vanitates aperit manū: cū eam vanis oculis aspicit inhonesti: q̄q̄ verbis alloquit: cū ꝓpter eā parēres despicit. ⁊ eā ociosam in domo esse nō curat. Tertio sumit adulteriū impropriē inf virū ⁊ vxorem rōne modificationis: qñ cōiuges ⁊ cōtrahendo ⁊ cōsūmando mrīmonium modū ⁊ regulā honestatis excedunt aut ꝓtermittūt. Pro qbus dixit angelus Tobie: qñ timebat Sarrā accipere in vxorē eo ꝙ tradita fuerat successiue septē virīs ⁊ demoniū occiderat illos. vt ōr Thobie. vj. Audi me ⁊ ostendā tibi q̄ sunt qb⁹ pōt ꝓualere demoniuz. In eos: q̄ ꝓiugia ita suscipiūt: vt deū a se ⁊ a sua mēte excludāt: ⁊ sue libidini ita vacent sicut equus ⁊ mul⁹ qb⁹ nō est intellect⁹: hz potestatē demoniū. Tu aūt cū acceperis vxorē īgredi⁹ cubiculū p tres dies ꝓtinens esto ab ea: ⁊ nihil aliud nisi ōrōibus va cabis cū ea. ‖ Hinc Petr⁹ de palude in. iiij. ait. ꝙ cōtrahētes. in pctō mortali si ꝯhant per vba de pñti peccāt mortaliter nisi ꝓfiteant. Quia vt Aug⁹. dicit Sacramēta talia fiunt vnicuiq̄ cū quali cōscientia accedit ad ea. Et vt idē dicit. In omni suscepti⁹e sacramenti post baptismū necesse est vnicuiq̄ cōfessio si credit se peccasse. Jdeo reprehensibiles sunt qui sine vllo tēpore deli: sine vlla deuotione matrimonia ꝓtrahūt Magis autē reprehensibiles qui post cōtractū matrimoniū ea exercent que exercere nō licet Nec expedit talia clare loqui. Qui habet aures audiendi audiat. hinc Ambro. in li. de patriarchis ait. Grauius est crimen tē. vbi. s.

Secundo pōt sumi adulteriū ꝓprie. cuz. s. aliquis vxoratus accedit ad aliquā personaz solutam. vel aliqua cōiugata miscet se cū aliquo libero ⁊ soluto. Sed vt in pluribus plus in hoc deficiunt viri ꝙ vxores. Et tamen qui dam adeo fatui sunt vt existimēt virīs ad peccatum nō imputari si fic adulterent. Contra quos est dictū Jnno. pape. xxxij. q. v. in. c. xpiana. Xpiana religio adulteriū in vtroq̄ sexu pari rōne cōdemnat. Et doc. Viero. ad Oceanum ait. Quod nō licet feminis: eque nō licz virīs: ⁊ eadem seruitus pari rōne censet. Et ambro. xxxij. q. iiij. c. nemo. Nec viro licet qō mulieri nō licet. ⁊ eadem a viro que ab vxore debetur castimonia. Et Augustinus. xxxij. q. vj. c. si dicturi. Si dicturi estis vxoribus vris seruate vos. Quales vultis eas inuenire: tales ⁊ ipse vos inueniant. Quis vuēs est qui nō velit castam ducere vxorem. Etsi acceperus es virginem: quis nō intactam desideret Jntactam queris: intactus esto. puram queris: purus esto. Non enim illa potest si tu nō potes. Sed his ratio addi pōt. quia ſm apostolum. j. Corinth. vij. Mulier sui corporis potestatem non habet: sed vir. similiter aūt ⁊ vir sui corporis potestatem nō habet: sed mulier. Sed arguunt multi de pluribus veteris testamenti qui habuerūt cōcubinas. vt Abraam ⁊ Jacob. Abraam enim habuit filium de ancilla. vt dicit Gen. xvj. ⁊ Gal. iiij. ⁊ Jacob habuit duas vxores ⁊ duas cōcubinas: ⁊ tamen nō fuit illis imputatū ad peccatū. Rnder Boē. dis. xxxij. grti li. ꝙ illud factū est ex dispēsatiōe diuina q ꝓuenies fuit ppē q̄tuor

Primo ꝓpter congruitatem.
Secundo ꝓpter necessitatem.
Tertio ꝓpter vtilitatem.
Quarto ꝓpter honestatem.

Prio ppē ꝯgruitatē. Cōgruū q̄dē fuit. qm̄ tps illud erat figure. ⁊ qz xps gñare debebat liberos ⁊ filios p baptismū i eccl'ia catholica ⁊ in hereticq̄ diuerticulis. Jō in figura debuit pcedere gñatio ex libera ⁊ ancilla. Et rursus qm̄ inf illos q̄ ab hereticis baptizanf q̄dā heresim sequūf: q̄dā ad eccl'iaz reūtūf. Jō vtriusq̄ figura pcessit. Primi i hismaele de q̄ dictū

UVA. BHSC. IyR_227

est. Eijce ancillam ⁊ filiū eius. Secūdi in ancillis Jacob: quarū filij sunt inter liberos cōputati: vt habet ab Aug. i libro de baptismo paruuloꝝ. ⁊ ab eodē sup Johā. ⁊ notat. xxxij. q. iiij. c. recurrat. Secundo fuit cōueniens dispensatio illa ꝓpter necessitatē. Pauci nanq; erāt deū colentes: ⁊ ne cultus diuinꝰ periret necesse fuit vt filios multiplicarent. ⁊ ꝯtigit ꝙ vxores sterilles habebāt. Ideo necesse erat ipsos plures habere: vel vxores: vel ꝯcubinas. Tertio fuit illa dispensatio conueniens ꝓpter vtilitatē. qꝛ filij erudiebantur a parentibus ⁊ vt plurimū mores patrum seruabant. Et ideo q̄to plures tanto dei cultus celebrior. Quarto fuit ꝯueniens ꝓpter honestatem. qꝛ nō affectu libidinoso: sed casto. nō affectu adulteri: sed mariti cōcubinas cognoscebant. Unde Ambro. in li. de patriarchis. de Abraā ait. Nō ardore aliquo vage succensus libidinis: nō petulantis forme captus decore ancille cōtuberniū post habuit thorum: sed studio querende posteritatis ⁊ ꝓpagande sobolis. Ad idē est. c. obijciunt. xxxij. q. iiij. Nō sunt itaq; antiqui patres in hoc imitādi. qm̄ alia fuit illius temporis q̄ nostri cōditio Reperiunt tamen ⁊ nūc pleriq; adulteri peccatū excusare volentes ꝓpter vxoꝝ sterilitatem ⁊ appetitū habendi filios. Contra quos Aug. xxxij. q. iiij. c. Sic ait. Sic nō sunt faciēda adulteria etiā voluntate filios generandi quēadmodū nec furta facienda etiā voluntate pascēdi paupes sanctos. Et idē. xxxij. q. v. c. si quis. Si quis vxorē habeat sterilem: siue corpore deformē: siue membris debilem: vel cecam: vel claudam: vel surdā: vel si q̄d aliud: siue morbis: siue laboribus: doloribusq; ꝯfectam: ⁊ quicquid excepta fornicationis causa cogitari pōt vehementer horribile ꝓ fide societateq; sustineat. hec ille. Malū ergo est et rep̄hensibile si vxorem quis relinquat ob eiꝰ sterilitatē vel infirmitatē vel deformitatē: et alteri adhereat. Sed pessimuz est ⁊ iniquū si pulchrā vxorē. si fecūdā: si bene natam: si moribus decoram: si virū amantem: ipse cōtemnat ꝓ quacūq; alia persona. Audi queso o vir infatuate quid ad te sapiēs loq̄t Prouer. v. Letare inquit cū muliere adolescētie tue. j. cū vxore. Et Eccli. vij. Noli discedere a muliere sensata ⁊ bona quā sortitus es in timore dn̄i. Gratia em̄ verecundie eius super aurū. Uidi ego plures venerabiles: honestas: pudicas: formosas: mansuetas: benignasq; vxores ab ingratis maritis derelictas: ipsosq; amatores factos turpissimarum meretricum. O ꝓditores viri. o dementes ⁊ stulti. nōne vxores vestre corona sunt capitis vestri? Nullum vtiq; ornamētū tēporale pōt esse in domo: qd̄ vxori bone cōpatet. Nō vasa argentea: nō aurea nō eburnei lecti: non late porticus: non regis aule: nō alia queq; decora. Nam oīa ista sunt quasi stelle ⁊ luna in domo sua. Sed virtuosa ꝯiūx est quasi sol. Unde Eccī. xxvj. d̄r. Sicut sol oriens mundo: sic mulieris bone species in ornamentū domus sue. Ipsa est que data est in adiutoriū viro: nō ꝯcubina. Considera nanq; mulieris bone in cunctis diligentez solertiam. Hec em̄ blada ⁊ frumenta ordinat ⁊ gubernat: tuet oleū: salsas carnes in domo esse ꝓcurat: pannos laneos ne a tineis corrodantur ventilat. Lineos quoq; ꝓ necessitate procurat ⁊ lauat: dissipata ⁊ quasi cōsumpta resarcit: peruigiles oculos: mentēq; prudentem ad omnem substantiam domus habet. Columna viri ⁊ filioꝝ est. Si maritus lāguet cum infirmo infirmat cibū pre dolore nō sumit. somni oblita quiescere nescit. Erudit filios ⁊ omnē familiā in timore dei: ⁊ bonis moribus instruit. Sed quid cōcubina facit. Uerba certe loquit blanda sed venenosa. fingit se plus amare q̄ amet. nūc mesta facie: nunc leta. Aliquid semp q̄rit. Si in domo eius vxore absente ingredit: q̄cq̄d pōt rape rapit. Si sibi in amicitie ⁊ fidelitatis signum aliquid adulter seruandū tradiderit: aut perdidisse sementiet: aut ꝓcacissima importunitate v̄borum ad se arripiet. Euacuat bursaz: denigrat famā: ⁊ ad peccatū ligat animam amatoris. Hinc est ꝙ sapiēs Prouer b. v. c. ait. Ne intēderis fallacie mulieris. Fauus em̄ stillās labia meretricis. ⁊ nitidius oleo guttur eius. Nouissima autem eius amara quasi absinthium ⁊ lingua eius acuta quasi gladius biceps Pedes eius descendūt in mortem: ⁊ ad inferos gressus eius penetrāt. Per semitam vite nō ambulant: vagi sunt gressus eius ⁊ inuestigabiles. Nunc ergo fili audi me ⁊ ne recedas a verbis oris mei. Lōge fac ab ea viam tuam: ⁊ ne appropinques foribus domꝰ eiꝰ. Hec ille. Docet itaq; sapiēs q̄liter vnusquisq; cognoscere debet mulieris fornicarie fraudē ⁊ dolū. Sed ve mūdo a scandalis: qꝛ viri pleriq; his scelestiora nefandioraq; cōmittunt. Hi sūt qui ꝓpter pueros ⁊ masculos abhorrent vxores. O pessimum. o damnatissimum genus hominū. Quid turpius? quid abhominabiliꝰ? quidue fetidius dici pōt audiri vel co

UVA. BHSC. IyR_227

gitari. Tales siquidē sunt ꝓpter quos venit ira dei i filios diffidētie. Tertio pōt sumi adulteriū ꝓprijssime: cū scz cōiugat⁹ accedit ad ꝓiugatā. qō pctm̄ ē grauissimū ꝑm Tho. iij.ij.q.clxiij. eo ꝙ fit iniuria tam ꝓprie vxori ꝙ etiā viro adultere.

Q abominādū ē adulteriuz eo ꝙ ꝛiatur bono mr̄imonij ⁊ inducit scādala multa ⁊ iplicat adulteros multis laqis. Capl'm. II

Ecundū mysteriū ꝓtēplādū de adulterio ꝛ abominatio. Abomināduz q̄dē fugiendūq; ⁊ detestādū ē adulterū malū maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter ꝛtrariationē.

Scō ꝓpter scandalizationē.

Tertio ꝓpter implicationē.

Primo ꝓpter ꝛiationē. q; ꝛiatur oi bono mr̄imonij. Scoz em̄ Aug. in li. de bono cōiugali ⁊ notat. xxvij.q.ij.c. omne. Tria bona inueniunt in mr̄imonio. s. fides: ples: sacr̄m. Quoz sufficiētia ꝑm Alexandū in sum. li. viij ti. ix. sumi pōt a causa instituēte vel efficiēte. Nam vno modo mr̄imoniuz est a dictamine nature: vt scz vir cohereat cū muliere ad nature ꝛseruationē. ⁊ sic est bonū plis. Alio mō a dictamine rōnis recte. s. vt vir cohereat cuz vroze sua nō cū altena, ⁊ sic est bonum fidei. Tertio a dictamine gre ⁊ signat vnio diuine nature ⁊ humane: ⁊ sic est bonum sacramēti. Adulteriū g̃ ꝛiat bono fidei: qz per illud frā gitur fides, que q̄dē in hoc attendit ꝙ vir cū alia: nec mulier cū alio cōmisceatur. ad quaz fidez se mutuo obligant corde ore ⁊ ope. Cor de cū a viro anulus imponit digito vxoris. Unde Zsid. xxx. q. v. c. femine ait. Jn primis anulus a sponso spōse dat. Fit nimirū ꝓpter mutue dilectōis signū. Vel ꝓpter id magis vt pignore eoz corda iūgant. Unde ē quarto digito anulus inserf: io ꝙ in eo vena q̄dā vt fertur sanguinis ad cor vsq; pueniat. Ꝟ ibi Ore se obligāt: qz ore vel signo capit; vbi est os exprimit corde ꝓfessus. Ope se obligāt cū sibi mutuo consentiunt in copulā carnalez ex quo inter eos constās debet esse fides corde ore ⁊ opis ꝫ quod facit adulteriū. Contrariat etiā adulteriū bono plis. Nam sollicitudo naturalis ē pris vt de ple sua certitudinem habeat. Sed per adulteriū talis certitudo hēri nō pōt. Et multa ex ꝟ mala plē subsequūt vt dictū est in p̄cedēti ꝑmone. Contrariat adhuc tertio adulteriū bono sacr̄i: qz mr̄imonij significat despōsationē xp̄i cum ecclesia: quā nunq̄ dimisit. Sed p adulterium vxor dimittit eo ꝙ apl's Epō. v. ait. Viri diligite vxores vras sicut ⁊ xps ecclīaz. Scō abominandū est adulteriū ꝓpter scandalizationē. Jnducit siquidē ad multa piculosissima scādala adulterātes e quib⁹ vnū referaz. Retulit mihi quidā frater fidedignus ꝙ in ciuitate assisij fuit quedā adultera q̄ vt suum amatorē in virū posset habere ordinauit cuz eo vt maritū interficeret. Et fero quodā cum vir istius domū ingrederet ab vxore sua statiz capit ⁊ stricte amplexās illū rādiu tenuit donec adulter qui latebat ibi exiens cum securi percussit caput ei⁹ ⁊ occidit. Quo facto cīa sepelierūt corpus i domo quadā vetusta. Mane aūt surgens mulier visitauit ecc̄lias asserēs virum suum nocte recessisse a domo ⁊versus sanctū Jacobū de galacia iter arripuisse. mirabant sui hoc audiētes tam mater ꝙ relict; quō nihil retulisset de pegrinatione sua. Ela pris aūt quibusdā diebꝰ mulier hec viricida in domo sua plorando etulare cepit. Heu vir mi dilecte: heu me infelicē ⁊ miserā. Ad quaz peruenientes vicini cām petierūt merozis sui. Que respōdit ꝙ vir suus mortuus erat i via quia sic accepat a quodā pegrino qui de scto Jacobo reuertebatur: sibi tamen incognito. Oō cū pueniss̄et ad aures parentū virī: stati suspicari ceperunt de malicia mulieris. Ad q̄ etiam vehemētius mouebant ꝓpter nimiam adulteri sui familiaritatē cū illa. Recurrētes autem ad officiales indicauerūt factum: qui ordinauerūt vt mulier illa maligna poneret in rotturā. Quod cū factū fuisset veritatē cōfessa est. Qua de re territus amicus ei⁹ fugaz petijt extra ciuitatē. Et mane quodam data sententia mulier hec pessima igni adiudicata est. Et dum combureret ille existens extra ciuitatē sup montē quendam vnde videre poterat spectaculū: respiciebat ⁊ adeo in fatuitatē ꝟsus est ꝙ spōte sua rediit ad locum in quo sua fuerat dilecta combusta. Unde cum nollet discedere, etiā a multis monitus capt⁹ est: ⁊ die sequēti in eodem loco decapitatus.

Tertio abominandū est adulterium ꝓpter implicationem. Implicat enim in multos errozes in quibus difficile est: immo possibile consulere et prouidere. Quotnam filij illegitimi matre sciēte succedunt in hereditatem? Quot vxores adulteras cum quibus adulterabantur alijs maritis viuentibus post illorum mortem retinent cum peccatoz licet sub coloze ⁊ nomine matrimonij. Repperi ergo in vna italie ciuitate hominē qui ex alterius

UVA. BHSC. IyR_227

vxore tres habebat filios: que tñ adultera duos alios habebat de viro proprio: qui credebat oēs simul eē filios suos. Adulteri aūt cuz diu simul familiaritatē habuissent: lz secrete decreuerūt virum interficere. Qđ cū fecissent accepit eā in vxorē: ⁊ bona oīa viri ꝑ q̄nqꝫ filijs quoꝝ tm̄ duo legitimi erant dispensabat O quot vinculis erat iste ligat⁹. peccauerat adulterando: peccauerat in contrahendo matrimoniū: peccauerat in contracto persistēdo peccabat etiā bona cōicando duoꝝ filioꝝ viri interfecti alijs tribus qui erant ex adulterio.

Qđ oēs leges tā dīna q̄ eccl̄iastica q̄ꝫ etiā ciuilis puniūt grauiter adulteriū. Capl̄z. III.

Tertiū mysteriū notandū de adulterio dicitur punitio. Punitur adulterium grauiter ꝟm triplicem legem.

Primo ꝟm legem diuinam.

Secundo ꝟm legem ecclesiasticam.

Tertio ꝟm legem ciuilem.

Primo ꝟm legē diuinā. Nā Leuit. xx. scribitur. Si quis mechatus fuerit cū vxore alterius ⁊ adulteriū perpetrauerit cū coniuge ꝓximi sui morte moriatur: ⁊ mechus ⁊ adultera. Sed quero an liceat viro propter adulterium interficere vxorē? Ad quod rñdet Rich. in. iiij. di. xxxvij. ꝙ occidere vxorē propt̄ adulteriū pōt intelligi dupliciter. Aut qꝛ ipsaz cōuictā ⁊ condemnatā per iudiciū vir procurat occidi a iudice. Et hoc viro licitū est amore iusticie ⁊ non libidine vindicte. hoc tñ non licet fieri in iudicio ecclesiastico: sed ciuili. vbi lex talis posita est per illū q̄ eā punire de iure potuit. Aut qꝛ eā occidit extra iudiciū. Et h̄ nūq̄ facere licuit ꝟm legē diuinā: lz in aliquo casu ꝑmittat̄ ꝟm legē humanā. Ideo magister sn̄iarum dist. xxxvij. quarti ait. Sctā ecclesia mundanis nūq̄ stringit̄ legib⁹: gladiū nō habet nisi spiritualem. Quod etiā ponit̄. xxxiij. q. ij. c. Inter hec. Scđm vero Rich. in quarto. si contraxissent non semper dirimendū est matrimoniū contractū. Secundo punitur adulteriū ꝟm legē eccl̄iasticā: que illud punit per separationē. Scđm aūt Rich. in. iiij. dist. xxxv. separatio pōt dupl̄r intelligi. Aut q̄tū ad viculū: aut q̄tū ad cohabitationez ⁊ thoꝝ Primo modo vir non potest separari ab vxore propter adulteriū: sed bene secundo modo in penam mulieris que fidē fregit in fauorē viri qui fidem seruauit. Excipiuntur tamen casus septē in quibus non licet viro propter adulteriū vxorē dimittere. Primus est si ipe fuerit fornicarius Et de hoc Aug. in libro de sermone dñi in mōte. Et. xxxij. q. vj. c. nihil. ait. Nihil iniq̄us q̄ causa fornicatōis dimittere vxorem: si et ipse conuincitur fornicari. Occurcit em̄ illud. in quo alteruz iudicas te ip̄m cōdemnas. Eadē em̄ agis que iudicas. Quapropter q̄squis causa fornicatiōis vult abijcere vxorē suam: p̄us debet esse a fornicatione purgatus. Secundus casus si vxor vi oppressa fuit. pro quo facit. c. ita ne. xxxij. q. v. Cuius ratio est: quia vt scribit̄. xxxiij. q. j. c. cū per bellicā. Nullo modo ad opprobrium male volūtatis trahit̄: quod cōditio necessitatis extorsit. Tertius casus si credebat maritum esse mortuū ⁊ cōtraxit cū alio: qꝛ talis ꝑ ignorantiā ꝓbabilē excusat̄. vt đr in p̄fato. c. cū per bellicaz. Quartus casus si alter sub specie mariti cognouit eā: ⁊ talis ꝑ ignorantiā excusat̄. xxxiiij. q. ij. c. in lectū. Quintus casus si maritus tradidit eam adulterādam p̄sertim inuitaz. extra de eo qui cogno. consan. vxo. sue. c. discretionē. quia in illo casu adulterium magis imputat̄ viro q̄ vxori.

Sextus casus. si maritus post adulterium cognouit eā ⁊ tolerauit. qꝛ crimen ꝑ recōciliationē dimissum amplius obijci nō debet: nisi recidiuū sequat̄. Septimus casus est. si matrimonio vtriusqꝫ infidelitate contracto vir dedit vxori libellū repudij ⁊ vxor alteri nupsit. tūc em̄ si vterqꝫ reuertat̄ ad fidē vir tenetur eā recipe. extra de diuor. c. gaudem⁹. Cuius rō est: quia cū dedit sibi libellum repudij quod facere illicitū erat ꝟm iudiciū dei interpretatiue tradidit eā adulterandā. Aliq̄ addunt octauū casum. s. si vir cōtra voluntatez vxoris abstinēdo ei occasionē adulterādi dederit. Aliqui tñ dicūt ꝙ ꝓpter hoc nō excusaret̄ mulier adulterās. Notandū tamē ꝟm Rich. ꝙ dimittere vxorē ꝓpter adulterium ordinat̄ ad correctionem adultere. Aut ergo mulier que adulterata est: est correcta vl̄ parata se corrigere: aut ꝓbabil̄r p̄sumit̄ incorrigibilis. Si correcta est: non tenet̄ eā dimittere: quia nō est pena corrigēs vbi correctio iam precessit. Simil̄r si parata est se corrigere vt iustum est non tenet̄ eam dimittere: qꝛ nō est necessariū apponere penam grauiorez ad corrigendū delictū q̄n mitiori modo pōt expiari. Si aūt probabil̄r p̄sumit̄ incorrigibilis: tunc credo ꝙ eā tenet̄ dimittere ne suo crimini videatur consentire dum correctōez non apponit. Unde Chryso. super Matth. et. xxxij. q. j. c. sicut crudelis. Sicut crudelis est ⁊ iniquus qui castam dimittit: sic fatuus

UVA. BHSC. IyR_227

est ⁊ iniquus qui detinet meretricem. Patronus em̄ turpitudinis est qui celat crimē vxoris. Presumit autē tunc vxor incorrigibilis aut q̄n pertinaci animo se corrigere renuit. aut q̄n emendationē ꝓmittēs ex ꝓsuetudine labitur. Sciendū insup q̄ tm̄ ad sepationē a thoro pōt vir dimittere vxorē ꝓpter arbitrio statim cū scit ipam adulterasse. Nec tenetur reddere debitū exigēti nisi ꝑ ecclīam ꝑpulsus. Sz si reddēdo nō ꝓiudicaret sibi q̄n posset agere ad diuorciū: maxime si ꝓtestatione ꝓmisit q̄ ad illā copulā acceder: nō vt velit cedere iuri suo: sed m̄ ne fit ecclesie inobedies. Tamē ꝑm aliquos ecclesia nō debet ꝑpm cōpellere nisi cognouerit de causa ⁊ diffinierit. Si aūt loquamur q̄tū ad sepationē a cohabitatione. tūc distinguo. Quia aut matrimoniū est clandestinū ⁊ absq; testibus, ⁊ tūc licite pōt vxorē dimittere: aut ꝓtractū in facie ecclesie vel saltē coram testibus, ⁊ tūc non licet dimittere eā sine iudicio ecclesie. Et sicut vir pōt ab vxore adultera separari: ita ⁊ vxor a viro adultero. Ēt in sepatione duo considerand. vt dicit Ric. s. ipa dimissio ꝓiugij ⁊ accusatio q̄ est via ad hanc dimissionē. Quantū ad primū vir ⁊ vxor iudicand̄ ad paria. q; si alter vir pōt vxorē dimittere ꝓpter adulteriuz ita ecōuerso: q̄uis ad hoc iudicend̄ ex ineq̄li causa. Nec est hoc ꝫ iusticiā: q; minor de illis causis sufficit q̄tum ad illū effectū. Sicut videmus q̄ duo latrones quor vnus plus furatus est q̄ alius iudicand̄ ad suspēditū. ⁊ ita ad eandē penā ex ineq̄li causa: q; ille q̄ minꝰ fuit furatus meruit hanc pnā. Quantuz ad secundū vir ⁊ mulier nō sunt equalis conditionis. Fauorabilius em̄ recipit accusatio viri cōtra vxorē q̄ ecōuerso. Tum quia vir est caput vxoris. Tum q; mulier adultera magis cōfundit virū q̄ ecōuerso. Tum q; ad ulteriū mulieris magis ledit matrimoniū: q; causat ĩcertitudinē prolis. Et hac rōne grauius est adulteriū in muliere q̄ in viro: licet fornicatio simplex grauior sit in viro: licet fornicatio simplex grauior sit in viro: licet fornicatio simplex grauior sit

Alio mō ab eo q̄ interius iclinat volūtatē ad volendū. hoc aūt nō est nisi vel ipa volūtas vel deus. Dē aūt nō pōt eē cā pcti. qz vt d. Aug. li. lxxxiij. q. Deo auctore non fit hō deterior. Reliquit g̃ q̄ ex hac pte sola volūtas hois fit directe cā pcti ei⁹. Ex pte aūt obiecti pōt intelligi q̄ aliq̄d moueat volūtatē tripl̄r. Uno mō ipm obiectū ppositū. sicut dicim⁹ q̄ cib⁹ excitat desideriū hois ad comedēdū. Alio mō ille q̄ ponit hmōi obiectū. Tertio mō q̄ psuadet obiectū. ppositū hr̄e rōnē boni: qz t̄ aliq̄ liter ponit pp̄iū obiectū volūtati: qō ē rō nis bonū verū vel apparēs. Primo mō res sensibiles exterius apparētes mouēt volūtatē hois ad peccādū. Scō mō t tertio modo vel diabol⁹ vel etiā hō pōt incitare ad peccā. dūpl̄ offerēdo aliq̄ appetibile sēsui: vel psuadēdo rōne. Sed nullo istoz triū modoz aliq̄d pōt esse cā pcti. qz voluntas nō mouet ex necessitate ab aliquo obiecto nisi ab vltimo fine. Uñ nō ē sufficiēs causa peccati. Necz res exterius oblata: necz ille qui eā ponit nisi q̄ psuadet. Ideo cū diabol⁹ suggerēdo vel aliq̄ appetibilia ponēdo inducat in affectū peccati: nō est directe cā peccati. sed solū per modū ponētis vel psuadētis appetibile. Et sic pz ad obiecta solutio. Ex quibus colligimus q̄ null⁹ pōt si peccat. de diabolo cōqueri: si tm seipm debet inculpare vel accusare eo q̄ oīe peccatū: vt pbatū est in primo sermone huj⁹ operis: ē volūtariū. Secūdo contingit dubitare circa generalitatē: vtrū oīa peccata hoiz pueniant ex diabolica suggestione. Et q̄ sic videtur. qz dicit Dion. i li. de diui. no. Multitudo demonū est causa oīm malozum sibi t aliis. Et Damas. d. Otis malicia t otis īmundicia a diabolo sunt excogitata. Sed p̄tra est illud q̄ dic̄ Aug. i li. de ecclesiasticis dogmatibus. Nō oēs cogitatōes male a diabolo excitantur: si aliquotiēs ex motu liberi arbitrij emergūt. Rñdet Tho. j. pte. q. cxv. a. j. ij. vbi s. q̄ aliq̄d dr̄ cā alicuius dupl̄r. Uno mō directe: alio mō idirecte. Indirecte quidē sicut cū aliq̄s agēs causat aliquā dispositōez ad aliq̄d effectū dr̄ esse occasionaliter indirecte causa illi⁹ effectus. sicut si dicaf q̄ ille qui secat ligna est occasio cōbustionis ipoz. Et hoc modo dicendū est q̄ diabol⁹ est causa oīm peccatozū nostroz. qz ipe instigauit primū hoiem ad peccandū: ex cuius peccato cōsecuta est in toto humano genere quedā pniras ad oīe peccatū. Et per hunc modū intelligēda sunt verba Dio. t Damas. Directe aūt dicit esse aliquid causa alicuius q̄ opatur directe ad illud. Et hoc mō diabol⁹ nō est causa oīs peccati. Nō em̄ oīa peccata ymittunt diabolo instigante. sed quedā ex corruptōe carnis t libertate arbitrij qz vt Origenes dicit. Si diabolus nō esset. adhuc hoies haberēt appetitū cibi t venereoz. Tertio cōtingit dubitare circa iocunditatē. vtrū demōes possint i aliquo iocundari. Et videtur q̄ sic: quia Aug. ō manichęos dicit. Potestatē habet in eos qui dei pcepta ptemnūt: t de causa infelici letatur. Item puer. xiij. dicit. Desideriū si cōpleatur delectat aiam. Sed ipi multa mala desiderāt que euenīūt. ergo in illis delectant. Preterea pbs. x. ethi. c. x. dicit q̄ pbia hz mirabiles delectationes puritate t firmitate. sed mali angeli multū scīūt de pbia. ergo habēt magnas delectatōes. Sz ptra arguit. Primo qz dicit idē Arist. primo ethico. c. xviij. Delectatio si fit fortis expellit oēm tristiciā t que sibi ptraria est t que pringens. Ergo a simili tristicia si sit fortis expellit oēm delectationē t q̄ sibi pria est: t q̄ pringens. Sz tristicia malozum angelorum est valde fortis, ergo nullā cōpatit securz in eis delectationē. Item in angelis bonis letitia nullā cōpatitur tristiciam. ergo a simili nec tristitia in angelis malis ꝓpatit letitiam. Item in nobis nō potest simul esse letitia et tristitia: qz letitia est cum dilatione cordis et tristitia cū quadā cordis ꝓstrictione. Consistit autē t dilatatio motus sunt cōtrarij. ergo a simili in āgelis nō pōt esse letitia simul t tristitia. sed semp habēt tristitiā. ergo nullā habent letitiam. Respondet ad hanc questionē Ric. in. ij. di. vj. q̄ de pena malozū angeloz contingit loqui aut ꝓ statuante iudiciū. aut p statu post iudiciū. Primo mō adhuc pena eoz nō ē ꝓpleta. cuius sit grauis et multa. ideo capaces sūt alicuius vani gaudij pueniētis ex euentu malozū que desiderant Unde Aug. de ciu. dei. li. xiij. Prauа docent turpibus gaudent. Loquēdo vero de pena eorum p statu post iudiciū: sic nō cōpatiētur se cum in eis aliquod gaudiū: quia tūc pena eorū erit cōpleta. Et ideo natura eoz erit ita indisposita ad susceptionē gaudij q̄ nullū agēs creatū habebit ꝓportionalē virtutē ad causādum delectationē in subiecto indisposito. Augens aūt increatū ex ingente sua iustitia nullum causabit in eis gaudiū. Preterea Aug. xiij. de ciui. dei. c. xvij. ait. Elationis vitiuz i dei aduersario qui est diabolus: maxime dīnari sacris lr̄is edocet. Sz ꝑm philosophuz. iij.

UVA. BHSC. IyR_227

Ethi.c.ix. Qualis est vnuquisq; talis ⁊ finis ei⁹. Videf ergo ꝙ diabolus finem suū consti tuit in excellentia. Cū ergo ꝑm pbm. vj. Ethi. c. vj. fines sint principia opabiliū quicqd ma lus angel⁹ appetit ꝓpter excellentiam appe tit. Sz post iudiciū nihil eueniet de q̄ cōsequa tur excellētiā necverā nec estiatā. Cū g̃ ex euē tu rei desiderate nullū ꝓueniat gaudiū si desi derās nō ꝓsequf finē ꝓpter quē illō desidera bat: nihil eueniet post iudiciū ex cui⁹ euentu aliquod in eis gaudiū oriaf. Ad primū ar gumentū dicendū ꝙ ante iudiciū nō est ima lozū angelozuz tristitia ita fortis ꝙ expellat oēm delectationē ⁊ magnam ⁊ paruā. Ad scōm dicēdū ꝙ angeli boni eo ꝙ ita sunt con iuncti cū diuina volūtate ⁊ nihil eueniat con tra eoz volūtatē absolutā: ⁊ quia habēt sub stantialis glozie cōplementū: iō in eis nulla pōt esse tristitia. Sed in angelis malis nō est adhuc tota pena completa quam ꝓpterea ha bituri sunt post iudiciū ideo interdū in eis est aliquod gaudium. Gaudent em̄ de malis euē tibus q̄ euenire desiderant. Ad tertium di cendū ꝙ cū in homine simul est tristitia ⁊ leti cia: tūc est cōtrictio cozdis in vna parte ⁊ di latio i a lia. Vel pt dici ꝙ si letitia maioz ē ꝙ tristitia coz dilatabif minus ꝓpter tristitiam Si aūt tristitia est maioz ꝙ letitia esset econ uerso. Si vero equarenf tūc coz non constrin geref ꝓhibente letitia: nec dilataref ꝓhibente tristitia. hec Ric. Notandū tamen ꝑm Tho. parte. j. q. lxiij. ꝙ dolor ⁊ gaudiū ꝑm ꝙ sunt passiones in dēmonibus esse nō possunt Sic em̄ sunt ꝓprie appetitus sensitiui qui est virt⁹ in organo corpali. sed ꝑm ꝙ nominant simplices actus: sic pñt eē in demonib⁹ ⁊ sic dolor nō est aliud ꝙ recursus ad illud ꝙ est vel nō est. Multa em̄ vellent nō esse vt oēs homies foze dānatos q̄ tm̄ nō sunt q⁹ mlti sal uanf iō in eis est dolor: ⁊ qa multos vellent peccare. ⁊ eoz desideriū implef iō in eis ē gau diū eo mō q̄ superius dictū est. Cū ergo pctm̄ diabolo sūme sit gratū: q̄ demētia est illi com placere peccādo. Jn nescif o execati pctōres ꝙ ipe vos ꝛrit ꝓdere cupitqz btā vita ꝓiua tos secū trahere in ifernū. O infelices aime peccatrices ꝓsiderate qd facif cū diabolo ob tēperaf. Profecto ꝓtētatis letitiqz facif hostē pestilētissimū q̄ nullo placaf obsequio q̄nimmo seruiētes magis crudeliusqz torqbit.

Q̄ pctm̄ est fugiendū eo ꝙ ꝓiuat hoiem dīna gra: ⁊ sp ei est annexus cruciat⁹ ⁊ pena ac interficit ipam aiam. Caplm II

Secunda ratio quare peccatū ⁊ delictū est fugiendum dicitur nocentie. Nō cet siquidez homini plus ꝙ cetera ma la que dici an cogitari possunt potissimū ꝓp pter tria.

Primo ꝓpter priuationem.

Scōo ꝓpter cruciationē.

Tertio ꝓpter interfectionē.

Primo pctm̄ nocet hoi ꝑꝑ priuatōem eo ꝙ priuat illū bono nature qō ꝑeminet cūctis bonis fortune. ℔. d. Aug. in. iij. ⁊. vij. Ofel. ⁊ in li. de fide ad petrū. Sz ꝙ posz ꝯs arguere. qa d. Dio. in li. de di. no. ꝙ bona nature in dēmo nibus manēt integra post pctm̄: ꝯ pctm̄ hois nō est grauꝫ pctm̄ demonis: g̃ ꝓpter illud nō dz priuari bono nature. Rndet Tho. j. ij. q. lxxv. ꝙ bonū nature hūane pōt dici tripl⁹. Prio ipa principia nāe ex qb⁹ nā ꝓstituit ⁊ ꝓperates ex his causate. sic potētie ale ⁊ hmōi

Scōo dz bonū nature donū originalis iu stitie. qō fuit in ꝑmo hoie collatū toti hūane nāe. Tertio dz bonū nature nālis hois dignitas q̄ est ꝙ hō sit rōnis ꝓtinceps: ꝑm quā hz naturalē idinationē ad ꝟtutes. Primū bonū nature necz tollif necz diuinif ꝑ pctm̄. Scōm totalr est ablatū ꝑ pctm̄ ꝑmi parentꝫ. Tertiū ho diminuif ⁊ auferf ꝑ pctm̄: qa vt in qt ps. Dō cū in honore eēt nō intellexit cōpa tus est iumētis insipiētib⁹ ⁊ filis factus ē il lis. Jn hoc eqdem ꝙ hō rōnalis est dignioz cūctis volucrib⁹ celi: ⁊ nobilioz bestijs terre ⁊ piscib⁹ maris merito reputaf. Jn eo vero ꝙ peccādo rōnē subijcit sensualitati vinitqz mo re brutoꝝ: ipis recte iustecqz cōparaf. Pro pterea loquēs de⁹ ad aiam peccatricē. Hiero ij. ait. ꝙ vilis facta es nimis iteras vias tuas Sil'r ex ipa naturalis inclinatio ad virtutem diminuif ꝑ pctm̄. Nam ex hoc ꝙ aliqd incli naf ad vnū ꝛrioꝝ diminuif inclinatio ei⁹ ad aliō Vñ cū pctm̄ sit ꝛriū ꝟtuti ex hoc ipo ꝙ hō peccat diminuif bonū nature qō ē iclina tio ipa ad ꝟtutē. Per septē ꝙppe grad⁹ ꝓscie diminute bone nature ruit in ꝓfundū pctoꝝ Jn ꝑmo gradu pctm̄ est importabile. Mens em̄ insueta pctis cū peccare incipit apparet ei ideo importabile onus vt videaf viuens ef se in inferno. Jn scōo gradu pctm̄ est graue. Nā lapsu tpis ꝑpter ꝓcedēs pctm̄ iterū pec care nō iam videf importabile sed tm̄ graue. Jn tertio gradu petcatū est leue. Mō ei ꝑma vice fuit importabile: in secūda graue: in ter tia fit leue. Jn quarto gradu pctm̄ est insensi bile: eo ꝙ iam onus eius nō sentitur nec ei⁹

UVA. BHSC. IyR_227

grauitas estimat. In quinto gradu ē delecta
bile: eo q cū maximo studio ꝓpter ei⁹ delecta
tionē cōmittit. In sexto pctm est desiderabile
ḡa post diuturnā in illo pseuerantiā adeo ad
ipm inclinat uolūtas ut fine ulla tētatiōe car
nis aut diaboli querat et desideret ut possit
cōmitti. In septimo pctm sit defensabile tāq
bonū et iustū ut ꝓficiet qō sapiēs ait Prou.
xviij. Pctōr cū in ꝓfundū pctōr uenerit ꝓte
nit. Cōtēnit siquidē dei iusticiā atq iudicia et
pctm ridēs et ludēs cōmittit. Et si redarguit
illud excusat atq defendit. O q̄t uiuraruj erro
neam sibi fecere ꝓsciam qua impijssime usu
ras exercēt et dicūt nō ee pctm. O q̄t adulte
ri fornicatores et sodomite letant cū malefe
cerit. ut dr Prou. ij. et exultāt i reb⁹ pessimis
luxuriaq suā tanq̄ bonā defendētes dicunt
impossibile foze quēpiā uiuere fine illa. Ecce
qualr isti et sikes priuati sunt bono nature in
cliatōe. s. quā ad bonos act⁹ hēbant. Scdo
nocet pctm hoi ꝓpr cruciationē. Est siqdē sp
et etiā in hoc seculo mortali culpe ānexa pena
inseparabilr. Et sumit rō ꝑm Boē. in. ij. dist.
xxxvj. tripliciter.

Primo ex pfectiōe diuine equitatis.

Scdo ex pulchritudine uniuersitatis.

Tertio est in ordinatione culpe et conditio
ne peccantis.

Primo sumit rō ex pfectione dine eqtatis
Tante em equitatis est deus q est iudex oim
ut nō patiat dedecus pcti ad modicū eē fine
decoze iusticie. Omnimodo iusticia dz i iusti
ciā supare. Scdo rō sumit ex pulchritudie
uniuersitatis. Uniuersum nāq ex ordie pul
chritudinē hz. et talis est ista pulchritudo q̄lē
decuit fieri ad ostēsionē sume sapie dei. et pro
pter hoc nec ad momētū esse in ea aliqō inor
diatū: et ita nec pctm a pena separet. Tertio
sumit rō ex corruptiōe culpe et pditiōe peccāq
Nunq̄ em culpa cōmittit q̄n modus spēs et
ordo circa actionē volū taq priuet. Et dū vo
luntas uolūtarie in suo actu deordinat semet
ipam incurrat. Et dū incurrat modo spe et
ordie priuat q̄tū ad habilitatē ad bonū. Cal
aūt puatio est in aia magna dānificatio et le
sio. Unde Aug. in ꝑmone de innocētibus. Ne
mo hz iniustū lucrū sine iusto damno. Ubi lu
crū ibi dānū. Lucrū in arca damnū in ꝓscia.
Tulit uestē et pdidit fidē. Accepit pecuniam et
amisit iusticiā. Preterea uolūtas rōnalis q̄ est
cā pcti est q̄si media inf finde et sm sensuali
tatē. media est etiā inf deū et alias creaturas
Et cū se cū cōuertit ad hec inferioza ab eo re
cedit q̄ sursum est: et dū acq̄rit paruū bonū ut
nūc amittit magnū bonū simplr et q̄ erat me
dia fec se ifimā. Et cū findēsi discordat incur
rit ex illa repugnātia remorsus quēdā et affli
ctionē eternā. Jō Aug. li. j. confes. Jussisti dñe et
sic ē ut pena sua sibi sit oīs inordinat⁹ anim⁹
Ex q̄ ꝓcludit ꝙ ad culpā inseparabilr seq̄t pe
na siue pena dicat dānificatio q̄dā: sine que
dā afflictio siue inuolūtaria passio. Sed pena
q̄ est dānificatio sp seqūtur et actu et habitu q̄n
nunq̄ hō est in culpa q̄n semp sit in damno.
Afflictio ꝙ siue remorsus semp sequit in ha
bitu: saltē q̄uis ꝓpter delectationē intensus
vel icōsideratōs siue distractionē animi nō sen
tiat. Talis aūt pena ꝓperit statui in pūtu in
futuro ꝙ subseq̄t alia pena ꝓsūmata et pfec
ta. Tertio pctm nocet hoi rōne interfectois.
Pctm nāq interficit aiam et facit eā mortuaz
mō suo. Un Aug. i. xiij. de ci. dei. c. ij. idt. Qua
uis em aia hūana veracit immortalis, phibeat
hz tū quādā etiā ipa mortē suā. Namideo hz
immortalis q̄a mō q̄tulocūq nō desinit vi
uere atq sentire corpus aūt ideo est mortale
q̄m a vita quā hz deseri pōt nec ꝑ seipm aliq̄
tenus vivit. Mors igit aie fit cū eā deserit de
us. sic corpis cū id deserit aia. ḡ vtriusq rei
i. toti⁹ hois mors, est cū aia a deo deꝛta dese
rit corp⁹. Ita em nec ex deo viuit ipa nec cor
pus ex aia. Dmōi aūt toti⁹ hois mortem illa
sequit quā secūdā diminoz eloq̄oz appellat
auctas. Dāc saluator significauit vbi ait. Eū
timete q̄ hz ptātē aiam et corpus pdere in ge
hennā, ḃ ille. Ex q̄b⁹ ꝓbis habef differentia
tripticis mortis. Prima mors est corpalis q̄
fit ꝑ separationē aime ab ipo corpe. Et hec ipsi
aie q̄ immortalis est cōuenire nō pōt. Secūda
mor est spūalis que cōperit aie cū ꝑ peccatuz
separat a deo. Uita nanq̄ anime est dei gra
tia sine qua mortua iudicat. Tertia mors est
gehennalis que priuat dānatos nō omni vi
ta si vita beata: vita gloziosa: vita felicissima
omni iocūditate repleta. O quantum reputa
ti sunt crudeles qui seipos interfecerūt sua cor
poza occidendo. Sed pfecto crudelissimi sūt
peccatores qui peccando occidunt et perimūt
animas suas ꝓpterea dixit in ps. Dauid.
Qui diligit iniquitatem odit animam suam
Et Paulus Roma. vj. rationem subdit di
cens. Stipendia enim peccati mors: gratia
autem dei vita eterna.

Qualr pctm est fugiendū: q̄ displicet deo
q̄ pcōr trāsgredit ꝓcepta eius ꝓtēnt finitū
bonū: et ꝓuocat ira ei⁹. Caplm. III

UVA. BHSC. IyR_227

Ertia rō quare pctm̄ est fugiendum
t dicit displicentie. Displicet nanq; et
abomiabile est oipotēti deo ppt tria
Primo propter transgressionem,
Scō ppter derelictionē.
Tertio ppter puocationē.
Primo pctm̄ displicet deo ppter trāsgres-
sionē: qz p illud transgredi ūt hoies: t contē-
nunt mandata ei⁹. Propterea dixit Aug. in
libro contra manicheos. Peccatū est in veri-
tatis preceptis vl i ipa veritate errare. Et idē
magister inducit in textu. xxxv. di. secundi li-
bri. Peccatū ē dictū vel factū vel concupitus
contra legem dei. Et Ambro. libro de para-
diso. Peccatū est preuaricatio legis diuine et
celestiū inobedientia mandatorū. Si ergo di
splicet patri vt filius ei⁹ sua precepta recuset: t
paruipendat, sic cuiq; homini mortali in ali-
qua superioritate constituto graue est a suis
subditis despici atq; cōtemni. quanto magis
abominabile est excelso celoz regi si peccādo
hoies eiusq; mandata violando maiestati sue
iniuriā faciant. O peccatores excecati cogno
scite vias vestras. Cognoscite errores merite
damnationis. Quotienscunq; peccatis mor
taliter deum omnipotentē vilipenditis. Se
cūdo peccatū displicet deo ratione derelictio
nis, quia quotiēscūq; quis mortaliter peccat
derelinquit ipm̄ qui est summū bonū: verum
bonū: desiderabile bonū: durabile bonū iquā
quo solo anima repleri potest t satiari. p bo
no vili: pro bono momentaneo: pro bono tem
porali: pro bono quod fine deo nullū bonū ē.
Ut em̄ inquit Aug. in libro de libero arbitrio
Peccatū est spreto incōmutabili bono bonis
ꝓmutabilibus adherere. Hinc per Viere. ij. c.
de peccatoribus deus cōqueritur dicēs. Me
dereliquerūt fontē aqueviue t foderūt sibi ci
sternas dissipatas que ꝓtinē nō valēt aquas
Fons aqueviue dicitur ipe deus: quia in eo ē
omis boni indeficiens plenitudo. Hinc Aug.
liij. lib. confes. ait. Redite preuaricatores ad
cor: t iherete ei qui fecit vos. state in eo t sta-
bitis: quiescite in eo t quieti eritis. bonum qō
queritis ab illo est. Cisterne autē dissipate vo
cantur huius seculi bona que absq; deo nihil
sunt. Ideo Aug. ix. cōfes. dicebat. Omnis co-
pia que deus meus non est egestas mihi est.
Displiceret vtiq; cuicūq; formose puelle si spō
sus suus ea derelicta turpissime meretricule
adhereret. Turbaretur quilibet magnus do-
minus gratiosus t liberalis si eius famuli eo
spreto seruirēt alicui domino pauperi parcis-
simo t auarissimo. Quanto magis indigna-
ri debet de⁹ infinitus bonū cū a nobis deseri
ꝑpter supbum diabolu: aut corruptibilē car
nē vel tranſitoriū ac labilē mundū. Tertio
peccatū displicet deo rōne puocationis. Per
illud vtiq; puocatur t inducit ad indignati-
onē t iram. Totus suauis t dulcis ē pius cle
mens t misericors atq; benignus t ꝑpius
eius est misereri: tamē iracitur: indignatur t
quasi cogitur vt reos damnet quos voluisset
saluare. Cur damnauit Cayn? propter pecca
tum. Cur iudam? propter peccatū. Cur oīs
illos q̄ in iudicio cū diabolo iudicabunt eter
nis ignib⁹ cruciandi? ppter peccatū. O sūma
t infinita pietas dei. Ubi ē dulcedo tua? Cur
tā durus atq; seuer⁹ efficieris hoib⁹ quos cō
didisti? Reuera si peccata nō essent de⁹ nūq̄
ꝓmouerē furore. Cū ergo tanta sit in pecca-
to iniquitas tantūq; periculū: merito illō cū-
cti fugere t abhorrere. vt sic liberent a morte
damnatōis eterne t perueniant in regnū bea
tevite: in quo viuit t regnat deus per eterna
secula seculorum. Amen.

Feria, iij. post Reminiscere de supbia quā
christus verbo t exemplo docuit contemnā-
dam. Sermo. XXXIII

Qui autē se exaltaue

q rit humiliabitur: t qui se humilia-
uerit exaltabit. Verba sunt redem-
ptoris nostri Matth. xxiij. t in euāgelio ho-
dierno. Dñs t saluator noster precipuus hu-
militatis cultor discipulos suos t nos oēs p
sepe monuit: taz verbo q̄ exemplo euitare su
perbiā. In presenti vo euangelio detestatus
est scribas t phariseos. eo q̄ ad nihil aliō va
cabant: nisi vt in ceteros supbirent. Nō time
bant deum. despiciebant proximos t reputa
bant seipsos. Querebantq; peruerse t inor-
dinate propriam excellentiam. Et vt inquit
Aug. xiiij. de ciui. dei. c. xiij. Quid est aliud su
perbia nisi puerse celsitudinis appetit⁹? Per
uersa em̄ est celsitudo deserto eo cui debet ani
mus iherē principio sibi quodāmodo fieri ato
q; esse principium. Propterea ipsi phariseī t
scribe arguebantur a christo: t eorum opera
cōdemnabantur. Nos vo si ad penitentiam
redire querimus. a superbia discedere debem⁹
quia nō potest cum illa dei gratia inueniri.
Eapropter in presenti sermone de ipsa super
bia vitiorū omnia venenosa regina aliqua p-
curremus. de qua modo nostro tria mysteria
proponemus declaranda.

UVA. BHSC. IyR_227

Primū dr diuina odiatio.
Secūdū specificatio.
Tertiū distinctio.

Qualiter deus ppter odiū superbie angelos malos eiecit de paradiso: r per scripturas odiū eius predicat. r qualiter cōminat supbis: r quō istos humiliauit. Capm I

PRimū mysteriū declarandū de supbia dicit diuina odiatio. In quo cōsiderandū est p̄ graue sit supbie vitiū ex odio quod deus habet ad illud. Quod quidē colligi potest ex quattuor

Primo ex angelor̄ delectione.
Secūdo ex scripture testificatione.
Tertio ex multiplici cōminatione.
Quarto ex superbor̄ humiliatione.

Primo colligit odiū dei ad supbos ex angelor̄ delectōe. Delecit quidē de⁹ r expulit angelos malos a celo empyreo: in quo p̄sideret eos egregios: sublimes ac nobilissimos spūs Propterea dr Esa. xiij. tpi lucifero Quō cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris? corruisti in terram qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo. In celū ascendā. sup astra dei exaltabo soliū meū: sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis. Ascendā super altitudinē nubiū: similis ero altissimo. Verūtamē ad infernū detraheris in profundū laci. Et ly aliqui exponāt hanc auctoritatē ad ifam de rege babylonis, tñ vt dicit Nico. pōt itelligi de lucifero qvidē lucifer. i. pulchrior inter angelos sicut lucifer q̄ est stella matutina inf stellas. Ideo alio noīe vocat⁹ ven⁹ a venustate. Ex hoc Greg. de pe, di. ij. c. principiū. de lucifero ait. Huic primū addidit quē reliquis angelis eminētiorē fecit. Hui⁹ primat⁹ eminētiā aspicit ppba cū dicit. Cedri nō fuerūt altiores illo in paradiso dei: abietes nō adequauerūt summitatē eius. platani nō fuerūt eq̄les frondib⁹ illi⁹. Omne lignū pciosum paradiso dei nō est assimilatū ei r pulchritudini eius. q̄m speciosum fecit eū in multis? odensis frondibus. Quid nāq; acc pi i cedris abietib⁹? r platanis pōt. nisi illa virtutū celestiū p̄cere celsitudinis agmina i eterne leticie viriditate plātata: q̄ quis excelsa sint? dita, huic tñ nec platata sunt nec equata. hec ille. Oriebar mane hic lucifer: qz inter creationē eius que vocat hic ort⁹: r lapsuz fuit modicū tps. r corruit i terrā: qz p̄cer⁹ fuit i hoc aere caliginoso. Vulnerabat gētes. i. alios angelos q̄bus ipe fuit occasio cadendi. Angeli em frequenter apparuerunt boni r mali in specie humana, r ideo noīe gētiū hoīm noiant. sicut Act. j. de duobus scis angelis dr, Ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestib⁹ albis. Et de diabolo dicit saluator Mat. xiij. Inimic⁹ hō supsemiauit zizania. Protect⁹ fuit lucifer in terrā. i. in hūc aerē caliginosum: q̄ supbiēdo ascēdere volebat supra astra celi. i. sup alios āgelos: r sedere in monte testamēti. i. in celo empyreo vl sup eccl̄iam que dr mons. in lateribus aq̄lonis. i. in eozdib⁹ frigidis. De ipo insup Aug. xj. sup Gen. ad lfam inq̄t. Fact⁹ cōtinuo se a luce vitaris auertit: supbia tumidus r pprie ptātis delectatōe corrupt⁹. Dicit tñ Bon. in ij. di. v. q̄ petrus luciferi inchoatū est in psum ptiōe. Statim em vt suā pulchritudinē vidit psumpsit. Cōsummatū est in ambitōe: qz p̄sumēs de se appetijt q̄ oīno supra se fuit: et ad q̄ puenire nō potuit. Tertio cōsumma tū fuit in invidie r odij auersiōe: qz ex quo timere nō potuit q̄ appetijt. deo invidere cepit r affectū odij p̄trahere. Et q̄m dr i auctore allegata Esa. q̄ appetijt deo esse silis. distiguit Bon. duplicē silitudinē. Prima dr equalitatis. Secūda imitatōis. Silitudo imitationis pōt appeti ordinate r inordinate. Ordinate. vt apperat silitudo i his q̄ nre sunt aptitudis r nri dei acceptatōis. cuiusmōi sunt p fectōes r decores v. rtutū. Inordinate verovt hō appetat id q̄ nō deceryl deo nro nō placet: vt si appetat hoib⁹ posse: vel se de aduersarijs vindicare. Silitudo equalitatis nullo mō pōt appeti ordinate. si inordinate aliquo mō est appetibilis. aliquo mō nō. Nā oīno da silitudo nō est appetibilis: qz nō pōt cadere in cognitionē siue in intellectū, r tō nec in appetitū. Et si aliq̄s fingat nō appetit equalitatē. si sua fictionē. Alio mō est silitudo eq̄litatis in aliq̄ addit̄one. vt in diuina p̄sidentia r scia. Et sic credo q̄ pōt appeti. Notandū q̄ q̄ diabol⁹ quodāmō appetijt silitudinē imitatōis. quodāmō equalitat̄. Et hoc appet si attēdat appetibile r mod⁹ appetēdi. Diabol⁹ ei appetijt alijs posse sua tñ aucte q̄ appetijt posse. hoc fuit imitatōis. Et hoc quidē aliqū obtinuisset si steisset. Vñ Anselm. i lib. de casu diaboli ait. Nihil appetijt ad q̄d nō pueniss̄et. Od aūt appetijt sic posse p̄pa auctoritate sine merit̄ r sine datore, r ita q̄ nulli subesset: h̄ est solus⁹ dei, r hoc est eq̄parātie. Dicit ergo Greg. q̄ appetijt eē sui iuris. ita q̄ nulli subesset. Et Ber. dicit q̄ appetijt equalitatē potentie. Et Anselm. q̄ appetijt p̄esse sine meritis. Qui in sententia idem dicunt, scz q̄ vo-

UVA. BHSC. IyR_227

luit omnibus ꝑesse ꝓpria auctoritate. Angeli etiã minores peccauerũt pctõ supbie adherentes lucifero: querẽtes esse beati sine meritis. Propterea dicit hugo de sãcto Vic. Hẽs in eãdẽ malicĩã cõsenserũt: et vnũ ordinem p̃uerse societatis fecerũt. Tũc vt ait Job. Apoca. xij. Factũ est pliũ magnũ i celo Michael ⁊ angeli eius ꝓeliabant cũ draconc. ⁊ draco pugnabat ⁊ angeli eius, ⁊ nõ valuerũt: neq; locus inuẽtus est eor amplius in celo, Et p̃cetus est draco ille magnus serpẽs antiquus qui vocatur diabolus: ⁊ sathanas ꝙ seducit vniuersum orbẽ: ⁊ ꝓiectus est in terram ⁊ angeli eius missi sunt cum eo. Prelium autez illud gestũ fuit iuxta tria que in spirituali natura reperiunt: que sunt ratio: facultas: volũtas. Per rationem nempe electi ⁊ reprobi angeli cõtraria sentiebant. Per voluntatem ad cõtraria afficiebant. Per facultatẽ vero ad cõtraria nitebant. Nam electi angeli sublimiter sentiebant de deo ⁊ gratia eius: ⁊ ad gratiã ⁊ gloriam afficiebant. ⁊ ꝓ facultate si bi data ꝓ illis nitebant: Angeli vero superbi entes ⁊ contemnentes gratiam ⁊ gloriã dei sublimiter sentiebant de bonitate nature sue ⁊ ꝓpter hoc ad ꝓpriam gloriam afficiebant: ⁊ toto nisu in contrarium electis spiritibus ferebantur. O scientissima dei iusticia. o rectissimum eius iudicium. o sapientissima dispositio. Tam exosa fuit maiestati eius malorum angelor superbia ⁊ a celo empyreo semel depulsos nunq; amplius ibidem finat eos redire. Quinimo vt diximus in sermone de iusticia dei damnauit eos eternaliter ꝓ sentẽtiaz diffinitiuã. Vnde hugo in li. de anima. Superbia in celo nata est sed velut imemor quavia inde cecidit illuc postea redire nõ potuit. Secundo colligitur odium dei ad supbiã ex scriptur arũ testificatione. Scribit nanq; Amos vj. Dicit dominus exercituum, detestor ego superbiã. Et ꝑuerb. viij. Arrogantiam ⁊ supbiam ⁊ viam prauam. ⁊ os bilingue ego detestor. Et Eccl. x. Odibilis est coram deo ⁊ hoibus superbia. Et Joco. iij. c. Deus supbis resistit: humilibus aũt dat gratiam suam. Tertio colligitur odiũ dei ad superbiam ex multiplici cõminatiõe. Sunt nãq; in scriptura cõminationes plurime cõtra supbos. Vñ Esa. ij. Oculi sublimi hominis humiliati sunt: ⁊ incurvabitur altitudo virorum. Exaltabitur autem dominus solus in die illa qz dies dñi exercituũ super omnẽ superbũ ⁊ excelsum: ⁊ super ẽm arrogantiaz ⁊ humiliabit, Et. xiij. c. Requiescere faciam superbiam infidelium ⁊ arrogãtiã fortium humiliabo, Et idẽ. xxiij. c. Domin⁹ exercitum cogitauit hoc vt distrahe ret superbiã omnis gloriẽ ⁊ ad ignominiã deduceret vniuersos inclytos ꝛre. ⁊ idẽ. xxviij. c. Ve corone superbie. Et ibidẽ. Pedibus conculcabit corona supbie. Et ps. xvij. Oculos superbor humiliabis. Et sapiẽs Eccl. iij. Synagoge supbozum nõ erit sanitas. Et Mala chie. iij. Erũt superbi ⁊ omnes facientes iniquitatem stipula. ⁊ Osee. vij. humiliabit supbia israel. Et Ezech. vij. Quiescere faciam superbiam potentũ. Et Hiere. l. Ecce ego ad te supbe dicit dñs de⁹ exercitũ. quia veniet dies tuus tempus visitationis tue. ⁊ cadet superbus ⁊ corruet ⁊ nõ est qui suscitet eũ. Et Abdie. i. Superbia cordis tui extulit te habitãtẽ in scissuris petrarũ. exaltantẽ solium tuũ qui dicis in corde tuo. Quis detrahet me in terram. Si exaltatus fueris vt aquila. ⁊ si inter sidera posueris nidũ tuum: inde detrahã te dicit dominus. O superbi ⁊ inflati corde qui confidetis in diuitijs. in delitijs. ⁊ in robore vestro. ceteriscq; temporalibus bonis dicere consueuistis. Et quis nocebit nobis. Audi te scripturarũ voces respondentes. Deus inuincibilis: deus insuperabilis: deus suprbozuz inimicus, de quo dicitur in ps. xxx. Retribuz et abundanter facientibus superbiam. Ipse est etiam qui per esa. xlvij. c. superbam ciuitatem alloquit dicens. Audi hec delicata ⁊ habitans confidenter: tu e dicis in corde tuo, Ego sum. nõ est preter me. Amplius nõ sedebo vidua ⁊ ignorabo sterilitatẽ. Venient tibi hec duo subito in die vna: sterilitas ⁊ viduitas. Vniuersa venerũt super te ꝓpter multitudinẽ maleficiorum tuor. Quarto colligit odium dei ad supbiã ex superbozum hominũ humiliatione: de qb⁹ dixit ꝙ gloriosissima i canticco suo. Lu. ij. Deposuit potentes de sede et exaltauit humiles, Et hoc cõsimat sapiẽs Eccl. x. Initiũ superbie hois est apostatare a deo quoniam ab eo ꝙ fecit illum recessit cor eius quoniam initiuz omnis peccati est superbia. Qui tenuerit illã adimplebitur maledictis: ⁊ subuertet eũ in finẽ. Propterea exonerauit dñs cõuẽtũ maloz. ⁊ destruxit eos vsq; in finem. Sedes ducũ superbozum destruxit de⁹ ⁊ sedere fecit mites ꝓ eis. Radices gentiũ superbarũ arefecit deus. ⁊ plantauit humiles ex ipsis gentibus. Patet hoc in primis parentibus superbis qui de paradiso fuerũt electi ꝓpter supbiam, vt dicit Genesis. iij. c. Ingi-

UVA. BHSC. IyR_227

gātibus qui pierūt in diluuio ꝓpter superbiam Gen vij. In filijs filioꝝ Noe volentibus edificare turrim que ptingeret vsq; ad celuꝫ qui ꝺfusi sunt vt nō intelligeret vnus alterū ⁊ dispersum est atq; confusum labium eoruꝫ. Deij.xj. In pharaone qui supbe detinebat populuꝫ dei ⁊ indurauit eoꝝ eius: ⁊ submersus est in mari rubro. Exo.xiij. In Sennacherib qui deum blasphemat postꝯ ab angelo omnis eius exercitus fuit interemptus. clxxv. milia bellatoꝝ. ⁊ ipe a filijs suis iudicio dei ꝓcussus est gladio ⁊ interfectus. iiij. Reg.xix. In Nabuchodonosoꝛ q̄ elatus in supbiam cū deambularet in aula di. Nonne est hec babylon magna quam ego edificaui in domum regni in roboꝛe foꝛtitudinis mee ⁊ in gl̄ia decoris mei? Qui electus a regno septem annis discurrendo ꝓ nemoꝛa et pꝛata. fenum quasi bos comedebat: mutatus quasi in bestiā. Daniel.iiij. Quid dicaꝫ de Antiocho? quid de herode agrippa? quid de Herode ascalonita? Quid de omnib⁹ qui superbe regnauerūt aut in regno assyrioꝝ siue babyloniꝝ: aut in regno persarum ⁊ medoꝝ: aut in regno grecorum: aut i regno egyptioꝝ: aut in regno sicyonū: aut in regno athenien̄sium: aut in regno iudeoꝝ vel similium. Nōne diuina ꝛ̄tus debellauit eos ⁊ redegit ad nihilū. Perijt inquit. ps. memoꝛia eoꝝ cū sonitu: ⁊ dñs i eternū pmanet. An omittendi sunt romani de q̄ bus dicit Augustin⁹ li. j. de ci. dei. c. j. Hoc ꝺo quod dei est supbe quoq; aie spūs inflat⁹ affectat amatq; sibi i laudibus dici. Parcere subiectis ⁊ debellare supbos. Ubi nūc latū totū oꝛbis dominiū? Ubi legiones ⁊ exercitus victoꝝ illustrissimi? Ubi legati ⁊ nūtij pacem petentes ⁊ venientes a finibus terre? Ubi oꝛatoꝛes solēnes auri ⁊ argēti tam multa pōdera pꝛo tributo ferētes? Ubi senatoꝛes ⁊ patres con scripti? Ubi ciues honesti? Ubi triumphales arcus ⁊ iocūdi ludi? Ubi alta palatia ⁊ edificia mirāda? Ubi deoꝝ templa tam miro arteficio ⁊ sapienti dispositione ꝺstructa. Tritus ysitatumq; est ꝓuerbium: roma quāta fuit ipa ruina docet. O hūana infirmitas. O cōditio fragilis hominū. non est iustū nō equū superbire contra deum: quoniam nō ē q̄ possit eius potestati resistere Ipse romanos domuit qui totum oꝛbem vi ⁊ armis ac terroꝛe subegerant. Fugiēda est ergo supbia quam deus tam foꝛtiter execraꝫ. De qua Cassiodoꝛus sup ps. xviij. ait. Superbia de angelo dia bolum fecit ⁊ homini moꝛtē intulit ⁊ cōcessa beatitudine vacuauit oīm maloꝝ mater: sceleꝝ fons vena nequitie.

Ꝺ3 superbia diuidit in quattuoꝛ species sc̄z cum quis credit bonum quod habet habere a se: vel a deo ꝓpꝛijs meritis: vl̄ habere q̄ nō habet: vel ꝓpter bonum quod habet ceteꝛos spernit. Capl̄m II

Secundum. mysterium declarandum s de supbia ꝺ3 specificatio. In q̄ notaude sunt supbie spēs. Das aūt. Bzego. in moral. quattuoꝛ esse dicit.

Pꝛima cum quis existimat bonū quod habet a seipo habere.

Secunda cum quis bonum quod habet a deo ascribit meritis ꝓpꝛijs.

Tertia cumquis iactat se habere bonum quod non habet.

Quarta cum quis ceteris despectis singulariter vult videri.

Pꝛima spēs supbie est cuꝫ quis eꝛdinato appetitu ꝓpꝛie excellētie bonū habituꝫ vt ingenitum intellectum memoꝛiā foꝛtitudinē coꝛpis pulcꝛitudinē. vel bonū tpale vt diuitias gl̄iam honoꝛē potētiam vel bonū spūale vt gratiā: scientiam: sapientiā: pꝛedicationē: pphetiam. ⁊ hmōi sibi attribuit vel a se habere non autem a deo. Notādū tñ ſm Tho. ij. secunde. q. clxij. ꝙ estimatio rōnis existimat vl̄ bonū q̄ habet non habere a deo: sed a seipso. Et hoc ptinet ad infidelitatē: cum recta fides habeat ꝙ ideus est auctoꝛ omniū bonoꝝ. Secundo coꝛrumpitur estimatio rationis in particulari ꝓpter aliquā passionem: sicut verbi gꝛa. si aliquis sentiret in vniuersali fornicationē nō esse peccatū esset infidelis. Non autem infidelis censetur fornicatoꝛ qui fornicationē elegit tanq̄ bonū ꝓpter concupiscentie passioue. Ita a simili si quis existimaret vniuersaliter ⁊ absolute deum nō esse omnium creatoꝛem esset hereſis vel infidelitatis peccatū. Sed ꝙ aliquis ꝓpter inoꝛdinatum amoꝛē ꝓpꝛie excellentie ita de bonis suis gloꝛietur ac si ea a seipo haberet pertinet ad superbiam non ad infidelitatem. Contra tales sic supbientes dicit apostolus p̄me Corinth. iiij. capl̄o. Quid habes quod non acceꝑisti? Si aūt accepisti quid gloꝛiaris quasi nō acceperis? Et Jacobi primo. Omne datum optimū ⁊ omne donū perfectū ꝺesurſum est. Et. j. Paralipomenon. xxix. Tua sunt omnia et que de manu tua accepimus dedimus tibi. Secunda species superbie est cum quis bonum quod habet ascribit sibi et ꝓpꝛijs

UVA. BHSC. IyR_227

meritis:credendo aliquā excellentiam esse in natura vel gra vel fortuna,ſ. tēporalib⁹ ſuis meritis ⁊ ꝛrute.,p q̄bus videf ſupbo ꝙ de⁹ ſibi ſit obligatus.Contra quos eſt dictū apl'i ad Titū.iij.c.Nō ex operibus iuſticie que fecim⁹ nos:ſ. ſm ſuā miſericordiaz ſaluos nos fecit. Tertia ſpēs ſuperbie eſt cū quis iactat ſe habere bonū q̄ nō hz:vt aptū ingeniū:ca pacem memoriā:induſtriā in agendis:prudē tiam in regimine: pulchritudinem in pſona: ſcientiā in mente.vel perfectionē in vita:⁊ ſi milia.de q̄bus quis gloriaf:cū tñ illa non habeat vel nō tantū ſicut exiſtimat ſe hre. Et ꝺ exiſtimatio ſatis periculoſa eſt in his q̄ ſe ſanctos reputāt ꝓpter bonoꝝ operū experientiā ⁊ in ſua ſanctitate cōfidūt eo ꝙ de facili ruūt ſicut pz in Petro q̄ dicebat in ſeipſo cōfidens .Matth.xxvj.Et ſi oportuerit me mori tecū nō te negabo.Sup quo verbo Amb.ait. Si Petrus lapſus eſt qui dixerat.Et ſi oēs ſcandaliſati fuerint in te ſed nō ego:quis alius de ſe iure p̄ſumat.Deniq⁹ ⁊ Dauid q̄ dixit. Ego dixi in abūdātia mea non mouebor in eternū eam ſibi factantiam obfuiſſe confitef dicens. Auertiſti faciē tuā a me.⁊ factus ſum ꝓturbatus.Que ꝛba notanf.vſ.q.ſ.c.Imitare. Ad hanc ſpēm ſupbie ptinet excuſare ſuos defectus ⁊ alleuiare illos. Quarta ſpēs ſupbie eſt cū quis ceteris deſpectis ſingulariter vult videri.In hanc ruit phariſeus q̄ ſeipſuz iuſtificabat ⁊ dānabat publicanū:⁊ ceteros peccatores.Luc.xviij.c.dicebat em.deus gras tibi ago:quia nō ſum ſicut ceteri hoīes: adulteri: raptores:iniuſti:velut etiā hic publican⁹. Je iuno bis in ſabbato:decimas do oim que poſſideo.Hac ſupbia periclitanf quaſi tēporib⁹ iſtis oēs qui ſe credūt bene viuere quoꝝ officiū eſt cōplacere mūdo.iudicare ꝓximos:detrahere ceteris:magnificare ſeipſos :mendacia loqui:odia retinere ⁊ iactāter ſe noiare bonos:reliquos appellare malos:de q̄bus exp̄ſius dicetur in ſequenti tertio myſterio.

De ſupbia p̄latoꝝ clericoꝝ religioſoꝝ et laicoꝝ qualiter vnuſquiſq⁹ in ſuo gradu ſupbus exiſtit. Capitulum. III.

Ertiū myſteriū ꝓtemplandū de ſuperbia ꝺr diſtinctio. Poſſumus enim ſm varios hominum gradus diſtinguere quadruplicem ſuperbiam

Prima eſt p̄latorum,
Secunda religioſorum,
Tertia clericorum,
Quarta laicorum,

Prima eſt ſuperbia p̄latoꝝ qui in quattuoꝛ ſuperbiunt. Primo in hoc ꝙ exiſtimant ſe meriſ ſuis dignitatē p̄latiōis fuiſſe adeptos ſubditis ſuis meliores ſe eſſe arbitrant. Vñ Grego.xxxiij.moraliū.ait.Prelato in cogitatiomb⁹ ſupbia ſe ingerit:qz ſolo vite merito ſuper ceteros excreuit. Sed q̄tuncūq⁹ q̄s ſit certus ꝙ de voluntate dei ſit ꝓpoſit⁹ aliis ⁊ videaf bene adminiſtrare:nunq̄ tamē poteſt eſſe ſecurus ſi debitū ſuuz faciat:nec aliis debet ſe pferre,Quotidie nanq⁹ ꝓtingit multos ſubditos meliores eſſe p̄latis ſimpliciter Nec ſanctiores dicimus Sixtū Laurentio: qz Sixtus papa,Laurentius ſubditus ei⁹. aut perfectiorem Valerium epm Vincentio eius diacono.Et q̄uis apls dicat Ro.xiij.Nō eſt p̄tās niſi a deo.ſ.opante quo ad bonos tamē pōt eſſe a deo finente ⁊ ꝓmittēte quo ad malos,vñ,viij.q.ſ.c,audacter.Hiero.ait.Auda cter fortaſſe aliq̄d dicim⁹,Sed tñ q̄ ſcriptū eſt dicimus.nō ſemp p̄rinceps pp̄lo:⁊ iudex eccleſie ꝓ dei arbitriū dat:ſed ꝓut merita noſtra depoſcunt. Scōo ſupbiūt p̄lati q̄ tanq̄ eſſent dij volūt in oib⁹ etiā indebitis reuerētiā ⁊ obedientiā ſibi exhiberi:magiſq⁹ dolent de inobedientia ⁊ irreuerentia ſibi facta q̄ de trāſgreſſione p̄ceptoꝝ dei.Tales multa ſeuerītate vtunf erga ſubditos illos ꝓ leuib⁹ cauſis excōicando:⁊ aliis cenſuris eccl'aſticis cōpeſcēdo,Pro q̄bus ꝺr.xlv.dif.in.c.vera iuſticia .Vera iuſticia cōpaſſionez habet:falſa vero dedignationē.Jdeo hi qui de falſa iuſticia ſuperbire ſolēt ceteros quoſq⁹ deſpiciūt nulla infirmātibus miſericordia cōdeſcēdūt. Tertio ſuperbiūt p̄lati:qz ſunt ſui capitis:⁊ dediti ganf audire ab aliis que ipſi neſciunt:vel ſe qui cōſilia alioꝝ:ne minus eis ſapere videantur.Cōtra quos eſt illud q̄ ſcribit:xxij.di.c. de cōſtātinopolitana.Stultus eſt em̄ q̄ adeo ſe p̄imū exiſtimat:vt bona que viderit diſcere cōtemnat. Et.xxxviij.diſ.c.nullus eps ꝺr. Nullus eps ꝓpter oppꝛobriuz ſenectutis vel nobilitatem generis a paruulis vel minimis eruditis:ſi q̄d forte eſt vtilitatis aut ſalutis inquirere negligat. Quarto ſuperbiūt p̄lati eo ꝙ non patiunf reprehendi ab aliis in his q̄ minus bñ faciūt. Nō ſic egit Petr⁹ p̄nceps apl'oꝝ:qui repḥenſus a Paulo de nimia cōdeſcenſione erga iudeos in cōſeruatione legaliū eū audiuit,vt ꝺr ad Gal.ij.c. Scōa eſt ſuperbia religioſorum qui quadrupliciter peccant. Primo quia deſpiciunt ſeculares et peccatores credentes ſe inquinari ex eorum

UVA. BHSC. IyR_227

cōsortio:similes iudeis.de qb⁹ ꝺ. Joh.xviij. ꝙ nolebant introire in ꝓtorīū vt nō cōtaminarent.timentes coinquinari cohabitatione infidelīū:nec sibi cōscientiā facientes de morte xp̄i ꝑcurata. Cōtra quos dicit de⁹ Deut. xxiij. Non aboiaberis egyptiū:qz t ipse aduena fuisti in terra eius. Egyptus interpretat tenebre t signat seculares. Ad qō etiā facit illud ¶Hiero.xlv.distin.in.c. recedite. ¶Recedite recedite ꝫ inq̄ūt ꝙ ꝑcumūt de sua bonitate ad pctōres polluti:recedite a nobis:nolite nos tāgere:nolite;nobiscū cōicare. Talis locutio nō illuminat cecū:nō sanat egrotū:nō curat infirmuz. sed magꝭ occidit atq; in desperationē ꝓcipitatem inducit. Debent quoq; religiosi cōsiderare ꝙ aliq̄ in seculo sunt aliqui deo magꝭ grati ꝙ aliqui in religione. Et hoc legit in vitis patrū de beato ¶Pannutio.qui cuz oraret sibi revelari cui assimilaretur in merito audiuit a domino ꝙ similis erat cuidā symphoniaco q̄ querebat sibi victū ex arte cantandi. Quē cū quesiuisset ¶Pannutius t inuenisset:interrogauit quid boni egisset in mūdo ille?:Respondit ꝙ semel cū esset latro:t quedā mulier fuisset rapta quā socij eius volebant opprimere ipse defendit eaz t liberauit de manibus eoz. Et alia vice cū inuenisset ꝙdam mulierē perplexā discurrentem t lamentātē eo ꝙ maritus eius t filij ex debito tenerent captiui:ipse errantem reduxit t redemptionem dedit:t pecunias tribuit quibus maritum t filios redimeret. Cum autē ¶Pannutius hospitaret illū vt desereret mundum:acquieuit. t factus religiosus in sancta vita perseuerauit. Iterum post hec rogauit ¶Pannutius cui similis esset Et dictū fuit sibi ꝙ similis erat primario cuiusdam vici qui erat in ꝓmo. Et cum venisset ¶Pannutius ad eum t diligenter inquisiuisset de vita ei⁹:dixit se esse cōiugatū t vxorem nō cognoscere nisi causa ꝓlis.nō raptorem:nō ledentem alios:sedantē lites:t hospitalitatem seruantem. Qui demuz vxore mortua hospitatu ¶Pannutij intrauit heremum:et sancte vitam finiuit. Jtē tertio rogauit ¶Pannutius cui assimlaret? Et responsuz fuit sibi ꝙ cuidam mercatori qui iuste lucrans subuenebat pauperibus. Que oīa sibi revelata fuere ne eleuaretur in superbiā. Quāuis aūt religiosus nō debeat despicere secularem vitā vel abhorrere cōsortium'cum expedit:non tamē debet extra necessitatē secularibus nimis familiaris existere:vel plus debito cōuersari cū eis. Secūdo superbiunt religiosi ex sua religione de pluribus se iactantes:ꝑferētes statum suum oībus alijs quāmo t alios despicientes:t multa mēdacia fingentes ad se exaltandū t alios deprimendū. ¶Monachi quidē gloriant se patrem habere Benedictū patrez omniū religiosoz in occidēte t Basilīū in oriente multosq; sanctos ac sūmos pōtifices et monachis extitisse.vt ¶Gregozium Nasanzenum.¶Eugeniū.¶Urbanum.¶Petrum Celestinum.t alios multos optimam partē elegisse scz vitam cōtemplatiuā. ¶Predicatozes t minozes multa dicunt suos ordines extollendo. Augustinuz summe veneranf heremitani vt gemmā doctoz:induentes euz habitu suo.et canonici regulares habitu suo. Seruite ꝛ̄gnis se ꝓcipuos seruitozes appellant. Carmelite a mōte carmelo sub ¶Helia ꝓpheta initiū habuisse suspicant:ꝑtem regule Basilij susꝛcipientes. Et ita vnusq;sq; superbe t passionate suū ordinem alijs ꝑferre conaf Sed auctōritāt oēs illud qō dixit Petrus Act.x.c. In veritate cōperi:qz nō est acceptor personarū deus:sed in omni gente qui timet eū acceptꝰ est illi. Notent insup illud ¶Hiero.xl.dis.c.nō est. Nō sunt filij sanctoz qui tenēt loca sctōz sed qui exercēt opa eoz. Et illō ¶Grego.eadē di.c.nō loca. Nō loca vel ordines creatori nostros nos ꝓmos faciūt.sed nos ei merita bona cōiungunt:aut mala disiungūt. Tertio superbiūt religiosi in eo ꝙ se sapientes existimātes sequi volūt in penitētijs sensum ꝓprium t ꝓpriā voluntatē. Quarto supbiūt religiosi q̄ gloriant de diuitijs quas habuerūt in seculo:vel de nobilitate generis:t hmōi. Tertia ē supbia clericoz q̄ quadrupl'r supbiē do peccāt. Primo in supfluo ornatu vestiuz. Qui audire debēt illō qō scribit.xij.dis.c.clericus Clericus ꝑfessionē suā etiā habitu t incessu ꝓbet.nō nec vestib⁹ nec calciamētis decorē qrat. Qō ꝑfirmat.xxj.q.iij.c.ois iactātia.c.nullus eoz.c.epi.t.c.pcpim⁹. Et tps dixit.Ecce q̄ mollibus vestiunf in domib⁹ regū sunt. Secūdo peccant clerici supbiendo in ampliatione ecclesiarū suarū in picturis sculpturis marmoribus ornamentis :calicibus: vasis aureis:t argēteis:que lz ad dei honorē fiant t diuino cultui applicenf tñ.quo ad supfluitates q̄ ibi sunt:t ad pauper necessitates reprehensibilia sunt. ¶Pro qbus.xij.q.ij.c.aurū Amb.ait.Aurū hz ecclesia nō vt seruet:ſ vt eroget t subueniat in necessitabꝰ. Quid est op⁹ custodire quod nihil adiuuat.tē.ibi.Ad qō facit ibidem.c.glo ꝛia.t ibi.§.multi edifi-

UVA. BHSC. IyR_227

cant. Tertio peccāt supbiēdo clerici de audi
entia ꝓfessionū:cū hīt magnū ꝓcursum esti
mātes se meliozes ⁊ sāctiozes ꝙ sint. Quar
to supbiūt clerici cū vidēt aut in missis aut in
ꝓdicatoib⁹ecclias suas impleri. Et mlt̄ alijs
modis inflant vēto supbie ꝗs omittimus p
hōestate Quarta ē supbia laicoꝝ ꝙ ꝗdrupl⁹
supbiunt. Prio de diuitijs. Jō. i. Tī. vi. apls
di. Precipe diuitib⁹ huj⁹ seculi nō sublime sa
pere. Et Aug. Hermis diuitiarū superbia est
Sed aduertāt illud diuites oēs qō oz in ps.
Dormierūt somnū suū ⁊ nihil inuenerūt oēs
viri diuitiarū in manib⁹ suis. Scō supbi
unt laici de nobilitate generis. Ūñ Salustj⁹
Cōe malū nobilitatis est supbia. Ez tales cō
fiderare debēt:qz mozs sceptra ligomib⁹ eqt.
⁊ mozif doct⁹ pariter ⁊ indoctus. Tertio su
perbiūt laici de opibus ex genere bonis de ele
mosynis de ieiunijs ⁊ filib⁹ cū ꝗb⁹ cōm iscent
multa pctā mortalia:⁊ ppf illa bona opa re
putāt se iustos:nō ꝓsiderātes illud Eccls.ix.
Qui in vno peccauerit multa bona perdet.
Quarto supbiunt laici erubescendo cessare a
ꝗbusdā pctis eis cōsuetis. Cōtra ꝗs dixim⁹ i
ꝑmone de dilatiōe pnie. Sūt ⁊ alia mlta i ꝗ
bus oēs ꝓdicti ꝙ supbiā offendūt deū. Nos
aūt hec pauca dixim⁹:qz alimēta que minus
sufficiūt auidi⁹ sumūf. vt Bze. di. Ergo ps ex
dictis ꝙ qui se exaltat ꝙ supbiā humiliabit⁹ a
deo. Et ꝗ se humiliat exaltabit⁹ hic ꝙ gram et
in futuro ꝙ gliam. Amen.

Feria ꝗrta post reminiscere de periculoso vi
tio ambitionis. de quo xps in euangelio disci
pulos suos redarguit. Sermo XXXIIII

J quis voluerit ma

ior fieri inter vos sit vr minister.
Mat. xx. ⁊ in euāgelio hodierno.
Reꝑhensibile valde est atq; fugiēdū ābitiōis
vitiū qō xps redēptor nr in lectōe euāgelica
terribilr ⁊ sapietissime ꝓfutauit. Querebant
nāq; iacob⁹ ⁊ iobes filij zebedei mfe mediate
⁊ inf cedēte hēre ꝑmatū sup ceteros in regno
xpi:vt vn⁹ sederet ad dexterā:alt⁹ ad sinistrā
Sapiebant adhuc aliqd terrenū atq; carnale
credebāt:q; post resurrectionē xpm rpalit⁹ re
gnaturū. Alij etiā discipuli xpi adhuc debiles
et nōdū in spū solidati talia dicit;audiētes in
dignabant. Propēea ipe dns hūilitat; magr
⁊ illis duob⁹:qz qd peterēt nescirent rndit. et
alios vt ambitionē euitarēt admonuit. Ūm
aūt ppf illā pciditatf mlt⁹:in ꝑmone ad
ambitiōis detestationē explicabim⁹. de ꝗ
tria mysteria erunt declarāda.

Primū ōz offensio.
Scōm distinctio.
Tertium abominatio.

Quod ambitio est pctm:tum qz procedit a
superbia. tum quia cōtrariaf charitati. tum
quia opponif magnanimitati. ⁊ quot modis
honor appetitur. Capl'm. I

Primū mysteriū declarandū de am
p bitione dicaf offēsio. Offendūt am
bitiosi graviter deuz. quod ꝓbaf ab
Alex. in. ij. summe. ⁊ Tho. ij. ij. qstione. cxiij.
triplici ratione.

Primo ratione originationis.
Scōo rone cōtrariationis.
Tertio rone oppositionis.

Primo rone originatōis. sicut fructus est
infect⁹ ꝗ ex infecta radice gnaf. ita ⁊ act⁹ hūa
nus ꝗ procedit ex pctō. oz ꝙ sit pctm. Ez ābi
tio ꝗ est inordinat⁹ appetit⁹ honoris procedit
ex pctō. ꝗ ipa erit pctm. Jnqt cm Aug. in li.
de vra religiōe ꝙ ambitio procedit ex supbia ⁊
cupiditate. ſ supbia ⁊ cupiditas sunt peccata
Prout aūt p porētiā vel dignitatē itēdit ꝗs
acqrere apparētē ⁊ excellentē honorificētiaz
sic oritf ambitio ex supbia. Sed put ꝗs inten
dit acqrere ꝑhmōi sufficientiā seu rerū abū
dātiā. sic oritf ambitio ex cupiditate. Scōo ꝑ
baf ꝙ ambitiosi offendūt ⁊ peccāt rone ōrdi
nationis. Qz omne illud qō repugnat ⁊ ē ōrdi
charitati ē pctm. ſ ambitio repugnat chari
tati. iō est pctm. dicit nāq; aplus. J. Coz. xiij.
Charitas nō est ambitiosa. i. ꝑm glo. ibi. Nō
vult alij ꝑponi. Charitas em diligit ꝓximū
sic seipm. ⁊ ideo nō vult eū subjcere sibi ſ so
ciū esse. appetit fruire ꝓximo ⁊ nō sibi fruiri.
sicut filij⁹ hois nōvenit mistrari. ſ mistrarevt
dr in pīti euāgelio. Tertio oñdit ꝙ ābitiosi
offēdūt ⁊ peccāt rōe oppositōis. Dē ei qō op
ponif vtuti morali ꝗ ē ꝓz regulā rōnis pctm
ē. ſ ābitio opponif magnanimitati ꝗ ē vtus
moral⁹ ꝑm ꝑbm. iiij. ethi. ꝗ ē pctm. magnani
mitati fiqdē aduersaf ābitio sicut ordinatū
ordinato. Notādū tñ ꝑm Tho. ꝙ honor im
portat quādā reuerētiā exhibitā alicui in re
stimoniū excellētie vel vtutis ei⁹. Circa excel
lentiā aūt hois duo sūt attendēda. Prio qdē
ꝙ id in quo hō excellit nō hz a seipo. ſ est ꝗs
quoddā in eo diuinū. ⁊ iō ex hoc nō debef si
bi ꝓncipalr honor. ſ ipi deo. Scōo aūt attē
dendum est ꝙ id in quo excellit datur homi
ni a deo vt ex eo alijs prosit. Unde in tantum
debet homim placere testimoniū sue excellen

UVA. BHSC. IyR_227

tie qō ab alijs exhibef: inquātū ex hoc para tur sibi via ad hoc vt pfit. Tripl⁹ ergo ꝺtingit appetitū honoris esse inordinatus. Uno modo qz appetit homo testimoniū de excellē tia quā nō habet. qō est appetere honorē su pra a suā ꝓportionē: vt si mal⁹ desideret hono rem ac si esset bon⁹: ⁊ nul curās de ꝟtute: desi deret regimē ⁊ pfidentiā que non debef nisi ꝟtuosis. Ex hoc refert Aug. li. iiij. de ciui. dei antiquos romanos cū dediti essent idolatrie duoconstruxisse tēpla inter cetera. vnum dee ꝟtutis. aliud dee honoris. ⁊ cōtigua tamen ordinata ꝙ ad templū dee honoris nō pote rat esse accessus nisi p templuz dee virtutis. Qui ꝙis errarēt vt infideles in facto ⁊ opi nione. cū quo ad ordinē ꝺstructōis templorū nō errabāt. Uolebāt em cūctis ostēdere ꝙ ad honorē qui multū appetit recte puenire non potest nisi p opa ꝟtutis. Scōo ꝺordinate ap petit honor inquantū nō referr in deū. iuxta illud apli. Soli deo honor ⁊ gloria. sed cupit aliquis illū honorē vt quoddā bonum. Sed posset aliquis obijcere sic. Quilibet ꝑ absq; vitio appetere illud qō sibi debef ꝙ pmio: sed honor est pmiū ꝟtutis. vt dicit Arist. ſ. ethi. ergo ql̄ibet ꝟtuosus sine vitio pōt honorem appetere. Unde qō Juuenalis satyra. x. ait. Quis em ꝟtutē amplectit ipam. Premia si tollas: et Cassioꝺ. li. ij. epl̄arū. Nutriūt pre mioꝝ exempla virtutes. nec quisq; est q̄ non ad moꝝ summa nitaf ascēdere qñ irremuue ratū nō relinquit qō ꝺscia reste laudatur. et Tullius in qōni. tuscu. bonos alit artes. Rñ det Tho. ꝙ honor nō est pmiū virtutis q̄ ad ipm virtuosum. vt scz ꝙ pmio expetere debe at: sed ꝙ pmio expetit beatitudinē que est fi nis virtutis. Dicit tamen honor esse pmius virtutis ex parte aliox qui non habent aliqd maius quod virtuoso retribuāt q̄ honorem qui ex hoc ipo magnitudinē habet ꝙ phibet testimoniū virtuti. Unde patet ꝙ nō est suf ficiens pmium vt ꝺr. iiij. ethi. Tertio mō ap petit honor inordinate inquantū appetitus in ipo honore quiescit non referēs honorem ad vtilitatē aliorum. Appetere ergo honorez ꝺm tres modos est appetere illum inordina te ⁊ cum peccato. Magnanimitas ꝺo tendit ad honores ordinate. cuz scilicet quis vir tuosos actus prosequitur intendens ex illis honorare deum et adiuuare proximos. licet ex consequenti sibi proueniat honor de quo gaudet et contentaf:

Qō in tribus solent homines eē ambitio si: scz in appetitu inordinato dignitatis eccle siastice: aut gradus magisterij: vel tēporalis dominij vel potestatis. Capl'm II

Secundum mysteriuz contemplandum ſ de ambitione dicitur distinctio. Jn' q̄ distinguemus triplicem inordinatum appetitum honoris ambitiosum.

Primus dicitur eccesiastice dignitatis.

Secūdus magistralis sublimitatis.

Tertius temporalis potestatis.

Prim⁹ appetit⁹ inordinat⁹ honoris ꝺr ec clesiastice dignitaꝫ Sūt q̄ꝺē multi inhabiles indocti illiterati insufficiētes indigni q̄ fitiūt dignitates ecclesiasticas: illas querunt ꝑ fas ⁊ nefas: illas ꝓcurāt ꝓcib⁹ ⁊ munerib⁹: ad il las habēdas ⁊ acquirēdas adhibēt oē studiū oēmq; sollicitudinē. ⁊ qō dolendum est: vt in pluri⁹ ipis ꝓueruñ. Pro quib⁹ ꝺr in. c. nihil ex ꝺ. de electione Nihil est qō ecclie deformagis of ficiat q̄ ꝙ indigni assumunf prelati ad regi men aiarū. Et ꝑ clariore pticule hui⁹ noticia quattuor dubia occurrūt disputāda. Primū est vtrū sit licitū appetere epatum. Secundū dubiū vtrū infra dignitatez epalem sit pctm̄ appetere alias dignitates. vt abbatiā: prioza tum: decanatū: prepositurā: vl archidiacona tū ⁊ similia. Tertiū dubiū vtrū prelatus pec cet in cōferendo beneficiuz bono: ꝑtermisso meliore: siue peccent eligentes minus bonum ꝑtermisso meliori. Quartū dubiū vtrū pre latus ecclesie possit committere cōsanguineo suo curā ecclesie positi melioze. Ad ꝑmuz dubium arguitur ꝑ vna parte ꝙ non sit pec catū: imo sit licitū appetere epatuz. Dicit em apls. ſ. Timoth. iij. Qui epatū desiderat bo num op⁹ desiderat: ꝟ licitū est ⁊ laudabile de siderare bonū op⁹: q̄ est laudabile appetē epa tū. Scōo arguif. qz stat⁹ epoꝝ est pfectior q̄ stat⁹ religiosoꝝ. ꝟ lz appetere ꝓpter suā pfe ctionē statū religionis. ergo statū episcopalē Tertio arguitur ꝑ illꝺ qō scribif Prouer. xſ. Qui abscondit frumenta maledicetur in po pulis, benedictio aūt super caput vendentiuz Sed ille qui est idone⁹ ꝓpter vitā ⁊ scientiaz ad episcopatuz: videtur frumenta spiritualia abscondere ꝟ se ab epatu subtrahat. per hoc aūt ꝙ episcopatū accipit ponitur in statu fru menta spiritualia dispensandi. ergo videtur ꝙ laudabile sit epatum appetere: ipsumq; vi tuperabile refugere. Quarto arguitur: qz fa cta sctoꝝ que in scriptura narrant ꝓponūf nobis in exemplum. ꝺm illud Rom. xv. Que cunq; scripta sunt ad nram doctrinaz scripta

UVA. BHSC. IyR_227

sunt. Sz legif Esa. vj. q Esaias se obtulit ad officiū predicatiōis qō pcipue cōpetit epis ꝙ videt q appetere epatū sit laudabile. Sed in ꝟsiū est Aug. xix. de ci. dei. ꝙ dicit illud qō scribit. viij. q. j. c. ꝙ epatū. Locꝰ supior fine quo regi pplus nō pōt: etsi ita teneat atq; admittet vt decet: tñ nō decenter appetit. Rñdet Tho. ij. ij. q. clxxxv. q i epatu tria pñt ꝟsideran. Unū ē pncipale t finale. s. epalis optio p quā vtilitati pximoꝝ intendit, ꝟm illō Job. vlti. Pasce oues meas. Secūdū est altitudo gradꝰ: qz epūs sup alios ꝟstituit, ꝟz illō Matth. xxv. Fidelis seruꝰ t prudēs quē ꝟstituit dñs sup familiā suā. Tertiū est q ꝟnter se ꝟz ad istā: vt reuerētia t honoꝝ t sufficientia tpaliū, ꝟm illud. s. Timoth. v. Qui bñ presunt ꝟsbyteri duplici honore digni habeant. Appetere ꝙ epatū rōe hmōi circūstātiū bonū rū: manifestū est q nō lz. eo q finis esset cupiditas t ambitio. Et dñs reprehendit ambitiosos phariseos dicēs Matth. xxiij. Amant pmos recubit in cenis t pmas cathedras in synagogis; t salutatiōes in foro. Quātū aūt ad secundū. s. ad celsitudinē gradus appetere epatū est ambitiosum t presumptuosum. Uñ dñs Matth. xx. arguit discipulos primatum q̄rentes dicēs. Principes gētiū dñant eoꝝ. Ubi Chryso. dicit. Per hoc ondit q gentile est primatū sape. t sic gētiū ꝓpatōe aiaꝝ eoꝝ estutionē quertit: ꝟ appetere ꝓximis pdesse est ꝟz se laudabile t virtuosuz. Uerū qz put epalis actꝰ ꝟz annexā celsitudinē gradꝰ psumptuosum videt q aliqs preesse appetat ad hoc q subditis ꝟsit nisi manifesta necessitate imminente, sicut Greg. dicit in pastorali. Ō tūc erat laudabile epatū appetere qñ dubiū nō erat p hūc quēcq; ad maiora supplicia puenire. Uñ nō de facili inueniebat q hoc onus assumeret: ꝑtim cuz ad ꝟ aliqs zelo charitat diuinit fuisset incitat. Pōt tñ qlibet absqs vitio presumptiōis appetere talia opa facere: si ꝓtin geret in tali officio eē vl appetere se eē dignū ad talia opa exercenda. ita q bonū opꝰ cadat sub desiderio: non aūt ꝓmatꝰ dignitatis. Uñ Chryso. sup Matth. ait. Opꝰ qdē desiderare bonū est, ꝓmatū aūt honoris ꝓcupiscere vanitas est. ꝓmat'em fugiēt se desiderat: desiderāt se horrer. Ad ꝓmū ergo dicēdū q sicut Greg. dic i pastorali. Illo tpe apls dixit illa ꝙba q̄ille q plebiꝰ preerat ꝓmꝰ ad martyriū tormēta ducebat. Aug. ꝟo. xix. de ci. dei dicit q apls exponere voluit qd sit epatus: qz nomen oneris est nō honoris. Ad secūdū dicēdū q nō est eadē rō de statu religiōis t statu epali ꝓpter duo. Prio qdē: qz ad statū epalem ꝑtinet vite pfectio. t p hoc dñs a petro exāiuit si plꝰ ceteris eū diliget añꝰ ei cōmitteret pastorale officiū: ꝟ ad statū religiōis nō ꝑtinet pfectio: ꝟ est via ad pfectionez. Uñ t dñs Matth. xix. nō dixit si es pfectꝰ: iz vis esse pfectꝰ vade t vende oia q̄ habes. Et hurꝰ dīe rō est: qz ꝟm Dio. perfectio ptinet actue ad epm sicut ad pfectiozē: ad monachū autē passiue sicut ad pfectū. Requrit aūt q sit pfectus aliqs ad hoc q possit alios ad pfectionē adducere. qō nō ꝑtinet in eo q dz ad pfectionē adduci. Est aūt psumptuosum q aliqs se perfectū reputet. nō aūt q aliqs ad pfectionē tēdat. Sedo nō est eadē rō: qz ille q statū religionis assumit: se alijs subijcit ad spūalia capienda. t hoc cuilibet licet. Illeuero q tranfit ad statū epalem sublimat ad hoc q alijs put deat. Et hāc sublimationē dz sibi nullꝰ assumere, ꝟm illō Heb. v. Nemo sibi assumat honorē: ꝟ q vocat a deo tanq̄ aaron. Et vt Greg. dicit. viij. q. j. c. in scripturis. Sicut locus regimnis desiderātibꝰ negādus est: ita fugientibus offerendus. Ad tertiū argumētū dicendū q dispensatio spiritualiū frumentoꝝ nō est facienda ꝟm arbitriū ꝓpriū: sed pncipaliter quidē ꝟm arbitriū t dispositionē dei secundario aūt ꝟm argumentū superioꝝ prelatoꝝ. Ex quo non intelligitur ille absconderе frumēta spiritualia cui non cōpetit ex officio nec ei a superiori iniūgitur si ab alioꝝ correctiōe aut gubernatiōe desistat. sed solū tūc intelligitur abscondere si dispensationē negligit cū ei ex officio incumbat: vel iniunctū officiū pertinaciter recusat. quia vt dicitur ex renuncio. in. c. nisi cū pdē. Tunc in teveram humilitatē custodies cū per eā locū sublimem effugies t per obedientiam non dimittes. Et viij. q. j. c. in scripturis. Si is qui valet omni potentis dei renuerit pascere oues: ostēdit se summū nō amare pastorē. Ad quartū vero argumentū respondet Greg. in pastorali. q Esaias qui mitti voluit ad predicandū vidit se antea purgatum per altaris calculū. Quia ergo valde difficile est quēlibet purgatū se cognoscere: ideo nullus predicare debet nisi mittatur. Periculosum ꝙ est t non sine ambitione eriā viris idoneis querere t petere episcopatū. Sed quid de illis in quibus nulla cōditio que in episcopo est requirenda penitus inuenitur. qui instant satagunt ambiunt: vt promoueātur ad dignitatē episcopalē: O teme-

UVA. BHSC. IyR_227

raria presumptio.o inflata elatō.o diabolica superbia. Audiāt tales id quod scribit extra de elec.c.cum in cunctis. Cuz in cūctis sacris ordinibus ⁊ ecclesiasticis mysterijs: sint etatis maturitas: morum grauitas: ⁊ ⁊ litterarum scientia inquirēda: multo fortius hec in epo oportet inquiri: qui ad curaz alioꝝ positus in seipo debet ostēdere qualr alios oporteat in domo domini cōuersari. Glo. vero supverbo lrarum dicit. Propter defectū sciētie repellit aliquis ab episcopatu etiam iam promotus, vt patet extra de etate ⁊ qualitate ordinādorum.c.vltimo. ⁊ extra de electis.c.cōgregato Et.j.q.j.c.vilissimus dicit. Vilissimus est reputandus nisi precellat scientia ⁊ sanctitate qui est honore prestantior. Ad idem est.c.nō oportet.vij.q.j. Secundū dubiū erat vtrū vltra episcopalem dignitatem sit peccatū appetere aliquas dignitates seu officia vel beneficia: vt abbatiam prioratū ⁊c. Et videtur ꝙ non: quia quod nō est ꝓhibituz ꝑ aliquod ius videtur esse concessum.xiij.q.ij.c. hebron §.sequenti. Sed ista nullo iure prohibentur ergo vt licita concedunt. Contrarium huius videtur esse rei veritas. Et ratio est: quia vbi eadem ratio.l.⁊ idem ius. Nam de similibus idem est iudiciuz.ar.di.v.c.ad eius. Sz ratio quare illicitus est appetitus episcopatus est ꝓpter curam quaz habet annexam: quia presumptuosum nimis est vt quis se reputet idoneum ad regendas animas alioꝝ. Sz eadem ratio est in quolibet predictoꝝ quia scilicet in omnibus est cura annexa: nec differūt ab episcopatu nisi ꝟm magis ⁊ minus: qꝛ vt patet epꝰs habet curam vniuersalez totius diocesis sue: sed in predictis officijs constituti habent curam particularez: vt patet vnius parochie vel vnius collegij. Talis autem appetitus non diuersificat spēm sed quidditatē peccati sicut appetere furari vnū florenū est eiusdem speciei cum appetitu furandi mille: lz hoc sit grauius. Sic in ꝓposito de appetitu epatus ⁊ aliorum beneficioꝝ curatoꝝ. Preterea ꝟm Tho. Ray. Host. ⁊ Goff. Qui petit ꝑ se aliqd pdictoꝝ si alias sit dignus efficit indignꝰ rōne psumptionis ⁊ cōmittit simoniaz: ergo peccat mortalr. Et pro hac cōclusione faciūt dicta sāctoꝝ. Unde Chryꝟ.xl.di.c.multi.ait. Quicunqꝫ desiderauerit pmatum in terra inueniet confusionē in celo: nec inter ꝟuos xpi computabit qui de pmatu tractauerit. Nullꝰ autem inuenit confusionē in celo aut separatur a consortio ꝟuoꝝ xpi nisi ꝓpter mortale. ergo ⁊c. Et.j.q.j.c. Principatꝰ Leo papa ait Pricipatus.i.platio quē aut seditio extorsit aut ambitus occupauit etiam si moribus aut actibus nō offendat: ipsius tñ initij sui est ꝑnitiosus exemplo: ⁊ difficile est vt bono peragant exitu que malo sunt inchoata pncipio. Sed non dr aliqd pernitiosum nisi mortale. Sciendū aūt ꝙ id quod dictū est scilz ꝙ non lz petere beneficiuz curatū: nec peti pōt absqꝫ vitio simonie: aliqui illud nō tenēt. vt Bern. ⁊ Guil. Hanc opinionē sequi videntur curiales: ꝟ tñ nō est tuta. Forte posset dici ꝙ q̄ intēderet deo ꝟuire in clero: non ꝓpter honores maiores cōsequēdos ⁊ diuitias in seculo: sed quia status ille melior est q̄ secularis ⁊ diuinis applicatus ⁊ magis sibi gratꝰ ⁊ in eo positus appetit sibi ꝓuideri de beneficio: ⁊ petit illud a supioribꝰ vt possit ꝟm conditionez suam sustentari: nō ad pompam: sed ad decētiam: nō habens intentionez ad curā: nec ad honores ⁊ gradus ⁊ ad pinguius beneficium sed ad sui gubernationē: ita cōtentus de simplici beneficio sicut de curato: dummodo sibi sufficiēs esset: nō peccaret. Appetit em̄ ⁊ q̄rit quod est de iure diuino debituz. videlz ꝙ qui altari ꝟuit de altari debet viuere vt dic apls quod est licitum cuilibet. Et q̄uis cura annexa sit ei quod sibi confert: oculus eius nō est ad hoc pncipalr: sz ad sustentationē sibi debitam ex ꝟuitio ecclie: illud aūt scz ꝙ sit curatū est accessoriū ⁊ per accidēs: ⁊ accessorium naturam sequi congruit principalis. de re iur. li. vi. Sed principale intentū scz. sustentatio sui iure est licitum. ergo ⁊ quod inde sequit. non aliquid illicitum adiungēdo. Tertiū dubiū erat vtrum platus peccet conferēdo bñficiuz bono ptermisso meliori. vel vtruz peccent sic eligētes. Et videt ꝙ sic. Quia.viij.q.i.c.licet Hie.ait. Sciāt oēs ⁊ certi sint. ꝙ qui prestātior est ex oī populo q̄ doctior: qui sanctior: q̄ omni virtute eminentior ille eligit ad sacerdotium. Sed beatus Thomas in quadā questione de quolibet dicit ꝙ aliquis potest dici melior dupliciter Uno modo simpliciter. alio modo ꝟm quid. Simpliciter autem dicit melior qui est sanctior ⁊ plus habens de charitate. Scdm quid dicitur melior qui est melior ꝟm aliquem respectum. Contingit autem aliquem esse meliorez simpliciter id est maioris sāctitatis qui nō est melior quātū ad hoc ꝙ preficiat in ecclesia. Sed alius minoris sanctitatis esset melior in regimine: quia forte magis ecclīam iuuare poterit vel per lumen

UVA. BHSC. IyR_227

sapiētie vel p auxiliū potētie: vel quia diu in eccl'ia deseruiuit. Non ergo tenef dare plat⁹ officiū vel beneficiū meliori simpl'r: si melio/ri quo ad hoc. ideo si pferat vnū alteri ppter aliquā causam que ptineat ad honorē dei et vtilita tē eccl'ie: nam q̄tū ad hoc iste ē melior. et plat⁹ recte facit pmouēs illū: sicut etiā eligētes. hec ille. Notandū etiā q̄ q̄uis mi nus bon⁹ simpl'r posset pferri magis bono in regimine eccl'ie q: vtilior: nō tamē si scif esse malus: q̄uis posset iuuare eccliam p sciam et potentiā: q: in hmōi pmaxime requiritur bonitas vite: alʒ sine pcō cura exerceri non potest. Hoc em̄ nō esset pferre min⁹ bonū: sed simpl'r malū. ⁊ p ons qui non est idoneus. Unde Albertus magn⁹ dicit expresse q̄ pmo/uētes ad ordines vel curā pastoralē: vel ali/quod beneficiū eccl'iasticuz sciēter indignum absq; dubio peccant mortal'r. Nec nobilitas excusare pōt q̄ pmoueat malus: quia quāto nobilior tāto nociuior. Et si dicat q̄ al⁹ non sit ita vtilis oīno, ista rō nihil valet: q: vtili/tas spūalis temporali est pponenda, nec ex/cusat paucitas ministroz eccl'ie. Hec Alber. Dicit ꝯ alicꝫ eoꝝ bonus q̄ nō est malus extra de pbum. c. dudū. Quartum dubium erat vtrum plat⁹ eccl'ie possit cōmittere cō sanguineo suo curā eccl'ie postposito melio/re. Videf q̄ nō: quia Hiero. dicit loquens de moyse q̄ substituit sibi successorē in regimie iesum naue. viij. q. j. c. si ergo. Nulla consan/guinitas rō nulla ppinq̄tatis habita contem platio est vt ppinquis agrozum ⁊ predioz relinquat hereditas: gubernatio populi illi tradat q̄ deus elegerit hominī. s. tali q̄ hz in semetipso spm̄ dei: ⁊ pcepta dei in ꝓspectu eius sunt. Et idem Hiero. viij. q. j. c. moyses. Moyses amicus dei cui facie ad facie locu/tus est deus: potuit vtiq; successores princi/patus filios suos facere ⁊ posteris ppriam relinquere dignitatē: sed extrane⁹ de alia tri bu eligit iesus naue: vt scirem⁹ principatum in populos nō sanguini deferendum esse sed vite. Glo. dicit ibi sup verbo tribu. Moyses fuit de tribu leui. iesus naue fuit de tribu effraim. Ad hoc ꝓpositū recitat etiam Policratus libro quarto. q̄ obsecrāte sena/tu vt adrianus filiū quē habebat augustum faceret: respōdisse fert sufficere debet q̄ ego regnauerim cum non merear. Principatus em̄ nō sanguini sed meritis dandus est. Jhu similiter quippe reguat qui rex nascit nec mere tur. Uerūtamen Thomas in quadā questiō ne de quolibeꝫ. dicit q̄ aliter est dicendū de cō sanguineo eque idoneo. aliter de ꝓsanguineo minus idoneo. Si aūt ꝓsanguineus sit eque idoneus potest ꝓlatus preferre consangui/neū: nisi ex hoc forte scādalū oriatur. vel alis qui exinde malū exemplū accipiant. vt quan do probabiliter timetur q̄ alij prelati induce rentur hoc exemplo ad dandū suis minus di guis. Ratio ē hec. q: in hoc q̄ det cōsangui/neo eque digno nil depit vtilitati ecclesie: nec est contra charitatē. Et hoc figuratū ē Gen. xlvij. vbi pharao ioseph loquens de fratribus suis dixit. Si cē nosti in eis viros industrios cōstitue illos magistros pecoz meoz. Si ve/ro cōsanguineus prelati sit minus idoneus non debet eū preficere ad curā ecclesie postpo sito meliore. Et sic faciendo ⁊ proficiendo il/lū grauiter peccat. Quid temporibus his in beneficioz collatione ac distributione fiat nō opus est enarrare: cū tam manifesta sit omni bus ecclesie sancte iactura. Proficiuntur infa mes: promouentur ambitiosi exaltātur ami/ci: ⁊ quasi nulla est amplius cura de regimine animarū. prevaluit ambitio ⁊ ad lucra tpalia m undanāq; pōpam oia sunt redacta. O de⁹ de celis: o de⁹ omps. Jnspice sucurre: visita ⁊ non derelinquas propter peccata nra spon/sam tuā eccl'iaz quā tuo pretioso sanguine re demisti. Jnuaserūt lupi rapaces gregē tuum ⁊. nō est q̄ pascat oues tuas. Secundus ap peritus inordinatus honoris dicit magiste/rialis sublimitatis. Appetunt nanq; multi in debite magisteriale gradū. Et hz ꝑm Hostie. in summa sua li. v. in rubrica de magistris. p ceptor cumsibet discipline vocari possit mgr vt in. l. q̄b⁹ erga. ff. de ver. si. vel q̄ regimē hz p ceteris. vt in. l. j. ff. d exactiōib⁹. vel doctor legū. vt in pemio. ff. §. penul. Nos tamen loq̄/mur de magistris ꝑut sic appellantur docto/res theologie. Jn quibus reprehensibilis eē potest magisterij gradus ⁊ ambitiosus repu tari quadruplici ratione.

Primo rōne sufficientie.
Secō rōne repugnantie.
Tertio rōne superbie.
Quarto rōne finis.

Primo rōne sufficientie q̄n alicꝫ insuffici ens est: q: vel indoctus vel adeo parum do/ctus vt sibi gradus magisterij conuenire nō possit. Pro quibus dicitur. lxj. di. c. miseruz. Misericors est eū fieri magistrū qui nunq̄ fuit discipulus. Et. lix. distin. c. ordinatos. Debet ante esse discipulus quisquis doctor esse de/

UVA. BHSC. IyR_227

fidera, Et sic docere potest qō didicit. xv j.q. j.c, sic viue. Multo tpe disce que postmodū doceas. Et.c.si clericat⁹. Si clericat⁹ titillat desiderīū: discas qō possis docere ⁊ rōnabilē deo offeras hostiā: miles ātēq̄ tyro: nec p̄us magister sis q̄ discipul⁹, ⁊ extra de electione c.cū in magistrū. In magistrū assumi nō dz qui formā discipuli nō assumpsit. hec ibi. Dicit aūt Host. vbi. s. q̄ p̄mouēdus ad magisterium cognosci potest legendo ⁊ disputādo si sit idoneus. Scōo est reprehensibilis ⁊ ambitiosus magisterij gradus rōne repugnantie q̄n aliquis esset in aliqua religione que talia cōtineret q̄ sibi magisterij gradus repugnaret: sicut de monacho dicit Hieron. xvj. q. j. c. monachus. Monachus nō docētis sed plangentis habet officiū. Ad quod facit ibidē. c. si cupis. ⁊. c, alia causa, Si aūt talis eēt religio in qua possent religiosi cū obseruātia regule ⁊ statutoꝝ suoꝝ vacare etiā studio scārum ⁊ p̄dicationi ⁊ instructioni aliorū: possent hmōi viri religionis docti p̄m Alex. in. iij. summe. ad gradū magisterij p̄mouēri. Sō cōfirmat p ea q̄ scribunt. xvj. q. j. c. doctos. c. moderamine, c, sunt tñ nōnulli. c. vos aūt. c. in parochia. c. cū p utilitate. Et hoc appet p expientiā. q: quotidie ex ordinib⁹ mēdicantiū multi fiunt magistri in theologia. Tertio est reprehensibilis ⁊ ambitiosus grad⁹ magisterij rōne supbie q̄n aliquis querit illū gradū impor tune se ingerēdo vt excellat ⁊ appareat gloriosus, qō phibet xp̄s Matth. xxiij. di. Nec vocemini magistri. s. cū elatione mētis: quia magr vester vnus est xp̄s. In quibus verbis nō nomē aut gradū damnauit magisterij sz oēs doc. sed tñ superbiā ad quam multi cuz nomīe illo deueniūt q̄ eo q̄ magri sunt ⁊ vocant, credūt se oīa scire: spnūt indoctos: ⁊ qō ipi sciunt alijs cū difficultate ⁊ labore vix cōmunicare volūt. Quarto est reprehēsibilis et ambitiosus magisterij gradus ratōne finis: q̄n aliq̄s magisteriū suscipit nō ppt honorez dei: aut salutē pp̄riam vel vtilitatez p̄rimoꝝ sed ppt talia lucra ppt plationes obtinendas ⁊ acquirēdas dignitates. Tales siq̄dez qz a debito fine deficiūt honorē indebite apperūt ⁊ inordinate. Judicet ergo vnusquisq̄ seipm. Ego nō audeo aliena fcā culpare prec tñ deū celi vt magisterij dignitas tā multis ad salutē accedat quot cā est damnatiōis eterne. Tertius appetitus inordinatus honoris ⁊ ambitionis est secularis potestatis. quō aliqui aspirauit tyrānice dñia temporalia vsurpare. Rndendū vt melius intelligat notandum q̄ quadrupliciter potest aliquis recte ⁊ merito esse princeps: aut dominus.

Primo ex diuina ordinatione.
Secundo ex ecclesie collatione.
Tertio ex legitima successione.
Quarto ex populi electione.

Primo ex diuina ordinatione. sicut Saul fuit vnctus in regē a Samuele de voluntate dei. Et habet. j. Reg. x. Qui cū fuisset absconditꝰ domi: cucurrerūt illi de pplo ⁊ tulerūt eū inde sicut fuerat diuinitus reuelatuz stetitq̄ in medio ppli. Et Samuel dixit. Certe videt quē elegit dñs: qm̄ nō sit similis ei in oi pplo et clamauit cūctus populus: viuat rex. Secūdo p̄t esse aliquis princeps ex ecclesie collatione. qñ scz ecclesia auctoritate diuina offeret alicui p̄incipatū: ⁊ p̄cipue imperiale dignitatē. Papa em̄ imperatorē instituere ⁊ destituere debet ⁊ p̄t rōnabilibus causis interuenientibus. sicut factū fuit tēpore Stephani se cūdi. vt dz in chronica martiniana. quō Aristulphus rex lōgobardoꝝ inquietabat romanos. qua p̄opter Stephanus romanus p̄tifex. aduertens q̄ Cōstantinus ānt⁹ ꝑsū tinopolitan⁹ imperator nō poterat iuuare Romanos: venit in Frāciā ad Pipinū regē frācoꝝ. Qui cū papa veniēs liberauit: romanos ab iniurijs longobardoꝝ. ⁊ continuo in p̄mio virtuosi laboris factus est imperator. ⁊ reuersus in franciā imperauit annis tredecim. Pipino aūt successit in imperio Karolus eius filius. māsitq̄ imperiū apud frācos annis triginta q̄nq̄ ⁊ mensibus nouē. vsq̄ ad tpa Ludouici tertij. cuius tpe: qz francigene nō iuuerunt Romā ab iniurijs longobardoꝝ fuit diuisum imperiū: eo q̄ vnus imperauit in italia ali⁹ in alemania: ⁊ scissa durauit vsq̄ ad Otonē. q̄ liberauit ecclesiā ab impietate Johānis pape duodecimi. quem cardinales suo adiutorio deposuerūt quare Oto coronā imperij suscepit: ⁊ eo mortuo imperauit filius ei⁹. Oto secūdus. ⁊ post illū Oto tertius p̄ here ditariā successionē. Sed post mortē Otonis tertij fuit institutū q̄ imperator eligeret ab electorib⁹. s. Magūtinēsi Treuerēsi Colonīēsi. Marchiōe brādeburgēsi. Palatino. duce Saxonie. ⁊ rege Bohemie. De ptāte vero pape supra imperatorem dixi in sermone de sacerdotali dignitate. Tertio p̄t aliquis esse princeps ⁊ dñs ex paterna successione. sicut de Salomone dz. iij. Reg. ij. c. Salomon aūt sedit super thronū Dauid patris sui ⁊ fir

UVA. BHSC. IyR_227

marū est regnū eius nimis. Quarto pōt aliquis esse princeps ex electōe: qñ eligit vnus forte miter ꝛ ꝓcorditer ab illis quib⁹ hz̄ pesse. Isto modis exceptis qui dñari cupit ambitōis vitio tangit. Sz̄ dubitaret aliquis quid de officijs ꝛ dignitatib⁹ secularib⁹ si appetant ꝛ p curent per preces ꝛ obsequia: vt officiū potestatis: senatoris: capitanei: ꝛ hmōi. nunquid est peccatū? Rndeo ꝙ si quis hmōi appetat ꝛ querat magis cūrās de honore ꝛ lucro ꝙ de iusticia seruanda: ꝙ talis peccaret. Similr si ignorat ea que spectant ad executōez debitā dicti officij: nec iuuari per aliū pōt. Similr si parat⁹ est se intromittere de his ad q̄ sua po testas nō extendit ꝙ uis ibi ꝓueuerit fieri. puta si laic⁹ velit de clericis iudicare vel de ecclesia disponere. quod eis phibet. di. xcvj. p totum. Si aūt appeteret q̄s illos grad⁹ zelo iusticie ꝛ charitatis ꝓximoꝝ exigente: nō rōne ppriꝰ ꝓmodi nō peccaret. Sed quis est hic ꝛ laudabim⁹ eū? Jō magn⁹ erit nūer⁹ dānatoꝝ.

Q abominada est ambitio. tuz qz inducit multa mala. tū qz oīs iust⁹ illam fugit. tum etiā qz tollit quietem mentis. Capl'm III

Ertiū mysteriū declarandū de ābi t tione dicit abominatio. Abominan duz quippe ꝛ fugiendū est hmōi peccatum ꝓpter tria.

Primo qz multa crimina inducit.

Scōo qz oīs iustus illam fugit.

Tertio qz quietem mentis tollit.

Primo ambitio multa crimia inducit. Hoc maxime malū hz̄ ābitiosus ꝙ nec timet deū nec vereť hoīes: sepe ꝛ libenter mentit adulatur sepe simulat humilitatē: inclinat cunctis seru⁹ est oīm ꝛ tributari⁹ crudelissim⁹ ꝛ venenosus. quandoqz ꝓpter ambitionē etiaz suis Romulus quidē occidit fratrē Rhemū vt solus regnaret. Julius cesar Pōpeiū est semp psecut⁹ vsq; ad mortē: cū quo plurima bella gessit cupiditate imperij. Absalon suñ. patrē Dauid tēptauit pellere regno: vt ipe rex pficeret. Et q̄d hystorias querim⁹ qñ clara sūt oīa bella que fuerūt in mūdo vsq; ad nunc? Nec dubiū est illa fuisse ꝓ maiori parte cōcepta ex liuore ampliandi dñia. Propterea Ninus rex assyrioꝝ bellis vexauit puicias. Propterea magn⁹ Alexander duxit exercitū extra patriā ꝓtra Dariū: imo ꝓtra oēs reges orientales. Propterea marciales romani semp fuerūt in bello ab vrbe ꝓdita vsq; ad tpa Cōstantini: habuerūtq; bella plurima aduersus sabinos ꝙolscos: coriolanos: veios, faliscos pelignos. picentes. samnites. tarentinos. carthaginēses. hyspanos. mitridatē. egyptum: germanos. cymbros. ꝛ parthos. Et vt breuiter dicā contra totū mūdū. Et q̄s enumeret quāt⁹ hoim sanguis in tot preliꝭ sit effusus quod milia miliū sint extincti: quot ciuitates depopulate. quot violate ꝯgines: quot vtriusq; sexus precio venūdati? O ambitio tantoꝝ scelerū mater. o venenosa radix ex qua facile ꝓdit oīs facinoris germen. o bonoꝝ morum dissipatrix. o inimica iusticie. o semiatrix odio rū. o fons oīs scandali. o cōfusio religiosoꝝ o turbatrix ecclesie. o desolatrix ciuitatū. o de nicz destructrix generis humani. Ꝓpter ambitionē nāq; vix pōt aliquis p viā rectā incedere: ꝛ qñq; imo multotiēs qui boni credūtur ꝛ sci ꝓpter ābitiones efficiunt reprobi et diaboli filij. Secōo abominada est ambitio qz q̄libet iustus eā fugit. Dñs nr̄ ihesus xps cum facto miraculo de q̄nq; panib⁹ voluisset eos sibi regem facere aufugit. vt habet Joh. vj. Moyses cū esset annoꝝ. lxxxiij. ꝛ mitteret a dño vt esset dux ppli israel' multos excusauit se dicēs ꝙ esset ipeditioris lingue. Exo. iij. Dic remias cū mitteret a dño ꝛ ꝓstitueret super reges ꝛ regna ad annūciandū verbū dei: sub trahebat se dicēs. A a a dñe deus nescio loq̄. Hiere. j. Marc⁹ euāgelista vt sacerdotio inhabilis eēt amputauit sibi pollicē. Gregor⁹ magn⁹ a clero ꝛ ppło acclamat⁹ i papā occulte fugit. Ambrosi⁹ ne ꝓmouere⁹ in archiepm magnā reſistentiā fecit. Et sic oīs boni ꝛ iusti viri ambitionē sunt detestati. Tertio abominada est ambitio: quia quietē mentis tollit. Semp cū ambitiosi habēt in corde ignē. semp sunt in cogitationibus. semp in desideriis martyres nō dei: ſ principis tenebrarū. Propterea Bern̄. li. iij. de ꝯsideratōe ad Eugeniū ait. O ambitio ambitiū crux: quō oēs torques. omibus places. Nil acrius cruciat. nil molestius iquietat: nil tam apud miseros mortales celebrius. negocijs eius. Et idem in sermone. xl. Ambitio subtile malū: secretuz virus: pestis occulta. doli artifex: mater hypocrisis: liuoris parens: vitioꝝ origo. tinea sanctitatis: excecatrix cordiū. hec ille. Propter hanc omia vitari debet ambitio. vt sic obtineri possit per humilitatem diuina gratia ꝛ in fine sempiterna gloria: in qua viuit regnatq; gloriosus deus per infinita seculoꝝ secula Amen.

Feria quinta post Reminiscere de vitiosa ne glorie: quo labozabat diues ille damnat⁹.

UVA. BHSC. IyR_227

t quod plurimū timere debent penitentes. qz oriri solet maxime ex operibus bonis.

Sermo. XXXV

Induebatur purpu

ra t byſſo. Verba ſūt redemptoris nostri originaliter Luce. xvj. t. in euāgelio hodierno. Audiuimus ex lectione sancti euangelij damnatū fuiſſe diuitem in inferno. non quia diuitias poſſidebat. ſed quoniā illis male vtebatur. Erat em̄ crudelis proximis t lazaro mendico. cuius vlcera canes lingebāt animalia bruta. ipe homo nullam pietatem exhibebat. Conſtituerat fines ſuum in copia bonorum temporaliū. t propter illa ſuperiorem nō cognoſcebat deū. exaltabat ſeipſum. t elatus corde cupiebat honorari. Et propter ea induebatur purpura t byſſo. gloriam querens in exceſſiuo ornatu t inmoderato. Et q̄m plurimi ſunt illius diuitis ſequaces t imitatores. qui oīe deſideriū ſuū inflāmāt ad hāc gloriā t emporalē inanē t vacuā. idcirco in p̄ſenti ſermone de vane glorie vitio aliqua diſcutiem⁹ de q̄ tria myſteria occurſt declarāda

Primū dicit diffinitio.

Secundum deteſtatio.

Tertum generatio.

Quid ſit vana gloria t quomodo differat a gloria ſancta q̄ eſſe poteſt in bonis t virtuoſis t a gloria beata. Capl'm. I

Primū myſteriū de vana gloria dici

p tur diffinitio. In quo quid ſit vana gloria videam⁹. t Alex. in. ij. ſumme diffinit eam ſic dicens. Vana glia eſt appetitus inordinatus t inordinata delectatio humane laudis. Nā glia claritatē quandā ſignificat. Vñ glorificari idē ē quod clarificari. vt Aug. dicit ſup Joh. t Ambro. in li. de officijs Gloria eſt clara cū laude notitia. t Tull⁹ in rhetori. Gloria eſt frequēs de aliquo fama cū laude. Laus vero vt Ariſt. dicit. j. rhetori. eſt ſermo elucidans magnitudines virtutis. ideo nomen glorie importat manifeſtationē alicui⁹ de hoc quod apud hoīes decor videt ſine illud ſit aliquod bonū ſpirituale ſiue temporale. Poſſumus tamē pro clariori intelligentia diſtinguere tripliceм gloriam.

Prima dicitur beata.

Secunda ſancta.

Tertia vana.

Prima eſt gloria beata. de qua i p̄s. Gla t diuitie in domo ei⁹. t p̄s. cxlix. Exultabunt ſancti in gloria. t de hac diffuſius loco ſuo dicem⁹. Secūa eſt gla ſancta. t hec ſm Tho. ij. ij. q. cxxxij. eſt cū qs cognoſcit bonū ſuum diuinū laudet. t approbat illud cupiens ab alijs laudari. aut propter diuinū honorem: aut p̄ pter primor̄ ſalutē. Naz ſm Alex. laudari p̄pter deū t propter bonū proximi nō eſt aliud q̄ deum laudari in nobis. Unde non erratur ſed ſancte appetitur gloria cum virtuoſe vitur t non conſtituit ibi finis. Ad hanc hortatur nos chriſt⁹ dicens Matth. v. Sic luceat lux veſtra coram hominib⁹ vt videant opera veſtra bona: t glorificent patrē veſtrū qui in celis eſt. t. j. Cor. x. Sine offenſione eſtote iudeis t gentibus t eccleſie dei: ſicut t ego oībus per oia placeo: nō querens quod mihi viteile eſt. ſed quod multis vt ſalui fiant. Et Ro. xij. Prouidētes bona nō tm̄ coram deo. ſed etiā coram omīb⁹ hominibus. t. Eccl. xlj. Curā habe de bono nomine. t Prouerb. xv. Fama bona impinguat oſſa. t Ouidi⁹ libro de triſtibus. Deniq; non paruas animo dat gloria vires. Et ſecunda facit pectora laudis amor. Ideo Auguſtinus in ſermone de confeſſione ait. Solet mouere chariſſimi q̄ dominus noſter Ieſus chriſtus in ſermone euangelico cum prius dixiſſet. Luceat lux veſtra coram hominib⁹ vt videant veſtra opera bona t glorificent patrem veſtrum qui in celis eſt. poſt ea dixit. Attendite ne iuſticiam veſtram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. Turbatur enim mens parum intelligentis t p̄cepto vtriq; obaudire cupientis t per diuerſa t aduerſa diſtenditur. Tam nemo em̄ poteſt quamuis vni domino obtemperare repugnātia iubenti: q̄ nemo poteſt etiam duobus dominis ſeruire. quod eodem ſermone ſaluator ipſe teſtatus eſt. Quid ergo faciet animus nutans: cum ſe obtemperare nō poſſe exiſtimat. t non obtemperare formidat. Si enim opera ſua in luce poſuerit hominibus intuenda vt faciat quod p̄ceptum eſt.

Luceat lux veſtra coram hominibus. reum ſe teneri arbitrabitur quaſi contra p̄ceptuꝫ fecerit. vbi dicitur. Attendite ne iuſticiam veſtram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. Qui autem recte intelligit: vtrunq; implet: t ſeruiet vni veriſſimo domino qui ſeruum pigrum non damnaret: ſi ea que nullo modo poterat imperaret. Hec ille. Et ibi concludit dicens. Intentio quippe cordis humani quo dirigatur t quid expectet intuendum eſt. Ex quibus omnibus colligitur quod non ſunt virtutis opera p̄c

UVA. BHSC. IyR_227

termittēda. quoniā ad illa sequit laus multorum: ⁊ redūdant in virtuosoꝝ famā dūmodo ibi intētio nō cōstituat finem suū. Tertia est gloria vana: que ꝑm Alex. ⁊ Boñ. vbi. s. pōt esse triplex. Primo ex parte rei ꝓ qua q̄s gloriam querit. vtputa si q̄uis gl'iam quereret de sapiētia quam nō habet ⁊ hmōi vel de eo qd̄ est pctm̄. Propter quod in p̄s. dicitur. Quid gloriaris in malitia. Vel cū querit gloriam de eo quod nō est gloria dignū. vt de diuitijs. de pulchritudine. de dominijs ⁊ hmōi. de q̄bus nō est gloriādū eo ꝙ trāsitoria sunt caduca ⁊ vana. Unde Esa. xl. d̄r. Omnis caro fenum: ⁊ omnis gloria eius quasi flos agri.

Scd̄o gloria est vana ex patre eius a q̄ q̄s gl'iam q̄rit. puta ab hoīe p̄ncipal'r cuius iudicium nō est rectum. Unde in p̄s. Maledicta ossa eoꝝ qui hominibus placent. supple cū ponitur ibi finis. Tertio gl'ia est vana ex pte ei⁹ q̄ gl'iam appetit: qui videlꝫ appetitū glorie sue nō refert in debitū finē. puta ad honorem dei ⁊ ꝓximi salutē. Nam omnis gloria finaliter ad deum est referenda. Unde dd̄ in p̄s. Non nobis dn̄e nō nobis: ꝫ noī tuo da gloriā. Et christus Johānis. viij. Ego gloriam meā nō quero. Si ego glorifico meipsum gloria mea nihil est.

Q̄ fugiēda est vana gl'ia: tum q̄a per illaꝫ offendit deus: tum q̄ homo per eam spūaliter infatuat: tum etiā q̄a om̄es iusti ip̄am conati sunt vitare. Capl'm II

Secundum mysterium declarāduꝫ de vana gloria dicitur detestatio. Est siquidem vitium graue ⁊ detestabile ꝓpter tria.

Primo propter offensionem.
Scd̄o ꝓpter infatuationem.
Tertio ꝓpter exemplationem.

Primo vana gloria est vitiū graue ⁊ detestabile ꝓpter offentionē: q̄ ꝑ illā offendit deus. Notādū aūt ꝑm Boñ. vbi. s. ꝙ aliquādo est pctm̄ veniale aliq̄n mortale. Veniale ē cum ex subito motu trahit animus ad ꝓpriā laudem ⁊ gaudet de bona hominum opiniōe. tamē cū rō excitatur statim rep̄mit ⁊ subijcit motū illū recognoscēs deum ⁊ illi se humilians. Difficille nanq̄ est p̄mis motib⁹ glorie vt nō veniant posse resistere. quia vt dicit Senec. ad Lucillū. Nulla est tam excelsa virtus que dulcedine glorie non tangat. Et Hiero. ad Sabinianū. Naturali ducimur malo ⁊ adulatoribus nostris libenter fauemus. Et q̄q̄ respondeamus nos indignos ⁊ calidus rubor ora ꝑfundat: tamen ad laudem suam intrinsecus letatur animus. ⁊ Chryso. di. super Mattheū. Cum cetera vitia locum habeant in seruis diaboli: inanis gloria locum etiam habet in seruis xp̄i. Si ergo amor humane glorie q̄uis sit inanis nō repugnat charitati: neq̄ q̄tum ad id de quo est gloria neq̄ quantum ad intentionem gloriam querentis: non est peccatum mortale: sed veniale. Peccatum autem mortale est vana gloria: quando contrariatur charitati dei dupliciter. Uno modo ratione materie de qua quis gloriatur. vtputa de aliquo falso quod cōtrariatur diuine reuerentie. ꝑm illud Eze. xxviij. Eleuatū est cor tuum ⁊ dixisti. Deus ego sum. Vel cum quis bonuꝫ temporale de quo gloriatur prefert deo Aut etiam cum quis prefert testimoniū hominum testimonio dei. sicut contra quosdam dicit. Johānis. xij. Qui dilexerūt magis gloriam hominum q̄ gloriam dei. Alio modo cōtrariatur charitati ex parte ipsius gloriantis qui intentionem suam refert ad gloriam tanq̄ ad vltimum finem: ad quem etiam ordinat virtutis opera: ⁊ pro illo consequendo nō pretermittit facere etiam ea que sunt contra deū Sic faciebant antiqui romani de q̄bus dicit Augustinus. v. de ciuitate dei. capl'o. xij. Veteres igitur p̄miq̄ romani quātum eorum docet ⁊ commēdat historia quāuis vt alie gētes excepta vna populi hebreorum falsos deos colerēt ⁊ non deo victimas: sed demonijs immolarent: tamen laudis auidi: pecunie liberales erant: gloriam ingentem: diuitias honestas valebant. Hanc ardentissime dilexerunt propter hanc viuere voluerunt pro hac mori non dubitauerunt. ceteras cupiditates huius vnius ingenti cupiditate presserunt. hec ille.

Secundo vana gloria est vitium graue et detestabile ratione infatuationis quia in hoc vitio magna est fatuitas: quam dominus explicauit. Matthei vigesimoquīto. in parabola de decē virginibus quarum quinq̄ erāt fatue ⁊ quinq̄ prudentes. Et prudētes intrauerunt cum sponso ad nuptias: fatue vero licet essent virgines: quia tamē oleum recte intentionis ad dei gloriam non habebant exclusе fuerunt a sponso. Pro quibus dicit Gregorius in omelia. Sepe vos fratres charissimi admoneo praua opera fugere: mundi huius inquinamenta deuitare: sed hodierna sancti euangelij lectione compellor dicere: vt et bona que agitis cum magna cautela timeatis; nec per hoc quod a vobis rectuꝫ

UVA. BHSC. IyR_227

geritur: fauor aut gratia humana requirat: ne appetitus laudis subrepat: q̄ dō foris ostē ditur intus a mercede euacuet. Ecce enim redemptoris voce decem virgines: oēs dicuntur virgines: tm̄ infrā beatitudinis: iannam nō omnes recepte. quia earū quedā dū de virginitate sua gliam foris expetūt oleū in vasis suis habere noluerūt. Tertio delectabile est: grave vitium vane glorie ꝑpter exemplatis onem. Omnes quidem sancti dederūt nobis exemplum vanā gloriā fugiendi. vt pater in eorum gestis. Cicero etiaz. s. de officijs dicit. Cauenda est glorie cupiditas. Eripit em̄ animi libertatē: ꝓ qua magnanimis viris oīs dz esse cōtēptio. i. contemptus. Legimus in vitis patrū: q̄ cum quidā senex in spelunca requieſceret: rogatus est multis precibus a q̄dam seculari vt veniret orationē facturus sup filium suū defunctum. Cumq; ille iret occurrerunt multi cum lampadibus in eius occursum. quia homo sanctus erat. Quod cū perciſſet senex finxit se esse stultum: et expolians vestimenta sua in flumē descēdit: et stans lauabat nudus. Secularis aūt ille erubescēs dixit populo. Reuertimini senex noster infatuatus est. Et veniēs ad senem interrogauit eum dicēs. Quare sic feciſti: qz omnes dicūt demoniū habz senex? Qui rndit. Et ego volebam hoc audire. et sic rediit in spelūcā suam Silr fecit btūs frat̄ Juniperus de q̄ sepius sanctus Franciſc⁹ dicebat. Utinā multi eēnt tales in iperi in hortis nostris. Cum ergo semel ꝑfatus iret romā: et multo ei vtilitatē ꝓpf famā sanctitatis sue: eos declinare voles iūxit se ad ludēdū cū vno puero ad vnā tabulā. que dū leuabat de vno capite de primebat in alio. Quod illi videntes reputarunt eum leuem: et fatuum. Ipse vo sub illa specie vanam gloriam euitauit.

Qz ex vana glia gnanf septem pctā que dicunf septem eius filie. Cap. III

Ertiū mysteriū declarādum de vana t glia dz generatio. Scōm em̄ Grego. xxj. moral. inanis gloria generat septem filias. Prima est iactātia. Secunda est ꝑsumptio nouitatū. Tertia hypocrisis. Quarta primacia. Quinta discordia. Sexta ꝑtentio Septima inobedientia. Nā vt dixit Tho. vbi s. vitia illa q̄ de se nata sunt ordinari ad finē alicuius vitij capitalis dicunf esse filie eius. Finis aūt inanis glie est manifestatio ꝑpe excellentie: ad quā pōt homo tendere dupl̄r Uno modo directe, alio modo indirecte. Directe siue p ꝓba. et sic est iactātia. siue p fcā. et si sint habētia aliquā admirationem est presumptio nouitatū quas homes solent magis admirari. Si aūt facta sint simpl̄r sic est hypocrisis. Alio modo nitif̄ q̄s manifestare suam excellētiā indirecte oīendo se nō eē alio minorē. et hoc quadrupl̄r. Primo q̄tū ad intētionē. et sic est ptinacia p quā homo nimis innitif̄ sue scie nolēs credere meliori. Scōo q̄tū ad volūtatē. et sic est discordia cum non vult a ꝓpria volūtate discedere vt alijs ꝓcordet. Tertio q̄tū ad locutionē. et sic est ꝓtētio dum alijs ꝓbis clamorosis ꝛ aliquē litigat.

Quarto q̄tum ad factū: et sic est inobedientia dū. s. alijs nō vult exequi supiorīs preceptum. Nos autem tres tm̄ filias primas scilicet tria peccata declarabimus.

Primū est iactātia.
Scōm nouitatū ꝑsumptio.
Tertium hypocrisis.

Primū est iactātia. de q̄ dicit Aristo. in. iiij. Ethi. q̄ est ostētatio ꝑpe laudis cuz veritas nō suadet. Nam sicut cū alijs a longe vult iactare aliq̄d manū ſaltū leuat: ita qui cupit se laudare ꝓbis in aliū se extollit. Cōtra q̄ dz Prou. xxvij. Laudet te alien⁹ et nō os tuū: extraneus et nō labia tua. Et Tullius in prio de officijs ait. Turpe est de seipo ꝑdicare preseꝛtim falsa. Notādū tn̄ q̄ aliquis potest se ipsum laudare tripl̄r.

Primo meritorie.
Scōo venialiter.
Tertio mortaliter.

Primo meritorie: et hoc adhuc tripliciter.
Aut ꝑpter charitatem dei.
Aut ꝑpter charitatē ꝓximi.
Aut ꝑpter charitatē sui.

Primo ꝑpter charitatē dei: cū scz q̄s bona ꝓpria laudat: nō ꝑpter iactātiaz: sed vt pro illis referat gratias deo. sicut gloriosissima virgo in cantico dicebat Lu. ij. qz respexit hu. ā. s. e. e. ex b̄e. me dī. o. g. qz fecit m. m. q̄ p. ē et s. n. eius. Hinc est q̄ Cypanus in epistola ad Donatū ait. Odiosa iactatio est q̄is nō. iactatū esse possit: sed gratū quicquid nō hois virtuti ascribitur: sed de dei munere predicat.

Secundo potest aliquis cum merito laudare seipsum ꝑpter ꝓximi charitatem. Est enim quandoq; necessarium ad reprimēdas detractiones et falsas criminationes malorum ꝓ fame ꝓpriē conseruatione enarrare suas virtutes: quia vt scribitur. vj. q. j. ca. Sunt plurimi. Uerū manifestum est diabo-

UVA. BHSC. IyR_227

lum: qui sicut leo rugiens circuit querēs quē
deuorēt: cordibus plebiū suadere, vt doctorib⁹
bus suis atq; pastorib⁹ detrahāt. vt plebes lā
gueſcētes nō tenētibus pastoribus frena ea⁊
rum lasciviāt atq; in ima ruant. Jdeo Aug.
xij. q. j. c. nolo. dicebat. Conscientia necessaria
est tibi fama ꝓximo. Jn sermone quodam q̄
legit in festo eiusdē ipe ait. Charitati vestre
de nobis ꝓmis hodie sermo reddendus est. Qz
em̄ vt ait apostolus. Spectaculum facti sum⁹
mundo ⁊ angelis ⁊ hominibus. Qui nos a⁊
mant querunt quid laudēt in nobis. Qui nos
oderunt querūt quid detrahant nobis. Nos
autē in vtroq; medio cōstituti: ⁊ vitam ⁊ fa
mā deo adiuuante sic custodire debemus: vt
nō erubescant de detractoribus laudantes. ⁊
Pau. ij. Corinth. xj. ⁊. xij. multis laudib⁹ ꝓ⁊
dicat seipm̄ nō ꝓpter inanem gloriam: sed ꝓ
pter Corinthiorū salutem. Nam vt dicit Hie
ro. in argumento in epistolaz. j. ad Corinth.
Corinthij sunt achaici. ⁊ hi ab apostolo audi⁊
erunt verba veritatis ⁊ subuersi sunt multi⁊
pharie a falsis apostolis. Quidaz a philoso⁊
phie verbosa eloquentia, alij a secta iudaice le
gis inducti sunt. Vos reuocabat apls ad ve
ram ⁊ euangelicam sapientiā. hec ille. Quoni
am vero multi illoꝝ multa dixerūt Paulo de
trahendo: ex opposito ipe multa loquit seip⁊
sum laudando. Tertio pōt quis cum meri
to laudare seipm̄ ꝓpter charitatē sui: vt con
soletur seipsum: qñ est in aliqua tribulatione
positus sicut dicebat Job. xix. de se loquens
cū amicis suis. Oculꝰ fui ceco. ⁊ pes claudo:
pater eram pauperū. Secūdo potest quis
laudare sevenialiter. cum aliqua de se dicit ex
quadā animi leuitate que nō sunt contra cha
ritatē dei nec ꝓximi. Tertio pōt quis lau⁊
dare se mortaliter. ⁊ hoc est ꝑm Tho. ij. ij. q.
cxij. ⁊ ꝑm Alex. in. ij. sume. cū qs laudat se de
eo quod est ꝓtra gloriā dei: vputa de aliquo
peccato mortali etiam si dicat veritas: aut cū
quis nimis superbe ꝓfert de se falsa vt decipi
at ꝓximos. vel causa cupiditatis vel gloriē:
aut cū quis refert aliqua de se in exꝑssam ꝓ⁊
ximi ꝓtumeliā sicut faciebat Goliath. j. Re
gum. xvij. qui dicebat. Ego exprobraui agmi
nibus israel hodie. Et sicut peccatum est his
modis iactantia. ita etiaz ⁊ ironia. que est cū
quis de se minora dicit vt reputetur bonus.
Quod ꝑm Tho. ibidē ibidē. q. cxij. potest du⁊
pliciter fieri. Uno modo cum veritate. vt si
quis est ignorans: ⁊ dicat se ignorantem. et
huiusmodi. Et sic non est peccatum nisi per
aliquius circunstantie corruptionez. Alio mo
do cum falsitate. cuz aliquis dicit illud quod
in se non recognoscit nec credit. vt si vir do⁊
ctus dicat se indoctum. aut fortis dicat se es⁊
se debilem. ⁊ similia ⁊ sic pertinet ad peccatū.
Unde Augustinus. xxij. q. ij. cuz humilitatis
Cum humilitatis causa mentiris si non eras
peccator antēq; mentireris mentiendo effice
ris quod vitasti. Veritas ipa in te non est. ni
si ita te dixeris peccatorem vt etiam esse co⁊
gnoscas. Et idem in. c. non ita. Non ita caue
atur arrogantia vt veritas relinquatur. Et
Gregorius ibidem in. c. incauti, ait. Incauti
sunt humiles qui se mentiendo illaqueant.
Nec ille. Debet tamen vnusquisq; semper esti
mare se peccatorem. ⁊ si non inueniat pecca⁊
ta de quibus possit se accusare. saltem sciat
q̄ nullus potest deo ita perfecte seruire quin
in aliquo deficiat. Propterea dicitur distinc.
v. in. c. ad eius. Bonarum mentiuz est ibi cul
pam timere vbi culpa non est. Secundū
peccatū quod ex vana gloria nascitur est pre
sumptio nouitatum. Et consistit in hoc q̄ a⁊
liquis in actibus exterioribus aliquid incō⁊
suetum facit sine causa rationabili. Sic sunt
inuentores nouitatū qui nouos modos aut
cerimonias ꝑm suum caput in dei cultu. aut
in diuinis officijs adinueniunt. Pro quibus
dicitur. ij. questione. v. c. consuluisti. Quod sā
ctorum patrum documento sancitum non est
superstitiosa adinuentione non est presumē⊃
dum. Sic sunt inuentores nouitatuz clerici.
qui in officiando omissis antiphonis. vt pla
ceant populo. cantant diaboli cantica in qui⊃
bus omnia sunt vana mundana atq; lasciua.
⁊ gloriantur in suo cantu artificioso ⁊ modu
loso. Contra quos est capitulum. cum autem
⁊ capitulum cantantes. xciij. distinc. Jn capi⊃
tulo vero. Jn sancta. Gregorius ait. Deum
moribus stimulat. id est ad iram prouocat q̄
populuz vocibus delectat. Sunt inuentores
nouitatum religiosi. qui non contenti cōmu
nibus ordinationib⁹ aliquid singulariter a⊃
gere volunt in orando. comedendo. loquēdo.
⁊ in alijs austeritatibus. vt ꝓ ceteris repu⊃
tentur. Sed tales confusi remanent nisi spe⊃
cialiter instinctu moueantur. sicut Dominicus
⁊ Franciscus ⁊ alij. Sunt ⁊ ꝓplures alij in
quolibet genere hominum etiam ⁊ mulieruz
qui ꝓpter superbiam ꝓsumunt semper vt
singulares videanꝰ adinuenire noua. Ter⊃
tium peccatum quod ex vana gloria nascitur
est hypocrisis. Et vt dicit Jsidorus etymolo.

UVA. BHSC. IyR_227

Hypocrita greco sermone in latino simulator interpretatur. qui dū intus est malus bonū se palam ostendit. nam in eo est defectus sanctitatis ⁊ bonitatis. ⁊ tamen simulat ipsam. Alex. m. ij. Hypocrisis est amor apparētis bonitatis propter se. Hoc vitiū maledictū impugnat a tribus.

Primo a philosophis.

Scōo a sanctis.

Tertio a xp̄o.

Primo a philosophis. Scribit enī Aris. j. elēcoꝝ. Quibusdam est magis operēpciū videri esse sapientes q̄ esse ⁊ nō videri. ⁊ Sen. ad Lucillū. Quod loquimur sentiamus. concordet sermo cū vita. Et idem ad eūdē. Virtutē bona sequit fides q̄ se non exornat ⁊ pingit. Sed idē siue ex denudato videat siue imperatus ac subito nihil simulando p̄ficit. Veritas in omnē partē sui eadem est. Et idē ad eūdem. Multoma gis ad rem pertinet qualis tibi q̄ q̄lis alijs videaris. Et idem ibidē Malū vbi se bonū simulat tūc est pessimum. Et iterū ad eūdem. Illud te admoneo ne eorū more q̄ non p̄ficere: sed conspici cupiunt facias aliqua que in habitu tuo aut generevite nobilis sint. ⁊ Tullius in li. de offi. Totius ihūstitie nulla capitalior est q̄ eoꝝ qui cum maxime fallūt id agunt: vt boni viri esse videantur. Et iterum in eodem li. Ficta omia celeriter tanq̄ flosculi decidūt. nec simulatū quic q̄ potest esse diuturnū. ⁊ Horati⁹. Nunq̄ te fallant animi sub vulpe latētes. Impia sub dulci melle venena latēt. Secūdo reprobatur ⁊ impugnat hypocrisis a doctoribꝰ ⁊ sanctis. Unde sapiēs Ecci. j. ait. Ne fueris hypocrita in conspectu hominū. ⁊ Job. viij. Spes hypocrite peribit. ⁊. xx. Gaudium hypocrite ad instar puncti. ⁊ Esa. ix. Omis hypocrita ē nequā. ⁊ Aug. super p̄s. lxij. Simulata equitas nō est equitas: sed duplex iniquitas: qz ⁊ iniquitas ⁊ simulatio. ⁊ Chrysostom⁹ super Matth̄. Nulla res sic exterminat bonū sicut simulatio. Nam malū sub specie boni celatus dum non cognoscitur nō cauetur. Et Petr⁹ raueñ. in quodam sermone. Hypocrisis subtile malū: secretum virus: venenū latens: tinea sanctitatis. Tertio reprobatur hypocrisis a dño iesu christo quē sepe inuenimus cōtra hypocrisim reclamasse. Unde Matth̄. vj. dixit. Cum facis elemosynam noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciūt. ⁊ iterū Matth̄ vj. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. ⁊ Matth̄. xxiij. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui clauditis regnum celoꝝ ante homines. Vos enim non introitis: nec introeuntes sinitis intrare. Quod dictuꝫ est eo p̄ scribe erant doctores legis. ⁊ pharisei erāt religiosi apparētes boni existentes mali. quibus similes sunt hodie multi. Et p̄o his dicit Augusti. lxxxiij. dist. c. nemo. Nemo quippe nocet in ecclesia dei amplius q̄ qui quer se agens nomē vel ordinē sanctitatis ⁊ sacerdotis habet. Et iterū Matth̄. xxiij. xp̄us ait. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̄ comeditis domos viduarū: orationes longas oīantes. Istis similes sunt hodie qui p̄mittūt dicere missas ⁊ psalteria: ⁊ plures orationes vt accipiāt bona alioꝝ. Et iterū subdit christus Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui circumitis mare ⁊ aridam: vt faciatis vnū p̄selitum: ⁊ cū factꝰ fuerit facitis eum filium gehēne duplo q̄ vos. Proselitus dicebatur qui ex gentilitate p̄uertebat ad iudaismū, ad qō multuꝫ pharisei laborabant propter inanem gloriā: sicut hodie faciūt multi religiosi ⁊ p̄dicatores qui passim et indistincte induunt habitū religionis: vel tertij ordinis quoscunq̄ viros vel mulieres ⁊ multiplicant gentes sed nō magnificant letitiam. Et iterum xp̄s ibi dicit. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui decimatis mentam ⁊ anetū ⁊ cyminum: ⁊ reliquistis que graniora sunt legis: iudiciū ⁊ misericordiam ⁊ fidem. Similes sunt hodie illi qui curant de quibusdā leuibus: vtputa fratres minores magnū peccatū reputantes si q̄s p̄o necessitate portaret duas tunicas: aut ferret calciamenta: ⁊ tñ de odio, p̄xim. de iudicijs falsis: de detractorib⁹ venenosis: de liuore inuidie: de fastu arrogātie: de spiritu p̄sumptionis: de ambitione honoris ⁊ hmōi. aut nihil aut parum curāt. Sequitur ibi. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui mūdatis quod deforis est calicis et parapsidis: intus autem pleni estis rapina ⁊ immūdicia. Et iterum ibi. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite. qui sīles estis sepulcris de albatis que foris parēt hominibus speciosa: intus vero plena sunt ossibus mortuorum: ⁊ omni spurcitia. ⁊ iterum. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite qui edificatis sepulcra p̄o phetarum: patres autē vestri occiderunt illos. Ex quibus omnibus habetur q̄ acriter q̄ue duriter p̄propter hypocrisim increpabat phariseos christus. Modernis autem tēporibus. o q̄ta diceret si nūc sicut tūc conuersare tur in terra. Et quis explicet quāt⁹ sit hodie

UVA. BHSC. IyR_227

hypocritarū numer⁹:quanta vitia peccata et scandala sub specie sanctitatis ⁊ bonitatis fiunt. O de⁹ me⁹ tu vides oīa. Facile est decipe indoctas plebes q̄ exteriora tantū considerāt. Sz tu intueris ⁊ penetras etiam intima cordis. Audeo dicere ꝙ in die iudicij multi q̄ nūc credunt boni:iusti:sobrij cōtinētes: amatores pauptatis:puri recti ⁊ simplices: videbunt in societate damnatoꝝ ꝓpter maliciā: incontinentiam:lasciuiam castimargiam: cupiditatē, ⁊ alia pctā que nūc hoīb⁹ abscondita sunt:tūc vero omnib⁹ fient nota. O hypocrite antixp̄i discipuli q̄ ideo ad perpetranda multa facinora estis prompti atq̄ securi eo ꝙ ppl's illa nō videt: immo sctōs esse vos arbitratur. Ecce in celo testis oīm nostrū de⁹ noster cui nihil est absconditū. Hinc Seneca ad Lucilluz dicit. Quid ꝓdest aliq̄d ab homine esse secretū. nihil deo clausuz est. Idcirco oīs hypocrisis est reijciēda:viuendūq̄ recte atq̄ humilr:qm̄ de⁹ humilib⁹ hic dat gratiam ⁊ ī futuro sempiternam gloriam: in qua viuit ⁊ regnat ꝑ eterna secula, Amen.

Feria sexta post reminiscere be inobedientia propter quam de⁹ merito indignat cōtra ipsos inobedientes ⁊ suorū preceptoꝝ transgressores. Sermo XXXVI

Uferetur a vobis regnum dei ⁊ dabit genti facienti fructus ei⁹. Uerba sunt saluatoris nostri originaliter Matth. xxj. ⁊ in euāgelio hodierno. Irascitur valde omnipotens deus cōtra elatos superbos ⁊ inobedientes homies Et cum eos absq̄ fructu humilitatis ⁊ bonorum operum inuenit. merito suis beneficijs priuatos in eternū supplicīū condēnat. Hoc mystice innuit in lectione sancti euangelij in qua xp̄s sapientissimus phariseos induxit vt sententiā ferrent cōtra malos agricolas: qui patrifamilias non dederūt fructum vinee in tempe suo. Dixerūt aūt ꝙ malos male perdet. At ⁊ ip̄e Jesus superaddidit ꝙ regnū dei esset auferendū ab illis q̄ superbissimi erāt et inflati vane glorie vento: ob quam sine fructu vere obedientie legis dei viuebant. Quoniam aūt hec pestis virulēta inobediētie iam inuasit multos: cum ipsa sit vnū ex peccatis descendentibus a vana gloria: ⁊ ꝓpter ip̄am deus aufert ab hominibus regnum gratie: ⁊ glorie sue. idcirco in hoc sermone de ea erim⁹ tractaturi. Distinguemus autem triplicem inobedientiam.

Prima d̄r ꝓthoplastorum.
Scd̄a religiosoꝝ.
Tertia excōicatorum.

De inobedientia primorum parentum propter quam abstulit eis deus plurima beneficia que cōtulerat. ⁊ acriter puniuit pena multiplici. Capl'm I

Prima est inobediētia ꝓthoplastorum siue p̄moꝝ parentū ꝑ qua de⁹ ab eis regnum suum. id ē gratiam suam et beneficia illa quib⁹ eos priuauit qn̄ illos eiecit post peccatū d̄ paradiso terrestri. Ad quod plenius intelligendū consideremus de illa inobedientia tria.

Primo veritatē.
Secūdo grauitatē.
Tertio penalitatē.

Primo cōsiderem⁹ veritatē ꝑ q̄ disputādū est. vtrū p̄moꝝ parentū pctm̄ sit inobediētia Et ꝙ sic pz ꝑ auc̄tes scripture. Unde apl'us Ro. v. ait. Per vni⁹ hominis inobediētiā peccatores cōstituti sunt multi: ⁊ ꝑ vni⁹ obedientiam iusti cōstituūt multi. Et Aug. in lib. de vera religione. Adam ꝓpter transgressiones obedientie de paradiso eiectus est. Et idē sup Gen̄. ad lr̄am. Non potuit meli⁹ ⁊ diligenti⁹ cōmendari quantū malū sit sola obedientia cum ideo reus iniq̄tatis factus est homo: q̄a eam rem tetigit contra ꝓhibitionē quā si nō ꝓhibit⁹ tetigisset nō vtiq̄ peccasset. Et idem lib. xiiij. de ci. dei. c. xij. Non debet existimare quisq̄ leue ac paruum fuisse illd̄ commissum quia in esca factū est: non q̄dē mala nec noxia nisi q̄a ꝓhibita. Neq̄ enim quicq̄mali deus in illo tante felicitatis paradiso crearet atq̄ plantaret. Sed obedientia cōmēdata est in p̄cepto. Que viri⁹ in creatura rōnali mater est quadāmodo oīm custosq̄ virtutū. Hoc itaq̄ de vno cibi genere non edēdo vbi aliorū tanta copia subiacebat: tam leue preceptū ad obseruandū: tam breue ad memoria retinendū vbi presertim nondum voluntati cupiditas resistebat. Quod de pena trāsgressionis post ea subsecutum est tanto maiori iiusticia violatum est quanto faciliore posset obseruantia custodiri. Confirmari etiam potest quod dictum est. quia primi parentes ꝓpter inobediētiam originali iusticia sunt priuati. Inde Gen̄. iij. Dixit deus Ade. Quis indicauit tibi ꝙ nudus esses nisi: q̄a de ligno de quo preceperā tibi ne comederes. comedisti. Sed contra potest quis arguere. Primo ꝙ peccatum illud fuit superbia. Nam Ecclesiastici

UVA. BHSC. IyR_227

x.dr. Initium omis peccati superbia est. Et eiusdem.xxv.c. A muliere initium factum est peccati. Et Augustinus in libro de virginitate. Diabolus in celo voluit esse sicut deus. cadens aūt psuasit homini similitudinem volūtatis sue. Secundo arguit q peccatum illud fuit auaritia largo modo sumpta. Scdm em Gregoriū super Ezechielē. auaritia nō tātū pecunie est: sed etiā sciētie ⁊ altitudinis. Sed mulier appetijt sciam quādo diabolus dixit ei. Eritis sicut dij sciētes bonum ⁊ malum ergo peccatum id fuit auaritia. Tertio arguit q peccatū illud fuit gula, quia comederūt pomum ligni vetiti. Et Ambro. di.xxxv. distin. c. sexto die. Gula a paradiso regnātē expulit. Et Hieronymus cōtra Jouinianū. Sollicite puidendum est vt quos saturitas a paradiso expulit esuries reducat. Respondet Bona. dist.xxxij.ij.li. q pncipale peccatuz hominis per quod lapsus est fuit inobedientia. Et ad hanc diabolus conatus est illum adducere. Sed quoniam nemo operat aliquod malum aspiciens: nec appetit malū nisi sub spē boni. Ideo clare dephēdens diabolus q nō posset mulierē pcipitare nisi pponeret aliquod appetibile. illa tentando pposuit ad que omnis homo naturaliter inclinatur. Naturalr autē omnis homo appetit beatitudinē: que est bonum gloriosum copiosum. ⁊ delitiosum. Und omnis homo naturalr appetit excellentiam sufficentiam ⁊ letitiam. Et in ordinato appetitu alium cōsistit iusticia. in immoderato vero culpa. Gula enim est inordinatus appetitus cibi suauiter reficientis. Auaritia est inordinatus appetitus sufficientie. Superbia ē immoderatus appetitus excellētie. Diabolꝰ ergo pmo pmisit mulieri dignitatis excellentiam: cum dixit. Eritis sicut dij. Secūdo subiunxit cognitionis abundantiam cum dixit. Scientes bonum ⁊ malum. Postremo subiūxit suauitatis experientiā: cū ostendit lignuz pulchrum visu: ⁊ ad vescēdū suaue. Qr ergo mulier diabolice suggestioni cōsensit in appetendo primo esse sicut deus: fuit superba. Deinde appetendo scire bonum ⁊ malū: fuit auara. Postremo in experiendo suauitatez ligni vetiti: fuit gulosa. Et in hoc fuit trāsgressiōis rea ⁊ inobedientie culpa inuoluta. Nec est incōueniens plura genera pctōrum sm progressum concurrere ad vnum flagitium ppetrandū, hec Boñ. Ex cuius vbis accipimus q primi parentes per inobedientiam deliquernut. Secundo consideremus de inobientia primorum parentū grauitatē vtrū scz fuerit peccatum eorum grauissimū o im peccatorum. Ad quod respōdet dñs Boñ. di.xxj.ij.li. ⁊ .xxxiij. in declaratione littere. d. q vnum pctm pōt dici grauius altero duodecim modis. Primo modo causalitate: ⁊ sic peccatū diaboli dicit eē maximū alioꝝ. cuius inuidia mors intrauit in orbē terrarū. Scdo modo enormitate. ⁊ sic pctm iude dr esse maximū: eo q vendidit xpm. Tertio mō ingratitudie. ⁊ sic peccatū illius dr esse maius q plura pcepit dona ⁊ beneficia. Quarto modo periculositate. ⁊ sic pctm ignorātie dr eē maximū: qr piculosum Quīto modo insepabilitate. ⁊ sic pctm cupiditatis dr esse maximū: qr cū cetera vitia senescēte homie senescāt sola auaritia iuuenescit. Sexto importunitate: ⁊ sic supbia dr esse maximū: qr etiā ex ipis bonis opibus consurgit. Septimo modo pnitate. ⁊ sic luxuria dr esse maximū ad quā homies magis sunt proni. Octauo modo maioris gre impugnatione. ⁊ sic pctm in spm sanctū dr esse maximū. Nono modo rōne maioris offense. ⁊ sic peccatū idolatrie dr esse maximū. Decimo modo rōne maioris improbitatis atqz libidinis. ⁊ sic cuiuscūqz generis pctm pōt fieri maius altero. Undecimo modo gñalitate. ⁊ sic peccatū pmi parētis dr fuisse maius qr in totū genꝰ humanū se diffudit. Duodecimo modo rōne facilitatis resistēdi. Et sic dicit magr sniaruz in textu q pctm Ade fuit grauissimū. Unde Augu. lib.xiiij. de ciuitate dei. Magna fuit ī peccādo iniqtas vbi tāta fuit in nō peccādo facilitas. Sed adhuc dubiū est quis eorum grauius peccauit: vir aut mulier. Ad hoc. d. Boñ. q si locamur de maiori grauitate qtū ad ingratitudinē: grauius peccauit vir quaz mulier pro eo q abundantiora dona suscepe rat. Et ideo cum beneficiorum obitus. benefactorem suū contempsit ⁊ offendit: magis ī gratus fuit. ⁊ in sui ingratitudine maiori culpabilior fuit. Si aūt loquamur de maioritate quātum ad libidinem: ⁊ sic amplius peccauit mulier qm vir pro eo q magis improba voluntate peccauit dum concupiuit deo assimilari: Et ardentius appetiuit dum credidit hoc se obtinere posse quod diabolus ei suggessit. Et ideo propter voluntatem magis improba mulier peccauit ex maiore libidine. et quantū ad hoc culpabilior vito fuit. Si autem loquamur de maioritate culpe quantuz ad corruptionē cōsequētem, distinguendum: quia aliquid potest dici corrūpere dupliciter

UVA. BHSC. IyR_227

aut per modū cause: aut per modū occasiōis Si per modū cause: sic qꝛ peccatū viri fuit cā transfusionis peccati in posteros: ⁊ ita corrupit se ⁊ alios: maior cōsecuta est ex peccato viri corruptio. ⁊ quantū ad hoc culpa viri dicit̄ fuisse grauior. Si vero per modū occasionis sic quia peccatū mulieris fuit occasio pcti viri ⁊ ita per ꝯsequens oīm alioꝝ. hoc modo mulier pōt dici corrupisse ceteros. nō solū posteros: sed etiā virū suū. Unde nō solū peccauit in se: sed etiā in proximuꝫ. Et quantū ad hoc dici pōt in muliere grauius fuisse peccatum.

Tertio consideremus circa peccatū primorum parentū inobedientie penalitatē. Puniuit nāqꝫ deꝰ inobedientiam illā triplici pena.

Prima fuit temporalis.

Secunda corporalis.

Tertia spiritualis.

Prima fuit pena tēpalis: qñ eiecit eos de terrestri paradiso in quo habitabāt in quiete ⁊ delitijs ac iocūditate: priuauitqꝫ illos habitatione tā grata. vt dr̄ Gen̄. iij. Scd̄a pena fuit corpalis. Nā per illā inobedientiā introducte fuere: oēs pēalitates: oēs labores: oēs angustie: oēs egritudines: oīa deniqꝫ genera mortis quibꝰ affligit̄ humanū genꝰ. Ut enim docēt doctores in. iij. dist. xxx. nisi fuisset culpa: non essent hec mala subsecuta. qꝛ vt dicit Ansel. lib. Cur deus homo. c. x. Ei qui factus est iustꝰ ad beatitudinē non dꝫ infligi pena sine culpa. Propterea dixit deꝰ mulieri. Multiplicabo erūnas tuas ⁊ ꝯceptꝰ tuos in dolore paries filios. Ade vero dixit. Maledicta terra in ope tuo: in laboribꝰ comedes ex ea cūctis diebꝰ vite tue. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi: ⁊ comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terraꝫ de qua sumptꝰ es: quia puluis es ⁊ in puluerē reuerteris. Tertia pena fuit spūalis: qꝛ ꝓpter illā inobedientiā priuatus fuit hō originali iusticia ⁊ factꝰ indignꝰ btāvisione dei. O quale fuit illud maluꝫ ꝓpter qd̄ indignatꝰ deus per tot annoꝝ milia in ira cōtinuit mīas suas. O grandis culpa que non nisi xp̄i sanguine vnq̄ potuit deleri. O damnosa transgressio diuini precepti que clausit oībus celuꝫ per tot annoꝝ milia. Patet ergo ꝙ ablatū sit dei regnū. i. cōcessa beneficia ab homine instituto propter inobedientiam.

De inobedientia religiosoꝝ que aliquādo potest excusari: aliquando interpretari: aliqñ vero reprehendi ⁊ reprobari. ⁊ de septē gradibus vere obedientie. Capl̄m. II.

Secunda inobedientia est religiosoruꝫ in quibus possumꝰ inuenire precipue triplicem inobedientiam.

Prima dicitur excusata

Secunda interpretata.

Tertia reprobata.

Prima inobedientia est excusata qñ aliq̄s non obediret prelato: aut qꝛ preciꝑet aliquid cōtra charitatē dei aut ꝯtra charitatē ꝓximi aut mādaret qd̄ nullo mō vel cū magna difficultate fieri posset. xj. q. iij. c. nō semper. Nō semꝑ malū est nō obedire p̄cepto. Cū em̄ dominus iubet: que deo ꝯtraria sunt. tūc ei obediendū nō est. ⁊ in. c. si dñs. Si dñs ea iubet que ꝯtraria nō sunt vel aduersa sctis scripturis: subijciat̄ dño suo seruꝰ. Scd̄a inobedientia est interp̄tata: qñ aliquis lꝫ obediat: interpretatiue tñ inobediēs dici pōt. qꝛ desunt ei veri obediētis ꝯditiōes. Scd̄m eniꝫ Bern̄. septē sunt obedientie gradus. Quoꝝ primus est obedire libēter. quē gradū: vt ip̄e ait: non pōt ascēdere qui volūtatē precipiētis nō fecerit. Hoc dicit̄ ꝓpter multos subditos q̄ prelatos stimulant aut vexāt in multis quibꝰ tūc obediūt cum prelati ea que volunt ip̄i subditi mandant. Et si qñqꝫ in alijs obediant: id facere vident̄ coacti. Secūdus gradus obediētie est obtēpare simpl̄r. Multos em̄ videmꝰ post precipientis imperiū multas facere questiones: dicendo. Quare? vnde? quis pōt hoc facere? Inde sequit̄ murmuratio: excusatio: simulatio: ⁊ aduocatio amicoꝝ. Tertiꝰ gradꝰ est obedire hilariter Hilarē em̄ datorē diligit deꝰ. ij. Coꝝ. ix. Quartꝰ gradꝰ est obedire velociter. in cuiꝰ figuram xp̄s dixit zacheo. Lu. xix. Festinans descēde. Quintꝰ gradꝰ est obedire viriliter Inquit enim sapiens in persona obedient̄ anime. Manū suā misit ad fortia. Sextus gradus est obedire humiliter. iuxta regulā xp̄i dicentis Luc̄. xvij. Cū oīa feceritq̄ que precepta sūt vobis dicite. Serui inutiles sumus. Septimus gradus est obedire indesinenter. Quia vt dicit Bern̄. Quid cuꝫ regula prodest ⁊ ante cursus metam deficere?

Notandū tamen s̄m Bon̄. in. ij. di. xliiij. ꝙ de obedientia exhibenda prelato a subdito religioso possumꝰ loqui dupliciter. aut s̄m perfectionē: aut s̄m obligationē. Si p̄mo modo sic dicit Bernardus ꝙ perfecta obedientia finem nescit. Et perfectꝰ obediens non solū in his que mandat: sed etiam supra ea que prelatus mandat promptū habet officiū. Si autem loquamur de obediētia s̄m obligationē:

UVA. BHSC. IyR_227

sic habet terminū ⁊ mensurā iuxta magnitudinem voti emissi. Non em̄ amplius tenētur subditi obedire suis plat̄is: nisi in his que p̄ miserunt dño obs̄uare: ⁊ non sunt p̄ria aie ⁊ regule sue. vñ si plat⁹ aliq̄d p̄cipiat qō fit supra votū: subdit⁹ nō tenet ad illud implendū

Tertia est inobedientia reprobata eorum scz qui de facto suor̄ prelator̄ p̄ceptis que iusta que bona que discreta sunt p̄sumunt repugnare. Et q̄nq̄z totaliter fine vlla causa. fine alicuius superioris licētia totaliter a religione discedere ⁊ apostatare: a quibus aufertur dei gratia: ⁊ dat facientib⁹ fruct⁹ obedientie.

De inobediētia excōicator̄: ⁊ quare potest quis excōicari: ⁊ quō iniusta excōicatio est timenda. ⁊ de septē penalib⁹ separationib⁹ q̄s excōicatio facit. Capl'm. III

Ertia inobedientia est excōicator̄ eor̄ qui p̄pter inobedientias ⁊ transgressiones suas merito ab ecclesia excōicant. Pro quibus de ipsa excōicatione consider⁹ tria.

Primo causam.

Secūdo iniusticiam.

Tertio penam.

Primo p̄siderē⁹ cām ⁊ vtrū scz solū petm̄ mortale sit cā vt aliquis excōicet. Et videtur q̄ nō: q⁹ q̄nq̄z excōicat innocens cū p̄bat crimen ꝛtumacie ꝛ eū in foro iudicij: nec tamen iudex hoc facies reph̄endit: q̄uis in sua conscientia sciat illū innocentem: ergo aliquādo debet hō excōicari non p̄ mortali. Sz ꝛ extra de ꝛbo. fig. c. ex pte. ſ. in glo. ōr. Nemo excōicat nisi p̄ mortali: ⁊ q̄liter nō p̄t cozrigi. Et xj. q. iij. c. Nemo epor̄. ōr. Anathema nō nisi p̄ mortali debet imponi crimine: ⁊ illis q̄ aliter non possunt cozrigi. Rñdet Ric. in. iij. di. xviij. q. excōicatio maior est q̄uissima pena quā eccl'ia possit inferre. Vñ ōr in pal'k. c. Nemo. q̄ anathema est eterne mortis dāna tio. Et. xxiiij. q. iij. c. Cozripiant. dicit q̄ excōicatione nulla maior pena est in eccl'ia. Et ideo sicut dicit glo. ibidē nō est infligenda p̄ leuibus criminibus. Unde dicendus q̄ iudex nullū debet excōicare nisi p̄ mortali peccato: nec pro quocūq̄ mortali: ſ p̄ petō ꝛtumacie vel cui ꝛtumacia est annexa. xj. q. iij. c. absit. ⁊ c. epi. Quadrupl'r autē hō petm̄ contumacie incurrit. ſ. aut q̄ sufficienter vocat⁹ nō venit ad iudiciū: nec remanēdi hz legitimā causam xxiiij. q. iij. c. de illicita. Aut veniens rñdere p̄emit: ⁊ rōnē reddere quare rñdere nō debet Aut aliq̄ debeat discedit. xj. q. iij. c. certū est Aut sine nō obedit. ij. q. vj. c. q̄squis p̄batus. Ille aūt q̄ impedit aut fraudulēter procurat ne ad ip̄m citatio p̄ueniat: p̄ citato debet haberi Ille etiā qui veniens se nō repūtat iudici: ſ se occultat reputādus est quasi nō venisset. Ad argumētū in oppositū dicendū. q̄ etsi ille q̄i excōicat in p̄dicto casu nō sit in pctō mortali tñ iudex fert sniam: sicut p̄ mortali: ꝛa iudex in foro cōtentioso nō debet iudicare ꝑm sentētiam ꝑscie proprie: ſ ꝑm allegata. ideo iuxta leges ⁊ iura p̄nunciat. Scōo de ipa excōicatione cōsiderem⁹ iniusticiā: ⁊ querim⁹ vtrū excōicatus iniuste debeat excōicar⁹ reputari. Et videt q̄ nō q⁹. xxiiij. q. iij. c. certū. §. illicita ōr. Illicita ergo excōmunicatio nō ledit eum qui notat: sed illuz a quo notat. Et. xj. q. iij. c. cui est iliata ōr. Si iniusta est tāto curare eaz nō debet: quāto apud deū ⁊ eius eccl'iam neminē p̄t grauare iniqua snia. Cōtra est qō ōr. xj. q. iij. c. snia. Sententia pastoris siue iusta siue iniusta fuerit timēda est. Respondet Ric. vbi. ō. q⁹ vt ōr. xj. q. iij. c. epus. §. si ergo q⁹ snia aliquādo est iniusta ex animo ꝓferentis: iusta ꝛo ex ordine ⁊ causa. Aliquando est iusta ex animo ⁊ ordine: ſ nō ex causa. Tunc aūt ex causa est iniusta q̄n nullū delictū oīno est in eo: in quē ferē excōicatio q⁹ fit excōicationē dignū. Ex animo iniusta est sententia q̄n nō fertur amore iusticie: ſ liuore odij vel preciо: aut fauore aduersator̄. Ex ordine iniusta est quādo ferē iudiciali ordine non seruato vt ōr. xj. q. iij. c seruet. §. Item sententia. In omnib⁹ his casibus snia excōmunicatiōis iniusta timenda est quousq̄z per eum qui tulit eam vel per alium superiorē fuerit reuocata. exceptis aliquibus casibus in quibus non est timenda: qui ponunt in glo. in ꝑato. c. snia. Unus est quando excōmunicatus non habet potestatē excōmunicādi. Alius est q̄n fertur excōmunicationis snia post appellationez legitimā ⁊ cōtinet intolerabilē errorē. vt patet extra de appellationibus. c. ad nostrā p̄sentiam. ⁊ extra de snia excō. c. per tuas. Tertij casus cum p̄ indebitis exactionibus aliquis excōmunicatur. extra de excess. p̄la. c. cum ad quorūdā. Ad auctoritates autem primo allegatas dicendus q⁹ intelliguntur de lesione q̄ ad deū: ⁊ de illo qui excōmunicationē nō contemnit: ⁊ quādo excōicatio est iniusta ex causa. Tertio consideremus de excōmunicatione penam. Nam excommunicatio maior dicitur anathema: quod interpretat separatio: eo q⁹

UVA. BHSC. IyR_227

sic excōicatus in pena contumacie ⁊ inobedientie separatur a septem magnis bonis. Primo separatur a celo qa nunq intrabit in illō nisi absoluat ab ea. Vñ xps dixit Matt. xvj. Quodcūq ligaueris sup terrā erit ligatū ⁊ in celis. Propterea Chrysō. xj. q. iij. c. nemo ait. Nemo contēnat vincula ecclīastica. Non em homo est qui ligat. sed xps qui hanc potestatem dedit: ⁊ dños fecit homines tāti honoris

Scō separat excōicat⁹ ab oi sacramento ecclie. vt patet. iij. q. iiij. c. Engeltrudam. Et ideo nullius sacramenti talis est capax. quia sacramenta conferunt existentibus in ecclesia. Unde talis nec absolui potest a peccatis i cōfessione q̄ tūcūq esset cōtrit⁹ ⁊ disposit⁹ ad faciendū omnia: nisi pri⁹ absoluatur a vinculo excōmunicationis. Sm Tho. in. iij. ⁊ si absolueret nō valeret: ꝯ oporteret eū postea absolui iterū. Nec talis potest contrahere matrimoniū. Si tamē contraheret teneret q̄dē matrimonium. sed peccaret mortaliter cōtrahendo. vel si recepit ordines sacros vel exequitur eoz actus vel celebrando⁹ vel cantando euangelium ⁊ hmōi efficit irregularis indigēs dispēsatione pape. Tertio separat excōicat⁹ ab ecclesie suffragio. Dixit em apls Romanos xij. Omēs sumus vnū corpus in xpo. scz mysticū ⁊ spirituale. Clarū est em q̄ mēbrum separatū a corpore non recipit partē nutrimenti quod per cibum assumitur. Cui⁹ huius coz pois sunt orationes ⁊ alia bona que fiūt in ecclesia sed excōicat⁹ est membrū separatū ab ecclia. Dicit em Aug. de verbis apli. xj. q. iij. c. omnis xpianus. Dis xpianissim⁹ dilectissimi q̄ a sacerdotib⁹ excōicat: sathane tradit quō: quia scz extra ecclīam est diabol⁹ sicut i ecclia est xps. Et de hac etiā loquit. xxiij. q. iij. c. apl'ice. c. tā sacerdos. c. secunde. ⁊ c. cozpiantur. Ex quo excōicat⁹ non habet partem bonoz que fiunt a fidelibus. Unde diabolus habet maiorem potestatem seuiendi in eum.

Quarto separatur a diuino officio. Unde Isidor⁹. xj. q. iij. cū excōicato. dicit q̄ non licz cū illo orare. Propt̄ qō dicit Ray. in summa ⁊ alij doctores q̄ si excōicatus est in ecclesia quādo dicitur diuinū officiū dz admoneri vt exeat. Et si exire nolit: violenter dz emitti. Et si fieri non potest: dimitti debet officiū q̄usq exeat: etiā missa si nondū incepit canonem Secus si incepisset. quia tunc debet prosequi vsq ad cōionem sumptam: ⁊ post ea residuū exeundo in sacristiam dicere. Hoc vero iuste intelligendum est quādo excōicatio esset notoria. Nam si occulta est: nō est euitādus excōicatus in publico ne prodat crimē. Hodie tamē per decretū Constantien. prohibita est hmōi participatio in diuinis quo ad excōicatos de nunciatos in ecclesia ⁊ notatim. Ipse tamen excōmunicatus sciēter participans in diuinis non euadit mortale pcm̄. Quinto separat a fidelium consortio: quia nō potest participare cū alijs fidelib⁹: nec ipsi cū eo i cōedēdo vl bibēdo vel salutādo vl loquēdo: exceptis casibus qui ponunt. xj. q. iij. c. q̄m. in textu ⁊ in glosa. de quibus loco suo plenius dicemus. Sexto separatur excōmunicatus a quolibet actu legitimo. Unde nec testificari potest nec accusare nec aduocare nec iudicare. ⁊ iudicata p eum cum notoriū esset non teneret: nec absoluere nec ligare. nec eligi potest ad prelaturā seu dignitatē nec eligere. Solū ad pdicationē admitti potest: sicut ⁊ infidelis vt cōuertat ex doctrina ad verā priam ⁊ obedientiam. de conse. di. j. c. eps. Septimo separatur post mortez ab ecclesiastica sepultura: qa nō potest sepeliri in ecclesia vl i cimiterio. sed extra sicut animalia bruta. Nec debz deferri cū modo consueto fidelīū ad ecclīam. nec pñt pro eo fieri ofones solēnes seu officium: nisi pus absolueret post mortez a sentētia. quod fieri potest qñ appareret signa contritionis ante mortē ⁊ q̄ quesiunt absolutionē. Exemplum est de illis sanctimonialibus q̄s beat⁹ Benedictus excōicauit ꝓpter loquacitatem suā: que post mortē earū sunt vise exire de sepulcris ⁊ de ecclesia quādo celebrabat ⁊ dicebatur officiū. quas cū btūs Bñdictus reconciliasset: nō sunt amplius vise exire. sicut refert Greg. ij. dial. lib. Non sint igitur xpiani obstinati ad obediendum spernētes ecclesiasticas censuras: ⁊ excōicationes paruipēdētes. quia vt dicit in. c. nihil. xj. q. iij. Nihil sic debz formidare xpianus q̄ separari a corpe christi. A contumacibus itaq ⁊ inobedientibus et excommunicatis aufert deus gratiaz suam: quam nobis ei obedientibus largiat i hac vita: deide perducens ad etherea regna qui sit benedictus in eternum. in secula seculorum. Amen.

Sabbato post Reminiscere: de pcto contentionis quod vtplurimum ex vana gloria oriri solet. Sermo XXXVII

D Ixit patri suo. ecce tot annis seruio tibi: ⁊ nunq̄ mandatum tuum preteriui, Luce. xv. c.

UVA. BHSC. IyR_227

⁊ in euangelio hodierno. Proprium est eorum qui inanis glorie vēto impellunt libenter cōtendere. Quod vitiū reprehēsibile inuentū est in filio seniore de quo euāgeliū meminit. Nolebat em̄ introire domū: sed cōtendebat non solū cū seruis: sed etiam cum genitore suo. Et qm̄ ad penitentie integritatem requiritur vt omnia vitia deponant. Cum vero cōtentio q̄ ex vana gloria nascit̄ ꝑiculosa possit esse atq; damnabilis idcirco de ipsa in hoc sermone dicem⁹ de qua tria mysteria erūt declarāda.

Primum dicitur diffinitionis.
Secundum abominationis.
Tertium determinationis.

Quid sit ꝯtentio ⁊ quō pōt fieri vel ꝓpter emulationē: vel ꝓpter disputationē: vel ꝓpt̄ litigationem

Capitulum I

Primū mysteriū declarandū dicit̄ diffinitionis. In quo q̄d sit contentio videamus. Et nō loquimur de cōtentione que est oro ad cōfutandū vel cōfirmādū accommodata qui color est rhetoricus, vt dicit Tullius in rhetorica: sed loquimur de contentiōe ꝓut est vitiū. Et sic diffinit̄ ꝟm Alex. in. ij. summe hoc modo. Cōtētio est impugnatio veritatis cū ꝯfidentia clamoris. Est ergo contendere verbis contra aliquem tendere. Hoc autem fieri potest tripliciter.

Primo ratione emulationis.
Secundo ratione disputationis.
Tertio ratione litigationis

Primo pōt aliquis cōtendere cū alio rōne emulationis ⁊ inuidie. Naz aliqui sunt q̄ ita diligūt suos ⁊ gloriam eorum: vt non possint sine displicētia famā ⁊ virtutes alioꝝ audire ⁊ dicentibus atq; narrantibus obstant ⁊ cōtradicunt. Talis fuit cōtentio que fuit in corinthijs cōuersis ad fidem. quos Paulus reꝑhendit. j. Corinth. j. dicēs. Obsecro vos fratres per nomē dn̄i nostri iesu xp̄i: vt idipsum dicatis oēs: ⁊ nō sint in vobis scismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu ⁊ in eadez scientia. Significatum est em̄ mihi de vobis fratres mei ab his qui sunt cloes: qꝛ cōtentiones sunt inter vos. Hoc autem dico qd̄ vnusquisq; vestrum dicit. Ego quidem sum Pauli. ego autez Apollo. ego vero Cephe. ego autem xp̄i. Diuisus est christus? Et. iij. c. Cum sit inter vos zelus ⁊ cōtentio: nōne carnales estis: ⁊ ꝟm hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: ego sum Pauli alius autem: ego Apollo: nonne homines estis. Quid ergo est Apollo. Quid vero Paulus. Ministri eius cui credidistis, et vnicuiq; sicut dominus dedit. Ego plantaui. Appollo rigauit: sed deus incremētum dedit. Itaq; neq; qui plantat est aliquid: neq; qui rigat: sed qui incrementum dat deus. Existimabant nanq; illi Corinthij ꝙ qui a meliore ⁊ maiore esset baptisatus. ille maiorem gratiam assequeretur: quasi homines darent gratiam. Similiter etiam contendebant romani ⁊ iudei cōuersi ad fidem. Dicit enim Hieronymus in prologo in epistolam ad Romanos. Romani qui ex iudeis et gentibus crediderunt hi superba contentione volebant se alterutrum superponere. Nam iudei dicebant. Nos sumus populus dei quos ab initio dilexit et fouit. Nos circumcisi ex genere. Abraam sancta descendimus ex stirpe. Nos de egypto signis dei ⁊ virtutibus liberati: mare sicco pertransiuimus pede. Nos ꝑ quadraginta annos experti sumus mirabilia magna dei. Nos soli digni sum⁹ accipere legem: et vocem dei loquētis audire. Nobis promissus est christus: ad quos ipse venisse testatur. Dicit enim. Non sum missus nisi ad oues que perierūt domus israel: cum vos canes potius q̄ homines appellauerit. Nō est ergo equum vt vos hodie idola deserētes cōparemini nobis. Econtra gentiles dicebant. Quanto maiora circa vos dei beneficia narraueritis: tanto maioris criminis reos vos esse monstrabitis. Semper enim his omnibus ingrati fuistis. Nam ipsis pedib⁹ quibus pertransistis mare: postea ante idola ludebatis. Manna vobis fastidio fuit. ⁊ semꝑ in deserto contra deum murmurastis. Sepe deum ad iram prouocastis. et ad vltimum xp̄m in lege et prophetis promissum occidistis. Nos itaq; vobis digniores sumus q̄ vt de christo audiuimus mox in eum credidim⁹ Ideo per prophetam de nobis dominus ait. Populus quem non cognoui seruiuit mihi. Unde constat nos nō ex industria. ꝫ ex ignorantia deliquisse. His ergo altercātibus apostolus medius inter eos omnes: eorum contentiones dirimens: ad vnam concordiam eos adduxit: ostendens nullos eorum meriq̄ suis esse saluatos: quia omnes iudei et omnes gentiles sub peccato tenebant̄: sed ꝑ dei gratiam liberati sunt. Ideo dicit̄ Romañ. ij. Non enim est personarum acceptio apud deum. Et. iij. c. Non est em̄ distinctio. om̄es em̄ peccauerūt ⁊ egēt gloria al's gratia dei. Et. x. c. Omnis qui credit in illum non confundet̄. Non est em̄ distinctio iudei et greci.

UVA. BHSC. IyR_227

Nam idem dñs omniū dimes in oēs qui inuocauit illum. Sic ex discipuli Johannis baptiste forte cōtendebant de Johanne baptista ⁊ de xpo. Sic ⁊ quotidie cōtendunt aliqui de p̄dicatoribus: de doctoribus: de fundatoribus religionū: ⁊ de sanctis. Pro qbus facit exemplum illud qō ponit in legēda Johannis baptiste. Qō duo doctores erant famosissimi: quor vnus in magna deuotione habebat Johannem baptistā: alius vero Johannē euangelistam. Cū quilibet satis sanctū suū cōmendaret: ⁊ alter alteri pferret: tandē ꝯcluserūt se velle facere publicam disputationē ad prohandū quis maior esset. Sed nocte p̄cedente disputationem Johannes baptista apparuit suo deuoto. ⁊ Johannes euangelista suo: revelantes q̄ disputationē talem dimitterent: q⁊ ipi bene cōcordabant in celis: ita ⁊ ipi deberent cōcordare in terris: ⁊ demū in supnis viderent hanc veritatē. Scdo pōt quis cōtendere contra alium rōne disputationis. Que ꝟm Alex. si fieret p declaratione mētis ⁊ seruato modo debito: nullū esset peccatum. Sz si fieret ex quadā titillatiōe honoris ⁊ glorie veniale peccatū esset. sicut fuit in aplis, de quibus dr Luce. xxij. Facta est ꝺtētio inter eos quis eor videret esse maior. Ipsi em̄ tunc vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxviij. nō cōtendebant cuz intentione impugnandi veritatez: q⁊ quilibet defendebat qō sibi verū videbatur. Erat tamē in eor cōtentione deordinatio: q⁊ ꝺtendebāt de quo nō erat cōtendendum. scz de primatu honoris. Nōdum em̄ erant spirituales, sicut dicit ibi glo. ideo dñs cōpescuit eos Sed nūquid licitū est disputare cū hereticis? Ad hoc rñdet Alex. in. ij. q hereticus aut est ab ecclesia p̄cisus ꝓpter pertinacem sniam: aut non. Si primo mō tunc nō est cū eo habendū cōsiliū. iuxta illud ps. Non sedi cū cōsilio vanitatis. Et de hoc aplis ad Titū. iij. c. ait. Hereticum hominē post primā ⁊ secundā correptionē deuita. Cū hereticis post damnationē nō vocant ad cōsilium. sicut pz. xxiij. q. j. c. maiores. Si ño hereticis adhuc sunt corrigibiles licitum est ꝺtendere ⁊ disputare cū eis vt ad fidem reuocent: vel vt falsitas eor aliis manifestet. Hoc autē intelligendū est de p̄batis in doctrina: q⁊ periculosum esset simplicibus cū hereticis disputare. Tertio pōt quis contendere cōtra alium rōne litigatiōis. sicut faciunt multi qui omnē sciam p̄imi querūt infringere: ⁊ clamorosis vocibus multiplicatio neq verboꝝ volunt vincere. Et ꝟm Tho. ij. ij. vbi. s. si cōtentio fiat ꝓpter notabilem impugnationem veritatis: aut iniuriam vel dānum proximi. sicut facere solēt procuratores ⁊ aduocati: peccatum est mortale.

Qr abominandum est vitium contentionis: tum q⁊ reddit hominē exosum: tum propter honorem: tum etiam propter scandala q̄ inde sequuntur. Capitulum. II

Secundū mysterū declarandū de contentione dr abominationis. Est enz abominabile ꝓpter tria hoc vitium.

Primo propter confusionem.

Secundo propter honorationem.

Tertio propter deriuationem.

Primo ꝓpter cōfusionē. ꝺtētio nanq̄ facit ipos ꝺtētiosos abomiabiles ⁊ exosos hoibus: silꝛs canibus q̄tū ad actū: ⁊ demōibus q̄tū ad maliciam. Quisnā nō vituperabit hominē semp clamantē ꝺtendentē paratum ad oīa cōtradicere: sniam suā verā vel falsam supbe ⁊ ptinaciter defendentē. Ideo Aug. ait. Nihil est ita silē actibus demonū sicut litigare. Et puerb. xvj. Homo puersus suscitat lites. Et. xviij. Labia stulti miscēt se rixis ⁊ os eius iurgia puocat. Et ite. xvj. Vir insipiēs fodit malū: ⁊ in labijs eius ignis ardescit. Et xvij. c. Semp iurgia querit malus: angelus aut crudelis mittet cōtra eū. Scdo abominada est ꝺtentio ꝓpter honorationez. Est quidē homo qui ꝺtentiones fugit dignus honore. Vñ puerb. xx. Honor est hoi qui sepat se a cōtentionibus, oēs aut stulti miscent. se cōtumelijs. Et Pau. ij. Ti. ij. Stultas aut ⁊ sine disciplina qōnes deuita: sciēs q̄ generāt lites. Seruuz aut dñi nō oportet litigare: sed mansuetum esse ad oēs docibilē patientē cuz modestia corripientē eos qui resistunt veritati. Quanti aut meriti sit apud deū nō cōtendere: clarū esse pōt per illud qō legit in vitis patrū. Qō orāte sancto Machario vox insonuit ad eū dicēs. Nōdum ad mensurā duarū mulierū venisti que habitāt in ꝓxima ciuitate. Cuiꝝ quesiuisset Macharius ⁊ inuenisset eas: cōuersionē earuz interrogauit. Ipse vero dixerūt q̄ erant mulieres duoꝝ fratrū: ⁊ per quinq̄ annos simul fuerant: nec verbū ꝺtentiosum fecerāt: nec vnq̄ aliqua earū dicto vel facto alia cōtristauerat. Qō audiēs Macharius dñ edificatus recessit. Tertio est abominada ꝺtentio ꝓpter deriuatiōem. ab illa si quidē sepe deriuant plurima scandala: odia: dissensiones: rixe: qnq̄ post xba venit ad xbera. Propterea dr. Ecc. xj. Ab vna scintilla

UVA. BHSC. IyR_227

auget ignis: ⁊ ab vno doloso auget sanguis. Et. xxviij, capitulo. Lis festinās effundit sanguinem.

Ō non est contendendū cum potentioribus se: nec cum diuitibus: neq; cum loquacibus ⁊ linguosis. Capitulū. III

Tertium mysterium contemplandum t de contentione dicitur determinatio.

Nam licet non sit cum aliquo contendendum: verūtamen sapiens enumerat tria hominum genera.

Primi sunt potentes.
Secundi locupletes.
Tertij linguati.

Primi cū quibus nō est litigandū neq; cōtendēdū sunt potētes. Unde Eccli. viij. Non litiges cū hoīe potēte: ne forte incidas in manus illius. Potentes aūt dicunt oēs superbi vel supiores dñi prelati ⁊ parētes: cuius quib⁹ nō est ꝓtendendū. Secūdi sunt locupletes ⁊ diuites. Unde Eccli. vbi. s. ōr. Non ꝓtendas cū viro locuplete, ne forte ecōtra ꝓstituat: tibi litem. Multos pdidit aurū ⁊ argentū: ⁊ vsq; ad cor regū se extendit ⁊ ꝓuertit. Et ly piculum sum sit cū talibus ꝓtendere ꝙbis. tū piculosius est litigare facē. Q ād pauper voluerūt cū diuitib⁹ in iudicio ꝓtēdere siue p possessiōib⁹ ab eis occupatis siue p pecuniis ⁊ aliis rebus vsurpat. ⁊ tādē diuites ꝓualuerūt. Ūñ enim dicit sapiēs Prouer. xix. Diuitie addūt amicos plurimos: a paupe aūt ⁊ hi quos habuit separant. Et Jsiō. xl. q. iij. c. paup. ait. Paup dū nō habet q̄d offerat: nō solū audiri contēnit: sed etiā cōtra veritatē opp̄mit. Cito violatur auro iusticia: nullāq; reus pertimescit culpam quā redimere nūmis existimat. Nec tm̄ paupib⁹: verūetiā ⁊ diuitib⁹ hmōi litigia sunt damnosissima, qm̄ vt ait Chrysost. lib. iij. epistolarū. Longa questio litigantiū nō tam auget patrimonia q̄ euertit. Tertij cuz ꝙbus nō est cōtendendū sunt hoies linguati ⁊ sine rōne loquētes. Unde Eccli. viij. Non litiges cū homine linguato: ⁊ nō struas in ignē lignа. Sunt de hmōi genere mulieres garrule loquaces ⁊ litigiose. vix vna dom⁹ reperit in qua nō sit hmōi pestis macla. Cōtēdit mulier: nūc cū vno: nūc cū alio: nūc cū viro: nunc cū socru: nūc cū nuru: nūc cū vicina: estq; ꝓtētio illi velut cib⁹. De hac sapiēs Prouer. xix. dicit. Tecta iugiter p stillātia litigiosa mulier q. d. q̄ habitat in domo pstillante q̄n vult declinare stillicidiū in vno loco inuenit in alio ita q̄ nō inuenit requiē. Sic ⁊ ille q̄ mulierē habet litigiosam in domo. Ipsa equidem est venenū amarissimum turbās oīa bona. q: vt scribit Prouer. xvij. Melior est buccella ficca cū gaudio q̄ dom⁹ plena victimis cū iurgio. Quisnam valet exprimere quot odia aut scādala exorta sunt: ⁊ indies oriri videnf inter patrem ⁊ filium: inter fratrem ⁊ fratrē: inter vicinum ⁊ vicinū ꝓpter ꝓtēciones mulierū. Sed audiant viri qui sensu ⁊ rōne mulieres supare debēt. salubre cōsiliū q̄ illis damus Si in domo sunt duo germani simul cohabitantes ⁊ inuenerit litigantes vxores caueant ne ⁊ ipsi litigēt: ꝑ potius vnusquisq; aduocet suam ⁊ ꝓbis vel factis cozrigat illam put ne cessitatibus viderit expedire. Sic faciant viri vxoribus: sic ⁊ paterfamilias subditis suis. Justū nāq; est inuicē supportare ⁊ nō omni verbo cōtrariū referre ꝑmonē. Jō apostolus Epb. iij. d. Obsecro vos ego vinct⁹ in dño vt digne ambuletis vocatiōe qua vocati estis cū omni humilitate ⁊ mansuetudine: cū patiētia supportantes inuicem in charitate: solliciti seruare vnitatem spūs in vinculo pacis: quaz nobis largiatur de⁹ concedens hic gratiam ⁊ in futuro gloriam. Amen.

Dñica oculi in mane de ira dei: que efficax remediū esse potest ad inducēdū homines ad penitentiam. Sermo. XXXVIII

Init ira dei in filios

v diffidentie. Doctoris gentiū verba sunt ista originaliter ad Epb. v. ⁊ in epistola pūtis dominice. Efficacissimū remedium arbitratus sum peccatoribus vt ad penitentiam redeāt ante illoz factē proponere terribilitatē ⁊ horozē iracundie dei. Naz vt Augustinus ait. iiij. li. de doctrina christiana Pleroscz incredulos misericoz dei patiētia longa peccare facit intrepidos: quia deū non arbitrant peccatoz suoz vltorem. Nos igit huic periculo prouidere volentes: in p̄senti sermone de ira dei erimus verba facturi. Et licet multis infectum gustū habentibus gratia sint huiuscemodi verba: tamen humilib⁹ ⁊ deuotis videbunt animarū languentiū medicina. Jnquit enim Augusti. xxiij. q. iij. c. ipsa pietas. Molestus est medicus furenti frenetico: ⁊ pater indisciplinato filio. Tamē nō ꝓpterea negāda est infirmo medicina: nec a filio disciplina est auferēda. Ad hoc vocati sumus vt clamem⁹ ⁊ arguam⁹ ⁊ detestemur de licta: a nunt iemusq; tremenda iudicia dei. Per Esaiam enim. lviij. c. domin⁹ ait. Clama

UVA. BHSC. IyR_227

ne cesses. quasi tuba exalta vocem tuā: ⁊ an-
nūcia ppl'o meo scelera eoꝝ. Propterea vtar
verbis Hiero. ad Palmachiū ⁊ Oceanum di
cent. Adulari nō possum: ne ⁊ fratrē meū de
cipiā: ⁊ me sermo percutiat Salomonis q̄ ait
Verba adulatoꝝ mollia sunt ⁊ hec feriunt in
teriora ventris. Pro salute itaq̄ ⁊ correctiōe
peccatoꝝ d̄ ira dei secure loq̄mur: de qua tria
mysteria principalia erunt ꝯtemplanda.

Primū d̄r cōtemptibilitas.
Secūdū terribilitas.
Tertiū propinq̄tas.

Q'plerique ꝯtemnūt iram dei. vel qꝛ cogi-
tant deū nō esse. vel qꝛ credūt ipsum nō irasci
vel qꝛ diu expectauit illos deus.

Capl'm I

Primū mysteriū ꝯtemplandū de ira
dei dicit cōtemptibilitas. In quo vi
dere libet quare est ꝙ multi audien-
tes loq̄ de tremēda ira d̄i: illā nō timēt: ſ po
tius vt expiētia docet ridēdo ꝯtēnūt. Et colli
gi pñt hui' erroris tres principales rōnes.

Prima d̄r stulte cogitatōis.
Secūda false opinionis.
Tertia diuturne expectationis.

Prima rō quare a multis nō timet ira dei
dicit stulte cogitationis. qm̄ stulte cogitāt de
um nō esse. Pro quibus querimus. Utrū
possit aliquis cogitare nō eē deū. Et videt ꝙ
nō. qꝛ vt ait Ansel. Deus ſm animi cōceptio
nem est. quo nihil melius nihilq̄ maius exco
gitari pōt. Sed maius est qd̄ nō pōt cogitari
nō esse q̄ quod pōt. Ergo cū deo nihil maius
possit cogitari deū esse: ita est qd̄ nullo modo
pōt cogitari nō esse. Sed cōtra arguitur per
textū Job. Damas. Dicit em̄ sic. Intantū pre
ualuit ꝑnitiosa malicia hominū. vt dicāt nō
esse deum. Et Tulli' lib. j. de natura deorum
ait. Quidā dixerunt totam de dijs immorta
lib' opinionē factā esse ab hominibus sapien
tibus reipublice causa. vt quos ratio nō pos-
set eos ad officiū regium ducerent. Respōdet
dñs Bon. di. viij. primi libri ꝙ cogitare cum
assensu aliquid nō esse pōt ꝓuenire dupliciter.
Aut ex defectu intelligentis. aut ex defectu i-
telligibilis. Defectus intelligentis est cecitas
vel ignorantia ob quam: qꝛ ignorat rem: co-
gitat ipam non esse. Contingit autem dupli
citer esse cognitionez de aliquo ente. scz si est
⁊ quid est. Intellectus autē noster deficit in
cognitione diuine veritatis q̄tum ad cogni-
tionem quid est. non autem q̄tum ad cogni-
tionē si ē. Et hoc ait Damas. Cognitio existē-
di deum nobis natural'r est inserta. Et Aug.
de fide ad Petrū. Nihil tm̄ nouit mēs q̄tum
deū esse ⁊ se. Et Hugo de sctō Uic. Sic deus
ab initio cognitionē suam in hoie tempauit.
vt sicut nunq̄ quid esset possit comprehendi
ita nunq̄ qꝛ eēt possit ignorari. Quia ergo i
tellectus noster nunq̄ deficit in cognitione
dei. si est: ideo nec potest ignorare ipsum esse
simpliciter. Quia vero deficit in cognitione
quid est. ideo frequēter cogitat deum esse qd̄
nō est. sicut idolum vel creaturam. vel nō esse
qd̄ est sicut deū iustum. Secūdo pōt cogi-
tari aliquid nō esse ꝑ defectū a ꝑte intelligi-
bilis. Et hmōi defectus pōt esse duplex. Aut
defectus pñtie: aut defect' euidentie. Defect'
presentie vtpote quia nō semꝑ: nō vbiq̄ non
vbiq̄ total'r quod nō semꝑ est: sed aliquādo
est aliquādo non. aliquādo ꝟo potest cogita
ri non esse. Simil'r de eo quod nō est vbiq̄:
quia eadem rōne qua potest cogitari nō esse
hic: potest cogitari nō esse alibi. Simil'r etiā
de eo quod ſm partem adest ſm ꝑtez abest:
Deus autem est totus ⁊ vbiq̄ ⁊ semꝑ. ideo
non potest cogitari non esse. Hanc rationem
assignat Anselmus i libro contra insipiētez.
Non solum propter defectum presentie po-
test aliquid cogitari non esse: sed et propter
defectum euidentie: quia non est euidens in
se et in probando. Sed deum esse est veritas
euidens in se et in probando in se: quia est q̄
nihil maius excogitari potest. In probando
vero quia et ductu rationis hoc probarunt
philosophi. ergo non potest cogitari nisi insi
pienter et stulte ꝙ non sit deus. Unde dauid
in psal. ait. Dixit insipiens in corde suo non
est deus. Stultus ergo est qui cogitat vel di
cit non est deus quem confitet intellect' ra-
tionis naturale lumen. Unde Bernardus in
libro de diligendo deum. Inexcusabilis est
omnino infidelis si nō diligit deum toto cor-
de. Clamat nempe intus eius inata iusticia.
quia ex se toto illum diligere debet: cui se to-
tum debere non ignorat. hec ille. Clamat de
um esse om̄is creata natura angeli homies
celū et terra ⁊ omnia que in eis sunt. Unde
Augustinus in lib. de vtilitate credendi. ait.
Non em̄ frustra intueri oportet ⁊ inanit' or-
dinē celi: pulchritudinē fideꝝ: vicissitudines
temporꝝ: in quoꝝ ꝯsideratione nō curiositas
est exercēda: sed grad' ad eterna faciendus.
Et Job. xij. Interroga iumenta ⁊ docebunt
te. ⁊ volatilia celi: ⁊ iudicabunt tibi. Loquere
terre ⁊ respondebit tibi: et narrabunt pisces

UVA. BHSC. IyR_227

maris. Quis ignorat q̄ omia hec manꝰ dñi fecerit? Mirabilis certe in tanta rerū varietate ordo experitur. Est quidē ordo situalis siue localis: quia quelibet creatura tenet suū locū ꝑm suā dignitatē. Nā terra ⁊ terrena sicut vi ḷoza in imis locata sunt. Aqua vt dignior ei ꝓemineꝫ. Aer vt perfectior superior est. Et ignis ita actiuꝰ ⁊ calidus a nobis elongatur sup alia elementa situatus. Celi incorruptibiles. sol ⁊ luna ⁊ stelle lucentes in ſpheris suis altissime collocate sunt. Et celū empyreū nobilissimū vbi gaudent sancti cū xpo supremū oīm est. Subsequit ⁊ alius ordo qui tempus poterit dici. Ordiatissime em̄ sol facit cursum suum p̄ signa zodiaci ifra annū integrū Et sic trāseūt tempora veris estatis: autūni: ⁊ hyemis cū effectibus suis. Trāseūt ⁊ dies naturales eadem temporis mēsura ad motū primi mobilis cōpletū. ⁊ ea q̄ in hyeme mozꝰ tua videbantur in vere reuiniscūt ⁊ in estate fructificāt. Predicat insuper deum esse sacra scriptura tā veteris q̄ noui testamenti: ⁊ ois scriptura pb̄oꝝ ⁊ poetaruꝫ oimo̅ gentilium ⁊ qualis demētia illoꝝ. ergo qui tanteveritati acquiescere nolunt. Tales vtiq̄ sunt qui dei iracūdiā nō formidāt. Secūda rō quare a multis non timetur ira dei: dicitur falsa opinionis. Nā cum multi negare nō possint esse deū opinant tñ falso q̄ in illo ira cadere nō pōt. Dicūt nanq̄ deū esse clemētissimum, rāvero clementie fore cōtrariā. ideo nec i eo cadere posse. Pro quibus dicit Lactantius n̄ p̄ncipio libri de ira dei. Miaduerti sepe donate plurimos id existimare q̄ nōnulli pb̄orū putauerūt nō irasci deū: q̄m būficia fit tm̄ modo natura diuina nec cuiq̄ nocere prestātissime atq̄ optime congruat potestati. Arguunt secūdo modo tales. quia nulla passio cadit in deo ꝫ ira dei est passio quedam. ꝫ nō cadit in deo. Tertio cōfirmat errorem suum. quia omne peccatum a deo est remouendum. sed ira est vnū ex septē vitijs capitalib⁹. ergo est a deo remouenda. Verūtamen contra sic tenētes sunt auctoritates ⁊ dicta siue scriptura sacre siue gētiliū ⁊ moraliū philosophoruꝫ. Unde Exo.xv. In multitudine glozie tue de posuisti oēs aduersarios nostros. Misisti irā tuā que deuozauit eos. Et.xxxij.c. moyses ad deū ozans ait. Quiescat ira tua ⁊ esto placabilis sup nequicia ꝑpli tui. Et.iij. Reg.xxij. Magna ira dñi succensa est contra nos. Et Deut.xj. Iratus dñs clausit celū ⁊ pluuie nō descēdunt. Et.ij. Paral'.xij. dicit de filijs isrl. Quia humiliati sunt auersa ē ab eis ira dñi Et.xxiiij.c. Facta est ira dñi cōtra iudā ⁊ hierusalē. Et Iob.ix. Deus cuius ire resistere nemo pōt. Et dauid in ps.ij. Apprehēdite disciplinā nequādo irascat dñs. Et ps.vj. Dñe ne in furore tuo arguas me neq̄ in ira tua corripias me. Et ps.xvij. Fundamenta montium conturbata sunt ⁊ cōmota sunt: q̄m iratus est eis. Et ps.lxxvij. Ira dei ascendit in israel. Et ps.lxxviij. Effunde irā tuā in gentes q̄ te nō nouerūt. Et ps.lxxxix. Quis nouit potestatē ire tue: ⁊ pre timore tuo irā tuā dinumerare: Et Eccl's.v. Ne dicas cozā angelo non est ꝑ uidentia: ne forte iratus dñs dissipet cuncta opera tua. Et esaie.v. Iratus est furoz dñi in ppl'm suū. Et Hiere.iiij. Plangite ⁊ ylulate: q̄ non est auersa ira furoris dñi a vobis. Et Tren.iij. Cōplenit dñs furoreꝫ suū: ⁊ effudit irā indignatōnis sue. Et Osee.v. Effundam quasi aquā irā meā. Et Naum.i. Ulciscēs dominus in hostes suos: ⁊ irascēs ipe inimicis suis. Et Roma.i. Reuelat ira dei de celo. et Rom.iij. Nunquid iniquꝰ est deus qui infert irā et.j. Thessal.ij. Peruenit ira dei sup illos vsq̄ in finē. ⁊ Apoca.xv. Cōsummata est ira dei. Et.xvi.c. Audiui vocē magnā de templo dicentē septē angelis. Ite ⁊ effundite septem phialas ire dei in terrā. ⁊ Valerius maxim⁹ lib.i. Lento em̄ gradu ad vindictā sui diuina procedit ira: tarditatemq̄ supplicij grauitate compensat. ⁊ Ouidius de arte amādi. Flectit irat⁹ voce rogante deus. ⁊ Aug.xviij. de ciuita. dei.c.xij. Appollini delphico instituti sunt ludi musici: vt placaretur ira eius qua putabant afflictas esse sterilitate gratie regiones quia non defenderunt templū eius. quod rex Danaus cū easdē terras bello iuasisset icēdit. Et in ꝑmo libro vbi ā.c.iij. dicit de iunone q̄ apud gentiles colebatur pro dea. Apud virgilium nempe iuno inducitur infesta troianis: Eolo ventoꝝ regi aduersus eos irritando dicere. Bene inimica mihi tyrrhenum nauigat equor: Iliū in italiā portans victosq̄ penates Hec ille. Et idē virgilius cōmemorat in ꝑncipio ꝑmi libri Eneidos ob irā iunonis eneaꝫ profugū fuisse cum reliquis troianis dicens. Arma virūq̄ cano troie qui ꝑimus ab oris. Italiā fato ꝑfugus lauinaq̄ venit. Litto⁹a. multū ille ⁊ terris iactatus ⁊ alto. Ui superuꝫ seue memozē iunonis ad irā. Et ⁊ Valerius maximus li.i. rubrica de neglecta religione: multa narrat de iratis dijs. Nos ꝯo talia ex ēpla nō inducimus vt errozes gentiliū com-

UVA. BHSC. IyR_227

prohemus: sed tñ vt ostendam q̄ etiam ſm illos ira ponēda sit in deo. Pro solutione ita q̄ obiectorū tria sunt notanda. Primus ſm Boñ. i. iij. ſen. di. xxxiij. ꝛ Ric. in. iiij. di. xxvj. ꝛ Tho. ſ. parte. di. xxij. q̄ q̄ñcūq̄ dicit aliq̄d de deo qđ in nobis denotat passionē: de deo dicit ſm effectū. ꝛ nō ſm passionis defectus. Odius ergo amor ira ꝛ similia que in nobis sunt: passiones in deo dicuntur ſm effectum quo ad nos. vt tūc dicat odire cū effectū odij nobis exhibet. tūc irasci cum effectū ire nobis ostendit. Jpe aūt deus stabilis manens sine passione aliqua dat cūcta moueri. Secundum notandū q̄ nō oia que ſm nomē sonāt virtutē: dicūt virtutē in re. nec oia que ſm nomē sonāt vitiū: dicūt illud in re. Propterea inquit Juuenalis satyra. xiij. Fallit em vitiū specie virtutis cymbia. Et Seneca ad Lucilū. Multa in nobis sub virtutū noīe repunt. ꝛ Bzeg. xlj. di. c. sepe vitia. ait. Sepe vitia se ingerunt ꝛ virtutes se esse mentiunt: vt tenacitas parsimonia: effusio: largitas: crudelitas zelus iusticie: remissio pietas velit videri. Jō nō omne quod dicit ira: vitiū est aut peccatū Tertiū notādū ſm Boñ. in. iij. dist. xv. q̄ triplex est ira. Quedā est preter rōnis imperiuz primus. ſ. iracundie motus. Secunda ira est contra rationis imperiū quando quis cōcitatus in iram passioni rationē subijcit sequitur q̄ inordinate impetū ire. Tertia est ira que est ſm rōnis imperiū: quādo quis irascit ex q̄ merito irasci debet. Sic merito irascunt patres filijs impijs: ꝛ put exigit illorū malicia ordinate corrigunt eos. Sic irascunt prelati ꝛ dñi quilibet subditis inobedientibus.

Sic iratus est christus quando eiecit omnes vendētes ꝛ emētes de templo. Dicimus ergo q̄ deus qui est clemētissim⁹ sine sui mutatione: sine passione: sine peccato: sua exigente iusticia irascitur sepe peccatores obstinatos in ira conculcans: quando eis effectus ire demōstrat. Jdi sunt guerre: pestilentie. tempestates grandines: sterilitates terre. fames. terremotus. terrores de celo. ꝛ signa magna. O presumptuosi peccatores audiuistis iaz q̄ falsa est opinio vestra. Dicebatis em q̄ non irascit deus. Et ecce tot preconia scripturarum clamant iram dei ab omnibus esse timendam.

Tertia ratio quare a multis nō timetur ira dei: dicitur diuturne expectationis. Consuevit equidem deus propter longanimitatē suam sufferre peccatores iniquos per tempora longa. vt sic per dulcedinē eius attrahantur ad pniam. Sed inde multi sumunt audacias ꝛ deteriores facti iram dei nō existimāt. Ve rūtamē vt ait Jheronymus in expositione. Viere. quanto maior est numerus temporū q̄ bus obliuiscimur deū: tāto maior ē pena pctī qđ nec longitudie temporū potuerit edomari

O terribilis ē ira dei eo q̄ seuit in paruulos ꝛ in iustos: atq̄ orones supplicantiū spernit ꝛ abominatur. Capm II

Secundū mysteriū ꝓtemplanduz de ira dei dicitur terribilitas. Considerandum nanq̄ est q̄ cum irascitur deus ꝛ puocatur etiā ad tpaliter flagellandum homies sibi rebelles: seuerus est ꝛ terribilis valde maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter puuloꝝ punitionē.

Secūdo ꝓpter iustoꝝ afflictionē.

Tertio ꝓpter orationū detestationē.

Primo deus iratus est terribilis ꝑ paruloꝝ punitionē. Punit nanq̄ paruulos pueros ꝛ inocētes ꝓpter peccata parentū. Perierūt nempe ꝛ suffocati sunt in diluuio oēs infātes ꝛ paruuli quotquot reperiebant in mūdo. Adusti sunt in sodomis ꝛ incendio cōcremati oēs qui erant in vteris matrū ꝛ qui sugebant vbera. Et tamē sepius vexatur mundus aut fame aut pestilētia aut qualibet alia aduersitate: que non nisi ꝓpter peccata veniunt. paruuli qui ea non cōmiserunt puniūtur ꝑ illis. O formidabilis dei iusticia. o tremenda dei iracundia: cur eos qui te non leserunt exterminas: paruulos cur tam acriter punis: ꝛ respondebit tibi protin⁹ q̄ ꝓpter peccata parentū. Sed hic oritur dubiū: vtrū filij ꝓpter peccata parentū puniri possint. Et videtur q̄ nō. Nam per Ezech. xviij. dē⁹ dixit. Filius nō portabit iniquitatē patris: ꝛ pater non portabit iniquitatem filij. Justicia iusti super eum erit. ꝛ impietas impij erit sup eū. ꝛ ex de his que fiunt a maio. par. ca. c. que fiunt. in glo. dicitur. Peccata suos debēt tenere auctores. Et idem. C. de penis. l. sanci mus. ꝛ. C. ne vxor pro marito. l. ob maritorū. ꝛ. xj. q. iij. c. illō. ꝛ ex de sen. excō. li. vj. c. roma na. §. ylti. ꝛ lvj. di. c. sacł. ꝛ Aug. ait. ſ. q. iiij. c. nullius. Nullius crimē maculat nescientem. Ad hoc facit ibidē. c. placuit. ꝛ. c. iudei. Sed contra arguit quia Exo. xx. deus dixit. Ego sum dominus deus tuus: fortis: zelotes: visitans iniquitatem patrū in filijs in tertiam et quartā generationē eorum qui oderunt me. Ad idem facit. c. vergentis. ex de hereticis et idem ꝫabetur ex de filijs presby. nō ordi. c. ſ.

UVA. BHSC. IyR_227

c.ad psentiã,c.psentium.c. conquerente. ⁊.c.quoniã.⁊.ſ.q.iiij.c.eccleſia.§. item.dicit Cayn peccãte chanaã filius eius maledicit. Reſpondet ſanct⁹ Boñ.di.xxxiij. ſecundi libri ꝙ duplex eſt punitio.vna eterna. alia tẽporalis. Filij non puniunt pro peccato parẽtum pena eterna. Unde Anſelm⁹ de cõceptu virginali dicit ꝙ paruuli non damnant pro culpa ade trãſ:ſed pro propria culpa quã habent:licet nõ habeant eam agendo: ſed contrahendo. Puniuntur tamen filij pro peccato parentum pena temporali:eo ꝙ filij ſunt aliquid patris. Et hoc patet per ſacram ſcripturã in pluribus exemplis. Ideo dicit Hiero.ſ.q.iiij.c.eccleſia.§. paruulos. Paruulos ſodomitarum non excuſauit ignorantia: q̃n ꝑ paterno ſcelere celeſti igne conſumerentur. Sed hoc igne pena illis diminuta eſt quibus ſucceſſio paterni ſceleris eſt adempta. Pariter etiam demonſtratũ eſt pro peccatis parẽtum paruulos aliquando corporaliter flagellari. Secũdo deus iratus eſt terribilis propter iuſtoꝝ afflictionẽ. Affligit etiam ⁊ ſepe bonos cum malis. Sed dubitatur hic vtruz poſſit eſſe in aliquo pena ſine culpa. Et videt ꝙ non.quia Hieronymus ait. Quicquid patimur peccata noſtra meruerũt.⁊ Gregorius dicit in collecta. Nulla eis nocebit aduerſitas ſi nulla dominetur iniquitas. Sed contra eſt illud Job.xvij.ca. Non peccaui ⁊ in amaritudinibus moratur oculus meꝰ.⁊ Johãnis.ix. Quis peccauit.hic aut parentes eius vt cecꝰ naſceretur? Et reſpondit chriſtus. Neq; hic peccauit neq; parentes eius. Et exponit Auguſtin⁹ ꝙ hoc non dicitur quia non peccauerit,ſed,qz cecitas non erat pena peccati. Preterea ꝑ peccato originali non meretur quis niſi ſemel mori.ſed lazarus non tm̃ fuit mortuus ſemel,ſed bis.ergo videtur ꝙ aut mors prima aut ſecunda fuerit ei abſq; merito peccati inflicta. Item chriſtus nullũ habuit peccatum.⁊ tamen in eo fuit pena. Reſpondet Boñ.diſt.xxxvj.ſecundi libri.ꝙ malum pene dupliciter poteſt ordinari.Uno modo ad malum culpe quod puniẽdo ordinat. Alio modo in comparatione ad bonum. quod deus elicit ex illa pena. Si ergo aliqua pena infligatur cuius ordinatio principaliter conſiſtit in comparatione ad malum culpe puniendũ neceſſe eſt aliquam culpam preceſſiſſe. nec tantum preceſſiſſe,ſed etiam aliquo modo cõmunicari inſeparabiliter. Pena enim aut eſt directe ordinata ad puniendum, aut eſt ordinata principaliter ad malum excludendum Primo modo eſt pena infernalis. Secũdo modo eſt pena purgatoria. Primo modo pena requirit preſentiaz culpe ſm deformitatẽ ⁊ maculã. Secũdo modo requirit culpe preſentiam ſm reatum ⁊ ſequelam. Si autez pena infligatur principaliter ꝓpter ordinẽ quẽ habet ad bonuz quod inde elicitur. Aut ergo propter bonũ proprij:aut propter alienum. Si ꝓpter bonuz proprium.ſic requirit ꝙ in ſubiecto illo aliquando fuerit culpa,⁊ ꝙ poſſit eſſe de futuro. Si autẽ propter bonũ alienũ ſic ſufficit penam fuerit culpa in alio ꝙm in eo qui punitur:in eo videlicet pro quo pena illa ſuſtinetur.per quez modũ fuit i chriſto:cuius mors ⁊ paſſio ordinata erat ad redimendum genus humanum ⁊ liberandum ⁊ reparanduz a lapſu in quem ceciderat ex peccato primi parentis. Et ſic patet ꝙ omnis pena aliquo modo reſpicit culpam. Sed quedam vt preſentem in ſe: vtpote pena infernalis. Quedam vt preteritam in ſe: ſed preſentem in reatu ⁊ ſequela. ſicut pena purgatoria. Quedã vero ſolum vt preteritã.⁊ hoc in eo ꝙ punitur. Et ſic eſt omnis pena iuſtoꝝ excepto xpo. Quedã vero reſpicit culpã nõ in ſe: ſi in alio. ſicut in xpo. Poteſt etiã pena ordinari ad bonũ quod inde elicitur. Et ſic poteſt eẽ in aliquo ſine culpa talis pene meritoria: qz illud malũ pene recõpenſat per maius bonũ quod inde elicitur. ſicut patet in ceco nato:in Jobzin lazaro:in Thobia. ⁊ in quolibet viro iuſto. hec Boñ. Alex.aũt in.iij.ſumme allegãdo Johannẽ damaſcenũ dicit. Cõcedit deus iuſtũ incidere in calamitates propter multas cauſas. Prima eſt.vt eaz que in ipo latet virtutem alijs manifeſtã faciat. vt Job.ſ. Secũda eſt vt nõ ex recta conſcientia cadat per ſuperbiam. vt in Paulo.ij.Corin.xij. Tertia vt alij erudiant vt i lazaro ⁊ dimite Luc.xvj. Quarta propter gloriam dei. vt in ceco nato. Johannis.ix. Quinta propter zelum alterius ſiue imitationem. vt gloria eius qui paſſus eſt magnificata in pugna alijs paſſio fiat ſpes future vite vt i martyribus. ad Hebreos.xj. Propterea dicit Aug. li.ſ.de ciui.dei.c. v iij. Dec cũ ita ſint cõiuncta boni ⁊ mali pariter afflicti ſũt nõ ideo ipi diſtricti nõ ſũt:qz diſtinctũ nõ eſt quod vtriq; perpeſſi ſunt. Manet eñ diſſimilitudo paſſionꝝ etiam in ſimilitudine paſſionũ. Et licet ſub eodẽ tormẽto nõ eſt idem virtus ⁊ vitium. Nam ſicut ſub vno igne aurum rutilat ⁊ palea fumat,⁊ ſub eadẽ tritura ſtipu

UVA. BHSC. IyR_227

ſe cōminuūt frumenta purgantur nec ideo cū oleo amurca confunditur: quia eodem ꝓeli pondere exprimitur: vna eademq; vis irruēs bonos probat: purificat: eliquat. malos dam natvaſtat⁊ exterminat. Unde in eadem affli ctione mali deū deteſtantur atq; blaſphemāt boni autem precantur⁊ laudant. Tertio deus iratus eſt terribilis: eo ꝙ quando; poſt diuturnam expectationem prouocat ad iracū diam nō exaudit obſtinatorū voces peccato⁹ rum ꝓut plene diximus in ſermone de impe dimētis orationis.

Qz cognoſcitur ira dei ꝓpinqua. tum cum peccata ſunt conſummata: tum cum peccato res ſunt obſtinati. tum cum illam ꝓphete et amici dei ꝓnunciant⁊ cōminant.

Capm III

Ertiū myſteriū contemplandum de ira dei dicitur ꝓpiuquitas. Quam uis enim neſciamus certitudinaliter quando ꝓpinqua ſit ira dei ad flagellandū peccatores: poſſumus tamen id cognoſcere ex coniectura ſignorū. Sunt aūt de hoc tria principalia ſigna.

Primū pctoꝝ conſummatio.

Scōo pploꝝ obſtinatio,

Tertiū ꝓphetaꝝ annūciatio.

Primū ſignū ad cognoſcendū ſeu timēdū ne ꝓpinqua ſit ira dei eſt peccatorū cōſum matio. Cū cōſummata ſunt peccata⁊ ipleta eſt menſura. Poſſunt aūt notari ſeptem ſi gna cōſummationis peccatorū: q̄bus ſignis adimpletis nihil aliō nobis expectādū⁊ timē dū eſt ꝙ ira: vindicta flagellū: ⁊ vltio diuina. Primū eſt horribilitas pctoꝝ multorū. Se cundū multitudo peccantiū. Tertium impu nitas manifeſtoꝝ ſcelerum. Quartū aiaduer ſio in peccatis. Quintum affectio ad ſcelera. Sextū ſtudiū peccandi. Septimū longa per ſeueranitia in peccatis. Hec cōditiones explicā tur Geñ. vſ. Prima conditio ſeu primum ſi gnum: qz in mūdo tempore diluuij erāt ma gna peccata⁊ horrēda nimis. ꝓpterea dr. Uides aūt de⁹ ꝙ multa malitia. Qz verbum manifeſte oſtēdit horribilitatē⁊ turpitudinē multoꝝ peccatoꝝ. Scōo cōiter homines; ta lia perpetrabant. ꝓpterea ſubdit hominum. Tertio inſup peccata illa inuerecūde⁊ impu ne fiebant. ideo ſubiūctū eſt: eſſet in terra. id ē manifeſta erant⁊ impunita. Quarto fiebant peccata tota mēte animaduerſione. ideo ad dit.⁊ cuncta cogitatio. ſ. nō partim nō diuiſi ſed in malis integra⁊ coniuncta. Quinto fie bant tota cordis affectione: iō ſubdit cordis. Sexto perpetrabant toto ſtudio. ideo ſubdit intāta eſſe ad malum. Septimo fiebant perſe ueranter. ꝓpterea addit omni tempore. Ti meo ſatis ne hec ſigna verificēt in nobis. Tē poze nanq; iſto nephādiſſima ſcelera cōmitti ſolēt: nec a paucis: ſ. a multis neq; puniuntur aut corrigūt: qm illi ad quos ſpectat corrige re vel punire deteriores ſunt alijs. Et nō eſt veritas. nō iuſticia. neq; rectitudo in filijs ho minū. Fiunt peccata cū animaduerſione men tis. cū omni affectione: ſtudio ac perſeuerātia. O fatui populi cur nō timetis? Cur nō erpa ueſcitis? Cur ad pniam redire negligitis? Au dite pſal. dicēte. Niſi cōuerſi fueritis gladiuz ſuū vibrauit: ar cū ſuū tetendit⁊ parauit illū

Scōm ſignū ꝓpinquitatis ire dei dicitur populoꝝ obſtinatio. Cūcunq; populi pecca tores obſtinanf⁊ obdurant in corde: nō mo ti bñficijs dei: nō cōminationibus: nō ꝑdica tiōib⁹: nō ſignis nō deniq; vlla alio mō ſignū forte eſt ꝙ ꝓpe eſt eis flagellū dei. Eſt de hoc exemplū obſtinatiſſimi populi iudeorū quē de us deleuit ꝓpter obſtinationē ſuam. Nā poſt multa mala a iudeis ꝓpetrata xp̄s viuens in carne in medio ipſoꝝ vocauit eos: ad pniam vita miraculis⁊ doctrina. Ipſi vero noluerf audire ipſum. Ih dñica aūt oliuarū cū introiſ ſet hyeroſolymā. vt dicit Lu. xix. Videns ciui tatē fleuit ſup illam dicens. O ciuitas ample o ciuitas regia. o ciuitas digna plena populo affluens diuitijs⁊ abundans peccatis. Ueni ent dies in te:⁊ circūdabunt te inimici tui val lo⁊ circundabunt te.⁊ coanguſtabunt te vn diq;⁊ in terram ꝓſternent te.⁊ filios tuos q̄ in te ſunt.⁊ nō derelinquēt in te lapidē ſup la pidē eo ꝙ nō cognouerīs tps viſi tatiōis tue. Propterea dicit Hiero. in cōnibus ad helbi diā. Intantū aūt hieruſalē amauit dñs vt fle ret eā⁊ plangeret.⁊ pēdens in cruce loquerek Pater ignoſce eis. q̄a neſciūt q̄d faciunt. Ita q; ipetrauit q̄ petierat.⁊ datū eſt eis tps pe nitētie vſq; ad q̄drageſimūſcōm annū. Poſt q̄ pſeuerātib⁹ in blaſphemia: egreſſi ſūt duo vſi de filiis romanoꝝ Veſpaſianus⁊ Titus ⁊ eos interfecerūt atq; lacerauerūt. hec ille. Die aūt qua crucifixus eſt ieſus dei filij. con uerſus ad mulieres que plangebant⁊ lamen tabantur eum. dixit. Filie hieruſalem nolite flere ſuper me: ſed ſup voſipſas: flete⁊ ſup fi lios veſtros. q̄a venient dies in q̄bus dicetis Beate ſteriles que nō genuerūt.⁊ vbera que nō lactauerūt. O ſaxea. o lapidea. o adamā

UVA. BHSC. IyR_227

tina iudeox corda. Nec verbis christi crediderunt: nec suscepерūt testimoniū apostoloꝝ: q̄ magna virtute p̄dicabant resurrectionē magistri sui. sed indies crudeliores facti: persequebant ecclesiā, lapidauerūt Stephanū: interfecerunt Jacobum Justum, ⁊ Paulo conuerso miraculose: ac ceteris p̄dicantibus xp̄m impiissime restiterūt. Voluit tū deus anteq̄ irā suā inferret in eos terroribus ⁊ signis: celi illos ad penitētiā vocare. Erat meminit Josephus in libris de bello iudaico. ⁊ Eusebius in hystoria ecclesiastica. ⁊ Policratus in libro de nugis curialiū. Stella quedam sub forma gladij stare visa est: quasi imminēs desuper ciuitati. Cometes ex cialibus flammis per tōtum annū visus est ardere. Luna eclipsim p duodecim noctes passa est cōtinuas. Cū die festi plurimi cōuenissent octaua die mēsis aprilis noctis tpe hora nona tantus fulgor luminis aram templūq̄ circūdedit: vt dies clarissim? videret: manserit q̄ spacio hore dimidie. Hoc q̄dem ignaris p̄sertim visum est: sed p̄bos peritosq̄ doctores portētū exiciale nō latuit. Jamq̄ nua tēpli que erat ad orientē cū esset ere solido inducta tanti ponderis q̄ vix a viginti viris summo conatu impellentib? clauderet repente hora noctis sexta p seipsam aperta est q̄q̄ ferreis vectib? teneret. Die vicesimaprimaij ppe occasum solis: visi sunt currus ⁊ q̄drige in omnē regionē p aerē ferri. ⁊ armatorum cohortes nubibus cōmisceri. In nocte pētecostes sacerdotes ingressi templū ad diuina officia celebranda. primo senserūt quosdā strepitus: ⁊ paulo post audierūt voces clamātes, Discedamus ab his sedibus. Ante quartū annū belli in die festi tabernaculox: quidā rusticus ⁊ plebeus iesus noie: filius Ananie repente clamare cepit. Vox ab oriēte: vox ab occidente: vox a quattuor ventis, vox sup hierosolymā ⁊ templū, vox sup sponsos ⁊ sponsas vox sup vniuersum populū. Sicq̄ indefinenter die ac nocte clamabat per vicos ⁊ plateas discurrēdo. ⁊ flagellatus ac percussus etiā ante iudicē flagris vsq̄ ad ossa laceratus vt taceret ipse quolibet die cū eiulatu semp illud replicabat addens. Ue hierosolymis. Ue masculis ⁊ femellis. Nec vnq̄ in tot p̄digijs atq̄ signis ille dure ceruicis populus errores suos corrigere voluit. Ob quā obstinationē altissimus deus in illos iram suam effudit. O quis explicet fine singultibus. Quis audiat fine lachrymis. Quis p̄sideret fine timore ciuitatis hierosolymitane exicium ⁊ desolationē. Refert nanq̄ Josephus i. vj. libro de bello iudaico. q̄ Titus ⁊ Uespasianus cū exercitu validissimo a romanis missi in die solenni pasce: quando et iam ex circumiacentib? locis innumerabilis populus inerat: hierosolymam ciuitatē obsederūt fecerūtq̄ in circuitu vallū munitissimū, ita vt null? ciuitatem exiens illud pertransire posset. Ob quā causam in breui ciuitatis fame cepit vrgeri: tantūq̄ inualuit penuria rerū q̄ pter famem hec q̄ referaꝝ dicit Josephus fuisse mala secuta. Primo q̄ predones p ciuitatē discurrentes vi intrabāt domos ⁊ rapiebant si quid ibi inuenissent comestibile. Secundo q̄ filij ex ore parentū et econuerso violenter stricto gutture masticatū cibum extrahebant: ⁊ velut rabidi cōedebant. Tertio q̄ etiam simum bouꝝ aliaq̄ vilissima sumpserunt in cibum. Quarto q̄ multi contendebant exire vt herbas colligerent ⁊ capiebantur a romanis: ⁊ tantus numerus fuit captiuox vt ture custodiri non possent. quapropter statutum fuit: vt euulsis eox oculis aut amputatis illoꝝ manibus cōpellerentur sic ad ciuitatem redire. Quinto q̄ plures diuites ne localia sua peruenirēt ad man? romanorum: quos verisimiliter credebant ciuitatē debellaturos illa deglutiuerunt. Cuius rei fama cū deuenisset ad aures romanorum commouit eos vt existimarent captiuos iudeos quos tenebant gēmas in vētre adhuc retinere. Quare vna nocte duorum millū patefacta sunt viscera. Sexto q̄ multi formosi iuuenes inuiatim plateis publicis, in p̄prijs domibus fame afflicti improuisa morte cadebant. Septimo q̄ inuente sunt mulieres que filios p̄prios comederunt. Unde refert Josephus de quadam. q̄ cuz nō haberet ad comedendum, lactantē filium in manibus tenens dixit. Infelicis matris: infelicior filius: in bello: in fame in direptione: cui te reseruabo? Veni ergo nūc O mi nate esto cibus matri: predonibus furor: seculis fabula. Et his dictis filium iugulauit ⁊ coxit. ⁊ dimidium comedens: partē alteram occultauit. Et ecce confestim p̄dones odorem carnis cocte sentientes in domum irruunt: ⁊ nisi carnē p̄dat mortem minantur. Tunc illa detegens infantis membra. Ecce inquit vobis partē optimam reseruaui. At illos tantus horror inuasit q̄ nec loqui potuerunt. Et illa meus est inquit hic filius: meum est peccatum, secure edite, da p̄ior ego comedi quem genui. Illi vero trementes ⁊ territi discesserūt. O quot erāt in ciuitate illa ama-

UVA. BHSC. IyR_227

ra spectacula: vbi videbant quotidie tot morientes. O quot infantes ⁊ pueri extendentes manū ad vbera matrum ⁊ pauē petentes ad pedes illarum mortui deficiebant. O q̄t erant ibi flebiles voces, quot lamēta: quot singultus: quot gemit⁹ ⁊ suspiria. Clauserat eis deus ⁊ strinxerat venaꝫ misericordie sue. Tādem post bienniū capta fuit ciuitas ⁊ in predā data. ⁊ muri ⁊ edificia quelibet solo equata. ⁊ vt Josephus refert: decies centena milia iudeoꝝ fame ⁊ gladio perierūt: ⁊ nouem milia vendita fuerunt. O si possem in talem ascēdere speculam: de qua omnem italiam cernerem: om̄sq̄ meā vocem possent audire ꝓfecto clamarem. O italia plāge: o italia time o italia caue ne propter obstinationem tuam in te deseuiat ira dei. Vocauit ip̄e se multis annis: dotauit amplis beneficijs. Misit ad ad te predicatores suos. Terruit te signis et ꝓdigijs. Sensisti terremotus: pestilētias: et tēporū sterilem ꝯditionē. Cōminatus est tibi deus? Sic Certe hoc fecit vt te īduceret ad penitentiā. Et tu indies durior efficieris in peccatis ⁊ malicia perseuerando. Fiunt iam vbiq̄ vsure publice. Omīa fedata sunt spurcissimis vitijs carnis ⁊ ignominiose sodomie. Superbia pompaꝝ iam occupauit omnes ciuitates ⁊ terras. Blasphemie dei: periuria. mendacia: iniusticie: violentie: oppressiones: pauperū. et similia superabundant. O italia decora. o regio diuitijs plena. Noli contēnere deū, noli exacerbare maiestatē eius. Tertiū signū propinquitatis ire dei dicitur ꝓphetarū annūciatio. Cognoscim⁹ ꝓpinquaꝫ dei irā q̄n per ꝓphas suos de⁹ illā ꝓnūciat. Diebus autē istis multa dicunt ꝓnūciata ꝑ sanctā Brigidā que spū claruit ꝓphetico. per sāctū Methodiū. ⁊ ꝑ nōnullos alios. Ego aūt qui dicta ip̄oꝝ etiā originaliter legi: cum illa clare non intelligā: non audeo quicq̄ temere diffinire. Hortor tn̄ oēs ꝓplos vt cessent a via sua mala. ne forte si in illa ꝑseuerauerint: repente suꝑueniat ira ⁊ indignatio dei: a qua ipse nos liberet qui est benedictus ⁊ laudabilis per infinita secula seculoꝝ. Amen.

Dn̄ica Oculi infra diē de vitio ⁊ pctō discordie: qd̄ nullo pacto stare pōt cuꝫ veritate penitētie: ob quod penitētes ab illo sibi maxime cauere debēt. Sermo XXXIX.

Omne regnum in se

o diuisum desolabitur. ⁊ domus supra domum cadet. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Luce. xj. c. ⁊ in euangelio presentis dominice. Nō potuit efficacius aut clarius explicari q̄ perniciosum sit malū aut graue discordia damnata q̄ in verbis domini nostri iesu christi que dixit cōtra phariseos. Et licet sua fuisset intētio ostēdere demones cōcordes esse ad omnem maliciam hominūq̄ perditionē: veruntamen nos intelligimus dissensiones quelibet regna validissime exterminare. Ad hoc autem astutus diabolus innitit. vt charitate abiecta cum discordijs odijs ⁊ dissensionibus deum omnipotentem offendamus. Eapropter pro vtilitate penitentium in presenti sermone contra discordie vitium stilum nostrum exacuemus. quoniam redemptor noster amarū illius effectum qui est regnorū desolatio apperuit īverbis allegatis in themate, in quibus de discordia tria mysteria erunt declaranda, videlicet

Primū d̄r originatio.
Scd̄m distinctio.
Tertium offensio.

Qd̄ tres possūt esse radices vel originales cause damnabilis discordie, vana gloria videlicet: auaritia. vel stultitia siue leuitas. Ca. I.

Primū mysterium declarandum de discordia dicitur originatio. In quo videndū est que sunt discordie originales cause. Et assignari possunt tres cause.

Prima dicit vana gl̄ia.
Scd̄a dicit auaritia.
Tertia d̄r stultitia.

Prima causa discordie dicit vana gloria. s̄m enim Greg. xxxij. moral. discordia est vane glorie filia. Nam vt dicit Tho. scd̄a scd̄e. q xxxvij. discordia importat quandam disgregationem voluntatum: inquantum scꝫ volūtas vnius stat in vno: ⁊ voluntas alteri⁹ stat in altero. Qd̄ aūt volūtas alicuius in ꝓprio sistat: prouenit ex hoc q̄ aliquis ea que sunt sua prefert his que sunt aliorum. Quod cum inordinate fit: pertinet ad inanem gloriam ⁊ ad superbiā. Et s̄m circunstantias potest esse peccatum mortale aut veniale. Sed aliquis posset arguere q̄ discordia nō est peccatum. Nam Actuū. xxiij. paulus posuit discordiam inter phariseos ⁊ saduceos: quod nō fecisset si fuisset peccatum. Item dicitur Actuuꝫ. xv. Facta est dissensio inter paulum ⁊ barnabaꝫ Sed Thomas respondet ad primum q̄ causare discordiam per quam tollitur mala concordia est laudabile. ⁊ hoc modo fecit paulus Christus etiam de seipso dicit Matthei. x. c.

UVA. BHSC. IyR_227

Nonveni pacē mittere:sed gladium. Ad ſecūdum dicit Thomas q discordia que fuit inter paulū t Barnabam fuit per accidēs et nō per ſe. Uterq enim intendebat bonū: ſed vnus videbatur hoc eſſe bonum: alij aliud. quod ad humanū defectum pertinebat. nec erat talis controuerſia in his que ſunt de neceſſitate ſalutis. Sed hic oritur vnum dubiū vtrū auditores diuerſorum magiſtrorum tenenti um diuerſas opiniones excuſentur a peccato ſi opiniones ſuorum magiſtrorum tenent quando nō ſunt bone. Et reſpōdet Thomas in quolibetis q ſi diuerſe opiniones doctorū ſacre ſcripture non ſunt contra fidem vel bonos mores: abſq periculo auditores vtranq opinionem ſequi poſſūt. Sicut varia fuit opinio inter Auguſtinum et Dieronymū de obſeruatione legaliū ante diuulgationē euāgelij. In illis vero que pertinent ad fidem vel bonos mores: nullus excuſatur ſi ſequat eroneam opinionē alicuius magiſtri. in talib⁹ enim ignorantia non excuſat. Alioquin īmunes a peccato fuiſſent qui ſecuti ſunt opinionem Arrij Neſtorij: t aliorum hereſiarcharū Nec poſſunt excuſationē habere propter ſimplicitatem: ſi in talibus opinionem erroneaz ſequantur. In talibus nanq dubijs non eſt de facili preſtandus aſſenſus. ſed potius vt dicit Auguſtin⁹. i. ij. de doctrina chriſtiana. conſulere quis debet regulam fidei quam de ſcripturarum planioribus locis t eccleſie auctoritate perceperit. Qui ergo aſſentit opinioni alicuius magri contra manifeſtum ſcripture teſtimoniū: ſiue contra illud quod publice tenetur ꝑm eccleſie auctoritatem. nō poteſt a vitio erroris excuſari. Concordat Mōnaldus t Hoſtiēſis. Aliqua tamen ſunt que aliquādo fuerunt in varia opinione doctoruz antequ per eccleſiaz fieret determinatio. Et ꝑ illo tempore potuerunt excuſari quinyam vel contrariam tenebant. Sed poſtq determinatum eſt per eccleſiam t firmata altera earum hereticum eſſet contrariū ſentire. ſicut eſt exemplū de paupertate chriſti. de qua ante Johannē. xxij. erant varie t cōtrarie opiniones vtrum chriſtus cum apoſtolis habuit aliquid in cōmuni. Sed determinatuz fuit per ipſum Johannem. xxij. immo per eccleſiam q habuit. eo q Joh. iij. dicitur. Diſcipuli eius abierunt in ciuitatem vt cibos emerent. Et Joh. xij. de iuda dicitur. Fur erat: t loculos habēs ea que mittebantur portabat. Et hoc ipſum dicitur. xij. q. j. c. Habebat. Qui ergo contrariū aſſereret pertinaciter hereticus haberetur. Addit Hoſtieñ. q quando ſunt diuerſa iura t opiniones: ſcilicet nec contra deum nec bonos mores: humanior ſententia eſt preferenda ceteris paribus quia ſtandū eſt ei qui meliori innititur rationi. di. xx. c. j. t ex. de ferijs c. capellanus. Adde etiā q in his que ꝑcernūt forū conſcientie in dubijs tutior via eſt eligēda. ex de ſpōſalibus. c. iuuenis. Nec tamē de facili contraria opinio eſt reprobanda. Secunda cauſa diſcordie dicitur auaricia. Inqt Seneca in libro de quattuor virtutib⁹. Quietiſſime viuerēt homines ſuper terram ſi hec duo pronomina tollerentur meum t tuū. Et Plato in Phedrone. Propt pecuniarū poſſeſſionē vniuerſa bella nobis fiunt. Et Saluſtius in catilinario. Imperij t diuitiaruz cauſa bella atq certamina omia inter mortales ſunt. Et Lucanus libro. iij. Certamen mouiſtis opes. Uidem⁹ hoc per experientiā omni die: quando propter auaritiā filius diſcordat a patre: frater a fratre: t amicus ab amico.

Tertia cauſa diſcordie dicitur ſtultitia. Sunt nanq multi ſtulti t leues: q omia credunt que a ſuſurronibus eis dicuntur. Suſurratio ſiquidē aptiſſimū eſt inſtrumentū ad diſcordias ſeminandas. Propterea dixit ſapiens Prouerb. xxvj. Cum defecerint ligna extinguetur ignis t ſuſurrone ſubtracto iurgia cōquieſcunt. Et Eccli. xxviij. Suſurro t bilinguis maledictus. Multos em turbauit pacem habētes. Lingua tertia multos commouit: t diſperſit illos de gente in gentem. Ciuitates muratas diutum deſtruxit: et domos magnatorum effodit. Uirtutes populoū cōcidit t gentes fortes diſſoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit: t priuauit illas laboribus ſuis. Qui reſpicit illam nō habebit requiem. nec habebit amicū in quo requieſcat. Flagelli plaga liuorem facit: plaga autē linguē comminuet oſſa. hec ibi. Quiſnam ſuffi ceret enumerare diſcordias que exorte ſunt iter ciues: iter vicinos, inter dños: iter pplos inter vxorē t virū: inter fratrē t fratre ppt ſuſurrātes. O lingua ignita. O lingua venenata. O lingua immanior t crudelior omni fera peſtifera. Tu lingua ſuſurronum inſtrumentū es diaboli: tu illius ſagitta vulnerans tu eius acutiſſimus enſis. Propteres ſuſurratio ponitur inter grauia pcā que execrat deus. de quibus ſapiēs dic Prouer. vj. Sex ſūt que odit domin⁹. t ſeptimū deteſtat aīa eius Oculos ſublimes: linguā mēdacē. man⁹ effū

UVA. BHSC. IyR_227

dentes innoxiū sanguinē: cor machinās cogi tatiōes pessimas pedes veloces ad currendū in malū: pferentē mēdacia: testē fallacē. ⁊ eū q̄ seminat inter fratres discordiā. Sed culpa biles adhuc sūt illi q̄ a suis urronib⁹ sibi cauere aut nescīūt aut nolūt.

Q⁹ triplex est discordia dānabilis: scisma tice prauitatis: ciuilis partialitatis ⁊ impor tabilis societatis. Capl'm II

Ecūdū mysterium declarandū de di scordia dicitur distictio. Distinguitur enim triplex discordia damnabilis et periculosa. videlicet.

Prima est scismatice prauitatis.

Scōa ciuilis partialitatis.

Tertia importabilis societatis.

Prima discordia est scismatice prauitatis Est aūt scisma vitiū quo q̄s summo pontifici subesse recusat ⁊ mēbris eccīe subiectis cōica re nō vult. Scisma siq̄dem grecū est nomen quod latine scissura; sonat. vt ōr. xxiij. q. j. c. scisma. Est aūt pctū mortale: qz Jrritat charitati eccīesiastice vnitatis. Est aūt dīnitia inter hereſim ⁊ scisma: qz hereſis opponit dire cte ⁊ per se fidei. vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxix. et scisma p se opponit eccīesiastice vnitatis charitati. Vñ Piero. xxiij. q. iij. c. Inter hereſim Jnter hereſim ⁊ scisma arbitror interesse q̄ hereſis puersum dogma habet. scisma aūt ab eccīesia separat. Cōtra scismaticos ōr extra in c. de summa trī. ⁊ fi. catho. vna est fidelīū vniuersalis eccīa extra quam nullⁱ omnino saluatur. Et. xxiij. q. j. c. loquit Cyprianus ait. Loquitur dñs ad petrū. Ego dico tibi q̄a tues petrus ⁊ sup hanc petram edificabo eccīesiaz meā. Sup vnū edificat eccīiam. Et q̄us apostolis oibus post resurrectionē suā dat potestatem tribuat ⁊ dicat. Sicut misit me pater ⁊ ego mitto vos: accipite spūm sanctū tamen vt vnitatē manifestaret: vnitatis etiā sdē originē ab vno incipientē sua auctoritate disposuit. Ad idem est. c. alienus. c. omnib⁹. c. quoniam vetus. pfata causa ⁊ questione. Sz hic ozit vnum dubium. Quid cū duo vel plures sunt in eccīesia gerētes se p papa: ⁊ quilibet eoz habet suā scīam. Quis eoz dicet scismatic⁹ cū suis sequacib⁹. Respōdeo aut cōstat aut cō muniter tenet q̄ quilibet eoz intrusus est id est nō canonice electus Aut constat vnū eozū canonice ⁊ rite electū videlicet a duabus partib⁹ cardinalīū ⁊ fine violentia, ⁊ postea alius supinductus. Aut dubitaf quis illozū sit canonice vel rite electus vn⁹ vel alter. Et i p̄mo casu null⁹ eozū est papa: sed quilibet eozū est scismaticus cū his qui sciēter sequunf ipm: ⁊ excōicati sunt ipo facto: extra de el. c. c. licet. Et de hoc loquit. c. si duo. lxxix. distin. vbi ōr. Si duo forte cōtra fas temeritate pcertantiū fuerint ordinati in sūmos pontifices nullum ex eis futurū sacerdotem. id est summū pontificē pmittim⁹: Sed illū solū in sede apostolica pmāsurū censem⁹ quem ex numero clericorū id est cardinalīū noua ordinatione diuinū iudiciū ⁊ vniuersitatis Jcensus elegerit. Nec obstat q̄ hoc statuit Honorius augustus ⁊ ad imperatorē nō spectat statuere aliquid de electionibus ecclesie. sicut nec ō rebus alijs eccīesiasticis. vt. xcvj. di. c. bene: quia vt ōr in glo. in pfato. c. si duos. Honorius fecit illud rogatu eccīe, ⁊ eccīia approbauit. ideo rōne approbationis statutum illud habet quasi fecisse eccīia. Q̄n ergo cōstat nullū eoz canonice electū: vt q̄ nō a cardinalib⁹ si ab alijs in q̄ casu: loquitur. c. si quis ex episcopis ⁊. c. si q̄s pecunia. lxxix. distin. Vel si a cardinalib⁹. nō tamen a duabus partibus cardinalium. vt in c. licet. extra de elec. qui tali adheret vere scismaticus est ⁊ p concilium prouidendum esset cum cardinales huiusmodi essent. Alias si ip si cardinales alium eligerent ille esset verus apostolicus. Et nota q̄ ex hoc electio pape si moniace facta esset a cardinalibus dummodo alias rite cessare nō potest nec tolli quin sit verus papa. Et similiter quantuncūq̄ crimino sus ⁊ irregularis esset electus. vt dicit glo. in c. si quis pecunia. Jn secundo casu scilicet cuz constat vnum canonice electum. ⁊ postea ali⁹ se intrudit. sicut Cornelius papa qui Fabiano succesſit ⁊ post eum canonice creatum Novatianus quidam papam se fecit. vt dicit. vij q. j. c. factus est ⁊. c. novatianus. Tunc prim⁹ est verus papa. ⁊ secundus apostaticus ⁊ scismaticus cum sequacibus eius. Sic sub Eugenio quarto factum est scisma tempore beati Bernardi. Nam ipso eugenio rite electo alius intrusus est: sed meritis et laboze sancti Bern̄i. scisma illud ablatum fuit: remanente eugenio in apostolica sede. Deinde sub Jobe xxij. factū est aliud scisma. Nam cum ipse declararet foze hereticos qui assererēt xp̄s nihil habuisse in cōmuni etiam mobile quidā fraticelli nuncupati de opinione dixerunt ipsum papam Johannē hereticū cum succesſoribus ⁊ sequacibus ei⁹ ⁊ fecerūt alīū papam Diſis. Greci aūt circa annū dominī nōgentesimum scisma facientes in hereſim inciderunt de

UVA. BHSC. IyR_227

spūsancto dānatam. extra de sum. trī. ꝛ fi. ca. c. j. li. vj. Sed reducti fuere ad ecclīe vnitatem tempe Eugenij quarti. Jn tertio vero casu cum dubium est quis horum duorum sit canonice electꝰ: da electio primi dr facta p metū q̄ cadit in cōstātē virū. quis a duabꝰ ptibus cardinaliū postmodū ab eis fit electio sine vlo lētia ꝛ metu quocūq; sicut accidit casus circa annos. Mō. ccc. lxxx. Nam mortuo Gregorio xj. cardinales debentes. pcedere ad electionē succeſſoris. vt dicit fuerunt a romanis cōminati q̄ occiderentur si nō eligerēt italicum aliquem. Elegerunt igitur archiepm barensem: q̄ tūc erat rome exp̄mētes ei q̄ eligebant eum ad vitandum periculum se fingebant eligere. Electo ergo illo qui Urbanus. vj. dictus est: ille vt fertur. dixit. q̄ si volebant eum eligere volūtarie eligerēt. quia intendebat esse papa Publicato igit Urbano papa ꝛ a cardialibꝰ ipsis adorato ꝛ consecrato de cōsensu eorum ac pncipibus xp̄ianitatis ac p eos significato q̄ canonice esset electus. Jnde ad aliquot menses ipsi recesserunt ab eo. ꝛ fugientes ad ciuitatem fundēsem que est in pncipio regni ibi elegerūt alīū qui dictus est Clemēs. vj. q̄ trāstulit curiam suam in auinonem. illumq; venerata est p papa tota Frācia ꝛ hispania ꝛ cathalonia. Alteri vero scz vrbano adhesit italia alemania ꝛ vngaria pseueraūtq; hoc pessimū scisma vltra. xxx. annos. Cum ergo hic esset dubiū ex ignorātia facti. qz exceptis cardinalibus ꝛ pancis aliis tūc p̄sentibus. cetteri scire nō poterāt si talia sic p̄cesserūt vel aliter cū diuersi diuersimode referrēt: ꝛ partim etiā ignorātia iuris. quia dubiū erat apud peritissimos. vtrum fuerit talis metus qui cadere posset in cōstantem virū vel nō, vel etiam quia post electionem habuerunt tempus ad recedendum ꝛ nō fecerūt: immo per signa ex p̄cessa ostenderūt voluntarie ꝛ libere factam electionem. Jn illo ergo scismate illi proprie erant scismatici qui scientes factū contra iura vel cōtra pscīam faciebāt ducti amore vl odio vel cupiditate vel ambitione. Alij vo excusabant etiam adherendo ei q̄ nō erat verꝰ papa quem tamē ipi credebant verū. Et quis vna pars excōicaret alteram tamē q̄ simpliciter inherebant excusari videbant. Durante vo illo scismate post Urbanū succeſſit ex altera parte Bonifacius nonus. Bonifacio succeſſit Jnnoc. vj. ꝛ Jnnoc. Grego. xij. ex alia parte Clementi succeſſit Benedictus. xij. Sub his autem. s. Greg. xij. ex vna pte, ꝛ Benedicto ex altera factū est aliō scisma āno dn̄i. Mō. ccc. x. Nam recedentibus cardinalibus ab vtroq; papa, ꝛ conuenientibus Pisis concilium celebrantibus depositis illis duobus scilicet Grego. ꝛ Benedic. sub eadē videlz rōne quia dicebant scandalizare facto suo publico totam ecclesiā cū non vellent cōuenire vnā simul in aliq̄ vno loco vt pmiserāt ꝛ iurauerāt. demū creatus est Pisis Alexander papa q̄ fuit Petrus de candia ordinis minorū. cui succeſſit Jo. xxiij bononie electus. Et cum pene omnes reges ꝛ principes xp̄ianitatis dimissis Gregorio et Bene. obedierīam dedissent Alexandro ꝛ successori suo. tamen adhuc maximum dubium erat vtrū causa ꝓpter quam creatꝰ fuit Alex. videlz quia Greg. ꝛ Bene. scandalizabant ecclesiam esset vera. Nihilominus ex quacunq; trīū partium quicūq; credebat simpliciter sum verū papam: ꝛ nō alios motus conscīētie dictamine paratus etiam adherere alteri si hoc sibi constaret. excusatus creditur a vitio scismatis ꝛ sententijs eius. Cuius signū est q̄ in qualibet obedientia erant multi pertissimi ꝛ sancti viri. Nam sub Urbano ꝛ Bonifacio fuit sancta Brigida ꝛ sancta Katerina de senis Sub clemente ꝛ Benedicto ex alia parte fuit brūs Petrꝰ de lucemburgo clarꝰ miraculis. Sub Benedicto etiam fuit sanctus Vincentius de ordine predicatorū. Tandem congregato concilio constantie Grego. pfatus sponte renūciauit per Carolum de malatestis suum in hoc procuratorem. Johannes. xxiij. fugam arripuit: sed captus per imperatorem redijt ꝛ tandem depositus fuit. Benedictus etiam qui nec venire nec mittere voluit depositus fuit. vbi creatus fuit dominus Oldo de columna cardinalis: qui fuit Martinus papa. v. Secunda est discordia ciuilis partialitatis. quando ciues relicto amore communis boni: conuertēteſq; omnia ad proprium commodū discordant ad inuicem. Nam vt inquit Aristoteles. ij. Politicorū. ciuilitas que dam cōmunicatio est. Et ibidē. Politica est ordo quidam inhabitātiū ciuitatem. Quando ergo ciues non regunt sm ordinem nec sunt cōmunicatiui: ad dissensiones veniunt. Tales sunt ho die quasi in omnibus ciuitatibus italie tyranni quidem. de quibus dici potest quod sapiens ait Prouerbiorū. xxix. Homines pestilentes dissipant ciuitatem. Et vt idē ait. xj. capō. Benedictione iustorū exaltabit ciuitas: ꝛ ore impiorum subuertetur. Jmpij equidem ꝛ partiales non reipublice; sed pro

UVA. BHSC. IyR_227

prie vtilitati semp inuigilāt. Cōtra quos ait Cassiodorus li.iij.epistolarū. Nobilissimi ciuis est patrie sue augmēta cogitare. Et Tullius in primo de officijs. Omino qui reipublice presunt seruent duo p̄cepta Platonis. Unū vt vtilitatem ciuiū sic tueantur: vt quecunq; agūt ad eam referant obliti cōmodoꝝ suoꝝ. Alterum vt totum corpus reipublice curent nedū partem aliquam tueant̄ reliquas deserant. Ut em̄ tutela: sic ꝓcuratio reipublice ad eoꝝ vtilitatem qui commissi sunt: nō ad eoꝝ quib⁹ cōmissa est gerenda est. Qui autē parti ciuium consulunt partē negligūt: rem perniciosissimā in ciuitatem inducunt seditionem atq; discordiam. Hinc apud athenienses magne discordie orte. ⁊ in nostra republica non solū seditiones: sed etiam pestifera bella ciuilia: q̄ grauis ⁊ fortis ciuis in republica dign⁹ principatu fugiet atq; oderit tradetq; se totū reipublice neq; opes aut potentiam consectabitur: totamq; eam sic tuebitur: vt omnibus consulat. necnon criminibus falsis in odium aut inuidiā vocabit: omninoq; ita iusticie honestatiq; adherescet: vt ea ꝯseruet: q̄uis grauiter offendat: mortemq; appetat potius q̄ deserat illa que dixi. Miseria omnino est ambitio: bonorūq; contentio: de qua preclare est apud eundē Platonē. hec ille. Nā ⁊ antiq̄ romani etiam ꝓpter rempublicam domesticas iniurias dissimulabant. Unde valerius maximus lib.iiij.rubrica de moderatiōe. Stagippus teciates hortantibus amicis: vt grauem in administratione reipublice ⁊ emulū sibi vehementer aduersariū: sed alioquin probum ⁊ ornatū virū qualibet ratione vel tolleret vel submoueret: negauit se facturū: ne quē in tutelam patrie bonus ciuis locuz obtineret malus ⁊ improbus occuparet: seq; vehemēti aduersario vrgeri q̄ patriam egregio aduocato carere preoptauit. In eodem libro Valeri⁹ rubrica. Qui ex inimicis iuncti sunt amicitia. aliud refert exemplū. Emilius inquit lepidus bis cōsul ⁊ pontifex maxim⁹ splendoreq; horum par vite grauitate: diutinas inimicitias cum Fuluio flacco eiusdez amplitudinis viro gessit: quas simul vt censores renunciati sunt in campo deposuit: existimans eos non oportere priuatis inimicitijs dissidere qui publice summa iuncti essent potestate. O damnosum virus in ciuibus italie a diabolo disseminatū Jam iam vbiq; partialitates abūdāt. ꝓpter quas omne bonū publicū penitus destructuz est: ⁊ euersum omnisq; iusticia cōculcata ⁊ abiecta. Tertia est discordia importabilis societatis eoꝝ qui insimul conueniunt aut in vna domo: aut in vicinia: aut in religione: aut in aula principis: aut in quocūq; collegio: qui discordant: nec vnus aliū recto oculo respicere valent eo ꝙ nesciunt seruare regulam Pauli dicentis ad Eph̄.iiij. Cum omni humilitate ⁊ mansuetudine: cum patientia supportantes inuicē in charitate: sollicite seruare vnitatem spiritus in vīculo pacis. O infelix temporis huius cōditio in q̄ua ad modicuz tolerare socius nescit sociū: frater fratrem: ꝓximus ꝓximum suū. Vix domus reperit̄ in qua non regnet diabolus discordie. vix etiam vt sic dicā aliqua cōgregatio eoꝝ qui vocant̄ iusti. Ubiq; secte: vbiq; dissentiōes: vbiq; voluntatum ⁊ aīoꝝ ꝯrietas. O q̄tos decipit presumptio ꝓpria ⁊ suijpsius elata opinio: qui dum suas discordias: immo ⁊ odia ignita considerant: formant sibi cōscientiam: dicūtq; zelo ⁊ charitate odire ac discordare. Taceo qd̄ scio qd̄ vidi: quodue quotidie de multi q̄ sancti reputant̄ experior. Unū dico ꝙ vbi cōcordia non est nō habitat ipse xp̄s. Dixit em̄ Mat.xviij. Ubi fuerint duo vel tres ꝯgregati in nomine meo ibi sum in medio eoꝝ. Et Ecc̄i.xxv. sapiens notabiliter est locutus. In tribus inquit beneplacitū est spūi meo q̄ sunt ꝓbata coram deo ⁊ hoībus. Cōcordia fratrū: amor ꝓximorum ⁊ vir ⁊ vxor bene sibi ꝯsentientes.

Qd̄ discordia offendit omne bonum hominis: spirituale. s. corporale ⁊ temporale.

Capl'm. III

Tertiū mysteriū declarandū de discordia dicit̄ offensio. Offendit namq; discordia tria desideranda bona.

Primū bonū spirituale.

Secūdū bonū corpale.

Tertiū bonū temporale.

Primū bonū quod offendit discordia dicitur spūale bonū. s. aīe. Nam nullū est peccatū adeo graue qd̄ discordantibus nō fiat facile. Ex illa siquidem ꝓuenerūt ire: rixe: odia: inimicitie: ⁊ lites. cōtentiones: mēdacia: ꝑiuria: blasphemie: homicidia: obstinatiōes: ⁊ ꝯtemptus sacramentoꝝ ecclesie. Propter illā pleriq; ꝑ annos ⁊ annos: nec ꝯfiteri nec cōicare curant. Propterea figurata est discordia per bestiā. de q̄ Joh̄. Apoc.xiij. ait. vidi de mari. i. de amaro corde discordantiū bestiā ascendentē. i. discordiā habentē capita septem. i. septez capitalia vitia. ⁊ cornua decem. i. transgressionem decē p̄ceptoruz: ⁊ sup cornua eius diade

UVA. BHSC. IyR_227

mata decem.i.gloriā de malo:qm̄ discordantes ⁊ partiales letant̄ in malis suis. Secūdū bonū quod offendit discordia dicitur corpale Facit nāq; discordia cor discordantiuz triste. ⁊ vt d̄r Prouer.xvij. Anim⁹ gaudens etatem floridā facit spūs tristis exiccat ossa. ⁊ Eccl̄i. xxx. Jocūditas cordis hec est vita hominis. Et iterum ibi. Ante tempus senectā adducit cogitatus Tertiuz bonū qd̄ offendit discordia dicitur temporale. Ut eniz Salustius ait ait in iugurtino Cōcordia parue res crescunt discordia maxime dilabuntur. Et Tulli⁹ de amicitia. Que domus tā stabilis: que ciuitas tam firma: que non odijs ⁊ dissidijs fundit⁹ possit euerti. Patet hoc ꝑ experientiam in romane reipublice desolatione. Cur destructa? Cur desolata? Cur ad nihiluz deducta romanorum gloria atq; potentia? Fatua certe falsaq; fuit opinio eorum qui dixerunt romam defecisse: eo ꝙ ibi acceptat⁹ sit cultus xp̄i: ob quod indignati ipsorum dij ciuitatem ipsam odio graui sunt persecuti. Et lz Aug. satis copiose cōtra sic dicētes disputet in lib. de ci. dei Tamē nō desunt poete ⁊ historiographi q̄ dicunt romanoꝝ regnū amplissimū fore deperditum ꝓpter ciuilia bella. ꝓpterea Lucanus in p̄ncipio sui p̄mi libri sic cantat. Bella per emathios plusq̄ ciuilia campos. Jusq; datū sceleri canimus populūq; potentem. In sua victrici cōuersum viscera dextra. Cognatasq; acies ⁊ rupto federe regni. Certatuz totis cōcussi viribus orbis. In commune nephas infestis obuia signis. Signa pares aquilas et pila minantia pilis. Quis furor o ciues? que tanta licentia ferri? Gentibus inuisis latiuz prebere cruorem? Cunq; superba foret babylon spoliāda tropheis. Ausonijs: vmbraq; erraret crassus īulta. Bella geri placuit nullos habitura triumphos. Heu quantum terre potuit pelagiq; parari. Hoc quem ciuiles hauserunt sanguine dextre. Unde venit titā ⁊ nox vbi sidera fundit. Quaq; dies melius flagrātibus estuat horis. Et qua bruma rigens et nescia vere remitti. Astringit scythicū glaciali frigore pontum. Sub iuga iam seres iam barbarus esset eraxes. Et in.ij.lib. idem ait. Summū brute nephas ciuilia bella fatemur Qui igit̄ confidarat romane vrbis interitum de qua d̄r. Romam quāta fuit ip̄a ruina docet Facile cognoscere poterit quāta sit discordie vis ad nocendum ad perdendū ad destruendum ⁊ annihilādum omne regnum. Sed adhuc nobis se offerunt exempla tot florentissimarum ciuitatum italie: in quibus videntur palatiorum ruine: desolationes viarum ⁊ platearuz: paucitas populorum: ⁊ pristine dignitatis ac felicitatis antique omnimoda diminutio. O Bononia studioruz mater. O ianua regina maris. O parma. O esculum. O Placentia. O assisium. O viterbiuz. O alie ciuitates ⁊ terre que discordijs ⁊ ꝑtialitatib⁹ locum dedistis. Ubi est gl̄ia vestra? vbi populi multitudo? vbi ātique diuitie? O discordia maligna? O discordia detestanda? Propter illam nempe ciuis insurrexit in ciuez: frater in fratrem. amicus in amicum: ⁊ platee ciuitatū humano sanguine sunt madefacte: atq; indies ciuitatum conditiones deteriorate: eo ꝙ omne regnum vt dictum est in principio in seipsum diuisum desolabitur. a qua desolatione liberet nos christus iesus dei filius qui cū patre ⁊ spūsancto viuit ⁊ regnat per infinita seculorum secula. Amen.

Feria scd̄a post oculi de diuitijs: aquarum cupiditate amoreq; inordinato retrahēdi sūt penitentes qui cupiunt eternas ⁊ celestes diuitias possidere. Sermo XL

e Jecerunt illuz extra ciuitatem. Scribūtur hec verba originaliter Luce.iiij.capitulo. ⁊ in euangelio hodierno. Horribile satis est audire ꝙ nazareni eiecerunt christum foras materialem ciuitatem. Sed multo magis detestabile est ꝙ xp̄iani ipsum de suo corde repellāt. Et licet multa sint vitia atq; peccata propter que christus a multis cōtemnit̄ veruntamen vnum est satis generale auaritia scilicet ꝓpt̄ quam pauci sunt hodie qui christuz velint habere: Ut enim dicitur Hieremie.vj. A minore vsq; ad maiorem omnes auaritie student ⁊ a propheta vsq; ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Est aūt auaritia immoderatus amor pecunie. vt dicit Augustinus per pecuniam intelligendo quecunq; temporalia bona que possideri possunt. Nam.j.q.iij.capitulo totuz dicitur. Totum quicquid homines habent in terra omnia quorum domini sunt pecunia vocatur. Propterea vt homines ad veram penitentiam per diuitiarum contemptum perueniant. in presenti sermone de diuitijs erimus locuturi: in quo tria mysteria erunt declaranda.

Primū d̄r damnatio.
Scd̄m conditio.
Tertiū malignatio.

UVA. BHSC. IyR_227

Q amor inordinatus diuitiaꝝ reprehẽdi
tur ⁊ damnaf. ꝓbo ⁊ exemplo: tam a sanctis
q̃ a pbis moralib⁹. Capl̃z. I

Rimũ mysteriũ declarandũ de diui
p tijs dicit damnatio. Damnaf. fiquidem nõ solum a sanctis: verũetiam
a gentilib⁹ ⁊ moralib⁹ pbis. Et vt clarius habeatur. querit. vtrũ diuites diuitias habẽtes
aut habere volentes possint eternã salutẽ acquirere. Et q̃ nõ arguit. Primo p testimõia
sanctaꝝ scripturaꝝ. Deinde per dicta ⁊ exempla philosophorum. Jnquit sapiẽs Eccl. xl.
Si dives fueris nõ eris imunis a delicto. Et
puer. xxviij. Qui festinat ditari nõ erit inocẽs
⁊ Dauid. ps. xxxiij. Diuites egueñt ⁊ esurierũt ⁊ s. Tl. vj. Qui volũt diuites fieri incidũt i rẽ
ptationẽ: ⁊ laqueũ diaboli ⁊ desideria multa
inutilia ⁊ nociua que demergũt hoiem in ẽ
ritum ⁊ pditionẽ. ⁊ Jaco. v. Agite nunc diuites plorate vlulãtes i miserijs vestris que ad
ueniẽt vobis. Diuitie vre putrefacte sunt: ve
stimẽta vestra a tineis comesta sunt. Aurũ ⁊
argentũ vestrũ eruginauit: ⁊ erugo eorum in
testimoniũ vobis erit: ⁊ mãducabit carnes
vras sicut ignis. Et Aug. in li. lxxxiij. q. Charitatis venenũ est spes adipiscendoꝝ. ⁊ Hiero. ad Eustochiũ. Diuinis euangeliu vocibus
intonat nemo põt duob⁹ dñis seruire. Et audeat quis q̃ xp̃m mendacẽ facere deo ⁊ mãmo
ne seruiendo. Vociferat ille sepe. Qui vult venire post me abneget semetipsũ ⁊ tollat crucem suam ⁊ sequat me. Et ego onustus auro
arbitror me xp̃m sequi? Et idem ad Julianũ
ait. Diuitẽ purpuratũ gehẽne suscepit flãma
Lazarus paup plenus vlcerib⁹ cuius carnes
putridas lãbebat canes: ⁊ vix de micis mense diuitis miserã sustinebat animam: in sinu
Abrae recipit: ⁊ tanto patriarcha parente letatur. Difficile imo ipossibile est vt presentib⁹
quis ⁊ futuris fruat bonis. ⁊ hic ventrẽ ⁊ illic mentẽ impleat. vt de diuitijs transeat ad
diuitias. vt in vtroq̃ seculo pmus sit. vt ⁊ in
celo ⁊ i terra appareat gloriosus. hec ille. Et
sanctus sanctoꝝ xp̃s. Luc. vj. ait. Ve vobis
diuitibus qui habetis cõsolationẽ vram. Et
idẽ Matth. v. Beati inquit paupes spũ: qñ
ipoꝝ est regnũ celoꝝ. ⁊ Matth. xvj. Facilẽ
est camelũ per foramen acus tranſire q̃ diuitem intrare in regnũ celoꝝ. Genitrix vero ei⁹
virgo sanctissima, Luc. ij. sic decinit. Esurientes impleuit bonis, ⁊ diuites dimisit inanes
Satis etiam damnabiles fore diuitias xp̃s
⁊ sancti exemplo pariter ⁊ opere demonstrarunt. Paup siquidẽ xp̃s et paupe mre natus
vsq̃ ad patibulũ crucis pauperẽ vitaꝝ duxit,
Unde Bern. in smone quodã ait. Omnium
bonoꝝ eterna in celis affluentia suppetebat,
sed pauptas inueniebatur in eis. Hanc itaq̃
dei filius concupiscens descendit vt eam sibi
assumeret ⁊ sua estimatõe illam faceret pcio
sam. De pauptate autẽ xp̃i dixi in smone de
natiuitate. Pauperes adhuc ipse voluit esse
apostolos suos. p q̃bus dicit Chrysо. super
Matth. Si bonuz esset aurum hoc vtiq̃ dedisset apostolis xp̃s: qui eis ineffabilia cõtulit bona. Nunc autẽ nõ solum non dedit: sed
etiã habere phibuit. Unde ⁊ Petrus in paupertate gloriaf dicens. Aurum ⁊ argentũ nõ
est mihi. Philosophi insup atq̃ gentiles suo
modo damnabiles ⁊ piculosas esse pdicant
diuitias tempales ⁊ illas fatenf noxias. Un
Tullius in pmo de officijs ait. Pecunie fugienda cupiditas est. Nihil est enim tam angusti
animi tamq̃ parui q̃ amare diuitias: nihil
honestius: magnificẽtiusq̃ q̃ pecuniã contẽnere. Et Sen. ad Lucillum. Aude hospes cõtemnere opes: ⁊ te quoq̃ dignum finge deo.
Nemo alius est deo dignior q̃ qui opes contempsit. Et idem in libro de trãquillitate animi inducit exemplum ⁊ verba zenonis. Zeno
inquit noster cuz omnia sua audisset submersa. Jubet me dixit fortuna expeditius philosophari. Et Valerius maximus de Anaxagoza dixit: q̃ cũ post longam peregrinatõez
rediisset in patriam omniaq̃ sua dissipata vl
disset: retulit. Non essem ego saluus nisi ista
perijssent. ⁊ de Crate thebano dicit hiero. ad
Paulinũ. ⁊ pontf. xij. q. ij. c. glia epi. Crates
ille thebanus homo quodam ditissimus cuz
ad philosophandũ athenas pgeret: magnus
auri pondus abiecit tneq̃ putauit se posse et
virtutes: ⁊ diuitias simul possidere. Et ptra
Jouinianũ idem sic loquit. Legunf plurimi
philosophoꝝ diuitias nõ tantũ contempsisse
sed etiam abiecisse quasi impedimentũ sapie
et virtutis. Fecit hoc Socrates quẽ omniuz
philosophorũ secte tanq̃ sapiẽtie et virtutis
vnicum fontem veneranf. Et Lactan. libro
primo di. instit. ait. Nam ⁊ abiecisse quosdam
res familiares suas et renunciasse vniuersis
voluptatibus constat. vt solam nudamq̃ virtutẽ nudi expeditiq̃ sequerenf. Concludim⁹
ergo per omnia dicta q̃ diuites cum quibus
virtutes stare non possunt eternam salutem
nõ habebunt. Sed ptra obijci potest. Decrf
em̃ Proverb. xiij. Redẽptio aiãe viri diui-

UVA. BHSC. IyR_227

tie ꝓprie. Et Eccli.xxvij. Propter inopiam multi deliquerunt. Et Salusti⁹ in catilinario Semper in ciuitate quib⁹ opes nulle sunt bonis inuident: malos extollunt: vetera odere noua exoptant: odio suarū rerum mutari omnia student. Et Aristo.iiij.ethicorum. Diuitie sunt vtiliū. Et.ij.retho. Unū aliquid necessariorū est substantia. Et idem. Omnis indigētia mala est. Et.j.poli. Res possessa organū est ad vitam. Et.ij.poli. Confert multitudo substantie. Et in euangelio Lu.xix.de zacheo diuite ⁊ principe publicanoꝝ xp̄s dixit. Hodie huic domui salus a deo facta est. ⁊ Mat. viij. Centurionem ub se milites habentē nō damnauit. sed poti⁹ approbauit fidem eius dicēs. Non inueni tātam fidem in israel. Respōdeo ad hāc q̄stionem ꝙ diuitie possunt haberi cum peccato ⁊ absq; peccato. Cum peccato habent̄ triplici rōne.

Prima d̄r inordinate affectiōis.
Scd̄a impie iustificationis.
Tertia indebite dispēsatiōis.

Prima ratio qnare damnabiles sunt diuitie dicitur inordiate affectionis cū quis ad illas inordinate afficitur cōstituens in eis beatitudinis finem. Et sic intelliguntur omnes auctoritates que videntur concludere ꝙ diuites saluari non possūt. scilicet quando diuititias diligūt tanq̄ summū bonū paruidentes deū. Unde in p̄s. diuitie si affluant nolite cor apponere. Et Seneca ad Lucillū. Diuitiarū tibi possessionē non interdico: sed efficere volo vt illas intrepide possideas. Q̄ vno consequeris modo si te etiam sine illis beate victurū persuaseris tibi. Propterea Aug. lib.j. de ci. dei.c.x.ait. Cū apl̄s dixit. Qui volunt diuites fieri incidūt in temptationē ⁊c̄. profecto in diuitijs cupiditatem reprehendit non facultatem quam precipit alibi dicens. Precipe diuitib⁹ huius mūdi non superbe sapere: neq; sperare in incerto diuitiarū. sed in deo viuo qui prestat nobis omnia abūdanter ad fruendū. Et Hiero. ad Saluinam de Nebridio et viduitate. Nec diuiti obsūt opes si eis bn̄vtat̄ nec pauperē egestas cōmendabiliorē facit si inter sordes ⁊ inopiā pctā nō caueat. Utrūq; nobis testimoniū ⁊ abraam patriarcha ⁊ quoditiana exēpla suppeditant. Quorum alter in summis diuitijs amicus dei fuit. Alij quotidie in sceleribus deprehensi penas legib⁹ soluunt. De abraā insuper idē ad Palmachiuz ita scribit. Diues erat abraā auro ⁊ argēto pecore: possessiōe: multāq; familiā habebat. ita vt ad subditū nūciū armare posset exercitum iuuenib⁹ electis. Et quattuor reges qui fugerant in Helan secutus occiderat. tamen post crebrū hospitalitatis officiuz dum homines nō recusat suscipe meruit deū. hec ille. Dānat̄ ergo non diuitiarū possessio: s̄ illarū nimius superfluusq; amor. Sunt aūt hec amoris vitiosi tria p̄ncipalia signa. Primuz cum quis sine rerum indigētia plus debito in diuitijs acquirēdis se occupat ⁊ affligit. De quo dicit̄ Eccl̄s.iiij. Unus est ⁊ secundū nō habet: non filium. non fratrem: ⁊ tn̄ laborare non cessat nec satiant̄ oculi eius diuitijs. nec recogitat dicens. Cur laboro ⁊ fraudo aīam meam bonis. In hoc quoq; vanitas est ⁊ afflictio pessima. Scd̄m signum ꝙ quis inordinate diligit diuitias est cū illas quibus ip̄e non eget ꝓpter deum pauperibus dispensare recusat. Et de hoc diffusius loquemur in s̄mone de elemosyna. Tertiū signum est cum quis se diuitiarum seruum facit. Nam sunt nonnulli qui diuitias etiā ad ꝓprium commodum necessitate vrgente exponere nolunt. Noui et ego Johānē fusco venerabilis ecclesie sancte Marie maioris de vrbe canonicū ditissimū q̄ plura beneficia habentē. eratq; ei substantia multa. abundabat vino: frumento: armētis: ⁊ pecunijs. Remanserāt etiā ei argētea vascula: indumenta: panni: libri. ⁊ alia plurima bona quōdam fratris eius cardinalis sc̄i Marci. Ipse tamen miser ⁊ miserior ceteris auaricia victus panem ⁊ aquā sepius comedebat. Mulam cui insidebat ne famulū precio detineret ip̄e solus gubernabat. Ad dormiendum sine lumine accedebat: calciat⁹ icultū lectum intrabat. Duz infirmabat̄ vix post multos dies cum mori iam timere inciperet: medicū aduocabat. Uestes antiquas ⁊ laceratas deferebat. nec calorib⁹ aut frigore a labore poterat detineri. ꝓ vno denario pauꝑes suffocabat. semꝑ discurrebat semꝑ circūibat anxius ⁊ sitibūdus ad thesaurizādū. Crudelis alijs: crudelior sibi: inimicissimus deo. O reprobanda conditio. O feralis natura. O deniq; rep̄hensibile malū: amare plus diuitias q̄ deum. q̄ proximū. q̄ ꝓpriā animaz. q̄ etiam et corporalem vitaz. propterea Seneca in libro de beata vita ait. Diuitie apud sapientem virum in seruitute sunt apud stultum in imperio. Secūda ratio quare damnabiles sunt diuitie dicit̄ impie iniustificatōis quādo aut iniuste acquirunt̄ aut iniuste possident̄. Tertia ratio d̄r indebite dispensatio-

UVA. BHSC. IyR_227

nis quādo dispensant aut his q̄bus dispēsa-
ri nō debent, ⁊ de hoc dicem⁹ in sermone de
elemosyna: aut quādo expendunt ꝓdigaliter
in his in q̄bus expendi nō debent. vt in sup-
fluis edificijs cōuiuijs ⁊ indumētis ⁊ simili-
bus. Absq; pctō habent diuitie cum retinent
in vsum: nec propter illas offenditur de⁹ aut
proxim⁹: sed habent aut per iusta lucra acqui
site: aut per hereditariam successionem illisq;
homo vtit moderate non constituendo in eis
finem vltimū.

Qd̄ diuitie affligūt eos q̄ illas īmoderate
amāt labore timore atq; dolore quare poti⁹
sunt ꝯtemnende q̄ diligēde. Capl'm. II

Secundū mysteriū de diuitijs declarā
dū d̄r conditio. Reperiunt siquidem
in diuitijs cū plus debito diliguntur
tres pessime conditiones.

Prima dicitur laboris.
Secunda dicitur timoris.
Tertia dicitur doloris.

Prima conditio dicit laboris Affligūt enī
diuitie se diligentes triplici labore.

Primus d̄r mentalis.
Secundus corporalis.
Tertius conscientialis.

Primus dicit labor mentalis: quia mens
eorū qui diuitias amant: nūq̄ pōt esse q̄eta:
eo q̄ cū in diuitijs satietatē querant illam in
eis nunq̄ inueniūt. Propterea dicit sapiens
Eccl's. v. Auarus non implebit pecunia. Et
Hierony. ad Demetriadem v̄ginem. Diuitia
rum amor insatiabilis est. Et Ambro. xlvij.
di. c. sicut hi. Nec satietas vnq̄ nec finis ade-
rit cupiditati. ⁊ Boetius in. ij. Si quātas ra-
pidis flatibus incitus pontus versat arenas
Aut quot stelliferis edita noctibus celo syde-
ra fulgent. Tantas fundat opes nec retrahat
manum pleno copia cornu. Humanum mise-
ras haud ideo genus cessat flere querelas. et
Seneca. ad Lucillum. Uidisti aliq̄n canem
missa a domino frusta panis aut carnis ap-
to ore captantem. Quicq̄d excipit protin⁹ in-
tegrū deuorat ⁊ ad spem venturi hiat. Idem
euenit nobis quicquid expectātibus fortuna
proijcit id sine vlla voluptate dimittim⁹ sta-
tim ad rapinam alterius attoniti ⁊ erecti. Et
idem ad eundem. Cōgerantur in te quicquid
multi locupletes possident. Et vltra priuatū
pecunie modum fortuna te prouehat auro te
gat: purpura vestiat. ⁊ ad hoc modus delitia
rum ⁊ opum te perducat: vt terram marmo-
ribus abscondas: non tantum trahere: sed cal
care diuitias liceat. Accedant statue ⁊ pictu-
re: ⁊ quicquid ars vlla luxurie elaborauerit:
maiora cupere ab his disces. Naturalia enī
desideria infinita sunt. ⁊ falsa opinione nascē
tia: vbi desinant non habent. Et Iuuenalis.
Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia
crescit. Quid igitur prodest ei qui multas ha
bet diuitias si non quiescat vel contentatur.
Inquit enim Cicero in paradoxis Contentū
esse suis rebus maxime sunt certissimeq; diui
tie. Propterea magis diues est qui scit contē
tari in paucis q̄ qui in multis semper animo
angustiatur ⁊ eget. Unde Seneca ad Lucil-
lum. Breuissima ad diuitias per contemptū
diuitiarum via est. Et iterum ad eundem.
Qui cum paupertate bene conuenit diues est
Et iterum ibi de contemptu pecunie. Multa
dicuntur ⁊ longissimis orationibus hoc pre-
cipitur: vt homines in animo nō in patrimo
nio putent esse diuitias. eumq; locupletem
esse qui paupertati sue coaptatus est. Et ite-
rum ibi. Quid miraris? quid stupes? pompa
est. Ostenduntur iste res non possidentur.
Ad veras potius te conuerte diuitias. Disce
paruo esse contentus. ⁊ illam vocem magn⁹
atq; animosus exclama. Habeamus aquam
habeamus polentam. Secūdus labor quo
diuitie se diligentes affligunt est corporalis.
Propterea ait Horatius. Iupiter extremos
mercator currit ad indos. Per mare paupe-
riem fugies: per saxa per ignes. Et sapiens.
Ecclesiastes. ij. Cuncti dies eius doloribus et
erumnis pleni sunt. Tertius labor dicitur
conscientialis, de quo Augustinus in sermo-
ne de innocentibus. Lucrum inquit in arca:
damnum in conscientia Quisnam explicet q̄t
peccatis oneratur auarorum conscientia mi
sera. Ob cupiditatem nanq; fiunt rapine fur
ta simonie violentie dep̄dationis vsure frau
des proditiones iniusticie: ⁊ vt sic dicam om
nia mala atq; facinora. Vñ Uirgilius in pri-
mo eneidos ait. Quid non mortalia pectora
cogis auri sacra fanes? quasi dicat ad omnia
mala. O voratrix animarum auaritia. o ar-
dens ignis cupiditatis. O pestiferū venenum
salutis. Magna siquidem incredibilisq; mul
titudo gentium propter auaritiam demergi-
tur in infernum. Secunda conditio pessi-
ma diuitiarum dicitur timoris. Cruciant nē
pe se diligentes timore continuo. Nam qui
nimis ad diuitias afficitur semper est pauid⁹
timet inimicos: non minus formidat ami-
cos: non confidit in vxore non in filijs nec in

UVA. BHSC. IyR_227

fortissimis seris. Abscondit sepe aut in terra aut intra muros p̄ timore pecunias. Terret ad sonitū venti: ad motū fenestre: ad saltum muris: suspicando semp̄ omnia latrones esse In itineribus ei arboꝝ vmbre terrorem incutiūt: ⁊ vbiq̄ semp̄ viuit suspect⁹. Propterea exclamat Boetius in .ij. de cōsolatione dicēs O preclara opum mortaliū beatitudo: quam cū adeptus fueris securus esse desistis. Et Iuuenalis dicebat. Cantabit vacuus coram latrone viator. Propterea beatus Franciscus paupertatē cōplexus: latrones nō timuit dū irruerūt in eū qn̄ ibat in principio conuersionis sue de Assisio v̄sus Eugubiū. Propterea de illo dominus Bon̄. sic dicit in responsorio Dum seminudo corpe laudes decantat gallice zelator noue legis latronibus in nemore: respondet sic ꝓphetice. Preco sum magni regis. Audit in niuis frigore ꝓiectus: iace rustice futurus pastor gregis. Tertia cōditio diuitiarum dicit̄ dolor. Afficiunt nempe dolore incredibili se diligētes cū dimittuntur aut relinquūtur in morte. Nam morientes nihil de illis secum portare possunt. Unde, Dauid in p̄s. Dormierūt somnū suū: ⁊ nihil inuenerūt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Et Job. xxvij. c. Diues cū dormierit nihil secū affert: aperiet oculos suos ⁊ nihil inueniet Apprehendet eum quasi aqua inopia. Et vt Grego. inquit. iij. moral'. Nunq̄ sine dolore perditur quod cū amore possidetur. Propterea qui diuitias estimant sicut debent: si illas aut viuentes perdant: aut morientes deserāt nō cōtristantur. Propterea Tullius in paradoxis ait de Biante penneo. Necnō illū laudo sepe sapientem qui nominat̄ vt opinor inter septem cuius cū patriam priennem cepisset hostis ceteriq̄ ita fugerēt: vt multa de suis rebus secum asportarent: cū esset admonitus a quodam: vt idem ipse faceret. Ego inq̄t facio. Nam omnia mea mecuz porto. Ille hec ludibria fortune: nec sua putauit que nos etiam bona appellamus

Qd̄ maligni sunt diuitiarum amatores eo q̄ subijciunt se terre vilissime ⁊ deuiant a regula omnis creature: efficiūturq̄ similes idolatris. Capl'm. III

Tertiū mysteriū declarandum de diuitijs dicitur malignatio. Est quidē peccatum malignum diuitias inordinate diligere. quia auaricia ab auri cupiditate nuncupatur. Grauitas autem eius apparet ex triplici ratione.

Primo ratione subiectionis.
Secundo ratione deordinationis.
Tertio ratione idolatrationis.

Primo apparet grauitas auaricie ratione subiectiōis. Ut em̄ inquit Tho. ij. ij. q. cxviij. Omne peccatum ex hoc ipso q̄ est malū in aliqua corruptione seu priuatione alicuius boni cōsistit. Inq̄tum autem est voluntariū cōsistit in appetitu alicui⁹ boni. Dupliciter ergo ordo peccatoꝝ potest attendi. Uno modo ex parte boni quod per peccatū contemnitur vl' corrumpit̄: quod quāto maius est tanto peccatum grauius est. Et s̄m hoc peccatuz quod est cōtra deum est grauissimū. Alio modo potest attendi grauitas peccatoꝝ ex parte boni cui inordinate subditur humanus appetitus quod quanto minus est ac vilius tanto peccatum deformius. Inter omnia autē bona exteriora minimū est ⁊ infimū quod spectat ad temporales diuitias. Nam si recte consideremus quid sit argentū: quid aurum: quid gemme: quid iocalia quelibet p̄ciosa quid domus quid alta palatia: quid famuloꝝ turba: quid greges: quid armēta: quid deniq̄ omnia que diuitie vocari solent: ꝓfecto inueniemus non aliud esse preter terrā. Terra autez in ordine creaturarū infimum habet locum atq̄ vilissimum eamq̄ calcandā deus pedibus hominū dedit. Unde Hiero. ad Demetriadē virginez ait. In actibus apostoloꝝ quādo domini nostri iesu xp̄i feruebat cruor. ⁊ recēs erat in credentibus fides: vēdebant omnes possessiōes suas: ⁊ ponebant p̄cia ad pedes apostoloruz vt docerent pecunias esse calcandas. Propt̄ hoc insup̄ Seneca ad Lucillū ait. Nihil natura quo auariciam nostraz irritaret posuit in aperto pedibus aurū calcandum ac premēdū dedit. ⁊ q̄cquid est ꝓpter quod calcamur ac p̄mimur. Illa vultus nostros erexit ad superos: ⁊ quicquid magnificum mirūq̄ fecerat videri a suspicientibus voluit: ortus occasusq̄ ⁊ properantis mundi volubilem cursum tardos siderum incessus: si cōpares toti citatissimo: si cogites quanta spacia nunq̄ intermissa velocitate circumeant. Alia deinceps digna miratu siue p̄ ordinē subeunt: siue subitis causis mota prosiliunt: vt nocturni ignium tractus celi patescentes columnas ac trabes defectus solis: ac lune inuicem obstantium: hec supra nos itura disposuit. Aurum quidem ⁊ argentum quasi male nobis committerentur abscondit. Nos fortune mala nostra tradidimus nos in lucem per que pu

UVA. BHSC. IyR_227

gnaremus extulimus nec erubescim⁹ sūma apud nos haberi: que fuerūt ima terrarum. hec ille. Scdo apparet grauitas auaritie rōne deordinatōis. Deordinat siquidē auaritia homines vt peiores fiant qualibet alia creatura. Nam vt dicit Aug. Indicium maximū diuine bonitatis est ꝙ quelibet creatura cogitur dare seipam. auari vero omia vellent appropriare sibi. Cōtra quoꝝ parcitatē ⁊ crudelitatē ad ꝓximos dicem⁹ in sermone de elemosyna. Tertio apparet grauitas auaritie rōne idolatratōis. Unde Pau. Ep̄h. v. dicit ꝙ auaritia est idoloꝝ seruitus. qd̄ sm̄ Nico. de lira intelligendū est ꝑ quādā cōformitatem: qꝛ ita se habet auarus ad nūmū: sicut ad idola idolatra. ꝓpterea qꝛ auari oēm spem suaꝫ ⁊ ꝯfidētiam ponūt in diuitijs. Hec est itaqꝫ illa auaritia nequissima ꝑditionis mater: pietatis inimica. corruptrix aniaꝝ: esca diaboli et materia oīs pctī: quam qui se quit eijcit a se xp̄m: qui nobis sit ꝓpitius vt valeam⁹ sua gr̄a terrena oīa cōculcare atqꝫ ad regna properare celestia: vbi sanctis associati bn̄dicem⁹ xp̄m gloriosum ⁊ laudabilem per infinita secula seculorū. Amen.

Feria tertia post oculi de execrando ⁊ periculosissimo pctō simonie: propter quod non parum dānificat atqꝫ ꝯfundit ordo ecclesiastice hierarchie. Sermo XLI

Vecunqꝫ solueritis

super terraꝫ erunt soluta ⁊ in celo Verba sūt redēptoris nostri originaliter Matth. xviij. ⁊ in euāgelio hodierno Contulit saluator noster ministris ecclesie ⁊ sacerdotibus suis inestimabilē dignitatē cuꝫ fecit eos spiritualiū dispensatores. Ideo tanto grauius estimatur si quando peccant eoꝝ delictum: quanto plura donoꝝ dei incremēta sumpserūt. Maxime autē damnat i illis vitium simonie: quod ex auaritia procedere noscitur. Illud siquidē est causa multoꝝ malorū: ⁊ confusionis damnosissime in ecclesiastica hierarchia. Ob eam causam in presenti sermone ꝯtra vitium simonie nōnulla erim⁹ disceptaturi: de quo cōtemplabimur tria mysteria principalia.

Primū dicit diffinitio.
Secūdū inductio.
Tertiū punitio.

Quid sit simonia ⁊ vn̄ denoīat: et quare ē pctm̄ graue. ⁊ quid intelligit ꝑ spūale aut spiritualib⁹ annexum. Capl'm I

Primū mysteriū ꝯtēplandū de simonia dr̄ diffiuitō. Et Ric. i. iiij. di. xxv. et Tho. ij. ij. diffiniūt illā sic. Simonia est studiosa volūtas emēdi vel vendendi aliq̄d spūale vel spūali ānexū: Que diffinitio ꝯtinet implicite in. c. q̄ studet. j. q. j. Pro clariore aūt declaratōe notabim⁹ tria.

Primo denominationem.
Secundo rationem.
Tertio determinationem.

Primo cōsiderem⁹ denoīationē. Nā simonia denoīat a simone. de q̄ habet Actuū. viij. ꝙ cū vidisset qꝛ ꝑ impositionē man⁹ apl'oruꝫ daret spūsctūs: obtulit eis pecuniā di. Date mihi hāc ptātē vt cuicūqꝫ imposuero manus accipiat spm̄ sctm̄. Petr⁹ aūt dixit ad eū. Pecunia tua tecū sit in ꝑditionē ⁊c. Sꝫ nō videt ꝙ sit ꝯueniēs ista denoīatio: eo ꝙ simon noluit vēdere spūalia: s̄ emere. Et vt hr̄. iiij. Regū. v. Giezi spūalia vēdidit Naaman syro. g̃ non magis dꝫ dici simonia q̄ giezia. Rn̄det Rich. vbi. s̄. ꝙ ꝯueniētius noīat simonia q̄ giezia: qꝛ vitiū tam emptionis q̄ venditōis q̄tuꝫ ad voluntatē fuit in simone mago. Ad hoc em̄ voluit emere pecunia donū spūsancti vt postea alijs vēderet. Si tn̄ distincte loqui volumus: possumus vēdentes spūalia appellare giezitas: ⁊ emētes simoniacos. Scdo cōsideremus rōnem quare spūalium emptio siue venditio sit illicita.

Prima est ex parte vendētis.
Scda ex parte ementis.
Tertia ex parte venditionis.

Prima ratio est ex parte vēdentis: qꝛ ille qui vendit spūalia nō est illorum dominus: sed dispensator. Unde. j. Coꝝ. iiij. c. apostol⁹ dixit. Sic nos existimet homo vt ministros christi et dispensatores ministeriorum dei.

Secunda ratio ex parte ementis. Ille qui emit rem multo minori precio q̄ valeat iniuste emit. Sed spiritualia sunt tante nobilitatis et perfectionis. et per consequens valoris ꝙ nulli precio temꝑalium rerum possent adequari. Unde ⁊ de sapiētia que est res spiritualis dicit Prouerbioruꝫ. viij. Melior est sapientia cunctis opibus preciosissimis: et omne desiderabile ei non potest comparari.

Tertia ratio ex parte vēditionis: quia qui vtit aliquo actu ad illud: seu alio modo quez ordinauerit deus inique facit: ⁊ tanto peius quāto illud est in se dignius. Ordinauit aūt deus spiritualia gratis conferri debere hominibus per ministros eius, quod christus

UVA. BHSC. IyR_227

declaranit dicēs Mat.x. Gratis accepistis gratis date, scz sacramēta ⁊ alia spūalia. Uñ in cōsilio tolletano. j.q.j.c. quicūd ōr. Quicquid inutilibilis gratie ꝓsolatōe tribuit: nūq̄ questibus vel q̄buslibet p̄mijs venūdari permitt? debet. dicēte dño. Gratis accepistis gratis date. Et sic colligit q̄ simonia ꝑpter dcā peccatum est mortale. Et supaddit ratio q̄ nullus debet excōicari nisi p̄o mortali pctō: vt dictum est in p̄mone de inobediētia. Sed p̄o simonia debet quis excōicari. Uñ. j.q.j. c. quicūq; sacros. dicit. Anathema danti scz fiat p̄m glosam anathema accipiēti simonia

Tertio cōsideremus determinationez quid intelligit per spūalia aut spūalibus annexa. Et p̄m doctores spūalia dicunt sacramenta scz baptism?: ch:isma: eucharistia: ordo: pnia extrema vnctio: ⁊ bñdictio nuptiarū. ꝑ q̄bus dare pecuniā vel recipere vt p̄cium eoz? est phibitum: quia simonia. Annexa vero spūalibus dicunt: dedicatio ecclesiarū: cōsecratio virginū: ⁊ aliarū rerū ptinentiū ad cultū diuinū: benedictio abbatū: absolutio ab excōicatione vel alijs cēsuris ecclesiasticis. electio p̄lator? eccl'iastic or?: confirmatio eor?. renūciatio: visitatio ip̄or? p̄lator?: correctio crimi nū: vel desistere a correctiōe in iudicio eccl'ie cura aiarū: ingressus religionis seu monasterij: eccl'ia seu beneficium simplex vel curatum p̄bēda: dignitas eccl'iastica. vt archidiaconatus: ꝓpositura: ep̄atus ⁊ hmōi: officiū sepulture vel locus eccl'ie cōsecratus ad sepulturā vel vbi iam est sepult? alicūs capellan? patronatus: ius p̄cipiendi decimas. Officia eccl'iastica vbi est aliquid iurisdictionis spūalis. vt iconomus vicedomin? ⁊ hmōi. Ferre sententiā in iudicio eccl'iastico: p̄mutatio dignitatis eccl'iastice vel beneficij ⁊ filia. Pacisci ergo ꝓ his simonia est. Unde dicit. j.q.j.c. quam pio. Absit omnis pactio. cesset omnis cōuentio. s. emptionis aut vēditōis. Notādum tñ q̄ si quis sine pactione expressa vel exactione cōferat aliq̄d spūale spūaliter hac intētione vel ꝑpter illud recipiat tpale. puta audit confessionē vel dicit missam vel cōfert ordinē siue beneficiū ⁊ filia. p̄cipaliter quia sperat ꝑpter hoc se habiturus pecuniam vel aliquod p̄cium. Et similit qui dat tempale p̄cipalit vt recipiat spūale. puta eucharistiā. ordinē sacrū. beneficiū ⁊ hmōi. simoniā cōmittit mentalē que mortale est p̄m Ric̄. Tho. Ray. Hostien. ⁊ Inno. Sed talis simonia mentalis tollitur per penitentiaz. extra de simonia. c. mādato Ubi aūt non fit pactio vel exactio vel principalis intentio ad temporalia in collatione spiritualiū vel receptione: sed gratis ⁊ elemosynal'r def aliquid ⁊ accipiatur ad sustentationē nature vel reuerētiā sacramentoz?: vel ad seruandū laudabilē consuetudinem: licite ⁊ sine simonia dari ⁊ accipi potest. Uñ Greg. j.q.ij.c. sicut ep̄m ait. Eius oblatio nullā culpe maculā ingerit que nō ex ambient̄ petitione p̄cessit. Nec simōiaci sunt tñ qui spiritualia vendunt vel emunt: si etiā illi qui in his meditatores sunt. quos ecclesia grauiter punit. sicut patet. j.q.ij.c. sicut ep̄m:

Ꝺō pecunia est materia inductiua peccati simonie: ⁊ quomodo pecunia accipitur multipliciter ⁊ multiplici munere. Capl'z. II

Ecundū mysteriuz contemplandum s de simonia dicitur inductio. Est nāq̄ huius sceleris materia inductiua pecunia: sumendo pecuniā large. vt in sermone precedenti dictum est. p̄o omni eo quod potest tpaliter possideri. Potest etiā pecunia dici quicquid p̄cio temporali estimari potest seu mēsurari. nō solum pecunia numerata in monet̄ auri argēti ⁊ eris: vel ea q̄ cōiter consueuerūt emi vel vendi: vt vasa aurea vel argentea: aialia: agri ⁊ hmōi. sed etiā p̄ces et quibus acquiritur fauor popularis ⁊ obsequia tpaliter p̄stita. Uñ dicit Greg. j.q.j.c. sunt nonnulli. Cū virū iustum ꝓpheta describeret ait. Btus qui excutit man? suas ab omni munere. Quia aliud est mun? ab obsequio: aliud a manu: aliud a lingua. Mun? ab obsequio est seruitus indebite impensa. Munus a manu pecunia est. Mun? a lingua: fauor. s. mūdanus. Et p̄ quodlibet hoz munerū cū interuenit in spūalib? cōmittitur simonia. vt ibidē Greg. dicit. Et ad idem est. j.q.j.c. saluator. Urban? ait. Quisq̄s res eccl'iasticas. i. spiritualia que dei dona sunt: nō ad hoc ad quod institute sunt: si ad ꝓpria lucra munere lingue: vel indebiti obsequij: vel pecunie largitur vel ad ipsū cif: simoniacus est. Et quantuz ad munus a lingua sciendum q̄ si quis p̄latus ꝓfert bñficiū eccl'iasticū seu dignitatez eccl'iasticā: vel aliquod sacm ad p̄ces alicuius hac intentione principali vt eius precibus conferenti laus vel fama acquiratur: vel vt contrariū euitetur: simoniā cōmittit. Et si p̄ces ꝓrigunt̄ ab aliquo ꝑ indigno de bñficio curato vel simplici. ⁊ ille q̄ ꝓrrigit ⁊ q̄ exaudit simoniā cōmittit: si ad p̄ces factas principaliter mouetur. Si aūt p̄ces ꝓrri

UVA. BHSC. IyR_227

gunf ꝑ digno: ad idoneitatē respicitur. non ad precēs principaliter: nec rogās nec ꝓferēs male facit: nec simoniā ꝓmittit. Si vero quis ꝑ se ꝑces porrigat de beneficio simplici nō reputaf simonia si alias est dignus. Nā si indignus simoniacus reputaf. Et simil͂r simoniā inducūt ꝑces ꝑ se porrecte de beneficio curato: etiā si alias sit dignus: q͂ rōne ambitōis ꝛ ꝓsumptōis reputaf eo ipo indignus ꝑm beatū Tho. in. iiij. di, xxv. ꝛ. ij. ij. q. centesima. ꝛ Ray. in sūma sua. Quantū ad munus ab obsequio reputaf simoniaq̄ quis seruiret alicui ꝓlato obsequio inhonesto. Sed quoad obsequia honesta videlicet ordinata: vel ad vtilitatē eccl̄ie vel ꝓlati rōnabilem nō reputaf simonia: ita tñ ꝙ nō principaliter seruiēs faciat ꝓpter illud ꝓsequendū. Vñ Greg. ait. Ecclesiasticis vtilitatibus deseruientē ecclesiastica oportet remuneratōe gaudere. xij. q. ij. c. ecclesiasticis. Munus a manu est cū datur pecunia: ꝛ hmōi. Vbi tamen notādū ꝙ pecunia pōt dari ꝛ recipi licite ꝑ spirituali: ꝛ sine simonia q̄nq̄ rationibus.

Primo rōne permutatōis.
Scō rōne sustentationis.
Tertio rōne ꝓuocatōis.
Quarto rōne punitionis.
Quinto rōne vitande vexationis.

Primo rōne permutatiōis. ꝓbaf sic. Qui vult remissionē peccatoꝝ ꝓsequi dz si pōt elemosynas facere. Vñ Danielis. iiij. Peccata tua elemosynis redime. ꝛ Tmb. de pe. di. j. c. medicina. Peccatis tuis venūdatus es redime te pecunia tua. Debet etiā quis ꝑ adeptione eterne vite tēporalia cūcta dare. iuxta illō Luc. xvj. Facite vobis amicos de māmona iniquitat̄. Scō pōt dari pecunia rōne sustētationis. sicut sacerdos ꝑmissa quā dicit accipit pecuniā vel ꝓbendā. nō ꝙ illā accipiat ꝑ cōsecratione eucharistie: vel ꝓ ozationibus ꝛ hmōi: quasi ꝑcium: sed vt stipendiū sue sustētationis. Vñ Piero. j. q. j. in. c. iudices ait. Accipiant necessitatis sustentationē a populo. mercedē ministrationis a deo. Sic ꝛ ꝓphete antiqui testamenti si aliq̄n recipiebant aliquid in ꝓphetando accipiebant in modū elemosyne ad sustentationem nō ad preciū ꝓphetie. Tertio pōt dari pecunia ꝛ accipi ratione ꝓuocatōis. Et sic danf elemosyne pauperib⁹ ad inducendū eos ꝛ excitandū vt ozēt ꝑ benefactoꝛib⁹ suis nō loco precij. quia oratio spiritualis est ꝛ appciari nō pōt. Quarto rōne punitionis. Exigitur q̄nq̄ ab eo qui absoluitur ab excōi catōe pecunia nō ꝓ ipa absolutione: q͂ hoc esset simonia: sed in punitionē. Quinto ratione redimēde vexationis Nam anteq̄m ius acquiraf alicui in bñficio vl dignitate, nō licet dare ad redimendū vexationē suā: q͂ esset simonia: sed postq̄m fuerit adeptus ꝛ ius sibi acquisitū vexationē sibi iniuste factā super beneficio vel dignitate. licz pecunia redimere: ꝫ nō iustā vexationē vt si iuste accusaref. ꝛ hmōi.

Qualiter puniunf simoniaci. tum ꝑ priuationē gratie diuine, tū ꝑ suspensionē ordis et beneficij simoniace susceptoꝝ: tum etiam per obligationē ad restituendum.

Capitulum III.

Ertiū mysteriū ꝓmpsimus de simonia dicit punitio. Punitur etem hoc peccatum multiplici pena.

Prima ōz gratie dei perditio.
Secūda iusta suspensio.
Tertia restitutōis obligatio.

Prima pena ōz gratie dei perditio. Vñ. j. q. j. c. qui studet. Grego. nazanzenus ait. Judas omniū redēptoꝛe vendidit: mox laqueo suspensus: eandē redēptionis gr̄am nō obtinuit: ꝛ merito q͂ nemo pōt retinere q̄ vendidit. Simon etiā magus cum eandē spūssācti gr̄am emere vellet: dānationis sniam a Petro audivit. Dicit etiā Aug. j. q. j. c. Sicut ꝙ ignis sacrificij q̄ per septuaginta annos babylonice captiuitatis sub aqua vixerat: extinct⁹ est Antiocho Jasonivendere sacerdotiū q̄ significauit igneum. id est gratiā spūssancti nō lucere in simoniacis sacramētis. Secūda pena qua puniunf simoniaci est iusta suspensio. Sūt em̄ notoꝛij simoniaci suspensi ab ordinib⁹ ꝛ beneficijs simoniace susceptis. vt. j. q. j. c. statuimus. ꝛ. c. quisquis ꝛ hanc suspensionem videtur Ambrosius vocare excōicationeꝫ in. c. reperiuntur. i. q. j. ꝑm glo. Et tales scz cōferentes ordines vel beneficia ꝛ officia eccl̄iastica: ꝛ ista etiā recipiētes per simoniam si sunt clerici debent deponi ꝛ priuari omni officio ꝛ beneficio simpliciter si cōmicanf de hꝫ in iudicio eccl̄ie. Si sunt laici vt mediatores simonie debent excōicari. j. q. ij. c. si ds. Efficiuntur etiā infames. ꝛ q̄libet criminosus admittif ad accusationē eoꝝ. extra de simonia. c. tanta. ꝛ. c. si dñs. Tertia pena simoniacoꝝ est restitutōis obligatio. Nā ꝑm Tho. pecūia recepta ꝑ simoniā retineri nō pōt: ꝫ restitui debet: nō ꝓferēti, q͂ turpiter dedit: ꝫ dz pauperibus erogari: vl̄ illi eccl̄ie in cuius iurisdi-

UVA. BHSC. IyR_227

data est applicari. ⁊ hoc in omni simonia. Et ꝑm Tho. ⁊ Innocentiū ⁊ Ray. simoniacus q̄ ad beneficia simplicia vel curata per simoniā recepta perdit fructus: qz nō potest illos recipere: ⁊ receptos tenet restituere deductis expensis factis in vtilitatē ecclesie: ⁊ gratia fructuū colligendoꝝ. ⁊ hoc qz fur est ⁊ latro in illo beneficio. Jn veteri autē testamento: vt habetur. iiij. Reg. v. Giezi ꝓpter simoniā quaz cōmisit accipiendo pecuniā a Naaman syro: quē Heliseus ꝓpheta curauerat lepza ꝑcussus est cum omibus posteris eius. Sed quid dicam? Quo me vertam? Qualiter verba cōcludam? Audiuimus et his que dicta sunt q̄ graue sit vitiū simonie: ⁊ tamē hodie vbiqz regnat. vbiqz sua tela ꝓjcit. ℳ ecclesia dei, ℳ sponsa decora agni immaculati xꝑi iesu: q̄s i te ꝓficit tot ignaros: indoctos: inhabiles ad curam animarū. Quis ordines: dignitates: ⁊ beneficia tua tam multis indignis tribuit. Audeo dicere q̄ pessima illa ⁊ truculenta bellua simonia mala hec omia fecerit. Et ne delēdamus vel particularia tantū vnū tenere firmiter possumus, q̄ simonia cessaret a ministris ecclesie: cuncta bene optimeqz dispōnerētur, ⁊ alias in peccatis alligatas absoluerēt ac de diaboli laqueis liberarēt se vero nō illa quearēt, ꝯ potius velut ministri digni adipiscerentur in hoc seculo dei gratiā ⁊ in futuro sempiternam glozam: in qua xꝑs viuit ⁊ regnat p infinita secula sclōꝝ. Amen.

Feria quarta post ℳ Oculi. de cogitationib⁹ malis ⁊ vitiosis vitandis ꝓpter quas solas et absqz effectu operū exterioꝝ posset homo dānari. Sermo XLII

Ex corde enī exeunt

cogitationes male. Verba sunt redēptoris nostri originaliter. Mat. xv. ⁊ in euāgelio hodierno. Extat apud nonnullos opinio quidē satis falsa ⁊ periculosa: q̄m nō arbitrant esse pctā que p opera extrinseca nō ꝓpetrant: cū tñ ꝑm rei ꝑitatē multo plura sint mala q̄ latēt in corde. in die iudicij manifesta fiēda. q̄ ea q̄ nūc apparēt fozinsec⁹ ⁊ vident. Hoc aūt euidēter satis aꝑuit omnium doctoz iesus xꝑs dei filij i lectōe scti euāgelij. Quapzopt vt qui verā pniam agere volunt totaliter mundent ⁊ q̄libet expellant facinoza: in ꝑsenti sermone de cogitatoib⁹ dissere mus: de quib⁹ tria mysteria declarabo

Primū dicit cognitio.
Secundum offensio.
Tertiū remediatio.

Qz cogitatōes cordiū certitudinaliter cognosci nō ꝑsint nec a demonib⁹ neqz ab angelis beatis: sed bene a solo deo quez nullum latet secretum. Capl'm I

Primū mysteriū declarandū de cogitatōibus ōz cognitio. Jn quo videndū erit qualiter cogitatōes nostroꝝ cordiū cognosci ꝑnt. Et hoc tripliciter.

Primo respectu demonis.
Scōo respectu angeli.
Tertio respectu dei.

Primo videndū est q̄liter cogitatōes hoīm cognoscunt respectu demōis. De quo dubiū esse pōt vtrū cognoscat secreta ꝓscietie. Et, videt q̄ sic. Pzio qz officiū demonū ē accusare ūñ Apoc. xij. Proiect⁹ ē accusator fratrū nostroꝝ. Ergo si in iudicio arguemur de secretissimis cogitatōibus: videt q̄ he nō lateāt accusatozē nostrū, Scōo arguit, qz dic. Aug. xij. sup Gen. ad lram. Mali angeli cogitationes nouerūt. qz multa ꝑdicūt q̄ nō ꝑdicerent si cogitatōes nō nouissent. Tertio arguitur ex dictis Ari. ij. de aia. Notioz est opatio q̄ potētia ⁊ potēcia q̄ subst̄ātia. qz per cognitionē opationis ⁊ potētie peruenit in cognitionē substantie. Sed substantia aie nō pōt latere diabolū: ergo nec eius opatio nec ꝝtus. Ergo si cogitatio ⁊ affectio sūt passiones aie, ꝯ nō ꝑnt latere diabolū. Sed ꝯ arguit ex dicto Aug. di. in li. de ecclesiasticis dignitatib⁹. Jnternas aie cogitatōes diabolū nō videre certi sumus. Rñdet Boñ. ⁊ Ric. di. viij. ij. li. q̄ duplex est cognitio. Prima certitudinalis ⁊ tali cognitōe demōes nō ꝑnt scientiaz secretā rimari. Scōa est cognitio ꝓiecturalis que est p aliquos mot⁹ seu p aliqua signa. Et q̄m pauca sunt ita secreta q̄n ꝓdeant in opa exterioza: vel appareāt p signa exteriozia faciēsq̄ per signa corꝑis q̄ diuersimode mouet ꝑm diuersitatem affectionuz. hinc est q̄ multe cogitatōes nostre deꝑhēdi ꝑnt a malignis spiritibus nisi arceantur virtute diuina. hec aūt cognitio potius est cōiecturē q̄ certe scientie.

Ad primū ergo argumētū dicit Boñ. q̄ i die iudicij nō solū demon erit accusator: imo etiā ⁊ coz nostrū. ūñ de exteriozib⁹ accusabit diabolus: de secretis vero conscientia propria. Ad scōm ꝓz ꝛñsio p distinctionē iā factā de duplici cognitōe. Ad tertiū ꝯo. s. q̄ notioz est opatio q̄ subst̄ātia. Dicit Boñ. q̄ verū est de opatōe extrinseca. De itrinseca aūt aia nō hz semp veritatē. Multe eñ res sunt nobis no-

UVA. BHSC. IyR_227

te quarū ⁊tutes ⁊ operatiōes nos latēt. Vel dicendū ꝙ illud habet locū in opatione nāli nō in opatione volūtaria. Opatio eīn nālis ꝑm ꝙ nālis est ita se naturalr nata est repze/sentare: nec se occultare pōt sicut nec suba: im mo ꝙ ipam manifestaf suba dū plꝰ habet de rōne actualitatis ac ꝙ hoc manifestationis ⁊ lucis. In opatiōe autem volūtaria secus est. Nam cū suba naturalr se repnte: sicut natura liter est ⁊ se occultare nō possit. opatio volun taria sicut voluntarie exit in esse ⁊ ita ⁊ volū tarie manifestaf. ⁊ ita occultari potest immo non manifestaf nisi homo velit. Talia autem sunt q̄ latēt in secreto nfe ꝺscie. Jō ꝯ ꝑuis dia/bolꝰ videre possit aiam ꝓpria ⁊tutes: non tñ potest illā cōspicere. Et sic cōcludit ꝙ certitu dialiter demones arcana pectoris nostri sci/re nō valēt. Secūdo videndū est qualiter co gitatiōes cognoscunt respectu angeli. Licet hermes in lib. quē fecit de quattuor materijs ⁊ quidam alij cōtēdāt ꝓbare non latere ipos angelos cogitatōes nras: verūtñ in hac par/te inherebo doctrine sancti Tho. Colligo ita/q̄ ex eius dictis in ꝓma parte summe. q. lvij. ⁊ in. ij. scrip. sen. di. viij. ar. v. ea q̄ ꝙ solutione huius dubij faciūt. Dico ḡ ꝙ cogitatiōes pñt dupl̄r cōsiderari. Uno modo ꝓut sunt in sua futuritione. Alio modo ꝓut sunt in sua pñtia litate. Primo modo. s. ꝓut cogitatiōes sūt fu ture: naturalr cognosci vel videri ab angelo nec ab hoie pñt. Cuius rō est q̄ futura nō co gnoscunt nisi ꝑm ꝙ hñt esse determinatuz in sua causa. ſi cogitatiōes cordis nōl habent de terminatū esse in volūtate: ḋa voluntas se hz ad vtrūlibet: ⁊ iō nō pñt cognosci. Secundo modo cogitatiōes cordis possunt cōsiderari ꝓut sunt in sua pñtialitate. Et hoc duob⁹ mo dis. Vel ꝓut sūt in suo ꝓncipio: vel ꝓut sunt i signo. Primo modo ꝓut cogitatiō es sunt so lum in suo ꝓncipio. s. cogitatiōes in intellectu ⁊ affectiones in affectu vel volūtate ita ꝙ ex cogitatiōib⁹ nō resultat aliquod exterius ſi/gnum: puta aliqs affect⁹ vel motus in corde ⁊ sic solus deus cogitationes cognoscit. Pri/mo rōne causalitatis: ḋa ille solus cogitatōes cognoscit cui soli subiacet intellectus ⁊ volun tas creature rōnalis. ⁊ q̄ solus potest opari in eā. ⁊ est ei⁹ principale obiectū ⁊ finis vltim⁹. Sed hoc ꝓprīū est dei: ergo nec āgelo nec hoi cōuenit. ſi soli deo. Scōo hoc ꝓbatur ratione entitatis. Nā ꝯro aliquid min⁹ hz de entita/te tāto min⁹ hz de cognoscibilitate ſi cogitati ones minimū hñt de entitate ḡ ⁊ minmz de cognoscibilitate. Addit ⁊ alia rō. s. intimitaſ Nam quāto aliquid est magis secretū vel ab/sconditū tanto min⁹ cognosci pōt. Sed cogita tiones cordis ipſi mēti ⁊ intellectui ⁊ volūta ti sunt valde intime eo ꝙ sunt a principio in/trinseco. ſ. intellectu ⁊ voluntate. Q. pater: ḋa cogitare dicit actionē intrinsecā: ⁊ ideo ille so lus cogitatiōes cordis potest cognoscere qui ipſi mēti pōt se intimare. Talis aūt est solus deus. Scōo cogitationes considerari pos/sunt ꝓut sunt in exteriori signo: ⁊ sic cognosci possunt ⁊ ab angelo ⁊ a demone: vt dictū est ⁊ ab ipō homine. Tertio videndū est ⁊ conclu dendū ex ꝓmissis ꝙ cogitationes cognoscun tur ab ipo deo. Ipſi nihil est absconditū nihil occultū. cognoscit ⁊ quicquid patet ⁊ quicquid latet. Unde Job. xlij. ait. Scio ḋa oīa potes ⁊ nulla te latet cogitatio. Et Eccli. vij. Nō te iustifices ante deū: qm̄ agnitor cordis ipe est Et ps. xciij. Dns scit cogitationes hominum Et. j. Paral. penul. Omnia corda scrutat do minus: ⁊ vniuersas mentiū cogitationes in/telligit. ⁊ Heb. iiij. Omnia nuda ⁊ apta sunt oculis dei. ⁊ Joh. j. cano. c. iij. Maior est de/us corde nostro ⁊ nouit oīa. Et. xxxij. distī. c. erubescant. Secretor cognitor ⁊ index de⁹ est ⁊ Beñ. ad Lucillū. Quid ꝑdest aliquid ab ho mine esse secretū: nihil deo clausum est. ipe co gitationibus nostris interuenit. Sic interue nit dico vt nunc̄ aliqñ inde discedat. Et qui bus deꝑhendim⁹ quāta sit illor⁹ fatuitas qui gaudēt delinquētes ab hoibus nō videri nec cogitant deū oīm secretorū oīmq̄ cordiū esse inspectorē. Unde ⁊ poeta Ouidius lib. xiij. meta morꝑhoseos ait. Aspicitūt oculis superi mortalia iustis.

Qualiter in cogitatione potest esse peccatū ⁊ ꝙ alia est cogitatio naturē alia gratie ⁊ alia culpe, Caplm. II

Ecūdū mysterium declarandū de cog
s gitationib⁹ ꝺr offensio. In quo dispu randū venit. vtrum in cogitatiōe pos sit homo peccare ⁊ offendere deum. Et argui tur ꝑ vna parte ꝙ nō. Nam oīe pctm̄ aut ē in voluntate aut in actu volūtatis: ſi cogita/tio est actus intellectus. ḡ in cogitatione non potest esse peccatū. Sed in cōtrariū est au/ctoritas iesu xpi in euāgelio psenti. Et iterum in scripturis sepius confirmaf. Unde Prou. xv. Abominatio domini cogitationes male. Et Sap̄. ꝓmo. Peruerse cogitationes segnat a deo. Et Prou. vj. Deus odit cor machinās cogitationes pessimas. Et Esaie primo. Au/

UVA. BHSC. IyR_227

ferte malū cogitationū vrarū ab oculis meis Et.lv. Derelinquat impius viā suā ⁊ vir iniquus cogitationes suas. Et Diere.iiij. Usq; quo morabunt in te cogitationes noxie? Et Zach.j. Conuertimini de vijs vestris malis: ⁊ cogitationib⁹ vestris pessimis. ⁊ Matth ix. Cū quidā de scribis dicerent intra se de xpo. hic blasphemat. cū vidisset iesus cogitationes eoꝝ dixit, Quid cogitatis mala in cordib⁹ vestris? ¶Rndeo itaq; ad hāc questionem ex dictis Alex. in.ij. summe. ⁊ sancti Tho. distin. xxxix. secundi libri arti.ij. distinguendo triplicem cogitationem.

Prima est nature.
Scōa gratie.
Tertia culpe.

Prima est cogitatio nature: qñ quis cogitat ea ad que naturaliter inclinat. vt si quis sitiens cogitat de potu. si quis grauatus somno cogitat de dormitione ⁊ hmōi. ⁊ in talibus cogitationibus non est peccatū: quia ex his q̄ insunt a natura nec laudamur nec vituperamur. vt dicitur. ij. ethi. Secūda cogitatio dicitur gratie: cū quis cogitat benefacere. Nā vt diximus in primo huius operis sermone. Non potest ds a seipo cogitare bonū. q; vt in quit Aug. in libro de predestinatione sctōrum. Prius est cogitare bonū q̄ credere ⁊ ipm cogitare bonū ex deo est. Notandū tn q̄ nō omnis cogitatio boni a gratia est inspirante. Nā cū duplex sit bonū. s. q̄dā de necessitate precepti. quoddā de supererogatione perfectionis ly primū bonū semp fit homini inspiratum a deo: nō tn semper secūdū: quinimmo posset ⁊ qñq; diabol⁹ pmittēte deo talia bona suggerere vt sub illoꝝ specie iduceret ad grauiora mala. puta posset temptare aliquē vt puniam faceret quam fecit beatus Franciscus. vt sub illa specie aut faceret illū de se multū presumere aut ad fatuitatē puenire. Propterea laudo vt cū similes cogitatiões ascendūt in cordeve lit homo recurrere ad diuinū cōsiliū pariter ⁊ auxiliū ⁊ petere bonoꝝ ⁊ sanctoꝝ virorū iudiciū. Tertia est cogitatio culpe. quādo quis cogitat de peccato aliquo. Et hec cogitatio potest esse aliquando meritoria: aliqñ venialis: aliqñ mortalis. Potest esse cogitatio de peccatis meritoria: cū ds cogitat vel vt doleat vl conteratur: sicut dicebat Ezechias Esa. xxxviij. Recogitabo tibi oēs annos meos i amaritudine aie mee. Vel cogitat ds pctā vt illa cognoscat. sicut q̄dz cōfessiones audire varia pctā recogitat q̄liter possit illa detestari siue punire. Qñq; cogitatio de peccatis p̄t eē venialis. s. cū ds illa cogitat cū aliquali delectatione: nō tn ex ꝓposito nec ex deliberatiõe ſ potius ex quadā surreptione. Qñq; insup cogitatio de pctis est pctm̄ mortale: qñ videlicz ds cogitat illa cū sensu liberato ex delectatiõe ⁊ cōplacētia pcti mortalis. Et q̄uis non seq̄tur actus exterior: tn volūtas deprauat ⁊ maculat interi⁹ ppterea graue periculū imminet his q̄ nullā sibi ꝓsciam faciūt de cogitatiõib⁹ turpib⁹ ⁊ immūdis. Idcirco seruāda ē Diero nymi rla ad Demetriadē virginem dicentis. Omniū opeꝝ ⁊ cogitationū tuarū speculatorē tuū deū crede. Jō caue ne ād loq̄ris aut cogites qđ oculos dīn e maiestat offendat. ſ ille.

Ut vitari p̄nt pctā cogitationū p exercitiū ocionis: lectiõis operationis ⁊ p euitationē locutiõis ⁊ auditiõis ociosoꝝ verboꝝ: ⁊ nutritionis ipārū cogitationū: ⁊ p amaritudines.

Capm III

Ertiū mysteriū declarandū de cogitationib⁹ oꝝ remediatio. Jn quo notabimus tria principalia remedia qb⁹ cogitationū peccata declinari possunt.

Primū est exercitatio.
Scōm euitatio.
Tertiū amaricatio.

Primū remediū ē exercitatio aut in lectione aut in ocione: aut in corpali occupatiõe. Et de ſ ita dicit Hie. ad Saluinā de Nebridio et viduitate semper in manib⁹ tuis diuina sit lectio ⁊ tā crebre ociones vt oim cogitationū sagite qb⁹ adolescētia pcuti solet huiuscemodi clipeo repellāt. Et idē ad rusticū mōchū. ⁊ de ose. di. v. c. nunc. Facito aliqd opis. vt diabolus te semp inueniat occupatū. vt idem ad Demetriadē ꝛginē. Nec iō tibi ab ope cessandū est: qz deo ꝓpitio nulla re indigēs: ſ iō cū oībus laborādū ⁊ p occasionē opis nil aliud cogites niſi qđ a dñi ptinet seruitutē. Propterea Eccli. xxxiij. ōz. Multā malicia docuit ociositas. Scōm remediū ōz euitatio. Qui vult cogitatiões malas aut fugere aut vincere: euitet tria. Primo malā locutionē. s. ociosoꝝ verboꝝ. qz vt inqt apls. j. Coꝝ. xv. Corrūpūt bonos mores colloq̄a mala. ⁊ Aristo. vij. politicoꝝ. Ex dicere de facili quodcunq; turpium fit: ⁊ ipm facere. ⁊ Diero. in epitaphio sancte Paule. Immūdicia ⁊ turpe verbū atq; lasciuū nūq̄ est de ore ꝛgineo ꝓferēdū: qb⁹ signis libidinosus animꝰ ostendit. Scōo euitet auditionē. vt non solū nō loquat: verūetiam nō audiat que sordida sunt ⁊ vana; et cū videris

UVA. BHSC. IyR_227

quosq; de similib⁹ colloquētes velut de serpē
tibus discedat ab eis. Tertio euitet nutritio⁹
nem. vt si cogitatões irruāt nō nutriat illas.
nō retineat: nō in delectationē illarū ꝓsentiat
si conetur eis repugnare ipsasq; a se repellere
ꝯtū pōt. Vñ Viero. ad Eustochiū inq;t. No⁹
lo finas cogitatões crescere. nihil i te babylo⁹
nicū vel ꝓfusionis adolescat. Dum paruus ē
hostis interfice: nequicia elidatur in semine.
Quia em̄ ipossibile est in sensu hois nō irru⁹
ere motū medullaꝝ calo⁹: ille laudaf ille pre
dicatur beatus q̄ statim vt ceperit cogitat⁹ in
terficit ⁊ allidit eos ad petrā: petra aūt erat
xp̄s. Tertiū remediū dicif amaricatōis. Si
cut matres cū a dulcedie lactis filios paruu⁹
los volentes retrahere: super mamillas ama
ra q̄dā apponere solent: vt illoꝝ gustu cessent
vbera fugere: sic amaritudo mētis cogitatio⁹
nibus īmūdis admixta: eas amaras ⁊ insipi⁹
das reddit. Est aut̄ triplex amara memoria
Prima mortis. De qua sapiens. Eccl̄i. xli. O
mors ꝯ amara est mēoria tua. Scōa amara
memoria est vltimi iudicij de quo ecclesia cā⁹
tat prophetic⁹ illud. Dies illa dies ire dies
calamitatis ⁊ miserie: dies magna ⁊ amara
valde. Tertia memoria amara est dñi nostri
Iesu xp̄i passio. Cuius ergo q̄s stimulaf aculeis
cogitationū malaꝝ: si diligenter recogitat se
mortuū: aut in dei iudicio rationē se redditu
rum: aut videat xp̄m ꝓ se in cruce patientem
facile victor euader. Ergo retineamus corda
nostra ne impleanf malicia malarum cogita
tionū: vt sic valeamus adipisci in hoc seculo
dei gratiam ⁊ in futuro gloriam. Amen.

Feria quinta post Oculi de religiosa voto
rum emissione illoꝝq; obseruantia: a qua
multi deficiunt: quia post ipetratas gratias
vota ꝓmissa nō soluūt. Sermo XLIII

Operauit febri et

i dimisit illā. Scribuntur hec verba
originaliter Luce. iij. ⁊ in euange
lio hodierno. Subuenit de⁹ ꝑtute sua infinī⁹
ta necessitatibus homi⁹: si tñ ipi religiosa
pietate ad eius auxiliū cōfluant: sicut ꝓ in le
ctione euangelica: in qua narraf benigna cō
descensio xp̄i ad sanandū socrū simonis a ma
gnis febrib⁹. fecit tñ illud rogar⁹ a suis. Sic
⁊ quotidie curanf ifirmi a varijs languoribꝰ
quib⁹ humanū ꝓfidit succurrere minime va
let: dei tñ adiutorio salutē recipiūt. Jd aūt vt
plurimū impetraf nō solū per deuotas oꝛo⁹
nes: sed etiā per fidelium votoꝝ emissionē. Fa
cto nancq; voto deo ⁊ sanctis eius ꝯplurimi: i
columitatis beneficiū sunt adepti. Quia vero
magna est ingratitudo emittere vota ⁊ illa nō
etoluere: ꝓterea in hoc sermone de voto ali
qua necessaria penitētibus ꝓcurram⁹. Nam
Deut. xxiij. dicit. Cum votū vouer is dño deo
tuo nō tardabis reddere: q; req̄ret illud dñs
de⁹ tu⁹. Et in ꝓs. xlix. Redde altissimo vota
tua. Et. lxxv. Vouete ⁊ reddite dño deo vo⁹
De voto itaq; tria mysteria principalia erūt
declaranda.

Primū dicit diffinitio.
Scōm prohibitio.
Tertiū dispensatio.

Quid sit votū ⁊ de septē ꝑditōibus q̄ req̄rū
tur ad hoc vt heat rōnē virtutis. Capl'm I

Primū mysteriū declarandū de voto
p dicit diffinitio. in quo quid sit votū
videamus. Et ex dictis sancti Tho⁹
scōa scōe. q. lxxxviij. ⁊ Ric. di. xxxviij. quarti
sumo hanc diffinitionē. Votū est ꝓceptio me
lioris ꝓpositi animi deliberatōe firmata. Ex
qua diffinitione colligunf septē ꝑditiones q̄
requiruntur in voto vt debite fiat. videlicet.

Prima dicit deliberatio.
Scōa promissio.
Tertia supererogatio.
Quarta ordinatio.
Quinta formatio.
Sexta honestatio.
Septima distinctio.

Prima cōditio que req̄rit in voto dicit de
liberatio vt. f. fiat ex volūtate deliberata. Nā
vt dicit Ric. vbi. s. votū ōr a volendo. Vñ si
cut in nobis est duplex velle. sc; plenū: quod ē
velle deliberatiuū, ⁊ semplenū qō est velle ex
surreptōe. sic dico ꝙ est duplex votū. s. votus
qō hꝫ plenā rōnem voti. ⁊ de rōne talis voti
ē ꝙ fit factū ex deliberatōe. q; vt ōr. xx. q. iij.
c. ꝓsens clericus. Nullū bonū nisi volūtariū.
Et. xv. q. j. c. nō est. Volūtariū sibi militē eli⁹
git xp̄s. Et ē aliud votū qō nō hꝫ plenā rōez
voti: eo ꝙ nō fit cū deliberatōe: si ex quadam
surreptōe. ⁊ iō nō obligat. Sed in hoc oritur
dubiū. an teneant vota que fiunt in āgustijs
vt puta a mulieribus tpe part⁹: ⁊ a nauigāti
bus tpe tepestat⁹: ⁊ ab infirmis tpe infirmita
tis: ⁊ similia. Et quidā absolute ⁊ male respō
dent ꝙ nō. Contra quos dicit Guilhelm⁹ ꝙ
ē distinguēdū: q; aut vota ꝑdicta fiūt ex intē
tione deliberata. ⁊ sic tenēt ⁊ obligāt. vt ꝓ i
c. sunt qui opes. xvij. q. iij. Si vero fiāt ex sur
reptōe nō tenēt. in āgustijs tñ magis subti⁹

UVA. BHSC. IyR_227

pītur mens q̄ in pace ⁊ quiete.eo q̄ ſm Au gu.in li.lxxxiij.q.paſſiones triſtabiles plus hñt alterare vſum rōnis q̄ paſſiones delecta biles. Scōa ꝓditio que requirit in voto di citur ꝓmiſſio.Scōm em̄ Ric.⁊ Tho. vbi.s. Propoſitū ſolū ad faciēdū aliq̄ bonū nō fa citvotū:ſ ꝓpoſitū firmatū ꝓmiſſiōe. Et ſi fi at corde etia ſine oris expſſione:adhuc tenet ⁊ ligat in foro cōſciētie. Expreſſio em̄ voti p vocē refertur ad interiorē deliberationē. Sz hic occurrit vnū dubiuz diſputandū: vtrū oē votū publicū per expſſionē vocis factū cozaz aliis ſit votū ſolenne? Et reſpondet Rich.q differentia eſt inter votū publicū ⁊ ſolenne. quod quodlibet votū cozā multis ⁊ in pblico factū publicū dici poteſt:ſed nō quodlibet tale poteſt dici ſolenne. Nō em̄ dicit votū ſolenne niſi quod in ſe habet aliquid annexū vt in publicū debeat venire:⁊ per quod vouens ponitur ſub alterius hominis poteſtate. Et tale eſt votū in ſuſceptōe ſacri ordinis:p quez ſuſcipiens ꝓſtituitur miniſter eccleſie ad deo publice ſeruiendū:⁊ ponitur ſub epiſcopi po teſtate. Unde tale votū eſſet ſolenne etiam ſi predictū ordinē ab epiſcopo reciperet in ſecre to. Profeſſio etiā in religione facta in manu eius qui eā poteſt recipere habet in ſe aliquid annexū quo debeat in publicuz venire. vñ ſta lis ꝓfeſſio ſolēnizat votū etiā ſi fiat in occul to. Solēnizatur ergo votū per profeſſionem in religione ⁊ per ſacri ordinis ſuſceptionem vt ptz ex̄ qui cleri.vel vouē.c.rurſus.in glo.⁊ libz.vſ.de voto ⁊ voti redemp.c.quod votū. Notandū tñ vt dicitur in glo.xxvij.q.ſ.c.mu lieres.⁊ ex̄ de conuerſi.cōiu.c.ex parte.ij. q i propria domo vti veſtibus monachalibus et votum facere non ſolemnizat votum. Ter tia ꝓditio que requirit in voto dicit ſupero gatio.Debet fieri votū de bono ſuperogatōis ⁊ nō de bono neceſſario:qz ad bonū neceſſari um homo tenet etiā ſine voto.Sed magiſter ſnīaz di.xxxviij.quarti dicit q̄ votoz aliud ē cōe,aliud ſingulare.Cōe eſt qō oēs in baptiſ mo faciūt cū ſpōdent renūciare diabolo.vt hz de ꝓſe.di.iij.c.prima igit.⁊.c.primū interro getur.Et tale votū ſit de his que ſūt neceſſa ria ad ſalutē.Ubi tñ diminute inuenitur ratio voti,Singulare votū eſt cū aliquis ſponte p mittit ſe ſeruaturz aliquod bonū ad qō nō te netur:q̄uis teneaf poſtvotū. Dinc dz.xvij.q ſ.c.ſunt quedam.Sūt quedā que etiā nō vo uētes debem?:quedā etiā que niſi vouerim? nō debem?:ſ poſtq̄ ea deo ꝓmittim? neceſſa rio reddere conſtringimur. Sed hic emergit vnū dubiū.vtrū vota que fiunt ſub aliqua cō ditione:cōditione illa ceſſante ſint obligato ria.Et rñdet Ray.in ſumma q̄ duplex eſt cō ditio.Una generalis.vt ſi vixero.ſi potero.ſi deus voluerit,que ſemp intelligunf etiā ſi nō apponanf.vt ptz.xxvij.q.ij.c.beata maria. Alia eſt ꝓditio ſpecialis: puta cū quis vouen do dicit,ꝓmitto facere tale bonū ſi ipetrauē ro ſanitatē.ſi cōditio deficiat votum nō obli gat.Facit ad hoc q̄ ſcribit.xxxij.q.vij.c.non ſolū. Et ex̄ de condi.appo.in diſpen.c.verum ⁊ de reſti.ſpo.c.olim. Quarta ꝓditio q̄ re quiritur in voto dicitur ordinatio.Debet vo tū fieri ipi deo:qz cumvouere ſit actus latrie ſoli deo debetur,Sed dubitaf circa hoc qz vo ta fieri ſolent etiā ſanctis.Sed dicit Rich.q vota que fiunt ſanctis nō plene habēt ratio nem voti p ꝓparationē ad ſanctos:ſed ad de um.Qui enimvouet ſancto Jacobo eius eccle ſiamviſitare,locutio ſiue mentalis ſiue voca lis qua dicit ſe viſitaturz ſanctū Jacobū fit ſā cto Jacobo.ſ.obligatio ad implendum illud quod dicitur ꝓprie ⁊ ſimpliciter loquendo nō fit niſi deo. Unde quod eſt materiale in il lovoto fit ſancto:⁊ quod eſt formale fit deo.

Quinta cōditio que requiritur in voto di citur formatio.Dec nanq̄ eſt forma voti vt fi at deo de re bona ad bonū finē.propterea di cit Ric.q votū factū ꝓpter malum finē nō te net.nā magis dependet votuz a ſuo fine q̄ a ſua materia.qz ſm pīm.ij.metahpiſice.Finis eſt cauſa cauſarū,ſed votū factuz de materia mala ꝓpter finem bonum non tenet.Idcir co vouens ſe facturū aliquid quod eſt abſolu te bonū:nō tamen ꝓpter hoc intendēs niſi fi nem malū:grauiter peccat ⁊ nō tenet votum, quia talis aut intendit per illud votū ſe poſſe conſequi finē illū:aut nō.ſi nō:iam non obli gat ſe ꝓpter finē illū.quia ſicut dicit pīus ij.ethicoz.Electio nō eſt impoſſibiliū.ergo a ſimili nō eſt alicuius ipoſſibilis ad conſequē dum.Si ſic:errat qz ſm Aug.in libzo.lxxxiij. q.Deo volente ⁊ auctore nō fit homo deteri oz.Deterioz autē fit homo p ꝓſecutionē finis mali. Sexta cōditio que requiritur in voto dicif honeſtatio.Debet votū fieri de re hone ſta ⁊ materia bona.ꝓpterea dz.xxij.q.iij.c.in malis.Jn malis ꝓmiſſis reſcinde fidē. in tur pivoto muta decretū.quod incauteiouiſti ne facias.impia eſt promiſſio que ſcelere adim plef.Sz dubitaf hic de Jepte:de quo hz Ju dicū.xj.q̄ iterfecit filiā ſuā ſicutvouerat,⁊ tū

UVA. BHSC. IyR_227

ad Heb.xj.numerat̃ inter illos qui per fidez vicerũt regna ergo vi det̃ ꝙ possit fieri votuz de re mala ⁊ inutili. Rñdet Ric.ꝙ votũ Jepthe nõ fuit obligatoriũ nisi ad immolanduz aial occurrenꝫ imolatitiũ. Et quo ad hoc fuit licitũ ⁊ placens deo qđ ostẽdit victoria subsecuta. Unde in occidendo filiam suã fuit fatuus ⁊ impius, de q̃ impietate postea penituit. Septima cõditio q̃ requirit̃ in voto dicitur discretio. Debet nanqꝫ fieri votũ discrete prudẽcer ⁊ moderate. Nam sicut ꝓhibita est indiscreta penitentia ita ꝓhibet̃ ⁊ votũ eius Sed quid de votis stultis. vt sunt vota illoꝝ q̃ vouent nõ comedere caput: aut nõ comedere pedes: aut nõ comedere columbos: vel nõ lauare manus, ⁊ silia. Rñdet Tho.ꝙ talia vota deridẽda sunt potiꝰ q̃ seruãda. Accipimꝰ ergo ex dictis q̃ta in vno quoqꝫ debet esse maturitas in vouendo: quãta insuper diligentia in cõplendo quod voto ꝓmissum est. Ideo dicit Ric.ꝙ omne votũ licitũ obligat vouentẽ ad illud quod voluit adimplendum: nisi in q̃tuor casibus. Unus est ꝓpter impotentiã ad implendi. Secundus ꝓpter auctoritatem superioris dispensandi. Tertius propter defectũ cõditionis apposite vt dictum est superiꝰ. Quartus qñ illud quod tempore voti factifuit licitũ: postea fit illicitum.

Q vouere interdicit̃ septẽ generibus personarũ in quibus est limitata rationabiliter facultas vouendi. Cap̃. II

Ecũdũ mysterium principale de voto declarãdũ đr ꝓhibitio. Nam ꝓhibentur septẽ gradus ꝑsonarũ vouere.

Primi sunt epi.
Scđi clerici.
Tertij religiosi.
Quarti pueri.
Quinti filijfamilias.
Sexti serui.
Septimi vxores.

Primi qui nõ possunt vouere sunt epi. Ipsi em̃ nõ pñt facere votũ quo dissoluat̃ vinculuz ecclesie sine licẽtia dñi pape. extra de renũciatõe. c. nisi cũ pridẽ. Est em̃ eps eccl'ie sue sponsus. vt dicit̃ in. c. inter corpalia. extra de trãslatione epi ⁊ electi. Idcirco nõ potest emittere vota que essent in p̃iudicium sue cure, extra de voto ⁊ voti redemptione. c. magna. Secũdi q̃ nõ possunt vouere sunt clerici beneficiati: qui non possunt vouere peregriationẽ: aut aliud ꝓpter qđ habeant relinquere ecclesiam sine licẽtia p̃lati sui, de cõse. di. v. c. non optet. Excepto q̃ possunt vouere ⁊ votum implere etiam epo cõtradicente de intrando religionẽ vt pz. xix. q. ij. c. due sunt. Et similiter de accipiendo crucem, vt habet̃ extra de voto ⁊ voti redemp. c. ex multa. Tertij sunt religiosi pro q̃bus dicit̃. xx. q. iiij. c. mõacho. Monacho nõ licet votum vouere sine consensu abbatis sui si autem vouerit frangendum erit. Ratio autem potissima ꝑm Ric. quare religiosus nihil vouere potest, est, quia pensata humana infirmitate ⁊ religionis onere: non posset se ad aliquid vltra suã professionem obligare quod non posset implere sine qualicunqꝫ preiudicio vel preiudicij periculo obseruatioins cuiuslibet eorum ad que ex sua ꝓfessione tenetur et absqꝫ periculo reddendi se interdum onerosuz prelato suo vel alicui. seu aliquibus fratrũ suorũ propter sollicitudines ⁊ modos singulares quos interdũ haberent illi qui essent ad plura q̃ alij obligati. Propterea tante est altitudinis religionis votum ꝙ omnia alia in ipsum commutari possunt. Et ideo eccl'ia cõsiderãs huius voti altitudinem, ⁊ humane nature infirmitatem: voluit auctoritate dei voto religionis nullum posse votum aliud superaddit propter periculum transgressionis vitandum Glo. tamen super dicto. c. monacho. dicit monachum nõ posse vouere esse intelligendũ de voto abstinentie per quod alij scandalisant̃.

Quarti sunt pueri ante annos pubertatis q̃a ꝓ illo tempe non habent expeditum vsum rationis ⁊ liberi arbitrij. Et vt dicitur extra đ reg. ⁊ transeuntibus ad religionẽ. c. sicut tenor. Carens vsu liberi arbitrij vouere nõ põt quia nõ potest cõsentire. Quinti sunt filijfamilias. Nã filiusfamilias: q: subest patri in his que ad regimẽ domus ⁊ familie pertinẽt nõ potest de illis votum facere seu de pertinẽtibus ad illa sine patris auctoritate. Sexti sunt serui qui nõ possunt vouere aliq̃d eoruz que ipsos impediãt a seruitio dominorũ suoꝝ sine ipsorũ auctoritate ⁊ voluntate sicut patz liiij. dis. c. ex antiquis. ⁊. c. si seruus. Septimi sunt vxores. Pro quibus notandum ꝙ vir ⁊ vxor sibi sunt mutuo debitores in reddẽdo debitũ carnale: ideo quilibet eoꝝ ꝓhibet̃ vouere de nõ reddendo sine licẽtia alterius sed q̃a in dispensatione domus ⁊ regimine familie mulier est subiecta viro ⁊ nõ econuerso: ideo de pertinentibꝰ ad illa mulier nõ potest emittere votum sine licẽtia viri. sicut patet. xxxiij. q. v. c. Manifestum. §. ex premissis. ⁊. c. noluit. Ideo Numeri. xxx. c. dicit deus. Si vo-

UVA. BHSC. IyR_227

uerit vxor ⁊ iuramẽto se cõtrinxerit, vt p ieiunũ vel ceterarũ rerũ abstinẽtiã affligat animam suã in arbitrio viri erit vt faciat siue nõ faciat. Et forte hec ẽ causa eo ꝙ mulieres magis ad vouendũ ꝓne sunt ꝙ viri. Nec reprehendimus eas quia vouent: ꝫ quia indiscrete vota facere solent. Sunt ⁊ sepe inconsiderate et leues ⁊ vota emittũt irrõnabilia ⁊ stulta: pro quibus nõ expedit vt sacerdotẽ p absolutiõe requirant. Vir in hoc casu auctoritatẽ hz absoluendi: non ex vi clauiũ que in ipo non est: ꝫ auctoritate ꝑfidentie quam in vxorem habet. Et cũ vxor obedire nollet viro dicente sibi nolle eã sua vota complere: potest verbis suis peraddere ꝟbera. ita tñ vt in oibus modestiã gerat. Volui sic hec pauca dixisse quia uoui mulierũ importunitatẽ que viros quãdoq; affligunt ⁊ vexant vt sub voto: nm occasione licentiam eis largiantur vagandi discurrendi ac expendendi pecunias domus cum damno ⁊ detrimento familie.

De dispensatiõe votorũ ad declarationem dubioꝝ q̃ sup illa possent oriri. Cap. III

Ertiũ mysteriũ de voto declarandum ẽ dz dispensatio. Pro cuius pleniori declaratione septem dubia sunt disputãda. Primũ vtrum expediat homini vouere. Secũdũ vtrũ sit magis laudabile ⁊ meritoriũ aliquid facere cuz voto vel sine voto. Tertium vtrum expediat inducere iuuenes vt voto se obligent ad religionis ingressum. Quartum vtrum votum possit conmutari. Quintum vtrum quodlibet votũ commutari possit in votũ religionis. Sextum vtrũ omne votũ sit dispensabile. Septimũ vtrum solus papa possit in votis dispensare. Primũ dubium vtrũ expediat homini vouere. Et arguitur ꝙ non. Primo ꝺa nullus debet se priuare magno dono dei: ꝫ libertas hois est magnũ donum dei: qua in parte se ꝑuat ꝑvotũ ergo nõ dz homo vouere. Scõo arguit: ꝺa nullus dz se exponere piculo alicuius transgressionis ꝫ vouẽs exponit se piculo cui nõ erat expositus ante votum ergo nõ expedit vouere. Tertio arguit ꝺa nullus de bet aliquid facere quo sum aggrauet ꝓximũ si peccat: sed religiosus si peccat grauius ꝓximũ cõmittit ꝙ secularis. sicut dicit Anselm. in li. de similitudinib⁹. ergo nõ expedit vouere religiõis ingressũ: ⁊ multo fortius nec quodcũq; aliud bonũ. In ꝯrariũ est omnis scriptura: ⁊ laudabilis vsus fidelium. Rñdet Ric. ꝙ vouere cum discretione expedit homini ꝓ hoc ꝙ firmat amplius volũtatẽ suam in bono. ⁊ ꝓ magna parte excludit a se male faciẽdi libertatẽ ⁊ facit actũ virtutis latrie, ⁊ ideo vouendo meret. Ad ꝓmum argumentũ respõdet Anselm. in lib. de similitudinibus ꝙ obligatio ad bonũ non repugnat libertati simpl'r. vt etiã plene dictũ est in sermõe de obediẽtia dei. Ad scõm dicendũ ꝙ vouens discrete nõ exponit se piculo transgressionis nisi p accidẽs. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ hz religiosus gratius peccet ꝙ̃ secularis tñ de pctõ penitẽs maiorem miam consequitur ꝙ̃ secularis. Secũdum dubiũ vtrũ magis sit laudabile ⁊ meritorium facere aliquid cum voto ꝙ̃ sine voto. Rñdet Ric. ⁊ Tho. ꝙ sic. Quod ꝺclarant triplici rõne. ⁊ vna similitudine. Prima rõ est ꝙ opus inferioris virtutis magis est meritoriũ imperatiũ a superiori virtute ꝙ̃ non imperatũ ꝫ latria superior ꝟtus est ꝙ̃ abstinẽtia, ⁊ op⁹ abstinentie ad quod mouet homo ex voto est imperatũ ab ea. vouere em̃ actus est latrie. ergo magis meritoriũ est opus abstinentie ad quod mouet homo ex voto. Scõa rõ est hec. Quãto opus ꝓcedit a volũtate magis firmata in bono. tanto est ꝟtuosius ⁊ ex cõsequẽti est magis meritoriũ. Ad opari em̃ ꝟtuose requirit firmiter ⁊ immobil'r operari. vt dicit pbs. ij. Ethi. c. iiij. Sed ceteris paribus volũtas firmior est in bono cuz voto ꝙ̃ sine voto. Tertia rõ est hec. Deus cũ acceptet opus ꝓpter opantẽ tanto magis acceptat illũ quãto est ab hoie ad suũ ꝺuitiũ spãlius deputato ꝫ ceteris paribus homo spãlius deputat ⁊ dedicatur ad dei ꝺuitiũ cũ voto ꝙ̃ sine voto. Ad idẽ etiam est similitudo quã ponit Anselm. in lib. de similitudinibus: in qua cõparat secularem facientem bonum opus illi q̃ domino, dat ꝺ fructu arboris sue ꝙ̃tum vult: ⁊ religiosum illi q̃ dño dat totã arborẽ cũ fructu: q̃ magis est dño acceptus ꝙ ꝓmus. Tertium dubium vtrũ expediat inducere iuuenes vt voto se obligẽt ad religionis ingressum. Et respõdet notabil'r Ric. ꝙ sic si adsint debite conditiones ex parte iuuenis ⁊ ex parte inductionis ⁊ ex parte obligationis. Qui em̃ vult inducere iuuenem aliquem ad obligationem predictam, debet diligenter cõsiderare ꝙ iuuenis debitã habeat etatẽ ꝓ ingressu religionis que ad minus complectit temp⁹. xiij. annoꝝ. extra de regul. c. j. ⁊. c. significatum est. Et ꝙ ꝓut pantur etas illa in ꝓpositis suis licitis ⁊ honestis habeat stabilitatem: ⁊ ꝙ ad considerã duz quid illa religio ponderet: ⁊ obligatio habeat sufficientem discretionẽ. In inductione

UVA. BHSC. IyR_227

etiam debet esse diligens asperitatis religionis ad cuius obligationez inducit explicatio ⁊ omnis suggestiōis ⁊ falsitatis exclusio: nec debet esse nimis importuna persuasio. Asperitatis em̄ religionis celatio ⁊ paucitatis suggestio operant deceptionē. deceptio aūt rōne ignorantie diminuit de ratiōe volūtarij. Tūc em̄ nimis est importuna persuasio qn̄ fit cuz rerum temporaliū ꝓmissione: vel cū indebita cōminatione vl' cū nimia sollicitudine. Debet autē inducens cauere a tali importuna ꝑsuasione, qꝛ talis persuasio operat in iuuene, vel ip̄m inclinat ad obligandū se ex subreptione. Et p̄dicta obligatio fieri nō debet nisi ex plena voluntate ⁊ deliberatiōe. Ex parte etiam obligationis tria sunt obseruanda. s. vt fiat p̄uia deliberatiōe ⁊ stabilitat̄ ꝓpositi examinatione, ⁊ ꝙ fiat cū discretiōe vt. s. obligās obliget se ad ingrediendū vt eā experiat. Et si deꝰ dederit sibi gr̄am remanendi ⁊ religioni placuerit remaneat. Aut si ꝓpositū infra annum mutatū fuerit libere possit exire absq̄ hoc ꝙ teneat aliam religionē intrare. Debent etiaz obseruare ꝙ fiat cū deuotione. Et debent obseruari p̄dicta: qꝛ obligationes facte sine deliberatiōe: discretiōe: ⁊ deuotiōe: frequēter malos exitus habent. Quartū dubiū, vtrū votuz possit cōmutari. Et rn̄det ꝙ sic, vt habet in. c. magne. extra de voto ⁊ voti redē. Ratio est ꝟm Ric. qꝛ ꝟm Bern̄ in libro de precepto ⁊ dispensatiōe. Iniquū ꝓculdubio foret si ea q̄ sunt ꝑ sola charitate instituta cōtra charitatē tenerent. Uotū autē fieri debet ex charitate ⁊ ꝑ charitate. Unde eius obligatio tenere nō debet cōtra charitatē. Teneret aūt contra charitatem si nō liceret illud cōmutari in melius. Uotū ergo pōt in melius bonū cōmutari, nō tn̄ hoc auctoritate ꝓpria fieri debet: s̄ auctoritate supioris qꝛ nullus fieri debet iudex in sua causa. Quintū dubiū. vtrū quodlibet votū cōmutari possit in votū religionis. Rn̄det Ric. ꝙ volens facere ꝓfessionē in religiōe si actualiter vel habitualiter vult remanere obligatus ad vota que in seculo fecerat: nō cōmutant in votū religionis: tn̄ postq̄ deuenerit ad noticiā p̄lati sui hoc factū: poterit ipsuz ab illis votis absoluere: maxime ignorabat ipsum esse ligatū ipsis votis tempore professionis. Si autez actualiter seu habitualiter intendit amplius illis votis nō teneri. sed solo voto religionis sue: ab illis absoluit ꝑ religionis votū ꝓpter religionis voti altitudinē ⁊ perfectionē. Un̄ extra de voto ⁊ voti redem. c. scripture, dicit. Reus fracti voti aliquatenus nō habet qui temporale obsequiū in perpetuam religionis obseruantiā noscit cōmutasse. Et de peni. dis. j. c. Quis aliqn̄. §. his auctoritatibus. Non est necessaria certa satisfactio peccati cuius totū vite temp⁹ impendit sui seruitio cōditoris. Et tamē si rex vnus vel imperator vouerit ꝙ vsq̄ ad triennium vel septenniū militabit in terra sancta: ⁊ tenebit secū duo vel tria milia militum: vel vnus ali⁹ dux vel comes existens dux totius exercitus cruce signatorum: ⁊ de cuius absentia desolaret. vellet religionē intrare: in hoc casu videt mihi summus pontifex consulendus. Certuz tamen est ꝙ ꝑsona mediocris a voto trāsmarino absoluēt ꝑ religiōis ingressuz. Sextū dubium. vtrum omne votum sit dispensabile Et arguitur ꝙ non. Primo quia soluere promissum est de iure nature. sed ea que sunt de iure nature sunt indispensabilia. ergo nullum votū est dispensabile. Secundo arguit. quia qui nō facit quod ꝓmittit mentit: sed nullus potest in mendacio dispensare. qꝛ ꝟm philosophum. iiij. ethicoꝝ. Mendacium ꝟm seipsum prauum est ⁊ fugiendū. Cum ergo omne votum sit ꝓmissio. nullum votum est dispensabile. Tertio arguitur. quia extra de statu monachoꝝ. c. cū ad monasteriū. dicitur. Abrenūciatio ꝓprietatis ita monachali regule est annexa: vt nec cōtra illam summus pontifex valeat dispensare. ergo nō omne votū est dispēsabile. Quarto arguitur. quia nullū votuz est dispensabile quod in melius cōmutari nō potest. sed votum religionis non potest in meli⁹ cōmutari: cum omnia alia vota in ipsum cōmutari possint, ergo nō omne votū est dispēsabile. Ad hanc questionez licet multi multa dicant. tamen Ric. in. iiij. ⁊ Tho. ibidē q̄uis aliter dicat scd̄a scd̄e. Johannes neapolitan⁹ in quodlibetis. Inno. ⁊ Hostiē. ⁊ cōmuniter omnes doctores tenēt. ꝙ omne votum quod est de his que sunt superogationis est dispensabile: qꝛ dispensationis in quodlibet tali voto potest causa rōnabilis inueniri. scz ꝓfectus maioris boni vel mali euitatio: siue per cōparationem ad rempublicā: siue per cōparationem ad vouentem. Reformatio em̄ pacis inter regna maius bonum est cōmunitati q̄ cōtinentia vnius persone. In tali etiam casu si persona que cōtinentiam vouerat nubat per preceptū domini pape: sua obedientia magis meritoria est sibi q̄ ꝯtinentia: q̄tum ad premium substantiale. Unde Aris. j. ethicorum.

UVA. BHSC. IyR_227

Amabile est bonum vni soli: melius vero ⁊ diuinius genti ⁊ ciuitatibus. Uitatio etiam cōmunis mali: vt vitatio discordie inter regna que sunt in pace ⁊ ꝓbabilis transgressio voti si ꝓbabilitas sit vehemens: posset esse rationabilis causa dispēsandi in quocunq; supererogationis voto. Recta em̄ ratio dictare videtur esse aliquem in ecclesia loco dei qui periculis cōmunitatum ⁊ personarū pensatis infirmitatibus: vtilitatibus ⁊ damnis: possit rationabiliter obuiare. Ad primum argumētum dicendum ꝙ obligatio in votis non est de iure nature absolute: sed sub hac cōditione scilicet quousq; per superiorem ex causa rationabili fuerit relaxata. Ad secundum dicendū ꝙ qui non soluit quod promisit mentitur si sibi non remittatur obligatio: ⁊ soluere possit sed obligatione remissa nō mētitur: quia amplius debitor non est. Ad tertium dicendum. ꝙ q̄uis summus pōtifex nō possit facere ꝙ sit monachus absq; abrenunciatione proprietatis: quia hoc esset facere ꝯtradictoria simultamen potest de monacho facere non monachum si causa rationabilis affuerit. Ad quartum dicendum ꝙ q̄uis votum religionis cōmutari non possit in melius bonum priuatū: potest tamen commutari in melius bonum commune. Talis etiā conditionis posset esse ille qui vouit ꝙ illud bonum siue votum commutari posset in aliud bonum magis expediens sibi: q̄uis non posset commutari in maiꝰ bonum simpliciter. Septimū dubium vtrū solus papa possit in votis dispēsare. Et respōdent doctores ꝙ in votis maioribꝰ: sicut sunt votum continentie: religionis ⁊ crucis: solus papa dispensare potest: quia in votis istis non est dispensandum nisi propter ecclesie cōmunem vtilitatem: vel aliquam magnam necessitatem. Et ideo ipsorum dispensatio merito reseruari debuit illi ad quem pertinet totius ecclesie cura. Secundum vero morem curie vota peregrinationis ad visitanda apostolorum limina: ⁊ sancti Jacobi in compostella: videntꝰ romano pontifici reseruata. In omnibus autē alijs votis que respectu predictorum dicunt vota minora possunt epi dispensare: vt habet extra de voto ⁊ voti redemp. c. j. Inferiores autē episcopis in nullo voto dispensare possunt: nisi eis fuerit specialiter cōmissum exceptis prelatis religiosis qui dispensare possunt in votis suoꝝ subditoꝝ. Religiose itaq; curare debent oēs circa vota sua se gerere: vt illa discrete emittāt emissa cōpleāt: aut si cōplere nō possunt a supioribꝰ dispēsationē ꝓcurent: vt sic mereant in hoc seculo habere dei gr̄am: ⁊ in futuro sempiternā gloriā: in q̄ viuit ⁊ regnat deus per infinita scl'oꝝ scl'a.

Feria sexta post oculi. de misericordia ad proximum habenda. ⁊ pia largitione elemosynarum. Sermo. XLIIII

d Icit ei iesus. Da mihi bibere. Scribunt hec verba Johan. iiij. c. ⁊ in euangelio hodierno Censenda sunt duriora saxis pectora eoꝝ qui xp̄o iesu pietatē exhibere nolūt. Cōtulit q̄dez ipse nobis inumerabilia bona: ⁊ q̄nq; de illis a nobis petit vt sic ampliora supaddat. Petebat nanq; hodie bibere a samaritana: vt illaz satiaret aqua admirabili ⁊ suauissima gr̄e sue Sic ⁊ sepe ab hoībꝰ exigit misericordiā ⁊ clementiā ꝓ suo amore ꝓximis exhibendā quatenus largiat eis copiosius p̄mia eterne vite Quia vero hoc maxime decet penitentes vt ꝑ elemosynarū largitiōes satisfaciāt ꝓ pctis suis. Idcirco in p̄nti s̄mōe de elemosyna aliq̄ ꝑcurremus quā xp̄s a samaritana poscebat di. Da mihi bibere. De ip̄a itaq; elemosyna tria mysteria p̄ncipalia erūt declaranda.

Primum dicitur inductio.
Secundum conditio.
Tertium distinctio.

Qd̄ septē sunt illa q̄bus inducimur ad misericordiā ꝓximis exhibēdā: ⁊ ad ꝓmpte elemosynas largiendum. Capl'm. I

p Rimū mysteriū de elemosyna declarandū d̄r inductio. In quo videre debemus atq; notare septem rōnes p̄cipuas quare vnusquisq; ꝓmptꝰ esse debet ad elemosynas liberaliter largiendum.

Prima d̄r auctoritas.
Scd̄a cōformitas.
Tertia exemplaritas.
Quarta ꝓprietas.
Quinta societas.
Sexta gratiositas.
Septima felicitas

Pria rō inducēs oēs ad el'yas libal'r largiēdū d̄r auc̄tas. Qis ei auc̄tas scp̄turarū h̄ clamat. h̄ dicit. h̄ p̄dicat. vñ dd̄. p̄s. xl. Btūs q̄ intelligit sup ege. ⁊ p. in die. in. li. eū dn̄s. ⁊ To. iiij. Noli auertere faciē tuā ab vllo paupe. ita em̄ fiet vt nō auertat a te facies dn̄i. Et. xij. c. Bona est or̄o cū ieiunio ⁊ el'ya. et Eccl'i. iij. c. Ignē ardētē extiguit aq̄. ⁊ elemosyna resistit pctis. ⁊. vij. c. Facē el'yaz ne despicias ⁊. xxix.

UVA. BHSC. IyR_227

ta. Pone thesaurū tuū in ꝓceptis altissimi: ⁊ ꝓderit tibi magis ꝙ aurū. Conclude elemosynā in sinu paupis: ⁊ hec orabit ꝓ te ⁊ libera bit te ab omni malo. Et Prouer. xix. Fenerat deo q̄ miserē pauperi: ⁊ vicissitudinē suā reddet ei. ⁊ Esa. lviij. Frāge esurienti panē tuum: ⁊ egenos vagosq̄ iuduc in domū tuā. Cū videris nudū operi eum ⁊ carnē tuam ne despexeris. Et Job. j. cano. iij. c. Qui habuerit substātiā huius mūdi ⁊ viderit fratrem suū necessitatē habentē: ⁊ clauserit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet in illo. Et Piero. lxxxvj. di. c. qui clementiā. Qui clementiā nō habet: nec idutus est viscera mie ⁊ lachrymarum. Q̄uis spūalis sit nō adimplet legē xpi. Et Amb. in lib. de officijs. Natura ius cōe genauit, vsurpatio ꝙ ius ꝓuatū fecit. Unde sunt multi qui nullā habēt in agris aut in vineis portionē. hoc inopie de copia quā dedit dūs diuitib⁹ est ꝓsulendū, vt ⁊ ipi deo ꝙ terre fecunditate benedicāt nobiscū. quos ideo sub diuersis molestijs laborare ꝑmittit dei sapiētia. vt ⁊ miseros ꝙ patiētia. misericordes ꝙ o corōnet ꝙ benivolentia. Et idē. xlvij. di. c. sicut hi. Necq̄ eī minus est crimis habenti tollere q̄ cū possis ⁊ abūdans fis indigentibus denegare. Esurientiū panis est quē tu detines nudoꝝ indumētū est quod recludis: miseroꝝ redēptio est ⁊ absolutio pecunia quā tu in terra defodis. Et idem. lxxxvj. di. c. in singulis. Misericordia cōis est vsus: ideo cōmune preceptū est omibus officijs oibus etatibus necessaria ⁊ ab omib⁹ defenda. Nō publicanus nō miles excipit: nō agricola vel vbanꝰ diues ⁊ paup. oēs in cōmune admonenē vt conferāt nō habenti. Et xps in euāgelio. Lu. xj. Date elemosynā ⁊ ecce oia mūda sunt vobis. ⁊. c. xij. Uendite q̄ possidetis ⁊ date elemosynam. Hoc ipm colligitur ex dictis moralium pbox. Hinc est ꝙ Tullius. j. de officijs ait.

Quicquid sine detrimēto cōmodari potest id tribuas cuicq̄ vel ignoto. ⁊ Ouidius in lib. de pōto. Regia crede mihi res est succurrere lapsis. Cōuenies homini est hoiem seruare voluptas. Et plato in thimeo. Bonos viros decet cōmodos esse. Theologi insuper elemosynam laudāt di. sup di. xxv. quarti libri ꝙ ipa est tertia pars satisfactionis. Assignat nāq̄ magr in textu tres ptes satisfatōis. Prima est ieiuniū. Scda oratio. Tertia elemosyna. Que ꝑm Ric. sufficienter enumerant tā ex pte bonoꝝ ꝙ que satisfacienduꝫ est ꝙ ex parte causaꝝ pcti. ꝙ etiaꝫ ex pte eoꝝ ꝑ quos pctm cōmittit. De bonis eīm nris debem⁹ satisfacere. Et ꝑm Arist. j. Ethi. c. xx. tria habemus bona scz bona fortune: bōa corpis bona aie. De bonis exteriorib⁹ seu fortune satisfacim⁹ ꝙ elemosynā sub qua comphendit totum q̄ expendit in ꝓximoꝝ vtilitatē. De bonis corpis satisfacim⁹ ꝙ ieiuniū: sub quo comphē dit quicq̄d ptinet ad corpis afflictionem. De bonis aie satisfacim⁹ per oronem sub q̄ comphendit quicq̄d deo exhibet ꝙ latrie virtutē. Scdo sufficiēter enumerant satisfactionis partes ex parte causaruꝫ pcti. Nam ꝑm Job. j. cañ. ij. c. Tres sunt pctoꝝ cāe. s. ꝓcupiscētia carnis: q̄ put possibile est excidit ꝙ ieiuniū. ⁊ ꝓcupia oculoꝝ: contra quam ordinat elemosyna. ⁊ supbia vite: cōtra quaꝫ ordinat oro. Tertio sufficiēter enumerant satisfactionis ptes ex pte eoꝝ ꝓtra q̄s peccat hō. Cōtra deū ⁊ pira hoc ordinat oro. peccat ꝰ seipsum et ꝓtra hoc ordinat ieiuniū. peccat ꝰ ꝓximuꝫ ⁊ ꝓtra hoc ordinat elemosyna. ⁊ sic vndiq̄ resonāt elemosyne laudes. Scda ratio quare vnusq̄sq̄ ꝓptus dz eē ad elemosynas liberalit largiendū dr cōformitas. Sum⁹ nanq̄ ꝓformes ⁊ inuicē mēbra. Ro. xij. Et vt dicit j. Coꝝ. xij. Si q̄d patit vnū mēbrū cōpatiūt ei oia alia mēbra. Prophea ait sapiēs Eccli xvij. Unicuiq̄ mādauit deus de ꝓximo suo. Et hoc suo modo Señ. ad Lucillū explicauit di. Non pōt quisq̄ beate degere qui se tantū intuef: qui oia ad vtilitates suas conuertit. Alteri vivas opz si vis viuere tibi. Et idez in lib. de beata vita. Ubicunq̄ homo est bñficio locus est. Sed circa hoc dubitaf. vtrū dare elemosynā cadat sub ꝑcepto. Et rñdet Rich. q̄ sic dicens elemosynā esse sub ꝑcepto legis nature q̄ iubet alij esse faciendū q̄ sibi quisq̄ fieri vellet Lu. vj. et di. j. decretoꝝ. c. j. ⁊ dist. ix. c. sana. ⁊. xj. q. j. placu it. Est etiā elemosyna sub ꝑcepto legis dine, sicut ptz in verbis allegat in ꝓma rone vbi inducit xpus. xj. et xij. c. Luc. q̄ dare elemosynā iubet. Est adhuc elemosyna sub ꝑcepto legis positiue. sicut ps lxxxvj. di. c. pasce. Tertia ratio inducēs homines ad elemosynas liberal⁹ largiendū dr exemplaritas. Exemplū quidem habemus a deo ab angelis et ab oñi creatura vt cōicatiui esse debeam⁹. Deus quidem ꝑeter illā cōmunicationē intrinsecā que est in ꝓductione diuinarū ꝑsonarū: voluit adhuc extrinsecus cōicare seipm in ꝓductiōe oīs create nature. Unde Aug. in q̄nib⁹ veteris testamēti inquit, Bonus est q̄ fecit existere q̄ nō erant. Et in

UVA. BHSC. IyR_227

iij.de trini. Uoluntas dei est prima ⁊ summa cā oim specierū ⁊ motionū. Nihil em̄ fit qd̄ de itelligibili atq; aula sūmi impatoris nō egrediat. Angeli insup sunt cōicatiui: qr vt Dionysius dicit in libro de angelica hierarchia. Per angelos supiores cōmunicant gradatim secreta mysteria dei angelis inferioribus. Oia etiam corpora celestia cōmunicāt influentiaz suā corporibus inferioribus. Omnia tandez que in celis q̄ in terris sunt: sua beneficia cōicant hoi rationali. vt sic ⁊ ipe hō discat homini se communicare. Nā qui potest ⁊ non vult esse beneficus: inmanior atq; crudelior omni belua esset habēdus. Quarta ratio inducēs hoies ad promptā elemosynarū largitionem dicit pprietas. Quicqd em̄ fit pauperib⁹ ppt xp̄m: pprie fit ⁊ ipi xp̄o. Uñ Hiero. ad Nepotianū. Mensurā tuā paupes ⁊ pegrini nouerint: tu cū illis xp̄z conuiuā noueris. Et xp̄s Mat. x. Qui vos recipit me recipit. ⁊ Matthei. xxv. Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Est de hoc exemplum in sancto martino. qui dum pauperi nudo partem clamydis sue dedisset: nocte sequenti vidit xp̄m illa vestitum: audiuitq; eum dicentē. Martinus adhuc cathecuminus hac me veste contexit. Quinta ratio est societat. Est quidē elemosyna soci⁹ fidelis: qr aīam nūq̄ deserit: immo sibi fauet ⁊ assistit dū citat ante tribunal eterni iudicis. Propterea legit in vita Johānis elemosynarij q̄ fuit quidā thelonari⁹ diues valde noīe Petrus. hic paupib⁹ dur⁹: cū ad domū suā accedebāt: eos furibūdus expellebat. Cū ergo semel pauperes inter se de ei⁹ auaricia ⁊ illiberalitate colloquerent: quidaz eoꝝ dixit. Quid vultis mihi dare ⁊ ego hodie elemosynā ab eo accipiā. Et facientibus cum eo pactū ad domū eius venit ⁊ elemosynam postulauit. At petrus domū rediens ⁊ pauperem pre foribus videns: cū eius famulus panes siliginis in domñ deferret ille lapidē non inueniens: panē vnū ex illis arripuit: ⁊ cū furore pauperē pcussit. Quē ptinus accipiens paup ad socios redijt. ⁊ q̄ de manu ei⁹ elemosynā accepit indicauit. Post duos dies infirmatus ad mortem diues ille vidit se ante iudiciū stare: ⁊ mauros quosdā sup staterā mala eius appendere. Ex altera aūt parte statere q̄dā dealbati tristes stabant: eo q̄ nihil qd̄ ibi apponerēt inuenire valebant. Tunc vnus eoꝝ dixit. Uere nihil habemus nisi vnū panē siliginis quē ante duos dies vi coactus dedit quē dū super staterā ponerēt: equalitas vt sibi videbat facta est. Dixerūt ei. adauge ad siliginē hanc: alioquin mauri te app̄hendēt. Euigilans aūt ⁊ liberat⁹ dicebat pape: si vna siligo quā p furorē iactani ita pfuit: quanto magis oīa sua bona indigētib⁹ elargiri? Et extūc liberalissim⁹ paupib⁹ semp fuit. Sexta rō inducens hoies ad elemosynas ⁊ pietat opera d̄r gratiositas. Facit equidē elemosyna habilem hoīem ⁊ idoneū ad dei gr̄e susceptionem Uñ Act. x. tale ponit exēplū. Uir q̄dā erat in cesarea noīe Corneli⁹ centurio cohortis que d̄r italica, religiosus ⁊ timēs deū cū oī domo sua: faciēs elemosynas multas plebi: ⁊ deprecās deū semp. Is vidit in visu manifeste q̄si hora diei nona angelū dei introeuntē ad se et dicentē sibi. Corneli. At ille intuens in eū timore correptus dixit. Quis es dñe? Dixit autem illi. Or̄ones tue ⁊ elemosyne ascenderūt in memoriā in cōspectu dei. Et nunc mitte viros in ioppen: ⁊ accersi simonē quendā qui cognominat petr⁹: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Obtinuit itaq; corneli⁹ elemosynis mediātib⁹ gr̄am vt ad ip̄m baptizādū mitteret petr⁹. Septima rō d̄r felicitas. Pro ipa vtiq; felicitatē et̄ne vite ꝯseq̄mur. vñ. i. Tim. iiij. apl's ait. Pietas ad oīa vtil' ē pmissionē hñs vite q̄ nūc ē ⁊ future. Qd̄ xp̄s declarauit Matth. xxv. vbi ad regnū celoꝝ vocaturum se dixit eos qui misericordie opa dilexerunt.

Qd̄ septē conditiones requirūtur ad hoc vt elemosyna debito modo fiat. Capl'm. II.

Secundum mysterium declarandam de elemosyna d̄r conditio. In quo explicāde sunt septem q̄litates siue ꝯditiones q̄ notant in v̄bis zachei dicent Luce xix. Ecce dimidium bonoꝝ meoꝝ dñe do pauperibus. Ubi innuit q̄ elemosyna debet esse.

Primo prompta.
Secundo copiosa.
Tertio bona
Quarto propria.
Quinto ordinata.
Sexto liberalis.
Septimo discreta.

Primo elemosyna debet esse prompta. ppterea d̄r ecce. quasi dicat zacheus q̄ cū fieri potest elemosyna nō est tardēda: non differēda: non procrastināda: sicut multi faciūt qui non nisi post multas preces ⁊ diuturnū tempus elemosynas erogare volunt. Propterea dicit sapiens Prouerbioꝝ. iij. ca. Nec dicas amico tuo. Uade ⁊ reuertere. Cras em̄ dabo ribi cuz statim possis dare. Et Seneca libro

UVA. BHSC. IyR_227

ñ.de beneficijs. Ingratū est beneficiū qō diu inter dantis manus hesit.ꝛ vt ait Macrobi⁹ lib.ij.saturnalium. Pars beneficij est qō pe tit si cito neges Verūm satis reprehensibiles sunt qui morte expectāt vt bona superflua q̄ bus non egent pauperibus tribuant. Pro q̄b⁹ facit sapiens ꝟbum illud sancte Lucie:q̄ sue matri dixit.Qō moriens das ideo das: quia tecum ferre nō potes. Solet etiā deo pmit tēte sepi⁹ euenire q̄ auaroꝝ diuitū bona que post morte in pias causas distribuere dispo suerunt rapiant ꝛ dilanient ꝛ distrahantur a parētibus a domesticis a consanguineis liti gantibus ꝛ quandoq̄ ab extraneis ꝟfutia ꝛ calliditate illa querētibus. Quare cōsulendū est oībus quibus supabundant diuitie vt ve lint ipsi p se collocare illas in celo nec expecta re vt post morte id faciant alij.q⁹ vt dixim⁹ sepe fallunt. Scdo elemosyna debet esse co piosa.ppterea dixit zacheus:dimidiū. Unde Tobie.iiij.Si multum tibi fuerit abundāter tribue. Neq̄ timēda est pauptas si elemosy ne ample fiant. Non em̄ deus vult supari ab aliq̄ de liberalitate.sicut videri pōt exēplū de b̄ in.ij.dial.li.de Bonifacio fundem̄.episcopo Qui ex paucis vuis vinum collectū pauperi bus largienti illud miraculose multiplicauit de⁹. Tertio elemosyna dz esse bona.i.de bo nis rebus nō infectis aut marcidis. ppterea dixit zacheus:bonoꝝ. Quarto debet esse ele mosyna ppria:vt fiat de ppriis bonis:nō de alienis:ideo dixit zacheus meoꝝ. Unde.i.q. i.c.nō est Greg.ait. Non est putāda elemosy na si pauperibus dispensēt quod ex illicitis re bus acquirit. Glo aūt ibi dicit. Non enim cā pietatis faciēda est iniquitas vt pz.xiiij.q.v. ca.forte.xxxij.q.iij.c.fic nō sūt.xxxiij.q.v.c. si dicat.xxvij.q.ij.c. si tu abstines.xxij.q.ij.c. ne quis. Et.xiiij.q.v.c.nolite. Aug.ait. Nolite velle elemosynas facere de fenore ꝛ vsuris Et in.c.elemosyna. Gre.ait. Elemosyna redē ptoris nostri oculis illa placet que nō ex illici tis ꝛ iniquitate congerit.sed que de reb⁹ con cessis ꝛ bene acquisitis impendit. Quinto elemosyna debet esse ordinata.vt scz fiat pro dei honore:pximi salute:ꝛ ppria vtilitate:nō p vana gloria ac huius seculi pompa. Unde zacheus addidit.Dñe.i.p tuo amore ꝛ hono re.qui dicens ei elemosynaz facio. Propterea xp̄s Matth.vj.dixit.Cum facis elemosynaz noli tuba canere ante te:sicut hypocrite faci unt in synagogis ꝛ in vicis vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedē suaz. Sexto elemosyna debet esse liberalis vt nō fiat p susceptis seruitijs. Nā sunt plerīq̄ qui pauperes laborare cogunt:et postea illis nomine elemosyne aliq̄d tribuūt cum tamen merces laboris potius q̄ elemo syna debeat appellari. ppterea dixit zacheus do id est nō vēdo:sed liberal⁹ dono. Septi mo elemosyna debet esse discreta vt detur his qui indigent ꝛ non his qui abundant. Quod dictum est pprer illos qui habentes aut vicia nos aut attinētes qui paupertate ꝛ egestate grauant elemosynas faciunt ad exornandas ecclesias aut ecclesiastica ornamenta ampliā da. Qō nō damnamus:nisi dum fame periri pmittunt pximi indigentes. Propterea di cit Ambro.xij.q.ij.c.aurum. Aurum hz ecclia non vt suet:ꝑ vt eroget ꝛ subueniat in neces sitatib⁹. Quid est opus custodire quod nihil adiuuat. An ignoramus quantum auri atq̄ argenti de templo dñi assyrij sustulerūt. Nō ne melius conflat sacerdos p alimonia pau perum si aliqua subsidia desunt: q̄ si sacrile gus contaminet ꝛ asportet hostis. Nōne di cturus est dñs. Cur passus es tot inopes fa me mori. Et certe habebas aurū vnde mini strasses alimoniā. Cur tot captiui in captiui tatem ducti:nec redempti ab hoste occisi sūt Melius fuerat vt vasa viuentium seruasses q̄ metalloꝝ. His non potes respōsuz referre Quid em̄ dices? Timui ne templo dei oznat⁹ deesset. Respōdet aurum sacramēta nō que runt neq̄ auro placet:que auro nō emuntur. Oznat⁹ sacroꝝ.redēptio captiuoꝝ est. Et ꝟe illa sunt vasa pciosa q̄ redimūt aias a morte Ille ver⁹ thesaur⁹ est dñi.q̄ opak qō sanguis ei⁹ opatus est. Et Hiero.ad demetriadē ꝟgi nē inqt. Alij ecclias edificēt:vestiāt parietes marmoꝝ crustis. ꝑ tibi aliud ppositum xp̄m vestire in nudis.visitare in languētib⁹ ꝛ sub uenire in oppressis.hec ille.

Qō septē sunt opa mie q̄bus nc̄itatib⁹ p ximi est subueniendū. Capl'm. III

Tertiū mysterium declarandum de ele mosyna dicit distinctio. Distinguitur equidem in elemosynas spuales ꝛ coz porales. Elemosyne spuales sunt cum datur vel fit aliquid spuale ad subueniendu spuali indigentie pximi. Et continent in hoc versu Consule castiga doce solare remitte fer oza. Elemosyne corporales sunt cuz datur vel fit aliquid corporale ad subuentionem corpora lis indigentie. Que sunt septem ꝛ continent in hoc versu, Visito poto cibo redimo tego

UVA. BHSC. IyR_227

colligo condo. scilicet.

Prima est visitare infirmū.
Scda potare sitientē.
Tertia cibare esurientē
Quarta redimere incarceratū.
Quinta vestire nudū.
Sexta recipere hospitē.
Septima sepelire mortuū.

Et qm̄ corpales elemosyne magis se offerūt ⁊ occurrūt necessarie: qr multo plures sunt q̄ corpal'r q̄ qui spūal'r affligunt: iō corpales elemosynas explicabim⁹. Prima itaq; elemosyna est visitare infirmos ⁊ tribulatos. Et de hac sapiēs Eccl'i. vij. ait. Non te pigeat visitare infirmū. ex his em̄ in dilectiōe firmaberis. Et Jac. j. Religio munda ⁊ immaculata apd̄ deū ⁊ pr̄em hec est: visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatōe eoꝝ. Un̄ in vitispatruꝫ. Frater quidā interrogauit quēdā senem di. Duo fratres sunt quoꝝ vnus ieiunat sex diebus multū laborās: alius v̄o ꝑuit egrotantibus. Cuius opus magis acceptū est deo. Respondit senex. Si frater ille q̄ sex dieb⁹ laborans ieiunat appēdat se per nares nō potest esse equalis illi q̄ infirmātib⁹ deseruit. Secūdū op⁹ mīe seu scda elemosyna est potare sitientem. Et de hoc xp̄s Mat. x. ait. Qui potuꝫ dederit vni ex mīmis istis calicē aque frigide tm̄ in nomine discipuli. Amē dico vobis nō ꝑdet mercedē suam. Tertia elelemosyna est cibare esurientem. Et de hac d̄r Tobie iiij. Panem tuū cū egenis ⁊ esurientib⁹ comede. Quarta elemosyna est redimere captiuos. Et de hac Eccl'i. iiij. Libera eum qui iniuriaꝫ patit̄ de manu supbi. Quinta elemosyna est vestire nudū. Et de hac Lu. iij. xp̄s dixit. Qui habet duas tunicas det vnaꝫ nō habenti. Sexta est colligere hospites. Hec autez hospitalitas multa bona facit. Primo ad susceptionē gratie preparat. Qd̄ figuratū est Luc. vlti. in hoc q̄ duo discipuli xp̄m cognouerunt cum eum ad hospitiū inuitassent. Secundo bona temporalia multiplicat. vt patet in illa vidua que heliam in hospitio suo suscepit cui farina ⁊ oleum nō defecerūt. iij. Reg. xvij. Tertio a malo tempali ꝑuat. vt ptꝫ ioꝫ. ij. in Raab que recepit nūcios filoꝝ israel. et ideo a morte saluata est. Quarto xp̄ꝫ recipit. Unde in vitispatrū legit̄ q̄ quidā Martin⁹ noīe monachus valde honorabilis in suo monasterio visitationis gratia ad aliud mōasterium tendebat. Pergens itaq; leprosum quēdam in via volentē ad suū hospitiū redire et pre lassitudine nō valentē repperit. Uir autē dei eiusdem leprosi lassitudinē miseratus pallium quo vestiebat̄ in terrā ꝓtinus ꝓiecit et expandit ac desuper leprosum posuit: eumq; suo pallio vndiq; constrictū super humerum leuauit secumq; reuertēs detulit. Cunq; iam monasterij foribus appropinquaret: abbas eiudē monasterij magnis clamare vocib⁹ cepit. Currite ⁊ ianuas monasterij citi⁹ apite: quia frater Martinus venit portās dn̄ꝫ xp̄ꝫ Statim vero vt Martin⁹ ad monasterij portam peruenit: is qui leprosus esse putabatur de collo eius exiliēs: ⁊ in ea specie apparens qua recognosci ab hoīb⁹ solet redemptor humani generis de⁹ ⁊ homo iesus xp̄s ad celuꝫ Martino aspiciente redijt: eiq; ascendens dixit. Martine tu nō erubuisti me super terraꝫ ego te non erubescam super celos. Qui sctūs vir mox vt esset monasteriū ingressus ei pater monasterij dixit. Frater Martine vbi est quem portabas? Cui ille rn̄dens dixit. Ego si sciuissem q̄s erat: tenuissem pedes ei⁹. Et narrabat: qr dū eū portasset mīme pond⁹ ei⁹ sensisset. Septima elemosyna est sepelire mortuos. Et de hac diffusius dicem⁹ cū agemus de pietate defūctoꝝ. Ergo benigno corde impendam⁹ nostris proximis pietatis opera vt sic valeam⁹ in hoc seculo acquirere dei gratiā ⁊ in futuro sempiternam gloriā: in qua viuit ⁊ regnat de⁹ ꝑ infinita secula seculoꝝ Amen.

Sabbato post oculi de simulato vitio adulationis quo sepius pharisei vtebant̄ cū xp̄o loquentes. Sermo. XLV

Ixerunt ei. Magister. Hec mulier modo deprehensa est in adulterio. Simulantiū phariseorum verba sunt ista originaliter. Joh. viij. ⁊ in euangelio hodierno. Sequūtur plurimi venenosos mores virulentosq; modos scribarum ⁊ phariseorum: qui christum blande reuerenterq; magistrum vocantes: eius tamen doctrinam non solum spernebant verumetiā alijs vilem contemptibilem exosamq; reddere satagebant. Ipsorum autem vestigia retinent adulatores qui suis mellitis verbis veritate neglecta falsitatem fouent. Ea propter in hoc sermone de vitio adulationis pulchra quedam ⁊ vtilia aperiemus: de qua tria mysteria sunt declaranda

Primum dicitur diffinitio.
Secundum offensio.
Tertium remediatio.

UVA. BHSC. IyR_227

Quid sit adulatio: & qliter pōt ḳs qnḉ laudare aliquē cū merito: & qnḉ cū pctō. Cap. I.

Rimū mysterium declarandū de adulatione ōr diffinitio. Jn q̄ quid sit adulatio videamus. Et ex dictis Alex. in ij. volumine summe potest sit diffiniri. Adulatio est peccatū puenies ex sermone vane laudis alicui facte in tentione placendi. Pro cuius declaratione notanda sunt tria, videlicet

Primū notandū ſm Tho. in scripto super libro quarto ethico, ꝙ circa humana colloḉa per que maxime homines adinuicē cōiuuunt & cōuersant ſm nature sue proprietatem respectu aliorum animalium que sibi in cibis vl in aliis huiusmodi cōmunicant. nō aūt in colloquijs in ḉbus ꝓprie cōsistit conuictus humanus quo ad delectare alium vel cōtristare triplex differentia reperitur. Quidam enim sunt q̄ in suis colloquijs tenēt medīū in laudādo vel contristando. & tales vocantur affabiles vel amici. Quidā vero alij sunt qui tenent excessum in cōtristando: & defectū in delectando. & tales agrestes discholi vel litigiosi nominantur. Quidā vero alij sunt qui tenent excessum in delectando & defectū in alios cōtristādo. & tales placidi vel adulatores vocantur.

Primo enim dico ꝙ q̄dam sunt qui in suis colloquijs tenent medīū in delectando vel contristādo alios eo ꝙ tales delectant vl cōtristant alios sicut oportet & quando oportet & ſm alias circunstantias: & tales sunt laudabiles: & vocantur affabiles vel amici. Habēs enī hāc virtutē affabilitatis vel amicitie quandoḉ laudat alios & delectat ſm ꝙ exigit debitus ordo necessitas & rationis. Quandoḉ vero refugit delectare & eligit contristare, et hoc duobus modis. Uno modo ex parte ipsius qui contristat: puta si non sit sibi honestū talia coloquia audire, vt cum aliquis loquit verba turpia, vel etiam si sit sibi nociuū: puta cū alius loquit in detrimentū eius. Alio mō ex parte illius quē cōtristat. puta si dicat vel faciat aliquid quod ad ꝓpriā ipsi⁹ magnam inhonestatē pertineat. vel etiā si multū sit nociuū. Secūdo q̄dam alij sunt q̄ tenent excessum in cōtristando alios & defectum in delectando. superabundant em̄ in alios contristādo. & volunt contrariari omnibus q̄ dicuntur vel fiunt ab alijs. & isti agrestes vocantur.

Tertio q̄dam alij sunt q̄ in suis colloquijs tenent excessum in delectando & defectū i contristando. Di em̄ in suis sermonibus & in rebus alijs quibus cōiceni & conuersantur cuz alijs oia que ab alijs dicunt vel fiūt laudant siue bōa sint siue mala ad hoc ꝙ delectabiles se eis exhibeant & in nullo ꝓdicunt eis ḉbus conuiuūt ne eos cōtristent: existimātes ꝙ oz oibus conuiuere sine tristicia. Et tales si hoc non faciunt ꝓpter aliud nisi ꝓpter delectationem vocant placidi vel placenteri. Si aūtes hoc faciunt ꝓpter adipiscendam pecuniaz vel quicquid aliud quod potest pecunia estimari blanditores seu adulatores vocant. Scōm notandū ꝙ cum adulatio consistat in ſmone laudis alteri exhibite vt est dictum: sic homo potest aliquem laudare bene & male, put salz debite circūstantie seruant vel ptermittunt. Nam potest aliquis ſm Tho. ij. ij. q. cxv. aliquez delectare laudando eum tripl'r. Primo vt deus honorez. Secūdo vt proximus adiuuetur ne in tribulatione deficiat. Tertio vt virtus in ꝓximo augeat vel vt eiuz conetur in bono ꝓficere. Tunc his tribus modis velle laudare aliquē vel velle placere qō est licitus et meritorīū et ptinet ad rōnem amicitie vel charitatis nec adulatio dici potest. Alio modo potest quis male laudare aliquez. Primo quādo laudat de aliquo sibi dubioyl incerto. Unde Eccli. xj. Non laudes virum in specie sua. Jbi gl. Nec iuxta spēm corpis existimet qualitatē mētis. Secūdo aliḉs male laudat alium quādo laudat de futuro. Gñ Eccli. xj. Ante mortē ne laudes quēḉ. Tertio aliḉs male laudat alium de illicito. s. qñ laudat de vitio. ſm illud ps. Laudat pctōr i desideriis anime sue. Vel ſm Alex. in. ij. summe pōt aliquis ꝓ adulationē laudari aut respectu mali: aut respectu boni. Respectu mali duobus modis. Primo laudando malū tanq̄ bonū. Secō malum diminuēdo. Respectu boni fit ponēdo & laudādo bonū esse quod nō est: aut augendo bonū & laudando ipm magis q̄ sit. Tertiū notandū ꝙ adulatio aliq̄ē peccatuz venile aliquādo mortale. Venile pctm̄ est tribus rōnibus ſm Alex. et Tho. Prima rō est cum aliquis adulatur sola auiditate alios delectādi & nō intētione nocēdi. Secūda est cum aliquis adulat sola intētione vitādi aliquod malum sine alterius detrimento. Tertia cum aliquis adulat intētione ꝓsequendi bonuz aliquod necessariuz. Sed peccatum est mortale duabus rōnibus. Primo ratiōe criminis. cum sez quis aliquem laudat de pctō. Talis agit contra charitatez ꝓximi: qa ꝑbet ei occasionem in malo perseuerandi. ꝓpterea Augustin⁹ sup illo verbo ps. Laudat pecca-

UVA. BHSC. IyR_227

tor ꝛc. ait. Hec est magna ira dei vt desit correctio ꝛ adsit laudatio. Adulātiū em̄ lingue ligant aīas in pctis. Delectat eniz illa facere in q̄bus nō solū metuit̄ rep̄hensor. sed etiam laudat̄ pctōr. Scd̄o adulatio est pctm̄ mortale rōne intētōis: cū aliq̄s adulat̄ alicui hac intētione ꝛ fine: vt fraudulēter siue corp̄al'r siue sp̄ualiter ei noceat.

Qualiter se habet adulatio in cōparatiōe ad homicidiū ꝛ ad detractionez. et ad illum cui fit.

Capitulū II

Secundū mysteriū ꝯtemplandum de adulatione d̄r offensio. In quo aperiendū est q̄ grauiter offendit ꝛ peccat adulator. Et ad hoc clarius intelligendū tria dubia disputem⁹. Primū dubiū. Utrū pctm̄ adulatiōis sit grauius pctō homicidij. Et rn̄det Alex. q̄ adulatio ꝛ homicidium in grauedine se habēt sicut excedētia et excessa. Qd̄ pz: qr homicidiū est grauius pctm̄ adulatione duplici rōne. Prima est: quia lingua adulatoris nō nocet efficaciter sicut gladius p̄secutoris. Qd̄ pz: qr gladius p̄secutoris effectiue occidit quasi sufficiēs cā mortis. Lingua aūt adulatoris nō ita efficacit̄ nocet: q̄a nullus pōt esse alteri sufficiēs causa peccādi: Ergo cū gladius p̄secutoris sit causa mortis efficiēter. ꝛ lingua adulatoris sit cā peccandi nō efficiēter sed occasional'r: ideo homicidium est grauius pctm̄ adulatione. Secunda ratio est: qr malū irrecup̄abile est graui⁹ malo recup̄abili: sed nocumētū homicidij ē irrecuperabile. nocumētū vero adulationis est recup̄abile. ergo ꝛc. Ex alia vero parte adulatio est graui⁹ pctm̄ homicidio duplici rōne Prima est: qr pctm̄ quāto est magis nociuū in p̄ciosioribus rebus tāto grauius est. s̄ lingua adulatoris plus nocet in p̄ciosiorib⁹ bonis. s. in bonis sp̄ualib⁹ q̄ gladi⁹ p̄secutoris qui nocet in corp̄alib⁹ tm̄. ergo ꝛc. Secunda ratio est: quia peccatū quāto occulti⁹ nocet ꝛ min⁹ caueri potest: tanto est graui⁹: sed peccatū adulationis occulti⁹ nocet. Magis em̄ potest: caueri a manu p̄secutoris q̄ a lingua adulatoris. ergo ꝛc. Secundū dubiū Utrū adulator ita grauiter peccet sicut ille cui adulat̄. Respōdet Alexā. vbi. s̄. duobus modis Primo simpliciter ꝛ absolute sine aliqua distinctione: q̄ ille qui adulat̄ alteri ꝛ nocet ei. pl⁹ peccat ꝛ plus nocet sibi q̄ illi cui adulat̄. Ratio est: qr sibi nocet tanq̄ sufficiēs causa peccandi. Alijs aūt nocet ꝛ est causa peccati occasionalit̄ tm̄. Scd̄o respōdet̄ cum distinctione. Naz distinguendū est de illo cui aliq̄s adulatur. Aut em̄ ille nō assentit adulationi: aut assentit. Primo cū quis nō assentit adulationi: tūc adulator peccat mortaliter ex intentione inducendi illū ad peccatum mortale q̄tū in eo fuit: licet ille adulationi nō assentiret. Secundo vero cū aliquis adulationi consentit ꝛ acquiescit: tūc de tali distinguo. Quia est quidā q̄ decipitur credēdo adulatori plus de seipso q̄ sibi. ꝛ talis cum decipit̄ ab adulatore: minus peccat q̄ adulator. Est alius qui nō solū credit adulatori: sed etiam fouet ip̄m ꝛ p̄curat vt fiat adulatio. ꝛ talis plus peccat q̄ adulator. Tertium dubiū. vtrum adulatio maius sit peccatū q̄ detractio. Respōdet Alex. q̄ detractio est graui⁹ peccatū. Primo ex parte radicis: qr detractio ex deteriore radice surgit q̄ adulatio. s. ex odio ꝛ ex inuidia: in q̄bus detractor similitudinez diaboli tenet Adulatio vero ex libidine placendi p̄cedit vel ex vanitate cordis. Secundo detractio est grauius peccatuz q̄ adulatio ex parte finis: qr adulatio intēdit magnificare nomē. detractio vero nitit̄ auferre vel deprimere nomen. vel adulator querit delectationē eius cui adulatur. detractor vero querit diffamationē ei⁹ cui detrahit. Sed nescio quid dicā de adulatione quando tot inueniuntur adulatores: tot etiam adulatoribus aures beniuolas accommodantes: quo fit vt veritas conculcetur: ꝛ malicia superabundet.

De tribus remedijs quibus est vtendum vt euitent̄ fraudes ꝛ deceptiones adulatoꝝ.

Capl'm III

Tertiū mysteriū declarandū de adulatione dicit̄ remediatio. Possunt enim tria remedia ꝯ adulatores opponi.

Primū est deceptionis cōsideratio.

Scd̄m bone cōscientie cōditio.

Tertiū p̄prie miserie inspectio.

Primū remediū est deceptionis cōsideratio Ab illo enim semper cauendū est qui semper decipit: sed oīs adulator est talis. Un̄ Augu. super p̄s. Adulatio est fallaci laude seductio. Et idē sup̄ p̄s. Plus p̄sequit̄ lingua adulatoris q̄ manus persequentis. Et Hiero. super psal. Nihil est qd̄ tam facile corrumpat mentes hominū sicut adulatio. Pl⁹ em̄ nocet lingua adulatoris q̄ gladius persecutoris. Et Beda super Lucā. Ipsa peccati nutrix adulatio est: que sicut oleū flāmis: ita in culpa ardētibus solet administrare fomentū. Et Cassiodorus in epl'is. Adulatio blāda oib⁹ applau

UVA. BHSC. IyR_227

dit, oĩbus salue dicit: ꝑdigos vocat liberales auaros: parcos: sapientes: lasciuos: curiales garrulos affabiles: obstinatos constantes pigros maturos ⁊ graues: hec sagitta leuiter vel at cito ifigitur. Et Seneca ad Lucillũ. Malum hoiem blande loquentẽ agnosce tuũ laqueũ esse. Habet em̃ suũ venenũ blandaq; oratio. ⁊ Prouer. j. Si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis. Secundum remediũ est bone conscientie conditio. Nam bona conscientia semper minus existimat de se. Propterea xps. Luc. xvij. dicit, Cum feceritis oia que ꝑcepta sunt vobis dicite: serui inutiles sumus. quod debuimus facere fecimus. Et Aug. di. v. in. c. ad eius. Bonarũ mentiũ est ibi culpas suas cognoscere vbi culpa non est. Tertiũ remediũ contra adulationẽ ẽ ꝓpzie miserie inspectio vel recognitio. Unde Greg. xj. q. iij. c. inter verba. ait. Inter verba laudantiũ siue vituperantiũ ad mentẽ recurrendũ est. Et si in ea nõ inuenitur bonum quod de nobis dicit: magnã tristitiam generare debet. Et rursus si in ea nõ inuenitur malũ quod de nobis homines loquuntur: in magnã letitiaz debem⁹ pfilire. ⁊ Seneca Lucillũ. Intus teipm̃ considera nõ qualis fis alijs credas. Et idem ad Lucillũ. Alexander cũ in obsidione cuiusdam vbis circũisset muros: ictu sagitte percussus cum repressso sanguine ficci vulneris dolor: creseret ⁊ crux obstupuisset. Omnes inquit iurant me esse filium iouis: sed vulnus hoc me hoiem esse clamat. Verũtamen hodie verificatur dictũ Hieronymi ad sabinianũ. vbi ait. Naturali ducimur malo ⁊ adulatoribus nostris libenter fauemus. ⁊ ꝙ̃ ꝙ̃ respondeam⁹ nos indignos ⁊ calidus ruboz oza perfundat tamẽ ad laudẽ summã intrinsecus anima letatur. Idcirco vt dixi paulo ante. Languet veritas ⁊ iusticia conculcatur: qz adulatio apõ viros magnos ⁊ seculi hui⁹ potẽtes obtinet magnũ locũ. Abstineam⁹ igitur nos ad hoc dãnabilivitio: vt mereamur in hoc seculo participes fieri diuine gratie: ⁊ i futuro sempiterne glorie: in qua vinit gloriosus deus per infinita secula seculoz̃. Amen.

Dñica Letare in mane de sacro cultu diez festoz illoz̃q; obita veneratõe. Ser. XLVI

Rat proximũ pascha

e dies festus iudeoz. Scribuntur hec verba Job. vj. ⁊ in euangelio ꝓsentis dominice. Magnificat euangelista miraculum factũ a xpo dõ satiauit ex paucis panibus atq; piscibus tot millia hoim ꝓpt circũstãtiã diei festi. Cũ ꝯo iter xpianos sacroz̃ dierũ obseruãtia religiosa penit⁹ sit extincta quib⁹ merito ꝺuenire põt. qõ Esa. j. oĩs ait. Kalãdas vras ⁊ solẽnitates vras odiuit anima mea. Facta sũt mihi molesta: laboraui sustinẽs. Et cũ extenderitis manus vestras auertam oculos meos a vobis. Idcirco in ꝓsenti sermone ꝓ reformatione ꝓsentiũ de festis erimus tractaturi. de quib⁹ tria mysteria principalia declarabimus.

Primũ õz approbationis.
Secõm determinationis.
Tertiũ obseruationis.

Oõ vsus sacroz festoz approbat ⁊ ꝺmendat a gẽtilib⁹, a iudeis. ⁊ a xpianis. Caplz. I.

Primũ mysteriũ de festis declarãdũ

p dicit approbatõis. Nam sunt multi asserentes vanũ esse vel iutile obseruare ⁊ celebrare festa. quib⁹ festoz vsum approbatũ tripliciter ostendemus.

Primo per gentiles.
Secundo per iudeos.
Tertio per xpianos:

Primo ostendimus vsum festoz approbatũ per gẽtiles. Jpi nanq; lz ꝑm errores suos festa tñ solenniter celebrabant. Vñ Varro in vltimo volumine rerũ diuinarũ narrat ꝙ romani ꝑma die ianuarij celebrabãt festũ ianj. Jan⁹ vero fuit quidã q̃ regnauit in ptib⁹ illis vbi est roma: a quo mons ianicul⁹ dict⁹ ẽ. Et ex dictis Ouidij de fastis colligit ꝙ eodẽ mẽse celebrabãt festũ minerue q̃ erat dea belloz. Et ꝙ i februario habebãt festũ dee fecilitat⁹ ⁊ festũ Fauni quẽ dicebãt deũ mõtiũ. Jn martio agebant festũ martis dei belloz. Jn aplı festũ foztune: quã dicebãt deã. Jn maio festũ dee floze q̃ fuit ministra veneris: ⁊ dicebatur hẽ ptãt sup flozes. Erant eis ⁊ alia festa q̃ cã brevitat⁹ omitto. Ꝓ qbus dicebat Tibullus. Luce sacra reqescat hum⁹ reqescat aratoz. Et graue suspenso vomere cesset op⁹. Et Seneca ad Lucillũ. Festis maxime dieb⁹ aio imperandũ est: vt tũc voluptatib⁹ solus abstineat: cũ in illas ois turba ꝓcubuit. Secundo ostẽdim⁹ vsuz festoz approbatũ esse ꝑ iudeos Jpis em̃ festa custodienda frequẽter precipit de⁹. Vñ Leuit. xix. ait. Sabbata mea custodite: ego dõs deus vester. Et. xxvj. c. Ego suz dõs de⁹ vester. Custodite sabbata mea ⁊ paruete ad sanctuariũ meũ. ⁊ Deut. v. Obserua diem sabbati. vt sanctifices eum. Et Exodi xvj. de manna colligendo dixit. Sex diebus

UVA. BHSC. IyR_227

colligite in die autez septimo sabbatū est dñi: idcirco nō inuenietis. Et Dicte. xvij. Sanctificate diem sabbati sicut precepi patribus vestris. ⁊ Esa. lvj. Omnē custodientem sabbatū ne polluat illud: ⁊ tenentē fedus meum addu cam in montē sanctū meum: ⁊ letificabo eos ī domo ōronis mee. ⁊ Ezech. xx. Ego dñs deus vester. Jn preceptis meis ambulate. ⁊ iudicia mea custodite ⁊ facite ea ⁊ sabbata mea sanctificate. vt sit signū inter me ⁊ vos: ⁊ scias q; ego dñs. Pro declaratōe tñ huj⁹ vocabuli sabbatū notandū ꝙ aliter denominant dies a gentilibus: aliter a iudeis: aliter ab ecclesia. Gentiles etenī denomināt dies a planetis. Et hoc dicit Albertus magnus in suo ītroductorio in astronomia. ꝙ sapiētib⁹ egyptijs ⁊ chaldeis visum est ꝙ luna dñaretur i prima hora diei lune. ideo die illam voluerūt denominare ab ipa luna. Et ꝙ mars dñaret in prima hora diei martis. Et mercurius in prima hora diei mercurij. Et iuppiter in prima hora diei iouis. Et ven⁹ in pma hora diei veneris. Et saturn⁹ in pma hora diei sabbati Et sol in pma hora diei dominice. Et sic ꝑm predictos septē planetas septem dies hebdomade nominabāt. Debrei denominabant dies dicētes pma sabbati. ſ. dñica die quasi die prima post sabbatū. Juxta illud. Vespere aūt sabbati que lucescit in prima sabbati. Et sequentē die dicebant. secunda sabbati. ⁊ sic ordinate alios tertia sabbati ⁊c, vsq; ad septimū diem quem appellabant sabbatū. Quod ꝑm magistrū in hystoria scholastica ⁊ Damascenū interpretat requie. eo ꝙ illo die requieuit dñs ab oi ope qō patrarat. vt habet. Genesis. ij. Quandoq; etiā apud Debreos tota hebdomada dicitur sabbatū, iuxta illud Luc. xviij. Jeiuno bis in sabbato. Septimū tamen die ꝓprie dicebant sabbatū quē ipi sanctificabant. ⁊ vltra istū die habebāt ipi iudei alias solennitates. Ecclesia aūt denominat dies dicens die dñicū. de quo plenius in sequētib⁹ dicem⁹. ⁊ die sequentē scām feriaz. aliū tertiā aliū quartā. aliū quintā. aliū sextā. ⁊ sequentem die sabbati. Tertio ostendim⁹ approbatum vsum festoz ꝑ xpianos. Naz scta mater eccla statuit sub pcepto aliquos dies festos a fidelib⁹ celebrādos qui ponunt pro maiori parte de ꝓse. di. iij. c, ꝓnunciādū. ⁊ ex de feriis. in. c. cōquestus. Di sunt oēs dies dñici ꝑ totū ānū. Natiuitas dñi. scti Stephani. Jobis euangeliste. Jnnocentū: scti Siluestri. Circūcisio domini. Epiphania. Tres dies resurrectionis. Ascēsio dñi. Penthecostes cū duob⁹ dieb⁹ sequētib⁹. Quattuoz solēnitates principales beate marie virginis. ſ. natiuitaꝫ: purificatōis, annūciatōis: ⁊ assumptōis ei⁹. Natiuitas Jobis baptiste. duodecim apostoz. scti Laurētij. Dedicatōis scti Michaelis. omniū sctōrū. ⁊ scti Martini. Celebrande sunt etiaz ille festiuitates quas singuli epi cum suo clero pplo indixerint celebrandas. Jnsuper de ꝓse. di. iij. in. c. crucis. statuit Eusebi⁹ ꝙ festū crucis in tertia die maij solenniē celebrēt. Jn clemētina ho. Si deū. de reli. ⁊ vene. san. mādatur celebrari festū corpis xpi. Sunt ⁊ alia festa ꝑ consuetudinē ecclesie toti⁹ introducta sicut sancti Nicolai. scti Anthonij abbatis. et quedaz alia que ꝑm morē patrie celebranda sunt. Quare religiosus laudabiliscz apparet sanctorum festoz vsus.

Quare sabbatū mutatū est in dominicam ⁊ cur alia festa sūt superaddita: ⁊ de peccato illaz qui festa non custodiūt. Cap'm. II

Ecundū mysteriū de festis declarāS dū dicitur determinatio. Jn quo determinate dubitare contingit circa quedam nō imerito aperienda: ⁊ maxime vt iudeis nos reprehendentibus respondere valeamus. Dubitatur ergo de tribus.

Primo de sabbati mutatione.
Scōo de festoz additione.
Tertio de peccato et offensione.

Prio dubitaf de sabbati mutatione. Naz vt pz ex dictis de⁹ mādauit sabbatū custodiri. Exodi insup. xx. dixit. Memento vt diem sabbati sanctifices. Dicunt ergo iudei. Cur ecclesia sabbatū mutauit in dominicaz? Respōdet Alexander de halis in tertio volumine sūme ꝙ hoc factum est iuste et sancte ꝓpter tria.

Primo ꝓpter declarationem mysteriozum.
Scōo ꝓpter exclusionē errozum.
Tertio ꝓpter multitudinē priuilegiozū.

Prima rō est ꝓpter declarationē mysteriozū. Nā assignatio septime diei est pure ceremonialis. ⁊ oēs cerimonie veteris leꝫ vt dixi mus i ꝑmōe de obediētia dei: vmbra erāt ⁊ figura leꝫ gre ⁊ euāgelij. Scōz aūt Aug. i. iij. sup Gen. ad lram dicit, pbabile pōt obtinuādū sabbatū iudeis fuisse preceptū in vmbra futuri que spiritualē requiē significabat. cuius quietis ipe dñs iesus xps. qui non nisi quando voluit passus est: in sepulture sue mysterium cōsūmauit, Cum ergo per sepulturā xpi figura

UVA. BHSC. IyR_227

ſit adimpleta. nō eſt amplius neceſſariū diem ſabbati cuſtodire ⁊ nimmo ſolenniſare. id ē in ſabbato feſtū facere more iudeorū. ꝓhibitū eſt ⁊ pctm. Unde de conſe. diſ. iij. c. puenit. Gregorius ait. Peruenit a me quoſdam puerſi ſpūs hoies. praua inter vos aliqua ⁊ ſcē fidei aduerſa ſeminaſſe. Ita vt in die ſabbati aliq̄ operari ꝓhiberent: quos quid aliud niſi anti xp̄i ꝓdicatores diximus: qui veniens diez ſabbatū atq; dñicum ab omni faciet opere cuſtodiri. Quia eñ mori ſe ⁊ reſurgere ſimulat haberi vult in veneratione dñicum diem. Et q̄a ꝑpm iudaizare cōpellit: vt exterioꝛe ritus legis reuocet ⁊ ſibi iudeorū ꝓfidiam ſubdat: coli vult ſabbatū. Secūda rō quare non ſeruatur ſabbatū ſed mutatū eſt in dominicam eſt. ꝓpter excluſionē erroꝛ. Nam gentiles dñi ca die cōſueuerāt colere ⁊ adozare ſolē. Ut ita q̄ ab hoc erroꝛe retraherent ſancta mr̄ eccleſia ſtatuit diem dñicum ſanctificandū. Tertia ratio q̄re ſabbatū mutatū eſt in dñicam: ē ꝓpter multitudinē priuilegioꝛ. Ut eñ dicit lxxv. di. in. c. quod die dominico. Dies dñica tanq̄ diuinarū diſpenſationū myſterijs ē conſecrata: vt quicq̄d a dño inſigne eſt cōſtitutū in huius diei dignitate ſit geſtū. In hac mundꝰ ſumpſit exordiū. In hac per reſurrectionem ⁊ moꝛs interitū: ⁊ vita cepit ꝓncipiū. Et de conſe. di. iij. c. ſabbato oꝛ. Diem dñicam ob venerabilem reſurrectionē dñi noſtri ieſu xp̄i. non ſolum in paſca celebramus: verūetiam p ſingulas quaſq; hebdomadas ipi⁹ diei imaginē frequētam⁹. Colligunk eñ duodeci ꝓuilegia diei dominice. Primū eſt quia fuit ꝓma oim dierum. Scōm quia eritvltimus dies ꝓſentis vite in ſeculi huius fine. Tertium eſt quia illā nulla ꝓceſſit noꝛ. Quartū q: ſic ifra patebit: nulla et noꝛ ſubſequeſ. Quintum quia in ea creauit celum ⁊ terram deus. Sextum quia i ea oīes angeli a deo creati ſunt: ⁊ boni i celo glorificati fuere: ⁊ mali de celo expulſi ſunt. Septimū q̄a ſm Oroſium in die illa ꝓmo p̄cepta ſunt data filijs iſrael. Octauum q: in illa die incarnatus eſt xp̄s. Nam vt teſtaf magiſter hiſtoriarum. Et die qua dixit deus fiat lux. viſitauit nos oriens ex alto, ⁊ xp̄us incarnatus eſt. In huius myſteriū ⁊ figuram datum fuit mana in dominica die. ſicut ait Oꝛigenes ſuper exodum. Nonum quia in die dominica chriſtus deſtructis inferni clauſtris captiuam ducens captiuitatem ac ſanctorum animas de limbo eripiens triumphaliter ſurrexit a mortuis. Decimum quia in dominica die erit reſurrectio mortuoꝛū. ⁊ reddet vnicuiq; iuxta opera ſua. Undecimum quia in die dominica ſpiritusſanctus in linguis igneis miſſus eſt in apoſtolos. Duodecimū; q̄a in dominica die erit initiū ⁊ ꝓtinuatio ſine fine laudum dei ⁊ domini noſtri ieſu xp̄i. Secundo dubitatur de feſtoꝛum additione. cur videlicet ſuperaddita ſunt vltra diē dominicaꝫ alia feſta. Et aſſignari poteſt triplex rō.

Prima oꝛ confutationis,
Scōa gratificationis.
Tertia imitationis.

Prima ratio dicit cōfutationis. Superaddita ſunt ſanctoꝛum feſta vt confutaretur eroꝛ eoꝛum qui dixerunt ante diem iudicij animas ſanctoꝛum non conſcendere celum. Ad oſtendendum q̄ tales mentiuntur ſtatuit eccleſia ſanctoꝛum ſuffragia ⁊ patrocinia in eorum ſolennitatibus implozari. predicans ⁊ cōteſtans illos in celo regnare cum chriſto. Ad hunc etiam erroꝛem eliminandū eccleſia cantat. Gaudent in celis anime ſanctoꝛ qui xp̄i veſtigia ſunt ſecuti. Quod etiā colligi poteſt ex dictis ſcripture atq; doctoꝛum ſanctoꝛum. Nam Luce. xxiij. xp̄us dixit latroni. Hodie mecū eris in paradiſo. Et glo. ſup illo verbo Luce. xj. Pueri mei mecum ſunt in cubili, ait. Pueri ſunt apoſtoli qui ſunt in eterna requie Et Gregorius in. iij. dialog. Juſtoꝛū anime moꝛ vt huius carnis clauſtra exeunt in celeſtibus ſedibus recipiunk. Et extra de celebratione miſſarum. c. cū marthe. §. tertio loco. dicitur. De ſanctis omnibus ſentiendum eſt q̄ non indigeāt oꝛationibus noſtris pro eo q̄ cum ſint perfecte beati oīa eis ſuccedūt ad votū. Et extra de baptiſmo ⁊ eius effectu. ca. debitum. ſcribitur ſic. Judeus ſeipſum baptizans ſi cōtinuo deceſſiſſet ad patriam protinus euolaſſet. Et de penitētia diſtinctiōe. vij. c. qui egerit. dicit. Quicunq; bene poſt penitētiam vixerit ſicut ante penitentiam viuere debuit poſt reconciliationem quandocunq; defunctus fuerit ad deum vadit. ad requiem vadit ⁊ regno dei non priuabitur. Secundo ſuperaddita ſunt alia feſta ꝓpter gratificationem. Nam ex debito gratitudinis comme moꝛare debemus beneficia nobis collata ſicut ſunt beneficia natiuitatis. paſſionis aſcenſionis: ⁊ conſimilium feſtiuitatum. In ſolennitatibus etiam beate Marie virginis ferlandum eſt ꝓpter ſummas perfectiones quas in ſe habuit ꝓpter innumeras gratias quas ipa impetrante ſuſcipimus. Ceteras vero ſo

UVA. BHSC. IyR_227

lennitates sanctorū quas statuit ecclesia catholica celebrari obseruare īsuper obligamur quia ⁊ ipsi impetrāt nobis mīam dei. Unde dauid in p̄s, ait. Leuaui oculos meos in mōtes. vnde veniet auxiliū mihi. In montes. id est in sanctos. Tertia rō quare vltra diem dominicū superaddita sunt festa sanctorū est ꝓpter imitationē. Ut in eorū solennitatibus illorū gesta recolētes: conemur eos quātuz possumus imitari. Ideo Aug. in sermone de martyribus ait. Quotiēscūqꝫ fratres charissimi ⁊c. sanctorū martyrū solennia celebram⁹ ita ipsis intercedētibus spectemus a dn̄o conseq̄ temporalia beneficia: vt ipsos martyres imitando accipere mereantur eterna. Ab eis em̄ in veritate sanctoꝝ martyrū festiua gaudia celebrant̄: qui ipsoꝝ martyrū exempla sequūtur. Solennitates em̄ martyruz exhortatōes martyriorum sunt vt imitari nō pigeat quod celebrare delectat. Sed nos volumus gaudere cum sanctis ⁊ tribulationes mundi nolumus sustinere cum illis. Qui em̄ sanctos martyres vel inq̄tum potuerit noluerit imitari ad eorum beatitudinem nō poterit peruenire

Tertio dubitat̄ de pctō ⁊ offensione. Utrū peccent mortal'r nō ꝟuantes festa. Et respondeo ꝙ sic: quia faciunt contra preceptum dei Hinc est ꝙ in veteri lege vt habet̄. Nume. xv. Cum inuentus esset homo colligens ligna in die sabbati: ꝑ Moysen ⁊ Aaron reclusus est in carcerē. Dixitqꝫ dn̄s ad Moysen. Morte moriat̄ homo iste: obruat eum lapidib⁹ om̄is turba extra castra. Cūqꝫ eduxissent eū foras obruerūt lapidibus. ⁊ mortuus est sicut preceperat dominus. Pōt tamē aliquis si laborat aut aliquid aliud faciat diebus festis excusari a pctō ꝓpter tria. Primo ꝓpter necessitatē vt pz extra de ferijs. c. cōquestus. Et ī glo. ibi sup̄ v̄bo necessitas vrgeat dicit̄. puta si res esset peritura. Et sunt plura exempla. ff. de ferijs. l. j. ij. ⁊. iij. Et vbi res celeritatē desiderat ff. de damno infec. l. j. Secundo excusantur laborantes in festis ꝓpter pietatem. puta ꝟz glo. in. preall'. c. conquestus. cā debilium personarum: quia in operibus miseticordie. dierum distinctio nō est habenda. vt patet. lxxvj distin. vtinam. ⁊ de conse. distinc. v. c. nunq̄.

Tertio excusantur laborantes dieb⁹ festis propter modicitatem. quando scilicet op⁹ modicum esset et paruum. quia ꝟm theologos. Quod modicū est ratio apprehēdit quasi nihil. Sed quis explicet quantus in xp̄ianis circa festorū sanctificationem inueniat̄ abusus? Nam cupiditate ⁊ auaritia ducti diebus festis mercata frequentant ⁊ nundinas. quod ꝓhibetur in. c. j. extra de ferijs. Nonnulli etiā absqꝫ necessitate vendunt ⁊ emunt missas et alia officia negligentes conducunt merces in curribus equis ⁊ mulis: ⁊ faciunt alia opera seruilia non sine peccato. Nec illud peccatum leue putandum est: quo ingratus ⁊ miser homo dedignatur reddere deo partem temporis sibi concessi.

Qual'r festa ꝟuanda sūt cū deuotōe cordis oris ⁊ opis: qd̄ tn̄ a xp̄ianis multis nō fit immo videt̄ ꝯrium. Capl'm III

Tertium mysterium de festis dicit̄ obꝟuatiōis. Obseruanda sunt festa a fidelibus cum omni deuotione: ⁊ sanctificanda tripliciter.

Primo corde.

Secūdo ore.

Tertio opere.

Primo sunt sanctificanda festa corde: vt vnuquisqꝫ memor sit dei ⁊ beneficiorū eius. Nam in p̄cepto solo de sanctificatione sabbati positum est hoc vocabulum memēto: ad denotandū ꝙ tali die ad sp̄ualium cōtemplationē animus sit reuocandus. Hinc Isidor⁹ ait. Purgandus est p̄mo animus atqꝫ ad tp̄aliū rerum cogitationibus segregandus: vt pura acies cordis ad deum vere ⁊ simplicit̄ dirigat̄ Optima autem est regula a nobis tradita in tractatu de virtutibus ⁊ in ꝟmone de prudentia. in qua ponunt̄ septem de quibus vnusq̄sqꝫ memor esse debet. Insup̄ ꝟm quosdam cum preceptū de sanctificatione festi sit affirmatiuum ⁊ obliget semper: sed nō ad semp̄: tenetur homo ex debito die dominico vel semel in hebdomada deo vacare atqꝫ deum recognoscere in aliq̄ hora. lz nō in qualibet. alit̄ peccat mortaliter. Proinde qui est in mortali culpa ⁊ nō conterit̄: vel dat operam vt conteratur in die dominico: de nouo mortaliter peccat: q̄a trāsgreditur diuinū preceptum quo precipit̄ diebus dominicis esse vacanduz deo. ⁊ maxime conteri oportet congruis horis: vt puta dum d̄r missa vel dicunt̄ vespe. Tenent̄ autem ad ꝓpositū cōfitēdi ⁊ satisfaciendi loco ⁊ tempore oportuno. Quod qui nō seurat nouam incurrit culpam transgressionis precepti de sanctificatione sabbati atqꝫ obseruatione in propria culpa. Secundo festa sunt sanctificanda ore. vt in ipsis oremus ⁊ laudemus deum sibiqꝫ de susceptis beneficijs gratias referamus. Unde de conse. dis. iiij. c. ieiunia dicitur

UVA. BHSC. IyR_227

Die dñica nihil aliud agenduz est. nisi deo vacandum. Nulla operatio in illa die sācta agatur nisi tm̄ hymnis ⁊ psalmis: ⁊ cāticis spūalibus dies transigat. Tertio sanctificanda sūt festa ope: visitando ecclesias: audiēdo diuina. De auditione vero missarū dicam diffusius in sermone de missa. Sed ve mūdo a scādalis: qz xp̄iani diebus festiuis magis inhonorant deū ⁊ sanctos q̄ diebus alijs. O q̄t pompis: quot vanitatib⁹: quot fatuositatib⁹ in diebus festiuis ornat corpus: ⁊ ꝯfunditur spiritus. Tunc quidē felicior est qui exquisitori excessu bellum ordinat cōtra deū. Tūc mulieres emula cōcertatione insano studio ac conatu altera alteram in vanitatibus superare cōtendit. Tunc gestāt stellas ac laminas aureas vel argenteas vario fulgore splēdentes: necnō perlatū torques cingētes collū: ⁊ similia. Tūc in ecclesijs dei mala plurima ꝑpetrātur. Tūc insistunt hoīes ꝓhibitis ludis. Tūc mulieres choreis vacant ⁊ dissolutionibus. Propterea dr̄ de ꝯse. di. iij. c. irreligiosa. Irreligiosa ꝯsuetudo est quā vulgus ꝑ sanctoꝝ solennitates agere ꝯsueuit. Populi qui deberēt officia diuina attendere: saltationibus turpibus inuigilant: cantica non solum mala canētes: sed etiaz religiosoꝝ officijs perstrepunt. Sunt ⁊ alia plurima que cōmitti solent temporibus deo ⁊ sanctis dicatis. Nos vero conemur ab illis oībus abstinere: solēnitatesq̄ sacras reuerēter ac debite celebrare: sicq̄ impetrabim⁹ in hoc seculo dei gr̄am: ⁊ in futuro sempiternā gl̄iam ad quā nos ille ꝑducat q̄ viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

Dominica Letare. de pietate quā viui exhibere debent mortuis ac defunctis.

Sermo XLVII

Accepit ergo iesus panes ⁊ cū gratias egisset distribuit discūbētibus. Scribunt hec verba Joh. vj. ⁊ in euangelio hodierno. Qui de celo descendit in vterū virginis sola charitate motus: ip̄e verbo pariter ⁊ exemplo docuit nos sup omīa erga nostros ꝓximos beniuolentiā: pietatēq̄ seruare. Ecce in promptu est sacra lectio euangelica in qua narrat q̄ benigne: q̄ clemēter famelicam turbā xp̄s pauit in deserto. Nos vero si regni eius ac beatitudinis voluerimus participes esse debemus q̄tum possumus, proximorum nostrorum indigentiam. miseriamq̄ releuare. Qm̄ autē circa defunctos multi sunt ihumani atq̄ crudeles. cum in supioribus dixerimus de misericordia viuis exhibenda: idcirco in presenti sermone de pietate que mortuis atq̄ defunctis debet erimus locuturi. Distinguem⁹ vero hanc in tres partes principales.

Prima dr̄ sepulture exhibitio.

Scd̄a testamētoꝝ executio.

Tertia suffragioꝝ cōicatio.

Qꝫ defunctoꝝ corpora sunt sepelienda: ⁊ q̄liter ecclesiastica sepultura ꝓdesse potest vel obesse.

Capl'm I

Prima pars pietatis q̄ debet defunctis dr̄ sepulture exhibitio. ⁊ ꝓ hui⁹ declaratōe tria dubia sūt disputāda

Primū vtrū defunctorū corpora sint sepelienda.

Scd̄m vtrum prosit morientibus ecclesiastica sepultura.

Tertium vtrū obsit in peccato morta li decedentibus.

Circa primū dubiū posset aliquis arguere q̄ corpora defunctorū non sunt sepelienda. Nam dicit Uirgilius. Facilis iactura sepulcri. Et Seneca de remedijs fortuitorum. Si nihil sentio nō pertinet ad me iactura corporis in sepulcro. Et idem in li. de trāquillitate animi minabat. Theodoro philosopho mortem insepultam. Cui respondet. Sanguis in tua potestate est, sed te ineptum dico si putas mea interesse supra terram an infra putrefieri. Inquit etiam Tullius in q̄stionib⁹ tusculanis. q̄ Socrates ⁊ Anaxagoras crediderūt sepulturas superuacuas: nilq̄ mali atq̄ ihonesti esse iacere cadauer squalidum abiectuz ⁊ inhumatum. quē ritum seruabant Caspij omnes. Diogenes insup. Cinicus iussit se inhumatū ꝓijci volucribus canib⁹: ⁊ feris dicēs Quid ferarum mihi nil sentienti oberit laniatus. Refert adhuc Eusebius li. primo de euāgelica prepatione. q̄ hircani rapacis generis auibus proijcere defunctorum corpora cōsueuerunt. Sed contra tales damnatos mores: inhumanasq̄ sentētias est omis scriptura tam sanctoꝝ q̄ moralium philosophoruz Unde Gen̄. xxiij. laudatur de pietate Abraā qui sepeliuit Saram mortuam in hebron in terra chanaan: ⁊ sepeliuit eā in spelunca agri Et Genesis. xxv. ⁊. xiij. q. ij. c. hebron dicitur q̄ Isaac ⁊ Ismael sepelierunt Abraam in spelunca duplici. Et Genesis. xlix. Jacob in extremo vite benedictione data filijs suis precepit eis dicens. Ego congregor ad populum meum. Sepelite me cū patribus meis in spe-

UVA. BHSC. IyR_227

lunca duplici que est in agro hebron in terra chanaā quam emit Abraam. Et Josue vltimo habetur qualiter eo mortuo sepelierūt eū filij israel in finibus possessionis sue. Ibidem etiam habetur qualiter ossa Joseph que tulerant de egypto sepelierunt in sichem. ⁊ quomodo Eleazarū filium Aaron sepelierūt i gabaad fratres ⁊ filij ei⁹. Et Judicū. xvj. fit mētio de sepultura Sansonis. ⁊. j. Regum. xxv. de sepultura Samuelis. ⁊. j. Paral. ix. de sepultura Salomonis. ⁊. j. Machab. ix. de sepultura Jude machabei. ⁊. ij. Regum. ij. dixit David viris Jabes Galaad qui sepelierant Saulem. Benedicti vos a domio qui feciſtis misericordiam hanc cū domino vestro Saule ⁊ sepeliſtis eum. Et. xxj. dist. decretozum. c. nunc autem. in glosa. dicitur ꝙ ſi quis mandaret corpus suum non sepeliri. quod et fecit Marcellinus papa in detestationem idola ⁊ trie commisse: non est implendum. Et Valerius libro quinto. rubrica de ingratis. reprehendit athenienses qui Melciadem in carcere mortuum sepeliri nō permiserunt: niſi Cymo eius filius carcerem pro eo intrasset. Unde Valerius ait. Nec te Cymo silentio inuoluam: quoniam patri tuo sepulturam voluntarijs vinculis emere non dubitasti. Et idem Valerius libro primo. rubrica de somnijs narrat qualiter Symonides poeta pegre vadēs cum nauis in qua erat appulisset ad littus et corpus inhumatum iacens vidisset: sepulture mandauit. Huiusmodi beneficio is qui sepultus fuerat motus nocte sibi in somnis apparuit: eumq; ne proximo die nauigaret monuit: qui somnio parens in terra remansit. Illi vero qui inde recesserant naufragantes in eius conspectibus ꝓcellis ⁊ fluctibus absorpti sūt ⁊ suffocati. ⁊ ipe letatus est qui vitam suam magis somnio ꝓ naui cōmiserat. Et idē, Valerius libro q̄nto: rubrica de humanitate, cōmendat Cesarem qui caput sui hostis Pompei sibi per regem egypti destinatum honorifice cremari. ⁊ sepeliri fecit. Ibidem etiam laudat. Hannibalē qui successiue tres romanos Paulum Gracchum ⁊ Marcellus hostes ipſius honorifice sepeliuit. ¶Respondendum ē ergo ad dubium propositū ꝑm Rich. in quarto. distin. xlv. ꝙ defunctorum corpora sunt sepelienda propter tria. Primo propter astruendam resurrectionem futuram, propter quā Paulus mortuos vocat dormientes. Ut ergo subleuetur spes ad resurrectionem vere fiendam corpora sepulture traduntur. Secundo corpora sepeliuntur propter amouendum horrorem. Unde Quintilianus libro quinto declamationū ait. Ad operiendam fetidatez subtrahendamq; dolori materiam: mortuus viuentium causa sepelitur. Tertio corpora defunctorum sunt sepelienda propter meritationem: vt illa sepelientes ꝓpter misericordiaz mereant. Propter hec ofa Aug. li. j. de ciui. dei. c. xlij. ait. Non sunt contemnenda ⁊ abiecienda corpora defunctorum maximeq; iuſtorum atq; fidelium: quibus tāq̄ organis ⁊ vasis ad omia opera bona: sanctus vſus est spiritus. Si em̄ paterna vestis ⁊ anulus ac si qd huiusmodi tanto carius est posteris: quanto erga parētes maior extitit affectus nullo modo ipsa spernenda sūt corpora: que vtiq; multo familiarius atq; coniunctius ꝙ quelibet indumenta gestamus. Nec enim non adornamentum vel adiutorium quod adhibetur extrinsecus: sed ad ipam naturaz hominis pertinent. Unde ⁊ antiquozuz iuſtoz̄ funera officiosa pietate curata sunt. ⁊ exequie celebrate: ⁊ sepultura prouisa. Ipſiq; dum viuerent de sepeliendis: vel etiā transferendis suis corporibus filijs mandauerunt. Et Thobias sepeliendo mortuos deum promeruisse teste angelo commendatur. Ipse quoq; dominus die tertia resurrecturus ⁊ religiose mulieris bonum opus predicat predicandumq; commēdat: ꝙ vnguentum preciosum supra membra eius effuderit, atq; hoc ad eum sepeliendum fecerit. Et laudabiliter cōmemorantur i euāgelio qui corpus eius de cruce acceptum diligenter atq; honorifice tegendum: sepeliendū q̄ curarunt. Hec Augustinus. Secundus dubium erat. vtrum prosit in charitate morientib⁹ ecclesiastica sepultura. Loquor de his qui habent aliquod purgabile. Et respondet Richardus ꝙ nō per se: ſ per accidēs. ⁊ hoc triplici ratione. Prima ratio est propter insipicientium excitationē inquantum sez inspicientes sepulturam me moriam retinent defunctorum ⁊ pro eis orant. Unde Augustin⁹ libro de cura pro mortuis agēda ait. Monumentum eo ꝙ moneat mentem. id est admoneat nūcupat. Dic Greg. libro quarto dial. Petro eum interroganti ⁊ dicenti. Putam⁹ ne animabus eorum aliquid prodesse posse ſi mortuorum corpora in ecclesijs fuerint sepulta? Respondet. cum grauia peccata non depriment hoc prodest mortuis ſi in ecclesijs sepeliantur ꝙ eorum proximi quotiēs ad eadez sacra loca conueniunt suoruz quoq; sepulcra

UVA. BHSC. IyR_227

aſpiciunſt recordanſ : ⁊ p eis domino preces fundūt. Nam quos peccata grauia deprimūt nō ad ſolutionē: ſed potius ad maiorem dam nationis cumulū eorum corpora in eccleſijs ponunſ. Hec ille. Secunda ratio eſt ppter miniſtroꝝ eccleſie oratione: quia illi q̄ eccleſie ſeruiunt tenenſ ceteris paribus p illis frequentius ⁊ ſpecialius orare. Tertia ratio ē ppter ſanctoꝝ deuotionē. Credendum nanq̄ eſt q̄ ſancti illi: ad quorum honorem fabricata eſt eccleſia: orant pro eo qui ſepelitur in illa vel eius cimiterio ppter reuerentiam ⁊ deuotionem ipſius eligentis ſepulturam ibidem. Unde Augu. xiij. q. ij. c. non eſtimemus ait. Quod vero quis apud memorias martyrum ſepelitur, Hoc tantū mihi videt̄ pdeſſe defuncto: vt commendans eū martyꝝ patrocinio affectus p illo ſupplicationis augeat. Notādum tamen circa electionem ſepulture q̄libet adultus compos ſue mentis libere poteſt vbicūq̄ voluerit in loco magis religioſo eligere ſepulturam. Unde Gratian⁹. xiij. q. ij. c Unaquęq̄. §. econtra in fine ait. Ubi quiſq̄ tumuland⁹ fit in voluntate eius conſiſtit. Excipiunſ religioſi q̄ non poſſunt ſibi eligere ſepulturam ſed in ſuis monaſterijs ⁊ eccleſijs ſepeliuntur niſi quādo moriunſ eſſent a deo remoti a monaſterijs ſuis ordinis q̄ nō poſſet cōmode deportari ad illa quia tūc poſſent eligere: extra eodē. c. religioſi. li. vj. Impuberes etiam nō poſſunt ſibi eligere ſepulturam: ſed parentes eoꝝ poſſunt eos ſepelire vbicunq̄ voluerint ſi conſuetudo terre hoc habeat. alias non. extra de ſepul. c. in noſtra. in textu. et in glo. ⁊ in. c. de vxore. in glo. Inſuper q̄ non eſt compos ſue mētis nō poteſt eligere ſepulturam. extra de ſucceſ. ab inteſta. c. cum dilectus. Uxor vero ſi nō elegit ſepulturā ſepeliri debet: vbi ſepultus eſt ſuus maritus. Et ſi plures habuit ſepeliri debet vbi ſepultus ē vltimus. Et licet multa dicanſ de ſepulture electione tamen multum ſtatur conſuetudini, vt dicit Ric. vbi ſupra. Poteſt etiam quis elegere ſepulturaz in loco min⁹ religioſo dimiſſa antiqua. vt patet extra eodem li. vj. c. cum quis.

Tertium dubiū erat. vtrū obſit eccleſiaſtica ſepultura in peccato mortali decedentib⁹ quia dicit. xiij. q. ij. c. quibus. ⁊. c. cum grauia. Impijs nocet in loco ſacro ſepeliri. Reſpōdet Richardus q̄ impio nō nocet eccleſiaſtica ſepultura: niſi inquātum hanc ſepulturam fibi indignam propter humanam gloriam p curauit. Sed quid dicemus de ſumptibus et expenſis que fiunt in funere etiam bonorum ⁊ in charitate morientium. Nonne melius eſſet ſi darenſ pauperibus ⁊ indigentibus q̄ ſic illas exponere ad quandam quaſi pompam ⁊ inanem gloriam. Reſpondet Richard⁹ vbi ſupra q̄ pompa exequiarū ſi fiat ſm conſuetudinem patrie ⁊ nō cum nimio exceſſu non eſt reprehenſibilis. Quinimmo facit ad cōſolationem viuoꝝ ⁊ ſubleuationē ſpei ad reſurrectionem futuram. Non enim tenet̄ homo de neceſſitate facere omne bonū quod poteſt. Faciens autem ſumptus in ſepultura quos poſſet alibi melius collocare, non facit eos inquātum eſt opus minus vtile: ſed inquantum vtile. Notandū tamē q̄ nō debent in eccleſijs ſeu cimiterio vel loco ſacro infraſcripti ſepeliri. Primo nullus infidelis nec iudeus: nec paganus nec hereticus vt patet de conſecratione. diſtinctione prima in. c. eccleſiam. ⁊. c. ſequenti. ⁊. xxiij. queſtione. ij. c. ſane. Et ſi ſepulti eſſent tales in eccleſijs debent exhumari et proijci extra. Secundo interdicitur ſepultura eccleſiaſtica morienti in torneamento. Et exponit Hoſtien. etiam ſi quis ibi vulnus letale accepit. licet poſtea ſuperuixerit. qui quāuis peniteat ⁊ ei euchariſtia non negetur, carebit tamē eccleſiaſtica ſepultura. extra de torneamentis cap'm. ſ. Hoc tamen de illo intelligitur qui venit cauſa exercendi ſe in torneamento. Et etiam ſm Guilhelmū de armigeris eorum qui eis in armis ſeruiunt. extra de torneamentis. c. ij. Secus de aſtantibus cuꝝ curioſitate. Tertio phibef ſepultura his q̄ ſeipſos occidunt, vt patet. xxij. queſtione. ij. c. quibus ⁊. xxiij. q. v. c. placuit. Quod intellgē dum eſt ſm Guilhelmum. ſi interfecerunt ſe ex deſperatione vel iracundia. Secus ſi ex fortuitate et huiuſmodi. Unde in cap'o ex parte ij. extra de ſepulturis. dicit Bernardus q̄ ſi quis propter fugam precipitaret ſe in aquā: quia inde ſic credebat euadere non imputatur ei etiam ſi contrarium eueniat. Quare to negatur ſepultura ei de quo certum eſt et manifeſtum non fuiſſe confeſſum vel nō communicaſſe ſemel in anno. extra de pen. et remiſ. cap. omnis. Et hoc intellige niſi in articulo mortis ſigna contritionis ⁊ huiuſmodi emendationis oſtendat. Quinto expellit a ſepultura eccleſie monachus qui reperitur proprietarius in fine vite qui debet in ſterquilino ſepeliri. extra de ſtatu monachoꝝ. capitulo ſuper quodam. Sexto blaſphemus dei ſi moriatur abſq̄ penitentia poſtq̄

UVA. BHSC. IyR_227

blasphemauerit nō sepelit in loco sacro, extra de maledicis, c. ij. Septimo generalr q̄libz notori⁹ peccator si moriat absq; pnia in ipo mortali peccato p̄uandus est ecclesiastica sepultura. xiij. q. ij. c. nō estimem⁹. Ad p̄banduz autē cōtritionē alicuius pctōris moriētis sufficit vn⁹ testis. xxvj. q. vj. c. q̄ recedūt. Itē int̄dicitur sepultura tp̄e interdictis illis de illo loco vbi est positum interdictū dum durat.

Item excommunicatis excommunicatione maiori in illa morientib⁹: ⁊ etiam minori s̄m Guil. quando hoc ē notoriuz. Sūt ⁊ alia multa circa hāc materiam q ue ideo dimittimus quia nō est necessariū vt populis predicentur Sacerdotes aūt ⁊ curati: qui taliū debēt habere sciam videant titulū de sepul. lib. iij. ⁊. vj decretalium. Ideo hanc p artem cōcludere volentes, dicimus ꝙ magna est pietas satisq; cōmedabilis defunctorum corpa sepelire. Hic preterea que dicta sunt laudat ⁊ magn⁹ Alex. qui vt. Q. curtius refert inuento dario a suis derelicto vulnerato ⁊ extincto in vehiculo viso corpore fudit lachrymas: fecitq; eum more regio sepeliri.

De executione testamentorum ⁊ ꝙ dilatio eorum preiudicat animabus testatorū si sint in purgatorio. Capl'm II

Secunda pars pietatis defunctorum dicitur testamentorum executio. In quo adhuc tria dubia occurrunt declaranda.

Primū vtrū testamēta possint infringi.

Secundum vtrum executores teneant statim illa exequi.

Tertium vtrū dilatio executoris preiudicet anime testatoris.

Ad primū dubiū posset aliquis arguere ꝙ nullū testamētū sit infringēdū. Nam vt scribitur. e x̄ de t est, c. iudicante volūtas testatoris debet p̄ omnia adimpleri. Sz testamentū cōtinet vltimam volnntatē testatoris. ergo ⁊c̄. ⁊ xvj. q. j. c. consideratio d̄r. Cōsideratio ecclesiastice vtilitatis hoc postulat ex iusta dispositione testatoris seruandū arbitriū esse. Sed contra est quod habetnr. xvj. q. j. in. c. admonere vbi Greg. ait. Admonere te volumus ne pie defunctorum voluntates tua quod absit remissione cassent. Ibi dicit glo. sup̄ v̄bo. pie, secus si sunt iniuste. ergo testamenta iniusta sunt infringenda. Respondet Ric. in. iiij. dist. x lv. ꝙ aut testamētū est rōnabilr factū: ita ꝙ non sit cōtra equitatē iuris naturalis nec diuini nec positiui; ⁊ tunc nullo modo est infringendum Aut testamentū est irrationabiliter factū: et tunc licitum est ⁊ debitum illud infringere. Est autem testamentum irrationabile triplici ratione.

Primo ratione testatoris.

Scdo rōne rei testate.

Tertio rōne modi testādi.

Primo rōe testatoris. cū. s. nō potest facere testamentū. Nā neq; ep̄us neq; religiosus neq; fatuus potest facere testamētum. Dicit tn̄ Ric. ꝙ episcop⁹ aut habet bona que sibi p̄uenerūt ex hereditate vel artificio aut doctrina anteq̄ esset episcop⁹. Aut nō habet nisi redditus ecclesiasticos ⁊ mobilia que sibi ex illis redditibus p̄uenerūt. De p̄mis bonis q̄a proprietas illoꝝ est sua potest licite facere testamētū. extra de testa. c. q̄a nos. ⁊. c. relatum, et xij. q. j. c. ep̄i. Si tamē ep̄s eccl'iam leserit: dānum ecclesie debet de reb⁹ ei⁹ resarciri: ⁊ de residuo si q̄d fuerit testari potest. De redditibus aūt eccl'iasticis ⁊ de mobilibus que post sui cōsecrationē. acq̄sierint ep̄i quia talia dicūtur conseruari eidē ecclesie, cuius ratio est: q̄a que intuitu seu cōsideratu eccl'ie receperunt illoꝝ bonorū p̄prietas sua nō est: s̄ illorū sunt tm̄ dispensatores ⁊ administratores non possunt facere tastamētū. Et q̄uis de reb⁹ ecclesie nō possint aliquid donare iure testamenti possunt tamē donare de mobilibus causa elemosyne siue sint sani siue in egritudine etiam mortali cōstituti. Ex quibus colligitur ꝙ nō est idē dispensare ⁊ testari. Unde episcopus permittit de bonis ecclesie elemosynam facere ⁊ non testari. extra de testamentis. c. ad h̄. Testatorem enim oportet esse dominum rerū de quibus facit testamentum. Sed dispensatorem non oportet esse dominum rerum de quibus facit elemosynam. Unde extra. eo. c. quia nos. in glo. dicit. Clerici de rebus ecclesie nullum possunt facere testamentum cum earum proprietas non sit sua. Similiter religiosus cum non habeat propriuz non potest facere testamentum. patz. xix. q. iij. capl'o q̄a. ⁊ in. c. perlatum. Et si dicatur de Paulo primo heremita ꝙ in testamento reliquit collobiuñ suum id est tuñicam superiorem Athanasio alexandriño episcopo: ⁊ tunicam interiorem beato anthonio. Respōdet Richard⁹ ꝙ quamuis Paulus primus heremita fuerit religiosissimus sanctitate: non erat tamē in religionis statu. Unde non est simile de heremitis ⁊ de illis qui sunt in statu religionis vt patet in. §. sequenti post preallegatum

UVA. BHSC. IyR_227

cap. prelatum. Adhuc fatuus non potest face re testamētū. extra de successi. ab inteſta. c. cū dilectus. Et instītu. quibus nō est permissus facere testamentū. §. furiosi. Illū em̄ qui facit testamentū oportet esse compotē mentis sue pro illo tempore quo facit testamentū. Secū do testamentū est irrationabiliter factum ra tione rei testate: cū quis facit testamentuz de re quam non habet. Sicut dicitur de Lipetho po. Ipse em̄ cū in extremo vite veniſſet testa mentum condidit in quo multa milia ducato rū in pios vsus dimittebat. Cū vero circūstā tes interrogarent q̄s esset executor tante pe cunie distribuēde. Respōdit truffatorie. Hic est punctus vnde tractum est vocabuluz illud aut vulgare prouerbiuz. Qui stael pūcto disse Lipethopo. Sunt ꝛ alij qui testatur de bonis que habent: tamen ad illos non pertinentib⁹ eo q̄ acquisita sunt per vsuras malos contra ctus: rapinas: iniusticias: fraudulētias: ꝛ hu iusmodi. ꝛ debent personis certis. Secus ve ro quādo illoz restitutio esset incerta. Tertio testamentum est irrationabiliter factū ratio ne modi testādi. puta cū quis exheredat suos heredes qui exheredari nō meruerunt. dans totū alijs. Talis facit ꝫ eq̄tatē iuris natura lis: etiā si det eccl̄ie. ꝛ testamentū tale non est seruādū. Propterea dicitur ab Augustino in sermone de cōmuni vita clericoz. ꝛ. xvij. q. vl ti. c. quicunq;. Quicūq; vult exheredato filio heredē facere eccl̄iam: querat aliū qui suscipi at nō Augustinū. ꝛ infra. Quā laudabile fa ctum sancti Aurelij carthaginensis epi̇scopi. Quidā em̄ cū filios non haberet nec speraret res suas omnes retento sibi vsufructu dona uit eccl̄ie. Nati sunt illi filij: nec opinanti red didit episcop⁹ que illi donauerat. In potesta te habebat episcopus non reddere. sed iure fo ri ꝛ non iure poſſi. i. quadā naturali equitate. vt dicit glo. ibidē. Secundū dubiū vtrū execu tores testamentoz teneantur cito. scilz infra annū executionē complere. Et respondet Ri chardus in quarto dist. xlv. q̄ aut testator tē pus determinat infra quod testamentū vult esse impletū aut non. Si sic: nō tenent execu tores tentione necessitatis vsq; ad illud tem pus testamentū implere. nisi viderent citius explendo se posse facere anime defuncti vtili tatem maiorem. Tunc enim etsi in foro iudi cij compelli non possent ad citius implendu; tamen ad hoc eos conscientia deberet compel lere: quia presupponendū est q̄ voluntas de functi fuit vt illo modo ꝛ illo tēpore testamē tum implerent quo esset expedientius anime sue. Si autem non determinat tempus infra quod velit testamētum impleri: tunc dico q; aut executores habent libere bona de quibus possint statim testamentum implere: aut non habent. Si habent: tunc implere tenentur q̄ citius possunt: quia debitores sunt illis qui bus legata sunt facta. Et sicut dicitur. ff. de re gu. iuris. In omnibus obligatōnibus in qui bus dies non ponitur presenti die debetur. Unde illi executores qui per longuz tempus tardant suam executionem implere: necatori bus egentium comparantur. Propterea dici tur. xiij. q. ij. cap. qui oblationes. Qui oblatio nes defunctorum aut negant eccl̄esijs: aut dif ficile reddunt: tanq̄ egentium necatores ex communicentur. Et ꝑm glosam ibidem hoc non intelligitur de oblationibus voluntarijs sed de illis bonis que relicta sunt eccl̄esijs. Et cap. sequenti adhuc dicitur. Qui oblationes defunctorum retinent: ꝛ illi qui eccl̄esijs tra dere demorant⁹ vt infideles sunt ab ecclesia abijciendi. Executores etiaz si illa bona reti ne ꝓ seipsis: sunt sicut fures ꝛ raptores: et sacrilegiū cōmittūt: sicut patet. xiij. q. ij. c. cle rici. ꝛ. xvij. q. iiij. c. sacrilegium. Unde si execu tores infra annum saltem ammonitione epi scopi pias voluntates defunctorum non im plent cum possent si vellent: per episcopum de bent impleri. vt notatur extra de testamētis. cap. nos quidem. ꝛ. c. tua nobis. in glo. ꝛ. c. io hannes. in textu. Si autem executores non habeant bona in promptu de quib⁹ possunt infra annum testamentum implere. non cre do propter hoc q̄ deuoluatur potestas eoruz post annum ad episcopum. Tenentur tamen facere quod in se est vt bona habeant: ꝛ debi ta debent restituere q̄ citius possunt. Tertiū dubium erat. vtrū dilatio executionis in ali quo preiudicet anime testatoris. Et Respon det Richardus q̄ sic. Cuius duplex est ratio Una: quia quanto citius ecclesie ꝛ pauperes quibus legatum est recipiūt illud quod testa tor eis legauit: tanto feruētius ꝛ citius orāt pro anima defuncti ꝛ orare tenentur. ꝛ quan to tardius recipiunt quod eis legatum est: tā to tepidiores sunt ad orandum ꝛ magis tar dant orare pro anima eius. scz testatoris de functi. Acceleratio autem feruentium oratio num pro anima defuncti: multū valet ad ei⁹ alleuiationem ꝛ celeriorē expeditionē. Alia ratio est: quia sicut defuncti in charitate ali quid purgabile secum portantes in hac vita

UVA. BHSC. IyR_227

meruerunt vt elemosyne si pro eis dētur eis prosint non ad augmentum gratie: sed alleuiationē ⁊ abbreuiatōnē pene: si testator testm̄ faciens ⁊ in charitate decedens testamentuz suum faciendo meretur vt eius executio post mortem valeat non ad augmentum gratie: sz ad alleuiationem ⁊ abbreuiationem pene sue Et ideo quādo testamentum suum citius executioni demandatur: tanto citius alleniatur. ⁊ quanto tardius sui testamenti executio impletur: tanto tardius ceteris paribus incipit alleuiari ⁊ tardius liberatur. Si tamen legata sua nunq̄ soluerent: non propter hoc perpetuo remaneret in pena: quāuis propter hoc multo tardius liberaretur ab ipa. Ex predicti patet q̄ grauissime peccēt ⁊ q̄ magnā perditionē faciāt hi qui executiones testamentorū sibi commissas nō complēt q̄ citius possunt habita competenti opportunitate.

Quomodo hi qui sunt in purgatorio iuuari possunt per suffragia viuoꝝ ⁊ de suffragiorum fructu. Capl'm. III.

Tertia pars pietatis que defunctis debetur dicitur suffragiorum communicatio. Et pro huius intelligentia tria dubia erunt discurrenda.

Primum vtrū suffragia viuorum prosint defunctis.

Secundum vtruz suffragia facta determinate pro vno prosint omnibus existentib⁹ in purgatorio.

Tertiū vtrū defunctis ꝓsint suffragia fctā a viuis existentibus in pctō mortali.

Ad primum dubium posset aliquis arguere q̄ suffragia viuorum non prosint defunctis. Nam Apocal'. xiiij. dicit. Opera em̄ illorum sequūtur illos. ergo videtur q̄ nō iuuātur operib⁹ alienis. ⁊ Ecclesiastes. ix. dicit de mortuis q̄ nō habent partem in opere quod sub sole geritur. ergo idem quod prius. Sed in contrarium est illud quod scribitur. ij. Machabeorum. xij. Sancta ⁊ salubris est cogitatio pro defunctis exorare: vt a peccatis soluātur. Et Augustinus in ench. ait. Non est negandum defunctorum animas pietate suoꝝ viuentium releuari: cum pro illis sacrificium mediatoris offert: vel elemosyne in ecclesia fiunt. Respōdet Richardus q̄ animarum quedam sunt beate iam in celo: quedam sunt damnate in inferno pro peccato originali et actuali: vel pro originali solo quedam sunt in charitate suam explentes penitentiam in purgatorio. Beatis non prosunt viuorum suffragia quia non indigent. Unde Augustinus in Ench. dicit q̄ sacrificia siue altaris siue quarūcunq̄ elemosynarum pro defunctis valde bonis gratiarum actiones sunt. Et idem habetur extra de celebratione missarum. capl'o cum marthe. §. tertio loco. Damnatis etiam suffragia non prosunt. vt ostensum est supra eodem sermone. sunt tamen cōsolationes viuorum. Animabus autem existētibus in purgatorio prosunt viuorum suffragia: non ad augmentum gratie gratum facientis. sed ad pene earum mitigationem ⁊ abbreuiationez Quia vt dicit Augustinus in ench. Cum viuerent in hac vita meruerunt vt hec sibi postea possent prodesse. Ad auctoritatem ergo Apocalypsis dicendum q̄ suffragia viuorum que fiunt pro existentibus in purgatorio: dicunt opera eorum inquantum in hac vita meruerunt vt eis prodesseut: si pro eis fierent. Ad auctoritatem vero Ecclesiastes dicendum q̄ pro tanto mortui dicuntur non habere partē in opere quod sub sole geritur: quia tali operi non cooperantur: habent tamen partē in fructu operis. Sed pro cōfirmatione vera dictorum notanda est sententia Gregorij que ponitur. xiij. q. ij. in. c. anime defunctorum. Anime inquit defunctorum quattuor modis soluuntur. aut oblationibus sacerdotuz. aut precibus sanctorum: aut charorum elemosynis aut ieiunio cognatoꝝ. Quod em̄ sacre hostie oblatio plurimum prosit defunctis apparet ex illo exemplo q̄d Grego. recitat in. iiij. dialog. lib. Inquit em̄ q̄ cum quidā monachus suus nomine Iustus ad extremum veniens tres se habere occultos aureos indicasset ⁊ de hoc ingemiscens mortu⁹ fuisset precepit Gregorius vt corpus eius cum tribus aureis in sterquilinio sepelirent. Tandez cuidam e fratribus Gregori⁹ precepit vt vsq̄ ad dies. xxx. omni die pro eo hostiam immolaret. Qui cū iussa complesset. is qui defunct⁹ fuerat in die xxx. cuidam fratri sibi germano apparuit. Quem germanus requisiuit dicēs. Quo modo es? Cui ille respōdit. hucusq̄ male fui: sed iam modo bene sum: quia hodie cōionem recepi. Similiter Grego. in preallegato li. ostendit quātum orationes prosint existentib⁹ in purgatorio. Narrat enim de Pascasio qui cū vir mire sanctitatis ⁊ virtutis extiterit ⁊ suo tempore duo fuissent summi pontifices electi: conuenissetq̄ tandem ecclesia in vnum. Ipse tamen Pascasius quasi ex errore alium papam pretulit. ⁊ in hac sentētia vsq̄ ad

UVA. BHSC. IyR_227

mortem pmanfit. Qui cū esset defunctus ⁊ dalmaticā feretro superpositam demoniacus tetigisset: statim sanatus est. Post multū vero temporis cum Hermanus capuanus episcopus balneum ob gratiam sanitatis petiisset pdictum Pascasium diaconem statem et obsequentem inuenit: quo viso vehementer extimuit. Et quid illic tatus vir faceret inquisiuit. Qui p nulla alia causa se in loco illo penali deputatum asseuerit: nisi qz in illa causa pontificis plus iusto senserit ⁊ addidit dicens. Queso te deprecare deum p me ⁊ atq; in hoc cognosces q exauditus sis si huc rediens me nō inueneris. Qui cū p eo orasset ⁊ illuc post paucos dies redijsset pdictum Pascasium in eodem loco minime inuenit. Sunt ⁊ alia exē pla: que breuitatis causa dimittimus. Secundum dubium erat. Utrum suffragia facta determinate p vno pfint omnibus existentibus in purgatorio. Et respondet Ric. q ad cau sandum penam concurrit virtus agentis ⁊ dispositio patientis. quia actus actiuorum sunt in patiente dispositio. vt dicit secundo de anima. Potest ergo diminui alicuius pena: vel per diminutionem virtutis ex parte agentis: vel per diminutionem dispositionis ad patiendum ex parte sustinentis sicut ⁊ per augmentationem cuiuslibet istorū pena potest augeri. Unde inequaliter dispositi ad patiendum ab equali virtute inequaliter patiuntur Propterea dicit Auicenna sexta parte naturalium q multū dispositus ad tristiciā ex modica causa fortiter tristatur. Quod autē dictū est videmus in exemplo. Pena em̄ magnum onus portantis diminui pōt: vel per diminutionem grauitatis oneris. vel per aliquam cō fortationem virtutis illius qui portat onus: qua minuit in ipso dispositio ad patiendum ab onere. Sic dico q isto duplici modo contingit intelligere diminui penam existentium in purgatorio. Et p̄tuz ad diminutionem pene modo primo suffragia facta determinate pro vno tm̄ alijs nō pfunt: quia sic virtus eorum nō attingit nisi ad illum ad quem determinatur ⁊ cui applicant per intentionem agentis. Sed modo secundo suffragia facta p vno p sunt alijs: quia misericordia dei prudenter: suffragia facta p quocunq; in purgatorio omnibus alijs innotescūt. Et quia sese diligunt ex charitate: nec sibi inuicem inuident: imo omēs gaudent de pene illius alleuiatiōe p quo fcā sunt suffragia. Quodlibet autem gaudiū reddit gaudentē minus dispositum ad penaz cō tristantē. quia sm̄ sniam Arist. ij. ethi. c. vlti. Cuiuscūq; tristitie repugnat sm̄ formā generis quecunq; delectatio. ⁊ ideo mitigat eaz

Notandū tamē q si suffragia fierent pro pluribus non tm̄ pdessent cuilibet quantuz si fierent p vno solo: qz si tm̄ pdessent: sequeret q ille qui p vno defuncto teneret dicere missam vnā: et vnā p alio. si dicer et vnaz p illis duob⁹ cuilibet solueret illud ad qō sibi teneret. Propter ea bonū finitū quod sufficeret ad plenariā liberationē vni⁹ anime de purgatorio sufficeret ad liberationē oīm aliarū ad equalem penā obligatarū. Preterea cōsuetudo ecclesie esset inutilis. que suffragia aliqñ facit p spālibus pfonis. que oīa falsa sunt. Fuerē tamen quidaz dicētes q suffragia facta pro pluribus tm̄ pfunt cuilibz p̄tum si fierent p vno solo: sicut candela accensa pro pluribus et lectio lecta p pluribus: tm̄ quēlibet iuuāt, quantū iuuarent si p vno solo candela accenderet vel lectio legeret. Sed rñdet Ricō. q hec exempla nō valent: quia lumen candele et vox doctoris se cōicant p nature necessitatem. Suffragia aūt cōicant per suffragantis intentionē. Tertiū dubium erat. vtrum defunctis pfint suffragia facta a viuis existentibus in pctō mortali. Et rñdet Ric. in. iiij. di. xlv. q malus faciēs aliqua bona opera p defunctis. aut facit ea sicut auctor: aut sicut ministrer. Primo modo illa nō pfunt defunctis etiā si ea faciat mediante bono ministro: nisi aliquādo p accidēs inquātū pauper sancti p elemosynis receptis ab illo malo excitant ad orandū p illis defunctis. p quibus ille malus homo eis elemosynas dedit. Si aūt facit ea vt minister distinguēdū est: qz aut facit ea vt minister publicus dei ⁊ eccl̄ie: vt sacerdos celebrat missam vel exequias mortuorū: aut facit ea vt minister alicuius priuate pſone. Primo modo dico q pfunt defunctis p̄bus fiunt: et siue ille qui mādauit fieri migrauerit de hac vita: siue non: quia hoc opus p̄cipaliter ipsius est qui hoc fieri mandauit. Si vero erat in pctō mortali, aut hoc erat quando mādauit fieri, aut qñ opus executioni mādatū est. Si primo modo dico q illa opa nō pfunt defunctis p quibus fiūt. q̄uis sit in charitate. p illo tempore quo suum mandatū executioni demanda-

UVA. BHSC. IyR_227

datur: nisi tunc illud iterū fieri demandetur aut demandationē factam de nouo acceptet: quia opus ipsius nō est nisi inquātū illud fieri mādat vl' acceptat. Si aūt erat in peccato mortali qñ demandat' opus bonū executiōi qui erat in charitate qñ precepit fieri. dico ꝙ tunc opera ꝓsunt defunctis pro quib⁹ fiunt maxime quia sunt a p̄cipiente rōne illi⁹ act⁹ volūtatis quā habuit qñ ea fieri p̄cepit. verū tamen cum nemo sciat vtrum odio an amore dignus sit: nō debēt hoīes retrahi a cōmunicatione suffragioꝝ erga defunctos. Et potissimū tenere debet vnusquisq; firmiter ꝙ semꝑ valet missa ⁊ alia bona que facit homo vt minister ecclesie. Supradicte itaq; sunt pietatis partes: quā debēt viui mortuis exhibere. Sz si quis posset ad purgatorium vsq; descendere: audiret ꝓfecto clamātes ⁊ eiulantes q̄ plurimos ac voce querula lamētantes. Audirent' quidē patres ⁊ matres di. O filij īgrati quibus bona nostra dimisimus succurrite nobis. Audirent' viri suas vxores vocantes. O vxores impie in quib⁹ cōfidentiā habentes: diuitias nostras vobis dimisimus: subuenite miseris ⁊ nos adiuuate. vt eruamur ab his atrocissimis penis. Audirent' ⁊ alij clamantes. O cōmissarij. o executores testamētorum nostroꝝ. expedite fideliter que vobis cōmisimus. Multi nāq; sunt ⁊ quasi inumerabiles qui citius a purgatorio liberarentur si viuētes illos iuuarēt. Idcirco ꝓcurēt om̄s benigne ⁊ charitatiue orare ꝓ defunctis: aliaq; pietatis opa illis impēdere: vt sic mereamur in hoc seculo dei obtinere gr̄az: ⁊ in futuro sempiternā gl'iam. Amen.

Feria secunda post Letare. de purgatorio ⁊ atrocissimis penis. quibus puniunt' anime illorum qui non satisfecerunt in hac vita de peccatis suis. Sermo XLVIII

i Ipse autem iesus nō credebat semetip̄z eis. Scribuntur hec verba Johānis. ij. et in euangelio hodierno. Raro fides inuenit' in hoībus huius mūdi: qui cum sepe blandiant' multuz amicis: eorūq; se fateant' beniuolos. adueniente tamē necessitate. aduersitateq; ingruēte deficiūt. ꝓpterea saluator noster q̄ p̄uidebat se tempe passionis sue ab oībus derelinquendū nō credebat semetip̄m eis qui crediderāt in nomīe eius ꝓpter signa que faciebat. Quo exemplo edocemur: vt ⁊ nos dū possum⁹: dū viuimus: dū facultas adest: anime nostre salutem accuratissime ꝓcuremus. Neq; fidendum est multum in parentibus: aut filijs: in viris aut vxoribus. in domesticis vel amicis quoniam vt dictuz est in precedenti sermone ꝯsueuerunt tales charos suos defunctos tradere obliuioni. Et qm̄ pleriq; penitentiaz negligunt in suis peccatis in hac vita implere: estimantes mitissimam satisq; leuem penam esse ⁊ quandoq; nullam penam. s. purgatorij Idcirco in presenti sermone de ipso purgatorio erimus locuturi. de quo tria mysteria erūt declaranda.

Primū d̄r veritatis.
Scd̄m penalitatis.
Tertiū iocūditatis.

De veritate ⁊ loco purgatorij ⁊ de illis qui post hanc vitam anteq̄ euolent indigent purgari. Capl'm. I

p Rimū mysteriū declarandū de purgatorio dicitur veritatis. In quo tria sunt dubia absoluenda.

Primum vtrum sit ponere penam purgatoriam post hanc vitam.

Scd̄m vtrū aliq̄s loc⁹ sit ꝓpri⁹ ad purgādū aīas deputat⁹.

Tertiū q̄ sunt hi q̄ vadūt in purgatoriū.

Ad primū dubiū rn̄det Boñ. di. xx. quarti. ꝙ sicut dicit scriptura ⁊ auctoritates sctōꝝ ⁊ plures reuelationes: ⁊ rationes cōcordant: et ecclesia vniuersalis ꝯfirmat que orat ꝓ existētibus in purgatorio: absq; dubio post hanc vitam est ponere penā purgatoriā. Et hoc colligitur ex verbis xp̄i dicentis Matth. xij. Qui dixerit verbū cōtra sp̄m̄sanctum nō remittet' ei: neq; in h̄ seculo neq; in futuro. In qua sententia datur intelligi quasdam culpas in hoc seculo: quasdā in futuro posse relaxari. Ideo Greg. xxv. dis. c. qualis ait. Qualis hic q̄sq; egreditur. talis in iudicio presentatur. Sz tamen de quibusdā culpis esse ante iudiciū purgatorius ignis credendus est: ꝓ eo quod veritas dicit: qr si quis in sp̄m̄sanctum blasphemiam dixerit: neq; in hoc seculo remittetur ei neq; in futuro. Et Matth. v. Esto cōsentiēs aduersario tuo cito. i. sinderisi murmurāti in malo: aut angelo ad oppositū decertanti: duz es in via cū eo: ne forte tradat te aduersarius tuus iudici. i. deo. ⁊ iudex tradat te ministro. id est angelo. ⁊ in carcerē mittaris. i. per angelū in purgatoriū deducaris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem. Hoc idem de carcere huius mūdi non potest intelligi: eo ꝙ nec ibi ponuntur

UVA. BHSC. IyR_227

omnes tales. Nec de carcere infernali: qꝛ ibi nunq̄ soluit nouissimus quadrans debite pene. Sed de carcere purgatorij habet intelligi qꝛ de illo exibit q̄s qñ soluerit nouissimū quadrātē. Et adhuc est in ꝓmptu ratio quare sit ponenda pena purgatoria. Nā vt dicit Aug. ⁊ ponitur a magistro ī lr̄a. aut hō punit. aut deꝰ punit. sed frequenter aliqui cōuertunt in fine qui nō puniunt in p̄senti ergo necesse est ꝙ puniant a deo: sed nō in igne infernali siue eterno. ergo in igne purgatorio. Itē si nō essꝫ pena purgatoria post hac vitā, ergo qui ꝑdurat in culpa vsq̄ ad mortē: cū nullam sustinuerit penam: reportat de malicia sua cōmoduꝫ quod est falsum. Et si q̄s obijceret ꝙ ꝓnior est deus ad miserandū q̄ ad cōdemnandum sed decedentē in mortali pctō statim cōdēnat ergo decedentē in charitate statim glorificat Itē potentior est charitas ad eleuandū q̄ sit mortalis culpa ad deprimēdū. sed culpa mortalis statim demergit in abyssum. ergo charitas statim eleuat in celū. ergo non est ponere post mortē aliquod suppliciū. Itē status post mortem respondet statui qui est in via. sed in via nō est nisi duplex status. scꝫ bonoꝝ ⁊ maloꝝ. ergo similiter post mortē. Ergo anima a corpore recedēs, vel est in paradiso cū bonis: vel est in inferno cū malis. Rñdet Boñ. ad primū. ꝙ nō est simile glorificare decedentez in charitate statim: sicut cōdemnare decedentem in mortali. q̄m̄ iste qui in mortali est nihil habet quod sit dignū vita. Et ideo summe est dispositus ad damnationē eternaꝫ ⁊ ꝓpt̄ hoc statim dānat iusta retributione. Sed ille qui est in charitate: cū chatitas simul stet cuꝫ veniali culpa: ⁊ reatu pene: potest in se habere aliquid dignum pena. Et qꝛ gloria nō potest simul stare cū pena ꝟm foꝝ cōmune: necesse est prius debitum illud solui per penā purgatoriam. Ad secūdum dicit Boñ. ꝙ pōdus charitatis habet in se aliquid retardās: vt culpā aliquam paruulam vel reatum. Sed pondus peccati nihil habet. eleuans vel retardans. iō non est simile de ascensu peccati. Ad tertium vero dicendū ꝙ licet duplex sit status principalis. s. bonoꝝ ⁊ maloꝝ: tamen qui habet iusticiā in duplici est differentia. Aut em̄ est in statu perfectorum perfectione completa. ⁊ talis nō hꝫ cremabilia: nec aliqua debita. ⁊ huic statui debetur vita eterna. Alij sunt in statu imperfectorū: ⁊ hi habent cremabilia vt plurimum. ⁊ etiā debita ideo oportet primū debita solui. ⁊ cremabilia cremari anteq̄ introducantur in patriaꝫ. Et hi purgantur pena purgatoria. Similiter carentes iusticia in duplici sunt differentia. Quidam sunt in statu paruulorum. ⁊ hi carent iusticia originali. ⁊ his cōpetit statꝰ in limbo sine pena sensibili. Aliqui sunt in statu adultorum: qui carent iusticia personali siue gratuita per ꝓpriam culpā ⁊ talibus cōpetit status infernalis. Et sic ptꝫ ꝙ ratio illa nō valet. Posset etiam dici ꝙ pena purgatoria nō dicit statū: sed magis transitum de statu ad statum. Secundum dubiuꝫ absoluendum erat. vtrum ad purgationē animarum sit aliquis locus specialiter deputatꝰ Et respondet Ric. di. xxj. quarti. ꝙ in inferno sunt quatuor loca se habentia ꝟm superius ⁊ inferius. In loco maxime infimo sunt dānati pro peccato actuali. In illo qui est immediate supra illū sunt damnati ꝓ solo peccato originali. In loco qui cōsequenter est supra illuꝫ sunt anime que purgant: quia ibi de lege cōmuni purgant: q̄uis alique alibi purgentur ex aliqua causa speciali. scꝫ vel vt viuentibus aliquid nuncient: vel vt suffragia ꝓ se impetrent, ⁊ vt patiendo vbi peccauerūt dei iusticiam aliquibꝰ sensibilibꝰ manifestent. In quarto loco nō sunt alique anime ꝟ ante christi aduentum ibi erant anime sanctorum patrum: que penitentiaꝫ suam in purgatorio expleuerant. ⁊ ille que recedentes a corpore nihil purgabile portauere. Locus autem prefatus dicebatur sinus Abrae: quia Abraam primꝰ ab infidelibus se separauit, ⁊ fidei signaculum distinctiuum accepit. Ideo locꝰ requiei que debetur anime ꝓpter fidem charitate formataꝫ sinus Abrae dictus est. Hugo tamen libro secundo de sacramentis parte. xv. c. vij. negare videtur aliquem vnum locum determinatum esse purgationi animarum: dicens ꝓbabilius esse vt in his potissimum locis singule penaꝫ sustinere credantur in quibus culpam commiserunt: sicut multis sepe documentis ꝓbatuꝫ est. Alia vero si qua sunt harum penarum loca nō facile assignare videtur. Sed sententia ista. Hugo. nō acceptat a doctoribus nisi intelligatur: vt dicit Boñ. ꝟm dispensationē diuinam: ⁊ nō ꝟm cōmunem legē: quia improbabile est vt omnes anime que parisius peccauerunt parisius puniantur. Ideo ꝟm legeꝫ cōmunem credendum est ꝙ sicut limbus fuit inferius: sic ⁊ locus purgatorius qui locus pars inferni creditur a quibusdam propter illud verbum Gregorij in. iiij. dyal. Sub eodē igne electus purgatur: ⁊ damnatus cremat.

UVA. BHSC. IyR_227

Tertius dubiū absoluendū erat. qui sunt q̄ vadūt ad purgatorium. Et dicere possumus ꝟm doctores ꝙ sunt tria hominum genera.

Primi quidē sunt qui cum venialibus moriuntur. Nam sicut dicit magister sup illo ꝟbo. ſ. Cor. iij. Si quis supedificat sup fundamentū hoc aurū argentū lapides preciosos lignum fenum stipulā: vniuscuiusq̄ opus manifestuz erit. Dies em̄ dñi declarabit. quia in igne revelabit: ⁊ vniuscuiusq̄ opus quale sit ignis ꝓbabit. Per lignū fenum ⁊ stipulaz in telligunt venialia peccata ꝓ quādā similitudinē: quia venialia in eodē subiecto cum charitate existentia possunt ꝓ ignem purgatorij ⁊ spūalem ignem charitatis ⁊ dilectois cōsumi: sicut lignum fenū stipula q̄ consumuntur per ignem: ⁊ quia tardius consumit lignū q̄ fenum: ⁊ fenuz ꝙ stipula. ideo per lignum significant venialia grauiora: ꝓ fenum media ⁊ ꝓ stipulam minora. Secundi qui vadūt in purgatoriū sunt qui pniam ante obitū suum nō egerunt: sicut ꝛtingit his qui absq̄ ꝛfessione moriunt contriti. Tertij sunt hi q̄ iniūctā sibi pniam nō compleuerūt. Nā penitentia in confessione a sacerdote iniūcta: aut est maior aut equalis: aut minor. Si aūt est maior: tūc id quod homo plus fecerit cum moriē in augimentum sue glorie cedit. Si est equalis tūc sufficit ad totius pene dimissionē. Si autem fuerit minor tunc id quod residuum est ex virtute diuine iustitie in purgatorio emendatur ne aliquod peccatum remaneat impunitum.

De volūtate illoz qui patiuntur in purgatorio: ⁊ de grauitate penarū: ⁊ de ministro ꝓ quē deus infligit penas illas. Capm. II

Secundum mysterium principale de s purgatorio declaranduz dicitur pena lita q̄. Jn quo tria dubia sunt aperienda. videlicet.

Primum vtrum pena sit illa voluntaria.

Secundum vtruz sit maxima omnium penarum temporalium.

Tertium vtrum per ministerium demonū infligatur.

Ad ꝑmū dubium rñdet Boñ. ꝙ aliqua pena ꝺz tripl'r volūtaria. Uno modo quia assumit a voluntate impante: sicut est pnalis pena. Alio modo q̄ sustinet a volūtate acceptā te: sicut est pena martyꝝ: q̄ adeo placet ꝙ ab ea liberari nō vellent. Tertio modo est q̄da pena que acceptat ⁊ sustinet a voluntate cē lerante: vtputa pena que est cū patientia: ita ꝙ eius oppositum est in desiderio, sicut cum amans ⁊ desideraꝺ sanitatem infirmat sustinet quidē infirmitatez tanꝙ penā diuinitus inflictā: attamen ab ea liberari procurat. ⁊ illud minime hz rōnem voluntarij. Hoc modo est volūtaria pena purgatorij in viris iustis: qui voluntarie eam sustinēt: ⁊ desiderant ve hemēter ad patriā puenire: ⁊ ab alijs sibi auxilium preberi. Scōm dubiū videndū erat vtrū pena purgatorij sic maxima oim penaꝝ tēporalium. Et ꝟm doc. rñdet ꝙ sic. Et ꝓbatur tripliciter.

Primo auctoritate.

Secundo ratione.

Tertio exemplo.

Primo ꝓbatur aucte. Jnquit em̄ Aug. de pe. di. vij. c. vl. ⁊ dist. xxv. c. q̄ in aliud seculuz. Qui in aliud seculū distulit fructū cōuersiois purgād⁹ est igne purgatois. Hic etem̄ ignis etsi non sit eternꝰ: miro tñ mō grauis est. Excellit em̄ oēm penā quam vnq̄ passus est aliquis in hac vita. Nunq̄ in carne tāta inuēta est pena tpalis. Scōo ꝓbat rōne. ⁊ ꝟm Boñ. pōt sumi rō ex diuina iustitia. eo ꝙ deꝰ iustꝰ penam nō acceptat ꝟm ꝙ punitiua tñ: ꝑ ꝟm ꝙ plus est in ea ratio ordinis recti. Scōm ꝟ ergo est intelligendū ꝙ est pena sumpta ⁊ pena inflicta. Jn pena sumpta nō tñ placet deo ordinatio pene ad culpaz: ꝑ ordo ⁊ rectitudo que est in voluntate assumente. Jn pena inflicta placet ordinatio pene ad culpā. Qm̄ ꝑ pena penitentiū in pñti plus est: pena moriētiū est inflicta in purgatorio ꝓ eo ꝙ iam non est tpus agendi ꝑ recipiendi: ideo modica pena in pñti plus satisfacit ⁊ magis est de ea ꝺtēta diuina iustitia: ꝙ de magna i futuro. Ric. ꝺo sumit rōnez ex cā ipsius pene. Nam pena causaf dupl'r scz ex absentia boni amati: ⁊ ꝓsentia mali oditi. Et vtroq̄ mō pena purgatorij maior est q̄libet pena tpali. Anime ei in purgatorio: q: mot⁹ earū non retardaf mole corpis: vehementissime desiderant cū deo ꝓfecta fruitione cōiungi. Et ꝺ ex hui⁹ conionis ctiois absentia vehemētissime affligunt: maxime cū videāt tpos aduenisse: q̄ cū deo pfecte essent cōiuncte. si dū erāt in corpibus penam suis pctis debita psoluissent. Similiꝛ ignis affligēs aiaz in purgatorio magis est actiuꝰ igne nostro qui tñ inter alia elemēta maxime est afflictiuꝰ. Jō pena purgatorij lōge grauioz est ꝙ alia pena in hoc mundo. Qualiter aūt aia patiaf ab illo igne declaratū est in ꝑcedētibus ꝟmone. ſ. xliij. huꝰ opis. Tertio ꝓbaf ꝗuitas pene purgatorij exēplo. Habek nāq̄ i

UVA. BHSC. IyR_227

legenda sancti Grego. ꝙ postꝫ orauit ꝓ Tra
iano: apparuit ei angel⁹ ⁊ dixit. Quia ꝓ dam
nato rogasti duos tibi datur optio. Aut em̃ i
purgatorio duob⁹ diebus cruciaberis aut cer
te toto tẽpore vite tue fatigaberis doloribus
⁊ infirmitatibus. Qui preelegit toto tempo
re vite sue doloribus concuti potius ꝙ duo
bus diebus in purgatorio cruciari. Unde fa
ctũ ẽ ꝙ semp deinceps aut febrib⁹ laborauit:
aut podagre molestia pssus fuit: aut validis
doloꝛib⁹ ꝓquassat⁹: aut doloꝛe stomachi misẽ
rabiliter cruciat⁹. Eñ in quadã epistola scio
quis di. Tante podagre. tantisq; doloꝛib⁹ p̃
moꝛ: vt vita mea mihi grauissima pena sit.
Quotidie em̃ i doloꝛe deficio: ⁊ mortis reme
diũ expectando suspiro. Tertiũ dubiũ pro
positũ fuit. Utꝝ pena purgatorij per ministe
riũ demonũ infligat. Et ꝙdsdã videt ꝙ sic.
eo ꝙ in scriptura: aut vixit aut nunꝯ legit ꝙ
bonus angelus bonos vexauerit. Sed vexa
tio bonoꝝ solũ a malis fuit. sicut exẽplũ hẽt
de Job. de Antonio ⁊ alijs sanctis ⁊ amicis
dei. Mali ꝛo vexati sunt a bonis ⁊ malis. ⁊
rõ videt esse ꝑm eos. quia q̃ vexat alterꝝ ⁊ af
fligit quodãmõ odiũ habet. Diabolus autẽ
odit bonos ⁊ malos ob suã crudelitatẽ. ideo
vtroslꝫ affligit cũ sibi ꝓmittit. bõi ꝛo nõ odi
unt nisi malos. ⁊ ideo illos solos affligunt: si
cut afflixerũt sodomitas. ⁊ egyptios. Sꝫ opi
nio ista stare nõ põt: qz nõ decet illũ q̃ iuste de
aliquo triũphauit. postea puniri ꝑ ipm. Sꝫ
aie que sunt in purgatorio adherẽ do iusticie
vicerũt diabolũ. Ergo nõ esset cõueniens: vt
punirenꝫ demonũ ministerio. Propterea alij
dixerũt ꝙ pena purgatorij infligit angelorũ
misterio. Sꝫ hoc nõ videt ꝓbabile. ꝙ tã gra
uiter affligat ⁊ puniat cõiues suos. nec hoc
de facili ꝑ scripturã posset ꝓbari. Ideo dicen
dũ ꝑm Ric. ⁊ Boñ. ꝙ ꝯuis boni ãgeli ⁊ ma
li assistãt moꝛiẽtib⁹ boni ad iuuandũ mali ad
nocendũ si pñt. tñ in loco penali ipius purga
torij nõ puniũtur aie ministerio demonũ: nec
ministerio bonoꝝ angeloꝝ: sed sola diuina iu
sticia ignem purgatorijũ: sicut instrumentuꝫ
applicãte ad punitionẽ earũ.

De iocũditate quã habent existentes i pur
gatorio. tum ꝓpter certitudiné de sua salute
tum ꝓpter confirmationẽ in gratia. tum ꝓ
pter auxiliũ viuoꝝ. Caplm III

Ertiũ mysteriũ declarãdũ de purga
t torio dicit iocunditatis. Nam inter
acerbitatẽ penarũ sentiũt aie i pur
gatorio existentes multã iocunditatem. ma

xime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter certificationem.

Scõ ꝓpter subuentionem.

Tertio ꝓpter sanctoꝝ affectionem.

Primo gaudent aie in purgatorio ꝓpter
certificationẽ qz iam certificate sunt de gl'ia
et beatitudine ad quã debent puenire. Nota
dum tñ ꝑm Boñ. in. iiij. di. xx. ꝙ aie ille ma
iorem certitudiné habẽt ꝙ ille q̃ in via sunt:
sicut habebãt anime q̃ erant in limbo. Et illa
certitudo media est inter certitudinẽ patrie
⁊ certitudiné vie. In patria est certitudo ten
tionis euacuãs expectationẽ ⁊ timorem. In
via autem est certitudo expectatõis mixta ti
mori: qz q̃libet labi potest dum est viator. In
purgatorio vero est medio modo. s. certitudo
expectationis: qz nõdũ obtinuit: sed est eua
cuatio timoris ꝓpter liberi arbitrij cõfirma
tionẽ: qz oĩno fit ꝙ deinceps peccare nõ po
test. Nã cõfirmati sũt in gr̃a. nec valẽt malũ
velle. nec dũ agẽt: qõ eis acccedit ad leticiaꝫ
⁊ iocũditatẽ. ꝓpter sapie. iij. ꝛo. Spes illoꝝ
immortalitate plena est. Nec acceptanda est
quoꝝũdã opinio eoꝝ qui dicũt ꝙ ꝑ acerbita
te penaꝝ ita absoꝛbet ꝑs vt vbi fit ignoꝛet
et ex hoc dubitet vtrũ fit in inferno: vl' in pur
gatorio: aut extra. Sicut cum anima ex dul
cedine cõtemplationis rapit ex tra se vt ne
sciat vtrũ in coꝛpe an extra coꝛpus hoc vide
a t. sic suo modo dicũt in penis se habere. Sꝫ
certe hoc nõ videt posse rõnabil'r sustineri: qz
et si ꝑs carni cõiunctus possit ab hmõi pe
nis adeo absoꝛberi: vt vsum rõnis amittat:
ꝑs tñ separatus qui immortalis est nõ vi
detur adeo absoꝛberi: cum fortioꝛ sit ad susti
nendũ magnã penã in se ꝙ in coꝛpe paruaꝫ.
Et contra dictã opinionẽ faciũt exempla. q̃
Greg. ponit in. iiij. dial'. li. vbi dicit ꝙ quidaꝫ
in purgatorio existẽtes in grauib⁹ penis pe
tierũt adiutoꝛiũ ꝓ liberatione. ergo sciebãt se
aliquãdo liberãdos. Insup in omelia de diui
te et Lazaro dr. ꝙ damnati supza se electos
confiderant vsq; in diẽ iudicij. Si ergo pena
illa infernalis imꝑpoꝛtionabiliter grauiꝛ
est ꝙ purgatoria. ⁊ illa nõ absoꝛbet vsum
rõnis damnatis que sunt oppressi verme de
sperationẽ ⁊ culpa: quãto magis nec ista pe
na ab soꝛbebit ꝑs iustoꝝ qui fortificati sũt
bona conscientia: et spe: et diuina gratia.

Secũdo gaudẽt anime existẽtes in purga
torio ꝓpter subuentiones. quãdo subuenitur
eis ꝑ suffragia viuoꝝ. de quibus diximus in
ꝑcedenti sermone. Innotescit q̃t eis ꝑdicta

UVA. BHSC. IyR_227

subuentio quadrupl'r. Primo diuina inspiratione. Secūdo angelica reuelatione. vt dicit xiij.q.ij.c.fatendum. Tertio morientiū noui intimatione. Quarto expientie cognitiōe: q̄a per suffragia que impendunt eis experiunt sibi diminui penā. Cōueniens nāq̄ est vt ino tescat eis a quib⁹ ⁊ que suffragia fiant: vt cū de purgatorio fuerint liberate: ⁊ in gloriam angeloꝝ assumpte: gratias suffragatoribus suis impēdant: pro eis apud largissimū miseratorem omniū deum intercedentes. Nō em̄ possibile est vt ingratitudo vel aliqd̄ qd̄cūq̄ vitium locum habeat in gloria sempiterna. Tertio gaudēt anime in purgatorio ꝓpt̄ sanctoꝝ affectionē. Supni quidē ciues orant et rogant dn̄m iesum xp̄m ꝓ illis ꝓximis suis: quos cruciari cernūt. Scd̄m em̄ Bon̄.in.iiij di.xlv.duo inducūt sanctos orare ꝓ his q̄ in purgatorio sunt. Primū est eoꝝ necessitas. q̄ indigent ab illis releuari. Scd̄m est dei volūtas: qui vult ꝙ vnū membruz releuet aliud. Tertiū addi potest.s.futura iocūditas.seu felicitas.scilz vt eoꝝ gloria accidētalis augeat cū videant eos futuros ꝯciues suos. Un̄ credendū est ꝙ angeli sancti semꝑ visitant eos et cōsolant. Propter que oīa ad prudentiam spectat dū viuim⁹ in hoc seculo penam quaz possumus ꝓ peccat̄ nostris exoluere. Sin vero illā in purgatorio dolēter luemus: vbi licz ꝓpter rōnes iam tactas aliqua leticia aderit nō tamē tāta erit vt Bon̄. ait q̄ta erit afflictio. Ideo sollicite cogitem⁹ que ventura sūt ⁊ oculos apiam⁹ in tpe oportuno: vt sic placemus deū quez offendimus impetremusq̄ ab ipso hic gr̄am ⁊ in futuro seculo sempiternam gloriam. Amen.

Feria tertia post Letare de iudicio curioso et temerario. propter quod multi qui se iustos credunt peccatores sunt ⁊ inimici altissimi dei. Sermo XLIX

n Olite iudicare s̄m faciē. sed iustū iudiciū iudicate. Verba sunt redēptoris nostri original'r Job.vij.⁊ in euāgelio hodierno. Prebuit nobis saluberrimū documētū satisq̄ necessariū saluator nr̄ dn̄s iesus xp̄s duz dixit verba in themate nr̄o ꝓposita. qm̄ ob curiosum iudicium multi q̄ se bonos existimant sepenumero mali fiūt. Scd̄z vero Alex.sniam in.iij.volumine sum. duplex ē iudiclū. Unū publicū ⁊ ordinatū. qd̄ q̄dē est act⁹ iusticie. Aliud v̄o vsurpatū ⁊ temerariū: q̄ q̄s ꝓximū suum iudicat vel reputat bonū aut malū. De hoc itaq̄ iudicio de quo locutus est xp̄s: ⁊ nos in presenti sermone dicemus. In quo triplex iudiciū subdistinguemus declarandū.

Primū dicit dubietatis.

Scd̄m veritatis.

Tertiū temeritatis.

Q̄ pctm̄ est iudicare in deteriorē partem aliena facta q̄ nobis dubia sunt: ⁊ q̄re dubia sunt in meliorē ꝑtem interp̄tanda. Capl'm.I.

p Rimum iudiciū vsurpatū dicit dubietatis. cum q̄s ꝓximū suū ex opibus dubijs iudicat malū. Nam multa sūt opera que bene fieri possunt ⁊ male. sicut ieiunare orare: elemosynas facē: audire missas visitare ecclesias: ⁊ similia in q̄bus si q̄s diffinitiue iudicaret proximū talia male facere: vt puta ꝓpter vanā gloriam: aut aliquē alium malū finē: peccaret ꝑ vsurpationē iudicij. Idcirco in his ꝯuanda est regula que ponit in glo. Rom̄.xiiij.super illis v̄bis. Qui nō manducat manducantē nō iudicet. vbi dicit. Dubia sunt in meliorē ꝑtem interpretanda. Et ꝙ ita sit: ꝓbari potest tripliciter.

Primo auctoritate.

Scd̄o ratione.

Tertio exemplo.

Primo probat auctoritate: Unde.xxxiij. di.c.habuisse. In rebus ambiguis absolutuz nō debet esse iudiciū. Et.xj.q.iij.in.c. graue. Graue satis est ⁊ indecens vt in re dubia certa det sn̄ia. Et.xxx.q.v.c.incerta. Incerta nullatenus iudicem⁹: quousq̄ veniat dn̄s qui latētia ꝓducat in lucē. ⁊ illuminabit abscondita tenebrarū: ⁊ manifestabit consilia cordiū. Ad hoc facit ibidē.c.nullū.ij.⁊.c. iudicantem. Et ⁊ idē ponit in glo.sup.c.nauiganti. extra de vsur. ⁊ in.c.ex litteris de ꝓbatiōib⁹. Ad idē est illd̄ dictū extra de reg.iur. Estote inq̄t misericordes ⁊c. Hoc loco nihil alid̄ nobis precipi existimo nisi vt ea facta que dubiū est quo animo fiant in mellorē partē interpretemur. Secūdo ꝓbat ꝙ dubia sunt in meliorē ꝑtem interpretanda rōne. Et hoc tripl'r.

Primo ꝓpter diuinā maiestatē.

Scd̄o ꝓpter ꝓximi charitatē.

Tertio ꝓpter ꝓpriā vtilitatē.

Primo ꝓpter diuinā maiestatē. Dubioruz em̄ ⁊ secretorū deus iudiciū sibi reseruat: q̄ dixit. Hiere.xvij. Prauū est cor hoīs ⁊ inscrutabile quis cognoscet illud? Ego dn̄s scrutans cor ⁊ probans renes: q̄ do vnicuiq̄ iuxta viā suā. Et.xxxij.dis.c.erubescant. Deus secretoꝝ

UVA. BHSC. IyR_227

cognitor: ꝛ iudex est. Hinc est ꝙ scribitur .ij.q ij.c.nomen presbyteri. Diuine pietatis pote/ stati facere videret iniuriam: si illius iudiciuꝫ meo vellem iudicio preuenire. Et, xv.q.vj.c.si a sacerdotibus. Non possunt humano condē nari examine, que deus suo reseruauit iudicio

Secūda ratio est ꝓpter ꝓximi caritatem ꝑm em̄ Tho.ij.ij.q.xcvj.ex hoc ipo ꝙ aliquis habet malam opinionē de aliquo absq; suffi/ cienti causa: iniuriatur ei: ꝛ contemnit ipm. Nullus aūt debet alīū contemnere absq; cogē te causa. Jdeo vbi nō apparent manifesta iu dicia de malicia alicuius: debemus vt bonum habere: in meliorē partem interpretando qō dubiū est. Et si diceretur ꝙ iudiciū debet esse magis de eo quod vt in pluribus accidit, sivt in pluribus accidit vt male agant: quia vt di/ citur Eccls.j. Stultorū infinitus est numer⁹ ergo dubia magis debemus interpretari in malū q̄ in bonū. Respondet Thomas ꝙ ille qui in meliorē partē aliorū facta interpretat frequētius fallit. Sed melius est ꝙ aliquis fallatur habens bonā fidem de aliquo homie malo: q̄ rarius fallatur habēs opinionē ma/ lam de aliquo bono. quia ex hoc fit iniuria ali/ cui, nō aūt ex primo. Jdeo Seneca libro q̄rto de beneficijs ait, Sanctius est prodesse etiaꝫ malis ꝓpter bonos: q̄ bonis obesse ꝓpter malos. Jdeo lex fauet vt patiatur potius no centem absolui: q̄ innocentem condemnari. ff. de penis. l. absentem. in principio. Tertia ratio est ꝓpter ꝓpriā vtilitatē. quia sic ho mo euitat iudiciū dei. ꝑm illud Luce. vj. Noli te iudicare ꝛ nō iudicabimini. Notandū ta/ men ꝑm Alexandrū in secūdo volumine sum/ me ꝙ ꝓximoꝝ nostrorū facta dubia nobis possunt esse tripliciter. Primo ex ignorantia principij. Nam vt dicitur ex̄ de senten. excō. c. cum voluntate. Volūtate ac ꝓposito ma/ leficia distinguuntur. Jdeo nescim⁹ sepissime ex quo principio procedant alioꝝ opera. ꝓ/ pterea in talibus iudiciū curiosum cauere de/ bemus. Secūdo potest esse aliquid dubiuꝫ ex ignorantia medij: quia multotiens mutatur voluntas. Nam multi aliqua bona exercētes mala intentione mutari possunt ꝛ ecōuerso. Tertio potest aliquid esse dubiū ex ignoran/ tia finis. Jdeo dicitur .xj.q.j.c. sacerdotibus. Nescimus quis in terribili iudicio dei q̄lis sit futurus. Etenim Paulus egregius predica/ tor dicit. Nolite ante tempus iudicare quoad usq; veniat dom⁹. Tertio probatur ꝙ du bia sunt in meliorē partē transferenda exem plo. Legimus nanq; ꝙ sanctus frater Leo socius beati Francisci dum infirmaret in lo/ co sancte marie de āgelis: vidit i visione mul titudinē fratrū processionaliter incedentiuꝫ. Inter quos vidit vnū a cuius oculis radij ꝓ/ cedebant lucidissimi: ꝛ querēs ab vno illoruꝫ quis esset ille cuius oculi ita splendebant: au/ diuit ꝙ erat frater Bernardus de quintaual le primus socius beati Francisci. qui semper de his que videbat in alijs: in melius iudica/ bat. Quando em̄ videbat aliquos male indu tos dicebat. Jsti melius seruant paupertatē q̄ tu frater Bernarde. Cū vero inspiciebat di uites preciosa indumenta deferentes cordis compunctione dicebat. Forsan illi subuestib⁹ delicatis humiliores sūt q̄ tu frater Bernar de. Ac per hūc modū semper in dubijs bene de alijs sentiebat. Dis vero dict⁹ visio disparuit.

Qꝛ nō peccat qui manifesta damnat mala ꝛ iudicat. ꝛ qualiter ꝓximoꝝ peccata nō sūt curiose exploranda. Capl̄m II

Secundū iudiciū dicitur veritatis. Jp/ s sum aūt est cū q̄s de manifestis aut virtutibus aut vitijs ꝓximi sui re cte sentit. De quo Dauid in ps. ait, Recte iu dicate filij hoim. Et Arist. j. ethi. Unusquisq; bene iudicat que bene cognoscit. Et ex̄ de re/ gu. iur. c, Estote misericordes. Quod em̄ scri/ ptū est. Ex fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. De manifestis dictū est. que non possūt bono ani mo fieri: vt stupzum: blasphemie: furta: ebrie tates: ꝛ similia. de quibus nobis permittitur iudicare. Et. xj.q.iij.c.si quis dixerit. Si quis dixerit iustū iniustū: ꝛ iniustū iustū: vterq; ab/ ominabilis est apud deū. Et ibidez in.c. si q̄s hominez, ꝛ in.c. ve qui dicitis. inducitur illud Esa. v. Ue qui dicitis bonū malū ꝛ malū bo/ num: ponētes tenebras lucē ꝛ lucē tenebras. Verūtamen aliud est aliena facta subtiliter ꝛ curiose inq̄rere ꝛ inuestigare: aliud eo ꝙ ma nifesta sunt ꝛ mala illa condēnare. Primūvi tiū est reprehēsibile. ꝓpterea Bern. ait. Noli esse aliene vite aut temerarius iudex: aut cu/ riosus explorator. Secundū vero etsi non sit malū. tamē ita faciendū est vt ꝓximo pecca tori cuius peccata sūt manifesta cōpassio ha beatur. Nā multi reperiunt̄ qui magis aliena facta q̄ sua iudicare contendūt. De quib⁹ dic Sen. li. ij. de ira. Alienavitia ante oculos ha/ bemus: a tergo nostra. Et Martialis cocus. Ad fratris culpā aquile tu lumia pōtas. Ad ꝓpriā vero nul'a: vel ceca geris. ꝛ Chrysо. in libro de cōpūctione. Jn alienis delicꝫ seueri ꝛ

UVA. BHSC. IyR_227

amariſſimi iudices reſidemus: noſtras autē trabes oculis infixas ꝓpriis non videmus. Sed vt inquit Tullius lib.iij.q.tuſcu. Proprie ſtultitie eſt aliox vitia cernere ſuox obliuiſci. Ideo ſaluator noſter Matth.vij.ait, Quid vides feſtucaz in oculo fratris tui: t trabē i oculo tuo nōvides. Aut quō dicis fratri tuo. Frater ſine eijciam feſtucam de oculo tuo: t ecce trabs eſt i oculo tuo? Hypocrita, Eijce ꝑmū trabē de oculo tuo: t tūc videbis eijcere feſtucam de oculo fratris tui. Ex hoc vſitatum ꝑuerbiū eſt. Tollere feſtucā ſi vis de fratris occello. Que tua cōrurbat lumina tolle trabem. t Greg. in moral. dicit illud quod pōitur. iij. q.vij.c. qui ſine peccato. Qui ſine peccato eſt veſtrum primus in illam lapidē mittat. Ad aliena quippe pcā pumēda ibant t ſua relin quebant. Reuocenf igitur intus ad ſciam: vt prius ꝓpria cozrigant: t tūc aliena repre hendāt. Eſt ad hoc ꝓpoſitū illud qō ſcribitur iij.q.vij.c. iudicet. t.c. in grauibus. t.c. poſtulat. t.c. ſacerdos. Solent aūt hoc vitio multū infici laici t ſeculares qui ſubtilr ꝑſcrutari querūt ſacerdotū t religioſox vitā. Et ſi peccatū aliquod veniale in eis viderint: damnāt illos: ſpernūt doctrinā: contēnunt ꝑpōi officia t orationes. reputāt ipos malos: ac aperto ore vbiq; crudeliter detrahunt nec cogitāt quot impietatibus ipſi ſunt inuoluti: quot ꝑiurijs: blaſphemijs: vſuris: furtis. rapinis: fornicationibus: adulterijs: ſodomijs: atq; ſimilibus. Pro quibus. j.q.j. in. c. multi. Gregozius ait, Multi ſeculariū hominū cuz plus ſacerdotum vitam q̄ ſuam diſcutiūt: in magnum contemptionis diuinozū ſacramentorum crimen incurrūt. Magna enīz trabe vulneratos oculos habētes: eamq; negligentes: feſtucam tenuem in aliorum oculis conſpiciunt: quam dum incaute auellere feſtinant. in errozis foueā dilabuntur. hec ille. Ideirco ſalubre eſt documentū fructuoſumq; vt quilibet de ſuis defectib⁹ ſe accuſet. t humiliet. nō autē aliozum peccata preſumptuoſe preiudicet. Unde beatus Franciſcus dixit in regula de fratribus ſuis. Quos moneo t exhortor ne deſpiciant neq; iudicent homines quos viderint mollibus veſtimentis t coloratis indutos. vti cibis t potibus delicatis: ſed magis vnuſquiſq; iudicet t deſpiciat ſemetipſum.

Qt temerariū eſt iudicare de proximo malum per quodcūq; ſignū niſi eſſet ſignum violentū. Capm III

Ertiū iudiciū quo quis aliū iudicat dicit temeritatis. Et eſt cū quis male ſentit de proximo ſuo diffinitius ꝑpter aliquod indeficiens ſignū ſuſpitionis. De quo fit mentio. iij.q.j.c. multi. t. xj.q. iij.c. temerariū. Notandū tñ ſm Alex. q̄ triplex ē ſuſpicio: ſm quam quis poteſt malum de ꝓximo ſuo preſumere.

Prima dicit violenta.
Scda leuis.
Tertia temeraria.

Prima ōr violenta ſuſpicio. ſ. cuz apparēt omnia ſigna mali: t nulla bona: vt ſi adulter habitaret cum adultera de quib⁹ et ſi nō videatur quid faciāt: tñ ꝑpter hmōi ſignū cohabitationis iudicare illos nō eſt peccatum. Propter talia iudicauit Salomō de filio illi⁹ meretricis q̄ alia meretrix illa dormiente abſtuliſſet. de quibus dicit. iij. Regū. iij. t extra de preſūp. in. c. afferte. Naz cū dixiſſet Salomō Afferte mihi gladiū: t diuidite infantē viuū t date dimidiā partē vni: t dimidiā partem alteri: quod nō dixit diffiniēdo: ſed potius tētando t inquirēdo veritatē. vt dicit glo. ſuper dicto. c. afferte. Clamauit mulier cuius filius erat viuus ad regem. Commota ſūt ꝙppe viſcera eius ſuper filio ſuo. Obſecro domine da te illi infantē viuum. t nō occidatur. Ecōuerſo illa dicebat. Nec mihi nec tibi: ſed diuidaf. Reſpondit rex t ait. Date huic infantem viuū t nō occidaf. hec eſt enim mater eius. Se cūda ſuſpicio dicit leuis. quando ſunt leuia ſigna mali: t fortia ac plura boni: vt ſi mulier loquatur cum aliquo viro religioſo honeſte t in honeſto loco ac condecenti: t ſimilia. t ſic iudicare malum peccatū eſt. Sciendū tamen ſm Tho. vbi. s. q̄ aliud eſt ex huiuſmodi ſignis dubitare de malo ꝓximi: aliud illud affirmare. Primū pertinet ad humanā tentationem ſine qua nō ducīf iſta vita. ſm illud a poſtoli. j. Corin. x. Tentatio vos nō apprehēdat niſi humana. Affirmare vero t exiſtimare pro his ſignis malum de proximo ſuo peccatum eſt. Unde Augu. ſuper illud. j. Corin. iij. Nolite āte temp⁹ tē. ait. Et ſi ſuſpitiones vitare nō poſſum⁹: quia homines ſumus. iudicia tamē. i. diffinitiuas ſententias continere debemus. Notandū adhuc ſm prefatum doctorem q̄ ſuſpicio de malo alterius poteſt tripliciter prouenire. Primo ex longa experientia. Unde Ariſtoteles. ij. lib. ethicoz dicit q̄ ſenes ſunt maxime ſuſpitioſi: eo q̄ multotiens experti ſunt aliozum defectus. Senes

UVA. BHSC. IyR_227

em̄ inq̄t cacoges sūt Est em̄ cacogia in deteri⁹ existimare omīa. Secūdo prouenit talis suspicio mali ex eo ꝙ aliquis male afficit ad alterū. Cū em̄ q̄s aliū contemnit vel odit facile opinat malū de ipso: q̄a vnusq̄sq̄ facile credit qd̄ appetit. Tertio ꝓuenit suspitio mali ex hoc ꝙ aliq̄s in seipso malus est. ex quo conscius sue malicie faciliter malū de alijs opinatur. ꝓpterea sapiēs Ecclesiastes. x. c. ait Stultus in via sua ambulans: cū ipse sit insipiens omnes stultos existimat. Et Seneca in lib. de moribus. Hoc habet omnis affect⁹ vt in q̄ ipse insanit: ceteros putet insanire. Tertia suspitio dicitur temeraria: cū q̄s omnia bona in malā partē trahit. Unde Chryso. in quodam sermone ait. Sunt quidā peruersi qui de omnibus male iudicant. Dicunt em̄ si q̄s studet ⁊ humilitati vacat hypocrita est: si recreationi gulosus est: si societati secularis est: si simplicitati fatuus est. si aliorum correctioni presumptuosus ē. si silentio ⁊ paci simulator est. hec ille. Quis ergo explicet q̄ multos lucret diabolus ꝓpter temeraria ⁊ p̄sumptuosa iudicia: in quibus tāto maius periculū imminet: q̄to minoris culpe esse credunt. Euitemus itaq̄ illa q̄tum possumus. vt sic vere penitentiam agentes assequamur hoc in seculo dei gratiam. ⁊ in futuro sempiternam gloriā in qua viuit gloriosus deus per infinta secula seculoꝝ. Amen.

Feria quarta post letare. de sacratissimis indulgētijs ⁊ relaxationibus: quas facit ecclesia in remissionem pene peccatoꝝ.

Sermo L

Venit nox quādo nemo pōt operari. Redēptoris nostri verba sūt ista originaliter. Johan. ix. c. ⁊ in euangelio hodierno. Ostensum est in superiori sermone q̄ grauis erit q̄ue timenda purgatoria pena: que seruat his q̄ in hac vita ꝓ suis peccatis satisfacere negligunt Et qm̄ plerique excusare se possent di. vires aut tempus illis ad satisfaciendum nō sufficere. idcirco clemētissime ꝓuidit dominus noster iesus xp̄s concedens thesaurū ecclesie ministris pro loco ⁊ tempore peccatoribus dispensandū. Fiunt nanq̄ in ecclesia per prelatos ⁊ superiores relaxationes: ⁊ indulgentie in quibus qui faciunt quod debent peccacorum suorū remissionē lucrant. Ut autem hoc clarius intelligatur: statui hodierna die de indulgentijs verba facere; vt penitentes pecatores intelligentes illarū virtutē inuigilent cum studio eas acquirere. nō expectātes noctem mortis ⁊ purgatorie pene: quando ampli⁹ nō poterūt operari. De ipsis ergo indulgentijs tria mysteria p̄ncipalia ꝓponimus declaranda.

Primū d̄r diffinitio.

Scd̄m cōcessio.

Tertiū fructificatio.

Quid sit indulgētia ⁊ qualiter ꝓdest in foro dei ad diminutionē pene purgatorie: ⁊ de clauibus a xp̄o collatis sacerdotibus.

Capl̄m I

Primū mysteriū de indulgētijs declarandū dicit diffinitio. In quo q̄d sit indulgentia videamus. Et respōdet Fran. de mar. in tractatu de indulgentijs ꝙ indulgētia est remissio peccatoꝝ. Q̄ intelligendū est de remissione pene temporalis: ad quam peccator remanet obligat⁹ post remissionē culpe ⁊ pene eterne. Ipsa nanq̄ pena et culpa eterna remittunt in cōtritiōe cū pctōr iustificat. Et q̄a vt tactū est sermone septimo huius operis. c. j. licet in baptismo oīs pena q̄ ꝓ pctō debet penit⁹ relaxet merito passionis xp̄i: tamen cū homo pctā iterat reddit se indignū tanto beneficio. Ideo in cōtritiōe nisi eēt multum feruentissima nō remittit ei tota pena. sed minorat. vt dicit magr̄ sen. di. xix. tertij. q̄tū decet ⁊ expedit salua diuina iusticia Remanet itaq̄ vt in pluribus obligatus peccator ad tēporalit satisfaciendū penanq̄ temporalē exoluendam. Hanc vero taxare habet sacerdos in ꝯfessiōe: qui vt dictū est in sermōe ꝓ arbitrio pnias pōt iniūgere. Et q̄a raro cōtingit vt q̄s totā penam temporalē debitam excipere possit ⁊ adimplere: ideo qui eā in hac vita nō soluunt in purgatorio acriter punient Sed cū quis facit illud ꝓ quo indulgētie concedunt a dicta pena liberat plus ⁊ min⁹ s̄m īdulgētie qualitatē. Notādū tn̄ s̄m Ric. ⁊ Bona. distin. xx. q̄rti. ꝙ fuerūt quidā q̄ voluerunt distīguere foꝝ dei ⁊ foꝝ ecclesie. Et hi dixerūt indulgētias valere q̄tū ad foꝝ ecclesie: nō q̄tuz ad forū dei. Ratio aūt ipsorū erat. q̄a nullus īferior pōt absoluere a pena ad quā ligat superior. sed deus remitendo culpam ligat ad aliquā penā tp̄alē. ꝗ videt ꝙ null⁹ possit de illa aliq̄d dimittere. Et ꝓpterea dicūt indulgētias valere ī foro eccle. remittēdo penas taxatas a iure vel a iudice. nō tn̄ aliq̄d remittēdo de pena taxata a deo. Verūtn̄ ista opinio satis impia est ⁊ ꝯtraria rōni. q̄a si sic eēt tūc ecclesia absoluēdo a penis satisfactorijs trās-

UVA. BHSC. IyR_227

mutaret ad penas purgatorij: ⁊ ad grauiora supplicia. Ideo simpliciter dicendū est q̄ relaxatio satisfactionis que fit in indulgentijs valet etiam in foro dei. q̄a de⁹ habet p̄o cōdonato q̄ sic cōdonat. Modo aūt intelligēdi q̄liter fieri potest talis est. Presupponendum nāq; est q̄ bonū obtinem⁹ ex triplici merito id est ex merito ꝓpo ⁊ ex merito capitis: ⁊ ex merito ecclesiastice vnitatis. Et q̄ ita sit in se manifestū est. q̄a quilibet meret sibi per gratiam quam habet. Q̄ xps meruerit nobis nemo dubitat: nisi q̄ fide caret. Q̄ ecclesia mereatur nobis. ⁊ eius merita parēt per ꝙba Aug. d. in li. de pnia. Credēdū est q̄ oēs oones et elemosyne ecclesie ⁊ opa iusticie. succurrūt recognoscēti mortalitatē suam. per hūc modū sicut triplex est meritū obtinēdi bonū: sic et meritū liberādi a malo. Meritū scz ꝓpium. Et hoc est meritū nostre cōtritionis. ⁊ per h̄ memur liberari a pena eterna ita q̄ simul sunt hic duo: sicut in angelis gratia ⁊ gloria. Secūdo est meritū xpi. ⁊ hoc operat in sacramētis ⁊ potestate clauiū. ⁊ per hoc remittit pars pene. Tertio est meritū ecclesiastice vnitatis. ⁊ p illō adhuc fit remissio. Et sic h̄m triplex meritū fit triplex pene cōdonatio. vt sic currat misericordia cū iusticia. ⁊ in q̄libet est mutatio maioris in min⁹. Unde pena eterna p̄mo mutat in tēporalē cū remittit culpa. Secūdo temporalis magna ⁊ supra vires commutat in penā cōpetētē viri⁹ in sacerdotis absolutiōe. ⁊ quod refidui est reseruat in purgatorio. Tertio vero pena illa ad quā quis tenet ur mutat in minorē i indulgētijs. Hoc aūt pōt facere ecclesia ex diuina auctoritate. The saurū enim meritoꝝ scilicet xpi martyꝝ cōfessoꝝ ac virginū recommēdauit ecclesie dispensandū cū ecclesie in prelatis tradidit claues regni celoꝝ. Et p hoc solui potest ratio eoz̄ q̄ dicūt q̄ iferior nō potest absoluere a pena im posita a superiore. Nam licet nō possit auctoritate ꝓpria: potest tamē auctoritate ipsi⁹ superioris. Vel pōt dici q̄ plat⁹ dās indulgētias nō pōt absolui omino cōdemnādo: s̄ solūmodo de thesauro ecclesie. Sed aliqs possz obijcere q̄ ecclesie nō sunt date claues. q̄a claues aut sunt ad claudēdū. aut ad aperiendū. Sed dicit Apoca. iij. Xps aperit ⁊ nemo claudit. claudit ⁊ nemo aperit. ergo ecclesie nō sūt date claues. Oppositū in cōtrariū est q̄ xps dixit Petro Matt. xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Ex q̄b⁹ verbis patet q̄ mediāte petro ecclesia claues accepit. Q̄ō no. xxiij. q. j. c. manet. c. quodcunq;. c. omnibus cōsideratis

Respondet ergo Ric. dist. xviij. quarti q̄ claues regni celoꝝ date sunt ecclesie. Et accipiunt hic claues ad similitudinē clauiū materialiū per quas ostium claudit ⁊ aperit. Claues enim ecclesie sunt quedam potestas data ecclesie i plat⁹ suis ad aperiendum ⁊ ad claudendum hominibus regnū celoꝝ: quod claudit homini per peccatū vel per obligationem ad penam p̄ peccato. ⁊ aperit per remotionē vtr⁹ iusq;. est aūt potestas triplex aperiendi celū ⁊ claudēdi. Prima est auctoritas: q̄ est in solo deo: qui solus aperit effectiue per infusionem gratie. ⁊ claudit permittēdo iusto iudicio homine ruere petū grām nō ꝓferendo. Secunda est clauis excellentie que est in xpo ratione humane nature. qui celum aperit per meritū passionis sue. ⁊ claudit per potestatē iudicialem sibi traditaz. Tertia ē clauis ministerij. scilicet in plat⁹ ecclesie: q̄ celū aperiūt ministrando sacramēta que operant in merito passionis xpi ⁊ virtute. Ad auctoritatem ergo Apoc. dicendū q̄ clausura regni celoꝝ potest tripliciter accipi. Vel pro illa qua erat clausum generi humano p̄pter peccatū primoꝝ parentum. Vel p illa q̄ claudet omnibus reprobis in iudicio per sentētiam diffinitiuam. Vel pro illa qua claudit̄ interim homini per culpam ⁊ penam remittēdas. Prima clausura fuit vniuersalis ⁊ nō perpetua. ⁊ hanc xps aperuit merito passionis sue. Et de hac dicit aperit ⁊ nemo claudit. Alia similiter clausura erit perpetua. de q̄ Matth. xv. Clausa est ianua. ⁊ de hac dicit. claudit ⁊ nemo aperit. Alia clausura est particularis ⁊ nō perpetua. ⁊ hanc plati ecclesie possunt ministeri aliter aperire. Propterea nō mediocriter errant hi q̄ dicūt indulgētias valere cū tota ecclesia rōnabiliter cōtrarium asserat ⁊ affirmet.

De auctoritate cōcedēdi indulgētias ⁊ illarum varia cōcessiōe ⁊ de causis p̄ quibus cōcedunt. Caplm II

Ecūdū mysteriū de indulgētijs declarandū dicit cōcessio. In quo de ipsarū cōcessiōe tria cōsiderem⁹.

Primo auctoritatē.

Scōo varietatē.

Tertio causalitatē.

Primo cōsiderem⁹ auctoritatem q̄s scz habet auctoritatē indulgentias p̄cedendi. Et respondent doc. s. Bon. ⁊ Ric. vbi. s. q̄ illi soli possunt indulgentias dare; quibus dispensa

UVA. BHSC. IyR_227

tō thesauri ecclesie cōmissa est. ꝛ ꝑm mensu-
ram cōmissionis sue. Et q̄ xp̄i vicario cōmis-
sa est plenitudo potestatis ab ipo xp̄o. vt pa-
tet ex̄ de peni. ꝛ re. c. cū ex eo. Ideo potest da-
re indulgentias per totā eccl'iam militantē: ꝛ
tātas quantas sib dare placuerit si adsit rō-
nabilis causa. Alij autē habēt tātū de hac po
testate quantū eis a xp̄i vicario cōcessum est.
Ipe aūt per ms cōe hoc nō cōcessit nisi epi-
scopis. vel electis in episcopos ꝛ suis legatis
Et ideo nulli alij possunt indulgētias dare:
nisi ex speciali cōmissiōe. nec possūt legati da
re indulgētias nisi in ꝓuincia sua, nec episco
pi nisi in suo episcopatu. Archiepi tamē pos
sunt eas dare in epatib⁹ suffraganeozū suoꝝ
vt patet ex̄ de peni. ꝛ re. c. nostro. in textu ꝛ i
glo. Ysti tamē in dedicatione basilice siue de
dicetur ab vno siue a pluribus: non debent ex
tendere indulgentias vltra annū nec in an-
niuersario dedicationis vltra. xl. dies. Limi-
tata est em̄ eis potestas a papa: ne per immo
deratas remissiones claues ecclesie cōtemne
rent ꝛ penitētialis satisfactio eneuaret. ex̄ de
peni. ꝛ re. c. cū ex eo. Et si diceret q̄ omnis sa
cerdos habet claues, ergo potest indulgenti-
as cōcedere. Respondet Boñ. q̄ clauis nō est
tota ratio virtutis indulgentias faciendi. sed
potestas clauis cum iurisdictione ꝛ auctori-
tate thesauri dispensandi: que ordinarie solis
competit episcopis ꝛ sacerdotibus: si eis ab
episcopis committatur. Secundo conside
rem⁹ circa ꝑfessiones idulgētiaꝝ varietatem
Scōm em̄ q̄ apparet ex vsu ecclesie solēt in-
dulgētie variari tripliciter. Concedunt nanq̄
aut ꝑm numerū dierū vel annozum: aut ꝑm
partē petōz: aut ꝑm plenariā remissionem.
Quando concedunt ꝑm numerum dierū vel
annoꝝ. vtputa quia dantur centū dies vel cē
tum anni de indulgentia. tunc q̄ illaꝫ lucrant
absoluunt a ꝓna quaꝫ facere debuissent ꝓ
peccatis suis per centū dies: vel per cētū an-
nos: siue in hac vita siue in purgatorio. Quā
do vero concedunt indulgentie ꝑm partē pec
catoz: vtputa quia conceditur tertie vel quar
te partis remissio peccatozū. tunc qui illas lu
crantur absoluunt a pena quā tenebant exol
uere ꝓ illa parte: siue illa pena sit cētū annoꝝ
siue mille: siue plurū. Quando aūt ꝓcedunt
indulgentie ꝑm plenariaꝫ remissionem: tunc
qui illas lucrant absoluunt ab oi penalita q̄
si tunc ex hac vita decederent: statim ad celuꝫ
euolarent: ꝛ inter eues celi nullo obstaculo i-
pediti collocarent. Tertio cōsideremus cir
ca concessionē indulgentiarū causalitatē. ꝓ
qua causa concedi possunt ꝛ debent indulgen
tie. Et respondet Boñ. q̄ sicut videm⁹ in po-
liticis ꝛ cōmunitatib⁹ humanis q̄ thesaurus
reipublice ꝓpter duo maxime cōsueuit ꝓ-
ferri ꝛ cōmunicari exterius. sic in spiritualib⁹
est intelligendū. Profertur nanq̄ thesaurus
extra ꝓpter gliam ꝓncipis: sicut faciūt re
ges curiales, quemadmodū fecit rex assueruꝫ
vt habetur Hester. j. Alio modo ꝓpter vtili
tatē cōmunitatis siue necessitatē. Unde quā
do ledit cōmunitas proferunt stipendiaꝫ do
natiua militibus vt eant ad pugnaꝫ. Sic the
saurus ecclesie ab his qui habent dispensare
duplici ex causa debet aperiri. scz ꝓpter gloriā
ꝓncipis ꝛ laudem. Laus vero ꝛ honor dei ē
in sanctis suis. Et sancti honorant in cōstru
ctione basilicaꝝ: visitatione earūdem: cōme-
moratione virtutum suarum. Et idē fit in ꝑ-
dicationibus ꝛ sermonibus. Ideo ꝓ his o-
bus indulgentie recte fiunt. Cōmunis autez
vtilitas est defensio terre sācte: defensio fidei
ꝓmotio studij: ꝛ similia: ꝓ quib⁹ adhuc re
cte indulgentie concedūtur. Et sic diceret q̄
nō licet dare spiritualia ꝓ tēporalibus quia
illud esset simoniacū. sed in istis indulgentijs
danf spiritualia ꝓ tpalibus. s. remissio pe-
ne ꝓ pecuniis ꝛ alijs rebus loco elemosyne
oblatis. ergo videtur q̄ nō licet cōcedere hu-
iusmodi indulgētias. Respōdet Ric. ꝛ Boñ.
q̄ nō dantur spiritualia ꝓ tpalibus nisi per
accidēs. Cū em̄ dantur indulgentie ꝓ eccle
sijs vel hospitalibus construēdis. nō dantur:
vt in illis temporalibus fiatur sed ꝓpter
vtilitatē spiritualem cōsequētē. Unde nō dā
tur ꝓ tpalibus nisi inquantū ordinātur ad
spiritualia. Ideo quando prelatus dat indul
gentiā nō dat eam ꝓ elemosyna exteriori,
nō cōsiderans datuꝫ. ſ. fructū. videlicet quia
ex radice bone voluntatis procedit.

De fructu indulgentie respectu existētiū in
mortali. ꝛ eoꝝ q̄ sunt in purgatorio. ꝛ illoꝝ q̄
post illaꝫ acquisitionē erūt ꝓpter alia pec-
cata damnādi. Caplm III

Ertiū mysteriū de indulgētijs decla
randuꝫ dicitur fructificatio. In quo
de fructu indulgentie circa tria pre-
cipue dubitatur.

Primo vtrū indulgentie prosint existenti-
bus in mortali peccato.

Secundo vtrū prosint his qui sunt in pur
gatorio.

Tertio vtrū ꝑsint his qui illas lucrantur.

UVA. BHSC. IyR_227

et postea ꝓpter alia sua peccata damnantur ad infernum. Ad primū dubium respondet Richᵈ. ꝙ non pōt fieri remissio pene manente culpa. Et ideo cū per indulgētias nō remitta tur culpa existentibus in mortali peccato: nō remittit eis per indulgentiā aliquid de pena Si tamen aliquis existens in mortali pecca to facit illud quod ꝓtinet in forma indulgen tie, prudenter facit. quia bona facta in pecca to mortali aliquo modo peccatorē disponūt de ꝓgruo ad penitentiā. ꝛ illa meditāte ad su sceptionē remissionis pctōrū ꝑ diuinā miseri cordiaz. hec Ric. Boñ. vero dicit ꝙ ad hoc vt indulgentie valeant requiritur duplex con dittio exptē dantis. ſ. potestas vel auctoritas de qua supra dictū est. ꝛ honesta ac rationabi lis causa. Unde nō esset credenda indulgen tia alicuius valoris si quis daret eaz euntib⁹ videre torneamenta. Similiter ex parte acci pientis duplex conditio requiritur. ſ. cōfessio cū vera cōtritione. ꝛ fides cuz vera deuotione vt vere de peccatis sit penitēs. ꝛ vere cōfidēs ꝙ pastoris indulgentia sibi valeat. Secun do contingit dubitare vtrū indulgentie vale ant his qui sunt in purgatorio. Et quibusdaz visum est ꝙ sic. ꝛ arguunt ꝙ omīs aīe sancte: aut sunt de ecclesia triumphante. aut militā te. Sed aīe existentes in purgatorio sancte sunt: nec sūt de ecclesia triumphante. quia in ea nulla est pena. ergo sunt de ecclesia militā te. Sed omibus habentibus gram in ecclesia militante ꝓsunt indulgētie. ḡ ꝓsunt illis qui sunt in purgatorio. Alij vero tenēt cōtrariū. qz vt scribit de pe. di. j. c. ſi cui. §. alij econtra. Dñs par tus soluendi voluit esse ꝛ ligādi. Si prelati eccl'ie nō possunt ligare illos q̄ sunt in purgatorio. ergo nec eos soluere. Quod verū nō esset ſ̄ illis ꝑdessent indulgētie. Rñdet Ric. ꝙ indulgentie nō ꝓsunt illis qui nō sūt de iurisdictione illius q̄ eas ꝓcessit. vt ꝑs exꝑ peni. ꝛ re. c. ꝙ aūt. Nec illis q̄ nō factū illud ꝓ quo dantur indulgētie. ꝙis voluntatē habeant faciendi. Nam ly nō potenti operari voluntas reputetur ꝓ facto quantū ad ꝓ miū essentiale. nō tamē hoc est verum ꝙtum ad quodlibet ꝓmiū accidentale. Unde nec ꝑ facto reputatur quantū ad remissionez pene per indulgentias obtinende. Illi autem q̄ sūt in purgatorio non sunt sub iurisdictione ꝓ latorum ecclesie. quod satis datur intelligi cū dixit dñs Petro. Quodcunq; solueris super terram ꝛc. cōcedēdo ei potestatē sup. eos tm̄ qui sunt viuentes in hac mortali vita. Nō pos sunt etiā hi qui sunt in purgatorio facere illō ꝓ quo datur indulgētia. idcirco indulgētie eis non prosunt directe. Indirecte tamen eis prosunt inquātū existentes in hac vita faci unt ꝓ eis illud quod continef in forma in dulgentie. maxime ſi dentur indulgentie sub hac forma. Quicunq; fecerit hoc vel illud ꝓ se vel ꝑ parte suo defuncto vel alia ꝑsona in purgatorio existēte: damus tot dies indulgē tie. Et sic etiā ſm̄ cōem opinionē doctoꝝ ꝓ sunt per modū suffragij: ꝛ nō per modū idul gentie. Ad argumentū vero factū ꝓ oppo sitione contraria dicit Ric. ꝙ illi qui sunt in purgatorio cum ecclia militante quodāmodo cōicant in pena ꝛ cū triūphante cū impossibi litate peccādi. cū vtraq; in charitate. Et ideo qz cōiuncti sunt cū militante eccl'ia ꝑ charita tem ꝛ maxime auxilio indigent: quia nō sūt i statu in quo possint penā assumere voluntariā per quā citius admitterent advisionē beataz ideo eccl'ie ꝓest eos iuuare ꝓmunicādo eis meritaviuorū: nō tamē per modū auctoritaꝫ per quā directe iuuanf illi quib⁹ directe ꝓsūt indulgentie. Tertio contingit dubitare vtruz idulgētie ꝓsint his qui illas lucranf si post illaz adeptionē ꝓpter alia pctā per eos com missa damnēf in inferno. Sed ad intelligen dū hanc difficultatē necesse est scire an ꝑ cul pam sequentē peccata dimissa redeant. ꝛ ad hoc nos dicimus ex ſnia Ric. i. iij. ꝛ domini Boñ. di. xxij. ꝙ pctā dimissa redire itelligi ꝑt dupliciter. Aut ꝙtū ad culpā: aut quantū ad penam. Primo modo peccata dimissa redire nō possunt. qz nulla res ānihilata redire pōt eadē nūero nisi ꝑ diuinā potentiā. iuxta illō Auicēne. ij. metaph. Quod ānihilatū est non redit. Peccatū aūt cū remittit ānihilaf. ꝛ per operationē diuine potētie reuerti non pōt: qz vt inq̄t Aug. li. lxxxiij. q. Deo auctore non fit homo deterior. Dicunf tñ pctā dimissa redire inquantuz sequens culpa magis grauaf ꝙ ſi peccata illa nō fuissent dimissa. Quantūvero ad penā vtrum dānatus ꝑ pctis que cōmisit post pctā dimissa puniaf tm̄ ꝑ illis ꝓ qui bus damnatus est. aut ꝓ aliis dimissis. ꝛ sic pctā redibūt ꝙtum ad penam. Rñdet Richᵈ. ꝙ pena que debebaf ꝓ peccatis dimissis: aut est tota expleta aut sequēs mortale peccatuz aut non. Si nō: tūc dico ꝙ remanet obligat⁹ peccatoꝝ ad solutionem residui pene. ſi in illo pctō mortali moriaf ꝑ pctis illis remissis q̄ ad culpam nō quoad penā. Et ſō ꝑ illis in in ferno pena eterna puniet. Sed ꝑ accidens q̄

UVA. BHSC. IyR_227

in peccato mortali nulla pena ē satisfactoria in cōspectu dei. Et ideo quātūcūq; puniatur semp remanebit obligat⁹ ad penā. Illa tamē pena erit minus intēsa q̄ si illa peccata non fuissent ei dimissa. Si vero pena est soluta āte sequēs mortale. peccata remissa nō redeūt nisi inquātum aggrauāt sequēs pctm̄ propter quam aggrauationē sibi maior pena debetur ꝓpter hoc dr̄ Naum.j.nō iudicabit deus bis in idipsum. Et de pe.disti.iiij.versus finem. Diuina clemētia dimissa peccata vlteri⁹ ī vltionem: redire nō patit. Cum ergo existentibus in charitate ꝑ indulgētias remittat pena tpalis ꝓ peccatis debita si post ꝓpter alia peccata sequētia: tales in inferno damnētur non amplius punient ꝓ pctis illis ꝓ quib⁹ iam remissionem pene indulgētijs medianti bus obtinuerūt. Ergo currāt pctōres sitiētes ad fontem pietatis ⁊ clemētie dñi nostri iesu xp̄i. ⁊ de suis peccatis vere confessi penitētes indulgētias q̄ concedunt procurent acquirere. vt sic a pena liberati scandere valeant regna celorū: vbi xp̄us deus dei filius regnat cū patre ⁊ sp̄ūsancto per infinita secula seculorum. Amen.

Feria quinta post letare de viduitate ꝟuāda ⁊ de eius laudibus atq; preconijs quibus sublimatur. Sermo LI

Ecvidua erat: et turba ciuitatis multa cum illa quam

h cū vidisset dñs mīa motus super illam dixit illi. Noli flere scribunt hec verba Lu.vij.capitulo. ⁊ ī euāgelio hodierno. Usus est pietate multa saluator noster erga viduaz vnicum filium suum morte iam extinctū dolenter ⁊ amare lugentem. Ipsam quidem vt euangelica lectio testat. primo consolatus est verbis. demū suscitatū filium ei benigne restituit. Quo exemplo clarescit quāta sit vidualis status gratia: quātusue decor: quantū etiam ⁊ meritū. Sed quoniam multi sūt q̄ ignorant precium eius. ideo ad instructionem penitentium hodierna die de viduitate conficiemus sermonem. de quo tria mysteria p̄ncipalia erunt declaranda.

Primū dr̄ obseruatiōis.
Scd̄m cōmēdatiōis.
Tertiū regulatiōis.

Qualiter post primum maritū melius ē tenere ⁊ obseruare viduitatē q̄ denuo nubere. tum propter iudiciū castitatis. tum ꝓpter signum charitatis. tum etiam propter beneficium libertatis. Capl̄m I

p Rimum mysterium dicit obseruationis. In quo declarandū ē quare post primū maritū melius est obseruare ⁊ tenere viduitatē q̄ ab secundas nuptias transire. Et assignari possunt tres principales rationes.

Prima est ꝓpter indiciū castitatis.
Scd̄a ꝓpter signū charitatis
Tertia ꝓpter beneficiū libertatis.

Prima rō est ꝓpter indiciū castitatis. Qñ ei mulier nubit totiēs signū est magne incontinētie. Unde Hiero. contra Iouinianū refert q̄ portia minor cū laudaret quedā bene morigerata que secundum acceperat virum. rñdit. Felix ⁊ pudica matrōa nūq̄ p̄ter semel nubit Et Uale.li.ij. Que vno fuerant cōtēte matrimonio corona pudicitie honorabant. Uerum tamē disputadū est vtrū secūde nuptie sint licite. Et nōnulli arguūt q̄ nō. Nam Chryso. xxxj.q.j.c. hac rōne. ait. Scd̄m. s. vxorem accepere ꝟm p̄ceptū apl̄i licitū est. ꝟm aūt veritatis rōnem vere fornicatio est. Item rōne videtur: quia bigamus nō pōt ꝓmoueri ad sacros ordines ꝟ pena nō infligit nisi ꝓ culpa ergo ī bigamia est culpa. Sed in ꝯriū est auctoritas Hiero. qui. xxxj.q.j.c. aperiant ait. Aperiāt q̄so aures obtrectatores mei ⁊ videant me secūdas ⁊ tertias nuptias in domino concessisse. Et iterū in eodē. c. ait. Non dando bigamos: imino nec trigamos: ⁊ si dici potest octogamos. ⁊ Aug. ibidē. c. de⁹ inquit. De⁹ masculū ⁊ feminā ꝓpagandi generis causa nuptiali castitate cōiūxit: ⁊ scd̄as nuptias q̄ ī vnoquoq; testamēto ꝑmittunt licitas esse mōstrauit Et idē Aug. exponēs illud apl̄i. q̄ si dormierit. dicit. Qui si dormierit vir ei⁹: nō dicit p̄m⁹ vel scd̄s vel terti⁹: nec nob̄ diffiniēdū ē qd̄ nō diffiniuit apl̄s. Uñ nullas debeo dānare nuptias: nec eis verecūdiā inferre numerositate Rñdēt doc. ī.iiij. dis. xlij. s. Ric. Boñ. Petr⁹ de palude. Tho. ⁊ ceteri q̄ nō tm̄ scd̄e nuptie ꝟ etiā tertie ⁊ q̄rte ⁊ plures sunt licite. Rō qr ꝑ mortē alteri⁹ cōiugū tollit impedimē tum p̄mi matrimonij. Unde dicit Petr⁹ de palude q̄ si quis resuscitaret a mortuis non posset ad vxorē viuentē redire: qr non amplius sua vxor essz nec ip̄e vir eius nisi denuo ꝯtraherēt Propterea dicit apl̄s. j. Cor. vij. Si dormierit vir eius liberatata ē a lege viri: cui aūt vult nubat tm̄ in dño. Beatior tū erit si sic ꝑmāserit ꝟm meum cōsiliū. Ad dictū ḡ Chry. rñderi pōt q̄ improprie ⁊ largissime fornicationē su

UVA. BHSC. IyR_227

mit.ſ.p naturalis cōcupiſcētie ardoretq̄ maxime cōſueuit mouere ad ſecundas nuptias contrahendas. Ad ſecundū vero argumentū dicit Boñ.q̄ nō poſſe aſcendere ad ſacros ordines nō eſt pena:quia etiam nec mut⁹ vel alius naturaliter impeditus poteſt aſcendere ad ſacros ordines:qō non fit ei in penam ſed quia nō eſt idoneus. Sunt ergo licite ſecūde nuptie t plures.t nō ſunt inhonorabiles.Jō Hiero. ad Gerūtiam inqt Vide qualia ſunt ſecunda matrimonia que lupanarib⁹ preferūtur,Aut eñ.ſ.apoſtol⁹. Melius eſt nubere q̄ vri.Adoleſcētula vidua q̄ continere non pōt: maritū potius accipiat q̄ diabolū, Apoſtol⁹ vero.ſ.Coz.vij.ait, Dico iunuptis t viduis bonum eſt illis ſi ſic pmaneant ſicut t ego.q̄ ſi nō ſe contineant nubant.meli⁹ eſt enim nubere q̄ vri.Et Hiero.in epiſtola ad Gerūtiaz narrat de quodam rome qui habuerat viginti vxores:quas ſepelierat, Et de muliere que ſepelierat viginti duos maritos.qui fuerunt copulati matrimonio: t fuit magna expectatio quis eoz efferret ad ſepulcrū ab alio.t vicit marit⁹.Unde Hiero.ſequit di.Obſecro vt illa teſtimonia nō noueris:quibus incōtinentibus t miſeris ſubuenit: ſed potius lectites quibus pudicitia coronat. Facit inſuper ad viduitatis laudem q̄ t turrures illam ſuant Quod Ambro.in hexameron ait,Diſcite mulieres quanta ſit viduitatis gratia:que etiam in auibus predicat.Secūda ratio quare melius eſt obſeruare viduitatē q̄ tranſire ad ſecūda s nuptias:eſt ppter charitatē ſignū vt ſcilicet oſtendat vxor q̄ta charitate virum defunctū dilexerit. Unde Virgilius,iij. eneidos. Jlle meos primus qui me ſibi iunxit amores Abſtulit.alle habeat ſecum:ſeruetq̄ ſepulcro. Et Hiero.cōtra Jouinianū ſcribit,q̄ cū Valeria rogaretur ſecundum virum accipere.reſpondit ſe nō poſſe facere.qz primus adhucviuebat.q̄diu enim inqt vixero.vir me⁹ p amorem viuet in corde meo.Et iterū ibidem recitat.q̄ dum Martia Catonis nollet iterū nubere,t virum defunctū ſemper lugeret:t iterrogata quem diem haberet vltimū luctus ait Quez vite, Querere tamen poſſet b aliqs vtrum ſecunde nuptie ſint ſacramētales. Reſpondet Boñ.q̄ dupliciter eſt loqui de ſecundis nuptijs.aut in ſe:aut in relatione ad primas.Si in ſe ſic,Cum ſit ibi conſenſus expreſſus inter legitimas perſonas:eſt vtiqz ſacramentū.neceſt ibi carnis diuiſio.ſed vnto carnis viri t mulieris ,Si autem loquamur in comparatiōe ad p̄cedentes ſic manet in eis ſacramēti ratio incōpleta ppter carnis diuiſionem:quia in primis carnē ſuam vnixit cū vno in ſecundis cū alio.Et talis diuiſio tollit de plenitudine ſignificationis. Tertia ratō quare melius eſt viduitatē ſeruare eſt ppter beneficium libertatis. Vidua eñ ſua eſt domina.t in pace viuit.t ſi virum accipiat diſcrimini ſe exponit,vt forte inueniat irioſum litigioſum t ſe tribulantē.Unde Hiero.ōtra Jouinianū narrat,q̄ cū q̄dam rogaret vt ſecundo nuberet:reſpondit ſe hoc nō facere:qa bonum habuerat virum: t ſi ſecundū acciperet: aut ille eſſet bonus aut malus.Si bonus ſemper eſſet in timore ne illū perderet.Si malus ſemper eſſet in dolore:qa poſt bonum virum alium nunq̄ ſuſtineret. Propter aſſertiones iam tactas colligi poteſt q̄ta eſt p̄eminentia viduitatis.Ueruntamen vt predictum eſt ſi que mulieres poſt virorū mortem voluerint nubere faciant animo libero.Notanduz tū.q̄ alique leges dicūt mulierem nō poſſe nubere infra temp⁹ luctus.i. vnius anni poſt mortez viri.vt ptz.C.de ſecundis nuptijs.l.j. Tamē per licentiam apoſtoli t auctoritatē poteſt id fieri immediate poſt mortez. t infamia nubētis aboletur: quia in his ſeculares leges non dedignantur ſacros canones imitari.vt patz extra de ſecundis nuptijs,c. ſuper illa.t.c. cū ꝑm apoſtolū.

Qualiter commēdabilis eſt viduitas.tum ppter diuinam viſitationē: tum ppter acceptationem:tum etiam ppter diuinam p̄cepti onem. Caplm. II

Ecundū myſteriū ꝺtēplādū deviduitate ꝺ cōmēdatiōis,Dicit q̄tum ſit cōmēdabilis triplic rōne.

Primo rōne diuine viſitatiōis.

Scōo rōne diuine acceptationis.

Tertio rōne diuine p̄ceptionis.

Primo rōne diuine viſitatiōis, q̄ de⁹ viduas ſtioſiſſime viſitauit.Uñ.iij. Reg.xvij. Cpe famis miſſus eſt a deo Helias ad viduā ſareptanā.q̄ poſt q̄ dedit comedere Helie iux ꝺbū eius:hydria farine eius nō defecit miraculoſe:t lechit⁹ olei nō eſt imminut⁹ oibus illis diebus.Et Judith.p totū habeſ q̄ ſta fuerit vidua illa oipotēti deo.cui tantā ꝺtulit grām vt ꝑpijs manib⁹interficeret Holoferne libaretqz pplm ab ipetu t furoze illi⁹.Lu.ꝺo.ij.c. ꝺ q̄ erat āna ꝓphetiſſa vidua vſqz ad ānos lxxxiij.q̄ vixerat cū viro ſuo ānis.vij.a ꝺgita te ſua,Et b nō diſcedebat de tēplo ieiunijs et

UVA. BHSC. IyR_227

obsecratoīb⁹ suis ꝺo die ac nocte, ‖Huic ibꝰ paruulus sicut ꝛ Simeoni prebuit se videndum: illamq; dignatus est visitare que confitebatur dño. ꝛ loquebaf de illo omnibus qui expectabant redemptionē israel. Secundo dignitas viduitatis apparet rone diuine acceptationis. Luce nāq; xxj. scribif quantum accepta fuit oblatio vidue ,paupcule. de qua etiam ‖Iero. in epistola ad iulianū sic loquif Pauꝑcula vidua. que duo era misit in gazophilatium: cūctos in oblatione munerum dei ꝺr superasse locupletes. que non ponderes sut, sed offerentiū voluntate pensaf. Tertia rō dicif diuine preceptionis. Dedit nanq; deus preceptū omnibus regibus. ꝓncipibus, iudicibus ꝛ aduocatis. oibusq; hoibus. vt vidua rum causas tuerenf. neq; illas oppzimerēt ꝛ molestarent. Unde Esa. i. dñs ait, Querite iudiciū. subuenite oppzesso. iudicate pupillo. defendite viduā. Et Exoꝺ. xxij. ait. Uidue ꝛ pupillo nō nocebitis. Si leseritis eos vociferabuntur ad me. ꝛ ego audiā clamozem eoꝝ. et indignabif furoz meus ꝑcutiāq; vos gladio ꝛ erūt vxozes vestre vidue. ꝛ filij vri pupilli, Et per Iere. xxij. Facite iudiciū ꝛ iusticiam ꝛ liberate vi oppzessum de manu calumniatoris. Aduenam ꝛ pupillū ꝛ viduā nolite cōtristare. neq; oppmatis inique. Et iterū ‖Iere. v. dñs de his qui viduas spernūt ꝛ abijciunt sic loquif, Preterierunt ꝓmones meos pessime, Causam vidue nō iudicaverunt. causam pupilli nō direxerūt ꝛ iudicium pauperum non iudicaverunt. Nūquid sup his non visitabo dicit dñs. aut super gentez huiuscemodi non vlciscef anima mea. Et Job. xxij. ait. Uiduas dimisisti vacuas, ꝛ lacertos pupillox commi nuisti. Propterea circundatus es laqueis et ꝑturbat te formido subita. Jacobus vero ꝓmo cap. ait, Religio munda ꝛ imma culata apud deum ꝛ patrē hec est. visitare pupillos ꝛ viduas in tribulatione eoꝝ. Sed hodierna die non solum nō visitanf. ꝙnimmo vexantur expoliantur: ꝛ turbantur a multis ꝛ rapiūtur sua bona: ꝛ querunt iusticiam: nec inueniunt illam, Et quod his deterius est: vltra damnū rerum patiuntur falsas grauesq; criminationes, Taceo reliquas molestias que eis inferuntur, Ꝙ viduarū persecutores: o lupi rapientes illarum bona: o crudeles aduocati ꝛ iudices. o falsi notarij. o iniqui testes: quis docebit vos fugere a ventura ira ? Ut em̄ patet ex dictis: iter omnia peccata grauia maximū scelus est oppzimere viduas.

Ꝙ vidue debēt esse mortificate ꝛ aliene a conuersatione hominū: ac devotioni feruenter inuigilantes. Capꝝm. III

Certium mysteriū declarandum de vi t duitate ꝺr regulationis. In quo scire licet ꝙ tres sūt regule quas vidue seruare tenentur.

Prima ꝺr mortificationis.

Secꝺa conuersationis.

Tertia devotionis.

Prima regula viduarū dicif mortificatiōnis. Debent vidue esse mortificate ꝛ castigate ieiunijs vigilijs ꝛ disciplinis. aliter in eis pudicitia tuta esse non potest. Unde Paulus j. Timoth. v. Uidua que in delitijs est viuens mortua est. Et ‖Hieronym⁹ in epistola ad furiam ait. Ꝙ filia si apostolus corpus suum in suitutē redegit ne cū alijs predicaret ipse reꝓb⁹ efficeret. quomodo tu iuuencula adhuc in feruoze iuuentutis posita dapibus ꝛ vino plena poteris esse de castitate secura. hec ille. Reprehēsibiles itaq; sunt vidue ille que ocio vacantes comedūt ꝛ bibūt splendide: dormiunt satis: poliunt cutē ꝛ ornant: iz se viduali bus induant vestimentis. Secūda regula viduarum dicif cōuersationis. Debent euitare quātum possunt cōuersationem hominū; nō solum secularīū: sed etiam sacerdotū ꝛ religiosorum: ac quozūcunq; qui spūalem vitam ꝓfitentur: quomiā reuera nihil taz viris ꝙ mulieribus adeo est periculosuz sicut crebra ꝛ frequentata etiam sub specie boni conuersatio ꝛ collocutio maxie vbi etas cōsentit ad vitium Dinc ‖Hieronymus ad Nepotianū ait. Matrem ita tu vide. ne per illam videre cogaris quarum vultus ita cozdi inhereant ꝛ tacitum viuas sub pectoze vulnus, Et Johānes baptista sanctā matrē habuit pontificisq; filiꝰ erat ꝛ tamē nec matris affectu nec patris opibus vincebaf: vt in domo parentuz cum periculo viueret castitatis. hec ille, Et. xxxij. distin. c. hospitiolum. ‖Hospitiolū tuū aut raro aut nūq; ꝙ mulierū pedes terant: quia nō potest toto cozde habitare cū deo: qui feminarū accessib⁹ copulaf. Si igif piculosum est viris volentibus fuire ꝺr cū mulieribus conuersari: ꝙ tomagis ꝛ mulieribus ipsis que debiliozis sunt animi: inferioziscq; nature. Debent enīz vidue cauere omnes malas suspitiones. Dinc Hieronymus ad Salumā, Caueto oēs suspitiones ꝛ quicquid rationabiliter fingi potest: ne fingaf ante deuita. Debēt adhuc vidue liberter inhabitare domuz: audire ꝙ Piero. di. ad

UVA. BHSC. IyR_227

Eustochiū. Rarus tibi sit egressus in publicū matres tibi querant in cubiculo. Et nō tm̄ viroꝝ: s̄ ⁊ matronarū nō frequētare domos: cum Hieronymus dicat iterū ad Eustochiū. Nolo habeas consortiuꝫ matronarū: nolo ad nobilium accedas domos: nolo te frequenter videri: vt contemnas quod esse noluisti. Cur facis iniuriā viro tuo? Ad hominis coniungē dei sponsa quid properas? Disce in hac parte sanctam superbiā. Scito te illis esse meliorē hec ille. Tertia regula viduarū dicit deuotionis. Debent itaq̄ esse deuote timentes: diligentes: desiderantes: ⁊ colentes deum. Unde ⁊ apostolus. i. Timoth. v. ait. Si qua vidua filios aut nepotes habet: discat primo domū suam regere: ⁊ mutuam vicem reddere parentibus. Hoc em̄ acceptum est coram deo. Que autem vere vidua est ⁊ desolata: speret in deū ⁊ instet obsecrationibus ⁊ orationibus die ac nocte. Huiusmodi viduis compatitur deus easq̄ consolatur tribuens in hoc seculo suam gratiam: ⁊ in futuro sempiternam gloriam: in qua viuit ⁊ regnat deus per infinita seculorum secula. Amen.

Feria sexta post letare de diuinitate domini nostri iesu xp̄i: qui licet verus fuerit homo fuit etiā verus deus. eiusdeꝫ cum patre ⁊ spū sancto nature. Sermo. LII

Ues christus filius

dei viui qui in hunc mundum venisti. Scribunt hec verba Joh. xj. ⁊ in euangelio hodierno. Deridet tam a gētibus q̄ ⁊ iudeis immaculata fides nostra: quoniā predicat ꝯfitet ⁊ adorat xp̄m crucifixum tāq̄ verum deum dominatorē celi ⁊ terre. Verū tamen veritas ista taꝫ multipliciter est declarata vt amplius merito negari nō possit. Ad confusionem tamen omnium eorum qui contrarium tenent: asserūtq̄ xp̄m purum hoīem fuisse non deū: in presenti sermone curabim⁹ ostendere q̄ xp̄us est verus dei filius ab eterno a patre genitus eiusdem cum patre ⁊ spiritusancto substātie siue nature. Et diffuse de sua diuinitate loquemur. Illam confitebatur deuotissima Martha cum dicebat verba premissa in themate: quare cuꝫ omnibus veritas elucescat q̄ filius virginis qui pro nobis in cruce pependit fuerit deus verus: diuinitateꝫ eius tripliciter insinuabimus.

Primo auctoritate.
Scdo experimento.
Tertio ratione.

Quomodo auctoritate veteris testamenti ⁊ Sybillarum ostendit xp̄m verum deum ⁊ hominem fuisse.

Capl'm I

Primo insinuem⁹ auctoritate q̄ xp̄s fuerit verus deus. Et adduci possunt vtriusq̄ pagine scripture veteris scilꝫ ac noui testamenti. Unde Esa. ix. capl'o ait. Paruulus natus est nobis ⁊ filius datus est nobis. per hec verba pronuncians christi humanitatem. Deinde sequit. Et vocabit nomē eius admirabilis. consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. Et vt dicit Nicolaus de lira. Translatio septuaginta interpretū habet: ⁊ vocabitur nomen eius magni consilij angelus. Et translatio chaldaica dicit. Et vocabitur nomen eius permanēs in secula Messias. in quibus verbis exprimitur christi diuinitas. Et Hieremie. xxiij. scribitur Ecce dies veniūt dicit dn̄s. ⁊ suscitabo dauid g. iu. Trāslatio chaldaica hꝫ: statuam Messiam iustum. Et sequit. Et hoc est nomē quod vocabunt eum domin⁹ iustus noster. Et s̄m Nicolaum de lira. vbi nos ponim⁹: dominus in hebreo ponit nomen dei. Tetragrāmaton quod est nomē significās solam essentiā vnā diuinam. vt dicit Rabbi Salomon. Per hec vero verba diuinitas ⁊ humanitas xp̄i manifestatur. Et Baruch. iij. c. Hic est deus noster ⁊ non estimabitur alius ad illuꝫ. Post hec in terris visus est: ⁊ cum hominibus conuersatus est. Et Sibylla erythrea vt Augustinus meminit. xviij. libro de ciuitate dei. cap̄. xxiij. versus quosdam composuit de fine mundi. Quoꝝ prime littere iūcte sonant. Jesus xp̄s filius dei saluator. Alie etiam sibylle nasciturum predixerunt christum filium dei de v̄gine immacl'ata. De om̄es s̄m Isidoꝝ ethymolo. lib. ⁊ Lactan. in p̄mo libro diuinarum institu. decem fuere. Prima persica que fuit de persis. Secunda libyca. Tertia delphica in tēplo delphici Appolinis genita. que ante troiana bella vaticinata est. cuius plurimos versus operi suo Homer⁹ inseruit. Quarta chymeria in italia. Quinta erythrea de qua paulo ante tactū est noīe. Erophila in Babylone orta: q̄ grecis Ilion petentib⁹ vaticinata est perituram esse Troiam ⁊ Homerū mendacia scripturum. Dicta aūt erythrea qꝛ in eadem insula eius inuenta sunt carmina. Sexta Samia a samo īsula vn̄ fuit cognamīata. Septima cumana que ⁊ cumea: de qua Virgilius. Ultīa cumei iā venit carmīs etas. Dicta aūt

UVA. BHSC. IyR_227

cumana a cumis ciuitate que est in campania
cuius sepulchrū adhuc est in sicilia. Octaua
hellespōtia, in agro troiano nata. Nona phry
gia. Decima tyburtina. Ab his omnibus di-
uinitas xp̄i per multa ante tempora q̄ ī vte-
rū virginis descendisset ꝓphetata fuit. Quar
rum dicta etsi simul collecta legerim. tamen
qr vñ originaliter fuissent extracta inuenire
non potui. hic minime volui inserere, preter il
lud quod dictum est per August. de Sybilla
erythrea. Memini etiam me legisse ⁊ vidisse
in castro Papiensi prophetiam Sybille del-
phice: que de christo sic continebat. In vltima
etate humiliabitur deus: ⁊ humiliabitur ꝓ-
les diuina. Jungetur humanitati deitas: et
puellari officio educabitur deus ⁊ homo. Si-
gna precedent apud iudeos. mulier vetustissi
ma scilicet Elizabeth puerū ꝯcipiet, stella or-
bis mirabitur. ducatum p̄stabit̄ scilicet mag̃
ad ortum, scilicet christi. Hic habēs pedes id
est annos trigintatres, eliget sibi de piscato-
ribus eiectis numerum duodenarium: vnuz
q̄ diabolum. scz Judam. Non in gladio bello
ve eneadē vrbem: regesq̄ subijciet: sed in ha-
mo piscatoris deiectione: ⁊ pauperie supera-
bit diuitias. ⁊ sup̄biam cōculcabit. Huic qua
tuor animalia. id est euangeliste surgent ī te
stimoniū sectantes iusticiam: legemq̄ irrep̄-
hensibilē. huic cōtradicetur a bestia. scz anti-
xp̄o: ⁊ surget stella mira. i. pau. quattuor ani
maliū habens imaginē. Erit autē bestia hor-
ribilis Machometh ad oriente veniens: cui⁹
rugit⁹ vsq̄ ad gentes punicas audietur. Hu
cusq̄ Sybilla que satis aperte diuinitatem
xp̄i pronunciauit. In hystorijs vero romano
rū legitur q̄ tempore Constantini imperato
ris ⁊ Helene matris eius inuentū fuit in ciui
tate constātinopolitana sepulcrum quoddaz
in qno iacebat homo: laminam auream ha-
bens in pectore, in qua scriptum erat. Jesus
xp̄s filius dei nascet̄ de virgine maria. Cre-
do in eum. O sol sub cōstantini ⁊ Helene tē-
poribus iterū me videbis. Simile exemplum
inuenit̄ in chronicis regum castelle. Dicit̄ em̄
ibi q̄ apud Toletū in quodam saxo inuent⁹
est liber satis vetustus. qui scriptus erat litte-
ra hebraica. greca. ⁊ latina. loquēs de tripli-
ci mundo mystico. Et in illo inter cetera dice
bat̄. In p̄ncipio tertij mūdi xp̄s filius dei na
scetur de v̄gine maria. ⁊ ꝓ salute hominū pa
tiet̄. At ⁊ Chalcidius sup̄. ij. thimei Platonis
de stella que apparuit magis in ortu christi
sic loquit̄. Non fuit stella illa morbū ⁊ mortē
denuncians: sed aduentum dei venerabilis:
quam cum suspexissent chaldeoꝝ ꝓfecto viri
sapientes et in consideratione rerū celestiuz
satis exercitati quesisse dicunt̄ recentez ortū
dei. Josephus vero in. xviij. antiquitatū lib.
de christo ait. Fuit aūt predictis temporib⁹
sapiens vir: si virum eum nominare fas est.
Erat enim mirabiliū operum effector: ⁊ do-
ctor hominū eorum qui libenter q̄ vera sunt
audiunt. et multos quidem iudeorū. multos
quoq̄ ex gentilibus sibi adiunxit. Christ⁹ hic
erat. Hunc accusatione p̄moꝝ nostre gentis
virorum: cum pilatus in cruce agendū decre-
uisset: non deseruerūt hi qui ab initio dilexe-
runt eum. Apparuit em̄ eis tertia die iterum
viuens s̄m q̄ diuinitus inspirati ꝓphete vel
hec vel alia de eo innumera miracula p̄dixe-
runt. Angelus aūt qui virgini conceptū na-
scituri dei nūciauit. Lu. j. c. subdidit. Qd̄ em̄
ex te nascet̄ sanctū vocabit̄ filius dei. Et Jo-
hannes baptista de xp̄i diuinitate sic dixit.
Vidi ⁊ testimoniū ꝑhibui: quia hic est filius
dei. Idip̄m dixit Nathanael Joh. j. ⁊ Petrus
Matth. xvj. Audiamus iterū ⁊ Paulū He-
bre. i. di. Multiphariā multisq̄ modis olim
deus loquēs patribus in ꝓphetis: nouissime
diebus istis locutus est nobis in filio: quem
constituit heredē vniuersoꝝ per quem fecit ⁊
secula. ⁊ Rom̄. j. Qd̄ ante ꝓmiserat ꝑ ꝓphe-
tas in scripturis sanctis de filio suo. ⁊ ad Ti
tum. ij. Apparuit gratia dei ⁊ saluatoris nr̄i.
Et ne ꝓlixitate dicendi tedium audientibus
ingerat̄: dimissis alijs testimonijs que xp̄m
acclamant deū verū: subnotabimus vocem
illam paternaz: que insonuit in monte. vt pz
Matth. xvij. Hic est filius meus dilect⁹ in q̄
mihi bene complacui ipsuz audite. ⁊ Joh. xij.
cum xp̄s dixisset. Pater clarifica filium tuū
audita est vox de celo. Et clarificaui: ⁊ iterū
clarificabo. Et quidam de turba confusuz so
num illius vocis audientes dicebāt tonitruū
factum esse. Alij aūt dicebāt angelum illi fu-
isse locutum. Sed non desunt heretici male-
dicti. s. Cherintus: Hebion: Paulus: Samo
scetanus: Fotinus: et alij qui s̄m Thomā in
iiij. summe contra gētiles tam preclara vali
dissimaq̄ de xp̄i diuinitate testmonia infir-
mare ⁊ deijcere satagūt. Aiūt em̄ q̄ de simi-
libus idez est iudiciū. Sed oēs illi in quibus
deus inhabitat ꝑ gr̄am vocant̄ in scripturis
filij dei ꝑ nūcupationez ⁊ adoptionē. ⁊ tamē
nō sunt eiusdē nature siue substātie cum ipso
deo, ergo a simili dicet̄ de xp̄o q̄ est dei filiꝰ

UVA. BHSC. IyR_227

per participationē: p adoptionē: vel nūcupationē: non aūt p naturā. Probare aūt possumus p scripturas q̄ iusti vocantur dei filij ⁊ dij. Unde dō in ps. ait. Ego dixi dij estis: et filij excelsi oēs. Et Joh. ſ. dr. Dedit eis ptātē filios dei fieri his q̄ credūt i noīe ei⁹. Et Joh. x. Illos deos dixit ad q̄s sm̄o dei factus est. Et pme sue canonice. c. iij. Videte q̄lem charitatē dedit nobis pater vt filij dei noiemur et simus. Et Rom. viij. Ipe em̄ spūs testimonium reddit spūi nostro q̄ simus filij dei. Et Jacobi. ſ. Volūtarie em̄ genuit nos verbo veritatis. Vnōi pbationibus heretici venenosi suū virus effuderūt. Cōtra q̄s egregi⁹ Augu. in li. de ecclesiasticis dogma. de xp̄o ita loq̄t. Natus est sm̄ veritatē nature ex deo dei filius natus est sm̄ veritatē nature ex hoīe homis filius: vt nō appellatione nō adoptione: si natura in vtraq̄ natiuitate nascēdo filij nomē haberet. Ex quo dicto doc. theologi. distin. x. tertij libri colligūt vnā ppositionē. q̄ hec locutio, Xp̄s filius dei p adoptōez nullo modo est admittēda siue pferat simpl̄r siue cum determinatōe: vtpote si addaf inc̄tum homo. quia filiatiō respicit pſonā eo q̄ xp̄s est vn⁹ filius: ⁊ nō duo filij. lz in eo sint due natiuitates. ſ. eterna ⁊ tpalis. Adoptio aūt pſupponit quādā extraneitatē: q̄ nullo modo conuenire pōt pſone xp̄i. Ad illud vero q̄d heretici obijciunt. ſ. de filiis idē esse iudiciū. Rñdet Tho. in. iiij. lib. summe ⁊tra gētiles. q̄ aliter scriptura loquif de xp̄o q̄ fit filius dei aliter de nob. De ipo em̄ dixit Joh. iij. ⁊ Joh. vj. q̄ descēdit de celo. ergo erat ātēq̄ de celo descēdisset. Dicit eū vnigenitū Joh. ſ. et Joh. viij. ipe dixit. Anteq̄ abraā fieret ego sum. Que oia diuinitaſ ei⁹ veritatē ostendūt.

Qō expimento miraculoꝝ xp̄i oñdit⁹ eius diuinitas. tū ppt̄ spēm operū. tū ppt̄ moduz tū ppter documentū. Capm II

Ecūdo in finuem⁹ expimēto vel exē plo q̄ xp̄s fuerit verus de⁹ eiusdem cum pre nature. Et de hoc ipse xp̄s dixit iudeis in tēplo in porticu Salomonis q̄n circūdederūt eū interrogātes si eēt xp̄s. Loquor vobis ⁊ non creditis. Opa que ego facio in noīe p̄ris mei. hec testimoniū perhibent de me. Joh. x. Et cū ppter hmōi verba voluissent eū lapidare dixit. Vos dicitis q̄a blasphemo: q̄z dixi filij dei sum. Si non facio opa patris mei: nolite credere mihi. Si autē faci or ⁊ si mihi nō vultis credere: operib⁹ credite vt cognoscatis et credatis quia pater in me est ⁊ ego in patre. Ex hoc dicit Tho. in iij. pte. q. xliij. q̄ miracula xp̄i fuerūt sufficiēs testimoniū diuinitatis sue ppter tria.

Primo ppter speciē operū.

Scōo ppter modū.

Tertio ppter documētū.

Primo ppter speciē operū que transcendebant omnē potestatē create nature: ppterea fieri non poterāt nisi virtute diuina. Un̄ Jo. ix. Cecus illuminatus dicebat. A seculo nō ē auditum. q̄a aperuit quis oculos ceci nati. Nisi esset hic a deo: nō poterat hec signa facere. Secundo miracula que fecit chr̄istus fuerunt sufficiens testimoniū diuinitatis sue. quia faciebat miracula pp̄ria virtute ⁊ auctoritate. Unde Luce. vj. scriptū est. Virtus de illo exibat ⁊ sanabat oēs. ⁊ Luce. viij. Resuscitans adolescentulū impetratiue locutus est. Adolescēs tibi dico surge. Et q̄n resuscitauit lazarū Joh. xj. ait. Lazare veni foras. Necz audiendi sunt q̄ dixerūt animā beatā. ⁊ p̄cipue animā xp̄i virtute pp̄ria posse miracula facere. Q̄n vt dicit Ric. di. xliij. iij. li. Miracula nō possunt fieri aliqua creata ⁊tute. Unde q̄tus xp̄s q̄z est deus ⁊ homo: possit rōne diuine potētie miracula facere: hoc tū anima eius non pōt. Un̄ Ric. lib. ſ. de trinitate. c. ij. ait. Illa p digia ⁊ signa q̄ fuerūt facta ad confirmatiōnē fidei nr̄e: nō nisi per diuinam virtutē fieri potuerunt. Et si dicaf q̄ in suscitatione lazari xp̄s egit gratias deo patri. Respōdef q̄ aliō est gratias referre: ⁊ aliud suffragiū ipetrare pp̄rea xp̄s dixit loquēs ad patrē. Ego ei sciebam q̄ semp me audis. sed p̄opter populū q̄ circūstat dixi vt credāt: q̄z tu me misisti. ideo iperatiua voce clamauit Lazare veni foras. Alij vero q̄ miracula fecerūt nō ea fecere virtute pp̄ria: sed virtute dei vel virtute ipsi⁹ xp̄i incarnati. Un̄ ⁊ Petr⁹ vt scribit in actib⁹ apostolorū dixit et qui. xl. annis ia cuerat infirm⁹ ad portā templi. Jn noie iesu surge ⁊ ambula

Tertio miracula sunt sufficiēs testimoniū xp̄i diuinitatis p̄opter documentū: q̄z filiuz dei se p̄dicabat. Un̄ Joh. v. dixit. Pater me⁹ vsq̄z mō operaf ⁊ ego operor. Et Joh. vj. Sicut misit me viuens pater: ⁊ ego viuo ppter patrē. Et Joh. viij. Si me sciretis: forsitan et patre meū sciretis. ⁊ Joh. x. Ego ⁊ pater vnū sumus. ⁊ Joh. xvj. Exiui a patre ⁊ veni in mūdum. iterū relinquo mundum ⁊ vado ad patrem. Nisi hoc fuisset verū nequaq̄ ei astitisset diuina virt⁹ in miraculoꝝ patratōe. Nam impossibile est ipm̄ deū tā sceleſto mendacio

UVA. BHSC. IyR_227

ferre testimoniū ꝑ opa infinite virtutis: que sunt miracula vera. Et hoc Greg. in omel. de epiphania cōtra duros iudeos sic pulchre loquit. Omnia elemēta auctorē suū venisse testata sunt. Ut em̄ de his quasi quodā humano vsu loquar: deū hūc celi esse cognouerunt: qꝛ ꝓtin⁹ stellam miserūt. Mare cognouit: qꝛ sub ei⁹ plantis se calcabile prebuit. Terra cognouit qꝛ contremuit. Sol cognouit qꝛ lucis sue radios abscōdit. Saxa ⁊ parietes cognouerunt: quia tempore mortis eius scissa sunt Infernus cognouit: qꝛ hos q̄s tenebat captiuos reddidit. Et tamen hūc quem deum oīa elementa insensibilia senserunt: adhuc infidelium iudeorum corda deum esse minime agnoscunt ⁊ duriora saxis ad penitentiam scindi nolunt: eumq̄ confiteri abnegant: quem elementa vt diximus aut signis aut scissionibus deum clamant.

Quod apparet diuinitas xp̄i rōne sctificationis animarum: remissionis peccatorum: ⁊ productionis mundi. Capl'm. III

Tertio insinuemus diuinitatem xp̄i rōne. Quecūq̄ em̄ attribuunt̄ s̄m veritatem alicui illa que non possunt conuenire nisi soli deo. ille est deus: s̄ xp̄o attribuuntur s̄m veritatem ea que conueniunt soli deo. ergo ipse est deus. Sunt autem illa principaliter tria.

Primū est aīarū sanctificatio.

Scd̄m pctōꝝ remissio.

Tertiū mūdi ꝓductio.

Primū quod deo cōuenit est aīarū sanctificatio. Unde ip̄e Leuit. xxvj. ait. Ego dn̄s q̄ sanctifico vos. Hoc ip̄z d̄r de xp̄o. Un̄ Heb. vlti. Jesus vt sanctificaret per suū sanguinez ppl'm extra portā passus est. Scd̄m qd̄ deo ꝯuenit est pctōꝝ remissio. Propterea ꝑ Esa. xliij. ip̄e sic loquit̄. Ego suz q̄ deleo iniq̄tates tuas. Sed ⁊ de xp̄o Mat. j. angelus dixit ioseph. Ip̄e em̄ saluū faciet ppl'z suū a peccatis eoꝝ. Ex hoc Mat. ix. habet̄. Qd̄ cum quidaz ex scribis murmurarēt intra se: quia christus dixerat paralytico. Cōfide fili remittunt̄ tibi pctā tua. Xp̄s rn̄dit. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris. Quid est facili⁹ dicere remittunt̄ tibi pctā tua. an dicere: surge ⁊ ambula. Ut sciatis aūt qꝛ filius hois hz ptātem in terra dimittendi pctā: tunc ait paralytico. Surge tolle lectū tuum ⁊ vade in domū tuā.

Tertium qd̄ deo cōuenit est mūdi ꝓductio Hinc est ꝙ ꝑ Esa. xlviij. c. ait. Ego ipse. Ego primus ⁊ ego nouissim⁹ Manus quoq̄ mea fundauit terrā ⁊ dextera mea mēsa est celos. Sed de xp̄o etiam. d̄r Job. j. In p̄ncipio erat v̄bū infra. Oīa ꝑ ip̄m facta sunt: ⁊ sine ipso factū est nihil. Et mundus per ip̄m fact⁹ est ⁊ mundus eum non cognouit. Non cognouerunt iudei: qꝛ in ꝓpria venit: ⁊ sui eum nō receperūt. Non cognoscūt infideles: qꝛ ip̄m purum hoīem existimantes: deum verum adorare recusant. Non cognoscunt ⁊ mali xp̄iani: q̄ vt dicit Paulus ad Titum. j. confitentur se nosse deum: factis aūt negant. O mūdanoꝝ superbia detestanda. O temeraria mētis humane curiositas. O deniq̄ ingratitudo maligna. Certe ille qui in cuna vagijt: in presepio pannis fuit inuolutus: in terris cum hoībus conuersatus est in cruce in medio latronum pependit: ⁊ in sepulchro vsq̄ in diem tertiuz latuit. ipse verus deus est: qui a mortuis resurgens ascendit in celū ⁊ sedet a dextris dei. Ip̄e ꝓpter nimiam charitatē suam qua dilexit nos: cum in forma dei esset. non rapinam arbitratus est esse se equalez deo. exinaniuit seipsum formā serui accipiens in sil'itudinem hoīm factus ⁊ habitu inuentus vt homo. vt d̄r Philip̄. ij. O immensa pietas. o ardētissima charitas patris nostri dei. De quo dicitur Job. iij. Sic deus dilexit mundū vt filiū suuz vnigenitū daret. vt oīs qui credit in eum non pereat: sed habeat vitā eternā. hoc Gregori⁹ considerans xp̄m in cruce nudatuz clauis cōfossum: vulneribus plenum: coronatū spinis extinctū morte crudeli: cū admiratōe ad deuz ac pietate clamabat. O inestimabilis dilectio charitatis vt seruū redimeres filiū tradidisti Nos vero cum ipso tam feruidum amorez recolentes: referamus gratias benefactori nr̄o deo ⁊ dn̄o iesu xp̄o: cui sit laus ⁊ gloria ꝑ infinita seculorum secula. Amen.

Sabbato post letare de veritate: qualitate seu temporalitate horribilis illius bestie scilz antixp̄i qui apparebit in vltimis tp̄ibus cum ꝯsūmata fuerit iniq̄tas hoīm. Sermo. LIII

Ego sum lux mundi.

Qui sequit̄ me nō ambulat in tenebris. Uerba sunt redemptoris. nr̄i originalr̄ scripta. Job. viij. ⁊ in euangelio hodierno. In vltimis temp̄ibus cum cōsummata erit iniquitas hominū apparebit deo ꝑmittente horribilis illa bestia: que vocabulo cōmuni dicitur antichristus scilz christo contrarius. propterea saluator nr̄ p̄monuit omnes vt solidi essent atq̄ constantes in fide:

UVA. BHSC. IyR_227

neq; desererent ipsum saluatorē qui vtrbo et exemplo salutis viam nobis ostēdit. Erat em̄ lux vera que illuminat omnē hoiem venientē in hunc mundū. Joh. j. Qm̄ autem tpe psecutionis antixp̄i multi deficient: qui xp̄m derelinquentes antixp̄m sequent̄ ⁊ colent: currēt q; luce relicta post tenebras erroꝝ ac vitioruz idcirco in presenti sermone ꝑ eruditione presentium de antixp̄o erimus tractaturi. eo ꝙ non ipse sed xp̄us est omni studio ac conatu sequendus. De ip̄o itaq; antichristo tria mysteria principalia declarabimus.

Primū d̄r veritatis.

Scd̄m qualitatis.

Tertiū temporalitatis.

Qd̄ ꝑ auctoritates scripture ⁊ testimonia sanctoꝝ ostendit̄ futurus antixp̄s.

Capl̄m I

Primū mysteriū de antixp̄o declarandū dicit̄ veritatis. In quo aperte debemus ostēdere qualiter verum est ꝙ antixp̄s sit venturus: qui ecclesiaz dei artius expugnabit: ⁊ xp̄ianos crudelissime ꝑsequet̄ q̄ fecerit vnq̄ quicūq; alius xp̄iani nominis inimic⁹. Ad h̄ aūt ꝓbandū sunt auctoritates scripture ⁊ sctōꝝ testimonia q̄ sequunt̄. Scribit nanq; Gen̄. xlix. c. ꝙ Jacob patriarcha in extremo vite sue p̄dicens filijs suis que vētura erāt: dixit de Dan. Fiat Dan coluber in via cerastes in semita: mordens vngulas equi vt cadat assessor eius retro. Et licet vt dicit magister in historijs scholasticis intelligāt iudei hanc ꝓphetiaz de Sansone: qui fuit de tribu Dan. vt ꝑz Judicū. xiij. Et iudicauit populuz vt habet̄. xv. c. Tamen glosa ordinaria dicit ibi sic. Dan nō solum coluber sed cerastes vocat̄: qui serpens esse cornutus perhibet̄: quo digne antixp̄i aduentus asseritur: quoniā cōtra sanctos morsu pestifero ⁊ cornu potestaq̄ armabit̄. Ambrosius vero libro de benedictione patriarcharum dicit prefatā ꝓphetiam de antixp̄o debere intelligi. Ait em̄ Antichrist⁹ futurus est de tribu Dan. seuus iudex ⁊ tyrannus immanis: qui populum iudicabit. ⁊ tanq̄ sedens in via serpens deijcere tēptabit eos qui viam ambulant veritatis. Hec ille. Sicut em̄ duodecim fuerūt apostoli. de quorum numero cecidit vnus: loco cuius successit Matthias sic in numero duodecim tribuum filioꝝ israel vna tribus ruit. s. Dan: que in antichristo persequet̄ xp̄m: loco cui⁹ Apoca. vij. in visione beati Johānis supplet̄ tribus Manassen: qui fuit filius Joseph. vt dicitur Gen̄. xlj.

Quare ꝓphetia Jacob recte ꝓnunciauit antixp̄m futurū. Daniel vero. xj. c. ita inquit. Adhuc aliud tempus erit scilicet antichristi. ꝟm Nicolaū de lira. ⁊ faciet rex. i. antichrist⁹ iuxta voluntatem suam ⁊ eleuabitur ⁊ magnificabitur aduersum omnem deum ⁊ aduersus deum deoꝝ loquet̄ magnifica. ⁊ diriget̄. id est ꝓsꝑabit̄. donec cōpleat̄ iracundia. scz dei. ꝑpetrata q̄ppe est diffinitio. quasi dicat. sic est determinatū in dei prescientia Et deū patrū suoꝝ nō reputabit: ⁊ erit in cōcupiscentijs feminarū: nec quenq̄ deorum curabit: qꝛ aduersum vniuersa cōsurget. Et Daniel. viij. c. Cū creuerint iniquitates: cōsurget rex impudens facie. s. antixp̄s inuerecundus ad omne malū ⁊ intelligens propositiones. Et roborabitur fortitudo eius: sed nō in viribus suis. s. quia in virib⁹ diaboli. Et supra q̄ credi potest vniuersa vastabit. ⁊ prosperabitur ⁊ faciet. Et interficiet robustos. scz illos qui inueniētur firmi in lege dei nolentes ei obedire: ⁊ populum sanctorū ꝟm voluntatem suam: ⁊ diriget̄ dolus in manibus eius: ⁊ cor suum magnificabit. Et in copia rerū omniū occidet plurimos ⁊ cōtra principem principum. scz deum ꝯsurget. Et sine manu ꝯteret̄. scz quia illū deus interficiet: nō per manum hominis: sed angeli. De ipso etiā antixp̄o ꝓphetauit Joh. j. sua canonica. c. ij. Audistis qꝛ antixp̄s venit. i. veni et tempore suo ꝟm Nicolaū de lira. Et Apoc. xiij. Joh. ait. Vidi de mari bestiam ascendentem: habentē capita septem. ⁊ cornua decem. ⁊ super cornua eius decē diademata: ⁊ sup capita eius noīa blasphemie. Et bestia quā vidi similis erat pardo. pedes eius sicut pedes vrsi: ⁊ os eius sicut os leonis. ⁊ dedit illi draco virtutē suam. ⁊ potestatem magnā. Et vidi vnū de capitib⁹ suis quasi occisum in mortem: ⁊ plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra post bestiā: ⁊ adorauerunt draconē qui dedit potestatem bestie. Et adorauerūt bestiam dicētes. Quis similis. bestie. ⁊ quis poterit pugnare cū ea? Et datū est ei os loquēs magna ⁊ blasphemias. Et data est ei potestas facere mēses quadragītaduos Et aꝑuit os suū in blasphemias ad deū blasphemare nomen eius: ⁊ tabernaculuz eius. ⁊ eos qui in celo habitāt. Et datū est illi facere bellū cū sāctis ⁊ vincere illos. Et data est illi potestas in omnē tribū: ⁊ populū: ⁊ linguā: ⁊ gentē. Et adorauerūt eā oēs q̄ inhabitabant terrā: quoꝝ nō sunt scripta noīa in libro vite agni qui occisus est ab origine mūdi. Sctūs

UVA. BHSC. IyR_227

etiā Methodius: quē cōmendat Hiero. in ꝓ logo sup Danielē. de quo etiam meminit magister hystorie scholastice. c. iiij. sup Gen̄. ita de antixp̄o dixit in libro quodā suo: in q̄ tractat de primis ⁊ nouissimis tp̄ib⁹. Veniet filius perditionis qui dicit̄ antixp̄us: ⁊ putans ꝙ sit de⁹ exaltabit cornua ei⁹ nimis. ⁊ Paulus. ij. Thessal. ij. Reuelabit̄ ille iniquus quē dn̄s iesus interficiet spiritu oris sui. ⁊ destruet illustratione aduentus sui eū cuius aduentus est ꝑm operationē sathane in omni virtute ⁊ signis ⁊ prodigijs mendacib⁹: ⁊ in omni seductione iniquitates his qui pereūt. De antixp̄o etiā. Dama. dixit. iiij. lib. suaꝝ sniarū. Decet scire quoniā oportet antip̄m venire. ⁊ Aug. xx. lib. de ciui. dei. c. xix. Non veniet ad viuos ⁊ mortuos iudicandos xp̄s: nisi prius venerit ad seducēdos in aīa mortuos aduersarius eius antixp̄s. Sed in quo templo vt deus sit sessurus incertum est. vtrū in illa ruina templi quod a Salomone constructū est. an in ecclesia? Et saluator noster Joh. v. ait Ego veni in nomīe patris mei ⁊ nō accepistis me. Si alius venerit in nomine suo ⁊ illum accipietis. ⁊ Matth. xxiiij. Cuꝫ videritis abominationem desalationis que dicta est a Daniele ꝓpheta stantē in loco sancto qui legit itelligat. Predixerat quippe Daniel. ix. c. In dimidio hebdomadis deficiet hostia ⁊ sacrificiū. ⁊ erit in templo abominatio desolationis. Qd̄ declarans Hilarius sup Matth. dicit. Totū iudicium aduentus futuri ponit dicens. Cuꝫ videritis ⁊c̄. De antixp̄i em̄ tp̄ibus hec locutus est ꝓpheta. Abominatio em̄ ex eo dicta ē ꝙ aduersus deuꝫ veniens: nomē dei sibi vendicet. desolatiōis aūt abominatio qꝛ bellis ⁊ cedibus terram desolatur⁹ sit. Deprehēdim⁹ ergo per tot testimonia verū esse ꝙ antixp̄s veniet. Sed nōnulli hanc veritatē subterfugere querūt dicētes venisse iam antixp̄ꝫ. Nā aliqui sunt tenētes hereticos om̄s antixp̄os fuisse. Alij opinant̄ illuꝫ fuisse. Neronē. Quidam vero arbitrantur ꝙ fuerit spurcissimus Machometh. Sed primis rn̄demus nō eē negandum hereticos om̄s mystice antixp̄os posse vocari. Quia ⁊ Joh. j. canonice. ij. Antixp̄i ait multi facti sunt. Et Hieronymus super illo verbo Matth. xxiiij. Multi venient in noīe meo dicentes. ego suꝫ xp̄s. inq̄t. Ego reor oēs heresiarchas ātixp̄os esse: ⁊ sub nomine xp̄i docere que contra xp̄m sunt. Verū tamē nō obstat q̄n verus ⁊ realis antixp̄us venire debeat. Contra secundos vero dicere possumus ꝙ Nero non fuit antixp̄s verus. Tum qꝛ post ip̄m inuēti sunt ⁊ alij crudelissimi ꝑsecutores xp̄ianoꝝ. vt Domitianus. Anthonius. Seuerus. Maximian⁹. Deci⁹. Aurelianus. Diocletian⁹. Maximinus ⁊ ceteri. Tum qꝛ antixp̄s regnare debet ꝑ tres ānos cū dimidio: sicut pꝫ in auctoritate supi⁹ allegata Apoc̄. vbi d̄r. ꝙ data est illi ptās facere menses. xlij. Et Dan̄. xij. d̄r. ꝙ ꝑsecutio eius durabit per temp⁹. i. per annū ⁊ tp̄a. i. ꝑ duos annos: ⁊ dimidiū tp̄is. i. dimidium anni ꝑm expositionē Hiero. Nero aūt ꝑm Orosiū et Eutropiū regnauit annis. xiiij. Nō potuit etiā Nero eē antixp̄s: qꝛ ātixp̄s int̄ficiēd⁹ est ab angelo: ⁊ Nero interfecit seip̄um. vt q̄ alijs crudelis extiterat: in seipso crudelitatis officium exerceret. Sed adhuc quidā dixert̄ Neronē resurrecturū ⁊ futurū antixp̄um. de quibus dicit Augu. libro. xx. de ciuitate dei. Multū mihi mira hec opinantiū tanta presumptio. Alios vero qui dixerūt machumeth fuisse antixp̄ꝫ cōuincere possumus ex verbis xp̄i dicētis Mat. xxiiij. Nisi breuiati fuissent dies illi non fieret salua oīs caro. Persecutio autē machumeth durauit iam per annos octogintos. Persecutio aūt antixp̄i lꝫ grauior ⁊ terribilior futura sit qualibet alia: abbreuiabitur ꝓpter electos. Quare expectand⁹ est antixp̄s. de quo Paulus. ij. Thessal. ij. c. ait. ꝙ reuelabitur ille homo peccati fili⁹ ꝑditōis qui aduersat̄ ⁊ extollit̄ supra om̄e qd̄ d̄r de⁹.

De q̄litatib⁹ seu cōditionib⁹ antixp̄i q̄tum ad eius natiuitatem: malignitatem. ⁊ potestatem. Capl̄m II

8 Secūdū mysteriū declarandū de ātixp̄o d̄r q̄litatis. In q̄ notare debem⁹ triplicē ei⁹ cōditionem.

Prima d̄r natiuitatis.

Secūda malignitatis.

Tertia potestatis.

Prima antixp̄i conditio dicit̄ natiuitatis Scd̄m Methodiuꝫ nascetur in Chorozaim nutrietur in bethsaida. Sed quibusdam videtur ꝙ nascetur in babylone: vt dicit glo. super. ij. Thessal. Et Hieronymus super Danielem. Verūtamē nec hoc videt̄ consonum veritati: nisi intelligam⁹ babylonem mystice ꝓut significat confusionē: eo ꝙ babylon illa lingua cecidit ⁊ facta est inhabitabilis. Ex q̄ dubium videt̄ in quo loco det̄minate sit nasciturus antixp̄s. De gēte vero credibile est et verisimile ꝙ nasciturus sit. vt Hiero. dicit sup. xj. c. Dan̄. de ppl̄o iudeoruꝫ. De mō aūt

UVA. BHSC. IyR_227

Iꝫ quidā dicant ꝙ opere demonis generabit succubi. ſ. qui aſſumpto corpore in ſpecie mulieris ſuppoet ſe viro, ⁊ incubi qui. ſ. poſtea in ſpecie viri cōmiſcebit ſe mulieri. Tamen hoc nulla auctoritate pbari poteſt. Et vt Hiero. dicit ad Paulinuz. Quod de ſcripturis ſctis auctoritatē nō habet: eadē facilitate contemnitur qua pbatur. Idcirco inherendū eſt ſententie Dama. qui ait. Non ex fornicatione generabit ⁊ ſuſcipiet oēm actū ſathane. Scda ꝺditio antixpi dicitur malignitatis. Erit qui dem homo malus vitioſus ⁊ nequā ſicut vn⁹ ꝙ aliquis fuerit in hac vita. Sed apud nonnullos dubiū videtur vtrū antixpus erit diabolus incarnatus quēadmodū xps fuit deus incarnatus. Et quibuſdā videtur ꝙ ſic. quia Greg. xxx. moral. ait. Caput iniquoꝝ dyabolus eſt: qui vltimis tpibus illud vas perditionis ingreſſus antixps vocabitur. Verūtamē Hiero. expreſſe contrarū dicit ſuper illo verbo Danielis. vij. c. Ecce oculi hominis erant in cornu illo. Non putemus inquit iuxta quorundā opinionē illud cornu. ſ. antixpm diabolum eſſe vel demonē: ſed vnū de hoibus in q̄ ſathan habitaturus eſt corpaliter. Quod dicit intelligēdū eſt nō ꝙ iſtud fiat per aſſumptionē ⁊ vnionē in ſuppoſito: quia vt puto inconueniens eſt ſuppoſitū quodcunq; creatuz poſſe naturā extraneā aſſumere. quia hoc eſt priuilegiū ſingulare ſuppoſiti increati. Quare dicēdū ꝙ diabol⁹ in antixpo habitabit per totalē illius hois poſſeſſionez. Et ad hunc intellectū trahenda ſunt verba Greg. Hoc etiā ipm ſentire videtur Johannes dama. qui de antixpo ait. Preſciens deus iniquitatē futurę volūtatis ei⁹ cedet in eo habitare ſathanā. Erit itaq; antixps homo purus ⁊ verus licet diabolo familiariſſimus: ex cuius commertio multa ſcire ⁊ facere poterit. Unde Gregor⁹ xxix. lib. moral. ait. Sicut em̄ cedrus arbuſta cetera in altum creſcendo deſerit: ita etiā antixpus mūdi gl̄iam tpaliter obtinens: menſuras hoim ⁊ hoies culmine ⁊ ſignoꝝ poteſtate trāſcendet. Spiritus quippe in illo eſt qui in ſublimibus poſitus potentiā nature ſue nō ꝑdidit vel delectus. Cuius idcirco virtus nunc minime oſtenditur. quia diſpenſatiōe diuine fortitudinis ligatur. Tertia antixpi conditio dicitur poteſtatis. Accipiet nanq; poteſtatez a deo ſinente ⁊ permittēte ſup vniuerſam terram. Attrahet naq; paucis dūtaxat exceptis ad ſe oēs gentes. facietq; non ſoluz obliuiſci: verūetiaz blaſphemari nomen illud quod eſt ſuper omne nomē. nomen. ſcilz dñi noſtri ieſu xpi. Multaq; impia loquetur ⁊ dicet contra honorē eius ⁊ virginis matris: ac oiz ſancto rum celi inducetq; oēs, pplos vt ipm colant ꝑ deo. Et vt dicitur Matth. xxiiij. Erit enim tunc tribulatio magna qualis nunq̄ fuit ab initio mundi vsq; modo. neq; fiet. Innuadet ſi quidē ille homo peccati vniuerſum orbem terrarū manu armata: congregabitq; in preliuz copias incredibiles: nec erit qui poſſit ſe defēdere a furore illaruz. Largietur adhuc ampla munera: ⁊ largiſſima dona his qui ei ſponte ſua adherebunt. Seducet ⁊ alios ſignis ⁊ prodigiis mēdacibus. Et vt dicit Matth. xxiiij. Surgent pſeudo xpi ⁊ pſeudo pphete: ⁊ dabunt ſigna magna ita vt in errorem inducantur ſi fieri poteſt etiam electi. Ceſſabunt tunc deo permittēte oia miracula vera. Cruciabūtur pro xpo illi qui feruentes erūt: ⁊ nulla cō ſolatione viſitabuntur. O quid erit tunc tantas nouitates inſpicere. O quanta horribilitates. videre diruī templa ⁊ eccleſias dei: religionem deleri: cōtemni virtutes: prophanari ſacra: ⁊ pollui ōgines: ac torqueri ſine vlla pietate xpianos. O quanta ignominia occupabit tunc mundū quando licebit vnicuiq; prolibito ad carnalitates ad ſpurcicia omnem: et ad laſciuias laxare habenas. Sed breue erit tempus illud in quo proſperabitur diabolus antixps. Quoniā vt predictū eſt poſt tres annos cū dimidio deo iubēte inferiet ab āgelo.

Nō ſm aliquos vicinū eſt tps antixpi. tū pphetiarū pnūciatiōe. tū etatū annumeratione, tū etiā iniquitatū ꝓſummatiōe. Cap. III.

Tertiū myſteriū declarandum de antixpo dicitur tpalitatis. In quo videndū eſt an proximū ſit ⁊ vicinū tpus q̄ t apparere debeat peſſimus antixps. Et ſaluo iudicio melioze dicūt q̄dā ꝙ ſic ꝓpter tria.

Primo ꝓpter pphetiarū prenuntiationē.

Scōo ꝓpter etatū annumerationē.

Tertio ꝓpter iniquitatū ꝓſummationem.

Primo ꝓpter pphetiarū prenunciationez Aiunt em̄ abbatē Joachim ſpiritu claruiſſe ꝓphetico. Ipſe vero papaliſtā depinxit: in quo multa futura de ſtatu eccleſie pnūciauit. Ibiq; ponit duos poſt iſtū qui Paulus ſecūdus vocatur ſummos pōtifices eſſe futuros. poſt quos ⁊ tertius depingitur qui coronā exhibz antixpo. Sed ⁊ ego dico ꝙ Iꝫ multa predixerint Joachim. ſancta Brigida. Methodius: Merlinus: ⁊ ceteri qui ſpiꝰ habuerunt pphetie: tamen vt mihi videtur dicta eoꝝ non in-

UVA. BHSC. IyR_227

telliguntur. Nam de Nicolao: Calixto. Pio ⁊ Paulo pōtificibus maximis nihil inuentū est qō Papalista sonet ꝓ veritatē. Qō si ve-rū sit relinquo arbitrio sapientium dicendū. Et ꝓpterea reprehensibiles potius iudico q̄ laude dignos eos qui ꝓphetias que in scri-ptura sacra nō habentur nimis curiose legere ⁊ interpretari student, quoniam sepius inue-niuntur decepti. Scio etenī etiam graues ac sanctos viros in hoc ipō defeciſſe. Nam qui-dam egregius ⁊ sanctus predicator dieb⁹ no-stris cathalogo sanctorum ascriptus bono ze-lo ductus publice ⁊ sepissime predicauit. imo super inde tractatū copiosissime scripsit. Qō suo tempore natus erat antixp̄s. habebat ip-se quasdam ꝓphetias, aliquasq̄ rationes qui-bus inducebatur. vt ita crederet ⁊ predicaret Sed reuera euidēcia facti declarat ipm fuisse deceptum. Et sic nō audeo per aliquam pro-phetiam quam nō intelligo temere diffinire q̄ tempus iam immineat antixpi. Secun-da ratio que mouit aliquos vt dicerent pti-mū iam fore antixp̄i tempus ē ꝓpter etatum annumerationē. Dicunt em̄ nos esse in sexta etate mundi ex qua preterierunt. M.CC.lxv. anni. Et ex cōsequenti in breui mundus ha-bebit finem. Et cū antip̄s anteq̄ mūdus fini atur venturus sit. ergo veniet in breui. Sed quid ad hoc dicendū sit diffusius habebitur in sermone de contemptu mūdi. Tertia ra-tio qua plerisq̄ astruere nituntur antixp̄m ci-to esse venturum est propter iniquitatuꝫ con-summationē. Dicuntur em̄ impletam iam et cōsummatam esse mensuram iniquitatum et peccatorū: ac per hoc instare tempus. de quo ij. Ti. iij. c. dicitur. In nouissimis diebus ista-bunt tēpora periculosa: ⁊ erunt homines seip-sos amantes cupidi: elati superbi, blasphemi parentibus non obedientes: ingrati: scelesti. si-ne affectione: sine pace. criminatores: inconti-nentes: immites: sine benignitate proditores ꝓterui: tumidi voluptatuꝫ amatores: magis q̄ dei. habentes speciem quidem pietatis vir-tutem autē eius abnegantes. hec ille. Quia vero omnia supradicta inuoluerunt homies mortales: miserosq̄ ⁊ potissimū eos qui no-men xpianum profitentur. ꝓpterea etsi ratio tertia non cōcu dat de facto q̄ vicinū sit tem-pus antixp̄i: satis tamē efficax est ad nos mo-nendūm illud timeamus tempus. Heu heu. quis sine horrore cogitare queat q̄tus hodie superabūdauit iniquitas ⁊ refrigerata est cha-ritas multoꝝ. O xpiana religio. o decoꝛ ⁊ in-uiolata fides: persequunt te hodie, deturpāt: ⁊ inficiunt nō tm̄ alieni gene: sed ⁊ tui qui fi-deles ⁊ xpiani vocari gloriant. Illi sunt qui modicā aut nullā habent ad dei cultum reue-rentiam. Illi qui ecclesiasticas dignitates p explendo ambitōis sue appetitu furant ⁊ ra-piunt. Illi sūt q̄ collocauerunt vineā domini sabbaoth. id est ecclesiā sanctā: non agricolis fidelibus. sed vt ita dicam atrocissimis hosti-bus. Illi sunt qui ecclesiarum bona lacerant. dissipant: invsus malos expēdunt ⁊ devorāt sicut lupi. Illi sunt qui principant. imperant ⁊ dominant populis sine iusticia: sine verita-te. sine clementia. Illi sunt qui precepta dei vi-uētis negligunt ⁊ contemnūt. Non colūt deū nō amāt: nō veneranf. ⁊ blasphemant nomē eius sanctū. ⁊ in illo pereiant: dies festos nō seruant: parentes aspernātur: inuidi sunt: ira-cundi: litigiosi. seditiosi. percussores: homici-de: humanum sanguinem crudeliter effundē-tes. Non erubescunt quasi iam publice ad-ulterari: fornicari. ⁊ quod his fedius est con-taminari: fetidissimo vitio sodome. Quaricie autem locū dederūt. ita vt nulla fit āplius ve-ritas. nulla fides. nulla charitas i eis. Lucrā-tur per vsuras: fraudes: simulationes. dece-ptiones. ⁊ alios idebitos modos. Licētiarūt linguā vt loquatur criminationes: mendacia testimonia falsa: detractiones: susurrationes scurrilitates: contumelias: impꝛoperia: ⁊ con-uitia. Aperuerūt cor suum ad cōcupiscendū huius seculi bona. ⁊ ad desiderandū delectari in peccati carnis. Fregerunt multi votū quod deo fecerant. Finxerunt multi bonitatē vite: acceperunt ouiū vestimenta. intrinsecus aūt sūt lupi rapaces. O quāta peccata. ⁊ q̄ enor-mia latent sub ouina pelle. o magne deus. o sapientissime domine. tu omnia vides: tu om-nia deniq̄ nosti. Nos vero merito ꝓpter tan-ta facinora timere debemus ne in nos deseui-at ira tua. finatq̄ p antixp̄m vexari mundū tēpestate magna. A q̄ nos liberet redēptoꝛ noster. pijssimus. q̄ cū patre ⁊ spūsancto viuit ⁊ regnat p infinita scla seculoꝝ. Amen.

Dūica in passione in mane, de honore pa-tri exēplo xpi. q̄ in euāgelio suū patrē honora-re se asserit. s. quo ad dilectionē subiectionē ⁊ conuersationem. Sermo LIIII

Bo honorifico pa-

trem meū. Verba sunt redemptoꝛ-ris nostri originaliter. Johānis. viij ⁊ hodierno euangelio annotato. Facti sunt

UVA. BHSC. IyR_227

adeo vt plurimū impij filij ad parentes suos: vt merito q̄libet pater aut mater dicere possit illud Esa.j. Filios enutriui ⁊ exaltaui, ipi aūt spreuerūt me. Ut igitur etiā ⁊ ipi iuuenes et adolescentes: ac pueri parētes colendo: ad veram penitētiam reducant: in presenti sermone de honore parentū dicere statui. Nā ⁊ Exodi.xx. dn̄s deus dixit. Honora patrez tuū et matrē tuā: vt sis longeuus super terrā. Xp̄s vero in euāgelio hodierno patrē se honorare fatet, vt sic nos etiam suo exemplo instrueret q̄d agere debem⁹. De ip̄o itaq; parentū honore tria mysteria declarabimus.

Primū d̄r dilectionis.

Scd̄m subiectionis.

Tertiū conuersationis.

Q̄ honorādi sunt parentes ꝓpter benēficiorū multiplicitatē: ꝓpter parētū charitatem ⁊ ꝓpter irrōnabiliū exēplaritatem.

Capitulum I

Primū mysteriū declarandū de parētum honore dicit dilectionis. Debēt vtiq; filij qui parētes honorare volūt illos diligere: ⁊ ex corde amare ꝓpter tria

Primo ꝓpter bn̄ficioꝝ multiplicitatē.

Scd̄o ꝓpter ꝑentū charitatē.

Tertio ꝓpter irrōnabiliū animalium exemplaritatem.

Primo filij debēt parentes diligere ꝓpter beneficioꝝ multiplicitatem. Quisnā explicet quot a parentibus filij beneficia receperunt? Ab illis equidē sumpserunt esse: quod bonuz tam grande est. vt ipsum sit fundamentū omnium aliorum bonoꝝ. Nā qui nō habet esse: nullū aliud bonū habere pōt: nō diuitias: nō gl̄iam. nō famā: nō scientiā: nō virtutes: non gr̄am: nō vitā eternā. Ip̄m etiam esse bonuz ab omibus est desiderabile. Vn̄ Ari.ij. de aīa inquit. Omīa appetūt esse, ⁊ illi⁹ causa agūt quecūq; agūt s̄m naturā. Propter hoc bonū a parētib⁹ habitū libro de hebdomatib⁹ Boetius ait. Omniū bonoꝝ ip̄m esse bonum est. Hinc etiaz sapiēs Ecc̄i.vij.c. ait. Honora patrem tuū. ⁊ gemitus matris tue ne obliuiscaris. Memēto q̄m nisi ꝑ illos nat⁹ nō fuisses Et Hiero. in epl̄a de honore parētū ait. Honorandi sūt parentes: quia primo sunt nobis causa nascendi. Hoc beneficio motus Coriolanus romanus consul ab vrbis rome obsidione cessauit. Scribit nanq; de illo Eutropi⁹. q̄ postq̄ vicerat volscos ⁊ coriolos. vnde post ea nomen accepit: exul factus romanis ad volscos in exilium mittitur: cum quibus gratio se viuens ab eis contra romanos dux factus est. Et post multas ciuitates ⁊ terras ab eis adeptas ad fossas quinq; miliū passuū ab vrbe castra posuit. secūdus post Tarquiniū sup̄bū: qui cōtra patriā duxisset exercitū. Populatur inde romanū agrū custodibus inter populatores positis: qd̄ s̄m Frontinū de re militari. faciebat vt discordia oriret̄ īter p̄res et ppl'm. Mlt̄itudo tandē ingēs pacē expectās senatū mouit, vt ad Coriolanū oratores mitteret. Qui cū nō obtinuissent: iterū missi alij nō recipiunt̄ in castris. Mittunt̄ postea sacerdotes cum suis insignibus velati. qui minus fecerūt q̄ primi. Tunc matrone vt scribit Ualerius sub rubrica de pietate erga parētes: ad Uecturiam matrez Coriolani. Uolumniāq; vxorem frequētes cōueniunt vt ip̄a mater ⁊ vxor Coriolani duos eius filios in hostiū castra ducerent: ⁊ vrbē p̄cibus liberarēt. quam armis tutari difficile erat. Cū ergo ad castra ventuz est: nunciat̄ Coriolano adesse ingens mulierū agmen. q̄ spreuit eas: mox quidā familiariū: nisi me inquit decipiāt oculi: mater tua: ꝯiunx ⁊ liberi tui adsunt. Tūc Coriolan⁹ cū matri obuie amplexū ferret, dixit mr̄. Priusq̄ amplexū accipiā dic an ad hostē: an ad filiū venerim, ⁊ vtrū captiua in castris tuis sim. In hoc me lōga vita ⁊ senectus traxit vt exulē te deinde hostē viderem. Potuisti populari hanc terrā q̄ te genuit ⁊ nutriuit. Si ego te nō peperissem roma nō oppugnaret̄, Si filiū nō haberē: libera in p̄ria moriua essem. Uxoris deinde ac liberoꝝ amplexus ab omni turba mulieꝝ strauere viꝝ. Tūc ad matrē ꝟsus ait. Expugnasti ⁊ vicisti iram meā. Patriaz ergo vtero tuo dono: repenteq; agrū romanū armis hostibus liberauit. Recordatus fuit g̃ Coriolanus q̄tū matri debebat in cuius vtero suscepiti eē. Hinc Hiero. de honorādis parētibus ait. Prebeat̄ patribus amoris mixta formido: qui primi sūt nobis causa nascendi. Exhibete p̄ribus filij qd̄ vos potestas paterni nois cogit. que a deo est eoꝝ meritis attributa. vt ip̄a de vobis exigat qd̄ natura iubere nō potuit. Matribus quoq; debitā impēdite reuerētiā: que vobis vteri liuore s̄uiētes pondus corporis vestri tolerāt atq; ignotam portātes īfantiā famulatū q̄ndā exhibēt nascituris. Illo tp̄e nō tm̄ sibi mater esurit: nec acceptos sola digerit cibos. Materno victu alitur ⁊ ille qui latet: eiusq; membra alterius comestione pascunt̄: vt homo futurus alienis morsibus saturetur. hec ille. Sunt ⁊ alia

UVA. BHSC. IyR_227

beneficia filijs a parentibus oblata. Nam vt i pluribus ipſi filios nutriũt aut nutriri faciũt ipſos in erate infantili cum magna diligentia ab omnibus cõtrarijs ꝓtegunt ⁊ defendunt. Ipſi eis prouident de victu ⁊ tegumento. Ipſi eis alludũt: applaudũt ⁊ blandiunt vt a planctu reuocent. Ipſi eos docent vt loqui ſciant: immo vt ſepiſſime vt bonos mores ſequant. Propterea Piero. de honore parentum ait. Memẽto ergo parentũ eſſe ꝙ talis es, quox manibus incremẽta ſumpſiſti. Secũdo filij debent parentes diligere ꝓpter parẽtũ charitatẽ. Nam quãtũcũq; filij diligant patrem ⁊ matrẽ: tamen ab his plus diligunt. Et hoc ẽm Ariſt. viij. ethi. puenit ex triplici ratione.

Prima ratio eſt diuturnitatis temporis. Nã quãtũ amor magis durat: tanto vehemẽtior perficit. Amor aũt parentũ ad filios diuturnior eſt ꝙm filiox ad parentes. Statim em̃ cũ filij naſcunt parẽtes diligunt eos: non tamen ſtatim filij diligũt parẽtes qz nõ ſtatim ſunt tante cognitionis vt poſſint cognoſcere quid ſit diligendũ. diuturnior eſt ergo amor parentum ad filios ꝙm ecõuerſo: ⁊ fortior eſt ⁊ vehementior. Secũda rõ eſt certitudinis prolis. Parẽtes igit ſunt magis certi de ſua prole ꝙm ipa de parentib⁹ ⁊ ſic matres pl⁹ ꝙm patres

Tertia rõ eſt vnionis: quia filij vnunt parentib⁹ eo ꝙ ab ipſis habẽt eſſe: ⁊ nõ ecõuerſo. Ideo dixit Alex. in. iij. volumine ſumme, ꝙ de amore filijs exhibẽdo nõ dat ꝑceptum: ſicut nec de amore ſuiipſius: qz ad hoc ſufficiẽter inclinat natura. Unde ſicut humor aſcẽdit a radice ad ramos: ⁊ nõ ecõuerſo, ſic naturaliter a parẽtib⁹ aſcẽdit amor ad filios ⁊ nõ ecõuerſo. Idcirco amor parẽtũ ad filios eſt naturalis. Amor vero filiorũ ad parentes debet eſſe gratuitus. Vnde Piero. in epiſtola de honorandis parentibus. ait. Sit tibi grata vita ipſox quibus charior eſt vita tua ꝙm propria. Redde amoris vicem collende pietatis. De hõ aũt amore parẽtũ ad filios eſt exemplum de Dauid clemẽtiſſimo. ij. Reg. xviij. Cum enim Abſalon filius eius tẽtaſſet eũ pellere regno ac Dauid cõtra eum mouiſſet exercitum. cum ipe Dauid remãſiſſet in porta ciuitatis: ꝑcepit Joab ⁊ Abiſai quibus commiſſa erat ſumma belli. d. Seruate mihi puerũ, Abſalon. Itaq; egreſſus eſt populus contra Abſalonem ⁊ ſuos in campũ ⁊ factũ eſt ꝓlium. Debellataq; eſt ab exercitu Dauid gens Abſallonis. Accidit autem vt abſalon occurreret ſeruis dauid ſedens mulo, Cumq; ingreſſus fuiſſet mulus ſubter cõdenſam quercum, adhęſit caput ei⁹ querci: ⁊ illo per capillos ſuſpenſo mul⁹ cui inſederat pertranſiuit. Quod cum nũciatum fuiſſet Joab, tulit tres lanceas in manu ſua, ⁊ infixit eas in corde abſalonis. Cũq; adhuc palpita ret circurrerunt decem iuuenes armi geri Joab ⁊ interfecerunt eum. Cum ẽo nuntius curreret ad Dauid: qui ſedebat inter duas portas ⁊ ſpeculator diceret, Video aliq̃ venientem: dixit Dauid. Si bonus eſt iſte nuntius. Et appropinquans nuntius ad Dauid ait. Salue rex. Benedictus domin⁹ deus qui diſperſit omnes contrarios regi meo. Et ait rex. Eſt ne pax puero abſalon? Qui reſpondit ꝙ interfectus erat. Si dauid pater pyſſime. Si pater amãtiſſime. Non cogitauit Abſalonis rebellionem, non dixit, Volebat filius meus ſubripere regnum meum. ideo merito eſt interfectus: immo paterno amore deuictus: conſtrictus eſt lachrymas fundere: et aſcendit ſenaculum porte: ⁊ fleuit ⁊ ſic loquebatur. Fili mi Abſalon. Abſalon fili mi. quis mihi tribuat vt ego moriar ꝓ te? Abſalon fili mi. Fili mi abſalon. Vincebat ergo paternus affectus Dauid animum: vt de mortuo filio licet ſibi inimico non gauderet: ſed ꝓ ſuo anguſtiaretur. Tertio filij debent parentes diligere ꝓpter bꝛutorum ⁊ irrationabilium animalium exemplaritatem. Ipſe equidem ſeuiſſime fere ⁊ animalia ſilueſtria: ſerpentes feroces volucreſq; rapaces ad parentes ſuo modo pietatem exhibent ⁊ amorẽ. De ciconia enim in libro de natura animaliũ legitur ꝙ ſeneſcens pater aut mater eius ab ea nutritur: alis confouetur. et Ciconia filia quecunq; poteſt beneficiis parentibus indulget. Quare vt dicit Ambroſius in hexameron. Auis pia romanorum antiquo more appellari ſolebat. Sed dum hec loquimur admirari debemus. vnde eſt ꝙ in multis filijs tanta iniquitas reperitur. Nam vſq; adeo pleriq; in patrem aut in matrem crudeles effecti ſunt: vt non ſolum eos odiant, non ſolum nõ ameut: ſed mori illos deſiderent ⁊ affectent: immo viſum eſt ꝛpibus noſtris, ſ. Mcccclxx. in ciuitate Bari filiũ gladio interimere ꝓpriam matrem. Si geminam viperarũ. O omnis humanitatis inimici. Si inexhonorantiſſimi filij. Si ſocij proditoris Jude. Ecquid nequius cogitari aut dici poteſt vel audiri; quam erga parentes veſtros veſtra iniqua ⁊ mala voluntas. Sed vt arbitrari poſſum triplex eſt cauſa; cur filij parentes exoſos

UVA. BHSC. IyR_227

habent. Prima causa est filiorũ superbia, propter quã egre ferunt si a parentibus corrigantur: si illorũ reprimatur audacia: si moneãtur vt bene viuant. Contra tales est aureuz illud dictũ Salomonis Prou. j. Audi fili mi disciplinã patris tui: ⁊ ne dimittas legez matris tue: vt addat̃ gratia capiti tuo. ⁊ torques collo tuo. Secunda causa quare filij odiũt parentes est auaricia cupiunt equidem dominium ⁊ potestatẽ habere super paternis ⁊ maternis bonis. ⁊ cũ id assequi nõ valeant: cõtra parẽtes cõcipiunt odiũ. Nonnulli vero viduas matres ⁊ vetulas nunc precibus nũc blanditijs falsis inducunt vt de sua dote liberam eis faciant donationem. Qui tamen cũ id obtinent nullam de matribus curam gerũt. Et ꝓpter ea caute agendum est ⁊ q̃uis quis potest esse bonoꝝ suorũ dñs non det alicui bona sua. Ex hoc sapiens Eccl̃i. xxxiij. c. ait. Filio ⁊ mulieri fratri ⁊ amico non des potestatem super te in vita tua, ⁊ non dederis alijs possessionem tuam: ne forte peniteat te ⁊ depceris pro illlis.

Tertia causa quare multi filij parentes odiunt est illorũ luxuria. Ut em̃ dicitur, ij. Esdre iiij. Multi dementes facti sunt propter vxores suas, propter illas quandoq; filij parentes molestant. expellunt de domo ⁊ quasi amplius videre nõ possunt. O filij diligite vxores vestras. sed nõ immoderato amore vt parentũ vestrorum obliuiscamini. Mementote semper ꝙ magis diligunt vos parentes vestri q̃ vxores vestre.

Qualiter filij debent esse parentibus subiecti: ⁊ de triplici gradu superioritatis spũalis temporalis: ⁊ corporalis. Capl'm II.

Secundũ mysteriũ declarandũ de honore parentum dicitur subiectio. Debent vtiq; filij esse parentibus subditi: illisq; obedire. Et de hoc dicitur Col'. iij. Filij obedite parentibus vestris per omnia, et Ephe. vj. Filij obedite parentibus vestris in dño hoc em̃ iustum est. Honora patrẽ tuum ⁊ matrẽ tuã: quod est mandatũ primũ in ꝓmissione. vt bene tibi sit ⁊ sis longeuus super terram, ⁊ Hiero. in epl'a de honorandis parentibus ait. Imitamini filiũ machabeum. q̃ matri suadenti mortẽ obediuit. ⁊ durũ imperiuz gratanter aggressus est ne offenderet genitricem. Et redemptor noster humilitatis magister. vt dicitur Luce. ij. erat subditus illis. scz ioseph ⁊ virgini matri. Et Deut'. xxj. quando lex currebat seueritatis ⁊ iusticie dixit deus: Si genuerit homo filiũ contumacẽ ⁊ propter uum qui non audierit patris ac matris imperiũ: ⁊ cohercitus obedire contempserit: apprehendent eum ⁊ ducent ad seniores ciuitatis ⁊ ad portã iudicij. dicẽtq; ad eos. Filius noster iste proteruus ⁊ cõtumax est: monita nostra audire cõtemnit: comessationibus vacat ⁊ luxurie atq; cõuiuijs. lapidibus eũ obruet populus ciuitatis: ⁊ morietur vt auferatis malum de medio vestri, ⁊ vniuersus israel audiens pertimescat. Notandum tamẽ ꝑm Alex. i. iij. ꝙ triplex est gradus superioritatis ꝑm quem debet esse ordinata obedientia.

Prima est superioritas spũalis.

Scda tpalis.

Tertia corporalis.

Prima est superioritas spiritualis. in qua est prelatus cui obediẽdũ est in spiritualibus ⁊ non in temporalibus: nisi per accidens iquãtũ temporalia quãdoq; ordinari possunt ad aliquã finẽ spiritualem. Secunda est superioritas tẽporalis in qua preest domin⁹ temporalis: qui mandare potest ea que concernunt publicũ ⁊ cõmune bonum. eiq; sub pena peccati obediẽdũ est. vt dicitur. xj. q. iij. c. qui resistit, c. si dñs. c. Julianus Et di. viij. c. que ꝯtra mores. Tertia est superioritas corporalis in qua paterfamilias preest filijs ⁊ omni domui sue. Et ꝑm hãc pater potest precipere ea que pertinent ad necessitatẽ vel vtilitatẽ. Et ꝑm hoc flij debent parentibus obedire. Unde si parentes mandarent illa que ꝑtinent ad superiores spirituales vtputa ꝙ filij ieiunarent in pane ⁊ aqua: quod est officiũ confessorum aut mandarent ea que pertinent ad superiores temporales sine ipsoꝝ voluntate ⁊ auctoritate: non esset eis obediendũ. Multominus etiam nõ debent filij parentibus obedire ĩ his que cederent in detrimentum proprie salutis ⁊ esset cõtra diuinũ honorem. Unde Hugo de sancto victore ait. Obedire debemus parentibus in omnibus: exceptis his in quibus dei patris dilectio offenderetur. Et Hiero. ad Furiam. Honora patrem tuum: sed si te a vero patre non separat. tandiu scito sanguinis copulam q̃diu ille suum nouerit conditorem. Alioquin tibi Dauid protinus clamat ⁊ dicit Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aurem tuam ⁊ obliuiscere populum tuum ⁊ domum patris tui. ⁊ concupiscet rex decorem tuũ. hec ille. Ex q̃bus omĩbus colligimus q̃ grauiter errent hi qui filios aut filias non ex leuitate, sed ex voluntate bona deo seruire volentes impediunt ac a proposito bono reuocare nitũtur. De qui

UVA: BHSC. IyR_227

bus diffusius in sermone de religione dicem⁹ Nunc autē hortari tm̄ sufficiat iuuenes ꝓpt̄ christum nō dubitare parentibus non obedire. Ip̄e em̄ dixit Matthei. x. Qui amat patrē aut matrem plus q̄ me: non est me dignus. Sic confortabat sanctus Sebastianus iuuenes illos fide ⁊ sanguine ac passione germanos Marcum scz ⁊ Marcellianum: dum ꝓ fide xp̄i decollari debebant. Ad quos aduenere parentes: vt eos a sancto proposito reuocarent. Aduenit ⁊ primo mater que soluto crine scissisq; vestibus vbera ostendens aiebat. O predulces filij circundat me inaudita mesticia: ⁊ intollerabilis luctus. Heu me miserā amitto filios ad mortem vltro tendētes. q̄s si mihi hostes auferrent ꝑ media sequerer bella raptores. si violenta iudicia concluderent: carcerem irrumperez moritura. Nouum hoc pereūdi genus est. in quo carnifex rogatur vt feriat: vita optatur vt pereat. mors īuitatur: vt veniat. Nouus hic luctus. noua miseria. ī qua natorū iuuentus sponte amittitur: ⁊ parētum miseranda cogitur senectus vt veniat. Hec dicente matre pater senior adducit̄ manibus seruulorum: et puluere asperso capite huiusmodi voces dabat ad celum. Ad mortē vltro proficiscentibus filijs valedicturis adueni. vt que mee sepulture parauerā: in filiorum sepulturas expendā infelix. O filij baculus senectutis mee: ⁊ geminū viscerū meorū lumen. Cur sic mortem diligitis? Uenite huc iuuenes: ⁊ flete super iuuenes spōte pereūtes Uenite huc senes ⁊ mecū super filios plangite meos. Deficite plorādo oculi mei: ne videā filios meos gladio cedi. Aduenerūt etiam cōiuges cum filijs lamentantes. Inter hec ceperunt corda martyrū mollescere. quos tamē sāctus Sebastianus suis verbis dulcissimis cōfortauit: adeo vt pro xp̄o animose pati nō dubitarēt. Et sic decollati sunt. Quo exēplo edocentur iuuenes nō esse illis curandū: si in his que ad anime salutem ꝓprie ⁊ ad dei spectāt honorē. a parentibus contrariū precipitur: ⁊ ob hoc sint eis inobediētes: vt deo pareant.

M filij debēt cū parētib⁹ ꝯuersari cū benignitate: cū hūilitate ⁊ cū pietate. Cap̄. III.

Tertiū mysteriū declarandū de honore parentum dicitur conuersationis Debent vtiq; filij cum parentibus conuersari vt debent ⁊ expedit tripliciter.

Primo cum benignitate.
Scdo cum humilitate.
Tertio cum pietate.

Primo cū benignitate: vt sint eis benigni ad consolandū eos: nō ad cōtristandū. Nam vt inquit Hiero. habet quandā senect⁹ infantiam. Solent vtiq; senes esse tediosi: suspiciosi: querulosi: īmundi: ⁊ in domo inutiles. Nō tamē proptera filij debent per impatientiaz verbis illos exasperare. Unde Hiero. inquit. Nemo parētes asperis verbis ledat. hoc ora filioꝝ aspernent̄ quod parentes ledat audire Et idē Hiero. de honorandis parentibus ait ad filios. Audite filij salutiferā iussionē ⁊ p̄cepta legis affectu debiti amoris īplete. Seruite patribus futuri patres: ⁊ matres vestras tenera diligite pietate. vt vestre coniuges mereantur matrū nomine nuncupari. Nemo patrem asperis verbis ledat: ne fiat amara dulcedo. Hoc tamē sit inter parentes ⁊ filios qd̄ domino inbente natura continuit. Affectum sonet quicquid lingue dixerint liberorum. Inter charas coniunctasq; personas pietatis iura seruentur. Hoc filioꝝ ora loquantur: quod delectat parentes audire. Et iterū supradicto libello idē ait. Meretur em̄ cecitatis sue subire suppliciū: qui parentū vultus vel toruo visu despexerit: ⁊ elatis oc̄lis leserit pietatē. Si quicq̄ sapitis filij: eo animo videte venerabiles facies quos vos ip̄i cōspiciunt: ⁊ eorū labris dulcib⁹ osculis inherete. quia eoꝝ oscula adhuc habetis n membris. Senibus seruire perfacile ē: quos nemo potat nemo nutrit succo corporis sui. Foueatur itaq; parentum senectus: ⁊ factis eorum vicissitudo reddatur. Hec ille. Contrariū autem facientibus multa mala eueniunt. Unde idē Hieronym⁹ vbi. s̄. Irreuerens aūt filius qd̄ a domino ip̄e mereatur Salomonis dicta testantur. Contumelijs afficiens patrez ⁊ contemnēs senectā matris: confundetur ⁊ in opprobrijs erit. Filius derelinquens custodire disciplinā patris meditabitur sermones malicie. Maledicēti patrē ⁊ matrem extinguetur lumē: ⁊ pupille oculoꝝ eius videbunt tenebras. Audi fili patrem qui genuit te: nec contempseris quia senuerit mater tua. Parcat patri lingua quā genuit: ⁊ matrē suā nemo crudeli verbo percutiat. Sic te rapiet fili iuuenilis etaq̄ auctoritas vt noueris vnde sis natus. Memēto scripture sancte: vbi spiritu sancto loquente dictū est Qui maledixerit patrez aut matrem: morte moriatur. hec ille. Que omnia breuibus verbis comprehendēs sapiens Ecc̄i. iij. ait. Fili suscipe senectam patris tui: ⁊ non contristes eum in vita illius. Si defecerit sensu: veniam

UVA. BHSC. IyR_227

da illi. Suscipe inquit senectā laboriosam et onerosam recordans infantie tue. quando flebas turbabas domum: inquietabas dormiētes: fatigabas matrē: fedabas pānos: ⁊ alia faciebas quibus infantilis etas solet esse molesta. Sicut em̄ tolerauit pat̄ aut mater: imo suscepit ⁊ adiuuit infantiā tuā: sic ⁊ tu suscipe ⁊ nō abhorreas senectā illorum. Sequitur. Sapiens in auctoritate preallegata dicens. Patris tui: non alieni: non canis: nō inimici: sed patris tui chari genitoris: amatoris: ⁊ benefactoris. O q̄ dulce vocabulū pater aut mater. O q̄ gratum verbū filius aut filia. Hinc Hiero. ad matrē ⁊ filiam in gallijs cōmorātes ait. Mater ⁊ filia nomina pietatis officiorū vocabula, vincula nature sunt. Hec ille. Caueant autē filij ne quod absit deficientes sensu parentes derideant ⁊ maledicantur sicut ⁊ Cham: qui maledictus fuit eo q̄ Noe patre suo dormiēte eum discoopertuz irrisit. vt habetur Gen̄. ix. Secundo filij debent cū parentibus conuersari cū humilitate illos reuerendo atq; timendo. Maxime autē filij debent timere ne sua culpa aut defectu a p̄re vel a matre maledicantur. Est em̄ hoc modo paterna aut materna maledictio sagitta vulnerans ⁊ penetrās intima cordis filioꝝ maloꝝ Unde Aug. xxij. lib. de ci. dei. c. viij. narrat q̄ apud cesaream capadocie quedā nobilis matrona fuit viri destituta solacio: decē filios habens septē mares ⁊ tres feminas. Quadam autē vice mater ab eis offendit̄: ⁊ maledictionem filijs imprecatur. Subito imprecationē matris diuina vindicta subsequit̄: ⁊ om̄s pena horribili ⁊ simili feriuntur. Non om̄s tremore sunt horribiliter percussi. Quapropter nimiū dolentes ⁊ ciuiū suorū oculos nō ferētes per totū orbē vagari ceperunt. Et quocūq; ibant oīm in se prouocabant aspectuz. Ex his autē duo frater ⁊ soror Paulus ⁊ Palladia Hyponiā venerūt. ⁊ Augustino quod sibi aduenerat narrauerūt. Cunq; iam q̄ndecim dieb⁹ ante pascha eccl'iaz beati Stephani frequentātes sanitatē ab ip̄o martyre multis p̄cibus postulassent, in ip̄o die pasche cum frequēs populus p̄sens esset oratione facta ante altare sancti stephani. ambo frater ⁊ soror surrexerunt pariter sani. O filij sup̄bi o filij parentib⁹ vestris insultantes: o filij irreuerētes: inobedientes ⁊ contumaces. timete paternā ⁊ maternā maledictionē. Timete insuper ⁊ diuinū iudiciuz. Nā sicut longa vita speranda est ab illis qui parentes honorant: vt habetur Exo. xx. Ita ⁊ breuis vita ⁊ infelicitate plena a malis filijs est pertimescenda. Tertio debēt filij cū parētibus conuersari cū pietate illis. s. in infirmitatibus necessitatib⁹ ⁊ antiquitate: pie subueniendo cum facultas adest. Unde Hieronymus vbi. s̄. ait. Exolue fili quod debes ⁊ officia debita qualicūq; exhibe famulatu. parentibus vero nemo reddere potest quantuz tenetur. Et Ambrosius super Lucam ait. Si paueris inquit matrem: non reddidisti ei cruciatus quos pro te passa est: non labores quibus te gestauit: nō alimēta que tibi ministrauit. Audi etiam Hieronymū. O ingrate fili. vbi. s̄. dicentez. Quid ip̄a memorem nutrimenta: ⁊ tenere infantie dulces īiurias: quas nutritoris affectus de suis parabolis sumit? Quid cibos in matre confectos: q̄ femīeis manātes ex membris lacteū soluunt̄ in succū: ⁊ fauces inualidas liquido sapore perfundunt? Cogente natura sumunt infantes de matre qd̄ bibant: ⁊ dente non nato hoc sibi currētibus labris eliciunt. qd̄ non sit necesse mordere. Seruiunt materna posteris pectora: seruiūt ip̄is in cunabulis manus ⁊ terga. mēbris deuoluta lactētiū gratos artus accipiunt. Optat mater paruulū crescere optat cito videre maiorē: eūq; numeris iuuenū miscere festinat nūq̄ sibi forsitan seruiturum. His tot tantisq; precedentib⁹ factis: parentib⁹ ⁊ matri tota debet alacritate seruiri. Hec ille. Prout fecit illa filia licet pagana. q̄ laudat Ualerius rubrica de pietate erga parentes. Hec matrem adiudicatā vt fame moreret̄ in carcere per dies plurimos fingens se visitationis causa ad eam accedere velle īpetrato a carceris custode additu: tamē bene excussa ne sibi alimēta portaret proprio lacte sustentauit. Quod dum iudici innotuisset matri donauit vitam admirans filie pietatem. Curent igitur seruare filij que dicta sunt. patres vero ⁊ matres caueant ne ip̄is pro quibuslibet minimis defectibus maledicāt. Hoc ideo dico quia solent plures mulieres nō posse loqui absq; maledictiōibus ⁊ blasphemijs.

O feroces matres cur filios vestros quos portastis in vtero tot maledictionibus iugulatis? Ut tamen propitius sit deus omnibus tam parentibus q̄ filijs cōsulo vt ī hac die q̄ primū intraueritis domū anteq̄ comedere īcipiatis omnes filij ⁊ filie corā patrib⁹ ⁊ mr̄ibus genuflexi veniam petant ⁊ postulent benedici. At ⁊ ip̄i parentes eos amplexantes: dulciter osculent̄: ⁊ benedicant sicq; acq̄rit̄ in

UVA. BHSC. IyR_227

hoc seculo dei grā: ⁊ in futuro eterna gloriari qui vivit ⁊ regnat Marie virginis filius amorosus redēptor noster iesus. qui vt nobis daret exemplum honorandi parentes vt dicit Lucas erat subditus illis Joseph. s. ⁊ Marie vt dictū est supra. Amen.

Dūica in passione infra die. de maledictōibus diuersarū creaturarū irrōnabilū ⁊ intellectualiū: ⁊ ipsius dei oīm creatoris.

Sermo LV

Emonium habes.

Judeozū blasphemātiū xp̄m verba sunt ista originaliter Joh. viij. ⁊ in euangelio hodierno. Cōtremiscūt viscera mea. ⁊ cor meum fit gelidū totū: cū considero detestabilē horribilēq; xp̄ianor̄ abusum: qui p̄sumpserūt tam publice relaxare linguas suas ad maledictōes ⁊ ad blasphemas deū sanctorū celi. Est autē hoc malū adeo commune adeo generale: adeoq; antiquū atq; inueteratum: vt ꝓpterea videat plerisq; aut paruum: aut satis leue peccatū: vl̄ certū nullū. Quo fit vt tam in vicis. in plateis in domo. in foro. in ciuitate. in agro resonet cōtumelia dei summi ⁊ benedicte matris eius: ⁊ aliorū sanctor̄. Et licet nōnulli cōfiteanf ⁊ accusent se maledicēdo ⁊ blasphemādo peccasse nihilominus nolūt credere peccati huius grauitatē. Capiopt iū p̄senti sermone de peccato maledictionis sub quo ⁊ blasphemiā intercludemus: aliqua necessaria studebimus declarare. vt sic quiad pniam veram voluerint redire: intelligant q̄ tū ipsis cauendū sit a maledictis. Nam ⁊ iudei pessimi dño iesu xp̄o maledicentes. meritō videnf abhorrēdi multo fortius ⁊ ipi xp̄iani: qui fidē eius p̄fitenf. Distinguem⁹ ergo triplicē maledictionē.

Prima est facture irrōnalis.

Scōa creature intellectualis.

Tertia nature diuinalis.

Q nō de bent xp̄iani maledicere creaturis irrationabilibus eo q̄ ordinanf ad hoiem p̄ subuentionē. significationē ⁊ per modum cōtinentis. Capl'm I

Prima maledictio est facture irrōnalis. cū scz ꝗs maledicit terre. lapidibus. arboribus. aialibus pluuie. ventis: soli lune ac filiabus. Et de hac maledictōe scīus Tho. ij. ij. q. lxxvj. inquit. Maledicere rebus irrōnabilibus in̄ctū sunt creature dei est pctm̄ blasphemie. maledicere aūt eis p̄m secōsideratis est ociosum ⁊ vanū. ⁊ p̄ ꝓ illicitū. Sed posset aliqs arguere dstēdē do nō esse illicitū maledicere creaturis irrōnabilib⁹. Primo qz vt h̄r. ij. Regū. j. Judita Dō mortē Saulis ⁊ Jonathe maledixit mōtibus gelboe Scōo qz xp̄s vt h̄r Mat. xxj. ⁊ Mar. xj. maledixit ficulnee. in qua nō iuenit nisi folia Tertio qz Job. vt ōr eiusdē. iij. maledixit diei suo. ⁊ dicebat. Pereat dies in qua natus sum ⁊ nox in qua dictū est. conceptus est homo: dies illa vertat in tenebras. Rūdet Tho. vbi. s. q̄ benedictio ⁊ maledictio ꝓprie pōt ptinere ad illā rem cui pōt bonū aut malū contingere. s. rōnali creature. Ipsis ergo irrōnabilib⁹ dicit contingere bonū aut malū in ordine ad creaturā rōnalem ꝓpter quā sunt. Ordinantur autem creature irrōnales ad hoiem tripliciter Primo p̄ modū subuentiōis: in q̄tum ex eis subuenitur humane necessitati. Et hoc modo a deo. Gen̄. iij. post peccatū p̄imozum parētū maledicta est terra. vt. s. per eius sterilitatē homo puniret. ⁊ Deut. xxviij. deus dixit. Si audire nolueris vocē dñi dei tui. vt facias ⁊ custodias oia mādata eius ⁊ cerimonias ꝗs ego p̄cipio tibi hodie. venēt sup te oēs maledictiones iste ⁊ apphēdēt te. Maledictus eris in ciuitate. maledictus in agro. Maledictū hozreū tuū ⁊ maledicte reliquie tue. Maledict⁹ fruct⁹ vētris tui. ⁊ fruct⁹ terre tue. armēta boū tuor̄. ⁊ greges ouiū tuar̄. Scōo ordinanf creature irrōnales ad hoiem p̄ modū significationis. Et sic xp̄s maledixit ficulnee in significationē synagoge. ⁊ iudaice gentis q̄ nō habebat nisi folia ꝙba. s. legis sine fructu. Et ꝓpterea merito debebāt arescere. ⁊ auferri ab ea regnū dei. qō significatū fuit in ficulnea a xp̄o maledicta. Tertio ordinanf creature irrōnales ad ipsum hoiem ꝓpter modū ꝓtinētis aut tpis. aut loci. ⁊ sic Job maledixit diei in qua natus erat. ꝓpter culpā originalē quā nascēdo ꝓtrahebat. Jta q̄ maledictio illa nō arguit in eo aliquā impatientiā: ꝑ tm̄ arguit ⁊ explicat q̄ die q̄ nat⁹ est ⁊ ꝯceptus ꝓtrahit originalē culpā. q̄ radix est oīm passionū ꝗs patimur i hac vita. Dauid insuper maledixit mōtibus gelboe ad explicandā cedē q̄ in eis facta fuerat. ꝓpterea dicebat cū fletu ⁊ lachrymis. Mōtes gelboe. nec ros nec pluuia veniat super vos i q̄b⁹ ceciderūt inclyti israel Saul et Jonathas amabiles ⁊ decori. aquilis velociores leōib⁹ fortiores. Filie isr̄l sup Saul flete. Et ego doleo sup te frat mi Jonatha. Quare nō est trahēdū in ꝓsequtiā vt vnusq̄sq; p̄ suo libito factis irrōnabilibus maledicat.

UVA. BHSC. IyR_227

Q homo nō debet maledicere creaturis i tellectualibus,ſ. creature infernali. creature terreſtri ⁊ celeſti Capl'm II

Ecūda maledictio eſt creature intel/
s lectualis:que adhuc triplex eſt. Pri ma eſt creatura intellectualis infer/ nalis.que eſt diabolus cui inquātū creatura dei eſt nō lz maledicere. Unde in epla Jude Cū altercaret Michael cū diabolo de corpe Moyſi nō fuit auſus in eum iudiciū inferre blaſphemie,Altercatio aūt illa vt dicit gloſa erat qz diabolus volebat inuenire corp' moy ſi. qō poſt mortē vt habeť Deut,xxxiij. deo nōlēte vbi ſit ignorať.⁊ diabolus volebat vt ſciref vt ſic traheret pplm ad idolatriā. Sed angelus ꝓhibebat.⁊ tñ cū diabolo ꝓtendens volebat blaſphemare eū. Idcirco Hiero.xxiij q.iij.c.ſi igiť ait. Si igiť michael nō fuit auſus diabolo ⁊ certe maledictiōis dignīſſimo iudiciū inferre blaſphemie ⁊ q̄to magis nos ab omni maledicto puri eſſe debemus. Adhere baſ diabol' maledictū ſ̄ p os archangeli bla ſphemia extre nō debuit. Scōa creatura in tellectualis dici pōt terreſtris ſcilz homo, cui poteſt quis tripl'r maledicere. Primo ex con formatiōe dei ⁊ amore iuſticie, Et de hac ōr xxiij.q.iij.c.cū ſancti viri.Cū ſancti viri male dictionis ſniam ꝓtulerunt: nō in hāc ex voto vltionis:ſ̄ ex iuſticie amore ꝓcurrunt. Sic Heli.ix.dixit. Noe Maledict' chanaā ſeru' ſeruor erit fratrib' ſuis. Sic Act.viij. Petr' maledixit Simoni di. Pecunia tua tecum ſit in pditionē. Secūdo poteſt quis homi ma ledicere ex quadā leuitate vel ſubreptione ſi cut ſolēt multi facere:lz ociose ⁊ beſtialiter: q̄ neſciūt loqui cum ſocio ſine maledictione.di. Bis ſuſpeſus p gulas.naſcaſ tibi vermis ca nis,⁊ ſimilia. Tertio poteſt q̄s homini ma ledicere ex liuore:odio ⁊ animo malo. et hoc cum ſit contra charitatē peccatū eſt mortale

Tertia creatura intellectualis ōr celeſtia/ lis cui nullo pacto maledicere lz. Sed heu q̄d re ferā. Nam tanta eſt corruptela xp̄ianorum vt p nihilo ducāt blaſphemare ſanctos ⁊ glo rioſam virginē Mariam. Et ſicut hi qui boni ſunt deuotionē habent ad ꝯginem,⁊ vltra il lam ſuū patronū ⁊ aduocatū fecerūt ſanctuz Anthoniū:aliqui ſanctū Franciſcū:aliq̄ ſctm Nicolaū:aliq̄ ſāctā Katherinam ⁊ huiuſmōi. Ita peſſimi ⁊ maligni blaſphematores blaſ phemant ꝯginem beatā.⁊ p ſua mala deno tione aliqui ſanctū Anthoniū:aliqui ſanctuz Fraciſcū,Clarā ⁊ hmōi,O ingratiſſimi pec catores.o furentes animi:o venenoſa ⁊ ama riſſima lingua.o denigr̄ pditiſſimi homines Ecquid male fecere vobis ſancti.In quo no cuerunt vobis:An nō aſſidue p veſtra ſalute intercedūt ad dñm. Nōne ⁊ ꝯgo illa pīſſima mater gratie:fons mie p vobis indefeſſa eſt aduocata. Quidergo blaſphematis illam et reliquos ſanctos.Sz reuera ſi ſuarē illō qō dicit.in.c.ſtatuimus,extra de maledic. ſcilicz p p̄blice blaſphemantes deū vel virginem ſanctiſſimā:vel aliquē ſanctor̄ publica pnia per ſeptem hebdomadas punirenť in quarus ſcz qualibet ſexta feria in pane ⁊ aqua ieiuna rent. facerēt̄q; alia que continenť ibi. ꝓfecto ñon ita de leui ꝓcumperēt i blaſphemias,Et lz pnie ſint arbitrarie vt tactum eſt in precedē tibus tñ laudoꝝ hi qui audiunt confeſſiones ipos blaſphemos nō ita de leui abſoluant:qa facilitas venie tribuit incentiuam deliquen di.ꝓterea arguant illos aſpere.increpēt du re ⁊ pniam iniungāt ſalutiferā ⁊ fructuoſam Quiſnā nō videt quāta diligētia opus ſit ad blaſphemos ⁊ maledicos emēdandos. Diffi cile eſt vticz malā cōſuetudinē dereliq̄quere. O vere mala cōſuetudo q̄ hoies xp̄iani iniu rianť deor̄ ſctis ei'.In hac ſolt xp̄iani demer ſi ſunt,qm̄ nō eſt aliqua natio neq; iudeorus neq; gētilū ⁊ paganor̄ in q̄ tot ſint blaſphe mie ⁊ maledictiones ſicut in pplo xp̄iano.

Q peccatum maledictionis ⁊ blaſphemie dei eſt graue.tum ratione abominationis.tū ratione ſuperationis.tum etiam ratione cō trariationis. Capl'm. III

Ertia maledictio eſt nature diuina/
t lis cū.ſ.quis de deo male loquiť cōui tia ⁊ contumelias maleſtati ſue infe rendo. Et de hoc dicit Ric.de ſancto victore, Sceleratiſſimū gen' pcti eſt quando quis in dei vituperiū delectať. Et glo.ſuper illo ꝯbo Eſa,xviij.ad pplm terribile ꝛc̄. Omne pctm̄ blaſphemie comparatū leuius eſt. Et iterum ibi, Nihil eſt horribilius blaſphemia.que po nit os ſuum in celū. Quantum vero graue ſit pctm̄ maledictionis ⁊ blaſphemie colligi pōt ex tripliti ratione.

Prima ōr abominationis
Scōa ſuperationis.
Tertia cōtrariatōis.

Prima rō ōr abominatiōis.In veteri ſiqui/ dē teſtamēto abominabanť p̄es antiq̄ vſq; adeo pctm̄ blaſphemie q̄ ex mandato dei de blaſphemia cōuicti lapidabant. Unde Leuit, xxiiij.dixit dominus, Educ blaſphemū extra

UVA. BHSC. IyR_227

castra: ⁊ ponant omnes qui audierunt manꝰ suas sup caput eiꝰ. ⁊ lapidet eū omnis populus. Insup pr̃iores illi patres audire detestabant eos qui blasphemabant. Ideo Act. vij. arbitrantes. ls falso Stephanū blasphemare cū dixit. Video celos apt̃os. ⁊ infra. Cōtinuerūt aures suas. ne. s. ꝓm glo. audirēt blasphemātē. ⁊ nō solū audire: sed etiā noīare nō audebāt vocabulū maledictōis Ūñ cū accusar̃et Naboth, vt habet. iij. Reg. xxj. benedixit deo ⁊ regi. i. maledixit. Et Job vt habet eiusdem pr̃imo offerebat hoc causta ꝓ filijs suis, Dicebat enī. Ne forte peccauerint filij mei. ⁊ benedixerint deo. i. maledixerit. Similiter ⁊ tēpoꝛibꝰ his aboīabilis est blasphemia apō infideles. Nam quicunq; blasphemaret deū in terris turchoꝛ aut saracenoꝛ grauiter puniret. Ob qō aut nunc̄: aut satis raro sentiūt ibi verba blasphemie ⁊ maledictiōis, O xp̃iani pr̃icipes. o ptātes sec̄lares. o cuiuslibet reipublice patres: curate: ⁊ vos legibꝰ honestis punire blasphemos: ne deteꝛiores infidelibꝰ habeamini. Secunda ratio ostendens grauitatē maledictionis ⁊ blasphemie dei dꝛ superationis. Supat enī tria pctā grauissima ⁊ execranda Primū est pctm̄ paganoꝛ seu infidelitū: qz vt ait Tho. ij. ij. q. xiij. ar. iij. sniali ter, Infidelis ea de deo dicit ⁊ loq̄t: q̄ ls falsa sint: ñ credit esse vera. Xp̃ianus ꝛo blasphemās loquit̄ ꝫ veritatē quā credit. Secm̄ est pctm̄ homicidarū. Ut enī dicit Tho. ibidē cp̄ rū ad nocumentū maius pctm̄ est homicidiuꝫ cp̄ blasphemia: eo cp magis nocet homicida hoī interfecto: cp̄ blasphemus ꝛo blasphemato. Sed cp̄tū ad obiectū maius pctm̄ est blasphemia cp̄ homicidiū. q: homicida ls interfi ciēdo hoīes offendat deū: ñ p̄ncipaliter intēdit offendere hoīem. Sz blasphemus ⁊ male dicus intendit p̄ncipaliter ⁊ directe offendere ipsum deū. Tertiū est peccatū iudeoꝛ crucifigētiū xp̃m. Unde Aug. ait. Adagis peccāt blasphemantes deū trinphantē in celis: cp̄ q̄ crucifixerūt eū ambulantē in terris. Rō huiꝰ est ꝓm Alex. in. ij. sūme. q. xlviij. mē. v. Tum qz iudei nō cognouerūt ipsuꝫ esse deū. Unde apl̃us. j. Coꝛ. ij. ait. Si cognouissent: nunq̄ dñm glorie crucifixissent. Sz qui deū blasphemant cognoscunt illū esse deū. Tum etiam qz iudei nō p̄miserunt ei fidez in baptismo, sicut xp̃iani. Tum qz fit maioꝛ iniuria rōne maioris status. Tertia ratio oñdēs grauitatem pcti maledictiōis ⁊ blasphemie dꝛ p̄riatiōis Cōtrariaꝫ nāq; blasphemia ⁊ maledictio dei

Primo nature.
Secundo scripture.
Tertio creature.

Primo p̄riaꝫ nature q̄ dictat benefactoꝛē suū esse cognoscendū. Nā ⁊ suo mō hoc faciūt aues celi ⁊ pisces maris: ⁊ bestie tre: cp̄to magis ad id obligat̄ homo rōnalis: ⁊ tñ iter oia beneficia: que magna ⁊ multa sūt a bono deo hoī collata. beneficiū lingue est vnū singulare pr̃estantissimū ⁊ egregiū, O blasphematoꝛ ingrate. o feralis mēs. o impudica lingua. Cur nō solū deo tuo gr̃as nō agis: sed q̄ deus est illū crudeliter maledicis. Cur nō solū bñfactoꝛi tuo laudes nō impēdis: sed illū potius turpiter vilipendis, Cur tantū benefactoꝛē nō solū. nō recognoscis: ñ potius ita inhoneste blasphemas. Dedit tibi ipse linguā: vt tu cuꝫ illa laudares eū: ⁊ benediceres nomen sc̄m eius Scdo blasphemia ꝫriaꝫ scripture. Jpa vtiq; admonet ⁊ hortaꝫ nos vt bñdicamus deum. Ūñ Tobie. iij. c. scribit. O mni tpe bñdic deū ⁊ eccli. xxxix. Bñdicite dñm in oibus operibꝰ suis. ⁊ Dauid psal. xv. Benedicā dñm qui tribuit mihi intellectum. ⁊ psal. xxxiij. Benedicā dñm in oi tpe: semp laus eius in oze meo. ⁊ ps. cxliij. Per singulos dies benedicam tibi ⁊ laudabo nomen tuum in seculū ⁊ in sc̄m seculi. Ro. xij. Benedicite ⁊ nolite maledicere, Tertio blasphemia ꝫriaꝫ creature. O is enim creatura laudat ⁊ bñdicit deū. vñ Aug. in sermone vnius martyris inqt. O ia quecūq; fecit deus laudāt deū. Audistis in bñdictiōibus ⁊ audistis in omni solēnitate qñ legunt: qñ omnia laudant deū: celestia: terrestria: angeli hoies: luminaria celi: arboꝛes terre: flumina: maria: quicqd deus creauit: siue in celo: siue in terra: siue in mari: laudat deū. Dic ille. Et sācta mater ecclesia in matutinis cātat hymnū trium puerorum. in camino ignis oēs creaturas inuitantiū ad laudes ⁊ bñdictionē dei. Quid ñdetis igit̄ o blasphemi ad voces oīm creaturarū: Angeli celi laudāt ⁊ dicūt clamantes Bñdict̄ deꝰ. sol. luna. stelle. ⁊ oia celestia coꝛpoꝛa dicūt. bñdict̄ deꝰ. Terra. aq̄. aer. ignis. ⁊ cūcta q̄ in eis sunt dicūt. bñdictus deꝰ. Boni ⁊ recti viri dicūt. bñdictus deus. Et vos ꝫ mozē oīm aliarū rerū maledicit̄: miſi forte deriritis cp̄ exēplū sumitis ab his q̄ sunt dānati in inferno: de q̄bꝰ dꝛ Apoc. xvj. Blasphemauerūt deū celi pr̃e doloribꝰ ⁊ vulneribus suis O ḡ infernales hoīes. o blasphemi diabolici q̄ nō nisi cū dānaꝫ blasphemādo ⁊ maledicēdo ꝫformatis ⁊ cōcoꝛdatis. Idcirco apparet

UVA. BHSC. IyR_227

q̄ graue sit pctm̄ vestrum, ppterea clamauit Esa.j.c. Ue gēti peccatrici populo graui iniquitate, semini neq̄ filijs sceleratis. Dereliq̄runt dn̄m: blasphemauerūt sctm̄ israel: abalienati sunt retrorsum. Et merito ppha cōminat blasphemātibus ⁊ maledicentibus: qz ppter blasphemias ⁊ maledictiones indignatus de⁹ etiā in pnti seculo blasphematores flagellat. ⁊ extermiat. Est de h̄ exēplū, iiij. Reg. xix. de Sennacherib ob cui⁹ blasphemiā angel⁹ vna nocte exercitū illius aggrediēs. clxxxv. milia hoim interemit: ipso tandē Senacherib a p prijs filijs interēpto. Refert insup Bzego, in iiij. diał. l.c. xviij. q. Rome puer q̄nq̄ annor⁹ blasphemus in brachijs patris exn̄s: iusto iudicio dei a diabolo suffocat⁹ est. Dzopter hoc pctm̄ etiā de⁹ mittit pestilētias: famē. ⁊ guerras. vt dr. xxxij. q. vij. c. Flagitia. in glosa ⁊ in aut. vt nō luxurient cōtra naturā. Et vt ego vidi diebus meis. Italia sepius flagellata est multis tribulatiōib⁹: ⁊ pestilētijs. puto ppt fetorē sodomie. ⁊ impietatē blasphemie. Plus ls multa sint alia peccata q̄ cōmittunt. hec tm̄ duo cōtaminare vident quasi oēm carnē. Et vt de blasphemia dicā. nō sunt ab ea mūdi et puri dn̄i. nō ciues. nō rustici. nō agricole. non artifices. non viri. non mulieres. ⁊ qō auditu horribile est. nō sacerdotes. non religiosi. Et oi nāq̄ statu grādis multitudo extat q̄ loquitur verba blasphemie. O Italia tāto vitio de prauata. o populi tanto scelere deturpati. timeo ne deseuiat contra nos furor dei. Eozrigat igit ur vnusquisq̄ seipsum ⁊ refrenet linguā suā. omnesq̄ pariter laudemus ⁊ bn̄dicamus deū. q̄ benedictus est ⁊ laudabilis. p infinita secula seculorum. Amen.

Feria scā post dn̄icam in passione. de peccato inuidie qua laborabant pharisei contra hr̄istum iesum. Sermo. LVI

Iserunt principes

in ⁊ pharisei ministros: vt apprehenderent iesum. Scribunt hec verba Joh. vij. c. ⁊ in euangelio hodierno. Cōmouebant pharisei ⁊ scribe ꝺ pr̄incipium iesum ex liuore ⁊ inuidia: qz nō poterant sufferre vt alicui maior honor exhiberet q̄ ipis. ⁊ ppterea nō est mirādū si ita seueri fuerunt cōtra immo cētissimū filiū ꝟginis. tō Bilbertus por. ait. Ita obliquat inuidia vt rectū natura nō videat. ⁊ Gen. ad Lucillū. Pernoē iudicium cuz res in affectū trāsit. Doc aūt vitiū satis mfestat um̄os mortales: adeo vt vix possit aliq̄s imo null⁹ euadere laq̄os inuidoz. Idcirco in pnti ꝑmōe de inuidia erimus dicturi. de qua tria mysteria ꝓponim⁹ ꝓncipal⁹ declarāda.

Primum dr diffinitio.
Scōm offensio.
Tertium cōditio.

Qualiter diffinit a doctoribus quid sit inuidia: ⁊ q̄ dolor ex bono alterius pōt pueni re ex timore: ex defectu: ⁊ ex malignitate.

Capitulum I

Primū mysteriū declarādū de inuidia p dr diffinitio. Ju quo videndū est quid sit inuidia. Et tobes Dam. li. ij. suarū sniarū ait. Inuidia ē tristicia de alienis bois Pro cui⁹ declaratōe notādū ꝺz Alex. ij. volūt ne sūme. q. clv. ⁊ Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. j. q̄ dolor de alteri⁹ bono pt tripl⁹ puenire. Primo ex timore ppio: cū q̄s dolet de bono alicui⁹: qz verisimr timet sibi vel alijs nocumētū inferri. Et hūc dolorē Ari. in. ij. rheto. dic nō esse inuidiā: si effectū timoris de q̄ Bzeg. li. xxij. moral. ita ait. Euenire plerūq̄ solz: vt nō amissa charitate ⁊ iimici nos ruina letificet ⁊ rursus ei⁹ bonū fine inuidie culpa ꝓtristet: cū ruēte eo quosdā bn̄ erigi credim⁹: ⁊ pficiēte illo q̄sdaz iniuste oppmi formidam⁹. Rōnabilr nanq̄ vnusq̄sq̄ magꝭ diligē dz seipm̄ q̄ alios: ⁊ cōe bonū ⁊ multoz q̄ pticulare vl vni⁹. Sic leta bant de malo pharaōis filij isrl. q̄ Exo. xv. dicebāt. Cātem⁹ dn̄o. gl'iose em̄ honorificat⁹ ē: equū ⁊ ascēsorē ꝓecit i mare ⁊ dū erāt i captiuitate i manu ei⁹ dolebāt de pspitate illi⁹. Jd ipz fecerūt de pspitate ⁊ aduersitate holocaustoz aliozūq̄ q̄ ppm dei vexare pstumpserūt.

Scōo pōt pueire dolor de alteri⁹ bono ex defectu. cū. s. q̄s dolet ꝺ q̄ ꝓxim⁹ bonū illō hēat ꝑ q: illō sibi deficit ⁊ si q̄s dolet ex defectu bōi q̄ nō est ꝺe bonū: male agit sic dolēdo: vt si q̄s doleat: qz nō fornicat sicut multi faciūt: ⁊ filia. Si ꝺo doleat qz nō dz bonū q̄ ē ꝺe bonū ⁊ honestū: recte agit. Et cū dolor tal circa hōesta ꝟsat ꝺm Ari. iij. rheto. vocat zel⁹. de h̄ dicebat Paul⁹. j. Co. xiij. c. Emulami spūalia ⁊ hiero. ad Leta de instōne filie. Jdeat socias cū q̄b⁹ addiscat: q̄b⁹ imideat. q̄rū laudib⁹ moz deat. Tertio pt puenire dolor de alteri⁹ bono ex malignitate ⁊ iiq̄tate q̄n displiz mulq̄ absq̄ ipoz ꝺmodo vl incōmodo q̄ alij hēant bonū. Et h̄ vt pmū euēire solz ex mani glia vñ greg. xj. moza. ait. Pzia nāq̄ soboles superbie manis glia ē: q̄ dū oppssaz mētē cozrūpit inuidiā mox gignit: qz dū vāi nois potētia apperit ne q̄s h̄ calu⁹ adipisci valeat: tabescit. ⁊

UVA. BHSC. IyR_227

et hoc ē ꝯ inidia solet esse iter pares. q; vnusq; q̄sq; appetit alios i gkia ꝟ suū statū aut gdū supare. Vñ nunq̄ rustic⁹ aut agricola inuidebit doctori de scīa: nec mulier inuidebit militi de strenuitate vel fortitudine. nec mercator: aut ciuis religioso de fama sanctitatis, ⁊ sic de alijs. Sed vnusquisq; inidet alteri de his bonis: q̄ vel ipe ꝟ vel habere intendit. Et cū si hoc fiat aio deliberato cū fit ꝺ charitatem: pctm̄ est mortale. Charitas inquit apost⁹, ſ. Cor. xiij. nō emulatur.

Q maligna bestia inuidie semper offendit virtuosos ⁊ sanctos viros. vt ex multis patet exemplis. Caplm. II

Ecundū mysteriū declarabitur de inuidia ꝺ offēsio. Dec em̄ bestia maligna offendit semp ꝟtuosos ⁊ scōs viros. Vñ Valerius li. iiij. de amore dilectione ait. Nulla tam modesta felicitas est q̄ malignitatis dentes vitare possit. ⁊ Seneca de consolatione ad Paulinum Inimica est semper alienis pfectibus inuidia. ⁊ Quidius. ſ. de remedio amoris. Sūma petit linor pflant altissima venti. Sūma petunt dextra fulmia missa iouis. ⁊ Horatius. Sepius ventis agitatur ingēs. Pinus ⁊ celse grauiore casu. Decidunt turres: feriūtq; sūmos. Fulgura mōtes. ⁊ Piero. in epitaphio sancte Paule. Sēper ꝟtutes persequit inuidia. Feriūtq; sumos fulgura mōtes. Etem̄ oēs sācti emulos habuerūt. In paradiso quoq; serpēs fuit: cuius inuidia mors intrauit in ozbem terrarū: Ihe quoq; dñs nr̄ ihesus xp̄s zelo ē crucifixus. Dec ille. Dec est em̄ illa inuidia de q̄ ꝺ Sap. ij. qō in aucte Piero. est iam dictū. Oō. ſ. per illā mors intrauit in mūdū. Dec est illa fera pessima ꝓpter quā fratres Joseph eum interficere tētauerunt. ⁊ tandē vendiderūt hismaelitis. dicētes patri q̄ fera pessima deuorasset eū. Dec est ꝓpter quā Saul odio grauī cō motus fuit cōtra Dauid: tētans sepius illum perimere. quod ⁊ fecisset: nisi Jonathas premonuisset eū. vt habef. ſ. Reg. xviij. Inuidebat aūt ei Saul. quia post interfectū Goliath ⁊ debellatos philisteos. ad eū puelle cātabāt Saul percussit mille. ⁊ Dauid decem milia.

Quid dicam de antiquis romanis? Qui toto ozbe clarissimi. ⁊ sue reipublice zelatores fuere precipui. Nōne inuidie morsibus lansiati extitere? Patet hoc in furio camillo. de quo scribit Orosius ⁊ Titus Liuius. q̄ cū romanus exercit⁹ pre decē continuos annos magnas clades accepisset, creatuq; dictator cū capanetibus ⁊ falliscis maxima cū ꝓsperitate conflixit: ⁊ victis duobus populis: pdā inter milites partitus est. Deinde Uehientiū ciuitatem obsedit: quam tandē cepit. Jsta victoria fuit cū tanta gloria romanor̄ q̄ dictator sublatis ad celū manibus pcatus est q̄ ſi cum deorum romana felicitas nimia videret eius inuidia sub aliquo suo incommodo satiaret: atq; inter preces subito lapsu decidit. Quod omen ſm Valerium ad sui damnationem: q̄ postea pressus est pertinuisse traditur. Nam postq̄ ad vrbem triumphans redijt tribunis multiq; ciues. Camilli virtuti emuli: diffamabant gloriam eius cōtendentes hostilem predā nō equo iure fuisse diuisam, et ista pēdente inuidia falliscor̄ ciuitatē romano subegit imperio. Post quod a. L. Apulegio tribuno plebis accitus ꝓpter inequā Uehientium prede distributionem: intercurrēte illis diebus adolescētis sui filij morte. vt hinc publico ⁊ inde priuato cruciaret incōmodor̄: exilium pellitur damnatus. xv. milibus eris. Camill⁹ vero ab vrbe discedēs humiliter deos precatus est, vt si hoc iniuste pateret q̄pmū se ciuibus ⁊ ingrate patrie necessarium fieri vellent. Quod subsecutum est. Nam galli senones ob sessam vrbem preter capitolium cepere quare missum est ad Camillum p auxilio. Qui mox veniēs ingrata in patriam ab hostibus liberauit. vt dicit Aug. li. v. de ciui. d ei. c. xviij. De Scipione insup africano dicit Valerius maximus li. iij. de fiducia sui. c. vij. q̄ cum post plurimos triumphos vocaretur ad reddendum computum de pecunie gnāitate tanq̄ indignat⁹ tale ferē dedisse nūsum Cum frater meus totam vobis subiugauit afiam. ⁊ ego totam africam. nec opes afiane fratrem meū. nec africane me dinitē fecerunt sed inuidia fecit vtrūq; gliosus. Et vt scribit Liuius. tanta fuit inuidia ciuiū contra scipionem q̄ cum accusaret a tribunis plebis: nil aliud ad obiecta rñdit: ſi dixū. Q quirites: ꝺie vici carthaginē magnā sperantē: ⁊ accepe leges nostras iussi. Recordor̄ em̄ hunc diem anniuersariū illum esse: quo ante aliquot annos vici Hannibalē. Et vt scribit Valer⁹ de fiducia sui lib. iij. ca. vij. lauream suam capiti suo imposuit ⁊ subiūxit, Equum est diē hūc libitibus et iniurijs semp immunem esse. Ide ergo in capitolium ad Jouem optimū ⁊ Mineruā ceteroſq; deos qui capitolio ⁊ arci president conferam salutandos. eo q̄ in die isto et sepe ꝙ feliciter ꝓ republica dimicam.

UVA. BHSC. IyR_227

Uosq; oēs hortor venire mecū orareq; deos vt vobis mei similes duces oī tpe largiantur His dictis ⁊ senatū totum ⁊ vniuersuz equestrem ordinē ⁊ cūctam plebē comitē habuit: adeo ꝙ paucissimi cū tribunis remanserunt. q̄ tandez vt inquit Ualeri⁹: dolore anxij atq; inuidia tabescētes. ⁊ pudore obruti se turbis immiscuere: ⁊ cū ceteris ꝓsecuti sunt eū. Scipio aūt non modo capitoliū: sed ꝑ totā vrbez oīa deoꝝ templa cū populo romano circūiuit nō minore honore reus triumphans de inuidis q̄ victor oliz triūphauit de hostib⁹. Et cū videret necesse esse aut succūbere emulis: aut vlcisci. neutrū experiri decreuit: sed potius voluntariū sibi elegit exiliū. abijtq; Linternum suā villulā asperā. solitariā. ⁊ incultā. haud ꝓcul a Cumis ciuitate campanie. O igitur inuidia rapacissima: o virtutū emula: o pestilentissima oīm virtuosoꝝ inimica. Ex dictis vtiq; clarum est qualiter ipa virtuosis ⁊ sanctis quietē aut pacē habere nec sinit nec patitur.

De triplici mala conditione inuidie. scz ꝓpria flagellatione: charitatiua oppositione. ⁊ diabolica assimilatione. Capl'm III

Tertium mysterium declarandum de inuidia dicitur conditio. Est vtiq; triplex mala conditio propter quam inuidia est abominanda.

Prima d̄r ꝓpria flagellatio.
Scd̄a charitatiua oppositio.
Tertia diabolica assimilatio.

Prima mala conditio inuidie dicitur propria flagellatio. Est vtiq; officiū ei⁹ flagellare ⁊ affligere ꝓpriū subiectū. Propterea Isidorus in libro differentiarū ait. Inuidus aīo medullitus estuans a semetipo liuoris ꝓprij semper exigit penas. ⁊ Hiero. ad Asellā de fictis amicis exclamat dicēs O inuidia primū tui mordax. ⁊ Socrates dicebat. Utinā inuidi in omnibus ciuitatibus oculos ⁊ aures haberent vt de omnibus ꝓfectibus torquerent Quot em̄ sunt hoīm feliciū gaudia: tot sunt inuidoꝝ gemitus. ⁊ Horatius. Inuidia siculi non inuenere tyranni⁹. Maius tormentum. Secunda mala cōditio inuidie dicitur charitatiua oppositio. Opponitur siquidē charitati ꝓximi. Illa tñ charitatē docent nos sancti: ⁊ ipe sanct⁹ sanctoꝝ xp̄s iesus. Uñ Paul⁹. i. Coꝝ xiiij. ait. Sectamini charitatē. ⁊. xvj. c. ait. Oīa opera vr̄a in charitate fiant. ⁊ Eph. iij. In charitate radicati ⁊ fundati. Et. iiij. c. In charitate crescamus. ⁊. v. c. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: ⁊ ambulate i dilectione sicut ⁊ xp̄s dilexit nos. et ad Col. iij. Super omnia charitatē habentes. et. j. Joh. iij. Qui nō diligit fratrē suū manet i morte. Et xp̄s iesus Joh. xiij. Mandatū nouum do vobis vt diligatis inuicē. Et ibidem. In hoc cognoscent omnes quia mei discipuli estis: si dilectionē habueritis ad inuicē. Aduertenter igit̄ spūales considerent hi qui ꝑ penitētiaz se affligunt: cogitent religiosi qui seculū dere linquūt vt deo seruiant: quantum malum sit inuidia: que cum charitate stare non potest. Ipsa equidem sola venenū est cuiuscūq; alterius boni. quia vt inq̄t Aug. sup Johannem Dilectio sola discernit inter filios dei ⁊ filios diaboli. Signent se omnes signo crucis: baptizent̄: cantent oēs alleluya: intrēt eccl'ias: impleāt parietes basilicarū: non discernūtur filij dei a filijs diaboli nisi charitate. Magnum indiciū: magna discretio. Quicq̄d vis habeas si nō habes charitatem nihil habes. Alias vtrtutes si non habes: hanc habe ⁊ legem implesti. Hec Aug. Tertia mala conditio inuidie d̄r diabolica assimilatio. Ipsa siquidem assimilat homines malignis spiritibus. Nam quid est alteri⁹ inuidere felicitati q̄ diaboli officiū exercere. Ideo xp̄s inuidis phariseis Joh. viij. ait. Uos ex patre diabolo estis. Nos vero curem⁹ esse filij dei: oēm inuidiam a cordibus nostris expellentes: vt sic valeamus in hoc seculo acquirere dei gratiam: ⁊ in futuro sempiternaz gl'iam: in qua viuit ⁊ regnat ipe bñdictus deus ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

Feria tertia post dominicaz in passione: de peccato detractionis a quo abstinere debent qui veram penitentiam deoq; acceptā agere volunt. Sermo LVII

Uidam enim dicebant quia bonus est. alij autē non: sed seducit turbas. Scribuntur hec verba Joh. vij. et in euāgelio hodierno. Loq̄tur vnusq̄sq; de altero s̄m ꝙ ei afficit. ita ꝙ qui diligit nō saturat̄ laudibus. qui vero inuidet aut odit. libēter detrahit ⁊ vituꝑat. Propterea pharisei inuidētes xp̄o sequacesq; sui causa detractionū morsib⁹ lacerabāt. Nec potuit pijssim⁹ iesus vitare oblocutoruz dentes q̄nimmo vt pz in hodierno euāgelio. publice a multis accusat⁹ est ⁊ noīatus pctōr ⁊ male. Ista nāq; solet esse pessima inuidorñ cōditio vt omnia in malam partem interp̄tentur et trahant. ac de oībus male dicāt. Uenit inq̄t

UVA. BHSC. IyR_227

xps. Matth. xj. Johānes baptista nō mādu-
cans nec bibens ⁊ dicunt demoniū hz. Venit
filius hois manducās ⁊ bibēs: ⁊ dicunt ecce
homo vorax ⁊ potator vini. Cum vero detra
ctio apud q̄ plures minimum pctm esse repu
tetur, ideo in hoc sermone de ipa aliq̄d disse-
ramus ostendentes q̄tum expediat penite-
tibus a tali vitio penit⁹ abstinere, de quo tria
mysteria principalia erunt declaranda.

Primū ōz malignatio.
Scōm modificatio.
Tertiū offensio.

Quod maligna sit detractio. tum respectu
circūstantiaꝝ: tū respectu generalitatis: tū etiaz
respectu crudelitatis. Capl'm. I

Primum mysterium declarandum de
detractione ōz malignatio. Est siqui-
dem peccatum hoc satis malignum ⁊
graue triplici ratione.

Primo rōne contrarietatis.
Scōo rōne generalitatis.
Tertio rōne crudelitatis.

Primo rone Circtatis. Cōtrariat siquidē
fame. q̄ vt inq̄t Alexan. in. ij. summe, pciosissi
ma est oim bonoꝝ tpalitū. Et hoc expressi⁹ di
xit sapiēs Prouer. xxij. Melius est nomē bo
nū q̄ diuitie multe. ⁊ Eccli. xli. Curā habe de
bono noie. ⁊ Aug. id psuadebat. xij. q. j. in, c.
nolo. di. Qui cōfidēs scie: famā negligit cru
delis est. Est ergo fama pcciosa cozona oim
hoim: siue maiox siue minox: siue dñox siue
ciuiū. siue prelatox siue subditox: siue secula-
riū siue religiosox. siue virox. siue mulierum.
Fame itaq̄ grad⁹ oēs nitoze suo venustat at
q̄ decorat. Cū ḡ detractio hāc impugnet non
debet pctm̄ leue cēseri, Propkea ab Alex. vbi
supza. q. cxlvj. mē. j. sic diffinit. Detractio est
aliene fame p occulta ꝓba denigratio. Notā-
dū tm̄ q̄ est dzia inter contumeliā. conuitium
improperiū: susurrationē. ⁊ detractionē. Cō-
tumelia sm Tho. ij. ij. q. lxxij. ar. j. c. est exp̄s-
sio defectus alteri⁹ cozā eo p ꝓba ad ipm̄ de
honorandū. Et si fiat aio cozrigēdi nulluz est
pctm̄. qz etiā ⁊ sancti hoc fecerūt. Unde Luc.
xxiiij. xps dixit discipulis eunti⁹? in Emaus
O stulti ⁊ tardi cozde ad credendum ⁊c. Et
Mat. xv. dicit pharisei⁹ Hypocrite. bene p
phetauit de vobis. Esa. ⁊ paul⁹ Bal. iij. O in
sensati galathe quis vos fascinauit nō obedi
re ꝓitati. Si ꝓo ꝓtumelia fiat aīo solatiandi
aut nullū pctm̄: aut veniale est. dūmodo fiat
discrete: qz ludus noxius est in culpa in proe-
mio ff oz. circa fine. ff. ad. l. aq̄liaz. l. nā ludus
Et extra de ꝑsum. c. j. de homicidio. c. cōtine-
baf. Si aūt ꝓtumelia fiat aīo iniuriādi: quia
cōtra charitatē est: pctm̄ est mortale. Ex hoc
Mat. v. xps dixit. Qui dixerit fratri suo fa
tue: reus erit gehēne ignis. Est ḡ cōtumelia
cum referf defectus culpe: siue defect⁹ ille sit
sm veritatē siue nō: in vituperiū alicui⁹. Con
uitium est cū referf defectus nature vel pene
vt qui diceret ceco. O cece. ⁊ surdo. O surde ⁊
claudo. O claude. aīo iniuriādi. Et sic. j. Re.
j. Fenēna que multos habebat filios: amisit
illos: qz improperabat anne: q̄ sterilis erat.
Improperiuz etiā est cum referf alicui benef
cium sibi collatū ad ipm̄ ꝓfundendū. Et de b̄
sapiēs. Eccli. xli. ait. Cū dederis ne improp̄e
res. sed imiteris deū. ⁊. xx. c. Datū insipientis
nō erit tibi vtile. oculi em̄ illi⁹ septēplices sūt.
Exigua dabit: ⁊ iusta improperabit. Idcirco
Seneca lib. ij. de beneficijs. ait. Qui dedit be
neficiū taceat: narret q̄ accepit. Ista tamē q̄-
q̄ sumūt vnū p alio. Susurratio est cū referf
malū de alio in eius absentia vt ponat in dis-
cozdia cū ꝓximis suis. Et de hac plene dictū
est in sm̄one de discordia. Detractio vero est
cū ōz malū de alio in absentia eius vt sua fa
ma denigretur. Et vt inq̄t Tho. ij. ij. q. lxxiij.
ar. j. c. Susurratio ⁊ detractio conueniunt in
materia ⁊ forma: sed differūt in fine: qz ma-
teria tam susurratōis q̄ detractōis est malū
ꝓximi forma ꝓo est dicere illud in absentia
eius. Sed finis susurrationis est discordia: fi
nis ꝓo detractōis est infamia. O quot docti
propter detractiones credunf indocti? Quot
ꝑsones credunf corrupte. Quot vidue conti-
nentes ⁊ caste luxuriose creduntur ⁊ vane.
Quot penitētes hypocrite. Quot domini iu-
stitie amatores tyrāni. Quot deniq̄ boni re-
putanf mali. Ideo ait Ambro. Tolerabilio-
res sunt fures qui diripiūt bona nostra: q̄ de
tractores qui lacerāt famam nostram. Scōa
rō oīdens malignitatē detractōis vocaf ge
neralitas. Sunt nāq̄ multa petā q̄ etsi com-
mittanf non tñ in oibus locis: nec omni tpe
nec ab oibus psonis. Ultium aūt detractōis
nullū excipit locū: nullū tempus nullāq̄ pso-
nam. Unde est q̄ glo. sup illis verbis puer̄.
xxiij. Cum detrahētibus ne cōmiscearis ait.
Propt̄ hoc vitiū piclitat fere totū gen⁹ hūa-
nū. Et Hiero. ad Celantiā. Raro inuenies q̄
ita irreprehēsibilē velit exhibere vitā suā vt no
libēter reprehendat aliena. Tertia rō oīdens
malignitatē detractōis ōz crudelitas. Est em̄
pctm̄ hoc satis crudele. ꝓptereā ōz. vj. q. j. c.

UVA. BHSC. IyR_227

summa iniq̃tas. Sūma iniq̃tas est fratres detrahere ⁊ accusare: qz ois qui detrahit fratri suo homicida est. Qō intelligēdū est p quandā similitudinez. qz sicut homicida extinguit primi corpus: ita ⁊ famā detractor. Ex hoc paraf leoni deuorāti humanas carnes. Vñ Ezech. xxx. ōr. Leo factꝰ est: didicit rapere ꝑdā hoiem: nō comedere. ⁊ Grego. xiij. li. moraliū. exponēs illud Job. Quare pſequmini me sicut deus: ⁊ carnibꝰ meis saturamini? ait. Hi sunt q̃ aliene vite detractōe pascunt: ⁊ alioꝝ penū dubio carnibus saturant. Et glo. sup illoꝝbo Prouer. xxiij. Noli esse in cōuiuijs potatoꝝ nec in comessationibꝰ eoꝝ q̃ carnes ad vescendum conferūt. Carnes iniq̃t ad vescēdū est in locutione derogatōis vicissim vitia primi dicere. Hoc ergo pctm̃ feralē facit hoiez: immo omni fera peiorē: qz vt dicit Jac. iij. sue cano. Omis em̃ natura bestiarū ⁊ volucrū ⁊ serpentum ⁊ ceteroꝝ domanf ⁊ domita sunt a natura humana. linguā aūt nullus hoim̃ domare potest. Digif detractio pctm̃ dānabile. Tu nempe es que multos ad tartara festinantis sime compellis. Quia vt Jaco. primo. cap̃. dicitur. Si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam sed seducens coꝛ suum huius vana est religio.

Qō tribus modis committitur detractionis vitium. scilz p modum iniquum: astutum: ⁊ simulatum. Capl'm. II

B Secundum mysterium declarandum de detractione dicitur modificatio.

Solet equidem peccatum istud pluribus modis cōmitti: quos tamen nos ad tres ꝓcipuos reducemus.

Primus dicitur iniquus.
Secūs astutus.
Tertius simulatus.

Primꝰ est modꝰ iniquꝰ: cū quis ꝓximū in famare studet cum iniq̃tate. quod potest fieri tripl'r. Primo reuelando pctā sua secreta: nō quando ꝓceptū de fraterna charitate. de quo ꝓpe dixit Eccl. xviij. Si peccauerit in te frater tuus: vade ⁊ coꝛripe eū inter te ⁊ ipsum solū Secō fingēdo de ꝓximo mala q̃ non cōmisit Tertio scribēdo cōtra ipm̃ famosos libellos. vel sicut hodie fieri solet inuectiuas lenocinio verborum fucatas componēdo ⁊ cantilenas Secūs modus detrahēdi ōr astutus. Sunt nāq; alij cū astutia detrahētes ꝓximo adhuc tripl'r. Primo tacendo. Nā cū interrogātur de alicuiꝰ ꝓbitatiꝰ: ꝛ nullū malū dicāt tacēt ēm verū ⁊ bonuꝝ quod sciunt. dicereq; debent. Sicut si quis interrogaref de aliq̃ puella nubili an esset honesta. ⁊ ille sciret sic esse: tamen aut taceret aut diceret. Non me interpono de alienis factis. talis vtiq; etsi nō directe: indirecte tū ꝓximi sui famā lederet. Ideo dicebat Gilbertus poꝛ. Grauis rapacitas est cū verā alterius gl'iam etsi mēdacio nō coꝛrumpis: silentio preteris, Liuoꝛ em̃ excellentiā ꝓximi semp cogitans alienam obscurat. Secundo detrahunt negādo. cūscz etsi malū nō dicant de ꝓximo: negant tū bona que de illo ab alijs narranf ⁊ predicanf. Tertio astuti detrahūt venenādo. cū. s. mixta bona dicūt de aliq̃ venenando: cū aliquo malo inf posito. ffecut plerisq; faciūt semp addētes. ſi vel si. Dicūt em̃. Si talis nō haberet illū defectū vel illuꝝ tā. quot ꝓbitatibus quibus floꝛet laudaref a cūctis. vt dicunt. talis est doctus vel ꝓbus: ſi deficit in humilitate ⁊ hmōi, Siccq; detractoꝛes astuti ne videanf detrahere laudāt: vt tandē virus perēt: ⁊ simul cū melle poꝛrigūt ad bibendū venenuꝝ. Venena ait Hiero. ad Ethan. non dant nisi melle circundata. Tertiꝰ modus de trahēdi ōr simulatꝰ: q̃ est ꝓprius hypocritaꝝ Ipsi etem̃ detrahunt tripl'r. Primo dolendo Fingūt nāq; voce: vultu: verbis: gestu: suspirijs doleter: ⁊ ex charitate referre criminationes ⁊ diffamatōes ꝓximoꝝ suoꝝ: cū tamē id faciant ex impietate liuoꝛe ⁊ inuidia. Secō hypocrite detrahūt augēdo cū narrant aliq̃ō factū minimū ꝓbis suis aut factis amplianꝛtes illud ⁊ adaugentes. Tertio hypocrite detrahunt noiando. cū. s. noiant multos cū laude ⁊ post alicui alteri detrahūt. Hi modi etsi non hoc oꝛdine: nihilominꝰ in substantia ꝓmatoꝛi ꝓte ponunf ab Alex. de halis. in scō volumine summe ybi. s. circa finē. ⁊ a sancto Tho. ij. ij. q. lxxiij. arti. i. ad tertium.

Qō p detractionē offendunf detrahentes audientes: ⁊ patientes Capl'm III

t Ertium mysterium contemplandum de detractione ōr offensio. Est etenim pctm̃ hoc offensiuum valde. Offendit nāq; tria hoim̃ genera.

Primi sunt detrahentes.
Secūi audientes.
Tertij patientes.

Primi quos detractio offendit sunt ipi detrahentes. Naꝝ vltra hoc q̃ moꝛtaliꝛ peccant ēm Scoti in. iij. di. xv. tenenf ad restitutionē fame. Qō ēm Ric. ar. v. q. iij. ⁊ Tho. fieri habet ad arbitriū boni viri. Et de modo restituendi talē famā etiaꝛ satis ample scripſit

UVA. BHSC. IyR_227

sanctus Bernardinus in quadragesimali de xpiana religione. Ideo non curaui hoc mltũ hic ampliare. Uerũtamen cum paucissimi reperiant qui famam velint restituere his quibus detrahũt magnũ periculũ est detrahere. Scdi quos detractio offendit sunt odiẽtes. Illi em̃ qui detrahẽtibus beniuoluz prebent auditum: peccatum non effugiunt. Idcirco Berũ, ad Eugenium inquit. Uelle detrahere et audire: quid horum damnabilius sit nõ facile dixerim. Et Augu. Ne accommodes aures tuas detractioni. Detrahẽti enim anime et audienti vtrisq; esca mortis est detractio. Et .xj.q.iij.c. non solũ.i. Non solũ ille reus ẽ qui falsum de alio pfert: s̃ etiã qui cito criminibus aurẽ prebet. Propterea caute agẽduz est vt non solũ non detraham⁹: sed ne detrahentes q̃dem audire velim⁹. Ad hoc autem q̃nq; sunt opportuna remedia. Primũ est elongatio. vt si fieri potest elõget se vnusq̃sq; ab his quos detrahere videt paratos. Et de hoc sapiẽs Prouer. iiij. ait. Detrahentia labia pcul sint a te. Scdm remediũ est ɔtristatio Nam si quis nõ potest se a detractorib⁹ elongare: ostendat eis detrahere volẽtibus vultũ tristem: significãs se nõ libẽter audire. et confricando caput spuẽdo in terrã. post tergum respiciendo ⁊ faciẽdo similia refrenet dicent̃ audaciam. Quia vt inquit sapiẽs Prouerb. xxv. Uentus aquilo dissipat pluuias: ⁊ facies tristis linguã detrahentẽ. Et Hieronym⁹ ad Rusticum monachũ. Sicut sagitta si mittatur in duram materiam nõnunq̃ reuertit̃ in mittentem ⁊ vulnerat vulnerantem. ita et detractor cum tristem viderit vultũ audient̃ immo non audiẽtis: sed obturant̃ aures suas ne audiat iudicium sangunis: ilico conticescit: pallet vultus: saliua siccat̃. ⁊. vj.q.j.c. ex merito. dr. Nemo inuito auditori libenter refert. Tertium remedium est reprehensio sicut christus fecit dum discipuli detrahebãt Magdalene, quibus dixit Matth. xxvj. ca. Quid molesti estis huic mulieri? bonũ opus ⁊c. Et ad hoc propositum Job. xxix. ca. dixit. Conterebam molas iniqui: et de dẽtibus illius auferebam predam. Quartum remediũ est cordis stabilitio. vt non credatur cito omne malum quod dicitur: quia multi multa loquut̃: et sepius falsa q̃ vera. Et vt dicit̃ Ecclesiastici. xix. c. Qui cito credit leuis ẽ corde De xpo et Johanne baptista: vt tactum est: multi male loquebantur. Duo senes iudices tanq̃ adulteram mentieddo accusabãt Susannã instantes vt lapidaretur. vt patet Danielis. xiij. Sancta Marina virgo que in habitu virili incognita alijs deo seruiebat in monasterio. infamata fuit q̃ impregnasset iuuẽculam quandam. Ob quod fere vsq; ad mortem extra monasterium ab inde penitentiam egit. Hieronymus etiam gloriosus in epistola ad Asellam de fictis amicis cõqueritur valde sic dicens. Si tibi putem a me gratias posse referri non sapiam. Potens est deus super personam meam sancte anime tue restituere quod meretur. Ego enim indignus: nec estimare vnq̃ potui nec optare: vt tantũ mihi in christo largireris affectum. Et licet me sceleratum quidã putent ⁊ omnibus flagitijs obrutũ: ⁊ pro peccatis meis etiã hec parua sint tñ tu bene facis q̃ ex tua mente malos etiam bonos putas. Periculosum quippe est de seruo alterius iudicare: ⁊ non facilis venia praua dixisse de rectis. Ueniet veniet dies illa: et mecum dolebis ardore non paruo. Ego probrosus: ego versipellis ⁊ lubricus: ego mẽdax ⁊ sathane arte decipiens. Quid em̃ tutius est vel hec credidisse: vel finxisse de insontib⁹ an etiaz de noxijs credere noluisse? Osculabant̃ quidam mihi manus: ⁊ ore vipereo detrahebant dolebant labijs: corde gaudebãt. Uidebat dominus ⁊ subsannabat illos. ⁊ miserum me seruum suum futuro cum eis iudicio reseruabat. Quintum remedium est cordis compassio, vt cum quis audit aliquos detrahẽtes referentes etiam veritatem: compatiatur proximis suis peccatorib⁹. cõsideretq; quia s̃m cõmunẽ legẽ vt Lactantius ait libro sexto. nemo potest esse tã circũspectus tã prudẽs. qui non aliquando labatur. Et ideo quilibet magis timere debz de suo lapsu q̃ de peccat̃ alienis gaudere. Tertij quos detractio offendit sunt patientes. illi videlicet quibus detrahit̃ Nam vltra hoc q̃ illorum fama denigrat̃ cũ sepius innotescat eis q̃ male dicitur de illis: affliguntur ⁊ contristantur. Sed reuera conari debent vt potius letentur ⁊ iocundent̃ quoniam tales detractiones criminationes ⁊ oblocutiões false faciunt ad augmentum glorie Unde christus Matt. v. dixit Beati eritis cum maledixerint vobis homines: ⁊ persecuti vos fuerint ⁊ dixerint omne malũ aduersũ vos mentiẽtes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exultate qm̃ merces vestra copiosa est in celis. Seruãda insup est regula Gregorij. qui. xj. q. iij. c. inter v̄ba. ait Inter verba laudantium vel vituperantium semper ad mentẽ recurrendũ

UVA. BHSC. IyR_227

est. Et si nō in ea inuenitur bonū quod de nobis dicit: magnā tristiciā generare debet. Et rursum, si nō in ea inuenit malū qd̄ de nobis hoies loquunt in magnā debemus leticiā ꝓsilire. Uideant itaq; detractores ⁊ belingues q̄ta mala faciunt detrahendo. Penitentes ergo ꝓhibeant linguam suam a malo: ⁊ labia sua nō loquantur iniqua. vt sic diuine gratie munera in seculo hoc possint participare: ⁊ tādem ꝑuenire ad eternū regnū beatoꝝ: in quo xp̄s saluator noster cum patre ⁊ spūsctō viuit ⁊ regnat ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

Feria quarta post dominicam in passione de periurij vitio: a quo maxime penitentes cauere debent. Sermo LVIII

On estis ex ouibus

u meis. Uerba sunt redemptoris nostri originaliter Job. x. c. ⁊ in euangelio hodierno. Qd̄ de iudeis locutus est xp̄s in verbis p̄missis: hodie nō immerito dici p̄t de xp̄ianis malis. Ipsi etem̄ vocem xp̄i ꝯtemnentes: diuina mandata obseruare nō curāt quinimmo grauiꝰ offendūt q̄ cetere natōnes que sub quacunq; falsa religione viuunt. Inter cetera autē mala atq; peccata: que ab eis cōmitti solent: est illud vnum execrandū valde violatio scz ⁊ fractio iuramenti. Istud nanq; peccatuz ita inoleuit: vt a multis ob publicam communem pernitiosamq; cōsuetudinē minimum esse credat. Ea ꝓpter ꝓ presentiū eruditione in hoc sermone de periurio verba faciemus: qm̄ periuri ex ouibus xp̄i esse non possunt. Proponemus ergo de periurio principaliter tria mysteria declaranda.

Primum d̄r diffinitio.
Scd̄m cōmissio.
Tertium malignatio.
Quid sit periurium: ⁊ an iurare sit licitum quot sunt iuramenti comites. ⁊ que sit iuramenti forma. Capl̄m. I

p Rimum mysterium declarandum de periurio dicitur diffinitio. In quo videnda sunt quattuor.

Primum quid est periurium.
Secundum vtrum iurare sit licitum.
Tertium quot sunt iuramenti comites.
Quartum que sit iuramenti forma.

Primū videndū est. q̄d est periuriū. Et rn̄det Ray. in summa sua dicēs. Periurium est mendaciū iuramento firmatū. Et qr dicit iuramento. notādū s̄m Alex. de halis in. iij. sūme. q̄ duplex est iuramentū. Unū assertoriū cū scz iurādo asserit aliq̄d sic esse vel nō esse. Scd̄m est iuramentū ꝓmissoriū: cuz ꝓmittit aliq̄d fieri vel nō fieri. Et in vtroq; mētiēdo periuriū consistit. Sed hoc pleniꝰ declarabit in sequēti mysterio. Hugo vero de sctō Uict. quid sit periuriū exp̄ssius declarat sic. Periuriū est falsa vel indiscreta iuratio seu iuramēti trāgressio. Scd̄m videndū vtrū iurare sit licitū. Et q̄ sic videt p̄mo exemplo dei. Ipse etem̄ iurauit. Unde Gen̄. xxij. Per memetip̄z iurauit dicit dn̄s. ⁊ p̄s. cix. Iurauit dn̄s ⁊ nō penitebit eū. ⁊ Hiere. xliiij. Ecce ego iuraui ī noie meo magno ait dn̄s. ⁊ Amos. iiij. Iurauit dn̄s deus in sancto suo. ⁊ Lu. j. Iusiurandū quod iurauit ad abraā p̄rem nostrum ⁊c.

Scd̄o q̄ iurare sit licitū pz exēplo patruz tam veteris q̄ noui testamēti. Scribit enim Josue. xiiij. Iurauit moyses in die illo dicēs. Terrā quam calcauit pes tuus erit possessio tua ⁊ filioꝝ tuoꝝ in eternuz quia secutus es dn̄m deum tuū. Et Judicuz. xxj. Iurauerunt filij israel in masphat. ⁊ dixerūt. Nullꝰ nostrū dabit filijs Beniamin de filiabus suis. et. ij. Reg. xxj. Iurauerūt viri dauid dicētes. Iam nō egredieris nobiscū in bellū: ne extinguas lucernam israel. et. ij. Paral. c. xv. dicitur de filijs Juda ⁊ Beniamin qui venerāt in hierusalem. Iurauerūt dn̄o voce magna ī iubilo ⁊ in clangore tube. ⁊ Rom̄. j. Iurauit Paulus dicēs. Testis est mihi deus cui seruio in spū meo. ⁊ in euāgelio filij eiꝰ: q̄ sine int̄missiōe memoriā vestri facio semꝑ in orōnibꝰ meis. Et Phil. j. Testis est mihi deus quō cupiam om̄s vos esse in visceribꝰ iesu xp̄i. ⁊ Hiero. in descriptione Pauli p̄mi heremite inquit. Testor deū ⁊ angelos eius vidisse mōachos ⁊c.

Tertio q̄ iurare sit licitum probat ex ordinatione ecclesie ⁊ sacroꝝ conciliorꝝ. Nam ordinata sunt iuramēta romanoꝝ impatorum vt patet in clemen. romani p̄ncipes. de iureiur. Heretici abiurātis heresim. vt no. de conse. di. ij. c. Ego Berēgarius. ⁊ extra de heret. c. ad abolendā. prelatoꝝ. vt extra de elect. i. c. significasti. ⁊ sic de alijs iuramētis que sacri canones ponūt. Quarto q̄ iurare sit licitū probat auctoritate. Unde Deut. vj. Dn̄m deū tuuz timebis: ⁊ illi soli seruies. ac per nomen illius iurabis. Et Deut. xj. Iurabis in noie eius. ⁊ p̄s. lxij. Laudabunt oēs qui iurant in eo. ⁊ Hiere. Iurauit. Uiuit dn̄s in veritate ⁊ in iudicio ⁊ in iusticia. Ad idem facit qd̄ scribitur. xxxij. q. j. c. omne. c. nō est. c. in nouo testamento. c. vt noueritis. c. ita. c. tu malum

UVA. BHSC: IyR_227

nō facis.c.ꝛ iurabunt.c.considera.c.si pecca/
tū esset. Quinto pbaf ꝙ sit licitū iurare. rōne
Rā actus latrie est licitus: ꝫ iurare per deum
est actꝰ latrie. qz Scut Piero. in glo. sup illud
Matth. v. Reddes dño iuramenta tua. ait.
Hoc per gō quisqꝫ iurat veneratur. Vene/
ri aūt deū actꝰ latrie est. ergo actus iurādi p
deū est licitus. Sed ꝓtra arguūt aliqui ex au
etoritate saluatoris dicentis Matth. v. Ego
dico vobis nō iurare oīno. ꝛ ex aucte Jac. qui
c. v. sue canonice ait. Ante oīa fratres mei no
lite iurare. Rndet Aug. in li. de mendacio: et
in epla ad plebeculā: ꝙ in his auctoritatibꝰ
predictis nō prohibef iuramentū in quocun
qꝫ casu. Bz interdicit imoderatus ꝛ nimius
vsus eius ne sic puenīaf in piurīū. Tertium
videndū quot sunt iuramenti comites vt de
bito mō fiat. Rndet Piero. xxiij. q. ij. c. aiad/
uertendū ꝙ sunt tres. s. veritas: iudiciū ꝛ iu/
stitia. Jdē ponit in. c. etsi xps. ex de iureiurā.
Prima ꝺditoyel comes iuramēti ē veritas.
vt sꝯ fiat cū veritate. Scōa est iud icīū. vt fi
at discrete. Tertia cōditio est iustitia. vt fiat
de re iusta ꝛ licita. Quartū videdū erat q̄ sit
iuramenti forma. Et rndet Inno. ꝛ Ray. ꝙ
alia fuit forma iuramenti in veteri lege i qua
iurare solebāt dicentes. Viuit deus: viuit aīa
mea. vt ptz. s. Reg. xxiij. ꝛ. xxv. Alia fuit for
ma iuramēti in eccīa primitiua. Tūc em̄ iurā
tes dicebāt. Testis est mihi deus. vt. s. dictū
est de paulo. Vodie vero forma iuramēti so/
let esse ad sacra dei euāgelia. Omībus tamen
modis quibꝰ deus iuratur: iuramentū est.

Q̄ modis cōmittaf periurīū. ꝛ ꝙ quattu
or sunt iuramenta indebita. sꝯ falsa: iniusta:
incauta ꝛ omissa. Caplm II

Ecundū mysteriū contemplandum
S de periurio dicit commissio. Jn quo
ex dictis notare debemus ꝙ piurīū
cōmitti potest quadrupliciter ꝑm quattuor i
debita iuramenta.

Primū est iuramentū falsum.
Scōm iniustū.
Tertiū incautū.
Quartū omissum.

Primo cōmittit piurīū respectu iuramen
ti: cum quis iurat falsum siue in iuramento
assertorio siue promissorio. Aduertenduz tñ
ꝫz Aug. xxij. q. ij. c. hoies. ꝙ aliquis pōt iura
re falsuz cū intētione fallēdi. ꝛ talis peccat et
piurus est. Aliqs pōt iurare falsum sine iten/
tione fallendi. ꝛ tūc si adhibuit diligētiā de
bitā ne iuraret falsum. lz illud iuret nō peccat
Quia vt ōr in dicto. c. ream linguam nō facit
nisi rea mens. Pōt etiā quis iurare verū cuz
intētione fallendi. ꝛ talis peccat ꝛ quantū in
se est periurus efficit. Scōo cōmittitur ꝙ
iurīū in iuramēto iniusto vl illicito. ꝛ tūc pec
catum est sic iurare. ꝛ peccatū est tale iuramē
tum obseruare. Unde Jsidorus in. c. in malis
xxij. q. iij. Jn malis promissis rescinde fidem
in turpi voto muta decretū. Quod incautevo
uisti ne facias. Impia pmissio est que scelere
adimplef. Ad idē est. c. si aliquid. c. nō solum.
c. vnusquisqꝫ. c. incōmutabilis. c. magne. c. nō
semper. c. diffinitio. c. si ad pctm̄. ꝛ. c. mulier.
Propterea nō excusaf Herodes q̄ iussit am/
putari caput Johannis baptiste ne violaret
iusiurandū. Jurauerat nanqꝫ dare puelle sal
tanti quicquid peteret: lz dimidiū regni eius
At illa petijt dicens. Da mihi in disco caput
Johānis baptiste. vt ōr Ambro. li. de officijs. Herodes saltatrici pre/
miū turpiꝫ pmisit: crudeliter soluit. Turpe ē
ꝙ regnū p saltatione promittaf. Crudele ꝙ
mors pphete p iusiurandi religione donaf.

Tertio cōmittit periurīū in iuramento in
cauto siue indiscreto: in quo deest iudicium. si
cut solent facere multi qui p oi minima re iu
rant per deū p sanctos sanctasqꝫ: p corpus ꝛ
sanguinē xpi ꝛ hmōi. qui audire debent ver
bū sapientis dicentis Eccī. xxiij. Juratōi nō
assuescat os tuū. multi em̄ casus in illa. ꝛ ite
rum ibi. Vir multū iurans implebit iniquita
te: ꝛ nō discedet a domo illiꝰ plaga. Qui aūt
sic cōsueuerūt iurare difficile cozriguntur. vñ
ꝛ ego scio in ciuitate quadā Jtalie episcopū
quendā qui nesciebat loqui nisi diceret p coz/
pus xpi: ꝛ in noīe diaboli. Cuyero nullus au
deret illuz cozrigere: dñs ciuitatis charitate
motus hoc officiū ih se suscepit: quare inuita
uit epm̄ yt secuz prandaret: ꝛ finito prandio
dñs traxit epm̄ ad partē. satisꝫ reuerenter ꝛ
honeste dixit ei. Pater reuerēdissime multi
de te aiunt ꝙ nō scis verbū pferre sine iura/
mento ꝛ inuocatōe diaboli. At eps in impati
entiam versus rndit. Jn noīe diaboli. ꝛ ꝙs de
me ita dicit: per corpus xpi nō est verū. Cui
dñs. Jā a te ipo testimoniū accepi: ficꝫ epus
ille cū ruboze discessit. Illi vero fides plurimi i
ueniunt qui etiā dū ōrent ob iurandi longā
cosuetudinē iurare nō erubescūt. Quarto cō
mittit piurīū in iuramēto omisso. cum sꝯ nō
seruatur ea q̄ seruari debent ꝛ possunt etiam
iuramento firmata. O si seruarent reges: ꝑn
cipes: duces: comites: marchiones: barones.

r

UVA. BHSC. IyR_227

officiales publici:capitanei potestates: recto res:iudices:aduocati:procuratores: notarij: ⁊ certe multi alij que iureiurãdo promiserũt. quot iniusticie cessarent,quot impietates deessent:q̃tue mala deficerẽt.De prelatis aũt curam aiaꝝ hñtibus nihil dico.tñ vnũ assero ꝙ multi ex his qui in dignitatib⁹ sunt ꝯstituti: tam spũalib⁹ q̃ tp̃alib⁹:ex euidẽtia facti ip̃orũq; opib⁹ p̃iuri esse cognoscunt.

Q̃ p̃iuriũ ostenditur pctm̃ malignũ ⁊ graue.tum ꝓpter transgressionẽ.tum ꝓpter ꝓuocationẽ,tum ꝓpter assimilationẽ. tuꝫ etiã ꝓpter punitionẽ. Capl'm III

Tertiũ mysteriũ de p̃iurio declarãdũ dicit malignatio,Est siquideꝫ pctm̃ satis graue atq; malignum quadruplici ratione.

Primo rõne transgressionis.
Scdo rõne ꝓuocationis.
Tertio rõne assimilationis
Quarto rõne punitionis.

Prima rõ d̃r trãsgressionis.Trãsgrediuntur siquidẽ ip̃i periuri p̃ceptũ dñi:qui ait Exodi.xx.Nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ. et Leuit.xix.Nõ periurabis in noĩe meo.O q̃tum cõfundi debent xp̃iani p̃iurãtes:qñ apd̃ infideles tantã vim hꝫ iusiurandũ. vt Marc⁹ regulus mori potius elegerit q̃ iurata ꝑ illũ violare.Inquit em̃ Aug.de illo lib.j.de ci.dei c.xv.Marcus regul⁹ imp̃ator populi romani:captiu⁹ apud carthaginẽses fuit:qui dum sibi mallent a romanis suos reddi:q̃ eorũ tenere captiuos:ad hoc impetrandũ hunc precipue regulũ romaꝫ miserũt. prius iuratione cõstrictũ:si qd̃ volebant minime ꝑegisset rediturũ carthaginẽ. Perrexit ille atq; in senatu ꝯtraria persuasit:qꝛ nõ videbat esse vtile romane reipublice mutare captiuos.Nec a suis post hoc ad hostes redire ꝯpulsus est:tñ qꝛ iurauerat id sponte cõpleuit.Carthaginẽses autem vt dicit Ualerius li.ix.sub rubrica de crudelitate:eũ grãdib⁹ cruciatib⁹ necauerũt. Inclusum quippe angusto ligno vbi stare cogeretur:clauisq; acutissimis referto: vt se in vllaꝫ partem sine penis atrocissimis inclinare non posset:etiã iugulãdo ꝑemerunt.O xp̃iani ꝑiuri:o violatores fidei.o factores iuramenti aĩaduertite ⁊ ꝯsiderate q̃ vitupabile est q̃ue damnabile pctm̃ vestrum:⁊ in exemplo marci reguli discite quãta diligẽtia teneri debeat iusiurãdũ. Scdo pctm̃ p̃iurij est graue atq; malignũ ratione ꝓuocatõis.Ex illo nanq; ꝓuocatur deus ad indignationẽ ⁊ irã qꝛ sicut ĩuocantes nomẽ eius ꝓtegit ⁊ defendit: ita illud falsificantes ⁊ ꝯtẽnẽtes abhorret ⁊ ꝑseq̃tur.Dixit ei Johel.ij. Oĩs q̃ inuocauerit nomẽ domini saluus erit.Et per dauid in p̃s. Protegã eum qm̃ cognouit nomen meũm,⁊ Prouerb.xviij.Turris fortissima nomen dñi.Sic ecõuerso expugnat illos qui nomen eius irreuerenter tractãt. Propterea Hasdrubala carthaginẽsibus missus ad romanos legatus ꝓ pace firmanda:postq̃ Scipio deuicit Hannibalem,vt dicit Titus Liuius.cum orasset in in senatu.flexissetq; ad mĩam patres:vni eoꝝ qui pre oĩbus carthaginẽsiũ fraudes celarat dicenti. Per quos deos iurabitis nobis: q̃s al's iurando fefellistis?Respondit per eosdẽ quos tam aduersarios experimur contra iurata frangentes. Legitur etiam in vita sãcti Nicolai ꝙ vir quidã ab vno iudeo quandam summã pecunie mutuo accepit:iurans super altare sancti Nicolai ꝙ q̃citius posset eã sibi redderet.Tenente illo diu pecuniã iudeus eã expostulat:ꝫ ille eam sibi reddidisse affirmat Ducitur res ad iudiciũ:⁊ iuramentum indicitur debitori.At ille baculum cauatum quem auro minuto impleuerat secũ detulit:ac si ei⁹ adminiculo indigeret.Uolẽs igitur facere sacramentũ:iudeo ibidem existenti baculũ tenẽdum dedit. Jurauit itaq; ꝙ plus reddiderat q̃ acceperat:facto iuramento baculũ suuꝫ repetijt.quẽ iudeus ignarus astutie sibi reddidit.Rediẽs autem q̃ fraudem fecerat in quodam biuio oppressus somno corruit:Currusq; cum impetu veniẽs eum necauit:⁊ plenuꝫ auro baculum fregit ⁊ aurum effudit.Audiens hoc iudeus cõcitus illuc venit.Cunq; dolum vidisset:⁊ a multis ei suggereretur vt aurum reciperet omnino renuit:nisi qui defunctus fuerat ad preces beati Nicolai ad vitam rediret:asserẽs si hoc fieret se baptisma suscepturũ.Cõtinuo igitur qui defũct⁹ fuerat surrexit:⁊ iudeus in christi noĩe baptizatus est. In ciuitate vero Litij fuit quidam qui antonius pedulus dicebatur quẽ ego cognoui.hic dum coram officialibus iurasset falsum addidissetq;. Precor deum celi vt si mentiar faciat me morte subita interire,statim cecidit ĩ eodem loco ⁊ miserrimus expirauit. Tertio periurium est peccatum graue atq; malignum ratione assimilationis.Facit vtiq; hominem similem proditori iude: qui christum osculando ⁊ salutando tradidit inimicis suis Sic periuri inuocantes nomen dei veritatem ⁊ iusticiã opprimunt ⁊ occidunt, Quarto ꝑ

UVA. BHSC. IyR_227

iurium est peccatũ graue atq; malignũ rõne punitionis. Nam per ciuiles leges punit. vt ptz vt textu multarum legũ ciuiliũ: quas causa breuitatis omitto. Nam videmus iuramẽtũ violantes truncatione manus afficiri: ita vt oĩbus sint eos videntibus in exemplũ. ⁊ vt si bi caueant monimentũ. Per leges aũt canonicas punit periurũ grauiter. vt pz. xxij. q. v. c. qui periurat. c. si ds coactus. c. fl'ds. Quictus licet hodie vt tactũ est in pcedentibus penitẽtie sint arbitrie. Sunt etiã periuri infames: vt pz. vj. q. j. c. infames. Et quibus oĩbus colligimus ꝙtũ hi qui ad penitentiam venire volũt curare debẽt vt abstineãt a periurio. Hoc siqdem pctm̃ est quo maxime xpianoꝝ numerus ad tartara ruit. Hoc pctm̃ est quo nutriunt fraudes, deceptiones: simulatiões ⁊ iusticie. Hoc pctm̃ est ꝓpter qd̃ oppimũtur pauperes: vexantur vidue: pupilli ⁊ orphani tribulant. Qz vt superius dictũ est: si hi q̃ vel ecclesie vel reipublice pũnt seruarent iuramẽta sua: cuncta recte: sancte iustissimeq; fierent essentq; de oĩbus iesu xpi: qui nobis omnibus suam largiatur gratiam: ⁊ in fine sempiternam gloriam. Amen.

Feria q̃nta post dñicam in passiõe de Maria madaglena scz de triplici eius statu: vt offensionis. conuersionis: ⁊ gratificationis.

Sermo LIX

Emittũtur ei pecca

p. ta multa: qm̃ dilexit multũ. Verba sunt redemptoris nr̃i originaliter Lu. vij. ⁊ in euangelio hodierno. Relucet in ex̃plo Marie magdalene benignitatis et clemẽtia saluatoris nostri dei. suscepit penitẽtiã ⁊ peccata oĩa remisit illi. Propterea sancta mater ecclesia legit hodie euangelium: in quo res tã pia: tamq; dulcis exprimit ⁊ narrat: vt sic peccatores nõ diffidãt de clementia iesu xpi benedicti. Quare equũ est ac rõnabile vt ⁊ nos tota mente cõtemplemur Marie madalegne penitẽtiam ⁊ cõuersionẽ. Ipsa: est que in peccatis deũ offendẽdo diutius fuerat immorata. Ipsa est que corde cõpuncta xpm audiuit peccata sua sibi remittentẽ. Ipsa est in qua prius abundauit delictum. ⁊ postremo superabundanit ⁊ gratia. Quapropter de ea loqui volentes in psenti sermone triplicem eius statum consideremus.

Prim⁹ ꝺr offensionis.
Secũdus cõuersionis.
Tertius gratificationis.

De statu offensiõis Marie magdalene. in quo videdũ est. an hec mulier fuit soror Lazari. ⁊ an pctm̃ eius fuerit corde ⁊ opere ppetratũ: ac que potuit esse causa peccati eius.

Capl'm I

Primus status Marie magdalene
p que cõsiderare debemus ꝺr offensionis. Hoc notat in euangelio. cũ ꝺr. Ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix. scz notoria publica ⁊ infamis. Virgilius in. iij. eneid. Fama malũ quo nõ aliud velocius vllum. Adobilitate viget: viresq; acquirit eũdo Parua metu primo mox sese attollit in auras Ingrediturq; solo: ⁊ caput inter nubila ꝺdit.

Pro cuius clarioze noticia tria dubia emergunt declarãda.

Primũ vtrũ ista peccatrix: de qua Lucas meminit fuerit Maria magdalena soror Lazari.

Secm̃, vtrum huius mulieris peccatricis pctm̃ fuerit tm̃ corde aut fit ⁊ ope ppetratũ.

Tertium que potuit esse causa vt Maria magdalena rueret ⁊ peccaret.

Ad primũ dubiũ dixerunt aliqui ꝙ ꝺ peccatrix cuius mẽtionẽ Lucas facit non fuit Maria magdalena: sed quedã alia. Tum qz nomẽ eius nõ exprimit. Tũ qz videt eis incõueniens nobilissimã mulierẽ: qualis fuit Maria magdalena: ad tãta infamiã infamẽq; vitaz potuisse peruenire. Sed ego dico ꝙ q̃ hãc opinionẽ sequunt̃ min⁹ bñ sentiũt. Nam etsi Lucas nomẽ illi⁹ peccatricis nõ exp̃sit: ꝺ fecit ad denotãdũ ꝑm mozẽ scripture ꝙ in statu pctis nõ deo erat cognita p approbationẽ. Dicit ei ꝯginib⁹ stultis a deo q̃ oĩa nouit cognitione simplicis noticie. Mat. xxv. Nescio vos. q̃a illas nõ cognoscebat: vt approbaret q̃ ab eo p pctm̃ erãt sepate. Sic ⁊ Lu. xvj. exp̃mit nozari q̃ erat script⁹ in libro vite. ⁊ tacet nomẽ diuitis q̃ erat reprobatus. Sic a sili dicimus de maria magdalena. Qualr aũt ipa nobilis genere ⁊ soror Lazari tãta potuit infamia detur pari declarabim⁹ in tertio dubio. Dico ꝺ ꝑ debem⁹ dicẽ ꝙ Lucas de ipsa maria mag. he ⁊ realr est locut⁹. Ad ꝺ aũt facit ꝑmo auctas Aug. q̃ in li. de cõsensu euangelistarũ asserit hãc peccatritẽ mariã magdalenã fuisse. Et ꝺ ipsum asserit Greg. q̃ in omelia pñtis euangelij sic ait. Cogitãti mihi de Maria pnsa flere magis libet ꝙ aliq̃d dicere. Cui⁹ em̃ vel saxeũ pectus ille hui⁹ peccatricis lachrymẽ ad exemplũ penitẽdi nõ emolliũt. Cõsiderauit nãq; q̃d fecit ⁊ noluit moderari q̃d faceret. Sup cõui

UVA. BHSC. IyR_227

uātes ingressa est, nō iussa venit inter epulas lachrymas obtulit. discite quo dolore ardet, que flere ꝛ inter epulas nō erubescit. Hāc ꝯo quā lucas peccatricē mulierē vocat Johānes mariā nominat. Illā esse mariā credimus, de qua marcus septē demonia eiecta fuisse testatur. Et quid p septē demonia nisi vniuersa vitia designant. ¶Hec ille Job, aūt, xl. ait. Maria erat que vnxit dñm vnguēto ꝛ extersit pedes eius capillis suis, cuius frater lazarus infirmabat, Marcus etiā vlti. c. sic de ipa scribit. Surgēs iesus māe ꝑma sabbati. appuit ꝑmo marie magdalene. de qua eiecerat septē demonia. Insup patet hanc peccatricē mariā magdalenā fuisse. eo ꝙ ecclia in festo marie magdalene legit euāgeliū huiꝰ peccatricis. Et in historia btē marie magdalene habetur ꝙ liter ipsa reuelauit sacerdoti cuidā ꝙ eam in heremo inuenit. ꝙ ipsa fuisset famosa illa peccatrix, quare nō est dubium ꝙ lucas loquitur de ipsa. Scōm dubium erat, vtrū huiꝰ peccatricis marie magdalene pcm̄ fuit tm̄ corde. aut simul ꝛ ope ꝑpetratū. Et ad ꝟ ē triplex modus dicendi. Quidā em̄ dicūt ipam fuisse ꝟginē corpore ꝛ carne. si tm̄ mēte corruptam Contra illos ramē est auctas ecclie. que in festo eius nō facit officiū ꝟginū. cū tamen ꝑm oēs doctores mētalis ꝟginitatis recuperetur ꝑ pniam. Cōtra istos etiā est. quia ecclia non iudicat de peccatis occultis ꝛ mētalibus: si de manifestis ꝛ opere ꝑpetratis. Cū ergo euangelista noīat illam peccatricē. ꝛ in ciuitate no tam sequit ꝙ de peccatis eius manifestis et nō secretis scripserit. Alij doctores dicunt ꝙ maria magdalena fuit publica meretrix. qm̄ de illa Chrysо. sup Mattheū. ait. Tunc illa ꝑ stituta lupanar exiuit. qm̄ discipulus gehēnā intrauit. Et ¶Hiero. ad Furiā. Meretris illa i euangelio. que pedes dñi lachrymis lauit: et crine detersit ꝛ cōfessionis sue honorauit vnguento: manifeste depingit ecclīam de gentibus cōgregatā. Et idem in ꝓlogo Osee ꝓphete. ¶Hec est illa mulier meretrix ꝛ adultera. de qua loquitur dñs ad iudeos dicēs. Meretrices ꝛ publicani ꝑcedent vos in regno celorum. Propter huiusmodi ꝟba dixerunt ali qui ꝑfatam secundam opinionē. Sed ego dico ꝙ satis durum est immo nec credibile mulierē generosam nobilissimis parētibus ortaꝫ ꝛ diuitijs abūdantem loca spurcissima ꝑ pretio inhabitasse. Doctores aūt Chrysostomus ꝛ Hieronymꝰ loquunt de ea. vt supra dictuꝫ est. ad denotandū ꝙ vita eius: ꝫ in ꝑncia, domo tam lasciua erat tamcꝫ dissoluta vt videretur quasi vna ex meritricibus que solent in lupanaribus immorari. Et ꝓpterea est tertius modus dicendi cui ego adhereo tenens viā mediā ꝙ Maria magdalena i sua domo delitijs ꝛ ocio vacans vsqꝫ ad suam conuersionem omne tempus suū: omnēcꝫ vitam voluptatibus exposuit: ornando caput ꝛ poliendo crines. vngendo faciem. componendo vestes cantando vanas cantilenas. loquendo lasciua. conuersando cum iuuenibus. ꝛ ex consequenti de facili alia faciendo. que nō licet homini loqui. Tertium dubium erat que potuit esse causa vt maria magdalena rueret et peccaret. Et dico ꝙ potuerūt eē tres. Prima causa fuit eiꝰ formositas ꝛ pulchritudo. Erat siquidē pulchra ꝛ formosa naturaliter. atcꝫ pulchritudinem illam ampliabat cum ornatu vano inhonesto ac meretrico. Talis vticꝫ pulchritudo cum inhonestate habitus aspectus vultus: ꝛ gestus sociata. in magnū ponit discrimen mulieres. quia vt inquit Aureol⁹ theophrastus. Mulier pulchra cito adamatur et difficile est custodire quam multi amant. ꝛ sapiēs Prouerbiorum. xxxi. inquit. Fallax spes ⁊ vana est pulchritudo. Propter ea ¶Hieronymus reprehendit acriter ornatus inhonestum mulierum. Unde ad Furiaꝫ ait. Ornatus iste non domini est velamen. sed antixpi. Aut loquēdū nobis vt vestiti sumus. aut vestiendum vt loquimur. Lingua psonat castitatē. ꝛ totū corpꝰ ꝑfert impudicitiā. Et idem ad sacras virgines de continentia virginali. Prophetice ille ꝑmo non ꝑferatur de vobis. Filie eorum compositе circūornate vt similitudo templi: ꝛ dealbare ab extra vt monumēta que auro relucent: intus vero plena sunt ossibus mortuorum. ¶De non filie regis xpi sed regis Tyri. ¶De semp in muneribus vultus in pudicitia diuites plebis ꝛ capiunt ꝛ capiunt. Impudicissimus mulierū affectꝰ semper in auro. semper in gemmis. semper in ornamētis extrinsecus gloriam ponūt. Non sufficit eis libido innata nature. sed occasionem querunt explende libidinis. Affectant ꝙ culdubio vt oculi virorum aurum cōtemplantes ꝛ gemmas tandem figantur in faciem. et furtiuis oculorum suorum nutibus facilius incitent ad libidinosum incendium. hec tile. Sic maria magdalena dissoluta ꝛ vaga. vanitatibus dedita offerebat seipam vitis dilligendam amore vano ꝛ vitioso. ꝛ ex cōsequenti sollicitandā. Secūda causa quare ad rē-

UVA. BHSC. IyR_227

lasciuā vitā deuenit: fuit vbertas ⁊ abundantia bonorū temporaliū. ob quā satisfaciebat corpori in omibus delitijs suis. pascebat illō splendide: bene comedebat, bibebat ⁊ dormiebat: refugiebatq; quoscūq; labores. Qd̄ q̄ti periculi si nō soluz mulierib⁹: sed etiam viris declarat deus ꝑ Ezech. xvj. c. dicentē. Hec fuit iniq̄tas sodome sororis tue superbia saturitas panis ⁊ abundātia: ⁊ ociū ip̄ius ⁊ filiaꝝ eius. Tertia causa quare maria magdalena tāta flagitia enormia ꝯmisit fuit libertas ſm em̄ Aug. in libro de decem chordis: quattuor sunt custodie mulieris quibus adiuuat̄ vt honeste viuat.

Prima est amor dei.
Scd̄a timor legū adulteras punien̄tiū.
Tertia societas viri.
Quarta verecūdia mundi.

De hac sic dicit Hiero. ad Furiā. Tenerares in feminis fama pudicitie ē: ⁊ quasi flos pulcherrimus cito ad leuē marcessit auram. maxime vbi etas consentit advitiū ⁊ maritalis deest auctoritas: cuius vmbra tutamē est vxoris. hec ille. Cū ergo magdalena nec deū nec leges timeret: essetq; absq; viro ⁊ in libertate sua: qꝛ patrimoniū diuisum erat inter lazarū ⁊ ip̄am ⁊ marthā: facile est credere ⁊ opinari ꝙ frontē fecerit meretricis. ⁊ sine rubore ac verecūdia sue libidini satisfecit. ita vt per excellētiā diceretur peccatrix. O maria magdalena q̄ vilis est in tali statu conditio tua? O q̄tum denigrata est fama tua? O quanta ignominia propter tuam lubricam vitam circundedit parentelam tuaz? Sed his omibus grauius est: quia facta es dei inimica: ⁊ ei⁹ angelis ac sanctis omibus odiosa valde. O infelix ⁊ excecata? o miserrima aīa: cur tāto studio ꝓcuras ꝑdere celuz? offēdere deū: ⁊ ī interitū currere damnationis eterne? Et quid aliud ē esse peccatricē nisi esse in periculo grandi dānationis future? Verūtn̄ qd̄ audim⁹ de magdalena qꝛ peccatrix erat, hodie dici pōt de innūerabilib⁹ quasi mulierib⁹ adulteris: fornicarijs: incestuosis: ⁊ om̄i flagitio ac dedecore infectis. O impie creature? o carnales ⁊ lasciue mulieres cognoscite statū vestrū: ⁊ scitote ꝙ nihil magis pōt vos ledere q̄ peccatum sicut pz de magdalena.

Qualiter maria magdalena cognouit peccatū suum: ⁊ corde cōtrita ad pedes iesu humiliter satisfecit. Capl̄m II

8 Secundus status marie magdalene quam ꝯsiderare debemus dicitur cōuersionis. Hunc explicat Lucas cum dicitur Vt cognouit qꝛ iesus acubuit in domo pharisei: attulit alabastrū ⁊c. vbi ponunt̄ tria de ip̄a magdalena.

Primū est cognitio.
Scd̄m satisfactio.
Tertiū contritio.

Primū est cognitio, quia dicitur vt cognouit. Cognouit siquidem bona que omisit mala que commisit, damna que incurrit. Cognouit peccatoꝝ suorū magnitudinem: turpitudinem: ⁊ multitudinem. Cognouit dei contra peccatores seueritatem. erga penitentes pietatem, ⁊ circa iustos liberalitatem. Quomodo ista cognouit cum propter peccatum aīa ceca efficiatur? Juxta illud quod de peccatoribus dicitur Sapie. ij. Excecauit illos malicia eorū. ⁊ Sophonie. j. Ambulabunt vt ceci quia domino peccauerūt. Et vt aristoteles inquit. ij. de anima. Nihil videtur nisi in lumine Et dicere possumus ꝙ cognitionē accepit oīum supradictorum per lumen irradiātis gratie dei: qui etiam peccatoribus ⁊ malis q̄tū est de se offert claritatem ⁊ splendorez gratie sue. Quidā autem pie dicunt magdalenā audiuisse predicantem xp̄m: quod satis verisimile est detestantemq; peccata anime ad dei imaginem formate. O q̄ acuta: q̄ penetrabilia: q̄ue ardētissima erāt verba iesu christi predicantis. Loquebatur siquidem ex intimis cordis cū admirando feruore bulliebat ei⁹ mens vt animas eripet de diaboli laqueis. Aspexit ergo sic predicās ⁊ vidit magdalenā extrinsecus ⁊ intrinsecus. Clamare forte cepit. O anima mea pro cuius amore de⁹ homo fact⁹ sum: cur me persequeris? cur mūdū amplecteris? Cur patrem omniū deum ita superbe cōtemnis. Quid tibi in fine succedet prouanita tib⁹ tuis. O plena omni miseria: cur non erubescis carnalē ducere vitam? An non consideras ꝙ peccatorum finis interitus est? Vita presens nihil est: mundus cum suis bonis ꝓditor ⁊ labilis est. Redi ad cor tuū ⁊ considera vias tuas. Reuertere reuertere a vita tua mala: reuertere ad me qui te patiēter expecto dulcissime inuito: clemētissimeq; suscipio Veni depone pctā tua: ⁊ veni ad me secura. veni inquā aīa mea dilecta: ⁊ ego remittā tibi peccata cuncta que ꝯmisisti. Nō em̄ veni vocare iustos: ſ pctōres ad pniam. Huiusmodi aūt similibusq; verbis potuit xp̄s peccatricē magdalenā excitare: illumīare: ⁊ inflāmare. quare mentē mutauit; mūdū contemnere cepit ⁊

UVA. BHSC. IyR_227

voluntatē ꝓposito se emendādi: ac benefaciē di impleuit. qđ mystice designat̄ in alabastro id est in vase de alabastro facto ꝟm Cyrillum qđ attulit plenū vnguēto p̄cioso. Scđm qđ ponit̄ de Maria magdalena in eius ꝯuersio ne đr satisfactio. Per que em̄ peccata pecca- uerat. ꝑ eoꝝ opposita satisfacere curauit. ꝟm Greg. in omel. Peccauerat siquidē ꝑ p̄sum- ptionē ⁊ audaciā, satisfecit cū verecūdia ⁊ eru bescētia qꝛ ingressa domum pharisei nō stetit ante: sed retro xp̄m. Et stans inq̄t euāgelista retro secus pedes ⁊c̄. Peccauerat ꝑ suꝑbiam satisfecit in hūilitate tota inclinata ad pedes iesu. Peccauerat per vanū oculoꝝ aspectū: sa tisfecit cū lachrymaꝝ inundātia. Peccauerat per inordinatū capilloꝝ decorem: satisfecit ꝑ illoꝝ cōtemptū: pedes iesu cū illis abstergen- do. O felix cōmutatio excelsi dextera facta q̄ paulo ante a deo erat aliena, nunc studiosissi me illi conat̄ adherere. Tertiū qđ ponitur in Marie magdalene ꝯuersione đr cōtritio. Erat vtiq̄ abundās dolor ꝑ peccatis suis in corde illius quē per lachrymas ostendebat. Tot em̄ ab eius oculis lachryme defluebant: vt sufficerent ad lauanduꝫ pedes iesu. Pieq̄ possumus ꝯtemplari ꝙ licet nihil diceret ver bo corde ta mē suo loquebat̄ ad dn̄m. O bo ne iesu. o pastor animaꝝ: o spes vnica salutis mee miserere mei. Ego sum illa infelix ingra taq̄ peccatrix: que te offendi. Ego sum illa q̄ lasciuo gestu. vano aspectu. nimioq̄ ornatu. multorū animas illaqueaui. Ego suꝫ illa que mundum cum suis bonis magis dilexi q̄ te de um meū benefactorē meum: fontem indeficiē tem omnis boni. Heu me miserā. Heu me do lentem nimiū. Heu me quid feci: peccaui: ini- que egi: ꝟ tu pius ⁊ misericors indulge mihi Ecce pedes tuos teneo qui me perigrinādo quesierūt. Nō venisti vocare iustos: sed pecca tores ad pniam. Nō despicis cor cōtritū ⁊ hu miliatū. O iesu dulcis, o iesu clemētissime: o fili dei benedicti sana a īam meā: suscipe peni tentem consolare lachrymantē: ad te veni: ad te fugi: ad te totis visceribus clamo miserere mihi peccatrici: que parata sum de cetero ob tēperare volūtati tue. Talia vel similia ī ꝯtri- to corde Magdalene versabant̄.

Qualiter post ꝯuersionē Maria magdale na multiplicē gr̄am a dn̄o iesu xp̄o est conse- cuta. Capl'm III

Tertius status Marie magdalene quē ꝯsiderare debemus dicit̄ gratifi cationis. Inuenit nanq̄ Magdale na cōtrita gr̄am apud xp̄m, qui tria beneficia ei exhibuit admiranda.

Primū đr defensionis.

Scđm remissionis.

Tertiū cōsolationis.

Primū beneficiū dicit̄ defensionis. Fact⁹ etem̄ fuit christus defensor eius qui defendit illam a phariseo intra se murmurante. vt ptꝫ in euangelio a Martha sorore sua de illa cō- querente, vt dicit̄ Luc. x. c. ⁊ a discipulis indi gne ferentibus cuꝫ vngeret caput eius. vt no tatur Matth. xxvj. c. Secundū beneficiuꝫ dicitur remissionis. Remittuntur dixit xp̄s ei peccata multa. Et cōuersus ad illam addi- dit. Remittunt̄ tibi peccata tua. O mellifluū verbū: o iocunda sententia. Et quid potuit au diri melius: quid vtilius: quidue fructuosius Beati ait psal. quorū remisse sūt iniquitates ⁊ quoꝝ tecta sunt peccata. O felix pnia Ma gdalene, que xp̄m ad se traxit. Fecitq̄ vt pec catricē animā antea ꝓpter peccata deletā de libro vite iustificaret. ⁊ in numero cōscribere tur electorum suorum. Tertiū beneficium collatū a xp̄o Magdalene fuit consolationis Fecit etem̄ eā dignā consolationibus suis spi ritualib⁹, ita vt merito dicere posset illud p̄s Consolationes tue letificauerūt aīam meam Quisnam explicet q̄lis fuit consolatio Mag dalene. quando stabat ⁊ audiebat verbū chri sti, quando cōuersabat̄ cum gloriosissima ma ria matre eius: quando angelos vidit resur- rectionez suam illi annūciantes: quando pri ma resuscitatum christuꝫ in specie hortulani aspexit. ⁊ vocata ab eo Maria cognouit illū esse. voluitq̄ pedes eius tangere, ⁊ tunc non fuit permissa, quando post cum alijs mulieri bus tenuit pedes eius dū eis apparuit in via quando post exiliū perueniens cum Lazaro ⁊ Martha, ⁊ ceco nato, quem xp̄s illumina- uerat. ⁊ beato maximino alijsq̄ christianis Marsiliā. post illius patrie cōuersionē. post q̄ miracula plurima superne ꝯtemplationis auida asperrimā heremū petijt. ⁊ in loco an gelicis manibus p̄parato ꝑ triginta annos ī cognita māsit, in quo nec aquaꝝ fluenta. nec arboꝝ. nec herbarū erant solatia. vt ex h̄ ma- nifestaret̄ ꝙ nō terrenis refectōibus. ꝟ celesti bus epulis satiabat̄. Qualibet em̄ die septem horis canonicis ab angelis ī ethera eleuabat̄ ⁊ celestium agminū gloriosos cātus corꝑali- bus aurib⁹ audiebat. Quanta adhuc fuit ei⁹ iocūditas, cū dispositione dei in extremo vite sue a sacerdote quodā inuēta est, quē ad btm̄

UVA. BHSC. IyR_227

Mariminũ missi vt die resurrectionis dñice oratorium solus ingrederet tpe quo ad matutinum surgere cõsueuerat. Et fecit vidit q̃ in oratorio mariã magdalenã spacio duoꝝ cubitorum eleuatã a terra ⁊ stãtẽ in medio angelorum. O quantum fuit magdalene gaudiũ quãdo postremo cõuocato vniuerso clero ab ipo epo sanctissimum sacramentum cum multa lachrymarũ inundatione suscepit ⁊ ante altare pstrata aiam emisit ad celos. O ad mirabilis deus. O pater misericordiaꝝ q̃ obliuiscer̃is oim iniquitatũ quas fecit ipius: si ad pniam reuertat. Ecce ostẽdisti nobis i maria magdalena quanta est bonitas tua. quãta patientia: quãta charitas: quanta gratia. Tu illam peccatẽ suppostasti, ad te fugientẽ tenuisti obaudientem aduocasti: reuertentem suscepisti: ⁊ penitentẽ iustificasti atq̃ iustificatam in celo esse iussisti. Cuius meritis manifestatem tuam supplices deprecamur ⁊ vt nobis largiat̃ hic gratiã ⁊ in futuro sempiternã gloriã. Amen.

Feria sexta post dñicã in passione. de horrendo pctõ homicidij ad quod consequi solet desperatio ⁊ impenitẽtia. Sermo LX.

Ogitauerũt vt iter

c licerent eum. Scribunt hec verba Job. xj. ⁊ in euangelio hodierno. Nescit quiescere maligna mẽs nisi nocere. que semp pximo machinat̃ mala: ⁊ exãrit dolos. Neq̃ pctũ aliquod tam graue est: vt sibi facile non appareat. Propterea scribe ⁊ pharisei statuerũt in cogitatu pessimo interficere xpm qõ tandẽ opere cõpleuerũt. Sic ⁊ plerisq̃ homines nequã ferales atq̃ crudeles ad suã irãã explendã sepissime suos pximos occidere nõ formidãt. Et qm̃ homicidij pctm̃ solet seq̃ desperatio: idcirco ad tãtũ piculũ deuitandũ in pñti ꝑmõe de homicidio erimus locuturi, q̃ pen. tentibus satis pdesse põt huius materie declaratio. De homicidio ergo tria principalia mysteria ꝓponemus aperiendã.

Primũ dr diffinitio.

Scõm modificatio.

Tertiũ punctio.

Quid sit homicidiũ: ⁊ de his qui interficiunt seipos. ⁊ de occisione brutorum ⁊ qualit̃ quandoq̃ homicidium fieri potest absq̃ peccato. Capm I

P Rimũ mysterij de homicidio apiendũ dr diffinitio. In q̃ q̃d sit homicidiũ videam⁹. Et ꝑm Ray. in sũ. sua ⁊ Hosti. in ti. de homicidio. Homicidium est hois occisio ab hoie facta ⁊ dr ab hoie ⁊ cedo cedis: q̃si hois cediũ. Pro cui⁹ cõclusionis declaratione tria sunt dubia declaranda.

Primũ vtrũ sit licitum occidere volucres pisces ⁊ hmõi.

Secundum vtrum homo peccet interficere seipsum.

Tertium vtrũ homicidium fieri possit absq̃ peccato.

Ad ꝑmũ dubiũ rñdet Aug. li. j. dõ ci. dei. c. xx. dicẽs. Q̃ fuit ⁊ ẽ error Manicheoꝝ tenẽtiũ q̃ nõ sit licitũ hoi interficẽ bruta ⁊ irrõnabilia. Cui⁹ erroris impietas appet: qr de⁹ bñdict⁹ oia sua predicta ad vsum hois deputauit. Vñ Bern. ix. dicit de⁹. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrã. ⁊ sic terror vr̃ atq̃ tremor sup cuncta animalia terre: ⁊ sup oẽs volucres celi cũ vniuersis q̃ mouẽt sup terrã. Oẽs pisces maris manui vr̃e traditi sunt. ⁊ oẽ qõ mouet ⁊ vivit erit vobis i cibũ. Propterea Aug. vbi. s. ait. Justissima ordinatõe creatoris ⁊ vita ⁊ mors eorũ nr̃is vsibꝰ subdit̃. Et q̃ inqt Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. j. q̃ null⁹ peccat vtendo re sua ad q̃d q̃ est ordinata. Ex ordinatõe aũt dñe vt ꝑdictũ ẽ gñaliter plãte sic ꝓ aialia ⁊ vsq̃ ꝓ hoiez. Vel aũt eoꝝ i cibũ maxie neci⁹ est q̃ sine occisione fieri nõ ꝑt. Hinc ⁊ Ar. in. j. poli. inqt q̃ venatio ẽ q̃si quoddã iustũ bellũ q̃ hõ rõnal̃ re belles sibi bestias deuicit: ⁊ ad suũ vsũ. ꝺutit: ꝓpt̃ q̃ oia i. diffinitõe dr q̃ hoicidiũ ẽ hois ⁊ nõ bruti. Ad scõz dubiũ fuẽ nonnulli q̃ dixerũt q̃ ñ peccat q̃ inflictu seipz. qz iuẽti sũt pstãtissimi viri q̃ sibi ꝑpsis mortẽ intulerũt. Nã sanso inq̃ fec. seipz. vt pz Judic. xvj. Cato cẽsorin⁹ vt dr i speculo hist. fec. Idẽ ⁊. Cato vticen⁹. vt refert Lac. i. iij. li. idipz ꝑfirmãs dr cleãte de crispo. de xenõe. ⁊ de epedode. Curti⁹ armat⁹ eq̃ i hiatũ cre se ꝓcipitauit, vt aug. memit. li. v. dr ci. d. c. xvij. Sz dr hãc opi. ẽ ratas rei. qz vt inquit alex. i. iij. q. xxiiij. mẽ. j. ⁊ tho. ij. ij. vbi. s. ar. ij Nulli liz sibi ꝑpi mortẽ inferre q̃druplici rõne. Pro q̃ ẽ dr rõnẽ nãlẽ: qz vnaq̃q̃ res nititr̃ cõseruare seipaz. Vñ Arist. i. ij. de aia. ait. Omia appetũt eẽ: ⁊ illi⁹ cãs agũt q̃cq̃ agũt ꝑm nãz. Et Boe. in. iij. de dso. Omne nãq̃ aial tueri salutẽ laborat mortẽ pniciq̃ deuitat. Scdã rõ ẽ qz ẽ dr charitatẽ q̃ vnusq̃sq̃ tenet̃ se diligere. Tertia rõ ẽ: qz ẽ dr cõitatẽ: qz q̃libet hõ ẽ ps cõitat̃. Quarta qz ẽ dr deũ. fit q̃ alienũ ꝑnã inflictu. Quare ꝓ nullo casu dr se q̃s occidere. Neq̃ etiã occasione vitãdi penã. qz dr regl̃am apl̃i nõ sũt faciẽda mala vt inde eueniãt bona.

UVA. BHSC. IyR_227

De Sansone vero ⁊ virginibus quibusdā q̄ tpe pſecutiōis ſe in caſurū fluuiū p̄cipitarunt ⁊ tñ inter ſanctos habent, ait Aug. li. j. de ci. dei. q̄ nō peccauerūt ſe occidēdo q̄ fecerūt illud ex reuelatiōe ⁊ inſtinctu ſpūſcti. Cauēdū tñ eſt hodie vt nō credat oi ſpūt. q̄ diabolus trāſfigurās ſe in āgelū lucis mltos decipe cō ſueuit. Ad ꝯtiū dubiū cū q̄rebat. vtr̄ hōicidiū fieri pōt abſq̄ pctō. Dico q̄ ſic i triplici actu.

Primus ōr caſualitatis.
Scōs neceſſitatis.
Tertius vtilitatis.

Primus actus ōr caſualitatis: cū q̄s aliuꝫ interficit nō voluntate. ſed caſu. vt inq̄t Ray. in ſūma ſua. Caſu fit homicidiū. vt cū q̄s p̄j cit lapidē ad aues: vel ad aial. ⁊ alius trāſiens ex inſperato accidit. vel incidit arborē ad cui⁹ caſum aliquis oppꝫimit. Sed diſtinguēdum eſt: q̄ interficiens caſu aut dabat operā rei licite: aut illicite. Si illicite vtputa ſi p̄iciebat lapidē verſus loca p q̄ ꝓſueuerūt hoies tranſitum facere: ⁊ ſīlia hic homicida reputatur vt ꝛy. q. j. c. merito. §. itaq̄ ex p̄miſſis. Vñ ſi clerici⁹ ludo: vel exercitatione viriū: vel venatiōe iaculū mittēs aliū perimit. q̄a hoc ab eo debet eſſe penitꝰ alienū: homicidij reus efficit vt pz. l. di. clerico. ⁊ ex̄ de pſump. c. j. Sic̄o interficiēs caſu dabat operā rei licite: vt q̄a magiſter cauſa diſcipline ꝛberabat diſcipulū. vel q̄ deponebat aliq̄s fenū de curru. vel arborē ꝓpriā ſibi neceſſariam incidebat: ⁊ ſīlia. hic ſi adhibuit diligētiā quā potuit videlꝫ reſpiciendo ⁊ pclamando nō nimis tarde vel remiſſe: ſed tpe congruo ⁊ alte: ita q̄ ſi aliq̄s erat ibi vel veniebat: poterat fugere ⁊ ſibi cauere. ⁊ magiſter nō exceſſit modū in verberādo diſcipulū: nō imputabit ei hōicidiū ſi caſu contingat. Si aut̄ dabat operā rei licite: ⁊ nō adhibuit diligētiā debitā: hōicidiū imputabit ei. Hui⁹modi diſtinctio ponit diſtin. l. c. ſepe cōtingit. ⁊. c. ſi duo fratres. ⁊ extra de homi. c. Jobes. ⁊ c. quidā. vt aſſeris. Secūdus act⁹ in quo homicidiū nō eſt pctm̄ ōr neceſſitatis. cum quis aliū interficit ſe defendendo ne occidat ab eo. Notādū tñ ſm̄ Ray. i ſumma ſua q̄ aut neceſſitas occidēdi fuit euitabilis: q̄ poterat euadere abſq̄ occiſione. ⁊ tūc eſt reus hōicidij aut fuit neceſſitas ineuitabilis: q̄ occidit hominē ſine odij meditatiōe: immo cū dolore animi ſer ſua liberando cū alias nō poterat euadere. ⁊ ſic occidens nō peccat: nec aſtringit ad pniam niſi ad cautelā ꝓpter ambiguū duplicitatis. vt pz. xxiij. q. v. c. excōmunicatorū. Et ly quidam dixerint q̄ iſtud intelligitur de laicis tm̄ ⁊ nō de clericis. Veruntñ verior eſt opinio ⁊ cōmunior q̄ clericus interficere pōt in neceſſitate ineuitabili: ⁊ nō peccat nec efficit irregularis. ſicut habeſ extra de homici. in. c. ſignificaſti. ⁊ extra de ſen. excō. c. dilecto filio. li. vj. ⁊ in cle. ſi furioſus. de homi. q̄ vt dicit. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. vt vim vi. Vim vi repellere licet cū moderamīe inculpate tutele

Tertius actus in quo homicidium non eſt peccatum dicit vtilitatis. cum ſcilicet quis aliū occidit: vel in bello iuſto pugnando: vl̄ ex auctoritate officij iuris ordine ſeruato: maleficos puniendo. Nam Exo. xxij. dixit de⁹. Nō patieris maleficos viuere ſuper terrā. Et quo dicit Tho. ſcōa ſcōe. vbi. S. ar. ij. q̄ ſicut li citū eſt occidere animalia bruta: inq̄tū naturaliter ordinant̄ ad vſum hominum. ſicut imperfectū ordinat̄ ad pfectum. Sic cū omnis pars ordinet̄ ad totū. ſicut imperfectū ad perfectū. Omnis em̄ pars naturaliter eſt ꝓpter totū. vnde ⁊ p ſalute totius corporis laudabiliter p̄cidi tur membꝝ putridū. Idcirco cū quelibet ſingularis perſona cōparet̄ ad totam cōmunitatem ſicut ad totū: vnus homo periculoſus cōmunitati corruptiuus aliorū laudabiliter et ſalubriter occidit. vt bonum cōmune ſeruetur quare nec iudex peccat reos ad mortē cōdemnando ex debito officij. ⁊ amore iuſticie. Nec miniſter p eccat ſi iuſſus a iudice occidat condemnatum. vt habeſ exp̄ſſe. xxiij. q. v. c. miles ⁊. c. cum miniſter. c. lex eterna. c. officia. ⁊. c. q̄ malos percutit. Et vtinam huiuſmodi ſeueritas abundaret in illis. ad quos ſpectat aliorū crimina punire. Veruntamē hodie puniuntur nō rei ⁊ malefactores amore iuſticie: ſed illi tā tum qui ly rei ſunt fautores tm̄ nō habent.

Q̄ nō ſolū manu ſed etiā mltis alijs modis homicidiū dānabiliter cōmittit̄ ꝓt.

Caplm II

Ecūdū myſterū de homicidio apiendū ōr modificatio. Jn quo videndus eſt q̄t modis homicidiū committit̄ s

Et loquendo de homicidio ꝓprie dico q̄ committi poteſt tripliciter.

Primo ſuaſione.
Scōo auxiliatiōe.
Tertio operatiōe.

Primo ſuaſiōe vel ꝓfilio. ⁊ ſm̄ Guil. Parisiēſ. ligit ō ꝓfilio exhortatōis vl̄ approbatōis: nō de ꝓfilio ſimplici opiatōis. ſi q̄s ei q̄reti alicui i gñe. an liceret xpiano clico vl̄ laico paganū occidere; nō q̄o ꝓpoſuadēdi ⁊ exponēdi q̄d hoc

UVA. BHSC. IyR_227

casu sentiret responderet hoc esse licitum non fieret irregularis: lz ille cui taliter respōdisset paganū postea interficeret ex cōfidentia illi⁹ responsionis. lz etiam iste errasset in rn̄dendo Inno. vo in glo. sup. c. ad audientiā. extra de homi. dicit sic. Intelligit̄ consiliū vel mandatum dedisse in mortē alicuius quando suasit illud vel rogauit vel mandauit: vel alios consuluit vtilitatē q̄ sequeret̄ ex homicidio ostendendo. Scd̄o cōmittit̄ homicidiū auxiliatione: cum scz quis auxiliat̄ occisori astando ministrando arma: monēdo: confortando: et hmōi. Ut em̄ d̄r Ro. p̄mo. Non solū q̄ faciūt sed etiā qui consentiūt facientibus digni sunt morte. Tertio committit̄ homicidiū operatione: ⁊ hoc multipl'r. Primo veneno aut venenosis medicinis. Sic occiderūt Alexādruz magnuz Cassander Philippus ⁊ Solla filij antipatris s̄m. Q. Curtium. Dederūt nanq̄ in potum venenū sibi. quo hausto s̄m Justinū in media potione velut telo ꝯfossus ingemuit deportatusq̄ est a cōuiuio semianimis. Maliuoli autem dicebant eum ebrietate perire. Quarto itaq̄ die indubitata morte: sentiens tumultuātes milites: quia rex occidebat̄ insidijs pia or̄one sedauit: cūctisq̄ dexterā porrigēs eos osculatus est. sicq̄ defecit anno etat̄ sue. xxx. Venenosis insup herbis atq̄ medicinis carnales quedam ⁊ libidinose mr̄es filios suos adhuc in vtero latitātes p̄imūt. Medici aūt ⁊ aromatarij vel incuria vel negligentia vel malicia dū venenosas medicīas egrotis tribuunt. in hunc errorē p̄babunt̄. Taceo reliqua que dicere possem tam de mulieribus q̄ de viris: qm̄ sufficere debet eis qui venenis vtunt̄: stimulus conscientie sue Secūdo cōmittit̄ homicidiū opere cum maleficijs ⁊ incantationibus. Vidi ego Janue combustam ⁊ affixam palo quandā sclauā: que suuz dn̄m ac dn̄am cum his diabolicis superstitōnibus interfecerat. Tertio committit̄ homicidiū ope p̄cutiēdo manu. Sic Cayn interfecit fratrē suū Abel. vt d̄r Gen̄. iiij. Et b̄ vtiq̄ pctm̄ satis graue est atq̄ crudele: tum. qr est cōtra preceptum dei qui ait. Exod̄. xx. Non occides Tum qr est contra opificium eius qui corpus ⁊ aīam mirabili sapientia sua vniuit. Est etiā hoc pctm̄ contra corpus p̄ximi ⁊ sepe contra aīam eius: quia dum interficit̄ non est contritus. Est cōtra parētes interfecti qui excitant̄ ⁊ commouent̄ ad odium. Est ꝯ rempublicaz quia homicida oēs leges omniaq̄ iura spernit. Est contra angelū custodientē q̄ nō parū de suo cūstodito interfecto dedignat̄. O igit̄ homicida p̄tinax ⁊ sup̄be. o pctōr nequissime o crudelior omni fera pessima: contine manū tuam: noli seuire in proximos tuos. Si peccasti hactenus age p̄niaz. Si in proposito es occidendi desine ab ira ⁊ derelinque furorē: vince teip̄m: ⁊ noli pctm̄ tam horrendum tamq̄ deo exosum immortali cōmittere. Noui nāq̄ q̄plures qui tandē leti facti sunt: eo q̄ mutauerunt consiliū suū. Propterea dico ⁊ iterum dico. Nolite locū dare diabolo. nolite effundere sanguinē hoīs: qm̄ inter cetera peccata homicidiū maximi est nocumenti. Unde posito q̄ homicida haberet in potestate vel destruere celum ⁊ terrā ⁊ oīa que in eis sunt: dūmodo talis destructio non veniret in damnū hominū: vel interficere hoīez: maius malū committeret illū interficiendo q̄ deuastādo cuncta corpora celestia: ⁊ oīa alia q̄ sunt in b̄ mūdo. Maiorem siquidem iniuriam faceret deo hoīem interficiens: q̄ qui sine hoīs dāno celū priuaret luminaribus suis: aerē volucribus: terram arboribus: ⁊ mare aquis.

Q̄ leges omnes tam diuine q̄ humane acriter ⁊ grauissime damnant ac puniunt homicidas. Capl'm III

Tertiū mysteriū aperiendū de homicidio d̄r punitio. Punitur siquidem homicidium grauiter triplici pena.

Primo pena legali.

Scd̄o pena conscientiali.

Tertio pena diuinali.

Primo punit̄ pena legali. Scriptū quippe est in lege veteri Exod̄. xxj. Qui p̄cusserit hominē volens occidere: morte moriatur Idem dicit lex ciuilis. ff. ad. l. cor. de sica. l. j. ⁊ C. ad l. cor. de sica. l. is qui cū telo. Scd̄m vero legez canonicā homicida est irregularis: ⁊ non pōt p̄moueri: ⁊ eijcit̄ iam p̄motus. sicut ptz. l. di. c. si quis viduā. Et li. di. c. aliquātos. ⁊ de pe. di. j. c. p̄iculose. ⁊ extra ne cle. vel mo. c. sn̄iam sanguinis. ⁊ extra de homi. c. sicut dignum. ⁊ c. significasti. Scd̄o punit̄ homicidiū pena ꝯscientiali. Nam in foro pn̄ie s̄m Ric. in. iiij. homicida astringi debet ad satisfaciendum. ⁊ q̄uis nō possit restituere vitam: obligatur tamen ad restituendum alia bona pro illo damno compensata qualitate lesi: ⁊ quātitate dāni: ⁊ possibilitate damnificantis. Et hanc restitutionem debet facere ad arbitriū boni viri Et q̄ talis teneat̄ ad restitutionē patet. quia quāto homo aliū plus damnificat. tanto magis ad restitutionē tenet̄. Bona aūt corporis

UVA. BHSC. IyR_227

bona exteriora excedunt. Scotus aūt in.iiij. di.xv.di.q̄ ꝑ satisfactione homicidij expedit homicide p̄mo q̄ exponat vitā suam in causa iusta, vtpote ꝯ eccl'ie inimicos: vel ꝯtra hereticos seu alios infideles: ⁊ hoc ordinādo laborem ⁊ periculū suū in satisfactionē illi⁹ quem ip̄e occidit: vt si cui nō potest in corporalibus satisfacere: satisfaciat in spūalib⁹ bonis. Secundo si p̄dicti casus nō occurrāt totam vitā suaz in or̄one ⁊ pnīa debet ordinare ad illius subleuationē quē ip̄e occidit. Tertio quoq̄ si interfect⁹ alios sustētabat, s. p̄rem vel matrē: aut alios sibi ꝓpinquos seu paupes: obligat̄ talis interfector oībus illis ad tantā restitutionem. quātā illis abstulit ꝑ interfectionem illius. Sed ego puto Scotū oīa supradicta intellexisse de quadā congruitate. nō necitate ⁊ precipue primum scz de exponēda vita ꝑ aīa interfecti. quod si ip̄e intelligi voluit de necessitate expedire: ego salua reuerētia sua id nō credo neq̄ teneo, qm̄ vt inq̄t Hiero. ad damasum papā. Lex iusticie tenax clementiaz non habebat. Sed quicūq̄ adulter fraudator homicida, ⁊ vt breuiter dicam qualicūq̄ mortali crimine detinebat̄. nulla venia pnīe laxabatur a crimine: oculū ꝑ oculo: dentem pro dente aīam ꝑ anima iubebat̄ exoluere. Sed misit deus filiū suum natū ex muliere factuz sub lege qui austeritatē legis euāgelij gratia tēperauit. hec ille. Et ꝓpterea mihi videt̄ q̄ occisori penitēti satisfaciat quelibet alia satisfactio sibi imposita ad arbitriū discreti confessoris absq̄ hoc q̄ vitam suam exponat periculo mortis: quia talis obligatio satis esset dura atq̄ periculosa Induceret nanq̄ quoslibet homicidas in desperationē ⁊ deus benignus desperationem maxime odit: quia vt ait Hiero, ad Rusticum monachū. Nihil sic offendit deum sicut cor impenitēs. Solum desperatōnis crimen est quod veniā cōsequi nō potest.

Tertio punit̄ homicidiū pena diuinali. Est vtiq̄ sepissime deus homicidaruz seuissimus vltor ⁊ robustissimus ꝑsecutor: cuius iudicio fit vt homicide feriētes gladio: gladio feriāt̄ Et omissis que in scripturis habent̄ ⁊ notissima sunt. Patet etiā hoc in exemplis gētiliū. Crudelis ⁊ homicida Cyrus ꝟm Iustinum ⁊ Paulum Orosiuz in bello occisus fuit: eiusq̄ caput in vtrem humano sanguine plenū missuz est. Crudelis ⁊ homicida Nero: vt diximꝰ in sermone de antixp̄o interfecit semetipsum Domitianus ꝟm Eutropium ⁊ Orosium qui senatores nobilissimos occidit: multos etiam ꝯsobrinos suos: a cubicularijs suis occisus est anno etatis sue. xlv. Hannibal carthaginēsis qui ex crudelitate captiuos romanos oneribus ⁊ itinere fessos. vt dicit Ualerius sub rubrica de crudelitate. succisa prima ꝑte pedum relinq̄bat: quosdāq̄ fratres ⁊ ꝓpinquos ferro vsq̄ ad mortē decertare cogebat: venenose extinxit. Nam fugerat post carthaginem deuictam ad antiochuz regem: ad quez a senatu romano missi fuere legati qui regē ad pacem cogerent: hannibalemq̄ deposcerent. ⁊ cū hānibal de fuga atq̄ salute omnino desperasset veneno hausto quod more regio sub gemma ferebat inclusum obijt. sicq̄ ab his qui ad euz comprehēdendum missi fuerant exanimis est inuentus ꝟm Eutropium. De interfectoribus etiam cesaris sic scribit Suetonius. Null⁹ fere triennio superuixit: nullusq̄ naturali morte obijt. Naz pars naufraugio: pars prelio defuncta est. Quidam se illo pugione quo Cesarem vulnerauerant occiderūt. Diebus etiam nostris multa nobis exempla mōstrata sunt. Ex quibus vnū tacendū minime puto. In ciuitate Eugubij quidā iuuenis nomine petr⁹ impedire volens testamentum patris iam defuncti. vnum de executoribus Laurentiū scz de eustrotijs de Florentia filiū domini Pale manu ꝓpria interfecit. Eram ego Padue vbi ⁊ dn̄s Palas supradictus etiam morabatur. egoq̄ sibi nunciaui dolendū casuz ⁊ inopinatum filij: hortans illum plurimum ad patiam Sequēti vero quadragesima cum Senas accessissem repperi ibi homicidam illum: qui sepius ad me veniēs precabatur vt ab vxore interfecti que Florentie tunc erat per meas litteras sibi veniam impetrarem quod cuz obtinere nō valuissez: ille miser in ciuitate Senarum stare decreuit: ⁊ dum habitaret in quodā hospitio: venerunt duo ex Florētia precio ducti qui hospitem pecunia corrumpentes in ei⁹ cellario prefatum iuuenem occiderunt amputaueruntq̄ digitum eius his qui illos miserant pro signo ferendum. Dum autem simul irēt in itinere duo illi ceperūt ꝯtendere vnusq̄ in sociū irruens ipsum peremit. At ⁊ ille capt⁹ est ⁊ ꝟm iuris regulas vita priuatus in partesq̄ diuisus tanq̄ duorum homicidioꝝ perditissimus reus. O igit̄ terribilis iusticia dei qui homicidis etiam in hac vita rependit vicem. Timete igitur illaz omnes qui prompti estis ad rixas ⁊ ab homicidio vobis caueatis vt sic valeatis acquirere in hoc seculo dei gratiam ⁊ in futuro gloriam. Amen.

UVA. BHSC. IyR_227

Sabbato post dñicam in passione de sacratissima cōmunione.ad quā oēs fideles se debent disponere ⁊ pparare. Sermo LXI.

Qui manducat meā

q carnē ⁊ bibit meū sanguinē in me manet ⁊ ego in illo. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Joh.vj. Amplius non est differendum dicere ⁊ loqui de sanctissima cōione, quoniam iam appropinquat tempus quo fideles cuncti ad illaz deuote sumendum esse debēt,expediti. Sūt ñ multi qui oblīi salutis sue:cōicare aut negligunt aut renuunt et contemnunt, quibus in hoc sermone ostendere statui quanta sit necessitas suscipiendi sanctissimū eucharistie sacramentum. Opus equidē est cū verbis veritatis cōterere duriciem obstinatoz,quoniā nihil periculosius aut damnabilius ipsis potest euenire q̄ separari ab amore:a benivolentia:⁊ a gratia domini nostri iesu christi. Ipse vtiq; i verbis in themate allegatis se mansurū pollicetur cū eo qui eius carnem māducat ⁊ sanguinem bibit in sacramento altaris. Ut igitur rūpantur corda duriissima eoz qui cōtemnunt sumere,sumentes:De ipsius necessitate locuturi tria mysteria pponimus declaranda,

Primū ōz obligationis,

Scōm exclusionis,

Tertium cōditionis.

Qō obligentur ad cōmunionez homines: tum ad memoriā passionis xpi.tum propter ecclesie preceptum, tum etiaz propter christi comminationē. Psalm I

Primū mysteriū de cōmunione declarādū dicit obligationis. Obligā tur siquidē homines ad cōicandum suscipiendūq; sanctissimum sacrm dñi nostri iesu xpi triplici rōne,

Primo rōne recordationis.

Scōo rōne preceptionis.

Tertio rōne cōminationis.

Primo rōne recordationis. Institutū fuit sacramētū altaris a domino iesu xpo vt fideles sui illud sumētes recordarent amoris quē nobis ostendit dum pro nostra salute passionē acerbissimā crudelēq; mortē patientissime tollerauit. Vñ Matt.xxvj. ⁊ Lu.xxij. ipe ait. Hoc facite in meā cōmemorationem. Et Paulus.j.Cor.xj.ait,Quotienscūq; manducabitis panē hunc ⁊ calicē biberitis:mortez dñi annūciabitis donec veniat. Et idē ponitur in sniā de pse,di.ij,c,scriptura,c,q: pas-

c,semel xps,c,semel immolat⁹,⁊,c.in xpo.et c,quia corpns. Eusebi⁹ ita loquit, Qz corp⁹ ita assumptū ablaturus erat ab oculis ⁊ illaturus syderibus:necessarium erat vt die cene sacrm nobis sui corpis ⁊ sanguis cōsecraret vt coleret iugiter p mysteriū quod semel offerebatur in pcium:vt qz quotidiana et indefessa currebat p omniū salute redemptio:perpetua esset redemptionis oblatioz.et perēnis victima illa iugiter viueret in memoria: ⁊ sp̄ ps̄ens esset in gratia.hec ille. Cum ergo sacramentū hoc venerabile fideliter ⁊ deuote sumptū xpm passum ad mentē reuocet.ingratissimi pfecto cēsendi sunt illi qui saltem semel in anno cōicare nolūt. O obstinate mētes q̄ tanti benefactoris nec etiā perraro recordari vultis. O impia aia peccatrix nō fic fecit erga te filius dei bñdicti. Nunq̄ ipe te obliuioni tradidit. Quūmmo semp fuit memoz tui nasc̄edo:fugēdo vbera:in cuna vagiēdo. pegrinando.vigilando.ieiunando,orando.predicando.patiendo,⁊ moriēdo. Propter te nāq; omnia ista fecit,semp te videbat, semp te diligebat.semp tecum in corde suo colloquebatur atq; dicebat. O anima delicata.o aia insignis ⁊ nobilis. ppter te sum fact⁹ homo. ppter te sum carne vestitus. propter te fero quoscūq; labores. ppter te denicq; affixus in cruce pendeo. Quare hic xps subdit illō Treno. iij. Recordare pauptatis ⁊ trāsgressionis,i.afflictionis mee. potationis fellis ⁊ absinthij.o ferrea mens:cur non audis vocem amorosi iesu? Cur illum non inspicis. et pro suo amore accommodo tuo vitia et peccata deponis. Cur sacramentū eius in memoriaz ipsius vt debes non accipis? Cur nō compateris doloribus cruciatibus ⁊ afflictionibus eius? Quibus omnibus grauior est ingratitudo tua. Audi ipm.o peccator.audi inquam audi de cruce ad te clamantem ⁊ dicentē p̄m Bern̄. Vide homo que pro te patior. vide penas quibus afficior, vide clauos quibus confodior. Non est dolor sicut quo crucior. Cum sit tantus dolor exterior. intus est tamē dolor grauior.tam ingratum dum te experior: Ad hanc ergo ingratitudinem euitandā facit communio altissimi sacramenti. quod vt predictum est. signum est memoratiuz dominice passionis. Secundo obliganť homines ad cōmunionē ratione preceptionis. Precepit nanq; sancta mater ecclesia fidelibus cunctis vt cōmunionem suscipiāt. De hoc autem pro varietate temporum varia

UVA. BHSC. IyR_227

facta sunt statuta. In ecclesia siquidē primitiua dum sanguis xp̄i recens feruebat in corde credētiū cōicabant oēs quotidie. vt pz Act. ij. Et de ꝯse. dist. ij. c. peracta. Lapsu vero tp̄is vsus cōionis deductus est ad dies dn̄icos. Et de b̄ dixit Aug. de ꝯse. di. ij. c. quotidie. Quotidie eucharistie cōmunionē accipere nec laudo nec vitupero. Oib⁹ tn̄ diebus dn̄icis communicandū hortor. Succedente vero tp̄e statutū fuit vt ter in anno hoīes cōicarēt. videlz in pasca dn̄i natali: ⁊ pentb̄. vt expresse pz de ꝯse. dist. ij. c. etsi non frequentius. ⁊. c. seculares. Notanduz tn̄ quia quod dicitur de cōse. di. ij. c. A quibusdā in cena dn̄i. scz ꝙ cōicandū erat in die cene: intelligitur de consilio nō de precepto. Tp̄e vero in quo charitas refriguit eccl̄ia obligauit laicos ad cōmunionem tm̄ semel in anno. sicut pz extra de peni. ⁊ remis. in. c. oīs vtriusq; sex⁹. Et tn̄ tāta est i multis nequicia maleq; voluntatis obduratio ꝙ non solū non cōicant semel in anno: verūetiā sine cōione per annos ⁊ annos perdurant

Tertio obligantur ad cōmunionē rōne cōminationis. Dicit em̄ xp̄s cōminanter. Job. vj. Nisi manducaueritis carnez filij hominis ⁊ biberitis eius sanguinē: non habebitis vitam in vobis.

Q excusant̄ a pctō qui nō cōicant semel in anno ꝓpter punitionē vel defectū: ⁊ de his q̄ indispositi sunt. Capl̄m II

Secundū mysteriū declarandū de communione dicit̄ exclusio. Excluduntur etem̄ a cōione nonnulli qui cōmunicare non debent iuxta statutum ecclesie prefatū scz semel in anno ꝓpter tria.

Primo ꝓpter punitionē.

Scd̄o ꝓpter defectionē.

Tertio ꝓpter indispositionē.

Primo ꝓpter punitionē. Nā nōnullus interdicta est cōmunio semel in anno: lz contriti sint ⁊ confessi: ꝓpter punitionem precedentiū peccatoꝝ Vn̄. xxxiij. q. ij. c. latorē. d̄r de patricida aut matricida. ꝙ non dz cōicare vsq; ad tres annos. Et vt dicit Rich̄. in. iiij. Nulli notorio ⁊ manifesto ac infami peccatori: cum ad pn̄iam reuertit̄: est statim eucharistia ministranda. Tum ꝓpter reuerentiā sacramēti Tum vt ꝓbet̄ cōuersio vera vel ficta. Tum ne alij pusilli scandalizentur. Posset tamē cōtrariū fieri vbi articulus pietatis vel necessitatis aliquādo aliter fieri suaderet: puta quia esset tam feruida penitentia. compūctio ⁊ lachrymarū abundantia. ꝙ etiā alios ad deuotionem prouocaret vel mortis periculū immineret. Nam in extremo vite nulli penitēti est eucharistia deneganda. vt probat̄ distin. l. c. penitentes. et. xxvj. q. vj. c. si presbyter. et c. agnouimus. ⁊ extra de elec. in. c. licet. Secunda ratio quare aliqui excludunt̄ a cōmunione d̄r defectiua siue defectionis. quando scilz aliquis deficit sensu aut rōne fatuitatis aut ratione etatis. De etate aūt in qua quis ad cōmunionē sit inducēdus. dicit Alexan. in quarto summe ꝙ standū est arbitrio boni viri: qui potissime cōsiderare habet an ille q̄ cōmunicare debet tantā habet fidem ⁊ discretionem vt distinguere sciat inter sacramentū in quo realiter continet̄ xp̄s: ⁊ materialē panem seu vinū. Tertia ratio quare aliqui excludunt̄ a cōmunione d̄r indispositionis: q̄a non sunt dispositi cum firmo ꝓposito a vitijs abstinere. qui vt dicetur in tertio mysterio: si sic cōmunicauerint: peccant. Et rursus si nō cōmunicauerint semel in anno. a peccato nō sunt immunes. Et si dicat̄ ꝙ non videt̄ peccare qui cōmunionem omittit: quia se ad illā indispositum videt: cuz hoc accedat ad sacramenti reuerētiam. Respondeo ⁊ dico ꝙ non peccat ꝓpter reuerentiam sacramēti. sed propter indispositionem suaz: eo ꝙ quilibet peccator tenetur disponere se ad correctionem et emendationem. Ex quo dicit Alexander in ij. summe. ꝙ quando peccator cogitat de sua mala vita. ⁊ excitat̄ intrinsecus a dei gratia gratis data. ⁊ extrinsecus a verbis scripture a voce predicatorum: ab exemplis bonorum virorum. vt peccata deponat. si in tali actu nō agit operam vt conteratur de nouo mortaliter peccat: peccato scilz negligentie. ad quod sequuntur alia peccata. scilicet contemptus diuine gratie: obduratio cordis ⁊ impenitētia. Idcirco friuola est atq; pericusosa excusatio illius qui dicit. communicare nolo. q̄a non sum dispositus peccata relinquere. Naz licet non sit cum peccato communicandum: tamen a peccato est abstinendū. O quot detinet illaqueatos diabolus. O quot sunt fornicatores: adulteri: sodomite: vsurarij: et similes. qui nullam in suo corde mentionez faciunt de emedatione sua. O insensati. o reprobi. o maligni inimici creatoris vestri dei. O damnandi cruciatibus eternis. cur duriciam vestram voluntatemq; in malo perseuerantem non inspicitis? Flete super vosmetipsos. Flete inquam: quia in breui pro dilectione momentanea luetis penas eter-

UVA. BHSC. IyR_227

nas. Heu heu quanta crudelitas, quanta impietas, quanta feralitas nō cōpati ꝓprio periculo: ꝓprio damno atq; iacture. O luxurio si domate vestrā libidinē. O auari refrenate vestraz cupiditatē. O superbi deponite iras: rancores: ⁊ odia. ⁊ nolite fugere. nolite ꝓtem nere xp̄m deū. Ipse est qui ad nos venit. Ipse nobis offert seipsum in sacramento altaris Sed dicet aliq̄s. Ecquis scire pōt si fine peccato ⁊ mūdus sit? Inquit em̄ sapiens. Eccl's ix. Nemo scit vtrū amore an odio dignus sit. ⁊ Dauid in p̄s. Delicta q̄s intelligit. Cui ego respondeo. q̄ etsi certitudinaliter de communi lege nullus se sciat esse in charitate tamen per cōiecturas ⁊ signa pōt vnusquisq; id credere atq; tenere. Sunt autem he coniecture: dolor de peccatis cōmissis ꝓpositum ab illis in posterum abstinendi. humilis ⁊ diligēs cōfessio. ꝓmpta satisfactio. ad bonū operandus expedita voluntas. Ceruntamen vt p̄dictum est si quis oīno se ad hoc indispositū viderit a sacra cōmunione omnino abstineat.

De tribus cōditionibus que ꝓcipue obseruari debēt ab his qui sanctissimū sacr̄m deuote sumere volunt. Capl'm. III

Ertium mysterium declarandum de cōmunione dicitur conditio. Cōmunicare siquidem volentes debent corp⁹ xp̄i cum deuotione fide ac reuerentia suscipere. quibus necessaria sunt maxime tria.

Primum est mundicia.

Secundum diligentia.

Tertium reuerentia.

Primum quod cōmunicantibus est necessarium dicit mūdicia. que est triplex. Prima est mundicia mentalis: vt scilicet mens munda sit ab omni ꝓposito malo ⁊ ab omni actu cuiuscunq; peccati mortalis. Et de hac dicit apostolus. j. Corinth. xj. c. Probet aūt seip̄m homo: ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat Qui enim manducat ⁊ bibit indigne iudiciū sibi manducat ⁊ bibit. Notandum tamen q̄ potest quis dici indignus isto sacramēto dupliciter. Aut ratione ꝓprie iniquitatis. ⁊ sic est indign⁹ omnis existens in peccato mortali. Aut ratione ꝓprie paruitatis ⁊ infirmitatis. ⁊ sic etiā quilibet q̄tūcunq; sanctus in dignus est. Propterea oīs cōmunicans dicit Dñe non sum dignus. Sed illi qui ꝓpter suam impietatē ⁊ maliciam indigni sunt: iudicium sibi manducant ⁊ bibunt: dum sanctissimum sacramentuz suscipiunt. O sacerdotes o religiosi eucharistiam frequentātes notate verba signate mysteria. He mundo a scandalis. Ecquis enumerat quot sunt qui polluto ore p̄sumunt accipere corpus xp̄i. Verūtamen circa hoc dubium oritur vtrum peccet sacerdos dās eucharistiā illi quē scit esse in peccato mortali. Et rndet Richar. i. iij. q̄ talis petōr aut non petit eucaristiā sibi dari ⁊ tunc sacerdos dando peccaret. Aut petit ⁊ tunc dū stiguo: qr aut suū peccatū est occultū: aut manifestum. Si manifestū. tunc sacerdos dādo sibi eucharistiā peccaret: qr legitimā cōtra ip sum habet exceptionē quā sibi publice obijcere pōt. Et accipio hic manifestum nō ꝓ omni eo qō ꝓbari pōt: qō magis ꝓprie dicit manifestabile q̄ manifestus. Vñ si sacerdos sciret parochianum suum esse in crimine: qō legitime cōtra eum posset ꝓbare: ita q̄ illud crimē nescirent cum ipso nisi duo vel tres. testes per quos hoc ꝓbare posset: nō ꝓpter hoc deberet eucharistiā negare illi in publico petenti: quia iam inferret sibi penaz ante criminis ꝓbationem. quod fieri nō debet. vt ponitur. xj. q. iij. in. c. eoz. Sed accipio hic manifestum ꝓ notorio. Est autē peccatum notorū: vel per sententiā vel per ꝓfessionē factam in iudicio: aut per euidētiā rei que tergiuersatione aliqua celari nō potest, extra de coha. cle. ⁊ mulie. c. vl. Si autem peccatū suuz est occultū. Aut petit in occulto. ⁊ tunc sacerdos sibi dādo peccaret qr habet cōtra eum legitimam exceptionem; quam sibi in occulto obijcere pōt: ⁊ ipsum debet monere ne petat i publico. vt habef de cō secra. dif. ij. c. nō ꝓhibeat. Aut petit in publico ⁊ tunc est distinguendum. qr aut est de aliena parochia. ⁊ tunc peccaret sibi dando. Aut est de parochia sua. ⁊ in tali casu sacerdos tenef sibi dare: qr cōtra eum nō habet legitimaz exceptionem: quam ei publico obijcere possit extra de offi. iudi. ordi. c. si sacerdos. Sic xp̄s cōmunicauit Judam quem sciebat ꝓditorez: ne peccatū eius occultū panderef. vt dicit. j. q. j. c. xp̄s. ⁊. vij. q. j. c. aduersitas. Illi ergo qui cū peccato mortali cōicare p̄sumūt Jude sibi efficiunt. Secunda mūdicia necessaria cōmunicare volentibus dicit cōfessionalis. Debet nanq; quis ante sacramenti susceptionez mundare se per cōfessionem factam sacerdoti Sed hic dubitare cōtingit vtrum cōtritus nō cōfessus peccet mortaliter cōmunicando. Et respondet Ric. q̄ distinguendū est. qr aut talis habet copiam cōfessoris idonei: ⁊ tempus sufficiens a d cōfitendum: ⁊ loquelam liberaz aut nō. Primo suscipiēdo hoc sacramentum

UVA. BHSC. IyR_227

moztaliter peccat, quia ad hoc ꝙ homo sit dignus hoc sacramentū suscipere: requiritur ꝙ recōcilietur deo ꝛ ecclesie, que recōciliatio est per cōfessionem ꝛ absolutionē. Secundo modo subdistinguendū est, qz aut imminet scandalū persone sue: aut cōmunis hoc est populi aut quia iam incepit sacrū mysteriū: si sacerdos est; ꝛ in quolibet istorum casuum licitū est cōicare cū ꝓposito confitendi. Si tamen non adest aliquis ꝑdictorum casuum tenetur expectare quousqꝫ habeat copiam cōfessoris. Tertia mundicia que requirit in volentibus communicare dicitur corporalis. Dicunt intelligentia notādū ꝑm Boñ. ꝛ Ric. in. iiij. dist. ix. ꝙ alia est immundicia corporalis q̄ est cōiuncta spūali. sicut pollutio ꝓueniēs ex crapula, vel ex turpibus cogitationibus ꝓcedentibus, ꝛ cuz hac nō licet ad sacramentum accedere. Alia ē immūdicia pure corporalis nullū horrorem immūdicie in alia generans: vt immundicia in pede. ꝛ hec non impedit. Vñ pollutio ꝓueniens ex infirmitate: vel debilitate naturē nō impedit vsum sacramenti: licet laudabile sit ob reuerentiam abstinere. Similiter immundicia menstruoꝝ nō ꝓhibet mulierē communicare: qz est immundicia pure naturalis. Simile pōt dici de illa infirmitate: que Leuit. xv. vocat fluxus seminis. Et si dicerēt ꝙ tales in veteri lege reputabant immūdi: ꝛ arcebant ab ingressu in templum: ꝛ ab esu agni. Respōdent ꝑfati doctores ꝙ illud nō tenet hodie: qz lex data est in onus ꝛ in figurā: ꝛ ꝓ illas immūdicias significabant immundicie spirituales. Dicit tamen Boñ. ꝙ deus diligit mundiciā corporalem que excitat deuotionē mentis: ꝛ abominat immundiciā corporalez que est via ad irreuerentiā mentis. Unde qui immūdis manibus tractaret corpus xp̄i: ꝓpter irreuerentiam sacramenti nō esset immunis a peccato. Secundū principale qō reqritur ꝛ est necessarium cōmunicantibus dicit diligentia: q̄ adhuc triplex esse potest. Prima est diligentia examinationis. Debet quidem quilibet qui vult cōmunicare examinare diligenter seipsum: vt cōfiteat de omnibus peccatis moztalib⁹: de ꝗbus memor esse pōt qm̄ si quis omisisset cōfiteri aliquod peccatū moztale ꝓpter suam voluntariā negligentiā licet ꝓsuaderet sibi ꝙ ꝓpter cōfessionē aliorum esset mūdus: cōicādo peccaret moztaliter. Et si quis facta diligentia sua nō recordaret nisi de vno peccato: ꝛ de illo dumtaxat confiteret in ꝑticulari: ꝛ de oblit in generali cōmunicā; do grām xp̄i obtineret ꝑm Scotū in. iiij. dist. ix. Immo multoties oblita peccata virtute sacramēti ad memoriā reducunt. Et tūc tenet homo post susceptum corpus xp̄i ꝙ citius pōt ꝓfiteri de illis i speciali, qō etiā factū est a nobis: dū dixim⁹ de reiteratione ꝓfessiōis. Secunda diligētia est feruētis orationis. Debēt vtiqꝫ qui cōicare habēt per aliqd̄ spaciū ante orare feruenter. Tertia diligētia est pie meditari ꝛ cōtemplari clementiā ꝛ amorē dñi nostri iesu xp̄i q̄ nobiscū esse dignat in venerabili sacramēto.

Tertiū quod est necessariū cōicantibus ꝺr reuerentia. Debent nanqꝫ corpus xp̄i sumere cū reuerentia ꝛ honore genu flexi: videlicet ꝛ pectora sua tundentes di. Centurionis ꝟba Matth. viij. Dñe nō sum dignus ꝛc. Et de ꝫ deuotissimū est exemplū illud. mēteqꝫ sollicita speculandū, quod de beato Hieronymo Eusebius in eius tranſitu narrat. Scribit enim sic. Quidā frater ad locum accedens sanctissimū corpus iesu xp̄i secuz tulit. quod vbi Hieronymus vir dñi videre potuit. nobis et auxiliantibus ꝑstrauit se in terrā ꝓtinus ꝛ voce ꝛ lachrymis ꝙtum poterat clamabat dicens Dñe quis ego sum vt sim dignus ꝙ sub tectū meū itres? Meruit hoc peccator homo? Certe dñe non sum dignus. Nunquid ego melior sum ꝙ oēs patres mei? Tu Moysi noluisti vno ictu oculi te monstrare. Cur nunc tantuz te humilias vt patiaris ad hominē descendere publicanū ꝛ peccatorē? Cuiꝫ primus esset sacerdos xerigēs se vir religiosus genibus flexis eum cunctis tenentibus magnis lachrymis ꝛ suspirūs ꝛ ꝙ pluries percutiens pectus suum dixit. Tu es dñs meus ꝛ deus meus q̄ ꝓ me passus es. an forte alius? Certe tu es ille: qui cū deus esses sol⁹ ante tempora ꝛ sine principio genitus a deo patre eterna ꝛ inuestigabili generatione: q̄ cū ipso patre ꝛ spiritu sancto vnus deus es permanens illud quod eras ꝛ es. Intra vnius puelle corpusculum te clausisti factus hō. Tu nēpe es ille sup quem in Jordane baptismate Johanne vox subito paterna celitus intonuit. Hic inquit est filius meus dilectus in quo mihi complacui ipsum audite. Et spiritussanctus in te in colūbe specie descendens te esse vnum cum patre ꝛ idez in substantia declarauit. Tu bone Jesu ꝓ me crucis tam grandis in tuo isto quod cerno ꝓsens corpore supertulisti supplicium: vt moztē quā meis incurrerā flagitijs interimeres animas antiquoꝝ quas dudum diabolica ne

UVA. BHSC. IyR_227

quitia infernalib⁹ mãsic nibus detinebat re/cuperes ⁊ totã humanã naturã q̃ corruerat in mortẽ ꝑpetuã:tuo cum ipa pacificato pre/ad vitã interminabilẽ revocares. Tu es vita vitalis et amabilis atq; iocunda. Adultaq; alia addidit ꝟba mysteriis devotissimis plena. Quibus finitis vir dñi gloriosus sacra/mentũ suscipiens ad terrã supinus rediit. De inde manus in modũ crucis supra pectus te/nens Simeonis ꝓphete vaticiniũ decãtavit. Quo finito apparẽte luce quadã mirabili:ex hac vita migravit. Elaboremus itaq; omnes vtrum omni devotione qua possumus sacra/mentũ hoc frequẽtemus vt sic mereamur in hoc seculo participes fieri divine gr̃e:⁊ in fu/turo sempiterne glorie. in qua videbim⁹ deus/ficuti est: qui viuit ⁊ regnat per omnia secla/seculorum. Amen.

Dñica in ramispalmarũ in mane de ꝺtem ptu mũdi: ad quẽ nos ꝯps rex regũ induxit verbo pariter ⁊ exẽplo. Sermo LXII

e Ece rex tuus venit

tibi mãsuetus sedẽs super asinam.

Scribunt hec verba Adatth. xxi. ⁊ in euãgelio hodierno. Inuigilandũ est acura/tissime ab oĩbus nobis: ne decipiamur a blan/ditijs ꝓditoris mũdi. Allicit equidẽ nos ap/parenti suauitate dulcisq; armonia bonorum temporaliũ. Cui si ꝑbuerimus aures mẽtis immemores facti gr̃ie celestis ruemus in pe/lagus vastissimũ inferni tenebrosi ficut illi q̃ syrenarũ cãtus nõ curãt evitare. De q̃bus sic dicit Hiero. ad matrẽ ⁊ filiã in gallijs cõmo/rantes. Narrant gentiũ fabule cãtibus syre/narum nautas in saxa ꝓcipites. et ad orphei cytharam arbores bestiasq; : vt filicum dura mollita. Hinc ⁊ Hiero. in plogo Josue dicit. Nos ad patriã festinãtes mortiferos syrens rum cantus surda debemus aure ptransire. Propfea saluator nr̃ in omni vita sua verbo pariter ⁊ exemplo ꝓmenere mũdũ nos docu/it. Pro cuius ꝓmptu hac die mansuetus ⁊ humilis sedere voluit sup asinam. Et q̃niam rarissimi sunt qui ei⁹ exemplũ sequanf. plu/resq; inveniunf dilectores q̃ ꝓptores mũ/di. Idcirco in pñti ꝺmone de mũdi cõtemptu dicem⁹: notabimusq; tres principales rões quare sit cõtemnẽdus.

Prima rõ ꝺr divine ordinationis.

Secũda finalis cõsummationis.

Tertia maligne conditionis.

Qꝺ mũdus ꝓtemnẽdus est, eo q̃ ꝺus ita ordinavit. ⁊ de causa ꝓductiua mundi ⁊ tpe/ac vnitate. Capl'm I

Prima ratio quare cõtemnẽdus est p mundus ꝺr divine ordinatõis. Or/dinavit enĩ deus vt homo diligeret ipm deum summũ bonũ: non autem mundũ Vñ magr̃ sen. j. di, secundi, libr. ait. Fecit de⁹ rationalem creaturã vt summũ bonũ intelli/geret: intelligendo amaret: amando possidere/ret: possidendo frueref. Sed ꝓ huius par/tis plenioze intelligentia tria sunt de mundo declaranda.

Primũ ꝺr causalitas.

Scꝺm temporalitas.

Tertiũ vnitas.

Primũ declarandũ ꝺr causalitas, vtrũ sit causa efficiens ꝓductiua mũdi fuerit ipe de⁹ Et circa hoc sunt tres opiniones. Pria ꝑ/rum qui nesciẽtes itelligere quõ aliq̃d fieret ex nihilo: sunt multa falsa de mundo locuti: si/cut ꝓ de democrito ⁊ epicuro. qui vt Lactã. ait in. j. di. instit. dixerunt omnia fortuitu esse facta. Contra quos licet alij ꝑbi dixerint mũ/dũ esse factum. vt ꝓ. j. de celo ⁊ mundo. t. ij. Methaurox. tamẽ erravervnt alicj asserẽtes illum factũ esse a deo de sui essentia. Sꝺ hec positio sequẽtibus ꝑbis apparuit improba/bilis q̃ dei essentia nobilissima ⁊ omnino in/variabilis fieret corporaliũ ⁊ variabiliũ ma/teria que de se est imperfecta nisi ꝓficiatur ꝓ forma. Anaxagore autez opinio fuit vt dixit Arist. ꝓmo phisicox. ⁊ ij. de anima. ⁊ in ꝓmo de generatione q̃ mund⁹ erat factus ex ꝑn/cipijs existẽtibus sc̃z materia ⁊ forma. sed for/me latebant in materia anteq̃ intellect⁹ illas distingueret. Platonici ꝟo posuerũt mundũ ex ꝓncipijs existẽtibus materia ⁊ forma. sed materiã posuerũt per se ⁊ formas separatas Thales milesius vt refert Lactã. in. j. di. in/sti. dixit deũ ex aqua cuncta formasse. Unde materiã rerum posuit in hũore: ⁊ principium causamq; nascẽdi constituit in deo. Omitto q̃d senserit Crisippus q̃d Cleanf: q̃d zeno. q̃d Empedocles ⁊ ceteri q̃ ideo errauervnt: q; ne/scierũt comꝑari omnipotẽtiã dei: que ex ni/hilo potest facere aliquid. Vñ ex nihilo crea/vit angelos. ex nihilo materiã ꝓmã. ex nihi/lo creat alas nostras. Propterea dicit magr̃ di. xij. secũdi libr. Creare ẽ ex nihilo aliq̃d fa/cere. Hoc autẽ nos intelligimus ex revelatõe dei facta Moysi eximio ꝓphetar. qui in ꝑn. Beñ. ita scripsit, In principio creavit deus. i. ex nihilo ꝓduxit ꝺm glosam, celum ⁊ terram

UVA. BHSC. IyR_227

Et quo de pbis dicimus illud Lactantij in .j. di. insti. Omissis terrenis hmōi pbie auctoritatibus nihil certi asserentibus, aggrediamur uiā rectā. quos eqdē si putarē satis idoneos ad bene uiuēdū duces esse ⁊ ipe sequerer ⁊ alios ut sequerēr hortarer. Sed cū magna inter se concertatione dissideant secumq; ipi plerūq; discordent apparet eorum iter neq; esse directū. Si quidē sibi quilibet ut est libitū proprias uias impresserunt. confusionē q; maximā inquirētibus ueritatē reliquerūt. Nobis aūt qui sacramētum religionis accipimus cū sit ueritas reuelata diuinitus omnes utriusq; sexus sine ullo discrimine ad celeste pabulū conuocamus. Hec ille. Sileant ergo pbi ⁊ erroribus suis circa productionē mūdi imponant tā finē. Scōa opinio est hereticoꝝ. Nā manichei ut commemorat Aug. i li. de natura boni. ponentes duo principia, unū scz deū oim inuisibiliū. aliud diabolū oim uisibiliū: dixerūt mundū istū uisibilē factū fuisse atq; productū a diabolo tenebrarū principe. Hanc aūt heresim pertinacissimā conant ipi p bare auctoritate: ratione ⁊ exemplo. Auctoritate contendunt probare dicentes q diabol⁹ in scripturis uocatur princeps ⁊ deus mundi huius. Unde Johan. xij. xps ait. Nunc iudicium est mundi. nunc princeps mundi hui⁹ ei⁹cietur foras. Et Joh. xiij. Uenit em princeps mundi huius ⁊ in me nō habet quicq;. Et de se Johan. xviij. pilato dixit. Regnum meum nō est de hoc mūdo. Scōo arguūt manichei rōne sic. Nullū malū est a deo. qa ut habetur Gen. j. Uidit deus cūcta q fecerat ⁊ erant valde bona. ⁊ Dionysi⁹ i libro de diuinis nominib⁹ ait. A summo bono nō egreditur nisi summū bonū. sed mundus est malus. ergo nō est a deo. Qō aūt sit mal⁹ patet. quia si esset bonus esset diligēdus. quia ꝑm Dionysium ubi. s. Bonū est naturaliter diligibile. sed omnis predicat mūdū fore contemnendū. Unde Joh. j. cano. ij. ait. Nolite diligere mundum neq; ea que in mundo sunt. quia si quis diligit mundum nō est charitas patris in eo. Et Jaco. iiij. scribitur. Adulteri an nescitis quia amicitia huius mundi inimica est deo? Quicunq; ergo uoluerit amicus esse huius seculi: inimicus dei constituitur. ⁊ Johan. vij. de mūdo xps dixit. Non potest mundus odisse uos me aūt odit. quia testimoniū perhibeo de illo qui opera eius mala sunt. Tertio supinducunt manichei ad suū errorē confirmandum exemplū quod Matth. recitat. iiij. c. quando ostendit diabolus xpō oia regna mundi p̄o mittens se ea illi daturū si cadens adorasset eū. ergo uidet q ipe erat dñs mundi. Sed certe mentiunt manichei ⁊ scripturas corrūpunt: distrahuntq; a ueritate sensus. Cm̄ ut ait magr hystoriarū scolasticarus in p̄ncipio Gen. Et Alexā. in. ij. summe. q. xiij. mem. j. arti. ij. ⁊ Bon. et Rich. di. j. parte. j. ar. ij. q. j. ad. ij: secūdi libri. Mūdus in scriptura multipliciter accipi consueuit. Nam aliqn accipit p̄o deo. aliquādo p omni creatura seu omni creata natura. aliquādo p ipso homine. aliquando p̄o uita pñti. aliquando p̄o uitiosa uita malorū. Probat hec acceptio multiplex satis clare. Nam Job. j. c. 6⁰ de uerbo dei. In mūdo erat. i. in parte 6m Aug. Et mundus per ipm factus est. i. omne quod reperit siue in celo siue in terra. Et mūdus. i. homo. eum scz uerbus incarnatū non cognouit. qō dictū refert ad iudeos. Quod etiā homo intelligatur nomine mūdi patet p illud qō 6⁰ Johā. iij. Sic deus dilexit mundū ut filium suū unigenitum daret: ut omnis qui credit in eū nō pereat: sed habeat uitā eternā. Quod etiam mundus accipiat p uita pñti patet in uerbis xpi dicentis Joh. xvj. Exiui a patre ⁊ ueni in mūdū. iterū relinquo mūdū ⁊ uado ad pfem. Qō etiā mūdus accipiat p̄o uita malorū et iniquoꝝ hoim: colligē ex uerbis xpi Joh. xv. discipulis dicētis. Quia de mūdo non estis: sed ego elegi uos de mūdo. ꝓpterea odit uos mūdus. Diabolus itaq; 6⁰ princeps mundi: non q ab ipo mūdus creatus sit: sed quia est omniū malorū caput. 6m illud Greg. xvj. moral. Caput iniquoꝝ diabolus est. Et hoc mō mūdus 6⁰ mal⁹. ⁊ merito odiēdus atq; spernendus. Explicauit hoc ipm Joh. cum subdidit in auctoritate p̄allegata. Nolite diligere mundū ⁊c. Omne quod est in mūdo concupiscentia carnis est: ⁊ cōcupiscētia oculoꝝ: et superbia uite. Dicit itaq; diabolus princeps malorū rōne p̄tacta. Et a Paulo uocatur deus huius seculi nūcupative. sicut ab eodem Phil. iij. gulosorum uenter dicit deus. Et per hec dicta satis sufficiēter respōsū est ad auctoritates ac rōnem quas manicheus induxerat. Ad exemplū uero dicimus q diabolus quādo p̄mittebat christo: mendaciter loquebat. Uoluisset utiq; deci pere eum mendacio suo. sicut decepit in paradiso terrestri primos homines ⁊ quotidie decipit fibi credentes. Propterea Joh. viij. cap. christus de ipso dixit. In ueritate non stetit: quia ueri⁊

UVA. BHSC. IyR_227

tas nō est in eo. Cum loquitur mendaciū ex ꝓpꝛijs loquitur: qꝛ mendax est ⁊ pater eius. Stent ergo cōfusi manichei cū diabolo patre suo: ⁊ de mundi ꝓductiōe amplius nō loquātur. Tertia est opinio vera sanctoꝝ ꝙ mūdus est in esse ꝓductus a deo: quā ecclesia in symbolo apostolorꝝ ꝑdicat dicens. Creatorez celi ⁊ terre. Et in symbolo patrū. Factorē celi ⁊ terre visibiliū omniū ⁊ inuisibiliū. Que veritas colligit ex dictis scripture vtriusq; testamenti. Unde sapiēs Eccl. j. ait. Unꝰ est altissimus creator oīm oipotens: ⁊ rex potens et metuendus nimis. Et Judith. xiij. Benedictꝰ dñs qui creauit celum ⁊ terrā. ⁊ Dauid in ps lxxxviij. Tui sunt celi: ⁊ tua est terra: orbē terrarum ⁊ plenitudinē eius tu fundasti aquilonem ⁊ mare tu creasti. ⁊ Esa. xlviij. Ego primus ⁊ ego nouissimus. Adanus mea fundauit terram: ⁊ dextera mea mensa est celos. Et Job. j. Omnia per ipm facta sunt. ⁊ Ephe. iij. In deo qui omnia creauit. ⁊ Colloce. j. In ipso condita sunt vniuersa in celis: ⁊ in terra visibilia ⁊ inuisibilia. ⁊ Heb. j. In principio tu dñe terram fundasti: ⁊ opera manuū tuaruꝝ sunt celi. ⁊ Act. iiij. Dñe tu fecisti celum ⁊ terra. ⁊ xvij. Deus qui fecit mundus: ⁊ omnia que in eo sunt. Et Apoc. x. Jurauit per viuētez in secula seculorū. qui creauit celum ⁊ terrā. Hoc insuper vt premissum est ꝓbi ꝓplures confirmant: licet in modo ꝓducendi deficiant. Unde Lac. li. j. di. insti. Orpheus inquit. vetustissimus poetarū deum verum ⁊ magnū primo genitū appellat: eo ꝙ ante ipm nihil fit genitum. sed ab ipo sūt cūcta generata. ⁊ Macrobius. li. j. de somno Scipionis ait. Deꝰ q̄ prima causa est: vocat vnus omniū que sunt: q̄q; videnf esse princeps ⁊ origo est. Et vt inquit Aug. li. xj. de ciui. dei. c. iiij. Exceptis ꝓphetiis vocibus mundus ipe ordinatissima sui mutabilitate ⁊ mobilitate: ⁊ visibiliū omniū pulcherrima specie: quodāmodo tacitus ⁊ factum se esse ⁊ non nisi a deo ineffabiliter atq; inuisibiliter magno ⁊ ineffabiliter ac inuisibiliter pulchro se fieri potuisse ꝓclamat. Et idē li. x. cōfes. Interrogaui de deo meo celū. solē. lunā. ⁊ stellas. Et rnderūt. Neq; nos sumus qō queris ⁊ dixi oibus que circumstātes carnis mee. Dicite de deo meo aliquid ⁊ exclamarūt voce magna. Ipse fecit nos. Interrogatio mea: intentio mea: ⁊ responsio eorum species eor. ‖ Hec ille. Ex q̄bus oibus ꝑsiderare debemus ꝙ admiranda sit sapientia creatoris: ꝙ timenda ⁊ veneranda potentia: ꝙ laudāda ac benedicenda bonitas. q̄ nobis fiunt notissima dum inspicimus mundū istū ab illo ꝓductū de nihilo: in quo oia sunt ordinatissima. ⁊ nihil est superfluū atq; dimi nutum. Secundū de mundo declarandū dicitur temporalitas. Et hic videndū est. vtrum mundus fuerit a deo ꝓductus ex tēpore. aut ab eterno. ⁊ quibusdā visum est Aristotelē tenuisse ꝙ mūdꝰ fuerit ab eterno: propterea qꝛ primo phificoꝝ dicit ꝙ materia est ingenita. Et in primo de celo ⁊ mundo. ꝙ celum est ingenitū. ⁊ nullum ingenitum incepit esse. ergo vniuersitas rerū nō incepit esse. Propterea Boē. j. di. scōi li. arti. j. q. i. ait. Excellentiores inter ꝓbos Aristoteles ꝑm ꝙ sancti ei imponūt ⁊ cōmentatores exponūt. ⁊ verba eius pretēdunt in hunc errorē dilapsus fuit. Quidā tamen moderni dicunt illū nequaq̄ sensisse neq; intendisse ꝓbare ꝙ mundus oīno nō ceperit ꝑ ꝙ non cepit motu naturali: hec Boē. Et sctūs Tho. q. xlv. ar. j. prime partis dicit. Nō pōt ꝓbari demōstratiue mundū semp fuisse: nec rōnes quas ad hoc Aristo. inducit sunt demonstratiue simpliciter. ꝑ ꝑm quid. ad ꝓtradicendū positionibꝰ antiquoꝝ ponentiū incipere ꝑm quosdā modos in veritate impossibiles. Et ꝙ ita fit appet ex tribus. Primo qꝛ tām octauo phificoꝝ ꝓ i primo de celo ⁊ mūdo ꝓmittit quasdā opiniones. vt Anaxagore Empedoclis ⁊ Platonis: contra quos rōnes contradictorias inducit. Secundo qꝛ vbicunq; de hac materia loquit inducit testimonia antiquoꝝ. qō nō est demonstratoꝝ: sed persuadētis. Tertio qꝛ expresse dicit in primo topicoꝝ ꝙ quedā sunt ꝓblemata dialectica. de q̄bus rōnes nō habemus. j. vtrum mūdus sit eternus. Et cū ꝓbat materiā ingenitaꝝ: hoc facit ideo. qꝛ materia nō habet subiectū de quo fit. ⁊ sic ꝓbat celū ingenitū: quia nō habet subiectū ex quo generet. ideo materia ⁊ celū nō inceperūt ꝑ generationē vt q̄dā ponebant. Sed q̄cquid Arist. senserit. ⁊ ceteri ꝓbi de eternitate mūdi ta nobis parui faciendus est: qm̄ scriptura sacra testatur mūdū nō fuisse ab eterno. Unꝰ puer. viij. Sapiētia dei deus dei filius cū patre eternus ⁊ cū spūsctō ait. Dñs possedit me in initio viarum suaruꝝ āteqū quicq̄ faceret a ꝓncipio ab eterno ordinata sum: ⁊ ex antiquis anteq̄ terra fieret. Ihc adhuc iesus benedictus deus incarnatꝰ. Joh. xvij. inquit. Pater clarifica filiū tuū claritate quā habui anteq̄ mūdus fieret. Unde apte inuit mūdū ab eterno nō fuisse. Ratio

UVA. BHSC. IyR_227

aut em est ꝑm Tho. vbi. s. Quia volūtas dei est causa rerū. vt no. de ꝓse. di. ij. in. c. reuera. t. c. ola. Sic ergo necesse est oia esse sicut ne cesse est deū velle: cū necessitas effectus ex ne cessitate cause dependeat: vt dicitur. v. metha. Absolute ergo loquēdo nō est necesse deū aliquid velle nisi seipsum. Unde nō est necessari us deū velle ꝙ mūd⁹ semp fuerit: ꝙ eatenꝰ mūdus est quatenus deus vult ipm esse cum esse mundi ex dei voluntate dependeat sicut ex sua causa. Et si dicatur. Cur deus nō cōdidit mūdum ante ꝙ conderet. Rndet Aug. li. j. super Gen. ꝓtra manicheos: qz noluit. Et si adhuc petat cur noluit. Adhuc respōdet ꝙ nō possumus assignare cām voluntatis diuine: qz tūc esset dare aliq̄d maius volūtate diuina. qō ē falsum. Jdeo magister sen. j. di. ij. li. ait. Voluntatis dei causa querēda nō est. Tūc ergo dē mundū ꝓduxit: cū voluit t sibi placuit. Quod etiā cōfirmat Macrobi⁹. li. ij. de somno. Scipionis dicēs. Quis nō hinc estimet ipm mundum cepisse. t nec longā retro eius etatē cum ab hinc vltra duo retro annoꝝ milia de excellentiū rer gestaꝝ memoria nec greca quidez extet hystoria. Nam supra numum nihil in libros ꝓclarum redactū est. Si em ab initio: immo ante initiū fuit mūdus. cur ꝙ innumerabiliū seriē seculoꝝ nō fuerit cultus: quo nūc vtimur inuētus. nō litterarū vsus: quo solo fulcitur eternitas. Vmōi oia videnꝭ eternitati rerum repugnare: dū opinari nos faciūt certo mūdi ꝓncipio paulatim singula queq̄ rep periisse. Tertiū de mūdo declarandū dz vnitas. Circa quod querit. vtrū mūdus sit vnus aut plures. Et ly A naxagoras t Democritus dixerint esse ifinitos mūdos: tñ scriptura mūdū noiat in singulari. qz vnus est t nō plures Ratio est ꝑm Tho. vbi. s. q. xlvij. ar. iij. Quia vnus ē ordo in rebus creatis exñs. ꝓpterea mundus dicit vnus vnitate ordinis: ꝑm ꝙ q̄dam ad alia ordinant. Nam quecunq̄ sunt a deo: ordinē habent ad inuicē: t ad ipm deum Quare necesse est ꝙ oia ad vnū munduz ꝓtineant. Hinc Arist. xj. metha. ex vnitate ordis in rebus existentis concludit vnitatez dei gubernantis. Fecit ergo deus vnū mundū ly cōstet ex diuersis distinctisq̄ ꝓtibus. t naturis. Omniū vero que sunt finē voluit esse hoīem rōnalem ꝑm illud phi. Dumus quodāmodo finis oim eoꝝ que sunt. Dicit tñ Boñ. j. di. se cūdi. ꝙ homo dr finis sub fine. Sed deus est finis principalis t vltimus: qm̄ oīe officiuz oēm motū: oēmq̄ operatiōe cuiuscūq̄ create nature: deus ad vsum hoīs deputauit. Illi nanq̄ seruiūt elemēta: obsequunt celestia corpora. t assistūt ad custodiā angeli. Et cur ista nisi vt oia diligant beni gnissimū deum: q̄ nō ideo fecit mundū ad hominis vsum vt inde ip se cōtemnere⁹: sed potius vt ab homine cognoscerer⁹ t amarer⁹ ꝓpter tot exhibita beneficia. O igitur ingratissima anima que creaturam in amore ꝓponis creatori tuo bonū summū t increatū negligis atq̄ spernis ꝓ bonoviliss timo t creato. Nō sic aia peccatrix nō sic. Euigila t suscipe celum. contemplare ibi deū creatorē: benefactorē: t glorificatorez tuum tibi dicentem atq̄ clamantē. Noli diligere mūdū dilige me qui illuz ad te tam ordinate creaui. Noli me obliuioni tradere. Noli ꝓ momētanea dilectiōe perdere eterna gaudia t obliga re te ad eterna supplicia.

Qz mūdus est cōtemnēdus: qz finiet⁹ t cōsūmabit⁹: t q̄d cognosci pōt a duob⁹ de hmōi fine t cōsummatōe. Capm ·II·

Secunda rō quare cōtemnendus est mūdus ōr finalis ꝑsūmatōis. Debebit nanq̄ mūdus iste ꝑsūmatōnē t finē nec durabit semp. Ad cui⁹ clariorem intellectū i hac ꝑte circa tria dubitare ꝓngit

Primo circa noticiā generalē.

Scō circa noticiā certitudinalē.

Tertio circa noticiā ꝓiecturalē.

Primo cōtingit dubitare de fine mūdi circa noticiā generalē. Utrū scz in generali cognoscere possumus t scire ꝙ mūdus habebit finē. Et respōdeo ꝙ sic. eo ꝙ sancte scripture omnesq̄ doctores id tenent t confitētur. Ūñ Job. j. c. ij. a. it. Transit mūdus t concupiscentia eius. t. j. Coz. vij. Paulus ait. Preterit figura huius mundi. t xps. Luc. xxj. t Mar. ci. xiij. t Matth. xxiiij. Celum t terra transibunt. Et David in ps. Opa manuū tuaꝝ sūt celi. Ipi peribunt tu aūt ꝑmanebis. t omnes sicut vestimentū veterascent. t velut amictū mutabis eos: t mutabuntur. et sapiēs Eccs. ij. Oia tps hñt: t suis spacijs transeūt vniuersa sub sole. t Aug. li. q. noui t veteris testamēti. t. xij. sup Gen. ad lram. Incōueniēs est mūdū eternū dicere: quē cū videm⁹ passioni subiectū: t ꝑ singula senectute deficere credim⁹ t finiri. t Greg. in moral. exponēs illud Job. xiij. c. Dō cū dormierit nō resurget. Donec atteraf celū: nō euigilabit. Et nisi humus mūdi finis aduenerit humanū gen⁹ a somno mortis non euigilabit. Sed posset aliquis arguere contra ex dictis philosophoꝝ t eiaz

UVA. BHSC. IyR_227

sanctoꝝ. Nã Plinius lib. j. hiſtorie naturalis ait. Mũdũ mĩme eſſe credi par eſt eternũ im meſum neq; genitum neq; interiturum vnq;. ⁊ Ariſt. lib. j. de plane tis. Mũdus totalis eſt ꝑpetuus ⁊ ſempiternus, nec ceſſabit vnq; ge nerare aĩalia ⁊ plantas ⁊ oĩes ſuas ſpecies. Et idẽ in. ij. de generatione. Semp cõtĩnua erit gñatio ⁊ corruptio ⁊ nunq; deficiet. Ric. ẽt in. iiij. xliij. diſ. ar. iij. q. j. dicit q̃ fuit opio q̃ rũdã pboꝝ q̃ cũ omia naturalia ꝑ influentia corpoꝝ celeſtiũ diſponanꝰ, quando oĩes par tes celi redibũt ad ꝓmũ ſue creationis locũ tunc oia generabilia ⁊ corruptibilia eadẽ nu mero que ante fuerãt reuertenꝰ. Et hoc ꝑ na turam vlem: que ſicut dicit Auicenna in. vj. Methaꝑ. eſt ꝝtus infuſa in ſubſtantias celo rum gubernans vniuerſitatem generationũ Illa autẽ celi diſpoſitio erit in complemento xxxvj. miliũ annoꝝ ab iſto inſtãti quo creatũ eſt firmamẽtũ. Hanc vero opinionẽ deriden do cõmemorat Augu. xxij. de ci. dei. c. xiij. d, q̃ qui ſic tenuerũt ꝓfitebanꝰ Platonem ĩtẽ lecturũ in achadẽia: eaſdẽq; futuras ſcholas illoſq; pbos qui ante fuerunt. Verũtamẽ oẽs pbi qui de mũdi eternitate loquunꝰ: aut ex p te ante: aut ex parte poſt. vt inquit Aug. x. c. prefati libri. xij. dicunt q̃ putant nõ q̃ ſciunt Et contra ponentes annoꝝ rerũq; illãq; re uolutionem ſupradicto. c. xiij. inquit. Abſit vt nos iſta credamus. Semel eñ xps mortuus eſt ꝓ peccatis noſtris, reſurgẽs aũt a mortu is iam nõ moritꝫ: mors ei vltra nõ dñabitur. nos poſt reſurrectionẽ ſemp cum domino eri mus. hec ille. Sunt tñ nõnulli obijcientes ex dictis ſacre ſcripture. Nam Eccls. j. dicitur. Generatio ꝓterit ⁊ gñatio aduenit: terra aũt in eternũ manet. Et de ſole luna ſtellis cete riſq; celeſtibus corporibus. Dauid ꝑs. cxlviij. ait. Statuit ea in eternũ ⁊ in ſeculum ſeculi. Ergo nõ deficiẽt. ⁊ et ꝙſequẽti mũdus dura bit in eternũ. ⁊ ſemper erunt terra elementa ⁊ celeſtia corpoꝛa. Cui obiectioni rñdere poſſu mus ex dictis Scoti in. iiij. diſt. xliij. q. j. in re ſponſione ad ſcõm argumẽtũ: cũ q̃ concordãt ceteri theologi in. iiij. di. xlviij. Dicimus ergo q̃ mũdus pot cõſiderari dupliꝛ ſcz q̃tum ad ſuam ſubam vel eſſentiaꝫ q̃tum ad ſuas ope rationes. Mũdus ergo manebit q̃tꝫ ad ſub ſtãtiã ſed non q̃tum ad operationem Unde Ric. dicit q̃ ceſſabit motus corpoꝝ celeſtium quia vt habetur Apoca. x. Angelus iuraut q̃ ꝝs amplius nõ erit: ſed impoſſibile eſt eẽ mo tũ ſine ꝝe, g̃ motus celi ceſſabit, nõ q̃dẽ ꝑ na turam: ſed ꝑ volũtatẽ intelligẽtiaꝝ ũ mouenti um obediẽtiũ volũtati creatoꝛis in definẽdo mouere. ſicut ex amoꝛe eius modo ſibi obedi unt in mouẽdo. Quapꝛopꝛ cõueniẽter a pbo ꝛij. Methaꝑ. ꝛi. Cauſa ꝑma mouet in ratiõe amati ⁊ deſiderati. Si tñ ꝑbus in ſuc ꝛbo ſa num habuit int ellectũ. Tũc aũt placebit crea toꝛi vt amplius intelligentie coꝛpa celeſtia nõ moueãt. qꝛ tũc habebiꝭ finis motꝰ coꝛpoꝛum illoꝛũ. Intelligẽtie eñ mouẽt illa coꝛpa vt ꝑ motũ eoꝛũ fiat renouatio influentiaꝝ ⁊ cõte perãtia, q̃ reqꝛitꝭ ad gñationẽ ⁊ coꝛruptiones quoꝛũq; impleaꝭ numeꝛus electoꝝ. Oĩe aũt quod ꝑ aliq̃ finẽ mouetꝭ illo fine habito rõ nabile eſt q̃ ab illo motu quieſcat. Tho. etiam in iiij. ſum. cõtra gẽtiles, c. vlti. ait. Qꝛ oĩa coꝛ poꝛalia q̃dãmõ ſunt ꝓpter hoĩem ꝙſummato electoꝝ numeꝛo neceſſe eſt vt totiꝰ creature coꝛ poꝛee ſtatus immutet vt ꝑgruat ſtatui hoĩm qui tunc erũt. Et tũc qꝛ hoĩes incoꝛruptibiles erũt a tota creatura coꝛpea tollet generatio nis ⁊ coꝛruptionis ſtatus. Et ſic nõ germĩa bit amplius terra nõ ambulabũt in ſiluis ani malia: non volabunt aues in aere: non fiet vi ciſſitudo tempoꝝ: nõ alternatio diei ⁊ noctis non videbunt̃ homines inhabitare terrã: nõ reperienꝭ ciuitaces caſtella: ⁊ opida non edifi cia nõ agriculture. non exercitia ⁊ artes: non erunt dominia ꝓncipatus ⁊ regna. Si aũt q̃ reꝛeꝛ. g̃ q̃d erit. Rñdeo q̃ i fine ſcli oĩes ho mines morienꝭ ⁊ oẽs poſtea reſurgẽt. Exurget aut ẽ flamma cõflagrationis: ⁊ diluuiũ ignis ſm illõ ppbe. Ignis ante ipm precedet. ⁊ de illo dicit gl. ſup. ij. c. ij. Theſſal. ⁊ Beda in gl. ſup. ij. Petri. iij. c. q̃ tm aſcendet quãtũ aqua diluuij: fuit altioꝛ ſup oẽs mõtes terre. Et ſi aliqui voluerint contendere q̃ diluuium illud fiet naturaliter: eo q̃ illi⁹ ignis generatio erit naturalis: quia virtute ignis elementi ⁊ coꝛpo rum celeſtium: generabitur in materia terre ſtri aquea ⁊ area. Et allegant Senecam in li bro de queſtionibus naturalibus. ⁊ Ariſtote lem in. ij. Methaꝑ. qui aiunt. Dixit Empedo cles arſuram eſſe terram cum vniuerſa ſyd era conuenient in ſigno cancri: ⁊ vniuerſalem inũ dationem futuram cum eadem turba ſyderuꝫ conuenient in capꝛicoꝛno. Tamen Ric. in. iiij diſtin. xlvij. arti. ij. queſtione. iij. dicit q̃ ſicut purgatio mundi per aquam diluuij fuit ſuper naturalis ad purgandum mũdũ de hoĩbus malis ſm q̃ manifeſte innuit texꝰ ſacre ſcri pture: ita ⁊ illius ignis ꝓductio erit ſuperna turalis, ⁊ nec ẽ inconueniẽs q̃ eius ꝓductionẽ

UVA. BHSC. IyR_227

27.

precedat vehemẽs ficcitas naturalr generata illius ignis ꝓductioni concordans: nõ tñ ficut dispositio necessaria sed cõgrua. Quare autẽ prima purgatio mũdi fuit ꝑ aquã ⁊ secunda erit ꝑ ignẽ. Dicit Boñ. xlviij. distin. quarti. ar. ij. q. j. ad vl. ar. ꝯ rõ est quia sicut in ꝓncipio ardor regnauit cõcupiscẽtie. sic in senectute mũdi frigus auaricie. Refrigesset enim charitas multoꝝ ⁊ ideo qr purgatio dr fieri ꝑ ignem. sicut purgatio ardoris cõcupiscẽtie facta est ꝑ aquã. sic purgatio frigoris malitie ⁊ auaritie fiet ꝑ ignem. Post resurrectionem ẽro erit ꝑ amicis dei dies lõgissima iocũdissima atq; leta que nunq; habet noctẽ: qñq; dem oẽs electi cũ anima simul ⁊ corpe cõregnabũt hinc cum xp̃o. Ꝓo dãnatis autẽ reprobis fiet nox amara ⁊ tenebrosa que ꝑ infinita secula ꝓtrahet: in qua nunq; deerũt luctus: gemitus suspiria ⁊ ve quãdo ⁊ ipsi cũ anima simul ⁊ corpore tremẽdas penas inferni luẽt. Scõo cõtingit dubitare circa noticiã certitudinalẽ vtrum possit aliqs certitudinaliter scire q; tum tempus sit vsq; ad cõsummationẽ seculi. Et rñdet Ric. xlvij. dist. quarti. ꝯ non qr vt ta ctũ est supius consummatio seculi nõ dependet a causa naturali: ꝙ a voluntate diuina Ideo xp̃s dicit. Mar. xxv. Nescitis diem neq; horã ⁊ Marci. xiij. De die aũt illa vel hora nemo scit neq; homo neq; ãgeli in celo neq; filius. Et ꝺm Augu. sumit hic filius ꝑ capitone mẽbroꝝ. ⁊ nõ rõne ꝓprie psone: quoniã xp̃s nouit oĩa oĩmq; sciam habuit. vt dicit in iij. sen. sed nulli mẽbro suo declarauit quãdiu erit mũdus duratur. Hinc Lu. xij. Dixit. Esto te pati qr q; hora nõ putatis filius hois veniet ⁊ Mar. xiij. Videte vigi. ⁊ ora. ne. eũ qñ tps sit. Tertio cõtigit dubitare circa noticiã cõsecturalẽ. vtrũ sexp ꝓjecturas aliquas posset quis asserere modicoꝝ tempore mundum fore duraturũ. Et quidam dicũt ꝯ sic inducentes suo modo tres ꝓncipales cõjecturas. Prima est etatum antiqtas. Dicũt eñ etates mundi erari hominis comparari. qõ Aug. sentire vi def sup Joh. ⁊. xxij. li. de ci. dei in fine. Sicut ergo sex sunt etates hois: ⁊ in sexta nõ potest diu viuere. ita ꝙ in sexta etate diu durare nequit. Prima etas hominis est infantia: q; durat vsq; ad septimũ annũ. Secũda est pueritia vsq; ad. xiij. annum. Tertia est adolescentia vsq; ad. xxv. annum. Quarta ẽ iuuẽtus vsq; ad. l. Quinta est senect9 vsq; ad. lxx. Sexta est decrepitus vsq; ad mortem. Cum autem illam puenit iam certus est ꝯ mors non multum tardabit. Et lz quãdoq; senes cõfortent seipos dicantq; adolescentes etiã moriuntur allegãtes illud dictum Tulij in libro de senectute. Frustra sperat adolescẽs se diu victurũ Quid enim stultius ꝯ incerta ꝓ certis habere: quoniã etiã illa etas multo plures ꝯ senectus mortis habet casus. Facilius eñ adolescẽtes in morbos incidunt. grauius egrotãt tristius curantur. Tamẽ vbana cõfutatio huius sententie est quam facit sancta Marcella de qua Dieronymus in epistola ad Principiam ait. Obiata patris morte viro quoq; post nuptias septimo mense ꝓuata est. Cui cz cerealis Inuꝰ clarum inter consules nomen est ꝑpter etatẽ ⁊ antiquitatem familie ⁊ insignem: quod maxime viris placere consueuit: decorem corporis ac moruꝫ temperantiã ambitiosus peteret suasq; longeuus polliceretur diuitias. sed nõ quasi in vxorẽ. ⁊ quasi in filiã vellet donatiões transfundere. Albinaq; mater tam clarum ꝑfidiũ. viduitate domus vltro appeteret. Illa respõdit. Si vellem nubere et non eterne me pudicitie dedicare vtiq; maritum quererẽ nõ hereditatẽ. Illoq; mandante posse ⁊ senes diu viuere ⁊ iuuenes cito mori eleganter lusit. Juuenis quidem potest cito mori sed senex diu viuere nõ põt. Hec ille. Si ergo mors victima est senectuti. Ergo finis imminet mũdo iam senescenti. Est equidem ꝓma etas eiꝰ ab Adã vsq; ad Noe. Secõa a Noe vsq; ad Abraam. Tertia ab Abraam vsq; ad Dauid. Quarta a Dauid vsq; ad captiuitatem babylonis. Quinta a captiuitate babylonis vsq; ap christum. Sexta a christo vsq; ad finẽ mũdi. Ex ista autez sexta etas fluxerunt. Mcccc. xvj. anni. quare videt ꝯ parum est illud. qõ supest. Secũda cõiectura quam sumũt alij de ꝓpinqtate finis mũdi ẽ antixp̃i vicinitas. Asserũt eñ ꝺm ꝓphetias antixp̃m fore de ꝓximo venturũ. post cuius aduẽtum nõ multum durabit mundus. Tertia coniectura est peccatoꝝ consummata iniquitas. Refriguit quippe charitas multoꝝ: ⁊ ex oĩ parte supabundat malitia. ⁊ ingratitudo occupauit cũctos habitatores terre. Verumtamen cum coniecturis huiusmodi aut similibus non audeo ego affirmare qnq; de vicinitate finis mũdi sequẽs in hoc Augustinum qui lib. xviij. de ciuitate dei. c. liij. ait. Frustra annos qui huic remanent seculo computare ac diffinire conamur: cum hoc scire non esse nostrum ex ore veritatis audiuimus. Quos tamen alij quadringentos: alij quingentos:

UVA. BHSC. IyR_227

alij etiã mille ab afcenſiõe dñi,vſq; ad vltimũ eius aduentũ ꝓleri poſſe dixerunt. Quẽad modũ aũt quiſq; eorũ aſtruat opinionẽ ſuam longũ eſt demõſtrare:t nõ eſt neceſſarũ. Cõiecturis quippe vtunt humanis:non ab eis a liquid certũ de ſcripture canonice auctoritate ꝓfertur. Omniũ vero de hac re calculatiũ digitos reſoluit,t quieſcere iubet ille qui dicit Non eſt veſtrum noſſe tẽpora vel momenta q̃ pater poſuit in ſua poteſtate.hec ille. Quare vt optime hanc parrẽ cõcludã:omiſi curioſitate dimiſſa dico ꝙ ſatis debet eſſe oĩibus nobis:quia cito deficiem⁹.t in breui rapiet nos violentiſſima mors. Tũc ergo nobis deficiet quando vita preſenti priuabimur.

Q̃ ꝓtemnend⁹ eſt mundus:quia eſt falſus t vanitate plenus.ſicut apparet in exemplis eorum qui dilexerunt illũ t quia dilectores ſuos ducit in damnationẽ. Capl'm III

Ertiũ myſteriũ ſiue tertia ratio qua t re cõtemnẽdus eſt mundus dicitur maligne conditionis. Reperitur ſi quidez in hui⁹ mundi tpalibus bonis triplex mala conditio.

Prima dicit falſitatis.

Scõa vanitatis.

Tertia dãnabilitatis.

Prima conditio bonoꝝ hui⁹ mundi dicit falſitatis. Sunt nanq; hec bona huius mũdi falſa nõ vera:ſi in eis finis conſtituatur.qñ aduertatem boni quod nos beatos facere debet:requirit excluſio oĩis mali: t cuiuſcũq; contrarij. Sed in hac vita nullus euitare põt labores:dolores:ãguſtias:calamitates t erũnas.quibus premitur mortalium genus. Ex quo Hiero. ad Heliodoꝝ de vita Nepotiani ait. Ubiq; luctus: vbiq; gemitus: t plurima mortis imago.t Boetius li.ij. de cõſolatõe. Quis eſt inquit tam compoſite felicitatis vt nõ alĩq; ex parte cũ ſtat⁹ ſui q̃litate rixet. An ꝛia em̃ res eſt humanoꝝ bonorũ cõditio. t q̃ vl' nũq; tota ꝓſperi vel nũq; tota ꝓpetua ſubſiſtat. Vnic cẽſus exuberat:h eſt ſibi pudoride gener ſanguis. Vãc nobilitas notũ facit:ſed anguſtia rei familiaris incluſus mallet eſſet ignotus. Ille vtroq; circunfuſus vitam celibẽ deget. Ille nuptijs felix:oꝛbus liberis alieno cenſuꝝ nutrit heredi. Alius ꝓle letatur:filij filie de delictis meſt⁹ illachrymat. Idcirco nemo facile cũ fortune ſue conditione ꝓcordat. hec ille. Quare quaſi ꝓ miraculo narratur felicitas. Q. Metelli.de quo Valerius libro vij.c.j.rubrica de felicitate ait, Q. Metellus naſci in orbe terrarũ principẽ voluit fortuna parentes ei nobiliſſimos dedit adiecit animi riſſimas dotes t coꝛporis vires vt ſufficere laboribus poſſet:vxoꝛe pudicitia t fecũditate conſpicuã. cõſulatus decus. imperatoꝛiam poteſtatẽ:ſpecioſiſſimi triũphi pretextuꝝ largita eſt. Fecit vt eodẽ tpe tres filios cõſulares vnũ etiam cenſoꝛẽ triũphalẽ videret.et quartũ pretoꝛẽ:vtq; tres filias nuptui daret earumq; ſobolẽ ſinu ſuo exciperet. Huncvite actũ eius finis conſentaneus excepit. Nã vltimo ſenectutis ſpacio defunctũ.leuiq; genere mortis inter oſcula complexuſq; chariſſimorum pignoꝝ extinctũ:filij t generi humeris ſuis per vrbẽ latuꝝ rogo impoſuerũt.hec ille. Sed riſſima ſũt huiuſmodi exempla. Ꝓpterea dicit Lucanus. Felix qui potuit mundi euitare ruinas. Quinimo audiuntur oĩum regũ:oĩm principum:oĩmq; magiſtratuũ ſeꝑius deſlẽde querele. Nec poteſt aliquis diu perſiſtere quin tamẽ clamet t dicat. Heu mihiquia circundederũt me mala. Patet hoc ẽ exemplo illo quod Tullius refert in libro de finibus bonoꝝ t maloꝝ. Oõ etiã recitat Valerius de mutatione moꝛtũ t fortune.libro.v. c.ix. Et Plinius i hiſtoꝛia naturali. Polycrates inquit Samioꝝ tyrannus adeo fortunaꝝ ſibi obſequioſam habuit. ꝙ oĩa deſiderata ꝓficiebat. Ad moderandã igitur fortune inuidiam ſumpto in manu anulo:quem preciouſum poſſidebat in mare iecit:ſed inopinate illũ repente recuperauit. Nã poſt dies paucos a piſcatoꝛibus piſcis captus qui anulũ foꝛbuerat tyranno donatus eſt. Accidit tandẽ ꝙ aduerſus Darũ perſaꝝ regem burit exercitũ.et ꝙ Oꝛinthes ꝓfectus Darij illum acie fuderit: ceperit q̃.t in ſummo magalẽſis montis vertice ſuſpendi iuſſerit. Et relictus auibus lacerandus:qui vbiq; felicſſime in terra vixerat in aere miſerrime expirauit. Quid de infelicitate alioꝝ referã:q̃ ſe beatos crediderũt? Legantur hiſtoꝛie queytplurimum illos infelici doloꝛoſaq; morte ac violenta extinctos eẽ deſcribunt. Ninus rex aſſyꝛioꝝ qui bella finitimis intulit quinquaginta ãnis.vt refert Paulus oꝛoſius libro primo.poſt deuictam aſiam ſcythiam t ꝛoꝛoaſtrem dũ deficientẽ a ſe oppugnat vrbẽ: ſagitte ictu interiit Balthaſar rex babylonis.vt ait Joſephus.decimo antiq; tatũ libro.obſeſſa babylone a medis t perſis: Dario ſcz t Cyro intantũ venit in oblionẽ ſui.vt celeberrimũ iniret conuiuiũ. t in vaſis templi biberet;t obſeſſus vacaret epulis. Hñ

UVA. BHSC. IyR_227

in nocte captus est ⁊ iugulatus. Cyrus rex p̄sarū. vt Orosius vbi. s̄. cōmemorat: qui gangem fluuiū in quo miles submersus fuerat in quadringentos sexaginta alueos comminuit a Thamari massagetarum regina superatus occiditur. Xerxes ille rex potentissimus qui subuertit montes. vt Hieroymus ait ad Heliodorū de vita Nepotiani: ⁊ maria constrauit bello in grecia infeliciter gesto cotemptibilis suis factus ꝟm Justinū per Arthabanū prefectum suū occiditur. Darius vt commemorat. Q. Curtius: ab Alexandro magno superatus a suis captus apud tharam oppidū. Parthie detentus in vehiculo cathenis ⁊ compedibus aureis vulneribus confossus: ⁊ letaliter vulneratus dimissus: sicq; miserabiliter expirauit. Alexander magnus post tot celebres gloriosasq; victorias. subiectionēq; vniuerse asie īmo pene totius orbis. per Cassandrum filiū antipatis. vt. Q. Curtius dicit venenatus est Nā Cassander ille ⁊ Philippus ⁊ Solla fratres eius ministrare regi solebant qui in potu illi venenū dederunt: quo hausto ꝟm Justinum in media potione velut telo confossus īgemuit: deportatusq; ē a cōuiuio semianimis Maliuoli autē dicebant eum ebrietate perire quod ⁊ Solinus sentit in libro de mirabilib⁹ mundi. Contra quē est Tullius libro. j. de diuinatione. ⁊ Justinus. ⁊. Q. Curtius. Quarto itaq; die Alexander indubitata morte sentiens tumultuantes milites. quia rex occidebatur insidijs. pia oratione sedauit. cunctisq; dextrā porrigens eos osculatus est. Tandem moritur anno etatis sue. xxxiij. ⁊ mense vno. cū regnasset annis. xij. prout ptz. j. Machab. j. c. Romulus fundator vrbis rome: vt ponit Titus Liuius: apud paludē capree tempestate magna orta ⁊ tonitruis circundatus nube nusq̄ apparuit ⁊ nomine. Quirini inter deos consecratus est. Seruius Tullus sextus Romanoꝝ rex a Tarquino superbo occisus est. Pyrrhus rex epyrotarū: qui romanis bella ītulit in fauorē tarentinorū: venitq; romāvsq; Preneste a romanis tandē victus ad patriā rediēs ꝟm Justinū Sparthanis indixit bellū quibus relictis Argos inuasit. vbi feruide magis q̄ caute pugnans ictu saxi e muris iacti mactatus est. Hannibal penorum dux qui annis quattuordecim in italia romanos contriuit: postea in africa a Scipione deuictus ꝓfugus: ⁊ dānatus exilio ad Antiochū magnū regem syrie veniens. vt Justinus meminit. Quia a romanis petebat̄; fugereq; nequiret veneno raptim hausto: qd̄ more regio sub gēma ferebatur īclusum obijt. Sicq; ab his qui ad eū cōprehendendū missi fuerant exanimis inuentus est. Pompeius magni Pompei genitor ꝟm Orosiuz fulmīe ꝑcussus perijt. Pōpeius magn⁹ filius eius qui. xxij. reges orientales vt ait Orosi⁹ supauerat: a Cesare deuictus cū fugisset in Alexādriā ad Ptolomeuz regē: cui teste Eutropio Pompeius a senatu tutor datus fuerat ꝓpter iuuenilē etatē eius cuiq; regnū sūma fide ꝟuauerat ⁊ paterna pietate restituerat: consilio Theodoli Fotini et Achille. siue timore ne Pompeius Alexādriam occuparet. seu despecta infelicitate eius siue credens placere multū victori Cesari: per Achillē prefectū regni occisus est. Florus aūt dicit in quarto libro. Pōpeius suo gladio trucidatus sub oculis vxoris sue: liberorumq; suorū moritur Cesar. vt Suetoni⁹ narrat: mortuo Pompeio in eodez mense: sed interiectis dieb⁹ quinquies triūphauit. Primo de Gallia ⁊ Britannia. Scd̄o de egypto. Tertio de Pharnace ⁊ Pōto. Quarto de Juba ⁊ Africa. ⁊ quito de Hispania. Fuitq; illi gl'ia multa inusurpato imperio annis trib⁹ ⁊ mensib⁹ septem. Tandē Caio Cassio ⁊. M. Bruto cōtra eū cōspirātibus princeps orbis. xxiij. plagis confossus occubuit anno. lvj. etatis sue Marcus Antonius nepos Julij Cesaris ex sorore Julia ab Octauiano Augusto victus ī Alexādria ab eodem Cesare obsessa ꝟm Plutarchum gladio se peremit dum annū ageret etatis. lvj. Caius Gallicula īperator romanus tertius ab Octauiano sceleratissim⁹ auarus ⁊ libidinosus: adeo vt duabus sororib⁹ stuprum intulerit: crudelis omnibus et exosus Rome in palatio occisus est. vt habetur ī chronica Martiniana cum regnasset annis tribus: mensibus decem. diebus octo. Nero īperator qnint⁹ ab Augusto: qui natus ē premissis pedibus: vt scribit Plinius li. vij. historie naturalis. Vitiosus: auarus: ⁊ lasciuus: ab vrbe fugiens ꝟm Europiū. xxxij. anno etatis sue. ⁊ imperij. xiiij. seip̄m interfecit. Domicianus impator ꝟm Suetoniū ⁊ Eutropiū a cubicularijs suis. vij. vulneribus occisus ē anno etat̄ sue. xxxvj. ⁊ cū dedecore sepult⁹ Veli⁹ ꝑtinax īpator vulnerib⁹ obtrūcat⁹ ē. Mauritius impator ob inuidiā occisus ē. cuz impasset anno vno. Antoni⁹ impator tertio impij sui anno. interfectus est a tumultu militari rome cum matre sua. Maximianus imperator cū imperasset ānis tribus apud Aquileiā

UVA. BHSC. IyR_227

deferentibus eum suis militibus: cū filio suo adhuc puero occisus est. Bozdianus imperator sexto imperij sui āno postq̄ de Persis triumphauit veniens Romā ppe vrbē, fraude Philipi occisus est. Decius imperator cū imperasset annis duobus in bello barbaro perēptus est. Valerius imperator a rege Persarū deuictus est, & in seruitutem redactus. Nā q̄ diu vixit rex eiusdem puincie pedem ceruicibus eius imponendo: solitus erat equum ascēdere. Aurelianus imperator fraude sui serui occidit. Tacitus imperator septimo mēse imperij sui subita morte p̄occupatus est. Probus imperator sexto anno imperij sui militari tumultu vexatus est. Clarus imperator fulmine perijt. Diocletianus imperator veneno extinctus est. Cōstātin⁹ filius Constātini magni a ducibus fratris sui Cōstātij perēptus ē. Julianus apostata a sancto Mercurio milite miracklose occisus ē. Vales ipator q̄to iperij sui anno a Gottis in bello peremptus est. Et ne si oia huiusmodi exempla diceremus tediū oriretur in mētibus auditorum, cōcludimus breuiter q̄ cuncta huius seculi blandimenta amaritudine sunt permixta. Nec pōt hō ab illa se liberare p libito voluntatis sue. Nō enīz potuere predicti ponentes imperatores & reges euitare illam cū omni potētia sua. Nō valuerūt se ab illa deffendere viri fortes. Nō Antheus, nō Hercules, nō Sanson, nō Hector, nō Achilles, nō deniq̄ quilibet alij. Nequierūt etiā & ipsi philosophi cū philosophia sua declinare malignitatē seculi. Quinimo passi sē & ipsi incōmoda multa, persecutiones, captiuitates: exilia, cruciatus, & damna rerū. Propt̄ que omnia merito mūdus est parui pendend⁹

Secunda conditio bonorū huius mūdi dicitur vanitas. Posito eīm q̄ cuncta feliciter dilectoribus eius ad votū succederēt tū vana sunt caduca & breuia, nullusq̄ pōt in illis diutius immorari. Omnia nāq̄ q̄ in mūdo sunt cito in breui deficiūt. Ideo ait Hugo li. j. de aia. Dic mihi vbi sunt amatores mūdi qui āte pauca tpa nobiscū fuerūt? Nihil ex eis māsit nisi cineres & vermes. Hoies fuerūt sicut tu, comederūt, biberunt riserūt, & duxerūt in bonis ap parentibus dies suos, in pūcto autem descenderunt ab inferna. Hic caro eorum vermibus illic aia eorum eternis deputat̄ supplicijs do nec rursus infelici collegio colligati sēpiternis i uoluāt incēdijs hec ille. Cui ꝺsonat snia Baruch. ppbe. c. iij. di. Ubi sunt p̄ncipes gentiū & qui dñant super bestias que sunt super terram. Qui in auibus celi ludūt q̄ argentū thesaurisant: & aurū in quo cōfidunt hoies & non est finis acq̄sitionis eorū. Qui argētum fabricant, & solliciti sunt nec est inuētio operū illorū. Exterminati sunt: & ad inferos descēderūt Dicite igit̄ o amatores mūdi, vbi sunt tot clari viri, q̄ reputabantur beati? Ubi sunt reges Assyrioꝝ. Belus. Ninus. Semiramis. Zamenus. Arius. Athaius. Xerxes. Arametres. Bolchus. Balius. Alcadas. Manach⁹. Methalen⁹. Sperus. Manulus. Sparet⁹. Aminites. Bolothus. Bolosparis. Lampzedes. Sofozes. Methreus. Tantanes. Thimens. Eupales. Offratenes. Gazepes. Sardanapalus, qui reguauerūt cū tāta glozia, successiue p̄ vm pau. Orosiū, li. j. annis mille centum lx. vsq̄ ad Sardanapalum. Ubi sunt reges Persarū atq̄ medoꝝ, rex Darius, rex Cyrus Cambises, Xerxes, Arthaxerxes & ceteri. Ubi sunt reges Atheniēsium. Cecrops. Branaus. Amphitrion. Erichthonius. Pacleū. Erichtheus. Panchiō. Egeus. Theseus, Menesteus. Demoson. Nichites. Obsides. Themistes. Medāpus. Codrus. Archipus. Thesip⁹. Fabras. Magetes. Digenitus. Agamestoz. Eschilus? Ubi sunt reges. Lacedemoniozum Veraschē⁹. Egis & Thetrat⁹. Labotes. Dorīstus. Agasclscus. Archila⁹. Theler⁹. Calchanines. Ubi sūt reges Siccionioꝝ. Bessipus. Egialch⁹. Europs. Thelicinus. Apis. Egialcha. Thellion. Elgiozus. Melapus. Erath⁹. Praxtus. Orthopolus. Malarath⁹. Pylobus Siccio. Inach⁹. Ubi sunt Ptholomei & Pharaones qui regnauerūt in egypto. Ptolomeus p̄mus a q̄ Ꝟs Justinū alij dicti sunt Ptholomei ꝓpter claritatem nomnis eius. Ptolomeus. Philadelphus. Ptolome⁹. Euergetes. Ptolomeus. Philopater. Ptolomeus. Epiphanes. Ptolomeus Philometor. Ptolomeus Phyton. Ptolomeus Euergetes seruus. Ptolomeus Alexander. Ptolomeus Dionysius. Ubi sunt Judices et Reges iudeozum. Moyses. Josue. Othoniel. Agyoth. Sangara. Dralbora. Barach. Gedeon Abimalech. Thola de Jsachar. Hyar. Baladites Jepthe. Abesan. Helonica Abdon Sanson Heli & Samuel. Hi omnes fuerunt iudices successiue. Regum autem primus fuit Saul post quē regnauerunt post. Dauid Salomō. Roboam. Abias. Assa. Josaphat. Jozā Ochozias. Johas. Joathan. Amasias. Ozias. Achaz. Ezechias. Manasses. Amon. Joachim. Sedechias. Aristobolus. Alexāder. De

UVA. BHSC. IyR_227

rodes. Ubi sunt reges latinoꝝ? Janus Saturnus, Picus Faunus ⁊ Latinus. Ubi sunt reges Albanoꝝ quoꝝ primus fuit Ascanius Enee filius: qui condidit Albā ꝑm Titū Liuium cui successerūt Posthumus Siluius filius eius sic dictus. qz in silua ⁊ venatōe nutritus est. Eneas Siluius. Latinus Siluius. Alba Siluius: Egypt⁹ Siluius: Capis Siluius: Carpentus Siluius. Tyberius qui suffocatus i Tyberi fluuio nomē dedit. Nam ante Albula dicebatur Agrippa Siluius. Aremulus Auentinus: Procas. Amulius. Ubi sunt reges Romanoꝝ primus Romulus. Scōs Numa põpilius. Tertius Tullus hostilius. Quart⁹ Anch⁹. Quintus Tarq̄nus priscus. Sextus Seru⁹ tullius Septimus Tarq̄nus superbus. Ubi tot gloriosi senatores. cōsules. dictatores. inuictissimiq; duces qui floruerūt in vrbe. Brutus, Lucius: Tarquin⁹. Collatinus Spurius, Cassius Coriolanus. Caius. Flauius. Luci⁹. Virginius. Lucius q̄ntus. Cincinat⁹. Furius. Camillus. Appius. Claudius. Q. Cecilius. Metellus, Balcharic⁹. Scipio asma, Scipio aphricanus. Scipio emilianus. Curius dentatus. Q. Fabius. Caius. Flaminius ⁊ ceteri: Ubi sunt tot impatores qui ibi regnauerūt quorū aliquos in ꝓcedētib⁹ noiauimus? Ubi sūt tot sapiētes seculi. pbi. astrologi, historiographi. oratores ⁊ poete? Ubi tales milesius. Chylo lacedemonius. Solon athenien⁹. Periāder corinthius. Pithacus mithileneus. Byas prieneus. Pythagoras samius. Plato. Socrates, Aristoteles. Diogenes. Anaximales. Zeno. Empedocles. Epicurus. Anaxagoras Democritus. Heraclius. Leucippus. Hypparcus. hi oēs pbi. Vali abzagel. Albumasar. Ptolomeus, hi astrologi. Hieronymus egyptius. Berosius chaldeus. Manethā. Suetonius. Calinicus, Dyodorus. Possidoni⁹, Theon. Andronicus. Aphricanus. Tertullianus. Phrygius. Dares. Trogus. Põpei⁹. Justin⁹ abzeuiat⁹ ei⁹. Josephus iude⁹. Titus liuius hi historiographi. Lysias. Demosthenes. Hegesias. Cyrene⁹. Antioch⁹. Ascalonita. Apollonius. Niconius. Cicero. Cato censorin.⁹ hi oratores. Ouidius. Juuenalis. Lucan⁹. Virgilius. Horatius. Terentius. Persius. Tibullus, hi poete. Ubi sunt deniq; oēs quos etiam diebus nostris ⁊ vidimus ⁊ cognouimus: quos mundus tulerat in sublim? Periit certe memoria eorū cū sonitu. vt ait ꝓpheta ⁊ dns in eternum permanet. O q̄ cito q̄ue repente euanescūt velut fumus oia q̄ in hoc mūdo creduntur ⁊ reputantur bona. Qz cōsiderans Salomon in Ecclesiastes. c. ij. dixit. Magnificaui opa mea ædificaui domos. et plantaui vineas. feci hortos ⁊ pomeria ⁊ cōseui ea cuncti generis arboribus. Extruxi mihi piscinas aquarū. vt irrigarem siluas lignoꝝ germinantiū. Possedi seruos ⁊ ancillas multāq; familiā habui. armēta quoq; ⁊ magnos ouiū greges: vltra oēs q̄ fuerūt ante me i hierusalē. Coaceruaui mihi argentū ⁊ aur. ⁊ substātias regū ac ꝓuinciarū. Feci mihi cantores ⁊ cantatrices: ⁊ delitias filiorū hominū. Cyphos ⁊ vrceos in ministerio ad vina fundēda ⁊ supgressus sum opibus oēs q̄ ante me fuerūt in hierlm. Sapiētia quoq; perseuerauit mecū. ⁊ oia que desiderauerunt oculi mei nō negaui eis, nec phibui cor meū quin omnivo luptate frueret, ⁊ oblectaret se in his que ꝑ parauerā. Et hāc ratus fuit partē meā si viverer laboze meo. Cūq; me cōuertissem ad vniuersa opera que fecerant manus mee: ⁊ ad labores in quibus frustra desudaueram vidi in omnibus vanitatez ⁊ afflictionem animi: ⁊ nihil permanere sub sole. Quāta autē fuerit magnificentia ⁊ gloria Salomonis ptz. Primo si cōsideretur eius potentia, ⁊ diuitiarū copia ⁊ fame claritatis, ac delitiarū affluentia. Nā vt habet. iij. Regū. j. c. Viuente Dauid patre ⁊ ipso impe rante ⁊ volente vnctus fuit in regem, ⁊ dixit omnis populus. viuat rex Salomon. Et ascēdit vniuersa multitudo post eū ⁊ populus canētiū tibijs: si letantium gaudio ⁊ insonuit terra a clamoze eoꝝ. Eryt dicit. iij. Regum. iiij. capo. Regnauit super omnem israel. ⁊ erat in ditione sua hebēs omnia regna secū a flumine terre. Philistijm vsq; ad terram Egypti offerētiū sibi munera: ⁊ seruiēt ium ei. cunctis diebus vite eius. Erat autem cibus Salomonis p singulos dies triginta chori simile. ⁊ quadraginta chori farine. decē boues pingues. ⁊ vinginti boues pascuales. ⁊ centum arietes: excepta venatione ceruorū ⁊ capzearū atq; bubalorum. ⁊ auium altiliū. Habebat q̄draginta milia ꝑsepia equorū curialiū ⁊ duodecim milia equestriū. Eryt scribe. x. c. p̄fati lib. Regina Sabba donauit ei cxx. talēta auri. ⁊ aromata multa nimis, ⁊ gēmas ꝑciosas. Scōm autē Catholicon apud aliquos, est q̄ngenta librarū ꝑm alios. lxxij. In scdo Paralo. libro. Paral. c. ij. narrat qualiter Salomon volēs edificare domū dei, ⁊ palatiū suū numerauit septuaginta milia virorū portantiū humeris suis, ⁊ lxxx. milia qui cederēt

UVA. BHSC. IyR_227

lapides in mōtibus: ꝓpositosq; eoꝝ tria milia sexcētos. Fecitq; fieri edificia speciosa valde: diffundebaturq; fama eiꝰ per vniuersū oꝛbem: ꝛ tamen depꝛauatū est coꝛ eiꝰ: vt adamaret mulieres alienigenas. Habuitq; omnem delectationem in quibuscunq; ꝑm sensualem appetitum: nihilominus omnia preteriernnt ꝛ defecerunt. Ideo ipse conqueritur in .c. ꝓximo Eccls di. Vanitas vanitatū ꝛ omnia vanitas. Obiq; Chꝛysо. super Job. ita pulchꝛe loquitur. Vanitas vanitatuꝝ inquit salomon ꝛ omnia vanitas. Nunc ꝙficulum si saperent qui in potentia versantur: in parietibus suis omnibus ꝛ vestibulis scriberent: in domo: in foꝛo: ꝛ in egressibus: ꝛ ante omnia in ꝓscientijs suis: vt semp eum ꝛ oculis cernerēt ꝛ coꝛde sentirent: qm̄ multe sunt rerū facies ꝛ imagines false: que decipiūt incautos. Ifstud opꝰ quotidie carmē salutare ꝛ in prandijs ꝛ in cenis: ꝛ omnibus cōuentibus libenter vnūquēq; ꝓximo suo canere, a ꝓximo suo libenter audire. quia vanitas vanitatū ꝛ omnia vanitas hec ille. Que verba nō immerito pōderanda sunt vt fic cognoscat mundi miseria. Tertia conditio bonoꝝ huius mundi ꝺꝛ damnatio. Ipsa eteꝛ se diligētes ducūt in damnationē eeerne moꝛtis. Et vt Greg. ait. Adhuc tanebum est quod delectat: sed qō cruciat est eternum. Ideo Aug. in quodam sermone inquit. Nulla maꝛ insania q̄ꝑ delectatiōe momētanea perdere eterna gaudia: ꝛ obligare se ad eterna supplicia. Audite ergo o moꝛtales homines ꝛ ꝑsiderate que dicta sunt, ad mentēq; vestrā currite: ꝛ reducite coꝛ ꝛ animū ad amorem dei: ꝛ ad beatitudinem eius inardescat ꝛsiderium vestrum reuocate affectum ꝓtoꝛe mundo illumq; spernite. vt fic possitis in hoc seculo adipisci dei gratiam: ꝛ in futuro semꝑternam gloꝛiam Amen.

Feria secūda hebdomade sancte, de mysterijs sacramenti eucharistie: quoꝝ noticia fideles excitat ꝛ inflammat ad feruoꝛem ꝛ deuoꝛtionem, Sermo. LXIII.

Emoꝛiam fecit mirabilium suoꝝ misericoꝛs ꝛ misɔꝛ dominus: escā dedit timētibus se. Illuminati ꝓphete verba sunt ista oꝛiginaliter ꝓsecti. Ostendit nobis dñs iesus xps ardentissimam charitatē suā, non solū in cruce ꝛ passione: verūetiaꝫ ꝛ multis alijs diuersisq; modis ꝛ potissimū cum instituit sanctissimum sacramentuꝫ ꝓcciosissimi coꝛpis ꝛ sanguinis sui. Quoniā aūt tanto feruentius christianoꝝ anime cum reuerētia ꝛ deuotione ad illud suscipiendū animari possunt: quāto clarius eiꝰ mysteria cognoscūꝛ intelligūt: idcirco in ꝓsenti ꝑmone de eo aliqua apiemꝰ: qm̄ fiꝛpus illud fecit in memoriā eius ꝛ suoꝝ mirabiliū: nisi nos tanti beneficij recoꝛdaremur merito de ingratitudinis vitio veniremus culpandi. De ipo itaq; sacramēto venerabili tria mysteria eruntia nobis declaranda.

Primum dicitur institutionis.
Scō m figurationis.
Tertium fructificationis.

Qualꝛ xps instituit sacramentū eucharistie in cena: ꝛ oꝛdinauit apostolos sacerdotes ꝛ quare hoc sacramentū cōficiꝛ in specie panis ꝛ vini: ꝛ sub duplici specie: ꝛ an sub vtraq; ꝺebeat sumi. Capl'm I

Primum mysterium declarandu ꝺꝛ p institutionis. In quo contingit dubitare circa septem.

Primo circa tempus,
Scō circa hoꝛam,
Tertio circa oꝛdinem.
Quarto circa materiam.
Quinto circa speciem,
Sexto circa additionem aque.
Septimo circa obligationem.

Pꝛio circa tps dubitaꝛ gr̄e ꝫ sacꝝ istitutū fuit tpe legi gr̄e ꝛ nō añ. Ad qō rñdet alex. in iij. sum. q. xxx. mē. i. ar. ij. ꝛ Bon. di. viij. q̄rti. pte. f. ar. ij. q. f. q̄ istud fuit ꝺuenies ꝓpt duo Pꝛio ꝓpt rez ꝺtentā: q̄ est coꝛpꝰ xpi verū. vt pleniꝰ declarabit in seq̄nti ꝑmone. Scō fuit ꝺuenies ꝓpt efficaciā: q̄ est charitaꝫ vinculū: q̄ in noua lege appere ꝛ abundare ꝺebuit. Et ex ꝫ institutū ē iminēte passiōe in signū amoris quē xps ad genꝰ hūanū hębat. Nā nō. solū voluit ꝺare nob. sua. i. obseq̄a oīm creaturā. ꝛ suos. i. āgelos in adiutoꝛiū: ꝫ etiā seipm dedit in filiū ꝑ carnis assumptionez. ꝑm illud Esa. ix. Filiꝰ datꝰ est nobis. Dedit se in sociuꝫ ꝑ nature nr̄e ꝙformationē, ꝫ illō apli. Phil. ij. Habitu inuētꝰ vt hō. Dedit se in magꝝm ꝑ doctrine ꝓdicationē. ꝑm illud Job. xij. Vos vocaꝫ me magꝝ ꝛ dñe: ꝛ bene dicis suꝫ etenim Dedit se in lucē ꝙexẽpli opatoꝛez. ꝑm illō Jo. xiij. Exẽplū eni dedi vob. vt q̄eadmodū ego feci: ita ꝛ vos faciaꝫ. Dedit se in pfem per gr̄e regnationē, ꝫ illō Job. j. Quotāt aūt recepe runt eū de eis po. fi. dei fi. his q̄ cre. in no. eiꝰ. Dedit se in holocaustū medullatū ꝑ passionē Et tādē dedit seipz in cibū ad spūalē refectōez.

UVA. BHSC. IyR_227

O inflammata charitas ieſu xpi. O ardens amor clementiſſimi cordis ſui. Superabūdāter ꝓfecto oſtēdit nobis ꝯtū nos ipſe dilexit ⁊ ꝓpterea tunc ſacramentū eſt inſtitutū: cum amor eius bulliebat atq; feruebat. Vñ Joh. xiij. dicit. Cum dilexiſſet ſuos qui erāt in mūdo: in finē dilexit eos. i. ꝺm glo. maiora ſigna dilectionis oſtendit. Secundo dubitaf circa horam. Et vt colligit ex dictis euangeliſtarum: xps hoc ſacramentū inſtituit hora cene: qñ iam comederant ipe ⁊ apoſtoli agnum paſcalem. Ex quo plerīq; nō bene intelligentes dicere voluerūt ꝙ hoc ſacramentum nō debet cōfici ante prandium: ſed poſt cenam. Arguunt eñ ſic. In operando debemus nos cōformare xpo tanq; exemplari. iuxta illud Exo. xxv. Inſpice et fac ꝺm exēplar quod tibi in mōte monſtratum eſt. ſed xps hoc ſacramentum poſt cenam confecit. ergo ⁊ a nobis debet confici poſt cenam. Contra iſtos vero eſt tex. de conſe. diſt. j. in. c. Sacramenta. Sacramenta inquit altaris non niſi a ieiunis hominibus celebrenf. Ratio eſt ꝺm Ric. in. iiij. diſ. xiij. ar. ij. q. j. ꝓpter maiorē ſolennitatē ⁊ ſobrietatez miniſtri ⁊ maiorem reuerentiam ſacramenti Nec valet obiectum. eo ꝙ xps rationabiliter cōfecit poſt cenā: qz voluit terminare figurā ⁊ legem in eſu agni paſcalis ⁊ introducere veritatē in inſtitutione ſacramenti. Vmōi autē ratio nō ꝓuenit ad hoc vt a nobis debeat poſt cenam cōfici. Et ſic hoc ſacramentum confici debet a ieiunis. vt patet de ꝓfecta. diſ. ij. in. c. liquido. Et ꝺm Ric. vbi. ꝺ. q. ij. ſumiſ hic ieiunium ꝓ priuatione cuiſlibet alimenti ante ſcz ꝯ quis ſumat cibum vel potum. ſi etiam poſt ea in die pluries comeſturus ſit. In caſu tamen neceſſitatis imminente mortis periculo pōt hoc ſacramētū poſt alios cibos ſumi. Etiam ſi ſacerdos ante miſſam lauerit os ſuum: ⁊ caſu aliquo gutta illius aque ītrauerit in ſtomachum: nō ꝓpter hoc tenef dimittere miſſam: pcipue in die ſolennī: quia hoc non videtur impedire dignam ꝓparationem pſbyteri nec reuerentiam ſacramenti. Et de ſimilibus idem iudiciū habeaf. Tertio cōtingit dubitare circa ordinem. quando ſcilz apoſtoli fuerunt a xpo ordinati ſacerdotes: ⁊ acceperunt cōſecrandi poteſtatem. Ad qō reſpōdet Ric. in. iiij. diſ. xxij. ar. iiij. q. iij. Tertio queritur in quo actu cuiuſlibet ordinis imprimaf character in reſponſione ad argumentū ꝙ xps ordinauit apoſtolos ſacerdotes: cū dedit eis poteſtatē ꝓficiēdi. Luc. xxij. ⁊ Mat. xxvj. dicēs. Hoc facite in meā cōmemorationē. Quarto dubitaf circa materiā in qua ſacrm eſt cōficiēdū. Et rñdet doc. in. iiij. diſ. xj. ꝙ materia ꝺgrua huic ſacrāmēto eſt panis de frumēto: ⁊ vinuz de vite: eo ꝙ xps ita inſtituit. Et hoc rōnabiliter. Primo q̄dē ꝯtū ad vſum hui⁹ ſacrāmēti q̄ eſt māducatio. Sicut eñ aqua aſſumitur in ſacro baptiſmi ad vſuz ſpūalis ablutionis q: corporalis ablutio ꝓuenienter fit in aqua. Ita panis ⁊ vinū q̄bus cōiter hoīes reficiunf in hoc ſacro aſſumunf ad vſum ſpūalis manducatōis. Scōo ꝯtū ad effectū ꝓfide ratū in vno quoq; ſumentiū: qz vt Ambo. dicit ſuper epl̄am ad Corinb. hoc ſacrm valet ad tuitionē corporis ⁊ aie. Ideo caro xpi ſub ſpecie panis: pro ſalute corpis. Sanguis ꝯ ſub ſpecie vini ꝓ ſalute aie offerf. Tertio ꝯtū ad effectū reſpectu eccleſie q̄ inſtituit ex diuerſis fidelibus: ſicut panis conficif ex diuerſis granis: ⁊ ſicut vinū ex diuerſis vuis. Notādū tñ ꝺm Tho. i. iij. pte. q. lxxiij. ar. iij. in rñſiōe ad tertiū argumentū. ꝙ ſi farine triticee admiſce reſ aliqua q̄ſtitas modica ⁊ pua alterius farine poterit ex inde ꝓfici panis: qui eſt materia hui⁹ ſacrāmēti. qz modica ꝑmixtio nō ſoluit ſpēm ſecus vero ſi eſſet magna. Quinto dubitaf circa ſpēz gre. ſ. ſacrm hoc conficitur ſub duabus ſpēb⁹. Ad qō rñdet Alex. de hal. in. iiij. q. xxxj. mē. ij. ꝙ ꝑncipaliter fit duplici rōne. Primo ꝓpter duplicis nature a xpo ſūptionē ad vtriuſq; redēptōez. vt oſtenderet xps tota humanā: naturā. i. aiam ⁊ corp⁹ aſſumpſiſſe vt vtrūq; redimeret. Panis eñ ad corp⁹ referf: vinū ad aiaz. Scōa rō eſt ꝓpter duplicē xpi immolationē. ſ. in vita ⁊ in morte Nam expectatio ⁊ ꝓparatio ad mortez fuit mors quedaz. que ergo fuit in vita repſentaf ſpecie panis. que aūt in morte ſpē vini. Sexto dubitaf circa additionē aque. vtrū aqua ſit de ſubſtātia ſiue integritate ſacrāmēti. Ad qō rñdet Bon. in. iiij. diſ. xl. ar. j. q. iij. d. ꝙ de integritate huius ſacri ſunt ꝯttuor. ſ. mā: forma: ordo: ⁊ intētio ꝓfecrantis. De cōgruitate aūt ⁊ bene eſſe ſunt q̄ ſunt his annexa. Aqua ꝙ cū nō ſit aliq̄ hoz nō eſt de neceſſitate ſacrāmēti: ſ annexū eſt māe. ſ. vino: qz adūgit vino: ⁊ in ipz ꝓuertit: ⁊ poſtmodū in ſanguinē: ⁊ ideo eſt de ꝓgruitate apponēda. tñ admiſcenda eſt vino. vt ꝺr extra de cele. miſ. ca. vl. Cui⁹ rō multiplex eſt ꝺm Alex. Prima ꝓpt exēplū dñi. Probabiliter eñ creditꝙ dñs ꝑ ſacrm inſtituit in vino aqua permixto. vt dic Dama. ⁊ Cyprianus de ꝓfe. di. iij. c. ſcriptura.

UVA. BHSC. IyR_227

Scda rō est ꝓpter signū vnionis corpis mystici cū capite. Unde de ꝺse. di. ij. c. cum omne dicit. Eū in calice vino aqua admiscetur: xpō populus adiungit: t credentiū plebs et in quē credit copulat. t iungit, i. copulāda t iūgēda significat p fidē t dignā sacramēti susceptionem. Ex quo Ric. in. iiij. di. xj. refert q̄, ꝓpter hmōi significationē tm̄ debet apponi de aq̄ t de vino q̄ aqua possit trahi ad naturā vini. Populus em̄ trahēdus est ad xpm̄. Et ideo multū sunt illi reprehensibiles q̄ plus ponūt de aqua q̄ de vino. Est quidē pnitiosus abusus vt dr̄ in. c. pnitiosus, extra de cele. miss. Tertia rō quare aqua admiscet vino est ꝓpter fluxū aque de latere xpi: a quo lāceato. vt hr̄ Jo. xix. ꝓtinuo exiuit sanguis t aqua. Jō de ꝺse. di. ij. c. in sacrox oblatōibus dr̄ Nō dz in calice dñi aut vinū solū aut aqua sola offerrit: ꝙ vtrūq̄ ꝑmixtū: q̄ vtrūq̄ ex latere xpi i passione sua pfluxisse legit. Notandū tñ ꝺm magistrū sentē. ca, penul. xj. di. quarti. q̄ si sacerdos consecret vinū sine aqua vere cōuertit in sanguinem. Nā t grecox eccl'ia dr̄ aquā nō apponere sacramento. vt ait Jnno. de officio misse. p te. ij. c. xxvj. t tñ eccl'ia nō negat ipos confitere sanguinē xpi. Ille tamē qui aquā nō apponeret reprehendēdus esset ꝓpter rationes iā dictas. Septimo dubitat circa obligationez. vtrū scz populꝰ debeat cōicare sub vtraq̄ specie. Ad quod rñdet scūs Thomas. iij. parte. q. lxxx. ar. xij. q̄ circa vsuz huius sacramēti duo ꝑt ꝓsiderari. Unuz ex pte ipius sacramenti aliud ex parte sumētiū. Ex parte ipius sacramenti conuenit q̄ vtrūq̄ sumat scz corpus t sanguis: q̄ in vtroq̄ consistit pfectio sacri. et ideo q̄ ad sacerdote ptinet hoc sacramentuz ꝓficere t pficere, nullo mō debet corꝰ xpi sumere sine sanguine. put plene ptz de conse. di. ij. in. c. cōperim⁹. Ex pte autē sumentiū requirit summa reuerētia t cautela: ne aliquid accidat qō vergat in iniuriā tanti sacramenti Quod ꝑcipue posset accidere in sanguis assūptione qui quidē si incaute sumeret de facili posset effundi. Et q̄ crescēte multitudine populi xpiani in qua cōtinent senes t iuuenes: quox quidam non sunt tante discretionis: vt cautelam debitam circa vsum huius sacramēti adhiberent. Jdeo ꝓuide obseruatur vt populo sanguis sumēdus non def: sed solum sumatur a sacerdote. t etiā ꝺm aliquos nō dar sub vtraq̄ specie ꝓpter periculum erroris ne scz cōmunis populus crederet xpm̄ non esse totum sub vtraq̄ specie.

De figuris que ꝑcesserūt sacrm̄ eucharistie et de seprē ꝓprietatibus manne apportatis hnic sacrasacramēto. Capm̄ II

Secunduz mysteriū declarandum de sacramēto eucharistie dr̄ figuratonis. Fuit nāq̄ congruū hoc sacrm̄ prefigurari ꝺm Alex. t Boñ. in. iiij. dist. viij. parte. ar. j. q. j. ꝓpter tria. Primo ꝓpter dignitatem: q̄ ꝑcandū t expectandū erat fiē donū dei excellentissimū. ideo figure huiꝰ sacramēti ꝑire debuerūt in quibus refulciretur expectatio fidelium: t dignitas huius sacramenti famosior oñderet. Unde figurarū ꝓe missio nō fuit aliud q̄ fame eiꝰ diuulgatio.

Scda ratio est ꝓpter difficultatē. Jnt cetera cū sacramēta hoc est difficillimū ad credendū: immo inter cetera credibilia. ideo homines debuerūt ad ꝫ affuefieri q̄dā figuraꝝ manuductione. Tertia rō fuit ꝓpter significationē, quia hoc sacramēto xpus passus significat t continet. Congruebat autez xpm̄ passum aliqua figura ꝑfigurari. Sicr̄ antez t hoc sacramentū quo significat et continetur. Precesserūt autez nō vna sed plures figure. Quia sicut dicit Aug. in. xiij. de trini. oportebat quia p multa eramus a deo dꝛcisi q̄ multa vitam venturā cōclamarēt scz xpz. Et ꝺm Alex. lz res ꝑfigurata tantis figuris sit vna ꝺm suam substantiā. tamē illius sunt multi effectus t multe ꝓprietates siue conditiones. quarum multiplicitatē respiciunt ipe figure diuerse. Magister vero sniarū dimissis alijs figuris que assignari possent: tantū quattuor enumerat: sacrificium scilz Melchisedech agnum pascalem. manna. t sanguinem q̄ fluxit de latere xpi. Que figure sufficiēter enumerauit duplici rōe. Prima est respectꝰ siue relatio figurarū ad legem nature mosayce et euangelice. vt scz per oblationē melchisedech ostendatur fuisse ꝑfiguratum sacramentum in lege nature. Per agnum pascalem t manna in lege scripture. Et p sanguinē qui fluxit de latere christi in lege gratie. Secūda ratio est si attēdamus ad ea que prefignantur. Nam in hoc sacramento est visibilis forma. et hec prefigurata est in sacrificio melchisedech. t est res contenta. t hec figurata est agno pascali. t res significata tm̄. et hoc in manna. Et virtus dans efficaciam: t hoc in sanguine qui defluxit de latere christi. Uerū tamen solerter est aduertenduz q̄ in manna quod pluit dominus patribus in deserto. Exod. xvj. c. septem conditiones reperiuntur

UVA. BHSC. IyR_227

conuenientes huic sacramēto ineffabili. Prima est modus generationis. Secunda est locus descēsionis. Tertia tempus recollectionis Quarta terminus mensuratiōis. Quinta ritus preparationis. Sexta ausus reseruatiōis Septima gustus saporationis. Prima cōditio erat modus generationis. quia in nocte inuisibiliter de celo descendebat. Quid em̄ designatur per noctez nisi fidei nostre stat⁹? Sicut em̄ in regno celorū nulla est abscuritas tenebrosa: ⁊ in inferno nulla pōt luciditas apparere: sic in presenti peregrinatione non ē lux clara visionis deifice sicut in celo non obscura tenebrositas eterne damnationis sicut in inferno: sz nocturna fidei lux stellari ⁊ lunari nō quidem solari lumine illustrata quibus luminibus videmus ⁊ cognoscimus hoc sacramentum. Secūda conditio illius manne erat locus descensionis. quia descēdebat in deserto circa castra filioꝝ israel solū eisqꝫ defecit cū intrauerunt terrā promissionis. Sic hoc sacramentum non nisi in ecclesia: ⁊ in eius fide veraciter consecratur. atqꝫ in deserto presentis vite tm̄mō frequētatur. Cū aūt ad repromissam viuētiū terrā ventū fuerit, iam nō amplius hoc sacrificiū offeretur. sed gloriosus iesus in cousummato felicitatis loco conspicietur ineffabiliter exaltatus. Tertia cōditio erat tempus recollectionis. Sex em̄ diebus poterat reperiri p̄cepitqꝫ moyses ex parte dn̄i feria sexta ꝑ sabbato recolligi. Sabbato autem egressi quidā de populo vt colligerent: non inuenerūt. Sic ⁊ istud viuificum sacramentum non nisi sex diebus presentis peregrinationis reficere habet. Sed sabbato sempiterne quietis inuenietur rex noster iesus christus non mystice sacramento velatus sed manifestus ⁊ decore regio gloriosus. Quarta conditio est terminus mensurationis. quia per singula capita mēsurā gomor ex parte dn̄i moyses colligi instituerat. nec qui plus collegit plus habuit. nec qui minus. minus inuenit. Sic q̄dem istud mirabile sacramētū nequaq̄ continet minorē iesum in minori hostia q̄ in maiori. nec plus in pluribus q̄ in vna. Quinta conditio erat ritus prepationis. quia illud manna ignē optime sustinebat. nā manna liquidū colligebatur simile coriandro. ⁊ prope ignē ponebatur ⁊ efficiebatur durū deide attriturabat ⁊ ex ei⁹ farina cōficiebatur panis Sed si ponebat ad solem liquefiebat ⁊ ꝯtabescebat. Sic istud benedictū sacramētum ꝑfecte ignē sustinet deuoti ⁊ feruentis amoris atqꝫ rōnes ab amoris fornace ꝓcedentes perfecte cōcludūt hui⁹ sacramēti irrefragabilē veritatē. Sed sol curiositatis humane ⁊ fantastice rōnis ad ꝑscrutationē sacarmēti ꝑ ꝑfidiam eū liquescere facit. Sexta conditio est ausus reseruationis. Naz p̄cipiens moyses q̄ nullus seruaret ex eo vsqꝫ in mane. qui voluerunt reseruare inuenerunt q̄ scaturire cepit vermib⁹ atqꝫ computruit. Sic hoc sacramētū reseruatū ab his qui ad illud nolunt accedere scater vermib⁹: quia ipsi tales deteriorātur ⁊ indurant. vt pz. lxxxij. di. in. c. p̄sbyter.

Septima cōditio erat gustus saporatōis. quia vnicuiqꝫ sapiebat iuxta desiderij sui appetitū. Aliqui em̄ cū summa delectatōe vescebant cibo illo sapidissimo. nōnulli vero murmurātes dicebāt. Anima nostra nauseat sup cibo isto leuissimo. Sic hoc sacratissimuz sacramentū sumētibus diuersimode sapit: sm diuersas dispositiōes quas in eis format: vl desideriū charitatis vel indeuotō malignitatis. O quot sunt obstinati pctōres ⁊ presumptuosi qui corpus xp̄i sumētes nullum ex eo ꝑcipiunt gustum. Alij vero q̄ mirabilit propter deuotionem ⁊ fidem recreant ⁊ consolātur. De quo ⁊ si multa possent exempla narrari. vnū tamen referam quod rome euenit. Tempe nāqꝫ Eugenij quarti: quedam notabilis ⁊ spūalis domina deo deuotissima Frācisca nomine de pontianis: singulis diebus festis sacramenti cōionem de manu sacerdotis reuerētissime suscipiebat. sentiebatqꝫ delectationem admirabilez. adeo vt sepius post communionē per magnum temporis spaciū raperet in extasim. Quadam vero die dum in ecclesia sancte Cecilie transtyberim expepectaret accipere cōmunionē: sacerdos ille q̄ celebrabat. aut leuitate ductus. aut diaboli tētatione deuictus: tētauit sibi dare hostiam non consecratam. Cunqꝫ ori eius appropinquasset: recusauit illam sumere dicens. Parcat tibi deus o pater sacerdos. qui me nō solum decipere credidisti: sed etiam idolatram facere voluisti. Quibus verbis commot⁹ sacerdos veniam petijt: ⁊ pctm̄ postea ꝯfessus rem alijs studuit enarrare.

De septem fructibus quos acquirunt hi qui fideliter ⁊ deuote sanctam cōmunionem suscipiunt. Capl̄m III

Tertium mysteriū declarandū de sanctissimo sacramēto d̄r fructificatōis Deuote enim communicantes multos fructus consequunt. ⁊ precipue septem.

UVA. BHSC. IyR_227

Primus ōz gratificatio.
Scōs remissio.
Tertius satisfactio.
Quartus defensio.
Quintus releuatio.
Sextus cibatio.
Septimus glorificatio.

Prim⁹ fruct⁹ ōz gratificatio. Confert em̄ sacr̄m deuote cōicantib⁹ gr̄am. Ratio est ꝑm Tho. iij. parte. q. lxxix. arti. j. Tum qz in eo cō timetur xp̄s: qui sicut veniens in mūdo venit cum gratia, ꝑm illud Joh. j. Gratia ⁊ veritas per ies̄um xp̄m facta est. Ita veniens in isto sacramento. Tum qz repzesentat passio eius que fuit gratie effectiua. Tum quia sumitur sub specie cibi nutrientis. Unde sicut cib⁹ pre stat vitā: ita ⁊ hoc sacramentū, ꝓpterea vo catur eucharistia. i. bona gratia. Nā dicit sa crificiū respectu preteriti, scz passiōis xp̄i quā repzesentat. Et dicitur cōmunio respectu pre sentis. quasi communis vnio, quia vnit mem bza cū cozpoze: vel in cozpoze mystico. Et dici tur viaticū respectu futuri: quia est prefigura tiuum vite. ⁊ quia passio vnio ⁊ gloria sūt ex gratia: ideo nominatur eucharistia. Scōs fructus deuote communicantium dicitur re missio. Remittunt nanq̄ per hoc sacramen tum peccata venialia. vt habet de cōse. di. ij. c. cū omne. c. si quotiens. ⁊. c. ante benedictionē Quantū aūt sit istud. s. remissionē venialium habere: patere potest si consideretur quantuz ipa aiaz ledant. Nā lz eternā dānationē non inducant: tamen inferunt duo precipua nocu menta. Primum est: qz diminuunt feruozem charitatis. Secundū: qz obligant ad penā tē pozalē. Ex q̄ dicit Boē. in. iiij. dis. xx. parte. i. ar. j. q. s. per totū: q̄ si quis mozit tm̄ venialia habens vadit ad purgatoziū. Tertius fruct⁹ deuote communicantium dicitur satisfactio. Hoc siquidē sacramentū satisfacit p peccatis Scōm em̄ Tho. iij. parte. q. lxxix. arti. v. hoc sacr̄m simul est sacrificiū ⁊ sacramentū. Sed rationem sacrificij habet inquantuz offertur. Rationē vero sacramenti inquantū sumitur. Et ideo effectū sacramenti habet in eo qui su mit effectū aūt sacrificij in eo qui offert. vel in his ꝓ quibus offertur. Si ergo cōsideretur vt sacramentū hz duplicē effectū. Uno modo directe ex vi sacramenti. Alio modo quasi ex quadā cōcomitātia. Ex vi quidē sacr̄t directe hz illū effectū ad quē est institutuz. nō est aūt institutū ad satisfaciendū: ꝑ ad spūaliter nu triendū per vnionē ad xp̄m ⁊ ad mēbza eius sicut ⁊ nutrimētū vnit nutrito. Sed qz hmōi vnitas fit p charitatē ex cui⁹ feruoze aliquis cōsequit remissionē nō solū culpe ſ etiā pene: inde est q̄ ex consequenti per quandā conco mitantiā ad principalē effectū homo cōseque tur remissionē pene. non quidē totius: ſ ꝑm modū sue deuotionis atq; feruozis. Si autē ꝓsideret inquantū est sacrificiū: hz vim satisfactiuā. ⁊ pdest his p quib⁹ offert tam viuis q̄ defunctis. Sed in satisfactione magis at tēdit affect⁹ offerentis. q̄ qualitas oblatōis. Quāuis ḡ hec oblatio ex sui quantitate suffi ciat ad satisfaciendū ꝓ oi pena: tñ fit satis factoria illis ꝓ quibus offertur. vel etiaz p offerentib⁹ ꝑm quantitatē sue deuotōis. ⁊ nō p tota pena. Hinc Alexā. papa de cōse. di. ij. in. ca. nihil, ait. Nihil in sacrificijs maius esse pōt: q̄ corpus ⁊ sanguis xp̄i. nec vlla oblatio hac potior est. sed oēs hec ꝓcellit. que pura cō scientia dño est offerenda. Quartus fruct⁹ deuote communicantium dicit defensio. De fendit vtiqz hoc sacramentum ꝓseruando a ꝓctis futuris. Ut em̄ ait Tho. vbi. s. arti. vj. Petr̄m est quedam mozs spūalis aīe. Un̄ hoc modo ꝓseruat alicui a petō futuro: quo ꝓ seruatur cozp⁹ a mozte futura. Quod quidem fit dupliciter. Uno modo inquantū hois na tura interi⁹ robozat cōtra interiora cozrupti ua. ⁊ sic ꝓseruat a mozte per cibū ⁊ medici nā. Alio mō p hoc q̄ munit cōtra exteriozes impugnationes. ⁊ sic ꝑseruat per arma qui bus munit cozp⁹. Utroqz aūt mō hoc sacr̄m ꝓseruat a petō. Nā primo quidē p hoc q̄ xpo cōiungit per gr̄am robozat spirituale vitā ho minis tanq̄ spiritualis cib⁹ ⁊ spiritualis me dicina. ꝑm illud ps. Panis coz hois cōfirmat. Et Aug. sup Joh. ait. Securus accede panis est non venenū. Secundo inquantum est si gnum passionis xp̄i p quam victi sunt demo nes repellit ipsozum impugnationē. vñ Chrȳ so. super Joh. ait. Et leones flammam spirā tes de mensa dñi recedimus terribiles demo nibus facti. Notandū tamen q̄z hoc sacra mentum inquantū est de se habeat virtutem ꝓseruatiuam a peccato. non tamen aufert homini possibilitatem peccandi. eo q̄ homo in statu vie est huius cōditionis q̄ potest fle cti in bonum ⁊ in malum. Quintus fruct⁹ deuote cōmunicantium dicitur releuatio. Si enim homo post deuotam cōmunionē in pec catū rueret facilius ab illo surgere potest q̄ ſ ante illud nō communicasset. Ratio est. quia vt diximus. per sacram communionez anima

UVA. BHSC. IyR_227

roborat᷑ ⁊ fortificat᷑. ⁊ ideo facili⁹ est fortis resurgere ꝯ debili. Sextus fructus duo te cōmunicantiuꝫ dicit᷑ cibatio. Cibat vtiq; hoc sacramentum spiritualiter animā ⁊ multotiens miraculose reficit ipm corpus. Dicit enim de beata Katerina de senis. ꝙ sepius cōmunione suscepta p dies plurimos sine cibo ⁊ potu pfiebat absq; aliqua sui corpis lesione. Septim⁹ fructus ꝺr glorificatio. Facit etiā hoc sacramentū ad augmētū glorie que sequit᷑ ad augmētū gre. Quāto em̄ aia pficit ⁊ crescit in gra tanto copiosiorē gliam ꝓmeret. Sed q denote ⁊ humiliter suscipit sacramentū eucharistie. pficit in gra: vt tactū est superius: idcirco abundantius gliam obtinebit Currite igit᷑ oēs ⁊ cōscientijs a pctis emūdatis sacram cōmunionem accipite. qz saluator noster dixit Joh. vj. Si quis mādducauerit ex hoc pane viuet in eternum hic per gram ⁊ in futuro p gloriam: in qua viuit ⁊ regnat ipse iesus dei filius cum patre ⁊ spiritusancto per cuncta secula seculorum. Amen.

Feria tertia hebdē sancte. De ꝓpitate sacramenti eucharistie in quo vere ⁊ realr cōtinet ipse christus. Sermo. LXIIII.

Aro mea vere est cibus ⁊ sanguis meus vere est pot⁹.

Verba sunt redēptoris nostri ozinaliter Joh. vj. Inter cetera fidei nre credibilia maxim᷑ ⁊ admirabile est realis ac vera existentia corpis ⁊ sanguinis xp̄i in sacramēto altaris sub spēbus panis ⁊ vini. Hoc vtiq; nisi fides credat sermo non explicat. Verūta mē ad ꝓfundendā pfidiā infidelitū consolandosq; fideles q id credūt: in hoc ꝓmone de ꝓpitate altissimi sacramēti ꝓba faciem⁹. Est etei necessariū simplr credere ⁊ firmiter confiteri ꝙ a dño iesu xp̄o audiuim⁹ dictū: carnē. s. suā vere esse cibū: ⁊ suū sanguinē vere esse potum scz in sacramento altaris in quo vere ⁊ realiter continet. Ad quod ꝓbandū ⁊ fideliter persuadendum ꝓcedemus tripliciter.

Primo per auctoritates.
Scdo p rationes.
Tertio p exempla.

Q oēs tā theologi ꝯ sacra cōcilia ⁊ doctores antiqui tenent ⁊ pfitent᷑ dñm Jesum xp̄m realiter esse in sacramento altaris sub speciebus panis ⁊ vini. Capl'm I

Primo ꝓbanda est veritas corpis p ⁊ sanguinis xp̄i in sacramēto altaris per auctoritates.

Primo theologoꝝ.
Scdo conciliorꝝ.
Tertio doctorꝝ.

Primo itaq; theologi oēs, Ric. s. ar. s. q. s. Bon. par. s. art. s. q. s. Tho. Sco. ⁊ ceteri. di. x. quarti libri. dicūt ꝙ opinio quorūdam fuit et erroꝝ pessimus ꝙ xp̄us nō esset in altari: nisi tm̄ ficte in signo: ⁊ ꝺr manducari: quia signū eius tm̄ accipit. Sed iste error contra pietatem fidei est: que tm̄ beneficiū sibi a deo datū recognoscit ⁊ gras agit. ꝙ in carne sua ⁊ natura. ppria sit nobiscū. Est etiam contra sacramenti dignitatem ⁊ excellentiā in quo relucet diuina potentia ⁊ bonitas alti⁹ ceteris sacramentis. Nā cetera sacramēta excellit. ⁊ quasi cōsummatiunm est aliorꝝ oīm: sicut charitas oīm virtutum. Manifestat nāq; omnipotētia dei in opis singularitate. Cum em̄ panis in corpus xp̄i verum ⁊ integrū in multis altaribus conuertit᷑ nullo remanēte cōmuni: oīdit se deus posse supra oēm potētiā opatiuā in cōuersione. Et per hoc ꝙ idem in pluribus locis supra imaginationem: ⁊ per hoc ꝙ tam maggnū ⁊ integrum in tam parua specie facit existere nō ꝓtractū: ostendit se posse supra potentiam intellectiuā. Error igit᷑ ꝓtactus detractus est a quodam Berēgario rome coram. cxiij. episcopis. vt habet᷑ de consecra. di. ij. in. c. ego Berengarius. Jdeo catholice dicēdum est ꝺm franciscum de marone in quodaz sermone de corpore xp̄i ꝙ sub specie panis q̄ videtur in hostia quattuor esse creduntur.

Primo quidez creditur ibi esse corpus christi et vi verboꝝ: quia verba consecrationis de solo corpore faciunt mentionez. Secundo est ibi sanguis xp̄i ex cōcomitantia immediata. quia sanguis immediate disponit corpus ad vitam. Tertio est ibi anima xp̄i ex cōcomitātia ꝓpinqua: quia licet anima non viuificet corpus nisi mediante sanguine: tamen pertinet ad eandē naturā: ⁊ ideo concomitat᷑ ipm ꝓpinque. Quarto est ibi diuinitas verbi ex cōcomitantia remota: quia licet diuinitas cū tribus precedētibus faciat vnum suppositum tm̄ non ptinet ad vnā naturā. Simil⁹ etiā in calice ista quattuor esse credunt᷑ alio ordine Primo est ibi sanguis ex vi verboꝝ: ꝓ eo ꝙ verba consecrationis calicis de solo sanguine faciunt mentionē. Secundo est ibi corpus ex concomitantia immediata: quia corpus sanguinis est immediatū receptaculum. Tertio est ibi anima ex cōcomitantia ꝓpinqua: quia ptinet ad eandē naturaz humanaz. Quarto

UVA. BHSC. IyR_227

est ibi diuinitas ex cōcomitantia remota. qz nō pertinet ad eandez naturā: quis ad idem suppositū. Et i sta quattuoz significauit salua toz noster ibi esse dicens Joh. vj. Ego sum panis. p hoc dans intelligi corpus. Et subiūgit viuꝰ perhoc denotans animā per quam corpus viuificatur. Et quia anima fine corpozeo sanguine viuificari non potest: ideo subintelligitur hic sanguis. Deinde addit. qui de celo descendi. propter diuinitatez. Quare totus xpūs continetur sub specie panis: t totus sub specie vini. Secundo ad ostendendā veritatē sacramēti facit auctoritas sacroz concilioruz. Scribitur em ex de cele. missa. in. c. cum marthe. Dicit hoc sacramentū mysteriū fidei quoniaz aliud ibi creditur q̄ cernatur: t aliud ibi cernitur q̄ credatur. Species panis t vini cernitur: t creditur veritas carnis t sanguinis christi, t ex in. c. j. de sum. trini. t fi. ca. sic scribitur. Una est fideliuz vniuersalis ecclesia extra quā nullus oīno saluatur: in qua idem ipe sacerdos est t sacrificiū iesus xps: cuiꝰ corpus t sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis t vini veraciter continef. transsubstantiatis pane in corpus: t vino in sanguinem virtute diuina: vt ad perficiendū mysterium vnitatis accipiamus ipi de suo quod accepit ipe de nostro. Sed propter dicta in preallegatd. c. cum marthe. notanda sūt ꝑm Franciscum de marone quattuoz documēta. Primū q̄ in hoc sacramēto ꝓprie non videf christuꝰ oculo corporali, quia accidentia q̄ ibi cernuntur non sunt in corpore christi sicut in subiecto. Et si queratur quare xpūs in hoc sacro corpus suū dedit nobis velatum sub accidētibus. Rñderi pōt ꝑm Franciscū. vbi. s. q̄ id fecit ꝓpter quattuoz rōnes. Prima ē ꝓpter humilitatē. vt sez homes in hoc sacro humiliarenf credentes ea que sunt supra intellectū. in hoc em sacramēto valde neccessaria ē captiuatio intellectus in obsequiū xpi. Secūda ratio est ꝓpter fidelitatē: vt sez fides habeat meritū. quia vt Greg. dicit in omelia. Fides nō habet meritum vbi humana ratio prebet experimentū. Tertia ratio est propter indignitatem. sez quo ad malos qui indigni sunt clare ꝑspicere corpus dñi iesu xpi. Quarta ratio est propter imbecillitatē quo ad oīs quia claritatē corpis iesu xpi nullus viatoz naturaliter pōt inspicere. Secūduz documentū q̄ lz ꝓprie ibi nō videatur xps: tū non errant fideles qui dicunt dñm se vidisse in manibus sacerdotis, qz nullus error cuiꝰ verba possunt verificari eo modo quo verificatur scriptura diuina. in qua dr q̄ aliqui viderūt deū oculo corpali. sicut de moyse dr q̄ vidit dñm cernendo corpale rubū. Et o. iij. nō q̄ ibi viderit diuinitatē: sed quia dñs assistebat illi rubo. Et ita corpꝰ xpi suo modo assistit spēbus que in hoc sacro cernunf. Tertiū documētū. q̄ in hoc sacro adoratio nō est dirigēda ad illd qđ cernif: sed ad illud quod credif tm: quia illud est dignū adoratione. Quartū documentuz. q̄ ante completa verba cōsecrationis hostia nō est adoranda donec eleuef a sacerdote vt adoref: quia nōdum ibi constat esse corpus xpi. Tertio ad ostendēdā veritatē sacri sunt auctes sanctoz doctoz. Et quibus omnibus q̄tuoz tm inducemus notabilissimos et famosos doctozes. scz Ambrosiū. Augustinū. Gregoriuz t Hilariū. Ambrosius em in libzo de sacris, t ponit de ꝑse. di. ij. in. c. panis. ij. ait. Panis est in altari vsitatus añ verba sacroz vbi añ accessit ꝓsecratio: de pane fit caro xpi Et idem in li. de officijs. t habef in. c. añ bñdictionem. de conse. di. ij. Ante bñdictionem alia spēs noīaf post benedictionē corpus significaf. Et idē de ꝑse. dis. ij. in. c. reuera. ait. Hoc qđ cōficim corpꝰ ex virgine est. Et idem de ꝑse. di. ij. in. c. oia, ita pulchre loquif. Oia quecūq; voluit dñs fecit in celo t in terra. et quia voluit sic factū est. Jta lz figura panis et vini videaf. nihil tm aliud q̄ caro christi t sanguis post ꝓsecrationē credenda sunt. Ait ipsa veritas ad discipulos. hec inqt caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabilius loquar: non alia prane q̄ que nata est de Maria et passa est in cruce: t resurrexit de sepulchro. Et Augustinus de consecra. distin. ij. ca. nos autem. dicit. Nos autem in specie panis et vini quam videmus: res inuisibiles. i. carnez et sanguinem honoramus. Et idem in. c. nō omnis. Non omnis panis sed accipiēs bñdictionem xpi fit corpus christi. Et idem in epistola ad Hyreneuz: Perfectus panis de celo: corpus est ex virgine. Grego. autem in omelia paschali, t habef in. c. quid sit, de conse. dist. ij. Misteriū fidei dr quod credere debes q̄ ibi salus nostra consistat. Prouidens em nobis dñs dedit hoc sacramentū salutis vt quia nos quotidie peccamus. et ille tā mori nō potest p illud sacramētū remissionē cōsequamur. Quotidie em ipe comedit t bibit in veritate: sed integer t viuus atq; immaculatus ꝓmanet. Et ideo magnū t pauendum est mysteriū: qz aliud videf t aliud intelligif.

UVA. BHSC. IyR_227

Hilarius de cõse. dis. ij. c. corpus. ij. ita loquit Corpus xpi qõ sumit de alt3ri figura est. dũ panis t vinũ extra videt. veritas autem duz corpus t sanguis xpi in vnitate interius creditur. Confiteri igit debemus t indubie credere dñm ihesum xpm in sacramento altaris vere t realiter contineri.

Q3 rõnibus fidelibus pbari põt etsi nõ de mõstratiuis vnitas carnis t sanguinis xpi in sacramẽto eucharistie. Capl'in II

3 Ecũdo pbanda est veritas corpis et sanguinis xpi in sacro admirabili eucharistie per rõnes: non quidem naturales t demonstratiuas: sed fideles ac psuasiuas. Et colligi põt principaliter tres.

Prima vz distantiua.
Secunda conceptiua.
Tertia cõmutatiua.

Prima vz distantiua. Maioz em̃ distãtia est, vt dicit Boñ. dist. x. quarti pte. ij. ar. j. q. j. inter ens t nõ ens: q̃ inter ens t ens. Si ergo deus potuit de nihilo pducere omnia que sũt in celo t in terra: cur nõ poterit mutare vnuz ens in aliud ens: t cõuertere panẽ in carnẽ. t vinũ in sanguinẽ? Ideo Amb. in li. de sacramẽtis ait. De totius mundi operibus legistis: qz ipse dixit t facta sunt: ipse mandauit t creata sunt. Sermo igit qui potuit ex nihilo facere quod nõ erat: nõ poterat ea que sũt in id mutare qõ nõ erat? Nõ est em̃ minus dare q̃ mutare nouas naturas rebus. Scõa ratio dicit ꝯceptiua. Si corpus xpi supernaturaliter t miraculose potuit a vgine cõcipi: cur nõ poterit in sacro ex miraculo realiter ptineri. Jõ vait Amb. vbi supra. Quid hic q̃ris nature oz dinẽ in xpi corpore: cũ preter naturam sit ipse dñs natus ex virgine. Sz non immerito dubitari põt vtrũ nobilioz sit virtus trãsubstãtiandi panẽ in carnẽ: t vinũ in sanguinẽ xpi: virtute virginis ipsum cõcipientis. Et nõnulli tenere voluerũt q̃ sic. tum qz sacerdos cõficit corpus xpi pauciozibus verbis q̃ cõcepit virgo. tum qz virtus ꝯceptõnis in virgine terminata fuit ad corpus xpi passibile t mortale: t virtus transsubstãtiandi terminat ad corpus xpi impassibile t immortale. Cõtra istos tñ sic asserentes dicit Boñ. x. dis. quarti vbi. s. q. ij. q̃ dupliciter est loq̃ de virtute trãsubstantiante t de concipiente. Uno modo put sunt in suo fonte t primo principio: vt dicat virtus cõcipiendi. que operata est ꝯceptionem principaliter: t pria auctoritate: t similiter virtus transsubstantiandi: t sic nõ est comparatio sm magis et minus in se: cuz sit vna t eadem virtus diuina nõ intẽsa nec remissa, Sed si ipa comparet ad manifestationem factam p hos effectus iudicandũ est q̃ se hñt sicut excendẽtia t excessa. lz em̃ vtrũq; sit nobilissimũ: t ostẽdat potentiã eẽ summã in cõceptione tamẽ magis laudat maiestas diuina. t in trãsubstãtiatione magis captiuat ratio nostra. Scõo mõ possumus loqui de hac duplici virtute. put dicit cõmunicari creature sm q̃ dicit q̃ virgini data est ptãs concipiẽdi: t sacerdoti per verbum potestas cõficiendi, t sic loquẽdo simplr virtus concipiendi dignioz: excellentioz t nobilioz est. tũ quia subiectũ magis nobilitat. Maius em̃ ẽ esse matrẽ dei q̃ esse sacerdotẽ. tum qa actio est singularioz t pclarioz. Maius em̃ est concipere q̃ conficere. quia termin9 actionis pl9 accipit a cõcipiente matre q̃ a ꝯficiente sacerdote. Accepit em̃ a mre humanitatẽ et esse, In cõsecratione vero corpis xpi non accipit esse. Idcirco rndendũ est his qui contrarium tenere voluere dicentes virginem concepisse xps mediãtibus plurib⁹ verbis q̃ sacerdos conficiat. Quos nescio si insanos aut ignorantes nominẽ. eo q̃ comparatio ista nulla est. quia verba sunt de necessitate ꝯsecratõis non aũt conceptõnis. Unde si sacerdos nũq̃ pferret verba nunq̃ consecraret. Beatissima autẽ virgo non concepit xpm ex vi verborũ: sed ex merito virtutũ suarũ. ob quod posito q̃ cum dixit, Ecce ancilla dñi obmutuisset remanẽtibus in ea tamen virtutibus supradictis adhuc cõcepisset xpm. Simlr male itel ligunt qui virtutẽ trãsubstãtiãdi hoc modo pferunt virtuti concipiendi. qz illa terminat ad corpus impassibile t immortale tc. Naz arguũt quasi corpus xpi cõsecratione fieret. Sed certe non fit. Nam nõ fit eius humanitas: quia facta est in cõceptione. nõ fit gloria corpis: quia facta est in resurrectione. nõ fit perfecta etas: qz etas trigintatriũ annoz̃m spacio est pfecta. vnde argumentũ deficit vt diximus: quia arguit ac si faceret: si p consecrationẽ nihil nouũ fit. Sz hoc solũ fit vt qõ erat in celo pfectũ t gliosum. idẽ fine mutatione sui fit in sacramẽto virtute trãsubstãtiandi. Tertia rõ manuducẽs nos vt firmit credamus corpus xpi esse in sacramẽto alteris dicit cõmutatiua. Nam legimus sepius fuisse per diuinã virtutẽ immutatã naturã. Ideo Amb. in. c. reuera. de conse. dis. ij. in fi. Forte dices aliud video: quomõ tu mihi as-

UVA. BHSC. IyR_227

ſeris ꝙ corpus xpi accipiã? Et hoc nobis ad huc ſupereſt vt ꝓbem⁹. quãtis igitur vtimur exemplis vt ꝓbemus hoc non eſſe quod natura formauit ſed qđ benedictio cõſecrauit maiorem q̃ vim eſſe benedictõis ꝙ nature. quia benedictione etiam natura ipa mutatur. Virgam tenebat moyſes ⁊ ꝓiecit eam ⁊ facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpẽtis ⁊ in virge naturã reuertitur. Vides ergo prophetica gratia bis mutatã eſſe naturã: ⁊ ſerpentis ⁊ virge. Currebant egypti flumina puro meatu aquar: ſubito de fontiũ venis ſãguis cepit erumpere. nõ erat potus in fluuijs Rurſus ad prophete preces cruor ceſſauit fluminũ: aquarũ natura remeauit. Circũcluſus erat vndiq̃ populus hebreorum. Vinc egyptijs vallatus: inde mari clauſus. Virgam leuauit moyſes: ſeparauit ſe aqua: ⁊ in murorũ ſpecie congelauit. atq̃ inter vndas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum cõuerſus contra naturam: in ſui fontis reuertitur exordium. Nonne claret naturã ⁊ maritimorũ fluctuũ: vel fluuialis curſus eſſe mutatã. Sitiebat populus patrũ: retigit moyſes petram: et aqua de petra fluxit. Nũquid nõ ꝓter naturam operata eſt gratia: vt aquã vomere ⁊ petra quã nõ habebat natura? Marath fluuius amariſſim⁹ erat: vt ſitiens populus bibere non poſſet. miſit moyſes lignũ in aquã ⁊ a maritudine ſuã aquarũ natura depoſuit: quã infuſa ſubito gratia temperauit. Sub heliſeo ꝓpheta vni ex filijs prophetarum excuſſus ẽ ferrũ de ſecuri: ⁊ ſtatim merſus eſt. Rogauit heliſeũ qui amiſerat ferrũ. vt illud ſibi acq̃reret. Miſit heliſeus lignũ in aquã ⁊ natauit ferrũ: vtiq̃ ⁊ hoc ꝓter naturã factũ eſſe cognouim⁹. Grauior eſt ferri ſpecies ꝙ aquarũ liquor. Aduertimus igitur maioris potentie eſſe gratiã ꝙ naturã. ⁊ adhuc tamen ꝓpheticẽ benedictionis miramur gr̃am. ꝙ ſi tantus valuit humana benedictio vt naturã conuerteret: quid dicemus de ipſa conſecratione diuina: vbi ipa verba dñi ſaluatoris operantur Nã ſacramẽtũ iſtud quod accipis xpi ſermone conficitur. hec Amb. Qui in talibus ⁊ ſimilibus exemplis nobis oſtendit quanta poteſt magnus ⁊ excelſus deus: cuius poteſtati atq̃ virtuti imenſe ⁊ infinite aſcribuntur omnia miracula ſacramenti altaris.

Quales miracla ⁊ exẽpla opata in ſacro altaris oñdũt ꝓ ibi eẽ corp⁹ xpi. C. III

Ertio ꝓbanda eſt veritas ſacri per exempla, Nã de⁹ bñdict⁹ etſi nõ ſemper qñq̃ tñ ad cõfuſionẽ cordiũ inflatorũ multa de hoc ſacro oſtendit mira atq̃ ſtupenda. Inter que illud vñ eſt celeberrimũ ac memoria dignũ quod euenit dũ ſanct⁹ Antonius de padua Arimini ꝓdicabat. Ibi nãq̃ hereticus qui dã aderat q̃ male ſentiebat de corpe xpi. atq̃ in cõtemptũ corpis xpi hoſtias nõ ꝓſecratas ſepi⁹ aſino ſuo ꝓbebat i abũ. Cũ vero hoc ino tuiſſet Antonio fidei defenſori acerrimo: illuq̃ ad ſe vocatus dure redarguit: veritatẽq̃ ſacri ei fidel⁹ ꝓfuſit. Cũ ho ille pertinax in ſuo ſenſu maneret: aſſereretq̃ aſinũ ſuum perſepe tali cibo foze depaſtũ: cõuenit cum eo Anton⁹ vt de hoc experiẽtia fieret ꝓ dies tres aſinus ſine cibo tranſiret et die tertia Antonius in foro celebrata miſſa: ⁊ reſeruatoſacro illud inter hoſtias nõ conſecratas poneret atq̃ illo mõ aſinus famelicus inuitaret ad pabulũ qõ cũ factũ fuiſſet coram m⁹titudie maxia aĩal illud appropinquãs ſpoꝛte in qua corp⁹ xpi in tra hoſtias nõ cõſecratas reuereꝛter recõdit ũ erat ⁊ miraculo dei cognouit dñm ſuũ. ⁊ caput ⁊ pedes inclinãs humilit adorauit neq̃ cura ſibi fuit de cibo. quo indigeat. Cumq̃ verberib⁹ ab illo heretico augeret traheret ⁊ vol ueretur ſemp facieḃat vt pri⁹ ob quod hereticus ille ⁊ alij ꝙplurimi oi erroꝛe depoſito ad verã fidẽ redierit. Anton⁹ aũt deo gr̃as referẽs ſacrm honorifice i loco debito poſuit ⁊ cõſeruauit. De mult⁹ etiã cõpertũ eſt ꝙ ex priuilegio ſpeciali corp⁹ xpi viderunt aut in ſpecie pueri: aut carnis aut ſãguis. Qõ fit ꝟ Tho. iij. parte. q. lx. ar. vj. per immutationẽ oculoꝝ ſuoꝝ qui ſic vident: quoꝝ oculi imutant ac ſi exprẽſſe viderent extri⁹ carnem aut ſanguinẽ vel puerũ nulla tranſmutatione facta ex pte ſacri. Qõ ꝓ ex eo quia alijs videt ſub ſpecie panis. Nec tñ hic pertinet ad aliquam deceptionẽ: q⁹ talis ſpecies diuini⁹ format i oculo ad aliquã veritatẽ figurandã. ad hoc. ſ. ꝙ mãlfeſtet vere corpus xpi eẽ ſub hoc ſacro ſicut etiã xp̃s abſq̃ deceptõe apparuit diſcipulis eũtib⁹ i emaus. Dicit cñ Aug. in li. q. euageliꝝ. ꝙ cũ fictio nra referꝛ ad aliquã ſignificationẽ non eſt mendaciũ: ſ aliqua figura. Sunt itaq̃ multa huius ſacri ꝑclariſſima teſtimonia: q tñ oia ſi deeſſent ſufficere nob ꝺ verbũ xpi dicẽtis. Hoc eſt corp⁹ meũ. de quo dicere poſſum⁹ qđ yſaac dixit dũ filiũ tãgebat Vox quidẽ vox iacob eſt: ſ manus man⁹ ſunt Eſau. Nã in tactu ⁊ in odoratu Eſau eũ reputabat. in voce tñ iacob eũ cõfitebaꝛ. Sic in ꝺ admirabili ſacro ſenſib⁹ vtis. ſ. viſui. odoratui.

UVA. BHSC. IyR_227

fuit gustui: tactui: accidētia panis se offert si ipi auditui veritas carnis xpi. O igit ineffabile sacrm: o inexplicabile signum amoris ie/su xpi: o denicq triumphale ptilegiū nobis ex hibitū. Nō est em aut fuit aliquando tam grā dis natio: que habeat deos appropinquātes sibi: sicut adest nobis de⁹ noster. Ergo oi de/uotione qua possum⁹ celebrem⁹ hui⁹ sacrame/ti mysteria quo nobis aduenias gratia: t tan/dem perennis t eterna gloria: in qua ipe dns iesus viuit t regnat cuz patre t spiritu sctō p infinita secula seculoz. Amen.

Feria quarta hebdomade sctē de sacro eu/charistie ad quod deuote suscipiendū fideles inuigilare debent. Sermo LXV

Ccepit panē et gra

tias agens fregit t dixit. Accipite et māducate: hoc est corpus meum qō pro vobis tradet. hoc facite in meā cōmemora/tionē. Doctoris gētiū verba sunt ista. j. Corin. xj. Satis vtile t pficuū eē arbitratus sum: si adhuc de sacramento ineffabili eucharistie nō nulla dixero, quoniam quanto magis illius preconia fidelibus innotescunt: tanto arden/tius excitantur ad illius vsum. denotam cq su sceptionē. Idcirco preterea que dicta sunt ad huc videbimus quedā nō immerito de hoc be nedicto sacro dilucidanda. Proponemus ita cq tria principalia mysteria que aplus in ver bis pallegatis explicauit t annotauit, videlz.

Primū oz trāssubstantiatōis.

Scōm manducatōis.

Tertiū consecrationis.

De trāssubstantiatione panis in carnē t vi ni in sanguinē xpi t de additionib⁹ admirādis ipius trāssubstantiatōis. Caplm I

Primū mysteriū annotatus ab aplo p oz transsubstantiatōis. Quia xpus panē accipiēs t gratias agens panē illū benedixit t cōsecrauit conuertit cq subam ei⁹ in subam corpis sui, sic t in sacro isto sub/stantia panis in subam corpis xpi. t subam vi/ni in subam sanguis ei⁹ vere queritur. Ad qō pleni⁹ intelligendū quattuoz sūt dubia decla/randa. Primū vtrum in cōsecratōe sit vera transmutatio siue cōuersio panis in corp⁹ xpi an panis simul maneat cum corpe? Ad qō rn det Alex. in. iiij. suo volumine, q. xxxviij. mē. j. q. aliqui errantes dixerunt q in hoc sacro nō est aliqua conuersio: sed ad prolationem verbo rū sine cōuersione aliqua fit diuina virtute vt corpus xpi sit ibi. Sn hec positio ē pro/pria, sā ctoz auctiz vt pz. Est etiā ꝺ ꝺgruitate sacri: di minuit cq vtilitatē meriti. Naz multiplex ē rō qre ꝺgruit vt panis queratur in corp⁹ xpi t nō maneat simℓ. Pria ē vitatio idolatrie. Si em sub sacro maneret panis: fortassis q̄cq indi/stincte adorarē cū dño. Scda rō ē efficacioz deductio ad ipm xp̄s cōprehendēdū. Spes em panis q mō deduc immediate ad dnm xpm cō/prehendēdū t vescēdū: tūc mediate deduceret: qz prio deduceret ad cōprehensionē panis: t post ad cōprehensionē dni. Tertia rō est spualioz refe/ctio, mō em illa refectio ē spualis oino, tūc ef/set etiā carnal, qz tūc cibus carnal assumeret t nō solū spualis. Quarta rō est ꝺtat⁹ ifinua tio. s. vt credat q fit tm cibus aie t nō corpis t q hoc cibo fit vnio spualis t non corporalis Opinio ad ꝺ tacta minuit vtilitatē meriti, qz ponēdo q accidētia nō pnt esse sine subie/cto imitēdo rōnib⁹ hūanis: meritū fidei dimi nuit. Jō dicendū q tota suba panis quertit⁹ in subam corpis xpi remanētib⁹ accidētib⁹ sine subiecto. Secūdū dubiuz declarandū. vtrū in ista querstione ānihilet suba panis? Et ad ꝺ rn det Ric. in. iiij. dist. xj. arti. j. q. iij. d. q quis post querstionē subē panis in subam corporis xpi nihil de suba panis remaneat: rn qz suba corpis xpi in quā quersa est aliqd est: ānihila ta nō ē. vnde suba panis nō est in nihilum re dacta: sed in melius cōmutata. scz in corpus xpi. non tamen sm Alexā. vbi. s. de pane illo accipit esse corpus xpi: sed ipa essentia panis sine omni mutatione facta in corpus xpi mu tatur in illud. Ideo Hugo li. ij. de sacramen parte. viij. c. ix. ait, Non fit corp⁹ xpi in pane cōsecrari dicamus vt de pane corp⁹ xpi esse ac cipiat: nec q̄s corp⁹ nouū subito factū de mu tata essentia: sed in ipm verū corpus mutatā essentiā: nec ipam subam panis t vini in ni hilū redactā, qz desijt esse qō fuit: ꝺ mutatam pot⁹ qz cepit esse aliud qō nō fuit Tertium dubiū declarandū. vtrū illa querstio stat in in stanti vel successiue? Et respondet Richardus vbi. s. q fit in instanti: quia vt accipi potest a commentatore. iij. meth. Omnis successio in mutatione causatur vel ex resistentia mobilis ad motorem: vel medij ad motorem vel rōne vtriusq t puto q sub resistentia ipsius me/dij debeat comprehendi diuisibilitas spacij p comparationem ad limitationem virtutis in motore. Sn q̄uis corpale medium angelo non resistat: tamen quia limitate virtutis est: non posset se transferre ab oriente in occidentem pertransseundo spacium in instanti, Virtus

UVA. BHSC. IyR_227

aūt cōuertēs substātias panis in corpus xpi nō est limitata. Illa em̄ cōuersio fit. p ꝙtuez diuinā que infinita est. Nec sibi resistit substātia panis: qz tota natura pfecte subdit ꝙtuti diuine. Nec est aliquod medū p quod ista cōuersio fiat. hoc em̄ nō habet locū ꝓprie loquēdo nisi de mutatione locali. Panem em̄ nō eē corpus xpi nihil positiuū dicit. z tamē si esset medū nō oporteret ꝙ causaret successionē in diuina operatione. Deus em̄ vnum lapidem trāsferre posset ab oriente in occidentem p totum medū in instanti. Non em̄ opꝰ ꝙ diuisibilitas medū causet successionē in mutatione nisi cū hoc mutans sit limitate ꝙtutis. Quar tū dubiū declarandū vtꝝ ꝙtus transsubstatiua ꝑncipalius respiciat sacerdotē ꝙ ꝟba. Et rñdet Ric. di. viij. quarti ar. iij. q. iij. ꝙ ꝙtus ꝑdicta ꝑncipalius respicit sacerdotē qz qñ dñs operat aliquē effectū mediante instrumento animato cuiusmodi est suus ꝑm ꝑm primo politicozū. z inanimato. ꝙtus dñi ꝑncipalius respicit instrumētū aiatū ꝙ inaiatū. In transsubstātiatōe aūt sacerdos se hz sicut instrumētum aiatū: z ꝟba sicut inaiatum. ideo virtus dñi ꝑncipal' operantis ꝓncipalius respicit sacerdotē ꝙ ꝟba. Scda rō est. qa quando plura instrumēta p ordinē se habentia cōcurrūt ad eundē effectū: vt manus z pēna ad scribendū ꝙtus ꝓncipalis motoꝝ ꝓncipalius respicit illud instrumētū qō est sibi ꝓpinquius z mediante quo aliud instrumētū movet. vnde virtus scribentis ꝑncipalius respicit manū ꝙ pennā. Ab trāssubstantiatione aūt cō currit plura instrumēta p ordinem se habentia. s. sacerdos z ꝟba: quoꝝ sacerdos ē ꝓpinquioꝝ ꝑncipali agenti: quia sibi est similioꝝ: z eius representat ꝑsonā. Est etiā platōis ꝟbozū cā ideo virtus transsubstātiatiua ꝓncipalius respicit sacerdotē ꝙ ꝟba. Tertia rō est qz ꝙtus trāssubstātiatiua sacerdotē respicit ꝑmanēte rōne characteris q̄ in sacerdote ꝑmanet ꝟba. ät fiē sī trāseūtia respiciūt trāseūtē nō p aliquē trāsitū ex ꝑte virtutis ꝑut est in ꝑncipali agēte: sed p trāsitum ipoꝝ verbozū ꝑm quid tamē predicta ꝙtus respicit ꝑncipalius ꝟba ꝙ sacerdotem: inquātum ꝟba magis de ꝓpinquo se habent ad effectum ꝙ sacerdos. ꝑm quem modum etiam dici potest ꝙ virtus scribentis ꝓncipali' respicit pennam ꝙ manum.

De multiplici manducatione corporis christi: z de dubijs que circa illam habeti possunt.

Capm II

Ecundū mysterium quod annotauit apostol' in ꝓhemate dr māducatōis asserens quod xps dixit. Accipite et māducate hoc ē corpus meū. Ad qō plenius intelligēdū quattuor sunt dubia declaranda.

Primum quot sunt modi manducandi corpus xpi. Et respōdet magr in. iiij. di. ix. ꝙ est duplex. vnus sacramētalis. ali' spūalis. Que distinctio ꝑm Boñ. ar. j. q. j. oritur vno modo a dispositione sumētiū: quia quidam accedūt male dispositi. z hi māducant sacramētaliter quidā bene z hi spūaliter. Secundo accipitur a modo sumēdi: quia quidā suscipiūt ore corporis: z nō cordis z hi sacramētaliter. Quidā ꝟo ore cordis. z hi spiritualiter. Comedere igit sacramētū spūaliter est illud suscipe cum fide informata charitate. Comedere aūt sacramētal' r est illud suscipe cū fide sine charitate. Qui māducāt sacramental' r tm̄ suscipiunt sacrm: sed nō effectum illius. Qui vero manducant spiritualiter effectū gratie cōsequunt.

Scōm dubiū. vtrum mali sumant corpus xpi veraciter. Et respōdet Tho. iij. parte. q. lxxx. ar. iij. z Boñ. in. iiij. di. ix. ar. ij. q. j. ꝙ circa hoc quidā antiqui errauerunt dicentes ꝙ corpus xpi verum a malis nō sumit: quia nō decet tantā maiestatē z carnem tam sanctaz z puram in corpus peccatis subditum introire. Ideo asserebāt ꝙ corpus xpi verum a speciebꝰ abscederet: ex quo peccatoꝝ ipsum labijs z ore polluto cōtingeret. Sed hoc est erroneū eo ꝙ manētibus speciebꝰ corpus xpi sub eis esse nō desinit. Species aūt manet ꝙdiu substātia panis maneret: z tibi adesset. Manifestum est aūt ꝙ substantia panis assumpta a pctōre nō statim esse desinit si manet ꝙdiu p caloꝝ naturalē digerat. Unde tādiu corpus xpi sub speciebus sacrālibus manet etiā a peccatoribus sumptū. Quare doctores oēs dicūt ꝙ pctōres veraciter z sacral' r sz nō spūaliter: corpus xpi suscipiāt. qō cantat ecclia in ꝑsa in festo corporis xpi dicēs. Summunt boni. summunt mali: sorte tñ inequali vite vel interitus. Et Aug. sup Joh. ait. Multi de altari accipiunt. z accipiendo moriunt. Ad idē est. c. z sctā z. c. sicut iudas. de ꝑse. di. ij. Tertium dubiū vtrum peccatoꝝ qui cū certa scientia in peccato sumit corpus xpi: sumat illud dānabiliter Et ꝙ sic patz ꝑ dictū apli di. ꝙ iudicium sibi māducat z bibit. Qz nō est ꝑm Boñ. quia ipz corpus aliquam maculā det animę: sed quia peccatoꝝ ipm̄ cōtemnit dum se preparare non vult z mundare. Sed aliquis obijcere potest

UVA. BHSC. IyR_227

si manducare corpus xpi cū petō petm est, ergo a simili ꝛ videre ꝯ quotiescūq; existens in petō mortali videt corpus xpi peccat mortaliter. Rñdet Tho. vbi. s. ad. iiij. ar. ꝛ Boñ. vbi s. q. ij. ad vltimū cōtra. ꝙ visus nō pringit ad substātiā corpis xpi. ꝯ solū ad spēs sacrales ꝯ ille qui manducat nō solū sumit spēs sacrales sed etiā xpm q est sub eis: ꝛ iō a visione corporis xpi nulli baptizati phibet. nō baptizati aūt nō sunt admittēdi: etiā ad inspectionē huius sacramēti, vt pz p Dionỹ. in libro angeli. hierar, sed ad māducationem nō debēt accedere nisi illi qui bene dispositi ꝛ mundati sunt quare nō est simile videre ꝛ sumere hoc sacramentū. Quartū dubiū est. vtrū accedere ad hoc sacramētū cū ꝛscia pcti sit grauissimū omniū pctōrū. Et quibusdaz videt ꝙ sic. Primo quia glo. sup illud. j. Cor. xj. Qui manducauerit ꝛc. De indigne māducante ait. Sic si xpz occiderit puniet, sed petm xpm occidentium videt fuisse grauissimū. ergo ꝛ hoc petm. Secundo arguūt: qz Hiero. dicit in quadā epla. Quid tibi cū feminis q ad altare cū domino fabularis. Dic sacerdos dic clerice qualr cum eisdem labijs filium dei oscularis: quib? oscularus es filiā meretricis. O inda osculo filiū hominis tradis? Et quibus ꝛbis videt ꝙ fornicator accedēs ad mēsam xpi peccat sic peccauit iudas petō enormi ꝛ grauissimo. Respōdet tñ Tho. vbi. s, ar. v. ꝙ aliquod petm pōt dici grauius alio dupliciter. Uno modo p se, alio modo p accidēs. Per se quidē �means rōnem sue speciei: que attendit ex parte obiecti. ꝛ sm h quāto id ꝫ quod peccatur est maioꝛ tanto petm est grauius. ꝛ qz diuinitas xpi est maioꝛ hūanitate ipsius. ꝛ ipa hūanitas est potioꝛ ꝯ sacramenta humanitatis, inde est ꝙ grauissima petā sunt q cōmittunt in ipam diuinitatem sicut est petm infidelitatis ꝛ blasphemie. Secūdario aūt sunt grauia petā q committūtur in humanitatē xpi. Tertio aūt loco sūt peccata q cōmittunt ꝛtra sacra q ptinent ad hūanitatē xpi. Et post hoc sūt alia peccata ꝫ puras creaturas. Per accidēs aūt vnū petm est grauius alio ex parte peccātis. puta peccatuz quod est ex ignorātia vel infirmitate leuius ē peccato quod est ex cōtemptu vel ex certa ſcia Et eadē rō est de alijs circūstantijs. Sc̄m h ergo cōcare in petō mortali in q̄busdam pōt esse grauius. sicut in his q ex actuali cōtemptu in ſscia peccati ad hoc sacm accedūt. In quibusdam ꝫo min? graue. puta in his q ex quo dam?timoꝛe ne deprehendant in petō cū cōscia peccati hoc sacramētū suscipiāt. Sic ergo pt ꝙ hoc petm est multis alijs grauius sm suaz spēm: nō tamē oim grauissimū. Ad pmū ergo dicēdū ꝙ petm indigne sumentium hoc sacramentum comparat petō occidentiū xpm sm similitudinem. quia vtrūq; committit cōtra corpus xpi. nō tamē sm crimis quantitatem. Peccatū em occidentiū xpm fuit multo grauiꝰ. Primo quidem quia illud peccatū fuit cōtra corpus xpi in sua specie propria. hoc aūt est cōtra corp? xpi in specie sacramēti. Secūdo quia illud peccatū pcessit ex intentiōe nocendi xpo nō aūt hoc peccatū. Similiter fornicator accipiēs corpus xpi cōparatur iude osculanti xpm ꝙtū ad simlitudinem criminis: ꝛa vteraq; ex signo charitatis xpz offendit. nō tñ ꝙtum ad crimis quātitatē. Nec tñ silitudo nō minus cōpetit alijs peccatoribus ꝙ fornicatoribus. Nam ꝛ p alia petā mortalia agit ꝛa charitatē xpi. cuius signū est hoc sacm tanto magis quāto petā sunt grauiora. Scōz q̄d tñ petm fornicationis magis reddit hoiez ineptū ad pceptionē huius sacramēti. in ꝙtū sz per hoc petm spūs maxime carnis subijcitur ꝛ ita impedit feruoꝛ dilectionis q requirit in hoc sacro. Plus tñ pōderat impedimētum ipsius charitatis ꝙ feruoꝛ eius. Unde etiam petm infidelitatis. quod funditus separat hoiem ab ecclesie vnitate simplr loquēdo maxime hoiem ineptū reddit ad susceptionē huius sacramēti: vnde grauius peccat infidelis accipiens hoc sacramētum ꝙ petoꝛ fidelis. ꝛ magis cōtemnit xpm sm ꝙ est sub hoc sacramēto pticularim si non credat xpm vere sub hoc sacramēto ee ꝫa quātū ē in se diminuit sanctitatem huius sacramenti ꝛ virtutem xpi opantis in hoc sacramēto: quod est cōtemnere ipz sacramētū in seipso. Fidelis autem qui cū cōscientia peccati sumit contemnit hoc sacramētum nō in seipso: sed quantum ad vsum indigne accipiens.

De potestate consecrandi concessa sacerdotibus rite ordinatis sm formā ecclesie q solū ꝛficere possunt. Capm III

Ertium mysterium quod apostolus ℣ annotauit dicit consecrationis, ibi. Hoc facite in meam cōmemoratiōnem, In quibus verbis sm Franciscum data fuit potestas consecrandi apostolis qui vt dicit est in precedentibus: fuerunt tūc a christo ordinati sacerdotes. Sed hic quattuoꝛ dubia adhuc occurrunt aperienda. Primūm vtruz angeli habeant potestatem consecrandi. Et

UVA. BHSC. IyR_227

respondet Alex. in. iiij. q. xxxv. mē. l. ℭ nō. eo ℭ deus talem potestatē ipis nō dedit. ⁊ b cō grue. Primo qr virtus transsubstantiandi elementū in corpus xpi ⁊ sanguinē: data est verbo sensibili. vñ cuius est pferre verbū sensibile eius est ministerialiter mediante verbo tali consecrare. Inquit em Aug. j. q. j. in. c. detrahe. Accedit verbū ad elementū ⁊ fit sacramētum. Secunda ratio est: qr si sacramēta ministrarentur homini per angelos: esset homo in sua reparatione subiectus angelice nature et sic nō esset per xpm solum restitutus in priscam dignitatē. Secūdū dubiū vtrum aliquis nō sacerdos possit consecrare. Et respō deo ℭ nō. immo si omnes homines mūdi nō sacerdotes essent sancti ⁊ iusti: ⁊ per annos ⁊ annos dicerent verba cōsecrationis super debita materia cū intētione pficiēdi nunℭ cōsecrarent. Ideo scribit ex de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. j. Hoc vtiq; sacramentū nemo potest cōficere nisi sacerdos qui rite fuerit ordinatus ℈ claues ecclesie. quas ipe cōcessit apostolis eorūq; successoribus iesus xps. ⁊ ecclesia cantat sic. Sacrificiū istud instituit. cuius officiū cōmittit voluit solum presbyteris quibus sic cōgruit vt sumant ⁊ dent ceteris. Et. xxv. dist. in. c. perlectis. dicit. Ad presbyterum ptinet sacramentū corporis ⁊ sanguinis dñi in altario dei cōficere. Tertiū dubiū vtrū sacerdotes mali ⁊ pcessatores possint cōsecrare. Et rndet Boñ. in. iiij. di. xiij. ℭ sic: quia officium consecrandi nō est ex ppria sanctitate: vt quidam heretici dicunt: sed ex auctoritate Tho. Ho in iij. parte. q. lxxxvij. ait. Non ex hoc ipso aliqs desinit esse minister xpi ℭ est malus: qr dns habet bonos ⁊ malos ministros. qui cum auctoritatem habent consecrandi: cōsecrare possunt. Unde Aug. j. q. j. c. itra ait. Intra catholicam ecclesiam in ministerio corporis ⁊ sanguinis dñi: nihil a bono malus: nihil a malo minus pficitur sacerdote: qr nō in merito cōsecrantis: ℈ in verbo pficit creatoris: ⁊ in virtute spiritussancti. Ad idem est. c. pphera. c. vt euidēter. c. cum scriptura. c. multi sc̄arū. ⁊ c. sacerdotes. Quartū dubiū vtrū sacerdotes heretici: scismatici: excōmunicati: vel degradati: possint pficere. Et respōdet Boñ. in iiij. di. xiij. ar. j. q. j. ℭ aliqui voluerunt distinguere ℭ sacerdotes mali quidaz occulte sunt mali: ⁊ tales possunt cōsecrare. Alij vero sunt manifeste mali ⁊ ab ecclesia precisi: sicut heretici: ⁊ alij predicti: et tales nō possunt. Et ad hoc allegant ductuz Aug. j. q. j. c. extra catholicam. Extra catholicam ecclesiam nō est locus veri sacrificij. ⁊ Hieronymi in. c. odit qui dicit. Odit dominus sacrificia hereticorum: ⁊ a se pjcit. ⁊ quotiens in nomine eius congregati fuerint detestatur fetorem eoꝝ. ⁊ claudit nares suas. Habent etiam ibi. c. nō oportet. Sed tamē positio ista falsa est: vt patebit Ideo dicendū ⁊ melius ℭ sacerdotes omnes prenominati consecrare possunt: quia potestas cōsecrandi eucharistiam vt inquit Tho. parte. iij. q. lxxxij. ar. j. ⁊ oīs theologi ptinet ad characterem sacerdotalis ordinis. Character autē indelebilis ē. Ideo dicendū ℭ in sacramento duo attenduntur. Scz sacramēti veritas: que consistit ℭtum ad rem primam: ⁊ sacramenti vtilitas: que cōsistit ℭtum ad rem vltimaz: que est incorporatio vel vnio: ℭtū ad corpus mysticū. Si de veritate sacramenti loquamur veritas saluatur vbi ex pte ministri est ordo ⁊ intentio ⁊ verbi prolatio: cuz adest debitum elementū. Si autem loquamur ℭtum ad vtilitatem dicendū ℭ sacerdos bonus conficit ad vtilitatem suam ⁊ assistentiū. Malus occultus ad damnū suum tm: nihilominus ad vtilitatem assistentiū qui deuote audiunt missam. Sed precisus ⁊ hereticus ad dānationē suam: ⁊ omnium assistentium. Quia ergo in precisis ⁊ hereticis manifestis priuat sacramentū omni fructu: ℭtuis sit ibi corpus xpi verū. ideo loquunt sacri canones ipsorum sacrificia detestantes nō rone operati operis sed dāni. Ric. ho in. iiij. ar. j. q. j. dicit ℭ prefatos sacerdotes posse hoc sacrificium cōficere itelligitur dupliciter. aut de iure. aut de facto Primo modo nō omnis sacerdos potest hoc sacramentū cōficere: quia nec irregularis nec suspensus: nec interdictus. nec excōmunicatus nec scismaticus: nec hereticus. nec degradatus hoc sacramentū pōt de iure cōficere. qz cuilibet pōtextz phibitus est potestatis sacerdotalis vsus: vnde pficiendo grauissime peccāt. Secundo modo scilicet de facto quilibet iporum potest vt predictuz est. Considerēt itaqz laici ℭta est sacerdotalis dignitas. ℭta sacerdotibus data est potestas. Nō sint ipi sacerdotum iudices ⁊ ex consequenti sacramētorū cōtemptores. de quo plenius dictmus in opere de virtutibus. Uenerentur ⁊ colant illos vt patres: ⁊ dños a tanti sacramenti ministros. Preparent se omnes cū omni humilitate ⁊ reuerentia ad sacraz cōmunionē de illoz manibus suscipiendā. Ipsi vero sacerdotes studeant pvirtutibus nitorē mentis ⁊ anime cōseruus

UVA. BHSC. IyR_227

re: viuereq; munde ⁊ caste vt sic digne confice re possint ⁊ dispensare fidelibus absq; ꝓprio detrimento: imo cum merito et benedictione dei sacratissimū corpus filij eius domini nostri iesu christi. qui est benedictus ⁊ laudabilis per infinita secula seculorum. Amen.

Feria quinta in cena dñi. de exēplis a xp̄o nobis exhibitis: in quibus eum sequi debem⁹ ⁊ precipue tempore sacre eucharistie communionis. Sermo LXVI

Exempluz enim dedi vobis vt quēadmodum ego feci. ita ⁊ vos faciatis. Pijssimi iesu verba sunt ista. Jobis. xiij. c. ⁊ in euangelio hodierno. Suscepturi sanctissimū sacramentum hodierna die vel in ꝓxima solennitate paschali. diligenter. ac sollicite inuigilare debemus. vt ad illud accedamus cū omni mundicia. puritate ac reuerentia. Id autem facere poterim⁹ si voluerimus imitari exempla virtutum. que docuit nos ipe xp̄s in vltima sua cena. In illa nanq; docuit nos omnes quid cōmunicando essemus facturi. Idcirco in presenti ꝑmōe ꝓ morali declaratōe euangelij de exēplis moralibus spiritualiter in eo contentis: ⁊ a domino iesu xp̄o nobis oblatis erimus tractaturi. quoniā ad illa xp̄us iesus nos in verbis in themate p̄missis inuitat. In quibus totum euangeliū hodiernū cōplectēdo septem exempla deuotissima declarabimus.

Primū d̄r memorande mortalitatis.
Scd̄m ꝯsummande charitatis.
Tertiū tolerande aduersitatis.
Quartū cōtemnende ꝓsperitatis.
Quintū obseruande castitatis.
Sextū exercende humilitatis.
Septimū desiderande felicitatis.

Qualiter xp̄s docuit nos exemplo suo memores esse mortis acerbissime quā pro nobis pctōribus ex charitate ⁊ amore patientissime tolerauit. Capl'm I

Primū exemplū quod xp̄s nobis exhibuit dicit memorande mortalitatis. Ipse etem̄ memor erat mortis sue: quod euangelista exprimit dicens. Ante diez festuz pasche: sciens iesus quia venit hora ei⁹ vt transeat ex hoc mundo ad patrē. Pro q̄ꝝ verboꝝ declaratōe tria sunt notāda. Primū q̄d ꝑ hoc nomē pascha intelligat̄. Et ad h̄ sic dicit Aug. sup Job. Pascha nō sicut q̄dā estimāt grecū nomē ē. s̄ hebreū. Opportunissime tñ occurrit in h̄ noīe q̄dā ꝯgruentia vtrarumq; linguarū. Quia em̄ pati grece paschi d̄r ⁊ ideo pascha passio putata ē. vel h̄ nomē a passiōe sic appellatū. In sua v̄o lingua h̄ ē ī hebrea pascha trāsitus d̄r: ꝓpterea ꝙ tūc primū pascha celebrauit ppl's dei: qñ ex egypto fugiēs rubrū mare ꝑtrāsiuit. ꝑm autē Nico. de lira dicebat̄ pascha iudeoꝝ trāsit⁹ eo ꝙ tūc angel⁹ trāsijt ꝑ egyptū interficiēs p̄mogenita egyptioꝝ. ⁊ filios israel saluās. Scd̄m notandū ꝙ paschale festū apud iudeos incipiebat a vespa diei ī qua luna erat. xiiij. Dies autem festiuus apud eos incipit a vespera vnius diei. ⁊ durat vsq; ad vesperā sequētis diei. vñ Leuit. xxiij. c. d̄r a deo. A vespe vsq; ad vesperū celebrabitis sabbata vr̄a. ⁊ sic dies pasche solēnis erat luna. xv. ꝓpter qd̄ eundē diē quē Jobes noīat. ante diē festū pasche ꝓpter naturalē distiunctionē dierū. Marcus noīat primū diē azimorū: qr a vespere p̄cedētis diei incipiebāt comedere azima. Quare ꝑm Hiero. oēsq; theologos. di. xj. q̄rti. tenendū est ꝙ iesus fecit cenā luna. xiiij. ⁊ passus est luna exñte. xv. Tertiū notandū ꝙ sicut xp̄s recordabat̄ mortis de ꝓximo sibi īminētis: ita ⁊ qui vult cōicare mortē xp̄i ad suā mentē reuocare dz: hoc docuit apl's cū dixit. j. Coꝝ. xj. Quotiēscūq; māducabitis panē hūc: ⁊ calicē bibet mortē dñi annūciabitis donec veniat.

Qualiter xp̄s nos docuit exēplo suo vt memores simus immēse charitatis sue. qua nos dilexit. Capl'm II

Secundū exēplū qd̄ docuit nos xp̄us dicit̄ cōsūmande charitatis. s. de quo euāgelista scribit. Cū dilexisset suos qui erant in mūdo: ī finē dilexit eos. i. ꝑm gl. maiora signa dilectiōis oñdit. Dilexit nanq; dñs seruos suos iustos ⁊ sctōs: reos ⁊ peccatores: ꝓ eis patiēdo ⁊ moriēdo. Ob qd̄ Hiero. ad Damasuz papā de filio ꝓdigo ait. Que maior pōt esse clemētia: q̄ vt dei fili⁹ homis putaret̄: decē mensiū fastidia sustinere: pari⁹ expectaret aduentū: per singulas adolesceret eates: ⁊ post ꝯtumelias vocū: alapas: ⁊ flagella crucis. ꝓ nobis fieret maledictus: vt nos a maledicto legis absolueret. Et apl's Ro. v. in q̄t. Cōmendat suā charitatē deus in nobis: et qm̄ cum adhuc peccatores essemus. xp̄s ꝓ nobis mortuus est. Si ergo xp̄s tm̄ dilexit nos vt sanguinē suū ⁊ vitam daret pro nobis. nos debemus ⁊ illū diligere: ac pro eius amore ꝓximoꝝ odia deponere. An nō heretici vl' igrati habendi sunt illi qui xp̄m non diligunt pro quibus mori dignatus est? Propterea scribit̄

UVA. BHSC. IyR_227

ſic de cõſe. di. ij. in. c. iterak. Semp xpi moꝛs
p ſeculi vitã poſteris eſt nũcianda vt diſcãt q̃
charitate dilexit ſuos qui p eis moꝛi digna-
tus eſt. Cui omẽs debemus vicem rependere
charitatis. qz ad hoc ptioꝛ dilexit nos cum eſ-
semus gehẽne filij. vt eũ diligeremus a moꝛ-
te iam liberati. Et Caſſio. in li. de dilectione
dei ait alloquens aiam ſic. Audi anima mea
t aurib⁹ pape diuinã clemẽtiã. Quis abyſſũ
tã ineſtabilis gre cõſiderauit? Quis de fonte
tante dulcedinis guſtauit t nõ amauit? Qua
re no diffundis in deum vniuerſos affectus
quos dirigis ad vanitates t inſanias falſas?
Cur queſo diligis aliquid pꝛeter illum q̃ taꝫ
benigne tã miſericoꝛditer a tot miſeriis te re-
demit? Jugi ſcrutinio t aſſidua meditatione
reuolue qualr vnigenitus dei patris cum eẽt
ſplendoꝛ t figura ſubſtantie eius poſt exina-
nitionẽ vſq; ad formã ſerui. poſt lachrymas
poſt labores: poſt ſudoꝛes. poſt contumelias.
poſt flagella. poſt ſputa. poſt liuoꝛes poſt co-
ronam ſpineam. pꝛo te affixus in cruce quan
doq; pependit. Manus eleuabat ad patrẽ in
ſacrificium veſpertinũ. vt te ad amplexꝰ ami-
cabiles inuitaret Vide aia mea ne ingrata ſis
in tanto cumulo beneficioꝛ. Ingratitudo eũ
eſt pemptoria ſalutis. hec ille. Qñ ergo xpus
conſpicit hominem q̃ nõ diligit cõquerit de
illo. vt Aug. inq̃t li. ꝯ. v. hereſes di. Cuz eſſez
vnicus patris mei reconciliauit te. cum inter
montes t ſiluas errares queſiui te: humeris
meis poꝛtaui te. laboꝛaui. ſudaui. caput meũ
ſpinis appoſui. manus meas t pedes. clauis
obiecꝛ. lancea latus meũ aperui. vt te mihi eo-
pularem: t tu diuideris a me.

Qualr xpus nos exẽplo ſuo docuit aduerſa
libẽti animo tolerare t in tribulationib⁹ eſſe
patientes. Capl'm III

Ertiũ exemplũ quod nobis xpus de-
dit oꝛ tolerande aduerſitatis. Tole-
rauit eñ iudam pditoꝛem ſuum eq̃
t patiẽti animo: quem in cena retinuit cõmu
nicauitq; eum cũ aliis diſcipulis: ne ei⁹ pctm̃
occultũ faceret manifeſtũ. vt habef. j. q. j. in. c.
xpus. t hoc euãgeliſta exꝑſſit cũ dixit. Et cena
facta ſcz ꝯtum ad eſum agm paſcalis. nõ tñ
cõpleta ꝯtũ ad alia cibaria. Sequit cũ diabo
lus iam miſiſſet in coꝛ vt traderet eum iudas
ſimonis ſcarlotis: ſi ẽm Nico. de lira. qa die p̃
cedenti eum vendiderat ſugeſtiõe diaboli hãc
pditionem in coꝛ ipſius mittentis. Sequitur
ex. ſciẽs quia oia dedit ei pater in manus: et
quia a deo exiuit. t ad deuꝛ vadit. Que verba
exponẽs Greg. iiij. moꝛal. ait. Sciebat enim
ꝯ in manu ſua ipſos etiam perſecutoꝛes a ce
perat vt ipſe in ſe ad vſum pietatis intoꝛqret
quicq̃d eoꝝ contra ſe malitia ꝓmiſſa ſeuiret.
O quãta erat patientia t longanimitas bene
dicti ieſu xpi: quãdo in cena illa reſpiciebat p̃
ditoꝛem. videbat q; coꝛ eius malignũ t tamẽ
nõ ejiciebat eũ: nõ oſtẽdebat ſibi turbulentaꝫ
facie. nõ inferebat contumelias illi t conuitia
ſed modis omnibus manſuetiſſimis ꝯtum in
ſe erat: querebat reuocare illuꝝ a cogitatu ma
ligno. O patiẽtia inuictiſſimi xpi ieſu benedi
cti. Hanc docuit nos ẽbo cũ dixit Lu. xxi. In
patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras
t Mat. v. Beati qui pſecutionem patiuntur
ꝓpter iuſticiam q̃m ipſoꝝ eſt regnũ celoꝝm
De patientie autẽ laudibus multa dicta ſunt
a nobis in opere de virtutibus. ideo pauca ꝟ
ſufficiant.

Qualr xpus nos exemplo ſuo docuit cõtem
nere. pſpera mundi huius. t ne in illis fiduci-
am habeamus. Capl'm IIII

Artũ exemplũ quod xpus nos ẽdit
q fuit cõtẽnẽde pſperitatis. De q̃ euã
geliſta ſcribit. Surgit a cena t ponit
veſtimenta ſua. i. deponit. ip hoc innuẽs depo
nendũ eſſe oẽm ſeculi huius affectũ neq; confi
dendum eſſe in bonis pñtis vite. Qꝰ Hiero.
dixit. ſic ſcribens in epla ad eupantium. Si
fieri poteſt imitare toſeph. t egyptie dñe pal
liũ dereliq̃. nudus xpm. nudũ ſeqre. Nec ſolũ
a xpo eiuſq; ſcris. verũ etiã a gẽtilibus ſp mo
nemur. vt huiꝰ vite gaudia pꝛpendamus re
ſpuamuſq; oia bona ei⁹. Ait t Señ. ad Lu cil
lũ ait. Noli huic trãſlitati ꝓfidere. Et iterꝫ ad
eundẽ. Clamo vitate q̃ vulgo placent q̃ caſus
ad oẽ foꝛtuitũ bonũ ſuſpicioſi pauidiq; ſubſi-
ſtite. Et fera t piſcis ſepe aliq̃ oblectatiõe de
cipit: munera iſta foꝛtune putatis inſidie ſũt.
Quiſq; veſtrũ tutã agere vitam volet: iſta fi
ſcata bñficia deuiter q̃ plurimũ: in q̃bus hoc
quoq; miſerrimi fallimur. q̃ dũ habere puta
mus: in p̃cipitia curſus iſte deducit: t huius
eminẽtis vite exitus cadere eſt.

Qualiter xpus exemplo ſuo nos docuit ob-
ſeruare t cuſtodire ſibi valde acceptam virtu
tem caſtitatis. Capl'm V

Vintũ exẽplũ a xpo nobis datũ fuit
q obſeruãde caſtitatis. Qꝰ euãgeliſta
exꝑſſit cũ dixit. Et cũ accepiſſet li
teum precinxit ſe. Nos etiã lumbos pcinctos
habere debemus. ẽm illud Lu. xij. Sint lum
bi veſtri pcincti. Que verba exponẽs Grego.

t iiij

UVA. BHSC. IyR_227

in omelia ait. Lumbos enim pcingimus cuz carnis luxuriã p continentiã coartamus, Sz vt dicit Augu. quẽ allegauimus in sermone de luxuria. Inter oia xpianozum certamina durioza sunt prelia castitatis: in quibus quotidiana est pugna t rara victozia. O quãta multitudo damnaf ppter vicia carnis, Ecqs explicet quot sunt illi qui vt pfistant in miseriis t turpitudine confiteri t cõmunicare postponunt. Quis etiam enumeret quot inueniunt q̃ p⁹ ppetrata nephãdissima t fetidissima peccata carnalia pre verecũdia illa nõ cõfitentur t sine vera emẽdatione conscientie accedunt ad sacram communionem. O infelix cõditi o tolum sic facientium, qui iudicium dei manducãt t bibunt.

Qualr xps exẽplo suo nos docuit vt hũilitatis exercitia nõ recusem⁹. Capl'm VI.

Extum exemplum quod xps nobis tribuit õz exercẽde humilitatis. De quo euãgelista subdit. Deinde misit aquã in peluim t cepit lauare pedes discipulorum t extergere linteo quo erat pcinctus. O quid erat videre regem angelorũ. t dñm celi t terre genuflexũ ante pedes discipulorum t manibus ppriis cotrectantẽ t lauantem pedes illos sordidos t lutosos. Interroga eum aia mea: t dic illi. Cur o bone iesu tm te hũiliaas. vt defatigatus t madefactus sudore pedes discipulis tuis lanes. Et rñdebit tibi ptinus. O aia mea. Charitas que me traxit vsq̃ ad exinanitionem vsq̃ ad formã hui: ipa me sic humiliare compellit. Quinimmo maiora humilitatis officia suscipere coget: cũ die crastina crucifixus t nudus cum latronibus deputabor, Sed discite a me omnes: quia mitis sum t humilis corde.

Qualr xps exẽplo suo nos docuit vel desiderem⁹ supnã felicitatẽ. Capl'm VII.

Eptimũ exemplũ qõ xps nobis tradit õz desiderãde felicitatis. quia petrũ induxit vt desideraret habere partez secũ. Dicit ergo iohãnes. Uenit ergo ad simonẽ petrũ. Et dixit ei petr⁹, Dñe tui mihi lauas pedes? In passu hoc dubitare solent quidam vtrũ xps lauerit pedes discipulorũ aliorum priusq̃ Petri. t Origen. dicit q̃ sic, qz incepit lauare a minoribus. Sed nõ videf verisimile. vt dicit. Nico. de lira. si transisset per omnes alios. dñ aliqs eoz vel plures recusassent hanc lotionẽ sicut t petrus. Et ĩõ alij doctores dicũt q̃ primo venit ad petrũ, ppter qõ alij discipuli audita reprehensione petri nõ fuerũt ausi vltra iam recusare. Q̃ ẽ euangelista dicit cepit lauare tc. Et postea subdit. Uenit ergo ad simonẽ. nõ est p hoc intelligendum q̃ alios lauerit ante ipm. sed euãgelista prius dixit factũ in generali postea explicat modũ ĩ pticulari. incipiens a Petro q̃ dixit. Domine tu lauas pedes. t. tu vis lauare pedes mihi peccatori tu q̃ es fili⁹ dei. q. d. nullo modo decet. Simile verbum dixit in pncipio sue cõuersionis. Lu. v. Exi a me: quia homo pctõr sum. Rñdit iesus t dixit ei. Sõ ego facio tu nescis modo: scies aũt postea. t. ẽm Chrysostomũ. humilitatẽ huius doctrine. Et quõ humilitas suffi cit in deũ ducere. Dicit ei Petrus. nõ lauabis mihi pedes in eternũ. t. nunq̃ ẽm Augu. ac si diceret nunq̃ sustinebo vt tu laues pedes meos. Et ẽm Nico. de lira. licet Petrus hoc faceret bono zelo. tñ indiscrete hoc faciebat: qa cũ xps nõ posset errare nõ debebat volũtati eius aliquo modo resistere. Idcirco rñdit ei. Jesus. Si nõ lauero te nõ hẽbis ptem mecum. Sõ mozalr t lkalr intelligi põt. Mozaliter qppe intelligẽdo nullus pt habere ptẽ cũ xpo in glia celesti nisi lotus fuerit a macula pctiz iuxta illud Apo, xxi. Non intrabit in eã aliqd coinqnatũ. Si aũt intelligaf de lotione corporali lkaliter, tũc ẽm Origen. dubiũ est quõ ille q̃ ob reuerẽtiã iesu nõ pmittebat lauare pedes suos: nõ hẽbit ptem cũ filio dei. Et rñdet Nico. de lira. q̃ sicut aliqd est illicitũ non ex sui natura. s. tm qz phibitũ. vt patz de ligno vetito pmo parẽti. ita sllr aliquid est necessariũ ad salutẽ: nõ ex sui natura: s. ppter preceptũ dei vel plati. t sic erat in ppolito. Et q̃ ei xps volebat simplr hoc facere. Petr⁹ de necessitate salutis tenebaf hoc sustinere. Sed cum a xpo fuit reprehensus respõdit. Domie nõ tm pedes meos: sed t manus et caput. quasi dicat prius sustinerem a te per totum coz⁹ lauari q̃ a te separi: qa q̃us esset dnũ sibi vt magister suus ei suiret. tamẽ grauis⁹ illi erat ab ipo separi. Unde õz ĩ itinerario clementis q̃ quandocũq̃ Petrus memoz erat dulcissime societatis christi resoluebatur in lachrymas: ita q̃ facies eius adusta videbaf ex frequenti lachrymaruz fluxu. Dicit ei iesus. Qui lotus est scz p baptismũ nõ indiget. nisi vt pedes lauet. i. affect⁹. qz vt dicit Aug. in expositione hui⁹ passus. Si aliqs baptisat⁹ statim mozias eu olat ad patriã nec indiget aliq̃ alia lotione: sed si supuiuat indiget lotione pedũ id ẽ affectionũ mẽtis. Subdit adhuc christus Uos mũdi estis: sed nõ oẽs. Ubi Augu. Hoc

UVA. BHSC. IyR_227

quid fit ne quererem⁹ ipe euangelista⁹ patefe
ciat dicens. Sciebat enī quia ñ esset q̄ tra
deret eū. Et Origenē. Nō ergo dicit. vos mū
di estis: referr⁹ ad. xij. qō vero subdit, sed non
oēs. dicit ppt iudā existentē immūdū. Sequi
tur euāgelista. Postq̄ ergo lauit pedes discī
pulor suor accepit vestimenta sua: t cū recu
buisset iterū dixit eis. Scitis quid fecerim vo
bis: Vos vocatis me magister t dñe t bñ di
citis: sum enī. Si ergo lauī pedes vobis ego
dñs t magr: t vos debetis alter alteri⁹ lauare
re pedes. i. pietate: benignitate: t humilitate ob
sequia inuicē exhibere. quoniā hec est via per
quā acquirit beata vita. Ergo vt sacra cōmu
nio nobis pficiat: dem⁹ operā vt in his septez
premissis exēplis imitemur dñm Iesum xpm
vt sic tandē admittamur ad cenā illā magnā
in qua omnes electi pascuntur t reficiunturq̄
beata visione dei. qui est benedictus in secula
seculorum. Amen.

Feria quinta in cena dñi. de celebratione
misse ac eius significatione: necnon t illi⁹ au
ditione. Sermo. LXVII.

Acrificate sacrificiū

iusticie: t sperate in dño. Illuminati
prophete verba sunt ista ps. xxxiij. Pos
sunt ac debēt omnes fideles sperare vberem
fructum se foze suscepturos ex frequenti obla
tione sacrificij immaculati dei nostri Iesu xpi
qui quotiēscūq̄ misse debite celebrant offer
tur p vinis atq̄ defunctis. Et ly nō oēs esse
possint parati semper t quotidie sanctissimū
sacrm suscipe: verūtñ nō p̄sumant suauissimo
ei⁹ fructu cū assistunt fideliť t deuote q̄si a sa
cerdotib⁹ p̄secrať. Vñ Aug. de cōse. di. ij. in. c.
vt quid ait. Ut quid paras dentē aut ventrez
crede t manducasti. Quoniaz aūt plerīq̄ coz
habentes aridū: indeuotū negligēter suo tpe
ad missas audiēdas p̄uenīt: aut illas audiūt
minus reuerenter. idcirco in hoc sermone de
missa loquemur. ad quā nos inuitat ppheta
in ꝓbis ppositis: exhortans etiā eos qui non
sunt sacerdotes vt velint adesse in celebratio
ne tanti mysterij: sperantes ob id consequi co
piosa munera gre dei. De missa itaq̄ tracta
turi tria mysteria principalia declarabimus.

Primum erit de celebratione.
Secundum de significatione.
Tertium de auditione.

Q̄ triplex regula est obseruāda in celebra
tione misse, scilicet loci temporis: t modi.

Capitulum. I.

Rimū mysteriū de missa declarandū
p est de ei⁹ celebratiōe. Nā ly vt ait Hu
go lib. de sacris. Missa nil aliud est q̄
consecratio eucharistie, q̄ ſō ꝺr missa: qz mitti
tur hostia vel oblatio. Vel sicut dicit magister
distin. xxij. quarti. Missa ꝺr qz mittit celestis
missus. q̄vt exponit Inno. est magni ꝓfilij an
gel⁹. Iste in quā mittit ad ꝓsecrādū: qz ille est
sacerdos inuisibilis dñs Iesus xps q̄ ꝓsecrat t
ꝓficit hoc sacrm vbicūq̄ ꝓficiat. Vel ꝺr missa
qz pplus fidelis per ministeriū sacerdotis p̄
ces t vota t oblationes deo mittit. Ñ cele
branda est cū obseruatione triplicis regule.

Prima est loci.
Secunda temporis.
Tertia modi.

Prima regula obseruanda in celebratione
misse est loci. Ut enī inqt Rich. in. xiij. di. xij.
ar. iij. q. j. Cōiter nō licet missam celebrare in
loco nō sacro, qz sic instituit eccl̄ia. vt ꝓz de cō
se. di. j. c. sicut. c. missarū. c. hic ergo. t. c. nulli⁹
presbyter. Cui⁹ institutionis rō fuit: qz in sa
cramēto altaris q̄ in missa ꝓsecratur: ꝓtinet
ille qui est summe sctūs t toti⁹ ecclē sanitatis
cā effective in quantū de⁹: t memorie inquan
tuz hō. In casu tñ magne necessitatis permit
tunt iura celebrari in loco non sacro: vbi tamē
tabula fit cōsecrata: ceteraq̄ sancta mysteria
ad illud officium pertinentia ibi affuerint: ſi
cut cum ecclesie oēs fuerint incense. vel cū ho
mines essent in itinere: vel cū adesset alia ali
qua legitima t rationabilis causa. in quibus ca
sibus cū licētia episcopi celebrare licet in loco
non sacro. Conceditur tamen fratribus predi
catorib⁹ t minoribus exigente legitima causa
vt puta dū essent predicantes verbū dei in pu
blicis campis vel plateis: aut in similibus ce
lebrare cū altari viatico absq̄ licētia ab episco
po postulata vel impetrata. qō patet extra de
priuile. t priuil. excess. c. in his vbi sic habetur
In his q̄ ad cultū diuinū facere dignoscuntur
non maligna. sed benigna esse potius inter
pretatio facīda. Ex̄ mirari cōpellimur q̄ cū
fratribus predicatoribus t minoribus dux
rimus indulgendum: vt vbicunq̄ fuerint sine
parochialis iuris p̄iudicio: cum altari vale
ant viatico celebrare. Quidam nimis stricte
interpretando indulgentiā nostrā nitunť asse
rere q̄ per eā dicti fratres p̄ter p̄latorum
assensum facere hoc non possunt: propter qō
eos celebrare iuxta indulgentiam apostolicā
non permittunt. Cum autem nihil eis confer
ret memorata indulgentia: sine qua p̄latis

UVA. BHSC. IyR_227

annuentibus id liceret eisdez fraternitati tue mandamus quatenus interpretatione hmõi reprobata: duz tñ ab alijs q̃ iuri parochiali p̃ueniunt: prozsus abstineant. datam eis sic licentiã celebrandi aucte nostra non differas publicare: ita q̃ dicti fratres aliquã ex indulgentia nostra videanf in hoc grãm consecuti hec ibi. Que ꝟba sunt bonoꝝ tertij. Et sicut in loco sacro vt dictũ est cõiter misse sunt celebrande: ita etiã celebrari debẽt sup altari consecrato. Notãdũ tñ ꝟm Ric. vbi supza. q. ij. q̃ ante tempus Silueftri celebrareturf sup altare ligneum: quod cito poterat transferri: quia ꝓpter pfecutionẽ nõ erat fidelibus certus locus ad manendũ. tñ postea instituit eccl'ia vt celebraref sup altare lapideũ. Unde de cõse. di. j. in. c. altaria ꝺz. Altaria si non fuerint lapidea chrismatis vnctione nõ ꝓsecrenf. Cuius rõ fuit: quia altare debet esse de materia fortt: quia cõsecrari debet t rideo nõ debet esse de terra. Et quia i ecclesia debet esse copia altarium: vt hoc mysteriuz frequentef: rideo altare non debet esse de auro vel de argento: q̃ non facilr possunt haberi. Jn veteri aũt lege qz non sic multiplicabanf altaria: nihil opus erat si de auro fierent. Cõuenienˢtius etiam est altaria fieri de lapide q̃ de ligno ꝓpter significationẽ. quia vt dicit g'lo. in dicto. c. altaria Altare significat xp̃m: qui ꝺr petra. Sz occasione dictoꝝ apud multos dubitaf. Utrũ celebrans sup altare nõ ꝓsecratũ aut fractum sit irregularis. Et rndet Ric. vbi. s. ar. iij. q. ij. q̃ nõ: eo q̃ irregularitas est de iure positiuo t hoc nõ est in iure positũ. Scienter tamẽ celebrans sup altare nõ cõsecratũ grauiter peccat etiã si b̃ faciat ex ignorantia crassa: q̃uis minus grauiter q̃ si hoc faceret scienter quia ecclesia ordinauit sup altare consecratũ debere celebrari: vt pz de ꝓse. di. j. c. eccl'ie. t extra de conse. eccle. vel alta. c. j. t. c. qõ in dubijs.

Scda regula ꝟanda in celebratiõe misse ꝺr tpis. De quo sciendũ ꝟm Ric. vbi. s. ar. ij. q. iij. q̃ qz hoc sacrm ptinet ad tp̃us gratie. qõ p diem significaf. iuxta illud apl'i Rom. xiij. Nox ꝓcessit dies aũt appzopinquauit: iõ cõiter loquẽdo missa debet celebrari in die artificiali t nõ in nocte: incipiẽdo dẽ artificialẽ non tñ ab ascẽsu solis sup orizontẽ nostrum: sed ab illa pte tpis qua potest ppendi esse super orizontẽ nostrũ aliqua aeris illustratio p aliquos radios solis: q̃ illustratio est manifestatio solis oziturj. Jn nocte tñ natiuitaf dñi media nocte vel circa illam hozam celebratur missa t antiquitus celebrabatur in principio noctis resurrectiõis. Et hoc ꝓpter priuilegiũ illarum noctium. Et hoc ꝺr de ꝓse. dist. j. in. c. nocte sancta. Nocte sancta natiuitatis domini saluatoris missas celebrẽt presbyteri t hymnum angelicum in eis solenniter decantent: quoniam etiam eadez nocte ab angelo pastoribus est nunciatus. Et subito facta est cũ angelo multitudo celestis exercitus laudantiũ deum t dicentium. Gloria in excelsis deo t in terra pax hoibus bone volũtaf, de b̃ Ric. vbi s. q. iiij. Quare aũt celebrank tres misse in die natalis dñi. rõ est ꝟm Archi. in tractatu quez fecit de offi. ecclesie: qz vna missa scz ante diez significat tp̃s ante legẽ quãdo eramus in tenebris. Secũda missa in auroza significat tẽpus sub lege quando nõdum plena dei cognitio habebaf. Tertia in die significat tempus gratie quando iam plena cognitio habef. De hoza autem misse sciẽdum est q̃ instituta est fieri cõiter tribus hozis scilz hoza tertia sexta t nona. Celebratio enim misse est memoriale passionis xp̃i: qui ꝟm Aug. in li. de concordia euangelistarũ, crucifixus fuit hoza tertia linguis iudeoꝝ: hoza sexta manibus militum et hoza nona expiranit. Cõsuetudo tñ est vt non dicaf solemnis missa hoza nona: nisi in diebꝰ ieiunioꝝ: t maxime qñ epi faciunt ordinationes. Misse aũt priuate dici possunt ab aurora vsq; ad sextã. Ric. dicta. q. iij. Sed dubiũ ozit apud plerosq; quare in paraseue nõ celebratur missa. Et rondeꝭ q̃d nõabiliter sit: quia dupl'r repñtatur ab eccl'ia passio xp̃i Uno modo in quãtum fuit in christo ꝟm se t absolute vt moueantur corda eczum ad compassionem. t quia ipa dies in qua passus fuit ipsam passionem satis efficaciter repzesentat statuit ecclesia vt illa die non consecretur corpus xp̃i: sed quod in precedenti die reseruatũ est sumatur.. Sanguis tamen non reseruaf ꝓpter effusionis piculuz. Quia autẽ effectus passionis illius seu influentie ad nos cõtinuepuenunt seu in nos descendunt. ideo statuit eccl'ia vt excepta die ꝓdicta quotidie in ecclesijs missa celebretur. Tertia regula seruanda in celebratione misse dicitur modi: qui consideratur aut respectu calicis aut respectu luminis: aut respectu indumentoꝝ. Si respectu calicis: t tunc aduertendum est. vt dicit Ric. ar. iij. q̃stione ꝑma. q̃ nõ licet celebrare in calice lapideo ꝓpter eius ineptitudinem: nec ligneo ꝓpter eius humiditatẽ: nec vitreo ꝓpter fragilitatẽ; nec ereo vel de auricalcho: q̃a ob-

UVA. BHSC. IyR_227

vinivirtutē eruginē colligeret et vomitū pro uocare posset. ꝛ dz esse calix de auro vel de ar gēto. Et si quis tam paup est q̄ nō possit ha bere calicē aureū vel argenteū: habeat stagne um, vt pz expresse de ꝓse. di. j. c. vasa. ꝛ. c. ca lix. Secūdo ꝓficerak modus in celebratione misse respectu luminis, Nā sacerdos nō debet celebrare sine igne se lumine. Et hoc primo ꝓpter ecclie ꝓstitutionē: que reprehendit cele brantes sine igne, cꝛ de cele. missa. c. vltimo.

Scōo ꝓpter ipi⁹ ignis significationē. Signi ficat cm̄ dilectōis feruoꝛe per quē xps p no bis passus hoc sacm̄ instituere voluit. Etiaz ei⁹ lumē ꝛ calor significant q̄ sacm̄ operatur in celebrante digne ꝛ suscipiēte augmentū il luminatōis in intellectu: ꝛ feruoꝛe charitatis in affectu. Tertio cōsideratur modus cele brandi respectu indumentoꝝ. Nullus vtiq̄ ce lebrare dz sine vestibus ab epo bñdictis, de q̄ bus sic dicit de ꝓse. di. j. c. vestimenta. Vesti menta ecclie quibus dño ministrak. ꝛ sacrata esse debent ꝛ honesta, quibus in alijs vsibus nō debēt frui q̄ ecclīasticis ꝛ deo dignis offi ciis: q̄ nec ab alijs debent cōtingi aut offerri: nisi a sacrad̄ hoib⁹: ne vltio que Balthasar re gem percussit sup hoc trāsgredientes veniat ꝛ cozruere eos faciat ad ima. Et vt dicit glo. in c. sequenti. super verbo polluunt. Ex veste ali cuius dñe vel alteri⁹ nō dz fieri casula vel ali⁹ ornat⁹ ecclie. Que aūt ꝛ quot sint vestes ille q̄ requirunt ad celebrationē misse refert Inno. in li. de offi. misse. pte. j. c. ꝛ. dicens. Sex sunt indumenta cōia epis ꝛ presbyteris. videlicet amictus, alba, cingul⁹, stola, manipul⁹, ꝛ casu la. In multis tm̄ locis inualuit consuetudo vt cingul⁹ nō benedicat. Quicūq; ergo celebra ret sine hmōi vestib⁹, grauiter peccaret, Sint ergo sacerdotes diligētes ꝛ solliciti ne omit tāt q̄cq̄ de his que ordinata sunt ab ecclesia.

Q̄ illoꝝ q̄ requirunt in celebratōe: q̄dam si gnificāt ptinentia ad incarnationē: quedā ad passionē: q̄dā ꝯo ad resurrectionē. Cap. II.

Secundū mysteriū de missa declarā dū est de ei⁹ significatōe. In quo vi dere debem⁹ quid significēt illa que requirunt ad misse celebrationē vltra ea que requirunt ad essentiā sacramēti. Et respon det Ric. vbi. s, ar. iiij. q. iiij. q̄ per illa significantur tria.

Primo quedā ptinētia ad incarnationē.

Scōo quedā ptinentia ad passionē.

Tertio quedā ptinētia ad resurrectionē.

Primo significantur quedā pertinētia ad incarnationez ꝛ natiuitatē xpi. Si ā sacerdos calciatio: incarnatōis est repetitio. In psona em̄ filij dei dz in ps. In idumea extendam calciamentū meū, i. humanā naturam quam assumam. Unde sacerdos cū xp̄m repsentet: missam non debz dicere discalcia tꝰ. Amict⁹ in capite repetat diuinitatē amictā hūanita te. Caput em̄ xpi est deus. Alba camisia nou tatem vite significat: quam xps habuit ꝛ do cuit ꝛ tribuit in baptismo. Zona siue cingul⁹ significat xpi iusticiam. iuxta illud ꝓpheticū Et erit iusticia cingulum lumboꝝ eius. Ma nipulus positus in leua p quam vita ꝓsens designat: significat q̄ xps in via manipulū portauit virtutum ꝛ meritoꝝ. Stola q̄ collo sacerdos incumbit: significat obedientiā quā xps ꝓpter salutem humani generis subijt fa ctus obediens vsq; ad mortem. Casula que alijs vestimentis superponit: xpi charita tez significat que omnes alias virtutes excellit. Introitus sacerdotis ad altare aduentū xpi significat: ꝛ introitus misse desiderū aduen tus eius significat. Et ideo in missa solemni non debet intrare sacerdos quousq; ceptus fit introitus misse, quia ante xps fuit deside ratus q̄ veniret. Et quia in aduentu christi fuit aperta vena misericordie, ideo post introitū subditur. Kyrie eleyson. quod interpretatur domine miserere: quod nonnes ōz. computā do ibi. Christe eleyson. vt per miseri cordiaz xpi nouem associemur ordinibus angelorū. Post hoc subiūgitur. Gloria in excelsis deo ad repetandum hymnū quem angeli pastoꝝ bus nato domino cōcinerūt. quem sacerdos inchoat: quia angelum magni consilij repze sentat. Et chorus cōcinendo prosequit: quia subito facta est cum angelo multitudo milī tie celestis laudantium tc̄. Orationes autez que subsequunt repetant ofones quas xps post suam natiuitatē fecit ꝓ populo. Epistō la que premittit euangelio significat ꝓdica tionem pcursoris baptiste. Graduale signifi cat lamentum penitētie, quia Johānes peni tentiam ꝓdicabat. Et quia post luctū sequit consolatio. intra illud Matth. v. Beati qui lugent. q̄m tc. Ideo post graduale cantatur alleluya: quod significat ineffabile gaudium angelorum ꝛ hominū in eterna felicitate lau dantium deum. Diaconus suscipiēs codicez euangelij benedictionē a sacerdote postulat: ad significandū q̄ nullus debet predicare ni si mittat. Lectio em̄ euāgelij predicationem christi significat. Et debet legi in loco magis

UVA. BHSC. IyR_227

eminenti ꝯ epistola.iuxta illud.Sup montē excelsum ascende tu qui euangelisas syon ⁊ qz corde creditur ad iusticiā oze autem confessio fit ad salutem:vt ostendat ecclesia ꝙ euangelij verbū corde recipit:mox post euangelium fidei symbolū oze decātat.quod tamen sacerdos incipit vt significet ꝙ xps oze pprio xpi anam fidem docuit.Offertoziū quod cantat significat sacerdotem oblaturum sacrificium laudis,Qui añ ꝯ dicat oremus.premittit dominus vobiscū:ad significandū:qz nisi dominus sit nobiscū ad salutem nostram ozare nō possumus.Secundo significanꝫ in missa quedam pertinentia ad xpi passionē. Nā post offertoziū sit silentiū ⁊ dicunt oēs tacite.ad representandū illud xps quo xps nō ambulabat palam inꝫ iudeos cū eum interficere cogitarent.quia tamen appropinquāte passione iterum palam ambulauit:ad hoc significandum exclamat sacerdos.Per oīa secula seculoz. Prefatio autē est quedam gratiaz actio ⁊ diuine laudis cōfessio:representans illā gratiarū actionem quā sancti reddūt xpo in celo Sāctus representat laudē quā sibi cecinerūt pueri hebreoz in dñica palmaz Eleuatio coz poris xpi reꝑsentat elenationem xpi in cruce demissio depositionē eiꝰ de cruce. Positio super palā inuolutionē in syndone munda.pala eñ syndonem representat.Ideo dicit de cōse. dis.j.c.cōsulto.Consulto omniū statuimus vt sacrificiū altaris nō in serico pāno aut tincto quisq; celebrare ꝑsumat.sed in puro linteo ab episcopo consecrato terreno,scz lino procreato atq; ꝓtexto.sicut coꝛpꝰ dñi nostri iesu xpi in syndone linea munda sepultum fuit. Hec ibi.Cū autē sacerdos dicit.Nobis quoq; peccatoribus:representat ꝓtritiones ⁊ cōfessionē latronis alterum increpantis.⁊ misericordiā petentis.eo ꝙ Centurio ⁊ qui cum eo erant reuertebantur percutiētes pectora sua. Quā do sacerdos exclamās dicit.Pater noster ⁊c. reductio est ad memoriā illius.da mozis:quē emisit christus in hora mortis dicens,Pater in manus ⁊c.Altare crucem significat. Calix sepulcrum. Patena lapidem quo sepulcrum fuit clausum. Tertio significanꝫ in missa quedam pertinentia ad xpi resurrectionem. Nam cū sacerdos dicit. Pax domini ⁊c. Insinuat ꝙ vna sabbatoꝛ stetit iesus in medio discipuloꝛ suoꝛ.⁊ dixit eis.Pax vobis.Et qz tūc dedit eis potestatē remittendi peccata:ideo chorus exclamat.Agnꝰ dei ⁊c.quod ter repetit ad significandū ꝙ petimus nobis dimitti peccata cogitatōis:locutionis:⁊ operationis.per quoꝛ remissionē veniemꝰ ad eternā pacem. Post cōmunio significat gaudiū apostoloz de xpi resurrertione,Ite missa est.repꝛntat illud quod dictū est apostolis post ascensionem in celum.s.hic iesus qui assumptus est ⁊c. Deo gras:repꝛntat apostolos ingressos in hierlm cū gaudio magno vnanimit pseuerantes in oone. Significat etiā ꝙ p beneficio redemptionis nostre,cuius mysteriuz repꝛntatur in missa debemus esse in cōtinua grarū actiōe. Si quis vero quereret:cur non dz.Ite missa est.in qualibet missa.Rndet Boñ.disti.xiij. quarti.in declaratōne littere.ꝙ quedā misse celebrañ specialiter ad honorē sanctoꝛum. et quia ipsi sunt beati ⁊ coram deo:ideo in talibus licentiat populus ⁊ dz.Ite ⁊c. q̄si festinate ingredi in illam requiem.Quedā misse specialiter celebrañ ad salutē viuoꝛ.⁊ quia nō sumus certi de salute nra.ideo debemꝰ cōtinue solliciti esse:ne p nram ignauiā in nob misse efficacia depereat. Ideo dicit in missa. Bñdicamus dño.Quedā misse spāliter dicūtur ad requiē defunctoꝛ.⁊ in illis dz.Requiescant in pace.Si autē adhuc aliqs greret qs admonuit ritū celebrādi missam cū tot cōditionibus.audiat Ric.d.in declaratōe lre.di. xiij.quarti.Missam btūs Petrꝰ apls ꝓmus oim Antiochie dz celebrasse sm ꝙ dic Hug. li.ij.de sacris parte.viij.c.vl.⁊ de cōse.di.j.c. Jacobꝰ.dz.Jacobus frater dñi sm carnē cui ꝓmum tradita est hierosolymitana ecclia.et Basiliꝰ cesariēsis eps tradidert nobis misse celebrationē.i.misse celebrāde ordinē.sm gl. ibidē. Et post alij alia addiderūt ad solēnitatē et decorē.vt habet di.xj..c.ecclesiasticarū.

An sit melior missa sacerdoꝺ boni ꝯ mali et an sit de obligatione audire missam.⁊ qualiter missa sit audienda humiliter reuerenter et deuote. Capꝰm III

Ertiū mysteriū declarandū de missa
t dz auditio.In quo cōsiderabimꝰ ad huc tria,videlz.

Primo meliozationem.
Scōo obligationem.
Tertio deuotionem.

Primo cōsiderem⁹ meliozationē.vtrū melior sit missa boni sacerdoꝺ ꝯ mali.Et ꝙbusdā videt ꝙ nō ꝓpter verba Greg.q̄ in regl̄stro ait.Heu inꝯ magnū laqueū incidūt qui dīna ⁊ occulta mysteria plus ab alijs sctificata fieri posse credūt. cū vnꝰ idē spūsanctꝰ ea mysteria occulte atq; inuisibiliꝫ opādo san-

UVA. BHSC. IyR_227

ctificet. Sed in cõtrariũ est illud qõ scribit. s. q. j. c. ipsi sacerdotes, vbi sic habet. Quãto sacerdotes fuerint digniores: tanto facilius in necessitatibus ꝓ quibus clamant exaudiunt. Et idez facit. c. ibidẽ sacerdotes. t. c. sacrosancta. Rñdet Tho. iij. parte. q. lxxxij. ar. vj. ꝙ in missa duo sunt ꝓsideranda. s. ipsum sacrm: qõ est ꝑncipale: t oones: q̃ in missa fiũt ꝓ vivis t mortuis. Quantũ ergo ad sacrm nõ minus valet missa mali sacerdotis q̃ boni: qz vtrobi cꝫ idẽ cõficit sacrm. Ad qõ facit. c. cũ scriptura. j. q. j. t. c. significastis. t. c. non quales, t. c. dñs. t. c. nõ nocet. De oratione autẽ que fit in missa. dicendum ꝙ põt cõsiderari dupliciter. Uno mõ in ꝙtũ habet efficaciã ex deuotione sacerdoꝭ orantis, t sic nõ est dubiuz ꝯ missa melioris sacerdotis est magꝭ fructuosa. Alio mõ oratio põt cõsiderari in ꝙtũ ꝓferꝫ a sacerdote in ꝑsona totiꝰ ecclesie: cuius sacerdos est minister quod quidẽ ministeriũ etiã in peccatoribus manet. Unde ꝙtũ ad hoc est fructuosa nõ solũ oratio sacerdotis peccatoris t missa: sed etiã oẽs alie eius oones quas facit in ecclesiasticis officijs: in ꝗbus gerit ꝑsonam ecclesie. Ones tñ eius ꝓuate non sunt fructuose. Greg. ergo loquit de ꝯitate sacramẽti in aucte allegata ad partẽ ꝓriã. Exꝙ Bon. di. xiij. quarti. sen. ar. j. q. iiij. di. Si qs libẽtiꝰ audiat missam meliorꝭ sacerdoꝭ: credo ꝙ bene facit: dũ tñ credat ipsum in substãtialibus nõ sup ecedere peccatorẽ: alioqn piculose erraret. Scõo consideremus misse obligationẽ. de qua sic loqꝫ. c. missas. de ꝯse. di. j. Missas die dñico secularibus audire totas spãli ordine ꝓcipimus: ita vt ante benedictionẽ sacerdotis egredi populus nõ ꝑsumat. Ubi circa tria dubitare cõtingit. Primo vtrũ clerici t religiosi teneanꝫ huare hoc statutũ, qz dicit secularibus. Et rñdet Jo. an. in rosario super dicto. c, ꝙ si ad hoc tenenꝫ laici multomagis t clerici: q̃ totaliter dediti sunt diuino cultui. vt pz. xij. q. j. c. duo sũt genera. Secũdo dubitaꝫ vtrũ eadẽ sit obligatio audire missaz alijs diebus festiuis q̃ t diebus dñicis. Et dicendũ ꝙ sic: qz de festibus idẽ est iudiciũ. Nam statutũ de audituõe misse factũ fuit vt saltez ꝓ illo tẽpore vacaref diuinis. Exꝙ ꝓcipit ꝙ tota missa audiaꝫ. vt pz ī ꝑallegato. c. missas t in. c. oẽs fideles. t in. c. cum ad celebrandas. Sed alia festa ab ecclesia ꝓcepta sũt superadita diebus dñicis. vt in illis vacetur diuinis ideo populus in illis festis ꝑdictis audire missas tenef. Et hoc cõlligit ex his que dicuntur extra de parochijs. in. c. vt dñicis vel festiuis diebus. Tertio ꝟngit dubitare vtrũ peccet qui nõ audit missam a ꝓprio parochiano. Et dicũt cõiter doctores ꝙ nõ. dũmodo non fiat ex ꝓpterꝫ t ꝓprius sacerdos nõ reḡrat q̃ si requireret indiscrete t indebite nõ esset audiẽdus: puta si requireret impediẽs deuotoẽs t salutẽ parochianoz: puta si requireret aliquẽ parochianũ: vt audiret missam suã: dum ille vellet peregrinari: vel ꝓ implẽdo aliquo voto: vel ꝓ ꝓsequenda aliqua indulgẽtia. Nã requisitio sacerdotis in tali casu irronabilis esset t iniusta. Similiter etiã cuz populus ire vellet ad audiendũ verbuz dei ab aliquo illud ꝑdicãte: qui auctoritatẽ habeat ꝑdicãdi: sicut habere solent religiosi mẽdicantes: intiqũ ꝓ culdubio esset si sacerdotes astringere vellent suos subditos. vt omisso verbo dei missas audirent in parochia. in quo etiã casu subditi ei nõ obedientes meo iudicio non peccant: qz vt inquit Bern. in li. de ꝑceptioẽ t dispensatione miquuz ꝓculdubio fozet si ea que sunt ꝓ sola charitate instituta cõtra charitatẽ tenerenf. sed obseruare statutũ de audituone misse in ꝑ ꝓa parochia est institutũ ꝓ charitate. ergo nõ debet seruari cõtra charitatẽ. Esset autem cõtra charitatẽ si populus cõis impediret ne posset cibari: t recreari spũali doctrina: t maxime qz vt in pluribus ipsi curati t parochiani aut nõ ꝑdicant: aut ꝑdicare nesciunt: t tñ vt diximus in sermone de verbo dei: vt habef extra de offi. iudicis ordi. c. inter cetera. Inf cetera que ad salutẽ spectãt populi xpiani: pabulũ verbi dei maxime nosciẽ necessariũ: qz sicut corpus materiali: sic anima spũali cibo nutrif. Si ergo necessitas corpalis aut tẽporalis excusat a pctõ nõ audientes simplicit missam t ex ꝓsequenti fi illã nõ audiant in parochia: multoforiori necessitas spũalis excusabit. q̃ vt dictũ est: inest populo cõmuniad audiendũ verbũ dei. Moztandi tamen sunt oẽs tam viri q̃ mulieres: vt suos parochianos reuereanf. cõsueta sꝯ faciant oblatiões. t cum eoz benedictioe se transferant cũ adest legitima causa ad missas alibi audiendũ. imo laudarem si ipsi patres sacerdotes cũ ꝑdicaf verbum dei ab aliquo famoso viro surgerẽt bono mane. t celebzata missa populos suos admonerent vt cõfluerent ad ꝑdicationes: ipsiqꝫ ꝓ bono exemplo vna cũ illis idem facerent. qm̃ vt dictũ est satis indigẽt seculares dirigi per verbũ dei in viam salutis. Tertio cõsideremus misse deuotionẽ. Audiendo etem est hu-

UVA. BHSC. IyR_227

mulier reuerēter ac deuote. Sunt tñ multi q̄ dum missa celebrat ponūt se ppe os sacerdotis: pspiciētes si de illo pasceres exeāt ac musce. Alij sacerdotē pueniūt fortiter clamātes. Gl'ia. i excelsis. Credo. t filia. Nā dū sacerdos facit pausam postq̄ dixit visibiū t inuisibiliū anteq̄ sequat. Et in vnum dñm iesum xp̄m. Et illi submurmurātes dicūt. Et in vnū dñm &c. Multi adhuc nō curant audire ea q̄ sacerdos in missa dicit: sed suas ōnes t officia genuflexi dicūt: qui tñ q̄diu sacerdos alte loquitur aut cantat astare debēt misse cū silentio t intente audire, vt ōr de psecra. di. j. in. c. aplica. Quādo ḡo sacerdos secretas orationes t canonem dicit. tūc possunt t ipsi dicere pfones t orare: nō tñ cū strepitu faciēdo. pis pis. pis. t turbando mentē sacerdotis. Pleriq̄ etiā volunt audire missas quasdā peculiares omissa ,ppria missa diei dñici aut festi precepti: qui si sciēter id faciūt nō excusant a peccato nisi audiāt missaz ppriā. Unde ōr extra de cele. mis. c. q̄dā. Quidā laicoz habēt in cōsuetudine vt p singulos dies audiāt euangelium. In p̄ncipio erat xp̄us t missas peculiares: t hoc est de sancta trinitate: t de sancto michaele. t ideo statutū est vt vlterius hoc nō fiat nisi suo tpe. Et nisi aliās velit ppt̄ reuerentiam sancte trinitatis nō p alia deuotiōe audire. Sed si voluerint vt misse sibi cantent de eodem die missas audiāt p salute viuoruz ac etiā defunctoz. hec ibi. Quare vt finē huic sermoni demus audiēde sunt misse cum omni mansuetudine t feruore: qm̄ sic audiētes consequūt in hoc seculo dei graz t in futuro sempiternam gloriam. in qua viuit t regnat de⁹ per eterna secula seculoz um. Amen.

Feria q̄nta in cena domini: de sacramento baptismatis per quod efficiunt homines dei filij. p mittentes in illo abrenunciare diabolo t eius pompis. Sermo. LXVIII

Vilotus est non in

diget nisi vt pedes lauet: si est mūdus totus. Verba sunt redēptoris nostri. Joh. xiij. t i euāgelio hodierno. Multa debet esse mūditia mētis oibus q̄ p sacm baptismi regnāti facti sūt ptcipes t heredes celestis regni dñi iesu xp̄i. Per baptismū nāq̄ filij dei efficimur. in illo ,p mittētes abrenunciare diabolo. t oibus pōpis ei⁹. vt notat de pse. di. iij. c. p̄ma igit. t. c. p̄mū ii rogek. Qm̄ aūt pleriq̄ tanti bñficij imemores: toē cor suū ad mūdana atq̄ terrena conuertūt quipēdētes nō solū reprōmissam britudinē: vel quātiā habitā dignitatē t gr̄am p baptismū: idcirco de ipo in p̄nti ṁone aliqua discutiemus: vt intelligētes tāti sacri ☧ truti peminētias t sublimitatē conemur iuxta saluatoris nr̄i sniaz in xp̄is allegatis, p themate lauare pedes. i. mētis affectiones mundare ab oi inq̄namento t turpitudine inordinati amoris cuiuscūq̄ boni creati. De ipso itaq̄ baptismate locuturi tria mysteria proponimus declaranda.

Primum dicitur diffinitionis.
Scōm obligationis.
Tertium fructificationis.

Quid sit baptismus t de eius institutione ac materie determinatione: necnō t forme observatione. Capm I

Rimū mysteriū de baptismo declarā p dū ōr diffinitionis: in q̄ q̄d sit baptismus videamus. Et lz Hugo lib. ij. de sacris pte. vj. c. ij. dicat. Baptism⁹ é aq̄ diluēdis criminib⁹ sctificata p xp̄i dei. Tñ quēntior est diffinitio magri qui in. iiij. di. iij. ait Baptism⁹ é ablutio coz pis exterior facta sub forma prescripta xp̄oz. Scōm em̄ Ric. super p̄fata diffinitione duplex est materia baptismi. s. remota: q̄ est aqua: t ppinqua q̄ est ablutio in aqua. Diffinitō ergo hugonis exprimit materiam remotā. t illa magri materiā ppi quā. Pro declaratione aūt clariore hui⁹ ptis tria adhuc de baptismo consideremus.

Primo eius institutionem.
Secundo materie determinationem.
Tertio forme obseruationem.

Primo ei⁹ institutionē p̄sideremꝰ. qñ. s. baptism⁹ fuit institut⁹. Et aliq̄ dixerūt q̄ fuit institut⁹ post resurrectionē qñ xp̄s dixit aplis. Mat. vlti. Eūtes docete oēs gētes baptizantes eos in noie p̄tis &c. Alij aūt dicūt q̄ fuit institut⁹ ab illo tpe quo xp̄s ipm sactificauit Sz vt dicit dama. i. iij. li. c. j. xp̄s sctificauit baptismū qñ fuit baptisat⁹. g̃ tūc fuit institutus. t glo. sup illō Lu. iij. Jesu baptisato &c. Baptisat⁹ inq̄t ē dñs mūdari nō idigēs: si tacta mūde carnis aḡs mūdās vt vi heant abluēdi. Sz ric. i. iiij. d. iij. ar. v. q. j. d. q̄ xp̄s baptismi sacm p̄mo sistituēdo sinuauit. scōo sistituit. t io institutū obseruari p̄cepit. Primū fecit facto t ꝟbo. Facto qñ a iobe baptisat⁹ fuit in q̄ baptismo sinuauit foze baptismū in aq̄ fiēdū q̄ ipe in aqua baptizat⁹ fuit: in noie trinitat̄ in p̄tū i suo baptismo apparuit psona p̄is in voce: t psona filij in carne. t psona spūssancti in colūbe specie: nec tunc aliquaz virtutem

UVA. BHSC. IyR_227

regenerandis cōtulit aquis: nisi q̄ ex tunc ordinata fuit aqua ad hoc vt in ea institueretur regenerationis sacrm. Si tñ haberet illa aqua q̄ corpus eius tetigit seruari deberet cū maxima reuerētia ꝓpter mundissimā t sanctissimā carnē quem tetigit. Verbo etiā insinuauit baptismū qñ Joh. iij. c. dixit Nicodemo, Nisi qs renatus fuerit ex aqua t spūsancto nō pōt introire in regnū dei. Secūdo xp̄s baptismū instituit qō fecit facto t verbo. Facto quādo vt dicit Jo. x. Baptisauit p discipulos suos q̄ de mādato eius baptisare ceperūt. Et vt dicit Rico. de lira sequēdo Aug. Primo ipe xp̄s baptisauit discipulos suos baptismo suo. s. aqua t spūsancto. qō etiā potuit de cōse. distī. iij. c. qñ ab hierosolymis. t. c. fi eos. Deinde verbo instituit qñ misit discipulos suos binos ad p̄dicandū t baptisandū: de qua missione habef Luce. x. Tertio xp̄s institutū baptismū obseruari ꝑcepit qñ post resurrectionē dixit discipulis. Eūtes t. Sāctus ꝙ Tho. in. iij. pte q. lxvj. ar. ij. d. ꝙ baptismus instituī fuit ante passionē xp̄i. sed necessitas ytēdi hoc sacrameto indicta fuit post passionē t resurrectionem. Tum qz in passione xp̄i termiata sunt figuralia sacramēta. quibus succedit baptismī t alia sacramēta noue legis. Tum etiam qa per baptismum configuratur homo passioni t resurrectioni xp̄i inq̄tū mouīt peccato: t incipit nouam iusticie vitā: t ideo oportuit xp̄m pati ꝓius t resurgere q̄ hoibus indicerēt necessitas se cōfigurādi morti t resurrectiōi. Et lz apostoli baptisassent vt dictū est ante passionē xp̄i. tñ ꝑm Ric. vbi. s. q. ij. adhuc nō publicabāt baptismū vt necessariū ad salutē: et lex nō obligat quousq̄ sit ꝓmulgata. Secūdo cōsideremus circa baptismū materie determinationē. Est em baptismi materia aqua vt ait Ric. in. iiij. dis. iij. ar. iij. q. j. t oēs doctores tā theologi q̄ canoniste, cōprehendendo sub aqua ablutionē: que fit in ea. t loquendo de baptismo ꝑm q̄ distinguīf a baptismo sanguinis t flaminis: de quibus dicemus i sequēti mysterio. Ratio est ꝑm Hugo. in li. de sacrmētis: qz omne sacramentum similitudinem q̄dam habet ad ipsam rem cuius est sacramētū. Aqua em est repsentativa effectum baptismi t rōne nature t rōne vsus. Nam aqua est naturaliter frigida, ratione cuius repsentat fomitis repressionem. Est etiam naturaliter humida humiditate apta ad abluendum ratione cuius repzesentat a sordibus peccati purgationem. Est etiam naturaliter diaphana t clara. rōne cuius repñtāt gratie illuminationē. Quia etiā quantū ad vsum est multum vtilis repñtat sacramentuz baptismi esse in effectu valde vtile. Et quia ē ad habēdum valde facilis repñtat sacramentuz baptismi esse quantū ad obseruantiā facile. Et qz etiā quantū ad vsum est multū cōmunis: repsentat sacramentū baptismi quantū ad necessitatem esse cōmune. Nec potest esse aliqua artificialis aqua materia baptismi: sed naturalis tm. quia baptismus instītutus fuit sacramentū necessitatis quantū ad effs. Et ideo xp̄s ipm instituere noluit nisi in aqua: q̄ facile posset haberi. t cōmuniter ab omnibus tam pauperibus q̄ diuitibus. qō nō est verus de aliqua aqua nisi naturali. Et si diceret q̄ ignis esset conueniens materia baptismi. qm ꝑm Dionysiū t Dama. habet vim illuminandi. Et Johānes baptista Matth. iij. ꝓnuncians xp̄i baptismū dixit. Jlle vos baptizabit in spūsancto t igni. Rñdet Tho. q̄ ꝓpter rōnes iam tactas aqua t nō ignis est materia baptismi. Dictū vero Johānis ꝑm expositionem Piero. referf ad spūsanctū qui sup discipulos in linguis igneis apparuit. vt dicitur Act. ij. Vel ꝓ igue pōt intelligi tribulatio vt Chrys. dicit sup Matthēū. quia tribulatio pcta purgat t ꝓficientiz. quare ignis accipit ibi methaphorice. Qm aūt vt supius commemorauimus materia ppinq̄ baptismi est ablutio in aqua. vnde baptizare in greco tantū valet quantū lauare in latino. ꝑm illō Judith. xij. Descendebat in vallē Bethulie t baptizabat se. Propterea apud nōnullos de immersione in aq̄ dubitaf. vtrū sez sit necēria Et rñdet Tho. in. iij. parte. q. lxvj. art. vij. et Bon. pte. ij. ar. ij. q. ij. et Ric. in. iiij. di. iij. ar. iiij. q. iij. q̄ quis tuto fit baptizare ꝓ modū immersionis. qz hoc hz cōiozi vsus. potest tñ baptismꝰ fieri ꝓ modū aspersionis. vel ꝓ modū effusionis. ꝑm illud Ezech. xxxvj. Effundam sup vos aquā mūdā. Sic apli baptizauerūt tria milia hoim vna die: nō immergēdo. sed aspergēdo. Et brūs Laurētiꝰ baptizauit Romanū effundēdo. Qñ ergo imineret necitas vel ꝓpter paucitatē aq̄. vel ꝓpt debilitatem ministri: qui nō pōt sustentare baptizandū. vel ꝓpter damnū qō baptizādus ex immersione timeret. t veriſilr dubitaret: pōt baptismꝰ fine immersione celebrari: qa licet ablutio aq̄ sit de necessitate sacramti, modus tamē ablutionis p accidēs se habet ad sacrm. Sicūm vero Richz. vbi. s. cum totū corpus nō possz

UVA. BHSC. IyR_227

ablui.abluēda est pars p̄cipaliōr. vt caput. ⁊ maxime facies: q̄r in ea vigent sensus. Unde credo q̄ si caput pueri baptizaretur antēq̄ pars corporis exeat: quod aliquando faciendum est p̄opter periculū mortis. puer baptizatus est. Si vero man⁹ vel pes abluatur antēq̄ aliqua pars alia appareat. volunt aliqui dicere q̄ puer baptizat⁹ esset. quia anima est in qualibet parte corporis tota. Cōmuni⁹ tamen tenetur q̄ de lege cōi non esset baptizatus. Quis forte diuina pietas in tali casu vicē suppleat baptismi. ⁊ ideo semp̄ q̄n̄ periculū imminet. abluēdū est illud de puero q̄ potest abluī siue sit pax siue sit multū. hec Richardus. Dubitatur adhuc a multis an immersio effusio vel aspersio debeat esse vna vel trina. Et rn̄dent doctores superius nominati q̄ vnitas vel multitudo immersionū nō est de substātia baptismi. sed solū de bene esse. iō ytriusq̄ licite fieri potest. s. ⁊ semel ⁊ ter immergere. quia vnica immersione significatur vnitas mortis x̄pi ⁊ vnitas diuinitatis. Per trinam aūt immersionē significat triduū sepulture x̄pi. ⁊ etiā trinitas personarū. Sed vt dicit Tho. vbi. s. arti. viij. diuersis ex causis ꝑ ordinationē ecclesie quandoq̄ institutus est vnus modus. quandoq̄ alius. quia em̄ a p̄ncipio nascentis ecclesie quidā de trinitate male sentiebant x̄pm̄ purum hoīem estimantes nec filiū dei dictū ꝑ vnitatē nature. ꝑ trin̄ ꝑpter meritū eius quod p̄cipue fuit in morte Ideo non baptizabant in noīe trinitatis. sed in configuratione mortis x̄pi. ⁊ vna imersiōe Quod reprobatū fuit in p̄mitiua ecclesia. statutumq̄ vt baptizaretur in noie patris ⁊c. ⁊ tunc imergendo. sicut. p̄z de cōse. di. iiij. c. post q̄ vos. ⁊c. si quis eps aut p̄sbyter. ⁊c. de trina. ⁊c. eodē modo. ⁊c. multi. Post modū vero inoleuit quoꝝdā hereticoꝝ ⁊ scismaticorū error. quia ꝑ Aug. super Joh. male sentiebant de vnitate diuinitatis. ideo in detestationē erroris eoꝝ fuit sta tutū in concilio toletano vt vna trin̄ fieret imersio. sicut habef de cōse. di. iiij. c. ꝑpter vitandū. Sed cessante tali causa cōsuet obseruaf in baptismo trina imersio. vt pōt colligi extra de baptismo ⁊ eius effectu. c. j. ⁊ ideo grauiter peccaret aliter baptizans quasi ritū ecclesie non obseruans. nihilominus tamen esset baptismus. Occurrit aūt ꝑpter dicta dubitare circa talem casum. Quidā existens super pontē nō potens habere aquā ad baptizandū puerū. ⁊ verisimiliter timens eū cito moriturū intendens p̄uide re saluti pueri: p̄git eū in aquā cū intētione baptizandi ꝑferens verba in quibus cōsistit debita forma. postea puer euadit aliquo casu vtrū talis debeat reputari baptizat⁹? Et aliq̄bus videf q̄ sic: q̄r ibi cōcurrūt debita forma debita materia ⁊ debita intētio. Richᵉ autez di. iiij. quarti. ar. iij. casu. ij. tenet ꝓtrariū q̄n̄ cum ꝓxima materia baptismi fit absolutō in aqua: quod aqua abluif ꝑmo aqua cooperif in toto vel in parte ⁊ postea discooperif. Un ꝑpter primū baptismus repr̄sentat x̄pi sepultura. ⁊ ꝑpter secūdū resurrectionē. Quis aūt puer in casu p̄dicto per actum illi⁹ q̄ ꝑm̄ peciit in aquā immergaf: non tamen est act⁹ ordinatus ex sui natura ad hoc vt puer abluaf sed an hoc vt submergaf. Et ideo si aliq̄ casu puer extrahaf de aqua puer esset baptizād⁹. q̄n̄ illa immersio quantuz fuit ex sui natura non ordinabaf ad eleuationē pueri de aqua: sed ad submersionē. Tertio circa baptismuz. consideremus forte obseruationez. Est enim forma baptismi. Ego te baptizo in noie patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. amen. vt habef extra de baptismo. c. j. Et vt dicunt doctores: nulli licet mutare aliquid quant uz ad illud q̄ est de essentia forme. ⁊ si mutaf nihil agif. et vltra hoc culpa incurrif. Si aūt aliquid quod ꝓtinet ad formā ex sola determinatiōe ecclie mutaf. nihilomin⁹ est sacramentū. sed culpa incurrif. Uerum ab apostolis q̄ baptizabant in nomine dn̄i iesu. vt habef Act. viij. nō fuit mutata forma quantū ad intellectū. quia in nomine x̄pi tota trinitas intelligif. sed soluz quātū ad vocē. nec hoc ipsi potuissent nisi ex familiari cōcilio spūssancti. Et hoc fuit vt dicit Tho. vbi. s. arti. vj. ad p̄mū ar. vt nomen x̄pi quod erat odiosum iudeis ⁊ gentibus honorabile redderet. Nec pōt dari baptismus dicendo. In nomine trinitatis: nō ex p̄medo ꝑsonas. nec in nomine vnius ꝑsone nō expr̄mendo alias. q̄n̄ sacramēta habēt efficaciaz ab institutione x̄pi. ⁊ ideo si ꝑtermittaf aliq̄d eoꝝ que x̄ps instituit circa aliquod sacramentū efficacia caret. nisi ex speciali dispēsatione eius qui virtutē suam sacramentō alligauit. Christus aūt instituit sacramentū baptismi dari cū inuocatione trinitatis. et iō quicquid defit ad inuocationē plenam trinitatis tollit integritatē baptismi. Nec obstat q̄ in nomine vnius persone intelligaf alia. sicut in nomine patris intelligif filius. aut q̄ ille qui nominat vnam solam personam potest habere rectam fidem de tribus. quia

UVA. BHSC. IyR_227

ad sacm sicut requirit materia sensibilis. ita
ꝛ forma sensibilis. vnde nō sufficit intellectus
vl fides trinitatis ad perfectionē sacramenti
nisi sensibilibus verbis trinitas exprimatur.
Vñ ꝛ in baptismo xpi vbi fuit origo ꝛ sactifi
catio nostri baptismi affuit trinitas sensibili
bus signis. scz pater in voce. filꝰ in hūana na
tura. ꝛ spūssactꝰ in colūba. Notandū tñ vt in
quit Tho. vbi. s. ar. v. ad. j. ar. qñ greci bapti
zant in noie pris ꝛ filij ꝛ spūssancti. tñ dicūt ba
ptizetur seruꝰ xpi. ꝛ nō ego te baptizo: qō ipi
faciūt ad euitandū antiquoꝝ errorē. qui vir
tutē baptismi baptiste attribuebant dicētes:
Ego sum pauli. ego cephe. ꝛ nihilominꝰ quia
in illa forma exprimit actus exercitatꝰ p mi
nistrū cū inuocatione plena trinitatis: verū pti
cit sacm. qñ ego nō est de suba forme: ꝟ po
nitur ad maiorē expressionē intētionis. Nec
sufficit verba corde cogitare nisi vocalit expri
mantur: quia vt inquit Boñ. in. iij. di. iij. pte
j. ar. j. q. ij. In vocali expressione verboꝝ signifi
catur pfecta fidei pfessio: que ꝓsistit in vbo ꝛ
in corde. Significat etiā ꝙ regnatio facta est
p verbū incarnatū: qō optime significat per
verbū voce inductū. Vnc Aug. ait. j. q. j. c. de
trahe. Detrahe verbū: aqua quid erit nisi aq̄.
Accedit verbū ad elementū ꝛ fit sacm. Unde
ista tanta virtus aque: vt corꝑ tangat ꝛ cor
abluat nisi faciēte verbo? Et idē Aug. Baptis
mus inquit est tinctio in aqua verbo vite san
ctificata. Propter p̄dicta vt plenior habeat
cognitio de forma baptismi: sciendum est ꝟm
Ric. ꝛ Boñ. ꝙ forma pōt variari sex modis.

Primo subtrahēdo.
Secō addendo.
Tertio interponēdo.
Quarto corrūpendo.
Quinto verbū ꝑ verbo ponēdo.
Sexto transponendo.

Primo variat forma subtrahēdo. Et q̄tū
ad hoc sciendū ꝙ si subtrahit aliquid de essen
tia forme: nō remanet virtꝰ baptismi. Et q: to
ta ista pars. In noie pris ꝛ filij ꝛ spūssancti p
quā exprimit principalis baptizans ꝛ sactifi
catur elementū est de essentia forme: ō si de ꝟ
subtrahat aliqd nō remanet virtus baptismi
In alia autē parte forme que est. Ego te ba
ptizo. sūt aliq̄ ptinētia ad essentiaz forme scz
expssio actꝰ baptizandi. ꝛ psone baptizate: eo
ꝙ in illa terminat baptizādi actus. Vñ si ali
qō p̄dictoꝝ subtrahat: nō remanet virtus ba
ptismi. Expssio aūt ministri nō videt esse de
essentia forme: quā xps tradidit in baptismi
institutione. qz a ministro baptismus non hꝫ
virtutē. Secō variat forma addendo. Et
vt ait Ric. in. iij. di. iij. ar. j. q. iij. circa ꝟ ꝓside
randa sunt duo. vnū ex parte addentis. aliud
ex parte additi. Si em̄ addens illud quod ad
dit intendit esse de essentia forme volens ba
ptizare in alia forma q̄ baptizaret eccl̄ia: tol
litur virtꝰ baptismi. ad quā requirit ꝙ bapti
zans intēdat facere qō facit eccl̄ia, si etiā illō
qō addit est corruptiuū forme, non remanet
virtꝰ baptismi. vt si postq̄ dictū est. ꝛ spūssancti
addat hmōi determinatio: creati: vel minoris
q̄ pater ꝛ filꝰ ꝛ hmōi. Si aūt addens nō in
tendat mutare ritū vel formā eccl̄ie: ꝛ illō qō
addit nō est corruptiuū forme, nō tollit per ꝟ
virtꝰ baptismi: vñ si baptizans termiata for
ma qua vtif eccl̄ia supaddit illud: ꝛ beata vir
go adiuuet te: aut aliquid cōsimile. vel si i ꝑn
cipio forme addat nomē ꝓpriū post hoc ꝓno
men ego. dicēdo. Ego iohānes baptizo te ꝛc.
nō tollitur virtꝰ baptismi. Tertio variat for
ma interponēdo seu interrūpēdo. Et circa ꝟ
aduertendū ꝙ cū actꝰ baptizādi sit actꝰ vnꝰ
si fiat interpositio talis que corrūpat vnitatē
actꝰ: ꝛ maxime si corrūpat ꝓtinuitatē intenti
onis baptizātis. nō remanet virtus baptismi
Vñ si baptizās postq̄ dixit. Ego te baptizo i
noie pris. interponat vnā longā narrationez
vl vadat ad faciendū aliqō negociū ꝛ postea
reuertat ꝛ dicat. ꝛ filij ꝛ spūssancti. non est puer
baptizat. Si aūt interpositio sit modica: ita
scz ꝙ nō discōtinuet intentionē baptizandi ne
q̄ actū ꝟm vsum cōem. ꝛ interpositū nō sit for
me corruptiuū. nō ꝓpter hoc impedit virtus
baptismi, Vñ si baptizās postq̄ incepit actuz
tuſciat. vel dicat taceatis: vel aliquid simile. ꝛ
postea pficiat. nō ꝓpter hoc impedit virtꝰ ba
ptismi. Quarto variat forma corrumpendo.
ꝛ tūc si corruptio verboꝝ sit talis ꝙ nō rema
neat eadem significatio. nec ꝟm institutionez
prime impositionis nec ꝟm accomodationez
vsus impeditur virtus baptismi. Si aūt sit
talis ꝙ ꝙus nō remaneat significatio ꝟm in
institutionē prime impositōis remanet tñ ꝟ
accomodationē vsus. tūc si non fiat talis cor
ruptio ex malicia vel derisione. sed ex ignoꝛa
tia vel defectu lingue. nō ꝓpter hoc impedi
tur virtus baptismi. Unde de conse. dist. iij.
c. retulerunt. Zacharias papa Bonifacio epi
scopo ita scribit. Retulerunt nunciꝰ tui ꝙ fue
rit in eadem ꝓuincia sacerdos qui latinam
linguam penitꝰ ignoꝛabat. ꝛ dum baptiza
ret nesciens loqui latine infringens linguam

UVA. BHSC. IyR_227

dicerēt, Baptizo te i noīe patria ⁊ filia ⁊ spūs sancta. ⁊ per hoc tua reuerēda scitas consideraūit eos rebaptizare: si sanctissime frater si ille qui baptizauit nō errorē inducēs aut hereſim. ꝑ sola ignorātia romāe locutōis infringendo linguā: vt. s. dicim⁹ hoc baptisans dixisset nō possium⁹ cōsentire vt denuo baptizēt

Quinto variaf forma ꝟbū p verbo ponēdo: ⁊ tunc si accipiaf ꝟbū pro sua materia q ē vox ponere ꝟbū p verbo nō impedit virtutē baptismi: quia in qualibet lingua licitū est baptisare q̄uis male faceret latin⁹ si baptizaret in lingua greca vel hebrea: nisi ex aliquo casu i peritiā lingue latine icurrisset ⁊ in linguis alijs esset pitus. Si autē accipiaf verbum pro sua materia ⁊ forma simul vel sua forma tm̄, cū forma verbi sit significatio ponere verbuz p verbo exp̄ti de essentia forme: impedit ꝟtutem baptismi: qz talis mutatio corrūpit formā. Unde si diceref. Jn noīe genitoris ⁊ genti nō esset baptismus eo q̄ p nomen patris ⁊ nomē filij signficanf ipe psone p̄ncipal'r: per genitorē autē ⁊ genitū significanf act⁹ notionales. Sexto: variaf forma trāsponēdo: ⁊ tūc si fiat talis transpositio q̄ mutet sensum oronis quā hz ex vi ordinis verborz impediť virtus baptismi: vt dicaf. Ego p̄ris ⁊ filij baptizo te in noīe spūssancti: quia ex vi ist⁹ ordis ꝟborū sensus est. Ego q̄ sum p̄ris ⁊ filij ⁊c. ⁊ b̄ qđ dico: i noīe nō accipiť nisi respectu spūssancti. Si aūt trāspositio nō mutat significationē oronis quā hz ex vi ordis ꝟborz: tunc dico q̄ si nō fiat ex malicia: ꝑ ex ignorantia: nō impeditur ꝟtus baptismi. Si autem fiat ex malicia impeditur ꝓpter defectuz intentionis in baptizante.

Qualr oēs tenēf baptizari de necitate. et de ptāte baptismaꝫ ac de ꝑditōib⁹ que ꝟuari debēt in baptismo. Capm II

Secundū mysterium de baptismo de clarandū dicif obligationis. Jn quo tria adhuc habemus non immerito exquirere ⁊ cōsiderare ad hoc: vt pars ista dilucidio⁹ appareat.

Primo ꝑsiderabim⁹ ptātem.

Scdo necessitatem.

Tertio qualitatem.

Primo cōsiderem⁹ baptismi ptātem q̄s. s. ptātem habeat baptizādi ⁊ circa hoc q̄nq̄s dubia solent emergere. Primū vtrū ad diaconū ptineat baptizare. Et arguunt quidam q̄ sic.

Primu qz simul inſūgiť a dño officiū baptizandi ⁊ p̄dicandi, ꝟm illud Mat. vl. Euntes docete ⁊c. sed ad officiū diaconi ptinet euāgelizare. ergo videf q̄ etiā ad officiū diaconi p tineat baptizare. Scdo arguūt: qz btus Laurentius cū esset diaconus plures baptizauit.

Sed ꝺ est qđ dicit Pelagius papa. xciij. di. c. diacones. vbi ait. Diacones ꝓpriā ꝓstitutim⁹ obseruare mensurā: nec vltra tenorē paternis canonib⁹ deputatū quippiā tētare permittim⁹ Et. j. Absq̄ epo vel pbytero baptizare non audeant nisi predictis ordinibus fortasse longius cōstitutis necessitas extrema compellat Ad idem est tex. de ꝑse. di. xiij. in ca. constat. Pro solutōe q̄ p̄ntis dubij ṙndet Tho. iij. pte q. lx. vij. ar. j. q̄ sicut ecclestiū ordinū, ꝑpetates ⁊ eoz officia ex eoz noibus accipiūtur. vt dicit Diony. i li. de cele. hierar. ita etiā ex noib⁹ ecclesiasticoz ordinū accipi pō t quid ad vnū quēq̄ ptineat ordinē. Dicuiť autē diacones quasi ministrit: qz ad eos nō ptinet aliquod sacramentū p̄ncipaliter, ⁊ q̄si ex ꝓprio officio prebeť. si mministeriū adhibere alijs maioriб⁹ in sacramentoz exhibitione. sicut habeť. xciij di. in. c. diaconi. j. ij. ⁊. iij. c. nō oportet. j. ⁊. ij. ⁊ in alijs. c. diaconi. ⁊ in. c. legim⁹. ⁊ in. c. dīs Quare ad diaconū nō ptinet quasi ex ꝓprio officio facere sacramētū baptismi: sed in collatione huius sacramenti ⁊ aliozum assistere et ministrare maioribus. Unde Jsidorus lib. ij. de officijs ait. Ad diaconū ptinet assistere et ministrare maioriб⁹ sacerdotibus in oibus q̄ agunť in sacramentis xp̄i in baptismo. sez in chrismate in patena ⁊ calice. Ad primū ergo dicendū q̄ ad diaconū ptinet recitare euāgeliū in ecclesia: ⁊ predicare ipm postmodū castigandis. Unde ⁊ Diony. dicit q̄ diaconi habent officiuz sup immūdos: inter quos ponit cathecuminos: sed docere id est exponere euangelū ptinet ꝑsbie ad epm. vnde nō sequitur q̄ ad diacones ptineat officiū baptizandi. Beatus ꝺo Laurētius baptizauit necessitatis causa. Scdm dubiū est. vtrū baptizare sit officiū presbyteroz. ⁊ respōdet Tho. vbi s. ar. ij. q̄ sic. eo q̄ sacerdotes ad hoc cōsecrāntur: vt sacramētū corpis xp̄i conficiant. Jllud autem est sacramentū ecclesie vnitatis. Per baptismū autem aliquis fit particeps ecclesie vnitatis. qz ianua est ⁊ fundamentū aliozum sacramentoz. vt ꝺz de cōse. dist. xiij. c. cum ita q̄. Unde ⁊ baptizatus accipit ius accedendi ad mensaz domini quia sine baptismo alia sacramenta conferri nō possunt: vt habetur. j. q. j. c. si quis per ignorantiā. Jdeo sicut ad sacerdotem pertinet cōsecrare eucharistiam: ad

UVA. BHSC. IyR_227

quod principaliter ordinat sacerdotiū: ita ad ꝓpriū officiuz sacerdotis pertinet baptisare. Eiusdē em̄ videtur esse operari totū ⁊ partez in toto disponere. Et si diceretur ꝙ solū episcopoꝝ est baptisare: qꝛ ipsoꝝ est docere, vt dicit Dionysius in lib. ecclesiastice hierar. Rn̄det Tho. ꝙ officiū docendi ⁊ baptisandi dn̄s apostolis iniūxit. quorū vicem gerunt ep̄i aliter tamen ⁊ aliter. Nā officiū docendi cōmisit eis xp̄s: vt ipsi per se illud exercerēt tanq̄ p̄ncipalissimū. Unde ⁊ ipsi apostoli dixerūt Act. vj. Non est equū nos derelinquere verbū dei: ⁊ ministrare mensis. Officiū autem baptisandi cōmisit apostolis vt per alios exercēdum. Unde prime Corint. j. dicit apostolus nō em̄ misit me xp̄s baptisare: sed euāgelisare. Et h̄ ideo: quia in baptisando nihil operatur meritū ⁊ sapientia ministri: sicut in docendo. nec tamen per hoc excluditur qui episcopi possint baptisare. Nam ⁊ apl's dicit se quosdā baptisasse in epl'a vbi. s̄. Tertiū dubiū, vtrū laicus possit baptisare. Et respondet ꝙ ad misericordiā eius qui vult omēs homines saluos fieri pertinet vt in his que sunt de necessitate salutis: homo de facili remedium inueniat. Inter omnia autem alia sacramenta maxime necessitatis est baptismus: qui est regeneratio hominis in vitam spiritualem: quia pueris aliter subueniri nō potest. ⁊ adulti nō p̄nt aliter q̄ per baptismum plenam remissionez cōsequi ⁊ q̄tum ad culpam. ⁊ q̄tum ad penā Et ideo vt homo circa remedium tam necessarim defectiuum pati nō possit: institutum est vt etiam laicus imminēte necessitate baptisare possit, vt habetur de cōse. dis. iiij. c. constat. ⁊. c. in necessitate. Non debet tamen laicus facere illa sacramentalia baptismi que faciunt sacerdotes: que pertinent ad solēnitatem nō autem ad necessitatem baptismi ⁊ ideo solum a sacerdote fieri debent cuius est solenniter celebrare. Quartū dubiū est. vtrū mulier possit baptisare. Et respondet Tho. vbi. s̄. arti. iiij. ꝙ sicut nec laicus debet baptisare p̄sente clerico: nec clericus p̄sente sacerdote: ita ⁊ femina nō debet baptisare nō solum p̄sente clerico vel sacerdote. sed nec etiam presente viro siue masculo. In necessitatis tamen articulo potest absq̄ solennitate baptisare, vt habetur de cōse. di. iiij. c. mulier. Quītū dubium est vtrū ille q̄ non est baptisatus possit baptisare Respondet Tho. ar. v. ꝙ per ecclesiam determinatū est ꝙ nō baptisati siue sint iudei: siue pagani, possunt baptismi sacramentum conferre dūmodo in forma ecclesie baptisent. vt patet de cōse. dist. iiij. in. c. romanus pōtifex. ⁊ in. c. a. quodam. Si autē forma ecclesie non fuerit obseruata: sacramētum baptismi nō cōfertur. Et sic intelligēdū est illud Greg. secundi in. c. quos a paganis. de conse. distin. iiij. Quos a paganis baptisatos asseruisti, scz ecclesie forma nō obseruata: vt denuo baptises in nomine trinitatis mandamus. Notanduz autem ꝙ si talis baptismus a pagano siue infideli suscipitur necessitate vrgente debite fit. Si vero extra articulum necessitatis hoc fieret: vterq̄ grauiter peccaret. scz baptisans et baptisatus. ⁊ per hoc impediret baptismi effectus: licet nō tolleretur ipsum sacramentum. Et si diceret quomodo ille qui nō est baptisatus cum nō sit minister ecclesie potest baptisare. Respondetur ꝙ ille qui nō est baptisatus q̄uis nō pertineat ad ecclesiam re vel sacramento: potest tamen ad eam pertinere intentione ⁊ similitudine actus inq̄tum scz intēdit facere quod facit ecclesia: ⁊ forma ecclesie seruat in baptisando. ⁊ sic operatur tantum exterius vt minister christi. qui interius baptisat vt notatur de cōsecra. di. iiij. c. si inter bonos. ⁊. c. baptismus. ⁊. c. cum baptisat. Secundo cōsideremus baptismi necessitatem. Et circa hoc quinq̄ adhuc sunt dubia aperienda. Primo vtrum omnes teneantur ad susceptionem baptismi. Et respondetur ꝙ post diuulgatioonem institutionis eius omnes tenentur baptisari. Unde Augustinus de fide ad Petruz dicit illud quod scribitur. xv. q. j. in. c. firmissime. Firmissime tene: ⁊ nullatenus dubites: exceptis illis qui pro christi nomine suo sanguine baptisantur: nullum hominem accepturuz vitam eternam qui non hic a malis fuerit per penitentiam fidemq̄ conuersus. ⁊ per sacramentum fidei ⁊ penitentie. id est per baptismum liberatus. Et Chryso. idem dicit in sententia de cōse. di. iiij. c. non potest. Tante autem diguitatis est baptismus. ꝙ etiam sanctificati in vtero debent baptizari. vt inquit Bona. in. iiij. distin. vj. parte. ij. ar. j. q. ij. ⁊ hoc triplici ratione. Prima ratio ē ꝓpter bonū obedientie: quia deos p̄cepit vt oēs renascantur aqua. Secunda est ꝓpter humilitatem. quia vnusquisq̄ debet se reputare peccatorez. ⁊ indigere xp̄i redemptione. Tertia ratio est propter vnitatem vt ab alijs membris xp̄i homo nō discordet. Secundū dubium vtruz sine baptismo posset q̄s saluari. Et Rn̄det Tho. vbi. s̄. ar. ij. ꝙ sacramētū baptismi dupliciter

UVA. BHSC. IyR_227

poteſt alicui deeſſe. Uno modo ⁊ re ⁊ voto qō cōtingit illis qui nec baptiſanē nec baptiſari volunt: quod manifeſte ad ꝓpētū ſacri ptinet q̄tū ad illos q̄ hñt vſum liberi arbitrij: et tales ſalutē cōſequi nō poſſūt. Alio modo poteſt ſackm baptiſmi alicui deeſſe re: ſed nō voto: ſicut cū aliquis deſiderat baptiſari: ſed aliquo caſu p̄uenīt morte antecq̄ baptiſmū ſuſcipiat. talis aūt ſine baptiſmo actuali ſalutem cōſequi poteſt. Unde Ambō. dicit de Valentiniano qui cathecuminus mortuꝰ fuit. Quem regeneraturus eram amiſi, verūtamē ille gratiā quā popoſcit nō amiſit Et de hoc Aug. de cōſe. diſt. iiij. in. c. baptiſmi ita. ait. Baptiſmi vicem aliquando implere paſſionē de latrone illo: cui nō baptiſato dictū eſt. Hodie mecum eris in paradiſo, Btūs Cypanus nō leue argumētum aſſumit: quod etiā atq; etiam cōſiderās inuenio nō tm̄ paſſionē p̄ nomine xp̄i id quod baptiſmo deerat poſſe ſupplere: ⁊ etiam fidem ⁊ cōuerſionē cordis: ſi forte ad celebrandū myſterium baptiſmi in anguſtijs temporū ſuccurri nō poteſt, hec ibi, Cui conſonat notabile dictū Jnno. tertij in. c. aplicaꝫ. extra de ꝓſbytero nō baptiſato. Propter iſta autē magīſtraꝫ ceteriq; theologi diſtinguūt tria baptiſmata. Primū vocāt flamis. i. ſpūſſanceti q̄ baptiſanē hi q̄ baptiſari vellēt: vt dictuꝫ eſt ⁊ nō poſſunt. Scōm vocant baptiſmū fluminis. i. aque de quo loquimur, Tertiū dicūt baptiſmū ſanguis cū quis nō valēs baptiſari aqua. patiē p̄ fide xp̄i ⁊ morie p̄ cōfeſſiōe eius, cui ianua celi aperit. vt ōr de cōſe. diſti. iiij. c. cathecuminum. Et ſi obijceret q̄ nō eſt niſi vnū baptiſma. iuxta illud apoſtoli Epheſ. iiij. Unus dñs. vna fides. vnū baptiſma, Reſpōdet Tho. pte. iij. q. lxvj. ar. xj. ad. ſ. q̄ tria baptiſmata pdicta vnū dici pñt ꝓpter vnitatē ſpūſſancti: a quo hñt vtutē ⁊ grām. Uel pt dici q̄ vnū eſt baptiſma ſacrꝫ. ſ. fluminis ſeu aque alia duo lꝫ cōferāt ſalutē: tñ nō ſunt ſacramētū vt dicit Boñ. in. iiij. di. iij. pte. ij. ar. ſ. q. iij. p totū. Tertiū dubiū. vtrū baptiſmꝰ fit differēdꝰ vel accelerādꝰ. Et rñdet tho. vbi ſ. q. lxviij. ar. iij. q̄ circa hoc eſt diſtinguēdum de baptiſandis, Nā aut ſunt pueri: aut adulti, Si ſunt pueri nō eſt differendum baptiſma. Primo quidē quia nō expectaf in eis maior inſtructio aut plenior conuerſio. Scōo ꝓpter periculū mortis: qz eis non poteſt alio remedio ſubueniri niſi per ſackm baptiſmi: quibus baptiſmus ꝓdeſt ꝓpter fidē offerētiū ⁊ eccleſie. vt dicit Aug. de cōſe. di. iiij. c. illud perſcrutari. ⁊ Iſidorus ibidē in. c. paruuli. Si aūt aggreref q̄ actus actiuoꝝ ſunt in patiēte prout diſpoſito ſm Ariſt. in. ij. de anima: ſed in paruulis nulla poeſſet diſpoſitio ad ſuſceptionem effectus baptiſmi, ergo baptiſmus nō poteſt cauſare ſuū effectuꝫ in paruulis. Rñdet Ric. q̄ illa ꝓpoſitio debet intelligi de actiuo limitate virtutis. deus aūt a quo ſunt p̄ncipalr effectus baptiſmi agens eſt infinite ꝑfectus. Alio modo etiā argumenti vlr intellecta falſa eſt: qa fides eccleſie aliquo modo ad ſuſceptionem baptiſmi diſponit quare pueri q̄ citius commode fieri poteſt ſunt baptiſandi. Si vero de adultis loquimur quibus ſubueniri poteſt per baptiſmi deſiderium vt ſupra dictū eſt. tunc eis vt ait Tho. vbi. ſ. nō ſtatim cum cōuertuntur eſt ſackm baptiſmi conferendum ſed opꝫ differre vſq; ad aliquod certū tempus. Primo quidē ꝓpter cautelā eccliē: ne decipiatur conferēs ſacramētū a credentibus ficte. Unde de cōſe. diſt. iiij. in. c. Judei ōr. Judei quorū perfidia frequenter ad vomitum redit. ſi ad leges catholicas venire voluerint: octo menſes inter cathecuminos eccleſie limē introeant: ⁊ pura fide venire noſcantur. tunc demum baptiſmi gratiam mereantur. Secunda ratio dilationis eſt vtilitas eorum qui baptiſantur: qui aliq̄ temꝑis ſpacio indiget ad hoc q̄ plene inſtruantur de fide: ⁊ exercitentur in his q̄ ptinēt ad xp̄ianam vitam. Tertia ratio eſt ſacramēti reuerentia ad quaꝫ antiquit⁹ adulti baptiſabant in duab⁹ precipuis ſolēnitatibus paſca ſcz ⁊ pentē, vt habetur de cōſe. diſt. iiij. c. duo tempora. ⁊. c. de cathecumis. ⁊ capitulo venerabilis. Poteſt tamen omitti dilatio predicta: aut ꝓpter neceſſitatem puta cum aliquis baptiſari cupiēs eſſet in articulo mortis ꝑſecutionis ⁊ naufragij. vt expreſſe habetur de ꝓſecratione diſt. iiij. in cap. hi qui. Aut quando illi q̄ ſunt baptiſandi apparēt perfecte inſtructi ⁊ fide ⁊ ad baptiſmū idonei, ſicut. Philipus apoſtolus ſtatim baptiſauit eunuchum. vt habetur Actuū. viij. ⁊ Petrus cornelium: ⁊ eos qui cum ipſo erant. Actuꝫ. xj.

Quartū dubiū. vtrū pctōres ad baptiſmuꝫ accedentes teneantur ſua peccata confiteri: Reſpōdet Thomas vbi ſupra arti. vj. q̄ duplex eſt peccatoꝝ confeſſio, Una que fit interius deo. ⁊ hec requiritur ante baptiſmum vt ſcilicet homo peccata ſua recogitans de eis doleat. Non enim poteſt inchoare nouam vitam: niſi eum peniteat veteris vite. vt Auguſtinus dicit in libro de penitentia. Alia vero

UVA. BHSC. IyR_227

est confessio peccatoꝝ exterioꝝ que fit sacerdoti. ⁊ talis cōfessio nō requirit ante baptismū Primo quidē quia talis confessio cum respiciat pſonā ministri pertinet ad pnie sacramētum: quod non requirit ante baptismū: qꝛ est ianua oīm sacramētoꝝ. Secūdo quia confessio exterioꝝ que fit sacerdoti ordinatur ad hoc ꝙ sacerdos ꝓfitentē absoluat a peccatis ⁊ liget ad opera satisfactoria. que baptizādis non sunt imponēda. ſm illud Ambroſij in gl. Roma. xſ. Gratia dei in baptismo nō requirit gemitū neq; planctū: vel etiam opus aliꝙ: quod: ſ solā fidem ⁊ oīa gratis condonat. Que verba notanť de ꝓse. dist. iij. in. ca. fine pnia. Baptizādi etiā non indigent remissione peccatoꝝ per claues ecclesie: quibus oīa remittunť ꝑ baptismū. Sufficit ergo his qui baptizantur confessio generalis: quam faciūt ſm ritum ecclesie abrenūciantes sathane ⁊ oībus operibus eius. Si tamen ex sua deuotione vellent confiteri audiendi sunt: non ad hoc ꝙ satisfactio eis imponatur: sed vt cōtra peccata consueta eis spiritualis vite informatio tradatur. Quintū dubium. vtrū pueri inter oꝝ ⁊ infideliū sint inuitis parentibus baptizandi? Et respōdetur ſm sniam Richᵈ. di. lxvj. quarti ar. iij. q. iij. ⁊ Tho. ſcōa scōe. q. x. ar. xij. ⁊ iij. parte. q. lxviij. ar. x. ꝙ filij infideliū aut habent vsum rōnis ⁊ annos discretionis: aut non. Si sic: quonīā quantū ad ea que sunt iuris diuini vel naturalis incipiunt sue potestatis esse ideo ꝓpria voluntate inuitis parētibus baptizari possunt. Si vero nondū habent vsum liberi arbitrij. baptizari non debent. quoniam nunq; hoc fecit ecclesia. ⁊ hoc duplici ratione. Unde quidem est ꝓpter periculum fidei. Si enī pueri nondū vsum rationis habentes baptismū susciperēt: postmodū tū ad perfectā etatē peruenirent: de facili possent a parentibus induci. vt relinquerent qō ignoranter susceperunt: qō vergeret in fidei detrimentū. Alia ratio est: quia repugnat iustitie naturali. Filius enī est aliquid ꝑtis ⁊ ꝑmo quidem a parētibus nō distinguiť ſm corpus q̄diu in mtris vtero continetur. Postmodum vero postq; a matris vtero egreditur antequ habeat vsum liberi arbitrij cōtinetur sub parentum cura: ſic sub quodā spirituali vtero q̄diu enim vsum rationis non habet puer: nō differt ab animali irrationali. vnde sicut bos vel equus alicuius est vt vtatur eo cum voluerit sicut ꝓprio ministro ſm iura ciuilia: ita de iure naturali est ꝙ filius antequ habeat vsū rationis sit sub cura patris quare inuitis parentibus non debet filijs baptisma dari. Ꝑi etiā ifideles adulti nullo modo coacti sunt baptizandi. vt dicitur. xl. v. di. c. de iudeis. quia vt ibi habetur tales non sunt inuiti saluandi sed volentes: vt integra sit forma iustitie. Sicut enim ꝓpriꝰ arbitrijꝰ voluntate homo serpenti obediens perijt: sic vocante se gratia dei ꝓpria mentis ꝓuersione q̄sq; credendo saluatur Notādū tñ ſm Ric. vbi. ſ. q. ij. sequēdo sniaꝫ Innoc. in. iij. c. matores. eť debap. ⁊ eius effectu ꝙ aliq̄s pōt cogi ad baptismū suscipiēdū duplici coactione. Prima est coactio absoluta. qñ quis baptizať inuitus ⁊ peniᵗ⁹ ꝺicēs q̄ls ꝺbluaſ exteriᵗ⁹ ⁊ baptizeť ſm debitā formā tñ nec rem nec characterez suscipit sacrī. Scōa est coactio conditionalis: qñ quis terroribus atq; supplitijs violenter attrahiť. ⁊ ne detrimētū incurrat baptismi suscipit sacrm. talis ficut ⁊ is qui ficte ad baptismū accediť. characterē suscipit xp̄ianitatis impressum: ⁊ ipe tanꝯ conditionaliter volens: ſ absolute nō velit: cogendᵗ⁹ est ad obseruātiā fidei xp̄iane. Tertio q̄ſ iderem⁹ baptismi qualitatē. Debet nanq; baptismus ꝓferri qñ a ministrīs ecclesie ďať cum q̄nq; cōditionibus.

Prima ꝺr vnitatis.
Scōa simultatis.
Tertia modalitatis.
Quarta paternitatis.
Quinta sacralis solēnitatis.

Prima ꝺditio que obſuari debet in baptismo ꝺr vnitas. Nāvᵗ⁹ ꝺz baptizare ⁊ nō plures. qñ ſ plures baptizarēt aut dicerent. nos te baptizam⁹ ⁊ hoc nō esset cōueniens. qñ hō nō baptizat nisi vt minister xp̄i vice eius gerens. Unde vnᵗ⁹ est xp̄s: ita opꝫ vnū esse ministrū: qui xp̄m repsentet. ⁊ iō ꝓtraria intentio videť excludere baptismi sacrm. Aut plures baptizarēt vnusquisq; diceret. ego te baptizo. ⁊ sic q̄libet exp̄meret suā intentionē ꝙ ipe singularit baptismū cōferret ⁊ tūc manifestū est ꝙ ille qui pᵗ⁹ verba ꝓferret daret baptismi sacrm. Aliᵗ⁹ ꝺo q̄ſtucuq; ius baptizādi haberet fiverba pnūciare ꝑsumeret: eēt puniēdᵗ⁹ tanꝯ rebaptizator. Si aūt oino simul ꝺo baꝓferret: aut hoiem imergerēt vel aſpgerēt: essent puniēdi de inordinato mō baptizandi. ⁊ nō de iteratōe baptismi. qꝛ q̄libꝫ q̄tū in se baptizaret: nec traderet aliō ⁊ aliud sacrꝫ: ſ q̄a ꝺs q̄ eſt vnᵗ⁹ interiᵗ⁹ baptizāꝫ vnū sacrm per oīa ꝓferret. Si aūt q̄reť an possit vnᵗ⁹ plures ſm baptizare: ꝺicendū ꝙ in casu necessitatis sic

UVA. BHSC. IyR_227

sub hac forma. Ego vos baptizo ⁊c̄, nec p hoc diuersificaret forma ecclesie, q̄ plurale nō est nisi singulare geminatū. pfertim cū pluralit dicat Mat. vl. baptizātes eos ⁊c̄. hec Tho. q. lxvij. ar. vj. ad. ij. Scda conditio que in baptismo cōferendo requirit ꝺ̄ simultas: vt scz simul sint verba plata cū ipsa ablutione. Dicit tn̄ Ric. di. iij. quarti ar. iij. q. ij. ꝙ ꝓba ⁊ ablutionē simul esse pōt intelligi tripliciter Aut per realez existentiā vnius in alio: aut p eoꝝ coexistentiā in intētione, aut in tempore Simultas ꝑm modū primus nō requirit: q̄ nec possibilis est. eo ꝙ verba non sunt nata esse in ablutōe, nec econuerso. Simultas scdo modo requirit de necessitate explicite: inq̄tū necessariū est ꝙ ablues ⁊ verba ꝓferens intēdat circa baptizandū facere quod facit ecclesia. Simultas aūt tertio modo aliquo mō requirit de necessitate ⁊ aliquo mō nō. Necessariū em̄ est ꝙ baptizās sic abluat ⁊ verba ꝓferat. ꝙ ꝑm cōem vsum illa duo videant pertinere ad actū vnū: q̄ nō esset verum si in mane ablueret. ⁊ in sero ꝓba ꝓferret: vel econuerso. nō est tn̄ necessarium ꝙ simul pūctualiter vtrūq; incipiat ⁊ terminet: sed sufficit ꝙ platio verboꝝ incipiat ante ꝙ ablutio terminet vel econuerso. Debet tn̄ baptizans illa facere simul. ꝙ tomagis pōt bono modo. Tertia ꝺ̄ditio q̄ in baptismo est seruanda ꝺ̄ modalitas. Nā vt inquit Ric. vbi. s̄. q. iij. ⁊ Boſi. di. iij. pte. ij. q. ij. Sacerdos ꝺ̄ puerū tenere per latera versa facie ad aquā ꝺ̄ imergere. Quare autē faciem magis ad aquam ⁊ nō ad celum baptizādis tenet: ꝺ̄ esse in signū humilitatis ⁊ reuerētie. Quarta ꝺ̄ditio que in baptismo seruanda est ꝺ̄ paternitatis. Debet nāq; alicui adesse q̄ baptizandū leuet de sacro fonte vt Dio. d. i li. de cele. hierar. Rō ē ꝑm Tho. vbi. s̄. ar. ij. q̄ spiritualis regeneratio que fit p baptismū assimilat quodāmodo generationi carnali. Unde ꝺ̄. f. Pet. ij. Sicut modo geniti infantes rōnabiles: sine dolo lac cōcupiscite. In generatione aūt carnali paruulus nuper natus indiget nutrice ⁊ pedagogo. Unde etiam in spirituali generatione baptismi requirit aliquis qui fūgat vice nutricis ⁊ pedagogi, instruendo eū qui est nouitius in fide de his que pertinēt ad vitam xp̄ianam. Ad quod ꝓlati vacare nō possūt circa omnē curā populi occupati. Et debet esse vnus qui leuet de sacro fonte. vt dicit de ꝓse. di. iij. c. nō plures, Si tamē plures essent: cū omnibus ⁊tra hitur cognatio spūalis, vt habet extra de cognatione spirituali. c. ꝙalis li. vj. Et qui leuat etiā debet esse secularis nō religiosus aut monachus. vt dicit de ꝓse. di. iij. c. nō licet. j. ⁊. c. monachi. Debet etiā esse fidelis non infidelis vt p̄z de ꝓse. di. iij. c. in baptismate. Ratio est ꝑm Tho. vbi. s̄. ar. viij. ad. j. q̄ infidelis nō est mēbrū ecclesie. cuius personā gerit tenēs ad sacramenta. Et si de facto siue ex necessitate leuat vel tenet: seu baptizat: non cōtrahit aliquā cognationem spiritualez. Qui aūt leuat de sacro fōte aliquē: eius pater spiritualis dicit: vt p̄z. xxx. q. j. in. c. ad limina. in. §. filia. ⁊ in. c. omīs. ⁊. xxx. q. iij. c. ita. vbi dicit. Ita diligere debet homo eum qui se suscepit de sacro fonte sicut patrē. ⁊ de ꝓse. di. iij. in. c. vos ante oia. de hoc Aug. ita loquit. Vos ante omīa tam viros ꝙ mulieres qui filios in baptismo suscepistis moneo. vt vos cognoscatis fideiussores apō deū extitisse ꝓ illis quos visi estis de sacro fonte suscipere. Jōq; eos semper admonete vt castitatē custodiant: iusticiam diligant: charitatē teneāt. Dicit tn̄ Tho. vbi. s̄. ꝙ patres spirituales moderno tēpore ad hoc nō ita stricte obligātur: q̄ vt plurimū hi qui baptizantur parentes habent xp̄ianos: de q̄bus p̄sumendū est ꝙ suos filios diligenter instruant. Si tamen quocunq; modo sentirent ꝺ̄ium: tenen ē ꝑm suū modū saluti spūalū filioꝝ curā impēdere. Sed nō licet effari quot mala: quot fraudes: quotue lenocinia sub nomine cōpaternitatis: ⁊ cōmaternitatis fiant. Taceo illa ne se scandalizent hi qui deū timētes dū cōpatres fiunt sacramētū baptismi fideliter reuerent. Unusq̄sq; iudicet seipm ⁊ videat si q̄s ille est qui cōpaternitatis iura fidē q̄ polluat: ⁊ ꝙ graue nephandūq; scelus committat. Quinta cōditio q̄ in baptismo seruari ꝺ̄ sacramentali solennitas. Nā vt inq̄t. Tho. pte. iij. q. lxvj. ar. x. li; sacralia nō sint de subā sacri: sunt tn̄ ad bene esse ad excitandū deuotionē fideliū ⁊ reuerentiaz ad sacrm. ꝑm vero Boſi. di. vj. q̄rti pte. ij. ar. iij. q. ij. Ꝺ̄ do eoꝝ que sunt ad solēnitatē sacramēti baptismi ꝑm cōem ecclesie consuetudinē hic est. Primo exsufflat. ⁊ hoc fit vt virtꝰ diaboli exterioꝝ expellat. ⁊ iterioꝝ expellāda significet. sicut pz ex dicto Rabani. de institutōe clericorū. ⁊ Aug. in li. de symbolo. de ꝓse. dist. iij. c. postq̄. j. ⁊. c. sicut nostis. Secūdo signū crucis fit in pectore ⁊ in fronte, vt demon cognoscat se pellēdū tam in occulto coꝝdis ꝙ in apto cōfessiōis. Rabanus autē vbi. s̄. ⁊ in. c. postea. dicit, Postea signat baptizandus signaculo

UVA. BHSC. IyR_227

ſancte crucis tam in fronte ℣ in corde, vt ab eo tempe apoſtata diabolus in ſuo vaſe ꝑſtino ſue interemptionis cognoſcens ſignaculum ſibi deinceps illud ſciat eē alienū. Tertio ſal i ore ponit. vt ſequit Rabanꝰ in.c. ex hinc vt ꝓ ſal typicuꝫ ſapie ſal coditus fetore careat iniq̄tatis: ne a ꝯmbus peccatoꝝ vltra putrefiat: ſed magis illeſus ſeruet ad maiorem gram ꝓcipiendam. Significat ergo ſal ℣ per baptiſmū ſapie ſapor pparat: & fetor fomitis reſtringit. Quarto fit linitio auriū & narium cum ſputo. & de hoc dicit Rabanus vbi.s.in c. poſtea. Poſtea tangunt ei nares & aures ſaliua, & dr ei verbuz euangelicum quod ieſus quando ſurdū & mutū ſanauit tangens cum ſputo linguā eius: & mittens digitos in auriculam eius dixit. Effeta q̄ eſt adapire, ꝫ eñ ſacrm hic agit vt ꝓ ſaliua typicā: & ſacerdoſ tactum ſapia & ꝯtus diuina ſaluté eiuſdē cathecumini operet: vt aperiant ei nares ad accipiendum odorem noticie dei vt aperiant ei aures ad audiēdū mādata dei. Quinto fit inunctio in pectore & ſpatulis, vt ſignificet gratia vnctionis ad deū amandū: & ad bona opera faciendum. de quo etiā loquit Rabanus in.c. deinde. Sexto poſt baptiſmū fit inūctio chriſmatis in vertice: vt dicit ibidē Rabanꝰ in.c. poſt ℣.ij. vt xpi regni baptizatꝰ ꝓticeps fiat, vt a xpo xpianus vocari poſſit: & tal vnctio fit in capite. q̄ vt inq̄t. Ambꝝ in lib. de ſacramētis, Sapietis ſenius in capite eiꝰ. Per caput ergo ſm Boñ. vbi.s. anima deſignatur que ꝓ baptiſmū imputribilis redd̄ ad cōtē plandū eterna. Chrisma eñ confectum eſt ex oleo lucente & balſamo cōſeruante. Septimo baptizatus veſtit veſtimento candido. de quo Rabanus vbi ꝑus in.c. poſt baptiſmū. inquit Poſt baptiſmū traditur xpiano veſtis candida q̄ ſignificat innocentiā & puritatē xpianā. quā poſt ablutas veteres maculas: ſtudio ſācte ꝙuerſationis immaculatā ꝙuare dr ad repſentādū ante tribunal xpi. Ambꝝ. ño in.c. accepiſti ſic ait. Accepiſti poſt baptiſmū veſtimenta cādida vt eſſet indicium ℣ exueris voluntatem pctōꝝ: & indueris innocētie caſtaue lamina. Nec ꝓpterea tenēdū eſt vt ait Tho. vbi.s. ad. iij. ℣ nō liceat xpianis alijs veſtib⁹ vti q̄m veſt.s illa vt dictū eſt daf ꝓ tūc i myſterio ſpūalis ſignificationis. Ultimo ponit cere⁹ in manibus: vt ſit lucerna pedibus eius ꝯbum dñi & lumē ſemitis eius. Debent ergo cum neceſſitas non ꝫdicit ſacramēta ꝑdicta deuote celebrari cum aliquis baptizat, quoꝝ etiā nō immemores eſſe debēt hi qui ſunt baptiſati. Recordare o anima xpiana qualiter i ſacro fonte diabolo abrenunciās ieſu xpi mēbruz effecta es. Recordare quēadmodū in baptiſmo gra tibi cōceſſa eſt: vt ſm virtutē & voluntatem dei viuere poſſes. Recordare inſup quō in baptiſmo viā ingreſſa eſt eterne ſalutis. Noli o infelix peccatrix tātoꝝ beneficiorū oblita diabolo cōcare. Noli opera bona negligere. Noli viam paradiſi deſerere: ſed curre poſt chriſtum in odorem vnguētorum illius cuius nomen eſt oleum infuſum: a quo chriſto xpiani dicuntur, vt dicitur extra de ſacra vnctione c. cum veniſſet.

Q̄ ℣ baptiſmū deleꝫ culpa: remittit pena & conferꝫ gratia. Capm III

Certium myſterium declarandum de baptiſmo dicit fructificatio in quo de fructibus ſiue effectib⁹ baptiſmi libz dicere, & notari poſſunt tres principales effectus.

Primus dr deletio culpe.
Scds remiſſio pene.
Tertius collatio gratie.

Primus effectus baptiſmi dr deletio culpe. Per ipm etem deletur omnis culpa tā originalis ℣ actualis, vt docet magr ſententiarū in. iij. diſt. iiij. Et de hoc dicit Auguſtinus de cōſecra. di. iij. in. c. a paruulo. A paruulo recenter nato vſq̄ ad decrepituz ſenem, ſicut nullus ꝓhibendus eſt a baptiſmo. ita nullus eſt q̄ non peccato moꝛiat in baptiſmo. Sed ꝓ uni tantū originali maiores autem omnibus etiam moꝛiunt peccatis: que maleviuendo ad diderunt originali. Et idem Auguſtinus in c. precedēti ſcilicet vt oſtenderet ait. Nullo excepto dictū eſt ſcz ab apoſtolo. Quicūq̄ baptiſati ſumus in xpo: in morte ipſius baptiſati ſumus. Et ideo dictum eſt vt probaret nos moꝛtuos eſſe peccato. Et gl. ſuper illud Exo. xiij. Nec vnus q̄dē ſupfuit in eis inq̄t. Omnia peccata ablata ſunt in baptiſmo: poteſtia diabolica eſt ſubmerſa. Dicit ergo dñs Boñ. diſt. iiij. parte. i. ar. i. q̄ſtione ꝑma. ℣ in baptiſmo omnis culpa deleꝫ: & reſtituit homo in ꝑſtinam innocentiā quantum ad animam. Si autem queratur ratio huius. dicit ℣ eſt diuina liberalitas: que tantam huic ſacramento contulit efficaciam. Sed poſſet aliquis arguere ſic. Diuerſorum moꝛborū diuerſe ſunt medicine, ergo cum culpe ſint diuerſe & non tātū ſpecie: ſed etiam genere vtpote originalis et actualis & venialis & moꝛtalis: ꝑ ad b ℣ cu-

UVA. BHSC. IyR_227

rentur necesse est ꝙ diuerse adhibeant spūales medicine. ℟ndet Boñ.ad.j. cōtra ꝙ remediū potest morbus respicere dupliciter. aut quia principaliter sit ad hoc. aut quia hoc curat tanꝙ annexū. Scōm ergo ꝙ diuersi sunt morbi spūales diuerse etiam medicine sacramētales principaliter ad illos ordinate. Si aut̄ morbus habeat alium morbū cōiunctum ⁊ medicina ꝓfectā habeat virtutē curādi nō tm̄ curat principalē sed etiam annexum ⁊ sic facit baptismus. Secundus baptismi effect⁹ est remissio pene. Remittit̄ siquidē baptizato omnis pena peccato debita. Unde Augustinus in libro de baptismo parulorum. ⁊ habet̄ de cōs.di.iij.i.c.ꝙ baptismū inquit. Quicquid ab homine dictū factum ⁊ cogitatū est totū aboletur. ⁊ quasi nō factū habef. Et glo. super illo verbo psal. quorum tecta sunt peccata dicit. Ita sunt tecta pctā in baptismo ꝙ deꝰ ea nō vult punire. Si autem diceretur ꝙ hoc nō videf cōsonum eo ꝙ Ansel. in libro cur deꝰ homo ait. Si peccatum non puniturꝫ inordinatum dimittit̄: ⁊ deus nihil inordinatum relinquit. Rēspōdet ℟ic. in. iij. di. iij. ar. iij. q. ij. ad. j. ꝙ xps per passionē suā sufficienter exoluit penā peccatis debitam que in baptismo remittunt. Sed adhuc nōnulli arguūt ostēdentes ꝙ per baptismū nō remittat̄ omis pena. Primo qz vt habef de cōs. dis. iij. in. c. ne qō absit iudeis venientibus ad baptismū indicenda est penitētia ⁊ abstinētia quadragintа dierū. Secundo qz videmus parulos baptisatos qui nullum peccatū cōmiserunt post baptismū multis penalitatibus subiacere ⁊ cōstat ꝙ nō iniuste. ergo baptismus nō remouet omnē penā. Inquit enim Augu. xiij. ō trini. Omnia huius seculi mala. dolores labo resqꝫ hominum veniunt de peccatorum ⁊ maxime de peccati originalis meritis. Tertio ar guūt: qz baptisatus ante xpi passionē adhuc paradisum nō intrabat: sed clausura illa erat pena peccati. ergo per baptismuꝫ nō remittit illa pena. Ad primū respondet ℟ic. vbi. ꝫ. ad. v. ꝙ illa penitētia nō indicit̄ iudeis ꝓpter sacramēti efficaciā: sed ꝓpter eius reuerentiam ⁊ iudeoꝝ recipientium baptismum ꝓbationem. vnde eis nō indicebaf post susceptionē baptismi. sed ātea ꝗuis sic obseruaretur quod aꝫ tamē modo nō oportet obseruari ꝫ quod innuit glo. in ꝓallegato. c. ne quod abfit. ni si esset cōtraria cōsuetudo. Ad secundum respondet Boñ. vbi. ꝫ. q. ij. dicens ꝙ distinguendum est de penis. Quedā enim sunt pene eternales ⁊ quedam temporales. Ab omni eternali absolut baptismus delendo omnem culpam. De penis autē temporalibus adhuc est distinguendum: quia quedā cōtrahuntur. vt fames. sitis. passionesqꝫ cōtemporanee vite. Quedam imponuntur ⁊ assumuntur: vt ieiunia corporalia. ⁊ spiritualia exercitia. ⁊ laboriosa opera. Baptismus ergo vt dictum ē absolut ab omni pena eternali. ⁊ ab omni pena temporali satisfactoria siue assumpta. nō autem ab omni cōtracta. vtpote a fame siti. ⁊ ceteris similibus. Ratio autem est. quia ad hoc ipsum nō ordinauit. ⁊ ratio quare nō ordinauit est: quia cōgruum fuit ꝙ huiusmodi penalitates in nobis ꝓpter tria relinqueret. Primo ꝓpter manifestandam equitatem diuini iudicij. vt illa sententia quam dictauerat de morte Ade ⁊ posterorū eius imobilis permaneret. vñ ab illa nemo euadit. Secunda ratio fuit ad ostendendū fructum passionis xpi a qua virtutē sacramentum habet. vt penas remittat personales: nō naturales. quia remedium respicit personam nō naturam. Tertia ratio fuit ꝓpter hominem adiuuandum. Per huiusmodi etenī penalitas adiuuaf ho moꝫ spiritualiter viuat: ⁊ puguans cozonetur. Tho. vero. q. lxix. tertie partis. ar. iij. dicit ꝙ baptismus habet virtutem auferendi penalitates ꝑsentis vite. Non tamen eas aufert in ꝑsenti vita. quod fit totū vt baptisati conformentur xpo: qui licet a principio sue cōceptionis fuerit plenus gratia ⁊ veritate habuit tamen cozpus passibile: quod per passionem et mortem est ad vitam gloriosam resuscitatuꝫ. Ita ⁊ xpianus in baptismo gram cōsequitur q̄tum ad animā habet tamen cozpus passibile in quo ꝓmo possit pati: sed tandem resuscitabitur ad impassibilem vitam. Unde et apls ℟o. viij. a ir. Qui suscitauit iesum xpm a mortuis viuificabit ⁊ mortalia cozpora vestra per inhabitantē spiritum eius in vobis. Penalitates ergo virtute baptismi auferent a iustis in resurrectione quando mortale cozpus hoc induet incozruptionem ⁊ immortalitatem. Ad tertiū argumētū respōdet ℟ic. vbi. ꝫ. ad. iij. ꝙ baptism⁹ modo aperit celi ianuā baptisato q̄tū ad efficaciā: q̄uis hoc non posset facere ante passionē quia particularis remotio clausionis ꝓdicte q̄tum ad efficaciam dependet ex vniuersali remotione illius clausionis q̄tum ad efficaciam que per christi passionem facta est. Tertius baptismi effectus est collatio gratie. Ut enim inquit

UVA. BHSC. IyR_227

glo. ad Titū. iij. in expositione verboꝝ apli di centis. Saluos nos fecit p lauacrū regenera tionis ⁊ renouationis spūssancti quez effudit in nos abunde, Lauacrū regenerationis est sa cramentum baptismi in quo dat gra spūssancti ⁊ copia virtutum. Sed nonnulli dubitant an pueri in baptismo consequanf gram ⁊ virtu tes cum nodum habeant vsum liberi arbitrij Et dicit Tho. iij. parte, q. lxix. ar. vj. q quida antiqui posuerūt q pueris in baptismo non danf gratie ⁊ vtutes, sed imprimit eis chara cter xpi. cuius vtute cū ad perfectam etatem venerint consequunf gram ⁊ virtutes. Sed h patet esse falsum dupl'r. Primo quidem q pueri ficut ⁊ adulti in baptismo efficiunf me bra xpi. Unde necesse est q a capite recipiant influxum gratie ⁊ virtutis. Scō q⁹ p̄m h pueri decedentes post baptismū non peruenirent ad vitam eternam: quia vt dr ad Ro. vj. Gratia dei vita eterna. Causa autem errozis fuit: quia nescierūt distinguere inter habitum ⁊ actum, ⁊ sic videntes pueros inhabiles ad actus virtutū: crediderūt eos post baptismuz nullatenus vtutem habere. Sed ista impoté tia operandi nō accidit pueris ex defectu ha bitus: sed ex impedimento corporali: ficut ⁊ dor mientes q̄uis habeant habitus vtutum: im pediunf tamen ab actibus ꝓpter somnū. hec Tho. Ex quibus oibus colligimus quantum debeamus deo nos q̄ baptisati sumus: quib⁹ tam liberal'r sua dona dignatus est imparti ri, conari insuper omni studio tenemur virtu tes amplecti: ad quas nos faciles reddidit in susceptiōe baptismi, vt sic mereamur in hoc se culo gratie profectum: ⁊ in futuro eterne vite premium. Amen.

Feria sexta in parasceue de doloꝛib⁹ anxie tatibus ⁊ amaritudinib⁹ christi iesu quos in sua passione p totius humani generis salute sustinuit. Sermo. LXIX

Oloꝛes nostros ipse

d portauit. Esa. ppbe verba sunt ista. liij. c. Passionem dñi nostri iesu xpi tam acerbissimam q̄ ignominiosam hodie re colētes a lachrymis cōtinere minime debem⁹ quinimmo flentes imitare debemus insensi biles creaturas vt modo suo ꝓpatiantur filio virginis in cruce pendenti. d. illud Senece in p̄ma trage, Lugeat ether, magnusq; parens etheris alti, Telluscz ferax, ⁊ vaga ponti mo bilis vnda. Tucz ante o ēs q̄ p terras, tractuf qz maris fundis radios, noctemq; fugas, Uoze decoꝛo. Quidnā flebilius cōmemoꝛari potest q̄ moꝛs illa seuissima dei ⁊ saluatoꝛis nostri iesu xpi? Talis memoꝛia inqt Bern. requirit lachrymas. Ad illas etem nos puocat sancta mater ecclesia hodie nigris induta. Ad illas nos excitat xps iesus in doloꝛibus suis. Ad il las insuper nos trahit ꝛgo illa pijssima: spes vnica mūdi. Nam si pie volumus cōtemplari videbimus eam vultu mesto, facie squalida: sparso crine, ac scissis vestibus stanē ante cru cem ⁊ querula voce dicentem. O fili mi quez de spūsancto conceptū deū verū ⁊ hominem peperi: video te inter duos latrones cruci af fixum ⁊ vulneribus plenū. O fili mi, quē ado rant angeli, caput spinis tenes coꝛonatū. O fili mi, quē tanta diligēris dum tenellus eras enutriui: quē semp dilexi semp amaui: qz tu me dilexisti ⁊ amasti genitrice tuā, ecce in cru ce moꝛtuus es ⁊ extinct⁹. O pater eterne, cō patere mihi sue miserrime matri ⁊ plāge me cum tuū ac meū filiū. Et qz id tue nature nō cōuenit. ꝓcipe illud creaturis tuis. O angeli ci spūs ⁊ vos modo vestro plangite mecum O celestia coꝛpoꝛa: quoꝝ pulchꝛitudinē vice bat decoꝛa facies filij mei, plāgite illū ista die instar lepꝛosi defoꝛmē factum. O insensibilia elemēta. O terra cū tuis aꝛboꝛibus ⁊ plantis o aqua cū tua claritate ⁊ admirabili fluxu, o aer cū tua facilitate, o ardēs ignis cū tua vi uacitate plāgite mecū factoꝛē vestrū filiū meum. O reges terre, ꝓncipes ⁊ quilibz domini plangite mecū dūm dñantiū filiuz meum. O populi oēs: ⁊ tu ꝓcipue o populexpiane: qs xps tm̄ amauit, vt ⁊ moꝛi p vob eligeret, plā gite illū mecum tam dire moꝛtuū filiū meum O virgines, o vidue, o continentes, o senes, o paruuli, lugete mecū benignissimū dominū vestrum. O matres q̄ filios genuistis soluite crinē. ⁊ p mesta colla capilli fluant: implēte aerē vocibus, ⁊ dicentes mecum. Fili mi iesu, iesu fili mi, hodie p pctoꝛibus passus ⁊ moꝛ tuus es. O lumen oculoꝝ meoꝝ, o spes ⁊ sola tium vite mee, o gaudiū iocūditas mea, quō factus es mihi amaritudo ⁊ doloꝛ, vulnerasti coꝛ meū. ⁊ transfodisti illud pūgenti gladio Dis aut similib⁹ verbis pijssima virgo nram duriciē rūpe satagit. Sed qz non sum⁹ a no bis sufficiēter hoꝛum mysteriozū vt debem⁹ cum deuotione, compūctione: fletu. ⁊ lachry mis recoꝛdari, opus est vt supnuz implozem⁹ auxilium. Et licet in oibus aliis ꝓdicationib⁹ consueuerimus ꝛginum virginez interpelle re, tamen quis hodie circa filij lamenta est oc

UVA. BHSC. IyR_227

eupata: gaudiumq; angelice ſalutationis cō
uertum eſt illi in triſtitiam ⁊ merorē: ideo ad
crucem humil'r confugiemus: illamq; ſaluta-
bimus ꝙba quibus eccl'ia vtit referentes. O
crux aue ſpes vnica hoc paſſionis tēpe: auge
pijs iuſticiā reiſq; dona veniā. Et tu pater de
celis deus concede nobis oībus: vt p merita
crucis filij tui corda noſtra flectere mol lireq;
valeamus: quater⁹ cū lachrymis loqui ⁊ au-
dire poſſim⁹ paſſionē ei⁹. Hac itaq; ſuſcepta
fiducia de ipa paſſione locuturi ad chriſti do
lores conuertemus ſermones: quos in verbis
in noſtro themate allegatis eſa. pronunciauit
Ut aūt ordinate incedam⁹ diſtinguemus in
tres principales articulos hodiernam predi-
cationem. In quorum quolibet quattuor do-
lores chriſti pie contemplabimur.

In primo arriculo quattuor dolores.
Primus doloꝛ dicitur oratiōnis.
Secundus comprehenſionis.
Tertius deductionis.
Quartus contradictionis.
In ſecundo articulo quattuor.
Primus preſentationis.
Secundus ſententiationis.
Tertius crucifixionis
Quartus inſpectionis.
In tertio articulo quattuor.
Primus clamationis.
Secundus potationis.
Tertius cognitionis.
Quartus ſeparationis.

Qualiter xps in oratione vehementer do
luit ꝑpter contriſtationem: ꝑpter petitiones:
⁊ ꝑpter confortationem.

Primi articuli doloꝛ primus.

Primus doloꝛ quē chriſtus ieſus pro
p nobis tulit: ⁊ nos pie illum meditari
habemus ꝺ̄ oſonis. Doluit nāq; dei
filius in laboꝛioſa oratione quam poſt cenam
fecit ad patrē. Cuius doloꝛis vehementia col
ligi poteſt ex tribus.

Primo ex contriſtatione.
Secundo ex petitione.
Tertio ex confortatione.

Primo apparet vehemētia doloꝛis xpi ad
orandū eūtis ex ꝓtriſtatione. Ad qō intelligē
dū notare debemus: q⁹ Joh. xviij. ꝺ̄. ꝙ poſt
cenā egreſſus eſt ieſus cū diſcipulis ſuis trās
torrentē cedron. vbi erat hoꝛtus in quem in-
troiuit ipe ⁊ diſcipuli eius. Et ly Mat. xxvj.
Marci. xiiij. ⁊ Lu. xxij. narref ꝙ hymno dī
cto exierūt in montē oliuarū. tū Aug. de con-
ſenſu euangeliſtarum dicit ꝙ idem eſt locus
Hoꝛtus em̄ ille erat trās torrentē cedron ad
pedes mōtis oliueti. Ibi poſtq̄ diſcipulis di-
xit ſcandalū quod paſſuri erāt p̄monuiſſetq;
petrū in ſe nimium cōfidentē: qualiter eu⁹ ter
anteq̄ gallus bis cātaret eſſet negatur⁹. Ve-
nit cum eis in villā: que ꝺ̄ gethſemani. ⁊ di-
xit diſcipulis ſuis. Sedete hic donec vadam
illuc⁹ ozem. Et aſſumpto petroꝛ duob⁹ filijs
zebedei cepit ꝓtriſtari ⁊ meſtus eſſe. ⁊ ait illis
Triſtis eſt aia mea vſq; ad moꝛtem. Sed hic
theologi querūt vtrū in aia xpi fuerit paſſio
triſtitie. Et arguit quidā ꝙ non. Nā ſapiens
Eccli. xxx. triſtitiā diſſuadet dicēs. Triſtitiaz
nō des aie tue ⁊ nō affligas teipm in conſilio
tuo. Et iterū ibi. Triſtitiaz longe expelle a te.
multos em̄ occidit triſtitia: ⁊ non eſt vtilitas
in illa Ariſt. inſup. iij. Topi. ait. Eadē ſūt ma
gis eligēda ſine triſtitia q̄ cū triſtitia. Sapi-
ens iſup. Prouer. xij. ait. Nō ꝓtriſtabit iuſtū
quicquid ei acciderit. Sed Ric. arti. iij. q. ſ. ⁊
Boñ. ar. ij. q. ij. diſti. xv. tertij. rñdēt ꝙ abſq;
dubio ſicut magr. ſen. refert. ⁊ textus euāgeli
eus confirmat. in aia xpi fuit paſſio triſtitie.
Sicut em̄ ex cōiūctione rei amate cū apphē-
ſione eiuſdē cauſat i appetitu ſenſitiuo paſſio
delectationis. ſic ex cōiunctione rei odite cum
apphēſione eiuſdē cauſat in appetitu paſſio
triſtitie: ⁊ quia res de proximo ⁊ certitudina-
liter futura conſideraī quaſi taz preſens ꝓpr
enētus inſtantem ꝓpinquitatē ⁊ infallibilita
tem. ideo nō ſolum reſpectu rei odite cum eſt
preſens. ſed etiam reſpectu rei odite infalibi-
liter ⁊ de proximo venture eſt paſſio triſtitie.
Unde ſm pbm in. ij. rheto. Illi qui iam deca
pitantur non timēt videtes ſibi neceſſitatem
imminere: ſed triſtāī. ⁊ ideo quia ſenſualitas
anime xpi moꝛtē recuſabat cum apprehendit
ipam vt de proximo infalliſbiliter venturam.
cauſata fuit in eius appetitu paſſio triſtitie.
Aliter tamen fuit in eo triſtitia q̄ in nobis.
In nobis em̄ frequēter cauſaī contra ⁊ preter
imperium rationis quod vituperabile eſt. vt
patet per auctoꝛitates ſupius allegatas. In
xpo vero nō fuit niſi ſm imperium rationis:
que impabat ſenſualitatez triſtari moderate
ſm exigentiā ſue nature: ⁊ ideo in ipo nō fuit
triſtitia rationez peruertens neq; conturbās
nec de neceſſitate. Ob quod Dieronymus ſu
per Mattheum. ait. Dñs noſter vt veritatez
ꝓbaret aſſumpti hominis. vere quidem con-
triſtatus eſt. Sed ne paſſio in animo illi⁹ do
minaref per paſſionez cepit cōtriſtari. Aliud

UVA. BHSC. IyR_227

em̃ est cōtristari: a aliud incipere cōtristari. hec ille. Cōsideremus ergo q̄ benigne dñs ozbis tribus illis discipulis aduocatis eos forte amplexando: ⁊ nūc supra ynū nūc supra alīū dextera extendendo cum suspiriis ⁊ anxietate multa dicebat. Heu filij mei: discipuli mei charissimi. Tristis est aīa mea vsq; ad mortem Scōm Nicolaū de lira, dicto vsq; accipi pōt, dupl'r. Uno modo intensiue, q; tantū intensa erat quantū poterat esse. Alio modo extensiue quia duravit vsq; ad hozā mortis. Secūdo apparet vehemētia dolozis xp̄i ex petitione, Dimissis vtiq; tribus illis quib⁹ dixit. Sustinete hic ⁊ vigilate mecū. auulsus est ab eis quārū iact⁹ est lapidis, vt Lucas meminit, ⁊ positis genib⁹ orauit dicens. Pater mi si possibile est trāseat a me calix iste: veruntamē nō sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos. ⁊ inuenit eos dormientes: ⁊ dixit Petro sic. Nō potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilate ⁊ orate ne intretis in temptationem. spirit⁹ quidē promptus est: caro aūt infirma. Iterū secūdo abijt ⁊ orauit vt prius. Et venit iterū ⁊ inuenit discipulos dormientes pre tristitia. Et relict⁹ iterū secūdo abijt et orauit. Ubi doctores theologi querūt vtrū illa oratio fuit a rōne aut a sensualitate? Et rñdet Boñ. di. xvij. ar. ij. q. iij. tertij. q̄ de ipa dupliciter possumus loqui aut quātū ad materiam aut q̄tū ad formā. Si loquamur de ipsa quātū ad materiā. cū materia orationis respiciat desideriū petentis: talis fuit petitio sensualitatis cuius desideriū erat ad nō moriendū. vt magr sniarū dicit in lra. Si aūt loquamur de pdicta oone quantus ad formā. sicut cū forma petitionis respiciat discretionē ppōnētis ⁊ talis modus pponēdi fit a discretione rōnis cōcedēdū est q̄ talis oō fuit voluntatis rōnalis. Ad q̄ melius intelligēdū notā dū ꝑm Boñ. vbi. s. ar. j. q. j. ⁊ Ric. ibidē, q̄ cū in xp̄o sint plures nature intellectuales. vide licet diuina ⁊ humana: necesse est in xp̄o plures esse volūtates, q̄ magr in textu per multimodas auctates sctōr ostēdit. Un si numerent volūtates xp̄i ꝑm naturas due sunt, sc̄z diuina: ⁊ hūana. ⁊ ꝑm potētias tres sūt. s. voluntas diuina: ⁊ volūtas anie rōnalis: ⁊ volūtas appetitiua sensitiua: que extenso nomine volūtatis volūtas dicit. q; mouet post apphensionē. q; ppie loquēdo de noie volūtatis volūtas nō inuenit nisi in pte anie rōnalis ꝑm pbm. iij. de aīa. Igit̄ tanq̄ verus homo cogitalis imo clare videns dñs Iesus xp̄us que sibi parabant in ptimo passiones: que martyria in suo corpore toleratur⁹ erat: volūtate q̄dā pietatis dicebat. Pater si possibile ē trāsfer a me calicē istum. Uerūtamē quia sic est voluntas tua vt p humano genere moziendo et patiēdo satisfaciam, ecce me pr̄optissimum ⁊ paratū fiat. nō q̄ ego volo volūtate sensualitatis: sed q̄ tu. quia ego idē volo volūtate rōnis. O bone Iesu doctor veritatis q̄ cepisti facere ⁊ docere, tu nobis dixisti vt orātes lcq̄remur patri tuo verbū b̄: q̄ tu i tua agonia sepius replicasti. fiat volūtas tua. Ob quod Leo papa in ꝑmone de passione ait. Decet oēs fideles instruxit: oēs pfessores accendit: oēs martyres coronauit. Nā q̄s mūdi odia? quis tētationū turbines: q̄s posset psecutor superare terrores: nisi xp̄s in oibus ⁊ p oibus patri diceret. Fiat volūtas tua. Discāt ergo hanc vocem oēs eccl'ie filij, vt cum aduersitas violēter alicuius tētatōnis incūbit: separato tremore formidinis accipiāt tolerantiā passionis. hec ille. Tertio apparet vehemētia dolozis xp̄i in sua oōne ex confortatione. Tax vrgens em̃ erat dolor eius vt angelus ad eū confortandū mitteret. Apparuit inquit Lucas et angelus confortans eū. Apparitio aūt illa ꝑm Nicolaū de lira fuit in visione corporali Ubi oñdit q̄ in eo erat vera humanitas que confortabat contra tristitiā insurgentē i pte sensitiua ex apphensione mortis imminentis. Et factus in agonia, plix⁹ orabat. Erat aūt hec agonia reluctatio sensualitatis mortem horrentis; ⁊ rōnis ipam acceptātis. q; vtute diuina quelibz pars pmittebat agere pati quod erat sibi ppriū. Et fact⁹ est sudor eius sicut gutte sanguis decurrētis in terram. Ex vehemēti em̃ anxietate fiebat vt nō solū humores exirent per sudorem. sed etiaz aliquid de sanguine sudorē tingente. Scōm vo opinionem aliquoz hoc supnaturaliter factū est vt sic xp̄s suū sanguinē iam p salute nostra effundere incipet. Sed nō inmerito quereq̄s posset vtrū dolor xp̄i patientis fuit dolor acerbissim⁹, ita q̄ excesserit oēm dolorē quocūq; patiēntiū. Et rñdet Ric. in. iij. di. xv. ar. iij. q. iij. et Boñ. ar. j. q. ij. di. xvj. et Tho. iij. parte. q. xlvj. ar. vj. q̄ quis dolor xp̄i nō fuerit maxim⁹ oīm dolor simpl'r: cum dolor damnator̄ fit eo maior. fuit tū maxim⁹ oīm dolor hui⁹ vite ppter tria.

Primo ppter causam passionis.

Scōo ppter modū patiendi.

Tertio ppter conditionē patientis.

UVA. BHSC. IyR_227

Primo si cõsideret causa ob quã xps pas-
sus fuit in eo doloris afflictio magna fuit. Nõ
enĩ patiebatur pro culpa pprissimo p alie
na. non pro amicis: sed pro inimicis. ⁊ etiam
p his quos videbat ingratos. Scõo si con
sideretur modus patiẽdi: fuit in eo dolor acer
bissimus. Tum ppter generalitatẽ: quia in oi
bus membris affligebatur. tum etiam ppter
continuitatẽ: qz suspendiũ eius continuabat
⁊ claui adeo affligebant pendentẽ. Ob quod
mors confixoꝝ in cruce est acerbissima: quia
configuntur in locis neruosis: ⁊ maxime sen-
sibilibus. Tertio, si consideretur qualitas si
ue conditio patientis, maxima fuit in eo affli
ctio propter maximã cõplexionis equalitatẽ
⁊ propter sensus viuacitatẽ. Unde quia nul-
lus potuit ei equari nec in equalitate comple
xionis nec in viuacitate sensus, dolor illi⁹ fuit
oim doloꝝ acutissimus. Addit etiã Tho. q si
cõsideretur puritas doloris xpi: dolor iste fuit
maximus. Nã in alijs patientibus mitigat
tristicia interior ⁊ etiam dolor exterior ex ali
qua consideratione rõnis per quandã deriua
tionẽ seu redundantiaz a superioribus viri-
bus ad vires inferiores: quod in xpo patiente nõ
fuit. Unicuiqz enĩ virtuz permisit agere quod
ẽ sibi pprium. ꝑm Dama. Ideo xps Treñ. i. ait
O vos oẽs qui transitis per viaz attendite ⁊
videte si est dolor sicut dolor me⁹. Cuius ma
gnitudinẽ nos colligere possumus cũ videm⁹
xpm suã passionẽ cogitantẽ sudorẽ sanguinẽ
emittere. Ubi es o aĩa rationalis? Quid agis
O infignita imagine dei tui? Uelis obsecro
xpo iesu oranti: sudanti: gementi: lachryman
ti ⁊ agonizanti pro salute tua assistere miseri
corditer. Noli dormire illi q nõ dormiuit ipe
tibi iuspice mentis oculo compassiuo quanta
pro te passus est a die natiuitatis sue vsqz ad
horã presentẽ: ⁊ nũc vigilans ⁊ orans freque
ter patri seipm offert: mortẽ acerbissimã ho-
die fore passuruz. Et quia hõ est: cogitat in se
ipo ⁊ sibijpi loquit. Deu me filium mis mee
hinc ad modicũ captus ero: ligatus: flagella-
tus: delusus: spinis cozonat⁹ ⁊ inter duos la-
trones in cruce cõfixus. Faciã oĩa libenter vt
obediã patri meo ⁊ redimã humanum genus
Sed heu me ꝯta sustinebo tormẽta? O ꝯta
est tristicia mea ⁊ amaritudo cordis mei? Cõ
patere illi anima dura: ⁊ collige in corde tuo
guttulas illas sanguinis quas sudando p te
fudit in terram.

Q in cõprehensione vehementer doluit p
pter iude damnationẽ: ppter suã ligationem
et ppter discipulorum turbationem.

Primi articuli dolor secundus.

Ecũdus dolor quẽ xps p nobis su-
s stinuit or comphẽsionis. qñ scz mi-
nistri iudeorum comphẽderunt eum ⁊
velut mancipiũ vilissi mũ ligauerũt. Fuit aũt
tũc vehemẽs dolor eius ppter tria.

Primo ppter iude damnationem.

Scõo ppter suam ligationem.

Tertio ppter discipulorum turbationẽ.

Primo fuit vehemẽs dolor xpi ppter iude
dãnationẽ. Ipse nãqz turbã ducit ad locum
in q xps orauerat: postqz erat cũ discipulis
suis. Sciebat enĩ ipe locũ illum: qz frequẽter
cõuenerat illuc cum discipulis suis. Dederat
aũt signũ his qui xpm comphensuri erãt di.
Quẽcũqz osculatus fuero ipe est: tenete eum
Hoc aũt signũ ꝑm glo. dedit eis ne loco xpi
caperent Iacobũ minoꝛẽ. qui erat filius xpo in
facie. Accedẽs ergo iudas ad xpm osculatus
est eũ: ⁊ dixit. Aue rabbi. Cui ieſus. Amice in
quit ad quid venisti: quasi dicat ꝑm alios
Tu ostẽdis amicitiã signo. ⁊ pditionez agis
de facto. Uel melius ꝑm alios. O iuda ami
ce mi quem ego dilexi: quem ad apostolatuz
vocaui: cui familiarẽ me dedi. cuius pedes ẽ
cena lauit: cui nunqz displicuit osculo me tra-
dis? Cur ita contra me facis? O amice mi iu
da. cui ſi ad pniam redire volueris veniã suz
pstare paratus. Cur me derelinqs? Cur a p-
posito tuo malo animũ tnum non reuocas?
Amice mi ſi adhuc me amicum habere volue
ris, ly me tradas in manus inimicoꝝ meoruz
reuertere tamẽ ad me ⁊ ego suscipiam te. O
vere benignissimũ ⁊ mansuetissimum oĩm
qui ly doleret de iniuria quam sibi iudas in-
ferebat. magis tamẽ ac magis affligebatur
de damnatione eius. Nam ly xps q videbat
omnia dolore non modico afficeret quando
iudas concepit animo illum vẽdere. quando
iudas ad principes sacerdotum accessit. ⁊ tri
ginta argenteos in manu recepit: quando a
cena exiuit ⁊ ad colligendũ cohortẽ et mini-
stros sollicitus ꝑrauit. insuper suo fetido
ore ausus est ꝑditorie osculari facie iesu de-
corem. ⁊ os eius ꝓciosissimum. plus tamen
augustiabat cum videbat iudaz ppter suam
obstinationẽ fore damnandũ. Sed hic dubi
tat ytrum si iudas nõ tradidisset xpm ⁊ iudei
nõ crucifixissent eũ fuisset humanum genus
redẽptũ. Et rñdet Alex. in. iij. volu. summe. q
xvij. mem. iiij. ar. ij. q vic. quia in tali casu so
la voluntas patiẽdi suffecisset ad redemptio

UVA. BHSC. IyR_227

nem siue ad liberationez. ideo nō excusat̄ Judas a pctō: neq; iudei. Et si dicatur, Ro. viij. hr̄. Proprio filio suo nō pepcit deus: s̄ ꝓ nobis oībus tradidit illuz. Et Esa. liij. Tradidit in mortē aīam suam. Ergo sicut pater ⁊ filius nō peccauerūt: a simili nō peccauit Judas neq; iudei. Rn̄det Tho. iij. pte. q. xlvij. ar. ij. ad iij. ar. ꝙ eadez actio diuersimode iudicatur in bono vel malo: s̄m ꝙ ex diuersa radice procedit. Pater em̄ tradidit xp̄m passioni ex charitate. Qd̄ intelligi pōt. vno quidem modo s̄m ꝙ sua eterna volūtate preordinauit passionē xp̄i ad humani generis liberatonez. s̄m illud Esa. liij. Dn̄s posuit in eo iniquitatez oīm nostrum. Secundo non ꝓtegendo eū a passione sed exponēdo persequētib⁹. vt Aug. dicit Jp̄e vero filius tradidit seipsuz passioni ꝓpter humilitatem: ⁊ ex obedientia fact⁹ ꝓ nobis obediens vsq; ad mortē. vt dicit̄ Phil. ij. Judas cooperat⁹ est passioni xp̄i ex cupiditate ⁊ iniquitate. Pilatus ex humano timore. Et pharisei ex liuore ⁊ inuidia: ideo ipsi vituperant̄. ⁊ potissimū ingratissimus Judas, de quo sic exclamat Bern̄. O Juda mercator pessime. o ꝓditor auarissime. cur non petiuisti a matre triginta illos argēteos. Et quia paupercula erat aut mēdicasset. aut seip̄az poti⁹ vēdidisset: dedissetq; tibi preciū: ne filium suum ꝓderes innocētē Scd̄o fuit vehemēs dolor xp̄i ꝓpter suā cōprehensionē ⁊ ligationē. qn̄ scz a ministris illis ligatus fuit. Ad qd̄ plenius intelligendū querendū prius nobis est. vtrū ip̄e filius dei benedicti volens passionē sustinuit Et rn̄deo ꝙ sic. quod pz tripliciter. Primo ex scripture cōfirmatiōe. Unde esa. liij. dicit̄. Oblatus est qr ipse voluit. Scd̄o ex prenūciatiōe. Prenūciauit quidē passionē suam qn̄ dixit. Mat. xvj. ꝙ oporteret ire hierosolymaz ⁊ multa pati a senioribus ⁊ scribis: ⁊ principibus sacerdotū. ⁊ tertia die resurgere. ⁊ Mat. xvij. c. qn̄ post trāsfigurationē p̄cepit discipulis suis dicēs. Nemini dixeritis visionem donec filius hoīs a mortuis resurgat. Et iteruz Matth. xx. qn̄ assumpsit duodeciz discipulos suos secreto: ⁊ ait illis. Ecce ascendimus Hierosolymā ⁊ filius hoīs tradet̄ principibus sacerdotū ⁊ scribis. ⁊ cōdemnabunt eū morte. ⁊ tradent eū gentibus ad illudendū ⁊ flagellandū ⁊ crucifigendū. Tertio patet ꝙ volūtarie xp̄us se obtulit passioni ex facti ꝓbatione Nam iudeos ⁊ eos qui cū ipsis erant solo verbo virtute sua in terram ꝓstrauit. Quippe cū interrogasset eos quem queritis? Illiq; rn̄dissent iesum nazarenum. vt eis dixit. Ego sum abierunt retrorsum: ⁊ ceciderūt in terram. vt sic declararet̄ virtus diuinitatis eius. Ob qd̄ Augu. sup Joh̄em inquit. Ubi nunc militum cohors. Ubi terror ⁊ murmur armoꝝ. Una vox turbam odijs ferocem: armisq; terribilē: sine telo vllo percussit: reppulit: strauit. Deus enim latebat in carne: ⁊ sempiternus dies ita membris occultabatur humanis. vt laternis ⁊ facib⁹ quereret̄ in tenebris. Hec ille. Et vt Chryso. sequit̄. Demum. ne quis dicat qm̄ ipse iudeos ad hoc induxit vt ipsum occiderent: seipsum in manibus eoꝝ tradens: manifeste ostēdit eis omnia que sufficiebāt eos reuocare. Sed qr permanebant in malicia ⁊ nullam habebant excusationē: tunc seipsum in manibus eoꝝ tradidit: ideo iterū interrogauit eos postq̄ a terra surrexerūt. Et illi responderūt sicut prius. Quibus ipse dixit. Dixi vobis: qr ego sum si ergo me queritis sinite hos abire. Tūc Simon Petrus gladio percussit Malcū seruū pōtificis: absciditq; auriculā ei⁹ dexterā. Siquis aūt quereret vnde gladius erat Petro. Chrysos. dicit. ꝙ audiēs iudeos cōtra xp̄m cōspirasse armauerat se. Theophilus vero ait ꝙ habuerat ipsum in cena ꝓ vsu agni. Sed xp̄s auricula illius sanata. vt Lucas refert. Petꝝ charitatiue redarguit dicēs. Mitte gladium tuuz in vaginam. An putas: quia nō possum rogare patrē meū: ⁊ exhibebit mihi modo plusq̄ duodecim legiones angeloꝝ. Ubi Hiero. Quasi dicat. Non indigeo duodecim apostoloꝝ auxilio. etiaz si oēs me defenderēt qui possum habere duodecim legiones angelici exercitus. Unde legio apud veteres sex milibus hoīz cōplebat̄. De duodecim legionibus septuagintaduo milia angeloruz fiunt in quot genus hoīm lingua diuisa est. Hec ille. Subdidit xp̄s. Quō ergo implebūtur scripture ꝓphetaruz? Calicem quē dedit mihi pater non vis vt bibam illum. Deinde dixit turbis. Tanq̄ ad latronē existis cum gladijs ⁊ fustibus cōprehēdere me. Quotidie apud vos erā docens in templo: ⁊ nō me tenuistis. Sed hec est hora vestra ⁊ potestas tenebrarum. Hora vestra dicit. scz vobis concessa ad me comprehendendū: ⁊ potestas tenebrarū: qr diabolus tenebraꝝ princeps eos ad hoc incitabat. Tūc illi cōprehenderunt iesum ⁊ ligauerunt eum. O flebile spectaculū. o dolendū malum. o lachrymabile factū: videre illos in xp̄m seuientes. Nam vt pie possumus contemplari irruerunt in eum frementes ⁊ rugientes leonum

UVA. BHSC. IyR_227

more. Alij ceperunt eum per capillos suos. et violenter in terram piecerunt. Alij gratiosas manus suas capientes retro verterūt. Alij fu nibus duris illas ligauerūt. Alij catenam col lo eius imposuerūt. Alij cōtumeliosis verbis iniuriabant sibi. Alij denicz pugnis ⁊ pomis suoz ensium percusserunt eum. Quid vides o anima mea? Quid audis? Quid loquor? De q̄ dicimus q̄ tāta patiebat q̄ ligatus erat ⁊ tā vilister oppressus ⁊ fatigatus? Nonne ipse est Iesus dei ⁊ virginis filius? Nōne rex hominū ⁊ angelorum? Nonne creator: gubernator: re demptor: glorificator: ⁊ benefactor tu? Cur igitur nō plozas: cur non clamas ad sydera. O Iesu mi salus anime mee. amice ꝓpter me miseram peccatricē tam dire vinctus es ⁊ ca tenatus. Emolli coz tuū ad pietatem ⁊ cōmi seronem: ⁊ sequere illū meditatione deuo ta quoczq; de cetero perget. Tertio fuit ve hemens dolor xp̄i ꝓpter discipulozum turba tionem. Discipuli etenim talia que in xp̄m fie bant conspiciebant ⁊ ex hoc territi fugerūt eo relicto. Et hoc p̄dixit Zacharias ꝓpheta. xiij. c. Percutiam pastorē ⁊ dispergent oues gre gis. Sed hic incidit questio. Utrum ꝓphe te predixerunt mortem xp̄i ⁊ passionē. Et re spondeo q̄ sic. Nam Lact. lib. iiij. inducit ver ba Sibylle dicēs. Et in manus impias infide lium postea veniet. dabunt aūt deo alapas in cestis manibus ⁊ impurato oze expuent vene natos spuros. Dabit vero ad verbera simplici ter sanctum dorsum. ⁊ colaphos accipiens ta cebit ne quis agnoscat q̄ verbuz sit. vel vnde veniat vt inferis loquat: ⁊ corona spinea co ronetur. Ipsa em̄ insipiens gens deum tuum non cognouisti: sed spinis eum coronasti: ⁊ horridus illi fel miscuisti. Hec ibi. Sed expres se adhuc sancti ꝓphete passionem christi mul tipliciter prenunciarunt. Dicit nancz Esa. v. c. Incuruabit homor humiliabitur vir. Glo. Rabbi Salomon dicit. Inclinabitur homo: ⁊ humiliabitur altus vel robustus virozum. Et idem exponens illud Deutro. xxxij. Deum qui te genuit dereliqsti. dic̄ In hebreo. Thessi i. debilitas ⁊ obliuisceris deuz. Mobo ele ele mole lecha. i. vulneratū vel occisum tuum vel afflictuz. Et Treñ. i. c. Hieremias dixit. Plo rans plozauit in nocte ⁊ lachryme eius in ma xillis eius. Glo. Rabbi Moysi habet. Plo rans erit. s. ipsa Hierusalem: ⁊ plozare faciet deum sanctum. Et Treñ. iij. Hieremias inq̄t Dabit percutienti se maxillam: saturabit op probrijs. Quib⁹ verbis ꝓsonat dictum Mi chee. v. c. In virga inq̄uit percutient maxillā iudicis israel. i. xp̄i. Nam Esa. xxxiij. dicitur. Adonay iudex noster. Adonay dator noster. Adonay rex noster. ipse autē saluabit nos. Et Esa. liij. c. de xp̄o passuro ita locutus est. Dñe quis credidit auditui nostro. i. passionis xp̄i mysterio: qō egor alij ꝓphete audiuimus a spiritusancto? Et brachium domini cui reue latum est? quasi dicat. paucis. Et ascendet si cut virgultū coram eo. s. xp̄s coram deo patre ⁊ sicut radix. s. sursum fructificās: de terra si tienti. i. de virgine nō humectata vel fecunda ta humano semine. Et non est ei species neq; decor. scz in passione: ⁊ vidimus eū: ⁊ nō erat aspectus: ⁊ desideravimus eum despectum ⁊ nouissimum virozum: virū dolorum ⁊ scientē infirmitatē. Et quasi absconditus vultus ei⁹ ⁊ despectus. scz pze verecūdia. vnde nec repu tauimus eum. Vere languores nostros ipse tulit: ⁊ dolores nros ipse portauit. Et nos re putauimus eum quasi leprosum ⁊ percussum a deo ⁊ humiliatū. Ipse autez vulneratus est ꝓpter iniquitates nostras. ⁊ atritus est pro pter scelera nostra. Disciplina pacis nostre su per eum ⁊ liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus. vnusquisq; in viā suam declinauit: ⁊ dñs posuit in eo iniquita tem omnium nostrum. Hec ille. Quod autem predicta ꝓphetia ad litterā itelligāt de xp̄o patet per Rabbi Moysen q̄ hoc tenet vt di cit Nico. de lira. De tribulatiōe etiā xp̄i expo nunt doc. iudei. illud esa. xj. Timoris domini quod sequitur ad illa verba. Requiescet super eum spūs timoris dñi ꝛc. Nam in li. Sanhedri imperhec. i. diffinc. helecy taliter scriptum est Vaharitho. i. ⁊ molestabit eū in timore domi nus. Ibi dicit. Rabbi Alexandri. docet q̄ ho norare eum dominus precepto tribulationū ⁊ tormentozum. Et David in psal. xxj. qui de xp̄o ꝑm Nico. de lira intelligit in persona xp̄i ita dicit. Deus deus meus. i. pater rōne diui nitatis: ⁊ rōne humanitatis respice in me. scz positum in afflictione. quare me dereliqsti scz in manibus iudeoz. longe a salute mea. s. corozali. ꝓba delictoz meoz. i. populi q̄ sua fecit sustinēdo ꝓ eis penā. Deus meus clama bo per diem. s. circa horam nonā. ⁊ non exau dies: qz oko illa ꝓcedebat vt dictū est q̄tū ad suā materiā a volūtate sensualitatis: ⁊ nō ad insipientiā mihi. s. hoc cōtingit q̄ nō sum ex auditus: imo magna fuit sapiētia sic redime re gen⁹ humanū. Tu aūt i scō habitas. i. oia sctē faci. In te speraverūt partes nr̄i: ⁊ libera

VVA. BHSC. IyR_227

ſti eos, ſcz de ſuitute egypti ⁊ captiuitate babylonis. Que libera cōes fuerūt quedā figure liberationis hominū ꝓpter mortē meaz facte. Ego autem ſum vermis. i. vilus abominabilis: ⁊ non homo. ſcz nonvtens rōne quātuz ad opinionē iudeoz qui dicebāt eū demonia cū: oppꝛobriū hoim. ſcz maiozū: phariſeozū. ⁊ abiectio plebis, ſ. populi cōis. Oēs videntes me deriſerūt me: locuti ſunt labijs ⁊ mouerūt caput, ſ. dicentes. Speauit in dño eripiat eū ſaluū faciat eū: quoniā vult eū. Quoniā tu es qui extraxiſti me de ventre. ſcz ſuper naturaz feciſti me naſci de virgine ſpes mea: quia in chriſto fuit ſpes future glozie quo ad corpus In te ꝓiectus ſum ex vtero. i. tibi in ſuppoſito verbi vnitus a conceptionis principio de ventre matris mee deus meus es tu. i. deum meū te cognoui: quia an ima chriſti ab inſtanti conceptōis fuit repleta virtutibus. Ne diſceſſeris a me: quoniā tribulatio ꝓxima eſt ⁊ non eſt qui adiuuet. Circundederūt me vituli multi: tauri pingues. ſ. iudei petulantes: ⁊ auari obſederunt me. Aperuerunt ſuper me os ſuū: ſicut leo rapiens ⁊ rugiens. Sicut aqua effuſus ſum ⁊ diſperſa ſunt oīa oſſa mea. i. diſcipuli. Factū eſt cor meū tanq̄ cera liqueſcens in medio ventris mei. Aruit tanq̄ teſta virtus mea: ⁊ lingua mea adhefit faucib⁹ meis. ⁊ in puluerē mortis deduxiſti me. Quoniā circundederūt me canes multi: concilium malignantiū obſedit me. Foderūt man⁹ meas ⁊ pedes meos: dinumerauerūt oīa oſſa mea. Ipſi vero conſiderauerunt ⁊ inſpexerunt me, diuiſerunt ſibi veſtimenta mea ⁊ ſuper veſtem meā miſerūt ſortē. Et iterū ps. ij. quem apoſtoli Act. iiij. de xp̄o intelligendū teſtati ſūt: de ei⁹ paſſiōe ita inquit. Quare fremuerūt gentes ⁊ ppli meditati ſunt inania. Aſtiterūt reges terre. i. herodes qui vocabatur rex galilee. Mar. vj. ⁊ Matb. xiiij. Et pontius pilat⁹ qui tenebat ꝓ tunc locum imperatozis. Unde Centurio ſub eo conſtitutus vocatur regulus Job. iiij. Et principes conuenerūt in vnū aduerſus dñm ⁊ aduerſus xp̄m eius. Ad hoc etiaz eſt ꝓphetia illa Zacb. xij. di. Videbūt in quem traſſixerunt. Sunt ⁊ alie plures de xp̄i paſſione pphetie, quas o mittimus breuitatis cauſa: ⁊ ad diſcipulos reuertimur in captione chriſti perterritos ⁊ fugientes. Necz credendum eſt id fuiſſe ſine anguſtia cordis magiſtri ſui etiā ⁊ ſine fletu ac plāctu ipſoz. Puto etenī q̄ poſtq̄ viderūt turbā xp̄m ligantem ab illo aliquantulū elongati fugiendo cū eiulatu ⁊ ſuſpirijs dicebāt. O magr clementiſſime omni melle ſuauioz. quō videmus in te ſeuire maliciam iudeozuz. Deu ⁊ nos miſeri quid faciem⁹ tā gratioſum p̄cem amittētes: Reliqmus oia vt ſequeremur te: ⁊ nūc certificati ſumus q̄ p̄ntia tua p̄uabimur: qm̄ occident te phariſei. Dis ⁊ filibus querelationi bus diſcipuli meſti magr̄m ſolum in pſequētium manibus ac crudeliſſime eū tractantiū deſeliquerunt.

Qō xp̄s vehemēter doluit in deductione ꝓpter diſcipuli negationē: ⁊ ꝓpter anne iterrogationē: ⁊ ꝓpter alape p̄cuſſionem.

Primi articuli doloz tertius.

Ertius doloz quē xp̄s p nobis pctō
t ribus ſuppoztauit oz deductōis, qñ
vt habeē Job. xviij. vinctus ductus
eſt ad anna p̄mū. i. p̄mo. cuius cā ſubditur.
Erat em̄ ſocer cayphe. ⁊ quia eūdo ad domū
cayphe habebant tranſire ante domuz iſtius
anne. ideo intrauerūt domū eius ob ipſi⁹ reuerentiā. Beda vero dicit: qz forte diminutus
factū eſt. vt qui erāt affines ſanguine ſociarenſ in ſcelere. Tunc aūt fuit vehemens doloz xp̄i ꝓpter tria.

Primo ꝓpter negationē.
Scōo ꝓpter interrogationem.
Tertio ꝓpter p̄cuſſionem.

Primo fuit vehemēs doloz ille ꝓpter negationē q̄n a diſcipulo negatus fuit. Ut etiam inquit Jobes: ſequebaē ieſum ſimon petr⁹ ⁊ ali⁹ diſcipul⁹. i. Jobes ſm Aug. Diſcipul⁹ aūt ille erat not⁹ pontifici ⁊ introiuit cū ieſu i atriū pontificis. Petr⁹ aūt ſtabat ante oſtiū foris quē iohānes introduxit. Cui ancilla oſtiaria dixit. Nūquid ⁊ tu ex diſcipulis es hois iſti⁹? Dicit ille. Non ſum. Erat aūt ſimon petr⁹ ſtās et calefaciēs ſe. ⁊ ibi ſecundo miniſtris dixit. Non ſum. Et tertio reſpondit cognato illius cuius abſcidit auriculā dicenti. Nonne ego te vidi in hozto cū illo? Sed dubitatur hic de hac negatione petri. eo q̄ videtur diuerſimode ab euangeliſta narrari. Nam Mattheus dicit ſecundam negationem factam ad vocez ancille. ⁊ iohānes dicit, ad vocem miniſtrorum ad ignem ſtantiū. Similiter Mattheus dicit tertiā negationē factā ad vocē illoz qui ſtabant: ⁊ iohānes ad vocē cognati illius cuius petrus abſcidit auriculam. Rñdet Nico. de lira ſequendo Auguſtinū de pſenſu euāgeliſtarū q̄ principalis intentio euangeliſtaruz erat exprimere trinam petri negationem. ⁊ in hoc omnes conueniunt. De perſonis aūtē ac-

UVA. BHSC. IyR_227

culantibus siue de negatiõis loco nõ erat ꝑn
cipalis intẽtio.ꝛ ꝓbabile est ꝙ multi ad ver⁹
ba petri circa eũ ꝛ cõsimilia verba dicebãt:in
properando ei magistrũ suũ.ꝛ ideo vnus euã
gelistarum expimit vnã personã accusantem
ꝛ alĩ⁹ aliã. Unde ꝑm veritatem hystorie:ꝑma
negatio fuit facta ad ostiarie vocẽ ꝑncipalit̃.
Secunda ad vocem illorum qui stabant ad
ignẽ.fuerũt tamẽ excitati ab alia ancilla. Et
tertia facta est multis eũ accusantibus. inter
quos principalis erat cognatus illius cuius
petr⁹ abciderat auriculã. De hac aũt negatio
ne petri Chrysо.in ꝑmone ita ait. Idcirco aũt
diuine ꝓuidẽtie secretũ ꝑmisit.vt primus ipe
laberetur petrus quo erga peccatores dulco
rẽ suã ꝑ ꝓpriũ casus intuitu temperaret. Pe
trus eñ ozbis terrarum doctor ꝛ magister
peccauit ꝛ veniã impetrauit.vt hec indulgen
tia norma ꝛ regula iudicantibus prebereꝛur.
Idcirco nõ angelis arbitror cõmissam sacer
dotij potestatẽ:ne cũ ipi minime peccarent:in
peccatoribus fine misericordia iudicarẽt. Ihs
mo passibilis ſnpza hoies ordinat:vt dũ ipse
in alijs suas recollit passiones, mitẽ apõ eos
se prebeat ꝛ benignũ.hec ille. Scõm aũt Nico
laũ de lira,quidam voluerũt tenere ꝙ petr⁹
nõ negauit xꝑm ex timore mortis.ſ ex amo
re nolens ab eo separari. Sciebat eñ ꝙ ſi di
xisset se esse discipulũ xꝑi:statim fuisset electꝰ
ꝛ separatus ab eo. Sz hoc ꝑz esse falsum ꝓ
pter verbũ xꝑi:qui predicens petro ꝙ eũ esset
negaturus:ꝛ videns ꝙ esset de se multũ presu
mens subdidit .Spiritus quidẽ ꝓmptus ẽ
caro aũt infirma. Et ꝙ negatio sua ex timore
ꝓuenerit testat̃. Rabanus,qui ait. Palã co
rã oibus negauit:qui se manifestari.expauit.
Et de hoc Leo papa sic dicit. Ob hoc aũt he
sitare ꝓmissus est:vt in ecclie ꝓnc pe remedi
ũ ꝓnie recõderet:ꝛ nemo auderet de sua vir
tute cõfidere,ꝛ Hiero.sic refert.Scio quosdã
pio affectu erga apl̃m petrum locũ hũc ita in
terpretatos vt dicerent petrũ hoiem negasse
nõ deũ.ꝛ eẽ sensum.Nectio hoiez,qz scio deũ.
hoc ꝙ friuolũ fit prudẽs lector intelligit. Si
eñ iste nõ negauit:ergo mẽtit⁹ est dñs qui di
xerat. Ter me negabis. Et iterum Leo papa
in quodam sermone sic loquit̃. Felices o apl̃e
sancte lachryme tue. que ad diluẽdã culpã ne
gationis virtutẽ sacri habuere baptismatis.
Affuit eñ dextera dñi iesu xꝑi que labẽtez te
prius ꝙ deũcereris excipet:ꝛ firmitatẽ ſtãdi
in ipso cadendi periculo recepisti. Cito itaq;
ad solidꝫtatẽ redijt petra tanꝙ recipiens fo
titudinẽ:vt qui tunc in xꝑi expauera ꝛ passio
ne.i suo post supplicio nõ timeret, Et Greg.
in.iij.moral.ita scribit. Jõ intus ꝛ charitaq
calore petrus torpuerat.ꝛ ad amorem pñtis
vite quasi ad ꝓsecutorũ ꝓnus infirmitate
estuante recalebat. Et ꝗbus cõstat ꝙ petrus
ex timore magr̃i negauit:quem tñ ipse pie
respexit.penitentẽq; misericorditer ad se rece
pit. Scõo fuit vehemens dolor christi ꝑꝓ
interrogationẽ. Interrogabat nãq; eũ pon
tifex Anna de discipulis suis ꝛ de doctria eⁱ⁹
Scõm Chrysõ.interrogabat eũ velut seditio
sum ꝛ nouarũ rerũ factorẽ redarguere voles
Sed hic dubium oritur:vtrum iste anna ꝛ cete
ri ꝓsecutores xꝑi cognouerũt eum. Et ꝙ nõ
ꝑbari posset ex verbo apostoli.i.Cor.ij. di.
Si cognouissent:nunq̃ dñm gr̃ie crucifixis
sent. Et de hoc etiam Act̃.iij. perus loquens
iudeis dixit. Scio ꝙ per ignorantiã feci⁹tis
sicut et ꝓcipes nr̃i. Verũtamẽ Tho.iij.
parte.q.xlvij.ar.v.et ꝗRic.in.iij..di.xvj.q.v.
dicunt ꝙ iudei non cognouerũt xꝑm ꝑpter
ignorantiã crassam ꝛ affectatã.qm̃ eviden
tia signa habebãt aduẽtus eius et videbant
miracula que fiebant ꝑ ipm.sed ꝑpter odiuꝫ
et inuidiã noluerũt eum recipe,Jdeo Jo.xv.
xꝑs dixit. Si nõ veniſſem ꝛ eis locutus non
fuissem:petr̃ non haberẽt. Tertio fuit ve
hemens dolor xꝑi ꝑpter ꝓpulsiones. Narrat
eñ euangelista ꝙ phariseo respõdit. Ego ſp
docui in synagoga ꝛ in templo quo omnes
iudei cõueniunt:ꝛ in occulto locut⁹ſuꝫ nihil.
Quid me interrogas? Interroga eos qui au
dierunt quid locutus sum ipsis. Ecce hi sciũt
que dixerim ego. Hec aũt cũ dixisset:vn⁹ assi
stens ministr⁹ozũ dedit alapam iesu dicens.
Sic respondes pontifici? O admirãda patiẽ
tia mansuetissimi iesu. ꝓpulsus in faciez ictu
grauj.manu furibũda:adeo vt ꝑm quosdaꝫ
dentes ozis eius remouerenſ.ꝛ os sanguinẽ
expueret.nihil tamẽ ꝛtumelioſe locutus est
illi.sed sic magis innocentiã suã defendit di.
Si male locutus ſum testimoniũm perhibe
de malo.ſi aũt bene cur me cedis? Ubi aug.
ait. Quid ista respõſione verius,mãsuetius,
iustius. Sed hic dubitaſ an xꝑs sic rñdẽdo
bene fecerit:cum ipe dixerit Matth.v.c. Si
quis te ꝓpulserit in maxillam dexterã tuam:
ꝓbe ei ꝛ alterã. Ipse aũt hoc nõ fecit ſi ma
gis ꝓcutiẽtẽ se correxit. Ad quod respõdet
Aug. ꝙ illud ꝑceptum non datur absolute.
sed magis ꝑm ꝑparationẽ animi. quia hõ
debet habere animum ꝓparatum ad hoc

UVA. BHSC. IyR_227

faciendū vbi videret hoc expedire ad honorē dei ⁊ vtilitatē ecclesie. alias aūt nō. immo ali quādo expedit iniuriantibus respōdere ad ipsorum ⁊ aliorū instructionem. sicut fecit hic xp̄s: qui licet ita rn̄derit. tamen nō solū alteram maxillam iterum ꝑcussuro: sed totū corpus figendum. parauit in crucis ligno.

Q̄ xp̄s vehemēter doluit in cōtradictione propter falsam testificationē: propter publicā criminationem: ⁊ propter sibi factam derisionem.

Primi articuli dolor quartus.

Quartus dolor quem xp̄s sustinuit in passione ꝓ nobis dicit̄ contradictionis: qn̄ a domo anne ligat⁹ missus est ad domū Cayphe pontificis: in qua vehementer doluit ꝓpter tria.

Primo ꝓpter falsam testificationē.

Scd̄o ꝓpter publicā criminationē.

Tertio ꝓpter derisionem.

Primo fuit vehemēs dolor xp̄i ꝓpter falsam testificationē. Ut em̄ dicit Mattheus. Principes sacerdotum ⁊ omne conciliū querebant falsum testimoniū contra iesum: vt eū morti traderent: ⁊ non inuenerunt. cum multi falsi testes accessissent. Refert enim Nicodemus in euangelio suo ꝙ cū multi surrexissent aliquis eorū dicebat. Ego vidi xp̄m miracula facientē. Alter asserebat. Et ego vidi eū ⁊ audiui verba veritatis predicantē. ⁊ similia Plerique locuti sunt spūsancto mouēte linguā eorum contra voluntatem suam. Nouissime autem venerunt ⁊ duo falsi testes: ⁊ dixerūt. Hic dixit. Possum destruere templum dei: et post triduū reedificare illud. Sed hic oritur questio quomō isti dicunt̄ falsi testes. quādo Job. ij. xp̄s dixerat. Soluite templū hoc. ⁊ in tribus diebus excitabo illud. Ad quod respōdet Hiero. sup̄ Mattheū quem sequit̄ Nicolaus de lira. ꝙ illa verba que dixit xp̄s intelligunt̄ de templo corpis sui. vt ibidem dicit̄. Et hoc sonant verba ibidē posita que xp̄s dixit nō p̄cipiēdo. sed predicēdo eis quid essent facturi. Unde sēsus est. Soluite. i. soluetis tēplum hoc: scz corpus meū per mortez: ⁊ in tribus diebus excitabo illud per resurrectionez ⁊ nō destruam dixit: vel possuz destruere. Inquit ergo Hiero. Falsus testis est qui nō eodem sensu dicta intelligit quo dicunt̄ possent etiam dici p̄dicti falsi testes ex falsa intentione quia intendebāt ꝓcurare mortē innocentis. Secundo fuit vehemens dolor xp̄i ꝓpter publicam criminationē. Nam cum taceret ⁊ nihil responderet ad ea que sibi obijciebant̄: quasi responsione indigna: princeps sacerdotū qui ex īpatientia de tribunali surrexerat. ait illi. Adiuro te per deū viuum vt dicas nobis si tu es xp̄s fili⁹ dei. Dicit ei iesus. Tu dixisti. Ad quod respondet ꝓpter reuerentiā diuini nominis inuocat. Et subdidit. Uerun tamen dico vobis: amodo videbitis filiuz hominis sedentem a dextris dei: ⁊ venientem in nubibus celi. Tunc princeps sacerdotū scidit vestimēta sua dicens. Blasphemauit. q̄d adhuc egemus testibus? Audistis blasphemiaz. Quid vobis videt̄. Ubi Hiero. ait. Pontificē quē de solio sacerdotali furor excusserat: eadem rabies abscindendas vestes ꝓuocat. Et Chriso. in omelia inquit. Hoc fecit vt accusationē redderet grauiorē: ⁊ quod verbis dicebat: factis extolleret. Qui autem erant cū pōtifice fremētes dixerūt. Reus est mortis. vbi Origenes ait. Quantū putas fuit erroris ipsam principalē oīm vitā ream mortis ꝓnunciare. ⁊ ꝑ tantoꝝ resurgentiū testimonia non respicere fontē vite. de quo in om̄s viuentes: vita fluebat. Hec ille. Quāuis vero falso illi violēta morte dign̄ū acclamassent xp̄m: tn̄ dubiū b̄ incidit. vtrū in ip̄o necessitas fuit ad moriendū morte naturali. Et rn̄det Ric. i. iij di. xvj. ꝙ in ip̄o fuit necessitas moriendi q̄tū. ad humanā naturā: que necessitas nō fuit cōtracta: nec ꝓper peccatū debita: sed fuit volūtarie assumpta. Uoluntarie enim filius dei talem assumpsit naturā humanā: ꝙ nisi eaz miraculose conseruaret: necessariū erat ꝙ corp⁹ eius resolubile ⁊ mortale senio defecisset: q̄uis valde diu durasset ꝓpter excellentissimaz complexionez. Fuit ergo in eo necessitas moriendi ratione nature assumpte relicte sub regimini naturali: nō tn̄ fuit necessarium illum mori morte qua mortuus est. nisi per cōparationem ad diuinā p̄ordinationē. Sed adhuc nōnulli dubitant vtrū necessitas moriendi in xp̄o subiecta fuerit eius voluntati humane. Et quidā tenent ꝙ sic. Primo qr̄ s̄m Ansel. i lib. cur de⁹ homo. Sapiētie ⁊ iusticie dei repugnat cogere mortē pati sine culpa illum quē iustum ad eternā fecit beatitudinē. sed homo xp̄us nunq̄ habuit culpam. ⁊ fuit factus iustus ad eternam beatitudinez ergo repugnasset sapientie ⁊ iusticie dei ꝙ christus mortem sustinuisset si noluisset. Alij vero contrarium asserunt: quoniam mori ex cōditione nature: ⁊ posse mori nunq̄ aliqua creata virtute repugnare vident̄. sed in christo fuit necessitas

UVA. BHSC. IyR_227

moriēdi ex conditione nature. ergo cum volūtas humana sit creata nō potuit illa voluntate fieri imortalis. Rndet Ric. ad istā questionē vbi. ā. q. iij. q. vt tactū est aliqui dicunt q̄ necessitas moriēdi in xp̄o subiecta fuit voluntati humane. Dicunt em̄ q̄ per comparationez ad necessitatē moriēdi xp̄s in q̄tū homo tenuit medium inter statū innocentie ⁊ nature lapse. In primo enim statu nec natura nec voluntas fuberat necessitati moriendi. sed in nobis tam natura q̄ volūtas subsunt necessitati moriēdi: nō sic intelligendo q̄ necessariū sit voluntarē mori: sed quia corpus a morte preseruari non potest. In natura aūt humana xp̄i natura fuberat necessitati moriēdi sed voluntas p̄erat. ita q̄ non potuisset mori nisi voluisset. Cui opinioni videtur cōcordare Dama. libro. iij. c. xij. dicēs q̄ nō precedebāt in domino volūtatē naturalia. Nihil enim coactum in ip̄o consideratur, sed omnia voluntaria. Alij autē dicunt contrariū: quia ille solus potest mutare cursum ⁊ legē nature qui naturam instituit ⁊ ordinauit. cuz ergo in natura humana xp̄i fuit necessitas moriēdi ex conditione nature. ergo per aliquā voluntatē creatam; tanq̄ per causam efficientē nō potuisset preseruari a morte, si tamen ex deliberatione mori noluisset: diuina voluntas eum a morte preseruasset. Huic opinioni secūde magis q̄ prime Richardus inherere videtur: lz vtraq̄ sit sustentabilis. nihilominus propter dicta alia suboritur questio. Utrū xp̄s per voluntatē sepauerit miraculose aiam suā a suo corpore: an vero fuerit separata vi afflictionū ei illatarū. Et respondet Ric. vbi, ā. q. iiij. q. xp̄us mortuus fuit per violentiā afflictionū ei illatarū: concurrente vehemētia doloris cōpassionis que mortē accelerauit. Unde ⁊ Petrus Act. ij. dixit iudeis de xp̄o. Hunc per manus iniquoz affligentes iteremistis. Et. c. iij. Auctore vero vite interfecistis. Et si argueretur ex dicto Aug. in. iiij. de trini. c. xiij. vbi ait. Cōga morte cruciabantur ligno suspensi. Unde latronibus vt iam morerentur. ⁊ de ligno ante sabbatum deponerentur: crura confracta sunt. Xp̄s autez quia mortuus inuentus est miraculo fuit. q̄si fuit mortuus miraculo: nō per violentiam mortuus est afflictionū illatarū. Respondet Richardus ad quartū q̄ ibi Augustin⁹ accipit miraculū pro mirabili: qz mirabatur pilatus ⁊ sui quomodo ita cito eet mortuus: eo q̄ causaz accelerationis mortis eius non considerabant. Cuius acceleratōis causa fuit vehemētia doloris compassionis ⁊ tenerrima cōplexio: quā habebat; ⁊ preterea per totaz noctē fuerat afflict⁹. ⁊ in crucifigendo eū crucifigētes grauī⁹ extenderūt membra eius q̄ illoz qui crucifixi fuerūt cū eo qz pl⁹ eū odiebant. Fuit tñ aliquo mō mors illa miraculosa: qz nisi dispēsatiue diuina potētia p bibuisset beatitudinē anime xp̄i in suū corp⁹ redūdare: corp⁹ xp̄i nulla interuenīēte morte glorificatū fuisset. Q̄ō si fuisset fctū nulla virtute creata potuisset illa aia a corpe suo separari. Hec Ric. Ex quib⁹ oib⁹ colligim⁹ dīm nostrū iesum xp̄m p charitate sua voluisse venire aīe sue corp⁹ passibile ⁊ mortale: vt sic p nob⁹ pctoz̄ibus patiēdo ⁊ moriēdo p nr̄is debitis satisfaceret. Judei aūt crimiabant eū foze reum mort⁹ tanq̄ malefactorē: seductorē ⁊ blasphemū. Tertio fuit vehemēs dolor xp̄i propter deriſionē. q̄ñ. ſ. vſq̄ mane dimissus est i man⁹ seruoz vilissimoz qui expuerūt in faciē ei⁹ ⁊ collaphis eū ceciderūt. Alij aūt palmas in facie eius dederūt dicētes. Prophetiza nobis xp̄e q̄s ē q̄ te pcussit. ⁊ vt inq̄t Marc⁹: velauerūt faciē eius. Et hoc fecerūt p̄m aliquos ne videtes dignissimā faciē illā pietate vincerentur. O iesu bñdicte q̄ dura nox hec est. in qua a p̄ncipio vſq̄ ad finem quietem nescis ſi nūc vno mō. nūc alio corpe ⁊ aio fatigaris O amātissime iuuenis q̄tū me pctoz̄ē dilexisti: quē cūtot laboz̄ib⁹: passiōib⁹ ⁊ cruciatib⁹ redimere voluisti. O mens humana cur tam dura es vt dño tuo cōpati negligas: qui pro cōpassione tua sputis deturpatur. alapis cedit⁹. ⁊ ab indignissimis personis vlciter pertractat. Deu me quid erat inspicere illos seuientes in eū, alios trahentes capillos eius: nō nullos fudariū leuantes spuere in os eius. q̄dam importunis vocibus clamare in aures eius: hos pugnis percutere pectus eius: illos extensa manu verberare collum eius. O iesu mi quantū nos dilexisti. Uz nos miseri te nō diligimus. Uince o humanū coz. vince torporem tuū genus humanū: ⁊ omnē affectuz tuum p̄orrige iesu xp̄e. Ecce p̄ tā appropiquat dies: ⁊ mors de proximo pro amore tuo sibi paratur. Sed vbi es o maria mater? Ubi habitas? An ignoras que circa dilectissimū filiū tuum geruntur? Dicunt nanq̄ quidam q̄ Johannes euangelista dimisso iesu in domo caiphe cucurrit versus bethaniam ad domuz magdalene. vbi vir go remanserat quādo christus cum discipulis suis venit hierusalem ad cenā faciendā, ⁊ ibi clamans ad ostium a vir

UVA. BHSC. IyR_227

gine orante tremente. ⁊ attonita auditus est. Aduocauit mox magdalenā. d. Surge filia ⁊ vide annus quid nobis de filio meo significa tur. Aperta fuere ostia domus: ⁊ intrauit Jo hannes eiulans, flens. ⁊ lachrymans. dicēsq; Heu me veneranda mater. q̄ durus tibi nunci us aduenio. Et cuz pre singultibus vix loqui valeret: interrogabat a ꝟ̄gine collachryman te. Ubi est filius meus? Ubi est iesus meus? Quid actū est de filio? Uiuit adhuc an iudei interfecerūt eum? Heu me dolentē nimium. Et iohānes respōdere poterat atq; dicere nō dum mortuꝰ est: sed puto hodie morti erit tra dendus. Comprehenderūt em illum in nocte ministri iudeoꝝ: ⁊ detinēt eum vinctū in do mo caiphe. asserūtq; neq̄ illi pharisei ⁊ scribe debere morti adiudicari. O q̄ gelidū tūc fcm est cor illud ꝟ̄ginem quātoue dolore repleta fuit anima eius. Que statim exiuit domū cuz iohāne ⁊ magdalena aliisq; comitantib⁹ hie rusalē festina petēs. Cum aūt intrauit ciuita tem trāseuntes quosdā interrogabat. d. illud Cant. iij. Nū quē diligit anima mea vidistis filium meū vnicū? Et illi interrogabant. q̄lis est dilectus tuus. Et illa dilectus meus candi dus ⁊ rubicūdus: filius meus pulcher ⁊ deco rus. sanctus mozigeratus. ꝟ̄tutibus redimi tus. gratia plenus. etatis. xxxiij. annoꝝ. ⁊ mi hi charissimus. O fili mi iesu vbi te inueniam Circūdabo ciuitatem p vicos ⁊ plateas vt te querā: vt te inuenia. vt te videaz vt cōplectar vt alloquar priusq̄ moriaris. Perrexit tandē vsq; ad domū pontificis vbi multitudinē con gregatam inuenit: qm̄ ad Pilatū iesus xp̄us mittēdus erat. Tē tabat ad filium pperare. ⁊ non pmittebat. Clamabat altisona voce. Fili mi iesu: iesu fili mi. Audiebat tūc forte filius lamentantē matrē ⁊ adaugebat angustia mē tis eius. Nam quāto inter eos amor erat ve hemētior: tanto vtriusq; dolor cōpassionis in tensior. Compatiebat vtriq; mater filio. com patiebat filius cōpassiue matri. Sed vt de notius hanc partē exoluamus querendum ē. vtrum virgo gloriosa magis dilexerit filiū su um q̄ aliqua alia mat filios suos. Ad qō ego respōdeo q̄ fic. ⁊ pbo hoc multiplici ratione.

Primo rōne claritatis. Clare em virgo co gnoscebat: ⁊ certissima erat q̄ a filio summe diligebat. ⁊ cum firmiter crederet ip̄m eē de um in suo vtero incarnatū: sciebat illum eam diligere pre ceteris creaturis ⁊ hūanis ⁊ an gelicis: q̄re cor eius inflāmabat vt illum dili geret a quo sciebat magnopere se foze dilectā

Secundo hoc pbo rōne sanctitatis. Diligebat ꝟ̄go filium suū copiosissime: quē plenum sanctitate gratia omniq; virtute diligendū cē sebat. Tertio hoc pbo rōne totalitatis. Fuit em beata ꝟ̄go ita mater xp̄i. vt ab ea sola spi ritusancto cooperante corpulentā substātiaz acciperet. Quare amoz qui debet esse patris ⁊ matris ad filiū erat in virgine sola ad xp̄m ab ea genitū. Quarto hoc pbo rōe diuturni tatis. Amoz em quanto diuturnioz tanto ve hementioz. Cum ergo filium suū ꝟ̄go dilexe rit p annos. xxij. absq; vlla pturbatione: con sequēs est q̄ eū diligebat in etate florenti ias cōstitutū vltra q̄ dici possit. Quinto hoc p bo rōne familiaritatis. Nunq̄ em inuētus ē aliquis filius qui ita blandeita reuerēter ita dulciter: ita familiariter conuersaret cum pa rentibus suis: sicut xp̄s faciebat cum virgine matre. Non em dubitare quispiā posset q̄ per tot annos quibus xp̄s cum matre cōuixit nō fuerit liquefactum cor ei⁹ in amorem illius a quo totiens vocari matrē se sensit: quem ipa filium sepe nomiabat. Quare firmiter teneo q̄ ꝟ̄ginis amoz ad xp̄m vincebat oēm amo rem quozūcūq; parentum qui tenerrime filiꝰ os suos diligunt aut dilexerunt.

Ad xp̄s in p̄sentatione vehemēter doluit p pter accusationem: ꝓpter flagellationem ⁊ p pter coronationem.

Secundi articuli primus dolor.

Ecūdi articuli p̄mus dolor iesu xp̄i p dicitur p̄sentationis. Cū em pilato fuit p̄sentatus doluit vehementer. et precipue ꝓpter tria.

Primo ꝓpter accusationem.
Scōo ꝓpter flagellationem.
Tertio ꝓpter coronationem.

Primo doluit vehementer ꝓpter accusa tionem. Ad quod intelligendū commemoran dū est quod euāgeliste tradūt. videlicet q̄ma ne adductus fuit iesus a domo caiphe ad do mum pilati p̄cidis in pretorium. Erat aut pretorium locus vbi audiebant ⁊ examinabā tur rei: ⁊ ipsi non introierunt iudei in pretori um: vt non contaminarentur ex ingressu do mus hominis gentilis: sed manducarent pa sca id est azymos panes. qui a iudeis per dies octo comedebantur. O impia cecitas aliene gene iudeis pretorio contaminari timebant ⁊ fratris innocentis sanguinem nō timebant Exiuit ergo Pilatus ad eos foras dicens. Quem accusationem affertis aduersus ho minem istum? Responderunt. Si non esset

UVA. BHSC. IyR_227

hic malefactor: non tibi tradidissem⁹ eū. Ubi Augustinus. Interrogent̄ atq; respōdeāt ab immundis spiritibus liberati: ceci videntes: mortui resurgētes. vtrum sit male factor. Addiderūt etiā qd̄ lucas dicit. Hunc inuenimus subuertentē gentē nostrā. ⁊ ꝓhibentē tributa dari Cesari. ⁊ dicentē se xp̄m regē esse. Dixit eis Pilatus. Accipite eū vos: ⁊ ꝟm legem vestram iudicate eū. quasi dicat si sufficit vestra examinatio: sufficiat ⁊ vestra sententia. Nā vt dicit Nico. de lira. Romani aliqua minora iudicāda ꝑmiserāt iudeis retinētes sibi penam nō mortis: ⁊ cām sanguis. Jō ꝑ hanc rn̄sionē inhibebat ne xp̄o mors inferret̄ Et ideo illi intendentes eū morti adiudicari rn̄debant. Nobis nō licz interficere quēq̄. Introiuit ḡ iterꝝ in pretoriū pilatus: ⁊ interrogauit iesum. Tu es rex iudeoꝝ? Ubi querit̄. quare Pilatus sic eum interrogabat. Et rn̄det Nico. de lira. ꝙ cum iudei accusassent eū de tribus. videlicz qꝛ subuerterat gentez ⁊ ꝓhibuerat tributa dari cesari ⁊ dixerat se esse regem. De duob⁹ p̄mis pilatus nō curauit inq̄rere. Non de p̄mo. q̄a ip̄e gēt ilis erat: ⁊ nō iudeus. Non etiā de secundo: quia sciebat illud esse falsum: sed tātuz de tertio. eo ꝙ romani nomen regiū a iudeis abstulerāt. Respōdit iesus. A temeip̄o hoc dicis an alij tibi dixerunt de me? q. d. Concepisti hāc opinionē de me ꝑ temetipsum. Ubi Chryso. ait. Non ignorās īterrogabat. ꝟ ab ipso accusari iudeos volēs. vn̄ sequit̄ euangelista respondit pilat⁹. Nunq̄d ego iude⁹ sum? Gens tua ⁊ pōtifices tui tradiderūt te mihi. Quid fecisti? Respōdit iesus. Regnū meū nō est de hoc mundo. quasi dicat nō quero tꝑalem dominationem. Dixit ei pilat⁹. Ergo rex es tu? Respōdit iesus. Tu dixisti: quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum ⁊ ad hoc veni in mundo vt testimoniū ꝑhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meā. Dixit ei pilatus. Quid est veritas? Et non expectato rn̄so exiuit ad iudeos dicens. Ego nullā in eo inuenio causam: ⁊ vt liberaret eum de furore ip̄oꝝ ꝓposuit ꝟm consuetudinē quā habebāt scz in solēnitate pasce vt vnum reū morte peterent liberandū: an vellent xp̄m esse illū. vel barrabam: qui in carceribus ꝓpter maleficia sua detinebatur: ⁊ populo erat odiosus. Clamauerūt oēs. Nō hunc. sed barrabam. O q̄li gladio feriebatur tunc cor virginis matris quādo audiebat horribiles illos clamores iudeorum petentiū potius liberationē barrabe latronis q̄ filij sui innocētissimi. Dicit pilat⁹ iudeis. Quid igit̄ faciam de iesu. qui d̄r xp̄s? Dicunt om̄es crucifigat̄. Et ille q̄d inq̄t mali fecit. Rn̄derūt. Cōmouit ppl'm ꝑ vniuersam iudeā incipiēs a galilea vsq; huc. Quare pilatus misit iesum ad herodez galilee tetrarchā qui illis diebus hierosolymis erat. Et cum iesus benedictus nullum v̄bum coram eo dixisset spreuit illū herodes cū exercitu suo: ⁊ illu. sit indutū veste alba ⁊ remisit ad pilatū. Pilatus aūt cōuocatis p̄ncipib⁹ sacerdotum dixit eis volēs eripe xp̄m de manib⁹ eoꝝ. Ego nullā causam inuenio in hoīe isto ex his in q̄bus eū accusatis sed neq; herodes. Naz remisit eū ad nos. ⁊ ecce nihil dignū morte actū est ei. At illi clamabant. Nos legem habemus ⁊ ꝟm legem debet mori. Dixit eis pilatus. Corripiaz eum ⁊ dimittam. O pilate si innocens est: cur corripies? Si reus: cur dimittes? O q̄ laboriosa fuit mors iesu xp̄i tam diu malignis consilijs. criminationibus: accusationibus ⁊ clamoribus exquisita. Scd̄o doluit xp̄s vehementer ꝓpter flagellationem. quando vt refert Marcus. Pilatus tradidit iesum militibus flagellandum. Ut em̄ doctores dicunt ligauerunt illi iesum denudatū ad collumnā quādam et flagellauerunt eum a plāta pedis vsq; ad verticem. ⁊ vt ait Greg. nazēzenus. caro xp̄i flagellata post liuores sanguinē ex omni parte scaturiebat. quo etiā terra sub pedibus iesu ⁊ columna ip̄a atq; flagella madefiebāt. Et vt arbitror post crudelem illā flagellationē cum soluissent eū pre debilitate nimia ⁊ doloris īmensitate in terrā cecidit sanguīe suo irrigatam dn̄s noster iesus. Sed hic theologi q̄runt. vtrū in xp̄o fuit vera doloris passio. Et quidā lz nō dicere voluerint ꝙ nō arguētes dicunt p̄mo ex dicto Hilarij. di. ij. x. li. de trinitate. Uirtus corꝑis sine sensu pene vim pene in se deseuiētis excepit. verus aūt dolor nō ē sine sensu pene. ergo ⁊c̄. Secūdo adducūr dictum Dionysij: qui ad iohannē euangelistam ita scribit. Absit vt ita insaniam vt credā sanctos aliquid pati ꝟm corporis passiones. sed solū credo nos iudicare ipsos sentire. Si ergo sancti nō sentiunt passiōes nisi ꝟm iudicium et non ꝟm experientiam. ergo patiendo non habent dolorem verum ⁊ per cōsequēs multo minus nec sanctus sanctorum christus.

Tertio conantur probare opinionem suaz exemplo Moysi qui ieiunauit quadraginta diebus et quadraginta noctibus sine aliqua corporis lesione propter continuam contemplationez. Si ergo perfectio contemplatiōis

UVA. BHSC. IyR_227

aufert passionē ⁊ sensum famis: pari rōne videtur ꝙ aufert sensum doloris in carne passibili. Sed in xp̄o fuit cōmuna contemplatio et perfectissima. ergo videf ꝙ nulla fuit ei eo doloris experientia. Sed contra hanc opinionē est ois scriptura sacra. Vñ in ps. in persona xp̄i dicitur. Afflictus sum ⁊ humiliatus sum nimis. Et iterum. Ego sum pauper ⁊ dolens Et iterū. Super dolorē vulnerū meox addiderunt. Propterea dicūt theologi di. xvj. tertij libri. ꝙ vera doloris passio fuit in xp̄o. qm̄ in eo fuit caro passibilis ⁊ perfozabilis. Fuit etiā virtus sentiendi ꝑm quā aīa cōpatīf corpori lesō. Et qm̄ hec duo verū dolorē faciunt scz vera lesio ⁊ verus lesionis sensus: ⁊ ꝑ duo vere fuerunt in xp̄o: indubitanter tenendū est ꝙ in ipo vera fuit doloris passio. Ad dictum aūt Hylarij rñdetur ꝑm quosdā dictū illud retractauit. Vel pōt dici ꝙ Hylarius in verbo predicto non excludit sensum doloris a xp̄o ꝑm humanā naturā: sed ꝑm diuinā. Vñ illa verba referenda sunt ad personaz xp̄i. Vel vt magī sniaz exponit dicere possum⁹ ꝙ hylarius nō vult ondere xp̄m nō habuisse verū dolorē: sed nō habuisse causam doloris. qm̄ passus est ꝓpter delicta nostra. Ad secundum vero scz verbū Dionysij dicit Boī. in. lij. dist. xvj. ar. j. q. j. ꝙ dionysius non vult dicere nec sensit ꝙ beat⁹ iohānes ⁊ alij sancti nō experiant dolorē in cormētis: sed vult cōmēdare constantiam mentis que non magis commouebat ex explentia sensus q̄ cōmoueret ex sola ꝑderatoe ⁊ iudicio rationis. Ad tertiū vero qō obijciebat de moyse dicendū ꝙ etsi dulcedo cōtemplationis quodāmodo ipm̄ reficeret, ⁊ a sensibus exterioꝛib⁹ abstraheret: adeo vt naturales virtutes quodāmodo cōsopiret vt non ita consumerentur ⁊ cibuz requirerēt: tñ ꝙ tanto tēpoze ieiunauit fine sni lesione ꝑ fuit per speciale beneficiū ⁊ diuinū miraculuz ⁊ ideo nō habet locum in ꝓpōsito: qz xp̄s in passione sua non exercuit miracula potentie: sed potius vsus est armis patientie. Tertio doluit vehemēter xp̄s ꝓpter cozonationē quā do milites duxerunt eū in atriū pretorij ⁊ induerunt eum purpura: ⁊ imposuerunt capiti eius cozonam spineam: ⁊ circundederunt eū ⁊ veniebant ad eū illudētes ⁊ dicentes. Aue rex iudeoꝝ. ⁊ expuebant in eus ⁊ dabāt ei alapas. ⁊ percutiebant caput eius. Et caput illō angelicis spiritibus tremēdū: vt ait Bernardus: spinarū densitate pungebatur. Nam corona illa de iuncis marinis ad modū spinaꝝ acutis erat confecta. vt dicit Nicolaus de lira Et pilatus fecit iesum sic cozonatū ⁊ purpura vestitū velut contemptibilē ⁊ abiectū exire. di xitq; iudeis. Ecce homo. quasi dicat punitus est: ideo debet vobis sufficere. At illi magis clamabant. Crucifige: crucifige eum. Et post mꝛa addiderūt. Si hunc dimittis nō es amicus cesaris. Omnis enim qui se regem facit: contradicit cesari. Et cum talia agitarentur: misit ad pilatū vxoꝛ eius dicens. Nihil tibi et iusto illi. quasi dicat nullo modo eum condemnes. sed magis dimitte. Multa enī sunꝫ hodie passa per visum ꝓpter eū. quia vt dicit Rabanus: diabolus apparuerat ei mouens eam terroꝛibus ad liberationē xp̄i: volens sic impedire hoīm salutē. Sed dubitatur vtrum visio predicta facta fuerit in somno vel vigilia? Et respōdet Nicolaus de lira ꝙ hoc nō habetur expresse: creditf tñ magis ꝙ fuerit in somno.

Qz xp̄s in sententiatione vehementer doluit ꝓpter onerationē: ꝓpter associationem ⁊ ꝓpter lamentationem.

Secūdi articuli doloꝛ secūdus.

Secundus doloꝛ secūdi articuli dicit sententiationis. Videns nanq; pilatus non posse iudeoꝝ furoꝛem sedare nec mitigare ānimo audiebat eos magno cum tumultu clamantes. Si hūc dimittis nō es amicus cesaris, accepta aqua lauit manus coꝝ populo dicens. Innocens ego sum a sanguie iusti huiꝰ. Vos videritis. Vbi Remigi⁹ ait. Mos erat apud antiq̄s vt cuz vellet quis ostendere se immunē esse ab aliquo crimmet accepta aqua lauare manus suas coꝝm populo consueuerat. Et respondens vniuersus populus dixit. Sanguis eius super nos ⁊ super filios nostros. Quare pilatus humano timoꝛe victus ꝓ tribunali sedens ꝑm ordinez curie sue: sniam iniustam contra iesum protulit vt crucifigeretur. Tunc amantissimus noster iesus cruciatus est ꝓpter tria.

Primo ꝓpter onerationē
Scōo ꝓpter associationē.
Tertio ꝓpter lamentationē.

Primo cruciatꝰ est ꝓpter onerationē. qñ. s. crux onerosa ⁊ dura humeris suis fuit ꝓposita. Tūc enī cū de domo pilati ꝑ ius montē caluarie ducerēt ⁊ tādē deuenissent ad locū: vt ōz in q̄daz historia: afflicta ⁊ mesta mater eiꝰ obuiā illi ꝓcessit: volēs illū tangere ⁊ amplecti Quā vt filiꝰ aspexit meroꝛe ꝓfectā: cecidit fatigatꝰ sub cruce. Ipa etiā mat̄ dulcissima q̄si mortua in terrā ruit. Ob qō in loco illo i hui⁹

UVA. BHSC. IyR_227

facti memoriã capella a fidelibus constructa fuit: que sancta maria de spasmo nuncupatur Tandez iudei angariauere hominẽ cyreneũ nomine symonẽ vt tolleret crucẽ iesu. Cũ vt aiunt quidã cũ sepius temptasset iesus illam portare pre debilitate ferre amplius nõ valebat. Curre o anima mea: curre velociter ꝛ humeros tuos subijce illi cruci. in qua iesus dei filius operabitur salutẽ tuã: imo oim saluandoꝝ. Sed hic doctores querũt quare xp̃us benedict⁹ pati voluit mortẽ crucis? Et rñdet Tho. iij. pte. q. xlvj. ar. iiij. ꝙ hoc fecit ꝓpter septẽ rones. Prima rõ est ꝓpter exemplũ virtutis. Dicit em̃ Aug. in lib. lxxxiij. q. Sapientia dei hoiem ad exemplũ quo recte viuerem⁹ suscepit. Pertinet autẽ ad vitam rectam ea q̃ non sunt metuenda nõ metuere. Sunt autez hoies qui q̃uis mortẽ ipam non timeant genus tñ mortis horrescunt. Ut ergo nullũ genus mortis recte viuenti homini metuendus esset: illius hois cruce ostendendũ fuit. Nihil em̃ erat inter oĩa genera mortis illo genere execrabili⁹ ꝛ formidabili⁹. Scõa ratio est q̃ hoc genus mortis maxime cõueniẽs erat satisfactioni ꝓ peccato primi parẽtis. Unde Aug. dicit in quodã sermõe de passione. Contempsit adã ꝓceptũ accipiẽs ex arbore: sed quicquid adã pdidit xp̃s in cruce inuenit. Et Amb. de xp̃o ita ait. De parentis prothoplasti fraude facta condolens: q̃ pomi noxialis morsu corruit. ipe lignum tũc notauit dãna ligni vt solueret. Hoc opus nostre salutis ordo depoposcerat ꝛ multiformis proditoris ars vt artem falleret: ꝛ medelã ferret inde hostis vñ leserat. Et iterũ ecclesia dicit. Omnipotens eterne deus qui salutẽ humani generis in ligno crucis constituisti: vt vnde mors oriebatur inde vita resurgeret: ꝛ qui in ligno vincebat in ligno quoq; vinceretur. Tertia rõ est: quia vt dicit Chrisо. in sermone de passiõe In excelso ligno ꝛ non sub tecto passus est vt etiã ipius aeris natura mundaretur. Sed et ipa terra simile beneficiũ sentiebat decurrens de latere sanguinis stillatione mundata. Et idem Chrisо. sup Job, inquit, Audiens suspẽsionẽ intelligas in in altũ. vt sanctificaret aerem qui sanctificare erat terrã ambulando in ea. Quarta rõ est q̃ ꝓ hoc ꝙ xp̃s in cruce moritur ascensum nobis parat in celum. vt Chrisо. dicit. Quinta ratio est. q̃ hoc competit vniuersali salutioni totius mundi. Nã figura crucis vt ait Gregorius nazanzenus, a medio contracta in quattuor extrema partita significat virtutẽ ꝛ prouidentiaz eius qui in ea pependit vbiq; diffusam. Chrisо. etiam dicit ꝙ in cruce expansis manibus morit: vt altera manu veteré populũ: altera eos qui ex gentibus sunt trahat. Sexta ratio est: quia per hoc genus mortis diuerse virtutes designantur. Unde Aug. dicit in libro de gratia veteris ꝛ noui testamenti. Non frustra tale genus mortis elegit: vt latitudinis ꝛ altitudinis ꝛ longitudinis ꝛ pfunditatis: de quib⁹ apl's loquitur: magister existeret. Nã latitudo est in eo ligno q̃ transuersum desup figit hoc ad bona opa pertinet: qz ibi extenduntur manus. Longitudo est in eo ligno: quod vsq; ad terram trahitur: quo crux stat fixitur ꝛ p seuerat quod lõganimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte: que ablilla que transuersa figit versus surs̃z relinquit: hoc est ad caput crucifixi: quia bene sperãtiũ superna expectatio est. Jam vero illud ex ligno q̃ fixuz occultat. vnde totum illud exurgit significat pfũditatẽ gratuite gratie. Et sicut etiã Aug. dicit sup Job. Lignũ in quo fixa erant membra patiẽtis ad cathedrã fuit magi docẽtis

Septima rõ ẽ: qz hoc genus mortis pluribus figuris rñdet, Ut em̃ Aug. dicit in sermone de passione. In diluuio aquarũ humanuz genꝰ arca lignea liberauit. De egypto dei populo recedente moyses mare virga diuisit: et Pharaonẽ prostrauit: ac populũ dei redemit. Idem moyses lignum in aqua misit ꝛ amari tudinẽ eius in dulcedinẽ commutauit. Ex lignea virga de spirituali petra salutaris vnda profertur. Et vt Amalech vinceretur: contra virgam moyses expansis manibus extendit. Et lex dei arce testamenti credit ligneevt his omnibus ad lignum crucis per quosdam gradus veniatur. Secundo cruciatus est xp̃s ingenti doloze propter associationẽ. Associatus nanq; est cum duobus latronib⁹ ficut pre dixerat Esa. liij. c. Et cũ sceleratis deputatus est. Ubi doctores querunt vtrũ hoc conueniẽter sit factum. Et rñdent ꝙ in hoc alia fuit intentio iudeoꝝ: alia ordinatio dei. Quantũ em̃ ad intentionẽ iudeoꝝ sic dicit Chrisо. Duos latrones vtriq; crucifixerũt: vt eorum supplitionis fieret particeps: sed non ita euenit. Nã de illis nil dicitur, hui⁹ aũt vbiq; crux honorat⁹. Reges diademata deponẽtes assumũt crucem in purpuris ꝛ diadematibus maximis: in mesa sacrata. vbiq; terrarũ crux emicat. Quantũ vero ad dei ordinationẽ christus cũ latronib⁹ crucifixus est. Primo qz vt dicit

UVA. BHSC. IyR_227

Hiero, super Matth. Sicut p nobis maledictum crucis factus est: sic p omniū salute inter noxios quasi noxius crucifigit. Secundo vt dicit Leo papa in sermone de passione. Duo latrones: vnus ad dexteram alius ad sinistrā crucifiguntur vt in ipsa patibuli specie denotaret illa que in iudicio ipsius hominū omnium facienda est discretio. Et Aug. dicit super Johannē. Ipsa crux si attendas tribunal fuit In medio em̄ iudice cōstituto: vnus qui credidit liberatus: alter qui insultauit damnatus est. Jam signabat quid facturus est de viuis ⁊ mortuis: alios posituros ad dexteram: ⁊ alios ad sinistram. Tertio sm̄ Hilarium duo latrōes leue ac dextre affigunt: omnem humani generis diuersitatem vocari ad sacramentum passionis domini ostendentes: sed quia p diuersitatem fidelium atq; infideliū fit omnium sm̄ dexteram ⁊ sinistram diuisio. vnus ex duobus ad dexteraz situs fidei iustificatione saluatur. Tertio cruciatus est xp̄s acerbo dolore ppter lamentationem, quando vt meminit Lucas: sequebat illum multa turba populi ⁊ mulierū que plangebant ⁊ lamentabantur eum. Cum quibus etiam ipse compatiendo predixit futuram illius ciuitatis calamitatem ⁊ desolationem. Sed doctores hic q̄rūt. cur iesus xp̄us in hierusalē pati voluit. Et respondēt q hoc conuenienter factum est multiplici ratiōe. Primo quidem. quia hierusalem erat locus a deo electus ad sacrificia sibi offerenda: que quidem figuralia sacrificia figurabant xp̄i passionem: que est verum sacrificium. iuxta illud Ephe. v. Tradidit semet ipsum oblationem ⁊ hostiam deo in odorem suauitatis. Secundo quia virtus passionis eius ad totum mundū diffundenda erat: ideo in medio terre habitabilis pati voluit. id est in hierusalem. Unde dicitur in psalmo. Deus autē rex noster ante secula operatus est salutem in medio terre. i. hirusalem, que dicitur esse terre habitabilis vmbilicus. Tertio quia hoc maxime cōueniebat humilitati eius. vt. s. sicut turpissimum mortis genus elegit. ita etiam ad eius humilitatē pertinuit q in loco tā celebri confusionem pati nō recusauit. Unde Leo papa dicit in sermone ephie. Qui formā serui susceperat bethleem preelegit natiuitati ⁊ hierosolymā passioni.

Q in crucifixione xp̄s vehementer doluit ppter potationem. ppter conclauationem, ⁊ ppter eleuationem.

Secundi articuli dolor tertius.

Tertius dolor secūdi articuli dicit crucifixionis. qn̄ crucifixerūt eū in monte caluarie, vbi nimio dolore agitatus est propter tria.

Primo ppter potationem.

Scdo ppter cōclauationē.

Tertio ppter eleuationē.

Primo nimio dolore agitatus est xp̄s propter potationē. qz vt inquit Mattheus dederunt ei vinuz bibere cum felle mixtū. Ubi querendū est quare illo vino sic amaro potauerunt eū. Et dicit Nicolaus de lira. q aliqui dicunt id factū fuisse. vt citius xp̄s moreret: ⁊ sic milites eius custodia citius experirent: qui debebant eū custodire quousq; expirasset Sed ipse Nico. aliter dicit. Nā legit in quodā libro hebraico. qui apud eos intitulat liber iudicum ordinariorū: q qz Salomon dixerat Prouerb. xxxj. Date siceram merentibus ⁊ vinū his qui amaro sunt animo. vt bibant ⁊ obliuiscant egestatis sue. Et ideo seniores iudeorū statuerant vt cōdemnatis ad mortē daretur vinum aromaticū ad bibendū: vt facilius tolerarent passionē. In hierusalem autē erāt matrone deuote ⁊ cōpassiue: que hoc vinum ⁊ siceram. i. potū inebriatiuū dabant ex deuotiōe. Judei ergo ex nimia crudelitate moti tale vinū datū p xp̄o ⁊ alijs duobus latronibus acceperūt sibi sm̄ q dictū erat Amos. ij. Vinum damnatorū bibebant. ⁊ loco eius posuerunt acetū cum felle mixtū. Talem potum cū gustasset iesus: noluit bibere. Nec cōtradicit Marcus. cuius textus habet. Et nō accepit: qz nō accepit ad bibendū: sed ad gustandū solū: vt sic impleret in eo quod dictū est in psalmo. Et dederunt in escā meā fel: ⁊ in siti mea potauerunt me aceto. Scdo multo dolore fatigatus est xp̄s ppter conclauationem. qn̄ scz cruce iam parata atq; disposita: ⁊ in terra collocata sm̄ cōem opinionē exuentes nequā illi magno impetu dn̄m iesum xp̄m ad terraz piecerūt vt clauis eū cōfigerent. Et lz euangeliste nō oīa dicant. qz tm̄ essentialia scribere curauerūt nihilominus ꝟisimiliter credere possum⁹: q ita nudat⁹ ⁊ genuflexus iesus vt se super crucē extēderet oculis ad celū leuatis in corde suo dixit. Suscipe sctē pater eterne me dilectū filiū. quē tibi offero in sacrificiū immaculatū p salute humani gn̄is: ⁊ remissiōe pctōꝝ. Ecce iam nō offerunt tibi legalia sacrificia hircoꝝ, aut agnoꝝ vel similiū. s̄ caro inocēt mei fili tui. Triginta ⁊ tres āni elapsi sūt q̄bus hāc crucē sp aspiciēs in illā mori p

UVA. BHSC. IyR_227

humani generis redēptione cōcupiui ⁊ desi-
derauī. Tandē ꝓicies se super crucē manus
suas ⁊ pedes liberalissimo gestu extendit. Ac
ceperūt autē clauos crucifixores. ⁊ ꝓfixerunt
eū. Malleoꝝ aūt ictus ⁊ sonitus audiri pote
rāt a virgine matre cuius cor clauis illis acu
tissimis, qui manus ⁊ pedes, ossa ⁊ carnes fi
lij sui rumpebant cōfigebatur. Crucifixi sunt
etiaꝫ cū eo duos latrones quos plerīqꝫ volue
runt tenere fuisse cruribus alligatos tm̄. Sed
ego dico ꝙ fuere cōclauati, qz vt inquit Aug.
sup Johannē. Pendētes in ligno clauis ad li
gnum manibus cōfixi ꝓducta morte necabā
tur. Scripsit autē ⁊ titulū Pilatus ⁊ posuit
super crucē. Erat aūt scriptū. Jesus nazare-
nus rex iudeoꝝ. litteris hebraicis: grecis. ⁊ la
tinis. Ubi querit a doctoribus cur hac tri
plici lingua deo volente titulus ille fuerit scri
ptus. Et rñdet Chrysо. Credibile est multos
gentiles simul cū iudeis ꝓpter festū ꝙuenisse
⁊ ideo vt nullus ignoraret nō inuna lingua:
sed in tribus scripsit. Et Aug. dicit. Tres lin
gue ibi p̄ ceteris eminebant. Hebraica ꝓpter
iudeos in dei lege gloriantes. Greca ꝓpt gē-
tiū sapiētes, Latina ꝓpter romanos multis
ac pene oībus tūc gentibus imperātes. The
ophilus ño inquit. Significat aūt superscri-
ptio triplici sermone signata, dñm esse regem
practice: philosophie. necnō theologiee. Naz
per latinas lras figuratur practica, eo ꝙ ro-
manū imperiū potētissimū satisqꝫ officiosum
in expeditiōib⁹ fuit. Per grecas vero philoso
phia figurat. Greci nanqꝫ erga naturalium
speculationē insudauerūt. Demū p hebraicas
theologia ꝓtendit dū iudeis est credita reruꝫ
diuinarū agnitio. Dicebant ergo Pilato pōti
fices iudeoꝝ. Noli scribere rex iudeoꝝ. sed qa
dixit. Rex sum iudeoꝝ. Rñdit Pilatus. Qđ
scripsi scripsi. Milites autē diuiserūt sibi vesti
mēta sua: ⁊ tunicā mittētes sortē. erat autem
tunica incōsutilis, i. sine sutura desuperi conte
xta per totū super quē miserūt sortes. Et licꝫ
Marcus dicat ꝙ sortes miserūt super eis. s.
alijs indumentis xp̄i, tm̄ ꝫm Nico. de lira. illō
debet intelligi p synodochen, i. sup aliquid eo
rum. i. super tunicā. Tertio vexatus est ie-
sus multo dolore qñ crux fuit eleuata a terra.
⁊ posita in foramine atqꝫ plantata: in qua iā
natus erat fructus nostre salutionis: anteqꝫ
in monte caluarie defigeret. In ipso autē mo
tu ⁊ eleuatiōe crucis: ac plantatione pondus
corpis per tres clauos vel quattuoꝝ ꝫm quos
dam sustinebat. Ideo mēbra illa debilitata in
credibili cruciabant dolore. Sed ⁊ tunc me-
stissima mater filiū tutuēs cōtemptibilem: cō
fusibilē, despectū, deformez. grandi angustia
plenū. plagis attritū. in medio latronum pen
dentē aduitorio Magdalene ⁊ Johānis ꝙ-
tū potuit cruci ꝓpinquā se fecit. Ubi mutatā
cernens aspectus filij sui venustatē ⁊ elegan-
tiā: cōsideransqꝫ ꝙ graui supplicio detinebat
lamētabiles voces emittebat. Hoc aūt exꝑ-
sit Johānes qñ dixit. Stabat aūt iuxta crucē
Iesu mater eius ⁊ sozor matris eius Maria
Cleophe. ⁊ Maria magdalene. Sed dubi
um hic est. qz Luce. xxiij. dicit. Stabant oēs
noti eius a longe. Sed dicit Nico. de lira. se
quēdo Aug. in li. de cōsensu euāge. ꝙ in tanto
intervallo erāt, vt ⁊ iuxta dici possent: quia i
ꝓspectu ei⁹ ꝑsto aderāt ⁊ a longe respectu tur
be ꝓpinquius circūstantis cū Centuriōe ⁊ mi
litibus. Pretereūtes aūt blasphemabant eum
mouentes capita sua ⁊ dicentes. Uah qui de
struis templuꝫ dei: ⁊ in triduo illud reedificas
Salua temetipsum. Si filius dei es descen-
de nunc de cruce. Similiter ⁊ principes sacer-
dotū illudētes cum scribis ⁊ senioribus dice-
bant. Alios saluos fecit. seipsum no potest sal
uum facere. Jesus autem in tot persecutioni-
bus ⁊ maledictis dixit verbum illud primum
in cruce omnis patientie exemplū. Pater di-
mitte illis: qz nesciunt quid faciunt. opere im
plens quod verbo docuit qñ dixit. Orate pro
persequētibus ⁊ calumniantib⁹ vos. Impro-
perabant etiā ei latrones qui crucifixi erāt cū
eo. Lucas vero dicit ꝙ vnus tm̄ blasphema-
bat: quem alius reprehendit. Sed Augu. in
libro de cōsensu euāgelistarū dicit ꝙ Johan-
nes loquit in plurali ponens plurale ꝓ singu
lari ꝫm vsitatū loquendi modū. Uel potest di
ci ꝫm Dieronymū ꝙ primū vterqꝫ blasphe-
mauerit: deinde vnus credidit in christum. et
ꝓiozē negationē sequenti cōfessione emenda
uerit. Unde Dieronymus sequit In duobus
latronibus vterqꝫ populus ⁊ gentilis ⁊ iudeo
rum. primo dominum blasphemauit: postea
signozum multitudine alter exterritꝰ egit pe-
nitentiam. ⁊ vsqꝫ hodie iudeos increpat blas-
phemātes. Nec ille. Dixit ergo latro penitēs
Dñe memento mei dum veneris in regnū tu-
um. Respicies autem iesus benedictus hu⁹
latronis cōtritionem fidem spem atqꝫ charī-
tatē. respōdit ei secundū verbū: quod in cruce
ꝓtulit dicens. Hodie mecuꝫ eris in paradiso
O felix promissio. O breuis tante felicitatis
adimpletio. Nullus ante latronem hoc verbū

UVA. BHSC. IyR_227

audiuit. Promissa siquidem fuit patribus et ꝓphetis eterna vita ꝙ xp̃s: & nulli ficut latroni ita breui spacio designata.

Q in inspectione xp̃s vehemẽter doluit ꝓpter querelationem: ꝓpter recordationem et ꝓpter cõmendationem.

Secundi articuli dolor quartus.

Quartus dolor secundi articuli or inspectionis. Cũ em̃ de cruce inspexisset matrem asperrimo dolore vulneratum est cor eius & precipue ꝓpter tria.

Primo ꝓpter querelationem.

Secundo ꝓpter recordationem.

Tertio ꝓpter cõmendationem.

Primo doluit xp̃s ꝓpt querelationẽ. Audiebat nãq querelas matris in gemẽtẽ & dicẽtis sibi vocabulum illud qõ ꝙ triginta & tres annos cum tanta dulcedine vtriusq comemorauerat. In passione ꝺo illud ꝓferebat cũ corde pleno dolore merore & amaritudie. Poterat ergo ꝺgo illa sanctissima lamẽtari & dicere. Fili mi anime mee olim cõsolatio & gaudiũ: nũc aũt gladi⁹ penetrabilior oñi mucro ne acutissimo. Fili mi quẽ nouẽ mensibus in vtero tenui: quẽ paruo lacte pauit: quẽ totiens infantem & parunlũ pãnis inuolutũ. in cuna reposuit: & amorosis amplexibus strinxi inter vbera mea & osculata sum. O ꝯ infelix mihi & tibi facta est dies ista. Et qs poterit mederi vulneribus dolor meor & mitigare angustiã miselle matris tue: cum inspiciã te filiũ meũ vt leprosum factum: qui speciosus eras pre filijs hoiz, vt maleficũ & reũ cũ iniquis ꝺputatum. Qui sanctus sanctorum es: vt fatuum et stultum: cerno: in quo recõditi sunt oñs thesauri sapie dei: vt hostez & oim inimicum: qui omnibus affabilis benignus & human⁹ semper astitisti & sup omnia velut oblitũ mei vide matris tue. Nam ecce iam moriens: & nichil mihi dicis. Et quid faciam ego fine te filio meo? Quo diuertã? Ad quem confugiam. Tu mihi pater, tu mihi frater. tu mihi blãdus filius eras: tu mee diuitie: tu mee delitie: tu mea gloria. O me desolatã: quẽ tm̃ filium in cruce video ꝺficere. O amantissime fili logre mihi matri tue: loquere vt audiã vocez tuã cygneo canore dulciorẽ. Loquere inquã vt sic saltem audiens ꝺba tua patiẽtior fiam ad tolerãdaz que me cruciat ꝙ amore tuo penã. Non deneges mihi qõ postulo. Exaudi me & ꝺbo tuo consolare ne deficiaz in hac tribulatione. O fili mi lumen oculor meor condescendisti latroni misericorditer loquẽs ei. Accẽdite itaq voto matris tue: & dic mihi quid factura sim. Cui me orphanã derelinq̃s? Dis vel similib⁹ querelis pulsabat mestissima mater aures afflictissimi filij sui: qui non minorẽ penaz experiebat in mente ꝓpter teneritudinẽ matris ꝯ sentiebat in corpore a planta pedis vsq ad capitis ỽticem vulnerato. Ideo ỽm quẽdam de uotum: tacitus in corde suo dicebat carmẽ illud vulgare siue eius sniaz. Madre mia bene dicta molto te vego afflicta. El tuo lacrimare e vna sagitta. Che el cuor mio ha passato. Nõ plangere o matre mia. El tuo lacrimare e pena mia. Supporta fin chiossa da morte resuscitato. Secundo doluit xp̃us ꝓpter recordationem. In talib⁹ nãq mysterijs recordabatur: & in seipso conferebat dicẽs. O mea mater quomodo omnia gaudia que de me fuscepisti cõuersa sunt in merorẽ & luctũ. Ubinam sunt angeli in mea natiuitate cantãtes? Ubi pastores ad ꝑsepe venientes? Ubi oriẽtales reges in cuna me adorantes? Ubi grata per triginta & tres annos vtriusq conuersatio & familiaritaꝫ Ubi tot & tãta de me ꝑdicata miracula ꝓpter que omnia letabatur cor tuũ. Heu me nunc vides tm̃ filium tuum factum in derisum omni populo: & abiectissimam mortem pati. Tertio doluit xp̃s ꝓpter cõmẽdationẽ qñ apiens os suũ mellifluum dixit ei. Mulier ecce filius tuus & ꝺscẽs ihãnes euangelista: q̃ secũ iuxta crucẽ astabat. Et vt doctores dicũt non vocauit eã materno nore: sed cõmuni ne ex teneritudine nois maternitꝫ exprimeretur aggrauaret animꝰ eius. Deinde cõmendans eã discipulo dixit. Ecce mater tua. q. ꝺ. Deputo te ad eius obsequiũ. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suã. sc̃z curam & diligentiã. O quot dolor aculeis punctũ fuit cor virgineuz ex vna parte: cum mulieris non matris audiuit vocabulum: licet ex parte altera aliãliter cõsolaret: quia filius amantissimus eius iesus eam commendauerat dilecto discipulo. Ideo Augustinus ait sup hoc passu Joh. Ex illa hora tc̃. Nec nimirũ est illa hora. de qua iesus aquam conuersurus in vinum dixerat matri. Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea. Tunc em̃ diuina factur⁹ non diuinitatis sed infirmitatis matrem velut incognitã repellebat. Nunc autem humana ita patiens ex quo fuerat factus homo: affectu commendabat humano. Moralis igitur insinuatur locus & exemplo suo instruit precetor bonus: vt a filijs pijs impendatur cura parentibus tanꝯ lignum illud vbi erant fixa

UVA. BHSC. IyR_227

mẽbra mortẽtis esset cathedra mgrī docẽd.

Qꝛ xp̃s vehementer doluit in clamatione ꝓpter mundi horrorẽ: ꝓpter sui cõfusionem: ⁊ ꝓpter patris derelictionem.

Tertij articuli primus dolor.

PRimus dolor tertij articuli dicitur clamationis. Ostendit enī in clamore suo immensitatem doloris: ⁊ potissimum ꝓpter tria.

Primo propter mundi horrorem.

Secundo propter sui confusionem.

Tertio propter patris derelictionem.

Primo ostẽdit xp̃s immẽsitatẽ doloris in mũdi horrore. qñ. ſ. insensibiles creature crudelitatẽ q̃ in ipsum fiebat horrẽtes modo suo patienti ihesu compatiẽtes sunt. A sexta nanq; hora tenebre facte sunt ſuper vniuersã terrã vsq; in horã nonã. Et vt Lucas inquit. Sol obscuratus est ⁊ velum tẽpli scissum est in duas partes: a summo vsq; deorsum. ⁊ petre scisse sunt ⁊ terra mota est. Vbi apparet perturbatio corporum superiorũ primo: deinde inferiorum. Qualiter autẽ fuit illa tũc solis eclipsis docto res varie sunt opinati. Hieronymus nãq; dixit q̃ ille tenebre fuerũt facte p̃ retractionem radiorũ solis diuina virtute. Origenes autẽ dixit q̃ hoc factũ est p̃ interpositionẽ nubiũ densarũ. Sed in hoc magis credendũ est Dionysio ar. opagite: q̃ dicit in epła ad Policarpum hoc fuisse per interpositionẽ lune inter terram ⁊ solẽ: sicut fit in eclipsi solis. Et ibidẽ dicit q̃ ipse hoc vidit tunc existens in Egypto vbi est aeris puritas. Vidit igit̃ luna ab oriente ascẽdentẽ versus meridiem ⁊ supponentes se soli. Hiero. autẽ ⁊ Origẽ. nõ loquũt de illa eclipsi asserẽdo q̃ sic fuerit vt dicũt: sed q̃ potuit sic fieri. Quãtũ sequendo Dionysium dicimus q̃ illa eclipsis nõ potuit esse naturalis: sed miraculosa. ⁊ hoc multipliciter. Primo qꝛ luna erat q̃ntadecima. ⁊ tũc distat a sole p̃ diametrũ celi. Eclipsis autẽ solis nõ põt fieri naturaliter nisi tpe coniunctionis solis ⁊ lune: ꝓpter quod dicit Dionysius q̃ mirabatur. quia nõ erat tempus cõueniens ad talem coniunctionem. Secundũ miraculũ fuit: qꝛ transacta eclipsi luna rediit ad orientẽ: ita q̃ in vespere fuit in oriente sole existente in occidente: ⁊ sic orbes eorũ sunt ad priſtinum statũ restituti.

Tertiũ miraculum fuit. quia pars orientalis solis primo fuit obscurata: ⁊ iterũ vltimo illuminata, cõtrario autem modo fit in eclipsi naturali. Quartũ miraculum fuit q̃ luna fuit immobilis sub sole per tres horas. In natura li vero eclipsi ꝓtinue mouet sub sole: vt etiam refert Chrysо. Quintũ miraculum fuit. qꝛ illa eclipsis abstulit lumẽ vniuersis partibus terre: licet aliqui hoc velint intelligi tm̃ de terra Judee. Veruntm̃ vt apparet ex dictis Dionysij fuit in Egypto: fuit in grecia. ⁊ fuit Rome: ⁊ sic in alijs mũdi partibus. Unde Orosius ait. Cum dns patibulo affix⁹ est maximo terremotu per vrbem Romam factor: saxa in montibus scissa. maximarũq; vrbium plurime partes plus solita concussione ceciderunt. Eodẽq; die ab hora dei sexta sol in totũ obscuratus est. terra nox subito obducta terris est ad leo vt stellas tũc diurnis horis vel potius in illa horrẽda nocte toto celo visas fuisse referaf. Eusebius etiã in chronica asserit se legisse q̃ tũc in Bithynia q̃ est in Asia fuit magnus terremor⁹. ⁊ maior solis obscuratio q̃ vnq̃ fuerit. ⁊ q̃ dies hora sexta in tenebrosa nocte versus fit. ita vt stelle viderenf in celo. ⁊ q̃ in Nicea que est vrbs Bithynie multas edes terremot⁹ subuerterit. De illius eclipsis miraculo. Dionysi⁹ in epistola ad Apolophanũ qui secũ erat in Egypto illo tpe postea sic scripsit. Cũ repimus. qꝛ ⁊ erat notissimũ solẽpati molestias nõ debere. aio ad te vaste peritie sacrarũ. adhuc nescim⁹ tante rei mysteria. Quid inquã speculũ doctrie Apolophani his secreꝫ ascribis. atq; tu mihi ore diuino. ⁊ nõ humani sensus sermone? O bone Dionysi diuinarũ permutationes sunt rerũ. In hystoria vero scholastica legitur q̃ philosophi ad hoc adducti sunt vt dicerent. Aut deus nature patitur aut ordo nature puertit. De turbatione corporũ inferiorũ clara sunt omnia. Tantũ de velo sciendũ est ꝺm Nicolaum de lira. q̃ erat iuxta tẽpluꝫ inter sanctũ ⁊ sanctũ sctõꝝ. Cui⁹ scissio significauit impletionẽ ꝟitatũ in morte xp̃i q̃ latebat in figuris veteris testamenti

Secõ fuit immensus dolor xp̃i ꝓpter sui confusionem. qñ cõsiderabat q̃ confusibiliter patiebat qꝛ precedenti dñica ab oi populo ita venerabiliter fuerat suscept⁹. Erat etem̃ passio eius ignominiosissima ⁊ despecta valde. de qua alias deo dante suo loco dicemus. Tertio immensus fuit dolor xp̃i ꝓpter patris derelictionẽ. Ideo clamans circa horã nonã voce magna dixit. Heli heli lamazabathani Quod est interpretatum. heli. i. deus meus. lama. i. quare zabathani. id est dereliqsti me. Vbi glosa dicit deus cum deseruisse in morte quia potestati persequentium eum exposuit Subtraxit enim protectionem, sed non soluit

UVA. BHSC. IyR_227

vnionem. Quidā aūt illic stantes scilicet mili tes romani ſm Hieronymū idioma hebraicū ignorātes dicebāt. Heliā vocat iste. At ⁊ mr̄ verba illa audiens ⁊ intelligens, illorūq; viz considerans vndiq; experiebatur merorem.

Qm xp̄s vehementer doluit in potatione ꝓpter amaricationem: propter pctōꝝ obstinationem ꝓpterq; matris lamentationem.

Tertij articuli secundus dolor.

Secūdus dolor tertij articuli dicitur potationis: quando iteruz clamans dixit Sitio, oblataq; fuit ori ei⁹ spōgia potu amarissimo repleta. Tūc doluit xp̄s ꝓpt̄ tria

Primo propter amaricationem.

Secundo propter peccatoꝝ obstinationē.

Tertio ꝓpter matris lamentationem.

Primo doluit xp̄s ꝓpter amaricationem: quia spongia illa ori eius sic apposita amaricauit labia ⁊ eius linguam. quare iterum clamans dixit. Consummatum est. i. totum iam corpus meum doloribus ⁊ passionibus circūdatum est. Nā lingua que sine lesione hucusq; fuerat reseruata: modo amaritudine est repleta. Uel consummatum est mystice intelligendo opus redemptionis humane. Secūdo dolnit vehementer xp̄us propter peccatorum obstinationez. Non enim minus sitiebat peccatorum salutem q̄ corporis sui in cruce extensi ⁊ fatigati recreationē. Dicebat etenim sitio scz salutē oim: qr ꝓ oibus patior: ꝓ omnibus sanguinē meū patri offero: ꝓ omnib⁹ morior. Uenite ad me oēs corde compuncti: ⁊ emendatione ac correctione vestra recreate mentez meā. O q̄ grauis tūc illius animum dolor vrgebat cū videbat innumeros esse, qui a pctis ad pniam nunq̄ redirent: quibus nec passionis sue ꝟtus ꝓpter eoꝝ duritiā esset in aliquo ꝓfutura. Ut em̄ dicunt theologi lz xp̄i passio sufficientissima fuerit ꝓ salute oim: tn̄ illius effectū nō consequunt̄ illi q̄ peccata deponere nolūt. Quare cum omnibus ꝓsit sufficienter, nō tamē omnib⁹ efficienter. Unde sicut erga xp̄m crudeles fuerūt illi qui eū potaueruut felle ⁊ aceto: ita pctōres qui ad pniaz redire nolunt. Audite illum audite o peccatrices anime. pro vobis clamat amorosissimus iesus: pro vobis dicit. Sitio. Cur ergo saxea corda non rumpitis. Cur tam clementissimo domino nō cōpatimini. Hinc Bern̄, ait. Ascēdit in altū crucis vt ab omnibus videret̄. voce magna clamauit: vt ab omnibus audiretur clamori lachrymas addidit: vt ei homo compateretur. Qui ad eius vocem non excitatur ad clamorē nō compungit̄: grauior est terra et fetidior sepulcris. Tertio doluit xp̄s vehemēter ꝓpter mr̄is lamētationē. Potuit igit̄ tunc virgo benignissima filiū audiēs ī cruce dicētem. Sitio: multis singultib⁹ lachrymis ac suspirijs dicere. Ven heu me, quid video? quid audio? O vniuerse creature celi et iterre admiramini pauptatē filij mei. Ipse eniz qui diuinitatis sue potētia satiat angelos. pascit etiā ꝓuidentia sua volucres celi ⁊ pisces maris: bestias ac vniuersa pecora campi: atq; hominibus cūctis quotidianū panez distribuit clamat ī cruce. Sitio: ⁊ denegat̄ sibi paululū aque: imo tribuit̄ sibi potus amarissim⁹. O fili fili fili mi amorosissime: cur tibi de meo pectore lac illud porrigere non valeo: quod totiēs dum paruulus eras suxisti. O fili mi cur nō possuz tibi mīstrare in in cruce sitiēti cibū et potū quē colo ⁊ acu ita diligēter dū ī etate infantili eras acquirebā. Poterat etiam tūc illa feruētissima magdalena ⁊ ip̄a flēdo dicere. O magr̄ chare: o magr̄ bōe. Et cur ego indigna tua discipula in hac tāta necessitate tibi subuenire nō possum. O dānata seuitia iudeoꝝ. cur tanto furore inflāmaris aduersus dn̄m ⁊ magistrū meū. Que oīa ipsi dn̄o iesu ad dolorem accedebant.

Qd̄ xp̄s vehemēter doluit cognoscēs generalem scandalisationē: iudeorū ingratitudinem ⁊ multorum incompassionem.

Tertij articuli tertius dolor.

Tertius dolor tertij articuli d̄r cognitinis. Doluit etiā summope Jesus noster amorosissim⁹ ꝓpter suā sciaz et cognitionē. qr vt inq̄t sapiēs Eccl's. j. Qui addit sciam addit ⁊ dolorē. al's laborē. Et lz oīa xp̄s cognosceret pn̄tia preterita ⁊ futura Uerūtamen in cruce positus cognoscebat et considerabat precipue tria vnde tristabatur atq; dolebat.

Primo generalē scandalizationem.

Scd̄o iudeoꝝ ingratificationem.

Tertio multoꝝ incompassionem.

Primo cognoscebat generalem scandalisationem. Uidebat vtiq; q̄ virgine mr̄e dūtaxat excepta in qua sola vt doctores dicunt remansit fides diuinitatis sue. ceteri omnes a fide defecerant. Nam apostoli ⁊ omnes discipuli videntes ignominiam crucis: putauerunt eum purum hominem et non deum.

Secundo considerabat xp̄us et cognoscebat iudeorum ingratificationem. de quoruz ingratitudine dolens in seipso: dicebat il-

UVA. BHSC. IyR_227

lud quod ecclesia hodie decantat. Populus meus quid feci tibi: aut in quo cōtristaui te? Rñ de mihi. Ego ꝓpter te flagellaui egyptū cum primogenitis suis: ⁊ tu me flagellatū tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaōe in mari rubro. ⁊ tu me tradidisti principibus sacerdotū. Ego āte te preiui in colūna nubis ⁊ tu me adduxisti ad ꝓtoriū pilati. Ego te pauī māna per desertū: ⁊ tu me cecidisti alapis ⁊ flagellis. Ego dedi tibi sceptrum regale: ⁊ tu modo capiti meo coronā spineā. Ego ꝓpter te chananeoꝝ reges percussi: ⁊ tu percussisti arundine caput meū. Ego te exaltaui magna virtute ⁊ tu me suspendisti in patibulo crucis

Tertio cognoscebat ⁊ considerabat xp̄s in cruce multoꝝ incōpassionē. Sciebat etenim quotquot futuri erant qui nō solū sibi compati nō debebāt: verūetiam ⁊ crucē ipam ⁊ passionē ipius fozent derisuri. Verbū nanq; crucis vt apls inquit pereuntibus quidem stultitia est. O quot innumerabiles: vt sic dicaꝫ: viri ⁊ mulieres inter xp̄ianos reperiuntur: qui hodie passionē xp̄i recolētes nec minima pietate flectunt: nec curant dare operam vt in cō memoratione tanti mysteriꝫ: etsi non oculis cozporis: saltē oculis mentis fleant ⁊ lachrymētur. Quinimmo multi sūt qui aut luxuria aut auaricia. aut superbia excecati dñm iesuꝫ xp̄m habent in derisum: rursus sibi crucifigētes filiū dei. Pro quibus omnibus ipe mitissim⁹ dñs sua charitate dolore attrahebat vehementer.

Qz xp̄s vehementer doluit dum inclinato capite emisit spiritū; ⁊ de lamentatione matris eius.

Tertij articuli dolor quartus.

Quartus dolor tertij articuli oꝝ sepa
q rationis. Doluit dñs iesus xp̄s dū clamauit ad pfem dicens. In manꝰ tuas dñe ꝫmēdo spiritū meū. ⁊ inclinato capite tradidit spm̄. Ubi Ehrisostomus ait. Per hoc ꝙ moriens vocē emisit magnā: apertissime se verū deū esse ostendit. Qm̄ hoies cū moziunt vix tenuē vocē emittere possunt. Caput aūt inclinauit vt ex modo moziendi ostēderet ꝙ mozi ebaꝝ ex obediētia patris. Cōprobata autem fuit veritas mortis eiꝰ vt ps ex tertu euāgelij Judei em̄ qm̄ parasceue erat. i. dies veneris. in cuiꝰ vespera incipit solēnitas sequētis sabbati: vt nō remanerēt in cruce cozpora sabbato. Erat em̄ magnus dies ille sabbi ⁊ ꝓpter se ⁊ ꝓpter pasche solennitatem. roganerūt pilatū vt frangerentur crucifixoꝝ crura: ⁊ de cruce tollerent eozum cozpora. Uenerūt ergo milites ⁊ fregerunt crura latronū. Ad iesum aūt cum venissent vt viderūt eū iam mortuū non fregerunt eius crura: sed vnus militum lancea latus eius aperuit: et continuo exiuit sanguis et aqua. Sanguis ad nr̄am redemptionem. Aqua ad peccatozum ablutionem. Sciendū tamen ꝫm beatum Thomam. iij. parte. q. lxvj. ar. iij. in responsione ad tertiuꝫ argumentū ꝙ aqua illa non fuit humoz phlegmaticus vt quidam dixerunt. sed aqua miraculose egrediens a cozpore mortuo: sicut ⁊ miraculose prodijt sanguis ad comprobandum veritatem dominici cozporis cōtra manicheozum errozem. vt scz per aquaꝫ que est vnum, ex quattuoꝝ elementoꝝ numero: corpꝰ christi vere fuisse compositū ex quattuoꝝ elementis, ꝙ sanguinem vero ostenderetur esse compositum ex quattuoꝝ humoribus. Itaq; post tot laboꝝes: cruciatus: ⁊ penas regāgelozum ⁊ dominus in crucis supplicio fuit extinctus. O quale nouum? Quo merito pro amoze et pietate tanti domini omnes hoies lugere debent senes ⁊ iuuenes: mulieres ⁊ viri. Mouere fi quidē debent eoꝝ corda: cuꝫ intuenꝫ mortuum inter latrones benignum Jesum et matrem semiuiuam inter brachia marie magdalene. ⁊ Johannis euangeliste ⁊ ac aliarum mulierum deuotarum cadentem. O q̄ durus esset qui temperet a lachrymis videns virginem illam iuxta crucem interfectum filium lamentātez. Puto ꝙ pre lachrymis ⁊ clamoribus precedentibus rauce facte fuerant fauces eius. tamen voce qua poterat clamans dicebat. O fili mi vita angelozum. quomodo extinctus es ⁊ amplius nō loqueris. O fili mi lumen oculozum meoruꝫ. quis mihi det vt moziar pro te? O fili mi in cuius conceptu partu et oztu tantam suscepi letitiam. quomodo omnia mihi versa sunt in tristiciā. O pater eterne desideo ⁊ plango vniget uitum filium tuū ac meū. ⁊ pre doloze quasi deficio. Adiuua me ⁊ q̄s doloze mortue mihi succurre. O gabriel angele ⁊ vbi sunt verba que mihi dixisti. Dixisti nāq; mihi. Aue. i. fine ve, ⁊ hodie circūdederūt me angustie vndiq; Dixisti mihi ꝙ erā plena gratia. et hodie plena sum tot tribulationibus. Dixisti mihi ꝙ eram in mulieribus benedicta: ⁊ hodie sum a iudeis maledicta. Dixisti mihi ꝙ erat benedictus fructus ventris mei. ⁊ ecce fructus est hodie crucis maledictum. O me miseraꝫ tot penis atrocissimis agitatā. Fleuit ergo ho-

UVA. BHSC. IyR_227

die xp̄s saluator noster in cruce Fleuit mater eius maria peccatoruz oīm aduocata. Fleuit magdalena, fleuit iohannes, fleuit petrus, fleuere discipuli ceteri. fleuit sol dū: obscuratus ē fleuit terra dū contremuit. fleuit templi velū dū scissum est. fleuerunt saxa dū sunt scissa. fleuerunt sepulcra dū sunt aperta. Plange ergo ⁊ tu o popule christiane: ⁊ dū passionē christi cōmemoras: age ei quas potes totis viribus gratias: vt sic ipse participes nos efficiat meritis sanctissime passionis sue: qui cū patre et spiritusancto viuit ⁊ regnat deus per immortalia seculorum secula. Amen.

Sabbato sancto de sepultura corp̄is christi ⁊ eius morte: quā semper animo reuoluere debemus. Sermo. LXX

Erat enim magnus dies ille sabbati. Scribuntur hec verba Job. xix. Deuotissimus hic dies sabbati pia deuotione a nobis est recolendus in quo domini nostri iesu christi mors occurrit non immerito contemplanda. Diximus nāq; in precedenti sermone quātis doloribus agitatus christus crucem pro nobis conscendit: ibiq; tradidit spiritū. Nunc vero ad declaranda sue mortis mysteria dirigendus est stilus Neq; em̄ quicq̄ aut deuotius aut conuenientius meditari hodie fideles possent. Propter ea magnus dicitur dies iste sabbati: non solū ꝟm litteralē intellectū iudeoꝝ verumetiā ꝟm mysticū spiritualemq; intellectū. Magnificauit em̄ illū christus benedictus per mortez ⁊ sepulturam suam: de qua loqui volentibus tria mysteria se ingerunt declaranda.

Primum est ex parte carnis.
Secundum ex parte anime.
Tertium ex parte sepulture.

An caro christi fuerit mortua, ⁊ an fuerit a diuinitate separata: ⁊ vtrū ꝑ mortē carnis sit mors attribuēda ꝑsone ꝟbi. Capl'm I

Primū mysteriū declarandū de morte xp̄i est ex parte carnis. Circa quaz tripliciter dubitare contingit.

Primo circa mortificationem.
Secundo circa separationem.
Tertio circa attributionem.

Primo contingit dubitare circa mortificationē. vtrū scz per separationē anime a corpe xp̄i caro eius fuit mortua. Et ꝙ sic ꝑtz: quia in symbolo dicit̄ de xp̄o ꝙ mortuꝰ est ⁊ resurrexit. Et hoc cantat ecclesia cū dicit. Ipse em̄ verus est agnus: qui abstulit peccata mundi. qui mortē nostrā moriendo destruxit. ⁊ vitaz resurgendo reparauit. Dn̄s aūt Bon̄. di. xxj. tertij. art̄. ij. q. ij. dicit ꝙ caro illa fuit mortua eo ꝙ caruit vsu ⁊ cōplemēto vite. res em̄ corporalis nō est vinificabilis: nisi ab aliqua forma spirituali ip̄am complēte ⁊ sibi proportionabili. Qm̄ ergo in ip̄a separatione anime caro xp̄i caruit hmōi forma: ideo vere mortua fuit. Et q̄uis haberet diuinitatē vnitā, nō tn̄ ab ea viuificabatur, non propter defectum a parte viuificantis, sed propter improportionem a parte viuificabilis. Secundo cōtingit dubitare circa sep̄ationē. vtrū scilz in morte caro xp̄i fuerit a diuinitate separata. Et rn̄dent doctores ꝙ non. Unde Leo papa in sermone inquit. Tāta est vnio dei ⁊ hoīs vt nec supplicio posset dirimi nec morte disiungi. Et Aug. contra Felicianū. Xp̄s in sepulcro carnem suā nō deseruit. Que verba magr̄ sniarū ponit in littera di. xxj. tertij. Quare aūt nō fuit diuinitas a carne separata ꝟm Bon̄. vbi. s̄. ar. ij. q. ij. pōt esse ratio triplex. videlz liberalitas ex parte assumentis: dignitas ex parte assumptibilis: ⁊ vtilitas ex parte assumptionis Liberalitas inquā ex parte assumentis, quia quando deus dat aliquod donū: nō subtrahit illud sine culpa. Si ergo nulla culpa interuenit: non decuit diuinā liberalitatē carnē quā sibi liberaliter vniuerat a se separare. Dignitas etiā ex parte assumptibilis fuit in causa: quia sicut caro illa propter sui dignitatē non debuit videre corruptionē: ita nec ip̄az decuit a ꝟbo sep̄ari. Utilitas aūt ex parte assumptionis ad hoc ipsum faciebat. Ad hoc em̄ fiebat illa vnio diuinitatis ad humanam naturam ⁊ carnis ad aīam, vt procuraretur nostra salꝰ Et quoniam separatio anime a carne ordinabatur ad hoc vt nostra salus procuraretur. separatio autez carnis a diuinitate ad nihil vtilis erat. Ideo firmiter est tenendum ꝙ nunq̄ diuinitas fuit a carne illa sanctissima separata. Tertio ꝯtingit dubitare circa attributionē, vtrū scz ꝓpt̄ mortē carnis sit mors ꝑsone verbi attribuēda. Et rn̄dēt doctores theologi ꝙ absq; dubio ꝯcedendū est filiū dei pro nobis fuisse mortuuz ꝓut in symbolo d̄r. Qd̄ etiā Ambrosiꝰ expresse testat̄ dicēs. Tantum fuit peccatū nostrū vt saluari nō possemꝰ nisi vnigenitꝰ dei filiꝰ moreret̄ ꝓ nobis debitoribus mort̄. Hoc aūt sibi vere attribuit: nō ꝟm naturā diuinā, sed ꝟm humanā. nō per essentiā, aut per inherētiā: sed ꝑ idiomatum cōmunicationē, ⁊ h̄ in nullo derogat diuine digni-

UVA. BHSC. IyR_227

tati: ⁊ multum consonat pietati. Nullum em̄ ꝟbum maioris dignationis ⁊ clementie reso nare potest in auribus cordis nostri q̄ ꝙ vni genitus dei filius ꝑ nobis sit mortuus, quod vt predictum est intelligi debet nō ꝟm natu ram diuinam: sed humanam ꝑ idiomatū cōi cationem. quia vt ait Aug. quē magister in ducit in textu. Si quis dixerit atq; crediderit deum passum anathema sit.

An aīa xp̄i fuerit a carne sepata etiā sepa rata diuinitate: ⁊ an post instans separatio nis sit effecta impassibilis: ⁊ an ex benignita te descendit ad inferos. Capl'm. II

Secundum mysterium declarandum de morte christi est ex parte anime. Circa quā adhuc ꝯtingit tripliciter dubitare.

Primo circa separabilitatem.

Secundo circa impassibilitatem.

Tertio circa benignitatem.

Primo contingit dubitare circa separabi litatē, an scz anima xp̄i a carne separata fue rit etiam separata a diuinitate. Et respondet magister sen. quem sequuntur ceteri theologi distin. xxj. ꝙ sicut nunq̄ fuit diuinitas sepa rata a carne: ita nec ab anima. Uñ Joh. Da ma. inquit. Si mortuus est vt homo: ⁊ sancta illa anima ab eius corpore diuisa est, diuini tas tamen inseparabilis ab vtroq; permansit Ratio autē huiusmodi inseparabilitatis ꝟm Boñ. vbi. s̄. arti. j. q. j. potest esse triplex. Pri ma quia deum non decebat: qui indissolubili matrimonio animam illam sibi copulauerat Unde sicut nō decet virū relinquere vxorem sic non decuit ꝟbū ab aīa separari. Scd̄a rō est: quia nobis nō expediebat: eo ꝙ si fctā fuisset separatio: aīa illa nō habuisset potētiā ad eripiendū genus captiuū: nec mediatricis effectū ad reconciliandū ⁊ neutrū erat nobis expediens. Tertia rō est: qr anime illi non congruebat. Tum quia erat innocētissima, tū q̄a erat beatissima. Quia em̄ beatissima erat nolebat a verbo separari. ⁊ quia innocentissi ma nō poterat contra voluntatē suā separari ab eo: qr iā punita fuisset sine culpa. Hinc Da ma. ait. Anathema sit qui dicit ꝟbum depo suisse quod semel assumpsit. Sed contra hoc aliqui instant obijcientes illud Joh. x. Pote statem habeo ponendi aīam meam ⁊ ptātem habeo iterū sumendi eā. ergo si iste ꝟmo est ꝑ sone filij dei. videt̄ ꝙ filius dei aīam deposuit in morte: ergo in morte aīa fuit a verbo sepa rata. Ad hoc rñdet Aug. ꝙ ꝟbū illud est ꝑso ne filij dei rōne carnis assumpte. Erat em̄ in potestate eius separare aīam a corpe: ⁊ iterū corpori illam renuire. Ideo aliud est ibi depo nens: aliud vnde deponit. deponēs est ꝟtus diuina. vnde deponit est corp⁹. Secūdo cō tingit dubitare circa impassibilitatem, vtrum aīa xp̄i post instās sepatiōis impassibilis sit effecta. Ad quod rñdet Boñ. vbi. s̄. ar. ij. q. j. ꝙ ex certitudine auc̄tis hoc nō est det̄minatū sicut etiā magr̄ tangit in. iij. di. xviij. Uerūtñ ꝓbabile est ⁊ rōni magis cōsonum ꝙ statim post sepationē habuit impassibilitatē. Si em̄ nō patiebat̄ aīa xp̄i nisi dispēsatiue: ⁊ ꝓpter nostrā salutē si iam nō erat tp̄us ⁊ locus me rendi: iam aīa xp̄i nō debebat nec poterat pa ti. Nec solum de aīa xp̄i ꝓbabile est ꝙ statim post sepationē a corpe facta sit impassibilis, ꝫ etiā de qualibet aīa viri scti in qua nō repe ritur reatus alicuius peccati. Et si diceretur: cur caro xp̄i nō fuit impassibilis facta ante re surrectionē sicut ⁊ anima. Respōdet Boñ. ꝙ hoc fuit ex duplici causa. Prima quidez quia anima ꝓpinq̄or erat gl'ie q̄ caro. Erat enim beata ꝟm aliquā sui' partē. Secūda ꝟo causa quia dilatio impassibilitatis in carne faciebat ad fidei nostre confirmationē. videlz vt osten deret̄ xp̄us veraciter passus ⁊ mortu⁹ fuisse: nō sic dilatio impassibilitatis in aīa. Jō magr̄ dilata fuit impassibilitas corporis q̄ impassi bilitas aīe ex dispensatione diuina. Tertio contingit dubitare circa benignitatē. vtrū scz ex benignitate aīa xp̄i descendit ad inferos. Et ꝙ sic pz. quia in symbolo apostolorū dicit̄ Descēdit ad inferos. Et Act. ij. Hūc de⁹ susci tauit solutis doloribus inferni. Et Joh. Da ma. ait. Descēdit ad inferna aīa deificata: vt quēadmodū his q̄ in terra sunt. ita ⁊ his q̄ in tenebris ⁊ vmbra mortis sedent suplucescat.

Sciendū tñ ꝟm Boñ. di. xxij. q. iiij. tertij li bri ꝙ nomine inferni aliqñ intelligitur pena: aliqñ locus pene. ⁊ ꝟm hoc dupliciter potest aliquis dici descendere ad inferos: aut quia descendit ad penam: aut quia descendit ad lo cum pene. Primo modo non cōuenit christo. In eo em̄ non fuit pena damni: nec fuit pena sensus. Secūdo modo competit xp̄o. Descen dit em̄ quantū ad illaz partē in qua erant illi qui detinebant̄ merito peccati primi parētis. que quidem pars consueuit limbus appellari Ad illam inquā partē descendit, nō cōpulsus necessitate. sed sua volūtate ⁊ potestate. Rō autem quare voluit descēdere ad eripiendos illos qui detinebant̄ ibi compediti cum etiaz posset facere hoc non descendendo: fuit du

UVA. BHSC. IyR_227

plex, videlicet ꝓpter cōsolationem vinctoꝝ: t ꝓpter cōfusionē aduersariorū. Propter cōsolationē vinctoꝝ: q magna fuit eis cōsolatio de ꝑsentia ipsius aie ihesu xꝑi: t maxima fuit dignationis ostensio in hoc q ipse psonaliter voluit descēdere ad eos Fecit etiā hoc propter cōfusionē aduersariorū: vt ipsi demones cōfūderent ex sua ꝑsentia. t sicut vicerat eos i terra in natura assumpta: sic aīa eius & eisdē triumpharet apud inferos de eisdem ipsos inuitos expoliando. Descēdit itaq; aīa illa ad cōsolandos sanctos patres ad letificādos t beatificandos. Viderunt nanq; q̄ primū illius se ꝑsentauit diuinitatē eius. Vñ in loco inferni exītes habuerūt padisum t apertā dei visionē q̄ nō est aliō q̄ vita eterna. Sed adhuc q̄s querere posset vtrū aīa xꝑi mozā cōtraxit in inferno vsq; ad hozā resurrectionis. Et ñ det Boē. vbi. s. q. iij. t Ric. vbi. s. ar. ij. q. ij. et Tho. iij. p te. q. liij. q̄ sicut xꝑs vt nostras penas i se suscipet: voluit corpus suū in sepulcro poni. ita etiā voluit aīam suam ad infernum descēdere. Corpus aūt eius manfit in sepulcro p diē integrū t duas noctes. ad cōprobādam veritatē mortis sue. Vñ etiā tant̄ undez credēdum est animam eius fuisse in inferno: vt simul anima eius educeretur de inferno. t corp9 de sepulcro. Ex quo Aug. xviij. li. de ci. dei. c. xliij. ait. Prophetа in vētre ceti triduo fuit: t ñ illū significauit in ꝓfundo iferni tri duo futuꝝ q̄ dñs ē oīm ꝓphetaꝝ. Et in lib. de fide ad Petrū de aīa xꝑi loquēs dicit. Ipsa ō inferis die tertio reuertente: idē deus ꝑmicanē q̄ in sepulcro iacuit: de sepulcro resurrexit. Sed nōnulli arguūt: q Luce. xxiij. xꝑs dixit latroni. Hodie mecū eris in paradiso. ergo videtur q̄ anima xꝑi illa die qua mortuus est fuit in paradiso. t sic descēdēs ad infernū nullam mozā ibi cōtraxit. Ad qō rndet Aug. ex ponens verbum ꝓdictum q̄ nomine paradisi nō intelligitur ibi locus celi empyrei: nec locus paradisi terrestris: sed ipsa aperta t clara visio ipsius dei. De hoc vero descensu xꝑi ad inferos sic pulchre loquit Aug. in quodā sermone. Mox vt xꝑs spūm tradidit vnita sue diuinitati anima ad infernoꝝ ꝓfunda descendit. Cunq; tenebrarū terminum quasi quidam ꝓdator splendid9 ac terribilis attigisset. aspicientes eum impij ac tartaree legiones: territi inquirere ceperunt dicentes. Vñ est iste taz fortis: tam terribilis tā splendidus tam ꝑclarus? Mundus ille qui nobis subditus fuit nunq̄ nobis talem mortuum misit nunq̄ in feris talia munera destinauit. Quis ergo iste qui sic intrepidus nostros fines ingreditur t nō solū nostra supplicia nō veret: verūetiam et alios de vinculis nostris absoluit. Ecce ipi qui sub nostris solebāt suspirare tormentis: insultant nobis de ꝓceptione salutis. Et non solum iam nihil verent. sed insup nobis minant. Nunq̄ hic sic mortui superbierūt: nec aliquādo sic leti potuerūt esse captiui. Ut qd huc istum adducere voluisti o ꝓnceps noster Petijt omnis leticia tua. in luctum conuersa sunt gaudia tua. dum tu xꝑm suspēdis in ligno. Ignoras quāta damna sustineas in inferno. Post istas crudeliū voces infernaliū. ecce innumerabiles sanctoꝝ populi lachrymabili voce clamabant. Aduenisti redēptor mūdi. aduenisti quem desiderantes quotidie expectabamus. Descendisti ꝓ nobis ad inferos noli nobis deesse: cum reuersus fueris ad superos. Ascende domine ihesu inferno spoliato et auctorem mortis suis vinculis irretito. et redde iam leticiā mūdo. Succurre inquiunt iam seruis extingue penas: t miserādo resolue captiuos. dum hic es absolue reos cuz descenderis defende tuos. Hec ille. O q̄ ingēti leticia animarū in limbo existentiū tūc mentes perfuse sunt: cum viderūt benignissimuz iesum tam diu expectatum. tam diu desideratum. tam diu denicq; acclamatuz. Viderūt inquā animā eius t diuinitatē: cui erat vnita. Viderunt christū redemptorem mediatorem: et glorificatorem suum. Neq; locus ille etiaz luce corporali ex presentia anime xꝑi illustratus. vt Ric. vbi. s. ad primum articulum dicit erat eis amplius penosus. Expectauerunt ergo vt predictū est anime ille sctē cum summa leticia in eodem loco temp9 resurrectionis xꝑi.

Qualiter christus depositus fuit de cruce. t de afflictione matris eius. necnon et de eius sepelitione. Capm III

Certum mysterium declarandum de
t morte xꝑi est ex parte sepulture. Ad
quam pie volentes accedere tria cōsiderare debemus.

Primo subuentionem.
Scōo afflictionem.
Tertio sepelitionem.

Primo cōsiderare debemus subuentōez: qualiter. scz Joseph ab arimathia et Nicodemus licentia a Pilato obtenta: deposuerunt christum de cruce. Ipsi enim qui erant discipuli occulti ihesu ferētes secū instrumenta ve-

UVA. BHSC. IyR_227

nerunt ad crucem: ad cuius pedes iacebat me
sta mater cū Maria magdalena: ⁊ Maria ia
cobi: ⁊ matre filioꝝ Zebedei: ⁊ euāgelista Jo
hāne. ceteriscz mulieribus q̄ secute fuerant ie
sum a galilea ministrātes ei. vt Matthe⁹ re
fert. Cū autē Joseph ⁊ Nicodemus virginem
reuerenter salutassent lachrymāribus oculis
ei dixerūt. Uenimus o mater mesta: vt filium
tuū ⁊ magistrū nostrū deponamus de cruce:
recōdamuscz vt moris est honorifice: in sepul
cro. O pietas cōmendabilis hoꝝ viroꝝ nobi
liū: o deuotio digna laudū Joseph ab arima
thia: quia Pilato petijt vt sepelire posset pci
osum corpus iesu. Sed si q̄s quereret quare
p hmōi licentia nullus ex duodecim a cc̄essit:
sed solū iste Joseph. Rūdet Chrysos. q̄ null⁹
audebat sicut iste: qui insignis iudeoꝝ erat ⁊
Pilato notus. Dicebaf etiam illic Joseph ab
arimathia: exquo ita dixerat. vt ait Beda ipsa
est ciuitas: que primo Regū. i. ōr ramatha de
qua fuit Samuel. Scō pfideremus affi
ctionē. Surgēs Maria mater cum anxietate
multa brachia extendebat vt dilectū filiū tan
gere posset. Et cū anulsi fuerunt claui de ma
nib⁹ ⁊ pedibus: suscepit cū contristantiū auxi
lio eū inter brachia sua: indeq̄ in terram posi
tū adorabat eū. Deide cū multa charitate do
lore mixta cōtractabat sua sanctissima mem
bra. Tangebat caput: ⁊ spineā coronaz extra
hebat ab illo: osculabaf illud multipliciter p
foratū. ⁊ cruore respersum atcz subdebat. O ca
put dignuz diademate ⁊ corona imperiali: q̄
turpiter coronatū te vidi hucusq̄ corona spi
nea. Inspiciebat liuidam faciē: ⁊ in illam me
rens ⁊ ruens osculabaf eā atcz subdebat. O
decora facies ⁊ speciosa nimis: ex qua per tot
annos tantū gaudiū suscepit quō facta es vt
leprosa. Suscipiebat deinde perforatas ma
nus amorose osculās illas: referēs semp pijs
sima verba cōpatiēde querele. Sic etiā ⁊ la
tus apertū tāgebat manu oscz illi applicabat
Fili inquiēs nūq̄ dira fuit crudelisq̄ manus
illa: que te lancea perforauit. Nec puto posset
aliq̄s plene inuestigare qualiter hō depositū
de cruce filiū dolenter lamentabaf. Mag
dalena etiam ⁊ Joseph ⁊ nicodemus ceteriq̄
astantes p̄ cōpassione flebant ⁊ ipsi. Tertio
cōsideremus sepelitionē qualiter hora comple
toriū iam imminēte Joseph ⁊ Nicodemus in
stabant vt corpus sepeliretur. Quare Nicode
mus ptulit mixturā myrrhe ⁊ aloes quasi li
bras centū ⁊ licet tali vnctiōe a putrefactione
cōseruatiua xp̄s nō indigeret; qm̄ corpus ei⁹
corrumpi nō poterat nec debebat. tm̄ Nicode
mus hoc nō intellgēs: ex deuotione sua ad vn
gendū corpus xp̄i tulit vnctiones pdictam.
Acceperūt ergo corpus iesu. ⁊ ligauerūt eum
linteis. i. pannis lineis inuoluerūt cū aroma
tibus: sicut mos est iudeis sepelire. Erat aūt
in loco vbi crucifix⁹ est hort⁹: et in horto mo
numentū nouū: in quo nōdum quisq̄ posit⁹
fuerat. Ibi ergo ꝓpter paraſceuē iudeoꝝ: qa
iuxta erat monumentū posuere iesum: q̄ oia
in mysterio facta sunt. Nam vt in quit Tho.
parte. iij. q. lj. ar. j. sepeliri voluit xp̄s rōnabi
liter. Primo quidē ad comprobandā ꝟitatē
mortis. Non em̄ aliquis in sepulcro ponitur
nisi qui iam vere mortu⁹ est. Uñ Pilatus vt
habef Marc. xv. ateq̄ procederet xp̄m sepeliri
diligēti inquisitione cognouit eū ee mortuū.
Scō qz p hoc q̄ xp̄s de sepulcro resurrexit
datur spes resurgendi p ipm̄ his qui sunt in
sepulcro. ꝟm illud Job. v. Oēs qui in monu
mentis sunt audiet voce filij dei. ⁊ qui audie
rint viuēt. Tertio ad exemplū eoꝝ qui p mor
tem xp̄i spūaliter moriunf peccatis. qui scilz
abscondunf a conturbatione hoim. Unde ꝺr
Col. iij. Mortui estis ⁊ vita vestra abscōdita
est cū xp̄o. Modus etiā sepelīēdi rōnabilis
fuit. Nā in horto sepultus est ad designandū
q̄ per mortē ⁊ sepulturaz ipsius liberamur a
morte quam incurrimus ꝓpter pcm̄. Ade in
horto paradisi cōmissum. Jn aliena etiā posi
tus est sepultura. vt dicit Aug. in q̄dā ꝟmone
quia p aliena morebaf salute. ⁊ etiam ꝓpter
abundantiā pauptatis p nobis suscepte. Nā
qui domū in vita nō habuit vt Theophil⁹ re
fert. post mortē quoq̄ in alieno sepulcro re
conditur: ⁊ nudus exīs a Joseph cooperitur.
Erat iusup monumentū nouū. vt Hiero. ait.
ne post resurrectionē ceteris corpibus rema
nētib⁹ surrexisse alius fingeref. Et vt Aug.
dicit. Sicut in marie virginis vtero nemo ante
illū. nemo post illū ꝓceptus est. ita in hoc mo
numēto nemo ante illū: nemo post illū sepul
tus est. Aduolutū etiā fuit saxū magnum ad
monumēti ostiū: vt sic appareret oīno da ve
ritas sepulture sue. Quare vt ꝓcipes fim⁹
mortis ⁊ sepulture xp̄i. sepeliam⁹ ⁊ nos vitia
nostra atcz peccata. ficz consurgemus cum
ipso accipiences hic gr̄am: ⁊ in futuro beatā
gloriam. Amen.

Dominica resurrectionis domini nostri
iesu chr. sti de iocunditate particulari. gene
rali. ⁊ materiali resurrectionis eius.

Sermo LXXI

UVA. BHSC. IyR_227

Ec dies quam fecit

Ꝉ dominus exultemus ⁊ letemur i ea.

Scribuntur hec verba ps. cxvij. Sicut amara fuit credentib⁹ in iesu christū passio eius: ita iocunda debet esse resurrectio illius. Propterea gaudere vnusquisq; ⁊ letari dz ac iocūdari cū audit vere ex mortuis xp̄m surrexisse. Hoc em̄ docet nos ⁊ instruit scta mater ecclesia dū sepius replicat ꝓpheticū dictū a nobis assumptū ꝑ themate. In diuinis nāq; officijs diurnis nocturnisq; horis hui⁹ tēporis exultandū esse predicat ꝓ victoria: ꝑ gloria, ꝓq; magnificentia xp̄i resurgentis. Letabundū profecto nouū ab angelo nuncia tū est cū dixit. Surrexit non est hic. Surrexit inquā ille qui ꝑ amore nostro pati ⁊ mori nō recusauit: vt nos mortuos peccato resuscitaret ad vitā. Quapropter vt die istū cū spiritu alacritia cōpleamus: in hoc sermone de resurrectionis xp̄i iocūditate verba faciem⁹. subdistinguemusq; sermonē in tres principales ptes triplicem. s. iocunditatē.

Prima dz particularis.
Scda generalis.
Tertia materialis

De iocūditate quē habuit ip̄e xp̄s in resurrectione: ⁊ de mirabilibus actibus operatis a potētia diuina in ipo resurgente. Capm. I

Ꝑ Rima iocūditas resurrectionis xp̄i dz ꝓticularis. que scz fuit in alia benedicta ip̄ius iesu xp̄i dū corpus suum iterū sibi vniuit efficiens illud ꝑpetuo gloriosum. Ad qō pleni⁹ intelligendū notandū est: ꝙ in ipo xpo resurgēte quattuor actus mirabiles opata est virtus ⁊ potētia dei.

Prim⁹ fuit sanguis reassumptio.
Scds corpis mutatio.
Tert⁹ aie vnio.
Quart⁹ sepulcri penetratio.

Prim⁹ act⁹ fuit sanguis reassumptio. Nā reassumpsit corp⁹ xp̄i clausum existēs i sepulcro sanguinē ꝑriū qui extra erat dispersus quodmō nisi per diuinā virtutē fieri potuit. ⁊ Ratio aūt prefate reassumptionis sanguinis ꝑm Tho. in. iij. parte. q. lviij. ar. iij. est: qz quic quid ad naturā corpis humani pertinet: totū fuit in corpe xp̄i resurgētis. Manifestum est aūt ꝙ ad naturā corpis humani ptinēt carnes ⁊ ossa ⁊ sanguis. ⁊ alia hmōi: ideo omnia ista in corpe xp̄i resurgētis fuerūt. Dicit etiā pbi ꝙ sanguis ē sedes aie: ⁊ aia vitificat corpus sanguie mediāte. Quare indubitāter sanguinē suū resurgēs xp̄s ad suū corp⁹ reduxit Utrum aūt totū sanguinē assumpserit, ita ꝙ nulla pticula siue guttula de illo i terra remāserit: due sunt opiniones. Prima est sancti Tho. qui. vbi. s. in rnsione ad argumentū. iij. dicit ꝙ tot⁹ sanguis q̄ de corpe xp̄i fluxit cuz ad veritatē humane nature ptineat: i xp̄i corpore resurrexit. Sāguis aūt ille qui in q̄busdā ecclesijs ꝑ reliquijs cōseruat nō fluxit de corpe xp̄i: sed miraculose dz effluxisse de q̄dā imagine xp̄i pcussa. Alia est opinio Francisci de marone q̄ ait. Nō est incōuentes si aliq̄d de sanguie xp̄i fuso dicat eē in aliq⁹ ecclesijs: qz forte corp⁹ in vita incorruptibili nō indiget tanto sanguie sicut in vita mortali. Et lz vtraq; opinio sit sustentabilis: tū scda maiorē firmitatē videt habere. Tum qz tot⁹ sanguis nō ptinet adveritatez humane nature. Vñ ⁊ sanct⁹ Tho. in suo quotlibet. v. q. iij. dicit. Cū ergo xp̄s ante suā passionē comederit ⁊ biberit: nihil ꝓhibet in eo fuisse aliquem sanguinē nutrimentalē qui ad veritatē humane nature nō ptinet: ⁊ quem nō oporteret in resurrectōe ad corpus ei⁹ redire. Tum qz in plerisq; solennissimis locis ostendit⁹ ver⁹ xp̄i sanguis. Nā in capella regis frācie est de sanguine xp̄i: ⁊ de spinea corona sanguine tincta. In puincia ꝓuincie apō sanctū maximinū in cōuentu fratrū ꝓdicatorū in festo sancte marie magdalene ostendit⁹ ampulla cū sanguie xp̄i. Apud esculū in cōuentu fratrū predicatorū ē spina cū sanguine xp̄i. Alia insup spina cum sanguine xp̄i est Racaneti in cōuentu fratrū heremitaꝝ. In ciuitate vero mantue in abbatia sancti Benedicti in ecclesia sancti Andree est de sanguie xp̄i quē asportauit Lōgin⁹ cui⁹ corp⁹ reḋesert ibidē. In alemania vero in ciuitate Nuremberge est ferrū cū quo Longinus lanceauit latus xp̄i: sanguine respersum. Et sic in multis partib⁹ xp̄ianoꝝ verus ostendit⁹ sanguis xp̄i. Facit etiam confirmatiōe secū de opinionis auctoritas summi pontificis. Nam per Pium maximum scriptum est⁹ requi tur. Pius episcopus seruus seruorum dei dilectis filijs abbati monastery beate marie xantonensis diocesis ⁊ cantori ecclesie xantonensis ac priori priozatus sancti Eutropij extra muros xantonē: salutē ⁊ apostolicā benedictionē. Illius qui se ꝓ dñici saluatōe gregis in preciū imolari non abnuit vices: quis immeriti gerentes in terris ad ea curis vigemur indefessis: per que cunctoꝝ xp̄i fidelib⁹ erga saluatorē suū crescat deuotio: ac ipsoruz

restrict

UVA. BHSC. IyR_227.

quibus sit ab eis dubietatis semotis scrupulis peramplius succedat salus animarū. Exhibita siquidē nobis nuper ꝑ parte dilectoꝝ filioꝝ guardiani ⁊ cōuentus domus ville Rupelle: ordinis fratrū minoꝝ Xantonen. diocesis petitio cōtinebat. Quia licet ⁊ tanto tempore: cuius memoria nō extitit in ecclesia dicte domus: vt pie creditur quedā portiuncula ꝑciosissimi sanguinis: domini nostri iesu xꝑi: in ligno crucis ꝑ redemptione humani generis saluditer effusi: ⁊ per eosdem guardianū ⁊ conuentū certis anni temporibus christi fidelibus solenniter ostendi: ac inibi ab eodem tempore citra ab eisdē fidelibus venerari cōsueta fore inhibeatur ⁊ honorifice cōseruetur Nōnulli tamen curiosi plus ꝙ̄ oporteat sapere sat agētes: quo spiritu ducti nescitur publice ac priuate asserere nō verentes ꝙ nil de ꝑfato sanguine remanfit in terris: fideles ipos a pia eorum deuotione quam hactenus gesserunt ad prefatam sanguinis portiunculam i dicta ecclesia colendaꝝ retrahere conantur in non modicum incolarum partium illarum a guardiani ⁊ conuentus predictorum scandalum atq; grauamen. Quare ꝓ parte dictorum guardiani ⁊ conuentus nobis fuit humiliter supplicatum: vt super his sibi ⁊ fidelibus eisdem opportune prouidere benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur quid de premissis certam notitiam nō habemus attendentes ꝙ veritati fidei nullatenus repugnat affirmare redemptorem nostrū de sanguine ꝑfato ob ipsius passionis memoriā aliquam partem in terris reliquisse: ac ꝓpteres deuotionem ipoꝝ fidelium plurimū cōseruari: ⁊ scā dalis ipsis ꝙ̄tum in nobis est obuiare cupiētes. hm ōi supplicationibus inclinati discretioni'ue'stre per apostolica scripta mandamus: quatenus vos vel duo aut vnus vestrum fi ⁊ postq̄ vocatis qui fuerint euocādi de premissis vobis legitime constiterit omnibus ⁊ singulis tam exemptis ꝙ̄ non exemptis cuiuscū q̄ ꝓeminentie status dignitatis gradus ordinis vel conditionis fuerint: auctoritate nostra sub penis ⁊ censuris ecclesiasticis: ne dictos fideles ab omni pia eorū deuotione quaꝝ hactenus gesserunt ad prefatā sanguinis huiusmodi portiūculā in eadē ecclesia veneradā vt preferf quoquo modo retrahere. Guardiano quoq; ⁊ cōuentui ꝓdictis ne per illatas eis retroactis temporibus premissorum occasiōe iniurias quasuis personas ad iudicium euocari facere ꝑsumant dicta auctoritate districtius inhibere cureris: cōtradictores per cēsuram ecclesiasticā appellatione postposita cōpescendo: non obstantibus cōstitutionibus et ordinationibus apostolicis. necnō domus et ordinis predictoꝝ iuramento confirmatione apostolica: vel quauis firmitate alia roboratis: statutis ⁊ cōsuetudinibus: ceteriscq; cōtrariis quibuscunq; aut aliquibus cōmuniter vel diuisim ab apostolica sede indultū existat. ꝙ iter dici. suspēdit: vel excōmunicari nō possint per lras apostolicas nō facientes plenaꝝ ⁊ expssam de verbo adverbū de indulto hmōi mētionem. Datum rome apud sanctum Petrum anno incarnatiōis dnice. M.ccc.lxf. quinto decimo kal. augusti. Pontificatus nostri anno tertio. Propter que omnia satis rōnabile esse videf ꝙ aliquid de vero xꝑi sanguine effuso inueniat in terra. Utrū vero talis sanguis sit tanta veneratōne dignus: quanta sanguis qui est in eucharistia: apud plerosq; dubiuꝫ ē quoniam si vnitus est diuinitati: adorandus esset adoratione latrie. Si vero non est vnit' diuinitati: tunc honor latrie non debetur ei: sicut sanguini in eucharistia. Quid autem tenendū sit: an scz a sanguine fuso sit separatus diuinitas vel vnita nō est diffinituꝫ vel determinatū cum altera opinionū sustineri possit. vt ptz per constitutionē nouā factam a summo pōtifice. Pro secūdo: qui ꝑdisputatā materiā istaꝝ in sui ꝑsentia ꝑ doctissimos viros statuit ⁊ ordinauit ꝙ nullus de cetero sub pena excōmunicatōis auderet dānare ꝙ̄cunq; opinionū ꝓdictarū. vū vtraq; sustineri possit absq; erroꝛe. Ego vero adhereo opinioni doc. mei Fran. qui ait, ꝙ ly aia xꝑi ⁊ caro nūq̄ fuerint a diuinitate separate: sanguis tamen separatus a corpe: ex consequēti erat separat' a diuinitate. Cuius signum est: quia licet dicamus filius dei fuit sepultus: ⁊ filius dei descēdit ad inferos: nō tamē dicimus filius dei fuit effusus super terrā. Ista autez idiomatū cōmunicatio est nota talis vnionis ꝑm Aug. in primo de tri. Secūdus actus quē operata est virtus diuina in xꝑo resurgente fuit corꝑis mutatio. Etsi corpus nō sit mutatum ꝑm substantiā: qz eiusdem nature resurrexit: fuit tamen mutatū ꝑm qualitatē. Erat enim ꝑm Grego. in omel'. eiusdē nature: ꝑ alterius glorie Nō potuit ergo fieri creata virtutevt corꝑ exanime añ ⁊ vulneribus plenū sanaret ipassibiliter additis alijs dotibus corꝑis gloriosi.

Tertiꝰ actꝰ fuit aie ad corꝑ'vnio. Nō em̄ ꝑt nisi dīna ꝫtute aia separata eidē corꝑi vniri: qō

UVA. BHSC. IyR_227

meli⁹ ⁊ diffusius explicabit i ope de ꝟtutib⁹ in ꝑmone de resurrectione generali. Quartus act⁹ fuit sepulcri penetratio. Exiuit nanq; xp̄s de sepulcro clauso: sigillato ⁊ custodito. Sed nō nulli circa hoc dubitant ꝓpter verbū Matth. dicentis. Angelus aūt domini descēdit de celo ⁊ accedens reuoluit lapidē. Ad qd̄ respondet Beda di. Accedēs reuoluit lapidem non vt egressuro dn̄o ianuam pandat: sed vt egressus eius iam facti hoībus p̄stet indiciū. Qui em̄ mortalis clauso ꝟginis vtero potuit nascendo mundū ingredi: ip̄e factus immortalis clauso sepulcro potuit resurgendo exire de mundo. Consideremus ergo quāta letitia fuit mens christi ꝑfusa: cum de sepulcro exiēs qui prius passibilis fuerat gl'iosum ⁊ impassibilem se cōspexit. Ut puto q̄ p̄mū eleuatis in celū oculis gr̄as retulit patri qui eum de morte iam fecerat triumphare.

De iocūditate quam habuerūt ex resurectione christi vincti. discipuli mulieres. ⁊ angeli. Capl'm II

Secunda iocunditas dicitur generalis: que quadrupliciter subdistingui potest:

Prima vinctorum.
Secunda discipulorū.
Tertia mulierū.
Quarta angelorum.

Prima iocūditas fuit victoꝝ. scz eoꝝ qui vincti detēti fuerāt in limbo: quos inde resurgens xp̄s penitus eduxit ⁊ liberauit: ꝓut zacharias ꝓpheta p̄nunciauerat. ix. c. d. Tu quoq; in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Que verba ꝑm Nico. de lira ad lr̄am intelliguunt̄ de xp̄o cui ꝓpheta loquitur in secunda ꝑsona de quo ante dixerat in tertia persona. Sed dubium hic oritur. vtrū xp̄s oēs aīas que erant in inferno liberauerit. Ad quod respōdet Bona. di. xxij. tertij li. q. v. q̄ xp̄s n̄ liberauit nisi animas electorum suoꝝ ⁊ eorū qui erant mēbra ipsius. Quāuis em̄ passio xp̄i oībus suffecerit non tamen influit nisi in eius membra ⁊ ideo illi soli per passionem xp̄i saluati sunt: qui vel erant eius membra quando passus est: vel futuri erant ꝑ conuersionē ad ipsum. Qm̄ gīt̄ multi erant in inferno: qui nec membra christi erant nec futuri erant: quia in statu merendi nō om̄s dn̄s eripuit de inferno sed tm̄ electos. Unde Greg. in quadā omel'. infra octauam pasce ait. Quod ante passionem suam dixit in resurrectione sua dominus impleuit. Si exaltatus fuero a terra oīa traham ad me ipsum. Omnia em̄ trahit qui de electis suis apd̄ inferos nullum reliquit. Omnia abstulit vtiq; electa. Unde etiā recte per os Osee. xiij. dicit. Ero mors tua o mors morsus tuus ero inferne. Quia em̄ in electis suis fundit⁹ occidit mortē. mors mortis extitit. quia vero in inferno partem abstulit partē reliquit: nō occidit funditus sed momordit infernum. hec ille. Nō fuerunt ergo ab inferno liberati per christum damnati per sn̄iam diffinitiuā: siue ꝓpter peccatū actuale: siue etiā ꝓpter pctm̄ originale. Nā vt inq̄t Tho. iij. ꝑte. q. lij. ar. vij. Pueri q̄ cum originali decesserunt nullo modo fuerūt coniuncti passioni xp̄i per fidem ⁊ dilectionez ideo non fuerunt ab inferno liberati. Et licet sancti patres adhuc tenerentur astricti reatu originalis peccati inquantum respicit humanā naturā. tamē erant liberati ꝑ fidez xp̄i ab omni macula peccati. ⁊ ideo capaces erant illius liberatiōis quaz xp̄s attulit descēdēs ad inferos. Paruuli ꝟo qui nō fuerant a peccato originali mūdati. neq; per fidem ꝓpriam quia nondū habuerūt vsum liberi arbitrij. neq; ꝑ fidē parentū: aut ꝑ aliquod fidei sacramentū. quia nō erāt in statu in quo essent capaces gr̄e xp̄i nec merita xp̄i poterant eis suffragari: nec satisfatio eius ꝓ peccato Ade ad eos habebat extendi. liberati nequaq̄ fuere.

Sed adhuc dubiū est. an liberate fuerunt aīe q̄ erāt i purgatorio. Et respōdet Tho. vbi s̄. ar. viij. q̄ passio xp̄i nō habuit tūc maiorem efficaciā q̄ habeat nunc: ⁊ ideo illi qui fuerūt tales quales nunc sunt illi qui in purgatorio cruciantur. liberati non fuerunt. Si qui autē inuenti sunt ibi tales quales etiam nunc satisfactione completa liberantur nil ꝓhibet eos a purgatorio fuisse liberatos. Fuit ergo iocūditas illa omnium patrum qui in limbo detinebantur: quibus gaudium accidētale accreuit locum illum derelinquendo: in quo tā diu habitauerāt in tenebris ⁊ merore. Secūda fuit iocūditas discipulorum. Ipsa etenim resurrectionis die apparuit xp̄s discipulis euntibus in Emaus vt patet Lu. vl. Item apꝑuit discipulis cōgregatis in vnū. vt d̄r Joh. xx. ⁊ tunc nō aderat Thomas. Apparuit adhuc et simoni. sed vbi aut quando nescitur: nisi forte quando redibat a monumento cum Johanne Luce vltimo capitulo. Uel vt dicitur in historia ecclesiastica apparuit ei in cauerna in qua flendo manebat. Nam postq̄ negauit xp̄m i cauernam quandaz intrauit. que modo dicit̄

UVA. BHSC. IyR_227

gallicanus. vbi se totum ad lamēta pnie cō uertit. Ibi vt quibusdā placet in ipsa resurrectionis die magister benignissimus visitauit eum: certificans illū de sui remissione peccati ob quod Petrus miro gaudio fuit affectus. Similiter letatus est ex resurrectione xp̄i Joseph ab arimathia. Legit̄ nanq; in euāgelio Nicodemi ꝙ iudei indignati contra ipsum eo ꝙ xp̄m sepelierat: ceperūt ipsum ⁊ in quodā cubiculo diligenter clauso ⁊ sigillato eū recluserunt: volentes post sabbatum eum occidere. Et ecce xp̄s in ipsa nocte resurrectiōis ad eū intrauit ⁊ osculū ei dedit. ⁊ inde saluis sigillis eum educens in domū suā in arimathia ip̄m adduxit. Tertia fuit iocunditas mulieruz que ipsa die resurrectionis viderunt eum. Vidit nanq; illum Maria magdalene in specie hortulani. vt d̄r Job. xx. Viderunt ⁊ illum secum postea ⁊ alie Marie: quibus a monumēto redeuntibus apparuit iesus occurrens illis ⁊ dicēs. Auete. Ille autem accesserūt ⁊ tenuerunt pedes eius: ⁊ adorauerunt eum. vt patz Matthei vl. c. Quarta fuit iocunditas angelorum: quibus accidentale gaudium accreuit ꝑ gloria xp̄i resurrgentis. ꝑ liberatiōe patrum de limbo: etiam ⁊ ꝑ totius leticia ecclesie militatis.

De iocunditate quā habuit mater iesu xp̄i ex resurrectione eius sicut multipliciter probatur. Capl̄m III

Tertia iocunditas principalis dicit̄ maternalis. Super ceteros etem̄ ꝑ xp̄o resuscitato letificatum est cor virginis matris. Sibi nanq; vt pie creditur priusq̄ ceteris benedictus filius eius apparuit: quod probari pōt quadrupliciter.

Primo ex testificatione.
Scd̄o ex ꝯrij cōfutatione.
Tertio ex celebratione.
Quarto ex cōuenienti rōne.

Primo ꝓbari potest ex testificatione. Testat̄ em̄ hoc Amb̄. in li. de virginibus dicens. Vidit Maria resurrectionē dn̄i. Et primo vidit ⁊ credidit. Vidit maria magdalena: q̄uis ista adhuc nutaret. Scd̄o ꝓbat̄ ex ꝯrij cōfutatione. Aiunt em̄ nōnulli xp̄m virgini matri ide o nō apparuisse: qꝛ nullus euangelistaruz hoc asserit. Sed ad hoc doc. dicūt ꝙ euangelistarū officiū fuit solūmodo resurrectionis testes inducere. matrē aūt ad testificandum pro filio inducere eos nō decuit. Si em̄ verba extraneaꝝ feminaꝝ deliramenta visa sunt: quō nō magis matrē ꝑ filij amore crederēt delirare. Non scripserūt ergo euāgeliste ꝙ xp̄s apparuerit virgini matri. sed ꝑ constanti dereliq̄rūt illd̄. Tertio ꝓbatur ex celebratione. Ad insinuandū nanq; ꝙ xp̄s resurgēs a mortuis appareret virgini matri. sancta romana ecclesia ipsa resurrectionis die stationem celebrat apud sanctam Mariam maiorē: vbi tēpore magni Grego. dū ipse in die pasce missā cantaret. ⁊ pax domini ꝓnunciaret. angelus dn̄i alta voce respondit. Et cū spiritu tuo. Ob qd̄ cū ipsa die papa ibidē celebrat ī huius miraculi testimoniū nil sibi cū dixit pax ⁊c̄. respōdet̄. Quarto ꝓbatur ex cōueniēti rōne. Rationabile etem̄ fuit vt filius resurrectione sua prius matrem letificaret. quā amplius ceteris doluisse cōstat. Contemplari ergo deuote possumus ꝙ sanctissima illa virgo ipsa resurrectionis nocte orationibus intenta filiū suū: quē sepulcro clausum reliquerat videre ardentissime cupiebat. Neq; em̄ ignara erat illum die tertia a mortuis resurrecturū. Ob qd̄ vel corde vel ore dicere poterat. O pater eterne ecce iā tp̄s instat vt filiū tuū ⁊ meū a mortuis reuoces. Suscita ergo illū ⁊ ad me mitte tāto merore ꝑ sua passione cōtritam. O fili mi dulcissime. o fili mi amātissime quē vidi plagis repletū: spinis coronatū: crudeli morte extinctū ⁊ in sepulcro repositū: qn̄ videbo te ex mortuis triūphasse. Dixisti. o fili mi: ⁊ totiēs dixisti die tertia resurgā. Ecce iaz dies tertia imminet. Surge dn̄e in requiē tuam: ⁊ veni vt videam te solatiū aīe mee. Et dū hec ⁊ similia virgo gloriosa rogaret. ecce cū ingenti lumine. decora facie: aspectuq; affabili apparuit ei filius. Salue inquiens mater: ⁊ de cetero misericordie regina. Cessent amodo dolorosa suspiria. amara lamenta: ⁊ copiose lachryme. Ecce ego ipse sum qui in vtero tuo steti. quem peperisti. quem pauisti lacte v̄gineo. quā tenerrime educasti: quē tantope dilexisti quez deniq; defleuisti trāsfixa doloris gladio. Ego sum iesus filius tuus qui infernum expoliaui Inde patres eduxi. ⁊ eternitatis aditum deuicta morte reseraui. Gaude o mater veneranda: qꝛ data est mihi oīs potestas in celo ⁊ in terra. ⁊ in noīe meo flectet̄ om̄e genu. Tu v̄o post me in regno celoꝝ sup oēs hoies ⁊ angelos exaltaberis. Nō posset ꝓfecto mens nr̄a inuestigare q̄ benigna fuit visitatio illa. q̄ blanda ⁊ amicabilia v̄ba matris ⁊ filij q̄ gratiosi ⁊ iocūdi vtriusq; in alterū aspect⁹ q̄ etiā reuerētes morigeratiq; reciproci gestus. postque oīa discessit filius matre in leticia ⁊ deside

UVA. BHSC. IyR_227

rijs simul remanēte. Letemur ergo ⁊ nos cū illa desiderantes videre suū dilectū filiū sedē tē ad dexterā patris cū quo ⁊ spūssanctus viuit ⁊ regnat p eterna secula. Amen.

Feria secūda post dñicam resurrectionis: de tempozalitate: qualitate ⁊ veritate resurrectionis xpi. Sermo LXXII

Esurrexit dominus

r he. Scribunt hec ꝟba Luce vi.c.⁊ i euangelio hodierno. Jocundissima resurrectionis dñi nostri iesu xpi sacramenta a fidelibus cunctis diligentissime pariter ⁊ deuote ad mentē sunt reuocāda. qm̄ per illa exurgere pōt cunctoꝝ animus ad spem future ⁊ immortalis vite. Jdcirco preterea q̄ dicta sūt in p̄mone pcedēti: restant adhuc plurima nō in merito aperienda. Jpe etē xps mozq̄ peccatiq̄ destructoꝝ: multifariā resurrectōis sue veritatē patefacere voluit mūdo: vt sic nullus qui in eū credere nollet inexcusabilis redderet. Et vt euangelica lectio p̄sētis diei hȝ discipulis euntib⁹ in Emaus: in specie pegrini se ostendit quē in fractione panis cognouerunt ex mortuis. vere surrexisse. Ut igitur de hac resurrectōe gloriosa clara habeat notitia de ipa in hoc sermone locuturi tria mysteria ꝓponemus declaranda.

Primū ōr tēpozalitatis.
Scōm qualitatis.
Tertiū veritatis.

Quare xps accelerauit resurrectionē suaȝ nec illam distulit vsq̄ ad generalem oīum resurrectionem. Capm I

Primū mysteriū declarandū de resurrectōe ōr tēpozalitatis. Jn quo possum⁹ subdistinguere tripliex tps.

Primū ōr tps acceleratū.
Scōm tps retardatū.
Tertiū tps determinatū.

Primū ōr tps acceleratū. Accelerauit etē xps resurrectionē suā. nec illā distulit vsq̄ ad resurrectionē generalē. rōnabiliter ꝓpter tria.

Prima rō fuit ꝓpter cozpis dignitatē Cum etē illud cozpus dignissimū fozet ex eo q̄ erat deificatū siue diuinitati vnitū: nō fuit decens vt tā diu sub puluere iaceret. Qō p̄nūciauerat ꝓpha dicēs. Nō dabis sctm tuū. ī. cozp⁹ tā ctificatū: qz in oī sanctitate ꝓceptū cū diuinitate vnitū. videre cozruptōez. Scda rō fuit ꝓpter fidei firmitatē. Si etē non surrexisset: fides perijsset: in ecverū deū eū aliq̄s credidisset sicut pz in discipulis. de q̄bus nūc euangelista loquit. Jpi etē mvia tristes ⁊ dolētes colloquebant de his que acciderāt: nō quasi credētes vt Theophilus ait. sed sicut stupentes in rebus extraneis. ꝓterea xps reprehēdit eos vt ptz in littera euāgelij. Tertia rō fuit ꝓpter resurrectōis nre exēplaritatez. Si enim xps resurrexit. ergo ⁊ nos spera re possum⁹ resurrectionē nostrā. Ūñ Pau. j. Coz. xv. ait. Si xps ꝺdicaf q̄ resurrexit a mortuis: quō quidā in vobis dicūt q̄ resurrectio mortuoꝝ nō est? ⁊ Greg. in omel. inq̄t. Exēplo dñs mō strauit qđ ꝓmisit in ꝓmoyt sicut illū fideles resurrexisse cognoscūt: ita in seipis in fine mūdi ꝓmta resurrectionis sperarēt. Et idē iterū ait. Non plus q̄ triduanā mortē esse voluit: ne si in illo resurrectio differet in nobis oīno desperaret. Sed circa hoc dubitare cōtingit vtrū xps ꝓmus fuerit resurgētiū. Et q̄ sicvidet eo q̄ ꝺpo. j. vocaf ꝓmogenitus mortuoꝝ. ⁊. j. Coz. xv. ap'lus ait. Xps resurrexit a mortuis primitie dormiētiū. Ubi glo. qz primo tpe ⁊ dignitate. Cōtrariū tñ videt: qz i veteri testō p Helia ⁊ Heliseū alīq̄ resuscitati legunt. Simil'r ⁊ xps ante passionē suam tres mortuos suscitauit. Jnsup Matthei. xxvij. ōr q̄ inter cetera miracula in passione xpi visa monumēta apta sunt ⁊ mlta cozpa sanctoꝝ qui dormierāt surrexerūt. Ergo nō videf q̄ xps fuerit primus ad resurgendus. Rñdet Tho. iij. pte. q. lij. ar. iij. q̄ resurrectio est reparatio a morte in vitā. Duplicit autez aliq̄s eripit a morte. Uno mō actu. ſ. vt viuere incipiat: qualitercūq̄ etiā post mozieſ. Alio mō vt aliquis liberet nō solū a mortez sed etiaȝ a necessitate. ⁊ qō plus est a possibilitate moriēdi: ⁊ hec est ꝟba ⁊ pfecta resurrectio: cuius respectu prima ōr impfecta. Loquendo ergo de resurrectōe pfecta xps est primus resurgentium. qz ipe resurgēdo p̄mo. puenit ad vitā penitus immortale. Sm illud Ro. vj. Xps resurgēs ex mortuis iam nō morif mors illi vltra nō dñabif. Sed resurrectione impfecta quidā alij surrexerūt ante xp̄m ad p̄mōstrādū q̄ si in quoda figno resurrectionē ipius. De illis autē de q̄bus dic Matthaeus varie loquunt doc. Nam Hiero. sup Matthēū sentire videf q̄ surrexerūt āte xp̄m iterū morituri. Jn sermone ꝺo de assumptōe ꝺgis hoc sub dubio derelinq̄t. Remigi⁹ ꝺo ait. Jndubitāter credere debem⁹ vt q̄ resurgēte dñoa mortuis surrexerūt: ascendente illo ad celos patiter ipi ascenderūt. Et hȝ sustineri posset opinando q̄ resurrexerint ante xp̄m iterū morituri: tñ ma

UVA. BHSC. IyR_227

gis cōsonum est pietati q̄ resurrexerint post xp̄m: nō iterū morituri. Tū qz mors est pena pcti: & ip̄i erant ab oi pctō vltimate purgati: tum qz corporibus eoz vnite fuerūt aie glorificate: ex qua vnione ꝑm Aug. in epla ad Dioscoz efficiunt corpa ipassibilia & gloriosa. Resurrectio autē illoz ponit ab euangelista ante resurrectionē xp̄i per q̄dā anticipationē: propterea ipe ait. Et exeūtes de monumēto post resurrectionē eius, i. xp̄i. ꝑm Nicolaū de lira. venerunt i sanctā ciuitatē & apparuerūt multis. Secūdū tēpus annotādū in resurrectiōe xp̄i dicit̄ retardatū. Licet em̄ surrexit ante resurrectionē generalē: nō tm̄ statim vt mortuꝰ est resurrexit: sed distulit vsq; in diē tertium & hoc rationabiliter ꝓpter tria. Primo ꝓpt̄ significationez, vt. s. ex hoc significaret̄ q̄ lux sue mortis curauit nostrā dupliceē mortem. et ideo vna die integra & duabus noctibus iacuit in sepulcro. vt per diem intelligat̄ lux sue mortis, ꝑ duas noctes nostra duplex mors. Vāc rationez assignat glo. sup illud Luce vltimo Oportuit xp̄m pati &c. Secūda rō fuit ꝓpter restaurandoꝝ p̄figurationē quā tāgit petrus raueñ. di. Tres dies voluit xp̄s esse sue sepulture: que in celo sunt restauraturus: q̄ in terra reparaturus: que apud inferos redēpturus. Tertia rō fuit ꝓpter ꝓbationē. vt sc̄s ꝓbare veritatē mortis eius. vt sic clarius elucesceret veritas resurrectōis. Tertiū tempus annotandū de resurrectōe xp̄i dicit determinatū. Surrexit em̄ die tertia. quod p̄dixerat. Mathꝫ. xvj. Sicut inquit Jonas fuit in vētre ceti tribus diebꝰ & tribus noctibus: sic erit filius hois in corde terre. i. in sepulcro. ꝑm glo. tribus diebus & tribus noctibus. Notandū tm̄ ꝑm Aug. li. iiij. de tri. q̄ hic intelligit̄ ꝑ synecdochen. vt prima dies accipiat̄. ꝑm ptē sui postremā, sc̄a dies ꝑm se totā & integrā, tertia ꝑm partē sui primā. & sic erunt tres dies. & q̄liber horꝝ diez suā noctē habuit p̄cedētē. Tūc em̄ ꝑm Bedā mutatꝰ est ordo: & cursus dierū ac noctiuꝫ. Antea em̄ dies p̄cedebāt: & noctes sequebant̄. post passionē autē hic ordo mutatus est. ita q̄ noctes precedūt & dies sequunt & hoc mysterio congruit. q̄m hō primo de die gr̄e cecidit i noctē culpe: post passionē aūt xp̄i & resurrectionē de nocte culpe rediit ad diem gr̄e. De hora vero resurrectōis varie loquūtur doc. Nā quidam videnꝫ dicere q̄ surrexit media nocte. quidā hō q̄ surrexit in aurora. Ratio aūt huiꝰ diuersitatis ē q̄ ꝓ eo q̄ ꝑsiderant diuersimode in illa dilatōe ꝓgruētiaꝫ ꝗtum ad numerū horarū. Nam aliqui incipiunt tp̄s ꝓputare ab hora sexta qua crucifixꝰ est & tenebre facte sunt supvniuersam terram & isti ꝓtendūt tp̄s vsq; ad mediā noctē inter diē sabbati & diē dñicum. & sic ꝓputant triginta sex horas. qz tūc erat equinoctiū vernale q̄n xp̄s dñs passus est. Aliqui inceperūt cōputare a sero in quo positus fuit in sepulcro. & ꝓtēdūt tp̄s vsq; ad diluculū diei dñice: & tā isti q̄ illi tandē ꝑsiderant ꝓgruentiā tāte dilationis. Ideo em̄ dñs distulit ꝑ triginta sex horas vt i hoc significet liberatio & victoria perfecta. Ille em̄ numerus est ex senario numero in se ducto. q̄ quidē est numerus ꝑfectus ꝑm aritḥmeticū. Est & alia ꝓueniētia: q̄m trigita sex horis sunt due noctes, & vnus dies: ita q̄ salua est ibi ꝓportio simplicis ad duplū. vt signi ficet ficut ꝓdictū est q̄ xp̄s vna simplici sua vetustate abstulit duas nr̄as vetustates. Licet ꝯ vt ait Boñ. di. xlij. tertij. li. q. iij. ꝓdicte opiniones videanꝫ differre. tñ ꝓueniūt in assignādo tp̄is ꝓgruētiā. Et posset dici q̄ i hora sibi nō ꝓdicūt. qz duplr̄ ōr res fieri. aut quādo fit ꝑm veritatē, aut q̄n innotescit. Et illi q̄ horam mediā noctis assignāt resurrectōis tp̄s determinat̄ q̄n ꝑmo fuit, q̄ hō mane assignāt tp̄s determinat̄ q̄n inotuit: vl̄ certe resurrectio fuit inter horā medie noctis. & mane dñice: et qz mediū denotaꝫ ab extremis: ideo aliqui dicūt fuisse in media nocte. aliqui hō in mane.

Qz xp̄s resurrexit inuisibiliter: veraciter: & feliciter. Caplm II

Ecūdū mysteriū declarādū de resurrectione xp̄i ōr q̄litatis. In quo sciē dū est q̄ xp̄s resurgere voluit a mortuis cū triplici q̄litate & cōditione.

Surrexit em̄ ꝑmo inuisibiliter.

Secōo veraciter.

Tertio feliciter.

Primo surrexit inuisibilit: qz nullus mortaliū vidit eū resurgētē. Ad quod intelligendū q̄rūt doc. vtrū resurrectio xp̄i i suo actu debuit oīb⁹ manifestari. Et q̄busdā videt q̄ sic. Primo qz si publico pctō debeē publica pnia. ꝑm illō. j. Timo. v. Peccātes coram oībus argue Ita merito publico debeē ꝑmiū publicū. & claritas resurrectōis est ꝑmiū hūilitatis passionis, vt Aug. di. sup Job. Cū ꝑ passio xp̄i oīb⁹ fuerit manifestata eo publice patēte videt q̄ glia resurrectōis ipsi⁹ debuit oībus manifestari. Secōo arguit̄. qz discipuli viderunt xp̄m actu ascēdentē in celū iuxt̄ illō Act. j. Videntib⁹ illis eleuat⁹ ē, ꝑ a filiꝫ debuēt ipm videre actu

UVA. BHSC. IyR_227

a mortuis resurgente. Tertio arguit q illi
qb⁹ fuit mãifestata resurrectio xpi testes fue
rũt resurrectiõis. qõ testimoniũ ferebãt publi
ce pdicando. quod nõ cõuenit mulieribus. er
go vt q icõuenienter pmo illis q ceteris fue
rit manifestata. Respõdet Tho. iij. pte. q. lv.
ar. j. q eox que cognoscũt quedã cognoscun
tur cõmuni lege nature. quedam xo ex specia
li munere gre. sicut ea que diuinit⁹ revelant.
quox vt Diony. dicit in lib. cele. hierar. hec est
lex diuinit⁹ instituta: vt a deo immediate su
periozibus reuelent: quibus mediãtibus dese
rant ad inferiozes. sicut patet in ordinatione
celestiũ spirituũ. Ea xo que pertinent ad fu
turam gliam cõem oim cognitionẽ excedunt
ẽm illud Esa. lxiiij. Oculus nõ vidit de⁹ absq
te que pparasti expectãtibus te. Ideo hu
iusmodi ab hoie nõ cognoscunt nisi diuinitus
reuelata. Quia ergo xps resurgẽs nõ resurre
xit ad vitã mortalẽ: sed imortalẽ t gliosã iõ
resurrectio illi⁹ debuit ordinate pri⁹ angelis
deinde p angelos hominibus reuelari. Unde
Hilarius sup Mat. dicit q iõ angel⁹ ẽm⁹ re
surrectiõis est index. vt quodã famulatu pa
nevolũtatis resurrectio nũciaret. vt dicitur
Actuũ. x. Dedit eũ manifestũ fieri nõ oi pplo
sed testibus pordinatis a deo. Ad pmum ergo
argumẽtum dicendũ q passio xpi pacta est i
corpore adhuc habẽte natura passibilẽ: q cõi
lege nota est oibus. t ideo passio xpi oi pplo
immediate manifestari potuit. Ipsa aute re
surrectio simplr supnaturalis t miraculosa
fuit. Ad scõm argumentũ dicendũ q ascen
sio xpi q tum ad terminũ a quo nõ trãscende
bat hoim cõem noticiã: sed solũ ad terminum
ad quẽ. Et ideo discipli potuerũt videre ascen
sionẽ xpi q tũ ad terminũ a quo scz ẽm q ele
vabat a terra. nõ aũt viderũt ipm quantũ ad
terminũ ad quẽ: qz nõ viderũt quõ reciperet
in celo. Sed resurrectio xpi trãscẽdebat cõem
noticiã t q tũ ad terminũ a quo ẽm q anima
rediit ab inferis: t corpus de sepulcro clauso
exiuit. t q tum ad terminũ ad quẽ ẽm q est
adeptus vitã gliosam Et ideo nõ debuit fieri
resurrectio sic q ab hoie videret. Ad tertiu
argumẽtũ dicendũ q mulieri nõ pmittitur
docere in eccl'ia publice: sed bene pmittit alios
domestica admonitione instruere. Apparuit
ergo xps pmo marie magdalene: vt sicut mu
lier pma fuit nũcia mortis ita esset nũcia vite
Ex quo Cirillus ait. Femina que quodãmo
do fuit mortis ministra venerande resurre
ctiõis misterii pma percipit t nũciat. Adeptũ
est ergo femineũ gen⁹ t iguominie absolutio
nem t maledictionis repudiũ. Simil'r etiam
p hoc ostẽditur q q tũ ad statum glie pertinet
nullũ detrimẽtũ patiet sex⁹ femine⁹. Ostẽdit
etiã t xps: quia iam nõ veneratyocare iustos
sed peccatores: t quia peccatores t meretrices ad pniam redeuntes precedẽt in regno ce
lorũ. Superest adhuc t alia rõ quare mulieri
bus pus apparuit: eo q ipe ipm ardentissime
amauerũt: intantũ vt ab eius sepulcro discipu
lis recedentibus non recederent: t precipue ip
sa feruentissima Magdalena: que stabat ad
monumẽtum foris plorans. vt dr Joh. xx. q
a xpo sibi apparere interrogata, mulier quid
plorasꝫ: estimãs q hortulanus esset rndebat.
Tulerunt dominum meum t nescio vbi po
suerũt eum. Domine si tu sustulisti eum dicito
mihi vbi posuisti eũ t ego eũ tollam. Q ardẽs
amor marie magdalene. Colloquebat magi
stro suo de seipo cũ tanta affectõe: quare xps
benedictus eam nominãdo Maria se cogno
scendum illi dedit atq voluit priusq discipu
lis sibi apparere. Scõo surrexit christus ve
raciter: quia verũ corpus habuit. Cõtra quod
aliqui arguũt. Primo quia verũ corpus non
potest esse cũ alio corpore in eodem loco sicut
erat corpus xpi nã itrauit ad discipulos ianu
is clausis. vt dicit Joh. xx. capitulo. Secun
do quia verũ corpus non euanescit ab aspectu
intuentium nisi forte corrumpatur. sed corp⁹
christi euanuit ab oculis discipulox eum intu
entium. vt dicit Luce vltimo. Tertio quia cu
iuslibet veri corporis est determinata figura:
sed corpus xpi apparuit discipulis in alia effi
gie. vt patet Marci vltimo. ergo videtur q
xps post resurrectionẽ non habuit verũ cor
pus humanũ. Ad primum argumentuz re
spondet Tho. q. lvij. arti. j. q corpus christi
post resurrectionẽ nõ ex miraculo: sed ex ꝺdi
tione glorie sicut quidã dicunt clausis ianuis
ad discipulos intrauit simul cũ alio corpore i
eodem loco existẽs. Vel dicendũ q nõ ex na
tura corporis ꝺ potius ex virtute diuinitatis
vnite illud corpus ad discipulos. Iz verũ esset
ianuis clausis intrauit. Un Aug. sup Johan.
di. Moli corporis vbi diuinitas erat clausa
ostia nõ obstiterũt. Ille qppe nõ eis aptis in
trare potuit. quo nascente virginitas mris in
violata pmãsit. Ad scõm argumẽtũ dicit tho.
vbi. ꝺ. q quicũq habet corpus glorificatum
in potestate sua habet videri quãdo vult t nõ
videri quãdo nõ vult. hoc tamẽ christus habu
it non solum ex conditione corporis gloriosi;

UVA. BHSC. IyR_227

sed etiã virtute dinitatis sue. Euanuit ergo ab oculis discipulorꝫ: non quia corrumperet aut resolueret in aliꝙ nuisibilia. sed qꝫ suavo lũtate desijt ab eis videri. vel eo pñte vel eo absedente per dotem agilitatis. Et si adhuc quereret cur post resurrectionẽ nõ conuersabatur cum discipulis suis ante cõtinue. Rñdet Tho. vbi. s. q. lv. ar. iij. ꝙ circa resurrectionẽ xpi duo erant discipulis declaranda. scilꝫ ipa veritas resurrectionis ꝛ glia resurgẽtis. Ad veritatẽ aũt resurrectionis manifestandã sufficit ꝙ eis pluries apparuit: vt dicet in tertio mysterio. Ad gliam aũt resurrectiõis manifestandam noluit continue conuersari cum eis sicut pus fecerat ne videret eis ad talem vitam resurrexisse qualẽ pus habuerant. Ad tertium dicendum ꝙ apparuit discipulis sicut voluit sine sui mutatione: quia sic erat in potestate eius. Ex quib⁹ cõcludimus ꝙ verũ corp⁹ habuit ꝛ veraciter resurrexit. Tertio surrexit xps feliciter. qꝫ in resurrectione corpus habuit gliosum. quod apparet triplici rõne. Primo quidẽ ꝺa resurrectio xpi fuit exẽplar ꝛ causa nostre resurrectionis. Sancti aũ ẽ in resurrectione habebũt copa glorioſa vt dicit apostolus pma Cor. xv. Unde cum causa sit potior causato: ꝛ exemplar exemplato: multo magis corpus xpi gliosum fuit cum resurrexit. Secũdo hoc apparet: quia p humilitatẽ passionis meruit gloriã resurrectionis.

Tertio qꝫ anima xpi a pncipio sue concepti onis fuit gliosa p fruitionem ꝛ visionẽ diuinitatis. Est aũt dispensatione factũ vt ab anima gloria nõ redũdaret in corpus. ad hoc ꝙ mysterium nostre redemptionis sua passione impleret. ꝛ ideo pacto hoc mysterio ania xpi statim in corpus in resurrectione reassumptũ suam gloriam deriuauit. ꝛ ita factum est corpus illud gliosum de quo Phil. iij. apostolus dicit. Reformabit corpus humilitatis nostre ꝓfiguratũ corpi claritatis sue. Sꝫ nõnulli obijciunt ꝓpter cicatrices quas in corpe post resurrectionẽ retinuit q̃ ad quãdã corruptionẽ ptinere videnꝫ. Ad quod rñdet Tho. vbi. s. ar. iiij. ꝙ cicatrices ille erant in corpe christi post resurrectionẽ nonlad corruptionem ꝛ deformitatẽ. sed ad dignitatẽ ꝛ decorẽ. vt dicit Aug. li. xxij. de ci. d. Quare ãt cũ circatricib⁹ resurrexit plures a doctoribus assignanꝫ rõnes. Prima rõ est ꝓpter gliam xpi. Un Beda sup Lucã. Non inquit ex impotẽtia curandi cicatrices seruauit. sed vt in ꝓpetuũ victorie sue circumferat triumphum. Secũda ratio fuit ad cõfirmãdã fidem circa resurrectionẽ. Tertia rõ vt patri ꝓ nobis supplicans quale genus mortis ꝓ hoĩe ꝓtulerit semp ostẽdat Quarta rõ vt illas in iudicio ad cõfusionem reprobozum demõstret. Unde Aug. in lib. de symbolo ait. Inimicis vulnera demõstratur? est sua vt cõuincẽs eos veritas dicat. Ecce homine quẽ crucifixistis videte vulnera q̃ infixistis agnoscitis latus quod pupugistis: quoniam per vos: ꝛ ꝓpter vos apertum est. nec intrare voluistis.

Qꝫ sufficienter christus declarauit resurrectionem suam ꝟbo: nuncio ꝛ argumento.

Capꝫm III

Tertiũ mysteriũ declarandũ de resurrectione xpi õr veritatis. Voluit nã ꝯ clementissimus saluator noster veritatem resurrectionis sue declarare sufficiẽter: quod fecit tripl citer.

Primo verbo.

Scõo nuncio.

Tertio argumẽto.

Primo declarauit xps veritatẽ resurrectionis sue ꝟbo qñ scz ante passionẽ prenũciauit illã. Unde Mat. xvij. post transfigurationem suam dixit. Nemini dixeritis visionem hanc donec filius hominis a mortuis resurgat. Et Mat. xx. postꝫ dixit ꝙ filius hominis erat crucifigendus: subdidit. ꝛ tertia die resurget. ꝛ Mat. xxvj. passione sua iam de ꝓximo iminẽte dixit. Postꝫ resurrexero precedã vos in galileã. Scõo declarauit veritatẽ resurrectõis sue nũcio qñ scz ipo volẽte angelus dixit mulieribus. Surrexit nõ est hic Mat. vl. ꝛ Mat. xxviij. Tertio id declarauit argumẽto. Unde Act. j. ꝓbuit seipm viuũ in argumẽtis multis post passionẽ suã. Notandũ tñ vt inꝺ tho. iij. p. q. lv. ar. v. ꝙ argumentuꝫ õr dupliciter. Uno modo q̃cuꝫ rõ rei dubie facies fidem. Alio modo aliquod sensibile signũ quod induxit ad alicuius ꝟitatis manifestationẽ. Primo modo xps nõ ꝓbauit discipulis resurrectionẽ: qꝫ talis ꝓbatio argumẽtatiua ꝓcedit ex aliquib⁹ pncipijs: q̃ si nõ essent nota discipulis: nihil per ea eis manifestaret quia ex ignotis non potest aliquid fieri notũ Si autem essent eis nota non transcenderẽt rationem humanam. ꝛ ideo non essent efficacia ad fidem resurrectionis astruendã q̃ rõne humanã excedit. Oportet eñ pncipia ex eodem genere assumi. vt dicit ꝓmo posteriozũ. Si autẽ accipiaꝫ argumẽtũ secundo modo. sic christus resurrectionẽ suam dicitur argu-

UVA. BHSC. IyR_227

mentis declarasse inquantū per quedā signa euidētissima vere se resurrexisse oñdit. Ostē dit aūt illa ppter duo. Primo qz nō erāt corda eoz dispositā ad hoc q̄ de facili fidē re surrectiōis acciperēt. Vñ dixit eis Luc. vlti. O stulti ⁊ tardi corde ad credendū. ⁊ Mar. vlti. Exprobrauit incredulitatez illoz. Se cundo vt p hmōi signa eis ostēsa efficaci? te sti moniū illoz redderet. Ipsa aūt argumēta vł signa oia simul sumpta ostēdūt verā ⁊ glo riosam resurrectionē. Quod vera fuerit resur rectio ostēdit xp̄s ex pte corpis ⁊ ex pte aie.

Primo ex pte corpis. circa qō tria oñdit.

Primo q̄ esset verū ⁊ solidū nō fantasticū vel rarū sicut aer. p hoc q̄ palpabile prebuit. Vñ ipe dixit Luc. vl. Palpate ⁊ videte: quia spūs carnē ⁊ ossa nō hz sicut me videt habere Scdo oñdit q̄ esset corp⁹ humanū ostēdēdo eis verā effigiē: quā oculis intuerent. Tertio oñdit q̄ esset idē corp⁹ nūero ostēdendo vul nerū cicatrices ob qō dixit Lu. vl. Videte ma nus meas ⁊ pedes meos: qz egoipe sum. Se cūdo oñdit veritatē resurrectionis ex pte aie iterato corpi vnite. ⁊ hoc p opa triplicis vite.

Primo quidē p op⁹ vite nutritiue. in h̄ q̄ cū discipulis māducauit ⁊ bibit. vt legit Lu. vl. Et si diceret q̄ angeli in assumptis corpibus comederūt ⁊ biberūt. vt p3 Gen. xviij. de an gelis q̄s abrahaz suscepit hospicio. ⁊ tñ ex hoc nō ꝯcludit q̄ angeli habeant vera corpa sibi naturaliter vnita. ergo nec p h̄ q̄ xp̄s come dit posset argui q̄ habuerit suū verū corpus iterū aie vnitū. Rñdet Tho. vbi. s. ad. j. ar. q̄ est alia rō de angelis: alia de xp̄o. Naz angeli apparētes nō asserebāt se hoies esse: fiebāt asse ruit xp̄s se verū hoiem esse. Etiaz aliter xp̄us māducauit: ⁊ aliter angeli. Nam qz corpa ab angelis assumpta nō erāt corpa viua vel ala ta nō erat h̄a comestio: hz esset vera cibi/ ⁊ tri tio ⁊ iniectio in interiorē partē corpis assum pti. Vñ angelus dixit Tob. xij. Cū essem vo biscū videbar q̄dē māducare ⁊ bibere vobiscū ſ ego cibo inuisibili vtor. Sz qz corp⁹ xp̄i h̄e fuit aiatū h̄a fuit er⁹ comestio. qz vt Aug. in quit. Nō ptās ſ egestas edēdi corpib⁹ resur gentiū auferr. quare xp̄s vere māducauit po testate nō egestate. Io Beda inqt. Māducauit post resurrectionē nō q̄si cibo indigēs: nec q̄si nos in resurrectione quā expectam⁹ cibis egere significans: ſ vt eo mō naturā corpis resurgētis astrueret. Scdo oñdit veritatē re surrectionis p opa vite sensitiue. in h̄ q̄ disci pulis ad interrogata rñdebat ⁊ pūtes saluta bat. in q̄ oñdebat se ⁊ videre ⁊ audirē. Ter tio p opa vite intellectiue: in h̄ q̄ cū eo loque bāt ⁊ de scripturis disserebāt. ⁊ ne q̄d deesset ad pfectionē manifestatiōis oñdit se h̄re diui nam naturā per miraculū q̄ fecit in captura piscū. ⁊ vlterius p hoc q̄ eis videnti⁹ ascēdit in celū. Sl̄az adhuc oñdit intrās ianuis clau sis pmittēs se videri ⁊ nō videri. Vñ Grego. in omel. Palpādā carnē dñs pbuit: quā clau sis ianuis introduxit: vt etiā post resurrectio nē ostēderet corp⁹ suū eiusdē nature: ⁊ alteri⁹ glie. Ipe itaq̄ redēptor mūdi q̄ tot argumē tis veritatē sue resurrectiōis: vt tactū est con firmauit. voluit tādem de illa certiores nos reddere cū ad se attraxit oēs pp̄os: oēsq̄ na tiones falsoz deoz cultu penit⁹ extincto. Quō nāq̄ nisi viueret de⁹ ⁊ hō sedens in gl̄ia p̄is credidissent in eū nō solū populares ⁊ rudes: verumetiā ⁊ docti pbi ac potentissimi reges ⁊ p̄incipes. O vere efficacissimū signū ad cre dendū in xp̄m resuscitatū: quē adorant vt di ximus tot milia miliū eoz qui credūt ⁊ sperāt in illuz. Ipse igit est in cui⁹ femore erat scptū Hic est rex regum ⁊ dñs dñantiū. Apoc. xix. Ipse est cui data est ois ptās in celo ⁊ in ter ra: qui surrexit vere regnaturus: cum patre ⁊ spūsancto in eternum. Amen.

Feria tertia post dñicam resurrectionis de resurrectione oim generali ante iudiciū: p̄tra illos quibus hec videt veritas impossibilis.

Sermo. LXXIII

Videte manus meas

v ⁊ pedes meos: qz ego ipse sum. Ver ba sunt redēptoris nr̄i Luc. xxiiij. et in euāgelio hodierno. Cū audim⁹ a mortuis suscitatū dñm iesum: xp̄m spem nr̄am subleua re debem⁹ ad futurā oim resurrectionez. Qm̄ aūt pleriq̄ incredulis ⁊ curiosis impossibile videt: ac nullo pacto verisimile q̄ rursus aie suis corpib⁹ reuniēnt. fiecq̄ oēs hoies tandez resurgent. Idcirco in p̄senti sermone de ge nerali resurrectiōe aliqua discutiem⁹. qm̄ hāc saluator nr̄ resurgens idem numero p̄emon strauit in seipso. sicut patet in verbis allegat in themate: in quibus ad generalem resurrec tionem animum reuocantes tria mysteria de clarabimus.

Primum dicitur veritatis.
Secundum generalitatis.
Tertium qualitatis.

Qz veritas resurrectionis generalis p̄bat p auct̄es: rōnes: ⁊ exēpla Caplm I

UVA. BHSC. IyR_227

Rimū mysterīū de resurrectione gene
p rali declarandum ōr veritatis. In quo
ponit talis ꝓclusio ꝙ numero electorū
cōpleto oēs aie reunient corpibus suis ⁊ re
surgēt hoies illi ijdē ēm naturā q̄ ꝑus fuerūt
Probat autem hoc tripliciter,
Primo auctoritate.
Secundo ratione,
Tertio exemplo.
Prio auctē. Scribit em̄ Job. xix. Scio em̄
ꝙ redēptor meus viuit. ⁊ in nouissi. d. d. t. s.
s. ⁊ rur. c. p. m. ⁊ in. c. m. v. d. s. m. q. v. s. e. i. ⁊ ñ
a. ⁊. o. m. c. s. Propter q̄ verba Viero. dicit de
Job ad paulinū. Ut de ceteris fileam resurre
ctionē corporū sic ꝓphetat: vt null⁹ de ea vel
manifestius vel clarī⁹ scripserit. Et Ezechiel
xxxvij. deus ait. Ecce ego intromittaz in vos
spm̄ ⁊ viuetis. ⁊ dabo sup vos neruos ⁊ suc
crescere faciā sup vos carnē: ⁊ superextendā in
vobis cutē: ⁊ dabo vobis spm̄ ⁊ viuet: ⁊ scie
q̄ ego dñs. Et Esa. xxvj. dicitur. Viuēt mor
tui vestri: interfectiq̄ mei resurgent. ⁊ Dañ.
xij. Multi de his qui dormiunt in terre pul
uere euigilabūt. alij in vitā eternā. alij in op
probriūvt videāt semp. ⁊ Sopho. iij. Expecta
me in die resurrectionis. ⁊ Jone. ij. Subleua
bis de corruptione vitā meam. ⁊. ꝑs. cxxxvij.
Tu cognouisti sessionē meā ⁊ resurrectionē
meam. ⁊. ij. Macb. xij. Rex mūdi defunctos
nos ꝓ suis legib⁹ in eterne vite resurrectione
suscitabit. ⁊. i. Eoꝛ. xv. Oēs quidem resurge
mus. Et ibidē. Stella differt a stella in clari
tate. sic erit ⁊ resurrectio mortuoꝝ. ⁊. i. Thes
sal. iiij. Nolum⁹ vos ignorare de dormienti
bus vt nō contristemini sicut ⁊ ceteri q̄ spem
nō habēt. Si em̄ credim⁹ ꝙ iesus mortu⁹ est
⁊ resurrexit. ita ⁊ de⁹ eos q̄ dormierūt ꝑ iesus
adducet cum eo. ⁊ Lu. xiij. Retribuef tibi in
resurrectione iustoꝝ. ⁊ Job. v. Procedent qui
bona fecerūt in resurrectionē vite: q̄ vo mala
egerūt in resurrectionem iudicij. ⁊ Mat. xxij.
In resurrectione neq̄ nubent neq̄ nubentur
Et ne multa dicam⁹ in vtroq̄ symbolo resur
rectio mortuoꝝ decantaf. De q̄ etiā in. c. i. ex
de sum. trī. ⁊ fide ca. Innocētius terti⁹ sic ait.
Oēs cū suis ꝓpꝛijs resurgēt corpibus: q̄ nūc
gestāt vt recipiant ēm opa sua siue bona fue
rint siue mala. illi cū diabolo penā perpetuaz
⁊ isti cū xpo gl̄iam sempiternā. Sed cōtra
hanc veritate arguūt nōnulli multipl̄r. Prio
infirmāt testimoniū scripturarū asserētes ꝙ
quicḋ in eis ōr de resurrectione est spūaliter
intelligēdū: lz etiā corpaliter loqui videantur
ficut cū dicim⁹ multa de deo corporalia: q̄ in
corporeus est q̄ ꝑ metaphorā aliquid spūale
dēsignāt. Scdo arguūt qz. i. Eoꝛ. xv. ōr. Caro
⁊ sanguis regnū dei nō possidebūt. Tertio
arguūt qz dic Auicena. iij. mete. Oō ānihila
tū est. nō reducif: ꝙ forme corporꝭ hūanoꝝ ad
vltimū annihilāf: qz nihil de eis remanet ni
si materia ꝓma: ꝙ ille forme eedē numero nū
q̄ reuertent. Quarto arguunt: qm̄ ꝓtingit vt
aliq̄n hoies carnibus vescanf humanis: ⁊ so
lū tali nutrimento nutriāf. Caro ꝙ eadem in
plurib⁹ hoibus repif. Nō est aūt possibile ꝙ
in pluribus resurgat. nec aliter videf vl̄is re
surrectio ⁊ integra: si vnicuiq̄ nō restitueret
qō habuit. videf ergo impossibile ꝙ hoīm re
surrectio sit futura. Ad primū argumentuz
rñdet Tho. in. iiij. sum. ꝺ gētiles. c. lxxxix. dic
ꝙ philetus quidā ⁊ himene⁹ tenuerūt spūal
intelligēda dūtaxat ꝟba scripturarū de resur
rectiōe q̄s apls. i. Ti. ij. reprobat. d. Philet⁹
⁊ himene⁹ exciderūt a ꝟitate. d. resurrectōez
iam esse factā. Contra eoꝝ igif opiniones est
euāgelic⁹ tex. Jo. v. vbi de vtraq̄ resurrectiōe
spūali scz ⁊ corpali exꝑsse dñs eis locut⁹. Ait
em̄. Āmē amē dico vob. qz venit hora ⁊ nunc
est qñ mortui audiēt vocē filij dei: ⁊ q̄ audie
rint viuēt. Qō ad resurrectionē spūalē aiarū
ptinere videf: q̄ iam tūc fieri incipiebat: cum
aliqui ꝑ fidē xpo adherebāt. Sed postmodū
corpalē resurrectionē exꝑmit di. Venit hora
in qua omnes q̄ in monumentis sunt audiēt
vocē filij dei. Manifestū est aūt ꝙ in monu
mētis nō sunt aie: ꝟ corpa. ergo predicit hic
resurrectio corporꝭ. Ad scām argumētū dicit
Boñ. in. iiij. di. xliij. ꝙ apls loquif de carne ⁊
sanguine quātum ad corruptionē: nō ꝙtum
ab substantiaz: vt intelligaf ꝙ qui carnaliter
viuunt regnum dei possidere non poterunt. ⁊
sumif ibi caro ꝓ homine per synecdochen.
Ad tertium argumentū respōdet Ric. in. iiij.
dist. xliij. ar. i. q. ij. ad quintuz ar. ꝙ Auicenna
loquif de potestate nature que est limitata ⁊
finita: ꝟtus aūt diuina cum sit infinita pōt
idem corpus in numero reformare: ⁊ anime
sue vnire. Ad quartū argumentum respōdet
Thomas in. iiij. summe cōtra gentiles. cap.
lxxxf. ꝙ non est necessariuz. ꝙ quicḋ fuit in
hoie materialiter resurgat in eo. Et iterum si
aliquid deest supplef ꝑ potentiaz dei. Ad hoc
ergo ꝙ resurgat homo idem numero non re
quirit ꝙ quicḋ fuit materialr in eo ēm totū
tempus vite sue resumaf: ꝟ tantū quātū suffi
cit ad complementū debite quātitatis: ⁊ pre

UVA. BHSC. IyR_227

cipue illud resumendū videt quod perfectius fuit sub forma ⁊ specie humanitatis subsistens Caro ergo comesta resurget in eo in quo prius fuit anima rationalis perfecta: in secūdo vero si nō solū carnibus humanis pastus est: sed ⁊ alijs cibis poterit resumere tantū de alio qđ ei materialiter aduenit: quod erit necessariuz ad debitā quantitatē corpis restaurandam. Si vero solū humanis carnibus sit pastus. resurget in eo quod a generātibus traxit: ⁊ qđ defuit supplebit omnipotentia creatoris. Qđ etsi parētes ex solis humanis carnibus pasti fuerant. vt sic ⁊ eorum semen quod est superfluum alimenti ex carnibus alienis generatū sit resurget quidē semē in eo qui est natus ex semine, loco eius cuius carnes comeste sunt supplebitur aliūde. Hoc em̄ in resurrectione seruabitur ꝙ si aliquid materialiter fuit in pluribus hoībus: resurget in eo ad cuius perfectionē magis pertinebat. Vñ etsi fuit in vno vt radicale semen in quo est gñatus. in alio vero sicut supplementū superueniens: resurget in eo qui est gñatus ex hoc sicut ex semine. Si vero in vno fuerit vt ꝑtinens ad perfectionē indiuidui: in alio vt deputatū ad perfectionem speciei: resurget in eo ad quē pertinebat ꝑm ꝑfectionē indiuidui. Unde semē resurget in genito ⁊ nō in generante. Et costa ade resurget in eua: nō in adā in quo fuit sicut ī nature p̄ncipio. Si aūt ꝑm eundē perfectionis modum fuit in vtroq; resurget in eo in quo primitus fuit. Que oīa fient virtute illius cui nihil est ī possibile. Hinc Augu. libro. xxij. de ciui. dei. c. xx. ait. Absit vt ad resuscitanda corpa viteq; reddenda non possit omnipotentia creatoris om̄ia reuocare que vel bestia vel ignis assumpsit: vel quicquid in puluerem cinerē vel collapsum: vel in humorē solutum vel in auras est exhalatū. Absit vt sinus vllus secretūq; nature ita recipiat aliquid substractū sensibus nostris: vt oīm creatoris aut lateat cognitionē: aut refugiat potestatē. hec ille. Secūdo ꝓbatur veritas generalis resurrectionis rōne que triplex esse potest.

Prima đr repationis.

Scđa ꝑfectionis.

Tertia cōpletionis.

Prima ratio ostēdēs futurā corporum resurrectionem dicitur reparationis. Ut em̄ dicit Anselmus in libro cur deus homo. Si homo non peccasset nunq̄ moreretur: sed cū anima simul ⁊ corpore ad beatam gloriā assumeretur, ergo si christus perfecte reparauit hominē lapsum debuit illū ad talez statū reducere in quo simul anima ⁊ corpus glorificaret. Cuz aūt hoc nō fiat in p̄ntu: q̄r oēs morimur. ergo aut oēs resurgemus post mortē. aut humani generis reparatio fuit min⁹ sufficiēs: quod ē falsum. Idcirco saluator noster voluit a mortuis resurgere. vt dictū est in p̄cedētibus: quatinus ⁊ nos de resurrectione nostra spem habeamus indubitatā. Unde ⁊ Paulus. j. Cor. xv. ait. Si autez xp̄s predicat ꝙ resurrexit a mortuis, quō quidā dicūt in vobis ꝙ resurectio mortuorum nō est? Si aūt resurrectio mortuorum non est: neq; xp̄s resurrexit. Secūda rō đr ꝑfectōis. Ut em̄ iq̄t Ric. in. iiij. di. xliij. ar. j. q. j. resurrectio corporum facit ad ꝑfectionē vniūsi. Est ei triplex sb̄a. s. pure corporalis. et pure spūalis: ⁊ corporali et spūali composita Si anime ergo a corpibus separate nunq̄ corporibus iterū vnirent: sequeret ꝙ in hac ꝑte vniuersuz ꝑpetuo sua ꝑfectione careret. Preterea ania nata est vt sit pars sub̄e cōposite ex corpali ⁊ spūali natura. pars aūt habz de cōi lege imperfectū esse extra totū. Inconueniens aūt est vt taz nobilis substātia ꝑpetuo careat naturali ꝑfectione sui esse. Insup cum anima sit corpis forma: ⁊ forma naturalem inclinationem habeat ad materiam: anima ex consequenti naturalem inclinationem habet ad perficiendum humanum corpus et regendum. sed nulla naturalis inclinatio est frustra. quia vt dicit Aristoteles in tertio de anima. Natura nihil facit frustra. Et in p̄mo de celo ⁊ mūdo. Natura non facit aliquid factum vacuum. Et si hoc est verum de natura naturata: multo fortius de natura naturāte hoc est de institutore create nature: qui ip̄am nō naturalr nec de necessitate. sed libera volūtate instituit. Frustra autem et vana esset in anima separata predicta inclinatio si nunq̄ esset humano corpori iteruz vniēda. Tertia ratio đr complexionis. Nam vt ait Isidorus in p̄mo de summo bono. c. xxix. Qui mēte tractauerunt quod ꝑficerent corpe: sil' ⁊ animo punient' et corpore. Spectat ergo ad cōpletam rōnem punitionis iniquorum ⁊ manifestationē diuine iusticie: vt mali cum suis ꝓprijs corpibus ꝑpetuo punient. Sic etiaz requirit supabūdātissima clemētia ⁊ liberalitas summi đi vt electi sui cū ꝓprijs corpibus eternalr letentur et gaudeant. Fuerunt nāq; corpora ipsa instrumenta ⁊ organa animarum ad virtutum opera exercenda. Ipsi etem̄ sancti pro christi amore carnem suaz crucifixerunt cum

UVA. BHSC. IyR_227

vitijs ⁊ cōcupiscētijs. Et vt ait Paulus ad Hebre.xj. Alij distenti sunt non suscipientes redēptionē vt meliorē inuenirēt resurrectionē. Alij vero ludibria ⁊ verbera experti: insuper ⁊ vincula ⁊ carceres: lapidati sunt secti sunt: tēptati sunt: in occisiōe gladij mortui sunt. Circumierunt in melotis ⁊ in pellibus capr̄inis egētes. angustiati. afflicti. q̄bus dignus non erat mūdus in sollitudinibus errantes. in mōtibus ⁊ speluncis. ⁊ in cauernis terre. Tertio p̄bat exēplo veritas resurrectionis generalis. ⁊ Aug. li. xxij. de ciui. dei refert exemplū illud qō Valerius recitat li. j. in rubrica de miraculis. ⁊ Macrobi⁹ lib. p̄mo de somno Scipionis. Et Plato in li. de repub. q̄ dā Phe retres natione Pamphil⁹ miles officio cūvulneribus in bello acceptis vitā effudisse crederet. cū duodecima die inter ceteros vna pemptos iacēs tandē esset honorandus igne subito seu recepta aīa seu retēta quicq̄d emersis diebus egerat videratue tanq̄ publicū p̄fessus iudiciū humano generi enūciauit. Faciūt adhuc resurrectionē cor̄por̄ approbandā exempla eor̄ qui surrexerūt per solā virtutem dei tā in veteri q̄ in nouo testō. Scribit nāq̄ Regū. xvij. q̄ Helias p̄cibus suis filiū vidue suscitauit. q⁹ iam mortuus erat. Et de ipso dicit Hiero. in plogo in Jonā. Jonā setm hebrei affirmāt filiū fuisse mulieris vidue sareptane. quē Helias p̄bā mortuū suscitauit. matre postea dicēte ad eū. Nūc cognoui q̄ vir dei es tu. ⁊ verbū dei in ore tuo veritas est. ⁊ iij. Reg. iij. c. hī q̄ Heliseus extinctū filium mulieris p̄cibus suis ad vitā reuocauit. Luce xo. vij. c. ponit resurrectio adolescēt. ⁊ Mat. ix. resurrectio filie archisynagogi. Et Job. xj. resurrectio Lazari quattuor dies i monumēto iam habentis. ⁊ Act. xx. narrat de Paulo qui dū p̄dicaret apud Troadē: quidam adolescēs noie Eutycus super fenestram cū mergeretur somno graui. cecidit de tertio cenaculo deorsum ⁊ sublatus est mortuus. Adquem cū descēdisset Paulus: incubuisset q̄ super eum adolescens ille p̄timus viuens ⁊ incolumis resurrexit. Et vt breuius partē ista cōcludamus omissis alijs in medium adducemus memorabile illud exemplum de septem dormientibus qō Theodorus ⁊ Rufinus in simul scripserūt In ciuitate ergo Ephesi orti sunt. s. Maximianus Malch⁹. Marcianus. Jobes. Serapion. ⁊ Constantinus. Vi cū accusati essent Decio. tūc Ephesi existenti q̄ xp̄iani essent: dato eis resipiscendi spacio vsq̄ ad reditus decij: q̄ p̄uinciam visitaturus erat dimittunt. Ai illi interim patrimoniū suum in pauper expendentes: iuito cō filio in monte Celion secesserūt: ⁊ ibi esse secretius decreuerūt. Dū ergo latētibus sic vn⁹ eor̄. scz Malchus: mutato habitu ne cognosceret ad emendum panes ciuitatē intrabat. Cū aūt Decius rediisset et eos ad sacrificandū p̄quiri iussisset. Malch⁹ territus ad socios rediit: qui sedētes et collo quētes in luctu ⁊ lachr̄ymis: sicut de⁹ voluit dormierūt. Mane aūt facto cum innotuisset Decio illos in spelunca latere: iussit os spelunce lapidib⁹ obstrui. vt ibi fame morerent. Mortuo ergo Decio post annos. cxcvj. tēpe Theodosij impatoris pullulauit hereſis eor̄ qui negabant resurrectionē mortuor̄. Unde contristatus Theodosius indutus cilicio per singulos dies flebat. Qō mīs̄icors deus videns thesaurus sue pietatis apuit. misitq̄ in cor̄ cuiusdā burgēsis Ephesi: vt in illo monte edificaret stabulū pastoribus suis. Cōmentis ejs ergo speluncas aperiētibus surrexerunt sancti. ⁊ putabant se vna nocte tm̄ dormisse. Malchus xo ad vrbem descendere disposuit vt panes emeret. ⁊ q̄d de ipsis diceret sentiret. ⁊ cū deuenisset ad os spelūce videt lapides miratus est. Veniēs aūt ad portā vrbis vidit signū crucis supius depictus. Inspexit cū admiratione ⁊ timore: pariter vrbē ingreditur i qua neminē cognoscebat: audiebatq̄ homines colloquētes de xp̄o. Dicq̄ stupefactus ⁊ attonit⁹ accessit ad eos qui panes vendebant. ⁊ cum argēteos p̄tulisset mirati venditores dicebant ad inuicem. q̄ ille inuenis antiquum thesaurum inuenisset. Malch⁹ xo eos adinuicez loqui videns territus: rogabat eos vt ip̄m dimitterēt: ⁊ panes ⁊ pecuniam retinerent. At illi tenētes eum dixerunt. Vñ es tu qui thesauros imperatorum inuenisti: Indica nobis ⁊ erimus socij tecum: ⁊ celabimus te. At ille quasi insanus stabat. Illi xo clamare ceperūt. q̄ thesaurum absconditum inuenisset. adduxeruntq̄ eum ad episcopum ciuitatis nomine Adamertinū. ⁊ ad p̄cōsulē nomine antipatrem. Qui dum vidissent argenteos. interrogassentq̄ Malchū vbi illos repperisset. p̄cidens añ eos Malchus: dixit. Pro deo dicite mihi vbi est Decius impator qui heri fuit in hac ciuitate. Episcopus dixit Fili non est hodie in terra qui Decius imperator nominetur. Vic fuit ante longū tempus. Malchus dixit. Jn hoc ego stupeo: et nemo mihi credit. Sed sequimini me. et

UVA. BHSC. IyR_227

ostendaz vobis socios meos q̄ sunt iñ monte celion, ⁊ ipsis credite. Hoc eñ scio q̄ a facie Decij impatoris nos ꝓfugim⁹ ⁊ heri sero vidi q̄ ingressus est Decius hanc vrbem. si tamen hec est ciuitas epheſi. Tunc ep̄s dixit preconsuli. Vilio est quā vult dñs ondere in inuenisto. Perrexerūt ergo cū eo ⁊ populi plurima multitudo: ⁊ inuenerūt sicut Malchus dixerat. Videtesq̄ facies sctōꝝ glorificauere dñz: nūciauerūtq̄ rem taz grandē impatori. Qui mox ex constātinopoli ephesum veniens iuit ad locum vbi sancti mozabant: amplexansq̄ illos dicebat. Sic video vos tanq̄ si viderem dñm resuscitantē. Lazaꝝ. Tunc dixit sanctus Maximian⁹. Crede nobis q̄ ꝓpter te suscitauit nos de⁹. Vere eñ resurrexim⁹ ⁊ viuim⁹ ⁊ sicut infans est in vtero matris nō sentiens lesionez ⁊ viuit: sic fuimus vinentes iacentes ⁊ dormientes: ⁊ nō sentientes. Ex his dictis consolatus totus populus fuit x̄pianoꝝ. ⁊ cū ctis videntibus inclinantes capita sua in terrā spm̄ dño tradiderūt. Surgēs aūt impator cecidit super eos fl̄ēs: ⁊ deosculās eos. Et cū iussisset fieri loculos aureos in quibus mitterent. In ipsa nocte apparuerūt impatori dicentes. vt sicut hacten⁹ in terra iacuerant, ⁊ de terra surrexerant: ita eos dimitteret: donec illos deus iterum suscitaret. Iussit ergo imperator locum illum in honorem ⁊ memoriam eorum ornatis lapidibus decorari.

An resurrectio erit generalis respectu electoꝝ dānatoꝝ, ⁊ paruuloꝝ. Capm̄. II

Secundum mysterium de resurrectione generali declarādum ōr generalitatis

Jn quo aperiendum est an resurrectio erit generalis. ⁊ hoc triplici respectu.

Primo respectu electorum.

Secundo damnatorum.

Tertio paruulorum.

Primo videndū est si resurgēt electi. Et lz ex precedētibus firmiter habeaf q̄ sic. tñ nōnulli arguunt in ꝓrium. Et primo qz liberior est aia ad ꝓtemplādū deuz a corpore exuta q̄ corpi cōiuncta: sed nihil debet fieri quo anime electoꝝ fint minus libere ad contemplandū deū. ergo electoꝝ anime iterū corporibus nō reunient. Scōo arguūt qz nō dz ꝑticipare in p̄mio quod p̄stat impedimentum in merito sed corpus p̄stat impedimentum ad aiē in merito qz vt ōr ad Gal'. v. caro concupiscit aduersus spm̄. ergo nō debz participare cū aīa in p̄mio participaret aūt si iterum anime vnirēt electe

Tertio arguūt qz nō potest esse resurrectio nisi a morte in vitā reparatio. sed non omnes hoīes morient: g̃ nō oēs resurgēt. Dicit enim in symbolo q̄ x̄ps vēturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: g̃ aliq̄ iudicabunt q̄ nūq̄ morieñ. Et Piero. ad Marcellā ait, Quosdaz in fine seculi aduenīte x̄pom̄o esse morituros: ſ viuos reptos in immortalitate repente mutandos. Et Aug. li. ij. de baptismo puuloꝝ dicit. Quibusdā in fine largiet⁹ vt morte istā repentina cōmutatione nō sentiāt. Ad primū argumétū rñdet Ric. in. iiij. di. xliij. ar. ij. q. j. q̄ lz aīa vnita corpori tali quale hz modo nō fit ita libera ad ꝓtemplandū deū sicut a corpore exuta. tñ hoc nō est verū de corpe glificato q̄ se habebūt electi in resurrectione. Ad scōm dicendū Ric. q̄ in corpe nr̄o duo sunt. s. natura. ⁊ hec nō p̄stat impedimentum merito: ⁊ vitiositas q̄ p̄stat impedimētū merito. ⁊ ideo in electo nō resurget vitiositas corpis: sed nā.

Ad tertium refert Ric. vbi. s. ar. ij. q. j. q̄ falsum est dicere q̄ nō oēs hoīes morient cū dicat Beñ. iij. ad adā. Pulvis es ⁊ in pulverē reverteris. q̄ snīa cecidit sup oēs q̄ ꝑm legem nature ab eo erant descēsuri. Vñ Paul⁹ Ro. v. b. Sicut q̄ vnū hoīem pctm̄ in hūc mundū intrauit ⁊ p pctm̄ mors. ita in oēs homines mors ptransijt ⁊ in quo oēs peccauerunt. Et Heb. ix. ait. Statutum est oībus semel mori. Quare dicendū est q̄ ad soluendum debitum originalis peccati oēs hoīes morieñ. Jn symbolo vero ōr q̄ x̄ps iudicabit i mortuos qui iā mortui sunt. ⁊ viuos qui scz viuunt in pñti. lz sint morituri. Hiero. etiā p tāto dixit quosdā nō morituros: qz post mortē q̄si statiz resurgent. Aug. aūt dictū suū correxit li. ij. retractationū. c. xxiij. Scōo videndū est si resurgēt oēs adulti dānati. Et hoc ꝓpt̄ x̄bū ꝓphe. di. Non resurgent impij in iudicio. Ad qō rñdet Ric. ar. ij. q. ij. q̄ illud x̄bū intelligit vl̄ de resurrectione spuali in pñti iudicio mie. vl̄ de resurrectione corpali gliosa: qō p̄z ex verbis sequētib⁹ vbi subdit. Neq̄ peccatores in cōsilio iustoꝝ. Tertio videndū est an resurgēt paruuli q̄ cū solo originali decesserūt. Et q̄busdaz videt q̄ non. eo q̄ resurrectio erit ꝓpt̄ plenā retributionē meritoꝝ. sed paruuli tā purgati a peccato originali q̄ illi qui in pcto originali decedūt. nō meruerūt nec demeruerūt. ergo nec illi nec isti resurgent. Sed in ꝯrariuz est sententia oim̄ theologoꝝ. Jdeo Ric. vbi. s. q. iij. dicit q̄ paruuli qui cū originali decesserūt resurgent. Ratio est: quia pro pcto originali obligaf homo ad penam damni: pctm̄ autem

UVA. BHSC. IyR_227

originale contrahit illa anima ꝑ sui vnionem cum infecta carne. ⁊ ideo cōueniens est vt aīe paruuloꝝ carentiā visionis dei ꝑpetuo patiā tur suis corꝑibus vnite: per quoꝝ cōtagionez incurrerunt obligationē ad penam. Ad rōnē ergo in contrariū dicendū ꝙ q̄uis in ꝑuulis nō sit actus merendi vel demerēdi. in illis tn̄ in quibus remissum est pctm̄ originale est radix merendi scz gr̄a gratū faciēs: ⁊ illis quib⁹ non est remissum est radix demerendi scilicet habitualis concupiscētia: ⁊ ideo resurgent tā isti q̄ illi. Ex quibus omnibus concludimus resurrectionem corporuz futuram ad omnes homines se extendere.

Qualiter mortui resurgent respectu loci dispositionis ⁊ finis. Capl'm. III

Tertium mysterium de resurrectione generali dicitur qualitatis. In quo aperiendum est qualiter mortui resurgent ⁊ hoc triplici respectu.

Primo respectu loci.

Secundo respectu dispositionis.

Tertio respectu finis.

Primo vidēdū est qualr mortui resurgent respectu loci. in quibus scilz locis resurrecturi sunt. Et dicit Ric. in. iiij. q. xliij. art. v. q. iij. ꝙ si corpora mortuoꝝ siue illoꝝ pulueres fuerit in monumētis: ibidē reformabunt ⁊ surgent iuxta illud Ezech. xxxvij. Ecce ego aperiā tumulos vestros: ⁊ educaz vos de sepulcris vestris popule meus. Et glo. sup illud Matth. xxvij. Monumēta apta sūt ⁊c. d. Monumēta apta sunt in typū resurrectiōis future. Si aūt corpora nō erūt in monumētis resurgent in illis locis in q̄bus tpe resurrectiōis erit ꝑs p̄ncipalior corporis. Si aūt illo tpe cōtingat alicuius corꝑis partes esse in pluribus locis. vtpote qꝛ medietas cordis esset in vno loco: ⁊ medietas in alio ⁊ sic de capite ⁊ alijs membris. tūc resurrectio fiet in loco vbi de⁹ volet. Si autez in vno loco eēt cor totū: ⁊ in alio totuz caput: tunc quidā dicūt ꝙ resurrectio fiet in eo loco vbi erit cor. quia ip̄z format p̄usq̄ cetera membra. vt dicit Arist. in. xiij. de aīalibus. Et sic dicit Auicēna. Cor est p̄mū membrum in vita. ⁊ est p̄mū p̄ncipium venatuz et neruoꝝ: ⁊ ab ip̄o tanq̄ a p̄mo principio deriuatur ꝑ totum corpus influētia anime vitalium motuū causatiua: quia ab ip̄o est prima origo spirituū qui sunt delatiui influētie ip̄i⁹ anime. Circa cor etiam alia membra congregantur. sicut circa centrū. ⁊ est illud quod vltimo morit in homine. Alij dicunt ꝙ homo resurget vbi tunc erit caput. quia vt habet. ff. de reli. ⁊ sump. fune. l. cum in diuersis. Ibi est hominis sepultura: vbi est caput eius sepultum. Amb. etiam. in glo. sup illud. p̄s. Uide humilitatē meā ⁊ eripe me. dicit ꝙ caput totū corpus dirigit ⁊ sensib⁹ implet: ⁊ ibi expresse videtur attribuere sibi primatum inter omnes partes totius corꝑis. Quicquid aūt de hoc sit: relinquamus ipsi deo cuius virtute vt dictum est resurrectio mortuoꝝ fiet. Secundo videndum est qualiter mortui resurgēt respectu dispositionis ⁊ hoc quantum ad tria.

Primo q̄tum ad etatem.

Secundo q̄tum ad quantitatem.

Tertio q̄tum ad deformitatem

Primo q̄tum ad etatē querit si omnes resurgent in eadē etate Et rn̄det Ric. in. iiij. di. xliiij. ar. j. q. viij. ꝙ etas potest accipi dupliciter Uno modo ꝑ toto tempe quo vixit homo ab instanti sue formationis vsq̄z ad instans sue reformationis: ⁊ sic non omnes in eadē etate resurgent. Alio modo ꝑ statu corꝑis ⁊ v̄tutis qui ex annis in humano corꝑe relinquit: s̄m quem modū accipiēdi etatē dicimus. ꝙ Adā factus fuit in etate virili. Et sic oēs in eadem etate resurgent: quia om̄s resurgent in statu corporis ⁊ naturalis v̄tutis quam habituri erant si tm̄ vixissent vel habuerunt qui tantū vixerūt: que est in tpe ad quod terminat modus perficiēdi: qui circiter de lege cōmuni est illud tempus quo xp̄s mortuus est. Propt'ea glo. Eph. iiij. quā magr̄ sen. inducit in textu: dicit. Omnes in eadem etate resurgēt in qua xp̄us mortuus est ⁊ resurrexit: cuiuscūq̄z etatis mortui fuerint. Et Aug. xxij. lib. de ci. dei c. xv. inquit. Quod cōmemorauit apostolus de mensura etatis plenitudinis christi. sic accipiamus dictū vt nec vltra nec infra iuuenilem formam resurgant corpora mortuoꝝ: sed in ea etate ad quā xp̄m ꝑuenisse cognouimus

Secūdo quātum ad quantitatem querunt doctores. vtrum oēs resurgēt in eadē forma. Et respōdet Ric. vbi. s̄. q. ix. ꝙ non. s̄ q̄libet resurget in ea quātitate ⁊ mensura siue statura que vnicuiq̄z indiuiduo debebatur in termino motus ꝑficiendi s̄m naturalē v̄tutē caloris extēdentis humidū ⁊ humidi suscipientis extensionē. Si autez per errorē nature vel ꝑnimiā supabundantiā materie esset indebit⁹ quantitatis excessus: vel diminutio siue defectus: diuina potētia supplebit vel resecabit ꝑ ut plene ponit Aug. lib. xxij. de ciuitate dei. c. xv. Tertio quantū ad deformitatē querit

UVA. BHSC. IyR_227

ytrũ corpora resurgentiũ resurget cũ deformitatibus suis. Et quidã arguunt ꝙ sic. Primo quia cicatrices sunt deformitates in corpe. ſi corpus xpi resurrexit cũ cicatricibus vt patet Job.xx. ergo multo fortius resurget alia corpora cũ suis deformitatibus, Secundo arguunt. quia Aug. dicit. xxij. de ciui. dei. c. xvij. ꝙ mulieres in sexu femineo resurgent. sed femine⁹ sexus est ex defectu nature ⁊ preter eĩ intentionem. quia sicut dicit Aristo. in. xv. de animalibus. Femina est vir occasionat⁹. i. imperfectus. ergo aliqua deformitas erit in illis resurgentibus. Sed in contrariũ est auctoritas Aug. in Enchiridion dicẽtis. Resurget corpora ſctõꝝ sine vllo vitio seruata integritate nature. Rident ergo doctores theologi ꝙ sicut accipi põt ex ſnia Aug. xxij. de ciui. dei. c. xix. Omnis deformitas reducit vel ad illã que est ex parte coloris: vel ad illã que est ex parte figure: vel ad illã que est ex parte diminutiõis partiũ: vel ad illã que est ex parte supabundantie. Quocũq; mõ accipiat deformitas: nullo pacto erit in corpib⁹ electorum. Corpa aũt damnatorꝝ resurget sine deformitate que est ex parte diminutionis partiuꝫ. qz vt apls dicit. i. Cor. xv. Mortui resurget incorrupti. i. sine diminutiõe. ſm glo. Sed ytrũ resurgent sine deformitatibus alijs dubiũ est Et quidam dicunt ꝙ deformitates nõ manebunt in eis ad maiorem cõfusionẽ illorꝝ. Alij vero dicunt ꝙ resurgent sine illis: qz in reparatione corpis resurgentis magis attendet natura perfectio q̃ coditio que prius fuit. Hoc tñ Aug. i Enchĩ. relinq̃t indeterminatũ dicẽs ꝙ nos fatigare non dz eoꝝ incerta habitudo vel pulchritudo quoꝝ erit certa ⁊ sempiterna dãnatio. Ad ꝓmũ ꝝ argumẽtũ rñdet Aug. xxij. de ciui. xi. c. xx. ꝙ cicatrices in corpe xpi ⁊ in corpib⁹ martyꝝ: vt etiã tactũ est in ſmone precedẽti: nõ erũt ad deformitatẽ: ſi ad dignitatẽ ⁊ decorẽ. Ad secũdũ argumẽtũ nota dũ ꝙ vt Aug. dicit. xxij. de ciui. dei. c. xvij. Aliqui voluerũt dicere ꝙ oẽs resurgẽt in sexu virili. ꝓpꝑ ꝟbum apli qui ait Epĥ. iij. Donec omnes occurramus in virũ pfectũ. Et sic Aug. exponit. Vir. dicitur hic non a sexu: sed a virtute. nõ corpis: sed mẽtis per quẽ modũ mulier sancta vir est. Et ſm hoc dicit in ps. Beatus vir qui non abijt in consilio ⁊ c. quod intelligi etiã potest de muliere. Dicendũ ergo ꝙ sicut viri resurgent in sexu virili: sic mulieres in femineo. quia hoc exigit natura individui ⁊ congruit perfectioni speciei; ⁊ erit occasio laudandi sapiaz dei. Et vt ait Aug. vbi ſ. Membra feminea nõ erunt accommodata veteri vsui: sed nouo decori quo non alliciat aspiciẽtis concupiscentia que nulla erit: sed dei laudet sapiẽtia atq; clementia. Quãuis igit mulier generet ꝑ ter intentionẽ nature particularis, est tamẽ de intẽtione nature vniuerſalis: que ytrũq; sexũ reqrit ad pfectionez humane speciei. nec erit post resurrectionem in illo sexu confusio. quia sicut dicit Augu. nõ erit ibi libido que cõfusionis causa est. Nam priusq̃ peccasset nudi erant: ⁊ non confundebãtur vir ⁊ femina. Unde nec post resurrectionem vestibus opus erit. Tertio videndũ est qualiter mortui resurgent respectu finis. Et ad h̃ dicimus ꝙ vt ex pcedẽtibus colligi potest. finis dannatorꝝ erit vt cũ corpibus eternaliter crucient. finis aũt electorꝝ erit: vt cũ corpib⁹ in ppetuũ letent ⁊ consolent. Sed dubiũ in hoc ozit. vtrum electorꝝ beatitudo maior erit post iudiciũ q̃ ante. Et rñdet Ric. di. xlviij. ar. ij. q. vij. ꝙ maior erit extẽſiue. eo ꝙ modo non habent nisi beatitudinẽ anime. tunc aut erunt beati ⁊ in anima ⁊ in corpe. Beatitudo etiã cuiuslibet ale erit maior extenſiue. quia nũc gaudet de bono ꝓprio. tũc aũt gaudebit ⁊ de suo ⁊ de corpis bono. Aliqui tamẽ dicũt ꝙ nõ erit maior intẽſiue. Sed contra eos est auctas magri dicẽtis in tex. Peracto iudicio ampliorem gloriam sue claritatis deus monstrabit electis. nõ ꝙ anima sit receptura maiorem glorie habitũ: sed quia augebit perfectio sue naturalis virtutis. Quãto aũt perfectior est naturalis anime virtus: tãto cum equali adiutorio supnaturali deum clarius videt. Sõ aũt pfectio futura fit per corporis resumptionẽ naturalis anime virtus. ſRic. vbi. ſ. ꝓbat sic. Quãto res dz pfectiorẽ eẽndi modũ: tanto pfectius põt habere suevirtutis operationẽ. Sz alia beata p sui corpis resumptionẽ habebit pfectiorẽ eẽndi modũ q̃ modo: qz ois pars habet pfectiorẽ modũ eẽndi in toto q̃ separata, iõ habebit pfectiorẽ naturalẽ virtutẽ q̃ modo. Preterea natura recta nõ appetit naturaliter habere aliq̃d quo habito non fieret pfectior ſm modũ essendi nec ſm virtutez. sed si cuilibet anime beate est natura recta. ⁊ quilibet naturaliter appetit resumptionẽ corpis ꝓprij. ergo p illam resumptionẽ quilibet pfectior fiet ſm eẽndi modũ vel ſm virtutẽ. Perfectiorem ergo habebunt anime essendi modus ⁊ virtutẽ post reassumptionẽ corpoꝝ q̃ ante, ⁊ p consequẽs maio-

UVA. BHSC. IyR_227

rem beatitudinē. Quod aūt aīa in corpe corruptibili impfectiorē habeat suā opationē naturalē q̄ separata: hoc est per accidēs. scz rōne corruptibilitatis corpis. Quia vt dr Sapie. ix. Corpus qd corrūpit aggrauat aīam. Sz vt dicit Aug. xij. sup Gen. versus finē. Cuz aīa hoc corpus iam nō aīale: sed per futurā cōmutationē spirituale receperit: perfectū habebit nature sue modū obediens ⁊ imperans viuificata ⁊ viuificans tam ineffabili facilitate vt sit ei glorie quod fuit sarcine. Erit itaq; in illa generali resurrectōe superadmiranda letitia, ⁊ iocūditas amicoꝝ dei: qui ex affectu experient q̄ fructuosumē ꝓpter xp̄z quoscūq; subire labores. Et ecōuerso vero dānati miseri et pene acerbitate cognoscēt quāta est stultitia: quāta demētia negligere aīam ⁊ fouere corpus: contemnere celū ⁊ querere mūdū: resistere deo ⁊ seruire diabolo. Sollicite igit prouidendū est vt ab ip̄is impijs separati per bona opa ⁊ verā pniam annumerari valeam⁹ angelicis choris ordinibusq; sanctoꝝ collaudātes ⁊ bn̄dicentes deum per immortalia seculorū secula. Amen.

De ascensione saluatoris nr̄i iesu xp̄i qn̄ vidētib⁹ discipl'is celos ascēdit. Ser. LXXIIII

Ssumptus est in celū

a ⁊ sedet a dextris dei. Scribuntur hec verba or igitaliter Marci vlti. ⁊ in euangelio presentis solennitatis. Jocūdissimū nouū ascensionis iesu xp̄i filij dei merito excitare dz mētes nr̄as: subleuareq; oīm corda ad ardentissime desiderandū bonū illd̄ summū ac copiosum. qd̄ cū quisq̄ acquisierit nūq̄ amittet. Neq; ampli⁹ excusare se hoīes possunt si se ignaros ꝓmisse felicitat dicāt cū ip̄e iesus nō solū verbo: sed experientia facti ostēderit clarū ad supos iter. Qd̄ Micheas predixit. c. ij. Ascēdit pandens iter ante eos. Profecto res clarissima ⁊ admirāda fuit: dū xp̄s quadragesima die postq̄ surrexit a mortuis vidētib⁹ discipl'is eius alijsq; deuotis q̄ plurimis ⁊ bn̄dicta matre: de mōte oliueti celum cōscendit. Quapropter vt hec oīa cūctis innotescant: ad xp̄i ascensionē dirigam⁹ animū ⁊ verba. De qua in presenti sermone tria mysteria proponim⁹ cōtemplanda.

Primū dr dignitatis.

Scd̄m ꝯgruitatis.

Tertiū qualitatis.

De dignitate ⁊ preeminētia xp̄i: que notatur per hoc q̄ sedet a dextris dei: ⁊ quid p dexteram intelligit. Capl'm I

p Primū mysteriū cōtemplandum de ascensione xp̄i dr dignitatis: quia ascēdit ⁊ sedet a dextris dei. i. p̄eminet oībus creaturis ⁊ angelis ⁊ hoībus. Jux̄ illud qd̄ scribit apl's ad Eph. j. Constituit illū ad dexterā tuā in celestib⁹ supra oēm p̄ncipatū ⁊ ptātem ⁊ virtutē ⁊ dn̄ationem: ⁊ oē nomen quod noīat. nō solū in hoc seculo: sed etiā in futuro. Sed ꝓ clariore hui⁹ ptis itelligentia tria sunt hic dubia declarāda.

Primum vtrum xp̄o conueniat sedere ad dexteram patris.

Scd̄m vtrum sedere ad dexteram patris cōueniat xp̄o s̄m q̄ homo.

Tertū vtrū alijs a xp̄o cōueniat sedere ad dexteram patris.

Ad p̄mū dubiū arguūt quidā q̄ nō ꝯuenit xp̄o sedere ad dexteraz p̄ris, neq; bene aiunt ita de xp̄o loquētes. Primo sic. Nullū corpale cōpetit deo q̄ spūs est: s̄ dextera et sinistra sunt dr̄ntie positionū corpaliū. ergo nō cōueniūt deo. Scd̄o. si fili⁹ sedet ad dexterā. ergo pr̄ ad sinistrā. sed dextera nobilior ē sinistra. ergo pr̄ sedet in pte ignobiliori. Tertio. stare et sedere sunt opposita. sed Act. vij. stephan⁹ vidit iesum stantez a dextris virtut dei. ergo nō sedet. Sed cōtra sic arguētes p̄us opponam⁹ testimonia scripturarū: deide soluem⁹ obiecta. In symbolo nāq; apl'oꝝ dr. Ascendit ad celos: sedet ad dexterā dei p̄ris oīpotētis. Et in symbolo patrū. Ascendit in celuz sedet ad dexterā patris. ⁊ ad Eph. j. c. scribit. Constituens illum ad dexteraz in celestibus. ⁊ ad Col. iij. Christus est in dextera dei sedens. ⁊ ad Heb. j. Sedet ad dexterā maiestatis in excelsis. ⁊. x. c. Sedet in dextera dei patris. Et ad Rom. viij. Xp̄s iesus est ad dexteram dei qui etiā interpellat ꝓ nobis. ⁊ Marci. xiiij. Lu. xxij. Mat. xxvj. Erit filius hoīs sedens a dextris virtutis dei. Hoc p̄dixit dauid p̄s. cix. Dixit dn̄s dn̄o meo: sede a dextris meis Qd̄ aūt hec verba de xp̄o dicant: patet ex eo q̄ Paulus ad Heb. j. c. ait. Ad quē aūt āgeloꝝ dixit aliqn̄ deus. sede a dextris meis? Et xp̄s Matth. xxij. dixit. Quō dauid vocat eū in spū dn̄m dicens. Dixit dn̄s domino meo: sede a dextris meis. Et si iudei negarēt testimoniū pauli ⁊ xp̄i asserētes verba ista de alio nō de ip̄o xp̄o affirmari debere: statim incredulitatē eoꝝ cōuincimus p doctores ipsorū. Nam rabbi ionathā apud hebreos ꝓbatissimus in sua translatione chaldeica ait. Dixit

UVA. BHSC. IyR_227

dñs verbo suo. Et rabbi ioden super illud ps. xvij. Dedisti mihi protectionē salutis tue: et dextera tua suscepit me. Inquit. In futurū dē sanctus et būdict⁹ cōuertere faciet regē messiam ad dexteraz suā. Sicut scriptū est. Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis. Istud insuper tenet rabbi moyses addarsam. Pro solutione igitur obiectoz notāde sunt tres veritates Prima veritas q̄ hoc nomē dextera i scripturis inuenit de deo dictū. Vñ Exodi. xv. Dextera tua dñe magnificata est in virtute: dextera tua percussit inimicū. Et ps. xv. Delectationes in dexeera tua vsq; in finē. et ps. xx. Dextera tua inueniat oēs qui te oderūt. et. ps. xlvij. Justicia plena ē dextera tua. et. ps. cxvij Dextera dñi fecit virtutem dextera dñi exaltauit me. et. ps. cxxxvij. Saluū me fecit dextera tua. et Esa. xlvij. Dextera mea mensa ē celos. et Abachuc. ij. Circūdabit te calix dextere dñi. Secūda veritas, quia cum dicim⁹ p̄m ad dexterā patris sedere. nō intelligimus per dexterā aliquid corpale. Sed locutio est metaphorica. quales et alie cū dicim⁹ oculos dñi brachiū dñi et similia. per que designant spirituales proprietates siue opationes diuine. Vñ Damascen⁹ in. iij. suaz sniaz ait. Non localē dexterā patris dicim⁹. qualiter eñ qui in circūscriptibilis est localez adipiscetur dexterā?

Tertia veritas, q̄ noie dextere intelligūt tria, scz gl'ia diuinitatis. beatitudo: et iudiciaria potestas. Et quo p̄m Aug. libro de symbolo. et Damascenū. Sedere ad dexteraz patris nil aliud est nisi cū patre habere gl'iaz diuinitatis et beatitudinē: et iudiciariā potestatē. et p̄ in cōmutabiliter et regalit. Vñ Damascen⁹ inquit. Dexterā p̄ris dicim⁹ gl'iam et honorez diuinitatis: in qua dei filius extitit ante scla vt de⁹ et p̄r cōsubstātialis. p̄m ꝺo Tho. iij. parte. q. lvij. ar. ij. Hec prepositio ad vel in: cum dicim⁹ ad dexterā vel in dextris: solā distinctionē psonalē importat et originis ordinem nō aūt gradū nature vel dignitat⁹ qui nullus est in diuinis psonis. qz p̄m Athanasiuz tres psone coeterne sibi sūt et coequales. Et sic solumus primū obiectū ostendētes q̄ nō dicit dextera corpaliter de deo. Ad secūdū vero respondet Aug. in libro de symbolo. In illa beatitudine oia dextera sunt: qz nulla est ibi miseria. Verūtñ vt inquit Tho. vbi. s. ad. iij. nullo mō pōt dici q̄ pater sedeat ad dexterā filij vel spūsancti: qz filius et spūsanctus trahūt originē a p̄re et nō econuerso. Sed spūsanctus ꝓprie potest dici sedere ad dexterā p̄ris vel filij p̄m sensum p̄dictū. Verūtñ p̄m quādā appropriationē attribuitur filio equalitas. Vñ Aug. ait. In p̄re est vnitas. in filio equalitas. in spūsco vnitas equalitatisq; cōnexio. Cōfirmat hanc sniaz Alex. in. iij. sume. q. xxiiij. mē. iij. vbi ait Sedere ad dexterā p̄ris ipoztat distinctionē psonarū et equalitatē persone ad psonā i gl'ia et honore si sic se hz spūsanct⁹ ad patrem ergo ei cōuenit sedere ad dexterā patris. Sz de equalitate dupl'r loqui possum⁹. scz ꝓprie vel ꝑ appropriationē. p̄m q̄ ꝓprie sumit non dicit aliud equalitas in diuinis nisi diuinā essentiā vel virtutē que nō est maioz in psonis in vna q̄ in alia: si vna eadē in qua coequant psone hoc mō est vna equalitas in diuinis psonis sicut vna essentia. Alio mō sumit equalitas in diuinis p̄m appropriationē: et sic appropriat filio. Ad tertiū obiectū dicim⁹ q̄ visio stephani fuit eodē mō quo x̄ps auxiliūbi p̄stare iā erat parat⁹. Vñ Greg. in omelia iquit. Sedere iudicātis est: stare vero pugnātis vel adiuuantis. Stephan⁹ ergo in laboze certaminis positus stantē vidit quē adiutozē habuit Sed hūc post ascensionē Marc⁹ sedere describit. qz post assumptōis sue gl'iam iudex in fine videbit. Scōm dubiū erat. vtrum sedere ad dexterā patris cōueniat x̄po p̄m q̄ hō. Et ad hoc dicūt sctūs Tho. vbi. s. ar. iij. et Alex. vbi. s. mē. ij. q̄ cū noie dextre intelligant tria supradicta. scz gl'ia diuinitat⁹: beatitudo: et iudiciaria ptās, hec ꝓpositio ad: quandā ad dexterā accessum significat. in quo designat conuenietia cum quadā distinctione. Hō pōt eē tripl'r. Primo vt sit conuenietia in natura et distinctio in psona. Et sic x̄ps p̄m q̄ filius dei sedet ad dexterā p̄ris: qz hz eandē naturā cū patre. Vñ gl'ia diuinitatis: beatitudo: et iudiciaria ptās conuenit essential'r filio sicut et patri et hoc est esse in equalitate p̄ris. Scō pōt intelligi p̄m gradum vnionis que ipoztat cōuersionē distinctionē nature et vnitatē suppositi siue psone. Et p̄m hoc x̄ps p̄m q̄ hō est filius dei et ꝑ obsequēs sedet ad dexterā p̄ris p̄m equalitatē honoris. inquātū eodē honore veneramur ipm filiū dei cū eadē natura assumpta. Dūanitas quidē x̄pi p̄m additionē sue nature nouhz gl'iam vel honorē diuinitatis. quā tñ hz rone persone cui vnit. Vñ Damascenus ait. In gl'ia diuinitatis dei filius existēs ante seculā vt de⁹ et p̄r cōsubstātialis sedet cū glorificata ei carne eius. Adoratur eñ vna yposthasis vna adoratōe ei⁹ cū carne ei⁹ ab oi creatura. Tertio pōt intelligi p̄m q̄ hō p̄m additionē natu

UVA. BHSC. IyR_227

re. ⁊ hoc ꝑm gr̄am habitualē que abundātior est in xp̄o pre oībus alijs creaturis: intantuz ꝙ ip̄a natura humana in xp̄o beatior est ⁊ super oēs alias creaturas habēs regiā ⁊ iudiciariā ptātē. ⁊ sic esse in eq̄litate patris nō ꝑtinet ad ip̄am naturā humanā xp̄i: sed solū ad ꝑsonā assumentē. Nihilominꝰ sic ꝑm ꝙ homo sedet ad dexterā patris. s. ꝑm Aug. in bonis paternis potioribꝰ pre ceteris creaturis qꝛ oēs alias precellit in beatitudie ⁊ iudiciaria potestate vt p̄dictū est. Tertiū dubiū erat vtrū alijs a xp̄o cōueniat sedere ad dexteram patris. Nam Aug. in lib. de symbolo. Sedere ad dexterā est habitare in eius beatitudine. Sed oēs electi sūt beati: ergo om̄s sedent ad dexterā. Quod cōfirmari pōt per illud Mat. xxv. Statuet oues quidē a dextris. Contrarium tn̄ videt̄ eē ex eo ꝙ apl'us ad Heb. j. ait. Cui aliquādo āgeloꝝ dixit. sede a dextris meis. quasi dicat nulli. Rn̄det ḡ sanctꝰ Tho. ꝙ xp̄s sedet ad dexterā patris inq̄tū ꝑm diuinam natura est in equalitate patris. Scd̄m humanā vero est in excellenti possessione bonorum diuinoꝝ pre ceteris creaturis: qd̄ nulli homini vel angelo cōuenit. Sedere ergo in dextera nō significat simpl'r esse in beatitudie sed habere beatitudinē cū quadā dominatiua potestate ⁊ quasi propriam naturalē: quod soli christo conuenit. Potest tamē dici ꝙ om̄is beatus etsi nō sedeat: sit tn̄ ad dexteram dei cōstitutus. Cōsideremꝰ itaq̄z ex his que dicta sunt quāta est gl'ia filij virginis beate. quem adorant angeli: cui om̄s obediunt creature in cuius nomine flectit̄ om̄e genu. Vhe stultis gētibus: ip̄m despiciētibus. Vhe duris iudeis in eū nō credētibus. Vhe malis xp̄ianis illū nō sequētibus. Hic est ille iesus qui ꝓ nobis carnem assumēs deus ⁊ homo trigintatribꝰ annis cum hominibꝰ habitauit. Hic est ille q̄ affixus pependit in ligno in medio latronum spinis coronatus. Hic qui tertia die resurrexit a mortuis. Hic qui regnabit in eternū cuius regni non erit: finis ꝑm angeli sententiaz Luc. p̄mo. Hic est deniq̄z de quo dum ascenderet ad celos angeli dixerunt tanta p̄conia. Nam postq̄ nube tectus videri desijt discipuli intuebant̄ in celum suspensis vultibus ⁊ erectis luminibꝰ. Et ecce duo viri id est angeli ī specie viroꝝ apparētes iuxta illos in propinquo scz aere in vestibus albis in signū solennitatis ⁊ letitie: qui ⁊ dixerūt vt habet̄ Actuū. j. Viri galilei cur statis aspicientes in celū: quasi admirantes ⁊ stupidi de hoc quod vidistis ⁊ quasi tristes ⁊ desolati de hoc ꝙ magistri vestri presentiā corꝑalē perdidistis. hic iesus q̄ assumptus est a vobis in celuz ⁊ ascendere potuit: quia opus a patre sibi impositū cōsummauerat: ne contristemini: quia sic vēiet quē admodū vidistis eum euntem in celum. O felix regnū quod nō deficiet. O rex inclyte qui ⁊ seruos tecuz regnare ꝓmittis. O gens sctā amicoꝝ tuoꝝ qui vocem tuā dulcissimaz erūt audituri. Venite benedicti p̄ris mei possidete paratū vobis regnū a constitutiōe mūdi. Tu igitur rex gl'ie xp̄e. Tu patris sempiternꝰ es filius. Tu ad dexterā dei sedes in gl'ia patris. Judex crederis esse venturus. Te ergo quesumus famulis tuis subueni quos precioso sanguine redemisti.

Q ascensio christi congrue celebrata est respectu tēporis ꝑsone ⁊ termini.

Capl'm II

Secundū mysteriū ꝯtēplandū de ascēsione xp̄i d̄r cōgruitas. Congrue nāq̄z cōueniētissime q̄z facta fuit asēsio illa. Et hoc triplici respectu.

Primo respectu tp̄is.

Scd̄o respectu ꝑsone.

Tertio respectu termini.

Primo fuit congrue ascensio xp̄i celebrata respectu tēporis. Quia die q̄dragesimo postq̄ vite auctor a mortuis surrexit ascendit ad celos. Potuisset quidē antea ascendisse: ꝫ sic differre voluit vt veritatē resurrectionis probaret. Difficilius enim erat probare veritatē resurrectionis q̄ passionis: quia a prima die vsq̄z ad tertiaz vere probari nō poterat mors. Sed ad veram resurrectionem probandam: plures dies requirebantur. Et hoc est quod dicitur Actuum primo ca. Prebuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis: ⁊ loquēs de regno dei. Hinc Leo papa in sermone de ascensione iuquit. Quadragenariꝰ hodie dierum completus est numerꝰ sacratissima ordinatione dispositus ⁊ ad vtilitatē nostre eruditionis impēsus. vt duz a dn̄o in hoc spacio mora p̄ntie corꝑalis extendit̄: fides resurrectionis documentis necessarijs munīret̄ Et iteꝝ in eodē ꝑmone ait. Non hi dies q̄ inter resurrectionē domini ascensionēq̄z fluxerunt ocioso transiere discursu. sed magna in eis confirmata sunt sacramenta. magna sunt reuelata mysteria. In his metus dire mortis aufert̄: ⁊ nō solū anime. sed etiam carnis immortalitas declarat̄. In his ꝑ insufflationez

UVA. BHSC. IyR_227

domini infundit apostolis spūssanctꝰ: ⁊ beato Petro supra ceteros post regni claues ouilis dñici cura mādatur. In his duobꝰ discipulis tertius in via dñs iungit comes. ⁊ ad omnē nostre ambiguitatis caliginē detergendaꝫ pauentiū vel trepidantiū tarditas increpatur flāma fidei illuminata corda cōcipiunt. ⁊ que erant tepida reserante dño scripturas efficiūtur ardentia. Hec ille. Secūdo fuit cōgrue ascēsio xp̄i pacta respectu persone vbi a doctoribus querit. An fuit cōueniēs xp̄m ascēdere Et posset q̄s arguēdo dicere ꝙ nō. Primo qꝛ ph̄s dicit in. ij. de celo ⁊ mūdo. Illa q̄ optimo modo se habēt possident suū bonū sine motu. Sꝫ xp̄s optimo modo se habuit. ⁊ ꝟm diuinam naturam: qꝛ est summū bonū: ⁊ ꝟm hūanam: qꝛ erat optime glorificatus ergo nō cōueniebat illi aliq̄s motus: sed ascēsio est q̄daꝫ motus quare videt ꝙ non debebat ascēdere.

Scdo om̄e qd̄ mouet mouet ꝓpter aliquid melius: sed xp̄o nō fuit melius esse in celo q̄ in terra: nec q̄tū ad aīam: nec q̄tū ad corpus qꝛ vbiq̄ eque beatus. ergo nō debebat ascēdere. Tertio si post resurrectionē suaꝫ fuisset cū hoībus ꝯuersatus vel gloriosus regnasset in terris: multo plures eū sequerent q̄ mō ergo debuit nobiscū manere ⁊ nō ascēdere in celū. Pro declaratiōe veritatis ⁊ hoꝝ solutione. Rñdet sctūs Tho. iij. pte. q. lvij. ar. j. ꝙ locꝰ dꝫ eē ꝓportionatus locato. Xp̄s aūt per resurrectionē vitā immortalem ⁊ incorruptibilē inchoauit. locus vero in quo habitamꝰ est locꝰ generatiōis ⁊ corruptiōis sed locus celestis est locus incorruptiōis. ideo congruenter xp̄s ad locū illū se trāstulit. Ad primū ergo dicit Tho. ꝙ deus est q̄ possidet suū bonū sine motu: qꝛ oīno immutabilis est. Quelibet aūt creatura est aliquo modo mutabilis ꝟm Aug. viij. sup Gen̄. ad lr̄am. Et qꝛ natura assumpta a filio dei remāsit creatura. nō est incōueniēs si ei aliq̄s motus attribuat. Ad secūdū rñdet sanctus Tho. ꝙ xp̄o ascēdenti nihil accreuit q̄tum ad ea q̄ sunt de essentia glorie siue ꝟm corpus siue ꝟm aīam. Tñ accreuit aliquid q̄tum ad loci decentiam qd̄ est de bene esse glorie. nō ꝙ corpori eius aliquid aut ꝑfectionis: aut cōseruatiōis acq̄reret ex corpore celesti: sed solūmodo ꝑ q̄dam decentiam. hoc autē aliquo mō ꝑtinebat ad eiꝰ gloriā. Et de hac decentia gaudiū quoddam habuit. nō quidē ꝙ tūc de nouo gaudere inciperet qñ in celū ascēdit: ꝫ qꝛ nouo mō gauisus est sicut d̄ re impleta. Ad tertiū argumētū d̄r ꝙ licet p̄sentia corporalis eius fuerit subtracta nō tñ diuinitatis. Adest insup semp nobiscū in sacr̄o altaris: lꝫ nō videat oculis corporalibꝰ. Ob qd̄ Matt. vl. dū ascēdendo discipulos relinq̄bat dixit. Ecce ego vobiscū sum oībus diebus vsq̄ ad cōsummationē seculi. Fuit cū apl̄is assistēdo eis in opibus miracl̄osis. qꝛ vt di. Marcus vlti. Predicauerunt vbiq̄ dño coopante ⁊ sermonē cōfirmāte sequētibus signis. Assistit nobiscū existēdo vt dictū est in sacr̄o eucharistie vbi est xp̄s totus. Assistit etiā ecclesie sēper ipsam dirigēdo ꝑ occultos instinctus spūssancti vt sic nō deficiat fides Petri. Propter ea Augustinus in sermone de ascēsiōe ita pulchre loquit. Oīa charissimi q̄ dñs iesus xp̄us in hoc mundo sub fragilitate nostra miracula edidit nobis ꝓficiunt. Qui dū humanaꝫ cōditionē sideribus importauit: credētibꝰ celū patere posse mōstrauit. Et dū victorē mortis in celestia eleuauit: victorē eiusdē mortis quo seq̄mur ostēdit. Ascēsio ergo dñi catholice fidei cōfirmatio fuit. vt securi in posterum crederemus miraculis ipsius donū. cuius in p̄nti ꝑcepissemus effectū. ⁊ fidelis q̄sq̄ cū iaꝫ tāta ꝑceperit ꝑ ea q̄ agnoscit p̄stita discat sperare ꝓmissa ac dei sui p̄terita p̄sentisq̄ bonitate quasi futuroꝝ teneat cautionē. hec Aug.

Tertio ascēsio xp̄i fuit cōgrue celebrata respectu termini. qꝛ ascēdit sup oēm creaturam tā spūalē q̄ etiā corpalē. Ex q̄ apl̄s ad Eph̄. iiij. ait. Qui descēdit ip̄e est ⁊ q̄ ascēdit super oēs celos vt adipleret oīa. ꝟm Nico. de lira super hoc passu nō est intelligendū ꝙ ascēderit totaliter supra celū empyreū vbi nullus est locus nec creatura aliqua. sed ꝙ ascēderit ad ꝑtē digniorez celi empyrei. qd̄ est locus beatoꝝ ⁊ celū supremū. Locus aūt ille debet etiā substātijs spūalibus ꝟm q̄dam cōgruentiā. quia ille substantie sunt supreme in ordine substantiaꝝ. Et tñ xp̄s ascēdit super oēs substantias spūales ⁊ supra oēs ordines angeloꝝ. Nec est incōueniēs corpus xp̄i p̄poni substātijs spūalibus: cū spūs simpliciter nobilior sit om̄i corpore. Quia vt inquit sanctus Tho. vbi. s̄. ar. v. licet corpus istud cōsiderando cōditio em nature corporee sit infra substātias spūales: cōsiderādo tamē dignitatē vnionis qua est ꝑsonaliter deo cōiunctum excellit nobilitatem ⁊ preeminentiam omnium substantiarū spūalium ⁊ omniū angeloꝝ.

Qualiter xp̄s ascēdit cū potestate ⁊ magnificētia vidētibus patēter discipulis.

Capl̄m III

UVA. BHSC. IyR_227

t Ertiū mysteriū ꝓtemplandū de ascē
sione xp̄i ō: qualitatis. In quo pscru
tari debemus qualiter xp̄s ascendit.
Ad quod dicimus: ꝙ ascendit tripliciter.
Primo potenter.
Scō magnifice.
Tertio patenter.
Prīo ascēdit potēter vbi tres difficultates
ozsunt. Prima vtz ascēdere cōueniat xp̄o
ꝑm diuinā naturā. Ad hoc ita rñdet sanctus
Tho. vbi. ō. ar. ij. ꝙ li ꝑm duo ꝑt notare. s. cō
ditionē ascēdētis ⁊ cām ascēsionis. Prīo mō
nō pōt ꝓuenire xp̄o ꝑm ꝓditionē diuine natu
re. Tū qz nihil ē diuinitate alti⁹ q̄ possit ascē
dere. tū qz ascēsio est mot⁹ localis q̄ diuine na
ture nō cōpetit q̄ est imobilis ⁊ illocalis. Sz
ꝙ hūc modū cōpetit xp̄o ꝑm hūanā naturā q̄
ꝓtinet loco ⁊ motui subiacet. Itaqz xp̄s ascē
dit in celū ꝑm ꝙ hō nō ꝑm ꝙ deus. Si vero li
ꝑm dicat cām ascēsiōis. cū xp̄s ex virtute di
uina i celū ascēderit: dicimus ꝙ ascēdit ꝑm ꝙ
deus. Scōa difficultas vtrū ascēdit ꝑpa
ꝓtute. Ad istud Tho. vbi. ō. ar. iij. dicit ꝙ cum
in xp̄o sit duplex natura diuīa. s. ⁊ hūana ꝑm
vtranqz accipi pōt ꝓpria virtus. Xp̄us ergo
ascēdit ꝓpria virtute diuīa. de ꝓtute vo hūa
na distinguit Tho. ꝙ hoc pōt dupliciter acci
pi. Una quidē est virtus naturalis q̄ ꝓcedit
ex ꝓncipijs nature. ⁊ hac xp̄us nō ascendit.
Alia aūt virtus est glorie ꝑm quā xp̄s in celū
ascēdit. Cuius q̄dē virtutis rōnem q̄dā acci
piunt ex natura ꝗnte essentie: q̄ est luxvt dicūt
quā ponūt esse de cōpositiōe corpis hūani. ⁊ p
eā elemēta ꝓria ꝓciari in nyhū. Ita ꝙ in statu
huius mortalitatis nātura elemētaris in cor
poribus humanis dñatur. Et ideo ꝑm naturā
elemēti prędñantis corpus humanū naturali
ꝓtute deorsum ferf. In statu aūt glorie prę
dñabit nā celestis ꝑm cui⁹ inclinationē ⁊ vir
tutē corpus xp̄i ⁊ alia sctōꝝ corpa ferunf in
celū. Alij vero assignāt rōnem pdicte ꝓtutis
ex ꝑte aie glorificate ex cuius redūdantia glo
rificabif corp⁹ vt dicit Aug. ad dioscoz. ⁊. xxij
li. de ciui. dei. Erit em̄ tāta obedientia corpis
gl̄iosi ad aiam btām, vt vbiqȝolet spūs ibi erit
ꝓtinus corp⁹. Licet ergo ascēdere sursum sit
ꝺ naturā hūani corpis ꝑm statū pñtis vite tñ
nō erit ꝺ naturā corpis gl̄iosi cuius tota na
tura erit oīno subiecta spū. Tertia difficul
tas est an corpus xp̄i ⁊ qōcūqȝ gl̄iosuȝ possit
localiter moueri i instāti. cū tali motu opetur
⁊ dīna ad ꝟ rñdet Alex. iij. ꝑte. q. xxiij. mē.
iij. ⁊ Tho. vbi. ō. ad. iij. ꝙ ꝟ virtus dīna sit in
finita q̄tū est ex ꝑte opantis: tñ effect⁹ illius
ꝓtutis recipif in reb⁹ ꝑm capacitatē earū et
dispositiōez. Corp⁹ aūt nō ē capax vt i instāti
local⁹ moueaf: qz oz ꝙ cōmisceat se spacio ꝟ
cui⁹ diuisionē diuidif xp̄s. vt ō⁹. vf. pbi cozuȝ.
Verūtñ ꝟ corp⁹ xp̄i nō fuerit morū i instanti
de terra ad celū, nihilomin⁹ mot⁹ ille fuit satis
velox atqȝ festin⁹: dū eadē die de terra euola
uit ad celū empyreū, q̄d ē supꝫ oēs celos. Re
fert em̄ Rabbi moyses maxim⁹ pbs. ꝙ libet
circul⁹ cuiuslibȝ planete hȝ tñ spaciū q̄tū pos
set alijs ire ꝺ via plana in ḡnētis ānis. Et
distātia inter celū ⁊ celū. i. inter circulū ⁊ circu
lū est fil⁹ vt dicit via ḡnētox annox. Et ideo
cū sint septē celi erit ꝑm ipm a cētro terrevsqȝ
ad cōcauū celi saturni q̄d est septimū celū via
multox miliū annox. i. tñ spaciū q̄tū de via
plana aljs ire i multis milib⁹ annis si tm̄ vi
ueret. ita tñ ꝙ iter vnūscuiuslibet diei sint q̄
dragita miliaria. Q̄d si vez ē nouit de⁹. Cla
rū tñ esse ꝑt ꝙ saꝭ lōga distātia ē a terra vsqȝ
ad celū empyreū. qz corpa celestia sol ⁊ lūa cū
excedāt i q̄titate oīa elemēta tñ ita pua vidē
tur. Scō ascēdit xp̄s magnifice cū tripudio
⁊ leticia angelox. Si em̄ beatissimi spūs illi
alios sctōs ad celū eūtes cū exultatiōe recipi
unt q̄to magis regi regū sese oēs obsequiosos
reuerētissimos ac iocūdissimos exhibuerf. Ex
illis vtiqȝ fuerūt duo illi de q̄bus dximus in
ꝑmo mysterio. ꝙ astiterūt iuxta discipulos in
vestib⁹ albis. Sz hoc loco interponēda du
co ℞egozij sniam q̄ in omelia iq̄t. Querēdū
est q̄dnā fit ꝙ nato dño angeli appuerūt ⁊ tñ
nō legunf in vestibus albis appuisse. ascēden
te aūt missi angeli in albis vestib⁹ legunf ap
paruisse. In albis vestib⁹ gaudiū ⁊ solēnitas
mētis attēdif. qz magna tūc solēnitas angel
fcā ē cū celū de⁹ hō penetrauit. Qz nascēte do
mio videbaf diuinitas hūiliata: ascēdēte ꝺo ē
hūanitas exaltata. Albe em̄ vestes exaltati
oni magis ꝺgruūt q̄ hūiliatōi. In ascēsiōe ḡ
ei⁹ angeli in albis vestib⁹ videri debuerūt. qa
q̄ in hūanitate sua appuit de⁹ hūilis. i ascēsiōe
sua oīus est de⁹ sublimis. hec ille. Ad tri
umphū iā xp̄i redeam⁹ ⁊ cogitem⁹ q̄ stupēdū
q̄qȝ mirabile fuit spectaculū illō qñ cū gloxifi
cata carne sua regna celestia penetrauit. Su
peraverat hostes. terruerat demōes. ⁊ pdā in
numerabiliū sctōꝝ eduxerat de inferno. Prō
strauerat mortē quā sua morte destruxit: ad
pris dexterā sessur⁹ ꝓficiscebaf. Nō talis nec
tātus fuit illox triūphus quox hystoria roma
na memit. qz iā perijt memoria ecx cū sonitu

UVA. BHSC. IyR_227

Sed iesus xp̃s in eternū pmanet. Rem grandez plericz putāt dū legūt vel audiūt q̄ cesar post tot victorias t fine bello: uz ciuilliū mortemcz pompei: dū rediit ad vrbē ꝑm Suetoniū vno mense: ē interiect dieb⁹ q̄nquies triumphauit Primo de gallia t britānia. Scō de egypto Tertio de farnace t pōto. Quarto de iuba t africa. Quinto t vltimo de hispania. Alij non sine malia voluptate cōmemorāt q̄ de q̄plu ribus ad eoz laudē ꝓscripta sunt: q̄ ob reipu blice libertatē hostes rebellesqz romanoz uz do muerūt. Scribit nāqz Plini⁹ in libro de viris illustrib⁹. t Eutropi⁹ li. iiij. q̄ Attilio merellus dict⁹ macedonic⁹ a deuicta macedonia Phi lippū macedonie regē circa tpa quib⁹ carthā go euersa est duxit ad vrbē. t triūphans ante currū vinctū trahi fecit. Metell⁹ fili⁹ ei⁹ dict⁹ Cretic⁹ ꝑm Orosiū t Eutropiū qz Cretā ro mano populo subiugauit: reuersus romā tri umphauit. Papir⁹ q̄ luci⁹ papirus cursor ꝑm Titū liuiū: qz samnitū duriciā prelijs fregit: t adeo clare cūcta gessit q̄ Eutropi⁹ t Orosi⁹ dicāt q̄ romani hūc Alexandro magno ducē parē esse putabāt si asia domita in Europaz arma trāstasset, romā rediēs post debellatos hostes triūphauit. Papir⁹ fili⁹ ei⁹ ꝓsul adhuc ꝺtra samnites q̄ Aḡlonia ciuitatē eoz cepit: expugnauitqz alia ciuitatē illoz fortissimam ꝑm Titū liuiū. post romā rediēs triūphauit. Octauian⁹ vt refert Orosi⁹ t Eutropi⁹ victor rediēs ab oriēte cū triplici triūpho vrbem in gressus: tūc primū qz rēpublicā auxerat. Au gust⁹ salutat⁹ est. Drob⁹ impator ꝑm Rufinū in annalibus romanoz q̄ vicit alemanos ger manos gothos t sarmathas ob q̄ electⁿ fu it ipator: post q̄ supauit bello. Proculū t bo nosum: quos ipe duces miserat ad p̄fidiū gal liaz. at illi impatores se dixerāt pacata puin cia t occisis illis in p̄lio: romā rediēs q̄nqz di ebus gliose triūphauit. Nā iter alia spectacu la q̄ nunq̄ p̄i⁹ factū fuerat: totū circū i spe ciem filue fecit cōseri arboꝛib⁹: ac p diuersos adit⁹ structiones mille: ceruos mille: apros mil le. leones centū. : cētūqz libicos imisit leopar dos. t quotquot alias viuas feras hr̄e potuit t oia ꝓcessit diripiēda ppło. Scipio africican⁹ vt ponit Tit⁹ liui⁹ post victū Hānibalē domi tamcz carthagine: vbi romā attigit triūpho oīm clarissimo capitoliū honestauit: quē seq̄ banf captui oēs romāi q̄ ad quattuoz milia erāt de manib⁹ hostiū liberati. Scipio frater ei⁹ post multa p eū felicit gesta domita asia q̄ te vt scribit Plini⁹ lib. de viris illustrib⁹ asia ticus dict⁹ est: triūphauit. Cui⁹ triūph⁹ octo rū spectaculo maioz q̄ africani fuit. Nā poz tauit cōsul triūphās ducēta vigintiq̄ttuoz si gna militaria hostiū: simulacra captoz hosti uz oppidoz t vrbiū cētū trigitaq̄ttuoz. Aure as coronas ducētas trigitaq̄ttuoz. Vasa au rea t argētea nūero infinita. Principes vrbiū t duces trecētos vigintiser. cū q̄b⁹ t adolescē tem filiā Antiochi ptulit añ se. Fuerūt t alij q̄bus triūphi gl̄ia ꝓcessa fuit: quos omittim⁹ ne tedio auditores afficiam⁹. Illud tñ sciēdū q̄ triūph⁹ erat honoz maxim⁹ q̄ dari poterat a romanis. Nam erat triplex notabilis leticia triūphātis. Erat p̄ma q̄ cū ad vrbē triūpha lis ciuis rediret: ei cū effusa leticia occurrebat ppłus vniuersus. Erat scōa leticia q̄ triūpha tis currū p̄cedebāt manib⁹ post terga ligat⁹ ca ptiui oēs. Tertia leticia erat maxima. q̄n triū phans lauro coronat⁹ indut⁹ aurea veste ascē debat currū aureū triūphalē tractū a quattu oz albis equis. Sicqz dux p̄patic⁹ p̄ceunte senatu in capitolio albos tauros sacrificabat iouī: multaqz alia fiebāt ad gl̄iam ducis triū phātis. Attamē oia illa vana fuerūt friuola t trāsitoria: ludisqz pueroz cōpanda. Eriga mus ḡ mētis nr̄e oculos ad regem regū dea toz ducē muictissimū iesum xp̃m ascendentē ad celos: t ꝓsideremus cū quali milicia celuz ingredi: t quot innumeri angeli ei p̄cedūt obuiā. Q̄taqz fit in celis cōmotio. O festum transcendēs oēm exaltationez sublime t glo riam quozūcunqz impatoz t regū qui fuerūt ab initio mūdi: t qui erunt vsqz in finē. Duce bat xp̃s secum oīs alas sctās quas eduxerat de iferno: qz nulla ante ip̃m ad celū empyreū puenerat. Ducebat t sctos resuscitatos qui i coꝛpe t alia ip̃m feliciter seq̄banf. Ducebat in sup t alias eoz iustoz t puuloz fideliū: que i his q̄draginta dieb⁹ a p̄pijs coꝛpib⁹ p moz tē discesserāt. De quib⁹ oib⁹ aliq̄ tenēt q̄ a re surrectōe xp̃i vsqz ad ascēsionē ei⁹ fuerit in pa diso terrestri. Aliq̄ xo alit opinant. s. q̄ xp̃m associabāt inuisibiliť in hoc mūdo cū hymnis t laudib⁹. Et vtrūqz est possibile: lz non sit au ctoritate firmatū. Ibi nō erat op⁹ curru quez equi traherēt: vbi coꝛp⁹ quadruplici dote cla ritatis agilitat⁹ ipassibilitat⁹ t subtilitatis per semetip̃m mirabilr ferebat in celū. Et q̄n oz q̄ nubes suscepit eū ab oculis eoz itelligēdū est ꝑm doctoꝛes q̄ nubes illa nō ꝑbuit admi niculū xp̃o ascendēti p modū vehiculi: sed ap paruit in signum diuinitatis ꝑm q̄ gl̄ia dñi appebat sup tabernaculū in nube. Puto aūt

UVA. BHSC. IyR_227

nubē illā fuisse lucidā: aspectu decorā: angelico: ministerio fornatā: ⁊ ad xp̄m reuerentissime ꝑductā. Naz ⁊ nubes illa de q̄ d̄r Nūe. ix. ꝙ operuit tabernaculū ⁊ ꝑm ꝙ mouebat̄ vel stabat ita faciebāt filij isrl̄. mouebant̄ angeli eo p̄sidio. vt inq̄t Nico. de lira. Nubes insup̄ in q̄ spūssctūs appuit in trāsfiguratōe xp̄i lucida fuit: vt scribit̄ Mat. xvij. Tertio xp̄s ascēdit patēter: qr voluit a discipulis videri i manifesto. Ubi aduertendū ꝙ ip̄a die ascēsionis his appuit discipl̄is. Primo appuit vndecim apl̄is recūbentib⁹ in cenaculo. Qēs eī tā apl̄i q̄ alij discipuli necnō mulieres habitabant in illa ꝑte hierl̄m q̄ dicebat̄ mello. scz in mōte syon. vbi dauid ꝯstruxerat sibi palaciū ⁊ erat ibi cenaculū grande stratū: in quo dn̄s p̄cepit sibi ꝑari pascha. Et in illo cenaculo tūc xp̄iani apl̄i hītabāt. Ceteri aūt discipl̄i ⁊ mulieres hītabāt, circūquaq̄ ꝑ diuersa hospitia. Cū ḡ in isto cenaculo comederēt: dn̄s eis apparuit ⁊ exprobrauit incredulitatē illoꝝ ⁊ duriciā cordis. ⁊ officiū predicandi cōmisit ⁊ formā baptismi instituit atq̄ gr̄am miraculorū cōtulit, vt pz Mar. ⁊ Matth̄. vlti. c. Deinde fuit cū eis familiarissime prāsus vt d̄r Act̄. j. vt ꝑ effectū comestiōis ꝑm Greg. veritas patesceret carnis. Et in his oībus credēdū ē matrē suā sctissimā affuisse. Nā vt hr̄ Act̄. j. post q̄ xp̄s ascendit reuersi sūt discipuli in domuz vbi manebāt cū mulierib⁹ ⁊ matre iesu ⁊ fratribus eius. Ista aūt regressio denotat ꝙ īde exierant. Refectōe aūt ꝯpleta p̄cepit eis vt i montē oliueti versus bethaniā irēt. Aliq̄ dicūt ꝙ xp̄s iuit cū eis. ex eo ꝙ Lucas ait vlti. ca. Eduxit illos foras in bethaniā. Aliqui vero tenēt ꝙ postq̄ dixit vt irent ad montē oliueti: disparuit ab eis ⁊ iterū i monte apparuit. Erat autē mons ille ꝑm Nicolaū delira extra hierl̄m in via eundi versus bethaniā. Ibi aliq̄diu stetit xp̄s cū bn̄dicta matre ⁊ discipulis suis: sicut amici valde faciētes solent figere gradum. Ibi discipulos docuit ꝙ non erat eoꝝ nosse tp̄a vel momenta q̄ pr̄ posuit i sua potestate. cū peterēt. Si in illo tp̄e restituēdū esset regnū isrl̄. Ibi p̄cepit eis ne discederent a hierl̄m quousq̄ reciperēt spm̄scm̄. Ibi tandem post multa blāda ⁊ ꝯsolatoria verba bn̄dixit eis. Die quidē ꝯtēplari possum⁹ ꝙ dum dixisset. O mr̄ mea bn̄dicta. O genitrix suauissima. O dilecti mei discipuli. Ecce cōpleta sunt oīa. Tēpus est vt reuertar ad eū q̄ me misit. Igit̄ suscipite bn̄dictionē meā. ꝙ om̄s cadentes in terrā adorauerūt euz; ⁊ bn̄dictione accepta genua tenebant in terra defixa: aspiciebantq̄ faciē in quā angeli desiderant ꝓspicere. At iesus ad orientē respiciens forte ingemēdo bn̄dicta sis mater mea, benedicti vos discipuli mei. eleuatis manibus paulatim ferebatur in celum. O noua prodigia. O miracula inaudita. Ille qui de virgine natus mortem tulit abiectissime crucis non solum surrexit a mortuis ⁊ suaz resurrectione signis euidentissimis ꝯprobauit. sed post hec oīa palaz ⁊ hora nona vt credit̄ visibiliter a monte oliueti ad celos progredit̄. Currite gentes vndiq̄ ⁊ adorate illū q̄ est rex regū ⁊ dn̄s dn̄antium. Postq̄ vero videri ampli⁹ nō potuit: regressi sunt apostoli ⁊ ceteri in hierl̄m ⁊ laudātes ⁊ bn̄dicētes deū in gaudio ⁊ leticia. Amē.

De spūsctō q̄ missus ē apl̄is in signo visibili igneaꝝ linguarū. Sermo LXXV

Piritussanctus quē

s mittet pr̄ in noīe meo: ille vos docebit oīa. Verba sunt redemptoris nostri original̄r Joh. xiiij. ⁊ in euāgelio p̄ntis solēnitatis. Amplissimū donū hodierna die collatum fuit humano generi: cū spūssanctus visibiliter missus ē in apostolos fundatores militantis ecclesie. Per illos em̄ in christū credidit mundus. Per ipsos deleta fuit penitus ⁊ extinctā pernicies idolatrie: que omnes quasi populos inuoluebat. Per ip̄os deniq̄ via regni celoꝝ mortalibus facta fuit nota. Tanta quippe virtute ex alto prediti spiritusancto cooperante fuere. vt sicut psalmista refert. In oēm terrā exiuit sonus eoꝝ. cū fructu ⁊ vtilitate oīm gentium. atq̄ in fines orbis terre verba eoꝝ. Preterea vt tanti miraculi memores esse possimus: in presenti sermone de spiritusancto in apostolos misso erimus verba facturi, de quo tria proponimus mysteria cōtemplanda.

Primū d̄r cognitōis.
Scd̄m missionis.
Tertiū opationis.

Qr vi nature spūsscūs nō est cognoscibilis ꝑ tm̄ ꝑ reuelationē. si q̄lit̄ spūssctūs est deus ꝓcedēs a pr̄e ⁊ filio ip̄is cocq̄lis. Capl̄m I

p Rimū mysteriū contemplanduz de spiritusancto d̄r cognitōis. In quo notande sūt tres theologoꝝ v̄itates

Prima ꝙ nullus viator pōt cognoscere ꝓpria vi nature tertiā personā in diuinis quaz dicimus spm̄sctm̄. Unde Hylarius in libro de trinitate ait. Non putet homo sua itelligētia

UVA. BHSC. IyR_227

sacramētū generatiōis ⁊ pcessiōis se possit cōsequi. Et Diony. in lib. de diuinis no. Non est audendum dicere aliquid nec cogitare de supsubstātiali occulta diuinitate preter ea que diuinit⁹ nobis ex sacris eloquijs sunt exp̄ssa Et de hoc Paul⁹. s. ad Eoz. ij. dixit. Loq̄mur dei sapiam quā nemo p̄ncipū hui⁹ secl'i nouit rez pbor p̄m glo. Scōa ritas q̄ nobis reuelatū est in diuinis eē tertiā p̄sonā p̄cedētē p modū amoris q̄ oz spūssanct⁹. Nā in veteri ac̄ nouo testō fit mētio de spū dei. Vñ Gen. s. oz. Spūs dñi ferebak sup aquas. Et. vj. Nō p̄manebit spūs me⁹ in hoie. Et. xlj. Nū inueni re poterim⁹ talem virum qui spū dei plen⁹ sit Et Judicū. iij. Fuit in eo spiritus dñi ⁊ iudicauit israel. Et. xi. c. Factus est sup Jepthe spūs dñi. ⁊. s. Reg. x. Jnsiluit sup saulē spūs domini: ⁊ pphetauit. Et ps. xxxij. Verbo dñi celi firmati sunt. ⁊ spūs oris eius omis virt⁹ eoz ⁊ ps. l. Spūssanctū tuū me auferas a me. Et ps. ciij. Emitte spm̄ tuū ⁊ creabūt. ⁊ ps. cxlij. Spūs tuus bon⁹ deducet me in terrā rectam Et Sap. s. Spūs dñi replenit orbē terrarum Et. xij. Q̄ bonus ⁊ suauis est dñe spūs tuus in nobis. ⁊ Esa. xl. Req̄escet sup eū spūs dñi. Et. xlij. Dedi spm̄ meū super eū. Et. xlviij Dns meus misit me ⁊ spūs ei⁹. ⁊. lxi. Spūs dñi super me. ⁊ Johelis. ij. Effundam spm̄ meum: ⁊ dabo p̄digia in celo ⁊ in terra. Eodē. c. Effundā spm̄ meū sup oēm carnē ⁊ pphetabūt filij vestri ⁊ filie vestre. ⁊ Mat. s. Jnnēta est in vtero habēs de spūsancto. Et. iij. c. Baptiza bit vos in spūsancto. Et. xij. c. Qui dixerit verbū ꝯ spm̄sanctū nō remittet ei. Et vlt. Euntes docete oēs gētes baptizantes eos in noie p̄is ⁊ filij ⁊ spūsancti. ⁊ Luce. s. Spiritu sancto replebit adhuc ex vtero matris sue. Eodem. ca. Spūssanctus superueniet in te. Eodē. c. Repleta est spūsācto elizabeth. ⁊. ij. Spirituſsctūs erat in eo. Et. iij. c. Descendit spūssanctus corpali specie sicut columba in ip̄m. ⁊ Joh. xx. Accipite spm̄sctm̄. ⁊ Actuū. s. Accipietis virtutē supueniētis spūssancti in vos. ⁊. ij. c. Repleti sunt oms spūsancto. ⁊. x. c. In nationes gr̄a spūssancti effusa est. Et. vj. Eligerūt stephanū plenū fide ⁊ spūssancto. ⁊. viij c. Jmponebāt manus sup illos ⁊ accipiebant spm̄sanctū. ⁊ ad Ro. v. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris p spm̄sāctū. ⁊. ij. Pet. s. Spūsancto inspirati locuti sunt sancti dei boies. ⁊ Johan. p̄me sue canonice. v. c. Tres sunt qui testimoniū dāt in celo pater verbū et spūssanct⁹. Tertia veritas q̄ spūs accipitur multipl'r. Primo p̄ subsātia aie. Vñ Actuū vij. Dñe Ihesu accipe spm̄ meum. ⁊ Luce. xxiij. Jn manus tuas pater cōmēdo spm̄ meum. Secūdo accipit p vento vt Jo. iij. Spiritus vbi vult spirat. Tertio p̄o aere vt in ps. Os meū aperui ⁊ attraxi spm̄. Quarto p angelos vt in ps. Qui facis angelos tuos spūs. Quinto p deo. Jo. iij. Spūs est de⁹. Sexto p tertia p̄sona in trinitate. Sed aduertendum ꝑm Bon. in. i. dist. xj. ar. ij. questiōe. iij. q̄ spūs in substātia spūali oz dupliciter. s. a spūalitate ꝺ corpulentiam. Et sic substātia rōnalis vel intellectualis aut eius potētia interior dicitur spūs. Uel aspiratione ⁊ sic amor vel affectus oz spiritus. Primo modo cōuenit toti trinitati, ⁊ sic est nomē absolutū. Secundo modo cōuenit illi p̄sone que p̄cedit vt amor. Spirari enī in spūalibus est soli⁹ amoris. Et quoniaz amor p̄t spirari recte ⁊ ordinate ⁊ sic est pur⁹ vel indirecte ⁊ immūde ⁊ sic est libidinosus. Ideo illa p̄sona q̄ est amor non tm̄ oz spiritus sed spūssanctus. Nō sic filius dicitur sanctus: qz generatio est motus natural' circa quē nō attendit sanctitas vl' puritas sicut attendit circa amorē volūtatis: Albert⁹ aūt in cōpendio theologie dicit q̄ spūssanctus multa hz noia. Dicit' enī spūs a spirando actiue eo q̄ spiret vbi vult. Et sic cōuenit trib⁹ p̄sonis sed spūssancto p appropriationē. Alio modo dicit spūs a spirando passiue eo q̄ spirat. ⁊ hoc modo ꝓpriū est spūssancto q̄ p̄cedit p modū spirationis. Non solū aūt oz spūs. ℔ additur sanctus: qz sanctus idē ē qđ mūd⁹ vel firm⁹ vel fine terra. Que cōueniūt nō solū ei quo ad se: ℔ in cōparatiōe quo ad nos. Nā p. gr̄am spūssancti a pctis mundamur in bōis firmamur a terrenis separamur. Jnsup spūssanctus vocatur nexus vnitas ⁊ amplexus: ⁊ hoc p̄out cōparat ad p̄rem ⁊ filiū. Item dicit' donū dei altissimi: qz omne. donū ab ipo fluit. Dicitur fons viu⁹: qz fitietib⁹ gr̄az largit'. Dicit' ignis qz affectū ascēdit. Dicit' charitas nō solū q̄a ē amor p̄is ⁊ filij ℔ qz nos amantes facit. Dicit' spiritalis vnctio. qz oēs tribulatiōes mundanas suaues facit ⁊ iocundas ꝑm illud. Jn labore reqes in estu tempies. Dicit' dextre dei digit⁹: qz sicut omnes corpales res digito demonstrant, ita p spm̄sctm̄ ostendunt res spūales oculo spūali. Dicitur paraclytus qz cōsolationes celestes mētibus instillat. Dicit' magistrorum optimus, quia intellectū ad cognitionem dei ⁊ suū p̄fius illuminat. Est itaq; spiritussanctus vt colligit' ex dictis. Augustin⁹

UVA. BHSC. IyR_227

in lib. de trinⁱ. Deus tertia ꝑsona in trinitate ꝓducta a patre ⁊ filio ꝑ modū volūtatis. Dꝫ nanq; est summe simplex ⁊ patet. xij. mehapi fice vbi ꝑbs dicit. ꝙ deus est actus purissimꝫ absq; aliq̄ cōpositiōe. ergo oē ꝙ est in deo est deus. Et ꝑ cōsequēs scia sapiētia intellectus cognitio volūtas: ⁊ amor dei est deꝫ. Cōstat aūt ꝙ spūssanctꝫ est amor ꝑris ad filiū. Deus em̄ pater p intellectū suū cognoscit essentiam suā esse infinite bonitatis. ergo eā amat amore infinito. Sicut ergo qua scipm̄ cognoscit cognitio est filius. ita amor qua seipm̄ amat est spūssanctus. Sed ꝫ ꝓdicta tres inuentiū tur hereticoꝝ opiniones damnate. Prima fuit opinio Arrij qui vt dicit sanctꝫ Tho. in. liij. summe ꝫ gētiles. c. xvj. docuit filiū ⁊ spm̄scm̄ esse creaturas: filiū tm̄ maiorē spūsancto ⁊ filium minorē patre. Quem errorem ꝙtū ad spiritūsctm̄ secutus est Macedonius: qui de patre ⁊ filio recte senſit. ꝙ vnius ⁊ eiusdē substātie sint. Sz hoc de spiritussancto credere noluit creaturā esse ꝓtestās. Vñ quidā Macedonianos semiarrianos vocant. eo ꝙ cū arrianis in parte cōueniūt ⁊ in parte differunt ab eisdē. Quos tm̄ oēs cōuincim̄ testimonio scripturarū scrāx: ex quib⁹ verissime colligimus ꝙ spūssc̄us est deus. Nā nulli templū ꝟstruit ⁊ cōsecrat nisi deo, Vñ in ꝑs. ꝛc. Dñs in tēplo sancto suo. Sz tēplū deputat spūssancto. Dicit em̄ apls. j. Corinth. vj. An nescitis qm̄ membra vestra templū sunt spūssancti. ergo spiritussanctus est deus. Insup cōprehendere oīa ꝓfunda dei nō est alicuius creature: sed spiritussanctus cōprehēdit oīa ꝓfunda dei. igitur nō est creatura. ꝛc em̄. j. Corint. ij. Que dei sūt nemo cognouit nisi spūs dei. Itē deus locutꝫ est ꝑ ꝓphas. Vñ Num̄. xij. c. scribit. Si quis fuerit inter vos ꝓpha domini in visione apparebo ei: vel ꝑ somniū loquar ad illū. Sz spiritussc̄us locutus est ꝑ ꝓphas. ergo est deus Nā actuū ꝑmo scribit. Oꝑtet impleri scripturā quā ꝓdixit spūssanctus ꝑ os dauid. Et. ij. Petri. j. c. Spūsctō inspirati locuti sūt sci dei hoies. Itē interius docere ꝓpriū opus dei est Vñ in ꝑs. Qui docet hominē scientiam. Sed hoc est opus spūssancti. ergo est deus. Nā Jo. xiij. dicit. Paraclytus aūt spūssanctus quem mittet pater in noīe meo: ille vos docebit oīa Adhuc. Quoꝝ est eadē opatio oꝝ eandē esse naturā. Est aūt eadē opatio filij ⁊ spūssancti nā xps̄ loquit in sanctis. Jdeo Paulus. ij. ad Coꝝ. xiij. dicebat. An experimētū q̄ritis eius qui in me loquit xps̄? Spiritussanctus etiam loquit iuxta illud Matt. x. Non em̄ vos estis q̄ loquimur. sed spūs patris vestri qui loquit in vobis. Ergo eadē est nā filij ⁊ spūssancti. et ꝑ cōsequens patris. Amplⁱ esse vbiq; est ꝓprium deitatꝫ dicit Viere. xxiij. Celum ⁊ terraꝝ ego impleo. hoc spūsancto conuenit ꝑm illud Sap̄. j. Spūs dñi replcuit orbem terrarū. ergo est deus. Preterea Actuum. v. Petrⁱ dixit Anania cur tēptauit sathanas cor tuū mētiri tel spūssancto. ⁊ postea subdit. Non es mentitus hoibus sed deo. ergo spūssanctus est deus Paulus etiam. j. ad Corinth. c. xij. ita scribit. Nemo pōt dicere dñs iesus nisi in spūssancto Diuisiōes vo graꝝ sunt. idē aūt spiritus ⁊ diuisiōes ministrationū sunt. idē aūt dñs. ⁊ diuisiones operationū sunt. idē vo deꝫ q̄ operat oīa in oibus. Unicuiq; aūt dat manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij quidē ꝑ spm̄ dat sermo sapientie. Alij aūt sermo scientie ꝑm eundē spūm. Alteri fides in eodē spū. Alij gra sanitatū in vno spū. Alij operatio virtutuꝫ. Alij ꝓphetia. Alij discretio spirituū. Alij genera lingnaruꝫ Alij interꝑtatio sermonū. Hec aūt oīa operat vnus atq; idē spūs diuidēs singulis prout vult In q̄b⁹ vobis manifeste expримit spm̄sctm̄ eē deū. Sed̄a opinio dānata de spūsctō ꝙ nō ꝓcedit a filio. sed a solo ꝑre. que ꝑm Tho. j. ꝑte. q. xxxvj. ar. ij. inuēta fuit a Nestorianis ꝑtz in quodā symbolo dānato ab Ephesina si nodo. Propterea in simbolo patrū dicit. Et i spūmsanctū dūm ⁊ viuificantē: q̄ ex ꝑre filioq; ꝓcedit. Athanasius etiā hoc retulit cū dixit. Spūsctūs a patre ⁊ filio. nō factus nec creatus nec genitus: sed ꝓcedēs. Idipsum profitetur Cirillus in epla sua quā sinodus calcedo nēsis recepit. Idē fatef didim⁹ in libro de spūsancto Aug. etiā sic asserit sup Johānē. ⁊ in libris de trinⁱ. Sed greci ꝫ hoc instant. Primo ꝙ xps̄ ō spūsancto loquēs eū a patre ꝓcedere dixit. nulla mētione facta de filio. Unō Jo. xv. ait. Cū venerit ꝓclytus quē ego mittā vobis a patre spūm veritatis qui a patre ꝓcedit. Sedo qz Johānes Dama. dicit. Spiritūsancti ex patre dicimus. ⁊ spiritū patris noīamus. Ex filio aūt spūm nō dicimus. spūs vo filij noīamus. Tertio spūsctūs ꝓfecte ꝓcedit a ꝑre. ergo supfluū est ꝙ ꝓcedat a filio. Sz ad ꝑmū rndet sctūs Tho. j. ꝑte. q. xxxvj. ar. ij. ⁊ in. iiij. sume ꝫ gētiles. c. xxv. ꝙ ꝓpter vnitatē eētie qō i scripturis ō vna ꝑsona ꝛc de alia oꝝ intelligit: nisi repugnet ꝓprietati ꝑsonali ipsⁱ. Et si dictio exclusiua adderet. Ly ei dicat Matt. xj. Nemo nouit filiū nisi pat. nō

UVA. BHSC. IyR_227

tñ a cognitione filij vel ipe filij? vel spūssctūs excludit. Unde etiā fidiceretur in euāgelio q̄ spūssanctus nō pcedit nisi a patre, non p̄ hoc remouere⁹ q̄n pcederet a filio: cū hoc p̄petati filij nō repugnet. Nec est mirum si dñs spūs sanctū a patre pcedere dixit de se mētione nō facta q̄ omnia ad pfez referre solet a q̄ habet quicq̄d hz. Sicut cum dicit Joh. vij. Mea doctrina nō est mea. ꝙ eius q̄ misit me pfis. Et multa hmōi in ꝟbis dñi inueniunt ad cōmēdandā in pre auctem pncipij. Nec tñ in ꝟbis allegatis oīno obticuit esse se spūssancti pncipiū. Cū dicit eū spūs ꝟitatis. ⁊ se pri? dixerat ꝟitatē. Preterea spūssanct? a filio mittit ꝑm illud Joh. xv. Cū venerit paraclyt? quez ego mittā vobis, sed mittēs auctem hz aliquā in missum. Opz g̃ dicere q̄ filij habeat aliquez auctem respectu spūssancti. non aūt dñij vel maioritat. ꝙ ꝑm solū originē. Dicēs autez obijceret q̄ filij? mittit a spūsancto. q̄ dr Lu. iij. q̄ dñs dixit i se ipletū illō Esa. Spūs dñi sup me ppter qđ vnxit me euāgelisare pauperibus misit me. Rūdere possumus q̄ filius a spūsctō mittit ꝑm naturā assumptam. Spūs aūt sanct? nō assumpsit naturā creatā vt ꝑm eā possit dici missus a filio: vel filij? ꝟe auctē respectu ipius. Relinquit g̃ q̄ respectu psone eterne filij? p̄ spūsctm auctem habeat. Ad scām obiectū de Damasceno dicit sctus Tho. q̄ in b nō est audiend⁹. q̄uis a q̄dā dicat q̄ sicut nō p̄fitet spūsctm esse a filio. ita etiaz nō negat ex vi ꝟbor illor. Ad tertiū de pductione pfecta pfis dicit sanct? Tho. q̄ p̄ hec q̄ spūssctūs pfecte pcedit a pre nō solū nō est sup̄fluū dicere q̄ pcedat a filio: ꝙ oīno necessarium est: qz vna est ꝟtus pris ⁊ filij. Et q̄cq̄d est a pre necē est eē a filio: nisi p̄petati filiatōnis repugnet. non em̄ filius est a seipo lz sit a pre. Itē pr ⁊ filij? sunt vnū pncipius spūssancti ppter vnitatē diuine ꝟtut: ⁊ vna pductione pducūt spūscm̄. sicut etiā tres psone sūt vnū pncipiū creature. ⁊ vna actione creaturam p ducūt. Tertia opinio de spūsctō dānata fuit aliquor. q̄ dixerūt q̄ spūssctūs nō sit equalis pri aut filio. Arguebāt ꝟo sic. Dare se totū sine sui dīnutōe. est summe potētie: hoc aūt potest pr̄. hoc pōt filius. nō aūt spūssanctus. nō em̄ pōt generare filiū sicut pr̄. nec pōt spirare spūscm̄ sicut pr̄ ⁊ filius. g̃ nō est illis equalis Ad hoc rñdet Alex. in. i. volumine summe. q. xlvij. mē. iij. q̄ sicut est eadē potētia filij q̄ potuit gñari q̄ est in pre q̄ potuit gñare. sic eadē est potentia spūssancti qua pōt dari. i. spirari que patris ⁊ filij qua possunt dare. i. spirare. Unde Aug. lib. o maximū inq̄t. Absit vt ideo sit potentior pr̄ filio: qz creatorē genuit pater filius nō genuit creatorē. Nec ꝟrem nō potuit ꝙ nō oportuit. i. nō ex impotētia fecit: sed qa sibi nō cōueniebat. Silr pōt dici in ppōsito. Si ꝟo queraf vtr narrata siue ligata sit potētia pducēdi in psona spūssancti ppter hoc q̄ nō potest exire in actū pducendi psonaz sicut pōt in pre ⁊ filio. Dicendū q̄ nō: imo ex summa pfectione ipius potētie est qz nō pōt exire in actum hmōi: quia non congrueret. Un̄ Anselmus in monologio ait. Qui pōt quod sibi nō pdest ⁊ nō debet: tāto magis aduersitas ⁊ puersitas possunt in illū. Sanctus ꝟo Tho. i. pte. q. xlij. ar. vj. ad. iij. dicit q̄ sicut eadē est sentia q̄ in pre est paternitas: in filio est filiatio: ita eadē est potētia q̄ pr̄ generat ⁊ qua filius generat. Unde verū est q̄ quicq̄d pōt pr̄ pōt filius. Non tñ sequit q̄ possit generare, naz generatio significat relationē in diuinis. habet ergo eādē potentiā quā pater: ꝙ cū alia relatione, qz pater hz eam vt dans. et hoc significat cum ꝟo pater pōt generare. filius autem hz eam vt accipiens. ⁊ hoc significat cuz dicitur potest generari. Item dicendum est de spiritusancto respectu patris ⁊ filij.

Quid sit missio in diuinis ⁊ qualiter spūssanctus mittit inuisibiliꝛ ⁊ visibiliꝛ. ⁊ de congruitate tempis quo spūs datus fuit apostolis in signo visibili. Caplm. II.

Secundum mysteriū contemplandum ꝙ de spūsctō ꝟo missionis. In quo tres considerationes faciemus.

Prima dicitur quidditatis.
Secunda temporalitatis.
Tertia qualitatis.

Prima consideratio dicit quidditatis. vbi quid sit missio in diuinis est aperiendum. Ad quod ita ait Ric. in. j. di. xv. ar. j. q. j. Missio est persone emanantis vel emanationis persone per aliquid sibi appropriatū actu vel habitu manifestatio. Nam missio respectu missi duo habet ex suo intellectu emanationem et manifestationem per effectum. Un̄ Aug. iij. lib. de trī. inq̄t. Mitti est cognosci esse ab alio Et quia pater a nullo est: ideo nunq̄ ꝟo miss? Sed vt ista clarius habeantur tria in hac pte dubia sunt aperienda.

Primū vtrū sit ponere missionē i diuinis.
Secōz vtrū missio sit q̄d creatū vl̄ increatū.
Tertium vtrum missio dicatur de deo ab eterno vel ex tempore vel vtroq̄ modo.

UVA. BHSC. IyR_227

Ad pmū dubiū tñdet scriptura sctā. Dicitur em ad Gal. iij. Misit de⁹ filiū suū. Et ibidē Misit deus spm filij sui in corda vestra. Et Joh. iij. Nō em misit deus filiū suū in mūdū vt iudicet mundū, Et. vj. c. Misit me viuens pr̄. Et. viij. c. Qui misit me verax est. ⁊ Joh. xv. c. Cū venerit paraclytus quē ego mittam vobis. Ex qbus ⁊ filijbus pz q filius missus est etiaz ⁊ spūssanctus. Contra hoc tñ q̄dam obijciūt. Primo qz q̄ mittit ab aliquo discedit ab eo ⁊ ad aliquē locū de nouo vadit: ſ in diuinis nō pōt esse loci mutatio: cū deus sit vbi q, ergo in diuinis nō pōt esse missio. Secūdo omne quod mittit separat a mittēte: ſ in diuinis nō est ponere separationē vnius psone ab alia. ergo nec missionē. Tertio nihil pertinens ad inferioritatē ⁊ supioritatē dr̄ de vna psona respectu alterius. Unde dicit Damascenus. q filius 9m q deus dr̄ obediens vel inobediens pr̄i. subiector. em est ħ. Cuz ergo ille q̄ mittit inq̄tū huj⁹ sit inferior q̄ ille qui mittit ⁊ ille q̄ mittit sit supior: nō dicūt hmōi noia mittere ⁊ mitti de vna psona respectu alterij⁹. Ad soluēda hmōi obiecta notādū est pz Boñ. in. j. dist. xv. q. j. q. missio in his inferioribus habet respectū ad tria. scz ad pncipiū: ad terminuz: ⁊ ad missum. Ad pncipium siue ad mittentē missio hz sub triplici habitudine comparari: videlz vt ad dantē esse: ⁊ sic mitti tur radius a sole. Ut ad dantē virtutem. ⁊ sic mittit iaculū a pjectore. Et ad dantem iurisdictionem. ⁊ sic mittit nuncius a preceptore. Scōm omnē hāc comparationē est missio in diuinis: qz spūssanctus mittit a pr̄e ⁊ filio tā q̄ habens esse ⁊ ħutem ⁊ auctez in opando ab eis. Et ideo missio 9m hunc respectū completissime est in diuinis. Simil⁹ ad terminū sub triplici habitudine comparat. Mittitur em aliq̄d alicubi vbi videlz quietatur vt lapis mittit deorsum. Mittit etiā aliq̄d alicubi vt a quo habeat, sicut aliq̄s mittit alicui donum Mittit insup ad aliq̄d q̄ operet. ⁊ sic mittit filius vel spūssanct⁹ vt alicubi inhabitandum vt alicubi ad possidendū vt dohū ad aliquid scz ad effectū cōferendū. Et ideo missio p cōparationē ad terminū reperit cōpletissime in diuinis multo magis q̄ in creaturis. Si aūt loq̄mur de missione in cōparatōe ad missum. Sic in his inferioribus ponit triplicē q̄ditionē impfectionis. ſ. separationē: subiectionē: ⁊ mutationē: q̄ quidem non sunt in diuinis. Et tñ aliq̄d pfectōis ibi istis cozrñdens. Et rō huj⁹ pz sic. Jn istis inferioribus sepaf missū a mittēte, hā cū mitto aliquē romam: qz roma distat a me: ille quē mitto sepaf a me. Jn dīnis ħo qz deus mittēs est vbiq; nulla est distātia. iō nulla sepatio: loco tñ huj⁹ est missi a mittente egressio siue emanatio. Silr in his inferioribus est in misso subiecto ppr̄ diam mittētis ad missum: qz missus dr̄t a mittente in suba. Sz in dīnis nō est suba lis dria. Et iō oia sūt eq̄lis nobilitaq̄ in misso ⁊ mittēte. Sic etiā in his inferioribus⁹ est in misso mutatio ppr̄ distā t iā missi a termino. Qz ħo in diuinis missus nulli loco abest: iō nō est ibi mutatio: ſ aliqui⁹ effect⁹ de nouo ꝓductio, hec Boñ. Sctūs ħo Tho. j. pte. q. xliij. ar. j. eandē sniam ꝓfirmās asserit, q̄ in rōne missionis duo important. quoz vnū est hitudo missi ad eū a quo mittit. Aliud est hitudo missi ad terminum ad quem mittit. Per hoc aūt q̄ aliq̄s mittit oñdit p cessio quedā missi a mittēte: vel 9m imperiuz sicut dñs mittit suū: vel 9m cōsiliū: vt si consiliari⁹ dicat mittere regē ad bellandū, vl̄ 9m originem. vt si dicat q̄ flos mittit ab arboze. Ostendit etiā hitudo termini ad quē mittit vt aliq̄ mō ibi esse incipiat. vel qz ꝑus ibi oīno non erat quo mittit vel qz incipit ibi aliq̄ mō esse quo ꝑus nō erat. Missio q̄ diuine psone ꝓuenire pōt 9m q importat ex vna pte pcessionē originis a mittente. Et 9m q importat ex alia pte nouū modū existēdi in aliq̄. Sic si li⁹ dr̄ esse missus a pr̄e in mūdū 9m q incipit esse in mundo visibiliter p carnē assumptā: ⁊ tñ ātea in mūdo erat. vt dr̄ Joh. j. Non potuit q̄ missio in diuinis q̄ fit 9m motū localē. Quare nec ibi est sepatio: ſ sola distinctio originis Neq; pt eē minoratio cū nō fit a pncipio mitēte aut 9m impiū aut 9m ꝓfluū qz impans est maior ⁊ ꝓfluas sapiētior, Et vt pdictū est missio illa nō importat nisi pcessionē origis q̄ est 9m eq̄litatē. Scōm dubium fuit vtruz missio sit q̄d creatū vel increatū. Ad quod tra ñdet Alex. in. j. sum. q. lxxj. mem. ij. q missio siue dicat actiue de patre respectu filij: siue de pr̄e ⁊ filio respectu spūssancti: siue dicat passiue de filio vel spūsancto: est q̄d creatū ⁊ idem qđ de⁹. Nā pcessio spūssancti est ipe spūssanctus pcedēs. ⁊ sctificatio spūssancti est ipe spūssanct⁹ sanctificās. Sz missio spūssancti est ei⁹ pcessio a pr̄e ⁊ filio ad sanctificandū creaturaz. vtrūq; aūt ē q̄d increatū qđ est spūssctūs ergo missio q̄ spūssanct⁹ est missus est q̄d increatū Et eadē rōne missio q̄ filij⁹ mittit ⁊ qua pater mittit. Tertiū dubiū fuit vtrū missio dicat de deo ex tempe vel ab eterno, Et respōdent

UVA. BHSC. IyR_227

doctores theologi ꝙ dicitur ex tpe. Veruntñ Alex. in. ſ. ſume. q. lxxj. mē. ij. dicit ꝙ in miſſione duo ſunt. Eſt em̄ ibi principale ſignificatū qđ eſt qđ increatū. Et eſt ibi aliqđ ꝑnotatū. ſ. effect⁹ in rōnali creatura qđ eſt quid creatuꝫ. Nā miſſio eſt ꝓceſſio alicui⁹ ꝑſone manifeſtata in creatura, vl manifeſtatio ꝓceſſionis eterne facta rōnali creature. rōne ꝗ connotati qđ tpale eſt ꝺr miſſio tpalis. Dz ſctūs Tho. in. ſ. pte ybi. ſ. ar. ij. dicit ꝙ in his ꝗ importāt origine diuinaꝫ ꝑſonaꝫ eſt qđā dñia attēdenda Quedā em̄ in ſua ſignificatiōe importāt ſolā habitudinē ad principium vt ꝓceſſio t exitꝰ. Quedā ño cū habitudie ad ꝓncipiū determinant ꝓceſſionis terminū. Quoꝫ qđā determināt terminū eternū ficut generatio t ſpiratio Nā generatio eſt ꝓceſſio diuine ꝑſone in natura diuina t ſpiratio paſſiue accepta ꝑportat ꝓceſſionē amoris ſubſiſtētis. Quedā ño cuꝫ habitudine ad principiū ꝑportāt terminū tpalē: ſicut miſſio t datio. Additit em̄ aliqđ ad ꝺ vtin aliquo ſit: t dak ad ꝺ vt habeaf. Perſonā autē diuinā haberi ab aliqua creatura vel eē nouo modo exiſtendi in ea eſt qđā tpale. Vñ miſſio t datio in diuinis dicunf tpaliter tm̄. Generatio autē t ſpiratio ſolū ab eterno Ꝓceſſio aūt t exitꝰ dicunf in diuinis eternaliter t tpaliter. Nā filius ab eterno ꝓceſſit vt ſit deus: tpaliter aūt vt ſit hō ſm̄ miſſionē viſibilē. vel vt ſit in hoie ſm̄ miſſionē inuiſibilē. Scđa ꝺſideratio de miſſione ſpūſſancti ꝺr tpalitatis. In qua ꝗ tpe miſſus fuit apls ponderare debemus Nā ꝗnq̄geſima die poſt xp̄i reſurrectōes myſteriū iſtud fuit celebratū Et hoc quidē ꝺgrue factuꝫ eē ꝺſtat. Tum qz in veteri teſtamēto ſi fuerat figuratū. dū ꝗnq̄geſima die poſtq̄ moyſes eduxerat filios iſrael de egypto: deſcēdit deus in igne i mōte ſynai. Sic t ꝗnquageſima die poſtq̄ xp̄s tra xerat patres de inferis: deſcendit ſpūſſctūs in linguis igneis. Tū etiā ꝗ in iubileo beneficia ꝑpls accipiebat data fuiſſe multo copioſiora in xp̄o credētib⁹ a ſpūſcō. noſcanf. Ut em̄ colligif ex. xxv. c. Leui. nūero ꝗnq̄genario ānoꝫ in iubileo debita remittebanf. Ita ſpūſſancti gra in apl̄os deſcēdētis penitētib⁹ ꝑcta t debita remittūf. Silr in illo iubileo ſerui donabanf libertati. Ita nūc ſpūſſctūs liberat a ſuitute diaboli in ſpem glorie filioꝫ dei. Adhuc in illo iubileo recupabanf hereditates amiſſe Sic ſpūſſctūs eſt pignus hereditatis nře. Venit etiā ſpūſſctūs in die ꝑnīca vt eſſet dies renouatiōis ꝗ fuerat t creatiōis. Dñica nanq̄ die creat⁹ eſt mūd⁹. Ꝺoza adhuc ꝗ ſpūſſctūs in apl̄os deſcēdit fuit tertia. vt ꝑs ex aucte ecclie ꝗ cāt in hymno. Dū ꝺoza cūcꝫ tertia repete mūdus intonat. ozātibus apl̄is: deum veniſſe nūciat. Idiſm̄ habeꝫ ex verbo Petri Act. ij. Fuit aūt iſta ꝺoza cōueniēs. Tum qa ſpūſſanct⁹ eſt tertia in trinitate ꝑſona. Tuꝫ qz ꝑmi parētes dicūf in ꝺoza tertia ꝑdidiſſe gr̄am. vt ponit in compēdio theologie lib. ſ. Unde ꝓueniēs fuit ꝙ eadē ꝺoza apl̄is redde ref. Tum etiā vt inſinuet ꝙ in tertio tempe gr̄e dei copioſe in mūdū effuſa eſt. Nā genus humanū ſub triplici ſtatu decurrere ponit a doctoꝛib⁹. Primꝰ legis nature ab adam vſq̄ ad moyſen. Scđus fuit legis ſcripte. a moyſe vſq̄ ad xp̄m. Tertiꝰ legis gr̄e. a xp̄o vſq̄ ad cōpletū numerū electoꝝ. Tertia cōſideratio de miſſione ſpūſſcti ꝺr qualitatis. Duplex eſt miſſio ſpūſſancti. Una inuiſibilis ꝙ mittit in mentē ad ſignificandū creaturā. t iſta miſſio fit ad inhitationez creature rōnalis. Alia eſt miſſio viſibilis ficut appuit ſup xp̄m in colū be ſpecie: t ſup apl̄os in linguis igneis. Qui ſpūſctm̄ inuiſibilr hr̄e cupit opꝰ eſt vt ſe ꝺſoꝛmet apl̄is in qb⁹ ſeptē ꝺditōes deſcribuntur fuiſſe. Prima ꝺditio fuit qz erat aio q̄eti. Et hoc eſt qđ ꝺr Act. ij. Dū cōplerenf dies pentheoſtes. i. dies reqectōis. Illō ei feſtū erat ad requiē ꝑputatū. Iō dixit deꝰ ꝑ Eſa. lxvj. Sup quē requeſcet ſpūs meꝰ niſi ſup humilē t q̄etū. Scđo erāt apl̄i dilectōe vniti: qđ notaf cū ꝺr. Erāt oēs pīc. Erat q̄dē eis coꝛ vnū. et aia vna. Sicut em̄ ſpūs ꝺois nō viuificat mēbra coꝛpis niſi vnita. ſic nec ſpūſſctūs mēbra ſpūalia. Tertio erāt apl̄i loco ſecreti: de ꝺ ſubdit i eodē loco. ſ. i cenaculo. Quarto erāt ꝛ ofoe aſſidui, tō ſubdit. Erāt ꝑſeuerātes vnanimit in oꝛone. de illis cāt at eccl̄ia. Ozātib⁹ apl̄is deū veniſſe nūciat. Quito erāt ꝓūlitate ꝑditi ex eo ꝙ ſcribit: qz erāt ſedētes. i. humiles. Sexto erāt pace ꝺiūcti: qz erāt in hierl̄z que inf̄ptaf viſio pad. Septimo erāt ꝓplatone erecti. ꝑ ꝺ qđ ꝺr: qz receperūt ſpm̄ſcm̄ i ſupiori cenaculo. Quakr aūt miſſio illa viſibilis in apl̄os fuerit cōpleta declarat Act. ij. vbi ꝺr. Fact⁹ē repete de celo ſon⁹ tāq̄ aduenīēt ſpūs vehemēt̄ t repleuit totā domū vbi erāt ſedētes. Nic. de li. ſedētes. i. manētes. eo mō ꝗ ꝺr in Deut. c. ſ. Sediſtis in cades barne multo tpe. i. māſiſtis. Nā apl̄i tunc erāt in oꝛone: ꝗ nō fit ſedēdo: ꝛ magis flectēdo genua vel ſtādo. Inſuper Luce vltimo. xp̄us dixerat eis. Sedete in ciuitate. i. manete quouſq̄ induaꝫ

UVA. BHSC. IyR_227

mini virtute ex alto. Et appuerūt illis dispti te lingue tanq̄ ignis. seditq̄ sup singlos eor̄ ꝛ repleti sunt oēs spūsc̄to. Sz posset aliās q̄rere an apli añ istā diē acceperāt spm̄ sanctuz Et rndēt doctores q̄ fic: nō in tanta copia. Cū em̄ fuerūt vocati ad xpi sequelā ꝛ aplatū receperūt spm̄sctm̄ ad ppria iustificationē: ꝛ psonalē perfectionē. Qñ aūt misit eos ad p dicandū añ suā passionē: tūc receperūt spm̄sctm̄ ad infirmor̄ curationē ꝛ miraculor̄ opationē. Dedit nanq̄ ptātē illis curādi langores eijciēdi demones: sicut pz Mat. x. Sed qñ i insufflauit ꝛ dixit eis. Accipite spm̄sctm̄: tunc receperūt eū ad pctor̄ remissionē ꝛ sacror̄ ministrationē. ꝛ vt refert Aug. ij. libro. de trini. Flatus ille corporē suba spūsc̄a nō fuit: sz de monstratio q̄ dā significationē. non tm̄ a pre: sz etiā a filio ꝓcedere spm̄sctm̄. Et spūsc̄tus ibi nō accipit̄ ꝑ put est tertia in trinitate psona. sz p dono spūsc̄ti. vt sit sensus. Accipite spm̄sctm̄. i. donū spūsc̄ti. ꝑ put exponit Philippus de mōte calerio in euāgelio Johānis Ista vero die apli receperūt spm̄sctm̄ ad habēdam intelligentiā scripturar̄. vt declarabim⁹ in sequenti mysterio. ꝛ notitiā oīum linguar̄ ad audaciā ꝛ fortitudinē: ad omniū meritor̄ plenitudinē: ad ꝓdicationem euangelij: ad tolerationē martyrij: ad cōuersionē pplor̄ ꝛ cozuscationē miracul̄. Ergo repleti sūt nō solum plenitudine sufficientie: sed etiam plenitudine redundantie.

Qz apli faciente spiritusancto loquebātur varijs linguis: ꝛ acceperūt scientiā diuinarū rerū: atq̄ fortes facti fuerūt vt non timerent cruciatus neq̄ mortem. Caplm III

Ertiū mysteriū ꝛtemplandū de spū sancto ꝛ opationis. Inter ceꝛa q̄ꝑpe stupenda que in aplis est opatus sunt ꝑcipua ꝛ singularissima tria.

Primū fuit locutio.

Scōm illustratio.

Tertiū fortificatio.

Primū op⁹ mirabile fuit locutio. nām statim fecit illos loq̄ idiomata oīm gentiū q̄ tñ antea nō didicerāt. Et lz q̄dā dicere voluerūt q̄ apli lingua ꝓpria loquētes: intelligebant ab audiētib⁹ ac si eor̄ idiomata ꝓferret. tñ verior est sniа illor̄ q̄ tenent q̄ ipi. apli varia linguar̄ genа ꝑ spm̄sctm̄ didicerūt. Qñ ecclia de ipis cantat. Linguis loquunt oīm turbe patuēt gētiliū: musto madere ꝓbāt quos spūs replenerat. ꝛ Act. ij. scribit. Ceperūt loqui variis linguis put spūsc̄tus dabat eloqui illis

Erāt aūt in hierlm hītātes iudei viri religiosi. i. in cultu dino deuoti ꝝ Nic. de lira. ex oīnatōe q̄ sub celo est. q̄ ꝓuenerāt in hierlz rōe festi. Nā iudei captiuati ꝑ salmanasar regem assyrior̄ nō redierūt in iudeā. Sil⁹ captiuati ꝑ regē chaldeor̄ nō redierūt oēs. q̄uis hrent licentiā redeūdi: sz remāserūt multi a more filior̄ qs generāt ibi ꝛ possessionū qs acq̄sierant. Multi adhuc captiuati ꝑ Antiochū regē grecor̄ ex diuersis gētib⁹ ꝓditi remāserūt Uerūtn aliq̄ eor̄ magis deuoti. ꝓpter reuerentiā tēpli aliq̄n i hierlm maxie in solēnitatib⁹ magnis. q̄rū vna erat solēnitas pēthecostes ꝛ cōueniebāt. Et dr pēthecostes a pētha q̄ est q̄nq̄z: ꝛ coste q̄ est decē. Quinq̄gesima nāq̄ die a pasca celeberrima erat apud iudeos in memoriā bñficij legis date: q̄ fuit data in mōte synai q̄nq̄gesima die vt supius tactum est postq̄ filij isrl egressi sūt de egypto. Fcā igit hac voce. f. spūs vehemētis vel vēti vel tonitrui: q̄ ab alijs audita fuit. vel apl̄or̄ ꝛ aliorū cū eis exhītū deū voce magna laudātiuz qui ꝑus timore ducti nō audebāt loq̄: ꝓuenit multitudo ꝛ mēte cōfusa est. i. stupefacta. qm̄ audiebat vnusq̄sq̄z lingua sua illos loq̄ntes. dicebāt aūt cū admiratōe. Nōne ecce oēs isti qui loquunt galilei sunt? Et quō nos audiuim⁹ vnusq̄sq̄z linguā nram i q̄ natī sum⁹? Parthi: et medi: ꝛ elamite: ꝛ q̄ hītāt mesopotamiam. iudeā ꝛ capadociā. pōtū ꝛ asiā. phrigiā ꝛ pāphiliā egyptū. ꝛ pres libie q̄ est circa cyrenē: ꝛ aduene romani. Et dicunt̄ ꝫ romani aduene poti⁹ q̄ alij. tū q̄ a remotioꝛib⁹ ptib⁹ venerāt tū q̄ mare trāsierāt. Judei q̄z ꝓseliti. i. ꝓuersi de gētilitate ad iudaismū. Cretes ꝛ arabes audiuim⁹ eos loq̄ntes nris linguis magnalia dei. Alij aūt irridētes dicebāt q̄ musto pleni sunt. ꝑ q̄b⁹ cātat eccl̄ia. Musto madere de putāt q̄s spūs repleuerat. Tū petr⁹ veritatez rei ꝑ scripturas declarauit. Et illa die appositē sūt. i. baptisate ꝛ ad nūerū fideliū ꝙgregate aie circit̄ tria milia. Scōm op⁹ mirabile q̄ spūsc̄us in aplis fuit opar⁹: illustratio ꝛ nā intellectuz eor̄ illuminauit vt de dīnis q̄ ad salutē sunt necria nihil penit⁹ ignorarēt. Hoc ꝓmiserat eis xps cū dixit Jo. xiiij. Paraclyt⁹ aūt spūsc̄us quē mittet pr̄ i nōie meo ille vos docebit oīa ꝛ suggeret vob⁹ oīa q̄cūq̄z dixero vob⁹. ꝛ. xvj. c. Cū venerit ille spūs veritatis docebit vos oēm veritatē. Et Luc. xxi. Ego dabo vobis os ꝛ sapiam cui nō poterūt resistere ꝛ ꝓdicere oēs aduersarij vestri. Res est ꝓfecto stupēda q̄ tā celeriter ablq̄ docto-

UVA. BHSC. IyR_227

re spūssanctꝰ sola pñcia notitiam apl̄i plenissi mā acceperūt de oibus q̄ a moyse ⁊ ꝓphetis fuerant cōscripta. Vnde ‖Diero. ad Paulinuꝫ ait. Phariseꝰ stupēt in doctrina dñi: ⁊ mirāt in petro ⁊ iohāne quō legē sciant cū lras non didicerūt. Quicqd̄ em̄ alijs exercitatio ⁊ q̄tidiana in lege domini meditatio tribuere solet illis spūssctūs suggerebat: ⁊ erant iurta quod scriptū est docibiles deo. Quinimo de secretis diuinis magis fuerūt illuminati q̄ ꝓbe veteris testamēti: ⁊ in maiori plenitudine gr̄aꝫ spūssancti receperūt atq; donū ꝓphetandi et cellētius habuerūt. Vō aūt apl̄i ꝓphetie munere fuerūt p̄diti, patet Act. ij. c. v. c. vj. c. xj. c xiij. c. xxvij. c. Tāta aūt fuit in illis vis doctrine q̄ in oēs gētes ⁊ nationes mūdi p eos luꝫ ẏritatis effulsit. Tertiuꝫ opus mirabile q̄ spūssanctus opatus est in apl̄is ꝺz fortificatio: q̄ corda eoꝝ adeo fortificauit, vt nullo timore nullo terrore: nullaq; cōminatiōe a xpi p̄dicatione retardarenf. Ideo in sermone qui legit in officio apostoloꝝ Greg. ait. Scriptū est. spūs dñi ornauit celos: ornamēta em̄ celorum sunt ẏtutes p̄dicātiū. Que videlꝫ ornamenta paulus enumerat dicēs. Alij datur p spm̄ ſmo sapie. Alij ſmo scie ſm eūdem spm̄. Alij fides in eodem spū. Alij gr̄a sanitatuꝫ in vno spū. Et infra. Quot sunt bona p̄dicātiuꝫ tot sunt ornamēta celoꝝ. ‖Dinc rursus scriptū est. Verbo dñi celi firmati sunt: ⁊ spū oris eiꝰ omnis ẏtus eoꝝ. Verbū em̄ dñi filiꝰ est p̄tis Sed eosdē celos videlꝫ sanctos apostolos vt tota simul trinitas ostēdaf opata repente de sctispūs diuinitate adiungit. Et spū oris eiꝰ omis ẏtus eoꝝ. Celoꝝ igitur virtus de spiritu sumpta est, q̄ mūdi huiꝰ potestatibꝰ ẏtraire non p̄sumerent: nisi eos sanctispūs fortitudo solidasset, Quales nāq; doctores scē ecclesie ante aduentū huiꝰ spūs fuerint scimꝰ: ⁊ post aduētū illiꝰ cuiꝰ fortitudis facti sūt ꝓspicimꝰ Certe ipe pastor ecclie petrꝰ quāte debilitaf q̄ teq; formidinis ante aduentū huius spūs fuerit: ancilla ostiaria reqsita dicat. Una em̄ mulieris voce pcussus: dū mori timuit negauit, Et cū petrus negauit in terra: cum latro ꝓfitebaf in cruce. Sed vir iste tante formidinis q̄lis post aduētū spūs exīstat audiamus. Fit cōuetus magistratuū atq; senioꝝ. cesis denūciaf apl̄is ne in noie iesu loq̄ debeant, Petrꝰ magna aucte rñdit. Obedire opꝫ deo magis q̄ hoibus. Et rursuꝫ si in ꝓspectu dñi iustū est vos potiꝰ audire q̄ deū: iudicate Libēs btūs andreas pſecutoribꝰ suis rñdit. Tanto em̄ ero regi meo acceptioꝝ: quāto pro eius nomine fuero permanens in tormentis constantioꝝ, non em̄ possumus q̄ audiuimus ⁊ vidimus non loqui. Et illi quidē ibant gaudentes a conſpectu concilij, qm̄ digni habiti sunt pro nomine iesu contumeliam pati. hec ille. Securus ⁊ gaudens ad crucem propera‹uit petrus, ita ⁊ frater eius andreas. quia spiritussanctus erat in eis. Sic ⁊ apostoli ceteri mortem violentam leter tulerunt, quia spiritussanctus omnem ab eis timorem eiecerat Nec tantum apostolis hec fortitudo supnaturaliter tributa est. quinimmo ⁊ sanctis vt. fic dicam innumeris confessoribus ẏginibus et martyribꝰ. Quisnaꝫ fecit t paliū bonoꝝ conteptores eos q̄ xpꝫ nudū nudi secuti sunt nisi spūssanctꝰ, Quis habitare fecit in solitudine in spelūcis amicos dei: vigilantes oꝝantes: et carnē durissimis ieiunijs disciplinis ⁊ ẏberibus affligentes: nisi spūssanctꝰ. Quis denicq; fecit martyres aīo intrepido tot illata tormenta ⁊ exq̄sitissima cruciatuū genera ꝓpeti nisi spūssctūs. Vbi admirari plurimuꝫ simul ⁊ in fide ꝓsolidari debemꝰ dū supradicta oia in se xu fragili mulierū inueniri ꝓspicimꝰ. O vere stupenda ẏtus spūssancti: q̄ tot hoies supra hoies eleuauit. O gr̄a dei electis copiosissime dispensata: q̄ terrenos hoies celestes effecit. O fons indeficiens bonitaf dei: ad quē cūcti mortales ꝓfugere securi debēt. qm̄ vt inquit. Cyprianꝰ in epl̄a ad donatū. Prosluēs largiter spūs nullis finibꝰ premif. nec vllis coercentibus claustris intra certa metaruꝫ spacia refrenaf. Manat iugiter. exuberat affluēter nostrū tm̄ pectus fitiat ⁊ pateat. Quātū illic fidei capacis afferimꝰ tm̄ inde gr̄e mundātis haurimus. hec ille. Supplici corde igitur postulemus: vt pijssimꝰ deus spiritusancto suo repleat corda nostra: qui sit benedictus in seꝯcula seculoꝝ. Amen.

In festo sanctissime trinitatis ſmo. lxxvj. de vnitate diuine essentie ⁊ trinitate psonaꝝ quere infra in tractatu diuinoꝝ iudicioꝝ sermone. xviij. De cognitione dei.

In solemnitate sanctissime eucharistie seu sacratissimi corporis christi sermo. lxxvij. de eodem sacramento, quere supra sabbato post dominicam in passione, ⁊ feria secunda tertia ⁊ quarta post dominicam in palmis. vbi habes multa ⁊ plura de hac materia.

Et in his explicituꝫ est opus quadragesimale Roberti de litio.

UVA. BHSC. IyR_227

Tabula sermonū de timore iudiciorū dei.

Sequitur ipsius tractatus de timore iudiciorum dei: comprehendens sermones. XIX.

De sacre scripture sublimitate: ac euāgelij multiplicitate. Sermo. I

De iudicijs dei: ⁊ quare a multis vilipenduntur, ⁊ quomodo vicina esse cognoscunt: ⁊ quomodo euitantur. Sermo. II.

De iudicio dei contra superbientes angelos. Sermo. III.

De demonum presidentia: atq; potentia grandi quibus nihilominus homines dei adiutorio resistere possunt. Sermo IIII

De fructibus superbie. Sermo. V

De iudicio dei contra primos parentes nostros. Sermo. VI.

De iudicio dei contra mundum lasciuientē facto tempore Noe. Sermo. VII.

De mulieribus que multorum sunt causa peccatorum. Sermo. VIII.

De iudicio dei contra fetidos sodomitas. Sermo. IX.

De iudicio dei contra Pharaonem ⁊ egyptios. Sermo X

De iudicio dei contra iudaicum populum in deserto murmurantem. Sermo. XI

De iudicio dei contra iudeos hierusalem habitantes. Sermo. XII

De iudicio dei contra iudeos xp̄m ⁊ ecclesiam persequentes. Sermo. XIII.

De iudicio dei contra Dauid populum numerantem. Sermo. XIIII

De iudicio dei ꝯtra Sennacherib. blasphemum. Sermo. XV.

De iudicio dei contra Nabuchodonosor superbientem. Sermo. XVI.

De iudicio dei contra Antiochum crudelissimū in iudeos. Sermo. XVII

De cognitione dei: ⁊ de debito sibi honore exhibendo. Sermo. XVIII.

De honore ⁊ reuerentia deo exhibendis. Sermo. XIX.

Epistola venerabilis clarissimiq; in sacra theologia magistri fratris Roberti Carazoli de licio ordinis minorū: ad reuerendissimum ⁊ illustrissimū dn̄m dn̄m Johānē de aragonia. serenissimi dn̄i nr̄i Ferdinandi regis sicilie ⁊c. filiū ⁊ locūtenētē generalē apl̄ice sedis ꝓthonotariū. in qua sua docilitas cōmēdat.

Reuerendissimo patri ⁊ dn̄o: domino Johanni de Aragonia xp̄ianissimi regis Ferdinandi filio: sedis apostolice dignissimo prothonotario, frater Robertus carazolus de licio ordinis minoꝝ sacre theologie magister humiliter se cōmendat. Inter p̄clarissimas virtutes tuas: ingentesq; animi dotes: docilitas magnope fulget. Qua fit vt animū semper ꝓmptū: beniuolūq; exhibeas ad intelligendū doctrinam sapientū. Neq; vero elegantissimo ingenio tuo satis esse p̄nt: q̄ in palacio tue residētie singulis dieb⁹ ab eruditissimis viris audire cōtendis: quinimo diuinarū: humanarūq; rerū inuestigare ac scire rōnem cupiens: pia religione frequentare soles tēpla sacra dei. vt etiam ibi haurias: q̄cquid ab his qui declamatorie. vt ad populum loqui solet edocetur. Laudabilis ꝓfecto institutio ista nedum in adolescēte vel iuuene: verum etiam in quolibet annosissimo ⁊ sene: ex eo ꝙ nullus tā sapiens tamq; doctus esse potest: quin audiendo doctior fieri valeat. Ex q̄ stat sententia illa. j. c. Prouerb. Audiens sapiens sapientior erit. At ⁊ iuriscōsultus. ff. de fideicōmissarijs libertatib⁹. l. apud Julianuz dicit cupiditatē discēdi optimā esse rōnem viuēdi. Vn̄ Julianus dixisse fert. Etsi alterum pedē in sepulcro haberē: adhuc dicere aliquid vellē. Quare valeri⁹ in rubrica de studio ⁊ industria: miris laudib⁹ extollit Solonē p̄b̄m. q̄ sup̄mo die vite assistentibus amicis: q̄dāq; inter se ⁊ ferētibus satis iaz p̄ssum caput erexit. Int̄rogatusq; quapropter id fecisset. Rn̄dit. Ut cū istud quicq̄d est de quo disputatis ꝑcepero: moriar. Sacer vero Hiero. in epistola ad Pāmachiū ⁊ Oceauū. sic de seip̄o fatet. Dū essem iuuenis: nimio feruebam amore discendi. Nec iuxta quorundam presumptionē ipse me docui. Appollinarem audiui Antiochie frequenter ⁊ colui. Jam comis spargebatur caput canis: ⁊ magistrum potius q̄ discipulum me esse decebat. Perrexi tamen Alexandriam. audiui Didimum: in multis ei gratias ago. Quia quod nesciebam didici: quod sciebam illo docente non perdidi. Putabant me homines finem fecisse discendi. Veni rursus Hierosolymam et Bethleem. Quo labore: quo precio: Baraniam nocturnum habui preceptorem? Timebat enim Judeos: ⁊ alterum mihi exhibebat Nicodemum. hec Hieronymus. Horum studia imitanda sunt, non eorum qui sibi scioli vidētur: et spernunt omnem disciplinam. De his loquitur sic Seneca libro de tranquillitate animi. Puto multos ad sapiētiam peruenire potuisse nisi putassent se peruenisse. Sed tu sapientie cultor: ⁊ venerator precipuus: omnem

UVA. BHSC. IyR_227

diligentiam apponis. vt a multis multa cognoscas. & licet dignata fit domiatio tua, dū Neapoli predicabam quasi quotidie sermonibus meis adesse: hortari tandem me voluisti vt opus de timore iudiciorum dei in scriptis redigerem: illudq; dominationi tue legendū transmitterē. Feci libens quod iussisti: & operam dedi: vt morem tue gererem voluntati. Accedet hoc ad vtilitatem plurimorum: quoniam que noua sunt allicere solent humanas mentes. Nam vt scribitur Actuus. xvij. Dum Paulus eēt athenis dispntaretq; in synagoga cum iudeis & colentibus deum: & in foro p omnes dies cum epicureis & stoicis philosophis: quidam dicebant eum seminiuerbium, id est seminatorem verborum. Alij vero nouorum demoniorum annunciatorē, id est nouarum scientiarum: sm Nicolaū de lira. Propter quod duxerunt eum ad Ariopagum dicentes. Possumus scire que est hec noua que a te dicitur doctrina? Noua enim quedam infers auribus nostris. Volum⁹ ergo scire quid nam velint hec esse. Athenienses autem oēs & aduene hospites ad nihil aliud vacabāt nisi dicere aut audire aliquid noui. Hoc est quod Ouidius dixit libro scō de pōto. Est quoq; cunctarum nouitas charissima rerum. Et de hoc Seneca in questionibus naturalib⁹. Naturale est magis noua q̄ magna mirari. Et idem in quarto declamationum. Ad noua homines conueniunt. ad noua concurrunt. Cicero insuper in sua rhetorica docet auditores fieri p posse attentos: si de rebus nouis & inusitatis nos promiserim⁹ & ea facturos. Scripsi igitur donante deo. non in doctis humane sapientie verbis. quicquid legere aut inuenire potui, quod hominum corda ad timendum deum gloriosum reuocet & inducat. Accipe itaq; tu pater colendissime l. bellum istum. in quo si quid boni repperieris proba, si quid vero aut superfluum aut minus rectum in illo deprehēderis. corrige. Pro ramen humanissimaz dominationez tuam ne communicet aut tradat illuz inuidis & malignis meis. quos multos nosti. quia vt vtar verbis Hieronymi in prologo in Esdram. Inuidorum studia omne qō scribimus reprehendendum putant & interdum contra se conscientia repugnante publice lacerant que occulte legūt: intantum vt clamare compellar ac dicere. Domine libera animam meam a labijs iniquis. & a lingua dolosa. Bene vale speculum bonorum morum: et memento mei dum bene tibi fuerit.

Incipit prologus in opus de timore diuinorum iudiciorū in quo exponunt mystice verba Johannis in themate.

Vidi alterū angelum volantem per mediū celuz habentem euangeliū eternum: vt euangelisaret sedentib⁹ sup terram. & super omnē gentem et tribum et linguam. et super pplm dicens magna voce. Timete dominū et date illi honorem: quia venit hora iudicij eius. Dabētur hec verba Apocalypsis. xiiij. Ad tantam insaniam cecitatemq; mentis mortales homines iam deuenerunt: vt deum excelsum non arbitrentur suorum peccatorum vltorem. Adijciunt indies iniquitatem iniquitati: & in malicia perseuerantes nolunt considerare formidabilia iudicia magni dei. Ipe vtiq; minatur christianis ingratis pro suis exercrandis sceleribus terribilia mala: posita iaz securis est ad radicem, et tamen pauci rarissimiq; inueniuntur qui sua corda humilient sub manu illius cuius potentie resistere nemo potest. Et reuera nil periculosius q̄ imminētia pericula non timere. Quia iuxta Aristotelis sententiam secundo rhetorice. timor facit homines consiliatiuos. Qua de re ad excitādas mentes duras que penitentiā fugiunt & bene beteq; viuere nolunt: decreui opus presens sub titulo de timore iudiciorum diuinorum compilare. Pro clariore tamen dicendorum notitia: in hoc prologo per modum simonis ipa verba Johannis in themate exponēda se offerunt. In quibus tria mysteria declaranda cōtinentur.

Primū ōr scripture sancte sublimitas.
Scōm euangelij multiplicitas.
Tertiū timoris diuini cōmendabilitas

De excellentia & sublimitate scripture sctē que designat⁹ per angelum volantem.

Capitulum I

Primum mysterium declarandum quod continetur in verbis Johannis: dicit scripture sācte sublimitas, que per angelum volārem recte meritoq; designatur. Est autem scriptura sacra vetus ac nouum testamentum. vt dicit distinct. ix. decretoz. c. quis nesciat. Quia vero hec diminut⁹ est hoibus inspirata: atq; de celo missa. sm illud. j. Petri. ij. Spūsancto inspirati locuti sunt sancti dei hoies. Ideo angelus dici pōt,

UVA. BHSC. IyR_227

Nã teste Ysidoro libro. vij. etymol. Angelus nuncius vel missus interpretat. Jn a ltũ autẽ ipa scriptura volat per mediũ celũ: qz publice in ecclia legit ꝛ predicat. Jnqt em̃ Grego. in omel. Regũ celoz pscntis tpis ecclia dicitur Quanta ergo sit huius scripture sublimitas. ex quattuoz deprehendere possumus.

Primo ex eius dignitate.
Scõo ex eius veritate.
Tertio ex ei⁹ pfunditate.
Quarto ex ei⁹ vtilitate.

Qz scriptura sacra ẽ excellẽtissima rõne dei.

Primo siquidẽ intelligere possumus
p sublimitatẽ ꝛ excellẽtia scripture sancte ex ei⁹ dignitate. Est em̃ incõparabiliter dignioz oib⁹ sciẽtijs ꝛ scripturis: eo q est de dignioze subiecto, s. altissimo deo. Jnõ Aug. lib. viij. de ciui. dei. c. f. Theologia inquit est sermo vel rõ de deo. Necz obstat qz Arist. dicit. s. posteriox. q in qualibet scia oz supponere subiectũ qd est. Et Dama. dicit. Jn deo qd est dicere impossibile est. Quare nec de⁹ subiectũ sic esse poterit scripture sancte ꝛ theologie. Qm̃ vt inquit Tho. s. pte. q. f. art. vij. i rñsione ad primũ argumẽtũ: ls de deo nõ possumus scire qd sit: vtimur tm̃ effectu ei⁹ vel natura vel gratie loco diffinitiõis ad ea q̃ de deo i scriptura sacra cõsideranf. Jpa igit scriptura a pncipio vsqz ad finem predicat mirabilia facta dei. Ex quo illi comparari nõ valent cuncta q̃ a grãmaticis rhetoribꝰ dialecticis philosophis geometris musicis medicis astrologis poetis ꝛ iurisc̃sultis fuere cõscripta. Verũtamen omnia illa circa infima hec ꝛ mortalia vilia atqz terrena. hec decẽter omniũ sciaꝝ regina mentẽ hoies ad deũ cognoscẽdũ diligendũ qz subleuat. Necz de aduẽtu Enee in italiam canit. vt Virgili⁹ qui dicit. Arma virũqz cano troie qui primꝰ ab oris tc̃. Nec ad bella ciuilia inuitat deplorãda. sicut ꝛ Lucanus q̃ ait. Cozduba me genuit rapuit nero: pzelia dixi. Que gessere pares hic socer. inde gener. Bella p amathios pluscz ciuilia cãpos. Jusqz da tũ sceleri canim⁹. populũqz potẽtes. Jn sua victrici ꝓuersum viscera dextra. ꝛ reliqua. Non de his minimis scriptura curat: ꝑ deo creatoze celi ꝛ terre disserit. de illi⁹ ꝓuidẽtia boni tatecz iusticia: cereriscz perfectoibus diuinis claro sermõe loquif. Verũtm̃ plericz dubitare solẽt cur ꝥ scptura magnalia dei õpzomẽs rudi ac simplici stilo est annotata? Et quidaz absolute respondere solent q eloqueutia inutilis est immo ꝛ damnosa, qz bonis viris vti minime licet. Ad eoz aũt robur assumũt verba Lactantij. qui libro. v. diui. instit. ait. Jlle ꝛ cantij. qui libro. v. diui. instit. ait. Jlle in pmis cã est cur apud sapiẽtes ꝛ doctos ac pncipes hui⁹ seculi scriptura sancta fide careat: q ppbe cõmuni ac simplici sermõe: vt ad populũ sunt locuti. Cõemnũtur itaqz ab his qui nihil audire vel legere nisi expolitum ac disertum volũt. Nec quicz inherere animis eoz põt: nisi qõ aures blãdioze sono mulcet. Jllaꝛo que sordida videnf: anilia inepta vulgaria existimanf. Jdeo nil verum putãt nisi quod auditu suaue est, nil credibile: nisi quod potest incuere voluptatẽ. Nõ credũt ꝓphetis quia fuco carẽt. Sed ne illis quidẽ q̃es interpretanf: quia ipsi sunt oino rudes: aut. certe parũ docti. Nã et plene sint eloquẽtes pzaro cõtingit cui⁹ rei causa in apto est. Eloquẽtia em̃ seculo fuit ppko se iactare ꝛ in reb⁹ malis placere gestit. Siquidẽ veritatẽ sepius expugnare conaf vt vim suã mõstret: opes appetit: honozes cõcupiscit. summũ denicz gradũ dignitatis exposcit. Ducuscz Lactãtius. De Hiero. insup glozioso narrat q ab ãgelo fuit corrept⁹: eo q ciceronian⁹ esset: sicut notat xxxvij. di. decretoz. c. legim⁹. Nõ ꝛ ipsemet i epla ad Eusto. pfitef. Quare eloquẽtiã oino reiciendã multi accusant. Quibus ego dico salua eoz reuerẽtia. q eloquẽtia exornat oẽs gradũ. oẽm statũ. oẽm denicz hominez recte fulgentẽ. Qua Hiero. post verbera vt appet vti insup voluit. de qua ꝛ Cicero in pmo rhetoze ait. Cũ hoies multis in reb⁹ hũiliozes et infirmiozes sint bestijs. hac in re maxime bestijs pstare videnf q loq possunt. Quare pclarũ quoddã mihi videf adeptus qui i ea re hoibus aficellit. qua in re hoies bestijs prestãt. Ob id iudicio meo rectius dici potest q eloquẽtia de se bona est ꝛ laude digna. dũ tm̃ ea quisqz vtaf bene. Qõ sic perpolite narrat Quitilian⁹ libro. ij. de oratoria institutione. Quidã inqt vehemẽter in eã. s. rhetoricã vel eloquẽtiã inuehi solẽt. ꝛ qd sit indignissimuz in excusatiões oronis vtunf oratoribus, eloquẽtiũ esse que penis eripiat scelestos. cuius fraude dãnenf interim boni: pfilia ducãt in penis: nec seditões modo turbeqz populares. sed bella etiã inexpiabilia excitẽtur. Cui⁹ denicz cũ maxime sit vsus cũ p falsis contra veritatẽ vz. Nã ꝛ socrati obijciũt comici docere eũ quõ peiozẽ cãm meliozẽ faciat. ꝛ ytra Tisiã ꝛ Gorgiã similia dicit polliceri Plato Et his adijciũt exempla grecoꝝ romanoꝝqz et enumerant qui pniciosa non fingulis tm̃

UVA. BHSC. IyR_227

sed rebus etiam publicis vsi eloquentia, tur-
bauerunt status ciuitatū vel euerterūt: eoq;
t lacedemonioꝝ ciuita te expulsaꝝ: t athenis
quoq; vbi actor mouere affectus v etebaſ. ve-
lut recisam oratoꝝ poteſtatē. Quo quidē mō
nec duces vtiles erūt nec magiſtratꝰ. nec me-
dicina: non denīq; ipa ſapientia. Nam t duꝫ
Flaminius t ℙraccho ſaturnini glaucie ma-
giſtratus egere: t in medicis venena: t in his
qui p̄boꝝ noīe maleyrunſ grauiſſima nōnū-
q̄ flagitia depheſa ſunt. Cibos aſpernemur
at; uleruntſepe valitudinis cauſas. Nunq̄ te
cta ſubeamus: ſuperhabitantes aliq̄n̄ p̄cum-
bunt. Non fabricef militi gladius: pōt vti eo
dē ferro latro. Quis neſcit ignes aquas: ſine
quibus nulla ſit vita t ne terrenis immorer,
ſolē lunamq; ꝑcipua ſyderum aliq̄n̄ nocere.
Num igitur negabiſ deformen. Pirrhi pacē
cecus ille. Appius dicēdi virib⁹ diremiſſe. aut
nō diuina ℳarci Tullij eloquentia t ꝑa le
ges agrarias populariſ fuit t Catiline fregit
audaciam t ſupplicatōes qui maximus ho-
noꝝ victoꝝ bello ducibus datur: in roga me
ruit. Nōne perterritos militū animos freq̄n
ter a metu reuocat oratoꝝ: t tot pugnādi pe-
ricula incuntibus laudē vita portoꝝ eſſe per
ſuadet. Nec vero me lacedemonij aut Athe-
nienſes magis mouerint q̄ populus roman⁹
apud quem ſumma ſemper oratoribus digni
tas fuit. Equidem nec Urbium conditores
reoꝝ aliter effecturos fuiſſe vt vaga illa mul
titudo coiret in populos: niſi docta voce cōmo
ta. Nec legū repertores ſine ſumma vi orandi
cōſecutos: vt ſeipſi homines ad ſeruitutē iu-
ris aſtringerent quin ipa vire ꝑcepta: etiam
ſi vera ſint t honeſta: plus tamen ad formā-
das mentes valent: quotiens pulchritudines
rerū claritas orationis illuminat. Quare etſi
in vtrāq; partē valent arma facunditeꝫ nō ta-
men eſt equū illud haberi malū: quo bene vti
licet. Nec Quintilianus. Ex quibus oībus
cōcludimus laudabiliſſimā eloquentiam eſſe
Sz illā diuinus ſermo nō ſequif: q: vt Lact.
li. vſ. diui. inſti. ait ſumma, ꝓnidētia carere fu
co voluit ea que diuina ſunt: vt oīs intelli-
gerent: que ipe oībus loquebaſ. Sc̄do cōpre-
hendim⁹ excellentiaꝫ ſcripture ſancte ex eius
veritate: q: in ipſa ſola nihil ꝓtinef falſuꝫ. In
alijs vero tā pboꝝ q̄ poetaꝝ taliꝝq; litteris
q̄ta inueniaſ mendacia dicant. hi qui ſtudi
oſiſſime legere illas. Sed ob cauſam iſtam
dubitari ſolet vtrū liceat legere libros gentili
um: illoꝝq; dicta aſſumere i reb⁹ noſtris. Ad
quod reſpondemus q̄ ſi id fiat ſcriptura ſa
cra contēpta: t vt erroribus gentiliū eſſen tia
tur iniquū eſt t illicitū. ſicut ꝓ di. xxxvij. de-
cretoꝝ. c. ſacerdotes vbi ſic habeſ. Sacerdo-
tes dei omiſſis euangelijs t ꝓphetis videm⁹
comedias legere: amatoria bucolicoꝝ verſuū
verba cantare: tenere Virgiliū: t id q̄ō in pu
eris eſt cauſa neceſſitatis: i ſe crimē facere vo
luptatis. Ad idē eſt in eade di. c. Nonne. t. c
Ideo. t. c. eps. t. c. vnio. Illi igit qui plus de-
bito delectabiliter inſudant ad legendas lit-
teras ſeculares rephenſibiles ſūt. q̄n vt inq̄t
ℙiero. ad Damaſum papam de filio ꝓdigo:
demonū cibus eſt carmina poetaꝝ. ſeculariſ
ſapiētia. rhetoricoꝝ pompa verboꝝ. Dec ſua
oīs ſuauitate delectāt, t dū aures dulciver-
ſibus modulatōe currentibus capiunt aiam
quoq; penetrant: t pectoris interna deuinci-
unt. Ubi cū ſummo ſtudio fuerint ac laboze p
lecta nil aliud niſi inanē ſonū t ſermonū ſtre
pitū ſuis lectoribus tribuunt. Nulla ibi ſatu-
ritas veritatis: nulla iuſticie refectio reperiē
Studioſi eaꝝ in fame veri. t virtutū penuria
perſeuerant. Dec ille. Sed ſi quis gētiliū ſcri-
pturas perſcrutef vel vt eoꝝ cognoſcat t con
futet ineptias, vel vt per illas in quibuſdā ſen
tentijs moralibus arguat crimnoſos: vel vt
ex illis capiat ſi q̄d veri reperit vtiq; bene fa-
cit. Confirmaſ hoc. di. xxxvij. decretoꝝ. c. qui
de menſa. c. turbat. c. ſi quis artē. Dinc Aug.
li. ij. de doctrina xp̄iana ait. Si qua verba no
ſtre fidei pbi accōmoda dixerunt. nō ſolū foꝝ
midanda non ſunt. ſed etiā ab eis tanq̄ ab in
iuſtis poſſeſſoribus in noſtrum vſum vendi-
canda. Qō pbi q̄nq; t gētiles vera dixerunt
teſtaꝝ ℙiero. qui ſup ꝓmū. c. Daniel dicit.
Simulq; animaduerēdū eſt ꝑm Anagogē.
q̄ rex Babylonis nō potuerit vniuerſa deiva
ſa tranſferre, ſed partē vaſoꝝ templi dei que
intelligēda ſunt dogmata ꝟitatis. Si em̄ cū-
ctos pboꝝ reuoluas libros: neceſſe eſt in his
reperias aliquam partem vaſoꝝ dei. Ut apō
Platonē fabricatorē mūdi deū apud zenonē
ſtoicoꝝ ꝓncipes inferos t immortales alas
tynū bonuꝫ honeſtatē. Sed quia iungūt mē
daciū veritati t nature bonū multis perdunt
malis, ideo partē vaſoꝝ dei; t nō oia vaſa in
tegra atq; perfecta acceꝑiſſe memoranſ. Dec
ibi. Jpe adhuc ℙiero. in plogo in expoſitiōe
Danielis de litteris ſcḷarib⁹ ita faſ. Ad itelli
gēdas extremas partes Danielis multiplex
grecoꝝ hiſtoria neceſſaria eſt. Sut oꝝ videl ti
cet t Calinici, Diodori, ℙieronymi. Polibij

UVA. BHSC. IyR_227

Possidonij. Claudij. Theonis ⁊ Andrionici Joseph quoq; ⁊ eorum quos ponit Josephus precipueq; nostri Liuij ac Pompei Trogi atq; iustini. qui oēs extreme visiōis narrāt historiā ⁊ post Alexandrū vsq; ad Cesarē Augustū syrie ⁊ egyrti. i. seleuci ⁊ antiochi ⁊ ptolomeoꝝ bella describūt. Etsi qñ cogimur secularium litterarū recordari ⁊ aliqua ex his dicere que olim omisimus. non nostre est volūtatis: sed vt ita dicā grauissime necessitatis: vt probem⁹ ea que a sanctis prophetis ante secula multa predicta sunt: tam grecorum q̄ latinoꝝ: ⁊ aliaꝝ gentiū litteris cōtineri. Et ip̄e idem Hiero. in epl'a ad magnū oratorē vrbis dicit ꝙ apl's Paul⁹ in epl'a ad Titū Eximinandris poete vsus est versiculo dicens. Cretenses male bestie mendaces ventres pigri. Et ne multa dicamus: taꝫ Hieronym⁹ q̄ Augustinus: reliquiq; greci ⁊ latini doctores in suis dictis persepe ad suū propositū gētiliuꝫ sentētias trahūt. Tamen vt predixim⁹: sola scriptura dei est que ab om̄i falso ⁊ mēdacio īmunis existit: ⁊ quicquid loquit̄ verissimū ē eo ꝙ verax est deus qui nobis illā dignat⁹ ē reuelare: Ob qd̄ Lact. li. j. de diui. institu. ait. Omissis terrenis huiusce ph̄ie auctorib⁹ nihil certi asserentibus: aggrediamur viam rectam. Quos eq̄dē si putarē satis idoneos ad bñ viuendū duces esse: ⁊ ip̄e sequerer: ⁊ alios vt ꝑsequerent̄ hortarer. Sꝫ cuꝫ magna inter se ꝯcertatōe dissideāt secūq; ip̄i plerūq; discordent: appet eoꝝ iter nequaq̄ esse directū. Si quidē sibi quiq; vt est libitum ꝓprias vias ipresserunt cōfusionēq; maximā inquirentib⁹ veritatē reliquerūt. Nobis autē qui sacr̄m religionis accepim⁹. cū sit veritas reuelata diuinitus: cū doctorē sapie. ducēq; veritatis deū sequamur: vniuersos sine vllo discrimine vel sex⁹ vel etatis ad celeste pabulū conuocamus. Null⁹ em̄ suauior aīo cib⁹ est q̄ cognitio veritatis. hec ille. Sed statim increduli nos aggrediunt̄ obijciētes ꝙ scti qui scripserūt confinxere mēdaciter a deo accepisse que tradunt O ꝑniciosa ⁊ detestanda opinio que refelli facile pōt: si ꝯsideremus q̄to amore ꝓphete et amici dei veritatē ꝯplexi sunt. Inq̄t Lact. lib. p̄mo de diui. insti. Uolūtas fingēdi ac mētiēdi eoꝝ est q̄ opes appetūt q̄ lucra desiderant. Que res ꝓcul a sanctis viris fuit. Ip̄i vero seuissima passi sunt tormenta: dirosq; cruciat⁹ ꝑ defensione veritatis quam docebāt. Unde Hieronym⁹ in epl'a ad Pāmachiū ⁊ Oceanum ait. An putamus fratres, quia iocando prophete predicent: ridendo loquantur apl'i: xp̄s iudiciū infantiliter cōminetur? Sed ioci non sunt vbi supplicia intercedunt. Si iocando passi sunt credantur iocādo locuti. Esaias serra secatur. Daniel leonib⁹ deputatur. Paulus truncatur gladio: ⁊ Petrus domini exemplo in cruce suspendit̄. Et hoc totum vt nos a peccatis sua doctrina reuocarent. Non est igitur fictio aut mendaciū: quod de vita futura proclamatur: quod de inferni penis preconizatur: ⁊ quod predicatur de ip̄ius dei perfectionibus admirandis.

De ꝓfundo sensu scripture sctē quo omne humanū ingeniū superatur.

Tertio apparet excellentia ⁊ sublimitas scripture sancte ex eius profunditate. In ip̄a quidē nō solum voces significant: verūetiam res per voces significate. Ratio s̄m Thomā prima parte. q. j. ar. x. quia auctor scripture est deus: in cui⁹ potestate est ꝙ nō solū voces ad significanduꝫ accomodet: sed etiā res ip̄as. Illa ergo prima significatio qua voces significant res: pertinet ad primū sensum. qui scꝫ est historicus vel litteralis. Illa aūt significatio qua res significate per voces iterū res alias significant dicit̄ sensus spūalis. Hic aūt trifariā diuidit̄. Sic em̄ dicit apl's: lex vetus figura est noue legis ⁊ ip̄a noua lex vt ait Dionysi⁹ libro de celesti hierarchia: est figura future gl'ie. In noua etiam lege ea que in capite gesta sūt: sunt signa eoꝝ que nos agere debemus. Scd̄m ergo ꝙ ea que sunt veteris testamenti significant ea que sunt noue legis: est sensus allegoric⁹. Allegoria em̄ idē est quod aliena ductio. ab alle quod est alienū: ⁊ goges ductio. Scd̄ꝫ vero ꝙ ea que in christo facta vl' in his que christū significant sunt signa eoꝝ que nos agere debemus. est sermo tropologic⁹. i. conuersus ad mores. Prout vero ea que sunt in noua lege significant ea que sunt in eterna gloria. est sensus anagogicus. Anagogia: id est sursum ductio. ab ana quod est sursum: ⁊ goges ductio. Est itaq; scriptura sacra in sensu litterali plana ⁊ facilis. In sensu vero spirituali omne deuicit ⁊ superat humanū ingeniū. Hinc Augu. li. ij. super Gen. ait. Maior est huius scripture auctoritas: q̄ om̄is humani ingenij ꝑspicacitas. ⁊ idē in epl'a ad Uolusianū dicit. Tanta est enim christianarū profunditas litterarū: ꝙ in eis quotidie proficerem. si eas sola ab ineūte pueritia vsq; ad decrepitam senectutē maximo ocio: summo studio: meliore

UVA. BHSC. IyR_227

ingenio conarer addiscere. Non ꝙ in eis que ad salutē sunt necessaria tanta pueniaꝫ difficultate: sed cum fidem ibi quisꝙ tenuerit sine qua pie recteꝙ non viuitur: tam multa tanꝙ multiplicium mysteriozum vmbraculis opaca intelligēda ꝓficiētib⁹ restant: vt annosissimis accutissimis q̄ agrātissimisꝙ suauitate discendi cōtingat. Qz eadē scriptura in quodaꝫ loco cōmemorat scz Eccl'i.xviij. Cū ꝑsumma/uerit homo tunc incipiet. hec ille. ⁊ Hierony. sup illo verbo ps. Adipe frumenti saciat te Pinguissimus est sermo diuinus. Quicūdvis ex ꝑmone dīno nascif. ⁊ Greg. xx. Moral. c. j. Omnē sapiētiā atꝙ doctrinā sacra scriptura trāscēdit. Que vera predicat: ad celestē vitam inuitata terrenis desideriis cor legentis reuocat: dictis obscurioribus fortes exercet: paruulis humili sermone blanditur. Nec sic clausa est vt pauescī debeat: nec sic ꝑs vt vilescat: sed vsu fastidium tollit: ⁊ tanto plus diligitur quanto amplius meditaf. Quante aūt sit ꝑfunditatis scriptura sacra apparet ex tot libris ꝑmonib⁹ omelijs. expositiōibusꝙ pene innumeris. In quibus doctores tam greci ꝙ latini totis viribꝫ desudarūt. Et omissis alijs inspiciamus quot quātave volumina edidit Origenes. ⁊ post illum Aug. de qbus ita inquit Isidorus lib. vj. etymol. Origenes omīs tam grecos ꝙ latinos operū suoꝝ magnitudine ſupauit. Denicꝙ Hiero. sex milia librozū eius se legisse fatef. Dozum tamen omnium studia vicit. Aug. qui tanta scripsit vt diebus ac noctibus nec legere quisꝙ sufficiat libros illius. Ulterius scriptura altitudinē cōprehendere valemus si reuocemus ad mentem miracula que veraciter ꝓclamanf de interpretatione facta tempe Ptolomei. Dicit. d. Rabanus. xiij. li. de origine rerū fuit ꝑtissimus oim litteraꝝ. discipulusꝙ Straboīs ꝓbi q̄ bibliothecam fecit. in qua habere voluit libros legis iudeoꝝ: qui ad sacrā scripturam ꝑtinent. Ut em̄ tradit Isid. lib. vj. etymol. tempozibus eius alexādrie. lxx. milia librozꝝ inuenta sunt. Asserit aūt Eusebi⁹ in hystoria ecclesiastica ꝙ Teopōpus hystoricus tētauit scripturam sacram de hebreo in grecum transferre. ⁊ deiudicio ꝑ. xxx. dies in amentiam est ꝑsus Theodorus cruā ob eandem causam cecat⁹ est. Verum penitētes sanati sunt. Ob qō misit Ptolomeus ꝑ interpretibus ad Eleazarum pōtificem iudeoꝝ. Et de hoc sic loquit Augu. lib. xviij. de ciui. dei. c. xlij. Post alexandri macedonis qui etiam magnus cognominatus est. mirificē tisilimā minimeꝙ diuturnā potentiā qua astam vniuersam. immo pene totum orbem partim vi ⁊ armis partim terroze subegerat: quando inter cetera orientis ⁊ regna etiam iudeā ingressus obtinuit. eo mortuo comites eius cū regnū illud amplissimū nō pacifice inter se possessuri diuisissent: sed potius dissipassent bellis oīa vastaturi. Ptolomeos reges habere cepit egyptus. Dozum ꝑm⁹ Lagi filius multos ex iudea captiuos in egyptum transtulit. Huic aūt succedēs alⁱ⁹ Ptolomeus q̄ est appellatus Philadelphus. omīs quos ille captiuos adduxerat liberos redire ꝑmisit. Insup ⁊ dona regia in templum dñi misit. petiuitꝙ ab eleazaro tūc pōtifice dariⁱ⁹ sibi scripturas quas ꝑfecto audierat fama predicante diuinas. Et ō illas habere cupiebat in bibliotheca quā nobilissimā fecerat. Das cū idem pontifex eidem misisset hebreas. post ⁊ ille interptes postulauit: ⁊ dati sunt ei. lxxij. de singulis duodecim tribubus seni homines vtriusꝙ lingue doctissimi greceq̄ scz ⁊ hebree quoꝝ interpratio vt septuaginta vocef iā obtinuit consuetudo. Traditur sane tā mirabilē ac stupendū planeꝙ diuinū in eozum verbis fuisse cōsensum: vt cū ad hoc opus separatim singli sed erint ita em̄ placuit ptolomeo regi eoꝝ fidem explorare: in nullo ꝝbo qō idē signi ficaret ⁊ tantūdem valeret. ⁊ in ꝝboꝝ ordine alter ab altero discreparet. Sed tanꝙ vnus esset interpres ita qō oīes interpretati sunt vnum erat: qm̄ reuera spūs vnus erat in omnibus. hec Aug. Ad plenius tamen intelligenda illius verba sciēdū ꝙ vt Justinus refert pⁱ⁹ mortem Alexandri factus est primus rex egypti Ptolomeus qui regnauit annis. xl. ⁊ ita clare vt oīes regnātes ab eo postea dicerentur ptolomei. Dic ꝑm Siccardū sub lib. de temporibus in die sabbati ascendit hierusalem simulans velle sacrificare deo. sciens iudeos tali die abstinere ab armis. Itaꝙ cepit hierusalē. Successor vero eius fuit Philadelphus qui regnauit annis. xxxviij. ⁊ fuit studiosissimus Et hicvt dicit Aug. cōstitui fecit copiosissimā bibliothecam. Notandum insup ꝑm Isidorū lib. vj. etymol. ꝙ bibliotheca dr a biblio grece quod est librozū ⁊ theca repositio. Bibliotheca aūt veteris testamēti Esdras scriba post insensam legez a chaldeis dum iudei regressi fuissent in hierusalem dīno affaⁱ⁹ als affatus spū reparauit: cunctaꝙ legis ac ꝓphārū volumina que fuerūt a gētib⁹ corrupta correxit. Apud grecos bibliothecā primⁱ⁹ instruxit

UVA. BHSC. IyR_227

Pisistratus tyrannus athenensiū.quā deinceps ab athenienſibus auctā Xerxes incenſis athenis euexit in persas: longoq; post tempore Seleucus Nicanor rursus in greciam rettulit. De hinc magnus Alexander ꝛ succeſſores eoꝝ inſtruendis oim librorum copijs animū intēdere maxime Ptolomeus Philadelphus rome primus librorum copiā aduexit Emilius paulus perſa rege macedonū deuicto. deinde Lucillus. e pontica preda. Post ꝟ Cesar dedit Marco Varroni negocium maxime bibliothece cōſtruende. De his satis. Ad ſcripturam ſanctā iam ſermo vertendus eſt: que pfunditate ſua tot peritiſſimoꝝ virorum vt dictū eſt exceſſit ingenia.

De vtilitate legendi aut audiendi ſcripturam ſacram.

q Varto cognoſcere poterimus excellentiā ꝛ ſublimitatē ſcripture ſancte ex eius vtilitate. Prodeſt quidem et nō parū illā deuote legentibus ac audientibꝰ Unde ꝛ Paulus. ij. Thimo. iij. dicit. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docēdū ꝛ arguendū. ad corripiendū. ad erudiendum in iuſticia. vt pfectus ſit homo dei ad oē opus bonū inſtructus. Hec peccatoribus per pniam ſalutis fiduciā preſtat: hec iuſtos perſeuerare ſuadet in via dñi: hec vitia deteſtat. virtutesq; extollit. hec ſummū bonū deſiderā dū predicat. hec infernū fugiendū horrat. hec dei mandata ſeruanda monet. hec blanditur humilibus comminatur inpenitētibus: ꝛ recte videntibus aut poſt peccata ad deū redeūtibus vitam pollicetur eternam. Hanc quiuis lent legant delectabiliter: qui vero legere non poſſunt negocijs familiaribꝰ impediti audiāt illam benedicentes precipue predicatores. quibꝰ cura puigil eſſe dz ſcripturas ipas pncipaliter predicare. Uenite ergo o ppli ꝛ audite di ſciplinā ſacrarū litteraꝝ. q; vt ōz. xxxviij. diſ. decretoꝝ. c. ſicut. Sicut ſtellas celi nō extiguit noc: ita mētes fideliū inherentes firmamēto ſancte ſcripture nō obſcurat mundana iniquitas. Dictū ſit de ſublimitate ſacre ſpture que fons eſt irriguus refocillans ꝛ ſatians omnē aiam iuſticiā ꝛ veritatē fitientem.

De multiplici euangelio: ꝛ q̄liter ſcriptura tota nos excitat vt timeam⁹ deū. Capm. II.

e Xiſtimo rem gratā facere: ſi in hoc ſecundo myſterio aperuero euangelij varietatē ex eo q̄ quaſi pplexus ē multoꝝ animꝰ: q̄ intelligere ambiunt quid in verbis Johānis nomie euangelij eterni ipoꝛtetur. Sunt ꝛ adhuc pleriq; predicatoribꝰ inſultantes: dū euāgelicū textū predicare omittunt: quaſi trāgreſſores exiſtāt ꝓcepti dominici Marci vi. vbi dicit. Euntes in mundū vniuerſum predicate euāgeliū oi creature. Quare ad hmōi perplexitate amouendam in hac parte de multiplicitate euāgelij erit diſceptādum: vt ſic vniuſcuiuſq; animus q̄eſcat in cognitiōe euāgelice veritatis: neq; de cetero predicatoribus detrahat: qui vt dictū eſt: euāgelicam litterā nō ſemp ſequunt. Quadruplex ergo euangelium diſtinguemus.

Primū eſt euāgeliū approbatū.
Scōm euangelitū dubitatū.
Tertiū euāgeliū reuelatū.
Quartū euāgeliū interpretatū.

De euangelio quo ſcripſerunt quattuor euangeliſte.

p Rimū eſt euāgeliū approbatū. illud ſcz qō ſcripſerunt quattuor euangeliſte. Ut em̄ hr ex dictis Hiero. in prologo in Mattheū. ꝛ Iſidori. vi. lib. etymo. primus q̄ ſcripſit euangelium fuit Mattheus. anno. ſ. xpi. xlij. Nā volens ex iudea recedere: que ſic dicta eſt ex tribu iuda. poſtq̄ intrauerunt terrā promiſſiōis. Nā antea dicebat terra chanaā. eo q̄ poſt diluuiū habitauerūt ibi filij cham. ſcripſit euangeliū litteris hebraicis vt ſic remaneret apō iudeos credētes memoria eoꝝ que docuerat. Ubi apparet quāta ſit vis litterarū. Jō dicit Iſidoꝰ libro. j. etymol. Uſus litteraꝝ repertꝰ eſt ꝓpter memoriā rerū. Nā ne obliuione fugiant litteris alligant. In tanta em̄ rerū varietate nec diſci audiendo poterant oia: nec memoriter retineri. Et addit ipe Iſidoꝰ q̄ lre ſunt indices rerum ſigna verboꝝ. quibꝰ tanta vis eſt vt dicta nobis abſentiū ſine voce loquant. Hebreoꝝ lras moyſes: ſyroꝝ ꝛ caldeoꝝ abrāā repertor. Jōo cū lris numero ꝛ ſono cōcordāt: ſolis characteribus diſcrepāt. Egyptioꝝ lras Iſis regina Inachi filia a grecia veniēs in egyptū reperit ꝛ egyptijs tradidit. Hebrearū lraꝝ vſum primi fenices inuenerunt. de quibus ait Lucanus. Fenices primi fame ſi creditur auſi. Manſurā rudib⁹ vocē ſignare figuris. Cadmꝰ Agenoris filꝰ grecas lras ex fenice. xvij. attulit i greciā. Iſponiades troiano bello tres adiecit: poſt que ſimonides miles tres alias addidit. Latinas lras Carmētis nimpha prima italis tradidit. Carmētis autem dicta ꝙa carminibus futura canebat. Hec propzie vocata eſt Nicoſtrata. Chartaruꝝ vero vſus vt

UVA. BHSC. IyR_227

Sermo I

Jsidorus dicit, vj. li. etymol. in memphi, egypti ciuitate inuentus est. Ante eñ scribebant vel in tabulis marmoreis vel latericiis, Apō gentiles vero Frigi⁹ Dares de grecis ⁊ troianis hystoriā edidit. quē in foliis palmarum ab eo cōscriptā esse ferunt. Redeundum tam est ad efficaciā litterarū sine quib⁹ multa ⁊ quidem necessaria ob litterata essent. Quapropt Johānes solobriensis in prologo Policratonis ait. Exempla maiorū que sunt scitamenta ⁊ fomēta virtutis nullū oīno erigerēt aut seuarent: nisi pia sollicitudo scriptorū ⁊ triūphatrix inertie diligētia eadē aliquid ad posteros transmisisset. Et iterū idē. Quis alexandros sciret: aut cesares: quis stoicos aut peripateticos mirarek: nisi eos insignirent monimenta scriptorum? Quis apostolorū aut pphetarū amplexanda imitaretur vestigia: nisi eos posteritati diuine littere consecrassent? Nec ibi. Matthеus ergo vt dicit Nico. de lira, interpretatur datus: qz inter euangelistas primo datus est a deo ad scribendū euangeliū. Secūdus scripsit euangeliū Marcus anno sequēti eloquio greco. ẽm Jsidorū i italia secut⁹ Petrum vt discipul⁹. Tertiꝰ Lucas greci sermonis eruditissim⁹ ẽm Jsidorū ⁊ Hieronym. i grecia in Achaye partibus scripsit euangeliū sub Theophilo epo. Quart⁹ ⁊ vltimus Johānes scripsit euāgeliū in asia: qui fuit in scribēdo vltim⁹. vt inquit Hiero. in plogo in Johēz ex eo q̄ erat virgo ⁊ iuuenis. Quare vt verecund⁹ se ingerere noluit quousq; ab epis asie rogarek ⁊ ab hereticis excitarek. Sed hic tria dubia sunt aperienda.

Primū quare nōyn⁹ scripsit euangelium. Scōm quare xp̄s b̄ndictus nō scripsit q̄c ⁊ q̄ posteris relegendū?

Tertiū vtrū predicatio veteris testamenti repugnet p̄dicationi enangeliꝰ?

Ad primū rñdet quedā glo. q̄ euāgeliste sūt testes dñi. ⁊ hoc nō ꝓpter indigentiā claritatis diuine: sē infirmitatis humane. que firmius ⁊ certius credit pluribus q̄ vni. Jn oze eñ duorū vel triū testiū stat omne verbū vt dicitur Mat. xviij. ⁊. ij. q. iiij. c. j, Et. ij. ad Cor. xiij. ⁊ Deuk. xix. ⁊. xlviij. di. c. q̄ñ. ⁊. xj. q. iij. c. principue. ⁊ ex de testi. ⁊ attesta. c. licet. i. ⁊ ex de testa. c. relatū. i. Et ideo disposuit diuina sapientia vt plures essēt euāgeliste qui si omnino diuersa dicerent: fidē nō firmarēt. Ad hoc eñ vt testimoniū sit solidū: necesse est testes ꝓcordare. Si vero oīno idē dicerent: iam totū vnū esset ⁊ superfluū. Ut ergo certum esset testimoniū ⁊ nihil contineret superfluum: disposuit spiritussanctus vt aliqua singulariter narrarent aliqua cōiter. nulla vero discordāt. Jdeo dicit Aug. de ꝓsensu euangelistarū: q̄ nō oēs euangeliste idē dixerūt. Sed vbi cōcurrerūt in idē narrandū nō discordant. Ad secundū dubiū rñdere possum⁹ ex dictis sancti Tho. iij. parte. q. xlij. ar. iiij. q̄ xp̄s benedict⁹ non scripsit: qz nō fuisset conueniēs dignitati sue ita scribere: sicut expediebat cōi vtilitati eoz quibus doctrina sua erat tradēda. Si vero scripsisset ẽm altitudinē dignitatis sue: null⁹ fuisset capax mysterioꝝ: ⁊ sic scriptura illa fuisset frustra. Ad tertiū dubiū tam imorandū est ꝑp nōnullos qui palatū infectū hītes me mordent: qz in hoc opere hystorias veteris testamenti ꝓdicandas conscripsi. Videtur forte ipis vetus testamentū abijciendū. Sed cauendum ne seueriani sint. De quib⁹ dicit Jsidorus viij. li. etymol. q̄ fuerunt quidā heretici sic nominati a Seuero hereſiarcha. nō recipientes vetus testamentū ⁊ resurrectionē. Dicim⁹ ergo q̄ quicunq; predicat ea que cōtinentur in euangelio: ꝓdicat euangeliū, sed qui ꝓdicat vetus testamentū ꝓdicat ea que cōtinētur in euangelio: ergo ꝓdicat euangelium. Matthеus namq; j. c. genealogiā xp̄i explicat nominās patres ⁊ reges veteris testamenti. Et in eo inducit auctoritatē Esa. vij. Ecce virgo concipiet. ⁊. in. ij. c. allegat dictum Michee. v. Et tu bethleē tē. ⁊ eodē. c. dictū Osee xj. Ex egypto vocaui filium meū. ⁊. iij. c. dictū Esaie. xl. c. Vox clamantis in deserto parate viam dn̄i, ⁊. iiij. c. dictū Deuk. vj. Non tēptabis dn̄m deū tuum. ⁊. xij. c. exemplū Ione. qui fuit in ventre ceti. ⁊. xv. c. textum Esaie. Populus hic labijs me honorat: cor aūt eoz longe est a me. ⁊. xvij. c. apparitionē expromit moysi ⁊ helie. ⁊. xix. c. xp̄s docet precepta decalogi que ponunt Exodi. xx. ⁊. xxij. c. allegatur auctoritas Dauid. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Et. xxvj. c. auctoritas Zacharie ꝓphete. xiij. c. Scriptum est Percutiā pastorē ⁊ dispergentur oues gregis ⁊ Luc. ij. c. dicitur, Jmpleti sunt dies purgationis marie ẽm legem moysi. Deuk. xij. c. Eodem. c. circuncisus est puer. ⁊. xvj. c. dixit christus verba abraam. Habent moysen ⁊ pphetas: audiant illos. ⁊ vltimo. c. Necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege moysi et prophetis ⁊ psalmis de me. Utiq; hec similia exveteri testamento sumpta in euangelijs cōtinentur, Quare qui ea que sunt veteris legis

UVA. BHSC. IyR_227

ad christum ordinata predicat. euangeliū vtiq; non omittit.

De euangelijs apocryphis: quibus nō adhibetur plena fides.

s Ecundū est euāgeliū dubitatum. vt Nicodemi Jacobi ⁊ alioꝝ que inter apocrypha computantur. xv. dist. ca. Sancta romana ecclesia. ℘m autem Jsidorū libro. vj. etymol. apocrypha dicta. i. secreta. qz in dubiū veniūt. in his apocryphis etsi inueniatur aliqua veritas. tamē propter multa falsa nulla est eis canonica auctoritas: que recte a prudentibus iudicantur non esse credenda: quibus ascribunt. Nam multa ⁊ sub nominibus pphetarum ⁊ recentiora sub nominibus apostolorū ab hereticis pferunt: que omnia sub nomine apocryphoꝝ auctoritate canonica diligēti examinatōe remota sunt. hec Jsido.

De euangelio beati pauli apli.

Ertiū est euāgeliū reuelatuꝫ. de quo apls ad Gal. j. Notum vobis facio euangeliū quod euāgelizatū est a me quia non est ℘m hoiem. Neqz em̄ ego ab homine accepi illud. neqz didici: sed per reuelationem iesu christi.

De euangelio large sumpto quod est tota scriptura sancta.

Uartū est euangeliū interpretatum

q Tota siquidem scriptura sacra large euangeliū dici pōt. ℘m em̄ Jsidorū euangeliuꝫ interpretatur bona annunciatio. Grece eu: bonū: angelion annunciatio dicitur. Hoc est illud euangeliū eternum scriptura scz sacra: bene annuncians nobis eternam veritatem dei nobis temporaliter reuelatā. Jdeo dicit Hieto. j. q. j. c. marchion. Marchion ⁊ basilides ⁊ cetere hereticoꝝ secte nō habent dei euangeliū: quia non habent spiritū sanctuꝫ sine quo humanū euangelium nō docetur. Nec putemus in verbis scripturarū esse euangeliū sed in sensu: nō in superficie: sed in medulla. non in sermonū folijs: sed in radice rationis. Hec ille. Que verba cōtra illos dicta sunt qui litteraꝝ tm̄ quattuor euangelio ⁊ noie euangelij volunt intelligi. Nos vero omnē scripturā dei vltra quattuor euangelia: vt prediximus: euangeliuꝫ appellam⁹. Hec ergo est que bene oībus annūciat vt deū timeāt. Excitenf iam oēs ppli. oēs gentes: oēs vtriusqz sexus: ⁊ audiant quid vndiqz scriptura canit. Certe a pn̄cipio vsqz ad finē. Timete deū: timete deū: timete deū. Hoc dicitur Deut. c. xxv. Timeat vnusquisqz deū suū. ⁊ de hoc scribit. Deut. iiij. Dixit deus ad moysen. Cōgrega ad me populū vt audiāt sermones meos et discāt timere me oi tpe. ⁊ Deut. vj. Dñm deū tuū timebis: ⁊ illi soli seruies. ⁊ Josue. xxiiij. Timete deū ⁊ seruite ei corde pfecto. ⁊. s. Regū. xij. Timete dñm: ⁊ seruite ei inveritate. ⁊ ps. ij. Seruite dño in timore. ⁊ ps. xxxiij. Timete dñm oēs sancti eius. ⁊ ps. cxj. Beatus vir qui timet dominū. ⁊ Tobie. iiij. Multa bona habebimus si timuerem⁹ deum. ⁊ Judith. xvj. Qui timēt te magni erūt apud te p oēa. ⁊. Eccli. j. Timēti dñm bene erit in extremis: ⁊ in die defunctionis sue benedicef. ⁊. ij. c. Fili accedens ad seruitutem dei. sta in iustitia ⁊ in timore. ⁊. x. c. Gloria diuitum honorator um ⁊ pauperuꝫ timor dei est. ⁊. xix. c. Da locum timori altissimi: quia ois sapientia timor dei. ⁊. xxiij. Nihil melius q̄ timor dei. ⁊. xxv. Beatus vir cui dō natum est habere timorem dei. ⁊ Prouerbio rū. iij. Time deum ⁊ recede a malo. ⁊. xiiij. c. Timor dñi fons vite: vt declinet a ruina mortis. ⁊. xxiij. c. In timore dñi esto tota die: qz habebis spez in nouissimo. ⁊ Eccls. viij. Ego cognoui q̄ erit bonum timentibus deum. et Malach. j. Si ego dñs sum. vbi est timor meus? ⁊ Neeme. v. Quare non in timore dei nostri ambulatis? ⁊ Michee. vj. Salus erit timentibus nomē eius. ⁊. ij. Cor. v. Scientes timorē dñi hoibus suademus. ⁊ Luce. ij. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eū. Hec est tonans illa vox omnis doctrine scripture. de qua Johānes dicit q̄ oībus pplis alte sonanda est. Timete deū. Qui qua retimendus sit. in sequētibus ostendemus.

Q rōnabile est timere deū. Caplm III.

Unt plurimi qui de timore dei audi

s entes loqui nō solū nō formidant: ⁊ pauēt: q̄nimo in derisum habēt que dicunf. Aiunt em̄ clementē esse deū ⁊ naturā misericordē a quo nullum malum puenire pōt Et vt docet Aristo. ij. rhetorice. illa timemus ex quibus nobis mala pueniūt. Sz nō aduertunt theologoꝝ sniam: et pcipue scti Thome scōa scōe. q. xix. ar. j. q̄ malū pene etsi sit malū ℘m q̄d: inquantū scz ledit eos q̄b⁹ infertur: verūm est bonū simpliciter inquantū pueniet ex ordine diuine iusticie. Caproꝑ vt frelligāt oēs quare timendus deus est a quo pueniūt mala pene: in hoc capło de rone diuini timoris erimus tractaturi: quia Johānes subdit: qm̄ venit hora iudicij eius. Sunt em̄ quattuor in deo iudice ⁊ peccatorum vltore: propter que merito timeri debet.

UVA. BHSC. IyR_227

Primum est noticia.
Scom dilplicetia,
Tertiu potetia.
Quartu iustitia.

Q deus benedictus cognoscit oia peccata tam secreta ꝙ publica.

Primu qo est in deo quare timeri debet est noticia. Ipse vtiq; oia nostra mala: no solu publica ⁊ manifesta. ſ etiã occulta in corde latentia noscit: scrutatur ꝙ intima oia: ⁊ penetralia cordium. Probat hec veritas auctoritatibus ois scripture diuine ⁊ humane. Ait ergo Job. xlij. Scio dñe ꝙa oia potes. ⁊ nulla te latet cogitatio. Et sapiẽs Prouerb. v. Respicit dñs viam hominis: et oẽs gressus ei⁹ cõsiderat. ⁊ Eccl. vij. No te iustifices ãte deũ: qm agnitor cordis ipse est, et xvj. Non dicas: a deo abscondam: ⁊ quis mei memorabit. Omne cor intelligitur a deo. Et xxxix. Non est quicq̃ absconditum ab oculis eius. Et ps. xcij. Dñs scit cogitationes hoim ⁊ j. Regũ. xvj. Homo videt ea que parẽt. deꝰ autẽ intuet cor. ⁊ s. Paral. c. penul. Oia corda scrutat dominꝰ ⁊ vniuersas mentium cogitationes intelligit. ⁊ Danielis. xiij. Deus eterne qui absconditor oim es cognitor ⁊ qui nosti oia anteqũ fiant. ⁊ Paulus ad Hebreos iiij. Omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius. Et Johan. s. canõ. iij. ca. Maior est deus corde nostro: ⁊ nouit oia. Et in decretis dis. xxxij. c. erubescant. Secretor ⁊ cognitor deus ⁊ index est. Et. ij. q. s. c. deus ops. Et. ij. q. v. c. consuluisti. Deus solus nouit corda filior hoim. Et ad idẽ facit quod scribit. xs. q. s. c. sacerdotibus. ⁊ xviij. q. ij. c. pniciosam. ⁊ xxiij. q. v. c. p deſt. ⁊ xxiij. q. s. c. odi. ⁊ xxvj. q. v. c. nec miruꝫ ⁊ xxvj. q. vj. c. agnouimus. ⁊ xxxij. q. s. c. apõ Et de peni. dis. s. c. quẽ penitet. Et ex de offic. leg. c. nouit. ⁊ de simonia. c. tua nos. ⁊ Hieronymus ad Demetriadem virginem. Omniũ operũ ⁊ cogitationũ tuarũ speculatorem tuũ crede deum. ⁊ Sixtus pythagoricus in sentẽtijs suis. Cogitatio hominis deũ nõ latet; et ideo cogitatio tua pura sit ab omni malo. Et Seneca ad Lucillum. Quid prodest aliquid ab homie esse secretũ? Nihil deo clausum est. Ipse cogitationibus nostris interuenit. sic interuenit deo vt nunq̃ aliqñ inde discedat. Et Ouidius in. iij. metamorphoseos. Aspiciunt oculi superi mortalia iustis. Sed ⁊ra ista obijcit multipliciter. Primo quia deus nõ cognoscit. aut intelligit aliud a se ergo non cognoscit nostra peccata, Ut em̃ dicit Arist. xj. metaphi. Intelligibile est perfectio intellect⁹ Si igit deus intelligeret aliud a se intellect⁹ eius perficeretur ad alio ⁊ sic aliquid esset nobilius ipso quod est falsum. Scdo arguit ꝑ m Anſel. Omne qd est melius circa deũ est ponendũ. sed qdã melius est nescire q̃ scire: sicut dicit Aug. in enchiridion. ergo necesse est ponere ꝙ deus illa nõ sciat. Sed illa sunt peccata. ergo deus nescit nostra peccata. Tertio. sicut deus est oim sciens: ita deus est oipotens ſ deꝰ nõ põt mala. ergo neq; scit mala. Quarto arguit. Habachuc. j. dicit. Mundi sunt oculi tui dñe: ne videas malũ. Ad primũ respondet Boñ. in. j. dist. xxix. ar. j. q. j. ꝙ cognoscere aliud a se est dupliciter. Aut per aliud a se cognoscẽte. aut per se. Quãdo cognoscẽs cognoscit aliud ⁊ per aliud: tunc verũ est ꝙ ꝑfectio nem habet aliunde ⁊ tũc eius intellectus est in pocẽtia. ⁊ recipit aliunde perfectionem. et ideo additionẽ ⁊ transmutationẽ. ⁊ hoc oino est impossibile circa deum: quia vt inquit cõmentator super. xij. meta pb. Intelligere dei ẽ sua substantia. Patet quia sua substantia est sua actio. Patet etiam qz est actus purus et simplex. Et ibidem cõmẽtator dicit ꝙ intellectus in deo, id est intellectio ⁊ intellectus idẽ sunt. Deus ergo illa que sunt extra se: nõ per illa: sed per suam essentiã intelligit, quia illa suum intellectum nõ possunt perficere movere ac in seipsis terminare. ⁊ ideo intellect⁹ diuinus cognoscendo vilia nõ vilescit. Propter ea dicit Dionysius li. de diui. no. materialia de us cognoscit immateriliter: di uisibilia indiuisibiliter: ⁊ multa vnitiue. Ratio quia deus immaterialis est ⁊ simplex ⁊ vnus. Unde qualis est ipse: talis est eius cognitio. Et quibus omnibus sequit̃ ꝺm Tho. prima pte. q. xiij. ar. v. in responsione ad secundũ argumentuꝫ ꝙ nihil aliud est perfectio diuini intellect⁹ nisi ipsa essentia dei. Ad secundum obiectũ respondet Boñ. vbi. s. q. ij. ad. j. ꝙ aliquid dicit melius dupliciter. scz simpliciter ⁊ ꝺm statum Dico ergo ꝙ scire omnia simpliciter melius ẽ ⁊ nobilius. Sed homini corrupto qui accipit occasionem peccandi ex cognitione melius est quedam nescire. Ideo non sequitur ꝙ sit deo attribuendum. Ad tertiũ dicit Boñ. vbi. s. ad. iiij. ꝙ nõ est simile de potentia ⁊ scientia: qz rectitudo manẽs rectitudo est irrõ cognoscẽdi malũ. Sed rectitudo nõ est cã mali nisi declinãdo a rectitudie in defectẽdo. Jõ scire mala est õ perfectõe scitẽte: sed posse mala nõ est

Ad quartum dicit

UVA. BHSC. IyR_227

Bonauen. q̄ in deo est duplex cognitio. Una approbationis: alia simplicis noticie. Cognitio approbationis notat complacentiam voluntatis. Et hac nō cognoscit deus omnia ꝛ sic nec mala nec malos. sed tm̄ bona ꝛ bonos ꝛ sic dicunt auctoritates. Est alia cognitō simplicis noticie. Et hec quia habet rationem cognoscendi a veritate: que est lux summa cui nihil potest occultari. nec etiam tenebre obscurātur ab ipo ideo cognoscit omnia magna ꝛ parua bona ꝛ mala.

Q̄ pctā displicēt deo cōtra illos qui dicūt q̄ deus de peccatis nostris nō curat.

s Ecundū quod est in deo quare timeri debet est displicentia. Displicent em̄ sibi peccata. ppter que peccatores abominatur ꝛ odit. Unde Dauid in ps. O disti oēs obseruantes vanitates. ꝛ Eccle. fiastici. xij. Altissimus odio habet peccatores ꝛ Sap̄. xiij. Simil'r sunt odio deo impius et impietas eius. ꝛ Aug. li. de pe. ꝛ de peni. dist. iij. c. sunt plures. Scio dñm inimicū omni criminoso. Et idem lib. xij. de ciui. dei. c. iij. Dicūtur in scripturis inimici dei oēs q̄ nō natura sed vitijs eius aduersant imperio. Cur deus odit diabolum: nisi ppter pctm̄. vtiq; nec Petrum diligere si criminosus esset. Intantum nanq; pctm̄ est ei exosum: q̄ filium suū crucifigi voluit: vt cum illo peccatū crucifigētur inq̄t Aug. sup epl'am ad Eol. Innocēs occiditur: pctm̄ crucifigit. Animaduerte o peccatrix anima: ꝛ cōsidera dei filiū in cruce pendentem. liuoribus ꝛ plagis plenum: ꝛ pie ipsum interroga. O delicatissime inueniēs: o fili dei altissimi: cur ista pateris: cur tanto dolore ꝛcruciaris Et respondebit tibi ptinus. Hec omnia pati oꝛ: vt patri meo p peccato humani generis satisfaciam. Hoc est quod esa. dixit. liij. Vulneratus est ppter iniquitates nostras ꝛ attrit⁹ est ppter scelera nostra. Disciplina pacis nr̄e sup eū cuius liuore sanati sumus. ꝛ Petrus j. epl'a. c. ij. Peccata nostra ipe ptulit in coꝛpore suo sup lignū vt peccatis mortui iusticie viuamus: cuius liuore sanati sumus. O quā tum timeret subditus regis cum certitudinaliter sciret se in eius foꝛe odio ac displicētia. Semp pauid⁹ eēt ac nimio terroꝛe coꝛrept⁹ tacit⁹ cogitaret. O quid ō me reꝛ erit factur⁹ Heu me displicui sibi: odium in me iecit suum Quāto magis tu infelix aia timere debes dū mente recogitas: q̄ regē regū offendisti. Expauesce ꝛ ptremisce: quia iniquitates tuas si te nō coꝛrexeris puniet.

Q̄ potentie dei nullus resistere potest.

t Ertiū q̄ō est in deo quare timendus est potētia ōꝛ. Diximus in quadragesimali de pnia. in 3mone de oīpotentia dei qualiter ipsi dño celoꝛ nulla creatura angelica vel humana resistere potest. Apparebit etiā hoc in sequētiqus cū in particulari de iudicijs eius verba faciemus.

Q̄ iusticia est in deo: qua etiā in presenti sepe numero punit malos.

q Uartū quod est in deo: quare timere omnes illum tenenk est iusticia. de q̄ insuper est dictū diffuse in sermonib⁹ de iusticia dei in quadragesimali de penitētia Nunc ꝺo id scire sufficiat. q̄ ls in generali iudicio omnia sint mala puniēda. tñ frequēti⁹ multa in hoc seculo puniunk. vt ostendatur q̄ deus iustus iudeꝛ concidit ceruices pctoꝛ. Ne cesse est ergo vt pctoꝛib⁹ duris dicam⁹ id ps. Nisi cōuerti fueritis: gladiū suū vibrauit: arcū tetēdit ꝛ parauit illū. qꝛ venit hoꝛa iudicij eius. a quo nos misericoꝛditer liberet q̄ est bñdict⁹ in secula seculoꝛum. Amen.

De diuinis iudicijs ꝛ flagellis: q̄ a stultis pctoꝛib⁹ nō timenk. Sermo II

Arioꝛa saxis huma

h na coꝛda psepe videnk esse. q̄ nullo dei timoꝛe terrenk necꝛ pctā deponere studenk. Infixa manent in fecibus suis ꝛ deū celi illis cōminantem cōtemnunt idcirco ad excitādas animas inertes. vt ausu temerario depositō timeant deum: in presenti 3mone de timoꝛe dei in gñali dicem⁹. Videbimusq̄ de illo tria mysteria principalia.

Primū ōꝛ vilipensionis.
Scōm cognitionis.
Tertium euitatōis.

Quare hoīes nō timēt immo contemnunt iudicia dei. Capl'm I

t Alis est multoꝛ cōditioꝛ dei iudicia spernāt'atq̄ deridēat. Oō q̄dem rōne quadruplici facere cognoscunk.

Prima ōꝛ incrudelitatis.
Scōa longanimitas.
Tertia apparentis bonitatis.
Quarta mundane psperitatis.

Q̄ multi non credunt que dicuntur de iudicijs dei.

p Rimo nō timenk dei iudicia ppter incredulitatē. quia cuꝛ narrank aut legunrur nolunt excecati peccatoꝛes fidem p̄stare dictis: quia male libenter q̄s

UVA. BHSC. IyR_227

acceptat qō nolet: ĩmo ꝓtrariū. ſm illud. Se nece in ꝓma tragedia. Qō nimis miſeri vo lunt hoc facile credūt. Sic euenit tēpore dilu uij: de quo paulo inferius tractabim⁹. Nunq̄ voluit gens illa peritura Noe arcam fabricā ti dare fidē. Sic accidit Balthaſar regi baby lonis: de quo dicit Nico. de lira ſup. v. c. Dani elis. q̄ cū publice diceret regnum eius debere perfiſtere vſq̄ ad finē captiuitatis iudeoꝝ: de qua pdixerat Hieremias Viere. xxix. c. ſcz q̄ ſeptuaginta ānis erat duratura: deridebat oēs. Et cū ſibi diceret q̄ exercit⁹ darij: Cyri validiſſimus veniebat cōtra eum: negligebat puiſionē cōtra venientē. Dū ꝯo obſeſſa eſſet babylon fecit grande ꝓuiuium: celeberrimū optimatibus ſuis: in contemptū bibebat in vaſis templi que aſportauerat Nabuchodo noſoꝝ. Et ſic vacans epulis vidit manum ſcri bētē in pariete. Mane. Techel. Phares. Ad uocato aūt Daniele interpretatus eſt viſio nē dicens. Mane numerauit deus regnū tuum: compleuit illud. Techel appenſus es in ſta tera: inuētus es minus habēs. Phares di uiſus eſt regnū tuū: datū Medis: Perſis. Cū aūt hoc audiſſet: ꝛ honoraſſet Danielem: cū ſtabat in pertinacia ſenſus ſui. Quare ea dē nocte babylon capta fuit, Balthaſar inf fectus ac iugulatus. De iſta euerſione baby lonis dicit Oroſius lib. ij. Babylon eo tēpe a Cyro rege ſubuerſa: quo primū roma tarqui noꝝ dñatione liberata eſt. Siquidez ſub vna eadēq̄ ꝓueniētia tempoꝝ illa cecidit: iſta ſur rexit. quaſi mortes dimiſit hereditatem.

O deus longanimis es: patiens tamen ad longum iudicat impenitentes.

Secundo nō timenſ dei iudicia ꝓpter dei
f patientiā: longanimitatē. Aiūt nāq̄ pctores ceci. Tādiu ſuſtinuit nos deus: nunc nec aliter faciet. De his Aug. li. iiij. de doctrina xp̄iana ſic loquit. Pleroſq̄ incredu los miſeratōnis dei patiētia lōga pecca re fac intrepidos. qz deū nō arbitrāt ſuoꝝ pctoꝝ vl tozē. Veruntn̄ libzanda ſunt illa ẏba Valerij li. j. de neglecta religiōe. Zēto etei ḡdui ad ſui vidictā dina ꝓcedit ira: tarditatēq̄ ſupplicij ḡuitate cōpenſat. Hiero. in cōmēto ſuꝑ die remiā inqt. Quāto maioꝝ ē nūer⁹ tēpoꝝ q̄b⁹ obiiuiſcimur deū tāto maioꝝ eſt pena pcti qō nec longitudine ſeculoꝝ potuerit edomari.

O multa bona opa fiūt: ſ nō ꝓpter deuz.

Tertio nō timenſ iudicia dei ꝓpter ap
t parentē bonitatē. Fiūt q̄nq̄ aliqua bo na ſimulata: non ꝓpter deum: ſed ad cōplacentiam hominū. Vadūt ad miſſas vſu rarij: libros in manibus deferētes: ſodomite: fornicatores: alij ſimiles frequētant diuina nō vt honorēt deū: ſed vt boni viri eſſe videan tur. Qnq̄ aūt ſuaſu pdicatoꝝ: inſpirāte deo per donū gre gratis date: ad talia peragēda ducunt. tñ grandia pctā nō relinquūt: ꝑſua dent ſibi exquo operanf aliqō bonū: timendū eis nō eſſe. Quib⁹ ego dico: q̄ ſi deus aliquā diu retardat ſniaz ꝓpter hmōi bona: verūtñ niſi ſequatur vera: realis emendatio: tandē ad ſua iudicia ſepe numero manuū extendet.

Dō multi cōfidunt in ꝓſperitate: tamē ex inſperato ſepe flagellanf a deo.

Quarto non timenſ iudicia dei ꝓpter
q mundanā ꝓſperitatē. In qua quidez velut ebrij iam facti putant ſe eſſe de os in diuitijs: in roboze cozpis: in gloria ſecu li. licere ipſis facere quicquid velint. In q̄bus vt dicit Seneca in tragedijs ꝓſpez ac felix ſcelus virtus vocaf. Cōfidunt in va nitate ſua: de ſua virtute ac tēporalibus bo nis preſumunt: gloriaf. Contra quos dicit Seneca in tragedijs. Nemo cōfidat nimium ſecundis. Et idē ad Lucillū. Noli huic trāq̄ litati cōfidere. Mometo mare euertitur: eo dem die vbi luſerūt nauigia ſozbentur. Vnde Eſa. xlvij. c. ciuitati affluēti ꝓſperitate: nō ti menti deū: ait. Audi hec delicata: habitās cō fidenter: que dicis in cozde tuo: ego ſum: nō eſt preter me amplius. Non ſedebo vidua: ignozabo ſterilitatē. Veniēt tibi hec duo ſubi to in die vna: ſteriliras: viduitas. O quot ci uitatib⁹ ex improuiſo ſupuenit ira dei? Et vt omittamus reliqua: inſpiciamus quid factuz eſt p inopinatos terremotus. Accepi oia que ſequūf. ex quadā chronica ricobaldi ferrarieſ ſis. Regnante Tigrane in Syria terremotu facto periere hominū ſeptuagita milia. vrbes alique ſubuerſe. Anno quinto Tiberij trede cim vrbes in Aſia cecidere terremotu cōcuſſe. Imperante Nerone tres in Aſia vrbes terre motu cozruere. Anno octauo veſpaſiani tres vrbes terremotu cecidere. Anno octauo Tra iani Nicea: Nicodemia cozruerunt. Anno eiuſdem. xvj. Antiochia pene tota cozruit ter remotu. Imperante Diodeciano terremotu facto apud Tirū: Sydonē multa milia ho minū periere. Tpe cōſtātini ſcī terremot⁹ in oriēte plurimas vrbes ſolo ſtrauit. Nō oia et ſingula explicari pñt: in q̄bus apparet q̄ ter ribilis: formidāda eſt dextera dei oipotētis q̄ in momēto cōfundit oēm ſupbiā hominum

UVA. BHSC. IyR_227

ideo semper timendus est.

Quibus signis debemus verisimiliter estimare quando iudicia dei sunt propinqua.

Capitulum. II

Licet inscrutabilia sint iudicia dei: ⁊ nostrum nõ sit cognoscere tempora ⁊ momenta: que in sua posita sunt potestate: nihilominus per signa quedaꝫ cognoscere possumus qñ timendũ est: ne in breui veniãt super nos mala. Nec presumptuosum est ita loqui: aut tenere qñ quidẽ ipse dñs iesus bñdictus. Matth. xxiiij. ⁊ Luc. xxj. dixit. Ab arbore autẽ fici discite parabolã. cũ videritis qꝛ ramus eius tener fuerit ⁊ folia nata: scitis qꝛ ꝓpe est estas. Quare in hac parte notabimus quattuor signa: per que scire debemus quando timendum sit: ne de proximo nos pulsent iudicia ⁊ flagella dei.

Primum dicitur magnitudo.
Secundum multitudo.
Tertium consuetudo.
Quartum promptitudo.

Qđ cum committuntur grauia peccata ꝓxima sunt iudicia dei.

Primuꝫ signum quo cognoscuntur in ꝓximo ventura iudicia dei dicit̃ magnitudo peccatoꝝ. Qñ scilꝫ fiunt peccata horrenda grauia siue nephanda. Nec tenenda est opinio stoicoꝝ de quib⁹ dicit Tho. prima scđe. q. lxxiij. ar. ij. ꝙ volebant oĩa pctã esse paria. Quinimmo ꝑm diuersitatẽ ⁊ qualitatem circunstantiarũ vnũ alio grauius iudicatur. ff. de penis. l. aut facta. Sũt ergo oĩa peccata mortalia grauia: quedã tamẽ ceteris grauiora: sicut sunt simonie: ꝓphanationes sacroꝝ locoꝝ: irreuerẽtia diuini cultus: filicidia: sacrilegia: adulteria: incestus: sodomie blasphemie: periuria: crudelitates: violentie: rapine: vsure: odia: liuores: rãcores: fraudes: deceptiones: proditiones. ⁊ similia.

Qđ multitudine peccantium deus iudicat populos.

Secundũ signũ quo cognoscunt̃ in ꝓximo dei iudicia ventura dicit̃ multitudo peccantiũ. Quando em̃ peccata grauia committuntur a paucis: adhuc equanimiter suffert de⁹. Sed si a multis perpetrãt̃ nõ diu cõtinebit manũ suã. Ue ⁊ iterũ ve nobis: qꝛ nos sum⁹ in quos finies seculoꝝ deuenerũt: in quib⁹ cõplet̃ dictũ p̃s. Oẽs declinauerunt simul inutiles facti sunt: nõ est q̃ faciat bonũ: nõ est vsqꝫ ad vnũ. Rara inq̃t Hiero. aduersus Uigilantiũ: ꝟtus est nec a pluribus appetit̃. ⁊ Onidi⁹. li. ij. de ponto ait. Nec facile multis inuenies milibus vnũ. Uirtutez p̃cij qui putet esse sui. O q̃ exiguus est numerus seruientiũ deo in ꝟitate. O q̃ta est seq̃la diaboli? O quot discipulos iam hꝫ antixp̃us? Nõ est veritas: nõ est bonitas: in filijs hoĩm. Descendentibus ab vniuersalibus ad particularia iubet Plato quiescere.

Qđ consuetudo ⁊ perseuerantia in peccatis prouocat deum ad iram.

Tertiũ signũ quo timenda sunt in proximo ventura iudicia dei dicit̃ ꝯsuetudo: qñ. s. peccata grauia a multis commissa: cõsuetudine ⁊ longa ꝑseuerantia in cordibus populoꝝ leuia facta sunt. Defendũt nãqꝫ multi peccata sua: ⁊ excusant ꝯsuetudinem allegãtes: nõ aduertẽtes oĩm doctoꝝ sniaꝫ: q̃ firmiter asseuerant ꝙ cõsuetudo nec excusat nec alleuiat peccata: ĩmo aggr̃uat ⁊ adauget. Quare di. viij. c. mala dr. Mala ꝯsuetudo nõ minus q̃ ꝑniciosa corruptela vitanda est. Et ibi in. c. veritate. Ueritate manifesta cedat cõsuetudo veritati. Et infra. Nemo cõsuetudinẽ rõni ⁊ veritati p̃ponat. qꝛ ꝯsuetudinẽ ratio ⁊ veritas semꝑ excellit. al's excludit. Et eadem dist. c. si ꝯsuetudinẽ. Usus qui ꝟitati est ꝯtrarius abolẽdus est. Et in. c. qui ꝯtempta. Cum xp̃s veritas sit magis veritatẽ q̃ ꝯsuetudinẽ sequi debemus. Et in. c. ꝯsuetudo. Cõsuetudo sine ꝟitate vetustas erroris est. Propter qđ relicto errore sequamur veritatẽ. Et extra de cõsuetudine. c. ad nostrã. Consuetudo que canonicis obuiat institutis nullius dꝫ esse momenti. Idem habet̃ eodẽ de cõsuetudine. c. cũ venerabilis. extra de aucto. ⁊ vsu pallij. ca. extuarũ. extra de offi. archidi. c. cuꝫ satis. extra de iuramento calũnie. c. ceterũ. extra de vita ⁊ hone. cleri. c. cũ decorẽ. extra de statu mona. c. ea q̃. extra de ꝯsecratione eccle. c. aqua. extra de simo. c. tua. nos. ⁊ in tm̃. extra de ꝯsuetudine. c. ꝯsuetudinẽ. li. vj. extra de censib⁹. c. q̃q̃. li. vj. Hec dixisse volui ad refellendã reprimẽdãqꝫ temerariã excusationẽ trãsgressoꝝ diuine legis. qui semꝑ ad ꝯsuetudinẽ querũt subterfugere. Sic faciũt vsurarij: sic mercatores fraudulẽti. sic mulieres vane. sic ambitiosi clerici. sic per nomen dei in vanũ crebro iurãtes sic blasphemant es deum ⁊ sanctos. sic deniqꝫ omnes dissoluti corde. Qui tanto magis debent timere iudicia dei: q̃to vident se per consuetudinem a peccatis detineri.

Qđ ira dei vicina est. quando peccatores nec timent deũ. nec de hoĩbus erubescunt.

UVA. BHSC. IyR_227

Uartum signū ad cognoscendū irā dei
foze ꝓpinquam est ꝓmptitudo. Qñ
scilicet tota aiaduersione ⁊ ꝓmptitu-
dine committunt peccata hozrenda a multis
in quolibet statu ꝓsuetudine ⁊ pseuerantes si
ne timoze dei ⁊ sine verecundia hoim. Quo
me ꝝtam? vnde incipiā? an tacere debeaz. Ve
mundo a scandalis. Non erubescūt amplⁱ ho
mines pecuniā petere: pecuniā dare in quibꝰ
erubescendū esset. nō adulterari ⁊ alia nepha
da cōmittere publice. nō mutuare ad vsuram
nō facere quecz turpia. Et tñ Cicero gentilis
o xp̄iane pessime li. j. de officijs ait. Sine ve
recundia nihil rectū esse potest: nihil honestū.
Et Valerius li. iij. Uerecundia est parēs oīs
honesti consilij: tutela solēnīū officioꝝ: magi
stra innocētie. chara ꝓmis. accepta alienis
omni loco. oī tpe fauozabilē. pze se ferens vul
tum. ⁊ Apuleius li. de deo Socraꝯ. Artes alie
sunt scie possunt ignozari sine erubescentia si
cut rō pingendi. saltandi. siue cantandi. quas
vir bonꝰ potest sine vitupatione contemnere.
Sed nescire bene viuere nunqꝯ audebis dice
re sine pudoze. Et Bern̄. sup cantica. Uerecū
dia inḡt spūalis gr̄ia ꝺscie est. fame custos vi
te decus. sedes virtutum. ꝑmitte laus. nature
insigne. ⁊ totius honesti. Ꝓchdoloz. Pudet
dicere que fiunt his tpibus inuerecunde. im
pudēter. elata facie ⁊ cū derisione ⁊ ꝓtemptu
dei. Ꝙ xp̄iana religio q̄ oīs mūditie ⁊ sctimo
nie speculū esse deberes. hodie qz verecundia
est extincta. facta es turpis ⁊ sozdida ⁊ tem
plum oīs immunditie ⁊ dissolutionis.

De remedijs quibus euitari possunt iudi
cia dei. Capitulum. III

Estat hoc loco tertio disserēdū qualr
r dei iudicia possumus euitare. Inquit
Hiero. sup Hieremiā. Admirabilis cle
mentia dei populos ad penitentiam inuitat.
malens saluare cōuersos q̄ ꝑdere delinquen
tes. Ideirco si voluerimus nobis ꝓuidere ca
uereqz a furoze dñi. notabimus quattuoz ꝑn
cipalia ꝓcipuaqz remedia.

Primum dicitur peccatoꝝ emendatio.
Secundum cozpoꝝ afflictio.
Tertium oꝝationum frequentatio.
Quartum sanctoꝝ virozum deuotio.

Ꝺ cessandum est a peccatis vt fugiam?
iudicia dei.

Rimū remediū est emendatio pecca
p toꝝ. vt pctozes emendent ⁊ cozri-
gant deponantqz veterem vitā. Nam
si cessante causa cessat effectus. vt dicit extra
de renūciatione. c. post translationē. ⁊ extra
de appel. c. cū cessante. ex. de iureiurādo. c. et
si xps. extra de pe. ⁊ re. c. cū infirmitas. et. lxx.
di. c. statuim⁹. §. his oib⁹. ⁊ c. neophitus. ⁊. j.
q. j. c. qꝺ ꝓ necessitate. et. j. q. vij. c. qꝺ ꝓ reme
dio. Si igit deus flagellat populos ꝓpter
peccata: deficientibus peccatis deficiet et pla
ga. Doc est qꝺ Aug. dixit. Nouit deus muta
re sniam: si tu noueris emēdare delictū. Que
verba notant. xxij. q. iij. c. vnusquisqz. c. incō
mutabilis. et de pe. di. j. c. nouit dominꝰ. Et
Zach. j. dixit deus. Cōuertimini ad me? et ego
cōuertar ad vos: dicit dñs. An ad hoc oīnden
dum mualidum est exemplū Ezechie? Absit
De illo vtiqz. iiij. Reg. xx. narrat. q cū egro
tasset ad mortē venit ad eū Esaias ꝓpha. d.
Dispone domui tue: qz morieris ⁊ non vives
Qui cōuertit facie suā ad parietē: fleuitqz fle
tu magno ⁊ oꝝauit dñm: ⁊ anteq egrederet
esaias mediā partē atrij: factus est ꝙmo dñi
ad eum dicens. Reuertere ⁊ dic Ezechie. Au
diui oꝝationem tuam: et vidi lachzymas tu
as. Ecce adijciam vite tue annos q̄ndecim.
Ex quo patet q deus reuocat multotiēs sen
tentiam cōminatoriā cum peccatoꝛes ad illū
humiliter conuertunt.

Qꝺ ieunia ⁊ disciplina mitigāt iram dei.

Ecundū remediū quo euadere possu
s mus dei iudicia est cozpoꝝ afflictio.
Ut sc̄z cozpa castigemus disciplinis
atqz ieiuuijs: sicut viri niuite fecerunt. De
quibus Jone per totuz clara narratur hysto
ria. De his dicit Hiero li. ij. contra Jouinia
num. Niuive ciuitas magna iram domini ie
iuniozum miseratione retozsit. Quam vtiqz
sodoma atqz gomozra placassent. si ieiunio
patrocinante deum conciliare voluissent. Cū
enim audissent niniuite Jonam clamantem:
adhuc. xl. dies ⁊ niniue subuertet. non deri
serunt eum: nō spreuerūt vocē eius: sꝺ creden
tes illi vestiti sunt saccis: ⁊ ieiunauerūt: ⁊ dos
minus misertus est illozum.

Qꝺ oꝝonibus ⁊ elemosynis placat ira dei.

Ertium remedium ad iram dei decli
t nandam dicit oꝝonum frequētatio.
vt fiant elemosyne et oꝝationes assi
due: dicatqz vnusquisqz. Ne reminiscaris do
mine delicta nostra vel parentum nostroꝝ:
neqz vindictam sumas de peccatis nr̄is. Bo
na: inquit Thoꝰ. xij. est oꝝo cum ieunijs et
elemosyna. Juducant pueri ⁊ puelle: vt virgi
nem gloziosam precent salutentqz reuerēter
cum Ave Maria.

UVA. BHSC. IyR_227

Qd̄ intercessio bonoꝝ viroꝝ flectit deum.

Quartū remediū est bonoꝝ virorum ⁊ sanctoꝝ deuotio. Dum em̄ se populi peccatores cognoscūt: inducāt bonos religiosos ⁊ spirituales viros vt deprecentur ꝑ illis deū. Qui crebro vota illoꝝ exaudiens populos sustinet: ⁊ tandē largitur gratiam q̄ mediante peruenire possunt ad gl'iam. Amē.

De iudicio dei contra angelos superbientes. Sermo III

De iudiciis dei distin

Dicte particulariterq̄ de cetero locuturi. ab illo sumemus iudicium qd̄ primum a diuina iusticia factum: omnes doctores sancti indubitanter affirmant quādo scz angeli mali ꝓpter peccatum a celo empyreo confusibiliter eiecti: per diffinitiuā sniam penis eternis fuerunt deputati. Ad hoc autez bene intelligendum opus erit de angelica natura aliqua subinferre. quibus intellectis admirari timereq̄ cogemur ne demonum sectātes vestigia cū illis tandē damnemur eternaliter in inferno. Si em̄ ipsi nō peccasseut vna cū beatis alijs qui remāsere hitarēt i delitijs paradisi. Sed quia deo immortali ausi sunt fieri rebelles exultabūt in perpetuū a patria illa omni leticia ⁊ vbertate referta. De ipsis igitur in hoc ꝑmone tria mysteria ꝓponimus declaranda.

Primū d̄r cōditiōis.
Scd̄m offensionis.
Tertiū punitionis.

De excellentia demonū ⁊ ꝯditione sublimi anteq̄ peccassent. Capl'm I

Diligenter in hoc mysterio primo perscrutari debem⁹ q̄ egregia sublimisq̄ fuerit cōditio demonū anteq̄ diuine rebelles fuerunt maiestati. Hoc vero ex q̄ttuor colligere possumus.

Primo ex ꝑte nature.
Scd̄o ex parte gratie.
Tertia ex parte glorie.
Quarro ex parte excedentie.

Qd̄ deus benedictus creauit omnes demones bonos natura.

Primo colligit dignitas angeloꝝ ante peccatū ex parte nature. Ubi queritur a doctoribus vtrū demones fuerunt mali natura? Et aliqui nitunt̄ ꝓbare q̄ sic triplici medio. Primo qr Aug. lib. x. de ciui. dei. c. xj. dicit. Est quoddā gen⁹ demonuz natura fallax. simulās deos ⁊ aīas defunctoꝝ

Scd̄o qr pctm̄ eoꝝ ponit fuisse in p̄mo instāti sue creationis. Ptz: qr Joh. viij. d̄r. Ille homicida erat ab initio. ⁊. j. Joh. iij. Qui fac̄ pctm̄ ex diabolo ē: qr ab initio diabol⁹ peccat Et Aug. xj. sup Gen̄. ad lr̄am. Fact⁹ cōtinuo se a luce veritatis auertit superbia tumid⁹ et ꝓp̄e ptātis delectatōe corrupt⁹. Et idē. xj. de ciui. dei. Mox vt fact⁹ est in supbiam erupit. Tertio arguit̄ a simili. Quia si aliq̄ hoīes sūt natural'r mali, de q̄bus d̄r Sap. xij. Erat eorū malicia nālis. ergo ⁊ aliq̄ angeli p̄nt nālit̄ esse mali. Sed ꝯtra. magr̄. sniarū i textu di. iij. libri secūdi dicit. Boni erāt oēs angeli qn̄ p̄mo facti sunt. sed ea bonitate quam natura incipiēs accepat. Dicendū ergo q̄ deus fecit oēs angelos bonos. quia vt d̄r Gen̄. j. Uidit deus cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona. Et Hiero. ad Paulinū ait. Bon⁹ est deus et oīa quecūq̄ facit bona sint necesse est. Ad p̄mū itaq̄ dicendū q̄ verba illa non sunt Aug. sed Porphirij: quem ip̄e rep̄hendit plene contestans q̄ demones nō sunt natura mali: sed ꝓpria voluntate. Ad scd̄m dicit Bon̄. in. ij. di. iij. parte. ij. ar. j. q. ij. q̄ fuit quorūdā opīo q̄ simul tempe fuit diabolus ⁊ peccauit. nec vnq̄ fuit nisi malus. Que opinio exōmunicata est ab ep̄o Parisiensi. Ideo theologi i h̄ omnes cōueniunt q̄ inter creationē ⁊ lapsuz fuit aliqua morula: lz adeo paruula q̄ pro nihilo reputat̄: quia vt d̄r. ij. Phil. Qd̄ modicū deest: quasi nihil deesse videt̄. Jd̄o auc̄tes intelligēde sunt recte ꝑ illa morula non pro simultate nature ⁊ peccati. Landulfus autē in. ij. di. iiij. q. iiij. conclu. v. ponit q̄ttuor moras. Prima est in qua oēs angeli fuerūt creati in ꝑfectis naturalibus ⁊ iusticia originali. Scd̄a in q̄ boni ꝯuerterūt se ad deuz et mali ad ꝓpria naturalia se ardētissime diligendo. Jō i ista mora boni gr̄am recepert̄ n̄ ponēdo obicē mali ꝑdiderūt. Tertia mora in q̄ mali opati sūt varia pctā ⁊ tēptauerūt bonos ⁊ fuit illud p̄liū: ⁊ boni fecerūt multa bona ⁊ viriliter restiterūt. Quarta mora in q̄ boni p̄miati sunt mali puniti. Iste v̄o more distīguunt̄ vel ꝑ coexistentiā ad aliq̄s ꝑtes tēpis nr̄i: lz valde paruas. vel ex distinctōe istoꝝ statuuz et opationū seu variationū in angelis. Ad tertiū obiectū dicit sctūs Tho. j. parte. q. lxiij ar. iiij. ad scd̄m ar. q̄ malicia aliquorū hoīm potest dici nālis. vel ꝓpter cōsuetudinem que est altera natura. vt dicit Arist. li. de memo. et remiscētia. ⁊. vij. ethi. ⁊. j. rheto. Uel dicit̄ naturalis ꝓpter naturalez inclinationem ex

UVA. BHSC. IyR_227

parte nature sensitiue ad aliquã inordinatã passiõez: sicut quidã naturaliꝝ dicunt iracũdi vel ꝓcupiscẽtes: nõ aũt ex pte nature intellectualis. Angelis itaq; hoc competere nõ põt: qz vt dicit Diony. Angeli sunt spũales mentes in quibus non est natura sensitiua.

De opinionibꝰ variis doctorum an angeli fuerunt creati cum gratia.

Ecũdo apparet dignitas angelorꝫ ante petiõ ex parte gre. Fuerũt etenim a deo sic pducti ꝙ gre capaces erant.

Hic vero inter doctores nõ parua est ꝓtroversia. Utrũ scz ante lapsum habuerũt demones grãz gratũ faciẽtẽ. Quidã dicere volunt ꝙ angeli nulla gra indiguerũt vt ꝺuerterẽtur in deũ: qm̃ supest gra ad aliquez effectum vbi sufficit natura. Angelus ꝺo naturaliꝝ cõuertit in deũ: quia naturaliꝝ deũ diligit. ergo gra non est illi necessaria. Sed contra hanc opinionẽ est ois doctrina theologorꝫ. Ideo dicit Tho. j. pte. q. lxij. ar. j. ꝙ angeli indiguerũt gra ad hoc vt cõuerterentur in deũ. put est obiectum beatitudinis. Nam angelus naturaliter diligit deũ inquãtũ est ꝑncipiuꝫ naturalis esse: non aũt inquãtũ est beatificãs ꝑfue essentie visionẽ. Videre q̃ppe deũ p essentiã est supra naturã intellectus creati. Unde nulla creatura potest habere modũ voluntatis ordinatus ad illam beatitudinẽ nisi mota a supnaturali agente. ⁊ hoc dicimus auxiliũ gratie. Quare angeli indiguerũt gratia gratum faciente vt conuerterẽt se ad deum sub ratione formalis obiecti beatitudinis: quia voluntas creata siue angelica siue humana inferior est ipso obiecto beatifico. Fuerũt alij dicẽtes ꝙ ex quo gra erat eis necessaria vt cõuerterentur in deũ habuerunt gram gratum faciẽtẽ. Nã Aug. xij. de ciui. dei. dicit. Creauit deus angelos: si mul in eis condens naturã: ⁊ largiens gram Et Piero. sup Oseam. Demones cuꝫ magnitudine ⁊ pinguedine spiritussancti sunt creati. Alioꝫ vero opinio est: ꝙ angeli nõ fuerũt creati cum gra gratũ faciente. Hanc opinionẽ tenet dñs Bon. ar. j. q. ij. ⁊ Scotꝰ ⁊ Fran. de marone: ⁊ cõiter oẽs moderni in. ij. di. iiij. asserentes. ꝙ boni angeli post creationem ante ꝓfirmationẽ acceperũt gram: demones vero nunq̃ illã habuerũt. Et hoc ꝑpp dispositionẽ nature angelice: q̃ ferꝫ in id qõ appetit sine retardatione. Unde sicut ex conuersione ad malum ita ꝑfunde conuersi sunt vt non possent redire. sic immo multo magis ex conuersione ad bonum siue ex habilitate ita bono totaliter adhesissent si grãz gratũ faciente habuissent: ꝙ nunq̃ lapsi essent. Unde nõ videt ꝓbabile ꝙ lucifer habuerit illã gram: ⁊ sic nec alij. Uno opinioni adheret mgr in textu. vbi inducit Augu. qui ait ꝙ angelus ⁊ homo lz acceperit vnde stare posset: nõ tñ gram vnde ꝓficere posset. Et Augu. li. ij. sup Geñ. ad lram dicit. Intellectualis natura primo creata est informis postea ꝺo formata. Hugo insup li. ij. de sacramentis pte. v. c. viij. asserit quattuoꝫ fuisse angelis in sua creatione attributa.

Primum fuit discretio ꝑsonalis.

Secundum intelligentie claritas.

Tertium substantia simplex.

Quartum liberi arbitrij facultas.

Et nõ enumerat gram. Qui ꝺo hanc opinionem sequunt rñdent ad auctes inducras in secũda opinione. ꝙ gra sumit tripliciter. s. cõmunissime. cõmuniter: ⁊ ꝑpe. Primo modo gra ꝺr quicq̃d supadditur ꝺonis nature sine q̃ homo est homo: ⁊ sine quo homo põt saluari: et cũ quo etiã põt dãnari. sicut est habere excellens ingeniũ: fecũdã memoriã: singulare fortitudinẽ ⁊ robur corꝑis: elegantẽ aspectum: eloquentiã copiosam: ⁊ similia. Secõdo modo gra ꝺr quicq̃d supaddit libero arbitrio disponens ad salutem ꝓpriã vel alterius. sicut tinoꝫ bullis: lumẽ ꝓphetie: gra ꝑdicãdi: ⁊ reliqua q̃ ptinent ad gram gratis datam. De hac gra dicit. Alex. in. ij. summe sue. q. lxxiij. mẽ. ij. Gratia gratis data est donũ infusum rõnali nature sine meritis ꝙtuz in se est: disponẽs ad salutẽ ꝓximam vel alterius. Tertio modo ꝺr gratia quicquid superaddit libero arbitrio ꝑficiens illud in merito. Et hec est gratia gratũ faciẽs. Possumꝰ ergo dicere ꝙ angeli a ꝓncipio sue creatiõs habuerũt graz primo. ⁊ secõdo mõ dictã. Sz Tho. vbi. s. ar. iij. arguit sic ꝓtra ista. ꝙ ex quo gra erat angelis necessaria vt cõuerterentur in deũ: habuerut gram gratũ facientẽ: quia sicut nature corꝑali indite sunt rõnes seminales ad suos effectus. Ut Augu. dicit super Geñ. ita angelice nature ad suos. Sed talis rõ seminalis respectu diuini obiecti est ipa gra: quia gra gratũ faciẽs hoc mõ comparat ad beatitudinẽ. sicut ratio seminalis in natura ad effectũ naturalẽ. Ista tamen non admittunt ab alijs doctoribus. quia vt dicit Landulfus in. ij. ꝺ. v. q. iij. cõclu. ij. conuerti ad deũ vt ad obiectũ beatificũ est dupliciter. Uel de cõgruo. ⁊ per gram ꝓuenientẽ qua deus mouet liberum arbitrium vt cõuertatur in ipsum. ⁊ ita conuersiõ fit ꝑ gram

UVA. BHSC. IyR_227

gratum facientem: ꝙ disponit ad ipsam quia nisi sit bonus motus in volūtate potente vti nō ne non datur gratia gratū faciens. Vel cō uersio ad dominum accipitur ꝓ modum merē tis: ꝛ pficientis: quod fit cū gratia gratū faci ente. ¶Nec nō fuit cū angelis in sua creatione.

Qz angeli nō fuerunt in sua creatione bea ti nec̄ ante confirmationem ꝛ lapsum vide re essentiam dei.

Tertio demonstrat demoniū excellen t tia ꝛ sublimis conditio ex parte glie: quia ad gliam ꝛ beatitudinem erant habiles ꝛ dispositi. Ueruntn̄ dubitari solet vtrum demones ante lapsum fuerunt in bea titudine. Et videf quibusdā ꝙ sic. Nā de luci fero ōz Ezech. xxviij. Tu signaculuz similitudis plenus sapia: pfectus in decore: in delitijs pa radisi dei fuisti. Sed esse in delitijs paradisi ē eē in beatitudine. Et iterum Aug. li. de mira bilibus sacre scripture. Diabolus in sūmo sui ordinis honore ꝑstitutus est lapsus. Et iterū Augu. li. de fide ad petrum. Angelici spiritus ꝓ eo ꝙ rationales facti sunt eternitatis ꝛ be atitudinis donum in ipsa nature sue spūalis creatione diuinitus acceperūt. Et idē Aug. in li. de eccliasticis dogmatib⁹ Angeli qui in illa qua creati sunt beatitudine pseuerant: nō na tura possident vt non mutentur. Contrarius est quod rei ꝟitas confitef. ꝙ scz angeli ante confirmationē ꝛ lapsum nō fuerūt beati. Nā beatitudo in visione diuine essentie consistit. Si igit demones vidissent essentiā dei nunq̄ lapsi eēnt, quia ꝑm Tho. prima scē. q. v. art. iij. Impossibile est ꝙ aliquis vidēs diuinam essentiā velit eam nō videre: qm̄ omne bonuz habitū quo ḡs carere vult aut est insufficiens ꝛ querif aliquid sufficiēs loco eius: aut habet aliqō incōmodū annexū, ꝓpter quod in fastidium venit. Visio aūt diuine essentie replet vi dentem oībus bonis. Silr etiā non hz aliqō incommodū adiunctū. ergo ꝓpria voluntate beatus nō potest eam deserere. Similiter nō potest eam pdere deo subtrahente. Quia cum subtractio beatitudinis sit quedam pena: nō potest talis pena a deo iusto iudice prouenire nisi ꝓ aliqua culpa: in quam cadere nō pōt qui dei essentiā videt: cū ad hanc visionem de necessitate sequaf rectitudo volūtatis. Idcir co dicendū est ad auctes allegatas ꝙ beatitu do ꝑm Boē. di. iij. ar. ſ. q. ſ. potest dupl'r dici. Uno modo status pfectus ꝓuatiōe oīs mali: sed nō plenitudine oīs boni. Et sic fuerūt an geli in creatione beati. Alio modo status per fectus tam ꝓuatione omnis mali ꝙ plenitudine omnis boni. Et hoc vt dictū est in cla ra dei visione consistit. Et sic angeli vt dictuz est non fuerunt beati.

Qz angeli dignitate nature excedunt om nes creaturas excepta anima christi.

Quarto lucet demoniū excellentia añ q petū ex parte excedentie. Producti equidē fuerūt angeli in tanta natura lium excedentia. ꝙ minus diabolus qui cecidit ꝑm naturā excedit decorem ꝛ pfectionem quarūlibet creaturarū corporaliū ꝛ spūaliuz non loquendo de anima xpi dei verbo vnita. Unde Aug. xj. de ciui. dei inq̄t de angelica na tura. Omnia cetera que deus cōdidit nature dignitate precellit. Sed ꝫ hoc aliqui mouē tur ꝛ dicunt: ꝙ homo est nobilioꝝ ꝛ excellenti oꝝ productus a deo ꝙ angelus: quia deus fe cit hoiem ad imaginem ꝛ similitudinem suaz ꝛ non angelum. Dicit Aug. in quodā ꝑmone Deus nulli aliꝫ creature dedit ꝙ sit ad imagi nem eius nisi homini. Sed Tho. Prima pte q. xciij. ar. iij. ad. ſ. Respōdet ꝙ Aug. hoc dicit respectu creaturarū inferioꝝ intellectu caren tium ꝛ non respectu angeloꝝ. Quinimmo in ipsis angelis dignitas imaginis reperif. Uñ Dion. ait. Angelus est imago dei: manifesta tio occulti luminis, ꝛ Greg. xxvij. moral. expo nēs illud Eze. Tu signaculū similitudis inquit. Uz hō ad similitudinē dei creat⁹ sit: angelo tñ q̄ si maius attribuēs nō eū ad similitudinē ꝓduz sed ipm signaculū similitudinis dei dicit: vt quo subtilioꝝ est in natura eo in illo similitudo dei plenius credaf expressa. Notādū tñ ꝑm Ri carduz de media villa. in. ij. di. xvj. ꝛ Tho. vbi supza in cor. q. ꝙ de imagine dei loqui possu mus dupl'r. Uno modo ꝗtum ad id in quo p̄ mo cōsideraf rō imaginis quod est intellectu alis natura. Et sic imago dei magis est in an gelis ꝙ sit in hoibus. qz intellectualis natura pfectioz est in ete. Sco pōt considerari ima go dei in homine ꝗtum ad id in quo secūda rio cōsistit. ꝓut scz in homine inuenif queda dei imitatio in quantuz scz hō est de hoie sicut deus de deo ꝛ in ꝙtū aīa hois est tota in toto corpe et ꝙtū ꝛ iterū tota in qualibet parte ipius sicut deus se hz ad mūdū. Et ꝑm hec ꝛ similia magis inuenif dei imago in homine ꝙ in an gelo. Sed qz hec cōsideratio accētalis ē ima gini, ideo nō concludit simpliciter: sed ꝑm qd quantum ad aliqua accidentalia. Ideo simpli citer angelus magis est ad imaginem dei ꝙ homo. Et sic concludimus ꝙ deus gloriosus

UVA. BHSC. IyR_227

plus ceteris creaturis excellentes cōdidit angelos. Inter oēs autē siue bonos siue malos p̄stantior fuit lucifer. de quo Greg. de pe. di. ij. c. p̄ncipiū. ait. Hunc primū cōdidit: quē reliquis angelis eminentiorem fecit. Huius primatus eminentiā conspicit ꝓpheta cum dicit Cedri nō fuerūt altiores illo in paradiso dei. abiectes nō adeq̄uerunt summitatē eius: platani nō fuerūt equales frondib⁹ illius. omne lignum p̄ciosum paradisi dei nō est assimilatum ei ⁊ pulchritudini eius: qm̄ speciosum fecit eū in multis cōdensis frōdibus. Quid nāq̄ accipi in cedris ⁊ abietibus ⁊ platanis potest nisi illa virtutū celestiū ꝓcere celsitudis agmina in eterne letitie viriditate plantata? Que q̄uis excelsa sint condita. huic tñ nec p̄lata sunt nec equata. O q̄ta bēignitate vsus est deus taz precelsa munera largiēs illis q̄s p̄sciebat ingratos ⁊ malos futuros. Discant illi qui liberales volūt esse atq̄ magnifici: nō detineri q̄n benefaciāt illis quos beneficijs iudicauerint esse indignos. dūmodo beneficentia cedat ad gloriā benefactoris. Sit virtus seip̄a contenta. Ecce pater summ⁹ tam ieffabilia bona contulit demonibus. q̄ tñ vt dicet in sequenti mysterio totis viribus maiestati sue sese obiecerūt. Neq̄ per ignorantiā peccauerūt. De quib⁹ dicit magister in textu di. iij. li. secūdi. ꝙ tanta luce sapiētie p̄diti fuerūt. ꝙ erat in eis naturalis cognitio triplex. quia sciebāt ꝙ facti erāt. ⁊ a quo facti erāt ⁊ cum q̄ scz mundi facti erant, ⁊ hēbant aliquā boni ⁊ mali notitiā intelligentes quid appetendum vel respuendum illis foret.

Qualiter angeli mali volūtate ꝓpria auerterūt se a deo. ⁊ facti sunt ei rebelles.

Capl̄m II

c Irca offensionē ruētiū angeloꝝ hoc secūdo loco erit imorandū, quatinus agnoscentes peccati eoꝝ grauitatem intelligamus deum iustū illos nō imerito sēpiternis cruciatibus cōdemnasse. Nouit ip̄e totius cōditor creature ex quocūq̄ malo bonum elicere. vt Aug. dicit in libro de libero arbitrio. Ip̄eq̄ decorē in hoc ꝑfecit vniuersi. ꝙ bonis tribuit eternalia p̄mia. malis vero nūq̄ finitura supplicia. vt p̄fat⁹ Aug. li. xj. de ciui. dei. exp̄sse fatetur. Qualiter ergo demōes volūtate sua in maliciā ꝯsenserūt. ꝯtēdemus hoc plene disserere. Circa quoꝝ offensionē q̄tuor nobis occurrūt ꝯsiderationes.

Prima d̄r possibilitatis.

Scd̄a n̄umerositatis.

Tertia qualitatis.

Quarta cōtrarietatis.

Qd̄ āgeli potuerūt peccare in puris naturalibus cōstituti ꝓpter libertatē arbitrij.

i N p̄ma ꝯsideratōne ꝑserutari debemus. vtrū angeli potuerūt peccare. Quibusdā videt ꝙ nō. Primo quia erāt in celo empyreo loco sublimi ⁊ sctō. Quibus rñdemus ꝙ locus non ꝓhibet q̄n homo in hoc seculo: ⁊ angelus añ confirmationem in celo potuerit peccare. Ideo dicit dist. xl. c. nos. c. nō loca. c. multi. c. quelibet. Non locus hoiem sanctificat: sed homo locū. et. c. nō est Non sunt filij sctōꝝ q̄ tenēt loca eoꝝ: sed qui exercēt opa eoꝝ. Scd̄o arguūt ꝙ angelus in puris naturalib⁹ ꝯstitut⁹ peccare nō potuit ꝑ locū a minori. Quia si in corꝑibus celestibus nō potest esse malū: vt dicūt p̄bi. ergo neq̄ in angelis cū ipsi sint digniores. Ad hoc dicit Tho. p̄ma ꝑte. q. lxiij. ar. j. ad. ij. ꝙ corꝑa celestia nō hñt opationē nisi naturalē. ⁊ iō sicut in natura eoꝝ nō pōt esse corruptionis materia. ita nec in actione naturali eoꝝ potest esse malū inordinatōis. Sz in āgelis vltra actionē naturalē est actio volūtaria liberi arbitrij s̄m quā ꝯtingit in eis esse malū. Unde magr̄ in tex. di. iij. li. scd̄i. Poterāt inq̄t per liberuz arbitriū sine violētia ⁊ coactōne ad vtrūlibet ꝓpria volūtate deflecti. Tertio arguūt quia appetitus nō est nisi boni vel apparentis boni. Sed in angelis nō pōt esse apparēs bonum: quod nō sit verū bonū: qz in eis vl̄ oīno error esse nō pōt. vel saltē nō pōt p̄cedere culpam: ergo angeli nō p̄nt appetere nisi illud quod ē vere bonū. Sed nullus appetēdo illud quod est vere bonū peccat, ergo āgeli nō potuerūt peccare. In contrariū est rei veritas. Uñ Job iiij. Ecce qui seruiūt ei non sunt stabiles: et in angelis suis repperit prauitatē. ⁊. ij. Pet. ij. Deus angelis peccātibus nō pepcit. Dicit ergo sanct⁹ Tho. vbi. s̄. ad. iiij. ꝙ pctm̄ mortale in actu liberi arbitrij cōtingit esse duplicit. Uno modo ex hoc ꝙ aliquod malū eligitur, sicut homo peccat eligēdo adulteriū quod s̄z se est malum. Et tale pecatum semper ꝓcedit ex ignorantia vel errore. alioquin id quod ē malum non eligeretur vt bonum. Errat quidem adulter in particulari eligens hanc delectationem inordinati act⁹: quasi aliqd̄ bonū ad nunc agendum ꝓpter inclinationem passionis aut habitus. etiam si in vniuersali non erret: sed veram de hoc sententiam teneat. Hoc modo in angelis peccatum esse non

UVA. BHSC. IyR_227

potuit: qꝛ in angelis nō sunt passiōes quibus ratio aut intellectus ligetur: nec āte peccatuꝫ habitus p̄cedere potuit ad peccatū inclinans Alio modo cōtingit peccare per liberū arbitrium eligēdo aliquid qđ ꝟm se est bonū sed nō cū ordine debite mensure aut regule: ita ꝙ defectus inducens peccatū fit solū ex ꝑte electionis: que nō habet debitū ordinē: nō ex parte rei electe: sicut si aliq̄s eligeret orare nō attendens ordinē ab ecclesia institutū. Et hmōi peccatū nō p̄exigit ignorātiā: sed solū absentiam cōsiderationis eoꝝ que cōsiderari debent. Et hoc modo angeli peccauerūt: cōuertendo se ꝑ liberū arbitriū ad ꝓprium bonum absq̄ ordine ad regulā diuine volūtatis. Landulfus autem dicit in .ij. di. iiij. q. j. cōclu. iiij. ꝙ absq̄ errore hominis vel angeli in intellectu pōt esse malicia in volūtate. Ideo prima radix possibilitatis peccandi in angelis fuit volūtas creati arbitrij q̄ potuit in opposita ꝓ libito.

De numero angeloꝝ qui peccauerūt.

Secunda cōsideratio circa offensionē angeloꝝ dicit̄ numerositas. Ubi videre habebimus vtrū plures angeli peccauerūt q̄ adheserūt deo. Et ꝙ plures aliqui sic ostendunt. Primo qꝛ ph̄s dicit. Malū est vt in pluribus. bonum vt in paucioribus Item. Justicia ⁊ peccatū eadem rōne inuenit̄ in angelis ⁊ hominibus. sed in homīb⁹ plures inueniunt̄ mali q̄ boni: ꝟm illđ Eccs. j. Stultoruꝫ infinitus est numerus. ergo in angelis plures defecere in malicia q̄ steterunt in iusticia. Cōtra istos est glo. iiij. Regū. vj. c. vbi dicit̄. Plures nobiscū sunt q̄ cū illis. quod de bonis angelis exponitur qui sunt nobis in auxiliū: ⁊ de malis q̄ nobis aduersant̄. Rn̄det Tho. vbi. s̄. ar. ix. ꝙ plures angeli remanserunt q̄ peccauerūt. Et quod obijcit̄ de malo: et de hoībus: intelligit̄ de hoībus nō de āgel̄ quia in hoībus malū est: vt in pluribus ex eo ꝙ sequunt̄ bona sensibilia. que sunt plurib⁹ nota: deserto bono rōnis: qđ est paucioribus notū. in angelis nō est nisi natura intellectiua. Unde non est similis ratio. Verum est ꝙ nōnulli curiosius inuestigare conati sunt: q̄t homines erunt saluādi. Et quidam dixerūt ꝙ tot q̄t angeli perierūt. Quidā ꝙ tot quot remanserūt. Quidam ꝟo ꝙ tot quot ceciderunt. ⁊ insup ꝙ tot quot fuerūt oēs simul. vt dicit Tho. j. parte. q. xxij. ar. vij. Sed melius est illud relinquere sapiētie dei cui ecclesia in quadā collecta dicit. Deus cui soli cognit⁹ est numerus electoꝝ in superna felicitate locandus. Quia ꝟo de numero angeloꝝ loq̄mur notandū ꝙ non est acceptanda snia ph̄orum humana sapientiū. Plato em̄ posuit nūeruꝫ substantiarū separatarū ꝟm numerū spērum sensibiliū. Et Arist. xij. metha. ꝟm numerum orbium aut motuū. s. ad plus. Immo firmit̄ tenendū est ꝟm Landulphū in .ij. di. iij. q. vl. conclusione .ij. ⁊ Tho. j. parte. q. v. arti. iij. ꝙ plures numero sunt angeli: q̄ oīa alia etiam simul sumpta: ⁊ arene maris: ⁊ gutte aque: ⁊ stelle celi. Qđ ꝓbat̄ ꝑ Dio. xiiij. c. cele. hierar. di. Multi sunt exercitus supnarū mansionū infirmā et conscriptā nostroꝝ materialiū numeroꝝ cōmēsurationē excedentes. De nūero angeloꝝ đr Dan̄. vij. Milia miliū mīstrabāt ei. ⁊ decies cētena milia assistebāt ei. Ponit̄ hic numerus determinatus ꝓ indet̄minato. et Matth̄. xxvj. c. d. xp̄s. An putas quia nō possum rogare p̄rem meum ⁊ exhibebit mihi modo plus q̄ duodecim legiones angelorū. Quare aūt tot sint angeli a deo ꝓducti. dicit Tho. j. parte. q. v. ar. iij. Quia quāto aliq̄ sūt magis ꝑfecta: tāto sunt in maiori excessu creata a deo. Sicut aūt in corpib⁹ excessus attēditur ꝟm magnitudinē. ita in reb⁹ incorpeis excessus pōt attēdi ꝟm mlt̄itudinē. Uidem⁹ aūt ꝙ corpa supiora q̄ sunt perfectiora excedunt quasi incōparabilr corpa inferiora ꝟm magnitudinē. Nā tota sphera actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ est aliq̄d modicū respectu corpoꝝ celestiū. Un̄ rōnabile est ꝙ snbstātie imateriales excedāt ꝟm multitudinē substātias materiales: quasi incomparabiliter.

Quale fuit peccatuꝫ luciferi angelorumq̄ sibi adherentium.

Tertia cōsideratio de angelis peccātibus đr qualitatis. In qua solerter attendendū est vt sciamus quale fuit luciferi ⁊ aliorum pctm̄. Et refert Bon̄. di. v. ar. j. q. j. scđi. ꝙ pctm̄ luciferi inchoatuꝫ est in p̄sumptione. Statim em̄ vt suam pulchritudinem vidit p̄sumpsit. Confirmatū in ambitione: quia p̄sumēs de se appetijt qđ oīno supra se fuit: ⁊ ad quod ꝑuenire non potuit. Consummatū est in inuidie ⁊ odij auersione: quia ex quo obtinere non potuit qđ appetijt deo inuidere cepit: ⁊ affectu odij ꝯtrarie. Angeli ꝟo minores adheserūt lucifero q̄rentes esse beati sine meritis. Et vt dicit Hugo de sancto vict̄. oēs in eandē maliciā ꝯsenserunt ⁊ vnū ordinē ꝑuerse societat̄ fecerūt. Quare tam lucifero q̄ reliq̄s ꝓpria ⁊ volūtaria supbia fuit cā illoruꝫ ruine. Nihilominus in his

UVA. BHSC. IyR_227

dubitare contingit: vtrū lucifer appetijt esse sicut deꝰ. Et ꝙ sic ꝓz ꝑ Esaiā. xiiij. Dicit enī ibi in dicto. c. diabolꝰ. Ascendā in celū & ero similis altissimo. & Aug. in. q. noui & veteris testamenti dicit. Elatione inflatꝰ voluit dicit deus. & i libro de virginitate subdit. Diabolꝰ in celo voluit esse sicut deus. Sed mirū videf imo impossibile quibusdā ꝙ angelꝰ tanta luce sapiētie prędictꝰ appetierit id qō erat impossibile: cū vt inqt Aristo. iij. ethi. electio nō fit impossibiliū. Propterea sciendū ꝑm Tho. ꝑte. s. q. lxiij. ar. iij. ꝙ appetere esse vt deus potest intelligi dupliꝛ. Uno mō per equiparantiā seu equalitatē. Scōo mō ꝑ similitudinē. Primo modo nō potuit appetere esse vt deꝰ. qz sciunt ꝫ esse i possibile naturali cognitione. nec primū actū peccandi in ipo ꝓcessit vel habitus vel passio ligans ipius cognoscitiuā virtutē. vt in particulari deficiens eligeret impossibile. sicut i nobis interdū accidit. Appetere aūt esse vt deus ꝑm similitudinē contingit dupliꝛ. Uno mō ꝙtū ad id in quo aliquid natū est assimilari deo. Et sic si aliquis ꝙtū ad hoc appetat esse deo similis nō peccat: dūmodo similitudinē dei debito ordine appetat adipisci. vt scz illam a deo habeat. Peccaret nāq; si ꝺs appeteret ꝑm iusticiā esse similis deo per ꝓpriā virtutez: & nō ex virtute dei. Alio mō potest aliquis appetere esse similis deo quantū ad id in quo non est natus assimilari. sicut si quis appeteret creare celū & terrā quod est ꝓpriū dei: i quo appetitu esset peccatū hoc modo lucifer appetijt eē vt deꝰ: qz appetijt finalē beatitudinē per suā virtutē habere qō est ꝓpriū dei.

De bello realiter gesto inter ag̃elos bonos & malos.

Uarta cōsideratio ꝺz cōtrarietatis.

q Jn qua de bello gesto in angelica natura tractandum est. de quo Apoca. xij. scribit sic. Factū est ꝓlium magnū in celo michael & angeli eius ꝓeliabant cū draconez & draco pugnabat & angeli eiꝰ: & nō valuerūt neqz locus eoz amplꝰ inuentus est in celo.

Queritur hic vtrū illud fuit bellū reale? Et Franciscꝰ de marone in. ij. di. vj. dicit ꝙ sic lz nō fuerit corꝑale. Nā ꝓter ea q̄ ꝓtinent ad potentiam executiuā exprimur aliqua gña bello rū ꝓtinentiū ad opatōes imanētes. Primus est inter appetitū sensitiuū & intellectiuū. Appetitus em̄ isti inclinanf ad oppositā. Scōm bellū est inter ītellectū & volūtatē. sicut qñ rō iudicat aliqd faciendū & volūtas renuit. Tertiū bellū est inter voluntatē & voluntatē: non vnꝰ ad se: ſ duoz hoim. Quartū bellū ē iter intellectū & intellectū: ex ꝓtrarijs opinionibꝰ ꝑ rōnes oppositas. Bellū ꝙ angeloz bonoz & maloz actū est iuxta tria q̄ in spūali natura reperiunf: q̄ sunt rō: voluntas: & facultas. Per rōnem nēpe electi & reprobi angeli ꝺria sentiebant. Per volūtatē ad ꝓtraria afficiebanf. Per facultatē ad ꝓtraria nitebanf. Nā electi angeli sublimiꝰ sentiēbāt de deo & gña eius: & ad gñam & gliam eiꝰ afficiebanf: & ꝑ facultate sibi data ꝑ illis nitebanf. Angeli ꝺo superbientes ꝺtinentes gñam & gliam dei sublimiter sentiebant de bonitate nature sue: et ꝓpt̄ ꝫ ad ꝓpriā gñam afficiebanf: & toto nisu in ꝓtrariū electis spiritibꝰ ferebanf. Magnus ergo affectionibus electi & reprobi angeli in cōtraria ferebanf boni in creatorem: mali in naturā. boni in gñam. mali ꝓtra illā. boni in diuinū amorē: mali in oditū dei.

Qualiter angeli mali puniti fuut: nec potuerūt resistere potētie dei. Capkin III

e Xperti sunt ag̃eli mali ꝙ robusta sit & valida manus dei excelsi. Nulla eā dem sua virtute: nulla sapientia: nulla potentia. nullaq; cōcordiquentione ad malum potuerūt resistere ire dei. Jꝑ depositi eos de sede & inimicos sibi factos pun it grauissima pena. Jdcirco i hoc tertio mysterio de illoꝝ pene grauitate erimus verba facturi. Quā quadruplꝰ ꝺsiderabimꝰ videlicet.

Primo rōne ipedimēti.
Scōo rōne loci.
Tertio rōne supplicij.
Quarto rōne termini.

Qz demones nō pūt ꝑ libito vti bonis natura: q̄ adhuc manēt in ipis.

Rimo ꝺsiderare debemꝰ grauitatez p pene maloz ag̃eloz rōne impedimenti. Quia cū dona nature in ipis maneant integra. vt dicit Diony. li. de di. no. verūtn impedit actꝰ executio & vsus illoz: ita vt nō possint facere ea que velint. Sūt autem inter cetera tria in demonibus. de qbus ꝑ libito disponere non possunt.

Primū est naturalis existētia.
Scōm naturalis sapiētia
Tertiū naturalis potētia.

Primū qō est in demonibꝰ ē naturalis existentia. Sunt em̄ demones natura pulcherrimi: neq; quantū ad substantiā sue nature sūt angelis bonis turpiores: & tamen hominibꝰ in sui substantia & decore apparere nō possūt immo apparent in coꝛpibꝰ assumptis in aliq

UVA. BHSC. IyR_227

vissione: sicut ꝺo placet cū deformitate tali ac tanta ꝙ videtes illos in tali aspectu maxime terrent ⁊ ꝺristant. Quo fit vt virgo gloriosa in suo felici trāsitu petierit ab ꝯgelo: vt hāc pze ceteris filius eius iesus benedictus gram dignaret ꝓcedere: ne imundos demones: horribiles ꝙ videret. Sed fabule videntur ista quibusdam: qui multa scire se arbitrant. Inquiūt enim demones nō reperiri. Contra q̄s offerunt se inuincibilia testimonia omnis scripture. Unde Leuit. xvij. c. habet. Nequaq̄ vltra immolabūt hostias suas demonibus. Et Tobie. vj. Sara tradita. fuit septem viris: et demoniū illos occidit, ⁊ ꝑs. xcv. Omnes dij gentiū demonia. ⁊ ꝑs. cv. Immolauerunt filios suos ⁊ filias suas demoniꝭ. ⁊ Matthei. iiij. Obtulerunt xp̄o eos qui demonia habebant. ⁊ Matth. viij. In nomine tuo demonia eiecimus. ⁊ Matth. viij. Obtulerunt ei multos demonia habentes. ⁊ Matth. xij. Oblatus est ei demoniū habēs. ⁊ Matth. xv. Filia mea male a demonio vexatur. ⁊ Matth. xvij. Exijt demoniū ⁊ curatus est puer. ⁊ Marci. j. Demonia multa eijciebat. ⁊. xvj. In nomie meo demonia eijcient. ⁊. Luc. iiij. In synagoga erat homo demoniū habens ⁊ exclamauit ⁊ Luc. vij. Uenit Johannes baptista nō mā ducans panem neq; bibens vinuꝫ, ⁊ dicit. Demonium habet. ⁊ Luce. viij. Occurrit ei vir q̄ dam qui habebat demonium iam temporib⁹ multis. ⁊ Luc. xj. Erat iesus eijciens demonium. ⁊ Johannis. viij. Ego demonium non habeo. ⁊ Johan. x. Dicebant multi demoniuꝫ habet ⁊ insanit. ⁊ Apoca. xviij. Cecidit babylon illa magna: ⁊ facta est habitatio demoniorum ⁊ Plato in Thimeo. Innūmerabilium diuinarū poteſtatū: que demones nuncupantur. pstare rōnem: malus est opus q̄ ferre valeat hominis ingeniū. ⁊ Apulenis de quo meminit Augu. ponit demones esse. ⁊ Porphirius adhuc de illis loquif vt patuit supra. Sacrā. li. ij. diuinarū institutionū. Poete ⁊ sciunt esse demones. ⁊ loquunf. Tales milesius mundū animatū esse dicit ac demonibus plenū. Socrates esse circa se assiduum demoniū loquebatur: vt dicit Lactantius. Idē testatur Apuleius: qui super hoc libꝝ edidit quem vocauit de deo Socratis: ⁊ teste Xenophonte li. ꝺe mozte Socratis in ꝺfone quā ab atheniēſib⁹ ꝺdēnand⁹ fecit: sic inter cetera dicit. Enimuero iaꝫ bis mihi defensionē parāti demoniū aduersatur Xristo. in prologo li. de somno et vigilia querit. An somnium ꝓcedat a causa aliq̄ naturali: vel eū aliquod demoniū operef Hermes termegistus ꝑm Aug. de ci. dei. libꝝ. viij. ca. xxiiij. demones esse faretur Calcidius super Thimeū Platonis de demonib⁹ diffuse mentionē facit Ptolomeus in quarto qua dripartiti malignos spiritus demones appellat. Sufficere etgo debent tantozum testimonia ad fidem faciendam de demonibus repzobatis.

De cognitione ⁊ scientia demonū.

Secundū q̄ō est in demonib⁹ est naturalis sapientia. Isidozus in. viij. etymo. ait ꝙ angelus malus dicif diabolus hebzaice. i. deozium fluens: grece vero diabolus. i. criminator. Uocaf etiam satha nas. i. aduersarius ⁊ demon. i. peritus ac rex scius. Uellēt ergo demones cōtra nos vt omni astutia sua: sed nō fuit illos deus: q̄ sua clementia ad euitandas fraudes ⁊ deceptiones eorū respexit nos luce veritaf. misitq̄ filiū suū vnigenitū in mundū: q̄ fuit lux ⁊ splēdoꝫ ois doctrine. Joh. j. Erat lux vera. ⁊ Joh. viij. Dicebat. Ego sum lux mūdi ⁊ Joh. xiiij. Ego sum via ☧itas ⁊ vita. Uic tñ dubitari solet. Utrū intellectus demonis post peccatuꝫ cognoscat aliquā ☧itatē. ⁊ arguif ꝙ nō. Primo: qz si aliquā ☧itatē cognoscerēt, maxie cognoscerēt seipos: qō ē cognoscere subas separatas. Uoc aūt coz miserie nō cōuenit. cū ad magnā felicitatē ptinere videaf. in tantū q̄ ꝺdā vltimaꝫ beatitudinē posuerūt in cognitōe subaꝝ separatarū: ergo demones priuanf oi cognitōe ☧itatis. Jnqt em̄ Lact. Nullus ē suauioꝫ aīeci bus: q̄ cognitio ☧itatis. ⁊ Xristo. ⁊. ethi. dicit Uideſ pbia admirabiles delectatōes habere Delectatio aūt nō ꝓuenit demonib⁹. q̄ nullaꝫ ☧itatē cognoscūt. ⁊ coz intellect⁹ est totaliter excecatus. Rūdet his Tho. j. pte. q. lxiij. ar. j. q̄ duplex est cognitio ☧itatis. Una q̄ hē p gfam. Alia p naturā. Prima cognitio duplex est. Una ē speculatiua tm̄: sicut cū aliqui aliqua secreta diuina reuelan. f. Alia vero que est effectiua: pduces amozes dei. ⁊ hec ꝑtinet ad donū sapiētie. Harū aūt triū cognitionū: cognitio naturalis nec est ablata nec diminuta. Cōsequunf em̄ ipam naturā angeli q̄ ꝑm suā naturā est q̄ꝺā intellectus vel mens Cognitio aūt que est p gfam in speculatione pſistens nō est eis totaliter ablata: ꝫ diminuta: q: de hmōi secretis diuinis tantū eis reuelaf. q̄tū oportet. vel mediantib⁹ angelis: vel p aliquos tpales diuine virtutis effectus. vt Aug. di. ix. de ci. dei. c. xiij. nō aūt sicut ipſe

UVA. BHSC. IyR_227

ſanctis angelis quibus plura ⁊ clarius reue-
lant in ipō ꝓbo. Cognitiōe aūt effectiua tota
liter ꝓiuati ſunt ſicut ⁊ charitate. Ad argu
mentū ꝯ dicendū. q̄ felicitas ꝓſiſtit in appli
catione ad id qō ſuprius eſt. Subſtātie aūt ſe
parate ſunt ordine nature ſup nos. Unde ali
qua rō felicitatis eſſe pōt hoi ſi cognoſcat ſub
ſtātias ſepatas ly ꝓfecta felicitas fit in cogno
ſcēdo ſubſtātiā ꝓmā ſcz deū. Sz ſubē ſepate
cognoſcere ſubſtātiā ſepatam eſt ꝓnaturale ſi
cut ⁊ nobis cognoſcē naturas ſenſibiles. Uñ
ſicut nō eſt in hoc felicitas hois q̄ cognoſcat
naturas ſenſibiles. ita nō eſt felicitas angeli
in hoc q̄ cognoſcat ſubſtantias ſepatas. Ad
auctoritates ꝯ allegatas q̄ videnť excludere
cognitionē naturalē a demonibus dicit Ric.
in. iij. di. l. ar. iij. q. ſ. ad. ſ. q̄ quis vſus ſcie ſit
ꝓ ſe delectabilis: tñ ꝓ accūs pt eſſe triſtabilis.
Natura quippe damnatoꝝ tam angelorūz q̄
hoim ita eſt plene cōꝓhēſa triſtitia vt oīno
ſint indiſpoſiti ad aliquā delectationē: quare
vſus ſcie in eis nullaz poterit generare dele-
ctationem aut ſuauitatem.

De naturali potentia demonum.

Ertiū qō eſt in demonibus ē natura
t lis potētia. de qua Job. xli. dicitur.
Non eſt ptās ſup terrā q̄ cōpareť ei
Poſſunt demones facere mira. etſi nō mira-
cula. ⁊ naturā adiuuādo ad ſtupēdos effectus
cōcurrere vt patebit. Poſſunt ſenſus delude-
re poſſuntvexare corpa. poſſunt aquas maris
ſup terrā ſpargere ⁊ alia facere q̄ ipſi vellent
que ſi ꝓmitteret deꝰ. tota pene mūdialis ma
china turbareť ſuffocareť hoīes ruerent do
mus ficcarenť herbe: arboreſcz ⁊ mutatiōes
indies viderenť in omnibus elementis. O
pietas dei bñdicti: que impetū inimicoꝝ exti
guit nec finit illos ꝫ nos exercere qō ſaţ am
biunt ⁊ ſi q̄nqz id fieri ꝓmittat: iuſta ſunt ei⁹
iudicia ⁊ nobis inſcrutabilia. Ex dictis tamē
oībus demones atrociter cruciantur:

Q demones vſqz ad diē iudicij ſunt in hoc
aere caliginoſo. ⁊ poſt ad infernū deſcendent.

Ecūdo cōſideranda eſt pena demo-
nū rōne loci. Proiecti equidē fuerūt
a celo empyreo in hūc aerē caligino
ſum. de quo ait Aug. iij. ſup Geñ. ad litteraz
Aer caliginoſus eſt quaſi carcer demonib⁹ vſq
qz ad tempus iudicij. ⁊ Tho. ſ. parte. q. lxiij.
ar. iiij. Locus iſte dať demonibus ratione ex
ercitationis humane. Nam ꝓcuratio ſalutis
noſtre ꝓtendiť vſqz ad diē iudicij: ⁊ vſqz tunc
durat miniſteriū angelorꝝ ⁊ exercitatio demo
num. Deſcendūt tamē aliqui ad infernum vt
ibi damnatos vexēt. Poſt diē ꝯ iudicij ſimł
cum damnatis hoibus ibi oēs recludenť. Sz
hic ſpeculari libet: qm̄ eſſe extra celū empyre-
um nō debet demonib⁹ in penam cedere: qm̄
ſpūalis natura nō afficiť loco. ergo nullus lo
cus eſt demonibus penalis. Ñdet Tho. ſ. q
te. q. lxiij. ar. iij. ad. ſ. q̄ locus nō eſt penalis
angelo aut anime quaſi afficiēs alterādo na-
turam. ſed quaſi afficiēs volūtatē ꝓtriſtando
dum angelus vel aīa apprehendit ſe i loco nō
conuenienti. Si ꝯ obijcerek q̄ angelus non
ſit in loco. quia vt dicit Boetiꝰ in libro de heb
domadibus. Cōmunis animi conceptio apud
ſapientes eſt incorꝓoralia in loco nō eſſe. Et
Ariſt. iiij. phiſicoꝝ. Non oīe qō eſt in loco ſi
mobile corpus: ergo angelus nō eſt in loco.
Reſpodet Tho. ſ. parte. q. lij. ar. ſ. q̄ equiuo
uoce dicit eſſe angelus in loco ⁊ corpus. Cor
pus em̄ eſt in loco per hoc quia applicať loco
ſm tractū dimēſiue quātitatis. que quidē in
angelis nō eſt. ſed eſt in eis quātitas virtua-
lis. Per applicationē ergo virtutis angelice
ad aliquē locū qualitercunqz dicit angelus
eē in loco corꝓoreo. Et ſm hoc ptz q̄ nō opor
tet dicere q̄ angelus cōmenſuret loco: vel q̄
habeat ſitum in continuo. Nec em̄ cōueniunt
corꝓorali locato, ꝓout eſt quantum quanti-
tate dimenſiua. Simil⁹ etiā non opz ꝓpter
hoc q̄ cōtineať a loco. Nam ſubſtātia incor-
ꝓorea ſua virtute cōtingens rem corꝓoreā. cō
tinet ipam. ⁊ nō cōtinetur ab ea. Anima enīz
eſt in corꝓore vt cōtinēs nō vt contenta. Sic
angelus dicitur eſſe in loco corꝓoreo. non vt
cōtentum: ſed vt cōtinēs aliquo modo. Addit
Thomas. vbi. ſ. ar. ij. in fine q̄ diuerſimode
eſſe i loco cōuenit corꝓori angelo ⁊ deo. Nam
corpus dicitur eſſe i loco circūſcriptiue. quia
cōmēſuratur loco. angelus ñ circūſcriptiue cū
nō mēſuretur loco: ſed diffinitiue. quia ita eſt
in vno loco q̄ nō in alio. Deus autem neq; cir
cūſcriptiue neq; diffinitiue: quia eſt vbiq;.
Quomodo autez hoc ſit nō poteſt intelligi ab
humano ſenſu. vt dicit magiſter in primo. di.
xxviij. vbi inducit Chryſo. ſuper epłam ad He
breos dicētem. Sicut multa de deo intelligi-
mus que loqui penitus nō valemus: ita mul
ta loquimur que intelligere nō ſumus idonei.
Verbi gratia. Q vbicūqz deus eſt ſcimus: et
dicimus. Quō aūt vbiq; ſit itellectu nō capi-
mus. Ytē q̄ eſt ico corꝓorea q̄dam ȳtus que om
nium eſt cauſa bonoꝝ ſcimus: que autez ipſa
ſit penitus ignorамus. Ut autem redeamus

UVA. BHSC. IyR_227

ad angelos nota ſm Vandul. di. viij. ſecundi. q. ij. ꝯclu. ij. ppo. iiij. ꝙ opinio eſt modernorū ꝙ angelus nō eſt in loco p applicationē ſui tis: ſi per ſuā ſubſtātiā diffinitiue ſeu pñtialiter nō cōmēſuratiue. Nam in angelo eſt potē tia paſſiua ad plura vbi nec eſt determinat⁹ reſpectus alicuius. ergo in eo eſt potētia paſſiua ad eſſendū in oibus illis. Nō aūt angelus habeat potētiā paſſiuā ad vbi patet. qr articulus eſt excōicatus dicere ꝙ ſubſtātie ſeparate nuſq̄ ſunt. Similiter error eſt dicere ꝙ angelus eſt vbiq̄. ergo oportet dicere ꝙ angelus poſſit recipere aliqua vbi.

Qō demones punientur pena ignis.

t Ertio cōſiderāda eſt pena demonū rōne ſupplicij: qr punient in igne.

Probat hoc Matt. xxv. Ite maledicti in ignē eternū: q̄ paratus eſt diabolo t angelis ei⁹. t Apocal. xx. Diabol⁹ qui ſeducebat eos miſſus ē in ſtagnū ignis t ſulphuris vbi beſtia t pſeudo. pphē cruciabunt die ac nocte in ſecula ſeculoꝝ. Et de hoc inqt Aug. in li. de fide ad Petrū. Firmiſſime tene t nullatenus dubites diabolū t angelos ei⁹ in ignē eternū a xpo eſſe mittēdos: vbi nunq̄ carebūt pena quā eis pparauit diuina iuſticia. Qualiter vō ſpūs ſeparati patiunt ab igne dictū eſt abunde in quadrageſimali de penitentia.

Qr pena demonū nunq̄ terminabit.

q Arto cōſiderāda eſt pena demonū rōne termini: qr nunq̄ finiet. Et q̄d ſup hoc dixit Origenes adhuc i qua drageſimali diffuſius eſt ptractatū. Quare ex dictis cōſtat ꝙ diſtrictus iudex eſt de⁹ qui ꝓpter vnum pctm angelis nunq̄ pepercit. t vt dicit Tho. ſ. pte. q. lxiij. ar. ij. tenendū eſt firmiter ꝙ voluntas bonoꝝ angeloꝝ ꝑfirmata ē in bono. t voluntas demonū obſtinata ē i malo. Cauſam aūt huius obſtinatiōis nō opz accipere ex granitate culpe: ſi ex cōditiōe nature ſeu ſtatus: qr vt dicit Aug. li. de fide ad petrū ſic de⁹ creauit angelos: vt q̄ vellēt ppetuo boni eſſent. q̄ aūt nollēt nunq̄ eos diuino munere reparet. Sicq̄ in eternū demones obſtinati luent penas nequit e ſue: a q̄bus nos libe ret xp̄s redemptor benignus. Amen.

De bello quod continue geritur inter demones t homines. Sermo IIII

s Anus i quottidia na frequētiq̄ pugna cum angelis malis: qui nos tētare nō deſinunt vt peccātes tandem eoꝝ iungamur ſocietati. Ex hocpetrus. ſ. epſa. i. v. dicebat. Sobrij eſſote t vigilate: quia aduerſarius veſter diabol⁹ tanq̄ leo rugiens circumit querens quem de uoret: cui reſiſtite fortes in fide. Et eccl̄ia cantat i officio apoſtoloꝝ nos admonet ſic. Eſtote fortes in bello t pugnate cum antiquo ſerpēte. t accipietis regnū eternū. Quia tñ pleriq̄ quandoq̄ diffidunt nec arbitrant̄ ſe poſſe demonū effugere mille nocendi modos: ſicq̄ in peſſima peccata labunt. idcireo in hoc ſmone aliqua de ipſis demonibus aperiemus. quibus intellectis poterit quilibet animi vires aſſumere ad pugnandū ſtrenue cum illis q̄ noſtram pditionem ꝓcurāt. De quibus tria myſteria erunt declaranda.

Primū ōr preſidētie.
Scōm potentie.
Tertium reſiſtētie.

De preſidentia demonū t qualr oia diſponūt ad interitū hominū Capl̄m I

h Abēt demōes inter ſe deputata maleditōis officia: t cūcta q̄ poſſūt ordināt ad trahēdū hoies vt dei p̄cepta trēſgrediant. Impant ſupiores: t inferiores obediūt. Sed ꝓ huius ptis clariore noticia de preſidentia demonū locuturi. cōſideremus illam ſm triplicem reſpectum.

Primo reſpectu angeloꝝ maloꝝ.
Scōo reſpectu angelorū bonoꝝ.
Tertio reſpectu corporū ſuperioꝝ.

Qualr demones preſunt demonibus.

Primo ꝓſideremus ꝓſidentiā demop nū reſpectu ſpoꝝ angeloꝝ malorum vtrū ſcz inter eos ſit plātio. Et arguunt quidā ꝙ nō. Primo qr omnis prelatio ē ſm aliquē ordinē iuſticie: ſi demones totaliter a iuſticia ceciderūt ergo in eis nō ē plātio. Secūdo vbi nō eſt obedientia t ſubiectio ibi non ē prelatio. Nec aūt ſine cōcordia eſſe nō poſſūt que in demonibus nulla eſt. ſm illud Prouerbiorum. xiij. Inter ſuperbos ſemp̄ iurgia: ergo in demonibus nō eſt prelatio. Tertio ſi in demonibus eſſet aliqua plātio. aut hoc ptineret ad eorum naturā: aut ad eorū culpam vel penam: ſed nō ad eoꝝ naturam: quia ſubiectio t ſuitus nō eſt ex natura: ſed ex peccato ſubſecuta. Nec ptinet ad culpam vel penam quia ſic ſupiores demones qui magis peccauerūt inferioribus ſubderent. Non ergo eſt plātio in demonibus. In contrarium eſt ipſa veritas. Nam glo. ſ. ad Corinthios. xv. dicit. Quādiu mūdus durat: angeli angelis: homines hoibus t demones demonibus preſunt

UVA. BHSC. IyR_227

Nō qre inter demones est platio ꝺm Tho. q.cx.ar.ij.qz actio sequit̄ naturā rei. Quoꝝ cunq; nature sunt ordinate, oportet ꝙ etiam actiones subinuicem ordinent: sicut ptz in rebus corpalibus. Quia eñ inferiora corpora naturali ordine sunt infra celestia corpora: actiones ⁊ motus eoꝝ subdunt actionib⁹ ⁊ motibus celestiū corpoꝝ. Manifestuz est aūt ꝙ demonū quidā naturali ordine sub alijs ꝓstituunt. vnde ⁊ actōes eoꝝ sūt sub actōibus superioꝝ. Et hoc est qō rōnē platonis facit. vt scz actio subditi subdat actōi plati. Sic igit ipa naturalis demonū dispositio requirit ꝙ i eis sit platio. Cōuenit etiā hoc diuine sapientie: que nihil in vniuerso inordinatū relinquit que attingit a fine vsq; ad finē fortiter ⁊ disponit oia suauiter. vt dicit Sap̄. viij. Ad pmū ego dicendū q̄ platio demonū non fundatur super eoꝝ iusticia. sed sup̄ iusticia dei cuncta ordinātis. Ad scōm dicendū ꝙ concordia demonū qua quidam alijs obediūt: nō ē ex amicitia quā inter se habent, sed ex cōmuni nequicia qua hoies oditūt: ⁊ di iusticie repugnāt. Est eñ ꝓpriū hoim impioꝝ vt eis se adiungant ⁊ subijciant ad ꝓpriā nequiciā vt ex equedā quos potiores virib⁹ vident. Ad tertiū dicendū ꝙ demones nō sunt equales ꝺm naturā. Uñ i eis est naturalis platio: qō in hoibus nō ꝛtingit. qz natura sūt pares. Qō aūt supioribus inferiores subdant: non est ad bonū supioꝝ: sed magis ad malū eoꝝ: quia cum mala facere maxime ad miseriā pertineat, ꝓ esse in malis est esse magis miserū.

Qualiter angeli boni habent̄ plationē sup̄ demones.

Secundo considerem⁹ psidentiā demonū respectu angeloꝝ bonoꝝ. Ubi videdū erit an boni angeli habeant prelationem super malos. Et posset argui ꝙ nō. Primo quia platio angeloꝝ precipue attendit ꝺm illuminatōes. sed mali angeli cum sint tenebre nō illuminant̄ a bonis. ergo boni angeli nō habent plationē sup̄ malos. Secūdo ad negligentiā p̄sidentis primere videntur ea q̄ p subditos male fiūt: ficut ps. lxxxiij. di.c.error.c.q̄d eñ ꝓdest, ⁊ c.cōsētire. lxxxiij di.c.puenit. lxxxvj. di.c.culpā, ⁊ ij.q.vij.c. negligere. ⁊ vij.q.ij.c.si q̄s. xxiij.q.iij.c.q̄ pōt. ⁊ extra de homicidio.c. sicut dignū. Sed demones multa mala faciūt. Si ergo subsunt plationi bonoꝝ angeloꝝ: videt in angelis bonis esse aliqua negligentia: quod est incōueniēs.

Tertio platio angeloꝝ sequit̄ naturę ordinem si si demones de singulis ordinibus ceciderunt: vt cōmuniter dicit. qz ipi etsi nō fuerunt in ordinibus simpliciter. fuere ꝺm quid: in p̄tū erant aliqui dispositi si stetissent esse de vno ordine: alij de alio ꝺm variam dispositionē suoꝝ naturalium. Sic multi demones multis bonis angelis sunt superiores ordine nature. Non ergo boni angeli plationem habent super oēs malos. Contra istos est auctoritas Aug. qui. iij. de trini. ait. Spiritus vite deferoꝝ atq; peccatoꝝ regitur per spm̄ vite rōnalem pium ⁊ iustum. ⁊ Gregor⁹ dicit ꝙ potestates dicunt̄ angeli. quoꝝ ditioni virtutes aduerse subiecte sunt. Respondet Tho. vbi. ꝑ. ar. iij. ꝙ totus ordo plationis primoꝝ originaliter est ꝺ oꝛ. ⁊ participat a creaturis ꝺm ꝙ deo magis appropinquāt. Ille eñ creature super alias influentiā habent: que sunt perfectiores ⁊ deo propinquiores. Maxima aūt pfectio: ⁊ per quā maxime deo appropinquatur est creaturarū fruentiuz deo: sicut sūt sancti angeli: qua perfectione demones p̄uant. Et ideo boni angeli super malos plationem habent. ⁊ per eos regunt. Ad primū ergo dicenduz ꝙ per sanctos angelos multa de diuinis mysterijs demonibus reuelantur: cum diuina iusticia exigit, vt per demones aliqua fiant. vel ad punitionē malozum vel ad exercitationē bonozū. Sicut in rebus hūanis assessores iudicis reuelant oꝛtoꝛib⁹ eius sententiam. Huiusmodi autez reuelationes si ad angelos reuelantes comparentur illuminationes sunt. qui ordinant eas ad deum. Et parte vero demonū non sunt illuminationes. qz eas in deum non ordinant, se ad expletionez ꝓprie iniquitatis. Ad secundū dicendū ꝙ sancti angeli sunt ministri diuine sapientie. Unde sicut diuina sapiētia permittit aliq̄ mala fieri per malos āgelos vel hoies ꝓpter bona que ex eis elicit. ita ⁊ boni angeli nō totaliter cohibent malos a nocendo. Ad tertiū dicendū ꝙ angelus qui est inferior ordine nature: pest demonibus q̄us superioꝝib⁹ ordine nature. qz ꝟtus diuine iusticie cui inherēt boni angeli. potior est q̄ virtus naturalis angelozū. Unde ⁊ apō homies spūalis iudicat omnia. vt oꝛ. ſ. ad Eozin. ij.

Qō demones non subdunt̄ actionibus coꝛpozum celestium.

Tertio cōsideremus p̄sidentiam demonū respectu coꝛpozū superiozum. Ubi disputandū est vtrum demones subdant̄ actionibus coꝛpozum celestium. Et

UVA. BHSC. IyR_227

quidā contendunt probare ꝙ sic. Primo: quia demones ꝟm certa augmēta lune aliq̄s homies vexant: qui propter hoc lunatici vocantur. vt ptz Matth. iiij. ⁊. xvij. sed hoc non esset nisi corpib⁹ celestibus subiacerent. ergo subiacent actōibus celestiū corporū. Scdo nigromātici obseruant certas ꝯstellatiōes ad inuocandos demones: qd̄ nō facerēt si demones corporib⁹ celestib⁹ nō subderentur. Tertio. celestia corpa virtuosiora sunt ꝙ̄ inferiora, sed quibusdā inferiorib⁹ corpib⁹ demones arcent̄, scz herbis, lapidib⁹. ⁊ sonis quibusdā ac vocibus. vt a Porphirio dictum Aug. introducit. x. de ciui. dei. c. xj. ergo multomagis demones subduntur actioni celestiū corporū.

Cōtra ista oīa est ipa ratio. Naz demones sunt superiores ordine nature ꝙ̄ corpa celestia. Agens aūt est superius patiēte: vt Augustinus dicit. xij. super Gen̄. ad lr̄am. Cū ergo demones sint substantie intellectuales corporibus nō vnite. pz ꝙ nō subdunt̄ actioni corporū celestiū nec per se nec per accidēs. nec directe nec indirecte. Ad primū rn̄det Tho. q. c. xv. ar. v. ad. j. prime partis. ꝙ demones ꝟm certa augmenta lune contingit vexare ꝓpter duo. Primo quidē ad hoc ꝙ infament creaturā dei. s. lunā. vt Chriso. ⁊ Hiero. dicūt. Secūdo qz cū non possint opari nisi mediantibus naturalibus virtutib⁹ vt dicet̄ in suis operib⁹ ꝯsiderant corporꝝ aptitudines ad effectus intētos. Manifestū ē aūt ꝙ cerebrū est humidissimū oīm ꝑtiū corpis: vt Arist. dicit: ⁊ ideo maxime subijcit̄ opationi lune: que ex sua ꝓprietate hz mouere humorē. In cerebro autē ꝑficiunt̄ vires aīales. Et ideo demones ꝟm certa augmenta lune perturbāt hoīs fantasiā. qn̄ considerant cerebrū ad hoc esse dispositū. Ad secūdū dicit Tho. ꝙ demones aduouoti in certis constellationibus veniūt propter duo. Primo vt hoīes in hunc errorē inducāt ꝙ credant aliqd̄ numen esse in stellis. Scdo qz ꝯsiderant ꝟm aliquas certas constellationes materiā corporalē esse magis dispositam ad effectus pro quib⁹ aduocant̄. Ad tertiū vero dicit Augustinus. x. de ciuitate dei. c. xj. ꝙ demones alliciuntur per varia genera lapidum. herbarum: lignorum: animalium: carminū: ritum: non vt animalia cibis: sed vt spiritus signis. inquantuz hec eis exhibentur in signum honoris diuini: cuius ipsi sunt cupidi. Nam vt dicitur. xxvj. q. v. c. Nec mirum. Ad hoc nititur diabol⁹ vt adoretur quasi de⁹

De potentia demonū que superat ꝟm naturam oēm potentiā hoīm. Capl̄m II

a D potentiā demonū iam sermo noster vertendus est. Equidez vix possunt credere multi que de illa verissime sunt cōscripta. Ueruntamē preterea que sancti doctores dicunt: adsunt quotidiana exempla eoꝝ qui magicis artibus inuoluti stupenda ⁊ ineffabilia quodāmō opari videntur Has artes. vt Isido. inquit. viij. lib. etymol. prim⁹ inuenit Zoroastes rex bactrianoꝝ: quē Ninus rex assyrioꝝ interfecit. De quo etiam Aug. li. xxj. de ciui. dei. c. xiiij. asserit ꝙ quando natus est primo risit. Immiscent se hmōi artib⁹ demones: ⁊ permittente deo fiunt que hoīes facere nullo pacto possēt. Ut tamē ista magis nobis innotescant: consideranda nob̄ occurrit potentia demonum ꝟm triplicem respectum.

Primo respectu miraculoꝝ.
Scdo respectu delusionū.
Tertio respectu vexationū.

Qꝛ demones ꝙ̄uis nō possint facere miracula possunt tamen facere vera opera ꝟm facultatem hominū.

p Primo ꝯsideranda est demonū potētentia respectu miraculoꝝ. Ubi a doctorib⁹ disputat̄ vtrū demones possint miracula facere. Et rn̄det Alex. in. ij. volumīe sū. q. xlij. ⁊ Tho. j. ꝑte. q. cxiij. ar. iiij. ꝙ si miraculū ꝓprie accipit̄: demones miracula facere nō possūt: nec aliqua creatura. sed sol⁹ deus. qz miraculū ꝓprie dr̄ quod fit preter ordinē totius nature create: sub quo ordine oīs virt⁹ creature ꝯtinet̄. Dicit̄ tn̄ qn̄qz miraculū large: qd̄ excedit humanā facultatē ⁊ ꝯsiderationē. Et sic demones possunt facere miracula: que scz homies mirantur inquantū eoꝝ facultatē ⁊ cognitionē excedunt. Namvn⁹ hō īquantū facit aliquid qd̄ est supra facultatem ⁊ cognitionem alterius: ducit aliū in admirationē sui corpis: vt quodāmodo videatur miraculū opari. Sciēdum tn̄ ꝙ ꝙ̄uis huismodi opera demonū que mirabilia videntur adveram rationē miraculi nō pertingant: sunt tn̄ quandoqz vere res. Sicut magi pharaonis ꝑ virtutē demonū veros serpentes ⁊ ranas fecerūt. Et sicut qn̄ ignis de celo cecidit ⁊ familiā Job cū gregibus pecoꝝ vno impetu absumpsit ⁊ turbo domū deijciēs filios eius occidit sic etiā demonib⁹ opantibus factū est. vt terre atheniensium vastarentur aquis. Refert Aug. xviij. lib. de ciui. dei. c. ix. ꝙ postꝙ̄ ꝯdite fuerūt athene vt athene vocarent̄ quod certe

UVA. BHSC. IyR_227

nomē a Minerua est: que grece athena dicit. Hanc causam Uarro indicat: cū apparuisset illic repēte oliue arbor ⁊ alio loco aqua erupisset regē ꝓdigia ista mouerūt. Et misit ad apollinem delphicū sciscitandum q̄d intelligendū esset quid ve faciendū. Ille respondit ꝙ olea Mineruā significaret, vnda Neptunum: ⁊ ꝙ esset in ciuiū potestate: ex cuius potius nomīe duoꝝ deoꝝ quoꝝ illa signa essent ciuitas vocaret. Isto Cecrops oraclo accepto. ciues oēs vtriusq; sexus. Mos em̄ eis tūc in eisdē locis erat vt etiā femine publicis ꝯsultatiōibus interessent: ad ferendū suffragiuz. conuocauit. Consulta igit multitudine mares ꝑ Neptuno femine ꝑ Minerua tulere sententias. Et qꝛ plꝰ vna inuenta est feminarū minerua vicit. Tunc Neptunus iratus marinis fluctibꝰ estuātibus: terras atheniensiū populatus est qm̄ spargere latius quasibz aq̄s difficile demonibus nō est, hec Augu. Sequit Tho. vbi s̄. ad. ij. ar, ꝙ q̄uis materia corpalis nō obediat angelis bonis seu malis ad nutū nec demones sua v̄tute possint transmutare materias de forma in formā: possunt tn̄ adhibere q̄dam semina q̄ in climatibus mūdi inueniunt ad aliquos effectus complēdos. vt di. Augu. in. iij. de trini. Ideo oēs trāsmutatiōes corporalium rerum q̄ possunt fieri ꝑ aliquas v̄tutes naturales ad quas ꝑtinent p̄dicta semina possunt fieri ꝑ opationē demonū hmōi sem i nibus adhibitis sicut cū alique res trāsmutātur in s̄pentes vel ranas que ꝑ putrefactionē generari possunt. Ille v̄o trāsmutatiōes corpaliū rerū que nō possunt fieri virtute nature nulla opatōe demonis ꝑfici possunt s̄m rei veritatē: sicut ꝙ corpus humanū mutetur in corpꝰ bestiale: ant ꝙ corpꝰ hoīs mortuum reuiuiscat. Dicta sunt oīa ista ad ꝯfirmationē p̄cedētiū. Nam nisi pietas dei nobis subueniret a ptāte demonū nunq̄ effugeremus.

Qualiter demones possunt multipl'r deludere sensus humanos.

Secūdo ꝯsiderāda est demonū potentia respectu delusionū. Ut eniz dicit Bonauen. in. ij. di. viij. questione. iij. possunt demones deludere sensus humanos ⁊ hoc tripliciter.

Primo ostēdēdo p̄ns esse qd̄ nō est.
Scd̄o ostēdēdo rem aliter q̄ est.
Tertio abscōdēdo qd̄ presens est.
Primū quidē facit spēs offerendo.
Scd̄z q̄dē facit sensuz vl' obicetū variādo.
Tertiū v̄o impedimētū prestando.

Primuz intelligi pōt sic. Qn̄ fantasmata existētia interius offerunt forti oblatōe ipsi virtuti interiori: vel virtus interior fortiter illis intendit. similitudo rei videt esse veritas. Hoc manifestū est ꝑ naturā. Nam frenetico ꝓpter ascēsum fumositatū ad cerebrū ex modica occasiōe exteriori videt ꝙ videat vel audiat multa que nō sunt sibi p̄ntia. Sil'r ꝑ fortē cōuersionē intētiōis fantasma videt veritas. sicut Aug. exēplificat: ꝙ quidā tāta conuersione recogitabat cuiusdā mulieris imaginem, ꝙ ei carnal'r cōmisceri videbat etiā vigilando. Per hunc modū pōt demō diuersa homini facere apparere. Est de hoc exēplum in ij. dialogoꝝ li. Ubi narrat Greg. qualiter dū construeret monasteriū quoddā: in quo adherat sanctus Benedictꝰ inuētū est sub terra idolū qd̄dā eneū: qd̄ cū fratres portassent in coq̄nam visum est eis ꝙ exilisset īde flāma ignis que totā coquinā potuisset incendere. Qꝛ cum per spm̄ cognouisset btūs Benedictus cucurrit ad eos: ⁊ orōne facta fantasticū illud euanuit. Scd̄o potest diabolꝰ deludere sensus ostendēdo rem aliter q̄ est. Nam naturaliter pōt cōtingere hoc ꝓpter variationē aliquam ex parte organi. sicut quādo humor sanguineus vel vapor igneus descēdit ad oculos videtur homini ꝙ ea q̄ exterius sunt sint rubea. vel ꝓpter variationē aliquā ex parte obiecti. sicut cōtingit aliqn̄ ꝙ ex posione candele: vel disposione paleaꝝ. videnť palee esse s̄pentes.

Tertio possunt diaboli deludere sensus abscōdendo quod p̄ns est. Nā res que p̄sens est dupl'r pōt latere sensum nostrū. Aut qꝛ impedit v̄tus sensus: ne ꝑueniat ad sensibile. Aut qꝛ impedit spēs sensibilis ne ꝑueniat ad sensum. Et vtroq; modo fieri pōt v̄tute demonis. De hac delusiōe diffuse loquit Aug. xviij li. de ci. dei. c. xvij. ⁊. xviij. ⁊. xix. vbi inducit ꝙ tradūt gētiles de socijs diomedis conuersis in volucres. dicūtq; tēplū Diomedis eē in insula diomedia nō lōge a mōte gargano. q̄ ē ī apulia: ⁊ hoc tēplū circūuolare atq; incolere aues illas tā mirabili obseq̄o. vt rostrum aq̄ impleant ⁊ aspgant: ⁊ eo si greci venerint vel grecoꝝ stirpe ꝓgeniti: nō solū q̄etas eē verū ⁊ sup aduolare. Si aūt alienigenas viderint subuolare ⁊ capita tanq̄ grauibus ictibꝰ vulnerare vt etiā ꝑimant. Nā duris ⁊ grandibus rostris saq̄ ad hec p̄lia ꝑhibētur armate. Hec Uarro vt astruat cōmemorat alia nō minus incredibilia de illa magua ⁊ famosissima circe q̄ socios q̄z Ulixis ꝯuertit in bestias: ⁊ de

UVA. BHSC. IyR_227

archadibus q̄ sorte ducti trāsnatabāt quod dā stagnū. atq; ibi cōuertebant̄ in lupos ⁊ cū filibus feris ꝑ illius regionis deserta viuebāt Si aūt carne nō vescerentur humana rursus post nouez annos eodem renatato stagno reformabant̄ in hoīes. Si em̄ dixerim⁹ hec non esse credēda. nō desunt etiā nūc q̄ dicāt talia fuisse exptos. Nam ⁊ nos inq̄t Aug. cum essemus in italia audiebamus talia de quadam regione illarū partiū: vbi stabularias mulieres in caseo dare solere dicebāt imbutas his malis artibus. quibus vellent seu possent via oribus. vnde in iumēta illlico verterent̄ ⁊ necessaria queq; portarēt postq̄ ꝑfuncta opera iterū ad se redirēt: nec tñ fieri in eis mētē bestialē ꝫ rōnalē humanāq; ꝑuari, sicut Apuleius in libris quos asini aurei titulo inscripsit sibijpsi accidisse vt accepto veneno: humano aīo ꝑmanēte asinus fieret: aut indicauit: aut finxit. Hec vel falsa sunt: vel tā inusitata vt merito nō credant̄. Firmissime tñ credenduz est nō solū animū: sed nec corpus quidez vlla rōne arte vel potestate demonū in membra ⁊ liniamēta bestialia veraciter posse conuerti. Sed potest esse vt corpora ipsa hoīm alicubi iaceant viuentia quidē: sed multo grauius atq; vehemētius q̄ sumno suis sensib⁹ obseratq̄ talisq; etiā sibi homo esse videat̄: sicut talis videri sibi possit in somnis ⁊ portare onera que onera si vera sunt corpora portant̄ a demonibus vt illudat̄ hoībus. Nam quidā nomine Prestantius patri suo cōtigisse indicabat vt venenum illō ꝑ caseū in domo sua sumeret. ⁊ iaceret in lecto suo quasi dormiēs: qui tamē nullo modo poterat excitari. Post aūt aliq̄t dies eū velut euigilasse dicebat. ⁊ quasi somnia narrasse que passus est. caballum se scilz factū annonam inter alia iumēta militibus baiulasse. Q ita vt narrauit factū fuisse comptū est, que tamē ei sua somnia videbant̄. Indicauit ⁊ aliud se domui super noctem anteq̄ requiesceret vidisse venientē ad se philosophū quēdam sibi notissimuz. sibiq; exposuisse nōnulla platonica que antea rogatus exponere noluisset. Et cum ab eodem philosopho q̄situm fuisset cur in domo eius fecerat: quod ī domo sua petenti negauerat. Non feci inq̄t: ꝫ me fecisse somniaui. Ac ꝑ hoc alteri ꝑ imaginē fanstaticā exhibitum est vigilanti: quod alter vidit in somnijs. Hec ad nos eis referētibus ꝑuenerunt quos nō estimamus fuisse mentitos. Hec Aug.

Qualr demones possunt vexare corpa.

Tertio cōsiderāda est demonū potentia respectu vexationū. possunt enim vexare humana corpa vt inq̄t Aug. li. de nā demonū. Nā ꝓpter subtilitatē nature pñt penetrare q̄cūq; corpa sine obstaculo. Insup pñt illa corpa ꝑturbare ⁊ molestare vt clare pz in euāgelijs de his q̄s xp̄s liberauit. Diebus etiam meis aliquas mulieres demoniacas vidi: ⁊ audiui illas loquētes talia que nō nisi demones dicere potuerunt: ⁊ virtute iesu xp̄i liberate fuerūt. Inter ceteras tñ vna fuit Neapoli, āno dñi. Mccccl xx. de qua expertus sum q̄ referā. Predicante me ibi tēpore q̄dragesimali sonabat vndiq; rumor q̄ anime quorūdā defunctoꝝ intrauerāt corpus eius. Loquebat̄ illorū idiomata: cōmemorabat gesta: ⁊ que nunq̄ ipa didicerat enarrabat. Accessit ad eā cū suis illustrissimus calabrie dux regis primogenitus. Duxit eum in admirationem nō paruā: dū secretissima illoꝝ defunctorum apiebat. Quadā ꝟo die ego ipse ad eā videndā accessi: ⁊ q̄ primum intraui cameram in qua multi aderant. ipa ꝟo iuuencula iacebat in lecto. cepit furere, oculos torquere vultumq; minacē ⁊ tristē exhibere. Tandem clamās aiebat. Tu venisti huc? Ad q̄d? Ad q̄d? Ego rñdi. Ut tecū p̄lier ī noīe iesu xp̄i gloriosi. At illa Quid vis? Volo dixi scire quisnā es. Illa respondit. Ego sum Stephanus siculus quōdam armiger ⁊ stipendiarius. Ego subiunxi. Mentiris o fallax ⁊ immunde spiritus. Adiuro te per Iesum: in cuius nomine omne genu flectitur celestium terrestrium ⁊ infernorum vt veritatem patefacias. Tunc cū grandi molestia illius corporis arroganter respondit. Ego sum diabolus. At ego. Quare diceba s q̄ eras anima Stephani siculi? Et illa. Ut dēcipiam. Ad hoc enim intendimus: vt decipiamus: quia vellemus om̄s homines fore damnatos sicut ⁊ nos sumus. Iterum ego interrogaui eam. Et quare me non decepisti. sed mihi verum confessus es. Ille addidit. Propter officium tuum: quia tu predicas euangelicam veritatem: ⁊ es inimicissimus noster Ego replicaui. Quare. Quia inquit nos sollicitamus homines vt perdantur. tu vero trahis illos vt ꝯuertant̄. Dixi ad hec ego. Quis ego suz? Respondit. Tu es frater Robertus qui per omnez italiam pluribus annis fuisti contrarius operibus nostris: et nouiter venisti Neapolim: et prima die quadragesime predicasti in castro coram rege Ferdinando. Ego petij ab illo. Quare odio habetis de-

UVA. BHSC. IyR_227

um. Respondit. Quia eiecit nos a celo empyreo: ⁊ p̄uauit nos dignitate nostra. Et ne immorer multis: per longū spaciū ad interrogata rn̄dit. lz qn̄q̄ male libenter ⁊ ita docte ita efficaciter, ita etiā hostiliter veritatem exprimebat: ꝙ oīno ⁊ infallibiliter deprehendi ip̄z diabolū esse. Cui cuz precepissē vt in noīe iesu corpus illud exiret nec illud lederet post multas cauillationes faciente misericordia: dei abscessit. Remansit vero puella illa pallida. Et a me interrogata quid faceret: respondit se a somno euigilasse cū oīm membroꝝ suoꝝ collisione. Quare aūt deus permittat aliquando homies sic vexari. Rn̄deo ꝙ hoc facit aut ad maloꝝ punitionē: aut ad bonoꝝ purgationē ⁊ ꝓbationē: aut ad sue gl'ie manifestationem Judicia tamen eius abyssus multa.

Q oēs volētes pn̄t nō solū resistere demonib⁹: s̄ etiā illos vincere ⁊ supare. Cap̄. III.

c Um audiunt hoīes que de demonibus dicta sunt: nimio terrore corripiuntur diffiduntq̄ posse saluari: dum opus est cum hostibus tam terribilibus conserere manus. Verūtamē vt Gregorius ait: debilis est hostis ⁊ non vincit nisi volentem. Quare facile est non solum resistere viribus demonum sed etiam illos vincere ⁊ supare. Quod vt plene innotescat in hoc tertio mysterio ostendemus ꝙ quilibet volens diabolū ⁊ oēs demones ad malum nos impellentes pōt confundere. Probabimus autem hoc triplici rōne.

Primo ratione ligationis.

Secundo ratione custoditionis.

Tertio ratione permissionis.

Q ꝑ dn̄z iesuz xp̄z ligata est ptās demonū.

p Rimo pōt vnusquisq̄ diabolo resistere: illumq̄ vincere ⁊ superare ratiōe ligationis: quia per dominum iesum saluatorē nostrum eius potestas est ligata. Unde Apocal. xx. Johannes ait. Vidi angeluz, i. xp̄m descendentem de celo: habentem clauez abyssi: ⁊ catenam magnā in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquū: qui est diabolus ⁊ sathanas ⁊ ligauit eum. Notandū tamen s̄m Bon̄. distin. xix. tertij libri. ar. j. q. iij. ꝙ sicut etiaz dicit magister in textu per passionem xp̄i sumus a potestate diaboli liberati: oēs quidē quantū ad sufficientiā: sed illi soli qui sunt de eius corpe: quod est eccl'ia quantum ad efficaciam. Diabolus enim ante passionem xp̄i habebat duplicē manum scilz attrahentē: ⁊ impellentē. Manus attrahens erat potestas trahendi ad limbū etiā iustos ⁊ sanctos. Manus impellēs erat potestas precipitandi in malū. vel ꝑ fallaciā vel per violētiā. qz tēptabat vt draco. tēptabat vt leo. Et prima manus. s. attractiua erat tante potētie vt nullus posset ei resistere Et hec fuit ei oīno amputata per xp̄m. Jam enim nullum iustuz pōt ad limbū trahere. qz per passionē xp̄i deletū est cyrographū pcti ade. Manuz aūt impellentē habebat ita fortē vt cū magna difficultate posset quis ei resistere. Et ideo fere in oībus regnabat. Oēs em̄ vel supabat ꝑ fraudulentiā vel per violentiā. Et hec potestas debilitata est per xp̄m. per quē lumen veritatis aperitur contra fraudulentiā diabolicā. ⁊ adiutoriū virtutis tribuit̄ contra diabolicā violentiā. Apparuit aūt lumē veritatis ⁊ interi⁹ per diuinā inspirationē. ⁊ exterius per humanam instructionem. Jā em̄ oībus est veritas ꝓpalata. ⁊ ideo destructa est idolatria q̄ pri⁹ regnabat. Adiutoriū etiā virtutis tribuit̄ per gr̄e infusionem que reprimit concupiscentiā.

Qd̄ propter angelum custodientem possumus diabolo resistere.

s Ecundo potest vnusquisq̄ diabolo resistere illumq̄ vincere ⁊ superare rōne custoditionis. Nam habent omnes homines angeluz custodientem. vt Hiero. docet super Mattheum. ⁊ ponit magister in. ij. di. xj. Quare si temptat diabolus ad malum: angelus custodiēs inducit ad bonum. De custodia vero bonoꝝ angeloꝝ dictū est in quadragesimali in sermone de amore dei ad aīam. iō hic non curo diffusius de illa tractare.

Qd̄ deus non permittit vt diabolus tēptet hominem pro voluntate sua.

t Ertio potest vnusquisq̄ diabolo resistere: illumq̄ superare ratione permissionis. Ut enim dicit apostolus. i. ad Corinth. x. Fidelis deus est qui non permittit vos temptari supra id quod potestis: sed faciet cum temptatione prouentum. Nunq̄ ergo deus finit aliquem a demone impugnari cui nō prestet gratiā ne decipiatur aut opprimatur. Nostra igitur interest fortiter dimicare. quia si legitime certauerimus coronabimur. quia vt dicitur Jacobi. j. Beatus vir qui suffert temptationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite. quam nobis largiat̄ christus dei filius qui viuit ⁊ regnat per infinita secula seculoꝝ. Amen.

De cognitione superbie que fugienda est ne cum angelis ruentibus deputemur.

UVA. BHSC. IyR_227

Aulum ad modum ꝓ

p desset nobis intelligere que dicta sunt de iudicio dei contra angelos trāsgressores nisi omni studio ⁊ diligentia elaboraue rimus tumentem superbiam fugere ⁊ detestari. Ipsa siquidem est omnium vitiorum regina quam difficile multi cognoscunt: quia vitium est spirituale: latet in corde: viget in mente: feruet in animo: ⁊ sola voluntate deliberata completur. Quia tñ ꝑ extrinseca: cognoscūtur intrinseca: vt sic supbiā cognoscamus: mūdosq; nos ab eius labe seruemus: de fructib⁹ ⁊ signis supbie dicem⁹ in pñti. Distinguem⁹ aūt sub tribus articulis. xij. fructus.

Fructus primi articuli.
Primus fructus est extollentia.
Secundus arrogantia.
Tertius vana gloria.
Quartus iactantia.

Fructus secundi articuli.
Primus fructus ambitio.
Secundus hypocrisis.
Tertius pertinacia.
Quartus ingratitudo.

Fructus tertij articuli.
Primus fructus inobedientia.
Secundus curiositas.
Tertius contentio.
Quartus presumptio

Qđ superbi deificant seipsos ⁊ spernunt deum celi: quia se cognoscere nolunt.

Articulus. I

p Rimus fructus q̄ signū est supbienq̄ animi extollētia đr quando. scz aliq̄s propter dona aut nature aut fortune vt sic loq̄mur: aut spūalia: aut corporalia: aut tpalia: puta ꝓpter diuitias: generis nobilitatem: corpis formositatē: robur ⁊ fortitudinez elegantiā: subtilitatē ingenij: fecunditatē memorie: ⁊ filia deificat seip̄m. ⁊ deū cognoscere negligit. Contra illud qđ đr Hiere. ix. Nō glorietur sapiens in sapia sua: nec fortis in fortitudine sua: nec diues in diuitijs suis: s̄ in hoc glorieť q̄ gloriať scire ⁊ nosse me. Sequiť ex hoc ignorātia sui: que obliuionē inducit infirmitatis ⁊ fragilitatis humane. Et certe damnificať in hoc homo: dū deficit ab ea regula q̄ cūctis est oīs sapie fundamentū. Uoce q̄ppe oīm tam sanctoꝝ q̄ phoꝝ cognitio suijpsius p̄dicať lex p̄cipua fructifere vereq; sapientie. Unde Bern̄. li. de ꝯsideratione ad Eugeniuz ait. Noueris lz oīa mysteria lata terre: alta celi ꝓfunda maris: si te nescieris: similis eris edificanti sine fundamēto: ruinā non structuraz facies. Et Aug. in ꝓemio quarti lib. de trini. Laudabilior est animus cui nota est infirmitas ꝓpria: q̄ qui ea nō respecta vias sideruz: fundamenta terrarū. ⁊ fastigia celoꝝ scrutať Et Hugo lib. j. de aīa. Melior est si teip̄m cognoscas: q̄ si te neglecto cognosceres cursus syderum: vires herbarū: complexiones hoīm: naturas animaliū celestiū ⁊ terrestriū sciam haberes. Multi em̄ multa sciūt: ⁊ seip̄os nesciunt: cuz tñ summa phia sit cognitio sui. Et Macrobius li. de somno. Scipionis. Delphici vox hec fuit oraculi ꝯsulenti ad beatitudinē quo itinere ꝑuenire posset. Si te inquit noueris. Supbi itaq; ꝯtempto deo in seip̄s confidunt: non arbitrantes deū superiorem: nec sepiculis passionibus ⁊ morti subiectos. Talis erat supbia Atrei. qui dū fratris filios in odium occidisset dicebat. Equalis astris gradior ⁊ cunctos supero: altū supbo ꝟtice attingens celuz. Talis fuit supbia romanoꝝ. de quibus Aug. li. j. de ci. dei. c. j. dicit q̄ ad tantā superbiam extollentiam reputationēq; deuenerūt q̄ se deos estimabāt. Unde inq̄t. Hoc ꝟo qđ dei est: superbe q̄z aīe spūs inflatus affectat: amatq; sibi in laudiqus dici. Parcere subiecq̄ ⁊ debellare supbos. Talis fuit supbia Domitiani impatoris: q̄ vt scribit Suetoni⁹ Eutropius. ⁊ Beda li. de tpibus fuit Uespasiani filius ⁊ frater iunior Titi. Cui Tito Domitianus in impio successit: immo ita fuit regnandi cupid⁹ q̄ sepe fratrē interficere satagebat ⁊ clam ⁊ palā semp fraudes illi parabat: quē Titus semp ferebat patiēter. Tandē mortuo Tito: in imperiū sublimatus ostēdit se in p̄ncipio moderatū valde: simulauit diligere studia lr̄arum ⁊ bibliothecas reficere: ita videbatur horrere sedes: vt ne boues immolare mādauerit. Sed firmat⁹ seuerus apparuit. Senatores etiam nobilissimos occidit. Persecutus est christianos ⁊ iudeos s̄m Eusebiū lib. iij. historie ecclesiastice. Et s̄m Orosium lib. vij. se deum ⁊ dominū iussit appellari: ⁊ in cūctis p̄mordijs lr̄aruz suarū dicebat. Domin⁹ ⁊ deus vester Domitianus ita mādat. Tādē deo ꝑmittēte a cubicularijs suis septē vulneribus occisus est anno etatis sue quadragesimoq̄nto. Ad extollentiaz insuper ascendit cor Herodis agrippe qui occidit Jacobum ⁊ Petrum incarcerauit. Refert quidez Josephus xix. antiquitatū lib. q̄ cum cesareā aduenisset et ad eum totius prouincie viri vnanimiter

UVA. BHSC. IyR_227

cōuenissent: ille veste fulgenti ex auro: argēto
q̄ mirabiliter cōtexta indutus. incipiente die
ꝓcessit ad theatrū. vbi cū primos solis radi-
os vestis argentea suscepisset, repcusso splen-
dore duplicatā spectantib⁹ lucē fulgor metal-
li vibrātis effudit vt intuētibus perstringeret
aciem terror aspectu. Ilico adulantis vulgi
cōcrepant voces dicētis. Nuncusq̄ vt hoīem
te timuimus: ſ ex hoc iam supra humanā na
turā te eē fatemur. Et dū adulatorijs demul-
ceret honoribus ⁊ oblatos sibi diuinos hono
res nō respueret: repente mortifero viscerum
dolore corripit. ⁊ dū ꝑ manus suoꝝ deporta
ret dicebat. En ego vester deus ducor ad mor
tē. Vixit igit quinq̄ dies ⁊ ꝟmibus eius visce
ra corrodētib⁹ expirauit. Nec mirū: qꝛ vt dici
tur. Jaco. iiij. Deus superbis resistit. ⁊ Sene-
ca tragedia. j. Sequitur superbos victor a ter
go deus.

Q̄ superbi cum suis ꝓximis conuersantur
arroganter.

Secundus fructus suꝑbie. qui signū
est superbi cordis arrogantia dicitur
Hic facit ꝓximos paruipēdere: ⁊ in
dictis gestis moribus cūctisq̄ extrinsecis re-
bus superbe cū ꝓximis se hr̄e. Qui sic est arro
gans superbe incedit: suꝑbe loquit: superbe i
gredit ⁊ egredit: superbe comedit, suꝑbe oīa
facit cū clamore ⁊ strepitu: minis ⁊ contume
lijs. Verūtn̄ contra istos est auctoritas Ecc̄i.
iij. c. dicētis. Quanto maior es humilia te in
oībus. ⁊ Cicero in. j. de officijs inq̄t. In reb⁹
etiam ꝓsperis suꝑbia fugienda est ⁊ arrogā-
tia. Nam vt aduersas res: sic ⁊ secundas im-
moderate ferre leuitatis est. ⁊ Ouidius. iij. de
arte amandi. Nō natet in vultu damnosa su-
perbia vestro. Dicit Cassiodorus in epistolis
Ornamētū omnium bonoꝝ est sincera beni-
gnitas. Igit si i gradu: aut dignitate: aut vir
tute suꝑas reliquos: noli illos pedibus ꝯcul-
care. Sis amabilis: affabilis: ⁊ vultu facieq̄
placidus ⁊ vt dicit Sen̄. ad Lucillū. Sic cum
inferiore viuas, quēadmodū tecum superiorē
viuere velles. Scribitur in policratone. libro
v. ꝙ Gratianus optimus imperator arguē-
tibus eum amicis: ꝙ in omnes familiaris es-
set nimium ⁊ comis. Respondit se talem velle
imperatorem esse priuatis. quales imperato
res sibi esse priuatū optasset. Bene est vt qui
alijs imperat timeatur. sed melius vt diligat

De hoc Cicero lib. ij. de officijs ait. Omni-
um rerum nec aptius quicq̄ ad opes tuen-
das ac tenendas q̄ diligi, nec alienius q̄ ti-
meri. Laudat ergo mansuetudo in omnibus
etiam magnis viris: dummodo tanta non sit
vt vilescat auctoritas. Recitat Ualeri⁹ libro
v. c. j. de Alexandro magno: ꝙ cum vidisset
militem quēdam senio confectum frigore ni-
mio stupefactum: cum ipe esset in sede subli-
mi ꝓpinqua igni surrexit: ⁊ suis manib⁹ illuꝫ
in sede sua reposuit dicens: illud salutare sibi
futurum. Sed nobis qui xp̄iani sum⁹ exēplū
xp̄i satis esse debet: de quo sic pulchre loquit
Hiero. in epistola ad Anthonium monachū.
Dominus noster humilitatis magr̄ disceptā
tibus de dignitate discipulis: vnum app̄hen
dit et paruulis dicens. Nisi conuersi fueritis
et efficiamini sicut paruuli: non intrabitis in
in regnum celorū. Quod ne se docere tm̄ nec
facere videret docuit exemplo dum discipulo
rum pedes lauat: dum loquit cuꝫ samaritana
dum ad pedes sibi sedente Maria de celoruꝫ
disputat regno: dum traditorē osculo excipit
dum resurgens primo mulierculis apparuit.
Ad idem est textus Cypriani. xciij. distinctōe
c. dominus.

Qd̄ superbi querunt gloriam temporaleꝫ
que nihil est.

Tertius fructus qui signū est suꝑbie
est vana gloria. Sed quomodo va-
na gloria dicat plerique audire cupi-
unt. Nam si loquamur de illa beata de q̄ ps.
ait. Exultabūt sancti in gloria, certe vana nō
est quaꝫ cūcti desidetare tenent. Temporalis
adhuc gloria vana non est: que virtuti fauet:
conformatur nature: ⁊ animū ad queq̄ diffi-
cilia ⁊ ardua roborat. Est hec ꝟm Ambrosiuꝫ
libro de officijs. clara cum laude noticia. Et
ꝟm Tullium in rhetorica est frequens de ali
quo fama cum laude. Laus vero vt dicit Ari
stoteles p̄mo rhetoricoꝝ est sermo elucidans
magnitudinē rei. Unde Aug. suꝑ Johannez
Gloriam idē est quod clarificari. De hac glo-
ria inquit Seneca ad Lucillum. Nulla est tā
excelsa virtus que dulcedine glorie non tan-
gatur. Et Hieronymus ad Sabinianū. Na-
turali ducimur malo: ⁊ adulatoribus nostris
libenter fauemus. Et q̄q̄ nos respondeam⁹
indignos: et calidus rubor ora perfundat. ta
men ad laudem sui intrinsecus anima leta-
tur. Et Claudianus. Gaudet enim virtus te
stes sibi iungere musas. Carmen amat quis-
quis carmine digna gerit. Et Ouidius libro
de tristibus. Deniq̄ non paruas animo dat
gloria vires. Et fecunda facit pectora laudis
amor. Et Ecclesiastici. xlj. Curam inquit sa-

UVA. BHSC. IyR_227

plenus habe de bono nomine. ⁊ Prouerb. xv. Fama bona impinguat ossa. Et. xij. q. j. c. nolo. Aug. famam tuendā hortat: Et idem. v. de ciui. dei. c. xij. dicit de romanis. Gloriā ingentem: diuitias honestas volebāt. Hanc ardentissime dilexerūt. Propter hanc viuere voluerunt Propter hanc ⁊ mori nō dubitauerūt. Et. xviij. eiusdem. Hec sunt duo illa libertas ⁊ cupiditas laudis humane que ad facta cōpulere miranda romanos. Nō ergo videt gloria fugienda: quā oēs efferūt miris laudibus. Sz Alex. in. ij. q. dliij. mem. j. ⁊ Tho. sc̄da secūde. q. cxxxij. ar. j. dicunt q̄ gloria tpalis pōt appeti ordinate ⁊ inordinate. Cū primo modo appetit nullum est peccatum. Nam cū q̄s cogitat bonū suum dignū laudet approbat illud cupiens ab alijs laudari: aut ꝓpter diuinum honorem aut propter ꝓximorum salutem. aut appetendo nō appetit contra deum ⁊ ꝓximū: nec in gloria finem cōstituit. de superbia ⁊ vana gloria rrephēdi nō potest. Inordinate vo gloria appetitur primo q̄n quis q̄rit gloriam de eo quod est peccatū. sicut luxuriosus de carnalitate: iracundus de vindicta ⁊ cōtumelijs. ⁊ similia de quibus aliqui gloriātur: quos reprehendit p̄s. dicens, Quid gloriaris in malicia: q̄ potens es in iniquitate.

Secundo gloria appetit inordinate cū eaz quis querit de eo q̄ nō habet puta de sciētia de sapiētia. de sanctimonia vite. ⁊ hmōi Tertio q̄n quis querit gloriā de eo q̄ nō est gloria dignum: vt de diuitijs: de pulchritudine. de fortitudine: de edificijs. de dominijs ⁊ qui buslibet tpalibus bonis. Fatue quippe hoies in his gloriant ⁊ vane. q̄ omnia ista fumus ⁊ fauilla sunt. Ideo sapiens. Eccs. j. p̄stis dicit. Vanitas vanitatū ⁊ omnia vanitas. Chry so. sup Johannē. sic sequit. Hunc versiculum si saperent qui in potentia versant in parietibus suis omnibus ⁊ vestibulis scriberent in domo: in foro. ⁊ in egressibus: ⁊ ante omnia i cōscientijs suis, vt semper eum ⁊ oculis cerernent: ⁊ corde sentirent: q̄n multe sunt rerum facies ⁊ imagines false: que decipiunt incautos. Istud oportet quottidie carmen salutare ⁊ in prandijs: ⁊ in cenis: ⁊ in omnibus cōuentibus libenter vnūquēq̄ primo suo canere: a proximo suo libenter audire. quia vanitas vanitatū ⁊ omnia vanitas. hec ille. An nō videmus q̄ breui deficiant oia. Dicit esaias. xl. c. Omnis caro fenū: ⁊ oīs gloria ei⁹ quasi flos agri. Exiccatū est fenū: ⁊ cecidit flos. Jō Bugo li. j. de anima inqt. Dic mihi vbi sunt anni tores mūdi: qui ante pauca tpa vobiscū erāt. Nihil ex eis remansit: nisi cineres et vermes. Homines fuere sicut tu. Comederūt: biberūt riserunt: duxere in bonis apparentibus dies suos. in puncto autē ad inferna descendere. Dic caro eorum vermibus: illic anima ex nis supplicijs deputatur: donec rursus infelici cōmercio colligati sempiternis inuoluanf incēdijs. Et Baruch. iij. Vbi sunt ꝓncipes gētiuz et qui dominanf bestias que sunt sup terrā. qui in auibus celi ludūt: qui argentū thesaurisant: ⁊ aurum in quo confidūt homines: et non est finis acq̄sitionis eoꝝ qui argentū fabricant: ⁊ solliciti sunt. nec est inuētio operuz illorum. Exterminati sunt ⁊ descenderūt. Et alij loco eorum surrexerunt. Ad hoc facit exemplum de quodam imperatore mortuo: ad cuius sepulcrū accedens quidam pbs: tumulo patefacto videns cadauer illud horribile dixit. Intuitus suz cadauer cesaris in sepulcro. ⁊ vidi eum liuido colore colorati⁹ putredine circūdatum: aluū eius diruptum. et vermium cateruas: qui per illū transeūtes discurrebant. Duo famelici angues in oculoꝝ foueis pascebanf. crines non adherebant capiti. dētes patebant labijs cōsumpt̄. Et dixi. Vbinam cesar chorus puellarū. magnitudo diuitiarum. caterua baronū. acies militum. Vbi sunt canes venantes eque veloces. aues rapaces. thalamus depictus. lect⁹ eburneus. aurenm atriuz? Vbi sunt tot mutatoria vestimenta diuersa cibaria. canticiū lire. organoꝝ sonitus. odor aromaticus. Te verebank homines. timebant principes. colebant vbes. est tanta potentia. ⁊ tam preclara magnificētia. Et respōdit mihi. Hec omnia defecerunt in me q̄n defecit in me spūs meus. ⁊ reliq̄rūt in hoc me miserū sepulcro circūuolutū putredine carnis mee.

Oō supbi de se iactāter loquanf ⁊ qualit̄ potest quis absq̄ pctō se laudare.

Quartus fructus qui signū est elate q mentis iactantia ōz. ⁊ est cum quis ꝓpio ore se laudat. Hoc autē inconueniēs esse dictis sanctoꝝ ꝓboꝝ demōstrat Unde sapiens Prouerb. xxvij. ait. Laudet te alienus ⁊ non os tuum. extraneus ⁊ nō labia tua. ⁊ Cicero in ꝓmo de officijs. Turpe ē de seipso pdicare. ⁊ Quintilianus li. viij. de oratoria institutōe. Uitiosa est iactatio. infertq̄ audientibus non modo fastidium. sed etiā plerūq̄ odium. ⁊ Seneca libro secundo de officijs. Retrahēda est mentis iactatio, Res lo

UVA. BHSC. IyR_227

quantur nobis tacentibus. Quando aūt quis pōt de seipso dicere absq; peccato: lz dictuz sit in quadragesimali: tñ hic repetendū est. Ideo nota ꝟm doctrinā Alexandri in scdo volumine summe ꝙ aliq̄s pōt tripliciter se laudare.

Primo meritorie.
Secundo venialiter.
Tertio mortaliter.
Primo cum merito. Et hoc tripliciter.
Aut propter charitatem dei.
Aut propter charitatem proximi.
Aut propter charitatem propriam.

Primo laudat se quis ꝓpter charitatē dei vt sue bonitati gratie referant. De hoc sic loquitur Cyprianus in epistola ad Donatum. Odiosa iactatio est. q̄uis nō iactatū esse possit sed gratū: quicq̄d nō hominis virtuti ascribitur: sed de dei munere p̄dicat. Sic fecit gloriosissima virgo dū visitauit Elisabeth. Lu. ij. qñ cecinit verba illa suauissima. Magnificat anima mea dñm. Secundo potest quis cū merito se laudare ꝓpter charitatem proximi vtputa ne scandaliset ꝓpt verba detrahētiū. Nā vt dicit. vj. q. j. c. sūt plimi. Sunt plimi q̄ vitam moresq; bonoꝝ fortasse amplius q̄ debent laudant. Et ne qua elatio de laude subrepat. permittit omnipotēs deus malos in obtrectatiōez ⁊ obiurgationē ꝓrumpe. vt si qua elatio als culpa ab ore laudantiū in corde nascitur: ab ore vituperantiū suffocet. Qua de re sepe numero de viris bonis ⁊ iustis pusilli scādalisant: ideo licet quandoq; virtutes ꝓprias aperire. Sic fecit Aug. qui in sermone qui legitur in festo ipsi⁹ ait. Charitati vestre de nobisipsis hodie sermo reddendus est. Quia em̄ vt ait apostolus. spectaculū facti sumus mundo: angelis ⁊ hominibus: qui nos amant querunt quid laudent in nobis: qui nos oderunt querunt quid detrahant nobis. Nos autez in vtroq; medio cōstituti: adiuuante deo ⁊ vitā ⁊ famam sic custodire debemus: vt nō erubescāt de detractatorib⁹ laudatores. Hic Paulus. ij. Corinth. x. ⁊ xj. c. tam alta de seipso ꝓnunciat. Nam vt inquit Hiero. in argumento in epistolam ad Corinth. Corinthij sunt achaici: ⁊ hi ab aplo audierāt verbū veritatis ⁊ subuersi sunt multifarie a pseudo apostolis qui multa dixerūt cōtra Paulū. Tertio potest quis laudare se cū merito ꝓpter charitatem ꝓpriam qñ est in aliqua tribulatione: vt se cōsoletur. sicut Job dicebat. xxix. c. Oculus fui ceco. pes claudo. nauus debili. ⁊ pater erā quondam pauperum. Secundo in laude suijpsius potest esse pecccatuz veniale. cum. s. dicitur aliquid quod non est conra deum: nec cōtra ꝓximum. Tertio potest quis laudare se cum peccato mortali. Ut cuz quis laudat se de eo quod est contra honorem dei: puta de aliquo mortali: etiam si veritas dicatur. Aut cum quis nimis superbe ꝓfert de se falsa: vt decipiat proximos. Uel causa cupiditatis: vel causa glorie. Aut cum quis refert aliqua de se in expressam proximi cōtumeliam. sicut faciebat Goliath. i. Regum. xvij. c. q̄ dicebat. Ego exprobraui agminibus israel hodie. Et sicut peccatum est iactantia: ita ⁊ ironia: que est cū quis de se minora dicit. vt reputet bon⁹. Potest autem fieri dupliciter ꝟm Tho. scda scde q. cxiij. ar. j. Uno modo cum veritate. ⁊ sic nō est peccatum. nisi per alicuius circunstantie corruptionem. Alio modo cū falsitate. cū aliquis dicit illud quod in se nec recognoscit nec credit. Et de hoc dicit Aug. xxij. q. ij. c. cuz humilitatis. Cum humilitatis causa mentiris. si nō eras peccator anteq̄ mentieris mentiēdo efficeris quod euitaras Idem in. c. nō ita. ⁊ in. c. incauti. dicitur. Incauti sunt humiles q̄ se mentiendo illaqueant. Debet tamen vnusquisq; semper estimare se peccatorem. Unde di. v. c. Ad eius Bonaruz mentium est ibi culpam cognoscere: vbi culpa non est.

De quattuor alijs fructibus superbie: quorum primus est ambitio. Articulus. II.

a Omonet nos diuina scriptura vt superbie crimen effugiamus ostendens deū omnipotentem illam non parum odire Unde Amos. vj. Dicit dñs deus exercituum. Detestor ego superbiā. Et ꝓuer. viij. Arrogātiam ⁊ superbiam ⁊ viam prauam ⁊ os bilingue ego detestor. Et eccli. x. Odilis est coraz deo ⁊ hominibus superbia. Quare ipse excelsus dominus cominatur superbis durissime. Dixit em̄ esaie. xiij. c. Requiescere faciam supbiam infidelium: ⁊ arrogantiam fortium humiliabo. ⁊. xxviij. c. Ue corone supbie. Et Hiere. l. Ecce ego ad te supbe dicit dñs de⁹ exercituū. qꝛ veniet dies tuus tempus visitatiōis tue. Et cadet superbus ⁊ corruet: ⁊ non erit q̄ suscitet eū. Propterea in hoc articulo de alijs quattuor fructibus superbie loquemur.

p Rimus fructus est ambitio qua quis inordinate dignitates appetit ⁊ honores. Hec immanis bestia totum fere mundum destruit: status omnes cōturbat scandala plurima parit ecclesiamq; cōfundit. Unde in. c. nihil. extra de electōne dicitur. Ni-

UVA. BHSC. IyR_227

hꝫ est quod magis ꝛ fficiat ecclesie dei ꝙ̄ p̄ in digni assumantur prelati ad regimen animarum. ¶Hoc ideo est quia ambitiosi p̄sumunt ꝛ ingerunt se precibus ꝛ precio vt dignitates acquirant. Sed audiant Chrysо. di. xc. multi. di. Quicūq; desiderauerit primatum in terra: inueniet cōfusionē in celo: nec inter seruos xp̄i computabit qui de primatu tractauerit. Et. viij. q. j. c. in scripturis. ponitur dictū apostoli. ad Heb. v. Nemo sibi assumat honorem ꝫ qui vocatur a deo tanq̄ Aaron.

De hypocrisi maligna xp̄o exosa.

Secundus fructus supbie est hypocrisis que vt dicit Alex. in. ij. q. clxxxvj. mē. j. est amor apparentis boni: qñ quis est malus: ꝛ similat se esse bonum. De his hypocritis loquitur Arist. j. elenco. ꝛ. Quibusdam inquit est magis ope preciū videri esse sapientes ꝙ̄ esse ꝛ nō videri. Et Sen. ad lucillū ait. Quod loquimur: sentiamus cōcordet vmo cum vita. Et iterū ad eundē. Multo magis ad rē p̄tinet qualis tibi ꝙ̄ qualis alijs videaris. Et idem ad eundē. Illud te admoneo ne eorum more qui non p̄spicere: ꝫ conspici cupiūt facias aliqua que in habitu tuo aut genere vite notabilia sint. ¶Hos hypocritas supra oēs pctōres detestatus est dñs Iesus xp̄s. Naz. Mat. vj. dicit. Cū facis elemosynā noli tuba canere ante te. sicut hypocrite faciunt. Et ibidez. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. ꝛ xvj. Attendite a fermento phariseorum quod est hypocrisis. Et. xv. Hypocrite bene p̄phetauit de vobis esa. ꝛ. xxiij. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: qui clauditis regnum celorum ante hoies. Vos eñ non introitis nec introeuntes finitis intrare. Tales sunt religiosi ignorātes q̄ in predicationib⁹ ꝛ p̄fessionib⁹ ac concilijs damnant coniugia: asserunt q̄z nemiñ in statu mr̄imonij posse saluari. Et iterū Mat. xxiij. c. Ve vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: qui comeditis domos viduaꝝ: orōnes longas orantes. Tales sunt religiosi ꝛ sacerdotes multis artibus bona viduarū rapiētes Et iterum ibi. Ve vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite. qui circumitis mare ꝛ aridam: vt faciatis vnum proselitum: ꝛ cum factus fuerit facitis eū filiū gehenne duplo ꝙ̄ vos. Proselitus dicebat q̄ ex gētilitate conuertebat ad iudaismū ad quod pharisei multū elaborabant ꝓpter inanē gl̄iam. Sic hodie faciūt religiosi qui indistincte induunt fratres: ꝛ penitentes de tertio ordine. ꝛ iterum. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: qui decimatis mentam et anetum: ꝛ cyminum: ꝛ reliq̄stis que grauiora sunt legis: iudiciū miam ꝛ fidem. Tales sunt multi: qui sibi p̄sciam de mimis faciūt que alij qñ pcā non sunt. tñ de odio formali p̄ximi: de detractionibus ꝛ infamijs non curant. Et iterum. Ve vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite qui mūdatis qđ deforis est calicis ꝛ parapsidis: intus aūt pleni estis rapina ꝛ immunditia. Tales sunt q̄ tñ opiniones vulgariū de q̄ busdam ad rem nō ptinētibus pascūt. vt ferre ante oculos scapulare ꝛ nudos ostēdere pedes ac similia: que si fiant vt hoibus ostendātur. hypocrisis vitiuz sapiunt. Secus si bono animo ꝛ ꝓpter diuinum amorem. Et iteruz. Ve vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: q̄ sil̄es estis sepulcris dealbatis: que foris parēt hominibus speciosa: intus ꝫo plena. sunt ossib⁹ mortuoꝝ ꝛ omni spurcitia. ꝛ iterū Ve vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: q̄ edificatis monumenta ꝓphetarū. patres aūt vestri occiderūt illos. Nec mirum ꝙ̄ ita acriter persecutus est hypocritas xp̄s. quia dicit Esaie. ix. Omnis hypocrita est nequā. Et augu. lxxxiij. distin. c. nemo. Nemo nocet amplius in ecclesia: ꝙ̄ q̄ uerse agens nomen vel ordinem sctitatis et sacerdotis habet. Cōcordat huic sententie Ciceronis dictum in primo de officijs. Totius iniusticie nulla capitalior est: ꝙ̄ eoꝝ qui cum maxime fallunt. id agunt vt boni viri esse videantur. Cognoscere possunt omnes sapientes ꝛ viri graues hypocritas a fructibus eoꝝ vt docuit christus Matth. vij. qui sunt prorumpentes odia persecutiones: detractiones: impatientie. ambitiones: appetitus. honoris. et laudis: diligentia querendi fauores dñorum temporalium. mendacia. fictiones: extra claustrum discursus inutiles. mulierum frequentationes et conuersationes. ꝛ his similia. Taceo quod scio. quod vidi: quod audiui. vnusq̄sq̄ iudicet seipsum. Unum tamen asserere possum ꝙ̄ rarissimi sunt qui religiosam vitā ꝓfitentes aut spūalem: hypocrisis labe non deturbent. Fatet hoc Hieron⁹ qui libro secūdo contra pelagianos ait. Quāuis alijs vitijs carere possumus: hypocrisis maculam non habere aut nullorum aut paucorum est.

Qđ superbi pertinaces sequuntur proprium sensum.

Tertius fructus supbie dicit pertinacia. Dicitur pertinax qui ita firmiter suo hereret sensui: vt nemini velit acquiescere. sequitur proprias opiniones ꝛ iudicia spretis consilijs et sapientum et amicorum

UVA. BHSC. IyR_227

dictis. Ne igit̃ quis pertinax deprehendatur tria principal'r dz obseruare. Primũ vt ꝓboꝝ viroꝝ sentẽtijs magis q̃ ꝓprie inhereat Hoc scribit̃ extra de cõstitutionib⁹.c.ne innitaris vbi sic habet̃. Ne innitaris prudẽtie tue Prudentie sue innititur qui ea que sibi agenda vel dicenda videntur: patrũ decretis ꝑponit. Idẽ ponitur extra eo.c. canonũ. ⁊. viij.q. i.c.sciẽdũ. ⁊. iij.q.ix.c.puta. Secundum vt aceptis que bona credebat: ⁊ postmodũ cõpetit mala siue in dictis siue in facti: retrocedat. Unde dicitur.xxij.q.iiij.c.diffinitio. Diffinitio incauta laudabiliter est soluẽda. Idem in sententia ponitur in.c.magne. Augustin⁹ doctor eximus fecit librum retractationum. Arrius hereticus fuit pertinax ⁊ petijt. Sic cai⁹ flãminius fuit pertinax. ⁊ princeps: ⁊ ab hannibale apud locũ transimenuz deuictus est ⁊ occisus. Tertiũ qd̃ obseruandũ est vt euitetur pertinacia: ꝙ quantũcũqꝫ homo sit sapiens: in rebus tamen duris ⁊ arduis vtat̃ maturis consilijs. Inquit em̃ Hierony. super illo verbo Esaye.iij. Et consiliarius non est tibi. Greci poete laudabilis sapientie dixerunt primũ esse beatũ qui per se sapiat: secundũ qui sapientem audiat. Qui autẽ vtroqꝫ caret. hunc inutilem esse tam sibi q̃ alijs.

Qd̃ superbi ingrati sunt deo ⁊ hominibus.

Quartus fruct⁹ suꝑbie dicitur ingratitudo. Solent suꝑbi esse ingrati deo ⁊ hominibus. Nã superbus beneficia ⁊ dona que habet a se habere: aut proprijs meriꝭ credit. Cui apl'us.i.Coꝝ.iiij.ait. Quid habes quod non accepisti? Si autẽ accepisti cur gloriaris: quasi non aceperis? ⁊ Jacobi ꝑmo ca. Omne datũ optimũ ⁊ omne donũ perfectuz desursuz est. Superbus ergo nec deũ recognoscit: nec proximo beneficio refert gratias: immo semper detrahit: semper cõqueritur. quia nulli vellet subditus esse vel obligatus.

De quattuor alijs fructibus suꝑbie quoꝝ primus est inobedientia. Articulus. III

Si diuersis iaculis non vulneraret superbia mentes mortaliũ. non insudarem tam diu ad eius reprobationem. Sed quia ipsa pene oẽs inuoluit. ⁊ vix reperitur qui ab ipsa sit alienis. idcirco in hoc articulo de quattuor eius fructibus vltimis adhuc dicemus. Primus itaqꝫ fructus inobedientia vocatur. Ex hoc filij parentibus: subditi prelatis: ⁊ inferiores superioribus obediae contemnũt. Hoc aũt maxime perficitur in illis qui se bonos reputãtes cũ videant de facto malos suꝑiores ⁊ ꝑlatos: ab eoꝝ obediẽtia se eximũt: reputãtes iniquũ ⁊ iniustũ fore vt boni criminosis subijciant̃ ⁊ reis. Contra istos dixit Alex.in.iij.summe in.q. vtrũ boni subijci teneant̃ malis. in.q.xlviij.mẽ.ij. ar.j. ꝙ sic. qꝛ mali subijciunt̃ malis ꝓpter vitium puniẽdũ: ⁊ boni subijciunt̃ malis ex dei ordinatõne ꝓpter vtilitatẽ sue purgatõis. Unde Amb. suꝑ epl'am ad Ro.xiij. ait suꝑ illo v̄bo. Principes nõ sũt timori boni opis. Si bon⁹ est ꝑnceps: bñ opantẽ nõ punit sed diligit. si mal⁹ est: nõ nocet bono ꝫ purgat eũ. Et in.q. xl.mẽ.iij. Utrũ ꝑlatus mal⁹ possit iudicare inferiorẽ bonũ. Rñdet ꝙ põt de officio ptãtis Et adducit exemplũ Saulis: de q̃.viij.q.j.c. Audact̃.et.ij.q.vij.c.plerũqꝫ. ⁊. j. Reg.xxiiij. Qui cũ esset a dñe reprobatus: iudicabat tñ ppl'm dei: ⁊ vniuersus ppl's ei⁹ iudiciũ expetebat. Unde dixit Dauid post reprobationem ꝓfitens ip̃m eẽ iudicẽ a dño. Propici⁹ sit mihi dñs vt nõ extendã manũ meã in xp̃m dñi Dauid etiã cũ esset adulter ⁊ homicida introgatus a ꝓpheta sniam in diuitẽ dedit qui rapuit ouem pauꝑis dicẽs. Judicium mortis ẽ viro huic. Salomon etiã amore mulierũ deprauatus coluit deos gentiũ. tamẽ vniuersa plebs israelitica ad eius iudiciuz confluebat. Et in questione. Utrum honor sit exhibend⁹ malo prelato. dicit Alex.q. xxxiij.mẽ.iiij. ar. v. ꝙ q̃diu ab ecclesia tolerat̃ debet̃ sibi honor et q̃uis male presideat: quousqꝫ ab eccl'ia deponat̃: vt bene ꝑsidens debet haberi. Nec debent inferiores iudicare vtrum bene operent̃ sed illos dñs iudicabit. Et in.q. Utrũ malus prelatus magis sit honorãdus q̃ bon⁹ subditus. Dicit ꝙ malus ꝑlatus inquãtũ ꝑlatus magis dz honorari q̃ bon⁹ subdit⁹: qꝛ magꝭ est in participatione debiti honoris. Confirmant̃ dicta per Alex.j. Petri.ij. vbi dr. Serui subditi estote in omni timore dominis. nõ tantũ bonis ⁊ modestis: sed etiam discholis. Et ad idem est textus di.ix.c.j.§. Quicunqꝫ. et.xj.q.iij.c. Julianus.c. Qui resistit.c. Si dominus.c. Imperatores.c. Quid ergo mirum. et.c. Si is. Dum igit̃ prelati mali precipiunt ea que non sunt contra deũ et bonos mores. audiendi sunt iuxta ꝑcepta dñi Matt.xxiij. dicentis. Super cathedram moysi sederunt scribe ⁊ pharisei. Omnia ergo quecũqꝫ dixerint vobis seruate ⁊ facite. ꝫm opera v̄o eoꝝ nolite facere.

Qd̃ suꝑbi sunt curiosi scire q̃ non possunt aut non debent.

UVA. BHSC. IyR_227

Ecundꝰ fructus superbie curiositas vocat. hz aũt Tho. ij. q. clxvij. ar. j. curiosus aliqs põt dici multiplicíter. Primo qui querit scire qõ supra vires est Contra illud qõ scribit Eccli. iij. Altiora tene queſieris: ⁊ fortiora te non fueris pscrutatus. Sic sunt curiosi qui volunt inuestigare ingenio suo secreta dí. Pro quibus dicit Zach. libro. j. diuinarũ institutionũ. Veritas ⁊ arcanũ summi dei qui fecit oia ingenio ac pprijs sensibus nõ põt cõprehendi. Alioquin nihil inter deũ hoiemqꝫ distaret. si consilia ⁊ dispositiones illius maiestatis eterne cogitatio asseqꝫ humana. Secũdo dicit curiosus cũ quis querit scire aliozũ facta: que ad ipm nõ pertinent. Nam quilibet seipm inspicere habet nõ ptmos. vt dixi in quadragesimali in sermone de iudicio curioso ⁊ temerario. Ẽm vt inquit Cicero in qstionibꝰ tusculanis. Prozium stultitie est aliena vita cernere suozum obliuisci. Verum hodie impletur illud dictum Senece libro. ij. de ira. Aliena vitia ante oculos habemus: a tergo nostra. Et de hoc ait Marcialis coquus. Ad fratris culpã aquilu lumina poztas. Tertio dicitur aliqs curiosus cũ querit scire quod scire peccatuz ẽ. vt artes magicas. Nam vt dicit sctus Boñ. in. ij. di. vij. pte. ij. ar. ij. q. iij. Duusmõi artes exerceri non possunt absqꝫ peccato. quia phibitũ est. ⁊ per legẽ diuinã. vt pz Leuit. xx. ⁊ per legem positua. vt hf. xxvj. q. v. c. Si quis. j. c. q diuinationes. ⁊. c. nõ liceat. Ratio huius p hibitionis est. quia qui diabolum aduocat per magicas artes aut quouis modo peccat in se ipm dum se cõmittit discrimini. peccat in ecclesiã dũ habet cõmerciũ cuz illo qui est oino prescisus ⁊ ecclesie aduersarius. peccat etiam i maiestatẽ diuinã dũ recurrit ad diabolũ qsi deus non sit ompotens ⁊ sufficiens atqꝫ benign⁹. Quarto põt aliquis dici curiosus cum querit scire quod scire non est peccatum: sed cum indebito modo. vt faciunt illi qui volunt acquirere sciẽtiã per artẽ notoziã. Et quinto dicit quis curiosus cum querit scire sed non ad debitum finem.

Põ superbi sunt contentiosi.

Ertius fructus superbie contẽtio vocatur. quia superbi solent esse verbosi: ⁊ contendunt libenter: ⁊ oĩibus loquentibus contradicunt. assumũtqꝫ libenter oẽm contrarietatẽ vt videantur sapientes. De hac cõtentione dixi i quadragesimali copiose

Põ superbi sũt presumptuosi.

Artus fructus supbie õr presumptio. De qua sunt tria notãda. Primũ quia presumptio sumitur multipliciter. Aliquãdo p pbatione semiplena in iure. Et sic õr lib. vj. de reg. iuris. Semel malus semp presumit esse malus. Scõo accipit psumptio p quadã bona cõfidentia. Et sic accipit Judith. vj. Benedictus es dñe qui nõ derelinquis psumẽtes de te. Et di. xiij. c. deniqꝫ Tertio sumit pro vna ex spẽbus peccati in spiritũsanctuz. Quarto sumit prout opponitur magnanimitati. Et sic est spẽs supbie. et põt sic diffiniri. Presumptio est vitium quo quis aggredit vel exequit ea que sunt supra facultatẽ suã ⁊ conditionẽ. Hoc vitium opponitur magnanimitati p excessum. Nã magnanimitas est virtus moralis tendẽs ad magna opera magnos honores. sed ẽm rõnem ⁊ ẽm ⁊ tutem suã ⁊ dignitatẽ. Huic aũt virtuti opponit aliquod vitiũ ẽm defectuz ⁊ aliquod ẽm excessum. sicut ⁊ alijs virtutibus moralibus. Et ẽm defectũ quidẽ opponit vitiũ pusillanimitatis quo quis retrahit se ab his omnibus quibus est dignus vel aptus. dũ scz nõ conatur ad operandũ ea que sibi competũt ẽm statuz suum. Ex hoc prohibet Eccli. vij. Noli inquit sapiẽs eẽ pusillanimis in animo tuo. Sed p excessum opponit magnanimitati psumptio que attemptat magnũ opus excedens facultatem suã. Põ quidẽ pctm est ẽm Tho. ij. q. clxx. ar. ij. qm vt inquit Seneca libro de qt tuoz virtutibus. Magnanimitas si se supra modũ extollat facit virum minacẽ inflatuz ⁊ inquietũ ⁊ turbidũ: ⁊ in quascuqꝫ excellẽtias dictorum factorũqꝫ neglecta honestate festinum. Scõm notandũ qꝫ si homo vult se retrahere ⁊ conuertere ad diuina per oratiõnẽ. contemplationẽ: ⁊ hmõi vniẽdo se eis p intellectuz ⁊ voluntatẽ: q̃uis diuina sint supra hoiem: non tamẽ dicet psumptuosus si debito modo. i. ẽm rõnem se applicet eis. i. ẽm capacitatem suam. Tertium notandũ qꝫ si aliquis attemptat aliquod opus facere nõ ex seised virtute diuini auxilij: hoc non erit psumptuosuz. Opus eñ magnũ de se cũ fiducia diuini auxilij facultatẽ nram nõ excedit: dummodo illud fit pportionatuz psuppposito auxilio cõis gratie. sicut attemptãdo celebrationem: cõionem: religionis ingressum. regimen impositũ cũ debita circũstantijs ⁊ hmõi: Di ꝓnominati fructus a supbie radice pueniunt. Eradicetur arbor. et fructus peribũt et exiccabuntur. Nisi enim humiles fuerimus

UVA. BHSC. IyR_227

heredes celestis regni nunq̄ valebimus. Ad quod nos perducat iesus redemptor mundi: qui est bñdictus in scla scl̄oꝝ. Amen.

De iudicio dei cōtra primos parentes: mādato diuino inobedientes. Sermo VI

Restatur nobis in

p dies causa quare dei iusticiā time re debeamus. Quīnā non paueat dū ꝑm veridicā scripture sancte traditionem ꝑ inobediētia primoꝝ parentū: ꝛ ipos ꝛ oēs ipoꝝ posteritatē penis grauissimis viderit afficī? Non finit deꝰ iniuriā sibi fieri: quin p flagella sequentia ostēdat quantū sibi displiceat Non est acceptor personaꝝ. nec respicit cuiusq̄ dignitatē. Non permisit hoiem labentē impune transire. Apud quosdā tamē impios ꝛ incredulos figmenta videntur esse: que dicūtur de peccantibꝰ hoibus primis. Jdcirco in hoc sermone de iudicio dei ꝓtra hoiem iobedientes dicturi: tria more solito mysteria. declarabimus.

Primū ōr causalitatis.

Scōm qualitatis.

Tertiū penalitatis.

De causa pene primoꝝ parentū: quia ꝓ ꝓpria voluntate preterierūt dei preceptū.

Capl'm I

Atisfaciendū arbitror in hoc primo s capło eoꝝ opinioni qui primoꝝ parentū culpā alleuiare: imo excusare nituntr. Asserūt equidē. Si voluisset deus nō peccasset adā: q̄ si deus causa fuerit transgressionis illius. Quare ad tranq̄llitatem cordis opus est hic quattuor dubia disputare.

Primū vtrū deꝰ sit causa peccati.

Scōm. vtrū deꝰ possit facere voluntatē creatam impeccabilē per naturam.

Tertiū vtrū deus debuit ꝑmittere hoiem impugnari.

Quartū vtrū diabolus ex inuidia tentauit hominē.

Ad primū dubiū obijciendo arguūt aliq̄ ꝙ deus sit causa peccati. Et primo ex auctoritate. Esa. xlv. Ego dñs ꝛ non est alter. formans lucē ꝛ creans tenebras: faciens pacem ꝛ creans malū. Et Amos. iij. Nō est malū in ciuitate qō dñs nō faciat. ꝛ Eccl'i. xj. Bona ꝛ mala: vita ꝛ mors: paupras ꝛ honestas a dō sūt Jtē arguitur ex rōne phi. Quicquid est causa cause: est causa causati: ꝙ deus ē cā liberi arbitrij: liberū arbitriū est cā peccati. ergo deꝰ est cā peccati. Contra ista est auctoritas Aug. in libro. lxxxiij. q. qui ait. Deo auctore nō fit hō deterior. Ñdet ergo Tho. j. q. lxxix. ar. j. ꝙ hō ōr esse causa peccati dupl'r. Uno modo directe: indinando. s. volūtatē suā vel alteri? ad peccādū. Alio modo idirecte: dū. s. nō retrahit aliquos a peccato. Exech. iij. speculatori dicit Si nō dixeris impio morte morieris sanguinem eius de manu tua requirā. Deus autem nō pōt esse directe causa peccati: q̄ oīe pctm̄ est per recessum ab ordine. Deus aūt oia inclinat ꝛ cōuertit in semetipz sicut invltimū finē sicut Dionysi? ait. ij. c. de diui. no. Ūn impossibile est ꝙ fit sibi vel alijs cā discedendi ab ordine qui est in ipm. Ūn nō potest directe eē cā peccati. simpl'r nec indirecte. Cōtingit em̄ ꝙ deus aliq̄ꝰ nō ꝓbet auxiliū ad vitāda peccata: si ꝓberet nō peccarēt. Sed totum hoc facit ꝑm ordinē sue sapiētie ꝛ iusticie: cū ipe sit sapia ꝛ iusticia. Ūn nō imputat ꝙ aliq̄s peccat sicut causę peccati. sicut gubernatoꝝ nō dicitur cā submersionis nauis: ex hoc ꝙ nō gubernat nauim: nisi q̄n subtrahit gubernationem potens ꝛ debens gubernare. Et hoc modo intelligitur dictū apli ad Roma. j. Tradidit illos deꝰ in reprobū sensum vt facerēt ea q̄ nō cōueniūt. inquantū. s. nō ꝓhibet eos quin suū reprobū sensum sequant. Ñdet ꝑ Tho. ad auctoritates in cōtrariuz allegatas ꝙ triplex ē malū. s. culpe: pene ꝛ dāni. Inter q̄ ē differentia: q̄ malū culpe est in agendo. Ñā peccatū est dictū vel factū vel cōcupitū contra legem dei. vt dicit Aug. ꝓtra Faustū. Malum vero pene et dāni est in patiendo. Illud ē voluntariū. ista inuoluntaria. Deus igit̄ est causa mali pene: quia omis pēa iusta. Et qui contrariū asseruerunt: diceret vtiq; ꝓpositoꝝ hereticam. xxiij. q. iij. c. quidā. Similiter dicendū ē de malo damni. Unde Job. j. c. non dicit chal dei abstulerūt: sed dixit. Dominus dedit dominus abstulit. Datet hoc etiā. xxiij. q. v. ca. remittuntur. Si loquimur de malo culpe: vt ꝓdictū est. deus nullo modo est causa peccati

Ad rationeꝝ vero ꝓbi dicit Thomas ꝙ effectus cause medie procedēs ab ea. ꝑm ꝙ subditur ordini cause prime: reducitur in causam primam. Sed si ꝓcedat a causa media ꝑm ꝙ exit ordinē cause prime. nō reducitur in causam primam. sicut si minister facit aliq̄d contra mandatū dñi. hoc nō reducitur in dñm sicut in cām. Sicr peccatū q̄ō liberū arbitriū cō mittit nō reducit in deū. sicut in cām. Ñā licz deꝰ dederit homini liberū arbitriū quo posset peccare: etiā dedit q̄ non peccaret. Quare di-

UVA. BHSC. IyR_227

cit ihiero. ad demetriadē. Utrūcz nos posse voluit optim⁹ creator. ꝫ facere tantū quod ip̄erauit. Unde vt peccata vitarem⁹ dedit angelū custodē. dedit lumen rōnis naturalis dedit būficia sua. volēs reliquas creaturas homini seruitiū tribuere. dedit legē scriptā ⁊ pre cepta vite. misit in mūdū vnigenitū filium veritatē fecit per apl̄os predicari. cōminat eternas penas. pollicet figurā gl̄ie. ⁊ similia. cū quibus oibus hortatur omnes. immo ⁊ pre cipit vt declinēt a malo ⁊ faciant bonum. Secundū dubiū erat. vtrum de⁹ possit facere voluntatē creatā impeccabilē per naturā? ihiRūdet Anselmus libro Cur deus homo. ij. c. xx. ꝙ nō. ex eo quia non potest facere creaturaz esse deū. Eā nō potest creatura esse impeccabilis nisi sit deus essentialiter. quod ē ipossibile vel suppositaliter sicut xp̄s. Jdeo dicit ihiero ny. in euāgelio prodigi. Solus deus est in quē peccatū cadere nō pōt. ⁊ Aug. ꝺ matimū Solus deus natura sua nō potuit nec pt nec poterit peccare. Declarant ista a sācto Boñ. in. ij. dist. xxiij. parte. j. ar. j. q. j. lic. Si liberuz arbitrium creature rationalis fieret naturaliter ad maluz inflexibile: aut hoc esset propter ipius artationē ad bonū: aut propter determinationē. Si ꝓpter artationē vt sic faceret bonū sicut lapis tendit deorsum: certe iam liberū arbitriū non esset liberuz: nec opus eius esset laude dignū: ⁊ ita ineptū esset ad finem ꝓpter quē est factū: videlz ad laudis ⁊ glorie premiū assequēdū. Si aūt inflexibile esset ad malū ꝓpter determinationē: quia sic potens esset per ꝓpriā naturā in bonū vt nō posset facere iū malo. sicut est de libero arbitrio diuino quod ad sola bona determinatū est: liberū arbitriū careret vanitate per naturam suam ergo iam nō esset creatura nec ꝺductū ex nihilo: cū ois creatura vanitati sit subiecta. Proꝑterea esse impeccabilē per naturā ꝓpriam est solius dei. Tertiū dubiū fuit. vtrū deus debuit permittere hoiem impugnari: quem ꝓsciebat in pugna deficere? Et ad ꝫ dicit Boñ. in. ij. dist. xxiij. ar. j. q. ij. ꝙ sic decet deū administrare res ⁊ eis puidere: vt salua sit lex quā indidit eis a primaria rerū ꝺditione. iuxta illud Augustini libro. xij. de ciuitate dei. Sic deus res ꝯ ꝺdidit administrat: vt vnāquāqz agere ꝓprios motus sinat. Sz de⁹ fecit hominē in vertibilitate arbitrij: ⁊ similiter diabolū ergo: si diabolus voluit hoiem temptare ⁊ homo voluit ei consentire: deus nullum illoꝝ debuit impedire. Jnsup facili⁹ erat hominiyin cere aduersariū ꝙ diabolo vincere hominē? ihiOmo enim non poterat vinci nisi volens: q̄ re pugna illa de se magis erat ordinata ad victoriaz hominis ꝙ diaboli. ⁊ sic magis ad bonum ꝙ ad malum. Si ergo deus permittere debet quod directe ad bonum hominis ordinatur: videtur ꝙ a temptatione primi hominis non erat arcēdus aduersarius. Adhuc voluit permittere hoc deus: quia voluntarium peccatum hominis remedio carere non debebat: quod fuit dum christus filius dei misericorditer ꝓ illo dignatus est satisfacere. Ob quod ecclesia cantat. O felix culpa que talez ac tātū meruit habere redēptorē. Accedit etiā hec permissio ad peccati alleuiationē. Leuius eñ fuit peccare alio suggerente ⁊ impellente ꝙ voluntate ꝓpria incuruante. quia fortasse homo cecidisset etiam si nunq̄ aduersari⁹ pestifera suggessisset. Si ergo peccauit homo imputandū est sibi voluntarie ad peccatū cōsentienti. Nam vt dicit magister in scō. dist. xxiij. Fuit hōi adiutoriū datū in creatione: q̄ poterat manere si vellet. Illud vtiq̄ fuit libertas arbitrij ab omni labe ⁊ corruptela immunis: atq̄ voluntatis rectitudo ⁊ omnium naturalium potentiarū animē sinceritas atq̄ vigor. Sed inquiunt nōnulli. Potuisset ne deus qui est omnipotens voluntatem hominis vertere in bonum? Et respondet magister sentētiaꝫ dist. xxiij. secundi. c. j. Potuisset reuera. Cur non fecit? Quia noluit. Cur noluit? Ipse nouit. Non debem⁹ plus sapere q̄ oportet. Quartum dubium fuit. vtrum inuidia motus est diabolus ad temptanduz hominē? Et ꝙ sic ꝓbatur auctoritate scripture. Dicitur enim Sapiētie. ij. c. Jnuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Sed contra hoc posset quis instare. Primo quia omnis inuidia est respectu paris vel superioris: ꝺm ꝙ dicit Gregorius scō moraliū super illo verbo Job. Paruulum occidit inuidia. Superioris inquit. saltem ꝺm reputationē. Sed diabolus non reputabat hominē superiorē se ergo videtur ꝙ ei non inuidebat. Secundo inuidia est respectu boni quod aliquo modo potest acquiri: sed diabolus nō poterat peruenire ad eternā beatitudinē: quia lapsus erat irreparabiliter. ergo videtur ꝙ ꝓpter illius acquisitionem non inuidebat homini. Respondet Bonauentura in secūdo: dist. xxj. articulo. j. q. j. ꝙ mens diaboli a superbia ⁊ inuidia possessa videns hominem in statu in quo poterat cadere sub diabolica potestate; ⁊ in q̄

UVA. BHSC. IyR_227

poterat ascendere ad supernam felicitatē: ē ex hoc ex supbia motus: ⁊ ex inuidia ad ipsuz tē prandum. Ex superbia nanq; vt ipsum sibi subijceret. Ex inuidia vero vt ipsum a superna felicitate retraheret. Et superbia fuit sicut mouēs primū. Inuidia vero sicut mouēs primum ⁊ immediatū. Esto ēm ꝙ non posset dñum super hominem acquirere, adhuc studuisset ipsum a paradisi gaudijs impedire.

Ad primū ergo in oppositum dicendum ꝙ inuidia nō solum est respectu superioris eius qui est superior. sed eius qui pōt esse. Quāuis autē in statu illo nō reputaret hominem superiorem se, inuidebat tamen ne merito obediē/tie sublimaret ad statum glorie i quo statu ipsum superiorem se nō dubitaret. Potest etiaz dici ꝙ tunc reputabat ipsum superiorem se in hoc ꝙ poterat peruenire ad illam gloriam ad quā poterat ascēdere ipse diabolus. Ad se cundum dubium ꝙ nō solum inuidet aliquis respectu boni quod potest obtinere: sed etiam respectu eius quod natus est habere ꝙuis nō possit: sicut truncatus ⁊ cecus inuideret alijs de visu ⁊ pgressu. Licet autem diabolus nō pos sit ad beatitudinem peruenire: tamē habet ad hoc naturalem aptitudinem. Temptauit ita/q; hominem ⁊ a muliere cepit. vt patet Gen. iij. Quare autem ab ipsa cepit ⁊ non a viro. Dicit Boē. vbi. ē. q. j. quia attendebat mulie rem esse minoris sapientie debilioris constā/tie. ⁊ impoztunioris adherentie. Propter mi/nozem sapiētiā erat facilioz ad seducendum ⁊ ideo diabolus seductoz p eam sibi voluit face/re trāsitum ad viam. Propter debilioztem con stantiam facilioz erat ad peruertendū: ⁊ ideo diabolus expugnatoz aggressus est hominis ciuitatem ex ea parte ex qua erat aditus mi/nus munitus. Propter impoztunioztem vero adherentiam. cogitauit diabolus ꝙ si mulier primo vinceretur nō quiescere quousq; peruer teret virum.

De qualitate peccati primozum parentuz. ⁊ grauitate illius culpe ⁊ remissibilitate.

Capm. II

c Vpiūt equidem multi declarari sibi quod fuit illud peccatum tā grande ex quo sumq; deo celi. quod nō nisi mo/te xp̄i deleri potuit: ⁊ ppter qō tamdiu altissi mus dñs cōtinuit in ira misericordias suas. Utile q̄ppe est inspicere diligenter. q̄ fit dam nosum dei mandata preterire: cū ex inobedie/tia: vt patebit Adam deo sit factus inimicus. Ad hoc aūt melius inuestigandum: quattuoz in hac parte dubia erūt declaranda.

Primum vtrū peccatū primoz parentū fuit inobediētia.

Scōm. vtrū pctm illud fuit grauissimum omnium pctoz.

Tertium. vtrum grauius peccauit vir q̄ mulier.

Quartū vtrū magis fuit remissibile pecca/tū hominis q̄ pctm angeli. Et licz tria dubia posita sint in quadragesimali in sermone de obedientia. tñ adhuc inserenda illa sensui: vt materia ista clarius ab omnibus intelligat.

Q̄ inobedientia fuit peccatū Ade.

Rimū igitur dubiū est. Vtrū pctm p primoz parentū fuit inobedientia.

Et ꝙ sic pbz. qz apls ad Ro. v. dicit. Per vnius hois inobediētiā peccatores cōsti tuti sunt multi. Et Aug. in li. de vera religio ne. Adam ppter trāsgressionē obedientie de paradiso electus est. Et idē sup Gen. ad lit. Non potuit melius ⁊ diligētius cōmēdari. q̄ tum malū sit sola inobedientia. cū ideo reus iniquitatis factus est homo: qz eā rem tetī/git ꝺ phibitionē. quā si nō phibitus tetigisset nō vtiq; peccasset. ⁊ Gen. iij. dixit illi deus. Quis indicauit tibi ꝙ nudus esses nisi ꝙ de ligno de quo pcepera tibi ne comederes come disti. Sed aliq; dicūt ꝙ fuit supbia. Naz Eccli x. ōz. Initiū ois peccati est supbia. Et eiude. xxv. A muliere sumpsit initiū ois pditio. ⁊ Aug⁹. li. de ꝛginitate. Diabolus in celo voluit esse si cut deus. Cadens aūt psuasit hoi similitudi nem volūtatis sue. Alij aūt asserunt ꝙ fuit auaritia sumēdo illā large. Auaritia ēst Gre/gorius super Eze. nō tm pecunie est: ꝟ etiam sciētie ⁊ altitudinis. Sz mulier appetijt scien tiā qñ diabolus dixit ei. Eritis sicut dij scien tes bonū ⁊ malū. Nōnulli dāmāt ꝙ pctm il/lud fuit gula. Ūñ Ambro. xxxv. di. c. sexto die ait. Gula regnātē in paradiso expulit. Et idē in hymno quē cantat ecclesia. De parentis p toplasti fraude facta cōdolēs. qñ pomi nocia lis morte morsu corruit: ipse lignū tūc nota/uit. dāna ligni vt solueret. Et Hiero. ꝺ Iouī/nianū. Sollicite pūidendū est vt quos iaturi tas a paradiso expulit: esuries reducat. Ñdet sanctus Boē. xxij. di. scdi ar. j. q. j. ꝙ principa le pctm hois ppter ꝙ lapsus est fuit inobedi entia: ⁊ ad hāc diabolus conatus est illū ad/ducere. Sed qm̄ nemo opat ad malum aspi/cies: nec appetit malū nisi sub specie boni. ꝛō clare dephendēs diabol⁹ ꝙ nō possz mulierē pcipitare nisi ꝓponeret aliqō appetibile illā

UVA. BHSC. IyR_227

tempta fido ꝓposuit ad que ois homo natura liter inclinat. Omnis vero homo naturaliter appetit beatitudinē: que est bonū copiosum: gloriosum ⁊ delicioſum. Unde ois homo naturaliter appetit excellentiā. sufficientiā ⁊ leticiam. Et in appetitu ordinato taliū cōſiſtit iuſticia: in ꝫmoderato vero culpa. Gula em̄ est appetit⁹ inordinatus cibi suauiter reficientis Auaritia est inordinatus appetitus sufficientie. Superbia est immoderat⁹ amor excellētie. Diabolus ergo primo ꝓmisit mulieri dignitatis excellentiam cum dixit. Eritis sicut dii. Secūdo cognitionis abundantiam: cū addidit. scientes bonū ⁊ malū. Tertio suauitatis experientiam: cū ostēdit lignum pulchrū visu ⁊ ad vescēdū suaue. Ideo mulier in appetēdo primū fuit superba: appetendo. secūdum fuit auara. ⁊ tertium gulosa. ⁊ in hoc fuit transgressionis rea. Et sic Adam a muliere stimulatus comedit de pomo. nō ꝙ crederet ꝙ eēt deus: sed ne cōtriſtaret Euam. vt dicit Aug. super Gen. ad lram. Nec est incōueniēs plura genera peccatorū cōcurrere ad vnum flagitium perpetrandū. Nā ꝑter dicta mulier peccauit peccato mendacij: qñ dixit serpēti ꝙ de ꝺus ꝓceperat ne pomum comederent neq; tangerent. De tactu itaq; ꝓcptum nō acceperat sed hoc accidit in diſplicētiam ꝓcepti: vt dicit Nico. de lira. Quare cōcluditur ꝙ principale peccatū Ade ⁊ vxoris eius inobedientia fuerit. ⁊ ex cōsequēti crimē leſe maiestatis. De q̄ Aug. li. xiij. de ciui. dei. c. xij. ait. Non ꝺz estimare quisq; leue ac paruū fuisse illud cōmiſſū q: i esca factū est nō q̄dē mala nec noxia niſi quia ꝓhibita. Neq; enim quicq; mali in illo tante felicitatis paradiſo deus crearet atq; plantaret. Sed obedientia commendata est in precepto. que virtus in creatura rationali mater est quodammodo oīm cuſtoſq; virtutū Hoc itaq; de vno cibi genere non edendo vbi aliorum tanta copia subiacebat: ꝑsertim cū nondum volūtati cupiditas reſiſtebat. qō de pena transgressionis postea subsecutum est. Tam leue preceptum ad obseruādum tā breue ad memoriā retinendum tanto maiore iuſticia violatū est: q̄to facilioꝛe posset obseruantia cuſtodiri. hec Aug. Ex cuius verbis de prehendimus q̄ graue fuerit primoꝛ parentum peccatū. Nec mirū qñ ſi pater indignatur filio: ⁊ ꝺns subito mobedienti q̄to magis pater miſericordiarū: ⁊ ꝺns celi ⁊ terre molestē ferre debuit: dum precept um suuꝫ defacto vidit cōtemni ⁊ preteriri.

Scōm dubiū erat: vtrū peccatū illud fuit grauiſſimū oīm peccatoꝛ. Et respondet Boñ. in. ij. di. xxj. ar. ij. q. iij. ⁊ xxxij. in. q. circa litterā. q. ij. q̄ vnus ꝑtm̄ pōt dici grauius altero duodecim modis. Primo causalitare. Et sic peccatū diaboli est maximum cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum. Secūdo enormitate. Et sic peccatū Jude. Tertio ingratitudine. Et sic ꝑtm̄ illius qui plura suſcepit dona ⁊ beneficia. Quarto periculositate. Et sic ꝑtm̄ ignorātie. Quinto insepabilitate. Et sic ꝑtm̄ auaricie. Sexto ipoꝛtunitate. Et sic ſuperbia q̄ ex ipſis bonis opib⁹ cōsurgit. Septimo ꝓnitate. Et sic luxuria. Octauo maioris gre impugnatiōe. Et sic ꝑtm̄ in ſpm̄ sanctū. Nono maiori offenſione. Et sic idolatria. Decimo rōne maioris libidinis. Et sic cuiuscūq; generis ꝑtm̄ potest fieri malus altero. Unde cimo generalitate. Et sic ꝑtm̄ primi parētis dicit fuiſſe malus. qz in totū genus humanū se diffudit. Duodecimo rōne facilitatis reſiſtēdi. Et sic dicit magiſter in tex. q̄ ꝑtm̄ Ade fuit grauiſſimū. ḋa vt dicit Aug. li. xiij. de ci. dei. Magna fuit in peccando iniquitas: vbi tanta fuit in nō peccando facilitas.

Tertium dubium fuit. vtrū grauius peccauit vir q̄ mulier. Et respondet Boñ. in. ij. di. xxij. ar. j. q. iij. q̄ ſi loquamur de grauitate q̄tum ad ingratitudinē. grauius peccauit vir qz copioſora dona ſuſcepit. Si aūt loquamur q̄tū ad libidinē. magis peccauit mulier: qz cū magis improba volūtate dū cupiuit deo aſſimilari ⁊ credidit. Si vero loquamur q̄tū ad corruptionē diſtinguēdū. ḋa aliquid ꝺz corrūpere dupliciter. Aut ꝑ modū cauſe aut ꝑ modū occaſionis. Si ꝓmo mō: ſic qz peccatum viri fuit causa trāſfuſionis in posteros ⁊ ita corrupit ſe ⁊ alios maioꝛ cōſecura est ex peccato viri corruptio. ⁊ ideo eius culpa fuit grauioꝛ Si ꝑ modū occaſionis. ſic ḋa peccatum mulieris fuit occaſio peccati viri. ⁊ ita ꝑ cōſequēs omniū aliorum. hoc modo mulier potest dici ceteros corrupiſſe nō ſolum posteros ſed etiam virū ſuū. Unde nō ſolū peccauit in ſe: ſed etiā in primum. Et q̄tum ad hoc peccatum eius fuit grauius q̄ ꝑtm̄ viri.

Quartū dubiū fuit. Utr̄ magis fuit remiſſibile ꝑtm̄ hois q̄ angeli. ⁊ rñdet Alex. in. iij. summe. in ꝓncipio. q. ij. q̄ ſic ⁊ cōgruentia ſumitur ex tribus.

Primo ex libertate arbitrij.

Scōo ex conditione nature.

Tertio ex qualitate peccati.

UVA. BHSC. IyR_227

Primo rōne liberi arbitrij fuit magis remissibile peccatū hoīs q̄ angeli. Scd̄m enim Aug. ⁊ ponit̄ a magistro, xxiiij. dist. secūdi. in libero arbitrio est facultas voluntatis ⁊ rationis tam in hoīe q̄ in angelo: verūtamē differenter. Primo quantū ad voluntatē: qꝛ liberum arbitriū hoīs ante electionē voluntatis ⁊ post electionē se habet mutabiliter. Liberū arbitriū angeli ante electionē se habet mutabiliter: ⁊ post electionē īmutabilit̄. Et hac rōne in summo gradu liberū arbitriū est in deo in infimo in hoīe: in angelo vero medio modo se habēs. Quare deus de necessitate īmutabilitatis semp̄ eligit bonū: homo pōt eligere bonū ⁊ malū, ⁊ iterū bonū. angelus autē tm̄ semel pōt eligere. Et ideo quicquid elegit nō potuit detestari, ex quo nō pōt penitere neq̄ p̄ pniam culpā delere: que est detestatio mali Et ita relinquit̄ q̄ culpa eius nō pōt remitti sicut remittitur illa homīs. Itē quantū ad p̄prietatē rōnis differt liberū arbitriū ī homīe: ⁊ in angelo: quia sicut Dionysiꝰ. Intellectus angeli deiformis est. ⁊ hoc est quia supra tp̄s ⁊ ita accipit totum simul. ⁊ nō post hoc illud vel hoc ex illo. ⁊ ideo dicitur angelus intellectualis substantia. Sed intellectus hoīs est ī tp̄e ⁊ ita conferendo accipit. Unde non accipit totū simul: sed vnū post aliud. ⁊ vnū ex alio sicut ex premissis cōclusionem. Et ideo homo dicitur rōnalis substantia. quia ratio est virtus collectiua vnius ab alio. Qualis ē ergo comparatio simplicis ad compositū: ⁊ puncti ad lineam in essendo: talis est comparatio intellectus angelici ad humanū in intelligendo ⁊ iudicando. Cum ergo iudiciū fiat ab intellectu patet q̄ angelus s̄m statū sue cōditionis iudicat de re tota simul ⁊ nō in tp̄e. ⁊ iudicando de ip̄a videt eā totā simul. ergo certissime iudicat. Si ergo peccat in iudicādo. pꝫ q̄ peccat ex certissima malitia. ⁊ sic nullo modo potest excusari. ergo eius peccatū est irremissibile. Non sic aūt est de hoīe. Unde cū totā rem nō simul videat. pōt decipi in iudicio suo. ⁊ ita cū pctm̄ eius aliquo modo possit excusari: nō est irremissibile. Unde Gen̄. vj. dixit deꝰ. Nō permanebit spiritus meꝰ. i. indignatio mea. in hoīe in eternū: quia caro est. Scd̄o peccatū hominis fuit magis remissibile q̄ peccatum angeli ratione nature. Ut em̄ inquit Anselmus libro Cur deus homo. per alium hoīem qui nō esset sui generis homo non debuit liberari ⁊ reparari. Et cum non omnes angeli sint vnius generis. patet q̄ nō fuit possibilis reparatio in angelo: sicut in homine. Tertio peccatum hominis fuit magis remissibile ratione qualitatis peccati: attendendo in peccato tria.

Primo genus.
Scd̄o circūstantiā.
Tertio occasionē.

Primo attendendo genus: tam āgelus q̄ homo peccauit per superbiaꝫ: sed differenter Homo em̄ appetijt scientiā dei: sed angelꝰ oīpotentiam. Omnipotentia autē dei non ē cōmunicabilis alicui creature. Unde xp̄s s̄m q̄ homo nō habuit oīpotentiā: sed bene omniuꝫ scientiā. Quia ergo summa inordinatio ē appetere illud ad quod nullo modo creatura est ordinata. homo aūt erat ordinatus ad scientiā quā appetebat. ideo peccatū homīs fuit remissibile: non autem angeli. Secūdo attendendo circunstantiā peccati patet differentia. Nam in Adam fuit aliqua ignorantia: quia peccatū quod erat mortale credidit veniale. sicut dicit Augustinus. Unde non tantū credidit peccare quantū peccauit. Angelus autem nō habuit ignorantiā in peccādo. Item homo habuit p̄positū penitendi ⁊ petendi veniā de peccato quod credebat veniale: angelus autē non: ⁊ p̄pter hoc peccauit in spiritum sanctū. homo vero non. Tertio ostendendo occasionē peccati patet: quia angelus per se peccauit. hō nō peccauit seip̄o: s̄ alio mediāte. s. vxore. Uxor etiam suasa fuit a serpente. Insup̄ ī vno hoīe erat tota species humana nō adhuc multiplicata: sed multiplicanda in alijs. s̄ in angelo peccante non erat tota natura angelica. Et propter hoc diuine iusticie cōgruū fuit vt nō statim iudicaret hoīem q̄cito peccaret donec species humana multiplicaretur. ⁊ maxime numerus electoꝝ.

Q̄ duodecim penis punitū ē genꝰ humanū p̄pt̄ pctm̄ primoꝝ parentū. Capl̄m III

Et si quotidie in nobisip̄is experiamur q̄ miserabilis facta sit humana conditio propter lapsum primorum parentum: veruntamen vt vehementius excitetur animus ad timorem: de penis quas humanum genus incurrit propter transgressionem diuini precepti: in hoc tertio mysterio flebiliter disseremus. Deus nanq̄ iusto iudicio quadruplici pena voluit ade pctm̄ punire.

Prima d̄r spūalis.
Scd̄a corp̄alis.
Tertia tp̄alis.
Quarta eternalis.

UVA. BHSC. IyR_227

De triplici pena spūali quā incurrit humanū genus ꝓpter lapsum primoꝝ parentuꝫ: ⁊ p̄mo de ꝑditione iusticie originalis.

Prima pena qua puniuit deus peccatum Ade fuit spiritualis. Et hec ē triplex.

Prima d̄r iusticie originalis ꝑditio.

Scd̄a aīe maculatio.

Tertia donoꝝ spūaliū diminutio.

Prima pena spūalis fuit iusticie originalis ꝑditio. De hac dicit Nico. de lira sup. v. ca. ad Roma. Iusticia originalis est quedā humane nature rectitudo. ꝟm quaꝫ corpus erat aīe subiectū: ⁊ vires inferiores rōni ꝙdiu aīa subdita erat suo creatori. Hec aūt iusticia erat quoddā donū supnaturale datū hōi a deo: ꝑ quod ipse homo erat totaliter subiectus deo: quantū ad rōnem. Rationi vero erant subiecte vires inferiores. scꝫ irascibilis ⁊ concupiscibilis. Hanc iusticiā vocat salomon rectitudinē: qñ dicit Eccl's. vij. Inueni ꝙ deus fecerit hoīem rectū. Ista ergo iusticia vt dicit Lādulfus in. ij. di. xxix. q. ij. ꝯclu. iij. ordinabatur respectu dei: vt plena obedientia exhiberetur ei: deinde respectu sui vt perfecte faceret inferiores potentias sequi motū recte rationis ⁊ voluntatis. deinde respectu ꝓximi vt redderet vnicuiq; qd̄ suū erat: ⁊ debitā condilectionē. Addit Landulfus vbi. s̄. ꝯcl'one. iiij. ꝙ erat ī voluntate sicut in subiecto. quia si iusticia moralis est in voluntate ꝟm Arist. v. ethi. nō minus originalis iusticia. Et ideo non tenetur opinio eorū qui dixerunt ꝙ erat in appetitu sensitiuo: quia illa iusticia fuit habitus preceptiuus non obeditiuus. Fuit enim data ad prompte inclinandū voluntatem: ⁊ vt intensiue ⁊ dñatiue preciperet. De hac dicit Tho. j. parte. q. c. ar. j. ꝙ ex eo ꝙ fuit donū diuinitus datū toti nature: idcirco filij parentib⁹ assimilati fuissent quantū ad originalē iusticiā. O q̄ grauis fuit hec iactura donū tale perdidisse. cuius vtiq; perditōe etiā sancti cū tot asperitatibus ⁊ castigationibus ac mortificatōib⁹ carnis: concupiscentiā vix superare potuerūt Clamabat Paulus Roma. vij. Uideo aliam legem in membris meis repugnantē legi mētis mee. Si non peccasset Adam: nō erat op⁹ cum tot ieiunijs: disciplinis: vigilijs: ⁊ laboribus acquirere regnum celoꝝ. O Adam quid fecisti? cur nō obedisti voci dei? Ecce ꝓpter culpam tuā perdita est tibi ⁊ oībus a te descēdētibus originalis iusticia. Ideo dicit text⁹ Genes. iij. Aperti sunt oculi eoꝝ. Nico. de lira. s. ad cognoscendū suā nuditatē esse confusibilē que prius erat honesta. quia subtracta iusticia originali: statim senserunt rebellionē carnis ad spiritum ⁊ motū inordinatū membrorum. Ideo statim studuere cooperire suā nuditatem ⁊ turpitudinē. ⁊ vt dicit textus: consuerunt folia ficus. Et ex hoc dicunt hebrei ꝙ ficus fuit arbor ex cuius fructu comederūt: ⁊ fecerūt sibi perizomata. id est succinctoria circa lumbos. Nota tamen ꝟm doctores modernos: vt dicit Landulfus in. ij. dist. xxix. q. j. cōclusiōe. ij. ꝙ iusticia originalis nō fuit habit⁹ gratie: gratū facientis: ex eo ꝙ primus homo non fuit creatus cum gratia gratum faciente vt magister dicit in littera a presentis nomīate distinctiōis: ꝙ creatus fuerit cum iusticia originali. tamen anteq̄ peccaret habuit gratiam gratū facientē. Fuit eñ tribus horis in statu innocentie. quia fuit creatus hora sexta ⁊ expulsus hora nona. In ista morula fuit sibi collata gratia. quia Greg. ⁊ Damascenus. quos magister adducit in textu. dicunt ꝙ primus homo fuit in charitate ⁊ fuit coniunct⁹ deo. ⁊ donis mirandis preditus. ergo si charitatem habuit. habuit gr̄am. quia idem sunt.

Secunda pena spiritualis quam īcurrit Adam propter inobedientiam illam. dicitur anime maculatio. Tho. j. ij. q. lxxxvj. arti. j. dicit. Macula proprie dicitur in corporalibus quādo aliquod corpus nitidum perdit suum nitorem. Sic macula fuit anime Ade. Nam innocentia perdita mortali peccato facta fuit obnoxia. ⁊ qd̄ his grauius est. omnes ab adā descendentes xp̄o dūtaxat excepto. quia fuit deus ⁊ homo per naturam. ⁊ virgo maria per gratiā. cū sorde originalis culpe nascuntur. que est culpa cōtracta etsi nō acta. Om̄s inquit ap̄lus Roma. v. in adam peccauerunt. De hac vero materia diffusius loquar in sermone pro festo conceptionis virginis gloriose.

Tertia pena spiritualis dicitur donoꝝ spiritualium diminutio. Sequitur ex consequenti ꝙ postq̄ iusticiam originalem ⁊ gr̄am gratū facientem adaꝫ amisit. non cū illa dulcedine deum cōtemplabatur sicut prius. nec gaudebat eius ꝯscientia intrinsecus gustibus rerū diuinarū. Nam licꝫ deum per essentiā nō viderit. vt dicit Tho. j. parte q. xciiij. ar. j. ⁊ Boñ. in. ij. dist. xxiij. ar. ij. q. iij. vidit tamen deum per speculum clarum. et ꝑ apparitionem in aliquo signo. seu in subiecta creatura. sic potuit letanter vidisse angl'os in

UVA. BHSC. IyR_227

corporibus assumptis apparentes sibi. Ex q̄bus omnibus suauissime reficiebat in mēte: que tamen post illam transgressionem in eo fuerunt diminuta.

De punitione corporali.

Secunda pena qua punitum fuit ade peccatum dicitur corporalis. Et hec est triplex.

Prima dr cōtrarioꝝ actio.

Scda laboriosa vite sustētatio.

Tertia mortis subiectio.

Prima pena corpalis est cōtrarioꝝ actio. Si em̄ adam stetisset: que nūc homini ꝯriantur, mime illum ledere potuissent. Si in ignē fuisset ꝓiect⁹ ip̄m nō combussisset. si in aquaꝫ fuisset immersus: ip̄m nō suffocasset: ⁊ filia. Et hoc vtiq; euenisset per dei ꝓuidentiā: que sic actiuoꝝ actū suspendisset ꝙ in passum minime agerent. De hac impassibilitate ⁊ duab⁹ penis sequētibus copiosius tractaui in quadragesimali: in sermone de vita: ideo in hoc loco ista breuiter ꝑcurro. Secūda pena corporalis est labriosa vite sustētatio. Dictū equidem fuit homini Gen̄. iij. in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Si non peccasset non erat opus tot laboribus. tot artib⁹ tot industrijs: acquirere victū ⁊ tegumētū. Unde Aug. lib. xiiij. de ciui. dei. c. xxvj. ait viuebat itaq; hō in paradiso sicut volebat. q̄diu hoc volebat qd̄ deus iusserat. Uiuebat fruēs deo: ex quo bono erat bonus. Uiuebat sine vlla egestate: sic sp̄ viuere habens in potestate. Cibus aderat ne esuriret potus ne sitiret, lignū vite ne illuꝫ senecta dissolueret. Nihil corruptiōis in corpe vel ex corpe vllas molestias vllis ei⁹ sensib⁹ ingerebat. Nullus intrinsecus morbus null⁹ ictus metuebat extrinsecus. Sūma in carne sanitas erat in animo tota trāq̄llitas. hec ibi Igit̄ om̄s dolores parturientiū. omēs sudores laborantiū agricolarū. artificū. ⁊ quorumcunq;. ⁊ omnia mala egrotantiū ⁊ infirmorū que nec libris medicoꝝ cūcta deprehēsa sunt. oīa deniq; huius vite ꝑicula a culpa p̄moruꝫ parentum deriuant. Tertia pena corpalis est generalis mortis subiectio. Propt̄ pctm̄ etem̄ p̄moꝝparentū mors dn̄at in oībus. Un̄ Aug. li. xiij. de ci. dei. c. iij. ait. Fatendum ē p̄mos homīes ita fuisse institutos. ꝙ si nō peccassent nullū genus mortis experirent. Sed eosdē p̄mos pctōres ita fuisse morte mulctatos. vt etiā quicq̄d eorū stirpe esset exortū eadē pena teneret obnoxiū. Pro magnitudine puippe culpe illius naturā damnatio mutauit in peius. vt qd̄ penaliter p̄cessit in peccantibus hoībus primis naturalr sequeret in nascentibus ceteris.

De tertia pena temporali.

Tertia pena qua punitū est peccatuꝫ p̄morum parentum dr temporalis. ⁊ hec est triplex.

Prima est a paradiso expulsio.

Scda aīaliū rebellio.

Tertia subiectionis introductio.

Prima pena fuit a paradiso expulsio. Ut em̄ habet Gen̄. ij. Plātauerat aūt dn̄s deus ꝑadisum voluptatis a p̄ncipio. i. a principio creature ꝑm expositionē magistri in historia scholastica. s. cū apparuit arida. ⁊ germinare terram fecit. Uel a p̄ncipio. i. a p̄ma parte orbis. i. ad orientē. Nam vt dicit Tho. j. parte. q. cij. ar. j. cōuenienter in parte oriētali dr sit⁹ qꝛ credēdū est ꝙ in nobilissimo loco totius terre sit ꝯstitut⁹. Cū aūt oriēs sit dextera celi ꝑm Arist. ij. de celo ⁊ mūdo. Dextera aūt est nobilior q̄ sinistra. cōueniēs fuit vt in orientali ꝑte paradisus ille institueret a deo. De hoc paradiso sic ait Damas. lib. ij. c. xj. Paradisus in oriente positus est. omni terra excelsior. temperato tenuissimo ac purissimo aere fulgens plantis semp̄ floridis comatus. bono odore plenus. lumineq; replet⁹. Isid̄. li. xiiij. etymo. idem dicit in snīa. ⁊ Augu. viij. sup̄ Gen̄. ad lr̄am. Tres inq̄t sunt de paradiso generales sententie. Una est eoꝝ qui tm̄modo corpalit̄ volunt intelligi. Alia est eoꝝ qui spūalit̄ tm̄. Tertia eoꝝ qui vtroq; modo paradisum accipiunt quā mihi fateor placere snīam. Et. xiij. de ci. dei. c. xxj. Que commode dici possunt de intelligendo spūaliter paradiso nemine ꝓhibente dicant̄: dum tamē ⁊ historie veritas fidelissima rerum gestarum narratione cōmendata credat̄. Tria em̄ que de paradiso in scriptura dicūt̄ ꝑ modū narratōis historice ꝓponunt̄. In oīb⁹ aūt que sic scriptura tradidit: ē ꝓ fundamento tenenda veritas historie. ⁊ de sup̄ spūales expositōes fabricāde. Hec Aug. Ad hūc paradisum translatus est Enoch. vt habet Gen̄. v. ⁊ Ecclesiastici. xliiij. ⁊ Helias vt patet. iiij. Regum. ij. Ambrosius in hexameron. ⁊ Basilius in hexameron dicūt ꝙ positus est in altissimo monte de cuius cacumine cadunt aque cum tanto strepitu ꝙ omnes circa habitantes fiunt surdi: ⁊ faciunt aque lacum: ex quo ꝓgrediunt quattuor flumina. Ueruntamen vt dicit Thomas vbi supra ad iij. arti. sequēdo Augustinum. viij. super Ge-

UVA. BHSC. IyR_227

nesim ad ihesum. Locus ille seclusus est a nra habitatiõe aliqbus impedimẽtis : vel mõtiũ vel mariũ: vel alicuius estuose regiõis que p tranſiri nõ põt. Et ideo scriptores locoꝝ de hoc mẽtionẽ nõ fecerũt. Ad nostra igitur redeũtes magister in hiſtoria ſcholaſtica dicit q̃ homo cõditus est in agro damascenoꝝ in de tulit eũ deꝰ & posuit eũ in paradiſo. Rõ ſm Tho. vbi. s. ar. i ij. est q̃ paradisus fuit: locꝰ cõgruus habitationis humane q̃tũ ad incorruptionẽ primi ſtatus. Incorruptio autẽ illa nõ erat hoĩs ſm naturã: ſed ex ſupernaturali dei dono. Ut ergo hoc gſe dei imputaret & ũ humane nature: deus hominẽ extra paradiſum fecit: & postea in paradiſo posuit vt ibi habitaret toto tẽpore aialis vite: postmodũ cũ ſpirituale vitam adeptus eſſet tranſferret in cælum. Ibi ergo vt dictũ est paulo ante tribus horis credit Adã traxiſſe moꝛã, in qua diuini mãdati tranſgreſſor inuentus & a paradiſo cũ pellicea tunica turpiter electus: miſſuſq̃ est cũ vxore ſua in hãc vallẽ lachꝛymarũ.

De perditionꝛ dominũ animaliũ.

Ecũda pena tpalis qua punitũ est p
s moꝛparentũ pctũ dicit aialiũ rebellio. De quibus dicit dñs Boſi. in. ij. di. xv. ar. ij. q. j. q̃ aliter ordinãt aialia ad hominẽ ſm ſtatũ innocẽtie: aliter ſm ſtatum nature lepſe. In ſtatu innocẽtie ordinabant ſm rõnem quadruplicẽ. Prima rõ ad manifeſtãdũ hoĩs imperiũ, qõ manifeſtarent duꝛ ei per omnia obedirẽt. Scõa ad decoꝛandum hoĩs habitaculũ aialiũ multitudine nõ ſolum arboꝛ. Tertia ad excitandũ hoĩs ſenſumyt in ipſoꝝ aialiũ naturis diuerſis videret homo multiformẽ ſapiẽtiã dei. Quarta ad mouẽ dũ hoĩs affectũ, vt videns illa deo ſubiecta: et ſibi ipſe deũ amaret. Scõm vero ſtatuꝫ nature lapſe ordinant animalia aliter ad hominẽ. Jumẽta eñ & peccoꝛa ordinant ad releuã dũ hominis indigentiã q̃tum ad cibum: quãtum ad veſtitũ: q̃tum ad obſequium. & q̃tum ad ſolatiũ. Dec p maioꝛi parte ſumpta ſunt ex dictis Aug. iij. ſuper Geñ. Ante peccatum itaq̃ oĩa animalia ſub hominis erãt poteſtate, oẽs volucres celi. & oẽs piſces maris. Unde deus dixit Geñ. j. c. Dñamini piſcibus maris: & volatilibus celi & vniuerſis aiantibus q̃ mouenť ſuper terram. Ex quo vt dicit Tho. ſ. pte. q. xcvj. ar. j. naturaliter homo dñs ẽ omniũ aialiũ. Ideo primo politice dicit Ariſ. q̃ venatio est quaſi quoddã iuſtũ bellũ. Qꝛ vtiq̃ nõ expediret: ſi Adam nõ peccaſſet, Ueruntñ ſomnia hec videnť pleriſq̃: qui facile ſeipſos cõfundere vel coꝛrigere q̃ melius est poſſunt ſi amicoꝝ dei & ſanctoꝝ viroꝝ exempla inſpicere velint. Refert nãq̃ Diero. in vita Pauli primi heremite. q̃ coꝛpus dicbꝰ ſingulis diebus panẽ Paulo deferebat, & dũ Antoniꝰ ad illũ viſitandũ ſe cõtulit integrũ: vt vtriſq̃ ſufficeret apporꝛauit. Inſup dũ Antoniꝰ poſt illius felicẽ tranſitũ coꝛpus vellet ſepelire ſuperueniẽtibus leonibus. & mãſuetiſſime fodientibus terraꝫ, id fecit. Ipſe adhuc Dierony. Leohẽ ferociſſimũ in monaſterio velut agnũ manſuetũ retinuit. Et & Franciſcus noſter lupũ apphendit in ciuitate Eugubij qui mꝛtos hoĩes occiderat: & cũ obedientia multa lupus Franciſcũ ſecutus eſt. Qui mandato eius bidennio ſupuiuẽs mãſit cũ hoibus & pueris & canibus neminẽ vltra ledẽs. Sãctus adhuc põtifex Siluester diaconẽ ingẽtez ferreo anulo impoſito in naribus eius, fine aliquo nocumẽto in vrbe maxima ligauit. De leonibus iterũ legimus q̃ Danielẽ ſeruũ dei nõ offenderũt. Nam vt õr Daniel. xiij. fuit ipſe in lacu in q̃ erant ſeptem leones diebus ſeptem quibꝰ dari conſuetũ erat quottidie duo coꝛpoꝛa. & due oues: & tunc data non fuerunt eis vt deuoꝛarẽt Danielem: qui tamen ꝓtegente ſe deo liber cũ leonibus habitauit.

Qꝛ ſubiectio violenta eſt ꝓpter pctũ.

Ertia pena tpalis fuit ſubiectiõis in
t troductio. Si eñ nõ peccaſſet homo tũc hoĩ homo nõ ſubijceret. Ueruntñ vt accipi põt ex dictis ſancti Tho. ſ. pte. q. xcvj. art. iiij, ſnialiter. duplex eſt ſubiectio. Una violẽtie: altera ordinis & reuerẽtie. Prima nõ fuiſſet in ſtatu innocẽtie: qꝛ penalis eſt & dura

Scõa ho que nemini nocet fuiſſet in illo ſtatu: qꝛ reuerenter & cuꝫ amoꝛe filij fuiſſent ſubditi parẽtibus ſuis: vxoꝛes maritis: & iuuenes ſenibus: & ſimilia.

Qꝛ nõ eſſent tot dãnati ſi nõ peccaſſꝫ adã.

Uarta pena qua punitũ est peccatũ
q primoꝛi parẽtum dicitur eternalis Nam illud peccatum punitur pena eterna tripliciter.

Primo in paruulis.

Scõo in infidelibus.

Tertio in dãnatis oĩbus.

Primo illõ pctũ punit pena eterna in paruulis: qui in ſolo oꝛigiali decedũt. Oẽs q̃ppetales in eternũ ꝓbabunť viſiõe dei: vt dic magiſter in. ij. di. xxxiij. De hac materia & ſeq̃nti de infidelibꝰ dixi in q̃drageſimali. Scõo il-

UVA. BHSC. IyR_227

lud pctm̄ punit̄ in ifidelib⁹ pena eterna. Oēs quippe infideles in sua infidelitate moriētes eternaliter damnati punient̄ in inferno. Nec vera nec tenenda: immo velut heretica reijcienda est opinio eoꝝ qui dicunt vnumquemq̄ in sua fide saluari. Unde scribit̄ extra de summa trini. ⁊ fide ca. c. j. Una est fidelium vl̄is eccl̄ia. extra quā nullus oīno saluat̄. Tertio punit̄ pctm̄ p̄moꝝ parentū in dānatis oībus Tenent quidē aliqui ꝙ si stetisset hō in statu innocētie: soli fuissent nati q̄ modo sunt electi Hoc videt̄ asserere. Greg. qui in. iiij. moraliū ca. xxv. ait. Si parētē primū pcti nulla putredo corrumpet: nequaq̄ filios ꝑditionis generasset. Sed illi qui nūc ꝑ redemptorem saluādi sunt: soli ab illo electi nascerent̄. Et si diceretur ꝙ multi electi nati sunt de parētib⁹ dānatis, ergo illi parētes fuissent nati. Respondet Landul. in. ij. suo. dis. xx. q. ij. conclu. ij. ꝙ isti electi fuissent geniti ex illis parētib⁹ electi Quare aūt deus ꝑmittat tot hoīes nasci q̄s ante secula vidit fore dānandos ⁊ quare xp̄s qui misericorditer venit in mūdum ⁊ suo precioso sanguine nos redemit tam grandi periculo tot hoīm perditionem nō obsistit: ⁊ sil̄ia non est nostrum inuestigare. Sed poti⁹ vnusquisq̄ timere debet: ne propter sua volūtaria scelera ⁊ delicta deputet̄ cum damnatis alijs igni gehenne. Et ideo studeat operam dare: vt per penitentiam ⁊ virtutis opera numero electorum ascribatur: sicq̄ possideat eternum regnum: in quo christus cuꝫ suis omnibus viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

De iudicio dei ꝯ mūdū lasciuientē qn̄ diluuio ꝑdidit hoīes pctōres. Sermo. VII

Vaꝫ terribilia nimis

q sint iudicia dei: preter ea que de angelis ruentibus ⁊ peccantibus hominibus primis enarrata sunt: ostēdit adhuc nobis diluuiū illud generale: qd̄ inūdauit tēporibus Noe: quo paucis dūtaxat exceptis deleta est oīs caro. Extendit vtiq̄ rex celoꝝ potētissimum brachiū suū: ⁊ ꝯtriuit suꝑbiā hoīm maloꝝ. Nec inuētus est quispiā: qui valuerit effugere furorē illius. Omnes perierūt: oēs suffocati sunt in aquis inundantib⁹. Qua de re vt efficacius timor dn̄i ingerat̄ cordib⁹ nostris statui in hoc ꝑmone de iudicio dei cōtra mūdū lasciuientē disserere. Dicamq̄ quid veraciter in scripturis de diluuio: quo carnales homines puniti sunt: continet̄. Neq̄ ꝓut in textu biblie singula posita sunt explicabimus sed quedaꝫ principalia tamen pertractabim⁹ eo ordine quo in hoc dicendi genere auditoribus facili⁹ veritatē ꝑsuadere possim⁹. De diluuio igit̄ locuturi tria mysteria declarabim⁹.

Primum dicitur temporalitatis.
Secundum causalitatis.
Tertium terribilitatis.

De temporibus circa diluuium considerādis primo de annis q̄ fluxerunt ab adaꝫ vsq̄ ad diluuium. Capl̄m I

p Ro ampliore dicendorum noticia ad tempus diluuij animum in hac parte vertemus: distinguemusq̄ quattuor tempora consideranda

Primū tp̄s d̄r inundialis durationis.
Secundum retardate generationis.
Tertium diuturne expectationis.
Quartum mensis determinationis.

Ab Adam vsq̄ ad diluuium anni duo milia ducenti quadragintaduo.

p Rimum tempus considerandum circa diluuium dicitur mundialis durationis. In quo licet scire quot anni exacti sunt a principio mundi vsq̄ ad diluuium Et ꝑm Josephum ⁊ magistrū in historia scholastica. ab adam vsq̄ ad diluuium fluxerunt anni duo milia quingenti quinquagintasex. Secundum vero Hiero. Eusebium ⁊ septuaginta interpretes ⁊ omnes tam grecos q̄ latinos fuerūt anni duo milia ducēti quadragītaduo. Pro hac differentia annorum non debet quis turbari: potissimum quia anni a diuersis diuersimode computantur. Est enim annus maximus: de quo dicit macrobius. ij. lib. super somnum Scipionis. ⁊ Tullius lib. ij. de natura deorum. ⁊ in. vj. de republica. qd̄ completur cum sol ⁊ luna ⁊ oīa sidera firmamenti ad eundem locum vnde semel profecta sunt redierint. Hunc annum Uarro cōfici cōscripsit in quadraginta milibus annis. Et dicit Aug. li. xij. de ciui. dei. Platonici vero in quindecim milibus annis: prout refert Macrobius li. ij. super somno Scipionis. Ptolomeus vero in li. Almagesti dixit annum maximum compleri in trigintasex milibus. Sed Restaurus modernus pb̄us ⁊ astrologus in primo libro de causis esse mundi dixit ꝙ stelle fixe ⁊ erratice mouēt̄ ꝟsus orientem quattuor gradibus nec vlterius ⁊ post retrogradādo alijs quattuor gradibus retroredeunt: et motus iste nunq̄ cessat ab hoc ordine. Quare celum nunq̄ faciet opationes tales quas semel fecit: cū semꝑ tendat ad ꝓducenda noua

UVA. BHSC. IyR_227

Ꝓpter maiorem nobilitatem ⁊ perfectionem ipſius. Ideo nec annus maxim⁹ poteſt poni. Eſt annus ſolaris: qui duobus modis accipitur. Uno modo ꝓout eſt annus renolutōnis ꝓout ſcribit Ptolomeus li. iij. Almageſti. j. c. Eſt tempus motus ſolis: quo ſol ſemel circuit xij. ſigna zodiaci: redeundo ad primum punctum ſui circuli. Quod quidem fit in trecētis ſexagintaquinq; diebus ⁊ ſex horis. Annus vero vſualis tribus continuis annis cōtinet dies trecentos ſexagintaquinq;. Sed quart⁹ annus qui dr biſextilis ꝓpter in trecētis ſexaginta ſex diebus. Nam ille ſex hore que ſuper abundāt a trecētis ſexagintaq;nq; diebus nō computanf in tribus ꝓximis annis: ſed in quarto conſtituūt vnuz diem: ⁊ vocaf annus biſextilis. Et ſic ſex hore nō intercalarenf in quibuſlibet quattuor annis: ſucceſſu temꝑis variarenf ꝓncipia ⁊ fines tempoꝝ: ⁊ ſolennitates q̄ ſunt in hyeme reperirentur in eſtate. Quare ſancta mater eccl̄ia ſingulo quadriennio accepit diē vnū: q̄ vocaf biſextus: quaſi ex bis ſex horis collectus: ⁊ ꝓ hunc biſextū ſtant firma in kalēdario ꝓncipia: ⁊ ſolēnitates tēpoꝝ. Eſt adhuc annus lunaris cōtinens duodecim lunationes. quarum quelibet continet dies. xxix. cum dimidio. ergo dies hui⁹ anni ſunt trecenti q̄nquaginta quattuor. eſtq; minor ſolari diebus vndecim: ſeu quando eſt biſextus duodecim. Quid plura? Annus vt prediximus apud varias nationes diſpari numero per multa ſecula fluctuauit. Et vt commemorat Aug. li. xv. de ci. dei. c. xij. ⁊ Plini⁹ lib. vij. de naturali hiſtoria egyptij quattuor mēſibus annū terminabāt: archades tribus: arcanane ſex: latini tredecim. Ex quibus nullū ſit ꝓcul dubio hiſtorice veritati ſi inter ſcriptores rerum geſtarum de numero annorum tāta ſuborta videaf differentia. Aduertendum tamē eſt vt nullo modo mundū ⁊ hoies fuiſſe ſemꝑ teneamus. Hic fuit error Metrodorichij: qui ſm Euſebiū libro primo de euāgelica ꝓparatione dixit vniuerſum fuiſſe ſemꝑ: q; ſi eſſet factum: eſſet a nō ente. Fuerūt ⁊ alij ꝓbi vt Pythagoras ſamius. Architas tarentinus Theofraſtus: ⁊ ꝓpatetici fere omnes qui vt ſcribit Cenſorinus ad Cirilium in libro de natali die affirmauerunt homines ſemper fuiſſe Contra quos Auguſtinus libro. xij. de ciuita te dei capō decimo ſic ait. Si ſemper fuit humanum genus: quonam modo verum loquitur hiſtoria gentilium narrans qui fuerunt quarūcunq; rerum inuētores: qui primi liberalium diſciplinarum aliarumq; artium inſtitutores: vl a qb⁹ ꝓmū illa vl illa regio parſq; terraruz illa atq; inſula incoli ceperit. hec ille Qui doctor eximius non immerito ad hiſtorias recurrit. quia vt inquit Tullius libro de oratore. Hiſtoria eſt teſtis temporum lux veritatis ⁊ nuncia vetuſtatis. Nos vero ſcripture ſancte adherere debemus: que ꝓdicta narratione commemorat ab vno Adam gen⁹ hominum multiplicatuz. Scripſit aūt Moyſes hiſtoriaz Geneſis ex reuelatione diuina. Vñ Hieronymus in epiſtola ad paulinum ait. Manifeſtiſſima eſt geneſis: in qua de creatione mundi. de exordio generis humani: de diuiſione terre de confuſione linguarum ⁊ gētiū vſq; ad exitū ſcribit hebreoꝝ. Sicut ergo cepit mundus: ſic ceperunt eſſe homines. Et vt docet Thomas prima parte queſtione. lxj. ar. ij. ſolus deus pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus eſt ab eterno. Hoc enim fides catholica tenet ⁊ omne contrarium eſt hereticum. Sic enim creaturas deus produxit: q̄ eas ex nihilo fecit. Id eſt poſtq̄ nihil fuerant. Ideo ab Adam vſq; ad diluuium terminus aſſignatur.

Quare Noe diſtulit generare vſq; ad quingeteſimum annum.

Secundū tempus circa diluuium con-
s ſiderandum dicitur retardate generationis. Volens equidem ſcriptura de diluuio mentionem facere: generationez Noe tangit. Noe vero cum quingentorum eſſet annorum genuit Sem Cham ⁊ Japhet. Ubi dubitare contingit quare Noe vſq; ad quingeteſimum annum diſtulit generare. Reſpōdet Nicolaus de lira q̄ doctores hebrei dicunt factum eſſe ex eo q̄ deus diſpoſuerat eum ſaluare in diluuio cum tota ſua poſteritate. Si autem ante quingeteſimuz annum generaſſet: fuiſſent tot ex eo ⁊ filijs eius multiplicati ⁊ fuiſſent inter eos multi mali de quibus non eſſet dignum vt ſaluarentur Nam ſi in trecentis quinquaginta annis quib⁹ Noe vixit poſt diluuium. vt habetur Geneſis. ix. ex tribus eius filijs vigintiquattuor milia ⁊ centum viros: extra mulieres ⁊ parvulos ꝓcreatos affirmat philo: vt refert magiſter in hiſtoria ſcholaſtica: quid fuiſſet in quadringentis annis. Inſuper tot perſone cum neceſſarijs ad vitam per annum integrum quo duravit diluuium. non potuiſſent competenter in arca collocari. Quare deo volente cum quingentorum eſſet annoz filios generauit: cum quibus tyxozib⁹ ſaluus factus eſt in arca. Verū

UVA. BHSC. IyR_227

tamen pleriq; dubitant de Mathusalez. Secundum enim computationem septuaginta interpretū vixit quatuordecim annis post diluuium: ꝫ nec legitur in arca fuisse. nec trāsiatus vt Enoch. Et quidam dicunt ꝙ mortuus fuit ante diluuiū septē annis. Hiero. asserit ꝙ eodem anno in quo fuit diluuiū: qđ etiā diligens cōputatio annoꝝ eius ꝟm Genesim manifestat. Tñ oēs in numero ānoꝝ eius vite cōueniunt. s. ꝙ fuerunt oēs dies eius anni nongenti sexaginta nouem vt dicitur Geñ. ix. c.

Qđ deus per centum annos predicari voluit diluuium.

t Ertiū tp̄s circa diluuiū cōsiderandum dicit̄ diuturne expectationis. Pro sua quippe pietate deus benignus anteq̄ disperderet pctōres illius tp̄is: diutius expectauit: ⁊ monuit vt ad pn̄iam redirēt. Nā ꝟm Augu. li. xv. de ci. dei. c. xxiiij. cū dixit deus ad Noe. Erūt dies eius cētū vinginti annoꝝ nō de termino humane vite locutus est: ꝫ de termino ad pn̄iam assignato. Namq; centū annis arca legit̄ fabricata. vt refert magister in historia scholastica: ⁊ Noe verbo ⁊ facto diluuium predicabat. Ueruntñ illi hoīes nequaz deridebāt eū: ⁊ minabāt̄ ꝙ añq̄ ip̄e arcā ingrederet̄. si diluuiū supueniret int̄ficerēt illū.

Qđ mense maio inundauit diluuium.

q Uartū tēpus circa diluuiū dicit̄ mensis determinationis: quo. s. mense diluuiū illud venisse credit̄. Et ad h̄ dicit magister in historia scholastica ꝙ fuit mēsis maius: qui ab hebreis dicit̄ isan. a macedonibus yon: a latinis maius. De isto mense lata est inter auctores dissensio. Titus liuius primo li. ab vrbe cōdita. ⁊ Uarro li. vj. de origine lingue latine. ⁊ Beda li. de tp̄ibus dicūt Romulū dimisisse ppl'm romanū in maiores ⁊ iuniores: vt altera pars cōsilio: alia armis rēpublicā tueret̄. In honorē ergo vtriusq; ꝑt hūc maiū sequentē iuniū dixit. Aug. vo ꝯtra faustū tertiū inquit mensem veteres dixerunt maiū a maia: quā Mercurij matrez colebant deam ex quo oēs mercatores illo mense sacrificabant Maie ⁊ mercurio. Papias vult vt dicatur maius a madendo: qz hoc tēpore ros precipue cadat madefaciens terrā: seu quia tunc oriantur hyades stelle pluuiales.

Qđ diluuiū factū est volente deo ꝓpt̄ peccata hoīm p̄mēda: q̄ si nō fuissent nec diluuium inundasset. Capl'm. II

i Am disputandū est contra curiosos de causa diluuij: qm̄ pleriq; nolunt ꝓpt̄ peccata hominū diluuium inūdasse. Idcirco vt de hac re veritas clarius elucescat: notabimus q̄ttuor causas q̄ a mlt̄is diuersimode solent assignari.

Prima đr celestis influentia.
Scđa demonū malicia.
Tertia potentū violentia.
Quarta oīs carnis immūdicia.

Qđ influentia celi non fuit causa p̄cipua ⁊ principalis diluuij.

b Rima causa diluuij assignat̄ a q̄busdam celestis influentia. Hi em̄ dicūt ꝙ si tp̄e illos oēs fuissent iusti et scti. adhuc diluuiū supuenisset. ⁊ hoc ꝓpter dispositionē celi. s. ꝓpter cōiunctionē planetarum frigidoꝝ ⁊ humidoꝝ talē effectū causantiuz. Nā vt dicit Señ. in li. de naturalib⁹ q̄ōnib⁹. Dixit Empedocles arsurā esse terrā cuz vniuersa sydera cōuenient in signo cancri: ⁊ vniuersalem inūdationē futurā. cū eadem turba siderum cōuersa in cap̄corno prouenit. Igit̄ aiūt isti diluuiū ex causa naturali. sicut ⁊ alia diluuia cōsueuerūt quādoq; ꝓuenire. Ut em̄ inquit Isid. li. xiij. ethymo. in achaia fuit diluuiū Jacob p̄riarche ⁊ Ogigi tp̄ib⁹: q̄ Eleusine cōditor ⁊ rex fuit. Idē Isidorus narrat qđ recitat Orosius libro p̄mo: ꝙ anno octingētesimo decimo ante vrbem conditā aquarum illuuies maiorē partē populoꝝ thessalie assūpsit: paucis ꝑ refugia montiū liberatis: maxime in monte parnaso in cuius circūitu Deucalion tunc regno potiebat̄. Qui tūc ad se ratibus cōfugientes susceptos fouit ⁊ aluit. a quo ꝓpterea genus hoīm grecoꝝ fabule ex lapidibus ferūt reparatuz. De hoc Deucalione mentionem facit Juuenalis satyra. j. qui ait. Ex quo Deucalion nibis tollentibus equor. Nauigio montem ascendit fortesq; poposcit. Paulatimq; animis caluerunt mollia saxa. Et maribus nudas ostendit pirrha puellas. Quicquid agūt hoīes votū: timor: ira: voluptas. Gaudia: discursus nostri est farrago libelli. Isid. li. xvij. ethymo. c. iij. dicit. Farrago a farre dicta. Est em̄ herba hordeacea adhuc viridis: necdū grauis ad maturitatē turgētibus. Ouid. insup in. j. metamorph. ita inq̄t. Deucalion lachrymis ita pirrhā affat̄ abort̄ O soror. o coniunx. o femina sola superstes. Quā cōe mihi gen⁹ ⁊ patruelis origo. Deide thorus iūxit. nūc ipsa pericula iungūt. Terrarū quascūq; vidēt occasus ⁊ ortus. Nos duo turba sumus: possedit cetera pontus. Et ibi Ouidius. Missa viri manibus faciē traxere

UVA. BHSC. IyR_227

virorꝫ. Et de femineo est reparata femina ictu. Inde genꝰ durũ sumus experiẽsq; laborũ. Et documẽta damus qua sumus origine nati. Famosus ergo fuit illud diluuiũ de quo ipi etiã poete tanta cecinere. Nec tamen nisi a causa naturali processit. Sed ne multũ inuiliter contendam⁹: dicit Nico. de lira ꝙ non bis satis esse debet testimoniũ scripture. que diluuiũ asserit firmiter inundasse in penã peccati. Possum⁹ tñ dicere ꝟm Rich. in. iiij. di. xlvij. ar. ij. q. iij. ꝙ pductionẽ ignis purgantis mundũ in fine seculorꝫ pcedet vehemens ficitas naturaliter generata. illius ignis pductioni concordans. nõ tñ sicut dispositio necessaria: sed ꝟgrua. Ita diluuius aque potuit precedere aliqua dispositio planetarꝫ frigido rũ ⁊ humidorꝫ: concurrens ad nutũ dei ad talem aquarꝫ inundationẽ. Ideo influentia illa nõ fuisset si deus nõ statuisset diluuio perimere se spernentes.

De demonib⁹ icubis ⁊ succubis ⁊ gigãtib⁹.

Ecũda causa diluuij ab aliquib⁹ assignatur demonũ malicia. Scribitur namqꝫ Gen. vj. Videntes filij dei id est demones: ꝟm expositionem istorꝫ: qui diuntur filij dei ꝓpter naturã spiritualẽ: filias hoim ꝙ essent pulchre: miscuerunt se i specie hũana cũ mulierib⁹: ⁊ inde sunt nati gigãtes. Magister in hystoria scholastica dic. Potuit esse vt incubi demones genuerint gigantes a magnitudine corporꝫ denominatos. Sz imanitati corporꝫ rñdebat imanitas animorũ. Verũtamẽ nõ acceptatur hoc ꝙ gigantes nascantur opere demonũ incuborꝫ ⁊ succuborum. quia ⁊ ipi nati sunt ex viris ⁊ mulierib⁹ sicut ⁊ ceteri homines. Nã de Og rege basan Deut. iij. ⁊. iij. c. dicitur ꝙ monstratur lectus eius ferreus nouẽ cubitos habẽs longitudis ⁊ quattuor altitudinis. Et. j. Regum. xvij. legitur de Goliath ꝙ erat altitudinis sex cubitorũ ⁊ palmo. In chronica Ricobaldi reperi ꝙ ꝛpe Clementis pape secundi: rome cadauer inuentũ est gigantis incorruptũ magnitudinis insolite: cui erat tale epitaphiũ. Filius euandri pallas quẽ lancea turni Militis occidit more suo. iacet hic. Hec ideo dicimus. qz etiam naturaliter gigantes possunt absq; demonibus generari. Et ideo ytrũ illi qui erant diluuij tempore nati sũt vt pretactũ est demonibus cooperantibus. in dubiũ vertitur. Sed posito ꝙ sic esset. nõ propterea deus diluuiũ inundare fecit. qm̃ vt ait Nico. de lira. Diluuiũ datum est in penã hoim ⁊ nõ demonum.

Nõ tpe diluuij filij potẽtũ etiã vi carnalis concũbebant cũ filiabus pauperũ.

Ertia causa diluuij assignat ab aliqs potentũ violentia. Dicit enim rabbi salomon ꝙ filij dei accipiunt ꝑ filias iudicũ et potentũ. Qui quãdo videbãt filias subditorꝫ pulchre ornari: ⁊ quando dabantur ad nuptias accedebãt ad eas cognoscẽdo carnaliter anteq̃ mariti eas cognoscerẽt. Et ista potuerit esse. tamẽ hec nõ est totalis causa sed quarta que sequit.

Nõ ppter pcã carnis dei misit diluuiũ.

Arta causa igit quare diluuiũ fieri voluit deus: fuit offãs carnis immũdicia. Dicit quidẽ in textu biblie. Omnis caro corrupat viam suam. Alij itaq; filij dei ꝟm Nicolaũ de lira intelliguntur qui descenderũt de Seth: qui ab Adam instructi fuerũt in cultu diuino. Per filias hoim itelliguntur mulieres descẽdentes de Cayn: que erãt lubrice lasciue ⁊ dissolute. Et de illis pcerat Seth filijs suis de volũtate dei vt non cõtraherent cum eis. Ipsi vero fecerũt cõtrarium. Quia tamẽ hic mentio de filijs Seth ⁊ filiabus cayn. notandũ est ꝟm magistrum in hystoria scolastica: qui allegat sanctum Methodium cui in carcere et ist̃ti ꝑ amore xpi facta fuit reuelatio de tempibus p̃mis et nouissimus. dicentem ꝙ adam et eua virgines egressi sunt de paradiso. Et hoc vtiq; ꝟdicto. ad Eustochium confirmat dicens. Eua in paradiso virgo fuit: post tunicas pelliceas sumpsit initiũ nuptiarꝫ. Anno vero vite adam decimoquinto: natus est ei Cayn ⁊ sozor ei⁹ Calmana post alios q̃decim annos nat⁹ ẽ abel et sozor eius Delboza. Et ideo nat⁹ est primus Cayn pessimus q̃ Abel iustus vt ostenderet ꝙ in Adam tota generis humani massa dãnata est. ⁊ quãdo aliquis ex ea vas sanctificationis efficit: non hoc prouenit ex natura: sed ex dei vocãtis misericordia. Anno vite adã centesimo trigesimo Cayn occidit Abel et luxere eum Adam et Eua centum annis. Locus in quo luxerunt dicit vallis lachrymarũ iuxta Ebron. Cayn ergo pessimus remansit qui p̃mus terminos terre posuit ad callidi tatem fallaciamq; pduxit. p̃mus in terra superbiuit. post Adam in paradiso p̃m⁹ homicidiũ ꝑpetrauit. p̃m⁹ ciuitates edificauit: murisq; munuit: ⁊ hoies male agẽtes in vbib⁹ collegit. ꝟm Josephus. Cayn itaq; cognouit vxorem suã que pepit Enoch. Enoch genuit Jrad. Jrad Mauiael. Mauiael Matusael.

UVA. BHSC. IyR_227

Matusael Lamech. Hic p̄mus scz Lamech bigamiā introducit. ⁊ sic adulteriū ꝯtra legē dei ex natura fecit. In p̄ma em̄ creatione vnica vnice facta est mulier: ⁊ deus p̄ os Ade decreuerat vt essent duo in carne vna. Hic autē accepit duas vxores Ada ⁊ Sellā. Genuitq; Ada Jahel: qui adinuenit portatilia pastorū id est tentoria ad mutāda pascua. Nomen fratris eius. Tubal scz pater canentiū in cithara ⁊ organo. Non instrumentoꝝ quidem: que longe post inuēta fuerūt: ꝫ inuētor fuit musice ⁊ consonantiarū: vt labor pastoralis quasi in delitijs ꝟteret. Et qr audierat Adā ꝓphetasse de duobus iudicijs: ne piret ars inuenta scripsit eam in duabus colūnis in q̄libet totā vt dicit Josephus. Una marmorea. altera latericia: quarū altera nō diruerēt diluuio: altera nō solueret incendio. Sella genuit Tubal cayn. qui ferrariam artez p̄mus inuenit: tres bellicas decēter exercuit: sculpturas operum vel hoīm in metallis in libidinē oculoꝝ fabricauit: Sicq; vsq; ad tp̄s diluuij generatio cayn semp excreuit numero ⁊ malitia ac iniq̄tate. Generatio ꝟo Seth instructa erat in diuino cultu. Dicit em̄ Strabus ꝙ post mortem Abel vouit adam nō vltra se vxorē cognitu-rū: sed deo iubēte p̄ angelū fregit votū vt dei filiꝰ de eo nasceret. Quare cognouit vxorem suam ⁊ natꝰ est Seth. q̄ genuit Enos. Enos genuit Caynan. Caynan genuit Malalehel. Malalehel genuit Jareth. Jareth Enoch. Enoch Mathusalez. Mathusalem Lameth Addit magister historiarū: ꝙ breuiter legislator generationes ade transit festinans ad tēpora Abrae patris hebreorum: ⁊ plures subticet ade filios ⁊ filias. Ex quibus oībus vt ad propositum redeamus patet ꝙ non abrae ꝓhibitum fuerat ꝫ his q̄ descenderant de Sethne inirent matrimonia cum filiabus descendētibus de generatione cayn. ⁊ tn̄ ꝯtrariū facere non erubuere. Inquit adhuc sanctus Methodius ꝙ filij cayn abutebant vxoribus fratrū suoꝝ nimijs fornicationibus. Deinde mulieres in vesaniam verse supergresse viris abutebantur: tandē exarserūt homines in alterutꝝ coeuntes. Abundabant peccata immundissima carnis in omnibus excepto Noe ⁊ vxore: filijs eius ⁊ vxoribus eoruz: quia peccata illa nephandissima deum prouocauerunt vt diluuio extingueret concupiscentiam hominum.

De terribilitate diluuij: quo tanta strages facta est contra homines ⁊ animalia.

Capitulum III

a Udite obsecro omnes populi pctōres q̄ terribile fuit iudicium illud a quo se hoīes defendere non valuerunt. Timete deū ⁊ humiliate in conspectu eius corda vestra. Non em̄ est potētia. non fortitudo: nō consilium contra dominum. Ipse fuit qui vires gigantum contriuit: ⁊ deleuit aquis inundantibus omnem carnem. Si autem comprehendere velimus illius diluuij terribilitatem: quattuor considerare debemus.

Primo terre deteriorationem.
Secūdo animalium occisionem.
Tertio paruulorum submersionem.
Quarto tantoꝝ hominum peremptionē.

Q̄ ꝓpt aq̄s diluuij terra deteriorata est.

p Primo consideremus terre deteriorationē. Dicit magister in historia scholastica exponendo verba dei. s. Disperdam eos cum terra. i. cum fertilitate terre. Tradunt enim vigorem terre: ⁊ fecunditatez longe inferiorem esse post diluuiū. Unde esus carnium homini concessus est: cum antea fructibus victitarent. Nec mirum quia tam diu fuit terra cooperta aquis diluuij que pro maiori parte. vt dicit Nicolaus de lira fuerūt de mari oceano falso.

Q̄ aīalia ⁊ volucres periere excepti piscibꝰ

s Ecundo consideremus diluuij terribilitatem propter animaliū occisionem Ut enim inquit textus biblie mortua est omnis anima viuens super terram. omnia animalia: omnesq; volucres exceptis q̄ erant in arca. Non fuerunt mortui pisces. quia vt dicit Nicolaus de lira peccata commissa erāt in terra ⁊ in aere: non autem in aquis.

Q̄d paruuli periere in aquis diluuij.

t Ertio consideremus diluuij terribilitatez propter paruulorum submersionem. Erant illo tempore tot paruuli: tot ad vbera matrum pendentes: qui tamē ꝓ paterno scelere om̄s eiulantes lamentantesq; submersi sunt. Qualiter autem filij puniunt pro peccatis parentuz dixi in quadragesimali in sermone de ira dei

Q̄d oēs hoīes suffocati sūt. Noe ⁊ suis excepti

q Uarto consideremus illius iudicij terribilitatem propter tātorum hominū peremptionem. Cōpleta siquidem arca iuxta dei ordinationem dixit deus ad Noe Ingredere in arcam tu ⁊ filij tui. vxor tua. et vxores filiorum tuorum tecum. Magister in historia scholastica. Seorsum viros seorsum mulieres nominauit dominus. cū de ingressu

UVA. BHSC. IyR_227

loqueretur. ac si diceret. Tempore afflictionis cessandū est ab amplexibus mulierum. In exitu vero dixit deus. Egredere de arca tu ⁊ vxor tua. Coniuncti iubent exire qui disiūcti intrauerant. Ac si diceret eis. Nunc redijt tempus amplexandi. vt multiplicemini super terram. Mox eñ subiunxit. Crescite ⁊ multiplicamini. Dicit Rabbi Salomon. ꝙ in arca nō fuit cōcubitus hominum. nec auium. nec bestiarū ꝓpter vniuersalē mūdi tribulationem. In articulo itaq; diei illius intrauit Noe in arcam iuxta preceptum dñi cum oib⁹ aialibus ⁊ volucribus deputatis. Que ſm magistrū in historia scholastica nutu diuino. ⁊ angeloꝝ ministerio adducta fuerūt. Refert Nicolaus de lira ꝙ articulus importat rem distinctā ⁊ manifestā. Deus nanq; ingredi fecit Noe de die clara ⁊ manifesta. ad ostendendū ꝙ poterat eū tueri a malis hoibus illius tp̄is qui cōminati fuerant eum occidere. O q̄d fuit videre ⁊ q̄ tremendū spectaculū illud. qñ subito nebulosus aer fuit effectus. vētiq; stridere ceperūt Tonabat ether. tonitrua audientes terrebant ⁊ cataracte celi. i. nubes ap̄te sunt. Scōm Nicolaum de lira loquit scriptura metaphorice. nec dicit de celo stellato sed aereo. vbi generātur nubes ⁊ pluuie. O q̄tus omnium luctus mox insonuit. Quot lamenta. dum breui spacio excrescentes aque rapere ceperunt corpora mergendoꝝ. Uidebat pater submergi filiū Uidebat frater fratrem. ⁊ ipse necandus clamabat ad sidera. Heu heu perimus in aquis Filius patrem aut matrē forte precabat. Adiuua me natum tuū pereuntem. At ille respōdere poterat. O me miserū ⁊ ego tecum pereo Uix puto pertransijt dies ꝙ maior pars defecit in aquis diluuij. Et si qui forsan in montibus erant: suffocati sunt tandē ⁊ ipsi: qm̄ pluit quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus: ⁊ aque multiplicate superauerūt omnia cacumina montium. Expergiscimi ergo o peccatores polluti. o carnales ⁊ lasciui. o sacrilegi ⁊ incestuosi: o libidinibus spurcissimis fedati: ⁊ timete regem regum deum nostrum. Deponite veterem vitam: abijcite voluptates corrigite malos mores: vt sic ipse misericors pater liberet nos ab omni malo in presenti: ⁊ in futuro largiat gloriam sempiternā. Amen

De mulieribus q̄ occasio sunt multoꝝ peccatoꝝ ꝓpter q̄ indignat deus. Sermo. VIII

Propter mulierum cōditiones noxias in grandia peccata

p

sepenumero lapsi homines deū irritāt: vt sue iusticie in illos furorē effundat. Et q̄uis ita fore facile dep̄hendi possit ex relatis in duobus p̄cedētibus sermonibus. verūtñ videm⁹ quotidie p̄rias flagellari. Qd̄ ꝓbi ⁊ sancti viri arbitrant fieri: qꝛ indignat deus ꝓpt inordinatos excessus ornat⁹ mulieꝝ ⁊ pōpā: imo inhonestatē vestimētoꝝ. Adeo vtiq; inualuit iā vbiq; ꝑniciosa ⁊ detestabilis ꝯsuetudo huius dissolutionis ꝙ nulla forti ꝑsuasione predicatoꝝ pōt aboleri. Et hoc multiplicate sunt vsure: rapine: fraudulentie: ⁊ iniq̄ssime extorsiones. Quinimmo cū iuuēcule multe nuptui tradi nō possint ⁊ alijs facultates nō suppetant ad suis vanitatib⁹ satisfaciēdū: nouit deus q̄d inde sequat. Ob id ergo statui in p̄senti nr̄o sermone de mulierib⁹ verba facere. De quibus dicturi tria mysteria declarabimus.

Primum dicitur productionis.

Secundum commendationis.

Tertium reprehensionis.

Qꝛ deus benedictus produxit mulieres ad perfectionem vniuersi. Capl̄m. I

Ita obiurgāda puto vitia mulieꝝ: vt sexus ip̄e nō ꝯtēnat: neq; ille q̄ v̄tutibus florēt occasionē sumāt desperādi. Idcirco in hoc mysterio primo mulierū ꝓductionem inuestigabim⁹ sub quattuor dubijs.

Primum vtrum mulier produci debuit cū alijs creaturis.

Secundum vtrum mulier fuerit immediate formata a deo.

Tertium vtruꝫ mulier fieri debuit ex viro

Quartū vtꝝ mlier ꝓducta sit ad imaginē dei

Primū dubiū inuestigādū est: vtrū mulier ꝓduci debuit cū alijs creaturis. Et arguunt q̄dā ꝙ nō. Prio qꝛ dicit ph̄s in li. de gñatiōe aialiū. ꝙ feīa est mas occasionat⁹ Sꝫ nihil occasionatū ⁊ deficiēs debuit esse in rerū ꝓductione. ꝗ mulier nō debuit ꝓduci. Scdo occasiones pctōꝝ sunt amputāde. ſ de⁹ p̄sciuit ꝙ mulier futura eēt viro in occasionē pcti: ꝗ non debuit mulierē ꝓducere. Refert Lact. lib. iij. ꝙ Plato de q̄ttuor agebat deo gr̄as. Prio ꝙ hō nat⁹ eēt nō aial brutū. Scdo ꝙ grec⁹ poti⁹ q̄ barbar⁹. Tertio ꝙ athenis ⁊ tp̄e Socrat. Quarto ꝙ mas poti⁹ q̄ femīa. Rñdet his Tho. j. ꝑte. q. xcij. ar. j. ꝙ necessariū fuit feīas fieri sicut scp̄tura dic̄. Gen̄. ij. in adiutoriū viri: nō q̄dē in adiutoriū alicui⁹ alteri⁹ op̄is: vt q̄dā dixerūt: cū ad qd̄libet aliud opus ꝯueniētius iuuari possit vir ꝑ aliū virū q̄ ꝑ mulierē sed in adiutoriū gñationis. Ad illud v̄o qd̄

UVA. BHSC. IyR_227

primo obiectū est dicit. Tho. ij. ij. q. iiij. ad. iij. ar. & in. iiij. di. xliij. q. j. ar. iij. q̄ q̄uis mulier generet̄ pter intētionē nature pticularis. est tñ de intētione nature vlis que vtrūq; sexum requirit ad pfectā humane spēi generationē. Dicit ergo mulier aliq̄d deficiēs & occasionatum: q̄ vtus actiua q̄ est in semine maris intendit .pducere simile sibi: pfectū ꝑm masculi nū sexum. Sed q̄ femina generetur hoc est pter vtutis actiue debilitatē. vel ppt̄ aliquaz matarie indispositionē. vel etiā ppter aliquā transmutationē ab extrinseco. puta a ventis australibus q̄ sunt humidi. vt dicit Arist. lib. de aialibus. Ad scōm ꝯo q̄ adductuz est dic Tho. q̄ si oia ex q̄bus homo sumpsit occasionem peccādi deus subtraxisset a mūdo: remā fisset vniuersum impfectū. Nec debuit cōmune bonū tolli vt vitaret̄ pticulariter malū: p̄sertim cū deus nouit ordinare malū omne in bonū. Scōm dubiū erat vtrū mulier fuerit immediate formata a deo. Rndet ad h Tho. vt. s. ar. iij. q̄ solus deus q̄ est nature institutor pōt pter nature ordinē res in esse .pducere. Et ideo solus de⁹ potuit vel virū de limo terre. vel mulierē de costa viri formare. Unde Augu. lib. ix. sup Gen̄. ad lram. Formare vel edificare costā vt mulier esset. non potuit nisi deus. a quo vniuersa natura subsistit. Et iterū ibi. Quod ministeriū angeli exhibuerūt deo i formatōe mulieris nescim⁹. Certū tñ est q̄ sicut corpus viri de limo nō fuit formatū ꝑ angelū. ita nec corpus mulieris de costa viri. Et iterū ibidē Aug. Nō habuit ꝑma rerū ꝯditio vt femina oīno sic fieret: si tm̄ hoc habuit. vt sic fieri posset. Et iō ꝑm causales rōnes ꝓexistit corp⁹ mulieris in ꝑmis opibus: nō ꝑm potentiam actiuā. si ꝑm potentiā passiuā tm̄ in ordine ad potētiā actiuā creatoris. Tertium dubiū fuit vtrū mulier debuit fieri ex viro. Et posset q̄s arguere q̄ nō. q̄ sexus cōis est hoibus & alijs aialibus: si in alijs aialib⁹ femine nō sunt facte ex marib⁹: g̃ nec in hoīe fieri debuit. Scō arguit. q̄ eoz q̄ sunt eiusdez spēi est eadē materia. si mas & femia sunt eiusdez spēi. g̃ femina fieri debuit ex limo terre sicut & vir. Tertio mulier facta est in adiutoriū generationis: si nimia ꝓpinq̄tas reddit ad hoc ꝑsonā meptā. Unde ꝑsone ꝓpinqui a matrimonio excludunt. vt ꝑ Leuit. xviij. g̃ mulier nō debuit fieri ex viro. Rndet his oibus Tho. vbi. s. ar. ij. q̄ mulier ex viro formari debuit ꝓpter tria. Primo quidē vt in hoc quedā dignitas ꝑmo homini ꝑuaret̄. vt ꝑm rei filitudinem esset ipe ꝓncipiuz totius sue spēi. sicut deus est ꝓncipiū toti⁹ vniuersi. Un̄ Paulus dixit Act. xvij. q̄ deus fecit ex vno oīe gen⁹ hoim. Scōo mulier facta ē ex viro: vt vir magis mulierē diligeret: & ei inseparabili⁹ inhereret: dum cognosceret eā ex se esse .pducram Unde dr Gen̄. ij. Ex viro sumpta est. q̄obrē relinquet homo ꝑem suū & mrem & adherebit vxori sue. Et hoc maxime necessariū fuit in specie humana in qua mas & femina commanēt ꝑ totā vitā: qō nō ꝓtingit in alijs aialibus. Tertio mulier facta est ex viro. quia vt ꝑbs dicit. viij. Et b. mas & femina cōiugūtur in hoibus. nō solū ppter necessitatē gnatōis vt in alijs aialibus: sed etiā ppter domesticā vitā: in q̄ sunt aliqua opa viri & femine: & in qua vir est caput mulieris. Unde ꝙuenienter ex viro formata est mulier: sicut ex suo ꝓncipio. Quarta rō addi potest sacramentalis. Figurat enī ꝑ hoc q̄ ecclia a xp̄o sumit principium. Unde apls dicit ad Eph̄. v. Sacrameūtum hoc magnū est. ego aut̄ dico in xp̄o & in ecclia. Et ꝑ hoc patet respōsio ad ꝓmuz. Ad scōz dicit Tho. q̄ materia est ex qua aliq̄d fit natura aūt creata habet determinatū ꝓncipium: cum sit determinata ad vnū. hz etiam determinatuz ꝓcessum. Unde ex determinata materia .pducit aliquid in determinata specie. Sed virtus diuina cū sit infinita: potest idez ꝑm spēm ex quacūq; materia facere sicut vir ex limo & mulierez ex viro. Ad tertium dicit Tho. q̄ ex naturali generatōe ꝓtrahit q̄dam ꝓpinquitas q̄ impedit. Sz mulier nō est .pducta a viro ꝑ naturalē generatiōez: sed sola virtute diuina. Unde Eua non dicit filia ade. & ꝓterea rō non cōcludit. Ut igit scribit Gen̄. ij. postq̄ adā in paradisuz intro duxerat deus misit sopozē in eū. Aug. ix. sup Gen̄. ad lram. dicit q̄ sopor ille fuit raptus & extasis: quia tūc vidit deum per essentiam. et interfuit curie angelor. Hoc vrīq; opinando dicit nō asserendo de visione essentie diuine. Cūq; obdormuisset tulit vnaz de costis eius ablq; lesione & dolore. vt dicit Tho. vbi. s. ar. iij. ad. ij. ar. Scōm ꝯo Landul. di. xvij. scōi. q. ij. conclusione. iiij. Costa detracta fuit ministerio angelor. non tñ eor ministerio fuit in mulierem formata. Dicit etiam Landulph⁹ vbi. s. conclusione. iij. q̄ formatio de costa nō fuit ꝓprie generatio sicut aliqui dicunt. q̄ deus de aere circunstante vel terra. corrupta eorum forma deus suppleuit materiā illius coste. quia vt dicit magister in textu. magis

UVA. BHSC. IyR_227

debet dici mulier facta de illa materia: q̄ fuit maior q̄ de illa costa. Nec pōt dici ꝓprie creatio. Tum: quia creatio humane nature p̄cesserat in hoīe. Tum. quia fuit facta de aliqua p̄iacenti materia, scz de costa. Fuit ergo multiplicatio sicut magister dicit in littera. quō de quinq; panibus multiplicatis dn̄s satiauit q̄nq; milia hoīm. Cōtrariū tn̄ tenet Tho. vbi s̄. ad. j. ar. q̄ asserit ꝙ corp⁹ mulieris fuit formatū de costa: per additionē materie vel per creationē. Sed qui fecit ip̄e nouit. Quare vero de costa nō de alia parte fuit mulier formata dicit Tho. vbi s̄. ⁊ glo. xxxiij. q. v. in. c. mulierē. Nō de pede formata est mulier: ne oīno videretur famula. Nō de capite ne oīno videretur dn̄a, sed de costa vt videretur collateralis. Quartum dubiū fuit vtrū mulier fuit producta ad imaginē dei. Nā. j. Cor. xj. dicit Vir est imago dei: mulier aūt est imago viri. Propter que verba dicitur. xxxiij. q. v. c. Hec imago dei. ꝙ mulier nō est ad imaginem dei.

Rn̄det Bon̄. i. ij. dist. xvj. ar. ij. q. ij. ⁊ Tho. j. parte. q. xciij. ar. iiij. ꝙ cū homo s̄m intellectualē naturā ad imaginē dei esse dicatur s̄m hoc est maxime ad imaginē dei: ꝙ intellectualis natura deū maxime imitari pōt. Imitatur aūt intellectualis natura maxime deū, quātū ad hoc ꝙ deus seip̄m intelligit ⁊ amat. Unde imago dei tripl'r pōt in hoīe cōsiderari. Uno quidē modo s̄m ꝙ habet homo aptitudinem naturalē ad intelligendū ⁊ amādū deū. Et h̄ aptitudo cōsistit in ip̄a natura mentis: que ē cōis oībus hoībus. Alio modo s̄m ꝙ actu vl' habitu deū cognoscit ⁊ amat: s̄ tn̄ imperfecte Et hec est imago per cōformitatē gratie. Tertio modo s̄m ꝙ homo actu deum cognoscit ⁊ amat perfecte. Et sic attenditur imago s̄m similitudinē glorie. Unde sup̄ illud ps̄. Signatum est super nos lumē vultus tui dn̄e. glo. distiguit triplicē imaginē. s. creatiōis. ⁊ recreatōis similitudīs. Pr̄ia imago inuenitur ī oīb⁹ hominibus. Secunda in iustis tantum. Tertia vero solum in beatis. Tam ergo in viro q̄ in muliere inuenitur dei imago: quantum ad illud in quo p̄ncipaliter rō imaginis cōsistit. scilicet quātū ad intellectualē naturā. Unde Gen̄. j. cū dixisset scriptura. Creauit de⁹ hominem ad imaginē ⁊ sil'itudinē suā: ad imaginē dei creauit illum subdidit Masculū ⁊ feminā creauit eos. Et dicit principaliter eos. vt etiā intelligat̄ mulier ad imaginē dei creata Sed quātū ad aliquid secūdariū imago dei inuenitur in viro: s̄m quod nō inuenitur in muliere Nam vir est principiū mulieris ⁊ finis: sicut deus est p̄ncipiū ⁊ finis totius creature. Un̄ cū apl's dixisset ꝙ vir imago ⁊ gloria dei est. mulier aūt gloria viri est. on̄dit quare h̄ dixit subdens. Non em̄ vir est ex muliere: s̄ mulier ex viro. ⁊ vir nō est creatus ꝓpter mulierem: sed mulier ꝓpter virum. Diximus hec omnia vt intelligamus mulieres nō esse cōtēnēdas que ad imaginez dei create ꝑticipes fieri p̄nt eterne vite.

De p̄rogatiuis virtutū quibus mulieres floruisse compertū est. Capl'm II

Solent plerique mulieres a deo ꝓductas ad om̄e bonū ad oēmq; virtutē inhabiles reputare. Quib⁹ ī hac ꝑte admirabiles laudes mulierū apiendas duxi Que lz de multis cōmendari possint: tamen quattuor precipue sunt illa: q̄ in sexu muliebri excellentissima sunt reperta.

Primū est fortitudo ⁊ magnanimitas,
Scd̄m pudicitia ⁊ honestas
Tertiū clementia ⁊ liberalitas.
Quartū deuotio ⁊ pietas.

Prima laus muliebris sexus est de fortitudine ⁊ magnanimitate. Quis em̄ nō miret̄ de his q̄ mulieres magnanimiter fortiterq; egere? Et vt taceā de Judith: q̄ caput Holofernis trūcauit: de Thamari massagetarum regina: que sup̄auit Cyrū vt refert Justinus de Pantasilea regina amazonū que in bellis troianis cū suis puellis pugnādo egit stupenda. vt cōmemorat frigi⁹ dares. d̄ Semirami de assyrioꝝ regina: que vt Ualerius asserit libro. ix. de ira ⁊ odio: deficientē babylonē recuperauit: priusq̄ decorē capilloꝝ in ordine redegisset. Ad tot milia mulierū cōuertendus est animus: que ꝓ xp̄i amore seuissima tormēta passe tandē nec mori recusauerūt. Longuz quippe esset recensere singula. Propter q̄ ecclesia sancta in or̄one sic dicit ad deum. Deus qui inter cetera potētie tue miracula etiaz in sexu fragili victoriā martyrij cōtulisti. Ambrosius de sancta Agnete affirmat ꝙ tertiodecimo anno etatis sue mortē ꝑdidit ⁊ vitaz iuuenit. quando scz in vrbe maxima glorioso martyrio migrauit ad celos. Cecilia spōsum et cognatū conuertit: ⁊ oēs pariter coronam martyrij sunt adepti. Rufina ⁊ Secūda due sorores fuerūt v̄gines romane: parētib⁹ clarissimis genite: que tp̄e Ualeriani imp̄atoris accusate ꝙ xp̄iane essent et capte ac tradite Donato p̄fecto. post mlta verbera iussit Rufinam prius cedi. Quod videns soror clama

UVA. BHSC. IyR_227

re cepit ad iudicem. Quid est q̄ sozozē meam glorificas ⁊ me inhonorasti? Tandē post multa vtrīq; illata tormēta ducte fuerūt in siluam in via cornelia ab vrbe roma miliario decimo in fundo qui vocatur Buxeto. ibiq; Rufina capite truncatur, Secūda percutitur; ⁊ eozū corpora ferisvorāda linquunt. Deniq; Plātilla matrona in cuius p̄dio hoc factū est: vidit eas in visu sedentes gemmatas in thalamo ⁊ dicentes sibi. Plātilla desine a flagitijs idoloꝝ: ⁊ crede in x̄pm: ⁊ veni in p̄dium tuuꝫ ⁊ corpa nostra sepeli. Quod illa fecit. Multa percurrenda essent de Katherina: de Lucia: de Agatha: de Justina: de Ursula ⁊ vndecim milīb⁹ puellis ei⁹. ⁊ de reliquis q̄ fortī animo diros cruciatus p x̄po pati voluerūt. Secūda laus mulieb̄ris sexus est de pudicitia ⁊ honestate. Inuente sunt mulieres ⁊ quidē innumere que honestatē ⁊ pudicitiā cunctis rebꝰ huius mundi p̄posuerunt. Susanna vt habet Danielis. xiij. c. pelegit mori falso crimi nata ⁊ accusata q̄ tentibus libidinosis consentire. Lucrecia matrona romana ta filio Tarquini supbi vi cognita semetipam p̄emit. vt dic̄ Aug. li. j. de ci. dei. c. xix. Eufrosina domo p̄sis relicta virilīq; habitu sumpto: vsq; ad mortē incognita manens in monasterio: habitu monastico induta: virginitatē vsq; ad mortē p̄tendentissime p̄seruauit: vt ponit in vitispatruꝫ Et ne multis immorer: mater dñi nostri Iesu x̄pi virgo virginum nuncupatur: q; omīs mūdicie ⁊ castitatis speculū mundissimū fuit: cuius exēplo vsq; in p̄sentem diem pene innumere innūcule virginitatē suam dño p̄secrarunt vt nostra sanctissima clara: ⁊ alie etiam tpibus nostris. Neq; aliter q̄ vana censeri pōt: maloꝝ hoim sententia: qui aiunt: mulierē nullam bonā: ⁊ vt poeta canit. Casta est quā nemo rogauit. Mētiunt vtriq; q̄m ⁊ nupte plurime: imo p maiorī parte viris suis fidē quā p̄miserunt inuiolabiliter seruant. ⁊ virgies deo dedicate: ac alie viduitatē tenentes in sua pudicitia firmiter perseuerāt. Tertia laus mulieb̄ris sexus est. de clementia ⁊ liberalitate. Mulier fuit regina Saba: que venit a finibus terre ad Salomonez: ⁊ donauit ei centū viginti talenta auri: ⁊ aromata multa nimis ⁊ gēmas p̄ciosas. vt habet. iij. Regum. x. ca. Nota hic p̄m Hugutionē ⁊ Catholicon ⁊ Jsidozū. xvj. etymol. q talentū est quoddā pondus: qō sūmū esse perhibet in grecis. Nazi nihil est calculo min⁹: nihil talento maius. Eius varijs apud diuersas gentes ponderibetur. Nam apud romanos talentū est septuagintaduarū librarū sicut Plautus ostendit: que duo talenta esse dicit centū quadraginta quattuoz librās. Sed est talentū minus. id ē quinquaginta librarū. Et mediumvt dictum est septuagintaduarū. Et summū centūviginti librarū. Accipiendo ergo talentū minus: cē tūviginti talenta faciunt sex milia librās. Apparet ex hoc q̄ liberalis fuit p̄nobata regina. Valerius aūt maximus li. iij. in rubrica de liberalitate, ⁊ Titus liui⁹ li. ij. de scō bellopunico Paulam canusinā cōmendant: q̄m mulier illa clara diuitijs romanos oēs qui de clade cannensi canusinū fugerant circa decē milia ciuium romanoꝝ solū membꝝ ac tectis a canusinis receptos: ppriis sumptibus frumēto veste ⁊ viatico iuuit. Videmus insup quotidie mulieꝝ elemosynis, tot pauperes. tot religiosos, tot mēdicātes sustentari. De sancta Paula romana Hiero. ita scribit i epitaphio suo. Post q̄ vir mortuus est, ita eū planxit vt ppriē ipa morere. ita se cōuertit ad dei seruitutē vt morte eius videret optasse. Quid ē referā ample ⁊ nobilis domus, ⁊ quōdā opulentissime oīs pene diuitias in pauperes erogatas. Quarta laus mulieb̄ris sexus est de deuotōe ⁊ pietate. Tpe nanq; p̄secutōis x̄pianoz mulieres confessoribus sāctis ministrabant necessaria vite: ⁊ martyzū corpora sepeliebant. Vñ ecclesia dicit in officio sancti Andree. Maximilla x̄po amabilis tulit corpus apostoli ⁊ optimo loco cū aromatib⁹ sepeliuit Hec maximilla vxor fuit Egee. Dzusiana mater pauperū. Jobem euāgelistā apd Ephesuꝫ hospicio deuotissime recipiebat. quaz ⁊ ipse a mortuis suis meritis resuscitauit. Lucina romana corpus martyzis Sebastiani inuentuꝫ tradi procurauit sepulture. Et omissis alijs mulieres inquit Marcus vlt. c. emerunt aromata vt venientes vngerent iesum. Quanta autem ad cultum dei sit communiter mulierum deuotio experientia magistra rerum hoc manifestat. Magnus ergo in celis erit numerus mulierū: que simul cum x̄po gaudebūt in delitijs paradisi.

De mulierū excessino ⁊ reprehensibili ornatu. Capm III

Mulieres quas tam ample laudibus hucusq; p̄secuti sumus: in hoc mysterio repheb̄sibiles arguēdasq; ostēdam: q̄m hodierna die. ppter excrescentes vanitates suas cominat nobis altissimus deus p̄ esaiā. pphetā suū. iij. c. Pro eo q̄ eleuate sūt

UVA. BHSC. IyR_227

filie syon. ⁊ ambulauerunt extenso collo. ⁊ nutib⁹ oculoꝝ ibant: ⁊ plaudebāt ⁊ ambulabāt ⁊ pedib⁹ suis ꝓposito gradu icedebāt. decalua bit dñs vertice filiarū syon. ⁊ dñs crinem earū nudabit. In die illa auferet dñs ornamentū calciamentoꝝ. ⁊ lunulas ⁊ torques ⁊ monilia ⁊ armillas ⁊ mitras ⁊ discrimialia ⁊ perichelides ⁊ murenulas ⁊ olfactoriola. ⁊ iaures. ⁊ anulos ⁊ gēmas in fronte pendentes. ⁊ mutatoria ⁊ palliola ⁊ linteamia ⁊ acus. ⁊ specula ⁊ syndones ⁊ vittas ⁊ theristra. ⁊ erit ꝓ suaui odore fetor: ⁊ ꝓ zona funiculus: ⁊ ꝓ crispanti crine calui tiū: ⁊ ꝓ fascia pectorali ciliciū. Pulcherrimi quoq; viri tui gladio cadent: ⁊ fortes tui in prelio. Et merebunt ac ꝙ lugebunt porte eius: ⁊ desolata in terra sedebit. Dicendū itaq; est in hoc mysterio quare mulierū ornatus reprehensibilis est ⁊ exosus deo. Et ad hoc possunt assignari quattuor principue ⁊ principales rōnes.

Prima ꝺ additionis.
Scōa parificationis.
Tertia intentionis.
Quarta inhonestatōis.

Prima ratio ꝙre mulieꝝ ornatus est reprehensibilis dicit ꝑ additionis. Excedunt quidez in hoc: ꝙ addere satagunt opificio dei. Nam breuitati corporis imo cōuenienti statu re ad inueniunt altas caligas: quas calciantes videntur statura magne. Defectui capillorū ad dūt capillos adulterinos ⁊ extraneos. Colori faciei superaddunt cerusam ⁊ alia feda fucamēta. De quibus dicitur de ꝓsecra. di. v. c. fucare. Secūda ratio quare mulierū ornatus est reprehensibilis dicitur parificationis. Contendunt siquidē minores ⁊ populares equari se maioribus ⁊ principaliorib⁹. Compertū vti ꝙ est ꝙ quidā vendidit vinū ⁊ bibebat aquā vt manicas sericas emeret vxori. Nō licet artifici vel agricole vxorē induere ꝓciosis ⁊ delicatis vestibus: maxime dū ꝓ possibilitas abest Sed diebus istis in quolibet gradu homines corrupti sunt. Nā intantū excreuit ornamētorū pompa. vt necesse sit amplissimas dotes filiabus nubilibus dare. Ob quam causam ille qui plures habet filias: vix vnā poterit nuptui tradere. Si vna nubat. alie vt in domo remanent. vel nō ꝓpꝫ deum: sed quasi vi moniales fiunt. Taceo fla gicia que sequunt ex his. Dicit Piero. ad Eustochiuz. Pudet dicere ꝙt quotidie virgines ruant: ꝙtas de suo gremio perdat mr ecclia. super quot sydera supbus it micus ponat thronū suū: ꝙt petras excauetyt habitet coluber in foraminib⁹ earuz. Videas pleraq; viduas ante ꝙ nuptas. ⁊ infelicē cōscientiā mentita tm̄ veste ꝓtegere: ꝙs nisi tu mor yteri ⁊ infantū ꝓdiderit vagitus: erecta cerutce ⁊ ludētib⁹ pedib⁹ incedūt ⁊c. ibi. Non reprehendim⁹ nō dānam⁹ decentē ornatū: qvt inqt Aug. xlj. di. c. ꝙs. Quid loco ⁊ tpi ⁊ ꝑsonis queniat attendendū est: ne temere flagicia reprehēdam⁹. Sz cur tot expēse fiūt vbi nō debēt: imo vbi cōmode fieri nō pñt? Si fiunt inqs: quō fieri nō pñt? Fiūt fiūt: ꝟ vñ acq̄rūtur pecunie? Deu heu infelix tpm hoc conditio. Xpiani oēs iusticie ⁊ veritatis obliti exte derūt iā man⁹ suas ad fraudes: ad ōceptiōes ad rapinas: ad impia ⁊ turpia lucra: ad contract⁹ ꝓhibitos. ⁊ vsuras publicas. Vix vn⁹ repit de mille ꝙ vt acq̄rat ⁊ thesaurizet ꝺsciaz nō inficiat. Tertia rō ꝙre est reprehensibilis mulierū ornat⁹ ꝺ intentōis. Nam posito ꝙ ꝑm sui stat⁹ decentiā mulieres se ornēt: tñ si q̄ inueniant in tali ornatu intētione bñe vt virorū aspiciētiū aios ad sui cōcupiscētiā alliciant cū ꝟ sit ꝺ charitatē dei ⁊ ꝓximi. etiā si nō sequat⁹ alicuⁱ ruina mortal⁹ peccāt. quia est ibi ꝓprie ⁊ p se scādalū actiuū ⁊ mortale. ꝑm Tho. ij. ij. q. xlij. ar. iij. ⁊. iiij. De talibus sic se ornantibus dicit Piero. ad sacras virgines de cōtinentia virginali. Impudicissimus mulierū affect⁹ semp in lapidib⁹: semp in gemmis semp in ornamētis extrinsecis gliam ponit. Non sufficit eis libido innata nature: sed occasionē querūt explende libidinis. Affectant ꝙ culdubio vt oculi viroꝝ aurū contemplantes ⁊ gemmas: tandē figant in facie: vt furtiuis oculoꝝ suoꝝ nutibus: facilius incitent ad libidinosum incendiū. hec ille. Si vero alique se ornāt ꝓpter tactantiā ⁊ vanā gliam sibi cōstituētes finem suū vltimū. magis diligētes illam gloriam ꝙ salutem anime sue. vel gloriam eternaz. parate facere contra precepta domini vel ecclesie vt possint consequi illam laudem. tpe adhuc mortaliter peccant. Si autez id faciant vt viruz a concupiscentia retrahāt aliarum mulierum. nullū ibi tūc erit peccatū. Sed quis intentionē se ornantiū cognoscere pōt nisi deus? ꝓ maiori siquidē parte hoc solet esse mulierū scutum. vt asserant se ornare intentione placendi viris suis. Si verū dicunt bene est finaliter. imputetur eis. Quarta ratio quare est reprehensibilis mulierum ornatus dicitur inhonestationis. Decet nanq; mulieres honeste loqui. honeste incedere. honeste conuersari. honeste denicq; se orna-

UVA. BHSC. IyR_227

re: qr honestas extrinseca mentē ostendit pudicam, Inqt em̄ Arist. li. j. rheto. Operum signa habitus sunt. Et. iiij. ethi. Unusquisqz q̄lis est: talia dicit ⁊ opat̄: ⁊ sic viuit. Et sapiēs Eccl'i. xix. Amictus corpis ⁊ risus dentiū hominis incessus enūciant de illo. Cum igitur multe sint mulieres inhoneste se ornātes: nō pn̄t de inhonestate nō vitupari. He sunt que denudāt pectus: ostēdunt collū: ⁊ discooperiunt brachia: ludū cū oculis: loquunt̄ scurrilia ⁊ ociosa. De q̄bus Hiero. ad matrē ⁊ filiā ait Palliolū interdū cadit, vt cādidos nudet humeros. Et ad Furiā idem inqt. Aut loquēdū nobis vt vestiti sumus. aut vestiēdū vt loquimur. Lingua psonat castitatē: ⁊ totū corpus p̄fert impudicitiam. Arbitror ergo nil ita exornare posse mulieres sicut honestatē. Hinc ⁊ tibi q̄ vxorem ducere cupis audeo dicere illud quod Hiero. scribit ad demetriadē v̄ginem. Illa tibi sit pulchra: illa amabilis: illa habenda p socia, que nescit se esse pulchram. que negligit forme bonū: ⁊ pcedens ad publicuz nō pect⁹ ⁊ colla denudat: nec renocato pallio ceruices apit. ⁊ vix vno oculo: q̄ vie est necessarius patēter ingredit̄. Et recte hec asserit: quia ve illi vane vxoris incurrit cōmerciū. Multa essent de huiusmodi excessibus enarrāda: que breuitatis causa relinquimus. Id tamen concludimus q̄ mulierū publicas pompas deus guerris ⁊ alijs tribulationibus domat a quibus nos liberet ipse qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

De iudicio dei contra feditos sodomitas.

Sermo IX

Nimo trepidanti

a cordeqz gelido commemorandu3 est a nobis quid egerit robusta manus excelsi dei contra homines sodomitas Naz temporibus nostris maxima christianorum multitudo heu heu vitio sodomitico periclitatur. Neqz scelus tam nephandissimum silentio est pretereundū: quinimmo acriter insistendū est ad eius detestationē: exprobrationem ⁊ increpationē. Ob illud siquidē vt patebit sodomitis indignatus deus igne de celo misso: ⁊ regiones ⁊ homines cunctos deleuit. Quare in hoc sermone de subuersione sodomorum dicendum est. De qua declarabimus tria mysteria.

Primū d̄r rationis.
Scd̄m reuelationis.
Tertiū modificatiōis.

Qr propter peccatum execrandum sodomie deus celesti igne destruxit gentes sodomorum. Capl'm I

s Ine causa putāt plerique increduli sodomā esse deletā. Dicit em̄ Paulus Orosius li. j. q̄ ante annos vrbis cōdite mille centū sexaginta arsit sodoma. Qd̄ Corneli⁹ tacitus etiā scripsit. lz causaz taceat Sz Isid. xiiij. etymol'. exp̄sse sic loquit̄. Pentapolis regio in cōfinibus arabie ⁊ palestine sita dicta a q̄nqz ciuitatibus impioꝝ q̄ celesti igne cōsumpte sunt. terra amplius hierosolymis olim vberrima: nunc aūt deserta atqz exusta. Nam p scelere incolarū de celo descendit ignis qui regionē illā i cineres eternos dissoluit. Cuius vmbra quedā ⁊ spēs in fauillis et in arboribus ipsis etiā adhuc videt̄. Nascunt̄ em̄ ibi poma virētia sub tāta specie maturitatis, vt edendi desideriū gignāt. Si carpas fatiscūt ac resoluunt̄ in cinerē: fumūqz exhalant quasi adhuc ardeant. Hoc ip̄m ponit Aug. li. xxj. de ci. dei. c. v. Scripturā ergo sanctā imitātes firmiter dicimus ⁊ tenemus q̄ vitiū sodomiticū causa fuit illius ardētis ⁊ inflāmati iudicij. Nec mirū cū pctm̄ illud sit grauissimū ⁊ deo benedicto fetidū ⁊ exosum immo angelis ⁊ hoībus recta sapientib⁹. Cuius grauitatem ostendunt. nobis potissime tria.

Primū nominatio.
Scd̄m vociferatio.
Tertium punitio.

De grauitate vitij sodomitici.

p Rimū qd̄ ostendit vitij sodomitici grauitatē d̄r noiatio. Noiatur enim quadruplici vocabulo.

Primū est crimē pessimū.
Scd̄m passio ignominie.
Tertiū turpitudo.
Quartū abominatio.

De p̄mo est textus Gen̄. xiij. vbi d̄r. Hoīes sodomite pessimi erant: ⁊ pctōres coram dn̄o nimis, ⁊ Gen̄. xxxvij. Accusauit ioseph fratres suos apud patrē crimine pessimo. Magister in historia scholastica. i. de coitu cum brutis: lz s̄m Nico. de lira aliq̄ exponant vel de odio in ip̄m ioseph. vel de rixa pessima. De secūdo vocabulo dicit apl's Roma. j. Tradidit illos deus in passiones ignominie. Nam femine eoꝝ immutauerūt naturalē vsum in eū vsum qui est contra naturā. De tertio vocabulo sequitur ibidem Paulus. Similiter autez ⁊ masculi relicto naturali vsu femine: exarserunt in desiderijs suis, masculi in masculos turpi-

UVA. BHSC. IyR_227

tudinem operantes. De quarto vocabulo scribit Leuit. xviij. Cū masculo ne ꝛmiscearis, qz abominatio est. Ex his dicit Girardus odonis sup. vij ethico, ꝙ Arist. posuit cōcubitum masculoꝝ inter bestialitates cōsuetudinales nō inter egritudiales. Et iō talis bestialitas est inexcusabilis. Nam bestialitas reducitur ad duo. s. ad naturā: ꝛ ad ꝛsuetudinē. Primo mō ē a natura. i. ex lesiōe nature. Que q̄dem potest esse cōnaturalis: qz a natitate ꝺcta ex mala cōplexione. Vel actualis: qz ex aliq̄ casu incursa: puta ꝓpter egritudinē vel maniam. Quibusdā aūt accidit ex ꝛsuetudine puta illis qui sunt ad talia cōsueti a pueritia. Peccatuꝫ ergo sodomiticū oīno contra naturā est ꝛ grauius ceteris peccatis carnalibus, sicut patet xxxū. q. vij. c. adulterij. c. offerebat. c. flagitia. ꝛ. c. vsus, ꝛ, xxxij. q. v. c. in eo, ꝛ de pe. di. j. c. si quis tā masculū. c. q̄ puero. ꝛ extra de excessi. prelatoꝝ. c. clerici. Scōm q̄ oīndit granitatem vitij sodomitici est vociferatio. Quatruoꝝ quippe pcrā ꝓcipue inueniunt, q̄ foztit clamant dei vindictā poscētia. Primū est homicidarū. Gen. iiij. Dixit deꝰ ad Cayn. Eccevoꝝ sanguinis fratris tui abel clamat ad me. Secūdum est pcrm̄ oppzessoꝝ viduarū. Vñ Exodi. xxij. dixit deus. Vidue ꝛ pupillo nō nocebitis. Si leseritis eos: vociferabunt ad me: ꝛ audiam clamoꝛē eoꝝ. ꝛ indignabit furoꝛ meus cōtra vos. Tertiū est pcrm̄ detinētiū mercedē laborantiū. Et de hoc Jac. v. c. Ecce merces operarioꝝ. qui messuere regiones vestras que fraudata est a vobis clamat: ꝛ clamoꝛ ipsoꝝ in aures domini sabaoth introiuit.

Quartū est pcrm̄ sodomitarū. Unde Gen. xviij. dixit deus. Clamoꝛ sodomoꝝ ꝛ gomoꝛreoꝝ multiplicatus est ꝛ pcrm̄ eoꝝ aggrauatꝰ est nimis. Tertiū q̄ oīndit grauitatem vitij sodomitici est punitio. Inuenit huius sceleris quadruplex punitio. Prima est Leuit. xx, vbi ōr. Qui dormierit cū masculo coitu femineo vterq; opatus ē nephas morte moriātur. sit sanguis eoꝝ sup eos. Per legē insuper ciuilē sodomiticis infligit pena mortis. C. de adulterijs. §. cū vir. Et in aurētico vt non luxurient contra naturā. collatione. vj. Scōa punitio sodomoꝝ fuit nocte q̄ natus est xp̄s. Tunc em̄ oēs sodomite morte subita perierūt. Hoc videt sentire ||Piero. qui sup illo Esa. ix. ||Habitātibus in regione vmbre mortis luxoꝛta ē eis: ait. Luxit illa oēs isto vitio laborātes extinxit ne natura quā sumpserat tanta immūdicia fedaret. Tertia punitio peccati sodomitici est in pestilētijs: quas frequēter ꝓpterea immittit deus: vt ps. xxxij. q. vij. c. flagitia. Quarta punitio fuit in sodomis: de qua dicemus in sequētibus. Quid plura. Abominabile vltra ꝙ dici pōt est pcrm̄ istud: adeo vt ferat a quibusdā ipsis demonibus detestādum. Nam inter demones aliq̄ inueniri dicūtur, q̄ dum vitiū istud ꝓpetrat: nullo pacto volunt esse pñtes, ⁊ scelus nec noiandū. o malum omni vituperio dignū. o pcrm̄ naturam maculans. o vitiū spurcissimū ꝛa cūctis meritoꝛ exprobrandū. Dānat a gētilibus Tātalus rex phrigie q̄ rapuit Ganymedē filiū Troij regis dardanoꝝ: vt eo abuteret. In dardania regnauit tros a quo troiani dicti sunt. ⁊ q̄ le dedecus: qualisue ignominia inter xp̄ianos tale quid cogitari vel dici. Ue mūdo a scādalis. Ue sodomitarū cōciuibus. Ue qz excreuit hec perditissima iniqtas: ita vt pene omnes inuoluat status.

Qualr sodomoꝝ incēdiū fuit Abrae reuelatū: qui ozauit ꝓ ppko: ꝛ quia nō fuit ppkus dignus liberari abrāā cū peruenit ad numeꝝ decē nil dixit amplius. Capm II

Olens deus benedictus sodomitas pessimos iuste deuastare secretū suū aperuit Abrae dilecto suo. De quo cōsiderare debemus tria.

Primo amicitiam.

Scōo benuolentiam.

Tertio prudentiam.

Quare deus voluit Abrae reuelare que sodomite faciebant.

Primo ꝓsideremus in Abrāā amicitiā: qz meruit esse amicus dei. Est vtiq; hoc vnum de vere amicitie signis q̄ quis cōcat amico secreta. vt plene posui i sermone de amicitia in li. de virtutibus. Unō Ambro. li. de officijs. Nil inq̄t ocultat amicus si verus est. Et sapiēs Prouer. xxv. Causam tuā tracta cū amico tuo. Tenēda est ñ semp regula Sen. ad Lucillū. d. Omnia cum amico delibera: si de ipo ꝓmus. Deus igit verus erat amicus. cui fidelitas abrae notissima erat. Jō dixit vt ponitur Gen. xviij. Nū celare potero abrāā q̄ gesturus sum. Dixit ergo illi, ⁊ chare Abraam clamoꝛ sodomorum ꝛ gomoꝛreoꝝ rum multiplicatus est: ꝛ pcrm̄ eoꝝ aggrauatum est nimis. Descendam ꝛ videbo vtrū clamoꝛē qui venit ad me ope cōpleuerint. Scōs oēs doctoꝛes deus cui nihil est absconditum hoc sic dixit in exemplū nostrum. ne precipites simus ad ferendas in proximos repente

UVA. BHSC. IyR_227

sentētias: ⁊ ne eos de facili morti adiudicem⁹ De hoc est textus. ij. q. j. c. deus omp̄s.

De oratione abrae pro populo:

Secundo consideremus in abraā beninolentiā ad proximos. Cū em̄ audisset h̄ verba dei dixit. O deus me⁹ nūquid perdes iustū cū impio? Si inuenti fuerint quinquaginta iusti in ciuitate: peribunt simul ⁊ nō parces loco illi ꝓpter hos iustos si fuerint in ea? Absit vt rem hanc facias. ⁊ occidas iustū cū impio. Ait dn̄s. Si inuenero ī sodomis quinquaginta iustos: dimittā oēm locū propter eos. At vero abraam descendit ad xlv. deinde ad. xl. deinde ad. xxx. deide ad. xx. deinde ad. x. auidus vt populus ab illa plaga liberaretur.

Q̄ decem ꝑsone faciunt populum.

Tertio cōsiderem⁹ in abraā prudentiam: quia non descendit infra decem s̄m Nico. de lira hoc ideo fecit: quia decem faciunt populum. Neq̄ videbatur conueniens: vt vbi nō inueniret iustorū: indulgeret deus tot iniquis atq̄ peruersis.

De terribili sodomoꝝ ꝯcrematōe. Ca. III

Am dicendū est quomodo de⁹ vltus est iniquitatē illorum: qui vt sic dicā tandiu fatigauerant eius mentem. vbi tria consideremus.

Primo angeloꝝ apparitionē.
Scd̄o loth liberationē.
Tertio ciuitatū deletionē.

De angel' q̄ apperūt abrae in spē iuuenū.

Primo consideremꝰ angeloꝝ apparitionē. Dixit textus biblie. Abijt dn̄s id est nō apparuit: postq̄ cessauit loqui: ⁊ abraā reuersus est in locū suum. Uenerūntq̄ duo āgeli sodomā vespere. Nico. de lira. venerunt inquit in assumptis corporibus in specie iuuenū sedēte loth in foribus ciuitatis expectāte alicuius hospitis aduentū. Qui occurrens eis: adorauit. i. reuerenter suscepit eos. petens vt declinarent in domū suā. Quibus ingressis fecit conuiuium ⁊ comederunt.

Pro habenda aliquali intelligentia eoꝝ q̄ hic dicunt: de angelis notanda sunt tria. Primū ꝙ angeli nō habēt corpora sibi naturaliter vnita: vt docent oēs theologi in scd̄o sentētiarū. di. viij. Et hoc probatur per Damascenū ⁊ Dionysiū. Tamē ꝯtra hoc arguunt aliq̄ Nam Origenes in libro periarchon dicit sic. Solius dei. i. patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti vere id propriū est: vt sine materiali substantia: ⁊ absq̄ vlla corporee additionis societate intelligatur existere. Bernardus etiā dicit omelia sexta super cantica. Dem⁹ soli deo sic īmortalitatē: sic incorporeitatez: cuius natura sola nec propter se: nec propter aliud solatio indiget instrumenti corporei. Liquet autem oēm spiritū creatum corporeo indigere solatio. Et Aug. in. ij. super Gen̄. ad litteram. ⁊ in tertio de trinitate. ⁊ in. viij. de ciui. dei. ⁊ in libro de eccle. dogma. videt̄ asserere ꝙ angeli habent corpora aerea ⁊ subtilissima. ⁊ Greg. in omelia epiphanie nominat angelum animal rationale. His auctoritatibus respondet sanctus Tho. j. parte. q. lj. ar. j. ad. j. arg. ꝙ aliqui estimauerūt nullas substantias incorporeas esse nisi corporibus vnitas: adeo ꝙ quidaz etiam deum posuerūt esse aīam mundi. vt Aug. docet lib. vij. de ciui. dei. c. vj. Sz quia hoc fidei catholice repugnat: que ponit deū sup omnia exaltatū. s̄m illud p̄s. Eleuata est magnificētia tua super celos. Origenes hoc de deo recusans dicere in alijs secut⁹ est aliorū opinionē sicut ⁊ in multis alijs deceptus fuit: sequens antiquorū philosophorū opiniones. vn̄ Hieronymus ad Desiderium de illo inquit Origenes melior in bonis: peior in malis fuit. cuius hereses in libris periarchon quos ip̄e cōposuit maxime inueniri dicuntur. Magister in historia scholastica super Genesim circa p̄ncipiū Periarchon est liber in quo Origenes dixit xp̄m adhuc in aere pro demonibus pati debere: sicut in terra pro hominibus passus ē Non tenetur igitur eius dictum. ꝙ angeli habeant corpora. Uerbum vero Bernardi exponitur ꝙ spiritus creati indigēt corporeo instrumento, non naturaliter vnito: sed ad aliquid assumpto. vt infra dicetur scz propter instructionē nostrā. Aug. aūt loquit̄ non asserendo: sed platonicoꝝ vtens opinione. Greg. vero nominat angelū rōnale animal: metaphorice propter similitudinē rationis. Secūdum notandū ꝙ quidā dixerunt angelos corpora nunq̄ assumpsisse. sed omia que in scripturis diuinis legunt̄ de apparitionibus angeloꝝ: contigisse in visione prophetie. hoc est s̄m imaginē. Sed hoc dictū vt dicit Tho. vbi s̄. ar. ij. repugnat intentioni scripture. Illud enim quod imaginaria visione videtur est in sola imaginatione videntis. Unde non videtur indifferenter ab omnibus. Scriptura autem diuina sic introducit interdum angelos apparentes. vt communiter ab omnibus viderentur. sicut angeli apparentes abrae visi sunt ab eo ⁊ a tota familia eius a loth ⁊ a ci-

UVA. BHSC. IyR_227

ribus sodomorum. Similiter ãgelus qui apparuit Tobie ab omibus videbat. Ex quo manifestū fit ista contigisse ſm corporeã visionẽ qua videtur id qđ positū est extra videntem. Unde ab omib⁹ videri pōt. Tali autẽ visione nō videtur nisi corpus. Cuz ergo angeli necz sint corpa necz habeant corpa sibi naturaliter vnita, relinquit: ꝙ interdū corpa assumant. Assumunt autẽ illa ex aere. cōdensando ſm virtute diuina, quantum necesse est ad corpis assumendi formationẽ. Nã aer condensatus figurari ꝛ colorari pōt. Corpus vero assumptuz ab angelo vnitur sibi. nō quidẽ vt forme sed sicut motori representato per corpus mobile assumptū. Sicut em̃ in sacra scriptura ꝓ ꝓprietates rerū intelligibiliū sub similitudinibus rerū sensibiliū describunt, ita corpa sensibilia: diuina virtute sic formãtur ab angelis: vt congruant ad representandū angeli intelligibiles ꝓprietates: ꝛ hoc est angelus assumere corpus. Et licet angeli nō indigeant corpore assumpto ꝓpter seipos: tamẽ assumũt corpora ꝓpter nos: vt familiariter cũ hominibus conuersando demonstrent intelligibilẽ societatẽ: quã homes expectãt cũ eis habendã in futura vita. Hoc etiã ꝙ angeli corpora assumpserunt in veteri testamento: fuit quoddã figurale iudiciũ ꝙ verbũ dei assumptuz esset corpus humanũ. Oms em̃ apparitiones veteris testamẽti ad illã apparitionez ordinate fuerũt: qua filius dei apparuit in carne. Tertiũ notandũ ꝙ sicut nō est contra veritatem ꝙ in scripturis intelligibilia sub figuris sensibilibus describuntur. quia hoc nō dicitur ad astruendũ ꝙ intelligibilia sint sensibilia. sed quia per figuras sensibiliũ ꝓprietates intelligibiliũ ſm similitudinẽ quandã dantur intelligi. Ita nō repugnat veritati sanctoz angelox ꝙ corpora ab eis assumpta videnf homines viuentes: liz non sint. Non em̃ assumunf nisi vt ꝓ ꝓpetates hois ꝛ opationẽ hois spirituales ꝓprietates angelox: ꝛ eox spirituali ope designenf. Oō nō ita cōgrue fieret: si veros hoies assumerẽt: quia ꝓprietates eorũ ducerẽt in ipos hoies: nō in angelos. Quare ãgeli ꝓ organa assumptox corpox nō sentiũt nec tñ illa organa supflue sunt formata: quia nō sunt formata vt ꝓ ea angeli sentiãt: ſ ad ꝟ vt ꝓ hmõi organa ꝟtutes spũales angelorũ designenf: sicut ꝓ oculũ designaf v irt⁹ cognoscitiua angeli: ꝛ ꝓ alia mẽbra alie ei⁹ virtutes vt dicit Dionysi⁹ vlti. c. cele. hierar. Ad hystoriã itaqz reuertẽtes enarrem⁹ quid actum sit. Et scribif in textu biblie ꝙ viri ciuitatis a puero vsqz ad senẽ vallauerũt domũ. ꝛ dixerũt loth. Educ viros illos huc: vt cognoscam⁹ eos. Quib⁹ loth obtulit filias que nondũ cognouerant viros dicens. Accipite illas ꝛ abutimini eis: viros aũt istos nō tangatis. Hic querif vtrũ loth sic faciẽs peccauerit? Et quidã dicũt ꝙ nō: eo ꝙ de duob⁹ malis min⁹ est eligendũ, vt p̄z. di. xiij. c. duo. ꝛ. xxij. q. iiij. c. iurauit, ꝛ. c. nō solũ. Sed Nico. de lira dicit ꝙ illud intelligif in corpalib⁹ seu ī tpalib⁹: nō autem in spũalibus. qm̃ vt dicit apl⁹: nō sunt facienda malavt indeveniãt bona. Et idem dicitur. xxxij. q. iiij. c. sic non sunt. ꝛ. xxxij. q. v. c. si quis vxorẽ. Quare illicitum fuit loth ꝺcedere filias ad abusum. Charitas em̃ est ordinata: ꝛ ideo nullus debz cõmittẽ aliquid inordinatũ vt pcaueat a maiori pctõ alteri⁹. Loth ergo nō potuit offerre filias suas qui consentiret peccato mortali. Excusatur itaqz a tanto: sed non a toto. Cum ratione perturbationis mentis in qua erat. Cum quia vitio pessimi in suis ciuibus ꝛ violentie in hospitibus occurrere intendebat. Dum ergo sodomite violentiam inferre temptarent: itavt vellent effringere portas domus: angeli introduxerũt loth: clauseruntqz ostiuz: ꝛ eos qui foris erãt percusserunt cecitate. a maximo vsqz ad minimum. Nicolaus de lira dicit ꝙ percussi sunt cecitate: non priuatiõe visus. sed acrisia. Magister in hystoria scholastica dicit. Acrisia est quando homies habent oculos apertos ꝛ nō vident. quod magi faciunt incantationibus. Fit insuper aliquando ꝙ homines rem habẽt in manu ꝛ non vident: ꝛ hoc etiam est acrisia, ab a quod est sine. ꝛ crisis iudicium. Secũdo consideremus loth liberationem. Dixerunt angeli ad loth. Omnes tuos educ de vrbe hac. Delebimus enim locum istuz. Et ingressus loth ad generos suos ait eis. Surgite ꝛ crediminī: quia delebit dominus ciuitatem istam. Non est credendum vt ait Hieronymus his qui dicũt alias filias a predictis virginibus loth habuisse habentes viros que cum viris submerse sunt. sed generos vocat futuros generos. Unde hebraica veritas habet

Egressus est loth ad sponsos qui noluerunt egredi. ꝛ visus est eis ludens loqui. Adam dissimulante loth exire apprehensum eum cũ vxore sua ꝛ filiabus suis statuerunt eum angeli extra ciuitatem dicentes. Ne respicias retro: sed in monte saluum te fac. Qui ex perturbatione nondum plene credens domino

UVA. BHSC. IyR_227

ait. Non possum in mōte saluari ne forte app̄hendat me malū ⁊ moriar. Dicit magister in historia scholastica. Forte senex montiū frigora. ⁊ laborē vie horrebat. Addidit Loth. Est hic ciuitas pua. ad quā fugere sufficio. vt saluer in ea. Et ait dn̄s nō subuertam vrbem ꝓ qua locutus es. Et ꝓpter verba Loth vocata est ciuitas illa segor. id est parua. Quādiu autem fuit ibi Loth: dn̄s pepercit ei. ꝫ vt dicit Hiero, cōcussa fuit bis terremotu. Vn̄ Loth timens egressus mansit in mōte. ⁊ segor post subuersionem quattuor ciuitatum, tertio terremotu absorta fuit. Tertio consideremus ciuitatum deletionem. Egresso Loth de Sodomis pluit domin⁹ super ciuitates illas sulphur ⁊ ignem. Dicit Nicolaus de lira ꝙ ignis sulphureus habet ardorem ⁊ fetorem ad significandū vitiū sodomitarum: quod fetet vilitate. ⁊ ardet ardore concupiscētie. Et subuertit dominus ciuitates illas. ⁊ omnes habitātes in eis. Vxor vero Loth respiciens post se versa est in statuam salis, quam Josephus dicit se vidisse. Dicunt hebrei ꝙ hoc fuit q̄a peccauerat in sale: vt sic pena responderet peccato. Petenti enim Loth sal pro condimento cibi angelorum: quos homines credebat ipsa renuit apportare: quia nō habebat charitatez ad hospites. Perierunt itaq̄ in igne omnes vtriusq̄ sexus: qui erant in ciuitatibus illis: totaq̄ regio conuersa est in lacuz. De quo Isidorus li. xiij. etymo. ait, ꝙ d̄rmare mortuū q̄r nihil gignit vinum. nihil recipit ex genere viuentium. Nam neq̄ pisces habet. neq̄ assuetas aquis ⁊ letas mergendi vsu patitur aues sed ⁊ quecunq̄ viuentia mergenda temptaueris. quacunq̄ arte demersa statim refiliunt. ⁊ q̄uis vehementer illesa statim excutiuntur Sed neq̄ ventis mouetur: resistente turbinibus bitumine. Neq̄ nauigationis patiens est quia omnia vita carentia in profundum merguntur. Nec materiam vllam sustinet. nisi que bitumine illlustratur. Lucernam accensam ferunt supernatare: extincto lumine mergi. Puto ꝙ sapientissimus deus statuerit lacuz illum tam admirandis proprietatibus sociari. vt sic magis occasionem habeant homines cognoscendi virtutem ⁊ potentiam dei. Ipse ergo sodomitas deleuit: nec passus est regionem illorum in lacum conuersam vt tactum est. vllo vnq̄ tempore habitabilem fieri. Caueant ergo qui xp̄iano noīe decorant: ne tanto crimine irretiri: deum celi conturbent. ⁊ inducant vt iudicet illos. ⁊ verberet flagello suo. A quo nos misericorditer liberet. qui est benedictus in secula seculoꝝ. Amen.

De iudicio dei contra Pharaonem ⁊ egyptios. in populū iudeoꝝ seuientes.

Sermo X

Ve repetimus frequenti⁹ de iudicijs dei viuentis videnꝫ his quib⁹ lapidea corda sunt ⁊ adamantina. friuola esse ineptaq̄ ⁊ abijciēda. Aiunt em̄ illa cōficta inuentaq̄ esse vt sic vulgares terrorib⁹ quatianꝫ. Sed profecto rerū gestarū experientia docet. ipsos velint nolint esse mentitos. Offert nanq̄ scriptura sācta vndiq̄ apertissima exempla ⁊ manifesta in quibus luculenter cognoscere possumus q̄ terribilis oīpotens deus fuerit. ⁊ q̄dē sepius ꝯ pctōres illū spernētes. Inter q̄ extat illud vnū de quo in p̄nti sermone erimus disceptaturi. qn̄. s. tot plagis percussit Pharaonē ⁊ ppl'm egyptioꝝ ꝓpter delicta ⁊ facinora sua. Quare de iudicio dei ꝯ Pharaonem locuturi, tria mysteria de illo ꝓponim⁹ percurrēda.

Primū d̄r ppl'i israelitici afflictio.

Scd̄m Moysi diuina electio.

Tertiū Pharaonis ⁊ suoꝝ punitio.

Qual'r Pharao ⁊ egiptij crudeles erāt populo iudeoꝝ. Capl'm I

Peccauit Pharao cōtra populum dei ⁊ egyptij fecerūt similiter. Neq̄ arbitrandū est illū Pharaonez fuisse sub quo Joseph tam gloriose sublimatus est. quia vt dicit Vincenti⁹ in speculo historiali ille dictus fuit Mefres. post quē ⁊ multi alij pharaones regnauerunt successiue in egypto vsq̄ ad istū Pharaonē Amenosis nominatū, qui in iudeos acriter insurrexit. Qd̄ vt melius innotescat in hoc mysterio de populo iudaico tria cōsiderare debem⁹.

Primo multiplicationē.

Scd̄o persecutionē.

Tertio aggrauationē.

Qualiter multiplicatus est populus iudeorum

Primo cōsiderem⁹ illius populi multiplicationem. Dicitur em̄ Exo. j. Filij israel creuerūt ⁊ quasi germinātes multiplicati sunt. ⁊ roborati nimis impleuerunt terram. Et Aug. xv. li. de ciui. dei dicit. Ex vno Abraam nō multo amplius quadringentis annis multiplicatio hebree gētis tanta ꝓcreata est. vt i exitu eiusdē populi ex egypto sexcenta milia hominū fuisse referantur

UVA. BHSC. IyR_227

bellice inuētutis. Scōm autē magistrū in hi-
storia scholastica. ⁊ colligit ex. xij. c. Exod. ha-
bitatio filiorū israel in egypto fuit quadringē-
torū triginta annorū. Dz noīe egypti intelligē-
dus est ois incolatus eorū qui incepit a pmis-
sione facta Abrae in via mesopotamie. Se-
cūdo cōsideremus illius ppli psecutionē qua
re scz pharao ⁊ egyptij psequebant iudeos. Et
dicit Iosephus q egyptij inuidebāt eis ppter
virtutem ingenij ⁊ laboris industriam: ⁊ afflu-
entiam opum ⁊ sobolis nobilitatem. Scōa rō
assignat Exodi. j. vbi dz. q pharao dixit. Po-
pulus israel fortior est nobis: opprimamus eum
ne multiplicatus insurgat cōtra nos. vel adu
lando hostibus nostris exeat liber. Tertia rō
ponit in glo. sup Mat. q diabolus psagi-
ens xpm nasciturū ex hebreis: ppm extingue
re nitebat. Cōcurrebāt ergo simul inuidia po
puli: timor pharaonis: ⁊ malicia diaboli.

Tertio cōsideremꝰ illiꝰ ppli grauationem
Imposuit pharao illi ppo graues angarias
operum sm magistrū in historia scholastica
quibus fracti nō vacarent ampletibus. ⁊ ma
gistros operum pfecit egyptios vt duriꝰ affli
gerent eos. Compellebant coquere lateres ex
quibus ampliarent ciuitates scilz Phiton. ⁊
Rameſſen que erāt in finibus egypti: ⁊ fortī
ficauit eos Pharao ponens ibi armatos. ne
quis posset ingredi vl egredi sine regis nutu.
Aliud opus nō tam graue q̄ seruile imposuit
eis vt lutū platearū ⁊ sordes vicorum cophi-
nis exportarent. De quo psal. Manus eiꝰ in
cophino seruierūt. Tertiū etiā addit Iosephꝰ.
vt scz fluuiū p multas deriuat iōes diuideret
⁊ circundarent ciuitates fossatis. Quāto ma
gis aūt opprimebant. tāto magis deo aucto
re multiplicabant. Quod videſ pharao pre-
cepit obstetricibus hebreorū Sephore phue
que sm Nico. de lira erant egyptie: ⁊ preerāt
multitudini obstetricū: vt masculos hebreorū
ostetricādō interficerent ⁊ abortum factum
mētirent: feminas aūt reseruarent. Dicit ma
gister in in histo. q hoc factum est. tum quia
femine nō poterant surgere cōtra regem, tum
quia volebant illas ad luxurias egyptiorum.
tum qz erant vtiles sm Nico. de lira ad aliq̄
opera q̄ egyptij facere nesciebāt. In tot anga
rijs in tot laboribus non satiabat crudelitas
pharaonis. Quiimmo cū obstetrices qō ordi-
nauerat facere noluissent dicentes hebreas
mulieres artē obstetricādi habere ⁊ absq; illis
parere: p̄cepit pharao omni ppo suo dicens
Quicq̄d masculini sexus natū fuerit. s. de iu-
deis in flumen proijcite. ⁊ quicquid femine
reseruate. O quātus erat meror quātusue lu-
ctus hebreorū. Quot lamenta: quot gemitus.
Clamabant ad deum creatorem oīm. Miſe-
rere nostri domine miserere nostri: subueni no
bis ⁊ fer pereūtibus opem. Adiuua nos deus
salutaris noster: ⁊ ppter gloriā noīs tui do-
mine libera nos: nec patiaris nos tam dure
vexari ac molestari.

Q̄ deus exaudiuit clamorem populi iudai
ci: ⁊ elegit Moyſen ducem ⁊ liberatorem.

Caplm II

On derelinqt in se sperātes deus q̄
n si quādoq; illos pati secreto suo iu-
dicio finat: tandē sue misericordie ve
nā aperire nō definit. Voluit ergo p pietate
sua ppm in afflictione clamantem exaudire.
Elegitq; Moyſen ducem ⁊ liberatorem: quē
amplissimis prerogatiuis dotare dignatus ē
Ut autem hoc clarius habeatur. bene estvt de
hoc Moyse in hoc secundo mysterio tria con
sideremus.

Primo generationem.
Scōo preseruationē.
Tertio vocationē.

De natiuitate ⁊ ortu moyſi q̄ natus est sm
beneplacitum dei.

Primo cōsideremus moyſi generati
p onē. Natus q̄ppe est moyses sm bñ
placitū diuinū. Dicit nanq; Exod. ij.
Egressus ē post b̄ vir de domo leui. ⁊ accepit
vxorē stirpis sue: q̄ cōcepit ⁊ pepit filiū. Dicit
Nico. de lira. q ista acceptio nō pōt intelligi
de acceptōe in matrimonio. qz dz post hoc. t.
post p̄ceptū regis de pueris submergendis.
Nā ante illud p̄ceptū vxor peperat aaron qui
natus fuit ante moyſen annis tribus. Oō p-
batur Exod. vij. vbi dz. q moyses. lxxx. erat an
nor. ⁊ aarō octogintatriū q̄n locuti sunt pha
raonē. Iō Iosephus ⁊ alij dicunt q ista acce-
ptio intelligit de copula: qz ppter edictum re
gis multi sepauerūt se ab vxoribus: q̄tuz ad
carnalē copulā. magis eligētes nō gñare: q̄
q filij statim nati submergerent in flumīe. ⁊
dñs āmonuit amrā pkem moyſi in somnis q̄
secure ad vxorē accederet: qz ex illa filiū gene-
raret: q̄ ppm eēt liberaturus. Et sic eā cogno
uit. cōcepit ḡ vxor Amrā ⁊ pepit filiū sm ma
gistrum in historia scholastica silētio eo q̄ nō
multum doloris partus ei intulerit nec absur
dum aut impossibile id ceseri dz. q̄mꝰ Plutar-
chus refert in vita Ciceronis. q quādo in lu
cem venit Tullius: nullo puerperij dolore:

UVA. BHSC. IyR_227

tertio kal. ianuarij natus est. Abscondit ergo mater Moysen tribus mēsib⁹. Refert Aug. xviij. li. de ci. dei. xxxix. c. ꝙ eo tpe quo Moyses natus est fuisse reperitur Athlas ille magnus astrolog⁹ Promethei frater maternus auus Mercurij maioris: cui⁹ nepos fuit mercurius trimegistus. Secundo ꝯsideremus Moysi p̄seruationem. Preseruauit illū deus a periculis: ne violēta morte occideret. Ut em̄ inquit Nico. de lira. qꝛ inquisitiōes fiebant in domibus: nō potuit vltra illū abscondere mater. Quare cōpulsa sumpsit fiscellam scirpeaꝫ vt dicit Exo. ij. c. j. capsellam de inucis ꝯtextā ⁊ rotundam. vt dicit magister in historia. ⁊ liniuit eam bitumine ac pice: ⁊ ponēs intus infantulū in charecto ripe eum exposuit: ne impetu fluminis rapet stante ꝓcul sorore puula Maria: ⁊ expectante rei exitū ex matris p̄cepto ꝟm magistꝝ in historia. Et ecce descendit filia Pharaonis vt lauaret in flumie. Que videns fiscellā: afferri fecit ⁊ aperiri: videnscꝫ paruulū vagientē: miserta est eius dicens. De infantibus hebreoꝝ est. Refert Josephus ꝙ tante pulchritudinis erat vt nullus adeo seuerus esset qui inspiciens illum non diligeret: multiqꝫ depost dū cernerent eū ꝑ plateā ferri occupatiōes in q̄bus studebant desererēt Dū igit susceptū pueꝝ expositū: vt Josephus narrat: alique Egyptie vellent lactare nolebat illarū sugere māmas. Ad maria soror dissimulans ꝙ frater eius esset: dixit filie Pharaōis. Vis dn̄a vt aduocem aliquam hebream? Que dixit sic. Vocauitqꝫ matrē cui illa ablactandū tradidit filiū ꝓmisitqꝫ mercedē. Suscepit mulier ⁊ nutriuit puerū. adultumqꝫ tradidit filie Pharaonis. Que adoptauit illū in filiū: vocauitqꝫ nomen eius Moyses dicēs: qꝛ de aqua tuli eū ꝟm magistrum in historia scholastica. Egyptij mos aquam: is saluatū dicūt. Addit magister in historia scholastica. ꝙ dū quadā die Pharaoni filia obtulisset Moysen vt ⁊ ipse eū adoptaret: admirans rex pueri venustatem: coronā quā fronte gestabat capiti illius imposuit. Erat autez in ea Amonis imago fabrefacta. Puer autē coronā ꝓiecit in terraꝫ ⁊ fregit. Sacerdos autē heliopoleos a latere regis surgens exclamauit. Hic est puer quē nobis deus occidendū mādauit: ⁊ voluit irruere in eū: sed auxilio regis liberatus est: etiā persuasione cuiusdā sapientis qui ꝑ ignorantiaꝫ hoc factū esse a puero asseruit. In cuius rei argumentū cū prunas allatas puero obtulisset puer eas ori suo apposuit: ⁊ lingue sue sūmitatem igne corrupit. Unde ⁊ hebrei cū impeditioris lingue fuisset: inde ꝓcessisse autumant Postq̄ vero creuit vt habet Exo. ij. c. amplius factus robustus. vidit quadam die vnum de Egyptijs verberātē quēdā hebreuꝫ: ⁊ Moyses respiciēs huc atqꝫ illuc: videns ꝙ nullus adesset: interfecit eū ⁊ abscōdit in sabulo. Dicit Nico. de lira ꝙ hebrei tenēt: ꝙ iste qui erat percussus ab Egytio: fuit vir Salumith: que erat pulchra valde. de qua habet Leuit. xxiiij. c. Egyptius autē ille erat vnus ex p̄positis q̄ ordinauit ꝙ hebreus in aurora surgeret: ⁊ veniret ad opera. At ille domū adiens ad Salumith adhuc in lecto iacentē accessit. Que credens esse virū accepit eū. Postq̄ vero innotuit sibi ꝓditio: cōquesta est viro. Quare vir rixabat cū illo egyptio. ⁊ ille verberabat euꝫ. Moyses aūt ex reuelatione dei sciebat se esse electū ducem ⁊ defensorē illius populi. Itaqꝫ sine pctō interfecit illū. Altera die vidit duos hebreos rixantes: ⁊ dum argueret eū qui fecerat iniuriam. rn̄dit. Quis te cōstituit iudicē super nos? Num occidere me vis: sicut heri occidisti egyptium? Audiuit Pharao verbum h̄ ⁊ querebat occidere Moysen. Qui fugiens ꝑ desertū venit in terraꝫ Madian. seditqꝫ iuxta puteū. Erāt aūt sacerdoti Madian. i. primati: quia antiquitus sacerdotes appellabantur maiores ⁊ principaliores: septeꝫ filie. Ipse vero dicebatur Raguel cognominatus Jetro: q̄ venerāt vt haurirent aquam gregibus suis Dicit magister in historia scholastica Officiū enim gregum alendorum tunc erat etiaꝫ mulierū. Superuenientes vero pastores reppulerunt eas: quos prohibuit Moyses ab iniuria virginū: ⁊ adaquauit greges eatū. Que maturius solito redeuntes: rogauerunt patrē ne beneficium peregrini retributione priuaretur Vocatusqꝫ Moyses iurauit: ꝙ habitaret cuꝫ illo: ⁊ accepit vxorem filiā eius Sephorā que peperit ei Gersan: qd̄ sonat aduena: eo ꝙ in exilio genuerat eū. Peperitqꝫ alteꝝ quē dixit Eliezer. id est diuinum adiutorium. Deditqꝫ ei socrus omnē curā gregum suorū in quibus ꝟm magistꝝ in historia. omnis antiq̄s barbaris erat possessio. Tertio ꝯsideremꝰ Moysi vocationem. Non enim a seipso presumptuose grandia est aggressus. sed a deo vocatus. Nam dum pasceret greges ouium in deserto: vt notatur Exo. iij. c. venit ad montem synay Qui ꝟm magistrum in historia scholastica in quadam sui parte dictus est Oreb. Et apparuit ei dn̄s in flāma ignis de medio rubi q̄ ar-

UVA. BHSC. IyR_227

debat ⁊ non cōburebat. Vocauitq; dominus Moysen. Et ait Moyses. Vadā ⁊ videbo visionē hanc magnā. Et vocauit eum dñs de rubo. ⁊ ait. Moyses Moyses. Qui respondit, adsum. Et dominus. Solle calciamēta: locus em in quo stas terra sancta est. Ego sum deꝰ Abraam deus Isaac. ⁊ deus Jacob. Vidi afflictionem populi mei in egypto ⁊ descendi vt liberem eum. Veni. mittam te ad Pharaonez. Sunt ⁊ alia multa in textu biblie in quibꝰ luculenter ostendit ꝙ deus Moysen ducem illius populi elegit. cuius socium dedit Aarō fratrem eius. Confundant. ergo illi qui decepto rem ⁊ seductorem accusant Moysen. ⁊ crimi nantur illum. quasi ex vi ingenij ⁊ artis magnalia que de ipo predicantur fecisset. Cōtra quos est scriptura diuina tam veteris ꝙ noui testamenti. put exꝑssius posui in quadrage simali de pnīa in sermone de obedientia dei.

De variis plagis ⁊ flagellis egypti.

Capm. III

Jcendum hoc tertio loco restat de variis dei iudicijs: quibus omnem egyptum ⁊ Pharaonem iuste concussit.

Quod vt plenius intelligatur. tria considerare debemus.

Primo Phraonis obdurationem.
Secundo magorum operationem
Tertio egypti plagationem.

Primo cōsideremus Pharaonis obdurationem. Cum enim Moyses ⁊ Aaron coram Pharaone locuti fuissent mandata dei. fecisq; sentq; signa. indurauit Pharao cor suum. Et vt dicit. xxiij. q. iij. ca. Nabuchodonosor ipsis flagellis durior est effectus ⁊ periit. Hac occasione querit a doctoribus. Utrū obduratio sit a deo. Et ꝙ sic ps. Quia Exodi. iij. c. dixit deus. Jndurabo cor Pharaonis. Et. Exo. ix. c. ⁊. x. ⁊. xiij. Jndurauit deus cor Pharaōis. ⁊ Esa. lxiij. scribit. Jndurasti cor nostrum ne timeremus te. ⁊ Roma. ix. aplus ait. Cuius vult deꝰ miserē. ⁊ quē vult indurat. Sed cōtrariū ꝓbari pōt. Dicit em ꝓpheta. ps. xciij. Nolite obdurare corda vestra. ⁊ Viere. v. c. cōqueritur deus dicens. Jndurauerūt facies suas supra petrā ⁊ noluerunt reuerti. ⁊ Viere. xvij. c. Jndurauerūt cernicē suam. ne audirēt me ⁊ ne acciperēt disciplinā. ꝙ videt ꝙ induratio sit a ꝓpria malicia. Rndet Boñ. di. xl. ꝑmi li. ar. iij. q. i. ⁊. ij. ꝙ obduratio vno mō dicit culpā. Et sic ꝑm Aug. li. de ꝑdestinatiōe sanctoꝝ obduratio nil aliud est ꝙ dei obuiare mādatis. Et glo. Roma. ij. c. Obduratio est obdurate mētis in malicia pertinatia: ꝙ quā fit homo impenitens. Nec est ab homine non a deo: qz vt ꝓbatum est: deo auctore nō fit bō deterior. Alio modo obduratio dicit penā. Et qz omnis pena iusta est ⁊ ordinata. sic obduratio est a deo que nihil aliud est ꝙ subtractio gratie qua homo nō est dignus: qz illa abutet ref. Propterea de multis dicit deus in ps. Dimisi eos ꝑm desideria cordis eoꝝ: ibunt in adinuentionibus suis. Vnc Aug. ait li. de li. ar. Jndurauit deus Pharaonē iusto iudicio: si ipse se libero arbitrio. Unde cū audisset relata ꝙ Moysen ⁊ Aaron: vidisset virgam conuersam in dracōnem: ⁊ rursus colubrū cōuersum in virgam: iussit affligi populum ne darentur eis palee: sed ipsi acquirerent ⁊ redderent numerum laterum consuetum. Secundo cōsideremus magoꝝ operationē. Nam vt dicitur Exo. vij. c. Magi Pharaonis fecerūt ꝛgas in terrā: que verse sunt in serpentes. Sed hec difficultas nō parua ozir. Utrū ille virge conuerse sunt in veros serpentes. Et quidā dicūt ꝙ ibi nō fuerunt veri serpentes: sed fuit tātus quedā delusio: qz vt dicit Aug. iij. de trini. Nō est putandū istis trāsgressoribus angelis ad nuiū seruire hanc visibiliū materiam rerū: sed soli deo. Ratio istoꝝ est: qz fortioꝝ erit diabolus tēpore antixpi ꝙ nunc. Sed tūc mendaciter operabit, vt dicit Aug. ij. li. de ciui. dei. ca. xix. ⁊ apostol? etiā scribit. ij. Thessal. ij. c. Cuius aduentus erit ꝑm operationem sathane in oī virtute ⁊ signis ⁊ prodigijs mendacibus. Ue runtamē Alex. in. ij. li. q. xliij. mē. s. soluit. d. ꝙ cum in mendacio duo: in telligant. s. falsitas ⁊ intētio fallēdi: in miraculis antixpi aliqñ erit falsitas ex parte rei: aliqñ erit veritas ex parte rei: nō tñ ex parte intentiōis. Intendet ꝙpe decipere hoies: ⁊ facere credere se esse deū. Sic opera magoꝝ Pharaonis erant vera ex pte rei: sed mēdacia ex parte intentiōis. Jntēdebant nanq; ipsi: vt videntes crederent: ꝙ opera sua ꝓcederent: volente deo: sicut opera Moysi: tamē vt dicit Aug. li. x. de ci. dei. viij. c. faciebant illi veneficijs. s. incantationibus magicis: quibus sunt angeli mali: hoc est demones dediti. Alij dicunt ꝙ cōuersio virgarū in serpentes fuit ꝑm apparentiā: ⁊ tñ ibi fuerunt veri serpentes: qz demones ꝓpria virtute dimissi poterāt virgas a magis ꝓiectas per motū localem imperceptibiliter sensui humano tollere: ⁊ loco earū serpētes aliūde ꝓtātes subponere. Videmus em ꝙ aliq ꝑ subtilitatē manuū, ⁊ motū localē: aliq sic trāsmu-

UVA. BHSC. IyR_227

tant ꝙ hoies nō percipiūt ꝛmulto fortius de mones. ¶Nonnulli ho referūt ꝙ ibi fuit ha cō uersio virgarū in serpētes. ꝛ hoc dicit Stra bo in glo. ¶Dodū aūt assignat Alexā. in. ij. q. xliij. ꝛ Nico. de lira sup hoc passu. Nā demo nes p motū localem possunt applicare actiua naturalia passiuis: ꝛ sic sequunt effect⁹ natu rales. sicut applicatis lignis ad ignē p manū hoīs generat ignis in materia lignoꝝ: illa tñ gnatio est ab igne sicut ab agente ꝓprio: ꝛ ab applicāte ligna ministeriale tm. Si obiceret quia in textu dr: deuorauit virga virgas. ergo nō erant ꝟpentes. ¶Respōdet Aug. ꝙ istud di ctum fuit initialiter ꝛ finalr ꝙ videlicet ex hꝫ ga moysi factus est serpens: ꝛ in hꝫas redijt. Sil⁹ hge magoꝝ potuerūt dici hge initialit sed nō finalr. Ideo hga Aaron deuorauit. i. abstulit eis potestatē redeundi in hgas: quia etsi aliquo modo eēt ordo naturalis. vt ex vir gis fierēt ꝟpentes: non tñ ecōuerso. Tertio ꝓsideremus egypti plagationes. Voluit nāq; deus flagellare egyptū decē plagis. ¶Prima ponit Exo. vij. Aqua fluminis hꝛa est in san guinem ꝛ pisces q̄ erant in aqua mortui sunt diebus septem. Dicit magister in histo. ꝙ fuit sanguis in omni terra egypti. in fluuijs. riuis ꝛ paludibus. ꝛ in vasis domoꝝ taꝫ ligneis ꝙ saxeis. Foderunt q; puteos egyptij per circū tum fluminis. ꝛ inuenerūt sanguineꝫ. ¶Refert Josephus ꝙ hebreis erat fluu⁹ potabilis: licꝫ esset mutat⁹. Egyptijs ho nō soluꝫ coloze. sed etiā sapore amaro cruoze ꝓferebat. Scōa plaga notat Exo. vij. Ascēdit multitudo ra narū: operuitq; totā terrā egypti. Asserit Jo sephus ꝙ ortę in breui morierent ꝛ putrescē tib⁹ cadauerib⁹. fetoꝝ nimis nocti⁹ exhalabat ex aq̄. immo quasi quedā domestice domos i trātes. sic in cibis ꝛ potibus ꝛ lectis inuenie bant. Tertia plaga adhuc annotat Exodi. viij. ꝙ ois pulvis terre hꝟus est in cynifes p totā terrā egypti: molestātes hoies ꝛ iumen ta. ¶Magister in histo. scho. dicit. Sunt cyni fes muscę adeo subtiles vt visuꝫ nisi acute vi dentis effugiant. Addit Iosephus ꝙ innume ra multitudo pediculoꝝ egyptijs pullulauit ex interioribus ebullieus. quos nec lauacris nec medicamentoꝝ vnguētis exterminare po terāt. Nam vt recitat magister in histo. mul plagis preter decē famosas credibile est pcus sos egptios. Quarta plaga fuit. quia venit muscę grauissima. i. multitudo muscarū. Po nit magister in histo. ꝙ quidā egyptioꝝ inter hec flagella timētes egyptuꝫ pturam egressi sunt: vt Cecrops qui ingressus grecia vrbem ꝛidit: q̄ postea dicta est athene. Creditur et eadē tēpestate egressus dionysius Bacchus: quo ꝛ agros coluit: ꝛ vsum vinee greci dedit.

Quita plaga dscribit Exo. ix. ¶Mortua sua oia aiantia egypti: de filijs isrl nō. Ni. de lira ibi. Intellligit de illis que erāt in campis. Sed magr in histo. dicit ꝙ de illis que erant in domib⁹: qꝛ q̄ in pascuis post grādines pi met ūt. Vel forte determinādū non e st: quia fine multo tpis interuallo forte hec facta nō sunt ꝛ potuerūt aliūde habere iteruꝫ aiantia. Non em̄ est credenduꝫ ꝙ hodie vna plaga et cras alia pcussi sunt. sed forte p q̄nq̄nium vel ampl⁹ vel min⁹. Sexta plaga fuit. quia facte sunt vesice turgētes in hoibus ꝛ iumē tis. Septima plaga fuit: qñ venerūt toni trua ꝛ grādines et deuastauerūt ꝟm magr̄m hordeū ꝛ linū. quia erāt in spica. triticū ꝛ far non. Octaua plaga. Venit locusta ꝛ deuo rauit frumentū. Quia in quolibet mēse hebr darij duo dies atro coloze tanq̄ abominādi gnati sunt. Jō nota ꝟm magr̄m ꝙ egyptia ci ideo dicunt: qꝛ i his passa est egyptus. Ob qđ voluit mr ecclia illos in hebdario poni: vt diuina miracula semp nobis exēplo sint. ¶Mathematici hō dicūt. ꝙ pitissimi egyptio rū astrologi. quasdā ꝟstellatōes nocuas hu manis actib⁹ in singulis mēsibus deꝟhende runt. quarū ꝟstellationū pūcta vulgus ꝓpter imperitiā vitare nō poterat. Quapropt cau tū est vt tota dies obꝟuaret ꝓpter hoꝛas illi⁹ abominabilis lucis. i. diei. Sed hoc obꝟuari phibitū est. xxvj. q. vj. c. non obseruet. Nona plaga habet Exo. x. Facte sūt tenebre hoꝛ ribiles in omni terra egypti. Ubi autem filij israel habitabāt lux erat. Nico. de li. Dicūtur hoꝛribiles: qui a visione imaginaria videbāt multa fantasmata vt terrerentur. Decima plaga fuit pcussio ꝛ mors p̄mogenitoꝝ. qñ moyses expletis oibus q̄ deus iusserat. ꝛ ac cepę vasis aureis ꝛ argēteis mutuo ab egy ptijs: factū est noctis medio pcussit dñs oē p̄mogenitū in terra egypti. nec erat dom⁹ in qua non iaceret mortuus. Dicit magr in hꝟ sto. ꝙ executio ista facta fuit per manū boni angeli q̄ apparuerat moysi in rubo in ꝟona dei. Aug. tñ sup illū locū. ps. Jmmissiones p angelos malos. ait. Possum⁹ fine dubitatiōe malis angelis attribuere mortes pctōrum. Nocte igit illa congregato omni populo iu deoꝝ pcinxere se ad iter: ꝛ mane oēs insimul iter arripere. In egressu vero eorum vt di

UVA. BHSC. IyR_227

cit magister: facto terremotu multa templa egypti cū suis idolis corruerūt. Adhuc aūt factum est ꝙ nilus preter solitū innundās terrā in qua sepulchrū ioseph erat cooperuit. Tenebant aūt iudei ex iuramento asportare ossa eius. Tūc moyses scripsit in lamina aurea nomen dñi tetragrāmaton: que iniecta aque supernatauit: vsq; dū veniens stetit supra vbi erat sepulcrū. Et effodientes sustulerunt ossa Nico. de lira super. xiij. c. Exo. hoc īpugnat dicens. Que dicunt de nilo ⁊ ossib⁹ ioseph vidētur esse ficticia. Tum. qr glose hebraice ⁊ iosephus talia nō dicūt. lz imponat eis ab illis q̄ libros eorum non viderunt. Tum q̄a vna de causis quare ossa ioseph remanserunt in egypto fuit. vt per ei⁹ sepulcrū memoria beneficiorū ei⁹ apud egyptios diutius remaneret ⁊ sic ppl'us israel mitius tractaretur. Ideo nō est verisil'e ꝙ ossa eius essent posita in pratis vel in campis vbi aque possent inundare. sed in loco valde solenni ⁊ celebri. vbi aque nō possent inundare. maxime cū tpe mortis ei⁹ eēt potētissim⁹ ⁊ regi ⁊ ppl'o predilectus. Verūtn̄ hec ratio infringi pōt de facili. eo ꝙ nō est inconueniens qn̄q; aquas ⁊ maris ⁊ fluminuz preter spem ⁊ vltra solitū inundare. Aristo. j. methauroꝝ tractatu vltimo ꝟm nouā trāsiationē. ꝟm ꝟo veterem est in secūdo. dicit. Nō semp autē eadez loca terre neq; aquosa sunt neq; arida: ꝟ permutant ꝟm fluuioꝝ generationes ⁊ defect⁹. Propter qd̄ ⁊ aque circa arida permutant ⁊ mare: ⁊ nō semper hec quidē terra. hic aūt mare pseuerat oī tpe. sed fit mare quidē vbi arida. Ubi aūt nūc mare. iterum hic terra. Scd̄m tn̄ quendā ordinē putare oz hoc fieri ⁊ periodū. Itē ꝟm Aristo. videtur ꝙ causa istarū mutationū sit mot⁹ celi cū sole et stellis ⁊ planetarū cōiūctiōes. Inuenim⁹ nāq; ꝙ tpe Gregorij secūdi vt narrat Ricobaldus in chronica: diluuiū rome fuit ꝓpter aq̄s tyberis. qui tantū intumuit vt in via lata ad hominis staturam ⁊ semis fuerit. durauitq; diebus septē. Letanijs actū est ad deū ⁊ cessauit. Iterū anno xp̄i millesimo ducentesimotertio terremot⁹ in creta permaxim⁹ mare adeo cōcussit. vt aquas maris īpulerit in ciuitatē caridiam tāto impetu ꝙ oīa edificia ruinauit omnes hoīes fere occidit. mox a deo retrocessit mare ex portu vrbis: vt vbi aqua ꝓfunda erat tunc nulla videretur arene fundi maris oculis hominū patuerunt. Anno ab vrbe condita quingentesimo: flumen tyberis vltra solitum intumescens rome edificia in plano posita deleuit. Sic potuit illa nili inūdatio esse singularis: ita vt sepulchrū ioseph cooꝑuerit. Sed ista ad rem nō faciunt. Nos tm̄ ea que scp̄tura tradidit ꝓsequamur. Egressus ergo fuit moyses cuz illa multitudine ⁊ ꝑuenit ad mare rubrum. Pharao aūt secutus est cum certis curribus ⁊ equitibus q̄nquaginta milia ⁊ trecentis milibus peditibus armatorū. Leuantes oculos iudei timuerūt valde: quia nec fugere poterant nec pugnare eo ꝙ inermes erant. Quos confortauit Moyses: ⁊ de mandato dei tetigit mare: et aqua diuisa est: et populus dei pertransiuit sicco vestigio. Nec hoc discredendum dicit Josephus: cum Alexandro macedoni ⁊ exercitui eius Dariū insequēti: mare pamphilicum diuisum fuisse legat. deo volente. qui per eū ꝑsarum regnuz deleri volebat. Egyptij vero transire tēptantes omnes perierunt: quoniā aque que velut muri fuerant diuise ex miraculo dei. iterum vnite sunt et cōiūcte. Sicq; turpiter pharao et omnes sui exercit⁹ in mari rubro perierūt. Dicit autē Paulus Orosius libro primo sic. ꝙ extant nunc certissima horum monumēta gestorum. Nam tractus curruuz rotarumq; signa orbice: non solum in littore: sed etiaz in profundo quousq; visus admittitur peruidentur. et forte ad tempus vel casu vel curiositate turbantur continuo diuinitus in pristinam faciem ventis fluctibusq; reparant. hec ille. Timendus ergo ab omnibus est de⁹: qui etiam creaturas suas armat ad vltionē inimicorum suorum qui sit benedictus in secl'a seculorum. Amen.

De iudicio dei contra iudaicum populum ingratum de deo murmurantem.

Sermo XI

n Isi fuissent peccata grandia populi iudaici: non tā frequenter pius ⁊ misericors deus in deserto duris castigationibus illū visitasset. Elegit nanq; iudeorum gentem pre ceteris nationibus mundi: et tamen quanto plura illis collata sunt dona ⁊ beneficia: tanto crebrius ad iracūdiam deū suis sceleribus concitauerūt. Idcirco in hoc sermone de iudicio dei cōtra iudeos criminosos in deserto dicemus. De quibus tria mysteria ꝓponimus declaranda.

Primū d̄r beneficioꝝ largitio.
Scd̄m multoꝝ pctōꝝ commissio.
Tertiū diuersarū penarum incussio.

UVA. BHSC. IyR_227

De septem amplissimis beneficijs que largitus est deus populo iudeorum. Capl'm. I

Dignatus est deus clementissimus amplissima beneficia elargiri populo iudeorum: postq̄ illum liberauerat de seruitute egyptiaca. Ob quod gētiles cōuersi ad fidem dicebant iudeis baptizatis: vt refertur in prologo in epistolam ad Romanos. Quanto maiora ergavos dei beneficia narraueritis: tanto maioris vos criminis reos esse monstrabitis. Ut ergo de beneficijs populo iudaico exhibitis plenam noticiam habeam⁹ in hoc mysterio septem beneficia erūt enumeranda atq; disserenda.

Primum dicitur aquarum dulcoratio.
Secundum celestis cibatio.
Tertium viarum directio.
Quartum aque de petra eductio.
Quintum inimicorum expugnatio.
Sextum legis illustratio.
Septimū miraculoꝝ frequens coruscatio.

De dulcoratione aque fluminis marath.

Primū bn̄ficiū quod largitus est deus populo iudeoꝝ fuit aquarum dulcoratio. Ut em̄ scribit̄ Exo. xv. post transitū maris rubri: egressi sunt in desertum fur: ambulauerūtq; trib⁹ dieb⁹ ꝑ solitudinez ⁊ nō inueniebant aquā: ⁊ venerunt in marath nec poterant bibere aquas de marath: eo ꝙ amare essent. Et hoc dicit Amb. de conse. dist. ij. c. Reuera. Marath fluuius amarissimus erat ita vt sitiens ppl'us bibere non posset. Scd̄m Nico. de lira sup hoc passu Exo. qd̄ d̄r. Venerūt in marath. fit per anticipationē. qꝛ locus ille adhuc non vocabat̄ marath. sed sic vocatus est a filijs israel ꝓpter amaritudinē aque ſm ꝙ subditur in textu. Un̄ ⁊ cōgruū nomen loco imposuit: scilz populus israel. Magister in historia addit. Nō solū dicebat̄ marath ꝓ amaritudine aque: sed etiā pro amaritudine animi. Amarior quidē est qui sitit: qui nō inuenit potum: q̄ si inuentū gustare non possit Recitat ſm hoc ꝓpositū Plutarchus invita marci antonij ꝙ dū marcus antoni⁹ cōtra indos ⁊ parthos belluz gereret: vexat⁹ ab eis ꝑ iuga montiū cū exercitu fugiebat. Edebāt nāq; romani multis dieb⁹ radices ⁊ herbas incognitas ⁊ cruciabant̄ a siti: qꝛ in montibus per quos ibant non erant aque: ⁊ parthi tenebant planicies. Uenerūt tandē ad flumen cuius aqua erat gelida ⁊ clara: sed quia erat falsa faciebat viscera dolorosa. Ob quod flebāt oēs velut conspicerent paratā mortē. Quare marcus antonius coegit quendā familiarem suū vt qn̄cunq; iuberet sibi caput abscinderet: vt neq; viuus posset ab hoste ledi: neq; cognosci mortuus. Ab his tn̄ periculis tandē euasit Sic ergo ppl'us iudeoꝝ querelis ⁊ lamentationibus replebatur. Clamauit ad dn̄m moyses: ⁊ ostēdit ei lignū: qd̄ cū posuisset in aqua mox aq̄ dulcorate sunt ⁊ facte potabiles. Sz ego puto maius nobis xp̄ianis beneficiū concessum qn̄ in aquis xp̄s baptizari voluit: insinuans baptismū in aqua fore fienduz. Judei nāq; in aquis marath dulcoratis refocillarūt corpa: nos in aquis baptismi recreamus animas: ⁊ spiritualiū donoꝝ vbertate illas replemus. De effectibus aūt baptismi dixi in quadragesimali de pnia in sermone de baptismo

De coturnicibus ⁊ manna.

Secundū beneficiū qd̄ largitus est deus populo iudeorum: fuit celestis cibatio. Scribitur nāq; Exo. xvj. ꝙ trigesimo die ab exitu eoꝝ de egypto defecerūt eis victualia. Cūq; orasset moyses ad dn̄m vespe ascēdens coturnix de sinu arabico: vbi p̄cipue nutritur ſm magistrū in historia. operuit castra ⁊ ad libitū populi capiebatur. Nico. de lira inquit. Coturnix est auis pinguis ⁊ sapida. Et sumit̄ singulare ꝓ plurali. i. multitudo coturnicū. Mane vero cū oraret moyses descendit manna. Et vt scribit̄ Nume. xj. Erat manna quasi semē coriandri: coloris bdellij qui est sicut crystallus ſm Nico. de lira. Circumibatq; ppl'us: ⁊ colligens illud frangebat mola siue terebat in mortario coquens in olla. ⁊ faciēs ex eo tortulas. Et vt habet̄ Exo. xvj. erat gustus eius quasi simile cū melle. Ubi dicit Nico. de lira. Simila est farina tritici delicatissima. Sapor igitur illius manne erat quasi sapor panis facti de simila cū cōmixtiōe mellis Scd̄m aūt Nico. de lira. de ista manna fuerūt octo mandata. Primū vt mane colligerēt. Hora em̄ colligendi erat post ortum solis: eleuato rore qui erat super manna per vapores Erat quidē desuper manna ros congelatus: qui resoluebatur oriente sole. Quare manna colligi poterat vsq; ad horā sextā: ⁊ tunc incipiebat liquefieri ad modū prune. Ad ignem vero indurabatur ⁊ formabant̄ inde panes.

Secundū mandatuz fuit vt colligerent ad sufficientiā ⁊ non plus. Tertiū vt comederent mensuram gomor. Sed dubiū hic oritur quia non est idem per singula capita medium omnibus. sicut dicitur. ij. ethicoꝝ: ꝙ non idez est medium miloni: de quo dicitur ꝙ comede

UVA. BHSC. IyR_227

bat in die bonum integrum qui erat sufficiens pluribus hoibus. Ideo cibus conueniens vni alteri plus indigenti est deficiens: ⁊ min⁹ indigenti est superabundans. Respōdet Nico. de lira ꝙ iste cibus dabat; diuino miraculo. ita eodē mō fiebat vt plurimū indigēti sufficeret ⁊ a minus indigēte cōsumi absq; superfluitate valeret. Dicit aūt Iosephus ꝙ ex diuina prouidentia factum fuit hoc ne ex cupiditate ⁊ gulositate illi qui fortiores erāt plus debito vellent colligere: ⁊ sic debiliores debito alimento ꝑuarent: ⁊ in ppō seditio oriret. Quartus mandatum fuit: vt nō relinqueret vsq; mane Et dimiserūt quidā. s. datha ⁊ abirō vt dicūt hebrei: ⁊ scatere cepit vermibus ⁊ cōputrescere Hoc ꝯo non cōtigit ex natura manne: qz seruari poterat. Sed erat ex voluntate dei ne alii qui ex cupiditate ⁊ gulositate plus debito vellent colligere ad seruandū quod esset occasio malorū. Quintū preceptus fuit: vt die sexta colligerēt duplū. Sextū vt reseruaret vnus gomor ꝑ sabbato. Septimū vt illud comederent in die sabbati. Octauū vt implerēt vas continens gomor ad reseruandū in futuras generatōes. De isto māna dr Sap. xvi. Panem de celo ꝑstitisti illis sine labore: omne delectamentū in se habentē: ⁊ ois saporis sua uitatē. Nico. de lira ait. Hoc intelligēt non ex natura manne. s. ex merito sanctorū hominus qui eum comedebāt quib⁹ sapiebat sicut desiderabant. Malis em̄ hoibus ex eor demeritō decipiebat. Unde Numeri. xi. ca. dicebant. Nihil vident oculi nostri nisi manna. Anima nostra nauseat sup cibo isto leuissimo. Et dicebatur panis de celo: quia gñabatur in celo aereo. ⁊ panis angelorū: quia in descensu manne coopabant angeli. nō ꝙ angeli ipō vescerentur. quia ipsi non indigent cibo corporali. Hoc cibo aliti sunt filij israel quadraginta annis donec venirent in terram habitabilem. s. in terraꝫ Chanaam: que fuerat eis promissa. Et vt dicit Nico. de lira. nō statim defecit mā na cum intrauerūt illam: qz tranfito iordane fecere circūcisionem in galgalis: ⁊ postea celebrauerūt pascha ⁊ in crastino pasce cessauit mā na. vt habetur Josue. v. ca. Satis tamen cito post ingressum terre Chanam defecit. Mirāda profecto sunt omnia que de isto cibo dicta sunt. Et vt dicit Ambro. libro de sacramentis reuera mirabile est fratres: ꝙ manna plueret dominus patribus in deserto: qui quottidiano celi pascebantur alimento. Verūtamē his omnibus maius est; quod nobis christianis exhibetur. verum scilicet corpus christi in sacramento altaris.

De mirabili ducatu populi iudaici.

t Ertium beneficium quod largitus est deus populo iudeorum: fuit viarum directio. Ut em̄ habetur Exo. xiij. Angelus domini precedebat castra israel: ⁊ cum eo pariter columna nubis. Et numeri. ix. dicitur ꝙ die qua erectū est tabernaculū: opuit illud nubes. A vespere aūt super tentoriū erat quasi species ignis vsq; mane. Sic fiebat iugiter per diem operiebat illum nubes. ⁊ p noctem quasi species ignis. Cuncq; ablata fuisset nubes que tabernaculuꝫ protegebat tunc proficiscebant filij israel. ⁊ in loco vbi stetisset nubes. ibi castrametabantur. Ad imperium dñi proficiscebant. ⁊ ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes: tabernaculum manebat in eodez loco Dicit Nicolaus de lira. ꝙ nubes mouebatur angelico presidio vel ministerio. Sed maius beneficium nobis christianis concessum est q̄ bus via summi boni verbo et exemplo a christo est manifestata. Nam cum philosophi plurimum desudasseut querentes noscere in quo summum bonum consisteret: euanuerunt in cogitationibus suis. ⁊ Varro vt refert Aug. xix. libro de ciui. dei. capō. ꝑmo dicit ducētas octaginta octo opiniones fasas de beatitudine philosophos ipos habuisse. O vere secula aurea: christi presentia illustrata. O felicia tē pora nostra in quibus omnes qui volunt scire possunt. ꝙ perfecta beatitudo cōsistit in deo Dinc Lactan. lib. vij. diuinarū institutionum ait. Pater enim noster ⁊ dominus: qui condidit firmauitq; celum qui libratam magnitudine sua terra vallauit montibus. mariq; distinxit: ⁊ quicquid est in hoc opere mundi consauit ⁊ perfecit e nihilo: perspectis erroribus hominum ducem misit: qui nobis viam iustitie panderet. Hunc sequamur omnes: huc audiamus: huic deuotissime pareamus: quoniā solus vt ait Lucretius. Veridicis hominum purgauit pectora dictis. Et finē statuit torpedinis atq; timoris. O stenditq; bonum summum quo tendimus omnes. Quid forez atq; viam monstrauit limite paruo. Nec tm̄ ostendit sed etiā precessit: ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret.

De fluxu aque de petra contra naturam.

q Uartū beneficium fuit aque de petra eductio. Ut em̄ habet Exo. xvij. dum veniissent in raphidi defecisseꝫq; aqua

UVA. BHSC. IyR_227

dixit Moyses ad dominum. Adhuc pusillus ꝛ lapidabunt me. Inquit Nico. de lira. ꝙ hoc dicebat Moyses ducꝰ timore naturali. qui cadit in perfectū virū. Et magis dicebat timore populi. ne eo interfecto a dño recederet per idolatriā. Et ait dñs ad Moysen. Sume de senioribus israel. Nico. de lira. ſ. vt sint testes ꝙ antea ibi nō fuerūt fontes vel aque. ac etiā vt p hoc appareat dei miraculū. Subdiditq; deus. Et vade ad petrā oreb. percutiesq; ex ea. Glga Magister in histo. Oreb sic dicta ꝓpter oreb qui occisus est in ea. factūq; est ita. Et egresse sunt aque. ꝛ bibit populus. Sed his omibus amplius est qō nos accepimꝰ. nō vtiq; aquā de petra. sed sanguinē p̄ciosissimū de corpe ie su xp̄i. Unde petrus. j. epla. c. j. dicebat. Non corruptibilibus auro vel argento redēpti eſ; sed p̄cioso sanguine agni incontaminati et imaculati ihesu xp̄i.

De inimicoꝝ expugnatione.

q Uintū beneficiū fuit inimicoꝝ expugnatio ꝛ debellatio. Dicit nāq; Exo. xvij. Uenit aūt Amalech. vt pugnaret aduersus israel in raphidim. Notandū hic ꝑm Nico. de lira ꝙ quedā glosa sup istū locū dicit ꝙ amalech fuit filiꝰ hismaelis. a quo dicti sunt amalechite. qui ꝛ hismaelite. Ipsi sūt saraceni. Dō aūt. j. Paral'. c. dr ꝙ Eliphaz primogenitus Esau genuit Amalech. dicunt sequentes dictaꝝ glosam ꝙ fuit alius. ꝛ sunt duo eiusdē nois. Sed hoc dictū de sacra scriptura nō habet auctoritatē: imo cōtrarietatē qz Gen. xxxvj. ꝛ. j. Paral'. j. c. dicit expresse ꝙ Amalech fuit filius Eliphaz p̄mogeniti Esau nec legit alius Amalech. Insup Josephus in scō antiquitatū libro dicit ꝙ ab Amalech filio Eliphaz dicti sūt amalechite. Hoc etiā colligit. ex. ij. Reg. j. c. vbi dicit ꝙ filius Doech idumei venit ad Dauid nunciās mortē Saulis. Licet em̄ non exprimat ibi ꝙ fuerit filius Doech: tñ sēs expositores concorditer hoc dicunt. Et cū interrogaret a Dauid. quis esset ait. Filius hois aduene amalechite ego sum. Ex quo videt ꝙ amalechite sunt idumei. ꝛ sic non descenderunt ab hismaele. sed ab Esau.

Quare aūt isti amalechite insurrexere aduersus iudeos, dicit Nico. de lira sup. xv. c. Exo. ꝙ ipi ꝛ populi qui erant eis cōfederati. audiētes ꝙ filij israel transierant mare rubrum. et essent in deserto eis ꝓpinquo irati sunt. timētes ne inuaderent terram eoꝝ. ꝛ ideo anteq; essent magis fortificati. voluere eos delere. ꝛ ascendere ad pugnandū cū ipis. Super. xvij. c. Exo. Aliam causam assignat Ni. de lira. ex parte populi israel. Ad hoc em̄ permisit deus bellum illud insurgere: vt ex victoria sequenti essent audaciores de cetero contra aduersarios insurgētes: ꝛ de spolijs Amalech essent muniti armis ꝛ alijs necessarijs: que fugientes dimisere. Elegit autē Moyses Josue: de tribu effraim: virum bellicosum: cui ꝛ paucos tradidit armatos. ꝑm magistruꝝ in historia: plurimos ad custodiam castroꝝ retinuit. Ipse aūt ascendit in montem habens virgaꝝ dei in manu: vt ex hoc victoria deo ascribere tur. Ascendereq; cum Aaron et Ur. qui Ur ꝑm Josephum fuit maritus Marie. Cuncq; leuaret Moyses manus vincebat israel. Ubi apparet oratonis efficacia. Sinautez ꝛ paululum remisisset. vincebat Amalech. Quo cōperto Ur et Aaron supposuerūt ei lapidem. et ex vtraq; parte manus eius sustentabant. Erant enim graues ꝓ labore orandi. In cuius rei figura ꝑm magistrum in historia. sacerdos eleuat manus in missa: ꝛ etiam in figura christi orand in cruce. Ne remisit moyses manus vsq; ad solis occasum. Fugauitq; Josue Amalech in ore gladij. Nobis ꝺo xp̄ianis gloriosior est victoria: qui per christū demones superamus. Nam vt diximus in sermone de bello demonum: ꝑtusq; christꝰ moreretur in cruce omnes iusti trahebantur ad limbum. At ex post penitenti latroni patefactus est paradisus.

De lege quam dedit Moysi deus.

s Extum beneficium quod largitꝰ est deus populo iudeorum dicit legis illustratio. Ut em̄ habet Exo. xxxij. in monte synai Moyses legem accepit a deo sibi datam. Qui reuersus est de monte portās duas tabulas restimonij manu scriptas ex vtraq; parte: ꝛ factas opere domini. Dicit Rabbi Salomon ꝙ vnica scriptura erat ibi. que tamen erat legibilis indifferēter ex vna parte sicut ex altera. quod erat valde mirabile. quia littera ex vna parte figurata ordine recto in parte oppositā apparet eius figura modo oppositō. Uel potest dici absq; tali miraculo. ꝙ littere erāt duplices: ita ꝙ p̄cepta erant sculpta ex vna parte. ꝛ similiter ex altera. Duas tabulas fregit moyses. vt dicetur in tertio mysterio. ꝓpter peccatum populi reputans populum indignū. vt dicit Nico. de lira accipere legem digito dei scriptam. Hec autem fractio tabularum signum fuit euacuationis legalium in aduentu xp̄i. Tandem vt

UVA. BHSC. IyR_227

dicit Exo.xxxiiij. Ascendit Moyses mōtē de mandato dei: tulitq; secū duas tabulas lapideas: instar prioꝝ.i. similes alijs prius factis in materia ⁊ in q̄ntitate. Dicit Nico. de lira ꝙ d̄ quo lapide fuerit nō habet ex textu. Rabbi tn̄ Salomon tenet ꝙ fuerint de lapide saphirico. Inq̄t em̄ ꝙ deus ostendit Moysi vnam massam talis lapidis: formatā de nouo diuina virtute. de qua Moyses dolauit duas tabulas. ⁊ dolature sup̄flue fuerūt sue: ⁊ inde ditatus fuit multū. Sed hoc tacet Josephus: q̄ prior fuit Rabbi Salomone. Fuit ergo Moyses in mōte cum dn̄o quadraginta diebus et quadraginta noctibus nihil comedens aut bibens. Cūq; descendisset de mōte cum tabulis: apparuit facies eius cornuta: ⁊ ipse ignorabat. Dicit magister in historia ꝙ erant quidā radij miri splendoris ꝓcedētes in altū ad modum cornuū. quos apl's vocat gloriam vult⁹ Moysi.ij. ad Corin.iij. Unde in hebreo habetur. Et non cognouit ꝙ cornuta esset lux faciei sue. Hic querit quare Moyses nō habuit ante hanc gloriā: cū locutus fuisset cū domino diu in monte. Et rn̄det Nico. de lira ꝙ aliqui dicunt ꝙ nō habuit ante ita limpidam cognitionē de deo sicut post ad quod denotādum apparuerunt tales radij. Alij dicunt ꝙ hoc factū est vt populus qui ꝑ idolatriā peccauerat magis eū timeret: ⁊ haberet in reuerētia. Rabbi salomon dicit ꝙ fuit ex hoc ꝙ dn̄s posuit manū suā sup̄ faciē eius. Quare Moyses posuit velamen super faciem suam. cū loqueret filijs israel. ⁊ locutus est eis omnia q̄ sibi fuerunt imperata. Concludit magister in historia. Quātum hec gloria durauerit ⁊ vtrū semel vel pluries hoc acciderit ignoramus. Sed xp̄ianis lux amplior effusa est q̄bus euāgeliū effulsit.

De miraculis ⁊ signis multiplicibus.

Septimū beneficiū quod deus donauit populo iudeoꝝ: fuit miraculoruz frequēs coruscatio. Naz p̄ter ea que diximus multa signa ⁊ miracula de ipsis fuerūt ostensa. Miraculū certe fuit ꝙ Maria soror Aaron murmurans cōtra Moysen: statim fuit lepra percussa: ⁊ tandē Moysi oratione sanata: vt habet Numeri.xij.c. Miraculū fuit ꝙ aperta est terra: ⁊ deglutiuit Dathā ⁊ Abiron Numeri.xvj.c. Miraculū cū floruit virga Aaron Numeri.xvij. Et ne singula commemorentur: quadraginta annis fuit ille populus in deserto: non comedens panē: nec bibens vinū: nec vetustate attrita sunt vestimēta eius: aut calciamēta consumpta. vt habet Deut.xxix. Sed xp̄ianis maiora signa post xp̄i aduentū mōstrata sunt: q̄nimmo ꝯtinue in ecclesia sancta miracula fiunt. Quisnā nō admiret ex aridis ossib⁹ Nicolai sanctissimi apud Barū. ⁊ Matthei euāgeliste apud Salernū. ⁊ Andree apostoli apud malfiā scaturire manna? Quid dicam de sanguine gloriosi martyris Januarij. Conseruat quippe Neapoli in vase vitreo aut crystallino. estq; semp̄ strictus ⁊ cōgelatus: At dum caput p̄fati sc̄i deprope ponit sanguis ille ebulliēs: tandem cunctis vidētibus liquescit: et capite amoto rursus indurat: ⁊ cōgelatus nō mouet āpli⁹ O pietas dei benedicti: qui sic humano generi ꝑ tot innumera miracula virtutē potentie dignatus est demonstrare.

De multis miraculis quibus populus in deserto temptauit ⁊ ad iram concitauit deū excelsum. Capl'm II

In tanto cumulo beneficioꝝ non custodierūt iudei testamentū dn̄i: ⁊ in lege eius noluerūt ambulare. ⁊ obliti sunt beneficioꝝ eius: ⁊ mirabiliū eius que ostēdit eis. Tēptauerūt quidem deū excelsuz varijsq; peccatis maiestatez eius offendere. Idcirco in hoc secūdo capitulo de offensionibus iudeorum in deserto dicemus: quas reducemus ad septem.

Prima d̄r murmurationis.
Secunda inobedientie.
Tertia ingratitudinis.
Quarta idolatrie.
Quinta gule.
Sexta desperationis.
Septima fornicationis.

De septē pctis populi. ⁊ p̄mo qualit murmurauerūt iudei cōtra deū ⁊ moysen.

Prima offensio ⁊ pctm̄ iudeorum in deserto d̄r murmuratōis. Nā contra Moysen murmurauerūt qn̄ venert ad flumen marath. vt d̄r Exod.xv. Item qn̄ dicebant. Utinā mortui essemus ꝑ man⁹ dn̄i in terra egypti.i. ꝑ plagam ab eo immissam: cū p̄mogenitis egyptiorū quādo sedebamus sup̄ ollas carnium: ⁊ comedamus panē in saturitate. Cur eduxisti nos in desertū istud vt occideres oēm hanc multitudinem fame. Exodi.xvj. Et quādo venerūt in raphidim: vbi nō erat aqua: iurgati sūt cōtra moysen. Quibus ipse dixit. Quid iurgamini contra me et temptatis dn̄m? Exo.xvij. Sed hic posset aliquis querere. Quare deus eduxit eos per ta-

UVA. BHSC. IyR_227

lem viā: vt paterēnt defectū cibi ⁊ potus. Et rñdet Nico. de lira q̄ hoc fuit vt ex frequenti necessitate oporteret eos recurrere ad dñm: ⁊ sic sub timore dñi retinerent: q̄ hoc etiam bonū patrie ⁊ malū patrie declararetur.

De inobedientia populi.

s Secunda offensio fuit inobedientia. Quia multi collegerūt plus de manna q̄ fuerat ordinatū ⁊ reseruauerūt in diem alterum. vt dr. Exodi. xvj.

De ingratitudine populi.

t Tertia offensio ingratitudo appellat. In tot nāq; bñficijs male locuti sūt de deo. Dicitur nanq; Numeri. xiiij. q̄ voluerunt sibi p̄ficere ducem vt reduceret eos in egyptum. Quare dixit deus moysi. Vsq; quo detrahet mihi populus iste? Quousq; non credēt mihi in omibus signis que feci coram eis? Et infra cōminatus est dicens. Nullus eorū qui viderūt signa que feci in egypto: numeratis. s. a vigīti annis ⁊ supra: videbit terram p̄o qua iurauī patribus eorum p̄ter caleph ⁊ iosue.

De idolatria populi.

q Quarta offensio idolatria fuit. Ut ei scribitur Exo. xxxij. videns populus q̄ moyses moꝛa faceret duꝛ esset in monte coꝛā dño: dixit ad aaron. Fac nobis deos. Rabbi salomon dicit q̄ isti fuerunt egyptij q̄ uersi ad iudaismū q̄ ascēderūt cū iudeis de egypto. Et isti qui erāt nutriti in idolatria incitauerunt magnā partē de filijs israel. vñ subiungebāt. Moysi enī ignoꝛamus quid acciderit. ℞m Josephū ⁊ magistrum in hiſtoꝛia alij dicebant eum a bestijs comestū: alij a dño translatū: alij sane mentis cū dño philosophātem. Ut p̄o sequitur in hiſtoꝛia. Aaron ⁊ Ur restiterūt. Sed indignatus ppls spuēs in faciem Ur sputis vt traditur eū suffocauit. Vñ timens aaron ait. Tollite inaures uxoꝛū ⁊ liberoꝛū ⁊ afferte ad me. Dicit: magister i hiſtoꝛia q̄ hoc erat quod p̄ciosius ⁊ carius habebant: putans q̄ cōsulentes auaricie sue nolent afferre. Fecit tñ ppls quod dixerat. auidus ad idolatrandū. Fozmauit itaq; ope fusorio vitulū cōflatile quia in egypto bouē ad oꝛauerunt. Nāq; vt dicit magister in hiſtoꝛia in principio. Exo. j. de submersione paruuloꝛ erat apis deus egyptioꝛum: vt Plinius dicit qui ⁊ testat se eum vidisse. Quidam taurus q̄ ex improuiso egrediebatur de flumine habēs in humero dextero signū candidū instar lune coꝛniculate atq; cū statim cōfluerent egyptij omni genere musicoꝛ psallentes leuabat in aera: ⁊ super eos tanq̄ psallens ferebatur ⁊ ad motū uel statione ipius in terra mouebantur ⁊ stabant: ⁊ eodē die euanescebat. Que oia de monū artificio cōplebant: vt docet Aug. lib. xviij. de ciui. dei. c. v. Fozmato itaq; vitulo dixit ppls. Hi sunt dij tui israel qui te eduxerūt de terra egypti. Fecitq; aarō altare coram eo ⁊ in crastinū indixit solēnitatē. Mane q̄q; surgentes obtulerūt hostias: seditq; ppls manducare ⁊ bibere: ⁊ surrexerūt ludere. i. adoꝛare. Hic querit quare aaron edificauit altare? Et dicit Nico. de lira ℞m Rabbi salomonē q̄ ad retardandā imolationē: quia aut statiꝛ ppls imolasset sine altari: aut in mōēto altare cōstruxisset. Ideo subdit aaron. Eras solennitas dñi est. Non dixit hodie: si forte interim ueniret moyses ⁊ impediret. Tunc dixit dns ad moysen. Descende. peccauit ppls tuus. Quasi dicat. nō me? ꝓpter idolatriam Hel ex eo quia erat moyses illi ppło mansuetus, vt p̄z. xlv. di. c. disciplina. ⁊. xxiij. q. iij. c. quid crudele. Subiunxit de?, Cerno q̄ ppls iste dure ceruicis sit. Dimitte me vt irascat furoꝛ meus. Dixit aūt moyses, Queso dñe quiescat ira tua: et esto placabilis super nequicia ppli tui: ne dicant egyptij. Callide eduxit eos vt interficeret in montib?: quasi imꝓtēs dare terrā quā ꝓmiserat. Recoꝛdare abꝛaam. quasi dicat, Si ppls iste meruit moꝛi per incendiū: ecce abꝛaā pater eoꝛū ꝓpter amoꝛes tuū ꝓiectus fuit in ignē chaldeoꝛ. Sequit exitus ⁊ ysaac. ac si dicat. Si ppls meref moꝛi per gladiū: ecce ysaac paratus fuit ꝓ te immolari. Et addit, ⁊ iacob. i. si meruerit puniri populꝰ exilio: ecce israel tanq̄ exul fuit in mesopotamia obediens patri suo ⁊ tibi: quibus iurasti per temetipm qui es imutabilis de dā da terra chananeoꝛ semini eoꝛ. Placatusq; est dñs: ⁊ moyses descendit.

De gula populi.

q Quinta offensio fuit gula: quando ardenter dicebaut, vt ponitur Numeri xj. Recoꝛdamur piscū quos comedebamus in egypto gratis. i. ꝓ paruo ꝓcio. In mentem nobis uenīt cucumeres: ꝓpones: poꝛri. cepe, ⁊ allia.

De desperatione populi.

s Sexta offensio fuit desperatio: quando vt ponit Numeri. xiiij. Quis turba fleuit dicens. Utinā moꝛtui essemus in egypto: ⁊ nō in hac uasta solitudine.

De foꝛnicatione populi.

ee

UVA. BHSC. IyR_227

Septima offēsio fuit fornicatio. Scribit nanq; Numeri.xxv. q fornicat⁹ est ppl'us cū filiabus Moab. que vocauere eos ad sacrificia sua. Dicit hic Nico. de lira, q Balaam sciens filios israel esse ꝓnos ad luxuriā, dedit ꝯsilium Balach regi moabitarū: vt mitteret puellas pulchras ⁊ ornatas per exercitū eorū: ⁊ q iuuenes venientes ad se verbis allicerent: ⁊ cū viderent eos inflammatos ad actum carnis, nō permitterēt se ab eis cognosci nisi prius comederent de idolotitis: ⁊ idola adorarent que secum portauerāt: vt sic deus offenderet, ⁊ popul⁹ israel ab eo ꝑcuteret, ⁊ daret in manus hostiū. Dicit etiaz Josephus q aliqui nobiles de israel acceperūt sibi vxores de illis. Et licet nō sit scriptum in isto capl'o.xxv. q Balaā dedit tale consilium: tamē habet Exo.xxxj.c. vbi d'r. Nōne iste sūt que deceperūt filios israel ad suggestionem. Balaam. ⁊ Apoc.ij.c. dicit. Habeo aduersus te pauca. qm̄ habes hic tenentes doctrinam Balaam: qui docuit Balach mittere scandala coraz filijs israel edere de sacrificijs idoloruz ⁊ fornicari.

De septē plagis quibus populus punitus fuit. Capl'm III

Ot sceleribus iudeoꝝ ad iracundiam cōcitatus dn̄s: flagella multiplicia cōtra eos misit. Et q̄uis dictum sit paulo ante in fine quarte offensionis: q dn̄s fuit placatus: illud tamē intelligit ꝑm Nico. de lira: q deus nō simul nec subito populū idolatram ⁊ durū puniuit. Idcirco aduertendū est in hoc mysterio q septē famosis plagis populus ille percussus est.

Prima plaga fuit post adorationez vituli de qua dicit Exo.xxxij. i fine. Percussit dn̄s ppl'm ꝓ reatu vituli. Nam postq̄ Moyses descendit de monte, ⁊ vidit vitulū ⁊ choros: redegit in puluerē vitulū: quem sparsit in aquis: ⁊ dedit ex eo potū filijs israel. Rabbi Salomō dicit q iste aque potate erant nociue culpabilibus causando in eis inflationē ⁊ languorem per quē poterāt ab alijs discerni: alijs autem erant dulces ⁊ vtiles. sicut aque i sacrificio zelotipie ostendebāt per effectū culpā mulieris vel eius innocentiā. vt habetur Numeri.v.c. Alij autē doctores dicūt q color auri remansit circa ora eoꝝ qui erāt culpabiles ita q barbe eoꝝ videbant auree: ⁊ sic ab alijs distinguebant. Quare filij Leui obediētes Moysi zelo dei interfecerūt ex transgressoribus viginti tria milia. Facto vero die altero Moyses orauit ꝓ populo dicēs. Peccauit dn̄e popul⁹ tu⁹ iste. Aut dimitte eis noxaz hanc: aut dele me de libro vite. Dicit Rabbi Salomon. q iste liber intelligit lex: que denoīat a Moyse eo q fuit eius minister. Est ergo sensus ꝑm eū. Dele me de libro. vt. s. lex nō denominet nomine meo. nisi populus iste tibi recōcilietur. Aug. vero exponit dicēs. q moyses sic dixit ex cōfidētia ⁊ familiaritate diuina. vt sit sensus. Sicut certus sum q nō delebis me de libro tuo: ita peto vt certifices me: vt remittas noxam isti populo.

De igne qui descendit in castra.

Secunda plaga punitus est ille populus ꝓpter peccata sua: qn̄ accensus ignis dn̄i deuorauit extremā partez castroꝝ. vt dicit Numeri.xj.c. Forte ibi erant magis culpabiles. Tandem oratione Moysi ignis absorptus, i. extinctus fuit.

Tertia plaga fuit postq̄ habuerūt coturnices. vt em̄ habet Numeri.xj.c. adhuc carnes erant in dentib⁹ eoꝝ. nec defecerat hmōi cibus ⁊ ecce furor dn̄i concitatus in populū ꝑcussit eū plaga magna nimis. Vocatusq; est ille locus sepulcrū concupiscentie. Ibi em̄ sepeliere populū qui desiderauerat carnes. Dicit magister in historia q modus plage hic non determinat. Credit tn̄ q fuerit ignis.

Quarta plaga ponitur Numeri.xvj. quando multitudo murmurabat cōtra moysen et Aaron dicēs. Vos interfecistis populū. Cūq; vellent eos obruere lapidibus: fugerūt ad tabernaculū: ⁊ operuit eos nubes: ⁊ apparuit: gloria dn̄i. Dicūt aliqui q nō fuit illa que p̄bebat ducatum populo: sed quedā parua nubes i qua dominus solitus erat loqui cū moyse. Alij dicunt q fuit illa que prebebat ducatum. sed stabat in alto super tabernaculum: ⁊ tunc descendit operiēs ⁊ ambiēs circūquaq; vt nullus posset adire. Et egressus ignis deuorauit ppl'm. Fuerunt aūt percussi tredecim milia ⁊ octoginta.

Quinta plaga exprimit Numeri.xxj. quādo ꝓfecti de monte hoc venerūt in Salmana. Et qr male loquebāt de deo: misit dn̄s in populum serpentes ignitos. Qui sic dicebantur ꝑm Nico. de lira. ⁊ magistrū i hystoria. qr minimi ⁊ veloces erāt ad modū scintillaꝝ: vl' qr volātes ꝑ aera emittebāt scintillas ardētes: vel ex eo q ꝑ morsus eoꝝ calefiebat caro: ac si igniret. Tūc venerūt iudei ad Moysen: vidētes mortes plurimorū dicentes. Peccauim⁹ qr locuti sumus cōtra deū: ⁊ tu ora vt tollat

UVA. BHSC. IyR_227

a nobis serpētes. Orauitq; moyses ad dn̄m. Cui dn̄s ait. Fac ꝑpentē eneū. ⁊ pone in perticam eminētē in medio populi. ⁊ q̄cūq; percussus fuerit a ꝑpēte respiciat eū ⁊ viuet. Et factū est ita. Dicit Rabbi Salomon: ꝙ in serpente nō erat ꝟtus sanādi: sed aspicientes serpentē cognoscebāt afflictionem illā a deo sibi iuste illatā. petendo mīam ⁊ ip̄e deus sanabat eos. Rō aūt mystica est: q̄ ꝑpens ille figurabat xp̄m passum in cruce: ꝑ cuius intuitum fidē ⁊ deuotionē sanamur a morsu sathane. Ex quo xp̄s dixit Job. iij. Sicut exaltauit moyses ꝑpentē in deserto: ita exaltari oꝫ filiū hoīs. Dicit magr̄ in histo. ꝙ illū ꝑpētē eneuꝫ habuerūt secū filij israel semꝑ ⁊ magnifice repositus est in hierusalē. Tandē ob cultū suꝑstitionis quē sibi exhibebat ppl's cōminuit eū in puluerē rex Ezechias: ⁊ posuit in torrente cedron sicut etiā patet. iiij. Reg. xviij.

Sexta plaga enarrat̄ Numeri. xxv. qn̄ scilꝫ isrl' initiatus est. i. cōsecrat⁹ beelphegor idolo madianitarū. Iratus aūt dn̄s dixit ad Moysen. Tolle cūctos p̄ncipes ppl': ⁊ suspēde in patibulis ꝯ solē vt auertat̄ furor me⁹ ab israel. Dicit magr̄ in historia. Forte q̄ subditos nō corripiebāt duces tribuū voluit suspendi. vel potius p̄ncipes. i. auctores huius idolatrie. Occisiq; sunt. xxiiij. milia hominum.

Septima plaga fuit qn̄ iuuenes plurimi zelo phinees accēsi: multa milia hominū ꝑcusseruut. Ut em̄ refert iosephus. ⁊ ponit̄ Nume. xxv. p̄ncipes tribus Simeō zambri filiam cuiusdam potētis madianitarū duxerat: q̄ dicebatur corbi. Qui vxore iubente in q̄dā solēnitate cū alijs ducibus deo nō immolauit. Quā obrem cū a moyse rep̄henderent̄ in generali qui colebant idola nō deū. ille corā oībus professus est se alienigenā duxisse. ⁊ se idola colere. nec tyrānicis legib⁹ q̄s ip̄e sibi moyses imposuerat obnoxiū esse. q̄bus sub figmento legū ⁊ dei grauiori seruitute ppl'm premebat q̄ egyptij: cū ꝓpriū auferebat viuendi arbitriū. Et discedēs corā omni turba que flebat ante fores tabernaculi intrauit tabernaculum vxoris. Surgensq; phinees filius eleazari de medio multitudinis ⁊ accepto pugiōe ingressus est post illuꝫ in lupanar. Et cū inuenisset coeuntes perfodit ambos in locis genitalibus. Quo exēplo multi moti idolatras plurimos occiderūt. Quid plura? Ut cōcludit̄ ī ꝓlogo in epl'am ad romāos: ita crebra ꝓuocatōe dominū irritauerūt. vt oēs in heremo morerent̄ nec plures ex senioribus eoꝝ q̄ duo homines terrā ꝓmissionis intrarūt. Nos igitur caueamus nobis: ne deum contra nos ꝓpter peccata nostra prouocemus: quia quāto plura dignioraq; suscepim⁹ dona: tanto grauiora nostra facinora delictaq; reputantur. Et si illa deponere neglexerimus: non negliget aut retardabit vltionem deus qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

De iudicio dei contra iudeos in hierusalem habitantes. Sermo XII

Edit deus populo

d iudeoꝝ ciuitatē hierosolymitanaꝫ ad inhabitandum. in qua tempore Nabuchodonosor regis babylonis tm̄ excreuerunt iniquitates ⁊ execrāda mala ꝙ deus oēm populum tradidit in manus inimicoruꝫ suorum ⁊ ciuitate debellata omnes vtriusq; sexus iusto iudicio dei captiui ducti sunt in babylonē. Neq; ob aliā causam tam graue dānū incurrerūt: nisi quia diuina mandata cōtemnebāt. erātq; deo celi abominabiles ⁊ exosi. Ad qd̄ clare intelligendū statui in hoc sermone de iudicio dei contra iudeos in hierusalē commorantes loqui de quo si plenam noticiā habere voluerimus: necesse est vt tria mysteria disseramus.

Primū d̄r glorie.
Scd̄m nequitie.
Tertiū pene.

De gloria ⁊ magnificentia ciuitatis hierusalem. Capl'm I

e Xaltauit deus gloriam ciuitatis hierosolymitane: ⁊ fecit illam speciosam ⁊ decoram valde. in qua morabātur iudei cū ingenti leticia ⁊ quiete. Ueruntamen vt sic fuisse demonstremus tria de ipsa ciuitate cōsideremus.

Primo situm.
Scd̄o cultum.
Tertio statū.

De optimo situ ciuitatis hierusalem.

p Rimo cōsideremus illius ciuitatis situm. Et de hoc notandū ꝑm Rabanū libro. xij. de origine rerum. ꝙ hierusalem est ciuitas in palestina in medio iudee posita. vmbilicus toti⁹ habitabilis nostre zone. Unde Ezechielis. v. dicit dominus. Ista est hierusalem. quam in medio gentium situaui. Nicolaus de lira dicit. quia situata est in quarto climate terre habitabilis septē climatibus distincte. Est ibi terra fertilis. nō modo frugum. sed etiam balsamo. melle ⁊ lacte.

UVA. BHSC. IyR_227

Que in distributione terre promissionis data fuit tribui bēiamin, dicta ieb' q̄ est hierusalem: vt notat Josue, xviij. Et idem fatet Jsidō. lib. xiij. etymol. Jn. xv. ꝙ lib. asserit q̄ ꝑ m iude os Sem filius Noe quē dicunt melchisedech ꝑmus post diluuiū in syria cōdidit salē vbez hanc. postea ipsam tenuerūt Jebusei ex q̄bus dicta est iebus, Sicq̄ duobus noibus copulatis iebus ⁊ salem vocata ē. Que postea a Salomone hierosolyma: quasi hierusalomonia dicta est.

De templo mirabili hierusalem.

B Ecūdo cōsideremꝰ illius ciuitatis cultum, Jbi eādem a salomone constructū est templū miro artificio. de quo ꝺ. ij. Paral. iij. Cepit salomon edificare domū dñi in hierusalem in mōte moria, qui demōstratꝰ fuerat dō pri eius anno q̄rto regni sui. Glo. Hiero. sup illo verbo. Vade in terrā visionis. Jn hoc mōte inq̄t. obtulit Abraam holocaustū ꝑ Jsaac. Et glo. sup illo verbo ia cob. Non est hic aliud nisi domꝰ dei dicit. Jn hoc loco creditur iacob dormiuisse ⁊ vidisse angelos visionē in scala. ꝓuidisseq̄ templuꝫ ⁊ dei cultū ibidē futuꝝ. Quātū ꝙ fuerit domus illa mirāda patet ex his que dicunt. iij. Reg. vj. Erat ibi cōcursus ⁊ frequētia gētiū. Precipue ꝙ m Nico. de lira. ex oīm iudeapplis ibi cōsuebat in festo pasce siue azymorū in memoriā liberationis de egypto. Jn festo pēthecostes in memoriā date legis. Jn festo scenophegie siue tabernaculoꝝ in memoriaꝫ mansionū in deserto. Hanc domū xp̄s voluit sua pnīa decorare. Jbi oblatꝰ est quadragesima die postq̄ natus fuerat. Jbi inuētus post triduū in medio doctoꝝ. vt ꝺ. Lu. ij. Jbi docebat. Unde Mar. xiij. dixit. Quottidie apud vos erā docens in templo.

De statu hierusalem.

t Ertio ꝓsideremus illiꝰ ciuitatis statum. Facta equidē fuit ciuitas insignis ⁊ regia. Primusq̄ ibi regnauit rex saul quē samuel vnxit in regē. ij. Dō. iij. Salomon. iiij. Roboā. v. Abias. vj. Asa. vij. Josaphat. viij. Jozam. ix. Ochozias. x. Joas xj. Amasias. xij. Ozias. xiij. Joathan. xvij. Achaz. xv. Ezechias. xvj. Manasses. xvij. Amon. xviij. Josias. xix. Joachin. xx. Sedechias. Erat ergo ciuitas illa famosa plena populo ⁊ diuitijs. Erant ibi ornata edificia alta palatia ⁊ iuuenes robusti ⁊ bellicosi. Sed vt dicit Lactan. li. ij. Tum maxime deus ex memoria hominū elabit' cū bñficijs eius fruentes honorē diuine indulgentie dare debent. Jdeo populus hierosolymoꝝ vt patebit increpatus nimis recalcitrauit.

De nequitia populi iudaici. ⁊ impietate multa. Capm II

Uāta fuit iniq̄tas iudaici populi in
q hierm habitantis inuestigandū est vt sic percipiamus q̄ iuste deꝰ ppm illū nequam tradidit in captiuitatem. Sunt aūt tria que accusant hierosolymoꝝ culpam et impietatem.

Primū multiplex offensio.
Scōm temeraria presumptio.
Tertiū dura obstinatio.

De octo peccatis quibus in hierusalem offendebat deus.

Rimū quod accusat ⁊ arguit hierosolymozum culpam. est multiplex offēp fio. Jn multis nanq̄ non in vno solo peccato offendebant deum. Octo tamē erāt inter cetera peccata principalia que abundabant in illa ciuitate.

Primū pctm̄ ꝺ negligentie.
Scōm iniusticie.
Tertium auaritie.
Quartū fraudulentie.
Quintū violentie.
Sextum luxurie.
Septimū idolatrie.
Octauū irreuerentie.

Primū pctm̄ q̄ abūdabat in illa ciuitate ꝺ negligentie. Supiores nāq̄ nō curabant de salute subditoꝝ. Oninimmo suo malo exēplo corrumpebant eos ⁊ inducebant ad male faciēdū. Hinc Hieremias cōsequēbat. x. c. d. Stulte egere pastores: ⁊ deū nō exquisierunt ꝓpterea nō intellexerūt: ⁊ ois grex eoꝝ dispersus est. Et. xxiij. c. Hiere. aiebat. Ue pastoribus qui disperdunt ⁊ dilacerāt gregem pascue mee dicit dñs. Sis cautus o ꝓdicator: ne ꝓpter ista ꝑlatis detrahas. Si boni sunt bene erit ipsis. si ꝙ mali iudicet illos deꝰ. Nostra ꝙ nō interest illoꝝ increpare delicta. Se cūdū pctm̄ q̄ abūdabat i ciuitate hierl̄z erat iniusticia. Et de hac Hiere. v. c. ait. Circumite vias hierm: ⁊ aspicite ⁊ cōsiderate. ⁊ q̄rite in plateis eius: an inueniatis virū faciētē iudicium ⁊ querentē fidem. Et infra. Causam vidue non iudicauerūt ⁊ causam pupilli non direxerunt. O quid de nobis dicā? Deu heu perijt ꝓfecto de terra iusticia. Timore. amore. odio. a c ꝓcio est eiecta. vt ꝺ. xj. q. iij. c. q̄ttuor Sz ꝓfecto impletū est dictū Jsidori, q̄ ait. x.

UVA. BHSC. IyR_227

q.iij.c.paup. Paup dum nō habet quid offe/rat in iudicio nō solū audiri ꝓmmit:ꝫ etiaꝫ ꝑ veritatē opprimit. Cito violat auro iusticia nullāq; reus pertimescit culpā: quam nūmis redimere existimat. ⁊ tamē vt dicit Aug. libꝫ. iij. de ciui. dei. c. iij. amota iusticia: quid sunt regna nisi magna latrocinia. Ꝺño dicitur, xij. q.ij.c. si seculi leges. Summū in rebus bonuꝫ est iusticiā colere: ac sua cuiq; iura seruare. Et Aristo. v. ethi. ait. Preclarissima virtutū esse videt iudicia: ⁊ neq; hesperus neq; lucifer ita admirabilis. Tertiū pctm̄ qō erat in hieru salē frut auaricia, de qua Hiere. vj.c. sic scribi tur. A maiore vsq; ad minorē omnes studēt auaricie, ⁊ a pphera vsq; ad sacerdotē cuncti faciūt dolū. Hoc tñ tpe nescio quid referā. cū mūdus totus auaricie vinclis detineatur. Ob illaꝫ etem̄ multiplicata sunt oia mala. perju/ria scz fraudes: deceptōes: mendacia: odia: li/uores: rācores: rapine. vsure. simonie. ⁊ silia.

Quartū peccatū qō erat in hieruſalez fuit fraudulentia. Oēs ꝓ maiori parte erant si mulati: ficti: astuti: callidi ⁊ ꝺceptores i oi ar te: in oi exercitio: in oi deniq; ꝺuersatiōe sua. vñ Hiere. ix. dicebat. Unuſq;q; a ꝓximo suo se custodiat: ⁊ in oi fratre suo nō habeat fidu ciā: qz oīs frater supplantās supplantabit: et omis amicus fraudulenter inceder. O q̄s ha bet nunc vnū amicū verū? Inquit Amb. li. iij. de officijs. Facilis vox ⁊ ꝓmunis, tuus suz to tus: sed paucoꝝ effectus. Quintū peccatuz in hieruſalē fuit violētia. De hoc dicit Hiere. xxxiij. Retraxerūt seruos suos ⁊ ancillas su as quos dimiserant liberos: ⁊ subiugauerunt in famulos ⁊ famulas. Hoc dicit Nico. de lira q̄ Exo. xxj. dictū fuit. Si emeris seruū hebre um sex annis seruiet tibi: in anno septimo ex eat liber gratis: ita q̄ nō poterat vltra tene/ri nisi vellet remanere. Tēpore ꝟo Sedechie regis: ⁊ ante tenuerāt seruos ⁊ ancillas diuti us, ꝓpter auariciā suā: tñ ad monitionē Hie remie ⁊ alioꝝ virorūbo noꝝ rex Sedechias et sui subditi statuerūt firmiter dimittere suos suos hebreos ⁊ ancillas ꝟm ꝓceptū legis. Et vt hec ordinatio esset firma sciderūt vitulū in duas ptes: ⁊ inter illas ptes transierūt rex et ꝓncipes eius ad significandū. q̄ sic esset di/gnus occidi ⁊ diuidi infringēs illā ordinatiō/nē. Uerūtñ post cupiditate ducti retraxerunt ad se redigēdo in seruitutē. Et sic nō solū pec/cauerūt ꝑ legē diuinā ꝫ etiā ꝑ statutū, ꝓpriū Similes his hodie sunt qui retinēt famulos ⁊ ancillas: ⁊ permittunt eos perire fame ⁊ fri/gore: suntq; illis infesti: nō solū compellendo plus debito laborare. sed etiā iurando ⁊ ꝓtu melijs acverberibus afficiendo. Non dicice/re isti disciplinā sapientis: qui Eccl. xlij. c. ait. Noli esse sicut leo in domo tua. euertēs dome sticos tuos. ⁊ opprimēs subiectos tibi. Et ꝑ his facit id Senece ad Lucillū. Colant inq̄t te potius serui tui. q̄ timeant. Sextū pctm̄ hieruſalē fuit luxuria. Et de hoc dicit Hiere. v. c. i. ꝑsona dei, Saturaui eos. ⁊ mechati sūt. ⁊ xxiij. c. Adulterijs repleta est terra. Fleāt de hoc verba: loquanf exempla. Septimū peccatū fuit idolatria. de qua Hiere. j. c. deus conquerebat sic. Dereliquerūt me, ⁊ libauerūt dijs alienis. ⁊ adorauerunt opus manuū suā rum. Octauuz peccatum fuit irreuerentia ad cultum diuinū: nam in templo absq; deuo tione ingrediebantur ⁊ egrediebantur. Et de hoc sic habetur Hiere. vij. Fecere filij iuda ma lum in oculis meis dicit dñs. Posuerunt of/fendicula sua in domo in qua inuocatū est no mē meū: ⁊ polluerūt eā. O q̄ ꝛephenſibiles xp̄iani sūt: qui templa deī: ⁊ ecclesias tanq̄ lu panaria calcāt. Pro quibus facit illud quod scribit de immunitate ecclesie. li. vj. in. t. Decet Decet domū dñi sanctitudo. Decet vt cultus in pace factus est loc⁹. eius cultus sit cum debita veneratione pacificus. Sit itaq; ad ecclesias humilis ⁊ deuotus ingressus. Sit in eis q̄/ta conuersatio. deo grata. inspicientibus pla/cida. In hieruſalē ergo erāt huiuscemodi vitia ⁊ alia plurima q̄ solet abhorrere deus.

De ꝑsumptione populi.

Secundū qō accusat ⁊ arguit hieroſo
s lymoꝝ culpā est temeraria ꝓsumꝫ/
ptio. In tot em̄ peccatis deū sperne bant. Uñ Hiere. v. c. dicit. Negauerūt dñm ⁊ dixerūt. Non est ipe. neq; veniet sup nos ma lum gladium. ⁊ famem nō videbimus. Et in fra. Non dixerūt in corde suo. metuamus do/minū deū nostrū. Confidebant ergo in seip/sis. ⁊ perseuerantes in malis. suis penitentiā recusabāt. De hoc dicit Hiere. viij. Nemo qō bonū est loquitur. nullus est qui agat penitē/tiā super peccato suo dicēs. quid feci. Oēs cō uersi sunt ad cursum suū: quasi equus impetu vadens ad ꝓlium.

De obstinatione iudeoꝝ.

Tertiū qō ostendit hieroſolymoꝝ cul
t pā. est dura obstinatio. nā cum ꝑ plu/res annos ꝑ ꝓs ille cōmonitus fuiſ/set. nūq̄ se corrigere voluit. Inq̄t Hiero. i cō mēto sup hieremiā. q̄ hieremias cū esset ad/

UVA. BHSC. IyR_227

huc puer ꝓphetare cepit anno tredecimo Jo
ſie filij Amon regis Juda:ꝓphetauitq; i ipe
rio ei⁹ ānis decē ⁊ nouē:⁊ poſtea ſub Joachiz
filio eius annis vndecim.⁊ ſub Sedechia q̄vl
timus fuit regni Juda:ānis vndecim vſq; ad
quintū mēſem:q̄ a babyloniis capta eſt hie
ruſalē. Ac ꝓ hoc ab exordio ꝓphetie ſue vſq;
ad captiuitatē hieruſalē. qua ⁊ ipe captus ē
ꝓphetauit ānis q̄draginta ⁊ vno:⁊ p̄dixit cla
re ciuitatis excidiū:niſi penitentiā ageret. At
illi nō ſolū non timebant.⁊ humiliabāt ſe deo
verum etiam hieremiā perſequebantur. Scri
bit nāq; ||Diere.xxvſ. q̄ cuz ſemel ꝓphetaſſet
apphenderūt eū dicentes. Morte moriatur
Et congregatus eſt oīis populus aduerſus
Dieremiā in domū dñi. Tandē vtens bonis
verbis ||Dieremias:dixit ois populus: Nō eſt
viro huic iudiciū mortis:q̄ nobis dñi dei no
ſtri locutus eſt ad nos. Et ||Diere.xxxij. habek
qualiter ceſum eū miſerūt in carcerē:vbi ſedit
dieb⁹ multis.⁊ ||Diere.xxxviij. narratur quali
ter ſubmiſerunt eum in lacū in quo non erat
aqua:ſed lutū:multaſq; alias perſecutōes in
tulerunt ſibi. O malicia incorrigibilis.o ma
lignitas hominū iniquoꝝ.o duricies prauoꝝ
cordiū. Veritas adamak:deus p̄dicatur timē
dus vitia icrepank:efferūtur ſtrutes ⁊ bōi mo
res:tamē odio habentur qui deo iubente ta
lia nunciant. Idcirco nemo pōt de deo cōque
ri ſi in nos ſeuerus appareat.

De ḡui punitōe ⁊ plaga hierl̄z. Ca. III

Vi dudū longanimis per ||Dieremiā
q populū ad penitentiam vocauerat:
ſceleribus ⁊ malicia iniquoꝝ ꝓuoca
tus advindictam tandē excitat⁹ eſt. Quodvt
cuncti valeant ſcire in hoc myſterio:ter tria de
pena hieruſalē pertractabim⁹:de qua tria ſūt
cōſideranda.

Primū ōr ciuitatis obſeſſio,
Scōm ciuitatis afflictio,
Tertiū ciuitatis captio ⁊ deletio,

De valida obſidione ciuitatis.

Primū ꝓſiderandum eſt ciuitatis ob
p ſeſſio.vt eā habeat.iiij.Regū. vlti.⁊
ij. Paral.vlti.c. Anno nono Sede
chie circūdata eſt hieruſalē a Nabuchodono
ſor cuzvalidiſſimo exercitu:⁊ extructe fuerunt
in circūtu eius munitōes:⁊ clauſa eſt ciuitas
decē ⁊ octo menſibus. Secundū conſiderā
dū eſt ciuitas afflictio. Preualuit q̄ppe inte
rim fames:nec erat panis populo terre. Ter
tiū ꝓſiderandū eſt ciuitaꝫ captio. Naz ciuitas
capta fuit:⁊ fugit Sedechias, Rabbi Salo
mon dicit q̄ ipe fugit per q̄dam viam ſubter
raneā,cuius exitus erat bene lōge a ciuitate
Sed deus fecit apparere vnā capreā filueſtrē
⁊ dū chaldei vellent eā capere fugiendo cucur
rit ſup terrā p̄ viā illā linee ſubterranee pre
dictā vſq; ad exitū. Et ſic chaldei inuenerunt
Sedechiā:qui exierat viā illā. Sed Nico.de
lira dicit q̄ hoc nō eſt veriſile q̄ chaldei tunc
intenderet venationi. Jō dicendū q̄ inſecuti
ſunt Sedechiā p iudiciū aliquoꝝ quos cepe
rūt in ciuitate:qui nō poterāt fugere. Ꝑm ma
giſtrū in hiſtoria,capta fuit ciuitas circa me
diā noctē. Captus itaq; fuit Sedechias:⁊ ad
ductus coraz Nabuchodonoſor. Qui dixit ei.
Magnus deus hīs nequitiā tuā odio tradi
dit te mihi. Occidit⁊ filios eius coram eo.
Oculos vero Sedechie effodit:⁊ catenis vin
xit eū:⁊ duxit eū in babyloné. Muri aūt hie
ruſalē deſtructi ſūt:⁊ ciuitas expoliata.tandē
ſuccenſa:⁊ ꝓpis duct⁹ in captiuitatē. Refert
mgr in hiſtoria q̄ cū Nabuchodonoſor itraſ
ſet babyloné cū triumpho,victimas ſolennes
imolauit dijs ſuis.⁊ ſolēnizauit cū oīi ꝓpo
nouē dieb⁹. Cūq; recūberēt exhilarati, p̄cepit
rex vt adduceret ſedechias in mediū.⁊ aliqui
de cantoribꝫ templi cū eo: qui p̄sallerent coꝝ
ꝑuiautibꝫ in muſicis inſtrumētis ⁊ canerent
hymnos de canticis ſyon. Bibebant aūt con
uiue in vaſis domus dñi,quoꝝ q̄dā nabucho
donoſor conſecrauit idolis:quedaz ꝯ ſibi re
ſeruauit. Cūq; darent p̄sallētibꝫ potū:clanc
lo p̄cepit rex⁊ daret ſedechie potus laxatiu⁹
Et coꝝ oīibus ignominioſe laxatus eſt: fic
q; irriſum reduxere ad carcerē. quinimo affli
ctus dolore poſt paucos dies moꝛtuus eſt. At
nabuchodonoſor fecit eū honore regio ſepeli
ri. Tali iudicio deus illū puniuit,q⁊ vt ſcribit
ij. Paral.vlti. viginti ⁊ vnius anni erat cuz re
gnare cepiſſet.⁊ vndecim annis regnauit in
hierl̄m:⁊ fecit malū coraz oculis dñi dei ſui:
nec erubuit facie Dieremie ꝓphe loq̄ntis ad
ſe ⁊ ex ore dñi. A rege quoq; nabuchodonoſor
receſſit q̄ adiurauerat eū p deū ⁊ idurauit cer
uicē ſuā⁊ cor vt ñ reūteret ad dñz deū iſrl. Si
q̄ ipe timuiſſet deū abſtinuiſſet vtiq; a tot tā
tiſq; peccatis de⁹ miaz ſuā oñdiſſz illi:quā nob̄
exhibeat q̄ eſt bñdict⁹ in ſcla ſeculoꝝ. Amen.

De iudicio dei ꝓra iudeos xp̄m ⁊ eccl̄iam
perſequentes. Sermo XIII

Ompletis ānis.lxx.
c iudaice captiuitatis operante Eſdra
ſacerdote et Zozobabel ; ſuſcitauit

UVA. BHSC. IyR_227

dñs spūs Cyri regis persaruꝫ: qui anno p̄mo sui imperij laxata hebreoꝝ captiuitate, q̄tuoꝫ ferme hoīm milia fecit regredi in iudeam re-stituens eis vasa templi aurea ⁊ argentea ḡn q̄ꝫ milia quadringenta: que nabuchodonosoꝛ portauerat in babyloně. Sicq̄ꝫ reedificata est hierl'm ⁊ templum eo tempe quo Tarquinus superbus regnabat in vrbe. Colligunt ista ex p̄mo libro Esdre. c. j. ex dictis Josephi in libris antiquitatū. ⁊ Bede in libro de temporibus. Sicq̄ꝫ ppls ille ibi multiplicat⁹ est vsq̄ꝫ ad tē-pora xpi. Verūtñ quia xp̄m ⁊ ecclesiam iudei acriter persecuti sunt. de qua impietate nolue runt penitere, volente deo ciuitas hierusalem a romanis euersa est. ⁊ pplus fame ⁊ gladio perijt. ⁊ qui remanserunt viliter fuerunt venun dati. Propterea vt indies ad timendum deū studiosius inuigilemus in hoc ꝑmone de iudi cio dei contra iudeos xp̄m ⁊ ecclesiam perse-quentes ꝓba faciemus videbimusq̄ꝫ qualiter ciuitas hierl'm destructa fuit, ⁊ populus eius dispersus. De qua desolatione tria mysteria erunt declaranda.

Primū dicit significationis.

Scōm prenūciationis.

Tertiū executionis.

De signis ⁊ portētis quibus dei iudicia se-pe p̄mōstrant. Cap'm I

Ignificata fuit portētis ⁊ signis de
s solatio hierusalem. Et in hoc appa ret duritia populi. quia nunq̄ ad pe nitentiam redijt. Verūtamen vt plenius in-telligantur singula in hoc mysterio tria sunt dubia absoluenda.

Primū an timendum sit cum alique noui tate sapparēt in corporibus celestibus. etiāꝫ si naturaliter fiant.

Secundus que sunt illa signa propter que timendū est ne immineant de propinquo ho-minibus mala.

Tertiū quibus signis hierosolymoꝝ exci dium fuit p̄monstratū.

Pro p̄mo dubio arguūt alīq̄ dicentes illō Hiere. x. A signis celi nolite timere: q̄ solent metuere gētes. Et tñ ꝓtra istos ē auctras xpi qui Lu. xxj. ait. Erunt signa in sole ⁊ luna et stellis. Que ꝓba dicta sunt vt p illa signa ho mines terreanf. Rñdet his Nico. de l'ra sup ꝓfato. x. c. Vlere. q timere ppt̄ signa celi pōt eē dupl'r. Aut rōnabil'r. aut superstitiose. Pri-mo mō licitū ē. ⁊ ad prudētiā spectat sic time re. Nam ls corpa celestia non sint agentia de necessitate tñ habēt ꝓprie inmutādi elemen ta. ⁊ composita ex eis ad diuersas qualitates ex quibus disponunf humana corpa ad va-rias infirmitates. sicut ex dñio martis cholera accendit: ex qua accessione nō solū corpora disponūtur ad infirmitatē aliquā. sed etiā ap petitus sensitiuus ad iram: ex quo sequuntur vlterius lites ⁊ dissensiones. eo q̄ homines vt in pluribus sequunf suas passiones: soli sa pientes eis dñanf p rōnem. Timor autem fa cit p̄cauere a malis futuris. Et ideo timere a celi cōstellationibus ad hoc q̄ homo cōsul at de habendo remedio ꝛ dispositionē ad infir mitates corpoꝝ ⁊ passiones malas ⁊ alia hu iusmodi q̄ possunt ex influētia celi causari nō est malū sed bonū ⁊ satis ꝓuentes. Scōo mō timere ꝓpter signa celi scz superstitiose illi tum est ⁊ pctm̄. Et sic loquit Viere. vbi sub dit. Quia voces pplorꝝ vane sunt. Oō insup ponit. C. de penis. l. decurionū. filij. Vane in quit voces populorum nō sunt audiēde. Apō populos autem triplex superstitio inuenta est circa corpora celestia.

Prima eoꝝ q̄ dixerūt illa esse aiata.

Scōa eoꝝ q̄ dixerūt illa esse deos.

Tertia eoꝝ q̄ dixerūt corpora celestia imp̄ mere in intellectū nostrū.

Prima superstitio est eoꝝ qui tenuerūt cor pora celestia esse animata. Contra quos est auctas Damasceni, qui in. ij. li. ait. Null⁹ ani-matos celos. vel luminaria existimet. Inanī mati em̄ sunt ⁊ insensibiles. Et Aug. li. xiij. de ciui. dei. ait. Non est credendū q̄ Plato dicit globos istos lumiuū siue orbiculos luce, corpo rea super terrā. seu die. seu nocte fulgentes su is quidē ꝓprijs aiabus viuere. Et. xviij. li. de ci. dei. dicit q̄ anaxagoras factus est re⁹ apud athenienses: quia dixit solē esse lampadem ar dentem negans vtiq̄ ip̄m esse deum. vel ali-quid animatum. Si ꝛo obijceref. q̄ nō soluꝫ platonici: sed etiā doctores fidei tenuerūt cor pora celestia esse aniata. vt Origenes ⁊ Vie ronymus. Augustin⁹ insup hoc sub dubio ide relinquit. vt in li. lxxxiij. qōnū in enchiridion. ⁊ in. ij. sup Ben̄. ad l'ram, vbi dicit q̄ si sunt animata corpora celestia pertinent ad societa tem angelorum eoꝝ anime. Respōdet Tho mas p̄ma parte, questione. lxx. ar. iij. q̄ inter ponentes corpora celestia esse animata vel in animata: parua vel nulla est differentia in re sed in voce tantum. Quoniam dici possunt animata. non sicut planete et animalia. sed equiuoce, inquantum substantie spirituales vniuntur corporibus celestibus. vt motores

UVA. BHSC. IyR_227

mobilibus: quo fit vt motus celestiū corporū fit ab aliqua substantia apprehendente. ⁊ nō solū a natura sicut grauia ⁊ leuia. Unde Augustinus dicit .ij. de trinitate, corpora oīa administrari a deo ꝑ spiritū vite. Secūda sup̄stitio fuit aliorꝝ dicentiū corpa celestia esse deos. vt fuerūt egyptij. De quibus Eusebius pāphili libro .j. de euangelica preparatione ait. Egyptios ferunt primos omniū cum in celū oculos sustulissent motū ordinē ⁊ quātitates celestiū corporꝝ admiratos: solē ac lunā deos putasse. Tertia superstitio fuit aliorū qui tenuerunt ꝙ corpora celestia imprimnut in intellectū nostrū. Qd̄ vtiqꝫ falsum fore ostendit Tho. in .iij. sūme contra gentiles .c. lxxxiiij. dicens ꝙ directe ⁊ per se nō imprimūt, qꝛ vt dicit Dionysius libro de diui. no. ⁊ Augu. iij. de trinitate diuine ꝓuidētie ordo est vt per superiora regant̄ inferiora ⁊ moueant̄. Intellectꝰ aūt ordine nature oīa corpora excedit. Impossibile est ergo ꝙ corpora celestia agant in intellectū directe: nec possunt esse causa per se eorū que sunt circa intellectū. Insup̄ nullū corpus agit nisi ꝑ motū: vt habet̄ .viij. phisicorū ergo que sunt oīno extra motū: nō possunt eē causata a corpibus celestibus. Sed ea q̄ sunt circa intellectū sunt oīno extra motū per se loquendo, sicut pꝫ .vij. phisicorꝝ. Quinimo ꝑ q̄etem a motibus fit aīa prudens ⁊ sciens: vt dicit̄ ibidē. Indirecte tn̄ corpa celestia possunt imprimere in nostrū intellectū: quia lꝫ intellectus noster non sit virtus corporea. tn̄ in nobis operatio intellectus cōpleri nō potest sine operatione virturtū corporearū. q̄ sunt imaginatio ⁊ vis rememoratiua ⁊ cogitatiua. Et inde est ꝙ impeditis harū virtutū operationibus propter aliquā indispositionē corpis impeditur operatio intellectus. sicut pꝫ in freneticis ⁊ lethargicis ⁊ sil'ibꝰ. Et ꝓpter hoc etiā bonitas dispositionis corporis humani facit aptū ad intelligendū: inquātū ex hoc predicte vires fortiores existunt. Dispositio aūt corporis humani subiacet celestibꝰ motibus. Et sic ad ꝓpositū redeundo superstitiose opiniones de corpibus celestibꝰ nō sunt acceptande.

Secūdū dubiū quod erat absoluēdum est. que sunt illa signa ꝓpter que timendū est ne immineant de ꝓpinquo hominibus mala. Et dico ꝙ sunt tria.

Primū solis ⁊ lune defectio.
Scd̄m cometarū apparitio.
Tertiū portentorꝝ frequētatio.

Primū signū. Quotienscūqꝫ em̄ eclypsatur sol vel luna timēdū est de aliquo malo venturo. Probat̄ hoc p̄mo ꝑ Ptolomeū: qui in centiloquio ait. Sol ⁊ luna sunt dn̄i aliorꝝ planetarū: eo ꝙ sunt cause totius operis ⁊ gubernationis stellarū. Ideo eclipses accidentia grandia significant. ⁊ Messahalla .c. vij. de tēporꝝ varietate ait. Scito ꝙ in ecclipsi solis aut lune nō poterit fieri quin significetur aliquod magnū accidens s̄m quātitatē eclipsis ipsiꝰ. Nā in signis igneis significabit īteritum regꝫ ⁊ diuitū. ⁊ siccitatē ⁊ terre sterilitatē atqꝫ famem. ⁊ Uirgiliꝰ in primo georgicorꝝ. inquit. Sol tibi signa dabit. solē quis dicere falsum Audeat? ille etiā cecos instare tumultus. Sepe monet fraudemqꝫ ⁊ opta tumescere bella. Ille etiā extincto miseratus cesare romā. Cū caput obscura nitidū ferrugine texit. Impiaqꝫ eternā timuerūt secula noctē. Recitat Ricobaldus in chronicis ꝙ anno Neronis quarto solis defectio fuit ⁊ terremotus magnus. Tunc magna ꝑsecutio insurrexit contra christianos. Petrus ⁊ Paulus martyrio fuerūt coronati. Post passionē vero illorꝝ tanta rome pestilentia fuit: vt triginta milia funerum in fatione venerunt. Laodicia ⁊ Colossa ⁊ Ieropolis vrbes in Asia terremotu conciderūt. Tempore Constantini tertij facta est solis defectio. Hic Constantinus italiam de Longobardis liberare conatus ab Athenis per mare Tarentū transiuit: omnesqꝫ vrbes in campania ⁊ terris circunuicinis a Longobardis occupatas per quas venit vi cepit. Romam tandem pergit, papam Martinum occidit: In Sicilia apud Syracusas a suis occiditur Paulo post saraceni cum nauibus in siciliam veniunt syracusas captas diripiunt ornamēta alexādriā deferūt. Templū cōstruitur ī hierusalem vbi templum salomonis fuerat. Tpe Lotharij secundi factus est sol sanguineus: ⁊ post paucos dies hoīm lues est secuta. Refert adhuc Eutropiꝰ ꝙ feruēte tumultu bellorꝝ ciuiliū: tres soles simul exorti sunt: q̄ paulatim coierūt in vnū. Scias tn̄ ꝙ nō sunt idē eclipsis solis ⁊ multiplicatio in aspectu. Naꝫ vt dicit Isidorꝰ li. iij. etymol'. Eclipsis solis est quotiens luna .xxx. ad eandē lineā qua sol vehitur peruenit: eiqꝫ se obijciens solē obscurat Nam deficere nobis sol videtur dum illis orbis lune opponit̄. De multiplicatione vero solis quia vident̄ .iij. dicit Seneca libro prīo de questionibus naturalibus: hos nō esse soles: sed imagines solis in nube spissa soli propinqua in qua radij solares inclusi sunt. ⁊ Johā

UVA. BHSC. IyR_227

nes solobrensis in policratōe lib.ij.ait. Quo tiens sol in celo videbit geminari inundationem a quarū subtus orbis expectet. Et licet a raritate sui miraculis videat accedere. opus tñ nature est: qne quidē soles non geminat: ꝙ nubē simillimā facit: vocatq; parelio. Est em parelion nubes simillima soli. Scōm signū ꝓpter quod timēda sunt mala futura dicitur comete apparitio. De qua nota qō dic Tullius lib.ij. de natura deoꝝ: ꝙ cometa grecū vocabulū est: quā latini crinitā stellā vocant. eo ꝙ comas luminis de se fundat. Pythagorici dixerunt cometā esse vnā de septē stellis erraticis. Quāq falsitas appareat: tñ sepe omnes lucent apparēte cometa. Arist. i. methau. scribit anaxagorā Democritū ⁊ alios dixisse cometam fore de natura celi. Sed cum omnis stella celi sit ꝓpetua: ⁊ cometa videat deficere absq; eo ꝙ solis radijs absconditur. ideo dicendū cū Johāne damasceno. ꝙ cometa non est stella de natura celi: sed vapor ad volūtatem creatoris accensus in viscosa materia: adusti bili. De apparitione ergo comete dicit Ptolomeus in centiloquio ꝓpositione. xcix. ⁊ in. ij. quadripartiti. c. vlti. ⁊ Arist. in. i. methau. ꝙ significat malos effectus. Scribit Seneca in q̄stionibus naturalib⁹ ꝙ due insule submerse sunt prenūciāte cometa. Narrat Justinus ꝙ anno quo natus est Mithridates: ⁊ anno q̄ primū regnare cepit: cometa ꝑ vtrūq; tempꝰ multis diebus splenduit cū luce tāta: vt celuꝫ omne videret ardere. In quātitate videbatur occupare magnum celi spaciū: ⁊ in luce vincebat nitorē solis. Apparebatq; horis quattuor. Mic Mithridates. xlvj. annis cum romanis atrocia bella gessit. De quo scribit Vale. libro viij. in rubrica de studio ⁊ industria. Et idem cōfirmat Solinus in lib. de mirabilib⁹ mūdi. Ungintiduarū gentiū quibus impabat idioma didicerat. Et vt refert Justin⁹ ⁊ Europi⁹ cum Nicomedem regem bythinie regno pararet pellere amicum romanoꝝ: cum diceretur sibi ꝙ si id faceret romanis displiceret: cum ephesum peruenisset: crudeli edicto. vt scribit Vale. lib. ix. in rubrica de crudelitate. multaꝫ familiā romanoꝝ ciuū in Asia: per vrbes negociandi causa dispersam vna epistola ⁊ vno die truncari fecit. Quā miserabilis illa rerum facies fuit: vt vbicūq; romanus fuisset i uentus. puta in agro: in domo: in foro: in via: i templo: in lectο: in conuiuio: velut hostis mactaretur. Seneca. lib. xvj. de questionibus naturalib⁹ dicit ꝙ impante Nerone senis mensibus apparuit cometa. Necq; ho pelus quid illis tēporibus potuit esse ꝙ vinere sub domino tam criminoso. De quo dicit Johānes solobrensis in policratone li. j. In tanta mole imperij oēs posus est gratitate: ꝓbitas: ꝓsequēs quasi mala testatis imperij inimica. ⁊ nobiliora ingenia veritus: se cōilijs subdidit histrionū. Cuꝫ ho esset oim auaritissimus: adeo vt nulli quodcūq; officium delegaret quin ꝓsequeret: nosti quid mihi opus est. aut illud subijceret. qui oibus ꝓesset: oibus indiget: tñ histrionibus ⁊ mimis pecunias infinitas erogare non grauabatur. Singulos ꝓnt quibusq; placuerat: amplissime dignitatis nomine sublimabat. alios patricios: alios senatores dicens. hos illustriuꝫ spectabilium venoibus illustrabat. Tertium signum ꝓpter quod timēda sunt mala futura dicit portentorum frequētatio. Quando multiplicant ꝓdigia ⁊ ostenta solent sequi prodi tiones ⁊ mala. Unde Plinius lib. ij. de naturali historia scribit. ꝙ anno ante ꝙ crassus occideret a parthis: ferrum pluit in lucanis: et omnes lucani milites: quoꝝ numer⁹ multus erat. in illo exercitu fuerūt cesi. Recitat Orosius ꝙ anno ab vrbe ꝺdita quadringētesimo octogesimo: sanguis de terra e multis fontibus scaturijt: ꝓ malo quod secutuꝫ est qñ sequenti anno terribilis pestis romanos inuasit. Idem Orosius refert: ꝙ anno ab vrbe cōdita quadringentesimo octogesimo sexto dira ꝓdigia visa sunt rome. Edes salutis ictu fulminis dissoluta est. Apud phozmias multis ictibus fulminū menia vndiq; cōbusta ⁊ dissoluta sunt. Sequēti anno Sempꝛoni⁹ cōsul aduersus picētes exercituꝫ duxit. Triste adeo id bellum fuit. vt cū media pugna contremuisset terra ⁊ fuisset terremotus. ⁊ diceretur: ꝙ cum sono tam horribili sanguinem humanuꝫ accipere voluisset. Romani quippe pauci admodum qui remanserunt vicerunt. qz vtraq; pars gladio cozruit: paucis romanis remanentibus. Orosius insuper dicit ꝙ bellum picentum: marsorum: pelignoꝝ. sannitū. ⁊ lucanoꝝ multa ꝓdigia ꝓcesserūt. Nam Rome sub ortu solis globus igneus e regione septemtrionis cum maximo celi fragore emicuit. Apud tarentinos cum panes per cōiuia frangerentur: cruor e medijs panibus quasi e vulneribꝰ cozporum fluxit. Tunc per septem continuos dies grando lapidum: immixtis etiam ꝓcellarum fragmentis: terram latissime verberauit. Bellum punicum scōm multa ꝓdigia prenūciarunt. Nam bos quidam locutus est

UVA. BHSC. IyR_227

rome dicēs. Caue tibi roma. Et Aug. li. iij. de ciui. dei. c. vlti. de hoc ait. O mitto boues locutos: infantes nōdum natos quedaz verba clamasse de vteris matrū: volasse serpētes: feminas ⁊ gallinas ⁊ hoies in masculinum sexuz fuisse cōuersas. Inter cetera mala que ex post secuta sunt ꝑm Orosiū: in ea pugna que apud cannas celebrata est. xliij. milia romanorum cesa sunt. Hannibal in testimonium victorie tres modios anulorū aureorū qui ex manibus interfectorū detracti fuerāt carthaginē misit. Narrat Sigibertus q̄ in gallia ante solsticiū estiuale orta tempestate cū grandine ingens fragmentū glaciei de celo cecidit: cuius latitudo sex pedum: altitudo duoz longitudo vo ḡndecim fuit. Et vt scribit in speculo gestoz mūdi: statim normāni septētrionales populi venerūt in galliā potēti manu: domueruntq̄ gallos strage bellica p. xl. annos. Postremo in signū pacis normānis data est quedā porcio gallice regionis que vsq̄ ad ista tempora dr normānia. Tertiū dubiū aperiendū fuit. Quibus signis hierosolimoz excidium fuit ꝑ monstratum. Et ly fuerint multa q̄ Josephus ponit in libris quos scripsit de bello iudaico. nos tn aliqua ꝑncipalia colligemus. Et ꝑmū fuit q̄ stella quedā p anniuz sub forma gladij stare visa est quasi imminens desup ciuitati. Scōm. cū die festi populi cōueniissent: octaua die mensis aprilis: noctis tpe hora nona: tantus fulgor luminis aram tēplūq̄ circundedit vt dies clarissimus videret: manstitq̄ spacio hora dimidie. Hoc quidē ignaris prosperum visum est. sed ꝓbos pitosq̄ portentū exitiale non latuit. Tertiū signū q̄ luna eclipsim per duodecim noctes continuas passa est. Quartū signū q̄ ianua templi q̄ erat ad orientē: cū esset ere solido induta tanti pōderis q̄ vix viginti viri summo conatu impellentibus claudere: repente hora noctis sexta per seipsam aperta est: q̄q̄ ferreris vectib⁹ teneret. Quin tum signū q̄ die. xxj. Maij ꝑpe solis occasum visi sunt currus ⁊ quadrige in omni regione p aerē ferri: ⁊ armatoz cohortes nubib⁹ commisceri. Sextū signū in nocte pēthecostes sacerdotes ingressi templū ad diuina officia celebranda. ꝑmo senserunt quosdam strepitus: ⁊ paulo post audierūt voces clamātes. Discedamus ab his sedibus. Septimū signū q̄daz Iesus nomine post quattuor annos clamauit cōtinue alta voce. Vox ab oriēte. Vox ab occidente. Vox a quattuor ventis. Vox sup hierusalem. Vox sup sponsos ⁊ spōsas. Voxq̄ sup vniuersum ppl'm. Sicq̄ indefinēter die ac nocte clamabat per vicos ⁊ plateas discurrēdo. Et flagellatus ac pcussus etiā ante iudicē flagris vsq̄ ad ossa lacerat⁹ vt taceret: cū q̄dam eiulatu semp illud replicabat addēs. Ve hierosolymis. Ve masculis ⁊ femellis.

Qualr xp̄s prenūciauit excidiū hierosolymoz ꝑcipue tribus vicibus. Capl'm II

Je ad mentē reducendum est: q̄ dñs ⁊ saluator noster Iesus xp̄us illi ppio prenūciare dignatus est quē ventura erant mala. vt si vellent possent penitendo flectere furorē dñi. Tribus aūt vicibus id fecit. Qō commemorat a Luca ꝑmo. xix. c. Scōo xxj. c. Tertio. xxiij. c. Prio Lu. xix. habet qua liter cum dñica oliuarū veniret in hierusalem ⁊ turbe ꝓcesserunt ei obuiā. videns Iesus ciuitatem fleuit sup illam dicēs inter alia. O hierusalem plena populo. O ciuitas sacerdotalis ⁊ regia: venīet dies in te: ⁊ circūdabunt te inimici tui vallo: ⁊ circūdabūt te ⁊ coangustabunt te vndiq̄: ⁊ ad terrā ꝑsternēt te ⁊ filios tuos qui in te sunt: ⁊ non relinquent in te lapidem sup lapidē: eo q̄ non cognoueris tp̄us visitationis tue. Inquit ꝓpterea Hiero. in q̄stionibus ad Helbidiā. Intrantuz hierusalem amauit dñs vt fleret eam et plangeret et pendens in cruce loqueret. Pater ignosce illis ⁊ quia nesciūt q̄d faciunt. Itaq̄ impetrauit q̄ petierat: datūq̄ est eis tempus pñie videlicet vsq̄ ad. xlij. annū Post. quod perseuerantib⁹ illis in blasphemia. egressi sunt duo vrsi de filiis gentium romanoz Vespasianus ⁊ Tit⁹: ⁊ eos interfecerūt atq̄ lacerauerunt. hec ille. Secundo xp̄s prenūciauit desolationē hierusalē. Luce. xxj. cum dixit. Erit enim pressura magna sup terram: ⁊ ira populo huic. Et cadent in ore gladij ⁊ captiui ducent in omnes gentes. Et hierl̄ calcabit a gentibus: donec impleant tpa nationū. Tertio xp̄s prenūciauit ruinam hierl̄m. Luce. xxiij. c. quando die passionis sue sequebatur illum cruce oneratū multa turba populi ⁊ mulierum que plangebant ⁊ lamentabantur illum. Conuersus aūt ad illas Iesus dixit. Filie hierusalem nolite flere super me. sed super vosipsas flete ⁊ sup filios vestros. Quoniaz ecce venient dies in quibus dicent. Beate steriles que non genuerūt: ⁊ vbera que non lactauerunt. Quid plura? Crucifixus est christus: et tota mundialis machina est commota. Terremuit terra obscuratus est sol. petre contrite sunt. aperta monumenta. ⁊ velum templi scissum est in duas

UVA. BHSC. IyR_227

partes a summovsq; deorsum. vt dr Matth. xxvij. tñ iudei duriores effecti in xp̄z ⁊ eccl'iaz seuiunt. Post xp̄i resurrectionē q̄nquagesima videlz die apl'i receperunt spm̄ sanctū, ⁊ ea die Petrus publice predicauit resurrectionez xp̄i ⁊ pn̄iam in remissionē pctōrū. vt dicitur Act. iij. Et postq̄ sanauit claudū ⁊ paralyticum ex vtero matris qui sedebat ad portaz templi, q̄ vocabatur speciosa dicens. In nomīe iesu xp̄i surge ⁊ ambula. Cū esset factus cōcursus populoꝝ ad rem tam grandē videndā. iterū predicauit. Petrus innocētiā xp̄i ⁊ impietatem eoꝝ contra illū. Et subdit. Penitemini ⁊ conuertimini. vt deleant peccata vestra. Act. iiij. Sed ecce sacerdotes ⁊ magistratus templi iniecere manus in Petrū ⁊ Johem: ⁊ incarcerauerunt eos. Act. v. Sequenti vo die eductos de carcere liberauerunt precipientes ne docerent in noīe iesu. Cū autē illi perseuerarent in doctrina: iterū posuerūt eos in custodia publica. a qua fuerunt per angelum liberati. Et ne singulis īmoremur, obstinati iudei lapidauerūt Stephanū. Act. vij. Surrexit tādē Saulus contra discipulos. qui cōuersus est ex miraculo xp̄i sibi apparentis. Act. ix. ⁊ a iudeis ꝑsecutiones grauissimas passus est. Occisus est Jacobus frater Johannis gladio. Incarceratus est Petrus ⁊ per angelum liberatus. Act. xij. Sicq; continue addebant mala malis miserabiles iudei.

De terribili sententia diuini iudicij contra hierusalem. Capl'm III

n Escio quis tā ferus eē potest. vt sine gemitu audiat que passa est hierosolymitana ciuitas recto iudicio dī. Idcirco in hoc mysterio de executione diuine sententie ꝯtra hierl'm dicemus. De qua tria sunt consideranda.

Primū est multitudinis ꝯclusio.

Scd̄m famis afflictio.

Tertiū ciuitatis deletio.

Primū ꝯsiderandū est multitudinis ꝯclusio. Cū em̄ ab exercitu ramanoꝝ circūdata fuit hierl'z ⁊ ꝯclusa. inuenta est ibi innumerabilis multitudo ppl'i. Refert Eusebi⁹ lib. iij. ecclesiastice historie. qd̄ etiā Josephus ponit ꝙ ex oī iudea ppl'i in die solenni pasche hierosolymā velut exitiali quadā manu congēte ꝯuenerunt. quos tricesies centena milia hoīm dicit fuisse iusto, scz iudicio dei tpe hoc vltionis electo, vt q̄ in dieb⁹ pasche saluatorē suū xp̄z dn̄i cruentis manib⁹ ⁊ sacrilegis vocibus violauerant. in ip̄is dieb⁹ velut in vnum carcerē oīs multitudo cōclusa: feralis pene exitiū qd̄ merebat̄ exciperet. Scd̄m cōsiderandū est famis afflictio. Obsessa nāq; ciuitate fecerūt romani vallū munitissimū in circūitu: ita vt nullus ciuitatē exiens illud ꝑtransire posset. Ob quam causam in breui ciuitas vrgeri fame cepit: tantūq; exxreuit penuria rerū. ꝙ ꝓpter famē ea que referā dicit Josephus mala esse secuta. Primū ꝙ p̄dones ꝑ ciuitatem discurrētes vi intrabāt domos: ⁊ rapiebāt si si q̄d ibi inuenissent comestibile. Scd̄m ꝙ filij ex ore parentū ⁊ econuerso violēter stricto manib⁹ gutture masticatū cibū extrahebant: ⁊ velut rabidi comedebant. Tertiū ꝙ etiā fimū boū aliaq; immūda sumpserūt in cibum. Quartū ꝙ multi cōtendebāt exire vt herbas colligerēt: ⁊ capiebant̄ a romanis. Et tātus fuit numerus captiuoꝝ vt tute custodiri non possent. Quapropt' statutū fuit vt euulsis eorū oculis manibusq; amputatis cōpellerent̄ sic ad ciuitatē redire. Quītū ꝙ pleriq; diuites timētes ne sua iocalia ad man⁹ romanoꝝ venirēt: quos verisil'r p̄sumebāt ciuitatē debellaturos illa deglutiuere. Cuius rei fama cū deuenisset ad aures romanoꝝ: commouit eos vt exēterarent iudeos captiuos quos estimabāt gēmas in vētre adhuc retinere. Quare vna nocte duoꝝ miliū patefacta sunt viscera. Sextum ꝙ multi formosi ⁊ delicati iuuenes in via in plateis: in ꝓprijs domib⁹ fame vexati: improuisa morte ⁊ repētina cadebāt: et sepi⁹ illi q̄ caducera sepeliebāt: supra sepultos mortui ⁊ ipsi deficiebāt. Septimū ꝙ iuēte sunt mulieres filios ꝓprios comedentes. Unde ⁊ de quadā dicit Josephus ꝙ cū fame torqueret̄ nihil hn̄s ad comedendū: lactētem filiū in manib⁹ tenēs dixit. Infelicis mr̄is infelicior fili: in bello: in fame: in direptione cuite reseruabo? Ueni ergo nūc o mi nate ⁊ esto cib⁹ mr̄i: p̄donib⁹ furor seculis fabula. Et his dictis filiū iugulauit ⁊ coxit, dimidiū comedit: partē alterā occultauit. Ecce cōfestiz predones odorē carnis cocte sentiētes in domuz irruūt. ⁊ vt carnē ꝓdat mortē minant̄. Tunc illa detegēs infanti mēbra: ecce inq̄t vob̄ ꝑtez optimā reseruaui. At illos tāt⁹ horror inuasit: ꝙ nec loqui potuere. Et illa. meus est inquit filius. meum est peccatum. securi edite, quia prior ego comedi quem genui. Illi vero trementes ⁊ territi discesserunt. O quot erant in ciuitate illa amara spectacula vbi videbantur quotidie tot moriētes. O quot infantes et pueri extēdentes manū ad vbera matrum

UVA. BHSC. IyR_227

ꝛ panem petentes: ad pedes illarum extincti ruebant. O quot erāt ibi flebiles voces: quot lamenta: quot singultus. quot suspiria. ꝛ tamen a deo nō exaudiebant. Tertium considerandum est ciuitatis deletio. Anno em̄ secūdo imperij Uespasiani. Titus eius filius: qui in obsidione remanserat ciuitatem cepit quaz a fundamentis subuertit. Ubi periere virorū vndecies centena milia fame ꝛ gladio: preter mulieres ꝛ paruulos reliqui venundati. Ubi es ergo magna ciuitas hierusalē. Ubi decora syon. Ubi es ciuitas quondā referta gētilib⁹. dn̄a populoꝝ: regibus veneranda. acceptabilis deo: sedes gratie? Ubi es templum illō mirabile: pauimenta marmorea: porte nitentes auro? Omnia vtiqꝫ euersa ꝛ a fundamētis dirupta fuere. O inuictissima dei viuentis dextera: que ceruices deprimit pctōrum. Ipsa faciente tot calamitatibus ꝛ cladibus hierusalē perijt. Et post tempore. s. Helij Adriani cōfluentibus diuersarum nationū incolis redificata est: ꝛ Helia ex p̄nomine imperatoris dicta Qui Adrianus vt dicit Orosius lib. vij. precepit ne cui iudeo hierosolymā intrare liceret. Digne itaqꝫ oībus timorē dn̄i p̄dicamus qui timemtibus se largit̄ gr̄am in presenti ꝛ ī futuro gloriā sempiternam. Amen.

De iudicio dei cōtra Dauid populū numerantem Sermo XIIII

c Ompellor equidem nō parū admirari de hoīm hui⁹ tēporis temeritate: qui videntes quotidie patrias pestilentijs grauissimis agitari nō timent tremēda iudicia dei. Profecto acerbissimum est flagellū pestilentiarū. Nam pater filiū: filius fugit patrem frater fratrem deserit. vxor virū derelinquit: ꝛ vir vxorem abominat̄. Quid plura? Suffocatur penitus pietas. Fiunt ciuitates vacue populis domusqꝫ etiā claudunt̄ amplissime. Uiduant̄ vxores maritis. ꝛ delicati iuuenes formoseqꝫ puelle miserabiliter extingunt̄. Tali etenim flagello deus Dauid in suis iuste puniuit. Qd̄ vt euidētius innotescat ad ipsum Dauid ꝑ instructione nostra sermonē vertemus. De quo tria mysteria declarabimus.

Primū d̄r excellentie.
Scd̄m deficientie.
Tertiū pestilētie.

De admirandis p̄rogatiuis ꝛ excellentijs Dauid.

Capl̄m I

v Eniūt in vsum eccl̄ie sctē dei ꝑ maiori ꝑte psalmi q̄s dd̄ cōposuit: q̄re nomē eius cū laude sonat in aurib⁹ audiētiū. Jō in hac ꝑte vidēdū erit q̄tis p̄uilegijs ꝛ excellētijs dd̄ a deo fuerit donat⁹. Et ex multis q̄nqꝫ dūtaxat colligemus.

Prima d̄r ꝓphetica illustratio.
Scd̄a filialis noīatio.
Tertia victoriosa superatio.
Quarta mansueta conditio.
Quinta regalis exaltatio.
Qd̄ dauid claruit spū ꝓphetie.

p Rima excellētia dauid d̄r ꝓphetica illustratio. Claruit em̄ spū ꝓphetico p̄nuncians mysteria xp̄i. Sed hic pulchre loquit̄ disputandū est. Utrū dauid fuerit reliquis ꝓphetis p̄stantior. Et ad h̄ rn̄det Nico. de lira sup ꝓlogū in psalterio. q̄ dauid potest cōparari ad ꝓphetas noui testamenti cuiusmodi fuerūt apl̄i. Et sic dauid nō excessit alios: qꝛ apl̄i fuerūt de secretis diuīs magis illuminati: ꝛ in maiori plenitudine receperūt gr̄am spūssancti. Et q̄ apl̄i spm̄ acceperīt ꝓphetādi pꝫ Act. ij. v. vj. xj. xiij. ꝛ. xxvij c. Si aūt cōparet̄ dd̄ ad ꝓphetas veteris testamēti. sic dicit Tho. ij. ij. q. clxxiiij. ar. iiij. q̄ nō fuit dauid excellentior alijs ꝓphetis: sed moyses. ꝛ hoc ꝓpter tria.

Primo ꝓpter clariorē cognitionē.
Scd̄o ꝓpter cōiorem denūctationem.
Tertio ꝓpter miraculoꝝ rutilationē.

Primo ꝓpter clariorē cognitionē. Naꝫ excellentior gradus ꝓphetie est vbi ē cognitio clarior. Sed moysi ꝯcessum fuit videre essentiā dei s̄m Aug. ad Paulā de vidēdo deum: qd̄ nō fuit cōcessum dauid ꝛ alijs ꝓphetis. g̃ habuit clariorem cognitionem. ꝛ sic fuit ceteris excellentior. Scd̄o moyses fuit excellentior s̄m Tho. ꝓpter cōiorē denūciationē: q̄a moyses ꝓphetiā suā denūciauit toti populo iudeoꝝ: nō sic Dauid ꝛ alij ꝓphete. Tertio moyses fuit excellentior ꝓpter miraculoꝝ rutilationē: qꝛ maiora signa fecit moyses ī egypto: in mari rubro: ꝛ in deserto q̄ Dauid et alij ꝓphete. Sed Nico. de lira dicit q̄ s̄m gl. in p̄ncipio psalterij dauid d̄r ꝓpheta per excellentiā. Et p̄ma ratio de moyse non concludit: qꝛ claritas cognitionis actuꝫ ꝓphetandi excludens nō potest cōstituere excellentioreꝫ gradum ꝓphetie: quia idē cōstitueret ꝛ excluderet. vt pꝫ. Uisio aūt diuīe essentie excludit actū ꝓphetādi sicut ꝛ actū fidei: qꝛ vtriqꝫ est necessario actus enigmatic⁹. Et iō visio diui-

UVA. BHSC. IyR_227

ne essentie nō potest cōstituere excellentiozes gradum ꝓphetie. licet faciat clariozem cognitionem. seu aliquid clarius cognoscere. Verū ergo est ꝙ claritas cognitionis maioz cōstituit maiozem gradum ꝓphetie dum tamē talis claritas limites cōgnitionis ꝓphetice nō transcendat. Insuper si ratio prætacta staret. sequerer ꝙ Moyses fuit excellentioz apostolis preter Paulum: quibus nō fuit cōcessum videre essentiam dei in presenti vita. Secūda insup nō deficit: eo ꝙ denunciatio ꝓphetie est aliquid sequens ꝓphetican cognitionem: et ideo nō videtur variare gradum ꝓphetie: ex hoc ꝙ pluribus vel pauciozib⁹ nunciat. Tertia adhuc ratio debilis est. qz cōfirmatio per signa ⁊ miracula sequitur ꝓphetiam: ⁊ nō est de essentia eius. Unde Johannes baptista signum nullū fecit: vt habetur Joh. x. c. ⁊ tamē conceditur maioz Moyse. Exquo dicit Nico. de lira. ꝙ licet Moyses habuerit eundē gradum ꝓphetie quē habuit Dauid. s. abscz qui/buscunqz signis sensibilib⁹ aut figuris: tamen non habuit totiens: nec ita cōmuniter tales illustratōes sicut Dauid. Insuper dicit Tho. vbi supra in corpore. q. in fine. ꝙ Dauid clarius ⁊ plenius exꝑssit mysteria xꝑi ꝙ Moyses. Lex autē vetus ⁊ ꝓphete ordinabant ad xꝑm sicut ad finē. Unde Rabbi Moyses in libro directionū ꝓplexū inquit. Oēs ꝓphete nō sunt locuti: nisi ad dies messie. Cū ergo finis nobilioz sit his q̄ sunt ad fines: ꝓphetia Dauid videt ioztiri ꝙdam excellentiā ex hoc ꝙ xꝑi mysteria sic exꝑssit. Probabiliter itaqz pōt dici ꝙ Dauid fuit excellētioz ꝓpha Moyse: q̄uis Moyses excellētioz fuerit in alijs: q̄ ꝓphetiam transcendunt: vel eam consequunt. Que autē ipse ꝑdixit ꝓphetico spiritu irradiatus legunt in psalmis suis: in quibus suaui melodia de xꝑo multa cantauit. Ob qō Hiero. ad Paulinum inqt. Dauid Simonides noster Pindarus ⁊ Alceus Flaccus quoqz Catullus ⁊ Serenus: xꝑm lira persoluat: ⁊ inde cachozdo psalterio ab inferis excitat refurgētē. hec ille. Ex chronica Ricobaldi sumpta sūt que sequunt ꝓ declaratiōe verboꝝ Hiero. Simonides poeta fuit tpe Tullij Hostilij. iij. regis romanozum anno ab vrbe condita. lxxij. Pindarus poeta anno ab vrbe condita. cclij. post expulsum Tarquinū vltimū regē. Alceꝰ poeta tēpore Tarquini pscī quiti regis romanoꝝ. Horatius Flaccus venusij oriꝰ: anno ab vrbe condita sexcentesimo nonagesimosexto. Catullus poeta veronensis: anno ab vrbe cōdita sexcentesimo tricesimoquinto. Serenus quidā alius poeta cuius tempora non inueni Sunt ꝓnoiati poete apud Quintilianū li. ij. de iudicijs: multa laude cōprobati. Quib⁹ pro melodia ⁊ suauitate cōcentus. Hiero. Dauid voluit cōparare. Notandum tñ ꝙ ipse Hiero. glozioſus. vt dicit Nico. de lira. vbi. s. ter trāstulit psalteriū. Primo ſm septuaginta interꝑtes qō oz psalteriuz romanoꝝ eo ꝙ ecclesia beati Petri illo vtit. Secundo fecit aliā translationem nō multū distantē a prima: ⁊ tū apꝓpinquantē hebraico ⁊ vocatur psalterium gallicanum: eo ꝙ Damasus papa ad rogatū Hiero. illud fecit cātari in ecclesijs gallicanis Et hoc vtunt fratres minozes. Tertio ad preces Serphennij qui frequēter disputabat cū iudeis: qui solū recipiūt illud qō est in hebreo fecit translationem immediate acceptam ab Hebreo. Propter quod vocatur psalterium Hieronymi iuxta hebraicam veritatem.

Qz xꝑs dicitur filius Dauid.

Secunda excellentia dauid oz filialis nominatio. Nā dñs noster iesus xꝑs deus verus dei filius ꝓ nobis oibus incarnatus: natus de ꝟgine verus homo: nominaſ per excellentiā filius Dauid. Uñ euangelista Mattheus. j. c. dicit. Liber generationis iesu xꝑi filij Dō. Scōm Nico. de lira. modus hebreoꝝ est denominare libros ab eo de quo tractaſ in principio: sicut dicit liber Genesis: qz in principio tractaſ de creatiōe mundi. Similiter Mattheus: qz incipit euāgelia a genealogia xꝑi: ideo ab ipsa denoiat ⁊ intitulat ipsum. Ratio autē quare incepit a genealogia xꝑi fuit: qz iudei negabant iesum nazarenum esse verum xꝑm ⁊ descendisse a Dauid qz galileus erat ſm ꝙ oz Joh. vij. Nunquid a galilea venit xꝑus: quasi dicerent: non. Sed iudei sic loquentes non intelligebant scripturas. Dicit ergo a Mattheo filius Dauid. ⁊ ꝓponit Dauid ipsi Abraam. licet sit posterior ſm tempus ꝓpter eminentiā regie dignitaſ. ⁊ vt cōuenientius generationis ordo tradaſ. Angelus etiā q̄ ꝟgini cōceptū filij dei annūciauit. vt habetur Luce. j. c. dixit. Dabit illi dñs deꝰ sedē Dauid patris eius. Et Chananea clamauit. vt ꝑ Matthei. xv. Miserere mei domine fili Dauid. Et psallētes turbe. vt notaſ Matth. xxj. cantabāt. Osanna filio Dauid. bñdictus q̄ venit in noīe dñi. Et Matth. xxij. interrogauit iesus phariseos. Quid vobis videſ de xꝑo cuius filius est: Et dixerūt. Dauid Et Lu. xviij. Cecus clamabat. Fili dauid mi-

UVA. BHSC. IyR_227

ferere mei. Et apls ad Ro. j. Factus est ex semine dauid ſm carnez. Licet ergo vt Piero. dicit in commento ſuper Dantelem ſm ſcripture ſancte cōſuetudinē pro omnes t malores partes vocentur: tamē ſingulari modo christus dauid filius nuncupatur.

Oō dauid ſuperauit philiſteum Goliam.

t Ertia excellentia dauid ōr victoriosa ſuperatio. Superauit nanq; Goliam philiſteum gigantem cum eſſet adolescens t fratribus ſuis minor etate t armatus fiducia dñi vt pz. j. Reg. xvij. neq; preſumptuosus fuit aut temerari⁹ vel culpabilis: qz certamē illud iniit ex reuelatione dei. vt dicit Nico. de lira. t Piero. ad Aug. Unde Sauli diffidenti t timenti ne ſuccūberet. Dauid reſpōdit. Dñs qui eruit me de ore leonis t de manu vrſi: ipſe liberabit me de manu philiſtei huius. Quare deo fibi fauente: gigantē illum interfecit. t populum ab opprobrio liberauit.

Quo exemplo deterreri debent hi qui ſepenumero in viribus ſuis confidunt: qui recordari debent illius carminis quod Ouidius libro de remedio amoris cecinit Parua necat morſu ſpaciosum vipera taurum. A cane non magno ſepe tenetur aper.

Oō ppter manſuetudines dō placuit deo.

q Arta excellentia dauid ōr manſueta conditio. de qua in ps. Memēto dñe dauid: t oīs manſuetudinis eius. Uocaſ eñ dauid iuſtus pius t ſanctus. vij. q. j. c. Omnis. t. xxij. q. iiij. c. p dauid. Iſta nāq; māſuetudo benigniſſimo deo ſatis accepta ē. Hinc Judith. ix. ōr. Humiliū t māſuetorum tibi ſemp placuit deprecatio. Et Prouerb. iij. c. Māſuetis dabit dñs grām. Et Eccli. j. Bene placitū eſt illi fides t māſuetudo. t ps. cxlix. Exaltabit manſuetos in ſalutem. t Mat. v. Beati mites. Gerardus odonis ſup quarto Ethi. ſm mentē Arist. dicit q ſex ſunt conditiones manſueti. Prima q eſt imperturbat⁹ t hoc exigit natura manſuetudinis. Secūda q paſſione nō ducif. Tertia q rationi t eius ordinationi ſubijcif q̄tum ad oēs circūſtantias ſm quas oppoztunū eſt iraſci t non iraſci. Quarta q ad defectū ire magis q̄ ad exceſſum declinare videf. Quinta q nō eſt puniti⁹ nec vindicatiuus. Sexta q eſt iniurie t offenſe remiſſiuus. Sic fuit manſuet⁹ dauid quez p̄ſecutus eſt ſaul. Ipſe tamē cum potuit noluit eū offendere. Nam vt ōr. j. Reg. xviij. Ex eo q mulieres i tympanis cātabāt. Saul percuſſit mille t Dauid decē milia. Irat⁹ Saul dixit. Quid ei ſuperest niſi ſolus regnū. Ex tunc nō rectis oculis aſpiciebat eū: t lancea itenta uit eum cōfigere cum pariete. Deinde fecit eū tribunum ſuper mille viros: vt ſic pugnando veniret in manus philiſtinorum. Et vt notaf p̄mi Reg. xix. Reqſiuit Jonathan t ſuos ſuos vt occideret dauid. Jonathas aūt qa diligebat eū valde: monuit eū vt ſe abſconderet: t ſequēti die Jonathas placauit Saul p̄ez di. Ne peccet rex in ſeruū ſuū dō. qz nō peccauit tibi. t opa eius bona tibi ſunt valde: t poſuit aiam ſuā in manu tua: t occidit philiſteum: t fecit deus ſalutē magnā in iſrael. Uidiſti t letatus es. Quare q̄ peccas in ſanguine innocto vt interficias Dauid qui eſt abſq; culpa. Rndit Saul. Viuit dñs nō occidef. Et ſic Jonathas vocauit dauid: t venit ſecurus coraz Saul. Motū eſt rurſuz bellū. t dauid percuſſit philiſteos plaga magna: reuerſuſq; coram Saule iterū tentauit eū lancea infigere in parietem. Dauid vero fugit t euaſit. Saul miſit ſatellites nocte ad domū ſuam: vt cuſtodirēt eum t mane interficeret. Quē vxor eius Michol filia Saul depoſuit p feneſtrā. Et tamē poſt tot validiſſimas p̄ſecutiones dō potuit interficere Saulē in ſpelunca. vt habef primi Reg. xxiiij. Et iterū. xxvj. c. potuit eū interficere: cū inuenit eū dormientē in cētorio: t oēs ſuos. Diſtq; Abiſai ad dauid. Cōcludit deus hodie inimicū tuū ad man⁹ tuas. nunc ergo p fodiam eum lancea. Reſpōdit dauid ne interficias eum. Quis eñ extendet manum ſuā in xp̄m dñi: t innocēs erit? Abſtulitq; dauid haſtam que erat ad caput eius t cyphum aque. Tandē cū nunciata eſſet ei mors ſaulis t Jonathe. vt ſcribit. ij. Reguz. i. amare fleuit di. Saul t Jonathas amabiles t decori in vita ſua: in morte q̄z non ſunt diuiſi. Aquilis velociores: leōib⁹ fortiores. Filij iſrael ſup Saul flete: qui veſtiebat vos coccino in delitijs: qui pre parabat ornamenta aurea cultui veſtro. ſ. de preda hoſtium ſm Nicolaum de lira.

De regia dignitate dauid.

q Uinta dauid excellentia dicitur regalis exaltatio. Exaltatus nāq; fuit ad regiam dignitatē ſm beneplacitū dei poſt mortē Saul vt pz. ij. Regū. v. Ideo ps. lxxxviij. Dicit deus. Jnueni dauid ſeruū meum oleo ſancto meo vnxi eum. Et ꝓpterea in genealogia christi Matthaeus ſolum dauid nominat regem cum dicit. Jeſſe autē genuit David regem. lz ante eū t poſt fuerint alij reges quia vt tactum eſt fuit primus electꝰ in regē

UVA. BHSC. IyR_227

ſm beneplacitum dei ꝓpter ſanctitatem ſuam. ſ. q. vij. c. ſi quis omnem.

De peccatis in quibus dauid defecit & offẽdit deum. Capl'm. II

Admonet mortalibus cunctis de communi lege periculum ſatis graue: quia nullus quantuncunq; ſanctus & iuſt⁹ poteſt eſſe de lapſu ſecurus. Ecce in ꝓmptu eſt dauid ſanctus: qui poſt multiplicem gr̃az a deo ſibi dat̃ã: in peccata plurima ruit. De q̃bus nos dicturi illa reducemus ad quinq;.

Primum fuit peccatum adulterij.
Secundum homicidij.
Tertium negligentie.
Quartum iniuſticie.
Quintum vane glorie.

De adulterio quod commiſit dauid.

Primũ peccatuz in quo dauid defecit fuit adulterium, de quo ſit mentio. ij. Reg. xj. & xij. c. In quod lapſus eſt ꝓpterduo ſm Nico. de lira. Primo q̃ remã ſit otioſus in hier'm. Ut em̃ ait ſapiens. Prouerb. xxviij. Qui ſectat̃ ociũ replebit egeſtate & Piero. ad demetriadem virginem inquit. Nihil in ſcto ꝓpoſito ocio deterius eſt. & Bernardus ad fratres de monte dei. Omnũ tẽptationũ & cogitationũ malarũ & inutiliũ ſentina eſt ociũ. & Quintilianus. Ad omne vitiuz fluente fortuna laſciuit ocium, & Seneca ad Lucillũ. Ociũ mors eſt: & viui hois ſepultura & Ouidi⁹ de remedio amoris. Ocia ſi tollas periere cupidinis artes. & Eccli. xxxiij. Mulram inquit ſapiens malicią docuit ociofitas. Propterea Piero. ad ruſticũ monachuz dicit id q̃ notat̃ de conſe. diſ. v. c. nũq;. Semp ali quid operis facito vt diabol⁹ te inueniat occupatũ. Vnde ꝓ Ezech. xvj. c. de⁹ dicit. Hec fuit iniquitas ſororis tue Sodome: ſaturitas panis. & abundãtia: & ociũ ipſius. & filiaruz ei⁹.

Secũdo lapſus eſt in adulterium dauid: q̃ vidit berſabee ſe lauantez. Periculoſum certe eſt oculis libertatez aſpiciendi concedere. Vñ ꝓpheta p̃s. cxviij. dicit. Auerte oculos meos ne videant vanitatẽ. & Seneca in lib. de remedijs fortuitoz ait. Oculi em̃ ſunt irritamenta viciorum: ducesq; ſcelerũ. Et. v. li. cauſarũ cauſa prima. Oculi inquit noſtri: ſunt tota luxuria noſtra. Di nos in omnia quotidie vicia precipitant. Ideo Piero. ad Nepotianũ ſic ſcribit. Abstrẽ ita vide, ne per illã alias videre cogaris. quarũ vultus cordi tuo hereat. & tacitũ viuet ſub pectore vulnus. Cũ ergo dauid capt⁹ eſſet pulchritudine nudate berſabee: miſit ſuos: & fecit illã ad ſe venire: & cõplenit adulterium. Statimq; ſctificata eſt ab im̃munditia ſua. ſ. a fluxu menſtruozũ. q̃ ſcz purgata fuit a meſtruis futuris vſq; ad partũ. Sm Nic. de lira. q̃ in illo coitu cõcepit vt p̃z in textu.

De homicidio q̃ fieri fecit dauid.

Secundũ peccatũ in quo dõ defecit fuit homicidiũ. Poſt vtiq; expleta ſuam libidinez. procurauit ꝓditorie interfici vriaz virũ berſabee. Pro quo miſit & temptauit eũ mittere in: domũ vxoris: hortãs vt lauaret. mittẽſq; regiũ cibũ: vt ſic ꝓ balneum & cibũ delicatũ ꝓuocaret ad coitũ. Dicit Nico. de lira. q̃ ſic faciebat dõ: vt vrias cognoſceret vxorẽ ſuã. & crederet puer naſcturus eſſe ſuus: & petm̃ eius occultaret. Dõ cũ renuiſſz facere vrias: dixit dauid ad Ioab. Ponite vriam ex aduerſo belli vbi fortiſſimũ eſt ꝑlium. et relinquite eũ: vt ſcz ſic occidat. Dõ & factũ fuit. vt p̃z. ij. Reg. xj. Dõ cũ audiſſet vxoris ſuite eũ. Nico. de lira fictiue inqt. q̃ & ipa mortem eius deſiderabat: vt ſic vxor regis fieret. Statimq; Nathan ꝓpheta vt hr̃. ij. Reg. xij. venit ad dõ. Qui reph̃dit eum dure de petrõ cõmiſſo addẽs. nõ recedet gladius de domo tua vſq; in ſempiternũ. Qd verificatũ ẽ ſm Nic. de lira. q̃ frater occidit fratrẽ. ſ. Abſalõ Amnon. ij. Reg. xiij. & Salomon Adoniã. iij. Reg. ij. & filius inſurrexit ꝑ ꝓpẽz. ſ. abſalõ. ij. Reg. xv. Tũc dõ humiliat⁹ & pniã ductus dixit. Peccaui. & nathan rñdit. Et dñs abſtulit a te petm̃. Vbi apparet quãta ſit vis pniẽ qñ poſt homicidiũ & adulteriũ ſpñ ꝓpheta recepit, & in ꝓmo gradu ꝓmanſit. vt habetur xlix. di. c. hinc etem̃. et. l. di. c. cũ exaudiero. c. ſacerdos. c. vt conſtitueret. et. j. q. vij. c. ſi q̃s oẽm. et. ij. q. vij. c. nos. et. iij. q. vij. c. ſacerdos et de pe. di. j. c. et venit. et de pe. di. iij. c. totã. c. dauid. et. c. ille rex.

De negligentia Dauid qua non correxit Amnon.

Tertium peccatuz in quo lapſus fuit dauid: fuit negligentia. non em̃ correxit amnon: qui ſtuprauerat ſororem ſuam Thamar. Nam vt ſcribit. ij. Reg. xiij. noluit conttriſtare ſpñ amnon filij ſui qm̃ diligebat eum: quia ꝓmogenitus erat ei. O quot ſunt patres qui immoderato amore filios diligẽtes negligũt illoz vitijs & paſſionibus obuiare. Ob quod & filios q̃nq; immo mlrotiẽs vidẽt male finire. Ecce quid amnon euenit. Certe in cõmuio occiſus eſt a pueris abſalonis fratris ſui ipſo iubente.

UVA. BHSC. IyR_227

De iniusticia dauid.

Quartū peccatuz dauid fuit iniusticia circa miphiboseth. De quo fit mentio ij. Regū. xvj. ⁊. xix. ca. dicit Nico. de lira ꝙ adulatores ⁊ detractores sunt periculosi principibus: quia dauid tam iustus ⁊ sanctus ꝟbis Sibe adulatoris ⁊ detractoris fuit ita captus ⁊ inuolutus ꝙ hereditatē miphiboseth dñi sui ei concessit in absentia miphiboseth: ⁊ eo non audito. Et qđ est peius postꝙ audiuit miphiboseth se excusantē ⁊ vera dicentē. nō retractauit dictū suum iniustū totaliter: sed seruū eius pessimū, scz Sibam fecit equalē dño dicēs. Tu ⁊ Siba diuidite possessiones. Quē tñ debuit suspēdisse ꝓpter falsā accusationē dñi sui de crimine lese maiestatis Erat miphiboseth filius saul. Et recedēte dauid de hierl'm cū exercitu. miphiboseth remāsit, quia erat claud⁹. ⁊ siba seruus eius venit ad dauid ⁊ dixit. falso tamen. Miphiboseth remansit in hierl'm dicēs. Hodie restituet mihi domus israel regnū patris mei saul, vt notatur, ij. Reg. xvj.

De vana gloria dauid.

Quintū peccatū dauid fuit vana gl'ia Fecit nanqz superbe numerari populum: ⁊ inde gloriabatur. sicut ponit j. Paral. xxj. ⁊. ij. Reg. vlti. Ad quam numerationē fiendā cooperatus est sathan.

De plaga pestilentie qua deus puniuit populum. Capl'm. III

Quamuis inscrutabilia sint nobis iudicia dei. verūtamē ab eo iuste fieri omnia merito confiteri debem⁹. neqz curiose est inquirendum cur quādoqz peccata q̄ nobis parua videntur et minima puniat ⁊ q̄ maxima reputantur ad tēpus liuquat impunita. Cuncta recte moderatur ⁊ ordinat sapientia sua. Idcirco in hoc mysterio de pestilentia qua deus populū ꝑcussit eo ꝙ illū superbe dauid numerauerat dicemus. De qua quinqz dubia sunt declaranda.

Primum vtrum pestilentia sit flagellū dei pro peccatis?

Scđm quare dauid potius elegit pestilentiā ꝙ famē ⁊ gladiū?

Tertiū vtrū ꝓ pctō dauid debuit populus eius puniri?

Quartū quid intelligitur per tempus constitutum?

Quintum quō adimpletū fuit dictū ꝓphete de pestilentia triū dierꝝ:

Quod ꝓpter peccata veniunt pestilentie.

Ad p̄mū dubiū resp̄ōdemus ſm veritatem infallibilē scripture sancte ꝙ de⁹ excelsus ꝓpter pctā pestillētias mittit. Nam Leui. xxvj. c. comminatur deus transgressoribus suoꝝ p̄ceptoꝝ dicēs. Mittā pestilentiā in medio vestri. ⁊ Num̄. xiiij. conquerebat̄ de populo iudaico dicēs. Quousqz non credent mihi? et infra. Feriam ergo eos pestilentia. ⁊ Ezech. vij. Ira mea sup̄ popl'm: Gladius foris: pestis ⁊ fames intrinsecus. ⁊ Ezech. xxviij. Hec dicit dñs de⁹. Ecce ego ad te sydon: ⁊ gloriabor in medio tui. Et sciēt qz ego dñs cum fecero mea iudicia: ⁊ sanctificatus fuero in ea. Et immittam ei pestilentiaz: et sanguinē ī plateis eius. Quare iudicio dei attribuendū esse arbitror quicq̄d in chronicq̄ de pestilentijs asserit̄. De ipsis enīz meminit Hieronymus Orosius ⁊ Eutropius: ac reliqui rerum gestarum scriptores. Nā anno ab vrbe condita. ccclxxxiij. ingēs pestilentia romam affecit biennio. Suaserūt pontifices tēpli: vt ludi scenici dijs expetētibus ederētur. Eo tempe terra in medio vrbis dissilijt. Dixerunt auruspices eam voraginē posse tolli: viui hoīs nece spontanea insilientis in eaz. In quā marcus curtius eques insilijt ꝓ liberatione patrie. sicqz vorago cōclusa est, vt refert Orosius libro, iij. ⁊ Augu. li. v. de ciui. dei. c. xviij. Anno ab vrbe condita. cccclxxxj. ingens pestilētia vrbem afflictauit ⁊ libri sibyllini cōsulti, responderūt eam pestem ira dei illataz. Recitat Orosius li. v. ꝙ anno ab vrbe ꝯdita sexcētesimosexto: tanta rome exorta est pestilentia: vt ministri quoqz faciendoꝝ funerum p̄mū non sufficerent: deinde non essent. Jāqz etiā magne domus vacue viuis plene mortuis remansere: largissime introrsum hereditates. ⁊ nulli penitus heredes. Aliud stupendū Orosius narrat. ꝙ post locustas innumerabiles, que in mari a vento rapte suffocate sūt tanta corruptio aeris est subsecuta. ⁊ tā grauis pestilentia. vt in Numidia octingēta milia hoīm morerent̄. Et circa orā maritimam que carthaginensi atqz vticensi littori adiacet plusq̄ ducēta milia. Que clades tam repentina fuit apud vticaz. vt sub vna die per vnam portā plusq̄ mille q̄ngencos mortuos delatos fuisse narret̄. Tempe Antonij impatoris qui xp̄ianos ꝑsecutus est. tanta lues ē secuta vt agricultoribus carerent. Tempore Pelagij pape: romā pestis cōcussit in qua ⁊ pelagius mortu⁹ est. Cui successit Gregori⁹ magn⁹: qui vir mire sanctitatis letanias ad

UVA. BHSC. IyR_227

deū ordinauit agi. Et cū ppls dei clementiaz implorasset: vna dierū vidit pontifex ille sanctus angelū supra castrū qui cruētatū ensem in vagina reponebat: significans pestē dei indicto iamsam tā cessare. Nota hic tamen ꝑm Orosiū libro. v. ⁊ Eutropiū ꝙ Adrianꝰ imperator qui duodecimꝰ ab Augusto imperauit castrū illud obstruxerat cū pōte mirabili ⁊ castrū Adriani dictū fuit vsq; ad tps beati Gregorij. extinde sancti angeli ꝓpter visionē ꝓcessibatam.

Quare dauid elegit pestillentiā.

Secundū dubiū ꝓpositū fuit ḡre dauid elegit potius pestillētiā ꝙ famē ⁊ gladiū. Nam Gad ꝓpheta dixit ei ex parte dei. Aut septē ānis veniet tibi fames in terra tua: aut tribꝰ mēsib⁹ fugies aduersarios tuos ⁊ illi te persequentur. aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Et rñdit dauid. Coarctor nimis vndiq;. Et elegit pestilētiā. Dicit Nico. de lira ꝙ sperabat de misericordia dei. Unde in textu subdidit. Melius est vt incidā in manus dñi. Multe em̄ miserēdie eius sunt. ꝙ in manus hoīs. Secundo si elegisset famē septē annoz̄: ūpe ⁊ alij diuites ꝓuidissent sibi de victu ⁊ pauperes fuissēt nimis afflicti. Itē si elegisset fugam coā ad uerlarijs ūpe ⁊ alij potētes fuissent ꝓtecti aut filio pugnatoz̄: ⁊ refugio fortaliciōz̄: ⁊ ceteri fuissent occisi. Ideo elegit penā oīm̄bus equalem. quia pestilētia a deo ēmissa equaliter poterat cadere super oīm̄s.

Quare ꝑ petrū dauid punitꝰ est ppls.

Ertiū dubiū vtrū ꝑ petrū dauid debuit ppls eiꝰ puniri. Et quidā dicūt ꝙ ppls fuit innocens. Nam cuz vidisset dauid angelū cedentē ppl'm. dixit ad dñm Ego sum qui peccaui: ego inique egi. Isti qui oues sunt quid fecerunt: Uertat obsecro manus tua ꝓtra me: ⁊ ꝓtra domū patris mei. Ergo nō videf ꝙ ppls debuit puniri. quia vt dicit glo. ex de his qui fiūt a maiori parte capituli c. quesiuit. Peccata suos tenere debent actores. Idem. C. de penis. l. sancimus. C. ne vxor ꝑ marito. l. ob maritoz̄. ⁊ ff. q. iij. c. illud. ⁊ ex de sen. excō. c. romana. §. vl. li. vj. ⁊ l vj. di. c. sal. ⁊. j. q. iiij. c. placuit. c. nulli⁹. ⁊. c. iudei. Sed ad hoc posset rñderi ꝑm Boñ. in. ij. di. xxxiij. ar. j. q. j. ꝙ licet pena eterna yn̄ non puniat ꝑ peccato alterius: tñ pena tpali sic. Quare nō est incōueniēs ꝑm rigorē diuine iusticie vt ppls a dauid superbe numeratꝰ pestilentia minueretur. Nico. vero de lira dicit ꝙ in lib. de hebraicis q̄stionib⁹ hī ꝙ ppls peccauit eo ꝙ dauid nō restitit vt debuit i facto vie. Sz hoc nō videf ver: qz petrū dauid vsq; ad complemētū fuit secretum. Uñ Nathan dixit sibi ij. Regū. xij. Tu fecisti abscondite. Dicit ergo Nico. de lira ꝙ petrū ppli fuit rebellio eiꝰ ⁊tra dauid: sequēdo Sibā filiuz Bochri: q̄ erat hō seditiosus ⁊ pessimꝰ. vt patet. ij. Reg. xx. Ego vero teneo ꝙ hz p̄incipaliter deꝰ punierit populū ꝓpter petrū dauid: tñ credibile est ꝙ in populo sic punito essent aliqua scelera deo ex̄osa. Nā sicut ⁊ nūc plures tūc erant mali ꝙ boni.

Quid intelligit ꝑ tps cōstitutū.

Uartū dubiū quid intelligit per tps ꝓstitutū. Nam in textu dr. Immisit deꝰ pestilētiaz de mane vsq; ad tps ꝓstitutū. Et dicit aliquis vsq; ad tertiū diem i. cluſiue: qz sic erat pena determiata. Sed hoc nō videf ver: qz textus dicit infra. Uenit aūt Gad ad dauid in die illa. Et videf loqui scriptura de prima die pestilētie. Ad hoc em̄ venit Gad vt dauid offerret holocaustuz ⁊ cessaret plaga inchoata. Jō melius dr ꝙ tps constitutum intelligit horaz sacrificij vespertini. Illud em̄ statutū fuit in lege Exo. xxix. ita ꝙ a mane primi diei vsq; ad horā vesp̄tinam mortui sunt de ppl'o. lxx. milia viroz̄.

Quō verificat dictū ꝓphete de pestilentia trium dierum:

Uintū dubiū quō verificatū fuit dictū ꝓphete de pestilētia trium dierum. Et dicit Nico. de lira ꝙ duo dies vltimi fuerunt dicti ꝓpter ꝓminationē tantū: sicut etiā dixit Jonas de. xl. dieb⁹. Primꝰ ꝯo dies fuit per modū vnie diffinitiue. Quare pestilētia fuit tm̄ illa die. Ideo subdit in textu. Cūq; extendisset manū suā angelus dñi sup hieruſalē vt disperderet eā: miserrus est dñs super afflictionē: ⁊ ait angelo ꝑcutienti ppl'z. Sufficit nūc. cōtine manū tuā. Tali pestilentia ꝑcussus fuit ppls ille. Nos vero dieb⁹ istis magnas clades fieri vidim⁹: ⁊ pestilentiꝯ pene italiā deuastatā. Poscentibus quidē peccatis ppl'oz̄: frequēti⁹ pestilētie irrumpunt. Ideo timend⁹ est deꝰ: qz ꝑ vitificat ⁊ mortificat: qui ē bñdictus in scla scl'oz̄. Amen.

De iudicio dei ꝓtra Sennacherib nomē domini blasphemantem. Sermo XV

Anctum ⁊ ineffabile nomen dei sic viluit in ore xp̄iano rū. vt illud blasphemari et maledici ducatur quasi ꝓ nihilo. Aperiūt nanq; mul

ff

UVA. BHSC. IyR_227

ti fetidū os in blasphemias impias creatoris
fuit: t irreuerēter sacrilegis buccis lacerant al
tissimā maiestatē regis regū t dñi angelorum
t hoim. p quibus in hoc sermone bñ esse arbi
tratus suꝫ iudiciū dei depromere ꝓtra Sēna
cherib blasphemantē. In illo siquidē specula
bunt q̄ graue sit pctm blasphemia t maledi
ctio dei. De quo tria mysteria ꝓponim⁹ con
templanda.

Primū ōr supbie t violentie.
Scōm maledictionis t blasphemie.
Tertiū punitōis t vindicte.

De supbia t fraude Sennacherib regis.

Caplm I

Nsatiabilis est anim⁹ ambitiosoꝝ:
I quib⁹ nec ipe mūd⁹ tot⁹ sufficere po
test. Patet hoc in Sēnacherib: de q̄
iij. Reg. xviij. ōr q̄ anno. xiiij. regis Ezechie
ascēdit Sēnacherib rex assyrioꝝ aduniuersas
ciuitates iuda munitas: t cepit eas. Tūc mi
sit ezechias nūcios ad regē assyrioꝝ. Nico. de
lira dicit q̄ ezechias sciens populū sibi subie
ctum. t Achaz ꝑem suū deū multipl'r offen
disse: merito timuit ne in vindictā dictoꝝ ma
loꝝ ꝑmitteret rex assyrioꝝ venire ad destru
ctionē ciuitatis hierlm: vbi vigebat diuinus
cult⁹ de quo ipe erat zelantissimus. Quare
nūcios misit dicens. Peccaui reputans pctm
ꝑ his suū: recede a me: t omne qō ipositeris mi
hi feram. Prudēter in hoc egit: quia vt dicit
Aug. li. xvij. de ciui. dei. c. ij. In oibus fere gē
tibus quodāmō vox nature ista personuit: vt
subiugari victoriꝫ mallēt quibus cōtingit vin
ci: q̄ bellica offatia vastatione deleri. Indixit
itaq; rex assyrioꝝ ezechie trecenta talenta ar
genti t triginta auri. deditq; ezechias omne
argentū qō repertuꝫ fuerat in domo dñi t in
thesauris regis. t cū nō sufficeret: cōfregit val
uas templi dei: t lamias aureas quas ipe af
fixerat ad decorē: t dedit eas regi assyrioꝝ.
Dicit Nico. de lira. ex hoc accipit argumentū
q̄ ꝓncipes in necessitate ꝓ cōseruatione reipu
blice possunt accipe de thesauris ecclie. Nam
vt ōr. xij. q. ij. c. aurū. Aurū hȝ eccla nō vt ser
uet: sed vt eroget, sm vero magistrū in historia
accepta pecunia rex assyrioꝝ sub pacto in pa
ce dimittendi regnū ezechie: infideliter agens
pactū nō seruauit. si misit exercitum t nunci
os in hierlm ad terrendū ezechiā, vt territus
redderet ciuitatē: t ppls transferretur in assy
rios: t cultus dñi de hierlm auferretur. Qō
nullo modo ezechias fecit: sed restitit t conuo
cans ppl'm exhortatus fuit ad defendendum
templū sanctū t gentem. Quia vero in hoc ca
pitulo de regno assyrioꝝ fit mentio, ideo de il
lo consideremus tria,

Primo originē,
Scōo dilatationē,
Tertio terminationē,

De regno t monarchia assyriorū: t primo
de ortu eius.

Rimo ꝑsideremus regni assyriorum
p originem. Dicit magister in hystoria
super Genesim post capl'm de mor
te abrae. Exortum est regnum assyrioꝝ viges
simoquinto anno Saruch ꝓauo Abrae sub
Belo. Quod quidē intelligendū est quantuꝫ
ad regni initium. Nam Belus prim⁹ intrauit
assyriam: t parū obtinuit in ea. Sed eo mor
tuo: filius ei⁹ Ninus vt refert Justin⁹ t Oro
sius: totam assyriam occupauit: t in regione
assyrioꝝ edificauit ciuitatem quam Ninive
nominauit: anno regni sui. xlix. Quinquagin
ta autē annis bella finitimis intulit. Qui dū
deficientē a se oppugnat vrbem: sagitte ictu i
terijt. Et vt dicit Oros⁹ lib. o primo. regnum
assyrioꝝ vsq; ad Sardanapalū annis mille cē
tum sexaginta actū est. Isido. li. xiiij. etymol.
Assyria inḋ vocata est ab Assur filio Sem: q̄
eā regionē post diluuiū ꝓmus icoluit. hec ab
ortu indiā: a meridie mediam tangit: ab occi
duo tigrim: a septentrione montem caucasuꝫ
vbi porte caspie sunt.

De magnificētia regni assyrioꝝ.

Ecundo cōsiderem⁹ illius regni dila
s tationē. Fuit em̄ regnum illud am
plissimū. de quo Aug. li. xviij. de ci
ui. dei. c. ij. ait, Duo regna cernimus longe ce
teris puenisse clariora: assyrioꝝ primū: dein
de romanoꝝ: vt tpibus ita locis inter se ordi
nata atq; distincta. Nam quō illud ꝓi⁹: hoc
posterius. eo mō illud in oriente, hoc in occidē
te surrexit. Et infra subdit Aug. Quantū at
tinet ad ꝓmū imperiū nullū mai⁹ ꝓmis tēpo
ribus q̄ assyrioꝝ fuit: nec tam lōge lateq; dif
fusum. Quippe vbi Ninus rex Beli filius vni
uersam asiam. que tot⁹ orbis ad numerū par
tiū tertia dicit: ad magnitudinē vero dimidia
reperit: vsq; ad libye fines subegisse traditur
Solis quippe indis in partibus orientis non
dñabatur: quos tñ eo defuncto Semiramis
uxor eius est aggressa bellando. Itaq; factuꝫ
est vt q̄ncuq; in illis terris ppli seu reges erāt
assyrioꝝ regno ditionique parerēt: t quicquid
imperaretur efficerent.

De fine t terminatōe regni assyriorum.

UVA. BHSC. IyR_227

t Ertio cōsideremus regni assyriozuz terminationē. Scōm em magistruz i hist̄oria scholastica sup. xiij. li. Reg. c. de Ozia, sub Ozia rege iuda terminata est monarchia assyriox. Nā sardanapalus vltimus monarcha vict⁹ ab Arbate medo. semet ipsum cōcremauit. De hoc inquit Justinus li. j. Sardanapalus fuit vltim⁹ rex assyriox. oi muliere cozruptioz mollicie cozpis ⁊ lasciuia oculox omnes feminas antecellēs. Sed hic dubitaf si tpe Ozie defecit monarchia assyriozū, quō Sennacherib erat rex assyriox. Naz post Oziam regnauit Joathan. vt p3. xiij. Regū. xv. c. ⁊ post Joathan Achaz. ⁊ post Achaz Ezechias: cui⁹ tpe Sennacherib rex erat assyriozuz. Rūdet magister in hist̄oria sup. xiij. li. Reg. ꝙ post Sardanapalū fuerūt reges assyriozum sine monarchia potētes vsq; ad subuersionem Ninive.

De blasphemia Sēnacherib. Cap̄. II

i N viribus suis cōfidens Sennacherib. deū blasphemare ac maledicere ausu temerario p̄sumpsit. Qō quidē fecit tribus vicibus.

Prima per Rapsacen.
Scōa p eundē.
Tertia p suas litteras.

Prima vice blasphemauit deū p Rapsacē Vt em̄ 2. xiij. Reg. xviij. irritum faciens iusturandū Sēnacherib misit ad obsidendū hierusalem Thartan ⁊ Rapsacen cum exercitu valido. Vocauerunt autem regem ad colloq̄um ⁊ noluit exire. Dicit Nico. de lira q̄ fuerat exptus fraudē post solutionē pecunie: nō timebat de p̄ditione. Nā vt ait vegeti⁹ lib. ij. de re militari. frequētius cōuentiones paciscz simulatio credulis magis nocuere ꝙ arma. Misit ergo Ezechias Eliachin pontificem ⁊ Sobnam scribā, ⁊ Joachim a cōmentariis: et loquebaf ad eos hebraice: ⁊ dicebat O Ezechia in quo cōfidis vt audeas rebellare? Si cōfidis in rege egyptio. iuniteris baculo arundineo. Si spem ponis in deo tuo. nunq̄d dij gētium. ⁊ israel liberauerunt eos de manu mea.

Sōo blasphemauit deū per p̄fatū Rapsacen. Nam cū loquereꝭ audiente pp̄lo. Eliachi ⁊ socij rogabāt eum. vt loqueret eis syriace ⁊ nō iudaice audiente populo qui erat super murū. ne. ſ. populus terreref ex ꝟbis Rapsacen ⁊ quia in verbis suis intermiscebat verba blasphemie ſm Nico. de lira. ex hoc dicūt hebrei. ꝙ iste Rapsaces erat iudeus natiōe, sed dereicta lege conuersus est ad gentilitatem. Magister i hist̄oria dicit ꝙ erat samarites. Et q̄dam aiunt filiuz fuisse esaie qui transierat ad assyrios ⁊ susceperat ritū gentium. Iste ergo Rapsaces exclamauit etiā ad pp̄lm. Dicit rex magnus assyriox. Facite mecū qō vobis vtile est. ne comedatis stercora vestra: ⁊ bibatis vrinam vestrā. Egredimini ad me ⁊ vtimini bonis vestris. Nolite audire Ezechiam q̄ vos decipit dicens. Dñs liberabit nos. nunq̄d liberauerunt dij gentiū terrā suā de manu regis assyriox? Et multa alia referendo. ponebat in deo falsitatē ⁊ deceptionē: ⁊ saluandi impossibilitatē. Populus aūt tacuit ⁊ nihil respondit

Tertio blasphemauit Sēnacherib deū q̄s litteras cōminatorias ⁊ terribiles misit Ezechie. Ut em̄ habef. xiij. Reg. xix. Reuersus ē Rapsaces ad regem assyriozum expugnantē sobnam. Nā vt dicit magister in hist̄oria. Sēnacherib transfuerat ad egyptū expugnandū vt triumphās rediret ⁊ euerteret hierusalem. Interim ergo misit litteras Ezechie in q̄bus inter cetera dicebat. Nō te seducat deus tuus in quo habes fiduciā. Et plura alia scripsit in ꝺtuelia dei. ⁊ vt puto sui oēs filij loqbāt sperantes ⁊ deridētes magnū deū ⁊ immortalē.

De tremēda plaga Sēnacherib ⁊ exercitus eius. Cap̄m III

n Oluit deus ferre blasphemias ⁊ contumelias irrogatas noi suo: sed ꝺtra Sēnacherib: suosq̄ effudit iram indignatiōis sue. Ad qō inuestigandū tria i ista parte cōsideremus.

P̄imo Ezechie zelū ⁊ oratiōnē.
Scōo exercitus occisionē.
Tertio Sēnacherib ereptionē.

De zelo ⁊ oone Ezechie.

Primo p̄sideremus Ezechie zelum et

p oratiōnē. Cum em̄ ad ipsum reuersi fuissent illi quos miserat ad Rapsacen, nunciassentq̄ ꝟba illi⁹ blasphemie scidit Ezechias vestimenta sua ⁊ opertus est sacco. Lectis ꝟo l̄is Sennacherib. ascendit in domū dñi: ⁊ expandit l̄as coram dño. ⁊ oranit dicens. Dñe deus israel. qui sedes sup cherubin id est p̄sides omni creature etiam angelice: tu es deus solus oim regū terre tu fecisti celū et terrā inclina aurem tuam. ⁊ audi, i. effectū iusticie tue ostēde ꝺ Sēnacherib. q̄ misit vt exprobraret nobis deuiuentē. Salua nos obsecro de manu ipsius. Tunc deus misit esaiā ad Ezechiā, cōfortās eū: ⁊ p̄nunciās q̄ ventura erant sup Sēnacherib.

De exercitus Sēnacherib occisiōe.

UVA. BHSC. IyR_227

Secundo consideremus exercitus occisionem. Postq̄ iem̄ Sennacherib venit de egypto ⁊ hierusalē obsedit. nocte angelus dñi percussit in castris assyriorꝫ centum octogintaquinq̄ milia. s. omnes robustos bellatores. ⁊ principales exercitus vt scribitur. ij. Paral. xxxij. c. Cūq̄ diluculo surrexisset Sennacherib vidit oīa corpora mortuorū. Dicit Nico. de lira ſm Hebreos. ꝙ corpora fuerūt incinerata. sub armis ⁊ vestib⁹ intactis ita ꝙ ppl's Ezechie potuit de facilli spolia colligere: ⁊ sine cadauerum fetore.

De Sennacherib peremptione.

Tertio consideremus Sennacherib peremptionē. Qui timens fugit cuꝫ decem viris tantū. vt dicunt hebrei. et redijt in niniue. Cūq̄ adoraret in templo. Nesrach deum suū. Adramelech ⁊ Sarasar filij eius percusserunt eū gladio fugeruntq̄ in terraꝫ armeniorꝫ. ⁊ regnauit ꝑ eo Assaradon filius eius. Magister in historia dicit ꝙ indignati erant filij maiores in patrē. eo ꝙ illum minorem natu p̄fecerat eis in regem. q̄ magis diligebat matrem ipsius q̄ illorū. Et in hoc ostēsus est Sennacherib deterior populo q̄ paricidio filiorū est reseruatus. Rabbi autē Salomon asserit ꝙ principes regni cōturbati erāt cōtra Sennacherib. eo ꝙ filij eoruꝫ et amici erāt mortui modo p̄dicto ꝓpter eius blasphemiā ⁊ superbiā cōtra deuꝫ israel. Propter quod tractabant de morte ipsius. Quod cū ad eius aures peruenisset: intrauit tēplum dei sui. orans ⁊ ꝓmittens ꝙ si hoc periculum euaderet in eius honorē duos filios p̄dictos sacrificaret. Quod cū illis innotuisset eum interfecerūt: ne ab eo interficerent̄. Neq̄ friuolam rem putandus est loqui Rabbi Salomon de voto filios immolandi: quoniam dū pernicies idolatrie totum pene mundum inuoluebat. hec erat demonū malicia. vt hoīes sacrificari sibi sagacissime ꝓcurarēt. Declarat hoc Eusebius Pāphili li. iiij. de euangelica p̄ patiōe. vbi ait. Gentiliū adhuc vocib⁹ ad declarandā priscorꝫ temporꝫ pestem vtemur que adeo aīos hoīm inuaserat. vt quasi demoniaci. ⁊ a perniciosis ꝓfecto spiritibus agitati. liberorꝫ sanguine scelestas placarent virtutes. Ita pater vnicū filium. dilectam mater filiā demoni tanq̄ ouē sacrificabāt. Ita genus hominū qd̄ humanū esse natura cognoscit̄ ad furiā. immanēq̄ crudelitatē a demonibus impellebat̄. Que ita se haberi nō solū apud barbaros: verumetiaꝫ apud grecos omnis historia pleua est. Nam ⁊ Rhodij hominē saturno sacrificabant. Quā rem magis tp̄ibus postea mitigare volentes mortis supplicio aliquem damnatū ad saturnia vsq̄ cōseruabāt: quē in ipso festo vitio grauatū immolabant. In salamine vero insula quāl antiquissimis tēp̄ibus coroneā vocabāt: vsq̄ ad Diomedis tempora Agrauale Cecropis filie homo cedebat̄ post ea vero in templo Pallidis Agrauale ac Diomedis. vnum em̄ trium fuit Diomedi homo immolabat̄: qui ab adolescentibus ter circum aram ductus. tandē a sacerdote hasta percussus. ⁊ in rogo impositus cremabat̄. Quā rem Diphilus rex cypri Seleuci tp̄ibus obomiatus nō hoīeꝫ. sed bouē Diomedi sacrificari statuit. Demon autē ille quiq̄ fuerit nō inuitus bouem ꝑ hoīe suscipiebat. Ita nō multū int̄esse inter immolationē hoīs atq̄ bestie videt̄ Manethus aūt historicus apud egyptios in eliopoli hoīes īmolatos fuisse in libris de pietate testat̄. Quē morem Amossis īprobauit. Sacrifibantur ꝟo Junoni tres in die quos īquirebant si mundi essent quemadmodū post ea vituli. Cereos autē homīes offerri ꝑ illis tres Amossis iussit. Dionysio etiam omadio apud chios appellato homo crudeliter discerptus sacrificabat̄. Lacedemonios etiā Apollodorus scribit hoīem Marti sacrificare solitos. Et phenices bellorꝫ. aut pestilentie calamitatibus amicissimos saturno solebant immolare. Philo etiā qui phenicū historiam cōscripsit his verbis in primo vtitur libro. Morem inquit priscis in magnis calamitatibus atq̄ periculis fuisse. vt ciuitatis aut gētis p̄nceps dilectissimū e liberis vlciscenti demoniū quasi redemptionis p̄miū traderet: ⁊ sic traditū mystice ingularet. Dionysius etiam Alicarnaseus vir romane historie ac italice peritissimus huius sceleris testis est qui in lib. de antiquitate italica. Jouez ⁊ Appolinē qm̄ decima hominū immolata nō fuerat magnas italis calamitates induxisse his verbis scribit. Nullus in arboribus fructus ad maturitateꝫ vsq̄ permāsit s̄ immaturi oēs defluebāt. nec spice semine replebant̄: nec herbe pecori sufficientes germinabāt. fontes quoq̄ ipsi alij bibi nō poterāt: alij estatis tp̄e deficicebāt ⁊ aut mulieres abortum patiebant̄ aut nati pueri manci ⁊ discerpti erāt. Cetera quoq̄ hominū multitudo egrotatōe ac morte crebrius q̄ solebāt vexabant̄. Et plura alia cōmemorat Eusebius q̄ breuitatis causa dimittim⁹. Quibus apparet ꝙ Rabbi Salomon rationalē cau-

UVA. BHSC. IyR_227

ſam adduxit: quare filij Sēnacherib in p̄cm manus extenderūt. Facta ſūt tñ oia ex dei in dicto: qui ſic vlciſci voluit iniq̄tatē regis blaſphemi. Sed ⁊ hodie xp̄iani in hoc grauiter errāt qui de deo turpiter loquunt: illumq̄ ſuis buccis maledictis lacerant: cū tñ oēs obligentur deū cum laude ⁊ reuerentia noiare. Nā ſi falſos deos romani ita venerati ſunt. vt nihil turpe de ip̄is loqui liceret: quāto magis nos deū verū ⁊ imortalē honorare debem⁹? Audite diligēter o xp̄iani lauacro ſacri baptiſmat̄ regenerati quid Euſebius Pamphili libro. ij. de euangelica p̄paratione ſcribit. Romani inquit p̄be intelligentes fabularū figmenta ſp̄euerūt. Quod ab Alicarnaſeo Dionyſio cognoſcere poteris: qui in ſcō vetuſte romanorū hiſtorie res geſtas Romuli enarrans: ſententiā quoq̄ illi⁹ virt de diis his verbis oſtēdit. Non ignorauit quia diligēter quotidie leges. ⁊ de bonis rebus contentiōr militaris exercitatio optimā ciuitatē conſtituunt. Quarū rerū magnā curā adhibuit: a cultu deōr inciēs. Templa igitur lucos aras ſimulacra formas ⁊ ſymbola: virtutes bñficia: que a diis hominibus collata ſunt, cerimonijs ac celebrimas ſolennitates quibus dij culti gaudent ⁊ dies feſtos ceteraq̄ ſic cōſtituit: vt optime grecor̄ reipublice res romana conferri poſſit Fabulas aūt que de diis tradunt turpes atq̄ inutiles exiſtimās: nec ſolū dijs: ſed neq̄ p̄bis hoibus dignas cunctas eiecit: ac p̄ſauit. vt optime de diis romani ⁊ exiſtimāt ⁊ loquātur. Nullū em̄ opus imortali nature indignū illis attribuit. hec ibi. O quanta cōfuſio igit xp̄ianor̄ qui deū p̄dicāt impiū acceptatorē q̄ perſonar̄ imbrobe accuſant: taliaq̄ inhoneſta proferunt in contumeliā eius. Non ſic impij nō ſic. Bñdicite ⁊ nolite maledicere, quatinus liberet nos ip̄e ab oi malo: largiens in h̄ ſeculo ſuaz gr̄am: ⁊ in futuro gl̄iam ſempiternam. Amen.

De iudicio dei contra Nabuchodonoſor ſuperbientem. Sermo XVI

Superbor̄ colla de

s us omps potēti virtute calcare' conſuenit. Neq̄ vllus vnq̄ inuentus eſt tam dives ⁊ magn⁹ qui effugere potuerit manum eius. Eſt de hoc exemplum Nabuchodonoſor regis babylonis: qui p̄o elatiōe ſua humiliatus fuit a deo ⁊ punitus flagello ſingulari. Idcirco vt cōmoueamur ad timēdū ſemper deum: ſtatui in hoc ſermone de iudicio dei contra nabuchodonoſor ſuperbientem dicere De quo tractaturi tria myſteria p̄tēplabimur

Primū or ſupbe elatōis
Scōm acerbe punitōis.
Tertiū fructuoſe emēdatōis.

De ſupbia nabuchodonoſor. Capl̄m. I.

Est ſp̄eritatis tpalis conditio. vt
p ingratos hoies dei bñfactoris ſui faciat obliuiſci. Siquidem nabuchodonoſor a deo ſublimatus in regnum poſt multas gl̄oſas victorias ⁊ iudeor̄ captiuitatē: cōtra deū cruicē erexit. factusq̄ eſt ſupbus elatus: ⁊ p̄ſumptuoſus. Quod maxime monſtratur in tribus.

Primo in ſtatue erectōe.
Scōo in puerop̄denatione.
Tertio in ſuppius ꝺfidentia ⁊ p̄ſumptōe:

De ſtatua nabuchodonoſor.

Primo apparet ſuperbia nabuchodo-
p noſor in ſtatue fabricatione. Vbi tanto grauius deliquit: quanto antea magnalia dei ſibi fuerant p̄dicata ⁊ reuelata. Nam vt dicitur Danie. ij. c. anno regni eius ſcōo viſionē habuit de ſtatu quattuor regnor̄ ⁊ monarchiar̄ in ſtatua mirabili que ſibi ſup naturaliter fuit oſtenſa. Qd nō ab re factum eſt. Nā vt dicit Hiero. vidit rex impius ſomniū futuror̄ vt interp̄etāte ſancto quod viderat de⁹ glorificet ⁊ captiuor̄ deoq̄ in captiuitate ſeruientiū ſit grande ſolatiū. hec ille. Cū vero oms ſapientes babylonis eſſent requiſiti vt dicerēt quid ip̄eviderat. eo ꝙ a mente ſua receſſerat: ⁊ quid viſio ſignificaret omnes dei virtutē ſibi nūciabant dicētes. Sermo quē tu rex queris grauis eſt: nec reperiſ quiſq̄ ꝙ indicet illū exceptis dijs quor̄ cū hoibus nō eſt conuerſatio. Vbi Hiero, ait. Confitentur magi: confitent̄ ariioli: ⁊ ois ſcientia ſecularis literature: p̄ſcientiā futuror̄ non eſſe hoīis ſed dei. Et quo ꝙbaſ p̄ophetas dei ſp̄ū locutos qui futura cecinerūt. hec Hiero. Tandem volēte deo: Daniel ſomniū ⁊ interp̄etationē aperuit. Tunc nabuchodonoſor cecidit in faciē ſuā. ⁊ Danielē adorauit. ⁊ hoſtias ⁊ incenſum p̄cepit vt ſacrificarent ei. hic Hiero. dicit. Non tam Danielē q̄m in daniele adorauit dñm q̄ myſteria reuelauit. Ideo dixit danieli Vere deus veſter deus deor̄ eſt: ⁊ dñs regū reuelans myſteria. Verūtñ vt hiero. refert vetor̄ obliuio veritatis: vt qui dudū ſeruum dei quaſi deū adorauerat: nunc ſtatuā ſibi fieri iubet vt ip̄e adorareſ in ſtatua. Scribitur nāq̄ iij. c. Dañ. ꝙ fecit ſtatuā auream altitudine cu-

UVA. BHSC. IyR_227

bitorū sexaginta: ⁊ latitudine cubitoꝝ sex. Et posuit eam in campo duran ꝓuincie babylonis. Dicit Nico. de lira, ꝙ per supbiā ꝓpt̄ monarchie adeptionē voluit sibi vsurpare honorem diuinū. ⁊ ideo fecit statuā in qua adoraretur. Simile legitur de Caio iperatore qui vt dicit Josephus. xviij. antiquitatū. misit statuam suā per totū imperiū suū. vt in ea adoraret̄. Addit Nicolaus de lira, ꝙ altitudo statue Nabuchodonosor computatur cum base super quā erat posita, ⁊ ꝙ statua tantū exterius erat deaurata: quia nō est credendū ꝙ sibi fuerit tanta moles auri. vel forte iterius erat concaua. Sed ego nō reputo impossibile aut satis difficile: statuam que erat super basim: fuisse totam de auro compactā: si vero sunt q̄ Vincentius tradit in speculo historiali de basilica regis Pori: quez superauit Alexander magnus. Hanc vtiqꝫ describit cum columnis aureis solidis: ingēti grossitudine numero triginta: parietes quoqꝫ laminis aureis: grossitudinis digitalis operti erant. Vinea solida ex auro cum folijs ⁊ racemis crystallinis distinctis smaragdis. Thalami ⁊ cubicula oīa margaritis ⁊ carbunculis ornata erant. Sic potuit ex auro fabricari statua nabuchodonosor. Et quia dicit textus ꝙ posuit eam in cāpo duran prouincie babylonis. Notandū hic ꝙ Hieronymus sup. xj. c. Esa. sic ait Babylon est metropolis chaldeoꝝ: cuius muri sexdeciz milium passuuz erant per quadrum ab angulo in angulm. quod est simul sexaginta quattuor milia passuū. Ibiqꝫ erat turris in altitudine trium milium passuum. De hac babylone sic scribit Isidorus li. xv. etymol. Primus post diluuiuz Nēroth gigas babylonez vrbē mesopotamie fundauit. Hāc semiramis assyriorū regina ampliauit. Verūtamen vt refert ipe Isidorus li. xiiij. etymo. babylonie regioni: caput babylon vrbs est: a qua ⁊ nuncupata: tantū nobilis. vt Chaldea ⁊ assyria ⁊ mesopotamia in eius nomen aliqñ transiuerint. Et hoc nō est incōueniēs vt tota ꝓuincia babylonia nuncupet̄. Sed hic dubitat̄ adhuc. q̄re Daniel q̄ erat factus regi familiaris nō ꝓhibuit eum a tali insania. Et rñdet Nicolaus de lira. ꝙ forte erat absens in aliq̄ ꝑte regni aut erat infirmus: vel vidit regē obstinatū.

De pueris missis in caminum ignis ardentis.

Secundo apparet superbia nabuchodonosor in pueroꝝ condemnatione. Nam cū edicto publico statuisset; vt omnes cōuenirent ad dedicationē statue illāqꝫ adorarent: ⁊ qui contrarium faceret mitteretur in fornacem ignis ardentis. Cum maxima multitudo regis p̄cepto pareret. Sidrach Misach: ⁊ Abdenago iudei. scelus id facere recusarūt. Quos chaldei inuidia moti accusarunt. Tunc nabuchodonosor in furore ⁊ ira p̄cepit vt adducerent̄ coram eo. Qui cum statim fuissent adducti: dure arguit eos. Nabuchodonosor: qui suum preceptum nō impleuissent: neqꝫ penā cōminatoriam timuissent: addens. Et quis est deus quis vos eripiat de manu mea? O fides admirabilis illorum iuuenum. O inuicta corda. o confidentia omni p̄sumptione carens. Non fuerunt territi: imo audenter responderunt. Deus noster quē colimus pōt eripere nos de camino ignis ardētis, ⁊ de manib⁹ tuis o rex liberare. Qd̄ si noluerit: notū tibi sit. o rex. qꝛ deos tuos nō colimus: ⁊ aureā statuā quā erexisti nō adoram⁹ Tunc nabuchodonosor p̄cepit vt succenderetur fornax in septuplū plus q̄ succendi cōsueuerat. ⁊ viris fortissimis de exercitu suo iussit vt ligatis pedibus Sidrach Misach ⁊ Abdenago: mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Vincti igit̄ ⁊ vestibus suis induti ꝓiecti fuere in fornacē. Succendebat̄ autē fornax napta. dicit Nico. de lira. Napta est gen⁹ bituminis inuentū circa babylonē: ⁊ maxime nutrit ignē. Scd̄z alios sūt ossa oliuarū arefacta cū amurca. Porro viros illos qui miserūt Sidrach Misach ⁊ abdenago i fornacē interfecit flāma ignis. Ip̄i vero soluti ibant in medio flammaꝝ illesi: laudātes ⁊ benedicentes deum. Post igit̄ flāmaꝝ diminutionē: vidēs nabuchodonosor suos adustos. ⁊ pueros super prunas gradiētes. ⁊ quartū qui erat angelus habentē speciem filij dei ꝓpter irradiationē vult⁹ in corpe assumpto: accessit ad ostiū fornacis ⁊ dixit. Sidrach Misach ⁊ Abdenago serui dei excelsi viui egredimini ⁊ venite. Statimqꝫ egressi sunt Sidrach Misach et Abdenago de medio ignis. Et obstupescentibus cunctis dixit nabuchodonosor. Benedictus deus Sidrach Misach ⁊ Abdenago: q̄ misit angelum suum ⁊ eripuit seruos suos: q̄ crediderunt in eo. Et infra. A me ego positus est hoc decretum. vt quicunqꝫ locutus fuerit blasphemiā cōtra deum Sidrach Misach et Abdenago dispereat: ⁊ domus eius vastetur Honorauit autē ip̄os pueros ⁊ ꝓmouit in ꝓuinciam babylonis.

De p̄sumptōe nabuchodonosor regis.

UVA. BHSC. IyR_227

Ertio apparet ſuphia Nabuchodo
t noſor in ſuijpſius cõfidentia ⁊ plum
ptione. Nam cũ viſionẽ habuiſſet de
arbore magna. vt õr Dañ. iij. cuius altitudo
pingebat vſq; ad celũ. ⁊ aſpect⁹ illius in om
nẽ terrã. ⁊ rami eius pulcherrimi. ⁊ fruct⁹ ei⁹
nimius. ⁊ eſca omniũ in ea. ⁊ ſubt⁹ eã habita
bãt beſtie agri. ⁊ i ramis eius cõmorabantur
aues celi. Dixiſſetq; daniel. arbor iſta tu es. q̃
magnificat⁹ es. ⁊ inualuiſti⁊ magnitudo tua
creuit ⁊ puenit vſq; ad celũ. ⁊ poteſtas tua in
termios vniuerſe terre. verũtñ vidiſti ſanctũ
deſcẽdere de celo ⁊ dicere. Succidite arborem
⁊ diſſipate illã. attñ germẽ radicũ eius in ter
ra dimittite. ⁊ vinciaſ ferro ⁊ ere in herbis fo
ris ⁊ roze celi cõſpgaſ. ⁊ cũ feris ſit pabulum
eius donec ſeptẽ tpa cõmutenſ ſuper eũ. Hec
eſt interp̃tatio. Ejcient te ab hoibus: ⁊ cũ be
ſtijs feriſq; erit habitatio tua ⁊ fenũ q̃ſi bos
comedes. ⁊ roze celi infunderis. Septẽ quoq;
tpa mutabunſ ſup te. donec ſcias q̃ dñet do
min⁹ excelſus in regno hoim. vt cuicunq; vo
luerit det illud. Qd aũt precepit vt relinquere
tur gremẽ radicũ eius. i. arbor regnũ tuũ tibi
manebit poſtq̃ cognoueris ptãtem eẽ celeſtẽ
Quãobrẽ conſiliũ meũ rex placeat tibi ⁊ pec
cata tua elemoſynis redime. Poſt omnia iſta
deambulãdo in aula Nabuchodonoſor cepit
cogitare de viſione ⁊ ỹbis danielis. ⁊ confi
dens in ſeipo dicebat. Nõne hec eſt babylõ
ciuitas magna. quã ego edificaui in domum
regni. in roboze foztitudinis mee ⁊ in gloria
decoris mei. quia ſcz ipe babylonẽ ampliaue
rat nõ q̃ ñncipaliter edificaſſet. Reputabat er
go dictũ danielis quaſi trufaticũ ⁊ mime pon
derandũ. Nota hic q̃ Hiero. ſuper iſto paſſu
dicit q̃ Nabuchodonoſor in principio acce
ptauit ỹba danielis. ⁊ elemoſynas multas fe
cit. idcirco ad menſem. xij. dilata eſt in eũ ſnia
Sed q̃ poſtea ambulans in aula gloziãter di
cebat. Nonne hec eſt babylon ⁊c, Bonus mie
ꝑdidit malo ſuperbie.

De flagello quo puniuit deus Nabuchodo
noſor. Capl'm II

Tupẽda ſunt q̃ leguntſ de punitione
B nabuchonoſor. Nã vt ſequiſ in tex
tu danielis. Cũ adhuc eſſet ſermo de
quo ſuperius narratũ eſt in ore regis, vox de
celo ruit. Tibi õr Nabuchodonoſor rex. Re
gnũ trãſibit a te ⁊ ab hoibus te ejciẽt. ⁊ cũ be
ſtijs feriſq; erit habitatio tua. Fenum quaſi
bos comedes: ⁊ ſeptẽ tempora mutabuntur
ſup te, donec ſcias q̃ dñetur excelſus i regno
hoim. Eadẽ hora ſermo cõpletus eſt ſup na
buchodonoſor. Dic queri ſolet. Utrum iſta de
nabuchodonoſor poſita vera ſint. ⁊ circa hoc
tres inueniunt opiniones.

Prima eoz qui dicunt q̃ iſta myſtice ſunt
intelligenda.

Secunda eozum qui dicunt q̃ fuit mutat⁹
in beſtiam.

Tertia eozum qui aſſerũt q̃ fuit mutatus
quaſi in beſtiam.

Prima eſt opinio eoz qui dicunt q̃ ea que
de Nabuchodonoſor leguntſ myſtice nõ lr̃aliter
ſunt intelligẽda. Dicũt ergo ſm Nico. de lira
q̃ hec eſt metaphora de diabolo. q̃ in fine ſecu
li cõſequet maiorẽ gl'iam q̃ angeli qui non
peccauerũt. Sed hoc falſum eſt. quia peccatũ
diaboli eſt irremiſſibile. Scda opinio ẽ eoz
qui dicũt q̃ ỹba ſunt etiã lr̃aliter que ſcribunt
de nabuchodonoſor: ⁊ q̃ fuit mutat⁹ in beſti
am. Sic videt dicere ioſephus. cõtra quẽ di
cit Nico. de lira q̃ ly veraciter narret hiſtoriã
veteris teſtamẽti. tñ q̃ñ vult exponere. aliquã
do turpiter deficit. ſicut de nuditate Ade in
ſtatu innocẽtie dicit. q̃ nõ erubeſcebat. Et rõ
nem aſſignans addit. q̃ Adam tunc viuebat
ſimplicitate beſtiali. ſicut pueri ante vſum rõ
nis non erubeſcũt de ſua nuditate. Sz hoc eſt
falſum. quia ſic p̃ pctm̃ meliozatus fuiſſz ſta
tus p̃mi hoomis. q̃ poſt adept⁹ fuiſſet vſuz
rõnis. Sic in ꝓpoſito. Sed cõtra hoc poſſet
quis inducere textũ Augu. ad Bonifactũ. qui
ponit. xvij. q. iij. c. Miror. Nabuchodonoſor
inquit regem intrẽde. qui cauſa ſuphie de ho
mine in boue ẽ mutat⁹, atq; a regno ſuo ꝑfu
gus recedẽs. nõ ante regnũ ꝑus recepit q̃ cõ
uerſus deũ ꝑdicauit. Poſſumus reſpõdere q̃
Aug. loquit ſic quia vt bos paſcebat feno et
nõ q̃ rea⁹ fuerit in boue ꝑuerſus. Ideo ter
tia opinio cõior ⁊ vera eſt ſm Nico. de lira q̃
hiſtorie vera eſt lr̃aliter. Ex qua colligitur q̃
nabuchonoſor perdidit vſum rõnis per ame
tiã. ⁊ ſic factus eſt quaſi beſtia. quia vita hois
nõ differt a beſtiali vita. niſi per vſum ratio
nis. ſm illud Arist. j. ethi. Multi quidẽ oĩno
beſtiales videnſ eſſe pecndũ vitaz eligentes.
Sed quibuſdã durũ ac difficile videt quõ na
buchodonoſor nutritus in delitijs potuit taz
diu veſci feno ⁊ herbis: ⁊ quõ abſq; vlla lace
ratione corporis ſui inter beſtias vixerit. Et
Hiero. rñdet ſic. Quid mirũ eſt ſi ad oñendã
potẽtiã dei ⁊ bñficiãdã regũ ſuphiã hoc dei iu
dicio ſit patratũ. Nico. ẽo de lira dic̃ q̃ furia
hoiem deozdinat ⁊ quaſi beſtialẽ facit. Et ex

UVA. BHSC. IyR_227

hoc sequit̄ ꝙ aliqua sunt possibilia ⁊ delectabilia que ante nō erant ꝓpter transmutationē nature. sicut mulieribus pregnantib⁹ carbones vel terra fit cib⁹ delectabilis ꝓpt̄ nature deordiationē: q̄ tn̄ eis alias sunt abomiabilia. Furiosi etiā cū bestijs ꝯhūt familiaritatez ꝓpter quendā assimilationē ad eas. Et ꝓpt̄ h̄ bestie nō deuorabāt nabuchodonosor. sicut expimēto habet̄ ꝙ canes ferocissimi non nocent fatuis natural'r vel amētibus. Sed ad huc querit̄. Quare nō fuit ligatus ⁊ detētus Respōdet Nico. de lira. quia infirmitas fuisset aggrauara ⁊ hoīes sui sciebāt ꝑ reuelationem danielis ꝙ in campis nō moreret̄: sed in regnū final'r restitueret̄. Ex quo regnum fuit illo tpe gubernatū ꝑ p̄ncipes ⁊ maxime ꝑ danielē qui diligebat regē. Et quia per danielis reuelationē sciebāt regem restituendum, ideo nullum aliū audebāt interim statuere ne nabuchodonosor postea restitutus puniret eos tanq̄ reos criminis lese maiestatis. Uel filius eius Euilmorodach ꝓ illo tempore regnauit ⁊ postea cessit patri.

De fructuosa penitētia nabuchodonosor. Capl'm III

Restolatur benignitas dei peccatores quos quādoq̄ flagellat vt si tandem ad pnīam redire velint illorum misereat̄. Ideo nabuchodonosor ad se cōuersum humiliatū nō spreuit: immo mie sue sinū dignatus est ei aperire. Et lz in textu daniel' nō sint posita que sequunt̄: tn̄ qr magister in histo. illa recitat: nō est visum supfluū in hoc loco inserere vt sic melius intelligam⁹ fructū emēdationis eius. Refert igit̄ magr̄ in hist. ꝙ nabuchodonosor nō corpis mutationem. sed mētis alienacionē passus est. ⁊ ablatus ē ei vsus lingue. ⁊ herba data est in cibum. ⁊ videbat̄ sibi ꝙ bos esse in anterioribus. ⁊ leo in posterioribus s̄m mysteriū tyrannoꝝ. qui in p̄ma etate voluptatibus dediti. ⁊ ceruicosi iugo belial subdunt̄. in fine ꝟo interficiūt diripiunt ⁊ cōculcāt. Multi quoq̄ egrediebātur ⁊ videbāt eū. Solus daniel nō egrediebatur q̄a toto tpe alienationis ei⁹ or̄oni ꝓ eo vacabat. ⁊ ad p̄ces eius anni septē quos totidem dn̄s dixerat tempa in septem menses cōuersi sunt in q̄bus. xl. dies insaniā patiebat̄. et per alios. xl. reuersus ad cor hoīs flebat. ⁊ supplicabat deo: adeo ꝙ ex nimio fletu oculi ei⁹ vt caro facti erant. ⁊ iterū ꝑ alios. xl. dies vertebatur in insaniaz donec septem menses complerentur. Post quos reuocatus est. non tamen regnauit statim. sed statuti sunt ꝓ eo septem iudices ⁊ vsq̄ ad fidem septē annorū pnīam egit. panē ⁊ carnes nō comedit. ⁊ vinum non bibens: leguminib⁹ vtebat̄ ⁊ herbis iuxta cōsilium danielis. Et hac pnīa completa regnauit iterū ⁊ benedixit altissimuz. Et s̄m Nico. de lira mortuus est in statu salutis. Ideo dicit Aug. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosor. ꝙ peniteutia eius fuit fructuosa. Illius igitur exemplo studeamus ⁊ nos peccata nostra corrigere. vt sic participes fieri valeamus eterne vite. in qua viuit gloriosus deus per oīa secula seculorum. Amen.

De iudicio dei contra antiochum in iudeos seuientem. Sermo XVII

Eperiūtur homīes qui oī clementia disposita feris ac beluis crudeliores existūt. Quidnā de antiocho dicem⁹ imanissimo rege q̄ iudeos acriter est ꝑsecutus. Utiq̄ vt patebit omnes bestias crudelitate sua antecessit. Cōtra quē deus iustus vindictā suā exercuit illūq̄ tandē humiliauit atq̄ puniuit. Idcirco ī hoc sermone de iudicio dei contra antiochum in iudeos seuientem dicemus. Cōtemplabimur q̄ more nostro tria mysteria.

Primū d̄r feritatis.
Scd̄m penalitatis.
Tertiū generalitatis.

De crudelitate Antiochi. Capl'm I

Quam fer⁹ atq̄ crudelis antioch⁹ extiterit in h̄ mysterio apiendū est. ⁊ lz Tho. ij. ij. q. clix. ar. ij. dicat ꝙ differentia est inter seuitiā ⁊ crudelitatē. Qm̄ proprie seuitia d̄r s̄m ꝙ aliq̄s in penis inferēdis nō cōsiderat aliquā culpā ei⁹ q̄ punit̄: s̄ solū hoc ꝙ delectat̄ in hoīm cruciatu. Crudelitas ꝟo attēdit culpā in eo q̄ punit̄. s̄ excedit modū in puniēdo. Unde crudelitas d̄rt a seuitia. sicut malicia humana a bestialitate. vt pz. vij. ethi. Ueruntn̄ large potest crudelitas noīari. promptitudo volūtatis ad effundendum sanguinē humanū. Et sic fuit crudelis ⁊ feralis valde antiochus. Qd̄ pz tripliciter.

Primo in hierl'm captiōe.
Scd̄o in rabida ordinatōe.
Tertio in matris ⁊ filioꝝ occisiōe.

De multitudine interfectorum ex iussu Antiochi.

Primo apparet crudelitas antiochi in hierl'm captione. Ut enim scribitur, ij. Machabeoꝝ. v. ca. profectus

UVA. BHSC. IyR_227

Antiochus ex egypto efferatus animo ciuitatem hierusalē armis cepit. Jussit autē militibus interficere: nec parcere occursantib⁹: ⁊ ꝑ domos ascendētes trucidare. Fiebat ergo cedes iuuenum ac seniorum. mulierū ⁊ natoruꝫ exterminia virginumq̄ ⁊ paruulorum neces Erant aūt toto triduo octoginta milia interfecti: non minus autem venundati. Nota hic propterea: qꝛ omnia Antiochi gesta ex libris Machabeorum sumuntur: quod Hieronym⁹ in argumento in libris Machabeorum ait. Machabeoꝝ libri licet nō habeantur in canone hebreoꝝ: tamen ab ecclesia inter diuinorū librorum annotant̄ historias. Insuper aduertendū ꝙ deus benedictus permittebat populum sic turbari ꝓpter excrescētes iniquitates Nam vt dicit̄. j. Machab̄. j. c. In diebus Antiochi exiere ex israel viri iniq̄. ⁊ edificauerūt gymnasium in hierosolymis ꝟm leges nationum: ⁊ fecerunt sibi prepucia: ⁊ recesserunt a testamento sancto. ⁊ iuncti sunt nationibus.

De alijs interfectis.

Secundo apparet crudelitas Antiochi in rabida ordinatione. Nam expoliauit ⁊ prophanauit templuꝫ. Et reuersus Antiochiam misit quendam principem. Appollonium nomine cū exercitu vigintiduorum miliū: qui discurrens per ciuitatem ingētez multitudinē peremit ⁊ interfecit. Nō multo post misit quendā Antiochenum: qui compelleret iudeos. vt se trasferrēt a patrijs ⁊ dei legibus: ⁊ eos qui nollent transire ad instituta gentiliuꝫ interficeret. Due mulieres delate sunt: natos suos circuncidisse. Quas infantibus ad vbera suspensis: cū publice per ciuitatem illas circūduxissent per muros precipitauerunt. Alij vero ad proximas coeuntes speluncas: ⁊ latenter sabbati diem celebrantes: cum indicati essent cuidam Philippo preposito Antiochi flammis succensi sunt.

De matre occisa cum septem filijs.

Tertio apparet crudelitas Antiochi in matris ⁊ septez filioꝝ occisione. Erat vtiq̄ mater quedam septem filios habēns. ⁊ vt dicitur. ij. Machab̄. vij. c. dū a crudeli Antiocho compellerentur: vt contra patrias leges: carnes porcinas comederent: maior natu dixit. Parati sumus mori magis q̄ patrias ⁊ dei leges preuaricari. Irat⁹ rex iussit sartagines ⁊ ollas eneas succendi: eiq̄ qui sic locutus fuerat amputari linguam ⁊ cutem capitis abstrahi summas quoq̄ manuū ⁊ pedum precidi ceteris eius fratrib⁹ ⁊ matre inspicientibus sicq̄ in sartagine torqueri donec moreret̄. Interim vero ceteri vna cum matre se hortabant̄ mori fortiter. Post ⁊ secundus similia tormenta patiens extinctus est: qui in vltimo cōstitutus dixit. Tu quidem scelestissime in p̄senti vita nos perdis: sed rex mūdi defunctos nos ꝓ suis legibus in eterne vite resurrectione suscitabit Post istum tertius illuditur: ⁊ linguam postulatus cito ꝓtulit: ⁊ manus ꝯstanter extendit: ⁊ cū fiducia ait. E celo ista possideo: sed ꝓpter dei leges nunc hec ip̄a despicio: qm̄ ab ipso ea me recepturum spero. Cunctisq̄ admirantibus adolescentis ꝯstantiam expirauit in tormentis sartaginis sicut ⁊ alij. Vexatur iam quartus similibus cruciatibus. deinde quint⁹. ⁊ tandē sextus. Que dū agerent̄: mater sapientia repleta: cogitationi feminee masculinū animuꝫ inserens dicebat ad filios. Nescio qualiter in vtero meo apparuistis. Neq̄ em̄ ego spiritum ⁊ animam donaui vobis ⁊ vitam. ⁊ singuloꝝ membra non ego ipsa cōpegi: sed mundi creator qui formauit hominum natiuitatem: quiq̄ omniū inuenit originem: ⁊ spūm vobis iterum in misericordia reddet: ⁊ vitam sicut ⁊ nunc vosmetipsos despicit̄ ꝓpter legē eius. Remanente adhuc septimo iuniore: multa pollicebat̄ Antiochus. vt dei leges ꝯtemneret: suadebatq̄ matri. vt ad hoc illū induceret. Que inclinata ad filium hebraica lingua dicebat. Fili miserere mei: que te in vtero nouem menses portaui. ⁊ lac triennio dedi ⁊ alui. ⁊ in etatem istam perduxi. Aspice celum ⁊ terrā que omnia fecit deus Illum honora: ⁊ cum fratribus mori non timeas. At adolescēs animosior factus: exclamans dixit. Quem sustinetis? Non obedio p̄tepto regis: sed precepto legis: que nobis data est per Moysen. Tu vero qui inuentor oīs malicie factus es: non effugies manum dei. Quare acrius indignatus tyrannus: ⁊ istum in domino confidentem: inter dura tormenta compulit mori. Nouissime post filios ⁊ mater supplicijs consummata est.

De horribili pena ⁊ plaga Antiochi crudelis. Capitulum II

Non est abbreuiata manus domini: q̄ tandem iniquos ⁊ malos homines ꝓsternit fortiter ⁊ humiliat. Ecce Antiochi exemplum veritatem huius rei nobis apertissime pandit. De ipsius ergo penalitate in hoc secundo capitulo erit disserendum de q̄tria consideremus.

Primo plagam

UVA. BHSC. IyR_227

Secundo notitiam.
Tertio penitentiam.

Primo cōsideremus antiochi plagas
p Ut em̄ scribit̄.ij. Macha.ix. cum redi
ret de ꝑside ⁊ frigia spirās aīo contē-
dit hierosolymā redire: illamq; delere fundi-
tus dicens se illam cōgeriem sepulcri iudeoꝝ
esse facturuz. Sed qui vniuersa conspicit dn̄s
ꝑcussit eū insanabili plaga. Appꝫhenditq; eū
ditus dolor viscerū: ⁊ amara intestinoꝝ tor-
menta. Insuꝑ cōtigit illū in impetu euntē de
curru cadere: ⁊ in graui collisione corꝑis mē-
bra vexare. Facteq; sunt carnes eius ꝟmib⁹
scaturiētes: ⁊ fetore nimio vulnerū eius exer-
citus grauabat̄. Et qui pauloante sidera celi
cōtingere se arbitrabat̄: eum nemo poterat ꝓ
pter intolerantiā fetoris portare. Secundo
cōsideremus antiochi noticiam. Ut enim ait
Grego. oculos quos culpa claudit: pena aꝑit
Ideo sic ꝑcussus antiochus: cepit ad sui agni-
tionem venire: nō valēs ⁊ ipe suijpsius ferre
serorem pariter ⁊ dolorez. Dicebatq;. Iustum
est subditū esse deo ⁊ mortalē nō paria sentire
de deo. Tertio consideremus antiochi peni
tentiam. In tot vtiq; vexationib⁹ antiochus
pniam egit. sed infructuosam. qꝛ vt dic̄ Bon̄.
in.iiij. dist.xiiij. parte.ij. ar.j.q.iij. Dolebat de
peccatis suis: nō ꝓpter diuiuū amorē: sed ꝓ-
pter pena quā sibi ꝓpter sua delicta immine
re conspiciebat. Ideo dicit textus.ij. Macha.
ix. Orabat aūt scelestus dn̄m a quo non erat
misericordiam ꝯsecuturus ⁊ ciuitatē ad quaz
festinās veniebat: vt eam ad solum deduceret
optabat liberā reddere: ⁊ iudeos eq̄les atheni
ensibus facturū pollicebat̄: ꝓmittens adhuc
templum quod prius expoliauerat ornaturū
optimis donis: ⁊ multiplicaturum sancta va
sa ⁊ iudeum esse futurum. Tamen cum a deo
non acceptaretur oratio ei⁹ homicida: ⁊ blas
phemus pessime percussus peregre in monti-
bus miserabili obitu vita functus est.

De generali punitione hominum crudeli-
um: qui qualia fecerunt talia passi sunt.

Capitulum. III

Crudeliū hoīm culpam inuentus est
c deus generalr vt in plurib⁹ adeo mo-
leste tulisse: vt crudeliore pena eos a-
cerbissime mactauerit. Nec solum antiochus
ꝓ crudelitate punit⁹ est. sed etiam quasi innu
meri sui similes exterminati sunt de terra vi-
uentiū. Idcirco in hoc mysterio adducem⁹ q̄
pluriū exempla. vt sic deꝑhēdamus generali
ter crudelitatē exosam deo. Qui cū sit natura
misericors ⁊ pius: aduersus crudeles tamen
efficit̄ durus ⁊ rigidus. Scribit̄ ꝯ Iudic̄.j. ꝙ
Adonib ezech crudelis captus a iudeis in bel
lo cesis summitatibus manuū eius atq; pedū
dixit. Septuaginta reges amputatis summi
tatibus manuum ac pedū colligebāt sub men
sa mea ciboꝝ reliq̄as. Sicut feci ita reddidit
mihi deus. De Cyro rege crudeli refert iusti-
nus ꝙ postq̄ adolescētulum filiū Thamaris
regine massagetarū cū tertia parte copiaruz
decepisset: simulato metu quasi fugiens. ⁊ in-
structa castra vino epulisq; deꝟuisset. interfe
cissetq;: a matre thamari suꝑat⁹: ita ꝙ ducen
ta milia ꝑsarum simul cum rege deleta fuere:
⁊ tāte cladis nec nuncius suꝑfuit. Ipsi⁹ caput
amputatū in vtrem humano sanguine plenū
iussit regina cōijci dicēs. Satia te hūano san
guine quē.xxx.annis sitisti. Narrat Suetoni
us de ꝑcussoribus cesaris: ꝙ null⁹ fere trien-
nio superuixit: nullusq; naturali morte obijt.
Nā paro naufragio: pars prelio defuncta est.
Quidam se illo pugione quo cesarē vulnere-
uerant occiderunt. vt aꝑte monstraret̄ cedem
illam nec deo nec hominib⁹ placuisse. Uiginti
nāq; ⁊ tribus vulneribus cōfossus cesar occu-
buit anno.lvj. etatis sue. Nero.vj. romanorū
imꝑator. qui vt scribit Plinius lib.vij. de na
turali historia natus est premissis pedibus: ⁊
crudelissim⁹ ac vitiosus valde fuit. Post mul
ta facinora audiēs Sergium Galbam a mi-
litibus in hispanijs vbi precor erat imperato
rem electū. ꝟm suetoniū tribunos ⁊ centurio-
nes de fuge societate tētauit ⁊ nulluz habuit
sibi ꝯsentientē. Nocte misit ꝓ amicis ⁊ nil sibi
renūciabat̄ ab aliquo. Ipe cum paucis hospi-
tia singuloꝝ adijt. Uerum clausis omniuz fo-
ribus nullo respondente in cubiculum redijt.
Requisiuit deinde percussorem cuius manu
ipe periret. sed nemine reperto ego inquit nec
amicum habeo nec inimicuz. Et cucurrit vt se
precipitaret in tiberim. sed reuocato impetu
cum iam nox iret in diem equum ascendit q̄t
tuor solis comitātibus. Deinde cum ad diuer
ticulum ventum esset circa quartum miliariū
dimissis equis per vepres ⁊ arundines semi-
tam agere necnō strata sub pedibus veste ad
proximam villam euasit diurtitq; in paruulā
casam. Et cum fames ⁊ sitis eum inuaderet.
sordidū panem sibi oblatum spreuit. Bibit tn̄
aliquantulū aque tepide. Inter moras perce
pit se hostem a senatu iudicatū. ⁊ queri vt pu
niatur more maiorum. Interroganti quale id
pene genus esset. cum diceret̄ ꝟm Eutropiuz

UVA. BHSC. IyR_227

nudi hoīs ceruicem furce inferri. per publicas vias duci: t corpus virgis ad necez cedi, t de saxo p̄cipitari: cōterritus duos acutos pugiones arripuit: ozauitq; vt aliquis se ad mortē capescendā iuuaret exēplo. Jam propīnquabant equites quos per clamorē p̄opinquos senſit: quibus p̄ceptū erat vt eū viuū traherēt Qō vt senſit ferrū iugulo appoſuit ad quartū ab vbe lapidē. Et cū semianimis adhuc eſſet irrumpenti cēturioni t penula ad vulnus posita in auxiliū se veniſſe simulauit: q̄ fero dixit. Nero. t hec eſt fides. Et in hac voce defecit. xxxij. anno etatis. t anno. xiij. imperij ēz Zozimū t Eutropiū. Domitian⁹ imp̄ator p̄pter suā crudelitatē iusto iudicio dei a cubicularijs suis septem vulneribꝰ occiſus eſt. anno etatis sue. xlv. vt dixim⁹ in ēmone de cognitiōe superbie. Legit de Agenſorico rege qui fuit arriana hereſi infect⁹ t p hiſpaniā t aphricā p̄ſecutus eſt xp̄ianos: t multos martyres fecit: t cōfeſſoribus linguas abſcidit q̄ vt Jſidorus narrat abſciſis linguis ipſecte loquebant vt etiā ponit. C. de officio p̄fecti p̄torio aphrice: q̄ tandē cūctis effuſis viſceribꝰ miſerabiliter vitā finiuit. Pilat⁹ crudelis in multas incidēs calamitates ſeip̄m occidit. Judas impius deſpat⁹ laqueo ſe ſuſpēdit. Herodes aſcalonita q̄i innocētes occidit fecit poſt tantaz cedē paruuloz ſuſpectos habēs filios Alexādrū. J. t Ariſtobolū: vt dicit magiſter in hiſtoria ſcholaſtica quaſi eum interfici p̄curaſſent vt ipi regnarent illos occidi fecit. Septuagesimo vero anno etatis ſue in grauiſſimā egritudinē cecidit. Nā febre valida p̄urigine corporis: coll: cōtinuis tormētis: pedū inflatiōe vermeſcentibus teſticulis intollerabili fetore crebro anhelitu: t interruptis ſuſpiriis torq̄batur. A medicis vero in oleo poſit⁹. inde q̄ſi mortuus eſt ablat⁹. Sciens aūt iudeos cum gaudio mortē ſuā expectare. nobiliores viros ex oi iudea collectos in carcere poſuit Dixitq; ſolome ſorori ſue. Scio iudeos de morte mea gauiſſuros. ſ potero. hīc multos lugētes: ſi cū ſp̄m emiſero cūctos occidas quos in cuſtodia ſeruo vt ſic oīs iudea me deſleat inuita. Et vt dicit Joſeph⁹ in. xvij. antiq̄tatū. gladio q̄ pomū purgabat. ſe peremit. Sūt t alia innumera quaſi exēpla hm̄oi que nos brēuitatis cauſa tacem⁹. Cōmemozauim⁹ aūt que ſupra poſita ſunt. vt ex illis p̄cipiam⁹ quantū deo diſpliceat ſenicia atq; crudelitas ēz plerīq; fallo in ſemetipis gloriant: t dicunt hoc vitio ſe ſore mūdatos. Quib⁹ nos rñdem⁹ q̄ etiā abſq; humani ſanguis effuſione: crudeles multq; in diuinis eloquijs appellant. Et p̄imi ſunt p̄ximos odientes. Pro quib⁹ dicit Jobes. j. cañ. c. iij. Dis qui odit fratrē ſuū homicida ē Secūdi ſunt p̄ximis detrahētes. De q̄bus ēz vj. q. j. c. ſumma iniq̄tas. Sūma iniquitas ē fratres detrahere t accuſare. vñ ſcriptuz eſt. Dis qui detrahit fratri ſuo homicida ē. Tertij ſunt diuites pauperes nō paſcētes. Unde lxxxvj. diſti. c. Jn ſingulis. et. c. Paſce. Paſce fame morientē ſi non paueris fame occidiſti. Quarti ſunt executores teſtamentorum qui relicta ad pias cauſas cū p̄ſit nolūt eccleſijs et pauperibus dare. Contra quos ſcribit. xiij. q. ij. c. quioblationes. j. Qui oblatiōes defunctoz aut negāt eccleſijs: aut difficile reddunt tanq̄ egentiuz necatores exēcōicent. Quinti ſunt filij parētibus nō ſubueniētes. Pro q̄b⁹ dicit apls. j. Timoth. v. Si quis ſuoz t maxime domeſticoz curam nō habet fidē negauit et eſt infideli deterioz. Et vt breuiter cōcludamus oēs q̄ p̄imos iniuſte p ſequūtur: illiſq; ſunt infeſti homicide crudeles nuncupantur. ſicut patet de pe. di. j. c. homicidiū. et. c. homicidio. t tria genera. Simus ergo clementes t pij quatin⁹ crudelitate reiecta dignos reddamus noſmetipos ad hīdā b̄ gfaz t in futuro ſempiternaz gl̄iam: m q̄ viuit t regnat deus p oīa ſecula ſeculoz. Amen.

De cognitione dei t de debito ſibi exhibendo honore acultu. Sermo XIII

Q Oniā deus oculis corporis non videt: quia remotiſſimus e ā ſenſu. vt docet Ariſtoteles in ꝓlogo metaphiſice. in varias noxiaſq; opiniones errorum homines dilabuntur. et aut negant eſſe deum aut deos plures cōfingunt aut ea que de dinarū perſonarum pluralitate ēm dei traditionem dicimur acceptare nolunt. Jnde fit vt diuinus cultus minuaf: neq; debita exhibeaf reuerētia ipſi deo. Quare in hoc ſermone de deo glorioſo merito p̄tractandum cenſui. vt ſic eum agnoſcentes maieſtatem eius honore debito proſequamur. Jn ſuperioribus nanq; de timore ſuozum iudiciozum diximus. amodo vero circa honorē qui ſibi debetur a nobis inſudabimus. De deo igitur tractaturi tria myſteria elucidare conabimur.

Primū ēz cognitionis generalis.
Scōm vnitatis eſſentialis.
Tertium trinitatis perſonalis.

UVA. BHSC. IyR_227

De gñali cognitõe dei. Caplm I

Ortandi sunt oñs homies mundi vt
h deũ cognoscere studeãt. q̃ fine cogniti
one dei cetera quoq; que grandia esti
mari possunt: parua sunt ⁊ vilia. Et quo de⁹
Hiere. ix. dicit. Non glorietur sapiens in sapi
entia sua, nec diues in diuitijs suis, nec glorie
tur fortis in fortitudine suaꝫ si in hoc gloriet
qui gloriatur scire ⁊ nosse me: q̃ ego sum dñs
Verunt̃ quidã deum esse minime credunt.
De quib⁹ dicit Damascen⁹. In tantũ pualuit
pernitiosa hoiz malicia: vt dicant nõ esse deũ
De his loquit sic Tullius in primo de natura
deoꝝ. Quidã dixernnt totã de dijs imortali
bus opinionẽ esse factã ab hoibus sapiẽtibus
reipublice causa: vt quos ratio nõ posset eos
ad officiũ religio duceret. Hmõi falsitatis se
ctatores quid aliud q̃ fatuos dixerim? Cogi
tare nãq; vel dicere deũ nõ eẽ, nõ nisi ex stul
titia puenire potest. Jdeo psalmista inq̃t. Di
xit insipiens in corde suo: nõ est deus. Et Hie
remie. iiij. dicit deus. Stultus pplus me⁹ me
nõ cognouit: filij insipiẽtes sunt ⁊ vecordes.
Quare aũt stultitia sit cogitare q̃ nõ est de⁹
apparet ex hoc q̃ rõnabiliter quilibet potest
si velit cognoscere deũ esse, ppter q̃nq; specula
que deũ esse apertissime manifestant.

Primũ ôz naturalis legis illumiatio.
Scõm scripture testificatio.
Tertiũ mundi pductio.
Quartũ creaturaꝝ ordinatio.
Quintũ oim defideratio.

De nãlis leg illumiatione cognitõe dei.

Rimũ speculũ in quo lucet veritas di
p uina esse dicitur naturalis legis illumi
natio. Ab ipoytiq; summo patre acce
pimus naturalem legem. qua quilibet ratio
ne vtens cognoscere potest q̃ deus est. Nam
posito q̃ aliquis mox natus exponeret nutri
returq; aut in mari a marinis beluis. aut i fil
ua a feris indomit̃: nec videret vnq̃ aut au
diret quic q̃ de deo dici. q̃ primũ ad annos di
scretionis attingeret: ex lumine rõnis natura
lis cognosceret q̃ deus est. Iz in particulari er
rare posset. credens deũ esse aliquã creaturaꝫ
Hec oia pbañ ⁊ roborañ dictis ⁊ testimo
nio sapientũ. Inquit Aug. in libro de fide ad
Petrũ. Nihil tantũ nouit mens quantũ deus
esse ⁊ se. Et Damascenus. Cognitio existendi
deũ nobis naturaliter inserta est. ⁊ Hugo de
sancto Victore. Sic deus cognitionẽ suaꝫ in
homine tẽperauit, vt sicut quid esset non pos
set comprehendi: ita quia esset nõ posset igno
rari. Et Cicero li. ſ. questionũ tusculanarum.
Nemo hoim tam immanis: cui⁹ mentem nõ
imbuerit diuinitatis opinio. Et idẽ li. primo
de legibus. Nulla gens est tam immansueta
tam fera: que nõ etiã si ignoraret quales hr̃e
deum debebat: nõ tamen habenduꝫ sciat. Et
hoc idem libro p̃mo de natura deorum: ait.
Pythagoras iussu atheniẽsium vrbe ⁊ agro
exterminatus est: libriq; eius combusti sunt.
ppter hoc q̃ hoc cõmune verũ in dubium re
uocauerit. Jn scõo ꝯo de natura deoꝝ dicit.
Nã nisi cognitũ comphẽsumq; animis idez
haberem⁹. scz q̃ deus est: nõ tam stabilis ei⁹
opinio pmaneret: nec confirmaret diuturni
tate temporis: sed vna cuꝫ seculis etatibusq;
hominũ inueteraret.

De testificatiõe scripture in cognitiõe dei.

Ecundũ speculum in quo cognoscere
s possumus q̃ deus est: dicit scripture
testificatio. Omnis quippe scriptura
vtriusq; testamẽti deum eẽ predicat. De quo
sic incipit principium Genesis. Jn principio
creauit deus celum ⁊ terram. ⁊ vsq; ad finem
magnalia dei clare proclamat. Neq; opus ẽ
singula recẽsere: que de deo continenẽ in illa
cum vt diximus: tota circa dei viuentis my
steria stupenda versẽt. Doctores insup sancti
illius scripture interptes eruditissimi de deo
glorioso loquunt̃: quorum aliqua dicta h̃ in
terponenda duxi. Inquit Cassiodorus super
psalmum illum. Magnus dñs et laudabilis
nimis. Deus est virtus inexplicabilis pietas
incomprehensibilis: sapientia ineffabilis: cu
ius vera diffinitio est: finem in suis laudibus
non habere. Et Boetius libro de trinitate.
Deus est esse pulcherimum fortissimũq; vere
vnum in quo nullus numerus: nullum in eo
aliud preterq̃ id quod est. Et Anselmus in
prosologion. Deus est pulchritudo que nõ vi
detur: odor qui olfactu non percipitur: sapor
qui non cognoscitur: bonitas que non sentit
Et Gregorius in moralibus. Deus est viui
ficatrix virtus: causa causarũ: vita viuẽtiuꝫ:
ratio rõnabilium creaturarum. ⁊ Augustin⁹
libro primo de libero arbitrio. Deus est quo
nihil superius esse constat eternus incommu
tabilis. ⁊ Augustin⁹. xv. de trinitate. De⁹ est
qui est omniũ potentissimus: speciosissimus:
beatissimus: quem mori: mutari: corrũpi est
impossibile. ⁊ Augustinus libro de vera re
ligiõe. Deus est incõmutabilis natura: pma
vita: pma essentia: prima substãtia. ⁊ Angu
stinus. v. de trinitate. c. ij. Deus est substãtia

UVA. BHSC. IyR_227

velut melius dicat essentia: cui ipm esse maxime ac verissime competit. Nota b q nomen substantie sm cōem hoim acceptionē a subsistendo videt dici sm Arist. in predicamentis. Et sm hoc substātia grece vsia dr quia subsistit. Corpus aūt quia subsistit substantia dr. Unde cū forma pura que deus est nulli subsistat: pprie substantia dici non potest. Verum absolute nomen substantie sumit. sm qd dicitur. q substātia est qd nō ab alio: sed semper ex hoc est quod ppria intra se vtute consistit Et sic potest dici causa pma substantia. Unde Auicēna, lib. viij. c. iiij. Quāuis refugiamus de deo dicere nomen substantie. nō tamen intentionē: cuius intentio est res habens quidditatem stabilez: cuius esse est esse: qd non est in subiecto corpore vel anima. Et ppter hoc dici potest substātia. melius tamē dr essentia Sicut em ab eo qd est scire dicit scientia: ita ab eo quod est esse dicta est essentia. Et qr ille maxime est qui dicit. ego sum qui sum. ideo pprie dr essentia. sm Hiero. ad Damasum papam: qm ipe est origo ⁊ principium essendi: ⁊ quod est a quo est: quicqd est sm Algazelem. ij. Meta. ⁊ quia nostruz esse cōparatione illi⁹ est nō esse. sicut dicit Plato in thimeo Philosophi etiā qui rectam in hac parte mentem tenuerunt de deo magnifice multa dixerūt. Auicenna. viij. metha. sic ait. Deus est bonitas pura in desiderio oim. Et Cicero in primo de natura deoꝝ. Deus est quo nihil beatius nihilqz bonis omnibus affluentius excogitari potest Et in. ij. de natura deoꝝ. Deus est natura prestans quo nihil est melius. Et Albumasar in maioribus introductiōibus. Deus est mouēs omnia: immobilis incorruptibilis altissimus cuius nomen est benedictū ⁊ exaltatum exaltatione maxima. ⁊ Aristo. in primo de celo ⁊ mundo. Deus est apud quez est vita fixa: sempiterna in secula seculoruz: que nec finitur nec deficit. Et. xij. Metha. Deus est nobilissimus omnium entium ⁊ nihil eo nobilius.

De mundi pductione ad cognitionem dei.

t Ertium speculum quo cognoscere poterimus deum esse dr mundi pductio. Nam pductum hunc mundum credimus ab aliquo potēte sapiēte optimoqz artifice. Hic autem esse non potuit nisi deus. Nā si cūcti reges ⁊ philosophi quotquot fuere: qt quot sunt ⁊ erunt cōuenirent in vnuz: nec minimū florem pducere possent de nouo. Jō ait sapiēs. xiij. c. Sap. A magnitudine speciei et creature poterit creator eorum cognosci. Et Aug. lib. xj. de ciui. dei. c. iiij. inqūit. Exceptis ppheticis vocibus: mūdus ipe ordinatissima sui mutabilitate ⁊ mobilitate ⁊ visibiliū oim pulcherrima specie: quodammodo tacite ⁊ factum se esse: ⁊ non nisi a deo ineffabiliter atqz inuisibiliter fieri se potuisse pclamat. ⁊ Aug. lib. x. confessionū. Interrogaui de deo meo celum solē ⁊ lunā ⁊ stellas: ⁊ rndere mihi. Neqz nos sumus quod queris. Et dixi omnibus q circumstant fores carnis mee. Dicite de deo meo aliquid. Et exclamauerunt voce magna. Ipse fecit nos. Interrogatio mea intētio mea ⁊ responsio eorum spēs eoꝝ. Et de hoc Job. xij. Interroga iumenta ⁊ docebunt te. volatilia celi ⁊ indicabunt tibi. Loquere terre ⁊ respōdebit tibi: ⁊ narrabūt pisces maris. Quis ignorat q hec omnia manus dni fecerit? Lactā. vero libro primo diui. insti. Orphe⁹ inqt vetustissimus poetarū dominū deū verum et magnū pmogenitū appellat: eo q ante ipm nihil sit genitū ⁊ ab ipo cuncta sint generata.

De creaturarum ordinatione ad cognoscēdum deum.

q Uartum speculum in quo omnes possunt inuestigare deum esse dr creaturaruz ordinatio. Omnia enim q sunt in vniuerso: in tanta rerum varietate ordinata sunt. ita q Aristo. dicit in. xij. metha. Nihil naturalium aut in celestibus aut in terrestribus est sine ordine. Uidemus namqz contrarias naturas ignis ⁊ aque: aeris ⁊ terre: in vnius mundi conseruatione adinuicem conuenire: ⁊ indissolubiliter permanere. Uidem⁹ corporum omnium ordinatissimos motus. Uidemus rerum insensibiliuz regulatissimos ad suos effectus innumerabiles modos. Uidemus corpora superiora in hec inferiora influere. Et vnde tanta in omnibus rebus mensura. Certe ab ipso deo: de quo aplus ad Roma. xiij. c. ait. Que a deo sunt ordinata sunt. Ideo ⁊ Arist. primo methauroꝝ. c. v. ait. Ordinatio eoꝝ que sunt in mundo est ex dispositione primi principij. qui est deus gloriosus.

De desideratione oim in cognitionem dei.

q Uintum speculum in quo deum esse deprehendimus dicitur omnium desideratio. Impossibile nanqz est esse aliquid in appetitu: siue nature. siue rationis quin illud sit. Impossibile esset q grauia tenderent deorsum: nisi esset centrum. Impossibile esset q flumina mouerentur ad mare: nisi esset mare. Impossibile esset q animalia peterent cibum: si non esset cibus. Quis in secūdo

UVA. BHSC. IyR_227

de celo ⁊ mundo dicitur. ꝙ natura non facit aliquod factum vanū. Et in tertio de anima. Natura nihil facit frustra. Sed homines apparent cognoscere veritatem ⁊ habere bonitatem. Ergo oportet ꝙ sit aliquod verū cognoscibile. quo cognito mens humana quiescat: ⁊ aliquod bonus diligibile. quo adepto nil vltrius desiderare queat. Sed hoc in nulla creatura inueniri potest. Ergo oportet ponere deum esse. Sed insultāt quidā nobis asserentes non esse opus tā plixa disceptatione contendere: vt deū esse monstrem. Credimus aiunt ꝫ ⁊ firmiter id teneemus. Sed vtinā non sint de numero illoꝝ. de quibus dicit apls ad Titum i. c. Confitentur se nosse deum: factis aūt negant: cum sint abominati. ⁊ incredibiles. ⁊ ad oē opus bonū reprobi. Si deū esse cognoscūt dīm oīm: vbi eius obedientia: ⁊ suoꝝ observantia mandatoꝝ. Si deū credūt oīpotentez ⁊ iustū: vbi timor ei⁹. Si deū suū benefactorē existimant: vbi laus ⁊ gloria: Vbi gratiarum actio: O damnabilis ⁊ fatua multoꝝ cecitas qui dicēdo. dñe dñe saluos fieri se putāt. Dis ꝺ Matꝫ. vij. c. Non oīs qui dicit mihi dñe dñe: intrabit in regnum celoꝝ. sed qui fecerit voluntatem patris mei qui in celis est.

De his qui plures dicunt esse deos: ad conuincendum eos vnum tantum esse deum.

Capl'm. II

Contra eos qui plures esse deos dicūt in hoc secundo mysterio viriliter insistendum est: vt plenā veramqꝫ de deo noticiam habeamus. Nam parum esset credere ꝙ sit deus: nisi ꝙ ⁊ vnus tantum sit confiteamur. Et ly simpliciter purecqꝫ ꝫ sit acceptā dum tñ ad conuincendos incredulos probare nitemur ꝙ deus est vnus quinqꝫ modis.

Primus dicitur contrariorum solutio.

Secundus scripturarum testificatio.

Tertius theologorum ratio.

Quartus gentilium ⁊ pꝫoꝝ confessio.

Quintus idolatrarum superstitio.

De cognitione vni⁹ dei ex ꝫtioꝝ solutione.

Primus modus quo probamus ꝙ deus est vnus dicitur contrariorum solutio. Naz qui deos plures esse volūt argount tripliciter. Primo sic. ex. iij. topicoꝝ habetur ꝙ plura bona sunt melioza pauciori bus: sed plures dij sunt plura bona. ergo melius est esse plures ꝙ vnum. Sed ꝝ Anſel. Omne quod est melius circa deum est ponendum. Ergo est ponere plures deos. Secundo arguunt: quia apostolus dicit. i. ad Corinth. viij. ca. Siquidem sunt dij multi ⁊ dñi multi. Tertio arguunt: quia vnūquodqꝫ pfectum est cum pōt pducere sibi simile. sed diuina essentia est perfectissima. ergo pōt essentiam sibi similē pducere. Sz esse ⁊ posse in diuinis idem sunt ꝝ Dionysiū. Ergo essentia diuina pducit aliam essentiā: ⁊ alia alia in infinitū. Sed ad primū argumentū rñdet Boñ. in. j. dist. ij. q. j. ad. ij. ꝙ dictū pbi habet veritatē in bono creato ⁊ finito: quod rōne sue finitatis recipit bonitatis augmentū per additionem alteri⁹ boni. Non autē intelligi pōt de bono infinito quod augeri nō pōt. Ad scōz dicit Boñ. li. j. dist. iij. q. iij. ꝙ hoc nomē deus sumit triplici ter. Primo nūcupatiue. Scōo adoptiue. Tertio naturaliter. Apls ergo dicit: ꝙ sūt dij multi nuncupatiue. Unde ad Phil'. ij. c. dixit apostolus de gulosis. Quoꝝ deus venter est. Et de amicis dei dicit ps. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi oēs. Ad tertiuz obiectū dicit Ric. in j. dist. ij. ꝙ illud qō adducit de pductione similis: intelligendum est in generabilib⁹ ⁊ corruptibilibus. Neqꝫ ꝓterea iudicamus soles imperfectum: qz non potest aliū solē generare nec angelū: qz nō pōt generare aliū angelum.

De cognitione vnius dei ex scripturarum testificatione.

Secundus modus quo ꝓbamus ꝙ deus est vnus dicit scripturaruz testificatio. Inspiciank oēs scripture tā veteris ꝙ noui testamēti: ⁊ inueniemus ꝙ deꝰ vnus vndiqꝫ ꝓclamatur. Unde Exo. xx. Nō habebis deos alienos. ⁊ Deuk. iij. ca. Non est alius deus neqꝫ in celo neqꝫ in terra. ⁊ Deuk. iiij. Scito ⁊ cogita in corde tuo ꝙ dñs ipse sit deꝰ in celo sursuz: ⁊ in terra deorsum. ⁊ nō sit aliꝰ. ⁊ Deuk. vj. Audi israel dñs deꝰ tuus deꝰ vnus est. ⁊ Deuk. xxxij. Videte ꝙ ego sum solus. ⁊ nō sit alius deus ꝓter me. ⁊. ij. Reg. vij. c. Magnificatus es dñe deus: qz nō est similis tui neqꝫ est deus extra te. ⁊. iiij. Reg. xix. c. Tu es deus solus omnium regū terre. ⁊. ij. Paral'. ij. c. Magnus est dñs deꝰ noster sup oēs deos alibi celos. ⁊ Judit. ix. c. Tu es deus: ⁊ nō est alius ꝓter te. ⁊ Dauid ps. xvij. Quis deus ꝓter dīm: aut quis deus ꝓter deum nostruz. ⁊ ps. lxxj. Benedictus dñs deus israel qui facit mirabilia magna solus. ⁊ ps. lxxxij. Tu solus altissim⁹ in omni terra. ⁊ ps. lxxxv. Magnus es tu: ⁊ facies mirabilia: tu es deus solus. ⁊ sapiens Eccli. j. Unus est altissim⁹ creator oīm operis: ⁊ rex potēs ⁊ metuēdus nimis, ⁊ Eccli. xxxvj. Nō ē aliꝰ deꝰ nisi tu

UVA. BHSC. IyR_227

ꝛ Esaie. xlj. Ego dñs p̄imus ꝛ nouissimus. ꝛ Esaie. xlv. Ego dñs ꝛ nō est dñs alī: ꝛ extra me nō est de⁹. Et idē habet extra de suma tri. ꝛ fide. ca. c. j. ꝛ. xxiij. di. c. q̄ eps. ꝛ. xlv. di. c. de iudeis. ꝛ. j. q. j. c. hi q̄. ꝛ. c. pauliani ste. ꝛ. xj. q. iij. c. ad mesā. ꝛ. xxij. q. iij. c. si q̄s. ꝛ. xxiij. q. j. c. loq̄f. ꝛ. xxvj. q. vij. c. ñ ly. ꝛ. xxij. q. v. c. puto

De cognitione vnī⁹ dei ex theologoꝝ rōne.

Ertius modus quo ꝓbam⁹ ꝙ de⁹ est
t vnus ōz theologoꝝ ratio. Sunt apud theologos quinq̄ rationes p̄cipue: quibus concluditur ꝙ deus est vnus.

P̄ima dicitur potestatis.
Secunda charitatis.
Tertia intellectus infinitatis.
Quarta bonitatis.
Quinta causalitatis.

De p̄ima ratione theologoꝝ sc̄z potestaq̄ dei ad ostenendum dei vnitatem.

Rima ratio dicitur potestatis quam
p ponit Boñ. dist. ij. p̄imi. q. j. arguēdo p̄o parte quā tenet dicens. Stat enī ista ꝙ deus sit omnipotentissimus. ergo potuerit facere ꝙ oīs alia potētia a sua nihil possit. Ergo si sunt duo dij diuersi in natura: hoc pōt vnus facere de altero ꝙ alter nihil possit ꝛ econuerso. Sed cui potentia pōt auferri nō est de⁹: ergo non sunt duo nec plures dij. Hāc rationem tangit Lact. in. j. lj. diui. instī. dicit. Sit igit nr̄i opis quēstio illa cōsequens atq̄ scōa. Utrū p̄tate vnī⁹ dei mundus regat an ne multoꝝ. Nemo est qui deuz sapiat rōnēq̄ secum putet, qui nō vnū esse intelligat. qui ꝛ cōdiderit oīa. ꝛ eadē qua cōdidit ꝓtute mode retur. Quid enī multis opus est ad mūdi regimen sustinendū. nisi fortē arbitremur. si plures sint min⁹ hꝫ singulos neruoꝝ atq̄ virtū. Quod quidem faciunt hi q̄ esse multos volūt quia necesse est imbecilles esse. Siquidem singuli sine auxilio reliquoꝝ tante molis gubernaculum sustinere non possent. Deus aūt qui est eterna mens: ex oi vtiq̄ parte pfecte consummateq̄ virtutis est. Quod si verū sit: vn⁹ sit necesse est. P̄tās enim vel virtus absoluta retinet suam p̄opriam firmitatem. Jd autez solidū est existimanduz. cui nihil decidere. Jd pfectum: cui nihil possit accedere. hec ille.

De secunda ratione theologoꝝ scilicet charitatis ad ostendendam dei vnitatem.

Ecūda rō ad vnitatē dei ostendendaz
s ōz charitatis. q̄ ponit ab eodez Boñ. vbi. s. Nam si sunt duo dij diuersi q̄ꝛ vterq̄ est summum bonum, aut vnus diligit alterū vt diligēdus est: aut nō. Si sic cū vterq̄ sit summū bonū: vterq̄ diligēdus est amore fruitionis. Ergo vterq̄ fruit altero. Sz qui fruit alio bono a se indiget illo. ergo vterq̄ ē indigēs. ergo neuter deus. Si vnus nō diligit aliū, ergo nullus deus.

De tertia rōne theologoꝝ. f. infinitaq̄ intellectus ad ostendendā dei vnitatē.

Ertia rō ōz intellect⁹ infinitaq̄. Hāc ponit Scotus di. ij. q. iij. di. Quia intellect⁹ diuin⁹ est infinit⁹ intellect⁹ diuinus cognoscit quodcūq̄ intelligibile pfectissime ꝙtum est intelligibile in se. Si sunt duo dij sint A et B. A ergo cognoscit B pfectissime ꝙtum B est cognoscibile. Sz hoc est impossibile. quia aut cognoscit B p essentiaz B. aut non. Si non, ꝛ B est cognoscibile per essentiaz. ergo non cognoscit B perfectissime ꝙtum B. f. est cognoscibile. Nihil enim cognoscibile p essentiam pfectissime cognoscit nisi cognoscaf p essentiā suā. vel per aliquid pfectius includēs ipam essentiam ꝙ fit ipsa in se. Essentia aūt B nullo pfectius includit q̄ in B. quia tunc B nō esset deus. Si autez cognoscere⁹ B per essentiam B. ergo act⁹ ipsius A est posterioz naturali essentia ipsī⁹ B. Et ita A non erit deus. Quod actus ipsī⁹ A sit posterioz ipso B ꝓbo. Quia omnis act⁹ cognoscendi qui non est idem obiecto est posterioz obiecto. Neq̄ enim p̄ioz neq̄ simul natura erit actus cum obiectō alio ab actu: quia tunc actus posset intelligi sine obiecto sicut econuerso.

De quarta rōne theologoꝝ sc̄z bonitaq̄ ad ostendendā dei vnitatem.

Arta rō ōz bonitaq̄. Hec est Tho.
q li. j. 3 gētiles. c. xlij. vbi ait. Jmpossibile est eē duo summe bona. quia quod p superabūdantiā ōz vni soli ꝓuenit: sed de⁹ est summū bonū. ergo est vnus solus.

De q̄nta rōne theologoꝝ. sc̄z causalitaq̄ ad ostendendā dei vnitatem.

Uinta rō ō: causalitatis: q̄ ponit⁹ a
p Petro de aq̄la di. ij. p̄mi. Dicit enī sic.

Ponaf ꝙ sint duo dij: ꝛ vn⁹ velit. Pe
trū ꝓducere ꝛ alius nō. Aut petrus ꝓducet aut nō. Si sic. ergo ille qui non vult non erit deus. Si non: ergo ille qui vult nō erit deus Si dicas ꝙ pepigere pacta: ꝛ ita sunt cōcordes non valet: q̄ eiusdē effectus nō possunt esse due cause totales in eodez ordine cause. Sed infinita potētia est causa totalis effect⁹ in rōne cause p̄me, ergo ꝛ.

UVA. BHSC. IyR_227

De cognitiõe vnius dei ex gentiliũ ⁊ philosophoꝝ confessione.

Quartus modus quo ꝓbam⁹ ꝙ deus est vnus dicitur gentiliũ ⁊ pboꝝ cõfessio. Dicit enim Lact. lib. j. diuinaruꝫ institutionũ. Poete quibus deo carminibus|oꝝ nauerint. ⁊ eoꝝ res gestas amplificauerit suis laudibus. sepissime tñ confitent spiritu vel mente vna contineri regiq; omia. Et Augu. lib. viij. de ciu. dei inducit Platonem qui ait. Deus est vnus verus ⁊ optimus qui cuncta precellit. ⁊ Arist. viij. phisi. Unum inquit mouens magis ꝙ multa oportet existere. Et in. xij. metaꝓ. Unus inquit dñatus ⁊ vn⁹ princeps. ⁊ Lactã. lib. j. diuinarũ institutionum postq; enumerauit opiniões Thaletis milesij. Pytagore. Anaxagore. Anstithenis. Cleãtis. Chrisippi. ⁊ Zenonis. qui de deo varia sũt locuti. concludit dicens. |Horum tamẽ sniã ꝙ uis sit inserta. eodem tñ spectat vt puidentiã esse vnam consentiãt.

De cognitiõe vni⁹ dei ⁊ idolatrarũ superstitione.

Quintus modus quo ꝓbamus ꝙ deꝰ est vnus. dicit idolatrarũ superstitio Nam idolatre qui deos multos sibi ꝓfecere: superstitiose quidẽ ad talẽ deuenerũt insaniam. Nã vt inquit Tho. j. j. q. xciij. ar. iij. Aliqui nõ cõsiderantes deũ: sed admirantes pulchritudinẽ ⁊ virtutẽ creaturarũ ipsas ꝓ deo sunt venerati. De quibus Sap. xiij. c. sic scribitur. Uani sunt oẽs hoies in quib⁹ nõ subest scientia dei. Et de his que videntur bona nõ potuerunt intelligere eũ qui est: neq; operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex. sed aut ignẽ aut spiritũ: aut citatũ aerem: aut gyrũ stellarũ aut nimiã aquã. aut solem ⁊ lunã rectores orbis terrarũ deos putauerunt: ⁊ Eusebius pamphili li. j. de euangelica ꝓparatione inquit. Diodoꝝ de prima hominũ theologia scribẽtes audiam⁹. Egyptos ferunt primos oium: eũ in celũ oculos sustulisse. motũ ordines ⁊ quantitates celestiũ coꝝpozũ admiratos solẽ ac lunam deos putasse. Et ibi Plato in cratillo sic scribit ad verbum. Uidentur mihi primi grecoꝝ eos solummodo deos putasse: quos etiã nunc multi ex barbaris colunt solẽ videlz atq; lunã tellurẽ stellas atq; celũ. Nã cũ ipsa cernerent thein semper. hoc ẽ currere atq; reuoluj ab hac ipsius thein natura. theos. i. deos appellarũt. Nonnulli ve ro moti sunt ꝓpter inordinatã affectionem ad suos. Et cũ defuncti essent: statuas in eoꝝ memoriã dedicauerũt. Quas cũ famuli ad cõ placentiã dñoꝝ salutare venerariq; cepissent mox demones illas ingressi: responsa dare ceperunt. Quare ⁊ statuis diuinus honor est cõsecratus. Unde Isiõ. lib. x. ethym. refert ꝙ a Nino orta sunt idola: modo qui sequit. Adoꝝ tuo siquidem Belo patre eius. Nin⁹ i solatiuꝫ doloris fieri fecit imaginẽ ꝑis sui cui mirꝫ exhibebat reuerentiã. Proinde hoies regiõis sibi blandiri volẽtes: diuinos honores imagini exhibere ceperunt. |Hoc exemplo plures charis suis mortuis imagines ceperũt dedicare. Et sicut ab idolo Beli cetera traxerunt originem. sic ab eius nole nomina generalis acceperunt. Sicut enim Belus dictus est ab assyrijs. sic ⁊ alie nationes ꝑm idiomata et linguarũ varietates. alie bel: alie bel, alie baal, alie beelphegoꝝ. alie beelzebub: eorum idola vocauerũt. Quos itaq; pagani deos dicebãt hoies fuisse mõstrant. ⁊ ꝓ vnuscuiusq; vita vel meritis apud suos coli ceperũt. Ut apud egyptios ysis: apud cretã iuppiter. apõ mauros tuba. apud latinos faunus. apud romanos quirinus. apud athenienses minerua. In quoꝝ laudibus accesserunt poete: qui eos in celũ cõpositis carminibus extulerunt. Sunt et alia multa q̃ nos breuitatis cã dimittim⁹. Igit vt scribit ex de summa trini. ⁊ fi. ca. c. j. Firmiter credimus et simplr confitemur ꝙ vnus solus est verus deus et⁹ immensus et incõmutabilis ⁊c.

De trinitate ꝓsonali. Cap'm III

Altissima trinitate amodo dicendũ erit. Qm̃ lz vnam vetaciter dei confiteamur naturam: vnãq; substantiaꝫ: tamen tres in diuinis ꝓsonas fideliter ꝓclamamus. Ad cuius rei plenioꝛem habendam noticiam: q̃q; de ipa ineffabili trinitate occurrunt consideranda.

Primũ dicit naturalis cognitio.
Scõm scripture prenũciatio.
Tertiũ superna reuelatio.
Quartũ ꝓsonarum terminatio.
Quintũ fidelium obligatio.

De cognitõe trinitatis diuinarũ ꝓsonaꝝ.

Primũ quod considerandum occurrit de trinitate dicit naturalis cognitio.

Ubi videndũ est vtrum per rationes naturales possit cognosci trinitas personarũ diuinarũ. Et rñdet Alex. in. j. summe. ⁊ Tho. ꝑma parte. q. xxxiij. ar. j. ꝙ impossibile est p rõnem naturalẽ ad cognitionẽ trinitatis venire. qz homo p rõnem naturalem in cogni-

UVA. BHSC. IyR_227

tionem deiuenire nō potest nisi ex creaturis. Creature autē ducūt in dei cognitionem sicut effectus in cām. Hoc ergo solū rōne naturali pōt de deo cognosci: qō cōperere et necesse sit ꝑm qō est oim entiū principiū. Virtus autē creatiua dei est cōmunis toti trinitati. Unde pertinet ad unitatē essentie: nō ad distinctionē personarū. Per rōnem ergo naturalem cognosci possunt de deo ea que pertinēt ad unitatē essentie: nō aūt ea que ptinēt ad distinctionē personaꝝ. Qui aūt ꝓbare nitūr trinitatem ꝑsonarū naturali rōne: fidei dicit derogare. Primo quidē ꝙtum ad dignitatē ipsi⁹ fidei que est: vt sit de rebus inuisibilib⁹: que ratione humanā excedūt. Secūdo ꝙtum advtilitatē trahendi aliquos ad fidē. Cum eñ aliquis ad ꝓbandū fidem inducit rōnes que nō sunt cogentes: cedit in derisionē infideliū: qui credūt ꝙ hmōi rōnibus imitamur: ꝛ ꝓpter eas credamus. Ideo dicit Hilarius lib. de trinita. Nō puter homo sua itelligētia sacrm generationis ꝛ processionis se posse ꝑsequi. Et Dio. li. de diui. no. Non est inquit audendū dicere aliquid: nec cogitare de supsubstātiali occulta diuinitate: ꝓter ea q̄ diuinitus nobis ex sacris eloquijs sunt exꝑssa. Notandū tñ ꝑm Tandul. in. ſ. di. iij. q. vl. ar. iiij. cclu. iij. ꝙ possumus ꝓ imaginē venire in cognitionē trinitatis in diuinis: nō tñ suppositoꝝ sed ꝑfectionū. vt arguaf sic. Omnis perfectio que est in nobis eminētius est in deo. Ista ꝓcedit a ꝓbo q: ꝓcederet ꝙ spēs supioꝝ cōtineret virtualiter oēm ꝑfectionē inferioris remota impfectione. Sed perfectionis est in nobis mens: notitia ꝛ amor: ergo arguit esse in deo. Istud accepta a ꝓbo qui in. xij. metha. ait. ꝙ in deo ē summ⁹ intellectus: ꝛ summū intelligere: ꝛ sūma voluntas: sūme voluptuosa. i. gaudiosa. Ubi cōmentator cōmento. xxxvij. ꝓbat ꝙ in deo est intellectus ꝛ volūtas ꝛ actus eoꝝ ꝙ uis nō per additā rem vel intentionem. Hoc idem dicit in fine cōmenti. xxxvj. qui in deo ē trinitas perfecta. Sed dicit ꝙ hanc trinitatē putauerūt xp̄iani esse trinitatē suppositoꝝ: ꝛ illud ipe negat: ꝑ male negat. Hoc dic. Aug. vij. cōfessionū fuisse de mēte Platonis. ꝛ. x. ci. dei. c. iij. fuisse de mēte Porphirij. Cōcludē dum ergo ꝑm Tho. vbi. ꝑ. ad. ſ. ꝙ ꝓbi non cognouerūt misteriū diuinaꝝ ꝑsonarū ꝓ ꝓpria que sunt paternitas filiatio ꝛ ꝓcessio. iuxta illud apl̄i. ſ. ad Eozin. ij. Loquimur dei sapientiam: quam nemo principum huius seculi cognouit. i. philosophoꝝ ꝑm glosam. Cognouerunt tamen quedā attributa que appropriātur ꝑsonis: sicut potentia appropriatur patri sapientia filio ꝛ spūisancto bonitas. Si vero aliquis quereret. Ad quid est ergo necessaria cognitio trinitatis: si humana rōne cognosci non pōt. Rñdet Tho. vbi. ꝑ. ad. ij. ꝙ talis cognitio necessaria est nobis dupl̄r. Uno modo ad recte sentiēdū de creatione rerū. Per hoc eñ ꝙ dicimus deū oīa fecisse verbo suo: excludit errorē: ponentiū deū ꝓduxisse res ex necessitate nature. Per hoc autē ꝙ ponimus in eo ꝓcessionē amoris ostenditur ꝙ deus non ꝓpter aliquā indigentiaꝝ ꝓduxit creaturas: neq; ꝓpter aliquā cām extrinsecā: ſ ꝓpter amorē sue bonitatis. Secūdo fuit necessaria cognitio trinitatis ad recte sentiendū de salute generis humani: que perficitur per filiū incarnatum.

Secundū qō considerandū occurrit de trinitate dicit scripture ꝓnūciatio. In veteri nā ꝙ lege sepi⁹ pluralitas personaꝝ est ꝑsigna ta. Nam scribit Beñ. ſ. In principio creauit deus celū ꝛ terram. ꝑm Nicolaum de lira hebraica veritas habet. In ꝓncipio heloim creauit celum ꝛ terrā. Heloim aūt est plurale hius nois. Hel. sicut ptz scientib⁹ ꝓprietates idiomatis hebrei. Per hoc autē ꝙ nomē plurale diuinū cōiungitur cuz verbo singlaris numeri. cum dicitur creauit heloim. ac si diceret creauit diꝫ: ostendit scriptura ꝙ in deo est aliqua pluralitas i vnitate essentie. Et talis modus frequentissime in veteri testamento inuenitur. Sed contra hoc respondēt iudei dicentes. ꝙ: hoc nomen heloim quando ponitur ꝓ deo impropie dicitur. ꝛ indifferenter accipit ꝓ suo plurali ꝛ singulari. Quando auez de deo vero dicitur semper accipitur in singulari Et sic sumitur in propōsito. quando dicitur. In principio creauit heloim. i. deus. Ad quaz solutionem infringendam arguit Nicolaus de lira ex textu sacre scripture. Quia hoc nomen heloim quando ponitur ꝓ deo: ꝛ alia noia diuina dicunt frequēter deo vero in plurali. Quod patet manifeste. quia cōiungitur cū adiectiuis pluralis numeri. Unde Josue vltimo dicitur. Non potestis seruire domino: q: dominus ipe sanctus est. Hebraica veritas habet sic. Non potestis seruire domino q: heloim sancti ipe est. Item Hiere. xxiij. c. Peruertistis verba deiuentis dñi exercituū dei vestri. Hebraica veritas sic habet. Peruertistis verba heloim viuentium domini. Et notandum ꝙ ibi ponit nomen dei thetragrāma

UVA. BHSC. IyR_227

tom: cū dicit in auctoritate p̄missa. dñi exercitū. Vbi eñ habemus dñi in hebreo ponitur nomen dñi thetragrāmaton. quod significat diuinā naturā ꝑm suas ꝓpꝛietates: intrinsecas. absq; respectu a dextra. Et sic patet ꝙ in trinsecis diuinitatis est aliqua pluralitas ꝓ pluralitatem immediate precedentem: cuz dico in auctoritate. Peruertistis verba heloim. id est deoꝝ viuentiū. Et coniungit ista pluralitas nomini dei thetragrāmaton cū immediate subditur, Dñi exercituū ⁊c. Et sic patet per hec ꝙ invuita te diuine essentie ē aliqua pluralitas cū summa simplicitate. Cō nō est in alijs: qꝛ semper vbi scriptura ponit aliquid de notans pluralitatē personaꝝ: ibidē ostendit essētie vnitatē. Itē Esa. liiij. scribitur sic. Dñabitur tui qui fecit te. Dñs deus exercituuz nomen eius. Veritas hebraica sic habet. Dominatores tui: factores tui. dñs exercituū nomē eius. In hac auctoritate vbi ponitur deus exercituū nomen eius: ponitur nomen dei thetragrāmaton. Et ideo potest argui sicut ex p̄cedēti. Similiter hoc nomen heloim frequenter ꝓiungit cum ꝯbo pluralis numeri. Verbi gratia. ij. Reg. vij. c. dicit. Que est gens vt populus israel in terra ꝑpter quā iuit dñs vt redimeret eā sibi in ꝑplm. Hebraica veritas habet. Fuerunt heloim. Fuit adhuc a ꝓpheq alio modo p̄nunciata trinitas personarum. Vñ. ps. xliij. dicitur. Sedes tua deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui. Propterea vnxit te deus de⁹ tuus. ꝑm Nico. de lira super. j. c. ad Heb. in hac auctoritate ex primitur xp̄s tanq̄ deus vnctus. quia in humanitate vnctus est plenitudine gratie. Exprimitur per hoc deus vngens tanq̄ persona distincta ab ipo vncto: quia scriptura de ipso vngendo loquitur tanq̄ de alia persona. Insup ex pte dei vngentis duplicat hoc nomen deus: sicū dicit. Unxit te deus deus tu⁹ ad denotandū personā patris ⁊ spiritusscī. Sed moderni iudei exponūt hunc ps de Assuero: ⁊ dicunt ꝙ iste ps factus est a Mardocheo. Sed hoc patet falsum. Primo quia non intitulatur a Mardocheo sicut aliqui psalmi intitulātur ab Asaph qui eos fecit, vt patet iti tulo psalmi. xlix. ⁊ in plurib⁹ alijs locis. Iste aūt psalmus nō intitulatur a dauid: vt patet in hebraico. Hoc etiā patet per litterā psalmi sequentis quia iste rex de quo est psalmus habetur tanq̄ deus adorandus. ꝑm ꝙ ibidē dicitur. Concupiscet rex decorē tuū. quia ipe est dominus deus tuus; ⁊ adorabunt eū. Si aūt ista verba dicantur de Assuero rege: sequitur ꝙ Mardocheus induceret totum populum ⁊ ipam Hester: ad quam dirigunt verba premissa ꝑm expositionem eoꝝ: ad adorandum Assuerum sicut deum. Quod manifeste patet falsum. quia in eodem libro dicitur ꝙ noluit flectere genu coram Aman: ne honorem dei transferret in hominem. Hoc etiam patet per translationem chaldaicam super psalmū istū que autentica est apud hebreos. Ubi enim in hoc psalmo habemus sic. Speciosus forma pre filijs hominū diffusa est gratia in labijs tuis: chaldaicum sic habet. Pulchritudo tua messia maior ꝙ filiorum hominuz: datus est spiritus prophetie in labijs tuis. Sic ergo patet ex predictis ꝙ auctoritas que hic inducitur de illo psalmo ad litteram intelligit de xp̄o. Itē ostenditur pluralitas personaruz in ps. cx. Dixit dñs dño meo ⁊c. qui ad litterā de xp̄o est intelligendus. Sed iudei aliqui dicunt ipm debere intelligi de Abraam: ⁊ ꝙ Eliezer eius dispensator fecit illum ad reddēdum gras deo de victoria quā habuit Abraā contra illos reges qui captiuauerāt Loth ne potem suū, ꝑm ꝙ habetur Gen. xiij. c. Sed ꝫ patet falsum ex titulo psalmi: quia non intitulatur ab ipo Eliezer: sed a dauid. Ideo dicunt alij ꝙ est factus a dauid, non tamen loquitur de christo: sed de angelo suo. Ut sit sensus. Dixit dominus domino meo. id est āgelo meo custodienti. Sed hoc patet falsum: quia infra dicitur. Tu es sacerdos in eternum. Sacerdotiū vero non competit angelis. Ideo ꝑm Nicolaum de lira super epistolam ad Hebreos dicēdum ꝙ ad litteram est psalmus factus a dauid, loquens de christo. Et hoc per translationē chaldaicā: qꝛ vbi nos habem⁹. Dixit dñs dño meo: chaldaicū sic habet. Dixit dñs ꝯbo suo. Itē ex illo quod sequit. Ex vtero ante lucifer genui te. quod non potest alicui competere nisi filio dei. Et per has cōditiones ꝙ dicitur hic verbum dei: ⁊ ex vtero ⁊ dei substan⁊ ia: ostenditur vnitas essentie. qꝛ diuinitas plurificari nō potest. Per hoc enim ꝙ dicitur genitus de substantia dei: ostenditur distinctio personē: quia nulla res gignit seipsam. Similiter per hoc ꝙ dicitur sede ad dexteraz dei. Una eñ ꝑsona nō pōt sedere ad dexteraz suiꝰpsius. Insuper ostenditur pluralitas personarum Esaie. xlviij. vbi dicitur. Non a principio in abscondito locutus sum. ex tempore anteq̄ fierent ibi eram. Et nunc dominꝰ me⁹ misit me ⁊ spiritus eius. Ista sunt verba dei

UVA. BHSC. IyR_227

loquētis. Ad ꝓ ek textu ꝑcedēti ⁊ silr ex hoc quod immediate subdit. hec dicit dñs de⁹ re⁊ demptor tuus sanctus isrl. In hac auctorita⁊ te loquit de datione legis. que data fuit i ma⁊ nifestato. ⁊ de die ⁊ audiente omni populo⁊ cem dei loquētis. vt habef Exodi. xix. ⁊. xx. c. Et hoc est quod dicit. Non a ꝑncipio locutus sum in abscōdito. i. ipa lex fuit data. Et imme⁊ diate subdit. Et nūc dñs meus misit me ⁊ spi⁊ ritus eius. Nic deus dicit se missum a deo et a spū eius. Nunc autē est ita ꝙ inter mittētē ⁊ missum debet esse semidistinctio psonalis, quia trinitas psonarū est in diuinis sez mis⁊ si dei mittentis. ⁊ spūs eius. Deus aūt missus dicimus filium incarnatum. deum mittentes pfem. ⁊ spm eius spūsanctus. Adhuc ꝑnun⁊ ciata fuit trinitas psonarū diuinarū. Esa. vj. vbi dr. In anno quo mortuus est rex Ozias vidi dñm sedentē sup solium excelsum ⁊ eleua⁊ tum. ⁊ ea que sub ipo erant replebāt tēplum Seraphin stabāt super illū. sex ale vni. ⁊ sex ale alteri. Et infra. Clamabant alter ad alterꝫ Sanctus. sanctus. sanctus dñs deus exercitu⁊ um. Plena est omnis terra gloria eius. Et in ps. dicitur. Benedicat nos deus deus noster benedicat nos deus. Ubi ter hoc nomen deus replicatur.

Tertiū quod occurrit cōsiderandū circa tri⁊ nitatem dr supna revelatio. Nam in noua le⁊ ge vt dixit Alexander in primo summe. manifestata ē trinitas psonarū. nō solū ꝑm nūerū ⁊ distinctionē. sed etiā ꝑm originem ⁊ ꝓprie⁊tatem. que psona prima a nullo est patef. ⁊ se⁊cunda genita filius ⁊ tertia spūsanctus. Ut Joh. j. cano. c. v. Tres sunt qui testimoniū⁊ dant in celo. pater verbum ⁊ spūsanctus. ⁊ hi⁊ tres vnū sunt. Itē xps dixit Mat. vl. Euntes docete oēs gētes baptizantes eos in noīe pa⁊tris ⁊ filij ⁊ spūsancti. Iterū in baptismo xps⁊ apparit in assumpta carne. pater in voce. spūs⁊ sanctus in columbe specie. vt ꝑ Luce. iij. Et Mat. xvij. pater apparuit in voce. filius in as⁊sumpta humanitate ⁊ spiritussanctus i nube. Sciendū aūt hic ꝑm Alex. in. j. sum. q. lxxiij. mē. iiij. ꝙ apparitio aliqñ dr manifestatio in aliquo effectu intelligibili oblato intellectui. Et sic sumif Sap. j. vbi dr. Apparet aūt his qui fidē habent in illū. Aliqñ vero dr manife⁊statio in aliqua similitudine corporali oblata imaginationi. Et hoc modo dr angelus appa⁊rere in somnis. Mat. ij. ⁊ etiā ipse dominꝰ da⁊nieli. Dan. vij. Aspiciebam in visione noctis. Et Salomoni. iij. Regū. iij. Tertio modo dr⁊ appiritio manifestatio in aliquo signo sensibili repntato sensui siue illud signū fit. visibile siue fit audibile. Et hoc modo apparuit pater i no⁊uo testamēto. vt ꝑ Matt. xvij. ⁊ Johan. xij. Quarto modo dr apparitio manifestatio fcta⁊ in aliqua similitudine corporali sensibili obla⁊ta visui. Et sic visitatiōi modo dicitur appa⁊ritio. ⁊ sic dicitur ꝙ apparitio non solum dici⁊tur manifestatio in signo visibili. sed etiam au⁊dibili. Si autem querat. quare nō apparuit spūssanctus in aliqua voce siue signo audibi⁊li vel etiam filius dicit Alex. vbi. s. ꝙ cōgrui⁊tas fuit. vt sicut erat distinctio in psonis ita⁊ esset distinctio in signis exprimentibus perso⁊nas. Unde filius apparuit in rōnali creatura⁊ sibi vnita vnitate psone. Spiritussanctus in⁊ irrationali creatura non vnita sibi vnitate p⁊sone. Pater vero in voce tanꝙ in signo distin⁊cto ab vtroqꝫ. Sed quādo spiritussanctus so⁊lus apparuit. tunc apparuit vtroqꝫ modo. s. in sono tanꝙ in signo audibili ⁊ in linguis igneis tanꝙ in signo visibili.

Quartū considerandū dicitur personarum terminatio. Sunt em in diuinis tres tantuꝫ⁊ persone. Sed quidā arguūt cōtra sic. Quic⁊quid est in deo est infinitum. sed numerus p⁊sonarum est in deo ergo infinitus. ergo infini⁊te persone. Ad hoc respondet Bonauentura⁊ in ꝑmo distinctione secunda questione tertia. ꝙ cum duplex sit infinitas scilz numeralis ⁊ ⁊mēsitatis deus est infinitus infinitate virtu⁊tis ⁊ immensitatis: que est infinitas perfe⁊ctionis. ⁊ ideo ponenda in deo. Infinitas au⁊tem numeralis. quia repugnat perfecti oñi⁊ a deo est amouenda. Nam cum deo sit attri⁊buendum quod nobilius est. necesse est pone⁊re personarum finitatem. Primo ratione di⁊stinctionis. quia in personis est distinctio. er⁊go non confusio. sed vbi est infinitas scilicet numeralis ibi confusio. Secundo ratione or⁊dinis. quia vbi est ordo ibi est terminatio. Nā⁊ vbi deficit terminatio. ibi deficit ⁊ mediatio. et per consequens ordo. Sed vbi est termina⁊tio non est infinitas. ergo si in personis diui⁊nis est ordo non erit ibi infinitas. Dicimus er⁊go ⁊ confitemur trēs tantum personas in di⁊uinis nec confundentes personas nec subs⁊tantiam separantes. quia vt dicit Athanasi⁊. Alia est enim persona patris. alia filij. alia spi⁊ritussancti. Sed patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti⁊ vna est diuinitas: equalis gloria coeterna ma⁊iestas. Qualis pater, talis filius, talis spiri⁊tussanctus,

UVA. BHSC. IyR_227

Quintū quod erat cōsiderandū circa trinitatem diuinarū personaꝝ dicitur fideliū obligatio. Ubi videre debemus vtꝝ credere explicite mysteriū trinitatis sit de necessitate salutis. Et rñdet Tho. ij. ij. q. ij. ar. viij. ꝙ mysterium xp̄i explicite credi nō pōt sine fide trinitatis. qꝛ in mysterio xp̄i hoc cōtinet ꝙ filiꝰ dei carnē assumpserit ꝙ ꝑ gr̄am spūssancti mundū renouauerit, ⁊ iterū ꝙ de spūssctō cōceptꝰ fuerit. Et ideo eo mō quo mysteriū xp̄i ante xp̄m fuit q̄dē explicite creditū a maioribꝰ implicite aūt ⁊ quasi obumbrate a minoribus ita etiā ⁊ mysteriū trinitatis. Post tp̄us aūt gratie reuelate tā maiores q̄ minores tenentur habere fidē explicitā de mysterijs xp̄i: precipue quantū ad ea que cōmuniter in ecclesia solennizantur ⁊ publice. Ita etiam post tp̄us gratie diuulgate tenētur oēs ad explicite credendū mysteriū trinitatis. Quare erigamus oculos mētis nostre. ⁊ deū benedictum collamꝰ honore debito. vt sic digni efficiamur gratia eius. per quam tandem adipiscamur eternam gloriam eius. Amen

De honore ⁊ reuerentia deo exhibendis ⁊ debitis. Sermo XIX

Rrāt grauiter circa cultū dei xp̄iani qui tanto sunt rep̄hensibiliores: quanto veritas eis est magis nota. Om̄is vtiq; natio magis reuerenter deos falsos colit. ꝙ xp̄ianus populꝰ deū regē celi. Idcirco vt deus nobis propiciꝰ ⁊ misericors fiat. de honore sibi debito in hoc sermone dicemus. In quo triplex honor distinguendus est.

Primꝰ cōsistit in sacroꝝ locoꝝ veneratōe.
Scd̄us in sacrarū ꝑsonarū existimatione.
Tertiꝰ in sacrarū cerimoniarū persolutiōe.

De p̄mo honore deo debito. q̄ cōsistit in sacroꝝ locoꝝ veneratione. Capl̄m I

Primus honor qui deo debetur consistit in sacrorū locorū veneratione. Debent vtiq; om̄s venerari loca sacra deo dicata ita vt in ecclesijs vnusquisq; ingrediatur: cōmoretur ⁊ exeat cū deuotione humilitate timore ⁊ reuerētia. Et hoc ꝓpt̄ tria.

Primo ꝓpter dei maiestatem.
Scd̄o ꝓpter vtilitatē.
Tertio ꝓpter exemplaritatem.

Primo dz vnusquisq; venerati tēpla dei ꝓpter eiꝰ maiestatē. Nā vt d̄r in ps̄. Dn̄s in tēplo sctō suo. Et Apoc̄. xxj. Ecce tabernaculuz dei cū hoībus. Sed posset aliquis obijcere q̄ non sit aliquis locus deputatꝰ ad cultū dei qꝛ vt d̄r Act̄. xvij. Deus qui fecit mūdū ⁊ oīa que in eo sunt. hic celi terre cū sit dn̄s non in manufactis tēplis habitat. nec manibꝰ humanis collitur indigens aliquo. Et. iij. Reg. viij. Salomon dixit. Si celū ⁊ celi celoꝝ te capere non possunt. quāto magis domus hec quam edificaui tibi? Ad hoc rñdet Tho. j. ij. q. ciij. ar. j. ad. ij. ⁊. ij. ij. q. lxxxiiij. art̄. iij. ad. ij. arg. ꝙ in adoratiōe dei ⁊ oratōibus fiendis duo considerari possunt. Aut deꝰ que colit̄ adoratur ⁊ orat̄. Et sic nō esset aliquis locus ad adorādum necessarius. Aut cōsiderant̄ ip̄i homīes colentes deū. Et sic determinatꝰ locus eligit̄ ad adorandū nō ꝓpter deū q̄ adoratur quasi loco cōcludat̄: ꝫ ꝓpter ip̄os adorantes. Et h̄ triplici rōne. Primo quidē ꝓpter loci ꝯsecrationē ex qua spiritualē deuotionē concipiunt orantes vt magis exaudiant̄. Scd̄o ꝓpter sacra mysteria ⁊ alia sanctitatis signa que ibi cōtinentur. Tertio ꝓpter ꝯcursum multoꝝ adorantiū: ex quo fit oratio magis exaudibilis. ꝫm illud Matth̄. xviij. Ubi sunt duo vel tres cōgregati in noīe meo: ibi sum in medio eorū. Ideo eccl̄ia ad diuinū cultū deputat̄. Ex quo multipliciter noīat̄. s. basilica. templū. tabernaculū. eccl̄ia. ⁊ domꝰ dei. Primo dicit̄ basilica, vt habet̄ dist. xlij. c. non opz. Ubi dicit archidiaconꝰ ꝙ basilica dicit̄ palatiū regis. Basileos em̄ grece. latine rex interpretatur. Unde basilica dicit̄ quelibz eccl̄ia: qꝛ palaciū est summi regis, ⁊ regi regū in ea ministrat̄. Quidā tñ dixerunt eccl̄ias ep̄ales tm̄ dici basilicas qꝛ hmōi reges cōsueuerūt fundare et dotare ꝫm Hugutionē. Uel basilica d̄r a basileo rege grecoꝝ. q̄ primo se fecit sepeliri apud eccl̄iam ꝫm Isidoꝝ. Scd̄o eccl̄ia d̄r tēplum Et ꝫm archidiaconū templū dicit̄ quasi tectū amplū. qꝛ ppl̄us ibi sub vnius tecti amplitudine cōtinet̄. ⁊ ꝓprie templa sunt maiores ecclesie. Uel templū dicit̄ a cōtemplando: q̄a hoc ibi fieri dz. Tertio dicit̄ ecclesia. vt de cōse. di. j. c. eccl̄ia. Que interpretat̄ collectio seu cōuocatio. Ubi dicit archidiaconus ꝙ ideo dicitur conuocatio. quia continet populum conuocatum a deo. Ubi aūt cōueniebat ppl̄us iudeoꝝ dicebatur ⁊ adhuc dicitur synagoga que interpretatur congregatio. quia ad verba legis que aspera erant ⁊ dura populus ille velut grex pecoꝝ congregabatur. Sed in catholicis adunatio dicitur ecclesia. i. conuocatio: vbi conuenit. qꝛ amore spiritussancti ad vnaz fidē ⁊ premium futuri seculi vocatur. Quar-

UVA. BHSC. IyR_227

to ecclesia dicitur tabernaculū. quod est mili-
tare habitaculū. Unde dauid in ps. Trāsibo
in locū tabernacl'i admirabilis vsq; ad domū
dei. i. ab ecclesia militante vsq; ad triumphan
tem. Quia em̄ militia est vita hominis super
terram. ideo ecclesia vbi adunatur ppl's mili-
tans non habens hic ciuitatē manentē: dicit
etiā apte tabernaculū. Quinto ecclesia di-
cit dom⁹ dei. vt ptz Job. ij. ⁊ Matth. xxj. c. ⁊
de imu. eccle. c. decet domū dñi. lib. vj. Unde.
ij. Paral'. vij. post ꝯstructionē templi apparu
it dñs Salomoni nocte in tēplo. ⁊ ait. Audi-
ui orationē tuā: ⁊ elegi locū istū mihi in locuz
sacrificij. Si clausero celū ⁊ pluuia non fluxe-
rit: ⁊ mandauero ⁊ precepero locuste vt deuo
ret terrā: ⁊ misero pestilentiā in populū meuz
conuersus autez populus meus super quo in
uocatū est nomen meū: deprecatus me fuerit
⁊ exquisierit faciē meaz ⁊ egerit pniam a vijs
suis pessimis: ⁊ ego exaudiā de celo ⁊ propici
us ero peccatis eoꝝ: ⁊ sanabo terrā eoꝝ. Ocu
li quoq; mei erunt aperti: ⁊ aures mee erecte
ad orationē eius qui in loco isto orauerit. Ele
gi em̄ ⁊ sanctificaui locū istū: vt sit nomē meū
ibi in sempiternū. ⁊ permaneant oculi mei ⁊
cor meū ibi cunctis dieb⁹. Igitur cum summa
reuerentia q̄libet in ecclesijs adesse debet. Un
de in prefato. c. decet domuz dñi. dicit. Decet
domū dñi sanctitudo. Decet: vt cuius in pace
factus est locus: eius cultus etiā sit cū debita
veneratione pacificus. Sit itaq; ad ecclesias
humilis ⁊ deuotus ingressus. Sit in eis q̄eta
conuersatio: deo grata: inspicientibus placi-
da. ⁊ Aug. xlij. di. c. in oratorio inquit. In ora
torio preter orandi ⁊ psallendi ⁊ cultū penit⁹
nihil agatur: vt nomini huic ⁊ opera iugiter ī
pensa concordent. Sed ve mundo a scandalis
quia hodie in dei templis nulla seruatur mo-
destia: nulla hōestas: nulla religio. Quinimo
ibi abundāt risus: ioci spectacula vana: ⁊ alia
q̄plura nephanda. O pernitiosa consuetudo
o detestabiles mores xp̄ianoꝝ malorum qui
templa dei ita inhabitant: quasi essent vilissi-
ma lupanaria. Secunda ratio quare dei tē
pla sunt merito veneranda est propter vtili-
tatem. In illis nanq; suscipim⁹ spiritualia be
neficia. Ibi recipimus sacramēta. Ibi sepeli-
mur post mortē reseruantes corpora vsq; ad
generalē resurrectionē. Propterea inquit p̄s
Suscepimus de⁹ misericordiaz tuam in medio
templi tui. Hinc est q̄ ecclesia fundatur cum
preeminentia: quia nullus eā edificare potest
nisi auctoritate diocesani: q̄ debet ponere pri
mariū lapidē: figere crucē. designare cymite
riū: ⁊ etiā petere dotem sufficientē assignari:
sine qua consecrari non debet. vt ptz de cōse.
di. j. c. nemo. ⁊ c. placuit. Insuper eccl'ia conse
crata nō debet reuerti ad secularē habitatio-
nem: ⁊ ꝓphanos vsus. xix. q. iij. c. que semel. ⁊
c. quoniā. ⁊ xvij. q. vltima. c. questi. ⁊ ex̄ de re
ligiosis domibus. c. ad hec. Tertia ratio qua
re veneranda sunt dominica templa: dicitur
exemplaritatis. Nō solum em̄ a sanctis doce
mur exēplo vt veneremur dominica tēpla. sed
offerunt se gentiliū exempla qui suorum ido-
lorū tēpla diligentissime honorare studuerūt.
Unde Ualerius libro p̄mo rubrica de religio
ne recitat qualiter Fabius qz questiones au-
diuit in templo dictaturā amisit. Nam nulla
melodia ⁊ nullus sonus in tēplo esse debebat
nisi pro laude deoꝝ. Iterū in rubrica de negle
cta religione eodē libro primo narrat q̄ qui-
dam nomine Flaccus censor existens: a quo-
dam templo quod erat in ciuitate calabrie. te
gulas marmoreas fecit remoueri. ⁊ romaz in
ꝓpria domo fecit portari. Propter quā cau-
sam demēs fuit effectus. Insuper duos filios
perdidit. Quod factū postmodum senatus re
texuit ⁊ emendauit. tegulas ad templū repor
tari iubēdo. Insup ibidē ponit q̄ quidā post
humus nomine. a Scipione dū esset in asia.
romani pro militum erario siue stipēdio fuit
missus. Qui dū in asiā reuerteretur. proserpi
ne templū expoliauit thesauro. Quod vt sena
tui fuit intimatū. statim per senatū reuocat⁹
⁊ in carcere clausus fuit. In quo detentus an
teq̄ examinaretur sua causa. crudeli morbo
valde. vtpote demens ⁊ furiosus obijt. deaq;
ꝓserpina senatus edicto posthumi sibi ꝯfisca
tum thesaurū suū rehabuit. Isti itaq; suo mo
do mirā exhibere cōtendebant reuerentiaz tē
plis falsoꝝ deorū. Quāto magis ⁊ nos reue-
renter tractare debemus templa dei. Nam ⁊
dñs iesus xp̄s in nullo ita seuerus apparuit
sicut dū in templo inuenit vendentes ⁊ emē-
tes. quoꝝ mēsas euertit. proiecitq; pecunias
⁊ flagello facto de funiculis eos eiecit a tēplo
dicens. Domus mea domus orationis voca-
bitur: vos autē fecistis eam speluncā latronū

De secūdo honore deo debito in sacrarū p-
sonarū existimatōe. Capl'm. II

Secundus honor qui deo debetur cō-
sistit in sacrarū personaruz scz sacer
dotum existimatione. Est enim sa-
cerdotalis dignitas excellentior quacunq; di
gnitate temporali. Quod probare possumus

UVA. BHSC. IyR_227

tripliciter.

Primo ratione.

Scdo auctoritate.

Tertio exemplo.

Primo ostendim⁹ q̄ dignitas sacerdotalis excellit oēm dignitatem temporalē ratione que triplex esse potest.

Prima rō d̄r significatōis.

Scda institutōis.

Tertia ꝯditionis.

Prima ratio dicitur significationis. Nam sacerdos ſm Isidoꝝ libro. vij. etymol. dicitur quasi sacer dux. vel sacra dans. Ratio autem istius duplicis interpretationis ſm Tho. in iiij. di. xxiiij. q. j. ar. iij. q. iij. ad. j. est. qꝛ per ministeriuꝫ spirituale sacerdos est melius inter deū ⁊ ppl'm. Nam ip̄e diuina nunciat ⁊ ministrat populo: ⁊ vota populi offert deo. Dicit etiā sacerdos quasi sacra dans. Sacra autem dare potest aliquis duobus modis. Uel auxiliando. vel sacramenta dispensando. Primo modo quilibet iustus inquantū sacra sua merita dat vel cōmunicat alijs auxiliando: iterpretatur sacerdos. Scdo modo nomen sacerdotis est institutū. ad significandū eū qui sacra dat in sacramentoꝝ dispensatione. Et sic ille qui est in gradu ordinis constitutus dicit sacerdos. Ob id in scripturis sacerdotes nominantur aliquando dij. aliquando angeli. vt dicitur. xj. q. j. c. sacerdotibus. Unde et ad moysen de eo qui ad iuramentū deducendus est dicitur. Applica illū ad deos. id est sacerdotes. Et rursus scriptū est. Dijs nō detrahes. id est sacerdotibus. ⁊ propheta ait. Labia sacerdotis custodiunt scientiā. id est iusticiam. ⁊ legē requirūt ex ore eius. quia angelus dn̄i exercituum est. Secunda ratio ostendēs sacerdotalē dignitatē. dicitur institutiōis. Naꝫ sacerdotiū precessit legē scriptā: quia in veteri testamento primus sacerdos qui iubēte domino victimas obtulit fuit Melchisedech. sicut ptꝫ Gen̄. xiiij. Demū per sacerdotē iubente dn̄o regia potestas est ordinata. vn̄. j. Regū. viij. c. dixit deus ad Samuelē sacerdotez Audi vocē eoꝝ scꝫ filioꝝ israel petentiū regez ⁊ constitue super eos regem. Hinc est q̄ spiritualis auctoritas terrenā potestatē habet instituere vt sit: ⁊ iudicare si bona non sit. Qd̄ probatur per apl'm dicentē. j. ad Coꝝ. vj. Nescitis quoniā angelos iudicabimus: quanto magis secularia? Et idē in. c. per venerabilē. ex q̄ filij sint legitimi. ⁊. ix. q. iij. c. nemo. ⁊. ca. alioꝝ. Tertia ratio ostendens dignitatem sacerdotalē dicitur conditionis. Est em̄ sacerdotalis dignitas spiritualis. ⁊ iō quanto spiritus nobilior est corpore: tāto sacerdotalis dignitas nobilior ē quacunq̄ dignitate tēporali. Sicut patet ex̄ de translatione episcopi et electi. c. inter corporalia. Secundo ostenditur dignitas sacerdotalis que excedit omnez dignitatem tēporalē auctoritate. De sacerdotibus em̄ dicitur Esa. lxj. Uos sacerdotes domini vocabimini. Ministri domini dei nostri dicetur vobis. ⁊. j. Petri. ij. Uos estis genus electū: regale sacerdotiū: gens sancta: popul⁹ acquisitionis. ⁊. xcvj. di. c. duo. scribitur. Auꝝ non tam preciosius est plumbo: q̄ regia potestate sit altior ordo sacerdotalis. Et eadem di. ca. quis dubitet. Quis dubitet sacerdotes xp̄i: regū ⁊ principiū omniūq̄ fideliū patres ⁊ magistros censeri? Propterea. vj. q. j. in ca. sacerdotes. dicitur. Sacerdotes qui proprio ore corpus domini conficiunt: ab om̄ibus sūt obediēdi ⁊ timendi. ⁊. iij. q. j. c. nulli. Dn̄m crucifigunt qui eum in suis sacerdotibus persequuntur. ⁊. xj. q. iij. c. absit. Antherius papa ait. Absit vt quicq̄ sinistrum de his arbitremur: qui apostolico gradui succedentes christi corp⁹ sacro ore conficiūt. per q̄s nos xp̄iani sumus: qui claues regni celoꝝ habentes ante iudicij diem iudicāt. In veteri quoq̄ lege habetur. Quicunq̄ sacerdotibus non obtemperasset: aut extra castra positus lapidabatur a populo: aut gladio ceruice subiecta cōtemptū expiabat cruore. ⁊. xvj. q. j. c. si clericatus Hiero. ait. Non est humilitatis mee neq̄ mensure iudicare de ceteris: ⁊ de ministris ecclesie sinistrū quippiā dicere. Tertio ostendit dignitas sacerdotalis exēplo. Christianissimi em̄ imperatores sacerdotes honorare semper studuerunt. Sicut ptꝫ de Theodosio imperatore. De quo legitur in historia tripartita q̄ cuꝫ apud Thessalonicā ciuitatez quidam iudices fuissent lapidati. xj. q. iij. c. cū apd̄ thessalonicam. indignatus Theodosius: omnes pariter iussit interimi. Ubi septē milia sunt occisi: nullo precedente iudicio. Huiusmodi autē cladez plenā gemitibus audiens beatus Ambrosius cū princeps venisset Mediolanū: ⁊ solenniter in sacrū voluisset intrare templū: occurrit sanctus episcopus foris ad ianuas: ⁊ ingredientē his sermonibus a sacri liminis incessu ꝓhibuit. Nescis miser imperator perpetrate a te nescis quanta sit magnitudo: neq̄ post causā tanti furoris mens tua molam presumptionis agnoscit? Sed forte recognitionē pecca-

UVA. BHSC. IyR_227

ti ꝓhibet potestas imperij. Decet tamē vt vnī
cat ratio potestatem. Quib⁹ igit̄ oculis aspi
cies cōmunis dñi templum? Quibus calcabit
pedibus sanctū illius pauimentum? Quomo
do manus extendes, de quibus adhuc sāguis
stillat innoxi⁹? Recede recede igit̄, ne secūdo
peccato priorem nequiciam augere contēdas
Dis sermonibus imperator obediēs erat eīm
diuinis eruditionibus enutritus ⁊ aperte sci
ens que sunt ꝓpria sacerdotis que regum ge
mens ⁊ deflens ad regalia remeauit. Cunct̄
octo mensium tranfissent tempora, appropin
quauit natiuitatis saluatoris nostri festiuī
tas. Imperator autem lamentationibus assi
duis in palatio residens: ꝓfluuias lachrymas
inceſſabiliter expandebat. Ingressus autem
Rufinus cunc magister militum, ⁊ singularē
apud principem fiduciam habens, ⁊ videns
principē in lamentationib⁹ ꝓstratum, acces
sit vt lachrymarum causas inquireret. At ille
vehemētius ingemiscēs, ⁊ amarissime lachry
mas fundens, tu inquit Rufine ludis ⁊ mea
mala nō sentis. Ego autem lamentor ⁊ ge
mo calamitatem meam, q⁹ seruis quidem dei
⁊ medicantibus aperta sūt tēpla dei. At Ru
finus ad Ambrosiū perrexit. Cui Ambrosius
ait. Impudentiā canū imitatus es Rufine,
tante videlicet necis auctor existens. Ego di
co tibi, qm̄ imperatorem ingredi sacra limina
ꝓhibebo. Hec ⁊ alia plurima Rufinus audi
ens imperatori nūciauit votū antistitis. At
imperator in media iā platea ꝓgo inqt. vt iu
stas in facie suscipiam cōtumelias. Cunct̄ ad
sacra limina peruenissēt, in sacram quidē ba
silicam nō presumpsit intrare, sed veniēs ad
antistitem supplicabat vt eius vincula resol
ueret. Cui ambrosius. Quam penitentiā ostē
disti post tantas iniquitates? Cui Theodosi⁹
Tuū est docere, meū vero suscipere. Cui Am
brosius iniunxit, vt legem cōderet ne senten
tia mortis ferri posset animo, trato, sed trans
acto triginta dier̄ numero. Quod ⁊ fecit. Sic
ct̄ cū lachrymis ⁊ deuotione templū tandē in
gressus est, in cūctis reuerenter se habens er
ga sacerdotem Ambrosiū. Quid fecit Constā
tinus de quo ex tex. xcvj. dis. c. in scripturis, et
c. Constantinus. Quid reliqui omnes xp̄iani
reges vel imperatores. Omittamus omnia
que repetere longū foret. Inspiciamus dñm
ihesum xp̄m de quo dicit Cipr̄ianus. xcij. dist.
c. dñs. Dñs noster ihesus xps rex ⁊ iudex, ⁊ de
us noster vsq; ad passionis horam seruauit
honorem pontificibus ⁊ sacerdotibus. Nam
cum leprosum mundasset dixit eidem. Vade
ostende te sacerdoti. Sacerdotē adhuc appel
lans quem sciebat sacrilegum. Ite cum subdi
tus passioni alapam accepisset nihil cōtume
liose locutus est in personā pōtificis. Sic ma
gis innocētiā suā tutatus est dicens. Si ma
le locutus sum, testimoniū perhibe de malo. si
autē bene: cur me cedis? Dec igit̄ ab eo humi
liter ⁊ patiēter facta sunt, vt nos humilitatis
⁊ patiētie exemplum haberemus. Sed hodie
plerīq; de illis sunt de quib⁹ dr. j. q. j. c. multi.
Multi secularū hoīm cū plus sacerdotū vitā
q̄ suam discutiūt. in magnū cōtemptionis di
uinor̄ sacrameētor̄ crimē incurrunt. Magna
eīm trabe vulneratos oculos habētes eāct̄ ne
gligētes, festucā tenuē in alior̄ cōspiciūt ocu
lis. Quam dū incaute euellere festināt. in er
roris foueam dilabunt.

De tertio honore deo debito in sacrarū ce
rimoniarū obseruatiōe. Capt̄m. III

Ertius honor q̄ deo debet cōsistit in
t sacrarū cerimoniar̄ obseruatiōe. Nā
vt dicit Tho. ij. ij. q. lxxxviij. deū etsi
nō rōne sui, rōne nostri etiā corporaliter reue
reri debemus. Tū vt p corporales motus excī
tem⁹ mentē nostrā, tuvt deū spūtāct̄ natu
rā nostrā honoremus. Vñ Johes Dama. in
qt. Quia ex duplici natura cōpositi sumus, s.
corpali ⁊ spūali, duplicē deo honorē referre de
bemus. Cōsistit aūt hic honor in tribus.

Primo in capitis inclinatione,
Scdo in incuruatōe.
Tertio in genuflexione.

Primo cōsistit honor in capitis inclinatōe
Et sic statuit ecclesia, vt cū nosar nomē iesus
in eccl̄ia, in missis: ⁊ diuinis officijs. oēs reue
rēter inclinēt caput. Vñ de imu. eccle. li. vj. in
c. decet. dicit. Cōuenientes in ecclesia nomē il
lud q̄ est sup omne nomē. nomē videlicz dñi
nostri iesu xp̄i. exhibitōe reuerentie spālis at
tollāt ⁊ ita flectāt genua mētis q̄ vel capitis
inclinatiōe ꝓtestent. Scdo consistit honor
dei in incuruatiōe. Habet hūcysum eccl̄esiast
in diuinis officijs cū Gozia pr̄i ⁊ filio ⁊ spūi
sancto. decantati in fine psalmorum omnes
corpus incuruāt simul cū capite. Tertio cō
sistit hic honor in genuflexiōe. Genuflectim⁹
nāct̄ cū adoramus corp⁹ xp̄i. in oibus mori
bus huiusce modi ꝓfitētes nos subditos deo
qui est bndictus in secula seculor̄. Amen.

Explicit⁹ ē tractat⁹ de timore iudicior̄ dei.

UVA. BHSC. IyR_227

Tabula in sequentem tractatum.

De diuina charitate. Sermo I
De diuina charitate. Sermo II
De diuina charitate Sermo III
De diuina charitate Sermo IIII
De diuina cheritate Sermo V
De diuina charitate Sermo VI
De diuina charitate Sermo VII

Incipit tractatus de diuina charitate: cōpilatus per reuerēdū sacre theologie doctorez magistrū Robertū de licio ozdinis minoꝝm In quo oñdit cū oī veritate sacrosctē scriptu re, qualr deus bñdictus ꝯtum in se est oibus peccatozibus offert indulgentiā ꝛ remissionē peccatozum. neminē excludens a salutis via cuius sunt sermones septem.

Enite ad me oēs

qui laboratis ꝛ onerati estis: ꝛ
v ego reficiā vos. Verba sunt re/demptoris nri iesu xpi originaliter Mat. xj. Inestimabilē charitatē dei qua hoies diligit impugnāt sepenumero/bi ꝙ a pctis desistere nolūt. Xpi nāqꝫ impio ac sacrilego ore suo asserunt optimū deuz esse cāz dānatōis eoꝝ, quasi nec hois merita in aliquo pfint. nec ipis iniqs sua malicia vea imputari. Hoc erroze illusi plericꝫ audaciam in malo pseuerādi susciplunt. pniamqꝫ negligūt delictoꝝ suoꝝ. Nihil iquūt interest qualis quisqꝫ sit siue bonus siue malus. cū deus quosdā sic hēat odio vt etiā post diuturnā in ɣtutib⁹ pmanētiā reprobet, quosdā aūt diligat vt frequētata ipietas sua ātiqtaqꝫ malicia ipos ñ pbibeat saluos fieri. Contra hmōi genus hoim acriter insistēdū esse cēsui. Ad ꝙrum cōfusionē decreui in pñti tractatu de charitate dei ad hoies tā bonos ꝙ malos copiosius differere. Instēdā equidē ꝙ ꝯtucꝫ sit ex parte diuine clemētie nullꝰ ꝯtucꝫ sit sceleratissimus ac flagitiosus expellik a salute. immo vt sic dicā oēs pctores mūdi dulcissime blāde ꝛ amoroſissime inuitank vt saluī fiant. vt pz in verbis ppositis in themate nro. Queverba et si a xpo clamāte in templo dicta sint tñ extē dunk ad quoslibet pctores. ꝙ sunt vel eruntꝰ qꝫ ad cōsummationē seculi. Clamat itaqꝫ dominꝰ iesus xps ex abūdatia charitatis sue. ꝛ dicit. Venite ad me ꝛc. Ubi p instructiōe nostra notare possumus septē ignitas flammas de diuina charitate erga miseros ingrotatosqꝫ peccatozes.

Prima ōr facilitas. cū dicit. Venite.
Scōa ōr suauitas. cum dicit ad me.
Tertia ōr generalitas. cū dicit oēs.
Quarta ōr multiplicitas cum dicit. qui laboratis.
Quinta dicitur grauitas. cum subiungit. ꝛ onerati estis.
Sexta ōr pciositas: cū subdit: ꝛ ego.
Septima dicit gratiositas: cum concludit. reficiā vos.

Et cū singulas has flāmas difficile sit in vno sermone explicare dicem⁹ de ipis in. vij. sermonibus bñ distinctis. In hoc ꝯo primaꝝ incipiam⁹ elucidare flāmā que ōr facilitas. Cuius sensus est ꝙ deus omps neminē violentat neqꝫ cogit vt saluꝰ aut reprobꝰ fiat ꝛ. um oēs sint liberi facillime pñt saluari. Ore veritas sub triplici cōclusione declarat.

Prima dicit volūtatis.
Scōa. dicit gratiositatis.
Tertia dicit exemplaritatis.

Qualr in libertate ꝛ libera ei volūtate est vt saluenk vel damnenk: ex quo cōcludit ꝙ si omnes mūdi pctores volunt pñt saluari. ꝛ si nō saluank imputak ipis. Capm I

Prima cōclusio ōr volūtatis. qꝫ cum
p oim volūtas libera sit ꝙcūqꝫ volunt saluari saluank, ꝙ vo dānari dānank

Possunt ꝙppe oēs bene ꝛ male facere sicut volūt. Nullusqꝫ cōpellit ab vtrūqꝫ. Probak b p aug. li. v. de ci. d. c. ꝛ. vbi ait. Sūt nre volūtates ꝛ ipe faciāt quicqd volēdo facimus, siue bonū siue malū. qō nō fieret si nollemus. Et idēm lib. de li. ar. ait. Facile ire nunꝯ deꝰ redderet interitū si nō spōtaneū inueniret homo bñ pctm. Que vba ponunk in decret. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosoꝛ. ꝛ b idē pbat. Aug. d. illud qō notak. xv. q. j. c. merito. c. illa. et. c. ex volūtate. Et viij. q. j. c. sciendū. Et. lxj. dis. c. nasci. Peccatū est adeo volūtarīū qō si non fit volūtarīū nullū est pctm. Idē dicit Chrisost. xxxij. q. v. c. sicut. Sicut em pctm. inqt. opus sine volūtate nō facit, ita ꝛ iusticia ex ope non ꝙsummak, nisi volūtas fuerit. De hoc dicit ēt Gratia. de pe. di. ij. c. Si em. ℌ. ceterū cōfido. Nec ad vitia nec ad ɣtutes necitate trahim⁹ si volūtate. Dia tñ icludit elegātissime Piero. i qōib⁹ ad heluidiū, vbi sic ait. Voies suo arbitrio delicti sk. Neqꝫ em bonū necitate faciunt si volūtate, vt credētes coronā accipiāt increduli supplicijs mācipēk. Et item Piero, eodez loco. Deꝰ eqli cūctos sorte gñauit. ꝛ dedit arbitrū libtate vt faciat vnuiscꝫqꝫ qō vult siue bo

UVA. BHSC. IyR_227

nū siue maluꝫ. Et iterū. Dedit hoīb' ptātē: vt vox ipsa disputet ꝫ creatorē suū: ⁊ causas voluntatis illius perscrutet. Hoc etiā cōfirmat sapiēs Eccli. xv. c. cū dicit. Deus ab initio ꝓstituit hoiez ⁊ reliquit eū in manu ꝓsilij sui. Ūñ patere pōt q̄ hō sit liberi arbitrij alioquin ꝰ Tho. ꝑma ꝑte sūme. q. lxxxiij. ar. i. fruſtra esſent cōsilia: exhortatōes: ⁊ p̄cepta: phibitōes pmia ⁊ pene. Ueruntñ est sciendū q̄ quedam agūt absq̄ iudicio: sicut lapis mouet deorsuꝫ. similiter oīa cognitōe carētia. Quedā agūt iudicio: sed nō libero: sicut aialia bruta. Judicat eñ ouis videns lupū eū esse fugiendū naturali iudicio. ⁊ nō libero: q̄ nō ex collectiōe: sed ex naturali instinctu hoc iudicat. ⁊ sīle est de quolibet bruto⁊ aialiū. Sed homo agit iudicio: q̄ per vim cognoscitiuā iudicat aliq̄d esse fugiendū vel ꝓsequendū. Et q̄ iudiciuꝫ illud nō est ex naturali instinctu in ꝑticulari opabili: sed ex collectione rōnis: ideo agit libero iudicio potēs in diuersa ferri. Ratio eñ circa cōtingētia habet viam ad oppositā, vt ꝓz in dialecticis syllogismis: ⁊ rhetoricis ꝓsuasionib'. Particularia aūt opabilia sunt quedā cōtingentia, ⁊ ideo circa ea iudiciū rōnis ad diuersa se habet. ⁊ non est determinate ad vnū. Et ꝑ tanto necesse est q̄ homo sit liberi arbitrij: ex hoc ipso q̄ est rōnalis. hec Tho. Cuius ꝓbis ꝓgruit illō dictū Tullij. li. j. de officijs vbi dicit. Inter hoiem ⁊ beluam hoc maxime interest: q̄ hec tantū q̄tū sensu mouef ad illud solum qō adest qōq̄ ꝑsens est se accōmodat: parū admodū sentiens ꝓteritū aut futuruꝫ. Homo aūt q̄ñ rōnis est particeps ꝑ quā consequētia. i. cās finales: ⁊ cās rerū. i. ꝓncipia videt: earūq̄ ꝓgressus quasi anteceſſiones nō ignorat: similes cōparat: rebusq̄ ꝑsentibus adiungit atq̄ annectit futuras: facile totius vite cursum videt: ad eamq̄ regendā ꝓparat res necessarias. hec ille. Ex q̄bus oibus clarissimū est: hoiem id posse in bono ⁊ in malo qō velit. Quinimo tāta est hec libertas: vt nullū agens creatū possit ipsum liberū arbitriū cogere, iuxta illud Bern. in li. de lib. arbi. Volūtas, ꝑ ingenita sui nobilitate nulla cogit necessitate. Ad hoc tñ aduertendū siue intelligēdū, ſm Boñ. in. ij. dis. xxv. q̄re. ij. q. iiij. q̄ est dupliciter loqui de libero arbitrio. Uel q̄tum ad actū exteriorē: vel q̄tū ad actū interiorez. Si aūt loquamur q̄tum ad actū exteriorem respectu talis actus pōt interuenire coactio. Pōt eñ quis cōpelli: vt ipso nolēte genua coram idolis flectat. Si loquamur q̄tū ad actū interiorem. qui sez est velle eligere vel consentire: sic respectu talis actus pōt liberū arbitrium aliquo mō induci: pōt ⁊ impediri: sed nullo modo cogi siue cōpelli. Induci quidem pōt cum amat aliud a se: ⁊ qō infra se est. Unde ꝑ obiationem alicuius rei amate pōt induci ad cōsentiendū in aliquid multū efficaci persuasione: per quē modū idolatre temptabant sanctos martyres cōsentire idolatrie. modo promittendo leta: modo infligendo tristia. Ista tamen inductio longe distat a coactione: sicut ꝓbat ipse exitus: q̄ nec blādimētis allici nec tormentis terreri adeo potuerunt: vt a veritate iusticie mutarent. Et sic liberū arbitriū pōt induci. Potest etiā impediri ꝓpter inclinationem ⁊ coniunctionem sui ad naturam corporalem qua posset aliq̄s alū ita ledere: vt vsuꝫ liberi arbitrij amitteret. Coactio eñ ponit liberi arbitrij vsum ⁊ actum: sed ligatio et impeditio tollit. Et iteruꝫ impeditio, puenire potest ab inferiori: coactio vero a superiori. Et hinc est q̄ liberū arbitriū: etsi possit induci ab agente creato rōne boni exteriorꝫ amati: et possit impediri rōne corporis cōiuncti: non tamen pōt cogi respectu actus ꝓpꝛij. Sed adhuc dubiū venit in mentē qō declarare ⁊ intelligere optimū est ac delectabile. Pōt nāq̄ pector quisq̄ querere an liberū arbitriuꝫ quod a creatura cōpelli nō potest: cogi possit a creatore. Et videtur q̄ sic. Nam Luc. xiij. c. dicit. Exi in vias ⁊ sepes: ⁊ cōpelle intrare vt impleatur domus mea. Si ergo domū dei nō cōtingit intrare nisi ꝑ vsum liberi arbitrij: ⁊ dominus intrare cōpellit: videtur q̄ liberū arbitrium cogat. Item Job. vj. dicit. Nemo pōt venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum Sed tractus est motus violentus vt dicit ph̄s losophus. ergo liberum arbitriū violentatur. Item Prouerb. xxj. Sicut diuisiones aquaꝝ ita cor regis in manu dñi: quocunq̄ voluerit immutabit illud. Sed talis immutatio est q̄dam coactio. ergo deus cogit liberū arbitriuꝫ Qō si verum esset: cōqueri possent peccatores de deo possentq̄ ad ipsuꝫ clamare. O creator ⁊ omnipotēs cur nos perire permittis? cur nos in erroꝛe nostro relinquis? Cur tāta multitudinem a te sempiternis cruciatibus deputandam nō cōpellis: nō cogis ad bonuꝫ? Tua est potentia: tuum est regnū: tua denīq̄ bonitas omnis: ⁊ dulcedinis abundantia. Miserere nostri deus: ⁊ succurre volūtatibus pereuntiū Uoluntatem habemus: sed malum volumus malum eligimus: malū nos sequitur. Tu au

UVA. BHSC. IyR_227

tem ꝓpriam vim inferas volūtati: quod si tu deus nō feceris, causa certissime eris nostre p̄ditionis. Sed ꝓfecto fragile debileq; est tale peccatoꝝ fundamētū, qm̄ qui veritatē cognouerunt: asserunt nullo modo liberū arbitriuꝫ a deo cogi posse. Nam Aug. sup Gen. ad lit. dicit: Non pōt deus facere ꝯtra naturaꝫ quā bonam instituit: qm̄ nō pōt facere ꝯtra suaꝫ voluntatē. Si ergo deus voluntarie liberū arbitriū homini dedit: impossibile est euꝫ facere de libero arbitrio ꝫ innatā eius libertatē. Si ꝙ si ipsum cogeret: ꝫ libertatē faceret, ergo liberū arbitriū a deo cogi est ipossibile. Ite Aug. xxi. de ciui. dei dicit. Illud est vnicuiq; rei naturale qō de ipsa facere disposuerit oipotētis volūtas. ꝯ si nullū naturale est violentū: nihil qō facit deus est violētū. Si ergo ois coactio est ꝑ violentiā: quicq̄d deus de libero arbitrio faciat: nulla pōt sibi inferri violētia. ac ꝑ hoc nulla coactio. Ad clariozem tm̄ noticiā huius veritatis dicit dns Bon. in. ij. dis. xxv. vbi. ꝫ. q. v. ꝙ cū qrit si liberū arbitriū pōt a deo cogi dupliciter pōt intelligi. Aut ita ꝙ possit auferre libertatē. ⁊ auferendo libertatē inducere coactionē. ⁊ hoc mō nulli dubiū esse debet ꝙn deus possit hoc facere. ꝙtū est de immēsitate sue potētie. Alio mō vt intelligaf ꝙ de⁹ cogit liberū arbitriū salua libertatis ꝓprietate et⁹ natura. ⁊ hoc mō nō solum est impossibile. sed etiā nō intelligibile. ꝑ eo ꝙ implicat duo ꝫdictozie oppositā. Ex hoc em̄ ꝙ liberū est. si aliq̄d vult libere vult. ex hoc ꝙ voluntarii est. si aliquid vult volūtarie vult. ⁊ seipso mouente vult. Ex hoc autē ꝙ cogit. si quid vult seruiliter vult. Et si quid vult inuite vult. ⁊ si quid vult ab alio vult. qz violentū est cuius principium est extra nihil cōferente vim passo. Ergo liberū arbitrium a deo cogi nō est aliud ꝙ actū liberi arbitrij simul ⁊ semel esse liberum ⁊ seruilem. esse voluntariū ⁊ nō esse voluntariū. esse a se ⁊ nō esse a se. Si ergo est impossibile qō claudit in se vtranq; partē ꝯtradictionis. non tm̄ est impossibile creature. verū etiā creatrici essentie. qz illud posse non est posse. Ad intelligentiam autem obiectozum est sciēdum ꝙ differt dicere voluntatē induci ⁊ volūtatem mutari. ⁊ voluntatem cogi. Tunc em̄ induci dicit qñ aliqua persuasio ei fit. qua disponit vt ad aliquod appetibile inclinetur. q̄ si valde intensa sit nomen coactionis sortit. ꝙ uis nō sit vera coactio. Tunc autem volūtas mutatur. qñ ipsa nolente vnū. potenti ꝫtute affectio ei immittit ad ꝫrium. ⁊ de nolēte fit volēs. ita ꝙ vna affectio expellitur ⁊ cōtraria inducit. sicut ꝑz cum deus de amatore tp̄li facit cōtemptorē. Et hoc ōz esse q̄dā cōpulsio ⁊ tractio diuina. vt volūtas ab eo sepe⁹ cui ꝑ amozis glutinū fortiter iūgebat. Tūc ꝯo voluntas ōz cogi. qñ intelligit ipsam inuitā aliquid velle ⁊ repugnāte actu volūtatis deliberatiue: alterna virtute mouētre: ⁊ repugnantia manente ad aliq̄d volenduꝫ inclinari. Et hoc duo oppositā implicat. Voluntas igit̄ induci pōt aq agente creato: mutari vero ab alio nō pōt nisi ab agente increato: sed cogi a nullo. Cū igitur ōz in scriptura deū voluntatē hois cōpellere vel trahere vel mutare: intelligitur nō qz voluntatē cogat: sed qz voluntatē creatā nō solū inducit: sicut agens creatum: verū etiam immutat immittendo affectiones varias. In qua immissione non est coactio: ꝓ eo ꝙ ita voluntarie volo illud qō deus immittit sicut illud quod ex meipso volo. Et si aliquid volo volens volo non inuitus: ⁊ ita in volendo ad nihil cōpelloꝝ. hec Bon. Cū ergo libertas a coactione in omnibus equaliter se habeat: quis de deo si ipsemet agit conqueri pōt. Quis etiam suiꝑfluus culpam in semetipso nō reflectet? Quis ꝓpriam ⁊ voluntariā nequicquam non agnoscet? Nisi dicere velit adhuc aliquis ꝙ deus minime rectum quid fecit: quia hominez in libertate arbitrij voluit ꝓstituere. Sed ꝓfecto si bene sapiant: intelligent non inane in foze sententiā illam qua dicit Gen. c. i. Vidit deus cuncta que fecerat ⁊ erant valde bona. Ex ꝯbus verbis Hieronymi scribes ad Paulinum dicit. Bonus est de⁹: ⁊ omnia que fecit bona sint necesse est. hec ille. Sapientissimus ergo rerum opifex omnium ⁊ magister: cum hominem cōderet rationalez ad beatitudinem: in tali statu eum voluit esse in quo ad beatitudinem perueniens: dei iusticia semper salua ⁊ misericordia laude honoris ⁊ glorie cozona decozaret. Quomodo ergo homo potuisset laudari ꝙ malum non fecisset quod facere nō valebat? Inquit em̄ Lactantius in vi. li. diuinarū institutionū aduer. gen. Nulla laus est nō facere quod facere nō possis. Hinc Hiero. ad Demetriadē virginem ait. Jam ꝓuidendū est: ne forte illō remozdeat te: in quo temere imperitū vulgus offendit vt ideo non vere bene factum hominē putes: eo ꝙ is malum facere potest. nec ipsa natura astringatur ad immutabilis boni necessitatem. Nam si diligenter rem tractes, ⁊ ad subtiliozem intellectum animum totum cogas; hinc tibi melioꝝ

UVA. BHSC. IyR_227

ꝛ superioꝝ hoīs statꝰ apparebit vnde putaꝝ inferioꝝ. Jn hoc enīꝫ gemmi itineris discrimine. in hac vtriuſcꝫ libertatis parte: rationalis anime decus poſitum eſt. Hinc mꝯ totus nature noſtre honoꝝ cōſiſtit: hinc dignitas: hinc premium: hinc denicꝫ optimi quicꝫ laudē merent. Nec eſſet hoīs vlla ⁊tus in bono perſeuerantis. ſi is ad ima trāſire nō poſſet. hec ille. Nonnulli aūt obijciunt his que dicimus ex diuina preſcientia que eſt infallibilis. ꝙ ipa ne ceſſitatem inferat actionibus hoīm. Quibus reſpondemus ſibi preſcientiā eſſe ⁊ hoīes voluntate nō neceſſitate ad bona vel mala inclinari. Vnde Aug. li. v. de ci. dei. c. x. dicit. Nullo modo cogimur: aut retēta preſcientia dei tollere voluntatis arbitriū. aut retento voluntatis arbitrio deū. quod nephas eſt negare preſciū futuroꝝ. ſed vtrunꝫ cōplectimur. vtrūcꝫ fideliter ⁊ ꝛaciter ꝓfitemur. Illud vt bene credamus. hoc vt bene viuamus. Male aūt viuitur ſi de deo non bene creditꝰ. Vnde abſit a nobis eꝝ negare preſcientiā vt liberi eſſe velimꝰ quo adiuuante ſumus liberi vel erimꝰ. Proinde nō fruſtra ſunt leges. obiurgationes. exhoꝛtationes. laudes ⁊ vituperationes. quia ⁊ ipſas futuras eſſe preſciuit ⁊ valent plurimū ꝙtū eas valituras eſſe preſciuit. Et preces valent ad ea impetranda. que ſe precantibꝰ conceſſurum eſſe preſciuit. Et iuſte premia bonis factis. ⁊ peccatis ſupplicia ꝓſtituta ſunt. Nec enīꝫ ideo peccat homo. qꝛ deꝰ illū peccaturū eſſe preſciuit. immo ideo non dubitaꝝ ipm peccare cū peccat. qꝛ ille cuius preſcientia falli nō pōt. non fatum. nō foꝛtunā. non aliquid aliud. ſed ipm peccaturum eſſe preſciuit. Qui ſi nolit oīno nō peccat. ſed ſi peccare noluerit etiā hoc ille preſciuit. hec ille. Liberi ergo ſunt omnes qui bene agunt liberi ſunt qui male liberi qui iam celum conſcenderunt. Jnſup liberi ⁊ qui ſuoꝝ criminum ſupplicia lugent.

Qꝛ facile eſt vt pcōꝛes ſaluenꝫ. qꝛ gꝝ ad ſalutem neceſſaria omnibus ꝓparata eſt a deo. ⁊ nullius volenti negatur. Capm. II

Ecunda cōcluſio ōꝛ gratioſitas. Facile quippe eſt vnicuicꝫ volēti poſſe ſaluari. quia gꝝ ad ſalutē neceſſaria omnibus eſt ꝓparata. Ad quod plenius ntelligendum ſciendus quoſdam ita tenuiſſe liberi arbitrij facultatē. ⁊ trīm illā eſtimaſſe. vt abſcꝫ auxilio diuine gꝝ p ſolius liberi arbitrij pote ſtatem ſaluari oēs poſſe ꝓfiterenꝫ. Fuit aūt erroꝛis huius pniciioſiſſimus garrulatoꝛ Pelagius ⁊ eius imitatoꝛes. de qbus egregiꝰ doctoꝛ. Aug. liō. j. retractationū ait. Nouī hereticī pelagiani cum ſic liberū aſſerūt voluntatis arbitriū: vt gratie dei nō relinquāt locū: quā ſm merita noſtra dari aſſerūt. Contra quoꝝ ſniam validiſſime pugnat idem doctoꝛ pclariſſimus in ꝙplurib⁹ doctrine ſue loc. oñdēs neminē abſcꝫ gꝝ nō ſolū nō poſſe in aliquod opus meritoriū. ſ etiā in quācūcꝫ meritoriaꝝ cogitationē volūtatis. vel ad opa meritoꝛia deuenire. Uñ ad Bonifaciū papā ait. Nō poteſt homo aliq̄d boni velle inſi iuuetur ab illo qui nō pōt malū velle. Et iterū in li. de pdeſtinatione ſanctoꝝ. Prius eſt cogitare bonū ꝙ credere: ⁊ ipm cogitare bonū ex deo eſt. Et in li. de coꝛrectōe ⁊ gꝝa. Sine gꝝa dei nullum ꝓꝛſus fiue volēdo fiue agēdo facīūt hoīes bonū. Et ad Valentinuꝫ. Cogitare vel agere ſm deū nulla rōne ſine gꝝa dei poſſumus. et in enchiridion. Gꝝa ꝓuenit vt velimꝰ bonum Et in li. de eccle. dog. di. Mouet ad querēdā ſalutē libertas arbitrij: mouente prius deo. Sunt ⁊ alij doctꝝ. qui Aug. dictis firmiſſimo iudicio alligantꝝ. Jnq̄t nācꝫ Jſiō. li. dꝝatum. Gratia eſt diuine mie donū ꝑ quod bone voluntatis eſt exitus. hec ille. Et iterum ibidem. Sciant defenſoꝛes liberi arbitrij nihil boni poſſe niſi diuine gꝝe iuuamine ſuſtententur. Et de hoc etiā magꝝ. ij. ſen. xxvj. di. Bona voluntas comitaꝝ gꝝam: non gꝝa voluntatem. Et Paulus vas electōis. ij. Coꝛ. iij. Nō ſumꝰ ſufficiētes aliquid cogitare a nobis q̄ſi ex nobis: ſed ſufficiētia noſtra ex deo eſt. ⁊ Roma. ix. Non eſt volētis neq; currētis: ſ miſerētis dei. Aduertendū tū ſm Boī. in. ij. di. xxviij q. vj. ꝙ opus aliquod tripl'r pōt dici bonuꝫ. Uno modo ōꝛ bonū eſſe aliquid ſimpl'r. Et ſ eſt bonū qō ordinatū ē in finē: ⁊ tale ē bonū meritoriū. Et hmōi bonū nō pōt liberū arbitriū lapſum abſcꝫ auxilio gꝝe gratū faciētis. Scō modo ōꝛ aliq̄d eē bonū in ſ ꝙ aliquo modo de cōgruo diſponit ad bonū. Et tale ē bonū qō fit extra charitatez: nihilominus tū cuꝫ recta intētione. Et in tale nō pōt liberum arbitriū abſcꝫ munere gꝝe gratis date ꝑ qō illuminetꝫ ⁊ dirigatꝫ ⁊ excitetꝫ vt velit facere vt fit aliq̄d deo placitū. Tertio mō ōꝛ aliq̄d bonū qꝛ eſt ordinabile. ⁊ hꝫ aliquā ordinatōnes intra ſe: ſiue ex tranſitu ſuper materiam debitam: ſicut paſcere eſurientem ſiue ex debita circunſtantia ſuperaddita. ſcilicet cum id faciat quando id exigit loci et temporis opportunitas. Ad illud autez genus bonū complendum; et ſi gratia gratis data ſit neceſ-

UVA. BHSC. IyR_227

faria ad hoc ꝙ fiat faciliter circūscripto tñ oi munere gre ⁊ relicto libero arbitrio in puris naturalib⁹ per naturale iudiciū ⁊ instinctū hō posset in tale bonū deo sibi coopante ficut coopatur in alijs creaturis. Nā sine ꝑmo agente nullū agens pōt agere. Ad bonū aūt qō ducit ad bonū pfectū siue merito cōgrui, siue merito cōdigni non pōt absq; auxilio dei. Ex his q̄dā minus bñ itelligētes dicūt ꝙ nulli⁹ absq; gra saluari pōt, ⁊ ꝙ nō est in hoīm potestate seu volūtate posse saluari. Sed his leuiter rñdere possumus. q̄ diuina gra nec liberū arbitriū coartat. nec ipm a se excludit. Exprimit nanq; Aug. ordinē gre ⁊ liberi arbitrij in lib. de ecclesiasticis dogmatib⁹ dicēs. Initiū salutis nostre deo inserante habemus. Ut acquiescamus salutari inspiratiōi nostre potestatis ē. vt adipiscamur quod acquirendū admonitio ne cognouimus. diuini est muneris. Ut nō lamur iā adepto salutis munere. nostre sollicitudis est, ⁊ diuini pariter adiutorij. Et hoc dicto clare cognoscit ꝙ principiū saluti a gra dei est. ꝑ nō nisi in hoīe cōsentiēte. Qō etiam Aug. lib. de li. ar, aptissime manifestat. Virtutē inq̄t de⁹ in nobis sine nobis opatur. Et iterū. Qui fecit te sine te non saluabit te sine te. Que auctoritates vnā eandēq; sniam habēt nullāq; repugnātiā. Nam prima auctoritas denotat i hois salute dispositionē susceptiuā virtutis ⁊ potestatē effectiuā. Dispositiō susceptiua virtutis est liberū arbitriū. ptās autez effectiua est diuina gra. Dicit ergo. Virtutes de⁹ opaf in nobis ꝓsentiētib⁹. Ecce dispositio susceptiua. sine nobis efficiētibus. Ecce effectiua potestas. que deo tribuit. Et in scōa auctoritate idē dicit. Qui fecit te sine te. efficiente. Ecce ptās effectiua. Non saluabit te sine te cōsentiēte. Ecce dispositio susceptiua. Et cum liberū arbitriū vir aut nūꝙ destituaf a gra gratis data ꝑm Boñ. in. ij. dis. xxviij. ar. ij. q. j. q̄d aliud restat nisi malos nō saluari nō ex defectu gre. ꝑ ex defectu ꝓprie volūtatis. Sicut ei sol radios suos nō abscōdit. ꝑ illos ꝙtū in se est oibus indifferenf cōicat. ita ⁊ de⁹ gratias suā. Et sicut aliquis claudēs feneſtrā ne lumē solis videat est inculpādus ꝙa lumen recusat ⁊ nō sol ipe qui ꝙtū in se est relucet ei. Ita re prehēſibilis est hō q̄ resistit gratie dei quā ipe semp dare est paratus. Quid nanq; culpe in fonte yberrimo ⁊ affluētissimo ee pōt. si trāsiens quispiā siti defatigat⁹. ꝓpria sua negligētia illius aquam nō bibat? Audite itaq; misseri pctōres ⁊ intelligite si saluari cupitis si pec catoꝝ veniā ꝓcupiscitis: si celestē patriā anhelatis. Aperite coꝝ vestrū et nō cōtēnatis gratiā dei vocantis. q̄ Apoc. iij. c. dicit. Ecce sto ad ostiū ⁊ pulso. Si q̄s audierit vocē meā et aperuerit mihi: intrabo ⁊ cenabo cū illo ⁊ ille mecū. Clamat equidē deus benign⁹ ad aiam peccatricē illud qō Cant. v. ca. scribit. Aperi mihi soror mea: spōsa mea: amica mea: colūba mea: formosa mea. Aperi. s. aia soror mea, quia tu ad imaginē ⁊ similitudinē meam facta es. Sponsa mea: q̄ ad hunc finē desponsaui te in fide. vt mecū in celis in eternuz regnare valeas. Amica mea: q̄ bñficioꝝ multitudine vt me cognoscas: vt me diligas: a me ꝓdota ⁊ ta es. Colūba mea vt mihi sīr obedires ꝓceptis et monitis salutatib⁹: a me bñ instructa et disciplinata es. Formosa mea: quia vt me solū formosum amares: summa pulchitudine a me decorata es. Aperi ergo mihi et me nō abijcias neq; repellas.

De exemplis quibus clare constare potest ꝙ omnes pctōres si volunt possunt saluari: et si non saluanf: ideo est q̄ nolunt neminē ipsos cogente. Capm III

Ertia cōclusio ōr exemplaritaf. Sūt quidez exēpla plurima q̄bus appere potest ꝙ facile fit saluari cū sit hoc in volūtate vniuscuiusq; sicut supius diximus. Audiamus ergo Aug. in li. de libe. arbi. Et notaf in decret. xxiij. q. iij. c. Nabuchodonosor. Vbi egregi⁹ doctor adducit exemplum de nabuchonosor et pharaone dicēs. Nabuchodonosor penitentiā meruit fructuosaz. nōne post inumeras ipietates flagellatus rex ille penituit. ⁊ regnū quod pdiderat rursus accepit? Pharo aūt ipis flagellis durior est effectus ⁊ perijt. Vbi mihi rōnem reddat q̄ diuinum consilium nimium alte sapiēti corde diiudicat cur medicamētū vnius medici manu confectum. alij ad interitum. alij valuerit ad salutē: nisi quia xpi bon⁹odor alijs est odor vite in vitam. alijs est odor mortis in mortez? Quantū autem ad naturaz ambo homines erāt. quantū ad dignitatē ambo reges: ꝙtū ad causam ambo dei populū captiuū possidebant. quantū ad penā ambo flagellis clemēt admoniti. Quid ergo fines eoꝝ fecit ee diuersos. nisi ꝙ vn⁹ manū dei sup se sentiēs: in recordatione ꝓprie iniqtatis ingemuit. alt ꝺo libero contra dei misericordissimā veritatem pugnauit arbitrio? hec ille. Pharao nāq; decem plagis a deo ꝓcussus ñ se humiliauit: ſ populum dei persequens in mari rubro sub-

UVA. BHSC. IyR_227

mersus dānatus perijt. Nabuchodonosor ꝯo
post septennem pniam siue sui castigationem
vt ōr Dañ.iiij. Leuauit oc̄los ad celū. ꝛ se deo
humiliās ad honorē regni decorem̄q; venit.
ꝛ ꝑm Nico. de lira sup hoc passu danielis: sal-
uus mortuus est. quia scriptura hīstoriā illaꝫ
in eius salutē terminat. Patet ꝑ ꝯ nec Pha
raoni nec nabuchodonosor ad diuersos fines
facta est violentia. Est ꝛ huic simile exēplum
petri ꝛ iude discipulorꝫ xp̄i. Petrus xp̄i apl̄us
Judas xp̄i apl̄us. Peccauit petrus negando
xp̄m: peccauit iudas ꝓdendo xp̄m. ꝛ Quid est
ergo ꝙ petrus post pcm̄ xp̄o successit in ani-
marum cura ꝛ merito coronatus bīitudinis
palmā recepit. Judas ꝯo se laqueo perimens
ꝛ suspendens dānatus est. Nulli dubium esse
debet ꝙ si iudas saluari voluisset vtiq; vere
potuisset. Unde de pe. di. j. c. his potestaꝫ ōr
Arbitror em̄ ꝙ etiā iudas potuisset tanta mi
seratione dn̄i nō excludi a venia: si pniam nō
solum apud iudeos: sed apud xp̄m egisset. hec
ibi. Penituit inquies iudas: ſ cur veniam nō
accepit? Ad quod facile est rn̄dere. Quia laqo
se suspēdit. Et ideo in. c. Judas de pe. di. iij. ōr
penituit sed male. nam lequeo se suspendit.

Idem notat in. ca. Nihil. ꝛ in. c. sceleratos ea
dem di. ꝛ in. c. nemo. de pe. di. j. vbi dicit. Ne-
mo pōt bene agere pniam nisi sperauerit in-
dulgentiā. Videns quippe iudas ꝙ male ege
rat in singultibus ꝛ suspiriis prorupit dicens
Peccaui o me dolētem. peccaui o me infelicē.
Peccaui inq̄: qr tradidi sanguinem iustum.
O impie iuda cur tuum pcm̄ cognoscēs non
cucurristi ad pedes iesu xp̄i: ſ potiꝰ ad pedes
sacerdotū etiā si illū querere debuisses: siue li
gatuꝫ ad columnā siue crucifixū. siue inter du
os latrones pendentē. Si eo inuento dixisses
ei peccaui iesu. qr osculo te tradidi in manus
iniq̄or̄: vile pretiū ab eis suscipiens: statim
audiuisses vocē dulcissimā eius dicentes tibi.
Remittunt tibi pcā tua. Nō hoc fecit iudas
sed abiens laqueo se suspendit: ꝛ sic damnatus
interijt. Petrus ꝯo post trinam negationem
si voluisset damnatus fuisset. Nullus eū indu
xit ad saluā: ſ sentīes cātū galli vt ꝓdixerat
ei xp̄us. ꝛ videns se a xp̄o respici. ficut habet.
Lu. xxij. egressus foras fleuit amare. Dicebat
forte petrus. O quāta est iniq̄tas mea. O ꝙ
graue pcm̄. Negaui me scire xp̄m quem vidi
quē amaui: qui me tm̄ dilexit. Vidi eum sup
aquas ambulare: mortuos suscitare. illumi-
nare cecos: ꝛ mūdare leprosos ꝛ tm̄ dixi me eū
non vidisse. O benignissime pater mi negaui
noscere te quē aspexi ꝑ oculis transfigu-
ratū in mōte: ꝛ captus formositate ꝛ pulchri
tudine maiestatis tue dixi. faciamus hic tria
tabernacula. O pijssime saluator mūdi tu me
ad apostolatū vocasti: tu meos pedes lauisti
tu mihi tua secreta mōstrasti: ꝛ ego cum iura-
mento negaui te. Parce mihi: indulge pcīs
meis: non me despicias penitentē. O petre
esto securus. quia humilitas pnie tue xp̄m in
clinat ad veniā. Pepercit petro xp̄s quē nūc
sedere facit in gloria regni celorum. Que itaq;
difficultas est vt pctōres saluent: qui cuꝫ vo-
lunt possunt saluari. Audiāt pctōres omnes:
quid loquar. quid cū veritate dicā. Si anima
peccatrix: diaboli serua: inimica dei. ꝛ gratia
spoliata: deleta ex libro viuentiū ꝑ sua sce-
lera multa ꝛ nephandissima deo reconciliari
voluerit: tanta est facilitas vt ad recōciliatio-
nem hm̄oi non sit expediens neq; necessariū
expectare tempora longa. nō annos: non mē
ses. non diem. non horā. sed vt sic dicā in ictu
oculi reuoluto corde ad deū cū cōpunctione ꝛ
ꝓposito bene viuendi ipo facto omnis culpa
cessabit. O igit reprehensibilis humana duri
ties. o reprobanda negligētia peccatorꝫ. o im
pietas humane mētis. Tam dulcis est via sa
lutis omnibus populis. ꝛ tamen pauciss̄imi
illam ingrediunt. Clama ad deuꝫ o peccatrix
anima ꝛ dic ei. Adiserere mei. ꝛ statim fine vl
la dilatione dabit tibi gr̄am suam: quā offert
oībus ad se recurrētibus: quos vocat sicut pa
ret in themate di. Venite sc̄z ad gr̄am meam
quā vobis liberaliter exhibeo. Hanc ipse de⁹
det nobis omnibus vt peruenire tandem pos
simus ad eternam gloriam. Amen.

De diuina charitate in quo ostenditur ꝙ
suauis ꝛ benign⁹ sit deus bīdictus ipis pec-
catoribus vt saluent que suauitas ad omnes
se extendit ꝛ nullum excipit. Sermo II

Enite ad me omnes

v qui laboratis ꝛ onerati estis ꝛc. vbi.
s. Conat antiquus hostis suggere-
re eis: qui peccata prīstina deponere iā dispo-
nunt sentientes facilitatem voluntatis sue: ꝙ
benignus deus cū multa exprobratione atq;
obiurgatione peccatores ad se redeuntes su-
scipiat. Quod falsissimuꝫ esse constat ꝛ abo
veritate alienum: cum rex ipe ꝛ dns omnium
creaturarū penitētibus sit totus blandus be
nignus placabilis dulcis suauis ꝛ pi⁹. Quare
in p̄senti sermone ad confortationē oīm
de secūda flamma diuine charitatis q̄ suaui-

UVA. BHSC. IyR_227

tas dicta est disseremus: ostendentes q̄ immensa sit suauitas dei ad omnes sub triplici radio illustrāte. Eruntq; hi tres radij tres cōclusiones confirmantes hanc veritatem scilz q̄ deus ex suauitate sua multa facit vt peccatores saluentur: que non faceret si non vellet: q̄tum in ipso est saluos fieri omnes.

Prim⁹ radi⁹ d̄r beneficioꝝ cōicatio.

Scd̄us radius d̄r diuturna supportatio.

Tertius radius d̄r abundans miseratio.

Ubi d̄r de immensis beneficijs q̄ deus exhibet cūctis pctōribus oñdens q̄ q̄tuz in se est vult omnes saluari. Capl'm. I

Primus radius quo illustramur ad cognoscendū dei suauitatē erga omnes d̄r beneficioꝝ cōmunicatio. In principio cuius quero abs te o miser homo: si vnq̄ cogitasti quis ille sit qui te ardentius ceteris diligat. Rñdebis forte q̄ pater tuus vel mater tua: vel soror tua ⁊ hmōi. Sed certe ignoras verum amatorem tuum. Deus hic est. de quo dicit hugo de arra sponse. Sponsum habes ⁊ nescis pulcherrimum oīm ⁊ faciem eius non vidisti. Ipse em̄ te videt: quia nisi te videret non te diligeret. Noluit adhuc seipsum tibi presentare: sed munera misit arrā dedit pignus amoris. hec ille. Uerba ista sūt poteris dicere de illis qui iusti qui boni sanctiq; sunt hos deus amat: hos diligit: hos amplectitur vinculo charitatis. Peccatores vero quō diligit deus. cum nequeat esse amor vbi est inimicitia ⁊ odium. Scribit nāq; Aug. xij. li. de ciui. dei. c. ij. di. Dicunt̄ in scripturis inimici dei qui non natura sed vitijs eius aduersant̄ imperio: nihil ei nocere valentes sed sibi inimici sunt resistendi voluntate non potestate ledendi. Et idem scio deum inimicum omni criminoso. Et de hoc insup habet̄ Sap̄. xiiij. vbi d̄r Abominabilis est deo impius ⁊ impietas ei⁹. ⁊ Eccli. xij. Altissim⁹ odio habet peccatores. ⁊ Judith. v. Deus pctōꝝ odit iniquitatem. Et dauid loquens ad deum dicit. Odisti omnes obseruantes vanitatem. Ad hoc respondere possumus ex dictis Boñ. in. iij. dist. xxxij. q. ij. q̄ deus non d̄r creaturā diligere ratione affectionis animi: sed rōne communicationis alicuius boni. Ita q̄ dilectio dei d̄r poti⁹ esse dilectio effectus q̄ affectus. Cōicatio autez bonitatis diuine si attendat̄ q̄tum ad effectum gratie nō se extendit ad pctōres. Ideo ꝓpter huiusmodi boni subtractionē d̄r illos odire. ⁊ sic intelligunt̄ auctoritates preallegate. Sed cōmunicatio aliorum beneficiorum ⁊ bonis ⁊ malis eadē est. Ob qd̄ ⁊ malos deus diligit nō vt malos: sed sua illis beneficia tribuens vt boni fiāt. Sūt aūt inter cetera tria bñficia que ⁊ bonis ⁊ malis tribuuntur a deo. scz.

Primum est creationis.

Secundum est sociationis.

Tertium est gubernationis.

Primum est beneficium creationis. Quis nam estimet quantum bonū est esse innumero creaturarum non quarūcunq;: sed rationabilium. Nullo quidem precio emi posset vn⁹ ex oculis: aut aliquod ex membris nostris. Multo minus aliqua anime potentia cuiuscūq; thesauro precioso poterit comparari. Et quis est qui omnibus dedit animam cum potentijs: ⁊ corpus cum sensibus nisi deus. Dedit autem hoc ex mera liberalitate sua. Hinc est q̄ Lactan. in secundo libro diuinarū institu. aduer. gen. dicit. Deus veri patris officio functus est. Ipse corpus effinxit: ipse animaz quam spiramus infudit: illius est totum quicquid sumus. hec ille. ⁊ Berñ. in sermone quodam. Parum tibi videtur homo. Cogita qualem te fecit. Nempe s̄m corpus egregiam creaturam: s̄m animam magis. vtpote imagine creatoris insignem rationis participem: beatitudinis eterne capacez. Porro ambo sibi coherere fecit. artificio incomprehensibili sapientia inuestigabili. Nec hoc ante promeruit: qui ante non fuit. Nec spes retributiōis fuit: quoniam bonorum nostrorum non indiget. Secundum beneficium dicitur sociationis. Magnuz quippe hoc est vt vnusquisq; habeat socium angelum. Unde dicit Hieronymus sup xviij. c. Matthei. Et ponitur secundo sententiarum distinctione. xj. Magna est dignitas animarum vt vnaqueq; ab ortu sue natiuitatis in sui perfectionem ⁊ custodiaz habeat angelum specialiter delegatum. In qua auctoritate tria notantur a doctoribus theologicis. Primum notandum s̄m Alex. de halis. in. i. sum. q. xlj. mem. iiij. ar. iij. ⁊ Archidiaconū super. c. firmissime. de conse. di. iiij. q̄ est duplex natiuitas scilicet in vtero ⁊ ex vtero. Prima est quando aīa creatur simul ⁊ infunditur corpori. Secunda vero est qñ exit de ventre matris. Angelus aūt deputat̄ homini a p̄ma natiuitate. scz in vtero nō ante. Nec debuit etiā post istam differri. Ratio em̄ s̄m Boñ. in. ij. distinctione. xj. in declaratione littere. q̄ illa custodia principalius respicit spm̄ q̄ corpus. Et ideo non debet specialem angelum ad suā custodiam habere anteq̄ spirit⁹ infundatur.

UVA. BHSC. IyR_227

Non debet etiã differri. qz et tunc defendere potest ꝛ adiuuare. Utrũ aũt ꝑsona paruulus caret vsu rõnis aliquem occultum effectũ habeat ꝓtum ad habilitatem ꝛ directionem in bonũ: rationez assignare est difficile: sed negare non est tutum, hec Boñ. Secundũ notãdum ꝙ angelus nõ deserit obstinatum in peccatis vsqz ad mortem. Ratio est ꝑm Boñ. in ij. dist. xj. ar. ij. q. i. quia promior est bonus ãgelus ad adiuuandũ ꝙ malus ad perdendum. Sed malus angelus hominẽ nõ derelinquit vsqz ad mortẽ etiam ꝓtuncunqz sanctũ, sic ꝛ bonus ꝓtuncunqz sceleratũ nõ dimittit vsqz in finem. Tertiũ notandũ est ꝙ ãgelus beatus ꝑpter custodiam hominis nõ est inferior homine viatore: neqz indignior: cũ illud fiat ex dulcedine summi dei: qui homini ostendere voluit benignitatẽ suaz: qua tanta est vt angelos suos mittat: qui homines habent adiuuare. De hoc autẽ auxilio ꝛ angelorũ custodia suo loco alias dicturi sumus. Nunc vero tm̃ tetigisse sufficiat. ꝙ deus bñdictus ita deputauit ãgelos ad custodiã iniquoꝝ: sicut ad custodiam bonoꝝ. Sed hic incidit dubiuz nõ immerito discutiendũ. s. vtrum deus magis diligat hominẽ ꝓ angelũ: vel econuerso. Et ꝙ magis diligat angelum ostenditur sic. Malos dilectio ꝛ minor attendit ꝑm maiorẽ ꝛ minorẽ cõmunicationẽ diuine liberalitatis sed deꝰ pyno solo motu angeluz glorificauit qõ non facit homines. ergo est eis liberalior ꝓ nobis. ergo magis angelos diligit ꝓ nos homines. Item angeli magis diligũt deũ ꝓ homines ꝑ eo ꝙ nulla habẽt retardatione qua impediant ne totaliter possint tendere in deũ ergo si deus magis diligit diligẽtes se: videt ꝙ magis diligat angelos ꝓ nos hoies. Contra. Dicit ad Heb. ij. Nusqz angelos apphendit: sed semẽ Abrae. Sed illud fuit potissimũ signũ dilectionis ꝛ familiaritatis diuine ꝙ assumeret nostrã naturã creatã in vnitate persone sue. Ergo magis videt ꝙ dilexerit naturam humanã ꝓ angelicã. Item Joh. xv. Maiorẽ charitatẽ nemo habet ꝛc. Sed deus posuit aiam suã ꝑ hoibus ꝛ nõ ꝑ angelis. ergo videt ꝙ magis dilexit homines ꝓ angelos. Item illam naturã magis diligit quam in altiori gradu bonoꝝ ꝓstituit: sed deus humanam naturã mvtroqz sexu angelicis spiritib⁹ superposuit. s. xp̃m ꝛ eius nobilissimã matrez ergo videtur ꝙ humanã naturam magis diligat ꝛ magis dilexit ꝓ naturam angelicam.

Huic qõni. Boñ. rñdet in. iij. dist. xxxij. q. iij. dicẽs. ꝙ cũ deus dicat diligere creaturaz effectu. ꝑm ꝙ duplex est effectus principalis dei respectu creature rõnalis: ꝑm hoc pot dilectio dei maior ꝛ minor dupliciter cõsiderari Est aũt duplex effectus. s. ꝺditionis ꝛ reparationis. Si loquamur de dilectione dei ꝓtum ad effectũ ꝺditionis: sic magis dilexit ãgelos quia meliora contulit eis naturalia et magis potentes eos fecit. Si ño loquamur quantũ ad effectũ reparationis, sic magis dilexit homines ꝓ angelos: qm̃ angelos defuit, hoies vero reparauit seu relevauit. Si aũt queras que illarũ dilectionũ magis excedat aliquam tunc rñdendũ est. ꝙ est loqui de excessu dilectionis ꝑm statũ pñtem: ꝛ ꝑm statũ finalem. Scõm statũ pñtem magis dilexit ãgelos q̃ hoies. Scõm statũ finalis gr̃e in quo erit reparatio cõsummata, videt rõnabiliter posse dici: ꝙ magis diligat hoies. De pluribus em̃ habebit homo in paradiso. vñ gratus ꝛ deuotus existat deo ꝙ angelicus ordo. Tuz ꝑpter beneficiũ creationis. tum ꝑpter bñficiũ incarnationis. Et sic patet ad obiecta rñsio. Nam ꝑme rõnes cõcludũt ꝑm effectũ conditionis. alie ꝑm effectũ reparatõis habito respectu ad finalẽ statũ. Vec Boñ. Dictũ est satis de dilectione hoiꝝ et angeli repatõe. Nos ño a deo singulariter dilectos hoies cognoumꝰ: qbus angelicos spũs dignatꝰ est sociare. a quozum societate alieni nõ sunt infideles: non iudei: nõ hereticiꝰ nõ deniqz mali xpiani. O supna dei pietas cur hoc facis. Cur angelos ad custodiã nõ tm̃ amicoꝝ: ꝑ etiã inimicoꝝ tuoruz ꝺputas. Profecto nõ ob aliã cãm: nisi vt tua a cũctꝫ noscat suauitas: qua etiã peccatores ad tuã euocas charitatẽ. Quisnã est qui oĩs hoies gubernat: oĩs aliti: oĩsqz pascit. Ille. Peculdubio de quo ꝺz in ps. ꝛ decretꝫ. dist. viij. c. q̃ iure. ꝛ extra de decimis. in. c. tua nobis. Dñi ẽ ẽra et plenitudo eius: orbis terrarũ ꝛ vniuersi q̃ habitãt in eo. Ipsius nãqz sunt oĩa celũ ꝛ ẽra mare et oĩa cleméta: luna: sol: stelle: arbores: plante: ꝛ cũcta q̃ sunt in mũdo: a qb⁹ bñficiuz susciꝑit ingrati pcrõres. Unde Hugo de ara spõse ait. Respice vniuersum mũdi tstum et considera si aliqd in eo sit qõ tibi nõ suiat. Omis natura ad hũc finẽ dirigit cursum suum. vt obsequijs tuis famulet ꝛ vtilitati deseruiat tuisqz oblectamẽtis pariter ꝛ necessitatibus ꝑm affluentiã indeficientẽ occurrat. Hoc celum: hoc mare: hoc aer: cũ his que sunt in eis vniuersis explere non cessat. Hec ille. Videa mus ergo ꝙ multis ꝓtꝫ. ꝙ ac qb⁹ bon⁹ deꝰ ois

UVA. BHSC. IyR_227

illa largitur. Propterea Matt. v. dicit. Pluit super iustos ⁊ iniustos, ⁊ solē suū oriri facit super bonos ⁊ malos.

Qualiter deus ex abūdanti pietate sua nō statim punit peccatores: sed eos expectat longo tempore solum vt cōuertant.

Capl'm II

Secūdus radius quo illustramur ad cognoscendā dei suauitatem dicitur diuturna supportatio. Nullus quidē est taz insane mētis qui nō cognoscat luce clarissima peccatū sūme displicere deo. Ob quod statim mortali peccato ꝑpetrato meret peccator eternas penas subire. Certissimū est autē ꝙ deus in tā seue punitionis executiōe potētiaz habet ⁊ facultatē. cui nemo resistere p̄t ⁊ tñ tolerat patienter. nō vnū tm̄. sed plures. ⁊ q̄ innumeros peccatores nephandissimis spurcissimis horridisq; peccatis fedatos de q̄bus d̄r Eccl's. j. Stultorum infinitus est numerus. Quot nanq; sunt in hac vita erūnosa huiusmōi ī stultitia laborātes idolatre. heretici. scismatici. excōicati. ꝓditores sacrilegi. seditiosi. detractores. susurrōes. bilingues. falsarij. periuri. deceptores mēdaces. vsurarij. sortilegi. malefici. incantatores. elati superbi. inanis glorie cupidi. hypocrite. irosi. gulosi. blasphemie lusores. fornicatores adulteri. sodomite. tyranni dñi ⁊ crudeles. ꝓprietarij religiosi nō officiantes clerici. sigilli pnie fractores. simoniaci dei templa ingredientes ⁊ habitantes irreuerenter. aduocati ⁊ ꝓcuratores sine veritate ⁊ sine iusticia. semel in anno non cōfitentes ⁊ cōicantes cōmunionē in peccato mortali suscipiētes. ⁊ alijs pluribus vitijs obnoxij. quos expectauit deus ⁊ tolerat patienter quosdā ad vnū annū. qnosdā ad duos q̄sdā ad vltimū vite sue. Cur nō ꝑiclitāt subito tot pctōres qui merent viui descendere ad infernum. Cur nō aperitur terra ⁊ deglutit eos Cur tanto tēpore vt p̄diximus primo radio diuinis beneficijs perfruunt. O supexcelsa latitudo diuine chartitatis. O pelagus infinitñ diuini amoris. Exaltant impij ⁊ superbi mortales cōtra deū. ⁊ ipse nō statim priuat illos salute ꝓpter affluentissimā charitatem suam Unde Sap̄. xj. d̄r. Misereris omniū dñe. q̄a oīa potes: ⁊ dissimulas peccata hoīm ꝓpter pniam. Et. ij. Pet. iij. c. Deus patiēter agit ꝓpter nos: nolens aliquē perire. sed oēs ad penitentiā reuerti. Peccatores aūt nō corriguntur ex diuina expectatiōe. sed potius malicia ꝓpria obdurant in mente. Hinc apl's Ro. ij. c. ait. An ignoras q̄z benignitas dei ad penitentiā te adduxit. Tu aūt ꝑm duritiam tuā ⁊ impenitēs cor thesaurizas tibi iraz in die ire et reuelationis iusti iudicij dei. Siquidem si esset aliquis potēs qui in potestate sua h̄ret filij sui interfectorē. nōne benignus eēt si euz viuere ꝑmitteret. Igitur a simili: peccando nosmetipsos qui sumus filij dei interficimus spūaliter. ⁊ tñ deus sinit nos viuere vita temporali: et etiā vita spūali per quā nos filij dei sumus. Qd̄ v̄o peccantes nos interficimus ꝓbat Sap̄. xvj. Homo ꝑ maliciā occidit animā suā in se. Peccando etiā filium dei iesum xp̄m qui in nobis est interficimus. Vñ Heb. vj. Rursus crucifigentes sibimetipsis filiū dei. Et glo. sup Matth. Vere oīs hō malus quanū ad voluntatē suam. ⁊ manus mittit in deum ⁊ occidit eum.

De abūdantia diuine misicordie: q̄ tanta est vt peccata omnia ⁊ superet ⁊ antecedat

Capitulum III

Tertius radius quo illustramur ad cognoscendū dei suauitatē d̄r abūdans misatio. Multa quippe est misicordia dei pctōribus ad se cōuertētibus exhibita Sed quō dices hoc potest esse verū: cum Damascenus dicat lib. ij. c. xiij. misicordia ē tristicia in alienis malis. Sz ī deo nulla est tristicia. ergo nec misicordia. Ad qd̄ rñdet ꝑm Ric. i. iiij. di. xlvj. ar. ij. q. j. ꝙ misicordia īportat duo. Unū tanq̄ essentiale. aliud tanq̄ accidentale. Primū est promptitudo volūtatis ad subueniendū miseris in qua est totum virtutis misicordie essentiale. Secundū v̄o est passio tristicie: que oritur in appetitu sensitiuo ex cognitione miserie alterius. Quantum ad scd̄m nō est in deo misicordia: sed quantū ad primum est summe misicors. ita ꝙ misericordia est in eo ꝑm effectum: ⁊ nō ꝑm passionis defectuz. Concordat his Boñ. ⁊ Scotus xlvj. di. iiij. ⁊ Alex. in. iiij. summe. ⁊ Thomas p̄ma parte. q. xxj. ar. iij. Hinc est ꝙ Anselm⁹ in monologiō loquēs ad deū ait. Misicors es: quia miseros saluas. peccatoribus parcis Misericors nō est: q̄z nulla miserie cōpassione afficeris. Quāta aūt sit latitudo hui⁹ dīne misericordie. patet in sacra scriptura decretorūq; sentētijs. Et p̄mo sapiēs eccl'i. xvij. c. ait. Magna misicordia dñi: ⁊ ꝓpiciatio illi⁹ cōuertētib⁹ ad se. Quis adijciet enarrare misericordias dei. Eccl'i. xviij. Letetur anima vestra in misericordia eius. Ibidē li. c. Tu autē deus noster suauis et verus es. ⁊ in misicor

UVA. BHSC. IyR_227

dia disponens oia. Sap. xv. Eccl. xxxiij. Dña tor dñe deus misericors t clemēs patiens et multe mie t verax. t Esa. liij. dicit dñs. In mi sericordia sempiterna misertus sum tui: dicit redēptor tuus dñs. Derelinquat impius viaz suam t vir iniquus cogitationes suas: t reuertatur ad dñm t miserebit ei. Esa. lv. Inuocabis et dñs exaudiet: clamabis t dicet adsum: qz misericors sum dñs deus tuus. Esa. lviij. Conuertimini ad dñm deū vestrū: qz benignus t misericors est, patiens t multe mie. t pstabilis super malicia. Joel. ij. Magnificata est vsqz ad celos mia tua. ps. lvj. Tu aūt dñe suauis t mitis: t multe mie oibus innocantibus te. ps. lxxxv. Laudate nomē eius qm suauis ē dñs in eternū mia eius. ps. xcix. Magna est super celos mia tua. ps. lxvij. De pe. di. j. c. vide. Pius est dñs t misericors qui vindictā temperat ab eo qui illā penitendo preuenit, t de pe. di. j. c. qz diuinitatis natura. Hiero. ait. Quia diuinitatis natura clemens est t pia: magisqz ad indulgentiā pna q̄ ad vindictaz: que non vult mortē peccatoris sed vt cōuertat t viuat. Si quis post lapsum peccatoz ad verā pniaz se cōuerterit cito a vero mie iudice venia impetrabit. t de pe. di. j. c. nouit dñs. t. c. si aga mus. t. c. q̄ obiē. t. xxij. q. iij. c. vnusquisqz. t c. incōmutabilis. Nouit deus mutare sniam: si tu noueris mutare ppositū. i. emēdare delictū. Quid faciunt ergo peccatores: cur nō ad deū reuertant qñ tanta miam peccatores ipsos suscipientē inueniūt? Inquit em̄ Greg. in omel. Qui stare contempsit saltē post lapsum surgat. Reuertentes nos dñs clemēter applicitur: qz pctōrum vita esse indigna iā nō pōt que fletibus saluat. hec ille. Et de pe. di. j. c. in actione. Coz cōtritū t humiliatū deus non despiciet. et per Ezechielē. xviij. c. dñs dicit. Nolo mortē peccatoris: s vt conuertat t viuat. Reuertimini t viuite. Paulusqz ad Eph. ij. dicit. Deus dives est in mia. Et iterū. ij. Cor. j. Benedictus deus t pater dñi nostri ihesu xpi pat misericordiarū. Que oia considerans deuot⁹ Bern. super cātica sermone. xxij. ait. Bino pter mansuetudinē que de te predicatur curremus post te dñe ihesu: audientes q̄ nō spernas pauperē peccatorē nō horreas. Non horruisti confitentē latronē: non lachrymantem peccatricē: nō chananeā supplicantē: non deprehensam in adulterio: non sedentē in theloneo: nō supplicantē publicanū: non negantē discipulum: non persecutorē discipulorū: non ipos crucifixores tuos. hec ille. Nihil ergo in deo austerū: nihil terribile est ad se venientib⁹ peccatorib⁹. Jdeo clamat. Venite ad me operantes iniquitatē. Venite ad me flumen indeficiens omīs charitatis. Ad me qui vos creaui. Ad me qui vobis contuli tanta beneficia. Ad me qui mlt̄ annis vos expecto. Ad me qui dulcissime vos inuito. Ad me qui vos benigne suscipio. Ad me qui vobis indulgeo. Ad me vestrū creatorē: q̄ paratus sum dare vobis felicitatē regni celorum, quaz nobis cō cedere dignetur qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

De diuina charitate. in quo declaratur q̄re deus benedictus, t gloriosus multa pcā t oia cuiuscūqz gratuitatis remittit vere penitētibus ad se redeuntibus. Sermo III

Venite ad me omnes

v qui laboratis t onerati estis. Jteruz vbi, s. Etsi quodcunqz peccatū mortale quia contra deum cum sit infinitum bonum: malum infinitum merito dici possit: verūtamē vnū altero grauius esse respectu alicuius circunstantie: nullus sane mētis ambigit imo t plerīqz: peccatores iz alios penitētes videant. tamen se illis grauius errare rōne cognoscunt rōneqz iudicant. Ob quod in dubiū venit. Si diuina charitas ad oīe peccati genus t ad quoscunqz pctōres se extendat. Ō quidē saluator noster soluit in verbis premissis: cū dicit. Venite ad me oīes. s. peccatores. In quibus verbis tertia flāma diuine charitatis exprimitur: de qua in presenti dicenduz est sub triplici cōclusione. videlz.

Prima vocat volitōis.
Scōa vocat remissiōis.
Tertia vocat dānatōis.

Qz deus suauis est oibus: t qualiter intelligitur illud dictū apli: q̄ vult oēs saluos fieri. cū tñ nō oēs saluent. Caplm I

p Prima conclusio dicit volitionis. In q̄ scire debem⁹ q̄ deus gratiosus quātum in ipso est vult oīes saluos fieri. Juxta illō ps. Suauis dñs vniuersis t miserationes eius super oīa opera eius. Apls aurem, s. ad Timoth. ij. loquens de liberalissima volūtate dei dicit. Omēs hoīes vult saluos fieri. t ad agnitionem veritatis venire.

Sed non immerito dubiū oritur: quia cū non omnes saluentur: videtur q̄ voluntas dei nō sit efficax: vel dictū apostoli est minus verum Ad quod declarandū dicit doctor seraphicus Bonauentura in primo. dist. xlvj. q. j. t Nico.

UVA. BHSC. IyR_227

de lira super hoc passu q̄ dictū apostoli trib⁹ modis exponit. Uno modo vt sit ibi distributio accommoda sicut ⁊ hic. Omnis homo timet in mari. Scōm em̄ cōem modū loquendi intelligitur qui est in mari. Similiter Augustin⁹ exēplificat. vt si dicatur. Magister iste docet omnes pueros de ista ciuitate. quia sc̄z docet illos qui addiscunt. Nullus em̄ docetur nisi per ip̄m. Sic in ꝓposito potest esse sensus Deus vult saluos fieri omnes homines qui saluantur: quia nullus saluatur nisi velit de⁹

Secundo modo potest exponi vt sit ibi distributio pro generibus singulorum: ⁊ nō pro singulis generū. Sicut cuz dicitur. Omne animal fuit in arca Noe. quia de omnibus generibus animaliū fuerūt ibi aliqua individua Et deus de omni genere vult aliquos saluos fieri. ſ. de grecis: de latinis: de platis: ⁊ de subditis: ⁊ de omni genere. Et sic exponit magister sniaꝝ in textu di. xlvſ. primi libri. Tertio modo pōt exponi de volūtate dei antecedēte ⁊ nō ꝓsequēte. Uoluntas antecedens est q̄ quis vult aliq̄d absolute. Uoluntas aūt que ē ꝓsequēs est qua q̄s vult aliquid ꝓsideratis circunstantijs. Uolūtas aīcedens ē voluntas respectu eiusdē ꝓpter qō deus hoiem facit: ⁊ ē irrefragabilis bonoꝝ. Uolūtas ꝑfs ē quavult aliqua ſm ꝓscientiā meritoꝝ. Differentia aūt inter hāc ⁊ illā volūtatē nō est ſm diuersitatē affectōis siue modi volēdi q̄ sit in deo: ſ ſm rōnem ꝺnotandi ⁊ intelligēdi. Prout em̄ ꝺr deū velle salutē oim aīcedent: connotatur in oibus hoibus ordinabilitas ad salutē. Tū ex parte nature date. Tum ex parte gr̄e oblate. Dedit em̄ de⁹ naturā ſm quā ip̄m possent cognoscere: cognitū quererē: ⁊ quesitū inuenire ⁊ inuento inherere: ac p hoc salutez obtinere. Gr̄am simili mō obtulit dū filiū misit: cuius pretiū oim saluti sufficit. Leges etiā ⁊ māda ta salutis tribuit ⁊ ostendit. Ip̄e insup ꝑpe ē oibus inquirētibus ⁊ oib⁹ inuocātibus eū. Uelle q̄ hoiem aīcedēter saluare nō ꝺnotat salutē. Uelle aūt ꝑfiter saluare ē velle dare salutē ei quē scit ad salutē puenturū p suū auxiliū ⁊ gr̄am: ⁊ ꝺnotat salutis euentū. Et sic nō est dicere q̄ de⁹ vult oēs hoies saluos fieri.

Qualiter de⁹ penitētib⁹ peccatoꝝ remittit oē gen⁹ petit: ⁊ quō itelligit de pctō in sp̄m sctm̄ q̄ sit irremissibile. Capl̄m II

Ecūda cōclusio dicitur remissionis.

8 Si em̄ de⁹ vult oēs hoies saluos fieri qui saluari volūt: adhuc remanet dubium de peccato in sp̄m sctm̄. Posito enim q̄ aliquis peccasset in sp̄m sctm̄ ⁊ reuerti velit vtrū de⁹ talē ad venia susciperet? Et videt q̄ nō. qz pctm̄ in sp̄m sctm̄ est irremissibile. Prz ꝑ Aug. lib. de fide ad petrū. vbi ait. Dis q̄ peccant in sp̄m sctm̄. neqz hic neqz i futuro remitti dicim⁹. Dis rūdēdū est ſm magr̄m sen. di. xlij. scōi libri. q̄ pctm̄ in sp̄m sctm̄ vix aut raro aut difficile remittit. ſm em̄ Alexā. de halis. in. iij. sūme. q. j. mē. ij. ar. ij. vbi tractat de remissione peccati Ade: pctm̄ tripliciter ꝺr irremissibile. ſ.

Negatiue.
Priuatiue.
Contrarie.

Negatiue est irremissibile illō q̄ nullo mō pōt remitti. Et isto modo est irremissibile peccatū luciferi ⁊ aliox dānatox. Priuatiue dicitur irremissibile quod non habet aliquid dignū vt remittat. Et sic oīe pctm̄ mortale est irremissibile: qz nullū pctm̄ mortale habet aliquid per quod fit dignū remissione. Contrarie vero ꝺr irremissibile qz ꝺr contrariā dispositionē ad gr̄am: sine qua nullo mō pōt peccatū remitti. Et isto mō est irremissibile pctm̄ i sp̄m sctm̄: qz directe est ꝺ effectuz spūssancti q̄ q̄des ꝺr gr̄a pnialis. Dui⁹ autē pcti sex sunt species vt ptz per Aug. in Enchiridiō: ⁊ de fide ad petrū, ⁊ in lib. de ꝑmōe dñi in monte, ⁊ in lib. de baptismo paruloꝝ, videlicet.

Desperatio.
Presumptio.
Inuidia fraterne gr̄e.
Obstinatio.
Finalis impnia.
Impugnatio veritatis agnite.

Quaruz specieꝝ numerus assignatur ſm Boē. in. ij. di. xlij. ar. iij. q. j. vbi dicit. q̄ cum peccatū in spiritūsanctū fit contra penitētia'lem gr̄am: tunc aut est ex tra ipaz rōne sui, aut rōne antecedentiū. aut rōne subsequentium. Si rōne antecedentiū: cū ad pniam ātecedat timor ⁊ spes tanq̄ due mole. contra timorez est presumptio: cōtra spem est desperatio, Si ratione consequentiū: cum ad pniam consequatur emenda que consistit in duobus. ſ. in vera ꝓfessiōe ⁊ ꝺa satisfactōe: sic sumunt due spes quarū vna ē impugnatio veritatis agniti, alia est detestatio boni. Si rōne sui, sic est obstinatio que cōprehendit etiā finalē impniam. Dicitur ergo pctm̄ in sp̄m sctm̄ irremissibile magis q̄ aliox pctox genera: ꝑ eo q̄ nō tm̄ repugnat gratie, ſ etiā dispositioni ad veniā ⁊ gratiaz suscipiendam, Remissibile aūt est tum ratio-

UVA. BHSC. IyR_227

ne diuine potētie remittētis. tum quia homo
poteſt de illo penitere, excepto pctō finalis i
penitētie. Hec autē finalis impenitētia ōr du
pliciter ſicut t ꝓſeuerātia. Nā ꝓſeuerātia vno
modo ōr ꝓpoſitum ꝓſeuerādi. Alio modo ōr
ꝓtinua ꝓmanētia in bonoꝝſcq; in finē. Sicet
impenitētia vno modo ōr ꝓpoſitū nō penitē
di. Alio modo ōr ꝓtinua ꝓmanentia in malo
Impenitentia ꝑmo modo ꝓut ōr ꝓpoſitum
nō penitēdi eſt pctm̄ irremiſſibile qz vſq; re
mittit eo ꝙ tale ꝓpoſitū claudit viā ad gra
tiam t impedit ingreſſum ſpūſſancti. Tamen
poſſibile eſt ꝙ illud peccatū interdū ly nō ſem
per remittat. Sed impenitētia ſecundo modo
dicta nullo modo poteſt remitti. Hec autem
nemīni eſt attribuenda vſq; ad illud inſtans
in quo poſſet dici de aliquo ꝙ finaliter ſit im
penitens.

De pctō damnatoꝝ ꝙ talib⁹ etiā remitte
ret ſi ipſi verā penitētiā facerēt. t ꝙ pnīa eo
rū nihil valet. Capl'm. III

Ertia cōcluſio ōr dānatiōis. Naz ly
t ea q̄ dicta ſunt locū habeant in his q̄
peccāt in via t emendank dum viuūt
in hoc ſeculo: tamen nullo pacto extēdi poſſūt
ad eos qui in inferno dānati ſunt ꝓ pniam diſ
funtiuā. His em̄ nunq̄ deus veniā dabit t tm̄
pniam agunt ſicut ꝑ Sap̄. v. Dicentes intra
ſe pniam agentes. Ergo videſ ꝙ dei benigni
tas nō ſit oibus cōis, neq; omnes penitentiā
agentes dei ſuauitatē inueniunt. Ad quod
dicendū eſt ſm̄ Boñ. in. iiij. diſ. xliij. ꝑte. ij. ar.
j. q. iij. ꝙ agere pniaz ſine doloze de culpa ſua
cōmiſſa poteſt eſſe dupl'r. Aut ꝓpter leſionez
nature, aut ꝓpter offenſionē maieſtatis diui
ne. Primā pniam habere quis pōt ex ſola na
tura ſine aliquo munere gr̄e. Sicut em̄ homo
natural'r ſe diligit. ſic etiā odit oīe ꝓpter q̄
malū incurrit. Et talis pnīa eſt in dānatis et
in malis. Fuit hec in antiocho ſceleſtiſſimo de
quo ōr. ij. di. Macha. ix. Orabat ſceleſtus do
minū a quo nō erat in miam ꝓſecuturus. Fu
it etiā in Eſau. de quo ōr ad Heb. xij. nō iue
nit locū pnīe. ꝙꝝ cū lachrymis poſtulaſſet
eam. Hanc dñs nō acceptat. nec quis ſic peni
tēs inuenit gr̄am vel veniā. Alia eſt pnīa qua
q̄s penitet ꝓpter dei offenſam. Et hec nō eſt
ſine diuina gr̄a gratū facīēte vel gratis data
que deo placet. Et q̄m̄ diabolus hanc habere
nō pōt. ideo nec veniā habere pōt. Sed ſi per
impoſſibile ponerek ꝙ diabolus t dānati poſ
ſent habere hanc pniam, tunc dñs daret eis
gr̄am. Unde de diabolis iloquēs, Berñ. in lib.
de gradibus humilitatis: ait, Sic enim deus
temperauit in vindicta ſuam: vt ſi vellet reci
pere veniam nō neget. Nullū ergo pctm̄ ē tā
graue: tam pōderoſum qō deꝰ clemētiſſimus
pctōrib⁹ nō remittat: ſiue ſit mortale ſimpl'r: ſi
ue ſit in ſpūſancrū ſiue in deū. Unde Ezry
ſo. de pe. di. iij. c. talis ait, Tal' ē mihi crede. ta
lis erga hoies dei pietas ꝙ nunq̄ ſpnit peni
tentiam ſi ei fincere t ſimpl'r offerat. Etiā ad
ſummū quis peruenīat maloꝝ. t inde tamen
velit reuerti ad veritatis aſs ꝟtutis viā ſuſci
pit libenter t amplectit. hec ille. t Hiero. ad
Occeanū de hac ſic dicit. Que pctā fletus iſte
non purget. Quas inueteratas maculas hec
lamenta nō abluant. Petrus trinā negatio
nē trina ꝓfeſſiōe deleuit. Aaron ſacrilegium
t cōflatū ex auro vituli caput fraterne cozre
xere pces. Dauid ſancti t māſuetiſſimi viri ho
micidiū pariter t adulteriū ſeptē diez emen
dauit fames. Jacebat in terra. voluebat i ci
nere, t oblitus regie maieſtatis lumen quere
bat in tenebris. illumq̄ tm̄ reſpiciens quem
offenderat lachrymabili voce dicebat. Tibi ſo
li peccaui. t malū cozam te feci. t redde mihi
letitiā ſalutaris tui. t ſpū ꝓncipali ꝓfirma me.
Atq; ita factū eſt vt q̄ me docuerat virtutib⁹
ſuis quō ſtans nō caderē. doceret per penitē
tiā quomodo cadens reſurgerem, hec ille. De
ipſo quoq; dauid pctōze grauiſſimo idē Hie
ro. ad Sabinianū diaconē lapſum ita ſcribit.
Totā pniam pctōris oſtēdit p̄s. l. quando in
greſſus eſt dauid ad berſabee vxorem Urie
Ethei. t a nathan ꝓpha cozrept⁹ rñdit dicens
Peccaui. Statiq; meruit audire. Et domin⁹
abſtulit a te pctm̄ tuū. Adulterio em̄ iunxerat
homicidiū. t tamē inde conuerſus ad lachry
mas ait, Miſere mei deus ſm̄ magnā miaz
tuā. Magnū em̄ pctm̄ magna indigebat mia
Unde adiungit t dicit. Amplius laua me t̄c.
Tibi ſoli peccaui. Rex em̄ aliū nō timebat, Et
malū cozā te feci t̄c. Cōcluſit em̄ deus omnia
ſub pcō. vt oīb⁹ miſereat. Tantūq; ꝓfecit vt
dudū pctōr t penitēs trāſierit in magiſtrum
Ait enim. Docebo iniquos vias tuas t̄c. Hie
ro. Hoc ꝙo qō dictū eſt de dō notatur. ij.
Reg. xij. Ubi narrat ꝙ poſt adulteriū pariē
t homicidiū ꝙ dauid cōmiſſum. cū ei cōmina
ret nathan ꝓpha iudiciū dñi. dixit ad natha.
Peccaui domino. Statimq; audiuit nathan
reſpondētē. Et dñs trāſtulit pctm̄ tuum a te.
Hec pro omniū diximus conſolatione: vt ſen
tiant peccatozes omnes ꝙ ampla ſit charis
tas t benignitas ſummi dei. Et ad ꝫ occurrit

UVA. BHSC. IyR_227

quoddam exemplū vere stupendū ⁊ admirabile sicut habef in legēda sancti Basilij. Erat quidā venerabilis Heradius nomine filiam suam habebat vnicā quā disponebat dño cōsecrare. Diabolus ꝯo callidus ⁊ astut⁹ inflāmauit supra modū vnū de seruis suis in amorem puelle. Dic cū impossibile iudicaret posse in amplexus taz nobilis puelle. ⁊ domini sui filie puenire, accersiuit maleficū quendā subditū ab eo ⁊ auxiliū postulans ꝓmisso ꝓtio Cui ille respondit. Si vis mittam te ad dñm meū diabolū. cui si volueris obtēperare habebit tibi ⁊ cōpletū erit desiderium tuum: ⁊ ꝓspera q̄z succedent. Ad quē iuuenis ibo inq̄t sed modū terminūq̄z eundi infinua. Ille igit maleficus ad diabolū ꝑ predictū iuuenez misit hec verba. Cū quidem mi dñe studiū meum est omnes quos possum tue adducere voluntati mitto tibi hunc iuuenē. ꝓcoz te vt suum desiderium assequar. Et dās hāc epkam inuenī dixit. Vade tali hora noctis ad monumētū cuiusdā gētilis. ibiq̄z acclama demonem. ⁊ hanc chartam in aere exalta. ⁊ statim aderit tibi. Qui iuuenis hoc faciēs. subito apparuit tenebrarum princeps cuz sua comitiua. Et epistola plecta dixit ad eum. Credis in me. Qui ait. Credo dñe. Et diabolus Abnegas deum tuū. Cui respondit. Abnego. Dixitq̄z diabol⁹. Ne a te decipiar. fac mihi manu tua scriptū in quo cōfitearis texꝑo ⁊ baptismo ⁊ xp̄iane renūciare ꝓfessioni. Qui fecit scriptū qualr̄ xꝑo abrenūciasset. ⁊ diaboli suituti se mācipasset. At diabolus missis spiritibus focatione ad coz puelle inflāmādū in amoꝛe iuuenis disparuit. Postea aliquibus elapsis diebus adeo puella in iuuenis amoze ꝙuersa est. vt patri diceret vel mihi iuuenē talem in virum tradas. vel mozt⁹ me cito videbis. Et cū nulla ꝓsuasiōe posset eā pater lugens ⁊ dolens ab hoc ꝓposito āmouere. eā ꝓdicto iuueni despōsauit. Qui cum diebus aliquibus mozaref cū vxoze sua nouiter ducta notatus est a multis ꝙ mihil xp̄ianitatis erat in eo. Videbāt eum eccl̄ias fugere: crucis signū hoꝛrere. ⁊ dei ꝛba spernere atq̄z alia facere q̄ bono viro nō cōueniūt. Retulerunt hi qui obseruabant vxoꝛi sue qui viderāt q̄due de iuuene sentirent. Illa ꝛo diligenter inq̄rendo a viro dixit veritatem ⁊ pt timescens valde iuuenem flexit vt ambo ad sanctū Basiliū pgerēt. Ad quē cū venissent: ⁊ sibi oīa narrassent. ait ad iuuenem. Vis reuerti fili. Vellem inq̄t sed nō possuz. Obligatus enī sum scriptura ꝓpria ad diabolo seruiendū. Cui Basilius. Nō fit tibi cure. Benignus emest dñs ⁊ te penitentez suscipiet. Et cōtinue apphendens eū signum crucis impssit in frontē ei⁹: inclusumq̄z in cellula quadā post tres dies eū visitauit. Quez iuuenis libenter vidit. dixitq̄z. O pr̄ terribiles sunt clamozes demonū qui tenentes scriptuz meum in manu dicunt. Tu venisti ad nos: et nō nos ad te. dixitq̄z ei sanct⁹ Basil⁹. Noli timere fili. Et iterū eo recluso ꝓ ipso oꝛauit. Post aliquot dies iterū visitauit eū. Cui iuuenis ait. O pater a longe nunc audio clamores demonū ⁊ minas. ⁊ nō video ipos. Quo ꝙortato sanctus basilius discessit. Alia vero die ad euz rediit. Cui iuuenis, Bene inq̄t hēo pater. Vidi nanq̄z hodie in visu te pugnantē ⁊ vincentē diabolum. Post hec educens eum clerū ⁊ ppm fecit cōgregari: ⁊ omēs monuit oꝛare ꝑ iuuene quē tenēs manu ducebat ad eccl̄iam. Et ecce diabolus cū sua comitiua ad eum venit. ⁊ conabaf rapere iuuenem de manu eius. Juuenis aūt clamabat. Sctē dei adiuua me. Diabolus ꝛo dicebat. O Basilli ꝑ iudicas mihi. Ipse venit ad me. Ecce ego teneo eius scriptū. Tunc oēs qui aderāt clamauerūt Kyrie eleyson. Et oꝛāte Basilio. Ecce charta per aerem delata ⁊ ab omibus visa venit ad manus basilij. quam ipe suscipiēs dixit iuueni. Cognoscis has lr̄as frater: ⁊ ille. Mee sunt dñe. ⁊ fregit Basilius scriptū in signum remissionis culpe tam grandis. ⁊ regulā sibi bene viuendi docuit. Recepit ergo iuuenis tāti sceleris remissionē qui deū reliquerat qui diabolo se dederat. qui solutē suā in oblitionē tradiderat. O amplitudo misericordie dei. O abūdantia diuine pacis. Quis desperabit: O omnū pcōꝝ ꝓtus refugium salus. ⁊ vita. reuertimini ḡ pctōres ad deū nō terremini pctōꝝ magnitudine. quocūq̄z pctō longe maioꝛ est dei mia quam nobis sua gratia hic impartiri dignef vltimo nos pducens ad eternā gloziam. Amen.

De diuina charitate in quo declaraf ꝓtū ipe de⁹ benign⁹ pdescēdit humane fragilitati remittendo pctā sepius iterata. a q̄bus pauci se abstinēt: ⁊ qualiter remittit teiam multitudinem peccatoꝝ. Sermo IIII

Enite ad me omēs

v qui laboꝛatis ⁊ onerati estis. Jtem vbi. ē. Nihil si recte cōspicimus de bill⁹ est hūana mēte: q̄ velut arūdo aūeto agitata, facile mouetur; facile flectitur facilecz a

UVA. BHSC. IyR_227

bono incepto deficit ⁊ ad malū conuertit. Est vtiq; hec in multis infirmitas laboriosa: vt post pniam post susceptā indulgentiā pctō relabantur in scelera multoplura illis a quib⁹ pantea fuerant absoluti. Quib⁹ volens deus ostendere suam charitatē eos ad se vocat etiā succurrere huic necessitati: sua benignitate spondens. ait enī. Venite ad me oēs qui laboratis. ſ. sepius peccando: peccataq; multa in simul aggregando qz ⁊ vobis sum indulgere paratus. Ad qō plenius intelligēdū est in p̄senti sermone de quarta flāma diuine charitatis que multiplicitas vocat dicendū. P̄zo cui⁹ declaratōe notabimus tres ꝓclusiones.

P̄rima ꝺr ruinatōis.

Scōa ꝺr replicationis.

Tertia ꝺr multiplicatōis.

In quo aperit error eoꝝ qui dicūt ꝙ si homo post pniam cadat vl' recidiuet ꝙ illa pe i tentia nō fuit vera. Capl'm. I

P Rima ꝓclusio ꝺr ruinationis: vbiue ritatem hanc asserimus. ſ. ꝙ homo post pniam pōt iterū ruere in pctm ⁊ indigere misericordia dei. Sed ꝓtra hoc arguūt nonnulli dicentes. ꝙ si homo cadat a pnia: vel vt clarius dicam. si homo post penitentiā peccat: ꝙ illa nō fuit vera pēitētia. Curant aūt illud ꝓbare auctoritatibus sanctorū Nā vt habet ꝺe pe. ꝺi. iij. c. ſ. Amb. in sermōe quadragesime ait. Penitētia est mala p̄terita plangere: ⁊ plangenda iterū nō cōmittere. ergo qui iterū peccat verā pniam non facit. Itē ibidē. c. pniam. Greg. ait. Pniam quippe agere est ⁊ ꝓpetrata mala plangere ⁊ plangenda iterū nō perpetrare. Nā qui sic alia deplorat: vt tm̄ alia cōmittat: adhuc pniam agere: aut dissimulat aut ignorat. Et itē Ysi⁹ de sūmo bono. ⁊ no. ꝺe pe. ꝺi. iij. c. irrisor inq̄t. Irrisor est nō penitēs qui adhuc agit qō penitet. Nec videt eū posse subdi tus: sed subsannare superbus. ⁊ Aug. in li. soliloquioꝝ. Inanis est penitētia inq̄t quā sequēs culpa coinquinat. Ergo ex his auctoritatibus videt ꝙ pnia quā se quis culpa nulla est: nec ꝺa est. Ergo si hoies experiētia certa cōspexerint: se post pniam ad peccata plapsos: eaq; pnia nulla fuerit: quid aliud remanet: nisi vt timētes ruinam bonuz facere nunq̄ velint. Auertat deus ꝙ ita esse credamus: imo si q̄s hanc positionē teneret ꝙ si hō cadat a pnia ꝙ pnia illa nō fuit vera: vl' post quēcūq; ꝓceptū bonū: si ab illo desistat ꝙ illud bonū verum bonū nō fuit: tanq̄ here ticus ab oīb⁹ est vitandus. Fuit hic antiqꝰ error impiꝰ manichei. P̄zo quo confutādo no tandū est ꝑm doctrinā Alex. de halis in. ii. volumine sūme sue. ꝙ veritas pnie accipitur dupliciter sicut ⁊ veritas cuiuslibet virtutis. Uno mō est virtus vera dicitur que habet vez virtutis op⁹ vel nata est habere q̄tū est de se. Et hoc est de essentia virtutis. Alio mō ꝺr virtus vera que ꝓducit in fine. Et hec veritas nō est essentialis virtuti. si tm̄ dicit virtutis cōtinuationem. Si ergo primo modo dicat penitentia vera: que verū virtutis habet actuz: sic de pnie veritate est detestari malū cōmissum: ⁊ ꝑ illo tpe nullū cōmittere: ⁊ de futuro ꝓponere nō ꝓmittere. In hoc statu si q̄s decederet saluus esset. Et tm̄ ab his oīb⁹ potest homo cadere: ⁊ ita a pnia vera veritate primo mō dicta. Si aūt dicat pnia vera q̄ ꝓducit in finē vt finalis ⁊ continuata. ab hac nō est cadere. Nam si quis longo tēpore in pnia permāsisset in qua si fuisset mortuus fuisset aggregatus numero electoruz: postea in pctō mortali mozeret: p̄terita pnia ipm̄ nō saluaret. Non remanet tm̄ quin pnia illa nō fuerit vera. imo etiam verissima. Et ab illa potest homo cadere. P̄z hoc in niniuitis hoibus qui pniam agentes in ꝓdicatione Jone: subterfugere sub uersionis interitū meruerūt. Non enim cōsecuti fuissent q̄am: nisi illa fuisset vera penitētia. Et tamē vt notatur in. c. sicut ait Erodotus niniuite. ꝺe pe. ꝺi. iij. quia postea advomitum sunt reuersi. ex ira dei eoꝝ ciuitas a rege medoꝝ subuersa ē regnāte apō hebreos Josia. Et etiā ad hoc ꝓueniens est exemplū. Dauid de quo. ij. Reg. xij. c. dicit. ꝙ de pctō mortis Urie penituit: ⁊ dñs pniam ei⁹ acceptauit. Postea vero peccauit iterū numerādo populū ꝓut plenius legit. ij. Reg. penul. c. ⁊ nichilomin⁹ p̄ma eius pnia a qua cecidit fuit vera. Intelligēde itaq; sunt auctoritates in cōtrarium adducte. Nam ꝑm Gratianū ꝺe pe. ꝺi. iij. c. in cassum. §. si ꝥba. Illa ꝥba auctoritatū nō ad diuersa tpa sed ad idē tp̄s referūt vt. ſ. eo tpe q̄ q̄s deflet mala q̄ ꝓmisit. ⁊ pniaz facit modo peccet. ⁊ scelera nō cōmittat. Penitētia eq̄dē hz esse in libero arbitrio ꝑm sta tū vie qō ꝥribile est: ⁊ pōt a bono in malū ⁊ a malo in bonū sepius exire.

Qualiter de⁹ nō tm̄ semel si pluries peccatoribus penitētib⁹ remittit oia pcta: ⁊ quare pnia pōt iterari. baptism⁹ vero nō.

Capitulū. II

S Ecūda ꝓclusio ꝺr replicatōis. Nam licz homo possit a vera pnia cadere

UVA. BHSC. IyR_227

in pctm̃:pōt tamē sepius per pniam surgere ⁊ dei misericordiā inuenire. Contra quam mīam plerīq; quentūt asserētes nō nisi semel cōcessum pctoribus posse p pniam a pctō reſi lire. Et ꝛ homo vt dictū est a vera pnia vale/at ruere:nō tm̃ pōt pniam iterū agere fructuo sam. Arguūt aūt q; Ambrosi⁹ dicit in.c.repe/riūt.de pe.di.iij. Sicut vnū baptisma:ita vni ca est pnia. Quibus rndendū est ꝑm Boñ. in iij.di.xiiij. qui dictum Ambrosij intelligit de pnia solēni ꝑm morē aliquarū ecclesiarū. nō aūt de pnia cordis qua peccator mēte ad deū quertit. Dō aūt pnia possit iterari baptis/mus vero nō ꝓbatur tripliciter. Primo qz in baptismo ipressit character q̄ est indelebilis. in pnia vero nō. Scdo qz baptismus est con/tra morbū nō iterabilez qualis est originalis culpa. sed pnia ꝺtra morbū iterabilē qualis ē morbus peccati actualis. Et medicina debet aptari morbo. Tertio qz baptismus hz totaz efficaciā passione xpi:sed penitentia non tm̃ a passione xpi:sed etiam ab actu nostro. Jdeo baptismus nō iteratur sicut ⁊ pnia. Demiten tia vero iteratur ꝑm q; voluntas nostra quer titur ⁊ reuertit. Dicere ergo q; pnia nō posſ/sit iterari est error crudelissimus claudens vi scera diuine misericordie:cogēs oīs peccato res ad desperandū:ideo sciant oīs peccato/res q; deus misericors ⁊ clemētissimus para tus ē indulgere:nō tm̃ semel:sed bis:ter:mil/lies ⁊c. Unde ⁊ ipe dñs iesus Matb.xviij.c. dic. interrogāti Petro ⁊ dicēti. si peccauerit in me frat⁹ me⁹ dimittā vsq; septies ei. Nō di/co tibi septies: sed vsq; septuagies septies .i. totiēs q̄tiēs ꝑm Hiero. Et ponit nūer⁹ finit⁹ p numero infinito. Hinc Aug. de pe.di. iij.c. adhuc instant. circa finem ait. Cm̃ quotidia/na est offensio: oportet vt quotidiana fit re/missio. Cur docuisset dñs orantes dicere: di/mitte nobis debita nostra. nisi ipe nobis mi/sericors perseueraret als ꝑsuaderet q̄ nos ab hac petitione nō vult deficere? Hec Aug. Hie ronymus aūt ad Rusticum scribit, Septies in die cadit iustus ⁊ resurgit. Si cadit quō iu stus. si iustus quō cadit. Sed iusti vocabulū nō amittit qui p pniam semp resurgit. Et nō solū septies: sed septuagies septies delinquē/ti si quertat ad pniam pctā dom̃ anf. Dec ille Ad hoc etiā Lactantius. vj. lib. diuinar⁹ in/stitutionū aduersus gentes ait. Nemo enim pōt esse tam circūspectus: tam prudēs q̄n ali qñ labat. Et idcirco deus imbecillitatem no/strā scies: p suā pietate aperuit homini por/tuz salutis vt huic necessitati cui fragilitas no strā subiecta est medicina penitentie subueni ret. ⁊ Leo papa. de pe. di. j. c. multiplex imiseri cor dia dei. Jnqt. Multiplex misericordia dei ita lapsibus humanis subuenit: vt non solus per baptismi gratiā:sed etiam per penitentie medicinā spes vite reparetur eterne: vt qui re generationis dona violassent: ꝑpzio se indi/cio cōdemnantes ad remissionē criminū quer nirent. Quid igitur peccatores se excusando rndebunt, Quid gratiosius possunt audire de deo:q̄ p tot multiplicatis vicibus venia pol licetur his qui ab eius amore non semel tm̃: ſ totiens ꝑpsa malicia cadunt. Aperi cor tu um o peccator negligēs: ⁊ vide si erga te blan dus sit deus. Esto quippe vt nūc ad ipm̃ re/uertaris ⁊ dicas ei. peccaui: ⁊ statim indulget tibi: ⁊ modico interuallo tēporis occurrēte ite rū peccata pristina vel peiora cōmittis: si re/uertaris ad deū: ⁊ dicas ei: heu me infelicē pec caui: doleo. ignosce mihi. adhuc iterū iperras qō optas. ⁊ adhuc post paululū: ꝓposito bo/ne volūtatis relicto recidiuas grauiora faci/noza psequēdo: posteq̄ si cōpuncto corde ad de um clamaueris ꝓ remissione impetrāda ex audiet te.

Qualiter deus remittit peccatori penitēti multa pcata: nec ꝑpter multitudinē negat ei veniam. Capm̃ III

Ertia ꝯclusio dicit multiplicationis t Ostēdit em̃ deus peccatoribus cha/ritatē suam: cum si i vno solo si fieri posset omniū malox. siue demonū. siue homi num essent peccata. omniū hereticox idolatri um: omniū homicidarū. ⁊ huiusmodi. hic ta/men ad deum querti desideras benigne susci/pit. nec despicit ob tantā congerie. peccatorū iniquitatūq;. Quod vtiq; verū cōstat esse au/ctoritate. Esaias nāq; in ꝑsona dei. xliij. ait. Delebo vt nubē iniquitates tuas. ⁊ quasi ne/bulā peccata tua. Dicit iniquitates in plurali ad notādū q̄ plura ⁊ multa peccata remittit. etiā si in vno iuenianf. Jdipm̃ voluit dñs oīa dere p Ezech. xviij. c. vbi ait. Si impi⁹ egerit pniam ab omnibus peccatis suis que opera/tus est. ⁊ custodierit vniuersa ꝓcepta mea. ⁊ fe cerit iudiciū ⁊ iusticiā, vita viuet. ⁊ non morie tur. Omniū iniquitatū eius quas operatus est nō recordabor. Dicit ergo deus remittur⁹ se nō aliqua sed oīa atq; se nō recordaturuz. Aduertendū tm̃ est in eo q̄ dicit nō recorda/bor. qz nō recordari pōt dupliciter intelligit. Primo ꝙtum ad simplicem oblionem. Et

UVA. BHSC. IyR_227

hoc modo nō cōuenit deo: qz omnia scit ꝓteri
ta ꝑnta ⁊ futura. Alio modo nō recordari ꝑt
intelligi ꝗrum ad vindictā ⁊ punitionē: vt si
quis nō recordaf de alicuius pctō ad ipsum
puniendū ⁊ iudicandū. Et hoc modo nō recor
dari dr de deo. Cum ergo dr. nō recordabor.
sensus est iste, Cum pctōrem penitētem con
spexero, ita eum videbo ac si nunq̄ peccasset
Ygit audi tu aia vocē clamātis dei qui ad te
loquit tibiq̄ dicit. Tu fornicata est cū amato
ribus multis, tamen reuertere a me ⁊ ego su
scipiam te. Cur tam dura es o ingrata creatu
ra. Cur nō mollif coz tuū ad vocem tam dul
cem celestis sponsi. Forte dices. Timeo ipsuz
⁊ desꝑro ꝓpter multitudinē pctōꝝ meoruz.
An nō audisti que dixit pauloante. Sed ad
hoc vt spes tua subleuef: speculare ⁊ ꝓfidera
illā peccatricē Magdalenā cui dñs pctā dimi
sit. O q̄ multa ⁊ varia cōmiserat cōtra deuz
cum ꝓditōe animarū suaꝝ ꝓximoꝝ. ⁊ tamē
scribit Lu. vij. Dixit iesus ꝑharisco qui de ip
sa murmurabat. Remittunf ei pctā multa.
Marcus in euangelio suo asserit iesum xp̄m
ab illa eiecisse septē demonia. ꝑ que ꝑm Gre
go. in omel. sup Lu. vitioꝝ vniuersitas dest
gnaf. O magna olim peccatrix nunc ꝙ sctā
quid remisit tibi lachrymāti xp̄s. Nūq̄d vnū
pctm. Certe inquiet ad oēs euāgelicā vocem
pscrutātes. Non vnū sed plura mihi dimissa
sunt. Utinā oēs pctōres mūdi ad pedes iesu
currerēt sicut ⁊ ego. ꝗa vniuiq̄ dicerer. Re
mittunf tibi pctā tua, Que omnibus nobis
remittat dñs noster iesus xp̄s saluator seculi
concedens hic nobis gratiam demum perdu
cens nos ad eternam gloriam, qui sit benedi
ctus. exaltatus. mignificatusq̄ in secula secu
lorum. Amen.

De diuina charitate. in quo ostendif q̄ ar
dens sit a mor diuinus vt saluantur pctōres
quos etiā in extremo vite si vere pniam ege
rint libenter suscipit. Sermo V

Enite ad me omēs

V qui laborastis ⁊ onerati estis. Ite
rum vbi. s. Rem grandē de chari
tate diuina aggrediar in ꝑnti ꝑmone: in q̄ cō
templabimur latitudines diuini amoris. qui
tam vehemēs ⁊ ardētissimus est erga quoli
bet peccatores vt saluenf: vt post inueteratas
in malis consuetudinē diuturnāq̄ ꝑseueran
tiam si se corrigere voluerint. benigne adhuc
eis veniam ꝓbet. Voc vtiq̄ in ꝗnta flāma
amoris saluator exꝓcssit cū dixit, Venite ad
me oēs qui laborastis ⁊ onerati estis ⁊c. On⁹
siquidē peccatoꝝ vetustatē consuetudinemq̄
designat. que aggrauat illos qui pniam diffe
runt: nō solū vsq̄ ad decrepitā senectutem ve
rūetiam vsq̄ ad extremū vite. Dis tamen ita
tarde ac sero penitentibus ꝑspondet redēptor
mundi pctoꝝ indulgentiam. Ob quod in ꝓ
senti sermone aperiam hanc flammam more
solito sub triplici conclusione.

Prima cōclusio vocaf difficultas.
Scōa cōclusio vocaf possibilitas.
Tertia cōclusio vocaf remissibilitas.

Qualr hi qui pniam differūt vsq̄ ab extrē
mū vite vix ꝑnt vere penitere ꝓpf impedimē
ta q̄ possunt occurrere. Capm I

Prima conclusio dr difficultas. Dif
p ferre siquidē pniam vsq̄ ad extremū
vite in malo ꝑseuerādo periculosissi
mū est: quia difficillē est vt possit quis tunc di
gne pniam agere ꝓpter ꝗcq̄ impedimēta q̄
possunt occurrere.

Primū dr passionū alteratio.
Scōm dr charitatis ꝓuatio.
Tertiū dr in peccatis habituatio.
Quartū dr diaboli impugnatio.
Quintū dr ꝓpinquoꝝ inimicatio.

Primū impedimētuz dr passionū alteratio.
Solet em̄ euenire q̄ in extremitate vite quan
do pctōres infirmanf in sensitiua ꝑte adest
maximus dolor ⁊ timor maximus: ⁊ quando
q̄ vterq̄ simul: ⁊ vtraq̄ passio vehemēs na
ta est impedire liberū arbitriū ⁊ vsum libere
rōnis ⁊ voluntatis. Et ꝫ oēs nostre passiōes
rōnem ⁊ mentē homīs tristati habent tamen
ꝑm Aug. li. lxxxiij. questionū. q. xxxvj. Passio
nes causate a tristabilibus plus mouēt q̄, pas
siones causate a delectabilibus. Actus autem
displicētie de pctō ad hoc q̄ fit sufficiens ad
pniaz veram necessario requirif habere vsum
liberū rationis qui multotiens ꝓpter passio
nes impedif. Efficiunf quippe multi freneti
ci: ⁊ nec dei nec sui valent recordari. Multi ꝑ
dunt loquelā cū sensu: ⁊ loqui quippiam non
ꝑnt. Hinc Augustinus in sermone de innocē
tibus ait, Hac aiaduersione ꝑcutif peccator
vt moriens obliuiscatur sui: qui dū viueret ob
litus est dei. Et hoc Aug. de pe. dist. vij. c. nul
lus ait. Nullus expectet q̄n peccare nō potest
Arbitriū querit libertatem vt delere possit cō
missa non necessitatem, Qui ꝓius itaq̄ a
peccatis relinquif q̄ illa relinquat. non ea li
bere sed quasi necessitate condemnat. Se
cundum impedimentum dicif charitatis ꝑ

UVA. BHSC. IyR_227

natio. Ad hoc em̄ vt displicētia pctōꝝ sit deo grata est necesse ꝙ sit debite circūstātiata circunstantia p̄ncipij ⁊ finis. hoc est ꝙ sit voluntaria ꝓpter deum. Unde Aug. in predicto. c. nullus. Scriptuz est inquit. Neminē sine charitate posse saluari. Non itaqꝫ in solo timore viuit homo. Quem ergo pertinet. opꝫ non solum deum timere iudicē: sed etiā iustū diligere: vt nō tm̄ penā timeat: sed anxiet̄ ꝓ gl'ia. h̄ ille. Cū ergo i tali extremitate vite magis q̄s timore q̄ amore ducat̄ ad pniam: ꝑiculosum est tale tempus expectare. Tertiū impedimentū est peccatoꝝ habituatio. Nam vt ph̄s dicit. habitus est qualitas de difficili mobilis a suo subiecto. Ex frequētatis em̄ actibus generatur habitus. Cum itaqꝫ aliq̄s diuturno tempore in mūdi amore ꝑseuerauit difficillimum esset ip̄m trahere vt mūdū non diligat ⁊ de ꝑdito mundo nō doleat. Dicit nāqꝫ Grego. in moral'. Nunq̄ sine dolore ꝑditur qd̄ cū amore possidet̄. Uidi ⁊ ego multa exēpla de hoc. Nam cum diues quidā laboraret in extremo. ego eū monebā vt aīam suā deo committeret. Ipse v̄o sentiēs a suis domesticis ⁊ familiaribus ꝑ domū discurrentib⁹ cōtractari bona sua cū suspirijs dicebat. Heu me. heu me tm̄ laboraui pro his bonis adipiscēdis ⁊ modo diripiunt̄ mihi. O diuitie mee. o pecunie mee. o iocalia mea quis vos possidebit? Inter hec ⁊ hmōi parū de sua salute sollicitus miserrimus expirauit. Fuit aliud exmplum etiam huic simile in ciuitate Spoleti. Ibi enim erat puella. quedā formosa q̄ vanitatibus semꝑ intēta erat. ⁊ nihil de futura vita cogitabat. hec infirmitate percussa monitiones ⁊ hortamēta salutis abhorrebat. Tandē cum cerneret se suꝑuiuere nō posse petiuit cūcta ad ornamentū corporis expectātia. Et cū se ornasset quasi nuptias ītraturā cū singultib⁹ ⁊ suspirijs enmoriar dicēs: en dilectā mihi vitā ablatā cōspicio. o diabole suscipe aīam meā. Inter hec verba expirauit damnata ⁊ desperata. Quartum impedimētū d̄r diaboli impugnatio. Ingerit nanqꝫ diabolus graues tentationes cū aliquē appropinquare fini ꝯspicit. De quo p̄s ait. Insidiat̄ in abscōdito quasi leo in spelunca sua. Quia etsi a circūstātib⁹ nō videat̄: apparet tn̄ dur⁹ ⁊ grauis his qui ad mortē corporalē laborāt. Unde Beda refert ī gestis angloꝝ. ꝙ rex quidā anglie Odoardus nomine habuit militē in armis ꝓbum sed corruptum in moribus. qui frequēter admonit⁹ in sanitate cōtemnebat se corrigere. Cū aūt improuisa infirmitate feriret̄ a rege visitat̄ ⁊ monetur ad pniam. Qui renuit dicēs: ꝙ videretur hoc facere ex timiditate cordis. Cum v̄o ad mortis deduceret̄ terminos. iterum rex visitauit euꝫ monēs vt peniteret. Qui dixit. O domine mi rex. tarde est cum iam sim iudicatus ⁊ damnatus. ideo nō possum penitere. qꝛ parū anteq̄ ingressus fuisti domū istā intrauerunt duo clarissimi iuuenes: quorum vnus sedebat ad pedes lecti mei. alius ad caput. q̄ ⁊ dixerūt. Iste adiudicatus est morti. Uideamus si aliquod ius habemus in eo. Et vn⁹ extraxit librū speciosissimū de sinu suo: s̄ valde paruulū lr̄is aureis ⁊ fulgentibus scriptum. In quo legens vidi aliqua parua bona que feceram in iuuentute mea anteq̄ mortal'r peccassem. Et cum miro modo exultarez in visione eorum. ecce duo teterrimi demones intrauerunt ⁊ portauerūt vnum magnum librum teterrimis litteris scriptum. In quo vidi scripta omnia peccata mea atqꝫ flagitia. Et dixerunt dictis angelis qui hic erant. Qui hic facitis. cum in eo nullum ius habeatis. ⁊ liber vester nihil valeat. sed bene noster. Angeli autez responderunt ꝙ verum est. ⁊ recesserunt. Et hi duo demones cruciāt me. Quibus dictis expirauit. Nec tm̄ malis diabolus molestus est in extrema vita. verūetiā ⁊ bonis ⁊ sanct̄. Scribit em̄ Cyrill⁹ ad Augu. de trasitu Hieronymi ꝙ Eusebius vir sanctissimus olim discipulus Hieronymi. cū eēt e vita migratur⁹ adueniente die qua se ex Hieronymi reuelatione migrari sciebat. die tertio preeunte labore febrium concussus valde super terram magistri sui Hieronymi non immemor nudum reclinari fecit a fratribus ⁊ a singulis osculuz accipiens. benigna eos consolatione confortauit. vt in sancto manerēt ꝓposito. Deinde saccum quo operiebat̄ gloriosus Hieronymus deferri. ⁊ supra se deponi fecit. Ordinauitqꝫ se nudum ad instar gloriosi Hieronymi magistri sui extra ecclesiam in qua iacebat sancti. Hieronymi cadauer sepeliri. Post hoc corpore domini nostri iesu xp̄i se muniēs deo ⁊ beato Hieronymo deuote se cōmēdauit. ⁊ sic per triduū locutione corporali ac p̄uatus vsione circūstantibus alternatim fratribus psalteriū passionē dn̄i ⁊ alia sacra cōtinue legentibus iacuit. Durū quippe est hoc qd̄ narro. ait. Cyrillus ⁊ cūctis rōne vtētib⁹ formidabile. Die em̄ quo moriturus erat ante beate aīe exituz ꝑ duas horas: venerabilis Eusebius cepit ita terribiles actus ꝑagere ꝙ circūstātes moua-

UVA. BHSC. IyR_227

cbi pauore pterriti timētes in terra iacebant Nā quandoq; transuersis oculis manibus simul iūctis. voceq; dura. facie terribili clamabat. Non faciā. Non faciā. Mentiris. Mentiris. Post hoc ad terrā vertēs faciem suā. in terra eā firmabat quantuz poterat clamans. Adiuuate me fratres ne pereā. Quod monachi videntes. oculis lachrymantibus eum interrogauerūt q̄d hoc esset. Ad quos ille. Nō ne vidistis demonū agmina qui me debellare cupiebant? Et illi. Quid te facere volebant cū dicebas. non faciā. mentiris? Ait illis. Conabantur vt dei nomen blasphemarē. Tunc em̄ hoc facere negabā ac clamabā. At illi. Quare pater abscondebas faciē tuā in terrā? Respōdit. Ne eoz conspectū viderē. qui tam turpis ⁊ terribilis est. q̄ omnes terrores qui sunt in mundo respectu eius nihil sunt. Tandē apparente Hieronymo gloriosō feliciter expirauit Si ergo amicus dei tā durū prelīū cū diabolis est congressus. quid facient demones his qui dei sunt inimici? Ideo seruandus est illud Eccli. v. Ne tardes conuerti ad dñm: nec differas de die in diem. Subito em̄ veniet ira illi⁹ ⁊ in tpe vidicte disperdet te. Quintū impedimentum est amicoz seu propinquoz inimicatio. Ut em̄ dñs Matt: b. x. dixit. Inimici hois domestici eius. Contenit em̄ istud diuitibus ⁊ magnatibus. q̄ in fine nullus eis audet nominare confessionem vel satisfactionem. Sz qui sunt amici sollicitāt: si quid de suis bonis rapere possint. O quot moriuntur sine pnia propter culpam propinquoz. Hinc est q̄ ecclesia medici preceptū dedit. extra de pe. ⁊ re. c. cū infirmitas. dicens. Cū infirmitas corporalis nonnunq̄ ex peccato proueniat: dicente domino languido quē sanauerat. vade ⁊ amplius noli peccare ne deterius tibi contingat. Presenti decreto statuimus ⁊ districte precipimus medicis corpoz: vt cum eos ad infirmos vocare contigerit: ipsos ante omnia moneant ⁊ inducant: vt medicos aduocent animaruz. Ut post q̄ infirmo fuerit de spirituali salute prouisum: ad corporalis remediū medicine salubrius procedatur cum cessante causa cesset ⁊ effectus hec ille. Cum itaq; ex predictis alijsq; impedimentis manifestū sit sepe penitentiam differentibus periculuz graue immittere: non est securū tardare vsq; in finem.

Qualiter non negatur peccatoribus penitentia: etiā in extremo vite: ⁊ q̄ de nullo peccato est desperandum in hac vita.

Secunda conclusio dicitur possibilitas. Nā etsi sit difficile vt homo qui diu in malo perseuerauerit ad bonam viam redeat. non tamen est impossibile. Immo potest esse vt quispiaz omni tempore vite sue fuerit malus: ⁊ tamen in vltimo ad deum reuertatur. Probatur equidez hoc quintuplici via.

Prima via dicitur auctoritatis.
Secunda via dicitur libertatis.
Tertia via dicitur precepti manifestatis.
Quarta via dicitur charitatis.
Quinta via dicitur exemplaritatis.

Prima via dicit auctoritatis. Probat em̄ esse possibile vt homies ad salutē veniāt post diuturnā in peccatis cōsuetudinē auctoritate Leonis pape. ⁊ ponit de pe. di. vij. c. nemo. Nemo est desperādus dū in hoc corpe ꝓstitutus est. Et idē in libro de vita xp̄iana ait. Nō nullos scimus ⁊ legimus qui antea aut ignoratie cecitate. aut causa perfidie: aut adolescētie vanitate decepti: multiplici ⁊ vario peccatorum genere tenebantur obnoxii. ⁊ per sustinentem dei clementissimam patientiā postea ab erroze ꝑuersi: maioza adhuc opera fecisse iusticie q̄ ante pctā cōmiserāt. Scda via ꝺ libertate. Anteq̄ em̄ de corpore exeat anima: vnusquisq; viatoz liber ē: ⁊ de cōi lege ad bonū ⁊ ad malum pronus. Uñ sic se hz vnusquisq; pctōr ad bonū: sicut q̄libet iust⁹ ad malū. Sz sicut q̄diu in libero arbitrio sum⁹: vnusquisq; q̄tūlibet sctūs securus esse non pōt: ita ⁊ ois pctōr q̄tūcūq; nequā desperare nō ds. Propter ea Hiero. ad Iulianū ait. Etem̄ scti cozruunt si fuerint negligentes: ⁊ pctōres pristinū recipiunt gradū: si sordes fletib⁹ lauerint. Hoc q̄ dē dico vt te nō terreāt descendentes: ꝑ quoscent ascendētes. Nunq̄ a malis exēplū sumit ⁊ in reb⁹ seculi semp a parte meliozi incitamēta salutis sumunt. hec ille. Tertia via dicit precepti manifestatis. Naz satisfacere deo vsq; ad extremū est oib⁹ preceptū. Precepit nāq; de⁹ pniaz indifferenter pctōrib⁹. Sz vt ait aug. in sermone ꝓfessoz. seruū pigrū nō dānaret si ea que fieri nullo modo poterant imperaret. ergo indifferenter omnes pctōres possunt facere penitentiam Quarta via dicit charitatis. Omnes ex charitate tenentur diligere ꝓximos suos siue sint boni siue sint mali. Sed fundamentum huius charitatis est: quia ꝓximi possunt participare beatitudinem. Sed qui sunt mali. sunt tanq̄ ꝓximi ex charitate diligendi. ergo possunt participare beatitudinem. Sed hoc nō possunt q̄diu in peccato

UVA. BHSC. IyR_227

sunt. ergo possunt a pctō resurgere. Quinta via d̄r exemplaritatis: que ꝓbatur exemplo. Legit̄ in legenda sancti andree ꝙ senex q̄daz nomine nicolaus adijt sanctū Andreā dicens Dñe ecce. lxx. anni vite mee in quibus luxurie deseruiui. Accepi aliquando euangeliuz orās deum vt mihi amodo continentiā largiretur sed in pctō inueteteratꝰ ⁊ mala ꝯcupiscentia inflammatus: statim ad opus solitū reuertebar. Quadā aūt vice oblitus euāgelij qd̄ sup me posueram ad lupanar iui: statimq; meretrix dixit mihi. Egredere senex egredere: qr añgelus dei es tu. Ne me cōtingas: neq; huc accedere p̄sumas. Uideo em̄ sup te mirabilia Stupefactus recolui ꝙ mecū euangeliū detulissem. Nunc ergo sancte dei pro salute aīe mee pia tua oratio intercedat. Audiēs b̄ beatus andreas flere cepit: ⁊ a tertia vsq; ad horam nonam orauit. Et surgens comedere noluit: ꝫ dixit. Non comedā nisi sciam si deꝰ miserebitur istius senis. Cunq; diebꝰ q̄nq; ieiunasset venit vox ad andream di. Obtines andrea ꝓ sene. Sz sicut ieiunijs macerasti te: sic ⁊ ipse se affligat ieiunijs vt saluet̄. Qd̄ ⁊ ipse fecit mensibus sex in pane ⁊ aqua ieiunans. Et post modū plenꝰ bonis opibꝰ in pace quieuit. Uenit ergo vox ad andreā dicēs. Per oro nem tuā nicolaū quem perdideram acquisiui. Ex his ergo colligimus ꝙ nemo sit tam prauus qui post retenta facinora longo tpe penitere non possit. Aliud em̄ est dicere ꝙ sit difficile: ⁊ aliud ꝙ sit impossibile. Primum verū est: scd̄m non solum falsum: ꝫ etiam hereticū ⁊ contra omnem veritatem scripture.

Qualr si nunq̄ hō bene fecisset: sed semper fuisset malus: ⁊ tñ in vltimo vite pniam ageret deus sibi indulgeret. Capl'm. III

Tertia conclusio dicit̄ remissibilitatis.

Posito em̄ ꝙ aliquis toto tpe vite sue inimicus dei fuit nihilq; boni operatus est in infantia: vel in pueritia vel in adolescentia: vel iuuentute: vel denique in senectute adhuc de illius salute non est desperandum. Talis egrotat grauiter nihil cogitās de emēdatione: non sic est desperandum. Incipit laborare in extremis: nec agit pniam: adhuc nō est desperandum. Ducitur ad talem terminū ꝙ non potest amplius dicere nisi hec verba. Peccaui deus miserere mei. Si ex corde talia loquitur tam amplissima est dei misericordia ꝙ indulget sibi omnem vitam male actam et ascribit eum numero electorum. Et hoc probatur quintuplici testimonio.

Primum est Hieronymi.
Secundum est Leonis pape.
Tertium est Julij pape.
Quartum est Cypriani.
Quintum est celestini.

Primum testimonium est Hieronymi ad Paulā de dormitione blesille. que. xx. sue. etatis anno diem clausit extremum dicēs sic. Cū sanctum corpusculum februm ardor excoqueret: ⁊ semianimē in lectulo vallaret circulꝰ ꝓ pinquorum. hec in extremis ꝟba mandabat. Orate dñm iesum vt mihi ignoscat: quia implere non potui quod volebam. Secura esto o mi blesilla. Confidimus probare vera esse q̄ dicimus: nunq̄ est sera cōuersio. Uox hec primum in latrone dedicata est. Amen dico tibi hodie mecū eris in paradiso. Et idem ad damasum papam. ⁊ ponit̄ de pe. dis. j. c. importuna. Christus inquit de cruce in paradisum latronem tulit. Et ne quis aliquādo serā conuersionem putaret fecit homicidij penā martyrium. Secundū testimoniū est Leonis pape. ⁊ notatur in decretis. xxvj. q. vj. c. his qui Ubi ait. Misericordie dei nec mensuras possumus ponere nec tempa diffinire apud quez nullas patit̄ venie moras conuersio. dicente dei spū per ꝓphetā. Cum cōuersus ingemueris saluus eris Tertiū testimoniuz est Julij pape. xxvj. q. vj. c. Si presbyter. vbi ait. Uera cōfessio in vltimo tempe potest esse. quia dñs non solum tempis: sed etiam cordis inspector est. Sicut latro vnius momenti penitētia meruit esse in paradiso in hora vltime ꝯfessionis

Quartum testimoniū est Cypriani in epistola secunda ad Demetrianuz: qui dicit. In isto adhuc mundo ꝑmanenti nulla penitentia sera est. Patet ad indulgentiā dei aditus ⁊ querentibus atq; intelligētibus veritatem facilis est accessus. Quintū testimoniū est celestini pape. xxvj. q. vj. c. agnouimꝰ. Perdidisset vtiq; latro in cruce p̄mū. ad xp̄i dexterā pendēs si illum hore vnius pnia nō iuuisset. Cū esset in pena penituit: ⁊ ꝓ vnius cōfessione sermonis habitaculū paradisi eo ꝓmittēte ꝓmeruit. Uera ergo ad deū ꝯuersio in vltimis positoꝝ mente potiꝰ est estimāda q̄ tpe ꝓpha b̄ taliter asserente. Cū ꝯuersus ingemueris tūc saluꝰ fueris. hec ille. Patet ergo ꝙ largissima est dei charitas: ⁊ effusa pietas illiꝰ q̄ non tm̄ peccata relaxat: sed etiā ex modica pnia fetidissimos peccatores ad suam gr̄am suscipit: quam nobis ipse largiatur qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

UVA. BHSC. IyR_227

De diuina charitate, in quo apīc ꝯ ineſtimabile ſit pretiū noſtre redēptōis, vbi offertur copioſiſſime ſanguis xpi vt pctā abluanꝭ quem ipe xps paſſus offert omnibus gratioſe. Sermo VI

Enite ad me omēs

v q laborat⁹ ⁊ onerati eſtis. Ireꝝ vbi. ſ. Cupiēti ſcire ꝓfunduꝫ diuine charitat⁹, neceſſariū eſt inſpicere dei filium in cruce pendentē. q vt paterne iuſticie ſatisfaceret. recuperet ꝙ pditū hūanuꝫ genus. voluit ꝓciosum ſanguine ſuū effundere, cuius vⁿ tute nobis pcta ꝓdonar⁹, gra ꝓcedit ⁊ apīc ianua regni celoꝝ. Erāt em tria. q̄ hoies in celū ꝓſcendere ipediebāt. diabolica ptās, dei iuſta ſeueritas. ⁊ ꝓpria hoim malicia, ꝓpter q̄ dignat⁹ eſt mudi redēptor in ſuo corpe ſacratiſſimo ſuſcipere oīe debitū ſatisfactōis. Vnde oēs pctōres ad deū volētes redire ſecurū hñt ad illū acceſſum cuiⁿ ꝓpria merita. ſ. inno, centis ieſu meritū offerre valēt. Idcirco in p̄ſenti ꝙmone de ſexta fīāma diuine charitatis dicendū ē. q̄ ꝓciositas nūcupat⁹ de q̄ ſaluator dicit. Ego ſcio. Ego ſum ipe q̄ ꝓ pctōr vtoꝝ ablolutione pciū ſufficientiſſimū ſoluo. Ad qō pleni⁹ itelligēdū notabim⁹ tres ꝓditōes xpi patiētis oppoſitas ipedimētis nre ſalutis

Prima ꝓditio ōr abiectōis hūilitas.

Scōa ōr doloris acerbitas.

Tertia ōr extrema paupras.

De hūilitate xpi i cruce q̄ vicit diaboli ſuppbiā q̄ ipediebat hoies ne ſaluarenf. Ca. I

Prima ꝓditio vocat⁹ abiectōis humi p litas, Voluit fiāde ieſus bñdictus a prāte diaboli liberare nos ꝓ ſuā abiectionē ⁊ humilitatē. Moꝛs ādē eius abie, ctiſſima ⁊ ignominioſiſſima ⁊ vilisſima fuit eo volēte, vt diabolū humilitate vinceret. Poteſt aūt hūilitas xpi crucifixi oſtendi ſi conſiderent⁹ tria videl.

Locus.

Tempus.

Modus.

Primo quidem fuit moꝛs xpi abiectiſſima rōne loci. Nā q̄ elegit bethlee natiuitati. hieruſalē ſue paſſioni elegit. vt maioꝛ moꝛtis eſſet abiectio ꝙ oꝛt⁹ ſui ieꝛtitiſſet glia. Erat em hierl'm metropolitana p̄cipalis ſedes regis magiſterij ⁊ ſacerdotij. Et ideo ibi voluit pati ille q̄ erat rex magiſter ⁊ ſacerdos ⁊ in cultuvnius dei ⁊ in magno pplo. Nā ōr Act. ij. Et erant habitantes in hierl'm iudei viri religioſi ex oīi natione q̄ ſub celo eſt. Et ſubdit⁹, Parthi ⁊ medi ⁊ elamite: et qui habitāt meſopotamiā: iudeā ⁊ cappadociā: pontuꝫ ⁊ aſiā: phrygiā ⁊ pamphiliā: egyptuꝫ ⁊ pres libye q̄ eſt circa cyrenē ⁊ aduene romani: iudei q̄ſ ⁊ pſeliti: cretes ⁊ arabes. Ex quo pꝫ ꝙ ei⁹ moꝛs fuit maxime ignominie ꝓpter diffuſio nē infamie ad oīs mūdi partes. Fuit etiam crucifix⁹ in mōte caluarie. vt Jo. xix. ſcribit. vbi impij crucifigebanf ⁊ decapitabanf. Dic quidē eſt mons in quo abraā voluit imo lare filiū ſuū yſaac. Gen. xxij. Scōo fuit xpi paſſio ignominioſiſſima rōne tpis: qꝛ paſſus eſt in feſto azimoꝝ: qñ de tota iudea ppl's iſrael in hierl'm cōuenire debebat. Nam ſm Nico. de lira viri ter in anno tenebanf hieroſolymā accedere ⁊ intereſſe feſto ⁊ appere coꝛā dño. Primo in paſcate quod in anno illo fuit feria ſexta. ⁊ tali die crucifixus eſt ieſus. Scōo in pēthecoſte in memoriā date legis in mōte ſynai. Tertio in ſcenophegia qō idē eſt quod fixio tabernaculoꝝ. ⁊ fiebat in memoriā quadraginta annoꝝ quibus filij iſrael fuerūt in deſerto. Tertio fuit xpi paſſio vituꝑoſiſſima rōne modi: qꝛ crucifixus eſt in'alto locoꝝ ab oībus videref. ⁊ poſit⁹ eſt in medio latroꝝ tanꝯ ipe duob⁹ illis latronib⁹ deteꝛioꝛ extitiſſet. Nec aūt oſa ieſus patiēter tulit vt diaboli ſuparet ptātē. Vnde et Jobes Apo. xx. c. aſt. Vidi angelū deſcēdentē de celo, t. xpm habentē clauē abyſſi. ⁊ catenā magnā in manu ſua: ⁊ appḥendit draconē magnū ſerpētē antiquū qui eſt diabol⁹: ⁊ miſit eū in abyſſuꝫ et poſuit ſignaculū ſup ipm. Per iſtū ägeluꝫ ſm omnes expoſitoꝛes intelligit⁹ chriſt⁹: qui virtute ſua diaboli prātem ligauit. Sed non immerito aliquis poſſet obijcere: ꝙ ſcz diaboli poteſtas non eſt ligata. Nam. j. Pet. v. ōr. Sobrij eſtote ⁊ vigilate: quia aduerſari⁹ veſter diabolus tanꝯ leo rugiens circūt querens quem deuoꝛet. Et Epheſ. vj. c. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem ⁊ ſanguinem: ſed aduerſus ꝓncipes ⁊ poteſtates: aduerſus mūdi rectoꝛes tenebraꝝ harum. Ad quod rñdent Alexā. de halis in. iij. volumine ſumme, q. xvij. mē, iij. et Boñ. in. iij. diſ. xix. ar. j. q. ij. ꝙ vt etiam magr ſentē. in lra dicit. Per paſſionē xpi liberati ſumus a prāte diaboli. oēs ādē ꝙtū ad ſufficientiā: ſ illi ſoli q̄ ſunt de eius coꝛpe qō eſt eccl'a quātū ad efficaciam. Quod patet ſic. Nam diabolus ante chriſti paſſionem habebat duplicē manū. ſcz attrahentem, et impellentez. Manus attra-

UVA. BHSC. IyR_227

dens erat potestas trahendi homies ad libz etiã iustos ⁊ sanctos. Adanus impellẽs erat potestas ꝓcipitandi in malũ. vel fallacia, vel ꝑ violentiã, qz temptabat vt draco. ⁊ tẽptabat vt leo. Prima manus attractiua erat tante potẽtie vt nullus posset ei resistere. Et hec fuit ei oino ãputata xp̃i passiõe. Jam em̃ nullum iustũ põt ad limbũ trahere. qz per passionem xp̃i delẽtũ est cyrographuz peccati. Ade Adanũ autem impellentẽ habebat ita fortez vt cũ magna difficultate posset quis ei resistere. Et ideo in multis regnabat. imo fere in oibus ⁊ oẽs superabat. vel ꝑ fraudulentiã vel ꝑ violẽtiã. Et hmõi potestas debilitata est per passionẽ xp̃i. ꝑ quã lumẽ veritatis aperit cõtra diabolicã fraudulẽtiã. ⁊ adiutoziũ tribuit ꝓtutis ꝺ diabolicã violẽtiã. Apparuit aũt lumẽ veritatis interius ꝑ diuinã inspirationez. ⁊ exterius ꝑ humanã instructionẽ. Jam enim fere oibus est veritas ꝓpalata. ⁊ ideo destructa est idolatria q̃ pri⁹ regnabat. Adiutoziũ aũt virtute tribuit ꝑ gr̃e infusionẽ q̃ repzimit cõcupiscẽtiã: ⁊ ꝑ angelicã ꝓtectionẽ q̃ cõpzimit ⁊ repzimit potestates aduersas. ⁊ hoc idẽ ꝓtute passiõis merito cuius mittit nob spũs scz nutrunf etiã ⁊ ipsi angelici spũs vt supek aduersarius. Vñ diabolus sup oia abhozret memoriã passiõis ⁊ figurã crucis per quã sumus ab eius ptãte liberati. Et sic põt ad obiecta rñderi. Quicũq; ergo xp̃m interroget: cur caput nõ erigit in cruce: audiet illum ꝓtinus rñdentẽ, Deu ꝯra est ꝓfusio. Ego ille sum q̃ hierusalẽ intrauerã clamãtib⁹ pueris benedictus qui venit in noie dñi: ⁊ omni ppl'o iubilãte, ⁊ mõ nudus patioz in medio latronũ vt ho minẽ liberẽ a diabolica supbia ⁊ ptãte.

De immẽso doloze xp̃i in cruce quẽ sustinuit vt ipse ꝑ oibus peccatoribus penitentiã faceret. Capl'm II

Ecũda cõditio xp̃i patiẽtis fuit doloris acerbitas vt penas nostras ipse poztaret, de q̃bus esa. liij. c. ait. Vere lãguozes nostros ipse tulit, ⁊ dolores nros ipse poztauit. Et nos reputauimus eũ quasi leprosum ⁊ pcussum a deo ⁊ humiliatũ. Ipse autẽ vulneratus est ꝓpter iniq̃tates nostras et attritus est ꝓpter scelera nostra. Disciplina pacis nostre sup eũ ⁊ liuoze eius sanati sumus. Oẽs nos sicut oues errauim⁹. vnusq̃sq; i viã suã declinauit. ⁊ dñs posuit in eo iniq̃tatẽ oim nostrũ. Et. ỹ. Pec. c. ij. Petã nr̃a ꝑtulit i corpe suo sup lignum: vt peccatis mozui iustitie viuamus; cuius liuoze sanati sumus.

Que verba declarãs magr̃ in. iij. dist. xix. ait. Petã poztare est ꝑ pctis nostris penaz pati. Dolnit itaq; iesus ꝑ nobis. Ad cui⁹ plenioẽ intelligentiã tria de ipso ꝓsideremus.

Primo veritatem.

Scõo grauitatem.

Tertio vtilitatem.

Primo cõsideremus doloris xp̃i veritatẽ Non enim videf quibusdã xp̃m vere doluisse: qz arguũt primo ex quodã dicto Dylarij. x. li. de trinitate, vbi ait. Virtus corpis sine sensu pene vim pene in se deseuietis excipit. Sz verus doloz nõ est sine sensu pene. ergo in xpo nõ fuit ver⁹ doloz. Scõo arguũt ex dicto Dionysij: qui ad Jobem euangelistam ita scribit. Absit vt ego insaniã: vt credã sanctos aliqd pati ꝑm corpis passionẽ: sed ꝑm solũ iudicare ipos sentire credo. Si ergo hoc est verum scti nõ senserũt passiones ylas nisi solus ꝑm iudiciũ. nõ ergo ꝑm experientiã. ergo patiẽdo non habuerũt doloẽ verũ. Ergo multo min⁹ sanctus sanctoz xp̃s. Tertio arguũt: qz moyses ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctib⁹ sine ali qua corpozis lesione ꝓpter continuã cõtemplationẽ. Si g̃ pfectio cõtẽplatois aufert passionem ⁊ sensum famis, pari rõne videtur q̃ auferat sensuz dolozis in carne passibili. Sz in xp̃o fuit ꝓtinua ꝓtemplatio ⁊ pfectissima ergo videf q̃ nulla fuerit in eo doloris expiẽtia. Quarto arguũt: qz natura agẽs prestantioz est patiẽte. ꝙ natura assumpta pstantioz est omni alia. ergo nõ videf q̃ ab aliq̃ natura possit affligi vel ledi. Quinto arguũt: quia si aia petri poneref in inferno. ab ignib⁹ non cruciaref: qz nõ hz in se cãm ꝑ quam debeat dolere. Jgif si aia xp̃i nullã cãm passionis in se habebat. videf q̃ nullũ doloẽ sentiebat in carne quãtũcũq; passibili. Si ergo doloz est passio ipsius aie potius q̃ carnis. ficut dicit Aug⁹. videf q̃ in xpo nõ fuerit doloz verus. Tali errozi imitunf quidã heretici. ⁊ est etiã antiquus erroz saracenoz. qui erroz nõ solũ euacuat fidẽ xp̃i: ⁊ xp̃i euangeliũ: sed etiam euacuat redẽptionẽ nr̃am: ⁊ dixit xp̃m nõ eẽ xp̃m. Dũ em̃ dixit xp̃m nõ fuisse veracit̃ passum: dicit ipm nõ satisfeciſſe: ac ꝑ hoc nec genus humanũ esse redemptũ. Dũ ꝺo dicit ipsum simulasse se pati, dicit ipm fuisse mendacem. ⁊ ita nec vere fuisse dei filiũ: nec dei nunciũ. ⁊ ita nec mediatoẽ: sed pti⁹ deceptoẽ. Jdeo catholice dicendũ est ꝑm Alexã. in. iij. summe. q. xvij. mẽ. j. ar. ij. et Boñ. di. xvj. iij. libri sentẽtiarũ. ar. j. q. j. q̃ absq; dubio vera

UVA. BHSC. IyR_227

doloris passio fuit in xpō sicut scriptura testatur. Vñ esa. liij. c. dicitur. Vidim⁹ eum nouissimū virorū virū doloꝝ & scientē infirmitatem. Oō nō intelligit ꝓpheta de scientia simplicis noticie, sed de scientia experientie, & in ꝑsona ei⁹ dicit in ꝑsal. Ego sum paup & dolēs. Fuit em̄ in xpō caro passibilis & pōzabilis. fuit etiam virtus sentiendi ꝑm quā etiā anima cōpatit, corpi leso. Cū igit hec duo verū doloꝛe faciunt. s. vera lesio & verus sensus lesiōis. & hec duo vere fuerūt in xpō. indubitāter tenenduꝫ est ꝙ in xpō fuit vera doloris passio. Ad pmū ergo quod obijcit de auctoritate ||Hilarij tripliciter est rndendū. Quidaꝫ em̄ dicūt ipsuꝫ ꝛba illa retractasse. alij vero asserūt ꝙ in verbo ꝓdicto. & in alijs ibidē positis non excludit sensum doloris in xpō ꝑm humanā naturam sed ꝑm diuinā. Cū verba illa nō sunt referenda ad xpi personam. Et hoc cōfirmatur. qz vt dicit idē ||Hilarius. intelligētia verboꝝ ex causis dicendi est assumēda. Voluit itaq; in verbis ꝓmissis excludere errorē Arrij heretici: q̄ dicebāt xpm ꝑm se totū passuꝫ fuisse. Quidā vero vt magister sententiarū in lra rndent ꝙ ||Hilarius non voluit ostendere xpm nō habuisse verū doloꝛē. sed nō habuisse cām doloris

Ad secundū de auctoritate Dionysij dicendū est ꝙ Dionysius nō sensit ꝙ btūs Jobes. & alij sancti non experirent doloꝛem in tormētis: sed voluit cōmendare cōstantiā mentis: que nō magis cōmouebat experientia sensus ꝙ cōmoueret ex sola consideratione iudicio rōnis. Ad tertiū de ||Moyse dicendū est: ꝙ etsi dulcedo cōtemplationis quodāmodo ipz reficeret: & a sensibus exteriorib⁹ abstraheret adeo ꝙ naturales virtutes quodāmodo consopiret: vt nō ita cōsumerent: & cibū requirerent: tñ ꝙ tanto tempore ieiunauit siue aliqua sui lesione: hoc fuit ꝑ spāle priuilegiū siue beneficiū: & diuinū miraculuꝫ. Et ideo non habet locū in ꝓposito. qz xps in passione sua nō exercuit miracula potētie, sed potius vsus est armis patientie. Ad quartum dicendum est ꝙ illud nō oportet intelligi ꝙ sit verū simpliciter: sed ꝑm aliquā cōditionem siue ꝓpte tatē. Quia em̄ lapis ledit pedē: nō oportet ꝙ lapis sit nobilior pede: sed sufficit ꝙ excedat in aliqua cōditione: vt puta in duritie & solidi tate. Et sic est in ꝓposito. Quāuis em̄ clauus non esset nobilior carne xpi: erat tñ durior et solidior. Et si tu obijcias mihi de aīa ꝙ non posset pati. dicēdū ꝙ aīa nō patiebat ꝑ se: sed ꝑ accidēs. s. cōpatiendo carni. Vel ꝑm Augu. in. vj. musice. anima sumit occasionem patiēdi ex carne. veruntamen patit ex se occasione accepta aliunde. Poterit etiā dici ꝙ illud verbum habet intelligi ꝑm institutionem nature non ꝑm dispensationem misericordie & punitionem iusticie: quoꝝ primū respicit animaꝫ xpi. reliquum animā peccatricem. sicut. xliij. dist. iij. expresse habet. Ad quintū q̄ obijcit ꝙ anima Petri nō pateret in inferno: dicēdum ꝙ nō est simile, quia anima petri post glorificationē perfectam non est passibilis ex causa ꝓpria: nec ex dispensatione diuina ꝓpter salutem alienam. Nō autem est sic de anima xpi que dispensative & voluntarie passibilitatem habuit cū carne passibili cui adiuncta fuit. Secundo consideremus doloris grauitatem. Fuit em̄ doloꝛ eius grauissimus: ita vt excederet oēs penas martyrū. & quecunq; genera tormentoꝝ triplici rōne videlicet.

Primo ꝓpter anime sue limpiditatem.

Secundo ꝓpter carnis teneritudinem.

Tertio ꝓpter vtriusq; necessitudinem.

Prima ratio ptz. qz aīa eius habuit noticiā omnium veritatuꝫ. Unde nouit distincte que sibi fuerunt penalia. nec ꝓpter vnum aliud minus apprehendit. Ideo ꝑm numerum eorum que patiebatur & partium ꝑm quas patiebatur fuit apud animam ihesu doloris multiplicitas. Unde Ecclesiastes. i. Dicitur. Qui addit scientiam addit & laborem. Secunda ratio patet. quia ꝑm Boñ. in. iij. dist. xvj. ar. j. q. ij. in eo erat maxima cōplexiōis equalitas & sensus vivacitas. Quāto em̄ complexio est nobilior. & quanto sensus tactus est vivacior: tanto doloꝛ est acutior. Secunduꝫ autem doloris ipsius magnitudinem est totius corporis afflictio. Audi em̄ omnium membrorum afflictionem. Pedes eius fuerunt afflicti cuꝫ discalciati & nudi per totaꝫ noctem & per partem magnam diei huc & illuc currerent. Pieꝫ credendū est ꝙ sepius in lapides impingebant. effundebantq; per viam sanguinem sacruꝫ. Vitalia membra ac respirantia sicut cor & pectoris cōcauum. & similia dure fuerunt afflicta in timore & multorum suspiriorū & gemituum assumptione circa costas doruꝫ late ra atq; corpus. Et vniuersaliter omnia membra in dura flagellatione afflicta fuerunt. in qua superficies carnis sue tenere. & delicate fuit crudeliter lacerata. & sanguine cruentata. Brachia fuerunt afflicta ob duram ligationē & constrictionem. ||Humeri fuerunt afflicti duro onere crucis. Os quoq; afflictum fuit tam

UVA. BHSC. IyR_227

fetido osculo ꝓditoris: ꝙ etiã fellis ⁊ aceti amaro potu. Nares afflicte fuerũt horribili fetore sputoꝝ abominabiliũ iudeoꝝ ⁊ fetore cadauerum mortuoꝝ. Bene quoq; afflicte fuerunt ⁊ tumefacte ac sanguine ⁊ liuore cõspse. Tum ex pcussionibus faciei: tum etiã ex spinea corona ꝓpter quã sanguis p eius faciem defluebat. Oculi fuerũt afflicti ꝯfusi ⁊ velati ac fletu reliquati: in furoꝛis ⁊ iracundie ignẽ spirantiũ inimicoꝝ suoꝝ aspectu. necnõ: quia videbat matrẽ ⁊ discipulũ quẽ diligebat flentes ⁊ cruciatos. Aures replete fuerunt oppꝛobꝛijs. Uertex capitis afflictus fuit durissimis spinis ⁊ pcussione arundinis. Ob immensitatẽ iracꝝ doloꝛis clamat xps Trenoꝝ. i. dicẽs O vos omnes qui trãsitis p viam attẽdite ⁊ videte si est doloꝛ similis sicut doloꝛ meus.

Tertia rõ ꝓpter anime ⁊ corꝑis necessitudinẽ. Quanto eẽ dẽ maioꝛ est amicitia aie ad ipm corꝑ: tanto separatio est doloꝛosioꝛ. Euꝝ ergo inter aiam xpi ⁊ ipm corꝑus maioꝛ eẽt amicitia ꝙ fuit in alijs hoibus mũdi: tũ ꝓpꝛ anime bene ordinate charitatẽ. tũ etiã ꝓpter corꝑis seu carnis puritatẽ ⁊ dignitatẽ: sequit ꝙ quando anima xpi p mortem fuit a corꝑore separata ꝙ doloꝛ ipsius intensioꝛ fuerit ꝙ doloꝛ cuiuscũq; morientis. Tertio ꝑsidera re opꝰ doloꝛis xpi vtilitatẽ. Nam per doloꝛes suũ nos liberamur a pena cui merito subijceremur. Scõꝰ em̃ Boñ. in. iij. di. xix. ar. ſ. q. iiij. passio xpi nos liberauit a pena tempali ⁊ ab eterna. ⁊ ab ea q̃ est inter vtrãq; media. A pena tempali liberat. dum ꝛtute illius cõdonãtur nobis pcã: nõ solum ꝙtum ad culpam ⁊ reatum pene eterne. sed etiã ꝙtum ad dimissionẽ pene satisfactoꝛie sicut habet fieri in sacrameto baptismi. A pena eterna liberat liberando a culpa. Dum enim per passionem xpi nobis gra impetrat: p quaꝝ culpa dimittꝛitur nobis debitũ pene eterne mortis relaxat. Liberat a pena que est etiã inter vtrãq; media q̃ quidem fuit carentia visionis diuine ex merito peccati ade. Et illa quidẽ etsi fuerit ad tempus ꝓpter gram reparata in eis q̃ detinebãt in limbo: debebat tamen habere eternitatẽ habito respectu ad culpã Ade. Sꝫ alijs obijcit: quia nũc illis penis tpalibus subiacemus ꝗbus subiacebant illi q̃ erant ante passionem xpi. Et nullus qui est in inferno damnatus liberaꝝ a pena tempali nec ab eterna. Rñdet dñs Boñ. vbi. s. ad vlti. arg. ꝙ rõ illa peccat ꝑm cõsequens. Non em̃ sequit ꝙ si hoc modo non liberat a pena tempali ⁊ eterna: ꝙ ꝓpꝛ hoc nullo modo. Quãuis em̃ non liberet a pena eterna eos q̃ sunt in malo obstinati. liberat tamen eos qui volunt ⁊ possunt ad christum cõuerti. Rursus ꝙuis nõ liberet a pena temꝑali in ꝑsenti: vt ab ista fame ⁊ siti: liberabit tamen in futuro. Liberat etiã ab aliꝙbus penis tempalibus ad quas essemus obligati merito peccatoꝝ nostroꝝ: nisi passio xpi interueniret. Si quis ergo pie xpm cõtemplando in cruce pendentem interrogetꝛ: cur caput tenet inclinatum: audiet illum dicentem ꝓtinus. Heu me doloꝛibus angoꝝ: passionibus crucioꝝ: ⁊ in amaritudine moꝛaꝝ anima mea. Alloquere ipsum alloquere anima dura. ⁊ loquꝝ ipse tecum libenter. Dic ei. O amantissime inuenis quod scelus commisisti vt crucem cum tanto doloꝛe ascenderes. Et ipe dicet tibꝫ: tu anima es mihi causa doloꝛis. tu peccasti ⁊ peccare non cessas: ⁊ cum penas non valeas soluere delictoꝝ: ego ꝓ te penitẽtiã ago ⁊ ꝓ omnibus qui saluari volũt. Absq; enim mei sanguinis effusione nullus saluari posset. Sanguis vero meus effusus tante virtutis est ⁊ efficacie: vt vna gutta sola sufficiat ad redimendum omne genus humanum. Sꝫ ego largus redemptoꝛ vt securi fiant qui saluari ⁊ conuerti volunt non vnam guttulam: sed de toto corꝑore meo sanguinem meum ef fundo. De capite: de facie: de oꝛe: de collo: de manibus: de pedibus: de omnibus membris meis: ⁊ denicq; de corde meo. Ꝓpꝛ hꝰ Bern. super Cant. sermone. xxij. ait. Ad cumulum pietatis tradidit in morte animam suam ⁊ de ꝓpꝛio latere ꝓtulit ꝑcium satisfactionis quo placaret patrem. Ꝓpꝛ qõ illũ ad se verticulum traxit. Apud dominum misericordia ⁊ copiosa apud eum redemptio. Ꝓcꝛsus copiosa: quia non gutta: sed vnda sanguinis largiter per quinq; partes corꝑoris emanauit. hec ille. Sed hominis peccatoꝛis ipsum fugientis maliciam xps considerans: de ipso sic conqueritur per Augu. contra ḋnq; hereses. Cum esses inquit inimicus patris mei tecum ciliaui te. Cum inter montes ⁊ siluas erraꝛes quesiui te. Humeris meis poꝛtaui te. Patri meo reddidi te: laboꝛaui: sudaui: capit me um spinis opposui. manus meas clauis obiecit: lancea latus meum aperuit: sanguinem meum fudi: animam meam posui vt te mihi copularem. Et tu diuideris a me.

De paupertate christi quam in cruce sustinuit. vt nobis diuitias gratie inueniret. Capitulum. III

UVA. BHSC. IyR_227

Tertia conditio christi patientis est extrema paupertas: quam sustinuit pro nostris culpis delendis. De qua ipse Matth. viij. c. ait. Vulpes foueas habent. et volucres celi nidos: filius autez hominis nō habet vbi caput suū reclinet. Fuit nanqz xp̄s triplici paupertate fatigatus.

Prima pauptas fuit bonoꝝ temporalium
Secunda amicoꝝ familiarium.
Tertia donoꝝ supernaturalium.

Prima pauptas fuit bonoꝝ temporalium Nullū q̄ppe bonū tēporale aderat xp̄o in cruce angustiato. nō domus: nō tectū: nō pānus nō aurū: nō argētū: sed nudus ipse pendebat.

Secunda paupertas fuit amicoꝝ familiariū qꝛ oēs eo relicto fugerūt. Hinc ꝑ ꝓphetā cōquerit dicēs. Considerabā ad dexterā ⁊ videbam, ⁊ nō erat qui cognosceret me. Scd̄m Alex. de halis. nō dicit ad sinistrā ꝓpter virginem beatam que sola ad sinistrum persecutionē filiū verū deū ⁊ hoīez cognoscebat. Ceteri vero etsi ex generali cōpassione xp̄o cōpaterētur. tn̄ ip̄m credebant purū hoīem in tormentis deficientem. Tertia paupertas fuit donoꝝ supnaturaliū. Habebat xp̄s dona plurima. vtputa. scientiā. sapientiā. sanctitatē. pulchritudinē corporis ⁊ anime. ⁊ alia hmōi, q̄bꝰ oībus in cruce. etsi nō fuerit priuatus. priuari tamen visus est dum reputatus est peccator. stultus. seductor. ⁊ oīm maloꝝ perpetrator. Quare non immerito. ad se aduocans aīam peccatricem dicere pōt. Reuertere ad me aīa mea. Ecce ꝑ te precium soluo. Expendo ꝑ te omnes thesauros meos. Suscipe sanguinem meū. Suscipe penas meas, ⁊ offer illas patri celesti. Dic ei parce mihi misere peccatrici per vulnera per dolorez ⁊ sanguinē. ꝑ mortē iesu xp̄i. Parce dn̄e qꝛ filius tuus ꝑ nobis peccatoribus pati dignatus est. Et statim deus remittet tibi peccata tua. Ergo non immerito preciositas vocari pōt hec flāma amoris: vbi xp̄s preciosum sanguinem suū offert peccatoribus, vt consequantur salutem quam nobis donet ille qui viuit in secula. Amen.

De diuina charitate in quo declaratur q̄ gratiosus sit deus peccatoribus penitentibꝰ ⁊ ad se redeuntibus. quibus admirāda dona concedit. Sermo. VII

Venite ad me omnes qui laboratis ⁊ onerati estis, ⁊ ego reficiam vos vbi. s. Ut se tandem beniuoluz reddat deus peccatoribus penitentibus: offert illis munera gr̄e sue: cū dicit. reficiā vos. Ad qd̄ plenius intelligendū in p̄senti s̄mone: de charitate diuina ꝯcludemꝰ tractatum: exponētes septimā flammā: q̄ vocabat̄ gratiositas. Pro cuiꝰ delaratōne notabimus tria gratiosa dona q̄ deus ꝑ sui amore pctōribus ad se redeūtibus elargit̄.

Primū donū d̄r restitutionis.
Scd̄m letificationis.
Tertium glorificationis.

Qualiter deus restituit peccatoribus per penitentiā bona prius perdita: ⁊ per peccatū mortificata. Capl̄m. I

Primū donū qd̄ deus bn̄dictꝰ elargit̄ pctōribꝰ penitētibꝰ d̄r restitutionis. Scd̄m Ric. in. iiij. di. xiiij. ar. vij. q. ij. et cōem opi. theologoꝝ: ꝑ pn̄iam restituūtur homini opa p̄us ꝑdita: ⁊ ꝑ culpā mortificata: q̄ ante viua fuerūt. Si q̄s nāqz in charitate existēs decē annis s̄uierit deo ieiunādo: ⁊ orādo: ⁊ cetera hmōi faciēdo aduenīēte culpa mortali. bona hec oīa ꝑdidit. Sz eo a culpa resurgēte reuiuiscūt simul oīa supradicta

Sed ꝯtra obijci pōt ꝑ dictū Hugonis q̄ ait Nemo in spe correctiōis peccare dz. qꝛ quod semel amittit̄ ip̄m nō recupat̄ amplius. Ergo si bona opa p̄us facta sint amissa ꝑ culpam: impossibile est ea restitui. g̃ nec viuificari. Itē Omne qd̄ viuificat̄ est aliq̄ modo: s̄ qd̄ oīno perijt nullo modo est, ⁊ talia sunt opa bona p̄us facta. ergo nec viuificari nec recuperari possunt. Rn̄det Bon̄. in. iiij. di. xiiij. parte. ij. ar. ij. q. iij. ꝙ opa q̄ p̄us fuerūt viua: quia ex charitate facta ⁊ digna vita et̄na, postea aduenīēte culpa mortificant̄ in isto: q̄a amplius ī hoc q̄diu est culpa in eo nō est dispositio digna remuneratiōe ꝓpter indignitatē ip̄iꝰ: s̄ rursus gr̄a redeunte q̄ istū facit dignum vita eterna. iam opa in hoc sunt digna remuneratione, ⁊ ideo restituunt̄ ⁊ viuificant̄. Ad itelligentiā tn̄ obiectoꝝ notandū ꝙ dicūt q̄daz ꝙ opa bona in charitate facta: qꝛ bona sunt et ideo fiunt in laudē dei vt inde debeat laudari deus. qꝛ v̄o in vnitate mystici corpis. ⁊ qꝛ in charitate: ꝑtinēt ad corpus mysticū. qꝛ v̄o ex libera volūtate ⁊ iusta. ad radicis p̄mium siue ad faciētis meritū. Un̄ lz iste cadat q̄ faē opa: nihilominꝰ remanent in corpe mystico: qꝛ inde alia mēbra gaudebūt. ⁊ deꝰ inde laudabit̄. Sed tn̄ nō manēt ad gl̄iam faciētis, et ideo moriunt̄ ista cū iste morit̄. s̄ eo resurgente a culpa: ⁊ facto de corpe mystico. sibi opa bona reuiuiscūt. ⁊ quātuz ad hoc dicunt

UVA. BHSC. IyR_227

itelligi illō Apoc.iij. Tene qd̄ habes. Quicq̄d autē sit de hoc siue remaneant in corpe mystico siue non: verū est ꝙ remanent in memoria eius qui fecit: ⁊ dubiū etiā non est quin maneant in memoria dei: ⁊ q̄diu manet culpa: manent in cognitione dei cuncta respicientis: ⁊ ī memoria peccatoris. Sed ibi nō manent ad remunerandū: nec in memoria peccatoris ad gaudiū: sed magis ad dolendū. Sed cū resurget manent in deo ad remunerandū: ⁊ in memoria ip̄ius peccatoris ad gaudendū. Ad dictū Hugonis dicendū est ꝙ intelligit de illo ope bono quod homo potuisset facere vel fecisset illo tpe quo peccauit. qd̄ quidē non recuperabitur. qr̄si alio tpe velit facere opus qd̄ omisit: perdit quod debēt facere in illo tpe. Ad secundū dicendū ꝙ illa opa que mortificata fuerunt manent in memoria eius qui fecit: ⁊ dei pro quo fecit. hec Boñ.

De leticia angeloꝝ ⁊ totius celestis curie ꝓpter pniam ⁊ ꝯuersionē pctōꝝ. Capl'm II

Secundū donū dicitur letificationis. Facit vtiq̄ deus angelos suos iubilare in ꝯuersione peccatorum. Unde Luc.xv. dicitur. Gaudiū est angelis dei super vno peccatore pniam agente. Sed circa h̄ notādū de gaudio angeloꝝ ꝟm Boñ. dist.xj. ar.ij.q.ij. secūdi libri. ꝙ ip̄m gaudiū in angl'o crescere: pōt intelligi dupl'r. Uel extensiue: vl' intensiue. Extensiue dicitur crescere qñ quis de pluribus gaudet. Intensiue aūt qñ affect⁹ eius de aliquo copiosius gaudet. Si ergo loquamur de cremēto gaudij ꝟm primū modū scz quantū ad extensionē: verū est. Et doctores cōiter sentiunt ꝙ ip̄is beatis angelis accrescit gaudiū ex salute peccatoꝝ: qr̄ de pluribus gaudent: ꝟm ꝙ plures saluantur. Si aūt loquamur de cremento gaudij ꝟm modū aliū scz quantū ad intensionē: sic est distinguendū Nā gaudiū duplex est. Quoddā est gaudiū in quo consistit premiuz substantiale. ⁊ illud est gaudiū de bono increato: quod angelus habz de deo ⁊ ī deo. Est iterū gaudiū quoddā accidētale. ⁊ illō est gaudiū qd̄ angelus habet de bono creato. siue ꝓprio siue alieno. Ergo aliqui dixerūt ꝙ in angelis beatis accrescit vtrūq̄ gaudiū intensiue: quia nondū sūt perfecte beati: q̄uis sint ꝯfirmati. De quoꝝ opinione videtur fuisse magister. Sed quia hec opinio non videtur ꝓbabilis. ideo fuerūt aliqui qui dixerūt ꝙ neutrū gaudiū crescat in eis intensiue. sed solū extensiue. sicut charitas eoꝝ non est maior q̄ fuerit ab initio. q̄uis plures nūc diligant q̄ tunc. Sed quia istud nō videtur adhuc satis ꝓbabile ꝙ angelis accrescat materia gaudij q̄netiā accrescat ⁊ gaudiū. iō est terti⁹ modus dicēdi ꝙ in angelis nullo modo accrescit gaudiū in quo ꝯsistit p̄miū eēntiale quia qnantū ad illud perfecte beati sunt. Sz gaudiū in quo consistit p̄miū accidentale accrescere potest non solū extensiue. verū etiam intensiue rōne ꝓprij boni cōiuncti ꝙ mistrādo alijs bona opa ⁊ rōne boni faciūt in q̄bus premium accidentale merent. Et quia etiam cōciues suos ad beatitudinez perducūt super quibus congratulant: nō solum autē angeli: sed etiā tota trinitas gaudet ⁊ facit festuz de conuersione pctōris. et primo gaudet pater. Nam rex terren⁹ multū gaudet quādo filius sibi concipit: sicut letatus est Abraā ⁊ conceptu Sare. Multuz gaudet quādo nascit: sic zacharias ⁊ Elizabeth in ortu precursoris. Multū gaudet quādo filius ablactatus est. Unde abraā fecit magnū cōuiuiū in ablactatione filij sui ysaac. Geñ.xxj. Multū gaudet qñ filius grandis effectus est: ⁊ ad mensam recipit. Sic pater celestis de filio spiritualit cōcepto: nato: ablactato: ⁊ ad mēsem recepto multū gaudet. Cōceptio nāq̄ accipit in cōtritiōe: siue boni ꝓpositi inchoatōe. Unde Esa. xxvj. A facie tua dñe cōcepimus: ⁊ quasi parturiuimus: ⁊ peperimus spm̄ salutis. Natiuitas attendit in cōfessione vel bonoꝝ operuz ostensione. Sed de multis potest dici illud Esa.xxxvij. Uenerunt filij vsq̄ ad partum: ⁊ virtus non est pariendi. Ablactatio attēdit in vite ꝑfectione: quādo homo intantū ꝓficit ꝙ iam nō indiget lacte paruuloꝝ: sed cibo solido perfectoꝝ. de quo Heb.v. Perfectoꝝ est solidus cibus. Ad mēsam receptio attendit ī celesti refectione. Juxta illud Luc.xxij. Ego dispono vobis regnū vt edatis ⁊ bibatis sup mensam meā in regno meo. Secūdo gaudet filius triplici de causa. Primo quia videt effectuz sue passionis. Qd̄ notat in parabola de oue perdita ⁊ inuenta. De qua Grego. ait in omel'. Una ouis perijt quādo homo peccādo vite pascua dereliquit. In humero aūt posuit: quia peccata in corpe suo ip̄e portauit. Et Aug. in libro cōtra qninq̄ hereses. Cū esses inquit xp̄s inimicus patris mei reconciliaui te. cum inter montes et siluas errares quesiut te: hūeris meis portaui te: patri meo reddidi te. laborani. sudaui. caput meum spinis opposui. manus meas clauis obieci. lancea latus meum aperui: totus iniurijs et asperi-

UVA. BHSC. IyR_227

ratibus laceratus sum sanguine fudi ⁊ aiam posui; vt te mihi copularem: ⁊ tu te diuidis a me, hec ille. Tantū aūt desiderū de oue inuēta habuit: q̄ etiā desertū, i. celū derelictū. Q̄ dicitur desertū. i. derelictū ab hoie qui fuerat ip̄m habitur⁹. Cum q; ad instar deserti in eo sunt dulces cantus auiū. i. angelo⁹. Ibi etiā sunt rose martyr⁹: viole p̄fesso⁹ ⁊ lilia virginū

Scō gaudet filr⁹: q; videt in peccatore cō uerso reformationē sue imaginis. Quod notatur in secūda parabola de drachma perdita ⁊ inuenta, in qua imago regis refulget. Decem em̄ drachme sunt nouē ordines angelo⁹ ⁊ decimus hoim qui ad dei imaginē sunt creati. Sed decima drachma perdita fuit quando homo peccauit. Sed x̄ps ip̄am quesiuit et suā imaginē repauit. Tertio gaudet eo q̄ videt resuscitationē sui fratris. Q̄ notat i tertia pabola de filio, pdigo: de quo dicit. Epulari ⁊ gaudere oportebat: q; frater tu⁹ perierat ⁊ inuentus ē. Tertio de q̄uersione peccatoris gaudet spūssanct⁹ triplici de causa. Prio q; recuperat templū suū q̄ dz inhabitare. de quo. j. Cor. iij. Nescitis quia templū dei estis ⁊ spūs dei habitat in vobis? Habitare autem nō posset nisi spūs malignus recederet. ij. Corint. vj. Que aūt conuentio x̄pi ad belial? quis consensus templo dei cū idolis? Secūdo gaudet q; recuperat mēbrū suū quod debet viuificare. j. Cor. vj. An nescitis q̄m mēbra vestra templū sunt spūssancti? Videmus aūt q̄ mēbrū precisum putridū vel paralyticu⁹ nō viuificat a spiritu humano. Eodē modo nec peccator a spū diuino. Tum quia diuisus est a deo Esaie. lix. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ⁊ deū vestrū. Tum quia putrefactus est in peccato. Jobel. j. Cōputruerunt iumēta in sterc̄ore suo. Tum q; palyticat⁹ ē ex inordinato motu. nō em̄ dz sensus amoris dei. de quo dicitur Sap̄. j. Sentite de dño in bonitate.

Tertio gaudet q; recuperat vas suū q̄ dz implere. Oportet aūt q̄ istud vas sit vacuū ab amore mundi si debet impleri amore dei. Vñ Aug. sup Jobem. Vas es: si plen⁹ es. Funde q̄ habes: vt recipias q̄ nō habes. Funde amorē seculi: vt implearis amore dei. Sed circa hoc queri pōt quō intelligat illud x̄pus Maius gaudiū est āgelis dei sup vno pc̄core pniam agente: q̄ sup nonagintanouē iustis. Ad quod dicendū q̄ pōt intelligi dupliciter. Aut de tepidis iustis: aut de feruētib⁹. Si primo modo: hoc verū est. vñ Greg. ait. Maius de peccatore q̄ de fratre iusto gaudiū fit in celo: quia ⁊ dux in p̄elio plus illū militē diligit qui post fugā reuersus hostē fortiter premit: q̄ illū qui nunq̄ terga vertit ⁊ nūq̄ aliq̄d fortiter fecit. Sic agricola illā terrā q; āpli⁹ amat que post spinas vberes fruges p̄fert: q̄ eā que nūq̄ spinas habuit ⁊ nunq̄ fertilē mes̄sem p̄duxit. De hoc etiam Aug. in libro cōtra Faustum sic dicit. Agricole plus placent agri qui spinis etiam magnis eradicatis centum p̄oferunt. q̄ qui nullas spinas vnq̄ habuerunt ⁊ vix ad tricesimū peruenerūt. Si aūt intelligatur de iustis feruentibus, tunc distinguendū est inter affectū ⁊ effectū. Nam p̄m Bon. meliori maior affectus: magis aūt indigenti: maior est tribuendus effectus. Videmus em̄ q̄ si aliqua mater decē filios habeat: si vnus infirmat ⁊ postea sanatur: maius gaudiū ostēdit de sanitate istius recuperata q̄ de sanitate in alijs p̄seruata.

De gl'ia quā acquirunt peccatores cōuersi ⁊ de ip̄or⁹ btitudine in regno celo⁹. Ca. III.

t Ertiū donū q̄ deus peccatoribus penitentibus elargitur: dicitur glorificationis. Nā in celesti ⁊ beata hierusalē ip̄os tandē aggregat societati ciuiū sup̄norum. Nec̄ em̄ p̄pter peccata ip̄is infimus locū concedit: quinimo vt saluator ait p̄pter ip̄am pniam meretrices ⁊ publicani p̄cedēt in regno celorum. Quanta aūt sit eor̄ gloria in celo: ostenditur in Thayde meretrice. de q̄ in vitis patrū legitur q̄ tante pulchritudinis extitit: q̄ multi p̄pter eā venientes subst̄antijs suis ad vltimā paupertatē deuenerunt. sed ⁊ amatores eius mutuo se interficiebāt. Quod cū audisset abbas Pannutius: sumpto habitu seculari ⁊ vno solido: p̄fectus est ad eā in quadā egypti ciuitatē: deditq̄ ei solidū q̄si p̄ mercede peccandi. Illa aūt accepto p̄cio ait illi. Ingrediamur simul camerā. Cumq̄ ingressus esset ⁊ locū preciosis ornamētis stratum ascendere inuitaret, dixit ad eā. Si est interius cubiculū in ip̄m eamus. Illa aūt dixit Est quoddā cubiculū vbi nullus ingreditur. Si vero deū times: nullus locus est qui eū diuinitati absc̄ondat. Q̄d cū senex audisset dixit ei. Scis esse deū? Cui illa respondisset se scire deū ⁊ regnū futuri seculi. necnon tormēta peccator̄, dixit ei. Si ergo hec nosti cur tot animas perdidisti? Et non solū p̄ tua. sed ⁊ p̄ alio⁹ reddenda rōne damnaberis. Illa vero p̄noluta ad pedes abbatis Pannutij cū lachrymis orabat dicens. Scio esse pniam pater ⁊ cōfido remissionē te orante sortiri. Pe

UVA. BHSC. IyR_227

to tribus horis inducias: ⁊ post hec quo volu eris ibo: ⁊ quecūq; preceperis faciam. Cūq; ei locum abbas ꝯstituisset vbi veniam impe trare deberet: illa collectis omnibus quecūq; de peccatis lucrata fuerat: perlatisq; in me dia ciuitate populo expectante igne combus sit clamans ⁊ dicens. Uenite oīs qui pecca stis mecū. ⁊ videte quomodo ea que mihi cō tulistis exuram. Cum autez omnia incendis set. ad locum quem abbas pannutius cōstru xit perrexit. Qui illam in cellula parua reclu sit. ostiumq; cellule plumbo signauit ⁊ paruā reliquit fenestram: per quaz ei cibus daretur iussitq; parum panis ei ⁊ paululum aque ab alijs ministrari. Cunq; ergo tribus annis fu isset inclusa. profectus abbas Pannutius ad abbatem Antoniuz: conuocatis discipulis vt ab eo inquireret si remisisset ei sua peccata de us narrata causa sanctus Antonius discipu lis conuocatis: precepit vt illa nocte orarent. Statimq; abbas Paulus maior discipulus Anthonij vidit in celis lectum preciosis vesti bus ornatum: quem tres virgines facie cla ra custodiebant. Cunq; paulus diceret glori am illam esse Antonij. nō est Antonij ꝫ Tha ydis meretricis: vocem sibi dicentem audiuit Quod cum mane audisset abbas pannutius cum gaudio discessit. Et cum illam eduxisset de cella: quindecim diebus superuixit ⁊ pau sauit in pace. Ergo aperiant oculos suos pec catores vt videant longitudinē latitudinē al titudinem ⁊ profundum ardentissime chari tatis dei: qui sua amplissima ⁊ immensa cle mentia paratus est semper peccatoribus pe nitentibus dare salutem quam nobis omni bus largiatur ipe qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

Explicitus est tractat⁹ de diuina charitate.

Tabula in sequentē tractatū.

De imortalitate anime: vbi tractatur de vi ta in cōmuni. Sermo I
De vita hois añ suā beatitudinē. Ser. II.
De imortalitate aīe que sua nobilitate exē plis ⁊ testificatōe ꝓbatur, Sermo. III
Sequitur tractatus de imortalitate ani me cuius sunt sermones III
De vita in cōmuni. Sermo I

Usti aūt in per petuū viuēt. Scribunt hec verba originaliter Sap. v. Qm̄ falso plerique opinant extictos hoīes corpali mor te amplius nec viuere nec viuificari posse: fiāt q; ex hoc in oībus vitijs brutis deteriores in presenti tractatu de immortali vita statui cō pilare. Est quippe sat superq; necessariū ape rire oībus: quēadmodū dei sapiētia statuit vt hoīes ꝓ varietate meritoꝝ: aut in eternū vi uant in felicissima patria paradisi: aut illā cō temnentes eternis supplicijs deputent. Naz que durior petra censeri pōt q̄ peccator ho mo: qui sentiens certitudinaliter proponi si bi bonum ⁊ malum perpetuo duraturū a pec cato separari nō curat? Grandis equidem ia ctura est pro momentaneo ac labili huius mū di bono perdere gaudia nunq̄ de futura: et obligare se in secula seculorum ad eternas pe nas. Quapropter vt ip̄ us immortalis vite plenior ac lucidior possit haberi notitia. in h̄ sermone ad vitam in cōmuni stilū nostrū diri gemus: de qua tria mysteria erunt contem planda.

Primū erit de vite diffinitōe.
Scōm erit de vite originatione.
Tertiū erit de vite substantiat a susceptōe.
Quid sit vita ꝫm philosophū declarat et an aīa sit ip̄a vita. Capl'm. I

Primū dicendū erit de vite diffiniti one. Nam vt Cicero tradit in p̄mo de officijs. Omnis que a ratione su scipitur de aliqua re institutio debet a diffini tione proficisci. vt facilius intelligatur quid sit de quo desputetur. Igitur inquiram⁹ pri mo quid sit vita. Et diffinitur sic a pb̄o libro de motu cordis. Uita est actus anime prim⁹ in motu corporis adaptati ad mouendū. Ex quib⁹ verbis dubitatio mouet. an vita sit ip sa anima? Et quibusdaz videtur q̄ sic. Nam Ambro. in libro de bono mortis oñdit q̄ aīa non pōt mori: qz est vita. ⁊ vita est contraria morti. Ait aūt sic. Aīa vita est: quō pōt mor tem suscipere: cū sit ip̄i contraria? Ip̄e etiam Ambrosius in eodē libro probat q̄ vita sit a nima sic. Cui anima infunditur: vita infundi tur. a quo aīa discedit: vita discedit. Aīa ergo vita est. Isidor⁹ libro. j. de sum. bono. Uita in

UVA. BHSC. IyR_227

quit corporis est aia. Sed ꝛ pbs vult ꝙ aia vi
uat seipsa. Igit erit sua vita Quod pbari po
test. Anima viuit. aut ergo seipsa aut alio Si
alio: aut illud viuit aut nō, Si non ḡ ñō dat
vitā. Si viuit. ergo aut seipsa aut alio. Tūc si
militer querit de illo alio, Si ergo nō est abi
re ī infinitū relinquit ꝙ illō quo viuit viuit se
ipso. Sz ꝟisimilius est ꝙ aia viuat seipsa ꝙ
alio quo viuit. ergo aia seipsa viuit. ergo ania
vita est, ergo vita est aia. Soluit aūt hāc am
biguitatē Alex. in. ij. volumine summe sue. d.
q. xc. mē. ij. ar. ij. ꝙ vita nō est aia ꝛ ꝧ actus ab
ipa egrediens. Qz vt scribit in libro de motu
cordis, primus ꝛ ꝑrimus actus aie vita est.
Vñ aia est causa vite in corpe. ꝛ cā aie ē cā vi
te in ipsa. Vñ vita q̄ aia in se viuit nō est aia:
sed illud, qō est causa aie, ideo vita nō est aia.
nec ecōuerso formaliꝫ loquēdo. Ad auctori
tates in ꝓium allegatas rñdet Alex. ꝙ intel
liguntꝫ per comitantiā causalē. non ꝑ identi
tatē essentialē rōne scz effectus quo ipsa cor
pus viuificat. Ad aliud etiā qō inducebat: ꝙ
aia viuit seipsa aut alio ꝛc. rñdet ꝓdictus do
ctor ꝙ ania ōz viuere seipsa. qz ꝓncipiū vite
est in ipsa: nec est ab aliquo extra ipam sicut ē
de vita corpis. qō est ab intrinseco, scz ab ipsa
anima ꝝ ꝙ dicit Aūb. ꝙ aia causat vitā. ꝛ
facit ꝙ vita sit in corpe. Nota ergo ꝙ viuere
seipso est dupliciter. Aut sicut se toto aut sicut
aliquo sui. Verbi gra. Aliter viuit anima seip
sa, aliter vita. Vinit em̄ vita seipsa tota sicut
est. Unde viuere vite ē esse. In vita em̄ nō est
aliq̄d quod non sit vita. Sed anima vivit se
ipsa id est aliquo sibi intrinseco, vt pote forma
li ꝓncipio: qō non est alterius nature q̄ ipsa
anima. Et ideo ex hoc nō sequit ꝙ anima sit
vita. Si em̄ hec esset vera. anima est vita ne
cessario oporteret ꝙ idē in ea esset informās
ꝛ informatū. id est ipsa esset sua forma. Et idē
esset illi esse ꝛ viuere: sicut idē est vite esse et
viuere quia vita seipsa viuit. Vita ergo ē actꝰ
ꝓmus ꝛ continuus substantie nobilis mouē
tis: vel cognoscētis. vel vtrūq̄ facientis. Sz
adhuc arguūt quidaz dicentes q̄ vita nō pos
sit esse actus anime. Nam vita cū sit pfectio vi
uentiū. actus cū sit accidēs: nō potest esse per
fectio taliū. Respondet ad hoc Alex. ꝙ est ꝓ
mus actus forme substantialis. ꝛ est actus cō
sequens ad primū actum. Licet autem conse
quentium actuum sit aliquod accidens. tamē
actus ꝓmus qui est perfectio substantie non
est accidens. Nam sicut intellectus quandoq̄
noiat ipsam potētiam intellectuā; qñq̄ autē
actum eiusdē accidentaliter vt scz qui ꝓuenit ex
comprehensione rerū extrinsecarum simil ter
est de vita. Vñ vita qñq̄ noiat ipsam vitam
put est substātia qñq̄ actū eiusdē accidenta
lem. Ista nihilominus rudibus ostēdi nō ꝑt
qz vt Ari. inq̄t in tertio metaph̄. Soluere vin
culū ignoranti nō est possibile.

Unde vita habet suum principiū.

Capm̄ II

Ecūdū mysteriū cōtemplandū est de
vite originatōe. vnde scilicz vita tra
hit originē sicut a ꝓncipio efficiente. ꝛ Plato dicit animā esse ꝓncipiū vite.
In libro autē de motu cordis ōz. ꝙ motus ē
causa vite. Arist. ij. de anima. Alia est vtētis
corporis causa ꝛ ꝓncipiū verū. Tamen restat
dubiū. qz ex hīs sanctoꝝ videt ꝙ omnis vi
ta sit a deo. Inq̄t em̄ Aug. li. de vera religiōe,
Nulla vita est que nō sit ex deo. qz de summa
vita est. ꝛ ipse est fons vite. Et Dionysius in
li. de diui. no. Omnis vite erit vitalis motus
ex vita ipsa que est sup omnē vitā. ꝛ Gen. ij.
Formauit deus hoiem de limo terre. ꝛ inspira
uit in faciē eius spiraculū vite. ergo ꝑ effectū
ꝓncipiū vite est ipse deus. Rñdet Alexā.
vbi. s. dicēs. ꝙ aliq̄d viuit in se ꝑ se ꝛ ex se. vt
vita ꝓpria q̄ est deus. Et aliq̄d viuit in se ꝛ per
se: sed nō ex se. vt aia ꝛ angelus. Est iterū ali
q̄d qō viuit in se. sed nō ex se: nec ꝑ se vt ania
sensibilis ꝛ vegetabilis. Aliox que viuūt ꝑ se
ꝛ in se q̄dā ꝑt alijs vitā cōicare. vt aie rōna
les corpibus organicis potētiā vitam habēn
tibus. quedā non possunt: vt spūs angelici et
spūs rationales. quedā que nō ꝑ se sed parti
cipando vitam illis mediātibus que per se vi
uunt. vt corpora humana. Ex quibus patz ꝙ
quedā sunt que ꝑ se viuūt. vt sunt spūs ange
lici. ꝛ aie rōnales. Dicimus ergo ꝙ vita eorūz
que ꝑ se viuūt imediate sit a deo sicut eoꝝ sub
stantia vel essentia. Vita vero eoꝝ que viuūt
participando vitam mediātibus illis que vi
uūt ꝑ se, nō est imediate a deo: sed illis media
tibus q̄ ꝑ se viuūt. Sz ꝑpter hoc qō dicimus
sanctus Tho. q. xvij. prima ꝑte querit dubiū
videlicet, Utꝝ oia sint vita in deo. Et ꝙ sic ip
se ꝓbat. qz Joh. j. dicit, Qō factū est in ipso vi
ta erat. sed oia ꝑ deuz facta sunt. ergo in deo
oia sunt vita. Insuper viuere dei est eius intel
ligere. In deo aūt idē est intellectus ꝛ qō in
telligit ꝛ ipm intelligere eius. Unde quicq̄d
est in deo vt intellectū. est ipsum viuere: seu vi
te eius. Cum ergo omnia que facta sūt a deo
sint in ipso vt intellecta; sequitur ꝙ omnia in

UVA. BHSC. IyR_227

ipso sint vita dina. Cōtra tñ hoc possum⁹ instare. Primo sic Acr̄,xviij.or. In ipo viui⁹ mus mouemur ⁊ sumus.ꝫ nō oia in deo sunt motus. ꝯ nō oia in deo sunt vita. Scōo sic. Oia sunt in deo sicut in pmo exēplari. Cuz ꝯ nō oia viuant th scipsis videf ꝙ nō oia in deo sint vita. Rñdet his pfatus doctor. Ad pmū ꝙ creature dicunf esse in deo dupl̄r. Uno modo inꝯtū ptinent ab ipo ⁊ pseruant ꝛ tute di uina: sicut ea dicim⁹ esse in nobis q̄ sunt in no stra ptāte. Et sic creature dicunf esse in deo put sunt in pprijs naturis. Et ꝟ modo intel ligitur ꝛbū apli dicētis. In ipo viuim⁹ mouemur ⁊ sum⁹ qz nostrū eē ⁊ nr̄m viuere,⁊ nr̄m moueri causaf ab ipo deo. Alio modo dicunf res esse in deo sicut i cognoscēte. Et sic sunt in deo ꝙ pprias rones q̄ nō sunt aliō in deo ab essentia diuina. Uñ res put sunt in deo sunt essentia dina. Et qz eēntia dina est vita, nō au tē mor⁹ide ē ꝙ res ꝟ modo loquēdi in deo ñ sunt mor⁹ꝫ vita. Ad scōm dicit ꝙ exēpla ta oz pformari ꝑm rōnē forme nō aūt ꝑm mo dū essendi. Nā alter⁹ modi hz eē q̄libet forma in exēplari ⁊ in exēplato: sicut forma dom⁹ in mēte artifcis hz esse immateriale ⁊ intelligi bile. In domo aūt q̄ est extra aiam hz esse ma teriale ⁊ sensibile. Unde rōne rerū que in scip sis nō viuūt in mēte diuina sunt vita: qz i mē te diuina habēt diuinū esse.

De substantiata susceptione vite: ⁊ que sūt illa que vitam suscipiunt. ⁊ viuentia dicunf.

Capm III

Ertiū mysteriū ꝓtemplandū est de vi
t te substantiata susceptione videlicet
que sunt illa q̄ vitā suscipiūt seu vi
unt. ita vt viuentia dici possint. Et sit circa ꝟ instantia tripliciter.

Primo respectu omniū rerum naturaliuz an viuant.

Scōo respectu corpoꝝ celestiū an ilis sit vita.

Tertio respectu increate nature an insup etiam ipsa sit viuens.

Primo q̄busdā forte videref ꝙ i oīb⁹ reb⁹ natura⁹ib⁹ sit vita. Inq̄t em̄ Arist. viij. phi. ꝙ mor⁹ est vt vita q̄dā natura exñtib⁹ hoīb⁹ sed oēs res naturales ꝓticipāt motū. ꝯ oēs res na turales ꝓticipāt vitā. Sz ꝟ ꝟ Dio. in lib. de diui. no. ait sic. Plāte ꝑm vltimā resonantiaz vite hñt viuere. Ex q̄b⁹ ꝛbis accipiē ꝙ vlti mū gradū vite: obtinēt plāte. Rñdet hz Tho. i. pte. q. xviij. ꝙ illa pprie dicunf viuētia: q̄ se ipsa ꝑm aliquā spēm mot⁹ mouēt. Alia vo in quoꝝ natura nō est. vt agāt se ad aliquē mo tū vel opationē. viuētia dici nō pñt nisi p fil̄ tudinē. Et sic ꝛbū pbi pōt intelligi vel de mo tu pmo scz corpoꝝ celestiū vel de motu cōter Et vtroq; modo oz quasi vita corpoꝝ nāliuz p fil̄itudinē ⁊ pprietatē. Nā mor⁹ celi est i vniuerso corpaliū naturarū: sicut mor⁹ coꝛdis in aiali quo vita cōseruaf. fil̄r quicūq; motus naturalis se habz ad res naturales vt quidaz fil̄itudo vitalis opationis.

Scōo fit instan tia de corporib⁹ celestib⁹ de q̄b⁹ nōnulli asserūt ꝙ sint aiata. Scribit siq̄dē Aug. li. xviij. de ci. dei. c. xl. ꝙ Anaxagoras apud athenienses re us fact⁹ fit qz solē dixit eē lapidē ardētē negaf qz vtiq; eē deū. Et vt docet dñs Boñ. in. ij. di. xiij. pte. ſ. ar. iij. q. ij. quidā pbi posuerunt ꝙ celi haberēt aiam: ⁊ ꝙ celū eēt magnū aial: ⁊ ꝙ mouereſ a pprīa forma pfecta: sicut mouetur aia. Et hāc aiam motricē posuerūt regi ⁊ dirigi a deo mediāte itelligētia. Cui positōi q̄ dāinherētes inducūt Diero. asserēte sup illud Eccl̄s. j. Lustrans vniuersa per circuitū pgit spūs. ꝙ celi sunt animati. Quibus obstat dicti Job. Damaſ. li. ij. Nall⁹ aiatos celos aut luminaria existimet. Inaiati q̄ppe sunt ⁊ isen sibiles. Rō vo pōt esse ꝑm Boñ. vbi. s. qz sub stātia intellectualis nō vnif corpi nisi mediā te vegetabili ⁊ sensibili. Et ita si celū ꝓficeret a suba spūali: hñret sentire ⁊ vegetari. Diero. vo metaphorice locutus est. Qō si adhuc obij ceretur ex ꝛbis cōmētatoris. q̄ ait in. ij. de ce lo ⁊ mūdo. Principia q̄ sunt in oꝛbib⁹ sūt viua Pba etiā dicit ꝙ pncipiū potentialr ⁊ cā in vita ē oꝛbis. Ad pmū dici pōt ꝑm alex. vbi. s. q. xcix. mē. iij. ꝙ illud intelligif de intelligen tijs q̄ viuūt quas motrices oꝛbiū ponūt. Uel dicunf viua effective. nō ꝙ hēant vitā vt forā vel actū ſ effective tm̄ sicut habēt calorē aut frig⁹: nec tñ calida sūt nec frigida forma liter loquēdo. Uiua itaq; dici pñt. i. ꝓuāria viuētes in vita. Nimirū detestādus est error ponentiū illa viuere cū facile si aliq̄d diuinita tis hñe possent ea venerarenf ac colerēt. Ista quidā falsitatē deluſi solē ⁊ lunā deos exisli mātes corpa illa adorare sunt ausi. De ꝛbus sic loquiſ Eusebi⁹ li. ſ. de euāgelica ꝓparatiōe Egyptios ferūt ꝑmos oim cū in celū oculos sustulisse nt: motū oꝛdinē ⁊ quātitates corpo rum celestiū admirātes: solē ac lunā deos pu tasse: ac solē q̄dē oſirim. lunā yſin nūcupasse a ꝓpetate q̄dā inditis sibi noib⁹. Nā si q̄s ad latinā linguā ꝛbā trāsferat multioqui⁹ oſiris dici pōt. Nec id ab re. Radios em̄ suos quasi

UVA. BHSC. IyR_227

multos reb⁹ imittit oculos q̄bus oia ꝓspicit
ysim vero latine psecā dicere possum⁹, lune ꝫ
nomie indito: qm̄ sempiterna psecaq; sit. Et ite
rū de grecis idē platonē inducit. Plato inq̄t
in crat illo sic scribit ad verbū. Videntur mihi
primi grecoꝝ eos solūmō deos putasse: quos
etiam nūc multi ex barbaris colūt solē videl⁹
atq; lunā: tellurē: stellas: atq; celū. Nā cūspa
cernerēt theiu semp hoc est currere atq; revol
ui ab hac ipius theiu nā theos. i. deos appe la
runt. Tertio de natura increata dubitatur
an ipa sit viuens. Cū em̄ vita addat supra eē
in illo in quo nihil addit ad esse: videt q̄ non
sit ibi vita. Jn deo aūt nihil addit ad esse: alio
quin in ipo esset aliqua ꝓpositio. Unde nec in
ipo erit vita. Rūdet Alex. vbi. ꝫ. mē. i. q̄ i
deo est vita nō p dfaz a suba. ꝫ ipe sua vita ē
t suum vinere: t tanto nobiliꝰ est eius vita
quāto simpliciꝰ. Quia aūt diuinū esse ē sim
plicissimū nihil habēs de potētialitate admi
xtū. ideo est in plena actualitate atq; vigore.
Dō aūt in deo sit vita: ps p Aug. q̄ ait in lib.
de fide ad petrū. De⁹ naturalr vita est. Jnde
est q̄ antiq̄ p iuramētū solebant dicere. viuit
dns. sic pz. xxij. q. i. c. t iurabūt. t. i. Reg. xix
t. xxiij. t. xxvi. t. xxviij. t. ij. Reg. ij. t Judith
xiij. dixit illa scā Judith. Viuit ipse dns de⁹
noster. t Esa. xlix. Viuo ego dicit dns. Et Da
nielis. xiij. dixit daniel. Non colo idola ma
nufacta: ꝫ viuentem deū qui creauit celum t
terram. t Hiere. xxij. Viuo ego dicit dns. et
Ezech. xiij. t. xvi. Viuo ego dicit dns deus.
Jpe ergo est deus qui viuit cui⁹ vita est eterna
Tum quia esse diuinū est eternū. Ut aūt inq̄t
Tho. pma pte. q. x. ar. i. illud quod vere ē eter
nū non solū est ens ꝫ viues. Tum quia vt ait
Arist. xi. metha. ostensio q̄ de⁹ sit intelligens
ꝺcludit q̄ hꝫ vitā sempiternā t pfectissimaz.
qz eius itellectus ē pfectissim⁹ t semp in actu
Quare cū ipe sit vita vera: alijs nō tm̄ tpalē.
ꝫ etiā eternā vitā ꝺcedere pōt: ad quā iusti fe
stinantes adipiscunt regnum celoruz: in quo
xps sasaluator noster viuit t regnat in secula
seculoꝝ. Amen.

Explicit ꝑmo de vita tpali in cōi.

De vita hois añ. suā btitudinē. Ser. II

Usti autem in perpe
tuū viuent. Iterūvbi. ꝫ. Acquirenda
nunc est vita imortalis non fine la
boze. quoniā ipa est premiū cuiuscunq; ope
ris virtuosi. Et vt Gregorius ait in sermone
plurimoꝝ martyꝝ: ad magna premia perue
niri nō potest. nisi per magnos labores. Verū
tamen anteq̄m de ipa vite eternitate quicq̄ di
camus: de vita hois ante suam beatitudinem
aliquid aperiemus. Unde considerabimus eā
ꝑm triplicem statum.

Primo ꝑm statū nature ꝺdite.
Scōo ꝑm statū nature lapse.
Tertio ꝑm statū nature reparate.

Q̄ in statu nature cōdite hō si voluisset im
passibilis fuisset t imortalis. Capm I

Primo cōsideremꝰ hois vitam ꝑm
p statū nature condite. scz ante pecca
tuz. quo tpe si voluisset impassibilis
erāt t imortalis. Ad q̄ plenī⁹ intelligendum
erunt declarande tres difficultates videl⁹.

Prima de impassibilitate.
Scōa de imortalitate.
Tertia de cibi necessitate.

Prima difficultas est de ipassibilitate quō
scz verū sit q̄ hō ꝺdit⁹ fuerit ipassibilis. Pri
mo quia sentire est quoddā pati: sed in statu
innocentie erat homo sensibilis. ergo passi
bilis. Secūdo quia corpus hoīis molle fuit
t omne molle naturaliter passiuū est a duro.
ergo si corpoꝛ primi hoīis oblatū fuisset ali
q̄ durū ab eo patereꝝ. t sic fuisset homo pas
sibilis. Tertio qz Aug. super Gen. ad litteraz
dicit Adā nō manducauit de pomo eo q̄ nō
crederet esse deū: sed ne suas delicias contri
staret. scz vxorē suā: sicut Salomon adorauit
idola. iij. Reg. xi. ne ꝺtristaret vxores suas.
Et quib⁹ patet q̄ Eua erat causa ꝓpter quā
Adam comederet. Nā status prime conditio
nis erat status passibilitatis anime t corpo
ris tristabilis in statu prime conditionis. Sz
tristitia est passio affligens animā. Relinqui
tur ergo q̄ status prime conditionis erat sta
tus passibilitatis anime t corporis. Ad hec
obiecta soluēda sanct⁹ Tho. i. pte. q. xcvij. ar.
ij. dicit q̄ passio dupl̄r dicit. Uno modo pro
prie. t sic pōt dici qō a sua naturali dispositio
ne remouet. Passio enim est effectus actiōis
ꝑm Gilbertū porretanū libro sexto principio
rum. Jn rebus autem naturaliter cōtraria a
gunt t patiuntur ad inuicem. quoꝝ vnum re
mouet alterum a sua naturali dispositione. t
de hoc dicit Damascenus q̄ passio est motus
preter naturā. Alia modo dicitur passio com
muniter ꝑm quācūq; immutationem. etiam
si pertineat ad perfectionē. sicut intelligere:
vl sentire dicitur quoddam pati. Patet ergo
ex diffinitione ista q̄ passio erat isto secundo
modo t nō primo. quonīā sentire t dormire

UVA. BHSC. IyR_227

nō remouēt homines a naturali dispositione: sed potius ordinant ad bonum nature. Ad scōm idem doctor dicit ꝙ in illo statu homo poterat corpus preseruare ne pateret ab ali quo duro. Poterat quidē per ꝓpriā rōnem p quā poterat vitare nocina. Poterat etiaz per diuinā ꝓuidētiā que sic ipm tuebatur, vt nihil ei occurreret iex improuiso a quo lederetur.

Ad tertiū rndet Alexan. in tertio volumie summe sue. q. j. ꝙ quis homo haberet naturā tristabilē nunqz tā tristaret dūmodo ratio per negligentiā t ꝓprio stndio non deficeret. Concludūt itaqz doctores oīno impassibilitatem illius status. vñ Jsidor⁹ libro de trinitate ait. Si hō in paradiso innocens viueret: nec ignis eū vreret. nec aqua mergeret: nec aeris absentia suffocaret: nec oīa que nocent mortalibus impedirent, t Aug. lib. xiiij. de ciui. dei c. xxvj. ait, Nihil corruptionis in corpore vel ex corpeyllas molestias: vllis eius sensibus inge rebat. Nullus intrisecus morbus, nullus ict⁹ metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas erat: in animo tota tranquillitas. Sicut in paradiso nullus estus aut frigus sic in eius habitatore nulla ex cupiditate vel timore accidebat bone voluntatis offensio. Nihil oīno terriste: nihil erat inaniter letū. hec ille. No tandū tā ꝑm dicta Scoti t dñi Boñ. t alioꝝ doctoꝝ di. xix. secundi libri, ꝙ impassibilitas illa non erat dos sicut impassibilitas beatorū qm̄ solum ꝓriuabat actum, sed non potentiaz patiendi. Jmpassibilitas vero beatoꝝ ꝓriuat actum t potentiā passionis ꝑm oēm statum.

Et ne cui impossibile videat qđ dicimus de statu ꝓmi hois oīa ad dei volūtatē t ordinē referendo inspiciam⁹ exempla quibus patere pōt qualiter de⁹ actū suspendit actiuoꝝ t passiuoꝝ approximatoꝝ: t nō impeditoꝝ: ita vt actio nō fuerit secuta: sicut ꝑm naturā factuz fuisset. Est quippe ignis elemētum maxime actiuitatis: t nihilomin⁹ tres pueros in ardētē fornacem missos vt cōburerentur: nec mini me lesit. quinimo ambulabant in medio flamme laudantes t benedicentes deum. Dañ. iij. Sanctissima Agnes flammis iniecta fuit: et nihil sibi nocuit. Johannes euāgelista Domitiani crudelissimi tpibus: rome in dolīū ferue tis olei missus illesus exiuit. Jdē et tiā venenū mortiferū bibit: quo exhausto duo alij extincti fuerant: ipe vero intactus ꝑmānsit. Quid plura? Jndomitas feras māsuetas fecit deus sanctis suis. Nonne fecit sempiternus de⁹ ꝙ illos nedū offendere ause sūt, verūetiā eis obediebāt acsi rōne vigerēt. Ferocissimi iter alia leones reputant: t tū Antonio ministrabant ad terrā effodiēdā ꝓ sepultura pauli primi eremite vt in vitis patrū de paulo legitur Leonis pīdio abbas zosimas scte marie egyptiace corpusculū sepeliuit. Leonē etiā Hieronym⁹ habuit. q̄ ita obediēs erat vt t asinū monasterij ad pascua dirigeret. De Jona legim⁹ ꝙ fuit a cete deuoratus t post triduū ad lit⁹ ab eade beluasanus fuit electus. Jone. ij. Nec mirādū si ad ipz rerū oīm opifice sapiaz atqz potētiā ista referam⁹. Ipe siquidem t hec tpa tenebraz put meli⁹ indicauit hōi ꝓuenire ali quibus beluis marinis donauit vt cū hoie famil iaritatē ꝺhere possent. Sicut de delphine Plinius in libro de naturali hystoria ait. Del phin⁹ hoiem neqz ꝙ vt alienū expauescit: si obuiā nauigijs venit exultās alludit. Solin⁹ aūt de mirabilib⁹ mūdi lib. j. inqt Augusto ꝑn cipe in cāpania delphinū puer fragmētis panis ꝑmo allexit: t in tantū cōsuetudo valuit: vt alendū se etiā manu ipius crederet. Mox qz cū ptulisset puerilis audacia eū iter spacia lucerni lacus euectauit. Unde effectuz est vt a Baiano littore puer equitantē vsqz ad puteolos veheret. Hoc per annos plurimos tādiu gestum est nec de assiduo spectaculo defineret esse miraculuz. Sed vbi puer obijt sub oculis publici desiderij meroze delphin⁹ interijt. In africo quoqz littore delphin⁹ ab hiponēsibus pastus e: tractandūqz se prebuit ipositosqz frequēter gestauit ꝓcōsul africe flauian⁹ ipe euz contigit. Apud lassum aūt vbē puerū delphinus adamauit. Quē ꝓmaria inssidentē cūymbosoꝝ fluct⁹ necauisset, delphinus ad terram reuexit, t acsi ille reatū suū fateret penitentiā suam morte mulctauit: nec ampli⁹ in profunda reuerti voluit. hec. A. Gelli⁹ in libro noctium atticarū, t Aug. libro primo de ciuita. dei c. xiiij. dicit ꝙ Arion citharista optimus a Periandro corinthioꝝ rege artis gratia dilect⁹ fuit a quo licentia obtenta sicilia t alias partes italie visitauit: demulcēs aures omnium t mentes: adeo vt multas quantitates pecunie congregaret. Et reuerti proponens. Corinthum: elegit sibi nauim t nautas Corinthios. Naute autē ꝓiecta in altum nauis tenuerunt concilīū de ipo necando. Arion autē intellecta morte pecuniam t bona sua obtulit t cuncta que habebat illis dedit pro salute Tunc ei naute inquiūt: sibi vim ꝓpzijs manibus nō inferre: sed imperant ꝙ ipe solus in mari saliat. Quo audito tūc citharedꝰ Arion ꝙ

UVA. BHSC. IyR_227

sibi ꝓmittāt nobiles vestes capere ꝛ cū fidib⁹ illius carmen canere. Naute vt delectarentur eius cantu quod ozauerat concesserūt, Arion ergo stans in summo puppis ornatus altiso na voce cātauit. demum cū fidibus : ꝛ ornatu sese in ꝓfundū egit. Naute nequaꝯ dubitan tes ḡn perisset eursum secuti sunt. Ex cōtigit delphinū aduenisse dorsoq; suo cantorē in la toniam regionē deportasse, Arion ꝝo petiuit Corinthū: retulitq; oīa regi. Qui nautas fecit inquiri. Quibus inuentis interrogauit quid foret de Arione. Qui rñderūt ꝙ esset in italia Quos tū mentiri volētes rex de veritate con uicit. Huius hystorie argumēto dixit A. gelli us ꝙ athenis suo tpe sculptū atq; pictū vide batur simulachrū. s. delphinus vehēs sup quo effigies sedebat humana. Diximus ista vt cla reat oībus nō esse durū quod loq̄mur de ho minis conditi impassibilitate. Scōa difficultas est de illo⁹ status immortalitate quō. s. poterat tunc corpus hois eē incorruptibile et i mortale. Nam oīe compositū ex ꝛriis est na turaliter dissolubile ꝛ corruptibile. igit ꝛc. Ad istud rel̄pōdet hugo in libro de sacramen tis vbi ponit tres stat⁹ humane nature.

Primus est nature cōdite.
Scōs est nature lapse.
Tertius est nature beate.

In ꝑmo statu habuit homo posse peccare ꝛ posse nō peccare: ꝛ sic habuit posse mori ꝛ pos se nō mori: ꝛ hoc fuit ꝑma humani corporis immortalitas. In scōo statu habuit posse mo ri ꝛ nō posse nō mori. Et sic posse peccare et ñ posse nō peccare: qm̄ in hoc statu est peccādi ꝛ moriēdi necessitas. In tertio ꝝo statu habe bit posse nō mori ꝛ nō posse mori sicut ꝛ pos se nō peccare ꝛ nō posse peccare : qm̄ ad hunc statū ptinet moriēdi ꝛ peccādi impossibilitas Sanctus ꝝo Tho. in ꝑma pte. q. xcvij. art. j. dicit ꝙ aliq̄d pōt dici incorruptibile tripliciter Uno modo ex pte materie. eo. s. ꝙ nō hz ma teriā. sicut angelus. Uel habet materiam que nō est potētia nisi ad vnā formam sicut corp⁹ celeste. ꝛ hoc ōr ꝑm naturam incorruptibile. Alio modo aliquid dicit incorruptibile ex p te forme, quia. s. ref corpali inheret aliqua di spositio ꝙ ꝯ totalr a corruptiōe prohibet. Et hoc dicit incorruptibile ꝑm gloriam quia vt Aug. dicit in epistola ad Dioscor. tam poten ti natura fecit deus aiam vt eius beatitudine redundet etiā in corp⁹ plenitudo sanitatis et incorruptionis vigor. Tertio modo dicit aliquid incorruptibile ex pte cause efficiētis, Et hoc modo in statu ĩnocētie fuit incorrup tibilis ꝛ immortalis: quia deus sic voluit. Hinc ait Augustinus in questionibus noui ꝛ veteris testamēti. Deus hominē fecit qui ꝯ diu nō peccaret immortalitate vigeret vt sibi auctor esset aut ad mortē aut ad vitā. Et idez in libro de baptismo punlor. ait. Fiebat inḡt ordo iusticie. vt sicut aia ꝛño suo ita ei corpus obediret. Et in li. xiij. de ci. dei. c. iij. ait. Fatē dū est ꝑmos hoies ita fuisse institutos. vt si nō peccassent nullū genus mortis experiren tur. Sed eosdem ꝑimos hoies ita fuisse mor te mulctatos. vt quicq̄d eorū stirpe fuisset ex ortum eadem pena teneret obnoxium. ꝛ ibi dem paulopost idē ait. Pro magnitudine q̄p pe culpe illius naturā dānatio mutauit in pe ius. vt quod penaliter p̄cessit in peccātibus hoibus ꝑmis etiā naturalr sequeret in nascē tibus ceteris. hec ille. Et idē in lib. xiij. de ci uni. dei. c. xxvj. dicit. Uiuebat itaq; homo ī pa radiso sicut volebat ꝯdiu hoc volebat quod deus iusserat. Uiuebat fruens deo ex quo bo no bonus erat. Uiuebat sine vlla egestate: sic semp viuere habēs in potestate. Cibus ade rat ne esuriret: pot⁹ ne sitiret: lignū vite ne illū senecta dissolueret hec ille. Tertia difficultas ōr de cibi necessitate. Si em̄ corp⁹ erat impassibile quō cibis indigebat. Et rñdet Augu. in qōnib⁹ noui ꝛ veteris testi. ꝙ immortalitas ꝑmi stat⁹ erat ꝑm vim quādā supna turalem in aīa residētē nō aūt ꝑ aliquā dispo sitionē corpi inherētē. Uñ ꝑ resolutione corporis: aliq̄d de humido scz corpis poterat de pdi ꝛ ne totalr cōsumeret, necesse erat per assumptionem cibi homini subueniri.

Devita hois ꝑm statū nature lapse quō in curritur necessitatē moriēdi. Capm II

Ecūdo cōsideremus hois vitam ꝑm statū nature lapse. Peccāte siquidē homie introducta fuit lex mortis: vt moreret vsq; ad cōsummationē seculi. iuxta cōminationē dei dicentis. Gen. ij. Quacunq; die comederis ex eo morte morieris. s. mortis necessitatē incurres. vl mortī obligatus eris. ꝑm ꝙ exponit Augu. sup Gen. Ueruntamen in illis ꝑmordijs longa fuit vita illorū. adeo vt audientes Adam vixisse nōgentis. xxx. annis. ꝛ Malaleḥel octingentis. xcv. annis. et Jarethnōgentis. lxij. annis. ꝛ Mathusalem nongentis. lxix. annis. vt patet Gene. v. plu rimum admirant. Unde apud plerosq; varia ꝛ falsa quidem de annis illis opinio est exorta, Namvt dicit Augustl, libro. xv. de ciuitate

UVA. BHSC. IyR_227

dei.c.xij. Aliqui dixerūt q̄ decem anni illi⁹ tē
potis accipiunt p vno anno nostro. volētes
q̄ nongēti anni ex illis essent nonaginta. Sz
falsum esse hoc cōstat vt ex codicibus colligit
Habek enī Señ.v. Centum et triginta anno⁹
rū erat Adā qñ tertiū genuit filiū. Qui anni
ſm illos essent tredeci ex nostris. Sed omit⁹
tamus Adam: q⁹ fortasse etiam quando crea
tus est generare potuit. Sz quid de Sept. de
quo habek q̄ centū quinq; erat annoꝝ qñ ge
nuit Enos: ac p hoc nōdū habebat annos vn
decim. Enos vero nonaginta erat annoꝝ qñ
genuit Caynan, ⁊ sic nouem annos habebat.
Caynan autē septuaginta erat annoꝝ qñ ge
nuit malaleel. ⁊ sic septem annos habebat.
Unis homo generat in septē annis: sic tūc an
ni septuaginta nunc upant q̄ septem fuerūt.
Plinius vero cū audisset hoies ad tot perue
nisse annos. hec omnia inscitia ipsa pueniſſe
est arbitratus: inquiens quosdā transisse an
num estate ⁊ aliū hyeme. Archades triū mē
ſiū annos habuisse: egyptos ⁊ lauinios trede
cim. Acharusnas sex. Cōtra quam opiniones
Aug. sup Señ. ad lram adducit scripturā di
centem, Sexcētesimo anno vite Noe mēse. ij.
die septima mēſis: rupti sūt oēs fontes abyſ⁹
ſi magne, ⁊ Señ. c. viij. Requieuit arca mēſe
septimo vigesimoseptimo die mēſis super mō
tes armenie. At vero aque ibāt ⁊ decrescebāt
vsq; ad decimū mēsem. Et post subdit scriptu
ra. Sexcētesimoprimo anno vite Noe primo
mense p̄ma die mēſis imminute sunt aque
super terrā. Tales igit erāt tūc a nni: quales
⁊ nunc. Et ſi adhuc vltra queraſ. quō tam
diu hoīm illoꝝ vita poterat elongari. Ad hoc
respondet Nicolaus de lira super Señ. v. c. ex
verbis Josephi in primo libro antiquitatū. q̄
opinioni nostre imo scripture sancte de annis
cōcordat asserens Dieronymū egyptiū ⁊ Be
rosium Caldemiū ⁊ Manethā idez tenuisse
in illis libris quos de antiquitate scripserunt
q̄ hoc fiebat multiplici rōne. Prima ratio
sumit ex bonitate cōplexionis primoꝝ parē⁹
tū: q̄ fuerūt a deo imediate formati: ⁊ p ꝓs
optime cōplexionis: ⁊ sic ad longiorē vitam
dispositi. Et illa bonitas cōplexiōis magis de
uenit ad homies ꝓpinquos illius tēporis q̄
ad remotos tpis moderni. Secūa rō sumit
ex mō viuendi: q⁹ tpate vixebāt. Tertia rō
sumit ex bonitate nutrimēti, q⁹ ante diluuiuꝫ
terrenaſcētia fuerunt meliora q̄ post: ꝗa inū
datio diluuij fuit p maiorē pte ex aquis ocea
ni ſalſis, que inducūt ſterilitatem terre, ⁊ per
cōſequens reddunt pcioza terrenaſcentia ex
quibus abbreuiatur hominis vita. Quar⁹
ta ratio sumit ex sciētia. Ade q⁹ format⁹ fuit
in scientie perfectiōe. Et ideo cognouit virtu⁹
tes fructuū herbarū ⁊ lapidum pcioꝝ. q̄ fa
ciunt ad cōseruādam sanitatem ⁊ vitam plō
gandā. ⁊ de hoc docuit homies illius tēporis
Quinta ratio sumit ex bono aſpectu fide⁹
rū super regionē iliā in qua manebāt q̄ aſpe⁹
ctus multū facit ad longitudinē vite. Sed p
motū celi cōtinuum mutatus est tēpore pce⁹
denti. Sexta ratio sumit ex dispositiōe di
uina hoc ordinante. vt p longā vitā hominū
multiplicaret genus humanū. Propter om
nia hec Aug. c. viij. lib. xv. de ciui dei manudu
cit nos ad intelligendā illi⁹ vite diuturnita
tem. q⁹ nō potuissent tot homies ex vno mul
tiplicari nisi p lōgū tractū tēporis. Nā magi
ster hiſtoriaꝝ dicit sup Señ. x. c. ⁊ Aug. nar
rat in lib. questionū sup Señ. q̄ ex tribus fi
lijs Noe adhuc eo viuēte nati sunt viginti q̄
tuor milia virorū ⁊ cētū ⁊ decē, preter mulie
res ⁊ paulos. Uixit q̄ppe Noe post diluuiuꝫ
annis. ccc. l. ⁊ fuerūt oēs anni noe nōgēti q̄nq;
gita, ſicut p⁹ Señ. ix. c. Ex vno insup Abraā
dicit Aug. vbi, s. nō multo ampli⁹ quadringē
tis annis numerositas hebreoꝝ gētis tāta p
creata est. vt exiit u eiusdē populi de Egypto
sexcēta milia hoiz fuisse referant bellice iuuē
tutis. Et ſi dicaſ q̄ post diluuiū nō tādiu vi
xerūt hoies. cū dns dixerit Señ. vj. Erūt di
es illius cētū viginti a nnoꝝ. Rñdet Aug.
c. xxxiij. li. xv. de ciui. dei. Dō illud nō fuit tps
humane vite post diluuiū: ſed terminus aſſi
gnatus ad pniam his q̄ i⁹diluuio erāt peritu
ri. Et vt testaſ mgr hiſtorie ſcholaſtice, dixit
dns b̄ ꝙba añs ānos viginti q̄ icipet arca fie
ri q̄ facta legit cētū annis. Uel ſm Strabo
nē eo āno b̄ dixit de⁹ quo cepit arca fieri. Sz
q⁹m malicia pseuerauerūt āte pfixū terminū
ſ. cētesimo anno deleti sunt. Dō etiā post dilu
uiū vixerint hoies supra cētū ⁊ viginti annos
p⁹. Habem⁹ enī ex. xj. c. Señ. Sem erat cērum
annoꝝ q̄ genuit arphaxat biēnio post dilu
uiū. ⁊ post vixit q̄ngētis annis. Sale vixit q̄
dringētis trigintatrib⁹ annis. Uixit heber.
cccclxiiij. an. Uixit Thare. ccv. an. Uixit abra
am. clxxv. an. Señ. xxv. Uixit Ysmael. cxxx
vij. an. Señ. xxv. Et ſic etiā alij plurimi quos
lōgū eēt cō memorare. Nō tñ ꝓpterea hi q̄ tā
diu vixerūt mortē euadere potuerūt.

De vita hois ſm ſt atū nature reparate.

Capm III

UVA. BHSC. IyR_227

Tertio consideremus hoīs vitā ꝑm stā
t tū nature reparate. Jn quo. ſ. post ad-
uentum xꝑi ⁊ eius mortē ac ascensio-
nem in celū breui⁹ q̄ ꝑus hoīes vitā finiunt.
Si em̄ ꝓpter pctm̄ mors est subsecuta ⁊ intro
ducta: cur nō post satisfactionē q̄ facta est xꝑi
passione totaľ est remota. Et sic dicimus ex
doctria Alex. in. iij. ⁊ dñi Boñ. di. xix. ar. ſ. q.
iij. q. xꝑs incarnaⁿ est vt hoibus subueniret
⁊ ꝑ eis satisfaceret Homo aūt peccādo incur
rit aliq̄ dāna ꝑncipalia. vt ꝑuationē dine visi
onis ⁊ destinationē in limbo. Aliq̄ ꝯo incur-
rit ex ꝯtit: vt famē: sitim: labozē: mortē: ⁊ hu
iusmodi. Debuit itaq; xꝑs ita ꝑ hoie satisface
re vt melius ipse homo ꝓsequi posset beatitu
dinem eternaz. Hoc aūt fit remanētib⁹ pena
litatibus: qz hoies ꝓpter has vel pctm̄ hois
lapsi cōfitenť vel cōpatiunť xꝑo passo: vel de
regno celoz curāt. Ut em̄ inq̄t Aug. sup ꝑs.
Ecce turbať mūdus ⁊ amať. Quid si trāq̄ll⁹
esset ⁊ fozmosus. Quō ei hereres qui sic am-
plecteris fedum. Flozes eius quō colligeres:
si sic a spinis non reuocas manum. Et in lib.
de verbis dñi idē ait. Jdeo deus felicitatibus
huius seculi amaritudinē miscet: vt alia que
ratur felicitas cui⁹ dulcedo nō est fallax. Et Is
xꝑs vt tactū est ab his penalitatibus nō libe-
rauit nos vt nūc: ipsius tñ fiet merito vt in ge
nerali resurrectione: put dicek in sequentib⁹:
bti sua cozpoza reassumant impassibilia im-
mortalia ⁊ gl̄iosa: cū q̄bus eternaľ letabunť
in gl̄ia celesti in qua xꝑus benedictus viuit ⁊
regnat in secula seculozum. Amen.

Unimā esse immortalē sua nobilitate ꝛeꝛē-
plis ⁊ testificatione ꝓbať. Sermo. III

Usti autem in perpe
i tuum viuent. Dei viuētis verba sūt.
iterū vbi supza. Predicāt equidē pu
blice amatozes mundi: nihil post mortez ho-
mini supesse aimq̄ simul aiūnt cū cozpe inte
rire. ideoq; nullū agendū bonū esse ꝑ futura
vita ꝓsequenda. Cui errozi dānatissimo in ꝑ
sermone q̄tū poterimus resistem⁹. Oūdem⁹
aūt aie immortalitatez: q̄ a cozpe exuta non
mozit: nō cozrūpit nec vt isti aiūt definit esse
quinimmo bti sunt illi quos dñs inuenerit vi
gilantes: ⁊ ve illis qui negligūt ꝓniam pctōz
suoz. Ad intelligendū vero qualiter aia rōna
lis fit immortalis vtemur tribus modis.

Prim⁹ modus erit ipi⁹ aie nobilis ꝓditio.
Scōs modus erit multoz testificatio.
Tertius modus erit exēploz cozuscatio.

Qz tanta est nobilis anime conditio q̄ om
nium cozpozum superiozum ⁊ inferiozum di-
gnitatem excedit. Capitulum. I

Rimus modus ad ostendendum aie
p immortalitatē vz nobilis ꝓditio. que
vtiq; talis est q̄ aia ipsa rōnalis exce
dit dignitatē quozūcūq; cozpoz: siue inferio-
rum siue supioz. Qō aūt omni cozpore nobi-
lioz sit aia rōnalis ꝓbatur tripliciter.

Primo auctozitate.
Secundo ratione.
Tertio exemplo.

Primo ꝓbať auctē. Nā inq̄t Arist. ſ. de aia
Alia aūt aliq̄d meli⁹ eē ⁊ antiq̄us. i. nobilius
ipossibile est. Jmpossibili⁹ aūt adhuc intelle-
ctu. ſ. esse aliq̄d nobili⁹. Rōnabiliū em̄ esse hꝫ
⁊ nobilissimū ⁊ diuinū ꝑm naturam. Jdem in
ꝑmo de aia in ꝓncipio docet qualr scia de aia
q̄tū ad bonitatē. ⁊ honozabilitatē est ꝓponē-
da aliis sciētijs naturalib⁹: que sunt de nume
ro bonoz honozabiliū ꝓpter bonitatē subie-
cti qō est aia intellectiua q̄ est nobilioz oī coz
pore. Ad idem dicit Augu. in li. de libero arbi
trio. vbi ait. Ois aia omni cozpe est nobiliozi
seu melioz. Et in lib. lxxxiij. questionum. Ois
aia melioz est omni cozpe. Adeli⁹ est em̄ qō vi
uificat q̄ quod viuificať. Cozpus aūt ab aia
viuificari: non aiam a cozpore nemo ambigit
Et idem in lib. de duabus aiabus. Anima lu-
ce ista quā hoies veneranť melioz est: qm̄ qui
dē illa intelligit mente. hec sensu cozpis inno
tescit. Et in lib. xiij. de ci. dei. c. xiij. dicit. Oēs
cozpoz ꝑferunť aie. Et in lib. soliloquiozum.
Quicq̄d em̄ celi ambitu ꝓtinet: inferi⁹ huma-
na aia est. Et idē in li. de q̄titate aie. Quēad
modū fatendū aiam humanaz nō esse qō de⁹
est: sic ꝑsumēdū est nih̄l inter oia q̄ dicuntur
ipsi deo esse ꝓpinquius. ⁊ Chrysо. in libzo de
lapsu mūdi. Quāto celū terra pulchzius: tāto
aie pulchzitudo oēm formā pulcherrimi coz-
poris supať. Ad idē est glo. in. ca. Cū sit. extra
de etate ⁊ qualitate ordinādoz que dicit. Aie
preciosiozes sunt cūctis reb⁹ etiā cozpalibus.
Jdem hꝫ. xij. q. ſ. c. Precipium⁹ ⁊ xxiiij. q. iij. c.
Si habes. Et de pe. ⁊ re. c. Cū infirmitas. Et
C. de sacrosan. eccleſijs. l. Sancimus.

Scōo ꝓbať rōne que triplex potest esse.
Prima ratio creationis.
Secunda ratio ordinationis.
Tertia ratio assimilationis.

Prima ratio dicitur creationis. Quia ani
ma nobilioz est q̄ ipsa cozpora creata: ⁊ in se
producta si attendamus adhuc tria.

UVA. BHSC. IyR_227

Primum scilicet a quo fit creata.
Secundum scilicet de quo fit creata.
Tertium qualiter fit creata.

Primo quidē aīa rōnalis creata est a deo opifice summo. Unde glo. sup illud p̄s. Qui finxit singillatim corda eor. dicit. Creauit d⁹ aīas singulor. p se. Aduertendū tn q̄ plī q̄dam cum platone dixerūt q̄ aie fuerūt simul create in corpib⁹ stellar. t post formatis corporibus istis organicis: p orbes planetar. ad hoc vinificādū descendūt. t postmodum corruptis corpib⁹ illuc reuertunt. t postmodum suo loco t tpe iterū ad alia corpa descendunt. Hanc opinionē videt narrare Macrobius ex planans somnium Scipionis. Hz hec opinio est ꝺ plīaz q̄ dicit q̄ pprius act⁹ dz fieri in p pria materia. Unde si opinio ista esset ȳa: aīa corpibus nō eēt pfectior. Fuerūt insup hereticī q̄dā dicētes q̄ aie fuerūt create in celo cū angelis: qz sunt eiusdē nature. t postmodum ad suggestionē dei tenebraz peccauerūt: t merito illius pcti in corpa sunt retruse tanq̄ in carcerem: vt ibi purgēt: vt cū purgate sunt ad celestē gl̄iam renoceāt. Et hec opinio est manicheoz q̄ ꝺ̄ziat fidei xp̄iane: ponens nullam aīam debere dānari. Cōtrariat etiā plīe: cuz ponit q̄ corpus cōparat ad aīam non sicut p fectibile: ſ̄ sicut carcer. Dō si verū esset: sequeret q̄ homo nō esset vera spēs: cū ex anima et corpe non fiat vnū. Est adhuc opinio talis ꝺ̄ sensibilē experientiā: qz videm⁹ aīam q̄tūcūq̄ bonā nolle a corpe separari: adeo vt aie etiam beate vt ostendēt in sequentib⁹ inclinationez habeant ad ip̄m corp⁹ sibi vniendū. Ideo illa opinio est abijcienda. Cui Aug. ꝺ̄dicit li. de eccle. dogma. vbi ait. Credendum est t firmiter tenēdū q̄ a ie nō sunt ab initio create. vt Origenes finxit: aut in corpib⁹ seminanf. vt Luciferiani. t cyrillus t quidā latinoz affirmāt ſ̄ a deo aiam creari simul t infundi in corpe cōposito t formato. hec ille. Scdo attēdendū est de quo fit aīa creata. Et heretici quidā parif etiā t plī dixerūt aiam de dei suba esse pductā. Nā ſ̄m Aug. ꝑscilianiste manichei t gnostici. vt p̄z lib. vij. sup Gen. ad lkam. t li. ꝺ̄ Faustū. t in li. de duab⁹ aīabus, dicebant q̄ aīa eēt oīno eadē deus est. vel aliq̄d eē de suba dei. Idip̄m tenuit. Euripides plī vt testatur Tull⁹ in li. tuscu. qōnū. Et ip̄e Tull⁹ li. eodē earūdē qōnū ait. Spūs human⁹ ex dīna mente disertus cū nullo alio nisi cū ipso deo comparari pōt. t Gen. ad Lucillū epka. lxvj. inquit. Nihil aliud est aīa q̄z ps diuini spūs in corp⁹ nostrū immersa. Hoc idez scripsit Macrobius supza somniū Scipionis. Quā opinionē detecit Aug. li. de origine aie: qm̄ si ita esset: aia nec in melⁱ⁹ nec in peius labi posset. Et iterū. Deus multar. aiaz formatione lacerarēt. Un idē Aug. li. de fide ad petrū ait. Nō vni⁹ nature p̄n esse q̄ fecit t factū. Alij insup plī ex elemētis aiam ꝓstare asseruerunt. Ut em̄ scribit Arist. in p̄mo de aīa. Democrit⁹ dixit aiaz eē ignē quēdā. In li. ȳo de vita t morte Aristo. legit. Eraditus semp affirmasse deos oīes ex igne esse t ex igne vniuersa ꝓstare: t aiam fa nullā esse stellanē entie. zeno stoicus t leucippus illud idē pfitebant ſ̄m Tullū li. j. qōnū tuscu. Hoc idē affirmabat Hipparchus put scribit Macrobi⁹ in li. j. sup somniū Scipionis. Ad illud aūt tenere moti sunt q: aia p̄nte corpus calet: t recedēte frigescit. Diogenes teste plō in p̄mo de aīa dixit aiam esse aerem. Eu⁹ opinionē secutus est Cleantes t Crisippus: vt scribit Gregori⁹ nazāzen⁹ in libro de natura hominis. Anaximenes. vt ait Aug. libro. viij. de ciui. c. ij. omnes rerum causas aeri dedit. Naz dicebat deos animā t omnia alia ab aere gignit: cum absq̄ aere nulla animalia cerneret p̄ creari moriq̄ subito aere pdito. Hic ſ̄m Plinium in libro de naturali historia inuenit horologium. Thales milesius put refert Tull⁹ libro p̄mo de natura deoz. materiā posuit in humore cām nascēdi: tenuitq̄ deum ex aqua cūcta formasse. t alia huiusmodi de anima locuti sunt delatrātes. Cōtra quos theologi cō ueniunt affirmātes de nihilo a deo aiam esse creatā. Unde Aug. in libro de quantitate anime ait. Nō ex his notis vsitatisq̄ naturis aia facta est quas istis corporeis sensibus tangimus. Nam neq̄ ex terra. neq̄ ex aere: neq̄ ex aqua: neq̄ ex igne: neq̄ ex his omnibus: neq̄ ex alijs coniunctis horum constare animam puto. Nec nunc disputandū est qualiter deus possit ex nihilo aliquid facere q̄ t angelos de nihilo sicut t animas voluit creare. Tertio attendenduz est qualiter anima fit creata. scz quia spiritualis t incorporalis substantia. Ut em̄ Augustinus ait. anima substantia est incorporea regens corpus. Sed ignaris non facile persuademus spm̄ esse animam t non corpus: quia vt Thomas dicit questione. lxxv. articulo primo prime partis. dicunt sola corpora esse. t quod non est corpus nihil esse. cuz tamen deus spiritus sit. Job. iiij. capko. t angeli spirituales esse dicantur. Dinc est q̄ Lactantius in septimo libro diuinarū institutio-

UVA. BHSC. IyR_227

num,c.ix.de inuisibili deo dicit. Quia de⁹ ab homine videri nō pōt:ne quis tamen putaret ex eoipso deum nō esse:q; mortalibus oculis non videret:inter cetera suoꝝ institutoꝝ miracula fecit etiam multa quoꝝvis quidem apparet:substantia aūt nō videretur.sicut est vox odor ventus,vt harū rerū argumento ⁊ exemplo etiaꝫ deū licet sub oculis nō veniret de sua tamen vi ⁊ effectu ⁊ operibus cernere⁹mus. Nec ille.Angelos etiā nō solum bonos. sed etiaꝫ malos,i.demones esse ex effectu magicarum artiū cōspicimus.de quibus nunc loqui omittimus.quia latius suo loco tractabimus.Ad animam igitur incozpozeam venia⁹mus:quam esse Alexā.in.ij.sic ostendit.Vide⁹mus inquit quedā cozpora que non nutriuntur.nec augmentantur,nec generant,nec mouentur nisi motu violentissimo vt lapides. Quedam que nutriunt ⁊ augmentantur:vt plante.Quedā vero que vltra hec moueñtur ⁊ sentiunt:vt animalia.Quedam vero que vltra hec agunt rōne.Si ergo harū operationū esset cozpozeitas ꝓncipiuꝫ ⁊ causa:inueniretur tunc in oib⁹ cozpib⁹. Sed hoc est falsum. Ergo illud a quo ille operatiōes puenīūt:nō erit cozpus sed aīa.Insup videmus actiones in quibus cōueniūt vegetabilia.⁊ aīalia.⁊ homines.vt nature ⁊ generare.Et videm⁹ actiones communes hominibus ⁊ bruttis.in qbus nō cōicant vegetabilia.vt sentire ⁊ imaginari.Et videmus alias que sunt ꝓprie hoibus. vt rōcinari ⁊ intelligere.vt inter bonū ⁊ malū vez ⁊ falsum discernere.⁊ hmōi.Ergo erit in vegetabilibus ꝓncipiū generationis qō qui dē est anima vegetatiua. In aīalibus bruttis ꝓncipiū mouēdi ⁊ standi.qō est anima sensitiua.In hominibus vero ꝓncipiū rōcinandi ⁊ intelligendi:qō est aīa intellectiua.Quis⁹nam explicet quot sunt hoim operationes.q̄ licet per cozpus exerceañ ꝑ tanq̄ ꝑ instrumentū,nihilominus ab aīa ipsa ꝓcedūt. Quanta est ꝑteritarū rerū memozia. Quanta ad futura ꝓuidētia? Quot picture,quot artes,quot ad capiendū aues.pisces.⁊ indomitas feras modi distincti? Quot ad pugnandum arma? Quot ad nauigandū mare dispositiōes mirabiles? Quot ad inueniendā sciendāq; veritatem artiū liberaliū scientie.Unde ista in hoie Certe nō ab ipso cozpoze,sed ab ipsa aīa. Añ Augu.homines naturā aie scire volentes redarguit in libro cōfessionū dicēs.Eunt boies mirari alta montiū:ingentes fluctus maris. ⁊ altissimos lapsus fluminū,oceani ambitus et gyros syderū:⁊ seipsos relinq̄nāt nec miranť.Et in libro de spū ⁊ anima idem Aug. dicit.Añ dictū est mihi vt meipz cognoscā nō possuz sustinere vt me habeā incognitz: Magna aūt negligentia est nescire quid sit illud quo celestia tam ꝓfunde cogitam⁹;naturalia tam sublimi indagatione inuestigamus.⁊ de ipo quoq; creatoze nostro tā subtilia desideramus scire.Nec est res pegrina: nec longe quodāmodo quo ipa sapimus:sed adest semp nobiscū:tractat loquit⁹:⁊ int⁹ nescit.Datū est illi tam ingentiū rerum scire secreta:⁊ seipm cognoscere nō pōt.hec ille.Aīa itaq; spūalis est. Neq; ex hoc aīas et āgelos eiusdē speciei dicimus:lz angeli spūales itellectualesq; substātie sint.Qō Orige. tenuit, vt dicit sctūs Tho.ꝑma parte.q.lxv.ar.vj. et in.q.vij.secūdi li.qōnū de aīa.Cōtra quez idez Tho,dicit q̄ illa q̄ hñt diuersas ꝓfectiones ꝑm spēm:differunt specie.sed angelus ⁊ anima habēt diuersas rōnes ꝑm spēm. ergo angelus ⁊ aīa differūt specie. Anima eñ rōnalis homini ꝑbet spēm ⁊ actū specificū qō nō facit angelus. Scōo ꝓbat q̄ anima oīm cozpe sit nobilioz rōne ordinatōis.Quidnaz est quo ipa sit finis oīm cozpozum: immo vt pbs dicit,ij.phiō.oim rerū que sunt,O q̄ miranda est oīm rerum elementoꝝ celozūq;varia pulchritudo. Quāta est in oibus creaturis creatis bonitas?quāraq; in cūctis vtilitas? Ideo audi o aīa misera.o aīa pigra qualiter tibi seruiūt vniuersa.Respice inquit Hugo. in libro de arra sponse.vniuersum mundū et considera in eo si aliquid sit qō tibi nō fuiat. Oīs nāq; creatura ad hunc finem dirigit cursum suum:vt obsequijs tuis famulet ⁊ vtilitati deseruiat:tuisq; oblectamentis pariter ⁊ necessitatibus ꝑm affluentiā indeficientē occurrat.Hoc celum,hoc terra:hoc mare:hoc aer.cum his que sunt in eis vniuersis explere nō cessant,hec ille.Et si dicaf debent ista oīa ad cozpis conditionē referri:possum⁹ respōdere cozpora ista ꝓpter aīam esse.Añ Aristo. in.ij.lib.de aīa ait.Omnia eñ cozpa phisica aīme instrumēta sunt:sicut animalius sicut et plantaruz:tanq; gratia anime extrinseca. Est ergo cozpus aie instrumentū organicuz. Ideo Augu.in li.soliloquioꝝ ad deum dicit. Omnia ds q̄ dicunt sub pedibus hois subiecisti vt solus homo sup oia tua tuus esset totus.Exteriora nāq; ꝑ cozpoze cuncta creasti ipsum ẋo ꝓ10 anima:⁊ animā ẋo ꝓ10 te:vt tibi soli vacaret:te solum amaret;⁊ possidere

UVA. BHSC. IyR_227

ad solatiū.hec ille.Tertia rō ad ostendēdū a/nime imortalitatē ōz assimlatōis.qz aia deo assimlat.Nā Gen.j.dixit de⁹.Faciam⁹ homi/nē ad imaginē ⁊ similitudinē nostrā. Quod negantes heretici reputant.xxiij.q.iij.c.pe/nultimo.De ista vero similitudine dicem⁹ suo lo co diffusi⁹.Nunc tū dicim⁹ aiam deo similez qz sicut deus ē simplex ⁊ nō ꝯponitur, sic aia que de nihilo est creata.sicut deus ē imorta/lis:ita ⁊ aia. Et alie sunt hmōi similitudines q̄ non accipiunt ꝑm idētitatē:si ꝑm quandā ꝑ portionē. Tertio ꝓbatur exēplo:ꝙ oīi coz/pore fit aia nobilior,Nam videm⁹ sctōs cruci fixisse corpa sua ⁊ dura pnia castigasse.ut aia salua fieret.Quanta fuit pauli primi heremi te pnia in heremo.de quo scribit Iero.inyti spatrū. Sēm in solitudine duxit etatē cibū ⁊ vestitū et palma prebebat.Quid fecit Anto nius:quid Hylarion:quid Macharius:q̄d Franciscus:quid Dominic⁹?O sancti ⁊ ami ci dei:dicite hoc quare tot vigilijs ⁊ orationi bus ⁊ disciplinis carnē vestrā mortificastis: Respondebunt certe oēs,Propter aiam. O martyres triumphantes . cur vos tot cruci/atibus exposuistis ⁊ tot supplicijs ⁊ mori nō recusauistis:Iterū ⁊ ipi clamabunt ⁊ dicent. Propter aiam.O iesu bñdicte cur tu trigin ta annis in mundo ⁊ ampli⁹.famē:sitim:la bores:sudores:vulnera:⁊ liuores sustinuisti: Statim clamabit.Propter aiam,O aia no bilis:o aia delicata:cur tuā in tot exēplis no bilitatē nō curas agnoscere:Respice aī a mi sera,qz carnē ꝑ te suscepit xp̄s.ꝑ te pauper natus est in presepio:ꝑ te circūcisus.ꝑ te pe regrinatur in egyptū.ꝑ te ieiunat.ꝑ te orat. ꝑ te lachrymat:ꝑ te patit.ꝑ te sanguinē fū dit.Ideo Bern̄.in meditatōibus ait. Subli me est aie principiū:que nō nisi sanguine xp̄i redimi potuit,Quā ergo cōmutationē ꝑ aia tua das:qui ꝑ nihilo das illā?Nonne dei fili us cū esset in sinu patris a regalibus sedib⁹ ꝑ pterea descēdit:vt eā liberaret a potestate dya boli?Quā cū vidisset peccatoꝝ fimbus irre/ritam iam iamq̄ demonibus tradendam vt morte damnaret perpetua:fleuit sup illam q̄ flere se nesciebat.Nō solū aūt fleuit ſ etiam se mori pmisit vt sui sanguinis precio redime/ret.hec ille,Et Hugo in libro de arra sponse ait.Ampli⁹ mihi velis esse debeo qui tantum deo placui vt mori dignaret ne perderet me. Pater ergo ex dictis quanta sit anime nobi litas.quantū corpa cūcta dignitate precellit quā tñ infelicissimi pctōres suis miserijs vi/lem fedāq̄ reddūt ac faciūt.Cū itaq̄ tāta sit aie nobilitas:quō poterim⁹ eā dicere interire cū corpe:quasi deus tā egregiā creaturā con didisset:vt eā tā breui tpe pimeret? Conclu dendū est ergo cū verbis catonis que in lib. de senectute,Cicero scripsit vbi sic habet.Sic mihi pſuasi:sic sentio:cū tanta celeritas ani morum sit:tanta memoria pteritoꝝ futuro/ rum ꝓuidentia:tot artes:tāte scientie:tot in/uenta non posse eam naturā que res ipas cō tineat esse mortalem.

Q̄ animam esse immortalez testificatio/ne ꝓbatur. Capl'm II

Ecūdus mod⁹ ad oñendū aie imoz/
s talitatē:ōz multoꝝ testificatio, Ad/
ducemus aūt tria testimonia.

Primū est philosophoꝝ.

Scōm est sanctoꝝ atq̄ doctoꝝ.

Tertiū est theologoꝝ.

Primū testimoniū est pboꝝ. q̄ suo modo aie immortalitatē confessi sunt.Unde Sen. ad Lucillū epla.xxxvj.sic ait,Moꝛs illa quā ptimesci⁹ ⁊ recusam⁹ iter mutat:vitam nō eripit.Alius em̄ expectat qui nos reponat in lucē dies.Idē in li.de naturalib⁹ qōnib⁹ ait, Si trāquille volumus viuere:in expedito ha benda est aia.vt sine illā insidie siue egritudi nes petant.q̄d aliud debeo nisi vt exeat ex/hortari ⁊ cū oibus eā bonis emittere. Vade inquā:vade fortiter:vade feliciter nihil dubi tans,facit q̄ q̄n̄q̄ faciendū est. En rerū na tura q̄ generauit expectat ⁊ loc⁹ isto melioꝛ ⁊ tutioꝛ.Auerroys sup.xj.metaph̄. Aia rōnal manet post mortē.⁊ finis ꝓspitatis eius erit si cōiungat ꝑmo motoꝛi. Galienus in libro de spermate.Sicut lumen solis quod est in/corporale separat ab aere ab omni oculoꝛu intuitu sine corruptione.sic ⁊ anima sine sui corruptione separat a corpe. Plato insuper pbus nobilissimus aie immortalitatē primo confessus est.Nam vt dicit Macrobius in li bro saturnaliū.Et.A.Gellius i libro noctiū acticarū libū edidit de imortalitate animē: quē Tullius transtulit in latinū, Denoiatur aūt ille liber a phedrone quodaꝝ Socrati et Platoni adeo dilecto:vt plato nomini suo li bꝛo dicaret:In dicto ligit libro plato sic ait Perfectus ⁊ purgatus hinc trāſiens habita bit cū deo.Itez plato in Thimeo. Anima est immortalis ⁊ ꝑm ꝙ vicerit passiones vel vi/cta fuerit prem iabit: vel puniet post hanc vitam. Macrobius in prologo super somni/um Scipionis sic ait. Sic habeto omnibus

UVA. BHSC. IyR_227

q̄ patriam seruauerint iuuerint auxerint: certum esse in celo diffinitū locū vbi beati sempiterno euo fruant. Lact. libro. vij. diuinarū in fi. aduersus gen. refert q̄ Polites quidā cō suluit Apollinē milesiū. vtrum remaneat aīa post corpus: an dissoluat. Qui rñdit. Aīa q̄ diu vinculis tenet in corpe corruptibiles passiones sentiēs mortalibus cedit doloribꝫ. Cū vero humanā solutionē quelocissimā post solutū corpus inuenit: coīno ad ethera ferat: et manet in eternū. Tullius in q̄nibus tusculanis sic ait. Nō est lugēda mors quā sequit im mortalitas. Idē in phi. Breuis a natura nobis data est vita. sed memoria bene acte vite sempiterna. Que si nō esset longior q̄ hec vita. quis esset tā amens q̄ maximis doloribus et periculis ad laudē gloriāq̄ pcēderet? Salustius in libro de repu. dicit. Diuitiaꝫ et fame gloria fluxa atq̄ fragilis est: virꝫ clara eternaq̄ habet. ergo preclara facies. magne diuitie: ac he vires corporis breui dilabunt: ingenia et egregia facinora: sicut aīa immortalia sunt. Quinti lilianus dicit. Si q̄s sciat q̄s sit finis bonoꝝ que vera felicitas nunq̄ sibi videbit p̄matura morte perire. Lucretius. Redit idē retro de terra qō fuit ante. Sz qō missuꝫ est ex etheris oris. Idē rursum celi fulgētia tē pla receptāt. Cicero in li. de senectute dicit. Apud xenophontē aūt mortēs Cyrus maior hoc dixit. Nolite arbitrario mihi charissimi filij mecū a vobis discessero nusq̄ aut nullū fore. Nec em̄ dū eram vobiscū animū meū videbatis: sed eū esse in hoc corpore ex his rebus q̄s gerebā intelligebatis. Eundē ergo esse credite rote etiā si nullū videbitis. Nec vero clarorum virorꝫ post mortē honores pmanēt: si nihil ipsoꝝ animi efficerēt quo diutius memoriā sui teneremus. Mihi nunq̄ quidē psuaderi pōt animos cū in corporibus essent mortalibus viuere: cū exissent ex his emori. Et paulo post. Verū ex vita ita discedo tanq̄ ex hospitio. nō tanq̄ e domo. Cōmorandi em̄ nobis natura diuersoriū dedit non habitandi. O pclaꝝ illū diē: cū ad illud diuinoꝝ aioꝝ cōciliū cetūq̄ p ficiscar: cūq̄ ex hac turba et colluuione discedā. Proficiscar em̄ nō solū ad eos viros de q̄ bus antea dixi: verū etiā ad Catonē meū quo nemo vir melior natus est: nemo pietate pstātior. Et in eodē li. introducit Catonē sic dicentē. Ego vestros pfes. P. Scipio tuq̄. C. Leli viros clarissimos: mihiq̄ amicissimos viuere arbitror: et ea quidē vita: q̄ est sola vita nominanda. Nam dū sumus inclusi in his cōpagi nibus corporis: munere quodā necessitatis et graui ope perfūgimur. Est em̄ celestis animꝰ ex altissimo domicilio depressus: et quasi demersus in terrā: locū diuine nature: eternitatiq̄ ꝛ. rum. Sed credo deos imortales spirasse aīos in humana corpa vt essent qui terras tuerent. quiq̄ celestiū ordinē pteplantes imitarent cū vite mō atq̄ cōstantia. Nec me solū ratio ac disputatio impulit: vt ita scriberē: sed nobilitas ac disputatio impulit: vt ita scriberē: sed nobilitas etiā sūmoꝝ phoꝝ et auctoritas. Audiebā Pythagoraā pythagoreosq̄ incolas pene nros qui essent italici pbi quondā noīati nunq̄ dubitasse: q̄n ex vniuersa mente diuina delibatos aīos haberemus. Demōstrabāt mihi preterea q̄ Socrates supremovite die de immortalitate aioꝝ disseruisset. es q̄ esset omnū sapiētissimus oraculo Apollinis iudicatꝰ. Similiter Didymus ad Alexandrū cuius hec sunt. dicit. Nos nō sumus huius mūdi incole: sed aduene. nec ita in ozbē terrarū venimus. vt in eo libeat ꝓsistere: ꝛ trāsire. Properamus em̄ ad patriā legibꝰ nullis delictoribꝫq̄ ponderibus pregrauata ꝛc. Valerius maximꝰ lib. ij. c. j. animē immortalitatem fatetur asserens fuisse morē gallorꝝ mutuare pecunias vt eas reciperēt apud inferos. Quid plura. Pbi nō tm̄ verbo: sed etiā exemplo aīe ostenderūt immortalitatē. Nam refert Aug. li. j. de ciui. dei. c. xxij. q̄ pbs quidā cui nomen Theobrotus lecto Platōis libro de immortalitate aīe de muro se precipitē dedit atq̄ interfecit seip sum. ꝛ Lact. li. iij. diuinarū instit. dicit. Multi ex his qui eternas esse aīas suspicabant: tanq̄ incertissimi migraturi essent sibi ipsis manus intulerūt. vt Cleantes Crisippus Zeno. ꝛ Empedocles. ꝛ ex romanis. Cato q̄ fuit in omni vita sua socratice ꝓbitatis imitatoꝛ. Omnū horꝝ historia omissa de Catone libet aliq̄d declarare. Plures em̄ sic dicti sunt. Fuit nāq̄ quidā Cato Cēsorinꝰ de quo meminit Tullius li. j. de amicitia: quē etiā cōmēdauit Plinius de viris illustribꝰ asserēs q̄ q̄dragesies q̄ter accusatus per se solū cām dixit: optimeq̄ fuit absolutus. ꝛ Valerius. lib. viij. sub rubrica de studio ꝛ industria. d. Nūq̄ fuit ita aggrauatꝰ q̄ per alium defendi voluisset. ꝛ Tullius in q̄stionibus tusculanis. d. li. j. q̄ fuit in eo tanta eloquētia q̄ta illis tpibus dici posset. ꝛ Valerius vbi. s. inq̄t q̄ erat doctissimus ḳris grecis ꝛ latinis. Latinas tñ didicit sm̄ Plinium de viris illustribus: dū tā esset senex ꝛ in sardinia ꝓtor. Hic vt notat in speculo. redio duplicis q̄rtane affectꝰ vt beatiore vita frueret se-

UVA. BHSC. IyR_227

ipsum interfecit: Fuit alius Cato filius supra dicti vir bellicosus. de quo Frontin⁹ de re militari refert: q̄ dū in bello ꝯ macedonie regez pugnaret equo ꝓlapsus: cum se recollegisset. aiaduertit gladiū cecidisse e vagina: quē fortiter recuperauit: ⁊ vulneratis hostib⁹ ad suos rediit. Quod exemplū adeo romanos accendit ad p̄lium ⁊ macedones terruit: vt macedones vincerentur. Fuit ⁊ alius Cato q̄ Marcus Cato dicebaꝰ filius ſnpradicti, ⁊ nepos Censorini qui cōsul in africa diem clausit extremū. Fuit vero alius Cato qui ⁊ Porcius filius p̄cedentis Marci Catonis: qui Uticēsis dicitur: quia in vtica lybie ciuitate se occidit. Et de hoc loquitur Lact. in auctoritate allegata. Causa autem fuit vt nō subijceret a cesare, qm̄ ipse pompeianas partes fuerat secutus. De quo Aug. lib. primo de ciuitate dei. c. xxiij. dicit q̄ nō fortitudine sed impatientia se peremit. Q̄ q̄ cōfundi deberent christiani anime negantes immortalitatem: q̄nquidem ⁊ ipsi philosophi gentiū verbo ⁊ opere animā nunq̄ mori tam lucidissime testificati sunt.

Secundū testimoniū est sanctoꝝ atq̄ doctorū. Omnes quippe sancti anime immortalitatē predicant. Unde Sap. iij. c. dicit Salomon. Justoꝝ anime in manu dei sunt: ⁊ nō tanget illos tormentum malicie. visi sunt oculis insipientiū mortilli autē sunt in pace. Et Jacob patriarcha Gen. xxxvij. cum sibi filij dixissēt de Joseph: q̄ fera pessima devorasset eum. Descendam inq̄t ad filium meum lugens in infernū. ⁊ Tobias cū cecus fuisset dicebat his qui insultabant ei. Tob. ij. Filij sanctorum sumus: ⁊ illam expectamus vitam quam deus daturus est his qui fidē suam nunq̄ mutant ab eo. Septem fratres insuper cum certi eēnt de anime immortalitate testificati sūt. ij. Machab. vij. Cum em̄ Antiochus contra fas cōpelleret eos carnes porcinas comedere: nec vellēt obedire: iussit sartagines ollas eneas succēdi: quibus statim succēsis iussit ei qui p̄ fuerat locutus amputari linguā: ⁊ cute capiti abstracta: ſūmas quoq̄ manus ei⁹ ⁊ pedes p̄cidi ceteris eiusdē fratribus ⁊ mr̄e inspicientibus. Et cū iam p oia inutilis factꝰ esset. iussit ignē ei admoueri. ⁊ adhuc spiranrē torreri in sartagine. In qua cū diu cruciaretur ceteri vna cū matre inuicē se hortabāt fortiter mori. d. Dñs deus in seruis suis ꝓlabit. Moritur ⁊ p̄mo scōs capit, ⁊ cute capiti ei⁹ cuꝫ capillis tractā interrogabāt si mādu caret priꝰ q̄ torqueretur p mēbra singula puniret. At ille rūdens patria voce dixit. Nō facia. Nō ideo: q̄ frater meus crudeliter ꝓsecutus est mortē negabo dñz. Propter q̄ ⁊ ille sequēti loco p̄mi tormēta suscepit, ⁊ in vltimo spū ꝓstitut⁹ sic ait. Tu q̄dē sceleſtissime in p̄ſenti vita nos p̄dis. ſ. rex mūdi defūctos nos p suis legib⁹ in eterne vite resurrectiōe suscitabit. Post hūc tertiꝰ illuditur: ⁊ linguam postulatus cito ptulit: ⁊ manus cōstanter ostendit ⁊ cū fiducia ait. E celo ista possideo: sed ꝓpter dei legē nunc hec ipa despicio. q̄ ab ipso me maiora recepturū spero. Ita vt rex: ⁊ q̄ cū ipo erāt mirarēt ado lescentis animū: q̄ quasi nihilū estimaret cruciatus. Et b̄ ita defuncto quartū vexabāt sili⁹ torquētes. Et cū iā eēt ad mortē sic ait. Potius est ab hoibus mortī datos spem expectare a deo: iteꝝ ab ipo resuscitādos. Tibi em̄ resurrectio nō erit ad vitā. Et cū eū amouissent q̄n tū vexabant. At ille respicies in eū dixit. Potestatē inter hoies hūs cū sis corruptibilis facis q̄ vis. Noli aūt putare genus nr̄m a deo esse derelictū. Tu aūt patienter sustine ⁊ videbis magnā potestatē ipsius: q̄liter te ⁊ semen tuū torqbit. Post hūc ducebant ⁊ sextū. Et is mori incipiēs, sic ait. Noli frustra errare. Nos em̄ ꝓpter nosmetipsos hec patimur peccātes in deū nostrū ⁊ digna admiratione facta sunt in nobis. Tu aūt patienter sustinet videbis magnā potestatē ipsius qualiter te ⁊ semen tuū torquebit. Post hūc duxerūt ⁊ septimū. q̄ fili mō aiose tormenta excepit. At mater p̄ns exist̄es morietibus filijs talia loquebaꝰ. Nescio qualiter in vtero meo apparuistis. Nec ei ego ſp̄m ⁊ aiam donaui vobis ⁊ vitā ⁊ singuloꝝ membra nō ego ipa compegi. sed mundi creator qui formauit hoīs natiuitatem: quiq̄ omniū inuenit ortū ginē. ⁊ ſp̄m vobis iteruꝫ cū misericordia reddet ⁊ vitam. Ad vltimum; cū ad adolescentioꝝ peruenissent dicebat. Fratres mei modico nūc doloꝛe sustētato sub testamēto vite eterne effecti sūt. Post quos oēs ⁊ mater cōsumpta est. Similiter ⁊ doctoꝛes' sancti anime imortalitatē testant. Primus nāq̄ est Aug. qui. xiiij. li. de trinit. c. iiij. ait. Anima habet mortē suam. cum vita beata careat. que vere anime vita dicenda est. Sed immortalis ideo nuncupat. qm̄ qualicunq̄ vita etiā vita miserrima nunq̄ desinit viuere. Et idez in libro de ſp̄ ⁊ aia dicit. Immortalis est aia ne a creatoꝛis sui similitudine discrepare videat. Non em̄ poterat esse imago ⁊ similitudo dei si vllo mortis termino clauderet. Et in lib. de ecclesiasticis dogmatib⁹ ait. Solum homine

UVA. BHSC. IyR_227

tuenimus habere aiaz subſtantiuã: q̃ exuta corpore viuit ⁊ ſenſus ſuos atq; ingenia viua citer tenet: nec cum corpore moriſ ſicut arabi aſſerũt: nec poſt modicũ interuallũ ſicut zeno quia ſubalr viuit. Et idem in encb. ⁊ ponitur xiij. q. ij. c. tempus. Tempus quod inter hois morte ⁊ vltimã reſurrectionẽ interpoſitũ eſt aias abditis receptaculis cõtinet, ſicut vna q̃q; digna eſt vel reqe vel erumna. p eo quod ſortita eſt in carne dũ viueret. ⁊ Greg. li. iij. dial. ſic loquiſ. Tres vitales ſpũs creauit om nipotẽs deus. Unum qui carne nõ tegit: nec cũ carne moriſ Aliũ qui carne tegit: ſed nõ cũ carne moriſ. Tertium qui carne tegit ⁊ cum carne moriſ. Primus eſt angelicus ſpiritus. Scõus eſt ſpũs humanus. Tertius eſt ſpũs iumentoz oĩmq; bruto animalium. hec ille. ⁊ Piero. ad bñdictũ eũdẽ reph̃dẽs de imoderato dolore p morte filie ſue dixit Charitatis tue ſcripta pcepi: in q̃b aim tuã dolore cõmotũ de filie dormitõne cognoui. Non aliud in te admiratus ſum ꝯ xpiani pectoris in te vtutẽ ablatã fuiſſe. Stupeo murũ fidei penetratum vulneribus orbitatis, quem ſopire deberat ſpes reſurrectionis ⁊ regni celeſtis. ⁊ Anaſtaſius papa. q. xiij. q. ij. c. hñt. ad idẽ ait. Habẽt forſitan illi iuſtã longi doloris excuſationem: qui vitã alterã neſciũt: q̃ de hoc ſeculo ad melius eſſe tranſitũ nõ confidunt. Nos aũt qui hoc credimus ⁊ docemus: contriſtari nimiũ de obeuntibus nõ debemus. Ut vt concludamus audiendus eſt xps. qui. t. c. Mat. dicit. Nolite timere eos qui occidũt corp⁹: animam aũt nõ poſſunt occidere. Sz potius eũz timete qui põt aiam ⁊ corp⁹ pdere in gehẽnã ⁊ Mat. v. Gaudete ⁊ exultate: quia merces veſtra copioſa eſt in celis. Mat. xxv. Jbũt hi in ſuppliciũ eternũ: iuſti aũt in vitã eternam. Omitto alioz teſtimonia ne lõgitudine ſermonum audientes tedium ſuſcipiant. Hoc tantũ addens q̃ oĩa q̃ ſcripta ſunt tam in vtroq; teſtamento ꝯ in libris doctoz eccliẽ hãc virtutem directe vel indirecte cõcludunt Tertiũ teſtimoniũ eſt theologoz q̃ in. ij. di. xix. multi pl'r aie immortalitatẽ defendũt. Eſt tñ huius veritatis inter ceteros defenſor acerrimus. d. Boñ. vbi. ã. ar. j. q. j. q̃ ait pmo q̃ ꝑſideremus aiam in cõparatione ad diuinaz iuſticiã: neẽe eſt illã eſſe immortalẽ. Ad dinã q̃ppe iuſticiã ſpectat: vt nihil quod bene ⁊ iuſte fit ꝛgat in malũ exitũ. Sed ſm oẽs ſapiẽtes ⁊ morales pbos: potius debet homo pati morte ꝯ recedere a vitate vite: ⁊ a veritate iuſtitie. Sed ſi oĩno pimerek aia: pime rek oĩs iuſticia q̃ eſt in ipa. ergo talis ꝓpoſitio q̃ eſt iuſta: ⁊ quam laudat oĩs rõ recta malũ haberet exitũ: quod eſt contra diuinã iuſticiã. Sedo ſi ꝑſiderem⁹ aiam in cõparatione ad ꝓpriã vtutẽ neceſſe eſt eam eſſe immortalẽ. Nam cuiuſlibet ſubſtantie corruptibilis opatio antiquaſ ⁊ ſene ſcit in tempe. Sed anime rõnalis opatio nec antiquaſ nec ſeneſcit in tempe. immo iuuene ſcit: quia in antiqs eſt ſapiẽtia. ⁊ in multo tẽpoze prudẽtia. Tertio ſi coſiderem⁹ aimã in comparatione ad ſuũ finẽ neceſſe eſt eam fieri immortalẽ. Nam finis imponit neceſſitatem his q̃ ſunt ad finẽ. Finis vo ipius aie eſt beatitudo. Si ergo btus eſſe nõ poteſt: q̃ bonũ quod habet põt amittere. Jgit neceſſe eſt aiam eſſe immortalẽ.

Qd aiam eſſe immortalẽ exemploz corruſcatione ꝓbatur. Capl'm III

Ertius modus ad oſtendendum aie t immortalitatẽ eſt exemplozum coruſcatio. Poſſum⁹ aũt ſubdiſtinguere tria exempla.

Primũ exemplũ oz apparitionis.
Scõm exemplũ oz exauditionis.
Tertiũ exemplũ oz defenſionis.

Primũ exẽplũ oz apparitiõis. Et ſi dicaſ quo põt aia appere cũ ſit iuiſibil⁹ ⁊ incorpea Dicim⁹ q̃ deo volẽte appareat aliq̃n aie in vigilia: ⁊ aliq̃n in ſomnis. De apparitõe i ſomnis nõ eſt dubiũ q̃ viſio illa eſt imaginaria q̃ fit ꝓ aliquã repñtationẽ alicui⁹ rei corpalis. Illa vo apparitio q̃ fit in vigilia ſic̃ appitio moyſi. Mat. xvij. in trãſfiguratõe ⁊ aiarum aliarũ. de q̃b⁹ dicẽ in ſequẽtib⁹ qualiter fiat difficile eſt aſſignare. Nã aliqui dicũt q̃ aia moyſi appuit ibi in ꝓpria corpe qõ aſſũpſit ad xps. Qõ videẽ tenere Aug. in li. de mirabilibus ſacre ſcpture. lib. iij. c. xiij. Sed dicit Tho. iij. pte. q. xlv. ar. iij. q̃ liber b falſe aſcribiẽ Aug. nõ q̃ ibi traduñ nõ ſunt autẽtica. Jtẽ alij dicũt q̃ aĩe pñt appere in alienis corporib⁹ aſſumptis ſicut apparẽt angeli. Recitat Dio. in epla ad Timotheũ qualr petrus et paul⁹ ſibi apparuerũt in hec verba. Attẽde miraculũ vide. pdigũ frar Timothee. Die ei victimatiõis eoz pſto ſui. Poſt mortem vo illoz vidi eos mutuo manu ad man⁹ itrãtes portas vrbis: ⁊ indutos veſte lumis ⁊ coloze claritatis ⁊ lucis ornatos. b ille. Jn legẽda iſti q̃ pauli narraſ q̃ cũ ipe ducẽr ad locũ paſſionis cuidã matrone plãtille ei⁹ diſcipule obuiauit. q̃ ſm Dio. alio noie lenobia nuncupabaſ

UVA. BHSC. IyR_227

Que sicus orationibus Pauli cōmendare se cepit. Cui paulus. Uade plantilla eterne salutis filia: cōmoda mihi velū quo caput tuū tegis: ⁊ illo oculos meos ligabo. ⁊ postmodum illō tibi restituā. Cū ergo ad locū passionis venisset, versus orientē manibus in celū extēsis deuotissime cū lachrymis prima vice orauit. Postmodū vt dicit Dionysiꝰ suis oculis imposito velo plātille extendit, collū ⁊ suscepit coronā. Et percutiente carnifice amputatum est caput pauli. Tunc beatissimus in ipo ictu explicauit velū: ⁊ collegit sanguinē ꝓpriū ⁊ ligauit eū ⁊ obuoluit ⁊ tradidit eū femīe. Et reuerso carnifice dixit ei Lenobia. Ubi dimisisti magistrū meū paulū? Rñdit. Cum socio iacet ibi extra vrbē in valle pugillū: ⁊ velo tuo velata est facies eius. Et ipa rñdens ait. Ecce nūc intrauerunt petrus ⁊ paulus induti veste p̄clara, ⁊ coronas fulgentes habebant in capitibus. Et ꝓtulit velū sanguine cruentatum ⁊ mōstrauit eis. Propter quod multi fuerunt ad xp̄m conuersi. Secundū exemplum. In legenda quoqꝫ pauli primi heremite legitur ꝙ beatus Antonius ille magnus vidit angelos animam pauli ad celos deferentes. Qui currens ad eius cellam inuenit eum genibus flexis ad modū orantis: ita vt viuere eū estimaret. Sꝫ cū mortuū didicisset: dixit. O sanctissima aīa qd̄ gerebas in vita. in morte mōstrasti. Sicqꝫ adiutorio duoꝝ leonū superuenientiū. ip̄m tradidit sepulture. Tertiū exemplū est de sancto Germano. de quo dicit Greg. ij. dialogoꝝ. ꝙ sanctus Bñdictꝰ longe a capuana ciuitate positꝰ: ipsius aīam in globo igneo ad celū ferri ab angelis aspexit. Quartum exemplū est de beato Francisco. de quo refert dñs Boñ. in legenda maiori: ꝙ illa hora qua obdormiuit: vnꝰ ex fratribꝰ vidit ipsius aīam sub specie stelle prefulgide in celū recto tramite sursum ferri. Minister quoqꝫ fratrū terre laboris: qui tūc erat frater Aug. vir vtiqꝫ sanctus ⁊ iustus in hora vltima positꝰ: cū iāpridē amisisset loq̄lā. audientibus q̄ astabāt subito clamauit ⁊ dixit. Expecta me pr̄. expecta me pr̄. Jam venio tecū. Querentibus aūt fratribus ⁊ admirantibus cur sic loqueretur. rñdit Nonne videtis patrē nostrū Franciscū q̄ vadit ad celū? Et statim sancta illa aīa migrās a carne patrē est secuta sanctissimū. Ep̄us insuper assisinus ad oratoriū sancti Michaelis in monte gargano nunc tp̄is peregrinatiōis causa perrexerat. Cui beatus Franciscus in nocte transitus sui apparens dixit. Ecce reliñ quo mundū: ⁊ vado ad celū. Mane igit surgēs ep̄s socijs narrauit q̄ viderat. Et assisiū rediēs cū sollicite requisisset certitudinaliter recognouit ꝙ ea hora qua sibi per visionem innotuit: beatus pater ex hoc mūdo migrauit.

Quintū exemplū est de beato martino. de quo refert beatus Seuerꝰ in suo dialogo: ꝙ btūs Seuerinus ep̄s coloniēsis dū die dñica cum suis clericis post matutinas loca sancta visitaret: illa hora qua vir beatus obijt: audiuit choꝝ canentiū in sublimi: dixit itaqꝫ suis Dñs meꝰ martinꝰ ep̄s migrauit ex h̄ mūdo: et nūc angeli canēdo deferūt eum in celum. Eodē q̄ꝫ tēpe Mediolani Ambrosius ep̄us erat. Cū aūt celebraret dñica die erat cōsuetudo vt veniens lector nihil legere p̄sumeret priusq̄ sanctꝰ pater nutu iussisset. Factuꝫ est aūt vt illa die dñica nullꝰ extaret qui lectionē beati Pauli legeret: qua btūs antistes super sanctū altare obdormiuit. Quē cum nullus excitare p̄sumeret transacto longo spacio excitauerūt eum dicētes. Jam hora preterijt. Rñdit beatus Ambrosius. Nolite turbari. Multū mihi valꝫ sic obdormisse. Quia tale miraculū dñs dignatus est ostēdere. Nā noueritꝭ fratrē meū martinū sacerdotē egressuꝫ fuisse de corpe. me aūt eius funeri obsequiuꝫ prestitisse. Tūc illi stupefacti diē ⁊ tp̄s notāt atqꝫ reperiūt sicut dixerat illis. Ambrosius. Sextū exemplū est sanctoꝝ Gernasij ⁊ Prothasij martyrū: quorū corpora inuenit btūs Ambrosius anno secūdo Theodosij mediolani. Nā sibi apparuerūt: ⁊ etiā cū eis apparuit paulus. ⁊ declarauerūt locum in quo sua corpa erāt recōdita. Que magna deuotione Ambrosius ad balicam fauste reposuit. Septimū exemplū est de inuētione corporis scti Stephani quod repertum fuit hierosolymis apparente Gamaliele presbytero cuidā Luciano. Et ne per singulos ire necesse sit. mlta visa sunt etiā post mortē de statu defunctoꝝ in quibus animarū immortalitas aptissime demonstrat. Scd̄m exemplū d̄r exauditionis. Si em̄ anime sanctoꝝ non viuerent in regno dei: quomodo possent homīes mūdi in suis petitionibꝰ exaudiri? Qd̄ aūt exaudiant patet de illis qui se v̄gini gloriose katherine Anthonio, alijsqꝫ sanctis cōmendant: quorū suffragijs a multis p̄iculis ⁊ aduersitatibus liberāt. In tempestate maris naufragiū patiētibus. in egritudine: varijsqꝫ angustijs laborātibꝰ quotiēs subuenit v̄go beata. Quid igitur referes tu o fili perditionis? Est n

UVA. BHSC. IyR_227

mortua virginis aia? est ne mortua aia beati Antonij. Nunqd mortua ē aia btē Ursule ali ozūqz sctoꝝ? Absit tam impiū errozē cogitare O pr̄ Frācisce quō aiam tuā dicere possum? mortuā q̄ post mortē tuā tātis ethibuisti sub fidia charitaq̄. Narrat dñs Bon. ꝟ miraculū i legēda maiori beati Francisci: ꝙ in ptib?ca? thalonie accidit virū quēdā noie Jobem btō Frācisco devotū: quodā sero p q̄dā viā icede re: in q̄ p inferēda morte insidie latitabāt nō quidē fibi: ꝟ cuidā alteri. Exurgens aūt q̄da? de insidijs cū hoste suū eū esse putaret: tam le traliter eū. plagis pluribus gladiauit: vt nulla p̄sus subesset spes recuperande salutis. Cū igit iudicio medicoꝝ ipius desperata esset cu ratio: quer it se ad beati Francisci p̄cinīū ꝛ q̄ra porat. devotōe salutē postulabat. Cui no cte astitit quida in hitu fratris mīoris p fene stra ingressus: q̄ vocans eū dixit. Oz fiduciā habuisti in me. ecce dñs liberabit te. A quo cū eger inquireret q̄s esset. Frācisc⁹ se esse rndit Et statim apꝛopinq̄ns vulnerū suoꝝ ligatu rā resoluit. Et cū ynguēto p oēs plagas vt vi? debat punxit. Statimqz sensit se p̄fstine re? stitutū sanitati. Quo facto btūs Frāciscus se cessit. At ille yrozē letus vocauit. Que celerit currēs: ꝛ stare iā vidēs quē sepeliendū puta? bat in crastinū vicinia tota clamoze ꝺ pleuit. Accurrētes aūt sui cū niterenf illū tanq̄ fre? neticū in lectū repōere: ꝛ ille renuens onderet ꝛ assereret se sanatū: tanto sunt stupoze atto? niti: vt q̄si sine mēte oēs sint effectu: ꝛ ipz san tasticū esse crederēt: qz quē paulo ante ꝺspexe rāt plagꝫ atrocissimis laniatū: plena videbāt ēcolumitate tocūdū. Quib⁹ ille q̄ fact⁹ fuerat sanus ait. Nolite timere: qz sctūs Franciscus mō a loco istoreceſſit. Et illaꝝ sacraꝝ manuū tactu me integre liberauit. Jnquit post hec dñs Bon. Digne quidē beat⁹ pater carne tā moztu us: ꝛ viuens cū xp̄o p̄sentie sue ostenſiōe mi? rabili: ꝛ manuū sacrarū palpatōe suauivulne rato letaliter viro sanitatē cōcessit: cū illius in se stigmata tulerit q̄ misericorditer moziens ꝛ mirabiliter resurgēs: vulneratū genus hūa nū ꝛ semiuiuū relictū plagaꝝ suaꝝ ꝟtute sa? nauit. Tertiū exemplū ꝺz defēctionis. Scō rū quippe p̄cinia q̄bus sepius ppli subfidiū defenſiōis obtinuerūt. aiam ostendūt imoz? talē. Scribit nancz in. ij. Machā. c. xv. q̄liter cū iudas Machabeus cogeret bellum comit tere cōtra Nicanorē qui hierlm ꝛ tēplū diſſi? pare volebat. essetqz Judas in locis samarie cū paucis qui timebāt ꝓpter paucitatē suaꝝ: hortat⁹ est eos Judas: exposito somnio quod in eadē nocte viderat in hūe modū. Viderat em̄ summū sacerdotē defunctū: iam manus p tendentē ozare p populo iudeoꝝ. Post hunc apparuisse Hieremiaꝝ ꝓphām dedisseqz ipſi Jude gladiū aureū: ꝛ dicentē. Accipe gladiuꝝ sanctū: in quo cōcidas aduersarios ppli mei. israel. Qua visione ꝟfortati q̄ erant cū Juda impetū fecerūt in hostes. ꝛ ꝓstrauerūt ex eis nō minus q̄ triginta q̄nqz milia. Nicanore cū eis interēpto. Et redierūt hierosolymā būdi? cētes deū caput Nicanoris ꝛ manū cū hume ro abscisam: cōtra tēplū suspendētes. Nonne sctūs Mercurius Julianū apostatā iterfecit Nā cū ipe ꝺ persas incederet manu forti i no cte vidit Basilius in ecclesia sācte marie invi? su multitudinē angeloꝝ: ꝛ in medio quandaꝝ fe minā in throno stantē: ꝛ astātibus dicentē Vocate mihi cito Mercurū q̄ Julianū apo? statū occidat: q̄ me. ꝛ filiū meū supbe blasphe? mat. Erat aūt Mercurius q̄dā miles q̄ ab ip so Juliano p fide xp̄i fuerat iterfect⁹. ꝛ in ea dē ecclesia erat sepultus. Statimqz sctūs mer curius cū armis suis: que ibi seruabanf affu? it. ꝛ iussus ab ea in p̄liū ꝓperauit: ꝛ monumē tum suū aperuit. Expergefactus aūt Basili us ad locū vbi sctūs Mercurius cū armis su is quiescebat, iuit ꝛ monumētū suū apericns nec coꝛpus ibi nec arma inuenit. Sequēti ma ne ibidem rediens. inuenit coꝛpus eius ꝛ ar? ma ꝛ lanceā sanguine cruentatā. Et ecce qui dam de exercitu dixit. Cū Julianus iperatoꝝ in exercitu mozaret affuit miles q̄dā ignotus qui vrges calcaribus equū audaci mēte Juli anū impetijt. lanceā fort i ter vibrans. ꝛ ipsuꝝ ꝓ mediū perfozauit. Et subito absc̄dēs nusq̄ cōparuit. Ipe vero Julianus dū adhuc spira? ret. vt ōz i hystoria tripartita: sanguiē suo ma nū impleuit. ꝛ in aere ꝓiecit: dicēs. Vicisti me galileevicisti. Sicqz in his vocibus exp̄irauit. Et ab oibus suis insepultus relict us fuit. Ec ce quot nobis offerunf exēpla vt aiam imoz? talem sciamus. O dura coꝛda q̄d facit⁹? Cur aie salutez negligitis. Audite xp̄m dicentem Matth. xvj. Quid ꝓdest homini si vniuersū mundū lucref: aie vero sue detrimētū patiat Aut quā dabit cō mutatione ꝓ aia sua. Que ramus igit illā saluareyt viuat cū xp̄o ꝟ per gratiā. ꝛ in futuro ꝓ gl̄iam. Amē.

Explicitus est tractatus de immortalitate ąnime.

UVA. BHSC. IyR_227

Tabula in sequentem tractatum.

De beatitudie sanctoꝝ ꝓtra fatuos hoies qui nil credunt de futura vita. Sermo I

De gaudijs beatoꝝ ex visione deiꝫ dotati one corpoꝝ ꝛ loci hitatõe. Sermo II.

Incipit tractatꝰ de beatitudine sanctoꝝ cuius sunt sermones. II

De beatitudine sanctoꝝ in quo ꝓfutat fatuitas hoim mundanoꝝ: qui nõ credũt aliq̃d de vita futura. Sermo. I

Erces vestra co

m

piosa est in celis. Verba sũt redemptoris nostri originaliter Mat. v. c. Tanta est quorũ dã stultitia vt arbitrent nulla esse bona ꝑter ea que in ꝑsenti vita a pijssimo deo vsibus humanis cõcedunt Nil credunt: nil cogitãt: nihil deniq̃ sperant de futura celestis regni hereditate. Somniũ putant: imo fictionẽ ꝛ fabulam: quicquid ẽm oẽm veritatẽ de sanctoꝝ beatitudine pclamatur. Vt oẽm diligentiã adhibent vt coꝝporeis sensibus in suis delectationibus voluptuosis satisfiat. Animaꝫ vero virtutibus honestisq̃ moꝝibus instruere: ꝛ negligũt ꝛ contemnunt Propterea equũ esse censui si in ꝑsenti sermone de beatitudine verba fecero. Nam illam cũcti desiderare debẽt que merito ꝓponenda est oĩbus que ab hoie ꝓcio haberi solẽt. De hac q̃libet iustus atq̃ fidelis asserit illud Sap. c. vij. Preposui illã regnis ꝛ sedibus: ꝛ diuitias nihil esse dixi in cõparatione illius. Nec comparaui illi lapidem ꝑciosum. qm̃ omne aurũ in cõparatione illius arena est exigua. ꝛ tanq̃ lutum estimabit argentũ in conspectu illi. Super salutẽ ꝛ spẽm dilexi eam: ꝛ ꝓposui p luce habere illã qm̃ inextinguibile est lumẽ illius. Venerunt autẽ mihi oĩa bona pariꝫ cuꝫ illa. Ut igit disponamus ea que tractaturi sumus ordine debito: beatitudinisq̃ laudes mirificẽtissimas cõplectamur: q̃ copiosa merces a nro saluatore merito nuncupat: de ipa tria mysteria ꝑncipalia ꝓponemus ꝓtẽplanda.

Primũ ẽt beatitudinis desiderij.

Scõm beatitudinis subiectũ.

Tertiũ beatitudinis obiectũ.

Qz beatitudo est bonũ q̃ cũ ncti desiderare debent. Caplm. I

Primũ mysteriũ ꝓtẽplandũ ẽt beatitudinis desiderij. In quo inducẽda est cũctoꝝ mens vt ad beatitudinẽ dirigant coꝛdis affectũ: illãq̃ virib⁹ totis cõtur adipisci. Nã ꝛ hoc ita pulchre loquit Seneca ad Lucillũ. Ad summũ inquit bonũ: ꝛ ꝓfectũ totius vite tue respice. Illi em̃ ꝓsentire dz quicq̃d agim⁹. iõ peccam⁹. qz de ꝑtib⁹ vite oĩs deliberam⁹: de tota ẽ nemo desiderat. Errãt ꝓfilia nra: qz nõ ẽt q̃ dirigant. Ignoranti quẽ portũ petat. nullus ventus certus est hec ille. Sz vt pars ista lucidior fiat opus est vt ad tria dubia rndeamus.

Primũ vtrũ hõi ꝓueniat agere ꝓpt finẽ.

Scõm vtrũ finis hũane vite sit btitudo.

Tertiũ vtrũ btitudo sit bonũ desiderabile.

Ad ꝓmũ dubiũ rndet sctus Tho. ſ. u. q. j. ꝙ actionũ q̃ ab hoie agunt: ille sole ꝓpe dicũt humane q̃ sunt ꝓpe hois inꝑtũ ẽ hõ. Differt autẽ hõ ab alijs irrõnabilibus creaturis in hoc ꝙ ẽ dõs suoꝝ actuũ qõ sit ꝑ rõnez ꝛ volũtatẽ. Ille itaq̃ actões ꝓprie hũane dicunt q̃ ex volũtate deliberata ꝓcedũt. Alie ẽ nõ ꝓpe hũane sũt sicut dũ mouet pedẽ: vel fricat barbã aliꝰ intent⁹ ꝛ filia: lz sint hois iste actões scõe nõ sunt ꝓpter finẽ ex q̃bus hõ nec mereri põt nec demereri. Sed ꝑme actões ad finem sunt dirigẽde. Inqt nãq̃ pbs. ij. phiſi. Finis ẽ ꝑncipiũ in opabilibus ab hoie. ꝛ in. ij. Ethi. asserit. Finis oĩs opanſ. Et iterũ in. ij. phiſico. Nõ solum intellectu ꝑ etiã natura agit ꝓpter finẽ. ꝛ in. ij. metha. Qui infinitũ facit ẽ auferunt naturã boni. Cũ itaq̃ finis sit q̃ mouet agentẽ: ꝛ lz in executõe fit posteriꝰ: tñ prior est in intẽtione agentis ꝛ habet rõnem cause. ꝓpterea ad hominẽ spectat vt agat ꝓpt finẽ

Ad secundũ dubiũ rndet Rich. in. iiij. dist. xlix. ꝙ vltimus finis hũane vite est beatitudo vt ait Augu. libro. viij. de ciui. dei. c. iij. Finis boni appellaſ quo quisq̃ cũ peruenerit beat⁹ est. Et idẽ li. xix. de ciui. dei. Illud est finis boni ꝓpter qõ appetẽda sũt cetera ipm aũt ꝓpt seipm. ꝛ. xxij. li. de ciui. dei. Finis inqt r. ẽ quẽre ad ill õ regnũ cui⁹ nulli⁹ finis est. ꝛ apls ad Ro. vj. Habetis fructũ vestrũ in sanctificatione finẽ vero vitã eternã. Sed hic oritur difficultas qm̃ cũ beatitudo sit in ipso deo: ꝛ beatitudo est finis hũane vite: ꝛ etiã erit finis oĩm creaturarũ. Nã vt inqt Dionysius in li. de diuinis noibus. Deus ꝑuertit oĩa ad seipm tanq̃ ad vltimũ finẽ. Ad qõ dicit Tho. ſ. ij. q. primo ꝙ sicut colligit ex dictis Arist. ij. phiſi. ꝛ. v. methaphiſice. Finis dicitur dupliciter. ſ. vel eius terminus ꝛ quo. i. ipa res in qua ratio boni inuenit. vel vsus siue adoptio illius rei. Sicut si dicamus ꝙ motus coꝛporis gra

UVA. BHSC. IyR_227

his finis est vel locus inferior vt res. vel hoc q̄ est ee in loco inferiori vt vsus. Et finis aua ri est vel pecunia vt res vel possessio pecunie vt vsus. Si ergo loquamur de vltimo fine ho mis q̄tum ad ipam rē q̄ est finis. sic in vltio fine hois omnia creata conueniūt. qz deus est vltim⁹ finis hois ⁊ oim aliarū rerū. Si autē loq̄mur de vltimo fine hois q̄tum ad psecu tionē finis sic i fine hois nō coicant creature rrōnales. Nam ⁊ homo ⁊ alie creature rōna les cōsequunt vltimū finē cognoscēdo ⁊ amā do deū. quod nō cōpetit alijs creaturis q̄ adi piscunt vltimū finē in q̄tū pticipant aliquaz similitudinē dei ꝑm q̄ sunt vel viuūt vel etiā cognoscūt ꝑm instinctū nature. Iz nō per rō nem vel intellectū. Ideo magr in. j. di. ij. dicit. Fecit deus creaturā rōnalem vt summū bo num intelligeret intelligēdo amaret. amādo possideret. ⁊ possidēdo frueret. Quare Aug. docet in li. lxxxiij. q. Non cadit in aliqua rōne carētia vt beata sint. Tertium dubiū fuit vtrum beatitudo sit bonum desiderabile. Et posset quis arguere q̄ nō. Nam nullū bonuz incognitū est desiderabile. Hoc ꝑz. qz bonum appetibile est obiectū appetit⁹. vt inqt Aris. in. iij. de aia. Ideo Augu. li. x. de trini. c. j. ait. Firmissime nouim⁹ amari nisi nota nō posse Sed beatitudo est bonū incognitū. ergo nō est bonū desiderabile. Philosophi quidē multum subtilr elaborarūt vt de beatitudine ac sūmo bono cognitionē inuenirēt. ⁊ vt Lactantius scribit in ꝓncipio primi libri diuinarū instit. Nec adepti sunt quod volebāt ⁊ operā simul atq; industriā ꝓdiderunt. Hoc ideo dixit qz vt recitat Aug. li. xix. de ci. dei. c. j. Marcus var ro notauit ducētas octogintaocto falsas opi niones de beatitudie q̄s phi suo ingenio adiue nerunt. Aug. etiā in. xiij. de trini. c. iij. asserit quosdā posuisse beatitudinem in voluptate coz poris q̄dā in voluptate animi: quosdā i alijs reb⁹ puta i diuitijs vel honorib⁹ ⁊ hmōi. vt et scribit Aris. in ꝓmo ethi. De his ad hoc ita loq̄ tur Lactā. li. iij. diuinarū instit. Epicurus sū mū bonū in voluptate animi esse censet. Aristippus in voluptate corporis. Caliphon. Et Dinomachus cirenaici honestatem cū volu ptate iunxerūt. Diodorus in priuatione dolo ris summū bonū posuit. Jero. in nō dolendo Peripatetici aūt in bonis animi ⁊ corpis ⁊ fortune. Erilli summū bonū est scientia zeno nis cū natura cōgruēter viuere. Quozūdam stoicoz ꝟtutē sequi. Arist. in honestate ac vir tute sūmū bonū collocauit. hec ille. Sz infra de Epicuro ita sequit. Epicuri disciplina mul to celebrioz semp fuit q̄ ceteroz nō q̄ueri alī q̄d afferret: ꝛ qz multos ad populare nomen voluptatis inuitat. Nemo em̄ nō in vitia pn⁹ est. Propterea vt ad se multitudinē cōtrahat apposita singulis quibusq; moribus loquit. Desidiosum vetat ifas discere. Auarū popula ri largitione liberat. Ignarum phibet antece dere ad rempublicā. pigrū ex ercere. timidum militare. Constat itaq; ex his q̄ erronea fue rit pbox mens circa beatitudinē agnoscendā Sed ꝓter illos adhuc cōfirmare possumus q̄ beatitudo nō est cognoscibilis ꝙ ꝟba pauli qui. j. ad Coz. c. ij. ait. Oculus nō vidit nec au ris audiuit nec in cor hois ascendit q̄ ꝓparā uit deus his q̄ diligūt illuz. Sed ista de beati tudine sic paulus locutus est. Ergo tale bo num est quod a nobis percipi minime potest et ex consequenti nec; desiderari. At in con trarium est sententia Augustini qui libro de cimo de ciuitate dei capitulo primo ait. Om nium certa sententia est qui ratione quoquo modo vti possunt beatos esse omnes homies velle. Et in. xiij. de trinitate capło. viij. Ad ap perēdum beatitudinem natura compellit cui summe bon⁹ ⁊ immutabiliter beatus creator hoc indidit. Et de hoc Aristoteles in primo ethicozum sic scripsit. Bene enunciauerūt di centes bonum esse quod omnes appetūt. Et in tertio Thopicozum. Maxime bonum om nes maxime appetunt. Pro amouēda igi tur omni ambiguitate norandum ex dictis Richardi in quarto distinctiōe octogesimano na. ⁊ Thome prima secunde questione quin ta articulo octauo. q̄ beatitudo potest accipi tripliciter.

Primo in suo esse generali.

Scōo in suo esse speciali.

Tertio in suo esse specialissimo.

Primo pōt beatitudo accipi in suo esse gene rali inquātū est bonū quoddā sufficientissimū ⁊ sic est oibus nota. Quilibet em̄ scit quid est bonum ⁊ q̄d est sufficientissimū. Et hoc modo omnes beatitudinē appetūt. Nā sic appetere beatitudinē nihil est aliud q̄ appetere vt vo lūtas satiet quod quilibet vult. Et hoc est qō Boetius dicit in tertio de cōsolatione. Dis nāq; mortaliū cura quā multiplicium studio rum labor exercet. diuerso quidē calle pcedit ad vnū tamē beatitudinis finē nitit puenire Et sumit hic vnus finis ꝑm Beraldum odo nis super primū Ethicozum non ꝑm speciē m opinionis: sed ꝑm propōtionem. Nam sicut

UVA. BHSC. IyR_227

leuia habēt vnū finē ꝑm spēm nature. scz locū
sursum, ⁊ grauia habeāt aliū finem ꝑm spēm
nature scz locum deorsum tamē grauia ⁊ le
uia habēt vnū finē ꝑm ꝓportionē nāe eo ꝙ
ita se hz deorsum ad grauia sicut locꝰ sursum
ad leuia Ita ⁊ oēs homines tēdūt ad vnū finem
ꝑm ꝓportionē opiniōis eo ꝙ ita se hz pecu
nia ad auarū in qua opinat̄ si fieri posse bea
tum: sicut delectatio libidinis ad luxuriosum.
qui in sua luxuria putat cōstare beatitudinez
Omnes q̄ppe appetūt quicq̄d etiaz indebite
appetūt tanꝙ cōsummatū bonū. Sed nōnul
li supbientes in quo cōsistit vꝝ beatitudo no
lūt attēdere. Ideo conantur lucrari pecuniaz
ubi credētes esse beatitudinē. Exemplum patz
Nam si quis vellet emere aurū: ⁊ ostēderetur
ei auricalchū, qō nō cognosceret. emeret ꝓ
auro. Et si queras q̄d vis emere respondet au
rū. Iz ei ostendas auricalchū. Si dicis auaro.
Quid vis. dicet beatitudinē. Vis paradisum
Paradisum dicet pecuniaz, q; ibi credit ꝙ sit
beatitudo ⁊c. Sed decepti sunt vt patebit in
ferius. Nōnulli etiā ꝓficiētes in quo ꝓsistat
beatitudo. cū talis esset ꝓceptio sit ex munere
gratie facti sunt simetipsis sapientes et volue
rūt bñ opari: Et sic ptz respōsio ad ꝓmū ar
gumētū. Sz adhuc est notandū circa beati
tudinē in generali. videlicet. Si aliquis que
rat. quō cognoscit beatitudo in generali. dico
ꝙ innata est ista cognitio. Et si querak per
quid dico q; sufficiētia cognoscit ꝙ indigenti
am. Et si opponak ꝙ ꝓuatio non est via' co
gnoscēdi habitū. dicendū ꝙ est quedā indigē
tia oīno ꝓuās: quedā disponēs ⁊ inclinans.
Et hec est ratio cognoscendi. Posset tamē
dici ꝙ cognitio beatitudinis ⁊ multarū reruz
nat uraliū nobis est inata. Et si dicak ꝙ ania
est vt tabula rasa. hoc intelligit solum ꝙtum
ad spēs ⁊ similitudines quas querit ꝑ sensus
Dec Boſi. in. iiij. dist. xlix. Sc̄do pōt beatitu
do accipi in suo esse speciali. inꝙtū scz cōsistit
nō in bonis pārtis vite. ſ in clara dei visione
⁊ pfecta eius dilectione ⁊ gaudio quod habet
de dei bonitate p̄senti ꝑ claram eius visionē
⁊ pfectā dilectionez. Et hoc modo beatitudo
nō fuit nota philosophis. quam tamē postꝙ
xps dei filius venit in mūdū omnes q̄ volunt
agnoscere desiderare ⁊ acquirere valent. Ipe
quidem qui lux fuit ⁊ splēdor omnis veritā
tis viam nobis summi boni ostēdit. Ipse cla
mauit Mat. iiij. c. dicens. Penitētiam agite
appropinquabit regnū celoꝝ. Et. v. c. Merces
vestra copiosa est in celis. Et. vj. Nolite the
saurizare vobis thesauros in terra vbi erugo
⁊ tinea demolit ⁊ vbi fures effodiūt ⁊ furank
Thesaurizate aūt vobis thesauros in celo vbi
nec erugo nec tinea demolit. ⁊ vbi fures non
effodiūt nec furank ⁊ Job. xvij. Dec est vita
eterna vt cognoscāt scz facie ad faciē te solu
verū deum: ⁊ quem misisti iesum xp̄m. Et cō
plebūane repēptiōis mysteriꝝ q̄dragesima
die postq̄ surrexit a mortuis videtibꝰ discipu
lis eleuatꝰ est ⁊ ascēdit ad celos. Idcirco La
ctantius li. vij. dinarū institutio. ait. Pater ei
vester ac dñs qui cōdidit firmauitq̄ celū qui
libratam magnitudine sua terrā vallauit mō
tibus. mari circundedit amnibusq̄ distinxit
⁊ quicquid est in hoc mundo mirabile. confla
uit ac perfecit ex nihilo: perspectis erroribus
hoim ducem misit qui nobis viā iusticie pan
deret. Dunc sequamur omnes. hunc audiamꝰ
huic deuotissime pareamus: quoniā solus vt
ait Lucretius. Veridicis hominum purgauit
pectora dictis. Et finem statuit tozpedinis at
q; timoris. Ostenditq̄ bonum summum quo
tendimus omnes. Quid fozet atq; viam mō
strauit limite puo. Quo possemus ad id recto
contendere cursu. Nec tantū ostēdit sed etiam
praecessit. ne quis difficultatis gratia iter vtu
tis hozreret. hec ille. Tertio potest accipi
beatitudo in suo esse speciallissimo ꝓout scili
cet est actualiter in beatis. cuius magnitudi.
dinem explicare nequaq̄ possumus: qz nulla
sensibilis experientia quaruncunq̄ delectatio
num praesentis vite minimā partem illius dul
cedinis potest designare. Et oculus non vidit
nec auris audiuit. neq; humanū coz excogita
uit vnq̄ q̄ ingens sit illa superna felicitas.
Hinc greg. in omelia inq̄t. Si cōsiderem' fra
tres charissimi que ⁊ quanta sunt que nobis
ꝓmittuntur in celis vilescūt animo oia q̄ ha
benk in tertis. Terrena nāq; subsātia super
ne felicitati cōparata. pondus est nō subsidiū.
Temporalis vita eterne vite cōparata mors
est potius dicenda q̄ vita. Dinc in trāsitu be
ati Dieronymi scribit hec vba Augustinus
ad Cyrillum. Eo die ⁊ hora qua Dieronym'
sanctissimus ex hac luce migrauit dum hippo
nie in cellula mea quiescens de gloria beato
rum cogitarem. vellemq; de illa tractatum
breuem componere compulsus ꝓcibus no
stri seueri quondaz venerabilis Martini epi
copi turonensis discipuli. charta calamo pu
gillariq; susceptis. volui epistolam scribere sā
ctissimo Dieronymo destinandam. vt quid
ipse in re tam difficili sentiret responderet.

UVA. BHSC. IyR_227

Cuncta iam scribēs salutationis exordiū. Hieronymo presentarē: ineffabile subito lumē cū inaudita odor fragrantia cellulā in qua stabam intrauit. horā iam completorij. Ad quam visionē ꝓpter rei tam admirabilis nouitatē ꝑterritus esse cepi. Cuncta quidnā id esset attentius cogitarē: de luce vox insonuit dicēs. Augustine augustie q̄d queris? putasne breui immittere vasculo mare totū? Modico includere pugillo terrarū orbē? Celū firmare ne suos exerceat motus? Infinite rei quis inerit finis? Immensa qua mensura metieris? Potius totum mare in artissimo claudere vasculo. Potius orbē terrarū paruus teneret pugillus. Potius a motu ꝓtinuo celū desisteret: q̄ gaudioꝝ & glorie quibus beatoꝝ anime fine fine potiuntur minimā particulaz intelliges: nisi vt ego experientia docearis. Discurre ad hoc breue tpis spaciū & talia satage opa exercere: vt postmodū ibi que hic aliqualiter intelligere cupis in eternū habeas. Interrogāti vero mihi quisnā esset: qui talia tam grauissime loqueretur. Respondit benigne. Hieronymi illius presbyteri cui epistolā scribere cepisti sum aīa que in hac hora in bethleem carnis onere depositoꝝ iocunda & gloriosa pergo ad regna celorū. Post que & alia multa que mecū ꝓtulit a meis oculis lux disparuit. Quanto igit minus beatitudinis superne sublimitas pōt cōprehendi: tanto ardētius est a nob exoptāda

Q beatitudo ꝓsistit in aīa in intellectu videlicet & in volūtate. Caplm. II.

Secundū mysteriuz contemplandum
6 dicit beatitudinis subiectuz. In quo tria dubia sunt absoluenda.

Primū vtrū beatitudo sit actus aīe tm̄.

Secundū vtrū sit actus intellectus & volūtatis.

Tertiū vtrū sit principalius in actu voluntatis q̄ intellectus.

Ad primū dubiū r̄ndet Rich. in. iiij. di. xlix. q̄ beatitudo est actꝰ aīe tm̄. Nam beatitudo ē nobilissimū q̄d in hoīe possit esse: nec in creaturis infra hoīes conuenire pōt. Oportet ergo q̄ ꝓsistat in actu ꝓpio hōi. nō quocunq; sed nobilissimo. Actꝰ autē hois ꝓpriꝰ nō est nisi ille qui est hois p illā formā qua hō est, hoc est aūt aīa intellectiua. Nobilissimꝰ ergo actꝰ hois est ille qui sibi cōuenit ꝑm aīam intellectiuā: siue sit cognitio siue dilectio. Ex q̄ dam natur opinio illoꝝ qui dixerunt aīam sine corpore beatā esse nō posse. Naz vt inquit Tho. ꝑma scde. q. iiij. loquēdo de beatitudine perfecta que in deivisione ꝓsistit: sine corpe anima pōt esse beata. quoniā intellectꝰ ad sui operationem nō indiget corpe; nisi ꝓpter fantasmata in quibus intelligibile veritatē cōtinet. diuina autē essentia p fantasmata videri nō potest. Unde cum in visione diuine essentie perfecta hois beatitudo consistat: nō depēdet beatitudo hois a corpe. quare & ipm corpus ad perfectionē beatitudinis non requirit. Sciendum tamen q̄ ad perfectionez alicuius rei dupliciter aliquid pertinet. Uno modo ad cōstituendā essentiaz rei. sicut aīa requiritur ad pfectionem homis, alio modo requiritur ad pfectionem hois, sicut pulchritudo corporis & velocitas ingenij pertinet ad perfectionē hois. Quāuis ergo corpus ꝑmo modo ad perfectionē beatitudinis humane non ptineat. ptinet tñ scdo modo. Quare quanto aīa pfectioz erit in sua natura: perfectius habebit suā ꝓpriā opationē in qua consistit felicitas? hoc vero erit cum suo corpori ipa beata reunietur. Propter illam autē vnionē non erunt hōi necessaria exteriora ista bona. qz corpus ex cōiunctōe sui ad aīam erit gloriosum ac impassibile. Nam vt scribit dns Boēs. in suo. iij. di. xxviij. Contingit aliquid esse beatū tripliciter. scz p essentiaz & p ꝑmā influentiā: & p quandā redundātiā. Beatū p primā influentiā est solus deus. Beatū p secundā influentiā est solus rōnalis spūs. Beatuz denicq; p quandā redūdantiā est corpus hūanū qō gaudiū glie redūdat ex cōiunctione sui ad aīam beatā. Et lz corpus humanū non fit ad imaginē dei per se. tñ vnitū est aie q̄ est ad dei imaginē & rōne illi⁹ ē btitudis cōpticipabile. Si vero aliq̄s istaret ꝓtra dicta de exterioribꝰ bonis qz videt ꝓsperū. Nā ubi pot⁹ diuitie & regnū exteriora bona sunt. & hec ꝓmittunt beatis. vñ Luc. xxij. xps dixit. Edatis & bibatis super mensam meā in regno meo. Et Matth. vj. Thesaurizate vobis thesauros in celo. & Matth. xxv. Possidete paratum vobis regnum: q̄ & ista ad beatitudinē exiguntur. Rīdet Thomas q̄ omia ista methaphorice sunt intelligenda ꝑm q̄ in scripturis solēt spiritualia per corpalia designari. Sicut per cibū & potū intelligitur delectatio beatitudis. p diuitias sufficientia que sufficit hōi de⁹ p regnū exaltatio hois vsq; ad ꝓsecutionē cū de⁹.

Scdm dubiū fuit vtrū beatitudo sit actꝰ intellectus volū tat simul. Et lz quidā teneant q̄ essentia beatitudinis vite humane in solo intellectꝰ actu ꝓsistat, ita q̄ nullo mō in actu

UVA. BHSC. IyR_227

voluntatē. Tñ Ric. in. iiij. vbi. s. dicit q̄ beatitudo ꝓsistit in actu volūtatis ⁊ intellect⁹ simul. Cuius rō est: qz essentia beatitudinis vite humane ꝓsistit ī pfecta vnione aie rōnalis cum deo. Hec autē vnio includit vnionem aie cū deo ꝑm oēm sui potentiā per quam vnibilis est cum eo imediate. Potētia aūt aie rōnalis nō tm̄ est intellect⁹: ꝫ etiā volūtas. ⁊ p quā libet illaꝝ vnibilis est cū deo imediate. Sicut em̄ deus sub rōne qua sūmū verū est imediatū obiectū intellect⁹ btōꝝ: ita sub rōne qua sūmū bonū est imediatū obiectū volūtatis eorū Quāuis em̄ tpo imediate nō fruerēt nisi ipm̄ imediate viderent: tm̄ imediatū obiectum volūtatis eoꝝ nō est ipa visio summi boni: ꝫ ipm̄ summū bonū. Nō em̄ volūt summū bonū ꝓpter illam visionem sicut ꝓpter finez: ꝫ volūt ipam visionē ꝓpter ipm̄ summū bonū sicut ꝓpter vltimū finem. Ipm̄ g̃ summū bonū ꝑmo ⁊ imediate est ab ipis volitū ergo est volūtatis eoꝝ imediatū obiectū. Ergo pfecta vnio anie cū deo in qua beatitudo ꝓsistit ē p intellectuz ⁊ volūtate ita q̄ in actu vtriusq; simul ꝓsistit.

Et si obijcerēt q̄ auctes in ꝓtrariū volentibus eas intelligere ꝓtrariū sonare videntur puta qz in visione dicūt beatitudinē ꝓsistere. Rñdet Ric. q̄ semp includūt cōcomitantē dilectionē. Nā ꝓsummata dei dilectio inseparabiliter ꝓcomitat clarā eius visionē. Propter ea Aug. li. j. de trinitate. c. vlti. dicit q̄ visio ē summū ꝑmiū. ⁊ ipa est act⁹ intellectus. ⁊ in. j. libro de doctrina xp̄iana idem dicit. Hec est summa merces vt pfruamur deo. summa merces est beatitudo ⁊ fruitio est act⁹ voluntatis que visionē ꝓcomitat. Tertiū dubiū erat vtrū beatitudo ꝑncipali⁹ ꝓsistat in actu volūtatis q̄ intellect⁹. Et rñdet Ric. q̄ sic. Primo quia sicut inter habitus vie charitas est donū principalius ꝑm Aug. xv. de trini. c. xviij. Ita inter habitus patrie charitas patrie est donū ꝑncipalius. Sz in patria nobilior habitus hz nobiliorē actū. Ergo deū pfecte diligere q̄ est actus charitatis patrie: est actus nobilissimus aie: Cū ergo in nobilissimo actu principalissime ꝓsistat beatitudo: ⁊ diligere sit act⁹ volūtatis: ꝑncipalius ꝓsistit in actu volūtatis q̄ intellect⁹. Scōo ꝓbat q̄ beatitudo ꝑncipalius ꝓsistit in actu volūtatis q̄ intellect⁹ ex eo q̄ volūtas est nobilior potētia q̄ sit intellectus. Nam Bern̄. in libro de libero arbitrio dicit rōnē esse quodāmō pediſſe quam voluntatē. ⁊ Anselm⁹ in libro de conceptu virginali dñum totius regni aie attribuit voluntati. ⁊ Arist. i. vij. politice. c. v. Potētia qua eligim⁹ ꝑncipalior est. Adhuc id ꝓbat: qz volūtas in suo actu cogi nō pōt: nec circa ea que sunt ad finē necessitari. Intellect⁹ aūt cogi pōt ⁊ circa ea que sunt ad finē necessitat i. Insup magis pōt transformare aiam volūtas q̄ intellect⁹ ⁊ suū obiectū respicit sub rōne meliori. Bonū em̄ est obiectū volūtatis. Ens obiectū itellect⁹. Ratio autē boni est pfectior q̄ sit ratio entis Tertio ꝓbat. qz de⁹ est vltim⁹ finis maxime sub rōne qua bonus. Oō ꝑs qz ex hoc q̄ creature ordinant in ipm̄ vt in finez. maxime est in eis ratio bonitatis, sicut per hoc q̄ ipm̄ respiciūt vt exēplar: maxime est in eis rō veritatis. Sz de⁹ sub rōne qua summū bonū ēvolūtatis obiectū, sub rōne qua summū ens vel verū est intellectus obiectū. ergo volūtas magis respicit deū sub rōne finis q̄ intellectus. Sed de⁹ sub rōne qua vltim⁹ finis. est beatificans. ergo sub rōne qua est beatitudinis obiectū: ꝓncipaliꝰ rēdit volūtas in ipm̄ q̄ intellectus. Et sic ꝓsistit beatitudo ꝑncipalius in actu volūtatis q̄ intellectus.

Qz btitudo non pōt esse in bonis presentis vite. Capm̄ III

Ertiū mysteriū contemplandū dicit beatitudinis obiectum. In quo sunt tria dubia absoluenda.

Primū vtrū btitudo sit q̄d creatū

Scōm vtrū btitudo possit amitti.

Tertiū vtrū btitudo possit in hac vita hr̄i.

Ad ꝑmū dubiū rñdet Ric. vbi. s. ⁊ Tho. j. ij. q. iij. q̄ btitudo vite hūane dupl⁹ pōt accipi. Uno mō ꝓ illo bono in quo pfecte ⁊ plenarie requiescit hūana vita. Alio mō ꝓ perfecta ꝯplete hūane vite in illo bono q̄ ꝓsistit in perfecta hoīs ꝓsecutōe cū illo bono. Primo modo btitudo accipit ꝓ btitudinis obiecto. ⁊ sic btitudo est q̄d increatū. s. ipe de⁹. Beatitudo autē scōo mō accepta est aliq̄d existēs in beato tanq̄ ei⁹ vltimata ⁊ plenaria perfectio. ⁊ sic ē aliq̄d creatū. Cū em̄ beatitudo cōsistat in visione dei videre deū ē actus; creature videntis.

Scōm dubiū fuit vtrū btitudo possit amitti. Et ad hoc dicimus ex sentētia sancti Tho. prima scōe. q. v. q̄ beatitudo potest tripliciter considerari.

Primo in sua ipfectōe.

Scōo in sua gñali rōne.

Tertio in sua spāli restrictōe.

Primo pōt btitudo cōsiderari in sua ipfectiōe: put. s. btitudo est illa ipfecta qualis in hac vita hr̄i pōt fiue sit felicitas cōtemplativa

UVA. BHSC. IyR_227

siue sit actiua. Nec quidē amitti pōt licet non de facili. sicut ptz in felicitate ptemplatiua q̄ amittit, vel p oblitionē. puta cū cozrūpit scie tia ex aliqua egritudine. vel etiā per aliquas occupatiōes q̄bus totaliter abstrahit aliquis a cōtēplatiōe. Patet etiā idē in felicitate acti ua volūtas eīm hois trālmutari pōt vt in vitiū degeneret a virtute. Jō pbs dicit in. j. ethi cox aliquos esse in hac vita beatos nō simpli citer sed sicut hoies quox natura mutationi subiecta est. Scōo pōt beatitudo cōsidera ri in sua gñali rōne. t sic beatitudo nō potest amitti. Cū eīm sit pfectū bonū t sufficiēs opz q̄ desideriū hois quietet t oē malū excludat. Naturalit aūt hō desiderat retinere bonū qō hz t q̄ eius retinēdi securitatē obtineat alio quin necesse est q̄ vel timoze amittēdi: vel do loze de certitudine amissionis affligat. Req̄rit ergo ad verā beatitudinē q̄ hō certā opi nionē habeat. bonū qō habet nunq̄ se amissu rū q̄ quidem opinio si vera sit. pseqūs est q̄ beatitudinē nunq̄ amittet. Si aūt falsa sit: hoc ipsum est quoddā malū. s. falsam opinio nē habere. Nā falsum est malū intellectus: si cut verū est bonū ipsius. vt dz in. vj. ethicoz. Nō ergo iā erit vere btūs si aliquod malū ei inest Tertio pt btitudo psideranti in sua spā li restrictiōe inq̄t ū. s. pfecta beatitudo psistit in visiōe diuine eētie. Et sic beatitudo nullo mō pōt amitti. neq̄ ex pte videntis neq̄ ex p te dei neq̄ etiā ex pte alicuius alterius agen tis. Nō ex pte videntis, qz impossibile est q̄ ali aliq̄ videns diuinā essentiā velit eā nō videre. Nō est qm̄ oē bonū habitū q̄ qs carere vult aut ē insufficiēs t querit aliq̄d sufficiēs loco ei⁹ aut hz aliq̄ incōmodū annexū ppt qō in fastidiū venit. Visio aūt diuine eētie replet aiam oibus bonis. t nō hz aliq̄ incōmoduz aduncti. Quare ppria volūtate nō pōt btūs beatitudinē deserere. Sīr beatus nō pōt bea titudinē perdere eo subtrahente: qz cū subtra ctio btitudinis sit quedam pena: nō potest ta lis pena a deo iusto iudice puenire nisi p ali qua culpa q̄ cadere nō pōt in eū q̄ dei essentiā videt: cū ad hāc visionē de necessitate sequat rectitudo volūtatis. Nō pōt etiam beatitudo amitti ex pte alicui⁹ alterius agētis. qz mēs deo piuncta sup oīa alia eleuat. t sic ab hmōi pīctiōe nullū aliud agens pōt ipm excludere Est ergo beatitudo pfectio psummata q̄ oēm defectū excludit a beato. Et ideo absq̄ muta bilitate adducit eā habēti: facīēte hoc vtute diuina: que hoiem sublenat in partipationem eternitatis transcendentis omnē mutationē. Idcirco male dixit Origenes sequens quozū dam platonicozum errozem. q̄ post vltimam beatitudinē homo pōt fieri miser. Tertius dubiū fuit vtrū beatitudo possit haberi in hac vita. Et ad hoc rñdemus q̄ nō loquēdo de le ge cōi. t hoc ppterea qz dñs noster iesus xp̄s fuit viator t cōprehensor. Quare vero in hac vita q̄s beatus esse nō potest. assignari possūt tres rōnes precipue.

Prima ex insatiabilitatis.

Scōa penalitatis.

Tertia mozta litatis.

Prima rō ex insatiabilitatis. Ut eīm inq̄t dñs Boē. dist. v. iiij. libri Beatitudo est finis satians appetitū. Sed bona psentis vite nō satiant appetitū. nō diuitie. nō delitie. nō ho nozes nō fama. nō gloria. nō quecunq̄ desi derabilia t delectabilia excogitari possunt. vt docet experiētia. Ergo nec in hmōi bonis bea tus q̄s reputari debet. Tho. vero prima pte q. ij. dicit. Impossibile est beatitudinē hominis ē in aliquo bono creato. qz beatitudo est bo nū perfectum qō totaliter quietat appetitus: alioq̄n nō esset vltim⁹ finis si adhuc restaret aliq̄d appetendū. Obiectū aūt voluntatis ē vniuersale bonū. sicut obiectū intellect⁹ ē vni uersale verū. Ex quo ptz q̄ nihil pōt quietare volūtatē hois nisi bonū vniuersale. qō nō in uenit in aliquo creato: sed solum in deo: quia oīs creatura habet bonitatē particīpatam. Vñ solus deus voluntatē hominis implere pōt Idcirco Dauid in ps. dixit. Satiabor cū appa ruerit gloria tua. Et Augu. li. j. cōfessionum. Fecisti nos dñe ad te t inquietū est cor nr̄m donec quiescat in te t in. xiij. li. Redite inquit p̄uaricatores ad cor. t inherete ei qui fecit vos state in eo t stabitis. quiescite i eo t quieti eri tis. Quo itis in aspera. quo itis bonū quod queritis ab illo ē. Quia igit aīa eo imago dei est quo eius capax est t particeps esse pōt. vt scribit Aug⁹. xiiij. de trinitate. c. iij. Idcirco nulla creatura anime capacitatē implere va let. Ex hoc dicit Ric. di. xlix. iij. ar. ij. q. vj. q̄ sine clara dei visione nō pōt haberi beatitudo Et rō est, q̄a vt inquit Aug. xiij. de ciuitate dei c. v. Beatus nō est nisi qui habet que vult sci licet naturaliter t nō voluptuose. Et sanctus Tho. j. ij. q. iij. ar. viij. dicit. Perfectio vnius cuiusq̄ attenditur sm rationē sui obiecti. Ob iectū aūt intellectus est quod quid est. id est essentia rei. vt dicit. iij. de anima. Unde in tā tum p̄cedit perfectio intellectus. in q̄ntum

UVA. BHSC. IyR_227

cognoscit essētiā alicuius rei. Si ergo intellectus aliquis scit essentiā alicuius effectus: per quā nō possit cognosci essentia cause vt. s. scit de causa quid est. nō ꝺr intellectus attingere ad cām simpliciter: ꝙuis per effectū cognoscere possit de causa an sit. Et ideo remanet naturaliter homini desideriū cognoscēdi essetū si scit eū habere cām vt sciat etiā de causa quid est. Et illud desideriū est admiratiōis, et causat inquisitionē. vt ꝺr in ꝓcipio metaꝑ. puta si aliq̄s cognoscens eclipsim solis cōsiderat ꝙ ex aliqua causa ꝓcedit. de qua qz nescit quid sit admiratur. ⁊ admirando inquirit nec ista inquisitio quiescit quousq̄ perueniat ad cognoscendum essentiam cause rei. Si ergo intellectus humanus cognoscens essentiā alicuius effectus creati: nō cognoscat de deo nisi an est. nōdū perfectio eius attingit simpliciter ad ꝓmā causam. ꝛ remanet adhuc ei naturale desideriū inquirendi causam. vnde nondū est perfecte beatus. Ad perfectā igit beatitudinē requirit ꝙ intellectus pertingat ad ipam essentiā ꝓme cause. que est nobilissimū intelligibile. si sic perfectionē suam habebit p vnionem ad deū sicut ad obiectū in quo solo beatitudo hominis cōsistit. vt supra dictū ē.

Secūda ratio cur in hac vita nō possit q̄s esse beatus ꝺr penalitatis. vt em̄ ait Tho. ꝺ. ij. q. v. Beatitudo excludit omne malū. Vita autē pñs multis malis ⁊ penalitatibus subiacet que vitari nō possunt. Et ignorantie ex ꝑte intellectus. ⁊ inordinate affectionis ex ꝑte appetitus. ⁊ multiplicibus laboribus calamitatib⁹. ⁊ erūnis ex parte corporis. quō igit̄ in tot fluctuationibus beatū se credere q̄l piam habet, Jnq̄t Job. xiij. Homo natus de muliere brevi viuēs tēpore replet multis miserijs. Et Piero. ad Heliodor. Ubiq̄ luctus: vbiq̄ gemitus. ⁊ plurima mortis imago. Augusti. li. de simbolo. tractatu. x. Ecce ruinosus est mūdus. ecce tātis calamitatibus repleuit deus mundū. ecce amar⁹ est mūdus. Et si fic amatur. quid facerem⁹ si dulcis esset. O mūde immunde tenebras pariens quid faceres si maneres? Quez nō deciperes dulcis si amarus alimenta mentiris. Et Augustinus. ix. ꝺ ciuitate dei. Omnes inquit homines ꝙdiu i orbe mortales sunt. miseri sunt. ⁊ Piero. ad matrē ⁊ filiam in gallijs cōmorantes. Stadium quoddā est hec vita nostra mortalis i qua bellū quottidie gerimus: quia militia vita hominis super terrā. Quis inter serpētes ⁊ scorpiones tutus ingredit vel secure dormitat? Quis dulces iukta viperas somnos capit. Nam etsi semp nō percutiat: tamen sollicitat. Securius est ergo perire non posse ꝙ iuxta periculum non periisse. hec ille. Et Boetius li. ij. de cōsolatiōe. Quā multis amaritudinib⁹ humane felicitatis dulcedo respersa est. q̄ etsi fruentī iocunda esse videat. tamen quo min⁹ cum velit abire retineri non potest. ⁊ Seneca in tragedijs. Nulla sors longa est. dolor atq̄ voluptas inuicem cedunt. Nemo vtiq̄ reperitur qui diutius in quocunq̄ lisit statu delectari possit. ⁊ absq̄ turbatiōe vel animi ꝛcorpis ꝑtā fire. Nemo inquit Seneca vbi. s. cōfidat nimium: secundis. nemo disperet meliora lapsis. Et ad Lucillum. Noli huic tranquillitati cōfidere. momento mare euertitur: et eodem die vbi luserunt naugia sorbentur. Quisnam felicior iudicari potuisset Policrato tyranno samioz. De ipso quippe refert Tullius in lib. de finibus bonorum⁊ malorum. Et idem confirmat valerius de mutatione morū ⁊ fortune ꝙ adeo sibi fortunā obsequiosam habuit ꝙ omnia desiderata perficiebat. Ad moderandam igit̄ fortune inuidiā sūpto e manu anulo quē ꝓciosum possidebat in mare iecit. Sed inopinate illū repēte recuperauit. Nā post dies pauc⁹ a piscatoribus piscis captus qui anulum sorbuerat tyranno donatus est. Accidit tādē ꝙ aduersus Dariū persarum regē duxit exercitū. ⁊ ꝙ Zinthes ꝓfectus Darij illū acie fuderit ceperitq̄ ⁊ in summo megalēsis mōtis vertice suspēdi iusserit. Et relictus auibus lacerādus qui vbiq̄ felicissime in terra vixerat: in aere miserrime expirauit. Mutant⁹ oīa que sunt in hoc mūdo. nihil stabile. nihil est firmū nihil denicq̄ tutū. Ideo sapiēs Eccs. ij. c. dicebat. Vidi in oibus vanitatē ⁊ afflictionē spūs ⁊ animi. ⁊ nihil pmanere sub sole. Tertia rō quare in pñti vita nullus pōt esse beatus dicit mortalitatis. Oēs q̄ppe ad mortez tēdim⁹ cui⁹ man⁹ potētissimas nullo ingenio nulla vi. nulla arte. nullo ꝓcio euitare valem⁹ Jnstat cerulcibus nostris. Et ꝺm Aug. xiij. ꝺ ciui. c. vij. beatitudo sine imortalitate esse nō potest. Si quis igit̄ dixerit aliquē beatū eo ꝙ diutijs affluat: statiz rndebo. Nō sic. non sic qz diutes morīunt. Si q̄s affirmauerit aliū esse btm̄ eo ꝙ oibus delitijs huius scli ꝑfruat. Ad ꝯ rndebo. neq̄q̄ sic est. qz post breue hanc vitā oēs hoies morient. Si q̄s btm̄ reputauerit eū q̄ orbi vniuerso dñarē. Clamabo⁊ ego ꝙ nec regna siue ꝑia btm̄ hoiez reddūt qm̄ et ꝓncipes ⁊ reges ⁊ purpurati⁊ impatores

UVA. BHSC. IyR_227

omnesq; dñi morient. Jō hec ꝯsiderans Augu. in p̄ma parte supputationū sic ait. Vita h̄ vita misera: vita incerta: vita laboriosa: vita immūda: vita dña malorꝝ: regina supborum: plena miseria ⁊ erroribꝰ: q̄ nō est dicēda vita sz mors in q̄ momētis singulis morimur per varios mutabilitatis defectus: diuersis generibus mortis. Nunq̄ ergo q̄diu viuimus in hoc mūdo possumꝰ dicere vitā quā humores tumidāt: dolores extenuāt: ardores excitant aera morbidāt: esce inflant: ieiunia macerant ioci dissoluūt: tristitie cōsumūt, sollicitudo coartat: securitas hebetat: diuitie iactāt: paupertas deijcit: iuuētus extollit: senectꝰ incuruat: infirmitas frangit: meror deprimit: ⁊ his oībꝰ malis mors furibunda succedit: silr̄q; gaudio istius misere vite finē imponit ita vt cum esse desierit: nec fuisse putet. hec ille. Itē Aug. lib. soliloquiorꝝ dicit. Vita mea vita caduca: vita que quāto magis crescit. tanto magis decrescit quāto magis ꝓcedit: tāto magis ad mortem accedit. Vita fallax ⁊ vmbratica plena laq̄is multis. Nūc gaudeo: sepe tristor: nunc vigilo iam infirmor. Nūc viuo, statim morior. nunc felix apparebo semp̄ miser, nunc rideo. iā fleo sicq; oīa mutabilitati subiacēt: vt nil vna hora vno statu p̄maneat. Hinc timor. hinc tremor. hinc fames. hinc sitis, hic calor. hinc frigus. hinc languor. inde dolor exuberat. Subsequit̄ his oībus inopinata mors: que mille modis miseros hoīes quotidie rapit. Hūc necat febribus: illū opprimit doloribꝰ, hūc consumit fame. illū siti extinguit. illū ꝟo suffocat aquis. hunc p̄imit flāmis: hunc interimit laqueo: illum dentibus bestiarū fortiū deuorat hūc trucidat ferro: illū veneno corrumpit alterum vero tm̄ repētino terrore miseram vitaz finire cōpellit. Et nunc sup̄ hec oīa magna est miseria: quia cū nihil sit certiꝰ morte. ignorat homo finem suū: ⁊ cū stare putat, tollit̄ ⁊ perit spes eiꝰ. Nescit aūt homo quando vel vbi. vel quomodo moriat̄: ⁊ tn̄ est certum q̄ eum mori oporteat. hec ille. Quare vita p̄ns beata esse minime potest. Et ideo cū Lactā. concludimus dicente in li. Summuz bonū qd̄ btōs facit nō pōt esse nisi in ea religiōe atq; doctrina cui spes immortalitatis adiūcta est. Igit̄: demus operā ne decipiamur tp̄aliū bonorꝝ suauitate, atq; mūdū audacter sub pedibus habeamus: eoq; tm̄ vtamur vt sic tādē p̄ueniamꝰ ad fruitionē illā beatā, ad quā nos perducat iesus filius dei q̄ cū patre ⁊ spūsancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

De gaudijs beatorꝝ qui letabuntur ex visione dei ⁊ dotatione corporum atq; habitatione in celo empyreo. Sermo II

Exultabunt sancti in gloria. Illuminati prophete verba sunt ista originaliter p̄s. cxlix. Licz arta sit via que ducit ad vitā quantum est ex parte virtuosorꝝ actuū: nihilominus facillima atq; suauis ex consideratione futuri premij. Inquit em̄ Origenes super epistolas pauli. Spes futurorum laboribus requiem parit. Hinc Hieronymus Eustochium virginem in epistola ad eandē cōmonet, vt allicientes blāditias seculi ad quē mēs humana cōmuniter inclinat̄ paradisi recordatione ꝯculcet. Ait ḡ Quotiens te vana seculi delectat ambitio. Quotiens ibi videris aliq̄d gl'iosum, ad paradisum mente transgredere. ⁊ esse incipe quod futura es. Egredere queso paulisp̄ de carcere corporis tui ⁊ presentis laboris mercedez añ oculos depinge. quam oculus non vidit ⁊ auris non audiuit, nec in cor hominis ascendit. hec ille. Idcirco vt in via domini expeditius fortiusq; bene viuendo ambulemus, decreui in presenti sermone de gaudio beatorum verba facere. Quod vtiq; q̄ sit immensum ostendemus maxime propter tria.

Primo propter dei visionem fruitionem ⁊ tensionem.

Secundo propter corporis dotationem et sensuum perfectionem.

Tertio propter loci habitationem sociationem ⁊ liberationem.

Qualiter potest videre essentiam diuinam homo vel angelus. ⁊ quō non oēs vidēt illam equaliter. ⁊ quanta sit in illa visione iocunditas ⁊ delectatio. Capitulum I

Primo ostēdamꝰ q̄ sit copiosum gaudium beatorum propter dei visionez de qua tria sunt consideranda.

Primum dicitur possibilitas.

Secundum inequalitas.

Tertium iocunditas.

Primum cōsiderandū dicitur possibilitas Vbi inuestiganduz est, vtrum possit quis hō vel angelus videre deum in sui essentia siue facie ad faciem. Et pro parte vera ⁊ affirmatiua dicimus q̄ sic. Nam vt dicunt doctores in. iiij. distinctione. xlix. Et est de hoc glosa super illud p̄s. Ostendam illi salutare meum. Tota merces est visio. Et ad hoc facit auctoritas apostoli qui p̄me ad Corinth. x iij. c. ait.

UVA. BHSC. IyR_227

Videmus nunc per speculū in enigmate: tūc aūt facie ad faciem. Et iterū ibi. Nunc cognosco ex parte: tunc cognoscam sicut ⁊ cognitus sum. ⁊ xps Matth. v. ait. Beati mundo corde: qm̄ ipsi deum videbunt. ⁊ Matth. xviij. Angeli eor̄ semper vident faciem patris mei qui est in celis. Sed nonnulli arguunt contēdentes probare q̄ nulla creatura potest videre diuinam essentiam. ⁊ hoc tripliciter.

Primo auctoritate.

Secundo ratione.

Tertio exemplo.

Primo p̄bant auctoritate. Nam scribitur Johannis primo. c. Deum nemo vidit vnq̄. Que verba sic p̄sequitur Augustin⁹ ad paulam de videndo deū. Quoniā sicut natura incorruptibilis: ita ⁊ natura inuisibilis, ⁊ Ezy so. sup Johannē. exponens dictū p̄allegatū inquit. Idipsum quod deus est non solum p̄phete: sed nec angeli viderunt: nec archangeli Quod em̄ creabilis nature est qualiter videre poterit q̄ increabile est? Et apostolus prime ad Timotheū vltimo. c. dicit de deo Sol⁹ habet immortalitatē: ⁊ lucem habitat inaccessibilem: quā nullus vnq̄ alⁱs hominum videre potuit. sed neq; potest. ⁊ Dionysius lib. de mystica theologia ait. Deus inuisibilis est. et incognoscibilis: omnem sensum superans et omnem intellectū. Secundo arguūt ratione. Nam cognoscentis ad cognitum oportet esse p̄portionem cū cognitum sit perfectio cognoscētis. Sed nulla est p̄portio creature ad creatorem. quia in infinitū distant. ergo nulla creatura potest videre diuinam essentiam.

Tertio istud videtur posse p̄bari exemplo. Nam Exo. xxxiij. c. habet qualiter dus loqueretur deus Moysi cui apparebat in signo vel subiecta creatura. Moyses dixit. Ostēde mihi gloriaz tuā id est ꝺm Nicolaū de lira. Ostē de mihi teipsum sicut videris in gloria. Et dominus respondit ei. Nō poteris videre faciem meam. Non videbit me homo ⁊ viuet. Et infra. Posteriora mea videbis: faciem autez meam videre non poteris. Pro solutione p̄dictorum ⁊ intelligentia veritatis notare debemus tres catholicas p̄positiones sequentes. ex Alexandro de hales in primo volumine sūme. ⁊ Bonauentura in suo p̄mo di. iij. ⁊ Tho. prima parte. q. xij. Prima veritas. q̄ essentia dei videri non potest oculis corporalibus. quia deus incorporeus est. vnde nec sensu nec imaginatione videri potest: sed solo intellectu Et si diceretur q̄ deus potest videri ab homine visione imaginaria. quia dicitur Esa. vj. c. Vidi dominum sedentem super soliū excelsuz ⁊ elevatum. ⁊ visio imaginaria a sensu originem habet. quia fantasia est motus factus a sensu ꝺm actum. vt dicitur. iij. de anima. ergo deus sensibiliter visione videri pōt. Respondet Tho. q̄ in visione imaginaria nō videtur ipsa dei essentia: sed aliqua forma in imaginatione formata representans deū ꝺm aliquem modū similitudinis. put in scripturis diuina per tres sensibiles metaphorice describuntur

Secūda p̄positio. q̄ nullus homo vel angelus pōt videre diuinā essentiam visione intellectuali p̄pria nature. Ratio est ꝺm Tho. in. iij. sūme c̄tra gentiles. quia q̄ō est superioris nature p̄prium: non pōt consequi natura inferior: nisi per actionē superioris nature cuius est p̄prium. Sicut aqua non pōt esse calida nisi per actionē ignis. Videre autem deuz per ipsam essentiā diuinā est p̄prium nature diuine. Operari em̄ ꝺm p̄priam formā est p̄prium cuiuslibet operantis. nulla ergo intellectualis substantia pōt videre deū per diuinaz essentiā nisi deo hoc faciente. Et hoc est q̄ dicitur ad Romanos. vj. c. Gratia dei vita eterna. q; videre diuinam essentiā cōuenit intellectui creato per gratiā nō per naturā. Tertia p̄positio. q̄ videntes per essentiam deum licet apprehendant essentiam diuinā: non tū illā cōprehendunt. Vident nanq; essentiam diuinā infinitā: sed mō finito. Nam illud cōp̄hendi dr q̄ō perfecte cognoscit. perfecte aūt cognoscit q̄ō tm̄ cognoscit q̄tū cognoscibile est. Unde si illud q̄ō est cognoscibile per scientiam demonstratiuā opinione teneat: ex alia qua ratione. p̄babili cōcepta: nō cōprehendit puta si hoc quod est triangulū habere tres angulos equales duob⁹ rectis aliquis p demōstrationē cognoscat cōprehendit illud. Si vo aliquis opinionē eius accipiat per hoc q̄ a sapientibus ⁊ philosophis ita dicit. non cōprehendit ipsum. quia nō pertinget ad illum perfectū modū: cognitionis quo cognoscibile est Nullus aūt intellectus creatus ptingere pōt ad illum perfectum modum cognitionis diuine ēntie quo cognoscibilis est. Quia cū essentia diuina sit infinita infinite cognoscibilis ē ⁊ intellectus creatus non pōt illā infinite cognoscere. Intantū em̄ aliq̄s intellectus creatus diuinā essentiā pfectus: vl minus pfecte cognoscit: in q̄tum maiori vel minori lumine glorie p̄fidit. Cū ergo lumē glorie in quocūq̄ intellectu creato receptū: nō possit esse infi

UVA. BHSC. IyR_227

nitum impossibile est ꝙ aliq̄s intellect⁹ creatus deū infinite cognoscat. Probant̄ ista per Aug. qui in li. de cognitione vere vite ait. Deus est spūs incomp̄hensibilis. Et in. xij. lib. de ci. dei. c. xviij. inq̄t. Quicq̄d scīa comp̄hendit̄ sciētis app̄hensione finit̄. Et idem ad paulā de vidēdo deū. Aliud est videre: aliud totum videndo comp̄hendere. Videtur qd̄ necāriuz pñs sentit̄. Comp̄hendit̄ qd̄ ita videt̄ vt ei⁹ nihil lateat cuius fines cōspici pñt. Vñ cū de⁹ sit infinit⁹ nulli creature est comprehēsibilis. Quis igit̄ non admiret̄ pariter ⁊ collaudet infinitā celsitudinē sūmi dei: quē lz tot milia miliū angeloꝝ ⁊ hoīz clare videāt ⁊ intelligāt summe bonū: summe felicē: summe gl'iosum: summe sapientē: summe pulchrū: summe delectabilē: summe desiderabilē: summe potētē summe iustū: summe clementē: summe dominantē: summe regnantē ⁊ sil'ia. Tamen in his excedit adhuc incōparabilit̄ cognitionē illoꝝ Soluenda ḡ iam sunt obiecta. Et ad auc̄tes atq̄z exemplū dicim⁹ ꝙ deus in sui essentia videri nō pōt visione corpali: neq̄z ꝓpria vi nature visione intellectuali. Sed tali visione videri potest cū adiutorio ipsius dei illuminātis ⁊ eleuātis intellectū creatū ad suā btām visionē. Nec sic etiā videri pōt a creatura visione. comp̄hensionis vt iam est p̄dictū. Ad rōnem q̄ in cōtrariū adducta fuit. Rñdet Tho. ꝙ ꝓportio d̄r dupl'r. Vno modo certa habitudo vni⁹ q̄titatis ad alterā. Alio modo quelibet habitudo vni⁹ ad alterū. Hoc modo scd̄o pōt esse ꝓportio creature in deum inq̄tum se hz ad ip̄m vt effect⁹ ad cām aut potētia ad actū Et s̄m hoc intellect⁹ ꝓportionat⁹ esse pōt ad cognoscendū deū. Et vt clarius loq̄r. Alia est ꝓportio s̄m quantitatē: vtputa est proportio aq̄ in duobus vasis eiusdem continentie. ⁊ sic non est ꝓportio inter deū ⁊ creaturā. Ex alia ꝓportio s̄m quādā attingentiaz siue ordinis cōuenientiā: ⁊ sic est ꝓportio inter guttulam aque ⁊ aquā oceani etiā si esset infinita. Hoc modo est ꝓportio inter intellectū creatū angeli vel hoīs ⁊ ip̄m deū. Et quo Aug. dicit libro xiiij. de tri. Eo anima imago dei est quo eius capax est ⁊ particeps esse pōt. Scd̄m considerandū de beata visione dei d̄r inequalitas. Licet em̄ tot milia miliū angeloꝝ ⁊ hominuz videant essentiā dei. tñ nō oēs equal'r vident. Vñ saluator noster Joh. xiiij. dixit. In domo p̄ris mei mansiones multe sunt. vbi glo. i. diuersa p̄mia meritoꝝ. Hec autē ineq̄litas s̄m Tho. vbi. s̄. erit ꝑ hoc ꝙ intellectus. vni⁹ habebit maiorē v̄tutez seu facultatē ad vidēdū deum q̄ alius. Facultas v̄o videndi deuz vt dictum est nō competit intellectui creato s̄m suam naturaz: sed ꝑ lumen glorie qd̄ intellectum in quadā deformitate constituit. Vnde intellectus plus participās de lumine glorie ꝑfectius deum videbit. Plus autē participabit de lumine glorie qui plus hz de charitate Quia vbi est maior charitas ibi est mai⁹ desiderium. ⁊ desideriū quodāmodo facit desirantem aptum ⁊ paratum ad susceptionem desiderati. Vnde qui plus habet de charitate ꝑfectius eum videt ⁊ cum maiori beatitudine. Si v̄o aliq̄s obstaret ex v̄bo Johannis qui p̄ma cano. c. iij. ait. Videbimus eum sicuti est. sed ip̄e vno modo est. ergo vno modo videbit̄ ab oībus. ⁊ sic nō ꝑfectius ab vno q̄z ab alio. Rñdere possumus s̄m Thomam ꝙ cū dicimus videbimus eū sicuti est. aduerbiū determinat modū visionis ex ꝑte rei vise vt sit sensus. Videbimus eū ita esse sicuti est: quia ip̄m esse eius videbimus quod est eius essentia. Non aūt determinat modū visionis ex parte vidētis. vt sit sensus ꝙ ita erit perfectus modus vidēdi sicut est in deo perfectus modus essendi. Quare diuersitas illa vidēdi nō erit ex parte obiecti: qz idē obiectū oībus p̄ntabit̄ scz dei essentia. Sz erit ꝑ diuersam facultatē intelleet⁹ nō naturalē: sed gl'iosaz. Quis nanq̄z poterit explicare q̄ pulcher: q̄ bon⁹: q̄ pius: q̄ benignus sit creator. Deficit certe sensus: nō sufficit intellectus h̄ in mūdo excogitare in creaturis q̄ nihil sunt respectu creatoris. Ideo Aug. in libro soliloquiorum. Ve cecis oculis qui te nō vidēt sol illuminās celum ⁊ terrā. Ve caligantibus oculis qui te videre nō possunt. Ve auertētibus ocl'os vt non videant veritatem. Nequeūt enim oculi assueti tenebris summe veritatis radios intueri: nec sciunt de lumīe aliq̄d estimare: q̄rū est in tenebris habitatio. Tenebras vident: tenebras diligūt: tenebras approbant: de tenebris eūtes in tenebras nesciūt vbi corruāt Ideo nāq̄z si mortales miseri cōspicerēt q̄ta sit creatoris dulcedo: nihil aliud gustarēt de mūdo. Quid est deus? Qualis est aut q̄tus. Cum sit infimus certe comprehēdi nequaq̄ potest. Verum de ipso noticia aliqua haberi potest: si cōsideremus que ipse fecit atq̄z creauit. Ideo Sap. xiij. dicitur. A magnitudine speciei ⁊ creature cognoscibilis poterit creator horum videri. Et Isidorus de summo bono lib. j. ca. iiij. Sepe ad incorpoream crea-

UVA. BHSC. IyR_227

toris ꝛc. Ibi videas obsecro, Quot in mūdo fuerūt homes sunt ꝛ erūt? Quot ipōr gaudia Quot letitie? Quot exultationes? Quot felicitates? de diuitijs. de delicijs. de chorcis. de odoribus. de coloribus. de sapoibus. de hoīb⁹? de ceteris ꝓpter q̄ humani nostri sensus delectari solent ꝛ aīa? Oia simul colliget ꝛ cū simul ea collegeris, inuenies mihi esse respectu gaudij quod habent beati de visiōe diuina. O lumē incōprehēsibile. O summa manifestas dei: quō potero te in hoc mundo aliqua liter sentire? O aīe xp̄iane vultis aliquid videre de imagine creatoris. Audite quid asserit Augustinus libro soliloquiorū. q̄ deū multis mōis q̄situr. Alit ei sic. Circūui vicos ꝛ plateas ciuitatis huius mundi querens te: ꝛ nō inueni. quia male querebam foris qō erat intus. Misi nuncios meos oēs. s. sensus exteriores, vt quererent te ꝛ nō inuenitq; male ꝗrebam. Video enī lux mea deus. qui illuminasti me. Quia male p illos querebā quia tu es interius ꝛ tamē ipi vnde intraueris nesciebā. Nam oculi mei dicunt si nō fuit colorarum p nos nō intrauit. Aures dicunt. Si sonitus nō fecit per nos non trāsiuit. Nasus dicit. Si nō oluit. per me nō venit. Dicit gustus. Si nō sapuit. per me non intrauit. Tactus etiā addit. Si corpulentus non est. nihil de hac re me interroges. Non ista in te sunt deus meus. Nō enī corporis speciem non decus temporis nō candorē lucis vel colorem. nō dulciū melodia rū cantus ꝛ quecunq; dulce sonantia. nō florum ꝛ vnguentorum vel aromatū odores nō mella vel māna gustui delectabilia. non cetera que ad tangendū vel ad amplexandū amabilia nec oia alia sensibus his subiecta quero cū deū meū quero. Absit vt ista crediderim deum meū esse. que etiā brutalitū sensibus comprehendunt. Et tū cū deū meū quero. quero mihi lomin⁹ quandā lucē super oēm lucē quā non capit oculus. quādā vocem super oēm vocem quā nō capit auris. quendam odorem super oēm odorē quē nō capit naris. quendam dulcorē sup oēm dulcorē quem nō sapit gustus quendam amplexū super oēm amplexū quē tactus nō tangit. Et interioris quidem hominis ista lux fulget vbi locus non capit ista vos sonat vbi tpus non capit. odor ille redolet vbi flatus non spargit. sapor iste sapit vbi non est edacitas. amplexus iste tangitur vbi non diuellitur. Hic est deus meus. ꝛ non estimabitur ali⁹ ad illū. Et infra Circūibā oia q̄rens te ꝓpter te: ꝛ ꝓpter oia derelinquēs me Interrogaui terrā si esset deus me⁹. Et dixit mihi. Non. Et omnia que in ea sunt. hoc idē confessa sunt. Interrogaui mare et abyssos: et reptilia que in eis sunt. Et responderunt. Non sumus deus tuus. Quere supra nos. Interrogaui flabilē aerē ꝛ inq̄t. Fallit labor tuus nō sum ego deus tuus. Interrogaui celum lunā ꝛ stellas. Nec nos sum⁹ deus tuus inquiūt. Et dixi oibus his qui circūstant fores carnis mee. Dicitis mihi q̄ vos nō estis deus me⁹. Dicite mihi aliq̄d de illo. Et exclamauerūt oēs voce grandi. Ipse fecit nos. Interrogaui pinde mūdi molē. dic inquaz mihi si deus me⁹es an nō. Et rñdit voce forti. Nō sum inq̄t ego: sed p ipz sum ego. Quē queris in me ipse fecit me. Supra me quere q̄ regit me qui regit ꝛ te. hec ille. O magna igit dulcedo mentis: qñ tot Aug. cōsiderabat. Nēpe magnus ei videbat dñs ꝛ laudabilis nimis. Ideo Esa. xxxiij. ōr. Regem in decore suo videbunt. Eccls. xl. Dulce lumē et delectabile est oculis videre solem. Et tanta est leticia in visione gratiose essentie diuine q̄ poti⁹ sācti dei vellent in inferno esse ꝛ deū videre q̄ in paradiso ꝛ deuz nō videre. ꝛ potius in penis esse ꝛ deū videre: q̄ extra penas ꝛ deum nō videre. Chrys. quoq; ait. Ego dico. mlto grauior est q̄ gehēna cruciatus remoueri ꝛ abij ci ab illa gloria. Nec puto ita acerba esse gehenne incendia vt sunt illa quibus torquenf hi qui arcenf a conspectu dei. Et Bern. Revera illud est summū ꝛ verum gaudiuz quod non de creatura sed de creatore concipit. qō cum possederis nemo tollet a te. cui compata omnis aliūde iocūditas meror est. omnis suauitas dolor est. omne dulce amaruz. omne pulchrū fetidum. omne postremo quod delectare possit molestū cum dei bonitas in infinitum excedat omnē bonitatē creatam. Delectatio que erit in ꝑceptione immediate illius bonitatis in infinitū melior erit omni perceptiōe create bonitatis. Job. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deū verū ꝛ quem misisti iesum xp̄um. Augu. supra. ij. Cor. xij. Ibi beata vita in fonte viuo bibif vnde aliq̄d spargif huic humane vite. Ideo ꝓpheta David dicit. Quēadmoduz desiderat cervus ad ad fontes aquarum ꝛc. Omnes delitie que sunt in toto mūdo velut mīme gutte sunt aq̄: q̄ fluxerūt ab illo sacro fonte trinitatis. Ue q̄ inimicis dei q̄ dimittūt infinitā dulcedinē et bonitatē p mīma scitilla q̄ hꝛef i amaritudinē. Dier. ij. Dereliq̄rūt me fontez aq̄ vive ꝛc.

UVA. BHSC. IyR_227

Tertiū cōsiderandū de visione dei ōr iocū/ditas. Erit vnicuiq videnti deū tanta iocun/ditas ⁊ plena leticia: vt in illa omne hois de/sideriū ꝙescat: nihilq̄ ampli⁹ appetat. ⁊Ratio est ꝓm ⁊Rich.in.iiij.di.xlix.q2 vnusquisq̄ na/turaliter appetit suā perfectionē. Secūdaria vero humani intellect⁹ perfectio cōsistit in p/fectione sui act⁹ qui est intelligere. Nunc̄ au/tē act⁹ intelligēdi est perfect⁹ nisi fit respectu nobilissimi intelligibilis ⁊ nobilissimo modo intelligēdi. Nobilissimū intelligibile est deus nobilissim⁹ modus intelligēdi est intelligere ipm in sui substātia. Exquo tā amabilis tāc̄ gratissima est visio illa: ꝙ si ꝙs ꝓponeret ali/cui beato vellet ne per milia milīū annoꝝ esse in hoc mundo ablq̄ hoc ꝙ videret deū: habe/req̄ oēs diuitias: oēs thesauros: oēs pecuni/as: oēs p̄ciosos lapides: oia iocalia. oia regna mundi: oia delicata cibaria: oēm vtroꝝ clarit/simoꝝ famā ⁊ gl̄iam: ac desiderabilia queq̄ que in hoc seculo possunt esse: statiꝫ clamaret Discede a me ⁊ fine me esse in delicijs visiōis dei: que sola incōparabiliter excedit quelibet tpalia bona: quelibet tpalia gaudia: quālibet pōꝝ sciam: quālibet regū ⁊ imperatoꝝ ꝓtee minentiā. Hinc Aug.li.iiij.de libero arbitrio ait. Tanta est illa pulchritudo iusticie ⁊ incō/mutabilis lucis eterne: ꝙ si non liceret in ea morari pluſq̄ vnius diei hora: ꝓpter hoc so/lum innumerabiles anni huius vite pleni cir/cunfluentia bonoꝝ tpaliū recte meritoq̄ con/temnerentur. Et libro.x.de ciui.dei.c.xv. inq̄t Illa nanq̄ beata visio dei tante pulchritudi/nis visio est ⁊ tāto amore dignissima: vt fine hac ꝙbuslibet alijs bonis ꝓditū ⁊ abundan/tē nō dubitē ꝓtin⁹ infelicissimū dicere. ⁊ apls ꝓme ad Cor.ij. Oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascendit que ꝓpara/uit deus his qui diligunt eū. Videbim⁹ etiā deū incarnatū. qō quante iocunditatis sit: di/cit Bern̄. Plenū prorsus ois suauitatis vide/re hoiem hois cōditorē. Profecto nimia leti/cia erit videre xp̄m tanq̄ gloriosum deū ire p paradisum. Vñ Scotus in.iiij.dist.xlix.dicit ꝙ xp̄s pōt se mouere realiter vere ⁊ sicut rex in celo empyreo. Videbimus quoq̄ ipm nr̄m finē. Videbimus ipm factorē: creatorez: sicut vnus ex nobis: ⁊ humanā naturā exaltatam super angelos. Et hec erit prima dos anime.

De secunda dote que est fruitionis inquit Rich.in quarto vbi.s.ꝙ dos fruitionis est p/fectus charitatis habitus quo aia fruit deo.

De tertia dote que est tentiōis inq̄t Rich. vbi supra. Dos tentionis est habit⁹ pfectus q̄ volūtas est pfecte secura de tentionis p̄dicte ppetuatione. Quid plura? Sursuꝫ corda leue/mus de tenebris vite huius: ⁊ dulcedinē para/disi per contemplationē deguſtemus q2 nihil arbitror dulcius ꝙ tali cogitatione occupari. Exemplū fratris Egidij. Exēplū fratris Ber/nardi de quinta valle. Cū aūt experiemur ea admirabimur ⁊ letabimur sciētes multo vbe/riorē esse felicitatē ipam sctoꝝ ꝙ rumor qui insonat nostris auribus in hac vita. Sicut sa/ctū legimus de regina saba que veni ⁊ finib⁹ terre ad Solomonē audita fama ipius. vt ōr iij. Reg.x. Hec cū cōsidera sset sapiam Salo/monis: vidissetq̄ domuꝫ quā edificauerat: ⁊ cibos mense eius: ⁊ habitacula seruorū ⁊ ordi/nem ministrantiū: vestesq̄ eoꝝ ⁊ pincernas: ⁊ holocausta que offerebat in domo dñi: non habebat vltra spm̄. dixitq̄ ad regē. Verus est sermo quē audiui in terra mea super sermoni/bus tuis ⁊ super sapia tua: ⁊ non credebā nar/rantibus mihi donec ipsa veni ⁊ vidi oculis meis: ⁊ ꝓbaui ꝙ media ps mihi nunciata nō fuerit. Maior est sapia tua ⁊ opera tua. ꝙ ru/mor quem audiui. Beati viri tui ⁊ beati serui tui hi qui stant cora te semp ⁊ audiūt sapien/tia tua. O igit̄ preclarū illū die cū aia nostra ad visionē illā diuinā attinget. Comperiet ꝓ fecto tantā esse visionis delectationē ꝙ meri/to dicere poterit. O de⁹ dulcissime. beati qui te querunt: beati qui te hñt. beati q̄ te vident. beati q̄ habitant in domo tua. beati dehinc q̄ mūdo spreto te verū ⁊ summū bonuꝫ desiderār.

De origine dotium corporꝫ beatorꝫ. ⁊ de nu/mero atq̄ conditione illarum. Capl'm II

Secundo ostendimus ꝙ sit copiosum s ⁊ immensum gaudium beatorum ꝓ/pter corporis dotationem. de quibus dotibus tria consideremus.

Primo originationem.
Secundo distinctionem.
Tertio conditionem.

Primo considerabimus originationē. vnde sez erit origo dotiū in corpib⁹ btōꝝ. Ad quod ita dicit Rich.in.iiij.dist.xlix. Dotium origo erit a deo per cteationē vt quidā vero impro/babiliter dicūt. Vñ ꝓ tanto ōr ꝙ dotes erūt in corpe a beatitudine aie ꝓ quādā redundan/tiam. q2 de⁹ illas creabit in corpibus btōꝝ ꝓ/pter meritū aiaꝝ. q2 in via ⁊ sibi ⁊ corpibus suis gl̄iam meruerunt. Vel pōt dici ꝓbabilr ꝙ origo illarū dotiū erit a deo non tñ p creā/tionē. ℈ mediante btitudine aie. q2 sicut dicit

UVA. BHSC. IyR_227

Augu. in epla ad dioscor. Tam potentē fecit deus aiam vt ex eius plenissima btitudine q̄ in fine tempor sanctis ꝓmittit redūdet in in feriorē naturā q̄ est corpus nō btitudo q̄ fruē tis ⁊ intelligētis est ꝓpria: ſ plenitudo sanitatis ⁊ incorruptionis vigor. Dñs aūt Boñ. in suo. iiij. di. xlix. ita posuit. ꝙ est loqui de dotib⁹ corpis in quibus eius gl̄ificatio consistit vel q̄tum ad dispositionē vel q̄tū ad cōsummationē. Si quātū ad dispositionē sic dicunt dispositiones que sunt q̄litates absolute ipius corpis: que sibi dant a deo in eius reformatione. Si q̄tum ad ꝓsummationem, sic dico ꝙ sunt a gloria anime siue ab anima gloriosa.

Unde sicut in pūti aia in corpus influit ⁊ per illam influentiā corpus est colorativus: durabilius. ꝟtuosius ⁊ agilius q̄ cuz aia separat. Similr dico in ꝓposito suo modo ꝙ aia gl̄iosa influens in suū corpus oēs dotes istas ad quas dispositionē habebat p sui reformationē pficit ⁊ cōsūmat. Scdo cōsideremus de dotibus beator corpor distinctionē. Distinguunt em̄ a sanctis q̄ttuor dotes ipz corpus gl̄iosum pficiētes. videlz impassibilitas: claritas: subtilitas ⁊ agilitas. Rō aūt hui⁹ numeri ⁊ sufficientie assignat a Boñ. quia corpus nostrū est compositū ex quattuor elemētis: ⁊ quia elementa sunt impfecta: quadruplicem habet ab eis defectibilitatē. Ab aqua que est elementū humidū ⁊ passibile: hz passibilitatē ⁊ corruptionē. vnde humidū aqueuz corpus corrumpit. A terra q̄ est elemētū opacum hz obscuritatē. Ab igne animalitatez, quia calor consumit ꝓtinue ideo continue indiget cibor almouia. Ab aere hz infirmitatē. Aer em̄ facile immutat ⁊ cedit cuilibet impellenti. Q̄m ergo quattuor isti defect⁹ debēt p bona opposita remoueri. ad hoc ꝙ corpus sit perfectum pfectione completa: ideo q̄ttuor sunt dotes. Contra corruptionē ⁊ passionē: incorruptibilitas vel impassibilitas. Contra obscuritatem claritas. Contra aialitatem spualitas. Cōtra infirmitatem ꝟtus siue penetrabilitas. Hinc apls. ſ. Cor. xv. ait. Seminat in corruptōne surget in incorruptione, ecce impassibilitas. Seminat in ignobilitate surget in gloria. ecce claritas. Seminat in infirmitate surget in ꝟtute, ecce subtilitas, Seminat corpus aiale surget spuale. ecce agilitas. Et Aug. li. xxij. de ciui. dei. inqt. Abijciet a corpibus nris oīs deformitas: oīs tarditas: oīs ifirmitas: oīs corruptio. Omnis deformitas per claritatem. Oīs tarditas p agilitatē. Oīs infirmitas p spualitatem. Omnis corruptio p impassibilitatem. Videtur itaq̄ sufficiens ista dotium enumeratio. Nam dotes corporis dicunt nō omnes qualitates: sed qualitates nobiles ⁊ ꝑncipales de nouo supaddite nature. Et quia de nouo supaddite debent accipi ſm naturales defectus: ⁊ hi ſm causas ꝑncipales q̄ sūt quattuor elemēta. Tertio ꝓsiderem⁹ de dotibus corpor beator conditionē. Prima dos est impassibilitas. Erunt em̄ corpora illa incorruptibilia ⁊ impassibilia. Sed huius impassibilitatis causam diuersimode plerīq̄ ponunt. Dicit ergo quidā q̄ elementa erunt in corpore gl̄ioso ſm substātiā nō ſm q̄litates. Et ideo q: substātie nihil est ꝓtrariuz, sed vbi nulla est ꝓtrietas nulla est pugna nec dissolutio. ex cōsequenti corpa illa erūt incorruptibilia ⁊ impassibilia. Sed hoc stare non potest, vt dicit Boñ. ꝙ a corpozib⁹ gl̄iosis vt refert Augustinus. vitia detrahunt natura suabit. Sed qualitates elementales sunt eis naturales: ergo manebunt. Si dicas ꝙ manent ſm essentiaz nō ſm actū. Contra q: vnūquodq̄ nobilius est quando est cōiunctus actui q̄ qn non. Alij dicūt ꝙ corpora beata erunt impassibilia per hoc ꝙ cessabit motus celi quo cessante nihil potest moueri. Sed articulus iste excōmunicatus est. Nam ſm Augustinum si cessaret mot⁹ celi adhuc rota figuli posset moueri. Landul. in suo. iiij. asserit ꝙ cā impassibilitatis corporum beatorum est ex hoc q̄ vo luntas diuina non coagit cuicūq̄ cause secunde corrumpenti. Cessante enim prima causa ab actione sua cessabit causa scōa. Ideo nulla causa scōa potest corrumpe corpora btā: quia deus nō coaget illi. sicut corpa trium pueror erāt impassibilia ab igne, q: de⁹ nō coagebat igni ad cōburendū eos: lz coageret ei ad talia cōbustibilia. Si obijcias ꝓtra ista q: tunc impassibilitas non esset dos: q: nihil poneret in corpe dotato nisi ꝓuatione actionis diuine. Et secūdo quia eodē modo erūt impassibilia corpora damnator: q: de⁹ nō coaget igni vt corrumpat ea, Respondet Landul. ꝙ nō⁹ ops ꝙ dos sit in dotato. Nam dos nō est in spōsa que dotat: ſ sufficit ꝙ ex dote aliq̄d fiat circa ꝑsonam dotatā. ⁊ sic est in ꝓposito. Vel dicere possumus. ꝙ impassibilitas est quedā ꝓuatio passionis seu potentie recipiendi passionem. ⁊ ista ꝓuatio est in corpore dotato, ſ. corpore beato: ſ est a volūtate diuina. De corporibus vero dānaꝝ dicit Landul. ꝙ nō hēbūt dotē impassibilitatis, Tuz q: fortissime patient

UVA. BHSC. IyR_227

ab igne, tū qz non datur eis p meritis q̄ non cozrūpant ab igne: ꝟ vt cōtinue crucient. Richard⁹ ꝟo in suo. iij. vbi. ꝫ. refert q̄ in impassibilitate est cōsiderare ꝛ illud qō ponit ꝛ illō qō excludit. Quānis em̄ significet negatiuo mō: tñ res p eā significata nō est priuatio: sed habit⁹. Est em̄ qualitas in cozpe ex redūdātia beatitudinis aie causata: cozpus prohibēs ab oi passione cozruptōi ꝓtraria. Omissis itaq̄ doctozopinionibus varijs de causa impassibilitatis illoz cozpoz glorificatoz firmit̄ ꝛ indubitanter tenere ꝺebem⁹ q̄ ꝓtacta cozpora nec patiētur nec poterunt pati: nec ab interiori nec ab exteriozi: nō a frigoze: non a calore: nō a fame: nō a siti: nō ab egritudib⁹. ꝛ hinōi quib⁹ molestamur in p̄senti vita quotidie. Jō ℟poca. xxi. scribit. ℣bsterget de⁹ oēm lachrymā ab oculis eoz. ꝛ mors vltra nō erit. neq̄ luct⁹. neq̄ clamor. neq̄ dolor erit vltra. Erit itaq̄ ibi sanitas sine infirmitate. iuuent⁹ sine senectute. vita sine morte. Scōa dos cozporū brōz ꝺz claritas. De hac scribit Sap̄. iij. Fulgebūt iusti. ꝛ ℳatth. xiij. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eoz. Sunt nihilominus in hac parte tres theologoz ꝓpositiones attendende. Prima ē dñi Bonauenture ꝛ Vandulfi. qui dicunt q̄ cozpa beatozum erunt luminosa ꝛ colozata. Colozata q̄ꝺē ꝓpter naturā quattuoz elementoz ꝛ eoz qualitates ex quib⁹ constabit cozpus hūanū. Sed luminosa rone luminis superadditi. nā nocti luca de die apparet colozata. de nocte lucida. Simil⁹ carbo per sui naturā alicui⁹ colozis ē igne aūt aduenīente efficit luminosus. ꝛ tñ nihilomin⁹ est colozat⁹. qz est ibi lux materie terrestri incozpozata. Sic cozpus resurgēs p naturā suā habebit colozē ꝛ claritas lumis supinducet ip̄m sicut ignis carbonē. Scōa ꝓpositio ꝺm Richardū. q̄ lux elemētalis ꝛ lux cozpis glorificati nō sunt eiusdē speciei. ſi lux est quasi quedā imitatio illi⁹ sicut lux spūalis aie nō est eiusdē speciei cū spirituali luce glorie. ſ est quedā imitatio illi⁹. Simil⁹ lux solaris eiusdē speciei nō est cū̄luce cozporis glorificati. ſ vna est quedā similitudo seu imitatio alterius. Et lz dicat ℳatth. xvij. de xpo. ℟e splenduit facies eius sicut sol. tamē glosa ibi dicit plus certe q̄ sol. sed nō habuit exemplū maius cui cōpararet. Tertia ꝓpositio ē q̄ lux cozporis xp̄i eiusdē speciei est cū luce q̄ post resurrectionē erit in alijs cozpozib⁹ glorificatis. Jdeo apl's dixit Phil. iij. Reformabit cozpus humilitatis nostre configuratum cozpori claritatis sue. Tamen erit differētia inter lucem cozporis christi ꝛ lucem aliozum. Et inter se etiam differunt lux vnius cozpis glorioſi a luce alterius ꝺm magis et minus. Quod notauit apostolus dicens p̄me ad Corinthios. xv. Alia est claritas solis: alia claritas lune: alia claritas stellarum. Stella enim differt a stella in claritate. sic et resurrectio mortuorum. Nam sicut dicit magister sentētiarum in lra. Claritas cozpoz̄ est differens ꝺm differentiā glozie animarū: quia ex claritate beatitudinis anime claritas redundabit in cozpus. Unde ꝺm ꝓpozionē qua beatitudo anime xp̄i excedit beatitudines cuiuslibet alterius anime: sic lux cozporis christi excedit lumen futurum in quocūq̄ alio cozpore.

Tertia dos cozporum beatorum erit subtilitas. Ubi dicit Richardus de media villa ex mēte philosophi. q̄ res triplici ꝺe causa est penetratiua. Aut ꝓpter quātitatis paruitatem: maxime ꝺm latum et profundum. vnde acus q̄uis longa: penetratiua est. Aut ꝓpter raritatem. ꝛ sic aer est penetratiuus. Aut ꝓpter actiue virtutis magnitudinez: ꝛ sic viuū est penetratiuus multo magis q̄ simplex aq̄ quantūcunq̄ tenuis. Quapropter aqua cum modico vino bibita magis refrigerat sanum q̄ ſi per se bibatur. quia vinum facit eam ad loca cozporis penetrare. Scōm primam causam penetrandi nō attenditur subtilitas cozporum beatozum: quia in debita quantitate resurgent. Nec etiam ꝺm causam secundam: quia tota materia que est necessaria ad essentiam eozum resurget in eis. Unde quidaz errauerunt dicentes q̄ cozpora glorioſa erunt rariora aere vel vento. Quem errozem vt ponit Gregorius in moralibus tenuit Eutici⁹ constantinopolitane vrbis episcopus. Jgitur subtilitas illozum cozporum erit ꝺm tertiaz causam. Per virtutem nāq̄ beatitudinis anime erit in beatis cozporibus tanta magnitudo virtutis actiue q̄ per eam multo efficaci⁹ poterunt penetrare q̄ ignis vel aer. Un̄ Anselmus in libro de fil'itudinibus inc̄ p̄ncipium et mediū de quolibet beato dicit: q̄ intantuz erit fortis. vel etiā ſi velit terraz commouere possit. Quarta dos cozporum beatozuz erit agilitas. De qua Sap̄. iij. scribit. Tanq̄ scintille in arūdineto discurrēt. ſ. beati volabūt ꝛ non deficiēt. Ad quod intelligendū dicit Vandulfus q̄ tria cōcurrūt ad agilitatē. Primū est potentia anime motiua. Duplex em̄ motus est in ℏomine. Unus qui est ꝺm clemen-

UVA. BHSC. IyR_227

tu in predominās quo mouet deorsum. et iste motus nō inest sibi per aīam. Alius est motꝰ ꝓgressiuus cuiꝰ primcipiū est aīa q̄ motus triplicitер differūt. Primo qz vnus est ab anima sez ꝓgressiuus, alius aūt nō. Scōo qz motus primus est ad vnū tm̄ eo ꝙ sequit grauitatē scōs pōt esse ad diuersa ꝑm diuersam apphēsionē sensus quā sequit aīa. Tertio qz in primo motu grauitas que est p̄ncipiū eius non pōt desistere. sed in secūdo motu pōt aīa desistere. Habet nihilominus anima potētiā nō solū ad motū ꝓgressiuū orgānice, ſ etiam ad mouēdū corpꝰ nō orgānice. Dicit aūt aīa mouere orgānice qñ mouet vnā ptem mediante alia sicut mouēdo corꝑ mouet alia mēbra. et sic fit motus ꝓgressiuus. Mouet em̄ immediate vnā ptē mediante illa mouet aliā. et sic mouet totus homo successiue. Dicit etiā mouere nō orgānice mouēdo totū simul. Et sic anima beata poterit corpus subito mouere licz nō in instanti de loco ad locū. Secūdū q̄ occurrit ad agilitatē erit multiplicatio spirituū purissimoꝝ. Tū qz spūs vitales erūt purissimi et vigorosissimi. tū qz corpꝰ replebit aliq̄ purissimo elemēto. ſ. purissimo aere vt nō sit vacuus nō erūt tunc faces. Tertiū q̄ cōcurrit ad agilitatem erit remotio oīs indispositiōis que est in nervis et in corpore: et oīs ponderositas que nō est de essentia nature. Et tūc aīa potērit mouere faciliter tale corpus vel motu ꝓgressiuo vel totū simul. Si dicas quō stabunt corꝑa in celo empyreo. Rñdeo ꝙ ambulabūt et mouebunt subito ꝑ libito. Si q̄ñ stabunt credit ꝙ stabūt erecta. Licet em̄ corpori inq̄tū corpus est magis competat sedere vel iacere. Tñ inq̄tū est istrumētū aīe magis cōpetit sibi stare ꝓpter participationē ad operā dū. Unde Stephanus vidit ihesu stantē a dext̄is dei. Actuū. vij. Omnes etiā sensus tam spūales ꝙ corꝑales erunt in sua perfectione. Videbit nanq̄ aīa deū per clarā visionē. odorabit deū ꝑ transformationē. audiet deū per sue volūtatis impletionē. Et his sensibus in aīa glorificata redundabit gloria in sensibus corꝑis gloriosi. et ꝙto magis aīa erit glorificata a deo in sensibus suis: tāto in corꝑoreos sensus in maiorē gloriam redundabit. Primo quidē visus erit tante perfectionis. ꝙ ab intrinseco nō poterit corrumpi vel impediri. Nā sine obstaculo videbit cuncta corꝑa. Ubi vndecim nobilitatibus erit decoratus. Primo q̄ dē videbit intra sicut extra: et oīa corda et corꝑis armoniā, atq̄ interiora membroꝝ dispositionem. vt dicit cōmentator sup̄ Jſidorum de ange. hierar. Scōo videbit oculus subtus sicut supra. Tertio videbit de longe sicut ꝓpe Quarto mīma sicut magna, nā videbit brōs in oriente etiam ſi ipe maneret in occidente Quinto supiora oculos nō leuando. Sexto in ferioꝝ oculos nō inclinādo. Septimo videbit diuersa obiecta et quasi infinitos radios tanq̄ vnum et quasi vnitos. Octauo videbit quodlibz obiectū et quodlibet p̄dicto ꝛ quasi infinitoꝝ radioꝝ ab altero separatuz. Nono videbit in nocte sicut in die. Decimo oculis clausis sicut apertis. Undecimo absq̄ labore aliquo et ifatigabili oia supradicta. Ubi Esa. lx. Tūc videbis et affluēs et mirabit et dilatabitur cor tuū. Scōo auditus perficiet. Nā nullū audit obstaculū poterit impedire eum vel cōturbare. Qui in trib maxime perfect erit. Primo nāq̄ audiet oēs iusimul sonos et voces et oēs cātus totius celestis curie sine reuerberatione aeris. Scōo discernet in his vnū ab altero ita distincte. ꝙ nullus cantus sonus aut vox poterit ab altero impediri. Tertio audiet ita de longe sicut de ꝓpe Tertio aūt gustus ꝑficiet qui est quidaz tactus. Nā gustus et tactus in pūti vita fiēs quodā modo dici pōt. Nā gustus ꝑticularis ē tact qui est in oībus subiectis. i. sensuz partibus subiectiuis. Gustus aūt nō erit in patria in aliquo actu. qui debbiat nutritiue. ſ tm̄modo inquātū est apphēsiuus sapoꝝ: redūdabit quedaz dulcedo aīe in sensum gustus. et ꝑm quosdā causabit in lingua et gustu bto ꝙdaz suauissimā humiditatē habentē illū sapoꝝ qui corrñdeat pfectioni illius cui erit ligua Ric. di. xcix. ar. iij. q. iij. ad. v. ar. tñ sentit ꝙ talis humiditas in palato et gustu: aut fiet a deo ꝑ creationē. aut causabit in ea ex vi beatitudinis anime. Exemplū de sanct patribus qui tam parū comedebāt. Exemplū de beato Francisco qui ieiunauit in lacu pusino. Exēplū de maria magdalena. Quarto sensus odoratus ꝑficiet in estimabili suauitate odoris. qui tñ odoꝝ nō causabit ex euaporatione seu resolutione ab aliquo corꝑe odorabili q̄ tunc nō eritqz repugnat impassibilitati: sed solū ꝑ multiplicationē odoris a corꝑe odorifero ad ipm̄ sensum: immutādo ipm̄ non immutatione materiali: sed tm̄ immutatōe animali. Pro quo notandū ꝑm Rich. vbi. s. ad vj. ar. ꝙ fumalis euaporatio non est p se necessaria ad h vt fiat odoris ptingat vsq̄ ad olfactū. Qō pz qz refert pbs. ij. de aīa. q̄dā

UVA. BHSC. IyR_227

funt aialia que alonge currunt ad alimentuz per hoc qđ ab odore mouenf. Vñ vultures ex odore pcepto ad loca tã remota currũt ad cadauera q̃ non esset possibile q̃ evaporatio facta ab illis cadauerib⁹ pertingeret ad loca tã remota. Sed q̃ cũ multiplicatione odoris fiat evaporatio aliqua a corpe odorifero: ꝺ̃ pro uenit ex hoc qz corpa odorifera sunt nimis humiditate aspersa. Sz in corpibus gliosis erit odor in sua vltima pfectõe. nullo mõ per aliquã superfluã humiditatẽ dispsus. Et ideo ab eis multiplicabif odor ad olfactũ fine aliqua evaporatõe. Quinto tact⁹ perficief atq; in explicabili delectatõe iocũdabif. Quia nẽpe iocũdissima suauitate adherebit deo. hinc est q̃ corpori suo iũctus hanc iocũdissimã adherẽtiã illi impartiref. Sz qz aia gloriosa erit in toto suo corpe gliosa: hinc est q̃ gliam suã toti corpi cõmunicabit per experientiã tanti altissimi ⁊ gloriosissimi sensus q̃ in pñtivita nõ põt bene intelligi aut credi: nisi ab illis qui p priuilegiũ singulare toto corpe aliquam diuinã dulcedinẽ exprimentalr experti sunt. Talis autẽ pfectio pdictoꝝ pceder: qz voluntas subiecta deo corpi ⁊ eius sensib⁹ ad libitũ imperabit. Corpus vero cũ sensibus suis aie sicut aia deo obediet.

Qz ingens erit letitia beatorum ex eo q̃ habitabũt in celo empyreo. Capitulũ. III

Tertio ostendim⁹ q̃ fit copiosum gaudiũ beatoꝝ ppter loci habitationem quia habitabunt in celo. vbi tria dubia merito declaremus.

Primũ vtrũ scriptura sacra celi productionem recte denunciet.

Scõm vtrũ celũ sit vnũ vel plures.

Tertiũ vtrũ celũ sit locus beatoꝝ.

Ad primũ dubiũ oritur ambiguitas: ⁊ quidem nõ parua. qm̃ Gen. j. scribit. In principio creauit deus celũ ⁊ terrã. vbi asserit scriptura celũ prima die creatũ. deinde sequitur. vocauit deus firmamẽtũ celũ: quod cõfirmat secunda die factũ. Ad hoc rñdet Tho. prima parte. q. lxviij. primo ꝺ̃ Chrysost. qui asserit q̃ moyses summarie dixit q̃ de⁹ fecit ꝑmittens. In principio creauit de⁹ ⁊c. postea p partes explicauit. sicut si quis dicat. hic artifex fecit hãc domũ. ⁊ postea subdat. primo fecit fũdamenta. secundo erexit parietes. tertio supposuit tectũ. Et sic nõ oportet nos aliud celũ intelligere cũ ꝺz. In principio creauit deus celũ ⁊ terram. Et cũ ꝺz q̃ scõa die factũ est firmamentũ. Scõo põt dici aliud esse celum qđ legit in principio creatũ ⁊ qđ legitur secũda die factũ. ⁊ hoc diuersimode. Nam ꝺ̃ Aug. celũ qđ legit ꝑma die factũ est natura spũalis informis. Celũ autẽ qđ legit scõa die factũ est celũ corporeũ. Scõm ꝺ̃ Beda ⁊ Sarabiũ. Celũ qđ legit prima die factũ est celus empyreũ. Firmamẽtũ vero qđ legit scõa die factũ est celũ sydereũ. Damascen⁹ ꝺ̃ dicit q̃ celũ prima die factũ est quoddã celũ sphericũ sine stellis. de quo põt loquunf dicentes ꝺ̃ esse nonã sphẽrã ⁊ primus mobile qđ mouet motu diurno. Per firmamẽtũ vero factus secunda die intelligitur celũ sydereum. Scõm dubiũ fuit vtrũ celũ sit vnum vel plures. Et q̃ sit vnũ ꝓbari posset: qz ꝺz celum in singulari Gen. j. c. vbi. ś. Sed hec obiectio debilis ẽ qm̃ scriptura sepi⁹ celos nomiat in plurali. Vnde Deaf. xxxij. Audite celi que loquor. ⁊c. ij. Reg. xxij. Inclinauit celos ⁊ descendit ⁊ Job. xv. Celi nõ sunt mũdi in conspectu eius. ⁊ ps. ij. Qui habitat in celis irridebit eos. ⁊ ps. xxxij. Verbo dñi celi firmati sunt. ⁊. ps. xlix. Annũciabũt celi iusticiã eius. ⁊ ps. lxxxviij. Tui sũt celi ⁊ tua est terra. ⁊ Sap. ix. Que in celis sũt quis inuestigabit? ⁊ Esa. xlv. Rorate celi desuper ⁊ Ezech. j. Aperti sunt celi ⁊ vidi visiones dei. Et ad Heb. j. Opera manuũ tuarũ sunt celi. Respondet ergo Tho. prima parte vbi ś. q̃ circa hoc videtur esse quedam diuersitas inter Basiliũ ⁊ Chrysо. Chrysostomus enim dicit nõ ee nisi vnũ celũ. Et q̃ pluraliter dicit celi celoꝝ. hoc est ꝑpter ꝑprietatẽ lingue hebree in qua consuetũ est vt celũ solũ plurale ẽ significetur. Sicut sunt multa etiã noia in latino que singulari carent. Basiliꝰ autẽ ⁊ Damascenus dicũt plures esse celos. Sed hec diuersitas magis est in voce q̃ in re. Nã Chrysostomus vnũ celũ noiat totũ corpꝰ qđ ẽ supra terram ⁊ aquã. Nã etiã aues que volant in aere dicuntur ꝓpter hoc volucres celi. Sed quia in isto corpore sunt multe distinctiones ꝓpter hoc Basilius ponit plures celos. Ad distinctionẽ ergo celoꝝ sciendã considerandũ ẽ q̃ celum tripliciter ꝺz in scripturis. Quãdoqz enim dicitur ꝓprie ⁊ naturaliter: ⁊ sic dicitur celum corpus aliquod sublime et luminosum actu vel potentia ⁊ incorruptibile per naturã Et ꝺ̃ hoc ponuntur tres celi. Primũ totaliter lucidũ quod vocant empyreũ. Secundum totaliter dyafanũ quod vocant celũ aqueum vel cristallinũ. Tertiũ partim dyafanũ ⁊ partim lucidũ actu quod vocant celũ sydereũ. Et diuiditur in octo sphẽras. scz speram stellarum

UVA. BHSC. IyR_227

fixarũ: ⁊ septẽ sphẽras planetaꝝ que possunt dici octo celi. Scõ dicit celũ per participationẽz alicuius pprietatis celestis corporis. scz sublimitatis ⁊ luminositatis actu vel potẽtia Et sic totũ istud spaciũ quod est ab aquis vsq; ad ozbẽ lune. Damascen⁹ ponit vnũ celum nominãs illud aereũ: ⁊ sic ꝑm eum sunt tres celi. aereũ. sydereũ. ⁊ aliud supẽrius de quo intelligit ꝙ apl's legit raptus vsq; ad tertiũ celum. Sz quia istud spaciũ cõtinet duo elemẽta ignis ⁊ aeris: ⁊ in vtroq; eoꝝ vocatur inferior ⁊ superior regiotideo istud celũ Raban⁹ distinxit in quattuor. suprema regionẽ ignis nominans celum igneũ. Inferiorẽ vero regionem celuz olimpiũ: ab altitudine cuiusdã mõtis qui vocatur olimpus. Suprema vero regionẽ aeris vocauit celum ethereũ: ꝓpter inflammationẽ. Inferiorẽ vero regionẽ celum aereũ. Et sic cuz isti quattuor celi tribus superioribus connumerant fiunt in vniuerso ꝑm Rabanũ septẽ celi corpozei. Tertio dicit celũ metaphorice. ⁊ sic qñq; ipa sancta trinitas dicitur celũ ꝓp̃ eius spũalẽ sublimitatẽ ⁊ lucẽ Qñq; etiã spiritualia bona in quibus est sctõrũ remuneratio ꝓpter eoꝝ eminẽtiã celi nominant. Qñq; vero tria genera supraliũ visionũ. s. corpalis, imaginarie ⁊ intellectualis. tres celi nominant: de quibus exponit Aug. ꝙ paul⁹ est raptꝰ vsq; ad tertiũ celũ. Tertiũ dubiũ fuit vtrũ celũ sit locus beatoꝝ. Et ꝙ sic ꝓz exte stimonio scripturaꝝ. Inquit em̃ salvator noster Matth. v. Beati pauperes spũ: qm̃ ipoꝝ est regnũ celoꝝ. ⁊ ibidẽ. Merces vestra copiosa est in celis. ⁊. xxij. c. Erũt sicut angeli dei in celo. ⁊ Paul⁹, Act. xiij. Oportet nos ꝑ multas tribulationes itrare in regnũ celoꝝ Et. j. Pet. j. Benedictus de⁹ ⁊ pater dñi nostri ihesu xpi qui ꝑm miam suã magnã regenerauit nos in spem viuã ꝑ resurrectionẽ ihesu xpi ex mortuis i hereditatẽ icorruptibilẽ ⁊ icõtaminatã ⁊ imarcessibilẽ ꝙ suata in celis. Et etiã eccl'ia cantat. Gaudẽt in celis aie sctoꝝ q̃ xpi vestigia sunt secuti. Et iterũ in officio vnius martyris. Iste ẽ qui ꝑtẽpsit vitã mundi ⁊ peruenit ad celestia regna. ⁊ Macrobi⁹ sup somnũ Scipionis. Si habeto oibus q̃ patriam ꝙ anerint inuerint auxerint certũ esse in celo diffinitũ locũ vbi beati euo sempiterno fruant ⁊ Lucreti⁹ de q̃ refert Lactanti⁹ li. vij. Cedit idẽ retro de terra quod fuit ante. In terram. sed quod missuz est ex etheris oris. Id rursus celi fulgentia templa receptant. Conueniũt tacq; in hoc oẽs viri sapientes ꝙ beati habitabunt in celo. Theologi vero exp'licant illud esse celum empyreum. quod ꝑm Tho. prima parte. q. lxvj. ar. iij. dicitur empyreũ. i. igneuz non ab ardoze. sed a splendoze ⁊ luminositate Illud nanq; celum ꝑm sanctũ Bona. in scõ di. ij. parte. ij. ar. j. q. j. est locus spiritualiũ substantiarum ⁊ locus coꝝ glorificatoꝝ. Verũ ꝑb̃ de hoc celo nihil sunt locuti: tamen via naturali etiam poterimus hoc celum percipe Scriptura vero sacra illud exprimit cum ait, In principio creauit deus celũ ⁊ terrã. Nicolaus de lira exponit de empireo. Et hoc ꝓbat per litteram sequentẽ. quia firmamentũ ⁊ celum aqueum facta sunt scõa die, ⁊ Damascenus hoc exponit. In principio creauit de⁹ celum ⁊ terrã. id est sine stellis spherice forme. Quod autem illud celum sit ponendum vt dicit Bonaventura vbi supra triplex ratio finis persuadet.

Prima est ꝓfectio vniuersi.

Scõa est ꝓp̃ motũ firmamẽti.

Tertia ẽ hitatio hois beati.

Et qm̃ finis imponit necessitatem his que sunt ad finẽ ꝓpter ꝓfectionẽ vniuersi necesse est ipm̃ esse vniformie. quia cum sit celũ luminosum diffforme: si nõ esset vniforme nõ esset vniuersum cõpletũ. Propter motũ firmamenti ponendũ est ipm̃ esse imobile: vt motꝰ mobilis fiat circa imobile. scz centruz. ⁊ intra continens immobile ⁊ locans. scz empyreum. Nã Aristo. dicit i. ij. de celo ⁊ mũdo. c. iij. Jn quolibet gẽe mobile supponit imobile. qz oẽ fluxibile ad aliquod fixuz terminat. Sed corpus celi syderei est mobile. ergo supra illõ de necessitate est ponere vltimũ corpus qõ sit imobile. hoc quidẽ est empyreũ. Jtẽ. x. metha. c. ij. ⁊ libro. ij. celi ⁊ mũdi. v. c. ⁊ i arithmetica in multis locis. Jn quolibet genere in quo est ponere infinitũ ⁊ mediũ: est ponere supremũ Sed gradus in corpibus attendit ꝑm gradꝰ pspicui ⁊ lucis. Sed inuenit corpꝰ opacũ simpliciter: vt terra ⁊ ꝑm totũ opacũ. Ergo si cõpletũ est in corpibus: oz esse corpꝰ simplr ⁊ ꝑm totũ luminosum. Propter etiam habitationẽ hois beati ponendũ est ipm̃ luminositatis ꝓfecte, vt habitatio congruat suo habitatoi. Nã cum aliquis locus tenebrosus debeatur damnatis per oppositũ lucidus debet beatis. Procedet autẽ letitia beatis propter tria.

Primo ꝓpter loci luminositatẽ.

Scõo ꝓp̃ loci puritatẽ.

Tertio ꝓp̃ loci magnitudinẽ.

UVA. BHSC. IyR_227

Primo beatis ꝓcedet leticia ꝓpter loci luminositatē: quia dicit Scotus in iiij. di. xlix. Illud celū erit lumine plenissimū: ⁊ omni iocunditate gratiosum. Ideo clamat Thobias xiij. Beatus ero si fuerit reliquie seminis mei ad videndam claritatem hierlm. Certe si essz possibile vnā animā videre gaudia illius vite certissime despiceret infinita gaudia huiꝰmūdi. Unde Aug. li. iiij. de lib. ar. inq. Tāta est aūt pulchritudo iusticie, tanta est iocunditas lucis eterne, hoc est incōmutabilis veritatis atq; sapientie. vt etiā si in ea nō liceret amplius manere q̄ vniꝰ diei moza, ꝓpter hoc solū innumerabiles anni huius vite pleni delitijs ⁊ affluentia tempozaliū bonoꝝ recte meritoq; cōtemnerent. non emi pzauo aut falso affectu dictum est. Quoniam melioz dies vna in atrijs tuis super milia. ℣ igit ceci mūdani q̄ paradisum facitis de hoc mūdo, qui est paradisus asinozum. Sursum corda. Vinc est q̄ Aug. in li. soliquiozū illam patriam considerans magna cū dulcedine dicebat. ℣ regnuz eternū. regnū omniū seculozum. vbi lumē indeficiens ⁊ pax dei que eruperat omnē sensum in qua sanctozum aīe requiescūt ⁊ leticia sempiterna sup capita eoz, gaudiū ⁊ exultatiōnē obtinebūt ⁊ fugiet doloz ⁊ gemitꝰ. ℣ q̄ gloziosum est regnū in quo tecū dñe regnant omēs sancti amicti lumine sicut vestimēto: habentes in capite suo cozonā de lapide preciosso. ℣ regū beatitudinis eterne. vbi tu domine spes sanctoꝝ ⁊ cozona glozie facie ad faciē videris a sanctis letif. cās eos vndiq; in pace tua que exuperat omnē sensum. Ubi gaudiuz infinitū. leticia sine tristitia. salus sine doloze vita sine labore. lux sine tenebris, vita sine morte, oñe bonū sine oñi malo. Ibi iuuētus nunq̄ senescit. ibi vita terminū nescit, ibi decoz nunq̄ palescit. ibi sanitas nunq̄ marcescit: ibi gaudium nunq̄ decrescit. ibi doloz nū q̄ sentitur. ibi gemitus nunq̄ auditur. ibi trifte nihil videt. ibi leticia semp habetur ibi malū nullū timet, quoniā summum bonū possidet quod est semp videre faciē domini virtutū. hec ille. Non opz ibi querere ¦oleū ꝓ lucerna vt luceat in ea. Nam claritas dei illuminabit illam ⁊ lucerna eius est agnus ⁊ ambulabūt in lumine eius. Secundo procedet beatis leticia ꝓpter loci puritatē. Non erunt ibi caligines nō lutū. non fetozes: non calozes. non frigoza. nō malicia. nō paupertas. nō toz menta ⁊ odia. sed tota puritas sanctitas. leticia. Apocal. xxj. Nō intrabit in eā aliq̄d coinquinatū ⁊ abominationē faciēs ⁊ mendaciuz Et Augu. de vanitate mundi. Non erūt ibi fames neq; sitis. nō frigus. nō estus nulla tentatio. aut peccandi voluntas. Tertio ꝓcedet beatis leticia ꝓpter loci magnitudinem Si q̄s vellit cōprehēdere magnitudinē illius patrie supne: incipiat ab his inferioꝝ nūerare. qz Ro. j. scribit. Invisibilia dei a creatura mūdi ⁊c. Considera ergo primo terrā aquā aerē ignis sphērā ⁊ lunam mercuriū. solē. venerem. martem. iouem. saturnum. stellatum celum, ⁊ cristalinum ⁊ celum empyreū. Istorum nāq; quolibet alterum in decuplo supat in magnitudine ⁊ pulchritudine. Baruch. iij. ℣ israel q̄ magna est domus dei ⁊ ingēs locus possessionis eius. Aug. de vanitate mundi dicit. Nil hoc loco magnificentius. nil gloriosius. nil purius nil verius. nil ista bonitate sincerius. nil abūdantia copiosius. Exēplum de templo Salomonis ⁊ regine austri. tertij Regū. x. c. Istud aūt regnū est regnū omniū seculozum ⁊ absq; fine. Qualiter vero accedit ad leticiam sanctoꝝ esse in illo celo. satis constare potest ex his que dicunt in sermone de anime rōnalis admirandis prerogatiuis. Igit dicere possumus cum ꝓpheta. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculozum laudabunt te. Ibi erit et omni parte q̄ es ⁊ delectatio. ⁊ sancti omnes eterna pace fruenf. Et Augustinus libzo soliloquiozū inquit. ℣ patria nostra patria secura. te a lōge videmꝰ ab hoc mari te salutamꝰ. ab hac valle ad te suspiramus et nitimur cum lachrymis si quando ad te peruenia mus. Augebit quoq; gaudium beatozum ioc̄da societas: quod patet ex tribus.

Primo ex societatis multitudine.
Scōo ex societatis nobilitate.
Tertio ex societatis amicabilitate.

Primū gaudium erit ex societatis multitudine, quia tanta erit ibi multitudo regum ⁊ reginarum: sanctozum ⁊ sanctarū ⁊ angelozum q̄ nō fine magno tripudio videri poterunt. Apoca. vij. Vidi turbam magnam: quā dinumerare nemo poterat ⁊c. Secundum gaudium erit ex societatis nobilitate. ℣ q̄ mirabile erit videre tot mirificos sanctos et sanctas. videre christum ⁊c. Ideo Hieronymus ad Eustochium. Quotiens te vana seculi delectat ambitio. quotiēs ibi vides aliq̄d gloziosum. ad paradisum mente trāsgredere ⁊ esse incipe quod futura es. Egredere paulisp de carcere corpozis tui, ⁊ ꝑsentis laboris

UVA. BHSC. IyR_227

merdedem ante oculos depinge: quā oculus non vidit, nec auris audiuit nec in cor hois ascendit. Tertiū gaudium erit ex societatē amicabilitate. Nunquid in patria illa vnum est ⁊ equale oīm meritum. Certe non. Nam Joh. xiiij. dr. In domo patris mei māsiones multe sunt. Glo. id est diuersa p̄mia meritoꝝ. Et. j. Coꝝ. xv. Stella differt a stella in claritate. Hoc tamen intelligendum est ꝑm Ric. i quarto. di. xlix. ar. ij. q. viij. cum discretōe. In beatitudine nāqꝫ est cōsiderare beatitudinis obiectum scꝫ bonum increatum: quod ⁊ idem existens ab omnib⁹ participat. ⁊ etiā ipsam dispositionē beatorum per quam istud bonū clare videndo ⁊ ꝑfecte intelligendo ip̄m participant. Ex parte quidē eiusdem obiecti participati vnus nō est alio beatior. quia idez est obiectum quod om̄es participant ꝫ ex parte dispositiōis beatorum vnus est beatior alio quia ꝓpter merita capacior est. O miranda suauitas. Dicit quippe Scotus in. iiij. di. vlt. q. v. ꝙ tanta est charitas inter ip̄os ꝙ vnus participat de bonis omnium. Et q̄uis naturali amore q̄libet plus se diligat q̄ aliū ⁊ pl⁹ deum actu elicito. tamē tāta erit delectatio societatis. ꝙ quilibet nō minus vellet. ꝓ alio bona q̄ ꝓ se. Si em̄ in hoc mundo multi posuerunt corpus in morte ꝓ amico. certe multo maior charitas erit ibi. Unde Anselmus ait. Perfecta charitate innumerabiliū angeloꝝ ⁊ hoīz ibi null⁹ min⁹ diliget aliū q̄ seip̄m nec aliter audebit q̄sqꝫ ꝓ singulis q̄ ꝓ seip̄o. Unde in paradiso sunt tres qualitates sanctorum scꝫ maiorum minoruz ⁊ equalium. Qui sunt in equali gloria reduplicant eorum gloriam ab omni parte. qꝛ cognoscunt se amari a quolibet equali mēsura. Maiores vero reduplicāt eorum gloriam ab omni parte: quia cognoscunt se amari tantū q̄tum amant. scꝫ quia gaudent de eorum gloria ꝓ quolibet sicut de sua ꝓpria. Minores vero reduplicant eorum gloriam per eoruz amorem. ⁊ magis cognoscūt illos se gloriosiores: ⁊ isti minores vident aliquē sex gradibus se gloriosiorē. aliquē centum ⁊ hmōi infiniti: ⁊ ꝓ quolibet reduplicāt quot vicibus cognoscūt illos gloriosiores se. Ex quo accidentaliter gloria in sanctis multiplicabit. Accedet quoqꝫ ad beatitudinē sanctoꝝ certissima liberatio ab om̄i pena tristāte. que erit triplex scꝫ

Primo a peccato.
Secundo a mundo.
Tertio ab inferno.

Primo a peccato erūt ita liberi: ꝙ ampli⁹ pcecare nō poterunt. O quātus est seruis dei timor in hac vita. ⁊ dicit Augu. in li. de ciui. dei. xxij. c. xxij. ne in peccatū ruant. ibi aūt timere nō expedit. Scdō a mūdo ⁊ suis malis. Nō erit em̄ caro aduersus sp̄m. non diabolus tentans: nō pericula aliqua. Ideo Apoca. vij. dr. Non esurient neqꝫ sitient amplius ⁊c. Ideo Bern̄. dicit. O felix anima que fetulēte carnis supata miseria in huius sapie lumine requiescit. Ideo Pau. Ro. vij. dicebat. Infelix ego homo quis me liberabit de corpe mortis huius? ⁊ Aug. li. soliloquioꝝ dicit. Felices q̄ d̄ naufragio vite p̄ntis ad tāta gaudia iā ꝑuenire meruerunt. Infelices nos ⁊ miseri qui ꝑ huius maris fluctus magnas ⁊ ꝓcellosas voragines trahimus nauē ignorantes an ad portū salutē ꝑuenire valeamus. Infelices inquā: quoꝝ est vita in exilio, vita in ꝑiculo finis in dubio. nesciētes finem nostrū. quia omnia in futurum reseruant incerta. ⁊ adhuc in pelagi fluctib⁹ ꝟsamur suspirātes ad portū. hec ille. Tertio ab inferno videbūt se liberatos ⁊ a tanta miseria. vbi sempiternus est horror ⁊ damnati cruciant. Ex q̄bus oībus colligit ꝙ cantabūt ⁊ glorificabūt deum. Sed quō in celo possit cantari. multis nō est clarū cū dicat Damascenus de angelis. Consilia ꝑmone sine voce ꝓlato. Et Esa. ꝯdicere videt. vj. cap. Clamabāt alter ad alterū sanctus sctūs scūs Ad hoc dicit Bon̄. in. ij. di. ij. ꝙ in ꝑadiso erit laus mentalis ⁊ vocalis. Patet hoc qꝛ multi sancti ab angelis cū laudibus vocalib⁹ sūt delati. Sed tn̄ tutius est dicere ꝙ erit in āgelis mentalis. in hoībus ꝟo vtraqꝫ. vt tot⁹ hō ferat in laudem diuinā. Et si querat quomō potest hoc esse. dicit ꝙ illa formatio vocis nō fiet ꝑ spirationem ⁊ respirationē. sed ꝑ aerez q̄ quasi naturalr erit beatis cōplantatus sic patet in q̄busdam aīalibus vt in apibus. Uel certe ita deseruiet empyreum glorificatis sicut aer corporibus non glorificatis. Si cōsideremus ergo fratres charissimi. d. Grego. in omel. que ⁊ quāta sunt que nobis promittuntur in celis ⁊c. vsqꝫ ibi munere letari. Ad que nos perducat ille qui vinit ⁊ regnat in secula secnlorum. Amen.

Explicitus est tractat⁹ de btitudine sctōꝝ.

UVA. BHSC. IyR_227

Tabula in sequentē tractatū.
De cōceptione intemerate marie virginis Sermo. I
De sancta nobili ⁊ digna natiuitate virgis gloriose. Sermo II
De annunciatione gloriosissime virginis marie. Sermo III
In festo visitationis beate marie de priuilegijs maternitatis eiusdē. ꝓpterque ipa prestantissima ⁊ singularis merito nuncupatur. Sermo IIII
In festo purificationis beate marie de tribus virtutib⁹ eiusdē ꝓtemplandis. Sermo. V
De assumptione ⁊ exaltatione virginis sacratissime in qua maxima relucet diuina potentia. Sermo VI
De sancto Joseph Sermo VII
De bona spe. Sermo VIII
De virginitate. Sermo IX
De patientia que est omnibus necessaria. Sermo. X
De ꝑdestinatoꝝ numero ⁊ damnatorum. Sermo. XI
De iudicio pestilētie. Sermo XII
De morte Sermo XIII
De catenis. Sermo XIIII
Sequitur tractatus vltim⁹ huiꝰ operis de ꝑcipuis festis beate marie virginis. In quo etiam nōnulli sermones cōmunes multū vtiles habenť. Et sunt ꝑsentis tractatus omnes sermones. XIIII
De cōceptione intemerate Marie virgis: de qua varie sunt opiniones doctoꝝ: ly festuꝫ ab eccl̄ia celebretur. Sermo. I

Ondum erant ab

n

ysli ⁊ ego iam cōcepta erā. Sapientis verba sunt ista originaliter ꝓuer. viij. c. ⁊ in epla hodierne festiuitatis. Ob singularē ⁊ ꝓcipuā reuerentiā: quam totus mundus ad ꝟginē gloriosissimā gerit festū ꝓceptōis ei⁹ annuatim ꝑ terraꝝ orbē solēniter celebraf. Si em̄ tot inumera amplissima macꝝ bñficia meritis ⁊ itercessione illi⁹ pijssime mr̄is a deo ꝑe ipiusꝙ filio ⁊ spūsco nob exhibita: vt merito ad eā colendā laudādā honorandāꝙ oibus viris⁹ obligemur. Jpa nos ꝓtegit ab hoste maligno. Jpa iratū deū ꝓpe excrescētes mortaliū iiquitates sepissime placat. Jpa nomē ei⁹ inuocātib⁹ ꝑfidia liberalissime ꝑstat. Et nō ē q̄ se ꝙbscōdat a caloꝛe chꝛitatis ⁊ beniuolētie sue. Quapropter vt hodierna die ꝓceptōis illius dignitas agnoscatur de ipa in pñti ꝑmone q̄dā ꝓpulchꝛa dicemus audiētes auribus cordis ꝟginē bñdictā dicētē ꝟba in themate posita. Nōdū erant abyssi ⁊ ego tā ꝓcepta erā. Jn quib⁹ triplicē ꝟginis ꝓceptōem distinguemus

Prima ōr diuinalis.
Scōa ōr specialis.
Tertia maternalis.

Qꝛ deus ab eterno ꝓcepit ꝟginē in sua mēte oibus puris creaturis ꝑferendam.

Caplm. I

Rima ꝟginis illibate conceptio ōr diuinalis. qñ. ſ. ab eterno ꝺeus concepit illā in sua mente. Ad qō intelligendū scire debemus ꝙ ꝓpositū cordis ōr cōceptio. vnde cū qs deliberat aliq̄d facere dicere solet ita ꝓcepi aio. Sic deus anteq̄ aliq̄d crearet i sua voluntate firma ⁊ incōmutabili: ꝓposuit creare vnā puellā virginē sanctissimaz. q̄ esset filij sui vnigeniti futura mr̄ ⁊ spūssancti camera: porta paradisi: ac celi regina. Oz hoc loco q̄rendū est vtrū beata ꝟgo fuit ꝓducta ante oēm creaturā. Nam de ipa ecclesia dicit illud Eccl̄i. xxiiij. Ab initio ⁊ ante scla creata sum: Et iterū in epla huiꝰ solēnitatis inducit ꝟgo dicēs illud puer. viij. Dñs possedit me ab initio viarū suarū añ q̄ quicq̄ faceret a ꝓncipio Ab eterno ordinata sum. ⁊ ex antiq̄s añ q̄ terra fieret. Nōdū erāt abyssi ⁊ ego iam cōcepta erā. Necdū fontes aquaz eruperant: necdum mōtes grauī mole ꝟstiterāt. Ante oēs colles ego parturiebar. Que verba ita sonare videtur ꝙ ipsa ꝓducta fuerit ante ꝓductionē q̄rūcūq̄ rerū. Et si dicerēt ꝙ ipa loquit ꝑtum ad esse q̄ habuit in mente diuina nō i ꝓprio genere. neq̄ sic erimus de ꝟgitate declarati: cū ꝑm doctrinā dñi Bonauēture in. j. di. j. Oia que nūc sunt queq̄ fuerūt a deo ꝓducta ⁊ ꝓducenť vsq̄ in finē: fuerunt ab eterno in deo ꝑm causalitā potētiā: ⁊ ꝑm similitudinis pñtiaz que tñ hñt ex tpe actuale existētiā. Elementa itaq̄ ⁊ corpora celestia: angeli ⁊ hoies. ⁊ cuncta q̄ sūt: fuerunt in mēte diuina anteq̄ essent. Ergo nō magis hoc cōpetit ꝟgini dignissime q̄ reliquis creaturis. Et si dicimus ꝙ ꝟgo fuit in ꝓprio esse vel genere ante oēm creaturaz tūc irridere nos possent fidei ⁊ religionis nr̄e aduersarij: cū beata ꝟgo nata fuerit ex Joachim ⁊ anna sexta etate mūdi. que ieiuz pepe rit eadē etate: ⁊ ab vrbe cōdita anno septingentesimo q̄nquagesimo octauo, Jdeo in hac

UVA. BHSC. IyR_227

parte inducimus sententiã Augustini. xij.li. cõfessionum. vbi ait. ꝙ aliquid dicit prius alter quattuor modis.

Prio et nitate. sic de⁹ ꝓcedit oẽm creaturã

Scõo origine. si son⁹ ꝓcedit cantũ.

Tertio tpe. sic flos ꝓcedit fructum.

Quarto electõe vel dignitate, sic aliquis ꝑ eligit fructũ magis ꝙ florem.

Virgo igit fuit ꝓor oñi creatura: excepta natura creata sui dilectissimi filij electione siue dignitate. Sicut a filĩ dixit de xpo Jobes baptista. Job. j. Jpe est qui post me venturꝰ est q̃ ante me factus est ꝟ diuinitatẽ. de xpo dicimus genitũ nõ factũ, Scõm humanitatem vero dũ xpm cõcepit virgo, Johãnes in vtero matris agebat sextũ mensem. Quare Greg. in omelia exponit. ante me factus est. j. mihi ꝓlatus in dignitate. Et si obijceret ꝙ angeli sunt ꝓstãtiores ⁊ digniores hoibus: cũ sint intellectuales substantie: quõ virgo sanctissima angelicã sublimitatẽ excedere potest. Ad hoc rñdere possumus ex dictis dñi Boñ. in. j. di. xlviij. in qstione. vtrũ de⁹ potuit virginẽ facere meliorẽ, ꝙ beata virgo potest ꝓsiderari tripliciter. Primo ꝙtum ad statum naturalis conditionis, ⁊ sic fuit paulomin⁹ ab angelis minorata, Angelus em ꝟ suam essen tialẽ naturã potior est virgine. Scõo ꝙtũ ad gram ꝓceptõis que data est eiꝰ cõciperet xpm esset q̃ verissima eius mater. Et quantũ ad hoc transcendit dignitatẽ oim creaturarũ: omniũ hoim: omniũq̃ angelor. Nam in illo vno ꝓsensu cum dixit, Ecce ancilla dñi: plus meruit cõsentiendo in ꝓceptionẽ xpi: ꝙ omes creature: siue angeli: siue hoies: in oibus suis actibus: motibus ⁊ cogitatõibus. Et quidem omnes quicunq̃ meruerunt nihil plus potuerunt mereri nisi ꝟ diuersos status glorias felicitatis eterne. Hec autẽ virgo illo glorioso consensu meruit primatũ ozbis: dñiuz vniuersi extinctionẽ fomitis: ⁊ oim gfarũ donorũ ⁊ virtutũ plenitudinẽ: sceptrũ regni super oẽs creaturas: fecũditatẽ in virginitate: ⁊ matrnitatẽ vnigeniti filij dei: ⁊ vt adozet in regno celor adozatione dulie digniozis. Tertio põt ꝓsiderari beata virgo ꝙtuz ad excellẽtiã glorificatõis: qz vt ecclesia cantat. Exaltata ẽ sancta dei genitrix sup chozos angelor ad celestia regna. Jpa nanq̃ fuit illud indiuiduuz singulare: qõ et si nõ in natura: i gra⁹ tñ ⁊ gloria oibus angelis ẽ ꝓlatũ. Dignitas aũt gre ⁊ multo plus dignitas gle icomparabiliter trãscẽdit dignitatẽ nature. Nã ⁊ hoc ꝟuꝫ ad huc in demonibus in quib⁹ dona nature manẽt ir egra ⁊ splẽdidissima: cũ tñ xpi vilissimi turpissimi⁊ abiectissimi, ꝓpter culpã habeanꝫ Magnificata ergo fuit a deo taz ꝓclare ꝟgo illa delicatissima: vt ꝓter filiũ eius nulla creatura possit ei equari. O femia sup oia ⁊ ab oibus bñdicta. ꝓlectũ ⁊ dignissimũ vasculũ fabricatũ a primo artifice: erariũ diuinoz charismatũ. Elegit te deus ⁊ ꝓelegit: vt in tabernaculo tuo deus ⁊ hõ noue mẽsib⁹ habitaret.

Audeo dicere ꝙ ꝓpter virginẽ in mente diuina cõceptã ꝑ multa annoꝝ milia anteq̃ natus esset: humanũ genus fuit ꝓseruatum in esse. Cõstat em ꝙ ꝑ primã trangressiõe Adam ⁊ Eua: nõ solũ mortis. sed etiã annihilatõis ex terminiũ meruerũt. Et diuina vltio que acceptionẽ personaꝝ ignozat. sicut nec culpã angelicã: sic nec humanã dimisisset ipunẽ. Sed ꝓpter ꝓcipuã reuerentiã quã ad virginẽ habebat: quia eã ab eterno sup oẽs creaturas non vniẽdas deo q̃ creãde erat dilexit: ꝓbuati sũt ꝓthoplasti: nec i mihilũ redacti. Rõ est: qz hec puella erat in lũbis. Ade ꝟ rõnẽ seminalem ⁊ potẽtia ꝓducẽde puelle erat ipessa i ꝑmis pentibus donec in actuꝫ educeret. De ea antẽ debebat nasci ie sus: q̃ in adã erat solũ ꝟ cozpulentã substãz: de ꝟgine educẽdus ⁊ de nulla alia. Indulsit g̃ de⁹ ꝑmis pentib⁹ nec eos an nihilauit: qz sic nõ fuisset nata btã ꝟgo. ⁊ per ꝓns nec iesus siue deus carnẽ hũanã vestisset Ergo ꝑ istã nobilẽ creaturã saluauit de⁹ ꝑimos pentes de ꝓma trãgressiõe. ⁊ Noe de diluuio, Abraã de cede regũ. Jsaac de hismaele Jacob de Esau. Ꝓpm iudaicũ de egypto de mãu pharaõis: de mari rubro: de ptate diuisorũ regũ tyranoꝝ de nabuchodonosor: ⁊ captiuitate babylonica. Dõ de leõe: de Golia et de Saul. Et breuit oẽs idulgẽtias ⁊ libatões factas in veri testõ: nõ dubito deũ fecisse nisi ꝑ hui⁹ amore puelle ⁊ reuerẽtia: quã de⁹ ab eterno ꝓordinauit suis cũctis opibus ꝓponẽdaz.

Qm angeli a ꝓncipio cognouerunt xpm de virgine nasciturũ. Capm II

Secunda cõceptio virginis admiran s de dicit supnalis. Cõceperunt q̃dem illam angeli. dũ a ꝓncipio sue beatitudinis cognouerũt xpm incarnãdũ. ⁊ ex ꝑse quẽti de ꝟgine nasciturũ. Ad qõ plene itelligẽdũ dicit sctus Tho. j. ꝑte. q. lvij. ꝙ in ãgelis est duplex cognitio. Una nãlis: ꝟm quã cognoscũt res. tũ ꝑ existẽtiã suã: tũ per spẽs inatas. Et hac cognitõe mysteria gre cognoscere non possunt. quia ex pura dei voluntate de

UVA. BHSC. IyR_227

pendent. Si em̄ vnus angelus non potest cognoscere cogitationes alterius ex voluntate eius dependētes multo minus pōt cognoscere ea que ex sola dei voluntate dependēt. Est aūt alia angeloꝝ cognitio q̄ eos beatos facit quia vident verbū ⁊ res in verbo. Et hac quidem visione cognoscūt mysteria gratie, nō q̄dē oīa nec equalr oēs. sed ꝑm ꝙ deus eis voluerit reuelare. Ita tn̄ ꝙ superiores angeli ꝑspicacius diuinā sapiam ꝯtemplantes: plura mysteria ⁊ altiora in ipa dei visione cognoscūt q̄ inferioribus manifestant eos illuminādo. Et hoꝝ etiā mysterioꝝ q̄dā a p̄ncipio sue creatōis cognouerūt, q̄dā ꝟo postmodū ꝑm ꝙ eoꝝ officijs cōgruit. Quare ⁊ mysterium incarnationis in generali sumptū oībus reuelatū est a principio sue btitudis. Cui⁹ ratō est: quia hoc est quoddā generale principium ad quod omnia eoꝝ officia ordinant. Om̄es em̄ sunt administratorij spūs in ministerium missi ꝓpter eos qui hereditatē capiūt salutis vt dr̄ ad Heb. j. Ꝗ quidē fit ꝑ incarnationis mysteriū. Un̄ oportuit de hoc mysterio om̄es a prīcipio cōiter edoceri. De hoc sic dicit Augu. li. v. sup Gen̄. ad lr̄am. Sic fuit incarnationis mysterium abscōditū a seculis in deo vt tamē ignotesceret princibus ⁊ ptātibus in celestibus. Loquēdo tamen de sacramento incarnationis q̄tum ad speciales cōditiōes sic nō oēs angeli a principio de oībus sunt edocti immo quidā etiā supiores angeli post modum didicerunt. vt refert Dio. vij. c. de celesti hierar. Unde Paulus ad Ephe. iij. dicebat. Mihi aūt oīm sanctoꝝ. i. apl'oꝝ minimo data est gratia hec in gētibus euāgelizare inuestigabiles diuitias xp̄i ⁊ illūinare oēs q̄ sit dispēsatio sacramēti, scz redemptionis ꝑ christū facte que dispēsabilis est gentibus sicut ⁊ iudeis ꝑm glo. Nic. de lira. abscōditis a seculis in deo qui omnia creabit, vt innotescat p̄ncipibus ⁊ ptātibus in celestib⁹ ꝑ eccl'iam multiformis sapia dei ꝑm prefinitionē seculorum quam fecit in xp̄o iesu domino nostro, hec ibi Hoc loco dicit Nicolaus de lira, ꝙ angeli sancti nō cognouerūt ad plenū mysterium christi incarnati extendendum ⁊ dilationem vsq̄ ad vocationem gentium, donec predicantibus apostolis fuit impletū. Quia ante habuerunt tantū simplicē noticiā, que potest dici abstractiua inquātum est rei non p̄ntis. Sz quādo fuit impletū habuerunt noticiā expimentalē siue intuitiuā. Sicut astrologus per motum celi certitudinalr cognoscit eclipsim futuram tamen adhuc perfectius eam cognoscit quando videt eā actu existētē. Alij ꝟo dicūt ꝙ angelis innotuit mysterium xp̄i de vocatione gētium simpl'r ⁊ omni modo ꝑ ecclesiā. i. ꝑp̄dicationē apostoloꝝ qd̄ tn̄ q̄tum ad hoc ātea nullo modo cognouerāt. Quicquid sit negare nō possumus q̄n a p̄ncipio sue beatitudinis vt ē p̄dictū reuelationem habuerūt de xp̄o de virgine nascituro, Puto nāq̄ ꝙ post illam solennissimā victoriā quam habuerunt de lucifero ⁊ sequacibus suis dum plenam beatitudinem obtinuissent. quia angelorum ruentium sedes erant vacue benigne rex celorum. excelsus deus suo modo om̄ibus dixerit, O astra matutina. O mee creature nobilissime, Gaudete ⁊ exultate qm̄ ex oībus saluandis iuxta vniuscuiusq̄ merita vestri ordines ꝑficient ⁊ implebunt ruine, Ad id vero exequendū cū venerit plenitudo tempis. sponsam accipiam puellaꝫ vnam virginē ⁊ plenā gratia. in cuius vtero spūsctō cooperāte incarnabit filius me⁹ vnigenitus ⁊ dilectus. Sonuit hec vox, cū ingēti leticia in mentibus angeloꝝ qui ꝑ multa annorum milia virginem pijssimā prestolātes. miro illam colebant affectu. Nec angelis tm̄ innotuit virgo dei filiū in suo vtero gestatura, sed insup multis patribus patriarchis atq̄ ꝓphetis quibus incarnatōis mysteriū fuit diuinitus reseratum.

Ꝗ beata ꝟgo absq̄ infamia culpā originalem cōtraxit. a qua ꝑm opinionē aliquorū preseruata fuit. Capl'm III

Tertia cōceptio ꝟginis sacratissime dr̄ maternalis: quando cōcepit eā mater sua. Et quoniam conceptionis officiū publice fit in ecclesia. scire pleriq̄ cupiunt vtrū beata virgo fuit cum peccato originali concepta. Et vt clare omnia denudētur. tria sunt in hac parte notanda Primū ꝙ conceptio potest dupl'r sumi. Uno modo ꝑ comixtione seminū in copula viri ⁊ mulieris. Alio modo ꝑ animatione que fit dum anima simul creatur ⁊ infundit a deo in corpore iam formato.

Secundū notandū ꝙ pctm̄ originale duobus modis habet scz formal'r ⁊ radical'r. Accipiendo cōceptionē p̄mo modo: ꝟgo non habuit originale formal'r: qꝛ originale formal'r est in anima: ⁊ soluz cuiuslibet pcti est anima. vt declarat Franciscus de marone in suo. iij. Petr⁹ de cādia ⁊ sctūs Tho. iij. ꝑte. q. xxvij. Sicut em̄ ꝟtus est q̄litas spūalis ita ⁊ vitiū.

Tertium notandū ꝙ radicaliter ⁊ in causa peccatum originale est in carne, Unde docto

UVA. BHSC. IyR_227

res theologi dicunt ꝙ peccatū originale ē infecttio quedā in anima cōtracta ex eiꝰ vniōe ad carnem concupiscibiliter seminatam. Ut enim ait Franciscus de marone in suis sermonibus. Sicut corpus quod induitur sordido vestimento inquinatur ab eo. sic spūs rōnalis qñ induitur corpore infecto per concupiscētiā genito dicitur maculari. Et sicut in veteri testamento fuit lex posita Leuit. xiiij. ꝙ q̄cunq; intraret domū leprosam efficeret immundus. ita anima ex eo ꝙ intrat corpus q̄si domū leprosam efficit īmūda. Et vt inq̄t Petrus de candia. Cōtrahere originale competit hoībus ꝓpter demeritū primi parētis ⁊ diuinū decretū libere obligās filios ade ad penaz dāni ꝓ crimine tali. Nec sufficit solū demeritū primi parētis ad hoc ꝙ cōcupiscibil'r ab eo descēdēs ꝯhat pctm̄ originale. ꝫ requirit diuinū decretū. Sctissima ergo virgo lz ex honestissimis parētibꝰ carnē ꝯtraxerit. tñ caro illa fuit ꝯcupiscibil'r ꝓpagata. Nec admittenda est illa vulgi falsa snīa ꝙ scz v̄go cōcepta fuerit spūsctō cooperāte sine virili semine et absq; viri ⁊ mulieris copula. Heretica est ⁊ ꝑniciosissima opinio ista. lz apparenter videatur ad virgīs laudē accedere. Sed nō eget deus mēdacio nostro. Et vt refert Aug. in li. de mendacio. Mendaciū maxime ꝑniciosum est quod fit in his qne ad xp̄ianam religionem pertinēt. Et iterū Aug. pertractās illud apostoli. j. ad Cor. xv. inuenimur falsi testes. ait. Perorrēdū est aliq̄d false de deo dicere etiā si ad laudem eius videatur pertinere. Non eniz minori sed maiori fortassis scelere in deo laudatur falsitas q̄ vituperetur veritas. Sic dānabiliter cum falsitate virginem laudant qui eam de spiritusancto conceptam temere predicant. Vidi ⁊ ego in plerisq; locis depictas imagines Joachin ⁊ Anne sese osculo obuiātium inferiusq; rubricā sic continētē. Qualiter Anna accepto osculo a viro suo Joachim concepit in vtero virginem mariam. Deliramenta sunt ista q̄ ⁊ virgini summe displicent quare ⁊ de peccato originali formaliter sumpto restat veritas disserenda. An scz dū ania corpori suo fuit vnita originalē maculam cōtraxit. Et circa hoc diuersimode doctores loquuntur. Ex quo duplex est huiusmodi rei famosa opinio. Prima eorum qui dicunt virginem originale habuisse. a quo statim per sanctificationez fuit mundata. Secunda opinio modernorum qui asserunt virginem a peccato originali preseruatā. Prima opinio habet tria. i. firmitatē. rationū congruitatē. ⁊ impeccabilitatem. Primo habet firmitatē. qm̄ multi sancti deuotissimi clarissimiq; doctores illā docuerūt. Ex quibus aliquos explicabimus. Infrascripti nāq; oēs expresse fatentur virginem in originali conceptam.

Anselmus in libro Cur deus homo.
Beda in omelia super Missus est.
Cassio dorus.
Hugo in libro de sacramentis.
Alanus in expositione symboli Athanasij.
Guilhelmus altissiodorensis.
Guilhelmus cancellarius parisiensis.
Henricus de gandauo in quodlibetis.
Guilhelmꝰ durādi ī rōnali diuinoꝝ officioꝝ.

Et de ordine fratrum predicatoꝝ.

Sanctus Thomas de aquino.
Hugo cardinalis in expositione Luce.
Albertus magnus.
Petrus de tarantasio q̄ fuit Innocētiꝰ q̄ntꝰ.
Jacobus de voragine.
Durādus postea ep̄s meldensis.
Herueus generalis ordinis.
Petrus de palude.
Jacobus de lausana ep̄us lausanēsis.
Hugo de argentina.
Nicolaus treueth.
Robertus holcoth.
Martinus qui fecit chronicas.
Vincentius qui fecit specula.

De ordine minorum.

Aluarus hispanus.
Johannes de rupella.
Robertus caton.
Alexander de halis.
Bonauentura.
Richardus de media villa.
Reginaldus archiep̄us rothomagēsis.
Johannes rigaldi.
Nicolaus de lira.
Beltrandus de turri cardinalis.
Bartholomeus de pisis.
Giraldus odonis in libro de figuris.

De ordine heremitarum.

Egidius de roma.
Gregorius de arimino.
Bernardus oliueri.
Johannes theutonicus.
Jordanus theutonicus.
Johannes steringacij.

De ordine carmelitarum.

Guido ep̄s maioricensis.
Paulus de perusio.

UVA. BHSC. IyR_227

De collegio canonicarum.

Johannes theutonicus glosator decreti in.c. pronunciandum.de consec.dist.iij.

Bartholomeus brixiensis ⁊ Raymundus in titulo de feriis.

Guilhelmus durandi in speculo iudiciali.

Johes andree in.c.quæstus.extra de feriis.

Guido archidiaconus in.c.firmissime.de cõsecra.dist.iij.

Bernardus insup ꝟginis amator p̃cipuꝰ in epistola ad canonicos lugdunenses reprehendit celebrantes festum conceptionis. De quo quidẽ aiunt ⁊ forte ficte.ꝙ post mortem visus est cuidam suo discipulo in veste fulgenti in qua erat macula quedã: cui indicauit ꝫ significare maculam eius quia tenuerat virginem in peccato originali conceptaz. Sctũs Tho.⁊ Bonauen⁹.dicunt ꝙ per festum conceptionis de ꝟgine celebratum: nõ datur intelligi ꝙ in sua conceptione fuerit sancta aut ꝙ fuerit sine originali. Sed quia quo tpe sancti ficata fuerit ignoratur. celebratur festum sanctificationis eius potius q̃ ꝛceptionis in die conceptionis ipsius. Secundo opinio ista habet rationez congruitatem. adducunt aũt plures congruentes rõnes quibus ostendit ꝙ ꝟgo originale contraxit. Et p̃ma est: quia soli xp̃o filio dei ac ipsius ꝟginis b̃dicte conuenit immunitas ab omni pctõ. quod ꝓbat aũcte sanctorum. Inquit em̃ Bzeg.li.xij.moraliũ. Nullus sine pctõ est: nisi ille qui in hũc mundum non venit ex peccato.⁊ Hierony. in euangelio filij ꝑdigi. Solus deus est in quez pctm̃ cadere non potest.⁊ Aug. in expositione psalmi trigesimi Christ⁹ oĩs peccatores inuenit solus sine pctõ venit. Et idem in lib. de nuptijs ⁊ concupiscentia. Omnes sub pctõ nascimur ⁊ ꝙ vnũ solũ qui sine pctõ natus est liberamur. Et idem in Enchiridon. Per mediatorem qui solus sine pctõ natus est: reconciliari nos oportebat. Et hanc sententiã idez Aug. refert li.i.⁊.ij.contra Julianum.⁊ li.iij. de baptismo paruulorꝫ. Et in li. de fide ad petrum. Et in li. de pfectione iusticie. Et in epistola ad optatũ epm̃. Et in epla ad Valeriuz Ex q̃bus apparet ꝙ cuz de solo xp̃o doctores affirmẽt ꝙ fuerit sine pctõ: ⁊ ꝟgo mũda fuit ab omni culpa moztali ⁊ venali. igitur dabit sibi culpa originalis. Scõa rõ ad hoc insinuandum est quia xp̃us fuit vlis redemptor. ergo redemit ꝟginem: sed si nullus habuisset pctm̃ non fuisset redempta. ergo aut ipa habuit originale, aut xp̃s non fuit vlis redemptor. Hinc Leo papa in ſmone de natiuitate ait. Dñs noster iesus xp̃s mortis peccatiq̃ destructor sicut nullũ a reatu liberuz reppit: ita liberandis oibus venit.⁊ Hiero. in omelia super Missus est. inquit. Notandum in genealogia saluatoris nullũ sanctarum assumi mulieruz sed eas quas scriptura reprehendit: vt qui pro pctoribus venerat. de peccatricibus nascens omniũ peccata deleret.⁊ ad Roma.iij.c. apostolus dicit. Omnes em̃ peccauerunt ⁊ egent gloria dei.⁊.v.c. Per vnum hominẽ in hunc mundũ peccatũ intrauit.⁊ per pctm̃ mortẽ: ⁊ ita in oẽs homines mors pertransijt in q̃ oẽs peccauerunt. Tertia ratio quare videt ꝙ virgo originali culpa subiacuit est. qz de necessitate penas illi culpe debitas incurrit. Nam ⁊ penalitates contraxit ⁊ mortẽ euitare non potuit.⁊ si ante xp̃m decessisset non intrasset celum quoniaz fuisset per xp̃m ianua aperta: sed cum patribus fuisset ad limbum. Tertio opinio ista ꝟz impeccabilitatẽ. Nõ equidẽ rei sunt habendi nec blasphemi censendi qui de ꝟgine sic loquunt: cuz peccatum originale culpa sit contracta nõ acta. ꝓ cuius deletione ac remissione xp̃o filio suo omnes ingẽtes debemus gratias. Secũda opinio que magis innitit pietati est illoruz qui asserunt virginem ab omni labe culpe originalis immunem a qua preseruata fuit. Et inquit. Francischus in ſmonibus suis. Non obstãte tali preseruatione mater dñi dici potest fuisse peccato obnoxia. Quia q̃cunq̃ aliquis defectus conuenit alicui ex sua natura p̃t ei attribui q̃tũcũq̃ ille defectus ei auferat. vt cum dicit Oẽs declinauerũt simul inutiles facti sunt.⁊ tñ ꝺ de facto nunq̃ fuit verũ. qz semp aliqui inuẽti sunt boni. Sed hoc ꝺz qz q̃tũ est ex se ita esset nisi essent diuina gra pseruati Jte ꝺz in ps. Dis hõ mẽdax. ergo arguit Aug. martyres fuerũt mendaces. ío dicendũ ꝙ martyres fuerũt mẽdaces q̃tũ erat de se nisi spiritu diuino illustrati fuissent veraces. Insup Job xiij.c. scribit. Ecce qui seruũt ei non sunt stabiles: ⁊ in angelis suis repperit prauitatẽ: quorũ primũ ad btos angelos: scõs ad malos referẽ vt exponit Bzeg. in moza. ⁊ tñ boni angeli nõ sunt instabiles cũ sint in gra ꝯfirmati. vt ꝑz in.ij. senten. dicit ꝺ istud ꝙ q̃tũ est ex se sunt instabiles nisi eẽnt gra ꝯfirmati. Sic ⁊ btã ꝟgo q̃tũ erat de se ex ꝺitione nature erat apta nata ẽre pctm̃ originale. ꝺ illud nõ ẽrit ex priuilegio speciali. Ad quod suadẽdum inducuntur infrascripte rationes.

UVA. BHSC. IyR_227

Prima dicitur contrariozum solutio.
Secunda possibilis preseruatio.
Tertia virginis exceptuatio.
Quarta puritatis comparatio,
Quinta honoris exhibitio.
Sexta gratie completio.
Septima diuina reuelatio.

Prima ratio ꝺr contrariozꝫ solutio. Nã rõnes inducte ꝑ ꝑma opinione solui facile ꝓñt. Cũ em ꝺr ꝙ esse absq; ꝓcõ conuenit soli xꝓo ergo non ꝛginí. Respondek ꝙ xꝓo conuenit ꝑ naturã: ꝛginí non ꝑ naturã sed per gꝛam. Et ad illud quod adducebak ꝙ xꝑs fuit ꝛlis redemptor: ergo redemit ꝛginem: ergo ab oꝛiginali. Dicitur ꝙ redemit eam ab oꝛiginali ꝑ seruando. Si quis vero quereret quomõ xꝑs potuit ꝛginem redimere preseruando ꝙ non dum erat incarnatus cũ aĩa virginis coꝛpoꝛi suo vnita fuit. Respõdere possum⁹ ꝙ ꝑ bñficia incarnationis xꝑi cõmunicata sunt non soluꝫ presentibus ⁊ futuris: ꝫ etiam preteritis. Nã ipe caput est oĩz electoꝛ ⁊ patrũ ⁊ patriarchaꝝ ⁊ prophetaruꝫ veteris testamenti. vt docet Alex. in. iij. summe. qui anteq; christus in carnarek ex eo ꝙ ipm fide incarnandum cognoscebant atq; credebant diligebãtq; iesum meruerunt fieri membꝛa ei⁹: qui ly nondum esset homo in re: erat tñ homo ⁊ deus incarnandus in spe: cuius gratia multa illis beneficia fuerũt ꝓstita. Sic ⁊ in ꝓposito cum deus ꝑelegisset ꝛginem sui filij futurã matrẽ: merito ipsius filij incarnandi a contagione culpe oꝛiginalis voluit preseruare. Ad tertiaz vero rõnem q̃ dicebak ꝙ xꝛgo de necessitate incurrit penas oꝛiginali debitas. Respõdemus ꝙ penas illas incurit de necessitate nature: que q̃tum in se erat coꝛrumpe habebat ꝛconam ꝛginis: nisi fuisset ab oꝛigiali preseruata. Et sicut circũcisio vel baptismus penalitates cõpatiunk. Nam illi ꝯbus ꝑ circũcisionem oꝛiginalis culpa remittebak: ⁊ illi quib⁹ ꝑ baptismum nunc dimittik a penalitatibus non liberank. Et sancti patres q̃ sine aliquo ꝓcõ decedebant trahebank ad limbum. Ita ly beatissima virgo ꝓseruationẽ hãc habuisset nihilominus penalitatibus ⁊ morti iuste obligata fuit Naz vt vtar xbis scti Tho. iij. parte. q. xxvij. ar. i. in resꝓnsione ad. iij. ar. Beata virgo sanctificata fuit: ⁊ nos addim⁹ preseruata a peccato oꝛiginali q̃tum ad maculã ꝓsonalẽ: non tñ fuit liberata a reatu quo tota natura teneba obnoxia. Scõa rõ qua ꝓbak virginis immunitas ab oꝛiginali culpa; ꝺr possibilis preseruatio. Potuit nãq; deus illam sic cõseruare: ⁊ si potuit debuit: cũ preelegisset eã suaz immaculatã ⁊ dilectissimã sponsaz. Quare frã ciscus de marone in suo. iij. sic scribit. Quãto aliquod agens est ꝓfectius: tanto citius põt suum effectũ inducere in passum deus autem est agens ꝓfectissimum. Sed agens naturale effectũ suũ inducit in ꝑmo instanti: sicut ptz quia generatio lucis a sole fit in instanti. Insuper qñ aliqua potentia potest in duas operationes oppositas. si in ꝑmo instanti potest in illam ad quã minus inclinak: multo fortiꝫ in illam ad quã magis inclinak. Wz potentia volitiua potest in dilectionẽ ⁊ odium. ⁊ deus maxime inclinak ad diligendus. Sed in ꝑmo instanti potuit ꝛginem odire. ergo multo fortius potuit ipam diligere: ⁊ hoc preseruando ne inficerek oꝛiginali culpa. Adhuc legislatoꝛ q̃ põt legem cõdere: potest in lege dispensare ⁊ illam destruere. Sed decreto diuino ꝓpter actualem culpã ꝑmoꝛ parentũ factum est vt omnes ab eo cõcupiscibil⁹ descendẽtes nascerenk filij ire. ergo eodẽ decreto potuit cũ virgine dispẽsare: vt ꝑ nullo instãti fuerit filia ire Sicut em potuit deus si oꝛiginale cõtraxit in prima sanctificatiõe illam mũdare: ita eque potuit simul ⁊ semel eam sanctificãdo preseruare. Sed reuera nõ dubiũ ꝙ multa possit facere deus ⁊ multoplura q̃ intellect⁹ intellige re, nihilominus nõ nisi ex pietate ⁊ singulari deuotione cogimur acceptare sic fecisse deum sicut facere potuit ⁊ ꝛginem ade filiam a peccato preseruasse. Tertia ratio ad ostendendam virginis mundiciam ab oꝛiginali culpa dicitur exceptuatio. sicut em excipik a generalitate mulierum quantũ ad cõceptũ ⁊ partuz quia vt scribik Beneꝺ. iij. c. ⁊ dictuz fuit eue. In dolore paries filios. quod ⁊ ad omnes alias mulieres spectare cognoscimus. virgo tamen concepit sine ruboze ⁊ peperit sine dolore. Ita etiam excludik a generalitate mulierũ ⁊ virozum quantum ad nequitiam peccati. Vñ Augustinus. in libro de coꝛrectione ⁊ gratia inquit. Cum de peccatis agitur nullam de matre domini volo facere questionez: quã excepta si omnes sancti ⁊ sancte interrogarenk si peccatũ haberent: quid aliud diceret nisi qõ Johannes ait. Si dixerimus quia peccatum nõ habemus ipsi nos seducimus ⁊ veritas in nobis nõ est. Et quia dicitur ꝙ omnes peccauerunt. Respondetur ꝙ duplex est vniuersalitas. Una politica: alia logica. In vniuersali logica vna particularis interimit. vlez. Uni-

UVA. BHSC. IyR_227

uersali aūt politice nō ꝓtradicūt ab ipa distra
hentes vnā vel plures pticulares. vt dicendo
oīs de ista ciuitate sunt sani. oīs currūt ad
spectacula. tamen aliqui sunt infirmi: aliq in
domo. Et sic ¶Actuū. iij. ōr. Ercibat ad Johā
nē hierosolyma ⁊ ois iudea ⁊ oīs regio cir
ca iordanem. Quarta rō faciens ad cōfir
mandā opinionē istā ōr puritatis compara
tio. Debuit quidē virginis puritas super exce
dere puritatē quarūcūq; aliaꝝ creaturarum
⁊ angelorꝝ ⁊ hoim. Unde Anselm⁹ libro de cō
ceptu ꝟginali inquit. Decuit vt illius hois cō
ceptio de matre purissima fieret: que ea purit
tate niteret qua sub celo maior nequit intelli
gi cui deus pater vnicū filiū sibiequalē de cor
de suo genitū ita dare disposuit: vt esset vnus
idemq; dei ⁊ virginis filius. Sanctus Tho.
in ꝑmo sniaꝝ di. xliij. ar. iij. in rnsione ad ter
tiū argumētū dicit. Puritas intēditur per re
cessum a contrario. In rebus autē creatis nil
purius eo qō est fine contagione peccati: qua
lis fuit puritas beate virginis: que a peccato
originali ⁊ actuali immunis fuit. Si ergo bea
ta virgo peccatū originale contraxisset: tunc
puritas eius nō excessisset puritatē aliorum.
Nā angelus creatus fuit fine aliqua labe pec
cati. Sic ⁊ anima primi hominis ⁊ mulieris.

Quinta rō pro hac opinione dicit honoris
exhibitio. Debet vtiq; filius honorare matrē
quantū pōt: quoniāvt inquit ¶Hiero. parenti
bus nemo pōt reddere quod tenetur. Sz ipa
potuit honorare mīrem illam preseruando ab
originali culpa. igit debuit ita facere. Se
xta rō dicit gre completio. Fuit equidē in vir
gine tanta gre plenitudo: quantā capere po
tuit aliqua pura creatura. Ideo angelus eam
dixit plena gratia. Luc. j. ⁊ ¶Hiero. in ꝑmone
ad ¶Paulā ⁊ Eustochiū inquit. Ceteris ꝑ par
tes prestatur: marie vero totam se infudit gra
tie plenitudo. Quare pro nullo instanti defe
cit illa gratia. quod tamē non fuisset fiad mo
dicū originalis culpa habitasset in anima ei⁹
Item vt inquit Frāciscus. Ipa fuit virgo vir
ginum. si contraxisset originale virginitas ei⁹
fuisset diminuta. Nam virginitas angelorum
que spiritualis est. de qua ¶Hieronymus dicit
Semper est angelis cognata virginitas. est
maior virginitate corporali. Et ideo si fuisset
virginitas anime marie per originale corru
pta non esset par cum virginitate angelica.

Septima rō dicitur diuina revelatio. Ce
pit nanq; celebrari festū conceptionis virgi
nis marie revelatiōe dei. Nā vt scribit Ansel
mus cantuariensis. dum quidaꝝ venerabilis
abbas ¶Remensis cenobij ¶Helfinus nomine
missus fuisset a Guilhelmo anglorū rege in
daciam: cum pactis que sibi cōmissa fuerant
ad angliam redire cuperet: ingressus est ma
re. vbi postq; ꝑ spacium ꝑspere nauigauit vt
solet esse: tempestas valida cepit nauigantes
terrere. Fatigatis igit nautis nec vlera valē
tibus se iunare: remis fractis: funibus rupt̄:
cadētibus velis: spes salutis amittit. ⁊ nihil
sibi nisi submersionis iudicium exspectat. Cūq;
essent de corporum salute desperati: curaz so
lummodo animarū creatori suo magnis cla
moribus comendarent: et beatam genitricez
dei mariam mīrem miserorum in suū auxiliū
inuocarent: cōspiciunt quēdaz a venerāde ha
bitudinis virum pontificali insula decoratū
stantem ꝓximum nauī. Qui aduocans ad se
abbatem Helfinum his verbis alloqui cepit
eum. Vis periculū maris euadere? Vis in pa
triam tuā san⁹ redire? Cūq; cū fletu id solum
desiderare dixisset: tunc ille ait. Scias me a
domina nostra dei genitrice ad te missum: vt
si meis dictis obtemperare volueris: saluus
cum comitātibus ad portū deuenies. Spo
pōdit ille se facturū omnia. Cui vir ille. Pro
mitte mihi ꝙ diem conceptionis matris xpi
solēniter celebrabis: ⁊ celebrandum pdicabis.
At ¶Helfinus. Et quo inquit die festum istud
erit mihi celebrandum. Sexto ait idus decē
bris. vterisq; officio natiuitatis: excepto ꝙ
nomen natiuitatis mutabis in nomen conce
ptionis. His dictis ille disparuit. Et sedata
tempestate abbas cum reliquis applicuit ad
littus. Et que viderat quibus potuit notifica
uit. Statuitq; in ¶Remensi cenobio ipsum fe
stuz celebrari. Sic paulatim excrescere cepit
deuotio xpianorum ad cōceptionez virginis
excolendam: quā tamē temporibus istis vt ap
pareat vbiq; terrarum ab oībus preconizatur.
Omnes clerici: omnes religiosi de concepta
virgine festiue officinz dicunt. At ⁊ Sixtus
quartus pontifex maximus ꝑ suas litteras
ad perpetuam rei memoriam: statuit vt per
totam octauam huius cōceptionis officium
ptendatur. concedēs eandem indulgentiam
oībus qui misse ⁊ horis canonicis adesse cu
rauerint: que concedit ꝑ festo ⁊ octaua corr
poris xpi. Planum iam est ꝙ hec opinio se
cunda indies robozat ⁊ ꝓficit ⁊ magis videt
fore consona pietati. Et ꝑm sententiaz ¶Ho
stiensis aliorumq; doctorum. Quando sunt
diuersa inra et opiniones nō contra deū nec

UVA. BHSC. IyR_227

cōtra bonos mores: humanior sententia est preferēda ceteris paribus. extra de transac. c. fi. vbi glosa super verbo humaniorē. Proniores inquit esse debemus ad soluendū q̄ ad cōdemnādū. vt infra in. c. ex litteris. de ꝓba. et ff. de accu. ⁊ obligatio. l. arrian⁹. Neq̄ tamen vt ex dictis colligi pōt festum cōceptionis refertur ad trāsfusionē seminis de quo fuit formatum corpus virginis que dicit̄ prima conceptio hominis. qr licet fuerit sine peccato parentū virginis fuit tamen cū feditate ⁊ de ordinatione nature. vt refert dn̄s Beltrād⁹ cardinalis in expositione epistole sexte ferie quattuor tempoꝝ de aduentu. Sed festum illō ordinatur ad scd̄am cōceptionē. ꝟm quā virgo fuit cōcepta ⁊ in esse naturali humano ⁊ in esse spirituali gratioso. i. in animatione illi⁹ benedicti corporis. que fuit diu post primam cōceptionem forsan octogesimo die. Nam dicit̄ q̄ corpus masculi animatur quadragesimo die. femine vero octogesimo. Et hoc modo si fuit de peccato orinali preseruata. de ista cōceptione secundo modo sumpta facimus ad virginis laudez festū referentes gratias om̄i potenti deo qui aduocatam nostrā tanto priuilegio decorauit. Si autem peccatū originale cōtraxit: a quo tamen per sanctificationez mūdata anteq̄ nata. tunc festū sub noīe conceptionis ad ipsam sanctificationē refert̄. Ut vero iam finē dicendi faciamus conemur virginē affectione singularissima. ⁊ reuerentia qua possumus ꝓsequi vt sic mereamur ipsa interueniente sui filij gr̄am acquirere. ⁊ gloriaz celestem tandē letanter ingredi. Amen.

De sancta nobili ⁊ digna natiuitate virginis gloriose. Sermo II

e Gredietur virga de radice iesse ⁊ flos de radice ei⁹ ascēdet. Esaie ꝓphete verba sunt ista c. xj. Dum recolitur memoria natiuitatis virginis gloriose debet humana mens in magnam leticiam ꝓsilire. Nam ecclesia legit sermonē sancti Augustini sic dicētis. Adest nobis dilectissimi optatus dies beate ac venerabilis semꝑ virginis marie. Ideo cū summa exultatione gaudeat terra nostra tāte virginis illustrata natali. Hec em̄ est flos cāpi de qua ortum est p̄ciosum lilium ꝯualium. per cuius partū natura mutatur ꝓthoplastorū quo delet̄ ⁊ culpa. Et in antiphona dicit̄. Cum iocūditate natiuitatem beate marie celebremus: vt ip̄a ꝓ nobis intercedat ad dn̄m iesuz christum. Propterea vt ad natiuitatis hui⁹ p̄conia extollēda incitemur: in hoc ꝟmone de ip̄a nascente virgine verba faciem⁹: que designatur nomine virge ab Esaia ꝓpheta in verbis assumptis ꝓ themate. Predixit q̄ppe esaias virginem ex ꝓgenie dauid oriūdā designataz nomine virge que fuit rectissima sine aliqua curuatione ad inania bona ⁊ trāsitoria mundi. Fuit etiā plenissima: quia in ea fuit om̄e foliū sanctoꝝ sermonū: ⁊ oēs fruct⁹ sanctarū operationū. ⁊ oīs flos sanctarum virtutum: q̄nimmo ex ipsa ꝓdijt flos floꝝ ⁊ fructus fructuum: bn̄dictus iesus filius eius ⁊ dei. Et q̄ hec ꝓphetia sit dicta de xp̄o pz ꝑ trāslationē chaldaicā que in hoc loco sic habet. Exurget rex de filijs ysai: ⁊ messias de filijs filiorum eius. Igit̄ de ip̄a nascente virgine tria mysteria contemplemur.

Primū sanctitatis	Fuit ista natiuitas sancta nobilis et digna.
Scd̄m nobilitatis.	
Tertiū dignitatis.	

Qd̄ beata virgo fuit in vtero matris sanctificata: ex qua sanctificatione fomes in ea nullum actuz habuit et ab omni peccato preseruata. Capitulum I

p Rimo ꝯtēplemur v̄ginis nascentis sanctitatē. Fuit nanq̄ ante sctā q̄ ex vtero nata. Et lz hoc nō tradatur in scriptura sacra expresse. verūtn̄ vt dicit sctūs Tho. iij. ꝑte. q. xxvij. rōnabiliter id credimus qm̄ illa que genuit vnigenitū a patre plenuz gr̄e ⁊ veritatis: pre oībus alijs maiora gratie priuilegia debuit accipe. Inuenimus autem quibusdā alijs hoc fuisse cōcessum vt in vtero sanctificaret̄. ergo ⁊ virgini nō fuit negatū. Dictū nāq̄ fuit hieremie. sicut patet eiusdem j. c. anteq̄ exires de vulua sanctificaui te. et de iob̄e baptista dixt āgelus Lu. j. Spūsctō replebit̄ adhuc ex vtero mr̄is sue. Sz in hoc loco tres difficultates se offerūt.

Prima vtrū beata virgo fuit sanctificata ante animationem.

Secunda: vtrum fuit mundata ab infectione fomitis.

Tertia: vtrum ꝑ sctīficationē in vtero fuit preseruata ab omni peccato.

Pro p̄me difficultatis declaratione rn̄det sctūs Tho. vbi. s. q̄ sctificatio de qua loquimur nō est nisi emūdatio ab originali pctō. Sctitas em̄ est ꝑfecta mūdicia. vt dicit Dio. xij. de diui. no. Culpa aūt nō potest emūdari nisi ꝑ gr̄am cuius solū est sola creatura rōnalis. Et ideo ante infusionē anime rationalis

UVA. BHSC. IyR_227

beata virgo sanctificata nō fuit, Et hoc figuratū fuit p sanctificationē tabernaculi. Exo. xlvi. c. de quo ōr. Postq̄ cuncta perfecta sunt operuit nubes tabernaculū testimonij. & gloria dñi impleuit illud. Tabernaculū virgines significat: de qua dicitur in ps. Sāctificauit tabernaculum suum altissimus que sanctificata fuit postq̄ cuncta eius ꝑfecta sunt scilz corpus & aīa: vel in ipsa aīatione si fuerit ab originali preseruata: vel statim post ipaz aīationē si originale ꝓtraxit. Et si obijceretur q̄ alij sanctificati sunt ante animationē. ergo & virgo. Nam Hieremie dictuz fuit. Priusq̄ te formarē in vtero noui te. Hiere. j. Non autez infundit aīa ante corpis formationē. Similiter etiam de Johanne baptista dicit Ambrosius sup Lucam. q̄ nōdum inerat ei spiritus vite: & iaz inerat ei spūs gratie. Ad hoc rñdet sctūs Tho. q̄ dñs dicit ante formationem in vtero Hieremiam nouisse noticia prędestinationis. sed sanctificasse se dicit eum non ante formationem: sed anteq̄ exiret de ventre. De beato ihsup Johanne baptista non est intelligendum ꝑm q̄ spūs vite dicitur anima viuificās: ꝙ ꝑm q̄ spūs ōr aer exterius respirat⁹. Vel pōt dici q̄ nondum inerat ei spūs vite. i. anima q̄tum ad manifestas & cōpletas operationes ipsius. Secunda difficultas erat an beata virgo mundata fuit ab infectione fomitis. Et ad hoc inuestigandū sequamur sanctū Tho. qui ait. q̄ circa hoc sunt diuerse opiniones. Quidam em̄ dixerūt q̄ in ipsa sanctificatione beate virginis qua fuit sanctificata in vtero totaliter fuit ei fomes subtractus. Quidam vero dicūt q̄ remansit fomes q̄tum ad hoc q̄ facit difficultatē ad bonuz sublatus tamen fuit q̄tum ad hoc q̄ facit ꝓnitatem ad malū. Alij vero tenēt q̄ sublatus fuit fomes q̄tum pertinet ad corruptionē ꝑsone: put im pellit ad malū & difficultatē facit ad bonum. Remansit tamen in q̄tū pertinet ad corruptionem nature ꝓut. ſ. est causa traducēdi originale peccatū in ꝓlem. Nōnulli vero affirmāt q̄ in prima sanctificatione remansit fomes ꝑm essentiā sed ligatus fuit. in ipsa autem cōceptione filij dei fuit totaliter sublatus. Ad hoz̄ autem intellectū oportet ꝓsiderare q̄ fomes nihil est aliud q̄ inordinata cōcupiscentia sensualis appetitus habitualis tamen: qz actualis cōcupiscentia est motus peccati. Dicit autem cōcupiscentia sensualitatis esse inordinata in q̄tū repugnat rationi. qō quidez fit in q̄tum inclinat ad malū vel difficultatez facit ad bonū. Et adeo ad ipsam rōnem fomitis pertinet q̄ inclinet ad malū vel difficultatem faciat in bono. Unde ponere q̄ remansit fomes in beata virgine nō inclinans ad maluz: est ponere duo oppositā simul. Similiter nō est intelligibile q̄ remansit fomes in q̄tuz pertinet ad corruptionē nature: nō in q̄tū pertinet ad corruptionez persone. Restat ergo vt dicamus q̄ vel totaliter fomes fuerit ab ea sublatus per primā sanctificationē. vel q̄ fuerit ligatus. Posset tñ quis dicere q̄ totaliter fomes fuit sublatus hoc mō. q̄ cōcessum fuit aie beate virginis ex abundantia gr̄e descēdētis in ipsam: vt talis esset dispositio virtuz aie q̄ inferiores vires nūq̄ mouerent sine arbitrio rationis sicut dictū est fuisse in xp̄o: quez ꝓstat peccati fomitē nō habuisse. Et sicut fuit in Adam ante peccatū per originalē iusticiā. Itaq̄ q̄tum ad hoc gr̄a sanctificationis in xp̄o fuit habuit vim originalis iusticie. Et q̄uis hec positio ad dignitatē virginis matris pertinere videat: derogat tñ in aliquo dignitati xp̄i: absq̄ cuius virtute nullus a prima damnatione liberatus est: q̄uis per fidē xp̄i aliqui ante eius incarnationem fuit ꝑm spm̄ ab illa damnatione liberati: tamen q̄ ꝑm carnē aliquis ab illa dānatione liberetur: nō videf fieri debuisse: nisi post incarnationē eius: in qua primo debuit immunitas dānationis apparere. Et ideo sicut ante immortalitatē carnis xp̄i resurgentis: nullus adeptus fuit carnis immortalitatē: ita incōueniēs etiā videf dicere q̄ ante carnem xp̄i in qua nullū fuit peccatū caro ꝰginis matris eius: vel cuiuscūq̄ alterius fuerit absq̄ fomite: qui ōr let carnis siue mēbroꝝ. Et ideo melius videf dicendū q̄ per sanctificationez in vtero non fuerit sublatus ꝰgini fomes ꝑm essentiā: sed remansit ligat⁹ nō ꝗdē p actū rōnis sue: sicut fuit in viris sanctis: qz non statim habuit vsum liberi arbitrij adhuc in ventre matris existēs. hoc em̄ ꝑale priuilegiū fuit xp̄i: sed per gr̄am abundantē: quā in sanctificatōe receperat: & etiā pfectius p diuinā puidentiā: sensualitatē eius ab oīi motu inordinato ꝓhibentē. Postmodū vero in ipsa ꝯceptione carnis xp̄i: in qua primo debuit refulgere peccati immunitas: credēdū est q̄ ex ple redundauerit in mrem totaliter a fomite subtractio. & hoc significat Ezech. xlvij. c. vbi ōr. Ecce gloria dei israel ingrediebat p viā orientalē. i. per beatā ꝰginē. & terra. i. caro ipsius ꝰginis splēdebat a maiestate ei⁹. i. xp̄i. Si aūt instaret aliq̄s q̄ aplus. ij. ad Co-

UVA. BHSC. IyR_227

rinthios.xij.ait. Virtus in infirmitate pficit ⁊ loquit de infirmitate fomitis ꝑm quaz pa ⁊ tiebat stimulū carnis. Sed nihil quod ptinet ad pfectionē ꝟtutis fuit beate ꝟginī subtra hendum: ergo neqz fomes. Rñdetur ꝙ infir ⁊ mitas carnis ad fomitē ptinens est quidē in sanctis viris pfecte ꝟtutis occasio: nō tamē causa fine qua pfectio haberi nō possit. Sufficit aūt in beata ꝟgine ponere pfectā virtutez ⁊ abundantiam gratie. Nec in ea opz ponere oēm occasionē pfectionis. Tertia difficultas amouenda erat. vtrū ꝑ sanctificationē in vtero fuit virgo preseruata ab omni pctō actuali. Et de hoc sic loquit sanctus Tho. ꝙ illos quos deꝰ ad aliqd eligit: ita preparat ⁊ disponit: vt ad id ad quod eliguntur inueniantur idonei. Beata igitur virgo fuit electa diuinitus vt esset mater dei. Et ideo non est dubitādum quin deꝰ ꝑ suam gratiam eam ad hoc idoneam reddidit ꝑm ꝙ angelus ad eam dixit. Inuenisti gratiam apud dñm. Ecce cōcipies ⁊c. Nō aūt fuisset idonea mr dei si peccasset aliqñ. Tū qz honoz parentū redūdat in plē. ꝑm illud Prouer. xvij. Gloria filioꝝ patres eoꝝ. Unde etiā ꝑ oppositū ignominia matris ad filiū redundasset. Tum etiā qz singulariter affinitatem habuit ad xp̄m qui ab ea carnē accepit. Tū quia singulari modo dei filius q̄ est dei sapia in ipsa hītauit: nō solum in aīa. sed etiā in cozpoze siue vtero. Dicit aūt Sap̄. i. In malivolā animam non introibit sapia. nec habitabit in cozpore subdito peccatis. Et ideo simplr fatēdū est ꝙ beata virgo nullum actuale peccatum commisit nec mortale nec veniale: vt impleat quod dicitur Cant. iiij. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula non est in te.

De nobilitate virginis gl̄ose descripta ab euāgelista matthēo. ⁊ ꝓcordia matthei ⁊ luce in huius descriptione. Capl'm II

Secundo cōtemplemur ꝟginis nascētis nobilitatē. Ipsa q̄ppe fuit nobilis indiuiduum oībus indiuiduis que in humana natura fuerūt aut potuerint gñari. Et quidē mattheus. i. c. describit eam natam de. xiij. patriarchis. de. xiij. regib⁹. ⁊ de. xiij. ducibus. Ex q̄ cū ipsa sit vera mr xp̄i. ⁊ xp̄us sit eius verus filiꝰ: ꝯis nobilitas xp̄i ꝑm carnem' ortū habuit a virgine bñdicta. Et cū ipe sit vltimus rex: vltimꝰ dux: ⁊ vltimꝰ patriarcha ppli iudaici: hoc totum habuit a virgine bñdicta. Quia igit oēs ꝓclaritates: ingenuitates: ꝓfecturas: dignitates ⁊ nobilitates: q̄ possent esse in aliquo indiuiduo humano ꝑm originem sanguinis. describunt eu ꝫ ageliste in hac puella. Opz nos eoꝝ testimonio eaz preferre oībus principibus ⁊ principiſtis: regib⁹, ⁊ reginis: impatoribus ⁊ impatricibus: ⁊ oībus ptātibus tribubus ⁊ linguis. Ecclia ꝟo sancta dei omnia ista considerans in officijs ita illā extollit. Natiuitas inquit gloriose ꝟginis marie ex semine, abrae: orta de tribu iuda clara ex stirpe dauid. Et iterꝝ. Regali ex progenie maria exorta refulget. Sed hic tria orīuntur dubia declaranda.

Primum vtrum mattheus potuit genealogiam xp̄i describere.

Scdm. vtrū ex descriptione hmōi genealogie nobilitas virginis demonstretur.

Tertiū vtrū eadē sit descriptio genealogie xp̄i facta per mattheum que ⁊ ꝑ lucam.

Ad ꝑmū dubiū posset q̄s arguere ꝙ matheus nequiuerit describere genealogiā xp̄i ⁊ sue ꝟginis matris. Primo quia Esa. xiij. dz. Generationē eius quis enarrabit? Insup vt ex iosephi dictis colligimus in. xvij. antiquitatum libro. ⁊ Beda illud refert in sua chronica. Cum omnes generationes hebreorum in archiuis templi secretioribus seruarentꝰ. Herodes alienigena oēs iussit incendi: vt sic sua ignobilitas iudeis minus cōtemptibilis esset. Quomodo igit mattheus elapsis iam annis ferme quadraginta a deletione huiusmodi libroꝝ: euangeliū scribens potuit hāc genealogiam agnoscere. Ad quod respondemus ⁊ ꝑmo ad illud esate cū Dicronymo in omeꝝ. sic dicente, In Esaia legimus generationem eius quis enarrabit? Non ergo putemꝰ euangeliſtam ꝓphete esse contrarium. vt quod ille impossibile dixit affatu hic narrare incipiat. quia ibi de generatōe diuinitatis, hic de incarnationis est dictū. Uerūtn̄ ꝓ ista ꝑm respōsionē plerīq; inducunt sententiam leonis pape in sermone de natiuitate xp̄isti vbi ait. In domino nostro iesu xp̄o non solum ad diuinam. sed etiam humanā spectat naturam quod dictū est per ꝓphetam. Generationem eius quis enarrabit? Ygit nec generatio temporalis xp̄i ꝑm carnē explicabilis. Ad hoc respōdemꝰ ex doctrina sancti Tho. iij. parte. q. xxxj. ꝙ ꝟba ista intelliguntur de modo incarnationis q̄ ineffabilis est. qō ex ꝟbis sequētibꝰ ipsius leonis pape concludit inātem. Utrāq; em̄ naturā in vnā cōuenisse psonā nisi fides credat sermo nō explicat. Ad aliud vero quod obiectū est de combustione libroꝝ in quibus descripta erat ozigo nobilis iudeoꝝ

UVA. BHSC. IyR_227

Rñdet Nicolaus de lira super Mattheuz q̄ Mattheus habuit per revelatiōnē q̄ nō habuit per scripturā. Unde apostoli ⁊ euāgeliste nō minus fuerūt illuminati: immo magis de mysteriis xp̄i q̄ patriarche ⁊ antiq̄ pphete. Quidā tñ dicūt q̄ nō oēs illi libri cōbusti fuerunt: cū ⁊ domi ꝓseruarent a multis. Etiā ⁊ aliqui memorie mandauerāt q̄ de hmōi nobilitate didicerāt a pauis. Nam ⁊ si Esdras scriba vt Jsidorus narrat in. vj. etymolo. iaz libro. incensam legē a chaldeis dum iudei regressi fuissent in hierusalē diuino afflatus spiritu reparauit: cuncta q̄ legis ac ꝓpheraum volumina que fuerūt a gētibus corrupta correxit: q̄to magis potuit Mattheus xp̄i genealogiam retexere qui spūs. cum aliis aplis in linguis igneis descendentē accepit. Ad secundū dubiū rñdet Nico. de lira: q̄ q̄uis Joseph nō fuerit pater iesu: tñ beatissima v̄go ⁊ Joseph fuerūt ex eadē tribu: q̄ mulier nō poterat nubere cū viro alterius tribus q̄ñ ad ipsam pertinebat hereditas paterna. vt ps. Numeri. xxxvj. Beata aūt v̄go Maria fuit vnica Joachim patri suo. ⁊ ideo cogebat ex lege viro sue tribus nubere ꝓpter hoc etiā fuit cuz Joseph in bethleem ciuitatē dauid: vt ꝓfitere tur cū eo. vt scribit Luce. ij. c. Tertiū dubiū fuit, vtz fit eadē descriptio xp̄i facta p̄ matheum q̄ per Lucā. Et videt q̄ fit diuersa. Nam Mattheus dicit q̄ Jacob genuit Joseph virū Marie. Lucas aūt dicit Joseph esse filium Heli. vt ptz. in. c. Ad hoc rñdet Aug⁹. li. de cōsensu euangelistarū dicens. Tres cause occurrunt quarū aliquā euangelista secutus est Aut cū vnus euāgelista patrē Joseph a quo genitus est noiauit. Alter vero vel auū matrē vel aliquem de cognatis maiorib⁹ posuit. Aut vnus erat Joseph nāls p̄. Alter eū adoptauerat. Aut more indeoz cuz fine filijs vn⁹ decessisset. eius vxorē ꝓpinquus ꝓpinquis filium quē genuit ꝓpiquo mortuo reputauit. q̄d est quoddā genus adoptionis legalis. Et hec vltima causa est v̄ior ꝑ scrm Tho. iij. pte. q. xxxj. quā etiā Hiero. sup Mattheuz ponit. ⁊ Eusebi⁹ cesariensis in ecclesiastica historia ab africano historiographo traditū asserit. dicūt cm̄ q̄ mathan ⁊ mathath diuersis tpibus de vna eadēq̄ vxore Est a noīe filios ꝓcrearunt de mathan nat⁹ est Jacob. de mathath Heli ita q̄ Heli ⁊ Jacob fuerūt fratres vterini. sed de duobus fratrib⁹ a Dauid diuersimode descendentibus. Heli aūt accepta vxore mortuus est sine semine, Et ideo Jacob frater eius accepit vxorē fratris sui vt ei suscitaret semē et genuit Joseph: ista q̄ Joseph fuit filius naturalis ipsius Jacob. Et sic accepit eū in genealogia mattheus. Et fuit filius legalis Leui. ⁊ sic accepit eū Lucas. Nam fili⁹ q̄ modo dicto nascebat ꝑm naturā erat filius gñans ꝑm aūt legē erat filius defuncti. Idem etiam dicit Jobes Dama. li. iij. c. vj. Quare non est mirādū si aliter xp̄i genealogiā scribit. Mattheus q̄ Lucas cum vterq̄ ꝓferat veritatē. Nam et si multa nosa vel alia dicat Lucas q̄ tacet Mattheus, illud est ꝑm Aug. de cōsensu euangelistarū, q̄ Mattheus in xp̄o regiā instituerat in figuare psonā, Lucas aūt sacerdotalē. Ex quo Mattheus explicat illos qui regia corona fuerūt decorati. Lucas alios q̄ bus dignitas sacerdotalis fuit ꝓcessa, Matheus posuit carnales pres. Lucas posuit patres spūales. s. iustos viros qui dicunt̄ pres ꝓpter similitudinē honestatis, Matthe⁹ describit genealogiā xp̄i descendēdo a dauid et Abraam vsq̄ ad Joseph. ex eo q̄ descripsit assumptionē nostre humanitatis a deo. Lucas aūt ꝓgressus est ascēdendo a Joseph vsq̄ ad deum: quia descripsit redēptionē nostram in deū que fit p̄ gram adoptionis. Sed adhuc post oīa ista in dubiū vertit animus. q̄ñ vt Hiero. inquit sup Danielem. Ꝓsaui oēs et maiores patres dicunt̄. Cum igit̄ in gñatōe xp̄i multi fuerūt patriarche ⁊ plures reges: quare tm̄ filius dauid ⁊ abraam nuncupat. Ad quod respōdet Hieron. y. in omelia dicēs. Ideo aūt ceteris ptermissis hoz filiū nuncupauit: quia ad hos tm̄ facta est de xp̄o repromissio. Ad abraā inq̄t. In semine tuo benedicent oēs gentes. Ad dauid. de fructu ventris tui ponā sup sedē tuā. Dauid ergo fuit ꝓncipalis inter reges. Abraā inter patriarchas. Abraā fuit ꝓmus qui fidē vnius dei publice cōfessus est. Et in signū huius accepit circūcisionē que fuit signū distinguēs fideles ab infidelibus. Dauid aūt fuit ꝓmus rex electus a deo ꝑm voluntatē dñi ad fidelē ppl'm regendum. Unde 2oz. j. Regū. c. xiij. Quesiuit dñs virum iuxta coz suū. Saul aūt lz ꝓmo fuerit electus a dño: hoc tm̄ nō fuit ꝑm coz dñi: sed ꝑm eraditionē populi. Ꝓpterea dixit deus Samueli. Audi vocē populi. s. peretis regez. Et ob hanc causam Mattheus noīat ipsum solū regē: cū d'cit, Jesse aūt genuit dauid regem. Dauid aūt rex genuit Salomonē: cum tm̄ et Salomō rex fuerit: ⁊ Roboam ⁊ Abnasses ⁊ Josaphat: ⁊ ezechias ⁊ reliqui, Ꝑe

UVA. BHSC. IyR_227

ponitur vero dauid ipi Abraā lz fuerit tpe posterior ꝓpter eminētiā regie dignitatis.

Qō natiuitas virgis fuit digna rōne boni tas parētū ꝗbus fuit p angelū nūciata. E. III

Ertio cōtemplemur virginis nascē/
t tis dignitatē. Fuit equidē natiuitas eius dignissima triplici rōne,

Primo rōne parētalis ꝺditōis,

Scō rōne angelice nūtiatōis,

Tertio rōne diuine reuelatōis,

Primo apparet dignitas natiuitatis virginis benedicte rōne parentalis conditonis. Habuit nanq̄ parētes honestissimos ⁊ timētes deū. Joachim ⁊ Annā. Joachim quidem ex galilea ⁊ ciuitate nazareth: sanctam Annā ex bethleē ducit vxorē. Ambo autē iusti erāt ⁊ sine reprehensione in oībus mandatis dñi incedebant. oēmq̄ suam substantiā tripharie diuidebant. Unā partē templo ⁊ templi seruitoribus impendebant: aliā peregrinis ⁊ pauperibus erogabant. ⁊ tertiā suis vsibus ꝓ sese suaq̄ familia reseruabant. Et ita per annos viginti plem non habentes: vouerūt dño ꝙ si eis sobolē concederet: eam seruitio dñi māciparent. Cuius rei gratia cum singulis ānis in tribus festis p̄cipuis hierlm frequētarēt. In festo encenioꝝ Joachim cū suis hierlm ascendit: ⁊ cuz ceteris ad altare accedēs oblationē suā offerre voluit. Quē vidēs sacerdos cū indignatione nimia repulit. ⁊ cuz ad altare accedere p̄sumeret increpauit: asserēs nō esse conueniēs maledicto regis obnoxiū oblationem dño legis offerre: nec inter fecundos in fecundum ⁊ qui ꝑlm dei nō auxit astare. Joachim ergo sic confusum se videns ꝓ pudore domū redire noluit. ne similiter a cōtribulibus suis qui hoc audierant tantū opprobriū sustineret. itaq̄ ad suos pastores secessit

Scō apparet dignitas natiuitatis virginis rōne angelice nunciatōis. Fuit nanq̄ ab angelo Joachim ⁊ Anne modo qui sequitur annunciata. Ut em̄ scribitur in legenda natiuitatis. Cum Joachim aliq̄diu cum suis pastorib⁹ morē traxisset: quadā die ei soli angel⁹ cum ingenti claritate apparuit. ⁊ de ei⁹ visione turbatū ne timeret admonuit dicens. Ego sum āgel⁹ dñi missus ad te: vt annuncie tibi ꝓces tuas exaudītas esse: ⁊ elemosynas in cōspectu dñi ascendisse. Vidi em̄ pudorē tuum: ⁊ audiui sterilitatis opprobriuz nō recte tibi obiectum. peccati quippe non natureyltoz est deus. Et ideo cū alicuius uteruz clauditad hoc facit vt mirabilius denuo aperiat: ⁊ non libi/ dinis esse qō nascit: sed diuini fore munere cognoscatur. Prima gētis vestre mater sara nōne vsq̄ ad nonagesimū annuz sterilitatis opprobriuz ptulit: ⁊ tñ ysaac cui repromissa erat oīm gētiū benedictio generauit. Rachel etiā nōne diu sterilis fuit: ⁊ tñ ioseph genuit qui totius egypti dñium habuit. Quis fortior sanson: vel sanctior samuele: tñ hi ābo mres steriles habuerūt. Rōni igit̄ ⁊ exēplis crede dilatos diu conceptus ⁊ steriles ptus: mirabiliozes esse solere. Proinde Anna vxor tua pariet tibi filiā: ⁊ vocabis nomē ei⁹ mariā hec vt vouistis erit ab infantia dño ꝓsecrata et adhuc ex vtero mris sue spūssancto plena nec foris secus inter populares: sed in templo dñi semp morabit. Et sicut ex sterili mre ipa nascet: ita mirabil⁹ ex ea filius altissimi gñabit: cuius nomē erit ihesus ⁊ p eū oībus gentibus erit salus. Et tibi hoc signū. cū queneris ad aureā hierosolyme portā: Annaz vxorem tuam obuiaz habebis: que de tua tardatione modo sollicita. tūc in tuo cōspectu gaudebit. Dis dictis angelus ab eo discessit. Anna aūt cū amare fleret: ⁊ qnoq̄ vir suus tuisset signo raret: idem angelus sibi apparuit: et eadem que viro annūciauerat patefecit. addēs ꝙ p signo hierlm ad aureā portā pgeret. ⁊ ibides viro suo redeūti obuiaret. Igit̄ iuxta angeli ꝓceptum ambo sibiīnuicē obuiantes de mutua visione letati ⁊ de ple ꝓmissa securi: adorato dño redierūt diuinū ꝓmissum hilariter expectantes. Anna ergo cōcepit ⁊ filiam suo tempe peperit que vocata fuit maria. Tertio apparet dignitas natiuitatis ꝗgnis rōe reuelationis diuine. Post ꝙ em̄ in celū assumpta fuit dies natiuitatis eius aliquādo tēpe fideles latuit. Cōtingit ergo vt refert iohēs beleth ꝙ quidā vir sctūs sedule ꝺremplatōni insistens singulis annis sexto idus septēbris in oone ꝓfitus: locūdissimā angelor⁹ solēnitatem audiret in celo. Cuiq̄ deuotissime sibi reuelari peteret cur quolibet anno illa tñ die et non alia hoc audiret: diuinū accepit rñsus. ꝙ virgo gloriosa maria tali die mūdo fuisset nata. Et ideo hoc manifestaret filijs sancte ecclesie vt concordes fierēt in hac celebritate celesti curie. Cum ꝯo hoc summo pontifici ⁊ alijs intimasset hunc diem in honorē natiuitatis virginis celebrandū vniuersaliter statuere. Gaudeamus igit̄ ⁊ exultemus de tot amplissimis nobis oībus collatis donis. Nā virgo que nata est: salutē attulit mundo. Et vt inquit Aug. in sermone p̄cisum est in ea

UVA. BHSC. IyR_227

illud Eue ĩfelicitatis elogiũ, de quo dicit. In tristitia paries filios: quia ista in letitia dñm parturiuit. Eua em̃ luxit: ista exultauit. Eua lachrymas: maria gaudiũ in ventre portauit. quia illa peccatorẽ: ista edidit innocentez. Et iterũ in eodẽ sermone. Benedicta tu in mulieribus que vitam ⁊ viris ⁊ mulierib⁹ pepisti. Mater generis nostri penaz intulit mundo. genitrix dei nostri salutem attulit mũdo. Auctrix pctĩ eua: auctrix meriti maria. Eua occidendo obfuit: maria viuificando ꝓfuit. Percussit illa: sananit ista: que simꝫ cũ filio collaudetur in eternũ ⁊ in secula scl̃oꝝ. Amen.

In festo annũciacionis virginis marie.

Sermo III

Et imeas maria inuenisti em̃ gr̃az apud deũ. Luc. j.

Sacratissime solennitatis hodierne preconia digna laude ingenioli paruitatẽ deterrent: ⁊ inde oritur difficultas fandi vbi adest rõ nõ tacendi. Quia om̃s huius seculi hoĩes virginẽ deũ ⁊ hoĩem in vtero suo recipientez in hac die precipua reuerentia extollere debent. Quãobrẽ ⁊ loq̃ difficile ⁊ tacere videtur ingratũ. Uerũtamẽ sicut possum⁹ in meritis beatissime dñe considerantes sacratissime ãnũciationis sue mysteria enarremus. si quid ibi fuerit in dicendo diminutũ cõpatiet̃ ⁊ ip̃a fragilitati nostre. Audacter itaq̃ ad nostram deuotionẽ circa huius diei solennitatez dirigimus sermonẽ. Hec siquidem dies est in qua ꝓ humani generis salute dei filius virginalẽ ingressus est vterũ. Hec dies est in qua angeli leti facti exultauerũt in iubilo. Hec dies est in qua per vniuersum mũdum melliflui facti sunt celi. Quare vt possumus mẽtes nostras feruenti⁹ deuotioni subijciam⁹: quod vt meli⁹ ⁊ deuoti⁹ facere possim⁹: de hac bñdicta solẽnitate dicere statui: q̃ annũciatio virginis gl̃iose ab eccl̃ia uũcupat̃: eo ꝙ ip̃a v̄go inuenit hodie gr̃am. nõ solũ sibi: sed cũctis gẽtib⁹ sicut v̄ba ꝓposita dicũt. In quib⁹ de hac ãnũtiatõe aliquid loqui cupiẽtes: tria possumus mysteria cõtemplari.

Primũ d̃r missionis.
Scd̃m d̃r ãnũtiatõis.
Tertiũ d̃r ꝯsensionis.

Primũ mysteriũ ꝯtẽplandũ d̃r missionis. De quo Luc. j. d̃r. In mense sexto missus est angel⁹ gabriel a deo i ciuitatẽ galilee cui nomen nazareth: ad virginem desponsatã viro cui nomen erat Joseph de domo dauid: ⁊ nomẽ virginis maria. In q̃bus verbis lz multa possint ꝯsiderari: nihilominus causa breuitat̃ q̃nq̃ consideratões de hac missione poterũt notari.

Prima d̃r qñ
Scd̃a d̃r quis.
Tertia d̃r a quo.
Quarta d̃r ad quẽ locũ.
Quinta d̃r ad quã ꝑsonã.

Prima ꝯsideratio d̃r qñ. Uñ d̃r in euangelio. in mense sexto. ꝟm Nico. de lira. scz a cõceptu p̃cursoris: qr fuit ꝯcept⁹ in septẽbri circa finẽ mensis. Saluator añt circa finẽ martij. scz. xxv. die. ꝟm Berñ. Fuit aũt hic mensis cõueniẽs vt in eo filij dei fieret incarnatio propter tria.

Primo ꝓpt̃ nouitatẽ.
Scd̃o ꝓpt̃ delitiositatẽ.
Tertio ꝓpt̃ ꝯformitatẽ.

Primo fuit ꝯueniẽs hic mensis ꝓpt̃ nouitatẽ. Nam ait Isidor⁹. v. lib. etymol. ꝙ martius appellat̃ ꝓpt̃ martẽ romane gentis auctorẽ. ⁊ d̃r quasi mensis nouarũ. Cõueniẽter ergo tali tp̃e debuit ꝯcipi qui auctor est mũdi In cui⁹ ꝯceptiõe facta sũt a deo quattuor noua. Primũ nouum est angeli salutatio Unde Berñ. in sermone de ãnũtiatione dicit. Iniũgitur noua legatio angelo: ⁊ nouã virgo professa virtutẽ: noue salutatõis honorat̃ obseq̃o hec ille. ⁊ Hiero. in sermone de assumptione. Cogitis me ⁊c̃. Non simplex vel consueta fuit ista salutatio: ꝟ omni admiratione digna.

Secundũ. facta est noua sine viro virginalis cõceptio. Ideo Berñ. in quodã sermone de penth̃. ait. Substantial̃r vtero virgĩs elapsus de spũsctõ cõceptus est xp̃s. O noua miracula. Conceptus fuit sine pudore: part⁹ sine dolore: mater sine corruptõe. Tertiũ facta est noua tante maiestatis abbreuiatio. qr Berñ. super missus est: iquit. In ꝯceptu partuq̃ virginali noua ac mira ꝓfecto inspicit qui diligẽter inquirit. Porro ibi agnoscitur lõgitudo breuis: latitudo angusta: altitudo subdita. ⁊ Hieronym⁹ ad Pau. ⁊ Eustochiũ. Uere nouũ ⁊ oĩm nouitatũ supeminẽs nouitas virtutũ qñ deus quẽ ferre nõ poterat mũd⁹: neq̃ videre aliq̃s vt viuere possit: sic ĩgressus ẽ hospiciũ ventris vt corp̃ale claustruz nesciret: sic q̃ gestat⁹ vt totus de⁹ in eo esset. Quartũ facta est noua oĩs creature renouatio. Quippe oĩs creatura antiquata erat: ⁊ a ꝓprio vsu elongata: qr post primũ pctm̃ nulla creatura habuit vsum suũ debitũ. Facta est em̃ vt hoĩ

UVA. BHSC. IyR_227

seruiret existēti sine peccato ⁊ subdito deo, qñ ergo hō peccauit ⁊ tā mysterīū creaturarū renouatōis creatura debitou sua caruit. Nūc aūt est restituta, qz xp̄o hōi oīis creatura exhibebat suitutē ⁊c. ⁊ sic implet̄um est illud Apocal. xxi. Ecce noua facio oīa. Scōo fuit hic mensis cōueniēs ꝓpter delitōsitatē. Nā tpe veris ⁊ mense nouozū solent quedā flumina principalia inundare, vt phison ⁊ tigris. Sic modo flumina spiritualiū charismatum ⁊ donozū. Vñ Eccl. xxiiij. Ego sapia effudi flumina, s. gratie ⁊ scie. Ideo Isidor⁹, v, etymol. dicit. Ver dictū est qz viret. Tunc post hyemem vestitur tellus herbis. ⁊ floze cūcta replent. Et pbs dicit q̄ ver est pictoz tere. Isti⁹ tpi gr̄e cōuenit, post hyemē culpe ista aruit herba ⁊c. Tertio fuit hic mensis quiens ꝓpter ꝓfozmitatē. Tali em̄ mense vetus Adaz est de limo fozmatus, ⁊ in paradiso collocat⁹ ⁊ inde ꝓpter preuaricatiōnē expulsus. Tali ergo mense fieri debuit reparatio per nouum adā. Vñ ⁊ tunc est xp̄s incarnatus ⁊ in paradiso vteri v̄ginalis collocat⁹ vt multo meli⁹ oparet ⁊ custodiret illū. Eodē insup die quo vetus adā suos per lignuz damnauit. nouus adā eos per lignū reparauit. Dicit em̄ q̄ adā in mane creatus hoza nona peccauit. Ø adā vbi es: Ø adā ecce laz incarnatōe filij dei tua oīa mala finient. Scōa cōditio ōr quis. s. missus est. ⁊ ōr an elus gabriel. Quare autē per angelū facta sit ista salutatio: triplex ratio sumi potest.

Prima ex pte dei.

Scōa ex pte angeli.

Tertia ex pte v̄ginis.

Prima rō sumit ex parte dei vt seruaretur ordo quē ipe statuit: quo mediatrib⁹ angelis diuina hoīibus ministrant. Hec est regula Dionysij in libzo de angelica hierarchia. q̄ ait Dñicum benignitatis mysterīū angeli primū edocti sunt, postea per ipos ad nos cognitionis gr̄a transiuit. Scōm em̄ Isidozū. vij. etymol. Angeli grece vocāt: hebraice mala hoth latine vero nūcij interpretant. ab eo q̄ domini voluntatē ppl'is nūciant. Angelox autē vocabulum officij nomen est: ⁊ non nature. Sēper em̄ spūs sunt. sed cū mittunt vocant angeli: quibus ideo pictox licentia pennas facit vt celerē eox in cūctis discursū significet. Angelus ergo nūcius dicit: qz ad v̄ginē missus est ad annūciādū mysteriuz incarnatiōis filij dei. Sed contra hoc dici posset: qz quod supza dicit nō fuit ꝓgruz. Nā vt dicit Dionysius in libzo celestis hierarchie: supremis angelis fit reuelatio imediate a deo ꝓpter ipox dignitatē. Sz mf dei est sup oīes angelos exaltata ergo videf q̄ imediate a deo debuerit sibi annūciari incarnatiōis mysterīū. ⁊ non per angelū. Ad qō rñdet btūs Tho. iij. parte. q. xxx. ar. ij. ad. j. q̄ mf dei supioz erat quantū ad dignitatē ad quā diuinit⁹ eligebat. Sed quantū ad statum p̄sentis vite inferioz erat angelis: quia ipe christus ratione passibilis vite modico ab angelis minoz̄atus est: vt dicitur. Hebre. ij. Sed tamē quia christus fuit simul viator ⁊ comprehensoz: quantū ad cognitionem diuinozū nō indigebat ab āgelis instrui Sed mater dei non erat in statu comprehensozum: ideo de diuino conceptu per angelos instruenda erat. Et si adhuc obijciatur q̄ beata virgo ex lumine gratie ⁊ fidei cognoscebat dei filiū incarnandū: ⁊ credebat hoc fidelissime q̄ in vtero mīs fuerat scificata: ideo nō videtur q̄ tale mysterīū debebat ei per angelus reuelari. Ego dico q̄ lz fidē de mediatoze virgo habuerit ante annūciationē angeli: verum tamē ex humilitate cozdis sui nūq̄ cogitauit se ad tale mysterīū sublimandā. igit ante hoc debuit p̄mouerī. Scōa rō sumit ex parte angeli: vt ostenderet se iuuare humanā naturā ⁊ ei⁹ querere salutē. sicut diabolus impulerat ad p̄ditionē, ⁊ sicut p̄ma suggestio fuit a diabolo: sic ānūciatio saluatoris fieret ab āgelo. Et hāc rōnē posuit Beda i omelijs. Aptū humane restauratōis p̄incipiuz vt angelus a deo mitteref ad virginē partu consecrandaz diuino quia p̄ma perditōis hūane causa fuit cum serpens a diabolo mittebatur ad mulierē spū supbie decipēdā. Tertia rō sumitur ex pte virgis. Primovt ex tali nūcio mēs ei⁹ eleuaref in deū. ⁊ sic ardenti charitate flāmeseret: vt p̄ius per amozem eū ꝓciper mente q̄ corpe, vnde Augu. libzo de virginitate ait. Beatioz erat maria cōcipiendo fidē xp̄i: q̄ cōcipiendo carnē xp̄i. Et post subdit. Materna p̄oximitas nihil marie p̄ofuiss̄z nisi felicius christum corde q̄ carne gestasset. Secundo vt eius puritas ostenderetur. Ideo Piero. in ꝓmone de assumpt̄oe ad paulā ⁊ eustochium ait. Bene angelus ad virginē mittit: qz semp est angelis cognata virginitas. Tertio vt esset certioz testis huius sacramenti. quando super hoc sacramentum erat instructa. Dicebatur ergo nuncius angelus gabriel. Scōm Hieronymum hoc nomen gabriel potest multipliciter interpretari. Primo, virtus no-

UVA. BHSC. IyR_227

stra deus. Secūdo fortitudo dei. Tertio ꝯfor
tauit me deus. Quarto cōfirmatio dei. Mis-
sus est ergo angelus Gabriel: qꝛ virtute diui
na cōcepit virgo. nō humana. Secundo qꝛ di
uina fortitudo magis videtur connexa fuisse
in ista annūciatione q̄ in mūdi creatiōe. Plꝰ
em̄ distat deus a qualibꝫ creatura sua q̄ crea
tura a nihilo. Ideo dicitur in. c. damnamus.
extra de sum. trini. ⁊ fide catho. Inter creato
rem ⁊ creaturam non potest tanta dissimilitu
do notari. quin inter eos sit maior dissimilitu
do notanda. Plus ergo fuit facere hominem
deum q̄ producere de nihilo mundū. Tertio
angelus cōfortauit virginem. Quarto ꝑ eius
annunciationem confirmatum est cor virgi-
nis. Tertia consideratio dicit a quo. dicit
tex. euāgelij a deo. Sꝫ pie mens humana du
bitare potest cur nō statim post peccatū ope-
ratus est deus salutem humanā ⁊ carnem nō
assumpsit de virgine. Ad quod assignari pos-
sunt tres rationes. ꝟm Bonaueñ. in. iij. disti.
j. ar. ij. q. iiij.

Prima ꝓpter peccati punitionē.
Scda ꝓpter morbi curationē.
Tertia ꝓpter xp̄i honorationē.

Prima rō quare tantū distulit incarnari fi
lius dei dr̄ ꝓpter peccati punitionē. Nam in
hoc manifestat diuine vltionis seueritas: que
tantos clamores ⁊ luctus hominū tanto tpe
sustinuit anteq̄ vellet descēdere. ⁊ ipse adam
cū posteritate sua tanto tempore expectauit
in limbo exulans a paradiso: qꝛ diuina insti-
cia nihil inultū relinquit. Secūda ratio est
ꝓpter morbi curationē. Nam peccatuꝫ quod
homo cōmiserat ex superbia ꝓuenerat. Ideo
per humilitatē liberandum erat: quod fieri de
buit vt homo se infirmū agnosceret. ⁊ libera-
tore indigere. Unde glo. super. iij. c. ad Gala.
Magno cōsilio factū est. vt post hominis ca
sum nō ilico dei filius mitteretur. Reliquit
em̄ deus hominē prius in libertate arbitrij in
lege naturali. vt sic vires nature sue cognosce
ret. vbi cū deficeret legem accepit: qua data in
ualuit morbus: nō lege sed nature vitio: ⁊ ita
cognita infirmitate clamaret ad medicum: et
gratie quereret auxiliū. hec ibi. Per totū itaq̄
tp̄s illud quo venire distulit. cum multa humi
litate sancti patres ⁊ amici eius aduentū ipsi
us p̄cibus multiplicatis rogabant. Facta em̄
erat ipsis ꝓmissio de incarnatione filij dei. et
in fide mediatoris viuebant. Quisnam nō co
gitet Adam ⁊ Euā post peccatū cōmissum ad
penitētie lamēta se cōuertisse: qn̄ ecclesia san
ctos illos cōfitetur ⁊ ponit in numero electo-
rū qd̄ esse nō posset sine fide mediatoris. Ido
Aug. in libro de correctōe ⁊ gratia dicit. Illa
fides sana est: qua credimus nullū hominem
q̄tuncunq̄ parue etatis liberari a contagio-
ne mortis. ⁊ obligatione peccati. nisi per vnū
mediatorē dei ⁊ hominū iesum xp̄m. Potes
etiam rationabil'r credere q̄ primꝰ pater Adā
qui ita sapiens cōditus fuerat post lamentuꝫ
pnie ⁊ recognitionē salutis sue in iesu nascitu
ro de carne sua magna ⁊ mira reuerentia deū
coluit: ⁊ colendū generationi electoꝝ manda-
uit ad iesum in carne venturū. ⁊ ꝑ salute no-
stra moriturū ardentissimo suspirauit affectu
et alios docuit suspirare. Cum em̄ adā nōgen
tis ⁊ triginta annis vixerit. sicut ptꝫ Gen̄. v.
quāta putas documenta salutis de fide me-
diatoris dedit posteris. Quid Noe vir iustus
atq̄ perfectus fecit qn̄ innundāte diluuio sal
uum se recepit in arca. Quid Abraam pater
cui facta est de xp̄o repromissio. Quid moy-
ses legislator. Quid sancti patres ceteri om-
nes ⁊ ꝓphete. Nempe hi omnes agnouerunt
morbū suū. imo oīm hominū qui per xp̄m cu-
rari debebant. O quāti dū viuerēt in hoc secu
lo erant illoꝝ gemitus. o q̄ta suspiria. O q̄
vehementissima ⁊ ardētissima desideria post
mortē corporis huius. cū illum tenebrosum
limbuꝫ inhabitarēt. sperantes inde per xp̄m
reuocari ad lucē glorie per tot milia annorū.
O q̄ deuoti erant ipsoꝝ clamores. Ueni dice
bant veni ad liberandū nos dn̄e deus virtutū
Ostende faciē tuam ⁊ salui erimus. Sed pu
deat ex hoc deuotā aīam iam xp̄i morte redē-
ptam: ⁊ in suo sanguine lotā nō delectari ⁊ nō
quiescere in recepto munere. quod sancti pa-
tres ita volebant. vt nihil aliud viderent: nec
cupere nec velle. nisi solū sibi exiberi dilectum
iesum dei miseratiōe ꝓmissum. Un̄ Bern̄. ser
mone. ij. sup Can. ait. Ardorē desiderij patrū
suspirātiū xp̄i in carne p̄sentiā frequētissime
cogitans cōpungor: ⁊ cōfundor in memetipo
⁊ vix cōtinuo lachrymas. ita pudet corporis
miserabiliū temporꝝ horꝝ. Cui nanq̄ nostrum
tantū ingerat gaudiū gr̄e huius exhibitio: q̄
tum sanctis veteribus accēderit desideriū ꝓ
missoꝝ. hec ille. Patet itaq̄ nō incōueniēter
fore factū vt ꝓpter hominū humilitatē tarda
ret filius dei incarnationē suā. Tertia rō
q̄re tātū distulit incarnari filiꝰ dei ē ꝓpt̄ xp̄i
honorationē. Magna q̄ppe dignitas ⁊ vtili
tas erat v̄bi incarnati: q̄ vt merito vnusq̄sq̄
cognosceret ꝑ lōgā p̄conū seriē ꝯueniēs erat.

UVA. BHSC. IyR_227

Jdeo in glo. sup. iij. c. ad Gal. 0z. Quãto ma
ioz iudex veniebat, tanto pconum series lon
gioz pcedere debebat, hec ibi. Debuerunt ita
q̃ pcedere de illo incarnato verbo figure pro
phetie ꝛ alia que in veteri testamento relatu
digna sunt vt verbi incarnati excellentiã oẽs
aspicerent. Cũ ergo oia cõpleta essent dei cle
mentia humano generi subuenire nõ distulit
quinimo diffinito cõsilio angelum aduocauit
cui ambasiatam virgini exponẽdã imposuit,
dixitq̃ pater. Vade ad virginẽ illã immacu
latam, puraz ꝛ sanctã, qz illam in sponsam eli
go. Subiũxit filius. Et ego eam in meã ma
trẽ eligo, de cuius puritissimis sanguibus passi
bilem carnem assumã, Eroq̃ ei vnicus filius
ipsaq̃ mihi dilectissima mater. Spiritussanc
tus superadidit. Et ego inhabitatoz ero su⁹
gratiosissimus, ꝛ operatiõe mea virgo in eter
num cõcipiet filiũ. Quis dubitabit sine erro
re mirabili stupendaq̃ letitia exultasse cele
stes hierarchias ꝛ angelicos choros: qñ vide
bant totum mũdũ ad penitẽtiam in breui re
diturum p incarnatione filij. Si ipse gaudiũ
est sup vno peccatoze pniam agente, Letabã
tur ergo gaudebant ꝛ exultabant benedicen
tes deũ, O inquã gaudiũ suauissimum: que
per tot milia annoz in damnatione derelicta
fuerat humana natura, iam assumit in vnio
ne psone a filio dei quare angelus a dño mit
titur ad suam sponsam, cui tã sublimia sacra
menta referre deberet. Quarta cõsideratio
dicitur ad quẽ locum, quia in ciuitatem gali
lee cui nomẽ Nazareth. Donik hic nomen lo
ci ad denotandã certitudinẽ histozie ꝑm Ni
co. de lira. Jnsup vt adimpleret pphetia esa.
xj. que dicit. Egredik ẏga de radice ieſſe ꝛ flos
de radice eius ascẽdet. Ubi ꝑm veritatem he
braicã habek. Et Nazareus de radice ei⁹ ascẽ
det. Jste locus fuit cõueniẽs vt in eo annũcia
retur virgini diuinũ pposituꝫ, quia Nazareth
interpretatur flos. Et flozis est triplex condi
tio. que virgini cõperit.

Prima pulchritudo.
Scõa redolentia.
Tertia fructuositas.

Ponit has cõditiões deuotus Bernꝰ. in ser
mone de assumptiõe dicẽs. Cõmendãt flozes
pulchritudo: suauis redolẽtia, ꝛ spes fructus
gfa triplex. Prima ergo ꝺditio 0z pulchri
tudo, qz flozes sunt pulcherrimi. Sic ꝛ beata
ẏgo in oibus suis actiõibus ex pte corpis ꝛ
ex pte mẽtis. Uñ Cant. iij. 0z. Tota pulchra
es amica mea ꝛ macula nõ est in te. Sup que
verba Hugo de sctõ Uic. dicit. Pulchra i coz
pore pulchra in mẽte: corpe vnica ꝛ mẽte sin
cera. Scõa ꝺditio flozis est redolẽtia. ꝛ sua
uitas odozis. Sic ꝛ beata virgo suauissimuz
reddebat suarũ ẏtutuz odorẽ. Jdeo in ꝑson a
ei⁹ 0z Eccli. xxiiij. Jn plateis sicut cinamomũ
ꝛ balsamũ aromatizas odorẽ dedi: quasi myr
rha electa dedi suauitatẽ odoris. Fuit ꝺ odoz
beate virginis. exẽplaris ꝛ immaculata vita.
Uñ Amb. li. j. de virginitate ait. Ut virgula
fumi ex aromatib⁹ myrrhe ꝛ thuris. qz mul
ta erat repleta virtutũ odozibus. manans ex ea
fragrabat suauissimus odor etiã spiritib⁹ an
gelicis. ꝛ Hiero. ad Pau. ꝛ Eusto. in sermõe
de assumptiõe. Vere ortus delitiarũ beata vir
go. in quo cõsita sunt oia flozũ genera ꝛ odo
ramẽta a virtutum. Tertia cõditio flozis est
fructuositas. Sic ꝛ a virgie flozẽrissima fruct⁹
ille dulcissimus exiit iesus benedictus: per cu
ius gustũ omnes electi salui fiunt. Jdeo eccli
xxiij. dicit. Ego mater pulchre dilectiõis ꝛ ti
moris ꝛ magnitudinis ꝛ sctẽ spei. Jn me gra
tia omnis vie ꝛ veritatis: in me omnis spes
vite ꝛ virtutis. Transite ad me oẽs qui concu
piscitis me. ꝛ a generationibus meis implemi
ni. Spũs eñ me⁹ sup mel dulcis ꝛ hereditas
mea sup mel ꝛ fauũ. Ipsa virgo flos est cãpi
de qua 0zũ est ꝓciosum liliũ conuallium. p cui⁹
partũ mutatur natura, ꝓphoplastoꝝ. quo de
letur ꝛ culpa ꝑm Aug. in sermone de natiuita
te virginis. Quinta cõsideratio 0z ad quã
psonã: qz ad virginẽ desponsatã viro cui nomẽ
erat Joseph de domo Dauid: ꝛ nomẽ virginis
Maria. Jn quibus verbis tres huius sponse
cõditiones nominantur.

Prima 0z virginitas.
Scõa dicit⁹ societas.
Tertia 0z nobilitas.

Prima ꝺditio sponse ad quã angel⁹ mit
tit 0z virginitas. Erat eñ illa puella, que in
dei matrẽ eligebat virgo purissima. Cõgrue
bat eñ sic esse ꝑpter tria. ꝑm Tho. pte. iij. q.
xxvj. ar. j. Primo ꝑpter dignitatez patris
seruãdã. Cũ eñ xps sit verus deus nõ fuit cõ
ueniens vt aliũ patrẽ haberet q̃ deũ. ne di
gnitas trãsferret ad aliũ. Scõo ꝑpter pu
ritatẽ filij. Nã filius est ẏbã. Verbũ aũt abl
q̃ oi corruptiõe cordis ocipik. Quia ergo ca
ro xpi sic fuit de ẏgine assumpta vt eẽt caro
ẏbi dei. ꝺueniẽs fuit vt etiã ipe fine corrupti
one mris ꝺcipere. Tertio fuit ꝺueniẽs ꝓ
pter incarnatiõis finẽ. Nã ad hoc facta fuit
incarnatio, vt hoies trãsferrent in filios dei.

UVA. BHSC. IyR_227

Unde Joh. ſ. dicitur. Dedit eis poteſtatē filios dei fieri his qui credūt in noīe eius: q̄ non ex ſanguinib⁹ neq; ex voluntate carnis: neq; ex voluntate viri: ſed ex deo nati ſūt. Per carnē ſm Nico. de lira intelligit hic mulier Ben. ij Os ex oſſibus meis. caro de carne mea. q; femina parum participat de rōne reſpectu viri Filij ergo dei nō debebāt generari ex naturali voluntate carnis ⁊ viri. i. cognitōe maris ⁊ feminē. Ob quam cauſam xp̄us de virgine naſci debebat. Ideo Aug. in libro de virginitate ait Oportebat caput nr̄m inſigni miraculo ſm corp⁹ naſci de virgine. vt ſignificaret ſua membra ſm ſpm̄ de virgine naſcitura. hec Tho. iij parte. q. xxviij. Secūda cōditio ponē ad quā āgelus mittit ōr ſocietas q; virgo hec ſanctiſſima erat deſponſata viro. Quod triplici rōne ꝓuenīēter factū eſſe cognoſcim⁹. Prima rō ſumit ex parte xp̄i. vt ſcz genealogia eius cōſueto modo texeret per virū vt Ambr. dicit ſuper Luc. ij. vt part⁹ ei⁹ diabolo celaret ſm Piero. ⁊ Chryſo. ſup Matth. iij. vt puer natus a ioſeph nutriret. Unde ⁊ pater eius dictus eſt. q; nutritius eius fuit. Secūda rō ſumit ex parte mr̄is. vt ſcz liberaret ab infamia. ⁊ ne tanq̄ adultera lapidaret. ⁊ adiutoriū haberet a ioſeph ſanctiſſimo. vt dicit Hieronym⁹ ⁊ Ambr. Tertia rō ſumit ex parte nr̄i. Et prima eſt vt certius teſtimoniū habe remus ex xp̄o q; de virgine fuit natus. Unde dicit Ambr. ſup Luc. Locupletior teſtis pudoris marit⁹ adhibet qui poſſet delere iniurias ⁊ vindicare opprobriū ſi nō agnoſceret ſacramentū. Secunda fuit. quia cū ipa deſponſata eſſet ⁊ virgo. in ꝓſona ipius fil⁹ ꝓginitas ⁊ mr̄imoniū honoraret. cōtra hereticos alteri iſtoꝝ detrahētes. Tertia ꝓditio ſpōſe ad quā angel⁹ mittit ōr nobilitas. Propt̄ hoc ſubiūgitur de domo dauid. Ad oſtendēdū q̄ xp̄us deſcendit de domo ⁊ ſemīe dauid. ſicut fuerat per ꝓphetas ꝓdictū. Licet em̄ Joſeph nō fuerit pr̄ ſaluatoris. tm̄ virgo maria de qua xp̄us carnē aſſumpſit fuit de eadē tribu cuꝫ ioſeph Quod ꝓbat per hoc. q; mulieres in hereditate paterna ſuccedēres. nō poterant cōtrahere matrimoniū niſi cū viris de eadē tribu. ne fieret cōfuſio ſortiū. vt habet Numeri. xxxvj. Beata aūt virgo fuit vnica ioachim pr̄i ſui. ſuccedens ei in hereditate. Et quo ſequit q̄ ipa ⁊ ioſeph fuerunt ex eadē tribu. ſcz dauid Et quo aperte monſtrat nobilitas virginis Et q̄dē Matth. ſ. ponunt̄ ter quaterne generationes ad abrā uſq; ad xp̄m. in quibus deſcribit q̄ beata virgo fuit nata ex quattuordecim patriarchis: ⁊ quattuordecim regibus ſm q̄ dicit Nicola⁹ de lira. Et vt dicūt quidā hoc factuꝫ fuit vt q̄ nobiliſſima erat virtute ⁊ gratia: nobilis eſſet ⁊ progenie. Iſta fuit illa bn̄dicta virgo ad quā celeſtis nuncius e celo mittebat a deo q̄ iocundū nouū ſentiet in breui aia tua virgo benedicta. O q̄ mirabilē gratiā conſequeris o puella ſanctiſſima: que tantū apud deum meruiſti vt te ſolā eligeret: de qua pro ſalute mūdi aſſumeret: hūanā carnē: feſtinat itaq; āgelus ⁊ tota angelica natura letante fideliſſim⁹ nuncius ad virginē pperat.

Secundū myſteriū contemplandū dicitur annūciatio. Et de hoc ſubditur Ingreſſus āgelus ad eam dixit. Aue gr̄a plena dn̄s tecū: bn̄dicta tu in mulieribus. Que cū audiſſet turbata eſt in ſermone eius ⁊ cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait angelus ei. Ne timeas maria: inueniſti enim gr̄am apud deū. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries filiū: ⁊ vocabis nomē eius ieſuꝫ. Hic erit magnus: ⁊ filius altiſſimi vocabitur. Et dabit illi dn̄s deus ſedē dauid pr̄is ſui: ⁊ regnabit in domo iacob in eternū: ⁊ regni eius non erit finis ⁊c. In quib⁹ verbis quinq; conſiderationes per ordinē ſunt declarande.

Prima ōr appitōis.
Scōa ōr occupatōis.
Tertia ōr ſalutatōis.
Quarta ōr cognitōis.
Quinta ōr ꝓfortatōis.

Prima ꝓſideratio ōr appitōis. quia dicit Ingreſſus angelus. Circa quod querunt doctores. An angelus ille apparere debuerit virgini viſione corpozali. Et reſpondetur q̄ ſic. ſm q̄ Chryſoſt. ait ſuper Matth. Et hoc ꝓgruū fuiſſe monſtrat triplici rōne.

Primo ppt̄ filitudinē.
Scōo ppt̄ magnitudinē.
Tertio ppt̄ certitudinē.

Prima rō fuit ppt̄ filitudinē. Quia id q̄ annunciabat erat incarnatio dei inuiſibilis. Unde cōueniēs fuit vt ad huius rei declarationem viſibilis creature formam aſſumeret in qua viſibiliter appareret: cū etiā oīs apparitiones veteris teſtamenti ad hanc ordinent: qua dei filius apparuit in carne. Secunda rō fuit ꝓpter magnitudinē. Quia hoc congruum fuit dignitati matris dei: que non ſolum in mente: ſed etiā in corpore ventre erat dei filiū receptura. Et iō nō ſolū mens eius: ſ

UVA. BHSC. IyR_227

etiaz sensus corporei erant angelica visiõe refouendi. Sed obijci põt ꝙ magis videret pertinere ad dignitatẽ virginis: si angelꝰ ei apparuisset visione intellectuali tantũ. Nã vt inqt Aug. xij. super Gen. dignior est itellectualis visio q̃ corporalis. ⁊ precipue ipi angelo magis cõueniẽs. Nam visione intellectuali videtur angelus in sua substantia. Uisione aũt corporali videt in assumpta figura corporea. Sed sicut ad annũciandũ cõceptum diuinum decebat venire summũ nunciũ: ita videt ꝙ etiam decuerit esse summũ genus visionis: ergo videt ꝙ angelus debuerit apparere visione intellectuali. Ad hoc rñdet beatus Tho. iij. pte. q. xxx. ꝙ intellectualis visio ẽ potior q̃ imaginaria vel corporalis: si sit sola. Sz Aug. dicit ꝙ est excellẽtior ꝓphetia que hz intellectualem ⁊ imaginariã visionẽ: q̃ illa que hz alteram tm̃. Beata igit virgo nõ solũ percepit visionẽ corpalẽ in angeli apparitõe: sed etiaz intellectualẽ illuminationẽ. vnde apparitio nobilior fuit. Fuisset tñ nobilior si ipm angeluz intellectuali visione in sua substantia vidisset sed hoc nõ patitur status viatoris: vt angeluz per essentiam videat. Tertia ratio fuit ꝓpter certitudinẽ. Conueniebat in hoc certitudini eius ꝙ ãnuciabant ea que imaginamur Propter ista Augustinus in quodam sermone qui legitur in festo annũciationis sic introducit loquentẽ beatam virginem. Audite fratres: audite mariam nobiscum loquentẽ: carne absentẽ: spiritu presentẽ: verecundia v̄ginitatis vultũ auertentem a collocutione ⁊ indicantẽ: quomodo impregnata sit a creatore. Eram inquit Maria in domo mea puella iudea. Dauid regis stirpe generata. Adulta facta sum ⁊ desponsata. Desponsata sum ꝯiugi. ⁊ placui alteri: nõ interueniẽte adulterio: ꝫ interueniente spũsancto. Desponsata sum hom̃i iudeo ⁊ placui altissimo deo. Desponsauit me vir iudeus: ⁊ adamauit me christꝰ deus. Ignorauit Joseph sponsus meus ꝙ adamasset deus meus ⁊ putauit ꝙ de adulterio impregnatus esset venter meus. Nam ignorante ioseph sponso meo: venit ad me quidam paranimphus xp̃i: non patriarcha primus aut ꝓpheta egregius: ꝫ Gabriel archangelus. facie rutilans: veste coruscans: gressu mirabilis: qui visitauit: salutauit: ⁊ grauidauit me. hec ille.

Secunda consideratio dicitur occupatõis Propter quod subditur. Ad eam. Sed quid facientem. Ad quid occupatam. Quid ve agẽtem exercitij. Nam vt doctores dicunt igressus est ad eam.

Primo orantem.

Scdo suspirantem.

Tertio lachrymãtẽ.

Primo est ingressus angelus ad eã orantẽ qꝛ illa hora orationi ardẽtissime inuigilabat. Unde Bern. super missus est inquit. Quo ingressus. In secreto cubiculo. vbi clauso sup se ostio orabat patrem in abscondito. Si em̃ cõceptio p̃curforis fuit denunciata patri preoccupato in sacrificio: multo ꝓbabilius est ꝙ cõceptio saluatoris fuerit denũciata virgini in oratione ⁊ deuotõe actualiter existenti. Secundo ingressus est ad eam suspirantẽ. Nam totus impetus sanctificationis prime impellebat mẽtẽ huius sacratissime virginis ad desideriũ incarnationis filij dei ⁊ salutis omnium electorũ. Unde omnes virtutes mẽtis sue in id quod postea in ea factũ fuit. toto conatu precedebant. Hec em̃ fuit felix clausula totiꝰ expectationis ⁊ desiderij ⁊ postulationis aduentus boni iesu: in qua omnia desideria sanctorũ patrum precedentiũ ꝯsummari ⁊ terminari videntur. Propter qd oĩno est inexpressibile nobis illud feruidũ desideriũ: ⁊ orationis virtuose suspiriũ quo suspirabat ad deuz vt filium suũ mittere dignaret ad nostraz assumẽdam naturam. Non credas autẽ ꝙ ad ipsum recipiendũ in carne sua reputaret se dignam: qꝛ gr̃a sãctificationis. que eam om̃i virtute repleuit. sic a principio ip̃am mentem virginis in oim virtutum radice: scz sancta humilitate inabyssauit ꝓfundo: ꝙ sicut nulla post filiuz creatura tantũ ascẽdit in dignitate gratie: sic nulla creatura eam transcẽdit in humilitatẽ ꝑfectissime recognitione. Nec alicui pure creature datum est in via tantum gustare: nihilũ esse: nec tantũ se annihilare sub volito maiestatis diuine. Propter quod nõ mirum si oratio talis humilitatis nõ solum penetrabat nubes: sed etiam omnes angelicas cohortes: et cõtinue sistebat ante acceptabilissimũ consistorium sanctissime trinitatis. In ipsa ergo hora annunciationis cum suspirijs multis filium dei: vt ad incarnandum veniret: depcabat. Tertio ingressus est angelus ad eaz lachrymantẽ pre deuotione. pre dulcedine quã coincidebat cum cogitabat deum hominibus adeo fore ꝓpitium ꝙ ꝓ eis carnem assumeret. Lachrymantez insuper pre cõpassione totius humani generis sauciati ⁊ vulnerati: et captiuati sub iugo tenebrarum. O si vidisses virginem paulo ante aduentuz angeli in hac

UVA. BHSC. IyR_227

oratione feruida: forte ꝛ cor tuū mollires dulcedine deuotiois. Erat quidem ipsa vt puto in hac ofone pius solito feruētissima: mentali eleuationi intētissima: ꝛ diligētissima ad perscrutāda deuote mysteria incarnatiois. Tūc humilr corde deuoto plangentibus oculis et vultu ad celestia eleuato dicebat ad deuz. O clemētissime dñe deus rex regum. q̄ bonitate tua mūdū creasti de nihilo: ꝛ post angelos homine ad tuā imaginē formatū dñz cōstituisti creaturarū. vt tibi seruiret. vt te diligeret: tibiq̄ in oībus obtemperaret. Adhibere ei iam perdito ꝓpter peccatū: mihere bonitate tua: mihere clemētia ꝛ charitate tua. Aperi oculos et descēde. Jam tot annoꝝ millia pcurrerūt. ex quo sancti patres ꝛ ꝓphete patriarchez amici tui in tenebris habitant expectātes lumen tuū. Veni obsecro pater benignissime. veni et ne respicias pctā hoim. Descēde de celis verus deus: verū lumē: gaudiū: solatiū: dulcedo tā cōsolatio afflictoꝝ. O si oculis ꝓpijs tam grā de mysteriū aspicerem. O q̄tum letarer cum deū in carne viderez. O q̄tum sancti patres gaudium susciperēt. Rumpe moras creator optime. ꝛ veni ad liberandū nos. In huiusmodi meditationib⁹ occupata: angelum lumine refulgentē cōspexit. O maria quid expectas Quid queris? Quid plozas? Ecce iam in brevi pficiēt in te quod dictuz est a dño. Ecce angelus ad te venit nunciare salutem mundi.

Tertia ꝓsideratio dicit salutationis. Et de hoc subdit. Dixit scz angelus ad eā. Ave gratia plena dominus tecū benedicta tu in mulieribus. In qua salutatione triplex virginis cellentia notatur.

Prima ōz nature.
Scōa gratie.
Tertia glozie.

Prima excellentia virginis q̄ in hac salutatione notat ōz nature. Oō quidē triplici mō demonstrat. Primo modo Ave. i. sine ve. hoc est triplici ve. cui subiacet totū femineū genꝰ scz ve pudozis labozis ꝛ dolozis. Ipsa autem fuit sine ve pudozis in cōceptione. Sine ve labozis in gestatiōe. Sine ve dolozis in parturitione. Nam teste Bern. fuit sine cozruptiōe fecunda: sine grauatiōe grauida: sine dolore puerpera. Ratio aūt quare fuit sine ve pudozis est: quia eius conceptus fuit sine cozruptione non humano semine: sed mystico spiramine. Soli em̄ principi porta illa seruata est: quam non violauit egrediens: sicut mystice ponitur Ezech. xliij. Hac triplici maledictione nulla mulier immunis natura fuit: nisi sola virgo benedicta. Unde Eue Ben. iij. dictū est mulieri plicabo erumnas tuas ꝛ cōceptus tuos pareres in dolore filios tuos. Secundo in virgine p aue excellentia nature demōstrat: q̄ ab alio triplici ve immunis fuit scz cōcupiscētie culpe ꝛ pene de quo Apoc. viij. Aquila clamabat. Ve ve ve habitantibus in terra. Fuit ergo beata virgo sine primo ve erumne concupiscentie peccati originalis: quia sine eo cōcepta est. Cāticoꝝ. iij. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō est in te. Aut in ea omis fuit extincta per spūssancti sanctificationē. Un̄ ps. Sanctificauit tabernaculū suū altissim⁹. id est beatam v̄ginem in qua nouem mensib⁹ habitauit. Secundo fuit sine ve culpe ꝛ venialis ꝛ mortalis. Unde Augu. in lib. de natura ꝛ gratia. Cum de culpa agit nullam de matre domini volo fieri questionez. Tertio fuit sine ve pene. que scilicet est in separatōe anime a corpe: que est inciēratio ꝛ cozpozis dissolutio. Nam sicut dominus non dedit sanctum suum videre cozruptionez. i. x̄pm sic nec sanctam suam de qua natus est sanctus: sed corpe ꝛ anima in celo assumpta est. Tertō insup modo per aue virginee nature excellentia demōstrat: quia scilicet fuit sine alio triplici ve. De quo. i. Joh. c. ij. ōz. Omne quod est in mūdo cōcupiscentia carnis est: ꝛ cōcupiscētia oculoꝝ: ꝛ superbia vite. Auariciam nanq̄ cōclusit p paupertatē: luxuriā p virginitatem diabolū v̄o. i. superbiā per humilitatē: q̄ has v̄tutes in se perfectissime habuit. Scōa excellētia v̄ginis que in hac salutatiōe declarat dicit gratie. Et de hac subdit. Gratia plena. Et vere plena. q̄ vt Hiero. inq̄t ad Paulā ꝛ Eustochiū. Ceteris p pres prestat. Marie vero totam se infudit gratie plenitudo Quid nam explicet etiam multis sermonibus gratiam virginis benedicte? O armarium spūs sancti. o arca domini. o virgo gloziosa q̄d maius dici potest matre dei? quid tale quidue eq̄le. Tertia excelentia dicit glozie: cum subditur. Dominus tecū. Dominus em̄ est pater dñs filius: dñs spūsanctus. Tecū dñs pater quia tu es sponsa patris. Tecum dñs filius: quia tu es mater filij. Tecū dñs spūssanctus: quia camera spūssancti comprobaris. Et tamen nō tres dñi incarnati in te: sed vnus est dñs scz filius incarnatus: quia verbum caro factum est. Ideo benedicta tu in mulieribus id est a mulieribus vel super omnes mulieres que benedicent in te. sicut mater in filio.

UVA. BHSC. IyR_227

Nam sicut Aug. dicit in sermone de natiuitate ẋ̄ginis. Auctrix peccati Eua. Auctrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit. Maria viuificādo pfuit. Percussit illa sanauit ista: hec ille. ☙ ꝙ benedicta. Jdeo benedicēda est virgo ista dignissima benedictionibus replēs humanū genus. Quarta consideratio ꝺr cognitiōis. Et de hac adiungit. Que cū audisset turbata est in ꝺmone eius. ⁊ cogitabat qualis esset ista salutatio. Jn q̄b⁹ ẋ̄bis triplex act⁹ honestissimus ẋ̄ginis gloriose denotat.

Primus ꝺr auditionis.
Scōus turbationis.
Tertius cogitationis.

Primus actus ad quē virgo dignissima cō mota est fuit auditionis: q̄ attentissime audiuit nunciū summi dei dulcissime illā salutātē. ac magnificatiōe benedicentē. Quid audis o ẋ̄go pissima? Quid refertur ab angelo? Quid cor tuum facit cum sanctis angelicā vocē. Scōs actus fuit turbatiōis. Quia turbata est. nō turbatione incredulitatis: sicut za charias. sed turbatione admiratiōis. sicut Nicolaus de lira dicit. Nam beata virgo solita erat videre angelos. ⁊ ideo de apparitione angeli nō fuit mirata. i. turbata. ß de salutatiōe insolita: q̄ nihil mirabilius est vere h̄ūli ꝙ sua exaltatio. Et ideo cū beata virgo esset humilima: audiēs salutatiōez tāte excellētie turbata est in sermone. nō in apparitione. Tertius actus ẋ̄ginis benedicte fuit cogitatiōis. Nam vultu verecundo cepit cogitare mysterium ⁊ pudētissime ponderare. Quinta consideratio dicit confortatiōis de qua subinfertur. Et ait angel⁹ ei. Ne timeas maria. inuenisti em̄ gratiam apud deum. Ecce concipies in vtero ⁊ paries filiū ⁊ vocabis nomē ei⁹ ihesus Hic erit magnus ⁊ filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dñs deus sedē Dauid patris eius ⁊ regnabit in domo iacob in eternum. ⁊ regni eius non erit finis. Jn quibus verbis triplex nouum angelus nunciauit.

Primū ꝺr cōceptiōis.
Scōm ꝺr nominatiōis.
Tertiū ꝺr magnificatiōis.

Primū nouū fuit cōceptionis. ☙ Maria inquit angelus. Noli timere de salutatōe. i. in solita. Jnuenisti em̄ gr̄am apud deum nō solū p se. sed p toto humano genere. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries filiū. Secundū nouū fuit nominationis. Et vocabis inquit nomē eius iesum. ꝺm Nicolaū de lira non dicitur imponēs. q̄ hoc nomē non fuit impositum a Maria vel ab angelo sed a deo patre. ꝺm ꝙ fuerat ꝑdictum ab esaia ꝓpheta. lxij. c. Vocabit tibi nomen nouū: quod os dñi nominauit. Sed istud nomen fuit diuulgatū per angelū ipsi Marie et Joseph: ⁊ per eos alijs. Nomē etiam impositum est ꝺm ꝓpietatē futuram. q̄ salus humani generis erat futura per x̄pm. Jesus em̄ salus interp̄tatur ꝺm Hiero. Tertiū nouū fuit magnificationis. q̄ dixit hic erit magn⁹ Semper em̄ fuit magn⁹ deus. sed futur⁹ erat magnus homo ⁊ magnus ꝓpheta. sicut Luce. vij. dicit. Prophet a magnus surrexit in nobis. Et filius altissimi vocabit. i. ipsius dei q̄ solus est altissimus. Homo em̄ altus est inter creaturas corporales, sed angelus altior. deo autē altissimus. Jsta em̄ filiatio ꝺm Nicolaus de lira accipitur hic per naturam. Jn omnib⁹ autem alijs ☩ tuncunq̄ sanctis est tantū filiatio dei per adoptionē. Et dabit illi dominus deus sedem Dauid patris eius. Sed contra ꝺm ꝑz per hoc quod dicit Hiere. xxij. de Jechonia rege Juda. Scribe virum istum sterilem, Nec erit de semine eius qui sedeat super thronū Dauid. Beata autem virgo maria de qua natus est iesus descendit de Jechonia. vt pater Matthei. j. q̄ ponitur in x̄pi genealogia. ergo tē. Ad quod dicendū ꝺm Nicolaū de lira. ꝙ hieremias loquit de regno temporali ipsius Dauid. Jn quo null⁹ postea regnauit de semine Jechonie. Et aliqui alij qui susceperūt regis nomen in Judea ante Herodē ascalonitam. nō fuerūt de tribu regia. sed de tribu sacerdotali. X̄ps etiam qui descendit de Jechonia ꝺm carnem per virginē Mariā nō sedit super thronū Dauid. loquēdo de temporali regno. Jmmo istō negauit cora Pilato dicens Joh. xviij. Regnum meū nō est de hoc mūdo. Tamen. potestatem accepit post resurrectionem etiam inq̄tum homo super omnē creaturam. ꝺm ꝙ ipse dicit Matthei. xxviij. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Nam inq̄tum deus non accepit aliquam potestatem de nouo siue in tempore. Angel⁹ autem hic loquitur de regno spirituali ⁊ celesti: quod figuratum fuit per regnum Dauid temporale: sicut ⁊ celestis hierusalem per temporalē. Unde ⁊ subditur. Et regnabit in domo Jacob in eternum. scz super electos. De domo etiam Abraam ⁊ Jsaac aliqui fuerunt reprobati: sicut hismael ⁊ Esau. De domo autē Jacob omnes eius filij a sanctis doctoribus inter electos sunt computati. quia etsi aliqui peccauerunt egerunt postea penitentiam. hec

UVA. BHSC. IyR_227

Nico. de lira. Et regni eius nō erit finis. quia xp̄s nō solū inq̄tum deus. s̄ etiā inquātū hō regnabit in eternū sup oēs. etiā sup angelos Quid est hoc o v̄go regia quod tibi angelus loquit̄. Vere nouū. qd̄ alij tot annis expectauerūt sancti p̄res ⁊ electi dei sentire. Quō in his v̄bis immutat̄ cor tuū o v̄go. Audi obsecro anima mea. qr celestis nuncius ex pte dei virgini declarat salutē mūdi p sui filij ꝯceptionē futurā. Quid fecisti o puella? Quid fecisti vt deū inclinares ad tuū sanctū amorem? Ecce angelus ex parte summe trinitatis tibi reuelat te in matrem illius assumendā: quem pauloante vt descenderet deuotissima rogabas. Satisfactuz est iam petitioni tue. O virgo sacratissima en saluator mundi tuum ad habitandum requirit vterū v̄ginalē. Fecit ille quod postulabas: fac ⁊ tu etiā quod ip̄e querit. Querit te in matrem. Querit de te carnē accipere Sed non sine causa rem tam grandē adhuc ponderas virgo pia. Idcirco ad tertiū mysterium procedamus.

Tertium mysterium contemplandum d̄r ꝯsensionis. Pro q̄ addit̄ in euangelio. Dixit autez materia ad angelum. Quō fiet istd̄ qm̄ virū nō cognosco? Et rn̄dēs angelus dixit ei. Spūssctūs supueniet in te: ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq; ⁊ qd̄ nascetur ex te sanctum: vocabit̄ filius dei. Et ecce elizabeth cognata tua: ⁊ ipsa cōcepit filiū in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi q̄ vocat̄ sterilis. qr non erit impossibile apud deum omne v̄bū. Dixit aūt maria. Ecce ancilla dn̄i: fiat mihi s̄m verbū tuū. In quibus v̄bis quinq; ꝯsiderationes erunt notande.

Prima dicitur virginitatis amplexio.
Secunda dicitur spiritussancti cooperatio
Tertia dicitur exempli admiratio.
Quarta dicitur humilis responsio.
Quinta dicitur verbi dei incarnatio.

Prima consideratio dicit̄ virginitatis amplexio. Mira siquidez deuotione gloriosa virgo amplexabatur virginitatis decorem. Qd̄ probari potest tripliciter.

Primo ex suo proposito.
Secundo ex suo voto.
Tertio ex sua confirmatione.

Primo inquam patet ex suo ꝓposito. Dicit magr̄ senten. in. iiij. di. xxx. ⁊ confirmatur per Aug. xxvij. q. ij. c. beata maria. Beata maria ꝓposuit se obseruaturā votum v̄ginitatis in corde: sed ip̄m v̄ginitatis votū non expressit in ore. Subiecit se diuine dispositioni dum ꝓposuit se obseruaturā v̄ginitatē: nisi deus aliter ei reuelaret. Nec sic faciendo fecit ꝯ legem Deut. vij. Nō erit apud te sterilis vtriusq; sexus. qr ip̄a in hac vice nō simpl'r v̄ginitatem vouit: sed sub cōditione si deo placuerit. Secundo pz ex suo voto. Nam accepto spōso ioseph sanctissimo: ⁊ cognoscēs dn̄i voluntatez simul cum viro verbis expressis virginitatem vouit. sicut patet in predicto ca. beata maria. Et id confirmat̄ p Aug. in li. de virginitate: qui ait. Annuncianti angelo maria respōdet. Quomō fiet istud qm̄ virum non cognosco? Qd̄ ꝓfecto non diceret: nisi virginitatez deo ante vouisset. Tertio pz ex sua cōfirmatione: qn̄ angelo dicebat. Qm̄ virum non cognosco. i. nō cognoscere propono. Diligebat itaq; virginitatem virgo: ⁊ modū diligenter interrogabat de suo cenceptu. Secunda consideratio dicitur spiritussancti cooperatio. Nam vt audiuit angelus responsum virginis: letus retulit ei. Spiritussanctus ⁊ c̄. In qua relatione tria virgini promisit.

Primo spiritussancti superuentionem.
Secundo filij humanationem.
Tertio eiusdem filij sanctificationem.

Primo ꝓmisit v̄gini spūssancti supuentionem: qn̄ dixit. Spūssanctus superueniet in te id est nō cōcipies humano modo sed diuino: qr nō v̄tute seminis virilis: s̄ v̄tute spūssancti. Et bene dixit. supueniet in te: qr prius venerat sup v̄ginem adhuc in vtero matris existentem: ip̄am a peccato originali preseruādo vel s̄m alios purgando. Sed in conceptione filij dei supuenit spūssanctus. i. iterum venit ad confirmanduz ⁊ conferendū maiorem gr̄e plenitudinē: qui nō solū sanctificauit mentez sed etiam ventrē. Nec ꝓpter hoc dicēdum est xp̄m esse filium spūssancti duplici ratōne s̄m Bon̄. in. iij. di. iiij. Primo propter vitandū errorē circa generationē temporalē. Qr cum s̄m illam dicatur xp̄s conceptus de virgine ⁊ spūsancto. si diceret̄ spūssanctus eius pater: sicut v̄go eius mater. iam videret̄ xp̄us ex h̄ natus ex materia ⁊ spūsancto. sicut nascit̄ ꝓles ex muliere ⁊ viro. Et quidem hoc falsum est. quia proles partē accipit a patre: ⁊ partē accipit a matre. in qua assimulat̄ p̄ri ⁊ matri in eadem natura ⁊ forma. Et hoc nō est reperire in xp̄o q̄tum ad eius conceptionē: immo soli matri assimilat̄ in natura assumpta. Ido non debet admitti xp̄m esse filium spūssancti sed solius v̄ginis matris. ad manifestādam ⁊ confirmandam veritatem ⁊ proprietatem

UVA. BHSC. IyR_227

temporalis generationis. Secunda rõ sumit ex parte generationis eterne. ne scz confusio fiat eternarum relationum ⁊ ꝓprietatũ. Unũ cum ꝓprium sit ꝑsone patris generare respectu persone filij. nullatenus admittitur xp̃m esse filium spũssancti. in quo nõ est alia ꝑsona vl' hypostasis q̃ illa quaz ab eterno pater genuit. Secundo angelus promisit virgini filij humanationem cũ dixit. Et virtus altissimi obumbrabit tibi. i. dei filius. qui est dei patris ⁊ sapiẽtia ⁊ virtus. vt dicit. i. Cor. p̃mo. Obumbrabit tibi. quia sub vmbra carnis latebit virtus diuinitatis. Tertio promisit ei filij sanctificationez. d. Ideoq; ⁊ quod nascet ex te sanctũ. vocabit filius dei. Scd̃m Nico. de lira. dicit sanctũ absolute absq; determinatione. quia n̄ dixisset sanctus deus: vel sanctꝰ homo. vel aliquid ꝯsimile. nõ exp̃ssisset sanctitatem eius complete: qz in eo est sanctitas diuina ⁊ humana. ⁊ quicq̃d sanctitatis potest cogitari in quacũq; creatura. eminentius est in xp̃o. Ideo d̃r sanctũ absq; determinatione. ⁊ vocabit inquit filius dei. Accelera v̄go responsum. ⁊ expedias nuntium. Expectat eniz adhuc cum modestia ⁊ audit attente. Non interrumpit verba angeli: sed illa suscipit cum multa reuerentia. Tertia consideratio dicitur exempli admiratio. Angelus enim vt virginẽ clarius informaret exẽplũ sibi ꝓposuit. Quod fuit efficacissimum triplici ratione.

Primo ratione claritatis.
Secundo ratione fecunditatis.
Tertio ratione possibilitatis.

Primo fuit exempluz illud efficacissimum rõne claritatis: quia nõ erat obscurũ nõ de ꝑsona incognita: nec extranea seu ꝑegrina: s̄ de ꝑsona notissima ⁊ cõiuncta. Ecce inquit eliza beth cognata tua. Secundo fuit efficacissimũ rõne fecunditatis. Mirum quippe videtur si sterilis concipiat: sed multo maius si cõcipiat in senectute. Propterea dixit angelꝰ. Ipsa cõcepit filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi. s. mensi in quo ip̃a concepit: que vocatur sterilis. Quia eius sterilitas sic erat nota: vt vocaretur sterilis. Tertio fuit efficacissimũ rõne possibilitatis. Cũ em̃ sit maius virginem concipere q̃ sterilẽ: ideo angelus inducit rõnis efficaciam ex dei omnipotẽtia: quia non erit impossibile apud deum omne verbuz qui dixit ⁊ facta sunt. Quarta consideratio fuit humilis respõsio. Dixit aũt maria ad angelum. Ecce ancilla dñi. Fiat mihi s̄m verbũ tuum. Que responsio fuit gratissima.

Primo deo.
Secundo angelis.
Tertio hominibus.

Primo fuit hec respõsio gratissima deo: q̃ ad suũ vterũ descendere statim dignatus est. Et quẽ celi ⁊ terra cape non poterant verbis istis. Maria clausit in suo ventre. O incogitabilis v̄tus marie v̄ginis. o ineffabilis clementia creatoris. o incõprehẽsibilis altitudo mysterioꝝ dei. Una mulier hebrea fecit inuasionẽ in domo regis eterni. Una puella vt sic dicam diuinã sapiam circunuenit. vt ꝓpterea de ea cõquerit deus di. Cant. iiij. Vulnerasti cor meũ soror mea sponsa. vulnerasti cor meũ in vno oculoꝝ tuoruz. ⁊ in vno crine colli tui. Ubi glo. Pro amore tuo carnem assumpsi: et vulneribus p̃mis in cruce vulnerasti cor meũ. Nam primogenita filij sui fuit: plusq; pro ea redimẽda in mũdũ venit. q̃ ꝓ omni alia creatura. Ex v̄ginis ergo carne deꝰ summã altitudinem vestiuit humilitate: summas delitias vestiuit penalitate: summã opulentiã vestiuit pauꝑtate: summã lucẽ vestiuit tenebris: summum honorez vestiuit opprobrijs: summum amabile vestiuit flagellis. Quid plura? Hodie virgo sacratissima. di. Congratulamini mihi omnes qui diligitis dñm: q̃a cum essez ꝑuula placui altissimo. Placuit certe: q̃a dixit. Ecce ancilla dñi. Non dixit ecce regina. ecce mater sed ecce ancilla. O humillima virginis oblatio q̃ se in ancillã dei totã obseq̃osaz reddebat

Scd̃o fuit hec rñsio gratissima angelis: q̃ v̄gineũ ꝯsensum expectabãt. Quisnã explicet quãto gaudio sint repleti. cũ iã v̄ginẽ audiebant. d. Ecce ancilla dñi. Letabant quidẽ iocundabant ⁊ exultabant. Tertio fuit h̄ rñsio gratissima hoĩbus quibus ꝑ Mariam salus mittebat a dño. O Adam. O Eua parentes generis humani. O Abraã. o Isaac. o Jacob o Esaia. o Hieremia. o sancti patriarche ⁊ ꝓphete. Dicite mihi q̃so dicite cum v̄go locuta est v̄ba salutis nostre: sensistis ne aliquid aut audiuistis. Puto em̃ q̃ angeli ad vos descendentes voce amena dixerunt. Gaudete p̃res sancti. quia hodie puella vna illa quam in ꝓphetijs ⁊ figuris pronunciastis a domino requisita responsum prebuit. Ecce ancilla domini. ⁊ iam incarnatum est in ea verbuz diuinũ. Puto etiam claritatis insolite radium eis apparuisse. nunc se retrahendo. nunc se reddendo. O qualis fuit ⁊ q̃ magna iubilatio tunc illorum qui sedebãt in tenebris ⁊ vmbra mortis. Quinta consideratio dicitur v̄bi diuini

UVA. BHSC. IyR_227

incarnatio. Scōm em̄ Jobez Dama. post vir
ginē ꝓfensum facta sunt tria simul ⁊ semel.
Primum corporis xp̄i organizatio.
Scōm anime ipsius xp̄i creatio.
Tertiū corpis ⁊ aīe xp̄i cū diuinitate vnio.
Assumpsit em̄ verbū totū hoiem ⁊ nō p̄ī
corp⁹ q̄ aiam. sed simul vt docet magist̄r in
tertio dist. iiij. Ex qua vnione de⁹ homo fact⁹
est in vtero virginis. ⁊ virgo facta mater dei.
Nō dicere stupeo. certe nec dicere valeo aut
exprimere rem tāz grandē. Quid factū est in
te o virgo gloriosa. cum sensisti tuum vterum
tali filio decoratū? O quanta fuit tunc oīum
tuoꝝ sensuū interioꝝ ⁊ exterioꝝ mutatio. Il
lū certe habebas qui in celis cū patre regna
bat. Illū tenebas qui simul cum patre spiritū
sanctū inspirabat. Securi iam sum⁹ ⁊ ampli⁹
non desperabim⁹. Tuua nos virgo pissima. ⁊
ad tuū filiū pro nobis porrige preces. vt nob
gr̄am suā largiri dignet̄ qua valeam⁹ tua cog
noscere bñficia. ⁊ tibi possim⁹ ac filio in hac
die gr̄as condignas referre. qui humilē se tibi
dedit. q̄ est bñdict⁹ in secula seculoꝝ. Amen.

De p̄iuilegijs maternitatis virginis ma
rie ꝓpter que ipsa mater p̄estantissima ⁊ sin
gularis merito nuncupat̄. Sermo IIII

Ade hoc mihi vt ve
niat mr̄ dñi mei ad me? Elizabeth
sanctissime verba sunt ista originā
liter Luc. j. c. ⁊ in euangelio hodierne festiui
tatis. Die festū visitationis gloriose virginis
marie debite celebrare volētes: perscrutari di
ligenter debem⁹ q̄ excelsa supremacꝝ sit laus
ei⁹ ex eo q̄ facta fuit tanti filij dignissima, ma
ter. Nā Elizabeth verula non a semetipsa. sed
spūssancti radio illustrata hoc non sine admi
ratione grandi ꝓclamauit. Stratis nāc̄ post
q̄ virgo filiū dei de spūsancto concepit. exur
gens abijt in montana. scilz hierl'm. que erat
altior galilea. cū festinatione ꝓpter honesta
temine diutius videretur in publico. ⁊ intra
uit in domū Zacharie ⁊ salutauit Elizabeth.
Ad quā salutationē exultauit infans Joban
nes sex menses habens in vtero matris. Hec
vero exultatio vt inq̄t Augustin⁹ ad Darda
nū. potuit esse significatio rei tante. scz q̄ mu
lier esset mater dei a maioribus cognoscende.
non a parulo cognite. Unde in euāgelio non
dicit̄ credidit infans in vtero eius. sed exulta
uit. Uidimus aūt exultationē nō solū paruu
loꝝ. sed etiā pecoꝝ esse. Sed hec inusitata exi
stit. quia in vtero. Et ideo sicut solent miracu
la fieri facta est diuinit⁹ in infante nō huma
nitus ab infante: q̄q̄ etiam potuerit in illo
puero acceleratus esse vsus rōnis ⁊ volūtat̄
vt intra viscera matna sam posset agnoscere
credere ⁊ ꝓsentire ad q̄ō in alijs puulis etas
expectat̄. Hec Aug⁹. Qui neutrū determinate
asserit. sed siue exulta tio illa fuerit absc̄ hoc
q̄ iobes cognouerit diuinā p̄nciā: siue q̄ illā
cognouerit. totū tñ ascribit diuino miraculo.
Repleta igit̄ fuit elizabeth spūsctō: ⁊ exela
mauit voce magna: bñdixitc̄ ỹgineꝫ fructū
vētris ei⁹. Indec̄ ỹba ꝓtulit in themate po
sita in quib⁹ se bumiliādo ly esset ỹgine antic̄
oz. tñ quia mater erat virgo xp̄i: indignaz se
tam ybana salutatōne fatet. Propter ea itaq̄
qz ⁊ nos indeficiēter visitamur a ỹgine: que
blanda est dulcis ⁊ liberalissima cūctis moz
talibus mater atq̄ gratie ac misericordie nun
cupatur. Ideo in presenti simone de materni
tatis eius ꝓuilegijs pstantissimis filio suo in
terneniente tractabim⁹ us. distinguemus aūt
tria p̄iuilegia.
Primū oz totalitatis.
Secundum veritatis.
Tertium dignitatis.
Nō xp̄s traxit totā corpulentā substātiaz
a ỹgine mr̄e opere spūssancti. Et quare xp̄s
nō oz filius spūssancti. Capm I
Primū p̄uilegiuz maternitatis ỹginis
p gloriose oz totalitatis. Alij nāc̄ filij
corpulentā substantiā accipiūt partiz
a p̄e: partim a mr̄e. filius aūt ỹginis ab ipa
sola. Et qz hoc totū ỹtuti spūssci deputat̄. iō
in hac parte tria sunt dubia apienda.
Primū vtrum efficere ꝓceptionem christi
debeat attribui spūsancto.
Scōm vtrum xp̄us possit dici conceptus
de spiritusancto.
Tertium vtruz xp̄s possit appellari filius
spiritussancti.
Ad p̄mū dubiū rñdet Tho. iij. pte. q. xxxij
q̄. ꝓceptionē xp̄i tota trinitas est opata: quia
vt refert Aug. in. j. de trini. Indiuisa sūt opa
trinitatis: sicut ⁊ indiuisa est essentia trinita
tis. Efficere vo cōceptioue xp̄i est quoddam
opus diuinū. ideo cōe est totī trinitati. Attri
buit tñ spūsctō triplici rōne.
Primo ꝓpter cām incarnatōis ex pte dei.
Scōo ꝓpter cām incarnatōis ex parte na
ture assumpte.
Tertio ꝓpter terminū incarnationis.
Primo ꝓpter cām incarnationis ex parte
dei. Spūs enīz sanctus est amoz patris ⁊ fi-

UVA. BHSC. IyR_227

lij. hoc aũt ex maximo dei amore puenit vt filius dei carnẽ sibi assumeret in vtero virginali. Scõ attribuit cõceptio xpi spũsctõ p̃pter cãm incarnatiõis ex parte nature assũpte: qz per hoc datur intelligi q̃ humana natura assũpta est a filio dei in vnitatẽ persone nõ ex aliquibus meritis: ꝫ ex sola gra q̃ spũsctõ attribuit. Ãn Aug. dicit in Enchiridion. Iste mod⁹ quo est natus xps de spũscõ: insinuat nobis gram dei qua homo nullis precedentibus meritis ex ipo primo exordio nature sue quo esse cepit verbo dei copularet in tã tam vnitatẽ persone vt idẽ ipe esset filius dei.

Tertio attribuit cõceptio xpi spũsancto: qz hoc cõgruit termino incarnationis. Ad hoc em terminata est incarnatio vt hõ ille qui cõcipiebat esset sãctus t filꝰ dei. vtrũq aũt hoz attribuit spũsctõ. Nam per ipm efficiunt homines filij dei. Ipe etiã est filius sctificatõis Sicut ergo alij per spm̃ sctm sanctificant spiritualiter vt sint filij dei adoptiui. ita xps per spm̃ sctm est insanctitate cõceptus vt esset filꝰ dei naturalis. Secundũ dubiũ erat vtrum xps possit dici conceptus de spũsctõ. Et q̃ sic pz: qz sic cantam⁹ in vtroq symbolo. In symbolo apl̃oz. Qui conceptus ẽ de spũsctõ. Et i symbolo patrũ. Incarnatus est de spũsctõ. Et Matth. j. Inuenta est in vtero habens de spiritusancto. Ad quod clare intelligendũ dicit Tho. q̃ conceptio nõ attribuitur soli corpori xpi: sed etiaz ipi xpo rõne ipius corporis. In spũ aũt sctõ duplex habitudo ꝓsideraf respectu xpi. Nã ad ipm filiũ dei qui dz esse conceptus. habet habitudinẽ consubstantialitatis Ad corpus aũtẽ ei⁹ hz habitudinẽ cause efficientis. hec aũt prepositio de vtranq̃ hitudinẽ designat. Dicim⁹ ergo xpm ꝓceptũ de spũscõ hoc modo q̃ efficacia spũscti referat ad corpus assumptũ. cõsubstantialitas ad personaz assumentẽ. Et q̃ q̃ dicam⁹ xpm de spũsancto ꝓceptũ. nõ tñ dicim⁹ ppzie corp⁹ xpi de spũscõ conceptũ: qz nõ est consubstantiale spũsãcto sed magis dicim⁹ corp⁹ xpi ex spũsctõ. Unde Ambros⁹ ait i libro de spũsctõ. Qõ ex aliquo est: aut ex suba aut ex potestate eius ẽ. Ex substantia sicut filꝰ qui a patre est. Ex ptãte sicut ex deo oĩa. quo modo t in vtero habuit maria ex spũsctõ. Notandũ adhuc ꝑm Aug. in Enchiridion q̃ nõ eodẽ modo dz xps ꝓceptus de spũsctõ t maria virgine. Nã de maria ẽ materialiter: de spũsctõ effective. Et q̃ apparet q̃ ꝓceptio xpi hũit tria ꝓuilegia.

Primũ q̃ esset sine pcto originali.

Scõm q̃ esset non puri hominis: sed hominis et dei.

Tertium q̃ esset virginis.

Et hec tria habuit a spũsctõ. Et ideo dicẽ Dama. quãtũ ad primũ: q̃ spũsctus supuenit in ỽgine purgãs ipaz. i. pseruãs ne cũ peccato originali cõciperet. Quãtum ad scõm dicit. et ỽtutẽ susceptiuã verbi dei tribues. i. vt cõciperet verbũ dei. Quantũ aũt ad tertiũ subdit. simul aũt t gnatiuam vt. s. manẽs virgo posset generare. Tertiũ dubiuz erat. vtrum xps possit appellari filꝰ spũsci. Ad q̃ rndet Aug. in Encõ. dicẽs. Natꝰ est xps de spũsctõ nõ sicut filius. t de maria virgine sicut filius Et si diceret q̃ beata ỽgo dz mr xpi ppe materiã quã in ꝓceptõne eius ministrauit. ergo videf q̃ etiã spũsctus possit dici pater eius ꝑpter hoc q̃ fuit ꝑncipiũ actiuũ in ꝓceptõe ipius. Et vt dicit Arist. in lib. de generatiõe aialiũ. Pater dat ꝑncipiũ actiuũ in gnatõe mater ỽo ministrat materiã. Ad hoc respõdet Tho. vbi. s. q̃ xps ꝓceptus est de maria virgine materiã ministrãte in filiatudinẽ speciei t ideo dz filius eius. Xps aũt ꝑm q̃ hõ conceptus est de spũsancto sicut de actiuo ꝑncipio: nõ tamen ꝑm similitudinem speciei sicut homo nascef de patre suo. Dns ỽo Bona. in lij. dist. lij. dicit q̃ ista locutio xps est filius spũsancti: nullo modo est admittẽda. Tum ꝑpter vitandũ errorem circa generationem eternã: qua ꝑpriũ est patris et non spũsãcti generare. Tum ꝑpter seruandã ꝓprietatem circa generationẽ talem que est vt filꝰ assimilef patri t matri ꝑm similitudinẽ speciei: fitq̃ cũ pre t mre eiusdẽ nature. Xps ỽo ꝑm q̃ homo nõ est eiusdẽ nature cũ spũsctõ: neq illi assimilat specifice. ideo nec eius filꝰ potest esse. Igit ỽtus spũsct fuit in virgie que in cõceptione filij sui oẽs naturas et partes mũdi vltima pfectione compleuit. Et quidẽ deus in mũdi creatione nihil imperfectũ pduxit. sed oĩa erant pfecta sicut ipozum natura exigebat. Tamẽ ꝓsummatio pfectionis vltime vsq ad partũ virginis delata est soliuirgini reseruata. Entia em appetebãt nobilissimũ ens. Spũalia nobilissimuz spm̃. rõnalia nobilissimũ rõnale. ꝓceptiones optimũ conceptuz. natiuitates optimũ nascibile. Et breuiter oẽs creature appetebant optimũ. Dis aũt oibus exãtibus imperfectis: sic puisuz est mũdo de femina sup oĩbus bñdicta: q̃ vnico suo partu oib⁹ rerũ generib⁹ summã t vltimã pfectionem adduxit. Et aduertas q̃ hec pu-

UVA. BHSC. IyR_227

ella tantā pfectionē attulit vniuerso q̄ nō est pfectionis vlteriozis capax. Nec deus potest vlteriozi pfectione ip̄m mundū pficere. Et si ipse pater ⁊ sp̄ussanctus de femina nasceren̄ nihil ozbi accresceret pfectionis: quia quicq̄d nobilitatis quicq̄d deitatis ⁊ quicq̄d eternitatis est totū in ozbe diffusum est ⁊ productum p virginē in illo eterno suppōito q̄ñ ꝯgo maria generauit. Nec magnū est ꝯgini q̄ pfectiōib⁹ ozbis vltimā pfectionē induxit, cū ⁊ ipsi vniuersitatis auctozi nonnullas pfectiones adiū xerit: puta eterno p̄incipio inceptionis p̄incipium. Eternitati diuine tempozalem periodum. Infinitati vniuerse quantitatem cozpoream. Speciei eterne pulchritudinez nouam. Sibi igitur soli competit vt virgo conceperit xp̄m: sit itaq̄ illius admirabilis mater.

Qō btā ꝯgo fuit vera mr̄ xp̄i: ⁊ quare xp̄s nasci voluit de femina. Capl̄m. II.

Ecundum p̄iuilegium maternitatis virginis beatissime dicitur veritatis. S

P̄o cuius intelligentia clariori tria erunt hic dubia elucidanda.

P̄rimum, vtrum christus debuit de virgine nasci.

Scōm. vtrum beata virgo aliquid actiue egerit in conceptione cozporis xp̄i.

Tertium. vtrum sanctissima virgo fuit vera mater christi.

Ad p̄mum dubiū dicit Tho. iij. pte. q. xxxj. q̄ ly fili⁹ dei carnē humanā assumere potuerit de q̄cūq̄ materia voluisset ꝓuenies tñ fuit vt illā assumeret de muliere triplici rōne.

P̄rimo ꝓpter mulieb̄rem sexū ꝓfortandū.

Secundo ꝓpter veritatem astruendam.

Tertio ꝓpter vniuersitatē generationuz adimplendam.

P̄rimo fuit cōueniēs ꝓpter mulieb̄rē sexū ꝓfortandū vt cōfortarent̄ mulieres sperarent q̄ ⁊ ipe q xp̄m debere saluari: nō obstante q p eua tanta oib⁹ mala ꝓuenerāt. Vnde Aug. in li. lxxxiij. qōnū ait. Hoīs liberatō in vtroq̄ sexu debuit apparere. Nam q̄ sexus masculinus est nobilior: ipe xp̄s humanā naturam in masculino sexu assumpsit. Quia ꝺo sexus femineus liberandus erat: hinc apparet q̄ vir ille de femina nat⁹ est. Et idez in li. de agone xp̄iano inquit. Nolite vosipsos p̄rēnere viri. filius dei virū suscepit. Nolite vosipsas p̄tenere femine: filius dei de femina natus est.

Scō fuit ꝓuenies ꝓpt̄ ꝯitatē astruendā vt sic veritas incarnationis nota fieret. Et de hoc sic loquit Aug. in epistola ad Volusianuz Si omps deus hoīem vtrūq̄ formatum nō ex materno vtero crearet: sed repentinum inferret aspectibus: nōne opinionē cōfirmaret erroris. vt hoīem verū nullo modo suscepisse crederet: ⁊ dum oīa mirabilr facit auferret quod mirabiliter fecit. Nunc ꝺo ita inter deum ⁊ hoīem mediator apparuit vt in vnitate p̄sone copulans vtrāq̄ naturā ⁊ solita sublimaret insolitis ⁊ insolita solitis temperaret.

Tertio fuit cōueniēs vt xp̄s de femina nasceret ꝓpter vniuersitatē generationū adimplendā. Nā p̄m⁹ hō ꝓduct⁹ est de limo terre sine viro ⁊ femina. Eua ex viro sine femina. Ceteri hoīes a viro ⁊ femina generant. Ult⁹ ⁊ quartus quasi xp̄s vltim⁹ relinquebat vt p duceret ex femina sine viro. Scōm dubium. elucidādum erat. vtrū beata ꝯgo aliq̄d actiue egerit in cōceptione cozpis xp̄i. Ad q̄ rñdet sanctus Tho. q̄ ly quidā velint dicere ꝯginē aliquid actiue esse operatā in cōceptione xp̄i. tñ melius ⁊ verius videt sibi tenere q̄ in ipa cōceptione xp̄i nihil actiue opata est: ꝫ solum materiā ministrauit: opata tñ est ante conceptionē aliquid actiue p̄parando materiā vt esset apta cōceptui. Ratio vero quare in conceptione nihil est actiue operata sumi potest ex dictis. Aug. in. x. sup Gen̄. ad lr̄am. P̄rincipiū nāq̄ actiue in generatiōe ꝺr rō seminalis. Cozpus aūt xp̄i in sola materia cozporali p diuinā potentiā cōceptionis formationisq̄ rōnem de ꝯgine assumptū est: nō autem ꝑ aliquā rōnem seminalē humanā. Insup cum quelibet res fit ꝓpter suā opationem vt dicit Ar̄ist. ij. de celo ⁊ mūdo. natura nō distingueret ad opus generatiōis sexū maris ⁊ femine nisi esset distincta opatio maris ab opatione femine. Ir generatiōe aūt distinguit opatio agentis ⁊ patientis. Ult⁹ relinquit q̄ tota ꝯtus actiua sit ex pte maris. passiua ꝺo ex pte femine. ꝓpt̄ q̄ in plantis in q̄b⁹ vtrāq̄ vis cōmiscet nō est distinctio maris ⁊ femine. Qr ergo ꝯgo nō hoc accepit vt esset pater xp̄i: sed mater, ꝓñs est q̄ nō accepit potentiā actiuam in conceptione xp̄i siue aliquid actiue egerit.

Tertiū dubiū erat vtrū beata ꝯgo fuit ꝺa mater xp̄i. Sic enim ꝺr in scripturis q̄ fuerit mr̄ ⁊ xp̄s fili⁹. Ult̄ Lu. j. dixit angel⁹. Paries filiū, ⁊ Lu. ij. pepit filiū. ⁊ Mat. ij. Accepit puerū ⁊ mr̄em ei⁹. ⁊ Lu. ij. dixit mr̄ ei⁹ ad filium Fili q̄d fecisti nobis sic. ⁊ Joh. ij. ca. Erat mater ihesu ibi. Sed forte inquiūt mater sic nominatur: quia filium illum in suo vtero ex miraculo genitum educauit ⁊ aluit ita q̄ ex pietaq̄

UVA. BHSC. IyR_227

officio non conditione aut proprietate natu/re sic nuncupetur. Ad quod respõdemus ꝺm Augu. in lib. de eccle. doctri. ybi ait. Natus est ꝺm veritatez nature ex deo dei filius. Natus est ꝺm veritatẽ nature ex homine hominis filius. vt nõ adoptione: nõ appellatione: nõ nũcupatione: sed natura in vtraq; natiuitate nascendo filij nomen haberet. Fuit igitur virgo sanctissima vera mater xpi. Q̃ ꝓbamus ex dictis sancti Thome. Prima parte. q. xxvij. et iij. parte. q. xxxij. Nam ad rõnem vere paternitatis vel maternitatis ꝛ filiationis cõcurrũt precipue tria. Primum est generatio viuẽtium. vt viuũ generet viuũ. Et ꝓterea: quia ignis generans non est quid viuens: non dicitur pater aut mater ignis generati. Scõm est collatio substantie. Naz faber lignoꝝ non dicit ꝑ pater scamni: aut cuiuslibz alterius artificiꝗ̃ ipse fabricat: q; non cõmunicat sibi suam substantiã. Tertiũ est materie preparate administratio. ꝓpterea terra nõ dicit ꝓpe mater boris q; est materia remota. Et quartũ addit. qõ est assimulatio in natura specifica. Ideo capillus ab homine generatus nõ dicit filius boris: q; nõ assimilatur homini specifice Eum ergo beata virgo viuens genuerit xpm viuentẽ: cõmunicaueritq; ei corpulentã substantiaz: administraueritq; ad formationem corporis eius materiã preparatam. ꝛ xps ab ea genitus fuerit ei similis in specie: q; perfectus homo ex anima rõnali ꝛ humana carne subsistens. sequit ꝙ xps fuit eius filius ꝛ ipa illius vera mater. Si autem aliquis obijceret ꝙ xps ex beata virgine miraculose natus est sed miraculosa generatio non sufficit ad rationem maternitatis vel filiationis. Non enim dicimus Enam filiam fuisse Ade. ergo videt ꝙ xp̃us non debeat dici filius beate virginis ¶Respondere possum⁹ ꝺm Damascenũ in. iij. li. ꝙ natiuitas tẽporalis qua xps natus est. ꝓpter nostram salutem. est quodãmodo ꝺm nos: qm̃ natus est homo ex muliere ꝛ tẽpore cõceptionis debito. Super nos autẽ. qm̃ non ex viri semine. sed ex sancto spũ. ꝛ sancta virgine super legem ꝺceptionis. Et quo vt inqt Tho. iij. parte. q. xxxv. Ex pte matris natiuitas illa fuit naturalis. sed ex pte operationis spũssancti fuit miraculosa. Ũñ beata ỹgo est vera ꝛ naturalis mater xpi. Quis ergo explicare q̃at q̃to affectu filiũ illũ gestauit in vtero. peperit in ꝓsepio. suoꝝ lacte pauit vbere de celo pleno. Quis enarrare sufficiat q̃to gaudio ei⁹ infantilia mẽbra ꝓtractabat dũ involuebat pannis ꝛ stricta cingebat fascia. Quis insup excogitare valeat q̃ gratissima fuit amboꝝ conuersatio amoris pinguedine plena. Cõuuebant pacifice. Colloquebantur benigne. Et ỹgo ore mellifluo fili mi sepius ingeminabat. audiebat rñdentẽ illũ cũ omni reuerentia: genitrix mea colendissima.

Q̃ beata virgo dei genitrix est dicenda q̃ meruit concipere xpm: cuius insup ꝓrogatiue ab homine non possunt comprehendi.

Capitulum. III

Tertium priuilegium maternitatis virginis illibate ỏr dignitatis. Q̃lie nãqz matres puri hominis. hec hominis ꝛ dei mater fuit. Sed ꝓ huius partis expeditione iocunda tria adhuc dubia declaremus.

Primum. vtrum beata virgo sit dei genitrix appellanda.

Secundum. vtrum beata virgo meruit cõcipere xpm.

Tertiũ. vtrũ virginis ꝓrogatiue possint ab hoie cõprehendi. Ad primũ dubiũ respondemus ꝙ bene congrue asseritur ỹginem gloriosam appellam⁹ genitricẽ dei. Inqt nãqz Jobes Dam. Theothocon ỹe scẽz mariã ꝓdicamus ỹginẽ. ꝛ in capñs Cyrilli approbatis in Epheſma synodo ỏr. Si qs nõ ꝓfitet sanctã ỹginẽ genitricez dei anathema sit. Et sancta mr ecclesia i diuinis officijs illã sic crebro noiat. In officio missi inducit ỹsticulũ. Se dulij. Salue ait sancta parẽs enixa puerpera regẽ. q̃ celũ terramq; regit in secula seculoꝝ. Virgo dei genitrix quẽ tot⁹ nõ capit orbẽ. In tua se clausit viscera fact⁹ hõ. ꝛ in offertorio. Post partũ virgo inuiolata permãsisti: de genitrix intercede ꝓ nobis: Et in vesperis. Aue maris stella: dei mr alma. Et in completorio. Sub tuũ ꝓsidiũ ꝓfugimus sctã dei genitrix. ꝛ in letanijs. Sancta dei genitrix: ora ꝓ nobis Quare aũt sit ꝓuenies ꝛ ꝓpria ista locutio declarat a Boñ. in. iij. di. iiij. ꝛ a Tho. in. iij. parte. q. xxxv. q; oẽ nomẽ significãs in ꝺcreto nãm aliquã põt supponere ꝓ q̃libet hypostasi illi⁹ nature. Cũ aũt vnio incarnatiõis sit facta in hypostasi: si manifestũ est ꝙ ỏ nomen de⁹ põt supponere ꝓ hypostasi hñte humanã naturã ꝛ diuinã. Et ió quicqd ꝓuenit diuine nature ꝛ humane: põt attribui illi psone. Cõcipi aũt ꝛ nasci psone attribuit ꝛ hypostasi ꝺm nãm illã in qua ꝺcipit ꝛ nascit. Cũ ꝑ in ipo primicerio ꝺceptiõis fuerit hũana nã assumpta a diuina psona: ꝓueniẽs est ꝙ ỹe possit dici deus esse ꝺceptũ ꝛ natũ de virgine. Et hoc autẽ ỏr

UVA. BHSC. IyR_227

aliqua mulier alicuius mater q̄ eum cōcepit ꝛ genuit. Quare ꝛ beata ẋ̄go vere dr̄ mr̄ dei nō q̄ fit mater diuinitatis: sed q̄ pſone habē tis diuinitatē ꝛ humanitatē eſt mater ſm hu manitatē ꝓpter cōmunicationē idiomatum.

Secundū dubiū erat, vtrū beata ẋ̄go me/ruit concipere xp̄m. Ad quod Boñ. in. iij. diſ. iij. ait. q̄ meritū diſtinguit triplr. Eſt em̄ me ritum condigni: meritū congrui: ꝛ meritū di/gni. Jn merito condigni attendit equalitas: vtputa dū quis per diē vel menſem ſeruit ali/cui p̄ quenienti mercede: laboze debito finito meret̄ mercedē illam de condigno. Quātum em̄ laborauit ꝛ quāto tēpe tm̄ ſibi debet. Jn merito congrui attendit diſpoſitio ad aliquā mercedē conſequendaz in futuro. Puta ſi rex vel p̄nceps aliquis p̄ ſua magnificētia pcla/mari feciſſet: q̄ ſi quis vno curſu per determi natū ſpaciū p̄cederet reliquos currētes lucra ref libzā vnam auri: tunc ſi multi hocaudien/tes ad currendū ſe preparent: inter quos eēt vnus agilis valde ꝛ ad currēdū plus ceteris expeditus: iſ nōdum ẽnt in curſu. vel poſtq̄ currere ceperint anteq̄ pueniret ad terminuz diceret de iſto vno q̄ meret̄ premium merito congrui. Et poſtq̄ puenit ad terminū meret illud meritū: non condigni quia premiū illud excedit laborē, ſed merito digni. Quia ex quo ſic placuit regi vl̄ p̄ncipi vt qui ad talem ter/minū currendo p̄tingeret aurum ſibi daretur ille qui ſic currendo p̄ius ceteris applicuit ad locum p̄fixum. factus eſt dignus premio ex li beralitate ꝓparato. Sic in ꝓpoſito beata vir go non meruit concipe xp̄m merito condigni qm̄ incarnationis beneficium q̄tum ad ſuaz ſubam vel eſſentiā eſt ſupra merita omnium hoim ꝛ angelor̄ ꝛ ipſi⁹ virginis b̄dicte. Bz qz ex benignitate ſua diffinuit deus vt carnē ſumeret p̄ ſalute humani generis, ꝛ de mulie re vna naſceretur deus ꝛ homo. beata virgo a p̄ncipio ſue ſanctif. catiōis ꝛ toto tpe inter medio vſq̄ ad incarnationē, merebat eſſe mr̄ dei merito congrui. qz ꝓpter excellentiā ſan/ctitatis ſue ꝛ pfectione ẋ̄tutū ad hoc erat ma gis idonea ſiue diſpoſita q̄ relique mulieres que potuerint eſſe in omni mūdo. Et vbi illa ẋ̄ba ſanctiſſima ptulit. Ecce ancilla dñi ꝛ ſuū conſenſum verbo firmauit. iſtico meruit meri to condigni concipere xp̄m ꝛ effici mater dei. Tunc ſiquidē inuēta eſt exceſſiſſe merita oim elector̄. ꝛ maxime ꝓpter p̄eminentiā q̄ttuor ẋ̄tutum que includunt in ẋ̄bis eius. Pri/ma fuit obedientia dum dixit, ecce. Exhibui nāq̄ ſe a deo p̄romptiſſimā ad obediēdū deo quātū fieri pōt a pura creatura. Jntēſiſſima fuit illius voluntas ad talē obedientiā q̄tuz intendi potuit: neq̄ tm̄ intēſa fuit voluntas abrae dum voluit filium immolare, aut quo/rūcūq̄ qui p̄ dei obediētia dura ꝛ aſperrima queq̄ pati non recuſarūt. Scōa virtus fuit humilitas quam exp̄ſſit dum ſubdidit. Ancil la dñi. Tunc itaq̄ tm̄ reſpectu dei deſcēdit in mhilū ad deſpectū ſui q̄ nulla vnq̄ alia crea tura ita viluerit ſibi ipſi p̄ deo ſicut ipa. Et iſ magna fuit humilitas abrae: cū dixit Beñ. xvij. Loquar ad dñm meū cum ſim pulus ꝛ cinis. Et Job cum dixit. xvij. Putredini dixi Pater meus es: mater mea ꝛ ſoroz meaver/mibus. Et Johānis baptiſte: dum ſe vocem appellauit: nihilomin⁹ humilitas virgis ſu/perauit humilitatē iſtor̄ ꝛ quorūcūq̄ aliorūz ꝓterea in cātico dixit. Quia reſpexit humi/litatē ancille ſue: ecce en iſ ex hoc beatam me dicent oēs generationes. Tertia virtus fuit eius fides: quam explicauit dum ſpſecuta eſt. Fiat mihi. Tunc ſiquidē capt⁹auit omnem intellectū in obſequiū dei: credidit q̄ ſi mplr et puriſſime quecūq̄ ſibi fuerant per angelū intimata. Hinc elizabeth cōmendando illam dixit. Beata que credidiſti q̄m perficient̄ i te que dicta ſunt tibi a dño. Quarta virtus fuit charitatis: que expreſſa eſt dum protulit, ſm verbum tuum. Omne cor ſuū: omne eſſe: oīe poſſe obtuli ꝛ volūtarie deo. Tertiū dubium erat, vtrum ẋ̄ginis p̄rogatiue poſſint ab ho mine comp̄hēdi. Ad quod rñdemus q̄ ſicut pfectiones diuine omni intellectui ſunt in/cō prehenſibiles. Sic pfectiones gr̄arum quas virgo ſuſcepit in cōceptione filij dei ſolo diui no intellectui ꝛ xp̄i fuerūt comp̄henſibiles. Unde credit q̄ ad illā abyſſum imp̄ſcrutabiles oīm chariſmatū ſpūſſcti que in beatā ẋ̄ginez deſcēderūt in hora p̄ceptōis filij dei itellect⁹ human⁹ vel angelic⁹ nūq̄ potuerūt attigere. Multo nāq̄ plura oparus eſt deus in ẋ̄gie et quidē grādia: q̄ ea q̄ ſcripta ſunt aut ex co gitata. Jdcirco Dtero. in ſmone ad paulam et Euſt. dum de ẋ̄ginis p̄eminentia eſſet di/cturus ita locutus eſt, Timeo ſatis ꝛ valde p timeſco dum veſtris cupio parere, pfectibus: ne forte ſicut improbus: ita ꝛ indignus lau/dator inueniar, p̄ofecto cum nec ſanctitas nec facūdia ſuppetant vt beatā et glorioſam virginez digne laudare queam. Qm̄ vt verū fatear quicquid humanis dici poteſt verbis tminus eſt a laude dei: quia d uinis et ange/

UVA. BHSC. IyR_227

licis est excellentius predicata ⁊ laudata preconijs. A ꝓphetis quidē p̄nunciata, a patriarchis ⁊ figuris ⁊ enigmatib⁹ presignata. Ab euāgelistis exhibita ⁊ monstrata. Ab angelo venerabil'r atq; officiosissime salutata. Pret ea qualis ⁊ quāta esset ab eodē diuinit⁹ declaratur cū ait. Aue gr̄a plena ⁊c̄. Talib⁹ nanq; decebat virginē oppignerari muneribꝰ vt eēt gr̄a plena. q̄ dedit celis gloriā: terris deū, pacē gentib⁹, finē vitijs. vite ordinē, ⁊ moribus disciplinā, hec ille. Propter que oīa coraz elizabeth deū ipsa magnificauit. que dignatur de se nobis dicere illud, Eccl'i. xxiiij. Ego mater pulchre dilectiōis ⁊ timoris ⁊ magnitudinis ⁊ sctē spei. In me gr̄a oīs vie ⁊ viritatis. In me oīs spes vite ⁊ virtutis. Trāsite ad me oēs qui cōcupiscitis me. ⁊ a gn̄atōibus meis implemini. Spiritus em̄ meus super mel dulcis. ⁊ hereditas mea super mel ⁊ fauū. Ad eā ergo crebro cōfugiam⁹: vt sua ꝓtectiōe liberemur ab oībus malis īminētibus: ⁊ benefaciēdo mereamur filij eius gratiam ⁊ tandē gloriam sempiternā: Amen.

De tribus virtutibus cōtemplandis virginis gloriose in festo purificationis eiusdem.

Sermo V

Impleti sunt dies purgatiōis marie ꝑm legē moysi. Scribunt hec verba Luce. ij. ⁊ in euāgelio p̄ntis solēnitatis. Splendor virtutū gloriose virginis marie miro modo effundit in celo ⁊ in terra. Nam de ipsa inquit Ambro. in libro de virgītate. Talis fuit maria vt ei⁹ vni⁹ vita oīm sit disciplina. Propterea quecūq; gesta sunt per eā dū illū paruulū presentauit in tēplo. rōnabiliter facta fuisse indubitanter tenendū est. Qd̄ vt ⁊ nos deuoti⁹ cōtēplari possem⁹: sctā mater eccl'ia purificatiōis ei⁹ festū cū benedictōe candelarū agendū statuit Deferunt vero accense candele ille bn̄dicte vt innuat ꝙ virgo sacratissima tota sit splēdida ⁊ luminosa. Fuit aūt presentis solēnitatis institutor. Sergius papa, qui a spūscō edoctus voluit vt xp̄iani singulis annis ad honorem genitricis dei hac die totū mundū cū accēsis ⁊ bn̄dictis cereis illustrarent. Induct⁹ vero ad id fuit, qm̄ romani tp̄e gentilitatis ⁊ supersticiosi cultus idoloꝝ in kalendis februarij ad honorē februe matris martis: qui de⁹ erat belloꝝ: vrbē de quinto in quintū annū cū cereis ⁊ facib⁹ tota nocte lustrabāt. vt fili⁹ ei⁹ illis victoriā de inimicis cōcederet, cuius matrē taz solēniter honorarēt. Sil'r ī februario sacrificabant februo, i, plutoni ⁊ ceteris dijs infernalibus ꝑ aīabus antecessoꝝ suorū, ideo eis solēnes hostias offerebāt: ⁊ tota nocte laudibus insistētes cū cereis et accēsis facib⁹ vigilabant. Et qm̄ difficile est ꝯsueta relinquere xp̄iani de gētilitate cōuersi adhuc predictas cerimonias obseruabāt. Qua de re pontifex maximus vt extingueret paganoꝝ errorē. induxit vt bn̄dicta lumīaria ad honorē regine celoꝝ ab oībus fidelibus portarēt. Ip̄a nāq; nō martis. sed iesu xp̄i filij dei dulcissima mr̄ a nobis colenda est: cuius meritꝭ ⁊ int̄cessiōe innumera: vt sic dicam: eam inuocātibus beneficia donant. Ad cuius laudes explicādas hodierna die incūbere debemus: q̄ vagientē filiū ad templū ꝑduxit: ibiq; omnia perfecit que moyses in lege iubebat. In quib⁹ ꝑ ip̄am laudabilissime gestis triplicē eius virtutē preceteris eligimus cōtemplandam.

Prima d̄r virginitatis.

Scd̄a humilitatis.

Tertia liberalitatis.

De ꝑpetua v̄ginitate sancte marie q̄ fuit a ꝓphetis p̄nūciata ab ip̄a voto cōfirmata: et semꝑ inuiolabil'r obseruata. Capl'm I

Prima virtus excellētissima illi⁹ felicissime mr̄is quā cōtemplari debemus d̄r v̄ginitatis. Hec designat ī verbis moysi. Nam Leuit. xij. ex ordiuatōne dei moyses idixit. Mulier si suscepto semine pepit immūda erit. Ista conditio si apposita dat intelligere ꝙ qn̄q; mulier esset paritura masculū nō suscepto semine. Ex q̄ doc. dicūt ꝙ signāter moyses fuit ita locutus ad excipiendā mr̄ez dei ab immūdicia. Et vt Bern. ait. qr timuit in mr̄em dn̄i blasphemiā irrogare. Sz vt v̄ginitatē illā ardēti⁹ veneremur in hac parte tria dubia sunt aperienda.

Primum vtrum virginitas marie fuit an̄ prenunciata.

Secundū vtrum virginitas marie fuit voto confirmata.

Tertium vtrum virginitas marie fuit semper obseruata.

Ad p̄mū dubium respōdemus ꝙ placuit altissimo deo ꝑ multa ante retroacta secula virginitatē marie a suis ꝓphetis ⁊ alijs quibus rem tam grandē notaz effecit mirabilit̄ p̄conizari. Omitto sibyllarū oracula. Taceo multoꝝ patriarcharū testimonia. Tm̄ referā quid in historijs hispanie: q̄d in ezechiele: q̄d in esaia fidelissime scribit. In originali libro

UVA. BHSC. IyR_227

historie hispanice in.c.xl.de nõnullis incidẽti bus tpe. Fernandi regis ita habet. Cum apd toletũ quidã iudeus gratia ampliandi vineã suã rupem cõminuisset in medio saxi cõcaui tas reperta est: vbi liber erat folia lignea hñs descript⁹ tribus linguis: hebreis: grecis: ⁊ latinis: scriptura quasi vnius psalterij videbat Vic liber de triplici mũdo disserebat ab Adã vsq; ad antixp̃m. Principiũ vero tertij libri i cipiebat a xp̃o sic exordiens. In tertio mũdo filius dei nascet in mundo ex virgine maria: patietq; pro salute hominũ. Quod cum iude deus conspiceret statim cũ familia sua sacro fonte renatus est. In fine vero libri erat ꝙ tẽpore Fernãdi regis inueniri debebat. Ad ꝓphetã Ezechielez iam veniamus: cui virginitas marie reuelata est. Unde ait.c.xliiij. Conuerti me ad viaz porte sctõꝝ exterioris que respiciebat ad oriẽtẽ ⁊ erat clausa. Et dixit dñs ad me. Porta hec clausa erit ⁊ nõ aperietur et vir nõ transiet per eã. qm̃ dñs deus israel ingressurus est ꝑ eaz. Ubi Aug. in sermone ait. Mirabilis ꝓphete visio: sed mirabilior est ꝓphete adipletio. Quid est porta in domo dñi clausa: nisi ꝙ Maria semper erit intacta? Et q̃d est homo nõ trãsibit per eã. nisi ꝙ Joseph nõ cognouit eã? Et q̃dẽ sol⁹ dñs intrat ⁊ egredietur per eã: nisi qꝛ spũssanct⁹ impregnauit eam? Et quid est clausa erit in eternũ: nisi qꝛ Maria fuit virgo ante partũ ⁊ v̄go post partũ. Dicit ergo maria. Porta facta sum celi: ianua facta sum filio dei. Illi facta sum ianua clausa qui post suã resurrectionẽ ingressus ẽ per ostia clausa per q̃ egressus est ad suos crucifixores. Ad discipulos aũt suos clauso ostio cenaculi ingressus est claustra: qui nat⁹ de vẽtre meo: me matrẽ dimisit intactã. Adimpleuit ventrem meũ diuinitate: ⁊ vterum meum non euacuauit castitate. hec ille. Esaias vero satis aperte.c.vij. virginitatẽ marie prenũciauit. Ecce inquit virgo ꝯcipiet ⁊ pariet filiuz ⁊ vocabit nomẽ eius emanuel. Sed iudei contra nos arguũt. Primo quia in hebreo nõ dicitur virgo: sed halma. ⁊ significat puellaz absconditã siue sit virgo siue corrupta. Secũdo qꝛ dicit ꝙ nomẽ eius vocabitur emanuel. Filius autẽ virginis vocatus est iesus xp̃us. Et ideo aiunt iudei ꝙ hec ꝓphetia nõ intelligitur de xp̃o ⁊ virgine matre. ꝫ de Ezechia filio regis achaz: qui post dictũ ꝓphete natus ẽ

Sed hoc impugnat Rabbi Salomon per hoc ꝙ ezechias erat vigintiquinq; annorum qñ cepit regnare post Achaz patrẽ suum immediate. vt habetur.iiij. Reg.xviij.c. Achaz regnauit tm̃ sedecim annis. vt habetur quarti Regũ.xvj. Ergo in principio regni Achaz anteq̃ diceretur prophetia: Ezechias erat natus ⁊ erat nouem annoꝝ. Et propter hoc dicit Rabbi Salomõ ꝙ hec ꝓphetia est intelligenda de filio esaie: qui acceperat vxorez iunẽculam ⁊ iam ꝯceperat de eo. Et quia de puero existente in matris vtero nescit si sit masculus vel femia. ideo esaias dabat Achaz signũ liberationis a duobus regibus illum inuadere volentibus: sicut ptz.iiij. Regum.xvj.c. ꝙ vxor sua grauida pareret filium masculum. Sed vt refert Nicolaus de lira. ista expositio stare nõ põt quia.c.sequenti dicit de puero illo. Et erit extensio alarũ eius implens latitudinez terre tue o emanuel. Et loquitur de terra regni iudee cuius nunq̃ fuit dñs esaias. ⁊ ꝓpterea ad litteram intelligitur de christo qui dominatur iudee ⁊ omĩbus que sunt in celo ⁊ in terra. Ad primũ vero obiectum dicit Nicolaus de lira. ꝙ halma in hebreo significat absconditam. ita ꝙ nõ dubitatur de integritate illius. Et scribitur per h. Et nõ inueniunt nisi tres ita descripte. Prima est Rebecca de qua Gen̄.xxiiij.c. dicitur puella decora nimis Sequitur. Puella que egredietur. in hebreo ponitur halma que egredietur Secunda fuit Maria soror moysi. de qua dicitur. Exo. ij.c. Iuit puella. i hebreo ponitur halma. Iuit halma. Et iste due fuerunt virgines purissime quando fuerunt sic nominate. Tertia ergo fuit virgo Maria in hac prophetia. Quare halma virginez significat. Ad illd̃ vero qd̃ adducebatur de nomine emanuel. respondẽt doctores vt etiam tactum est in sermone de circuncisione. ꝙ duplex est nomen. scilicet nature vt homo. ⁊ impositionis vt petrus ⁊ Antonius. Emanuel itaq; est nomen nature. iesus vero nomen impositionis. Secundum dubium aperiendum. vtrum virginitas marie fuit voto cõfirmata. Ad quod rñdet Ric. in.iiij. dist.xxx. ⁊ Tho.iij. ꝑte.q.xxviij. ꝙ cuz ꝑfectionis opera magis sint laudabilia si ex voto fiant q̃ sine voto. virginitas autem in matre dei precipue debuit pollere: ideo ꝯueniens fuit vt virginitas ei⁹ esset ex voto deo cõsecrata. Verũtñ qꝛ tpe legis oportebat generationi insistere taz mulieres q̃ viros: qꝛ ꝫm carnis originez cultus dei augebat anteq̃ ex illo populo xp̃s nasceret. Mater dei nõ credit anteq̃ desponsaret Joseph absolute virginitatem vouisse: licet eam in desiderio ha-

UVA. BHSC. IyR_227

buisset. Super hoc tamē voluntatē suam di/uino cōmisit arbitrio. Postmodum vero acce/pto sponso sm q̄ moses illius tpis exigebāt simul cum eo votum virginitatis emisit. Vo/luit ꝺo desponsari ex familiari instinctu spū/sci ꝓfidens de diuino auxilio q̄ nunq̄ ad co/pulā carnalē peruenirent. Confirmanꝫ ista p magistrū sentē. in. iiij. ꝺi. xxx. ⁊ etiā per illud quod scribitur. xxvij. q. ij. c. sufficiat. §. Beata Maria. Landulfus tñ dicit in suo. iiij. q̄ pos/sibile fuit ꝺginē expresse vouisse añq̄ desposa/ret: ⁊ nihilominus cum ꝺvoto virginitatis potuit ꝓtrahere. Nā matrimoniū est consen/sus in carnalē copulā altero coniugū petente. Si ergo constaret p reuelationez ipsi femine q̄ nunq̄ vir ab ea debitū peteret: cum vero vo/to virginitatis posset stare verum matrimo/niū: quia nunq̄ carnalis copula sequeret. Et ita fuit in ꝓpositō: quia virgini gloriose fu/it reuelatū q̄ nunq̄ ioseph peteret ab ea de/bitum: ⁊ forte etiam ipi ioseph: cum dicatur a nōnullis q̄ ipe insuper ex instictu spiritussan/cti virginitatē vouerat. Nō obstante autē ta/li voto inter mariā ⁊ Joseph verū fuit matri/moniū: vt refert magister sniar. ⁊. xxvij. q. ij. c. institutū. Nam vt inquit Ric. ⁊ sanctus Tho. duplex est perfectio rei. prima scz ⁊ scōa Prima in ipa rei forma consistit ex qua speci em sortitur. Scōa ꝓsistit in operatione rei p quam res aliqualiter suū finem attingit. For ma autē matrimonij consistit in quadam in/diuisibili cōiunctione animoꝝ per quam vn⁹ coniugū indiuisibiliter alteri fidē seruare te/net. Finis autē matrimonij est ꝓles gene/randa ⁊ educanda. Ad quorū primū peruenit p concubitū coniugalē. Ad secundum per alia opera viri ⁊ vxoris qui sibi inuicē obsequunt ad ꝓlē nutriendā. Sic ergo ꝑtuz ad primā perfectionē omnino verū fuit matrimonium virginis matris dei ⁊ Joseph: quia vterq̄ cō/sensit in copulā coniugalem: nō autē expresse in copulā carnalē: nisi sub ꝺditione si deo pla ceret: Unde ⁊ angl's vocat mariā coniugē di/cens. Noli timere accipere mariā cōiugem tu am. Quod exponēs Aug. i li. de nuptijs ⁊ cō cupiscētia dicit. Cōiunx vocatur ex prima de spōsatōis fide: quā cōcubitu nec cognouerat nec fuerat cognitur⁹. Quantū ꝺo ad scōaz p fectionē q̄ est per actū mrimonij ꝺ si referatur ad carnalē ꝺcubitū p quē ꝓles gñaf: nō fuit istō mrimoniū ꝓsumatū. Fuit tñ illō mrimo niū etiā scōam pfectionē ꝑtū ad ꝓlis educa tionē. Unde Aug. dicit in li. de nuptijs ⁊ con cupiscentia. Omne nuptiarū bonū impletum est in illis parētibus xpi ꝓles: fides. sacra/mentū. Prolē cognoscimus ipm dñm iesum. Fidem quia nullū adulteriū. Sacramentū q⁹ nullum diuortiū. solus ibi nuptialis concubi/tus nō fuit. Et si quis obiceret contra ista q⁹ Hiero. ꝺra heluidiū ait. Joseph Marie cu stos fuit potius q̄ maritus. Dicendū q̄ Hie/ro. accipit maritū ab actu matrimonij cōsum/mati. Sic' intelligenda sunt ꝺba Hieronymi Mattheum. vbi ait. Cū virū audieris supicio tibi ne subeat nuptiarū: sed recoꝺare consue tudinis scripturarum qua sponsi viri ⁊ spon/se vocanf vxores. quod Hieronymus vocat nuptias nuptialem concubitum. Omnia pre dicta facile teneri possunt: ⁊ q̄ virgo vel ante q̄ cum Joseph ꝺtraheret: vl' postq̄ contraxit ex dei reuelatione virginitatē vouisset. Et q̄ Joseph illuminatus a deo qui elegit eū tante virginis sponsum ⁊ sui filij alumnū virgini/tatem voto fuerit cōplexus: cū perpēdim⁹ ipi us ꝺginis benedicte moses ⁊ actus diuinit⁹ regulatos. In quadam tñ hystoria sic habet q̄ beata virgo completo ablactationis trien/nio, ad tēplum ꝺni a parentib⁹ fuit ꝓducta vbi remānsit cum alijs virginibus ⁊ puellis in om ni sctitate seruies altissimo deo visitabaturq̄ ab angelis frequētius ⁊ spūalibus cōsolatio/nibus, replebat. Quartodecimo ꝺo etatis sue anno pōtifex publice denūciauit: vt virgines que erant in templo ⁊ etatis tēpus implesset domū reuerterent ⁊ mrimonia ꝓtraherent. Cuius mādato cum cetere paruissent: solavit go maria hoc se facere nō posse rndit. Cuz q⁹ parētes sui eam ꝺni seruitio mācipassent: tuz q⁹ virginitatē suā ꝺno ipa vouisset. Tunc an xiatus pontifex ꝓ nouitate rei imminente fe/stiuitate tude oꝝ seniorib⁹ cōuocatis: omnis vna hec fuit hec sniavt ꝺni consiliū quereret. Cū aūt orationi insisterent ⁊ pōtifex ad ꝓsu/lendū ꝺns accessisset mox de loco oratorij cuct audiētibus vox insonuit: vt quicunq̄ de do/mo dauid nuptijs habiles coniugati nō esset: singuli virgas ad altare deferrēt: ⁊ cuiuscūq̄ virgula germinaret et in cacumine eius spiri tussanctus in columbe specie consederet ipse ꝓcuiꝺubio esset cui virgo ꝺsponsari debe/ret. Erat inter ceteros Joseph de domo da/uid cui cum congruum videretur, si vir iam prouecte etatis iam teneram virginem duce/ret in vxorem. ceteris virgas suas afferenti/bus: solus ipe virgam non attulit. Unde cum nihil diuine voci consonum appareret:

UVA. BHSC. IyR_227

pontifex iterato dñm consulandum putauit. Qui rñdit ꝙ solus ille virgam suam nō attulit cui ꝟgo desponsari debebat. Inductus itaq; ioseph vt virgā suā ferret: cū hoc fecisset ilico germinauit ⁊ i eius cacumine columba ꝯsedit: quare sibi desponsata fuit ꝟgo. Qui i suā ciuitatem bethleē ꝓfectus necessaria nuptijs ꝓuidebat. Virgo aūt maria ad domū parētū in nazareth reuersa est. Ubi in diebus illis angelus gabriel ei oranti apparuit: ⁊ de ea nasciturū dei filiū nūciauit, hec in legenda natiuitatis ꝟginis. Tertiū dubiū fuit vtrū virginitas marie fuit semper obseruata. Ad quod nequam heluidius hereticus ore sacrilego et blasphemo ausus est dicere, ꝙ post partū nō mansit ꝟgo lz fuerit ꝟgo ante partū ⁊ in partu. Sumpsit aūt occasionē erroris: quia male intellexit scripruras. Naz in ꝑmo. c. matthei scribit̄ de ioseph. Nō cognoscebat eā donec peperit filiū suū ꝑmogenitū. Arguit heluidius ⁊ dicit. Hoc aduerbiū donec cōsueuit determinatū tp̄s significare quo completo fiet id qđ vsq; ad illđ tp̄s nō fiebat. ꝟbum aūt cognoscendi ibi ad coitum refertur. sicut ⁊ Genesis iiij. đr. ꝙ adam cognouit vxorē suam. ꝗ post partū beata ꝟgo fuit a ioseph cognita. Insuꝑ ⁊ iesus noiat̄ primogenitus. ergo habuit fratres subsequētes. Et hoc cōfirmat̄ quia Job. ij. đr. Descendit in capharnaū ipse scz xp̄us ⁊ mater ⁊ fratres eius. Pro cōfusione heluidij ⁊ veritatis defensione notandum pro illo verbo cognoscebat. ꝙ quidam dixerunt hoc non esse intelligendū de cognitione carnis sed de cognitione noticie. Dicit enim Chrysostomus ꝙ non cognouit eam ioseph anteq̄ pareret cui⁹ fuerit dignitatis. Sed postq̄ peperit tūc cognouit eā: qꝛ ꝑ ip̄ius ꝓlē specialior ⁊ dignior facta fuerit q̄ tot⁹ mūdus qꝛ quē tot⁹ mūdus capere nō poterat in angusto vtero suo sola suscepit. Quidā aūt hāc cognitionē referūt ad noticiam visus. Sicut em̄ moysi cum dño colloquētis glorificata est facies vt nō possēt in eū intēdere filij isrl̄. sic maria claritate virtutis altissimi obūbrata cognosci nō poterat a ioseph donec pareret. Post partū ꝟo a ioseph agnita inuenit̄ speciei faciei non libidinis tactu. Hiero. aūt concedit hoc esse intelligenduz de cognitione coitus. Sed dicit ꝙ vsq; vel donec in scripturis quandoq; significat certū tēpus. ꝟm illud ad Gal. iij. Propter transgressionem lex posita est donec venit semē cui promiserat. Quandoq; ꝟo significat infinitum tempus ꝟm illud, donec ponā inimicos tuos ponit̄ ibi donec ꝓ semꝑ. Et ꝟm hunc modum loquendi euangelista ostendit ꝙ ioseph nō cognouit eam donec peperit, i. vsq; ad partum ⁊ neq; etiā post partū. de eo etiam ꝙ xp̄us dicitur ꝑmogenitus vt ait Hiero. Et ponit̄ extra de ver. si. in. c. Joseph. Non post quē ali⁹: ꝟ ante quē nullus. Et de eo ꝙ heluidius referebat xp̄m videlz habuisse fratres. Hiero. ait ꝙ q̄t tuor modis in scriptura fratres dicunt̄. scilicz natura. gente cognatione ⁊ affectu. Unđ fratres dñi dicti sunt nō ꝟm naturaz quasi ab eadē matre nati, sed ꝟm cognationē q̄si ꝯsanguinei eius existētes. Detestādus itaq; est error perniciosissimus Heluidij vt inquit Thomas tertia parte questione. xxviij. Primo sicut q̄a derogat christi perfectioni: qui scilicet ꝟm diuinam naturam vnigenitus est patris tanq̄ perfectus per omnia filius eius. ita etiam decuit vt esset vnigenitus matris tanq̄ pefectissimū germen eius. Secundo hic error iniuriam facit spūisancto. cuius sacrarium fuit vterus virginalis in quo carnem xp̄i formauit Unde non decebat vt de cetero violaretur per commixtionē virilem. Tertio derogat dignitati ⁊ sanctitati matris dei: que ingratissima videretur si tanto filio contenta nō esset ⁊ ⁊ si virginitatez que in ea miraculose conseruata fuerit spōte perdere vellet per carnis concubitum. Quarto insuper ipse ioseph esset ad maximam presumptionē imputandum: si eaz quam reuelante āgelo de spūsancto deuz concepisse cognouerat, polluere tentaret. Quare virginem ante partum: virginem in partū. et virginem post partū genitricem dei verissime predicans. Si vero vlterius aliquis quereret. Cur voluit christus de virgine nasci. Respondere possumus ex dictis prefati doctoris sancti Tho. vbi supra. ꝙ hoc factum est triplici de causa.

Primo ꝓpter dignitatē patris.
Scđo ꝓpter puritatē filij.
Tertio ꝓpter incarnationis finem.

Primo ꝓpter patris dignitatē obseruādā Cum em̄ xp̄s sit verus ⁊ naturalis dei filius. non fuit conueniēs vt aliū patrem haberet q̄ eum ne dignitas transferret̄ in alium. Secundo hoc fuit cōueniens propter puritatem filij. Ipse nanq; est verbum dei. verbum vero absq; omni corruptione cordis concipitur: et ex corde absq; corruptione procedit. Unde vt ostenderet̄ ꝙ illud corpus essei ipsius verbi dei. cōueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nasceret̄. Tertio fuit cōueniens pro-

UVA. BHSC. IyR_227

pter incarnatōis finē. Ad hoc enī venit xp̄us vt hoies renascerent in filios dei. non ex volū tate carnis neq; ex volūtate viri. i. nō ex cōsen su mulieris ⁊ viri. sed ex deo. i. ex dei virtute nati sunt. Ūñ Aug. in libro de scta virginitate ait. Oportebat caput nostrum insigni miracu culo ꝑm corpus nasci de virgine. vt significa rer sua membra de virgine ecclesia ꝑm spiritū nascitura.

De trib⁹ legis cerimoniis quas beata v̄go seruauit ex humilitate Capl'm II

Ecunda virtus p̄stātissima quā in
8 virgine benedicta contemplari debe mus ꝺ̄ humilitatis. Ob illā nanq; subiecit se hodierna die triplici cerimōie legi.

Prima cerimonia fuit purgatiōis.

Scōa p̄sentationis.

Tertia oblatiōis.

Prima cerimonia ꝺ̄ purgatiōis. Quadra gesimo nanq; die a natiuitate dn̄i venit ad tē plū vt ꝑm pluetudinē legis mūdaret ⁊ cum tñ sub illa lege nō teneret. Ad qō plene intelli gendū ponderanda sunt ea que scribunt Le uitici. xij. vbi sic habef in sniā. q̄ mulier si su scepto semine peperisset masculū. immūda eēt septē diēb⁹. Immūda. s. a p̄sortio hoim ⁊ ab i gressu templi. Sed cōpletis septē diēb⁹ mun da quidē efficiebaf quoad cōsortiū hominum Sed adhuc vsq; ad trigesimū tertiū diē quo ad ingressum templi immūda erat. Tandē cō pletis quadraginta diebus quadragesima die templū intrabat. ⁊ puerū cū mulieribus offe rebat. Si v̄o femina peperisset duplicabatur dies. ⁊ quoad consortiū hominū. ⁊ quoad in gressum templi. Beatissima vero virgo nullā habuit immunditiam a qua purgaret neq; si lū cōcepit virili semine. quare nec legi purifi cationis obligabaf. Voluit tñ p̄dictā legem humil'r adimplere. Nā vt inquit Tho. iij. par te. q. xxxvij. Sicut plenitudo gr̄e a xp̄o deriua tur in mēm: ita decuit vt mr̄ hūilitati filij cō formaret. Et ideo sicut xp̄s lz legi nō esset ob noxius. voluit nihilominꝰ circūcisionē aliaq; onera legis subire: ad demonstrandū humili tatis ⁊ obedientie exēplū ⁊ vt approbaret legē ⁊ vt occasionē scandali a iudeis tolleret. Pro pter easdē rōnes voluit ⁊ mēm suā implere legis obseruantias: quibus tñ nō erat obno xia. Ideo Bern̄. ad virginē sic deuote loquif. Vere beata virgo nō habes cām: nec tibi opus est purificatione: sed nunq̄d filio tuo opꝰ erat circuncisione? Esto inter mulieres tanq̄ vna illarū, nā ⁊ filius tuus sic est in medio puerox hec Bern̄.

Scōa cerimonia legis cui se vir go sctā subiecit. ꝺ̄ p̄sentatiōis. Vt enī scribitur Exodi. xiij. Locutꝰ est dn̄s ad moysen dicens. Sanctifica mihi omne primogenitū q̄ aperit vulua in filijs israel. Ubi sciendū q̄ de p̄role nata duplex p̄ceptū tradebaf in lege. Unus quidē gñale q̄tum ad oēs. vt. s. cōpletis die bus purificatiōis mr̄is. offerret sacrificiū pro filio siue ꝑ filia. vt habef Leuit. xij. Et hoc q̄ dem sacrificium erat ad expiationē pcti i quo ꝑles erat cōcepta ⁊ nata. ⁊ etiā ad cōsecratio nē quandā ipsius. q; tūc primo p̄sentabatur in templo. Et ideo aliq̄d offerebatur in holo caustū: aliquid ꝑ peccato. Aliud erat p̄ceptū speciale de p̄mogenitis tā in hoibus q̄ i iumē tis. Sibi enī dn̄s deputauerat omne p̄mogeni tum in israel. ꝑ eo q̄ ad liberationē populi i rael pcusserat p̄mogenita egypti ab homine vsq; ad pecus. p̄mogenitis filiorū israel reser uatis. Et q; xp̄us fuit p̄mogenitus marie vir ginis matris: vtrūq; fuit factū circa eū. Pri mo quātū ad id quod erat specialer ptinet ad p̄mogenitos. Ob qō dicit Lucas. Tulere illū in hierl'm vt sisterent eū. i. offerrent dn̄o. quia omne masculinū aperiens vuluā. i. p̄mo nascēs ꝺ̄m Nico. de lira cuiusmodi erāt p̄mogeniti. sanctū dn̄o vocabif. Scōo factum fuit circa xp̄s id qō cōif ptinet ad oēs. Et ꝺ̄ notaf cū ꝺ̄ citur. Et vt darent hostiam ꝺ̄m q̄ dictuꝫ erat in lege dn̄i. par turturū aut duos pulos colū barū. Quia vero dicif. Omne masculinū ada periens vuluā ptz q̄ loquitur de masculo cō cepto ⁊ nato per apertionem claustri virgina lis. qō non habuit locū in beata virgine. que virgo permansit in conceptu ⁊ partu. sed hāc legē ex humilitate voluit obseruare. Tertia cerimonia cui se virgo subieci t ꝺ̄ oblationis. Nā obtulere ip̄a ⁊ ioseph ꝑ dn̄o par turturuꝫ aut duos pullos colūbarum. Hec erat oblatio pauperū: sed agn⁹ oblatio diuitū. Verūtamē tres difficultates hic oriunf.

Prima an p̄ueniens fuit aliq̄d offerre ꝺ̄o.

Scōa quare oblatio fiebat de aliquibus de terminate nō de omnibus.

Tertia quare aialia offerebanf occisa.

Pro prima difficultate posset quis argue re isto modo. Nihil est offerēdū alicui quod suū est ⁊ ipe nō indiget. Sed dei erant omnia que in sacrificijs offerebanf ⁊ illis non indi gebat. quia ad vsum hominis illa deputaue rat. ergo nō erant deo offerēda. Confirmatur ista per dauid in p̄s. di. Dn̄i est terra ⁊ plenī tudo eius, orbis terrarū ⁊ vniuersi qui hab-

UVA. BHSC. IyR_227

ſant in eo. ⁊ iterū. Sacrificiū ⁊ oblationē noluiſti. ⁊ in alio pſalmo inducit loquentē deū. Nūquid manducabo carnes taurorū aut ſanguinē hircorū potabo. In cōtrariū autē eſt illud quod ponitur Leuit. j. vbi dixit deꝰ. Oblata oia adolebit ſacerdos ſuper altare in holocauſtū ⁊ odorē ſuauiſſimū dño. Et propter ea ſanctus Tho. ſ. ij. q. ciij. dicit q deus voluit ſibi offerri ſacrificia triplici rōne.

Primo ꝓpter mētis ordinationē.

Scō ꝓpter idolatrie excuſationē.

Tertio ꝓpter figurationē.

Primo voluit deus ſibi offerri ſacrificia ꝓpter mentis ordinationē. Ad hāc pertinet: vt oīa que quis habet recognoſcat a deo. vt dicitur. Deu. q. j. in. c. reuertimini. ⁊ ordinet in deū tanq̄ inuictimū finē. Et hoc repreſentabat in oblationibus ⁊ ſacrificijs. Hinc eſt q Dauid vt ſcribitur. j. Paral. c. xxix. dicebat. Tua ſūt oia ⁊ que de manu tua accepimus dedimus tibi. Secundo voluit deus offerri ſibi ſacrificia ꝓpter idoloꝝ excuſationē. vt per honorē qui reddebatur deo retraheretur populus a cultu idolorum. Nā ꝓcepta de ſacrificijs nō fuerūt data populo indeorū miſi poſtq̄ declinauit ad idolatriā adorando vitulū coflatilē.

Tertia ratio fuit ꝓpter figurationes. Futurus nanq̄ erat xp̄s qui ſe offerre ꝓ homiñū ſalute debebat. Inde oblatiōes veteris legis xp̄m figurabant. de quo ſic inquit apl̄us ad Eph. v. Tradidit ſemetipm p nobis oblationem ⁊ hoſtiam deo in odorem ſuauitatis. ⁊ ad Heb. x. Xp̄us ynā ſemel ꝓ peccatis hoſtiam obtulit in ſempiternū. Concludim⁹ ergo q lz dei ſint omia quibus nec indiget oblationes tamen ſibi fieri voluit ꝓpter hominū vtilitatē rationib⁹ predictis. Secunda difficultas erat quare oblatio fiebat deo de aliq̄bus determinate ⁊ nō de omnibus. Nam de generibus animaliū quadrupedū offerebant boues: oues: ⁊ capre. Et de auibus turtur: et columba. Et in mundatione leprōſi de paſſeribus. Quare nō offerebatur piſces: aquile: leones: ⁊ ſimilia? Et reſpōdet Tho. vbi. ſ. q hoc fiebat ꝓpter tria.

Ꝓpt cōem habilitatē.

Ꝓpt mundiciā ⁊ puritatē.

Ꝓpt oblatōis ſingularitatē.

Primo hoc fiebat ꝓpt cōem habilitatē q illa que offerebantur facile haberi poterant a cōmunitate hoīm: nō ſic leones. aquile: vel pisces. Secundo hoc fiebat ꝓpter mundiciam ⁊ puritatem, quia illa animalia mundum habent nutrimentum. ſicut dicit Rabbi moyſes. nō ſic gallina ⁊ porcus. Tertia rō erat ꝓpter oblationis ſingularitatez: vt eſſet ſingularis oblatio q̄ fiebat deo: differens ab oblatione que fiebat idolis. Et quia egyptij colebant oues ⁊ venerabantur hircos: eo q demones in illa forma eis apparebant. Boues vero habebant inter res ſacras ob reuerentiā yſis quā deaz habebāt. Nec fuit ſoloz ſolone que nauigās in egyptū. multa egyptios de agricultura docuit. Idcirco offerebantur deo oues: hirci: capre: ⁊ boues. Inſuper vt ait rabbi moyſes. In columbis meliores ſunt pulli: in turturibus meliores ſunt maiores. Tertia difficultas erat: quare animalia offerebātur occiſa. Ad quod dicit ſanctꝰ Tho. q hoc fiebat triplici rōne. Primo ꝓpter conformationē: quia ſic veniūt inviſum hominū. Secundo ꝓpter ſignificationē: quia ſignificabāt occiſionem quā peccatoꝝ meretur: ⁊ deus miſericors ꝓpter humilitatē ⁊ reuerētiā ſibi factā tolerat illū ⁊ ꝓpter pniam indulget ſibi Tertio ſic fiebat ꝓpter figurationem chriſti. qui occiſus debeat immolari. His ergo dimiſſis redeamus ad oblationem factam ꝓ chriſto. Naz licet ex paupertatis amore paupex oblationē elegerit. tamen vt inquit Tho. iij. pte. q. xxxvij. Turtures ⁊ columbi figure congruūt Nā turtur quia eſt auis loquax. predicationē ⁊ cōfeſſionē fidei ſignificat. quia vero eſt animal caſtum ſignificat caſtitatez. quia vero eſt animal ſolitariū ſignificat contemplationez Colūba vero eſt animal manſuetū ⁊ ſimplex ideo manſuetudinē ⁊ ſimplicitatē ſignificat.

De liberalitate virginis que manifeſtatur in diſpenſatōe munerū ⁊ ꝓceſſione filij atq̄ i omnes eam ꝫuocantes benigna condeſcenſione.

Capitulū III

Ertia virtus principalis quā invir-
t gine beatiſſima contemplari debem⁹
dicitur liberalitatis. quā deprehendere poſſumus maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpt munex diſpenſationē.

Scō ꝓpt filij ꝓceſſionem.

Tertio ꝓpt benigna ꝓdeſcenſionē.

Primo poſſum⁹ deprehendere liberalitatem virginis benedicte ꝓpter munerū diſpenſationē. Nā vt ſcribit Matheus. c. ij. Magi obtulerūt xp̄o munera pretioſa. aurū thus. ⁊ myrrham. veruntamē vt pie creditur. omnia pauperibus diſpenſauit. Nec putandū eſt q tres reges vilia dona regi regū potuiſſent: lz aliq̄ velint aſſerere. q dicūt talia fuiſſe fa-

UVA. BHSC. IyR_227

cta ꝓpter mysticam significationē. Alij vero cōsentientes opinioni eoꝝ qui dicunt magna auri pondera fuisse xp̄o dōata: fingūt virginē illā reseruasse pro peregrinatione in egypto. Sed reuera quod prius diximꝰ magis ē verisimile atq; credibile v̄ginem scz illā pijssimaz cuncta pauꝑibus distribuisse. Scd̄o possumus deꝑhendere v̄ginis liberalitatez ꝓpter filij sui gratiosam cōcessionē: quando videlicz concessit eum simeoni sancto: qui accepit illuz in vlnas suas. De hoc sic refert Lucas. Et ecce homo erat in hierl̄m cui nomē simeon. Et homo iste iustus ⁊ timoratꝰ expectās consolationē israel: ⁊ spūssanctꝰ erat in eo. Scd̄m Nico. de lira. hoc intelligit̄ q̄tum ad gr̄e plenitudinem: qꝛ nō solum habuit gr̄am iustificantē ꝓut habetur cōmuniter a iustis: sed etiā quātum ad illuminationes diuinas ⁊ consolationes speciales. Ideo subdit̄. Et responsum accepat a spūsācto scz in or̄onibus suis deuotis. non visuruz se mortem: nisi videret christū dn̄i Tunc eniz erat opinio cōmunis apud intelligentes ꝙ imminebat aduentꝰ xp̄i ꝟm signa a patriarchis ⁊ ꝓphetis data. Et ideo simeon: de hoc deum feruentius orabat ⁊ in oratione responsum accepit q̄ xp̄m natum videret ante q̄ vitam pn̄tem finiret. Et venit in spū in tēplū. i. ꝑ reuelationē spūssancti: vt videret xp̄m sicut erat ei promissum. Et cū inducerent puerum iesum ad faciendū que predicta sunt ꝟm legem. Et ip̄e accepit eum in vlnas suas cum maximo cordis gaudio. ꝟm ꝙ d̄r Prouer. xiij Desiderium si compleatur delectat animam. Intueamur simeonez a virgine filium exposcentem. cōsideremusq; q̄ blande q̄ benigne q̄ue liberalissime mater illa illum sibi consignauit. O simeon accepisti illum in vlnas tuas. i. in brachia. Quem accepisti? ⁊ regem regum ⁊ dn̄m dominantiū. Quem ad tuum pectus dulciter deduxisti? filium dei ⁊ virginis illibate. Quem aspexisti? deum ⁊ hominē xp̄z humani generis redēptorē. O felicia brachia O beati oculi tui quoniam meruisti tanto priuilegio dotari. Super hoc Augustinus in sermone presentis solennitatis ait: Hec sunt testimonia tua domine iesu. anteq̄ tibi sternerētur fluctus maris. campi cessere vt imperanti anteq̄ ventus te iubēte siluisset. mortui te vocante resurrexissent. sol te moriente palluisset terra te resurgente tremuisset. celum te ascendente patuisset. Adhuc manibus matris portabaris. ⁊ iam dominus orbis agnoscebaris. Et propterea simeon benedixit deum: gratias agendo ꝓ tanto beneficio ⁊ dixit. Nūc dimittis seruum tuum domine ꝟm verbū tuuz ī pace. i. de cetero dimittes me de hac vita trāsire in cordis quiete. Quia viderūt oculi mei salutare tuū. Letanter enim descendere volebat ad limbū patrum: ex quo videbat saluatorem natum. Quod parasti ante faciem omnium populoꝝ. i. coram omnibus populis quibus mysterium incarnationis ⁊ redemptiōis predicatum est per apostolos. Lumen ad reuelationem gentium: quia prius erroꝝ tenebris inuoluebant̄. Et gloriam plebis tue israel. Magna est em̄ gloria iudeis ad christi fidē conuersis ꝙ xp̄s ꝟm carnem natus est de ipsis. Et pater eius scz ioseph qui meruit vocari pater christi eo ꝙ nutritius eius fuit. ⁊ mater scz maria que fuit mater eius vera: erant mirantes super his que dicebant̄ de illo. tūc a simeone. ⁊ prius a magis. ⁊ a pastoribꝰ. ⁊ a zacharia ⁊ elizabeth. Et restituto puero v̄gini benedixit illis simeon. scilz virgini ⁊ ioseph. Quāuis em̄ maria ⁊ Joseph essent maiores simeone in sanctitate: ille tamen erat maior q̄tum ad sacerdotis officium: ad quem spectat benedicere populum. Et non solum benedixit: sed etiam futura predixit. Ecce inquit positus est hic in ruinam ⁊ in resurrectionē multorum in israel. Quia scilz in passione christi: que futura erat: multi iudei fuerunt excecati a veritate cadētes. Et multi fuerunt illumiati qui p̄us erant simplices ⁊ ignorātes vt ptz de apostolis quibus post passionez xp̄i data ē intelligentia scripturarum. ꝟm ꝙ dicit̄. Luce vltimo capl̄o. Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. Subsecutus est simeon. Et in signum scz federis inter homines ⁊ deum: cui contradicetur a scribis ⁊ phariseis: ⁊ alijs. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. i. dolor passionis eius pertransibit: animā tuā per cōpassionem vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. quia licet virgo tēpore passionis in fide perseuerauit. alij tamen discipuli diuersas fluctuationes cogitationum habuerunt quousq; viderunt ipsum a mortuis resurrexisse. Tertio possumꝰ deprehendere virginis liberalitatem: propter benignam condescensionem. Cōdescendit q̄ppe oībus eius presidium implorātibus. Ip̄a est dulcedo ⁊ spes nostra vt cantat ecclesia. Ip̄a est stella maris quo naufragantes ī mari huius mundi ad portū salutis dirigit. Ip̄a ꝓpinqua est valde pctōribus sicut luna inter planetas ꝓpinquior est terre. Ut accedamus

UVA. BHSC. IyR_227

ad eā cōfidenter inducit nos deuotus Bernardus his verbis. Securum inquit habes o homo accessum apud deū. vbi habes filiū arte patrem: ⁊ matrē ante filiū. Filius ostendit patri cicatrices ⁊ vulnera. mater ostēdit filio pect⁹ ⁊ vbera. Nec vlla potest esse repulsa vbi tot occurrūt charitatis insignia. Et iterū Bernardus. Quando misereri non poterit mater omnipotentie. Quando misereri nollet mater misericordie? Et idem. Reuolue totam seriez euangelij ⁊ si quid asperū. si quid durū inueneris in maria: deinceps eā suspectā habeas ⁊ ad eā accedere verearis. Igit sub alijs eius confugiam⁹ vt sic tuti esse possimus. ⁊ in hoc seculo filij sui gratiā mereamur accipere ⁊ tandē glorīā sempiternā. Amen.

De assumptione ⁊ exaltatione virginis sacratissime in qua maxima relucet diuina potentia. Sermo VI

Ecit mihi magna q̄ potens est. Gloriose virginis Marie ꝟba sunt ista originaliter Luc. j. c. Et si oia q̄ in ꝟgine būdicta diuina largitas dignata fuit operari magna sint ⁊ stupenda: verūtamē exaltatio illius super oēm celestē militiā cunctos in stupoꝛē ⁊ admiratiōnē cōmouere debet. Quid em excogitari mirabilius p̄t q̄ q̄ vna mulier trāscēderit btitudinē quoꝛūcūq; citra filiū hominū ⁊ angelorū: eūq; locum in empyreo celo cōscenderit: ad quem nulla alia pura creatura vllo vnq̄ tempe: properare valebit. Hec oīa tamē cū ingenti letitia deuotione q̄ ardentissima a nobis cōmorari debent. Hinc hieronymus in sermone ad Paulam ⁊ Eustochiū inquit. Hodie gloriosa semp ꝟgo Maria celos ascēdit. rogo gaudete. qꝛyt ita fatear ineffabiliter sublimata cū xp̄o regnat in eternū. Regina mūdi hodie de terris ⁊ de p̄senti seculo neq̄ eripit. Iterum dico gaudete: quia secura de sua immarcessibili gloria ad celi tam puenit palatium. Exultate inquā ac gaudete ⁊ letetur omnis orbis: quia hodie nobis oībus eius interuenientibus meritis salus aucta est. Vobis quoq; dilectis gentibus eam honoꝛ ⁊ virtus vna cū reliquis virginibus sacris amplioꝛ p̄stat ⁊ gratia. Idcirco dilectissime leramini ⁊ laudate: quia si deum oꝛe prophetico in sanctis suis laudare iubemur: multomagis eum in hac celebrita te beate ꝟginis matris eius oportet cū hymnis ⁊ canticis diligentius extollere: ⁊ dignis deo iubilare p̄coniis ac mysticis honoꝛare muneribus. Nec hieronymus. Ut autez mēs nostra virginis in celum aduolantis mysteria perscrutari possit de ipsa in p̄senti ꝥmo ne dicemus. In qua tria magna notabimus que fecit deus.

Primū ꝺ cōsummationis.
Scō̄m glorificatiōis.
Tertiū assumptiōis.

De felici transitu virginis ⁊ de his que occurrerunt in illo. Capl̄m I

Primū q̄ fecit deus magnū in virgine matre ꝺ cōsummationis. Nam p̄sentē vitā feliciter consummauit: eiusq; transitus decoratus extitit multis p̄uilegijs ⁊ prerogatiuis. Ad quod plenius intelligendū. Primo querimus. quot annis post⁹ xp̄us ascendit ad celos: illa mater sanctissima supuixit. Et ad hoc quidē Epiphanius dicit ꝙ beata virgo q̄n concepit xp̄m erat annoꝛ quattuoꝛdecim: ⁊ in quintodecimo ipsum peperit: ⁊ mānsit cum eo annis triginta tribus. ⁊ post mortē supuixit annis viginti q̄tuoꝛ. Et p̄m hoc q̄n obijt erat annoꝛ septuagintaduoꝛ. Aliquibus tamē probabilius videtur ꝙ duodecim annis vixerit post passionez sui filij: ⁊ sic exagenaria fit assumpta: cū apostoli totidē ānis predicauerint in iudea. ⁊ circa p̄tes illas sicut ecclīastica tradit historia. Secūdo videndū est q̄d virgo fecerit illo tp̄e vsq; ad suam depositionē. Et ad hoc dicūt quidaz ꝙ remānsit in domo iuxta montē syon posita. oīaq; loca filij sui. s. baptismi. ieiunij passiōis. sepulture. resurrectiōis. ascēsiōis. deuotione sedula visitabat. Hiero. aūt ad Paulā ⁊ Eustochiū ita scribit. Si queritur post ascēsionē quid egerit. vnū p̄ certo est ꝙ ꝟgo ista corpore ac mēte permānsit. Quam sane angelus gabriel ac si celestis paranimphus intactam custodiuit. Et Johānes apl̄us atq; euāgelista: cui xp̄us de cruce eā cōmisit: ꝟgo virginē seruauit. suisq; eis deseruiuit obsequijs. Non ꝙ eximius ille sanctoꝛ chorus apl̄oꝛ eam deseruerit inter ꝙs post resurrectionē intrās ⁊ exiens familiarius cōtulit de xp̄i incarnatōe. tāto tiquidē verius q̄to ab initio plenius p̄ spm̄ sctm̄ cūcta didicerat ⁊ perspexerat oculis vniuersa: ⁊ apl̄i per eundē spm̄sctm̄ oīa cognouerint ⁊ in oēm edocti puenerint veritatem. hec Hiero. Tertio inuestigādū est an sit incōuēiēs de trāsitu ꝟgis acceptare q̄ libro apocrypho q̄ tobi euāgeliste ascribit edocenē. Ad quod ita rñdet Hieronymus vbi. s. Si venerit in manibus vestris illud apocriphum de

UVA. BHSC. IyR_227

transitu eiusdẽ virginis dubia pro certis non recipiat: qd̃ multi latinoꝝ pietatis amore studioq; legẽdi clarius amplectunt. Quarto ꝑscrutari debem⁹ q̃ sint illa que vt pie tenere possumus occurrerũt in virginis felicissimo obitu. Et vt colligit a sctis fuerũt ꝑcipue sex.

Primũ fuit virginis cõsolatio. Die nãq; q̃dã dũ in filij desideriũ cor eius vehemẽter accenderet: angelus cũ multo lumine ei astitit ⁊ reuerenter salutauit. Aue inq̃t benedicta filius tu⁹ ad te me misit: q̃ te genitricẽ reuerendam expectat. die itaq; tertia assumeris ad regna celestia. Cui ꝟgo. Cupio inq̃t vt filij ⁊ fratres mei apl'i ad me ꝑiter cõgregent. vt eos ãteq̃ moriar corꝑalibus oculis videã ⁊ ab eis sepeliri valeã ⁊ ipis ꝑsentibus spm̃ deo reddã. Iterũ exopto valde vt aĩa mea de corꝑe exiẽs nullũ spm̃ teterrimũ videat. nullaq; mihi sathane potestas occurrat. Cui angelus. Ecce om̃s ad te ꝯgregabunt apl'i qui nobiles tibi exhibebũt exeq̃as funeris. ⁊ in eoꝝ cõspectu spm̃ exhalabis. Nam q̃ olim ꝓphetã de iudea in babyloniã in crine attulit. subito ipe ꝓculdubio ad te apl'os adducere poterit ĩ momẽto. Malignos aũt spũs videre cur metuis. cũ eoꝝ superbiã tua humilitate ꝯtriueris. fiat tamẽ voluntas tua vt ipsos nõ videas. His dictis abscessit angelus Aiũt aũt nonnulli ꝙ presentauit angelus virgini palmam quã attulit e paradiso: que nimia claritate splẽdebat. Et erat virge viriditati ꝯsil'is. sed folia illius vt stella matutina fulgebãt. quã ante feretrũ portandam angelus dixit. Scd̃m qd̃ occurrit in virginis obitu fuit apostoloꝝ oĩm ꝯgregatio. Refert nãq; Dionysi⁹ in libro de diuinis nominibus. apl'os in dormitione virginis euenisse: ac vnũquẽq; in laudẽ xp̃i ⁊ virginis sermonẽ fecisse. Loquẽs nanq; ad timotheuz ait. Nos vt nosti ⁊ ipse ⁊ multi sanctoꝝ nostrorũ fratrũ cõuenimus ad visionẽ corporis vite principis. ⁊ que deũ suscepit. Qualiter vero ibi apostoli venerunt colligit vtputo ex illo libro apocripho. Nã predicãte Johãne in epheso celũ repente intonuit ⁊ nubes cãdida ip̃m sustulit ac raptũ ante marie ianuã collocauit. ꝑcutiensq; ostiũ interius introiuit ⁊ virginẽ salutauit. Quẽ illa videns obstupuit. ⁊ pre gaudio lachrymas continere nequiuit. Dixitq; o fili Johãnes memor esto verboꝝ magistri tui quibus me tibi in matrẽ ⁊ te mihi in filiũ cõmendauit. Ecce a domino vocata debitũ humane conditionis exoluo. ⁊ corpus meuz tibi sollicita cura recommendo. Audiui enim iudeos dicentes. Expectemus viri fratres quoadusq; illa que iesum portauit subeat mortẽ ⁊ corpus eius cõtinuo rapiemus: ac iniectum ignibus cõburemus. Tu igitur hanc palmaz defetri facies ante feretrũ. cum corpus meuz duxeritis ad sepulcruz. Dixitq; Johãnes. O vtinam hic essent om̃es apostoli fratres mei: vt decẽtes tibi parare possemus exequias ac exoluere laudes dignas. Hec illo dicente omnes apostoli de locis in quibus predicabant a nubibus rapiunt ⁊ ante marie ostium collocantur. Qui videntes se ibidem insimul congregatos mirabantur dicentes. Quenã causa est propter quaz hic dominus nos insimul cõgregauit. Johãnes ergo ad eos exiuit ⁊ dominã de corpore recessurã predixit. Tertiũ quod occurrit in virginis transitu fuit sine dolore cõsummatio. Pie nanq; credit ꝙ anima illa sanctissima absq; dolore fuerit a suo corpore separata. Ut aũt scribit in libro illo apocripho. Cõgregatis apostolis circa horã noctẽ tertiã affuit iesus cũ angeloꝝ ⁊ sanctoꝝ multitudine. dixitq; iesus virgini matri sue. Veni electa mea ⁊ ponam in te thronum meum quia concupiui speciem tuam. Et illa. Paratum domine cor meum. paratum cor meum. Sicq; marie anima de corpore egreditur. fuitq; tam a dolore carnis extranea q̃ a corruptione extiterat aliena. Quartum quod occurrit in virginis obitu fuit christi ⁊ totius curie celestis obuiatio. Et de hoc ita pulchre loquitur Hiero. in sermone ad Paulam ⁊ Eustochium. Ad eius profecto exequias q̃tum fas est credere: famulabant angeli ⁊ vniuerse celorum cõgratulabant curie. Nec mirum quia honor maternus eius est qui natus est ex ea quem omnis celorũ ordo veneratur ⁊ adorat super se eleuatum cũ patre in sede maiestatis deum. Legimus ergo q̃ sepe ad funera ⁊ ad sepulturas quorumlibet sanctoꝝ angelos aduenisse ⁊ ad exequias eorum obsequia prestitisse. necnon ⁊ animas electorum vsq; ad celos cum hymnis ⁊ laudibus detulisse. vbi et vtriusq; sexus chori commemorantur frequẽter auditi laudes cecinisse. Et in terra ⁊ quod perspicatius est multo nonnunq̃ lumine eosdem resplenduisse. Insuper et adhuc viuentes in carne ibidem miri odoris fragrantiam diutius persensisse. Quod si ad recreandam spem et corroborandam fidem interdum astãtium saluator noster christus ob merita suorum amplius comprobanda: tanta ⁊ talia dignat⁹ est exhibere ꝑ suos celi mĩstros circa de

UVA. BHSC. IyR_227

functos. q̄to magis hodierna die credenduz est militiā celoꝝ cū suis agminibus festiue obuiam aduenisse genitrici dei. eamq̄ ingenti lumine circūfulsisse: ⁊ vsq̄ ad thronum olim sibi etiam ante mūdi constitutionē paratum cum laudibus ⁊ canticis spūalibus ꝑduxisse. Nullli dubium oēm illam celestē hierl'z tūc exultasse ineffabili leticia, tunc iocundatā esse inestimabili charitate: tūcq̄ cū omni exultatione iubilasse: qm̄ festiuitas hec q̄ nobis hodie reuoluit̄ annua: illis oībus facta est ꝯtinua. Nec immerito, credit̄ em̄ ꝙ saluator omniuz ipe q̄tum dat̄ intelligi ꝑ se totus festiuus occurrit: ⁊ cum gaudio eam secum in throno collocauit. hec Hiero. Quintū quod occurrit in v̄ginis transitu fuit iudeoꝝ ꝑsecutio. Naz vt spm̄ tradidit v̄go sanctissima: dixit apl'is dominus. Corpus v̄ginis matris in vallem iosaphat deferte: ⁊ in monumento nouo quod ibidem inuenietis illud recondite. ⁊ me ibidem triduo donec ad vos redeā expectate. Statiq̄ apostoli corpus cuz laudibus susceperunt. dn̄s v̄o feretrū ⁊ apostolos nube ꝓtexit: itaq̄ ipsi nō videbant̄: ꝫ tm̄ vox audiebatur. Affuerunt ⁊ angeli cū apostolis cōcinentes ⁊ terrā totā sonitu mire suauitatis replētes. Excitati omnes ad tam dulcē melodiā de ciuitate velocius exeunt, ⁊ quidnā hoc sit diligenti⁹ sciscitant̄. Tūc extitit qui diceret mariā illā mr̄em iesu: efferūt discipuli mortuā. Tūc omnes ad arma cōcurrūt ⁊ se mutuo hortantur dicētes Uenite ⁊ oēs discipulos occidamus ac illud corpus quod seductorē portauit ignib⁹ comburamus. Princeps aūt sacerdotū hec vidēs obstupuit ⁊ ira replet⁹ ait. Ecce tabernaculuz illius: q̄ nos ⁊ gen⁹ nostrū cōturbauit qualem gl'iam nunc accepit. Et hoc dicens manus ad lectū misit: volēs illū euertere. Tunc manus eius ambe subito aruerūt ⁊ lectulo adheserūt ita vt ad lectulum manibus pēderet ⁊ nimio cruciatu vexat⁹ lamētabil'r eiularet. Reliqu⁹ aūt ppl's ab angelis q̄ erāt in nubib⁹ cecitate ꝑcussus est. Princeps v̄o sacerdotum clamabat dicens. Sancte petre in hac tribulatione ne me despicias. Cui petrus. si in dn̄m iesum ⁊ in hanc q̄ ip̄m portauit credideris sanitatis beneficio potieris. Cui rn̄dit. Credo dominū iesum verū esse filiū dei. ⁊ hanc sacratissimaz matrē eius: statimq̄ a feretro fuerūt manus eius solute. sicq̄ ⁊ ceteri qui fuerāt cecitate ꝑcussi in xp̄m ⁊ matrē credētes lumen recuperarūt. Sextū quod occurrit in v̄ginis transitu fuit corpis sepelitio. Sepelierunt quidez apostoli corpus illud sanctissimū iuxta mādatū dn̄i. Super hoc ita scribit Hiero. ad Paulam ⁊ Eusto. Monstrat̄ sepulcrū eius cernētibus vobis vsq̄ ad pn̄s in vallis iosaphat medio q̄ vallis est intra montē syon ⁊ montē oliueti posita. quā ⁊ tu o paula oculis conspexisti. Ubi in ei⁹ honore fabricata est ecclesia miro lapideo tabulatu: in qua sepulta fuisse: vt scire potestis ab oībus ibidem habitantibus predicatur. Sed nunc vacuum esse mausoleuz cernentibus ostenditur. Hec Hiero.

Qd̄ gloria virginis excedit gl'iam quorūcunq̄ beatorum angeloꝝ ⁊ hominum xp̄o dūtaxat excepto. Capl'm II

Secundum quod fecit deus magnuz in virgine benedicta dicitur glorificationis. Mirum certe ꝙ gloria vnius puelle superet omnium beatorum ⁊ angelorum ⁊ hominum preeminentiā. Ideo Hiero. vbi supra ait. Hec est dies in qua vsq̄ ad throni celsitudinem intemerata mater ⁊ v̄go ꝓcessit: atq̄ in regni solio sublimata post xp̄z gloriosa resedit. Sic itaq̄ vbiq̄ confidenter sancta dei canit ecclesia: qd̄ de nullo alio sanctoꝝ fas est credere vt vltra angelorū vel archangeloꝝ merita transcenderit. Hec Hieronymus. Quanta vero sit gloria virginis in celo quinq̄ illius dignitates declarant.

Prima dicitur maternitatis.
Secunda charitatis.
Tertia tranquillitatis.
Quarta capacitatis.
Quinta vnitatis.

Prima dignitas v̄ginis d̄r maternitatis Maior nanq̄ est excellētia v̄ginis ꝙ sit mr̄ dei: q̄ sit dn̄a creaturarū dei. hoc em̄ depēdet ab illo sicut ram⁹ a sua radice. Ergo certitudinaliter tenendū est ꝙ ip̄a est sup oēs ordines angeloꝝ tanq̄ ꝑ se implens ⁊ cōtinens vnum integrū ac totalē statum. cui s̄m rectā rōnem altera ꝑsona cōgruere nō pōt: quia ipse stat⁹ ex sui rōne ꝓpter incōicabilē dignitatē exigit vnitatem. Sicut em̄ nullatenus decet plures esse xp̄os nec deū plures hoīes. Sic nullo modo decet dei filiū nisi vnam solā matrē naturalez hr̄e. Itē rō naturalis apte ac directe dictat ꝙ mr̄ regis oīm est in sede regia sup oēs ordines ministroꝝ ⁊ militū collocāda. Un̄ qz est electa in mr̄ez est electa ad dignitatē excedentē dignitatē ministroꝝ ac famuloꝝ. Quia vero rō materni amoris est que fert̄ in deum vt in suū filiū realē: a nullo alio affectu cuiuscūq̄ qui nō est realiter mater dei preterq̄ ab

UVA. BHSC. IyR_227

ipsa: nūq̄ participari pōt. Nā vt ō: ad hebre. os. ſ. c. Dicit filiꝰ dei xp̄us sedet ad dexteraꝫ maiestatꝭ in excelsis. tāto melioꝛ angelis effectus q̄to differentiꝰ pre illis nomē hereditauit. qō nomē est vt sit vere deꝰ p graꝫ vnionis Sic ⁊ mr̄ dñi iesu gl̄iosa tāto melioꝛ angelis effecta. q̄to pre oibꝰ creaturis hereditauit vt obtineret dignissime mr̄is nomen. Ēt̄ ppha ait. Elenata ē magnificētia tua sup celos &c: magnificētia em̄ dei facta est ẏgo maria. Nā sicut in prima ꝺdītione magnificatus est deꝰ: qz de nihilo tam sublime vniuersum ⁊ tā sublimes angelos condidit. Sic quoq; in reparatione nō minus magnificatus est. qz de hūana natura infecta pdita ⁊ damnata xp̄m hominē ppaganit: ⁊ de muliebri sexu in ordine rōnabiliū ꝑm cōez cursuz in filio ⁊ matrē sibi dedit ⁊ toti celesti curie. Secūda excellentia ẏginis que magnā eī gloriam mōstrat: charitas nūcupat. Oēs nempe ordines ⁊ status glorie principaliter distinguunt ꝑm superiores ⁊ inferiores rōnes diuini amoris. Nō em̄ in omni rōne charitatis distingui pōt: cū oēs participēt illā nec p aliquā rōnē que nō sit rō diuini amoris pōt vnus sup alterū in maiori propinquitate seu vicinitate ad deū supcollocari. Maternus ergo amoꝛ incomparabiliter transcēdere debet oēs alias rōnes amoris in deū: preter illā que est in aia xp̄i. que. ſ. fertur realiter in deū tanq̄ in psonā ppriā. Tertia virginis excellentia magnitudinem glorie eiꝰ ostendēs: trāquillitas notatur. Xp̄i em̄ aspectus filialis ad matrē singulariſſimꝰ ac amoroſiſſimus ⁊ trāscēdētiſſimꝰ esse debet: ita q̄ torā celestē curiā simul sumptaꝫ preter matrē non debet aspicere sub tali reuerētia. nec sub ordine talis aspectus seu amoris. Quāto aūt dei aspectus altius ferē in aliquē beatoꝛ: tanto fortius ⁊ altius se per beatitudinem imprimit illi: ⁊ tanto altius cōspicit ⁊ suscipit ⁊ acceptat ab eo. Ẏgit inexplicabile est sub quāta altitudine: latitudine: ⁊ intimitate a deo ẏgo aspiciat: ideo ex cōsequenti sup omnes alios in gloria coronat. Ēt̄ Piero. in sermone de assumptiōe ait. Nec in mūdo dignioꝛ locꝰ fuit ẏginalis vtert̄ tēploꝛ in quo dei filiū suscepit nec in celis sublimioꝛ regali solio quo mariaꝫ marie filius sublimauit. Quarta virginis dignitas capacitas dicta est. Scōm em̄ Dionysiū. Omnia inferioꝛ dona in superioꝛibꝰ in tanta excellentia sunt: q̄ quasi nulla cōparatio est: nisi sicut est in circūferentia ad suū centrū. Cū ergo beata virgo supza oēs ordinē sit intim̄ q̄ p se faciat ordinē incōicabili sicut ꝺdictū est: sequit q̄ sup oēs inferioꝛ ordines tā angeloꝛ q̄ hoiꝫ simul sumptoꝛ ipa improportionabiliter est pzelata. Et q̄cq̄d est gl̄ie in omni inferiori gl̄ificata natura tā angelica q̄ humana multo pzeexcellentius est in virgine mr̄e dei. Nec dubiū hoc reddat alioꝛ btitudo numerosa multa ⁊ magna. qz hoc nihil facit ad rē maioritatꝭ gl̄ie eētial seu substātialis. Nā in spūalibꝰ idē maius qō meliꝰ reputatur Nā plꝰ de substātiali gl̄ia est in vno seraphin q̄ sit in oibus inferioribꝰ angelis: etiā si p impossibile ꝑm naturā multiplicarent̄ in infinitū. Supaddendū ergo est q̄ nullus inter puras creaturas ordo in celis tm̄ supat ordinē immediate sibi ꝓiunctū. q̄tū gl̄ia mr̄is deiſuperat oē qō ei inferi? est. Ad qō intelligendū ꝓsideremꝰ q̄ in corporibꝰ vniuersi supioza cōtinēt inferioza ⁊ inestimabiliter plus. Quāta ẏginis dignitas que illius gl̄iam declarat vnitas. Quāto em̄ beati magis vniuntur cū deo: tanto glorioſioꝛes sunt in eo. Oēs au tē creature simul iuncte non tantū vniunt deo q̄tum sola btā virgo. Ad cuius intelligentiaꝫ notandū est q̄ sex sunt gradus vniōis in deū ꝙbus creature in illum gradatim ascendunt.

Primus est vnio creationis.
Secundus cognitionis.
Tertius dilectionis.
Quartus glorificationis.
Quintus maternalis conceptionis.
Sextus personalis vnionis.

Primꝰ gradꝰ est creatiōis. i. p participationem essendi: p quā entia ꝓiūgunt deo vt causa efficienti ⁊ exemplari atq; finali. Scōus gradus est vnio cognitiōis. ſ. per vim intelligendi p quā intellectualia vniunt deo vt supnāli credibili. ⁊ vt credito ⁊ credēdo. Tertiꝰ gradus est vnio dilectionis. quo amici dei in psenti vita vniunt illi p amoꝛē. Quartꝰ gradus ꝺ gl̄ificationis. ſ. per donū gl̄ificationis p visionē ⁊ fruitionē gl̄ie sempiterne. p quaꝫ aia vnit deo vt obiecto btifico facialiter viso.

Quintꝰ est vnio mr̄nalis ꝙceptiōis. p quā btā ẏgo est fctā mr̄ dei. ita vt vna atq; eadē eēt caro ẏgis ⁊ caro xp̄i: nō cōsiderata in xpo diuinitate eiꝰ. Sextꝰ aūt est gradꝰ psonalis vnionis. q̄ cōpetit xpo q̄ fuit deꝰ ⁊ hō ppt vnionē naturarū in psona ẏbi. Jn q̄libet aūt istorū graduū q̄libet excedit alterū in infinitū: qz inferioꝛ in sua spē multiplicatꝰ in infinitū: supioꝛi equipari nō valz. Quod sic patere pōt Primū em̄ pz. qz esse in infinitaꝫ excedit non

UVA. BHSC. IyR_227

esse, qꝛ talia infinita nō entia, nō eq̄ualēt minimo pūcto cēndi. Scd̄z etiā pz, qꝛ infinita nō intellectualia vni intellectui eq̄ualere non possunt. Tertiū filr pz qꝛ oēs intellect⁹ infideles ꝛ inimici dei nō eq̄ualēt vni fideli ꝛ amico dei. Vñ Eccl̄i. xvj. scriptum est. Melior est vn⁹ timēs deū q̄ mille filij impij. Qd̄ q̄dē verū est nisi ꝑ quanto quidā ex eis in dei predestinatione ꝑ tēpe futuro habent̄ vt dei fideles atq̄ amici. Quartū etiā ptz. Nā q̄cq̄d dari pōt vltra visionē dei, nō eq̄ualet vni btō quia oīa simul sumpta nō facerēt vnū beatuz. Quintū etiā pz. Nam illa vnio siue accessus qui est per maternalē conceptionē transcēdit oēs inferiores in infinitū: ꝑut in hoc accessu includit̄ maxim⁹ amor sibi correspondens ac plenarie consummans, qꝛ sicut cōis amoris gradus consummatur in gloria, sic matern⁹ dei amor cōsummatur in maria. Sextum ꝛ vltimū insup ptz. Nā gradus vnionis personalis tante est transcendentie ꝙ reliqui citra ip̄m infinitis multiplicati ei equiualere non possunt. Ecce ꝙ q̄nt⁹ ascēsus vnionis in deū scz ꝑ maternalē ꝯceptionē in infinitū excedit oēs alios p̄cedētes. Ex q̄ manifeste appet ꝙ q̄tū in p̄nti secl̄o talis vnio excessit alias vniones in gr̄a: tm̄ nūc in ꝑadiso excedit in gl̄ia.

Qd̄ pie credere possum⁹ ꝛ verifil̄r debem⁹ tenere virginē a mortuis resuscitatā, assumptā cū corpe ꝛ aīa in celū. Capl̄m. III

Tertiū qd̄ fecit deus magnū in virgine gl̄iosa, d̄r assumptio. Ut em̄ pie credit̄ tertia die postq̄ corpus virginis fuit sepultum, dum ibidez cōmorarent̄ apl̄i aduenit iesus cū multitudine angeloꝝ. ipsosq̄ salutauit dicens. Pax vobis. Qui responderūt Gl̄ia tibi deus qui facis mirabilia magna solus. Tunc saluator locutus est dicens. Surge columba mea: tabernaculū gl̄ie templuz celeste. statimq̄ surrexit ꝛ de tumulo ab apl̄is patefacto ꝓdijt. Sicq̄ gl̄iose cū corpore ad celestia regna perrexit. Et lz hoc nō sit nobis certitudinaliter reuelatū: tñ sic hz cōis oīm sanctorum opinio. Ipsi nanq̄ ad hoc tenendum cōgruentissimis rationibus inducuntur. Ex quibus nos quinq̄ annotabimus.

Prima dicitur completionis.
Secunda honorationis.
Tertia sanctificationis.
Quarta perfectionis.
Quinta gratificationis.

Prima rō ꝓbans virginē assumptā cū corpore ꝛ aīa, d̄r cōpletiōis. Credit̄ nāq̄ ꝙ multoꝝ sanctoꝝ fit resurrectio cōpleta: q̄ cū aīa simul ꝛ corpe possidēt regnū celeste cuz xp̄o. Multo magis hoc cōuenire dz v̄gini gl̄iose Unde ꝛ de hoc Hiero. in s̄mone ad Paulā ꝛ Eusto, inq̄t. Quō aūt vel quo tpe aut a quibus ꝑsonis sanctissimū corpus v̄ginis a sepulcro ablatū fuerit vl̄ vbi trāspositū: vtrū ve resurrexerit nescit̄: q̄uis nōnulli astruere velint eā iam resuscitatā: ꝛ btā cū xp̄o īmortalitate in celestib⁹ vestiri. Qd̄ et de btō Johāne euāgelista eius ministro cui v̄gini a xp̄o v̄go cōmissa est plurimi asseuerāt: quia in sepulcro eius vt fert̄ nō nisi māna inuenit̄: quod escaturire cernit̄. Verūtñ quid horum verius censeat̄ ambigim⁹. Melius tñ deo totū cui nihil impossibile est cōmittimus: q̄ aliquid temere diffinire velimus auctoritate nostra. Sicuti ꝛ de his qui cū dño teste euangelio resurrexisse credunt̄. Sed vtrum redierunt in terre puluerē an non: certū nō habemus nisi quod legimus: quia multa corpa sctōrū qui dormierant surrexerāt ac venerūt in sanctaz ciuitatē. s. hierl̄m ꝛ apparuerunt multis. De quibus ꝓfecto nōnulli doctoꝝ senserunt et in suis reliquerūt scriptis: ꝙ iā in illis ꝑpetua sit completa resurrectio. Vñ et btūs Petrus dixisse legit̄ cum de dauid loqueret̄ in testimoniū. Et sepulcrū inq̄t eius apud vos est. quasi nō sit ausus dicere ꝙ ip̄e aut corp⁹ ei⁹ apud vos est: sed tm̄ sepulcruz quo conditus fuerat. Hinc em̄ aiunt resurrexisse ꝛ ip̄m cuz ceteris sanctis. Et ideo vacuū remansisse monumentū vt nūc beate marie cernit̄. Qd̄ sane factum ꝛ de alijs quibuslibet locis scripturarū firmare conant̄, ꝙ hi iam cuz xp̄o regnēt resuscitati in eternā societatē qd̄ quia deo nō est impossibile: nec nos de beata maria factū abnuimus. Scd̄a rō ꝓbans virginem cum corpe ꝛ aīa assumpta: d̄r honoratiōis. Dicit em̄ Bern̄. Sanctoꝝ corpa deus p̄ciosa sublimiū tam gl̄iose venerabilia reddidit: ꝛ honore taz mirifico sublimauit: vt ꝛ ip̄is deputet̄ locus eoruz venerationi congruus: ꝛ ab ipsa mūdus ꝓperet vniuersus. Si ergo marie corpus super terrā esse dicat̄ cū nec deuota frequentet̄ visitatione fideliū: nec eidē locus deputet̄ honoris. nimirū videbit̄ xp̄m honorez materni corpis cōtempsisse: cum tamen sup terram alioruz sanctoꝝ corpora sic honoret.

Tertia rō d̄r sanctificatōis. vt em̄ dictum est in p̄cedētibus: quia beata v̄go sanctificata fuit anteq̄ nasceretur: fomes in ea nunq̄ aliquē actū habuit: ꝛ ꝑ scd̄az sctificatōez to-

UVA. BHSC. IyR_227

taliter ab ea fuit sublatus. Cū ergo vitiū fomitis inducat debitū incinerationis in carne videt̄ ꝙ beata virgo a tali debito oīno fuerit absoluta. ⁊ ꝑ ꝯsequēs nec eius corpus debuit incinerari. Ista est rō Richardi in. iiij. distin. xliij. vt plene diximus in sermone de resurrectione xp̄i. Quarta rō d̄r ꝑfectiōis. Sicut em̄ maria fuit plena gr̄a p̄ ceteris puris creaturis: ita debuit esse plena gl̄ia: ⁊ ita cū corpe glorificanda ante resurrectionē alioꝝ. De hoc sic dicit Aug. Si merito pre oībus viuentib⁹ marie donata est gratia: morte erit minuēda Absit: cū mors aliorū sanctoꝝ preciosa sit et gl̄iosa. Quinta rō d̄r gratificationis. Decuit quippe virginem cum corpe ad gl̄iam deduci. vt filius eius benedictus in oībus grat⁹ maternis beneficijs inueniretur. Ipsa nanq̄ fuit que filio ex purissimis sanguinibus eius corpulentā substantiā dedit. Ipsa que nouem mēsibus in vtero suo portauit. Ipsa que illuꝫ letanter peperit ⁊ pannis inuoluit ac lacte pauit. Ipsa que in suis necessitatibus eū iuuit: illiq̄ quantū potuit studiosissime semper occurrit. Ip̄a que eū dulciter suū iesum dilexit. Ip̄a ergo digna regnare cū filio assumi debuit etiam cum corpe ad regnū celoꝝ. Quia Aug. ait Putredo ⁊ vermis humane est opprobrium conditionis a quo opprobrio cū iesus alienus sit: marie natura excipitur: quā iesus de ea assumpsisse probatur. Firmiter ergo credimus ꝙ saluator oīm iesus colendissimā suā mr̄em voluit in corpe ⁊ aīa facere gl̄iosam: quā nos laudare conemur. Hec siquidē est: per quam omīs maledictio soluta est: ⁊ celestis bn̄dictio venit in mundū. Hec est que pro nobis peccatoribus infatigabiliter intercedit. Hec regina misericordie ad quā cōfugientes tuti esse valemus. Hanc oēs inuocem⁹ vt per illius merita in hoc seculo impetremus gr̄am sui filij: et in futuro perueniam⁹ ad eternā requiē. Amē.

De sancto Joseph. Sermo VII

Oseph fili Dauid:

i noli timere accipe mariā cōiugem tuā. Q̄ em̄ in ea natum est: de spū sancto est. Mat. j. Dilectissimi in xp̄o iesu doctor noster Bon̄. xlv. dist. quarti libri sn̄iaruꝫ dicit ꝙ est nobilissima res nos miseros mortales hoc in mūdo habere singularē deuotionem non solū deo eterno. sed etiā suis gloriosis sanctis quibus orationes nostre sepe debent dirigi. Et moueri debemus ad hoc trib⁹ rationibus.

Primo ꝓpter nostram inopiam.
Scd̄o ꝓpter diuinā reuerentiam.
Tertio ꝓpter sanctoꝝ gloriam.

Primo ꝓpter nr̄am inopiam: quia nō meremur in diuino conspectu vnū mīmū sp̄ūale meritū: īmo sum⁹ potius pleni demeriq̄ ⁊ peccatis. Sed in or̄one sanctoꝝ adherem⁹ ip̄oꝝ meritis que sunt copiosa in regno celorum. Item quia sumus obumbrati carne mortali ac pauperes amore. Et qm̄ aliq̄ sunt q̄ ꝓpter vnā sp̄alem passionē magis amāt sanctos q̄ deū s̄m vnā ꝯsidentiā: ꝓpter hanc p̄mā rōeꝫ nō dedignat̄ deus vt habeamus sc̄tōs deuotos ꝯsiderata nr̄a paup̄tate. Itē qn̄ ꝯfugim⁹ ad illas or̄ones sanctoꝝ: cōfitemur nostram paruitatē ⁊ agnoscimus sanctos dei: ac eos amore reueremur. Sunt em̄ multi qui bona agunt respectu sanctoꝝ. Et ista operatio nō est vana: sed bona. Item debem⁹ etiam valde venerari sanctos: qm̄ ꝯsideramus p̄mij altitudinē. Relinquā ergo hoc mane om̄s alios sanctos: ⁊ cū oculo cordis aspiciēdo ad celuꝫ video vnā sedē inqua morat̄ ille v̄go spōsus v̄ginis senex deuotus: pater xp̄i putatiuus sanctus ioseph. Hic est me⁹ deuot⁹ venit mihi semel in mēte vt legerē aliq̄d de eo: ac q̄rēdo scripturas sacras repperi ꝙ sc̄tūs ioseph est vnus de gl̄iosiorib⁹ sanct̄ paradisi. Propt̄ea firmaui in mente mea vnū ꝓpositum bonuꝫ. videlicet de habendo eum pro meo aduocato ac predicare toti mūdo ꝙ habeant eum in reuerentia. Ideo proposui predicare de eo: q̄a in euangelio fit de eo hodie mentio. Et causa veniendi ad predicationis nostre ordinē assumpsi verba Matthei p̄mo capl̄o in themate. In quib⁹ sacratissimis verbis deuoto sancti ioseph tres gloriosissimas excellētias vltra alios sanctos.

Prima est excellentia virginalis.
Scd̄a est excellentia filialis.
Tertia est excellentia diuinalis.
Qd̄ in b̄tō ioseph fuit excellētia v̄gialis.

Capitulum I

c Ape p̄mā excellētiā q̄ est v̄ginalis: Ubi demōstrabo vestris reuerētijs q̄tū fuit excellens meritū Joseph q̄ sedet in celis alte sublimat⁹ trib⁹ dignitatib⁹.

Prima est virginalis vnio.
Scd̄a est virginalis conuersatio.
Tertia est virginalis auxiliatio.

Prima dignitas vocatur virginalis vnio. In qua videre habemus ꝙ inter Mariaꝫ ⁊ Joseph fuit vnus amor sanctissimus. Nam

UVA. BHSC. IyR_227

post filium suum magis beata virgo Joseph amauit q̄ alium sanctū. Nam pia mēte credi potest: q̄ spūssanctus non uniſſet virginem amore ad ioseph amandū. nisi ab ipso spiritu sancto pcessisset. ⁊ matrimoniū eox. ⁊ tractus fuisset. Tu posses dicere. Nō fuit uerū matrimonium. quia ut ait Hiero. aduersus Heluidium. ioseph marie potius custos fuit q̄ maritus. ⁊ in euangelio. Joseph volebat dimittere eam tē. ergo non fuit uerū matrimonium Magister. xxx. di. quarti senten. dicit q̄ inter mariam ⁊ Joseph fuit uerissimū matrimonium. ⁊ hoc idem habet. xxvij. q. ij. c. Institutus ⁊ hoc tenent Ric. ⁊ Boñ. xxx. distin. quarti senten. ⁊ Tho. iij. parte. q. xxix. sequentes sententiam magistri. Quod declarant duobus modis. Primo q̄ in matrimonio est q̄dā pfectio in esse p̄mo. ⁊ in esse secundo. Prima in esse p̄mo pficit q̄ sunt de essentia mīmonij. Secunda pficit quendā actū particularem qui est actus matrimonij. Item illud qō est in esse p̄mo in sancto matrimonio est quedam mutua potestas quā dat sponsa suo spōso: ⁊ econuerso simul uiuēdi ac sibiīs inuicem seruiendi: quo ad obsequia matrimonialia. tamen non quo ad copulā carnalē. Et ista unio fuit inter mariam ⁊ ioseph. Secunda que est in esse secundo: que pficit actum mīmonialem non fuit inter ioseph ⁊ mariam quia licet amarent se tanq̄ sponsos: ac insimul bitarēt cōmutarunt copulā carnalem per spūssancti operationem in copulam ẏginalem. ut in ca. Beata maria. xxvij. q. ij. Naz quando maria stabat in templo: pontifices querebant eam nubere ſm legem: ⁊ ipa uouerat uirginitatē. Et ꝓpter hoc non fecerat contra legis debitū quia ipa uirgo copulā matrimonij: opatione spūssancti mutauit in uirginitatez: quoniā sic erat uoluntas dei. ⁊ similiter fecit Joseph. Et uerbis Hieronymi respondeo intelligendo maritum largo modo in quo intelligit actus matrimonij. Propter ea dixit magis custos q̄ maritus. Item quia fuit erroz hereticoz dicētiū malum de uirgine. uidelz q̄ habuerat coitum cum ioseph. Jdeo Hieronymus ipsam excusando dixit uerba predicta. Et aduersus Heluidium reddit rationem: ut infra dicam. uide licet de uerbis ioseph qui uoluit Mariam relinquere. Quia aliqui doctoꝛes dicūt q̄ qñ ioseph uidit mariaz pregnantem de spūssancto incepit dubitare de ea: ⁊ uolebat eam relinq̄re: ne scandalum sequeretur. Chryſostomus autem aliter dicit ⁊ ego cum eo. q̄ quando ioseph uidit mariam pregnātem: nō cogitauit malum aliquod de ea: sed credendo bonitati ẏginis credebat q̄ aliquod dei opus eēt operatum secrete in ea: ꝓptereā uoluit recedere. ⁊ ideo dicit idem Chryſostomus. O inestimabilis uenter marie ẏginis. Magis enim credebat ioseph uirginitati ei⁹ q̄ utero eius: ⁊ magis credebat uirginem posse concipere q̄ mariam posse peccare. Dic mihi qui te mouet ad hanc opinionem: nisi q̄ ioseph uiderat mariā que ei miraculose data fuerat in eius sponsaz. Nam ipse erat senex ⁊ Maria quattuordecim annoꝛum. Et ut scitis erat a pontificibus preceptum: q̄ omnes mulieres deberent se nubere: ⁊ maria uouerat uirginitatez ⁊ tamē erat factum dictum preceptuz: ut habes Deut. vij. c. Propterea maria nolens legi contradicere dixit. Jadam ad pontificem quoniam uirginitatem uoui ⁊ narrabo negocium. Introiuit q̄ pontifex in sancta sanctoꝛum faciens oratiōnem. Et uenit uox angelica ac dixit. Cuius florebit uirga in manu illam tenentis. ⁊ super ueniet columba. date eam illi in uxoꝛem. ⁊ sic factum est. ⁊ tunc multi iuuenes uirgam habuerunt ac nemini floruit. Secunda etiaz die oꝛarunt. ⁊ data fuit ioseph uirga in manu. et floruit. ⁊ columba descendit super eum. Tūc pontifex spiritu sancto inspiratus dedit illi Mariam in sponsam. Et ob hanc rem potuit Chryſo. arbitrari q̄ ioseph non aliter intelligere potuerit. nisi q̄ a re diuina hoc processerit in Maria. Alia est opinio q̄ ioseph uidēs uirginem pregnantem cernebat unum splendoꝛem in ea tam relucentem. qui exibat a sensibus q̄ non poterat eaz intueri. ideo uolebat eam dimittere. Propterea cogita quanti meriti est ioseph. qui talem habuit in uxoꝛem uirginem. Item confidera quantus erat amoꝛ marie erga sponsum suuz. Nam erat sanctioꝛ ceteris aliis. cupiebatq̄ prophetarum salutē ac aliozum ceterozum. ergo nō dubites q̄ etiam ioseph salutem desiderabat quem tantuz diligebat. Et ista est uirginalis unio. Nam tā tum fuit cum uirgine unitus. quantum fuit sponsus uirginis. Tolle secundam dignitatez que fuit uirginalis conuersatio. Joseph enim habuit istam excellentiam scilicet uirginalis conuersatiōis. ⁊ uidit innumerabiles dei gratias. ⁊ aduerte q̄ ista est regula generalis. q̄ qui malam habent societatem in hoc mundo male agunt ⁊ econuerso. Quot sunt qui nocte natiuitatis christi ludunt ⁊ blasphemant deū ⁊ uirginem. O canes proditoꝛes. Erit unus

UVA. BHSC. IyR_227

qui bonam habebit voluntatez. ⁊ vnus ribaldus destruet eam Ambrosius dicit ꝙ virgo fuit sanctior alijs. mater dei ac plena spūsctō ⁊ erat virgo non solum corpore. sed etiā mente ⁊ corde. nec in ea vnq̄ fuit macula alicuius peccati. Et ꝓpterea quid credis ꝙ agebat ioseph: qui pluries videbat sponsaz suam nocte surgentem ad orationem. ac de nocte sepius plorare. Non credis ꝙ ad bene agendum inflammatur. Arbitror ꝙ sepe orabat cum orāte. Credo ꝙ quando virgo bn̄dicebat deū: ipe etiam illum benedicebat cum benedicente. Et non dubites ꝙ conabatur cor suum humiliare. sicut faciebat virgo. Cōsidera q̄tum erāt dulcia eorum colloquia. Nam quando maria loquebatur de deo: ille stupebat. Item cōsidera ꝙ dum stetit ⁊ habitauit cū virgine tot annis: ipse semper disponebat: intuens gesta et modos marie: ducere vitam suam de bono in melius. Et non fuit sanctus qui istud habuerit donum? Nam non. xij. non. xvj. sed. xxx. annis stetit cū maria virgine. Non credis ꝙ ip̄z summe diligebat: ⁊ summe ip̄m debebat amare. Certe sic. De morte vero ioseph clare in sacra scriptura non reperitur. sed credendum ꝙ parū ante baptismū xp̄i mortuus fuit: q̄a qn̄ xp̄s disputabat in templo viuus erat: ⁊ tamē tempe passionis nō fit de eo mentio. Tertia dignitas ioseph fuit v̄ginalis auxiliatio. Nescit mūd⁹ dicere dilectissimi q̄ larga est ⁊ magna marie dignitas. Unde Bern̄. Oībus oīa maria facta est. Sapientibus ⁊ insipientibus copiosissima charitate se cōicat. Que est peccatoꝝ spes? Uirgo. Que est spes desperatoꝝ? Gloriosa v̄go. O quot infundit gr̄as ꝯtinue pctōribus. Non est homo qui eam inuocat: q̄ nō impetret ab ea gratias: si sunt honeste. O Joseph non debes recipere ⁊ tu a sponsa tua etiam ꝓ omnibus deuotis tuis gr̄am? Certe sic. Quando tu eius partui affuisti: ⁊ in omni suo negocio ei auxiliuz tribuisti. vt patet. Qn̄ virgo in egyptum aufugit. quis eam associauit? Joseph. Et ille quidē sepe adiuuabat virginem fasciare puerum quietum: qui etiaz stabat ad laborandum vt virginem adiuuaret. Hieronymus dicit ꝙ ioseph erat carpentari⁹ laborabatq̄ de arte sua: vt daret edere illi qui dat toti mundo comedere. ⁊ Luce. ij. capitulo Quando ioseph ⁊ maria ibant querendo puerum iesum illis tribus diebus plorantes: qr videndo ioseph mariam plorantem: ipse etiaz plangebat. Quis reperietur qui tantum seruierit vigini sicut Joseph. Si ergo est maria gratiosa. ꝙ qui dicit ad eius reuerentiaz vnū Aue Maria. facit sibi gratiam. quanto magis credis ꝙ fecerit ioseph qui tanto tempore sibi ⁊ christo seruiuit. Ego discretioni tue relinquo.

Qd̄ ioseph habuit tres alias dignitates vltra oēs sanctos. Capl̄m II

c Ape secundam excellentiam: que est filialis. Et in ista etiam tres dignitates annotabimus vltra omnes sanctos.

Prima est electio.

Secunda est honoratio.

Tertia est consolatio.

Prima est electio. Ut em̄ dicit Bonauētura christus est pater omniū electorum. Elegit nanq̄ christus omnes qui saluari debebant ꝓ filijs. ⁊ similiter elegit prophetas ⁊ patriarchas. Nam dixit apostolis: filioli mei. Itē etiam martyres ⁊ confessores filios appellauit. Johannis primo capitulo. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Sed ioseph pro patre putatiuo electus fuit. Et nota. quare fuit electus ad istud ministerium. Quia vt dicit Hieronymus christus habet patrē in celo absq̄ matre. Et dicunt doctores conculcando omnes hominū impugnationes ꝙ prima ratio fuit s̄m sententiā. Ambrosij ad demonstrandum carnis genealogiam propter aduentum christi quia erat de tribu dauid ⁊ ipse ioseph. Itez ⁊ secundo fuit respectu celandi istud mysterium: ⁊ ad decipiendum diabolum. Assignat etiam aliam rōnem Hieronymus ꝙ fuit cōueniens ne maria lapidaretur a iudeis credentibus ipsam commisisse adulterium. Nonne est signum magni amoris recommittere sibi tantū thesaurum. ergo sanctus ioseph est magnus nimis. Secunda excellentia vocatur honoratio. Inter alios sanctos. ⁊ quere quem vis: nō reperies post virginem cui dominus fecerit tantā gratiam ⁊ tantū honorem quātum Joseph fecit Unde Luce. ij. capl̄o. Erat subditus illis. Et Hieronymus dicit. Jesus subiectus est parentibus suis. Nam colebat ipse matrem cuius erat pater ⁊c̄. Talis subiectio erat. ꝙ illa diuinitas aliquando familiariter ministrabat ioseph: dabatq̄ sibi tobaleam ad tergendū manus. Ergo non dubites ꝙ multa obsequia familiaria fecit christus Joseph. Tertia excellentia vocatur consolatio. Quis sanctorum habuit maiorem consolationem in mundo Joseph. Consolationem habuit Petrus

UVA. BHSC. IyR_227

qui mãducauit ⁊ bibit cũ xp̃o. Jp̃e cm̃ efficiebatur vt fatu⁹. Jtẽ qñ Johãnes dormiuit supra pectus dñi. O quãtã cõsolatõem accepit Jbi cm̃ fluenta euãgelij de ipo sacro dñici pectoris fonte potauit. Francisc⁹ dñ semel orauit cũ manibus in cruce: xp̃s eũ vocauit. Amice Francisce tolle crucẽ ⁊ seqre me, ⁊ effectus fuit tanꝯ fatuus. Quando in monte aluerne recepit stigmata: qualẽ consolationẽ habuit cogita. Exibat fere ex dulcedine sibi anima. Etiam qñ fratri Rufino apparuit virgo cuꝰ filio in brachijs tantã ex illa visiõe recepit cõsolationẽ: ꝯ quasi aia extra fuit. Sed ioseph quã tam ꝛsolationẽ recepit qñ in noctevidit angelum sibi dicentẽ, Joseph fili dauid noli timere accipere mariam coniugẽ tuã. Jtẽ quã cõsolationẽ recepit qñ natus fuit xp̃s credẽs ipm esse filiũ dei? Jtẽ qñ audiuit angelos cantantes. Glia i altissimis deo. Qñ audiuit Simeonẽ tenentẽ xp̃m in vlnis ac dicentẽ. Nunc dimittis seruũ tuũ tẽ. O ioseph quanta erat letitia tua. o quantum gratulabaris qñ cogitabas habitasse tanto tpe cuꝰ xp̃o: qñꝯ stabas cũ virgine ⁊ xp̃o ad vnaꝫ mensam ⁊ maxime tot annis. Jtẽ qñ erat duodecim annoꝝ tenebat manũ xp̃i cũ sua. Quãtã letitiã ex hoc capiebat? Jp̃eveniebat extra sensum. Pie credas ꝙ sepius in die xp̃s Joseph osculabatur vt faciunt filij patres. Vere ioseph potest cuꝰ ꝓpheta canere. Consolationes tue letificauerunt aiam meã. Ergo aia considera cum fide si audiremus xp̃m loquẽtẽ quid ageremus? Creparemus ex deuotione. Et tu Joseph qui tantã habuisti practicã cũ filio dei: quõ faciebas? Credo ꝙ ex nimia dulcedine ⁊ deuotiõe exibas a sensibus.

Qz Joseph vltra predictas habuit etiaꝫ alias excellentias. Caplm. III

t Ertiã excellentiã diuinalẽ vellẽ dicere: finõ suffic̃ xp̃s. Zñ cape vt potes

Nam tres habuit dignitates in hac tertia excellentia. Prima fuit simulationis: qz vocatur pater putatiuus. Scõa gratificationis: qz qñ deus aliquẽ eligit ad aliquẽ magnũ statũ, semper sibi magnas dat gras Et ꝓpterea eligendo Joseph ad tãtũ ministeriũ, quantas gratias sibi dedit cogita. Tertia gratia visionis: quia vidit oia que ꝓphete predicauerunt de virgine ⁊ de verbo incarnato: qui tetigit eum manibus ⁊ fide. Multa sunt priuilegia Joseph ⁊ specialiter ista nouẽ que audisti: Deprecemur igitur vt intercedat pro nobis ad virginem ⁊ filiũ, qui in hoc mũdo det nobis suã gram ⁊ in alio gliaz. Amẽ.

De bona spe. Sermo VIII

§ Ustate ⁊ videte quoniã suauis est dñs: btus vir q̃ sperat i eo, ps. xxxiij. Statuerũt multi ceco errore inducti nihil aliud q̃rere ⁊ desiderare q̃ bona bꝛeuissima huiꝰ seculi ⁊ res pituras mundi. Qui si saperẽt ⁊ intelligerent q̃ multa ⁊ magna ꝓmisit de⁹ diligẽtib⁹ se, ℏ oia terrena ⁊ caduca velut stercora reputarẽt. Sz vt oẽs ad regnũ celoꝝ erigere valeãt affectus suos: in ꝓmissione tractandũ est de virtute spei. Verba aũt ꝓposita possunt dici i ꝓsona ciuiũ celoꝝ: qui dicũt. Gustate ⁊ vos munda mini: ⁊ videte q̃m suauis est dñs. f. amicis suis: q̃bus tam ineffabilia bona largit. Beatus vir qui sperat in eo. In q̃bus tria mysteria cõcurrunt ꝓtemplanda. videlz

Primũ de sua diffinitione.
Scõm de sua distinctione.
Tertiũ de sua fructificatione.

Primo cõtemplemur spei diffinitiões.

p vbi est videndũ quõ a doctoribus diffinit⁹. Notandũ aũt ꝙ a doctoribus tres diffinitiones assignant. Prima est magistri. iij. sniaruꝫ di. xxvj. sic dicẽtis. Spes est virtus qua spũalia ⁊ eterna dona sperantur.

Secũda est glosatoris Pauli Aymonis Roñ. v. sic dicẽs. Spes est certa expectatio future beatitudinis ꝓueniens ex meritis ⁊ gratia dei. Tertia est Augu. dicentis. Spes est virtus qua quis se ad id q̃ credit ꝓuenturuꝫ ꝓesumit. Circa aũt istas diffinitiões monstrande sunt tres regule. quarum

Prima dz possibilitas.
Secunda dz varietas.
Tertia dz veritas.

Circa ꝑmam queritꝰ vtrum possibile sit homini viatori sperare beatitudinẽ sempiternaꝫ? Et videt ꝙ non: quia dicit Aug. Inuisa diligere possumus: incognita nequaq̃. Sed non cognoscimus beatitudinẽ: quia transcẽdit intellectũ sicut oculũ sol. iuxta illud. f. Cor. ij. Oculus nõ vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascẽdit. ergo nec diligit nec sperat. Sic solent q̃nq̃ sensuales dicere. Quis vidit paradisum. Quid possumus scire de illa beatitudine: cũ nihil videamus nisi tẽpalia bona? Vbi faciam⁹ paradisum. Vbi ꝓstituam⁹ fines nostrũ. Quib⁹ sic doctores rñdent. Et primo angelicus doctor Tho. ij. ij. q. xvij. et ꝓma secũde. q. v. et Bonauẽtura in. iiij. disti. xlix.

UVA. BHSC. IyR_227

et Sco. ⁊ Ric. in eodē loco. ꝙ vera beatitudo
pōt dupliciter cōsiderari. s. in generali ⁊ pticu
lari. Si ꝓsideraf in generali inq̄tū est bonū
sufficientissimū cognoscibile ex se. dico ꝙ oīm
bus est nota: qz qlibet scit qd est bonū ⁊ qd suf
ficientissimū esse. In pticulari ꝓo inquā tū ꝓsi
stit in clara visiōe dei: dico ꝙ nō est cognosci
bile illud bonū: qu od dñs largif sanctis suis
Null⁹ nāqꝫ posset cogitare null⁹ audire q̄ ex
cellens sit ⁊ sublimis gloria illa. Omia em̄ bo
na tpalia nihil sunt respectu illius. Que oīa
ꝓbari pñt exēplis sanctoꝝ: quibus illō narrā
dū occurrit. qō Aug. narrat in epla ad Cyrill
lū de trāsitu beati Diero. vbi ait. Sz vt me
rita beatissimi Dieronymi nō lateant. qd mi
hi dyuina clemētia annuente in ipo sui obitus
die accidit enarrabo. Eadē nāqꝫ die ⁊ hora q̄
exut⁹ putredine atqꝫ immūdicie carnis roga.
Diero. sctūs: vestimētū ppetue immortalita
tis ⁊ inestimabilis gloie ⁊ leticie indut posi
tus in celiula mea quiescēs aude cogitās q̄
lis inesset aiabus beatoꝝ qui cū xpo gaudent
glorie ⁊ leticiarū q̄titas: cupiens inde ex hac
materia breuē cōponere tractatū. pcibus im
pulsus nostri Seueri quondam venerabilis
Martini turoñ. epi discipuli chartaꝫ calamo
pugillariqꝫ in manibus susceptis. brenem vo
lens scribere epistolā sanctissimo Diero. desti
nādā. vt quicqd de hoc sentiret rñderet. Scie
bam em̄ in tā difficili qōne a nullo alio vtuen
tiū me posse euidentius edoceri. Cū iam inci
perem salutatiōis exordiū. Diero. ineffabile
subito lumē nostris inuisum tpibus nostrisqꝫ
linguis minime declarandū: cū ineffabili in
auditaqꝫ celoꝝ fragrātia: cellulam in qua sta
bam intrauit tam hora cōpletorij. Quo a me
viso stupore admirationeqꝫ cōmotus. animi
et membroꝝ virtutes amisi. Nesciebam enim
tunc ꝙ dextera dei exaltasset seruū suū notas
faciens in populis virtutes suas. Nesciebam
etem̄ ꝙ deus antique miserationis seruū fi
delē a carnis immūdicijs soluisset: ⁊ tā subli
mem ei in celo sedē parasset. Nesciebam certe
inuestigabiles vias dñi. nesciebam thesauros
infinite dei sapiētie ⁊ sciētie. Secreta ⁊ ocul
ta dei iudicia nō cognoscebam: qm̄ quos vult
facit ineffabili sapiētia ad sui cognitionē veni
re. Quos autem vocat p̄destinat: iustificat: et
beatificat ꝑut decreuit cōuenire. Itaqꝫ qz ta
lē mei nūq̄ p̄sensērat lucē: talē olfactus me
us odorē nō p̄senserat: tam nouis: tā inaudi
tis signis obstupebam. Inter hec in me cogi
tatibus perstrepētibus quid hoc esset: de luce
dicēs verba vox emicuit. Augustine Augu
stine quid queris. Putas ne in breui mittere
vasculo mare totum. breui includere pugillo
terrarū orbē: celū firmare ne vsitatos exerce
at cursus? Que auris nulla per sonū hausit:
audiet tua? Que oculus nullius hoim̄ videre
potuit: tuus videbit? Que cor humanū nul
laten⁹ intellexit: nec etiā cogitauit: exīstimas
te posse intelligere. Infinite rei q̄s erit finis
Potius totū mare in artissimo clauderef va
sculo. Potius terrarū orbē paruulus teneret
pugill⁹ pot⁹ a motu ꝓtinuo celū desisteret q̄
gaudioꝝ ⁊ glorie quib⁹ beatoꝝ aie fine fine
potiunf: mimā intelligeres particulam: nisi
vt ego vera experiētia: docereris. Et sequif
adhuc. Ego stupēs pauore admiratiōe tam
inuisa: pene amēs: oīm quasi vigore carens
his verbis aliqualē sumēs audaciā tremebū
da voce dixi. Fas vtinā mihi foret: quis tam
felix es ⁊ gloriosus: qui tā honorifice ad illa p
peras gaudia. qui tā dulcia eloqa faris meo
gutturi nō ambigere. At ille. Nomē inquit
meū queris. Diero. illi⁹ p̄sbyteri cui trāsmit
tendā epl̄am iam scribere incepisti fum aia ⁊
que in hac hora in bethleē Jude: carnis one
re depōsito cū xpo oīmq̄ celesti comitata co
horte: decorata pulchritudine: oīm illustrata
splendore: illo induta imortalitaꝫ deaurato
vestimēto circūamicta oim̄ bonoꝝ ⁊ gaudio
rū varietate: senoꝝ oim̄: triūphali cū diade
mate corōnata ⁊ omni bitudine ⁊ felicitate
vallata: tā gloriosa ineffabiliq̄ pgo ad regna
celoꝝ fine fine māsura. Nullū em̄ glie expe
cto defectū: ⁊ augmētū: ⁊ iterū iungar corpi
glorificādo. ⁊ nullaten⁹ morituro: sed gl̄iam
quā nūc solaz bēo hitura in illa. s. vt carnis
resurrectōne cū xpo. ⁊ sequif tnfra. Placeat
aūt volūtati tue aliqua mihi interrogāti rñ
dere. Quid optas dicito: me oī volūtati ꝑtue
scias rñsurā. Uelle inquā intelligere vtrum
beatoꝝ aie quedā velle possint q̄ obtinere ne
queant. At illa. Unū Augustine noueris ꝙ
sctoꝝ aie in illa ecna gl̄ia. ita sunt solidate ⁊
firmate in deo ꝙ nulla sibi ineſt alia volūtas
nisi dei in quo nihil velle aliud pñt nisi q̄ de⁹
vult. Jō q̄ volūt obtinere pñt. Etem̄ quecūqꝫ
volūt de⁹ vult ⁊ adimplet. Nemo qppe nr̄m
suis fraudaf desideriis: qz nihil preter deum
aliqs nr̄m optat. Qm̄ ꝺo semp vt volum⁹ in
deo habem⁹ nr̄a semp desideria: sunt pleniſſi
me adimpleta. Uale. Isto g̃ modo nullus vi
uēs pōt cognoscere altitudinē gl̄ie sanctoꝝ.
Cū nō est parui pēdendū tale bonū: qz fatu⁹

UVA. BHSC. IyR_227

esset qui nihil crederet nisi qō videret. Nā multi carnales ⁊ sensuales. quia nō viderunt scōrum gl̄iam illā negant ⁊ parui pendūt. De ḡbus ait Greg. iij. dial. in plogo. Carnales ḡ qz inuisibilia illa scire nō valent per experimentū. dubitāt ⁊ trū ne ⁊ū sit qō cozpalibus oculis nō videt. Itaqz ponit exemplū de muliere pregnāte ⁊c. Applica figurā: que habet iij. Reg. x. de regina Saba: que audita fama Salomonis ⁊c. dixit cozā rege. Beati viri tui ⁊ beati serui tui hi qui stant cozam te semper ⁊ audiunt sapientiā tuā. Glo. regina admirādo in laudē Salomonis erupit dicens. Beati viri tui ⁊c. Vere beati sunt quoz rex est x̄pus ⁊ qui eterna eius visione perfrui merentur: ⁊ gl̄iam quam habet cū pre ⁊ spūsctō conspicere: ⁊ sapiam quā mūdis corde se ostēdit perpetualiter percipere leteanter. hec ille. Et oia que dicta sūt de ꝑticulari cognitiōe dicta sunt ⁊c.

Sed ꝑsiderando beatitudines in generali oēs possunt illā appetere: quia ad hoc naturaliē mouenē. vt ait Aug. lib. x. de ciui. dī. c. j. Diz certa sntia ē qui rōne quoq modo vti possunt beatos esse oēs hoies velle. ⁊ eodē lib. c. xxix. Natura indidit nobis vt beati immortalesqz ee cupiam⁹. Qō ꝑbari pōt per id quod dicit Arist. in topi. Maxime bonū oēs maxime appetūt. ⁊ Boet⁹. iij. de ꝓsol. Dis moztaliū cura quā multipliciū studioz labor exercet: diuerso quidē calle: ꝓcedit: ꝑ tamē aduū beatitudinis finem nititur ꝑuenire: quo adepto nil aliud desiderare queat. hec ibi. Omēs igit̄ in exercitijs ⁊ labozib⁹ nil aliud querunt q̄ aliquod bonū in quo possint lerari ⁊ quietari. Et qm̄ multi credūt illud bonū esse in diuitijs. multi in honozib⁹: multi in magnificētijs: ideo ibi ꝓstituūt finē suū. Qui tm̄ possunt cognoscere errozē suū triplici rōne.

Primo rōne cōitatis.

Scōo rōne insatiabilitatis.

Tertio rōne exēplaritatis.

Primo rōne cōitat̄ pōt quis cognoscere in nullo tpalium bonoz esse beatitudinē istā. Naz cū beatitudo sit quoddā ens per se bonū: non cōpatit̄ secū aliqd malum ꝑm Tho. ij. q. ij. Sed oīa bona tpalia sunt cōia bonis ⁊ malis: ideo in ꝑis nō est vera beatitudo. Quis nanqz tam excors est vt nō iudicet esse malos homicidas: latrones: versipelles ⁊ similes? Et tm̄ hic sepe huius mūdi bona habēt. Iniqui ⁊ mali sunt diuites ⁊c. Ideo ait Aug. ſ. de ciui. dei. c. viij. Placuit quippe diuine ꝓuidentie ꝑparare in posterum bona istis: quibus nō fruentur iniusti: ⁊ mala impijs quib⁹ nō exercuisse abunt boni. Ista hec tpalia bona ⁊ mala vtrisqz voluit esse cōia: vt nec bona cupidi⁹ appetāt q̄ mali quoqz ḡbe cernunt nec mala turpiter euitentur quibus ⁊ boni plerūqz afficiunt. Interest aut̄ plurimū qualis sit vsus vel earū que ꝓspere vel earū que dicunt aduerse hec ibi. Sed vt forti⁹ dicam⁹. Quid potest dici in hoie summū bonū qō belue ⁊ bruta ꝓticipant. Ideo ait Lac. iij. diui. iusti. aduersus gētes. Cū de officio hois agatur oportet sūmū summi aialis bonū in eo constituī: qō cōe cuz aliis aialibus ee nō possit. Sed vt feris dētes armentis cornua: volucri⁹ penne ꝓprie sunt ita hōi suū aliquid oz ascribi. sine quo. rōnem sue ꝓditionis amittat. Nā qō viuendi aut generandi cā datū est. oibus quidē est bonū naturale: summū tm̄ nō est nisi qō est vnicuiqz generi ꝓpriū. hec ille. Nec etiā bona aie sunt hominis beatitudo: vtputa scie ⁊ x̄rutes: q: nec ista ꝓpter se ea acquirunt: ꝑ ꝓpter aliud. Vñ Lac. eodē loco ait. Qui sciam sūmū bonū facit aliquid hōi ꝓpriū dedit: ꝑ sciam alter⁹ rēt gra hoies appetūt nō ꝓpt̄ seipam. Quis em̄ scire ꝓtent⁹ est nō expetēs aliquē scie fructum Artes ideo addiscunt vt exerceant. Exercent aūt vel ad subsidia vite: vel ad voluptatē: vel ad gl̄iam. hec ille. De virtute aūt q̄ non sit bonū hois summū: dē subdit. Superest etiā vt refellamus qui virtutē ipam sūmū bonū putauerūt. In qua opinione etiā Marcus Tullius in quo multa confiderare fuerunt. Non em̄ virtus ipa summū bonū: ꝑ effectrix ⁊ mat summū bonū est, qm̄ peruēiri ad illud sine virtute non pōt. hec ille. Scōo pōt ostendi in nullo bono tpali esse summū bonū rōne insatiabilitatis. Est em̄ beatitudo ꝑm Boē. in. iij. dist. xlix. q. j. finis satians appetitum. Sed nihil est in hoc mundo qō satiare possit appetitū hois, nō diuitie. nō honozes. nō magnificētie ⁊ filia. ḡ ⁊c. Ideo ait Señ. in vna epla⁹ ad Lucillu⁹. Congerant in te quicquid multi locupletes possidēt: ⁊ vltra priuatuz pecunie modū foztūa te ꝓuehat: auro tegat purpura vestiat: ⁊ ad ꝑ mod⁹ delitiaz ⁊ opū te ꝓducat vt terrā marmorib⁹ absc̄odas. Nō tm̄ tibi hēe liceat: ꝑ ⁊ calcare diuitias. Accedant statue ⁊ picture ⁊ q̄cq̄ ars vlla elaborauit: maiora his cape discs. Naturalia em̄ desideria infinita sunt: ⁊ falsa opinione nascentia. vbi desinant nō hñt. hec ille. Exēplū patere pōt de Alexādro magno q̄ post̄qz adept⁹ ē quasi toti⁹ mūdi ipiū: dicebat Adūd⁹ nō sufficit mihi. Ergo

UVA. BHSC. IyR_227

in illis nō est btitudo. sed in glia dei: sicut ait ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Et Aug. li. cōfessionū. Rodite ꝓuaricatores ad cor & inherete illi soli qui fecit nos: state in eo & stabitis: quiescite in eo & requiescetis. Quare itis in aspera qm̄ istud bonū quod queritis vel amatis ab illo est. Tertio id ꝓbat hoc exemplaritatis. Oēs nanq; scti exhibent nobis huius veritatis testimoniū. qui nō solum huius mūdi vanitates & voluptates nō quesierūt: verūetiā ipas aufugerūt vsq; ad mortez Et hoc ꝓbatur duplici auctoritate. Prima est Pauli exemplificando de patribus veteris testamenti ad Hebreos. xi. sic dicētis. Sancti p fidē vicerūt regna: operati sunt iusticiaz adepti sunt repromissiones. Obtuduerūt ora leonum: extinxerunt impetum ignis. Effugarunt aciem gladij: conualuerūt de infirmitate fortes facti sunt in bello. Castra verterūt exterorū. Acceperūt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij aut̄ distenti sunt: nō susceptientes redemptionē vt meliorē inuenirēt resurrectionē. Alij vero ludibria & verbera expti insup & vincula & carceres lapidati sunt: secti sunt: temptati sunt: in occisione gladij mortui sunt. Circūierunt in melotis & in pellibus caprinis egētes angustiati afflicti: quibus dignus nō erat mūdus. In solitudinibus errantes: in montib⁹ & spelūcis: & in cauernis terre Hec ibi. Alia est Rabani in sermone oim sanctorū: qui exēplificat de sanctis noui testamēti dicēs. Apostolis subiectum est triumphale martyrū nomē. qui per diuersa tormentorum genera christi passionem nō lacescentib⁹ prēcordiorū mentibus imitabant. Alij nanq; ferro perempti: alij flāmis exusti: alij flagris verberati. alij vectibus pforati: alij cruciati patibulo: alij pelagi periculo dimersi: alij viui decollati: alij vinculis mācipati: alij linguis ꝓuati alij lapidib⁹ obruti. alij frigore afflicti. alij fame cruciati. alij vero truncatis manibus siue ceteris ceſis mēbris. spectaculum contumelie in populis mundi: ꝓpter nomen dñi portauerunt. hec ibi. Quid dicā de xpo qui semp̄ ostēdit in hac vita nō esse beatitudinē: & amaritudinē habuit vsq; ad crucis mortem? De quo Firmian⁹ Lac. vij. di. insti. aduersus gentes: sic ait. Pater nr̄ ac dñs. q̄ cōdidit formauitq; celū: q̄ solē cū ceteris sideribꝰ induxit q̄ libratā magnitudine sua terrā vallauit montibus. mare circūdidit ammnibusq; distinxit: & q̄cq̄d ē in hoc ope mūdi pflauit atq; pfecit ex nihilo. pspectis erroribꝰ hoiz ducē misit qui nobis iustitie viā pāderet. Hunc sequamur oēs. hūc audiamus. huic deuotissime pareamus. q̄m solus vt ait Lucretius. Veridicis hoim̄ pectora dictis. Et finē statuit tozpedis atq; timozis. Expositaq; bonū sūmū quoten dimus oēs. Quid foret atq; viā monstrauit limite tuo. Quo possim⁹ in id recto contendere cursu. Nec monstrauit tm̄. sed etiā preceſſit ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret. hec ibi. Eleuenf. igitur ex his cordis nr̄i studia ad cognoscendū regnū celorū. & inflammenf affectus ad amorē glorie. q: ibi vere & perfectissime iocūda requies inuenif. Secūda regula mōstranda dicif varietas. In qua videndū est q̄ differētia sit inter fidē & spē. Rūdef ꝑ Aug. in enchiridiō. q̄ est triplex. Prima: q: spes nō est nisi bonaꝝ rerū. fides vero malarū & bonarū. Scōa q: spes est futurorū tantū. fides vero futuroꝝ preteritoꝝ & p̄sentiū. Tertia q: spes est de bonis tm̄ fibi. fides ꝙ de bonis tam fibi ꝙ alijs. Tertia regula dicif veritas. In qua tres ꝓpositiones notari possūt. Prima ꝑm. s. Tho. ij. ij. q. xviij. q̄ in beatis nō est spes. q: iam habēt quicq̄d volunt. vñ ad Ro. viij. Qō videt quis quid speratꝫ Aug. x. de ciui. dei. c. xxv. ait. Spes em̄ que videtur nō est spes. Tanta est enim in ipsis certitudo beatitudinis. q̄ nullaꝫ spem habere cogūtur. Si vero dicatur q̄ sancti in patria expectant resurrectionem & corporuꝫ glorificationem. ergo sperant. Respondetur ꝑm Bonauenturā q̄ nec anime beatorum nec angeli ꝓprie habent spem. Et ratio est: quia spes est expectatio premij subſtantialis. Omnes autem hi premium subſtantiale habent. & ideo carent spe ꝓprie dicta. Alia est ratio quia spes habet annexam fidem. Fides autez cognitio enigmatica est. Et quia claritas visionis diuine tollit omnia enigmata. per consequens euacuat ipsam spem. Et ob hanc rationem dicitur q̄ nec anima nec angeli habēt spem. Potest tamen dici q̄ licet in eis nō ponatur spes ꝓprie dicta. tz̄ que est expectatio premij subſtantialis. est tm̄ in eis spes large dicta. p quacūq; expectatione scōe stole et gaudij accidētalis. Scōa veritas est. q̄ i dānatis nō est spes. Nā ꝑm Tho. vbi. s. sicut ad verā btitudinē spectat vt aliqs certus sit de sue btitudis ꝓpetuitate. alioq;n volūtas nō q̄etaret. sic etiā ꝓpetuitas pene cum ptineat. ad penā. Nō em̄ ꝙ haberēt rōnez pene dānati si ꝓpetuitatē dānatōis ignorarēt. Et hoc ē qō dr Job. xv. Nō credit. s. q̄ est dānat⁹. q̄ reūti

UVA. BHSC. IyR_227

possit de tenebris ad lucē. Et si q̄s petat quare rn̄det glo. Sicut em̄ inuolutus tenebris luce desperat: sic etiam damnati desperāt vnq̄ posse egredi de tenebris inferni. Tertia veritas est q̄ spes reperit̄ in his q̄ sunt in purgatorio ⁊ in his q̄ sunt in hac vita. De his q̄ sunt in purgatorio pz ꝑ magr̄m sen. in. iiij. di. Qd̄ sancti p̄res felici spe ingressum ianue celestis expectabant: Si ergo diceret̄ q̄ ipsi sunt certi q̄ nō possunt damnari. ergo nō indigēt fulcimento spei. Dicendū s̄m Bon̄. q̄ hoc nō est ꝓpter assecutionē glorie. sed ꝓpter cōfirmationem liberi arbitrij. quod est extra statū merrendi atq̄ demerēdi. Et illa confirmatio non euacuat spem: q̄uis ponat extra statū vertibilitatis liberi arbitrij. De his vero q̄ sunt in h̄ mundo dubiū est an spes possit esse in peccatoribus. Videt̄ em̄ q̄ nō: qr s̄m magr̄m i. iij. di. xxvj. Sine meritis aliquid sperare nō spes sed presumptio dici potest. Sed dicas Om̄es peccāt ⁊ omnes sperāt, ergo ⁊c̄. Respondet Bon̄. q̄ quadrupl̄r aliquis potest exire i actū sperandi. Aut em̄ sperat habēdo merita in ꝓposito: in radice ⁊ in effectu. sicut homo iustus qui diu dn̄o s̄uiuit. Aut sperat habendo merita in ꝓposito ⁊ in radice: sed nō in effectu. Sicut ille q̄ ante bonū vsum v̄tutū postq̄ suscepit gr̄am expectat beatitudinē ⁊ per illam sperat saluari. Aut sperat habēdo merita i ꝓposito nō in radice: nec in effectu sicut ille q̄ est in pctō mortali tamen ꝓponit penitere ⁊ facere bona: ⁊ sic sperat cōsequi beatitudinem. Aut sperat nō habēdo merita nec in ꝓposito nec i radice nec effectu: sicut ille q̄ facit malū ⁊ ꝑseuerare intendēs credit ꝑ solam miam saluari neglecta dīna iusticia. Prim⁹ actus est spei iā formate ⁊ exercitate. Scd̄s formate ⁊ primo infuse. Tertius spei informis. Quartus p̄sumptionis: qr presumptio est cū q̄s in malo fine emēdatiōe sperat posse saluari. Vn̄ Gregori⁹ Qui vestigia xp̄i dedignant̄ seq̄: qua temeritate sperāt ad eius claritatis gaudia ꝑuenire hec ille. Sed si pctōr disponeret se cōuerti licz sit pctōr. tn̄ sperare potest ⁊ debet vitam eternā. quia vt ait Hiero. ad Rusticū monachuz Nihil sic offendit deū q̄ desperatio. Et sic ptz p̄mum principale.

8 Ecundo contemplemur spei distinctionem. Nam triplex spes potest distingui. videlz.

Prima d̄r bona.
Scd̄a dicitur vana.
Tertia d̄r falsa.

Prima dicit̄ bona que est in deum vel rōne gratie: quia in omni necessitate sperat homo gratiam a deo inuenire. vel ratione venie quia sperat cōsequi veniam delictorū suorum vel ratione glorie: quia homo sperat omnem gloriā suā a deo. Et de hac dulcissima spe ait sapiēs Eccl̄i. ij. Respicite filij nationes hominum ⁊ scitote quia nullus sperauit in domio ⁊ cōfusus est. Et Prouer. xvj. Qui sperat i domino beatus est. Et p̄s. Beatus vir qui sperat in domino. Et alibi. Beatus vir cuius est nomē dn̄i spes eius. Et. p̄s. xxx. In te domīe speraui ⁊c̄. O q̄ firmū est stabilimētū sperare in domino. Vere nil in hoc mundo securi⁹ fieri potest. Secunda spes vana Et hec est illorum qui spem suam ponuntur in vanitatibus mūdi. Hoꝝ itaq̄ spes vana d̄r. Job. j. cano. ij. Mūdus trāsit ⁊ cōcupiscentia eius. Quid est em̄ qd̄ nō in breui trāseat ⁊ euanescat vt fum⁹. O miseria humana audi q̄d de seip̄o loquit̄ sapiēs Eccl̄s. ij. capl̄o. Magnificaui opera mea: edificaui mihi domos: plantaui vineas: feci hortos ⁊ pomeria: cōseui ea cūcti generis arborib⁹: extruxi mihi piscinas aquarū: vt irrigarē siluam lignorum germinantium. Possedi seruos ⁊ ancillas. multamq̄ familiā habui. Armenta quoq̄ ⁊ magnos ouium greges vltra omnes qui fuerunt ante me in hierl̄m: Coaceruaui mihi argētū ⁊ aurū ⁊ sub̄as regū ⁊ ꝓuinciarū. Feci mihi cantores ⁊ cantatrices: ⁊ delitias filioꝝ hoīm. Cyphos ⁊ vrceolos in ministerio ad vina fundēda: ⁊ suꝑgressus sum opibus omnes qui fuerunt ante me in hierl̄m. Sapientia quoq̄ ꝑseuerauit mecū: ⁊ oīa que desiderauerūt oculi mei nō negaui eis. Nec ꝓhibui cor meū q̄n oī voluptate frueret̄: ⁊ oblectaret se in his preparaueram. Et hanc ratus sum partē meā si vterer labore meo. Cūq̄ me cōuertissem ad vniuersa opera que fecerant manus mee: ⁊ ad labores in quibus frustra sudauerā. vidi in om̄ibus vanitatē ⁊ afflictionem animi: ⁊ nihil permanere sub sole. hec ibi. Exemplifica de senectute hominis ⁊c̄. Ideo Chryso. omel̄. vj. suꝑ Job. ait. Vanitas vanitatū inquit Eccl̄s. et omnia vanitas. Hunc versiculū si saperent q̄ in potentia versantur in parietibus suis oīb⁹ ⁊ vestibulis scriberēt in domo ⁊ in foro. ⁊ ante oīa in cōscientijs suis. vt semꝑ ⁊ id oculis cernerēt. ⁊ corde sentirent. Quoniam em̄ multe sunt rerum facies ⁊ imagines vane q̄ decipiūt incautos: oz istd̄ carmē salutare q̄ttidie ⁊ in prandijs ⁊ in cenis cōuentibusq̄ om̄ib⁹:

UVA. BHSC. IyR_227

vñūquēcq; ꝓmo suo canere libenter ⁊ a ꝓmo suo audire libēter. qz vanitas vanitatū et oia vanitas. hec ibi. Tertia spes ōz falsa. ⁊ hec ē illoz qui vunq; credūt se eē morituros Verificaf em de his illud Tullij de senectute dictum. Nemo est tam senex qui nō se putet p annū posse viuere. Cui concordat Viero. ad An. Nemo est sic fractis viribus: ⁊ decrepite senectutis vt nō se putet adhuc annum esse victurum. Inde subrepit oblitio cōditionis sue: vt mortale animal: tiam tāq; soluendū erigaf in supbiā: ⁊ animo celū tangat. hec ille. Patet em satis euidenter hanc spem esse falsam. ⁊ sic ꝑz scōm ꝑncipale.

Tertio cōtēplemur spei fructificatiōnē. Possumus aūt in hoc mysterio triplicē spei fructū ponere.

Primus ōz fortificatio.

Scōs ōz confortatio.

Tertius ōz assecuratio.

De ꝓmo igit ꝑz. q; spes fortificat hoiem in laboꝛib⁹ suis. iuxta illud Zrgenis sup Exo. Spes futuroꝝ: laboꝛib⁹ requiē parit. Nā siva na spe bonoꝝ tempaliū tot grauia ⁊ onera ardua mortales tolerant infelices: quō laboꝛare vsq; ad mortē difficile videri pōt his q̄ sperant regnū celoꝝ? Quare dieb⁹ ac noctib⁹ vaꝛijs curis hoies mūdi indefesse sudāt: nisi qa aliquid sperant adipisci? Laboꝛāt domini speꝛantes magnifice dñari: laboꝛāt milites speꝛātes gloriā tempalē acquirere. laboꝛāt mercatoꝛes speꝛantes diuitias adipisci. laboꝛant artifices ⁊ agricole victum vestitumq; speꝛantes recipere. Sed multo fortius laboꝛibus insisteret si finaliꝛ vitā eternā speraret. hec ille. Unde Zreg. in moral. ⁊ ponit in decretis di. xlvij. c. omnes. Omnes huius seculi delictoꝛes in terrenis reb⁹ foꝛtes sunt: in celestib⁹ debiles. Nā ꝑ tempali gloria desudare vsq; ad mortē appetūt. ⁊ ꝑ spe ꝑpetna: nec parū quidē in laboꝛe subsistūt. Pꝛo terrenis lucris iniurias quaslibet tolerant. ⁊ ꝑ celesti mercede vel tenuissimi ꝓbi cōtumelias ferre recusant. Terreno iudici toto etiā die assistere foꝛtes sē in oꝛone coꝛā dño vel hoꝛe vnius momēto lassant. Sepe nuditatē: delectionem. famē pꝛoꝛacq̄rendis diuitijs atq; honoꝛibus tolerant: ⁊ earū rerū spe se ꝑ abstinētiā cruciant ad q̄s adipiscēdas festināt. Supna aūt laboꝛiose q̄rere quanto magis dissimulant: quanto magis ea retribui tardi⁹ putant. hec ille. Patet quō sancti iugū domini foꝛtiter poꝛtauerunt et nō infirmi mortales. Secūdus spei fructus ōz cōfoꝛtatio. Ipsa em solatiū est tribulatoꝛum ⁊ afflictoꝝ in hac vita. qm impossibile est q̄ qui sperat in dño succūbat. Exemplifica in ꝓsperitate ⁊ afflictiōe. Jdeo Viero. in epla ad Tyrasium eū reꝓhendēdo scribit eo q̄ nimis doluit de dormitiōe filie. Ait ei. Charitatis tue scripta pcepi: in q̄bus animū tuuz doloꝛe cōmotū de filie dormitiōe cognou. Nō aliud ꝑncipaliꝛ admiraf⁹ sum q̄ xp̄iani pectoris in te ꝟtutem ablatam fuisse vt animū fleꝛeteres ad doloꝛē. Supeo murū fidei penetraꝛtū vulneribus oꝛbitatis. quem sopire debueꝛat spes resurrectionis ⁊ regni celestis. Nūq; spes cum doloꝛe concoꝛdat: nec fides aliquando sentit quācunq; iacturam. Resurgere credimus moꝛtuos nostros ⁊ plangimus. Quid faceremus si moꝛi tm̄modo ꝓciperet deus vo luntas cuius sola sufficeret ad solatiū cui nulli ꝓponere iubemur affectū. cum quod dederat abstulit dominus qui creauerat. Quis est ille qui plangat quod ad tp̄s accepat. Cōmo daueraf vt haberes quātocūq; tpe voluisset⁹ cū vellet rursus auferret. Nihil abstulit de tuo qui dignatus est recipe ꝓpriū. Creditum suum recipe decuit creditoꝛē. ⁊ nihil aliud decet q̄ creditoꝛi suo gras agere mutuātē. Sic Job legimus quē sequamur deuotissima voce dicē tem. Dñs dedit dñs abstulit: sicut dño placuit ita factum est sit nomen domini benedictū hec ille. Fecisset ergo Tyrasius sicut Job si recte speraſſet in domino. Tertiꝰ spei fructꝰ ōz assecuratio: quia hec virtus reddit hoiem securum in moꝛte: quam hoies omnes ita timent. Patet de Paulo ad Phil. j. Cupio dissoluī ⁊ esse cū xpo. Patet de sancto Andrea i cruce pēdēte de quo ait Aug. li. de pe. Ne permittas me dñe descēdere viuum. sed tempus est vt cōmēdes terre coꝛpus meuz. Tamdiu em illud poꝛtaui: terre iam illud commenda ⁊ amplius mevigilare nō ꝑmittas. hec ibi. Ergamus ⁊ nos fimiliter. vt digne speꝛare illam gloriam possimus: hic per gratiam ⁊ in futuro per gloriam. Amen.

De virginitate Sermo IX

Veramus domino

q nostro regi adolescētulam virginē ij. Reg. j. Solet queri a doctoꝛibus ⁊ apō moꝛales ꝓbos vtrū huare ꝟginitatē fit licitū. Et videf quibusdā q̄ nō. Er ratione ipoꝝ est. Omne quod contrariaf ꝓcepto legis nō est licitū: sed ꝟginitas est huiusmodi ergo tē. Nā ꝓceptū legis est Genesis. ij. ca.

UVA. BHSC. IyR_227

De oñi ligno quod ẽ in paradiso comedes vt cõseruari valeas. Sic̃r hoc est ꝓceptũ legis nature. Gen.j. Crescite ⁊ multiplicamini. Añ quẽad modũ esset illicitũ se abstinere a cibo: sic nõ est licitũ seruare virginitatem: qz ẽ contra ꝓceptuz legis nature. Scõa rõ est talis. Oñe quod recedit a medio virtutis ẽ vitiosum. vñ pbs. ij. ethi. dicit ꝙ qui voluptate vtitur nec abvno se abstinet intẽperat⁹ est. qui autẽ oẽs fugit agrestis est. Sed qui seruat virginitatẽ ab omni delectatione se ab abstinet venerea. ergo illicitũ est. Et sic apud illos erat vitiũ et nõ virtus. Ad qõ rñdet btus Tho. ij. ij. q. cliij. ar. ij. ꝙ in humanis actib⁹ illud est vitiosum qõ est ꝓter rectã rõnẽ. Habet aũt hoc ratio recta: vt his que sunt ad finẽ vtatur aliqs ſ ea mensura que ꝓgruit fini. Est autẽ hominis triplex bonũ. vt dicit pbs. j. ethi. Primũ est qõ cõsistit in rebus exterioribus: puta diuitijs. Scõm est quod ꝓsistit in bonis corꝓoris sicut est sanitas. pulchritudo ⁊ similia. Tertiũ est quod cõsistit in bonis anime. inter que principalis est vita cõtemplatiua que est potior vita actiua: vt dr. iiij. ethico. ⁊ Luce. x. Maria optimã partẽ elegit tẽ. Quoꝝ bonorum exteriorꝝ quedã ordinant ad ea que sunt vite contẽplatiue. Pertinet ergo ad rectitudinẽ hominis vt aliquis vtat exterioribus bonis ſm eam mensurã que ꝓpetit corꝓoris ⁊ si militer de alijs vt possit ꝓtemplari, ⁊ hoc nõ est vitiosum. Similiter ſi aliquis abstineat se a delectatiõib⁹ corꝓoralibus vt liberius possit vacare vite cõtemplatiue: hoc nõ est vitiosum. Et quia virginitas relinquit venereã delectationẽ vt possit vacare vite cõtemplatiue: ideo vitiosum nõ est. imo magis virtuosum. Ideo ꝟginitas est licita. Circa quã virtutem quattuor notabim⁹ ꝓtemplationes videlicet

Primo ꝟginitatis ꝓfectionẽ,
Scõo ꝟginitatis exaltationẽ,
Tertio ꝟginitatis ꝓseruationẽ,
Quarto ꝟginitatis corruptionẽ.

Circa primũ notandũ ſm Tho. ij. ij. q. cliij. ar. ij. ꝙ in virginitate duo: sunt considerãda vnũ scz formale. ⁊ aliud materiale. Formale ẽ firmũ ꝓpositũ. ſ. velle nunq̃ experiri delectationes carnales. etiã si posset. Materiale est corꝓoris integritas. Et ideo triplex est virginitas. Una que est corꝓoris ⁊ nõ mentis. qz mente fornicanꝫ ⁊ nõ corꝓore. vt patet. xxxij q. v. c. ſi paulus. Scõa est mẽtis ⁊ nõ corꝓoris: quia violate sunt. xxxij. q. v. c. tolerabilius Tamẽ ille nõ amittũt virginitatẽ vel virginitatis coronã. Nõ sũt tñ consecrande inter alias virgines. vt patet. xxxij. q. ſ. c. vlti. Tertia est mentis ⁊ corꝓoris. ⁊ hec est gloriosa. xxxij q. v. c. sicut eñ. Ideo dicit Aug. Virginitas ẽ in carne corruptibili ꝓpetua incorruptionis meditatio. hec ibi. Hec autẽ est perfectissima ⁊ hec de primo. Circa secundũ. ſ. suam exaltationẽ nota virginitatis octo exaltationes. Et prima est angelorꝫ cõformitas. Nam deus fecit eam in celo sociam angelorũ. Nam omnes angeli virgines sunt creati. Unde Ambro. li. de ꝟgi. ait. Supergredit virginitas conditionẽ humane nature ꝙ quã hoies angelis assimilanꝫ. hec ille. Nam vt dicit. Cyprianus est angelorꝫ sozor. Inquit eñ virginitas est angelorꝫ sozor: victoria libidinũ. regina ꝟtutuꝫ ⁊ possessio oĩm bonorꝫ. Et ideo Hierony. ait. Viuere in carne ꝓter carnẽ angelicũ est ⁊ non hũa nũ. Qõ dñs declarauit Matth. xxij. In celo neq̃ nubent neq̃ nubent: ſ erũt sicut angeli dei. Sed est questio quõ genuissent ⁊ fuissent virgines in statu innocẽtie. Rñdet Aug. di. ꝙ genuissent salua pudoris integritate. ꝓ perissent sine dolore. Scõa exaltatio ẽ xpi societas. Mã licet in patria oñs sint beati et videãt diuinã essentiã: tamẽ virgines magis sunt deo ꝓiuncti. Añ Apo. xiiij. Hi sunt q̃ cuꝫ mulieribus nõ sunt coinq̃nati: ꝟgines eñ sũt hi sequunf agnũ quocũq̃ ierit. ⁊ Ambro. dicit. Quocunq̃ per git virgines sequunf agnũ atq̃ laudibus ꝓm semper associant. Tertia est ꝓzitas. Mã virginitas ordinata fuit in statu innocẽtie: quia homo de terra virginea fuit creatus. Gen. j. ⁊ matrimoniuꝫ post. Gen. j. ⁊ xxxij. q. ij. in ꝓin. ⁊ sicut. i. Quarta est mensis dignitas. Due eñ sunt vite: vt dicit Tho. ij. ij. q. xvij. ar. j. ſ. vita actiua. ⁊ vita contemplatiua. Contemplatiua est dignior vt dicit pbus. ij. ethicorum. Uirginitas autem pertinet ad vitam contemplatiuam. ergo est dignior. Figura huius fuit maria magdalena que stabat secus pedes dñi. Luc. vij.

Quinta est virtutis raritas. Mã illa q̃ raro reperiunf sũt preciosiora sicut lapides preciosi. Sed virginitas raro reperitur. ergo tẽ.

Sexta est perditionis irrecuperabilitas. Tanta est excellentia huius virtutis ꝙ perdita nullo modo potest amplius recuperari. vt dicit Hieronymus. Cum cetera deus possit: nõ potest ruinam virginitatis recuperare. Intellige de virginitate corꝓorali. Et hoc ratione sue preciositatis. quia sic nõ est de alijs virtutibus. scilicet charitate. fide. ⁊ spe. ⁊ sic

UVA. BHSC. IyR_227

dz alijs que possunt recuperari. Septima ēsta tus sublimitas. In ecclesia dei sunt tres stat⁹ vt pz. ij. ij. q. xv. ar. j. scz stat⁹ virginitatis ma trimonij ⁊ viduitat. Sublimior autez oibus istis est virginitas: q fuit prior matrimonio. xxxij. q. j. c. nuptie. Octaua ⁊ vltima ē fructus sublimitas. Nā illa virtus oz esse tanto nobilior ac pfectior: quāto ei mai⁹ pmiū daf Sed mai⁹ premiū daf ꝯginitati. ꝙ tc. Dicit em ‖Piero. ꝙ nuptie replet terrā: ꝯginitas ce lū. Et sic pz scōm principale. Circa tertiuz scz ei⁹ ꝓseruationē nota septē necessaria p cō seruatōe huius virtutis. Et pma rō est sobrie tas. Nā vt oz Prouer. xx. Luxuriosa res ē vi nū. Ideo apls ad Eph. v. ait. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Dicit Piero. Uēter vino estuās facile in libidinem spumat. Sicut pz de Loth: q vino replet⁹ dormiuit cū duab⁹ filiab⁹ suis. Gen. xix. Scōa rō est sollicitudo. Nā ociū inducit maxime ad carnis tēptationē. vt oz Ezech. xv. ‖Nec fuit iniquitas sororis tue sodome superbia: saturitas panis ⁊ abūdantia ⁊ ociū. hec ibi. Sicut accidit etiam Dauid. ij. Reg. xj. de Bersabee. Exemplū etiā de sctā Justina a diabolo tēptata: qz erat sine exercitio. Jō dicit ‖Piero. Semp aliq̄d boni facito: vt diabol⁹ semp occupatū te inueniat. ⁊ notatur de dse. di. vlti. c. nūq̄. Tertia est habitus honestas. Nā superfinitas habit⁹ ducit ad lasciuiā. vñ. j. Timo. ij. Non in tortis crinib⁹ aut auro aut margaritis vel veste pretiosa: ſ qō decet mulieres promittentes pietatez per bona opa. vñ Aug. ad Cancianū militem ait ‖Moies ⁊ mulieres q̄ serico ⁊ purpura induūtur xpm induere difficile est. Jō ꝑsulimus in xpō pie viuere volentib⁹ vt moderate induāt hec ibi. Exemplū de Judith que ornata decepit Holoferne. vt pz Judith. x. Et Cyprianus dicit. Serico ⁊ purpura indute: xpm induere nō possunt. Quarta est custodia sensuū. vñ intelligendū est. magnam partem innocentie esse cecitatem. Dina em oppressa fuit a Sichē Gen. xxxiiij. quia curiose voluit videre mulieres regionis illius. Quinta est modestia sermonis. Unde Piero. Sermo virginis prudens ⁊ rar⁹. ⁊. j. Pet. iij. Si quis loquitur q̄ si sermones dei. Sexta est timor: vt virgo semp sit timorosa. Vñ Bern. Solēt virgines que vere virgines sunt semper esse pauide. Exemplū pz de beata virgine Unc. j. Septima ⁊ vltima est fuga occasionū. vñ ‖Pierony. Solus cū sola secrete nō sedas. Quoniā vt ait Bern. stare cū mulieribus ⁊ tm̄ munē se conservare maius est ꝙ mortuos resuscitare. Et tā dicit Pieronymus. Strictolū tuū raro aut nūq̄ mulierū pedes terant. quoniā vt ipe dicit: mentes ferreas libido domat. Exemplū pz de beato Bernardo clamante latrones latrones. Applica exemplū materiale de duob⁹ lapidibus: qui si ad inuicē cōprimant. emittunt ignem. Nā Augustinus nolebat stare cum ꝓpria sorore confidens periculū. Sicut patet de Ammon qui oppressit Thamar sororem suam. ij. Reg. xiij. Et sic patet tertiū principale.

Circa quartū ⁊ vltimū scz corruptiones: nota ꝙ quinq̄ sunt que habent corrumpere virginitatem. Primuz est superbia. Unde Aug. lib. de virgi. Non solum predicāda est virginitas vt ametur: verūetiam ammonenda est ne infletur. Facilius em̄ sequunt agnum cōsuete humiles: ꝙ virgines superbientes. Nā de⁹ non solū respexit virginitatem marie: sed magis humilitatem. vt pz Luc. j. Secundus est defectus charitatis. Exemplū de illis q̄n q̄ virginibus fatuis. Matth. xxv. Unde Bernardus. Castitas sine charitate est lampas sine oleo. Tolle charitatē: castitas deo nō placet. Tertiū est macula peccati. Nihil em̄ valet castitas cum peccato: quia est forma priuata. vnde Piero. Illa virginitas hostia christi est: que nec mentē nec carnē libidine maculat. Ille virgines que in peccatis morantur: deo nō placent. Quartū est diuisio cordis. Uñ Augustin⁹ libro de virginitate ait. Totus vobis in corde figatur: qui pro nobis fixus est in cruce. Diuisum est cor virginis: cū deo ⁊ mundo studet placere. hec ille. Quintū est stabilitas. vñ Aug. vbi. s. Deū sequamur ne virginitatis bonū a nobis perdaf. hic per gratiam ⁊ in futuro per gl̄iam. Amen.

De patiētia oib⁹ necessaria. Sermo. X

Er patientiā curra⁹

p mus ad ꝓpositū nobis certamē. Do ctoris gentiū ꝯba sunt ista ad Deb. xij. Post lapsum primoz parētū adeo hūanū gen⁹ passionibus ē vexatū: vt null⁹ vnq̄ in hac vita inueniri possit oīno quiet⁹. Insurgūt vndiq̄ mala. vndiq̄ tēpestates. vndiq̄ afflictōes laborioseq̄ cure. Accidūt ⁊ sepe multa adūsa nolentib⁹ ⁊ inuitis. Neq̄ aliē adūsus fortune impetus ⁊ incursus. repetinosq̄ mot⁹. nisi fe rēdo ⁊ equo aio tolerādo tuti esse valem⁹. Superanda ait Virgil. v. eneid. ois fortuna ferēdo est. Hoc aūt maxime opaf patiētie virtus que ꝯnib⁹ necessaria est. sine qua succumbit

UVA. BHSC. IyR_227

mens ⁊ deficit animus quod aliquod sinistrū accidere viderit. Eapropter in hoc sermone de patientia erimus tractaturi, de qua tres cōsiderationes faciemus.

Prima est de eius descriptione.
Scda de eius determinatiōe.
Tertia de eius acquisitiōe.

Quid sit patientia. ⁊ de multiplici eius acceptione. Capl'm I

Prima cōsideratio est de patiētie descriptione: in qua quid sit patientia ostēdemus. Et Lactā. v. li. diui. inst. aduersus gētes sit dicit. Patiētia est maloꝝ q̄ aut inferunt aut accidunt cū equanimitate p̄latio. Et Tullius in rhetorica eandem sententiā loquitur sub alijs verbis di. Patientia est honestatis aut vtilitatis cā rerū difficillium ⁊ arduarum voluntaria ac diuturna perpessio. Et ꝑ ampliore declaratione notandum ꝙ q̄ntuple x patiētia inuenit.

Prima est remissoꝝ.
Scda mundanorum.
Tertia stultoꝝ.
Quarta hypocritarum.
Quinta virtuosoꝝ.

Prima est patiētia remissoꝝ. eoꝝ. s. q̄bus ex officio incumbit reprehēdere corrigere vel punire aliena peccata: ⁊ tñ illa tollerāt. Contra quos est. c. facientis. al's culpā. lxxxvj. dis. vbi d̄r. Facientis ꝓculdubio culpā habet qui quod potest corrigere negligit emendare. Et lxxxiij. di. c. cōsentire. Consentire videtur errāti quid ad resecanda que corrigi debent nō occurrit. Et eadē di. in. c. error. Error cui nō resistit approbat. ⁊ veritas cum minime defensatur opprimit. Negligere q̄ppe cū possis perturbare ꝑuersos nihil aliud est ꝙ̄ fouere. Nec caret scrupulo cōcessionis. al's societatis occulte: q̄ manifesto facinori definit obuiare. De hac aūt vel tolerantia vel punitione maloruꝫ copiosius disputabitur in sermone de iusticia

Secunda est patientia mūdanoꝝ. eoꝝ. scꝫ qui ꝓpter mūdū quoscūq̄ labores strenue tolerant. de quib⁹ d̄r. xlvij. di. c. omnes. Om̄es huius seculi delectores in terrenis his rebus fortes sunt: in celestibus aūt debiles. Nam ꝑ temporali. gl'ia vsq̄ ad mortem desudare appetunt: ⁊ ꝑ spe perpetua nec parū quidē in labore subsistūt. Pro terrēis lucris iniurias q̄s libet tolerāt: ⁊ ꝑ celesti mercede vel tenuissimi verbi cōtumelias ferre recusant. Terreno iudici toto etiā die assistere fortes sunt: in oro̅ne v̄o corā dño. vl' vni⁹ hore momēto lassant Sepe nuditatē: deiectionē. famē ꝑ acquirendis diuitijs atq̄ honoribus tolerant ⁊ earum rerum spe se ꝑ abstinentiā cruciant ad quas adipiscendas festinant. Supna aūt laboriose querere tanto magis dissimulāt. quanto magis ea retribui tardius putant. hec ibi. Tertia est patiētia stultoꝝ. eorum scꝫ qui sciūt ꝙ peccando mortal'r ꝑuiunt diabolo ⁊ ꝑmittūt se trahi ab illo de peccato in peccatū. Quibus dicit Paulus. ij. ad Coꝝ. xj. Libēter suffertis insipiētes cum sitis ipsi sapiētes. Sustinetis em̄ si q̄s vos in seruitutē redigit: si q̄s deuorat. si quis accipit. si quis extollitur: si quis in faciem vos cedit. Quarta est patientia hypocritarū. de q̄bus d̄r Mat. vj. Extermināt em̄ facies suas. vt pareant hoibus ieiunātes.

Quinta est patiētia virtuosoꝝ. De qua dicit Aug. lib. de patiētia Virtus animi que patientia d̄r tam magnū domū dei est: vt eā ipsius qui nobis eam largit patiētia predicetur. Et de hac xp̄s Luce. xxj. In patiētia vr̄a possidebitis animas vestras. Et Jaco. p̄mo. Patientia opus perfectum habet. Et. ij. ad Corin. vj. In om̄ibus exibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in multa patiētia. Et ad Ephe. iiij. Cum patientia supportātes inuicē. Et. j. ad Timo. vj. Sectare iusticiā pietatem fidem charitatē patiētiā. Huius aūt officium est cōseruare bonū rōnis cōtra tristitiam: ne scꝫ ratio tristitie succumbat. Nam v̄tutes morales ordinant ad bonum inq̄tum conseruant bonum rōnis contra impetus passionum. Inter alias autem passiones tristitia efficax est ad impediēdum bonū rōnis. ꝑm illud Eccli. xxx. Multos occidit tristitia. Hec Tho. ij. ij. qōne cxxxvj. Propterea dicit Lucan⁹. Gaudet patientia duris. Notādū tñ ꝙ aliud est passionem ⁊ afflictionē in necessitatibus nō sentire aliud nō sufferre. Qui homo est angustias et tribulatiōes sentit. sed si non est virtuosus et fortis aīo in passione deficit: ⁊ multa aut cogitat. aut loquit. aut operat: que nō cōueniūt Qui vero virtuosus est: ⁊ si vt homo aduersa sentiat: tamē in dolore modū adhibet: ⁊ mensuram seruat atq̄ modestiā. Propterea inq̄t Señ. de cōsolatione ad Paulinū. Non sentire mala sua nō est hoīs. non ferre non est viri. ⁊ Tullius lib. ij. de oratore. Magna laus ⁊ admirabilis videri solet. tulisse casus sapient aduersos: non fractū esse fortuna retinuisse in rebus asperis dignitatem.

De quinq̄ in quibus debet vnusquisq̄ esse patiens. Capl'm II

UVA. BHSC. IyR_227

Secunda consideratio de patiētia dicitur determinatio. Debet nāq; homo determinate esse patiens maxime in quinq; videlicet.

Primo in cōtumeliarū illatione.
Scdo in tpaliū bonoꝝ pditione.
Tertio in charoꝝ amissione.
Quarto in corp s flagellatione.
Quinto in voluntaria opatione.

Primo debet homo esse patiens in cōtumeliarum ⁊ iniuriarū illatione. Solent nāq; homines nequam ⁊ mali molestare bonos: nunc detrahendo. nūc cōuiciando. nūc cōtumelias inferendo. Ibi virt⁹ est vbi boni patienter sciunt sufferre, quoniā vt dr. xxiij. q. iiij. c. tu bonus. Tu bonus tolera malū. ⁊ idem in. c. tolerandi. ⁊ in. c. qui sm carnē. In. c. vero. Hec autem vita. Gregorius ait. Si boni estis q̄diu i hac vita subsistitis, equanimiter tolerate malos. Nam quisq̄s non tolerat malos. ipse sibi per impatientiam testis est: q̄a bonus nō est. Abel enim esse renuit quem Cayn malicia nō exercet. Et Lactantius in quinto libro diuinarum institutionū. Non em̄ minus malū est referre iniuriā q̄ inferre. Nam vnde certamina inter homines cōtentionesq; nascuntur nisi q̄ improbitati opposita īpatiētia magnas sepe concitat tempestates. Qd̄ si patientiam qua virtute nil melius. nil in homine dignius inueniri potest, improbitati opposueris extinguet̄ ptinus tanq̄ igni aquā superfuderis. Sinautem puocatrix illa impatiētia improbitatem sibi comparem nacta est tantum excitabit incendium vt id non flumen aliquod sed cruoris extingat effusio. Magna itaq; patiētie ratio est quam sapiens auget bono viro. Ut enim nihil malorum fiat hec sola efficit. Que si detur omnibus nullum scelus. nulla fraus in reb⁹ humanis erit. Spectat vtiq; ad magnanimitatem quod nōnulli ascribunt ad vtilitatem: scilicet ferre patienter ⁊ equo animo verba contumeliosa. Contra quos est dictum Senece libro de clemētia vbi inq̄t. Magni animi proprium est iniurias atq; offensiones spernere. Et idem in libro de puidentia Manet sine aduersario virtus. Tunc apparet quanta sit: quātacunq; polleat. cum quid possit patientia ostendit̄. Et sapiēs Prouer. xvj. Melior est patiens viro forti. Et qui dominat̄ animo suo expugnatore vrbiū. Ex hoc audat̄ patientia magnoꝝ viroꝝ atq; potentū qui patientes fueruut ad ferendum iniurias. Scribit nanq; seneca de Anthigono rege q̄ cum audisset quosdā q̄ eum nō videbant de se male loquētes: accessit ad eos ⁊ dixit. Nunc maledixistis Anthigono. cui⁹ occasione in has miserias incidistis. Modo autem bene optate ei qui vos ex hac voragine aduxit. Nec amplius eis dixit. Dicitur etiam in policratone. q̄ Aristippus cuidam maledicenti sibi. philolosophus patiens respondit. Tu lingue tue: ⁊ ego aurium mearum dominus sum. Et ibidē narrat̄ q̄ xenophon philosophus de se maledicenti respondit. Tu dicisti maledicere: ego maledicta contemnere. Ibidem habetur de Octouiano. q̄ cum eidem descendēti rome p sacram viam desperatus quidā diceret o tyrāne. respondit. Si essem nō diceres. Nec amplius de verbis eius curauit. Fertur adhuc ibidē q̄ simillimus quidaz adolescens Octouiano vrbem intrauit. Quem Augustus ad se adductum interrogauit. Dic mihi adolescens. Fuit nunq̄ mater tua rome. Negauit ille nec cōtētus adiecit. Sed pater me⁹. Joci itaq; asperitate vrbana: noticiam omnium ⁊ familiaritatem sibi conciliauit. Ibidem adhuc fertur illud quod scribit Aug. iiij. lib. de ciui. dei. cap. iiij. de magno Alexandro. Qui cum reprehenderet piratam quendam dicens. Cur mare habes infestum? Ille libera voce respondit. Quid tibi: vt tu orbem terrarum. Sed quia id ego vno nauigio facio. latro vocor: q̄r tu magna classe. diceris impator. Si solus ⁊ captus sit alexander latro erit. Et multa alia cōtra Alexandruz ptulit animose. Miratus alexander constantiā hominis honorauit eū: iussitq; cōscribi militie. Simil̄r narrat̄ ibi q̄ anthigon⁹ pedagogus citharam Alexandri magni fregit: abiecitq; dicens. Etati tue iam regnare cōuenit: vt ea que in corpe regis voluptatem luxurie dant domineris. Qd̄ ille patiētissime tulit. Quibus exemplis apparet: non vile esse neq; vitupabile: immo magnificū egregium atq; decoꝝ illatas iniurias despicere. Secūdo debet homo esse patiens in tempalium bonorum perditione. vt non subruat anim⁹ neq; desperet si quandoq; hec fortune bona: vt honor. dignitas: potentia. diuitie. et similia diminuantur. Propterea laudatur Anaxagoras qui non est contristatus quando in patriam rediens possessiones suas desertas et dissipatas inuenit. Et Bias prieneus letāter respondit his qui eum interrogarūt: q̄d secuz ferebat cū fugiebat de patria. quā inuaserant hostes. Omnia mea mecum porto. De q̄bus mentionem feci in sermone de auaritia. siue

UVA. BHSC. IyR_227

de contemptu diuitiarum in quadragesimali

Tertio debet esse homo patiens in suorum charorum seu ꝓpinquoꝝ amissione. Nã sunt multi qui ꝓpter mortem suoꝝ nullũ habẽt modũ. Indignantur deo ⁊ seipsos cõmittunt consumendos doloꝛi, Pro ꝗbus dicit Seneca de cõsolatione ad Paulinũ. Quid tam humile ac muliebre est: q̃ consumendũ se doloꝛi cõmittere? Nos aũt nõ interdicimus eis quin pro suis mortuis quadã pietate ducti doleãt ⁊ lachryment. Fleuit Joseph super patre suo mortuo, vt ꝺr Beñ, vlti. Et Abraã fleuit sup Sara mortua post. xxiij. annos vite sue. Genesis. xxiij. Fleuerunt ⁊ prẽs antiqui ꝓ morte suoꝝ. Et xpus lachrymatus est: cũ lachrymantẽ vidit magdalenã ꝓ fratre mortuo. Johannis. xj. c. Et virgo beata doluit ⁊ fleuit in morte xpi. Damnamus superabũdãtiã doloris que videt quandã desperationẽ pretendere. Quapropter Paulus. ij. ad Thessal. iiij. c. ait. Non contristemini sicut ⁊ ceteri qui spem non habent. Et. xiij. q. ij. c. vbicũq. ij. ⁊. c. habent. ⁊. c. qui diuina vocatione. confirmat q̃ dicimus. Hinc Hierony. ad Tyrasium ait.

Charitatis tue scripta percepi: in quibus animũ tuũ doloꝛe cõmotũ de filie dormitione cognoui. Non aliud in te admiraꝝ sum q̃ xpiani pectoris abs te virtutẽ ablatã fuisse. Stupeo murũ fidei penetratũ vulneribus ozbitatis: quẽ sopire debuerat spes resurrectionis ⁊ regni celestis. Resurgere credimus mortuos nostros ⁊ plangimus. Quid faceremꝰ si mortẽ preciperet deus. Voluntas eius vtiq; sola sufficeret ad solatium. cui nullũ iubemur affectũ preponere. Dec ille. Propterea Valerius maximꝰ libro. v. rubrica de parentibꝰ qui obtũ filioꝝ fozti animo tulerunt: laudat Anaxagozã, qui audita morte filij respõdit nuncio. Nihil inexpectatũ aut nouũ nũcias. Ego eñ illũ ex me natũ mortalẽ esse sciebã: ⁊ sicut neminem mori solere qui non vixerit, sic nec aliquẽ viuere qui moriturus non sit. Quarto ꝺz vnusquisq; esse patiens in corpis flagellatione: cũ corpus egritudinibus ⁊ infirmitatibus aggrauat: sicut de beato Frãcisco legiꝰ De quo dicit dñs Boñ, in legẽda magna. Cũ duris corpis augeret doloꝛibꝰ. illas suas angustias non penarũ censebat noie sed solatiorum. Dũ aũt semel grauius solito doloꝛe vrgeretur aculeis: q̃dã frater simplex dixit ad eũ. Frater oza dñz: vt mitius tecũ agat. Alianũ eñ suã plus debito super te grauare videtur. Quo audito vir sanctus cũ eiulatu exclamãs ait. Nisi noscerẽ in te simplicẽ puritatẽ: tuum ex nũc abhoꝛrerẽ consoꝛtiũ: quia ausus fueris circa me diuina iudicia reprehẽsibilia iudicare. Et iz totus esset attritus grauis prolixitate languoꝛis: proijcies se in terrã ossa debilia duro casu collisit: ⁊ deosculans humum gratias inquit tibi ago dñe deus de omnibus his doloꝛibꝰ meis: teq; mi dñe rogo: vt centuplũ si tibi placuerit addas cuꝫ tue sancte voluntatis adimpletio fit mihi consolatio semper plena. Quinto debet esse vnusquisq; patiẽs in voluntaria operatione: in ieunijs: orationibus: vigilijs: ⁊ disciplinis: aliisq; operibus ⁊ tuosis: cum premium illoꝝ sit eterna vita. In omnibus autem vnusquisq; memoꝛ esse debet illius patientissimi Job: qui in omni aduersitate sua: in damno rerum: siue in morte repentina filioꝝ: siue in plagis ⁊ vulneribus corporis sui solitus erat dicere. Dominus dedit dominus abstulit: sicut domino placuit ita factũ est: sit nomen domini benedictum.

Quinq; sunt regule ad acquirendam patientiam. Capitulum. III

Ertia consideratio est de patientie acquisitione. In qua dicendum est quo modo patientia potest acquiri. Et ad hoc notande sunt quinq; regule.

Prima dicitur recogitatio
Secunda melioratio,
Tertia premiatio.
Quarta auxiliatio.
Quinta exemplatio.

Prima regula dicitur recogitatio. Quandocunq; eñ quis sentit aduersa multa immittere sibi: recogitare debet peccata que commisit: ⁊ dicere illud Michee. vij. Iram dñi portabo quoniã peccaui ei. Sic faciebant fratres Joseph quãdo venerunt in egyptũ: ⁊ Joseph loquebatur cũ eis: ⁊ ipsi non cognoscebãt eũ ⁊ dicebat. frater vester vnus ligetur in carcere, vos aũt abite ⁊ fratrẽ vestrũ minimũ adme adducite. Ar illi lingua hebraica credentes non intelligi ab Joseph dicebant ad inuicem. Alberito hec patimur. quia peccauimus in fratrẽ nostrũ. videntes angustiam anime illius cũ deprecaretur nos. ⁊ non audiuimus Idcirco venit super nos ista tribulatio. Beñ. xlij. c. Secunda regula dicitur melioratio. Quandocunq; quis tribulationibus quatiꝫ. vt patiens fiat, consideret q̃ deus in hac vita sepius vexat quos amat. ⁊ omnia in meliꝰ interpretet. Unde Job. v. c. dicitur. Beatus homo qui corripitur a domino. Increpationem

UVA. BHSC. IyR_227

ergo eius ne reprobes. Et sapiens. Prouer. iij. Disciplinaz domini ne abijcias. ne deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit dominus corripit: ⁊ quasi pater in filio cōplacet sibi. Solet em̄ tribulatio satis ꝓdesse anime ad illuminandū eam: atq; ad superandas mūdi ⁊ carnis blanditias Unde Lactan. in. ij. li. diuinarum insti. ait. Tum maxime deꝰ ex memoria hominum elabit: cum beneficio eiꝰ fruentis honorez diuine indulgentie dare debēt At vero si qua necessitas grauis presserit: tūc domini recordant: si belli terror infremuit: si morborum pestifera vis incumbit: si alimēta frugibꝰ longa siccitas denegauit: si seua tempestas: si grando ingruit: ad deū confugitur. a deo petit auxiliū: deus vt subueniat oratur Si quis in mari vento seuiente iactatur: hūc inuocat. Si quis aliqua vi affligat: hunc potius implorat. Si quis ad extremā mendicādi necessitatē deductus victū p̄cibus exposcit hunc solū obtestat ꝑ eius diuinū atq; vnicuz nomen: hominū sibi mīam querit. hec ille. Et Hiero. tribulationis vtilitatem ꝑ exemplum quoddā explicat in epistola ad rusticū monachum di. Grecus adolescens erat in cenobio qui nulla abstinētia: nulla opis magnitudine flammā poterat carnis extinguere. Hūc periclitātē pater monasterij hac arte preseruauit Impat cuidam viro graui vt iurgijs atq; cōuitijs insectaret hoīem: ⁊ post irrigatas contumelias p̄mꝰ veniret ad querimonias. Uocati testes. ꝑ eo loquebant qui contumeliam fecerat. Solus pater monasterij defensionez suam callide opponere studuit: ne abūdantiore tristitia absorberet frat. Quid plura? Ita annus deductus est. Quo expleto interrogatus adolescens sup̄ p̄stinis cogitationibus: si ita adhuc moleste sustineret. Pape inq̄t. Mihi viuere non lz: ⁊ fornicari libet? Tertia regula ad acquirendā patiam dicit premiatio. Quandocūq; quis deficere videret animū in tribulatione: aut in laboribus ꝓpter deum susceptis: statim subleuari debet ad illaz mercedē vberrimā ⁊ copiosam: que repromittit nobis in celis. De qua xp̄s dicebat Mat. v. Bti eritis cum maledixerint vobis hoīes: ⁊ ꝑsecuti vos fuerint: ⁊ dixerint oē malum aduersum vos: mentientes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exultate: quoniaz merces vestra copiosa est in celis. Sic stephanus cū esset inter eos qui ꝑsequebantur ip̄m. intendens in celum vidit gloriaz dei. Quarta regula dicitur auxiliatio. Quandocunq; aliquis premitur multis angustijs: sciat deuz astare sibi. vt ei succurrat. vel vt patientiam tribuat dummodo ipse auxilium eiꝰ postulet. Ideo Dauid in p̄s. xxxiij. ait. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde. Est de hoc exemplū magni antonij. qui cum post multa etiam verbera: que a demonibus fuerat passus. vidisset in splendore quodaz mirabili dominum iesum christum. dixit ad eum. vbi eras bone iesu. vbi eras? Quare a principio non fuisti vt me iuuares. ⁊ vulnera mea sanares? Cui dominus. Antoni. hic eram ⁊ meo auxilio certamen superasti. Amodo autem quia viriliter dimicasti. in toto orbe faciam te nominari. Quinta regula ad acquirendam patientiam dicitur exemplatio. Quādo aliquis cupit habere patientiam vltimum est remedium intueri sanctorum exempla. et potissimuz domini nostri iesu christi. De quo Petrus prima epistola capitulo secundo. dicit. Xp̄s passus est ꝑ nobis. vobis relinquēs exemplum. ⁊ Paulus ad Hebreos. xij. capitulo ait. Recogitate eum qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipipsum contradictionem. vt non fatigemini animis vestris deficientes. Quenam patientie exempla non inueniūtur in christo? Uide illum o anima in cruce nudatum. Uide ⁊ contemplare diligenter. Si te grauatam sentis infirmitate corporis. audi illum dicentem tibi. Et ego pro tua salute a planta pedis vsq; ad verticem totus sum vulneratus. Si dixeris ei. Heu iniuste accusor. inique criminor ab emulis meis. respondebit tibi. Et ego qui deus sum factus homo iustus sanctus pius sapiens mundus ⁊ impollutus. vocor. samaritanus seductor malefactor. blasphemus. ⁊ velut perditissimus reus. in medio latronum crucifigor. Si conquesta fueris de paupertate. ⁊ ille clamabit. O anima mea sustine patienter. quia et ego amore tui in tanta sum paupertate constitutus. vt non habeam vbi caput reclinem in cruce. Sitiui at aque mihi guttula denegatur. Et tandem nihil inueniri potest: in quo nos patiamur pro amore crucifixi: quin magis in illo patiatur ipse pro amore nostro. Propterea Augustinus in libro de conflictu vitiorum. ait. Si passio redemptoris ad memoriam reuocetur: nihil tam durum est. quod non equo animo toleretur. Parua enim toleramus si recordemur quid biberit ad patibulum: qui nos inuitat ad celum. Ille enim opprobria: irtisiones: contumelias: alapas: sputa: flagella coronaz

UVA. BHSC. IyR_227

spineam crucēq; sustinuit. Et nos miseri ad nostram confusionē vno sermone fatigamur vno verbo deijcimur, hec ille. Quare procuremus feruēter: vt acquiramus patiētiam: per quam deus largiet nobis hic gratiā: ⁊ i futuro sempiternā gloriā: in qua est benedictus ꝑ eterna seculorū secula. Amen.

De predestinatorum numero et damnatorum. Sermo. XI

Multi sūt vocati pauci vero electi. Matth. xx. c. Verba q̄ reuerentijs vestris sunt proposita dilectissimi in christo iesu: sunt ipsius dñi iesu, que si homines vani attēte pensarēt ac subtiliter discuterent: timēdi deū causam haberēt. Quid em̄ potest tanta efficacia timorē incutere. q̄ prefata verba ore veritatis infallibilis prolata cōsiderare? Quis em̄ nō paueret: q̄s nō obstupesceret. q̄ videret suū regē populos sibi subiectos om̄es sine defectu coram se aduocantem: ⁊ ex tanta multitudine paucos ad gloriā eligentē: reliquos aūt in cōfusiōe ignomina ⁊ tormēto relinquētē. O quāt⁹ timor. o quātus fletus. o quātus gemitus tales cōprehēderet. Sed nūc insania hominū putat contrariū. Nam si sigillatim om̄es interrogētur infideles an sint electi ad salutē: quasi omnes dicerent sumus. Similiter etiā iudei idē dicerent. Verū quid de xp̄ianis loquar: quoꝝ fides est verissima. Nōne ⁊ ipsi etiā in omnibus malis viuentes, tamē credūt se misericordiam dei consecuturos? Interroga queso singulos in omni sexu: ⁊ in omni etate conditōe gradu ac dignitate: neminē fere inuenies etiā si in malo ꝑseueret. qui se nō putet electū. Et hoc euenit partim: quia ignorant lumē veritatis partim quia proprij amoris fallacia decipiunt: partim deniq;: quia diabolica suggestione fallunt. Naz plerūq; etiā fatui se sapiētes existimāt: ⁊ qui claros nō habent oculos vmbram interdum pro veritate percipiunt: ⁊ sepe somniantes. putant se vigilare ⁊ esse vera que somniant. Sic multis vocatis a deo eueniet qui nunc credunt se saluari ⁊ damnabuntur. quia dicit saluator. Multi sunt vocati pauci vero electi. Nonne vides in omnib⁹ rebus exempluz, quia illud quod est deterius plus abundat, vt in fine sermonis dicet. Sed nunc cape exemplum in piscatorib⁹. quia vt plurimum plus imundicie: ⁊ piscium inutiliū in rete capiunt q̄ sint boni pisces. Hoc confirmat diuina auctoritas Matthei, xiij. Simile est regnum celoꝝ sagene misse in mare vsq; ibi. in caminū ignis. Ecce q̄ boni ponūt in vasis quasi in modico loco morātes ꝓpter paucitatē: sed mali ꝓijciunt in littus maris ꝓpter multitudinē. O pctōr cōuertere ⁊ considera quid significet. Multi sunt vocati ⁊c. Sed lz xp̄us neq̄at mentiri, tamen quia eius sacratissima dicta ab ignorātibus male itellecta sepenumero errore decipiunt. Ideo ꝓ luculētiori thematis nostri declaratōne tria in hoc sermone notabimus.

Primū d̄r oppositio.
Scd̄m d̄r declaratio.
Tertium d̄r confirmatio.

Cape p̄mū quod est oppositio. Quidā em̄ vident opponere q̄ nō pauci sed multi sunt electi, ⁊ hoc triplici oppositione ꝓbare videntur.

Prima d̄r inclinationis.
Scd̄a d̄r reuelationis.
Tertia d̄r predestinationis.

Prima oppositio d̄r inclinatiōis: ⁊ est talis. Omnia que sunt inclinant ad agendum ꝟm bonitatē sue nature, loquēdo naturaliter. vt pz in creaturis insensibilib⁹ ⁊ sensibilibus que magis q̄ nos sequunt nature sue inclinationē. Unde pb̄s. iiij. ethi. ait. Unusquisq; dirigit opera sua ꝟm optimū eorū que sunt in ipso. ⁊ Boet. in. iiij. de consol. ꝓsa. iiij. inquit. Agit em̄ cuiusq; natura: quod ꝓprium est ei diffinire. Ergo est deus cui⁹ esse est ꝑfectissimum: inclinat a bonitate sue nature vt agat ꝟm eā. Nā si alia agunt hoc a fortiori deus. Hoc patet. ij. Meth. vbi d̄r. Quod ē cā alioꝝ vt sint talia illud maxime est tale: exemplo ignis qui cū sit causa calefaciēdi aquam. arguit q̄ sit maxime calidus. Ergo cum deus sit causa vt alia agant ꝟm inclinationem sue nature: ip̄e debet agere ꝟm suaz: imo magis quia teste Proculo: q̄ dicit de causis auctor. Quicq̄d potest cā scd̄a: potest causa p̄ma nobiliori ⁊ altiori modo. ⁊ cōmētator. ij. meth. ait. Prima cā est mag̃ digna i esse ⁊ v̄tute q̄ oīa alia entia: qr oīa alia entia acq̄rūt esse et v̄tutē a p̄ma. Sz q̄ ē inclīatio nāe dei? Mīa Hinc d̄r in p̄s. Apud dñm mīa. ⁊ co. apd̄ eū re. ⁊. xxvj. q. vij. c. alligāt. ⁊ allegat d̄ pe. di. j. c. mltiplex mīa. vbi d̄r. Mīe dñi nec mēsurā possum⁹ imponere: nec t ꝑa diffinire. Ecce q̄ inclinat ad miserēdū ꝟm nāz. ꝗ dz plurib⁹ miseri, ⁊ ꝯñter pl'es eligere q̄ dānare. Verū rñdere q̄s poterit q̄ etiā de⁹ iclinat ꝑ nāz facere iusticiā. Cōcedo. ꝟ tñ magis iclinat ad

UVA. BHSC. IyR_227

miser icordiā testante Jaco. ij. sue can. vbi ait. Superexalt at aūt mia iudicium. Et de pe. dist. j. c. quia diuinitatis: t sunt verba. Diero. vbi dicit. Qz diuinitatis natura clemēs est t pia magis ad indulgētiā q̄ ad vindictā prona q̄ nullatenus vult mortem peccatoris: ſi vt magis cōuertat t viuat. Ergo plurib⁹ miseretur Secūda oppositio dicit reuelatiōis. Arguendo nanq̄ pro talibus. dico q̄ plures saluent. q̄ i diuis scripturis inuenit q̄ plures saluāt Nam oēs electi significantur in promissiōib⁹ factis ad Abraaz a deo: sicut sancta mater ecclesia canit, Signifer sanctus Michael repraesenter eas in lucem sanctam quā olim abrae promisisti t semini eius. Sed semen electorum est amplissimū. Nam Geñ. xij. dixit de⁹ abrae Egredere de terra tua t de cognatiōe tua, et de domo patris tui. t intulit. d, Faciam te crescere in gentē magnā. Itē. xiij. c. d. Faciā semē tuū sicut puluerē terre: quē t si homo potest numerare. semē quoq̄ tuū numerare poterit Et. xv. anteq̄ Abraam filium haberet educens eum foras dixit. Suspice celū. t numera stellas si potes. t dixit ei, Sic erit semē tuum Ecce quot sūt electi significati in semie Abrae Hinc Job. xxv. d. Numq̄d est numerus militū illi⁹. quasi. d. Non. Et dauid inducit xp̄m patri. d. Dinumerabo eos: t sup arenam multiplicabuntur. Similiter iobes Apoc. vij. hoc testatur. d, Audini numerum signatoꝝ. cxliij. milia signati. ex omni tribu filiozuꝝ israel. Ex tribu iuda. xij. milia signati. vsq̄ ibi stātes añ thronū dei. Ecce quāta est electoꝝ multitudo Propterea doctores sancti in suis opinionibus licet sint varie tamen ostendunt multos saluandos. Magister nanq̄ sniarum in. ij. di. f. dicit hominem esse factuꝫ inter alias causas pro restauratiōe nature angelice. Unde t in di. ix. allegat Greg. di. Superna illa ciuitas ex angelis t hoibus constat. ad quā credimus tantos humani generis ascendere. quātos illic cōtingit angelos remāsisse. sicut scriptum est. Statuit terminos populoꝝ iuxta numerū angeloꝝ. Et hoc exponit ipse magister dicens. Non iuxta numerū eoꝝ qui ceciderūt: homines ad beatitudinē admittuntur: sed eoꝝ qui remāserunt. Ergo iuxta hanc opinionē cum sint angeli pene innumerabiles sequit q̄ tot erunt hoies q̄ saluabunt. Nam de angelis 9z Danielis. vij. Milia milliū ministrabāt ei. t decies cētena milia assistebant ei Itē idē magister in p̄fata di. ponit aliā opinionē que est. Aug. xxij. li. de ciui. dei. c. j. d. De mortali pgenie meritoſiu ſtecq̄ 9 dānata tantū ppl'm ppter gr̄am suam colligit. vt inde supleat t restauret partē q̄ lapsa est angeloꝝ: ac sic illa dilecta ac supna ciuitas nō fraudetur: suoꝝ numero ciuiū: q̄netiā fortassis 7 vberioze letef. Itē ibidē ponit aliā opinionē dicens: q̄ solū ruine angelice p xp̄gines restaurabunt. de ceteris aūt hoibus sunt tot saluādi: quot sunt āgeli q̄ remāserūt. c. Est t alia opi. Boñ. in. ij. di. ix. quevide ē oibus verior. Ait enī q̄ cū sint noue angeloꝝ ordines: debent ad ipos hoies assumi p meritoꝝ ditōe et ideo nō tm̄ assument ad ipos xp̄gines: q̄netiā t multi alij: cū etiā multi corrupti carne in merito multis xp̄ginib⁹ p̄ferunt. sicut pt̄z in beata maria magdalena: t Petro apl̄o. q̄ multis xp̄ginibus vtriusq̄ sexus p̄feruntur. Preterea dicit q̄ mlti dū fuerūt in hac vita nō fuerūt tāti meritiyt possent assumi ad angeloꝝ ordines, qui tm̄ saluati sunt merito passionis xp̄i. t de ipsis fiet decimus ordo. sicut olim fuit figuratum tpe Ezechie regis Jude quādo adeo impetrauit ne morere⁊: tunc sol in signū exauditionis p decē gradus q̄s descēderat retrocessit in horologio Achaz. sicut patet. iiij. Reg. xx. Sic xp̄s sol iusticie noues relictis angeloꝝ ordinibus: ad decimū generis humani faciendū descēdit. Et similit̄ iste decim⁹ ordo signat⁹ est in decima dracma. Lu. xv. quā mulier. i. diuia charitas amissaz requisiuit domū. i. humanā naturā passione subuertens. Ecce quot istis opinionibus preſupponunt saluandi. Numera eos si potes. ergo nō sunt pauci vocati siue electi. Tertia oppositio 9z p̄destinationis. Et arguitur sic Aut deus p̄destinauit oēs: aut partem. Si oēs: ergo oēs saluabunt: quia p̄destinatio ē ozigo t fundamentū humane saluā. vt colligit di. xl. p̄mi sen. et. xxiij. q. iij. c. Nabuchodonosoz. Preterea arguit. De⁹ est immutabil⁊ si ergo oēs p̄destinauit: oēs saluabit. q⁊ eius volūtas nō p̄t mutari. iuxt illud quod 9z de reg. iur. li. vj. Q̄d semel placuit amplⁱ⁹ displi cere nō p̄t. Si aūt dicis q̄ nō oēs p̄destinauit. sed partē. t ego quero quare nō oēs. Et pbaſ q̄ nō sit verū. Primo si fic eēt. videret q̄ deus eē t p̄sonarum acceptor: t hoc negat scriptura. Unde Act. x. Petrus ait. Jn veritate cōperi. q⁊ nō est p̄sonarū acceptor deus. Itē. xxiij. q. iij. c. sicut excellentiā. et de cōse. di. iij. c. nec quēq̄. t. ex de pben. c. venerabil dicit. Non generis sed vtutū nobilitas vite q̄ hōestas gtū deo facit t idoneū fuitorē.

UVA. BHSC. IyR_227

ad cuius regimen non multos ſm carnem no biles ⁊ potentes elegit: ſed ignobiles ac pau peres, eo q̄ nō eſt perſonarum acceptio apud ipſum. Etiam ſcribitur Rom. ij. c. Non eſt p ſonarum acceptio apud deū, ⁊ Sap. vj. Equa liter eſt ei cura de oībus. ⁊ Matth. v. Solem ſuū oriri facit ſup bonos ⁊ malos. Scōo p baf: qz oēs ad penitētiā vocat. ſicut dicit apo ſtolus. j. Timo. ij. q̄ deus vult oēs hoies ſal uos fieri. Vult ergo oēs. ⁊ non partē. Vñ idē apl̄us Ro. viij. ait. Scimus qm̄ diligentibus deū oia cooperant in bonū: his q̄ ſm ꝓpoſitū vocati ſunt ſcti. Nā quos preſciuit ⁊ predeſti nauit ꝓformes fieri imagis filij ſui: vt ſit ipe primogenit⁹ in multis fratribus. Quos aūt predeſtinauit: hos ⁊ vocauit ⁊ quos vocauit: hos ⁊ iuſtificauit, ⁊ quos iuſtificauit. illos ⁊ magnificauit. Quid ergo dicemus ad hec? Si de⁹ p nobis q̄s ꝓtra nos? Qui etiā ꝓpio filio ſuo non pepercit. ſed p nobis oībus tradidit illū. Quō non etiā cū illo oia nobis donauit. Sed voluntas dei eſt infallibilis, qz oia que cunq; voluit fecit. Nec pōt impediri. Ad Ro. ix. Voluntati eius quis reſiſtit? ergo, ⁊c.

Ecūdū myſteriū ōz declaratio. Ne er
s go in erroze mens parū intelligentiū pmaneat. ex pfatis videbim⁹ tres de claraciones ꝓtra tres p̄dictas oppoſitiones.

Prima eſt contra inclinationem.

Secunda contra reuelationem.

Tertia contra predeſtinationem.

Prima eſt ꝓtra inclinationē. Dicebaf q̄ de us debebat plures ſaluare q̄ damnare, qz ei⁹ natura magis inclinata eſt ad miſerendū q̄ punīēdū. Rūdeo q̄ verū eſt q̄tū ad effectū ⁊ nō q̄tū ad naturā: qz nō eſt differēs in natu ra, ꝑ tū nō ſequif q̄ ppōea oēs vel plures ſal uent. qz regula illa intelligif ſtātib⁹ terminis ipi⁹ nature. Verū nāq; eſt q̄ de⁹ ſaluaret oēs ſiue multos: ſi ipi ſe ad ſalutē diſponerēt. ſed qz nō ſe diſponūt. iō natura nō ſaluanf. Ptz hoc exemplo multiplici. Naz abus naturali ter hz prebere nutrimentū ſed tū nō prebet in illo qui nō habet digeſtionē. Lumē habet illu minare. ſed tamē nō illuminat cecoz oculos. Medicina habet ſanitati diſponere: ſed non diſponit mozituros, ⁊ hoc nō eſt ex culpa acti uoz: ſed ex defectu paſſiuoz. qz nō ſunt diſpo ſiti. Unde hoc idē ꝓfirmat p̄bus. ij. de anima dicēs. Act⁹ actiuoz ſunt in patiente bñ diſpo ſito. Sic dico q̄ dei natura licet de ſe ſit incli nata omnibus miſereri: tamē non omnibus miſereſ. quia non ſe diſponūt ad ſuſceptionē ipſius. Hinc auctor de cauſis ait. Prima cau ſa ⁊ ſuptoz ſemp eſt ſine varietate: ſed cauſe ſecunde nō recipiunt virtutē prime niſi ſm at tingentiā. ergo non valet argumentū. Se cunda declaratio eſt contra reuelationē. Naz dicebaf q̄ plures ex reuelatione demonſtrāf ſaluari q̄ damnari. Reſpondeo q̄ de electis eſt loqui dupliciter. ſcz abſolute ⁊ reſpectiue ſi ue comparatiue. Primo modo electoꝝ eſt maxima multitudo. Nōne tibi videtur multi tot prophete: tot martyres: tot confeſſores: tot virgines: tot continentes ⁊ caſti. Et ſic ha bent intelligi ille auctoritates doctoꝝq; opi nones. Secūdo modo in comparatione ſiue comparatiue loquēdo: dico q̄ electi ſunt pau ciſſimi. Si em̄ boni malis comparentur pau ciſſimi inuenienf. Nā ſi q̄s ex magno monte arenarū vel ex littoze maris ſumeret pugillū arene. arena illa grandis diceretur abſolute quia grana ibi contenta eſſent infinita: ſed cō parando ad illa que ſunt in mōte ſiue in lit toze maris dicerenf pauca. Sic eſt de electis nā multi ſunt abſolute: ſed in cōparatione dā natoz pauci. ⁊ ideo deus abſolute loquendo dixit ad Abraam q̄ ſemen ſuum multiplica ret ſicut paluerem, ⁊ ſicut ſtellas celi. Et in cō parationē loquendo fuit dictum Deut. xxxiij. Ecce omnes electi in manu dei ſunt. quaſi di cat. Electi tam pauci ſunt vt poſſint manu te neri. Hinc Sap. iij. ōz Juſtoꝝ anime in ma nu dei ſunt. Et ſic patet ſecunda declaratio.

Tertia declaratio eſt ꝓtra predeſtinationē vbi dicebatur q̄ aut deus oēs elegit vel prede ſtinauit: aut partez. Et ſi omnes ergo omnes erant ſaluandi: ⁊ ſi partē hoc erat falſū: tum quia non eſt perſonarum acceptor: tum etiam quia vult omnes homines ſaluos fieri. Re ſpondeo dicendum q̄ non omnes predeſtina uit. Nam predeſtinatio eſt tantum bonozum Unde magiſter in. iij. diſt. xl. ait. Predeſtina tio eſt gratie ꝓparatio qua elegit quos vo luit ante mundi conſtitutionē. Sed dices er go eſt perſonarum acceptor. ⁊ q̄ non omnes vocauit vt dicit Apl̄us. Dico q̄ nō ſequitur. Nam ipſe ex hoc non acceptat perſonas ſed merita: ⁊ damnat demerita. Et ideo non om nes predeſtinauit: quia preuidit quoſdam in peccato duraturos: illos aūt tantuz predeſti nauit quos benefactoꝝ precognouit. Unde xxiij. q. iij. c. Nabuchodonoſoz. Augu. ait. Ut res obedientie nō ideo cuipiā ſubtrahit: qz eū nō predeſtinauit. Sed ideo eū nō predeſtina uit: quia receſſurum ab ipſa obedientia preui

UVA. BHSC. IyR_227

dit. Et infra ōz. Quia prescīti sunt casuri: non sunt p̄destinati. essent aūt p̄destinati si essent reuersuri. Ecce ergo q̄ deus nō considerat in p̄destinatione psonas: sed merita. Qō autem dicebaſ ſm aplm q̄ deus vult oēs homines saluos fieri ꝛc. Rūdeo ſm doc. ꝛ maxime ſm Joh. Dama. ꝛ Aller. de hal. q̄ in deo dicit esse duplex volūtas. nō respectu volēt. ſ respectu voliti. Una ōz antecedēs siue absoluta, altera cōsequens siue cōditionata. Volūtas antecedens est qua vult deus omnibus misereri. et vult oēs saluari. Vocat em̄ cuz ista ad pniam omnes. sez iudeos. paganos. saracenos. ꝛ q̄s cunq; pctōres clamaq; ad vitam eternam.

Sed ista nō sequit effectū suum ꝓpter rebellionē liberi arbitrij nostri. Clamat deus volo te saluare anima mea. Et liberum arbitrium pctōrū rūdet. Nolo exēplū de rege q̄ preciuz solut p̄ liberatione suoz ciuiū. ꝛ parat naues vt in patriā eos reducat a captiuitate. ꝛ oēs a vinculis vult liberare ac soluere. Sed quidā eoz ꝓtemnunt. Ecce q̄ saraceni iudei. ꝛ ceteri obstinati pctōres nolunt exire de carcere infidelitatis ꝛ male voluntatis. Sed tamen deꝰ preciuz p̄ oibus solut redemptionis ꝛ oibus vult misereri. Unde apostolus Deꝰ. v. Factꝰ est oibus obtemperātibus sibi cā salutis eterne. Et de absoluta voluntate dicit idem aplꝰ i. Ti. ij. Hoc bonū est ꝛ acceptū cozā saluatore nr̄o deo: qui vult omnes hoies saluos fieri ꝛ ad agnitionē veritatis venire. qui dedit redemptionem semetip̄m p̄ omnibus. Alia voluntas ōz ꝓsequens siue cōditionata. Et ſm istam voluntatē nō vult oēs homines saluare. qz hec est cū cōditione diuine iusticie. Vult em̄ illos saluare qui gradiunt per semitā mādatorum suorum. ꝛ damnare eos qui ambulant per vias nō bonas nisi retrahant pedem Exemplū de rege qui suos ciues diligit ꝛ omnibus salutem optat ꝛ q̄ q̄ velit omnes saluos esse. tamē vult quosdā qui nephanda cō miserunt supplicijs tradere. Sic est de deo.

Sed dicit aliquis. Nolo aliquid boni agere: quia si suꝫ p̄destinatus oīno saluabor. si vero non oīno damnabor. Tace stulte. quia deꝰ ita te p̄destinauit q̄ tamē vult te laborare vt saluetis. Unde magr̄ in. j. di. xl. ait. Predestinatio est salus ex inductione meritoz. Et. xxiij. q. iij. c. obtineri. ōz. Ipsa quoq; pennis regni p̄destinatio. ita est ab oīpotenti deo dispōsita vt ad hoc electi nō nisi labore puenianꝫ: quatenus laborando mereanꝫ accipere: quod eis omps deus ab eterno dispōsuit dare. Itez ꝓpterea non damnaberis. quia sicut speculator ostendens viam bonam transeuntibus ꝛ ne malā viam que est a finistris teneant. non est causa vt in ea incidant in latrones. Sic deus p̄ predestinationē nō est causa damnationis alicuius. Nam stultus esset ille qui nihil cibi vel medicie sumere veller. dicēs. Si debeo mori moriar: ꝛ si viuere viuaz. Unde Aug. xxiij. q. iij. c. Nabuchodonosoꝛ ait. Uasis ire nūq̄ deus redderet interitū. si non spontaneū inueniretur homo habere pctm̄. Quia nec deꝰ peccanti homini iuste inferret irā: si homo ex predestinatione dei cecidisset in culpaz. Et idem eodē. c. §. Non ergo. ait. Non ergo necessitatē facit correctionis vel obdurationis diuina p̄destinatio siue prescientia. cum boni per gratiam corripiantur libero arbitrio mali pereāt ꝛc. Hoc satis patet. q̄ non sequitur q̄ deus debeat multos vel omnes ꝓpter predestinationem saluare. sed illos qui volūt saluari bene viuendo ꝛ operando.

Certium mysterium dicitur confirmatio. Annuncio vobis mala noua quia verificatur sermo iesu christi qui dicit Multi sunt vocati ꝛc. Qō vt certius ꝓfirmet triplici confirmatione demonstrabitur.

Prima dicitur exemplificationis.
Secunda dicitur testificationis.
Tertia dicitur malignationis.

Prima cōfirmatio dicit exemplificatiōis. Nam si intuemur oia exēpla raz naturalia q̄ diuinalia ꝛ moralia. inuenietnus q̄ plures reduntur ad penā q̄ ad gl̄iam. Primo em̄ cōsideremus naturalia exempla. Uidemꝰ em̄ q̄ in istis que naturaliter fiunt plus malicie abundat q̄ bonitatis. Uñ facilius est destruere q̄ edificare. pdere q̄ inuenire: occidere q̄ reuiscitare. Nam vno anno conficitur panis ꝛ ꝛ vno momento quasi deuozaſ. Multis annis hō ꝓficit: ꝛ modica hoza pdit ꝛ occidit. Quare hoc. Quia natura rerū faciliꝰ ducit ad malū. Itez videmꝰ q̄ plus est terra inculta q̄ culta plus aq̄ amare q̄ dulces: plus sūt immūditie q̄ ex frumēto vino ꝛ oleo exeūt q̄ ipi fructus plus lapides edificioꝝ q̄ pciosi. Sic reprobi plures sunt q̄ electi. Itez cernimus q̄ in his rebus que vsui nature sunt difficiles ad habēdum pauci puenīunt: vt in scientia dignitatibus ꝛ huiusmodi. Et hoc quare. Quia pciosa difficillime possidenf. Sic ḡ ꝛ gl̄ia celestis a paucis eripitur: q̄ pciosissima est. Unde ait pbus. Malum est facile: difficile est bonum.

Secundo consideremus diuina exempla

UVA. BHSC. IyR_227

q̃ fuerunt figura saluãdoꝝ paucitatis. Lege Beñ. vij. c. ⁊ inuenies q̃ tpe diluuij pauci id est octo aie vtriusq̃ sexꝰ saluate sunt in arca Noe, Lege insuper Beñ. xix. ⁊ similiter inuenies q̃ ex sodoma ⁊ gomorra solus, Loth cũ vxore sua ⁊ duabꝰ filiabꝰ saluatꝰ fit. Et tñ q̃ eiꝰ vxor retrospexit: in statuã salis mox cõuersa fuit. Itẽ si bene legis inuenies q̃ ex illa maxima multitudine filioꝝ israel que egressa est de terra egypti: nemo eoꝝ a viginti annis supra intrauit terrã pmissionis nisi Caleph ⁊ Josue. O peccatoꝛ conuertere: q̃ multis: immo oibꝰ terra viuentiũ pmissa est. ⁊ tñ pauci intrant: pauci effugiũt interitus hui⁹ seculi: q̃ nolunt sibi puidere. Tertio consideremus exempla moralia. Nã legit q̃ sanctꝰ Bernardus. xv. die post mortẽ suã apparuit cuidam monacho: cui inter alia interroganti si tã difficile esset saluari vt scripture testantur: rñdit q̃ verũ erat. Et intulit dicens. Ea die qua ex hac vita migrauit: quadraginta tria milia hoiꝝ decesserũt: ⁊ solummodo ego cũ quodam he remita vitam celestẽ intraui. ⁊ quidaꝫ bonus secularis penas purgatoꝛij saluandus intrauit. Refert etiã quidaꝫ hist̃oricus q̃ quidam monachus Lugdunensis qui fuerat in heremo p annos triginta in magna pnia post suã mortẽ apparuit epõ ciuitatis Lugduñ. dicens. Va ha. o iusticia dei q̃ terribilis es: q̃ subtilis. q̃ acuta. q̃ aspera. Et mirans epõs ipꝫ ad iurauit: vt diceret quid hoc esset. Cui ille respõdit. O Johannes age pniam. grandis eñ tibi restat via. Eo enim die quo ego decessi ex hac vita tranſtierunt etiaꝫ octoginta milia anime que omnes damnate fuerũt exceptis quinq̃. quarum due eternã gloriã ⁊ tres purgatoriũ intrauerunt. Et his dictis disparuit. Habes etiã in chronicis ordinis nostri q̃ dñ quidam frater noster deuorꝰ ⁊ sctũs predicaret in partibus alemanie populo ipm audiente ⁊ videnteꝫ quedam mulier peccatrix cõpuncta tunc diuina gra: mortua est ex vehementi pctõꝝ dolore. Et cuꝝ finem predicatoꝛ sermoni fecisset dixit populo vt vna secum dño funderent preces: vtñ bonũ fozet q̃ actum esset in muliere apperet. O mirabile dictu. Illa q̃ mortua fuerat sana resurrexit. Rogat frater eaꝫ vt si q̃d vidisset aperiret ad audientiũ vtilitatẽ. Atꝫ illa ait. Deu sciant oẽs homines q̃ mortui sunt hodie, lxx. milia hoiñ: qui oẽs dãnati sunt exceptis quattuoꝛ. qui ad purgatoriũ descenderũt. O obcecati peccatoꝛes agite pniam: quia iusticia dei est strictioꝛ q̃ credit. Et q̃d miruꝫ si tot damnant: cũ totus mũdus sit laqꝫs plenus. Nõne sctũs Anthoniꝰ abbas raptus in spũ vidit totũ mũdũ laqueis plenũ: ⁊ fleꝫ exclamauit dicẽs, Dñe q̃s euadet hos laqueos: Et dñs rñdit. Sola hũilitas. Ecce q̃ nemo põt saluari nisi fuerit hũilis. ⁊ tñ paucos vidi⁹ q̃ illã ꝯtutẽ sequunt. Hoc ꝯfirmat dñs Mat. xviij. Nisi ꝯuerſi fueritis ⁊ efficiamini sicut pueri: nõ intrabit in regnũ celoꝝ. ℣ ⁊c.

Scda ꝯfirmatio ex testificatõis. Nam hoc testant oẽs scripture ⁊ doc. ⁊ etiam pagani. Virgil. eñ ait. vj. Eneid. Pauci quos equus amauit Jupiter. ⁊ Val. maxim⁹. Multꝫ enim laboriꝫ⁹ susceptis vix eoꝝ cõpotes fieri cõtingit. ⁊ Aug. xx. de ci. dei. Plures hoies currũt in penis q̃ in gl'iam. Idem. xxj. c. xij. ait. Si oẽs a tenebꝛis trãsferrent in lucem: in nullo appareret feueritas vltionis. In qua ppter ea multo plures q̃ in illa sunt: vt sic oñdat. q̃d oibus deberet. Nõ si oibus redderet iusticia vindicanꝫ: nemo recte rephẽderet. Itẽ lib. de vero cultu ait. Anteq̃ xps aduenireꝫ in mũdũ: de mũdo trãsierũt plusq̃ q̃nq̃ milia ãni quibꝰ oẽs dãnabant: deptis paucis de pplo isrl'. ⁊ idez eodẽ lib. Arbitroꝛ eñ tres mundi ptes foꝛe dãnãdas: eo q̃ in ipsis oẽs regnãt infideles. De quarta aũt pte quid dicã? nisi q̃ Job. ait, Tot⁹ mũdus in malign⁹ posit⁹ est. ⁊ Greg. in omel'. sup Mat. dicit. Ad fidẽ plures veniũt: ꝙ ad celeste regnũ pauci pduc unt. Pleriq̃ eñ vocibꝰ deũ sequunt: ꝙ moribꝰ fugiũt. Uenianꝫ ad campũ diuinarum scripturarũ. Quid dicis tu o esa. c. viij. Multiplicasti iubilũ gentẽ: sed nõ magnificasti letitiã. et. j. Per. iij. c. ðz. Si iustus vix saluabit⁹: impius ⁊ pctõꝛ vbi parebũt? O miser pctõꝛ mala nouella: sed foꝛte dicis. Nõ credo pdictis testibꝰ. quia foꝛtassis vt hoies sunt loquti. Saltẽ ꝯcrede. Quid dicis dñe ieſu? Audi Mat. vij. Intrate ꝛ̃quit p augustã portã quia lata porta ⁊ spaciosa est via q̃ ducit ad pditionẽ: ⁊ multi sunt qui intrant per eam. O pctõꝛ paupercule q̃ male nouelle. Tu velles q̃ dicerẽ q̃ oẽs saluantur. Ego nõ possum: quia veritas mihi contradicit. Certe si ista nõ essent vera ⁊ vtilia: xpus ea nõ predicasset. Nã vt etiã salutis viã arduaꝫ oñderet dicit in eodẽ. c. Non oĩs q̃ dicit mihi dñe dñe intrabit in regnũ celoꝝ: sed qui fecerit voluntatẽ patris mei qui in celis est: ipe intrabit ī regnũ celoꝝ. Multi dicent mihi in illa die. Dñe nõne in noie tuo pphetauimus. nonne in noie tuo demonia eiecimus, multasq̃ vir-

UVA. BHSC. IyR_227

tutes fecim⁹? Et tunc cōfitebor illis: q⁹ nunq̄ noui eos. Discedite a me oēs q̄ operamini iniq̄ tatem. ⁊ thema dic. Multi sunt vocati ⁊c.

Tertia ꝓfirmatio ōr malignationis. Tanta est hoim malignitas q̄ non mirari debemus si pauci saluentur. Licet em̄ vt pbus ait de futuris ꝓtingētib⁹ nō sit determiata veritas: tm̄ sepissime ex qualitatib⁹ rerū quedā futurorū iudicia certa percipim⁹. Sicut dicimus. Sero rubū celū. mane indicat esse serenū. Et ꝟ vt plurimū verū est. Cognoscimus etiā ex nubium densitate. ventor̄ fulgur̄ ⁊ tonitruorū multiplicatōe. q̄ magnā testant futurā tempestatē. Vñ ⁊ ipe saluator cū de tribulatione que in orbē ventura est loqueret discipulis intulit dicens. Ab arbore autē fici discite parabolā Matth. xxiiij. ⁊ Luc. xxj. Hoc autē dico q̄ ex precedētib⁹ signis multotiens exitū cognoscimus futuror̄. Cū em̄ totū pene mūdū cernam⁹ letalivulnere peccati sauciatū. plura mortis signa ꝑ vite. quid aliud de ipo iudicare possumus ꝑ malū? Nonne attrito sermonis puerbio dicim⁹ q̄ impossibile ē maleyt uere ⁊ bñ mori: ⁊ ecouerso. Nōne verū est q̄ Bēñ. viij. scriptū est. Sensus ⁊ cogitatio hominis ꝓna sunt ad malum. ⁊. xij. q. j. c. omīs etas ōr. Omīs etas ab a dolescentia ꝓna est ad malū. ergo q⁹ hoies ꝓni sunt ⁊ ꝓmpti ad malū pereunt. Hinc. j. Joh. v. c. ōr. Tot⁹ mundus in maligno posit⁹ est. Cū ergo plura mala signa dānationis in mundo cognoscim⁹ vt dixi q̄ salutis. quid possumus dicere nisi q̄ multi sunt vocati. paucivero electi? O dñe de⁹ q̄ vadūt iudei oēs ⁊ infideles? Ad infernū. Si quis em̄ aliter crederet esset heretic⁹. Quo tē dunt pueri q̄ sine baptismo decedūt? Ad infernū. Quo etiā vadūt tot heretici qui sunt ī mūdo? Nā oēs orientales ethyopie. libye. pene oēs greci. bosinenses. ⁊ multi alij varijs hereſib⁹ sunt implicati. Non inuentes castellum. ciuitatem aut villam: que non habeat aliquos hereticos occultos aut publicos. Nam alij non credunt aiam esse imortalē. Alij dicūt nō esse aliam vitam. nec infernū. nec paradisum. Alij asserunt luxuriā nō esse peccatū. Alij putāt stellarū fatū super liberū arbitriū habere potestatem. Alij credūt mulieres in gattas: ⁊ hoies in lupos esse mutari. Alij tenent q̄ spiritus humani ingrediunt corpa aliena. Alij credūt q̄ facere incantatōes nō sit peccatū. Et multi alij errores inueniunt a quibus nolūt homines cōuerti. Oēs hmōi in errore suo obstinati perūstētes sunt excōicati ab ecclia. vt ꝑ

Simlr qui nō credūt sacramēta ecclie. Co fidera quot sunt viri ⁊ mulieres in his erroribus implicati. Multi publici: ⁊ plures occulti. Isti quo vadūt? Ad infernū. Dic modo de ignorātibus doctorib⁹: ꝓlatis: ꝓfessorib⁹: et subditis. Quanta est talū multitudo: cūq̄ quilibet teneſ scire que ad eos spectāt salutē et officium: vt de alijs taceam? Sunt tot qui ignorāt penitus articulos fidei: decē ꝓcepta et plericq̄ oronem dñicam. ⁊ qō deterius est: confessores ⁊ eor̄ prelati etiā ipsi pleni ignorantia raro inducūt tales vt discāt: ⁊ in eorū ignorātia moriunt. Quo isti vadūt? Ad infernū. Quō scis frater Roberte? Rñdeo: quia oēs doctores canonici ⁊ oēs theologi dicunt et ꝓcipue Tho. ſ. ij. q. lxxvj. ar. iij. q̄ ignorantia iuris nō excusat in his qui sunt doli capaces. Patet etiā ex de iniurijs. c. ſi culpa. et ex de vita ⁊ hone. cle. c. vt quisq̄. et de reg. iur. lib. vj. ignorātia. Ignorātia facti nō iuris excusat. Et ibidē. presumit. Presumit ignorantia: vbi scia non ꝓbat. et. xxxvij. di. Jdeo ꝓbi benf. ⁊ in glo. ibi. ⁊ de consc. di. iiij. c. vos āte oia. Item quo tendūt multi qui moriunt desperati? multi morte subitanea qui nō habēt spacium penitēdi? Deu quia portant ad infernum. Quo insup tendūt ꝓdones: extortores fures: lasores. damnificatores: vsurarij: ꝑpis venditores ⁊ hmōi. ⁊ qui talibus ꝓbent auxilium: fauorē et consiliū: qui oēs tenentur ad restitutionē? Ad infernū. Habes hoc extra de furtis: c. ex lris. ⁊ in glo. ibi super ℞. satisfecerit. Et de vsur. c. cū tu. Item lib. vj. de reg. iu. pctm̄. Pctm̄ nō dimittit: nisi restituat ablatum. et. c. seq. Item. xiij. q. vj. c. ſi res. ⁊. xxiij. q. ij. c. legat. ⁊ de pe. di. ſ. c. neminē. Quo ergo miseri vadūt? Ad infernū. Quo vadunt mali religiosi qui nō seruāt regulā suā? Ad infernū. Quot pctores moriunt extra charitatez ꝓpter odiū cū ꝓximo suo: aut ꝓpter amorem peccādi: vel horor̄ē satisfaciēdi: aut etiā alia simili de causa: sed tm̄ penitēt ꝓpter timorem gehenne. Deu quia rapiunt ad tartara: quia scriptū est de pe. dist. ſ. c. nullus. ⁊ sunt verba Aug. dicētis. Scriptū est neminē sine charitate saluū esse. Non itaq̄ in solo timore viuit homo. Que ergo penitet oz nō solū deum timere iudicē: ⁊ diligere iustū. vt nō solū penā timeat: sed anteſ p gla. O igit captiui diaboli reuertimini ad miam dū tps est. O miseri ⁊ plāti renegati: renocate vitā vestrā ad dñm deū vestrū: vt euitetis cōsortia dānatorum. Redite ḡ: q⁹ nemo dānat nisi ꝑ ꝓpriaꝫ

UVA. BHSC. IyR_227

culpam: ⁊ deus nō est inculpandus: ꝑ potius nostra malignitas. Nā deus nō vult quēpiaz vilem ⁊ magnū peccatorē perire/sed stat extē fis in cruce brachijs compatiēs peccatis ⁊ dā nationi nostre: vt oibus largiatur sua infinita misericordia/vitam eternā. Ad quaz ipe nos conducat qui vivit ⁊ regnat in secula seculoz Amen.

De iudicio pestilentie. Sermo. XII

Udicia dei abyssus

multa. ps. xxxv. Ezech. xiiij. c. d. dns

Si imisero pestilentiā super terram illā ⁊ effudero indignationē meā sup eā i sanguinem vt auferam ex ea hominē ⁊ iumentum ⁊ Noe ⁊ Daniel ⁊ Job fuerint in medio eius vi uo ego dicit dns deus: qz filiū ⁊ filiam non liberabunt, ꝑ ipi iustitia sua liberabūt animas suas, ꝑ ibi. In quibus verbis notabim⁹ trigin ta peccata: ppr̄ que deus gloriosus pestilētiā mandat. Primū est peccatum originale. De quo dicit. Ro. v. ca. Per vnum hominē pec catū in hunc mundū intrauit ⁊ p pctm̄ mors Nam sicut remouēs colūnam p accidens re mouet lapidē sibi suppositū: sic ille qui ē causa pditionis colūne originalis iusticie ē causa ꝓditionis vite ⁊ sanitatis q̄ conseruabat i homine per originalē iusticiā. Sed qz peccatuz primi hoīis fuit causa pditionis originalis iusticie, ideo decidit ipe cū tota sua posteritate in ifirmitates ⁊ mortē ineuitabilem. Unde oīs subijcimur morti eo q̄ sibi dictū fuit pro omnibus. Gene. iij. Pulvis es ⁊ in pulverem reverteris. Et q̄ peccato exorta sunt pestis et alia iudicia pessima. Secundū peccatū est luxurie. Cōtra qō dns ordinauit matrimoniū sacramentū: cui⁹ sunt tria bona. s. sacramentū fides ⁊ ples. Contra sacramentū peccant cō cubinarii publice tenētes ꝓcubinas: siue occulte, siue suscipiendo filios siue non. Peccāt sacrilegi siue clerici mulieribus copulati siue laici ꝑ sponsas polluētes: siue in sacris ordinibus constituti religiosas maculātes. Contra fidē matrimonij peccant adulteri: siue occulti siue publici. sicut Dauid cū Bersabee. ij. Reg. xj. Contra plē peccāt sodomite qui nocte natiuitatis dñi extincti sunt peste, vt dic. b. Die. Peccāt abutētes vasculo vxoris: sicut Her cū Thamar fecit qui peste mortu⁹ est. Genesis xxxviij. Peccāt semē fundentes in terrā: sicut q̄ fulmine interijt. sicut Onā. vt patet Gene. xxxviij. Tertiū peccatū ē sacrilegiū ꝟ. s. ecclesiasticas ꝓlonas ⁊ ecclias supponēdo eas angarijs ⁊ grauaminibus ipositionibus collectis: ⁊ vbi laicus soluit parū ecclia soluit multū diues soluit quasi nihil. pauper quasi totuz Ideo iqt dns. Esaie. iij. Vos em̄ depasti estis vineā meā ⁊ rapina pauperum in domo vra Quare atteritis pp̄m meū. ⁊ facies pauperuz cōmolitis. dic dns exercituū. Et p isto pctō ē pena Ezech. v. Uiuo ego dicit dns p eo q̄ sā ctum meū violasti in omnibus offensionibus tuis ⁊ in cunctis abominationib⁹ tuis. ego q̄q̄ te cōfringā: ⁊ nō parcet oculus meus ⁊ non misereboz. Tertia pars tui peste morietur: ⁊ fame ꝓsumet in medio tui. ⁊ tertia ps tui i gladio cadet in circuitu tuo. Tertiā ptē vo tuā i oēz vētū dispgā: ⁊ mittā ivos famē ⁊ bestias pessimas vsq̄ ad internitionē sanguis trāsibit p te. hec ibi. Quartū peccatuz est transgressio festiuitatū. vult em̄ deus celebrari et obseruari festiuitates. Exo. xx. Memento vt die sabbati sanctifices. Non obseruantib⁹ vo festiuitates cōminat deus flagellum pestis. Deut. xxviij. Adiunget tibi dns pestillentiaz donec cōsumat te de terra. Percutiet te dns egestate febre ⁊ frigore ⁊ ardore ⁊ estu ⁊ aere corrupto ac rubigine: ⁊ ꝓsequet donec pereas hec ibi. Quintū peccatū est simonia per quā diuina dona ⁊ spūalia nō nisi precio aut prece dispensant. Beneficia precib⁹ amicoz magis q̄ suffragio meritoz acquirunt, ⁊ quātitate pecuniarū magis q̄ salute aiaz cōferunt. Surgūt indocti ⁊ rapiunt ecclīastica culmia docti vo cū suis doctrinis demerguntur. In sūma vitiosi honorāf: vo tuosi supeditant. Propteres dic dns. Ezech. vj. Nec dicit dns deus Percute manū tuā ⁊ allide pedem tuū. ⁊ dic heu heu heu ad oēs aboiatoes maloz dom⁹ israel quia gladio fame ⁊ peste ruituri sunt. Qui longe est peste morietur: qui autē ꝑpe gladio corruet ⁊ q̄ relict⁹ fuerit ⁊ obsessus fame morietur. Et cōplebo idignatōem meā in eis. ꝟ ibi. Sextū peccatū ē idolatria, ꝑ quā homines ⁊ mulieres deo terga vertūt: ⁊ faciūt idolum seruiētes ei magis q̄ deo faciēdo incantationes ⁊c. de quo deus irascit. vnde Leuit. xxvj. Ego dns deus vester. Non facietis vob idolum ⁊ sculptile, nec titulos erigetis: nec imaginē lapidem ponetis in terra vra vt adoretis eum. Dō si nolueritis accipere pniam. aut disciplinā, ꝑ ambulaueritis ex aduerso mihi: ego quoq̄ contra vos aduersus incedam ⁊ percutiā vos septies ꝓpter peccata vra. inducāq̄ sup vos gladiū vltorē federis mei. Cūq̄ ꝓfugieritis inyb⁹ imittā pestilētiā i medio vestr

UVA. BHSC. IyR_227

mtantūvt vrbes vestras redigam in solitudi-
nem ⁊ deserta faciā sanctuaria vestra.nec reci
piam vltra odorē suauissimū:dispgamq; ter-
ram vestrā.hec ibi. Septimū est inhonora
tio parentū.vñ Eccī.iij. Honora patrē tuum
⁊ matrē tuā:vt supueniat tibi bñdictio a deo
⁊ benedictio illius in nouissimo manet. Bene
dictio pris firmat domos filiorū.maledictio
aūt matris eradicat fundamenta.Hieremie
xxix.ō2.Hec dicit dñs exercituū. Ecce mittaz
in eos gladiū:famē ⁊ pestē: ⁊ ponam eos q̄s
ficus malas q̄ cōedi nō possunt eo q̄ pessime
sint ⁊ psequar eos in gladio ⁊ in fame ⁊ in pe
stilētia. Et dabo eos ivastatioⁿē vniuersis re
gnis terre in maledictioⁿē:⁊ in stuporem ⁊ in
sibilū ⁊ opprobriū cunctis gētibus:eo q̄ non
audierunt verba mea:que misi ab eos per ser-
uos meos pphetas.hec ibi. Octauū est frau
datio decimarū.vñ Mal.iij.ō2 Reuertimini
ad me ⁊ ego reuertar ad vos dicit dñs exerci-
tuū. Et dixistis.In quo reuertemur. Si affi-
get homo deū:q2 vos configitis me. Et dixi-
stis.In quo cōfigim⁹ vel fraudamus te. In
decimis ⁊ in premitijs. Et in penuria vos ma
ledicti estis:⁊ me vos configitis gens tota.
Que verba exponūt a bto Hiero.vt habetur
xvj.q.j.c. Reuertimini. Ecce ego do coraz vo
bis viā vite.⁊ viā mortis. Qui habitauerit in
vrbe hac morie⁊ gladio⁊ fame ⁊ peste. Posui
eñ faciē meā super ciuitatē hanc in malum ⁊
nō in bonū:ait dñs ad populū hūc Viere.xxi.

Nonū peccatū est obstinatio.vñ Exo.ix.di
xit dñs ad Moysen. Ingredere ad Pharao-
nem ⁊ loquere ad eū. Hec dicit dñs deus he
breoz. Dimitte populū meū vt sacrificet mi
hi. Cō si adhuc renuis ⁊ retines eos.ecce ma
nus mea erit super agros tuos:⁊ sup equos
⁊ asinos tuos ⁊ camelos ⁊ boues ⁊ oues pe-
stis valde grandis. Fecit ergo dñs verbū hoc
Altera eñ die mortua sunt oīa animantia
egyptioz. Decimū peccatū est h omicidium.
Quia eñ pharao rex egypti iussit vt interfice
rent primogenita masculini sexus hebreoz.
propterea occidit dñs primogenita egyptio-
rum pestilētia graui.vnde dicitur. Exodi.xij.
Factū est aūt in noctis medio percussit dñs
omne primogenitū in terra egypti a primoge
nito pharaonis qui sedebat in solio eius vsq;
ad pmogenitū captiue que erat in carcere: et
omne primogenitū iumentoz.hec ibi. Un
decimū peccatū est gula. Nam iudei in deserto
estuauerūt esu carnū murmurātes cō Moy-
sen. Unde dicit Numeri.xi.c. Surgens ergo
ppls toto die illo ⁊ nocte:⁊ die altero congre
gauit coturnicū multitudinē qui parū decez
chozos:⁊ ficcauerunt eas per gyrū castrozum
Adhuc carnes erant in dentibus eorū:nec de
fecerat huiuscemodi cibus.⁊ ecce furor dñi cō
citatus in populū:percussit eū plaga magna ni
mis.i.pestē vt dicit glo. Uocatusq; est locus il
le sepultura cōcupiscentie. Ibi eñ sepelierunt
populum qui desiderauerāt carnes.hec ibi.

Duodecimū peccatū est diffamatio. Ut ei
dicit Nume.xiiij. Usqueq; detrahet mihi po-
pulus iste.feriā ergo eos pestilentia ⁊ consu-
mā. Moyses aūt rogauit p populo ad dñm
qui pepercit eis:ß adiecit. In solitudine hac ia
cebunt cadauera vestra. Omnes qui nume-
rati estis a viginti annis ⁊ supra:⁊ murmura
stis otra me:nō intrabitis in terrā super quā
leuaui manū meam:vt habitare vos facerem
preter caleph ⁊ Josue.hec ibi. Qui aūt mor-
tui sunt in deserto fuerūt sexcenta tria milia.
q̄ngenti q̄nquaginta.vnde hec pestis durauit
xl.annis.ab sexto vsq; quolibet anno q̄ndecim
milia octogintaocto viros.excepto vno āno
in quo mortui sunt.xv.milia centum decem ⁊
octo:cōputando vnū annū cū alio. Decimū
tertiū peccatū est incredulitas.s. non credere
diuine potentie in mirabilibus eius.vñ Nu-
me.xx.ō2. Quod cum pp̄ls hebreozum mur
muraſſet cōtra Moysē ob defectū aque ⁊ bis
percussisset filicē.d. Audite rebelles ⁊ incredu-
li. Num de petra hac poterim⁹ ejicere vobis:
aquā. Dixitq; dñs ad Moysen ⁊ Aaron. Qz
nō credidistis mihi vt sctificaretis me coram
filijs isral.nō introducetis hos populos in ter
ram quam dabo eis. Hec est eñ aqua contra
dictionis vbi iurgati sunt filij israel cōtra do
minū. Decimūquartū peccatū est superbia.
vñ ō2.ij.Reg.xxiiij.q̄ cum Dauid ob superbiā
fecisset dinumerare populū suū sermo dñi fa
ctus est ad Gad pphetā di. Uade ⁊ loquere
ad Dauid. Hec dicit dñs. Triū tibi datur op-
tio. Eligeynū q̄ volueris ex his vt faciam ti
bi. Cūq; venisset Gad ad dauid nunciauit ei
dicens. Aut septez annis erit fames in terra
tua. Aut tribus mēsibus fugies aduersarios
tuos ⁊ illi persequent te. Aut certe trib⁹ dieb⁹
erit pestilētia in terra tua. Nūc ergo delibera
⁊ vide quā respondeā ei q̄ me misit sermoni.
Immisitq; dñs pestilētiā in israel a manevs-
q; ad temp⁹ constitutū.⁊ mortui sunt septua
ginta milia viroz. Decimūquiutū peccatū
est auaricia. vnde ō2.iij. Reg.vj. q̄ facta est
fames magna in samaria p̄opter auaritiam

UVA. BHSC. IyR_227

et oppressiões quas fecerãt diuites ꝓtra pau
peres: intantũ vt matres comederẽt filios su
os. Unde nõ solum fame sed etiã peste multi
corruerũt. Decimũsextũ peccatũ est vsura q̃
multum inualuit in ciuitatibus ꝑm illud ꝑs.
Tota die circũdabit eã: super muros eius int
quitas ⁊ labor in medio eius ⁊ iniusticia. Et
nõ defecit in plateis eius vsura ⁊ dol⁹. Jdeo
Ezech. vij. ō. Jra em̃ mea supvniuersum po
pulũ ei⁹. Gladi⁹ foris, pestis ⁊ fames intrin
secus. Qui in agro est gladio morief: ⁊ qui in
ciuitate pestilẽtia ⁊ fame deuorabunt. De
cimũseptimũ ẽ vsurpatio. Vñ Ezech. xxxviij.
ō. Nũquid ad sumẽda spolia tu venis. Ecce
ad diripiendũ predã congregasti multitudinẽ
tuã, vt tollas argentũ ⁊ aurũ: ⁊ auferas supel
lectillem atq̃ substãtiã: ⁊ diripias manubi
as infinitas. Jdcirco gladius vninscuiusq̃ in
fratrẽ suũ dirigef: ⁊ iudicabo eos peste ⁊ san
guine ⁊ imbre vehemẽti. Jgnẽ ⁊ sulphur plu
am sup eos ⁊ sciẽt quia ego dominus, hec ibi.

Decimũoctauũ peccatũ est fraus emptiõis
⁊ vẽditiõis. Applicat de illis q̃ vendũt pluris
q̃ debẽt ⁊ etiã decipiũt in pondere. ⁊c. Unde
verificaf ꝓphẽta, Apoca, xiij. Et faciet oñes
pusillos ⁊ magnos ⁊ diuites ⁊ pauperes et li
beros ⁊ ꝓuos: habere characterẽ in manu de
xtera aut i frontib⁹ suis: ⁊ ne q̃s possit emere
aut vẽdere nisi qui habeat characterẽ. aut no
men bestie. scz fraudum aut numerum nomi
nis eius. Et, xvj. c. ō. Primus angelus effu
dit phialam suam in terrã: ⁊ factum est vulñ
seuum et pessimum. i. pestis in hoies qui ha
bebant characterem bestie. ⁊ in eos qui adora
uerunt bestiam ⁊ imaginem eius. hec ibi.

Decimũnonũ peccatũ est oppressio ex acce
ptione personarũ. Hic dic de diuisione ciuita
tis artatione, altercatione, discordia, rixa, in
iuria, de sanguinis effusione ⁊ similia ⁊c. Jõ
dicitur Matt. xxiij. c. Consurget gens in gen
tem. ⁊ regnum aduersus regnum: ⁊ erunt pe
stilentie ⁊ fames ⁊ terremotus per loca. Ui
gesimum est peruersitas iudiciorum. Vñ dici
tur Esa. j. Quomodo facta est meretrix ciui
tas fidelis plena iudicij? Justicia habitauit in
ea: nunc autem homicide. Argentum tuũ ver
sum est in scoriam. vinum tuum mixtum est
aqua. Principes tui infideles socij furũ. Om
nes diligunt munera. sequuntur retributões
Pupillo non iudicant: ⁊ causa viduenon in
greditur ad illos. Et, x. Ue qui condunt leges
iniquas. ⁊ scribentes iniusticiam scripserunt
vt opprimerent in iudicio pauperes ⁊ vim fa
cerent cause humiliũ ꝓpuli mei vt essent vi
due preda eorum ⁊ pupillos diriperent. Et. c.
v. Ue cõiũgitis domũ ad domum. ⁊ agrum
agro copulatis vsq̃ ad terminũ loci. Nunqd
habitabitis vos soli in medio terre. Domus
multe deserte fiẽt grãdes ⁊ pulchre absq̃ ha
bitatore. ſ. ꝓpter pestẽ. Vigesimũꝑmũ pec
catũ est negociatio dolosa, vñ Ezech. xxviij. c.
dicif. Jn sapiẽtia ⁊ prudentia tua fecisti tibi
fortitudinẽ. ⁊ acq̃sisti tibi aurũ ⁊ argentuz in
thesauris tuis. Jn multitudine sapiẽtie tue ⁊
in negociatõe tua multiplicasti tibi fortitudi
nẽ: ⁊ eleuatũ ẽ cor tuũ in roboze tuo. Propter
hec dicit dñs de⁹, Eo q̃ eleuatũ est cor tuũ q̃si
cor dei. idcirco ecce ego adducam super te alie
nos robustissimos gẽtiũ. Et infra. Jmmittaz
ei pestilentiã ⁊ sanguinẽ in plateis eius ⁊ cor
ruent interfecti in medio ei⁹ gladio p̃ circũtuz
⁊ scient q̃ ego dñs, hec ibi. Vigesimũsecũ
dũ pctm̃ est ꝑiurũ. vñ Iere. iij. c. ō. Et iura
bis viuit dñs in veritate ⁊ in iudicio ⁊ in iusti
cia. ⁊ benedicẽt eũ gẽtes ipmq̃ laudabunt et
infra, Laua a malicia cor tuum. ⁊ a ꝑiurio vt
saluus fias. Alioquin vt dicif. xxj. c. debellabo
ego vos in manu extẽta ⁊ in brachio forti: et
in furoze ⁊ in indignatiõe: ⁊ in ira grãdi. Et
pcutiã habitatores ciuitatis huj⁹, hoies ⁊ be
stie pestilentia magna morient. hec ibi. Ui
gesimũtertiũ pctm̃ ẽ blasphẽia. vñ Esa. ſ. Ue
genti peccatrici, pplo graui iniq̃tate ⁊ semini
nequã filijs sceleratis. Dereliquerũt dominũ
blasphemauerũt sanctũ israel: abalienati sũt
retrorsum. Sup quo pcutiã vos vltra adden
tes ꝓuaricationẽ. Jdeo dicit ꝑs. Jnueniatur
man⁹ tua oñib⁹ inimicis tuis dextera tua in
ueniat oẽs q̃ te oderũt ⁊c. vsq̃ ibi nõ potuerũt
stabilire. Vigesimũquartũ pctm̃ est cõsen
sus in malũ. Applica de matre cõsentiente fi
liã peccare. filiter de patre filiũ: ⁊ breuiꝫ de il
lis q̃ habẽt alios gubernare, vnde Iere. vij.
Nonne vides quid isti faciunt in ciuitatibus
iuda. ⁊ in plateis hierusalem? Filij colligunt
ligna ⁊ patres succendunt ignem. ⁊ mulieres
conspergunt adipem, vt faciant placentas re
gine celi. Ecce quo cõueniunt in peccatis qua
si omnes de vna familia. Jdeo sequitur. Ecce
furoz meus ⁊ indignatio mea conflatur super
locum istum super viros ⁊ super iumenta, scz
per pestez, hec ibi. Vigesimũquintũ pctm̃ est
negligẽtia correctionis. Nam vt habeẽ. xxiij.
q. iij. c. Ecce. dicit Augu. Quotquot habetis
inter, vos qui adhuc amore seculi p̃grauant
augros, piuros, adulteros, inspectores, nuga

UVA. BHSC. IyR_227

rum consultatores mathematicorum augurum auruspicum: ebriosos, luxuriosos. Quicquid inter vos malorum esse nostis quantum potestis improbate et corde recordatis et redarguite vt exeatis inde et nolite consentire. et immunde non tangatis, hec ibi. Et quia hoc facere nolumus non mirum si deus punit per pestem iustos cum miseris peccatoribus. Unde Augu. j. de ciui. dei. c. ix. dicit. Plerumque enim ab eis docendis admonendis aliquando etiam obiurgandis et corripiendis male dissimulatur. vel cum laboris piget: vel cum os eorum coram quibus sumus verecundamur offendere. vel cum eorum inimicitias deuitamus ne impediant et noceant in istis temporalibus rebus siue quas adipisci adhuc appetit nostra cupiditas. siue quas amittere formidat infirmitas, ita vt quamuis bonis malorum vita displiceat. et ideo cum eis non incidant in illam damnationem que post hanc vitam talibus preparatur. tamen quia propterea peccatis eorum damnabilibus parcunt. dum eos in suis licet leuibus et venialibus metuunt iure cum eis temporaliter flagellantur. quamuis in eternum minime puniantur. Iure istam vitam quando diuinitus affliguntur cum eis amaram sentiunt: cuius amando dulcedinem peccantibus eis amari esse noluerunt: hec ille. Et ideo. Esa. xliiij. dicitur Memento iacob quoniam seruus meus es tu. Non obliuiscaris mei. Deleui vt nubem iniquitates tuas. et quasi nebulam peccata tua. Reuertere ad me quoniam redemi te. Et quia negligentes sumus ideo sequitur Esaie xlvij. Veniet super te malum et nescies ortum eius et irruet super te calamitas quam non poteris expiare. veniet super te repente miseria quam nescies Sta cum incantatoribus tuis et cum multitudine maleficiorum tuorum. in quibus laborasti ab adolescentia tua. Stent te saluent te augures celi qui contemplantur sydera et supputabant tibi menses vt ex eis annunciarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula ignis combussit eos. Non liberabunt animam suam de manu flamme. i. pestilentia. Vigesimum sextum peccatum est inordinata dilectio. Nam deus volens flagellare peccatorem percutit eum in omnibus que ipse amat. Qui vero amat bona naturalia vt filios. ideo punit deus eum in filijs sicut Cham peccante maledictus fuit filius eius Chanaam. Gene. ix. Vigesimum septimum est rapina. s. iniuste detinendo bona defunctorum que ipsi mandauerunt in suis testamentis. Clamant enim anime eorum in purgatorio dicentes Miseremini mei miseremini mei. Vigesimum octauum peccatum est vana gloria. Ut enim habetur. ij. Reg. vi. cum dauid fecisset numerare populum suum et fuisset in vanam gloriam deductus locutus est dominus ad Dauid per prophetam Gad. Elige tibi de tribus vnum: aut persequi tribus mensibus ab inimicis tuis aut vexari fame tribus annis: aut tribus diebus peste flagellari. Qui elegit tertium et mortui sunt plusquam sexaginta milia hominum. Vigesimum nonum peccatum est infidelitatis. quod peccatum deus maxime puniuit. Hinc Darij totius orientis ruit imperium. Hinc Hierusalem funditus euertitur. Hinc ciuitas atheniensis in nihilum deuenit. Hinc roma prosternitur et precipitatur. Hinc tot effusiones sanguineum euenerunt. Trigesimum peccatum est ingratitudo. de quo habetur. Esa. xxxviij. Quod cum Ezechias constituisset prelium aduersus regem assyriorum et deiecisset eum in furore maximo non retulit gratias deo. Propter quod factum est verbum domini ad Esaiam prophetam. Vade et dic Ezechie. Dispone domui tue quia morieris tu et non viues. Aduertamus ergo corda ab his peccatis. vt deus nec pestilentias nec fames mittat. nisi vt solum in hoc mundo puniamur: et non stante sua iusticia in eternum damnemur.

De morte. Sermo XIII

Orte morieris.

m Gen. ij. Existimaui sepenumero nihil tam vtile anime rationali esse posse ad fugam vitiorum quam frequens memoria mortis. Propterea sapiens Eccli. vij. ait. In omnibus operibus tuis memorare nonissima tua et in eternum non peccabis. Et Hiero. ad Paulinum. Facile contemnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum. Et idem ad Cyprianum dicit. Qui enim quottidie recordatur se esse moriturum: contenit presentia et ad futura festinat. Et idem ad Heliodorum de vita Nepotiani Platonis sententia est omnium sapientum vitam meditationem esse mortis. Seneca ad lucillum ait. Nihil tam eque tibi proderit ad contempantiam omnium rerum quam frequens cogitatio breuis huius incerti itineris. Et idem ad eundem in episto. ait. Molestum est iniquis mortem ante oculos habere. Ista tam seni quam iuueni debent esse ante oculos. hec ille. Cum igitur mortis memoria sit tante vtilitatis: idcirco in presenti sermone de ipsa morte tria sunt contemplanda mysteria.

Primum de sua ferocitate.
Secundum de sua dubietate.
Tertium de sua crudelitate.
De mortis ferocitate. Capitulum I

p Primum mysterium est de mortis ferocitate. Circa quod nota triplicem ferocitatem.

UVA. BHSC. IyR_227

Prima ꝯtra primos hoies.
Scda ꝯtra peccātes.
Tertia ꝯtra totū mundū.

Prima ferocitas dicit ꝯtra primos hoies quos ipa interemit ⁊ prostrauit. Nam a pnci pio ꝯditōis humane in statu innocentie erant homies imunes a lege mortis. Unde Augustinus in .xiij. libro de ciuitate dei .c. iij. ait. Fatendū est primos homines ita fuisse institutos: vt si nō peccassent. nullū gen⁹ mortis experirent. Sed eosdem primos peccatores ita fuisse morte mulctatos: vt quicquid eorū stirpe esset exortum eadē pena teneretur obnoxium. Pro magnitudine quippe culpe illi⁹ naturam damnatio mutauit in peius: vt quod penaliter precessit in peccantibus hominibus primis: etiā naturaliter sequeret in nascentibus ceteris. Idem in libro de baptismo parvuloꝝ ait. Fiebat ordo iusticie: vt sicut anima dño suo ita corpus ei obediret. hec ille. ⁊ Ecclesiast. xv. Ante hominē vita ⁊ mors. Et in eodem .c. Deus ab initio constituit hominē: ⁊ reliquit illum in manu consilij sui. ⁊ Origenes super Leuiticum .ix. c. Si homo ab initio elegisset vitam: nunq̄ humanū genus mortalē conditionem teneret. Unde deus propter peccatum dixit Ade. Quia audisti vocem vxoris tue: dico tibi quia in sudore vultus tui visceris pane tuo: donec reuertaris in terram de qua sumptus es: quia puluis es ⁊ in puluerem reuerteris. Gen. iij. Et hec omnia propter peccatum. Heu q̄ grauis fuit illa culpa: que imperio mortis omnes subiecit. sed potissime primos parentes. Nam per errorem inobedientie sue: mortem quam deus non fecerat sibi inuenerūt. Iuxta illud Augustini primo pronosticon dicentis. Uide mortem nō a deo: sed ꝑ errores intus venisse hominibus in paradiso delitiarum positis. Cui etiā conuenit illud qd̄ scribitur. Sapientie .j. c. Deus mortem nō fecit: sed impij manibus proprijs accersierunt eam. Sed circa hoc dubitari potest: q̄ cum deus dixerit Ade Gen. ij. Quacūq; die comederis: morte morieris: non tamen hoc videtur verum: quia non illa die mortui sunt. Ad hoc respondet Nicolaus de lira in expositione super Genesim q̄ illa verba sic habent exponi. Morte morieris. id est moriendi necessitatem incurres: quia gustato ligno nō statim mortuus est. sed cepit ad mortem tendere. Et Augustinus super Gene. sic ait. Morte morieris. id est morti obligatus eris vel mortis reatum incurres. Unde ⁊ in alio loco idem ait. Quamuis annos multos post vixerunt: illo tamen die mori ceperunt quo mortis legez: q̄ in senium veterascerent acceperunt. Data est ergo potestas morti eijciendi illos propter eorum culpam. Et quia necessaria erat humani generis multiplicatio viuendi tempus in longum processum est: quod tamen a morte deuictum ⁊ debellatum est. Ecce quid profuit illis longa vita. quib⁹ omnino mors est subsecuta? Audiamus quid scriptura dicat Genesis .v. Uixit Adam .cxxx. annis ⁊ genuit filiū ad imaginem ⁊ similitudinem suam. vocauitq; nomen eius Seth. Et facti sunt omnes dies Adam postq̄ genuit Seth octingenti anni. genuitq; filios ⁊ filias. Et factum est omne tempus quo vixit Adam nongenti triginta anni ⁊ mortuus est. Uixit quoq; Seth .cv. annis ⁊ genuit Enos. Uixitq; Seth postq̄ genuit enos octingentisseptem annis. genuitq; filios ⁊ filias. Et facti sunt om̄s dies Seth nōgētorū duodecim ānoꝝ ⁊ mortu⁹ est. Uixit ꝟo enos .xc. annis ⁊ genuit Caynan post cuius ortum vixit octingentisquindecim annis ⁊ genuit filios ⁊ filias. Factiq; sunt om̄s dies enos nongentiquinq; anni. ⁊ mortuus est Uixit quoq; Caynan .lxx. ānis ⁊ genuit Malalehel. ⁊ vixit Caynam postq̄ genuit Malalehel octingentisquadraginta annis. ⁊ genuit filios ⁊ filias. Et sic de omnibus alijs a pncipio vsq; ad finem incipientibus.

Si vero aliquis incredulus dubitaret quomodo fuerit illud possibile vt vita illorum sic protraheretur in longum. Rñderi potest ꝟm Nicolaū de lira, hoc fuisse pluribus de causis

Prima ex bonitate conditionis vel cōplexionis primoꝝ parentum. Fuerunt em̄ a deo immediate formati. ⁊ per consequens fuerūt optime compositionis. ⁊ sic ad longiorem vitam dispositi. Et illa bonitas complexionis magis venit ad hoies ꝓpinq̄s illi⁹ tpis q̄ ad remotos tpis moderni. Scda rō sumit ex mō viuēdi. qꝛ tpate viuebāt. Tertia rō sumit ex bonitate nutrimēti. qꝛ añ diluuiū nascētia t̄re erāt meliora q̄ postea: qꝛ mūdatio diluuij fuit ꝑ maiori pte ex aq̄s oceani. Aque aūt salse inducūt sterilitatē: ⁊ reddūt terre nascentia peiora. ex quibus abbreuiatur vita hominis.

Quarta ratio est ex scientia Ade. quia formatus fuit in perfectione scientie. Et ideo cognouit virtutes herbarum fructuum ⁊ lapidum que faciunt ad conseruandam sanitatem ⁊ vitam prolongandam. Quinta ratio est ex dispositione diuina hoc ordinante.

UVA. BHSC. IyR_227

vt per longum tempus cito multiplicaretur humanū genus. hec Nico. de lira. Quamuis igitur primi homines tam diu superuixerunt scientia prediti: fortitudine corporis bene dispositi: non potuerunt tamen mortis ferocitatem repellere: continuit illos ⁊ omnes mortui sunt. Quod vtiq; nobis in exemplum esse potest: vt huius vite erumnaz cognoscamus e Hoc est quod Hiero. ad Heliodorū de vita n. potiani ait. Debemus ⁊ nos animo premedetari quod aliquādo futuri sumus ⁊ quod velimus nolimus: longius abesse nō potest. Nazi si nongētos vite excederem⁹ annos: velut ante diluuiū viuebat genus humanū. ⁊ Mathusalem nobis tempora donarent, tamen nihil esset preterea longitudo: que esse desisset. Etenim inter illum qui vixit decem annis ⁊ illū qui vixit mille: postq̄ idem finis vite aduenerit irrecusabilis mortis necessitas: transactuz omne tantumdē est: nisi ꝙ magis senex onustus peccatorum fasce proficiscitur. Optima queq; dies miseris mortalib⁹ eui. Prima fugit: subeūt morbi tristisq; senectus. Et labor: ⁊ dire rapit inclementia mortis, hec ille. Que omnia sic dicta intelligas: vt sicut longitudo vite om̄s illos primos viros non excusauit a morte: sic nec breuitas vite tue etiā dilata ad multos annos te excusabit: quia morte morieris. Secunda ferocitas mortis est contra peccantes. Nam sepenumero ipsos inuadit subito: ⁊ in breui morula absorbit eos. Et licet multa accidant per naturam que labilis est: ⁊ vt plurimū humane vite contraria: veruntamē mortalitates ⁊ pestilentie adueniunt sepe ⁊ sepius iudicio dei: in quibus nō sine grādi terrore om̄s aspiciunt mortis dominiū: et potestatē. Et ꝙ hec vera sint probatur ex testificatione scripturarū. Et primo sumi pōt illud testimoniū Numeri. xj. vbi narrat ꝙ cuz populus israel esset in deserto non contentus cibo celesti scilicet manna qd̄ pluebat illis de⁹ de celo: desiderās carnes ⁊ pisces cucumeres pepones cepe ⁊ allia: dominus pluit coturnices in castris eorum. Et cum adhuc carnes essent in ore ipsorū: ecce furor domini concitatus est in populū: percussitq; eū plaga magna

Secundum testimoniū habetur Numeri. xiiij. Nam cum ppl̄us ille murmurasset contra dn̄m. dixit dn̄s ad Moysen. Usq; quo detrahet mihi popul⁹ iste? Quousq; nō credēt mihi in om̄ibus signis que feci coram eis? Feriam ergo eos atq; consumam pestilentia. Quod factum fuisset nisi Moyses orasset ad dn̄m vt dimitteret eis. Tertiū testimoniuz habetur. Exodi. xij. vbi narratur ꝙ nocte media percussit dn̄s egyptū plaga magna: ⁊ interfecit omne primogenitū in terra egypti: a p̄mogenito Pharaonis qui sedebat in solio vsq; ad primogenitū captiue. que erat in carcere. ⁊ omne primogenitū iumentorum. Surrexitq; Pharao nocte ⁊ om̄es serui eius: oēsq; egyptij: ⁊ ortus est clamor magnus. Neq; em̄ erat domus in qua non iaceret mortuus.

Quartū testimoniū est in Leuit. xvj. c. vbi dn̄s dicit. Si nolueritis recipere disciplinam sed ambulaueritis ex aduerso mihi: ego quoq; contra vos aduersus incedā. ⁊ percutiam: vos septies propter peccata vestra: inducamq; super vos gladiū vltorem federis mei. Cūq; fugieritis in vrbes imittā pestilentiā in medio vestri. Quintū testimoniū est vlt. c. scd̄i li. Reg. ⁊. j. Paral. xxj. vbi legit ꝙ percussit dn̄s pestilentia israel a Danvsq; ad Bersabee ⁊ mortui sunt ex populo. lxx. milia virorum.

Sextū testimoniū capitur ex comminatōe quā fecit dn̄s per Ezech. vij. c. Ira mea īquit. sup vniuersuz ppl̄m. Gladius foris: pestis et fames itrinsecus. Qui in agro est morte morietur. ⁊ qui in ciuitate sunt pestilentia ⁊ fame deuorabunt. Septimū testimoniū capitur a Justiniano i aut. vt nō luxurient ꝯtra nāz. vbi ait. Propter ista duo. s. ppt blasphemiā ⁊ pctm̄ ꝯtra naturā fames pestilentie et terremotus fiunt. Idem similit in glo. xxxij. q. vij. c. flagitia. Octauū testimoniū est in historia ecclesiastica. In qua narrat ꝙ Maximian⁹ impator ductus diabolico spū. fecit cōponere carmina blasphemijs plena contra iesum xp̄m ⁊ sanctos. eaq; scribi mandauit i tabulis. Jussit per singulas vrbes ⁊ villas ⁊ agros deferri: faciebatq; ea cantari. Altissim⁹ autem tantū scelus multum remanere noluit sed tanto rigore in populum blasphemū pestilentiā misit vt comedendo ⁊ bibendo sola sternutatione morerent. Ip̄e autē Maximianus dolore graui percussus spiritum exhalauit.

Nonū testimoniū est in legenda sanctoruz in vita beati Gregorij in tractatu de letanijs Ubi refert ꝙ propter comessationes ⁊ luxurias romanoꝝ cōmotus est deus cōtra eos pestilentiamq; magnam in illos misit. quam inguines vocant. s. languinaglia. Seua em̄ fuit eo ꝙ homines in via i mensa in colloquio moriebant subito. Item cuz aliquis sternutabat exhalabat spm̄. Et cum aliq̄s aliquē sternutātem audiebat statim accurrēs dicebat. Deus

UVA. BHSC. IyR_227

te adiuuet. Vñ vsq; nūc hec ꝺ̄ sluetudo obseruatur. Rursus cū aliquis velle se oscitare sentiebat cōtinuo signū crucis in os imprimere festinabat. Cum ergo hec pestis romā vastaret btūs Greg. processione cum letanijs. per ciuitatē circulū quodā paschalē tempe feri ordinatur: in qua imago beate virginis. que adhuc ē rome in sancta Maria ara celi. quam beatꝰ Lucas pinxisse dicitur, āte processionem portare fecit reuerenter. Et ecce tota aeris infectio imagini lācte cedebat, ac si imaginem ipsam fugeret, t ipam ferre non posset. Sicq; post imaginē mira serenitas. t aeris puritas remanebat. Tunc in aere iuxta imaginē audite sunt voces angelorū cantantiū t dicentiū. Regina celi letare t̄c. Statim aūt btūs Grego. adiunxit. Ora pro nobis deū alla. Tunc btūs Grego, vidit supra castrū vientij angelum dñi qui gladiū cruentatū detergēs in vaginē conuertebat. Ex quo itellexit ꝙ pestis illa cessaret, sicut factū est. Vñ castrū illud vocatū est postea castrū sancti āgeli. Ex hoc igitur patet ꝙ ꝓpter pctā hominū deus punit eos morte. Ꝺ vtiq; factū consp̄icimus temporibus istis, in quibus ad tantā dementiaz venerunt ppli. ꝙ credunt hmōi pestilentiā ꝑuisse, pter bona opera. O hūana dementia Nunquid sunt falsa tot exempla scripturarū. vt velit deus oppugnare humanū genꝰ absq; culpa? Quinimo vt dixi. t iterū dicā mors ista pestilentialis est ensis diuine iusticie. quo trāsfodiunt viscera iniquorū. qui nolūt aliquādo mūdū ꝑtere. De iustis et sc̄is pcntiant nō obstat. qz dixit ꝑs. Pretiosa in conspectu dñi mors sanctorū eius. Tertia ferocitas mortis est cōtra totū mūdū. Nā de ipa t de eius potentia scripture multe loquunt. Unde. ij. Regū. xiiij. Omnes morimur. t quasi aqua dilabimur in terrā. Que ꝺ̄ba notanda. xiij. q. ij. c. in ecclīastico. t ꝑs. Quis est homo qui viuet t nō videbit mortē. Eccli. xl. Omnia q̄ de terra sunt in terrā cōuertent. t Seneca ad Lucillū Eo ibis quo omnes eunt. Quid tibi noui est? ad hanc legem natus es. Hoc patri tuo accidit, hoc matri. hoc maiorib⁹ hoc omnibus ante te, t Viero. ad Heliodorum sic ait. Xerces ille rex potētissimꝰ q̄ subuertit montes. ꝑstrauit maria. cū de sublimi loco infinitā hoim multitudinē innumerabilē vidisset exercitū. fleuit se ꝺ̄ eo q̄ post centū annos nullus eoꝝ quos cernebat supuiceꝰ eēt. O si possem⁹ in talez ascēdere speculā de q̄ vniuersaz terrā sub nostris pedib⁹ cerneremus, iā tibi oñdere totius mūdi ruinas t gētes gētibus t regnis regna collisa. alios torq̄ri. alios necari. alios absorberi fluctibus, alios ad seruitutē trahi. Ꝺ nuptias. hic planctū. illos nasci. istos mori. alios affluere diuitijs. alios mendicare. et non solū Xerxis exercitū. sed totius mūdi hoīes. qui nūc viuūt in spacio breui morituros. Vicitur ꝺmo rei magnitudie. t minus ē oīe qꝺ dicit. Redeamus ergo ad nos. t quasi e celo descēdentes paulisp nra videam⁹. Sētis ne obsero te q̄n ifans: q̄n puer q̄n senex factꝰ fis. Quotidie morimur: ḡtidie cōmutamur. t tñ eternos nos eē credimus. hec ille. Quid igit est hoim vita: nisi quidā cursus ad mortem? O humana miseria: q̄d verius vnicuiq; dici pōt ꝙ morte morieris? Unde Job. xiiij. dicit. Homo natus de muliere breui viuens tempe replet multis miserijs. De hoc Señ. ad Lucillū, Quotidie morimur: quotidie diminuitur aliqua pars vite. t tunc quoq; duz crescimus vita decrescit. Infantiā amisim⁹ demum puerittiam: demum adolescentiam: vsq; ad extremum quicquid transit tempis perit. Et iterum ad eundem dicit. Corpora nostra rapiuntur fluminum more. Quicquid vides eum tempore curit. Nihil ex his que videmus manet. Hec ille. Et Ouidius ait. Tempora labuntur tacitisq; senescimus annis. Et Augustinus. xiij. de ciuitate dei. ca. x. Ex quo enim quisq; in isto corpore moriturus esse ceperit: nunq; in eo non agitur nisi vt mors veniat. Hec enīz agit eius mutabilitas toto tempore vite huius: si tamen vita dicenda est vt veniat in mortez. Nemo quippe est qui non ei post annum sit ꝙ ante annuz fuit et cras ꝙ hodie. t hodie ꝙ heri. et paulopost ꝙ nūc. t nūc ꝙ panloante morti ꝓpinquior quoniā quicquid tempis vnit, de spacio viuē di demitur. t quotidie fit minus. minusq; qꝺ restat. vt omnino nisi fit aliud tempus vite huius ꝙ cursus ad mortem. Et infra. Qui ꝙ vsq; ad mortem ꝓductiora spacia tempis agit. non lentius pergit. sed plus itineris cōficit. Hec ille. Omnibus ergo breuis est vita mors aūt vicina. Unde sapies eccli. xiij. ca. Memor esto qm̄ mors ñ tardat. Verba ista multū pōderanda sunt. i. Mors non tardat. ergo est in ianuis. Mors ergo nō tardat. ergo timeam⁹. mors nō tardat. ꝙ bñ faciam⁹. O dilectores mūdi. o'trenoꝝ amatores. mors nō tardat. O pctores mors nō tardat. Agite pniam vt vos nō inueniat dormientes. O durum verbū. o veritissimum verbum. Mors

UVA. BHSC. IyR_227

non tardat. Hoc vtiq; omnes cogitare debe-
rent. quia vtile est contra tumorem superbie.
Hoc etiam patere potest exemplo valde notā
do. Nam legitur in legenda sanctorum in vi-
ta Barlaam quā scripsit Johānes Damasce-
nus: q rex quidam fuit in india christianorū
valde persecutor. qui filium suum nomine Jo
saphat in palacio quodam includi: t educari
fecit: timens ne christianus efficeretur. Qui
ad etatem adultam perueniens admirās cur
pater eum sic inclusisset vni ex seruis suis di-
xit se ppter hoc in magna esse mestitia. Quod
pater audiens t dolens equos idoneos sibi
parari fecit. choros plaudentes ante eum mit
tens: t ne aliquod fedum sibi occurreret pro-
hibuit. Predicto igitur iuuene taliter proce-
dente. quadam vice vnus leprosus t vnus ce
cus sibi obuiauerunt. Quos ille videns t stu
pens quid sint t quomodo sic essent inquisi-
uit. Tunc ministri ei dixerunt. Passiones iste
sunt que hominibus accidunt. Ille autem di-
xit. Omnibus hominibus hec ne contingere
solent. Negantibus autem illis. respondit.
Noti sunt igitur qui hec pati debeant: an sic
indifferenter veniunt? At illi. Quis hominū
futura scire potest? Valde ergo anxius esse ce
pit pro inconsuetudine rei. Alia autem vice
quendam senem valde rugatam habentem
faciem et dorsum incuruatum et cadentibus
dentibus balbucienter loquentem inuenit.
Stupefactus autem valde dicere voluit visi-
onis miraculum. Et cum didicisset t se sene-
scere t mori debere: in multa desolatione po-
situs. non amplius poterat consolari. Nec mi
rum est. quia nihil morte horribilius esse po-
test. Ipsa est enim que tantos viros rapuit
de mundo. t nulla potentia sibi resistere po-
tuit. nec potest nec poterit. nec dignitas. nec
magnificentia. nec facundia. O mors deuo-
ratrix omnium quid dicam? Audite obsecro: o
infelices mortales. Nam si ipsa videret ali-
quem cum multa familia ac comitiua magna
nunquid fugiet ab eo? Minime. Omnes ad
mortem tendimus. Omnes morimur. Om-
nes ad mortem currimus. Omnibus mors
est vicina. Non parcit pulchris. non potenti-
bus. non scientibus. O insipientes peccato-
res: respicite vbi sunt milia milium qui fue-
rūt in mūdo. Omnes mortui sunt. Adam pa
ter generis humani mortu⁹ est. Eua vxor ei⁹
mortua est. Gigantes qui fuerunt tempore
Noe. Illi viri famosi t animosi qui edificaue
runt turrim babylonis vbi sunt? Omnes mor-
tui sunt. Belus filius Nemroth rex babylo-
nie quem quidam Saturnū esse existimant:
qui intrauit asiam t per vim obtinuit eā mor
tuus est. Frater ei⁹ minor qui regnauit post
eum t asiam totam obtinuit. ac babyloniam
rebellantem cepit: cum de turri babel. i. baby-
lonie fuisset percussus mortuus est. Reges
egypti. s. Festus sol Cosmosius amenophis
omnes mortui sunt. Reges persarum. reges
athenien sium. reges europe. Cramas. Am-
phitryon Erichthonius Theseus Meneste⁹
Demophon: omnes mortui sunt. Alexander
magn⁹: omnesq; eius barones mortui sunt.
Reges Juda Josaphat Joram Ozias Joa-
than Joas zacharias Achaz Manasses om
nes mortui sunt. Reges troie. rex Priamus
Troilus Helenus Paris Phebus Hector.
Illi viri potentes: qui fuerunt in obsidione
Troie. Agamēnō Menelaus Achilles Ulli
xes t reliqui: omnes mortui sunt. Illa stre-
nuissima domina Panthesilea regina Amazo
zonum puellarum. que venit in adiutorium
Troie cum suis puellis. Reges latinorum.
Saturnus qui venit in italiam: vbi nunc ro
ma est in siluis inueniēs homines sicut bestie
viuētes māducantes glandes: t habitantes
in cryptis t caselis ex frōdibus cooptis: do-
cuitq; eos terreas domos edificare: labora-
re terras: vineas plantare: sicut boues viuere
et his similia docuit: t p his oibus princeps
eorum ac deus nominatus est. Qui timens
filium suū constraxit ciuitatē saturninaz que
Sutrium dicit: Quid dicemus de multis ho
minib⁹ probis romanor: quos omnes mors
ferocissima prostrauit. Heu misera humana
vita. Mors eñ deuorauit oēs hos. Quid de
Romulo t Remulo: qui fuerunt fratres ge-
melli: qui a lupa nutriti sunt: qui etiā romaz
construxerūt. Theodosius imperator optimus
xpianor: de quo Ambrosius fecit mirabiles
laudes qui expulit Arrianos. Archadi⁹. Ho-
norius. Karolus magnus: qui totaz terram
occupotam a saracenis recuperauit orientis
et occidentis. Fredericus primus qui multa
euertit. t multa alia fecit. cū eūdo in subsidiū
terre sancte in quodā flumine suffocatus est.
Fredericus scōs armor strenuus linguarus
peritus luxuriosus: cū multis pontificib⁹ ha
buit bellū. capue cuz Gregorio mortuus est
veneno. Rodulphus. Albertus dux austrie.
Hēricus sextus p florētinos venenat⁹ t alij
imperatores romani cū nobilib⁹ plūmis. t ppl'o
mlto mortui sūt. Nō potuerūt romani nec eo

UVA. BHSC. IyR_227

rum reges aliqua via mūdi mortem euadere. Ubi prim⁹ imperator Julius cesar: Octauianus, Tyberi⁹. Cayus. Nero. Claudi⁹. Uespasianus. Titus. Domitian⁹. Adrian⁹. Theodosius. Cirillus magnus. Omnes mortui sunt. Ubi sunt illi viri doctissimi atq; phi. Ubi est Plato: Ubi Aristoteles: Ubi Socrates: Ubi Pythagoras: Ubi Demosthenes: Ubi Seneca: Ubi tot poete: Ubi Homerus: Ubi Menander: Ubi Virgili⁹: Ubi Terenti⁹: Ubi lucan⁹: Ubi Ouidi⁹: Ubi sūt oratores: t rhetores: Ubi Titus Liuius: Ubi Tulli⁹: Ubi doctores medicine. Galienus t Ypocrates: Ubi Auicēna: aut alij: Nūqd medicina sanauit eos: aut eos liberauit a morte: Ubi imperatores: Ubi reges: Ubi pncipes: Ubi duces comites. barones. marchiones. regine pncipisse t multe alie domine nobiles: Ubi tot iuuenes t iuuencule: Ubi tot qui in hoc mundo floruerūt: O vita misera. o vita caduca. o vita labilis. ovita fallax. ovita vmbratica. Omnes mortui sunt. t recluſi sunt in monumētis t corrupti. Hinc hugo. li. j. de aia. d. Dic mihi Ubi sunt amatores mundi: qui ante pauca tē pora nobiscū fuerūt: Nihil ex his manſit niſi cineres t vermes. Attende diligēter qd sunt. t quid fuerunt. Hodie fuerūt sicut tu. Comederunt t biberūt: riserunt: duxerunt in bonis dies suos: in puncto aūt ad inferna descenderunt. Hic caro eorum vermib⁹: illic aūt anime eorū ignibus deputanf: donec rursus infelici collegio colligati: sempiternis inuoluanf incendijs: qui socij fuerūt in vitijs. Una em̄ pena implicat quos vn⁹ amor in crimine ligat. Quid pfuit illis inanis gloria. breuis leticia mūdi potentia: carnis voluptas: falsa diuitie: magna familia: Ubi risus: vbi iocus: vbi saltus: vbi iactantia: vbi arrogātia: De tāta letitia quāta trifticia: poſt tantā voluptatē: tanta grauis miseria. De illa exultatōe ceciderūt in magnā ruinā: t in magna tormēta. Ō illis accidit: tibi quoq; accidere pōt: qz homo es. humus de humo. limus de limo. De terra es t de terra venis. t in terrā reuerteris: qm̄ veniet dies vltima que subito veniet: t forſitan hodie erit. hec ille. Colligimus ergo ex dictis vnūqnēq; mortē expectare debere. Nec cōfidendum est in huius vite breuitate. qz se nobis aliquādo prebet cecā t non videntē. Dein de iaculo suo nos ferociter vulnerat. Ūñ quidaz Esculanus poeta vulgaris dicit. Oyme. speranza del coze inimica. Ebe falli el tempo cum le tue yedute. Perche te monſtri coſi dolcamica: O imperatozes qui eſtis in hoc mūdo. O reges. o pncipes. o tyranni. o duces. o barones. o marchiones. o iuuenes. o senes. o diuites. o pauperes. o sani. o infirmi. O vos omnes qui aſtatis dico vobis. qz moziemini. Benefacite: qz hinc ad paucos annos: etiam vos ſtabitis in sepulcro t non poteritis reſiſtere furori potentiſſime mortis.

De mortis dubietate. Capm. II

Ecundū myſteriū contemplanduz eſt de mortis dubietate. Timendum eſt vniuerſaliq; eo q̄ cuz moz̄ certiſſima ſit omnibus. tñ multa ſunt de ea dubia: que ſunt valde periculoſa. De qb⁹ tria poſſunt notari.

Primum eſt circa tempus.
Secundum circa locum.
Tertium circa modum.

Primū eſt circa tempus qz nullus eſt qui ſciat qñ ſit moziturus. Ignorant hoc vtiq; ſenes pueri infantes iuuenes adoleſcentes. nec reperiſ aliquis qui poſſit dicere qñ mozietur nec in hoc cōfidere q̄ vſq; ad tale temp⁹ non moziet. Ex his inquit ſapiēs. Eccls. ix. c. Neſcit homo finē ſnū. ſed ſicut capiunf piſces hamo: t aues laqueo cōprehenduntf: ſic capienf inſiqui in tēpore malo. Tempus malū pro iniquis dicif tempus mortis: in quo artanf vie impioz̄. qui equidē cū ſibi longam vitā. quaz nolunt firmiter cōſiderare t ponderare. promittunt. decipiunf. Quanto em̄ laborauerunt p mūdo ſperantes ibi recipere fructū laborum ſuoz̄. t perierunt ante temp⁹ qō ſibi promiſerant? Quis pōt eos numerare? Nōne Senna cherib t ſui prevalere t obtinere hierm credi derunt. t de exercitu eoz̄. clxxxv. milia in vna nocte ab angelo ſunt interēpti. iiij. Reg. xix. ca. Et ſic cuz illud ſperaſſent fuerunt decepti. Quid de alijs dicā? Refert Auguſti. in li. v. de ciui. dei. c. xxiij. q̄ cū Radagayſus rex gothorum cum maxima comitiua ſam in vrbis victoria conſtitutus. romanis cerucib⁹ innumeret vna die tanta celeritate victus eſt. vt ne vno quidā nō dicam extincto ſed vulnerato roma nozum. multo amplius q̄ centum millium p ſternetur eius exercitus. atq; ipſe cum filijs moz̄ captus t pena debita necatus. In bello ingens fuit hec ſtrages ſubſecuta. Sed nō ſic de alijs qui moztis pericula fugiunt. Audias obſecro: quia moz̄ vbiq; pugnat. non ſolum in bello. ſed etiaz in domo in menſa. in lecto. t vbicūq; locoz̄. Propterea Seneca ad Lucillum dicit. Omnis dies t omnis hora. q̄ nihil ſum⁹ oſtendit. t aliquo argumēto recenti

UVA. BHSC. IyR_227

admonet fragilitatis oblitos, cum eterna me ditantes respicere cogat ad mortē. Quid sibi illud principiū velit queris. Senitionē cornelium equitem romanoꝝ splēdidū ⁊ officiosum noueras: ⁊ tenui principio se ipse promouerat, ⁊ iam illi decliuis erat cursus ad cetera Facilius enim decrescit dignitas q̄ incipit. Pecuniam quoq; ceptaꝫ esse paupertate plurium amorem habet dum ex illa ereptat. Vic etiam Senitio diuitijs imminebat: ad quas illū due res ducebant efficacissime: ⁊ querendi ⁊ custodiendi scientia quarum vel altera locupletem facere potuisset. Vic homo summe frugalitatis non minus patrimonij q̄ corpis diligens: cum me ex cōsuetudine mane vidisset: cum per totam diem amico grauiter affecto ⁊ sine spe iacenti vsq; in noctē assedisset: cū hilaris cenasset: genere valitudinis p̄cipiti arreptus anguinia glandula vix cōpressum artatis faucibus spm̄ traxit in lucem. hec ille. Tēporibus aūt istis multa iuuenum turba mortua est ex peste: que valde italiam nostrā occupauit: precipue in ciuitate Ferrariensi anno M.cccc.lxiiij. mortui sunt in quattuor mensibus nouē milia hominū. adeo q̄ ciuitas erat vacua: quia vt ait Esculanus. Ogni creato se corrumpe in tempo. Passano li acti humani come fumi Chi ne va tardo: ⁊ chi ne va ꝑ tempo. Et ideo clamo. Vigilate vigilate: quia nescitis diem neq; horam mortis. O mortales fatui ⁊ insensati: in quo cōfiditis? O iuuenes stulti vigilate: quia spes vestra sepissime fallitur. Unde Tullius in libro de senectute ait. Frustra sp̄at adolescēs se diu victurū. Quid em̄ stultius q̄ incerta ꝓ certis habere? Quoniam etiam illa etas multo plures q̄ senectꝰ mortis habet casus. Facilius enim adoloscētes in morbos incidūt: grauius egrotant: tristius curant, hec ille. ⁊ Seneca Juuenes mortem habent a tergo: senes autē ante. O quot sunt qui multa disponūt in tribꝰ vel in quattuor annis se facturos, qui ante annū morientur? Quot edificant domos. ⁊ in eis nō habitabunt? Quot plantant vineas ⁊ vinū non bibent? Quot lucrantur pecunias: ⁊ alij expendent illas? Quot cogitant facere magna: ⁊ in breui finem reddituri. coram iusto deo cū dolore maximo presentabūt? O infelix humana conditio. omnibꝰ dicendū est. vigilate quia nescitis diem neq; horam mortis. Secūdum dubium mortis est circa locum. Nescit etiam miser homo in quo loco mors sit eum innasura. Vidimus nanq; varios varie mortuos. Magnū inter angustias mortis reputat solacium. cum quis in domo parentū vel domesticorum in lectulo decubans nature debituꝫ soluit. sed homo nullus hoc firmiter ⁊ certum tenere potest. Et huius rei vidimus tam lucida exempla ⁊ experimēta vt non nisi flendam putare valeamus humanā vitam. Alios vidimus suspensos in patibulo. alios cōbustos ⁊ cōfixos palo. alios submersos in aqua. alios morte subitanea extinctos. alios trūcatis capitibus vitam finire, alios varijs casibus ⁊ innumeris vt ita dicā extremam clausisse horam. Et omnes tales frustrati sūt a voto suo quibus aliud q̄ sperabant euenit. Quid ergo aliud faciemus nisi timere. exemplo aliorum. Unde quidā aiebat. Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Fac etiam tu illud quod Seneca ad Lucillū scribit. Incertum est quo loco mors te expectet. Tu itaq; eam in omni loco expecta. Et idem ad eundem. Erras si in nauigatione tantum existimas munituꝫ esse A morte vita deducit. In omni loco eque interuallum est. Non vbi mors se prope ostēdit vbiq; tamen ꝓpe est. hec ille. Et tñ locus dubius est mortis oībus hoībus mūdi. Tertiū dubium mortis est circa modū. qꝛ nullus scit quomō bene vel male. Et tamē nihil est tam necessariuꝫ vnicuiq; q̄ bene mori. Ut autem quis moriatur bene: necesse est vt bene viuat quia vix de mille milibꝰ male viuentibꝰ vnus bene moritur. sicut etiam de mille bene viuētibus vix male morit vnus. quia Augustinus dicit impossibile est male viuere. ⁊ bñ mori. ⁊ econuerso. Magnopere quippe hoc timere deberent illi quibus vita est lubrica ⁊ dissoluta. Talibus nāq; in extremo ꝯstitutis horridus timor ⁊ tremor accedit. Dic exemplum de illo domino qui tres amicos habebat. de quibus duos dilexit: tertiū vero nūq̄ dilexit. Cuꝫ autem a principe esset vocatus. ille timens ne aliquid mali vellet sibi inferri. iuit ad amicos ⁊ dixit primo amico. Amice dñs misit ꝓ me vt statim vadam ad eum. Rogo te vt venias mecum. qꝛ securior ero. Ille autem dixit nolo quia nō possum. Sufficit q̄ dum mecū stetisti fui amicus tuus. ⁊ tibi seruiui. Nunc autem vadas. quia nolo venire. Secunduꝫ autē minus q̄ primum diligebat. Et hic vadit ad eū Amice. Dic vt supra de primo. Ille vero respondit. Ego nolo venire ad eum. tamen ego veniam vsq; ad ianuam. et ibi te dimittam. Tertium vero minime dilexerat. tamen iuit ad eum ⁊ dixit. Amice ego nunq̄ te dilexi ta-

UVA. BHSC. IyR_227

men rogo q̄ digneris mecum venire ad prin cipem quia misit pro me. Ille vero respondit. Doleo q̄ non me plus dilexeris ⁊ pluris pre cij feceris. tamen vadas quocunq; volueris: ego sequar te. Nota q̄ primus amicus sunt diuitie. quas preposuit parentibus ⁊ amicis Secundus amicus est vxor quā minus dile xit illa vero respondit. Et vsq; ad sepulcrum te sociabo. Tertiꝰ amicus sunt virtutes, quas nūq̄ apud se habuit nec dilexit. tamē ille pau ce quas dilexit ipsum sequentur. Amplia mo do tuo. Ideo hoc Innocentius considerans ⁊ videns conditionem humanam labilez dixit. Ualete amici mei et pro me orate. Iter enim extraneum pergo. quod nunq̄ ambulaui. ad regionem longinquam. quam nunq̄ vidi. et ad seculum alterum animarum vnde nullus reuersus est, ad mansiones metuendas, vbi nullus mihi compatietur, ⁊ ad iudicium terri bile vbi nescio quid mihi contingat. Ecce que ro adiutorium ⁊ non est qui me eripiat. que ro qui me societ. ⁊ nullus mihi compatit̄. De his enim tribus loquitur Bernardus dicens Certus es o homo quia morieris: sed omni no incertus. vbi quomodo ⁊ quando. Ubi sci licet an ibi an alibi in terra vel in mari. Quō an in statu penitentie: an in statu culpe: mor te subitanea vel naturali seu violenta. Quan do scilicet in hieme vel in estate. iuuentute vel in senectute: hodie vl̄ cras. O q̄ dura erit me moria actionum malarum. O pctōres exce cati. o iniqui ⁊ scelerati audiatis quid dicit il le doctor vulgaris Petrarcha. Passano vo stri triumphi ⁊ vostre pompe. Passeno li sta ti passeno signorie. Ogni cossa mortale tēpo interrūpe. Hec ille. Seruemus ergo regulaz Pauli. ad Gal. vj. c. Dum tp̄s habemꝰ opere mur bonū. Ueniet nāq; nox scilicz mors quā do nemo poterit nec bene nec male operari.

De mortis crudelitate. Capl̄m. III

Tertium mysterium contemplanduz est de mortis crudelitate. Expoliat enim mors crudeliter mundi amato res tribus bonis.

Primum bonum est gloria huius mundi: siue pompa.

Secundum bonum est rerum temporaliuz abundantia.

Tertium bonum est corporis voluptas.

Primū ergo bonū quo mors spoliat ama tores mundi, est mundana gloria vel pompa in quibus multi ponūt spem suam. Cum aūt isti in extrema necessitate: vel i extrema hora laborant: ꝑcipere possunt q̄ verum sit illud Esaie. xl. Omnis caro fenū: ⁊ omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccatū est fenū ⁊ ceci dit flos. Et Iaco. p̄mo ca. Exortus est sol cuz ardore: ⁊ arefecit fenum: ⁊ flos eius decidit et decor vultus eius deperijt. Quid em̄ por tāt de gloria sua p̄ncipes ⁊ barones ⁊ alij hu ius mūdi p̄ncipatus habētes? Quid de hono re quez eis homīes inferebāt? Quid de comi tiua baronum? Quid de timore quem eis ser ui ⁊ subditi habuerūt? Omnia derelinquunt in morte. Idcirco legitur de Alexandro ma gno: q̄ cum mortuus esset venerunt septem philosophi ad plorandū eum. Et vnus illorū dixit. O Alexāder: heri domīabaris toti mū do: ⁊ hodie mors tibi dominat̄. Scd̄us dixit. O Alexander: heri nō sufficiebat tibi totus mūdus: hodie sufficiunt tibi due vlne terre. Tertius dixit. O Alexāder: heri habebas co mitiuā tot dominoꝝ regū p̄ncipum ducuz ⁊ famulorum: ⁊ hodie solus iaces in sepulcro: Quartus dixit. O Alexāder: heri vocē tuam omnes timebāt: hodie te nullus mortuum ti met. Quitꝰ dixit. O Alexander: heri vocem tuam omnes audiebāt: hodie morte deuictꝰ iaces in sepulcro ⁊ nō vales loqui. Sextꝰ di xit. O Alexāder. heri tot regna habebas in tua potestate. hodie te tenet mors in sua. Se ptimus dixit. O Alexander, heri comedebas tot cibaria delicata. hodie factus es esca ver mium ⁊ cibus. Ecce ergo q̄ crudelis ē mors q̄ dira. Omnes dominos qui fuerūt expoli auit ⁊ omnes qui sunt. ⁊ qui erunt expoliabū tur vana gloria. Unde considerans hoc Au gustinus dicit. O vita fallax et vmbratica plena laqueis multis. Nūc gaudeo sepe tri stor. nūc vigeo sepe infirmor, nūc viuo statiz morior, nunc felix appareo statim miser vide or. nūc rideo statim fleo. sicq; oīa mutabilita te subiacent. vt nihil vna hora vno statu ꝑ maneat. Hinc timor. hinc tremor. hinc fa mes hinc sitis. hinc calor. hinc frigus. hinc la bor. hinc dolor exuperat. Importuna enim mors mille modis homines quotidie rapit. Hunc nāq; febribus illum opprimit dolore. hunc consumit fame ⁊ siti illā extinguit. hūc mors suffocat aquis. illuz perimit flammis. hunc interimit laqueo. istū dētibus bestiarū. hunc trucidat ferro, illum veneno corrūpit. Et sic mors misera tot modis vitā finire cō pellit, Et nūc sup̄ b̄ oīa magna est miseria eiꝰ:

UVA. BHSC. IyR_227

quia cum nihil sit mortis certius nihil cñ homa mortis intertius. Ignorat̃ homo finẽ suum ⁊ cũ stare se putat perijt spes eius ⁊ nescit vbi quõ ⁊ qñ: ⁊ ide certus est q̃ eũ mori oportet. Secundũ bonũ quo mors dira priuat amatores mũdi. est rerum temporaliũ abundantia. nihil em̃ de suis diuitijs reportant diuites. sed omnia remanẽt domus. ſ. possessiones denarij aurũ argentũ indumẽta varia et oẽs thesauri. iuxta illud Job. xxvij. Diues cũ dormierit nihil secũ asseret. aperiet oculos suos ⁊ nihil inuenet. Et p̃s. ait. Dormierunt somnum suũ: ⁊ inuenerũt oẽs viri diuitias in manib⁹ suis. Hoc intelligens Saladinus magn⁹ inter sarracenos rex multor̃ regnorũ appropinquans morti sudarũ quod p⁹ mortẽ induẽdus erat sibi portari fecit. demũ p ciuitatẽ ipsum ostendendo omnib⁹ clamari fecit. Tantũ portat de rebus suis rex Saladin⁹ potentissim⁹ ⁊ magnus. Tertiũ bonus quo mors priuat amatores mundi est corpis voluptas. In morte nãq̃ deficiunt delectose vestes: instrumẽtor̃ melodie. picture in pãnis ⁊ in cameris. cibaria delicata. accipitres canes ⁊ alia hmõi que faciũt ad corpis delectationẽ immo exanime ipsum corp⁹ cadauer faciunt. Eius oculi nõ videbunt lumen: facies efficietur pallida: man⁹ nihil amplius poterũt tangere pedes nõ poterũt ambulare. lingua non poterit loqui: labia nõ poterũt mouer̃: aures nihil audient. O mors crudelis o mors dira. O mors amara: q̃ amarum est iudicium tuũ Sed ve illis qui nimis tenuerũt corpus delicate. Quidnã faciẽt cõtra mortẽ? Heu mors misera q̃ miseros facis mundanos ⁊ terrenos. Quod hoc sit verum patet ex dicto Diogenis. qui de cesare ait. Intuitus sum vt videm cadauer cesaris liuido colore colozatum. putredine circũdatũ. aluum eius diruptum: ⁊ vermiũ cateruas p illud discurrentes: duo famelici angues pascebant in foueis oculor̃ crines nõ adherebãt capiti. dentes patebant labijs consumptis. ⁊ dixi. Vbi est cesar chorus puellarũ. magnitudo diuitiarũ. caterua baronũ acies militũ? Vbi sunt canes venantes equi veloces: aues rapaces. thalamus depictus. lectus eburne⁹. atrium aureũ? Vbi sunt vestimenta mutatoria. cibaria diuersa. canticum lire. organorum sonitus. odor aromaticus? Te verebenf hominꝫ. timebant principes. colebant vrbes. Vbi est tanta potentia. tantaq̃ preclara magnificentia magnificaꝫ? Et respondit mihi. Hec oia defecerũt in me. quãdo defecit spũs meus: ⁊ reliquerũt me in hoc misero sepulcro circundatum putredine carnis mee. Audiãt ergo vniuersi mortales: quia in hoc mũdo nihil est bonum: nisi deum timere ⁊ in eo totã spem suã ponere: in quo sunt thesauri absconditi. Quid inq̃ prosunt o frat̃ diuitie? Quid vana gloria? Quid letitia. mũdi: cũ nõ liberent nec defendere possint a morte nec ab eius furore. Ecce em̃ q̃ sedebat heri gloriosus: modo consumit̃ vermibus in sepulcro. Cur ergo superbis virmis et cinis: quia puluis es: ⁊ in puluerẽ reuerteris Ergo anima reuertere ad dñm deum tuum. ⁊ confidera quia in hoc mũdo misero: nulla ẽ vera salus: nulla requies: nulla spes. In ipo ergo deo oẽm felicitatẽ tuã pone: ⁊ ei mũdo puro cor de ac corpe fuire stude: vt euadere possis mortem sempiternam: ac acquirere gloriam eternam: ad quam iesus xp̃us nos eternaliter perducat. qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

De catenis peccator̃. Sermo XIIII

V Idi angelũ descendentẽ de celo: habentẽ clauẽ abyssi ⁊ catenã magnã i manu sua. Apo. xx. Infirmitates curande dilectissimi in xpo iesu: nõ aliter curant̃: nisi p medicinas eis cõtrarias. vtputa infirmitates calide p medicinas frigidas: ⁊ ecõuerso. Et hoc confirmat Arist. ij. etb. di. Medicine habẽt fieri p ꝓria. et. viij. Cõtraria ꝓijs curant̃. Quare ãtiqu⁹ ille spens generis humani inimicus. videns hoiem illuc posse cõscendere per humilitatẽ. vnde ipse per superbiã corruerat cõfirmatus in dei odio ⁊ nostri inuidia semp querit nos precipitare. ⁊ ad baratrum vbi ipe est deducere p frequentationẽ pctorum mortalium. Et quia scit nos p penitentiaꝫ in hac vita posse resurgere: conat̃ multis modis in ipsis nos ligare ne resurgamus. vt in his mortẽdo eternaliter peam⁹. Propter hoc dicit thema nostrum. videlz. Vidi angelũ. i. diabolũ descendentẽ de celo. i. p superbiã cadentẽ habentẽ claem abyssi. ⁊ catenã magnã in manu sua. i. ligamenta ad ligandũ alas ne vere peniteãt. sed eternaliter pereãt. Que volẽtes dissolvere. ⁊ de alabus nostris extirpare. vt possim⁹ penitere, necesse est malleos fortes habere. qui ipsas catenas dirumpant: ligamentaq̃ dissoluãt. Sed quia oppositꝫ iuxta se ponitur magis elucescũt. videamus ꝓmo catenam ⁊ ligamẽta que singillatim p medicamẽta con

UVA. BHSC. IyR_227

trarla dissoluem⁹. Ex scriptura em̄ sacra vt p
cipere potuit catena ista magna habet nouē
modos tot̄ necesse est soluere t totaliꝫ destru
ere: vt a peccatis nos ipos soluam⁹: videlicet.

Prima ōr infidelitas.
Scōa ōr despabilitas.
Tertia ōr horribilitas.
Quarta ōr difficultas
Quinta ōr exēplaritas.
Sexta ōr delectabilitas.
Septima ōr timiditas.
Octaua ōr plumptuositas.
Nona ōr longanimitas.

Prima ergo catena magna t terribi
p lis est infidelitas. Mirari em̄ soleo
tantam diuersitatem hominuꝫ tam
diuersimode operantiū. Quidam em̄ bene: q̄
dam melius: quidā vero optime, quidam ma
le: aliqui pessime: nōnulli pessime operant. Sz
finaliter inuenio q̄ ista diuersitas nō causat
nisi ex defectu aut a diuersitate fidei. Et ꝓ huis
dicant oīs se credere: non tamē oēs illa que
credunt considerant t inuestigāt. Quod autē
hoc sit verum probatur.

Primo per rōnē.
Scōo per auctoritatē.
Tertio p exemplū.

Primo per rationē sic. Sentētia est Aris.
in principio de sensu t sensato, Nihil est in itel
lectu q̄n prius fuerit in sensu. Q̄ si per intel
lectum nō cognoscit: nec p voluntatē amatur
sicut ipe ait in tertio de anima. Volūtas non
fertur nisi in p̄cognitū. Et Aug. x. de tri. c. j.
ait. Firmissime nouimus amari nisi nota nō
posse. Quod si nō amatur: nec etiā ꝓpter il
lud aliq̄d boni operat. Si ergo volumus bene
agere: t in ꝟtutibus insudare. necesse est bo
nū t p̄mū ꝓpter q̄ opamur cognoscere: q̄
finis mouet opantē ad agendū. ij. phisicoꝝ.
Sed ipm bonū supernū t felicitatem eternaꝫ
nō possum⁹ naturaliter cognoscere. ergo ne
cesse est vt supernaturaliter cognoscamus. et
hoc est per fidem. Quāta ergo erit fides: tan
ta erit cognitio: quāta erit cognitio: tāta erit
effectio: t quāta erit affectio: tāta erit virtuꝫ
operatio. Ergo de primo ad vltimum quanta
erit fides: tanta erit operatio. Rursus p eam
dē rōne penā eternā malū esse acerbissimū na
turaliter cognoscere nō possum⁹ ergo supera
turaliter per fidem. Si ergo volum⁹ pctā deui
tare necesse ē penā ad quā pctā inducūt nos
cognoscere. Et tāta erit peccati deuitatō. quā
ta erit pene cognitio, Si ergo non est nisi per
fidem. quāta erit fides: tanta erit pctōꝝ deui
tatio t oditio. Per hāc ergo rationē patz ope
ra bona t mala p̄cedere a ꝓfectu t defectu fi
dei. Secundo hoc idem ꝓbaf per auctori
tatē Aug. di. Fides mensurat actiones. Et p
illud Lac. ij. diuinaꝫ institu. aduersus gentes
c. j. circa principiū. Nā dū existimāt nulli deo
nos esse cure: aut post mortē nihil eē futuros
totos se libidinibus addicunt. Et dum licere
sibi putant hauriendis voluptatibus scienter
incumbūt: p quas imprudētes laqueos mor
tis incurrunt. Ignorant em̄ que sit hominis
ratio: quā si tenere vellēt in p̄mis deum suuꝫ
agnoscerēt: virtutē iusticiāꝫ sequerent, terre
nis figmentꝫ animas suas nō substerneret et
mortiferas libidinū voluptates nō appeterēt
hec ille. Probatur etiā auctoritate sacre scri
pture. Et primo Moysi dicentꝫ Numeri, xx.
Quia non credidistis mihi vt sanctificaretis
me coram filijs israel: nō introducetis hos po
pulos in terrā quā dabo eis. Item. ij. Parał.
xvj. Prebet fortitudinē his q̄ corde pfecto cre
dunt in eū. t Thobie. ij. Vitā illā expectamus
quā deus daturus ē his q̄ fidē suā nūq̄ mu
tant ab eo. t Esa. vij. Si nō crediderit̄ nō per
manebitis. qz i peccatū rues. Ideo dicit Aba
chuc. ij. Justus in fide sua viuit. i. bene operat.
Preterea dicit Matth. ix. t Luce. vij. Confi
de filia fides tua te saluā fecit. t Matth. ix.
Scōm fidem vestrā fiet vobis, Et. xv. O mu
lier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et
Mar. ix. Omnia possibilia sunt credenti etiā
maxima t ardua. t Joh. iij. Qui credit in eum
non iudicatur: q̄ vero nō credit iam iudicatus
est. Et iterū. Qui credit in filium dei habet vi
tā eternā. qui aūt incredulus ē filio: nō vide
bit vitā eternā: sed ira dei manet super eum.
Item Paulus magnificat fidem nostram di.
Ro. j. Gratias ago deo: q̄z fides vestra ānū
ciat in vniuerso mūdo. et Roma. x. Corde em̄
creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit
ad salutem. Dicit enim scriptura. Omis qui
credit in illum non confundetur. t. ij. ad Cor.
xiij. ait. Si estis in fide christi ipi vos proba
te per opera. t ad Gala. ij. Nullus iustifica
tur ex operibus legis: nisi per fidē. t ad Ephe.
ij. Gratia estis saluati per fidez. Et. vj. In oi
bus sumentes scutū fidei: in quo possitis oma
nia tela nequissimi ignea extinguere. Item
ad Hebre. x. Lapidati sunt, secti sunt, tentati
sunt in occisione gladij mortui sūt. Circūierūt
in melotis t in pellib⁹ caꝑnis egētes: angusti
ati: afflicti quib⁹ dignus nō erat mundus. Et

UVA. BHSC. IyR_227

hec omnia propter fidē. Item Jaco. ij. Quid pderit fratres mei si fidē quis dicat se habere, opera autem nō habeat? Numqd poterit fides saluare eū? Itē. j. Joh. v. c. Hec ē victoria q̄ vincit mundū fides nostra. Patēt ergo pdicta p auctoritates. Tertio pbat p exemplū. Ponat q̄ quidam transeat per viā: t occurrat ei vn⁹ amic⁹ eius dicens. ne transeas vlterius qm̄ inimici tui prope parati sunt cuz gladijs interficere te. Ille autē si credet audiet: si autē transierit interficiet. Sic em̄ nobis euenit p viā peccatoꝝ trāseuntibus. Venerūt ppbē: martyres: t apostoli, demū ipe xps nobis amicissimus t clamauerunt omnibus peccatoribus dicentes. Ne transeatis o supbi perviam superbie. O auari p viaz auaricie q̄ inimicus vester diabolus interficiet vos. i. ducet vos ad infernū in illas tenebras exteriores. Quare ergo nō fugim⁹? Quare istam vitam nō denitam⁹? Nō ob aliud q̄ nō credim⁹ Rursus ponat q̄ vnus cupid⁹ t auarus querens ditari nūcios habeat dicētes sibi. Perge ad illā ciuitatē. t multas pecunias lucrabe ris. Numqd si credet nō ibit? imo cursu velocissimo t nō tardabit. Sic nobis euenit natura liter desiderātibus felicitatē. Quibus dictum est solum felicitatē esse in alia vita: t ibi summū bonū adesse. Nō ergo ob aliā causam euenit: vt illud summū bonū totū ptēnat: nisi q̄ ānūci antib⁹ nō credim⁹. Et sic p3 pdicta pclusio p rōnem: p auctoritatē: t per exemplū. Si aūt quererē a me. ppter quid fidei nostre tātis signis approbate: nō credit hominū multitudo maxima: dicerē cupiditatē t inordinatam terrenoꝝ affectionē but⁹ rei solam causam eē pbando sententiā meā per auctoritatem, Lac. in libro. vij. diui. instī. aduersus gentes. ca. j.

Interim necessariū puto admonere lectoros: q̄ hec nostra q̄ tradim⁹? praue vitiosiq̄ mentes aut omnino nō intelligent, vebetatur em̄ acies eoꝝ terrenis cupiditatibus: que sensus omnes grauant: imbecillesq̄ reddunt. Aut etiā si intelligent: dissimulabunt tamē: t esse hec vera nolent. q̄ trahunt a vitijs: t scientes suis malis faueāt: quoꝝ suauitate. capiunt: et virtutis viā deserūt: cuius acerbitate offendūtur. Nā q̄ auaricia t opū inexplecabili quadā sitī flagrant. q̄ nō possūt vendi⁹ aut elargitis que amant: tenui cultu vitam degere sine dubio malunt id esse fictū quo desideriis suis renūciare coguntur. Itē que libidinū stimulis incitati. vt ait poeta: in furias ignēq̄ ruunt: vti q̄ incredibilia nos afferre dicunt: quia vulnerant aures eoꝝ preceptaſcōtinētie. que illos a voluptatibus suis phibēt. quibus animā suā cū corpore adiudicauerūt. Qui vero ambitōe inflati. aut amoze potētie inflāmati omne studiū suū ad acq̄rendos honozes cōtulerūt: nec si solem ipm̄ in manibus gestemus. fidē accō modabūt ei doctrine: que illos iubet omni⁹ potentia t honoze contēpto hūiles viuere, atq̄ ita hūiles vt t accipere iniuriā possint t referre nolint t acceperint. Di sunt homines qui ꝑtraveritatē clausis oculis q̄dāmodo latrāt. Qui autē sani sunt vel erūt: id est nō ita vitijs imersi vt insanabiles sint. t credēt his t libēter attendēt. t quecūq̄ dicim⁹. aperta plana t simplicia t quod maxime opus est vera t in expugnabilia illis videbunt. Nemo virtuti fauet nisi qui seq̄ potest. Sequi autē nō facile ē oībus. Di possunt q̄s pauptas t rerū indigētia exercuit. t virtutis capaces effecit. hec ille Et sic habemus pmā catenā. Cōtra istam catenā ad ipam totaliter dissoluendā. duplici malleo laborabim⁹. s. rationis t exēplaritatis. Primo malleo rōnis. Presupponat ergo res oēs creatas habuisse principiū t mūdum esse factum vt dicit pbus. ij. metau. t in j. de celo t mūdo. sed non ab alio. nisi ab, ipso deo. Nam per hanc cognitionem venimus in cognitionem veri dei. sicut probat Aristo. viij. phificoꝝ. Primo via cause efficientis. Quia est deuenire ad vnam causaz, que est causa vltima omniū. t nō habeat causam supra se. q̄ aliter esse pcessus in infinitū. quod a nullo cōcedit Secundo via motus. quia nihil mouetur a seipso. Et intellige hic moueri educi de potētia ad actū. Est ergo deuenire ad vnū immobile quod faciat omnia moueri. Et iste est deus. de quo dicit Boetius in de consolatione phie li. iij. metro. ix. O qui ppetua mundum rōne gubernas. Terraꝝ celiq̄ satoꝝ. qui tempus ab euo. Ire iubes stabiliscq̄ manens das cuncta moueri. Nota ergo q̄ iste deus ē sūma sapētia t intelligentia. t ideo oia fecit ppter aliquē finem. q̄ oīe agens ꝑm rōnez agit ppē finē. vt dicit pbs. ij. phisi. t. ij. de aia Si ergo queramus quare fecit elementa. et fructus terre t oia alia animalia? Non ob aliud nisi vt ostenderet suā potentiaz t ad hois vtilitatē q̄ eis vtī vt patz. Propter qō dicit Aristo. in. ij. phisi. t in. ij. de aia. Finis quodā modo omniū ē homo. Et ex hoc sequit hominē esse nobiliorem omniū rerū naturaliū ꝑpter ipm̄ factarum. Rursus si queraf quare fecit hominē t velim⁹ dicere q̄ ad hoc solum

UVA. BHSC. IyR_227

ꝓ in hac vita comedat ⁊ bibat ⁊ viuat ⁊ finaliter moria ſ. vt videm⁹ ꝙ expientiã ⁊ vlterius nõ ſit de ipſo memoria. ſequereſ hoc falſiſſimũ inconuenies terrã ⁊ arbores ⁊ etiã elementa ⁊ beſtias. nobiliores eſſe ipſo homie. Et qz hoc eſt inconuenies ⁊ nullatenus verũ: ⁊ cõtra omnẽ pbiam naturalem. que vult finẽ nobiliorem eſſe his q̃ ſunt ad finẽ ordinata. vt ait Ariſto. ij. phiſi. ideo oportet cõcludere finem noſtrum eſſe alibi. i. in vita futura: ⁊ hominẽs futurũ eſſe immortalẽ ⁊ ꝓpetuũ qz fruſtra aliter eẽt cõditus a deo ⁊ ſic de ceteris creaturis maior cura fuiſſet deo ꝙ de nobis rationalibus quod falſum eſt. Et hec omnia trahunt ab illo pulcherrimo textu. Zacrã. in. vij. libro diuinarum inſtitutionũ. c. iiij. q̃ ait. Quis eſt vel tam ineptus vel tam ociosus vt aggrediatur facere aliquid fruſtra ex qua nullam vtilitatem: nullũq̃ cõmodũ ſperet? Qui domũ edificat nõ ideo edificat vt tm̃modo dom⁹ ſit ſed vt in ea poſſit habitari. Qui nauem fabricat: hõ ideo aſſumit operam vt tantũ nauis appareat: ſ vt in ea nauiget. Itẽ q̃ vas aliquod inſtituit aut formaſ. nõ ꝓpterea illud facit vt tantũ factũ eſſe videatur. ſ vt vas illud effectum capiat aliquod neceſſarium. Similr cetera q̃cunq̃ fiũt nõ vtiq̃ in ſupuacuũ. ſ ad vſus aliquos vtiles ordinanſ. Mundus ergo a deo factus eſt. nõ vtiq̃ ꝓpter ipſum mundum. Nec enim aut caloꝛe ſolis. aut lune. aut aſpiratione ventoꝛ aut humoꝛe imbꝛũ. aut animonia frugũ: cũ ſenſu careat indiget. Sed nec illud quidẽ dici poteſt ꝙ deus ꝓpter ſeipm fecerit mundũ: qm̃ poteſt eſſe ſine mundo ſicut fuit antea: ⁊ his omnibus que in eo ſunt q̃q̃ generanſ deus ipſe nõ vtitur. Apparet ergo aiantiũ cauſa mundum eſſe conſtructum. qm̃ his rebus quibus cõſtat aiantes fruunt: que vt viuere ⁊ conſtare poſſint. omia his neceſſaria tẽporibus certis ſubminiſtranſ. Rurſus ceteras animantes cã hominis eſſe factas ex eo clarũ eſt ꝙ homini ſeruiunt. ⁊ tutele eius atq̃ vſib⁹ data ſunt. Et infra ſcz. c. v. Sicut ergo mundũ nõ ꝓpter ſe deus fecit: qz ei⁹ cõmodis non indiget. ſed ꝓpter hominẽ qui eo vtitur. ita ipſum hominẽ non ꝓpter ſe. Que vtilitas deo in homine mãt Epicurus. vt eũ ꝓpter ſe faceret. Sez vt eſſet qui opera eius intelligeret. qui puidẽtiã diſponendi rõnem faciẽdi. vtutẽ cõſumãdi. ⁊ ſenſu admirari: et voce ꝓloqui poſſet. Quoꝛ oim̃ ſumma hec ẽ. vt deũ colat. Is enim colit qui hec intelligit. Is artifex rerum omnium. Is verum patrem ſuũ debita veneratione ꝓſequit: qui virtutes maieſtatis ei⁹ de ſuoꝛ opeꝛ inuentione: incꝓtione: pfectione metit. Quod planius argumẽtũ ꝓferri põt. ⁊ mundũ hoĩs. ⁊ hoiem ſui cã deũ feciſſe. q̃ ꝙ ex oibus animãtib⁹ ſolus ita format⁹ eſt. vt oculi ad celũ directi. facies ad deum ſpectaret. vult⁹ ſuo cũ parente cõis ſit vt videaſ hoiem de⁹ quaſi ꝓrecta manu allenatũ ad cõtẽplationẽ ſui excitaſſe. hec ille

Secũdo malleo exemplaritatis diſſoluẽda eſt hec catena diabolica. Nam videmus ꝙ experiẽtiã tot ⁊ tanta miracula eſſe facta. q̃ nõ niſi per deũ fieri potuerũt. Ũñ Ric. in. iij. de trinitate ait. Dñe ſi decepti ſum⁹. non niſi per te decepti ſumus. Nam tãtis ſignis firmata ſunt. q̃ nõ niſi per te fieri potuerũt. Et hoc ꝓbaſ per Ariſto. in poſtꝑdicamentis. q̃ dicit ꝙ a ꝑuatione ad habitũ nõ eſt regreſſus per naturam. Si ergo homo ꝓziuat⁹ eſt viſu. nõ ꝑt illuminari niſi per opus ſupnaturale et diuinũ. Similr mortu⁹ nõ ꝑt reſuſcitari niſi ꝙ miraculum. Quare ergo dubitamus fidei credere: ⁊ ei totaliter adherere: cum ſit tot ⁊ tantis miraculis ꝓbata ⁊ confirmata. Quod ſi dixeris miracula facta nõ eſſe. reſpondet Auguſtinus. xxij. de ciuitate dei. ca. v. in fine dicẽs. Si iſta miracula facta eſſe non credunt vnuſ grande nobis miraculum ſufficit. ꝙ iam ſine vllis miraculis tot⁹ mundus credidit. Quod ſimiliter dici põt de miraculis dieb⁹ noſtris factis per inclytum confeſſoꝛem Antonium padduanum noſtrum: que tot ⁊ tanta fuerunt vt vehementẽ ſtupoꝛem toti mũdo induxerint. O fides ſancta. o fides catholica: o fides oꝛthodoxa. o fides roboꝛata: quis dubitet amplius tibi credere? Certe nullus: niſi a ſenſu ⁊ ratione alienatus. Nam miracula tot factaꝝ vidimus: audiuimus: palpauimus. que nullatenus negare poſſumus. Que ſi quidam veneneno ſerpentino negabunt. vnum grande miraculum miraculoꝛ eſt. ꝙ totus mundus vt ita loquar. pedibus vnius pauperis fratris mortui proſternitur ⁊ inclinatur. Ipſum adorant reges. domini ꝓlati. ⁊ ſummi pontifices. Credamus ergo indubitanter. ⁊ credendo amemus. ⁊ amando deo fideliter ſeruiamus. ⁊ finaliter ſalui erimus.

Et ſic patet ꝓma catena.

Ecunda catena vocatur deſperabilitas. Nam hec eſt conſuetudo demonis ex fallacia ſua. vt anteq̃ peccatoꝛes peccent eis ſuggerat deum eſſe miſericoꝛdem. Sed poſtq̃ peccauerint

UVA. BHSC. IyR_227

suggerit ipsum esse crudelē. vt sic desperando de misericordia dei nūq̄ peniteāt. Sicut fecit Cayn homicida: q̄ dixit Gen. iiij. Maior est iniq̄tas mea: q̄ vt veniā merear. Idcirco salomon ait Prouer. xviij. Impius cū in ꝓfundū pctōꝝ venerit cōtēnit scz veniā. Item in ꝑsona iniquoꝝ d̄r Viere. xv. Factus est dolor meus ꝑpetuus: ⁊ plaga mea desperabilis renuit curari. Sicut fecit iudas Mat. xxvij. Proiecti argenteis in templo recessit: ⁊ abiens laqueo se suspendit. Et ex hoc sequit̄ illud malum qꝛ ruunt de pctō in pctm̄: ⁊ indies efficiuntur deteriores iuxta illud Eph. iiij. Desperantes semetipsos tradiderūt impudicitie in opationē immūdicie oīs in auariciam. Sed catena ista facile dirumpit̄ auctoritate scripture ⁊ exemplo. Nam oīs scriptura clamat ꝙ deus est misericors. Inter alia Salomon eccl̄i. ij. c. ait Pius ⁊ misericors est deus: ⁊ remittit in die tribulatōis pctā. Et idē. xvij. Magna ē misericordia dn̄i ⁊ ꝓpiciatio illius cōuertentibus ad se. Itē. xviij. c. Quis adijciet enarrare mīaz dei. Itē Johel. ij. Conuertimini ad me in toto corde vestro. ⁊c. ⁊ infra. Et ꝯnertimini ad dominū deū vestrū: qꝛ benignus ⁊ misericors est patiens ⁊ multe mīe: ⁊ p̄stabilis sup malicia. Itē p̄s. xxix. Audiuit dn̄s ⁊ misertus est mei. ⁊ in plurib⁹ alijs locis. ita ꝙ videt̄ scriptura nō aliud facere: q̄ preconizare misericordiaz dei O pctōr indurate: o peccator obstinate: quare ergo desperas. Quare nō cōuerteris ad dominū: qꝛ dominus semꝑ est ꝑatus te recipe et acceptare. Noli ergo credere diabolo: quia dicit deū esse crudelē. qꝛ certe vult te decipere: ⁊ in eternū te dānare ⁊c. Secūdo destruitur exēplo. qm̄ nulllus vnq̄ cōuersus est ad deum et ab eo repulsus est sine mīa. Patet de latrone. Patet de adultera: seu de peccatrice dep̄hensa in adulterio. ⁊ in alijs. De quibus dicit Bernar. in ꝑmone. xxij. sup can. canticorum. Omnino ꝓpter māsuetudinē que de te p̄dicatur: currem⁹ ad te dn̄e iesu audientes ꝙ nō spernis pauperē pctōrē: nō horuisti ꝯfitēt em latronē: nō lachrymātē peccatricē: nō deprehensam in adulterio nō supplicantē publicanū. non negantē discipulū. nō ꝑsecutorē discipuloꝝ. Certe in odorē hoꝝ vnguentoꝝ tuorū curremus. Quid ergo dubitatis o pctōres scelerati ad illū pijssimū recurrere. q̄ tāte est misericordie. vt oēs velit saluos facere: ⁊ ꝓpter h̄ voluit filiū suū carnē assumē ⁊ demū sanguinē suū p̄ciosissimū effundere. Et ideo ille barbatus hiero. in epl̄a ad Sabianū exortatoria ad pnīam dicit. Samuel quondā lugebat Saulē qꝛ penituerat ꝙ vnxisset eū regē sup israel ⁊c. vsq̄ ibi. cui omnia elemēta seruirent.

Et hec de secunda catena.

Tertia catena d̄r horribilitas satisfaciēdi. Et voco satisfactionē ꝓ restitutiōe fame. ꝓ recōciliatiōe inimicorū ꝓ remissiōe iniuriarū: ꝓ obseruatiōe votoruz ꝓ executiōe testamētoꝝ: ꝓ euitatione pctōꝝ. necnō excisione causarum eorūdē. iuxta illud Aug. de pe. dis. iij. c. satisfactio. Satisfactio ē pctōꝝ causas excidere nec earū suggestionibus aditū indulgere. Sed oīa ista horrēt facere peccatores. Cōfitentur nāq̄ ⁊ cōicant: sed nunq̄ restituūt: nunq̄ inimicis recōciliantur nunq̄ occasiōes peccādi deuitāt. Et sic eternaliter puniunt̄ ⁊ dānant̄. Hec est catena ferrea hec est catena plūbea. hec est mola grauis ad collum pctōris demergēs ad ꝓfundū inferni. Exclama ergo ad vsurarios. ad auaros. ad p̄datores ⁊ ad oēs substātias alioꝝ rapientes siue ꝓ malos cōtractus: siue ꝓ falsam snīam siue ꝑ falsam aduocationē: siue ꝑ aliquē aliū modū ꝓximū dānificauerūt. vt restituāt q̄a aliter nō remittit̄ peccatū. nisi restituat̄ male ablatū. extra de reg. iur. li. vj. pctm̄. ⁊. xiiij. q. vj. si res. ⁊ est Aug. in epl̄a. ij. ad macedoniuz. Hec audire horrēt. ista aures eoꝝ offendunt nullaten⁹ satisfacere volūt. Sed heu heu ista catena diabolica quātos dānauit: quantos ligat ⁊ ligauit: quātos in baratrum inferni demersit? Non em̄ ille errauit q̄ dixit. Pecuuie aīa obediūt. Propterea spūssanctus Baruch iij. testat̄ oēs istos esse dānatos di. Ubi sunt qui argētū thesaurizāt: ⁊ aurū in quo cōfidūt hoīes. Rn̄dit. Exterminati sunt ⁊ ad inferos descēderūt. Ad inferna certe oēs descenderūt Horrēt ēt multe mulieres vane amouere a se supfluas vanitates: supflua iocalia. et adulterinos capillos vel alienos diabolica fomēta: ⁊ reliqua sil̄ia. q̄ oīno si penitere volunt relinquere oportet. Horrēt ꝑtiales renūciare ꝑtialitatibus indulgere inimicis: ⁊ remittere iniurias: q̄ tn̄ facere obligant̄. Horrēt detractores restituere famā quā iniuste tulerūt: qui tamē nō absolui debent nec possunt: nisi hoc faciāt. Istis oībus catenis ferreis ꝓfecto ita legati sunt vt pnīa eoꝝ vana sit ⁊ vacua nec ꝯsequēter p̄t eē deo g̃ta ⁊ accepta. Cōtra quā catenā sol⁹ vnus malle⁹ ꝓficit q̄ ꝯtinet̄ in his v̄bis hiero. Tꝑale em̄ ē qd̄ delectat. eternū vero qd̄ cruciat. Ecce ꝯsidera ergo qꝛ gaudium qd̄ habes de oīb⁹ supradict̄ tꝑale est ⁊ instātaneū.

UVA. BHSC. IyR_227

et omnino trāsitoriū: penā vero nisi satisfaciās. vt ꝓdictū est futurā esse ꝑpetuā ⁊ eternā firmiter crede. Quis enim tam ignarus tāq; insipiēs est vt modicū q̄d eligat habere gaudiū ⁊ delectatōis infinitas vero penas ⁊ eternā supplicia sustinere velit? O magna hmōi mētis alienatio q̄ nō cōsiderat illud euangelicum dictū. Quid em̄ ꝓdest hmōi si vniuersum mūdū lucref. animę vero sue detrimētū patiat. Matt. xvj. Et sic ptz tertia catena.

Carta catēa vocat difficultas. Sug
q gerit diabolus maxime mēti pctōris q̄ nullaten⁹ a pctis resurgat. nec in bonū ꝓficiat: qz hoc est difficile ⁊ quodāmō impossibile. Ad q̄nā catenā dissoluendā ⁊ facilitatis nostre ad bonū ꝓpaladā ⁊ demōstrandā: monef quedam pulchra questio. Si deus creaturā premiat sola bona volūtate absq; operib⁹? ⁊ si necesse est bona opatio adiuncta voluntati. Oritur ergo ista q̄ ex auctoritatibus sibijnuicē cōtrarijs. Ab vna em̄ parte ꝓbat q̄ non. Nam dicit Bern̄. in lib. de libero arbitrio. Intentio sufficit ad meritū bona actio requirit ad exēplum. Ergo videt q̄ q̄ tū ad meritū vite eterne non sit necessaria bonitas actōis exteriozis. Itē sup ps. Dixi confiteoz ⁊c. dicit glo. Votū ꝓ operatōe iudicatur. Confirmat hoc Greg. sup Mat. in omel. di. Non est vacua manus a munere: cum arca cordis repleta fuerit bona volūtate. Itē habef ad hoc tex. extra de sen. excōicationis. ca. cū volūtate. in glo. que dicit. Ampli⁹ respicit de⁹ ad cordā ⁊ ad spontaneas voluntates q̄ ad act⁹. Idigit text⁹. xiij. q. vj. c. vl. Furtū aūt nō tam in quātitate rei q̄ i effectu furantis cōsideraf. Et in eodē. c. hiero. ait. Non em̄ q̄ furto ablatū est. si mēs furantis attendif. Et. xv. q. vj. c. j. Ampli⁹ respicit de⁹ ad cogitationes ⁊ spōtaneas volūtates q̄ ad actus. Et xxij. q. v. c. qui piurare. Qui piurare paratus est: anteq̄ piuret tam piurus esse videf quia de⁹ nō ex op⁹ bus iudicat. sed ex cogitationib⁹ ⁊ ex corde. Et. xxiij. q. j. c. odi. Et si olocausta obtulerint. vt videant ieiunare: elemosynas dare. pudicitiā pollicer. q̄ holocausta sunt vera. non ea suscipit de⁹. Nā nō sacrificiozū magnitudinē: sed offerentiū merita causasq; diiudicat. Ex ⁊ vidua q̄ in corbonā duo minuit oībus a saluatoze ꝓferf. De peni. dis. j. cap. piculose. ⁊. c. pozro. §. in quacūq;. ⁊. §. couerti mini. vbi oz. Volūtas ꝓ facto reputaf. ⁊. c. si cui. §. itē. Itē sicut auctoritas testaf: volūtas remūeraf nō op⁹. Probaf etiā vna rōne sic.

Mereri vitā eternā est in ptāte nostra opera aūt exteriora nō sunt i ptāte nostra. ergo ista nō sunt necessaria ad merendū. Bz ex alia ꝑte arguif q̄ sic. Et primo p textū Ambro. in lib. de officijs. trāssumptiue xo. lxxxvj. dis. c. ñ satis. Nō satis est bñ velle: nisi studeas etiam bñ facere. Necq; saf ē iterū bñ facere nisi id ex bono fonte ꝓcedat hoc est ex bona volūtate ꝓficiscaf. Et ꝑac. ij. Fides sine opibus mortua est. illic tñ hz ociosa est. ⁊ Johan. viij. Si filij abrae estis: opera abrae facite. Et Matt. b. iij Omnis arbor que nō facit fructū bonū excidef in ignē mittef. Et. ij. ad Thessal. iij. Audiuim⁹ quosdā intervos ambulantes inquiete nihil operātes. q. d. male facitis. ⁊. ij. Pet. j. Satagite vt p bona opa certā vestrā vocatiōnē ⁊ electionē faciatis. Ex quib⁹ oībus videtur cōcludi necessaria esse opa cū bona voluntate ad meritū vite eterne. Q̄ō etiā ꝓbatur vna rōne: qz si intētio⁊ volūtas sola sufficeret q̄ō est ꝑ saluatorē dicentē. Matt. vij. Arta ē ad meritū: facillimū esset mereri vitā eternā⁊ via que ducit ad vitā. Ex his ergo cōtrarietatibus ozif ista q̄stio. Ad quā respōdet ꝓm alexā. de hales. in. ij. ꝑte sue summe Boñ. in. ij. dis. iiij. ar. j. q. iij. q̄ duobus modis loquī posumus de opibus bonis. Aut de illis q̄ sūt de supererogatōe: aut de illis que sunt de obligatione. De ꝓmis: dico volūtatē nō esse fine merito. imo ꝓmiari: et si fit facultas ad operandū. Et nota q̄ si in his eēt impossibilitas. Et tm̄ meretur bona volūtas q̄tū si ei esset ladiūcta bona opatio cum facultate possibilitatis. hoc est verū de ꝓmio eēntiali. nō tñ de accidētali. Nā mulier nupta desideras esse virgo. q̄ uis istud desideriū premief ꝓmio essentiali tamē nō de aureola ⁊ accidētali ꝓmio. Sicut dici pōt de martyrio⁊ de alijs opib⁹ supererogationis. De illis xo opib⁹ q̄ sūt de obligatōe dicēdū est. q̄ aut ille q̄ hz bonā intētionē hz facultatē bñ opandi. aut nō. Si nō hz facultatē: ſ bonā volūtatē sufficit ei ad meritū vite absq; exteriori ope. Et sic hñt intelligi oēs ille auctoritates ⁊ rōnes q̄ ꝓmo fuerūt deducte. Si āt adsit facultas ⁊ ptās. intētio nō pōt sufficere ad meritū absq; ope. Et b. ꝓbat rōe tanctē. et exēplo. Prio b. ꝓbat trib⁹ rōib⁹ hz Bo. vbi. s.

Primo ꝓpter dinoz mādatoz obligatōez.
Secdo ꝓpter vtutis perfectionē.
Tertio ꝓpter volūtatis cōpletionē.

Primo ꝓpter dinoz mādatoz obligatōez
Quia dim̄ mādati obligatio. facit vt intētio

UVA. BHSC. IyR_227

fine operib⁹ nō sufficiat: cū se offert opportunitas ⁊ facultas. Mādata eī ū solū obligāt ad volēdū: sed etiā ad faciēdū. Ūñ Hiero, ad Eusto. ait. Eterna vita nō nisi p diuinorum mādatoꝝ obseruationē acquirit. Et veritas in euāgelio. Matt. xix. Si vis ad vitaꝫ ingredi serua mādata. Scōo ꝓpter virtutis pfectionē, qz virtus est vltimū potētie. ⁊ ideo eleuat potentiā ad aliq̄d magnū ⁊ arduū. Potētie aūt aīe nō habēt suā operationē siue pfectionē cōpletā. nisi exeant in opera sibi debita q̄n adest facultas ⁊ libertas atq̄ opportunitas. Ut eī ait Aristo. ij. ethi. ad pfectionē virtutis tria req̄runt. scire, velle ⁊ opari. Tertio ꝓpter voluntaꝫ cōpletionē. Quoniā plena voluntas ponit effectū si adsit facultas. alioquin nō dicit homo plene aliq̄d velle. si nō facit cū possit: sed semiplene ⁊ pigre. Scōo ꝓbaf per auctoritates. Nam Augu. dicit in sermone de dedicatiōe templi. Sicut eī malis operib⁹ quasi quibusdā seris ac vectibus vite nobis ianua clauditur. ita absq̄ dubio bonis opibus aperit. Et. j. Johā. iij. Filioli mei non diligamus verbo neq̄ lingua. ſ opere ⁊ veritate. Itē Gregō. in quadā omel. penthe. ait. Amoꝫ dei nunq̄ est ociosus. Operaf eī magna si est. Si aūt operari negligit: amoꝫ non est. Ergo si nō adsunt opera nō est ver⁹ amoꝫ. Probaf etiā hoc p euāgeliū Matt. xxv. Esuriui ⁊ nō dedistis mihi māducare ⁊c. dicet dominus reprobis. Et ꝓpter hoc feret sentētiaꝫ dānationis cōtra eos. Si ergo ꝓpter defectū bonoꝝ operuꝫ quis damnabif: ergo ꝓpter bonoꝝ operū operationē quis saluabitur. Ergo opera necessaria sunt ad meritū. semp intelligendo: cum adest facultas ⁊ oportunitas. Et sic intelligunf omnes ille auctoritates secundario adducte. Tertio ꝓbaf p exēplū. Certe amicitiozes fuerūt deo Petrus et Paulus ⁊ reliq̄ apli: q̄libet nostrū. Si ergo ipſi cozōati sunt p opa bona pz etiā q̄ nos sine operibus a deo nō cozonabimur. Et ꝑ specialiter ostendit dñs Petro passionē fugienti. Cui apparēs in via dixit. Vado romā iterum crucifigi. Videm⁹ etiā p experiētiā homines mozales ꝓpter lucra rpalia vehemēter laborare ⁊ insudare. Quare ergo nos tedere debz ꝓpter illā sūmā felicitatē, vbi oē gaudiū, ois iocūditas, oēs diuitie ois pulchritudo reperif: vigilare laborare nenō virtutib⁹ abūdare. Nā bt⁹ Bern⁹. de q̄ntuallē ordis minoꝝ primo⁹ post sctm Frācisc⁹: dū staret in choro ad missaꝫ leuarel corp⁹ xp̄i cecidit i extasiꝫ ysq̄ ad nonas. deide ꝓsurgēs clamauit ad frēs. O fratres mei agam⁹ bonū pluries ꝑ replicās nec poterat ista dicēs saturari. Et de ꝑ reddēs rō hē ſbiū gebat. O q̄ta gl'ia o q̄ta bitudo o q̄ta iocūditas bñ opantib⁹ ꝓpata ē. Agam⁹ g bonū, qz cetera oīa dimittim⁹ sola bōa opa nobiscū portam⁹ dicēte Job. i Apoc. xiij. Opa eī illoꝝ sequūf illos. Et sic pz quarta catena.

Quinta catena vocaf exēplaritas. Quid eī dicit diabol⁹ i corde hoim sclariuꝫ in pctis existētiū. vt in ipis pmaneāt nec p verā pniam resurgāt. nisi illō q̄ vulg⁹ cōiter dicit. Pctā nō sunt ita grauia vt ꝑdicatur diabol⁹ nō est ita turpis vt pingif. Et vt istis magis adhereāt añ oculos eoꝝ ponit exempla alioꝝ. ſ. doctoꝝ. superioꝝ sacerdotū et religiosoꝝ. Et isto mō ligat alias. adeo vt tot⁹ mūdus sic ligat⁹ pereat. O catena terribilis, tu es illa q̄ vt ita loq̄r. deū impassibilē lachrymari facis ⁊ plozare, ⁊ p os sui cātozis exclamare ⁊ dicere. Fact⁹ sum tanq̄ vas pditū. i. pfozatū qō ab vna pte capit, ab alia pdit. Et subtūgit rōnē dicēs. Qm̄ audiui vituperatiōnē multoꝝ cōmozātiū in circuitu. In circuitu eī cōmozanf hoies mūdani. auari luxuriosi: ⁊ reliq̄ pctozes q̄ clamāt ⁊ dicūt. Si ꝫ doctoribus q̄ leges noscūt. si sacerdotib⁹ peccare: ⁊ religiosis q̄ quottidie diuina legūt. quare nō etiā nobis? Profecto si ꝫa eēnt q̄ pdicāt, non male ageret. nec in vitijs pmaneret. Et istis diabolicis catenis irretiti: ⁊ ī pctis pseueraāt ⁊ de pctō in pctm ruūt, ⁊ nūq̄ p pniaꝫ resurgūt. Et hec ē rō maxia q̄e scriptura ita hozta tur ad bonū exēplū: ⁊ vehementer reꝓhendit pusillos scādalizātes: occasionē peccādi pstā tes p malū exēplū. Sō aūt hoztef ad bonuꝫ exēplū probaf. Nam in veteri testō ōz. Quod me facere videritis facite. Judicū. vij. Sic ꝟ mulier in exēplū ꝟtutis in effrata Ruth. iiij. Hanc tēptationē. Ideo pmisit dñs euenire illi: vt posteris daret exēplū patiētie eius: sicut in scti Job. Tho. ij. Exēplo dicti discipli nam Prouer ꝟ. xxiiij. Flozete flozes q̄s lilijs: ⁊ date odozē. ſ. hūtes duplicē mūdiciā. ſ. interiozem ⁊ exteriozē: ⁊ quasi libanus frōdete. ſ. p bonā famā. Eccli. xxxix. Itē in euāge, Mat. v. dicit Non pōt ciuitas absconditi supza montem posita neq̄ accendunt lucernā ⁊c. Et infra. Sic luceat lux vra cozā hoibus, vt videāt opa vra bona, ⁊ glificēt pfem vrm q̄ in celis est, ⁊ Lux. ſ. Nemo accēdit lucernā ⁊ l absconditō ponit neq̄ sub modio, ſ sup cādelabrū: vt q̄ ingredi unf lumē videāt. Et. xij. Sint lūbi vestri pre-

UVA. BHSC. IyR_227

cincti ⁊ lucerne ardentes in manibus vestris, ⁊ Joh. xiij. Exemplū enī dedi vobis vt quemadmodum ego feci vobis ita ⁊ vos faciatis. Ad hoc hortat apls. j. ad Cor. xj. di. Imitatores mei estote sic ⁊ ego christi. ⁊ ad Ro. xij. Prouidentes bonū non solū coram omnibus hominib⁹. ⁊. ij. ad. Cor. vj. In omnibus exhibeamus nosmetipsos: sicut dei ministros. ⁊ ad Phil. ij. Sitis sine reprehensione in medio nationis praue ⁊ peruerse: inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo. Et ibidem. c. iiij. Modestia vestra nota sit oibus hominibus. ⁊. j. ad Tessal. iij. Rogam⁹ vos fratres vt honeste ambuletis ad eos q̄ foris sunt ⁊. j. ad Thimo. iij. Exemplum esto fideliū in ꝛbo: in conuersatiõe in charitate: in fide: ⁊ in castitate. ⁊ ad Titū. ij. In oīb⁹ teipz̄ p̄bet exemplū bonoꝝ operū in doctrina in integritate ⁊ grauitate. ⁊ Jaco. iij. Quis sapiens ⁊ disciplinat⁹ inter vos: ostendat ex bona conuersatione opationē suā in mānsuetudine sapie. Ex q̄bus oīb⁹ appet q̄ laudabile q̄q̄ optimū est inferi oīb⁹ bonū p̄bere exēplū. Et ī eadē scriptura reprehēdit p̄bētes malū exēplū. Nā moyses dicit Leuitī. xix. Coꝝ ceco nō ponas offēdiculū. ⁊ Deu. xxvij. Maledict⁹ q̄ errare facit cecum in itinere. De his cōquerebatur Dauid in ps. di. Iuxta iter scandalū posuerūt mihi, sez̄ p malū exēplū. Nos reprehendit sapiens. Eccli. xxvij. Qui laqueuz alij ponit peribit in illo. Simil⁹ Esa. iij. c. dicit. Pctm̄ suum quasi sodoma predicauerūt. ⁊. lvij. ait, Auferte offēdicula de via populi mei. i. mala exempla. Et Ezechiel. xiij. Confortastis manus impij, vt non reuerteret a via sua mala. Et hoc ꝑpter mala exempla. Propterea saluator Mat. v. ostendit q̄tū sit detestabile alijs p̄bere malū exēplū: dicēs. Si oculus tuus scādalizat te erue eum ⁊ pijce abs te. ⁊ si pes tuus. ⁊c. Et Matth. xviij. marci ix. ⁊ luce. xvij. Qui scādalizauerit vnū de pusillis istis minimis qui in me credūt expedit ei vt suspendat mola asinaria in collo ei⁹. ⁊ demergat in pfundū maris. Ve mūdo a scādalis. ⁊ infra. Ve aūt hoi illi p quē scandalū venit. Nos reprehēdit Paul⁹ ad Ro. xiiij. Noli cibo tuo illū pdere p q̄ mortuus est xps. Propterea de seipso dicit: ne alios scandalizaret. i. ad Cor. x. Omnia mihi licēt sed nō omnia expediunt. ⁊. ij. ad Cor. xj. Quis scandalizat ⁊ ego non vror? Propterea Hiero. ait. Dimittendū est ꝑpter scandalū omne qđ p̄termitti pōt. Vn⁹ aūt exēpli detestatio nō ob aliud facta esse credit, nisi qz immicus humani generis multos inducit ad peccā dū ꝑpter malū exēplū: ⁊ maxime illoꝝ qui bono exemplo splendescere deberēt, necnō ligatos illos in peccato tenet: ne p penitentiaz resurgant. Hec est illa catena terribilis: de qua dictū est. Ad quā dissoluendā duob⁹ malleis vtemur. Primo dissoluit si c. Hec est illa sententia theologoꝝ. ⁊ maxime sci Thome. ij. ij. q. lxxiij. q magnitudo peccātis aggrauat peccatum. Et hoc ꝑbat quattuor rationib⁹. Primo: qz facilius maiores, vt doctores sacerdotes ⁊ religiosi possunt resistere peccato. cū excedant in scientia ⁊ virtute. Unde Luce. xij. c. dicit. Seruus sciens voluntatē dñi sui ⁊ non faciens. plagis vapulabit multis. Secūdo ꝑpter ingratitudinē. Quia omne bonuz quo qs magnificatur: siue sit bonū tpale: siue spūale, siue sit scientia aut dignitas dei beneficiū est: cui scz̄ deo hō sit ingrat⁹ peccādo. Et q̄tū ad hoc quelibet maioritas q̄ est in tpalib⁹ bonis aggrauat pctm̄. Tertio ꝑpter specialē repugnantiā actus peccati ad magnitudinez̄ psone: sicut si ꝓnceps iusticiā violet. qui ponitur iusticie custos: magis peccat q̄ alius. Et si sacerdos fornicet qui castitatem vouit ⁊ alios adhortari debet. Quarto ꝑpter malum exemplū siue scandalū. Quia vt dicit Gregorius in pastorali. in exēplū culpa vehementer ostendit. qñ p reuerētia ordinis peccator honorat. Ad plurīū etiā noticiā pueniūt peccata maiorū: ⁊ magis ea homies indigne ferūt ideo grauiora sunt: ⁊ maiorē penā ⁊ dānationē habebunt. Si ergo o pctōr vides maiores in pctis perseuerātes: noli exemplo illoruz tu peccare: nec in peccatis pseuerare: qz etsi peccatū eoꝝ grau⁹ sit tuo ⁊ maiori pena dignuz tuū tamē ꝑpter hoc penā sibi debitā nō euitabit. Et si cū his in inferno dānaberis ꝑpter multitudinem nō min⁹ ardebis, immo magis. Eui⁹ rationez̄ assignat Aug. ij. q. j. c. multi in fine. Nā nō ꝑpterea min⁹ ardebūt qz cū multis ardebūt: imo magis. Qz q̄to plura in igne sunt ligna: tāto magis inualescit ignis. Propterea sapiēs Eccli. vij. Non pecces in multitudine ciuitatis. Sed peccator qui se per maiorū exempla defendit. hoc non ob aliud facit nisi qz a peccato resurgere negligit: ⁊ in ipso ꝑmanere satagit. Et ī hmōi effugatio ipsuz nō excusabit. Juxta illud. Eccli. xxxij. Nō peccator vitabit correptionē. ⁊ ꝑm voluntatē suaz inueniet cōpationē. Scō ꝑdicta catena sic dissoluit. Nam si solū essent malum exemplū prebentes ⁊ non conuerso bonum conferen-

UVA. BHSC. IyR_227

tes: exēplati essent pctōres: etsi nō a toto tñ a tanto. Quia ergo in vnoquoq; genere boni ⁊ mali sunt: sequenda sunt bona exempla ⁊ mala euitanda. Propter quod ait Hiero. in epla ad Celantiam de recto modo viuendi. Ideo timendū est: ne quos duces recti huj⁹ itineris habere non credimus: eos comites habeam⁹ errōris. Si ergo inueniuntur exempla q̄ nos per hanc viam ducāt: ⁊ rectam euangelij tramitem teneāt: sequēda sunt. Sinautē vel deficiant, vel deficere putanf apostolorum forma vniuersis posita est. Clamat vas electionis Paulus: nos quoq; ad angustū hoc iter conuocās dicit, Imitatores mei estote sicut ⁊ ego christi. Certe qō ampli⁹ omnibus est ipsius christi relucet exemplum, q̄ in euangelio ait. Venite ad me omnes q̄ laboratis ⁊ onerati estis, ⁊ ego reficiā vos. Tollite iugū meū sup vos ⁊ discite a me, q̄ mitis sum ⁊ humilis corde. Si periculosum est imitari illos de quib⁹ dubitas an imitandi sint, hūc certe imitari tutissimum est atq; eius vestigia insequi q̄ dicit. Ego sum via veritas ⁊ vita. Nunq; errat imitatio que sequit veritatē. Et infra, Auferanf peccandi feda solatia: nihil omnino agimus: qui nos per multitudinis exēpla defendim⁹ ⁊ ad consolationē nostrā aliena sepe mirantes vitia de esse nobis dicimus quos debeamus sequi. Ad illius exemplū nitamur quē omnes fatemur imitandum: atq; ideo precipua tibi cura sit legem noscere diuinaz. per quam possis quasi presentia cernere exempla sanctorum hec ille. Et hec de quinta catena.

S Exta catena vocatur delectabilitas. Adeo em̄ in multis caro spiritui dominaf. adeo oblectamentuz mundi ⁊ carnis ab ipsis amaf. ⁊ peccatorum carnis species fantasie imprimif. adeo diabol⁹ suis deceptionib⁹ sup ipsos dñaf: vt quotiens recordanf si penitere volunt: nō amplius debere delectari vt hactenꝰ delectati sunt, aliā vitā minime esse putantes in placibili lib⁹ huius misserime vite, licet cū offensis multis, ⁊ sceleribus quasi in sua beatitudine conquiescunt. Qua de re ne hmōi oblectamenta dimittant: de eoz peccatis penitentiā non solum sumere renuunt, verumetiam vt mūdo isto gaudeant de peccato in peccatum ludendo discurrunt. Ad quam dissoluendam primo occurrit illud Hiero. ad Paulinuz presbyterum in prologo biblie. c. viij. in fine. Facile continēt omnia q̄ se semper cogitat esse moriturus. Cogitate ḡ mortem o iuuenes, sepe horā eius ad mentez reuoluite: qz mūdi delectationes toto conamine spernetis. Ad hanc vtiq; dissoluendā plurimū valet memoria passionis xp̄i. Vñ de se ipo testaf Hiero. dicit in epla ad Eustochiū. Qz ipossibile est in sensu hois nō irruere motū medullarū caloze. ille laudaf, ille predicat btūs qui statim vt ceperit cogitare interficit cogitatus. ⁊ allidit eos ad petrā, petra autez erat xp̄s. Et q̄ hoc fit verū in seipso probasse fatef ibidē dicens. Q quotiens in heremo cōstitutus. tē, vsq; ibi. In odorem vnguentoruz tuorum curremus. Et sic patet sexta catena.

S Eptima catena vocaf timiditas. Dicit em̄ intra se insensatus pctōr dyabolica suggestione decept⁹. Quid em̄ prodest confiteri? Quomodo potero in bonis inceptis perseuerare. ⁊ a pctō in futurum me abstinere? Iterū incidā in illa. ⁊ sic nihil pdest pnia acta. Et sic huiusmodi timiditate catenatus non resurgit. Ad quā dissoluendā mouef vna pulchra qstio vtilis ⁊ inaudita. Si pctā semel dimissa per verā pniaz. nō dico falsam qz sic nō oporteꝛ dubitare, possunt redire tā q̄ ad numerū q̄ quoad culpā p sequēs peccatū mortale cōmissum. Probaf. pmo q̄ sic p illā pabolā scriptam Matth. xviij. Ideo assimilatū est regnū celoz homini regi. q̄ voluit rōnē ponere cū seruis suis, Vbi habeꝛtur q̄ rex ille seruū suū inuenies debitorē decē milia talentoz, ⁊c. dic totā hystoriā. Sic ⁊ pater me⁹ celestis faciet vobis. si nō remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordib⁹ vestris. Vñ nō est aliud dicere. nisi q̄ deus q̄ nobis penitentib⁹ multa pctā dimisit, ⁊ q̄ si nos proximo nos offendenti vtiq; nō dimittim⁹. illa eadē pctā ab eo nobis dimissa. item sunt nobis ab ipo imputata ⁊ punita. Ergo a simili est in omnibus alijs pctis. Quod etiā probaf per Aug. in libro de baptismo ptra donatistas dicentē. Redire dimissa pctā vbi fraterna charitas nō est: aptissime dñs docet de illo seruo: quē cū dñs misisset debitorē decē milia talentoz deprecāti oia dimisit. Ille añt pseruū suū qui ei debebat centū denarios. suffocabat. Et cuz misericors nō fuisset iussit euz dñs reddere quod ei dimiserat. Unde Ambro. sup epam ad Ephesios. v. c. in glo. ⁊ ponit a magistro sniarum in. iij. di. xx. c. j. vide ibi Donate inuicē si alter in alterum peccet, alioquin repetit dimissa. Si em̄ in his pemptus fuerit, scilicet dominus. sine dubio reuocabit sententiaz per quā misericordiam deberat. Hoc idez dicit magister in. iij. distinctione. xxij. capitulo primo, et habetur.

UVA. BHSC. IyR_227

de peni. dist. iiij. c. cõsiderãdũ. Ubi dicit Greg. in .iij. Dialogoꝝ. ex dictis euangelicis, Constat. qz si qõ in nos delinquit et corde non dimittim⁹ et illud rursus exigit qõ nobis iam p penitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

Sed contra, Oppositus patet p Auicẽ. in suo metb. iiij. c. qui ait. Qõ annihilatũ est non reducit Sz cũ pctm remittit annihilat. ergo ꝛc. Exẽplũ habes de btõ Aug. qui vidit in manu diaboli libzum in quo scriptũ erat q btus Augustin⁹ dimiserat cõfessionẽ. Qui statim confessus: respexit libzũ: et nihil inuenit scriptum. Similiter de seruoꝝ fecerat adulteriũ cũ vxore dñi sui. Cũ aũt vellet dñs suus per quendam incãtatorẽ certificari: seru⁹ hoc sentiẽs cõfessus est pctm suuz, et diabol⁹ interrogat⁹ rñdit de hoc se penit⁹ nihil scire. Itẽ de vxore cuiusdam: que cõmisit adulteriũ: et cũ exprobzaret a viro suo: illa prozsus negabat. Tũc dixit vir eius q si teneret ferrũ ignitum in manu sua sine lesione: crederet ei. Que confessa est pctm suũ, et postea deo volente tenuit pñte viro ferrũ ignitũ in manibus suis absq; lesione. Preterea nullũ successiue corruptũ põt redire ideꝫ numeroꝝ taliter duo ẽntia possent esse simul ꝟa qõ est falsuz. Nõ em̃ hora ꝓterita põt reuerti nec aliqõ ꝓlatũ ꝟbuz. nec reliqua successiua. Ex his g̃ ꝓtrarietatib⁹ ozit predicta questio.

Ad quam rñdendũ est sm̃ sniam doctoꝝ subtilis Joh̃. scoti in .iij. dist. xxij. q. j. q pctm̃ dimissũ. siue originale. siue veniale. siue mortale. idẽ numero redire nõ põt q̃tũ ad culpaz i. q si post pniam vnum pctm̃ mortale cõmittatur ꝓpter qõ aĩa dãnet. soluz de illo punietur et nõ de alijs. scz per pniam dimissis. O pnia sctã. q̃ta est bonitas tua et efficacia. De qua bene ꝓpheta Ezech̃. c. xviij. dicit. Si impius egerit pniam ꝛc. et concludit. Oĩm iniquitatũ eius quas opat⁹ est non recordabor. Rõ huⁱ⁹ positionis est ista. qz sm̃ sniaz oĩm theologoꝝ in .iij. sniarũ dist. xlviij. vbi loquit̃ de resurrectione. nulla res annihilata põt redire eadem numero: nisi p diuinã potentiã. Tũc sic p sniaz oĩm theologoꝝ in. 4. sniarũ di. xxxiij. Deⁱ⁹ nõ est causa alicui⁹ pctĩ. qz hoc nõ esset faceret: sed potⁱ⁹ deficere. qõ absurduz est in deo ponere. vñ Augu. in li. lxxxiij. qõnũ. q. iij. Deo auctore nõ fit hõ deterior. Resta t ergo q pec catũ per pniam dimissuz. et totaliter annihilatũ aliter redire nõ põt. nisi p diuinã potentiã Et hoc est impossibile vt probatum est. Ergo pctã dimissa nõ possunt amplⁱ⁹ redire. Faciendа est g̃ pnia, nec reciditatio timenda est ꝓpter rõnẽ iam dictã. Dicas ergo ad paraboiam, et ad auctoritates iam adductas sm̃ Ric. vbi supza, in rñsione primi argumẽti q̃ p tanto in illis auctoritatibus pctã dicunt̃ redire: qz per sequens pctm̃ culpa grauatur. Si em̃ mihi peccanti contra te indulsisti: et postea ꝺtra te pecco. ex hoc ipso pctm̃ grauⁱ⁹ reddit̃ Hinc est q̃ ꝓdictⁱ⁹ doctoꝝ vbi supza. q. v. q̃rit. Si maioz est ingratitudo in casu ab innocentia: q̃ a casu a vera penitẽtia. Quia ex his. ꝓdictis sequit̃. q̃ maioz sit ingratitudo in casu a vera penitentia. qz pctm̃ sequens grauat̃ q̃ pctã dimissa ꝑ̃ per penitẽtiã. Sed pctm̃ in qõ cadit hõ ab innocẽtia: per nullũ aliud peccatũ ꝓcẽdes aggrauat̃. Ad hoc rñdet ipse doctoꝝ dicẽs. q̃ grarũ actio duo respicere debet. scz quãtitatẽ doni, et gratuite donationis modum. Respiciendo aũt iad quãtitatẽ doni magis: est ingrat⁹ innocẽs peccãdo q̃ penitens: quia ceteris paribⁱ⁹. maius donuz est seruare hoiez ne peccet. q̃ illi q̃ peccatu indulgere. Ceteris em̃ paribⁱ⁹ nobilioz est stat⁹ innocẽtie q̃ penitẽtie. Sed cõsiderãdo modũ gratuite donatiõis, magis est ingrat⁹ penitens cũ peccat q̃ innocẽs. qz q̃to magis q̃s elongat̃ a debito recipiẽdi beneficiũ. tanto est modus donationis magis gratuit⁹ cũ beneficiũ sibi ꝓfert̃ Magis aũt elongat̃ a receptione gratie q̃tũ est ex ꝑte sua ille qui peccauit q̃ ille qui non a gratie cõseruatõe cecidit. Sibⁱ⁹ tñ cõpensatis si cõpensẽt aggrauatio: q̃ est in sequenti pctõ ꝓpter pcedẽtia iam dimissa. maioz est ingratitudo cadere a vera pnia. q̃ ab innocẽtia. Et ideo dicunt doctozes. q̃ pctoꝝ recidiuãtibⁱ⁹ ꝓpter eoꝝ ingratitudines. debet maioz pena imponi. qz pctm̃ eoꝝ grauⁱ⁹. Et sic habẽt intelligi pdicte auctoritates, et nõ aliter. Faciamus ergo pniam: nec timeam⁹ recidinare. qz ex assumpta pnia inimicus fact⁹ est debilioz. et ideo minime timẽdus est. qz sm̃ Piero. Parum timẽdus est hostis, qui non põt vincere nisi volentẽ. Insup̃ secure cõscientie libertate homo fit robustioz ꝑ̃ insidias diaboli, tanq̃ fortis armat⁹ et a carcere liberat⁹. qz penitentia est armatura dei, de qua ad Epb̃. vj. apl's ait. Induite vos armaturã dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Preterea penitentiã agẽs fit. ꝓticeps oĩz custodietiũ mãdata dei. inx illud ps. Particeps ego sum oĩm timentiũ te. et custodientiũ mãdata tua. Appropinquat em̃ dñs penitentib⁹. ꝓtectione et illuminatione. iuxta illud ps. Dñs illuminatio meq et salⁱ⁹ mea, quẽ timebo, Dñs ꝓtectoꝝ vite

UVA. BHSC. IyR_227

meeta quo trepidabo: quasi dicat: nō a diabolo. nec ab aliqua potentia. ⁊ Job. xvij. Pone me iuxta te: ⁊ cuiusuis manꝰ pugnet ꝓtra me. Quasi dicat nō curo. ⁊ ad Ro. viij. Si deꝰ p nobis quis contra nos? O xpiani. o mundi amatores. o tardi. o pigri. Ad pniam. ad penitentiā. dico cōuertimini. Faciamꝰ pniam: qz dñs defensor ⁊ prector noster est contra insidias diaboli ⁊ tentationes inimici.

Et sic patet in ista catena.

Octaua catena vocat̄ pſumptuositas

O Presumūt enim pctores de mia dei dicētes. q̄ male viuēdo deꝰ miserebit̄ sui. Dō est dñs iudicare iustū. nec nō blasphemare eum. Sicut in psona talū psalmista ait. Nō iudicabit dñs nec intelliget deꝰ iacob Contra quos dicit Eccli. v. Ne dicas. miseratio dñi magna est. qz de spe rues in pſumptionē temerariā? supbiā. ⁊ ablq; timore in pctis firmā faciēs habitationē. Ad quam catenam dissoluendā queritꝰ ista q̄stio. Utrum in deo sit iustitia. Et videt q̄ nō. qz quicūq; facit oīa p libito sue volūtatis. nō ꝑ iustitiā opat. Sz sicut dicit apl's ad Ephē. j. Deus oīa opat̄ ꝑ consiliū volūtatis sue. Non ergo iustitia debet ei attribui. Preterea actꝰ iustitie est reddere debitū. sed deꝰ nulli est debitor: ergo deo nō spectat iustitia. Sed contra hoc obiicit. Tota scriptura clamat deū esse iustissimū. Nā apl's ij. ad Timo. iiij. dicit. q̄ deꝰ est iudex iustꝰ Sz nō est iudex iustus in quo non est iustitia. ergo tē. Et ps ad dñm clamat. Justicia plena est dextera tua. ⁊ alibi. Justus dñs ⁊ iustitias dilexit. Ad hanc q̄nem rñdet Tho. in. j. pre. q. xxj. ar. j. ⁊ Ric. in. iiij. di. xlvj. ar. j. q. j. dicit. q̄ duplex est spēs iustitie. Una commutativa. alia distributiua. Prima consistit in mutuatione ⁊ acceptione. vtputa emptione ⁊ venditione. ⁊ alijs cōmutationib⁹. Et hec dicit. v. Ethi. iustitia cōmutativa. Et hec nō pōt esse. in deo: qz nullus dedit ei tantū q̄ mereatur. vt illi retribuat. Ūn aplus ad Ro. xj. c. Quis p̄or dedit illi ⁊ retribuit ei? quasi diceret nullꝰ. Secūda ꝓsistit in distribuēdo. ꝑm quaz aliq; gubernat vel dispēsat: datq; vnicuiq; ꝑm dignitatē suā. Sicut ergo ordo ꝓgruus familie. vel cuiuscūq; multitudinis gubernate: demōstrat hmōi iustitiā in gubernāte. ita ordo vniuersi qui apparet: tam in reb⁹ naturalibus q̄. in reb⁹ volūtatis: demonstrat iustitiā dei. Ūn. dicit Dionysiꝰ. c. iij. de diui. no. Oportet videre verā esse dei iustitiā q̄ oibus tribuit. Preterea ꝑm vniuscuiusq; existentiū dignitatē. ⁊ vniuscuiusq; naturā. natura in ꝓprio saluat ordine. Et sic pz q̄ in deo est iustitia distributiua: q̄ distribuit bonū ⁊ malū: penā ⁊ gloriaz Dicas ergo ad argumenta in oppositum ꝑm Tho. vbi supra. q̄ q̄uis deus operet oīa ꝑm cōsiliū sue volūtatis: tñ hoc nō obstat q̄n operetur ꝑm iustitiā: qz impossibile est q̄ deꝰ nolet qō ratio sue sapie dictat. Que q̄dē est sicut lex iustitie. ꝑm quā eiꝰ voluntas recta ⁊ iusta est. Ūñ qōcūq; facit ꝑm volūtatē suā iuste facit. sicut illud qō ꝑm legē facimꝰ iuste facimꝰ. Sed nos ꝑm legē alicuiꝰ superioris. deꝰ autem sibi ipsi est lex. Ad aliud ꝺo dicas ꝑm Ric. in rñsione quarti argumēti. q̄ etsi deꝰ nulli creature debitor sit et receptor: tñ debitor est ex p̄misso. Promisit em̄ gloriā dare bñfacientib⁹. Nulli tñ est debitor: nisi qz voluit. Si autem queraf. quare vult: non rñdeo nisi qz vult. qz volūtas sua est cā prima. Et sic pz p̄dicta qō. Noli ergo pſumere de mia dei. qz tanta est iustitia q̄ta mia. Ūñ Greg. ait. Misericordiaz dei debemꝰ erubescere. si iustitiā eiꝰ nolumus formidare. ⁊ Piero. Magna est mia dei. immo maior q̄ credimꝰ: sed nō minor ē iustitia. ⁊ idem Piero. Potius iustitia est timenda: q̄ mia sine pnia pſumēda. Ūñ deut. x. c. dicitur Deus magnꝰ ⁊ potens ⁊ terribilis: q̄ psonam nō accepit nec munera. Et Job. ix. c. dicit. Si iustificare me voluero. os meū cōdēnabit me Et si innocentē me ostēdero prauū me cōprobabit. Ytez puer. vj. c. Zelus ⁊ furor viri: non parcet in die vindicte: nec acquiescet cuiusq; precib⁹: nec recipiet p redemptione dona plurima. Et ibidē. x. c. ōr. Nō pderūt thesauri impietaf in die vltionis. Propterea dñs p Esa. loquit. xlvij. c. his pſumptuosis: dicēs. Revela loquit. xlvij. c. his pſumptuosis: dicēs. Revelabitur ignominia tua ⁊ videbit opprobriū tuū vltionē capiā: ⁊ nō resistet mihi homo. Et p hiere. xlviij. c. ait. Erit cor fortiū moab in die illa sicut cor mulieris ꝑturientis. ⁊ p Ezech. vij. c. ⁊ Sophonie. j. ait. Argētuz eoꝝ ⁊ aurum eoꝝ non poterit eos liberare. Sed pniaz age quia non poterit deus iustitiam ꝓterire.

Et sic patet octaua catena.

Ona catena ⁊ vltima vocat̄ longanimitas. Plerisq; pctores miseri sūt:

n qui vitam nostrā corpalē nūq̄ finez habere credūt. Dicūt em̄ intra se Baudeam⁹ ⁊ epulemur. fortes ⁊ diuites sumus: quis nobis male facere pōt? Contra quos est scriptura sacra: experientia expressa. ⁊ euangelij parabola. Scriptura sacra dico. quia Jac. iij. c. scribit. Que est vita vestra? Vapor ad modi-

UVA. BHSC. IyR_227

cum parens: ⁊ deincēps exterminabit. ⁊ Job xiiij. dicit. Homo nat⁹ de muliere. breui viuēs tpe. ⁊c. Et. xx. ca. inq̄t. Gaudiū pctōris ad instar pūcti. Si ascenderit vsq̄ ad celos supbia eius: ⁊ caput ei⁹ nubes tetigerit: q̄si sterquilinium in fine perdet. ⁊ dauid in ps. Vidi impiū supexaltatū ⁊ eleuatū: sicut cedros libani ⁊c. Et dn̄s in euangelio tales cōmonet dicēs Mar. xiiij. Vigilate. nesciq̄ em̄ qn̄ dn̄s veniet sero an melia nocte: an gallicantu: an mane. Ne cū venerit repēte inueniat vos dormiētes

Secūdo cōtra ipsos exclamat experientia qr videm⁹ iuuenes mori: ⁊ frequēti⁹ q̄ senes. Noui ego iuuenē militē: dn̄m terrarū multarū in paucis dieb⁹ morte repentina deficiētē. Cū in quadā ciuitate p̄dicarē: vidi dn̄am filiam militis cum sonitu tubaꝝ ⁊ magnis pompis ad nuptias euntē vno die dn̄ico: ꝫ in alia hebdomada sequēti cū lachrymis ad tumulū sociata est. O iuuenes effrenati. o iuuenes insensati: o iuuenes. qui felicitatē poniq̄ in reb⁹ vestris ⁊ trāsitorijs: emēdare vos dico: quia nescitis vtrū vsq̄ ad horā eritis viui. Emendate vos dico: quia videtis experientiā quotidie. Et sic videm⁹ vbiq̄: quoscūq̄ in iuuētute: vel i media etate. vel senectute mori. Tertio clamat euāgelij parabola contra p̄dictos viuere sperātes. que scripta est Lu. xij. de illo diuite qui aīe sue dicebat. Anima mea mlta habes bona reposita in annos plurimos: requiesce: ⁊ comede: bibe: ⁊ epulare. Cui dixit deus. Stulte hac nocte aīaꝫ tuā repetēt a te: Que aūt parasti cuius erūt. Ideo infert dn̄s dicēs. Estote parati: qr qua hora nō putatis filius hoīs veniet. Et sic pꝫ qualr dissoluitur ista catena terribilis et amara. Rogemus g̃ deū oīpotentē. vt ꝯcedat nobis gr̄as p̄dictas soluendi catenas. vt hic gratiam et in futuro gloriam ab eo consequamur: qui viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

Habes in hoc volumine humanissime verbi dei declamator. celeberrimi viri Roberti de Litio. sacre pagine professoris: episcopi aquinatis ex seraphico minorum ordine. sermones de aduentu de quadragesima. de penitentia. ⁊c. vt in capite libri prenotatum est per varios tractatus distinctos. quoruꝫ cuilibet numerum sermonum sibi quadrantem ab alijs pretermissum. in fronte foliorū addidimus.

Impressum est autem presens opus Lugd̄. Anno nostre salutis. M. v. c. iij.

Registrum presentis operis.

A. B. C. D. E. F.
a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. ij. kk. ll. mm. nn. oo. pp. qq. Oēs sunt quaterni exceptis pp. qq. qui sunt terni.

El licēciado di garcia de vatrā canonigo en leon.

BIBLIOTECA

UVA. BHSC. IyR_227

UVA. BHSC. IyR_227

UVA. BHSC. IyR_227

UVA. BHSC. IyR_227

Quãdoq; queritur quis debet ꝓbare de
tia cause: ⁊ tunc aut altera pars tantũ ꝓ
ur appellationem alio existente contuma
e dz ꝓbare iustitiã pro se: qui prosequitur
vult sententiã: vt in aut: de his q ingred.
§. illi⁹ quoq;. ⁊. l. ampliorẽ. j. e. ti. ¶ Qñq;
pars ꝓsequitur: ⁊ hic aduerte quedã est
tio que fit per modũ abnegationis: verbi
dico latam sniam me non citato nõ pre
te cause cognitione hoc volo probare per
tionem actorum: qr in eis nõ cõtinetur ci
neq; terminus ad probandum ⁊ si. arg. l. fi.
e. credi. ⁊ isto modo ei qui appellat incũbit
atio: iudex enim habet inspicere acta: ⁊ sic
p lz presumat pro rectitudine ꝓcessus non
rentibus actibus in scriptis: si tamen ap
ant acta ⁊ reperiatur ibi aliquod solẽne de
e: tunc ex actis ꝓbatur defectus solennita
ontra illam presumptionẽ que erat ꝓ actis:
hoc habetur extra in. c. j. de lit. conte. ⁊ pro
que no. Jo. an. in. c. cũ ad sedem. de resti. spo.
. qm̃ contra. de ꝓba. j. eo. l. ne causas ⁊. s̃. de
. ⁊. l. is apud quem. Si vero queris^d de ꝓba
e que fit directo per testes ⁊ instrumẽta: tũc
habeat probare in causa appellationis qui
ebat probare in prima vt hac. l. ⁊. s̃. eo. l. eos
. j. tit. j. l. per hanc. nam † interposita. ap. oĩa
ent in eo statu in quo erant ante latam sentẽ
n: vt. s̃. ea. l.

Jcontra. e Breuiter dicit † Si appellatio debi
to modo non est prosecuta pendente ap.
tentia executioni mandatur. hoc dicit. Not.
d nisi quis ostendat prosecutam ap. debito
pore sententia a primo iudice potest mãda
xecutioni.

Dominus. Breuiter dicit. † Dominus potest
prosequi appel. a procuratore interposi
n. hoc dicit. An ipse procurator possit causaz

in. l. proxi. ⁊ Joan. and. in. c. quoniam contra.

Ang. consuluit eius consi. cxxx.
autelã quam dat Ant. de but. in. c. dilecti. el. ij.
si lapsus est terminus. x. dierum a die late in
es petere eam reuocare si iudex nõ reuocat ap

in si. cum si. effectũ aũt istarum formaru
riam de isto actore: dic plene in. l. actor.
ha. ⁊ habemus rubricam specialem. s̃. de
cur. ad li. dã. l. j. qd no. in gl. nostra. Ha
5 s̃. tangam. de procurato. l. neq;. ¶ † Q
g actor^s possit causam ap. prosequi si vo
cit hic q põt non vt actor: sed vt quil
neus: ⁊ vide gl. vlti. Jsta glo. dicit ve
ad eius intellectũ aduerte: aut hic m
bat partẽ rei: ⁊ ꝓcedit sine dubio: qr
idoneus defensor sine mãdato cũ sat
ff. de ꝓcura. l. minor. sed si sustineba
partes actoris opz q intelligamus q
erat cõiuncta ꝑsona q̃ poterat admit
dato: alias nõ ꝓcederet: ⁊ ꝑm hoc hab
lutionẽ illius qõnis de qua dubitari
an ꝓ minore admittat cõiuncta perso
dũ: videt enim q non cũ ipse minor nõ
ma ꝑsona: ergo nec ille qui agit nomi
nõ sit legitim⁹ administrator. gl. tñ vid
cõtra hoc. ⁊. l. tutor q post. circa prin. de
to. ibi glossella. Jac. de are. ⁊ Cy. tãgun
gendi. s̃. de ꝓcur. ⁊ ibi dicam.

2 ☞ Differentia inter manifestum ⁊ n

1 **Jues.** ¶ † Que mani
h probatione nõ
h. d. ¶ Oppo. de. l. nominatio
Solu. ibi nõ tenuit electio. ¶ Oppo.
ranus. j. qñ prouo. non est neces. Sol. i
le. ¶ Oppo. de. l. ea quidem. j. de accu
tatis: qr est notabile. dicit glo. quod e
2 tia inter manifestum ⁊ notorium. † n
sunt notoria ꝓbatione nõ indigẽt. vt
Et q̃ sunt manifesta indigẽt probati
⁊ vide gl. quã tene menti: ⁊ not. ad pr
qd no. in. l. si vero pro condemnato. §
i ff. qui satisda. cog. tamen ego^i pro d
quero que differentia sit inter noto
festum. de hoc in Specu. de noto. cri

uer. quos. adde tamen qd in notorijs
deus omnipotens. vt habes post H
incipit que glo. vult ⁊c. de ope. no. nu
ff. de act. empt. Adde vt per Oldra. c
i ¶ Tamen ego. vide do. Anto. in co
prin. de coha. cle. Andre. barba.

UVA. BHSC. IyR_227

532.

ROBERTI
de Litio
Sermones

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 227

UVA. BHSC. IyR 227

SERVIR NOBLEMENT